

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державна наукова установа
**УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ ТА ІНФОРМАЦІЇ**

**ЗБІРНИК РЕФЕРАТИВ
ФАХОВИХ ВИДАНЬ
МОН УКРАЇНИ**

№ 2'2019

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа
Український інститут науково-технічної експертизи та інформації
(УкрІНТЕІ)

ЗБІРНИК РЕФЕРАТИВ фахових видань МОН України

Збірник засновано у травні 2006 року
Видається 4 рази на рік

2(158)/2019

- *Суспільні науки*
- *Природничі і точні науки*
- *Технічні і прикладні науки. Галузі економіки*
- *Загальногалузеві і комплексні проблеми*

КИЇВ-2019

Збірник рефератів фахових видань МОН України / укладачі : Н. Богатель, Г. Бодяковська, Н. Іваницька, М. Попов. – Київ: УкрІНТЕІ, 2019. - № 2(158). – 852 с.

Збірник рефератів/анотацій статей наукових фахових видань МОН України – інформаційне видання, в якому подано систематизовану інформацію щодо змісту статей збірників та журналів закладів вищої освіти України за 2015-2018 рік. Джерелом інформації для підготовки збірника є примірники електронних та друкованих видань, що надійшли до УкрІНТЕІ на даний час.

Реферати/анотації представлено в авторській редакції, мовою видання та розміщено у збірнику за тематичними підрубриками Рубрикатору НТІ.

Кожному запису Збірника присвоюється інвентарний номер, який включає такі елементи: перші дві цифри позначають номер рубрики Рубрикатору НТІ, далі - чотири цифри – рік видання та номер випуску Збірника, наступні чотири – **порядковий номер реферату у Збірнику, якій використовується в авторському покажчику та покажчику періодичних видань**. Цифри після риски вказують порядковий номер реферату/анотації в базі даних наукових фахових видань МОН України.

Збірник призначений для аспірантів, докторантів, викладачів, наукових та інженерно-технічних працівників, які займаються науково-технічною діяльністю.

Додаткову інформацію можна одержати за адресою:

Київ, 03150, вул. Антоновича, 180. УкрІНТЕІ,

Тел. (044) 521-0007; 521-0039

uintei@uintei.kiev.ua; bogatel@ukrintei.ua

ЗМІСТ

00/26 СУСПІЛЬНІ НАУКИ

02 ФІЛОСОФІЯ	13
02.01 Загальні питання філософії	13
02.11 Загальні проблеми сучасної філософії	13
02.15 Загальнофілософські проблеми	14
02.31 Філософія і методологія науки	21
02.41 Соціальна філософія	23
02.51 Етика	32
02.61 Естетика	33
02.91 Історія філософії	34
03 ІСТОРІЯ. ІСТОРИЧНІ НАУКИ	36
03.01 Загальні питання історичних наук	36
03.09 Загальна історія	36
03.19 Історія окремих країн	36
03.29 Історія окремих процесів, сторін і явищ людської діяльності	38
03.41 Археологія	38
03.61 Етнографія й історична антропологія	39
04 СОЦІОЛОГІЯ	39
04.15 Методологія соціології. Методика і техніка соціологічних досліджень	39
04.21 Суспільство як система. Соціальні відносини і процеси	40
04.41 Соціальні класи, спільноти і групи	44
04.51 Соціологія сфер соціального життя, соціальних явищ та інститутів	45
04.71 Історична і регіональна соціологія	54
05 ДЕМОГРАФІЯ	55
05.11 Загальні проблеми народонаселення	55
05.21 Статистика населення	56
05.31 Історія населення. Історична демографія	56
06 ЕКОНОМІКА. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	56
06.01 Загальні питання економічних наук	56
06.03 Економічні теорії	59
06.35 Наука управління економікою. Обліково-економічні науки	61
06.39 Наука управління економікою	66
06.43 Економічна історія	70
06.51 Світове господарство. Міжнародні економічні відносини	71
06.52 Тенденції і проблеми економічного розвитку і зростання. Планування економіки. Економічні цикли і кризи	76
06.54 Продуктивні сили і науково-технічний прогрес	78
06.56 Суспільно-економічна структура	83
06.58 Відтворювальна структура економіки. Нагромадження і споживання. Добробут	87
06.61 Територіальна структура економіки. Регіональна і міська економіка	88
06.71 Галузева структура економіки	93
06.73 Фінансова наука. Грошові та податкові теорії. Кредитно-фінансові інститути	96
06.75 Економічні проблеми організації і управління господарством країни	107
06.77 Економіка праці. Трудові ресурси	108
06.81 Економіка та організація підприємства. Керування підприємством	111
06.91 Економіка окремих країн	146

10 ДЕРЖАВА І ПРАВО. ЮРИДИЧНІ НАУКИ	147
10.07 Загальна теорія держави і права	147
10.09 Історія держави і права	150
10.15 Державне (конституційне) право і управління	150
10.17 Адміністративне право	152
10.21 Фінансове право	152
10.23 Господарське право	153
10.27 Цивільне право	156
10.31 Цивільно-процесуальне право (цивільний процес)	156
10.53 Правові проблеми охорони довкілля	157
10.55 Земельне право	158
10.63 Трудове право.....	160
10.71 Правоохоронні органи	161
10.77 Кримінальне право	162
10.79 Кримінально-процесуальне право (кримінальний процес)	163
10.81 Кримінологія	163
10.85 Криміналістика	164
10.87 Міжнародне право	164
10.89 Міжнародне приватне право.....	166
10.91 Держава і право окремих країн	167
11 ПОЛІТИКА. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ.....	168
11.01 Загальні питання політичних наук.....	168
11.09 Історія політичних вчень	169
11.15 Теорія політичних систем. Внутрішня політика.....	170
11.25 Теорія міжнародних відносин. Зовнішня політика і дипломатія	171
12 НАУКОЗНАВСТВО	174
12.09 Розвиток науки.....	174
12.81 Міжнародне співробітництво в науці.....	175
12.91 Наука і науково-дослідна робота в окремих країнах	175
13 КУЛЬТУРА.....	176
13.07 Теорія, методологія і філософія культури	176
13.09 Історія культури. Історія вивчення культури	177
13.11 Культура в сучасному світі.....	177
13.51 Музейна справа. Музеезнавство	178
14 НАРОДНА ОСВІТА. ПЕДАГОГІКА.....	178
14.01 Загальні питання народної освіти і педагогіки	178
14.07 Загальна педагогіка	182
14.09 Історія освіти і педагогіки. Персоналія	186
14.15 Система освіти.....	187
14.23 Дошкільна освіта. Дошкільна педагогіка.....	189
14.25 Загальноосвітня школа. Педагогіка загальноосвітньої школи.....	190
14.31 Початкова професійно-технічна освіта. Педагогіка професійної школи	194
14.35 Вища професійна освіта. Педагогіка вищої професійної школи	194
14.37 Освіта дорослих. Підвищення кваліфікації. Самоосвіта	224
14.43 Спеціалізовані галузі педагогіки. Виправно-трудова педагогіка.....	225
14.85 Технічні засоби навчання і навчальне устаткування	226
14.91 Народна освіта і педагогіка в окремих країнах	227
15 ПСИХОЛОГІЯ.....	227
15.21 Загальна психологія	227

15.31 Психологія розвитку. Вікова психологія	233
15.41 Соціальна психологія	237
15.81 Прикладна психологія	238
16 МОВОЗНАВСТВО	240
16.01 Загальні питання мовознавства	240
16.21 Загальне мовознавство.....	242
16.31 Прикладне мовознавство.....	283
17 ЛІТЕРАТУРА. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО. НАРОДНА ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ	289
17.01 Загальні питання літературознавства	289
17.07 Теорія літератури	290
17.09 Історія літератури	309
17.71 Народна поетична творчість.....	315
17.81 Допоміжні літературознавчі дисципліни	315
18 МИСТЕЦТВО. МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО	318
18.07 Теорія і методологія мистецтва і проблеми мистецтвознавства	318
18.41 Музика. Музикознавство	318
18.45 Театр. Театрознавство.....	319
18.67 Кіно. Кіномистецтво	319
19 МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ. ЖУРНАЛІСТИКА. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	319
19.41 Журналістика	319
21 РЕЛІГІЯ. АТЕЇЗМ	320
21.15 Окремі релігії, церкви і культури	320
21.21 Проблеми релігійної свідомості.....	321
21.31 Філософія і релігія	321
21.41 Релігії, церкви і товариства.....	322
21.91 Історія атеїзму, релігій і церков	327
27/43 ПРИРОДНИЧІ І ТОЧНІ НАУКИ	
27 МАТЕМАТИКА	330
27.17 Алгебра.....	330
27.21 Геометрія.....	333
27.23 Математичний аналіз	334
27.29 Звичайні диференційні рівняння	334
27.31 Диференційні рівняння з частинними похідними	335
27.33 Скінченні різниці. Функціональні та інтегральні рівняння.....	336
27.35 Математичні моделі природничих наук і технічних наук. Рівняння математичної фізики	337
27.39 Функціональний аналіз і теорія оператора.....	346
27.43 Теорія ймовірностей і математична статистика	347
27.45 Комбінаторний аналіз. Теорія графів.....	348
27.47 Математична кібернетика	349
28 КІБЕРНЕТИКА.....	355
28.01 Загальні питання кібернетики	355
28.15 Теорія систем автоматичного керування	355

28.17	Теорія моделювання	356
28.21	Теорія інформації	358
28.23	Штучний інтелект	359
28.29	Системний аналіз	366
29	ФІЗИКА.....	370
29.03	Загальні проблеми фізичного експерименту	370
29.05	Фізика елементарних частинок. Теорія полів	371
29.17	Фізика газів і рідин. Термодинаміка і статистична фізика	375
29.19	Фізика твердих тіл.....	375
29.27	Фізика плазми.....	376
29.31	Оптика.....	377
29.33	Лазерна фізика	381
29.35	Радіофізика. Фізичні основи електроніки.....	381
29.37	Акустика.....	382
30	МЕХАНІКА.....	382
30.03	Основи, загальні задачі і методи механіки.....	382
30.15	Загальна механіка	384
30.17	Механіка рідини і газу.....	385
30.19	Механіка деформованого твердого тіла.....	386
31	ХІМІЯ	397
31.15	Фізична хімія.....	397
31.17	Неорганічна хімія. Комплексні сполуки.....	407
31.21	Органічна хімія	408
31.27	Біологічна хімія	408
34	БІОЛОГІЯ	410
34.03	Теоретична біологія.....	410
34.23	Генетика	411
34.25	Вірусологія.....	411
34.29	Ботаніка	412
34.31	Фізіологія рослин	421
34.35	Екологія	422
34.39	Фізіологія людини і тварин. Моделювання розумових процесів.....	426
34.45	Фармакологія.....	431
34.47	Токсикологія	432
36	ГЕОДЕЗІЯ. КАРТОГРАФІЯ	433
36.01	Загальні питання геодезії і картографії	433
36.16	Вища геодезія	433
36.23	Прикладна геодезія. Прикладні застосування аерозйомки і фотограмметрії	434
36.33	Картографія.....	435
37	ГЕОФІЗИКА.....	436
37.01	Загальні питання геофізики	436
37.21	Метеорологія.....	437
37.23	Кліматологія	438
37.25	Океанологія	439
37.27	Гідрологія суші	440
37.31	Фізика Землі	444

38 ГЕОЛОГІЯ	444
38.15 Літологія.....	444
38.29 Стратиграфія.....	445
38.47 Геоморфологія.....	445
38.61 Гідрогеологія.....	445
38.63 Інженерна геологія.....	446
39 ГЕОГРАФІЯ.....	446
39.01 Загальні питання географії.....	446
39.19 Фізична географія.....	448
39.21 Економічна і соціальна географія.....	449
39.29 Топоніміка.....	457
41 АСТРОНОМІЯ	457
41.17 Астрофізика.....	457
41.19 Сонячна система.....	458
44/81 ТЕХНІЧНІ І ПРИКЛАДНІ НАУКИ. ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ	
44 ЕНЕРГЕТИКА.....	458
44.01 Загальні питання енергетики.....	458
44.29 Електроенергетика.....	462
44.31 Теплоенергетика. Теплотехніка.....	467
44.33 Атомна енергетика.....	471
44.35 Гідроенергетика.....	473
44.37 Геліоенергетика.....	473
44.39 Вітроенергетика.....	474
45 ЕЛЕКТРОТЕХНІКА.....	476
45.01 Загальні питання електротехніки.....	476
45.03 Теоретична електротехніка.....	477
45.09 Електротехнічні матеріали.....	481
45.29 Електричні машини.....	481
45.31 Електричні апарати.....	483
45.33 Трансформатори та електричні реактори.....	484
45.41 Електропривод.....	486
45.43 Електротермія.....	486
47 ЕЛЕКТРОНІКА. РАДІОТЕХНІКА	487
47.01 Загальні питання електроніки і радіотехніки.....	487
47.03 Теоретичні основи електронної техніки.....	487
47.05 Теоретична радіотехніка.....	494
47.09 Матеріали для електроніки і радіотехніки.....	495
47.13 Технологія і устаткування для електронного та радіотехнічного виробництва.....	495
47.14 Проектування і конструювання електронних приладів та радіоелектронної апаратури.....	496
47.45 Антени. Хвилеводи. Елементи НВЧ-техніки.....	496
47.49 Радіотехнічні системи зондування, локації та навігації.....	496
49 ЗВ'ЯЗОК	497
49.27 Система передачі.....	497
49.33 Мережі і вузли зв'язку.....	498
49.39 Телефонний зв'язок і апаратура.....	499
49.45 Телебачення.....	500

50 АВТОМАТИКА І ТЕЛЕМЕХАНІКА. ОБЧИСЛЮВАЛЬНА ТЕХНІКА.....	500
50.03 Теорія автоматичного керування	500
50.05 Теоретичні основи програмування.....	501
50.07 Теоретичні основи обчислювальної техніки.....	515
50.13 Технологія та устаткування для виробництва засобів автоматика та обчислювальної техніки	516
50.33 Цифрові обчислювальні машини та обчислювальні комплекси (ОК)	516
50.37 Обчислювальні центри (ОЦ).....	516
50.39 Обчислювальні мережі (ОМ)	517
50.41 Програмне забезпечення обчислювальних машин, комплексів і мереж	517
50.43 Системи автоматичного керування, регулювання і контролю	523
50.47 Автоматизовані системи керування технологічними процесами	528
50.49 Автоматизовані системи організаційного керування.....	529
50.51 Автоматизація проектування	529
52 ГІРНИЧА СПРАВА.....	530
52.01 Загальні питання гірничої справи.....	530
52.13 Техніка і технологія розроблення родовищ твердих корисних копалин	531
52.29 Розроблення родовищ руд чорних металів	536
52.45 Збагачення корисних копалин	538
52.47 Розроблення нафтових і газових родовищ	540
53 МЕТАЛУРГІЯ.....	541
53.03 Теорія металургійних процесів	541
53.07 Металургійна теплотехніка	541
53.31 Виробництво чорних металів і сплавів	541
53.43 Прокатне виробництво	542
53.49 Металознавство.....	544
55 ТЕХНОЛОГІЯ. МАШИНОБУДУВАННЯ	546
55.01 Загальні питання машинобудування	546
55.03 Машинознавство і деталі машин.....	547
55.09 Машинобудівні матеріали.....	571
55.13 Технологія машинобудування	571
55.15 Ливарне виробництво	573
55.16 Ковальсько-штампувальне виробництво	573
55.19 Різання матеріалів.....	574
55.21 Термічне і зміцнювальне оброблення	576
55.22 Оброблення поверхонь і нанесення покриттів.....	577
55.30 Робототехніка.....	579
55.31 Інструментальне виробництво	580
55.33 Гірниче машинобудування.....	580
55.36 Котлобудування.....	581
55.37 Турбобудування.....	583
55.39 Хімічне і нафтове машинобудування.....	585
55.42 Двигунобудування	586
55.43 Автомобілебудування	597
55.45 Суднобудування	598
55.47 Авіабудування.....	598
55.49 Космічна техніка і ракетобудування.....	599
55.51 Підіймально-транспортне машинобудування	599
55.55 Комунальне машинобудування	601
55.57 Тракторне і сільськогосподарське машинобудування.....	601
55.63 Машинобудування для харчової промисловості	601

58 ЯДЕРНА ТЕХНІКА	602
58.33 Ядерні реактори.....	602
58.91 Перероблення ядерного палива і видалення відходів.....	603
59 ПРИЛАДОБУДУВАННЯ	603
59.03 Теоретичні основи приладобудування	603
59.14 Проектування і конструювання приладів.....	604
59.45 Прилади для неруйнівного контролю виробів і матеріалів	604
61 ХІМІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ. ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ	604
61.01 Загальні питання хімічної технології і хімічної промисловості.....	604
61.13 Процеси і апарати хімічної технології. Електрохімічні процеси.....	605
61.31 Технологія неорганічних речовин і продуктів.....	607
61.35 Технологія виробництва силікатних матеріалів	610
61.51 Технологія перероблення нафти і газу	610
61.61 Технологія пластмас	611
61.63 Технологія виробництва гуми і виробів з неї. Виробництво синтетичного каучуку	612
62 БІОТЕХНОЛОГІЯ	612
62.09 Сировина і продуценти для біотехнологічного виробництва.....	612
62.35 Технологічна біоенергетика.....	613
64 ЛЕГКА ПРОМИСЛОВІСТЬ	614
64.29 Текстильна промисловість.....	614
64.31 Трикотажна промисловість	615
64.35 Шкіряна промисловість	615
65 ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ	615
65.01 Загальні питання харчової промисловості	615
65.09 Сировина для харчової промисловості і допоміжні матеріали.....	616
65.13 Процеси, обладнання та апарати на підприємствах харчової промисловості	616
65.29 Елеваторна і мукомельно-круп'яна промисловість	619
65.33 Хлібопекарська і макаронна промисловість.....	619
65.35 Кондитерська промисловість.....	620
65.43 Пивоварна промисловість.....	621
65.47 Виробництво лікеро-горілчаних напоїв.....	621
65.49 Виноробна промисловість.....	622
65.53 Консервна, овочесушильна промисловість, виробництво харчових концентратів.....	622
65.59 М'ясна і птахопереробна промисловість	623
65.63 Молочна промисловість	624
65.65 Олійно-жирова промисловість.....	625
66 ЛІСОВА І ДЕРЕВООБРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ	627
66.03 Деревинознавство	627
66.17 Транспортування лісу.....	627
66.29 Технологія і устаткування для оброблення деревини	628
66.31 Лісопиляльне виробництво.....	630
66.33 Виробництво столярно-будівельних виробів	631
66.35 Виробництво фанери і плит.....	631
66.45 Целюлозно-паперова промисловість.....	632
67 БУДІВНИЦТВО. АРХІТЕКТУРА	633
67.01 Загальні питання будівництва	633

67.03 Інженерно-теоретичні основи будівництва.....	638
67.07 Архітектура.....	640
67.09 Будівельні матеріали і вироби.....	645
67.11 Будівельні конструкції.....	647
67.15 Технологія виробництва будівельних матеріалів і виробів.....	648
67.17 Машини, механізми, устаткування й інструмент, які застосовуються у будівництві і промисловості будівельних матеріалів.....	649
67.21 Інженерні дослідження в будівництві.....	649
67.23 Архітектурно-будівельне проектування.....	649
67.25 Районне планування. Містобудування.....	650
67.29 Об'єкти будівництва.....	660
67.53 Інженерне забезпечення об'єктів будівництва.....	661
68 СІЛЬСЬКЕ І ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО	663
68.01 Загальні питання сільського господарства.....	663
68.29 Землеробство.....	669
68.33 Агрохімія.....	669
68.35 Рослинництво.....	670
68.37 Захист сільськогосподарських рослин.....	673
68.39 Тваринництво.....	673
68.41 Ветеринарія.....	674
68.43 Заготівля продукції сільського господарства.....	675
68.45 Полювання і мисливське господарство.....	675
68.47 Лісове господарство.....	677
68.85 Механізація і електрифікація сільського господарства.....	697
69 РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО	698
69.09 Біологічні ресурси Світового океану і внутрішніх водойм.....	698
69.51 Технологія перероблення сировини водного походження.....	698
70 ВОДНЕ ГОСПОДАРСТВО.....	698
70.01 Загальні питання водного господарства.....	698
70.03 Наукові основи водного господарства.....	699
70.17 Водогосподарське будівництво. Гідротехнічні та гідромеліоративні споруди.....	701
70.19 Обводнювання і водопостачання.....	701
70.21 Зрошувальні системи.....	701
70.25 Стічні води, їхнє очищення і використання.....	702
70.27 Якість води.....	704
70.85 Механізація і автоматизація у водному господарстві.....	706
70.94 Комплексне використання водних ресурсів. Вплив зрошування і осушування на довкілля.....	707
71 ВНУТРІШНЯ ТОРГІВЛЯ. ТУРИСТСЬКО-ЕКСКАРСІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ	707
71.01 Загальні питання внутрішньої торгівлі.....	707
71.31 Роздрібна торгівля.....	710
71.33 Громадське харчування.....	710
71.35 Готельне господарство.....	711
71.37 Туристично-екскурсійне обслуговування.....	713
72 ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ.....	723
72.15 Зовнішньоторговельна політика.....	723
73 ТРАНСПОРТ	724
73.01 Загальні питання транспорту.....	724

73.29	Залізничний транспорт.....	726
73.31	Автомобільний транспорт.....	727
73.34	Водний транспорт.....	731
73.37	Повітряний транспорт.....	732
73.39	Трубопровідний транспорт.....	733
73.41	Промисловий транспорт.....	733
73.43	Міський транспорт.....	733
73.49	Інші види транспорту.....	736
75 ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО. ДОМОВЕДЕННЯ. ПОБУТОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ		736
75.31	Комунальне господарство.....	736
76 МЕДИЦИНА І ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я		738
76.01	Загальні питання медицини і охорони здоров'я.....	738
76.03	Медико-біологічні дисципліни.....	739
76.13	Медична техніка.....	741
76.29	Клінічна медицина.....	742
76.31	Клінічна фармакологія. Фармація.....	752
76.33	Гігієна і епідеміологія.....	752
76.35	Інші галузі медицини і охорони здоров'я.....	753
76.75	Соціальна гігієна. Організація і управління охороною здоров'я.....	753
77 ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ		755
77.01	Загальні питання фізичної культури і спорту.....	755
77.03	Теорія фізичної культури і спорту.....	756
77.05	Медико-біологічні основи фізичної культури і спорту.....	757
77.13	Матеріально-технічна база фізичної культури і спорту.....	758
78 ВІЙСЬКОВА СПРАВА		758
78.01	Загальні питання воєнної справи.....	758
78.17	Воєнна політика. Воєнні доктрини.....	758
78.19	Воєнна наука.....	759
78.25	Озброєння та військова техніка.....	759
78.27	Збройні сили.....	760
80 ІНШІ ГАЛУЗІ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА		760
80.33	Ювелірна промисловість.....	760
82/90 ЗАГАЛЬНОГАЛУЗЕВІ І КОМПЛЕКСНІ ПРОБЛЕМИ (МІЖГАЛУЗЕВІ ПРОБЛЕМИ)		
81 ЗАГАЛЬНІ Й КОМПЛЕКСНІ ПРОБЛЕМИ ТЕХНІЧНИХ І ПРИКЛАДНИХ НАУК ТА ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ		761
81.09	Матеріалознавство.....	761
81.13	Загальна технологія виробництва.....	761
81.33	Корозія і захист від корозії.....	762
81.35	Зварювання.....	762
81.81	Контролювання і керування якістю.....	764
81.83	Монтаж, ремонт промислового устаткування.....	764
81.92	Пожежна безпека.....	764

82 ОРГАНІЗАЦІЯ Й УПРАВЛІННЯ	766
82.05 Теорія і методологія управління.....	766
82.15 Організація управління економікою	771
86 ОХОРОНА ПРАЦІ	771
86.01 Загальні питання охорони праці.....	771
86.25 Професійні хвороби та їхня профілактика	772
86.31 Працездатність. Експертиза працездатності	772
87 ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА. ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ	772
87.03 Теорія і методи вивчення охорони довкілля. Економічні основи використання природних ресурсів	772
87.15 Забруднення довкілля. Контролювання забрудненості	774
87.17 Забруднення і охорона атмосферного повітря	778
87.19 Забруднення і охорона вод на суші, морів і океанів	779
87.21 Охорона ґрунтів	780
87.24 Екологія життєдіяльності людини.....	783
87.25 Вплив антропогенних змін довкілля на здоров'я і соціально-трудоий потенціал населення	783
87.26 Вплив забрудненості довкілля на стан природних екосистем, популяцій і організмів рослинного і тваринного світу	784
87.29 Антропогенний вплив на ландшафт. Охорона і оптимізація ландшафту.....	784
87.31 Заповідна справа. Природно-заповідний фонд України	787
87.33 Стихійні лиха і катастрофи антропогенного походження. Екологічна безпека. Організація аварійно-рятувальних робіт	789
87.35 Раціональне використання і відтворення природних ресурсів.....	791
87.51 Охорона довкілля і природних ресурсів в окремих регіонах і країнах	792
87.53 Управління відходами. Маловідходна і безвідходна технології	792
89 КОСМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	794
89.57 Дослідження Землі з космосу	794
90 МЕТРОЛОГІЯ	794
90.27 Вимірювання окремих величин і характеристик	794
АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК	795
ПОКАЖЧИК ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ.....	837

02 ФІЛОСОФІЯ

02.01 Загальні питання філософії

02.19.02.0001/231297. Філософська освіта у контексті ідеї смарт-суспільства. Вишневецький М.І. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.122-128. - укр. УДК 14 + 37.01.

У статті представлена концептуалізація філософської освіти, у контексті якої відбувається еволюція розвитку суспільства від інформаційного до смарт-суспільства. Мета статті - розкрити концептуалізацію філософської освіти у контексті ідеї смарт-суспільства і показати, що філософська освіта не стоїть на місці, а розвивається разом з розвитком науки і техніки, що вимагає і розвитку поняттєво-категоріального апарату. Задачі дослідження: показати розвиток філософського знання, в контексті якого визрівають нові інноваційні ідеї; виявити, що концепція смарт-суспільства базується на очікуванні і переконанні у здатності сучасних смарт-технологій ефективно вплинути на соціальні процеси і привести до нового якісного стану всього суспільного життя, яке і називають смарт-суспільством; довести, що багато у вирішенні всіх цих проблем залежить від стану освіти, у тому числі і філософсько-світоглядної, не тільки як такої, що розвиває наші пізнавальні здібності, але й формує відповідальне і сумлінне відношення до цілепокладання, вибору базових життєвих цінностей. Ми спираємося на роботи І.Ардашкіна, В.Воронкової, М.Кастельса, О.Кивлюк, К.Корсака, А.Лазаревича, Р.Олексенка, О.Пунченка, в яких у тій чи іншій мірі відобразилася проблема становлення смарт-суспільства. Методологія дослідження - діалектичний, історичний, системний, інформаціологічний методи, які дозволили глибоко проникнути в еволюцію філософського знання, яке не стоїть на місці, а розвивається разом з розвитком науки, техніки, технологій. Результат дослідження - в основі смарт-суспільства розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій, які ведуть до прориву технологій та інноваційному розвитку. Відмічається, що реорганізація системи соціально-гуманітарної освіти у вищих навчальних закладах Білорусі, що відбувається, покликана підняти на високий рівень філософсько-світоглядну підготовку вітчизняних спеціалістів.

02.11 Загальні проблеми сучасної філософії

02.19.02.0002/230359. Експериментальна філософія: новий напрям у філософії та нові можливості для міждисциплінарних досліджень. Полунін О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58, С.13-28. - укр. УДК 101:159.9.07.

У статті представлено нову течію у філософії, а саме експериментальну філософію, яка потужно заявила про себе в останні двадцять п'ять років і знайшла розповсюдження переважно в країнах Західної та Центральної Європи і США. Окреслено її передісторію, основні положення, ключові методи і тематику досліджень, а також окремі результати. Представлено головні напрями у межах самої експериментальної філософії, а саме (1) рестрикціонізм, (2) експериментальний дескриптивізм та (3) експериментальний аналіз понять. У статті підкреслюється значний міждисциплінарний потенціал експериментальної філософії та описується ряд напрямів, у яких могла б відбутись плідна співпраця філософів, психологів, біхевіоральних економістів, правників та представників інших дисциплін, що вивчають людську поведінку. З появою експериментальної компоненти та завдяки активному творенню нового емпірично обґрунтованого знання зростає потенційний вплив філософії на суспільство, на ефективність формування цінностей і модуляцію поведінки людей, особливо з урахуванням потужності сучасних мас-медіа.

02.19.02.0003/231455. Політична філософія в умовах кризи традиційної методології: глухий кут чи гносеологічний прорив. Воронянський Олександр, Зайончковський Юрій. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.39-51. - укр. УДК 130.

Автори констатують дискурс кризи традиційної методології в сучасній вітчизняній політичній філософії. При цьому мейнстрім західної політичної науки методологічно ґрунтується на досягненнях методу історичного матеріалізму, який в українській політичній філософії не використовується. Мета пропонованої статті - демонстрація евристичного потенціалу концепту аналізу суспільно-політичних відносин з урахуванням загальноновизнаного в неомарксистській аналітиці фактора конкурентної боротьби за доступ до обмежених ресурсів у суспільстві, що ґрунтується на засадах індивідуальної вигоди. Показано, що еволюція господарської діяльності відбувається шляхом концентрації господарських ресурсів (власності) і економічної влади в руках меншості соціуму. Таким чином, нерівномірність доступу до ресурсів для різних соціальних груп у процесі первинного розподілу

зумовлює внутрішню нестабільність соціуму, для компенсації якої застосовується владний перерозподіл ресурсів через механізм держави. Держава як розпорядник значного обсягу ресурсів, що вилучаються в соціуму в процесі перерозподілу, є об'єктом владного впливу з боку соціальних груп, здатних сконцентрувати достатній для цього обсяг ресурсів. Відносини між державою й цими групами визначаються співвідношенням обсягів концентрації ресурсів та ефективністю їх застосування. Вилучення державою ресурсів на свою користь і вилучення державних ресурсів на свою користь найбільш ресурсозабезпеченими соціальними групами й угрупованнями є системними факторами описуваної моделі. Нація, яка складається з тих, хто конкурує між собою в боротьбі за доступ до ресурсів соціальних груп і угруповань, не є внутрішньо єдиним суб'єктом політики. Стан конкурентної політичної боротьби всередині нації є системним фактором. При цьому меншість нації завдяки високій концентрації ресурсів здатна підкоряти своєму пануванню більшість, завдяки чому отримує право діяти у своїх інтересах від імені цієї більшості. Таким чином, у реальності нація представлена політичною елітою - ресурсозабезпеченою меншістю, що панує над соціумом. Політична еліта перетворюється на чинник дестабілізації соціуму за перевищення критичного для відтворення соціуму порогу частки відчужуваних на свою користь ресурсів. Ураховуючи, що відчуження елітою ресурсів на свою користь має системний характер, це явище також є системним. Таким чином, політичні еліти відіграють ключову роль в утворенні криз, що супроводжують розвиток держави й суспільства. При цьому ексклюзивне право установ державної влади на розпорядження суспільними ресурсами, які підлягають регулюванню з боку держави, створює так звану владну або політичну ренту. Розгорнута характеристика сутності цієї ренти була подана в межах макроекономічної теорії груп, яка трактує пошук ренти як результат взаємодії певних груп інтересів. В економічній теорії ренти розглядають як прибуток власника ресурсу, що перевищує альтернативну вартість його використання. Стратегія, спрямована на отримання доходів від використання ренти, називається рентоорієнтованою поведінкою. Така поведінка з боку персонального складу апарату державної влади зумовлена, з одного боку, можливістю й здатністю корпорації чиновників ухвалювати самостійні рішення щодо перерозподілу ресурсів, а з другого - необхідністю для певних ресурсозабезпечених груп, можливості яких отримати максимальний прибуток обмежені положеннями колективної угоди, порушити інституційні норми шляхом обміну частини своїх ресурсів на пільговий доступ до більшого обсягу ресурсів через ухвалення владного рішення на свою користь. У цілому запропонована модель дозволяє аналізувати кризові явища, що існують у політичній реальності, не як прояви позасистемного характеру, а як системні фактори, що є наслідком нормального функціонування елементів соціальної, економічної й політичної систем суспільства. Звідси завданням подальших досліджень у цьому напрямку напрямі постає виявлення системних елементів і відносин, здатних стати факторами, що компенсують генеровані системою кризові явища.

02.15 Загальнофілософські проблеми

02.19.02.0004/228898. Від людини до постлюдини. Левченко Є.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.62-70. - англ. УДК 141.319.8.

Актуальність теми дослідження. Сьогодення постає якісно новим етапом, відмінним від усіх попередніх, а саме масштабністю розгортання сучасного періоду науково-технічної революції, наслідком цих процесів постає постлюдський поворот. Основним змістом цього повороту є те, що люди у своїй діяльності виходять за межі предметної реальності. Мета і завдання статті. Метою дослідження є соціально-філософський аналіз процесів формування постлюдини в умовах розгортання технологізації та інформатизації суспільств. Постановка мети зумовила необхідність розв'язання наступних дослідницьких завдань: розглянути процеси становлення постлюдини; проаналізувати характер розгортання науково-технічної революції та який вплив вона здійснює на формування сучасного типу людини; виявити особливості і наслідки для розвитку людини впровадження наукових та технологічних досягнень в усі сфери життєдіяльності суспільств. Матодологія дослідження. Матеріалами досліджень слугували різні підходи як вітчизняних, так і західних дослідників щодо розгортання нового етапу науково-технічної революції, яка, власне, й створює умови виникнення та розвитку постлюдини. В роботі було використано широкий спектр філософських та загальнонаукових методів досліджень, зокрема метафізичний та діалектичний, феноменологічний методи; узагальнення, порівняльного аналізу, системного аналізу та інші. Результати дослідження. Беззаперечним постає той факт, що сучасна людина не мислить свого життя без техніки і будь-яких гаджетів. І це породжує один із основних запитів та завдань для людства створення балансу взаємодії між людиною та технікою. Віднайдення способів за допомогою, яких людина підкоряє собі наслідки технічного розвитку. На нашу думку, варто починати з організації власної поведінки, яка з необхідністю має включати взаємозв'язок з природою, з іншими людьми тощо. Висновки. Наслідки культурно-антропологічної кризи, яку переживає сучасне людство, є загрозливими та навіть катастрофічними для існування і розвитку самої людини. Дійсно поява постлюдей не є довгостроковою перспективою. Ми є свідками настання постлюдського. Техніка

поступово та неухильно заміняє людське. Людство має віднайти баланс взаємодії людина-техніка для власного виживання, не тільки як виду, а й плеканням та розвитку людського в собі. Оскільки трансформація людини у постлюдину, скоріше характеризує загибель людини як такої (у традиційному розумінні як душевно-духовно означеної природно-соціальної істоти); не її вдосконалення, а радше дегуманізацію, заміну ціннісних орієнтацій та взірців на технології.

02.19.02.0005/229045. Те, що ми не можемо ідентифікувати, або про речі, яких, можливо, не буває. Чернієнко В.О. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.16-35. - укр. УДК 1:316.3+1:141.319.8.

Розглянуто проблему осмислення неоднозначних явищ. Показано зв'язок суб'єктивної й суб'єктивної складових культурних переживань реальності. Стверджується необхідність констеляції феноменального й ноуменального в ідентичності людини.

02.19.02.0006/229049. "Инсайт" как форма познания для андрогинной личности. Тарасюк Л.С. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.61-67. - рос. УДК 122 129:111.32.

Досліджуючи проблему креативності, а надалі проблему цілісності людини, можна виділити п'ять етапів творчого процесу. Важливим явищем у цих етапах є інсайт. Творчий процес може стати одним суцільним інсайтом, а може з'являтися фрагментно, але потім об'єднатися в єдине ціле. У контексті філософської антропології ми розглядаємо інсайт як форму пізнання для андрогінної особистості. Інсайт дає осягнення, осяяння, одкровення, завдяки яким особистість відновлює свою цілісність.

02.19.02.0007/229056. Взаимосвязь характера утомления и механизмов восстановления исходной работоспособности. Баканова А.Ф. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.121-125. - рос. УДК 130.

Пропонована публікація є продовженням попередньої статті "Морфофункційні засади, що визначають процес стомлювання й відновлювання фізичної працездатності", у якій відзначалася спрямованість подальшого дослідження поставленої проблеми. На сьогодні введено близьке до поняття втоми поняття "вітаукту", що також не має достатньо чіткого визначення. Це положення викликає необхідність більш глибокого подання змістової сутності цих понять, у зв'язку з чим і здійснено спробу узагальнити теоретичні підходи, викладені в кожному з них.

02.19.02.0008/229060. Концепция смеха в философии прагматизма. Жарких В.Ю. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.35-41. - рос. УДК 165.741.

У статті розглянуто філософське розуміння феномена сміху як суто людської характеристики у світлі постулатів філософії прагматизму.

02.19.02.0009/229061. Духовність: сутність, історичні витоки та сучасний вимір. Проценко О.П., Солошенко О.М. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.42-47. - укр. УДК 130.2.

Статтю присвячено проблемі духовності, яка в умовах сучасного українського суспільства по-новому потрібна. Цей феномен розглянуто з погляду його структури й існування в дихотомії минулого та сучасного. Проаналізовано роль біблійних заповідей і їхню трансляцію в аксіосферу сучасного суспільства, а також у життєвий простір людини. Особливу увагу приділено аналізу трансформації духовних цінностей у практичну площину сучасної освітньої стратегії закладу вищої освіти України.

02.19.02.0010/229065. Феномен Земли в условиях технологической реальности. Пилипенко С.Г. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.80-88. - укр. УДК 130.2.

Розглянуто феномен Землі в умовах технологічної реальності. Зазначено, що відбувається перехід до розуміння Землі як соціокультурного явища, що долає природничо-наукове тлумачення останньої. Підкреслено амбівалентний зв'язок цих змін: людина поєднується із Землею за допомогою практики / технології. Сутність людини визначено в ставленні до Землі.

02.19.02.0011/229239. Філософія світосприйняття в інформаційну епоху. Кравець М.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.163-167. - англ. УДК 004.915:378.4.

Подано авторське бачення проблеми усвідомлення індивідами себе, собі подібних соціумів, природного середовища і свого місця (в межах дослідженого всесвіту) в індустріальному та інформаційному суспільствах. Звернуто увагу на те, що усвідомлення світу окремим індивідом індустріального суспільства було стабільним, не викликало внутрішньої тривоги. Інформаційне суспільство формує потребу пояснити світ на принципово нових інноваційних засадах. Запропоновано розглядати філософію світу через філософію його сприйняття. Окреслено шляхи обґрунтування тези про те, що фізику всесвіту не можна розглядати поза людиною. Індивід є системний, необхідний елемент світоіснування і світобудови. Наявний у науці підхід, в основі якого лежить матеріальний

продукт (перетворення природи) як мета людини на Землі, потрібно сформулювати по-іншому. В основі лежить духовний продукт (інформація про світ) як мета наявності людини у просторі і часі. Матеріальний світ є дзеркальне відображення іншого - духовного виміру, а видимі події виступають дзеркальним відображенням їх інформаційного виміру. У цьому разі первинною стає інформація про світ. Зроблено припущення, що індивіди відображають світ у певних комбінаціях реальності, і тільки тих, які можуть існувати. Інших вони не знають. Можна допустити, що будь-яка запропонована нашою свідомістю модель світу сьогодні, можливо, буде існувати в майбутньому. Обґрунтовано припущення про те, що якщо рух розглядати в контексті людини, то ми рухаємося не в шкалі відстаней і часу, а в шкалі пізнання світу. Ми рухаємося крізь час і простір, а час рухається крізь нас, приносячи нові інформаційні знання. Врахування цього дає змогу по-новому подивитися на наявні закони, що притаманні природничим наукам. В інформаційному представленні всесвіт нескінченний доти доки не вироблена інформація про його розвиток. Запропоновано нове бачення пізнання індивідами світу. Показано, що в інформаційному розвитку людство, пізнаючи світ, рухається не в майбутнє, а в минуле до джерела, туди, де була напрацьована вся інформація про тривимірний всесвіт і розвиток всього живого. Якщо було б навпаки, то ми не змогли б пізнавати світ. Передбачається, що коли на сфері розширення всесвіту закінчиться вся інформація про світ, рух припиниться. Людство в цю мить наблизиться до пізнання світу в його сутності, переходу в новий інформаційний вимір. Запропоновано коефіцієнт співвідношення внутрішньої енергії маси та енергії руху цієї маси. На основі аналізу цього співвідношення зроблено висновок про можливу граничну швидкість маси у тримірному просторі. Акцентовано увагу на тому, що простір не може мати межі. Граничною може бути інформація про тримірний простір. Наявність межі або краю, до якого на цей час розбіглись галактики, означало б обмеження існування самого простору. Така межа означала б, що мета існування світу взагалі, і не тільки нашого (тримірного), вичерпана, а його нове народження неможливе.

02.19.02.0012/229592. Філософія первинного у світосприйнятті фізики інформаційного простору. Кравець М.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.147-151. - англ. УДК 101-021.62:53-021.3:002.

Запропоновано нетрадиційний підхід до розкриття співвідношення між матерією і свідомістю. Показано, що актуальність проблеми визначається сьогодні новими відкриттями природничих наук, які неможливо пояснити з позицій наявного категоріального апарату та особливостей розвитку сучасної людської цивілізації. Індивідуальне і колективне усвідомлення фізичної картини світу і місця індивідів у ній стало істотно відставати від досягнутого рівня природничих досліджень. Якщо раніше людство цікавило закони природи, то сьогодні постало питання - чому саме такими, а не іншими вони є? Чи містять вони розумне начало? Які сили утримують у рівновазі даний нам у відчуттях світ? Аналіз фізики простору в сучасних умовах - це, насамперед, аналіз первинності чи вторинності буття, матерії та інформації. За припущенням автора, ми рухаємося в часі за шкалою інформаційного освоєння світу у протилежному напрямку відносно інформації, що вичерпується на його периферії, а не в шкалі відстаней. За такого погляду на фізику процесу можна уявити, що не галактики віддаляються одна від одної, а інформація, що міститься у випромінюванні з інших галактик, набуває ефекту червоного зміщення. Чим далі галактика, тим більше вичерпана інформація, тим її менше і тим повільніше має плинути час. Червоне зміщення (космологічне, ефект Доплера) у спектрі галактик може бути наслідком інформаційного голоду на горизонті подій розвитку Всесвіту. Отже, "розбігання" галактик має відбуватися у всіх напрямках, що забезпечує рівновагу між простором, часом, масою і інформацією. При цьому рух не виступає формою існування матерії. Формою існування матерії виступає інформація про неї. У такому випадку випромінювання є енергетична форма інформації про об'єкт випромінювання. Тому межею простору не може бути наявність фізичних об'єктів. Межею простору є наявність інформації про простір, її зростання або вигорання, що рівноцінне розбіганню галактик або їх колапсу. Закінчиться інформація, закінчиться мета існування нашого матеріально-просторового виміру. На наш погляд, парадокс наших знань може полягати у тому, що галактики віддаляються одна від одної в інформаційній шкалі, а не у фізичній, і ми сприймаємо реальний світ у формі інформації про нього. З точки зору первинності, то наше мислення і буття є вторинними відносно інформації, яка у своїй сукупності охоплює і розповсюджується у своєму впливі на весь простір. Якщо цього не було б, то простір втратив би стабільність, перетворившись у хаос. Отже, потрібно зробити висновок про те, що інформація є високоорганізованою системою, здатна до "самоусвідомлення і мислення".

02.19.02.0013/230294. Сутність і культурні кореляти мислення: теоретичний аспект. Гальченко Максим. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.114-123. - укр. УДК 159.955.

Актуальність теми дослідження полягає в аналізі проблеми мислення, однієї з найважливіших здатностей людини, яке сьогодні в поєднанні із знанням постає засобом творення нового світу і людини. Мета дослідження - виявлення основних змістовних навантажень мислення в процесі його формування і розвитку в системі різних інтелектуально-пізнавальних практик, в культурі комунікації, що обумовлює його роль в освоєнні і перетворенні оточуючої реальності - природної, соціальної, духовної. Цілі дослідження - виявити основні напрямки розвитку мислення - логічний, філософський,

психологічний, розкрити зміст концепції "продуктивного мислення", його розвиток в класичній гносеології і постнекласичній філософії науки, які показують полізмістовність феномену мислення. Методологія дослідження - використані аналітико-історичний, контамінаційний, раціонально-евристичний методи, які дозволяють здійснити системний аналіз мислення, яке набувало найрізноманітніших форм і способів в історії філософії і культури; методи сучасного соціально-філософського і когнітивного аналізу показали взаємозв'язок теоретичних засад мислення з практичними засадами. Результат дослідження - концептуалізація проблеми мислення як дієвого інтелектуального, евристичного, пізнавально-теоретичного інструмента в розвитку знання, опредметнене в поняттях, принципах, законах. Важливим аспектом є також встановлення ролі мислення в процесі розвитку наукового знання, в створенні нових парадигм пізнання. Результатом аналізу є вироблення науково-теоретичних і методологічних підходів у виявленні евристичної, творчої сутності мислення, вплив якого на об'єктивний і суб'єктивний світ обумовлює їх трансформацію і перехід до нової якості. Висновок - вирішення теоретичних проблем інтелектуально-мисленнєвої діяльності як фактору становлення і розвитку філософії, культури і творчої діяльності людини.

02.19.02.0014/230298. Теоретичні аспекти задоволеності роботою. Батранак Генадій, Гілювене Віргінія. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.157-168. - англ. УДК 174-057.16+17.023.34.

Актуальність дослідження в тому, що робота - важлива життєва діяльність, що забезпечує прибуток, дозволяє самореалізуватися, утвердитися у певному середовищі, задовольняє людські амбіції. Найбільш важливий фактор задоволеності роботою - внутрішній фактор, що включає внутрішню відповідальність прийняття рішень, вміння використовувати свої навички і здатність досягати навчитися нової діяльності і оцінити ефективність своєї діяльності. Задоволеність роботою сьогодні є одним з об'єктів, що найбільше вивчається, однією з самих складних сфер, з якою стикаються сьогоднішні керівники, намагаючись уникнути плінності кадрів та утримання кращих співробітників. Таким чином, роботодавці все більше уваги приділяють своїм працівникам, їх очікуванням і задоволеності роботою. На підприємствах сьогодні відчувається швидкоплинний та інноваційний період, що може привести до напруги та негативним соціальним наслідкам. Задоволеність роботою є все більш актуальною темою, так як існує ризик втрати висококваліфікованих спеціалістів і в той же час втрати позицій на ринку. Методологія дослідження - у статті виконано аналіз теоретичних аспектів задоволеності роботою. Для досягнення цілі застосовувалися методи систематизації, порівняння і синтезу наукової літератури. Метою статті є проведення аналізу наукової літератури з аспекту задоволеності роботою співробітників. Задачі статті: розглянути теоретичну концепцію задоволеності роботою, обговорити фактори, що впливають на задоволеність роботою, виявити роль задоволеності роботою. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом велика увага приділяється управлінню людськими ресурсами. Управління людськими ресурсами включає організаційний розвиток, розвиток людських ресурсів і трудові відносини. Для організації важливо, щоб компанія мотивувала своїх співробітників і добивалася їх ефективної участі. Ключовим до ефективного результату є задоволеність роботою. Задоволеність роботою є багатогранною концепцією, і до сих пір немає єдиної згоди відносно тлумачення даного терміну задоволеності роботою. Автори пояснюють концепцію задоволеності роботою по-різному. Проблема аналізують R. Норрск, V.H. Vroom; K. Davis, J.W. Nestrom; P.E. Spector; D. Statt; B. Aziri та інші автори. Висновок. Задоволені роботою працівники мотивовані на краще виконання роботи, почувають себе прихильниками своєї компанії та їй відданими, є лояльними і відповідальними, більш дружніми до колег, шукають зв'язки і співпрацю, добувають нові знання і навички, кращих результатів роботи. Все це впливає на задоволеність клієнтами і лояльність компанії. Задоволеність роботою пов'язана з прогресом, прибутком, конкурентоспроможністю та успіхом організації.

02.19.02.0015/230358. Пост-антропоценна гіпосуб'єктивація. Загурська Н.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58, С.6-12. - укр. УДК 141.319.8.

У статті розглядається гіпосуб'єктивація як найбільш суттєвий вид суб'єктивації у пост-Антропоценному контексті. Гіпосуб'єктивація становить різновид суб'єктивації, яка враховує можливість і необхідність антропологічного ніщо або навіть меншого, ніж ніщо, - неприсутності людської істоти. Порівняно з гіпероб'єктами (від погодних катастроф до селебрітіз), гіпосуб'єкти постають лаканіанською "ламелою", дельозіанським "подвійним віялом сенсації" як продуктивними метафорами або, у більш філософсько-антропологічному формулюванні, моторошним онтологічним "дивним диваком". Пост-антропоценна партикуляризація та сингуляризація людської істоти вводить її у стан не-Всього як і що, ечі, меншого, ніж ніщо. І це стан гіпосуб'єкта з його контингентністю у п-вимірах, агентурністю, спротиву будь-яким -ізмам, пустотності в дивній реальності. У статті показано, що саме гіпосуб'єкт, "дивний дивак" реалізує шизотратегії заради відкритості людської істоти, яка не присутня в її меонтичній нищівності, або тактики плавиння як становлення-Природою. Такий підхід розвивається в аспекті нелюдського повороту як значущого філософсько-антропологічного напрямку. Дослідження ґрунтується на філософії пост-постмодерна, об'єкт-орієнтованої онтології, дивному,

агентурному реалізмі інтраакцій тощо, де людська істота розглядається в багатоманітні її нищівності. Філософська антропологія в цьому випадку змикається з глибинною, темною та дивною екологією, а людська істота постає природним об'єктом, що є позбавленим власної природи. Матеріал для дослідження становили актуальні культурні явища, як-от творчість Бйорк, Олафура Еліассона та "A Place of a Bury Strangers", а також відповідні життєві практики в подієвості постпостмодерна. Таким чином стверджується принцип гіпосуб'єктивації людської істоти в пост-Антропоценному контексті.

02.19.02.0016/230360. Сучасні підходи до створення машинного інтелекту, що самовизначається: філософський аспект. Карпенко В.Є. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58, С.29-36. - рос. УДК 004:140.8.

Проблема осмислення машинного інтелекту постає для сучасної філософії як комплексне та багатовимірне завдання. Одним з найбільш дискусійних питань в цьому контексті є створення і гіпотетичне майбутнє машинного інтелекту, що самовизначається. Особливої актуальності у цьому зв'язку набувають також різні трансгуманістичні ідеї. Ці ідеї висловлюють турботу про певне благо, хоча й у своєму специфічному розумінні. Мається на увазі благо як для сучасної людини, так і для тих, кого розглядають у якості інших форм людини (транслюди, постлюди тощо). В ході взаємозбагачення понять, що позначають різні напрямки комп'ютеризації і трансгуманізму, виникає дещо якісно нове: поняття машинного інтелекту, що самовизначається, в його сучасному вигляді. Однак повний опис і адекватне розуміння такого типу інтелекту є надскладним завданням. В цьому випадку потрібно створення загальної "метамоделі", яка "обіцяє" досягнення мети (тобто вдале моделювання). Така "метамодель" повинна послідовно породжувати відповідні дослідницькі проблеми для більш локальних досліджень. Але на певному етапі вона може виявитися однією з тих самих "парадигм", що, як писав Т. Кун, припинили породжувати дослідницькі проблеми й замість цього перетворилися на засоби інженерних дисциплін. Отже, потрібно відзначити, що заперечення важливості реагування на можливі загрози на рівні загальної "метамоделі" може надати прецедент для не реагування і на будь-яку іншу "менш гіпотетичну" небезпеку. Адекватним методологічним принципом для вирішення цієї проблеми, на нашу думку, є принцип обережності. Згідно з цим принципом наукове співтовариство і суспільство загалом повинні йти назустріч одне одному. Мова йде як про пізнання реального підґрунтя побоювань суспільства щодо невизначеності перспектив науково-технічного зростання, так і про популяризацію наукових знань, подолання міфів, пов'язаних з наукою та популярних серед неспеціалістів, тощо. Слід створювати резерви для відповідей на ймовірні, а не тільки на впевнено прогнозовані загрози. Ці резерви мають створюватися і в ході подальших наукових досліджень, і в ході гуманізації науки та суспільства, в ході гуманізації людської ментальності як глибинного, стійкого чинника духовної сфери. Отже, саме ці процеси забезпечують вже зараз і забезпечуватимуть у майбутньому готовність суспільства адекватно реагувати на кризові ситуації.

02.19.02.0017/230362. "Трансноуменалізм" та об'єктно-орієнтована онтологія: реальне, уявлюване та конституція предметності у межах спекулятивного реалізму. Старовойт В.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58, С.46-58. - укр. УДК 111.81:165.42+159.954.5.

У статті досліджується місце об'єкта в полі спекулятивного реалізму загалом та об'єктно-орієнтованої онтології зокрема. Описується особливе положення об'єкта, яке йому надає ООО на противагу "кореляційному" відношенню. Взята за основу чотирична структура Г. Гармана доповнюється уявлюваним модусом об'єкта, чіє місце знаходиться на межі суб'єкт-об'єктної дихотомії. Сама дихотомія розглядається у контексті дослідження можливості її подолання завдяки підходу, який був запропонований прибічниками ООО. Стверджується неможливість повного переходу до цілковито об'єктної реальності, перепоною для чого слугує неможливість відокремлення останньої від поля уявлюваного.

02.19.02.0018/230364. Деструктивне авторство: антиавтор і антидар. Гончаров С.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58, С.70-78. - рос. УДК 7.01.

У статті розглядається питання авторства та його природи у зв'язку з подією Герострата. Проблемною стає ситуація забуття творців храму Артеміди і безсмертна слава його палія. У цьому ключі пропонується концепція деструктивного авторства як форма відображення авторства, заснованого не на звичному акті творення, а на протилежному йому - акті деструкції. При цьому проводиться розмежування деструктивного авторства як реалізації певних атрибутів авторства з використанням деструкції в якості інструмента й можливого його перевероту - авторства деструктивності як феномена, заснованого на автономності та першочерговості деструкції по відношенню до авторства. Також розроблюються поняття "антиавтора" та "антидару", запропоновані як опозиції класичним поняттям "автора" й "дару". Герострат представлений як центральна й структуротворча фігура культурно-історичного нарративу, яка досягає зворотного боку турботи про себе через акт деструкції на шляху до безсмертя. При цьому мова вже йде про антиавтора як про індивідуалізацію через

авторство без творіння і замкнення індивіда на самому собі. Для історії Герострата неможливим є гомерівське питання через те, що сама природа його ситуації є гіпертрофією індивідуального авторського витоку, котрий є несумісним зі співавторством. Не маючи творіння, він існує лише в якості прагнення здобути авторські дивіденди, а отже, в якості прагнення залишатись єдиним. Не менш важливим є звернення до питання дару в контексті авторства, який перевертається Геростратом у бік крадіжки. Якщо будь-яке авторство нерозривно пов'язане з даруванням, то деструктивне авторство містить у собі антидар - культурну крадіжку (насильницьке привласнення) об'єкта чи суб'єкта, що піддається деструкції. Саме антидар дозволяє антиавтору реалізувати себе не лише як того, хто здійснює деструктивний акт, але й того, хто викрадає увагу та пам'ять, відокремлюючи їх від попереднього носія і застосовуючи до себе. Таким чином, у статті на прикладі Герострата аналізується розгортання логік, що йдуть паралельно або наперекір усталеній моделі авторства, заснованої на творчому акті, з пропозицією введення концептуальних понять, здатних розширити розуміння авторства та дослідити його в контексті деструктивних аспектів.

02.19.02.0019/230366. Міф про безсмертя. Від старовини до сьогодення. Клименко Р.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58, С.90-98. - укр. УДК [004.5+004.8]:304.

У межах цієї статті досліджується безсмертя як процес нескінченного життя. Аналізуються різні його форми: безсмертя метафізичне, генетичне, індивідуальне. Досліджується феномен безсмертя в культурі, починаючи зі стародавніх часів і до сьогодення. Акцентується увага на позитивному та негативному сприйнятті безсмертя. Приводяться приклади видатних історичних особистостей, які присвятили своє життя розробці технології безсмертя. Проаналізована фізична можливість вічного життя. Описаний поточний стан розробок щодо продовження життя. Визначена роль філософії трансгуманізму в розробці технологій вічного життя.

02.19.02.0020/230461. Герменевтичні засади національної мови. Григорків-Коротчук Ірина. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.25-31. - укр. УДК 1:81+801.73.

У статті окреслюються філософські перспективи вивчення феномену національної мови. Мова не лише вибудовується внаслідок змін історико-культурних реалій, а й сама їх формує. Постулюючи національні особливості світогляду будь-якого народу, дослідники апелюють до мовних фактів і звертають увагу на форму слів, фразеологічні одиниці, рудиментарні явища в ідіомах. Значний вплив на розвиток національної мови мають історичні чинники, географічне розташування, політичні орієнтири. У мові глибоко закладені регулятивно-ціннісні наміри, емоційне ставлення та когнітивні концепти. З'ясовано, що національна мова найповніше віддзеркалює соціально-психологічні, історичні, етико-педагогічні особливості характеру народу. Одним із шляхів зваженого осмислення національної мови постає використання герменевтичного підходу. Значна увага приділяється зв'язку менталітету й мови, зокрема української мови та свідомості сучасного українського суспільства. Зазначається, що процес ідентифікації народу та самоідентифікації особистості є взаємодоповнювальними та взаємозалежними. Проаналізовано наскільки сучасна мовна політика забезпечує належне функціонування і прагнення народу до самовираження. Водночас засвідчено, що самоцінність національної мови не спростовує потребу в долученні до духовної спадщини інших народів та їхніх мов, забезпечує рівність, відкритість, спільний пошук орієнтирів різними мовами.

02.19.02.0021/231453. Еволюція кліпової свідомості з погляду філософії прагматизму. Жарких Володимир. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.21-29. - укр. УДК 165.741.

У класичному прагматизмі поняття "еволюція" розуміють у світлі взаємин організму з довкіллям. Здатність людини думати й пізнавати не є винятком. Відмінні риси людини - свідомість, розум, уява, мова, уся система застосування знаків - сприймаються як ознаки природного процесу адаптації. Прагматизм стверджує, що розум не існує відірвано від навколишнього середовища. Людина використовує свій розум для того, щоб краще адаптуватися в людських / нелюдських контекстах. Ця здатність є біологічною потребою й необхідністю в її боротьбі за виживання. У мінливому світі виклики, які людина зустрічає у своєму життєвому досвіді щодня, стимулюють появу нових способів усвідомлення світу й нових методів осмислення його трансформацій. Сучасні технологічні новації трансформували політичні й соціальні відносини в глобальному світі. Середі інших речей Інтернет не тільки зіграв значну роль у змінах у соціальних контактах віч-на-віч. Завдяки його впливу відбулися зміни в людській свідомості й модусах мислення. Це призвело до модифікації самого принципу людського світосприйняття й соціальних взаємин. У філософії цей феномен відомий як "кліпова свідомість / мислення". У приблизному тлумаченні це особлива здатність людини сприймати й усвідомлювати світ шляхом коротких, часто не пов'язаних між собою месиджів у формі відеокліпів або ТВ-новин. Вплив Інтернету відчувається в зміні об'єму й форми обміну та розповсюдження інформації, тому що сама структура інформаційного простору стала іншою. Вона заповнена безперервним

потокм месиджів, який людський розум не в змозі адекватно й послідовно сприйняти. У результаті увага стає несфокусованою, неглибокою й несприйнятливою. З другого боку, люди кліпової свідомості здатні одночасно сприймати різну інформацію й робити кілька різних справ. Поняття "кліпова свідомість" ще не має адекватного визначення. Воно потребує аналізу й оцінки в контексті принципу розумної рівноваги.

02.19.02.0022/231457. Потенціал і межі філософської антропології як методології обґрунтування множинної ідентичності особистості. Шевченко Зоя. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.60-71. - укр. УДК 130.2:141.319.8.

Філософська антропологія виходить із розуміння сутності людини як принципово відкритої, незавершеної у своєму становленні істоти. Але саме таке становлення представники філософської антропології розуміли по-різному: дехто вбачав певні ступені, етапи такого становлення, дехто вирізняв певні класифікаційні типи, і лише останні десятиліття все більше антропологів звертає увагу на множинну ідентичність як антропологічну характеристику людини. Антропологія при цьому шукає об'єктивні, переважно природничі підстави для такої множинності: розщеплення суб'єктивності, наприклад, має поставати не як прикра випадковість, психіатрична аномалія, але навпаки - як прихований механізм, який видає на поверхню свідомості видимість сингулярності. Такою фундаментальністю антропологічного підходу визначається більша частина його переваг, однак саме нею пояснюються й певні межі та навіть, у певному сенсі, недоліки, виявити які покликана філософська антропологія - в усякому разі як базова теорія й методологія дослідження множинної ідентичності особистості. Життя є гетерогенним, а тому й ідентичність не може бути гомогенною - доти, доки це ідентичність живої особистості, а не її образ, створений дослідниками як певна кодифікована версія інтерпретації цієї особистості. Сучасні антропологі, такі як французькі дослідники Філіп Дескола та Жан-Марі Шеффер, акцентують увагу на специфічності, визначеності людського буття більше, аніж на його відкритості, невизначеності. Для Дескола йдеться про визначення певних типів соціальності, які створюють передумови для формування різних типів людської ідентичності, тоді як Шеффер заходить значно далі й піддає критиці метафізичні засади монологічного визначення людської сутності на підставі хибної тези щодо винятковості людини з-поміж усіх живих форм. Дескола бачить як базову природничу визначеність людської особливості, однак враховує лише наявні й минулі версії людської ідентичності. Слід ураховувати також майбутні версії людської ідентичності, однак це дещо проблематично на біологічних засадах. Біологія може лише зафіксувати нові версії ідентичності особистості, але навряд чи може їх передбачити. Однак усе, що ми можемо сказати про людську ідентичність, колись виникло, тобто його колись просто не існувало. Якщо критика Шеффера щодо метафізики та феноменології є досконалою в її спрямованості до наявного і минулого, то щодо майбутнього вона явно хибує. Утім, у майбутньому навряд чи можна очікувати заперечення більшості наявних біологічних характеристик людини - швидше повинно йтися про їх дуже поступове, поетапне удосконалення. Повертаючись до вихідного протиставлення теорій особистості й теорії соціальних систем, можна стверджувати, що до теорій особистості, які тяжіють до гуманітарного, інтерпретативного витлумачення цінностей, ближча трансценденталістська версія філософської антропології, а от натуралістична версія, яку представляє Шеффер, більшою мірою відповідає функціональним запитам теорій соціальних систем та більш жорстким і інваріантним підходам соціальних наук. Попри всі досягнення природничих наук, досі не варто забувати, що вони лише реалізують ті можливості фактичного доведення контр фактичних цінностей, які надають їм науки гуманітарні. Таким чином, дегуманізація сучасної науки постає не як світовий тренд, а лише як черговий виклик гуманітарним наукам. Вони пережили багато таких викликів - причому надаючи щоразу нові імпульси для розвитку наук природничих. Протиставлення трансцендентального і натуралістичного підходів у межах філософської антропології слід розглядати як дещо умовне. Зокрема обидва підходи дають достатньо підстав для обґрунтування множинної ідентичності особистості. Однак кожен з цих підходів наголошує на іншому аспекті множинної ідентичності особистості: трансцендентальний - на спрямованій у майбутнє можливості створювати нові версії ідентичності особистості, а натуралістичний - на класифікаційній, комбінаторній можливості розглядати множинну ідентичність у її актуальному розмаїтті.

02.19.02.0023/231459. Про значущість метафізики для людини. Дишкант Тетяна. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.78-85. - укр. УДК 130.3.

На сучасному етапі розвитку суспільства актуальною стає проблема ідентифікації й самоідентифікації людини. Індивідуальна свідомість розколота впливом масової культури, застосуванням технологій зміни свідомості, наприклад, у ситуаціях формування громадської думки, абсолютизацією якоїсь грані людини (людина, яка виробляє; людина, яка споживає, тощо). Проблема самоідентифікації без розуміння сутності людини не вирішувана. Сутнісною характеристикою людини є свідомість. Будучи родовою характеристикою, свідомість проявляється в кожній особистості через призму індивідуальної, унікальної сутності конкретної особистості. Компонентна структура свідомості охоплює волю, знання, емоції (вольова, раціонально-розумова й емоційно-чуттєва сфери) і самосвідомість. Сучасна

деконструкція особистості здійснюється головним чином за допомогою деконструкції раціонально-розумової сфери, отже, є підстави припустити, що зв'язок цього компонента з іншими є системоутворювальним. Аналіз абсолютизації інших компонентів свідомості (волі й емоцій) показує, що безформність або порожнеча - це те, чим стає сутність людини за вилучення з її свідомості такої компоненти, як розум. Постмодернізм фіксує "смерть суб'єкта". Цим він підкреслює неможливість незалежної індивідуальної свідомості. Суб'єкт перетворюється в знаряддя сліпих безособових соціальних процесів. Інформаційні техніки й технології використовуються для впливу на свідомість людей. Людина починає уявляти дійсність не відповідно до особистого сприйняття, а через відображення її в засобах масової інформації. Вищезначене демонструє всі труднощі самовизначення особистості в інформаційному суспільстві. Інформаційне суспільство й тиражована ним масова культура призводять до внутрішньої дисгармонії та фрагментарності особистості. Це може обернутися її помилковою ідентифікацією. Отже, необхідно чітко усвідомлювати ситуацію, щоб не відбулося підміни особистості "личиною", тобто щоб не стати "квазіособою". Чинити опір наявному стану справ може тільки цілісний і на персональному (індивідуальність), і на родовому (особистість) рівні суб'єкт, а не роздроблений, "децентрований" індивід, позбавлений самосвідомості й чіткої ідентичності. Тому сучасній людині необхідно розвивати здатність формувати власне судження й прагнути проникнути в сутність процесів і явищ.

02.31 Філософія і методологія науки

02.19.02.0024/230458. Гносеологічна проблема об'єктивності у постнекласичній науці. Чікарькова Марія. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.6-12. - укр. УДК 16+002.8.

Стаття розглядає проблему об'єктивності наукового знання з точки зору можливості (неможливості) її досягнення, основних критеріїв та аспектів. Автор наголошує, що кардинальні зміни у потрактуванні проблеми відбулися у ХХ столітті, що пов'язано як з науковими відкриттями, так і з формуванням постмодерністської філософії. Якщо класична наука перебувала переважно на позиціях гносеологічного оптимізму, то постнекласична сумнівається у можливості отримання об'єктивного знання. Плюралізм методологій доби постмодернізму призвів не до досягнення істини, а до гносеологічного скептицизму або песимізму. Новітня філософія пропонує відносити до сфери об'єктивного те, що зазвичай нею відкидалося - сферу емоцій, почуттів, цінностей тощо. Отже, сучасна епістемологія твердить скоріше про наближення до об'єктивності, ніж про досягнення її.

02.19.02.0025/230462. Світоглядні передумови становлення академічної раціональності нового часу. Макаров Зоріслав, Радзіняк Тетяна. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.32-40. - англ. УДК 1(091)+167.7.

У даній роботі на додаток до традиційного у вітчизняній філософії науки вивчення новоєвропейського світогляду через його взаємозв'язки з капіталістичними економічними відносинами, розширеним промисловим виробництвом і антитрадиціоналістським буржуазним суспільством досліджується внутрішній зв'язок нової філософії з наукою. Зокрема, на матеріалі рефлексії онтологічних підстав розуму, його статусу в структурі пізнавальних дій та здатностей виявляється проєкція прикметних рис нової філософії на формування класичної науки, філософське обґрунтування наукового методу в особі емпіризму і раціоналізму. Основний історичний метод дослідження, що представляє новоєвропейську академічну раціональність в процесі її взаємного обумовлення соціокультурним, світоглядним та науковим контекстами, доповнюється аналізом причин хрестоматійного надалі методологізму, порівнянням професійного статусу вчених, генеалогією наукових програм. Окрему увагу приділено ролі Г. Галілея у становленні класичної наукової раціональності, що, з огляду на безмежну джерельну базу цього питання, зосереджується на редукції імпліцитних світоглядних настанов, що панували в тодішньому академічному середовищі, до експліцитних етапів випрацьованого ним наукового методу. В цілому, маючи на меті відтворити взаємну детермінацію експериментально-математичного природознавства як наукової парадигми і новоєвропейської раціональності як форми духовності, автори статті відтворюють динаміку науково-дослідницьких програм за умов зламу європейської академічної традиції та неоднозначної секуляризації її засобів. Окремі висновки можуть ініціювати подальші дослідження з історії і філософії класичної науки.

02.19.02.0026/230464. Проблема структури фізичної реальності у сучасній філософії науки. Онуфрійчук Роман. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.46-50. - англ. УДК 165.24.

У статті ми аналізуємо проблему фізичної реальності в контексті сучасних уявлень про її структуру, оскільки, на наш погляд, саме ті концепції, що не отримали загального визнання в науковому товаристві, найбільш рельєфно розкривають нам методологічні та концептуальні можливості побудови єдиної наукової картини реальності. Метою нашого дослідження в цьому контексті є аналіз поняття фізичної реальності. Крім того, доцільно показано, що на сучасному етапі розвитку філософії науки вважається цілком доцільним введення поняття структури фізичної реальності. Для досягнення

поставленої мети передбачається виконання таких завдань: по-перше, виявити філософсько-методологічне значення фізичної реальності в історичному розвитку науки, по-друге, дослідити поняття структури фізичної реальності як основної настанови сучасної науки щодо побудови єдиної картини світу. Основним завданням сучасної філософії науки є спроба побудови єдиної картини світу. Оскільки наукова картина оперує поняттям реальності, то для реалізації цього проекту варто сформулювати загальне уявлення про саму реальність, яке постає в процесі виявлення єдиної структури рівнів, кожен з яких охоплює визначений "фрагмент" реальності. У межах сучасної космофізики ця проблема формулюється як питання про реальність об'єктів, які моделюються теоретичним мисленням. У філософії, а відтак і в методології природничих наук, проблема реальності постає у вигляді цілого комплексу "тривіальних запитань": у який спосіб теоретичні конструкції(моделі) реальності дедалі більше віддаляються від емпіричного базису науки; чи є об'єкти науки єдино можливими конструкціями на цьому емпіричному базисі; як співвідносяться існуючі основи природничих наук з новими уявленнями про структуру фізичної реальності? Показано, що смисл метафори "вежа протофізичної достовірності" полягає в тому, що "звичайна" реальність "трансляється" на вищі рівні абстракцій, оскільки осмисленим залишається аналіз об'єкта певного квантового рівня мікросвіту лише разом з макроскопічним приладом, з яким він взаємодіє, але який, проте, розроблено й розраховано (і це - сутнісне уточнення) на основі теорії цієї квантової сходинки.

02.19.02.0027/230479. Теоретичні аспекти дослідження природи та сутності трансдисциплінарності в сучасній філософії науки. Кушнір Оксана. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.159-165. - укр. УДК 001.8:101.

Проаналізовано виникнення та становлення феномена трансдисциплінарності в сучасній науці. Розкрито передумови, що спричинили появу трансдисциплінарних досліджень, а також здійснено огляд наявних підходів українських і зарубіжних дослідників щодо дефініції трансдисциплінарності, виявлення її характерних ознак. Окреслено проблему розмежування двох співзвучних термінів "трансдисциплінарність науки" та "трансдисциплінарна наука", які виникли в науковій риторичі через відсутність узгодженої позиції щодо тлумачення відповідного терміна. Виявлено деякі спільні і відмінні риси між- і трансдисциплінарних підходів. Розкрито відмінності у визначеннях поняття трансдисциплінарності, здійснених на різних засадах, зокрема на основі трансцендування, уваги до проблем життєвого світу, пошуку єдності знання. Розглянуто одну з найпоширеніших у науковій літературі класифікацій трансдисциплінарності, за якою виділяють чотири її види та 0-вий рівень, якому притаманне світоглядне, метафорично-образне забарвлення. Накреслено можливості застосування трансдисциплінарного підходу у сфері методології та філософії науки, його проблемні місця і переваги.

02.19.02.0028/230511. Демонстрація як емпірична умова науковості гуманітарних студій. Чуйко Вадим. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.6-12. - укр. УДК 167.2.

Автор обґрунтовує розуміння людини як такої складності, що не редується до локальної множини взаємопов'язаних елементів і вимагає визнати неприйнятним звернення до концептів філософії свідомості, пов'язуючи науковість гуманітарних досліджень з критичним раціоналізмом і комунікативною філософією. Використовуючи розроблену комунікативною практичною філософією концепцію інтерсуб'єктивності мовного взаєморозуміння, привертається увага до поєднання різних людей як взаємодоповнюючих існувань, заснованих на демонстраціях. Обґрунтована автором концепція демонстрацій як основа позитивної комунікації трактується як важлива частина подолання есенціалізму та холізму доведенням, що демонстрація стає єдиним способом виявлення унікальності як суверенної властивості індивіда. Демонстрація як повторювана наочна презентація індивідом унікальності свого існування передбачає наявність здатності діяти цілеспрямовано (осмислено, свідомо, знаючи наслідки своїх дій). Факт найму робітника свідчить, що роботодавець на підставі демонстрацій визнав наявність прозорості свідомості у формі здатності передбачувати результат діяльності до її активного початку, гарантувати його отримання. Усвідомлення своєї індивідуальної неспроможності бути суб'єктом розв'язання проблеми без допомоги інших, які демонстрували свої можливості, визнано за головну умову для свідомого заснування конвенцій, які започатковують інноваційне поєднання людей у нову спільноту.

02.19.02.0029/230513. Проблема "реконструкції" у філософії науки ХХ ст. Мартиненко Олександр. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.19-26. - укр. УДК 16+002.8.

У статті досліджується проблема реконструкції у позитивістському напрямі філософії науки. Аналіз здійснено у межах ХХ століття - від Рудольфа Карнапа до Пауля Феєрабенда. Центром уваги стала дискусія філософів екстерналістів та інтерналістів - Карла Попера, Імре Лакатоса з одного боку та Томаса Куна, Майкла Полані, Стівена Тулміна з другого. На думку автора суть дискусії торкається не тільки у з'ясування ролі зовнішніх (історичних) та внутрішніх (раціональних) факторів реконструкції процесу розвитку науки, а й вибору канону раціональності.

02.19.02.0030/230514. Методологічні горизонти осмислення метафори у постнекласичній філософії науки. Мельничук Мирослав, Халай Інна. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.26-33. - укр. УДК 167 168:001.8:165.6 .8.

Досліджується роль метафори в рефлексії історичного поступу наукової раціональності. Історична реконструкція класичної, некласичної та постнекласичної картини світу свідчить про наявність в основі кожної з них базових світоглядних метафор - механістичної, еволюційної та голографічної. Ці метафори володіють аксіологічним потенціалом й здатні консолідувати цілі та цінності наукового співтовариства. Когнітивні потенції метафори протиставляються світоглядним, що дозволило авторам здійснити демаркацію теоретичного та метатеоретичного рівнів наукової методології. Показано, що міждисциплінарні дослідження сприяють асиміляції метафори як методологічного регулятиву сучасної науки, позаяк метафоричність сумірна поняттям нелінійності, релятивності, людиномірності. Крізь призму концепції фікціоналізму Г. Файхінгера, обґрунтовується необхідність розмежування функціональної та фікціональної теорії метафори.

02.19.02.0031/231289. Єдиний шлях порятунку людства від тотального колапсу - ноотехнології та ноонауки. Корсак К.В., Корсак Ю.К. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.28-38. - англ. УДК 130.12+17.032.2+37.01.

Актуальність теми дослідження полягає в авторських пошуках шляху ліквідації екологічних та інших загроз існуванню людства. Популяція Homo Sapiens зростає кількісно, збільшує темп деструкції природного довкілля і прискорює рух до тотального Колапсу. Науковці світу створюють лише "відозви" і попередження про небезпеку, навіть рішення ООН і три екологічні форуми 1992, 2002 і 2012 не вказують реальних засобів порятунку. Мета дослідження - критичний аналіз праць науковців світу та їх екологічних проектів і планів. Цілі дослідження - пропозиція реального шляху порятунку людства через заміну індустриальних технологій екологічно безпечними ноотехнологіями, розвиток і використання ноонаук. Методологія дослідження спирається на створені авторами основи багатьох нових точних і гуманітарних наук - ноофілософію, нооекологію, нооісторію, ноосоціологію, ноокогнітологію та інші. Ми використовуємо нооінтегральний, системний і нооісторичний методи у межах перспективного принципу глобального еволюціонізму з трансдисциплінарними підходами. Результат дослідження - незаперечні докази того, що у потоці нанотехнологій з 2000 року стали з'являтися екологічно безпечні, які ми пропонуємо назвати "мудрими" - ноотехнологіями. Їх мало і кількість зростає повільно, але тренди розвитку світової науки свідчать про неминучість перемоги ноотехнологій на сучасними індустриальними. Головний результат дослідження - список ноонаук і ноотехнологій, що є "термінами з майбутнього". Вони формують Нооглосарій, на який ми отримали авторське свідоцтво - юридичний документ нашого авторського пріоритету. Висновок - людство урятується не через "третю промислову революцію" Дж. Ріфкіна і не через "четверту" К. Шваба чи через "смайт-активність", а шляхом розвитку ноонаук (ноохвиля №4) і масового використання екологічно безпечних ноотехнологій. Нооера вже розпочалася, але людство цього ще не помічає. Перші ноотехнології існують, але їх ще надто мало. Ми створили Нооглосарій для прискорення ноопрогресу.

02.41 Соціальна філософія

02.19.02.0032/228899. Інформаційний соціум у філософському дискурсі. Нікітенко В.О., Максименюк М.Ю., Банах Л.С. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.71-80. - англ. УДК 1:316.77:004.

Актуальність дослідження формування концепції інформаційно-комунікаційного суспільства в контексті теоретико-методологічного аналізу зумовлено розвитком інформаційно-комунікативних технологій та мережі Інтернет у XXI столітті. Одним з результатів розвитку інтернет-технологій є виникнення інформаційно-комунікативного суспільства завдяки мережі Інтернет як соціальної системи, що потребує теоретико-методологічного виміру. В сучасних умовах інформаційної революції важливим є комунікативне прояснення соціальної реальності, місця і ролі в ній індивіда, вивчення комунікативних дій та комунікативних компетентностей індивіда. Центральною проблемою є феномен інформаційно-комунікаційного суспільства як складного соціального феномена. Завдання дослідження - проаналізувати теоретико-методологічні засади формування концепції інформаційно-комунікативного суспільства, що базується на передових інформаційно-комунікативних технологіях. Методи і підходи - синергетичний, антропологічний, аксіологічний, що дозволили проникнути в сутність інформаційно-комунікаційного суспільства, проаналізувати соціо-антропологічні, соціо-економічні та соціокультурні виміри інформаційно-комунікаційного суспільства. Результат дослідження - сучасний інформаційний світ, інформаціоналізм та економіка повністю є залежними від мереж і створюються інфо-технологіями, що в цілому формують інформаційно-комунікаційну парадигму соціуму. Інформаційні ресурси представлені у цифровому чи електронному вигляді здійснюються за допомогою електронних засобів. Висновок. Інтенсивне використання інформаційно-комп'ютерних технологій набуло на сучасному етапі соціального розвитку глобального характеру, що формує нові контури сучасної

цивілізації. Інформаційно-комунікативний розвиток соціуму як цивілізаційна парадигма XXI століття формує такий вид соціуму, який отримав назву інформаційного, детермінованого інформатизацією життя, викликаного інформаційно-комп'ютерною революцією.

02.19.02.0033/228900. Вплив " Smart технологій " на розвиток "Smart-міста" в інформаційному суспільстві. Ришова І.С., Захарова С.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.81-90. - укр. УДК 122:7.012.

Актуальність дослідження в тому, що тема впливу "Smart-технологій" на розвиток " Smart-міста" в інформаційному суспільстві є однією з самих популярних в теоретичному плані та витребуваних у практичному сенсі. Постановка завдання - окреслення різних підходів до розуміння феноменів "Місто" і "Smart"; визначення специфіки Smart-технологій, Smart-міста, екологічний дизайн міста. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема "міста" як соціокультурного явища - одна з найбільш складних, гостро дискусійних і вже тривалий час стійко актуальних в системі гуманітарних знань. Місто розглядається в доробках Аристотеля, Платона, Фарабі, Т.Мора, Т.Кампанелли. У працях Л.Сабсовича, М.Охитовича отримали популярність екологічні ідеї містобудування, концепція "міста - саду". Філософське осмислення буття міста розглянули в своїх працях М. Анціфіров, В.Алексашина, М.Коган, Д.Ліхачов, Ю.Лотман, М.Уваров. Серед українських дослідників в осмисленні буття міста, слід відзначити В.Нікітіна, Т.Возняка, І.Вороніна, О.Гладкого, М.Препотеньську, Т.Корнієнко та ін. Методи дослідження. У теорії і практиці дослідження Smart-міста широко використовуються методи структурно-системного, структурно-функціонального аналізу, що дозволили глибоко проникнути в феномен впливу Smart-технологій на розвиток Smart-міста в інформаційному суспільстві. Результат дослідження. Для вирішення проблем впливу "Smart-технологій" на розвиток "Smart-міста" в інформаційному суспільстві слід створити концепцію стратегії розвитку Smart-технологій, спрямовану на співробітництво з провідними компаніями даної галузі та виробництво вітчизняних аналогів згідно світових стандартів. Висновки. Стрімкий розвиток Smart-технологій дає змогу вивести освітній процес на новий якісний рівень, що забезпечить більш якісну підготовку фахівців у сфері дизайну, які потрібні для становлення й розвитку країни у формі Smart, а також для підвищення конкурентоспроможності України на міжнародній арені. Практичне значення теми дослідження в тому, що досліджуються дизайнерські артефакти, які диференціюються в культурах інформаційного суспільства.

02.19.02.0034/229044. Концепт особистість як релікт модерної доби. Гоян І.М., Федик О.В. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.6-15. - укр. УДК 101.9:091.

У статті розкрито евристичний потенціал концепту "особистість" в умовах світоглядних, соціокультурних і технологічних трансформацій сьогодення та в перспективі майбутнього. Під час дослідження есплікується думка, що концепт "особистість" є модерним феноменом, який відображає ідеали й цінності світського гуманізму, а відтак постає своєрідним "метанаративом", зміст якого руйнується під впливом соціального проекту, сформованого в постмодернізмі. Поряд з іншим спростовуються можливість і доцільність використання модерного концепту в майбутньому, яке наразі не має чітко визначеного антропологічного образу.

02.19.02.0035/229046. Медиафилософская конъюнктура. Лысенкова В.В. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.36-41. - рос. УДК 141.319.8.

У статті автор торкається проблеми маніпулювання свідомістю й опору цьому процесу в межах розвитку масмедіа, що робить явище масштабним, витонченим і гострим у сучасних умовах. Боротьба за нестандартність бачення, відсутність кліше можлива й художніми засобами, що демонструє мистецтво XX й початку XXI ст.

02.19.02.0036/229047. Сутність та комунікативні вектори публічності. Васильєва Л.А. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.42-49. - укр. УДК 315.28:1.

У статті на підставі філософського підходу публічність осмислено як феномен культури відкритого індивідуалізму, проект демонстрації себе перш за все в постмодерному суспільстві, що підтримує й коригує ціннісні орієнтири людини. При цьому особистісна публічність можлива лише за повної рівності взаємодіючих агентів соціальної комунікації. Акцентовано увагу на брендуванні як формі публічної комунікації та зручній публічній міжкультурній платформі. Рекламу осмислено як доступний комунікативний публічний засіб керування ціннісно-індивідуальною природою людини.

02.19.02.0037/229048. Перформативна природа соціальної реальності. Карповець М.В. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.50-60. - укр. УДК 130.2 (316.42).

У статті розкрито специфіку соціальної реальності з погляду перформативної теорії, що полягає в одночасному суб'єктивному перетворенні (завдяки чуттєво-тілесним практикам у вигляді спектаклю) і

нормативній об'єктивації (завдяки повторенню в повсякденному світі). Доведено, що перформативи можуть як творити, так і перетворювати соціальну реальність.

02.19.02.0038/229051. Философское содержание экологической эргономики. Садиков Г.Н. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.79-88. - рос. УДК 502 504:005.961:005.336.1.

У статті розглянуто історію розвитку, проблеми й перспективи антропогенної діяльності під час взаємодії з довкіллям.

02.19.02.0039/229058. Онтологія комунікативної реальності. Омельченко Г.Ю., Осіпов О.М. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.13-18. - укр. УДК 316.

Автори розглядають проблему соціальної комунікації як реальності в контексті концептуальних уявлень неklasичної онтології. Показано, що комунікативна реальність, навіть генеруючи віртуальну картину світу, спирається на об'єктивно наявні соціальні зв'язки й закономірності сприйняття інформації.

02.19.02.0040/229059. "У роботів - свої казки" (робототехнічна проблематика в соціокультурному просторі ХХ - початку ХХІ ст.). Братерська-Дронь М.Т. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.19-34. - укр. УДК 130. Статтю присвячено проблемам робототехніки в соціокультурному просторі ХХ- ХХІ ст.

02.19.02.0041/230287. Взаємодія медіа, інтернет і людини як фактор вдосконалення інформаційного суспільства: соціально- філософський аналіз. Дроздовська Ольга. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.41-61. - укр. УДК 316.772.5.

Актуальність теми дослідження пояснюється тими завданнями, які сьогодні поставлено перед таким потужним засобом впливу на свідомість людей як засоби масової інформації. Новий етап еволюції людства спричиняє нові умови існування. І саме інформаційно-комунікативні технології є рушійною силою науково- соціального прогресу суспільства. ХХІ століття стає епохою значних змін у техніці, економічних галузях, гуманітарній сфері, соціальному житті людей. Інформація, знання, освіта дають поштовх суспільному розвитку. Мета статті - дослідити наукову думку щодо сутності нової - інформаційної - епохи, ролі ЗМІ у формуванні суспільної думки. Автор прагне визначити проблематику сучасних засобів масової комунікації на прикладі наукових та практичних напрацювань відомих вчених. Дослідження теорії комунікації перетинаються з іншими дисциплінами: історією, політологією, правознавством, економічними науками, соціологією, психологією, педагогікою, літературознавством та мовознавством, кіно та наукою про телебачення, медіа-інформатикою. У теорії комунікації та її часткових областях застосовуються такі методи та техніки досліджень: історичний метод, кількісні та якісні емпірично-аналітичні методи, герменевтично-інтерпретаційні методи досліджень. Методологія - системний, структурно-функціональний, історичного і логічного, порівняльний. Сьогодні медіа перебувають в центрі уваги держави і суспільства, вони пронизують усі сфери суспільного життя та пропонують кожному стартовий майданчик для участі в соціальній комунікації від місцевого та світового масштабу. Результат. Таким чином спостерігаємо процес злиття, інтеграції інформаційних і комунікативних технологій в єдиний інформаційний ресурс. Відбувається конвергенція, тобто "взаємний вплив явищ, а й взаємопроникнення технологій, стирання меж між ними. Щоб захистити український інформаційний простір серед першочергових кроків є: експертне середовище, державна підтримка наукових розробок у сфері інформаційних технологій, інформаційної політики та інформаційної безпеки, зокрема, стимулювання медіа-досліджень і моніторингу інформаційного простору; побудова нової комунікаційної стратегії влади, обов'язковими складовими якої мають бути комунікація з населенням, неконфліктна комунікація всередині влади; комунікація з зовнішнім світом; впровадження системи медіа-грамотності в школах і в ВНЗ; перехід від політики заборони до політики стимулювання суспільно-корисної діяльності в медіа-сфері.

02.19.02.0042/230288. Антропологічні виміри smart-суспільства: теоретико-концептуальний досвід. Воронкова Валентина, Кивлюк Ольга, Андриякайтене Регіна. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.25-40. - укр. УДК 1:004.89.

Актуальність дослідження особливостей взаємодії людини і освіти у smart- суспільстві розглядається у площині еволюції суспільства від індустріального до постіндустріального, а потім від інформаційного до smart-суспільства. В основі smart- суспільства витребуваною є інноваційна освіта, яка потребує вироблення спеціальних компетентностей людини, яка була б здатною працювати у високотехнологічному і високорозумному середовищі, яке формує лише освіта. Мета статті - розкрити концептуалізацію smart-суспільства, його поняттєво-категорійний апарат теми та еволюцію основних його категорій у вимірі "smart" та витребуваність людини як креатора інноваційного середовища, в основі якого новий рівень взаємодії "людина- суспільство". Цінними для нас є доробки з

інформаційного суспільства та інноваційної освіти таких авторів, як Р. Арона, Д. Белла, Е. Гідденса, Л. Берталанфі, З. Бжезинського, І. Валлерстайна, М. Кастельса, Ю. Лотмана, Н. Лумана, У. Матурана, Дж. Нейсбіта, О.Тоффлера, Ф.Фукуями, на основі яких розгорталася еволюція інформаційного суспільства в постінформаційне і "смарт-суспільство". Методологія дослідження - антропологічний, інформаціологічний, синергетичний методи і підходи, що дають можливість глибоко проникнути у даний тип суспільства, що йде на зміну інформаційному. Результати дослідження - вперше представлена концептуалізація smart-суспільства у філософсько-антропологічному вимірі і розроблено поняттєво- категоріальний апарат. Робиться висновок, що smart-людина є суб'єктом smart- суспільства, в основі якого цифрова економіка як результат високотехнологічного розвитку соціуму. Прорив у системі ІКТ визначив глибинні змістовні зміни у всіх сферах професійної і суспільної діяльності, тому сьогодні є всі підстави говорити про еволюційну трансформацію інформаційного суспільства. Висновок. В контексті виявлення антропологічних засад взаємодії людини і суспільства на новому етапі розвитку Smart-суспільства має велике значення виявлення нових типів взаємодії людини і суспільства, що привело до появи нових проблем соціокомунікації- соціотрансляції мультипроцесів інформації, що включає синтез інформатики, кібернетики електронно-обчислювального програмування, антропології, соціології та обертається нваколо соціокультурних процесів.

02.19.02.0043/230289. Концепція симулякрів віртуально-онлайнової культури інформаційного суспільства: концептуальні виміри постмодерністів. Курuschenko Mykola. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.62-71. - англ. УДК 316.3: 004.9.

Актуальність дослідження в тому, що проаналізовано симулякри віртуально-онлайнової культури інформаційного суспільства та умови його формування. Термін Ж.Бодрійяра "симулякр" пов'язаний з віртуально-онлайновою культурою інформаційного суспільства, тому що людина користується заміниками, копіями речей, а не їх речами. Постановка завдання. Ця проблема викликана тим, що особистість сьогодні формується у штучно створеному віртуальному світі, що спотворює особистість і формує її розірваний і нецілісний образ. Даний тип суспільства як віртуально-онлайнового потребує його тлумачення та аналізу нового понятійно-категорійного апарату. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Це роботи Ж. Бодрійяра "Симулякри і симуляції" (1981), а також Р. Зіммеля, Р. Барта, Р. Дебора, Ж. Батая, Ж. Лакана, М. Маклюєна, М. Фуко, Ж. Дельоза, Ж. Дерріда. Питання філософії постмодернізму та теорії симулякрів Ж. Бодрійяра розглядаються у роботах таких дослідників: А. Грицанова, Н. Кацук, А. Дьякова, Н. Зінченко, Н. Маньковської, О. Печенкіної, О. Скалацької, В. Ферроні та інших. Питання симулякра розглядається Ж. Бодрійяром у низці робіт: "Символічний обмін і смерть", "Спокуса", "Симулякри і симуляція", "Прозорість зла" та інших. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - концептуалізація поняття "симулякр" та його виявлення у віртуально-онлайновому інформаційному суспільстві. В основі дослідження - концептуалізація базових схем симулякрів та віртуально-онлайнової культури інформаційного суспільства, що представляє собою наукову новизну. Постановка завдання - використання підходів, зокрема структурно- синергетичної та практично-синергетичної методології, що дає можливість проаналізувати симулякри постмодерну як складні констукції. Виклад основного матеріалу. Здійснено аналіз становлення і розвитку онлайново-віртуальної культури особистості, яка користується симулякрами; представлено визначення "симулякр"; здійснено аналіз того, що ігрова складова стала складовою домінантою сучасного віртуального віту, а сама гра стала маркером постмодерністського суспільства, в центрі якого перформативне, ігрове "Я"; надано визначення "онлайново-віртуальної культури", в контексті якої реалізується "Я"; показано, що являє собою мережевий соціум як новий вид культури (субкультури) віртуальної реальності. Висновки - сформовано концепцію симулякрів віртуально-онлайнової культури інформаційного суспільства у концептуальних вимірах постмодерністів.

02.19.02.0044/230290. Самореалізація особистості як стратегічний тренд розвитку дизайнерської діяльності у реалізації креативних підходів. Рижова Ірина, Дика Анжела. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.72-87. - укр. УДК 122:7.012.

Актуальність дослідження полягає в тому, що самореалізація особистості в дизайнерській діяльності складає стрижневий компонент дизайнерської творчості, що проявляється в усіх сферах суспільного та індивідуального буття і має великий рівень динамізму. Сучасні реалії активізують проблему формування суб'єкта, готовності його до адаптації трансформаційних умов життєдіяльності, щоб виступити активною перетворюючою силою. Трансформація українського суспільства XXI століття є нездійсненою без оновлення самої людини, що можливе тільки через розвинуту здібність самої людини до усвідомленого саморозвитку та саморозгортання в дизайнерській творчості у проекції реалізації креативних підходів. Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні більшість науковців розглядають людину як суб'єкта власної активності і власного перетворення, а процес розвитку переважно вважають саморозвитком (К. Абульханова-Славська, Л. Анциферова, Г. Балл, А. Брушлінський, Г. Костюк, С. Максименко, Т. Титаренко). Значний внесок у збагачення теорії

самореалізації людини внесли сучасні вчені такі, як Р. Зобов, В. Келасьєв, М. Іванов, М. Яницький, В. Лозовий, Л. Сідак, О. Колісник тощо. Проблема самореалізації людини в дизайнерській діяльності та творчості була розглянута І. Рижовою, С. Захаровою тощо. Проблемам вивчення ігрової діяльності та ігрових технологій займалися такі дослідники як А. Дубнякова, Т. Михайленко, В. Пономарьов, Н. Шуть тощо. Методи дослідження. У теорії і практиці дослідження широко використовуються методи структурно- системного, структурно-функціонального аналізу, соціаксіологічного, що дозволили глибоко проникнути в феномен самореалізації особистості як стратегічного тренда реалізації дизайнерської діяльності у проекції реалізації креативних підходів. Результат дослідження полягає в тому, що з трансформацією соціуму людина виходить на новий рівень досконалості, потрапляє в нову площину існування, яка починає доминувати над світом природи, використовувати в повній мірі її енергетичні джерела та сировинну базу. Людина, завжди творячи за вимірами власної чуттєвості, сприяє формуванню такої дизайнерської форми, яка є процесом кодування пізнаних сутностей оточуючого світу у проекції розвитку креативних підходів. Творення дизайнерської форми у цьому процесі є матеріальним виявом перетворення природного світу на культурний світ, що потребує застосування креативних підходів. Стосунки людини з оточуючим світом діалектичні: людина формує дизайнерський простір, а він, у свою чергу, змінює і перебудовує людину за законами творчості і креативності. Висновки Самореалізація людини в дизайнерській творчій діяльності відбувається шляхом знаходження індивідом власної унікальності в своїй творчо-духовній сутності. Доведено, що самореалізація особистості в дизайнерській діяльності сприяє формуванню людини-дизайнера як "осередка вічності" і "нескінченності" людського буття. Практичне значення теми полягає в тому, що досліджуються процеси самореалізації особистості в дизайнерській діяльності методами креативних підходів.

02.19.02.0045/230361. Інформаційно-технологічна та гуманістична парадигма ідеології інформаційного суспільства доби глобалізації та інформаційної революції. Кириченко М.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58, С.37-45. - укр. УДК 1:316.3:004.738.5.

Проаналізовано суть інформаційно-технологічної та гуманістичної парадигми ідеології інформаційного суспільства, викликані новими тенденціями інформатизації. Відмічається, що нова інформаційно-технологічна та гуманістична парадигми ідеології інформаційного суспільства визначаються необхідністю узагальнення теоретичного і практичного досвіду інформатизації, що дозволяє визначити координати формування ідеології інформаційного суспільства. Головна мета наукового дослідження - концептуалізація інформаційно-технологічної та гуманістичної парадигми ідеології інформаційного суспільства доби глобалізації та інформаційної революції. У статті проаналізовано ознаки сучасної цивілізації, що сприяли формуванню ідеології інформаційного суспільства; розкрито місце і роль когнітаріату (нетократії) та проаналізовано дві моделі ідеології інформаційного суспільства: технократичну та гуманістичну. Результат дослідження: технократичний шлях формування ідеології інформаційного суспільства має міцну підтримку зі сторони економічної та політичної еліти. Водночас є загроза стати заручником техногенної реальності. Гуманістична модель ідеології інформаційного суспільства протистоїть дегуманізованим технологіям заради збереження природної і культурної самобутності. Наукова новизна дослідження: ці два типи (види) ідеології інформаційного суспільства у вітчизняній сучасній філософії ще не проаналізовано. Висновок: Україна відстає від західних країн у розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, серед причин чого слід виділити інформаційну закритість, недостатньо розвинуту інформаційну інфраструктуру, відсутність ідеології інформаційного суспільства, політичні та соціально-економічні умови, що стримують розвиток інформаційної інфраструктури.

02.19.02.0046/230512. Феномен самотності людини у філософській антропології і соціальній філософії. Каралаш Наталія. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.13-19. - укр. УДК 177.82:141.319.8.

У статті розглянуто проблеми самотності людини через призму концепцій філософської антропології та соціальної філософії. Життєвий світ особистості інтегрує в собі оточуюче природне середовище, сферу соціального і духовного (соціум, етнос, держава, мораль, мистецтво, філософія, релігія тощо), сукупність необхідних їй речей, а також внутрішній світ, який активно функціонує в її індивідній буттєвості та соціумі, в соціально-комунікативних процесах. Соціальні інститути (держава, право, наука, сфера освіти і т.п.) існують як складові соціуму, в просторі якого розгортається індивідне життя. Ці елементи соціальної системи мають надіндивідну природу і впливають на людину як сили, що формують її духовний світ через засоби соціалізації, виховання, примусу.

02.19.02.0047/231288. Нація як історія, пам'ять, мова, культура. Дзвінчук Д.І., Озьмінська І.Д. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.13-27. - англ. УДК 17.023.32: [9+159. 953+811+008].

У статті подається детальний аналіз наукових розробок з проблем становлення нації, а саме процесу національного будівництва та ролі історії, пам'яті, мови та культури у відображенні цього процесу.

Дослідження показує, що згідно з примордіалістським підходом, нації не утворюються миттєво, за відповідною політичною волею чи збігом обставин; процес створення та консолідації нації є довгим і значущим, наповненим історичними подіями та національними культурними знаками. Примордіалістські концепції залишаються однаковими у визнанні виняткової важливості психологічних чинників у творенні нації. Автори досліджують складний комплекс лінгвістичних, релігійних, етнічних, територіальних та міфо-побутових факторів, які визначають формування відповідного типу суспільства. Основою аналітики явища нації є не тільки психологічні, а й соціальні, культурні, політичні, етичні, моральні та аксіологічні аспекти. Нові обговорення концепції системи, такі як солідарність, хабітус, плебісцит, були додані до обговорення нації. З огляду на це, неможливо здійснити звуження явища нації до конкретної проблемної сфери та локалізувати її на інваріантні показники. Формування та оптимізація капіталістичного типу соціальної системи породжує нові чинники в інтерпретації та консолідації нації. У статті також розглядається побудова нації в контексті міжнародної та державної політики як ключове завдання та з'ясовується консолідуючий та дезінтегруючий впливи державної та міжнародної політики на процес націєтворення. Причини політичної поразки в розвитку нації можна називати або свідомою маніпулятивною технікою, або спонтанним прорахунком. Розробка альтернативних варіантів історії - це не що інше, як невинуватана політизація, реалізація імперських та колоніальних амбіцій, подолання яких є необхідною передумовою успішного державного будівництва. Встановлення та компенсація маніпулятивного впливу сприяють стабілізації соціальної ситуації та врегулюванню конфліктів, а отже, - національному розвитку. Ключовим моментом тут є створення нації в рамках міжнародної та державної політики, особливо шляхом розмежування консолідаційних і дезінтегруючих впливів державної та міжнародної політики на національне будівництво. Політика об'єднання нації може стати ефективною, коли важливі реформи не поглиблюють фрагментацію нації, а лише нейтралізують її.

02.19.02.0048/231291. Соціодинаміка глобалізованого світу в її цивілізованому вимірі. Пунченко О.П., Воронкова В.Г., Андрукайтене Регіна. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.48-60. - англ. УДК 316.32:316.4.

Актуальність теми дослідження в тому, що аналізуються різноманітні підходи на сутність глобалізації, яка репрезентована як об'єктивний, якісно новий процес інтернаціоналізації та інтеграції всіх сфер діяльності сучасного цивілізаційного життєоблаштування. Аналіз літератури. Використано роботи А.Ападаруї, З.Баумана, У.Бека, З.Бжезинського, Ф.Броделе, І.Валлерстайна, Е.Гідденса, П.Дракера, М.Кастельса, Т.Левіта, І.Тірікяна, К.Уейта, Ф.Фернандес-Арместро, С. Хантінгтона. На пострадянському просторі ідеї глобалізації розглядаються в роботах В. Іноземцева, В.Стьопіна, А.Чумакова, П. Водопянова, В. Воронкової, О.Пунченко, А.Зеленкова, Ч. Кірвеля, А.Лазаревича, В.Нікітенко, А. Сосніна, А.Уткіна та інших. Метою статті є конкретизація концепту "глобалізація", а також через аналіз тектонічних зсувів у світовій світсистемі репрезентувати основні соціально-політичні і культурно-цивілізаційні виміри цього концепту. Задачі дослідження - в контексті сформульованої мети розкрити сутність соціодинаміки глобалізованого світу. Методологія дослідження побудована на основі комплексного підходу, що зумовлено її міждисциплінарним характером. Результат дослідження. Соціодинаміка розкривається як процес її розгортання у часі і просторі у взаємозв'язку з соціальною організацією суспільного облаштування, а також з соціальними і змінами і потрясіннями, що впливають на поступове протікання її розвитку. Доведено суперечливий характер глобалізації, на конкретних прикладах розкрито її блиск та убогість. Актуалізовано цілий комплекс проблем глобалізації як багатовимірною феномена. Розкрито причини, що перешкодили реалізації концепції західних ідеологів побудувати однополярний світ і створення єдиного органу управління під егідою США. Соціодинаміка глобального світу в контексті заявленої цілі знайшла своє відображення в контексті фінансово-економічних вимірів; в контексті формування фронтів, що включають в себе загострення, нестійкість, ризики, динамічний хаос. Висновки. Обґрунтовано механізми регуляції хаосу, що виникли у суспільних відносинах, - загрози, санкції, кризові флуктуації, застосування "м'якої сили", конфлікти та ін. Охарактеризовано такі виміри соціодинаміки, як екологічні і демографічні, розкрито негативізм їх розвитку на сучасному етапі.

02.19.02.0049/231292. Ціннісні виміри соціокультурного буття людини. Гнасевиц Н.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.61-70. - англ. УДК 172 : 316.6.

Актуальність дослідження. У статті досліджуються ціннісні виміри соціокультурного буття людини в контексті характерних формування систем суб'єктивно-особистісних смислів, аналізуються параметри психологічної, ментальної й культурної цілісності людини в умовах функціонування сучасних процесів соціально-культурної реальності. Постановка завдання. У дослідженні зроблено акцент, що соціокультурна реальність спричиняє дію культурних факторів - цінностей й ціннісно-смислових орієнтирів як носіїв змісту людського буття, чинників смислового наповнення індивідуальної свідомості і суспільної практики людської життєдіяльності. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельною базою дослідження виокремлено праці філософсько-культурологічного й

філософсько-психологічного спрямування, в яких проблема ціннісного виміру соціокультурного буття людини розглядається в аспектах розуміння природи ціннісно- та смислопошуку людини. Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В основі дослідження висвітлений ракурс проблеми внутрішньоособистісного розвитку людини з філософсько-культурологічних позицій: феномен гармонізації внутрішнього світу людини представлений як фактор впорядкування системи відносин "людина - світ", взаємин соціального характеру. Методологія. Культурологічна площина дослідження висвітлена за допомогою методів соціокультурного й рефлексивного аналізу в межах ціннісно-етичної парадигми. Виклад основного матеріалу. Проаналізовано ціннісний характер соціокультурного буття людини, який є обумовленим діалектичною єдністю ментальних та аксіологічних систем особистості, здатних до синергетичної самоорганізації і саморегулювання, в межах яких виникають і набувають розвитку нові смисли і структури ціннісної ієрархії, що є основою розширення та видозмінення форм, процесів, явищ соціокультурного буття сучасної людини. Висновки. У роботі зроблено узагальнення, що ціннісно-сміслові позиції особистості спричиняють розвиток важливих особистісних якостей, рис, можливостей, сприяючи появі сучасних траєкторій перебігу індивідуального й колективного життя, функціонуванню світу повсякдення.

02.19.02.0050/231294. Антропологічні горизонти гендерної нерівності: від релігійних канонів до бізнесових викликів. Олексенко Р.І., Колокольчикова І.В., Ортіна Г.В., Сизоненко О.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.81-94. - англ. УДК [396+572] (082).

Актуальність дослідження. У статті досліджуються антропологічні горизонти гендерної нерівності в рамках релігійних канонів та сучасних тенденцій прояву бізнесу, втрати антропологічної цінності жінок. Постановка завдання. Концептуалізація ролі жінки в суспільстві та вплив на неї релігійної приналежності; виявлення схожостей та відмінностей ролі жінок у релігіях світу; виявлення хибних стереотипів які склалися в релігії та вийшли за її межі. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Темою гендерних досліджень, а саме місце та ролі жінки в бізнесі та вплив на неї з точки зору релігії достатньо виразно проявляються у працях сучасних українських вчених, серед яких варто відзначити: Т. Власова, Ю. Маслова, Т. Бурейчак, Р. Мартинюк, Т. Марценюк, С. Пономарьов, І. Федорович та інші. Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В основі дослідження висвітлено теоретичні та практичні аспекти еволюції суспільства та місця жінки в світі бізнесу та вплив релігії на ці трансформації. Методологія. Основою дослідження виступає антропологічний підхід, який базується на принципах об'єктивності й цілісності, а також на комплексі загально-філософських, історичних, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, що дозволило забезпечити обґрунтованість і достовірність наукових результатів щодо гендерної нерівності жінок в бізнесі та вплив на неї релігійних догм. Виклад основного матеріалу. У роботі розглянуто роль жінки в суспільстві та вплив на її життя та розвиток, як особистості, релігійної приналежності. Досліджено питання гендерної нерівності в суспільстві з точки зору релігійного відношення до ролі жінки - матері, "обмежуючи, дозволяє" розкривати свій потенціал у бізнесі. Висновки. Будь-яка релігія світу підкреслює жіночність, її антропологічну особливість яка не потребує схожості за функціональними особливостями з чоловіком, але в свою чергу має можливості всебічного розвитку як матері так і ролі жінки в суспільстві. Хибні уявлення про те, що материнство нівелює жіночий потенціал та пригнічує її особистий розвиток викликають безліч дискусійних питань, що призводить до негативних проявів гендерної нерівності. Негативні прояви сприйняття хибних позицій призводять до жахливих структурних змін в суспільстві, розхитують основи законів материнства, мають наслідки старіння нації, втрати людьми духовного гуманізму. Жінки втрачають можливість відчувати себе матір'ю, та переносять рівень своєї любові на працю як на дитину. В результаті її основна базова антропологічна приналежність зводиться до нуля та робить жінку "невизначеною" статі, яка ніколи не знайде своє місце в суспільстві.

02.19.02.0051/231454. Сакралізація й ритуалізація корпоративної культури. Дмитренко Марія. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.30-38. - укр. УДК 130.2.

Статтю присвячено проблемі сакралізації й ритуалізації корпоративної культури. Автор наголошує на культурно-антропологічному зв'язку сучасної корпоративної культури з її історичними прообразами й аналізує символи, міфи, емблеми, колір, обряди як символічний блок корпоративної культури. Корпоративна культура тлумачиться як невід'ємна складова людського життя. Саме тому, досліджуючи множинність репрезентацій і практик корпоративної культури, основну увагу приділяють людині. Автор наголошує, що символічний блок корпоративної культури містить обряди, символи, міфи, легенди, героїчні особистості організації, які в досить образній і лаконічній формі відображають найбільш сильні, значимі сторони культури компанії і її найважливіші орієнтири. Сучасна корпоративна культура виразно демонструє культурно-антропологічні підвалини зв'язку з її історичними прообразами. Саме тому актуальним є аналіз механізмів її самозбереження. Мета цього дослідження полягає в аналізі загальних тенденцій сакралізації й ритуалізації корпоративної культури, які мають антропологічну укоріненість та утворюють її недоторканне ядро. Автор доводить, що бажані моделі поведінки, вимога передбачуваності дій, притаманна homo oeconomicus, закріплюються в ритуальних

практиках корпоративної культури, які мають свою сакральну циклічну хронософію. Процеси сакралізації корпоративної культури співіснують із тенденціями її десакралізації, де зростає антропологічна значущість довіри. Автор підкреслює, що символи мають особливе значення і впливають на поведінку людей. Символ тлумачиться як образ, який у лаконічній формі відображає інші (як правило, дуже різноманітні) образи, змісти й відношення, у тому числі невідомі, які можна лише передбачувати або передчувати. Графічний символ визначено як концентровану умовну абстрактну форму відображення й фіксації наукових або релігійних знань людини, а також несвідомої частини її психіки за допомогою її стилізованого знаку. Символи відображають високі абстрактні поняття, цінності, які важко стисло й неможливо вичерпно описати словами. Проаналізовано міфи з погляду їх позитивного впливу на формування загальнокорпоративних цінностей, мотивацію співробітників і прояв корпоративної індивідуальності. Для підняття престижу підприємства, згуртування співробітників та їх сімей автор вважає за необхідне приділяти увагу організації сімейного відпочинку, або, як його сьогодні називають, "family day". Ці заходи дозволяють створити підґрунтя для "наступності поколінь", сприяють виникненню доброго психологічного клімату в колективі. Таким чином, під час дослідження було визначено амбівалентну внутрішню логіку корпоративної культури, визначеної взаємопереходом логіки сакралізації й логіки десакралізації, де перша домінує у світі праці, а друга - у сфері дозвілля. Автор доходить висновку, що в ритуальних практиках корпоративної культури закріплюються моделі поведінки, які мають свою сакральну циклічну хронософію, утворюють своєрідний прихований езотеричний план корпоративної культури. Процеси сакралізації корпоративної культури співіснують із тенденціями її десакралізації, де зростає антропологічна значущість довіри.

02.19.02.0052/231460. Соціально-ціннісна концепція інженерної діяльності. Бондар Наталя, Осипов Олександр. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.86-94. - укр. УДК 130.

Усі наявні моделі аналізу цілей і завдань інженерної діяльності умовно можна поділити на інструменталістські, які розглядають інженерну діяльність із погляду технології, і соціогуманітарні, які розглядають вплив інженерної діяльності на людину й суспільство. Філософія техніки в її інструменталістських концепціях є, з одного боку, спробою техніків і інженерів виробити філософію своєї професійної сфери. З другого боку, філософія техніки в соціогуманітарних концепціях є сукупністю зусиль учених-гуманітаріїв осмислити техніку як предмет міждисциплінарних рефлексій. Найбільш ефективний шлях аналізу сутнісних підстав інженерної діяльності - звернення до традиції філософії техніки. Опубліковано оригінальні праці в цій галузі як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, зокрема В.Г. Горохова, Б.І. Козлова, П. Козловського, Х. Ленка, Н.М. Мамедова, К. Мітчема, Х. Ортегі-і-Гассета, А.Н. Павленко, В.М. Розіна, М.А. Розова, В.С. Стьопіна, П.А. Флоренського, М. Гайдеґґера, М.Л. Шубаса, К. Ясперса та ін. Мета пропонованої статті - розглянути філософські основи соціально-ціннісних засад сучасної інженерної діяльності в постіндустріальному суспільстві. Сучасний рівень розвитку інженерної діяльності показує, що вона радикально перетворює природу, суспільство й людину. Необхідність у соціально-філософському осмисленні інженерної діяльності залежить від того, що саме технічна підсистема (продукт інженерної діяльності) є ключовою характеристикою у визначенні рівня розвитку сучасного суспільства. Потреби, стимули й мотиви пояснюють, як об'єктивна детермінація реалізується в процесі суб'єктивної інженерної діяльності, і постають власне механізмом цієї реалізації. Вихідним пунктом детермінації є об'єктивні умови життя людей, які породжують у них певні потреби й цілі, які трансформують об'єктивну детермінацію в суб'єктивну. Таким чином, інженерна діяльність через своє функціональне призначення сприяє створенню технічних засобів для досягнення соціальних завдань. Усі наявні моделі аналізу інженерної діяльності умовно поділяються на інструменталістські, які розглядають "інженерну діяльність саму по собі", закономірності виникнення інженерної діяльності, етапи розвитку, і соціогуманітарні, "інженерну діяльність для нас", що вивчають питання, як інженерна діяльність впливає на людину й суспільство. Існують також дві групи факторів, що визначають розвиток інженерної діяльності: ендогенні (внутрішні) закономірності, внутрішня логіка розвитку інженерної діяльності, пов'язана з розвитком технічного знання; екзогенні (зовнішні) закономірності, зумовлені соціальними потребами й культурними особливостями. Сьогодні інженерна діяльність розгорнута на новому соціальному просторі, який у межах постмодерністської концепції позначається як постсучасність, де позитивна система цінностей не визначена. Аналіз ціннісних уявлень про професію становить ядро соціально-ціннісної концепції інженерної діяльності. У формуванні професійної етики студентів усе сильніше проявляються елементи ринкової психології. Разом зі зростанням несприятливих наслідків техногенних ризикових процесів починає гостро усвідомлюватися тіньова сторона науково-технічного прогресу в цілому й інженерної діяльності зокрема. Процес формування ціннісних уявлень про професію в майбутніх інженерів є процесом інтеріоризації. Цей процес характеризується не тільки засвоєнням особистістю культурного змісту, а й одночасно розкриттям нею своєї сутності, що є зовнішньою щодо конкретного соціокультурного середовища.

02.19.02.0053/231461. Інстинкт безпеки - соціальна адаптація інстинкту самозбереження. Садіков Геннадій, Жидко Максим, Гулий Юрій. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.95-102. - укр. УДК 130.2+159.943.64.

Інстинкт самозбереження можна вважати основним, він безпосередньо пов'язаний з іншими інстинктами (материнський інстинкт, інстинкт голоду, спраги, інстинкт влади, статевий інстинкт), які забезпечують збереження життя і її продовження. Натепер, в умовах науково-технічного прогресу, людина створила, створює й створюватиме нове середовище проживання - техносферу. Однією з особливостей цього середовища є прогресивне збільшення кількості небезпек (технологічних, соціально-політичних, медико-біологічних, екологічних та ін.). У цих умовах, що змінилися, інстинкт самозбереження може визначатися як інстинкт безпеки. У процесі еволюції в людини сформувалися захисні механізми проти небезпек, що породжуються науково-технічним прогресом. Прикладом може служити проникна радіація, наслідки впливу якої можуть бути причиною смерті або значного погіршення здоров'я людини. Наслідки проникної радіації сприймаються цілком усвідомлено, тому що немає органів почуттів, що сприймають радіацію, і ця усвідомлювана небезпека запускає інстинкт самозбереження. У підґрунті такого запуску лежить інстинктивний страх за своє життя і здоров'я. В умовах збільшення темпів науково-технічного прогресу й породжуваної ним кількості небезпек інстинкт безпеки необхідний як синонім інстинкту самозбереження. Обґрунтуванням цього може бути та обставина, що зупинити розвиток науково-технічного прогресу неможливо, він регулярно буде поставляти небезпеки, тому що відірвати сучасне суспільство від благ цивілізації - завдання нереальне. Натепер безпека набуває постійно зростаючого соціального значення. Підтвердженням значення безпеки є введення як обов'язкової навчальної дисципліни "Безпеки життєдіяльності" (БЖД) у школах і ЗВО. Особливо важлива БЖД для вищої школи, тому що з отриманням диплома випускник ЗВО отримує потенційне право займати керівні посади й обов'язок відповідати за безпеку керованого об'єкта й колективу працівників. У разі нанесення шкоди здоров'ю працівника керівник несе моральну, адміністративну, а в ряді випадків і кримінальну відповідальність. Інстинкти людини, на відміну від інстинктів тварин, у яких вони реалізуються в повній і незмінній формі, записані у геномі, керуються нею й підпорядковані її свідомій діяльності, яка склалася в процесі її соціалізації. На цій підставі окремі автори інстинкт самозбереження в людини замінюють поняттям гомеостатичного регулювання, яке також сформувалося в процесі еволюції. Гомеостаз і гомеостатичне регулювання за своїм функціональним змістом - це інстинкт сталості внутрішнього середовища організму, який також, як і всі інстинкти, сформувався в процесі еволюції. Показовим прикладом у розв'язанні цих суперечностей є опис поведінки людей під час аварії таких кораблів, як "Титанік" і "Лузітанія". Шанси на виживання людей становили приблизно 30%, тому що на обох суднах не вистачало рятувальних шлюпок. Різниця була в швидкості занурення суден. Швидкість занурення кораблів відбилася на поведінці людей на борту. При швидкому зануренні "Лузітанії" кожен був сам за себе, тому в найбільш життєздатних було більше шансів урятуватися. Слід зазначити, що в обох випадках був явно виражений стрес. Повільне занурення "Титаніка" дозволило людям слідувати прийнятним соціальним нормам - рятувати в першу чергу дітей і жінок. При цьому кожен усвідомлював, що робить це на шкоду самому собі, тобто ігнорував власний інстинкт самозбереження. Аналіз цього прикладу показує, що для прояву інстинкту самозбереження в людини потрібен час, місце, умова й сама особистість людини, але це зовсім не означає, що його немає в геномі людини.

02.19.02.0054/231462. Сучасні підходи до вирішення проблеми відновлення вихідного стану працездатності. Баканова Олександра. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.103-113. - укр. УДК 130.

Пропонувана стаття є продовженням публікованої в часописі серії статей, присвячених проблемі оберненості стану організму після перенесення навантаження різної інтенсивності. Становлячи порівняно конкретний розділ наукових досліджень, як і у всіх інших сферах наукових знань, викликаних природними потребами розвитку суспільства, це питання у своєму розв'язанні приходять до необхідності розглядати загальні закони розвитку матеріального світу, що належить до категорії філософських знань. Про проблему стомлення й відновлення можна говорити в будь-якій сфері діяльності людини, і в кожній з них виникає своя термінологія, якою відтворюються конкретні закономірності у відповідній сфері знань. Ці закономірності під час глибшому розгляді можуть бути перенесені в абсолютно іншу сферу знань, у яких вони сформовані в інших термінологічних виразах, але підкоряються загальним принципам аналогії. У різних варіантах цей термін трактується як інваріантність, або ізоморфізм. Однак у всіх випадках вони відтворюють єдині узагальнені закони взаємозумовлених стосунків складних морфофункціональних утворень із довкіллям. У цій роботі зроблено спробу узагальнити матеріали попередньої серії публікацій і всіх доступних матеріалів інших авторів, що працюють у цьому напрямку досліджень. Зазначені матеріали обговорювалися на семінарах різного рівня, в особистому спілкуванні й обміні результатами досліджень. Основна мета публікації полягає в прагненні поширити знання серед кола осіб, що працюють над указаною проблемою. У статті подані не лише індивідуальні досягнення, але й широке узагальнення накопичених відомостей інших авторів.

02.19.02.0055/231632. Бездуховність як один із факторів саморуйнації особистості. Лозовой В.О., Понеділок А.І. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.31-42. - укр. УДК 165.242.1:159.923-047.86.

У поданій статті аналізується загальний культурний і соціально-економічний стан, в якому існує сучасна, постіндустріальна, інформаційна цивілізація, яка опинилася на перетині свого розвитку. Зауважується, що складність формування нової парадигми мислення, від якої залежить, яким шляхом рухатиметься цивілізація - шляхом саморозвитку і самовдосконалення чи шляхом саморуйнації - визначена загостренням кризових явищ у світовому суспільстві взагалі, а саме - наявністю егоцентричного спрямування особистості, погіршенням соціально-економічного стану в більшості країн світу, занепадом духовної складової особистості тощо.

02.19.02.0056/231641. Масова людина та проблема психагогіки в умовах поглиблення антропологічної кризи. Городиська О.М. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.144-154. - укр. УДК 141.319.8:130.2.

Стаття присвячена проблемі аналізу та можливого подолання антропологічної кризи у сучасному світі. Приділено увагу явищу масової людини, яка характеризується відірваністю знання, яке набуло характеру індустрії, від буття людини, що лише поглиблює кризу, враховуючи вплив технічного компоненту. Пропонується впровадження психагогіки як засобу виховання людини і як умови зміни явлень про людське.

02.19.02.0057/231676. Властивості стигми та ситуації людського життя. Свігост Магдалена. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.47-54. - англ. УДК 316.747.8.

У статті встановлено, що властивості стигми відіграють ключове значення у сприйнятті суспільних відносин та власної життєвої ситуації особою, яка перебуває під загрозою соціальної стигматизації [1, р. 27-28]. Це є надзвичайно цікава проблема для дослідження, оскільки вона узгоджується з процесом соціальної стигматизації, виявляється у низці труднощів, які активуються за певними ознаками. Ця стаття містить теоретичний аналіз процесу соціальної стигми на основі обраних ознак. Автором здійснено спробу представити взаємозв'язану різноманітну взаємодію з впливом блокувальних предикаторів або тих, що відновлюють процес соціальної самоіндикації та індикації.

02.51 Етика

02.19.02.0058/230291. Етнічна толерантність як необхідність позитивного сприйняття європейських цінностей. Аксьонова Віра. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.88-95. - укр. УДК 306.647.5 (=11=8).

В статті дається аналіз етнічної толерантності під час розвитку інформаційного суспільства, за атрибутивною характеристикою життєдіяльності суспільства, що проникає в освітосферу і є однією з головних задач націотворення, - в сучасних умовах головною метою української держави, повинно стати - суб'єктом виконання моделі освітоцентризму, - як чинник гуманітаризації кризового суспільства, котре встановлює сутність предметних ідеалів української ідеї. Метою статті є відображення феномену етнічної толерантності, - істотної риси процесів сучасного націотворення: виникнення контурів глобального інформаційного суспільства, як складного соціального і суперечливого феномену в сучасних умовах державотворення, в основі якого є становлення гуманітарної концептуалізації. Термін "комунікативно- інформаційне суспільство" включає в себе глобальну уніфіковану інформаційну індустрію, для розвитку якої необхідний розвиток освітосфери (сфери освітоцентризму). В Україні створюється єдиний соціокультурний простір - глобальна мережа Інтернет, зростає все більша роль засобів теле- і радіокомунікацій, що сприяє розвитку мережевого та онлайн-суспільства. Результати статті Як слідує з аналізу наведеного не випадково освітосфера розглядається, - як новий соціальний концепт соціокультурної комунікації в умовах глобального інформаційного суспільства. Етнічна толерантність у сучасних умовах впливає на трансформацію соціуму, у якому відбулася реактуалізація явища "переходу" малоросійського етносу в українську політичну націю; котрий як історичний етнос існував ще у Середні віки у формі держави Київської Русі, який сьогодні починає активно розвиватись у процесі розвитку європейського спрямування Української Держави.

02.19.02.0059/230468. Антропологічно-ціннісні конотації етичних ідей середньовіччя: актуальні виміри інтерпретації. Бродецький Олександр. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.72-78. - укр. УДК 17.0(100)"04 14".

Стаття містить інтерпретацію низки важливих ідей етики Середніх Віків з актуалізацією їхньої значущості в загальнолюдському контексті та з урахуванням конотативності цих ідей щодо певних значущих і для сучасної людини аспектів морального вибору. Зокрема, приділено увагу осмисленню моральних лейтмотивів ідей Августина Блаженного, Іоана Золотоуста, Ави Дорофія, П'єра Абеляра. Методологічною засадою актуалізації дієвості етичних пріоритетів учень названих мислителів служить принцип гуманістичної синергії релігійно-етичних ідей. Дослідження реалізовано на дисциплінарному перетині етики, історії богословської думки, історії філософії. Оскільки у статті здійснено розгляд суто християнських взірців середньовічної етики, то увага до інтерпретації середньовічної етичної спадщини інших релігійних конфесій (зокрема, юдаїзму, ісламу тощо) визначена як перспектива можливих подальших досліджень на засадах принципу гуманістичної синергії релігійно-етичних ідей.

02.19.02.0060/231629. Деякі аспекти морального виховання молоді в сучасній Україні. Ценко М.Б., Тузіков С.А. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.156-167. - укр. УДК 316.373.3.015.31.

Обґрунтовується, що моральність є базовою характеристикою людини, що забезпечує існування і окремого індивіда, і суспільства в цілому. Формування моральності - завдання не тільки персональне, а, насамперед, суспільне і державне. Проте, в сучасній Україні система морального виховання розбалансована, її ефективність мінімальна. Розглядаються проблеми, що виникають в процесі здійснення морального виховання на сучасному етапі розвитку держави, пропонуються деякі шляхи їх розв'язання.

02.61 Естетика

02.19.02.0061/229031. Феноменологічна естетика Романа Інґардена на тлі європейської гуманістики 40-60-х років ХХ століття: культурологічний аналіз. Жукова Н.А. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.23-38. - укр. УДК 792.2(546.37).

У статті проаналізовано феноменологічну естетику Романа Інґардена на тлі європейської гуманістики 40-60-х рр. ХХ ст. Зазначено, що, аргументуючи свої ідеї в умовах розвитку європейської філософії 20-40-х рр. ХХ ст., польський теоретик відправною тезою обирає порівняльний аналіз таких наріжних понять, як "реалізм", "ідеалізм" та "матеріалізм". Осмислення історичних традицій співіснування світоглядної площини "реалізм - ідеалізм - матеріалізм" примусило Р. Інґардена зайнятися онтологією мистецтва, що дозволяло "зачепити" всі історико-культурні шари, охоплюючи й пізньолатинські. Завдяки такому підходу "реалізм" набував транскультурного значення. Ключові слова: феноменологічна естетика, фізикалізм, "католицька естетика", естетична цінність, естетичне переживання, естетичне сприйняття, естетичний досвід.

02.19.02.0062/229032. Вопросы эстетики в творчестве Умберто Эко. Жадан В.Б. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.39-46. - рос. УДК 111.852:101.9(450).

Статтю присвячено аналізу теоретичних робіт Умберто Еко, у яких розглянуто проблеми класичної й посткласичної естетики. Основну увагу приділено розгляду основних естетичних категорій: "прекрасне" і "потворне" - у європейській культурі.

02.19.02.0063/229240. Виховний потенціал естетичної вартості природи. Шлемкевич С.Л. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.168-170. - укр. УДК 7.047:17.022.

Проаналізовано шляхи формування екологічної компоненти процесу виховання молодого покоління, зокрема, у студентському середовищі. Засвідчено, що одним із шляхів подолання екологічної та культурно-антропологічної кризи, які міцно з'єднані між собою, можна вважати утвердження нової екологічної культури, ментальних установок екологічного гуманізму. Для досягнення бажаного результату потрібно використати потенціал усіх культурних регуляторів: освітнього процесу, правової відповідальності, сили традицій. Дієвим чинником процесу виховання є його естетична компонента, яка заснована на повноцінному осягненні прекрасного у природі. Мистецтво - духовно-естетичне освоєння дійсності за законами краси, допомагає людині серцем сприйняти красу Природи, а розумом усвідомити відповідальність за її збереження. Давньогрецькі філософи першими відзначили цю здатність мистецтва відтворювати велич та красу Природи. Особливу увагу приділено характеристикам внеску Аристотеля у скарбницю світової філософської та естетичної думки. Його дослідження у сфері естетики мали системний характер, а поняття "мистецтво", "мимезис", "катарсис" стали класичними та збереглися на багато сторіч. Зазначено, що мистецтво завдяки великій кількості виражальних засобів здатне відтворити всі царства природи, краса та велич якої завжди захоплювала людину. Сьогодні природа залишається головним об'єктом для відтворення у численних творчих експериментах митців. Зроблено висновок, що мистецтво використовує могутній потенціал естетичної

вартості природи, щоб досягнути головної мети: зробити людину мудрою, стриманою у своїх потребах, повернути їй втрачені почуття краси та гармонії, сформувати шанобливе ставлення до цілісності Природи.

02.19.02.0064/230463. Когнітивний потенціал естетики науки у її міждисциплінарному вимірі. Манчул Богдана, Подгорна Людмила. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.41-45. - англ. УДК 167 168:7.01.

У статті досліджується одна з фундаментальних проблем осмислення естетико-когнітивного потенціалу категорії прекрасного в науково-теоретичному дискурсі в контексті процесу міждисциплінарності. Акцентується кореляція особистісного (суб'єктивного) розуміння прекрасного та краси як певної об'єктивної категорії, принципу, що визначає наукову діяльність. Аналізуючи естетичну проблему краси в контексті її взаємовідношення з науковою культурою, не важко пересвідчитися, що більшість учених, прагнучи вибудувати свої власні теорії, використовуючи критерій краси, були так або інакше залучені в естетичний дискурс сучасної їм епохи. Але зважаючи на історичну динаміку критеріїв, які дозволяють провести чітку межу між прекрасним і потворним, уявлення про красу в природі змінювалися впродовж історії, що не могло не позначитись і на розвитку наукового знання.

02.91 Історія філософії

02.19.02.0065/229062. Історико-антропологічна парадигма осмислення феномена публічності. Васильєва Л.А. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.48-56. - укр. УДК 572.

У статті досліджено основні історичні етапи становлення феномена публічності й осмислено його антропологічні прояви. Розкрито плеяду наявних теоретичних досліджень явища публічності й проаналізовано її вплив на людську природу через соціально-політичні умови окремих формацій суспільства.

02.19.02.0066/230329. Свобода в українських ідейних координатах ХІХ-ХХ століть. Ушкалов Л.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.52-58. - укр. УДК 123.1:141 (477).

Стаття присвячена розгляду поняття "свобода" в українській інтелектуальній традиції ХІХ-ХХІ століть. З'ясовано, що уявлення, згідно з яким характерною рисою світогляду та способу життя українців є прагнення до свободи, виникло за доби романтизму. Найвищим досягненням української філософії свободи доби позитивізму був анархізм Михайла Драгоманова. Тим часом упродовж ХХ - початку ХХІ століть українські інтелектуали розглядали свободу здебільшого в стратегії екзистенціальної філософії.

02.19.02.0067/230354. Жак Дерріда: свобода інтерпретації як (не)можливість. Хоменко Г.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.173. - укр. УДК 101.9 Дерріда: 123 128] (045).

Стаття містить аналіз свободи інтерпретації, що визнана проблемою справді унікальної революційної філософії посткатастрофальної епохи - деконструкції Дерріда. Утверджувана нею негативність розглядається як слід множини філософій негативності від Платона й Біблії до Моріса Бланшо і Яна Паточки, що підлягає логіці відповідальності *survie* та *supplement*. Заперечення в дужках кваліфікується як знак апорійності - аналога межового випробування на можливість життя до/питливої, звільненої від апріорних ідей та підпорядкованої виміру *differance* думки, у якій відбувається неідеалістичне подвійне заперечення (денегация) та рознесення сенсу (диссемінація).

02.19.02.0068/230363. Марксизм: нариси з історії становлення "рецепційного поля" політичної онтології Гегеля. Терещенко Ю.Д. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58, С.59-69. - укр. УДК 1(091):111:32.

В межах запропонованого дослідження авторка виклала та проаналізувала низку ідей, що стосуються становлення марксистського "рецепційного" поля як провідного напрямку еволюції інтерпретаційного корпусу епохи "після Гегеля". Наочно підкреслюючи залежність марксової теорії від теорії Гегеля, нарис оголює гегелівський матеріал, що був долучений К. Марксом та його послідовниками до формування матеріалістичного погляду на розвиток людської історії, а також підготував тотальне розповсюдження гіпотези про непотрібність концепту Абсолюта в якості головного елемента філософування нового типу.

02.19.02.0069/230365. Визначення і властивості дг'яни в Йога-сутрах Патанджалі (YS 1.39, 2.11, 3.2, 4.6). Данилов Д.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58, С.79-89. - рос. УДК (091) 14.

У статті визначено характеристики терміна "дг'яна" в "Йоґа-сутрах" Патанджалі. Досліджено згадки про дг'яну у тексті Патанджалі, показано, що поняття "дг'яна" в "Йоґа-сутрах" вперше отримує виражене філософське обґрунтування, в якому ключову роль відіграє когнітивна складова терміна. Незважаючи на давню історію дослідження "Йоґа-сутр", поняттю дг'яна та його властивостям було приділено мало уваги, що визначає актуальність дослідження. У статті розкрито зміст сутр Патанджалі, що пояснюють властивості дг'яни: ретельно проаналізовано місце дг'яни в досліджуваному тексті, її зв'язок з іншими поняттями, а також її ієрархічне положення. Встановлено, що "Йоґа-сутри" включають у себе не тільки визначення дг'яни, але й описують її функцію по відношенню до свідомості - стійкість до неухважності, що визначає значення дг'яни як практики для збирання свідомості до купи. У результаті аналізу сутр вдалося виявити дві ключові властивості дг'яни щодо свідомості: "інтегруючу" та "трансцендуючу". Дг'яна призводить до стану зібраності свідомості, що є "інтегруючою властивістю" дг'яни як практики щодо протидії неухважності свідомості. Показано, що дг'яна, будучи інструментом подолання "розщеплення" свідомості, проявляє свою "трансцендуючу властивість", що сприяє ускладненню свідомості. Також у коментарі В'яси до "Йоґа-сутри" виділено перший приклад "соматизації дг'яни": таким чином виявлено семантичний перехід від ментально-орієнтованого розуміння дг'яни до тілесно-спрямованої, "соматичної" концепції, коли акцент уваги в йозі був зміщений від когнітивності до тілесності.

02.19.02.0070/230459. Проблема техніки у філософії Мартіна Гайдеггера. Починок Ірина. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.13-19. - укр. УДК 165.62:62.

У статті аналізуються особливості гайдеггерівського вчення про техніку. Гайдеггер розгортає онтологічно-сутнісне тлумачення сучасної техніки, розкриваючи її укоріненість в ідеях новоєвропейської метафізики суб'єктивності про тотальне підпорядкування людині усього сущого технічними засобами. Показано, що такий підхід імплікує абсолютизацію світу техніки, втягуючи в себе й людину, а тому проблеми техніки мають принципово антропогенний характер і не можуть бути розв'язані іманентними їй засобами. Можливість відвернення загроз від техніки мислитель пов'язує з виходом за межі технічної ментальності і культивуванням близьких до природи й одухотворених способів життєдіяльності людини. Фіксує граничну гостроту відношення "людина-техніка", Гайдеггер неявно вказує на комплексний характер цієї проблеми та її розв'язання з урахуванням взаємоопосередкованості технічних і людських вимірів сучасної цивілізації.

02.19.02.0071/230545. Концепт "ідеї" у філософських дослідженнях П.В. Копніна. Чуйко Настасія. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.240-247. - укр. УДК 167 168.

Досліджуються філософські студії П.В. Копніна як спроби виправдати марксистське тлумачення соціальних процесів за умови поширення критики сталінізму. Намагаючись відновити авторитет філософської теорії побудови соціалістичного суспільства в СРСР після відкритої критики практики його створення за часів культу особистості Сталіна, П.В. Копнін, який очолював філософський факультет КДУ ім. Т.Г. Шевченка, започаткував нову традицію філософування, зорієнтовану на визначення наукових засад ставлення людини до дійсності. Пропозиція визначити науково-технічний прогрес як зв'язок людини з природою, а не з її суспільною організацією, дозволила витлумачити наукову ідею як урахування людиною законів - опису повторюваних у явищах взаємозв'язків при перетворенні сутнього на належне. Осягаючи сутнє через належне, ідея як форма мислення за своєю суттю виражає стратегію перетворення знання у дійсність. Тобто ідея у Копніна постає умовою руху людини, суспільства до "дійсної історії" (за К. Марксом), яка дозволяє визначати людське існування за допомогою поняття "свобода". Тим самим пропозиція Гегеля визначати рух до свободи через "абсолютну ідею", що діє в історії через суспільні організації, замінюється на ідею організації людиною сил природи. Відповідно суспільство може самовизначатись як досконале ("ідеальне", "комунізм").

02.19.02.0072/231456. Теорія соціального міфу Ж. Сореля: ідея vs ідеологія. Москальова Надія, Стасенко Олександр. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського, 2018, №3, С.52-59. - укр. УДК 130.

Роздуми Ж. Сореля про еволюцію людини й природу соціального чи не вперше привнесли у філософський дискурс ідею соціального міфу як фактора громадської організації й еволюції людських спільнот. На цю сторону соціальної філософії Ж. Сореля в контексті своїх досліджень у різний час звертали увагу М. Ашері, О. Воронянський, Д. Жванія, І. Клімов, А. Льюїс, К. Мангейм, К. Мочалова, В. Найдиш, Б. Парамонов, З. Стернхел, А. Сурков, М. Шнайдер. Однак питання про сутність соціального міфу як реалізації ідеї на противагу ідеології як результату наукового аналізу дійсності залишається актуальним і сьогодні як базова підвалина філософської проблематики суспільної свідомості та впливу останньої на формування історичного процесу. Мета статті полягає в аналізі положень теорії соціального міфу Ж. Сореля про протиставлення впливу ідей та ідеологій на динаміку соціальної реальності. Філософ звернув увагу, що міфи мають істотний потенціал соціальної мобілізації, здатність керувати й конструювати соціальну реальність. За Ж. Сорелем, риси соціального більше

визначаються ірраціональними змаганнями душі, містифікованими уявленнями про справедливе, ніж ідеями розуму без почуттів і аналітичними розрахунками. Плюралістичне розуміння раціональності, за Ж. Сорелем, не дозволяє розглядати історію людських спільнот як жорстко детерміновану. На його переконання, соціальні та вітальні закони не аналогічні фізичним і астрономічним, у них неможливе точне передбачення майбутнього. Позицію Ж. Сореля можна визначити як застереження проти глобального планування майбутнього в умовах невизначеності вихідних даних, покладених у підґрунтя основу цього планування. При цьому філософ піддає нищівній критиці ідеологію як аналітичний, заснований на результатах наукових досліджень, концепт планування й прогнозування. За Ж. Сорелем, істотна різниця між ідеалом як соціальним міфом і ідеологією виявляється в тому, яким чином вони забезпечують собі соціальну підтримку. Ідеологія за своєю природою спрямована на виховання або переконання тієї або іншої соціальної групи. Ідеал же є творчість духу, він укорінений у самій природі мас, тому немає необхідності переконувати окремих індивідів у його принадах; вони вбирають довіру до нього, живучи одним життям із подібними собі людьми. У розумінні Ж. Сореля міфи необхідні для того, щоб точно викласти висновки соціальної філософії відповідно тим ідеалам, якими живуть люди. Іншої можливості влаштувати перехід від принципів до дії Ж. Сорель не бачить, і в цьому полягає базова функція науки. Згідно з Ж. Сорелем, міф є інструментом пробудження соціального ентузіазму. Міф - це реалізація надій і волі через дію. Він не служить доктрині, оскільки всі доктрини суть спекуляції, що мають мало спільного з інтересами простих людей. Міф - це посередник між дією й ідеєю. Будь-яка епоха в розвитку тієї чи іншої спільноти рано чи пізно надає можливість або навіть дає стимул до виникнення маргінальних ідейних і духовних феноменів, у яких конденсуються, по-перше, усі потреби цього буття (усе заявлене, але не реалізоване), а по-друге, пафос заперечення й перетворення. Нові соціальні верстви підхоплюють аномальні ідеї і, по-перше, прагматично освоюють їх, а по-друге, формують з них свій світогляд, критична спрямованість якого допомагає відокремити ідеологічні маніпулятивні елементи від тих, що можуть виявитися дійсними в майбутньому і з якими ці верстви пов'язують власну долю.

03 ІСТОРІЯ. ІСТОРИЧНІ НАУКИ

03.01 Загальні питання історичних наук

03.19.02.0073/229057. Філософія історії в контексті лінгвістичної (нарративної) філософської традиції. Моїсєєва Н.І., Романова С.С. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.3-12. - укр. УДК 141.

Розглянуто проблему дисциплінарного статусу лінгвістичної (нарративної) філософії історії в контексті аналізу її базових умов. Автори доводять, що, незважаючи на критику класичної історіософії представниками зазначеної філософської традиції, лінгвістична філософія історії по суті виходить із базових положень класичної історіософії.

03.09 Загальна історія

03.19.02.0074/229604. Роль зовнішньої торгівлі в розвитку Набатейської держави. Походнякова Альона. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.6-12. - англ. УДК 94(394.7)"-03 +00".

Стаття присвячена з'ясуванню ролі міжнародної торгівлі в розвитку Набатейської держави. Звернення до нарративних, епіграфічних та нумізматичних джерел дозволяє зробити висновок, що саме посередницька торгівля стала причиною перетворення Набатейської держави в могутнє царство, але, разом з тим, призвела до її анексії.

03.19 Історія окремих країн

03.19.02.0075/229030. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. Сторожук С.В., Гоян І.М., Федик О.В. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.11-22. - укр. УДК 130.2.

Мета роботи полягає у висвітленні тих історичних подій, котрі "живуть" у колективній пам'яті українського народу, і формуванні на цій основі найбільш ефективних стратегій історичної пам'яті. Указане дослідження проводиться на підставі соціологічного опитування проведеного серед студентів

і викладачів Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна) і Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна).

03.19.02.0076/229067. Многовариантность исторического развития Украины (на примере Слобожанщины XVI-XVII вв.). Канищев Г.Ю. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.99-112. - рос. УДК 477.54.62.

Стаття відображає історію формування Слобожанщини (Слобідської України) як регіональної цивілізації в XVI - на початку XVII ст. Відображено зв'язок історії Слобожанщини з історією Сіверської землі, Росії та України.

03.19.02.0077/229605. Развитие та викладання археології у Харківському університеті в контексті еволюції радянської археологічної думки (друга половина 40-х - середина 60-х років XX ст.). Калугін О.В. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.13-20. - укр. УДК 378.4.016:902](477.54-25)"194 196".

Стаття присвячена дослідженню викладацької та наукової діяльності археологів Харківського університету в контексті розвитку археологічної думки в Радянському Союзі у післявоєнний час та до середини 60-х років XX століття. Автор намагався прослідкувати основні тенденції у викладанні та рівень впливу на нього наукових досягнень.

03.19.02.0078/229606. AUSGLEICH Габсбурзької імперії: конституційне вирівнювання 1867 р. і наднаціональний федералізм. Корольов Г.О. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.22-30. - укр. УДК 94"Австрія"(477).

У статті представлена оцінка конституційного компромісу 1867 р. та створення Австро-Угорщини як спроба урівноважити суверенітет монархічної влади. "Конституційне вирівнювання" охарактеризовано як перебудова Габсбурзької монархії у імперський союз держав (конфедерацію).

03.19.02.0079/229607. Сетльменти та концесії: розмежування понять на прикладі іноземних поселень у Китаї (1843-1941-ті рр.). Махонін Олександр. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.31-37. - рос. УДК 94(510) "1843 1939": 325.456.

У статті розглядаються проблеми визначення змісту термінів "концесія" та "сетльмент", а також їх співвідношення між собою та в контексті напівколоніальної залежності Китаю. Виявлені універсальні критерії для класифікації іноземних анклавів.

03.19.02.0080/229608. Зовнішня політика США в ідеях американських соціал-дарвіністів: основні напрями, особливості та значення. П'ятничук Т.І. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.38-45. - укр. УДК 94:327.2.01(73)"187 191".

Стаття присвячена аналізу експансіонізму в ідеях американських соціальних дарвіністів. Подана загальна характеристика соціал-дарвінізму як політичного та філософського вчення, проаналізовані особливості американського соціал-дарвінізму, а також запропонована класифікація його напрямів. Автором порушується проблема впливу соціал-дарвінізму на формування зовнішньої політики США наприкінці XIX - на початку XX ст.

03.19.02.0081/229610. Формування модерного міського простору м. Харкова у другій половині XIX - на початку XX ст. Боженко А.О. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.57-65. - укр. УДК 94(477.54)"185 191":911.375.1.

У статті розглядаються проблеми створення міського простору Харкова у другій половині XIX-на початку XX ст. Метою є дослідження відповідності стану Харкова уявленням про модерне місто. Авторкою було зроблено огляд основних ознак модерного міського простору в історіографії, охарактеризовано процеси містобудування та створення міського простору за участі Міської Думи та підприємців. Одним з питань, порушеним в роботі є розгляд процесу мобілізації міста за допомогою міського транспорту. У висновках зазначаємо основні досягнення та недоліки містобудівничої політики Харківської міської Думи.

03.19.02.0082/229611. Соціально-історичний портрет харківського кустаря років непу (1921 - 1928 рр.). Євсюкова О.Г. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.66-72. - укр. УДК 94(477.54)"1921 1928": 334.713.

Стаття присвячена дрібним виробникам кустарно-ремісничого сектору економіки міста Харкова періоду непу. Проведено аналіз соціально-професійного, національного складу та кількісних параметрів кустарів. Виявлено економічні позиції дрібних виробників міста, значення і роль кустарної промисловості в економічному розвитку регіону.

03.19.02.0083/229613. Становлення системи пам'яткоохоронних інституцій в Україні (1917-1921 рр.): організаційний аспект. Новак О.С. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.83-90. - укр. УДК 719:061.2](477)"1917 1921".

Стаття присвячена аналізу основних форм інституалізації пам'яткоохоронної діяльності за доби Української революції та Громадянської війни. У ній висвітлено особливості взаємовідносин між центральними та місцевими організаціями, що охороняли спадщину минулого. Робиться висновок про те, що незважаючи на загальні тенденції до централізації, профільні органи та громадські об'єднання на місцях відігравали у ці роки чималу роль.

03.19.02.0084/229614. Сучасний розвиток музеїв-скансенів в українській музейній структурі. Проненко І.В. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.91-97. - укр. УДК 069-021.341:[39+72] (477).

У статті висвітлюється сучасний розвиток музеїв-скансенів України. Розкриваються основні тенденції та особливості цього процесу. Автор розглядає можливості, які надають музеї-скансени для презентації історико-культурної спадщини. Висвітлюються можливості залучення сучасних інформаційних технологій до розвитку скансенів.

03.19.02.0085/229615. Образи інтелігенції в карикатурах журналу "Крокодил" у 1953-1964 рр. Гела О.М. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.98-107. - укр. УДК 070.487(47+57)"1953 1964":741.5.041:316.444.24-058.237.

У статті розглядається проблема репрезентації інтелігенції в карикатурах журналу "Крокодил". Автором встановлено, що найбільш уживаною була категорія творчої інтелігенції, а образи, як правило, були представлені з негативно-комічною конотацією і створювалися на підставі протиставлення фізичної і розумової праці.

03.19.02.0086/230210. Зміни у культурному ландшафті ґміни Солина. Козак І., Козак Г. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.90-97. - укр. УДК 528.9+911.3.

Дослідження проведено в актуальних межах ґміни Солина (польське Solina), розташованій у Ліському повіті Підкарпатського воєводства (powiat Leski, wojewodztwo Podkarpackie) у південно-східній Польщі. Представлено динаміку поселень у ґміні Солина від другої половини XVIII століття до другої половини XX століття із застосуванням GIS, а також втрату традиційних сільських систем, їх інфраструктури та культурних надбань.

03.29 Історія окремих процесів, сторін і явищ людської діяльності

03.19.02.0087/229609. Доля радянських військовополонених в роки Другої світової війни у дискурсі сучасної російської історіографії. Суховерська Ірина Іванівна. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.46-55. - укр. УДК 930(470)"20":[94(100:470):355.277.7"1939 1945"].

У статті охарактеризовано найважливіші тенденції наукового трактування проблеми радянських військовополонених в роки Другої світової війни у сучасній російській історіографії, визначено головні ідеї та методи дослідження ролі та місця радянських військовополонених у воєнний час, окреслено обставини, які впливали на процес історичного дослідження та його результати, зокрема вплив державної політики пам'яті Росії, розглянуто зміни, які відбулися у дослідженні долі радянських військовополонених в роки Другої світової війни після розпаду Радянського Союзу. Певну увагу зосереджено на аналізі перспективи наукових розвідок у цьому сегменті фундаментальних досліджень.

03.19.02.0088/229612. Актриса Катерина Осмяловська: сторінки творчої біографії. Буняк Олена Петрівна. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20, С.74-82. - укр. УДК 94 930.85 77:[782+792].

В статті розповідається про актрису Катерину Осмяловську виконавицю ролі Наталки Полтавки в однойменному фільмі-опері, відзнятому режисером Іваном Кавалерідзе в 1936 р. та представлено матеріали із колекції НМІУ, які експозиційно відображують зазначену тему.

03.41 Археологія

03.19.02.0089/229388. Палеопедологічні дослідження Войцеховського курганного комплексу на Житомирщині. Матвіїшина Ж.М., Кушнір А.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.79-83. - укр. УДК 551.8. 631.4.

На основі палеопедологічних та геoarхеологічних даних реконструйовано природні умови проживання людини в дрібні етапи голоцену в межах Войцеховського курганного могильника Житомирської області. Описані давні ґрунти з артефактами комарівської культури тшинецького культурного кола (3600-3400 BP) та трипільської культури (5300-5100 BP). Достовірність результатів забезпечено власними комплексними палеопедологічними дослідженнями розрізів із голоценовими відкладами. За допомогою палеопедологічного методу, що включав детальний макроморфологічний опис відкладів та мікроморфологічний аналіз виконано генетичну ідентифікацію викопних ґрунтових утворень. Дані геoarхеологічного підходу дозволили встановити вік похованих голоценових ґрунтів та прослідкувати зміну останніх на рівні типу.

03.61 Етнографія й історична антропологія

03.19.02.0090/229361. Ретроспективний огляд становлення етнічних досліджень території Галичини. Гищук Р.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.129-133. - укр. УДК 911.373 (477.8). Розглядаються питання історії становлення наукових пошуків взаємин, складу, походження й розселення етносів у Галичині від античних часів до сьогодення. Встановлено, що перші, науково обґрунтовані дослідження давніх і сучасних етносів, розпочались у Галичині з приходом австрійської влади. У міжвоєнний період предметом таких вишукувань були обґрунтування й критичний аналіз результатів етнодемографічних австрійських і особливо польських переписів людності краю. В радянські часи Галичина була актуальною територією етнографічних, етнодемографічних і етногеографічних наукових оглядів переважно за межами СРСР. Зацікавлення до таких досліджень різко зросло в публікаціях пострадянського періоду, які ознаменувалися фундаментальними вітчизняними працями різнопланового характеру.

04 СОЦІОЛОГІЯ

04.15 Методологія соціології. Методика і техніка соціологічних досліджень

04.19.02.0091/228919. Проблема наукової визначеності феномену "соціальні ризики в системі соціального захисту населення". Погрібна В.Л. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.77-92. - укр. УДК 321.351. У статті проводиться аналіз природи взаємозв'язку категорій "соціальний захист" та "соціальні ризики", доводиться, що соціальні ризики виникають і існують не в надзвичайних, а в звичайних умовах, тому закономірно супроводжують функціонування соціуму. Зазначається, що соціальний захист являє собою діяльність щодо попередження, пом'якшення та скасування факторів соціального ризику, а соціальна безпека може розглядатися як мета соціального захисту та спосіб мінімізації соціальних ризиків. Підкреслюється, що якщо одночасно існує вірогідність як успішного вирішення проблеми вибору, так і неуспішного, то ризик є характеристикою дій у ситуації непевності, а небезпека - характеристикою ситуації.

04.19.02.0092/230445. Ціннісні преференції в соціології: суть, типологія, функції. Вербецкая Тетяна, Туленков Микола. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.5-10. - англ. УДК 316.752.

У статті в рамках соціологічного підходу аналізуються питання суті понять "цінності", "ціннісні орієнтації", "ціннісна свідомість" і "ціннісні преференції".

04.19.02.0093/230456. Особливості використання методу контент-аналізу візуальних джерел при дослідженні суспільних рухів спортивного спрямування. Баранова Світлана. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.77-81. - англ. УДК 303.643.23.

У статті розглянуті особливості застосування методу контент-аналізу візуальних джерел при вивченні суспільних рухів спортивного спрямування, як одного з актуальних та гнучких методів соціологічного аналізу, що враховує як активний розвиток об'єкта, так і обмеженість дослідницьких ресурсів. Застосування даного методу дає можливість робити ґрунтовні висновки про діяльність та комунікативні практики представників даного виду суспільних рухів у різних контекстах, особливо в умовах динамічних суспільно-політичних перетворень, а також розкриває евристичний та

прогностичний потенціал соціології, знімаючи деякі методологічні проблеми, що особливо актуально для порівняльних досліджень.

04.19.02.0094/231736. Колективне насильство та колективні насильницькі практики: засади соціологічного аналізу. Артьомов Павло. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.91-95. - укр. УДК 316.454.3:316.485.26.

Стаття присвячена аналізу поняття "колективне насильство". Особливістю існуючого наукового розуміння феноменів колективного насильства є обмеження адміністративно-політичним контекстом. Підкреслено, що в рамках подібного підходу виділяється структуроване та неструктуроване колективне насильство. Проаналізовано умови та особливості їхнього взаємозв'язку та взаємопереходу. Запропоновано нову стратегію вивчення феноменів колективного насильства в рамках практичної парадигми, яка зокрема дозволяє вийти за межі розуміння колективного насильства лише в адміністративно-політичному сенсі. В контексті практичної парадигми визначається ступінь політизованості колективного насильства, а також його структурованості, що зміцнює засади соціологічного розуміння поодиноких та комплексних проявів цього соціального феномену. Ключові слова: колективне насильство, насильницькі практики, політичне насильство, структуроване насильство, неструктуроване насильство, колективні насильницькі практики.

04.19.02.0095/231753. Дозвілля між рівністю та нерівністю: до історії питання. Цимбалюк Наталія. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.206-210. - укр. УДК 316.334.22.

У статті розглядається проблема розвитку теоретичної бази досліджень в соціології дозвілля та її зв'язок з методологічними пошуками соціологічної науки в цілому. На основі ретроспективного аналізу локальних досліджень 60-80 рр.ХХ ст. доводиться відсутність ґрунтовної наукової методології, що ускладнює порівняння результатів досліджень та ставить під сумнів отриманих даних. Визначається, що в цей період базовою теоретичною основою досліджень була концепція розвиваючого потенціалу дозвілля. На прикладі аналізу різних сфер та напрямів культурно-дозвіллевої діяльності доводився позитивний вплив дозвілля на людину, що полягав у розвитку її творчих здібностей, набутті та реалізації культурного капіталу. Дозвілля розглядалося як місце та практика свободи та рівності, а культурно-дозвіллеве середовище - як простір формування демократичних відносин. Провідним теоретичним підходом більшості досліджень у сфері дозвілля був інституціональний підхід, також поряд з ним застосовували функціональні та конфліктологічні теорії. У пошуках пояснень нових тенденцій розвитку дозвілля у 1980 - початку 2000 рр. вітчизняні науковці розширюють методологічну базу досліджень сфери дозвілля, звертаються до теорій культурного відтворення соціуму (реконструкція соціальної позиції за культурними характеристиками) та соціокультурної методології класового аналізу, що суттєво підвищує пізнавальний та практичний потенціал досліджень у сфері дозвілля. Ключові слова: теоретичні засади, методологічні підходи, дозвілля, культурно-дозвіллеве середовище.

04.21 Суспільство як система. Соціальні відносини і процеси

04.19.02.0096/228897. Методологічні засади вирішення проблем інформаційного суспільства. Кириченко М.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.53-61. - англ. УДК 316.3: 004.9.

Актуальність теми дослідження в тому, що представлено умови вирішення проблем інформаційного суспільства, що потребує застосування інформаціологічного методу чи підходу, адже інформаційне суспільство виступає теорією і практикою вирішення проблем інформатизації соціуму, націлених на розв'язання проблем впливу інформатизації на розвиток суспільства. Головна мета статті - концептуалізація ідей інформаційного суспільства, що створюють нову філософію суспільства, яка виступає як ідеологія модерного мислення. Цілі дослідження - виявити проблеми, що перешкоджають розвитку інформаційного суспільства як цілісності в контексті глобальних процесів сучасності та знайти шляхи оптимізації інформаційного суспільства на всіх рівнях - від індивідуального до державотворчого. Методологія - застосування інформаціологічного методу, що дозволяє дослідити вплив процесів інформатизації на розвиток людини і суспільства, проаналізувати проблеми інформаційного суспільства - інформатизації, інформаційної культури, віртуалізації, соціально-комунікаційні структури як основи інформаційного суспільства, особливостей процесів інтелектуалізації соціуму, інтернет-комунікацій. Результат дослідження - інформаційне суспільство як якісно новий стан цивілізації представляє собою прогресивний розвиток цивілізації, яке завдяки своїм науковим і технічним досягненням демонструє високий поріг, до якого прагнуть всі передові розвинуті держави. Адже інформаційна культура, інформаційна ідеологія і інформаційна філософія дозволяють досягти таких успіхів, щоб досягти порогу розвинутості в умовах інформаційної революції, яка поглинула всі розвинуті країни світу. В результаті аналізу сформовано науково-методологічні підходи до вирішення проблем технологізації інформаційного суспільства, щоб подолати найбільші

перешкоди, пов'язані з інформатизацією соціуму та браком інформації. Сьогодні Інтернет формує інформаціологічну основу соціуму завдяки інформації через мережу Інтернет і завдяки Інтернет. Наукова новизна дослідження - у відкритті законів інформаційного суспільства, що дозволяють сучасній людині вижити в межах формування модерного (інформаційного) мислення, що дозволяє концептуально перебудувати світ, в якому людина жила раніше. Висновок - обґрунтування методологічних засад вирішення проблем інформаційного суспільства, в основі яких інтелектуалізація праці громадян, розвиток людського капіталу, отримання додаткової вартості за рахунок інтелектуалізації.

04.19.02.0097/230449. Український соціум потребує змін щодо соціального захисту людини та її самореалізації. Пірен Марія. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.33-40. - укр. УДК [316.423:316.344.23].

У статті зроблено аналіз кризовості, соціально-політичного стану сучасного українського суспільства та запропоновано основні механізми його подолання на засадах інноваційності, європейських стандартів, нових технологій з метою демократизації українського суспільства й створення умов соціального захисту людини та її самореалізації у суспільстві. Знаходячись у постійній динаміці, суспільство об'єктивно переживає відповідні зміни соціальних явищ. Соціологічна наука покликана вивчати ці зміни, тому є ціла низка теорій та підходів. Виходячи із сучасних українських реалій, необхідно шукати шлях "розумного консенсу для змін", щоб спрямувати енергію змін на очищення, віднайдення шляхів та механізмів очищення від старих стереотипів, компроматів на утвердження нового мислення правлячої еліти та громадян суспільства. Завданням соціальних змін демократичного характеру в Україні є утвердження правових норм, щоб упорядкувати суспільні відносини з метою запобігання конфліктів для досягнення ефективності та результативності виробничих відносин, здійснення демократизації суспільних інститутів, поновлення їх молодими, по-сучасному, професійно підготовленими кадрами. Зміни можливі лише шляхом проведення радикальних реформ, соціальних перетворень на засадах європейських стандартів, плановірно, результативно, спадкоємно, враховуючи українську ментальність, власні прогресивні напрацювання без потрясінь. Зміни в сучасному українському суспільстві потребують інновацій, нових технологій, набуття нових знань, оволодіння ними у процесі навчання впродовж життя. Слід наголосити, що окремі паростки змін в Україні уже мають місце. Процес децентралізації та створення територіальних громад уже проходить. Він потребує не політиків, а технократів, сучасних молодих, високопрофесійних фахівців та серйозної просвітницької роботи серед громадян.

04.19.02.0098/230453. Соціальні практики як чинники функціонування соціальних інститутів. Яремчук Сергій. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.57-62. - укр. УДК 316.4.

У статті аналізується проблема соціальних практик у контексті функціонування соціальних інститутів. Насамперед розкрита сутність теорії практик у соціально-гуманітарних науках, концептуалізовано поняття "соціальні практики" та розглянуто їх як форми соціальних інститутів.

04.19.02.0099/230454. Вплив ситуаційних особливостей культурно-історичного розвитку країни на процес ресоціалізації. Камбур Андрій. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.63-69. - укр. УДК 316.4.

Виходячи з аналізу джерел та актуальності обраної проблеми, метою статті є висвітлення специфічних рис процесу ресоціалізації, які проявляються під впливом конкретних особливостей культурно-історичного розвитку країни. Автор статті звертає Вашу увагу на акценти, розставлені соціологічною інтерпретацією змісту поняття "ресоціалізація". Вони вказують передусім на параметри масової соціальної мобільності. Таким чином, соціологічний аналіз, що володіє великою евристичністю, орієнтує дослідників на виявлення широкої типології соціальних явищ і процесів. Період функціонування кризового суспільства визначається як проблемний, оскільки його громадянам доводиться постійно стикатися з проблемами, які раніше їх не хвилювали. І не тільки стикатися, а й вирішувати їх, відповідно до реалій життя. Людина, яка опинилася у проблемній ситуації, постає перед вибором: починати вирішувати проблему і водночас терпіти всі негаразди життя, чи залишити все без змін і змиритися з наявністю проблеми. Автор звертає увагу на парадоксальність ситуації, що виникає внаслідок соціальних трансформацій. Вона полягає в тому, що перетворення соціального простору, супроводжуване змінами функцій, а почасти і суттєвими втратами для різних соціальних груп, водночас сприяє актуалізації особистісної суб'єктності, відкриваючи для індивідів нові, раніше недосяжні, непривабливі або просто невідомі їм частини соціального простору. Більше того, дисбаланс соціальної структури сприяє не тільки руйнації, а й народженню нових соціальних груп, започаткованих найбільш творчими та активними індивідами. Тобто групові втрати для індивідів можуть поставати як набутки.

04.19.02.0100/230488. Організаційний потенціал соціального управління у дискурсі соціологічної аналітики. Докаш Віталій, Туленков Микола. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.240-253. - укр. УДК 303.725.36.

Актуальність соціологічного аналізу організаційних засад соціального управління як суспільного феномену зумовлена об'єктивними потребами реформування організаційних структур управління сучасного українського суспільства, що трансформується в напрямі демократизації усіх сфер суспільного життя на засадах ринкової економіки.

04.19.02.0101/230770. Взаємодія людини, культури і освіти як ключовий драйвер сталого розвитку інформаційного суспільства. Нікітенко В.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.79-89. - англ. УДК 37.017:004.

Актуальність дослідження взаємодії людини, культури і освіти в умовах інформаційного суспільства набуває все більших обертів, так як інформаційне суспільство потребує поглиблення даної взаємодії. Ця проблема виникає тому, що починають переосмислюватися проблеми людини в контексті взаємодії культури і освіти, які впливають на людину як цілісну істоту. Мета дослідження - концептуалізація взаємодії людини, культури і освіти в умовах інформаційного суспільства, що потребують умов, за яких здійснюється ефективна взаємодія, що впливає на розгортання сутнісних сил у цих сферах. Формування цілей статті: вивчення проблем взаємодії людини, культури і освіти в умовах інформаційного суспільства; виявлення поняття "освітньо-інформаційна культура" як співіснування освітньої та інформаційної культури; аналіз взаємодії людини, культури і освіти як ціннісно взаємодетермінованих феномени людського існування, які насичують, збагачують і доповнюють одне одного. Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми: використання статей авторів В. Андрущенко, Т. Андрущенко, О. Базалука, А. Бойко, В. Вашкевича, В. Воронкової, Л. Горбунової, О. Кивлюк, С. Клепко, А. Кравченко, С. Куцепал, О. Пунченко, І. Родіонової, Н. Скотної. Серед білоруських вчених ми виокремлюємо твори П. Водоп'янова, А. Зеленкова, А. Лазаревича, В. Старжинського, В. Цепкало. Серед зарубіжних - роботи Керола Двека, Річарда Флориди, Марії Фюрст та Юргена Тринкса, Еріка Брін'олфссона та Ендрю Макафі та інших. Методологія дослідження - метод культуротворчості, що сприяє побудові моделі культурно-інноваційної освіти та політики як головних драйверів сталого розвитку. Наукова новизна - виявлення проблем взаємодії людини, культури і освіти в умовах інформаційного суспільства, що сприяють формуванню нової культурно-освітньої політики як політики сталого розвитку. Результати дослідження : взаємодія людини, культури і освіти - це ціннісно взаємодетерміновані феномени людського існування, які насичують, збагачують і доповнюють одне одного. Тому виникнення поняття освітня культура, а подекуди зустрічається і науково-освітня культура, або ж освітньо-інформаційна культура, не є випадковим в інформаційну еру. Воно також доповнюється поняттям "культурно-освітня політика". Висновок - нами сформована концепція взаємодії людини, культури і освіти в умовах інформаційного суспільства, в основі якої нова культурно-освітня політика, що сприяє формуванню політики сталого розвитку.

04.19.02.0102/231452. Соціальна програма ренесансного гуманізму. Гоян Ігор, Сторожук Світлана, Федюк Оксана. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.6-20. - укр. УДК 091 : 316.64.

Докорінні соціокультурні трансформації, що відбуваються у всьому світі, призвели до знецінення тих соціальних стандартів, які забезпечували добробут індустріального суспільства, зумовивши постання нової соціальної програми. Остання має стати концептуальним підґрунтям сучасних педагогічних стратегій, адже саме на них покладається головна відповідальність за забезпечення людини необхідними в нових соціокультурних умовах знаннями та компетенціями. Поміж тим у сучасному українському суспільстві реформування педагогічних стратегій, так само як і соціокультурні трансформації, сприймаються надзвичайно неоднозначно. Вагома частина суспільства, як свідчать ЗМІ, дуже занепокоєна новачками, що відбуваються у сфері освіти, убачаючи в них загрозу зниження рівня освіти, яке з необхідністю призведе до зростання соціальної нерівності й, відповідно, несправедливості та дискримінації. Усвідомлення незворотності тих змін, які відбуваються в сучасному соціумі, а з ним і зростання рівня толерантності до змін можливі тільки в тому випадку, коли в суспільній свідомості з'явиться чітке усвідомлення історичного характеру тих концептів і соціальних програм, які визначають життя кожної конкретної людини й суспільства загалом. Інакше кажучи, для того щоб ми могли зрозуміти якість і напрям тих реформ, що відбуваються в сучасній Україні та світі загалом, ми повинні усвідомити витоки й мету тих педагогічних і світоглядних стратегій, якими ми користуємось у власному житті. Це, своєю чергою, актуалізує переосмислення тих соціальних програм, які визначали життя суспільства в різні історичні періоди. Далеко не останнє місце в контексті такого дослідження належить соціальній програмі епохи Відродження, адже, з одного боку, саме з цього часу дослідники зазвичай виводять витоки сучасності, а з другого боку, ця епоха, так само як і наша сучасність, позначена істотними соціокультурними й світоглядними трансформаціями, а тому осмислення тих процесів, які започаткував Ренесанс, може сприяти більш глибокому усвідомленню змін сьогодення. Слід зазначити, що осмислення базових ідей ренесансного гуманізму вже неодноразово ставало предметом наукових розвідок різних дослідників, які намагалися сформуванню загальний образ і прагнення мислителів цієї доби. У цьому контексті доречно згадати роботи С.

Аверинцева, Л. Баткіна, П. Біцилли, О. Горфункеля, І. Гояна, М. Гуковського, М. Дойчика, Е. Кассіра, О. Лосева, С. Сторожук, Й. Гейзинги, О. Федик та ін. дослідників, які в теоретико- методологічному плані збагатили сучасне бачення здобутків цього історико-філософського періоду. Надзвичайно пильна, здавалося б, увага українських і зарубіжних дослідників до інтелектуальних здобутків доби Відродження супроводжується відсутністю праць, де розкривається своєрідність започаткованої гуманістами соціальної програми. Поміж тим, на наш погляд, саме остання надає можливість зрозуміти роль, місце й призначення людини у світі. З другого боку, такий підхід надає можливість усвідомити цінність цієї програми з перспективи сьогодення. Під час дослідження доходимо висновку, що в підсумку бурхливих соціокультурних, світоглядних та економічних трансформацій епохи Відродження розпочалося формування нового типу людини - незалежного від традиції та станових привілеїв господаря життя, який самовизначався тільки завдяки власній активності. Світоглядною передумовою формування нової соціальної програми стало переосмислення християнської догматики, що сприяло тлумаченню людини як носія божественних потенцій, які вона має реалізувати в земному житті. Активна участь у громадянському й соціальному житті супроводжувалася інтенцією на звільнення людини від наперед визначених станових привілеїв, однак без надання конструктивної програми розвитку людини, що, своєю чергою, призвело до дезорієнтації людини в соціокультурному просторі. Попри те що соціальна програма епохи Відродження заклала підвалини для формування нового образу людини, у цей час людина не перетворилася ні на автономного соціального суб'єкта, ні на особистість як з об'єктивних, так і суб'єктивних причин, а саме відсутність модерної демократії не надала можливості усвідомити природної рівності й унікальності всіх людей, унаслідок чого людина й надалі залишилася залежною від наперед визначених соціальних чинників. З другого боку, небувала активність людини поєднувалася з відсутністю конструктивної програми індивідуального й суспільного розвитку, що зумовило істотну дезорієнтацію людини у світі.

04.19.02.0103/231619. Формування національної інноваційної системи - стратегічний пріоритет розвитку українського суспільства. Клімова Г.П. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.20-30. - укр. УДК 316.325.

У статті аналізуються сутність інноваційного суспільства і умови його становлення. Розглядаються різноманітні інноваційні системи, які існують на макро-, мезо-, мікро- й локальному рівнях. Розкривається зміст основних теоретико-методологічних підходів до розуміння сутності національної інноваційної системи. Аналізуються особливості національної інноваційної системи. Розглянуто умови її виникнення та розвитку. Проаналізовано роль держави в її формуванні.

04.19.02.0104/231637. Моральні цінності суб'єкта діяльності в інформаційному суспільстві: трансформація й віртуалізація. Жданенко С.Б. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.96-109. - укр. УДК 316.4.

Показано, що перехід суспільства до інформаційної епохи супроводжується формуванням певних світоглядних і аксіологічних пріоритетів, відповідно до яких змінюються й відтворюються моральні характеристики інформаційного суспільства. В інформаційному суспільстві змінюється уклад життя, система цінностей індивідів і соціальних груп, зростає значущість інформаційних цінностей по відношенню до матеріальних. це тягне за собою підвищення питомої ваги моральних цінностей і їх віртуальну трансформацію. Причиною віртуалізації інформаційного суспільства є об'єктивна потреба у переході інформаційних технологій на новий якісний рівень, а також іманентна людина ціннісно наповнена потреба у творчості.

04.19.02.0105/231643. Трансформації духовної сфери інформаційного суспільства: можливості й небезпеки. Михайловський Р.А. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.169-179. - укр. УДК 1:316.4.

Показано, що поширення нових інформаційних технологій створює величезні можливості для вторгнення у духовність і маніпулювання нею. Обґрунтовується, що для інформаційного суспільства характерним є переважання загального відчуження, яке детермінує деструктивну діяльність індивіда. Доводиться, що культура перетворюється у простір, де домінують споживання й розваги, що суттєво загрожує безпеці духовної сфери.

04.19.02.0106/231740. Принцип "нерівної рівності" Г.С.Сковороди як філософська основа практичної соціальної роботи. Осетрова Оксана. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.110-113. - укр. УДК [364-12:140.8] (477).

У статті висвітлюється сутність актуального в реаліях сьогодення принципу "нерівної рівності", розбудованого видатним українським мислителем XVIII століття. Доводиться, що зазначений принцип у XXI столітті слід усвідомити як філософську основу однієї зі стратегій розвитку соціальної роботи, спрямованої в цілому на підвищення якості життя людей в умовах соціальної нерівності. Аналізується

й концепція "сродності", "сродної праці" Г.С.Сковороди, знайомство з якою дозволить клієнту соціального працівника усвідомити свою значущість у процесі реалізації власного внутрішнього покликання. Акцентується увага на спрямованості діяльності соціального працівника на гармонізацію відносин у системі "людина - суспільство". Услід за Г.С. Сковородою ставиться наголос на зв'язку людини з Богом. Підкреслюється, що внутрішній потенціал кожної людини за її власним бажанням може перетворитися з потенції на акт. Відзначається, що актуалізація внутрішніх можливостей людини сприятиме її розвитку та наближенню до стану щастя, в який здатний поринути кожний, усвідомивши особливості своєї природи та покликання. Обґрунтовується роль соціального працівника в процесі усвідомлення його клієнтом сенсу власного життя та відкритих горизонтів, що постають перед кожною людиною без винятку. Ключові слова: соціальна нерівність, людина, Бог, нерівна рівність, сродна праця, покликання, соціальна робота, складні життєві обставини.

04.19.02.0107/231756. Віддзеркалення стану сингулярності суспільства у повсякденних практиках населення України. Малиш Ліна. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.229-235. - укр. УДК [330.564.2:316.334.3](477).

Стаття присвячена розгляду відображення стану сингулярності суспільства у основних повсякденних практиках населення України. Дослідницькі висновки базуються на даних моніторингового опитування "Українське суспільство", реалізованого Інститутом соціології НАНУ. Для визначення того, як події Революції Гідності вплинули на настрої українців, значення показників порівнювалися для чотирьох років: 2013, 2014, 2015 та 2016 - до її початку, у рік, коли вона відбулася та після неї. Вибірка опитування репрезентативна для дорослого (старшого 18 років) населення всієї України (N = 1800 у 2013 та 2014 роках та N = 1802 у 2015 та 2016 роках). У розвідці використані наступні показники: оцінки доступності українцям основних ресурсів та можливостей, види змін у трудовій організації на період опитування, стратегії реагування на процеси у суспільстві, поширення обмежень витрат на товари та послуги, одержання соціальної допомоги, залучення до волонтерської діяльності. У процесі дослідження було з'ясовано, що для населення зменшилася доступність низки життєвих можливостей, що призвело до поширення практик економії. Водночас, зросло залучення до волонтерської та благодійної діяльності, спрямованих передусім на учасників бойових дій. При цьому довіра до учасників волонтерського руху серед населення є достатньо високою. Ключові слова: стан сингулярності суспільства, повсякденні практики, життєві можливості, нерівність.

04.41 Соціальні класи, спільноти і групи

04.19.02.0108/230487. Соціально-економічний потенціал молоді Закарпаття (за результатами соціологічного дослідження). Афанасьєв Дмитро, Варга Наталія. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.233-239. - укр. УДК 316.362:331.556.

У статті досліджено соціальний потенціал молоді Закарпаття, що проявляється через можливість і здатність різних груп молоді виконувати усю сукупність соціально-професійних ролей і функцій в даному суспільстві; дотримуватися в своїй поведінці соціально схвалюваних норм; активно і творчо ставитися до себе і до навколишнього соціальному середовищі. З позицій системно-діяльнісного підходу соціальний потенціал молоді включає в себе наступні складові: формування, розвиток і раціональне використання (реалізацію). Формування соціального потенціалу молоді здійснюється у процесі засвоєння молодими людьми тих функцій і ролей, які прийняті в даному соціальному середовищі, на який визначальний вплив здійснює близькість кордону з чотирма країнами Європейського Союзу.

04.19.02.0109/230533. Життєві стратегії молоді в регіональному вимірі. Сивохіна Карина. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.164-168. - укр. УДК 316.443.051.6:316.477]-053.6(477.83-25).

Поняття життєвої стратегії в сучасній науці вживається досить часто, проте, самі ж життєві стратегії в українському науковому просторі є дослідженими недостатньо. Саме тому у статті охарактеризовано основні терміни, характеристики та класифікації поняття життєвих стратегій. Проаналізовано праці українських сучасних дослідників, що стосуються дослідження життєвих стратегій та виокремлено найбільш загальноприйняті означення, характеристики та складові життєвих стратегій. Представлено аналіз дослідження життєвих стратегій молоді в регіональному вимірі на прикладі жителів міста Львова. Дане дослідження було проведено в межах омнібусу у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Основними характеристиками для дослідження є соціальна мобільність респондентів та їх прагнення до зміни соціального становища у суспільстві. За результатами дослідження охарактеризовано основні тенденції щодо досягнення життєвих стратегій молодими людьми міста Львова та запропоновано наступні перспективи у дослідженні життєвих стратегій.

04.19.02.0110/231744. Динаміка ціннісних орієнтацій українських студентів часів незалежності: назад до "матеріалізму"? Свід Олександра, Сокурянська Людмила. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.135-139. - укр. УДК 316.346.32-053.6(477):303.025:[378.017:17.022 .023].

У статті на основі даних емпіричних досліджень, здійснених соціологами Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна протягом 2000 - 2017 р.р., аналізуються динамічні характеристики, ієрархія та типологічні особливості ціннісних орієнтацій українського студентства. Акцентується увага на зсувах у ціннісних преференціях студентської молоді, зокрема на їхній постматеріалізації (постмодернізації), що актуалізувалися у першому десятилітті ХХІ сторіччя. Виявляються чинники можливого повернення до матеріалістичного ціннісного дискурсу, ознаки якого були зафіксовані в межах дослідження, здійсненого в 2017 році. Робиться висновок про те, що, попри виявлену тенденцію матеріалізації ціннісних орієнтацій студентської молоді, яка потребує більш глибокого дослідження, можна говорити про продовження тренду до постмодернізації ціннісної свідомості вихованців вітчизняної вищої школи. Ключові слова: студентство, ціннісні орієнтації, постмодернізація ціннісної свідомості, повернення до "матеріалізму".

04.51 Соціологія сфер соціального життя, соціальних явищ та інститутів

04.19.02.0111/228712. FinTech у системі суспільних трансформацій. Мазаракі А., Волосович С. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.5-18. - укр. УДК 336.743.

Виокремлено інституційний, галузевий, операційний та функціональний підходи до розуміння FinTech. Запропоновано визначення дефініції FinTech. Обґрунтовано, що FinTech виконує інноваційну, інтеграційну, трансформаційну та соціальні функції. Проаналізовано регіональну структуру глобальних інвестицій у FinTech. Доведено, що наслідком розвитку FinTech будуть не революційні, а еволюційні зміни фінансового сектора.

04.19.02.0112/228732. Структура "нового суспільства", здатного до цифрової революції. Ланг Ф.П. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.108-118. - англ. УДК 004.738.5:316.3.

Постановка проблеми. Цифрова революція значно змінить організацію та соціальний порядок нашого суспільства. Нові форми виробництва на основі ІТ (наприклад, промисловість 4.0) вимагатимуть нових форм співпраці в економіці та суспільстві. Ця стаття досліджує ідеї нової соціальної та економічної концепції як основи ери "Цифрової революції". Матеріали та методи. Визначаючи традиційні концепції наших індустріальних суспільств, стаття окреслює важливі зміни поведінки сучасних людей та їх наслідки для співпраці. За допомогою лінгвістичного аналізу переформульовано традиційну концепцію економічного суспільства шляхом адаптації літератури, що фокусується на змінах спілкування, мобільності, автоматизації, виробництва тощо. Результати дослідження. Визначено, що першорядне значення в майбутньому матимуть "Підприємці" та "Внутрішні підприємці". Прогнозовано, як може виглядати нове економічне суспільство, яку організацію праці можна очікувати і як воно зможе забезпечити високий рівень зайнятості. Висновки. Цифрова революція потребує значних змін в організації виробництва, кваліфікації та розміщенні робочої сили, соціальних систем, політики тощо. Це має бути вертикальне та збалансоване суспільство. Вертикальні корпоративні структури повинні бути замінені горизонтальними. Кожен працівник стане значно автономним та самозабезпеченим, більше не буде ніякої ієрархічної структури, як у сьогоdnішніх компаніях. Існуватимуть нові форми організації праці, буде більше одноосібних компаній, нормою буде зміна зайнятості 2-3 рази в кар'єрі, набудуть розповсюдження робота далеко від дому або робота з дому. Віртуальні компанії та аутсорсинг є можливими стратегіями для заміни застарілих ієрархічних зв'язків з жорсткими цільовими ланцюгами. Результатом буде поява всесвітньої мережі, що самопідтримується. Майно, вплив та структури управління також зміняться по всьому світу. У цьому майбутньому суспільстві нинішня роль держави та її формування економічних відносин стануть менш важливими. Суспільство буде засноване в основному на самоорганізації та індивідуальній самореалізації.

04.19.02.0113/229035. Феномен вторинної комунікації в соціальній мережі: причини й наслідки. Дмитренко Є.В. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.61-66. - укр. УДК 316.472.4.

У статті проаналізовано явище вторинної комунікації в соціальних мережах. Зроблено спробу обґрунтувати використання поняття вторинної комунікації та визначити її мотивацію в контексті користувачьких коментарів до публікацій на приватних сторінках соціальної мережі.

04.19.02.0114/229063. Обрядова практика як засіб збереження колективної пам'яті: український вимір. Богомолець О.В. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.57-71. - укр. УДК 394.2.

Мета роботи полягає в експлікації традиційної обрядової практики як одного з невіддільних елементів і засобів трансляції колективної пам'яті українського народу. Для цього запропоноване авторське тлумачення обрядової практики як специфічного різновиду соціальної практики, що характеризується сукупністю формалізованих і стилізованих символічних дій спільноти, спрямованих на збереження усталеного соціального порядку шляхом формування в людини певних ідей і почуттів. Водночас експліковано думку, що збереження усталеного порядку відбувається завдяки увічненню міфів, ушануванню цілої низки історичних подій, героїв і святих. У такий спосіб забезпечується нерозривний зв'язок із минулим, котре, з одного боку, легітимізує єдність групи в теперішньому, а з другого - визначає її ціннісну систему й культурну самобутність і тим самим сприяє збереженню цілісності спільноти.

04.19.02.0115/230427. Прогнозування тенденцій розвитку соціального медіамаркетингу в Україні. Двудіт З.П., Онищенко О.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.41-45. - англ. УДК 339.12; 659.

Розглянуто поняття "соціальний медіамаркетинг", основні його інструменти та можливості використання компанією для спілкування із клієнтами та отримання зворотного зв'язку. Складено рейтинг найпопулярніших соціальних мереж світу. Досліджено стан соціального медіамаркетингу в Україні, інструментів його застосування. Побудовано рейтинг найпопулярніших соціальних мереж в Україні. З'ясовано, що для України соціальний медіамаркетинг відносно новий, адже з'явився тільки декілька років тому, але вже сьогодні він став дуже потужним. Кількість користувачів соціальних мереж щохвилини зростає, як у всьому світі, так і в Україні, подальші прогнози передбачають ще більше зростання інтересу до соціальних мереж у майбутньому. Встановлено, що в Україні найпопулярніша соціальна мережа - Facebook (у червні 2017 р. показник Facebook досяг 51,96 %). На основі даних використання соціальних мереж онлайн-користувачами складено прогноз розвитку 5 найпопулярніших соціальних мереж в Україні: Facebook, VKontakte, YouTube, Instagram, Odnoklassniki. На основі прогнозу виявлено, що кількість користувачів таких соціальних мереж, як VKontakte та Odnoklassniki, з часом буде зменшуватися, а Youtube, Facebook, Instagram - стабільно зростати.

04.19.02.0116/230447. Ризики втрати освітньої і культурної компетентності населення. Шульга Микола. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.17-24. - укр. УДК [316.74:37+316.733-026.24](477).

У статті визначено і досліджено кризові явища сучасного українського суспільства, а саме проблему збереження людського капіталу. Також проаналізовано основні причини і проблеми, що призводять до ризику втрати освітньої і культурної компетенції населення сучасної України.

04.19.02.0117/230448. Релігійний простір українського соціуму в його соціологічних вимірах. Докаш Віталій. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.25-33. - укр. УДК [316.74:2](477).

У статті проведено аналіз релігійного простору українського соціуму в його соціологічних вимірах. Робиться порівняльний аналіз соціологічних індикаторів, за якими визначається рівень релігійності в класичному варіанті та в українському суспільстві. На основі соціологічних досліджень Центру Розумкова за 2000-2016 рр. характеризується релігійність як у кількісному, так і в якісному вимірах, визначається її ступінь, рівень характер і специфіка проявів. Зазначається, що українська релігійність є синкретичною, дифузною та носить декларативний характер, в ній не спостерігається "лінійність". Аналізується мережа структур, які впливають на формування релігійності: кількість громад, навчальних закладів, недільних шкіл тощо.

04.19.02.0118/230450. Зайнятість та безробіття молоді у соціально-нормативному вимірі. Занфірова Тетяна, Зоська Яна. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.40-46. - укр. УДК 316.334.2:331.56-053.81.

Статтю присвячено проблемі співвідношення між соціально-нормативною та девіантною складовою зайнятості та безробіття як соціально-правових явищ. Автори вважають, що в розумній представленій в дослідженні проблеми ми будемо спиратися на три засадничі підходи: а) філософсько-правовий та аксіологічний підхід; б) економічний підхід; в) соціологічний підхід. В контексті філософсько-правового підходу проблема недостатньої зайнятості та безробіття молоді може бути проаналізованою під кутом зору наслідків означених соціальних явищ для ціннісної свідомості та моделей правової поведінки (поширення відповідних аксіопатій та правового нігілізму у сфері нормативно-правового регулювання праці). В контексті економічного підходу проблема недостатньої зайнятості та безробіття молоді аналізується, переважно, через призму оцінки наслідків недовироблення вального національного продукту, зниження рівня добробуту населення, марнотратства виробничих ресурсів, збільшення витрат на соціальні потреби, зменшення розмірів податкових надходжень. В соціології молодь досліджується як специфічна соціальна група безробітних, під кутом зору її взаємовідносин з соціальними інститутами та в контексті породження самим безробіттям супутніх соціальних відхилень. Масове вивільнення молодих працівників та неможливість їх працевлаштування в умовах спаду виробництва призводить до утворення соціальних груп безробітних та їх десоціалізації.

04.19.02.0119/230452. Соціальна відповідальність політиків в економічній сфері: український контекст. Лобанова Алла, Славіна Олена. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.53-57. - англ. УДК 159.9:2-13.

У роботі аналізується проблематика соціальної відповідальності політиків (представників органів законодавчої, виконавчої, судової влади, лідерів і членів політичних організацій, партій) за стан і розвиток (гальмування) економічних процесів в Україні. Обґрунтовується думка про те, що в країні девальвована мета і зміст соціальної відповідальності політиків перед суспільством, що виражається в украї низьких темпах економічного розвитку за останнє десятиліття. Проводиться авторська думка про те, що в сучасних умовах кланові інтереси олігархічних структур домінують над політичною доцільністю в економічній сфері, що гальмує наповнення соціальної відповідальності політиків ціннісно-нормативним змістом.

04.19.02.0120/230455. Формування нової громадянської свідомості українців у дискурсі Майдану: соціологічний ракурс. Чікаркова Марія. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.69-76. - англ. УДК 316+32.

У статті, при опорі на концепцію свободи Фромма, проаналізовано багатогранну роль Майдану, який змусив українців переосмислити традиційні національні ціннісні системи. Дослідження акцентує, що Майдан не лише поляризував політичне протистояння в країні, але й став відліковим щаблем у розгортанні інтенсивного процесу самоусвідомлення українством власної культурної ідентичності. Українське громадське суспільство пережило момент небувалого піднесення й активізації. Громадянська свідомість сьогоденшнього українця свідчить, що він прагне свободи. Втім, аналіз соціологічних даних дозволив виявити суттєву різницю у розумінні свободи в різних регіонах України. У різних верствах українського суспільства спостерігається різне розуміння відповідальності та патріотизму, права на релігійний, політичний та культурний вибір і т. д. Утім, статистика демонструє, що гострих відмінностей між регіонами України в цьому форматі усе ж таки немає. Зокрема, можна обґрунтовано говорити про спільність аксіологічних систем певних соціологічних груп. Це люди з однаковим рівнем освіти, ті, що належать до однакової релігійної деномінації тощо. На всій території країни зростає кількість людей, які після Майдану почали перейматися ідеєю потреби формування нової української спільності. Це дає надію на майбутній діалог між різними регіонами краю і подолання існуючого на Сході України конфлікту.

04.19.02.0121/230477. Ментальність і соціокультурна сфера: природа взаємодії. Баюжева Анна. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.142-150. - укр. УДК 304+159.955.

Визначальний вплив соціокультурної сфери на духовне життя суспільства практично ніхто не піддає сумніву. Значно складнішим є зворотний вплив інтелектуального й загалом ментального середовища на соціокультурну дійсність, на перспективи і динаміку її еволюціонування.

04.19.02.0122/230478. Процеси модернізації та перспективи постмодернізації в системній динаміці глобалізації. Субботін В'ячеслав. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.151-158. - укр. УДК 316.42.

У статті аналізується динаміка інституційних процесів глобальної трансформації в соціальних системах, структура і алгоритм функціонування розвитку демократії і самоорганізації, перспектив створення моделі прямого громадянського народовладдя та самоврядування. Досліджена специфіка стратегій індустріального і постіндустріального суспільного розвитку та трансформацій інститутів світового суспільства в умовах глобалізації. Аналізуються системні тенденції світової інституалізації та постмодернізації в контексті процесів глобального розвитку, їх рівні та форми. Розглядається вплив тенденцій глобалізації в умовах трансформації транзитивних систем.

04.19.02.0123/230481. Релігійна мережа України в контексті соціологічних критеріїв виміру. Докаш Віталій. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.176-186. - укр. УДК 316.74:2-78(477).

У статті проаналізована релігійна мережа України та можливості матеріальної бази конфесій забезпечити духовні потреби віруючих і відвідуючих храми громадян. Компаративний аналіз матеріальної бази релігійної мережі та окремих конфесій проведено у розрізі 2012 та 2016 рр. Аналіз релігійної мережі, її основних складових, рівня забезпечення культовими спорудами та кадрами служителів робиться на підставі тієї класифікації, яку подає Департамент у справах релігій та національностей Міністерства культури України. Логіка дослідження побудована таким чином, щоб дати деталізований аналіз як окремих найбільш чисельних та розповсюджених в Україні релігійних об'єднань, так і окремих напрямів, що в них входять. Автор пропонує свої міркування щодо критеріїв класифікації релігійних напрямків, наданих Департаментом.

04.19.02.0124/230482. "Назва мови" та її роль у формуванні етнічної ідентичності: соціологічний підхід. Шестакова Катерина. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.187-197. - укр. УДК 316.74:81(=135.1 2)(477.85).

У центрі уваги дослідження - етнічна ідентичність румун та молдаван, які проживають у Чернівецькій області. Автор припускає, що мова відіграє важливу роль у формуванні етнічної ідентичності румун та молдаван, які проживають в Україні. Соціологічний підхід до ролі мови дає можливість проаналізувати своєрідні риси соціальної структури, або сприймати мову як визначник соціальної позиції. Мовні практики включають рідну мову членів спільноти, "називання"/ окреслення цих мов, володіння і використання української або російської мов (в Україні), знання будь-яких третіх іноземних мов, які ми вивчаємо і які є додатковим символічним капіталом. Пропонується, що у процесі формування етнічної ідентичності румун рідна мова додатково виконує дві функції - комунікативну та символічну. У молдаван важливим інструментом демонстрації відмінності від інших, насамперед від румун, служить "назва мови" (молдавська або румунська).

04.19.02.0125/230527. Феномен соціальної реальності у контексті нових форм соціальної комунікації. Петришин Галина. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.126-131. - укр. УДК 316.772.5.

У статті аналізується вплив нових форм соціальної комунікації на процеси побудови образів соціальної реальності в українському суспільстві. Виявлено залежність смислів нового типу суб'єктивної реальності від способів творення і поширення інформації в сучасному інформаційному Інтернет-просторі.

04.19.02.0126/230766. Інформаційно-комунікаційні технології як головний мегатренд підготовки управлінської еліти інформаційного суспільства. Кононець М.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.25-36. - англ. УДК 316.3:004:316.344.42-057.177.

Актуальність дослідження інформаційно-комунікаційних технологій як чинника розвитку управлінської культури обумовлена становленням інформаційного суспільства, цифрових технологій та цифрової освіти. Мета дослідження - концептуалізація інформаційно-комунікаційних технологій як чинник розвитку управлінської культури та їх вплив на розвиток культури керівника. Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається авторка. Для аналізу ми виділяємо публікації В. Андрущенко, В. Бега, Ю. Бех, В. Воронкової, О. Кивлюк, В. Нікітенко, М. Максименюк, Р. Олексенка, О. Пунченка, О. Сосніна, що дозволяють нам проникнути в сутність інформаційно-комунікаційних технологій як чинника розвитку управлінської культури та підготовки управлінської еліти. Серед зарубіжних джерел виокремлено роботи М.Кастельса, Й. Масуди, О.Тоффлера, що покладено в основу аналізу інформаційного суспільства та виявлення його проблем. Формування цілей статті: виявити сучасний стан суспільно-економічного розвитку, що характеризується небаченими темпами розбудови нового інформаційно-комунікаційного облаштування суспільства і розбудови його як інформаційного забезпечення; дослідити, що інформація і знання стали величезним багатством, нематеріальним активом розвитку націй і держав; сформулювати принципи створення системи підготовки кадрового потенціалу у контексті розвитку інформаційного суспільства, до розвитку якого мають бути залучені інформаційно-комп'ютерні технології. Методологія дослідження - виокремлено загальнонаукові методи та методи конструктивної методології, що застосовуються до аналізу управлінських наук. В економічній, соціологічній, соціально-філософській літературі методи конструктивної методології є малодослідженими. Наукова новизна дослідження - у застосуванні конструктивної методології, яка свідчить про те, що управлінські науки - це науки прагматичної спрямованості, що направлені на формування управлінської культури інформаційного суспільства. Результати дослідження. Розкрито сутність інформаційної компетентності, яку розуміють як здатність знаходити інформацію за допомогою сучасних технічних засобів, а також зберігати, переробляти і застосовувати її; проаналізовано проблеми використання інформаційного ресурсу і творчих можливостей громадян як інвестиційного ресурсу розвитку країни; розроблено практичні рекомендації удосконалення напрямів розвитку інформаційно-комунікаційних технологій як головного мегатренду інформаційного суспільства. Висновок - розроблено практичні рекомендації, що сприяють удосконаленню напрямів інформаційно-комунікаційних технологій як головного мегатренду підготовки управлінської еліти інформаційного суспільства.

04.19.02.0127/230767. Права та свободи в інформаційно-комунікаційній діяльності сучасної людини. Соснін О.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.37-52. - англ. УДК 342.7:004.

Актуальність дослідження проблем прав та свобод в інформаційно-комунікаційній діяльності сучасної людини визначається тим, що вони обумовлені поширенням все нових знань за допомогою зростаючих функціональних можливостей цифрових інформаційно-комунікаційних технологій і систем обробки інформації. В сучасних умовах починає переосмислюватися роль та значення інформаційного ресурсу країни. При цьому само поняття "інформація" із категорії, яка століттями характеризувала систему знань, трансформується. Мета дослідження - концептуалізація прав та свобод в інформаційно-комунікаційній діяльності сучасної людини, що зумовлена поширенням нових знань за допомогою функціональних можливостей цифрових інформаційно-комунікаційних технологій і

систем обробки інформації. Завдання дослідження: аналіз технологічних, світоглядних і правових проблем глобального інформаційно-комунікаційного простору; визначення поняттєво-категоріального апарату дослідження - "інформація", "знання", "інформаційна безпека", "юрисдикція держав в умовах глобалізації", "монополізація правової сили" та їх вплив на розвиток інформаційно-комунікаційної діяльності суспільства; формування напрямів підвищення державної інформаційно-комунікаційної діяльності України для реалізації конституційних прав громадян; розглянути інформаційне право як науку, що дозволяє по-новому розглядати комунікаційні процеси. Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми: використання статей О. Дзьобаня, О. Сосніна "Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних з активізацією міжнародної діяльності в інформаційно-комунікаційній сфері"; О. Довганя "Інформаційні ресурси: національні та державні, зміст, поняття"; Й.Мастяниці, О. Сосніна, Л. Шиманського "Інформаційні ресурси України: проблеми державного управління; М. Ожевана "Національна конкурентна розвідка у глобалізованому світі: нові виклики і загрози на тлі "казусу Сноудена. Результати дослідження : поставлено питання підготовки фахівців для законодавчого визначення проблем інформаційно-комунікаційної, аналітичної, інформаційно-пропагандистської та управлінської роботи в інформаційній сфері; виявлено головні інформаційно-комунікаційні загрози безпеки інноваційних процесів в Україні. Висновок - сформувані умови для вирішення проблем безпекових характеристик інформаційно-комунікаційної діяльності при впровадженні новітніх ІКТ.

04.19.02.0128/231293. Гендерний підхід та демократичні цінності у контексті формування ментальності сучасного покоління військовослужбовців. Кримець Л.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.71-80. - англ. УДК 355.02 - 055.2 (457).

Актуальність. Сучасне українське суспільство висуває набір професійних і морально-етичних вимог як для окремих військовослужбовців, так і для системи військово-професійної підготовки в цілому. У зв'язку з цим необхідно підготувати якісно новий управлінський персонал для військового управління та структур морально-психологічного забезпечення всіх рівнів. Певна підготовка необхідна для реалізації значного діапазону соціально-політичних і військових реформ в контексті демократизації та оптимізації української армії з урахуванням як кращого національного, так і провідного світового досвіду. Мета статті - розкрити гендерний підхід і запропонувати визначення терміну ментальності військовослужбовців, а також продемонструвати деякі особливості процесу формування менталітету в Збройних Силах України. Методологічним підґрунтям дослідження є загальні наукові принципи цілісності, об'єктивності і історизму, зв'язку теорії і практики; методи аналізу і систематизації, що дозволили виявити особливості формування ментальної культури військовослужбовців в процесі професійної підготовки. Наукова новизна. Згідно авторської концепції, ментальність військовослужбовця являє собою систему, що динамічно розвивається, в якій відбувається зрощування не тільки особистісного, а й професійного розвитку. Ментальність військовослужбовців Збройних Сил України та інших складових сил оборони, визначається автором як інтегративна професійно-зумовлена соціокультурна властивість, що зумовлює специфіку їх світосприйняття, образ мислення, особливості формування колективної та індивідуальної свідомості та професійної поведінки. Гендерна ментальність - це соціально-етична складова ментальності військовослужбовця, яка розкриває специфіку гендерних стереотипів і спосіб мислення, що в умовах реформування і розвитку Збройних Сил України повинні ґрунтуватися на демократичних цінностях. Висновок. Ця стаття допомагає зрозуміти, які демократичні цінності складають етичну основу для формування сучасної української армії, яка буде відповідати вимогам часу і розкриває специфіку формування гендерної менталітету військовослужбовців.

04.19.02.0129/231621. Соціологія міста: відповіді на виклики сучасності. Куцепал С.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.45-52. - укр. УДК 316.141.32.

Розкрито особливості існування людини у великому місті, визначено риси міської ментальності, наголошено на необхідності вироблення нових поведінкових патернів, здатних забезпечити зручне та максимально можливе безконфліктне існування мешканця міста. Проаналізовано особливості нового типу міської ідентичності - Homo Urbanus.

04.19.02.0130/231623. Політичні відносини крізь призму соціології. Погрібна В.Л., Штана І.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.65-75. - укр. УДК 316.321.

В статті проводиться аналіз соціальної природи політичних відносин. Зазначається, що зростання інтересу сучасних соціологів до політичної проблематики зумовлене інтенсивним розвитком аналітичної соціології, в межах якої пропонується авторська векторна модель соціологічного аналізу політичних відносин. Теоретичне обґрунтування представленої моделі проводиться на основі учення про соціальний простір П. Сорокіна, соціальний прагматизм Ю. Габермаса, соціальні нерівності Т.

Парсонса та політичні режими Ж.-Л. Кермонна. Доводиться, що саме соціологічний аналіз політичних відносин дозволяє розкрити їхні статичні і динамічні характеристики, прогнозувати політичні зміни.

04.19.02.0131/231625. Проблеми дітей-сиріт в умовах побудови громадянського суспільства в Україні. Воднік В.Д. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.101-111. - укр. УДК 316.36-058.862(477).

Висвітлено проблеми феномену соціального сирітства, його причини, негативні наслідки, зовнішні і внутрішні чинники появи; визначено перспективні напрями покращення життя дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні.

04.19.02.0132/231626. Показники довіри до суду в соціологічних дослідженнях. Волянська О.В., Підкуркова І.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.112-125. - англ. УДК 316.66:342.56.

Постановка проблеми. Актуальність аналізу сучасного досвіду соціологічних оцінок рівня довіри до соціальних інститутів, зокрема, до суду, пов'язана з тим, що для більшості європейських країн стає все більш характерним такий парадокс масової свідомості: впевненість у суді та його рішеннях зменшується навіть в умовах підвищення ефективності, доступності, справедливості правосуддя, що зафіксовано у результатах соціологічних досліджень проблем судової реформи. Вимоги та очікування зростають (особливо серед більш освічених або соціально адаптованих категорій населення), й за таких умов існує ймовірність невідповідності темпів реформ та наявності позитивної динаміки довіри до суду. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема довіри до політичних і правових інститутів стала однією з фундаментальних у дослідженнях Е. Дюркгейма, Ф. Фукуями, І. Ільїна, Ю. Готьє. Цей аспект є предметом інтересу сучасних як зарубіжних, такі українських вчених, серед яких П. Алберс, Д.Т.Дж. Сенюк, І. Лавріненко, Л. Москвич, О. Сердюк, М. Огай та ін. Метою даної статті є формулювання основних принципів національного моніторингу рівня довіри до суду та судової системи на основі аналізу, по-перше, найбільш відомих міжнародних соціологічних методологій, по-друге, особливостей поточної української ситуації в цій області. Виклад основного матеріалу. Зазначається, що поняття довіри прийнято розглядати на міжособистісному та інституційному рівні, причому у першому випадку простір довіри проявляється частіше, тоді як на інституційному рівні зростає недовіра, що зумовлює соціальну нестабільність. Аналізується міжнародний досвід оцінки рівня довіри до суду. Акцентується увага на європейських та американських методиках та інструментах, які дозволяють можливість давати відповіді на чіткі питання щодо довіри/недовіри через окремі показники, не обмежуючись тільки фіксацією загальної оцінки. Зосереджується увага на національних інструментах. Зазначаються особливості українського контексту дослідження довіри до судової системи, серед яких наступні: по-перше, ситуація в Україні має ознаки "балансування на межі легітимності"; по-друге, в Україні все активніше в державне управління впроваджується стандарт оцінки ефективності через вимірювання рівня громадської довіри, що поступово витісняє суто бюрократичний підхід; по-третє, у стратегії реформування судочинства, судоустрою та суміжних інститутів на 2015-2020 роки вперше у сучасній історії України чітко визнано, що ключовим індикатором успішності судової реформи має бути довіра населення до суду, а елементом управління процесом реформ є моніторинг ситуації за цим показником. Висновки. Інституційна довіра може розглядатися як певний показник, що визначає соціальний добробут населення. Крім того, це важлива умова соціального спілкування, через яку досягається згода, розуміння та діалог сторін, а це стає можливим завдяки пошукам нових можливостей для подальшого розвитку. Зростання довіри до судової системи України є однією з задач судової системи, що визначена у стратегічних документах розвитку судової системи України за останні роки. Оцінка довіри до суду визнається мірою верховенства права. Цей підхід використовується в різних міжнародних та національних практичних інструментах оцінки демократичних режимів.

04.19.02.0133/231627. До проблеми імплементації європейських цінностей в українському просторі. Сахань О.М., Шевчук Н.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.126-142. - укр. УДК 316.42+327.

У статті осмислюються проблеми імплементації європейських цінностей в українському просторі в умовах сучасного розвитку суспільства. Визначено деякі чинники, що перешкоджають їх поширенню. Серед механізмів переходу українського суспільства до цінностей західної цивілізації, як важливих шляхів вирішення проблеми, автори називають ефективно функціонуючі освітню, наукову та інформаційну сфери суспільства.

04.19.02.0134/231630. Інформаційно-комунікативна природа суспільства: еволюція точок зору на проблему. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.8-20. - укр. УДК 316.4.

Показано, що підвищення ролі інформації і знань, удосконалення засобів комунікації, розвиток мережових структур породжують якісні зміни у всіх видах діяльності на всіх рівнях життєдіяльності суспільства. На підставі критичного аналізу точок зору на проблеми розвитку суспільства обґрунтовується неможливість існування суспільства як такого без комунікації та обміну інформацією.

04.19.02.0135/231633. Інформаційна культура суб'єктів віртуальних комунікацій. Прудникова О.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.43-52. - укр. УДК 1:316.4:008.

Визначено характерні риси та особливості інформаційної культури суб'єктів віртуального простору. Доведено, що інформаційна культура суб'єктів віртуальних комунікацій може набувати амбівалентного характеру, який обумовлений як психологічними особливостями самого комуніканта, так і нормами та цінностями віртуального середовища.

04.19.02.0136/231724. Багатокультурність: чинники, проблеми, нові перспективи суспільного розвитку. Ручка Анатолій, Танчер Віктор. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.9-16. - укр. УДК 316.2; 316.25; 316.733.

У статті розглядається феномен багатокультурності як проблеми і ресурсу суспільного розвитку, модуси культурної глобалізації, місце крос-культурної компетенції у суспільному розвитку. Загалом культурне взаємозбагачення, полікультурність є рисою властивою усьому людству. Проте за умов глобалізації проблеми багатокультурності набувають нових якостей та загострюються. Культурна компетентність виступає тим ключовим ресурсом, який сприяє суспільному розвитку в світі. Ключові слова: багатокультурність, мультикультуралізм, культурна різноманітність, глобалізація, культурна компетентність.

04.19.02.0137/231727. Паноптикон, "прозоре суспільство" та нові медіа. Стародубцева Лідія. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.35-42. - рос. УДК 316.74:[070+654.19].

У статті представлено досвід інтерпретації концепту Дж. Ваттімо "прозоре суспільство" (la società trasparente); проаналізовано взаємозв'язок цього концепту з введеною Дж. Бентамом і поширеною завдяки працям М. Фуко оптичною метафорою "паноптикон", та новими медіа. Підкреслено, що ключова проблема статті окреслена питанням, чи є нові медіатехнології інструментом побудови "прозорого суспільства" або, навпаки, вони виконують роль гальма в саморозгортанні цього процесу. Акцентована увага на таких феноменах, як виробництво медіаефекту присутності, технології створення медіафантомів, медіафейків і медіаманіпуляцій, мультимедіа та гіпертекст, "Мемекс" або штучна "машина пам'яті", дереалізація реальності, цифровий вуайєризм, фактчекінг і процедури верифікації медіамеседжів тощо. "Дигітальний паноптізм" епохи нових медіа розглянуто в оптиці паралаксу: і як каталізатор переходу до "прозорого суспільства" і як перешкода для цього переходу. Сформульовано висновок про те, що вселенський "паноптикон" як недосяжний ідеал "прозорого суспільства" приречений залишатися утопією. Ключові слова: прозоре суспільство, соціальний паноптикон, нові медіа, технології медіаманіпуляції, медіаефекти, мемекс, цифровий вуайєризм.

04.19.02.0138/231728. Соціологія на війні. Руценко Ігор. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.43-52. - укр. УДК 316.455.482 : 355.01.

У статті піднімається питання відношення соціології до сучасних воєн. Наукове знання в епоху модерну і постмодерну активно експлуатується державами, урядами в цілях посилення обороноздатності країн. Автор доходить висновку, що настала черга соціології. За часів Другої світової війни американський уряд залучив представників соціальних наук до дослідницької діяльності в інтересах оборони, серед яких такі відомі вчені, як Пауль Лазарсфельд, Елмо Роупер, Луїс Гуттман, Ренсіс Лайкерт та інші. Новітній тип війни, якому повністю відповідає сучасна російсько-українська гібридна війна, потребує специфічного соціального знання, що утворює теоретичний фундамент невійськових інструментів гібридної війни. Кожен такий інструмент має наносити шкоду соціуму супротивника, руйнувати соціальний порядок і змінювати свідомість населення. Максимальне завдання - досягти перемоги до першого пострілу. В статті розглянуто чотири концепції, які активно розроблялися з початку нульових років російськими соціальними дослідниками в інтересах армії та спецслужб: 1) мережева теорія, 2) теорія керованого хаосу, 3) когнітивна війна, 4) концепція рефлексивного управління. Усі вони знайшли практичне застосування в кампанії "руська весна", з якої починалася активна фаза війни у 2014 р. Ставиться питання щодо моральної відповідальності соціальних вчених як зі сторони країни-агресора, так і країни, що виборює суверенітет і свободу. Ключові слова: гібридна війна, моральна відповідальність вченого, мережева війна, теорія керованого хаосу, когнітивна зброя, рефлексивне управління.

04.19.02.0139/231729. Сила і слабкість соціального контролю в умовах криз і військових конфліктів: український контекст. Лобанова Алла. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.53-59. - укр. УДК 316.62:316.485.26.

У статті представлено авторське бачення ролі соціального контролю в сучасному суспільстві, зокрема прояву його сили і слабкості в періоди криз і військових конфліктів. Обґрунтована думка про те, що розбалансування його інституціонального механізму в умовах сучасного суспільства пов'язується з нехтуванням політичними акторами демократичних принципів розвитку суспільних процесів. Послугуючись науковими ідеями Ж. Лакана, Р. Барта і української дослідниці О. Зубаревої, автор розвиває наукове положення про те, що у суспільстві постмодерну соціальний контроль змінює межі і простір свого існування, набуваючи тотожності з дискурсом, оскільки його ядром стає мова, як "загальнообов'язкова форма примусу" (Р. Барт). Підкреслено, що в умовах криз і військових конфліктів суспільний (загальноновизнаний) механізм соціального контролю втрачає свою силу регуляції, оскільки в окремих територіальних чи соціальних локаціях набувають значущості нові маркери його дискурсу, а саме псевдоцінності, квазінорми, соціальна псевдогра, міфологізація образів, ідеалів, реформ, піднесення влади псевдоавторитетів, псевдосимволів, симулякрів тощо, які, власне, є складовими соціальної мімікрії. Внаслідок цього створюється псевдоінституціональний механізм соціального контролю, культурні правила, цінності і соціальні норми якого не мають нічого спільного з загальнолюдськими цінностями, а лише імітують їх, маскуючи за "іррелевантними мемплексами" (Ю. Полулях). Ключеві слова: цінності, соціальні норми, соціальний контроль, механізм, дискурс, соціальна мімікрія, імітація, ірраціональні мемплекси.

04.19.02.0140/231730. Трансформація історичної пам'яті в умовах декомунізації українського суспільства. Городяненко Віктор. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.60-63. - рос. УДК 316.733.

У статті розглядаються різноманітні підходи до тлумачення терміну "історична пам'ять". Акцентується увага на ролі та значенні історичної пам'яті в сучасному українському суспільстві. Відзначається, що звернення до історичної пам'яті спроможне впливати на формування історичної свідомості та соціальної ідентичності громади. Визначаються основні фактори, що впливають на процес трансформації історичної пам'яті в умовах декомунізації українського суспільства. Аналізуються прийоми та механізми "історичної політики", які використовуються різними політичними силами, громадськими об'єднаннями, рухами тощо. Обґрунтовується нагальна необхідність розробки виваженої державної стратегії формування історичної пам'яті громадян України з урахуванням специфіки регіону їхнього проживання, вікових особливостей, політико-ідеологічних уподобань, геополітичних орієнтацій тощо. Ключові слова: історична пам'ять, соціальна пам'ять, історична свідомість, соціальна амнезія, ідентифікація, історична політика.

04.19.02.0141/231732. Перцептивний, інтенціональний та змістовний рівні соціальної напруженості в Україні: відмінності детермінант. Резнік Олександр. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.69-76. - укр. УДК 316.485.22.

У статті розглядаються детермінанти соціальної напруженості в Україні на перцептивному, інтенціональному та змістовному рівнях. Порівняльний аналіз здійснюється на основі даних соціологічного опитування, яке було проведено Фондом "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва та Центром Разумкова у червні 2017 року. Зазначається, що застосування регресійного методу дало змогу виявити спільні та відмінні чинники окремих проявів соціальної напруженості. Підкреслюється, що очікування масових протестів та особиста готовність долучитися до них зростають серед молоді, перш за все незаможної, яка проживає у містах західно-центрального макрорегіону, песимістично оцінює політичну ситуацію в країні, вважає українську мову рідною та має проєвропейську орієнтацію. Акцентується на тому, що готовність брати участь у довготривалих протестах щодо більшості актуальних проблем проявилася серед мешканців південно-східного макрорегіону, які відрізняються песимістичними оцінками політичної ситуації в країні, визнають українську мову в якості рідної та у певних випадках ідентифікують себе з середнім класом. Ключові слова: соціальна напруженість, протести, депривація, ресурси, структурні розмежування, Україна.

04.19.02.0142/231733. Соціальні очікування в умовах суспільних невизначеностей як соціологічний параметр "нових" нерівностей. Єрескова Тетяна, Мазурик Олег. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.77-81. - укр. УДК 316.344.

У статті здійснено спробу обґрунтування доцільності емпіричного дослідження соціальних очікувань в умовах суспільних невизначеностей. Зазначається, що суб'єктивний зміст соціальних очікувань від суспільних перетворень все більше поширюється на мезорівень (рівень соціальних спільнот), що призводить до посилення поляризації, соціальної недовіри між різними соціальними групами українського суспільства. Автори пов'язують формування соціальних очікувань з диференціацією очікувань соціальних спільнот щодо власних дій, власних висновків про дії інших соціальних груп відносно певних суспільних перетворень. Робиться припущення, що співставлення соціальних очікувань дає більш повне розуміння змістовної компоненти стратифікаційної структури суспільства. Акцентується увага на ключових аспектах дослідницької методології, яка дозволяє виділити стратегії

формування соціальних очікувань, класифікувати їх, типізувати соціальні групи за практиками творення соціальних очікувань. Запропоновані змінні, які дозволяють емпірично виявити диференціацію соціальних очікувань різних соціальних спільнот, що сприятиме усвідомленню процесу утворення "нових" нерівностей та кращому розумінню природи соціальних розколів у сучасному українському суспільстві. Ключові слова: суспільні невизначеності, соціальні очікування, соціальні спільноти, диференціація соціальних очікувань, параметричний підхід.

04.19.02.0143/231743. Образ минулого, теперішнього та майбутнього у свідомості студентської молоді країн Співдружності Незалежних Держав. Ковальова Тетяна, Іванюто Оксана, Ротман Давид. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.127-134. - рос. УДК 316.74.

У статті аналізуються результати порівняльного соціологічного дослідження "Образ минулого, сьогодення і майбутнього у свідомості студентської молоді країн Співдружності Незалежних Держав", проведеного в 2016 році в Азербайджані, Вірменії, Білорусі, Казахстані, Киргизстані та Росії. У процесі даного аналізу визначається рівень обізнаності респондентів про найважливіші події в історії СРСР, порівнюються оцінки цих подій представниками сьогоденного покоління молоді шести нових незалежних держав, розглядається структура ціннісної свідомості студентів, рівень їхнього патріотизму, а також характер і особливості громадянських позицій. Ключові слова: ціннісна свідомість, рівень патріотизму, громадянська позиція, події історії.

04.19.02.0144/231746. Робота як цінність: з недалекого минулого до найближчого майбутнього. Філінська Лариса. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.150-154. - рос. УДК 316.334.

У статті аналізується ставлення населення Білорусі, Польщі, Росії та України до роботи як базової цінності. Емпіричною базою аналізу є результати соціологічних замірів, здійснених в рамках проекту з вивчення європейських цінностей в 2008 році. Описується структура трудових цінностей населення зазначених країн. Характеризуються збіги і відмінності при визначенні важливості основних характеристик роботи. Робляться висновки, що, по-перше, в ціннісній системі чотирьох країн домінують базові, "матеріалістичні" потреби людей і дві стратегії їх задоволення - дозованих зусиль і енергійних дій; по-друге, системи трудових цінностей жителів Білорусі, Польщі, Росії та України в 2008 році були досить близькі. Інформація, отримана в ході проведення п'ятої хвили дослідження європейських цінностей, дозволить виявити нові механізми формування та розвитку системи цінностей Білорусі, Польщі, Росії та України. Ключові слова: базові цінності, аксіологічні вподобання, робота як цінність, характеристики трудової діяльності.

04.19.02.0145/231747. Освіта як ключовий тренд активного довголіття. Подольська Єлизавета, Подольська Тетяна. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.155-160. - англ. УДК 316.47.

У статті як основний принцип нової моделі старості, обґрунтовано позитивну зміну її якості, можливість індивідуально-особистісного розвитку людини похилого віку. Охарактеризовано сферу освіти літніх людей за кордоном, описано спектр дозвіллевих заходів, що надає їм відчуття потрібності та включеності до соціуму. Виявлені фактори підвищення соціальної активності пенсіонерів, розглянуті можливості задоволення їхніх освітніх потреб з використанням різних форм підтримки і розвитку інтелектуальних здібностей і формування комунікативних компетенцій. Описані продуктивні форми включення літніх людей в освітній процес. Обґрунтована спрямованість системи освіти для людей похилого віку на реалізацію їх соціальної суб'єктності. Намічені шляхи переформатування роботи з особами "третього віку" за рахунок запровадження суб'єкт-суб'єктного підходу в реалізації стратегії активного старіння, виділені основні напрямки підвищення соціального статусу літніх людей. Ключові слова: активне довголіття, освітні потреби літніх людей, соціальна активність осіб "третього віку", суб'єкт-суб'єктний підхід до реалізації стратегії активного старіння, форми включення літніх людей в освітній процес.

04.19.02.0146/231752. Комунікативні ефекти порожнього слова: паралогічні підстави соціологічної постметодології. Ніколаєнко Володимир, Ніколаєнко Леонід, Яковенко Юрій. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.192-205. - рос. УДК [316.772.2:316.776.2]:303.833.6.

У статті розглядаються питання, пов'язані з гранично можливими порушеннями принципу точності в змісті слів, що призводять до марнослів'я у вербальних комунікаціях, породжуючи специфічні комунікативні ефекти. Підкреслюється, що, коли подібне відбувається в соціальних науках, виникають порожні поняття (поняття з нульовим обсягом), які не відповідають критерію науковості, актуалізуючи його ілюзію: наука переходить у стан постнауки (у нашому випадку - постсоціології). Як наслідок, суспільно-історична практика в очах учених втрачає значення критерію істини; розривається зв'язок соціально-історичного розвитку суспільства з наукою про нього; відбувається дискредитація так званих загальних понять - теоретично значущих категорій пізнання; зростає число методологій, які не здатні забезпечити теоретичний синтез і дати суспільству знання про його історичні перспективи. У

соціології таким критерієм мовчазно визнається успіх на ринку соціологічної інформації, замкнутий на приватні практики. І тоді поняття повноти, точності та ін., пов'язані зі словом істина, звертаються в глоси - звучать, але порожні, а особливу цінність набувають слова, пов'язані з соціологічною емпірією, а саме: валідність, надійність, репрезентативність, верифікація. Ключові слова: алогізм, анонімний суб'єкт, глоса, демагогія, класика (некласика, постнекласика), паралогіка, постметодологія, постправа, постсоціологія, пустослів'я, софізми, соціальні ефекти порожнього слова, мовні ігри.

04.19.02.0147/231754. Культурно-інтелектуальне демонстративне споживання: спроба соціологічної концептуалізації. Ксенія Черняк. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.211-218. - рос. УДК 316.663.5:330.544.2.

У статті здійснюється теоретичний аналіз культурно-інтелектуального демонстративного споживання. Підкреслюється, що феномен культурноінтелектуального демонстративного споживання виник порівняно нещодавно та є мало вивченим в соціології. Із зіставлення різноманітних трактувань демонстративного споживання виводяться визначення нематеріального та культурно-інтелектуального демонстративного споживання, вказуються їхні відмінності від матеріального демонстративного споживання. Аналізуються найбільш розповсюджені теорії демонстративного споживання в соціології. Базуючись на теоріях демонстративного споживання Т. Веблена, Р. Барта, Ж. Бодрійяра, П. Бурдьє та В. Ільїна, робиться спроба створення синтетичної концепції культурно-інтелектуального демонстративного споживання. Закладається фундамент для проведення емпіричного дослідження культурноінтелектуального демонстративного споживання та подальшого розширення і поглиблення даної концептуалізації. Ключові слова: демонстративне споживання, показове споживання, нематеріальне споживання, культурно-інтелектуальне демонстративне споживання, теоретичний аналіз.

04.19.02.0148/231759. Творчі дозвіллі практики як фактор формування соціальної суб'єктності сільської підліткової молоді: основні підходи до соціологічного виміру. Агамір'ян Любов. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.250-256. - укр. УДК [316.728:379.8]:316.334.55-053.6.

У статті розглянуто евристичні можливості застосування соціокультурного підходу до вивчення творчих дозвіллевих практик підліткової молоді на загальнотеоретичному, соціальнонауковому та емпіричному рівнях. На загальнотеоретичному рівні проаналізовано лінійні, нелінійні та синкретичні теорії суспільного розвитку, а також можливості їхнього використання для аналізу розвитку дозвіллевих фігурацій. На соціальнонауковому рівні розглянуто концепції практичної парадигми таких соціологів, як А. Шюц, П. Бергер, Т. Лукман, Г. Гарфінкель, І. Гофман, Е. Гідденс, П. Бурдьє, Н. Еліас. Зроблено висновок про доцільність використання фігуративної соціології Н. Еліаса при вивченні творчих дозвіллевих практик. На емпіричному рівні запропоновано досліджувати творче дозвілля як фактор формування соціальної суб'єктності сільської підліткової молоді. Визначено ключові положення соціокультурного підходу до вивчення обраної проблематики. Ключові слова: соціокультурний підхід, фігуративна соціологія Н. Еліаса, практична парадигма, концепції соціальної суб'єктності, творчі дозвіллі практики.

04.19.02.0149/231760. Функції сімейного бізнесу у сучасному українському суспільстві. Купалова Марина. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.257-261. - укр. УДК 316.614.5.

У статті аналізується феномен сімейного бізнесу. Робиться спроба надати актуальне для соціологічного вивчення визначення поняття "сімейний бізнес". Наголошується на тому, що сімейний бізнес має не тільки численні різновиди, а й особливу статусно-рольову структуру, яка певною мірою залежить від розподілу ролей у сім'ї та досить відчутно впливає на функціонування бізнесу. З огляду на теоретичні напрацювання сучасних науковців щодо функцій сімейного бізнесу, формулюються основні економічні та соціальні функції сімейного бізнесу, а також виявляється його культурний капітал. Відзначається, що сімейний бізнес завдяки реалізації широкого спектру соціальних функцій, здійснює вплив на суспільно-економічний розвиток країни. Ключові слова: сімейний бізнес, бізнес, підприємництво, сім'я, домогосподарство, соціальний інститут, соціальні функції.

04.71 Історична і регіональна соціологія

04.19.02.0150/230446. Історична соціологія: становлення і розвиток у контексті соціокультурного буття. Пержун Володимир. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.11-16. - укр. УДК 316.244.

У статті визначені основні положення і напрями розвитку історичної соціології як окремої галузі соціологічних знань. Таке твердження - вимога часу, оскільки сама соціологія все більше починає звертатися до історичного минулого, соціальних зв'язків поколінь, соціально-історичного досвіду і його

впливу на сучасність. Звідси завданням і метою історичної соціології є дослідження цих непростих соціальних процесів у соціально-історичному просторі саме з позицій соціологічної теорії.

04.19.02.0151/230489. Емпірико-соціологічні дослідження історичної пам'яті. Пержун Володимир. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.254-262. - укр. УДК 316. 48: 316. 346.

У статті розглядаються питання історичного минулого, ставлення до нього з точки зору соціологічного знання, історичної пам'яті та її місця і ролі у процесі виміру поведінкових ефектів оцінки минулого. Емпірико-соціологічний аналіз історичного минулого, історичної пам'яті мають не тільки науковий, але й практичний характер, оскільки дані проблеми соціально-історичного минулого впливають на сучасність і ті складні процеси, які відбуваються в Україні.

05 ДЕМОГРАФІЯ

05.11 Загальні проблеми народонаселення

05.19.02.0152/229363. Демографічно-екологічна оцінка українсько-румунського прикордоння (на прикладі Чернівецької області та Сучавського повіту). Думітраш Д.Г., Гуцуляк В.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.138-141. - англ. УДК 911.3.

Дослідження показали негативні зміни демо-екологічної ситуації в регіоні, де спостерігається поступове старіння населення та зменшення чисельності молодого покоління, що має сильний негативний вплив на соціально-економічний розвиток регіону. Одночасно спостерігається збільшення захворюваності та смертності на фоні демографічної ситуації. Кореляційний аналіз причинно-наслідкових зв'язків між показниками здоров'я та екологічних факторів служить індикатором стану навколишнього середовища. Медико-екологічне районування Чернівецької області (7 районів) та Сучавського повіту (6 районів), з упором на онкологічну патологію (як індикатора), відображає вплив на еколого-демографічну ситуацію комплексу природних, господарсько-побутових і соціально-економічних чинників. Метод порівняльного аналізу екологічних та демографічних параметрів геосистем прикордонних територій дає можливість визначити ступінь впливу факторів довкілля на захворюваність населення в межах цілого регіону.

05.19.02.0153/230165. Система розселення населення в Україні. Вяткін К.І., В'яткін Р.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.199-204. - укр. УДК 911.3.

У статті розглядаються шляхи забезпечення ефективного розселення населення шляхом аналізу умов розвитку та урбанізації різних регіонів країни. Надаються рекомендації щодо побудови ефективної моделі розселення з урахуванням соціально-економічних чинників з метою забезпечення сталого регіонального розвитку.

05.19.02.0154/231734. Глобальний міграційний вибух - виклик XXI століття. Вишневецький Анатолій. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.82-86. - рос. УДК 314.74.

Демографічний вибух XX століття зумовив величезне зростання чисельності населення країн, що розвиваються, а тим самим демографічну асиметрію розвинених країн і тих, що розвиваються (глобальний Південь і глобальна Північ). У поєднанні з економічною нерівністю бідного Півдня та багатой Півночі це викликало зростання міграційних потоків з Півдня на Північ, яке у XXI столітті може перерости в неконтрольований глобальний міграційний вибух. Передумови такого вибуху, окрім демографічної та економічної асиметрії, створює також міграційний перехід - швидке зростання мобільності населення Півдня, що пройшло школу масових внутрішніх міграцій та швидкої урбанізації. У країнах Півдня формуються багатомільйонні міські шари, що складаються з мобільних, дуже молодих людей, у значній мірі культурних маргіналів - носіїв напівміської-напівсільської культури, незадоволених своїм економічним та соціальним становищем. Це збільшує потенціал міжнародних міграцій, які можуть набути непередбачувані форми. Ключові слова: демографічний вибух, міграційний вибух, міграційний перехід.

05.21 Статистика населення

05.19.02.0155/229184. Просторова оцінка кількості титульної нації України за переписами 1989 та 2001 років. Бойко З.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.110-116. - укр. УДК 911.3.

Розглядаються національний та етнічний склад населення України, а саме, титульна нація та національні меншини, їх чисельність за переписами 1989 та 2001 років. Проведена просторова оцінка кількості титульної нації України за переписами 1989-2001 років. Аналіз статистичних матеріалів переписів населення 1989 та 2001 років дозволив виявити територіальні відмінності у змінах частки україномовного населення на тлі змін етнічного складу. Зростання кількості україномовного населення відбулося в трьох із чотирьох регіонів, а також у 22-х із 24-х областей України.

05.31 Історія населення. Історична демографія

05.19.02.0156/231735. Пострадянський міграційний перехід в Україні: до історії міграційних практик. Прибиткова Ірина. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.87-90. - укр. УДК 314.15.04:342.721](477)"1991 ...".

Автор досліджує феномен радикальної трансформації міграційної доктрини радянського зразка в Україні, за якої зокрема, відбувається перехід від паспортного режиму до свободи пересування, вільного вибору місця праці та проживання. Аналізується реконфігурація міграційних потоків та їхній внесок у формування людського потенціалу до та після розпаду СРСР, домінанти міграційної ситуації на різних етапах її розвитку в Україні, характеризуються нові види й форми міграційної мобільності населення, що виникли на зламі тисячоліть. Обговорюються істотні риси міграційної поведінки українців, яка формується під впливом уявлень окремих індивідів, соціальних груп та населення в цілому про якість їхнього життя. Автор доходить висновку про високий рівень загроз гуманітарній безпеці громадян України. Ключові слова: трансформація міграційної доктрини, міграційна поведінка, якість життя, гуманітарна безпека.

06 ЕКОНОМІКА. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

06.01 Загальні питання економічних наук

06.19.02.0157/229470. Взаємозв'язок між організацією навчання кадрів та рівнем конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Акінбола О.А., Алака Н.С., Ково С.А. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100), С.70-86. - англ. УДК 331.36:331.556.4.

Постановка проблеми. Потреба кадрів у період глобалізації сформувала попит на висококваліфіковані кадри, адже компанії повинні безперервно адаптуватися до постійно змінюваного зовнішнього бізнес-середовища та ринкової ситуації. Більшість організацій прагнуть виготовляти продукцію якнайкраще, щоб виділяти її у форматі покупець-клієнт. Таким чином, вони можуть отримати конкурентні переваги та підтримку своїх акціонерів, що має важливе значення для розвитку та отримання прибутку. Динаміка ринку змінюється, оскільки міняються вимоги споживачів у результаті викликів, які формують появу нових конкурентів на ринку або агресивність уже існуючих. Організація стає конкурентоспроможною завдяки колективному досвіду, підвищенню кваліфікації кадрів, ефективному управлінню процесами. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навчання в організації є процесом придбання, підтримання та обміну знаннями в організації з метою адаптації до динамічного бізнес-середовища. Багато дослідників вважають, що єдиною стійкою конкурентною перевагою може бути здатність організації навчатись швидше, ніж її конкуренти, підвищуючи кваліфікацію своїх працівників. Таким чином, поглиблення знань; постійне збагачення інтелектуального капіталу та розвиток навчальних можливостей кадрів залишаються основою стратегії бізнес-структур. Організації повинні підвищувати кваліфікацію своїх співробітників відповідно до змінюваних потреб замовника внаслідок зміни технологій та оптимального використання обмежених ресурсів, розвивати виробництво, щоб перемогти конкурентів, і це вимагає постійної підтримки культури навчання. Мета статті - розробка методик обміну знаннями співробітників окремих фірм, розвиток їх навчальних можливостей як основної стратегії у конкурентній боротьбі. Матеріали та методи. Авторами використано такі загальнонаукові методи дослідження, як аналіз, синтез, анкетування. Інформаційною базою праці

стали матеріали опитування працівників окремих компаній та дослідження за окресленою тематикою відомих науковців. Результати дослідження. Міжнародні корпорації в усьому світі шукають способи випередження інших конкурентів різними засобами. Компанії, починаючи від виробничих та закінчуючи сервісними фірмами, прагнуть справитися з викликами, які ставлять перед ними екологічні зміни. Досліджено питання, чи може організаторське навчання слугувати стратегічним інструментом для підвищення продуктивності праці. Міжнародним аудиторським службам було надано 240 примірників опитувальника для вивчення цієї проблеми в Нігерії. Дослідження показало, що можливість індивідуального навчання робить працівників великих фірм цілеспрямованими, і що організаційні умови значно впливають на конкурентоспроможність. У дослідженні рекомендується міжнародним сервісним фірмам спрямовувати більше ресурсів на галузь організації навчання, щоб вони могли досягти кращої глобальної значущості. Висновки. Успіх організацій сьогодні залежить від здатності розуміти потреби ділового середовища. Підприємства усього світу намагаються придбати необхідне обладнання та продукти для допомоги у проведенні ділових операцій та збільшенні продуктивності праці. Результати цього дослідження показали, що існує зв'язок між індивідуальним навчанням та зобов'язаннями працівника. Тому фірми повинні продовжувати займатися організацією навчання, щоб залучати працівників, що сприятиме ефективній діяльності корпорації.

06.19.02.0158/229594. Консьюмеризм у глобальному і особистісному вимірі / Konsumismus aus gesellschaftlicher und individueller perspective. Граф Г.-В. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.5-28. - Німецька УДК 366.

Постановка проблеми. Вона супроводжує нас із раннього дитинства, спокушаючи усіма засобами - усю й письмово, за допомогою зображення і звуку: агітація, реклама, або евфемістичний і ніби зовсім невинний варіант - "public relations" (робота з громадськістю). Усе звабливішою стає приманка псевдоінформації про, здавалося б, такі дешеві, потрібні й корисні аксесуари повсякденного вжитку. І це штовхає нас на покупки за гроші, яких не маємо, речей, які нам не потрібні, щоб викликати шквал захоплення у людей, які нам насправді абсолютно байдужі. Зростання заборгованості спостерігається по всьому світу: насамперед в країнах, що розвиваються, а також в індустріальних і країнах Східного блоку. Причина в тому, що більшість людей з дитинства і юнацтва не вчаться економічно мислити й захищатися від розумово-емоційної маніпуляції й корупції рекламної індустрії. У навчальних планах шкіл ми не знайдемо ні предмета, де б нас навчали розсудливому поведженню з наявними ресурсами, ні курсу щодо надбання приватного капіталу для забезпечення наших буднів, старості, підготовки до надзвичайних ситуацій. Бо той, хто вважає можливим покладатися лише на державні або надані роботодавцем пенсії, діє дуже наївно. Такий легковажний консьюмеризм зазнав особливого розквіту з часу введення кредитної картки. Пересічний американець, приміром, має 9 кредитних карток, пересічний німець з горем навіп знаходить у кишені 4.5. Цей матеріалістичний стиль життя населення (як платників податків і споживачів), що поступово деградує у цьому напрямі, був цілком невідомим людству раніше. Наші предки жили як мисливці й збирачі плодів флори й фауни у згоді з природою й усіма формами органічного життя. З лісу й поля вони черпали ресурси, необхідні для виживання, не нагромаджуючи собі багатства й власності, які виходили б далеко за межі їх реальних потреб. Та й справді, адже не було жодного сенсу брати з собою у мандри речі, які щоденно не використовувалися. Саме тому в мовах багатьох кочових племен (які є й сьогодні) немає слів "володіння" і/або "власність". Мета статті - висвітлити історію "хвороби" консьюмеризму, її розвиток і небезпеку, яка поширюється серед людей, які непомітно для них самих все дедалі більше стають її жертвами. Головне завдання статті - показати й зробити предметом диспуту можливі інструменти, що допоможуть нам (і нашим дітям) не піддаватися брутальному промиванню мізків, за допомогою якого безжально орієнтоване на збут товарів споживацьке суспільство намагається досягти постійного зростання власних прибутків. У своєму захопленні суспільство не зважає на хижацьке знищення природи нашої планети й навіть не замислюється про психосоціальне й фінансове зубожіння тих, хто не знає, як озброїтися й захиститися від цього споживацького божевілля. Проте ми не будемо безпомічними, якщо ще з дитинства і юнацтва навчимося не піддаватися тероризму консьюмеризму, замість того, щоб і надалі легковажно ставати його жертвою. Матеріали та методи. Підсумковий аналіз попередніх публікацій автора стосовно дослідженої теми, аналіз статистичних даних і ситуації на ринку. Результати дослідження й обговорення. Переклад дієслова "consumere" з латинської мови розкриває двозначність слова "консьюмеризм", яке є змістовим поєднанням понять "застосування" і "вжиток" з поняттями "марнотратство" та "знищення" як у практичній, так і в абстрактній формі. Розуміння цього полегшує визначити ядро злободенної проблеми споживання шляхом цілеспрямованої маніпуляції споживачами, яких спокушають на купівлю речей, що їм абсолютно не потрібні, за гроші, яких вони не мають (або які варто було б заощадити), щоби справити враження на людей, які їм цілком байдужі, або на тих, з якими підтримувати відносини насправді немає потреби. Зазначене можна сформулювати цинічно: "Люди стали істотами, підпорядкованими лише двом цілям: по-перше, служити платниками податків і споживачами, по-друге, утримувати касту політиків, керівників концернів і олігархів, даючи їм можливість гратися в "Монополію влади". Щоб знайти шлях для уникнення впливу механізму реклами, який безцеремонно й без докорів сумління невтомно

підгодує нас і полкє за нами, ми повинні навчитися (і передати ці знання нашим дітям) розпізнавати механізми, за допомогою яких нами управляють і маніпулюють, корумпують чи використовують нас у власних, часом злочинних цілях. Вирішальною умовою щодо цього є переосмислення нашого розуміння психології й педагогіки, освіти й виховання, а також інформації як протилежності дезінформації. Для цього три основні функціональні параметри нашого "життєвого трикутника"¹, що складається з тіла, розуму та душі, - філософія (як основа інтелектуального розвитку), психологія (як рушійна сила наших емоцій, нашої душі), задоволення й радість пробувати, переживати й дізнаватися, - мають стати центральними для сучасної освіти. Це для того, щоб ми усвідомили, якою могла б бути роль освіти як життєвої кваліфікації і найкращого захисту від небезпек, що чатують на нас у реальному житті. Частиною нової освітньої концепції мають стати предмети, які не лише звеличуватимуть інтелігентність в царині розуму (IQ), а й віддаватимуть належне емоційній (EQ) та соціальній інтелігентності (SQ) відповідно до їх значимості, навчаючи цим параметрам тих, хто здобуває освіту. До категорії таких предметів належать, зокрема, такі: основи відкритої комунікації, ґрунтовне розуміння взаємозв'язків між тілом, розумом і душею, основи психології, філософії й педагогіки, а також комплексне розуміння людської МислеПочуттеДіяльності. Висновки. Нейробіологами давно вже доведено, що найважливіші шкільні предмети - це музика, фізична культура, театральне та образотворче мистецтво. Саме вони сприяють оптимальному розвитку як наших органів чуття і дотикових навиків, так і наших емпатичних здібностей, до яких належить готовність до активної суспільної взаємодії та комунікації з іншими людьми (замість усамітнення в комп'ютерній грі). Мир і загальний добробут для якомога більшої кількості людей може бути втілено в життя лише в тій мірі, в якій ми готові критично й чесно поставити під сумнів пріоритети розвитку нашого злободенного світу. Ми не маємо права довіряти людям, установам і концернам, рушійними мотивами яких є жага влади й грошей, творення, управління та підпорядкування їхній патології майбутнього нашої планети, нашого неповторного світу згідно з їхніми уявленнями, шаблонами мислення та ненажерливими мотивами. Жити щасливо означає насамперед оточувати себе щасливими людьми. За ці обидва показники кожна людина несе відповідальність самотійно. Оволодіння цими навичками можливе за умови, що нас з дитинства, у міру наших інтересів і цікавості, емоційно, соціально й розумово правильно навчали, вели й направляли батьки, кваліфіковані вчителі, вихователі й освічені люди. Мова не про ілюзію², а про щире бажання зробити утопію³ реальністю - це, можливо, єдиний шанс забезпечити спільне для нас усіх майбутнє шляхом переосмислення і усвідомлення нами того, що жити варто не на протигагу природі, а повернувшись до природності.

06.19.02.0159/230020. Бізнес та економічна освіта в Україні: ключові проблеми і стратегічні перспективи (на прикладі Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова). Бабаєв В.М., Стадник Г.В., Момот Т.В. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.2-5. - англ. УДК 378.14:33.

Розглянуто загальні питання, що стосуються системи освіти України, що забезпечує огляд макроекологічних факторів, які впливають на неї. PEST та SWOT-аналіз, які допомогли визначити ключові проблеми та можливості для розвитку ділової та економічної освіти в Україні. Кожна проблема, а також можливість, була досліджена з визначенням сильних сторін, недоліків, можливостей та загроз. На прикладі Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова виявлено основні проблеми підприємницької та економічної освіти. Зроблено відповідні висновки щодо програми навчання освіти в галузі бізнесу та економіки.

06.19.02.0160/230768. Дихотомія "дух/розум - тіло" та їх вплив на формування "homo creativus" у контексті філософії економіки: методологічні засади. Тесленко Т.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.53-64. - англ. УДК 141.1:130.31.

У статті представлено концептуалізацію дихотомії категорій "дух/розум-тіло", в основі якої необхідність формування креативного класу, який несе в собі зміни для держави і сприяє розвитку і самоствердженню особистості. Дихотомія категорій "дух/розум-тіло" пов'язана з формуванням креативної особистості в умовах нових технологій, які сприяють формуванню креативного світогляду, в основі якого інформаційна творчість та інновації. Постановка завдання. Зроблено акцент на те, що філософія економіки направлена на формування креативного класу, який повинен розвивати іманентні сили, які розширяють горизонти дихотомії "дух/розум-тіло", раніше обмежені як людиною, так і суспільством. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософія економіки використовує різноманітні економічні моделі науково-технічного прогресу Є. Бріньолфссона, Е. Макафі, Ю. Трінкса, М. Фюрст, Р. Флориди та інших, в основі яких вирішення проблем людини. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - концептуалізація дихотомії "дух/розум-тіло" та вплив її складових на формування "homo creativus" у філософії економіки та їх значення для сучасності. В основі дослідження - концептуалізація базових понять дух, тіло, розум, креативність та їх вплив на формування креативного класу. Методологія - застосування методів економічної антропології та синергетики для вирішення складних проблем дихотомії "дух/розум-тіло" та їх вплив на формування

"homo creativus" у філософії економіки. Виклад основного матеріалу. Розглянуто предмет вивчення філософії економіки, в основі якої глибинна внутрішня сутність дихотомії "дух/розум-тіло" і представлено її основні характеристики. Розкрито сутність економічної антропології та синергетики, які допомагають проникнути в глибину феномена дихотомії "дух/розум-тіло". Досліджено умови формування Homo creativus як визначального чинника нового типу особистості з відповідною поведінкою, здібностями, ціннісними орієнтаціями. Висновки. Виявлено умови, які відкривають нові можливості для творчості, креативності, інтелекту, що сприяють формуванню сталого буття завдяки сучасним технологіям, представленим "другою епохою машин".

06.03 Економічні теорії

06.19.02.0161/230421. Економічна ефективність функціонування господарських систем: проблема вимірювання. Башнянин Г.І., Свінцов О.М., Коцупей В.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.9-14. - укр. УДК 330.101.54:350.35.

Проведено науковий аналіз проблеми ефективності економічних систем у контексті виміру її точності. Досліджено сумарний економічний ефект у короткотривалому, довготривалому, гіпердовготривалому та історичному періодах часу. Запропоновано перейти від виміру статичної до квазідинамічної, динамічної, гіпердинамічної та історичної економічної ефективності функціонування економічних систем. З метою максимально точного виміру цієї ефективності обґрунтовано використання інтегрального економічного ефекту, який охоплює економічну, соціально-економічну і соціально-духовну складові. Зроблено висновок про те, що економічну ефективність функціонування економічних систем визначають як співвідношення економічного ефекту й економічних витрат. Економічні витрати формуються в кожен конкретний момент часу. Внаслідок зіставлення поточного економічного ефекту (в короткотривалому періоді) з поточними економічними витратами отримано неточне або номінальне значення економічної ефективності, оскільки економічний ефект проявляється через певний лаг часу, який може бути доволі значним. Реальне значення рівня ефективності отримаємо тоді, коли буде зіставлено поточні економічні витрати зі сумарним ефектом, який формується у віддаленій, гіпервіддаленій чи навіть історичній перспективах. Для посилення точності виміру економічної ефективності необхідно перейти від виміру статичної до виміру квазідинамічної, динамічної, гіпердинамічної та історичної ефективності.

06.19.02.0162/230422. Екологізація економічних систем як пріоритет їх трансформації у XXI столітті. Кульчицький Я.В., Кульчицький Б.В., Маліновська М.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.15-19. - укр. УДК 330.[342+725.2].

Розкрито інституційні засади екологізації сучасних економічних систем з позицій постіндустріальної парадигми та економічної компаративістики в умовах посилення глобалізації. Наведено зміст екологічної парадигми економічної теорії та обґрунтовано потреба виокремлення соціально-екологічних відносин у системі економічних відносин суспільства. Підкреслено важливість формування сучасної екологічної культури у процесі трансформації економічних систем, коли в її основі мають бути орієнтованість на екологічну доцільність і безпеку, відсутність протиставлення людини і природи. Запропоновано авторське трактування процесу екологізації сучасних економічних систем в умовах посилення глобалізації, переходу людства до суспільства знань та "зеленої економіки". Під екологізацією економічних систем пропонуємо розуміти посилення екологічної спрямованості економічних систем у процесі їх трансформації, що виявляється у становленні сучасної економічної та екологічної свідомості і культури, екологічної відповідальності, утвердженні сучасних екологічних цінностей, формуванні відповідної нормативно-правової, інституційної бази, спрямованої на суспільний контроль за системою зв'язків "людина - економіка - екологія", застосуванні санкцій і стимулів щодо впливу економічної системи на стан екологічної рівноваги в умовах обмеженості природних ресурсів та посилення екологічної кризи глобального, регіонального і локального характеру. Екологізація економічних систем є об'єктивним процесом їх трансформації, домінантою трансформації на зламі тисячоліть, що утверджує усвідомлення екологічних проблем як глобальних. Екологізацію економічних систем розглядають сьогодні як дуже важливий, навіть визначальний, критерій порівняльного аналізу національних систем чи наднаціональних системних утворень. Запропоноване поняття "екологізація економічних систем", на наше переконання, не тільки заповнює відповідну прогалину в економічній теорії, а й дає змогу повністю врахувати екологічний контекст дослідження і порівняння економічних систем на порозі третього тисячоліття.

06.19.02.0163/230800. Ідентифікація поняття "соціальні витрати": ретроспективний вимір. Ровенець Т.О. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.187-195. - укр. УДК 657.471.122.

У статті проведено ретроспективний аналіз ідентифікації поняття "соціальні витрати", на основі якого визначено сучасний підхід до його розуміння.

06.19.02.0164/230976. Екологізація економічних систем як визначальна домінанта парадигмальних змін в економічній теорії XXI століття. Кульчицький Я.В., Кульчицький Б.В., Панчишин С.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.16-20. - укр. УДК 330.1; 330.8.

На основі дослідження економічної та екологічної діяльності на початку третього тисячоліття в умовах значного посилення об'єктивних процесів екологізації сучасних економічних систем доведено необхідність переосмислення і перегляду багатьох вже застарілих методологічних положень економічної теорії, її поняттєвого апарату. Загострення проблеми взаємин людини і довкілля зумовило утвердження в економічній теорії екологічної парадигми, яка передбачає розгляд усіх економічних і соціальних процесів крізь призму збереження довкілля, умов існування і розвитку людської особистості. Наголошено, що сучасні підручники з економічної теорії недостатньо враховують екологічний імператив, бо необхідно досліджувати поведінку людей у процесі виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ та послуг не просто в умовах обмежених ресурсів, а уже в нових умовах - умовах загострення екологічної кризи глобального, регіонального і локального характеру. Розкрито інституційні засади екологізації сучасних економічних систем з позицій постіндустріальної парадигми та економічної компаративістики в умовах посилення глобалізації. Виявлено зміст екологічної парадигми економічної теорії та обґрунтовано необхідність виокремлення соціально-екологічних відносин у системі економічних відносин суспільства. Наголошено на важливості формування сучасної екологічної культури у процесі трансформації економічних систем, коли в її основі мають бути орієнтованість на екологічну доцільність і безпеку, відсутність протиставлення людини і природи. Запропоновано авторське трактування процесу екологізації сучасних економічних систем в умовах посилення глобалізації, переходу людства до суспільства знань та "зеленої економіки". Під екологізацією економічних систем пропонуємо розуміти посилення екологічної спрямованості економічних систем у процесі їх трансформації, що виявляється у становленні сучасної економічної та екологічної свідомості і культури, екологічної відповідальності, утвердженні сучасних екологічних цінностей, формуванні відповідної нормативно-правової, інституційної бази, спрямованої на суспільний контроль за системою зв'язків "людина - економіка - екологія", застосуванні санкцій і стимулів щодо впливу економічної системи на стан екологічної рівноваги в умовах обмеженості природних ресурсів та загострення екологічної кризи глобального, регіонального і локального характеру. Екологізацію економічних систем є об'єктивним процесом їх трансформації, домінантою трансформації на зламі тисячоліть, що утверджує усвідомлення екологічних проблем як глобальних. Екологізація економічних систем розглядають сьогодні як дуже важливий, навіть визначальний, критерій порівняльного аналізу національних систем чи наднаціональних системних утворень. Запропоноване поняття "екологізація економічних систем", на наше переконання, не тільки заповнить відповідну прогалину в економічній теорії, а й дасть змогу повністю врахувати екологічний контекст дослідження і порівняння економічних систем на порозі третього тисячоліття, відобразить вплив практики на зміну застарілих теоретичних концепцій. Саме екологізація економічних систем і є сьогодні об'єктивною визначальною домінантою парадигмальних змін в економічній теорії XXI ст.

06.19.02.0165/231437. Нез'ясовані питання економічної теорії потенціалів. Артёмова А.В., Приходько Р.С. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.4-17. - рос. УДК 658.56:625.7 8.

Предметом статті є процеси формування і уточнення економічного змісту поняття потенціалу в економіці як наукової категорії і визначення кола завдань, вирішення яких дозволили б сформуванню теоретичний каркас загальної теорії потенціалів в економіці. Мета - виявлення невирішених питань економічної теорії потенціалів і обґрунтування економічної сутності поняття "потенціал", а також визначення напрямків подальших досліджень. Завдання, яке вирішується в статті: формування теоретичного каркаса загальної теорії потенціалів в економіці. Використовуються методи: порівняння для обґрунтування існуючих різних типів економічного потенціалу, в залежності від підходів розуміння даної категорії, від мети управлінських завдань, напрямки дослідження, рівнем узагальнених задач. Отримані наступні результати: виділені два напрямки дослідження економічного потенціалу - "ресурсний" і "результативний"; проаналізовані об'єктивні складові економічного потенціалу підприємства, пов'язані з матеріально-речовою і особистою формою потенціалу підприємства та суб'єктивні складові потенціалу підприємства пов'язані з суспільною формою їх виявлення; запропоновано визначення: "виробничий потенціал", який характеризує взаємозв'язок ресурсного потенціалу та виробничих відносин з урахуванням впливу внутрішніх умов, визначають виробничі можливості діяльності економічної системи і "ресурсний потенціал", який відображає властивості ресурсів; для проведення експертної оцінки, будь-якого з наведеного вище потенціалів, пропонується проводити експертну оцінку за допомогою методу "Дельфи". Наукова новизна: в сучасній економічній науці поняття потенціалу набуло широкого поширення. При цьому потенційні характеристик структури, економічних об'єктів і суб'єктів, процесів і явищ є важливим інструментом економічного аналізу та

управління. Дане дослідження дозволило сформулювати та обґрунтувати загальну концепцію потенціалу в економіці. Практична значущість: Запропоновано універсальну методику аналізу процесу оцінювання потенціалу підприємства, яка передбачає вимірювання величини потенціалів в одиницях виміру сукупних результатів діяльності.

06.35 Наука управління економікою. Обліково-економічні науки

06.19.02.0166/228730. Аудит оцінки фінансових інструментів. Назарова К., Задніпровський О. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.85-97. - укр. УДК 657.62.

Розглянуто організаційні та методичні аспекти аудиту фінансових інструментів з метою визначення достовірності оцінки їх вартості. Досліджено методологію оцінки фінансових інструментів як за національними, так і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Поетапно розкрито процес аудиту з метою визначення достовірності справедливої вартості фінансових інструментів.

06.19.02.0167/228768. Системно-компонентний аналіз при обліку електронних грошей. Ковальова Т.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.56-59. - укр. УДК 657.1.012.1.

Актуальність цього дослідження полягає у тому, що вченими приділяється недостатньо уваги щодо залучення наукових методів дослідження при вивченні певних об'єктів обліку. У статті обґрунтована можливість використання системно-компонентного аналізу при дослідженні обліку електронних грошей. Цей науковий метод урахує всі складові (компоненти), які прямо або опосередковано впливають на ефективність облікового процесу електронних грошей. У роботі виділено та досліджено три компоненти: "людина", "техніка", "середовище", "процеси".

06.19.02.0168/229333. Детермінанти виникнення та реалізації кіберризиків. Волосович С., Клапків Л. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98), С.101-115. - укр. УДК 330.131.7:004.946.5.

Виокремлено причинно-наслідковий, секторальний та інструментальний підходи до визначення дефініції кіберризиків. Запропоновано розглядати кіберризик у широкому та вузькому розумінні. Систематизовано кримінальні та некримінальні джерела кіберризиків. Проаналізовано явища кібератака та кіберінцидент як основні інструменти реалізації кіберризиків. Виявлено кіберзагрози для зовнішньої торгівлі. Досліджено основні кіберінциденти глобального масштабу.

06.19.02.0169/230036. Розробка методик прогнозування надходження від податку з доходів фізичних осіб до регіонального бюджету відносно сфери їх застосування. Тофанюк О.В., Зінчук А.С. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.27-34. - укр. УДК 336.14:353.1.

У статті розроблено підходи до прогнозування надходження від податку з доходів фізичних осіб. Прогноз проведено за статистичним та кореляційно-регресійним методами. Встановлено, що статистичний метод відображає реальний стан надходження від податку з доходів фізичних осіб по регіонах України, а кореляційно-регресійний метод може бути використаний при плануванні надходжень від податку з доходів фізичних осіб до бюджетів регіонів на наступний рік. Результати розрахунків перевірено на основі реальних даних.

06.19.02.0170/230193. Дослідження моделей Марковіца та Тобіна побудови портфеля цінних паперів. Ветрова Г.В., Гужва В.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.36-41. - англ. УДК 519.2.

Останнім часом виникає питання перегляду і вдосконалення способів формування інвестиційного портфеля, оскільки змінюється ступінь впливу макроекономічних індикаторів на поведінку фондового ринку. Фондовий ринок є одним з ключових елементів фінансової системи будь-якої держави. Розглядаються сутність портфеля цінних паперів, основне завдання і головна мета портфельного інвестування, сутність і методи формування портфеля цінних паперів в умовах нестабільності українського фондового ринку. Описується процес формування портфеля цінних паперів, який розділений на п'ять етапів: визначення інвестиційних цілей та пріоритетів, проведення аналізу цінних паперів, створення портфеля і вибору тактики управління, ревізія портфеля і оцінка ефективності портфеля. Розробляється алгоритмічне, інформаційне та програмне забезпечення на основі моделі Марковіца і моделі Тобіна. Обговорюються прикладні можливості моделей портфельного інвестування, які реалізуючи основну ідею Марковіца щодо формування оптимального портфеля цінних паперів, в той же час мають принципіві відмінності. І розглядається головна відмінність моделі Тобіна, яка включає в дослідження поряд з ризиковими цінними паперами певний безризиковий актив. Будується оптимальний портфель цінних паперів з використанням десяти ризикових акцій різних галузевих сфер діяльності українських підприємств за моделлю Марковіца і з використанням

безризикових активів (державних корпоративних облигацій) за моделлю Тобіна. Визначається склад, прибутковість і ризик оптимального портфеля на українському фондовому ринку. Крім того, будується графік залежностей прибутковості та ризику, де кожна точка графіка є певний портфель з певною кількістю вкладень в акції наведених компаній. Робиться висновок за отриманими результатами, акцентуючись на їх відмінність в залежності від вибору моделі формування портфеля.

06.19.02.0171/230793. Удосконалення інструментів ефективного економічного моніторингу. Зубик Л.В. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.109-116. - укр. УДК 519.68.

Запропоновано інструменти автоматизації проведення розрахунків прогнозування ймовірності розвитку підприємств з використанням сучасних систем програмування.

06.19.02.0172/230888. Побудова виробничих функцій для валового продукту і транспортної галузі України та Херсонської області. Абрамов О.Д., Абрамов Г.С. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.17-23. - укр. УДК 330.43:519.6.

На основі економетричного аналізу побудовані виробничі функції для валового продукту і транспортної галузі України та Херсонської області. Побудовані лінійні адитивні і мультиплікативні степеневі моделі, які визначають вплив трудових і матеріальних затрат на обсяги виробництва. Аналіз побудованих виробничих функцій показує, що в Херсонській області, як і в цілому по Україні, є потенціал для розширення обсягів виробництва, насамперед за рахунок збільшення трудових витрат.

06.19.02.0173/231282. Дослідження задач знаходження оптимального розподілу ресурсів між підприємствами. Яковлева А.П., Курдуп І.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.74-80. - укр. УДК 519.85.

Розглянуто задачу розподілу ресурсів між підприємствами різних галузей у складі одного економічного конгломерату. Наведено різні способи постановки задачі та введення вихідних даних з урахуванням можливості побудови власних функцій віддачі, керувальної дії та часу. Ключовим методом розв'язання задачі є апарат динамічного програмування Беллмана [1]. Досліджено альтернативну формалізацію задачі, у якій фазові і керувальні змінні можуть набувати нескінченної кількості значень, що унеможливають застосування стандартних для динамічного програмування таблиць, що призводить до необхідності аналітичних розрахунків. Запропоновано обмеження, які зводять функції віддачі до вигляду, що задовольняє умови виробничих функцій.

06.19.02.0174/231343. Імовірнісний підхід до оцінювання перспективності купівлі бізнесу конкретним інвестором. Зак Ю.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.23-34. - рос. УДК 336.646 648, 330.4.

Згідно з індивідуальними планами інвестора визначається ряд показників обсягів очікуваних грошових потоків, значень коефіцієнтів дисконтування, а також розподіл ймовірностей кожного із цих значень і величини "дисконтованого доходу" за кожний рік експлуатації і за весь прогнозований період володіння бізнесом. Розрахунковий розподіл ймовірностей результуючої суми значень цих складових величин визначає стохастичну оцінку вартості бізнесу для даного конкретного інвестора. Запропонована стохастична оцінка вартості дозволить інвестору більш об'єктивно оцінити різні показники ризику під час купівлі підприємства, визначивши ймовірність того, що різниця між вартістю підприємства, запропованою її справжнім власником, буде не нижчою або не вищою від деякої наперед заданої величини очікуваного прибутку.

06.19.02.0175/231350. Про алгоритми визначення станів рівноваги відкритої економічної системи за наявності монополістів. Махорт А.П. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.95-107. - укр. УДК 519.86.

Досліджено відкриту економічну систему, сформовану споживачами, що є ненасичуваними. Частина споживачів спроможна виробляти товари. Застосовано принципи рівноваги вальрасового типу. Використано наближення моделі економіки з постійними інтересами споживачів. Запропоновано алгоритм розв'язання задачі про економічну рівновагу, який враховує можливість залежності споживчих уподобань суб'єктів економічної системи від додаткових характеристик. Отримано обмеження на модельні характеристики, які забезпечують існування рівноваги такої економічної системи. Знайдено стани рівноваги з характеристиками, що належать заданим інтервалам значень. Указано на зв'язок між вибором стратегії оподаткування та реалізацією конкретного стану рівноваги економічної системи.

06.19.02.0176/231355. Оцінювання рівня соціальної динаміки та перспектив розвитку суспільства, заснованого на знаннях. Лазаренко І.С., Пишнограєв І.О. // Системні дослідження та інформаційні

технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.20-32. - укр. УДК 51-77.

Дослідження та моделювання суспільства, заснованого на знаннях, є важливими напрямками політики переходу країн на новий, поліпшений рівень існування та тісної економічної, соціальної і технологічної співпраці. Розглянуто основні принципи побудови моделі К-суспільства, проблему неповноти статистичних даних та методи їх відновлення, зокрема детально проаналізовано та побудовано компоненту моделі - індекс соціальної динаміки та перспектив розвитку для 126 країн світу. Аналіз результатів подано як у поточній рейтинговій системі для 10 країн-лідерів, 10 країн-аутсайдерів та України, так і в динаміці за останні 10 років. Цей індекс достатньо добре корелює з індексом економічного виміру, що дає змогу стверджувати про доцільність та важливість досліджень у цьому напрямі, які дозволять будувати стратегії розвитку країн, використовуючи модель К-суспільства.

06.19.02.0177/231356. Оцінювання кредитних ризиків методами інтелектуального аналізу даних. Данилов В.Я., Жиров О.Л., Бідюк П.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.33-48. - укр. УДК 519.226, 330.322.

Проаналізовано кредитні ризики фінансових організацій за допомогою методів інтелектуального аналізу даних. Фактичні статистичні дані, які характеризують позичальників кредитів, використано для побудови математичних моделей у формі рівнянь типу логіт, дерев рішень і байєсівських мереж. Якість побудованих моделей проаналізовано за множиною належних статистичних критеріїв, які забезпечують основу для вибору кращої альтернативної моделі. Із використанням двох вибірок банківських даних виконано ряд обчислювальних експериментів і виявлено кращі моделі у формі рівнянь типу логіт і байєсівські мережі. Передбачається розширити множини методів побудови математичних моделей і реалізувати ідею комбінування оцінок, згенерованих за альтернативними методами. Обґрунтовано доцільність розроблення та реалізацію спеціалізованої системи підтримання прийняття рішень для виконання досліджень у галузі оцінювання та прогнозування фінансових ризиків.

06.19.02.0178/231357. Застосування методів інтелектуального аналізу даних до розв'язання задач актуарного моделювання та оцінювання фінансових ризиків. Дубініна С.В., Бідюк П.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.49-64. - укр. УДК 004.852.

Подано результати застосування методів інтелектуального аналізу даних до актуарного моделювання та оцінювання ризиків страхових компаній. Як математичний апарат використано узагальнені лінійні моделі, метод групового врахування аргументів та нечіткий метод групового врахування аргументів, а також байєсівський підхід до оцінювання невідомих параметрів моделей. На підставі фактичних статистичних даних з галузі страхування побудовано нові узагальнені лінійні моделі для подальшого застосування під час оцінювання ризику втрат страхових компаній, розроблено й апробовано мережу Байєса для оцінювання ризику банкрутства страхових компаній у разі настання страхового випадку. Прийнятною для подальшого використання виявилась модель з гамма-розподілом та логарифмічною функцією зв'язку, параметри якої отримано за чотири ітерації алгоритму оцінювання. Великий ризик банкрутства страхових компаній свідчить про відсутність ефективного механізму управління коштами як власного капіталу, так і надходжень, отриманих від страхових договорів. Застосування методів інтелектуального аналізу даних є ефективним підходом до розв'язання задач прогнозування та оцінювання ризиків актуарних процесів.

06.19.02.0179/231368. Системний підхід до моделювання та прогнозування на основі регресійних моделей і фільтра Калмана. Шубенкова І.А., Петрова С.К., Бідюк П.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.52-61. - укр. УДК 519.246.8.

Запропоновано концепцію адаптивного моделювання фінансово-економічних процесів, яка ґрунтується на одночасному використанні регресійних моделей і оптимального фільтра Калмана для зменшення впливу випадкових збурень та похибок вимірювань статистичних даних. Створено програмне забезпечення, необхідне для виконання обчислювальних експериментів. Для вибраних фінансово-економічних процесів побудовано кілька регресійних моделей, додатково перетворених у простір станів. Випробування розробленої системи прогнозування на різних вибірках фінансових та економічних даних показало, що можна досягти прийнятних значень середньої абсолютної похибки близько 5-8 % для короткострокових прогнозів. Залежно від конкретної постановки задачі використано динамічні і статичні оцінки прогнозів для отримання потрібних точних оцінок. Застосування фільтра Калмана для попереднього оброблення даних (зменшення впливу випадкових збурень та шумів вимірів) і короткострокового прогнозування дає змогу додатково зменшити кількість похибок оцінок прогнозів на 1,5-2,0 %. У подальших дослідженнях передбачається створити спеціалізовану систему

підтримання прийняття рішень для розв'язання задач прогнозування на основі ймовірнісно-статистичних методів.

06.19.02.0180/231371. Про динаміку відкритої економічної системи за наявності монополістів і фінансових зобов'язань. Махорт А.П. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.77-91. - укр. УДК 519.86.

Досліджено рівновагу відкритої економічної системи, яка складається з ненасичуваних споживачів товарів. Частина споживачів отримує фінансові надходження за рахунок власного виробництва, решта споживачів фінансується із зовнішніх джерел. Розглянуто рівновагу вальрасового типу. Модель економіки враховує наявність монополістів серед виробників товарів і фінансових зобов'язань у суб'єктів економічної системи. Фінансові зобов'язання спричиняють перерозподіл капіталу в економічній системі. Формування споживчих уподобань залежить від фінансових зобов'язань. Для такої економічної системи встановлено умови існування рівноваги. Визначено характеристики стану рівноваги, прийнятної для всіх суб'єктів економічної системи за рівнями споживання. Знайдено обсяги перерозподілу капіталу, за яких рівні споживання перевищуватимуть визначену межу. За еволюцію фінансових зобов'язань запропоновано опис динаміки економічної системи.

06.19.02.0181/231372. Каскадні нейро-нечіткі мережі в задачах прогнозування на ринках цінних паперів. Зайченко Ю.П., Гамідов Галіб І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.92-102. - рос. УДК 519.8.

Розглянуто проблему прогнозування на ринках цінних паперів. Для її вирішення запропоновано застосування каскадних нео-фаззі нейронних мереж (CNFNN). Розглянуто архітектуру нео-фаззі нейрона та CNFNN. Описано алгоритми навчання нео-фаззі нейронної мережі в пакетному і он-лайнному режимі. Проведено експериментальні дослідження CNFNN в задачі прогнозування біржових індексів на ринку цінних паперів ФРН. У процесі експериментів варіювалась кількість каскадів, входів мережі, число значень лінгвістичних змінних, співвідношення обсягів навчальної та перевіркової вибірок. У результаті експериментів знайдено оптимальні значення параметрів для розглянутої задачі. Проведено порівняльні експерименти з оцінювання ефективності прогнозування CNFNN та нечіткої нейронної мережі ANFIS.

06.19.02.0182/231377. Про двокритеріальну оптимізацію портфеля акцій. Гаращенко Ф.Г., Кулян В.Р., Юнькова О.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.12-20. - укр. УДК 517.925.51.

Наукове дослідження присвячено розробленню нових та застосуванню відомих методів математичного моделювання для розв'язання задачі оптимального інвестування у ризиковані цінні папери. Сформульовано нові постановки задач та побудовано методи траєкторного моделювання динаміки ринкової вартості однієї акції та портфеля акцій. Для розв'язання задачі моделювання оптимальної траєкторії портфеля акцій застосовано методи оптимального керування системою, у якій параметрами керування є частки акцій різних видів у портфелі. Задачі оптимального керування динамікою інвестиційного портфеля сформульовано для критеріїв якості, один з яких використовує "програмну траєкторію" (розв'язується задача побудови оптимального за очікуванню ринковою вартістю портфеля акцій), а другий - відхилення розрахункової траєкторії від термінального значення (розглядається задача про оптимізацію побудованого портфеля інвестицій за ризикованістю). Для її розв'язання застосовано допустиму й ефективну множини портфелів. Алгоритм розв'язання задачі дозволяє динамічно враховувати інструментальні ринкові обмеження, які задаються для математичного формулювання задачі.

06.19.02.0183/231380. Оцінка компанії на основі дисконтованих фінансових потоків і її залишкової вартості в умовах нечітких даних. Зак Ю.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.43-56. - рос. УДК 336.646 648, 330.4.

Під час використання прибуткового методу оцінювання вартості бізнесу ряд показників обсягів очікуваних грошових потоків, величин коефіцієнтів дисконтування, а також величини "дисконтованого доходу" в кожен рік експлуатації і за весь прогнозований період, протягом якого інвестор передбачає володіти бізнесом, і залишкової вартості активів подані нечіткими множинами з функціями належності прямокутного, трикутного і трапецієподібного типу. На основі методів fuzzy-арифметики і апарату дискретних fuzzy-марківських ланцюгів розраховані результуючі нечіткі множини, що визначають оцінки вартості бізнесу з позицій як конкретного інвестора, так і володаря бізнесом. На відміну від відомих підходів уведено в роботу діапазони прогнозованих обома сторонами значень можливих ринкових вартостей бізнесу забезпечують допустимий кожною зі сторін ступінь ризику можливих втрат прибутку, вирішення питань доцільності подальших переговорів і визначення граничних значень вартості для кожної зі сторін.

06.19.02.0184/231385. Оптимізація структури інвестиційного портфеля у природокористуванні на підставі попарного порівняння альтернатив з урахуванням ризику невикористаних можливостей. Стефанишин Д.В., Стефанишина-Гаврилук Ю.Д. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.107-116. - укр. УДК 519.8:502.3.

Запропоновано метод формування множини ефективних портфелів та вибору оптимальної структури інвестиційного портфеля за критерієм мінімального ризику на підставі попарного порівняння альтернатив з урахуванням ризику невикористаних можливостей. Задача розв'язується на прикладі порівняння за ризиком структур інвестиційних портфелів, які названо базовими, що поєднують в собі три напрями інвестування у природокористуванні та враховують три різні типи ставлення носія рішення до ризику: неохочість, схильність і байдужість до ризику. Показано, що у випадку трьох напрямів інвестування з урахуванням ризику невикористаних можливостей різними способами в контексті врахування психологічної позиції носія рішення щодо ризику загалом і ризику невикористаних можливостей зокрема може бути сформована скінченна множина альтернативних структур ефективних портфелів (альтернатив), серед яких існує оптимальна на підставі попарного порівняння за критерієм мінімального ризику альтернатива.

06.19.02.0185/231391. Прогнозування нелінійних нестационарних процесів в економіці та фінансах. Попович Б.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.38-53. - рос. УДК 519.766.4.

Розроблено систему прийняття рішень для дослідження та побудови математичних моделей, що описують процеси в економіці та фінансах; оцінювання прогнозів для виконання обчислювальних експериментів. Створено інформаційну аналітичну систему для моделювання і прогнозування процесів в економіці та фінансах на базі регресійних моделей з ковзним середнім. Подано результати прогнозування вибраних цін активів за допомогою як власно створеного програмного продукту, так і вже існуючих продуктів для статистичного оброблення даних. Для аналізу результатів використано критерії якості для оцінювання побудованих моделей та якості оцінок прогнозів. Спроековано та розроблено програмне забезпечення для реалізації поставлених завдань. Проведено аналіз, моделювання та прогнозування ціни золота, акцій компаній "Укрнафта" та "Мотор Січ".

06.19.02.0186/231401. Алгоритм визначення станів рівноваги за умови залежності структури споживання від обсягів випуску. Махорт А.П. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.36-51. - укр. УДК 519.86.

Доведено існування рівноваги в економічній системі з монополістами та споживчими уподобаннями, що формуються з урахуванням інформації про обсяги випуску товарів. Установлено умови на задані економічні характеристики, які гарантуватимуть розв'язність рівнянь рівноваги в заданій області значень. Указано алгоритми знаходження рівноважних характеристик. Розглянуто можливість оптимального вибору значень рівноважних характеристик. Оптимальність пов'язується з бажанням окремих суб'єктів економічної системи забезпечити якомога повніше задоволення своїх потреб. Знайдено граничні оцінки значень економічних характеристик, які дозволяють установити можливість досягнення станів рівноваги з вибраними властивостями.

06.19.02.0187/231408. Прогнозування макроекономічних показників на основі матричної множинної регресії: приклади. Назарага І.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.119-131. - укр. УДК 51-77+338.27.

Для розв'язання задачі прогнозування на основі методу найменших квадратів використано клас матричних функцій з набором матричних аргументів (матричну множинну регресію). Послідовне розв'язання задачі прогнозування виконано із застосуванням математичного апарату сингулярного розкладу і техніки псевдообернення за Муром-Пенроузом у межах розвитку концепції коротезних операторів. Алгоритм оцінювання невідомих параметрів реалізовано у Wolfram Mathematica. Запропонований метод продемонстровано для прогнозування основних макроекономічних показників економіки України. Підхід перевірявся на статистичних даних про економічні показники за період 2007 - 2016 рр.; наведено результати розрахунків. Як показано на прикладах, матрична множинна регресія може бути ефективним інструментом прогнозування в економіці з прийнятною для процесів планування точністю.

06.19.02.0188/231737. Роль аудиту в системі економічної безпеки. Сабаурі Леван. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.96-99. - англ. УДК 657.6:351.863.

Аудит в системі економічної безпеки відіграє помітну і важливу роль. Гармонійно поєднуючись на рівні юридичної особи (суб'єкта) і взаємно доповнюючи одне одного, аудит (перш за все, внутрішній), інші інструменти економічної безпеки здатні нівелювати як зовнішні, так і внутрішні загрози, а також

домогтися задоволення інтересів в економічній сфері. Виходячи з розуміння економічної безпеки як якогось економічного стану, при якому суб'єкт отримує релевантний механізм, що забезпечує рішення двосторонньої проблеми "дефіциту (попиту) і випуску (пропозиції)", з особливим урахуванням і використанням зовнішніх і внутрішніх факторів, що дозволяють нівелювати загрози і при цьому забезпечити максимальну ефективність в практичних, тактичних і стратегічних аспектах, автор вважає, що саме аудит дозволяє виявляти і враховувати ті фактори, які необхідні для оптимізації економічної системи в цілому. У даній статті представлені деякі загрози, пов'язані з зовнішнім і внутрішнім аудитом, а також запропоновані заходи щодо їх усунення, визначено місце аудиту в системі економічної безпеки та структурі суб'єкта (юридичної особи, підприємства), розкрита структура функціональних складових економічної безпеки, представлений принцип віднесення всіх витрат і втрат на винних осіб, пояснена важливість резервної системи і конгруентності співробітників і власників підприємства. Ключові слова: економічна безпека; система економічної безпеки; функціональні компоненти економічної безпеки; аудит; загрози; економічні ризики, фінансові ризики, податкові ризики; юридичні відносини.

06.39 Наука управління економікою

06.19.02.0189/228785. Управління інфраструктурною виробничою безпекою на мікро- та макрорівнях економіки. Волоснікова Н.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.135-139. - укр. УДК 658.5.012.1:330.88.

У статті розглянуто теоретичні аспекти формування виробничої та логістичної інфраструктури. Представлено функціонально-структурний підхід до формування безпеки інфраструктури. Розглянуто поняття "інфраструктура", як економічної категорії, визначено підхід, адекватний для її аналізу. Досліджено методологічні основи означення поняття інфраструктура як одного з найважливіших складників виробничої системи. Зазначається необхідність розгляду її складових елементів з погляду єдиної системи, котра виконуючи умову функціональної необхідності, забезпечує взаємозв'язок виробничих процесів на мікро- та макрорівнях економіки.

06.19.02.0190/228786. Підвищення якості інвестиційних проектів завдяки введенню додаткових елементів інформаційного масиву. Крамської Д.Ю., Нотовський П.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.140-146. - укр. УДК 330.47.

Узагальнено теоретичні положення та практичний досвід питань, щодо підвищення якості інвестиційних проектів, за рахунок введення необхідних нововведень, а саме додаткових елементів інформаційного масиву. Практичне значення дослідження полягає в можливості значного підвищення якості інвестиційних досліджень з одночасною мінімізацією витрат на передінвестиційну експертизу та ризику інвестицій в розробку неперспективних проектів. Дослідження має прикладний характер й призначене для практичної розробки інвестиційних проектів. Запропоновані прийоми рекомендовані для застосування при розробці інвестиційних проектів підприємцями, експертами, консультантами, також для аналізу й оцінки розроблених проектів приватними інвесторами та банківськими службовцями. Проекти, розроблені у відповідності до пропозицій, викладених в дослідженні, розраховані на таких користувачів, як внутрішній або іноземний інвестор, кредитний відділ вітчизняного або закордонного банку. Також результати дослідження можуть застосовуватись для складання бізнес-планів для внутрішнього користування на підприємстві.

06.19.02.0191/228788. Особливості застосування інформаційних технологій в менеджменті та економіці. Погорелов С.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.151-155. - укр. УДК 331.2.

Технологія, як строге наукове поняття, означає визначений комплекс наукових і інженерних знань, втілений у засобах, прийомах праці, наборах виробничо-речових чинників виробництва, засобах їхнього з'єднання для створення якогось продукту або послуги. Сучасне розуміння терміну "технологія" нерозривно пов'язане з машинізацією того чи іншого виробничого або соціального процесу, що припускає його технологізацію, тобто переклад на новий рівень, що відповідає сучасним науковим, технічним та інженерним знанням. Інформаційні технології - це машинізовані способи обробки, збереження, передачі, використання інформації у вигляді знань. Вони включають два основні елементи - апаратний та людський, останній з яких є головним.

06.19.02.0192/228790. Практичне застосування інформаційних технологій в менеджменті та економіці. Погорелов С.М., Погорелов М.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.8-11. - укр. УДК 331.2.

Сучасні інформаційні технології дозволяють створити єдине інформаційне середовище, фізичною основою якого є інтегровані комп'ютерні мережі та системи зв'язку, яке дозволяє супроводжувати та координувати як технологічні процеси, так і ділову діяльність будь-якої організації. Зокрема, такий

підхід передбачає технічну, організаційну та методологічну інтеграцію таких базових напрямків управлінської діяльності, як виробничий, організаційний, маркетинговий, фінансовий, бухгалтерський, кадровий та проектно-конструкторський. Інформаційні продукти розміщуються в розподілених базах даних. Доступ до інформаційних продуктів відбувається через комп'ютерну мережу і регламентується правилами та нормативами даної організації. Крім цього, інформаційні технології забезпечують динамічну координацію дій за рахунок використання сучасних засобів зв'язку та програмних засобів комп'ютерних мереж.

06.19.02.0193/228867. Використання міри близькості в задачі розподілу виробничої програми на основі коефіцієнтів подібності Дейка, Отіаї. Колеснікова В.А., Спащанський Ю.Р., Федоров А.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.3-6. - укр. УДК 658.012.102.

Раніше вважалось, що конструктивно-технологічні особливості окремих виробів можна не брати до уваги при розподіленні виробничої програми за плановими періодами (у задачі об'ємно-календарного планування). Автори запропонували увести міри близькості між виробами на основі коефіцієнтів подібності Дейка і Отіаї, коли використовували специфічні особливості багатоваріантного виробництва. Міри близькості відповідають аксиматиці Фреше. Автори запропонували модель розподілення виробничої програми багатоваріантного виробництва за плановими періодами і на конкретному прикладі довели її ефективність.

06.19.02.0194/228873. Моделювання реклами нового споживчого товару довгострокового використання. Заруба В.Я., Парфентенко І.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.31-36. - укр. УДК 339.13.

Розглянуто моделі дослідження ефективності реклами, які дозволяють оптимізувати рекламні витрати. Обґрунтовано доцільність використання для розробки цих моделей методу послідовного взаємозв'язку показників комунікаційної та економічної ефективності. Відмічені переваги динамічних моделей мають у порівнянні із статичними. За методом послідовного взаємозв'язку розроблена і досліджена динамічна модель рекламування у засобі масової інформації нового споживчого товару довгострокового використання. За критерієм максимального економічного ефекту визначені оптимальні величини загальної кількості рекламних звернень та витрат на рекламу за час її проведення.

06.19.02.0195/228931. Інформаційна технологія дискретизації поняття "ризик" при управлінні проектами та програмами. Колеснікова К.В., Становська І.І., Герганов М.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.16-21. - укр. УДК 65.012.3:316.422.

Показано, що співвідношення для кількісної оцінки ризиків проектної діяльності не може бути практично використане, оскільки ймовірність настання ризикової події не має сенсу як статистична характеристика в проектній діяльності, яка за визначенням унікальна. Запропоновано розглядати окремо ризики складових проекту: технологічної, варіативної та креативної, визначаючи параметри ризику за різними інформаційними технологіями. Підтверджено ефективне використання нових проектно-орієнтованих методів для управління процесом будівництва із використанням операцій транспортування спеціальних вантажів в умовах ризиків, які впливають із протиріччя між виконавцями проекту.

06.19.02.0196/229900. Проривні компетенції в управлінні інноваційними проектами та програмами. Бушуєв С.Д., Бушуєв Д.А., Ярошенко Р.Ф. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.3-9. - укр. УДК 65.01.

Розглядається структура та функції механізмів формування проривних компетенцій у програмах інноваційного розвитку організацій. Розглянуто концентрична модель проривних компетенцій в інноваційних програмах організаційного розвитку. Проведено аналіз публікацій в галузі управління розвитком компетенцій в проектах і програмах. Досліджено структури компетенцій в контексті відомих методологій управління інноваційними проектами та програмами. Сформована модель проривних компетенцій в управлінні інноваційними проектами, яка базується на трьохрівневому поданні - стратегічний, тактичний і операційний рівні. Розглянуто специфіку застосування компетентнісного підходу в управлінні проектами на основі формули успіху щодо інновацій, які формують технічні, технологічні та організаційні прориви. Це забезпечує лідерські позиції організацій щодо інноваційного розвитку. Визначено властивості компліментарних цінностей і їх міграції при реалізації інноваційних програм в середовищі зацікавлених сторін.

06.19.02.0197/229906. Метод оптимізації портфелю проектів на основі метрик в умовах трансформації ІТ. Остатов В.В., Морозов В.В., Артикульна Н.Ф. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ".

Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.44-50. - укр. УДК 005.8:519.876.5.

У статті досліджуються причини необхідності застосування сучасних підходів до впровадження нових продуктів та послуг для клієнтів банківських установ, розглядаються підходи до оптимізації та переформатування портфелів проектів шляхом застосування метрик та ключових показників ефективності впровадження нових продуктів та послуг. На конкретних прикладах розглядаються ті метрики та показники ефективності, що в комплексі можуть значно скоротити витрати на впровадження нового функціоналу та збільшити фінансові надходження за рахунок своєчасності та якості продуктів та послуг для клієнта. Аналізується трансформація роботи ІТ підрозділів за рахунок оптимізації процесів в стратегії отримання максимального прибутку. Детально пояснюється тісний та комплексний взаємозв'язок між системою метрик, які відображають оцінку поточних процесів впровадження продуктів та послуг, з встановленими цільовими показниками для ІТ підрозділу. Зроблено висновки про тренди метрик та показників технологічності по впровадженню ІТ проектів та їх вплив на розвиток банківського бізнесу та сфери в цілому. Особливо висвітлено питання щодо запровадження нових технологій та навіть цілих програмних комплексів, що визнані світовою банківською спільнотою для прискорення впровадження продуктів та послуг, і водночас орієнтованих на суттєві скорочення витрат з боку ІТ підрозділів.

06.19.02.0198/229909. Ідентифікація конфігурації проектного середовища та проектів кормозабезпечення сімейних молочних ферм. Тригуба А.М., Тригуба І.Л., Боярчук О.В., Рудинець М.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.64-68. - укр. УДК 005.8: 631.

На підставі виконаного аналізу стану молочного тваринництва обґрунтовано потребу реалізації проектів кормозабезпечення сімейних молочних ферм. Розроблено науково-методичні засади та метод ідентифікації конфігурації проектного середовища та проектів кормозабезпечення сімейних молочних ферм, які враховують особливості мінливого проектного середовища. Вибір об'єктів конфігурації проектів здійснюється на підставі аналізу наявних на вітчизняному ринку ресурсів, зокрема технічного оснащення для виробництва кормів, та фіксування їх параметрів із врахуванням технологічних регламентів на функціонування відповідних систем. На підставі розробленого методу проведено ідентифікацію проектного середовища та об'єктів конфігурації проектів кормозабезпечення сімейних молочних ферм. Обґрунтовані залежності годинної продуктивності виконання логістичних робіт від сумарної площі вирощуваних кормових культур є підставою для врахування логістичних витрат під час планування проектів кормозабезпечення сімейних молочних ферм.

06.19.02.0199/230440. Соціально-економічні аспекти креативного менеджменту. Свидрук І.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.108-111. - укр. УДК 005:001.8:330.342.146.

Досліджено соціальні аспекти креативного менеджменту з позицій платформи соціально-економічної парадигми національної економіки та побудови соціально орієнтованого суспільства, заснованого на знаннях. Зазначено, що креативний менеджмент є багатокомпонентним управлінським впливом, пов'язаним із процесами генерування і впровадження у соціально-економічний простір нових ідей, заснованих на постійно оновлюваному знанні. Показано, що завданням інституційної підтримки креативного менеджменту є сприяння розвитку високотехнологічних галузей та інтеграція національної економіки у світове науково-інноваційне співтовариство. Креативність керівника проявляється у творчому ставленні до справи, вмінні критично бачити проблему та формулювати нові задачі перед підлеглими. Доведено, що наявність антагоністичних умов вимагає поєднання жорсткості та гнучкості в управлінні, дотримання принципів "обмежувального фактора" для забезпечення конструктивного вирішення проблеми. Зазначено, що в етичному контексті завданням креативного менеджменту стає управління кумулятивним накопиченням технологічних перетворень та постійний моніторинг можливості їх позитивного, негативного (зокрема, і небажані технологічні, екологічні, інформаційно-правові ефекти) чи різновекторного впливу на безперервне оновлення вихідних умов для подальших трансформацій.

06.19.02.0200/230779. Напрями підвищення ефективності промислового менеджменту з використанням інформаційних ресурсів. Сергієнко Т.І., Крайнік О.М. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.193-204. - англ. УДК 658.8:004.7.

Актуальність теми дослідження в тому, що представлено напрями підвищення промислового менеджменту в сучасних умовах. Від того, яким чином буде здійснюватися управління виробничим процесом підприємства, залежить його ефективність, прибутковість та конкурентоспроможність в умовах ринкової економіки. Постановка завдання - аналіз різноманітних напрямів підвищення ефективності промислового менеджменту з використанням інформаційних ресурсів; оцінка ролі і значення виробничого потенціалу підприємства в суспільному виробництві. Аналіз останніх

досліджень і публікацій - в статті представлено аналіз основних положень теоретичного обґрунтування напрямів підвищення ефективності промислового менеджменту, які знайшли своє відображення у роботах вітчизняних науковців Г.Осовської, В.Воронкової, Р.Фатхутдинова, Н.Подольчак, А.Шегди. Методологічним фундаментом здійснення дослідження обраної тематики стали праці провідних вчених, фахівців, науковців, зокрема дослідженням показників підвищення ефективності роботи підприємства займалися І. Бойчик, О. Гетьман, І. Ковальчук, С. Покропивний, Ю. Пономарьова, В. Сідун, В. Шаповал та інші. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - проведено на основі непередбачуваності сучасних економічних умов діяльності підприємств, що потребує подальшого дослідження і визначення реальних шляхів стабілізації та можливого підвищення ефективності роботи підприємств. Методологія - системного, структурного, структурно-функціонального аналізу, що дозволила проаналізувати проблеми напрямів підвищення ефективності промислового менеджменту з використанням інформаційних ресурсів. Виклад основного матеріалу. В статті проаналізовано виробничий потенціал підприємства. Розглянуто питання вимірювання величини і рівня ефективності використання виробничого потенціалу за допомогою використання сучасних методик на основі дослідження провідних методологій. Доведено, що уявлення про величину виробничого потенціалу підприємства і окремих його елементів дозволяє до певної міри управляти характеристиками потенціалу, внаслідок чого виникає можливість цілеспрямованої дії на віддачу виробничих ресурсів. Висновки - Провівши дослідження доведено, що під резервами підвищення економічної ефективності виробництва розуміють невикористані можливості збільшення випуску продукції в розрахунку на одиницю сукупних витрат завдяки більш раціональному використанню усіх видів ресурсів підприємства.

06.19.02.0201/231105. Оценка и выбор членов команды проекта. Скачков А.Н., Скачкова И.А. // Проблемы і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.101-107. - рос. УДК 519.6.

Формирование команды проекта является достаточно значимой функцией управления персоналом проекта, поскольку как бы хорошо ни была спроектирована структура команды проекта, в отсутствие подходящих людей она не способна обеспечить эффективную деятельность по реализации намеченных целей проекта. Целью представленной статьи является разработка модели оценки и выбора членов команды проекта с помощью комплексной методики. Представлено описание процесса создания модели оценки и выбора членов команды проекта. Задача решена с помощью комплексной оценки персонала. Рассчитывается комплексный показатель, который получен путем двух частных оценок. Первая оценка определяет показатели, характеризующие работника, т.е. степень развития профессиональных и личных качеств работника и уровень квалификации, а также их количественные измерители. Вторая оценка определяет показатели, характеризующие выполняемую работу, т.е. позволяет сопоставить результаты труда работников с учетом уровня сложности выполняемых ими функций. Предлагаемая модель позволит выявить общий уровень профессиональной и управленческой компетентности, потенциальные возможности членов команды проекта; сформировать базу данных по персоналу для принятия управленческих решений; сформировать резерв персонала; разработать мероприятия по развитию персонала, что в свою очередь даст возможность сформировать наиболее эффективную команду проекта, которая сможет привести проект к успешному завершению. В дальнейшем перспективным направлением развития предложенной модели является ее усовершенствование, а также выбор инструментальных средств и реализация предложенной модели в качестве программного продукта.

06.19.02.0202/231438. Менеджмент та контроль: поглиблення розуміння зв'язку. Бабайлов В.К. // Проблемы і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.18-28. - рос. УДК 658.5.

Повсякденна практика менеджменту підтверджує, що одним з найважливіших його елементів є функція контроль. Функція контроль покликана забезпечити керівництво підприємства інформацією про відповідність або невідповідність отриманих після мотивації результатів діяльності поставленим в плануванні цілям, інформацію для подальшого узгодження результатів з цілями і / або цілей з результатами. Узгодження - головна мета функції контроль, це й її сутність. Але виникає питання - чи присутній контроль у всіх інших елементах змісту менеджменту і займає чи контроль весь простір менеджменту або тільки його частину. Відсутність відповідей на ці питання знижує глибину розуміння менеджменту і ефективність його практики, в тому числі і практики педагогіки вищої школи - особливої, специфічної і важливої форми менеджменту. Тому вирішення цієї проблеми актуально як для теорії, так й для практики менеджменту. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що вже у 2015 році була висловлена гіпотеза про наявність узгодження не тільки в функції контроль, а й у всіх інших функціях і зв'язуючих процесах менеджменту. Однак всеосяжного доказу цієї гіпотези не було зроблено до сих пір. Доказ цієї гіпотези і стало метою даного дослідження. Для досягнення мети були поставлені завдання: визначити сутність і зміст контролю; встановити наявність контролю у зв'язуючих процесах і функціях менеджменту; узагальнити отримані результати. Методики дослідження: модель розробки парадигм BVK, огляд літературних джерел, аналогія, 2С70, ВЕО, історичного-логічного,

індукція-дедукція, теорія методу Бабайлова. Результати: доведено, що контроль присутній у всіх елементах змісту менеджменту. Наукова новизна: вперше обґрунтована тотожність понять "менеджмент" і "контроль". Практична значимість: обґрунтування тотожності понять "менеджмент" і "контроль" поглибить розуміння менеджменту і підвищить його ефективність.

06.19.02.0203/231439. Функції менеджменту як єдність економіки, інженерії та адміністрування. Бабайлов В.К. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.29-38. - рос. УДК 658.5.

В останні роки стався значний прогрес у поглибленні розуміння менеджменту - були встановлені його: сутність як організація будь-якої діяльності; зміст як чотири функції (планування, проектування, мотивація, контроль) і два сполучних процесу (ділове спілкування і прийняття рішень); структура як єдність економіки, інженерії та адміністративної діяльності. Особливим досягненням з'явилося формулювання в 2016 році нової парадигми менеджменту. Цьому сприяло застосування універсальної моделі розробки парадигм. Однак до сих пір немає відповіді на питання, який досить часто виникає в дослідницькій практиці, в тому числі і в педагогічній практиці вищої школи: до якої сфери діяльності відносяться кожна з функцій менеджменту - економіці, інженерії або адміністрації. Вирішення цієї проблеми стало метою даного дослідження. Для її досягнення були поставлені такі завдання: визначити сферу діяльності функції планування; визначити сферу діяльності функції проектування; визначити сферу діяльності функції мотивація; визначити сферу діяльності функції контроль; узагальнити отримані результати. Методики дослідження: огляд літературних джерел; історичного-логічного; аналогії; 2С70; ВЕО; модель ВVK; теорія методу Бабайлова. Результати: встановлено, що планування - це економічна функція, проектування - інженерна, мотивація - адміністративна, контроль - економічна, інженерна і адміністративна функції одночасно. Наукова новизна: обґрунтування конкретної сфери діяльності кожної функції менеджменту. Практична значимість: обґрунтування конкретної сфери діяльності кожної функції менеджменту поглиблюватиме їх розуміння і підвищувати їх ефективність.

06.43 Економічна історія

06.19.02.0204/229392. Заселення та розвиток форм господарювання на території міжзонального геоєкотону "лісостеп-степ" Правобережної України. Ситник Олексій, Безлатня Любов. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.101-112. - укр. УДК 913(477.4).

Детальне вивчення історії заселення та господарського освоєння окремих територій дає можливість визначити їх роль в минулому України, конкретизувати особливості їх освоєння у порівнянні з іншими територіями. З геоєкотонами найтісніше пов'язані історичні долі людства, що визначається особливостями географічного середовища, в надрах якого народжувались нові народи, нові культури, нові держави. Міжзональний геоєкотон Правобережної України "лісостеп-степ" відноситься до тих територій, які відповідно концепції Л.М. Гумільова, є сприятливими для етногенетичних процесів. Ця перехідна смуга між лісостепом і степом, що із заходу і сходу оконтурена двома значними водними артеріями, якими є річка Дністер і Дніпро разом з притоками. Центральну її частину займає середня частина річки Південний Буг, яка з найдавніших часів приваблива для людини. Виділено 7 етапів освоєння геоєкотону: доскіфський (до VII ст. до н.е.), скіфський (VI ст. до н.е. - VII ст. н.е.), Київської Русі (VIII-XIII ст.), народної колонізації (XIV-XVIII ст.), початкового промислового освоєння (XIX поч. XX ст.), радянський (20-80-ті рр. XX ст.) та сучасний етап (90-ті роки XX - поч. XXI ст.). Беручи за основу запропоновану періодизацію, реконструйовано історичне минуле міжзонального геоєкотону "лісостеп-степ" Правобережної України, прослідковано процес заселення та розвитку форм господарювання.

06.19.02.0205/231071. До питання про рекламу підприємницької діяльності кінця XIX - початку XX ст. Лантух І.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.80-83. - укр. УДК 336.73.

У статті розглядається реальна діяльність вітчизняних банкірських приватних контор у кінця XIX - початку XX ст. та їх взаємовідносини із своїми клієнтами через такий механізм як реклама. Адресність реклами, її ефективність у роботі з певним контингентом у підприємницьких реаліях кінця XIX - початку XX ст., зокрема фінансових, становить предмет дослідження. Методологією проведення дослідження були принцип об'єктивності, історизму та опори на історичні джерела; методом - ретроспективний та історико-генетичний. Роботі банкірським приватним конторам у значній мірі сприяла реклама, яка, як соціальний феномен, виконувала цілий ряд функцій. Проте реальна діяльність банкірських контор була все ж таки девіантною. Вони майже повністю віддавалися біржовій грі, спекуляції і, за допомогою усіляких хитрощів, втягувала у цю гру своїх клієнтів. За таких обставин, вільні кошти йшли на не виправдане "підвищення" або "пониження" цін спекулятивних паперів, що тягнуло за собою збагачення одних і повне розорення інших. Отже, банкірські контори оманим шляхом викачували гроші із маси трудового люду, влаштовуючи собі комфортне життя. Реклама цьому усіляко сприяла, а тому на неї не жаліли кошти. Сферою застосування матеріалів дослідження може бути рекламна

діяльність, яка в умовах сучасного ринку повинна використовувати історичний досвід і працювати на благо споживачеві.

06.19.02.0206/231098. Девіація у фінансовій сфері українського підприємництва за часів кризи початку ХХ ст. Лантух І.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.64-69. - укр. УДК 336.73.

У статті розглядається ціла низка зловживань у вітчизняній фінансовій сфері, котра гостро проявилася у кризові часи початку ХХ ст. На прикладі біржі, її реформування аналізується механізм банкрутства такого відомого українського підприємця і банкіра як О.К. Алчевського. Зловживання були виявлені у Харківському торговельному банку. Його крах призвів до руйнування банків, що були пов'язані із підприємствами О. Алчевського. За банками зловживання викрили і у промислових Товариствах в галузі їх кредитування. Це була девіація, що здійснювалася у різних формах: спекуляції, фальшуванні, підміні документів, невиконанні статей статутів, ігнорування законів економіки тощо. Досліджуються причини "харківського синдрому" з боку Міністерства фінансів Росії, з'їзду гірничопромисловців Півдня Росії, які болуче вдарили по акціонерним промисловим Товариствам, комерційним та земельним банкам, які мали наслідки не тільки в Україні, вийшовши далеко за межі своєї території, сколихнувши біржі і фінансові установи майже усієї Російської імперії. Це має стати наочним прикладом для сучасного українського підприємництва, яке йдучи за своїми попередниками, повинно не допускати прояв деструктивної девіантної поведінки у таких масштабах і у таких формах, що було характерними для кризового періоду початку ХХ ст.

06.51 Світове господарство. Міжнародні економічні відносини

06.19.02.0207/228722. Глобальне управління у контексті міжнародної політичної економіки. Онищенко В. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.121-136. - укр. УДК 005:339.9.

Доведено, що до предметно-методологічного простору міжнародної політекономії слід долучити онтологічні проблеми глобалізації та її керованості. Глобальну економіку пропонується розглядати як нелінійну, різномірно зв'язну нестабільну систему. Показано, що в основі глобального управління знаходиться не рівноважний консенсус національних інтересів, а також методологія "м'якого" коригування глобалізаційних процесів.

06.19.02.0208/228880. Види і функції міжнародних економічних відносин та міжнародного підприємництва. Пантелєєв М.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.84-88. - укр. УДК 339.9.

Проведено аналіз сучасних видів і методів здійснення міжнародної економічної діяльності, що дозволить уточнити та поглибити сутність міжнародного підприємництва і скласти класифікацію функцій його здійснення. Розглянуто останні дослідження провідних науковців щодо визначення поняття міжнародного підприємництва, запропоновано визначення міжнародного підприємництва, як сукупність певних угод, за допомогою яких переміщують товари, послуги та ресурси через державні кордони на міжнародному рівні. Встановлено, що кожне міжнародне підприємство, яке приймає участь у міжнародній підприємницькій діяльності, відноситься до певної правової форми і діє відповідно до норм цивільного і торгового права своєї держави.

06.19.02.0209/229204. Інтеграція України у міжнародні виробничі мережі: інноваційний аспект. Дугінець Г. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95), С.48-58. - англ. УДК 339.94(477):658.589.

Постановка проблеми. Різне зниження витрат торгівлі, яке стало можливе завдяки технологічному прогресу і повсюдній торговельно лібералізації, призвело до того, що в останні три десятиліття істотно зростає ступінь фрагментації виробництва по всьому світу. Країни все більше торгують проміжними товарами для того, щоб потім експортувати вироблені з їх допомогою кінцеві товари - як в треті країни, так і в країни-учасниці відповідного виробничого процесу. Це актуалізує дослідження поглиблення інтеграції національних компаній у міжнародні виробничі мережі. При цьому цей процес повинен відбуватися насамперед за рахунок збільшення частки наукомістких товарів і послуг. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обрана тема є предметом уваги широкого кола зарубіжних та українських науковців. Але варто зазначити, що у вітчизняній періодиці лише незначну кількість статей присвячено дослідженню проблем та перспектив інтеграції національних підприємств у міжнародні виробничі мережі з урахуванням інноваційної складової цього процесу. Мета роботи базується на комплексному теоретичному й аналітичному дослідженні особливостей формування та розвитку міжнародних виробничих мереж, обґрунтуванні напрямів підвищення рівня залучення до них українських підприємств. Матеріали та методи. Методологічною базою дослідження є поєднання теоретичного та кількісного аналізу, порівняння та систематизації, спрямованої на виявлення тенденцій інтеграції України в міжнародні виробничі мережі. Результати дослідження. У статті проведено аналіз сучасних тенденцій розвитку МВМ з урахуванням інноваційного розвитку, як базису

для створення більшої доданої вартості країною-учасником цієї мережі. Обґрунтовано, що участь у міжнародних виробничих мережах приносить учасникам не рівнозначні ефекти, в залежності від обсягів створеної доданої вартості в різних ланках мережі. Найбільша вартість створюється на початкових і кінцевих етапах відтворювального процесу, наприклад НДКР. На основі дослідження показників інноваційного розвитку України її позиції в порівнянні з іншими країнами обґрунтовано, що країна володіє достатнім і перспективним інноваційним потенціалом. Проте він використовується не в повному обсязі. Крім того, основним стримуючим фактором є відсутність цілісного механізму управління інноваційною діяльністю в країні. Висновки. З метою інтеграції українських підприємств було запропоновано: по-перше, реалізувати збалансований комплекс мір вибіркового галузевого стимулювання і вдосконалення "горизонтальної" інституційної підтримки інноваційної активності в рамках моделі "потрійної спіралі"; по-друге, здійснити дослідження вже існуючих міжнародних виробничих мереж у регіоні на основі аналізу потоків іноземних інвестицій і зовнішньої торгівлі. Це дозволить проаналізувати потоки вертикальної внутрішньогалузевої торгівлі (торгівлі проміжними товарами) та виділити галузі, які тяжіють до МВМ.

06.19.02.0210/229276. Економічні перспективи світової інвестиційної системи. Квач Я., Коваль В., Грималюк А. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.49-60. - укр. УДК 339.727.22 .241. Розглянуто перспективи технологічної модернізації вітчизняної економіки в контексті проблеми глобального дисбалансу заощаджень та інвестицій. Запропоновано модель глобальної інвестиційної системи та економічний механізм її використання для вирішення цих проблем.

06.19.02.0211/229326. Подолання бар'єрів у міжнародній торгівлі через спрощення митних процедур. Мережко Н., Караваєв Т., Калуга Н. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98), С.5-20. - укр. УДК 339.543 (477).

Проаналізовано основні напрями спрощення і гармонізації митних процедур в Україні з використання інформаційних технологій в рамках структури "Електронна митниця". Проведено оцінку сучасного стану та перспектив використання процедури електронного декларування, здійснення митного контролю та оформлення за принципом "єдиного вікна", застосування митного пост-аудиту, функціонування інституту уповноваженого економічного оператора. Охарактеризовано переваги та наслідки спрощення митних процедур для розвитку партнерства "митниця-бізнес".

06.19.02.0212/229328. Визначення умов формування міжнародних виробничих мереж. Дугінець Г. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98), С.33-46. - укр. УДК 339.92:338.3.

Здійснено оцінку умов формування міжнародних виробничих мереж. Обґрунтовано використання методу нечіткої кластеризації на основі штучного інтелекту. За рахунок використання класифікаційного аналізу отримано правила віднесення країни до певного кластера, де найважливішим фактором є глобальний інноваційний індекс.

06.19.02.0213/229330. Стійкість зовнішнього сектора міжнародної діяльності України. Шкуропадська Д. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98), С.59-69. - укр. УДК 339.9-026.564(477).

Розглянуто сутність зовнішнього сектора та характерні умови його стійкості. Здійснено оцінювання рівня стійкості зовнішнього сектора за 2008-2016 роки та визначено основні шоківі впливи, які мали місце в досліджуваному періоді. Запропоновано шляхи підвищення рівня стійкості зовнішнього сектора України.

06.19.02.0214/229466. Україна у системі діагональної кумуляції Пан-Євро-Мед. Калюжна Н., Сторожчук В. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100), С.5-18. - укр. УДК 339.544.

Обґрунтовано необхідність використання Україною переваг приєднання до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження товарів. З метою формалізації умов застосування кумуляції Пан-Євро-Мед між Україною та іншими сторонами Конвенції розроблено матрицю діагональної кумуляції та обґрунтовано критерій забезпечення її ефективності. Здійснено аналіз і систематизацію заходів, які запроваджуються країнами з метою повного взаємовигідного використання потенціалу цієї угоди.

06.19.02.0215/229467. Методологічний дискурс міжнародного економічного партнерства. Онищенко В. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100), С.19-31. - укр. УДК 001.82:339.92.

Показано, що методологічний дискурс міжнародного партнерства визначається змістом економічної та політичної взаємодії суб'єктів міжнародних відносин. Обґрунтовано, що партнерство є продуктом залежності і взаємозалежності міжнародних акторів. Визначено, що справедливість взаємовідносин та довіра між потенційними партнерами - необхідні умови ефективного партнерства. Запропоновано для

оцінки справедливості партнерства використовувати методологію теорії рівноваги, а довіри до країни міжнародною спільнотою - множину глобальних індексів.

06.19.02.0216/229468. Національні бренди у глобальній економіці: компаративний аналіз. Мельник Т., Варібрусова А. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100), С.32-54. - укр. УДК 659.126:339.9. Досліджено позиції країн світу у провідних брендингових рейтингах. Узагальнено чинники, які безпосередньо впливають на формування національного бренду, встановлено взаємозалежність національного та корпоративного брендів. Запропоновано авторську концепцію формування і подальшого розвитку успішного національного бренду.

06.19.02.0217/229471. Цінове оптимізаційне моделювання в міжнародному маркетингу. Корж М. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100), С.87-100. - укр. УДК 519.866:339.138-027.543. Установлено необхідність глобального вдосконалення системи управління інструментарієм міжнародного маркетингу в промисловій сфері на рецесійному етапі розвитку світогосподарської системи. Розроблена методологія формування оптимізаційно-цінової стратегії міжнародного маркетингу в промисловій сфері та моделювання системи управління нею для підвищення ефективності функціонування загального механізму міжнародного маркетингу і зниження ризику участі в міжнародних бізнес-процесах з урахуванням особливостей функціонування бізнес-суб'єктів у промисловій сфері.

06.19.02.0218/229473. Адміністрування податку на додану вартість в умовах євроінтеграції. Откаленко О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100), С.116-129. - укр. УДК 336.226.322:339.92. Досліджено особливості оподаткування операцій податком на додану вартість та проаналізовано напрями подальшої гармонізації цього податку у країнах - членах Європейського Союзу. Доведено, що в Україні ПДВ є основним бюджетоутворюючим податком. Розглянуто переваги і недоліки запровадження електронної системи адміністрування ПДВ, а також висвітлено досвід країн ЄС, які запровадили форму електронного звітування. Здійснено аналіз відшкодування ПДВ з Державного бюджету України у 2015-2017 рр.

06.19.02.0219/230209. Східноєвропейський газовий хаб у системі європейських газових хабів. Ярошевич М. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.83-89. - англ. УДК 911.3:33(477.8). Метою роботи є висвітлення важливих географічних передумов формування проектного Східноєвропейського газового хабу та його конкурентоспроможності на газовому ринку Європи. У статті розглянуто географічне положення як важливу логістичну перевагу при формуванні Східноєвропейського газового хабу. Розглянуто одні із основних об'єктів газотранспортної інфраструктури - газові сховища, на базі яких повинен сформуватись майбутній український газовий хаб. Проаналізовано основні параметри функціонування газових сховищ. Вивчено європейський досвід функціонування газових хабів. Проведено аналіз функціонування газових хабів Німеччини та їх зв'язок з газосховищами країни. У найбільшій мірі у даній праці використовуються конкретно наукові методи, а саме метод аналізу аналогових ареалів, оскільки проводиться дослідження об'єктів - газових хабів шляхом їх співставлення і метод порівняння. Також застосовується картографічний метод для наочного висвітлення досліджуваної проблематики.

06.19.02.0220/230305. Компаративний аналіз рівнів соціально-економічного розвитку України та Турецької Республіки в контексті євроінтеграції. Коваленко Р.С. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.48-54. - укр. УДК 303.446:338.1(477+560):339.924(4).

В статті розглянуто рівні соціально-економічного розвитку України та Турецької Республіки. Проаналізовано основні демографічні показники. Проведено компаративний аналіз рівнів зростання ВВП України і Турецької Республіки: номінального, за паритетом купівельної спроможності, на душу населення. Визначені динаміка та перспективи соціально-економічного розвитку України та Турецької Республіки, окреслені періоди спаду та збільшення обсягів ВВП обох країн. В контексті євроінтеграції України та Турецької Республіки проаналізовано рівні економічного розвитку з країнами Європейського Союзу за такими показниками як ВВП та ВВП на душу населення. Згідно методології Світового Банку визначено до якої групи країн, за рівнем економічного розвитку відносяться держави.

06.19.02.0221/230308. Роль Німеччини в інноваційному розвитку ЄС: досвід кризових років. Таран А.Ю. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.66-70. - укр. УДК 339.977.

У статті розглянуто питання щодо ролі Німеччини в інноваційному розвитку ЄС протягом останньої світової економічної та фінансової кризи 2008-2009 років. Актуальність дослідження обумовлена тим, що Німеччині, завдяки своїй грамотно сформульованій інноваційній політиці, єдиній у Євросоюзі вдалося підтримати стабільність і зростання своєї національної економіки, а також зберегти найвищий кредитний рейтинг в період світової кризи. Метою статті є аналіз ролі Німеччини в інноваційному розвитку ЄС протягом останньої світової економічної та фінансової кризи 2008-2009 років. У статті робиться висновок, що, незважаючи на світову економічну і фінансову кризу, німецька економіка серед 27 економік ЄС, зокрема в зоні євро, виявилася найнадійнішою завдяки своїй правильно сформульованій інноваційній політиці. Тому тепер виключно на плечі Німеччини покладено кермо влади з порятунку єврозони, а також витягування інших країн-членів ЄС з їх боргової ями.

06.19.02.0222/230309. Розвиток світової економіки в умовах домінування регіональних держав. Фірсанова В.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.71-78. - укр. УДК 339.922:339.

Стаття присвячена стану та розвитку світової економіки в умовах домінування регіональних держав, які продовжують відігравати велику роль в ній, незважаючи на те, що процеси регіональної інтеграції все більше охоплюють та якісно змінюють світове господарство. На сьогодні за даними Світового Банку такими державами є США, Китай, Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція, Індія, Італія, Бразилія, Канада. Самі ці регіональні держави сьогодні мають найбільші економіки світу. У статті були проаналізовані основні показники держав, які характеризують їх позиції у світовій економіці у 2016 р. На основі цих же показників були визначені долі макроекономічних регіонів, які включають у себе найбільші регіональні держави у світовій економіці. З огляду на сучасні тенденції у світовій економіці, які мали місце у 2016-2017 рр. та за даними Світового Банку 2016 р. був складений прогноз розвитку світової економіки до 2030 р. та визначені регіональні держави, які матимуть найбільші економіки світу до того часу.

06.19.02.0223/230312. Особливості функціонування світового ринку інформаційних технологій в умовах трансформаційних змін глобального економічного середовища. Гончаренко Н.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.95-100. - укр. УДК 339.13.

Дану статтю присвячено дослідженню питань інформатизації країн світу та особливостей функціонування світового ринку інформаційних технологій в умовах сучасних світогосподарських процесів. У ході дослідження проведено аналіз географічної структури ІТ-ринку у системі світового господарства, ранжовано країни світу за рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, визначено найновіші тенденції розвитку світового ринку інформаційних технологій та виділено найбільші його сегменти. За результатами дослідження визначено стратегічні напрямки розвитку ІТ-галузі, узагальнено стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні, ідентифіковано позицію України за складовими Індексу глобальної конкурентоспроможності, що визначають стан її інформатизації. Доведено взаємозв'язок конкурентоспроможності національних економік з розвитком ІТ-сектора. Систематизовано умови сценаріїв розвитку ІТ-галузі в Україні та визначено їх вплив на збільшення доходів до державного бюджету, запропоновано рекомендації щодо розвитку ІТ-галузі в Україні у контексті її інтеграції до світового ринку інформаційних технологій.

06.19.02.0224/230871. Концепції глобальних мереж та ланцюгів створення вартості. Черкас Н. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.60-70. - укр. УДК 339.5:330.13.

Досліджено сутність, передумови, етапи створення і значення функціонування глобальних мереж та ланцюгів вартості у процесі виходу економічних суб'єктів на зовнішній ринок. Систематизовано ознаки і критичні ресурси ланцюгів доданої вартості та мереж виробництва. Розглянуто еволюцію наукових підходів до вивчення процесів формування глобальних виробничих мереж та представлено візуалізацію глобальних мереж світової торгівлі.

06.19.02.0225/230892. Податкова конкуренція і кооперація за світові корпорації. Горбачук В.М., Дунаєвський М.С., Сулейманов С.-Б. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.45-54. - укр. УДК 519.8. Глобальне поширення інформаційно-комунікаційних технологій загострює міжнародну конкуренцію, актуальну для України. Гетерогенність країн спонукає фірми до більшого рівноважного (за Нешем) податку в (більшій) країні 1 (до податкової асиметрії), а відтак до звітування фірмами більшого прибутку в (меншій) країні 2. Якщо країна 1 підвищує свою податкову ставку t_1 , то збільшує податкову базу країни 2 і стимулює країну 2 до підвищення своєї податкової ставки t_2 , і навпаки: податки країн $i = 1, 2$ є стратегічними доповнювачами. Податкова конкуренція веде до втрати податкової бази країни 1. При цьому (сумарний) звітний прибуток фірм у країні 1 перевищує звітний прибуток у країні 2, а фіскальні надходження у країні 1 перевищують фіскальні надходження у країні 2.

06.19.02.0226/230991. Тенденції та проблеми функціонування світового ринку комерційних послуг. Рибчук А.В., Заблоцька Р.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.86-89. - укр. УДК 339.9:338.1; 339.9:330.34.

Досліджено сучасні тенденції та проблеми функціонування світового ринку комерційних послуг. Зазначено, що у світовому масштабі відбуваються такі глобальні, трансформаційні зміни в секторі сервісної діяльності, які перетворили сучасну економіку в "економіку послуг". Встановлено, по-перше, що соціально-економічні зміни у суспільстві, зростання доходів і потреб населення, прагнення до якіснішого рівня життя наприкінці ХХ ст. стали рушійною силою розвитку традиційних сервісів, привели до виникнення нових технологічно оснащених і складних послуг; по-друге, виявлено основні тенденції розвитку економік різних країн, які полягають у зростанні обсягів функціонування сфери послуг, збільшенні доходів від сервісної діяльності, посиленні конкуренції у цьому секторі, зростанні числа зайнятих, збільшенні частки імпорту та експорту послуг; по-третє, з'ясовано, що сфера послуг розвинених країнах домінує у формуванні ВВП, первинному накопиченні капіталів, трудових ресурсів, кінцевому споживанні домашніх господарств; по-четверте, оцінено негативний вплив стагнації економічних умов на світовому ринку послуг на зниження обсягів надання транспортних і туристичних послуг; по-п'яте, охарактеризовано закономірності та перспективні напрями розвитку телекомунікаційного, комп'ютерного та інформаційного секторів сервісної економіки.

06.19.02.0227/231075. Тенденції міжнародного ринку капіталів в сучасних умовах розвитку світової економіки. Ткаленко С.І. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.103-108. - укр. УДК 339.9.

У статті приділяється увага одній з рушійних сил розвитку світового економічного процесу в сучасних умовах - міжнародному капіталу. Сьогодні міжнародний ринок капіталів і рух капіталів не знає кордонів і меж. У статті висвітлені сучасні особливості руху прямих іноземних інвестицій, як основи міжнародного ринку капіталу, та його вплив на економіку країн світу. Останнім часом використання переваг функціонування та розвитку міжнародного ринку капіталів є предметом дослідження провідних учених-економістів. Глобалізація та формування інформаційної економіки впливають на рух і обсяги капіталу на міжнародному ринку. У дослідженні зазначається те, що транснаціоналізація економіки, роль міжнародних інституцій та перехід до економіки, заснованої на знаннях характеризують і визначають тенденції подальшого розвитку міжнародного ринку капіталів в сучасних умовах. В статті проведений статистичний аналіз руху капіталів на світовому ринку, притоки і відтоки іноземних інвестицій. Зокрема виявлені високі темпи розвитку руху капіталів за останні сорок п'ять років, що обумовлено розвитком науково-технічної революції, розвитком Європейського Союзу, лібералізацією зовнішньоекономічних зв'язків і як наслідок діяльністю транснаціонального капіталу, розвитком міжнародних фінансових ринків. На підставі проведеного статистичного аналізу визначені тенденції міжнародного ринку капіталів, перш за все домінування високо розвинутих країн як країн донорів і отримувачів; виявлені реальні проблеми та наслідки руху прямих іноземних інвестицій для економік країн світу, а саме, співпраця з провідними корпораціями світу, та формування інвестиційної політики і середовища приймаючих країн. Практична значущість статті полягає у можливості використання авторських пропозицій в процесі подальшого економічного розвитку України.

06.19.02.0228/231159. Механізм забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави в умовах глобалізації. Кудрявцев В.М., Скрипник Є.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.59-64. - укр. УДК 339.17.

Предметом роботи є організаційно-економічні відносини, що виникають в процесі застосування сукупності методів, способів і прийомів при забезпеченні зовнішньоекономічної безпеки держави в сучасних умовах. Метою роботи є розгляд механізму забезпечення зовнішньоекономічної безпеки України в умовах її інтеграції в світове господарство та розробка пропозицій щодо його вдосконалення. Для досягнення поставленої мети у роботі були використані такі загальнонаукові і спеціальні методи і прийоми дослідження: метод порівнянь; структурно-функціональний; абстрактно-логічний - для теоретичного узагальнення і формулювання висновків. У даній роботі розглянуті основні етапи формування ефективного механізму забезпечення зовнішньоекономічної безпеки. Проаналізовано основні зовнішні загрози економіці держави. Узагальнення і аналіз точок зору різних вчених дозволив нам представити вимоги до системи параметрів, застосування якої для оцінки зовнішньоекономічної безпеки держави було б найбільш ефективним. Відмічено, що удосконалення механізму забезпечення зовнішньоекономічної безпеки повинно ґрунтуватися на реалізації комплексу заходів, спрямованих на інерційну і інноваційну диверсифікацію вітчизняного експорту, забезпечення стабільності курсу гривні, ефективного управління стратегічними державними фондами, а також освоєнні одного з найбільш перспективних світових ринків - ринку об'єктів інтелектуальної власності.

06.52 Тенденції і проблеми економічного розвитку і зростання. Планування економіки. Економічні цикли і кризи

06.19.02.0229/228803. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: сучасний стан та шляхи розвитку. Решетняк Н.Б., Назаренко О.В., Єгорова Ю.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.69-72. - укр. УДК 332.025.12:330.131.5.

У статті досліджується соціальна відповідальність бізнесу як основа сталого розвитку національної економіки. Розглянуто переваги впровадження концепції соціальної відповідальності для компаній, суспільства і держави. Проаналізовано сучасний стан соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Визначено наявні проблеми у розвитку соціальної відповідальності українського бізнесу. Наведено напрями реалізації соціально відповідальності суб'єктами господарської діяльності. Вказано основні шляхи подальшого розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні, які допоможуть залучити нові компанії до участі в ній.

06.19.02.0230/228910. Основні етапи еволюції державної економічної політики. Джура Р.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.180-189. - укр. УДК 330.341.42:32.

Актуальність проблеми. Періодизація еволюції теорії економічної політики базується на відмінностях визначення предмету економічної теорії - як частини філософії моралі, як науки про матеріальне багатство націй, як науки про раціональну поведінку людей. Цілі дослідження: представляється доцільним проаналізувати основні ідеї класичної політичної економіки. Аналіз останніх досліджень і публікацій - розглядаються підходи, обґрунтовані у свій час такими мислителями, як Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, Дж. Локк, Г. Гегель, К. Маркс, Дж. Роулз, А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. Кейнса, Л. фон Мізеса, М. Фрідмана, Ф. А. фон Хайєка, Р. Кохане, В. Андрущенко, В. Воронкова, Р. Олексенко та інші. Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження складає система загально наукових та загально доповнюючи методів дослідженнях. Використано метод системного аналізу, дедуктивний та дедуктивний аналіз, структурно - функціональний та порівняльний аналіз, історичний та метод спостереження, тощо. Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Залишаються недостатньо дослідженими і потребують поглибленого вивчення питання напрямів удосконалення теоретико-методологічних засад реалізації державної економічної політики в сучасних умовах. Постановка завдання. Визначити сутність державної економічної політики та окремі її основні елементи. Розглянути основні етапи та принципи реалізації державної економічної політики. Узагальнити теоретико-методологічні засади реалізації державної економічної політики в сучасних умовах. Виклад основного матеріалу. Складні та суперечливі процеси сучасних суспільних трансформацій і необхідність подолання кризових явищ в економіці вимагають відповідного впливу держави та чітко діючої системи соціально-економічного управління шляхом формування та реалізації ефективної державної економічної політики. Висновки. Основні теоретичні напрями характеризують основні моделі реалізації економічної політики: ліберальну, та державну. Між окресленими альтернативними моделями існує значний діапазон проміжних способів реалізації економічної політики, у межах яких державна регуляція обмежується певними сферами.

06.19.02.0231/229201. Ефекти державного регулювання економіки в умовах євроінтеграції України. Лагутін В. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95), С.5-23. - укр. УДК 338.2:339.922(477).

Проаналізовано можливості досягнення позитивних ефектів державного регулювання економіки України в умовах євроінтеграції. Обґрунтовано необхідність розгортання ефективних реформ української економіки у контексті реалізації національних інтересів як необхідного чинника поглиблення євроінтеграції. Доведена доцільність використання інструментів підвищення інституційної спроможності публічного управління в Україні.

06.19.02.0232/230423. Логістика інвестиційних процесів як фактор економічного аналізу. Гарасим П.М., Лобода Н.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.20-25. - укр. УДК 657.1.

Висвітлено підходи до дискурсивного пізнання інвестиційної діяльності в контексті реформування вітчизняної економіки. Конкретизовано дефініції інвестицій та логістики для потреб дослідження розглядуваних феноменів у перехідній економіці. Виділено особливості логістичного потоку. Відповідно до сутності інформаційних та фінансових потоків визначено завдання кожного з елементів логістичної інвестиційної структури. Досліджено питому вагу та значення інвестиційної діяльності поміж іншими видами звичайної діяльності підприємства. Окреслено характерні риси інвестування та специфіку інвестування логістичної сфери. Визначено загальні засади дискурсивного пізнання економічних процесів, на основі яких було вдосконалено методика аналізу ефективності інвестиційних проектів. Аналіз ефективності інвестиційних операцій у кожного з учасників (інвестор, позичальник, ринок (покупець)) дає змогу визначити загальну ефективність в економічній системі. Запропоновано

методику логістичного аналізу ефективності інвестиційних проектів. Визначено та обґрунтовано концептуальні підходи до аналізу ефективності інвестиційних проектів на засадах логістики та запропоновано концептуальну схему логістичного аналізу ефективності інвестиційного проекту.

06.19.02.0233/230433. Суб'єкти реалізації державної політики соціального розвитку. Кальницька М.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.74-77. - укр. УДК 323:364.14.

Розглянуто суб'єкти реалізації державної політики соціального розвитку. Зважаючи на ефективність реалізації державної політики соціального розвитку, важливою є характеристика тих інституцій, які розробляють та впроваджують соціальні програми. Зазначено, що об'єкти та суб'єкти державної політики соціального розвитку характеризуються різноманітністю, а їх особливості залежать від багатьох чинників. Поряд з існуванням потужного соціального інституту в особі державних органів, важливим для покращення державної політики соціального розвитку є підвищення ролі недержавних організацій. Визначено особливості впливу діяльності громадських організацій на реалізацію державної політики соціального розвитку. Якщо на макрорівні головним суб'єктом державної політики соціального розвитку виступає держава, то на мезорівні - органи регіональної влади, а на мікрорівні - особа та сім'я. За існування ієрархічної взаємозалежності між суб'єктами регулювання, суб'єкти нижчого рівня стають об'єктами політики, що проводиться суб'єктами вищого рівня. Зроблено висновок про те, що соціальна політика є однією з найважливіших функцій будь-якої держави, а особливості діяльності суб'єктів державної політики соціального розвитку на сучасному етапі та в сучасних умовах, із залученням громадського сектору, полягають у мінімізації функцій оперативного втручання в різні сфери життя, способи та форми реалізації людиною свого потенціалу.

06.19.02.0234/230443. Кліометрика та холотропний принцип праксеології. Шевчик Б.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.121-127. - укр. УДК 330.[1+342]:316.42(091).

Досліджено холотропний принцип праксеології з позицій аксіологічних наративів економічної діяльності. Кліометрико-утилітаристський підхід мейнстрімної економіки визнано недостатнім для пояснення онтологічних причин економічного розвитку та зростання. Економічний розвиток бере початок як інтелектуальна біфуркація розпакування певної множини сенсів семантичного вакууму та створення текстів - інноваційних знань про можливості нових комбінацій та доходів за результати цих комбінацій. Обґрунтовано неможливість з допомогою кліометричних підходів сучасної економічної науки пояснити інтегральні витoki людської взаємодії, зумовлені атрактивністю цілей та аксіологією засобів, які відображають холотропний принцип праксеології. Мікроекономічний методологічний імператив *maxutility* непридатний для аналізу макро- та мегаконтинуумів економічної діяльності, оскільки холотропність, виявами якої є усвідомлена синергія волі та емерджентний ефект результатів, не виводиться із персоніфікованої жадоби в умовах світу як дефіциту. Соціокультурне середовище, - той континуум, у якому холономність світу актуалізується у патернальних практиках, - мейнстрімною наукою трактується як деструктивне обмеження вибору та зазіхання на економічну свободу. Економічні інститути, вибудовані на методологічних підходах статичної ефективності, стимулюють адаптивний потенціал когнітивного капіталу, збалансовуючи точки на кривій виробничих можливостей згідно з оптимумом Парето. Вони не стимулюють пошук ренти з можливостей нових комбінацій ендаументальних активів.

06.19.02.0235/231069. Інституційно-інфраструктурне забезпечення інноваційно-технологічного розвитку економіки України. Паризький І.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.69-74. - укр. УДК 330.341.1.

У статті розглянуто теоретичні аспекти інноваційної інфраструктури, інституційного середовища її регулювання, які здійснюють управління елементів системи інфраструктури, забезпечують ресурсну, нормативно-правову, фінансово-економічну та фіскальну підтримку, а також сприяють веденню інноваційної діяльності. Окреслено головні функції інститутів підтримки та розвитку інноваційної інфраструктури - основних органів національної, регіональної та місцевої влади на формування та розвиток підсистем та елементів інноваційної інфраструктури. Узагальнено, що механізм державного регулювання процесу формування та розвитку інноваційної інфраструктури України можна розглядати як заходи з формування та розвитку елементів інфраструктури, які базуються на поєднанні суб'єкту впливу, стратегічної мети й тактичних цілей, принципів, методів, а також послідовності впровадження інструментів та об'єктів впливу. Рекомендовано механізм державного управління формуванням та розвитком інфраструктури представити як трирівневу структуру, які включає елементи системи управління та забезпечування створення та стабільного функціонування глобальної мережі інноваційної інфраструктури в Україні. Запропоновано при створенні механізму державного регулювання розвитку інноваційної інфраструктури в Україні зосереджуватися на регіональному інноваційному потенціалі, оскільки саме так елементи інфраструктури можуть максимально використовувати наявні ресурси для ведення науково-дослідної роботи та створення новаторських

розробок. Крім того, такий підхід дозволить розвивати найсильніші галузі регіональної економіки, формувати дієвий центр управління інноваційними програмами. Також сформовано ряд рекомендацій щодо удосконалення діяльності інститутів державної та регіональної влади, мета якої спрямована на підвищення ефективності формування та розвитку інноваційної інфраструктури.

06.19.02.0236/231096. Основні аспекти здійснення державного регулювання у сфері публічних закупівель в Україні. Буряк Я.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.55-59. - укр. УДК 338.24.

У статті розкрито основні проблемні питання, які виникають під час здійснення публічних закупівель державними підприємствами, органами влади, іншими уповноваженими суб'єктами з використанням системи електронних державних закупівель під назвою "ProZorro". Проаналізовано окремі статті Закону України "Про публічні закупівлі" від 25.12.2015 № 922-VIII", що регулює проведення публічних закупівель в Україні. Автором визначено суть системи електронних державних закупівель "ProZorro" у вузькому значенні. Розглянуто автоматизований процес відбору електронної системи державних закупівель та зазначено про окремі аспекти, що потребують практичного удосконалення. Наголошено на необхідності введення європейської практики в українське законодавство та його адаптації до вимог країн ЄС на прикладі публічних закупівель. Наведено найпоширенішу схему виведення державних коштів, внаслідок участі підприємств у публічних закупівлях за попередньою змовою окремих учасників. Запропоновано шляхи удосконалення моніторингу закупівель, що повинен здійснюватися уповноваженим органом державної влади в Україні. Наведено пропозиції щодо здійснення державного регулювання у сфері публічних закупівель з метою ефективного використання державних коштів, виділених на виконання державних цільових програм в Україні.

06.54 Продуктивні сили і науково-технічний прогрес

06.19.02.0237/228771. Понятійний апарат та склад інноваційно-інвестиційного комплексу. Усов М.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.68-71. - укр. УДК 330.34.

Актуальність тематики дослідження зумовлена тим, що в сучасних умовах інноваційної активності всіх форм соціально-економічних систем існує необхідність виявлення і моделювання процесів взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності та інвесторів. Інновації отримують розвиток за умов наявності достатнього інвестування. Метою даного дослідження є визначення особливостей інвестиційно-інноваційного процесу в сучасних умовах. На основі проведеного аналізу був визначено основні групи суб'єктів інвестиційно-інноваційного процесу, виявлено їх взаємодії в процесі інноваційної діяльності та побудована модель інвестиційно-інноваційного процесу.

06.19.02.0238/228775. Особливості формування асортименту наукоємної продукції в Україні. Полякова А.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.89-92. - укр. УДК 338.45.01.

Розглянуті особливості та проблеми ринку наукоємної продукції в Україні, стан науково-технологічного потенціалу, фінансове забезпечення наукової та науково-технічної діяльності, динаміка наукоємності внутрішнього валового продукту, а також особливості функціонування національного ринку товарів високих технологій. Окреслено роль наукоємної продукції у розвитку національної економіки. Досліджено основні відмінні риси наукоємної продукції та визначено їх основні характеристики з широкого кола показників з метою виявлення специфічних особливостей, які впливають на формування асортименту наукоємної продукції. Аналізуються система формування асортименту наукоємної продукції та вплив особливостей наукоємної продукції на її формування.

06.19.02.0239/228779. Проривні технологічні інновації як драйвер економічного розвитку країни. Верютіна В.Ю., Савченко О.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.108-111. - укр. УДК 338.984.

В статті наведено класифікацію технологічних інновацій, досліджено сутність проривних інновацій, запропоновано підходи до визначення ключових чинників економічного розвитку на підставі технологічних зрушень. На сучасному етапі актуалізації науки і технологій вирішення поставленої задачі можливе лише шляхом впровадження інновацій. Державна політика підтримує та сприяє інноваційно-інвестиційній моделі розвитку вітчизняної економіки. Досліджено науково-практичні питання необхідності технологічних змін коксохімічних підприємств, їх галузеві особливості, а саме: безперервний технологічний процес, високий рівень зносу основних засобів, небезпечний характер виробництва, екологічна небезпечність. Обґрунтовується забезпечення довготривалого економічного зростання за рахунок інноваційної моделі розвитку, необхідність технології інноваційного насичення через розширення повноважень корпорацій.

06.19.02.0240/228782. Системний підхід до дослідження цінових, маркетингових, інвестиційних та інноваційних характеристик трансферу технологій промислової продукції. Перерва П.Г., Косенко А.В.,

Кобелева Т.А., Маслак М.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.121-126. - укр. УДК 338.45:628.27.

У статті обґрунтовано основні групи факторів, що визначають ефективність трансферу інтелектуальних технологій. В якості основних факторів виділені результати цінової, інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики. Запропоновано методичні положення системного підходу до трансферу інтелектуально-інноваційних технологій, який комплексно включає в себе вартісні (цінові), ринкові (маркетингові), сутнісні (інноваційні) характеристики, а також до оцінює перспективи практичного використання об'єкта трансферу для потенційного споживача (інвестиційні характеристики). Результати дослідження апробовані на ряді промислових підприємств та в університетських структурах.

06.19.02.0241/228796. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємства. Перерва П.Г., Косенко О.П., Ткачова Н.П., Ткачов М.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.36-40. - укр. УДК 658:005.

У статті обґрунтовано основні види потенціалів, що визначають ефективність підприємницької діяльності промислових підприємств та організацій. В якості основних факторів виділені результати цінової, інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики. Запропоновано методичні положення оцінки різного виду потенціалів з використанням методу факторного аналізу. Фактори впливу на відповідний потенціал підприємництва групувано до групи умовно-постійних і до групи змінних. Розроблено низку економіко-математичних моделей з використанням яких є можливість проведення оцінки різного виду потенціалів не тільки на макрорівні, а і на мезорівні. Результати дослідження апробовані на ряді промислових підприємств та в університетських структурах.

06.19.02.0242/228805. Методичні підходи до оцінки часу на реалізацію інноваційних проектів в сфері інформаційних технологій. Перерва П.Г., Назаренко С.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.78-82. - укр. УДК 303.22.

В статті виявлено проблеми, які зустрічаються при оцінці часу на реалізацію інноваційних проектів. Досліджено основні методи оцінки витрат часу на реалізацію інноваційних проектів. Визначено переваги та недоліки, а також обґрунтовано пропозиції щодо використання кожної з методик (технік). Доведено доцільність комбінації технік для досягнення найбільш точного результату оцінки часу. Це дозволить мінімізувати ризики, пов'язані з невчасним виконанням проектів, що несе за собою штрафні санкції та втрату репутації компанії, що є неприйнятним в умовах жорсткої конкуренції та не сприяє подальшому розвитку сектору інформаційних технологій.

06.19.02.0243/228815. Проблеми та перспективи розвитку інноваційного потенціалу України. Долина І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.125-128. - укр. УДК 330.32.001.

Розглянуто основні складові сучасного стану інноваційної політики в Україні. Розглянуто складові інноваційного потенціалу, висвітлено основні проблеми державної підтримки розвитку інноваційного потенціалу, визначено основні напрями удосконалення регулюючого впливу держави на хід інноваційних процесів. На базі проаналізованих даних запропоновані напрями вдосконалення інноваційного розвитку України.

06.19.02.0244/228817. Сучасний стан і структура інноваційного потенціалу України та фактори впливу на його формування. Джаман М.О. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.17-24. - укр. УДК 330.341.1(477).

Стаття присвячена вітчизняному інноваційному потенціалу (Ін П) і факторам, що впливають на його формування. В статті розкрита суть категорії "інноваційний потенціал", проаналізовані його складові та роль НТП для його розвитку. Враховуючи чинне законодавство, яке регламентує інноваційно-інвестиційну діяльність, визначена головна мета державної інноваційної політики. Охарактеризовано моделі інноваційного розвитку в розвинутих зарубіжних країнах, придатних для застосування в Україні. Дана об'єктивна оцінка сучасному стану (Ін П) і виявлені недоліки в навчальному процесі вітчизняних ВНЗ, зв'язаних з навчанням студентів, з метою їх усунення. В статті розкрита суть і значення інвестицій та інвестиційного потенціалу (Інв П) для інноваційних процесів. Визначені фактори впливу на (Інв П).

06.19.02.0245/228884. Державне регулювання та підтримка інноваційної діяльності. Побережний Р.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.105-109. - укр. УДК 657.37:336.

Розглянуто основні стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні на 2011-2021 роки. Визначено головну мету державного регулювання інноваційної політики, розкрито принципи державної інноваційної політики та шляхи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні.

Систематизовано основні нормативно-правові акти та документи державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні за сферою їх регулювання. Розкрито механізм державного регулювання інноваційної діяльності, який включає елементи прямого та непрямого впливу. Визначено основні види фінансової підтримки суб'єктів інноваційної діяльності.

06.19.02.0246/229503. Ринок інформаційних технологій: реалії України. Мельниченко Світлана. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.5-15. - укр. УДК 339.13:004 (477).

Визначено теоретичні засади функціонування ринку інформаційних технологій (ІТ) і цифрової економіки. Проаналізовано вітчизняний ринок інформаційних технологій, зокрема порівняно з існуючими тенденціями на ринку країн ближнього зарубіжжя. Запропоновано кроки для його продуктивного розвитку.

06.19.02.0247/230196. Інтелектуальний аналіз пропозицій товарів на основі контекстних рекомендацій. Чередніченко О.Ю., Іващенко О.В., Гонтар Ю.М., Ворона Б.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.57-66. - укр. УДК 004.9:510.635.

Інтернет-технології є невід'ємною складовою відносин, які виникають у сучасному суспільстві. Через швидке впровадження та зручність електронних майданчиків, прогнозовано зростає попит на ринку ІТ-продуктів для рекомендаційних систем. У статті розглянуті різноманітні обмеження поточних рекомендаційних методів та обговорено можливі розширення, що можуть покращити рекомендаційні можливості та зробити їх більш ціннісними для широкого кола додатків. Ці розширення включають покращення сприймання користувачів та елементів, включення контекстної інформації в рекомендаційний процес, підтримка багатокритеріальних рейтингів та надання більш гнучких і водночас менш нав'язливих типів рекомендацій. Важливу роль відіграє інтеграція діяльності, яка полягає у підтримці усіх аспектів електронної комерції від виконання транзакцій до підтримки мережі постачання, що дає змогу спростити документообіг та збільшити вигоду учасників. Направленість даної розробки - проводити аналітичну обробку даних торговельних майданчиків, на основі контекстних рекомендацій, об'єктивний аналіз та здійснювати актуальний моніторинг ділової активності на торговельному майданчику. Розглянуто задачу складання різноманітних аналітичних звітів, що дозволить учасникам ринку ІТ-продуктів для рекомендаційних систем об'єктивно і своєчасно аналізувати розвиток ситуації на ринку, виявляти існуючі та прогнозні тенденції. Побудова сфери надання інтелектуальних аналітичних послуг здійснюється для залучення додаткових учасників, або якісно нових гравців ринку та одержання додаткового прибутку. Для обробки доцільно використовувати принципово нові технології Data Mining, що дозволить отримати якісно цінні дані. Data Mining - це технологія, призначена для пошуку у великих інформаційних масивах неочевидних даних, об'єктивних, корисних на практиці закономірностей.

06.19.02.0248/230197. Застосування активного навчання в ситуації циклічного холодного старту рекомендаційної системи. Лещинський В.О., Лещинська І.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.66-71. - укр. УДК 004.891.3.

Досліджено проблему побудови рекомендацій для систем електронної комерції в умовах циклічного холодного старту. Дана проблема виникає при постійній зміні інтересів користувачів протягом строку використання рекомендаційної підсистеми. Існуючі підходи до формування рекомендацій в умовах холодного старту засновані на поступовому накопиченні інформації про споживача і тому не забезпечують релевантних рекомендацій у випадку циклічних змін у їх діяльності та інтересах. Для вирішення цієї проблеми пропонується враховувати аспект зміни інтересів користувачів щодо товарів та послуг в часі. Мета даної роботи полягає в уточненні принципів активного навчання для побудови рекомендацій в умовах зміни інтересів споживачів з тим, щоб забезпечити поетапне уточнення персональних рекомендацій "холодним" споживачам. Отримані результати містять у собі деталізовану задачу формування рекомендацій, та уточнені принципи активного навчання. Виділено ключову особливість циклічного холодного старту в рекомендаційній системі, що полягає в обмеженості періоду, протягом якого може бути доповнена та уточнена інформація про клієнта системи електронної комерції. Зазначена особливість обумовлює потребу у врахуванні аспекту часу при формуванні рекомендацій щодо вибору товарів та послуг. Сформульовано задачу формування рекомендацій в умовах циклічного холодного старту як задачу ітеративного доповнення та уточнення даних нового "холодного" користувача патернами найбільш розповсюджених циклів поведінки споживачів з подальшим використанням колаборативної фільтрації уточнених даних для формування рекомендацій. Доповнено принципи застосування активного навчання для умов циклічного холодного старту на основі використання типових послідовностей дій користувача у часі. Вказані принципи дозволяють коригувати вхідні дані для "холодного" користувача за допомогою евристичної стратегії, що враховує зміни у патернах поведінки споживачів. Патерни поведінки відображають циклічні зміни інтересу споживачів щодо товарів та послуг, що пропонує система електронної комерції.

06.19.02.0249/230885. Технологічні інновації на страховому ринку. Волосович С., Фоміна О. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.124-137. - укр. УДК 005.591.6:368.013.

Запропоновано визначення дефініції InsurTech. Розкрито відмінності між послугами страхових компаній та онлайн-платформ, що надають страхові послуги. Виявлено, що основними сферами застосування фінансових технологій у страхуванні є параметричне, однорангове страхування, мікрострахування, страхування на вимогу, андерайтинг, ціноутворення. Здійснено Swot-аналіз InsurTech. Обґрунтовано основні напрями розвитку InsurTech.

06.19.02.0250/230988. Перспективи розвитку ІТ-кластерів в Україні на основі венчурного інвестування. Наливайко Н.Я., Коломієць О.Г. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.68-72. - укр. УДК 338:004; 330.47; 338:002.

Розглянуто та проаналізовано основні засади розвитку ІТ-кластерів як складової частини національної інноваційної екосистеми країни. Розроблено проблемно-цільову модель концептуалізації організаційно-економічних пріоритетів державного регулювання ІТ-кластерів у національній економіці, яка гармонізує суспільні та економічні інтереси учасників кластерного об'єднання та спрямована на формування державної кластерної політики на основі підвищення конкурентоспроможності ІТ-сектору. Обґрунтовано практичні рекомендації щодо удосконалення державної політики розвитку ІТ-кластерів в Україні на основі венчурного інвестування. Удосконалено концептуальні основи дослідження розвитку інноваційних кластерів, а саме: наукових положень створення інноваційних кластерів як локалізованих економічних платформ у національній інноваційній системі, домінантних характеристик кластерної інтеграції, макроекономічних та мікроекономічних синергетичних ефектів та чинників процесу кластеризації. Встановлено, що незважаючи на позитивну динаміку венчурного інвестування в ІТ-сектор протягом останніх років, на жаль, воно й досі перебуває в процесі становлення. Оцінено інтенсивність впливу венчурного капіталу на становлення й розвиток ІТ-сектору в Україні. Досліджено основні фактори, котрі погіршують можливості розвитку цього виду інвестування в Україні. Проаналізовано структурні та регіональні особливості розвитку ІТ-кластерів. На основі проведеного аналізу виявлено, що розвиток ІТ-кластерів на основі венчурного інвестування є перспективним і сучасним напрямом інвестування українських підприємств.

06.19.02.0251/230996. Стан і перспективи розвитку інформаційних технологій в Україні. Шевчук Т.В., Кравчук Г.Т. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.114-118. - укр. УДК 338:004; 330.47; 338:002.

Розглянуто актуальність інформаційних технологій, як одного з найважливіших чинників стимулювання економічного зростання та розвитку громадянського суспільства, зайнятості населення, соціального та політичного розвитку нашої країни. Встановлено, що на сучасному етапі переходу світового співтовариства до інформаційного суспільства ступінь розвитку інформаційних технологій стає безпосереднім чинником становлення активного та свідомого громадянина, національної конкурентоспроможності. Проаналізовано динаміку внутрішнього ринку інформаційних технологій та розглянуто вплив ІТ-сектору на економіку України в питаннях зростання валютних надходжень, експорту ІТ-послуг, збільшення відрахувань у бюджет. З'ясовано, що саме рівень технологічного розвитку визначає не лише економічний потенціал країни та якість життя її громадян, а також роль і місце цієї країни в глобальному суспільстві, масштаби та перспективи її економічної та політичної інтеграції з усім світом. За результатами дослідження оцінено внутрішні перешкоди, з якими стикається український сектор інформаційних технологій, виявлено проблеми щодо попиту на ІТ серед населення України. Запропоновано напрями подолання цифрової нерівності способом впровадження міжнародних стандартів і кращих практик, зокрема з питань розроблення, впровадження та використання інформаційних технологій, продуктів і послуг, за умови належного наукового, технічного і правового забезпечення реформування галузі інформаційних технологій.

06.19.02.0252/231062. Формування економіки знань як передумова інтелектуальної капіталізації національної економіки. Гинда С.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.18-28. - укр. УДК 330.146:001]:330.354(477).

Стан світової системи господарювання показує, що високому економічному зростанню передових країнах більше сприяє розвиток інтелектуально та наукомістких галузей, інформаційних технологій. Економічне зростання на пряму залежить від рівня знань, створення умов для їх отримання, примноження та трансферу, а також вміння їх застосовувати (матеріалізувати, комерціалізувати). А це означає, що в рамках економіки знань найефективніше досягати поставленої мети інтелектуальної капіталізації - максимізації доданої вартості на всіх рівнях та у всіх сферах національної економіки при забезпеченні соціальної справедливості та екологічної безпеки з використанням різних видів капіталу, серед яких інтелектуальний є визначальним. Метою статті є обґрунтування необхідності формування економіки знань в Україні для забезпечення інтелектуальної капіталізації та економічного зростання. В статті проведено визначено сутність економіки знань та обґрунтовано необхідність її розвитку як

передумови інтелектуальної капіталізації економіки. Розглянуто основні чинники, щодо формування економіки знань зокрема вираження твердої політичної волі щодо формування економіки знань, формування сприятливого інвестиційного клімату, системи вищої освіти, що відповідає передовим європейським та міжнародним стандартам та потужного класу підприємців в інтелектуально містких галузях, які сприяють розвитку економіки знань в нашій державі, розвинута інфраструктура економіки знань, забезпечення високого рівня заробітних плат для працівників розумової діяльності. Виокремлено економічний базис економіки знань та проаналізовано його вплив на інтелектуальну капіталізацію. Сформовано основні показники, що характеризують рівень інтелектуальної капіталізації економіки.

06.19.02.0253/231161. Інституційне забезпечення державної комунікативної політики: міжнародний досвід. Пахнін М.Л. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.75-81. - укр. УДК 351:331:323 322. В статті розглянуто зарубіжний досвід інституційного забезпечення державної комунікативної політики. Розглянуто основні підходи до процесів розвитку інформаційного суспільства серед лідерів світової спільноти. Проведено аналіз основних досліджень і публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців, за результатами якого проведено узагальнення міжнародного досвіду проведення державної інформаційної та комунікативної політики. В статті наголошується на взаємозв'язку державної комунікативної політики з публічною політикою, яка виступає особливою формою комунікації учасників політичного процесу, що формує умови для активізації участі громадян у прийнятті, формуванні та реалізації відповідного політичного курсу. Виявлено, основні принципи міжнародної практики взаємодії органів публічного управління з громадськістю. За результатами аналізу зарубіжного досвіду в статті зазначається, що державна комунікативна політика провідних держав-лідерів будується на засадах свободи слова, доступності та відкритості інформації, що надходить від органів публічного управління. В результаті дослідження сформовано висновок, стосовно того, що поширеною практикою інституційного забезпечення державної комунікативної політики зарубіжних держав є створення центральної установи, відповідальної за реалізацію та координування комунікативної політики уряду, що спрощує процес координування та підвищує ефективність реалізації комунікативної політики у цілому.

06.19.02.0254/231162. Концепція формування інтелектуального потенціалу міста. Склярук Н.І., Серьогіна Д.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.81-88. - укр. УДК 332.1. У статті досліджено питання збільшення значущості інтелектуального капіталу як фактору економічного зростання міст України. Предметом дослідження є комплекс теоретико-методологічних проблем формування та оцінки інтелектуального потенціалу міських територій в контексті їх стійкої динаміки. Метою статті є формування концептуальної моделі інтелектуального потенціалу сталого розвитку міських територій, що дасть змогу узагальнити знання про управління інтелектуальним капіталом і трансформувати їх в управлінські установки. Методологічною основою представленого дослідження є комплекс фундаментальних методів наукового пізнання, зокрема, принципи взаємозв'язку теорії і практики, суб'єктно-об'єктного підходу. При проведенні дослідження використовувався системний підхід до аналізу розглянутих процесів і явищ. Використовуючи підходи стратегічного планування соціально-економічного розвитку міста з метою досягнення сталого розвитку території, у статті запропоновано концепцію формування інтелектуального потенціалу міста. Концепція формування інтелектуального потенціалу міста складається з чотирьох блоків: комплексний аналіз внутрішніх і зовнішніх факторів соціально-економічного розвитку міста; збалансованість ресурсів і витрат міста; прогноз зміни елементів інтелектуального потенціалу міста; контроль і коригування інтелектуального потенціалу в рамках впровадження стратегії сталого розвитку території. Досягнення стійкості територіального розвитку вимагає вирішення завдання розробки і впровадження стимулюючих механізмів, що спонукають міста докладати зусилля з нарощування сукупної ресурсної бази, формування, зміцнення свого інтелектуального потенціалу. Інтелектуальний капітал служить індикатором, який ідентифікує реакцію економіки міста на прийняття інноваційних управлінських рішень, а його рівень показує наявні можливості до сталого територіального розвитку в майбутньому. Перспективним для подальших досліджень видається розгляд питання комплексної оцінки наявності взаємозв'язку ступеня концентрації інтелектуального капіталу міста з його ключовими соціально-економічними параметрами.

06.19.02.0255/231173. Використання маркетингових інструментів для забезпечення позиціонування високотехнологічної продукції. Птащенко О.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.147-153. - укр. УДК 339.9: 659: 004,7.

В роботі представлено огляд маркетингового інструментарію для забезпечення позиціонування високотехнологічної продукції на ринку. Обґрунтовано, що від особливості товару залежить вибір маркетингових інструментів для просування. Для більш дорогої продукції або товарів виробничо-

технічного призначення використовують особистий продаж. Аналіз маркетингового інструментарію на ринку високотехнологічної продукції дозволив зробити висновок про те, що основний напрямок сучасного маркетингу у сфері високих технологій є механізм контекстної реклами, який передбачає залучення великої кількості малих підприємств і приватних підприємців з невеликими бюджетами. Результатом дослідження даної роботи можливо вважати, що утилітарність звичайних товарів продиктована їх фізичним змістом і структурою, то утилітарність науково-технологічних розробок, технологій та інших інтелектуальних продуктів ґрунтується на постійно зростаючих і поновлюваних знаннях, які й забезпечують безперервність потоку нових товарів і послуг. За таких умов можливим стає використання принципів Agile Marketing, як новітнього маркетингового інструментарію для просування високотехнологічної продукції на ринку.

06.19.02.0256/231290. Інформаційний менеджмент як фактор розвитку інноваційного суспільства. Мельник В.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.39-47. - англ. УДК 005:004.

Актуальність теми дослідження інформаційного менеджменту як сучасного напрямку розвитку суспільства в тому, що в умовах XXI століття укорінився розвиток сучасної цивілізації у напрямі глобалізації - економічної, політичної, культурної. Центральною темою для розвитку інформаційної цивілізації є інформація як один з самих важливих атрибутів і ресурсів людської діяльності, що переростає у знання. Проблема дослідження - інформаційний менеджмент як наука, що недостатньо ще розроблений у сучасній науковій літературі, тому надзвичайно важливо вивчити всі нові підходи до його розвитку. Мета дослідження - концептуалізація інформаційного менеджменту як науки, в основі якого виступають інформаційно-комунікативні технології та механізми інформатизації, що впливають виявленню інформаційно-інноваційного потенціалу нашої країни, розвитку інформаційних стандартів та реалізації інтелектуального людського капіталу, в основі якого інформація. В статті обґрунтовується сутність, завдання та основні напрямки розвитку концепції інформаційного менеджменту, детерміновані інформаціоналізмом. Перехід до нової інформаційної цивілізації носить характер "технократичного проекту", в основі якого інноваційний розвиток суспільства, що базується на інформаційній інфраструктурі. Розвитку інформаційного менеджменту сприяє "суспільство знань", яке культивує креативну особистість, формування якої базується на інформації та знаннях. Завдання дослідження - концептуалізація інформаційного менеджменту, його сутності, змісту та основних напрямків розвитку, які упроваджуються у практику освітянського процесу вищої школи. Методологічною основою становлення і розвитку концепції інформаційного менеджменту є інформарціоналізм, що досліджується М.Кастельсом (2000), а також аутопоезисна методологія Матурани і Варели. Результати дослідження - упровадження концепції інформаційного менеджменту як одного з самих сучасних напрямків розвитку суспільства XXI століття, достатньо інноваційного, що й вимагає розвитку інформаційно-інноваційного суспільства та інформаційно-інноваційної особистості. Висновки - концепцію інформаційного менеджменту слід упроваджувати на всіх напрямках розвитку суспільства, включаючи і вищу школу, яка вимагає формування креативної особистості як суб'єкта інформаційно-інноваційного суспільства.

06.56 Суспільно-економічна структура

06.19.02.0257/228845. Стратегічне планування розвитку підприємницької діяльності. Михайлова О.С., Карпова І.Ю., Йосипенко О.О. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.194-199. - укр. УДК 631.153:334.722.

У статті розглянуто сутність та значення розвитку стратегічного планування для підприємницької діяльності, а також на прикладі двох підприємств проведено аналіз впливу стратегії на отримані фінансові результати, які мають бути позитивними задля ефективного функціонування підприємства. Визначено головні процесні фази стратегічного планування. Запропоновано шляхи вдосконалення стратегічного планування з урахуванням особливостей підприємства для підвищення прибутковості та досягнення основних цілей.

06.19.02.0258/228858. Податкова політика держави щодо протидії тіньовій економіці. Дорош В.Ю., Русакова О.М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.265-270. - укр. УДК 330.101.

У статті визначено основні причини стрімкого поширення тінізації економіки та проведено аналіз запроваджених заходів податкової політики, що здійснюються з метою протидії тіньовій економіці. В статті доведено, що модернізація податкової політики в контексті легалізації тіньових капіталів, повинна забезпечувати якомога менше цінових викривлень, дозволити ринку визначати напрями та обсяги накопичень, сприяти зростанню останніх і їх конвертації в інвестиції.

06.19.02.0259/229331. Стратегії моніторингу та обмеження корупції в адміністративній сфері. Махтаб Дж. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98), С.70-87. - англ. УДК 328.185:351 354=111.

Постановка проблеми. Філософія існування адміністративної системи в кожному суспільстві полягає в тому, щоб дозволити уряду виконувати свої обов'язки перед населенням в різних політичних, економічних, соціальних та інших сферах. Виконання цих обов'язків, в кінцевому рахунку, призводить до легітимності та виживання політичних систем, на додаток до забезпечення соціальної організації, порядку та стабільності. Але якщо адміністративна система стає корумпована, можна очікувати, що вона стає однією з основних вад в управлінні, що призводить до зриву відносин між владою та суспільством, катастрофічних наслідків для політичної та соціальної стабільності. Питання корупції в адміністративній сфері є головною турботою політичних та соціальних експертів у всіх країнах світу. Важливість цієї проблеми в Ірані досить значна, оскільки країна є єдиною державою, де політична система та її легітимність засновані на морально-етичних цінностях та релігійних переконаннях людей. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Корупцію як соціально-політичне явище вивчає велика кількість науковців у світі. Одні вважають її відхиленням державних чиновників від службових повноважень, незаконним використанням адміністративної та державної влади для особистої вигоди. До вивчення корупції долучаються організації світового рівня, зокрема ООН та Світовий банк. Метою дослідження є визначення причин виникнення та поширення корупції в адміністративній сфері з метою моніторингу відповідних стратегій для обмеження її масштабів. Матеріали та методи. Для аналізу й оцінки гіпотез дослідження, крім статистичних матеріалів та електронних ресурсів, були використані результати соціального опитування персоналу 51 відділення з 96 загальних відділень в Тегеранській провінції. Результати дослідження. Досліджений суттєвий взаємозв'язок між корупцією в адміністративних органах країни та факторами, які стосуються матеріального становища співробітників, ментальні риси суспільства, організаційні особливості його структури, якість та кількість індивідуально-психологічних ознак населення. Також розглянуто вагомі зв'язки між методами контролю та масштабами скорочення корупції. Запропоновані ефективні методи попередження корупції, серед яких: наявність ефективної системи фінансового та адміністративного контролю, створення незалежних установ для боротьби з корупцією в адміністративній системі управління країною, посилення санкцій проти корупціонерів, деполітизація системи управління. Висновки. Корупція впливає не тільки на економічні, соціальні, політичні, судові та культурні системи кожної країни, але й має негативний вплив на легітимність політичної системи, ефективність адміністративної системи та розвиток країни. Дослідження корупції також показують, що це явище щодня стає все складнішим, і це також свідчить про важливість прийняття всебічних рішень для боротьби з нею. Її причинами стають відсутність стійкості суспільства до етичних норм, недостатність матеріального забезпечення державних службовців, недостатньо ефективні механізми контролю та заохочення. Виходячи з цього, можна запропонувати методи боротьби з корупцією: моніторинг багатства державних службовців та їх сімей, доступ громадськості до державної інформації, заохочення працівників і громадян до розкриття корупційних схем, залучення ЗМІ для моніторингу функціонування адміністративної системи, свобода та імунітет преси у розкритті корупції, реформування механізмів заохочення та покарання в адміністративній системі, зміна правил відбору працівників для адміністративної системи, створення та розвиток системи електронного урядування, проведення культурно-освітніх заходів у сфері денонсації адміністративних правопорушень.

06.19.02.0260/229334. Методологічні засади формування фінансової політики країни. Пасічний М. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98), С.116-130. - укр. УДК 336.02.

Розкрито методологічні положення формування фінансової політики країни з урахуванням рівня розвитку економіки, інституційного середовища та циклічності. Обґрунтовано доцільність дотримання комплексу універсальних і специфічних принципів при розробці заходів фіскальної і монетарної політики, що дасть можливість підвищити їх загальну ефективність. Здійснено аналіз структурних компонентів механізму формування основних параметрів фінансової політики країни. Доведено необхідність інституційної трансформації економічної доктрини держави.

06.19.02.0261/229474. Внутрішній контроль у системі управління товарними втратами. Копчикова І. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100), С.130-142. - укр. УДК 657.633:658.155.3.

Досліджено динаміку рівня товарних втрат до товарообороту за країнами світу та в Україні. Обґрунтовано, що проведення внутрішнього контролю сприяє підвищенню гарантій та зменшенню ризиків втрат майна. З метою вдосконалення методичного підходу до внутрішнього контролю товарних втрат торговельних мереж розроблено структурно-логічну схему внутрішнього контролю.

06.19.02.0262/229597. Ринок логістичних послуг в Україні: динаміка, структура, перспективи. Лиса Світлана. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.52-61. - укр. УДК 658.7(477).

Проаналізовано стан розвитку ринку логістичних послуг, сучасні напрями впровадження та реалізації логістичних підходів у практику управління підприємствами. Висвітлено проблеми впровадження логістики в діяльність підприємств і причини повільного її розвитку в Україні. Запропоновано поділ

ринку логістичних послуг на сегменти: транспортно-експедиційні послуги, складські послуги, експрес-доставка, аутсорсинг, управління ланцюгами поставок. Визначено перспективи ринку логістики в Україні.

06.19.02.0263/229601. Ринок кулькових ручок в Україні. Мережко Ніна, Тернова Алла, Сіренко Світлана. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.96-103. - укр. УДК 339.13:686.862.4(477).

Проаналізовано структуру світового виробництва, експортно-імпортний потенціал і стан ринку кулькових ручок в Україні.

06.19.02.0264/230795. Стан та перспективи розвитку фрілансу в Україні. Самолюк Н.М., Костюк Д.О. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.130-139. - укр. УДК 331.5.

В даній статті розглянуто основні мотиви фріланс-діяльності на основі аналізу опитувань фрілансерів. Досліджено тенденції розвитку ринку фрілансу в Україні, зокрема в розрізі міст. Охарактеризовано розподіл українських фрілансерів за сферою діяльності. Проаналізовано розмір та динаміку заробітку працівників даної форми зайнятості. Розглянуто основні перешкоди, що виникають в умовах фріланс-діяльності. Досліджено перспективи розвитку фрілансу в Україні методом SWOT-аналізу.

06.19.02.0265/230801. Система НАССР як дієвий механізм забезпечення підвищення конкурентоспроможності та просування вітчизняної харчової продукції на міжнародні ринки. Попко О.В. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.196-206. - укр. УДК 006.015.5:006.015.8.

Обґрунтовано необхідність та пріоритетні напрямки запровадження міжнародної системи управління якістю й безпечністю харчовою продукції НАССР як дієвого механізму підвищення конкурентоспроможності та просування вітчизняної харчової продукції на міжнародні ринки збуту. Розглянуто історію створення системи НАССР. Окреслено переваги від запровадження в практику вітчизняних операторів ринку базових принципів системи НАССР.

06.19.02.0266/230805. Вплив податкової політики на формування показників доходів державного бюджету України. Стукаленко В.А., Башинська М.І., Сворська М.К., Кабанова А.Є. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.236-247. - укр. УДК 336.22.

У статті досліджено сучасні теоретичні підходи до визначення поняття "податкова політика". З'ясовано сутність і роль податкової політики в сучасних умовах та розглянуто податкову політику як засіб впливу на розвиток держави. Проаналізовано структуру доходів державного бюджету України з 2014 року по 2017 рік і визначено основні тенденції у формуванні доходів бюджету. Зазначено, що сьогодні серед науковців та практиків немає єдиного бачення ролі у формуванні доходів та видатків Державного бюджету України за допомогою податкової політики, що суттєво ускладнює розробку дієвих механізмів формування доходів Державного бюджету України. Наукова невизначеність поняття "податкова політика" ускладнює виконання державою своїх завдань, функцій, регулювання соціально-економічного розвитку суспільства та створення оптимальних умов для розвитку ефективного економічного середовища.

06.19.02.0267/230807. Механізм державного управління у системі збереження природного капіталу. Антонов А.В., Савіна Н.Б. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.255-264. - укр. УДК 502.35.

У статті розглянуто фактичну структуру організаційно-економічного механізму збереження природного капіталу. Узагальнено підходи щодо механізму міжнародного державного відшкодування збереження лісових екосистем за Кіотським протоколом, основні переваги та недоліки такого механізму для України. Здійснено попереднє економічне обґрунтування запропонованого у роботі відшкодування.

06.19.02.0268/230869. Можливості інституційного аналізу суспільної стабільності та розвитку. Лагутін В. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.37-52. - укр. УДК 330.341.2.

Розглянуто інституційні підходи до дослідження суспільної стабільності і розвитку. Проаналізовано актуальні проблеми взаємозв'язку стабільності і розвитку у контексті їх інституційного забезпечення в Україні. Доведено, що неефективність інститутів стабільності не дає змоги забезпечити необхідні соціально-економічні умови для суспільного розвитку.

06.19.02.0269/230870. Роздрібна торгівля в Україні: динаміка змін. Бегларашвілі О., Кулік А. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.52-59. - укр. УДК 339.37-043.86(477).

Висвітлено деякі аспекти основних показників розвитку магазинів роздрібною торгівлі в Україні. Проаналізовано динаміку показників кількості підприємств, торговельної площі, товарообороту роздрібною торгівлі підприємств-юридичних осіб, забезпеченості населення торговельною площею, індекси споживчих цін.

06.19.02.0270/230875. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни. Чугунов І., Собчук С. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.103-116. - укр. УДК 336.143:330.34.

Визначено основні засади формування бюджетної політики в системі стимулювання економічного розвитку країни. Узагальнено та систематизовано підходи до функціонування бюджетного механізму в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. Удосконалено структурно-функціональну модель впливу бюджетної політики на соціально-економічний розвиток країни, положення щодо функціонування системи міжбюджетних відносин у частині визначення фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, методологічні підходи до забезпечення довгострокової збалансованості бюджетної системи.

06.19.02.0271/230877. Політика управління державним боргом. Пасічний М. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.19-34. - укр. УДК 336.27.

Висвітлено та розвинуто теоретико-методологічні положення щодо управління державним боргом. Проведено оцінювання впливу основних факторів на динаміку зміни співвідношення державного боргу до ВВП у 2001-2017 рр. Запропоновано підхід до виміру стану боргової безпеки держави на основі розрахунку інтегрального показника з використанням ризик-орієнтованого підходу. Обґрунтовано пріоритетні напрями політики управління державним боргом, враховуючи особливості національної моделі економіки.

06.19.02.0272/230883. Стратегічні пріоритети розвитку малого підприємництва в Україні. Лукашова Л. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.97-108. - укр. УДК 334.012.61-022.51(477).

Розглянуто основні тенденції розвитку національного малого підприємництва. Узагальнено та систематизовано нормативно-правове забезпечення стратегії розвитку малого підприємництва. Визначено стратегічні пріоритети та особливості формування стратегії розвитку малого підприємництва в Україні.

06.19.02.0273/231068. Реформування системи державної підтримки підприємництва в Україні. Торопков В.М., Сиваненко Г.П. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.60-69. - укр. УДК 339.97.

Збалансована система державного регулювання та підтримки стимулює розвиток приватної ініціативи та підприємництва, що покращує економічний стан країни в цілому. Стаття присвячена аналізу міжнародного досвіду державного регулювання умов ведення бізнесу та формування на цій основі пропозицій щодо підтримки МСП (малого та середнього підприємництва), у т.ч. шляхом реформування структури державних органів. Досліджено структуру державної підтримки МСП в європейських країнах. Результати аналізу свідчать, що методи державної підтримки, які застосовуються в розвинених країнах, забезпечують дієву допомогу МСП, а структура державних інституцій, хоча і має певні національні особливості, але працює злагоджено та виконує покладені на неї функції. В статті запропоновано реформувати структуру державних органів управління підприємницькою діяльністю в Україні, що дозволить скоротити кількість бюрократичних процедур, оперативно реагувати на зміну економічної ситуації в країні, спростить та прискорить формування пропозицій до уряду, Верховної Ради щодо покращення бізнес-клімату. Авторами, запропоновано перелік заходів направлених на дерегуляцію та спрощення ведення підприємницької діяльності, що надасть можливість залучити нових підприємців і стимулюватиме роботу існуючих. Розроблено структуру державної підтримки МСП в Україні з врахуванням міжнародного досвіду та можливість удосконалення організаційного та ресурсного забезпечення розвитку підприємництва, зниження адміністративних бар'єрів. Обґрунтовано створення та розвиток приватно-державної мережі бізнес-інкубаторів та консультаційних центрів, які дозволять залучати до вирішення проблем функціонування МСП високопрофесійних фахівців різного профілю (маркетинг, інформаційні технології, логістика, фінанси, менеджмент).

06.19.02.0274/231738. Тіньові практики в структурі економічної поведінки жителів прифронтових зон Донбасу (за результатами дослідження у 2017 р.). Верховод Лілія. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.100-105. - укр. УДК 316.624.

У статті представлені результати якісного дослідження особливостей економічної поведінки жителів прифронтових зон Донбасу. Підкреслено, що нелегальні та напівлегальні практики отримання доходів є невід'ємною складовою повсякденного життя. У якості індикаторів моніторингу даної проблеми розглянуто практики неофіційної зайнятості, уникнення сплати податків, хабарництва та феномен подвійного соціального утримання. На основі ставлення до проблеми неофіційного працевлаштування виокремлено дві групи опитаних. Виявлено, що у респондентів, які працюють, означене явище не викликає різкого осуду та в деяких випадках вважається прийнятною формою поведінки. Студенти, які в більшості своїй поки що знаходяться на утриманні батьків і лише гіпотетично знайомі з проблемами пошуку роботи, вважають недопустимим неоформлення трудових відносин. Мотивацією при цьому є не збитки, які несуть такі практики державі, наприклад у вигляді несплати податків, а особисті інтереси (пенсія, оплачувана відпустка тощо). Респонденти засуджують хабарництво, але визнають, що без нього у нашому суспільстві не обійтись. У прифронтових зонах Донбасу має місце феномен подвійного соціального утримання, до якого населення ставиться неоднозначно. У статті окреслено перспективи подальшого дослідження даної проблематики. Ключові слова: економічна поведінка, нелегальні та напівлегальні практики отримання доходів, хабарництво, неофіційна зайнятість, подвійне соціальне утримання.

06.58 Відтворювальна структура економіки. Нагромадження і споживання. Добробут

06.19.02.0275/228721. Критерії пов'язаності осіб в обліку контрольованих операцій. Блакита Г., Карпенко І. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.110-120. - укр. УДК 657.1.

Розглянуто визначення поняття "пов'язані особи" в українському законодавстві та міжнародній практиці. Визначено основні критерії, за допомогою яких можливо виокремити пов'язаних осіб з переліку контрагентів, та розрахунки для їх застосування. Встановлено перелік осіб, які можуть бути визнані пов'язаними особами для цілей трансфертного ціноутворення.

06.19.02.0276/228866. Принципи та пріоритети політики доходів населення в умовах економічної кризи. Шубала І.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.321-325. - укр. УДК 330.564.

У статті вивчено основні проблеми підвищення рівня доходів населення. Визначено основні принципи та пріоритетні напрями формування та реалізації політики доходів населення в умовах економічної кризи. Зроблено висновок, що для підвищення загального рівня доходів населення потрібно стимулювати розвиток середнього класу та створити належні умови праці, щоб зупинити потік трудової міграції за кордон.

06.19.02.0277/228892. Визначення цінової усталеності інноваційних товарів на ринку. Локтіонова О.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.144-147. - укр. УДК 330.

Всі розрахунки економічних наслідків зміни цін, так само як і обґрунтування цін на товари, тільки що виведені на ринок, можуть бути реально корисними для підприємства лише тоді, коли в їхній основі лежать скільки-небудь достовірні оцінки можливої реакції покупців на ці ціни. Це вимагає від фахівців по ціноутворенню вміння знаходити кількісні параметри чутливості покупців до цін. Звичайно, ця робота повинна проводитись паралельно з глибоким якісним аналізом інтересів і переваг споживачів. Сполучення якісного аналізу і кількісних оцінок цінової чутливості може помітно підвищити ефективність маркетингових рішень. Ця робота залежить від усвідомленого вибору найбільш адекватного методу досліджень цінової чутливості покупців.

06.19.02.0278/231560. Зубожіння населення України: причини, наслідки і шляхи його подолання. Клименко А.Л. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.127-139. - укр. УДК 336.5.

У статті проаналізовано підходи до визначення поняття "бідність", розглянуто різні дефініції. З'ясовано причини збідніння і зубожіння населення України. Запропоновано шляхи їх подолання.

06.19.02.0279/231726. Реконструктивний розвиток: подолання конфлікту рівності та нерівності. Гриценко Андрій. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.23-34. - укр. УДК 330.34; 316.44.

У статті показано, що глибинним чинником зростання соціально-економічної нерівності є закономірність накопичення капіталу, які зумовлюють відносно збільшення тієї його частини, яка втілена у засобах виробництва, технологіях, об'єктивованих знаннях, інституційних та інших умовах виробництва. Цьому сприяє ряд факторів, найважливішими із яких є фінансизація, поєднана з

глобалізацією, і формування інформаційно-мережевої економіки, що зумовлює посилення нерівномірності економічного зростання і створює механізми привласнення транснаціональними корпораціями додаткової вартості незалежно від того, в якій частині фінансово-економічного простору вона створювалася. Подолання конфлікту рівності і нерівності можливо на шляху реконструктивного розвитку, який полягає у перебудові несучих конструкцій економіки та докорінній зміні її структури на основі переважання якісних змін над кількісними, що зумовлює зміну критерію розвитку і його можливість як при економічному зростанні, так і при нульових (та навіть від'ємних) темпах зростання економіки. Особливості української економіки, пов'язані з інверсійним типом ринкової трансформації, зумовлюють необхідність першочергового вирішення базових проблем життєдіяльності людей. Ключові слова: суперечності рівності та нерівності, накопичення капіталу, справедливість, інверсійний тип ринкової трансформації, реконструктивний розвиток.

06.61 Територіальна структура економіки. Регіональна і міська економіка

06.19.02.0280/228816. Систематика теорій розвитку економіки регіонів на основі течій економічної думки. Захарченко В.І. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.5-16. - укр. УДК 332.14.

У статті простежена генеза та проведена систематика теорій розвитку економіки регіонів в руслі основних течій економічної думки. Зроблено акцент на тих положеннях теорій розвитку економіки регіонів, які дозволяють поєднувати їх з тією чи іншою загальноекономічною теорією. Підкреслена можливість використання теорій розвитку економіки регіонів для практичних цілей - раціонального розміщення продуктивних сил, прискореного розвитку економіки проблемних регіонів тощо.

06.19.02.0281/228822. Оптимізація економічної структури регіонів у системі забезпечення соціально-економічної безпеки. Вахович І.М., Купира М.І. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.45-55. - укр. УДК 332.121:336.143.2 (043.3).

У статті розглядаються методичні засади оптимізації економічної структури регіонів у системі забезпечення соціально-економічної безпеки. Зокрема, систематизовано інструменти стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання депресивного регіону, як передумови формування структурної політики постіндустріального типу, що передбачають систему фінансово-економічних та інституційних інструментів та забезпечують єдність структурної та інноваційної регіональної політики.

06.19.02.0282/228823. Децентралізація в Україні: стан та перспективи провадження реформи. Вівчар О.Й., Курило О.Б., Синютка Н.Г. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.55-62. - укр. УДК 336.1:352.

Визначено теоретичні аспекти дослідження процесу децентралізації. Обґрунтовано важливість подальшого впровадження децентралізації у процесі реформування місцевого самоврядування. Проаналізовано динаміку бюджетних показників територіальних громад, до їх входження до складу добровільно об'єднаних територіальних громад та після об'єднання. Розглянуто основні практичні завдання щодо подальшого реформування бюджетних відносин на місцевому рівні.

06.19.02.0283/228824. До питання формування правових та фінансових передумов самоуправління регіонів та територіальних громад. Забарна Е.М., Чередниченко В.А. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.62-67. - укр. УДК 332.02.

В роботі представлено ключові проблеми формування і управління новою регіональною політикою розвитку територіальних громад. Науково обґрунтовано наявність протиріч між стратегічними цілями центру та його територій. Визначено основні проблеми в формування нової політики щодо впровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні. Запропоновано низку заходів з забезпечення в Україні самодостатніх територіальних громад, які б володіли необхідними для саморозвитку матеріальними і фінансовими ресурсами.

06.19.02.0284/228826. Фінансово-бюджетні механізми реалізації антимонопольної політики на ринку житлової нерухомості України: регіональний контекст. Павлов К.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.73-81. - укр. УДК 332.851.

В даній статті досліджено особливості та характеристики кон'юнктури регіональних ринків житлової нерухомості. Визначено фінансово-бюджетні механізми щодо реалізації антимонопольної політики на ринку житлової нерухомості. Проаналізовано основні недоліки що виникають в процесі функціонування ринків житла, а також встановлено чинники, що впливають на процес цінового утворення на житлові об'єкти. Доведено, що в Україні має місце низький рівень забезпеченості та доступності житла для населення. Визначено, що одним з основних напрямів формування ринкової інфраструктури є створення єдиного інформаційного простору за для забезпечення та організації інформаційної відкритості.

06.19.02.0285/228827. Механізм формування та реалізації інфраструктурного забезпечення інноваційних процесів регіону. Рудь Н.Т. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.81-91. - укр. УДК 330.341.1:338.49.

У статті розкрито методологічні основи формування механізму інфраструктурного забезпечення інноваційних процесів для їх безперервного функціонування та підвищення ефективності. Запропоновано авторське визначення інфраструктурного забезпечення інноваційних процесів з метою поєднання інноваційного попиту та інноваційної пропозиції. Розглянуто два сценарії реалізації механізму інфраструктурного забезпечення - пасивний та активний. Розроблена послідовність етапів формування інноваційної інфраструктури. Деталізовані функції науково-інноваційного Центра.

06.19.02.0286/228828. Тенденції та чинники економічного і соціального розвитку громад в умовах адміністративно-територіальної реформи. Савчук Д.М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.91-96. - укр. УДК 332.1.

Стаття присвячена аналізу процесів економічного і соціального розвитку територіальних громад. Розглянуто проблеми законодавства з цього питання, проаналізовано шляхи фінансової підтримки соціального розвитку територіальних утворень, запропоновано пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення функціонування місцевого самоврядування за рахунок підвищення рівня соціального розвитку територіальних громад.

06.19.02.0287/228830. Відображення екологічних аспектів у стратегії розвитку територіальної громади. Хижнякова Н.О. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.106-111. - укр. УДК 338.2:332.142.6.

Обґрунтовано необхідність врахування екологічних аспектів при формуванні стратегії розвитку територіальної громади. Досліджено можливості відображення екологічної складової на кожному з етапів розробки зазначеної стратегії. Основну увагу надано здійсненню стратегічного аналізу природних ресурсів та стану довкілля, а також визначенню стратегічних екологічних цілей у взаємозв'язку з економічними та соціальними цілями.

06.19.02.0288/228837. Важливість співпраці органів місцевого самоврядування з підприємствами та організаціями бізнес-середовища в контексті активізації підприємництва в місцевих економіках. Гвозджевич С., Прокопович Д. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.147-158. – Польська. УДК 33.336.1:352.

У сучасних розвинених країнах економічні суб'єкти відіграють ключову роль у виробництві національного доходу. Проте роль державних установ та органів місцевого самоврядування також важлива для формування ефективності державних фінансів. З початку 90-х років важливо ефективно співпрацювати в місцевому контексті підприємств та підрозділів місцевого самоврядування. В останні роки існує необхідність активізувати підприємницьку діяльність у бізнесі. Особливо важливу роль відіграють підрозділи місцевого самоврядування. Внаслідок цього покращення питання зміцнення співпраці посилюється для отримання взаємних економічних вигод. Економічне зростання в Польщі багато в чому визначається підприємництвом та інноваціями місцевих та національних підприємств та суб'єктів державного сектору, включаючи органи місцевого самоврядування. Розвиток підприємництва та інновацій у підприємницькому секторі зазвичай є важливим фактором, який позитивно впливає на стан фінансів суб'єктів самоврядування. Підвищення економічного зростання країни означає поліпшення ситуації на ринку та корпоративних фінансів. Ефективний розвиток, включаючи збільшення доходів та масштабів вкладень у корпоративний сектор, сприяє збільшенню надходжень місцевих податків у бюджети підрозділів місцевого самоврядування. В останні роки покращення економічної ефективності органів самоуправління було реалізовано за рахунок впровадження електронних систем обслуговування споживачів на основі концепції електронного уряду. Також важливою є роль ділових кіл та органів самоврядування, включаючи торгово-промислові палати та інші суб'єкти господарювання, а також місцеві громадяни, які активно співпрацюють з органами місцевого самоврядування. Одним з таких типів торговельних палат, що діють у національному вимірі, є Промислова та комерційна конгрегація Польської торгової палати. З іншого боку, поліпшення ситуації на ринку праці в Польщі останніми кварталами є також наслідком поліпшення економічного зростання в Польщі.

06.19.02.0289/228859. Забезпечення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів в контексті сталого розвитку регіону. Іщук Л.І., Ніколаєва А.М., Пиріг С.О. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.270-278. - укр. УДК 332.136.

В статті проаналізовано основні підходи до розуміння поняття "місцеві бюджети", визначено їх роль, проведено аналіз структури та динаміки доходів місцевих бюджетів України та доходів Волинського обласного бюджету, вказані напрямки вдосконалення та перспективи розвитку процесу наповнення обласного бюджету Волинської області.

06.19.02.0290/229415. Офшорна промисловість як можливість розвитку прибережних регіонів: польський досвід. Чаплінський П. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці:

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.269-274. - англ. УДК 332.122.

The purpose of the article is to analyze the functioning in Polish realities of the concept of offshore industry, an attempt to organize knowledge in this area from a geographical point of view, because the concept of offshore hidden activities of a very diverse range and an indication of the potential benefits for the Polish coastal regions, which result from the development of this industry by 2030. The extrapolation method used scenario method, taking into account only the optimistic scenario.

06.19.02.0291/229427. Особливості дослідження теоретико-прикладного аспекту господарського потенціалу Карпатського регіону. Машіка Г.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.77-84. - укр. УДК 332.1.

Виявлено особливості дослідження теоретико-прикладного аспекту господарського потенціалу Карпатського регіону. Виділено особливо значущі аспекти системного підходу в рамках регіональних досліджень. Встановлено, що єдиним методологічним засобом, який дозволяє врахувати специфіку подібного об'єкта, оцінити суттєві внутрішні та зовнішні зв'язки є системний підхід. Досліджено значення системного аналізу для регіонального господарського потенціалу та обумовлено необхідність обліку в дослідженнях специфічних особливостей сучасних теоретичних і практичних завдань. Прослідковано еволюцію виникнення поняття "потенціал". Розглянуто види потенціалу, які відповідають восьми класифікаційним ознакам: за рівнем абстрагування, залежно від рівня агрегованості оцінки, за галузевою приналежністю; за мірою реалізації, за напрямком діяльності, за елементним складом, за видом середовища, за функціональною сферою виникнення. Також автор дослідила основні проблеми формування господарського потенціалу регіонів.

06.19.02.0292/229434. Еволюція теоретичних концепцій економічної регіоналістики. Підгірна Валентина, Анкуца Петронела. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.26-31. - укр. УДК 332.1.

Розглянуто та систематизовано основні теорії і концепції регіонального розвитку. Досліджено їх еволюцію та взаємозв'язок у контексті застосування в практиці вітчизняного регіонального управління. Розглянуто і систематизовано основні моделі нових теорій регіонального зростання. розкрито їх зміст, визначено основні, особливо просторові чинники зростання і розвитку.

06.19.02.0293/230042. Напрями розвитку сфери івент-туристичної діяльності Харківського регіону при застосуванні 3-D технології. Вовк К.М. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.9-13. - укр. УДК 338.482.22.

У роботі здійснено аналіз надання послуг у сфері івент-туристичної діяльності при використанні 3-D технологій. Досліджено стан використання технології віртуальної реальності при наданні туристичних послуг у світі. Розглянуто провідні інформаційні технології в туризмі. Проведений аналіз показав, що використання сучасних цифрових технологій, зокрема впровадження 3-D технології є перспективним напрямком розвитку івент-туристичної діяльності у Харківському регіоні. Запропоновано комплекс заходів щодо розвитку даної туристичної галузі із застосуванням 3-D технології в Харківському регіоні.

06.19.02.0294/230043. Концептуальні засади вибору пріоритетних напрямків управління системою інноваційного розвитку міського комплексу. Шутенко А.Л. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.14-19. - укр. УДК 658.

Метою статті є дослідження і обґрунтування ключових проблем вибору системи управління політикою інноваційного розвитку міського комплексу. Доведено, що міський комплекс, як складна багатоелементна динамічна організаційно-економічна система, потребує всебічного підходу до вирішення проблеми управління. Обґрунтовано висновок, що в основу вирішення цієї проблеми мають бути покладені концептуальні засади, що відповідають стратегії і принципам формування та критеріям ефективного управління територіальними утвореннями, враховуючи їх економічну природу.

06.19.02.0295/230157. Теоретико-методичні підходи до визначення інвестиційної привабливості земель об'єднаних територіальних громад. Вень Мінмін, Рудомаха А.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.151-154. - укр. УДК 528.4:332.3.

Стаття присвячена вирішенню важливого науково-практичного завдання щодо розробки теоретико-методичного підходу до оцінки інвестиційної привабливості земель міст, що створює оцінну основу для розвитку об'єднаних територіальних громад. Для забезпечення розвитку територіальних громад доведена необхідність зростання інвестиційної привабливості земель. Для оцінки інвестиційної привабливості запропоновано використовувати інтегральний підхід, який базується на аналітичних, методах експертних оцінок та аналізу ієрархій, що дозволяє визначити інтегральний критерій

інвестиційної привабливості земель для прийняття обґрунтованих рішень щодо їх формування, розподілу та використання.

06.19.02.0296/230201. Спроба інтерпретації скорочення угорських малих міст у контексті постсоціалістичної трансформації. Троксані А., Пірісі Г., Мате Є. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.5-20. - англ. УДК 911.375.3(188.3)-044.57(439).

Метою даної статті є аналіз скорочення малих міст у рамках моделей і концепцій постсоціалістичних трансформацій міст. Багато авторів розглядали такі проблеми трансформації, а скоріше фокусувались на описі розвитку великих міст та аналізі трансформації міського простору і суспільства. Нинішня криза малих міст відбувається у більш пізні десятиліття планової економіки, коли вимушена і дещо переоцінена модернізація малих міст зіграла важливу роль у міській мережі. Ця модернізація була централізовано спланована, очолювалася і фінансувалася, але через виснаження цих екзогенних джерел невеликі міста поверталися до менш інтенсивного шляху розвитку.

06.19.02.0297/230204. Система розселення регіону як основа формування полюсів росту (на прикладі Харківської області). Немець К., Кравченко К., Мазурова А., Сегіда К., Лур'є А. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.39-46. - англ. УДК 911.3.

У статті розглянуто систему розселення регіону у якості основи формування полюсів росту на прикладі Харківської області. Проведено аналіз наукового доробку у сфері "центр-периферійних" теорій, теорії "центральных місць" та вивчення опорного каркасу розселення. Наведено ретроспективний аналіз дослідження в світовій науці міст та міського простору. Розкрито просторово-часові аспекти формування сучасної системи міського розселення Харківської області. За теорією інтегральних систем розселення виявлено різнорангові організаційні ядра системи розселення населення Харківської області. Визначено проблеми та перспективи еволюції системи розселення Харківської області.

06.19.02.0298/230428. Формування доходів об'єднаних територіальних громад в умовах удосконалення податкового законодавства. Добош Н.М., Данилків Х.П., Гориславець П.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.46-51. - укр. УДК 342.25:332.

Досліджено вплив податків та відповідно податкової політики держави на формування доходів об'єднаних територіальних громад. В умовах бюджетної децентралізації зміни бюджетного та податкового законодавства призведуть до відповідних змін структури податкових надходжень та їх розмежування між бюджетами різних рівнів. Комплексна децентралізація передбачає широкомасштабний процес, у ході якого виділяють окремі елементи бюджетних і небюджетних джерел фінансових ресурсів та визначають особливості їх впливу на позитивний результат проведених реформ. Проаналізовано сучасну модель міжбюджетних відносин в Україні. Встановлено чинники формування доходів місцевих територіальних громад та оцінено вплив на їх соціально-економічний розвиток. Визначені можливості і загрози проведення децентралізаційної реформи не мають стати на заваді для її реалізації. Надано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності податкової реформи в Україні, які мають за мету дати змогу територіальним громадам сформувати прогресивний та раціональний бюджет. Проведене дослідження окреслює проблеми та пропонує основні шляхи наповнення місцевих бюджетів. Це стане рушійною силою та стимулом для ефективного соціально-економічного розвитку територій.

06.19.02.0299/230782. Механізми системної детінізації економіки України. Савіна Н.Б., Подлевський А.А. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.3-12. - укр. УДК 330.101:325.450:351.82.

Статтю присвячено актуальній нині проблематиці детінізації національної економіки. Виявлено основні тенденції детінізації економіки та її особливості в Україні. Запропоновано ряд механізмів системної детінізації економіки України, серед яких виділено фінансово-економічний, законодавчий, соціальний, інституційно-організаційний, міжнародний, інформаційний. Такий підхід дозволить більш комплексно вирішувати важливе питання зменшення негативного впливу корупції та тіньової економіки.

06.19.02.0300/230797. Участь університетів у регіональних інноваційних екосистемах, європейській досвід. Самойлов П.Л. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.150-166. - укр. УДК 332.1.

Впровадження елементів "розумного" міста є серйозним викликом для всіх міст України, оскільки конкурентоздатність міст визначатиме їх розвиток або стагнацію в майбутньому. З метою комплексного вирішення перетворення міст в "розумні" створюються стратегії розвитку і нові інституції, що покликані започатковувати та трансформувати різні елементи екосистеми міста

відповідно до викликів сьогодення. Проведення аналізу передового досвіду "розумних" міст Європейського Союзу, при цьому не тільки практичного аспекту, але й теоретичних засад, які використовують міста-лідери в регіоні для формування ефективних інноваційних екосистем, є актуальним не лише для науковців але й для співробітників регіональних агенцій розвитку України. Метою статті є огляд передових практик участі вищих навчальних закладів у інноваційних екосистемах. У статті подано огляд теоретичних засад з формування ефективних інноваційних екосистем, розглянуто необхідні дії державних регуляторів, а також органів місцевого самоврядування. Окремо розглянуто регуляторні акти щодо створення інноваційних екосистем і "розумних" міст Європейського Союзу.

06.19.02.0301/230799. Рівненська область у загальнонаціональному вимірі якості життя. Мазур Н.О., Ткачук А.В. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.177-186. - укр. УДК 36.

Досліджено можливості оцінювання якості життя населення регіону на основі концепції людського розвитку. Здійснено порівняльний регіональний аналіз якості життя в Україні. Ідентифіковано роль Рівненської області у загальнонаціональному людському розвитку. Визначено основні стимулятори і дестимулятори якості життя населення у Рівненській області.

06.19.02.0302/230990. Фінансове регулювання розвитку територіальних утворень: методи та інструменти. Попівняк О.М., Ковенська О.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.81-85. - укр. УДК 332.122.

Досліджено проблему фінансового забезпечення соціального, економічного та екологічного розвитку територіальних громад України в умовах децентралізації влади; запропоновано нові підходи до визначення взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами; визначено джерела фінансових ресурсів території та проаналізовано можливості їх залучення; здійснено огляд наукових підходів українських вчених-економістів щодо класифікації джерел фінансового забезпечення територіальних громад; доведено що вирішальна роль у забезпеченні розвитку територіальних утворень належить державі та її соціально-економічній політиці щодо збалансованого розвитку економічно відсталих та слаборозвинених територій. Досліджено сучасний інструментарій фінансового регулювання розвитку територіальних утворень в умовах децентралізації; проведено класифікацію інструментів фінансового забезпечення розвитку територій на бюджетні та позабюджетні; обґрунтовано необхідність залучення додаткових джерел фінансових ресурсів у територіальні утворення; розроблено механізми залучення потенціалу фінансово-кредитних установ території, фондового та страхового ринків для фінансування програм регіонального розвитку; розроблено механізм залучення інвестиційних ресурсів для фінансування програм регіонального розвитку; запропоновано ефективні методи формування, розподілу і перерозподілу фінансової бази регіону; систематизовано кількісні та якісні параметри фінансового забезпечення збалансованого розвитку.

06.19.02.0303/231165. Діагностика соціально-економічного становища малого підприємництва Чернівецької області. Петрашак О.О., Мельник В.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.99-109. - укр. УДК 338.4.

Підприємства малого бізнесу є однією із рушійних сил економічного розвитку, ефективним засобом структурної перебудови, подолання диспропорцій на окремих сегментах ринку, активізації інноваційної діяльності, розвитку конкуренції, утворення нових робочих місць. Метою дослідження є визначення соціально-економічного становища малого підприємництва Чернівецької області, вплив на стан регіону з метою формування у подальшому на цій основі рекомендацій щодо перспективного розвитку підприємництва в регіоні, формування механізму активізації розвитку підприємництва. Предметом дослідження є обґрунтування перспективних напрямів, які забезпечать розвиток малого підприємництва Чернівецької області. Методи дослідження, які були використані: діалектичний, дедукції, індукції, аналізу, синтезу, економіко-статистичного та графоаналітичного аналізу. За видами економічної діяльності традиційно найбільшою є частка підприємств, які діють у сфері торгівлі, сільському та лісовому господарстві, промисловості, діяльності пов'язаної з операціями з нерухомим майном та будівництвом. Оцінювання стану та тенденцій функціонування малого підприємництва в регіонах України і, зокрема в Чернівецькій області, дало змогу виявити недостатність реалізації наявного потенціалу суб'єктів господарювання малого бізнесу. Це пов'язано із рядом змін, які стосуються збільшення податкового навантаження на малий бізнес (збільшення розміру сплачуваного ЄСВ, мінімальної заробітної плати). Дослідженням підтверджено тенденції підвищення інтенсивних та зниження екстенсивних індикаторів розвитку малих підприємств регіону, зменшення загальної кількості малих підприємств, чисельності задіяних трудових ресурсів, збільшення негативного фінансового сальдо, зменшення частки малого підприємництва у формуванні валового регіонального продукту.

06.19.02.0304/231167. Аналіз впливу держави на підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності регіонів. Кудрявцева О.В., Кітченко А., Хорова М., Нсенгімана Б. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.116-120. - укр. УДК 681.45.

Предметом роботи є теоретичні основи впливу держави на підвищення конкурентоспроможності її регіонів на міжнародному рівні. Метою роботи є розробка методики аналізу впливу держави на міжнародну конкурентоспроможність регіону. З метою отримання обґрунтованих висновків в процесі роботи були використані абстрактно-логічний метод, системно-структурний аналіз і метод порівнянь. У роботі визначено сутність держави в формуванні конкурентоспроможності. Розглянуто роль держави в підвищенні конкурентоспроможності регіону. Встановлено необхідність розгляду конкурентоспроможності регіонів на прикладі розвинених країн. Запропоновано методику аналізу впливу держави на конкурентоспроможність регіону. Вивчивши сучасні тенденції в світі встановлено, що на даному етапі розвитку конкуренції, держава неодмінно грає найважливішу роль в розвитку регіонів у майбутній їх конкурентній боротьбі на міжнародному рівні. До того ж, подальші шляхи становлення успішної політики були виявлені за допомогою узагальнення вже існуючих методик аналізу, а так само впровадження своїх пропозицій в процес виявлення сильних і слабких сторін регіонів, прихильність їх географічного положення до певних позитивних рис, і особливості, які з цього випливають, та звичайно ж формування способів підвищення конкурентоспроможності на основі вже існуючих методик і власних досліджень.

06.19.02.0305/231685. Сталий розвиток гірських територій Українських Карпат: зарубіжний досвід та українські реалії. Червінська Інна, Червінський Андрій. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаніка, 2018, №1, т.5, С.120-127. - англ. УДК 332.62:339.9.

У статті описано чинники та показники сталого розвитку гірських територій. Автори аналізують досвід зарубіжних країн з освітньої та соціокультурної діяльності жителів гір, визначають перспективи його втілення у гірських районах Українських Карпат. Визначено шляхи та перспективи розвитку гірських територій Українських Карпат. Здійснено порівняльний аналіз зарубіжного досвіду деяких країн Європи та США зі сталого розвитку. Окреслено провідні фактори, що визначають специфіку освітнього, екологічного, економічного та соціально-культурного розвитку Українських Карпат. Вивчено міжнародний досвід управління розвитком гірських районів, щоб визначити можливості його використання в національній практиці.

06.71 Галузева структура економіки

06.19.02.0306/229332. Квестія запровадження медичного страхування в Україні. Замкова Н., Гнидюк І. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98), С.88-100. - укр. УДК 368.9.06.

Досліджено головні принципи та основні завдання світової страхової медицини. Розкрито теоретичні та практичні аспекти запровадження страхової медицини та системи медичного страхування у світі та Україні. Дослідження світового досвіду в сфері фінансування охорони здоров'я на основі обов'язкового медичного страхування дало змогу визначити альтернативні варіанти й ознаки його формування в Україні.

06.19.02.0307/229469. Транзитивність національної туристичної системи. Бойко М., Ведмідь Н., Охріменко А. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100), С.55-69. - укр. УДК 338.48-44.

Досліджено сутність і прояви транзитивності національної туристичної системи (НТС). Надано визначення транзитивності НТС та розкрито її ознаки. Враховуючи глобальні та локальні чинники, що впливають на розвиток НТС, представлено часові та структурні параметри транзитивності НТС. Запропоновано механізм транзитивності НТС. Обґрунтовано, що необхідність зростання конкурентоспроможності та адаптації НТС до міжнародних соціально-економічних процесів зумовлює її орієнтацію та важливість врахування принципів транзитивності.

06.19.02.0308/230027. Економічна ефективність технології захисту зелених насаджень від впливу омели білої (*Viscum album L.*). Рибалка І.О. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.42-47. - укр. УДК 332.13:632.531.

Зелені насадження є невід'ємною частиною культурного ландшафту сучасного міста. Одним із факторів, які здатні негативно впливати на життєвість дерев лісових та міських насаджень, є омела біла. Представлено результати оцінки економічної ефективності технології захисту насаджень від впливу цієї рослини-напівпаразита, а також показано, наскільки знижуються екосистемні функції у інфікованих рослиною-напівпаразитом дерев.

06.19.02.0309/230039. Розвиток нішової діяльності на ринку туристичних послуг. Наумік-Гладка К.Г., Гіззатулліна М.С. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.45-51. - укр. УДК 338.487 488(477). У статті розглянуто розвиток нішової діяльності туроператора для дайверів в Україні. Проаналізовано сильні та слабкі сторони такого бізнесу та його конкурентоспроможність на ринку туристичних послуг. Увагу приділено специфіці роботи у сфері дайвінгу та аналізу сервісу, який надають існуючі туроператори для дайверів в Україні.

06.19.02.0310/230040. Управління якістю надання туристичних послуг у містах Західного та Східного регіону України. Білоус С.В., Пурська І.С., Дашковська А.В. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.52-63. - укр. УДК 38.486.1:[338.487:005.336.3](477-11-15).

Дослідженні проблеми якості туристичних послуг Східного та Західного регіонів України. Авторами здійснено маркетингове дослідження на основі методу "теле-маркетингу", в ході якого оцінено якість надання послуг тур фірмами; визначено умови, за яких можлива ефективна діяльність туристичних підприємств, наведено критерії якості, що впливають на діяльність підприємств. У висновку представлені напрацювання для підвищення якості туристичних послуг.

06.19.02.0311/230093. Становлення віртуального туризму як напрямку розвитку інформатизації діяльності туристичного підприємства. Сущенко О.А., Кравченко В.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.19-24. - укр. УДК 004.358.

Визначено поняття та обґрунтовано доцільність розвитку віртуального туризму. Розглянуто сучасні тенденції використання віртуального туризму в туристській індустрії та перспективи його розвитку. Наведено переваги використання сферичних панорам і 3D-турів порівняно з іншими способами реклами. Визначено основні напрямки застосування інтерактивних віртуальних систем в туристичній діяльності.

06.19.02.0312/230203. Трансформація аграрної сфери України: підходи до вивчення. Немець Л., Логвинова М., Кандиба Ю., Ключко Л., Крайнюков О. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.31-38. - англ. УДК 911.3:338.43-044.922.

Проаналізовано поняття "аграрна сфера", подано її структуру, визначено співвідношення понять, пов'язаних з аграрною сферою: "аграрний сектор" та "агропромисловий комплекс". Розглянуто сутність понять "трансформація аграрної сфери" з позицій суспільно-географічного підходу. Визначено чинники виникнення трансформаційних процесів в аграрній сфері України. Подано періодизацію аграрних трансформацій на теренах України, їх еволюцію, проаналізовано думки щодо початку процесів аграрної трансформації в Україні та причин небажаних наслідків. Проаналізовано сучасні напрямки протікання трансформаційних процесів в аграрній сфері України. Розглянуто структуру стратегії трансформації аграрної сфери України та досягнення позитивних ефектів у результаті трансформації.

06.19.02.0313/230207. Трансформація туризму сходу України в умовах конфлікту. Заваріка Г. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.64-73. - англ. УДК 911.3.

В статті проведено аналіз стану туризму в Донецькій та Луганській областях напередодні та в період конфлікту. З'ясовано, що туризм зазнав значних негативних змін у своєму розвитку, відбулося значне зниження туристичних потоків у східних областях, зменшилася кількість туристичних об'єктів, колективних засобів розміщення. Визначено, що туристична привабливість та імідж регіону майже втрачено в результаті конфлікту. Виділено перелік основних негативних наслідків впливу конфлікту на туризм як на сході так і загалом в Україні.

06.19.02.0314/230208. Туристично-рекреаційні можливості Рокитнівського району Рівненської області. Карпюк З., Хмельовський Ю., Павлушенко М., Качаровський Р. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.74-82. - англ. УДК 911.2:379(477.81-751).

У роботі проаналізовано просторову диференціацію туристично-рекреаційних ресурсів Рокитнівського району Рівненської області, розглянуто інформаційні можливості запропонованої авторами моделі туристичної карти Рокитнівщини для формування туристично-рекреаційної привабливості району. Визначено найдоцільніші види туристично-рекреаційної діяльності. Перелічені можливості відповідають критеріям мотивації для розвитку зеленого, аматорського, культурно-пізнавального, паломницького, релігійного, сентиментального видів туризму, відновлення життєвих сил, загального оздоровлення туристів і рекреантів.

06.19.02.0315/230783. Проблеми, напрями та механізм підвищення якості надання туристичних послуг у контексті європейських вимог. Кузьмак О.М., Кузьмак О.І. // Вісник Національного університету

- водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.13-23. - укр. УДК 366.12.
- В статті досліджено сутність туристичних послуг та їх особливості. Визначено критерії оцінки якості туристичних послуг. Обґрунтовано можливість застосування моделі розривів між очікуваннями споживачів та сприйняттям рівня послуг. Доведено, що дослідження суперечностей, які зумовлюють незадоволення споживачів, сприятимуть прийняттю ефективних управлінських рішень щодо підвищення якості послуг. Обґрунтовано пропозиції щодо підвищення якості туристичних послуг та зниження ресурсоємності, задля чого необхідними є впровадження (інтеграція) процесів менеджменту якості в стратегічний менеджмент підприємства з обов'язковим залученням усіх працівників підприємства та їх підтримки.
- 06.19.02.0316/230785. Управління якістю в сфері туристичних послуг. Коваль С.І., Ковальчук Є.А. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.33-41. - укр. УДК 338.48.
- Якість туристичного продукту характеризується якістю послуг, що входять до його складу. При вивченні якості туристичних послуг виділяють три рівні: технічна, соціальна та якість навколишнього середовища. В умовах розвитку туристичної індустрії, обов'язковими вимогами є забезпечення безпеки життя і здоров'я; гарантія надання послуг; збереження майна туриста; охорона навколишнього середовища. Реалізація стратегії "управління якістю" може бути представлена в трьох варіантах: 1-й - формування якості управлінської діяльності у вищій і середній ланках управління; 2-й - формування якості управлінської діяльності в системі управління якістю; 3-й - формування якості на рівні технології реалізації туристських послуг. Для належного управління якістю продукту (послуги) в умовах конкурентного середовища і розширення ринків діяльності, в тому числі закордонних, компанії переходять на використання міжнародних стандартів, головним із яких є стандарт серії ISO 9000.
- 06.19.02.0317/230786. Підсистеми інфраструктури туристського бізнесу в Рівненській області. Коротун С.І., Коротун О.П., Власюк О.В. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.42-51. - укр. УДК 338.48 (477.91).
- В статті наведено підсистеми інфраструктури туристського бізнесу. Розглянуто та охарактеризовано основні підсистеми інфраструктури туристського бізнесу в Рівненській області. Визначено проблеми підсистем та надано загальні рекомендації щодо покращення інфраструктури туристського бізнесу в регіоні.
- 06.19.02.0318/230787. Еколого-географічні аспекти медичного туризму на Рівненщині. Кушнірук Ю.С., Яковишина М.С. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.52-62. - укр. УДК 911.3:614.2.
- Статтю присвячено проблемам медичного туризму та рекреації в Рівненській області. Розглядаються аспекти використання й екологічний стан рекреаційних ресурсів Рівненської області. За показниками індексу конкурентоспроможності в сфері подорожей і туризму у 2017 році Україна найвищу оцінку отримала у групі показників "здоров'я і гігієна" - 8 місце, що дозволяє розглядати туристичні подорожі в Україну з метою лікування та оздоровлення найбільш перспективними. У статті визначається оздоровча функція територіально-рекреаційної системи Рівненщини. Ефективне використання рекреаційних ресурсів пов'язується із зміцненням здоров'я людей, зниженням захворюваності населення.
- 06.19.02.0319/230788. Туристична діяльність Рівненщини: стан та перспективи розвитку. Попко О.В., Пономаренко А.В., Попко О.В. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.63-69. - укр. УДК 911.3.
- У статті розглядається стан туристичної діяльності Рівненської області. Охарактеризовано основні програмні документи, які визначають пріоритети, завдання та заходи органів виконавчої влади області щодо розвитку господарського комплексу та соціальної сфери. Окреслено основні пріоритетні завдання розвитку туристичної діяльності області.
- 06.19.02.0320/230798. Методологічні основи оцінки ресурсного потенціалу іпотечного кредитування в аграрній сфері. Мельник Л.В. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.167-176. - укр. УДК 336.77:63.
- У статті досліджено теоретико-методологічні та практичні аспекти оцінки ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Систематизовано методи оцінки ресурсного потенціалу. Охарактеризовано етапи оцінки ресурсного потенціалу іпотечного кредитування в аграрній сфері.

Запропоновано систему показників оцінки ресурсного потенціалу іпотечного кредитування аграрної сфери. Визначено наслідки використання запропонованої методики.

06.19.02.0321/230802. Еколого-економічні інструменти забезпечення адаптації зерновиробництва України до зміни природно-кліматичних умов. Бачишина Л.Д. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.207-214. - укр. УДК 338.43:551.583.

Виконано аналіз динаміки стану ґрунтів України. Встановлено, що розораність земель є найвищою у світі, що порушує екологічну стійкість агроландшафтів і негативно впливає на зерновиробництво. Незадовільний стан ґрунтів та зміни клімату потребують трансформації зерновиробництва. Інструментами забезпечення адаптації зерновиробництва до нових природно-кліматичних умов є впровадження екологічних технологій обробки землі та захисту посівів, нових сортів зерна, надійне прогнозування основних показників зернової галузі.

06.19.02.0322/230867. Форсайт розвитку національної туристичної системи. Мазаракі А., Бойко М., Охріменко А. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.5-22. - укр. УДК 338.48.071.2.

Досліджено теоретичні засади та методичні аспекти застосування форсайту розвитку національної туристичної системи з метою визначення домінант її трансформації у глобальному середовищі. Проаналізовано вплив технологічних трендів на національну туристичну систему. Представлено потенціал форсайту та пріоритети розвитку національної туристичної системи.

06.19.02.0323/230873. Розвиток рурального туризму в Україні. Дутка Г. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.79-89. - укр. УДК 338.48 (477).

Розроблено методологічний підхід до комплексного оцінювання розвитку рурального (сільського, зеленого) туризму у регіонах України. За результатами розрахунку інтегрального показника регіони України прорейтинговано та згруповано за рівнями розвитку цього виду туризму. Визначено концентрацію ресурсного потенціалу і диференціацію ефективності розвитку рурального туризму за регіонами України та запропоновано заходи щодо підвищення рівня розвитку сільського (зеленого) туризму.

06.73 Фінансова наука. Грошові та податкові теорії. Кредитно-фінансові інститути

06.19.02.0324/228713. Бюджетне планування в Україні. Тарасюк М. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.19-31. - укр. УДК 336.14:330.34(477).

Визначено місце та значення бюджетного планування у системі фінансових планів держави. Розглянуто зарубіжний досвід та стан бюджетного планування в Україні. Надано визначення сутності бюджетного планування та прогнозування відповідно до системного та процесного підходів. Розкрито проблеми бюджетного планування та прогнозування в Україні, обґрунтовано доцільність розвитку системи державного бюджетування на основі стратегічного бюджетного планування.

06.19.02.0325/228714. Процентна політика центрального банку. Савлук С. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.32-46. - укр. УДК 336.711.

Розглянуто процентну політику центрального банку на прикладі України і Польщі. Досліджено взаємозв'язок динаміки облікової ставки, ставки рефінансування центрального банку з макроекономічними індикаторами в Україні і Польщі. Визначено основні типи процентної політики центрального банку та її когнітивний зв'язок з процентною політикою комерційних банків.

06.19.02.0326/228715. Фінансова стійкість банків в умовах високої волатильності ринків. Івасів І., Гарбар Є. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.47-55. - укр. УДК 336.71-026.564:330.131.7.

Наведено концептуальні засади аналізу стану банків на основі встановлених нормативних показників. Проаналізовано ефективність вжитих заходів з регулювання ринку та діяльності його учасників з боку держави в період значних ринкових коливань. На основі проведеного дослідження запропоновано використання альтернативного підходу до визначення фінансової стійкості банків під час високої волатильності ринку.

06.19.02.0327/228716. Інформаційна безпека у системі захисту прав споживачів фінансових послуг. Аванесова І. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.55-66. - укр. УДК 004.056:[366:336.77].

Розкрито основи теоретичного сприйняття інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг як складової системи захисту їх прав та інтересів, яка ґрунтується на постулатах "об'єднана відповідальність" та "формалізація". Визначено, що тлумаченням зазначених постулатів для розуміння інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг є культура інформаційної безпеки та інформаційні технології.

06.19.02.0328/228717. Детермінанти збалансованості валютного ринку України. Олейніков Ю., Серова Л. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.67-79. - укр. УДК 336.74(477).

З'ясовано умови встановлення рівноваги між попитом та пропозицією на валютному ринку. Охарактеризовано стан валютного ринку України у 2015-2017 рр. Визначено еластичність попиту та пропозиції на безготівковому та готівковому валютному ринку України. Надана оцінка кон'юнктурним зрушенням, які відбулись на валютному ринку України протягом 2015-2017 рр.

06.19.02.0329/228718. Кризогенність та стресостійкість банківських систем. Хоружий Д. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.80-87. - укр. УДК 336.71-026.564.

Досліджено сучасні багатокритеріальні підходи до визначення банківських криз. Класифіковано чинники стану кризогенності банківського сектора залежно від глибини поширення деструктивних процесів, функціональної природи деструктивних чинників та сфери їх впливу. Обґрунтовано перелік факторів - збудників, каталізаторів та сигналізаторів стану кризогенності банківського сектора.

06.19.02.0330/228719. Інституційні інструменти стимулювання фінансового інжинірингу. Кучеренко А. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.88-99. - укр. УДК 330.837:336.153.2.

Досліджено теоретичні аспекти фінансового інжинірингу, порівняно визначення економічної природи та охарактеризовано складові фінансового інжинірингу та фінансової інновації. Наведено основні класифікаційні ознаки інституційних інструментів підвищення ефективності фінансового інжинірингу, обґрунтовано елементи класифікації, охарактеризовано стан застосування цих інструментів та перспективи щодо їх розвитку в Україні.

06.19.02.0331/228720. Валютні інтервенції національного банку України. Садиков С. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118), С.99-109. - укр. УДК 336.74:336.711(477).

Проаналізовано валютні інтервенції Національного банку України (НБУ) за 2015-2017 рр. як інструмент стабілізації обмінного курсу української гривні. Здійснено аналіз обсягів та середньозваженого курсу операцій НБУ з купівлі-продажу іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України та зроблено висновки стосовно ефективності дій НБУ на валютному ринку та їх відповідності поставленій меті.

06.19.02.0332/228807. Системні чинники грошово-кредитної політики та їх вплив на мікро- та макроекономічні процеси в Україні. Волоснікова Н.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.87-90. - укр. УДК 330.142.22:330.341.1.

У статті розглянуто закономірності впливу грошово-кредитної політики на мікро- та макроекономічні процеси економіки України. Проведено дослідження теорії і практики категорії "грошово-кредитний ринок". Узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності грошово-кредитного ринку. Проведено оцінювання та аналіз динаміки основних макроекономічних показників та складових грошово-кредитного ринку. Проаналізовано основні проблеми розвитку грошово-кредитного ринку та представлено способи вирішення.

06.19.02.0333/228821. Фінансова система Греції як детермінанта економічного добробуту країни. Родіонова Т.А., Поліщук К.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.38-44. - англ. УДК 339.9.

В статті розкриваються особливості функціонування фінансової системи Греції. Проводиться аналіз взаємного зв'язку між рівнем економічного добробуту країни та рівнем розвитку фінансової системи країни. В результаті проведеного аналізу були виявлені індикатори фінансового розвитку Греції які впливають на економічний добробут країни.

06.19.02.0334/228857. Аналіз сучасного стану індикаторів розвитку, стійкості та ефективності функціонування податкової системи України. Головка М.И. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.261-265. - укр. УДК 336.2.

Сформовано перелік індикаторів розвитку, стійкості та ефективності функціонування податкової системи з метою їх використання для удосконалення методики оцінки розвитку, стійкості та ефективності функціонування податкової системи, визначено діапазони їх характеристичних значень та розраховано інтегральний показник розвитку, стійкості та ефективності функціонування податкової

системи України. З'ясовано, що інтегральний показник розвитку, стійкості та ефективності функціонування податкової системи України збільшився з 43,87 % у 2010 р. до 58,57 % у 2016 р., що в тому числі пов'язано зі зменшенням кількості податків та часу, потрібного для узагальнення результатів податкового обліку у звітності, збільшенням ефективності адміністрування податкових надходжень, виконання індикативних показників бюджетів, зниженням загальної податкової ставки та іншими змінами.

06.19.02.0335/228860. Фінанси місцевого самоврядування у II Республіці Польщі. Савчук О.А., Якуб'як М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.278-284. - укр. УДК 336.14.

У статті проведено аналіз джерел фінансів та податків місцевого самоврядування Польщі. Вивчено основні джерела доходів та видатків органів місцевого самоврядування для виконання власних та делегованих повноважень. Зроблено висновок, що, незважаючи на обмежений характер, територіальне самоврядування в другій Польській Республіці було важливою платформою для боротьби суспільства з метою покращення своїх прав та суспільних позицій. Фінансові можливості місцевого самоврядування, незважаючи на свою обмеженість і залежність від держави, давали можливість територіальним громадам планувати свою діяльність для розвитку міст і сіл.

06.19.02.0336/228861. Управління інноваційною діяльністю банківських установ. Чиж Н.М., Дзямулич М.І., Урбан О.А. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.284-289. - укр. УДК 336.7.

У статті розглядається особливості управління інноваційною політикою комерційних банків. Розроблено алгоритм оцінювання інноваційної діяльності банківських установ. Визначено основні проблеми та перспективи інноваційної діяльності банків на ринку банківських послуг України.

06.19.02.0337/228862. Особливості фінансового менеджменту в банку. Шпортюк Н.Л., Коваль А.М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.289-294. - укр. УДК 336.71.

Стаття присвячена дослідженню теоретичних аспектів поняття "фінансовий менеджмент у банку", визначенню основних його функцій та завдань. Також, у статті проаналізовані основні інструменти фінансового менеджменту на рівні окремих операцій банку. Висвітлена основна мета, а також наведені галузеві особливості фінансового менеджменту у банку.

06.19.02.0338/228879. Парадигма організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. Погореленко Н.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.70-83. - укр. УДК 336.71.

Визначено, що в основі формування концептуальних складових парадигми організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи України повинна бути реалізована сформульована самим Національним банком України теза про те, що ключовим збудуючим чинником, який впливає на стабільність банківської системи є банківські ризики, управління якими покладено в основу як макропруденційного регулювання, так і, власне, діяльності регулятора, спрямованої на забезпечення стабільності банківської системи загалом. У якості основних структурних компонент парадигми виділені: фінансова реструктуризація, визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями; управління простроченою заборгованістю; єдиний кредитний реєстр. Також рекомендовано у якості окремої складової додати відповідні інструменти з визначення ефективності регуляторної діяльності держави у вигляді відповідних кореляцій з показниками, які характеризують фінансову стабільність банківської системи, навіть за відсутності відповідних додаткових витрат на впровадження нових регуляцій.

06.19.02.0339/228882. Консолідована фінансова звітність банків України: нормативно-методологічні особливості складання. Побережна Н.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.95-100. - укр. УДК 657.37:336.

Наведено аналіз нормативно-методологічної бази складання консолідованої фінансової звітності комерційними банками України за МСФЗ. Встановлено, що банківський сектор в Україні потребує належного рівня інформаційно-облікового забезпечення управління їх розвитком. Відображено методичні засади формування звітної інформації та фінансової звітності в залежності від рівня контролю консолідованої групи в капіталі кожного учасника. Акцентовано увагу на проблематиці підвищення якості аудиту фінансової звітності національних банків.

06.19.02.0340/228889. Вплив змін в оподаткуванні на діяльність підприємств в Україні. Хорошилова І.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.129-132. - укр. УДК 336.221.

У статті розглянуто вплив податкового навантаження на фінансово-економічний стан підприємства, проаналізовано динаміку рівня податкового навантаження в Україні й запропоновано рекомендації

щодо його оптимізації. Податки мають великий вплив на виробничу діяльність підприємств, на їх прибутковість, платоспроможність, фінансову стійкість, можливість формування фінансових ресурсів для інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність. Рівень цього впливу залежить від системи оподаткування, сутності податків, рівня їх фіскальності, методів їх стягнення, стабільності та досконалості податкової системи.

06.19.02.0341/229207. Оверсайт платіжних систем у контексті підтримки фінансової стабільності. Балакіна Ю. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95), С.85-100. - укр. УДК 336.7:330.366.

Досліджено основні принципи спільного оверсайта платіжних систем та поглиблено теоретичні підходи щодо визначення сутності спільного оверсайта платіжних систем і встановлення його ролі у підтримці фінансової стабільності. Запропоновано визначення окремих видів платіжних систем, залежно від їх ролі в економіці та потенційних наслідків порушення діяльності платіжних систем.

06.19.02.0342/229208. Економічна природа процентної ставки: генезис наукової думки. Герbst О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95), С.101-107. - укр. УДК 330.14:336.78.

Розглянуто еволюцію наукової думки щодо природи процентної ставки і зміни трактування її сутності від моменту зародження товарно-грошових відносин до становлення фінансових ринків та формування грошово-кредитної політики держави. Сформульовано важливість розуміння сутності процента для подальшого його використання як інструмента грошово-кредитної політики центрального банку.

06.19.02.0343/229280. Державне регулювання ринку криптовалют: зарубіжний досвід. Волосович С. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.97-110. - укр. УДК 336.743.

Розкрито загрози функціонування криптовалют та на основі вимог FATF визначено принципи їх регулювання. Досліджено досвід регулювання криптовалют у зарубіжних країнах. Проаналізовано підходи до оподаткування діяльності з криптовалютами у різних країнах та запропоновано складові системи їх регулювання в Україні.

06.19.02.0344/229282. Вищий державний фінансовий контроль в умовах євроінтеграції України. Косова Т., Шевченко В. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.121-129. - укр. УДК 336.025.12:339.92(477).

Виокремлено стратегічні засади розвитку зовнішнього державного фінансового контролю в Україні в умовах підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Систематизовано міжнародні стандарти для вищих органів фінансового контролю, до яких має приєднатися Україна. Узагальнено зміст рішень конгресів та робочих груп міжнародної та європейської організацій вищих органів фінансового контролю, які сприятимуть удосконаленню організації діяльності Рахункової палати України. Визначено зміст ініційованих міжнародних координованих видів аудиту.

06.19.02.0345/229283. Сприйняття населенням Хайдарабада страхування життя. Бала Р., Сріманнараяна Г., Мехта Т. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.130-140. - англ. УДК 368.91.

Постановка проблеми. Практика показує, що соціальна підтримка населення державою - важливий фактор його розвитку. За даними річного звіту Індивідуального органу страхового регулювання та розвитку Індії (IRDAI), що страхування життя в країні серед 88 країн світу у 2015 р. посідало 10 місце. Величезна кількість населення Індії все ще не має жодного полісу страхування життя. Міністр фінансів країни порадив страховикам створювати прості програми страхування народних мас. Сьогодні перед страховиками життя в Індії постають актуальні питання задоволення та сприйняття споживачем їх послуг. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема вивчення попиту населення послуг страхових компаній індійські науковці присвячують велику кількість праць. Серед питань, які вони порушують - це: методики проведення соціологічних опитувань, впливові фактори сприйняття споживачами інвестицій у страхування життя, наповненість послугами страхового ринку. Поза увагою в цей час залишилася проблематика розвитку страхового ринку у м. Хайдарабаді. Метою даного дослідження є вивчення сприйняття мешканцями м. Хайдарабада страхування життя як впливової умови формування попиту послуг страхових компаній. Матеріали та методи. Дослідження проведено з 200 респондентів, яких відібрали на основі їх знань про страхування, серед яких 67,5 % респондентів були чоловіками, решта 32,5 % - жінки; у вибірці переважала вікова група 21-30 років (77 %), потім 31-40 років (13 %) та старше 40 років (10 %). Центром дослідження став Інститут страхування та управління ризиками у м. Хайдарабад, оскільки там розташована штаб-квартира Адміністрації з регулювання та розвитку страхування в Індії (IRDAI). Дослідники використовували он-лайн опитування для збору даних респондентів. Часовий період збирання даних становив 3 місяці, з

листопада 2016 р. по січень 2017 р. Результати досліджень. Дослідники вивчили дані щодо аналізу різних вимог та переваг покупців полісів страхування життя. У межі дослідження було вміщено такі аспекти: короткострокові та довгострокові терміни страхування, джерела інформації про умови страхування, рівень задоволення вимог споживачів страхових послуг, кількість параметрів, яким споживачі надають переваги, коли приймають рішення про страхування. Висновки. Результати дослідження показали, що респонденти сприймають державну соціальну політику як інструмент захисту свого життя і надають перевагу саме державному страхуванню. Із восьми варіантів інвестицій, доступних для населення, страхування життя займає четверту позицію, поступаючись банківським депозитам, придбанню нерухомості та розвитку приватного бізнесу.

06.19.02.0346/229285. Інституціоналізація державного фінансового контролю. Баранюк Ю. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.150-166. - укр. УДК 330.341.2:336.025.12 1.

Проаналізовано регіональні особливості інституціоналізації державного фінансового контролю у світі. Виявлено регіони, в яких переважає вищий орган державного фінансового контролю превентивного типу, а також регіони з контрольним органом карального типу. Встановлено, що модель державного фінансового контролю, яка наділена судовими функціями, характеризується меншим рівнем законодавчого регулювання, значно нижчими показниками проведення фінансового аудиту, аудиту результативності й ефективності та інших контрольних заходів. Тоді як в країнах, де домінує парламентська модель державного фінансового контролю без судових функцій, значно вищий рівень прозорості і публічності контрольного процесу.

06.19.02.0347/229514. Стратегії інвестування на фінансових ринках. Смирнова Олеся, Котляр Валерій. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.145-154. - укр. УДК 336.531.2.

Розглянуто сучасні тенденції управління капіталом на фінансових ринках в умовах реінвестування та зміни в парадигмі цілеспрямування в математичних моделях. Досліджено базову модель еволюції капіталу з реінвестуванням на ринках бінарних опціонів. Порівняно паралельні стратегії інвестування: оптимізації частки капіталу та оптимізації частки інвестиційного прибутку. Проаналізовано особливості використання методів управління капіталом типу критерія Келлі та його спрощених форм.

06.19.02.0348/230030. Механізм формування облікової політики банків. Андренко О.А., Мордовцев О.С. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.57-62. - укр. УДК 657.2.016:336.71.

Досліджено механізм формування облікової політики банку: визначено цілі, завдання, принципи, основні етапи, відображено організаційний, методологічний й конструктивний аспекти Положення про облікову політику. Наведено перелік основних статей облікової політики, які характеризують основні напрямки діяльності банків. Описано основні методи оцінки активів та зобов'язань, в тому числі в іноземній валюті.

06.19.02.0349/230429. Тенденції розвитку регіональної мережі банківських відділень в Україні. Дребот Н.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.52-55. - укр. УДК 336.7.332.1.330.3.

Розвиток банківського бізнесу, як складної динамічної системи, пов'язаний з розвитком філійної мережі банків. З огляду на це, важливого значення набуває розроблення напрямів інноваційного розвитку мережі банківських відділень, спрямованих на забезпечення очікуваних результатів та підвищення ефективності їх діяльності, яку дедалі складніше забезпечити в умовах активного впровадження інноваційних систем дистанційного банківського обслуговування та стрімкого розвитку небанківських фінансових установ. Визначено важливість розвитку регіональної мережі банків, розглянуто тенденції розвитку банківських відділень в Україні. Проаналізовано динаміку зміни відділень банку протягом останніх 9 років. Обґрунтовано причини, через які банки закривають мережі відділень. З'ясовано тенденції в банківській системі України щодо згортання та розширення мережі відділень. Проаналізовано динаміку змін у структурі відділень банків із державною часткою, банків іноземних банківських груп та банків із приватним капіталом. Встановлено, що характерною ознакою для банківської системи України є асиметричність її територіальної структури, тому досліджено розміщення банківських відділень по регіонах України. Обґрунтовано причини закриття та розширення мережі відділень банків. Запропоновано напрями з удосконалення роботи мережі банківських відділень.

06.19.02.0350/230436. Податок на прибуток: еволюція, перспективи та практика застосування. Лучишин Л.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.88-91. - укр. УДК 336.225+338.43.

Закономірно, що важливим шляхом підвищення ефективності функціонування українських підприємств є удосконалення механізму оподаткування прибутку. Саме прибуток є основним критерієм ефективності підприємницької діяльності. Вплив цього податку на діяльність підприємств та

економіку загалом є однією з важливих проблем в умовах функціонування економічного середовища. Податок на прибуток - це той податок, який використовують в економічній політиці, що може стати ефективним інструментом для підтримки стабілізаційної та макроекономічної політики держави. Суть цього податку головним чином залежить від рівня економічного розвитку країни. Оскільки Україна обрала євроінтеграційний курс, то стає зрозумілим, що її податкова система повинна відповідати європейським прагненням. В іншому разі не буде можливим забезпечити належний рівень конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і залучити в країну потенційних інвесторів. Недосконалість законодавства зумовлює розвиток застосування тінювих схем і суперечностей у податковому законодавстві. А це свідчить, про те, що сучасний механізм оподаткування прибутку має низку істотних недоліків. Визначено основні проблеми адміністрування податку на прибуток та його фіскальної ефективності на сьогодні, проаналізовано фактори, що впливають на динаміку надходжень та новацій щодо вдосконалення механізму оподаткування прибутку, а також акцентовано на запропоновану урядом України заміну традиційного податку на прибуток підприємств податком на виведений капітал.

06.19.02.0351/230876. Фіскальна результативність податкової системи України. Пасічний М. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.116-130. - укр. УДК 336.143:336.22(477).

Висвітлено та розвинуто теоретико-методологічні підходи до визначення фіскальної результативності та ефективності податкової системи. Проведено оцінювання податкового навантаження на працю та споживання у 2001-2017 рр., здійснено компаративний аналіз значень відповідних показників в Україні та країнах-членах ЄС. Ідентифіковано основні фактори, які впливають на фіскальну значимість ПДВ, акцизного податку, податку на прибуток, податку на доходи фізичних осіб.

06.19.02.0352/230884. Прогнозування стану кризогенності банківської системи України. Шульга Н., Хоружий Д. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.109-123. - укр. УДК 336.71-044.372(477).

Досліджено кореляційні зв'язки між індикаторами-сигналізаторами, каталізаторами та збудниками кризогенності банківської системи України. Визначено перелік показників, між якими існує тісна кореляційна залежність, на основі яких запропоновано здійснювати прогноз стану кризогенності вітчизняної банківської системи з певним часовим горизонтом.

06.19.02.0353/230992. Моделювання інвестиційної політики банку методами нечіткої логіки. Русинко М.К., Костирко Т.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.90-94. - укр. УДК 336.71.

Проаналізовано моделі, які використовують в банківській діяльності, починаючи від робіт Еджворта до моделей нечіткої логіки. Зазначено їх переваги та недоліки. Обґрунтовано вибір моделі нечіткої логіки як інструменту моделювання. Розглянуто задачу оцінки інвестиційної політики банку, для якої визначено вид функції приналежності, що є одним із найважливіших питань у теорії нечітких множин. За функцію приналежності обрано несиметричну функцію Гауса, що зумовлено специфікою побудови таких функцій економічних показників, для яких у багатьох випадках відомо тільки три значення: найімовірніше, максимально та мінімально можливі. Запропоновано використати несиметричну функцію приналежності, сформовану на основі функції Гауса з різними значеннями середньоквадратичного відхилення. Проведено чисельні експерименти оцінки інвестиційного проекту на основі трикутних функцій приналежності та запропонованих несиметричних гаусоїд. Для розрахунку параметрів несиметричної функції Гауса спочатку побудовано наближення - трикутна функція приналежності. Виходячи з параметрів трикутної функції, розраховано середньоквадратичні відхилення для лівої та правої частин функції Гауса. Показано, що під час використання несиметричної функції Гауса потрібні більші початкові інвестиції для того, щоб проект був прибутковим. Зроблено висновок щодо необхідності ретельного підбору виду функцій приналежності для зменшення інвестиційного ризику.

06.19.02.0354/230998. Вплив ресурсів страхового ринку на модернізацію виробничої інфраструктури української економіки. Цебенко Н.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.126-130. - укр. УДК 336.71; 336.72; 347.732; 336.77; 368.

Досліджено основні тенденції розвитку страхового ринку України. Охарактеризовано страховий ринок як стратегічно важливий та перспективний сегмент економіки і джерело внутрішніх довгострокових інвестицій в національну економіку, зокрема в модернізацію виробничої інфраструктури. Визначено сутність інвестиційної діяльності страхових компаній у сфері виробничої інфраструктури. Страхові компанії можна віднести до установ, яким притаманна можливість продукувати насамперед довгострокові інвестиційні ресурси, дефіцит яких спостерігається в українській економіці. Простежено зростання інвестиційних ринків України, що значною мірою може бути забезпечено завдяки ефективному використанню страхових ресурсів вітчизняних страхових компаній. Вказано, що

інвестиційна функція страхового ринку реалізується через розміщення тимчасово вільних засобів у цінні папери, депозити банків, нерухомість тощо. Виявлено основні джерела інвестиційної діяльності страхових компаній - власні кошти (статутний фонд, резервний фонд, прибуток, цільове фінансування і надходження) та залучені кошти (поточне надходження страхових премій, резерви страхових внесків та відшкодувань, фонд запобіжних заходів). Запропоновано напрями вдосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній: вдосконалення законодавчої бази та ринку капіталів, щоб забезпечити ефективне функціонування страхових компаній у сфері інвестування.

06.19.02.0355/231063. Перспективи розвитку сертифікації страхових посередників. Кудрявська Н.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.28-33. - укр. УДК 369.

У статті досліджуються перспективи розвитку сертифікації страхових посередників на сучасному страховому ринку України. Аналізується сучасний стан нормативно-законодавчих актів, які регулюють діяльність страхових посередників. Визначається необхідність і актуальність запровадження сертифікації, наголошується на її позитивному впливові на розвиток страхового ринку, окреслюються основні етапи процесу сертифікації страхових посередників. Нині на українському страховому ринку спостерігається низький рівень довіри суспільства до страхових агентів, їхньої діяльності. Цю проблему може вирішити запровадження сертифікації страхових агентів. Актуальним є затвердження процедури сертифікації страхових агентів, її запровадження у реальне життя. Це процес тривалий, який може бути реалізований у кілька етапів. Сучасні нормативно-правові акти містять лише чотири статті, які стосуються діяльності страхових посередників. Вся відповідальність лежить на страховій компанії, а умови співпраці прописуються в агентському договорі. Водночас законодавчо не визначає перелік обов'язкових розділів і пунктів такого договору, що може викликати невраховання з боку страхової компанії інтересів страхового агента чи страхувальника. Існуюче Положення КМУ "Про порядок провадження діяльності страховими посередниками" необхідно додати переліком пунктів агентського договору. Існуючі українські нормативно-правові акти визначають загальні положення діяльності страхових агентів, не містять вимог щодо професійної відповідальності, рівня кваліфікації, фахової підготовки, співпраці з одним чи кількома страховиками. Необхідно створити реєстр страхових агентів, який засвідчить рівень розвитку страхових агентів в Україні. Значною мірою стимулом для поліпшення діяльності страхового ринку, зокрема страхових посередників, стане запровадження сертифікації страхових агентів. Це процес, який потребує внесення змін до чинних нормативно-правових актів, узгодження їх із позиціями європейських положень. Корисним і сприятливим це буде і для держави, адже виникне нова стаття поповнення державного бюджету. Це сприятиме і розвитку економічних процесів загалом. А страхових агентів необхідність сертифікації заохочуватиме до вдосконалення своєї діяльності, підвищення фахового рівня та ділової репутації.

06.19.02.0356/231065. Характеристика основних методів управління бюджетною безпекою України. Богма О.С. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.41-45. - укр. УДК 336.14:65.012.8:005.22.

Предметом статті виступає методичний інструментарій управління бюджетною безпекою України. Метою статті є визначення та розкриття сутнісного змісту основних методів управління бюджетною безпекою України. Методологія проведеного дослідження представлена методами логічного узагальнення, системного і комплексного підходів. У роботі встановлено, що ефективно управління бюджетною безпекою є запорукою забезпечення можливостей не лише виживання, але й розвитку національної економічної системи, збільшення рівню її опірності до негативної дії загроз, небезпек та ризиків внутрішнього та зовнішнього походження. У свою чергу обґрунтовано, що забезпечення ефективного управління бюджетною безпекою Україні потребує формування комплексного механізму, однією з важливих складових якого виступатимуть відповідні методи управління. Встановлено, що до основних методів управління бюджетною безпекою України доцільно віднести інституціональні, адміністративні, економічні, організаційні та інформаційні методи. Інституціональні методи мають на меті покращення інституційного середовища. До адміністративних методів управління віднесено законодавчі та інші нормативно-правові акти регулювання бюджетної сфери, здійснення контролю і перевірок, санкції за порушення бюджетного законодавства та ін. До системи економічних методів входять інструменти прямого (цільові програми та цільове фінансування за рахунок коштів бюджету, дотації, державні контракти та закупівлі) та непрямого (бюджетна, податкова, фіскальна, інвестиційна політика) впливу на бюджетну систему, бюджетний процес та ризики. Організаційні методи включають методи організаційно-стабілізуючого, розпорядчого та дисциплінарного впливу. Інформаційні методи полягають в інформуванні носіїв бюджетних інтересів і загроз, а також структурних елементів механізму про стан бюджетної сфери. Отримані науково-практичні висновки можуть бути використані державними органами, які мають відношення до бюджетної сфери, з метою підвищення ефективності функціонування бюджетної системи та оптимізації бюджетного процесу на основі результативного управління.

06.19.02.0357/231074. Маркетинговий підхід до конкурентної політики банківських установ. Тарасов І.Ю., Прядко О.М., Мітяєва Т.Л. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.97-102. - укр. УДК 336.722.1.009.12.

Активний розвиток вітчизняних депозитних корпорацій, страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, кредитних спілок, інститутів спільного інвестування, прихід в Україну транснаціональних фінансових структур та євроінтеграційні орієнтири держави ставлять перед депозитним ринком та банківськими установами завдання підвищення ресурсного потенціалу, забезпечення конкурентоспроможності, захисту прав споживачів депозитних послуг та змушують державу та суб'єктів депозитного ринку шукати нових підходів до функціонування механізмів конкурентної політики. Мета дослідження полягала в обґрунтуванні необхідності використання маркетингового інструментарію для підвищення конкурентоспроможності банківських установ на депозитному ринку національної економіки. Для обґрунтування депозитного ринку України були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: порівняльного, економічного, статистичного, комплексного і системного аналізу, спостереження та опитування. Розроблено методичні рекомендації по удосконаленню маркетингового механізму конкурентної політики на основі клієнт-орієнтованої концепції. Запропоновано методичний підхід до визначення цільових груп клієнтів по депозитних операціях. Практична значущість отриманих результатів полягає у можливості достатньо точно визначити цільовий ринок, його потреби, переваги і недоліки банку в конкурентній боротьбі за нових вкладників, що створює необхідну базу для розробки довгострокової стратегії залучення коштів депозитною корпорацією.

06.19.02.0358/231086. Діагностика кризового стану та загрози банкрутства банку. Алексеєва Ю.О., Азаренкова Г.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.160-165. - укр. УДК 336.71:65.012.32.

Метою статті є розробка науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо удосконалення методики діагностики кризового стану банку. Предметом дослідження є теоретико-методичне забезпечення діагностики кризового стану банку та загрози його банкрутства. У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання дійсності, як теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація (при дослідженні сутності поняття "антикризове управління" та "криза банку", визначенні факторів, що його обумовлюють); порівняння (у процесі встановлення спільних і відмінних рис методик аналізу фінансового стану банку, інструментів антикризового управління банком); системного аналізу (при визначенні елементів системи антикризового управління банком); методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, метод групувань. У статті досліджено теоретичні основи діагностики кризового стану та загрози банкрутства банку; фінансова криза в банку її симптоми та фактори, що її спричиняють; розглянуто методи діагностики кризового стану банку та загрози банкрутства; про аналізовано загальну характеристику фінансових ресурсів банку; проведений аналіз майнового стану ПАТ "Альфа-Банк"; зроблена оцінка кризового стану та загрози банкрутства банку за абсолютними та відносними показниками; побудована модель оцінки та аналізу кризового стану та загрози банкрутства банку.

06.19.02.0359/231093. Фінансовий аналіз до та після операції поглинання банку "Centurion Bank of Punjab" банком "Housing Development Finance Corporation". Санджай Кумар Бал, Рамандип Гаутам. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.39-45. - англ. УДК 336.71.

У сьогодишньому конкурентному світі злиття та поглинання є одними з важливих стратегій корпоративного рівня. Існують різні причини, такі як створення синергії, досягнення економії за масштабами, розширення операцій та скорочення витрат тощо, через що суб'єкти господарювання приймають цю стратегію. Мета нашого дослідження полягає в тому, щоб визначити ті сили, які відіграють активну роль у злитті та придбанні Centurion Bank of Punjab та Housing Development Finance Corporation Bank у 2008 році. У цій статті обговорюються два часові інтервали: попередній період і другий період після злиття. У цих часових інтервалах протягом п'яти років до і після злиття було проведено фінансовий аналіз двох банків на основі наступних співвідношень, таких як коефіцієнт фінансової забезпеченості, коефіцієнт фінансового забезпечення, коефіцієнт корисності чистого прибутку, коефіцієнт віддачі від чистої вартості, коефіцієнт кредитування до депозиту тощо. Дані попереднього аналізу і аналізу після злиття було зібрано. Вплив на фінансове становище банку Housing Development Finance Corporation було визначено з використанням часової початкової моделі (Time Dummy Model) за допомогою програмного забезпечення SPSS для перевірки статистичної значимості, яка допомагає зрозуміти, що злиття мали позитивний вплив на фінансове здоров'я банку. Отримані результати свідчать про те, що банк набув чинності та здатний передавати переваги всім зацікавленим сторонам у суспільстві. Таким чином, можна сказати, що банки отримали вигоду від цього підприємства.

06.19.02.0360/231094. Бюджетування грошових потоків як метод фінансової логістики. Абрамова І.М., Пенська І.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.45-49. - укр. УДК 658.5.

Стаття присвячена особливостям застосування одного з сучасних методів фінансової логістики - бюджетуванню. Бюджетування є сучасним видом фінансового планування, починаючи від стратегічного, строком на один фінансовий рік, який враховує альтернативні варіанти управління грошовими потоками, так і поточного з поквартальною, помісячною та однодобовою деталізацією. В статті запропоновано методику сполучення стратегічного річного та квартального поточного бюджетів грошових потоків у вигляді подвійного бюджету, який складається з двох частин. Короткостроковий бюджет строком на один квартал містить альтернативні варіанти, взяті зі стратегічного річного бюджету-прогнозу формування і використання грошових потоків, який є орієнтиром для виконання поточного бюджету грошових коштів підприємства. Другою частиною є індикативний стратегічний бюджет строком на один рік, який містить альтернативні варіанти використання грошових потоків. Фінансова логістика є технологією управління, планування і контролінгу грошових потоків на основі інформації про рух цих потоків. Фінансова логістика в управлінні грошовими потоками забезпечує ефективне регулювання та їхню збалансованість. Фінансова логістика підприємства, яка за основну мету ставить повне і своєчасне забезпечення його операційної та інвестиційної діяльності фінансовими потоками у визначених обсягах, термінах і джерелах фінансування за мінімальною вартістю ресурсу. Найкращим методом досягнення цієї мети є метод бюджетування.

06.19.02.0361/231095. Статистичне обґрунтування необхідності запровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері фінансового моніторингу в Україні. Андрійченко Ж.О., Літвінова С.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.49-54. - укр. УДК 338.22.021.4.

Згідно з Директивою ЄС 2015/849 від 20 травня 2015 р. із протидії відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення ризик-орієнтований підхід в ЄС набуває обов'язкового характеру. Для FATF ризик-орієнтований підхід є одним із ключових принципів. За меморандумом із МВФ Міністерством фінансів України спільно із Державною службою фінансового моніторингу України підготовлено законопроект "Про внесення зміни до деяких законодавчих актів України у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення", де передбачено забезпечення переходу до застосування ризик-орієнтованого підходу під час виявлення та подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу інформації Держфінмоніторингу. Отже аналіз поточного стану функціонування системи фінансового моніторингу України, визначення реальних передумов для запровадження ризик-орієнтованого підходу в Україні та обґрунтування необхідності зміни підходів у функціонуванні системи фінансового моніторингу є актуальними напрямками дослідження. З метою статистичного обґрунтування необхідності запровадження ризикорієнтованого підходу в системі фінансового моніторингу України було проведено аналіз результатів Національної оцінки ризиків у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Було розглянуто етапи оцінки ризику відмивання коштів та фінансування тероризму (згідно з методологією FATF), розроблено систему критеріїв ризику легалізації злочинних доходів, фінансуванню тероризму та виявлено об'єктивні факти, що підтверджують необхідність переходу до ризик-орієнтованого підходу в системі фінансового моніторингу України. Ключові слова: фінансовий моніторинг, ризик-орієнтований підхід, ризик, оцінка ризиків, протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму.

06.19.02.0362/231097. Система управління ризиками в банківських установах (на прикладі ПАТ КБ "ПриватБанк"). Гапонюк О.І. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.59-64. - укр. УДК 336.71(477)(045).

В статті визначено теоретичні та практичні аспекти сутності банківського ризику. Виявлено, що при дослідженні сутності банківського ризику здебільшого науковці роблять схожі висновки, а відмінності полягають переважно в обраному підході до розуміння сутності самого терміну "ризик" в цілому. В роботі було запропоновано розглядати банківський ризик як ситуативну характеристику прояву ризику як такого за умови небезпеки втрат, що походить від специфіки банківських операцій. Зазначено, що різноманіття визначень категорії "банківський ризик" обумовило наявність значної кількості класифікаційних ознак видів ризику, які формують цілісну систему, або ускладнюють її. В свою чергу, для мінімізації ускладнень пов'язаних з ієрархією банківських ризиків, фахівцями Національного банку України було запропоновано підхід до групування ризиків, в основу якого покладено тільки одну ознаку - можливість кількісного визначення величини ризику. Відповідно до неї банківські ризики поділяються на дві групи: фінансові ризики; функціональні ризики. Представлено основні умови та особливості формування системи "ризик-менеджмент" в ПАТ КБ "ПриватБанк". Так, визначено, що основною метою функціонування системи управління банківськими ризиками є підтримання прийнятого ПАТ КБ "ПриватБанк" сукупного ризику на оптимальному рівні, що відповідає поставленим перед ним основним цілям і завданням, а в кінцевому підсумку забезпечення максимального

збереження активів і капіталу "ПриватБанку". Наведено, що в рамках реалізації напрямку "Ризик-менеджмент" у системі ПАТ КБ "ПриватБанк", визначається стратегія та основні методичні засади системи управління ризиками банку і контролюється дотримання нормативних вимог НБУ та внутрішніх положень банку.

06.19.02.0363/231099. Аналіз структури фінансових ресурсів промислових підприємств України та Харківської області. Макуха С.М., Іванова Ю.Ю. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.70-73. - укр. УДК 336.647 .648.

У статті розглянуто теоретичні аспекти формування фінансових ресурсів, проведено трендовий та структурний аналіз статистичних даних діяльності промислових підприємств України та Харківської області. Предметом дослідження виступають фінансові ресурси підприємств. Метою дослідження є аналіз фінансових ресурсів промислових підприємств України та Харківської області, а також розробка заходів щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств з метою забезпечення їх високоефективного розвитку та сприяння конкурентоспроможності національної економіки. При розгляді цієї теми використовувались такі методи наукового дослідження: аналізу і синтезу, збору та узагальнення інформації, конкретизації, порівняння, таблично-графічні методи, аналізу абсолютних і відносних показників та інші. У процесі дослідження було виявлено, що на сьогодні стан фінансових ресурсів України та Харківської області визначається як незадовільний, адже спостерігається нестача фінансових ресурсів та низький рівень їх використання. Зростання валюти балансу на підприємствах забезпечувалось, головним чином, поточними зобов'язаннями, у тенденції спостерігається зростання показника, це є свідченням про нездатність підприємств своєчасно і в повному обсязі погашати свої зобов'язання. Причиною такої ситуації може бути зростання вартості простроченої дебіторської заборгованості, "затарювання" складів готової продукції через падіння попиту на неї та нездатність конкурувати з закордонними виробниками, тим паче зважаючи на кризові соціально-економічні процеси в Україні та їх наслідки. За результатами дослідження запропоновано заходи щодо підвищення ефективності формування фінансових ресурсів підприємств промислової галузі.

06.19.02.0364/231155. Механізм фінансово-кредитного страхування та його вплив на розвиток страхового ринку. Русул Л.В., Шевчук Я.Г. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.34-41. - укр. УДК 368.8. Предметом дослідження є оцінка розвитку фінансово-кредитного страхування в Україні, система взаємодії комерційних банків та страхових компаній в процесі здійснення операцій зі страхування фінансово-кредитних ризиків. Метою наукової роботи є визначення теоретичних засад та особливостей функціонування фінансово-кредитного страхування в Україні, проблем розвитку та напрямків їх подолання. Методологічною основою наукового дослідження є наступні методи: порівняння та розрахунку - при аналізі страхових премій та страхових виплат; аналізу та синтезу - при визначенні сутності фінансово-кредитного страхування; структурно-дедукційний метод - при розгляді механізму взаємодії комерційних банків та страхових компаній; математично-статистичний метод - при розрахунку основних показників фінансово-кредитного страхування; метод факторного аналізу - при визначенні ступеня впливу ряду показників на темпи росту операцій із фінансово-кредитного страхування. У зв'язку з розвитком економічних відносин, інтерес до страхування фінансово-кредитних ризиків зростає. На даний час, однією з умов подальшого розвитку банківської системи України та інтеграції її у міжнародну систему є наявність у банків страхових полісів. Тому це є своєрідним стимулом для широкого впровадження фінансово-кредитного страхування на український банківський ринок. Фінансово-кредитне страхування - це ефективний метод зменшення та усунення впливу ризиків на діяльність банківських установ. У даній сфері існують значні проблеми, щодо впровадження системи фінансово-кредитного страхування в банківську діяльність. Однак, відбувається поступовий розвиток фінансово-кредитного страхування в Україні, зростає обсяг чистих страхових премій, кількість укладених договорів тощо. Така тенденція сприяє підвищенню надійності, стабільності та конкурентоспроможності банківської системи, що позитивно вплине на формування фінансово-економічного стану держави.

06.19.02.0365/231158. Просування послуг страхування ризиків природних катастроф в країнах з страховим ринком що розвивається. Кудрявцев В.М., Каруан Т. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.55-59. - укр. УДК 368.1.

Предметом роботи є наукові підходи щодо розвитку послуг страхування ризиків природних катастроф в країнах з страховим ринком, що розвивається. Метою роботи є розгляд шляхів і основних напрямків просування послуг страхування ризиків природних катастроф в країнах з страховим ринком, що розвивається. Для досягнення поставленої мети у роботі були використані такі загальнонаукові і спеціальні методи і прийоми дослідження: теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу - для дослідження теоретичних засад та інструментарію розвитку страхування ризиків природних

катастроф; абстрактно-логічний - для теоретичного узагальнення і формулювання висновків. У даній роботі розглянуті основні аспекти та шляхи просування послуг страхування ризиків природних катастроф в країнах з страховим ринком що розвивається. Проаналізовано основні напрямки, за якими страхові ТНК і перестраховальники просувають свої послуги в країнах, що розвиваються, а саме: параметричне страхування, агрострахування, мікрострахування, послуги перестраховування, традиційне страхування. Також зазначили, що у ситуації, коли страхування ризиків природних катастроф стало повноправним сектором страхового ринку розвинених країн, активна експансія в країни, що розвиваються стає для більшості найбільших страхових ТНК і перестраховальників практично безальтернативним стратегічним завданням для забезпечення свого зростання і розвитку.

06.19.02.0366/231164. Місцеві бюджети як чинник розвитку фінансової системи України за умов бюджетної децентралізації. Дахнова О.Є., Матросова І.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.94-99. - укр. УДК 336.14 : 352 (477).

У статті визначено роль місцевих бюджетів у бюджетній системі України; розглянуто питання щодо вдосконалення механізму впровадження принципів бюджетної децентралізації на рівні органів місцевого самоврядування. Підкреслено важливість формування стабільної бази формування доходів місцевих бюджетів як головного чинника забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України. Проаналізовано результати створення ОТГ та їх вплив на формування власних доходів місцевих бюджетів; досліджено перші позитивні результати від створення ОТГ у сфері зростання частки власних надходжень у структурі доходів місцевих бюджетів. Обґрунтовано доцільність продовження реформи міжбюджетних відносин та децентралізації бюджетної системи країни в цілому. Подано досвід зарубіжних країн у сфері формування місцевих бюджетів, проаналізовано роль неподаткових надходжень у структурі місцевих бюджетів провідних країн світу. Надано аналіз показників структури доходів бюджету у процесі їх планування на прикладі зведеного бюджету Харківської області. Виявлено тенденцію до зростання основних показників доходів зведеного бюджету Харківської області за 2014-2016 роки. Вказано, що в структурі державних трансфертів, що надійшли до зведеного бюджету області, основну частку посідали субвенції на виконання соціальних функцій місцевих органів влади. Зазначено, що видатки зведеного бюджету Харківської області були переважно спрямовані на соціальне забезпечення населення регіону. Запропоновано заходи щодо вдосконалення механізму формування доходів місцевих бюджетів як основи фінансової стабільності розвитку економіки України за умов проведення бюджетної децентралізації. Наголошено на необхідності підвищення якості контролю за використанням дохідної частини місцевих бюджетів з боку держави та органів місцевого самоврядування. Надано загальні пропозиції щодо розробки сучасної системи заходів зі стабілізації надходжень до місцевих бюджетів. Зроблено висновок щодо необхідності забезпечення ефективної взаємодії на рівні державних та місцевих органів влади у сфері міжбюджетних відносин.

06.19.02.0367/231448. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України. Онісіфорова В.Ю., Шершенюк О.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.139-150. - укр. УДК 368.

Мета. Визначення найбільш перспективних видів страхування для страхових компаній України за темпами росту показників страхових премій, страхових виплат та динаміки збитковості. Методика дослідження. При здійсненні дослідження використовувалися методи узагальнення, методи аналізу та синтезу, метод логічного аналізу. Інформаційною базою дослідження є наукові праці, електронні інформаційні ресурси та матеріали періодичних видань. Результати. На сьогодні перед страховими компаніями постає проблема обрання перспективних напрямків розвитку з урахуванням таких головних критеріїв, як темпи зростання страхових премій на сегменті, темпи росту страхових виплат та динаміка збитковості за видами страхування. Портфель страхових продуктів за структурою останніми роками є доволі стабільним, без значних коливань та відхилень, однак у вартісному вираженні є тенденція до збільшення розмірів отриманих страхових премій. Головними джерелами надходження коштів для страхових компаній України є: страхування транспортних засобів від певних видів збитків; обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів; добровільне медичне страхування; страхування майна; страхування туристів; агрострахування. Ринок КАСКО має тенденцію до зростання, але темпи такого зростання зменшуються. Ринок обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів є більш стабільним і має стабільні темпи до зростання. Перспективним є добровільне медичне страхування, яке має найбільші темпи зростання обсягів страхових премій. Нестабільним за рівнем страхових премій є добровільне страхування майна, яке є найменш збитковим, але при цьому темпи росту страхових премій 2018 року прогноуються найменшими. Нестабільною є і ситуація на ринку страхування туристів. Агрострахування є найменш прогнозованим серед усіх видів страхування, бо рівень збитковості і рівень попиту на страхові послуги визначаються погодними умовами. Найбільш привабливими за рівнем збитковості є страхування майна і агрострахування, однак вони є найбільш ризикованими за динамікою показників збитковості.

Найбільш прогнозованими за рівнем збитковості є традиційні види страхування. Наукова новизна. Визначено перспективні види страхування з точки зору приросту обсягів страхових премій, динаміки страхових виплат та страхового ризику відповідно до рівня коливань збитковості. Практична значущість. Запропоновані висновки можуть бути використані науковцями та практиками при визначенні перспектив розвитку страхового ринку України.

06.19.02.0368/231450. Шлях євроінтеграції України - податкове реформування. Хорошилова І.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.162-172. - укр. УДК 336.2: 339.9.

Мета нашого дослідження полягає у висвітленні сучасних моделей європейського законодавства з питань оподаткування та законодавства України та визначенні пріоритетних завдань на перспективу стосовно трансформації податкової системи в контексті європейської інтеграції. Методика дослідження: аналізуючи, порівнюючи, систематизуючи і узагальнюючи наукові праці багатьох учених, обґрунтуємо та окреслимо зміни податкового законодавства України в умовах євроінтеграції, для цього вдаємося до економіко-статистичних методів, порівняльного аналізу. Результати дослідження: проаналізовано сучасний стан і вади вітчизняної моделі податкових відносин України, визначено основні напрямки її реформування та вдосконалення. З огляду на підписання Угоди про асоціацію України і Європейського Союзу, що є великим досягненням та кроком перетворень та економічного розвитку. Але економічна інтеграція та зближення з ЄС вимагають від країн-претендентів на вступ виконання цілої низки вимог, однією з яких є проведення податкових реформ з метою гармонізації внутрішніх податкових правил і законів із європейськими стандартами та нормами. Досліджені гострі проблеми у фіскальній системі, а саме, обмеження фінансування соціальної сфери, часте внесення змін у законодавчі акти, перешкоди, обмеження, заборони на здійснення підприємницької діяльності, високий рівень корупції. Наукова новизна: окреслені напрями оптимізації оподаткування України, а саме збільшення ролі держави в управлінні та регулюванні власними фінансовими ресурсами, збільшення обсягів ВВП, що дадуть змогу створити сучасну конкурентну, соціально-орієнтовану ринкову економіку та прискорити євроінтеграцію. Практична значущість: таким чином, ефективна система державних фінансів, що є одним із головних чинників динамічного розвитку економіки формує сприятливе макроекономічне середовище для підприємницької діяльності та інвестицій, а також забезпечить належну систему соціального захисту населення.

06.75 Економічні проблеми організації і управління господарством країни

06.19.02.0369/228801. Особливості організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємствах України. Лошакова С.Є. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.60-64. - укр. УДК 657.1.

Розглядаються проблеми реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності на підприємствах України. Визначено необхідність обґрунтованого підходу до формування облікової політики, складання наказу про облікову політику. Проведено порівняння застосування різних форм ведення та організації бухгалтерського обліку для підприємств. Пропонується враховувати можливості та обмеження застосування форм ведення та організації бухгалтерського обліку для конкретного підприємства з метою підвищення ефективності та зменшення витрат підприємства на ведення обліку.

06.19.02.0370/229284. Удосконалення фінансової звітності бюджетних організацій Азербайджану. Оруджев В. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.141-149. - англ. УДК 657.37(479.24).

Постановка проблеми. В сучасних умовах процес поліпшення бухгалтерського обліку та фінансової звітності триває в двох суміжних площинах: широкого та всебічного використання сучасних комп'ютерних технологій в області бухгалтерського обліку та фінансової звітності в усіх галузях економіки, з одного боку, їх вдосконалення відповідно до вимог міжнародних стандартів, більш адаптованих до умов ринкової економіки, з іншого боку. Формування електронної системи бухгалтерського обліку в бюджетних організаціях і, як наслідок, широке використання всіх атрибутів електронної фінансової звітності, а також формування на їх основі електронного фінансового контролю є одним із нагальних завдань, що стоять перед розвитком бухгалтерської та фінансової звітності в цьому секторі економіки. Мета статті - заповнити існуючі прогалини в цій області, дослідити окремі питання використання електронних інформаційних розробок для поліпшення стану бухгалтерського обліку, фінансової звітності та казначейського контролю в бюджетних організаціях. Матеріали та методи. В ході дослідження використовувались методи системного підходу, аналізу та синтезу, а також інші методи сучасних наукових досліджень. База даних досліджень складається з Національних стандартів бухгалтерського обліку, Міжнародних стандартів фінансової звітності, рішень та положень Міністерства фінансів Азербайджану, порталу електронних фінансових звітів та комп'ютеризованого програмного забезпечення бухгалтерського обліку для бюджетних організацій.

Результати дослідження. З'ясовано, що вдосконалення електронної системи формування та подання фінансових звітів, включаючи створення електронної системи обліку в казначейських органах, а також створення спільної інформаційної системи відповідає вимогам формування електронного фінансового контролю в органах казначейства, можливе в умовах застосування пакета програмного забезпечення для бухгалтерського обліку "Гюнеш". Його застосування повністю забезпечує організації електронної системи бухгалтерського обліку, а в подальшому в автоматичному режимі виконуються всі процеси складання форм фінансової звітності, їх генерації в інформаційну систему органів казначейства і керуючих органів на всіх ієрархічних рівнях, а також необхідні процедури щодо отримання від них зворотного зв'язку. У результаті вивчення поточного стану електронного бухгалтерського обліку, фінансової звітності та фінансового контролю, проведеного органами казначейства, визначено, що в даний час немає жодної спеціальної електронної системи з єдиним програмним забезпеченням для здійснення оперативного фінансового контролю. Висновки. Технологія обробки бухгалтерської інформації в умовах застосування пакета програм "Гюнеш" показала, що його паралельне використання в бюджетних організаціях та казначейських установах створює необхідні умови для організації електронної системи бухгалтерського обліку. На цій основі здійснюється повна автоматизація формування всіх форм електронної фінансової звітності, їх подання до організації вищого рівня в режимі он-лайн, передача поточних електронних фінансових документів місцевому казначейському органу в рамках необхідних процедур та отримання від них зворотного зв'язку.

06.77 Економіка праці. Трудові ресурси

06.19.02.0371/228863. Шляхи поліпшення якості формування людського капіталу на рівні громади. Безтелесна Л.І. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.294-298. - укр. УДК 331.522.4:332.1.

У статті виокремлено рівні формування людського капіталу, відображено специфіку продукування освітніх послуг і оцінювання результатів їх споживання. Доведено, що громада і процес децентралізації чинить вплив на поліпшення якості формування людського капіталу на місцевому рівні.

06.19.02.0372/228865. Вплив місцевої самовільної автономії на діяльність безробітних людей на місцевому ринку праці на прикладі лікарні/ Znaczenie jednostek samorządu terytorialnego w aktywizacji osób bezrobotnych na lokalnym rynku pracy na przykładzie powiatu Ciechanow. Гвозджевич С., Прокопович Д. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.303-320. - Польська. УДК 33.336.1:352.

У цій статті ми відзначили основні аспекти та інструменти активізації підприємництва і поліпшення ситуації на місцевому ринку праці в контексті ефективного розвитку Ciechanowskie району. Головне значення органів місцевого самоврядування було описано в контексті цієї активації. Місцеві підрозділи уряду, використовуючи інструменти активацію безробітного прийняти робочі місця сприяти поліпшенню ситуації на місцевому ринку праці, а отже, і для ефективного розвитку економіки регіону. Зростання економічної активності також створює більше доходів для бюджету місцевого самоврядування від місцевих податків, сплачених господарюючими суб'єктами, що діють в районі муніципалітету. Внаслідок ефективної роботи цих процесів поліпшуються умови життя мешканців даного органу місцевого самоврядування. Ключове питання в контексті інституту місцевого самоврядування працює над впровадженням інструментів, які створюють поліпшення ситуації на місцевому ринку праці та ефективного розвитку підприємництва в господарюючих суб'єктах. Ключове установу, відповідальну за активацію цього уряду є районним і Муніципальним управлінням по Цеханову. Місцевим органом влади, відповідальним за політику зайнятості місцевого самоврядування, є Управління праці Powiat. Метою виконання статутних функцій і виконання поточних завдань бюро праці працює з органами місцевого самоврядування, роботодавців, профспілок, фондів і асоціацій, тренінгових компаній, установ, місцевих партнерів, організацій, що діють в питаннях сприяння зайнятості та участі, а також інших осіб, які можуть вплинути на зниження ставок безробіття.

06.19.02.0373/228887. До проблеми підвищення заробітної плати в Україні. Вербицька В.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.121-124. - укр. УДК 331.

У статті узагальнено призначення заробітної плати та встановлено існування суперечності між інтересами власників засобів виробництва та його робітниками стосовно рівня оплати праці. Наголошено, що низька заробітна плата спричиняє існування негативних проявів у соціально-економічному середовищі, та розкрито перелік таких негативних проявів. Встановлено, що міра споживання завжди відстає від міри праці. Окреслено нормативно-законодавчу базу оплати праці та з'ясовані функціональні аспекти заробітної плати в сучасних умовах. Виявлено, що до традиційних функцій заробітної плати слід додати інформаційну та політичну. Відзначено, що підвищення продуктивності праці - завдання не найманого працівника, а роботодавця, що підтверджується порівнянням факторів, впливаючи на продуктивність праці та заробітну плату. Встановлено чинники,

які впливають на заробітну плату. Доведено, що зростання кількості і якості праці, а значить, і відповідного зростання заробітної плати і продуктивності праці, можуть відбуватися тільки до певної межі, в той самий час як можливості зростання продуктивності праці за рахунок науково-технічного і технологічного прогресу практично безмежні. Обґрунтовано необхідність підвищення заробітної плати в країні. Запропоновано низку заходів, сприяючих вирішенню проблеми підвищення заробітної плати в Україні.

06.19.02.0374/229327. Зовнішня трудова міграція в Україні у 2014-2017 рр. Ніколаєць К. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98), С.21-32. - укр. УДК 331.556.46(477)"2014 2017".

Досліджено основні чинники, які визначали умови та характер зовнішньої трудової міграції в Україні протягом 2014-2017 рр. Визначено основні напрями трудової міграції в умовах посилення конкуренції на ринку праці, військових дій на Донбасі та економічної кризи. Висвітлено специфіку попиту на кваліфікованих спеціалістів в умовах поглиблення євроінтеграції та формування державної політики у сфері працевлаштування населення.

06.19.02.0375/229369. Трансформація як категорія суспільно-географічної науки (на прикладі аграрної сфери). Кравець Т.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.163-167. - укр. УДК 911.3.

Досліджено теоретичні, методичні та практичні проблеми трансформаційних процесів аграрної сфери на регіональному рівні. Проаналізовано тенденції та перспективи розвитку цих процесів у сільському господарстві регіону за окремими складовими трансформації. Основний акцент дослідження здійснено на термін трансформація, його суть, походження та важливість в сучасній науці. Співставлено й проведено ґрунтовний аналіз структури трансформації за різними ученими. Запропоновано структуру трансформації аграрної сфери: структурні, функціональні, організаційно-управлінські й територіальні трансформації. Визначено складові кожного типу трансформацій, проведено їх аналіз та перспективи у аграрній сфері. Виокремлено сильні й слабкі сторони у межах трансформації аграрної сфери, на які потрібно приділити найбільшу увагу при складанні програми розвитку аграрної сфери у перспективі.

06.19.02.0376/229400. Зайнятість населення Львівської області: просторовий аналіз. Гудзеляк Ірина, Горючий Олег. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.159-167. - укр. УДК 911.37(477.83).

Проаналізовано динаміку рівня зайнятості та міжрегіональні відмінності сучасного рівня зайнятості в Україні та Львівській області. Виявлено гендерні, вікові та просторові особливості зайнятості населення Львівської області. Досліджено внутрішньообласні риси зайнятості у головних сферах економіки області. Виконано авторські картосхеми, які відображають просторові аспекти зайнятості в Україні та регіоні. Львівська область належить до областей з рівнем зайнятості нижче від середньоукраїнського рівня. Рівень зайнятості скоротився порівняно до 2000 р. Особливо різке скорочення простежується з 2014 р. Посилюються гендерні відмінності, наростають відмінності між зайнятістю міського та сільського населення. У сільській місцевості помітно вищий рівень самозайнятості при загалом низькому рівні зайнятості працездатного населення. На сучасному етапі домінує зайнятість у сільському господарстві, промисловості та в бюджетних галузях сфери послуг. Суттєвих просторових зрушень у рівні зайнятості в промисловості за останні 15 років не виявлено: промисловими продовжують залишатися ті райони, де з радянських часів збереглася виробнича інфраструктура. Структура зайнятості в індустріальній сфері змінюється швидкими темпами.

06.19.02.0377/229472. Трудова міграція до країн європейського союзу: фактори та наслідки. Ніколаєць К. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100), С.101-115. - укр. УДК 331.556.4(4-672)ЄС).

Досліджено основні фактори, які визначали умови та характер зовнішньої трудової міграції населення України до країн Європейського Союзу. Визначено причини зростання масштабів зовнішньої трудової міграції з України до країн ЄС та чинники, що обумовлюють рівень економічної активності українських трудових мігрантів на території ЄС, а також характер їхньої зайнятості та терміни перебування.

06.19.02.0378/230978. Адаптація європейської політики зайнятості до реалій української економіки. Башнянин Г.І., Городиський Т.І., Лапчук Я.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.27-30. - англ. УДК 331.5; 331.56 .57.

Розглянуто сучасний стан рівня безробіття в Україні, зроблено порівняння рівнів безробіття з країнами Європи. Досліджено політику зайнятості у країнах Європейського Союзу (ЄС), проаналізовано та проведено узагальнення особливостей ринку праці в країнах ЄС. Проаналізовано наукові результати та окреслено наукові завдання проведення подальших досліджень. Виявлено та розглянуто актуальні проблеми сучасного розвитку ринку праці України та країн ЄС. Досліджено теоретичні особливості формування системи зайнятості населення та розглянуто європейський досвід регулювання систем

зайнятості на прикладі окремих країн. Виявлено, що у сучасних умовах розвитку національної економіки ринок праці посідає важливе місце. Встановлено, що одним з найважливіших завдань будь-якої держави є регулювання ринку праці. На сучасному етапі у країнах ЄС найбільш актуальними стають проблеми ринку праці. Це пов'язано зі зміною структури загальноєвропейського ринку праці, а також із глобалізацією економіки світу. З'ясовано, що подолання безробіття та підвищення рівня зайнятості є основними завданнями ЄС. Охарактеризовано ключові напрями та підходи політики ЄС у сфері зайнятості. Визначено основні рушійні сили, мотивації та наслідки зайнятості в ЄС. Оцінено вплив європейської стратегії зайнятості. Охарактеризовано закономірності основних європейських програм та ініціатив, спрямованих на зниження безробіття, основною метою яких є покращення освіти та трудової мобільності людей. На основі аналізу відповідного європейського досвіду визначено виклики, що повинні враховуватися під час розроблення державної політики зайнятості України на середньо- та довготермінову перспективу. Надано рекомендації щодо запозичення Україною позитивного досвіду ЄС сфері зайнятості. Аналіз особливостей ринків праці ЄС і України показав, що європейська інтеграція для України відкриває можливість сталого економічного розвитку. Запозичення зарубіжного досвіду дасть змогу Україні створити умови для більш ефективного функціонування системи зайнятості населення. Практичне значення здійснених у роботі досліджень полягає у тому, щоб, спираючись на досвід країн-учасниць ЄС, визначити перспективні напрями підвищення ефективності політики зайнятості в Україні.

06.19.02.0379/230979. Гендерна сегрегація - стереотип та проблема сучасного розвитку вітчизняного ринку праці. Ангелко І.В., Лех Г.А., Рібун Л.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.31-34. - укр. УДК 331.5.

Висвітлено основні аспекти гендерної сегрегації, визначено основні форми її поширення, чинники і причини існування на вітчизняному ринку праці. З'ясовано, що гендерна сегрегація певною мірою відображає нерівномірний розподіл працівників однієї статі між різними видами трудової діяльності на ринку праці та у сфері зайнятості, створюючи цим самим нерівномірність наповнення певного професійного середовища чоловіками та жінками. Встановлено, що існування та поширення гендерної сегрегації пов'язане з наявністю низки суспільних стереотипів щодо використання та застосування праці жінок і чоловіків у різних сферах та галузях трудової діяльності. Визначено, що гендерна сегрегація - це стереотип та проблема, яка притаманна сучасному розвитку вітчизняного ринку праці щодо зайняття жінками та чоловіками певної ніші у професійній чи галузевій піраміді. Установлено, що для вітчизняного ринку праці важливим є питання впровадження дієвих заходів, що сприятимуть зміні суспільних стереотипів стосовно гендерного розподілу якості, рівня зайнятості та заробітної плати осіб двох статей. З'ясовано, що становище жінок на ринку праці України є менш сприятливим, ніж у чоловіків, насамперед через дію ринкового конкурентного механізму, наявність прямих бар'єрів для їх зайнятості, і як не дивно, репродуктивну функцію. Доведено, що на ринку праці України одночасно присутні стереотипи становища і поведінки, які дають змогу зберігати діючі механізми гендерної сегрегації, і наявність яких не дає змоги жінкам займати на рівні з чоловіками однакове становище.

06.19.02.0380/231151. Сучасні тенденції розвитку ринку праці: вітчизняний та зарубіжний досвід. Бондаревська К.В., Кисельов В.Р. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.9-15. - укр. УДК 331.5.024.52.

Стаття присвячена аналізу сучасних тенденцій розвитку ринку праці в Україні, порівняно з країнами Європейського Союзу. Враховуючи національну специфіку, стан та напрями розвитку ринку праці, було доведено, що саме ринок праці відображає абсолютну більшість соціально-економічних та політичних державних процесів та є невід'ємною складовою всієї економічної системи країни. Метою статті є оцінка сучасного стану ринку праці та проведення порівняльного аналізу основних тенденцій його розвитку в Україні та країнах Європейського Союзу. В процесі дослідження було вивчено питання, що стосуються ефективного функціонування ринку праці, які з кожним роком набувають все більшої актуальності в контексті розвитку людського капіталу, як одного з вирішальних факторів функціонування національної економіки. З метою вивчення вищезазначених питань було використано порівняльний аналіз, економіко-статистичний аналіз, вивчення монографічних публікацій і статей. В статті досліджено основні показники рівня зайнятості в країнах Європейського Союзу, представлено рівень безробіття та економічну активність населення в динаміці за 6 років для виявлення тенденцій та аналізу сучасного стану. Крім того, були запропоновані заходи, які варто реалізувати шляхом ефективною державної політики зайнятості з метою зниження рівня безробіття в регіонах України, оскільки саме активна політика на ринку праці сприяє зниженню рівня безробіття. Стаття представляє інтерес для фахівців з управління персоналом, експертів з розвитку ринку праці та економістів, а також державних органів влади в сфері регулювання зайнятості населення.

06.81 Економіка та організація підприємства. Керування підприємством

06.19.02.0381/228725. Криза як детермінанта розвитку організації. Ясінська Й. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.24-35. - англ. УДК 005.931.11.

Постановка проблеми. Під час оцінювання кризових явищ і процесів у контексті аналізу проблем функціонування та розвитку організації домінують концептуальні підходи до ідентифікації економічної кризи як негативного та руйнівного процесу. Хоча економічна криза оцінюється як час небезпеки у функціонуванні організації, вона також може бути поворотним моментом у стратегічному розвитку. Тому в процесі управління змінами в динамічному організаційному середовищі необхідно враховувати не тільки різні загрози, але і можливості кризового стану організації. У зв'язку з цим необхідно проаналізувати нові концепції та методи контролю за термінами стратегічного ризику, переосмисливши концептуальні підходи до управління змінами в організації в умовах невизначеності, що є необхідним унаслідок зростаючих загроз та непередбачуваності подій в організаційному середовищі. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що попри достатній рівень забезпеченості необхідними моделями, методами, техніками та інструментами антикризового менеджменту, використання яких дає змогу нейтралізувати негативні прояви кризових явищ і процесів, залишаються недостатньо розробленими науково-методичні аспекти освоєння кризи в контексті організації революційних змін і досягнення вищої ефективності управління організацією. Мета статті - проаналізувати методологічні підходи до ідентифікації кризи, що визначається як природний життєвий цикл організації. Матеріали та методи. Дослідження проведено з використанням методів концептуального узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу, а також графічного методу, за яким детерміновано кризу в контексті розвитку організації. Результати дослідження. Якість управління обумовлює кризові явища в організації, які призводять до падіння економічної активності і зменшення конкурентоспроможності. Неоднозначне визначення етапу життєвого циклу, на якому перебуває організація, є важливою проблемою для управлінців. Здебільшого це пов'язано з неточним визначенням окремих фаз, а також можливістю виникнення певних проблем в організації, характерних для різних етапів її життєвого циклу. Тому цю проблему слід розглядати цілісно, узагальнюючи деякі процеси. Хибна управлінська реакція на кризу ще більше ослаблює організацію, посилюючи кризу, хоча за умови використання певних правил управління, що дають змогу побороти кризу, остання може бути використана як шанс для оновлення і розвитку підприємства, покращання його конкурентоспроможності. Аналіз причин криз в організації за категоріями невизначеності та ризику, які стосуються взаємопов'язаних фаз стратегічного управління - думки і дії, доводить, що під управлінням ризиками слід розуміти дії, спрямовані не тільки на їх обмеження, а й усвідомлену максимізацію можливих вигод. Проблемою залишається можливість вимірювання ризику економічної діяльності з тим, щоб виявити великі або незначні, прийнятні або неприйнятні ризики, які є неодмінною складовою функціонування організації в ринковій економіці за наявності різних джерел і причин їх виникнення, диференційованості умов протікання й отримуваних наслідків, що вимагає застосування різноманітних запобіжних заходів з виконання антикризових дій. Організація функціонує в певному середовищі, в певний час. Криза проходить через різні етапи життєвого циклу організації. Тому, розглядаючи кризу організації як природний і неминучий процес, слід враховувати фазу його життєвого циклу. Це один з елементів, які дають змогу організації підготуватися до надзвичайної ситуації та вжити належних заходів для мінімізації втрат. Кризи переживають різні етапи життя разом з організацією, однак, тільки продумане та належним чином координоване управління організацією надає можливість плавного переходу через "революцію" кризи. Спроби передбачити можливі ускладнення дозволяють краще підготуватися до кризи та мінімізувати ризик її виникнення. Точне діагностування причин кризових ситуацій вимагає вміння відрізнити симптоми від причин, виділяючи кризові сигнали із внутрішнього та зовнішнього середовищ. Симптом - це тільки показник, а не причина негативного явища, яка є складною для визначення, неочевидною і завуальованою через впливи інших чинників, якими можуть бути неправильно визначена система цінностей організації, невідповідна місія, невластиві компетенції керівних кадрів тощо. Висновки. На відміну від існуючих публікацій, розглядаються проблеми детермінації кризових процесів в організації, які найчастіше є наслідком помилок в управлінні змінами через хибну інтерпретацію сигналів попередження, в зв'язку з чим стають точкою зламу функціонування, причиною падіння і викликом для керівництва в пошуку шансів для їх ліквідації. Найпоширенішою внутрішньою причиною кризи в організації є відсутність балансу між цілями та ресурсами організації. Помилкове сприйняття зовнішнього середовища та місця організації в системі ринкових координат призводить до розбалансування системи управління в рамках сформульованих цілей та зовнішніх можливостей їх реалізації (конкурентна боротьба, конкурентні переваги конкурентів). Чинниками, які ускладнюють кризові явища, і ситуації, що виникають у перебігу змін в організації, є використання для управління процесами змін традиційних методів, підходів і стилів керівництва, відсутність у керівників і персоналу організацій як теоретичних знань, так і практичного досвіду належного і ефективного управління в умовах динамічних змін, вміння проведення чіткого аналізу та оцінки домінантних змін, обрання і визначення дій, врахування всіх можливих обставин і

умов функціонування організації і насамперед змін, які відбуваються в її оточенні. Отже, криза як шанс для успіху вимагає умілого залучення нових знань і тріади нових стратегічних ресурсів сучасних організацій: інформації, людського та інтелектуального капіталів, креативності, в зв'язку з чим наголошено на необхідності зосередження на головному ресурсі - людському, адже люди - це фактор успіху змін. Викладені концептуальні положення детермінації кризи в контексті організаційного розвитку потребують подальшого наукового дослідження в напрямі зниження рівня ризиків управління змінами в організаціях.

06.19.02.0382/228728. Індикатори кадрової безпеки підприємства. Зубко Т., Лаптева В. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.57-67. - укр. УДК 331.108:[658:005.922.1:33.

Досліджено сутність кадрової безпеки та надано її визначення. Згруповано компоненти механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Визначено головні цілі кадрової безпеки та сформовано її систему. Обґрунтовано систему показників для експрес-оцінки рівня кадрової безпеки підприємства.

06.19.02.0383/228731. Принцип взаємодії із зацікавленими сторонами в інтегрованій звітності підприємств. Безверхий К. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.97-107. - укр. УДК 657.37.

Розглянуто принцип взаємодії із зацікавленими сторонами в інтегрованій звітності українських підприємств та способи його реалізації. Дослідження принципу взаємодії із зацікавленими сторонами в інтегрованій звітності українських підприємств в умовах інституційних перетворень здійснено в нерозривному зв'язку з виробничими та інтеграційними процесами. Надано рекомендації українським підприємствам щодо реалізації принципу взаємодії із зацікавленими сторонами під час підготовки до складання інтегрованої звітності.

06.19.02.0384/228756. Антикризове фінансове управління підприємством: теоретичний аспект. Назарова Т.Ю., Попович В.В., Геляровська О.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.3-6. - укр. УДК 338.24.

У статті розглядається антикризове фінансове управління як важлива складова сучасного управління підприємством. Систематизовано підходи до визначення сутності антикризового управління підприємством. Розглянуто основні причини виникнення фінансової кризи на вітчизняних підприємствах. Проаналізовано систему антикризового управління підприємством. Встановлено, що успіх менеджменту в кризових ситуаціях визначають: мірою готовності менеджерів організацій до потенційних кризових явищ. Обґрунтовано необхідність створення та постійного вдосконалення антикризової програми підприємства. Формування антикризової програми пропонується диференціювати залежно від типу антикризового управління разом із цілями антикризової програми.

06.19.02.0385/228757. Сутність і економічна природа фінансових ресурсів підприємств. Другова Е.С., Бережна Ю.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.7-10. - укр. УДК 336.01.

У статті розглянуто різні підходи до визначення сутності поняття "фінансові ресурси", уточнено дефініцію "фінансові ресурси підприємства", визначено критерії класифікації фінансових ресурсів. В ході дослідження сформульовано одну з основних проблем господарюючих суб'єктів недостатній обсяг фінансових ресурсів. Визначено основні макро- і мікроекономічні чинники процесу управління фінансовими ресурсами. Здійснено оцінку впливу окремих складових елементів зовнішньої і внутрішньої управлінської середовища на загальну ефективність господарювання підприємств.

06.19.02.0386/228758. Про часову природу конкурентоспроможності, економічного потенціалу та потенціалу розвитку підприємства. Шпак С.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.11-18. - рос. УДК 338.1.

Досліджено часова природа конкурентоспроможності, економічного потенціалу та потенціалу розвитку підприємства та їх взаємозв'язки. Встановлено, що економічний потенціал і потенціал розвитку є точковими за часом ознаками і характеризують граничні можливості генерування прибутку і структурної адаптації підприємства, а конкурентоспроможність, що відображає здатність підприємства генерувати прийнятний прибуток на тривалій основі, є інтегральною за часом ознакою, рівень якої обумовлюється економічним потенціалом і потенціалом розвитку.

06.19.02.0387/228759. Роль інвестиційної стратегії у розвитку підприємства. Скотнікова Л.П., Угрімова І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.19-22. - укр. УДК 65.011.

В статті розглядається сутність, принципи розробки стратегії ефективності інвестиційної діяльності підприємства, особливості впровадження інвестиційних проектів. Пропонується методичний підхід до

формування інвестиційної політики для подальшого обґрунтування важливості реалізації інвестиційної стратегії розвитку підприємства.

06.19.02.0388/228761. Енергоефективність в управлінні підприємством. Клепікова С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.27-30. - укр. УДК 338.45:621.31.

У статті проведено аналіз категорій "енергозбереження" та "енергоефективність" в управлінні підприємством на державному, науковому та міжнародному рівнях. Показано взаємозв'язок категорій "енергозбереження" та "енергоефективність", різноманітність їх трактувань, плутанина в термінології та підміна понять один одним. Виявлено тенденцію в наукових працях, нормативно-законодавчих актах України та міжнародних стандартах заміщення поняття "енергозбереження" на "енергоефективність". Запропоновано прийняти поняття енергоефективності підприємства, як співвідношення між отриманим результатом, тобто між вихідним результатом функціонування, послуги, продукції чи енергії та енергією на вході.

06.19.02.0389/228764. Особливості реклами у сфері послуг. Романчик Т.В., Вишиванюк К.Г. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.40-43. - рос. УДК 519.2.

Стаття присвячена розгляду загальних тенденцій реклами, а також особливостей реклами у сфері послуг. Послуги як предмет купівлі-продажу мають специфічні особливості, відмінні від товару, що проявляються і в рекламній діяльності також. Такі специфічні риси вимагають спеціальних підходів до організації рекламної діяльності, що зумовило актуальність обраної теми. Розглянуто роль реклами та її вплив у сучасному суспільстві. Підкреслена роль заходів просування при розробці рекламної кампанії підприємств сфери послуг, які розглядаються з точки зору ефективного маркетингу. Проаналізовано низку поведінкових факторів споживачів, що впливають на ефективність роботи фірми, яка надає послуги, а також їх врахування у рекламі. Визначена послідовність розробки концепції підприємства сфери послуг для формування безпосередньо рекламної кампанії підприємства.

06.19.02.0390/228766. Шляхи вдосконалення аутсорсингових послуг сервісних ремонтних служб промислового підприємства. Передрій А.Е.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.48-51. - укр. УДК 338.45.

Стаття присвячена розкриттю комплексу питань, пов'язаних з оцінкою ефективності передачі на аутсорсинг сервісних ремонтних служб великого промислового підприємства. Актуальність такого механізму в українській економіці пов'язана з тим, що утримання власного ремонтного господарства на великих промислових підприємствах є вагомим фактором зниження його прибутку. Організація сервісної ремонтної служби відкриває широкі перспективи підвищення ефективності виробництва та підвищення якості продукції, яка випускається.

06.19.02.0391/228769. Краудфандинг як шлях залучення коштів. Хорошилова І.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.60-63. - укр. УДК 336.02.

У нестабільних умовах сьогодення, що характеризуються зменшенням чисельності інвесторів і значним відтоком інвестицій із країни з огляду на соціально-економічну кризу, підприємства та підприємці вимушені шукати нові джерела отримання фінансових ресурсів, серед яких в останні роки чільне місце належить краудфандингу як новітньому методу фінансування. Але даний спосіб отримання капіталу не регламентується законом і досі не зрозуміло як бути з податками, які зазвичай сплачують при використанні типового методу залучення грошей.

06.19.02.0392/228770. Актуальні проблеми управління оборотними активами підприємства. Хаустова І.Є. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.64-67. - укр. УДК 338.3.01.

Дана робота присвячена дослідженню окремих аспектів управління оборотними активами і оборотним капіталом в умовах економічного спаду, досліджено проблему формування та використання оборотного капіталу. У роботі були запропоновані такі інструменти для вирішення зазначених проблем, як розрахунок оптимального показника замовлень, проведення моніторингу фінансового стану, розробка документів внутрішнього регламенту, а також проаналізовані результати залучення методичного інструментарію в управлінську роботу. Розглядається управління оборотними активами підприємства в загальному комплексі проблем підвищення ефективності їх використання.

06.19.02.0393/228772. Економічна безпека як індикатор якості економічного управління підприємством. Ларка Л.С., Маркіна А.О., Мещерякова А.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.72-79. - укр. УДК 658.012.8.

Економічна безпека розглядається як індикатор ефективності економічного управління підприємством. Мета статті - визначення основних напрямів підвищення рівня економічної безпеки підприємства. Застосовано загальнонаукові методи пізнання для систематизації зовнішніх та внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства. Визначено характер впливу таких зовнішніх індикаторів економічної безпеки, як розмір валового внутрішнього продукту, рівень безробіття, темпи економічного зростання, демографічні показники, енергетична залежність України, рівень та якість життя, особливості євроінтеграції України, розмір державного боргу. Визначено характер впливу таких груп внутрішніх індикаторів економічної безпеки, як техніко-технологічні, фінансові та кадрові.

06.19.02.0394/228774. Застосування AGILE-управління та AGILE-маркетингу на підприємствах в міжнародному бізнесі. Чайкова О.І., Подмокова А.Ю., Губанов П.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.84-88. - укр. УДК 330.3:338.4.

У статті розглядаються підходи Agile-управління на підприємствах. Наведено характеристики та риси Agile - гнучкої методології управління проектами. Визначено важливість застосування ключових показників ефективності для оцінки якості та швидкості виконання обов'язків персоналом в Agile. Відображена інформація щодо світових тенденцій застосування Agile-методів, динаміки змін показників. Виділені причини, які спонукають підприємства міжнародного бізнесу до впровадження Agile-управління. Розкрито визначення поняття Agile -маркетингу. Виокремлені відмінності принципів Agile-маркетингу від класичного маркетингу. Наведено приклади застосування Agile-підходу в маркетингу підприємствами світу.

06.19.02.0395/228777. Методичні підходи щодо оцінки ефективності маркетингової діяльності підприємства. Кобелев В.М., Василюк К.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.98-103. - укр. УДК 339.138.

Показано, що у сучасному бізнес-середовищі, маркетингова діяльність - це складний, багатоаспектний процес, який впливає на кінцевий результат діяльності будь-якого підприємства. Виконано аналіз існуючих підходів щодо оцінки ефективності маркетингової діяльності, їх переваги, недоліки та область застосування на основі праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Визначено роль і місце оцінки ефективності маркетингової діяльності як складової оцінки ефективності всього бізнесу підприємства. Запропоновано підхід щодо проведення оцінювання ефективності маркетингової діяльності підприємства, який дозволяє вирішувати як тактичні, так і стратегічні завдання підприємства. Ефективність маркетингової діяльності пропонується вимірювати за допомогою системи показників в двох напрямках: тактичному та стратегічному. При такому підході враховується часовий аспект виконання поставлених цілей і завдань, визначаються причинно-наслідкові зв'язки між результатами діяльності та факторами, що зумовили цей результат. Наведено класифікацію показників оцінювання ефективності маркетингової діяльності.

06.19.02.0396/228778. Інтеграція логістичних функцій в рамках логістичного менеджменту у системі управління сучасним промисловим підприємством. Гармаш С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.104-107. - укр. УДК 338.45:658.

У роботі було досліджено і доведено взаємозв'язок і необхідність інтеграції усіх функціональних складових менеджменту підприємства (інноваційно-інвестиційного, виробничого, фінансового, кадрового, інформаційного) на основі логістичного підходу для ефективного функціонування мікрологістичних систем. Було виявлено, що використання логістичних концепцій дозволяє поєднати зусилля персоналу підприємства і структурних підрозділів в оптимізації та управлінні як матеріальними, інформаційними і фінансовими потоками, так і трудовими ресурсами підприємства. Метою роботи є виявлення інтеграції логістичних функцій, сфер діяльності усіх підрозділів сучасного підприємства (рівень мікрологістичної системи) для ефективного управління логістичними процесами впродовж усього логістичного ланцюга: закупівля - виробництво - збут в рамках логістичного менеджменту. Особлива увага приділяється персоналу підприємства як елементу логістичного менеджменту, який одночасно може виступати як суб'єктом, так і об'єктом дослідження.

06.19.02.0397/228780. Формування плану заходів щодо збільшення обсягу продажів та прибутку на ТОВ "VLADI". Опарій Є.О., Бутко Т.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.112-115. - укр. УДК 658.8. В роботі проведено дослідження теоретичних аспектів прибутку, намічено шляхи підвищення прибутку та основні стратегії розширення та вдосконалення діяльності підприємства. Було запропоновано орендувати приміщення-склад на ринку Барабашово та описано із технічної точки зору оптову точку збуту продукції діючого підприємства ТОВ "VLADI" з доставкою по Україні. Розраховано показники ефективності введення нового проекту.

06.19.02.0398/228781. Менеджмент підприємств у сучасних умовах ведення господарської діяльності. Погорєлова Т.О., Андренко К.В., Новікова Ю.Г. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.116-120. - укр. УДК 336.

В статті розглянуті особливості менеджменту підприємства у сучасних умовах ведення господарської діяльності. Менеджмент - це важлива і багатогранна сфера діяльності, від якого в значній мірі залежать і ефективність виробництва, і якість обслуговування населення. Упровадження ринкових відносин у практику господарювання вимагає принципової зміни методів управління на всіх рівнях управлінської ієрархії. Це висуває необхідність вивчення нових підходів і форм управління, зокрема, менеджменту як особливого типу управління.

06.19.02.0399/228783. Інноваційні технології в менеджменті персоналу і управлінні виробничими системами. Кучинський В.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.127-130. - укр. УДК 338.45 : 658. Визначено, що для підвищення ефективності функціонування і забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в сучасних умовах необхідно активно впроваджувати інноваційні технології в управлінні виробничими системами і менеджменті персоналу. Сформульовані найбільш перспективні напрямки забезпечення розвитку і конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, серед яких виділені наступні: ефективного впровадженню інновацій на підприємствах України повинно сприяти добре організований трансфер технологій; основними методами управління вітчизняними підприємствами повинні бути стратегічне планування і бюджетування; оптимізацію функціонування виробничих систем повинно забезпечити застосування логістичного підходу в управлінні; впровадження інноваційних технологій в менеджменті персоналу сприятиме формуванню конкурентоспроможного персоналу та підвищенню продуктивності праці на підприємствах України.

06.19.02.0400/228784. Фактори, що впливають на визначення інвестиційної привабливості та вартості бізнесу. Геворкян А.Ю., Другова Е.С., Клепікова С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.131-134. - укр. УДК 336.6.

Запропоновано основні фактори, що впливають на оцінку вартості компанії, та на основі емпіричного дослідження визначено кореляційний зв'язок між значенням цих факторів та вартістю компаній металургійної галузі. Найбільш значущими фінансовими показниками було визначено рентабельність власного капіталу та темпи росту компанії. Найбільш значущими не фінансовими чинниками визначено якість управління підприємством та рівень ризику. Між значенням інвестиційної привабливості та ринковою вартістю підприємства та рентабельністю активів і ринковою часткою підприємства визначено кореляційний зв'язок середньої сили.

06.19.02.0401/228792. Конфлікт цінностей на підприємстві в інформаційному суспільстві. Лінькова О.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.16-19. - укр. УДК 330.341.13.

В роботі проаналізовано особливості становлення інформаційного суспільства в Україні. Проведено аналіз категорії цінності та конфлікту цінностей. Виділено переваги та ризики ціннісного управління. Запропоновані компенсатори в менеджменті ризиків зміни цінностей у персоналу. Наведено класифікацію правил вирішення конфліктів цінностей за внутрішньою і зовнішніми складовими. Систематизовано підходи до розвитку цінностей в інформаційному суспільстві. Запропоновано напрямки розв'язання конфлікту цінностей в бізнесі. Зазначені питання для проведення подальших досліджень.

06.19.02.0402/228793. Способи виходу підприємства на зовнішні ринки. Пічугіна Т.С., Волченко А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.20-24. - укр. УДК 658.9:339.9.012.

У статті визначено мотиви, умови і чинник виходу підприємств на зовнішній ринок, а також надано послідовність циклічності розвитку підприємства та етапів отримання доступу підприємства на закордонні ринки, запропоновано основні цілі, з якими підприємства виходять на зовнішні ринки (максимізація прибутку та забезпечення довгострокового успішного збуту), охарактеризовано основні способи виходу підприємства на зовнішні ринки (експорт - прямий та непрямий; спільна підприємницька діяльність - ліцензування, виробництво та управління за контрактом, підприємства спільного володіння, пряме інвестування).

06.19.02.0403/228794. Теоретико-методичні підходи до визначення економічної сутності поняття "капітал підприємства". Пічугіна Т.С., Гукова Т.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.25-29. - укр. УДК 658 330.14.01.

Розглянуто основні підходи до обґрунтування сутності поняття "капітал підприємства". Сформовано власне визначення категорії "капітал" підприємства як матеріальні, грошові та нематеріальні ресурси,

що авансовано у формування активів підприємства, необхідних для здійснення його господарської діяльності в довгостроковій перспективі, з метою отримання доходу та прибутку. Визначено склад взаємопов'язаних і взаємообумовлених внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на структуру капіталу підприємства та визначають можливості управління ним.

06.19.02.0404/228795. Дослідження шляхів підвищення ефективної діяльності підприємства. Васильцова С.О., Бакуменко М.Ю., Стрелець О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.30-35. - укр. УДК 658.155.4.

В умовах ринкової економіки метою будь-якого виробництва є одержання максимальне можливого прибутку. Підвищення ефективності виробництва на підприємствах України - це одна з найважливіших задач як держави (створення сприятливих умов для ефективної діяльності підприємств), так і економістів самих підприємств (аналіз виробничої діяльності, розробка й впровадження заходів щодо підвищення ефективності виробництва). Загальним критерієм економічної ефективності виробництва є зростання рентабельності діяльності. В наш час економічна ефективність виробництва оцінюється на основі критерію, що виражається в максимізації національного доходу на одиницю праці. На рівні підприємства критерій ефективності його діяльності є максимізація прибутку. Ефективність виробництва знаходить конкретний кількісний вираз в взаємопов'язаній системі показників, які характеризують ефективність використання основних елементів виробничого процесу.

06.19.02.0405/228797. Забезпечення етичної поведінки на українських підприємствах. Погорелова Т.О., Боброва К.Д. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.41-44. - укр. УДК 174.4.

В статті досліджено проблеми спорідненості бізнесу, етики та менеджменту; охарактеризовано основні риси етичних норм поведінки на українських підприємствах; проаналізовано підходи до опису систем цінностей і відповідно прийняття етично складних рішень, що можуть бути застосовані в практиці менеджменту, а саме: утилітаристський підхід, індивідуалістичний підхід, морально-правовий підхід та концепція справедливості. Наведено певні заходи щодо забезпечення етичної поведінки на підприємствах.

06.19.02.0406/228798. Формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві. Пічугіна Т.С., Бутенко Г.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.45-49. - укр. УДК 658.9:339.9.012.

У статті запропоноване авторське бачення на визначення суті розвитку підприємства. Запропоновано класифікацію підходів до стратегічного розвитку зовнішньоекономічної діяльності за такими критеріями: фактор часу; спрямування; зміст, загальна спрямованість на певний сегмент ринку. Розглянуто послідовність формування стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства, у результаті чого виокремлено мотиви (формування місії, цілей, завдань підприємства), аналітику (діагностика зовнішніх і внутрішніх чинників) результати (розробка стратегічних альтернатив) цього процесу, що стало підґрунтям визначення його етапів.

06.19.02.0407/228799. Аналіз вартісного оцінювання трансферу інтелектуально-інноваційних технологій на підприємстві. Маслак О.І., Шматько Н.М., Маслак М.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.50-54. - укр. УДК 334.75.

Проведено дослідження та критичний аналіз існуючої на сьогодні практики вартісного оцінювання інтелектуально-інноваційних технологій, запропоновано авторський інтегральний стандартно-індексний підхід до визначення вартості технологічних продуктів промислового призначення, зміст якого зводиться до аналітичних та методичних положень, а також форми компенсаційного фінансування трансфертних операцій; проаналізовано набір методів визначення вартості технології, які традиційно поєднують у три основних підходи з можливістю здійснення їх комбінацій, також визначено, що методичні підходи до вартісної оцінки інтелектуально-інноваційних технологій має значну кількість різновидів, тому нами запропоновано сучасні методи оцінювання вартості об'єкта трансферу технологій. Авторами визначено, що урахуовуючи характер і силу впливу ризиків на процес успішного впровадження технології у господарську діяльність підприємства-реципієнта, встановлюється коригуючий коефіцієнт за критерієм "ризикованість успішного освоєння технології".

06.19.02.0408/228800. Поняття і сутність оцінки персоналу. Доценко Є.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.55-59. - укр. УДК 342.

У статті досліджено сутність оцінки персоналу, як важливий елемент системи управління персоналу. Приведено декілька визначень терміну "оцінка персоналу", з різних літературних джерел та публікацій, як вітчизняних так і іноземних вчених та дослідників. А також сформовано на їх основі своє визначення. Висвітлено, що головною метою підприємств в умовах конкуренції стає розроблення

стратегій розвитку професійної компетентності персоналу підприємства, де головна роль відводиться оцінці, яка спрямована на виявлення потенціалу кожного працівника. Розглянуто систему оцінювання. Побудовано схему складових оцінки персоналу. В кінці приведені висновки по темі статті.

06.19.02.0409/228802. Напрямки підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю на підприємстві. Геращенко І.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.65-68. - укр. УДК 338.336.

Визначено поняття фінансової стійкості підприємства. Визначено тактичні та оперативні цілі з метою відновлення, покращення та стабілізації фінансового стану підприємства. Виявлено причини, які впливають на фінансову стійкість підприємства. Розроблено та систематизовано шляхи підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю на підприємстві. Розроблено етапи комплексного фінансового планування забезпечення фінансової стійкості підприємства. Зроблено висновки про необхідність проведення аналізу показників фінансової стійкості, знаходження причин, які стали на заваді більш стабільного фінансового положення підприємства та знаходження шляхів щодо покращення фінансової стійкості підприємства.

06.19.02.0410/228804. Формування міжнародної рекламної кампанії. Геворкян А.Ю., Долина І.В., Клепікова С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.73-77. - укр. УДК 339.5.

Розглянуто основні складові рекламної кампанії підприємства. Зроблено висновок, що рекламну кампанію слід проводити поетапно. Запропоновано рекламну кампанію для ПАТ "Харківська бісквітна фабрика", що складається з п'ятьох етапів. Кожен етап включає в себе певну кількість заходів, що у підсумку повинні збільшити прибуток підприємства та долю ринку кондитерських виробів Таджикистану. Розраховано бюджет рекламної кампанії для ПАТ "Харківська бісквітна фабрика" на ринку Таджикистану.

06.19.02.0411/228806. Шляхи удосконалення організаційного механізму ефективного використання кадрового потенціалу підприємства. М'якшина В.В., Передрій А.Е.Ю., Черепанова В.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.83-86. - укр. УДК 658.1.

Розглянуто сучасні наукові підходи до визначення сутності поняття "кадровий потенціал підприємства" та на їх основі сформовано авторське тлумачення терміну як соціальної та економічної категорії, що характеризує ефективність використання персоналу та виробництво високоякісної, конкурентоспроможної продукції. Розглянуто сутність поняття "організаційний механізм" та встановлено роль щодо побудови організаційного механізму управління кадровим потенціалом. У статті наведено авторське тлумачення цього терміну як управлінські дії, що направлені на поліпшення негативного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища шляхом покращення системи управління персоналом з метою виробництва конкурентоспроможної продукції. Запропоновано структурно-логічну модель управління кадровим потенціалом підприємства, яка складається з п'яти етапів - оцінка впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на основні показники діяльності підприємства та його кадровий склад; уточнення мети, завдань та основних показників роботи підприємства; оцінка виробничого процесу та ефективності трудової діяльності; атестація персоналу, розробка заходів щодо підвищення його кваліфікації; складання плану розвитку кадрового потенціалу. Побудована структурно-логічна модель управління кадровим потенціалом дозволяє проводити організаційні заходи з підвищення ефективності використання кадрового потенціалу.

06.19.02.0412/228808. Необхідність використання логістичного підходу до інновацій у кадровому менеджменті на підприємстві (проблеми та перспективи). Гармаш С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.91-94. - укр. УДК 338.45:658.

У роботі була зроблена спроба обґрунтування необхідності використання логістичного підходу до інновацій у кадровому менеджменті на підприємстві, виявлення проблем та можливих перспектив інвестування в людський капітал у сучасних умовах функціонування вітчизняних підприємств. Особлива увага приділяється інноваціям у кадровому менеджменті, який одночасно може виступати як суб'єктом, так і об'єктом дослідження. Було доведено, що вирішальним чинником стабільного і тривалого функціонування різноманітних організацій, їх поступального розвитку є високоякісний менеджмент у широкому розумінні й менеджмент персоналу зокрема. Людський чинник стає головним фактором виробництва, а витрати на персонал, на його розвиток вважаються першочерговими інвестиціями підприємців. Було зроблено висновок, що у кризовій ситуації тільки професіоналізм фахівців та інноваційний підхід у їхньому підборі дозволять українським підприємствам вийти з кризової ситуації, використовуючи обмежений ресурс.

06.19.02.0413/228809. Методики розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства. Марчук Л.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.94-101. - укр. УДК 658.011.1.

Інтелектуальний потенціал в управлінській діяльності підприємства відіграє досить важливу роль, адже має цілий ряд специфічних особливостей: навички, здібності, компетенції, трудові та інтелектуальні ресурси, знання, ідеї, технології, інтелектуальний капітал і т.д. Саме це потребує пошуку методичних підходів для розрахунку інтелектуального потенціалу підприємства. У статті проведено аналіз методів оцінювання інтелектуального потенціалу, який довів, що на сьогоднішній день не існує єдиної та максимально точної системи розрахунку. Визначено суттєві недоліки досліджених методик та запропоновано шляхи їх удосконалення.

06.19.02.0414/228812. Розвиток концепцій управління підприємством з використанням контролінга. Міщенко В.А., Другова О.С., Іменинник А.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.111-116. - рос. УДК 658.012.

Описана мета появи контролінгу: цілеорієнтована координація в рамках систем управління, планування і контролю, а також їх елементів. Аналізуються обумовлені неоднозначним трактуванням в закордонній та вітчизняній літературі концепції контролінгу з орієнтацією на облік, інформацію і координацію. Висвітлюються концепції, пов'язані з координаційною задачею контролінгу, а саме, концепції з орієнтацією на планування та контроль і з орієнтацією на управлінську систему в цілому. Узагальнені представлені в літературних джерелах концепції контролінгу: управлінський облік, управлінська інформаційна система, планування та контроль, координація, управління управлінням, координація процесу прийняття рішень. Висвітлюються нові сучасні концепції стратегічної навігації, оптимізації інтересів зацікавлених осіб, нового контролінгу. Відмічається, що перехід до контролінгу, орієнтованому на вартісно-орієнтоване управління підприємством, можливо тільки при урахуванні виробничих показників, дозволяючи здійснювати контроль дійсних об'ємів ресурсів и випуску продукції.

06.19.02.0415/228813. Експортна діяльність підприємства як критерій високої технологічності продукції. Івахненко А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.117-120. - укр. УДК 348.

У статті обґрунтовано оцінку експортної діяльності підприємства як критерію високої технологічності продукції. Уточнено визначення "високотехнологічне підприємство" і "високотехнологічна продукція". На основі статистичних даних та методології ОЕСД визначено групи продукції, яка експортується, та може бути визначена як високотехнологічна. Запропоновано використання експортного потенціалу підприємства, як показника, що характеризує підприємство як високотехнологічне.

06.19.02.0416/228814. Складові ефективного управління підприємством і його персоналом в умовах інноваційного розвитку. Кучинський В.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.121-124. - укр. УДК 338.45:658.

Визначені найбільш перспективні складові забезпечення конкурентоспроможності, ефективного функціонування та розвитку вітчизняних підприємств, серед яких виділені наступні: успішна діяльність підприємства можлива лише при відповідності всіх складових внутрішнього середовища зовнішнім умовам; найбільші можливості підвищення ефективності функціонування підприємства містяться в раціональному поєднанні всіх його факторів відтворення; підвищення значення інтелектуальної складової інноваційного розвитку підприємства надає актуальність та значущість трансферу технологій; розвиток системи внутрішньо фірмового трансферу технологій підприємства повинен розглядатися в контексті стратегічного управління; адаптивність, динамічність, самоорганізація, саморегуляція, саморозвиток - це основні принципи функціонування підприємства, яке стало на інноваційний шлях розвитку; підвищення значення оцінки ризику діяльності підприємства; застосування в управлінні підприємствами логістичного підходу дасть змогу досягти додаткових конкурентних переваг за рахунок оптимізації матеріальних, інформаційних та фінансових потоків; використання логістичного підходу в управлінні персоналом підприємства дозволяє поєднати і оптимізувати трудові потоки з метою ефективного використання потенціалу працівників.

06.19.02.0417/228835. Дослідження механізму формування конкурентних переваг організації. Бугас В.В., Рупосов В.Г. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.137-142. - укр. УДК 339.137.2.

Ключовим критерієм рішення проблем виживання організацій в області інформаційних послуг і їхнього подальшого розвитку є процес формування конкурентних переваг. Це набирає актуальності в сучасних умовах глобалізації економічних систем і просування України в ЄС на світовий ринок. У статті розглянуто питання функціонування механізму формування конкурентних переваг організації. Визначено місце конкурентних переваг у моделі стратегічного розвитку організації. Сформульовано етапи процесу формування й існування конкурентних переваг організації по етапах її життєвого циклу.

06.19.02.0418/228838. Модель розвитку підприємства в кризовій ситуації / Model rozwoju przedsiębiorstwa w sytuacji kryzysu. Ясінська Й. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.159-165. - Польська. УДК 334.02.

У статті наведено міркування щодо сутності розвитку підприємства у кризовій ситуації, підкреслюючи важливість таких питань, як зміна, реструктуризація, створення цінності, інвестиції та стратегія. Представлена модель можливостей розвитку компанії в кризовій ситуації, спрямована на оцінку потенціалу розвитку підприємства для формулювання стратегій та дій, спрямованих на подолання кризи на підприємствах, їх оновлення та ефективне економічне функціонування в майбутньому.

06.19.02.0419/228839. Оптимізаційне управління витратами на персонал в умовах економічної нестабільності. Дячков Д.В., Бурий Є.І., Вовковінський Ю.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.165-171. - укр. УДК 657.471.12.

У статті визначена виключна значущість персоналу як унікального ресурсу організації. Відзначено зростання витрат на формування та утримання персоналу організації, а також на виняткову необхідність оптимізаційного управління витратами на персонал підприємства в умовах економічної нестабільності. На основі узагальнення визначено найбільш оптимальний розподіл витрати на персонал на основні, додаткові та соціальні групи витрат. Вищезазначене дало змогу розробити підхід до оптимізаційного управління витратами на персонал в умовах економічної нестабільності, який базується на формуванні єдиного бюджету на утримання персоналу, що включає п'ять основних складових. Визначенні та охарактеризовані зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування HR-бюджет підприємства Запропоновані основні напрями оптимізації витрат на персонал.

06.19.02.0420/228843. Підходи до визначення сутності та класифікації ресурсів підприємства. Лопушинська О.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.184-189. - укр. УДК 658.

Економічні системи, як країни в цілому, так і окремого суб'єкта господарювання зокрема, тісно пов'язані з ресурсами. На сьогоднішній день функціонування підприємств в Україні і світі відбувається в умовах обмеженості ресурсів. Дефіцит ресурсів при одночасному зростанні суспільних потреб призводить до кризових явищ в економіці країни. Тому важливість визначення сутності ресурсів та їх класифікації посідає одне з головних місць в діяльності науковців в сфері економіки і управління. У статті розглянуто різні підходи до визначення категорії "ресурси", зазначено основні види ресурсів підприємства з різних точок зору сучасних науковців, запропоновано авторське визначення ресурсів.

06.19.02.0421/228846. Стан та перспективи розвитку самоменеджменту управлінського персоналу підприємства. Осташова В.О., Бражник А.С., Сліпокін Ю.А. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.199-205. - укр. УДК 65.013:65.015.

У статті розглянуто стан розвитку самоменеджменту управлінського персоналу аграрного підприємства. Охарактеризовані основні методики тайм-менеджменту. Проведений аналіз втрат робочого часу управлінського персоналу. Виявлено основні проблеми роботи менеджерів у сфері професійного саморозвитку. Проаналізовано можливості мобільних додатків смартфона для ефективного самоменеджменту. З метою розвитку вмінь роботи у команді та делегування повноважень управлінців запропоновано проходження системи тренінгів.

06.19.02.0422/228847. Принципи соціально-компетентного управління підприємством. Полінкевич О.М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.205-209. - укр. УДК 338.3.

У статті проведено дослідження компетентісного підходу за двома аспектами: функціональним та особистісним. Визначено доцільність використання в Україні підходів до компетентісного управління Британської школи економіки. Запропоновано поєднання двох складових компетентісного підходу: професійної та соціальної, які формуються навчальними закладами та підприємством. Виділено принципи соціально-компетентного управління підприємством.

06.19.02.0423/228849. Стимулювання працівників як фактор підвищення результативності діяльності підприємства. Сазонова Т.О., Кононенко А.В., Кононенко І.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.214-221. - укр. УДК 331.101.3.

У статті розглянуто сутність системи стимулювання персоналу. Розкритий взаємозв'язок стимулювання персоналу і підвищення результативності підприємства. Охарактеризовані основні методи та види стимулювання персоналу. Досліджені особливості формування сучасної системи оплати праці, її основні принципи та джерела фінансування. Проаналізована сучасна система преміювання та доплат на прикладі аграрного підприємства. Вивчено основні правила стимулювання персоналу. На основі дослідження було запропоновано заходи щодо удосконалення стимулювання праці персоналу сучасного підприємства.

06.19.02.0424/228852. Економічні інструменти управління розвитком підприємств. Світлична А.В., Калініченко М.С. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.233-239. - укр. УДК 631.15.

У статті представлено результати досліджень щодо механізму управління розвитком підприємства через інструменти погодженого впливу, які забезпечують досягнення поставлених цілей. Зокрема, розглянуто існуючі економічні методи та інструменти управління підприємством в цілому, а також можливостей їх застосування до вирішення проблем управління розвитком сільськогосподарських підприємств.

06.19.02.0425/228853. Механізм реалізації стратегічних рішень у аграрних підприємствах. Федірець О.В., Карюк О.М., Михалкова Н.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.239-244. - укр. УДК 338.24:334.716.

Статтю присвячено комплексному аналізу теоретичних та практичних аспектів механізму реалізації стратегічних рішень. Темі дослідження розкрито на основі проведених досліджень щодо головних умов та тенденцій реалізації стратегічних рішень в аграрних підприємствах України. Актуальність дослідження визначається тим, що стратегічні рішення відіграють ключову роль в забезпеченні успішної діяльності підприємств. Також встановлено, що в основі механізму реалізації стратегічних рішень має бути швидка і адекватна реакція підприємства на зміну умов функціонування. На підставі проведених досліджень запропоновано для аграрних підприємств впроваджувати систему збалансованих показників, яка дозволяє на перспективу сформулювати пропозиції, які дозволяють пов'язати стратегічні цілі підприємства з бізнес-процесами й повсякденними діями співробітників на кожному управлінському рівні, а також здійснювати контроль за реалізацією стратегії.

06.19.02.0426/228854. Етичні аспекти прийняття управлінських рішень. Шульженко І.В., Кудря В.В., Хоменко В.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.244-249. - укр. УДК 33.334.02.

Етичні аспекти прийняття управлінських рішень керівниками сучасних підприємств відіграють важливу роль в сучасних умовах господарювання. Це пов'язано з підвищенням уваги до питань корпоративної соціальної відповідальності, зокрема її екологічної складової. У зовнішньому середовищі соціально-екологічна відповідальність тісно пов'язана з етичними нормами бізнесу, які доповнюють систему природоохоронних норм і вимог, встановлених в законодавстві.

06.19.02.0427/228855. Інформаційна система управління конкурентоспроможністю підприємства. Шульженко І.В., Бабич О.В., Рубайко В.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.249-255. - укр. УДК 33.336.1:352.

У статті визначено актуальність використання інформаційного забезпечення в процесі управління конкурентоспроможністю підприємства. Визначено основні завдання, функції та вимоги щодо інформаційної системи управління конкурентоспроможністю підприємства. Визначено та охарактеризовано дві основні форми організації системи інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства: перша - інформаційна система власне підприємства, друга - інформаційна система регіональних структур. Запропоновано п'ятимодульну концептуальну модель інформаційної системи управління конкурентоспроможністю підприємства на основі адаптивного підходу. Розроблено інформаційне забезпечення управління конкурентоспроможністю, що базується на використанні чотирьох основних взаємопов'язаних розподілених бази даних.

06.19.02.0428/228856. Основні напрями підвищення ефективності процедур банкрутства та санації підприємств. Яцюк О.С. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.255-260. - укр. УДК 658.168.3+336.672.

Статтю присвячено дослідженню напрямів підвищення ефективності процедур банкрутства та санації підприємств, в першу чергу тих, які спрямовані на виявлення та усунення різноманітних способів затягування зазначених процедур. На прикладі ВАТ "Пресмаш" виявлено основні недосконалості судової практики, а також передумови, які ускладнюють можливість ефективної реалізації керуючим санацією своєї основної функції - проведення оздоровчих заходів. Запропоновано внесення доповнень до Кримінального кодексу України, що передбачатимуть кримінальну відповідальність за штучне затягування процедури банкрутства чи санації, яке призвело до великої матеріальної шкоди.

06.19.02.0429/228864. Формування висококваліфікованого персоналу як засіб підвищення ефективності використання матеріально-технічного забезпечення. Вакуленко Ю.В., Безрук С.С., Мельніченко З.Д. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.298-303. - укр. УДК 005.336.5.

У статті досліджено залежність ефективності управління матеріально-технічними ресурсами підприємства від рівня кваліфікації персоналу із вищою освітою. Акцентовано увагу на значенні трудових ресурсів, які безпосередньо впливають на конкурентні можливості підприємства і є однією з найважливіших сфер створення конкурентних переваг. Виявлено сутність управління матеріально-технічними ресурсами як однієї із складових частин керівництва усією виробничо-господарською діяльністю підприємства в контексті досягнення його економічної мети.

06.19.02.0430/228868. Економічна сутність поняття інвестиційної привабливості. Кулик А.М., Корецька О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.7-11. - укр. УДК 658:658.8.

У статті визначено основну проблематику теоретико-методологічних засад інвестиційної привабливості, розглянуто сутність інвестиційної привабливості підприємства з різних точок зору, виділено основні підходи до визначення змісту досліджуваної категорії. Проаналізовано ряд вітчизняних та зарубіжних методик оцінювання інвестиційної привабливості в рамках фінансового, комплексного, ринкового та вартісного підходів. Визначено основні сутнісні характеристики інвестиційної привабливості підприємства. Подано авторське узагальнення поглядів вчених поняття "інвестиційна привабливість" розглядається як узагальнена характеристика переваг та недоліків об'єкта інвестування, яка дозволяє потенційним інвесторам зробити висновки про необхідність та доцільність вкладення коштів саме в цей об'єкт з позиції взаємозв'язку між доходністю та ризиками інвестування.

06.19.02.0431/228869. Модель бестарифної системи оплати праці в аналізі організації заробітної плати на підприємствах. Погорелов М.І., Миргород Г.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.12-16. - укр. УДК 331.2.

Реформування економіки вимагає створення і забезпечення дієвих ринкових механізмів заробітної плати. Для підприємств найбільш перспективною є модель бестарифної системи оплати праці. Визначення коефіцієнта кваліфікаційного рівня працівника - найбільш відповідальний момент при введенні бестарифної моделі. Розглянено чотири найбільш великих етапи розробки і впровадження бестарифної оплати праці на підприємстві. Запропоновано застосування цієї форми оплати праці як альтернативи застарілим моделям організації заробітної плати у комерційних структурах.

06.19.02.0432/228870. Корпоративна культура як елемент системи управління персоналом. Гриценко Н.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.17-20. - укр. УДК 656.2.001.47.

Злагоджена корпоративна культура виконує в системі управління важливу мотиваційну і організаційну роль. Розглянуто ефективність корпоративної культури, наскільки вона відповідає поточним цілям і потребам організації. Сформована, з урахуванням специфіки та особливостей виробництва, що корпоративна культура стане дієвим інструментом управління і допоможе в найкоротші терміни досягати стратегічних цілей підприємства. Доведено, що корпоративна культура у системі управління персоналом підприємства повинна розглядатися як стратегічний інструмент, що дозволяє орієнтувати усі його підрозділи та усіх працівників на загальні цілі, підвищувати ініціативу персоналу, забезпечувати відданість загальній справі, полегшувати спілкування.

06.19.02.0433/228871. Особливості адаптивного управління в умовах допоміжного виробництва. Смоловик Р.Ф., Линник О.І., Бондаренко О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.21-25. - укр. УДК 658.339.127.3.

У статті аналізуються особливості адаптивного управління в умовах допоміжних виробництв, а саме, в умовах інструментального виробництва, яке значно впливає на формування показників якості, конкурентоспроможності не тільки на продукції, що випускається, але й усього підприємства в умовах сучасного ринку. Адаптивне управління аналізується з погляду впливу навколишнього середовища на результати господарської діяльності під впливом інноваційних факторів.

06.19.02.0434/228874. Бізнес-процеси матеріально-технічного постачання як об'єкт контролінгу. Заяц О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.37-44. - укр. УДК 658.7.07.

З точки зору розвитку контролінгу організаційно-економічних методів важливу роль відіграє удосконалення функції закупівель в АТП. Необхідно проаналізувати існуючі бізнес-процеси матеріально-технічного постачання, які можуть бути класифіковані на стратегічні і тактичні. У свою чергу тактичні бізнес-процеси матеріально-технічного постачання можуть бути розглянуті в розрізі основних функцій управління. Важливу роль необхідно приділити окремим елементам функції закупівель, серед яких моніторинг цін, алгоритм здійснення закупівель, ведення договірної роботи, підходи до формування технічних вимог і специфікації предметів закупівлі.

06.19.02.0435/228875. Патентно-ліцензійна політика як чинник інноваційної активності підприємства. Васильцова С.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.45-48. - укр. УДК 631.1:631.

Подальша еволюція світової економіки тісно пов'язана з широким використанням інтелектуального ресурсу, в якому інтелектуальна власність в нинішньому тисячолітті буде основною рушійною силою. Тенденції створення цінностей свідчать, що найбільш динамічними галузями економіки є ті, які пов'язані з інтенсивною діяльністю у сфері знань та інтелектуальної власності. Ці тенденції показові не

лише для майбутньої охорони інтелектуальної власності як стратегічного інструменту мікро- і макроекономіки, але також для характеру і видів інвестицій, які у недалекому майбутньому потрібно буде збільшувати для створення підґрунтя національному розвитку і підвищення актуальності інтелектуальної власності. У сучасних умовах права інтелектуальної власності та система їх захисту стимулюють глобальний інноваційний розвиток. Міжнародне визнання прав інтелектуальної власності можна розглядати як регулюючий механізм, що сприяє і забезпечує динамічну конкуренцію та торгівлю між країнами.

06.19.02.0436/228877. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія. Перерва П.Г., Марчук Л.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.53-63. - укр. УДК 658.316.

Інтелектуальний потенціал підприємства на сьогоднішній день займає головну роль, бо його формування та використання є досить важливим і складним завданням управління. Саме це потребує пошуку (створення) нових методів і підходів його оцінки для ефективного забезпечення конкурентної переваги підприємства на ринку. Цілий ряд особливостей має управління інтелектуальним потенціалом машинобудівного підприємства. До них відносяться: компетенції, здібності, технології, інтелектуальні ресурси, ефективні комунікації, інноваційна активність тощо. Ці особливості значною мірою впливають на розвиток інтелектуального потенціалу. У статті досліджено існуючі поняття терміну "потенціал підприємства", виокремлено інтелектуальний потенціал як економічну категорію та наведено власне розуміння цього терміну. Проаналізовано структуру інтелектуального потенціалу та виявлено його місце в економічному потенціалі підприємства. Обґрунтовані складові інтелектуального потенціалу, проведено аналіз їх розвитку в сучасних соціально-економічних умовах.

06.19.02.0437/228878. Використання креативності в інноваційному процесі організації. Шматько Н.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.64-69. - укр. УДК 334.75:005.311.2.

Розглянуто та доведено доречність особливості використання поняття креативності та креативних підходів до вирішення певних проблем в інноваційному процесі організації; визначено основні аспекти креативності; встановлено, що концепція креативності невіддільна від інноваційного процесу організації. Узагальнені визначення науковців і визначено креативність як методологію пошуку та застосування нововведень, як якісно нових елементів, які можуть задовольнити потреби організації в цілому; виділено етапи розвитку креативності в інноваційному процесі організації.

06.19.02.0438/228881. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності. Перерва П.Г., Нагі Сабольч, Кобелева Т.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.89-94. - укр. УДК 338.45:628.27.

У статті обґрунтовано основні групи факторів, що визначають конкурентоспроможність підприємств. В якості основних факторів виділені результати інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики. Запропоновано методіку експертної оцінки кількісної величини даних факторів. На основі експертних оцінок розроблена багатофакторна модель оцінки конкурентоспроможності машинобудівного підприємства, що враховує дію різних факторів. Розроблено методіку дослідження конкурентних переваг підприємств машинобудівного комплексу, а також дослідження рівня конкурентоспроможності підприємств та їх інвестиційної привабливості. Результати дослідження апробовані на ряді машинобудівних підприємств м. Харкова.

06.19.02.0439/228883. Інноваційні технології в управлінні персоналом на сучасному підприємстві. Погорелова Т.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.101-104. - укр. УДК 330.341.

В статті розглянуті питання щодо системи управління персоналом з точки зору інновацій, особливостей інноваційного процесу та управлінських нововведень, проблем розробки та впровадження інноваційних технологій в управління персоналом сучасного підприємства. На основі аналізу світового досвіду впровадження інноваційних технологій в управління персоналом сучасного підприємства, охарактеризовано особливості дієвих технологій у сфері управління кадрами, а саме: лізингу персоналу, кадрового аудиту та коучингу.

06.19.02.0440/228885. Теоретико-методичний підхід до оцінки ефективності ринково-орієнтованої стратегічної діяльності промислових підприємств. Прокопенко О.В., Корнатовські Р. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.110-114. - укр. УДК 005.21:005.336.1:334.716.

Досліджено особливості оцінки стратегічної ринково-орієнтованої діяльності підприємств, запропоновано удосконалений теоретико-методичний підхід до оцінки ефективності стратегічної ринково-орієнтованої діяльності підприємств, який ґрунтується на побудові економіко-математичної моделі оцінки ефективності стратегічних рішень, яка, на відміну від існуючих, дозволяє оцінити

економічну та ринкову доцільність стратегічних рішень за допомогою показників ефективності та коефіцієнтів ризиків.

06.19.02.0441/228886. Методологічні засади з проведення аналізу грошових потоків. Погорелов І.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.115-120. - укр. УДК 336.

У статті проаналізовано грошовий потік, один із факторів, що дає змогу оцінити фінансовий стан підприємства. За станом грошових потоків визначено, який вид діяльності є найбільш результативним. Обґрунтовано необхідність якісного управління ними. Систематизовано розкриваються основи і методологія економічного аналізу грошових потоків підприємств. Стаття написана з урахуванням найновіших досягнень теорії економічного аналізу діяльності підприємств в умовах ринкової економіки.

06.19.02.0442/228888. Методика оцінки рівня організації праці менеджерів. Погорелов С.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.125-128. - укр. УДК 378.

Використання робочого часу менеджерів відображає стан організації не тільки їх праці, а й виробництва, і управління. Тому показники, що характеризують ступінь раціональності використання робочого часу, можна розглядати як результатні, специфічні. Разом з тим для аналізу стану організації праці важливе значення має кількісна оцінка її по кожному елементу. З цією метою використовується система аналітичних показників. Більшість цих показників - загальні і для робітників, і для менеджерів.

06.19.02.0443/228890. Вимоги до системи управління підприємством, обумовлені концепцією його економічної безпеки в інформаційно-комунікаційному просторі. Юр'єва І.А., Лухтура М.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.133-136. - укр. УДК 658.6.

Запропоновано аналіз системи управління підприємством при впровадженні концепції економічної безпеки в інформаційно-комунікаційного середовищі. Визначено актуальність тематики, мету та підходи в дослідженні проблеми. Надана характеристика вимог до системи пріоритетних інтересів підприємства як основа механізму інформаційно-комунікаційного забезпечення економічної безпеки підприємства. Досліджені чинники, які впливають на систему управління підприємством, обумовлених концепцією економічної безпеки підприємства. Зроблено висновки щодо впровадження системних підходів та можливості застосування цих принципів для забезпечення інформаційно-комунікаційного забезпечення економічної безпеки підприємства.

06.19.02.0444/228891. Ефективність як економічна категорія. Перерва П.Г., Кравчук А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.137-143. - укр. УДК 330.131.

У статті розглянуто сутність економічної категорії "ефективність", яка є визначальним показником розвитку та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання та служить орієнтиром для прийняття управлінських рішень. Відсутність однозначного трактування категорії "ефективність" робить дану проблему актуальною та свідчить про важливість даної категорії. У статті проведено дослідження та аналіз визначення ефективності як економічної категорії, економічне ідентифікування термінів "ефективність", "результативність", "економічність" та "продуктивність". Узагальнено трактування науковців, шляхом надання авторських визначень економічних категорій. Наведений взаємозв'язок економічних категорій "ефективність", "результативність", "економічність" та "продуктивність".

06.19.02.0445/228913. Формування моделі інноваційного розвитку організації як умова процесу соціальних змін. Старовойт О.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.209-215. - укр. УДК 316.422.

Актуальність теми дослідження в тому, що проблема упровадження інновацій та їх дифузія набуває у сучасних умовах великого значення, так як від їх впровадження залежить процес соціальних змін. Керівник повинен розробляти етапи упровадження інновацій, акцентувати увагу на тих агентах змін, які зможуть упроваджувати інновації і сприяти розширенню меж їх упровадження, які проникають в усі сфери життєдіяльності - від прийняття рішень до маркетингу, комунікацій, які детермінують процес соціальних змін в організаціях. Проблема дослідження в тому, що для ефективного управління слід відпрацювати надійні механізми подолання відсталості управління і переходу до нового - інноваційно-стратегічного управління, в основі якого дифузія інновацій і втягнення у цей процес все більшої кількості людей та управлінців. Висувається гіпотеза, що процес впровадження інновацій у практику управлінської діяльності посилить самоорганізуюче начало, подолання нестабільності організацій і перехід їх на більш високий якісний рівень управління. Задача дослідження - проаналізувати модель інноваційного розвитку організації, яка дозволила б успішно управляти цією організацією. Методологія дослідження зводиться до сукупності методів - системний, структурно-функціональний, синергетичний, які дозволяють проникнути в сутність інновацій, їх види і структуру, вирішити проблеми організації, упровадити інноваційні технології та просунути організацію на рівень інноваційного

розвитку. Результат дослідження - формування моделі інноваційної організації, яка займає тривалий час, розрахований на певні етапи її просування до рівня інноваційності. Висновки. Дана модель інноваційного розвитку організації, наявність керівників як агентів інноваційних змін, розробка моделі інноваційного менеджменту, в основі якого інноваційні технології та дифузія інновацій на всі рівні управління.

06.19.02.0446/229235. Порівняння CRM-систем. Москалюк Т.Т., Цимбаляк Т.Р., Берко А.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.136-139. - укр. УДК 801.675.2.

Розглянуто сучасний ринок CRM-систем країн СНГ, обрано кілька найпопулярніших систем і подано характеристику кожної з них. Порівняння шести CRM-систем за шістнадцятьма ознаками подано у вигляді таблиці. Використовуючи інформацію з цієї таблиці і оперуючи запропонованою системою порівняння, будь-хто зможе без проблем оцінити і вибрати будь яку іншу CRM. В огляді розглянуто такі системи: Megaplan CRM, bpm'online Sales, Bitrix 24 CRM, Amo CRM, 1С CRM, Mango CRM. Надано рекомендації щодо опрацювання таблиці. Оцінювання проведено за 4-бальною шкалою, деякі функції мають не числовий, а текстовий формат порівняння. Обчислювати загальну кількість балів для кожної системи і вибрати її на такій підставі не рекомендовано, оскільки у кожній системі є свої сильні і слабкі позиції, а вибрати систему потрібно відповідно до головних вимог і наявності необхідного функціоналу. Виявлено слабкі і сильні позиції кожної з порівнюваних CRM, подано в детальному описі під даними таблиці. З'ясовано, що дані системи можуть підійти для малих і середніх компаній. Під час вибору системи рекомендовано оцінити основні вимоги компанії до CRM і з'ясувати, в якій із систем необхідні функції реалізовані найкраще. На нашу думку, це дослідження допоможе недосвідченим молодим компаніям обрати CRM-систему, яка найкраще підходить вимогам їхнього бізнесу. Також для кожної з поданих у роботі систем взаємодії з клієнтами оцінено вплив їх впровадження на конкретний бізнес для вирішення типових повсякденних завдань підприємства.

06.19.02.0447/229274. Мультиваріативність стратегій інноваційного розвитку. П'ятницька Г., Найдюк В. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.22-36. - укр. УДК 005.591.6.

Обґрунтовано відмінності між стратегією інноваційного розвитку, технологічною та інноваційними стратегіями підприємства й охарактеризовано взаємозв'язки між ними. Систематизовано наукові підходи до класифікації стратегій інноваційного розвитку з визначенням їх мультиваріативності відповідно до різних класифікаційних ознак. Уточнено класифікацію стратегій інноваційного розвитку та запропоновано додатково поділяти їх за ступенем новизни та видом домінуючих інноваційних змін у процесі розвитку підприємства.

06.19.02.0448/229275. Corporate reorganizations: international experience. Kasianova A. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.37-48. - англ. УДК 005.591.4:334.71.

The article is devoted to the issues of corporate reorganizations in Ukraine and abroad. The ideas of the author relate to comparison of legal support by choosing certain types of corporate reorganizations, their difference between the countries and between each other. The author indicates the peculiarities of each type of reorganizations abroad, their advantages and disadvantages. Recommendations as to solving a problem of lack of corporate reorganization types in terms of managing them in the national legislation have been given. Mergers and acquisitions are considered by the author as the most popular reorganization types, so its scope and significance for Ukrainian economy are presented in figures.

06.19.02.0449/229329. Міжнародне співробітництво та економічна безпека підприємництва. Зубко Т. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98), С.47-58. - укр. УДК 339.92:005.934.

Розглянуто сутність економічної безпеки підприємництва і методи оцінки її рівня. Використано методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємництва з урахуванням впливу міжнародного співробітництва. Обґрунтовано пропозицію долучити до методики оцінки рівня економічної безпеки підприємництва ще три індикатори, які відображають інтеграцію в міжнародну співпрацю.

06.19.02.0450/229515. Управління ризиками в маркетингових дослідженнях. Лабурцева Олена. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.155-167. - укр. УДК 005.1:339.138.

Розглянуто сутність ризиків, що пов'язані з проведенням маркетингових досліджень. Визначено ризики, які виникають на окремих етапах маркетингового дослідження, а також способи їх нейтралізації. Запропоновано й розглянуто на прикладі методичний підхід до планування маркетингового дослідження в умовах ризику з урахуванням цінності інформації.

06.19.02.0451/229595. Ефективність маркетингової діяльності підприємства в умовах ризику. Лабурцева Олена. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.28-39. - укр. УДК 658.8:005.334.

Розглянуто способи оцінювання ефективності маркетингової діяльності підприємства. Запропоновано методичний підхід до врахування ризику при оцінюванні результативності та ефективності планової маркетингової діяльності підприємства. Наведено приклад вибору кращої з альтернативних програм за сукупністю показників результативності, ефективності й ризику. Надано рекомендації щодо врахування ризику при оцінюванні ефективності окремих маркетингових проектів за допомогою показників ефективності інвестицій.

06.19.02.0452/229596. Ресурсоорієнтована модель управління маркетингом виробничого підприємства. Корж Марина, Чуб Ірина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.40-51. - укр. УДК 658.8:005.93.

Проведено оцінку напрямів і шляхів адаптації вітчизняних крупних промислових підприємств до кризових умов господарювання через використання психологічних аспектів управління змінами. Запропоновано ресурсоорієнтовану модель управління маркетинговою діяльністю у вигляді гнучкого механізму, що уможливує контролювати реалізацію маркетингових функцій на будь-якому етапі розвитку подій і виконання маркетингової програми.

06.19.02.0453/229598. Референтні моделі управління ланцюгами поставок підприємств торгівлі. Ільченко Наталя, Кочубей Дмитро. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.62-71. - укр. УДК 339.182.

Розглянуто основні референтні моделі управління ланцюгами поставок SCOR, GSCF, CPFR. Визначено напрями й механізм їх адаптації для застосування підприємствами торгівлі. Розроблено схему моделі взаємодії підприємства торгівлі з постачальниками та споживачами в ланцюзі поставок і тривірневу CPFR-модель проектування ланцюга поставок для підприємств оптової та роздрібно торгівлі.

06.19.02.0454/229962. Концепція управління інформаційними ресурсами в 4П-середовищі. Єгорченков О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.98-103. - укр. УДК 005.8:005.41.

Головна сучасна проблема управління портфелями проектів і програм на підприємствах - звідки взяти своєчасну, якісну, повну інформацію для успішної реалізації проектів. Виходячи з цього в роботі пропонується застосувати підхід до управління інформаційним ресурсом 4П-середовища. Суть використання цього підходу для управління інформаційними ресурсами полягає в тому, що створення та використання такого ресурсу розглядається як компонент функціональної надбудови, в якій концентруються інформаційні потоки інструментальних засобів управління проектами/програмами/портфелями і підприємствами (в частині проектної діяльності) з усіма атрибутами реалізації та компонентами системи управління. Метою роботи є опис концепції управління інформаційними ресурсами в 4П - середовищі підприємства. Була проведена класифікація інформаційних ресурсів у відповідності з запропонованими ознаками: по місцю в інформаційному просторі проектно-орієнтованого підприємства, по формі використання інформаційних ресурсів, по змінності інформаційних ресурсів, по джерелу інформації, по місцю в інформаційних процесах. Розглянуто розподіл класів інформаційних ресурсів по трьом рівням організації, а також запропонована структура, яка дозволить формально оперувати процесами управління інформаційними ресурсами: із зовні підприємства, з підприємства, з проектів і програм, з портфелів проектів. Розглянуто функції управління інформаційними ресурсами в розрізі представлених класів. Це необхідно для того, щоб ці моделі управління ввійшли в функціональну надбудову і підвищили рівень автоматизації в 4П-середовищі. Визначено, що система функцій надбудови в частині управління інформаційними ресурсами повинна бути достатньо складною, багатовимірною, базуватися на потужній методологічній базі, щоб задовольнити потреби 4П-середовища в управлінні інформаційними ресурсами. Було зроблено висновок, що для цього в першу чергу необхідно "алгоритмізувати" кожен функцію управління інформаційними ресурсами і виділити в них спільні процедури, які і ляжуть в основу управлінської підсистеми функціональної надбудови, що є напрямком для подальших досліджень.

06.19.02.0455/229967. Організація впровадження конкретизованої методології та інформаційної технології управління проектами як єдиної системи проектно-орієнтованого підприємства. Тесля Ю.М., Хлевна Ю.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.134-141. - рос. УДК 005.8:005.41.

Існування у світі багатьох методологій управління проектами, орієнтованих на різні предметні області і особливості проектів, ще на гарантує їх успішного використання на проектно-орієнтованому підприємстві. Оскільки ефективність їх використання залежить і від забезпечення різними програмно-інформаційними інструментами управління проектами, і найголовніше, від того, наскільки методологія

управління проектами враховує специфіку цього підприємства. По суті, мова йде про необхідність реалізації системного підходу до обліку специфіки проектно-орієнтованого підприємства в процесах впровадження методологій управління проектами та їх забезпечення сучасними інформаційними технологіями. Проведений аналіз показав, що в світі питання впровадження і методології, і інформаційної технології управління проектами окремо добре вивчені. Але питання організації взаємодії компонентів методології та інформаційної технології управління проектами вимагають свого вирішення. Показано, що в основі вирішення цієї проблеми повинна лежати чітка організація процесів впровадження методологій та технологій управління проектами, що враховують умови і специфіку проектів кожного проектно-орієнтованого підприємства. Для цього в статті запропонована єдина організаційна структура - центр розробки та впровадження конкретизованих методологій і корпоративних систем управління проектами. Показано, що метою центру є створення системи управління проектами проектно-орієнтованого підприємства, що об'єднує і методологічні, і технологічні компоненти процесів управління проектами. Визначено завдання центру в процесах портфельного управління. Виділено підрозділи та запропоновано їх функції. Розроблено рольову структуру. Запропоновано схему взаємовпливу методологічних і технологічних компонентів системи управління проектами. Описано компоненти конкретизованої методології та інформаційної технології, що входять в систему управління проектами. Наведено результати практичної перевірки запропонованої організаційної моделі на проектно-орієнтованих підприємствах України.

06.19.02.0456/229968. Задача розміщення двоетапного виробництва з обмеженнями на потужності підприємств першого етапу. Ус С.А., Станіна О.Д. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.142-147. - рос. УДК 519.8.

Задача оптимального розміщення підприємств - сприятлива область для розробки нових методів моделювання, інноваційних алгоритмів розв'язку і цікавих застосувань. У статті описується задача розміщення двоетапного виробництва з обмеженнями на потужності підприємств першого етапу. Такі задачі виникають, наприклад, при стратегічному плануванні розвитку регіону, вирішенні задач оптимального розміщення підприємств і визначенні зон їх впливу, і становлять практичний інтерес для комерційних (розміщення складів, магазинів, точок обслуговування та ін.) і державних (школи, лікарні, пожежні станції та ін.) компаній. Метою роботи є побудова математичної моделі двоетапної задачі оптимального розміщення-розподілу при наявності обмежень на потужність підприємств першого етапу, короткий опис методу її розв'язування і формулювання алгоритму розв'язку. В якості критерію оптимальності розв'язку задачі розміщення була обрана сукупна вартість доставки продукту. Методи розв'язування засновані на принципах нескінченновимірної оптимізації та теорії двоїстості. Підхід до розв'язування такої задачі заснований на вирішенні задачі оптимального розбиття множин і дискретної багатоетапної задачі розміщення. Єдиний підхід до вирішення задачі оптимального розбиття множин полягає в перетворенні вихідної задачі до задачі нескінченновимірного математичного програмування за допомогою характеристичних функцій, а потім в скінченновимірну задачі оптимізації з використанням функціоналу Лагранжа. Розроблено ітераційний алгоритм розв'язання задачі. Він об'єднує метод потенціалів, застосований для класичної задачі лінійного програмування транспортного типу і алгоритм Н.З. Шора, що дозволяє вирішити задачу оптимізації негладкою функції. Був розроблений програмний продукт для вирішення двоетапних задач оптимального розміщення підприємств з нескінченно розподіленим ресурсом. Результати, які отримані авторами, дозволяють вирішувати ряд практичних завдань, пов'язаних зі стратегічним плануванням у сфері виробничої, соціальної та економічної діяльності.

06.19.02.0457/230021. Облікова політика: поняття, принципи, елементи, формування комунальними підприємствами. Косяк А.П. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.6-14. - укр. УДК 657. У статті досліджено визначення поняття "облікова політика". Обґрунтовано принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Визначені елементи облікової політики комунальних підприємств. Розглянуті питання щодо теоретичних і практичних проблем формування облікової політики на комунальних підприємствах відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, Податкового кодексу України та інших нормативно-правових і законодавчих актів України; якість організації облікової політики комунальними підприємствами.

06.19.02.0458/230022. Ключові аспекти прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємствах ЖКГ (на прикладі КП "Харківводоканал"). Димченко О.В., Рудаченко О.О., Хайло Я.М., Бездітко О.С., Бородіна Є.О. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.15-22. - укр. УДК 657.432:658.115.31.

Досліджено ключові аспекти формування та прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованостей комунальних підприємств на прикладі водопровідно-каналізаційного господарства у контексті підвищення ефективності діяльності. Виявлені основні фактори, що впливають на

виникнення заборгованостей, а також кризової ситуації на підприємстві. Проведено обґрунтування теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій з попередження кризового стану підприємств ЖКГ шляхом використання адаптивних моделей прогнозування в фінансовій діяльності. Побудовано адаптивну модель прогнозування кредиторської та дебіторської заборгованості КП "Харківводоканал".

06.19.02.0459/230023. Методи та принципи управління стратегічним маркетингом на підприємстві. Колонтаєвський О.П. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.23-28. - укр. УДК 339.138.

Мета статті полягає у дослідженні методів та принципів управління стратегічним маркетингом на підприємстві, визначенні можливостей методів управління стратегічним маркетингом, визначенні можливості інформаційного забезпечення прийняття стратегічних рішень.

06.19.02.0460/230024. Оптимізація служби прийому та розміщення як метод підвищення якості послуг. Стешенко О.Д., Руделева Є.О. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.29-32. - укр. УДК 640.41.

Швидкий розвиток інформаційних технологій дозволяє оптимізувати та автоматизувати роботу структурних служб готельного підприємства та підвищити якість надання послуг. В рамках дослідження авторами запропоновано спосіб інтеграції он-лайн бронювань безпосередньо до системи управління готелями. Автори акцентують увагу на ефективності використання менеджера каналів бронювання та його безпосередній автоматизації процесу бронювання.

06.19.02.0461/230025. Нейроекономічний підхід щодо розвитку підприємницької івент-діяльності. Наумік-Гладка К.Г., Вовк К.М. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.33-38. - укр. УДК 338.367.

Досліджено чинники впливу на процес прийняття рішення. Розглянуті сучасні теорії прийняття рішень. Проведено аналіз видів економічної поведінки суб'єкта. В результаті дослідження визначені тимчасові ролі, що виконує людина в залежності від специфіки економічних відносин. Виділені функції економічної поведінки суб'єкта, що є актуальними в умовах інформаційної економіки. Досліджено вплив критеріїв на процес прийняття рішення при організації подієвих заходів. Визначена важливість критерію статусу людини (КСЛ). Розроблена схема економічної поведінки суб'єкта підприємницької івент-діяльності в умовах інформаційної економіки. Проаналізовано модель "рефлексивної" поведінки Дж. Сороса. Розглянуто процес стимулювання щодо прийняття рішення М.Ліндстрома.

06.19.02.0462/230026. Нейропсихологічний підхід до розвитку менеджменту та маркетингу ділових комунікацій. Наумік-Гладка К.Г. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.39-41. - укр. УДК 338.24.

Розглянуто, що економічні теорії як і психологічні переважно досліджують закони прийняття рішення. Економічний підхід щодо визначення терміна "переваги" принципово відрізняється від психологічного підходу, в свою чергу нейрон-біо-психологія спостерігає явища, що мають відношення до вибору та які традиційні економічні моделі не фіксують. Нейро-біо-психологи використовують методи дослідження, які дозволяють керувати психічними процесами (наприклад, фармакологічними втручаннями). Зроблено висновок, що нейроекономічні дослідження процесу прийняття рішення не повинні обмежуватися наданням механістичного обліку процесу прийняття рішень людьми. Його роль повинна поширюватися на забезпечення деяких основ теоретичних принципів комунікаційних моделей менеджменту та маркетингу.

06.19.02.0463/230029. Консолідована фінансова звітність: деякі особливості складання та подання. Спіцина Н.В. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.52-56. - укр. УДК 657.

Розглянуто основні положення щодо складання та подання консолідованої фінансової звітності групи компаній згідно національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності. Визначено основні принципи складання консолідованих звітів. Розкрито послідовність процедур консолідації звітності та виділено основні коригування, які необхідно зробити для складання достовірної консолідованої фінансової звітності.

06.19.02.0464/230033. Дослідження впливу трудового і технічного потенціалу підприємства на його кінцевий фінансовий результат. Костюк В.О. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.11-16. - укр. УДК 336.67.

У статті розглядається методика розрахунку впливу трудового і технічного потенціалу підприємства на його кінцевий фінансовий результат - прибуток. Пропонується при факторному аналізі цього показника

використовувати низку детермінованих мультиплікативних моделей, що містять в собі набір різноманітних виробничих чинників, які відображають трудовий і технічний потенціал підприємства. Для обчислення впливу окремих чинників на зміну величини прибутку рекомендується здійснювати поетапний факторний аналіз, в основі якого лежить метод ланцюгових підстановок.

06.19.02.0465/230034. Оцінка ризиків на приватному підприємстві. Колесник Т.М., Колонтаєвський О.П. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.17-21. - укр. УДК 330.4:519.2.

Мета статті полягає в розробці практичних рекомендацій щодо здійснення оцінки ризиків функціонування приватного підприємства. Визначено, що найбільш прийнятним методом оцінки ризику приватного підприємства є оцінка на основі аналізу фінансового стану підприємства та рівня його конкурентоспроможності.

06.19.02.0466/230037. Історія розвитку та сучасний стан розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Троян В.І. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.35-38. - укр. УДК 005.35.

У статті досліджено еволюцію та сучасний стан розвитку корпоративної соціальної відповідальності у контексті формування та еволюції світової економічної думки. Визначено основні етапи розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Виокремлено тенденції розвитку теорії корпоративної соціальної відповідальності та розкрито її вплив на соціально-економічний розвиток підприємства.

06.19.02.0467/230038. Стейкхолдерно-орієнтовна модель стратегічного управління підприємствами галузі туризму та готельно-ресторанного господарства. Угоднікова О.І. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.39-44. - укр. УДК 658.5.011.

У статті розглядаються шляхи побудови моделі стратегічного управління підприємствами галузі туризму та готельного господарства з урахуванням специфіки функціонування сфери послуг, спрямовані на визначення взаємозв'язків підприємств зі стейкхолдерами. Надається визначення поняття "стейкхолдер" та визначається його потенційна роль в управлінні підприємством туризму та готельного господарства з урахуванням стратегічного вектору його розвитку.

06.19.02.0468/230044. Дослідження зв'язку стратегії розвитку комунального підприємства з енергетичною стратегією України (на прикладі комунального підприємства "Харківводоканал"). Смачило В.В., Колмакова О.М., Орябинська В.А. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.20-27. - укр. УДК 338.

Досліджено існуючу "Програму розвитку КП "Харківводоканал" на 2015-2026 рр." в аспекті стратегічного розвитку комунального підприємства та оцінку її розділу "Підвищення енергоефективності за рахунок реалізації заходів з енергозбереження", запропоновані доцільні напрямки політики енергозбереження, розширення та проведення детального аналізу можливих шляхів енергозбереження. Виділено напрямки розвитку даного підприємства: фінансова безпека, енергетична безпека підприємства.

06.19.02.0469/230045. Практичне використання циклу Демінга в удосконаленні процесів управління компанією. Великих К.О. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.28-30. - укр. УДК 658.5.

Благополуччя компанії безпосередньо залежить від успішної роботи менеджменту. Керівник вищої ланки повинен проголосити на майбутнє політику: зберігати бізнес, забезпечувати співробітників роботою і створювати нові робочі місця. В рамках дослідження автором проведено узагальнення досвіду застосування циклу Демінга та приведений приклад його практичного використання в удосконаленні процесів управління компанією. У роботі описана інтерактивна методика управління, яка складається з чотирьох циклів, і направлена на постійне вдосконалення процесів і продуктів.

06.19.02.0470/230047. Бізнес-план, як інструмент ефективного управління. Великих К.О. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.34-37. - укр. УДК 338.984.

Процес планування, організації, управління і контролю є фундаментальним інструментом в адміністративному процесі. Бізнес-план є потужним інструментом, який дозволяє менеджерам і підприємцям полегшити роботу і уникати прийняття рішень, які можуть призвести до ризиків для інвестицій. Тому варто витратити час на підготовку хорошого бізнес-плану, щоб ризики і загрози могли бути виявлені заздалегідь, уникаючи незручностей і можливих майбутніх втрат, які можуть серйозно підірвати інвестиції. В рамках дослідження обговорюються проблеми ефективності бізнес-плану, як інструменту управління і пропонується структура бізнес-плану, яка отримала гарні результати на практиці.

06.19.02.0471/230115. Оцінка витрат часу кінцевих споживачів логістичної системи. Давідіч Ю.О., Галкін А.С., Давідіч Н.В., Галкіна О.П., Чебанюк К.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.10-14. - укр. УДК 656.13.

В статті розглянуті питання логістичного управління витратами часу кінцевих споживачів. Визначено цільову функцію загальних витрат споживачів. Запропоновано модель визначення вартісної оцінки витрат часу людини на виконання процесу здійснення покупок. Розроблено модель зміни часу пішого руху від району до магазину та часу на торгівельне обслуговування у магазині в залежності від параметрів процесу покупок. Модель зміни часу пішого руху від району до магазину.

06.19.02.0472/230192. Моделі формування стратегічного портфеля проектів ІТ фірми. Лисицький В.Л., Орленко Д.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.31-35. - укр. УДК 65.0(075.8).

Підвищення непередбачуваності, новизни і складності зовнішнього середовища сучасних підприємств ІТ індустрії призвели до необхідності створення таких механізмів управління, які були б здатні забезпечити прийняття скоординованих і ефективних рішень по адаптації підприємств до зовнішнього конкурентного середовища і забезпечення їх виживання і успішного розвитку. Для адаптації до швидко змінних умов середовища потрібне застосування управління, пов'язаного не стільки з визначенням стратегічної позиції (довгострокове і стратегічне планування), скільки зі своєчасною реакцією в реальному масштабі часу на швидкі і несподівані зміни. Формування адекватного управління змушує підприємства одночасно паралельно займатися уточненням стратегії і рішенням виниклих стратегічних задач, застосовувати науково обґрунтовані інформаційні технології управління. Створення таких технологій вимагає наявності адекватних моделей виробничої діяльності ІТ фірми. Пропонується комплекс взаємопов'язаних моделей формування стратегічного портфеля проектів ІТ фірми, діяльність якої спрямована на створення кінцевого числа ІТ проектів в умовах часових та ресурсних обмежень. При створенні комплексу моделей використані якісні і кількісні методи моделювання виробничої діяльності ІТ підприємства, що породили комплекс моделей експертної процедури і комплекс моделей оптимізаційної процедури. Експертна процедура забезпечує оцінку значущості ІТ проектів з використанням методу аналізу ієрархій. Комплекс моделей оптимізаційної процедури реалізує метод лінійного програмування, що дозволяє в середньостроковій перспективі визначити ефективну структуру стратегічного портфеля ІТ проектів, що забезпечує досягнення стратегічних цілей ІТ фірми. На основі побудованого комплексу моделей розроблено узагальнену алгоритмічну модель формування стратегічного портфеля ІТ проектів, яка може бути використана при створенні інформаційної технології стратегічного планування виробничої діяльності ІТ підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища.

06.19.02.0473/230310. Інновації на прикладі української промислової компанії. Бойченко О.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.80-86. - укр. УДК 658.3.07.

Стаття присвячена застосуванню інновацій в структурі управління персоналом на ринку промислової автоматики та перейняттю європейського досвіду управління. У даній статті розглянуті схема структури та взаємозв'язків комерційної служби на прикладі міжнародної компанії на ринку промислової автоматики та схема структури комерційного відділу по галузевому напрямку, та Данської компанії Danfoss. У статті розглянуті та проаналізовані інновації комерційного відділу, відділу навчання персоналу, основні напрями та методи управління кадрами. Також виявлені переваги та недоліки деяких інновацій у комерційній службі.

06.19.02.0474/230437. Деякі особливості формування фінансово-кредитних інструментів інноваційного розвитку підприємств сфери послуг. Майор О.В., Свелеба Н.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.92-96. - укр. УДК 338.46.330.341.1.

Розглянуто проблеми формування в сучасних умовах інструментів інноваційного розвитку підприємств сфери послуг. Досліджено підприємства сфери послуг (торгівля, готелі, підприємства харчування, туристичні фірми). Визначено основні джерела фінансування інноваційного розвитку підприємств сфери послуг. Встановлено, що фінансове забезпечення інноваційного розвитку малих підприємницьких структур здійснюють переважно за рахунок власних джерел. Визначено роль і значення фінансово-кредитних інструментів для інноваційного розвитку сфери послуг. Визначено роль і місце банківського кредитування у фінансуванні інноваційного розвитку підприємств сфери послуг. З'ясовано місце та значення використання лізингу як інструменту забезпечення інноваційного розвитку малих підприємницьких структур. Розглянуто роль франчайзингу та факторингу в забезпеченні інноваційного розвитку підприємницьких структур. Запропоновано створення ефективної франчайзингової мережі як засобу фінансування інноваційної діяльності малих підприємницьких

структур. Рекомендовано українським підприємницьким структурам у системі фінансового забезпечення бізнесової діяльності використовувати форфейтинг. Визначено, що перспективним для фінансування інноваційного розвитку підприємств сфери послуг є залучення кредитних спілок та страхових компаній. Запропоновано реформувати структуру банківського сектора з метою створення банків другого рівня, які б здійснювали кредитування на пільгових умовах. Запропоновані рекомендації є базовими у формуванні фінансово-кредитного механізму інноваційного розвитку підприємств сфери послуг.

06.19.02.0475/230441. Податкові важелі впливу на формування організаційно-економічного механізму розвитку підприємств сфер послуг. Свелеба Н.А., Майор О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.112-115. - укр. УДК 336.221.4:330.

Розглянуто організаційно-економічний механізм розвитку підприємств сфери послуг, виділено його складники. Виявлено основні підходи щодо організації оподаткування підприємств сфери послуг у контексті стимулювання їх розвитку, які потребують поглибленого вивчення та наукового обґрунтування чинних методик сплати податків у підприємницькій діяльності. Визначено основні завдання формування та реалізації організаційно-економічного механізму розвитку підприємств сфери послуг, серед яких: забезпечення якості надаваних послуг, поповнення бюджетів державного та місцевого рівнів, залучення зовнішніх інвестицій, підвищення попиту на послуги, збільшення зайнятості населення, та підвищення якості внутрішньої інфраструктури. Визначено, що складність оподаткування підприємництва в Україні організаційного характеру криється в необхідності витрачання значного часу на здійснення обліку, нарахування та сплату податків, проходження перевірок, здачу звітів. Запропоновано суб'єктам господарювання використання податкових важелів впливу на організаційно-економічний механізм підприємства. Серед таких важелів варто виокремити податкові інструменти, які передбачають оптимізацію кількості податків для підприємств сфери послуг, надання податкового кредиту, податкових пільг під конкретні проекти, які спрямовані на вирішення регіональних і соціальних проблем, розвитку соціального підприємництва, інвестування у діяльність, вибір альтернативних форм оподаткування (спрощеної), використання податкового менеджменту як засобу оптимізації податкових платежів (оптимізацію договірних відносин, застосування обґрунтованих і ефективних методик розподілу непрямих витрат, що дають змогу зменшити податкові платежі; розроблення системи контролю за наднормативними витратами, що не враховуються для оподаткування; податковий операційний моніторинг господарювання, діагностика витратної політики підприємства, податковий експрес-аналіз інноваційно-інвестиційних проектів).

06.19.02.0476/230789. Дослідження стану управління товарними запасами підприємства роздрібною торгівлі. Стахів О.А. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.70-78. - укр. УДК 658.14:339.144.

Проблема управління товарними запасами є однією з ключових в системі управління оборотними активами підприємств роздрібною торгівлі. Вона спрямована на вирішення ряду задач, серед основних з яких є задоволення попиту покупців та збільшення прибутковості підприємства. В статті досліджуються основні питання оцінки стану управління товарними запасами на підприємствах роздрібною торгівлі.

06.19.02.0477/230790. Фінансові важелі впливу на розвиток екосистемних підприємств. Миськовець Н.П. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.79-88. - укр. УДК 336 63:334.

В статті здійснено ідентифікацію сутності поняття "фінансовий механізм". Автором проведено порівняльний аналіз важливих складових фінансового механізму, що визначають пріоритетність у діяльності підприємств. Розкрито фінансові важелі, які впливають на розвиток екосистемних підприємств.

06.19.02.0478/230791. Оцінка інноваційного розвитку промислових підприємств України. Левицька С.О., Полюхович М.Д. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.89-97. - укр. УДК 330.34.

У статті досліджено сучасний стан інноваційного розвитку підприємств України. Проаналізовано динаміку основних показників інноваційної діяльності. Відображено структуру джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні. Обґрунтовано причини низької інноваційної активності вітчизняних підприємств.

06.19.02.0479/230794. Інформативність економічного аналізу в системі управлінського обліку. Левицька С.О., Сич Д.М. // Вісник Національного університету водного господарства та

природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.117-129. - укр. УДК 657.37.

Статтю присвячено вивченню питань практичного застосування інструментарію управлінського аналізу фінансових результатів діяльності виробничих підприємств України. Узагальнено методику та організацію зазначеного виду економічного аналізу за даними управлінського обліку. Розкрито фактори формування необхідного рівня деталізації та цільової направленості аналітичних процедур. Розглянуто міжнародну практику функціонування центрів відповідальності за пріоритетними напрямками розвитку бізнесу, альтернативні методи калькуляції собівартості готової продукції. Формування виважених, оперативних та повних причинно-наслідкових тенденцій, установлених управлінським аналізом, дозволить сучасному менеджменту такого підприємства передбачити та забезпечити результативні заходи щодо збалансованого використання виробничих ресурсів.

06.19.02.0480/230796. Особливості реалізації внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності в Україні. Олійник О.О. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.140-149. - укр. УДК 331.105.6:658.3.

В статті досліджено складові та показники внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності в Україні. Проаналізовано підходи до відображення в корпоративних документах соціально відповідальних принципів взаємодії з працівниками та реалізацію основних функцій управління персоналом. Розкрито сучасні інструменти комунікації керівництва з працівниками в провідних компаніях України.

06.19.02.0481/230803. Методи оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємства. Гура О.Л., Туриця Е.Д. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.215-224. - укр. УДК 332.05:332.3.

У статті розкрито сутність поняття фінансової стійкості підприємства та узагальнено діючі методики її оцінювання. Запропоновано розглянути кореляційно-регресійний аналіз прогнозування фінансової стійкості підприємства на прикладі діючого товариства.

06.19.02.0482/230804. Управління оборотними активами для ефективної роботи підприємства. Слободянюк О.В., Якобчук М.С., Ковтунова Н.С. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.225-235. - укр. УДК 336.368.

Досліджено теоретичні питання управління активами підприємства. Проаналізовано наявність власних оборотних коштів підприємства. Розглянуто дебіторську та кредиторську заборгованість на підприємстві.

06.19.02.0483/230806. Формування сучасних систем дистрибуції товарів. Подлевська О.М., Подлевська А.А. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.248-254. - укр. УДК 338.012: 339.188.4.

Збільшуючи стійкий оборот компаній, більшість компаній думають про створення центру дистрибуції. Споживачі повинні отримати необхідний рівень якості та кількості товару в потрібний час у потрібному місці від надійного постачальника, с достатнім рівнем обслуговування та мінімальним рівнем загальних витрат. Недотримання будь-якої з цих вимог може призвести до втрати клієнтів або частки ринку. Стаття визначає нерівномірність функціонування існуючих каналів розподілу. Для вирішення цієї проблеми запропоновано об'єднання декількох потоків матеріалу. Обслуговування клієнтів разом дозволяє уникнути сезонності та зробити обсяги товарів більш стійкими. У цьому випадку використання центру розподілу є раціональним. Застосування центру дистрибуції у сферах консолідації клієнтів дозволяє підвищити продуктивність та ефективність системи розподілу та вдосконалювати показники логістики.

06.19.02.0484/230808. Соціально-економічна доцільність застосування маркетингу персоналу в стратегічному управлінні підприємством. Безтелесна Л.І., Прокопчук Н.М. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.265-278. - укр. УДК 658:331.1.

Відображено соціально-економічну доцільність застосування маркетингу персоналу на одному із підприємств лісового господарства. Проаналізовано витрати та шляхи покриття потреби у персоналі за рахунок власних джерел. Побудований практичний механізм реалізації маркетингу персоналу, що включає налагодження мережевої взаємодії підприємства і навчальних закладів, формування картки індивідуального професійного розвитку працівника, побудову планів професійного зростання персоналу.

06.19.02.0485/230872. Управлінські компетентності в умовах кризи. Ясінська Й. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.71-78. - англ. УДК 005.334-111.

Постановка проблеми. Побудова ефективного антикризового управління в організації є важливою проблемою для менеджерів. Криза може мати загальний організаційний вимір, а також стосуватись окремих функцій навіть у добре функціонуючих організаціях. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що попри наявність окремих наукових доробок залишається невирішеною важлива науково-практична проблема забезпечення високої ефективності антикризового менеджменту через реалізацію необхідних управлінських компетенцій керівного персоналу підприємства. Мета статті - показати кризу як природний момент у життєвому циклі організації, розкрити управлінські компетенції в умовах кризи, оскільки практично всі організації можуть зіткнутися з симптомами кризи, незалежно від їх розміру та масштабів діяльності. Матеріали та методи. У процесі дослідження використано методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, в тому числі гіпотетико-дедуктивний. Результати дослідження. Висунуто наукові гіпотези про наявність залежності між ефективністю антикризового управління та управлінськими компетенціями керівного персоналу підприємства, належною організаційно-технологічною інфраструктурою, підтримкою в соціальній системі організації, каналах інформації та комунікації. З огляду на складність завдань, що постають перед антикризовими менеджерами, підбір відповідних кандидатів на ці посади є дуже важливим питанням. За результатами цього дослідження розроблено перелік вимог до компетенцій менеджера, що здійснює управлінські функції в умовах зародження чи розвитку кризових явищ як на самому підприємстві, так і у зовнішньому середовищі. Визначено, що основними компетенціями менеджера в умовах кризи є здатність до досягнення поставлених цілей, у тому числі забезпечення організації від кризи, володіння навичками стратегічного мислення та спроможність прогнозувати майбутні можливі кризові управлінські ситуації. Висновки. Криза є складним явищем і вимагає різноспрямованих коригувальних дій, передусім - попереджувальних. Кожна стратегія запобігання кризі повинна бути комплексною діяльністю та зусиллями різних підрозділів підприємства, адаптована до причин, симптомів та ступеня тяжкості кризи. Важливим кроком у антикризовій діяльності є створення ефективної системи управління. В цьому контексті одним з головних завдань менеджерів є впровадження змін, особливо на підприємствах, ослаблених неефективним управлінням, або на яких визначено помилкові пріоритети та відсутня система реагування на зміни навколишнього середовища. На відміну від існуючих публікацій, вперше сформульовано наукові гіпотези залежності між ефективністю антикризового управління, наявністю необхідних управлінських компетенцій керівного персоналу підприємства, належною організаційно-технологічною інфраструктурою, підтримкою в соціальній системі організації, каналах інформації та комунікації. Викладені концептуальні положення потребують подальшого наукового дослідження щодо забезпечення наявності та розвитку необхідних управлінських компетенцій антикризового менеджера.

06.19.02.0486/230878. Зовнішньоекономічна діяльність промислових підприємств України: адаптаційний потенціал. Власенко І., Шарко В., Семенюк І. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.35-45. - укр. УДК 339.9:334.716(477).

Проаналізовано показники структурних складових адаптаційного потенціалу зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств і визначено можливості їх виходу на європейський ринок в умовах дії зони вільної торгівлі з ЄС.

06.19.02.0487/230880. Реінжиніринг сервісних бізнес-процесів у міжнародному трупереїтингу. Ткаченко Т., Гладкий О. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.59-70. - укр. УДК 005.511:338.48(100).

Розкрито сутність реінжинірингу бізнес-процесів як механізму підвищення конкурентоспроможності підприємства. Наведено основні принципи та підходи до його дослідження, визначено головні етапи реалізації та особливості в міжнародному трупереїтингу.

06.19.02.0488/230881. Інструменти оцінювання задоволеності споживачів. Лабурцева О. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.71-83. - укр. УДК 658.818-047.44.

Розглянуто зміст категорії задоволеності споживача та цілі її підвищення. Систематизовано існуючі способи оцінювання рівня споживчої задоволеності. Запропоновано методичний підхід до оцінювання задоволеності споживача за основними інструментами комплексу маркетингу підприємства. Розроблено процедуру обґрунтування рекомендацій, спрямованих на забезпечення цільового рівня задоволеності споживача з мінімальним ризиком.

06.19.02.0489/230882. Благодійні акції - інструмент маркетингових комунікацій. Мельникович О., Юсупова О. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський

національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.83-97. - укр. УДК 658.8-027.564.2.

Проаналізовано можливі напрями благодійної діяльності торговельних підприємств, зокрема готовність українських споживачів до нового методу стимулювання продажу - благодійного стимулювання. Визначено ставлення українців до благодійної діяльності та благодійних організацій, їх готовність брати участь у різних типах благодійного стимулювання продажів. Здійснено порівняння благодійного стимулювання продажів з різними типами знижок, визначено найбільш популярні серед споживачів напрями благодійної діяльності.

06.19.02.0490/230981. Інформаційно-методичне забезпечення управління персоналом. Мінчак Н.Д., Ожубко Г.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.40-43. - укр. УДК 658.3.

Досліджено особливості застосування інформаційно-методичного забезпечення процесу управління персоналом підприємства. Обґрунтовано вплив інформаційного забезпечення на ефективність професійного навчання персоналу. З'ясовано, що під інформацією розуміють сукупність даних, що зменшують рівень невизначеності знання про конкретний суб'єкт. Визначено, що інформація з розвитку персоналу повинна відповідати таким вимогам: повнота й точність, своєчасність та оперативність, корисність, об'єктивність, доступність, стислість, оброблення та зберігання. Розглянуто наукові підходи щодо інформаційної системи професійного навчання персоналу в контексті широкого застосування ЕОМ, сучасних інформаційних технологій, економіко-математичних методів та методів моделювання. Проаналізовано наукові дослідження і публікації щодо ефективності застосування інформаційних технологій в управлінні персоналом підприємства. Визначено, що основу інформаційної системи персоналу на підприємстві становить єдиний масив, що містить інформацію про кожного працівника. Запропоновано способи запровадження автоматизованого вирішення управлінських завдань. Досліджено технологію вирішення управлінських завдань за допомогою автоматизованих систем. Обґрунтовано, що інформаційне забезпечення (ІЗ) є з'єднувальним ланцюгом між функціональними можливостями системи управління і їх програмною реалізацією. Виокремлено окремі аспекти інформаційного, методичного і алгоритмічного забезпечення процесу управління кадрами.

06.19.02.0491/230982. Особливості менторингової діяльності на підприємствах в умовах інноваційного розвитку. Дорошкевич К.О., Вороновська М.М., Салата І.З. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.44-48. - укр. УДК 658.5; 658.012.2.

Досліджено мотиваційні процеси підприємств в умовах інноваційного розвитку, які полягають у стимулюванні творчої активності, креативності працівників та переважанні нематеріальних методів стимулювання над матеріальними; окреслено вплив персоналізованих методів навчання та розвитку персоналу на інноваційну діяльність підприємств. Досліджено методи стимулювання працівників через їх навчання та професійний та особистісний розвиток: коучінг, менторинг, баддинг, супервізію, едвайзінг тощо. Враховуючи переваги та недоліки досліджених методів, у практику мотиваційної діяльності рекомендовано впровадження менторингу як наставницької діяльності, під час якого досвідченіший працівник ділиться знаннями зі своїми колегами протягом певного часу. Особливості менторингової діяльності на підприємствах в умовах інноваційного розвитку поділено на три групи: процесійні особливості, які характеризують процес менторингової діяльності (довготривалість, наявність порядку менторингової діяльності, гнучкість та необхідність усунення бюрократичних процедур, системність), особливості результатів менторингової діяльності (прикладний характер, генерування міжособистісних взаємозв'язків, формування системи матеріальних та нематеріальних стимулів), методологічні особливості (мотивування усіх учасників менторингу, індивідуальний підхід, обмеження та труднощі у визначенні ментора).

06.19.02.0492/230985. Шляхи формування ефективної системи управління розвитком і використання персоналу підприємства. Мінчак Н.Д. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.57-60. - укр. УДК 658.3.

Досліджено особливості формування ефективної системи управління розвитком і використання персоналу підприємства. Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності процесу управління розвитком і використанням персоналу. Розглянуто наукові підходи стосовно формування механізму управління розвитком і використанням персоналу. Проведено аналіз наукових досліджень і публікацій щодо управління розвитком і використанням персоналу підприємств. Визначено основні чинники, що впливають на ефективність процесу управління; основну мету процесу управління ефективністю діяльності. Обґрунтовано необхідність формування ефективної системи управління персоналом, використання механізмів і інструментів якої дає можливість керівникам підприємства ефективно управляти розвитком і використанням персоналу. Проаналізовано чинники, які впливають на ефективне функціонування системи управління. Розглянуто механізм управління розвитком і використанням персоналу підприємства. Доведено, що на механізм управління розвитком і використанням персоналу одночасно впливають чинники макро- та мікросередовища. З'ясовано роль

виконавчих органів державної влади щодо ефективності управління розвитком і використанням персоналу, зокрема: планування, стимулювання, співпраця і контроль. Визначено провідну роль фахівців служби управління персоналом у формуванні ефективної системи управління на підприємстві. Розглянуто системний підхід щодо формування ефективної системи управління розвитком і використанням персоналу підприємства. Виокремлено основні цілі функціонування підсистеми управління розвитком і використанням персоналу підприємства.

06.19.02.0493/230986. Організаційна культура підприємства як складник ефективного управління. Мінчак Н.Д., Слімаковська І.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.61-64. - укр. УДК 658.5; 658.012.2.

Досліджено особливості формування організаційної культури. Обґрунтовано вплив організаційної культури на систему управління підприємством. З'ясовано, що організаційна культура перебуває у нерозривному зв'язку з основними елементами менеджменту та здійснює вплив на них. Визначено сутність організаційної культури як рівня організаційної структури управління підприємством. Розглянуто наукові підходи до формування організаційної культури підприємства. Проаналізовано наукові дослідження і публікації щодо ефективності розвитку організаційної культури підприємства. Визначено основні чинники, що впливають на формування організаційної культури підприємства. Запропоновано шляхи удосконалення формування організаційної культури підприємства. Досліджено внутрішні чинники, що впливають на формування організаційної культури. Обґрунтовано поділ чинників на групи за характером впливу на організаційну культуру. Виокремлено зовнішні та внутрішні фактори впливу на організаційну культуру підприємства. Доведено, що формування організаційної культури залежить від середовища, в якому працює підприємство. Розглянуто кодекс корпоративної поведінки. З'ясовано, що під час формування організаційної культури одночасно з цінностями підприємства потрібно враховувати і цінності працівників. Розглянуто роль керівника у процесі формування організаційної культури підприємства. Доведено, що на рівень організаційної культури впливають умови праці. Виокремлено основні фактори забезпечення прояву організаційної культури у зовнішньому середовищі.

06.19.02.0494/230994. Особливості стратегічного планування креативного розвитку організації. Свидрук І.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.105-109. - укр. УДК 658.5; 658.012.2.

Проаналізовано основні відмінні характеристики стратегічного планування креативної діяльності. Креативна стратегія відіграє роль інструменту для вибору узгодженої політики розроблення і просування креативної ідеї, втіленої у конкретний продукт, або креативної організаційної поведінки, спрямованої на досягнення конкретної конкурентної мети. Стратегічною метою креативного оновлення організації є стала динаміка зростання бізнесу, яка може проявлятися кількісно - у вигляді збільшення обороту, підвищення активів - та якісно, характеризуючись стійкими тенденціями зростання прибутковості, посиленням іміджевих позицій тощо. Обґрунтовано, що стратегування дає змогу уникати негативних наслідків хаотичних організаційних і техніко-економічних перетворень, мінімізувати ризики невизначеності. Логічна схема побудови загальної стратегії креативного розвитку організації включає первинне виділення креативної складової її діяльності як провідний стратегічний напрям із подальшим покроковим розгалуженням цілей розвитку та методів їх досягнення у вигляді корпоративної стратегії та стратегічного планування підсистем організації. Доведено, що перевагою розробки стратегії креативного оновлення організації є досягнення системності у врахуванні чинників внутрішнього і зовнішнього середовища. Ефективний спосіб стратегічного планування креативного зростання організації передбачає завоювання нових ринків.

06.19.02.0495/231061. Облік матеріальних витрат підприємства: чинна практика та напрями удосконалення. Гладій І.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.13-18. - укр. УДК 657.47 (045).

В науковій статті висвітлено питання обліку матеріальних витрат господарюючого суб'єкта. Метою дослідження виступило окреслення основних напрямів удосконалення обліку матеріальних витрат підприємства з метою підвищення ефективності та результативності господарської діяльності. З огляду на узагальнення наукових позицій щодо обліку матеріальних витрат, акцентовано увагу на проблемі організації їх обліку, яка передбачає взаємоузгоджене вирішення таких завдань: вибору методики ведення бухгалтерського обліку; вибору технології та техніки ведення бухгалтерського обліку; підбору облікового персоналу та забезпечення їх роботи. З'ясовано основні стадії облікового процесу матеріальних витрат, якими охоплено безперервне спостереження, вимірювання, реєстрація, систематизація господарських операцій в процесі підготовки, аналізу та контролю основних показників звітної інформації про матеріальні витрати підприємства. Наголошено, що прогресивним методом обліку матеріальних витрат і важливим засобом підвищення якості управління виробництвом є нормативний метод. Він дає змогу виявити відхилення витрат, що виникли в процесі діяльності, не в кінці звітної періоду, а безпосередньо в ході виробництва, а саме в момент їх виникнення. Виокремлено основні напрями здійснення ефективного внутрішньогосподарського контролю за

матеріальними витратами. Акцентовано увагу на необхідності впровадження моделі управління за центрами відповідальності, що дозволить провести децентралізацію системи управління витратами господарюючого суб'єкта, та уможливити поглиблення інформаційного забезпечення облікового процесу. Практична цінність одержаних результатів полягає у розвитку та поглибленні окремих положень методики обліку матеріальних витрат, що забезпечує формування масиву суттєвої інформації для прийняття оперативних та стратегічних рішень в конкурентному середовищі.

06.19.02.0496/231073. Економічна діагностика ефективності формування комплексної організаційної та інформаційної моделі маркетингової агенції. Рашман Б.Г. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.89-96. - укр. УДК 65.014.12+330.47.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та науково-методичних положень з економічної діагностики ефективності формування комплексної організаційної та інформаційної моделі маркетингової агенції. Метою статті є уточнення змісту інструментарію економічної діагностики ефективності формування комплексної організаційної та інформаційної моделі маркетингової агенції. Обґрунтовано тезу, що успішне виконання виробничо-комерційних завдань, що ставляться підприємствами для забезпечення успішного функціонування, значною мірою визначається рівнем організації робіт серед виконавців та якістю забезпечення бізнес-процесів інформацією про стан ринку, що вимагає споживання якісних маркетингових послуг. На засадах методу формалізації розкрито зміст подвійної природи ефективності маркетингової агенції, що дозволило дійти висновку про необхідність комплексного розгляду індивідуальних параметрів ефективності маркетингової агенції та підприємства - замовника маркетингової послуги. Використання структурно-генетичного аналізу і синтезу, орієнтованого на виявлення причинно-наслідкових зв'язків між задіяними ресурсами та результатами виробництва маркетингової послуги при проведенні дослідження, дозволило поглибити уявлення про зміст рішень щодо формування комплексної організаційної та інформаційної моделі маркетингової агенції. З урахуванням принципу системності та структурно-функціонального підходу структурізовано процедуру діагностики комплексної організаційної та інформаційної моделі маркетингової агенції. Виконано систематизацію методів аналізу ефективності організаційної та інформаційної моделі маркетингової агенції, обґрунтовано специфіку їх застосування відповідно до позиції доцільності виконання маркетингової послуги виробником та необхідністю отримання даної послуги реципієнтом. Практичне значення отриманих результатів полягає у створенні передумов прийняття рішень у сфері виробництва маркетингових послуг, орієнтованих на вибір сценарію формування комплексної організаційної та інформаційної моделі маркетингової агенції на засадах трансформації, інтеграції, модифікації або інновації.

06.19.02.0497/231076. Механізм оцінки персоналу підприємства як складова сучасної організації праці. Гірман А.П., Бут М.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.109-113. - укр. УДК 33:005.95 .96.

Стаття присвячена питанням оцінки персоналу підприємства. Обґрунтовано необхідність пошуку нових технологій та інструментарію, що забезпечують проведення ефективної оцінки персоналу, виявлення його професійно-особистісного потенціалу і розв'язання завдань, пов'язаних з ефективністю діяльності. Мета статті: Пошук комплексних технологій і якісного інструментарію, що забезпечують проведення ефективної оцінки персоналу. Методика дослідження. В статті розглянуто складові та етапи процедури оцінки персоналу. Керівникам компаній запропоновано враховувати такі особливості управління людськими ресурсами, як самовдосконалення і розвитку персоналу в організації, участь персоналу в прийнятті рішень, а також взаємодію між організацією і персоналом. В рамках взаємної співпраці роботодавця та працівників пропонується регулярний, комплексний взаємоспрямований підхід до оцінки як з боку компанії, так і з боку персоналу. Результати дослідження. Така модель спрямована на реалізацію основного принципу ефективного управління персоналом і полягає у поєднанні економічної і соціальної ефективності. Вона є основою соціально-орієнтованого управління, при якому підхід "співробітники-підлеглі" змінюється на інший підхід - "співробітники-партнери". Наукова новизна результатів дослідження. Зазвичай зворотний зв'язок традиційних процедур оцінки виражається в обговоренні і аналізі результатів оцінки з працівником на заключному етапі оціночної процедури. Оцінка з використанням двосторонньої моделі передбачає повноцінну участь співробітника у процедурах оцінки і вплив на зміну організаційних показників. Таким чином, взаємоспрямована модель заснована на залученні персоналу в процедуру оцінки, і включає, у свою чергу, зворотний зв'язок. Практична значущість результатів дослідження. Розвинена система оцінки персоналу здатна виступити в ролі інтелектуального капіталу фірми.

06.19.02.0498/231077. Корпоративна етика як інструмент ефективного управління персоналом організації. Сливка О.А. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.114-119. - укр. УДК 331.101.3.

У статті розглянуто особливості використання корпоративної етики як інструменту ефективного управління персоналом організації. Результати дослідження отримані на основі аналізу теоретичних

аспектів формування корпоративної етики в системі корпоративної культури організації та вивчення її основних механізмів впливу на ефективність управління персоналом. На даний час, розглянуті аспекти корпоративної етики як інструменту ефективного управління персоналом не отримали широкого вивчення. Предметом дослідження є розгляд процесу застосування корпоративної етики як інструменту ефективного управління персоналом в організації. Метою дослідження є вивчення сутності корпоративної етики та її можливості бути ефективним інструментом в управлінні персоналом організації. Методичними засадами дослідження є системний підхід до вивчення, узагальнення та аналізу сучасних наукових підходів до визначення корпоративної етики та можливості її використання в системі управління персоналом. У керівників більшості українських компаній немає розуміння переваг формування сильної корпоративної етики в системі управління персоналом як ефективного механізму досягнення конкурентних переваг на ринку. Досліджуючи корпоративну етику на українських підприємствах можна виділити наступні тенденції: у більшості великих корпорацій та підприємств діють кодекси корпоративної етики або етичні стандарти (аналіз сайтів банківських установ, торговельних компаній, підприємств металургійної, легкої та аграрної промисловості вказує на це); середні та малі підприємства у переважній більшості офіційно не декларують прихильність до певних стандартів етичної поведінки, хоча розуміємо, що їх мінімальний набір існує. В процесі дослідження з'ясовано, що функції корпоративної етики дозволяють ефективно управляти процесом найму, адаптацією та мотивацією персоналу, його розвитком та звільненням в організації. З'ясовано необхідність залучення персоналу в процес побудови корпоративної етики, що сприяє швидкому її впровадженню та дотриманню ним її основних принципів. Для того щоб корпоративна етика була ефективним інструментом управління персоналом організації необхідно здійснювати управління нею, саме її незалежність від керівника в повній мірі враховуватиме етичні потреби персоналу.

06.19.02.0499/231078. Моделирование стратегии взаимодействия руководителя и подчиненных в бизнесе. Лысанова А.М., Пахомова Л.В. // Проблемы і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.119-122. - укр. УДК 331.103.15.

В статье раскрыты особенности стратегии взаимодействия руководителя и подчиненных в бизнесе. При этом обозначены элементы взаимодействия руководителя и подчиненных. Выявлен приоритетный элемент их взаимодействия, отражающий функциональное назначение всего коммуникационного процесса. Показано моделирование эффективной стратегии руководителя и подчиненных с точки зрения реализации объективного и субъективного элементов стиля руководства. Определено понятие ценностной ориентации личности, занятой в трудовом процессе, а также значимости реализации ценностной ориентации работников при выработке стратегии коммуникативного процесса между субъектом и объектом управления. Показана значимость использования руководителем его задачецентричного и антропоцентричного поведения при его воздействии на подчиненных. Поставлены условия моделирования стратегии эффективного взаимодействия руководителя и подчиненных в деловой сфере. Предложение состоит в выявлении и использовании условий моделирования стратегии эффективного взаимодействия между субъектом и объектом бизнеса. Стратегия реализации взаимодействия руководителя и подчиненных изначально, т.е. приоритетно, определена объективными элементами стиля руководства, который трактуется как содержательный момент рассматриваемого процесса коммуникации. Рассмотрены характеристики успешной реализации объективного элемента взаимодействия руководителя и подчиненных. Определено содержание субъективного элемента процесса взаимодействия, показана его значимость в процессе моделирования стратегии взаимодействия между сторонами коммуникации. Проведены исследования и поставлены условия успешной реализации стратегии взаимодействия руководителя и подчиненных. При этом выявлены некоторые весьма существенные особенности моделирования стратегии рассматриваемого процесса коммуникации: выделение зон делового и дружеского общения. В конечном итоге выбор рациональной стратегии взаимодействия руководителя и подчиненных позволит обеспечить реализацию эффективного делового контакта между ними, а также определить эффективные приемы воздействия субъекта управления на объект управления.

06.19.02.0500/231079. Застосування концепції людського капіталу на промислових підприємствах України в умовах глобального середовища. Горовий Д.А., Воронков А.О. // Проблемы і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.123-127. - укр. УДК 331.101.262.

У сучасному світі на робітників все більше впливають нові економічні відносини, адже глобалізація та трансформація економіки і поява нових робочих місць у зарубіжних компаніях, що діють на вітчизняному ринку, та можливість працевлаштуватися за кордоном ще не сприймаються населенням у якості нових мотиваційних джерел, проте вже змушують підприємства шукати нові методи і підходи до управління персоналом та його мотивації через відтік працездатного населення за кордон. Метою статті є аналіз факторів, що впливають на розвиток людського капіталу сучасного підприємства, за умов глобалізації та розвитку соціально-інформаційного суспільства в Україні. Важливою базою для формування людського капіталу на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки є

інтелектуальні, інформаційні і соціальні фактори. Так в сучасному світі значний вплив на будь-яку особистість справляють соціальні мережі, які поєднують у собі всі три типи факторів. Проте залишається невизначеною проблема переведення оцінки цих факторів з якісної у кількісну шкалу, тобто пошук методів кількісного або грошового впливу цих факторів, визначення сумарної вартості людського капіталу підприємства.

06.19.02.0501/231080. Оцінка вимог покращення процесів постачання логістики. Янгузов Петро, Димитрова Аділь, Димитров Іван. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.128-134. - англ. УДК 658.7.011.1: 658.512.3.

У цій статті представлений метод, за допомогою якого можна визначити необхідність покращення процесів логістики поставок в організації. Виявлено необхідність розробки і впровадження цього методу. Представлена сутність функціонування методу. Його можна описати як процес, який проходить три основні стадії. Кожен етап складається з декількох підетапів. На першому етапі пояснюється, як робиться порівняння між поставленою метою покращення і фактичним станом поточних логістичних процесів. Описано формули, за якими можна розрахувати коефіцієнти "ефективності максимізованих заходів" і коефіцієнти "ефективності мінімізованих заходів". Розглядаються методологія розрахунку коефіцієнта загальної ефективності логістики поставок, коефіцієнта одновимірної ефективності логістики поставок і коефіцієнта багатовимірної ефективності логістики поставок, які необхідні для визначення загальної потреби поліпшення. Наступний етап заснований на оцінці ефективності підпроцесів, які формують процеси логістики поставок. Другий етап починається тільки після того, як на першому етапі встановлюється необхідність оптимізації. Пояснення, як виконується зіставлення підпроцесів цілей і відповідних їм реальних підпроцесів. Обговорюються коефіцієнти і методика розрахунку "абсолютної мети" для поліпшення, за допомогою якої уточнюється потреба в підпроцесах логістики поставок. На третьому етапі представлено кілька кроків, за допомогою яких він може визначити пріоритет поліпшення кожного підпроцеса логістики поставок в організації. Пояснення, як виконується порівняння між підпроцесами цілей і відповідними їм реальними підпроцесами. Введено коефіцієнти і методика розрахунку "абсолютної мети" для поліпшення підпроцеса в одиничних і у всіх вимірах.

06.19.02.0502/231081. Концептуальні основи забезпечення економічної безпеки підприємства. Ченуша О.С. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.135-140. - укр. УДК 338.24.

Діяльність вітчизняних підприємств в сучасних умовах є складним не лише через кризові явища в економіці України, "недосконалість" ведення бізнесу, а й в недооцінці керівниками підприємств необхідності створення та забезпечення належного рівня захисту підприємств від зовнішніх та внутрішніх загроз для забезпечення їх сталого розвитку. Предметом дослідження є економічна безпека підприємства та її забезпечення в умовах змінності умов ведення бізнесу. Метою даної наукової статті є дослідження теоретичних основ забезпечення економічної безпеки підприємства. В статті систематизовано, узагальнено та уточнено визначення терміну "економічна безпека підприємства". Визначено економічну безпеку підприємства як стан повноцінного здійснення діяльності суб'єктом господарювання за рахунок безперервного функціонування механізмів протидії та адаптації діяльності підприємства зовнішнім та внутрішнім негативним факторам (загрозам), раціонального використання наявних ресурсів (потенціалів), що забезпечує його сталий розвиток та досягнення поставлених цілей. Виявлено функції, принципи, об'єкти безпеки та складові системи економічної безпеки підприємства. Запропоновано концепцію забезпечення економічної безпеки підприємства, що дає цілісне уявлення про мету, завдання, принципи та інструменти її досягнення, для подальшого розроблення заходів щодо нейтралізації загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Виокремлено концептуальні положення управління економічною безпекою підприємства. Подальші дослідження щодо уточнення та поглиблення концепції управління економічною безпекою допоможе керівництву підприємств ефективно організувати раціональне використання наявних ресурсів та потенціальних можливостей в умовах невизначеності та змінності ринкового середовища в стратегічній перспективі.

06.19.02.0503/231082. Моделювання алгоритму визначення інвестиційно-привабливого підприємства. Новак І.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.140-144. - укр. УДК 336.02.

У статті визначено, що передумовою економічного відродження вітчизняних підприємств можуть бути інвестиції в інноваційні технології та прогресивні методи управління. Відзначено, що питання пов'язані із активізацією інвестиційних процесів, пошуку резервів підвищення ефективності інвестицій на підприємствах є особливо актуальними сьогодні як серед вітчизняних так і іноземних науковців. Досліджено погляди вчених різних наукових шкіл на значення капіталу у процесі інвестування. Наведено приклади наукових досліджень, що відображують різносторонній підхід вчених до дослідження впливу капіталу на фактори, що визначають розвиток економіки. Відзначено, що за

нинішніх умов для створення в країні сприятливого середовища для розвитку інвестиційного процесу потрібно, окрім заходів державної політики направленої на покращення інвестиційного клімату, розробити економіко-математичний апарат, який дозволить потенційному інвестору здійснити правильний вибір об'єкту інвестування. Запропоновано використовувати розроблену економіко-математичну модель визначення інвестиційно-привабливого підприємства. Вона розв'язується за допомогою програми для роботи з електронними таблицями Microsoft Office Excel. Дана модель дозволяє обрати оптимальний варіант інвестування капіталу, щоб отримати максимальний прибуток. Використання розробленого алгоритму дозволить потенційним інвесторам зменшити ризики при виборі об'єкту інвестування. Інвестування стимулюватиме виробництво, забезпечить умови стійкого і швидкого економічного росту, та збільшення рівня суспільного добробуту в країні. У ході написання статті використовувалися наукові методи, які сприяли досягненню результатів, зокрема: теоретичне узагальнення, аналіз та синтез, статистичний, економіко-математичний тощо.

06.19.02.0504/231083. Формування ефективної системи антикризового фінансового управління на підприємстві. Пенська І.О., Баскович Д.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.145-150. - укр. УДК 338.24.01.

У статті порушено проблему збільшення кількості збанкрутілих суб'єктів господарської діяльності в умовах політичної та економічної нестабільності та необхідності формування ефективної системи антикризового фінансового управління підприємством. Було визначено дефініцію "антикризове фінансове управління підприємством" на основі аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових видань з антикризового менеджменту. Предметом статті є розробка ефективної системи антикризового фінансового управління, а саме виділення та описання основних його елементів. Обґрунтовано ідею використання теорії ефективності для оцінки ефективності антикризового управління підприємством за кожним етапом його здійснення, як один із ключових елементів системи такого управління. Метою статті є визначення сутності антикризового фінансового управління підприємством та узагальнення основних елементів, що формують його систему в умовах сьогодення та формування підходу до оцінки ефективності такого управління. Методичними основами роботи є аналіз, систематизація та узагальнення. Інформаційною базою для даного дослідження стали матеріали наукових конференцій, статті та наукові роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, наукові посібники з антикризового менеджменту. Результатами роботи є сформована система антикризового фінансового управління з детальним описанням її елементів та запропонований підхід до оцінки ефективності такого управління з поетапним розписом дій. Одержані результати можуть бути використанні в практичній діяльності економічних суб'єктів господарювання різних форм власності. Застосування такої системи антикризового управління надасть змогу своєчасно та в повному обсязі зреагувати на можливі негативні зрушення як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства.

06.19.02.0505/231084. Проблеми управління рентабельністю підприємств в сучасних умовах. Пенська І.О., Дроботенко А.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.150-154. - укр. УДК 658.155.

Предметом статті виступає сукупність теоретичних аспектів управління рентабельністю в сучасних умовах і виявлення проблем, з якими стикаються підприємства України. Метою є аналіз сучасного рівня рентабельності і збитковості підприємств в період з 2010 по 2016 рік та з'ясування загальних факторів впливу на це. При дослідженні даної теми були застосовані теоретичні методи наукового дослідження, такі як, аналіз, синтез, систематизація, зіставлення, та інші, що дозволило узагальнити та систематизувати погляди вчених на проблему дослідження. У статті розглянуто ключові фактори підвищення рентабельності та виявлено, що найбільший вплив має розмір отриманого підприємством прибутку, тому було досліджено методи підвищення останнього. Аналіз діяльності підприємств показав, що попри підвищення середньої рентабельності в останні роки, частка збиткових підприємств все ще займає значну вагу в загальній кількості підприємств України. Це призводить до значного зниження бази оподаткування податком на прибуток, не дозволяє повноцінно втілювати науково-технічний прогрес, підвищувати якість продукції, стимулювати виробничу діяльність та працівників підприємств. Зрештою, наявність значної кількості збиткових підприємств в усіх галузях свідчить про недостатній розвиток ринкових відносин в Україні. Вітчизняні підприємства можуть втілювати результати дослідження для підвищення рівня рентабельності та покращення їх конкурентоспроможності.

06.19.02.0506/231087. Інноваційний розвиток підприємств в Україні: фінансовий аспект. Семенова В.Г. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.165-170. - укр. УДК 658.589:658.14.

Стаття присвячена дослідженню напрямків фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств в сучасних умовах господарювання. Предмет дослідження - сучасні теоретичні та методологічні проблеми формування ефективної системи фінансового забезпечення підприємства в процесі реалізації інноваційної діяльності. Метою статті є визначення основних джерел фінансування

інноваційного розвитку підприємств. Методи дослідження. Теоретико-методологічну базу дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії та практики, а також загальнонаукові та спеціальні методи пізнання економічної дійсності. Основні методи, які були використані: структурно-логічний (при побудові логіки та структури роботи); загально-філософський (для логічного викладення власних думок та поглядів); порівняльний (під час розгляду різних поглядів науковців щодо сутності фінансового забезпечення інноваційного розвитку та аналізу підходів); метод деталізації та синтезу (для вивчення предмету та взаємозв'язку його складових частин); спеціальні методи економіко-статистичного аналізу (при дослідженні обсягів та джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств). Результати роботи. Розкрито економічну сутність поняття "фінансове забезпечення інноваційного розвитку підприємств"; визначені основні принципи формування системи ефективного фінансового забезпечення інноваційного розвитку; проведено аналіз витрат на інновації промислових підприємств в Україні; розкрито основні характеристики джерел фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств. Сфера застосування результатів роботи. Наукові результати та розробки автора мають не тільки теоретико-методичне, а й прикладне значення для вирішення конкретних практичних проблем на промислових підприємствах для формування ефективної системи фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств. Висновки. Фінансування інноваційної діяльності є важливим чинником успішного розвитку підприємства. Та сьогодні, на жаль, на вітчизняних підприємствах відсутня ефективна система фінансового забезпечення інноваційної діяльності. Для її формування необхідно виявити прорахунки існуючої системи та залучати додаткові джерела фінансування з врахуванням їх переваг та недоліків.

06.19.02.0507/231101. Організаційна складова процесу бюджетування на підприємстві. Дзюба О.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.79-85. - укр. УДК 658.5:657.4 (045).

Актуальність дослідження визначається тим, що одним з основних процесів, що дозволяє отримати необхідну інформацію про діяльність підприємства є бюджетування, однак процесу його організації та формування основного бюджету підприємства притаманні певні труднощі та особливості, що впливають на кінцевий результат. Стаття присвячена питанням дослідження основних особливостей організаційної складової процесу бюджетування на виробничих підприємствах з урахуванням видів бюджетів, етапів їх формування та контролю за виконанням бюджетних показників. На основі систематизації дослідженого матеріалу систематизовано підходи щодо сутності процесу бюджетування. Значна увага приділена основним видам бюджетів підприємства, що узагальнюються в зведений бюджет підприємства та особливостям їх поетапного складання. Мета дослідження полягає у визначенні основних особливостей організації процесу бюджетування на виробничих підприємствах починаючи від планування бюджетного процесу до формування загального бюджету підприємства. Завданням дослідження є проведення аналізу організації бюджетного процесу на виробничих підприємствах та наведення пропозиції щодо ефективного його впровадження. Визначальними у вирішенні завдань дослідження виступали такі загальнонаукові методи як: метод аналізу і синтезу, метод теоретичного узагальнення, метод порівняльного аналізу, метод причинно-наслідкового зв'язку тощо. У статті проаналізовано основні підходи до трактування поняття "бюджетування", наведено види бюджетів за кваліфікаційними ознаками, методи їх складання, основні складові основного зведеного бюджету підприємства, джерела інформації. З врахуванням наведеного матеріалу, узагальнено, що процес бюджетування передбачає шість основних етапів, правильна організація яких дозволить збільшити ефективність бюджетного процесу. Крім того, доведено, що бюджетуванню як елементу управління притаманні певні особливості, що стосуються контролю за виконанням бюджетних показників та відповідальності працівників, що беруть участь у бюджетному процесі. Загалом в статті узагальнено підходи до організації процесу бюджетування на виробничих підприємствах, виділено етапи бюджетного процесу та основні складові зведеного бюджету. Розглянуто особливості та проблеми, які виникають при їх формуванні.

06.19.02.0508/231102. Обґрунтування методики формування стратегії управління змінами на підприємстві. Курилова Н.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.85-90. - укр. УДК 659.019 (046).

Дана стаття присвячена вивченню питань, які стосуються підходів щодо формування та реалізації стратегії управління змінами на підприємстві. Предметом дослідження виступають теоретичні та методичні аспекти формування, вибору та реалізації стратегії управління змінами на підприємстві. Метою даної статті є обґрунтування методичного підходу щодо формування стратегії управління змінами на підприємстві. Проведене дослідження теоретичних аспектів формування стратегії змін на підприємстві показало, що мало уваги приділяється саме систематизованому процесу управління змінами. Більше акцентуються питання, які розкривають підходи щодо управління стратегічними змінами. При цьому існує велика різниця між стратегічними змінами, і стратегією управління змінами. Перші торкаються підходів по вирішенню глобальних проблем, з якими стикнулося підприємство, і обмежуються загальними підходами по усуненню даних проблем. Поняття стратегії управління змінами носить більш методичний характер, і акцентується на розробці методичних підходів або

процесів по вирішенню проблеми, що виникла, з наданням конкретних поетапних варіантів або шляхів виходу зі складної ситуації. Тому в статті запропоновано методичний підхід формування та реалізації стратегії управління змінами. Даний підхід представлено у вигляді алгоритму і розбито на етапи. Ще один момент на який варто звернути увагу, це те, що алгоритм формування стратегії змін побудовано з урахуванням позиції трьох типів змін - незапланованих, запланованих і сценарних. Незаплановані змінами - непередбачувані дії, в більшій мірі ініційовані з боку зовнішнього середовища. Заплановані зміни - певні перетворення, що відбуваються здебільшого всередині підприємства. Сценарні зміни - ретельно спланований сценарій поведінки підприємства на перспективу. В якості етапів формування стратегії змін виділено етап діагностики та підготовки до проведення змін, етап планування стратегії змін, етап реалізації та етап оцінки ефективності змін.

06.19.02.0509/231103. Методичні підходи до визначення інтегрального показника оцінки фінансового стану підприємства. Косарева І.П., Лопушанський Д.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.90-96. - укр. УДК 658.15.

Предметом статті виступає сукупність теоретичних аспектів визначення інтегрального показника оцінки фінансового стану підприємства в сучасних умовах і виявлення проблем застосування фінансових показників на підприємствах. Метою є визначення сутності і необхідності інтегральних показників оцінки фінансових станів підприємств, а також визначення підходу до формування інтегрального показника оцінки фінансового стану підприємства. При дослідженні даної теми були застосовані теоретичні методи наукового дослідження, такі як, синтез, систематизація, зіставлення, та інші, що дозволило узагальнити та систематизувати погляди вітчизняних та зарубіжних вчених на проблему дослідження. В статті розглянуті можливості та обґрунтована доцільність застосування інтегральних показників для оцінки фінансового стану підприємства. З цією метою виведений відповідний інтегральний показник. Впровадження та використання інтегрального показника на підприємствах України надає більше можливостей систематично (з періодичністю в один місяць) оцінювати узагальнений фінансовий стан підприємств. Це призведе до того, за допомогою інтегрального показника можна забезпечити підприємства оцінку напрямку розвитку фінансового стану підприємства швидко та досить якісно. Впровадження інтегральних показників надасть поштовх у розвиток підприємств. Підприємства можуть втілювати результати дослідження для підвищення рівня рентабельності, фінансової стійкості та ліквідності.

06.19.02.0510/231154. Зарубіжний досвід управління персоналом та перспективи його впровадження на вітчизняних підприємствах. Мирошніченко Ю.В., Пишняк К.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.27-34. - укр. УДК 331.1.

В даній статті розглянуто сутність та принципи системи управління персоналом на зарубіжних підприємствах. Проаналізовано доречність використання зарубіжного досвіду на вітчизняних підприємствах та запропоновано заходи його впровадження. Предметом дослідження є моделі управління персоналом на зарубіжних підприємствах. Метою дослідження є здійснення аналізу зарубіжного досвіду у системи управління персоналом та створення заходів для застосування його на українських підприємствах. Методологічною основою роботи є використання сучасних наукових розробок зарубіжних та вітчизняних науковців стосовно особливостей управління персоналом в різних країнах. Проаналізовано японську, американську та англійську моделі управління персоналом, проведено порівняльний аналіз цих підходів. Особлива увага була приділена системі управління персоналом в різних країнах, а саме принципам, методам, цінностям та стратегіям. Проведено аналіз проблем управління персоналом на вітчизняних підприємствах, після чого розглянуто можливість використання зарубіжного досвіду у в Україні та ефективність цих заходів. Проведене дослідження показало, що зарубіжні моделі управління персоналом доволі розвинуті, мають багато різноманітних аспектів роботи з персоналом та є дуже ефективними. Це доводить, що є необхідність перенести зарубіжний досвід на вітчизняні підприємства, використовуючи як одну конкретну модель, так й взаємозв'язок декількох. Практична значимість роботи: взявши до уваги проведені дослідження та застосувавши запропоновані рекомендації, українські підприємства можуть вийти на новий рівень управління, що в подальшому призведе до ефективного функціонування, збільшення результатів діяльності, досягнення поставлених цілей та підвищення конкурентоспроможності.

06.19.02.0511/231156. Місце залучення управлінського персоналу в системі ефективного управління. Муромець Н.Є., Саєнко А. О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.41-46. - укр. УДК 005.95.

У статті розглянуто внутрішні і зовнішні джерела залучення персоналу. Досліджено місце залучення управлінського персоналу в системі ефективного управління підприємством. Предметом даної статті є комплекс теоретичних і практичних питань щодо вивчення кадрових технологій. Метою даного дослідження є вивчення новітніх методик підбору управлінського персоналу та особливостей їх практичного використання, аналіз стану ринку рекрутингових послуг. У статті увагу приділено

актуальним питанням: сучасні методики підбору персоналу, методики навчання, хедхантинг та автоматизація. Проаналізовано зарубіжну методику підбору управлінського персоналу та навчання на прикладі США, Японії, Німеччини, Франції та Італії. Також проаналізовано нові підходи до управління персоналу: аутсорсинг, лізинг, аутстафінг, які під загальним поняттям мають назву нестандартні методи. Досліджено автоматизовані системи HR. Виявлені переваги і недоліки даних методів. Проведений аналіз, довів важливість ролі управлінського персоналу, потреби його постійного навчання, підвищення кваліфікації, реалізації кожним працівником своїх потенційних можливостей, прагнення виконувати поставлені перед ними завдання, що є запорукою досягнення цілей з оптимальним використанням ресурсів, орієнтації на результат та ефективності діяльності підприємства. Також, враховуючи, велику кількість представлених методів, підприємствам надається вибір обрати найбільш доцільний або скомбінувати і використовувати їх в комплексі. Практична значимість результатів: використання рекомендацій даного дослідження приведе до покращення результатів діяльності підприємств, підвищення їх конкурентних позицій та інвестиційної привабливості, що має важливе значення для держави в цілому, завдяки правильно підібраній методиці залучення персоналу.

06.19.02.0512/231163. Управління людським капіталом на промисловому підприємстві. Воронков А.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.88-93. - укр. УДК 331.101.262.

Сучасна демографічна криза в країні, зменшення питомої ваги працездатного населення, нестача кваліфікованих робітників на підприємствах змушують сучасних вчених-економістів звернути увагу на стан людських ресурсів, які є наявними на кожному промисловому підприємстві. Метою статті є розкриття сутності поняття людський капітал та аналіз методів з управління ним. Узагальнення літературних джерел показало, що у якості людського капіталу, за звичай, розуміється втілений у людині запас здібностей, знань, навичок і мотивацій. Його формування, подібно накопиченню матеріального або фінансового капіталу, вимагає відволікання коштів від поточного споживання заради одержання додаткових доходів у майбутньому. Проте аналогію між людським і матеріальним або фінансовим капіталом не можна вважати повною. Людський капітал - багаторівнева категорія. По суті людський капітал являє собою резерв кваліфікації персоналу, що використовує підприємство з метою свого безпосереднього, а також опосередкованого технічного управління, організації і керівництва для підтримки необхідного рівня якості майнового капіталу з метою одержання прибутку. Управління людським капіталом становить більш прогресивну стадію роботи з персоналом ніж традиційна практика, бо складається з планування діяльності, постановки конкретних виробничих завдань і контролю за їхнім управлінням. Під час управління людським капіталом слід приділити більшу увагу саме тим методам, які направлені на покращення кваліфікації персоналу, розкриття здібностей і талантів кожного. В цьому випадку слід застосовувати методи впливу, групового оцінювання колективу та інші. Слід також зазначити, що на підприємстві має бути створено людський капітал, який є доволі сильним та професіональним, але він не відокремлений від підприємства, а, завдяки керівництву, є складовою частиною механізму діяльності.

06.19.02.0513/231168. Встановлення загроз економічної безпеки експортної діяльності підприємств України. Кудрявцева О.В., Сідякіна Є.О., Пурдя К.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.121-125. - укр. УДК 681.45.

Предметом роботи є теоретичні основи забезпечення економічної безпеки в сфері експорту. Метою роботи є виявлення загроз економічній безпеці щодо реалізації експортної діяльності, та встановлення переліку індикаторів її оцінки. Для отримання висновків, заснованих на достовірній інформації, було використано системно-структурний аналіз, абстрактно-логічний метод; та метод порівнянь. В роботі також було запропоноване власне значення понять "експорт" та "економічна безпека експорту", розглянуте поняття "безпека" як явище, встановлено що проблему оцінки рівня експортної економічної безпеки експорту, доцільно вирішувати обравши за об'єкт не безпеку, а саме загрозу, щоб повніше відобразити факт взаємодії країни з зовнішнім середовищем - міжнародною спільнотою, в роботі введено поняття внутрішньої і зовнішньої економічної безпеки експорту, розглянуто внутрішні і зовнішні механізми системи експорту країни, запропоновано перелік загроз експортній діяльності, що виступають з боку зовнішнього та внутрішнього середовища, зазначено, що одним з методів оцінки економічної безпеки є визначення переліку її індикаторів і встановлення їх порогових значень і запропоновано перелік індикаторів оцінки економічної безпеки експортної діяльності. Всі загрози економічній безпеці експортної діяльності було зведено в три великі вузла: по-перше, товарна структура експорту існує в хиткому стані не один десяток років; по-друге, ми, прагнучи все ж максимально наростити експорт, що годує країну, будемо, в тому числі з-за сприятливої кон'юнктури і міркувань внутрішньої політичної та соціальної безпеки, вивозити все більше невідновлюваних природних ресурсів, які незабаром гостро знадобляться нам самим; по-третє, в Україні поступово звужується база розширеного виробництва сировинного експорту: недостатньо інвестицій, великий знос виробничих фондів, не вистачає розвіданих запасів.

06.19.02.0514/231169. Оцінка ролі організаційної звітності в управлінні репутаційним ризиком. Прокопенко М.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.126-130. - укр. УДК 657.421.3:17.022.1.

Особливе значення в сучасних умовах надається вдосконаленню системи управління ризиками організацій. Визначення перспектив розвитку, якісна ідентифікація ризиків, визначення розміру вірогідних втрат, розробка заходів превентивної протидії ризикам - пріоритетні напрями забезпечення стійкого розвитку організації. Велике значення, що приділяється визначенню рівня погроз з боку зовнішніх і внутрішніх чинників дозволяє ефективно ідентифікувати більшість соціально-політичних, виробничо-технологічних, фінансово-економічних, професійних, маркетингових та інших ризиків, що приводить до формування адекватного управлінського рішення і відповідності планованого і фактичного стану організації. Сьогодні одним з ризиків, що суттєво впливають на діяльність організації є репутаційний ризик. Репутаційний ризик - це ризик зниження довіри зацікавлених сторін, що посилюється при виявленні порушень, які, на думку сторін, відібраються на їх економічних інтересах. Репутаційні ризики посилюються внаслідок настання певних подій, це означає, що втрати репутації відносно однієї (декілька) груп контрагентів настали, а відносно інших партнерів дані втрати лише підсилюють репутаційний ризик. Також репутаційні ризики приводять до появи інших видів ризику (платоспроможності, ліквідності та ін.), це означає, що інтереси певної групи партнерів не отримали своєчасної уваги і переросли у втрати репутації відносно даної групи. Задоволення інформаційних потреб партнерів досягається в першу чергу за допомогою звітності компанії. Для виконання ролі інформаційно-аналітичного інструментарію управління репутаційними ризиками компанії, звітність повинна містити інформацію про стійкість господарських стосунків з основними групами залучених сторін, включаючи загальну характеристику стійкості стосунків, опис існуючих ризиків, зроблених заходів по їх мінімізації, а також досягнутих результатів.

06.19.02.0515/231172. Modern concepts of work organization in virtual enterprises as a direction of development of operational strategy. Sigaieva Tetiana. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.141-147. - англ. УДК 005.71-021.131.

Factors affecting the profit of the port activity enterprises are investigated, the analysis of formation The purpose of this research is to generalize theoretical and methodological aspects of the organization of work and the development of practical recommendations for remote work in the enterprise. The analysis business of processes which result drew a conclusion on irrelevance of restriction of performance of work in time and space (especially intellectual) when there are available technological capabilities allowing to perform work irrespective of the location of workers is made. Expediency of granting to workers of opportunity to work in the remote mode is proved. On the basis of results of the theoretical and analytical analysis practical recommendations are offered and the transition process providing taking measures for transition from usual model of the organization of work on remote on purpose is described: decrease in risks, labor productivity increase, expansion of a flow of the potential candidates without binding to a certain territory, adjustment of the uniform transparent and convenient information space adapted for possible changes (including, changes of structure of workers) who are inevitable throughout all activity of the enterprise.

06.19.02.0516/231302. Задоволеність персоналу роботою: емпіричне дослідження. Батранак Геннадій, Гілювене Вергінія. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.173-189. - англ. УДК 331.108:17.023.34.

Задоволеність роботою є одним з найбільш досліджуваних об'єктів в дослідженнях організацій і однією з самих складних сфер, з якою стикаються сучасні керівники, намагаючись подолати плінність персоналу та зберегти кращих співробітників. Велика плінність кадрів у результаті незадоволеності роботою може здійснити негативний вплив на фінанси підприємства, так як вербування персоналу, їх навчання, перепідготовка не тільки коштують дорого, але й займають багато часу. Крім того, задоволені співробітники, як правило, більш продуктивні, більш креативні і більш прихильні своїм роботодавцям. Роботодавці все частіше фокусують увагу на співробітників, їх очікуваннях і задоволеності роботою. Задоволеність роботою виступає все більш активною темою, постільки протилежна ситуація загрожує втратою висококваліфікованих спеціалістів і, як правило, ринкових позицій. Таким чином, задоволеність роботою пов'язана з прогресом, прибутком, конкурентоспроможністю та успіхом організації. Методологія дослідження. Мета дослідження - проаналізувати задоволеність персоналу роботою у фермерському господарстві. Методи дослідження - це кількісні методи аналізу персоналу. Для досягнення цілі дослідження був обраний кількісний метод дослідження, постільки метою виміру домінуючого явища є задоволеність роботою. Обраний метод збирання даних допоміг описати досліджуване явище, отримати якомога більше інформації, щоб досягти цілей дослідження. Висновки і рекомендації. Дослідження виявило, що думка персоналу є суперечливою. Аналізуючи окремі аспекти задоволеності роботою, було встановлено, що учасники дослідження задоволені своїми співробітниками та характером роботи. Згідно інших аспектів

дослідження думка суперечлива - працівники не відчувають задоволеності, але й не відчувають незадоволеності. Намагаючись пояснити та посилити задоволеність працівників роботою, ми рекомендуємо покращити комунікацію між керівництвом та працівниками.

06.19.02.0517/231303. Внутрішній аудит і контроль у компанії в контексті управлінської діяльності. Габрявічене Аушра, Пятрошене Біруте, Шидлаускене Дангоуле. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.190-198. - англ. УДК 657.6.

Актуальність теми дослідження в тому, що в сучасних умовах актуальною темою є внутрішній аудит і контроль управлінської діяльності. Об'єктом дослідження є внутрішній аудит і контроль у компанії як сучасне складне і суперечливе явище. Предметом дослідження - напрями підвищення ефективності внутрішнього аудиту та контролю у компанії в контексті управлінської діяльності. Мета дослідження - теоретичні та практичні аспекти вивчення внутрішнього аудиту та контролю у компанії та формування концепції ефективності управлінської діяльності. Методологія - аналіз і синтез, абстрагування, індукція і дедукція, перехід від конкретного до абстрактного і навпаки, узагальнення зібраних наукових даних, що допомогли здійснити дане дослідження. На підприємствах, що досягли своїх цілей, зосереджуються на гнучкості та ефективності всіх процесів роботи, а також на оптимальному використанні засобів. З цією метою на підприємствах і в організаціях упроваджується система внутрішнього контролю, одним із компонентів якої є внутрішній аудит. Основне завдання внутрішнього аудитора - забезпечити незалежну і неупереджену оцінку діяльності організації і розробити рекомендації покращення діяльності. Хоча внутрішній аудит є лише частиною системи внутрішнього контролю суб'єкта господарства, аудит повинен оцінити, чи правильно функціонує система, запропонувати заходи для підвищення ефективності внутрішнього контролю. Від системи внутрішнього контролю багато в чому залежить об'єм роботи аудитора. Добре функціонуюча система внутрішнього контролю зменшує об'єм роботи, пов'язаною з аудитом, і ризиками, які дозволяють внутрішньому аудитору більше часу приділяти перспективам розвитку організації. Особлива увага у процесі підвищення ефективності управлінської діяльності повинна приділятися співробітникам, що виконують конкретні функції, включаючи їх у процес удосконалення внутрішнього контролю. Для цього необхідно поглибити знання не тільки керівників, але й всіх співробітників про суть і важливість внутрішнього аудиту та необхідності досягнення цілей організації.

06.19.02.0518/231442. Теоретичні аспекти реструктуризації підприємства як економічної категорії. Кирчата І.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.64-76. - укр. УДК 330. 341:658.

Мета - визначення поняття реструктуризації підприємства, дослідження взаємозв'язку з суміжними категоріями (реорганізація, реформування, реінжиніринг). Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети у науковій роботі були використані такі загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми дослідження: методи узагальнення та абстрагування - для дослідження категоріального апарату процесу реструктуризації, реорганізації, реформування підприємств; метод аналізу і синтезу - для виявлення взаємозв'язку категорій "реформування - реструктуризація - реорганізація - реінжиніринг". Результати. У статті розглянуто процес реструктуризації як інструмент адаптації підприємства до змін в зовнішньому середовищі. Визначено, що процес реструктуризації має забезпечувати ефективну структуру та систему управління, а також задовільний рівень конкурентоспроможності підприємства в цілому. Реалізація програми реструктуризації підприємства передбачає розробку та дотримання комплексу заходів на основі аналізу його поточного стану та наявного рівня конкурентного потенціалу. Будучи актуальним явищем реструктуризація залишається дискусійною категорією, а тому єдиного підходу до вирішення проблем реструктуризації підприємств наразі не існує, при цьому переважна більшість публікацій не має універсальної методології, системності, цілісності і несуперечності. Дослідженню проблематики реструктуризації господарських суб'єктів присвячено наукові роботи багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, проте й досі виникають суперечності щодо існування взаємозв'язку з суміжними категоріями (реорганізація, реформування, реінжиніринг), а виокремлення основних підходів в трактуванні категорії "реструктуризація" й наразі актуальне. Відсутність єдиного підходу до змісту і сутності реструктуризації в категоріальному апараті обумовило необхідність розділити всі ці поняття, при цьому спробувати водночас поєднати їх в єдиній системі. Подальшим етапом дослідження повинно стати дослідження механізмів і аналіз моделей реструктуризації підприємства, також розробка алгоритму реструктуризаційних перетворень. Наукова новизна. Обґрунтовано взаємозв'язок і взаємозумовленість в системі категорій "реформування", "реорганізація", "реструктуризація", що на відміну від існуючих, дозволяє удосконалити процедуру адаптації підприємства до факторів зовнішнього середовища, шляхом розробки і реалізації стратегії комплексної реструктуризації, заснованої на ефективному використанні конкурентного потенціалу. Практична значущість полягає у тому, що отримала подальший розвиток система взаємозв'язку категорій "реформування - реструктуризація - реорганізація - реінжиніринг" з урахуванням наукових інтерпретацій, що дозволяє

визначати їх роль та місце при виявленні впливу та взаємозалежності у відповідності до направленості господарчої діяльності підприємства.

06.19.02.0519/231443. Використання функціонально-вартісного аналізу щодо визначення оптимальної чисельності працівників управляючі системи бізнесу. Лисанова А.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.77-87. - рос. УДК 005.52.

Мета: коригування наявних посадових інструкцій працівників структурних підрозділів керуючої системи бізнесу, визначення трудомісткості видів виконуваних робіт в структурних підрозділах бізнесу і на цій основі визначення оптимальної чисельності працівників досліджуваних структурних підрозділів бізнесу. Методика дослідження: функціонально-вартісний аналіз функціонального змісту праці працівників структурних підрозділів бізнесу, метод комплексного техніко-економічного аналізу змістовності праці працівників, керуючої системи бізнесу. Результат дослідження: визначено кількісне і якісне порівняння фактично отриманих результатів дослідження величини трудомісткості виконання видів робіт співробітниками структурних підрозділів керуючої системи бізнесу. У зв'язку з цим установка на періодичність виконання фактичних видів робіт, а також визначено необхідне інформаційне забезпечення при проведенні функціонально-вартісного аналізу досліджуваного об'єкта (перелік документів, супутній фактично виконуваних функцій досліджуваних співробітників). Виявлено матеріальні витрати по кожному виконавцю досліджуваного структурного підрозділу, які згодом можуть бути використані як необхідний елемент проведення функціонально-вартісного аналізу щодо відповідності розміру плати праці співробітника і трудомісткістю фактично виконуваних ним видів робіт. Наукова новизна: розроблені нівограмми відповідності матеріальних витрат і ступеня завантаження кожного виконавця досліджуваного структурного підрозділу. Визначено величини коефіцієнта завантаження кожного виконавця досліджуваного структурного підрозділу, значення якого розраховується як відношення фактичної трудомісткості видів виконуваних робіт виконавцем і фонду його робочого часу. Практична значимість: розроблено та запропоновано в практику функціонування бізнесу нівограмми відповідності матеріальних витрат і коефіцієнтів завантаження, досліджуваних виконавців структурних підрозділів керуючої системи бізнесу. Розрахована фактична величина коефіцієнта завантаження кожного виконавця структурного підрозділу керуючої системи бізнесу, є підставою для визначення оптимальної чисельності працівників досліджуваних структурних підрозділів.

06.19.02.0520/231445. Показники оцінки прямого і зворотного матеріальних потоків промислового підприємства. Мельникова Н.В., Янченко Н.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.98-112. - укр. УДК 330.43:005.932 (043.3).

Метою є дослідження сутності прямого та зворотного матеріального потоку, удосконалення класифікації зворотних потоків стосовно логістичної системи та розробка показників оцінки зворотного матеріального потоку. Методика дослідження. Теорію систем та системного аналізу використано для опису зворотного матеріального потоку; інструментарій абстрактно-логічного узагальнення використано для удосконалення класифікації зворотних матеріальних потоків; теоретичні положення сучасної економічної теорії та економічного аналізу використано для розробки показників оцінки зворотного матеріальних потоків промислового підприємства. Результати дослідження. Досліджено сутність прямого і зворотного матеріальних потоків, які набувають все більшої актуальності. Удосконалено класифікацію зворотних матеріальних потоків, яка враховує всі види даних потоків, що виникають на різних стадіях логістичної системи та за її межами, а також сприяє підвищенню ефективності процесів управління потоками. Запропоновано показники оцінки прямого і зворотного матеріальних потоків, що дозволяють забезпечити контроль, аналіз та прийняття оперативних рішень з управління даними потоками на промисловому підприємстві. Наукова новизна: розроблено показники оцінки зворотного матеріального потоку, що, на відміну від існуючих, включають наступні показники: потужність, інтенсивність, синхронність, рівномірність вхідного і вихідного зворотного матеріального потоку що дозволяють забезпечити контроль, аналіз та прийняття оперативних рішень з управління даними потоками на промисловому підприємстві. Практична значущість. Отримані у роботі показники оцінки прямого і зворотного матеріальних потоків можуть бути використані для дослідження будь-яких логістичних систем промислових підприємств, у виробничій діяльності яких присутні зворотні матеріальні потоки ресурсів і відходів.

06.19.02.0521/231446. Методичний інструментарій ранжування загроз в системі управління економічною безпекою підприємств у глобальному просторі. Нікітіна А.В., Шершенюк О.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.113-126. - укр. УДК 33.656.07.

Мета - розробка методичного інструментарію ранжування загроз в системі управління економічною безпекою підприємств у глобальному просторі. Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети у науковій роботі були використані такі загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми

дослідження: методи узагальнення та абстрагування - для дослідження категоріального базису економічної безпеки, теоретичних засад та інструментарію управління економічною безпекою підприємств; системного і комплексного підходу - для розробки науково-методичних рекомендацій щодо ранжування домінуючих загроз у системі забезпечення економічної безпеки автотранспортних підприємств; метод аналізу і синтезу - для виявлення загроз основних функціональних складових ЕБП. Результати дослідження. У статті проаналізовано концепції до визначення сутності економічної безпеки підприємства. Визначено головні особливості та чинники управління економічною безпекою підприємства. Підкреслено, що середовище, у якому функціонує будь-яка виробнича система, являє собою сукупність динамічних, диференційованих і різноманітних чинників, які постійно впливають, змушують пристосовуватись до себе та здатні руйнувати у деяких випадках об'єкти. Обґрунтовано, що плідна й ефективна діяльність підприємства повинна включати у себе не лише дослідження свого середовища й природи його змін, але й можливість адекватно реагувати на ці зміни, оскільки невдала або несвоєчасна реакція може спричинити до значні збитки або неефективне управлінське рішення може призвести до припинення діяльності підприємства взагалі. З метою підвищення ефективності управління економічною безпекою підприємств запропоновано удосконалений методичний підхід до ранжування домінуючих загроз, який спрямований на швидке і своєчасне виявлення небезпечних і дестабілізуючих явищ та дозволить знизити можливі втрати, котрі спричинені негативними змінами параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування підприємства. Головним сутнісним змістом запропонованої моделі є ідентифікація найбільш суттєвих загроз, що спричиняють негативних вплив на діяльність автотранспортних підприємств. Запропоновано підхід до визначення домінуючих загроз, що притаманні функціональним складовим економічної безпеки АТП, допоможе керівникам останніх швидко зорієнтуватися у сукупності чинників, що збільшують рівень нестабільності й порушують умови сталого розвитку. Подальшим етапом дослідження повинно стати імплементація запропонованої моделі ранжування домінуючих загроз в системі управління економічною безпекою підприємств як важливого елементу побудови принципової схеми управління економічної безпеки суб'єктів господарювання, в якій необхідним є ідентифікація домінуючих загроз та розробка обґрунтованих заходів щодо подальшої їх впливу на діяльність підприємства у розрізі окремих функціональних складових економічної безпеки підприємства. Наукова новизна розроблено науково-методичні положення про ранжування домінуючих загроз, які, на відміну від існуючих, детермінують значущість і ступінь впливу кожної загрози у розгалуженій сукупності дестабілізуючих явищ, що притаманні функціональним складовим економічної безпеки підприємств, та дозволяють знизити можливі втрати, які спричинені негативними змінами параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища, що на відміну від існуючих, дає можливість визначення домінуючих загроз, що притаманні функціональним складовим економічної безпеки суб'єктів господарювання, та допоможе керівникам останніх швидко зорієнтуватися у сукупності чинників, що збільшують рівень нестабільності й порушують умови сталого розвитку. Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що одержані результати і запропоновані розробки становлять методичну базу ефективного управління економічною безпекою підприємства, сприяючи підвищенню обґрунтованості управлінських рішень у розгалуженій сукупності дестабілізуючих явищ.

06.19.02.0522/231451. Мотивація персоналу як важіль підвищення продуктивності праці на підприємстві. Янченко Н.В., Благой В.В., Тихомирова А.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.173-181. - укр. УДК 331.1: 331.48.

Мета: виявлення нових та вплив старих методів мотивації на персонал, удосконалення, яких може сприяти оптимізації виробництва на підприємстві. Методика дослідження: в роботі використано емпіричний та теоретичні методи дослідження. Результати: На сьогодні державні підприємства не приносять великого прибутку, однією з проблем є не досить гарна мотивація персоналу. Як результат більшість співробітників не любить роботу і намагається працювати заради грошей, співробітників необхідно змушувати виконувати роботу, використовуючи адміністративний, економічний і психологічний тиск. Це актуалізує необхідність дослідження проблем мотивації персоналу. Потребують подальшого розв'язання питання, пов'язані з оптимізацією виробництва, удосконаленням методів мотивації працівників та інше. Визначено, що для українців головними важелями є співучасть і безпека, тому важливо націлитися на мотиваційні заходи, які з цим пов'язані. Методи мотивації є застарілими. Для рішення цієї проблеми можна ввести різноманітні методики для мотивації, провести певних заходів та запровадження нових важелів мотивації. Для українців головними важелями є співучасть і безпека, тому важливо націлитися на мотиваційні заходи, які з цим пов'язані. При цьому не забувати і про базові потреби працівників. Було розроблена нова ієрархія потреб українців, на яку можна опиратися при підборі методів підвищення мотивації на підприємстві. Це може призвести до того, щоб робота була бажаною, праця була як захоплення. Співробітники стали б здатні до цілеспрямованості і самоконтролю, змогли б самостійно визначати стратегії досягнення цілей. Вони будуть прагнути до саморозвитку. Працівники зможуть поєднувати роботу з відпочинком, що покращить внутрішній стан самого робітника і дасть змогу на креативність та самовіддачу. Наукова

новизна: Дістала подальшого розвитку ієрархія потреб українців, на яку можна опиратися при підборі методів мотивації на підприємстві для оптимізації продуктивності праці. Практична значущість: результати дослідження можна впровадити на підприємствах і організаціях для підвищення продуктивності праці.

06.19.02.0523/231741. "Імпровізаційна" модель організації: сутність, можливості та переваги використання переміщеними підприємствами. Суровцева Ірина. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.114-118. - укр. УДК 316.354.

В умовах сучасного українського суспільства відбувається передислокація багатьох організацій із зони бойових дій. Це супроводжується неминучою втратою їхньої матеріально-технічної бази, соціального й морального капіталів, мінімізацією соціальних гарантій працівників тощо. З огляду на це, стає актуальним дослідження особливостей функціонування організацій у непередбачених ситуаціях. Важливою якістю будь-якого "колективного тіла" є респонсивність - здатність інституційної системи реагувати на виклики соціального середовища, на вимоги суспільства; сприймати як зовнішні, так і внутрішні зміни. Проте для успішного функціонування евакуйованих підприємств більш придатною є не респонсивна, а "імпровізаційна" модель організації. Орієнтація на "імпровізаційну" модель дозволяє організації здійснювати свою діяльність в аномальних умовах. Згідно з організаційною теорією, підприємства мають застосовувати "стратегію бріколажа" - виживання і функціонування при абсолютному мінімумі витрат, створення цінностей "із нічого", здатність організації вирішувати нагальні проблеми лише за наявних ресурсів. На жаль, евакуйованим організаціям бракує імпровізаційних механізмів як головного чинника їхнього інноваційного розвитку; вони відтворюють бюрократичні структури та процедури, сподіваючись, що це забезпечить їм безболісну адаптацію до нових умов існування. Ключові слова: організації, соціологія організацій, організаційна імпровізація, бріколаж.

06.91 Економіка окремих країн

06.19.02.0524/230035. Розвиток сучасних технологій в реальному секторі економіки на прикладі виробничої сфери: закордонний досвід. Лещинський В.П. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.22-26. - укр. УДК 330.34.

Розглядаються питання пов'язані з розглядом існуючих моделей регулювання сфери інновацій та технологій на прикладі провідних держав, міжнародного досвіду впорядкування інформаційних відносин у суспільстві, що допоможе виявленню сутнісних особливостей практичної реалізації інформаційної функції держави.

06.19.02.0525/230304. Досвід Чилі для України на сучасному етапі. Казакова Н.А., Коняева Е.Г. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.41-47. - рос. УДК 339.9(447:83).

Стаття присвячена визначенню статусу і тенденцій розвитку в чилійській економіці як суб'єкта світової економіки, місця країни в світовій економічній системі та інтеграції Чилі в світову економіку. Останнім часом політичне співробітництво між Україною та Чилі доповнюється економічним. Обидві країни зацікавлені в співпраці в різних сферах економічної діяльності. Метою статті є дослідження перспектив розвитку зовнішньої торгівлі Чилі, а так само визначення ефективності українсько-чилійського економічного співробітництва. У дослідженні визначено перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Чилі та перспективи українсько-чилійських економічних відносин. Автор пропонує шляхи розвитку українсько-чилійських економічних відносин.

06.19.02.0526/230784. Розвиток виробничого туризму в Республіці Беларусь. Глухова І.В. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.24-32. - рос. УДК 338.48-6:334.716(476).

У статті розглянуті методологічні основи управління виробничим туризмом як фактором конкурентоспроможності організації, що включають обґрунтування трактування поняття "виробничий туризм", класифікацію його учасників, їх цілей і видів туризму. Розглянуто тенденції та перспективи розвитку виробничого туризму в регіонах Республіки Білорусь.

06.19.02.0527/230868. Система захисту прав споживачів: досвід ЄС. Притульська Н., Лига А. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.22-37. - укр. УДК 366.5(061.1ЄС).

Досліджено структуру системи захисту прав споживачів як на рівні Європейського Союзу, так і національному рівні країн - його членів. Охарактеризовано основні рівні, компоненти, елементи

європейської системи захисту прав споживачів. Визначено головні напрями та інституції європейської споживчої політики.

06.19.02.0528/231066. Дослідження структури економіки України та формалізація взаємозв'язку між виробництвом, капіталом та інвестиціями за видами економічної діяльності. Карінцева О.І. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.45-54. - укр. УДК 332.142.6.

Розглядається необхідність ефективної реструктуризації економіки України на основі комплексного показника характеристики видів економічної діяльності, значення питомої ваги кожного виду економічної діяльності. В статті розглянуто особливості побудови науково-методичного підходу до причинного моделювання взаємозв'язків виробництва, капіталу та інвестицій в розрізі кожного виду економічної діяльності. Розроблені системи одночасних структурних парних та множинних лінійних регресійних рівнянь, параметри яких характеризують вплив, який ВВП, власний капітал та капітальні інвестиції здійснюють за кожним видом економічної діяльності один на другий та рівень розвитку виробництва, нагромадження капіталу та інвестиційну привабливість. Оцінена економічна (тріада "виробництво, капітал та інвестиції") стійкість кожного виду економічної діяльності за допомогою побудови матриці рефлектора. Проведений практичний розрахунок реальної структури економіки як в статичній, так і в динамічній. Це дозволило, отримати об'єктивну структуру економіки України зважаючи на різні вектори розвитку кожного виду економічної діяльності. В структурі розглянутих 19-ти видів економічної діяльності найбільша питома вага припадає на переробну промисловість, для якої відносний показник структури складає 24,97%. Приблизно однакова питома вага (від 6 до 7%) припадає на два види економічної діяльності: сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство; добувна промисловість і розроблення кар'єрів. В той же час, найменше значення (менше 1%) в структурі видів економічної діяльності займають: водопостачання; каналізація, поводження з відходами; тимчасове розміщення й організація харчування; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання інших видів послуг.

10 ДЕРЖАВА І ПРАВО. ЮРИДИЧНІ НАУКИ

10.07 Загальна теорія держави і права

10.19.02.0529/228895. Філософія правового супроводу політичного вибору: теоретико-методологічний контекст. Гоане І.М. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.36-43. - укр. УДК 327.8:340.12.

Актуальність проблеми. Розглядається визначення теоретико-методологічних засад дослідження філософії політичного вибору, яке передбачає всебічну характеристику даного феномена. Політичний вибір у новітню добу постав об'єктом вивчення політичної науки, яка запропонувала низку дослідницьких підходів до його сутності: соціологічний, соціально-психологічний, раціонально-поведінковий. Проблеми філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції охоплюють інституційні, законодавчі, нормативно-правові проблеми здійснення політичного вибору. Постановка завдання дослідження полягає у комплексному та всебічному дослідженні філософії політичного вибору. Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні вивчення проблеми правового супроводу політичного вибору у дослідженнях сучасних вчених таких як: В. Бабкіна, С. Бульбенюка, Д. Леонтьєва, В. Корнієнка, М. Михальченка, А. Абишевої, Воронкової, П. Сліпець, І. Кресіна, В. Андрущенко, О. Корнієвський, О. Бабкіна, М. Головатий, В. Бех, Олексенко Р. та ін. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - потребує уваги вироблення теоретико-методологічних засад дослідження проблеми правового супроводу політичного вибору, які орієнтовані на всебічне забезпечення інтересів суспільства та держави. Головна мета статті полягає у визначенні конфігурації змістовності філософії політичного вибору в контексті його правової регуляції. Методологію дослідження складає система загально наукових та загально доповнюючи методів дослідженнях. Використано метод системного аналізу, дедуктивний та дедуктивний аналіз, структурно - функціональний та порівняльний аналіз, історичний та метод спостереження, тощо. В основі дослідження представлено такі завдання дослідження, які охоплюють інституційні, законодавчі, нормативно-правові проблеми здійснення політичного вибору. Висновок. Якщо основою політичного устрою держави є тоталітаризм, олігархія, то правова культура у ній буде контрольованою, характеризуватиметься численними порушеннями прав і свобод людини. Політичний вибір у тоталітарних системах фактично зводиться нанівець, оскільки вибори перетворюються на інструмент

реалізації панування певної політичної сили, відбуваються під жорстким контролем партії та державних органів. Відповідно, опозиція не має жодних можливостей для участі у виборах і вираження своїх поглядів. Це ліквідує альтернативність як необхідну умову здійснення реального політичного вибору.

10.19.02.0530/229033. Філософська думка античної доби про державно-правове регулювання повсякденності. Селевко В.Б. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.47-54. - укр. УДК 340.12+340.15.

В статтє виявлено и проанализировано то существенное значение, которое придавали мыслители в своих государственно-правовых идеях праву и политическим действиям в регулировании повседневно-бытовой сферы для надлежащего функционирования государства и политического режима. Установлено, что через государственное и правовое регулирование повседневно-бытовой сферы власти существенно влияют на сохранение государственного устройства, социального мира.

10.19.02.0531/229041. Територіальна цілісність держави в умовах інформатизації та віртуалізації суспільства. Канищев Г.Ю. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.97-108. - укр. УДК 341.213+342.573.

Статтю присвячено проблемам трансформації територіального устрою сучасних держав у зв'язку з подальшим розвитком інформаційного суспільства в цих країнах.

10.19.02.0532/229286. Юридична відповідальність у структурі права. Шестопалова Л. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.5-15. - укр. УДК 340.1.

Досліджено юридичну відповідальність як обов'язковий структурний елемент, ознаку та комплексний міжгалузевий інститут права. Визначено роль юридичної відповідальності в системі права в широкому розумінні, а також її місце в структурі права. Доведено, що юридична відповідальність як інститут права - це складна, багатовимірна категорія. Обґрунтовано, що показником ступеня гуманістичного розвитку правових відносин у конкретному суспільстві є комплексність, дифузність, синергетичність, діалектичність юридичної відповідальності та її матриця.

10.19.02.0533/229296. Детермінанти злочинів в сфері порушення державних соціальних стандартів. Погарченко Т. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.101-109. - укр. УДК 343.9.

Проаналізовано концептуальні засади, погляди та ідеї щодо детермінантів економічної злочинності загалом і злочинів, пов'язаних із порушенням державних соціальних стандартів зокрема. Надано характеристику окремих детермінантів цих злочинів, що сприяє формуванню науково обґрунтованої системи заходів щодо ефективного попередження злочинності в цій сфері.

10.19.02.0534/231550. Баланс між демократією і верховенством права як шлях до встановлення правової держави. Сидоренко О.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.19-29. - англ. УДК 340.13:342.22.

Статтю присвячено актуальним питанням про баланс між демократією і верховенством права. Проблема кількісних і якісних характеристик демократії, як один із ключових питань у теорії, була висвітлена в роботах представників елітарних і колективістських концепцій. Чи можемо ми однозначно заявити, що демократична форма правління виграла, і немає жодних загрозливих чинників? Чимало сучасних країн не готові до прийняття демократичних принципів. Розбіжності між ученими варіюються від максимального обмеження політичної участі громадян і передачі всієї ініціативи виключно політичній еліті, до спроб залучити їх до процесу прийняття рішень на всіх рівнях. Ми вважаємо, що всебічне й систематичне вивчення всього комплексу питань, пов'язаних з балансом демократії і верховенства права, має розглядатися серед найбільш актуальних і перспективних напрямків сучасної юридичної науки. І надійним шляхом у цьому напрямку може бути тільки поняття демократії як правління більшості, де відмінності між його інтересами не придушуються й ігноруються, а регулюються правом, підтримуються соціально-політичною угодою на основі балансу інтересів і взаємовигідних компромісів, при яких гарантуються як права меншин, так і природні невід'ємні права людини.

10.19.02.0535/231553. До проблеми визначення об'єкта правовідношення власності. Соловйов О.М. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.51-62. - укр. УДК 347.23.

Розглянуто проблеми встановлення об'єкта правовідношення власності. У результаті системного аналізу положень вітчизняного законодавства, норм ст. 1 Протоколу № 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. та практики Європейського суду з прав людини сформульовано аргументовані висновки з даних питань.

10.19.02.0536/231618. Проблеми соціолого-правового аналізу судової влади та її ефективності. Герасіна Л.М. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого".

Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.8-19. - укр. УДК 316-047.44.347.962.

У статті в соціолого-правовій парадигмі досліджується судова влада як невід'ємна складова сучасної держави та як соціально-правовий інститут (його елементи, риси, функції). Узагальнені проблеми судової соціології, що потребують наукового аналізу; соціологічно доведено, що суспільна роль та ефективність суду полягає не тільки в здійсненні функцій правосуддя, а й у подоланні правового нігілізму, корумпованості та відновленні соціальної справедливості.

10.19.02.0537/231631. Правова комунікація як чинник вітчизняного державотворення. Мануйлов Є.М., Калиновський Ю.Ю. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.21-30. - англ. УДК 1:316.3+340.12.

Постановка проблеми. Державотворчий процес демократичного спрямування забезпечується як горизонтальними, так і вертикальними взаємодіями у певному соціальному просторі. В свою чергу різноманітні соціальні комунікації є тим механізмом, який дозволяє відтворювати цінності демократичного дискурсу під час розбудови держави. Різновидом соціальних комунікацій є правова комунікація, яка встановлюється між суб'єктами у законодавчо визначений спосіб та згідно з існуючими у суспільстві правовими традиціями. Аналіз останніх досліджень і публікацій. феномен правової комунікації та її роль у суспільних й державотворчих процесах досліджуються науковцями з різних теоретико-методологічних позицій, що знайшло своє відображення у концептуальних роботах Д. Андрєєва, А. Бортняка, А. Полякова, І. Ситар, А. Токарської та ін. Мета нашого дослідження полягає у виявленні сутнісних рис правової комунікації та визначенні особливостей її впливу на вітчизняний державотворчий процес. Виклад основного матеріалу. Стверджується, що право являтиме собою дієвий засіб комунікації лише у тому випадку, коли його зміст буде відповідати потребам суспільства та держави, сама правова норма ідентифікуватиметься суспільною свідомістю як справедлива, а дія цієї норми матиме невідворотний характер. Ефективні канали правової комунікації є підґрунтям для зміцнення діяльності як державних органів, так і структур громадянського суспільства, що у підсумку сприятиме розвитку демократичних засад вітчизняного державотворення. Правова комунікація як чинник розбудови держави має базуватися не тільки на розвиненому законодавстві, а й спиратися на певні процедури, що відображені у чинних правових нормах і культурних традиціях. Доведено, що правова комунікація сприяє утвердженню інструментальної та ціннісної ролі права у державотворчому процесі, що особливо важливо для "молодих демократій", України зокрема. Канали правової комунікації є в першу чергу "провідниками" певних цінностей необхідних для утвердження у суспільно-державному бутті констант і процедур правової держави й правового суспільства. Висновки. Правова комунікація забезпечує контроль громадянського суспільства за діями влади й артикуляцію його інтересів у публічному просторі, а також задовольняє потребу громадян у одержанні оперативної та правдивої інформації. Важливою умовою розвитку правової комунікації є демократизація правової культури та правосвідомості громадян.

10.19.02.0538/231634. Право як нормативна система: "гуманістичний" позитивізм Євгенія Булигіна. Максимов С.І. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.53-66. - укр. УДК 340.1.

Стаття, присвячена дослідженню основних моментів життя та творчості Євгенія Булигіна - всесвітньо відомого аргентинського філософа права, заслуженого професора Університету Буенос-Айреса, президента Міжнародної асоціації філософії права і соціальної філософії (1999-2003) у контексті його головної позитивістської ідеї про право як нормативну систему, зроблено висновок про гуманістичний вимір його розуміння права у практичних аспектах.

10.19.02.0539/231636. До питання про онтологічні засади правового життя: досвід феноменологічного осмислення. Коваленко І.І., Кальницький Е.А. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.78-94. - укр. УДК 340.12+1:316.3.

У статті показаний взаємозв'язок структурності та процесуальності як форм правового життя. цей взаємозв'язок розглянутий у сутнісному та функціональному аспектах. Обґрунтована теза про інтеграцію структурності та процесуальності як форм правового життя. Здійснений аналіз права-структури та права-процесу в аспекті заданих правил/кодів, що організують їхню інтерпретацію. Показані особливості впливу права-структури та права-процесу на хід суспільного розвитку.

10.19.02.0540/231638. Перформанс у методології філософії права. Мелякова Ю.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.110-118. - рос. УДК 340.12.

Завдяки перформансу як структуроутворюючому прийому й способу розуміючого буття суб'єкта може бути вирішена онтологічна проблема правової присутності. Реальність права, що побудована згідно з інтерактивною моделлю перформансу, здатна не просто відкривати свій початковий сенс чи

отримувати новий, але здійснювати ефективний вплив на її учасників - суб'єктів права, включаючи їх у спільний горизонт буття.

10.09 Історія держави і права

10.19.02.0541/231549. Захист прав української мови К. Левицьким у II Речі Посполитій. Кіндюк Б.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.8-18. - укр. УДК 340.15"1918 1939:342.725(477).

Проаналізовано наукову та громадську діяльність К. Левицького в контексті її впливу на формування української мови та становлення української державності. Значна роль належить українській мові у процесі відродження української нації, відновлення державності та пошуку шляхів побудови демократичного суспільства, яка є інструментальним феноменом співіснування, спілкування та реалізації поглядів суспільства. Інтерес викликає та обставина, що всі держави, у складі яких перебували українські етнічні території, намагалися різними способами призупинити розвиток української мови шляхом обмеження спектра її соціальних функцій. У статті розглянуто праці К. Левицького, присвячені захисту прав української мови в II Речі Посполитій. Проведено аналіз польського мовного закону від 31.07.1924 р., який регламентував питання, пов'язані з шкільною освітою та використанням мови в судах, прокуратурі, нотаріаті. Акцентовано увагу на висновках К. Левицького стосовно декларативності цього нормативно-правового акта та відсутності механізму реалізації його положень. Розглянуто пропозиції К. Левицького щодо внесення змін до польського законодавства щодо використання української мови в судових процесах, змісту рішень суду та офіційних документів, виданих у регіонах, де українці складають більшість населення.

10.19.02.0542/231573. Дослідження джерельної бази порівняльного історико-правового аналізу: питання методики. Шигаль Д.А. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.8-21. - укр. УДК 340.15:340.11.

Розглянуто методичні аспекти вивчення джерел порівняльного історико-правового дослідження. Проаналізовано специфіку джерелознавчої роботи під час проведення історико-правового порівняння. Окреслено основні джерелознавчі процедури у рамках компаративного аналізу. Розкрито зміст зовнішньої і внутрішньої критики історичних пам'яток. Обґрунтовано методику перевірки основних історичних джерел на фальсифікацію. Наведено головні причини наявності недостовірної інформації в історичних джерелах. Зроблено висновки про можливість і умови застосування у компаративному дослідженні перекладних історичних документів.

10.15 Державне (конституційне) право і управління

10.19.02.0543/229291. Конституційне судочинство в Словацькій Республіці та Чеській Республіці. Ондрова Ю. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.52-61. - англ. УДК 342.4(437.3+437.4).

Постановка проблеми. Судові заходи, що стосуються контролю за законодавством, мають домінуюче положення у всіх справах, які підпадають під юрисдикцію Конституційного Суду Словацької Республіки та Конституційного Суду Чеської Республіки. За умовами Словацької Республіки правова база визначається ст. 125 Конституції Словацької Республіки, а сама процедура більш конкретно - Законом Національної ради Словацької Республіки № 38/1993 про організацію Конституційного Суду Словацької Республіки щодо розглянутих справ та статусу суддів. Конституція Чеської Республіки надає повноваження Конституційному Суду переглядати стандарти щодо конституційності та законності дій або їх окремих положень, які суперечать конституційному порядку, або скасовують інше законодавство та їх окремі положення, визначені в частині 1 статті 87 (а) та (б), якщо вони суперечать конституційному порядку. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні та пріоритетні функції Конституційного Суду Словацької Республіки та Конституційного Суду Чеської Республіки викликають інтерес у науковців обох країн. Під час багаторічної наукової діяльності автор систематично займається проблемами конституційної судової системи. Основна мета дослідження - охарактеризувати судочинство, пов'язане з контролем за правом у конституційних судах Словацької Республіки та Чеської Республіки, зосереджуючи увагу на судочинстві та суті значних відмінностей, що мають загальні риси, виявлені в обох конституційних судах. Матеріали та методи. Основним методом, що застосовується в цій статті, є використання аналізу та порівняння наявної судової системи Словацької Республіки та Чеської Республіки. Результати дослідження. В статті описано загальні риси та відмінності щодо процедур відповідності або скасування законодавства в конституційних судах обох країн. На підставі аналізу особливий акцент робиться на відмінності можливостей для подання конституційної скарги. Описано спосіб, яким конституційні суди обох країн вирішують справи стосовно скасування клопотання про порушення справи або зміну петиції. Висновок. Компетенції Конституційного Суду Словацької Республіки та Конституційного Суду Чеської

Республіки щодо дій у питаннях юридичної відповідності відповідно до питань контролю за законодавством закріплені у вищих законах обох держав та захищаються окремими правовими регулюваннями у формі закону.

10.19.02.0544/229292. Стимулювання електорального інтересу в Словацькій Республіці. Масар Д., Ковачова Н., Янкурова А. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.62-69. - англ. УДК 004.738:324(437.4).

Постановка проблеми. Сьогодні дедалі важливішим стає термін "криза демократії", який дуже тісно пов'язаний з байдужістю виборців, політичною недовірою та браком прийняття рішень громадянами. Майже парадоксальним є те, що концепція неоелітарної теорії демократії, в якій політичні рішення випливають із волі вузького кола "найкращих", стає все більш інтенсивним у середовищі громадянського суспільства, який зараз має набагато більш помітний статус і сильні компетенції. Щоб не знищувати негативну тенденцію зменшення участі, існує потреба в деяких змінах у нашій політичній системі та зміцненні громадянської культури. Метою цієї статті є аналіз можливостей стимулювання електорального інтересу з метою посилення політичної участі в Словацькій Республіці. Матеріали та методи. Методологічною основою дослідження є система методів наукового пізнання як загальної науки (діалектика, формальна логіка, аналіз та синтез, моделювання) та спеціальна (історична, правова, функціонально-правова тощо), що дозволяє досягти мети, створює методологічну основу статті. Результати дослідження. Демократична криза є небажаним елементом, який знаходиться під впливом низького рівня участі виборців у виборах. Щоб запобігти втраті інтересу громадянами щодо виборів і тим самим посилити участь виборців у процесах прийняття рішень, необхідно вжити певні заходи у вигляді запровадження електронного голосування, примусової участі у виборах, об'єднання окремих видів виборів і т.д. Ці заходи можуть усунути демократичну кризу та забезпечити прогрес суспільства. Висновок. Прогрес громадянського суспільства та динаміка його розвитку, як і раніше в Кельні і на ранніх етапах виявлення себе. Хоча спроба боротьби з фазою з небажаними елементами у формі апатії є невимовною, оскільки вона не має порядку, групової солідарності та домінують в ній проблемні та конфліктні ситуації. Сьогодні для демократії потрібне не лише офіційне визнання того, що уряд виник шляхом демократичних виборів та що вся влада йде від людей, а й важливим фактором є те, чи демократія активно використовується для нашого власного блага. До тих пір, поки не досягнуто політичне розширення можливостей та поступове застосування інноваційних інструментів, які підтримують зацікавленість виборців у процесах прийняття рішень, збільшення явки виборців може розглядатися лише як утопія в нашому суспільстві.

10.19.02.0545/230177. Інформаційне право: виклики гібридної війни. Гуржій Т. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.16-26. - укр. УДК 342.95:351.863.

Проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку національного інформаційного права. На прикладі сучасної України визначено коло інформаційних загроз гібридної війни, проаналізовано їх вплив на сферу національної безпеки, окреслено напрями нейтралізації, зокрема - засобами інформаційного права. Виснувано, що концепція розвитку національного інформаційного права в умовах гібридної війни має ґрунтуватися на ідеях балансу між інтересами національної безпеки та ідеями верховенства права.

10.19.02.0546/230179. Гарантії права громадян на свободу об'єднання у політичні партії. Осауленко С. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.34-42. - укр. УДК 342.728.

Сформульовано дефініції понять "гарантії конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії", "спеціальні гарантії конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії". Доведено, що залежно від змісту та виду гарантій прав людини слід виокремлювати: спеціальні (юридичні, правові) та загальні гарантії конституційного права на свободу об'єднання у політичні партії.

10.19.02.0547/230186. Системи місцевого самоврядування: доктринальні підходи до визначення поняття. Щербетун І. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.99-108. - укр. УДК 342.25.

Запропоновано визначення поняття системи місцевого самоврядування та уточнено її сутність на основі аналізу теоретичних напрацювань і нормативного регулювання з урахуванням таких ознак і чинників, як моделі організації публічної влади на місцях, суб'єкти та форми здійснення місцевого самоврядування, адміністративно-територіальний поділ країни та ін.

10.19.02.0548/231552. Судова влада в системі стримувань та противаг: гарантії функціонування і взаємодія з іншими гілками влади. Малишкіна Н.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.39-50. - укр. УДК 342.5(477).

Проаналізовано різні підходи до розуміння змісту поняття "судова влада", а також визначено місце судової гілки влади в системі вищих органів державної влади в Україні. Зроблено висновок, що на

практиці важливий не лише розподіл повноважень вищих органів державної влади задля досягнення цілей, визначених у Конституції України, а й їх взаємодія, яка з необхідністю відбувається у чітко визначених правових формах із застосуванням відповідних правових засобів. Будь-яке відхилення від норм чинного законодавства, недотримання основних принципів права в діяльності судової гілки влади веде до несправедливого розгляду юридичних спорів, конфліктів між вищими органами державної влади, а як наслідок - унеможлиблює встановлення рівноваги між часом розбалансованими гілками державної влади. Нівелюють таку ситуацію реально діючі гарантії функціонування судової гілки влади у взаємовідносинах з іншими вищими органами державної влади в Україні.

10.19.02.0549/231574. Проблеми реалізації права на свободу слова в інформаційних інтернет-джерелах. Слінько Т.М., Міць А.М. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.22-33. - укр. УДК 342.727:351.751.5.

Розглянуто зміст засад реалізації права на свободу слова в Інтернеті. Досліджено гарантії права на вільне вираження поглядів у режимі онлайн у демократичній державі. Проаналізовано приписи і положення чинного законодавства України, механізми виявлення балансу між державними інтересами і правами громадян на прикладі зарубіжних країн. Акцентовано на існуючих проблемах забезпечення права на свободу вираження поглядів в Інтернеті; запропоновано шляхи можливого правового регулювання інформаційного онлайн-простору з огляду на обов'язкове дотримання прав людини.

10.19.02.0550/231576. Поняття форм і правових засобів функціонування системи стримувань та противаг у взаємодії вищих органів державної влади. Малишкіна Н.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.45-54. - укр. УДК 342.5 (477).

Проаналізовано різні підходи до розуміння змісту понять форми і правових засобів функціонування системи стримувань та противаг у взаємовідносинах вищих органів державної влади. Зроблено висновок, що на практиці важливий не лише розподіл повноважень вищих органів державної влади задля досягнення цілей, визначених у Конституції України, а й їх взаємодія, яка з необхідністю відбувається у чітко визначених правових формах із застосуванням правових засобів. Правові засоби та форми функціонування системи стримувань і противаг у взаємодії вищих органів державної влади є частиною права в цілому в його інструментальному розумінні й у своїй єдності утворюють юридичні механізми, що діють для досягнення соціально значущих результатів. Зроблено висновок, що система загальних та спеціальних (правових) умов, спеціальних (правових) засобів, форм, механізмів належної реалізації компетенції і повноважень вищих органів державної влади України, визначеної законами і Конституцією України, під час їх взаємодії між собою виступає гарантією системи стримувань і противаг у взаємовідносинах вищих органів державної влади в Україні.

10.17 Адміністративне право

10.19.02.0551/229293. Зловживання процесуальними правами в адміністративному процесі. Базилевський С. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.70-81. - укр. УДК 342.

На основі аналізу оновленого КАС України досліджено особливості реалізації феномену зловживання правом в адміністративному судочинстві. Зазначено, що в судовій практиці адміністративного судочинства знаходить підтвердження теза щодо розуміння зловживання процесуальним правом як дій, що суперечать легітимній меті процесуального права, яким зловживає особа, а також меті адміністративного судочинства.

10.19.02.0552/231575. Адміністративні суди в системі гарантій конституційного ладу України. Кулешов Д.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.34-44. - укр. УДК 342.56.

Проаналізовано форми та правові засоби гарантування конституційного ладу адміністративними судами України; доведено, що гарантування конституційного ладу адміністративними судами здійснюється передусім через судовий захист конституційних прав і свобод людини, через забезпечення практичної дії принципів обмеженого правління, демократичного врядування, правової держави і верховенства права та низки інших конституційних принципів. Зроблено висновок, що ефективно гарантувати конституційний лад України може лише дійсно незалежна, авторитетна система адміністративних судів.

10.21 Фінансове право

10.19.02.0553/229300. Правовий статус криптовалют. Чаплян С. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.148-165. - укр. УДК 341.9:336.744.

Досліджено проблему визначення правового статусу криптовалюти у законодавстві України та зарубіжних країн, зумовлену відсутністю належного правового регулювання емісії та обігу

криптовалют в Україні та широкою дискусією щодо їх правового статусу у різних країнах світу. Проаналізовано визначення криптовалют, їх правову природу, співвідношення категорій "криптовалюти" та "гроші" і можливість виконання криптовалютами основних функцій грошей.

10.19.02.0554/230180. Право людини на отримання взаємної вигоди від співробітництва. Мікічурова О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.43-49. - укр. УДК 341.23.

Проаналізовано відображення права людини на отримання взаємної та справедливої вигоди від співробітництва в національному та міжнародному праві.

10.19.02.0555/230184. Правова природа криптовалют. Чаплян С. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.74-88. - укр. УДК 346.58.

Розглянуто вихідні фізичні характеристики криптовалют, що є важливим кроком на шляху віднесення їх до тієї чи іншої групи об'єктів цивільних прав. Запропоновано авторське розуміння правової природи криптовалют та їх місця у системі об'єктів цивільних прав. Виходячи з особливостей криптовалют як досить специфічного об'єкта цивільних прав, констатовано, що цілком обґрунтованою є кваліфікація криптовалют як майнових нематеріальних благ.

10.19.02.0556/231563. Трансфертне ціноутворення з огляду на податкове планування. Бондаренко М.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.160-172. - укр. УДК 347.37.

Трансфертне ціноутворення для податкового законодавства України є новим явищем. Така ситуація спричинила низку невіршених питань як у правозастосуванні, так і в науці податкового права. Проблемності такої ситуації додає складність відносин трансфертного ціноутворення. Такі відносини перебувають на межі правової та економічної діяльності. Вони відрізняються транснаціональним характером. При цьому досить часто трансфертне ціноутворення використовується для цілей податкового планування. Всі вищенаведені фактори вимагають від законодавства чіткого та повного правового регулювання. Однак Податковий кодекс України хоча і закріплює у 39 статті правила трансфертного ціноутворення, багато в чому вони є неповними. Більше того, деякі положення Податкового кодексу України неможливо застосувати без звернення до міжнародних першоджерел. Одним із найбільш проблемних аспектів правового регулювання трансфертного ціноутворення в Україні є законодавче оформлення методів трансфертного ціноутворення. Цей напрям трансфертного ціноутворення є одним із найбільш складних з практичної точки зору. При цьому положення Податкового кодексу України не містять необхідних для нормального застосування вказівок чи рекомендацій. Це спричиняє необхідність як платників податків, так і контролюючих органів звертатися до міжнародних першоджерел. Такими джерелами виступають рекомендації ОЕСР. На окрему увагу заслуговує правове регулювання звітності з трансфертного ціноутворення. Оскільки ці відносини складаються між резидентом та його контрагентом - нерезидентом, то вони передбачають подання звітності на декількох рівнях. Проте Податковим кодексом України не регулюється складання і подання звітності на іншому, ніж державному рівні. Відтак як платники податків, так і контролюючі органи вимушені займатися пошуком інформації щодо правильного застосування правил трансфертного ціноутворення.

10.19.02.0557/231579. Правова природа договору про використання електронних грошей. Петрофанова К.Р. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.90-98. - укр. УДК 347.122 (477).

Здійснено цивільно-правовий аналіз договору про використання електронних грошей, а також порівняльно-правовий аналіз вказаного договору та договорів того ж типу. З'ясовано правову природу договору про використання електронних грошей, запропоновано його авторське визначення.

10.23 Господарське право

10.19.02.0558/229288. Теоретичне підґрунтя саморегулювання господарської діяльності. Гончаренко О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.23-31. - укр. УДК 346.5.

Досліджено саморегулювання господарської діяльності як системного явища, тобто функції, притаманній всій правовій системі та різновиду правового регулювання. Його теоретичне підґрунтя визначено за допомогою аналізу змісту суміжних понять та дефініції саморегулювання як системного соціального явища. Зроблено висновок про його полісемічний характер.

10.19.02.0559/229290. Антимонопольний контроль обміну інформацією між конкурентами. Бакалінська О., Бугаєнко Н. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.41-51. - англ. УДК 346.545 .546.

Постановка проблеми. В сучасних умовах отримання інформації про динаміку ринку, тенденції зміни попиту, альтернативні пропозиції від конкурентів життєво необхідно для підтримки ефективної діяльності суб'єктів господарювання на ринку. Тому отримання інформації й обмін певними даними можуть нести в собі істотні ризики спотворення конкурентного середовища, а значить, за певних умов такі дії можуть розглядатися конкурентним відомством як антиконкурентна практика. У зв'язку з цим актуальним є питання, де знаходиться межа між правомірними діями і порушенням законодавства про захист економічної конкуренції. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливостям інформаційного обміну серед конкурентів у контексті дотримання конкурентного законодавства посвячено праці багатьох науковців, зокрема А. Усової, В. Гладкої, М. Блумом, А. Капобьянко, Папп Ф. Вагнер-фон, Х.-Ю. Німейєр, Е. Бісоколі, К. Ості. Метою статті є комплексний системний аналіз проблем правового регулювання угод щодо обміну інформації між конкурентами, визначення перспектив розвитку конкурентного законодавства України з урахуванням досвіду нормативного врегулювання інформаційних обмінів в ЄС та інших державах світу. Матеріали та методи. Теоретичну основу статті склали наукові праці вчених з різних галузей права, які в тій чи іншій мірі досліджували проблеми обміну інформації між конкурентами з точки оцінки монопольних ризиків (антимонопольного комплаєнсу) та вдосконалення нормативного забезпечення антимонопольного регулювання. Також використані філософські методи пізнання (діалектичний, герменевтичний), загальнонаукові (аналіз та синтез, системно-структурний, моделювання, абстрагування, формально-логічний, історичний) та спеціальні методи, що використовуються у правознавстві (методи тлумачення норм права, юридико-догматичний, порівняльно-правовий). Результати досліджень. Аналіз європейської практики дозволив зробити висновок, що антиконкурентні обміни інформацією найбільш імовірні на ринках, які є прозорими, висококонцентрованими (особливо, олігопольними), простими та стабільними, де іноді з'являються нові гравці, у тому числі через істотні вхідні бар'єри на такі ринки. Підприємства, що беруть участь в обміні інформацією, у більшості випадків однорідні з точки зору їх вартості, асортименту продукції, частки ринку. На ринках з такими характеристиками створюються сприятливі умови для підприємств щодо укладання негласних угод, успішного моніторингу їх виконання та застосування санкцій за ухилення від домовленостей. За таких умов результат розвитку конкурентних відносин внаслідок інформаційного обміну залежить як від початкових характеристик ринку, де відбувається обмін, так і від можливих змін цих характеристик, які можуть виникнути через обмін інформацією. Тому необхідно аналізувати не тільки початкові характеристик ринку, на якому відбувається обмін інформацією, але й прогнозувати розвиток ринкової ситуації без такого обміну. Висновки. В Україні існує необхідність розробки й ухвалення Керівництва з обміну інформацією між конкурентами, яке буде сприяти підвищенню поінформованості бізнес-спільноти (у тому числі асоціацій та торговельних палат), правників, суспільства в цілому про основні аспекти оцінки конкурентним відомством інформаційного обміну між конкурентами в контексті дотримання конкурентного законодавства з метою сприяння добросовісній підприємницькій діяльності, захисту конкурентного середовища та підвищення добробуту споживачів.

10.19.02.0560/229294. Зупинення дії ліцензії на провадження господарської діяльності. Микитенко Л. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.82-90. - укр. УДК 346.1.

На підставі аналізу чинного та перспективного законодавства України проведено комплексне дослідження теоретичних та практичних аспектів щодо зупинення дії ліцензії: позбавлення чи обмеження права на господарську діяльність як ефективного та оперативного заходу адміністративного примусу. Досліджено переваги прийняття рішення про зупинення дії ліцензії від її анулювання.

10.19.02.0561/229295. Інформація з обмеженим доступом: відносин об'єкт господарських відносин. Коренюк О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.91-100. - укр. УДК 004:346.1.

Визначено відомості, що підлягають охороні в режимі обмеженого доступу в господарській діяльності. Наведено ознаки інформації з обмеженим доступом в цивільному та адміністративному праві. Досліджено особливості господарсько-правового регулювання обмеження доступу до інформації.

10.19.02.0562/229298. Нормативно-правове регулювання відносин у сфері цифрової економіки. Вінник О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.124-135. - укр. УДК 340:[004:33].

Систематизовано акти законодавства, що регулюють відносини у сфері цифрової економіки в Україні, з поділом їх на три групи.

10.19.02.0563/230183. Правові аспекти надання незначної державної допомоги суб'єктам господарювання. Волокитін Д. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.67-73. - укр. УДК 34.078.5:334.72.

Розглянуто проблеми впровадження нового інституту правового регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання в національному законодавстві України в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Визначено, що невідповідність у деяких аспектах національної системи в цій сфері правилам *acquis* ЄС зумовлена відсутністю дієвого механізму контролю за незначною державною допомогою.

10.19.02.0564/230185. Поняття "послуга": в міжнародному та вітчизняному праві. Тищенко Ю. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.89-98. - укр. УДК 346.544.4.

Здійснено спроби вдосконалення визначення поняття "послуга". Проаналізовано положення міжнародно-правових актів та вітчизняного законодавства, які містять визначення цього поняття. Досліджено наукові концепції дефініції поняття "послуга".

10.19.02.0565/231557. Принципи ринкової економіки та принципи господарювання як засадничі положення господарського законодавства. Лавренюк Т.А. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.99-107. - укр. УДК 346.11.

Досліджено проблему співвідношення понять принципів ринкової економіки з принципами господарювання в контексті подальшого з'ясування та дослідження поняття та змісту принципів господарського права як засадничих положень господарського права, що здатні підвищити ефективність господарського законодавства, завдати йому системного характеру та підвищити ефективність законотворчої діяльності в сфері господарського права.

10.19.02.0566/231558. Публічно-приватне партнерство: місце в системі взаємин держави та бізнесу. Мазалова А.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.108-117. - укр. УДК 346.2(477):331.107.5.

Статтю присвячено з'ясуванню сутності та функціонального навантаження правових форм публічно-приватного партнерства в умовах сучасної ринкової економіки. Окреслено дефекти правового забезпечення відносин публічно-приватного партнерства, розроблено деякі пропозиції щодо їх усунення. Проаналізовано реальний стан правового регулювання публічно-приватного партнерства, розглянуто його недоліки та шляхи їх усунення.

10.19.02.0567/231559. Публічні інтереси в правовому забезпеченні функціонування великого бізнесу. Менів Я.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.118-126. - укр. УДК 346.2:330.33.

Нині в Україні існує вакуум у законодавстві щодо регламентації функціонування великого бізнесу, а також брак концепцій державної політики щодо суб'єктів великого підприємництва України як важливого чинника розвитку ринкової економіки у нашій державі. Стаття присвячена публічним інтересам держави, що виникають з приводу діяльності господарських організацій великого бізнесу як суб'єктів економічної влади в національній економічній системі. Здебільшого публічні інтереси держави до діяльності господарських організацій великого бізнесу і власні приватні інтереси цього ж бізнесу співпадають. Проте наявні і розбіжності. Саме різниця приватного і публічного інтересу зумовлює необхідність установлення спеціального режиму до діяльності підприємств великого бізнесу.

10.19.02.0568/231580. Процес адаптації господарського законодавства України: напрями і перспективи. Остапенко Ю.І. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.99-108. - укр. УДК 346.13.(094).

Досліджено поняття-тренд сучасного законотворчого процесу - "адаптація". Особливу увагу приділено адаптації господарського законодавства і приведення його у відповідність до стандартів правового регулювання господарських відносин більш розвинених країн. Доведено необхідність унесення кардинальних змін у вітчизняне господарське законодавство, а також охарактеризовано модифікації відповідного процесу. Встановлено важливі напрями реформування господарсько-правового механізму.

10.19.02.0569/231581. Ескіз правової політики у сфері неплатоспроможності та банкрутства. Вольвач Б.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.109-118. - укр. УДК 346(050).

Розглянуто проблеми формування ефективної правової політики держави у сфері неплатоспроможності та банкрутства. Проаналізовано теоретичне підґрунтя дослідження циклічності національної економіки та обґрунтовано доцільність взаємозв'язку економічного циклу та державної економічної політики. На основі наведених у статті прикладів з діяльності великих компаній встановлено, що в багатьох випадках штучно створені державою умови для їх підтримки не тільки не відновлюють економічної рівноваги, а посилюють кризові явища у національній економіці, що обумовлює колізію між державними (публічними) та приватними інтересами (інтересами підприємств). Особливу увагу приділено розробці концептуальних засад правового регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства в Україні.

10.19.02.0570/231582. Краудфандинг як модель інвестування (правовий аспект). Бударна В.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.119-126. - укр. УДК 346.12.

Досліджено краудфандинг як інноваційну модель інвестування. Виокремлено підкатегорії краудфандингу, що можуть існувати у системі цих відносин. Аргументовано, що така модель інвестиційних відносин є доволі перспективною в Україні.

10.19.02.0571/231583. Формування системи організаційно-господарського забезпечення інноваційних відносин в Україні. Бабай Д.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.127-135. - укр. УДК 346.22:342.518(477).

Розглянуто проблему формування оптимального механізму господарсько-правового забезпечення інноваційної політики держави. Визначено суб'єкта, який має виконувати керівну роль для національної інноваційної системи. Визначено статус для інших суб'єктів організаційно-господарських повноважень, які будуть підпорядковані керівному органу.

10.19.02.0572/231584. Організаційно-господарське супроводження розвитку малого підприємництва в Україні. Омаров А.М. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.136-148. - укр. УДК 346.26(477).

Розглянуто економічне становище розвитку підприємництва в Україні, виявлено фактори, що створюють перешкоди для розвитку приватного сектору. Аргументовано необхідність переформатування політики держави з виокремленням суб'єктів малого підприємництва як рівноправних суб'єктів господарювання; з огляду на це запропоновано змінити підхід до формування положень Стратегії розвитку, окремо виділивши як об'єкт мале підприємництво. Розглянуто засоби та механізм організаційно-господарського забезпечення та регулювання державою, окремо визначено роль і значення дерегуляції. Виявлено суттєві недоліки Стратегії розвитку підприємництва, запропоновано шляхи усунення відсутності розподілення повноважень відповідно до компетенції уповноважених органів, проаналізовано "фатальну" помилку щодо поєднання координації, реалізації та аналізу виконання стратегії за одним державним органом. Показано шляхи вдосконалення й модернізації повноважень та компетенції органів державної влади, правових механізмів реалізації державної політики, запропоновано створити Державний комітет малого підприємництва та регуляторної політики, що виконував би функцію робочого органу, забезпечуючи якісну реалізацію плану та стратегії розвитку малого підприємництва в країні. Запропоновано створення Фонду страхування організацій та асоціацій, сформульовано пропозиції щодо змін до кредитування.

10.27 Цивільне право

10.19.02.0573/230182. Врегулювання спору за участю судді в цивільному процесі. Коротка Н. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.59-66. - укр. УДК 346.91.

Висвітлено особливості застосування інституту "врегулювання спору за участю судді" в цивільному процесі з початком дії нової редакції Цивільного процесуального кодексу України.

10.31 Цивільно-процесуальне право (цивільний процес)

10.19.02.0574/229302. Правовий аналіз врегулювання спору за участю судді. Можайкіна О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.174-180. - укр. УДК 347.996.

Досліджено правову природу врегулювання спору за участю судді за новим цивільним процесуальним законодавством України. Проведено аналіз наукових підходів до розмежування понять "медіація" та "врегулювання спору за участю судді". Доведено, що врегулювання спору за участю судді є одним з видів (моделей) медіації.

10.19.02.0575/231555. Феномен формалізму в цивільному судочинстві. Сакара Н.Ю. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.77-89. - укр. УДК 347.93.

Аналізуються існуючі в науковій літературі точки зору щодо сутності процесуального формалізму та обґрунтовується, що останній не має ототожнюватися з цивільною процесуальною формою. Він виступає наслідком її існування й проявляється в діяльності щодо втілення встановлених правил поведінки у життя. На відміну від цивільної процесуальної форми, яка за своєю природою є статичним явищем, процесуальний формалізм характеризується динамічністю і виступає кваліфікуючою ознакою поведінки певного суб'єкта. При цьому сам факт обов'язковості дотримання цивільної процесуальної форми не перетворює його в самостійний принцип цивільного судочинства, оскільки дана вимога є необхідною умовою забезпечення права на справедливий судовий розгляд й, відповідно, включається до змісту принципу верховенства права. Автор з врахуванням позиції ЄСПЛ робить висновок, що під

процесуальним формалізмом слід розуміти вимогу неухильного виконання норм цивільного процесуального права під час розгляду та вирішення справи, яка поширюється не лише на суд, але й на всіх інших учасників судового процесу. Він є необхідною умовою належного відправлення правосуддя, оскільки завдяки йому використання судами дискреційних повноважень чітко обумовлено вказівкою випадків та відповідного обсягу, чим запобігаються випадки свавілля, забезпечується передбачуваність застосування закону й, відповідно, дотримуються гарантії права на справедливий судовий розгляд. Разом з тим його не слід плутати з надмірним формалізмом й правовим пуризмом, які за своєю сутністю є негативними явищами та спричиняють порушення права на справедливий судовий розгляд. Надмірний формалізм на відміну від процесуального формалізму передбачає механічне дотримання норм процесуального права безвідносно врахування доцільності цього. У свою чергу правовий пуризм є крайнім проявом надмірного формалізму й завжди призводить до порушення принципу правової визначеності, оскільки пов'язаний або зі скасуванням правильного по суті й такого, що набрало законної сили, судового рішення, без наявної соціальної потреби в цьому чи потреби в усуненні фундаментальних помилок правозастосування, або ставить під сумнів обставини, встановлені остаточним судовим рішенням, що може бути прирівняне до його скасування.

10.19.02.0576/231556. Реформа системи виконання судових рішень: передумови та перспективи розвитку. Лимарь І.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.90-98. - укр. УДК 347.952.

Окреслено сучасний стан розвитку виконавчого провадження в Україні, досліджено основні новели законодавства щодо примусового виконання судових рішень у цивільному судочинстві України, зміни в організації роботи органів державної виконавчої служби, впровадження зарубіжного доступу та адаптація процедури примусового виконання судових рішень до європейських стандартів, які впливають на взаємодію судових органів та органів примусового виконання судових рішень. Розглянуто новели цивільного процесуального законодавства у виконавчому провадженні у зв'язку із набранням чинності нової редакції ЦПК України, Закону України "Про виконавче провадження", "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів" та інших нормативно-правових актів в рамках судової реформи.

10.19.02.0577/231578. Основні засади цивільного судочинства та розумність строків розгляду справи судом. Сакара Н.Ю. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.77-89. - укр. УДК 347.932.

У статті "основні засади цивільного судочинства" та "принципи цивільного процесуального права" розглядаються як синоніми. Під ними запропоновано розуміти нормативно закріплені вимоги, що відбивають цінності цивільного процесуального права, відтворюють стандарти справедливого судочинства та визначають порядок його здійснення, які пред'являються до суду та інших учасників судового процесу, що носять загальний, стабільний та імперативний характер, виконуючи регулятивну й інтерпретаційну функції щодо звичайних норм цивільного процесуального права. У зв'язку з відсутністю уніфікованого підходу на законодавчому рівні щодо регулювання вимоги "розумності строків розгляду справи судом" як основної засади судочинства ставиться під сумнів можливість віднесення її до міжгалузевих принципів судочинства. З урахуванням положень чинного процесуального законодавства та рішень Європейського суду з прав людини запропоновано цю вимогу для сфери цивільного судочинства розглядати в трьох значеннях: як конвенційну вимогу, що впливає з п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод; як вимогу, що пред'являється до загального строку розгляду та вирішення справи судом, яка виступає показником ефективності захисту порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод чи інтересів (п. 10 ч. 3 ст. 2 ЦПК); як вимогу, якій мають відповідати строки, встановлені судами для вчинення процесуальних дій у конкретних справах (ст. 121 ЦПК). При цьому як вимога, що пред'являється до загального строку розгляду та вирішення справи судом, "розумність строків розгляду справи судом" є оціночним поняттям. Її не можна відносити до основних засад цивільного судочинства. За своєю онтологічною природою вона виступає правовою аксіомою, що відтворює ідеальну часову модель відправлення правосуддя, та є засобом реалізації завдання своєчасного розгляду та вирішення справ.

10.53 Правові проблеми охорони довкілля

10.19.02.0578/231562. Охорона земель та інших природних ресурсів у процесі землевикористання. Шарапова С.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.151-159. - укр. УДК 349.4.

Статтю присвячено дослідженню актуальних питань щодо особливостей охорони земель та інших природних ресурсів у процесі землевикористання. Проаналізовано наукові погляди щодо поняття "охорона земель", "використання земель". Підкреслено, що розглядати комплексне використання земель без їх охорони та охорони інших природних ресурсів, які взаємопов'язані з нею, не є правильним. При комплексному використанні земель охорона повинна носити також комплексний

характер. У процесі використання земельної ділянки бережному ставленню та охороні повинні підлягати й природні ресурси, які пов'язані з цією ділянкою.

10.19.02.0579/231570. Юридична техніка польського Закону "Про охорону природи" 2004 року. Патлчак О.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.238-248. - укр. УДК (340.13:349.6:502)(438).

Розглянуто юридичну техніку польського Закону "Про охорону природи" 2004 р., досліджено такі її елементи, як відповідність назви і змісту нормативно-правового акта, досягнення соціальної адекватності, логічність викладення матеріалу, структура нормативно-правового акта, кількісні показники, об'єктний підхід, формальні правила. Розгляд юридичної техніки цього акта показує, що назва Закону повністю відповідає змісту, в якому охоплюються питання форм охорони природи, захисту зелених зон, діяльність органів охорони й управління природними ресурсами та їхніми компонентами, а також боротьби зі злочинами та правопорушеннями з викладенням мір покарання за такі дії. Досягнення соціальної адекватності включає в себе вирішення нагальних проблем з охорони природи, які виникли на початку XXI ст. перед Польщею. Розгляд змісту Закону показує брак логічної побудови в системі викладення матеріалу. Структура цього Закону складається з трьох рівнів ієрархії: "закон - глава - стаття", до його змісту входять 13 глав та 162 статті. Розрахунок кількісних характеристик - загальної кількості знаків - показав, що їх кількість дорівнює 259 606 зн., тому польський Закон 2004 р. за своїм обсягом значно перевищує аналогічні акти, прийняті в пострадянських країнах: України - 3,4, РФ - 1,4, РБ - 1,3, РМ - 3,3 рази. Об'єктний підхід знайшов своє відображення в польському Законі лише частково через те, що в ньому значна увага приділяється охороні національних парків, ботанічних садів, зелених зон, лісів, зоопарків, але в Законі відсутні розділи, присвячені охороні землі, води, повітря, надр, підземних вод. Формальні правила були дотримані в змісті Закону, бо акт має назву, яка є його ідентифікатором, реквізити, що включають вид документа, дату прийняття, реєстраційний номер.

10.19.02.0580/231585. Деякі питання охорони та збереження екологічних систем. Шарапова С.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.149-157. - укр. УДК 349.4.

Розглянуто національне і міжнародне законодавство щодо охорони природних екологічних систем та інших їх видів. Досліджено наукові погляди щодо поняття екологічної системи, аграрної екологічної системи, агроландшафту. Системний аналіз законодавства в сфері охорони та збереження екологічних систем дозволяє стверджувати, що воно знаходиться на етапі становлення і потребує удосконалення. Підкреслено, що правовий механізм щодо охорони та збереження як природних екологічних систем, так і інших їх видів носить фрагментарний характер і потребує суттєвого вдосконалення.

10.55 Земельне право

10.19.02.0581/229346. До питання грошової оцінки земель на ландшафтній основі. Гуцуляк В.М., Невенченко А.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.63-66. - укр. УДК 911.3:332.33.

Розглянуто питання грошової оцінки земель населених пунктів на основі ландшафтно-кадастрового підходу. Обґрунтовано принцип диференціації таксономічних одиниць: економіко-планувальна зона - оціночний квартал або масив - земельна ділянка, які є основними при оцінці земель. Враховуються характеристики як природних (літогенних, гідротермічних, біогенних) так і антропогенних чинників (забудови, транспортні об'єкти, інженерні комунікації, екологічні умови тощо). Усе це дає можливість більш повно і правильно підійти до вартісної оцінки земель та практичного їх використання.

10.19.02.0582/229496. До питання вартісної оцінки земель на ландшафтній основі. Невенченко Антоніна. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.115-119. - укр. УДК 911.3:332.33.

Розглянуто питання грошової оцінки земель населених пунктів на основі ландшафтнокадастрового підходу. Обґрунтовано диференціацію таксономічних одиниць : економіко-планувальна зона - оціночний квартал або масив - земельна ділянка, які є основними при оцінці земель. Враховуються характеристики як природних (літогенних, гідротермічних, біогенних) так і антропогенних чинників (забудови, транспортні об'єкти, інженерні комунікації, екологічні умови тощо). Усе це дає можливість більш повно і достовірно підійти до вартісної оцінки земель та практичного їх використання.

10.19.02.0583/230067. Проблеми раціонального землекористування в сучасних умовах розвитку України. Мамонов К.А., Радзінська Ю.Б., Кондратюк С.В., Дуднік Г.Р., Клеткін Є.С., Кравченко Д.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.83-87. - укр. УДК 528.4:332.3.

Метою статті є пошук рішень з дискусійних питань земельних перетворень, а також у формуванні необхідних рекомендацій щодо удосконалення утримання та методів землеустрою, стимулювання

раціонального землекористування та природокористування. У статті розкриваються поняття, значення і взаємозв'язки раціонального природокористування та землеустрою. Запропоновано в сучасних умовах взаємно пов'язувати заходи землеустрою та природокористування.

10.19.02.0584/230068. Сучасний землеустрій та кадастр України: проблеми, перспективи та основні напрями. Нестеренко С.Г., Радзінська Ю.Б., Сєдихов Є.Є., Тімофєєв І.Є., Тумаш Д.О., Шалагін В.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.88-92. - укр. УДК 528.4:332.3.

Метою статті є розвиток питання дослідження земельних ресурсів України, пошуку шляхів вдосконалення сучасних підходів до вирішення землевпорядних рішень. Визначення методів раціонального використання земельного фонду України. Дослідження процесів, що відбуваються в земельній сфері країни, які вимагають розробки нових концептуальних підходів до здійснення процесів управління земельними ресурсами на основі сучасного свідомого аналізу проблем землеустрою та кадастру.

10.19.02.0585/230126. Застосування сучасних методик фотограмметричного та геоінформаційного аналізу для забезпечення земельно-майнових відносин. Кондращенко О.В., Мироненко М.Л., Шаульський Д.В., Дудін О.А. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.94-99. - укр. УДК 528.4:332.3.

Метою статті є розгляд способів отримання тривимірної інформації за допомогою фотограмметрії для вирішення різноманітних задач, пов'язаних з високою точністю вимірювань, а саме в землеустрої, проектуванні, будівництві і експлуатації інженерних споруд, в моніторингу за станом архітектурних ансамблів, реставрації пам'яток архітектури тощо.

10.19.02.0586/230160. Вплив інформаційного забезпечення експертної грошової оцінки земельних ділянок на формування вартості земель. Анопрієнко Т.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.165-171. - укр. УДК 332:631.45.

Проаналізовані питання проведення грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні, розглянута інформаційна база, яка сьогодні використовується для проведення робіт з грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, особливо під час проведення робіт з експертної грошової оцінки земельних ділянок. Проаналізована інформаційна база з експертної грошової оцінки земельних ділянок, згідно методики експертної грошової оцінки земельних ділянок, наведені аспекти формування вартості земель та показники порівняння для земельних ділянок - сільськогосподарських угідь.

10.19.02.0587/230434. Удосконалення методичних підходів до формування правових обмежень під час використання земельних ділянок у системі Державного земельного кадастру. Ковалишин О.Ф., Кришеник Н.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.78-82. - укр. УДК 63.332.2.

Вирішення проблем сталого розвитку регіонів, екологічної безпеки довкілля, визначення правових відносин щодо землі та іншого нерухомого майна потребують всебічного кадастрового забезпечення. В Україні створюється нова земельно-кадастрова система на основі узаконених прав, яка представлятиме собою єдину державну геоінформаційну систему відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону. На цей час вона не містить повних правових, просторових, якісних характеристик про земельні ділянки, як природного ресурсу землі, що не дає змоги встановити всіх обмежень, обтяжень прав під час їх використання. Обґрунтовано потреба удосконалення методичних підходів до формування відомостей у системі Державного земельного кадастру. Через брак повної інформації про землю, відбувається накладання прав одних суб'єктів на права інших в межах однієї земельної ділянки. Перехід до світової практики в частині формування земельної ділянки дасть змогу визначити її як індивідуалізовану частину "землі" зі встановленими межами та сформованими правами щодо органічно поєднаних на ній ресурсів. З огляду на це необхідно шляхом розроблення проектів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісгосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимотвірних об'єктів сформувавши відомості інших кадастрів у системі Державного земельного кадастру. Запропонований підхід через визначення, накладання і відображення відомостей про природні ресурси у вигляді окремих шарів на Публічній кадастровій карті дасть змогу сформувати повноту відомостей щодо обмежень у використанні земельних ділянок, удосконалити правові відносини, узгодити інтереси приватних і суспільних потреб, що сприятиме створенню інформативної та багатифункціональної системи Державного земельного кадастру. Нагромадження різноманітних даних у межах однієї системи значно поліпшить адміністрування цих даних та підвищить ефективність територіального використання земельної ділянки.

10.19.02.0588/231561. Деякі теоретичні питання відновлення земель. Лісова Т.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.140-150. - укр. УДК 349.4.

Розглянуто окремі теоретичні питання щодо відновлення земель як напряму їх охорони. Зроблено висновок, що суспільні відносини, які виникають з приводу відновлення земель, є самостійною складовою земельних відносин, а, отже, входять до предмета земельного права. Встановлено специфічні ознаки, притаманні зазначеним відносинам.

10.19.02.0589/231587. Поняття принципу платності землекористування. Говорун М.Д. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.169-178. - англ. УДК 349.414.

Досліджено сутність принципу платності землекористування. Розглянуто поняття "принцип", "принцип права", "принцип платності землекористування", а також охарактеризовані основні ознаки принципу права, зокрема нормативність, загальність, об'єктивність, регулятивність. Зроблено порівняльний аналіз системи принципів права та системи принципів законодавства, до якої і належить принцип платності землекористування. Для з'ясування суті цього принципу визначено значення "платність" і виокремлено структурні елементи останньої. До них віднесено: об'єкт (матеріальні чи нематеріальні блага, за які здійснюється плата), суб'єкт (особа, яка отримує необхідний об'єкт для реалізації певної мети), плата (грошовий еквівалент як певна вартісна характеристика об'єкта), мета такої плати (отримання суб'єктом у володіння, користування чи розпорядження певного об'єкта). Значення плати за землю пов'язано не тільки з наповненням відповідних місцевих бюджетів і реалізацією економічних інтересів власника, а й з економічним стимулюванням ефективного та раціонального використання землі. Такі висновки можна зробити виходячи з того, що стаття про плату за землю в Земельному кодексі розташована у главі "Економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель", де розкривається зміст економічного стимулювання використання та охорони земель. Це означає, що місцеві органи влади, маючи фінансову базу, зможуть розробляти програми, метою яких виступатиме стимулювання власників і користувачів земельних ділянок до належного використання земель та їх охорона, а також фінансування виконання таких програм. Тому, в певній мірі, плату за землю можливо розглядати як вид економічного стимулювання, завдяки якому буде здійснюватися відтворення, підвищення родючості та продуктивності ґрунтів на земельних ділянках.

10.19.02.0590/231708. Проведення загальнонаціональної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні. Опара В., Домбровська О. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.49-54. - укр. УДК 631.15: 332.3.

У статті представлено теоретичний аналіз організаційних засад проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення у 2018 році. Встановлено, що в Україні створено відповідні законодавчу та нормативно-правову бази щодо грошової оцінки земель. Проведення загальнонаціональної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення створить сприятливі умови для ефективного розвитку земельно-оціночних показників, сприятиме надходженню коштів до бюджету, раціональному та ефективному землекористуванню, вирішенню соціально-економічних проблем сільського населення. Ключові слова: капіталізований рентний дохід, агропромислова група ґрунтів, природно-сільськогосподарський район, грошова оцінка земель.

10.19.02.0591/231714. Інтернет-ресурс земельного фонду локального рівня у світлі земельної реформи України. Бубир Н., Хазова Н. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.11-17. - укр. УДК 528.94.

У статті обґрунтовано потребу у створенні Інтернет-ресурсу земельного фонду території сільради (територіальної громади), в якому будуть систематизовані текстові, графічні, картографічні відомості про землі, а також надано змогу оперативного оновлення наявних даних як держслужбовцями, так і зареєстрованими користувачами у межах відведених повноважень. Наведено структуру і зміст такого ресурсу, розробленого для Степногірської селищної ради Запорізької області. Інформаційне наповнення Інтернет-ресурсу включає загальні відомості про сільраду, дані про склад, використання та моніторинг земель, вияву фактів їх нераціонального використання, а також посилання на діючу нормативно-правову базу в галузі земельних відносин. Ключові слова: Інтернет-ресурс, земельний кадастр, сільська (селищна) рада, територіальна громада, земельний фонд, інтерактивна карта.

10.63 Трудове право

10.19.02.0592/229512. Регулювання ринку страхових послуг в Україні. Ротова Тетяна, Манько Ірина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.121-134. - укр. УДК 339.13:368(477).

Досліджено державне регулювання страхового ринку на сучасному етапі його розвитку. Проаналізовано дії регулятора щодо розробки нормативних документів, впровадження електронного документообігу. Зазначено важливість комунікацій серед учасників ринку під час обговорення питань, що мають стратегічне значення для страхового сектора. Відмічено значущість захисту прав споживачів страхових послуг.

10.19.02.0593/229513. Тенденції розвитку страхового ринку України. Селіверстова Л. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.135-144. - укр. УДК 330.34:368(477)=111.

Постановка проблеми. Сучасний етап трансформації економічної системи в Україні у контексті цивілізаційного розвитку та успішне протистояння глобалізаційним викликам зумовлюють формування якісно нової моделі функціонування страхового ринку. Розвиток інституту страхування спроможний продукувати позитивний синергетичний ефект, суттєво підвищити рівень сприятливості національного бізнес-середовища. Страховий ринок України перебуває на етапі поступової інтеграції у світовий фінансовий ринок, тому питання сучасного розвитку ринку страхових послуг і пошуку напрямів його вдосконалення є актуальним і потребує поглибленого вивчення. Мета дослідження - аналіз тенденцій розвитку ринку страхування та обґрунтування напрямів ефективного розвитку страхових компаній. Матеріали та методи. Використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання явищ і процесів ринку страхування. Системний, структурний і порівняльний методи використано при розкритті особливостей здійснення страхування та обґрунтуванні рекомендацій щодо стимулювання розвитку українського ринку страхування. Результати дослідження. Сучасний страховий ринок в Україні переживає наразі не найліпші часи, оскільки зазнає негативного впливу зовнішніх і внутрішніх чинників. Зважаючи на нестабільність вітчизняної економіки та воєнний конфлікт в країні, страхування як інструмент інвестування розвивається недостатньо активно, але стабільно й демонструє тенденції до подальшого зростання. Проаналізовано динаміку кількості вітчизняних страхових компаній, наведено страхові-компанії лідери, ТОП-10 компаній зі страхування життя та ризикових видів страхування та обґрунтовано фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, що гальмують розвиток страхового ринку. Незважаючи на існуючі проблеми, потенціал розвитку українського ринку страхування дуже великий. До позитивних тенденцій розвитку ринку страхових послуг варто віднести: зміцнення ринку страхових послуг шляхом виведення гравців - страхових компаній, які не відповідають вимогам платоспроможності та надійності страховиків; активи страхових компаній, які залишилися на страховому ринку України, відповідають вимогам щодо якості та диверсифікації, встановленим Нацкомфінпослуг; суттєве підвищення рівня страхової культури як серед керівників підприємств, так і серед населення. Висновки. Етап політичної та економічної нестабільності в Україні суттєво впливає на розвиток як страхових компаній окремо, так і страхового ринку загалом. Наявне за останні роки зниження рівня платоспроможності населення й довіри до страховиків призвели до суттєвого зменшення попиту на страхові послуги. Саме тому на сьогодні перед страховиками стоїть складне завдання щодо зростання асортименту, обсягу та якості страхових послуг, підвищення рівня капіталізації та фінансової надійності страхових компаній, завоювання довіри у юридичних і фізичних осіб. Слідуючи зазначеним заходам, спрямованим на подолання кризових тенденцій, у вітчизняну економіку вдасться залучити значні інвестиційні ресурси, зміцнити ефективність державного нагляду за страховою діяльністю, створити структурні основи для розвитку різноманітних видів страхування. Одним із вагомих внутрішніх чинників активізації розвитку страхового бізнесу може стати ефективно побудований процес андеррайтингу окремої страхової компанії. Застосування такого підходу уможливить забезпечувати прибутковість і фінансову стійкість страхових компаній через ґрунтовний аналіз і відбір ризиків для прийняття їх на страхування.

10.71 Правоохоронні органи

10.19.02.0594/228921. Довіра до суду як чинник довіри до публічної влади: міжнародний та національний виміри. Волянська О.В., Підкуркова І.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.151-165. - укр. УДК 323.22:342.56.

Оцінка довіри до суду визнана як вимір верховенства права (правовладдя). Такий підхід застосовується у різноманітних міжнародних та національних практичних інструментах оцінки демократичних режимів. У даній статті формулюються головні засади національного моніторингу рівня довіри до суду та судової системи на основі аналізу, по-перше, найбільш відомих міжнародних соціологічних методологій та, по-друге, особливостей сучасної української ситуації в цій сфері.

10.19.02.0595/231424. Навчання прокурорів роботі з функціоналом єдиного реєстру досудових розслідувань. Столітній А.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.121-128. - укр. УДК 343.13:004:37.013.32.

Актуальність дослідження питання навчання прокурорів роботі з функціоналом Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі - ЄРДР, Реєстр) обумовлена вимогами закону щодо обов'язкового застосування даної електронної системи. Метою дослідження є розробка концепції забезпечення навчання прокурорів роботі з функціоналом ЄРДР. У процесі дослідження застосовано такі методи: діалектичний, соціологічний, компаративістський, співчасного (включного) спостереження, аналогії, аналіз, синтез, узагальнення, імітаційне моделювання. Емпіричну базу даної роботи становлять узагальнені результати анкетування 187 прокурорів місцевих прокуратур, особистий практичний досвід автора: під час роботи в Генеральній прокуратурі України - при запровадженні ЄРДР та Національній академії прокуратури України - під час підвищення кваліфікації прокурорів. Визначено, що зміст навчання з функціоналом ЄРДР потребує вдосконалення та його найбільш ефективно організувати у формі ситуаційних задач - кейс-стаді (casestudy) та у форматі інтерактивного навчання. Викладачів (експертів тощо) пропонується максимально посилити електронними програмними продуктами, усунувши непродуктивні та нехарактерні функції, а саме: перевірка тестових завдань (застосувати генероване комп'ютером оцінювання), формування рейтингів, розсилання матеріалів, контроль строків виконання завдань тощо. Обґрунтовано доцільність створення у функціоналі Реєстру: Програми-тренажера (відпрацювання навиків роботи з ЄРДР) та Програми оцінки засвоєності опрацьованого матеріалу. За результатами навчання пропонується застосування генерованого комп'ютером оцінювання. Запропоновано розширити функціонал Реєстру з формуванням трьох інтегрованих між собою підсистем "Навчання" - "Кадри" - "Координація внутрішньовідомчої роботи". Пропонована концепція навчання роботі з функціоналом ЄРДР співвідноситься з основними принципами організації постійної професійної підготовки прокурорів.

10.19.02.0596/231569. Щодо змін до Закону України "Про Службу безпеки України" з урахуванням іноземного досвіду правової регламентації діяльності служб внутрішньої безпеки. Мусієнко І.І., Фастовець В.А. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.229-237. - укр. УДК 351.746.1.

Окреслено особливості правової регламентації завдань Агентства внутрішньої безпеки Республіки Польща. Проведено порівняльний аналіз з вітчизняним законодавством, яке визначає завдання Служби безпеки України. Звернуто увагу на окремі недоліки правової регламентації завдань Служби безпеки України, у тому числі і в Законі України "Про національну безпеку". Запропоновано внесення змін до положень Закону України "Про Службу безпеки України", які визначають компетенцію вітчизняної спецслужби з урахуванням досвіду правової регламентації діяльності Агентства внутрішньої безпеки Республіки Польща.

10.19.02.0597/231577. Виконання судових рішень в Україні: реформування системи крізь призму права на справедливий судовий розгляд. Цувіна Т.А. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.55-76. - англ. УДК 347.932.

Крізь призму вимог права на справедливий судовий розгляд, закріпленого в п. 1 ст. 6 ЄКПЛ, розглянуто українську модель виконавчого провадження, яка нещодавно зазнала істотних змін у результаті конституційної реформи у сфері правосуддя та суміжних інститутів. Окремо проаналізовано пілотне рішення ЄСПЛ "Юрій Миколайович Іванов проти України" та рішення "Бурмич проти України", в яких ЄСПЛ констатував наявність на національному рівні системної проблеми невиконання судових рішень, в яких боржником виступає держава або державні підприємства. Зазначена проблема зумовлена багатьма недоліками української правової системи, зокрема, браком бюджетних коштів, бездіяльністю з боку державних виконавців, дефектами національного законодавства, невжиттям певних превентивних заходів з метою забезпечити виконання судових рішень у зазначеній категорії справ. Критично оцінюються основні наслідки реформування системи органів виконання судових рішень та процедурних правил виконавчого провадження, зокрема: введення приватних виконавців та трансформація публічної моделі виконавчого провадження у змішану, а також її подальша децентралізація; електронізація виконавчого провадження внаслідок створення автоматизованої системи виконавчого провадження, єдиного реєстру боржників та електронної системи торгів; введення процедури авансування витрат виконавчого провадження кредитором тощо. Обґрунтовано позицію, відповідно до якої національне законодавство України потребує подальших змін для виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань. Зокрема, необхідно забезпечити на національному рівні ефективні засоби правового захисту права на справедливий судовий розгляд та виконання судових рішень у розумні строки відповідно до вимог ст. 13 ЄКПЛ, який має поєднувати превентивні та компенсаторні елементи.

10.77 Кримінальне право

10.19.02.0598/231589. Поняття та види засобів вчинення злочину. Прудников Я.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.189-199. - укр. УДК 343.21.

Засоби вчинення злочину розглянуто як предмети та інші явища об'єктивної дійсності, що застосовує особа при вчиненні суспільно небезпечного діяння (дії чи бездіяльності), що визнане злочином, а також як ознака складу злочину. З'ясовано особливості їх юридичного закріплення у статтях закону про кримінальну відповідальність. Запропоновано поділяти засоби вчинення злочину на знаряддя та інші засоби, з'ясовано їх значення для кримінальної відповідальності.

10.79 Кримінально-процесуальне право (кримінальний процес)

10.19.02.0599/231566. Суб'єкти кримінального судочинства та ювенальної юстиції, які запобігають злочинності неповнолітніх у ФРН. Дзюба А.Ю. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.191-201. - укр. УДК 343.91-053.6(430).

Статтю присвячено дослідженню окремих аспектів функціонування органів ювенальної юстиції ФРН, які здійснюють запобігання злочинності неповнолітніх, зокрема поліції, служби пробації, освітніх установ, судових органів, служб зайнятості та інших органів. Проаналізовано основні засади роботи та особливості функціонування кожного окремого суб'єкта запобігання злочинності неповнолітніх у ФРН, а також доцільність і можливість гармонізації роботи органів ювенальної юстиції в Україні та ФРН. Обґрунтовано необхідність тісної співпраці та ретельнішої координації роботи між органами державної влади, місцевого самоврядування та молодіжними організаціями, волонтерськими рухами, суб'єктами приватного сектору та іншими недержавними об'єднаннями. Вивчення досвіду роботи з неповнолітніми відповідних структур ФРН є особливо важливим для нашої держави на шляху впровадження європейських стандартів у сфері ювенальної юстиції. Підкреслено значення у роботі органів ювенальної юстиції ФРН фундаментальної ідеї виховання, яка знаходить своє втілення у спеціальному ювенальному кримінальному законодавстві ФРН.

10.19.02.0600/231567. Актуальні проблеми повернення активів, одержаних внаслідок вчинення злочинів, у кримінальному провадженні. Резнікова О.І., Липало Д.А. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.202-216. - укр. УДК 343.14.

Досліджено теоретичні основи і практичні проблеми повернення активів, одержаних внаслідок вчинення злочинів, у кримінальному провадженні, окреслено мету, суб'єкти реалізації, об'єкти пошуку та етапи здійснення такої діяльності, а також проаналізовано провідний міжнародний досвід у цій сфері. Досліджено правовий статус, функції і повноваження Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, як суб'єкта такої діяльності.

10.19.02.0601/231590. Процесуальний статус поручителя у кримінальному провадженні: проблеми визначення та шляхи удосконалення. Фоміна Т.Г. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.200-210. - укр. УДК 343.13(477).

Досліджено процесуальний статус поручителя у кримінальному провадженні та сформульовано пропозиції до КПК України у частині регламентації порядку застосування особистої поруки. З цієї метою у статті окремо розглянуто питання щодо порядку залучення поручителя, процесуальних вимог до нього. Запропоновано закріпити на рівні закону відповідний перелік прав та обов'язків поручителя.

10.19.02.0602/231591. Криміналістичні та медичні знання: межі використання при розслідуванні злочинів. Яремчук В.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.211-219. - укр. УДК 343.98.

Стаття присвячена дослідженню проблем використання криміналістичних і медичних знань у кримінальному провадженні. Виділено форми їх використання, а саме окреме, паралельне використання, взаємодія та взаємне запозичення ними окремих прийомів і методів.

10.81 Криминологія

10.19.02.0603/229289. Категорія "жертва злочину взаємовідносин" в юридичній науці. Корягіна А. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.32-40. - укр. УДК 343.9.01.

Проаналізовано основні криминологічні та правові теорії щодо визначень "жертва злочину" та "потерпілий". Проведено детальне порівняння чинників, що впливають на формування віктимності особи. Проаналізовано ознаки, притаманні жертві, що постраждала від дій особи, з якою перебувала у певних стосунках. Запропоновано авторське визначення поняття "жертва злочину взаємовідносин".

10.19.02.0604/231564. Відображення злочинності у моделі системи держави Україна. Оболенцев В.Ф. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.173-180. - укр. УДК 343.98.

У статті на засадах методики системного аналізу будується модель системи держава Україна, описуються її класифікаційні характеристики. Моделюються ті суспільні відносини, які являють собою злочинність.

10.19.02.0605/231565. Самогубство як кримінологічне явище: причини і способи запобігання. Ткачова О.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.181-190. - укр. УДК 343.9-055.2.

Проведено аналіз причин самогубства як кримінологічного явища. Констатовано, що воно є статистично сталим, його поширеність корелює з культурно-історичними, етнічними, соціально-економічними та іншими аспектами. Доведено, що загальними причинами самогубства можна визнати: 1) власне соціальні (до них належать, майнова нерівність людей, а також суперечності за національною, класовою, стратовою, кастовою, професійною та багатьма іншими ознаками); 2) економічні. На спеціально-кримінологічному рівні причини вчинення самогубств доцільно класифікувати за їх місцем виникнення чи акумуляції на: 1) родинні; 2) колегіальні; 3) групові.

10.19.02.0606/231572. Міжнародна практика протидії корупції у приватній сфері. Симкіна А.Є. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.258-266. - укр. УДК 343.9:658:343.352.

Вивчено міжнародну практику протидії корупції у сфері приватної економіки. Зроблено висновок про необхідність впровадження у національну практику протидії корупції інструментів корпоративної відповідальності. Вказано на необхідність використання неюридичних інструментів (антикорупційна програма навчання персоналу, створення підприємницьких об'єднань), які здатні сформулювати належний рівень правової свідомості у підприємницькому середовищі, що є нині головною умовою протидії корупції у сфері приватної економіки.

10.85 Криміналістика

10.19.02.0607/229297. Подолання протидії розслідуванню насильницьких злочинів серед військовослужбовців. Давиденко В. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.110-123. - укр. УДК 343.98.

Проаналізовано причини та умови кругової поруки й приховування військових злочинів, розроблено пропозиції щодо діагностики і прогнозування несприятливих слідчих ситуацій та впливу на їх подальший перебіг, а також профілактичної роботи слідчого.

10.87 Міжнародне право

10.19.02.0608/229040. Міжнародно-правові стандарти прав особи на доступ до інформації. Стебелев А.М. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.93-96. - укр. УДК 342.

Статтю присвячено природі прав особи на доступ до інформації. Автор аналізує національне законодавство й практику Європейського суду з прав людини, у яких визначено права особи на доступ до інформації. У статті наведено статистику забезпечення права доступу до інформації, оприлюднену на офіційних інформаційних ресурсах. Автор статті доходить висновку, що право на доступ до інформації є одним із ключових конституційних прав людини.

10.19.02.0609/229299. Правове регулювання міжнародної електронної комерції. Крегул Ю., Батрименко В., Батрименко В. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.136-147. - укр. УДК 341:[004:738].

Досліджено особливості консолідації й уніфікації правового регулювання електронної комерції на міжнародному, регіональному та національному рівні. Визначено шляхи впровадження правових механізмів стимулювання та розвитку системи міжнародної електронної комерції України у сучасних умовах господарювання.

10.19.02.0610/230176. Принцип "de minimis non curat praetor" в міжнародному праві. Дешко Л. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.5-15. - англ. УДК 341.01.

Постановка проблеми. До 1 червня 2010 року поняття "de minimis" формально було відсутнє в текстах міжнародних документів з прав людини, хоча систематично згадувалось в особливих думках членів Європейської Комісії з прав людини, суддів Європейського суду з прав людини, запереченнях, що були надані Європейському суду з прав людини державами-відповідачами. Практика Європейського суду з прав людини свідчить, що з 1972 р. і сам Суд завуальовано застосовував принцип "de minimis non curat praetor". Дедалі більша завантаженість міжнародних судових установ, особливо Європейського суду з прав людини та Комітету Міністрів Ради Європи, потреба забезпечити міжнародним судам можливість і далі відігравати свою провідну роль у захисті прав людини загострили питання про необхідність та доцільність зміни міжнародно-правового механізму доступу до судів. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запровадження нової умови прийнятності заяви до

Суду - "наявність суттєвої шкоди, якої зазнав заявник", поглибило старі дискурси науковців - конституціоналістів та індивідуалістів - щодо принципу "de minimis non curat praetor", а також стало поштовхом для активізації дискусій науковців щодо ролі цієї нової умови в міжнародно-правовому механізмі доступу до Суду, а також загальних критеріїв оцінки (виміру) її наявності чи відсутності. Мета статті - визначити роль та місце принципу "de minimis non curat praetor" у міжнародному праві. Матеріали та методи. Нормативну базу дослідження становлять міжнародні договори, правотворчі рішення Європейського суду з прав людини. Емпіричною базою дослідження є матеріали судової практики, офіційні статистичні дані з досліджуваної проблематики. Методологічною основою проведеного дослідження стали загальнонаукові та спеціально юридичні методи пізнання. Результати досліджень. Критерій "суттєва шкода" заснований на ідеї, що порушення права, незалежно від того, наскільки істотним було таке порушення з правової позиції, має досягти мінімального ступеня тяжкості, щоб бути розглянутим міжнародним судом. Додатково аргументовано, що право на індивідуальне звернення до Європейського суду з прав людини є наріжним каменем конвенційної системи. З'ясовано, що Європейський суд з прав людини, навіть припускаючи, що заявник не зазнав суттєвої шкоди, не може оголосити неприйнятною будь-яку індивідуальну заяву, яка порушує питання: застосування права, тлумачення норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, національного права. Висновки. Судом надано повну дію новій умові прийнятності справ відповідно до принципу, згідно з яким Суд не займається дрібницями (de minimis non curat praetor). Вона не обмежує право заявників на доступ до Європейського суду з прав людини, не обмежує право на індивідуальне звернення до нього. Ці права є основою конвенційної системи, хоча конвенційний механізм і має субсидіарний характер. Мета запровадження нового критерію прийнятності індивідуальних заяв полягає виключно в забезпеченні ефективності конвенційного механізму у коротко-, середньо- і довгостроковій перспективах. Хоча "суттєва шкода" є складним абстрактним поняттям, тим не менш Суд виробив об'єктивні критерії для його застосування за допомогою поступового розвитку прецедентної практики. Перелік і змістовне наповнення критеріїв оцінки наявності або відсутності суттєвої шкоди, якої зазнав заявник до Європейського суду з прав людини, є різним для фізичних і юридичних осіб - суб'єктів підприємництва. Оскільки Конвенція - живий інструмент, який повинен тлумачитися з огляду на умови сьогодення. Перелік критеріїв оцінки (виміру) наявності або відсутності суттєвої шкоди та їх зміст не можуть бути раз і назавжди встановленими. Вони змінюються залежно від реалій життя.

10.19.02.0611/230181. Вплив резолюцій Генеральної Асамблеї ООН на міжнародно-правове регулювання торговельних відносин. Дерунець Н. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.50-58. - укр. УДК 341.241.8.

Постановка проблеми. Сучасні комплексні глобалізаційні процеси, зростаюча взаємозалежність та співпраця між державами на міжнародній арені призвели до збільшення ролі міжнародних організацій у регулюванні міжнародної торгівлі. Створення спеціальних торговельно-економічних організацій характеризувалося використанням повного комплексу інституційних та правових механізмів ефективного ведення світової економіки, розвитку міжнародних економічних відносин, збереження державного суверенітету їх учасників. Міжнародна торгівля держав вимагає ефективного правового регулювання на міжнародному рівні для забезпечення суверенної рівності суб'єктів, запобігання дискримінації, сталого розвитку країн, що розвиваються, визначення чітких правил торгівлі на той чи інший тип товарів. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Національними науковими дослідженнями регулювання міжнародної торгівлі міжнародними організаціями займалися І. Дахно, В. Опришко, Є. Передерієв, Н. Татаренко, В. Чубарев, Т. Циганкова, К. Юрченко. Проте їх праці в основному присвячені функціонуванню системи ГАТТ/СОТ, а роль Генеральної Асамблеї ООН залишається без належного вивчення. Метою статті є дослідження ролі та місця постанов Генеральної Асамблеї ООН у системі джерел міжнародного права, що регулює торговельні відносини. Матеріали та методи. Методологічною основою статті є сукупність філософських, загальнонаукових та спеціально-правових методів і методів наукового пізнання. Основні положення та висновки статті ґрунтуються на емпіричних дослідженнях, рішеннях міжнародних організацій, аналізі наукових публікацій. Результати досліджень. ООН як універсальна міжнародна організація є ключовою серед інших міжнародних організацій, що здійснюють міжнародне правове регулювання торговельних відносин. Однією з форм такої діяльності є прийняття резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, а також рішень спеціалізованих установ Організації Об'єднаних Націй. Резолюції Генеральної Асамблеї ООН належать до джерел міжнародного права, які регулюють торговельно-економічні відносини, і відповідно до предмета їх можна поділити на такі групи: створення спеціалізованих установ та скликання конференцій; надання технічної допомоги; торгівля країн, що розвиваються; економічний і соціальний розвиток; надання дипломатичного захисту торговельним представникам та аташе. Детально проаналізовано кожну з категорій. Запропоновано класифікацію резолюцій відповідно до предмета їх правового регулювання. Висновки. Вплив Генеральної Асамблеї ООН на міжнародно-правове регулювання міжнародних

торговельних відносин, що є значним, здійснюється безпосередньо через прийняття резолюцій та діяльність допоміжних органів та спеціалізованих установ.

10.19.02.0612/231551. Міжнародно-правові (європейські) стандарти захисту від гендерної дискримінації. Заїка А.А. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.30-38. - укр. УДК 341.231.14.

Проаналізовано міжнародні (європейські) стандарти захисту від гендерної дискримінації, окреслено їх значення для України в умовах конституційної реформи. Розглянуто міжнародні стандарти гендерної рівності та основні документи, в яких вони закріплені; вивчено діяльність міжнародних організацій, спеціалізованих органів та інших інституцій, метою яких є забезпечення гендерної рівності.

10.19.02.0613/231571. Правові та організаційні інструменти реалізації Спільної зовнішньої оборонної політики ЄС на сучасному етапі. Трагнюк О.Я. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.249-257. - англ. УДК 341.215.2: 061.1 ЄС:355.45. Розглянуто проблеми правового та інституційного забезпечення реалізації Спільної оборонної політики Європейського Союзу в сучасних умовах, зокрема у зв'язку з посиленням нестабільності у світі, наявністю низки внутрішніх проблем та значної кількості зовнішніх загроз. Визначено особливості правового регулювання цієї політики та окремі організаційно-правові форми її забезпечення. Проаналізовано ініціативи ЄС у сфері посилення обороноздатності Союзу у світлі реалізації Глобальної стратегії ЄС у сфері зовнішньої політики та політики безпеки, міжнародно-правовий формат співпраці ЄС та НАТО щодо забезпечення спільних оборонних та безпекових цілей, визначено правову природу актів Європейського Союзу у сфері Спільної оборонної політики. Встановлено, що правовий інструментарій, який забезпечує реалізацію Спільної оборонної політики, котра є невід'ємною частиною Спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС, має свої особливості, пов'язані з природою співпраці держав-членів у цій сфері. Йдеться про не настільки значне, в порівнянні з економічною сферою, обмеження державами-членами Європейського Союзу своїх суверенних прав у визначенні питань зовнішньої безпеки і оборони. Наслідком чого є прийняття актів, що мають переважно "м'який характер", що у свою чергу забезпечує гнучкість у прийнятті спільних рішень та одночасний захист національних інтересів держав-членів ЄС. Специфіка співпраці держав-членів ЄС у сфері оборони та безпеки визначається також постійним пошуком оптимальних моделей її реалізації через використання передусім міждержавних методів. Також наголошується, що, не дивлячись на широкомасштабність заходів у сфері посилення обороноздатності та безпеки у ЄС, документи, прийняті у відповідній сфері за останні роки, не передбачають створення європейської армії. Однак це жодним чином не впливає на таку можливість, оскільки це передбачено в Установчих договорах Європейського Союзу.

10.19.02.0614/231642. Чи можливе міжнародне право? Войтенко Д.О. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.155-168. - укр. УДК 316.4.

Представники різних напрямів сучасної науки про міжнародне право досліджують проблему існування її предмета, його типологію, форми ставлення до права національних держав тощо. У статті, ставлячи собі питання про саму можливість існування міжнародного права, акцент з предметної сфери переміщується на методологічну. це, можливо, саме той рідкісний випадок, коли "дослідження досліджуваних" приносить безумовну користь і сприяє розумінню суті пізнаваного предмета. автором робиться висновок про те, що особлива форма діалектики, виявлена в русі цих методологій, відображає те, як саме реалізує себе в дійсності феномен міжнародного права. Німецька класична філософія титулувала цю форму "рефлексією сутності". Запропоноване бачення може слугувати ще одним внеском у науку, яка тільки зароджується, - філософію міжнародного права.

10.89 Міжнародне приватне право

10.19.02.0615/229938. Захист інтелектуальної власності в системі дистанційної освіти. Бухкало С.І., Агейчева А.О., Комарова А.И., Бабаш Л.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.23-27. - англ. УДК 37.018.43:347.77(485).

В роботі розглядаються головні аспекти захисту інтелектуальної власності при впровадженні дистанційного навчання. Актуальність роботи зумовлена необхідністю впровадження дистанційного навчання та використанням можливостей, які дає електронне навчання. Досліджено проблему необхідності захисту інтелектуальної власності в системі дистанційного освіти. Визначено, що технічними засобами має бути передбачена програма роботи студентів за змістом навчального матеріалу (програма його навчального процесу), поєднання функцій навчання та освіти, посилення контролю та самоконтролю процесу та його результатів процесу вивчення знань, допомоги у реалізації ідей диференційованого та проблемного навчання.

10.19.02.0616/229942. Можливості ідентифікації компонентів складових комплексних проектів. Бухкало С.І., Ігліні С.П., Главчева Ю.М., Мірошніченко Н.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.46-52. - укр. УДК 678.17:665.347.

У матеріалах представлені можливості розробки і визначення складових комплексних проектів - як об'єктів інтелектуальної власності. Розробки проведені з метою вибору сучасних вискоєфективних науково-обґрунтованих технологій використання відходів різних галузей промисловості на складному підприємстві, яке може забезпечити всі свої енергетичні потреби самостійно. Деякі особливості можливостей рішення засновані на експериментальних даних розробки механізмів ідентифікації-класифікації процесів і їх наукового обґрунтування у вигляді об'єктів інтелектуальної власності або дистанційної освіти. Проблема утилізації відходів розглядається у вигляді складних комплексу процесів, досліджень і аналізу енерго- і ресурсозберігаючих складових для відходів різного походження. Дослідження можуть бути використані для вибору методів повторної переробки, модифікації або утилізації, а також обладнання для переробки або інших стадій комплексних проектів.

10.91 Держава і право окремих країн

10.19.02.0617/229287. Становлення громадянського суспільства в Україні. Бондаренко Н. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.16-22. - укр. УДК 340.1:316.3(477).

Досліджено процес розвитку громадянського суспільства в Україні на основі діючих нормативно-правових актів, визначені існуючі форми взаємодії між органами державної влади та його інституціями, зазначені недоліки у цій сфері та окреслено перспективи розвитку.

10.19.02.0618/230178. Юридична сила актів Конституційного Суду Азербайджану. Гараджаєв Д. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99), С.27-33. - англ. УДК 342.565.2(479.24).

Постановка проблеми. В Азербайджанській Республіці (далі - АР) Конституційний Суд досить активно функціонує протягом більше двох десятиліть. З точки зору України, можливо, найцікавішими є питання, пов'язані з юридичною силою рішень цього органу. Як і в Україні, діяльність Конституційного Суду АР була піддана суттєвій реформі, однак, під час реформи проблема законної сили рішень Конституційного Суду не була повністю вирішена. Тому цей досвід буде цікавим теоретикам та практикам, які займаються дослідженнями проблем конституційного правосуддя в Україні. Крім того, в українській юридичній літературі дуже мало інформації про Конституційний Суд АР, а досвід її реформ та функціонування може бути надзвичайно корисним. Аналіз останніх досліджень і публікацій. В азербайджанській та українській літературі це питання наразі ще не досліджено. Тому можна визнати, що це дослідження включає нерозвинену тему, отже, її результати можуть претендувати на науковий інтерес. Для обґрунтування висновків та пропозицій використано матеріали С. В. Шевчук, В. В. Захарової, В. А. Вітушкої, О. В. Марцеляк, А. А. Малюшиної, А. С. Худинцевой, Н. В. Мішиної та ін. Метою статті є формулювання положень щодо подальшого вдосконалення теоретичного обґрунтування та нормативного регулювання юридичної сили актів Конституційного Суду АР. Матеріали та методи. Використано праці вчених, переважно фахівців з конституційного права, а також законодавства АР. Основними методами дослідження є системний та формально-логічний. Результати дослідження. Визначено, що рішення Конституційного Суду АР в національному законодавстві називають нормативною силою. Усі рішення Конституційного Суду АР мають юридичну силу. Ці акти мають регуляторний характер і застосовуються до широкого кола питань. Виняток може бути зроблено лише за рішеннями, пов'язаними з особливими процедурами, які більше нагадують індивідуальний правовий акт. З огляду на невизначеність відповідних норм національного законодавства, стаття формулює конкретні пропозиції щодо внесення поправок та доповнень до Закону АР "Про Конституційний Суд" щодо юридичної сили актів цього органу. Висновки. Обґрунтовано внесення змін та доповнень до Закону АР "Про Конституційний Суд", зокрема: ст. 66 "Юридична сила постанов Конституційного Суду" доповнити таким пунктом: "66.6 Правові позиції, викладені у постанові Конституційного Суду АР мають обов'язковий характер для виконання", ст. 67 "Порядок вступу в силу постанов Конституційного Суду" доповнити пунктом: "67.1 Постанова про тлумачення нормативно-правових актів з позиції їх відповідності Конституції АР не обмежені в ретроспективному провадженні", ст. 68 "Визначення Конституційного Суду" доповнити "Визначення Пленуму Конституційного Суду, які містять вимоги матеріального характеру, мають обов'язкову силу".

10.19.02.0619/231568. Правове регулювання політики національної безпеки країн Балтії в контексті еволюції стратегічних концепцій НАТО. Яковюк І.В., Шестопап С.С. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.217-228. - укр. УДК 340.12:341.1:351.746.1.

Розглянуто становлення й розвиток політики національної безпеки країн Балтії. Проаналізовано еволюцію стратегічних концепцій Організації Північноатлантичного договору в період з кінця 1990-х

років до сьогодні, а також їх вплив на розвиток політики національної безпеки і оборони країн Балтії. Акцентовано увагу на відсутності проблеми збереження державного суверенітету в умовах членства держави НАТО.

В

НАТО.

11 ПОЛІТИКА. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

11.01 Загальні питання політичних наук

11.19.02.0620/228896. Категорія інформаційної безпеки у вітчизняному філософсько-політологічному дискурсі. Захаренко К.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.44-52. - укр. УДК 044.775-049.5-029:[1+32].

Актуальність проблеми. Наявність в Україні активного концептуально-теоретичного дискурсу щодо проблематики інформаційної безпеки зумовлює необхідність аналізу тих визначень, які існують сьогодні щодо цієї комплексної і складної категорії. Саме враховуючи її багатовимірність, структурно-функціональну поліморфність та системну складність, слід зазначити, що існують різні підходи до формулювання сутності категорії "інформаційна безпека". Постановка завдання полягає у тому, що в Україні ще не вироблено ефективної моделі системного забезпечення інформаційної безпеки держави, суспільства і людини, хоча така необхідність зафіксована на конституційному рівні. Тому сьогодні дуже важливо розробити цілісний кодифікаційний документ, який повноцінно охопив би різні аспекти формування державної політики в сфері національної безпеки, а також визначив би конкретний інструментарій її реалізації. Аналіз останніх досліджень і публікацій - ми спираємося на авторів, що досліджували філософсько-феноменологічні і соціально-психологічні детермінанти інформаційної безпеки громадян, політико-правові ресурси та механізми захисту інформаційного простору держави. Це твори: В.Андрущенко, Т. Андрущенко, В. Вашкевича, В. Воронкової, О. Кивлюк, В. Мельник, В. Нікітенко, Р. Олексенка, О.Сосніна, І. Малик, Е. Аронсон, Д. Белл, Х. Варіан, М. Кастельс, Е. Тофлер, Ю. Хабермас та інших. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - потребує уваги вироблення теоретико-методологічних засад дослідження проблеми інформаційної безпеки, які орієнтовані на всебічне забезпечення національних інтересів. Постановка завдання - як важливий показник захищеності громадян, суспільства і держави інформаційна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки. Виклад основного матеріалу. Розглядається низка проблем в сфері інформаційної і національної безпеки в Україні, що потребують нагального вирішення. В концептуально-теоретичному та законотворчому плані, так і в плані вибудовування цілісної системи реалізації стратегічних завдань в практиці реального інформаційного суспільства. Висновки - в сфері інформаційної і національної безпеки її визначення переважно концентруються навколо запобігання тим шкідливим наслідкам, які можуть принести різні інформаційні загрози, а також усунення та подолання цих наслідків з якомога меншою шкодою для суспільства й людини.

11.19.02.0621/228914. Політична наука України в міжнародному інформаційному просторі. Федорчук О.О. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.197-209. - укр. УДК 32+001 (477):(100)004.77.

Вказано на проблеми інтеграції української політичної науки в міжнародний інформаційний простір. Зазначені причини низького рівня такої інтегрованості. Одним із шляхів вирішення проблеми може бути створення бібліометричних портретів учених, профілів журналів і підрозділів установ (на прикладі інформаційно-аналітичної системи "Бібліометрика української науки"). Дана характеристика фаховим виданням з політичних наук, наголошується, що на сьогодні актуальною є поява нового центрального видання, котре було б представлено у відомих наукометричних базах даних. Охарактеризовані такі міжнародні наукометричні бази даних, як: Web of Science, Scopus, Google Scholar, Index Copernicus.

11.19.02.0622/228920. Генеза і функціональні особливості політичних партій. Клімова Г.П. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.31-45. - укр. УДК 329.8.

У статті аналізується сутність поняття "політична партія" у філософському, юридичному і політологічному контекстах. Розглядаються історичні умови і механізм виникнення та розвитку політичних партій. Проаналізовано основні типи регенерації політичних партій. Особливу увагу приділено дослідженню функціональної системи політичних партій.

11.09 Історія політичних вчень

11.19.02.0623/229038. Консервативная оценка прав человека как феномена глобализации в работе Маргарет Тэтчер "искусство управления государством, стратегии для меняющегося мира". Раздина Е.В. // Гуманитарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.79-85. - рос. УДК 130.

У статті досліджено динаміку політичних трансформацій, викликаних сучасними процесами глобалізації, у роботі М. Тетчер. Розглянуто проблеми прав людини в контексті сучасного дискурсу й консервативної теорії. Визначено процеси утворення сучасного світового устрою.

11.19.02.0624/229052. Формування української національної ідеї та "ідеологічна індустріалізація" в СРСР у 50-х рр. ХХ ст. Білостоцький М.О., Кунденко Я.М. // Гуманитарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.89-94. - укр. УДК 130.

Статтю присвячено дослідженню впливу радянської тоталітарної ідеології на формування національної ідеї в період "ідеологічної індустріалізації" в СРСР у 50-их рр. ХХ ст.

11.19.02.0625/230483. Концептуалізація феномену тоталітаризму: основні підходи та інтерпретації. Докаш Оксана. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.198-209. - англ. УДК 316.2 316.75-321.

У статті аналізуються основні теоретико-методологічні підходи до визначення концепту тоталітаризму. Визначено такі його прояви: тоталітаризм як політичний режим, що позначає прийоми, засоби і методи здійснення влади; як історична форма суспільного існування деяких держав в певні періоди ХХ століття; як тип політичної свідомості, культури та поведінки. Обґрунтовано застосування політико-культурного підходу в дослідженні феномену тоталітаризму, що дозволило визначити вплив особливостей останнього на формування основних елементів політичної культури, політичної свідомості. Аргументовано положення про те, що використання політико-культурного підходу дозволяє інтегрувати інші підходи та збагачує наукове пізнання, евристичні можливості проблематики дослідження.

11.19.02.0626/230526. Політико-правові механізми реалізації політики "радянізації" в контексті формування нового типу політичної культури. Докаш Оксана. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.118-125. - англ. УДК 94(477.85) "1940 1941": 323.281.

У статті аналізується процес створення та становлення основних інститутів радянської політичної системи Північної Буковини на початковому етапі "радянізації", з'ясовується місце та роль у новій державно-політичній системі партійних комітетів, виявлено механізми політичної мобілізації на підтримку сталінського тоталітарного режиму серед місцевого населення регіону та розкрито нормативно-процесуальні аспекти формування радянської влади в 1940-1941 роках. Крім того, особлива увага приділяється електоральному аналізу.

11.19.02.0627/231622. Коріння трампізму. Ліндсі Д.Р. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.53-64. - англ. УДК 316.35:351.

Постановка проблеми. Коментарі до правління адміністрації президента Д. Трампа мають тенденцію до завищення оцінок, яких ніколи раніше не було, і які порушують традицію. Однак це не зовсім так, адже подібні феномени вже мали місце в американській та французькій історії. Аналіз актуальних досліджень. Аналіз політики Президента Д. Трампа та її історичної та ідеологічної основи проводився багатьма дослідниками, серед яких Арлі Рассел Хохшильд, Елізабет Гарріс, Фредерік Браун, Ян Урбіна, Джеймс Хоманн, Жан Бодріяр, Кірк Джонсон, Лойк Ваккан, Діана Мутц тощо. Мета статті - показати історичне коріння та ідеологічні основи трампізму як природного явища сучасної американської політики. Виклад основних положень. Автор статті розглядає історичні основи та економічні й соціальні причини приходу до влади нетрадиційного представника Республіканської партії США, мультиміліонера Дональда Трампа. Феномен Трампа автор трактує як американську форму реваншизму, як помсту за минуле, в якому США втратили свої позиції розвитку національної економіки та соціальної сфери. Успішна політична кампанія Д. Трампа виглядає набагато менш унікальною, якщо розглядати політику Д. Трампа як американську форму реваншизму. Розкриваються основні характеристики та мотиваційні аспекти голосування типового виборця Д. Трампа (білого чоловіка середніх років). Втрата привілеїв та економіко-соціального статусу для білих у штатах-аутсайдерах розглядаються як головний реваншистський мотив підтримки електорального ядра Д. Трампа. Проводяться паралелі між феноменом правого політика у Франції М. Ле Пен і Д. Трампом, який багато в чому повторює ідеологічний вектор французьких націоналістів. Експлуатація патріотичної добродетності та інтенсивна ксенофобія є спільними рисами кампаній М. Ле Пен та Д. Трампа. Підтримка Д. Трампа дуже схожа на те, що розглядалося в Америці як теорія змови. У широкому вивченні американських теорій змови Усинські встановив, що "теорії змови можуть підірвати

легітимність і ефективність державної політики, а іноді і призвести до насильства". З іншого боку, "теорії змови - це, по суті, система сигналізації та механізми подолання, щоб допомогти впоратися з іноземною загрозою і центрами внутрішньої влади". Ця ностальгія поєднується з нереалістичними твердженнями про сучасну силу і вплив Сполучених Штатів. Замість того, щоб пропонувати сміливі зміни для вирішення нагальних проблем 21 століття, Д. Трамп обіцяє, що повернення до перевірених та істинних способів вчинення дій - все, що необхідно. Не можна ігнорувати заковані і не настільки заковані повідомлення про збереження переваги білої раси в кампанії Д. Трампа. Вони вказують на минуле, яке істотно трансформувалося через зміни демографії країни і зміни ставлення до відмінностей серед молоді. Символічним маркером цієї зміни був час перебування при владі президента Обами. Однак цей соціальний прогрес також викликав реакцію. Перший рік правління президента США Д. Трампа і політика американського реваншизму з його тісними зв'язками з невдоволеними білими викликали зростання протестних настроїв та екстремістських груп. У своїй доповіді про групи ненависті в США за 2017 рік Південний центр боротьби з бідністю виявив збільшення числа активних груп на 4% у порівнянні з 2016 роком. Він також виявив збільшення числа так званих "патріотичних груп" в США. У відповідь на це Центр також відзначив зростання так званих чорних націоналістичних груп. Отже, президент Д. Трамп і трампізм не є новим або безпрецедентним політичним явищем для Сполучених Штатів. Робиться висновок, що трампізм є результатом діяльності опортуністичного кандидата, що використовує в класичному реваншистському контексті жахи своїх прихильників, які стикаються з глибокими соціальними змінами.

11.15 Теорія політичних систем. Внутрішня політика

11.19.02.0628/228922. Модерна політична ментальність українського народу. Поліщук І.О. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.93-106. - укр. УДК 323.21(477).

У статті розкриваються історичний контекст та специфічні риси модерної політичної ментальності українського народу. Найважливіші ментальні характеристики українців встановлюються за допомогою методів історичного описання та соціологічного опитування. Метою даної статті є виявлення сучасних політико-ментальних особливостей українського народу на підставі аналізу його давнього та новітнього історичного досвіду. Робляться висновки: сучасна політична ментальність українського народу має гібридний характер (модерні елементи поєднуються з традиційними); у зв'язку з процесом децентралізації актуалізувалася ментальна константа українства - громадоцентризм; воля та свобода стали екзистенційними імперативами для переважної більшості сучасних представників українського народу; поступово народжується та здобуває розповсюдження новий, прозахідний активістський тип ментальності; кристалізуються національна ідентифікація та державницький характер політичної свідомості українства.

11.19.02.0629/228923. "Негативна мобілізація" населення як результат інформаційних впливів в умовах "гібридної" війни. Кіндратець О.М. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.18-30. - укр. УДК 32.019.57.

Проаналізовано сутнісні характеристики "негативної мобілізації". Визначено вплив інформаційних впливів на процес негативної мобілізації народу держави, проти якої ведеться "гібридна" війна, та на народ країни, що веде цю війну. Показано негативні наслідки для суспільства такої мобілізації. Доведено, що застосування таких технологій впливає на стабільність розвитку, породжує загрози та ризики, дестабілізує політичну систему.

11.19.02.0630/228927. Міф як засіб регуляції суспільно-політичних відносин в умовах інформаційної війни. Куцепал С.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.57-66. - укр. УДК 32:316:111.

Розкрито зміст поняття "соціально-політичний міф", визначено його функції та вплив на формування індивідуальної та масової свідомості. Доведено, що в умовах інформаційної війни міф може перетворюватися на небезпечну зброю, яка вражає не на фізіологічному, а на ментальному рівні, породжуючи почуття ненависті, ворожості, відчаю. Наголошено на значенні засобів мас-медіа та Інтернет-ресурсів у процесі створення та розповсюдження соціально-політичних міфів.

11.19.02.0631/228928. Природа і зміст політичної служби в Україні. Малиновський В.Я. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.67-74. - укр. УДК 321.02 (477).

У статті здійснено аналіз політичної служби як одного з видів публічної служби. Розкрито особливості політичних посад у державних органах, зокрема політичний характер цих посад, що суттєво відрізняє

їх від інших посад публічної служби, зокрема державної служби. Також визначено поняття "політичний діяч (політик)", специфічні принципи, якими керуються у своїй діяльності політичні діячі. Наголошено на відсутності законодавчого врегулювання цілої низки керівних посад у державних органах, на які дія нового Закону України "Про державну службу" не поширюється.

11.19.02.0632/229370. Сучасні аспекти зайнятості населення Чернівецької області: проблеми та шляхи їх вирішення. Лопушняк Л.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.168-170. - укр. УДК 338.48-44 (477.86):331.5.

Проведений аналіз регіональних особливостей ринку праці в Чернівецькій області і сучасної зайнятості населення області, проаналізована діяльність кадрових компаній, що займаються працевлаштуванням безробітних і пошуком працевлаштувачів.

11.19.02.0633/230457. Емпірична фіксація політичної мімікрії під час виборчої кампанії. Боровський Олександр, Бондаренко Микола. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.81-90. - укр. УДК 316.334.3:324.

Під час виборчої кампанії політична мімікрія проявляється досить активно, будучи одночасно способом збереження і досягнення вигідних позицій політичними діячами, і можливістю реалізації комунікації між ними й електоратом. У статті розглядається характер політичної мімікрії, форми і способи її прояву. З'ясовуються методи емпіричної фіксації політичної мімікрії. Аналізуються результати контент-аналітичного дослідження передвиборчих програм кандидатів на пост Президента України в 2014 році.

11.25 Теорія міжнародних відносин. Зовнішня політика і дипломатія

11.19.02.0634/228901. Використання нових можливостей ікт як фактор забезпечення національної безпекової діяльності. Соснін О.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.91-98. - укр. УДК 316.3:004-049.5.

Актуальність теми дослідження в тому, що у протистоянні країн сучасного світу інформація набула ознак головного компоненту успіху у будь-якій сфері. У повному протиріччю сучасному світі з'явилося безліч конфліктів, пов'язаних із інформаційно-комунікаційною діяльністю. Мета дослідження - виявлення проблем інформаційної безпеки, які посідають одне з ключових місць у системі забезпечення життєво важливих інтересів усіх без винятку країн, що обумовлюють нагальну потребу створення законодавчих засад для інформаційно-комунікаційного середовища глобального суспільства. Цілі дослідження - виявити глобальні проблеми, насичені зброєю, розділені військовими блоками, в результаті чого постійно зростає реальність інформаційних загроз та інформаційно-комунікаційних конфліктів. Уникати цього важко, а тому і особистість, і суспільство, і держава постійно знаходяться в стані зростаючої інформаційної небезпеки. Методологія дослідження - синергетичний, системний і структурно-функціональний методи, що дозволяють проаналізувати безпекові проблеми інформаційно-комунікаційної діяльності, зокрема при використанні поняття "фрактал". З'ясовано детермінуючий характер інформаційних впливів на особистість, суспільство й державу. Автором виділено основну загрозу для сталої інформаційно-комунікаційної діяльності - проблема несанкціонованого розкриття національних інформаційних джерел (ресурсів), механізмів їх порушення і цілісності. Результат дослідження - захист знань, інформації і всіх інших нематеріальних активів нації, що вимагає впровадження досвіду стандартів звичних технологій обліку і захисту майна. Важливим аспектом стає і встановлення більш досконалих норм права в суспільно-політичних відносинах, які виникають при збиранні, обробці, накопиченні, зберіганні, пошукові, передачі, розповсюдженні та споживанні інформації, особливо, за допомогою комп'ютерних засобів. Результатом аналізу є вироблення науково-методологічних підходів до формування безпекової діяльності в інформаційно-комунікаційній сфері, а також напрями підвищення ефективності щодо боротьби з загрозами національної безпеки, формування концепції української національної безпекової діяльності та реформування сектору безпеки. Висновок - вирішення безпекових проблем інформаційно-комунікаційної діяльності повинно відбуватися при підтримці держави, активної концепції національного захисту прав інформації, формування громадянського світогляду людей.

11.19.02.0635/228916. Європейські цінності як запорука процвітання суспільства: український вибір. Сахань О.М., Шевчук Н.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.177-196. - укр. УДК 327(4).

У статті осмислюється феномен європейських цінностей як важливої складової інтеграції України в співдружність європейських країн. З'ясовується сутність і значення стандартів західної цивілізації для розвитку української держави, визначаються проблеми, які виникають на шляху просування європейських цінностей у різні сфери суспільного життя. Авторами здійснюється спроба пошуку шляхів подолання перешкод, які заважають реалізації європейських прагнень України.

11.19.02.0636/228917. До питання про кліматичну дипломатію. Тихомирова Є.Б. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.127-139. - укр. УДК 327.8:502.171.

У статті здійснено концептуалізацію кліматичної дипломатії в аспекті міжнародно-політичної проблематики щодо її сутності, структури та етапів еволюції, аналізується її методологічне значення для удосконалення сучасних практик управління міжнародними відносинами або зовнішньою політикою у галузі змін клімату. Розкрито зміст понять "кліматична дипломатія", "кліматичний режим", "кліматичні конференції", проаналізовано об'єкт та предмет кліматичної дипломатії, основні елементи кліматичної дипломатії, деякі документи кліматичної дипломатії. Простежено вплив тих змін, що мають місце в дипломатії, на формування та особливості кліматичної дипломатії. Актуалізовано проблему змін клімату на соціальні та людські наслідки, які, ймовірно, можуть мати ризики конфлікту та нестабільності. Особлива увага приділяється емпіричному рівню кліматичної дипломатії, що аналізує архітектуру зміни клімату, а також аналітичному рівню кліматичної дипломатії, який визначається переходом від клубу до мережових форм кліматичної дипломатії на більш широкому фоні дискусій про природу, актуальність та адекватність дипломатії у складному глобальному світі.

11.19.02.0637/228918. Концепт і тенденції розвитку світового політичного процесу. Герасіна Л.М. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.8-17. - англ. УДК 32.001(15)-04.

У статті обґрунтовується наукова гіпотеза, що сучасний світовий політичний процес є консолідованою політичною діяльністю всіх учасників міжнародних відносин в умовах реальних глобалізаційних зрушень. У дослідницькій парадигмі "світ-політики" цей процес представлений як функція гетерогенної мегасистеми, якій властиві політична, економічна і ціннісна неоднорідність елементів на ґрунті нестійкої діалектичної взаємодії. Процеси світової політики в умовах глобалізації характеризуються новими трендами - глобальною конкуренцією світових "центрів впливу" та інших суб'єктів-гравців глобальної політики; і водночас поєднанням зусиль людства у подоланні глобальних проблем буття. Праксеологію світового політичного процесу розкриває сукупна діяльність факторів світової політики і суб'єктів міжнародного права - держав та їх урядів, міжурядових союзів і неурядових світових організацій. Розуміння суті й трендів глобалізації пов'язане зі створенням нових транснаціональних систем і форматів (в економіці, фінансах, політиці, науці, інформації та ін.), що забезпечує домінування капіталу й інформаційної свободи над національними інтересами, особливо в пулі так званих "незахідних" країн. Політична особливість глобалізації - це очевидне послаблення чи скорочення суверенітету національних держав. Але більш домінантними стали проблеми зміцнення глобальної безпеки перед викликами міжнародного тероризму, та спроби усунення феномену війни з життя людства. Глобальні проблеми світового розвитку переважно вирішуються так званими "клубами" світ-політики і світ-економіки - G7 і G20, ЄС, а також Давоським Форумом, ШОС, БРІКС та ін. Цей формат не дуже обтяжений юридично і дозволяє світовим акторам виробляти механізми "балансу інтересів" та консолідації держав щодо протистояння глобальним викликам сучасності. Світовому політичному процесу діалектично властива певна турбулентність розвитку і дія суперечливих тенденцій: консолідації й дезінтеграції. Перша - проявляє себе у формуванні масиву світових продуктивних сил, інтернаціоналізації економічної діяльності, у стрімкому розвитку НТР, в осучасненні сфер інформатизації та управління відносно глобальних впливів, у поступовій демократизації політики. Тенденція дезінтеграції позначає відцентрові процеси, обумовлені одночасним існуванням на планеті народів і країн, що перебувають на різних стадіях цивілізаційного розвитку. Але з поч. ХХІ ст. вектори світового політичного процесу постійно мігрують і змінюються. Обрання стратегічної лінії розвитку держави цілком залежить від політичної волі еліти та народу; цей вибір - довгостроковий "геополітичний проект" країни. Національна геостратегія передбачає нейтралізацію руйнівних для держави наслідків від зовнішніх і внутрішніх викликів з боку багатомірного світового простору. Сучасна Україна, зміцнюючи свої національні інтереси і національну безпеку, обрала геостратегію євроінтеграції, що передбачає - плюралістичну демократію, правову державу, лібералізацію економіки, сильне громадянське суспільство, європейські цінності, вільні мас-медіа, консенсус у зовнішній політиці тощо. Її стратегічні цілі - відкрита політика демократичних реформ, боротьба з корупцією та олігархією, інформаційна свобода, розвиток економічної, політико-правової, техніко-комунікаційної та гуманітарної співпраці з Євросоюзом. Таким чином, провідним критерієм прогресу в світовій політиці стає рух народів і держав шляхом демократизації ("четверта хвиля" модернізації); а майбутній зміст світового політичного процесу, що розгортається на глобальному рівні, залежить від практик державно-політичних інститутів, міжнародних організацій, великих соціальних спільнот і впливових політиків, які мають міжнародний авторитет.

11.19.02.0638/229205. Активізація екологічної дипломатії у форматі конвергенції держав. Бохан А. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95), С.59-69. - укр. УДК 339.9:504.

Розглянуто питання сучасних умов активізації екологічної дипломатії в контексті задіяння формату конвергенції держав на фоні трансформації між народних економічних відносин і нових напрямів їх розвитку.

11.19.02.0639/230300. Генеза консульських установ держав Європи у стародавній час та добу середньовіччя. Гавриленко О.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.16-20. - укр. УДК 340.15: 341.8.

Метою статті є з'ясування особливостей становлення та розвитку основ організації консульських установ від стародавньої доби до середніх віків. У статті розглядається специфіка установ, що виконували відповідні функції у давньогрецьких полісах, (зокрема й тих, що розташовувалися на південних теренах сучасної України), Стародавньому Римі, провідних державах середньовічної Європи. З'ясовано, що основи консульської служби в Стародавню добу знайшли виявлення у давньогрецькому інституті проксенії, давньоримських інститутах клієнтели (патронату) та преторства (преторів у справах перигринів). У подальшому, за доби Середньовіччя, на цьому підґрунті виник інститут консулів, які починають виступати представниками держави у торговельно-політичній сфері, насамперед, слідкуючи, щоб органи влади країни перебування дотримувалися у відношенні його співгромадян норм місцевого права та міжнародних звичаїв, захищаючи їхні особисті й майнові права та інтереси.

11.19.02.0640/230303. Причини сучасних дезінтеграційних процесів: досвід ЄС. Довгаль Г.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.35-40. - англ. УДК 334. D12. 82: 316.

В статті аналізуються основні причини сучасних дезінтеграційних процесів у глобалізованому світі. Інтеграція та її протилежність - деінтеграція - співіснують в сучасному світі одночасно або змінюють один одного на кожному витку розвитку країн та інтеграційних об'єднань. Якщо інтеграція дозволяє отримувати вигоди від об'єднання розрізнених частин в єдине ціле від взаємодоповнення економік країн-учасниць, то дезінтеграція послаблює їх взаємну залежність. Існують різні типи та прояви дезінтеграції, обумовлені внутрішніми і зовнішніми причинами. За результатами опитування, що фінансується Європейською комісією, у 2016 р. було виділено п'ять найважливіших на сьогоднішній день проблем, з якими стикаються країни ЄС в процесі подальшої інтеграції. У статті робиться висновок, що саме ці проблеми сьогодні виступають основними причинами виникнення протиріч між рішеннями національних та наднаціональних інститутів в інтеграційному об'єднанні, втрати довіри до останніх з боку населення ЄС, яке не відчуває почуття включеності при прийнятті рішень і можливості вплинути на діяльність наднаціональних органів влади.

11.19.02.0641/230306. Фінансування тероризму - загроза для міжнародних відносин. Практика Міжнародного Суду ООН та Суду ЄС. Кононенко В.П., Новікова Л.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.55-59. - укр. УДК 341.645.5.16.

Останнім часом світ захлеснула хвиля терористичних актів. Україна, на жаль, теж входить в список країн, які страждають від цього явища. Як відомо, фінансування тероризму є тим фундаментом, який дозволяє здійснювати вербування виконавців терористичних актів, забезпечувати їх грошима, зброєю, засобами зв'язку та пересування. Держави намагаються протидіяти фінансуванню тероризму. Однак вжиті заходи можуть входити в конфлікт з правами людини. А тому важливе значення набуває необхідність дотримання балансу інтересів особи і суспільства. В статті розглянута практика Суду ЄС, зокрема, справа Каді (Yassin Abdullah Kadi), в якій Суд ЄС підтвердив пріоритет прав людини навіть у таких важливих питаннях, як боротьба з тероризмом і наголосив на необхідності забезпечення відповідних гарантій. В практиці Міжнародного Суду ООН щодо протидії фінансуванню тероризму важливим етапом став позов України проти Російської Федерації у зв'язку з порушенням двох міжнародних конвенцій - про боротьбу з фінансуванням тероризму та про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.

11.19.02.0642/231624. ООН на шляху реформ. Требін М.П. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.76-100. - укр. УДК 316.341.123.

У статті досліджується діяльність ООН, її інститути і структура. Доводиться, що ООН потребує реформування, насамперед, її головних структур: Генеральної Асамблеї і Ради Безпеки, перетворення їх в ефективно працюючу структуру. Крім того вимагають свого реформування та вдосконалення діяльність з підтримки миру і роззброєння, створення ефективної системи забезпечення прав людини, зміцнення судової системи, координація діяльності спеціалізованих установ та спеціальних комісій і фондів ООН, зміцнення кадрового потенціалу.

12 НАУКОЗНАВСТВО

12.09 Розвиток науки

12.19.02.0643/228902. Інформаційні ризики у розвитку сучасної науки. Цира О.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.107-113. - англ. УДК 101.1:316.4.

У статті пояснена сутність і архітектура інформатизації, конструктивізм її впливу на всі сфери суспільного розвитку. Цей процес має суперечності, зв'язані з інтенсивним розвитком нових інформаційних технологій, процесами модернізації та їх революційним впливом на всі сфери суспільного життя. Як діалектичний процес інформатизація пояснена як фактор, що містить ризики в розвитку наукового знання. Ці ризики пов'язані з інформатизацією особистості про стан інформаційних ресурсів науки, що породжує процес посилення фундаментування розвитку різних форм позанаукового знання. Ризик охарактеризований як частка "поганого" в "хорошому", він пов'язаний з суб'єктивізмом та деструктивізмом в трактуванні істинно наукового знання, використанням його в корисливих інтересах. В інформаційну епоху технологічний розвиток призвів до того, що увага переключилась з цілей на засоби. Не пошук істини, а рішення статусних проблем стало головним. Акцентовано увагу на питомій вазі розвитку квазінауки та антинауки, котрі свідомо спотворюють уявлення науки про сутність природної та соціальної реальності. Псевдонаука пояснена як інтелектуальна активність суб'єкта, що імітує наукову діяльність і не приносить збільшення нового об'єктивно істинного знання. Акцентовано увагу саме на формуванні псевдоеквівалентності суб'єкта, що призводить до його духовної дезінтеграції та втрачання ним можливостей відрізнити істину. Розкривається процес посилення інформаційного цинізму в суспільній свідомості, який формується сучасними процесами інформатизації. Інформаційний цинізм представлено як форму світогляду, що відображає нігілістичне відношення до інфоресурсів та формує недовіру до істинності будь-якої інформації, в тому числі і науково-обґрунтованої. І як результат виникає реальна загроза фальсифікацій та спекуляцій на сучасних, але мало продуктивних напрямках.

12.19.02.0644/229390. Історичний зріз реалізації наукових ідей іонійської натурфілософської школи в природничих науках (на прикладі першо-початку). Половка С.Г., Половка О.А. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.90-94. - укр. УДК 55.092.

Здійснено історичний зріз реалізації в різні етапи становлення природничих наук основних на ідеї стихій першо-початку (Фалес - вода, Анаксимен із Мілету - вогонь, Анаксимандр Мілетський - повітря і т. п.), які були висунуті дослідниками природи іонійської школи в Древньої Греції. Висвітлено наукові напрацювання, які були здійснені на основі розбудови цих ідей древніх натурфілософів та як вони розвиваються і втілюються в сучасних природознавчих науках для пізнання картини світу.

12.19.02.0645/230923. Систематизація завдань інформаційних технологій епохи 4-ої промислової революції. Грицик В.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.265-270. - укр. УДК 004.08.

У роботі досліджено задачі, які поставлені перед інформаційними технологіями в епоху 4-ої промислової революції (Industry 4.0). Робота зорієнтована на пошук і формалізацію ключових вимог доінтелектуальних інформаційних технологій. Подано аналіз і представлено прогноз розвитку інформаційних технологій на найближчі 10-15 років. Зокрема, у роботі послідовно розглянуто основні чинники впливу на розвиток інформаційних технологій, їхні комбінації, виведено найбільш ймовірний наслідок і можливі варіанти реакції. Метою роботи є стимулювання шляхів пошуку варіантів співіснування людей і адаптивних технологій.

12.19.02.0646/230997. Історія та розвиток синергетики Хакена. Якімцов В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.119-125. - англ. УДК 001"71":001.8.

Ґрунтовно розглянуто історію виникнення, становлення та розвитку синергетики німецького вченого Германа Хакена. Наведено вклад наукових шкіл у становлення синергетики, а також її засновника - Г. Хакена. Подано перспективи розвитку синергетики Хакена, нелінійної динаміки як методології вирішення проблем, що постають перед економікою зокрема та людством загалом. Висвітлено перспективи застосування синергетики у наукових дослідженнях. Розглянуто сучасні напрямки досліджень у рамках синергетики та нелінійної динаміки. Синергетика є одним з ефективних підходів до загальних проблем опису складності, характерної для явищ самоорганізації. За отриманими результатами сформовано потужний базис для подальших досліджень у галузі економічної науки в напрямі синергетики. Синергетика досліджує якості цілого не як прямий підсумок його окремих складових частин, а як результат, що має свої, інакші якості. Такий підхід є надсучасним у

дослідженнях процесів-явищ і потребує цілісного, системного аналізу багатьох об'єктів із використанням актуальних технологій та методів досліджень. Треба зауважити, що успіх у такому системному підході дослідження надскладних систем, явищ та процесів (наприклад екологічних систем) може бути лише за умов знання внутрішніх характеристик системи та всебічного вивчення законів природи та постійних змін в її розвитку. Отже, на нашу думку, синергетика - це новітній підхід, на кшталт, програми теоретичного дослідження процесів самоорганізації явищ, процесів тощо, зокрема і проблем розвитку суспільства як в історичному, так і в технолого-економічному напрямку.

12.81 Міжнародне співробітництво в науці

12.19.02.0647/231152. Перспективи членства України в науковій організації EUREKA. Лазоренко Т.В., Біловол А.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.15-20. - укр. УДК 339.944.2.

Предметом статті є участь України в міжнародній організації наукової кооперації EUREKA. Метою роботи є дослідження участі України в організації EUREKA та на основі результатів визначення перспектив участі України в даній організації для української економіки, науково-освітніх закладів та підприємств. В статті були використані методи наукового порівняння, статистичного аналізу, синтезу та дедукції. У результаті проведеного дослідження було виявлено, що участь України в організації EUREKA є дуже обмеженою та пасивною. Вона приймає участь у дуже малій кількості проектів у низькотехнологічних галузях, якими не зацікавлені високорозвинені країни Західної Європи. Такий вид участі є вкрай непродуктивним і значно зменшує переваги для нашої держави від членства в даній науковій організації. Результати дослідження можуть бути використані нашим урядом при плануванні державної політики в науковій, освітній та економічній сферах, зокрема, для розширення участі України в міжнародному науково-технічному співробітництві та укріпленні економічних зв'язків із країнами Західної Європи. Уряд може отримати багато переваг для української економіки від розширення участі України в EUREKA. При його належних діях українські вищі навчальні заклади зможуть значно підвищити власний освітній рівень та випускати спеціалістів набагато вищого рівня кваліфікації за рахунок тісної співпраці з західними університетами, а українські підприємства зможуть отримати доступ до нових технологій. Також це позитивно відобразиться на процесі євроінтеграції країни.

12.91 Наука і науково-дослідна робота в окремих країнах

12.19.02.0648/230780. Інноваційний потенціал наукових установ України: філософсько-правовий аспект. Ковальчук А.Ю. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.205-215. - англ. УДК 001.32:001.895:1.

У статті, на прикладі дослідження наукової тематики кафедри, висвітлюється можливі механізми оцінки інноваційного потенціалу наукової установ та її складових частин. Підкреслюється необхідність розвитку науки, як життєво необхідного фактору для нормальної роботи всіх сфер держави, а також створення найбільш комфортних соціально-побутових умов для населення, відповідно до європейського рівня розвитку суспільства. Метою дослідження є розробка методичних положень щодо оцінки інноваційного потенціалу наукової діяльності наукових установ, як фактора збільшення інвестиційної вартості науки на ринку наукових послуг України (на прикладі результатів дослідження наукової теми кафедри). Завданнями є: узагальнення особливостей інноваційного потенціалу наукових установ (особливо соціо-гуманітарних); формулювання теоретичних визначень інноваційного потенціалу, інноваційної діяльності; обґрунтування необхідності моделювання процесів оцінювання інноваційного потенціалу наукової діяльності тощо. Виходячи з актуальності обраної теми ставиться мета, формулюються завдання. Методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонавчаних принципів та методів наукового пізнання. Для отримання наукових результатів застосовувалися загальнонаукові принципи та підходи, які забезпечили єдність аналізу, історизм, об'єктивність дослідження тощо. Робиться висновок про те, що надійне та ефективне застосування наукових розробок у багатьох сферах є основою поступального розвитку економіки країни та представляє невід'ємну складову забезпечення цивілізованих умов життя всіх її громадян. Пропонується ряд змін до чинного законодавства, а саме до Закону України "Про наукову та науково-технічну експертизу", "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій". Зауважується на тому, що на тлі змін ролі науки і техніки та високих технологій в житті людства питання вивчення інноваційного потенціалу науки набувають особливої актуальності. Та незважаючи на великий інтерес до усебічного вивчення напрямів розвитку науки, до сих пір не врегульовано єдиних загальних підходів до його оцінювання.

13 КУЛЬТУРА

13.07 Теорія, методологія і філософія культури

13.19.02.0649/230292. Міфологеми і міфообрази материнства в дискурсах та наративах сучасної філософії і культури. Макешина Ю.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.96-104. - англ. УДК 2-457:165.191.

Актуальність дослідження в тому, що аналізуються існуючі в культурі міфологеми і міфообразів ("жінка-мати", "жінка-трудівниця" і т. Д.), Які виробляють "природний" для нас світ, одночасно усуваючи з поля бачення альтернативні можливості її влаштування. Проблематизують цю очевидність, осмислюючи виключені владою можливі значення, можна передбачити наслідки певних дискурсивних концептів, при цьому руйнуючи їх ідеологічну закритість, "природність" і само очевидність пропонованих конструкцій. Постановка завдання полягає в філософському осмисленні специфіки концептуалізації материнства як складного смислового поля, яке визначається характером ґендерних відносин. Предмет дослідження - трансформації соціальних форм і діспозитива у філософській проблематиці материнства, їх репрезентація в дискурсах і наративах сучасної філософії і культури. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливими для нашого дослідження є роботи Дж. Батлер, С. Раддік, Л. Ірігарей, Е. Сікс, Ю. Кристевой Ч. Лемерт, Е. Єремія, П. Дейчер, Л. Ніколсон і ін., Які визначають дослідження материнства з точки зору проблем ідентичності / суб'єктивності, що є одним з основних теоретичних напрямків постмодерну. Дослідники ґендеру, враховуючи постмодерністський імпульс, схильні реконструювати жіночу ідентичність, біологію та "матеріальність", незважаючи на "вічну таємницю" есенціального тіла.

13.19.02.0650/230460. Концепція культури у витлумаченні Кліффорда Ґірца. Гутковська Ірина. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.20-24. - англ. УДК 008:929 Geertz.

У статті проаналізовано концепцію культури, обґрунтовану К. Ґірцем та проінтерпретовану вченими. Доведено, що теоретичний внесок Ґірца починаються з визначення поняття культури. Автор зауважує, що вивчення культури може бути інтерпретаційним в пошуках сенсу, він привертає увагу читача до розуміння культурних форм та культурних систем, наданих К. Ґірцем. Він кваліфікує культуру як історично передану схему значень, втілених в символах, систему успадкованих концепцій, виражених в символічних формах. Значна увага приділяється аналізу "насичених описів" культури. Тому, згідно з К. Ґірцем, вивчення культури може зосереджуватися на одному лише символі або ритуалі, наприклад, на півнячих боях, і "насичено" описувати його в контексті всіх інших символів, соціальних механізмів та концепцій, в термінах яких він має "сенса". Відзначено, що К. Ґіртц розглядає культуру як ансамбль текстів і підкреслено важливість запропонованої К. Ґіртцем нової парадигми вивчення культури.

13.19.02.0651/230769. Нова хмарнотегова теорія пояснення спільності індоєвропейських мов і культур. Корсак К.В., Ляшенко Л.М. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.65-78. - англ. УДК 94(367)+17.023.36+37.01.

Актуальність теми дослідження полягає в пошуках авторами вирішення майже 250-річної загадки походження (колиски "первинної мови" - PIE) і глобального поширення сім'ї близько 400 живих і мертвих індоєвропейських мов. Вчені XIX-XX століть не змогли знайти позицію "колиски" і пояснити механізм безпрецедентно успішного поширення спільних слів. Метою статті є використання ультранової наукової інформації з метою критичного аналізу сукупності старих і нових наукових праць в темі "виникнення та розвиток індоєвропейської мовної сім'ї". Цілі дослідження - використання технологій 6-го укладу і факту появи перших екологічно нешкідливих ноотехнологій для вивчення перспектив ноонаук - нооісторії, нооархеології, й багатьох інших для вирішення загадок і "білих плям" проблеми походження всіх індоєвропейських мов та формування індоєвропейського виробничого, культурного, релігійного, наукового та освітнього світу. Методологія дослідження в теоретичній основі має перспективний принцип глобального еволюціонізму з трансдисциплінарними підходами. Науковий еволюціонізм полягає у виході наук і технологій на 7-й уклад, який стане гарантією порятунку людства від усіх сучасних загроз. Ми використовуємо кілька ноонаук, а також нооінтегральний, системний і нооісторичний методи. Результатом дослідження є відкриття того факту, що в минулому вчені-попередники вважали походження та розвиток індоєвропейської мовної сім'ї тільки внутрішньою проблемою для лінгвістики. Ми вирішили, що насправді це типова екстра-проблема, яка вимагає використання знань і останніх відкриттів багатьох точних і гуманітарних наук. Замість "PIEL" ми

пропонуємо фразу "хмара тегів" зі світу ІКТ, досягнення точних наук у вимірі віку археологічних знахідок і розшифровку їх генетичної складової (ми назвали все це нооісторією). Крім того, в цій статті було доведено, що наші далекі пращури зробили найбільший внесок у прогрес індоєвропейського світу. У пунктах 1-10 наводяться докази, засновані на досягненнях нооісторії до початку 2019 року. Вказується, що поширення спільних слів тривало тисячі років із зони поділу праці, винаходів і активної торгівлі. Це (рис. 2) були пенеплени Едем - Анатолія - Трипілля-1 - Велике Трипілля - його розпад з переселенням наших пращурів. Висновок - стаття за своїм змістом значно перевершує відносно вузьку тему витоків індоєвропейської мовної сім'ї. У ній доведено, що сучасні й майбутні соціальні, економічні чи інші екстрапроблеми пощастить вирішити тільки при об'єднанні сукупного наукового інтелекту, врахуванні, передбаченні і створенні нових відкриттів - ноотехнологій та десятків ноонаук. Залишається сподіватися, що людство помітить їх і вчасно врятується.

13.09 Історія культури. Історія вивчення культури

13.19.02.0652/229039. Coercion mechanism of the primitive culture as preparation for the making of the "moral man". Chmykhun Svetlana, Mkrtchyan Maryna. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.86-92. - англ. УДК 294.3:340.12.

У цій статті зроблено спробу проаналізувати відомі дані про первісну культуру з метою знайти аргументи для розроблення схеми систематизації процедур примусу як способів регулювання поведінки людей, покликаних упорядкувати індивідуальну й колективну діяльність. Філософсько-антропологічний підхід сприяє виявленню ідеї порядку в різних культурах, яка виражається в ставленні до важелів управління, відношенням до внутрішніх законів і нормативних імперативів.

13.19.02.0653/230467. Синкретизм духовної культури населення Буковини XII - першої половини XIII ст. Возний Ігор. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.64-72. - укр. УДК [257.2:27](477.85)"11 12".

У статті розглянуто питання пов'язані з проникненням християнства на територію Буковини і залишками язичництва, які існували тут до XV ст., а окремі поганські традиції збереглися до наших днів. Розглянуто археологічні матеріали, які засвідчують, що після прийняття християнства, язичницькі вірування, представляючи собою гаму первісних поглядів, звичаїв і обрядів, які прийшли з глибокої давнини, доволі повільно відступали під тиском нової віри. Це спостерігаємо на прикладах реконструкції окремих язичницьких городищ-святилищ аж до першої половини XII ст., появи на майданчиках святилищ язичницьких храмів. У цих спорудах розташовували ідола і проводили спеціальні культові дії. Доведено, що поява "ідольських храмів" ознаменувала подальшу еволюцію язичницького культу, що було своєрідним пристосуванням до нових часів, коли язичницькі боги, як і християнські, ставали таємничішими і недосяжнішими. І з ними можуть спілкуватися лише обрані жерці, як це робиться у християнських храмах через священиків. Подібні язичницькі храми досліджені як на території розселення східних, так і західних слов'ян. Обґрунтовано, що елементи синкретичного світосприймання продовжували побутувати і в похованнях, що простежується у боротьбі з чаклунами і відьмами, поховальному обряді.

13.11 Культура в сучасному світі

13.19.02.0654/229064. Юмор в пространстве современной украинской культуры. Грабарчук О.Н., Рибачук Н.В. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.72-79. - рос. УДК 130.2.

У статті подано аналіз місця, яке посідає гумор як елемент сучасної української культури. Актуальність дослідження зумовлена значним збільшенням кількості українських гумористичних передач і появою окремих каналів. У процесі роботи були зроблені висновки про вплив функції розради комічного як фактору його популярності.

13.19.02.0655/230293. Формування "кліпової культури" та її вплив на розвиток і самоідентифікацію особистості в інформаційному суспільстві. Нікітенко В.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.105-113. - англ. УДК 37.015.311:379.823.

Актуальність дослідження в тому, що проаналізовано умови формування "кліпової культури" віртуальної людини у віртуальному світі. Термін "кліпова культура" введений в обіг О.Тоффлером і порівнюється з віртуальною культурою інформаційного суспільства. Постановка завдання. Проблема аналізу викликана тим, що особистість сьогодні формується у штучно створеному віртуальному світі, що спотворює особистість і формує її розірваний і нецілісний образ. Даний тип суспільства як віртуально-онлайнного потребує його тлумачення та аналізу нового понятійно-категорійного апарату. Аналіз останніх досліджень і публікацій. О. Тоффлер як один з найбільших теоретиків інформаційного суспільства достатньо чітко визначив атрибути нової народжуваної культури - її образний, демасифікований, віртуальний характер. Про цю ситуацію відмічав З. Бауман, який писав про

суспільство індивідуумів, уразливих фрагментацією, "індивідуалізованого суспільства постмодерну". Проблеми кліпової культури" віртуальної людини епохи постмодерну розглядали також Дж.Байрем, Д.Белл, Дж.Гелбрейт, М.Кастельс, Й.Масуда, В.Фрексис та інші. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - концептуалізація поняття "кліпова культура" та її виявлення в суспільстві постмодерну. В основі дослідження - концептуалізація базових схем "кліпової культури", яка є синонімом віртуальної, та виявлення її впливу на розвиток та самоідентифікацію особистості. Постановка завдання - використання синергетичної методології, що дає можливість проаналізувати "кліпову культуру" епохи постмодерну та її вплив на особистість. Виклад основного матеріалу. Проаналізувати феномен "кліпової культури" як соціального та культурного феномена; виявлено вплив кліпової культури на особистість у постмодерному суспільстві; визначено атрибути кліпової культури - її образний, демасифікований, віртуальний характер. Висновки - сформовано концепцію кліпової культури та її вплив на розвиток і самоідентифікацію особистості в інформаційному суспільстві.

13.19.02.0656/231725. Участь у культурі: культурні техніки і медіатизація невизначеності. Костенко Наталія. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.17-22. - укр. УДК 316.7.

У статті обговорюється концепт "культурні техніки", який в останні десятиліття все більше вписується в різні підходи до культурного аналізу, інспіровані розробкою сучасної німецької медіа-теорії ("Кіттлер і після Кіттлера"), де фокус зміщується на технологічний вимір культури й медіа, "нову матеріальність", взаємодію й неподільність human і non-human акторів у культурно-медіальних ансамблях. Питання про те, онтологічні переваги культури або ж техніки переважно синтезовані в цьому концепті, сьогодні енергійно дебатується, залучаючи пост-гуманістичні, non-дискурсивні, техноцентричні, але й також і антропологічні, інтерпретативні аргументи. Підкреслюється доречність уваги до культурних технік і медіатизації емерджентних станів у дослідженнях культурної партіципації громадян, артикуючи соціальні й політичні ефекти, що їм супутні. Ключові слова: культурні техніки; медіа-технології; німецька медіа-теорія; "матеріалістичний поворот"; культурна партіципація; медіатизація емерджентних станів.

13.51 Музейна справа. Музеєзнавство

13.19.02.0657/229066. Сучасне освітлення в дизайні музейних експозицій. Северин В.Д. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.89-98. - укр. УДК 7.01.

У статті розглянуто вплив освітлення на розв'язання музейного середовища. Мета статті - з'ясувати роль світла у формуванні нового типу музейної експозиції. Проаналізовано п'ять світлових сценаріїв образного розв'язання музейного середовища, які реалізуються за допомогою LED-технологій.

14 НАРОДНА ОСВІТА. ПЕДАГОГІКА

14.01 Загальні питання народної освіти і педагогіки

14.19.02.0658/230281. Медіаосвіта: семантична специфіка терміна в ціннісній системі координат інформаційного суспільства. Серебрянська І.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.69-76. - укр. УДК 81'37:070:37.

Стаття присвячена аналізу семантичної структури поняття "медіаосвіта" на сучасному етапі розвитку освітньої галузі. Систематизовано найбільш поширені його дефініції, визначено розбіжності в розумінні медіаосвіти зарубіжними й вітчизняними педагогами, розмежовано поняття "медіаосвіта" і "медіаграмотність", визначено притаманні українській мові похідні неологізми. Приділено увагу спорідненим поняттям "медіапедагогіка", "медіадидактика", "медіакомпетентність", "медіавиховання"; смисловим зв'язкам поняття "медіаосвіта" з різними сферами суспільного життя, такими як освіта, медіасфера, техніка, право тощо; формулюванню ціннісних орієнтирів медіаосвіти в сучасному суспільстві. На основі компонентного аналізу слова медіаосвіта автор доходить висновку про необхідність уточнення значення терміна та його фіксації в лексикографічній практиці, створює цілісне уявлення про його денотат в мовній картині світу та загальне сприйняття медіаосвіти як інституту суспільного виховання.

14.19.02.0659/230295. Формування концепції інформаційно-інноваційної освіти як фактор підготовки людського капіталу в інформаційному суспільстві. Кононець Марія. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.124-135. - укр. УДК 316.3:004:37.

Актуальність дослідження в тому, що проаналізовано формування концепції інформаційно-інноваційної освіти як фактору підготовки висококомпетентних спеціалістів в інформаційному суспільстві. В сучасних умовах освіта - це відкрита, система, що безперервно розвивається, для якої характерним є ряд тенденцій. Система освіти покликана сприяти реалізації основних задач соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, так як саме освіта готує людину до активної діяльності в різних сферах суспільства. Щоб система освіти була готовою прийняти виклики сучасності, треба здійснити певні її перетворення. Постановка завдання. Проблема аналізу викликана тим, що умови інформаційного суспільства потребують нової освіти - інформаційно-інноваційної, тому що головним ресурсом та основою функціонування інформаційної економіки, її розвитку за інноваційним сценарієм є людський капітал та людський потенціал науки. Такі явища як глобалізація, інтеграція, транснаціональний характер функціонування ряду стратегічних галузей та високий рівень інформатизації суспільства розглядаються сьогодні як конкурента перевага ряду держав. І системі і вищої освіти у цьому процесі відводиться першочергова роль. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми орієнтуємося на роботи з інформаційно-інноваційної освіти М.Кастельса, А.Лазаревича, О.Пунченка, В.Старжинського, В.Цепкало. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - концептуалізація формування концепції інформаційно-інноваційної освіти як головного драйвера інформаційного суспільства. В основі дослідження - концептуалізація базових схем інформаційно-інноваційної освіти та її вплив на підготовку професійних спеціалістів. Методологія - використання соціоаксіологічного, системного та порівняльного для аналізу освіти як складного соціального і культурного феномена інформаційного суспільства; використання синергетичної методології, що дає можливість проаналізувати інформаційно-інноваційну освіту в інформаційному суспільстві як складне соціокультурне утворення. Виклад основного матеріалу. Проаналізовано феномен інформаційно-інноваційної освіти як складний соціальний і культурний феномен; виявлено вплив інформаційно-інноваційної освіти на підготовку кадрів як людського капіталу в інформаційному суспільстві; визначено атрибути інформаційно-інноваційної освіти як фактору підготовки людського капіталу в інформаційному суспільстві. Висновки - сформовано концепцію інформаційно-інноваційної освіти як фактору підготовки креативного людського капіталу, що є конкурентоспроможною особливістю держави.

14.19.02.0660/230297. Нова стратегія освіти як фактор стійкого розвитку в умовах еволюції від інформаційного суспільства до "суспільства знань". Мельник В.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.146-156. - англ. УДК 316.3:004:37.

Актуальність теми дослідження в тому, що проблема нової стратегії освіти як фактор стійкого розвитку націлений на професіональне та духовно-інтелектуальне зростання особистості. Дана стратегія набуває великого значення в умовах еволюції суспільства від інформаційного до "суспільства знань". Саме вирішення цих проблем впливає на процес економічних та соціально-культурних змін, в контексті яких підготовка професійних спеціалістів перетворюється на один з основних факторів виробництва та інноваційно-культурний ресурс суспільства. Проблема дослідження. Освіта як соціальний і культурний інститут направлений на підготовку професійних спеціалістів, здатних працювати в умовах конкурентоспроможної економіки. Мета дослідження: формування ефективної концепції освіти як фактор стійкого розвитку в контексті професіонального та духовно-інтелектуального виміру людини і суспільства в умовах трансформації суспільства від інформаційного до "суспільства знань". Цілі дослідження: з'ясувати механізми професіонального та інтелектуально-духовного розвитку "суспільства знань", який би сприяв стійкому розвитку освітнього простору; розкрити положення про те, що в "суспільстві знань" зростає динаміка науки, освіти, культури, які впливають на розвиток інтелектуально-духовних та професіональних пріоритетів людини і суспільства; виявити, що представляє собою нова стратегія освіти як фактор стійкого розвитку в умовах еволюції від інформаційного суспільства до "суспільства знань". Методи і методологія - соціоаксіологічний, структурно-функціональний, інституційний, синергетичний методи і підходи, які дозволяють по-новому подивитися на освіту як складний соціальний і культурний інститут. Результат дослідження. Формування ефективної концепції підготовки спеціалістів в умовах трансформації інформаційного суспільства в "суспільство знань" пов'язано з тим, що освіта представляє собою інтелектуальний ресурс модернізації і реформування вищої школи. Висновки. Освіта в "суспільстві знань" виконує як стратегічні економічні функції, так і функції культурного та духовно-інтелектуального розвитку людини і суспільства. Даному типу суспільства необхідні професіонали, які б працювали в умовах соціальних і культурних змін, були ініціаторами цих змін та сприяли духовно-інтелектуальному розвитку людини і суспільства. Ключові слова: освіта, "суспільство знань", стійкий розвиток, професіональний розвиток особистості, духовно-інтелектуальний розвиток особистості.

14.19.02.0661/230524. Мовна проблема в освітній сфері України. Балух Василь. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.105-112. - укр. УДК 37.014:81.

У статті проаналізовано важливість мови й освіти для збереження самоідентифікації національних меншин, охарактеризовано мовну ситуацію в освітній сфері України радянського періоду, проведено компаративний аналіз стану і поширення освітніх закладів з мовами національних меншин в Україні та державах, в яких викликає занепокоєння ст. 7 Закону України "Про освіту" (Росії, Молдові, Румунії, Угорщині). На конкретних прикладах доведено важливість вивчення і значення державної мови в Україні для самих же представників національних меншин, задекларованих у законі.

14.19.02.0662/230525. Перспективи розвитку міста як науково-освітнього центру: міждисциплінарний аналіз. Рупташ Ольга. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.113-118. - укр. УДК 378.014.5(477.85).

Розкрито передумови актуалізації можливостей ЗВО (університетів) для інтелектуального, соціокультурного та економічного зростання міст. Проаналізовано програми й плани розвитку Чернівців як типового великого українського міста з розвиненою мережею навчально-освітніх закладів. Виявлено суперечність між теоретичною констатацією усвідомлення важливості вектору розвитку міста як науково-освітнього центру і фактичною відсутністю дієвих програм, які б залучали наявний потенціал ЗВО не лише в науково-освітній, а й у соціально-економічній сфері. Обґрунтовано потребу у врахуванні потенціалу ЗВО під час розробки стратегії розвитку міста.

14.19.02.0663/230886. Метод асоціативного мислення в освіті. Антюшко Д., Прус Е. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.138-146. - укр. УДК 159.955:37.091.33.

Проаналізовано сутність, роль і значення застосування асоціацій в інтелектуальній діяльності людини. Запропоновано практичний алгоритм використання методу асоціативного мислення для більш ґрунтовного вивчення та засвоєння нового, проблемного і дискусійного матеріалу. Визначено основні переваги імплементації цього методу у закладах освіти, зокрема вищої. Надано пропозиції щодо його застосування у вітчизняній і закордонній практиці.

14.19.02.0664/230910. Модель динаміки мотивації тих, яких навчають. Ходаков В.Є., Соколов А.Є., Веселовська Г.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.178-183. - рос. УДК 510.6.

Розглянуто складні, нестационарні задачі моделювання динаміки мотивації тих, яких навчають. За базову концепцію мотивації вибрано прагнення до оптимальної стратегії поведінки. Вивчено задачі змінювання мотивації тих, яких навчають, у процесі навчання. Розроблено модель формування індивідуальної функції мети й аналізу динаміки змінювання мотивації тих, яких навчають. Комп'ютерне моделювання динаміки змінювання мотивації тих, яких навчають, із використанням в оптимізаційній процедурі методу градієнту, показало збіжність часткових цільових функцій тих, яких навчають, до цільової функції того, хто навчає.

14.19.02.0665/230917. Педагогічні умови одержання досвіду дистанційного навчання майбутніми учителями математики. Брескіна Л.В., Шувалова О.І. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.223-231. - укр. УДК 378.013+004.9.

В роботі розглядається хід та результати експериментального залучення студентів першого курсу спеціальності 014 - середня освіта (математика) до дистанційного консультування школярів загальноосвітнього навчального закладу. Наводиться інтерпретація одержаних результатів перевірки соціально-інформатичної підготовки студентів та описується план вдосконалення підготовки майбутніх вчителів математики до впровадження дистанційних форм навчання в школі. Експериментальним залученням студентів до роботи над проектом ми досягли очікуваних результатів: була підвищена мотивація щодо практики використання інформаційних засобів розробки навчальних матеріалів (он-лайн презентацій та відео), тестових завдань та формування зведених даних щодо успішності навчання учнів за допомогою Google Форм, а також мотивація щодо використання математичних пакетів для підтримки дистанційного вивчення математики у загальноосвітній школі.

14.19.02.0666/231100. Перспективи впровадження освітнього кредитування в Україні. Горова К.О., Горовий Д.А., Марченко І.Ю., Романченко К.Г. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.74-78. - укр. УДК 330.005.

Зважаючи на кризові явища в економіці України та значне зниження платоспроможності населення вища освіта стає недоступною для багатьох випускників шкіл. Оскільки кількість місць навчання, що надаються за кошти державного бюджету, обмежена, а контрактна форма навчання є досить коштовною, вступ до ВНЗ для молоді стає дуже складним. В цій ситуації на поміч абітурієнтам має прийти освітнє кредитування, що вже стало популярним способом фінансування навчання в

університетах в розвинутих країнах світу, проте, майже не використовується в Україні. Метою статті є вивчення ринку кредитування освітніх послуг в Україні та розробка рекомендацій щодо його поживлення. В статті досліджено переваги та недоліки освітнього кредитування, проаналізовано умови надання кредитів на здобуття освіти молоддю банками України, проведено опитування щодо готовності населення брати кредити на оплату освітніх послуг. Також авторами розроблено рекомендації щодо державної підтримки освітнього кредитування в Україні.

14.19.02.0667/231157. Аналіз передумов надання та розподілу пільгових державних освітніх кредитів. Сімонова Г.В., Філіпішин І.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.47-54. - укр. УДК 336.717.18.

Стаття присвячена актуальним проблемам пільгового державного освітнього кредитування в Україні. Метою роботи є аналіз особливостей організації системи надання пільгових державних освітніх кредитів Міністерством освіти і науки України та розробка підходу для державного регулювання освітнього кредитування, що забезпечить прийняття ефективних рішень з використання сум загального фонду державного бюджету за рахунок прийняття науково-обґрунтованих управлінських рішень. В ході досліджень було використано роботи вітчизняних і зарубіжних учених в області системного аналізу щодо дослідження процесів управління розподілом кредитів; економіко-математичного моделювання, кластерного аналізу, нечіткого математичного програмування - у ході розробки підходу для державного регулювання освітнього кредитування. В статті проведено аналіз передумов розподілу довгострокових пільгових освітніх кредитів, наведено недоліки існуючої організації процесу кредитування абітурієнтів / студентів-позичальників та їх наслідки. Для вирішення вказаних проблем, автором запропоновано використовувати підхід для державного регулювання пільгового освітнього кредитування. Синтезовано схему процесу розподілу державних пільгових освітніх кредитів. Наведено алгоритм розбиття вищих навчальних закладів на кластери в залежності від їх рейтингу. Розроблено економіко-математичну модель для розподілу коштів загального фонду Державного бюджету на державні пільгові освітні кредити з врахуванням престижності вищих навчальних закладів і спеціальностей. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропонований в статті підхід є досить універсальним та придатним для використання в галузевих міністерствах з аналогічною структурою управління. Його застосування забезпечує підвищення ефективності функціонування зазначеної системи в умовах нестабільного економічного середовища.

14.19.02.0668/231301. Інформаційно-комп'ютерні комунікації науково-освітньої діяльності в умовах інтеграції України в європейський освітній простір. Соснін О.В., Ажажа М.А. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.159-172. - англ. УДК 316.77(4+477).

Актуальність дослідження в тому, що проаналізовано інформаційно-комп'ютерні комунікації науково-освітньої діяльності як чинник розвитку інформаційного суспільства. Постановка завдання - сучасний етап суспільно-політичного розвитку України характеризується небаченими темпами розбудови нового інформаційно-комунікаційного облаштування науково-освітньої діяльності в суспільстві і, як наслідок, розбудови його як інформаційного і громадянського. Об'єкт дослідження - інформаційно-комп'ютерні комунікації науково-освітньої діяльності як складний соціальний, культурний та економічний феномен. Предмет дослідження - вплив інформаційного суспільства на розвиток інформаційно-комп'ютерні комунікації науково-освітньої діяльності. Аналіз останніх публікацій і досліджень. Автор орієнтується на аналіз проблем інформаційного суспільства, які досліджувалися у роботах І.Валлерстайна, З.Бжезинського, Д.Белла, Дж.Гелбрейта, П.Друкера, А.Лазаревича, А.Портера, О.Тоффлера, Р.Хатчесона, а також вітчизняних - В.Андрущенко, В.Воронкової, О.Кивлюк, М.Кириченко, О.Пунченка, Д.Свириденка. Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Невирішені раніше частини загальної проблеми. Постановка завдання. Представники сучасного науково-освітнього середовища своєчасно не помітили, що з появою комп'ютера у світі суттєво змінилися фундаментальні уявлення про освіту, людину, науку, Всесвіт, темпоральні виміри часу, тенденції розвитку сучасного світу. Освіта визначає темпи розвитку світу, а за володіння її ринками розпочалася небачена жорстка конкурентна боротьба. Інформація і знання стали величезним багатством, нематеріальним активом розвитку націй і держав. Методологія дослідження - використання методів синергетичного та аксіологічного, що сприяють глибокому проникненню в суть об'єкта та предмета дослідження. Наукова новизна дослідження. Дане наукове дослідження передбачає звернення до соціально-філософського смислу концепції інформаційно-комп'ютерних комунікацій науково-освітньої діяльності як чинника розвитку інформаційного суспільства. Виклад основного матеріалу: виявлено проблеми, що стосуються глобальної інформатизації суспільства, яка стимулювала всі процеси міжнародної співпраці людей, завдяки розвитку інформаційно-комунікаційної сфери збільшилася потреби систем управління державами, суспільствами, їх громадянами в різноманітних інформаційних послугах, зумовила радикальні зміни в усіх системах безпеки суспільно-політичних відносин; проаналізовано історичну тенденцію розвитку індустріального, потім - постіндустріального та інформаційного суспільства на основі концепції Й.Масуди; розкрито, що прогрес інформаційної й освітньої проблеми вимагають від нас зваженого облаштування освітніх інформаційно-

комунікаційних систем і технологій освіти; обґрунтовано напрями удосконалення інформаційно-комп'ютерних комунікацій науково-освітньої діяльності як чинник розвитку інформаційного суспільства. Висновки - сформовано концепцію інформаційно-комп'ютерних комунікацій науково-освітньої діяльності як чинника розвитку інформаційного суспільства. Результат дослідження - розроблення напрямів реформування (модернізації) системи освіти в Україні та використання для цих цілей концепцій упровадження комп'ютерних інформаційно-комунікаційних технологій.

14.07 Загальна педагогіка

14.19.02.0669/228903. "Stem-освіта" як фактор розвитку "smart-суспільства": формування "stem-компетентностей". Воронкова В.Г., Кивлюк О.П., Нікітенко В.О., Олексенко Р.І. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.114-124. - англ. УДК 004.77.

Актуальність дослідження "stem-освіти" як фактора розвитку "smart-суспільства" в тому, що даний вид суспільства (smart-society) є продовженням інформаційного (мережевого) та "суспільства знань", що розвивається на основі смарт-технологій. Концепція смарт-суспільства знаходиться в основі сучасних державних програм розвитку країн Південної Кореї та Японії. В Південній Кореї Національним соціальним агентством розроблена "Стратегія смарт-суспільства", що впроваджує технологічні засади смарт-суспільства. Центральною проблемою Smart-суспільства є бізнес, що робить управління більш інтелектуальним (гнучким, розумним), а діяльність, направленою на використання знань та інновацій. Задачі дослідження - визначення концепції "stem-освіти" за рахунок використання електронних і колективних технологій, яка стає більш масовою та ефективною, та за допомогою природничої, інженерної та математичної освіти. Не випадково ця концепція зафіксована у документі "Європа - 2020: Стратегія розумного стійкого та інклюзивного розвитку" (smart growth), що включає розвиток економіки, яка базується на знаннях та інноваціях, сприяє стійкому розвитку (sustainable growth), більш ефективному використанню ресурсів, інклюзивному зростанню (inclusive growth) та укріпленню високої зайнятості населення. Такі країни, як США, Китай, Австралія, Великобританія, Ізраїль, Сінгапур проводять державні програми в галузі stem-освіти. Методологічною основою дослідження є системний, структурний, аксіологічний, синергетичний методи та підходи, що дозволили розкрити stem-освіту як провідний тренд у світовому освітньому просторі. Висновок - доведено, що stem-освіта є інновацією, яка поєднує традиції природничо-математичної освіти, базується на принципах фундаментальності та наукоємності, поєднує технологічні, організаційні, матеріально-технічні ресурси та людський капітал. У результаті розвитку stem-освіти за рахунок ІКТ змінюються бізнес-процеси, державне управління, відбувається реформування менеджменту, що виводить економічні, соціальні та управлінські процеси на більш високий рівень якості суспільства та освіти.

14.19.02.0670/228907. Світові мовні процеси та стратегія іншомовної освіти в Україні. Ляшенко Л.М., Соловей Н.В., Паламарчук К.М. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.155-163. - укр. УДК 37.01+372.46.

Актуальність теми дослідження в тому, що для розвитку України слід врахувати той незаперечний факт, що глобалізація разом з інформаційною революцією створили нові умови для всіх видів життєдіяльності. Людство продовжує зростати кількісно і збільшувати чисельність незалежних держав, громадяни яких використовують національні мови. Мета дослідження - критичний аналіз причин небачено високої складності мовних змін в Україні після розпаду Радянського Союзу та відновлення її незалежності. Цілі дослідження - виявити глибинні причини втрати українцями правди про своє долітописне мовне минуле, довести на основі новітніх наукових відкриттів важливість мовного внеску пращурів українців у появу індоевропейської мовної сім'ї, розглянути еволюцію міжнародних мов і виконати прогноз для майбутнього. Методологія дослідження - нооінтегральний, системний і нооісторичний методи, що дають змогу по-новому проаналізувати тему спорідненості української мови з англійською і здійснити прогноз змін ролі англійської мови в майбутньому. Результат дослідження - виявлення доказів того, що українська мова є не просто відгалуженням від кореневої російської мови, а трансформованою первинною індоевропейською мовою, а спільні слова індоевропейських мов - хмара тегів, що поширилася з Великого Трипілля. Виконано аналіз сучасних світових мовних змін з метою оцінки можливості перетворення англійської мови в глобальну міжнародну мову. Розглянуто приклади зростання і занепаду мов певних народів у минулому. Наведено дані про еволюцію і зміни рейтингу міжнародних мов у Нові часи. Пояснено причини глобального використання англійської мови у ХХ ст., але висловлено припущення про неможливість її перетворення в універсальну мову людства в майбутньому. Зроблено прогноз впливу прогресу в комп'ютерних технологіях і штучному інтелекті на способи використання англійської та інших мов. Висновок - сформульовано пропозиції до планів розвитку системи освіти в Україні. Запропоновано використати у модернізації викладання англійської та інших іноземних мов позитивний досвід країн Скандинавії - Швеції і Фінляндії.

14.19.02.0671/228924. Демократичні принципи в освітньому процесі: політико-культурний контекст. Куц Г.М. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія,

філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.46-56. - укр. УДК 32:378.

Наголошено на необхідності інтеріоризації демократичних принципів у масовій свідомості українських громадян, що передбачає активізацію освітніх стратегій. Зазначено, що парадигма освіти, в контексті якої втілення демократичних стандартів було б найбільш оптимальним, корелює з концепцією формування критичного мислення. Сфокусовано увагу на базових постулатах "Реджо-педагогіки", де освіта вважається місцем зустрічі для вирощування свободи, демократії та солідарності.

14.19.02.0672/229034. Образование как условие формирования идентичности в пространстве информационного общества. Ковалевская О.В. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.55-60. - рос. УДК 165.242.1:316.324.8:37.

Статтю присвячено визначенню значення освіти у формуванні ідентичності особистості, опису тенденцій сучасної освіти, ролі критичного мислення як необхідного елемента розумової діяльності в умовах нової інтерпретації ідентичності людини в інформаційному суспільстві.

14.19.02.0673/229036. Лингвистическое пространство и основы педагогического дискурса. Попова Е.З., Попова Л.Е. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.67-72. - рос. УДК 130.2.

Взаємозв'язок мови й культури визначає національну лінгвокультуру. Своєю чергою, мовна особливість конкретної людини є частиною функціонування інституційного дискурсу. Низка дослідників ототожнюють лінгвокультуру з духом нації. Завданням мовного впливу є досягнення прагматичної дії. У статті підкреслено, що будь-який індивід є учасником фразеологічного дискурсу й суб'єктом комунікацій. Виділено питання, пов'язані з проблемами педагогічного дискурсу. Важливе значення має позитивне ставлення педагога до учня, доброзичлива критика без принижень і, тим більше, без образ. Аналіз педагогічного дискурсу є підґрунтям для вирішення проблем взаєморозуміння. Ключова проблема вітчизняної педагогічної риторики - шляхи досягнення актуального гармонійного діалогу.

14.19.02.0674/230465. Змістовні і концептуальні основи олімпізму. Єгунов Микола. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.51-55. - укр. УДК 796.011:796.092.2.

Одним із сучасних напрямів гуманізації системи освіти й виховання під кутом зору дотримання пріоритетів загальнолюдських цінностей є побудова навчально-виховного процесу на основі цінностей олімпізму. Ключове завдання філософії олімпійського руху полягає в тому, щоб сформулювати науково-обґрунтовану модель спорту, яка виявиться логічним, закономірним і гармонійним втіленням ідеалів олімпізму, а також орієнтуватиме спортсменів і суспільство загалом на повноцінний, збалансований розвиток - як на індивідуальному, так і на всезагальному рівні.

14.19.02.0675/230721. Дослідницька компетентність викладача в умовах впровадження інноваційних технологій навчання. Бачієва Л.О. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.105-113. - укр. УДК 37.01:001.895.

У статті наведені результати теоретичного дослідження щодо визначення поняття дослідницька компетентність викладача в умовах впровадження інноваційних технологій навчання. Проведений аналіз поняття "дослідницька компетентність" в послідовності від його розуміння, визначення та структури у системі загальноосвітньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти. Наведені її особливості у контексті здійснення дослідження за результатами впровадження інноваційних технологій навчання. Компонентно-структурний аналіз поняття дозволив визначити складові: когнітивна, операційно-технологічна, діяльнісна, особистісна, мотиваційно-ціннісна та рефлексивна. В статті приведені характеристики кожної зі складових. Наведений аналіз чотирьох груп знань та умінь, які є підґрунтям для формування дослідницької компетентності педагога в умовах впровадження інноваційних технологій навчання. Визначений зміст груп дослідницьких знань та умінь: інформаційно-аналітичні, модельно-проектувальні, експериментально-вимірювальні та оцінювально-рефлексивні. Доведено, що дослідницька компетентність є обов'язковою якістю педагога як такою, що забезпечує інноваційність професійної діяльності викладача, оскільки інновації є результатом наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду.

14.19.02.0676/230724. Роль комунікативної компетентності в професійній діяльності фахівців освітньої галузі. Васильєва М.П. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.132-137. - укр. УДК 37.091.12:005.336.2.

У статті розглянуто комунікацію як основний засіб, що використовується педагогічними працівниками під час виконання професійно-педагогічних функцій. Визначено загальні і відмінні ознаки понять "спілкування" і "комунікація", що є тісно взаємопов'язаними в педагогічному процесі. Схарактеризовано професійно-педагогічну комунікацію, ядром якої виступає процес взаємодії між її учасниками. Провідна роль у цьому процесі належить педагогові. Зважаючи на те, що комунікативна діяльність є основним видом діяльності педагога, а спілкування - сферою здійснення навчально-

виховного процесу, схарактеризовано аспекти професійно-педагогічного спілкування. Обґрунтовано важливість сформованої комунікативної культури фахівця освітньої галузі, підґрунтям для якої на сучасному етапі визначається комунікативна компетентність. Ураховуючи класифіковані науковцями професійно значущі для педагогічної діяльності комунікативні вміння, визначено складники комунікативної компетентності фахівця освітньої галузі. Визначені здатності потребують формування шляхом спеціально організованої роботи під час професійної підготовки майбутнього фахівця, а також у процесі самовдосконалення.

14.19.02.0677/230756. До проблеми щодо теорії розвивального навчання (частина 1). Репкін В.В., Репкіна Н.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.75-79. - укр. УДК 159.9.019.

У статті розглядаються взаємообумовлені особливості функцій, цілей, змісту і способу передачі норм культури в розвивальному навчанні (далі РН). Ці компоненти в сукупності з особливостями учбової активності і взаємодії учасників РН характеризують його як цілісну освітню систему, підпорядковану завданню розвитку учня як суб'єкта нерепродуктивної перетворювальної діяльності, а потім і творчої особистості. Основні положення описаної теоретичної моделі РН були покладені в основу його варіанту, розробленого і апробованого харківською дослідницькою групою і реалізованого у вигляді програм і підручників РН мови в 1-9 класах і математики в початковій школі.

14.19.02.0678/231177. Креативність у викладанні. Шафернакер-Швірко Анна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.18-21. - англ. УДК 81-13.

У статті представлено деякі аспекти креативності в роботі вчителя. Описано постать сучасного ефективного вчителя та його риси. На думку автора, іноземні мови повинні викладатися в атмосфері креативності, що позитивно впливає на ефективне набуття знань під час уроків іноземної мови.

14.19.02.0679/231300. Освіта як чинник становлення і розвитку креативної особистості в умовах інформаційного суспільства. Нікітенко В.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.150-158. - англ. УДК 37.017:004.

Актуальність дослідження в тому, що проаналізовано освіту як чинник становлення і розвитку креативної особистості та умови, що сприяє появі "нового креативного класу". Постановка завдання - концептуалізація освіти як чинника становлення і розвитку креативної особистості, основних її категорій у вимірі "креативності" та витребуваності людини як креатора інноваційного середовища, в основі якого новий рівень взаємодії "людина-суспільство-освіта", що змінює моделі соціальності. Аналіз останніх досліджень і публікацій. В дослідженні ми спираємося на феномен креативності, що досліджуються в роботах В.Андрущенка, В.Беха, В.Воронкової, А.Кравченко, С.Куцупал, О.Кивлюк, Р.Олексенка. Головна увага зосереджена на роботі Річарда Флориди "Ното creatives: Як новий клас завойовує світ" (Київ, 2018). Матриця освіти як чинника становлення і розвитку креативної особистості актуалізує увагу на дискурсомисленні взаємовідносин "креативна особистість-освіта" та впливу інформаційного суспільства на ці взаємовідносини. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - концептуалізація поняття "креативна особистість" та її роль в сучасному інформаційному суспільстві. В основі дослідження - концептуалізація базових схем креативності, що представляє собою наукову новизну. Епістемологічний характер постановки та праксеологічне вирішення даної проблеми на користь креативної людини та освіти свідчить, що соціум повинен володіти необхідними і достатніми ресурсами для відтворення креативної людини та її ефективного розвитку, що торкається соціальної царини людини. Виклад основного матеріалу. Здійснено аналіз становлення і розвитку креативної особистості як головного чинника освіти; представлено визначення "креативної особистості"; доведено, що креативна складова є домінантною, необхідною для вирішення проблем ефективності всіх сфер діяльності, включаючи економічну; проаналізовано умови, що сприяють зростанню креативного складника в майбутньому; виявлено, що являє собою "креативний соціальний клас" як новий клас інформаційного суспільства. Об'єкт дослідження - концепт креативної особистості як новий соціальний і культурний феномен. Предмет дослідження - вплив інформаційного суспільства на становлення і розвиток креативної особистості. Методологія - методологія культуротворчості, що дає можливість для становлення і розвитку креативної особистості. Висновки - сформовано концепцію освіти як чинника становлення і розвитку креативної особистості в умовах інформаційного суспільства.

14.19.02.0680/231427. Процес формування педагогічного іміджу. Стонога А.О. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.143-148. - укр. УДК 37.011.31.

У статті розглядається процес формування педагогічного іміджу. Виявлено, що формування іміджу процес, спрямований на створення в аудиторії певного образу об'єкта. Формування іміджу викладача може йти двома шляхами: стихійним і цілеспрямованим. Імідж є в кожного педагога незалежно від його особистих поглядів на цю тему. Виявлено, що процес побудови іміджу проходить як в результаті дій, прямо спрямованих на формування враження педагога про себе, так і в результаті всієї системи професійної діяльності та спілкування. Проаналізовано імідж педагога з двох позицій: як стереотип,

якщо йдеться про імідж професії, і як образ - якщо йдеться про індивідуальний імідж. Визначено поняття імідж педагога в широкому сенсі - це емоційно забарвлений стереотип сприйняття образу викладача у свідомості вихованців, колег, соціального оточення, в масовій свідомості, та у вузькому сенсі - це образ одного педагога, в свідомості якого відбувається вибір певної манери поведінки, вираженою в індивідуальному стилі діяльності. Проаналізовано формування іміджу, як єдиний процес, в якому представлені суб'єктно-об'єктні відносини. Імідж педагога формується під дією багатьох факторів. Доведено, що розвиток іміджу викладача починається під час його навчання в професійному закладі, коли майбутній педагог опановує систему професійних і загальних знань, умінь і навичок, коли стикається з вирішенням проблем під час проходження педагогічної практики в освітніх установах, коли сприймає зразки іміджів викладачів.

14.19.02.0681/231679. Розуміння різноманітності: антидискримінаційне навчання та міжкультурна освіта. Смотер Катажина. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.73-79. - англ. УДК 37.013.74 : 378.477.

Проблема соціальної ізоляції та наслідки цього процесу для представників національних меншин набуває все більшої актуальності в галузі освіти. Тому значну увагу сьогодні приділяють постулатам антидискримінаційної та міжкультурної освіти. Варто замислитися над тим, які спільні ознаки та які відмінності існують між двома підходами до вирішення цієї проблеми? Як саме ми можемо визначити взаємозв'язки між полікультурною освітою та антидискримінаційною освітою? У цій статті автор аналізує два підходи як "дві сторони однієї монети", а також: поняття "антидискримінаційного виховання як специфічного продовження міжкультурної освіти ... і навпаки" або як "результат бачення іншого аспекту проблеми, будучи у різноманітному світі". Такі різні подання проблеми породжують різні наслідки щодо розуміння цих двох підходів: їх зв'язок може існувати в різноманітних заходах та ініціативах як у школі, так і в інших установах освіти, соціалізації серед дітей, підлітків і дорослих.

14.19.02.0682/231681. Циклічна економіка як важливий предмет екологічної освіти в епоху попиту на енергію. Ключковскі Анджей, Виросткевіч Міхель. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.88-94. - англ. УДК 37.014.54 : 504.03.

У статті обґрунтовано, що розвиток цивілізації призвів до створення багатьох об'єктів у житті та бізнесі сучасних людей, але також вніс істотні зміни, новий порядок, який з часом суперечить природнім процесам життєдіяльності. Можливість узгодити екологічні, економічні та соціальні причини, на думку авторів, має бути знайдена в ідеї сталого розвитку. Передумовою для досягнення сталого розвитку слугує освіта, яка є одним із основних прав людини та забезпечує цілісний її розвиток. Мета дослідження полягала у визначенні значення освіти у виникненні та реалізації ідеї кругової економіки. Як виявилось, дослідження засвідчили, що сталий розвиток значною мірою залежить від впровадження кругової економіки, в якій освіта є фундаментальним та необхідним інструментом.

14.19.02.0683/231686. Сучасна українська література для дітей та юнацтва у контексті мультикультуралізму як освітньої практики. Качак Тетяна, Близнюк Тетяна. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.128-135. - англ. УДК 372.882 : 378 4(73)-048 74.

У статті окреслено проблему актуальності мультикультуралізму в українському суспільстві й освітній практиці сучасної школи. Автори аналізують адресовані юним читачам художні твори Оксани Луцевської, які репрезентують співіснування різних форм культурного життя, висвітлюють проблему збереження власної й сприйняття іншої культурної ідентичності, толерантної взаємодії представників різних етносів. Паралельно розглянуто роман американської письменниці Рейнбоу Ровелл, яка зосередила свою увагу на негативних явищах міжнаціональної взаємодії, але запропонувала читачам цікавий та багатофункціональний у плані рецептивної поетики та естетики художній текст. Представлені твори, на думку авторів, можуть бути ефективним засобом мультикультурного навчання й виховання школярів.

14.19.02.0684/231687. Виховний потенціал історичної прози Федора Дудки (на матеріалі оповідання "Стрибожа внука") у формуванні ціннісних інтенцій особистості. Хомишин Ольга. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.136-141. - англ. УДК 37:371.011.32:82-311.6.

У статті обґрунтовано значення історичної белетристики у процесі виховання, а саме у системі особистісних цінностей та інтенцій, що закладають основи духовності, національної гідності і життєвої компетенції. Також висвітлено художню інтерпретацію Федором Дудком історичного часу та образу історичного персонажу у проекції на авторову сучасність. Значну увагу приділено питанням формування моральних якостей молодшої людини (високої духовності, патріотизму, відповідальності, справедливості, чесності та інших) засобами художньої літератури. Основні акценти зроблено на

виховний потенціал його прози, переконливість художнього історизму повісті "Стрибожа внука", а також детермінованість стилістичної домінанти державницькою ідеєю твору.

14.19.02.0685/231689. Сутність моральної культури особистості та вплив української мови на її формування. Олексієнко Наталія. // *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.150-155. - англ. УДК 378.015.

У статті подано авторське визначення поняття "моральна культура". Проаналізовано теоретичне осмислення духовної природи мови та її вплив на формування моральної культури особистості. Значна увага приділяється питанням з'ясування загальнофілософських, релігійних, етичних і педагогічних пошуків вивчення сучасного стану цієї проблеми. Висвітлено проблему поширення української мови серед молоді. Здійснено аналіз питання вивчення рідної мови у навчальних закладах як основи морального виховання особистості. З'ясовано, що для подолання духовно-моральної кризи в сучасному українському соціумі навчання має відбуватися виключно українською літературною мовою з усіма її вимогами, адже це є першоосновою моральної культури. Обґрунтовано необхідність формування не просто мовної особистості, яка володіє певною сукупністю мовних знань і навичок, а національно свідомої мовної особистості, оскільки це є запорукою підвищення рівня моральної культури людини та нації.

14.19.02.0686/231749. Комунікативні технології в освіті як запорука успіху навчання. Лисиця Надія. // *Український соціологічний журнал*. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.172-176. - англ. УДК 316.77.378.

У статті розглядається сутність комунікативних технологій в освіті. Вони аналізуються на двох рівнях: макро- і мезо-рівнях. На макрорівні комунікативні технології орієнтовані на залучення уваги споживачів до ВНЗ та спеціальності для забезпечення їхньої конкурентоспроможності і формування лояльності споживачів освітньої послуги. На мезорівні комунікативні технології допомагають структурувати, планувати і реалізувати навчальний процес. На цій стадії комунікативні технології повинні бути різноманітними і стимулювати студентів до активної участі у навчальному процесі, здійснювати інтелектуальну взаємодію з лектором. Пропонується сім варіантів комунікативних технологій: "короткі інтерпретації", "оцінюючі", "креативні", "рольові стереотипи", "секретні моделі", "сторителінги", "ініціативні", які можливо використовувати зі споживачами п'яти груп, а саме "індивідуалами", "дистанційними", "агресивними девіантами", "мовчазними спікерами", "незацікавленими". Гетерогенність аудиторії є важливим чинником вибору комунікативних технологій, оскільки це вимагає різних способів використання комунікативних технологій. Комунікативні технології розвивають креативні, аналітичні, командоутворюючі та оціночні навички студентів. Ці навички забезпечують комунікацію із зворотнім зв'язком, успішне навчання і лідерство у професійній діяльності. Ключові слова: комунікативні технології, макро- і мезо- рівні, освіта, сегмент споживачів, лідерство.

14.09 Історія освіти і педагогіки. Персоналія

14.19.02.0687/229440. Аналіз результатів роботи наукових експедицій Чернівецького університету в повоєнний період. Чубрей Олександра, Дусяк А. // *Науковий вісник Чернівецького університету. Географія*. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.71-77. - укр. УДК 910.4(091):378.4(477.85)ЧНУ "194".

Розглянуто основні напрями роботи експедицій науковців і студентів географічного та геологічного факультетів Чернівецького державного університету 1948-1953 рр. Проаналізовано найважливіші досягнення експедиційних робіт перших повоєнних років. Висвітлено особливості, ареали та тематику досліджень перших комплексних експедицій.

14.19.02.0688/230381. Кадрове забезпечення організації логопедичної допомоги дітям дошкільного віку в сільській місцевості (1945-1959 рр.). Мицик Г.М. // *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.117-127. - укр. УДК 378.22:376.37.

З урахуванням аналізу науково-педагогічних джерел у статті узагальнено погляди на процеси формування дошкільної логопедичної допомоги в період з 1945 по 1959 рр., уточнено дані про основні тенденції її розвитку на селі, окреслено проблеми, пов'язані з підготовкою логопедичних кадрів, зорієнтованих у своїй роботі на дітей дошкільного віку, що мешкають у сільській місцевості. Встановлено, що завдання, зміст і методи освітньо-виховної роботи в масових дитячих садках відповідно до керівних положень за всіма віковими групами стали більш конкретними і визначеними. Незважаючи на те, що вони містили розділи з розвитку рідної мови, проблеми мовного характеру, в основному, залишалися поза увагою їх працівників. Логопедична дошкільна допомога ще не була сформована. Лише де-не-де її надавали вихователі масових дитячих садків та логопедичні пункти, зорієнтовані на надання логопедичної допомоги школярам і дітям старших груп дитячих садків. Робота в селах з цього напрямку не велася. Відзначено, що цілеспрямована підготовка логопедів в

системі вищої освіти України не здійснювалася. Перший набір студентів за спеціальністю "Дефектологія. Олігофренопедагогіка і логопедія" з отриманням кваліфікації вчителів спеціальної школи і логопед відбувся тільки в 1957-1958 навчальному році. Підготовка дефектологів дошкільних установ в Україні в 50-х рр. не проводилася і найближчим часом не планувалася.

14.19.02.0689/230382. Роль батьків у процесі статевої соціалізації дітей та підлітків у педагогічних дискусіях на початку ХХ століття. Оніпченко О.І. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.128-136. - укр. УДК 37.015.31"19 20":613.42(045).

Більшість дослідників розглядають статево виховання як систему запобіжних заходів, що мають застерігати молодь від вульгарних з погляду моральності вчинків, розвивати почуття сором'язливості й охайності, зміцнювати волю. Особливу роль педагога відводять питанню участі родини в статево вихованні дітей, пропонуючи батькам: розвивати фізичні й духовні якості дітей; створювати в родині атмосферу, що сприяє формуванню моральних якостей, домагатися довіри дітей; прагнути відгородити дітей від джерел інформації, що розбещують; у делікатній і доступній формі знайомити дітей із зародженням життя, застерігати від необдуманих вчинків.

14.19.02.0690/230386. Науково-методична робота в історії вітчизняної та зарубіжної вищої освіти (друга половина ХVI - початок ХХ століття). Степанець І.О. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.157-164. - укр. УДК 378 (091) (100 +477) 15 19: 001.891 (045).

У статті актуалізується питання першорядності науково-методичної роботи в системі освіти на рівні закладів вищої освіти. Здійснено спробу ретроспективного огляду основних здобутків філософів, мислителів, педагогів, науковців щодо розвитку науково-методичного забезпечення освітнього процесу, створення науково-методичних комплексів закладів вищої освіти у визначених хронологічних межах (друга половина ХVI - початок ХХ століття). Наукова праця присвячена історико-педагогічному аналізу генези науково-методичної роботи у вітчизняній та зарубіжній педагогічній думці і практиці вищої школи. На основі аналізу праць, ідей та педагогічної практики розглянуто особливості розвитку підвалин науково-методичної роботи шляхом характеристики її цілей, змісту, форм і місця в структурі закладів вищої освіти. У роботі зроблено висновки щодо етапів розвитку і функцій науково-методичних комплексів в університетах і їх структурних підрозділах, що дає можливість визначити тенденції їх розвитку у зазначений та інші історичні періоди.

14.19.02.0691/231672. Особистість учителя у добротворчій дії академіка Івана Зязюна (до 80-ліття від дня народження вченого). Васянович Григорій. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаніка, 2018, №1, т.5, С.17-22. - англ. УДК 371.16(092).

У статті аналізуються наукові праці академіка Івана Зязюна в контексті добротворчої дії вчителя. Доведено, що видатний учений України розглядав цю проблему на гуманістичних принципах існування людини та екзистенціальному характері людського буття. І. Зязюн стверджує, що людина є єдиною живою істотою, яке не належить до своєї родини з моменту народження. Її людська сутність формується протягом усього життя. І. Зязюн як філософ та вчитель обґрунтував думку, згідно з якою світогляд особистості стає визначальним у процесі добротворчості. Гуманістичний світогляд особистості вчителя дозволяє створювати свою власну діяльність, спрямовану на психічний, духовний та інтелектуальний розвиток учнів, а також розглядати їх як активних та рівноправних суб'єктів навчального процесу. Добра діяльність педагога формує духовну еліту нації. Духовна еліта вирізняється тим, що вона формує ідеали добра, об'єднує кращі сили нації, щоб досягти нових культурних досягнень. Учений приділяв значну увагу питанням формування спільного та колективного добробуту. Це дозволяє всім членам команди діяти відповідально, активно та продуктивно заради творення не лише особистості, а й загального блага та добробуту.

14.15 Система освіти

14.19.02.0692/228904. Основні вектори розробки та реалізації освітньої політики в контексті реформи децентралізації в Україні. Дзвінчук Д.І. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.125-136. - укр. УДК 37.014.

У статті розглянуто особливості розробки та реалізації освітньої політики в контексті реформи децентралізації в Україні. Головна мета статті - визначити основні напрями й труднощі розробки та реалізації освітньої політики в контексті реформи децентралізації в Україні. Цілями дослідження є узагальнення даних досліджуваної проблеми та виокремлення специфіки освітніх змін. Методологічним підґрунтям дослідження освітньої політики стали загальнонаукові методи емпіричного й теоретичного узагальнення, індукції й синтезу, методи порівняльного і правового аналізу. Так, зокрема, методи емпіричного й теоретичного узагальнення використано при з'ясуванні умов,

специфіки та проблем проведення реформи децентралізації в Україні; дедукції та індукції, аналізу та синтезу - для виявлення системних проблем у сфері освіти. Результатом дослідження є теоретичне осмислення нормативно-правової бази з виокремленням проблемних моментів функціонування децентралізованої системи освіти в Україні. Визначено, що головним трендом сучасної освітньої політики є комерціалізація усіх аспектів навчання і виховання, який суттєво делегітимізує принцип рівного доступу до якісної освіти, що, в свою чергу, актуалізує пошук адекватних відповідей світового та національного освітніх просторів головними стейкхолдерами - державою, комерційними структурами та громадянським суспільством. Зроблено висновок, що громада і держава повинні спільно вирішувати питання створення стратегічних засад реформування освітнього процесу, контролю його якості, підвищення соціального захисту всіх учасників, розширення мережі закладів освіти, підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, розробки систем мотивації праці. Особливу увагу звернуто на перспективи впровадження в життя концепції "Нової української школи" та створення мережі опорних шкіл.

14.19.02.0693/228906. Теоретико-методологічні засади дослідження інноваційних процесів в системі освіти. Лукашук М.А. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.146-154. - укр. УДК 37.014.5:005.342-027.21.

Актуальність нашого дослідження носить філософсько-світоглядний та практично орієнтований характер. Без рефлексійного аналізу інноваційної специфіки сучасного навчання і виховання неможливо реалізувати національну стратегію системної модернізації освіти, без якої українське суспільство не зможе перетворитися на конкурентоспроможний та прогресивний соціум європейського типу. Постановка завдання - специфіка інноваційних процесів в системі освіти вивчена ще не достатньо повно. Можна стверджувати, що категорії "інновація" та "система освіти" є іманентно взаємопов'язаними. Їх визначення та структурно-функціональний аналіз вимагають інтегрованого концептуально-теоретичного підходу. Аналіз останніх досліджень і публікацій - активно вивчається досвід науково-практичних інновацій, можна виділити роботи Ю. Бабанського, М. Башмакова, В. Безпалька, І. Бома, В.Воронкової, В. Давидова, Л. Занкова, О.Кивлюк, О. Киричука, М. Кларіна, В. Лозової, Дж. Майер, М. Махмутова, О. Пехоти, О. Пометун, Р. Реванса, Г. Селевка, М. Скрипника, К. Стоута, Дж. Шнайдера та ін. Основним проблемам освітньої інноватики в сучасній теорії і практиці присвячено дослідження Л. Буркової, Л. Даниленко, І. Дичківської, Д. Джонсона, О. Козлової, М. Крюгера, А. Підласого, О. Попової, І. Пригожина, К. Ушакова, А. Хуторського, Н. Юсуфбекової та ін. Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Освітня система будь-якої країни становить національний фундамент інноваційного розвитку суспільства. Тільки високий рівень освіти забезпечує значні темпи інноваційного прогресу. Про що свідчить стрімкий розвиток країн з розвиненими освітніми системами, які здійснили значний інноваційний прорив саме завдяки потужному поступу у застосуванні новітніх освітніх технологій і принципів. У національному філософсько-освітньому концептуально-теоретичному дискурсі активно розглядається проблематика, пов'язана з інноваційною модернізацією української системи освіти. Постановка завдання - Першочергового дослідження у цьому контексті потребують насамперед теоретико-методологічні засади інноваційних процесів в освіті, зокрема, проблеми і суперечності позиціонування інноваційних процесів в стратегії модернізації освіти. Виклад основного матеріалу. Інноваційний тип прогресу є тією основною характеристикою, якою можна охопити сутність змін, що відбуваються в результаті глобалізації та інформаційної революції. Вплив означених процесів відчувається на всіх сферах суспільної життєдіяльності. Не є винятком і освіта. Реалізація інноваційних процесів в системі освіти є основним напрямом її модернізації в сучасних умовах. Звертається увага на інноваційність будь-якого процесу, який передбачає високий рівень освіченості його суб'єктів та володіння компетентностями вчитися протягом професійної діяльності та всього життя. Висновки - Ефективне впровадження та реалізація інновацій в системі освіти може здійснюватися лише на основі постійного концептуально-теоретичного аналізу ключових принципів сучасного інноваційно - гуманістичного стилю педагогічного мислення та практичної діяльності.

14.19.02.0694/230484. Батьківська громадськість як суб'єкт реформаційних процесів системи освіти України. Ципко Світлана. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.210-217. - укр. УДК 37.014.623(477).

Автор обґрунтовує актуальність дослідження соціальної ролі батьків у сучасних освітніх процесах, характеризує правові засади участі батьківської громадськості в управлінні освітніми закладами; аналізує результати прикладних соціологічних досліджень щодо взаємодії батьків, учнів і студентів; види та форми громадської активності батьків у вирішенні освітніх проблем.

14.19.02.0695/231299. Національна ідентифікація та іншомовна освіта в Україні. Ляшенко Л.М., Паламарчук К.М. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.138-149. - англ. УДК 37.01+37.018.556.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що для інтеграції України в Європейський Союз і досягнення перемоги над Росією в розв'язаній нею "гібридній війні" зразка XXI ст. необхідне згуртування українців навколо спільних цілей на основі національної гордості. Українські представники гуманітарних наук вивчають два важливі поняття - українську національну ідею (УНІ) і національну ідентичність, засоби їх вимірювання й розвитку. Мета дослідження - критичний аналіз спільного та відмінностей понять УНІ та національна ідентичність. Ціль дослідження - виявити головні труднощі створення і поширення всепереможної УНІ в умовах сьогодення; дослідити практику вивчення і вимірювання численних характеристик національної ідентифікації соціологами та іншими українськими науковцями (у першу чергу - мовної теми). Методологія дослідження має сучасний системний та мультидисциплінарний характер. Метод діалектичного аналізу запозичений філософії, еволюційний підхід - з історичних наук, порівняльного аналізу - з лінгвістики і педагогіки та ін. Ми будемо постійно звертатися до найновіших наукових відкриттів з етології, когнітології, нооісторії й інших молодих наук, необхідних для прогнозів у темі "національна ідентифікація", зокрема, стосовно запозичення зарубіжного досвіду в захисті національної мови й розумному викладанні іноземних мов. Головним результатом дослідження є доведення необхідності створення і застосування УНУ як стратегічного засобу зміцнення України. УНУ-21 має спиратися на поєднання нооісторії як суми точних датуваль археологічних знахідок і розшифровки ДНК їх органічної частини. Факти про Велике Трипілля та інші досягнення пращурів українців за 15 000 років уже підвищують національну гордість і створюють науковий світогляд. Нооісторички створили нову теорію походження сім'ї індоєвропейських мов і підтвердили гіпотезу німецьких лінгвістів з XIX ст. про поширення цієї сім'ї з лісостепів України. Ці й інші факти формують високу національну гордість, яка значно полегшить вирішення мовних проблем. Висновок: нами доведено, що для України-2018 у мовній темі особливо високе значення має досвід Ірландії. Цю країну на 800 років колонізувала Велика Британія. Ірландці зазнали мовного розколу і відділення частини нації, але не втратили рідну мову й після економічної перемоги над колонізаторами в умовах дуже високого рівня життя розпочали урівноважено відновлювати ірландську мову на позиції головної державної мови.

14.19.02.0696/231426. Формування комунікативної компетентності керівника освіти в процесі професійного розвитку. Лузан Л.О. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.135-142. - укр. УДК 371.11.

У статті розглянуто теоретичні аспекти формування комунікативної компетентності керівника освіти в процесі професійного розвитку. У ході дослідження було з'ясовано, що серед професійних умінь управлінця комунікабельність посідає одну з перших позицій, бо одним із найважливіших інструментів професійної діяльності фахівця будь-якої сфери виступає спілкування. На основі аналізу наукових джерел щодо теоретичного обґрунтування та практики вивчення питання з формування комунікативної компетентності керівників освіти можна стверджувати, що розв'язанню проблеми стосовно формування комунікативної компетентності керівників освіти в процесі професійного розвитку недостатньо приділено уваги. Отже, під час розгляду дефініції "комунікативна компетентність" окрему увагу приділено її змістовому наповненню. Визначено прийоми формування комунікативної компетентності керівника освіти шляхом застосування інноваційних технологій. Для розв'язання проблеми запропоновано тематичний спецкурс "Розвиток комунікативної компетентності", під час проведення якого застосовуються такі ефективні техніки, як "сторітеллінг", "артскрайбінг", досвід творчої діяльності тощо.

14.23 Дошкільна освіта. Дошкільна педагогіка

14.19.02.0697/230377. Розробка та зміст спецкурсу "формування усвідомленого ставлення до природи у дошкільнят, які проживають в умовах радіаційного забруднення". Комарова І.А., Спірін С.В. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.89-96. - рос. УДК 373.2.02.

У статті розкривається проблема організації та змісту підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти до радіоекологічного виховання дошкільнят як однієї з найбільш актуальних і складних у вишівській педагогіці і практиці. Автори особливо увагу приділяють виділенню і характеристиці основних компонентів підготовки майбутніх педагогів із радіоекологічного виховання дошкільнят в умовах дошкільного навчального закладу. В межах визначення оптимального змісту спецкурсу "Формування усвідомленого ставлення до природи у дошкільнят, які проживають в умовах радіаційного забруднення розглядаються питання екологічного виховання дошкільнят, в тому числі, формування екологічної свідомості, дбайливого ставлення до природи та навколишньої дійсності.

14.25 Загальноосвітня школа. Педагогіка загальноосвітньої школи

14.19.02.0698/229043. Плеоназм і тавтологія як типові помилки в усному й писемному мовленні сучасного старшокласника. Богдан О.М. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.115-120. - укр. УДК 811. 161.

У статті розкрито значення таких понять, як "тавтологія" й "плеоназм", підкреслюються певні відмінності в їхніх визначеннях, пропорованих різними науковцями. Стверджується, що ці види мовленнєвої надмірності є небажаними в мовленні, але досить поширені в усному й писемному мовленні учнів старших класів, що певною мірою може впливати на рівень оцінок з державної підсумкової атестації з української мови та результати, отримані на зовнішньому незалежному оцінюванні з предмета. Також автор аналізує причини появи цих недоліків в усному й писемному мовленні, пропонує шляхи їхнього усунення.

14.19.02.0699/229140. Використання топонімів у курсах шкільної географії. Ходан Г., Верешко І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.56-60. - укр. УДК (373.5.016 : 911) : 81' 373.21.

Викладено основні аспекти використання топонімів у курсах шкільної географії, проведено аналіз наукових робіт з географічного краєзнавства.

14.19.02.0700/229158. Суспільно-географічні аспекти формування якості знань учнів у Чернівецькій області. Костащук І., Білоус Ю. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.145-148. - укр. УДК 911.3.

Розглянуто особливості формування якості знань учнів за матеріалами ЗНО на території Чернівецької області. Простежено чинники, що впливають на якість знань і встановлено їх роль у процесі розвитку освіти. На основі аналізу результатів ЗНО за 2010-2013 років встановлено рейтинг адміністративно-територіальних одиниць Чернівецької області за якістю знань учнів.

14.19.02.0701/229188. Втілення краєзнавчого принципу навчання на уроках географії (на прикладі Корчівської середньої школи Глибоцького району). Грицьку В.С., Іримеску В.К. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.141-144. - укр. УДК 373.5.091.12:908.

Розглядається краєзнавчий принцип навчання як основний у викладанні географії та у проведенні позакласної роботи вчителя Корчівської середньої школи Глибоцького району. Висвітлено основні положення організації краєзнавчої роботи в школі. Виділено значення краєзнавчої роботи у викладанні всіх курсів географії в школі та у патріотичному вихованні школярів.

14.19.02.0702/229444. Позакласна робота на уроках географії. Ходан Галина, Мельничук Крістіна. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.97-100. - англ. УДК (373.5.016 : 911) : 81' 373.21.

Проаналізовано важливість позакласної роботи на уроках географії, як складової навчально-виховної роботи школи. Висвітлені методи проведення позакласної роботи з географії.

14.19.02.0703/230335. Опозиція "воля - неволя" в драматургії Лесі Українки (у зв'язку з вивченням у школі). Телехова О.П. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.82-85. - укр. УДК 821.161.2-2 Українка: 373.5.091.33.

У статті йдеться про шляхи вивчення творчості Лесі Українки в школі на засадах новітніх педтехнологій згідно з вимогами Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти щодо формування компетентностей у школярів. Підкреслюється, що проблематика її творчості має чіткі опозиційні риси, центральними серед яких виступають поняття волі і неволі, полону і звільнення. В центрі уваги - проблема волі й неволі в драматургії письменниці, її художнє втілення у світлі авторського світлосприйняття; методи, прийоми та шляхи аналізу програмових творів; завдання і запитання для учнів; матеріал для викладу вчителя. Пропонується теоретичний матеріал і методичні рекомендації до вивчення творів, передбачених програмою з літератури.

14.19.02.0704/230367. Підвищення рівня освіти абітурієнтів з сільської місцевості. Балака Є.І., Лючков Д.С., Резуненко М.Є. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.372.851. - укр. УДК 321.

З року в рік на протязі останніх десятиліть спостерігається стійка тенденція зниження рівня знань з фізико - математичних і природознавчих дисциплін у випускників середніх шкіл, що вступають до технічних вишів. Більшою мірою це стосується абітурієнтів, що отримали повну середню освіту в школах сільської місцевості. Наслідком цього є: суттєве зменшення зацікавленості серед сільської молоді в отриманні вищої технічної освіти; віддання переваги вишам гуманітарного напрямку; проблеми та складності, з якими стискаються випускники сільських шкіл при вивчанні математики, фізики на перших курсах технічних вишів. Основними причинами цього є: по-перше, значні труднощі

щодо укомплектуванні віддалених сільських шкіл високо фаховими вчительськими кадрами внаслідок складних побутових умов і низької заробітної плати, а, по-друге - відсутність сучасних навчальних лабораторій, комп'ютерних класів, можливості користування мережею Internet в умовах вкрай обмеженого фінансування місцевими органами влади. У статті наведено поглиблений аналіз цих причин, статистичні дані успішності студентів молодших курсів з фізико-математичних дисциплін - випускників сільських та міських шкіл, розглянуто досвід роботи української гімназії на початку ХХ століття. Обґрунтовано пропозиції щодо вирішення цих проблем на основі реструктуризації малокомплектних шкіл.

14.19.02.0705/230713. Структура професійної компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу: теоретичний аспект. Дегтярьова О.А. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.40-48. - укр. УДК 378.113.

У статті аналізуються наукові дослідження понять "компетентність", "професійна компетентність" та теоретичні аспекти розвитку професійної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів. На основі аналізу і синтезу наукових праць визначено поняття "професійної компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу". Здійснено науково-теоретичне обґрунтування визначення структури професійної компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу. Професійна компетентність керівника автором розглядається як інтегральна характеристика, яка відображає сукупність суттєвих ознак (якостей/характерних рис), притаманних особистості керівника, які виявляються у двох складових - загальних (універсальних) та спеціальних (фахових) компетентностях. Зроблено висновки щодо доцільності розробки та запровадження технології оцінювання професійної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів за результатами підвищення кваліфікації.

14.19.02.0706/230732. Формування громадянської компетентності в обдарованих та здібних учнів підліткового віку. Ткачов А.С. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.197-203. - укр. УДК 37.017.4:373.5.

У статті визначено специфіку формування громадянської компетентності в обдарованих та здібних учнів підліткового віку. На основі аналізу наукової літератури уточнено авторське тлумачення поняття "громадянська компетентність" як інтегративного особистісного утворення, що проявляється в обізнаності людини у функціонуванні української держави та її проблемах, здатності реалізовувати комплекс громадянських прав, свобод та обов'язків в умовах демократичного громадянського суспільства, прагненні брати активну участь у забезпеченні його подальшого розвитку. Установлено, що ця компетентність об'єднує в собі відповідні знання, уміння, ціннісні ставлення, основні громадянські якості людини. Доведено, що особливою значення проблема формування громадянської компетентності особистості набуває в роботі з обдарованими та здібними учнями підліткового віку, які при правильно організованому педагогічному супроводу мають усі можливості в подальшому поповнити ряди національної еліти. Проаналізовано практичний досвід комплексного формування громадянської компетентності у школярів цієї категорії на урочних заняттях (насамперед - на уроках із суспільствознавчих предметів), а також у позаурочній діяльності підлітків.

14.19.02.0707/231417. Оцінювання професійної компетентності керівників шкіл у США. Дегтярьова О.А. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.62-70. - укр. УДК 371.113(73).

Досліджено проблематику якісного набору та розвитку шкільних лідерів у США, акцентовано увагу на тому, що поточні події в суспільстві та їхній вплив на освіту відбиваються на ролі, наборі та розвитку керівників шкіл, внаслідок чого роль керівників шкіл змінюється. Підіймається проблема ефективного управління навчальним закладом та децентралізації управління на рівні закладу, делегування повноважень. Проаналізовано підходи до оцінювання професійної компетентності директорів шкіл на прикладі штату Мінесота, до вимірювання професійної компетентності незалежною неприбутковою організацією (на прикладі штату Кентуккі). Особливу увагу зосереджено на процедурі оцінювання професійної компетентності, алгоритмі оцінювання та одному з інструментів оцінювання - професійному тестуванні. Висвітлено та проаналізовано 12 основних компетентностей (К-12), які визначено критичними для успішного виконання особою своїх посадових обов'язків, у світлі управління освітою. Зроблено висновки щодо доцільності розроблення моделі оцінювання професійної компетентності керівників закладів загальної середньої освіти.

14.19.02.0708/231674. Методична діяльність учителя як основа вирішення навчально-методичних завдань. Скворцова Світлана. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.31-39. - англ. УДК 378.044.2:[372.3+51].

У статті представлено методичну діяльність учителя як ланцюжок рішення методичних завдань. Методичні завдання (МОЗ) визначено як ситуації, що виникають у процесі методичної діяльності педагога, метою яких є навчання школярів певного змісту, відповідно навчально-методичні завдання (УМЗ) - сформульовані словесно моделі таких ситуацій для формування методичної компетентності

майбутніх учителів. Автором подано класифікацію методичних завдань: практичні і, власне, розумові, які своєю чергою поділяють на стандартні і проблемні. Досліджуючи зовнішню структуру процесу вирішення методичних завдань, представлено визначення вміня вчителя вирішувати методичні завдання через комплекс дій, які необхідно виконати, щоб вирішити методичну задачу на основі усвідомленого використання здобутих учителем методичних знань і способів діяльності. Для формування вміня вирішувати методичні завдання в процесі методичної підготовки вчителя в педагогічному вищому навчальному закладі використано навчально-методичні завдання (УМЗ). У УМЗ, на відміну від власне методичних завдань, класифікують: 1) за рівнем методичної діяльності: стандартні, частково-стандартні і творчі; 2) відповідно до видів методичної діяльності: інформаційно-аналітичні, аналітико-синтетичні, операційно-практичні, проєктивно-моделювальні, синтетико-конструювальні; 3) виходячи зі змісту методичної діяльності вчителя: базові та спеціальні. Доведено, що стандартні і частково-стандартні УМЗ є знаковими моделями стандартних методичних завдань у діяльності педагога, а творчі УМЗ - знаковими моделями проблемних методичних завдань. Обґрунтовано, що УМЗ, в основному, є моделями розумових методичних завдань, оскільки вони не передбачають взаємодії вчителя з учнями, хоча, в деяких випадках можуть бути вирішені в процесі імітації діяльності вчителя в аудиторних умовах.

14.19.02.0709/231675. Формування цифрової компетентності вчителів: українські реалії та зарубіжний досвід. Близнюк Тетяна. // *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.40-46. - англ. УДК 37.02:004.9.

У статті наголошено на тому, що система освіти в Україні переживає сьогодні масштабні реформи, включаючи модернізацію на різних рівнях освіти шкільних та вищих навчальних закладів. Світогляд учня закладається саме в школі, тому вчителі повинні бути готові створювати і впроваджувати новий зміст освіти. Відповідно до Концепції "Нова школа України" серед ключових компетентностей учня є здатність спілкуватися державною та іноземними мовами, інформаційно-цифрова компетентність, компетентності в природничих науках і технологіях, усвідомлення національної ідентичності як основи відкритості та поваги до різноманітності культурних. Цим дослідженням автор має намір ініціювати модифікацію зазначених компетентностей та навичок для сучасних учителів початкової школи на основі міжкультурного досвіду. У статті пояснюється необхідність формування цифрової компетентності як окремого компонента професійних навичок сучасного педагога та показано її вплив на розвиток особистості сучасного учня. Значна увага приділяється внутрішнім проблемам у контексті використання цифрових пристроїв в класах. У цьому дослідженні автор аналізує певний зарубіжний досвід.

14.19.02.0710/231678. Особливості формування розвивального освітнього середовища в умовах стандартизації початкової освіти України. Смолук Світлана. // *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.65-72. - англ. УДК 37.026 : 372.4.

У статті на основі вивчення наукової літератури висвітлено особливості формування освітнього середовища в сучасній початковій школі. Обґрунтовано основні складники (інформаційний, соціально-психологічний, культурно-освітній і матеріально-технічний) та компоненти інноваційного освітнього середовища початкової школи (просторовий, змістовий, комунікативний). У структурі розвивального освітнього середовища школи автором виокремлено такі функції: дидактично-виховна, інформаційно-розвивальна, координаційна, адаптивно-емоційна, соціокультурна, комунікаційна, інтеграційна, які забезпечують цілісність і системність функціонування змодельованого середовища початкової школи. Визначено основні аспекти психолого-педагогічної експертизи розвивального освітнього середовища. Виокремлено етапи діяльності усіх суб'єктів навчально-виховної взаємодії (учнів, вчителів, батьків) у предметно-змістовому функціонуванні розвивального освітнього середовища початкової школи.

14.19.02.0711/231680. Інклюзивне навчання в школі: організаційно-педагогічний аспект проблеми. Матвеева Наталія. // *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences*. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.80-87. - англ. УДК 37.011.31:371.14:373.3(477).

У статті обґрунтовано актуальність проблеми створення необхідних умов для задоволення потреб кожної дитини, незалежно від її можливостей та інших чинників щодо реалізації свого потенціалу, принесення користі суспільству, відчуття себе її повноправним громадянином. Здійснено аналіз основних проблем щодо реалізації інклюзивної освіти на сучасному етапі, досліджує стан висвітлення проблеми у наукових працях та нормативно-правових документах. Акцентовано увагу на особливому місці у процесі створення комфортного середовища для навчання дітей з особливими потребами психодіагностичного інструментарію та корекційних програм, які потребують адаптації. Наголошено на тому, що дотримання низки вимог дозволяє підвищити ефективність процесу впровадження інклюзивного навчання у загальноосвітній навчальний заклад; виокремлено основні умови, що слугують підвищенню якості надання освітніх послуг дітям з особливими потребами.

14.19.02.0712/231722. Змістові особливості викладання географії у науково-педагогічному проекті "Інтелект України". Свір Н. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.68-73. - укр. УДК 91:373.5.016.

У статті розкриваються пошуки, досягнення та перспективи реалізації програми науково-педагогічного проекту "Інтелект України". Аналізуються можливості використання світового досвіду роботи з академічно здібними та обдарованими учнями на засадах меритократичної освіти. Проілюстровано змістові особливості викладання географії у проектних класах. Розглянуто процес упровадження навчального та навчально-методичного забезпечення, зокрема зошитів із друкованою основою, створеного під час реалізації проекту. Ключові слова: географія, методика викладання географії, меритократична освіта, науково-педагогічний проект "Інтелект України", зошити з друкованою основою.

14.19.02.0713/231723. Формування знань про міжнародні економічні відносини у шкільній географії. Спренне В., Жемеров О. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.74-83. - укр. УДК 911:373.

У статті розглянуто складову вивчення міжнародних економічних відносин (МЕВ) у діючих навчальних програмах з географії. Висвітлено особливості формування знань про МЕВ у різних класах. Запропоновано систему знань про МЕВ у шкільній географії: у 6 кл. слід формувати поняття про міжнародний туризм; у 7 кл. - поняття про основні форми МЕВ: торгівлю, туризм, фінансові відносини, науково-технічне співробітництво; у 8 кл. - поняття про міжнародний рух робочої сили та міжнародні інтеграційні процеси; у 9 кл. - про міжнародні валютні відносини. Охарактеризовано активні методи вивчення МЕВ на уроках географії з урахуванням вікових особливостей учнів - дискусії, роботу з інтерактивними картами, он-лайн тестування. Ключові слова: методика навчання географії, міжнародні економічні відносини, активні методи навчання.

14.19.02.0714/231748. Дизайн вибірки міжнародного дослідження викладання та навчання TALIS: кейс України. Щудло Світлана, Хобта Світлана. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.161-171. - укр. УДК 37.014.53.

У статті представлено опис та обґрунтування особливостей побудови вибірки для Всеукраїнського моніторингового опитування викладання та навчання серед директорів і вчителів загальноосвітніх навчальних закладів за методологією Міжнародного дослідження викладання та навчання (TALIS - Teaching and Learning International Survey), проведеного УАДО у лютому-серпні 2017 року. Показано, що для міжнародних порівняльних досліджень детальний опис та чітке дотримання вибірки є однією з ключових вимог і потребує високого рівня методико-організаційного забезпечення. Вибірка для українського дослідження поєднує загальні принципи формування вибірки TALIS з врахуванням специфіки українського освітнього простору (зокрема, регіональна стратифікація). Представлений у статті детальний опис процедури формування вибірки дає уявлення про міжнародні стандарти забезпечення якості емпіричної інформації; формує культуру участі педагогічної спільноти в дослідницьких проектах; сприяє підвищенню компетентності українських дослідників щодо участі у міжнародних дослідницьких проектах; здобуттю нових навичок проведення досліджень з дотриманням міжнародних стандартів забезпечення якості емпіричної інформації; може використовуватися для побудови вибірки в інших дослідженнях у сфері освіти; забезпечує інформаційну та процедурну підготовку до участі України в наступній хвилі TALIS та інших міжнародних освітніх проектах, зокрема PISA. Ключові слова: TALIS, Міжнародне дослідження викладання та навчання, УАДО, вчитель, експліцитна страта, імпліцитна страта, вибірка.

14.19.02.0715/231751. Аналіз ефективності діяльності інтернатних навчальних закладів України (за результатами соціологічних досліджень). Гордієнко Наталія. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.184-191. - укр. УДК 316.334:37.

У статті проаналізовано результати комплексних соціологічних досліджень, які доводять, що стереотипні уявлення про негативний вплив школи-інтернату на дитину є упередженими та необ'єктивними, оскільки в більшості випадків заклади цього типу виконують свої навчально-виховні функції, забезпечують підготовку учнів до самостійного дорослого життя. Хоча соціальна адаптація і міжпоколінна мобільність випускників інтернатних закладів дещо уповільнені, в цілому вони відбуваються успішно, випускникам не притаманна маргіналізація. За результатами опитування громадськості з'ясовано, що в цілому репутація шкіл-інтернатів характеризується балансом позитивних і негативних суджень, проте знижується при порівнянні їх із загальноосвітніми школами. Громадська думка не підтримує ідею ліквідації інтернатних закладів як освітньої інституції, хоча допускає можливість передачі дітей-сиріт в сім'ї різного типу та організації їх інклюзивного навчання за умови достатнього фінансування цих заходів. Наведено дані про те, що педагогічні працівники шкіл-інтернатів негативно ставляться до реформи, що призведе до різкого скорочення мережі цих закладів, вважають її недостатньою підготовленою, відірваною від потреб соціально незахищених дітей.

Ключові слова: школи-інтернати, реформування системи інтернатних навчальних закладів, вихованці шкіл-інтернатів, випускники шкіл-інтернатів, педагоги шкіл-інтернатів.

14.31 Початкова професійно-технічна освіта. Педагогіка професійної школи

14.19.02.0716/230718. Інтеграція змісту навчання як засіб підготовки компетентного фахівця. Божко Н.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.83-90. - укр. УДК 377.011.33.

У статті розглядається компетентнісний підхід до підготовки кваліфікованих робітників у системі професійно-технічної освіти України, забезпечення майбутніх фахівців інтегрованими знаннями. Проаналізовано впровадження Державних стандартів професійно-технічної освіти "першого" та "другого" покоління в освітній процес. Розглянута структура Державного стандарту професійно-технічної освіти, заснованого на компетентнісному підході. Наведені визначення понять: професійні компетентності (базові та профільні), ключові компетентності, навчальний модуль, базовий блок. Зроблено пояснення стосовно лексичного значення слів "інтеграційний", "інтегративний", "інтегрований", "інтегрувальний", "інтегральний". Докладно розглянуто поняття "інтегральна компетентність" та "інтегрована компетентність". Проаналізовано структурні компоненти інтегрованої компетентності, методичні засади її формування. Формування інтегрованої компетентності в майбутніх фахівців розглянуто на прикладі підготовки кваліфікованих робітників із професії "Кравець" у системі професійно-технічної освіти України.

14.19.02.0717/230741. Модель формування готовності керівника професійно-технічного навчального закладу до роботи в конкурентоздатній управлінській команді. Шалімова І.М. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.273-284. - укр. УДК 377.111.

Стаття присвячена проблемі формування готовності керівників професійно-технічних навчальних закладів до роботи в конкурентоздатній управлінській команді. У статті виявлено та обґрунтовано умови формування готовності до роботи в конкурентоздатній управлінській команді керівника професійно-технічного навчального закладу; схарактеризовано особистісні характеристики розвитку структурних компонентів готовності до діяльності (процесуально-змістова та соціальна мотивація до управління, фахові компетенції, рефлексія навчально-професійних досягнень, соціально-трудова комунікабельність, почуття самоповаги, та ін.); розроблені та експериментально перевірені модель та програма формування психологічної готовності керівника ПТНЗ до роботи в конкурентоздатній управлінській команді. Розширено та доповнено сутність поняття "психологічна готовність до роботи в конкурентоздатній управлінській команді", а також змістовно-смыслову наповненість компонентної структури досліджуваного феномена. У статті зазначається, що розроблена програма формування готовності керівника професійно-технічного навчального закладу до роботи в конкурентоздатній управлінській команді може використовуватися практичними психологами, керівниками освітніх закладів різних типів та форм власності.

14.19.02.0718/231415. Моніторинг якості професійної підготовки кваліфікованих робітників залізничного профілю: стан та проблеми організації. Бондаренко Т.С., Агеєва О.О. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.42-53. - укр. УДК 378.015.62:656.2.

У статті розглянуто сучасний стан розвитку моніторингу у сфері професійної підготовки кваліфікованих робітників. Проаналізовано напрями досліджень у сфері моніторингу професійно-технічної освіти. Практичний стан розвитку моніторингу розглянуто на двох рівнях: зовнішньому, який зорієнтовано на соціальний простір освітнього закладу і ринок освітніх послуг, і внутрішньому, який спрямовано на дослідження і розвиток освітнього середовища навчального закладу. Наведено приклад комплексного моніторингу освітньої та виробничої діяльності ЗП (ПТ) О за кількісними показниками статистичних, соціологічних та інших досліджень на основі методики комплексного моніторингу якості ПТО. На основі здійсненого аналізу актуалізується потреба в розробці теоретичних підходів до розробки та впровадження моніторингу якості професійної підготовки кваліфікованих робітників залізничного профілю. Авторами окреслено коло задач, які необхідно вирішити при розробленні та впровадженні зазначеного виду моніторингу з урахуванням специфіки підготовки кваліфікованих робітників залізничного профілю.

14.35 Вища професійна освіта. Педагогіка вищої професійної школи

14.19.02.0719/228733. Навчально-методична робота і науково-дослідницька діяльність кафедри промислової і біомедичної електроніки Національного технічного університету "ХПІ" (до 55-річчя від дня заснування). Сокол Є.І., Кіпенський А.В., Кривошеєв С.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.3-12. - рос. УДК 378(091)(477.54).

У 2018 році кафедра промислової і біомедичної електроніки Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" відзначає своє 55-річчя. У роботі наведені основні етапи розвитку електроніки, коротко викладено історію кафедри, показано її місце в структурі університету. Висвітлено основні принципи підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальністю "Електроніка", яка на кафедрі має дві спеціалізації: "Промислова електроніка" і "Біомедична електроніка". Наведено результати навчально-методичної роботи та науково-дослідницької діяльності співробітників кафедри за останні п'ять років.

14.19.02.0720/228762. Компетентнісний підхід до оцінювання професійної підготовки майбутніх фахівців технічного профілю. Кисельова О.І., Коломієць Л.В., Волков С.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.31-35. - укр. УДК 378.46.71.

У статті досліджується компетентнісний підхід до оцінювання професійної підготовки майбутніх фахівців технічного профілю та їхньої підсумкової атестації, який являє собою сукупність загальних принципів визначення цілей, відбору змісту, організації навчального процесу та оцінювання його результатів. З метою забезпечення надійності і валідності результатів підсумкової атестації випускників технічних ВНЗ в рамках компетентнісного підходу, було використано рівневу або вертикальну шкалу, яка має мінімальний, базовий, проміжний, достатній і високий рівні компетентності; представлені результати експертного оцінювання відповідності навчальних досягнень за змістом кожної компетенції, яке здійснювалося методом ранжування.

14.19.02.0721/228894. Методологія та організація наукових досліджень в галузі соціально-гуманітарних та поведінкових наук. Бойко О.В., Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.23-35. - англ. УДК 168+001.89]3.

Актуальність дослідження в тому, що сучасний соціально-економічний розвиток характеризується постійним оновленням системи наукових знань, інтенсивним зростанням кількості та складності інформації. В цих умовах перед вищою школою постає завдання підготовки висококваліфікованих фахівців, які на якісно новій теоретико-методологічній базі здатні глибоко і системно аналізувати складності сучасного світу, приймати оптимальні рішення для суспільства в цілому та економіки, зокрема. Центральною проблемою є дослідження методів і підходів наукового пізнання, завдяки яким можна глибоко проникнути в сутність досліджуваних явищ і процесів об'єктивної дійсності. Задачі дослідження - аналіз сукупності методів і підходів, що в своїй сукупності складають методологію та організацію наукових досліджень і є корисними для соціально-гуманітарних та поведінкових наук. Методологія (гр. *methodos* - спосіб, метод і *logos* - наука, знання) - вчення про правила мислення при створенні теорії науки. Методологію розглядають як вчення про науковий метод пізнання або як систему наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір сукупності пізнавальних засобів, методів, прийомів дослідження. Результат дослідження. Філософська методологія виконує два типи функцій: 1) виявляє смисл наукової діяльності та її взаємозв'язки з іншими сферами діяльності, тобто розглядає науку стосовно практики, суспільства, культури людини; 2) вирішує завдання вдосконалення, оптимізації наукової діяльності, виходячи за межі філософії, хоча й спирається на розроблені нею світоглядні й загальнометодологічні орієнтири. Методологія - це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища, що досліджуються. Висновки. Методологія та організація наукових досліджень вивчає закономірності функціонування та розвитку науки, структуру і динаміку наукового пізнання, глибокого проникнення в сутність досліджуваних явищ та процесів.

14.19.02.0722/228908. Імідж викладача як основа підвищення конкурентоспроможності ВНЗ: парадигма сучасного освітнього процесу. Олексенко Р.І., Ситник О.М., Денисов І.Г. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.164-172. - англ. УДК 17.022.1:37.091.3.

Актуальність теми дослідження в тому, що зроблена спроба, крізь призму стану вищої освіти в Україні, окреслити фактори та можливості формування позитивного іміджу сучасного викладача як основи конкурентоздатності вищого навчального закладу. Метою статті є: переосмислення іміджу викладача в умовах зростання вимог та підвищення конкурентоспроможності серед вищих навчальних закладів. Цілями дослідження є узагальнення даних досліджуваної проблеми та розробка моделі розвитку теоретичних аспектів формування позитивного іміджу викладача в контексті зростання статусу ВНЗ, та аналіз взаємозалежності іміджу викладача та його професійної компетентності, практичних навичок, вміння пов'язувати теорію з практикою. Методологія дослідження є загальнонауковою та спеціально-дисциплінарними методами наукового дослідження. Так зокрема, методи теоретичного узагальнення, аналогії та абстрагування використано при з'ясуванні умов, специфіки та реалій сучасного освітнього процесу, зокрема - у ВНЗ; дедукції та індукції, аналізу та синтезу - для виявлення системних проблем українських ВНЗ стосовно задоволення потреб споживачів освітніх послуг; синтез

прогресивних ідей щодо проектування шляхів підвищення позитивного іміджу викладача в контексті зростання статусу ВНЗ. Також використано спеціально-дисциплінарні методи наукового дослідження: порівняння, систематизація та групування - для узагальнення моделі розвитку теоретичних аспектів формування позитивного іміджу викладача в контексті формування іміджу ВНЗ; аналітичний - при аналізі взаємозалежності іміджу викладача та його професійної компетентності, практичних навичок та вміння пов'язувати теорію з практикою тощо. Результатом дослідження є теоретичне осмислення іміджу викладача в контексті формування конкурентоспроможності вищого навчального закладу. Результатом аналізу є постійне, системне вдосконалення власних фахових компетенцій. І лише за цієї умови викладач зможе заслуговувати на авторитет і повагу серед студентів і колег. Відзначено, що сучасний стан вищої освіти диктує необхідність пошуку нових шляхів вирішення проблем підвищення ефективності не лише навчання, підготовки фахівця, затребуваного на ринку праці, але і ефективності діяльності вищого навчального закладу в умовах автономії. Висновок. Позитивний імідж педагога, та загалом і навчального закладу, дасть змогу підвищити авторитет професій та спеціальностей вищої школи. І саме філософія має взяти на себе відповідальність за формування вчителя майбутнього, адже з прадавніх часів філософія була, є і буде тим поведарем по досягненню мудрості. Імідж сучасного викладача значною мірою залежить від його професійної компетентності практичних навичок та вміння прививати студентам здатність вивчати теорію в тісному взаємозв'язку з практикою. Адже знання стають ефективними лише в прикладному аспекті, зокрема при застосуванні принципу "теорія-практика-теорія".

14.19.02.0723/228909. Експертна комп'ютерна оцінка знань. Терентьев О.М., Клещов А.Й. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.173-179. - укр. УДК 378.14.

Актуальність теми дослідження полягає у відсутності можливості визначити обсяг засвоєного матеріалу предмета, що вивчається, що не дозволяє студенту зрозуміти, що потрібно вивчити повторно, щоб підвищити обсяг своїх знань з даної дисципліни. Головна мета статті - розробка експертної навчальної та контролюючої системи оцінки знань, що визначає конкретні прогалини в засвоєнні матеріалу учнем і пропонує заповнити прогалини знань з власної бази. Завдання дослідження: проаналізувати і виділити загальні недоліки в існуючих системах оцінки знань студентів; сформувати програму експертної оцінки знань. Методологія. При дослідженні методом індукції сформульовані принципи системи навчання студентів, що дозволило встановити недолік існуючих систем оцінювання рівня знань студентів і, на підставі цього, запропонувати нову програму експертної оцінки знань у вигляді блок-схеми. Результати дослідження. Розроблено експертну навчальну систему оцінки знань, що визначає конкретні прогалини в засвоєнні матеріалу, дозволяє визначити і заповнити відсутні знання студенту з власної бази. Сформована програма експертної оцінки знань у вигляді блок-схеми з виділеними блоками знань, завдань, умінь, яка дозволяє викладацькому складу використовувати її в розрізі окремої навчальної дисципліни. Висновки. Встановлено недолік існуючих систем оцінювання рівня знань студентів - відсутність можливості визначити не тільки обсяг засвоєного матеріалу предмета, що вивчається, а й перелік конкретних тем для повторного вивчення після проведеного оцінювання. Сформовано програму експертної оцінки знань у вигляді блок-схеми з виділеними блоками знань, завдань, умінь, яка дозволяє викладацькому складу використовувати її в розрізі окремої навчальної дисципліни.

14.19.02.0724/228959. Актуальні проблеми упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у вищій освіті. Доценко І.О. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.117-120. - укр. УДК 004:378.147.

Мета. Теоретично обґрунтувати і розробити основні компоненти комп'ютерно-орієнтованої методичної системи навчання інформатики, впровадження яких у навчальний процес будуть сприяти формуванню і розвитку професійних та інформативних компетентностей студентів гірничих напрямів підготовки вищих навчальних закладів. Методи. Метод проблемного навчання реалізується через виконання студентами індивідуальних завдань дослідницького характеру, які передбачають дослідження фундаментальних питань інформатики, сучасних і перспективних інформаційних технологій. Наукова новизна. Розробка методичного забезпечення курсу інформатики для студентів гірничих напрямів підготовки ВНЗ. Практична значимість. Удосконалення моделі формування інформативних компетентностей майбутніх гірників. Результати. В сучасних умовах розвитку суспільства виникає потреба у спеціалістах, що готові до ефективної праці у різних сферах сучасного виробництва. Отже, якісна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах (ВНЗ) можлива за умови впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчальний процес. Використання ІКТ має стати нормою не тільки у процесі підготовки фахівців з ІКТ, але й під час підготовки інших фахівців технічного, економічного, гуманітарного профілів.

14.19.02.0725/228997. Екстенсивний аналіз художнього тексту в навчальному процесі ВНЗ. Пасинок В.Г. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика

викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.161-167. - рос. УДК 811.161.1.

У статті розглядаються актуальні проблеми аспекту "Домашнє читання" на заняттях з французької мови у ВНЗ. Описано форми завдань і вправ, які сприяють залученню студентів молодших і старших курсів до процесу читання іноземної літератури мовою оригіналу; приділяється увага видам екстенсивного опрацювання та аналізу тексту. Інтерпретація іншомовного тексту включає такі етапи: експозиція, аналітико-оціночний, аналітико-лінгвістичний та етап творчої інтерпретації. Етап експозиції характеризується зануренням у певну культурно-історичну епоху та створенням емоційно-емотивного тону заняття. Аналітико-оціночний етап відповідає обговоренню проблем у прочитаних автентичних текстах. Аналітико-лінгвістичний етап спрямований на поглиблення мовних навичок на матеріалі класичних творів французьких авторів. Етап творчої інтерпретації націлений на розвиток оціночної сфери студентів, їх творчих здібностей і говоріння; йому відповідають такі типи завдань, як обговорення проблемних питань прочитаного тексту, завдання творчого характеру на формування когнітивних умінь студентів.

14.19.02.0726/228998. Методика становлення професійного спілкування майбутнього вчителя засобами іноземної мови. Петрушова Н.В., Кравченко В.Л. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.168-176. - укр. УДК 37.016:028.4. Стаття присвячена вивченню методики становлення професійного спілкування майбутнього вчителя на заняттях з іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах. Автори статті досліджують наукову літературу з теми та узагальнюють поняття спілкування, педагогічного спілкування та професійного спілкування, вивчаючи їх особливості та окреслюючи необхідні умови організації вдалого процесу комунікації у навчальному процесі. Доводиться важливість особистісно-орієнтованого та професійно-орієнтованого підходів до вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах на основі аналізу загальних характеристик даних підходів. Автори статті вибудовують схему роботи для викладача по становленню професійного спілкування студентів-майбутніх педагогів засобами іноземної мови. Відзначається важливість поведінки та роботи викладача іноземних мов як взірця та головного організатора процесу навчання, що використовує різноманітні методи, прийоми та засоби навчання, професійно-орієнтовану літературу та позааудиторні заходи і творчі заняття для виховання фахівця міжнародного рівня, здатного здійснювати комунікацію у професійній сфері.

14.19.02.0727/228999. Структурні особливості лекції з курсу "Методика викладання іноземних мов". Сverdlova I.O., Rubcova M.A. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.177-183. - укр. УДК 81'243-028.16:373.5.091.33.

Стаття присвячена вивченню особливостей сучасної лекції з курсу "Методика викладання іноземних мов". Показано, що процедура структурного моделювання лекції включає три етапи: 1) актуалізацію знань (реконструювання студентами власних знань із теми; формування конструкту теми лекції; створення мотивації до отримання нового знання); 2) усвідомлення матеріалу (ознайомлення студентів з предметним змістом лекції; включення студентів в інтерактивну діяльність з використанням сучасних прийомів навчання; аналіз керованого навчального процесу з точки зору педагога); 3) рефлексію (розміркування студентів над тим, як можна залучати отримані знання в новому навчальному контексті; домашня розробка самостійного плану запровадження.). Обґрунтовано триступеневу схему побудови лекції - "отримання студентами теоретичної інформації - досвід роботи із запропонованим матеріалом як учнів - перегляд та аналіз набутого досвіду з точки зору учителя". Надано приклади прийомів групового навчання, які допомагають структурувати лекційний матеріал та утворювати схеми, за допомогою яких формуються професійні концепти. Проведено аналіз студентських впроваджень та представлено отримані результати. На основі проведеного дослідження авторами зроблений висновок про те, що система АУР є конструктивним інструментом керування процесом навчання, яка дозволяє студентам чітко бачити мету навчання; провокує дискусії; заохочує мислити творчо, створює ґрунт для розмірковування над отриманою інформацією; полегшує процес критичного мислення на найвищих рівнях.

14.19.02.0728/229055. The value of higher education in the context of the life strategies of Ukrainian youth (based on the public opinion survey of first-year students at the national aerospace university). Kopylov V.A., Lobanova L.A. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.105-120. - укр. УДК 130.

У статті розкрито місце, роль і цінність вищої освіти в сучасному українському суспільстві в умовах його трансформації та інформатизації. Подано аналіз результатів соціологічного дослідження, присвяченого вивченню мотивів здобуття вищої освіти першокурсниками Національного аерокосмічного університету, їхніх уявлень про майбутню професію, а також ролі вищої освіти в досягненні їхніх життєвих цілей. Вивчення очікувань студентів різних факультетів і спеціальностей під

час отримання ними вищої освіти дозволило авторам виявити деякі загальні тенденції, пов'язані зі зміною ставлення молоді до вищої освіти й падінням престижу вищої школи в сучасній Україні.

14.19.02.0729/229091. Читання тексту, надрукованого на папері і в електронному вигляді на прикладі студентів факультету журналістики Університету міста Манісалес, Колумбія і студентів факультету іноземних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди, Харків, Україна. Рамірес Л.М., Константинова Л.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.138-145. - укр. УДК 378.147:004.072.2.

Основною метою дослідження було вивчення і оцінка різних аспектів процесу читання тексту, надрукованого на папері і з використанням електронного пристрою на прикладі студентів двох університетів: університету міста Манісалес (Колумбія) і Харківського педагогічного університету (Україна). Були виявлені статистично значущі відмінності в кількості годин, проведених за комп'ютером упродовж тижня, у студентів вищеназваних університетів ($p = 0,00$). Також були відзначені великі розбіжності в отриманих оцінках як у випадку читання тексту надрукованого на папері, ($p = 0,000$) так і за допомогою електронного носія ($p = 0,000$). Причому в обох випадках результати виявилися вищими у студентів факультету іноземних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди.

14.19.02.0730/229096. Професійна лексика як складова фахової мови студентів економічних спеціальностей. Бугаєвська Ю.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.179-183. - укр. УДК 811.161.2.

У статті досліджуються основні способи утворення спеціальної експресивно забарвленої лексики. Розглянуто джерела формування професіоналізмів і жаргонізмів та їхні функції, що визначені сферою професійної лексики, а також різновиди соціальних діалектів, які трактуються як відгалуження загальнонавчальної лексики. Підкреслене значення процесу детермінологізації для утворення професіоналізмів. Окреслені шляхи взаємодії між термінологічною і загальною лексичною системою.

14.19.02.0731/229137. Методичні підходи до організації та проведення навчальної практики з геоморфології. Прохорова Л.А., Гришко С.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.43-46. - укр. УДК 378.091.322:551.4.022.

Висвітлено основні методичні підходи до організації та проведення навчальної практики з геоморфології на основі використання геоморфологічного обладнання кафедри фізичної географії і геології МДПУ ім. Б. Хмельницького під час проведення польових геоморфологічних досліджень. Геоморфологічні дослідження включають вивчення морфології та морфометрії форм рельєфу, його походження, історії розвитку і особливостей поширення. Розкрита методика геоморфологічних досліджень схилу, річкової долини та яру на прикладі території Північно-Західного Приазов'я. Описана методика геоморфологічного профілювання як для окремо взятої форми рельєфу (яру, балки, пагорбу), так і для геоморфологічного комплексу (річкова долина - вододіл). Головним результатом вивчення рельєфу є геоморфологічна карта, або картосхема, складена на основі маршрутних описів і геоморфологічного профілювання.

14.19.02.0732/229209. Система забезпечення якості вищої освіти: міжнародний досвід. Притульська Н., Антюшко Д., Воллер Д. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95), С.108-116. - англ. УДК 37.014.6:005.6.

Постановка проблеми. У наш час системи забезпечення якості (ЗЯ) широко застосовуються у вищих навчальних закладах (ВНЗ). Система ЗЯ вважається інструментом підтримки високого рівня викладання та дослідницької діяльності. Систематичний процес ідентифікації та контролю за тим, наскільки вищий навчальний заклад справляється з виконанням поставлених цілей, мети діяльності та завдань за допомогою числових, буквальних та/або описових даних, визначається як оцінка якості. Внутрішня оцінка якості визначається як перший етап цієї діяльності й має бути забезпечена для імплементації належним чином функціонуючої внутрішньої системи контролю якості. Мета роботи - детальний аналіз сутності, особливостей, методів, практики використання внутрішньої оцінки якості у вищих навчальних закладах, розробка рекомендацій щодо проведення цього виду діяльності та пропозицій для вищих навчальних закладів щодо забезпечення якості освіти. Матеріали та методи. Дослідження базується на методах наукового пізнання, системного аналізу, порівняння, індукції та дедукції, систематизації методологічних підходів до внутрішньої оцінки систем ЗЯ в закладах вищої освіти, наукового синтезу. Результати дослідження. Ґрунтуючись на аналізі сучасної ситуації в сфері ЗЯ у вищих навчальних закладах, можна резюмувати, що рівнями його реалізації є: загально - та частково інституційний, індивідуальний і комбінований. Для імплементації та проведення внутрішньої оцінки у вищій освіті необхідним є забезпечення належною методологічною базою. Аналіз міжнародного досвіду в сфері внутрішньої оцінки систем ЗЯ у вищих навчальних закладах дає змогу виділити методи, що використовуються найбільш часто. Це загально інституційні процеси оцінки, опитування та моніторинг у межах усєї організації, багаторазові оцінки з широким спектром цілей, підготовча та наглядова оцінка, ініційовані установою внутрішні та зовнішні оцінки, оцінка на рівні

факультету. На основі результатів аналізу методів внутрішньої оцінки якості та їх специфіки розроблено рекомендації щодо практики її застосування у вищій освіті. Аналіз сучасної ситуації у сфері ЗЯ у ВНЗ дає змогу зазначити, що багато з них використовують сертифікацію на відповідність стандарту ISO 9001 як спосіб гарантування систем внутрішнього ЗЯ. Проте треба також враховувати, що процес внутрішнього ЗЯ в освіті не ідентичний відповідності нормам стандарту ISO 9001. Також проаналізовано, що сучасні процеси світової глобалізації стимулюють ВНЗ отримувати міжнародно визнану акредитацію. Висновки. У наш час широко впроваджуються системи ЗЯ вищої освіти. У більшості випадків це включає практику проведення внутрішніх оцінок. Аналіз міжнародного досвіду в сфері внутрішньої оцінки систем ЗЯ у ВНЗ дає змогу стверджувати, що для цього використовуються багато методів. Досліджені методи внутрішньої оцінки ЗЯ у ВНЗ мають значний потенціал і є доцільними для використання в національній (включаючи українську та британську) практиці. Відзначено, що для того щоб бути успішним і міжнародно визнаним, вищий навчальний заклад має забезпечувати якість своїх послуг і бути міжнародно акредитованим.

14.19.02.0733/229272. Роль екологічних практик у формуванні екологічної компетентності фахівця з вищою освітою. Лободинська О.М., Магазинщикова І.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.167-171. - укр. УДК 504-027.22:[502.12-047.22:378-057.4].

На засадах компетентнісного підходу та основ теорії соціальної практики обґрунтовано можливість використання поняття екологічна практика для вирішення актуальної проблеми формування у процесі навчання діяльнісної (поведінкової) складової компетентності майбутнього фахівця, а також її діагностики як результату навчання. У контексті концепції сталого розвитку запропоновано теоретичну інтерпретацію поняття екологічна практика, підходи до структурного аналізу екологічних практик, що застосовують у різних сферах життєдіяльності людини. Наведено результати соціологічного аналізу конкретних виявів екологічної активності студентів. Згідно з концепцією дослідження, зміни у поведінці відбуваються під впливом екологізації навчання, індикаторами цих змін є обізнаність студентів зі спектром екологічних практик, готовність їх використовувати та набутий у процесі навчання досвід їх застосування. Окреслено можливості методу портфоліо як засобу формування та оцінювання рівня екологічної компетентності студента. Доведено необхідність педагогічної підтримки використання студентами екологічних практик, яка полягає у підвищенні рівня обізнаності студентів про ефективні практики ресурсозбереження та природоохоронної діяльності, застосуванні спеціальних форм організації самостійної роботи студентів та їх практичної підготовки, використанні різних форм суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача і студента, реалізації принципу навчання спільною дією - від спільної дослідницько-інноваційної діяльності до спільної громадської, волонтерської роботи, спрямованої на захист природи та покращення стану довкілля.

14.19.02.0734/229301. "Порівняльне цивільне право" в системі юридичної освіти. Ільченко Г. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97), С.166-173. - укр. УДК 340.143:378.

Розглянуто доктринальні підходи до розуміння "Порівняльного цивільного права" як навчальної дисципліни, проаналізовано вітчизняні та зарубіжні джерела, що можуть слугувати базою для її викладання, сформульовано авторське визначення "порівняльного цивільного права" як наукового поняття та предмета вивчення.

14.19.02.0735/229403. Методичні можливості використання комплексних індикаторів регіонального розвитку у викладанні курсу регіоналістики. Коробов В.К., Мальчикова Д.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.189-194. - укр. УДК 911.3.

Висвітлюються проблеми методики використання комплексних індикаторів регіонального розвитку у процесі викладання навчального курсу "Регіоналістика". На прикладі практичної участі викладачів і студентів у реалізації комплексного дослідницького проекту з розрахунку Індексу євроінтеграційного поступу показано пізнавальні і методичні можливості вивчення студентами проблем регулювання регіонального розвитку із застосуванням комплексних індикаторів. Відповідний навчальний матеріал розроблено на основі власних досліджень і власної практичної участі у розробці і моніторингу виконання Стратегії регіонального розвитку Херсонської області до 2020 року. Виявлено пізнавальні і практичні можливості сконструйованого за участю авторів Індексу євроінтеграційного поступу для адекватної оцінки місця Херсонщини у контексті регіонального розвитку в Україні і визначення перспектив і напрямків такого розвитку.

14.19.02.0736/229422. Методична модель організації групової пізнавальної діяльності студентів у процесі навчальних екскурсій з географії. Ганчук Олена. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.49-53. - укр. УДК 378.016: [911.3:33].

Розглядаються можливості впровадження методичної моделі організації групової пізнавальної діяльності студентів у процесі навчальних екскурсій з географії, а також виділення організаційно-

педагогічних умов, які сприяють ефективності організації групової пізнавальної діяльності студентів у процесі навчальних екскурсій з географії лише при комплексному їх використанні. В статті була використана форма концептуальної, комбінованої моделі, якою є сукупність ідей, принципів, підходів, на основі яких відбувається активний процес формування компетентності майбутнього педагога, передбачає становлення й розвиток в нього методологічної, інтелектуальної, предметно-змістової, методичної, комунікативної складових пізнавальної діяльності в ході організації і проведення навчальних екскурсій з географії. Методична модель організації групової пізнавальної діяльності студентів у процесі навчальних екскурсій з географії спирається на важливі принципи, серед яких: професійної спрямованості, науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, самостійності та активності, пріоритету активних методів навчання.

14.19.02.0737/229593. Формування мовленнєвих навичок студентів у процесі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням. Мосій І.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.152-155. - укр. УДК 378.147:81.

Розглянуто важливість формування мовленнєвих навичок студентів у процесі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням. З'ясовано, які методи, вправи та завдання потрібно застосовувати для розвитку мовленнєвих навичок. Описано приклади вправ і завдань, які дають змогу студентам мислити та формувати іншомовну професійну комунікативну компетенцію певної галузі та забезпечують зв'язок вивчення мови з реальним контекстом її застосування у фаховій діяльності, розвивають пізнавальну та професійну мотивацію студентів. Наголошено, що під час викладання іноземної мови за професійним спрямуванням передусім варто звертати увагу на формування мовленнєвих навичок студентів, які спрямовані на оволодіння майбутньою професією та підвищують рівень загальної та професійної культури, сприяють підготовці до міжкультурної комунікації. Проаналізовано, які методи, вправи та завдання, повинні мати проблемний характер та спонукати студентів до дискусії та висловлення власної думки. Вважають, що набуті знання піддаються змінам і щоб навчити студентів мислити, вчитися знаходити необхідну інформацію, самостійно вдосконалювати свої знання, які будуть необхідні в майбутній професії, потрібно застосовувати інноваційні методи навчання, а також важливо надати студентам можливість мислити, вирішувати проблеми, що активізує мовленнєву діяльність студентів. Зазначено, що для успішного формування мовленнєвих навичок студентів, потрібно підготувати ситуації, наближені до реально життєвих згідно з навчальною програмою, підштовхувати і мотивувати студентів, надавати їм впевненості, розширювати лексику, роблячи навчання захоплюючим та веселим, а також важливо, щоб отримані теоретичні знання у процесі навчання знайшли практичне застосування, щоб студент мав змогу розвивати й удосконалювати знання з іноземної мови та реалізовувати набуті навички іншомовної комунікації у майбутній професійній діяльності.

14.19.02.0738/229816. Культурологічний аспект та проектна методика у навчанні англійської мови для ділового спілкування (Business English). Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р., Сторожук С.Д. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.95-100. - укр. УДК 378.147:802.0.

Стаття присвячена розгляду значущості та складових культурологічного аспекту у навчанні англійської мови для ділового спілкування у немовних вишах України. Визначені вісім компонентів комунікативної компетентності у англійській діловій комунікації, які повинні бути сформовані у студентів, і показано, що п'ять з них забезпечують культурно-обумовлені параметри мовленнєвого ділового спілкування. Саме ці компоненти є провідними, і вони визначають, які мовні форми обиратиме комунікант для досягнення власних цілей та намірів у діловій комунікації. Наводяться приклади специфічного впливу на побудову ділового спілкування кожного з окремих п'яти компонентів комунікативної компетентності, що забезпечують відповідність цього спілкування існуючим у конкретному мовному соціумі культурним та соціальним нормам. Показана роль проектно-методики навчання іноземної мови як оптимального засобу формування у студентів культуро-залежних компонентів їх англійської ділової комунікативної компетентності.

14.19.02.0739/229913. Моделі і механізми підвищення конкурентоспроможності вищого навчального закладу. Кнirik К.О., Кошкін К.В., Нікітін П.В., Рижков О.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.3-9. - рос. УДК 005.8.

В статті запропоновано механізм оцінки конкурентоспроможності вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг на основі імітаційного моделювання. Представлено систему індикаторів діяльності вищого навчального закладу. Вибір факторів для розробки моделі проводився відповідно до принципу Парето: враховувалися параметри, які мають найбільший вплив на конкурентоспроможність університету. Побудована когнітивна карта ситуації, яка визначає взаємний вплив факторів. Розроблена імітаційна модель, яка заснована на інтеграції принципів системної динаміки та когнітивного моделювання. Створена модель дозволяє керувати значеннями ключових

параметрів. Вибір методологій визначається тим, що імітаційна модель є ефективним інструментом моделювання динамічних систем з високим рівнем абстракції і безліччю зворотних зв'язків. Когнітивний підхід дозволяє синхронізувати зміни значень параметрів і аналізувати вплив параметрів моделі один на одного. Показана можливість оцінки альтернативних сценаріїв, прогнозування на їх основі можливих наслідків управлінських рішень. Приведені результати моделювання на основі реальних даних.

14.19.02.0740/229948. Впровадження європейського досвіду дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. Роженко І.В., Агейчева О.О., Деркунська Ж.В., Пшичкіна Н.Г. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.82-86. - англ. УДК 37.018.43:347.77(485).

В роботі розглядається проблема реалізації європейського досвіду дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. Актуальність роботи зумовлена необхідністю впровадження дистанційного навчання та використання можливостей, які дає електронне навчання. У статті систематизовано та проаналізовано існуючу практику та методи забезпечення якості дистанційного навчання, які створюють необхідну основу для наукових досягнень. Досліджено концептуальні ідеї дистанційної освіти в Європейському регіоні вищої освіти, визначено подальші перспективи розвитку вітчизняної практики у впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій у дистанційній освіті.

14.19.02.0741/230048. Напрями формування та реалізації освітньої програми із геоінформаційних систем і технологій. Лю Чан, Мамонов К.А. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.38-42. - укр. УДК 528.4.

Стаття присвячена вирішенню актуального завдання щодо визначення напрямів формування та реалізації освітньої програми із геоінформаційних систем і технологій. У результаті дослідження визначені цілі та зміст предметної області освітньої програми, охарактеризовані методи, методики, технології, інструменти, обладнання реалізації освітньої програми із геоінформаційних систем і технологій, визначені компетенції для формування освітньої програми із геоінформаційних систем і технологій, встановлені результати навчання за освітньою програмою геоінформаційні системи і технології.

14.19.02.0742/230158. Особливості підготовки фахівців за освітньою програмою геоінформаційні системи і технології. Лю Чан, Мамонов К.А. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.155-158. - укр. УДК 528.4.

Стаття присвячена вирішенню актуального завдання щодо визначення особливостей підготовки фахівців за освітньою програмою геоінформаційні системи і технології. У роботі вирішені завдання щодо визначення структури освітньої програми геоінформаційні системи і технології, формування вимог до розробки освітньої програми, характеристики компонент освітньої програми. Особлива увага фокусується на структурі освітньої програми геоінформаційні системи і технології, яка складається із її профілю, переліку компонент, форми атестації, матрицями відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми та забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми. Визначаються вимоги та обсяг освітньої програми.

14.19.02.0743/230199. Інформаційна підтримка аналізу навичок та здібностей контингенту студентів вищого навчального закладу. Орловський Д.Л., Копп А.М., Кузьмін О.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.77-81. - англ. УДК 519.2.

У даній роботі розглянуто застосування методу нечіткого логічного висновку для підтримки прийняття рішень в задачах аналізу навичок та здібностей контингенту студентів виходячи з вимог потенційних роботодавців, з метою зменшення часу на первинну обробку інформації щодо потенційних кандидатів на вакантну посаду. Під час аналізу результатів оцінки компетентності студентів ВНЗ виникає певна ступінь нечіткості. У сучасній практиці нечітка логіка застосовується у багатьох різних методах оцінки, у тому числі анкетування, інтерв'ю, тестування, описовий метод, метод класифікації, парне порівняння, рейтинговий метод, ділові ігри моделі компетентності тощо. Кожен з методів має свої переваги та недоліки, але ефективні вони тільки в складі єдиної системи управління персоналом. Як метод для реалізації системного підходу до оцінки контингенту студентів запропоновано використовувати нечітку логіку, математичний апарат, який дозволяє побудувати модель об'єкту, засновану на нечітких розсудах і правилах. Використання нечіткої логіки, математичний апарат якої дозволяє побудувати модель об'єкта, що ґрунтується на нечітких міркуваннях і правилах. Найважливіша умова створення такої моделі полягає в тому, щоб перевести нечіткі, якісні оцінки, що застосовуються людиною, на мову математики, яка буде зрозуміла обчислювальній машині. Найбільш використовуваними є нечіткі висновки за допомогою способів Мамдані та Сугено. У нечіткому висновку типу Мамдані значення вихідної змінної задаються нечіткими термами, у висновку типу

Сугено - як лінійна комбінація вхідних змінних. Дослідження в сфері застосування нечіткої логіки в соціоекономічних системах дозволяють говорити про можливість її використання для оцінки компетенцій студентів вищих навчальних закладів.

14.19.02.0744/230296. Типологія помилок, які найчастіше роблять слов'янськомовні студенти (на підставі досвіду навчання польської мови як іноземної в центрах польської мови і культури в Запоріжжі і в Бердянську). Макушинська Г.П., Попова О.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.136-145. - Польська. УДК 811.162.1:81' 271.14.

Актуальність дослідження обумовлена сучасними тенденціями стратегічного розвитку України, спрямованого, перед усім на євроінтеграцію. З кожним роком все більше українців вирішує отримувати вищу освіту в Польщі, які потребують вивчення польської мови на рівні, який дозволяє вільно спілкуватися і освоювати конкретні види та вираження мовних функцій, які супроводжують їх. Постановка завдання - передбачає аналіз категорій слухачів курсів польської мови, а також окреслення типології і причин найбільш поширених помилок під час вивчення польської мови слов'янськомовними особами, на підставі власного досвіду авторів у викладанні польської мови як іноземної в Центрах польської мови та культури в Запоріжжі та в Бердянську. Головною метою статті є обговорення помилок, які найчастіше зустрічаються під час вивчення польської мови україномовними і російськомовними студентами, а також причини їх виникнення. Методологія передбачає використання системного, структурно-функціонального, компаративного, аксіологічного та інших методів і підходів, які дозволили глибоко проаналізувати окреслені проблеми і сформулювати типологію найбільш поширених помилок слухачів курсу з польської мови. Причинами найбільш поширених помилок визнано міжмовну омонімію і вплив негативної інтерференції. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить о актуальності цієї теми, що обумовлено зростом популярності і привабливості польської мови серед українців, а також закріпленню і розвитку стосунків, як політичних так і міжособистісних між Україною і Польщею (А. Кравчук, Е.С. Бусіло, Н. Шумлянська, О. Сухомлинов, К. Шамрик, С. Дубіш).

14.19.02.0745/230368. Викладацьке портфоліо як один з провідних методів професійного розвитку викладачів вищої школи США. Бельмаз Я.М. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.18-24. - англ. УДК 178.73.

Статтю присвячено аналізу поняття "викладацьке портфоліо". Автор зазначає, що портфоліо викладача - це певний етап його професійного розвитку. Створення та використання портфоліо у ЗВО України є об'єктивною необхідністю сьогодення. У роботі представлено розуміння поняття "викладацьке портфоліо" американськими науковцями (Дж. Мюррей, Ф. Урбах, К. О'Нейл, А. Райт). У процесі аналізу низки праць автор доходить висновку, що викладацьке портфоліо - це комплексний феномен, який охоплює різні аспекти; це засіб для документування процесу викладання, відбиття взірців викладацької практики, визначення головної місії ЗВО, а головне - для мотивації індивідуального професійного розвитку кожного члена професорсько-викладацького складу.

14.19.02.0746/230369. Проблема гармонізації сімейних стосунків майбутніх фахівців. Боченко О.В., Гвоздюк Я.В., Котелевець М.А. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.26-34. - укр. УДК 378.018.1(477).

Стаття присвячена аналізу поглядів студентів вищого навчального закладу до створення сімейних відносин у сучасному просторі. Матеріал статті окреслює проблеми сучасної молоді родини та робить спробу здійснити педагогічну допомогу у підготовці студентів до сімейного життя. Стаття цікава тим, що написана разом зі студентами Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, які вважають необхідним розглядання проблеми формування вищим навчальним закладом не тільки висококваліфікованого фахівця, а формування щасливої та успішної особистості, яка комфортно себе почуває не тільки на роботі, а й у сім'ї.

14.19.02.0747/230370. Особливості професійно орієнтованого навчання іноземній мові курсантів військових закладів вищої освіти. Брик Т.О., Григорова І.Г. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.34-41. - укр. УДК 378.02:372.8.

У статті проводиться аналіз особливостей професійно-орієнтованого вивчення іноземної мови курсантами ВЗВО. Автори зазначають необхідність застосування особистісного підходу, який дає можливість сформувати новітню парадигму вищої військової освіти, яка спрямована на реалізацію ідей гуманізації, гуманітаризації та інформатизації, що веде за собою загальну гармонізацію та фундаменталізацію системи навчання у військових навчальних закладах. Зроблено висновок, що предметом вивчення стає мова не лише як лінгвістичне явище, а й як мовленнєва діяльність, в яку входить і соціокультурний аспект, результатом застосування якого є пізнання світової культури в цілому.

14.19.02.0748/230375. Самостійна робота як органічна складова процесу професійного зростання студентів-філологів (на матеріалі вивчення зарубіжної літератури). Грицак Н.Р. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.73-81. - укр. УДК 372.882.

У статті розкрито та теоретично обґрунтовано поняття "самостійна робота" студентів вищої школи, розглянуто різні підходи до організації самостійної роботи. Автор доводить, що актуальними питаннями у системі вищої освіти є роль та значення самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах України. Проаналізовані основні традиційні й альтернативні форми і види проведення самостійної роботи студентів. Запропоновано види і форми самостійної роботи із зарубіжної літератури, які могли б бути ефективною формою організації навчальної діяльності студентів-філологів у процесі вивчення зарубіжної літератури. Результати дослідження є практичними, надані рекомендації можуть використовуватися при подальшому вивченні заявленої проблеми.

14.19.02.0749/230376. Роль педагога в адаптації студентів музичного мистецтва до навчання у закладах вищої освіти. Дорош Т.Л. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.82-88. - укр. УДК 378.147.31.

У статті особлива роль відводиться педагогу, який допомагає студентові музичного профілю швидко адаптуватися до сучасних умов у ЗВО. Акцентовано увагу на основних етапах адаптаційного процесу, кожен із яких має свої особливості й передбачає підготовчий етап, готовність до колективної співпраці та організованої самостійної діяльності, аналітичний аспект. Автором наведені конкретні приклади адаптації студентів музичного мистецтва в Комунальному закладі "Харківська гуманітарно-педагогічна академія" Харківської обласної ради.

14.19.02.0750/230378. Формування творчої особистості на уроках хорового диригування. Коржавих І.М., Юришева Л.В., Литвинова І.Є. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.97-103. - укр. УДК 378.015.31:78.071.2 (045).

У статті розкриті питання, пов'язані з формуванням творчих навичок у студентів на заняттях з хорового диригування, самостійною підготовкою студентів до виконання музичного твору. Пропонуються основні методи і прийоми для розвитку творчого мислення, уяви, розвитку емоційних реакцій і виконавської майстерності, основні методи формування творчих навичок у майбутніх диригентів. Розкриті позитивні сторони індивідуальних занять у класі хорового диригування та самостійної роботи студентів. Здійснено педагогічний аналіз умов, які сприяють формуванню творчої особистості на уроках диригування.

14.19.02.0751/230379. Види та зміст завдань для самостійної роботи студентів немовних факультетів з англійської мови. Котова А.В., Савченко Н.М. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.103-109. - укр. УДК 378.147.

У статті висвітлено основні функції завдань для самостійної роботи студентів немовних факультетів з англійської мови (навчально-пізнавальна, активізуюча, діагностична, виховна, світоглядна). Виділено основні вимоги до завдань, які пропонуються для самостійної роботи студентів (ретельний аналіз змісту завдання, поступове ускладнення завдань, відповідність реаліям життя тощо). Визначено основні види домашніх завдань з англійської мови (виконання вправ на закріплення активної граматики та лексики, підготовка усних доповідей тощо).

14.19.02.0752/230380. Роль викладача у підготовці студентської наукової презентації англійською мовою. Лешньова Н.О., Павлова Л.В. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.109-116. - укр. УДК 811.111:378.147.091.33.

Стаття присвячена аналізу процесу підготовки студента до виступу з науковою презентацією іноземною мовою і ролі викладача у цьому процесі. В статті подаються критерії оцінки якісної презентації. Особлива увага приділяється найбільш оптимальним видам діяльності, які позитивно впливають на формування мовленнєвих компетенцій студента.

14.19.02.0753/230383. Формування світогляду у майбутніх учителів. Павинська Н.А. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.137-143. - укр. УДК 378.011.3-051:140.8(045).

У статті розглянуто процес формування світогляду у майбутніх учителів. Учитель - одна з найважливіших професій сучасного суспільства. У процесі формування світогляду формується індивідуальність людини, її переконання та життєва позиція. Визначено, що світогляд - це результат і наслідок виховання і самовиховання, розвитку і саморозвитку, освіти й самоосвіти. Виявлено, що спрямованість, мотиви, ідеали, знання, вміння, навички, а також емоційно-вольові якості особистості безпосередньо впливають на формування світогляду у майбутніх учителів.

14.19.02.0754/230384. Теоретико-методологічні засади самовиховання майбутніх педагогів у процесі модернізації вищої педагогічної освіти. Пономарьова Г.Ф. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.143-148. - укр. УДК 378-048.35:37.042 (045).

У статті розкриваються основні теоретико-методологічні засади самовиховання майбутніх педагогів з урахуванням сучасних тенденцій до модернізації вищої педагогічної освіти. Визначаються специфічні особливості самовиховання як чинника розвитку особистості майбутнього педагога, характеризуються методи і форми. Ґрунтовно висвітлюється досвід Кошарського закладу "Харківська гуманітарно-педагогічна академія" Харківської обласної ради зі стимуляції до самовиховання студентів - майбутніх педагогів.

14.19.02.0755/230385. Міждисциплінарний підхід як умова формування професійної компетентності майбутніх військових юристів. Радченко К.А. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.148-157. - укр. УДК [356.35:378.6] (477).

Порушена у статті проблема пов'язана із визначенням педагогічних умов, створення яких в освітньому процесі вищого навчального закладу сприятиме формуванню професійної компетентності військових юристів. У статті розглянуто особливості побудови освітнього процесу підготовки військових юристів на засадах міждисциплінарного підходу. Розглянуто зміст понять "міждисциплінарність", "міждисциплінарні зв'язки", "міждисциплінарний підхід". Обґрунтовано можливості міждисциплінарного підходу у формуванні професійної компетентності військових юристів.

14.19.02.0756/230387. Професійна самореалізація викладача закладу вищої освіти - запорука якості освіти. Томаз І.А. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.164-172. - укр. УДК 378-051:005.336 (045).

У статті розкрито питання становлення фахівця як процес прогресивної зміни особистості під впливом провідного педагогічного досвіду, професійної діяльності й особистісної активності, що спрямовані на самовдосконалення та самореалізацію з метою досягнення сучасного рівня освіти. Відзначається, що вдосконалення професійної майстерності та розвиток творчого потенціалу, оволодіння інноваціями і прогресивними педагогічними технологіями врешті-решт підвищує ефективність і якість освітнього процесу. Стаття призначена для викладачів вищих навчальних заходів, вона містить інформацію про зв'язок якості освіти й процесу самореалізації викладача.

14.19.02.0757/230388. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до виконавської діяльності. Цуранова О.О., Булгакова В.А. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.172-177. - укр. УДК 378.011.3-051:7.071 (045).

У статті розкрито педагогічні умови організації процесу навчання гри на фортепіано, які зумовлюють високий рівень готовності фахівця до виконавської діяльності. Розглянуто критерії, що дають можливість визначити рівень компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у сфері їх професійно-педагогічної діяльності. Виокремлено три групи педагогічних умов ефективної організації навчання гри на фортепіано в системі підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Здійснено педагогічний аналіз проблем навчання студентів гри на фортепіано, пов'язаних з його організацією, досягненням навчальної взаємодії викладача й студента, виконавського та загального музичного розвитку майбутнього фахівця.

14.19.02.0758/230389. Тайм-менеджмент в організації навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти. Яценко В.В. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.177-184. - укр. УДК 378.041-057.87:005.7 (045).

У статті розглянуто теоретичні основи поняття технології "тайм-менеджменту", розкрито її сутність в організації навчальної діяльності студентів ЗВО, проведено анкетування та виявлено результати, розроблено пам'ятку з управління часом для студентів. У професійній підготовці майбутніх фахівців необхідно враховувати ті фактори, які впливають на успішне становлення особистості студента у ЗВО. Із самого початку навчання студентів у ЗВО необхідно звертати увагу на те, якими вони володіють навичками і вміннями з самостійної організації навчальної діяльності, планування і контролю в ході освітнього процесу і в подальшому, при організації навчання, враховувати ці особливості.

14.19.02.0759/230390. Формування організаційної культури майбутнього корекційного педагога засобами ігрових педагогічних технологій. Яцинік А.В. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.185-191. - укр. УДК 378.147.227.

У статті висвітлені питання виникнення та розвитку гри як провідного виду діяльності, дефініції понять "ігрова технологія", "педагогічна технологія", "ігрова педагогічна технологія", здійснено їх порівняльний аналіз, надана характеристика поняття організаційна культура, сформульовані її структурні компоненти, доведена доцільність використання ігрових педагогічних технологій у вищих навчальних закладах під час підготовки майбутніх корекційних педагогів. У процесі аналізу роботи автор доходить висновку, що використання ігрових педагогічних технологій для вирішення конкретних навчальних завдань надає можливість підвищити освітній рівень студентів, а також адаптувати майбутніх корекційних педагогів до особливостей подальшої професійної діяльності.

14.19.02.0760/230420. Навчальні матеріали за професійним спрямуванням у системі викладання іноземної мови студентам лісотехнічного профілю. Малиновська О.Л., Масон С.Р. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.157-159. - укр. УДК 378.02:372.8.

Навчальна дисципліна "Іноземна мова за професійним спрямуванням" є важливою складовою системи підготовки майбутніх спеціалістів вищого навчального закладу технічного профілю, що зумовлено тенденцією до світової інтеграції, розширенням культурного та наукового обміну, росту міжнародного економічного співробітництва. Вона базується на активізації, систематизації та узагальненні лексико-граматичних знань, отриманих учасниками навчального процесу за попередні роки навчання (Malynovska & Mason, 2014a) і передбачає успішне оволодіння іншомовним лексико-граматичним та синтаксично-стилістичним матеріалом у межах навчальної програми "Іноземна мова". Вивчення цієї навчальної дисципліни - це складний та багатогранний процес, оскільки, з одного боку, передбачає оволодіння іноземною мовою як лінгвістичним явищем, а з іншого - використання іншомовних розумових форм і категорій у площині конкретної галузі та в її окремо окреслених професійних сферах. Представлено навчальні продукти для студентів НЛТУ України: навчальний посібник "Екосистема лісу" та "Німецько-український словник лісотехнічних термінів", які складено на основі фахово орієнтованого іншомовного матеріалу, що необхідний для формування комунікативної компетенції в усіх видах мовленнєвої діяльності відповідної галузевої тематики лісотехнічного профілю. Цей навчальний матеріал створено для вивчення навчальної дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням (німецька мова)" та з урахуванням основних положень Державної національної програми "Освіта" (Україна ХХІ століття), Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, а також з урахуванням активного використання у навчальному процесі мультимедійних засобів навчання.

14.19.02.0761/230426. Формування студентських майданчиків комерціалізації бізнес-ідей та формалізації соціальних ініціатив. Данилович Т.Б., Гавриляк А.С., Мельник В.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.36-40. - укр. УДК 339.9.

Висвітлено проблеми молодіжного підприємництва, показано роль та особливості функціонування вітчизняних і міжнародних структур університетського середовища, які працюють у сфері надання консультацій у створенні і веденні власного бізнесу. Показано, що попри безсумнівну ефективність цих структур у підготовці студентів до роботи у сучасних міжнародних та вітчизняних компаніях та наданні глибоких теоретичних знань з формування бізнесу, є неможливим, у рамках таких шкіл, прищеплення студентам вузькоспеціалізованих практичних навичок для ведення чітко визначеного бізнесу. Висвітлено проблеми реалізації соціальних студентських ініціатив та залучення міжнародних донорських організацій до їх фінансування. Обґрунтовано доцільність створення студентських майданчиків, як складової частини молодіжного і університетського підприємництва, на якому будуть створені умови для: студентів, щодо реалізації власних соціальних і бізнес-ідей; підприємців, які хочуть розвивати бізнес; освітян, науковців, фахівців, що прагнуть "інвестувати" власні знання, навички і досвід у реалізацію студентських ідей; університетів, що отримуватимуть замовлення від бізнесу на підготовку фахівців з чітко визначеними компетентностями. Запропоновано модель поетапного створення студентського майданчика з побудовою інфраструктури на базі вишів, профтехучилищ, коледжів, громадських організацій та технопарків і системою комунікаційних зв'язків між студентом, викладачем, підприємцем, освітнім закладом і місцевою владою, які в процесі комерціалізації бізнес-ідей або формалізації соціальної ініціативи переростатимуть у партнерські або ділові.

14.19.02.0762/230430. Конкурентоспроможність закладів вищої освіти львівської області у підготовці майбутніх фахівців туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. Дутка Г.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.56-62. - укр. УДК 378.14:338.48(477.83).

Досліджено тенденції та перспективи розвитку туристичного та готельно-ресторанного бізнесу України. Порівняльний аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців показав, що однією з умов ефективного розвитку туристичної сфери та готельно-ресторанного бізнесу є наявність висококваліфікованих кадрів, які здатні приймати ефективні управлінські рішення, забезпечуючи конкурентоспроможність як окремих підприємств, так і галузі загалом. Посилення конкуренції у сфері освітньої діяльності вимагає від закладів вищої освіти постійно вдосконалювати свою діяльність за всіма її напрямками, покращувати якість викладання, що мобілізує заклад у ринкових умовах. Проаналізовано сучасний стан закладів вищої освіти України у сфері обслуговування; визначено рейтингову позицію закладів вищої освіти Львівщини. Досліджено концепції і механізми підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти в сучасних умовах. Виявлено конкурентні позиції та рівень використання освітнього потенціалу закладами вищої освіти Львівської області підготовки фахівців сфери обслуговування, зокрема, за спеціальностями 241 "Готельно-ресторанна справа" та 242 "Туризм" за даними вступної кампанії 2017 р. Запропоновано інноваційні методи та форми, які

доцільно впроваджувати в освітній діяльності закладів вищої освіти задля підвищення їхньої конкурентоспроможності, покращення якості освітніх послуг та підготовки кваліфікованих фахівців.

14.19.02.0763/230486. Ставлення студентської молоді до гомосексуальності (на прикладі фокус-групового дослідження). Медіна Тетяна. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.225-232. - укр. УДК 316.654-057.87.477: 316.367.7.

У статті розглядається одна з актуальних проблем сучасного суспільства - ставлення до гомосексуальності. Проаналізовані досягнення України в напрямі прийняття антидискримінаційного законодавства. На матеріалах фокус-групового дослідження вивчено ставлення студентів до нетрадиційних форм сексуальності і шлюбу. Отримані дані співставлені з даними соціологічних опитувань. Виявлена гендерна асиметрія толерантності до гомосексуальності, поширеність гомофобії серед представників чоловічої статі. Найбільший вплив на формування ставлення до людей з гомосексуальною орієнтацією чинять ЗМІ (серіали, книжки і т.п.), релігійні організації та політики. Дві третини учасників дослідження не схвалюють одностатеві шлюби, а ставлення до можливості всиновлення дітей гомосексуальними парами вкрай негативне. Запровадження уроків толерантності в школах може бути тим кроком, який дозволить сформуванню власну думку щодо прав людини і підвищити рівень толерантності щодо гомосексуальних людей хоча б серед молоді.

14.19.02.0764/230682. С.П. Тимошенко та сучасна інженерна освіта в Україні: деякі реалії, проблеми, тенденції та перспективи. Дем'яненко А.Г. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.142-146. - укр. УДК 378.

Наведено деякі міркування, погляди та думки одного з найвидатніших механіків світу, нашого співвітчизника С.П. Тимошенка, стосовно інженерної освіти, яку він створював і знав зсередини, та які є актуальними і для сьогоднішнього дня. Обговорюються деякі питання сучасного стану та перспектив вищої інженерної освіти в Україні. Наголос робиться на необхідності збереження її фундаментальності.

14.19.02.0765/230709. Сучасний підхід до визначення та формування основних складових освітньої програми підготовки фахівців за спеціальністю 015 "Професійна освіта (за спеціалізаціями)". Коваленко О.Е., Коваленко Д.В., Брюханова Н.О., Мельниченко О.О. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.6-18. - укр. УДК 378.1:0 9.

У статті розглянуто проблему розробки освітніх програм нового покоління, які покликані враховувати тенденції європейської освіти, сучасні вимоги вітчизняних роботодавців, а також забезпечити необхідну якість вищої освіти. Розроблення та впровадження таких програм стало не тільки вимогою часу, але й, враховуючи надання українським закладам вищої освіти значних прав у цьому питанні, можливістю виявити творчий підхід до формування змісту освіти та відбити власну специфіку й досвід підготовки кадрів. На підґрунті теорії змісту освіти В.С. Ледньова, яка отримала свій подальший розвиток у наукових працях О.Е. Коваленко та Н.О. Брюханової, аналізу основоположних документів Європейського простору вищої освіти, праць вітчизняних науковців, в яких узагальнено міжнародний та український досвід створення сучасних освітніх програм, розроблено підхід до визначення змісту та цілі освіти, засобів та способів аналізу досягнення цієї цілі. Розроблено етапи формування основних складових освітньої програми, розглянуто деякі особливості виконання кожного з цих етапів, а саме: визначення професійного призначення та умов використання майбутнього фахівця в галузі, визначення переліку програмних компетентностей фахівця та компонентів освітньої програми, визначення результатів навчання, які зможуть забезпечити об'єктивне діагностування сформованості програмних компетентностей. Подальші дослідження цього питання передбачають експериментальну перевірку та оцінку рівня забезпечення якості підготовки фахівців в Українській інженерно-педагогічній академії за розробленими згідно із запропонованим підходом освітніми програмами.

14.19.02.0766/230711. Теоретичні аспекти вдосконалення методичної роботи кафедри вищого навчального закладу. Бурбига В.А. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.25-31. - укр. УДК 378.147.

Стаття присвячена одній із важливих проблем - теоретичному обґрунтуванню особливостей удосконалення методичної роботи кафедри ВНЗ. Методична робота є цілеспрямованою діяльністю кафедри вищого навчального закладу щодо забезпечення психолого-педагогічної та методичної підготовки викладачів вишу з метою підвищення ефективності їх навчально-виховної діяльності. Вона сприяє особистісному розвитку викладача, його педагогічної майстерності щодо викладання і проведення позааудиторної виховної роботи зі студентами. В статті зазначається, що застосування інноваційних форм методичної роботи на кафедрі, сприяє залученню викладачів до активної співпраці, озброєнню з новітніми педагогічними технологіями, виробленню в них позитивного ставлення до сучасних методів навчання, зацікавленню в їх використанні. Звертається увага на доцільність організації на кафедрах ярмарок педагогічної творчості, фестивалів педагогічних ідей та знахідок, методичних вернісажів, панорам творчих знахідок, педагогічних консилиумів, методичних аукціонів, проблемних семінарів, творчих наукових дискусій, педагогічних турнірів, що посилюють

наукову спрямованість методичної роботи, спрямовують педагогів на активну діяльність, розвивають їх загальну ерудицію. В статті доведено, що створення кафедрального Електронного методичного кабінету, сприятиме розвитку системи науково-методичної роботи, запровадженню інноваційних технологій навчання і виховання, творчому розвитку педагогів, розширенню їх наукового світогляду та вдосконаленню педагогічної майстерності.

14.19.02.0767/230712. Науково-методологічні підходи до проблеми формування інформаційної компетентності студентів внз. Давидова Ж.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.32-39. - укр. УДК 378.147.

У статті проаналізовано основні науково-методологічні підходи до проблеми формування інформаційної компетентності студентів вишів. Доведено, основним методологічним підґрунтям є системний, інформаційний, синергетичний, герменевтичний та знаково-символічний підходи. Застосування системного підходу дозволяє розглянути педагогічний процес як цілісне явище і є основою до проектування педагогічної системи. За допомогою реалізації інформаційного підходу в навчанні забезпечується одержання й накопичення знань людиною, зберігання й передача нею отриманої інформації. Застосування синергетичного підходу означає створення умов вибору й представлення кожному суб'єкту можливості індивідуальної траєкторії досягнення мети, стимулювання самостійності мислення й прийняття відповідальних рішень. Герменевтичний підхід дозволяє реалізувати складну взаємодію між інформацією та знанням, висуваючи на перше місце суб'єкт. Застосування знаково-символічного підходу у навчанні дає можливість визначити основні складники певної системи, її особливості, можливості і рівень взаємодії та взаємовпливу.

14.19.02.0768/230714. Професійна підготовка фахівців видавництва і поліграфії у ВНЗ: стан, проблеми, шляхи вдосконалення. Денисенко С.М. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.49-57. - укр. УДК 378.1:655.

Одна з головних проблем професійної підготовки у вищому навчальному закладі за спеціальністю видавництво і поліграфія, є приведення рівня знань і умінь та формування компетентностей майбутніх фахівців, відповідно до потреб цієї високотехнологічної інформаційної галузі виробництва. Успішно розв'язати цю проблему можливо за умов наявності повної картини стану як самої сфери діяльності, так і вищої професійної освіти, що дасть змогу співставити запити ринку праці і відповідність підготовки кадрів. Стаття присвячена визначенню сучасного стану професійної підготовки фахівців видавництва і поліграфії у вищому навчальному закладі. Визначено вимоги, що висуває сучасна видавничо-поліграфічна галузь перед майбутніми фахівцями. На основі аналізу наукових праць та власного досвіду визначено основні проблеми, що зумовлюють перешкоди на шляху отримання студентами якісної освіти і набуття необхідних компетентностей для успішної реалізації майбутньої професійної діяльності. Наведено можливі способи подолання визначених проблем у професійній підготовці фахівців видавництва і поліграфії, що зможуть допомогти подолати суперечності між невідповідністю підготовки студентів та вимогами сучасної видавничо-поліграфічної галузі.

14.19.02.0769/230716. Сутнісні характеристики якості вищої освіти як основа управління процесом професійної підготовки сучасного фахівця. Погорелова Т.Ю. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.68-74. - укр. УДК 378-021.4.

Актуальність статті зумовлена тим, що вивчення показників якості освіти є однією з головних умов управління розбудовою національної системи якості вищої освіти. Дослідження спирається на низку наукових робіт зарубіжних та вітчизняних авторів, що розглядали якість освіти в різних аспектах, та ряд нормативних документів. Стаття аналізує походження явища якості, його становлення та сучасні визначення, обґрунтовує важливість контролю якості освітнього процесу у ВНЗ та виокремлює роль взаємодії викладача та студента як центральних суб'єктів навчального процесу. У статті окреслюються загальні критерії та показники за якими має втілюватись стратегія забезпечення якості у ВНЗ та показники ефективної взаємодії викладача та студента. До проблем подальшого дослідження показників якості вищої освіти належать опрацювання принципів і методики вимірювання навчальних досягнень та розробка системи об'єктивних критеріїв оцінювання ефективності роботи викладачів та інших суб'єктів освітньої діяльності.

14.19.02.0770/230717. Проблеми застосування технології концентрованого навчання у вищій освіті. Бакатанова В.Б., Ігнатів С.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.75-82. - укр. УДК 378.147.1.

Пошук ефективних технологій навчання у вищій освіті зумовлено суттєвими змінами в системі освіти України. На підставі аналізу досліджень щодо застосування інтенсивного навчання було визначено перспективи концентрованого навчання у вищій школі. Це система організації навчального процесу, при якій здійснюється концентрація робочого часу студентів та педагогів. Більш глибоке вивчення предмета досягається за рахунок об'єднання занять у блоки, скорочення кількості предметів, що вивчаються паралельно протягом часу. Визначено мету, сутнісні ознаки, переваги та недоліки концентрованого навчання. На основі аналізу думок викладачів та студентів Української інженерно-

педагогічної академії щодо експериментального впровадження цієї технології у навчальний процес було визначено педагогічні умови ефективного застосування технології концентрованого навчання у вищій освіті. Педагогічні можливості означеної технології обмежені необхідністю тривалого часу та систематичних занять для формування професійних компетенцій майбутніх фахівців.

14.19.02.0771/230719. До змісту поняття "культура професійного спілкування" маркетолога. Гоголь І.О. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.91-96. - укр. УДК 378.011.3 - 051:339.138.

У статті проаналізовано зміст поняття "культура професійного спілкування" маркетологів у контексті їх професійної діяльності. Для визначення цього поняття розглянуто зміст споріднених понять "культура", "спілкування", "культура спілкування", "комунікативна культура". Надано характеристику особливостей професійної діяльності маркетолога, конкретизовано його професійні функції: аналітична, виробнича, збутова, управління і контролю. Показано, що професійна діяльність маркетолога має суб'єкт-суб'єктний характер і будується на професійні взаємодії, ефективність якої залежить від культури професійного спілкування фахівця. На основі узагальнення результатів досліджень було визначено, що культура професійного спілкування маркетолога - це особистісна інтегративна характеристика, яка забезпечує професійну суб'єкт-суб'єктну взаємодію маркетолога зі споживачами маркетингових послуг, що обумовлено потребами маркетингової діяльності й спрямована на досягнення позитивного результату. Конкретизовано перелік суб'єктів професійного спілкування фахівця-маркетолога.

14.19.02.0772/230722. Формування спеціальних компетентностей майбутнього вчителя географії у процесі навчальних практик: регіональний аспект. Борисенко К.Б. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.114-122. - укр. УДК 378.1:[371.3:91].

У статті аналізуються проблеми формування спеціальних компетентностей майбутнього вчителя географії в процесі навчальних практик на регіональному рівні. Рекомендується організувати навчальний процес таким чином, щоб забезпечити становлення і розвиток спеціальних компетентностей у відповідності до компетентної моделі фахівця, розкрита технологія формування спеціальних компетентностей, визначена роль навчальних практик у цьому процесі. В роботі надано ґрунтовний аналіз наукових джерел з проблематики дослідження, висвітлені процедурні аспекти формування спеціальних компетентностей. Представлена робота є логічним продовженням попередніх робіт автора щодо навчально-методичного обґрунтування процесу формування спеціальних компетентностей майбутнього вчителя географії у процесі навчальних практик. Зокрема акцент зроблено на регіональних особливостях проведення навчальних практик в класичному університеті, наголошено на необхідності проведення сезонних спостережень, екскурсій, експедицій в природу протягом усього навчального року. У роботі також деталізовані складові спеціальних компетентностей, які набувають студенти в процесі проходження певних етапів практики.

14.19.02.0773/230723. Особливості викладання правових дисциплін у ВНЗ на сучасному етапі. Васильєва І.Г. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.123-131. - укр. УДК 378.147.213:34.

У статті розглядаються особливості викладання правових дисциплін у ВНЗ на сучасному етапі, коли найважливішим напрямом реформ, що відбуваються в країні, є формування в громадянах переконання в абсолютній цінності права, у його універсальному характері. Виховувати правову свідомість людей держава повинна не лише за допомогою системи ефективного механізму правового регулювання і застосування правових норм, але й через правову освіту. Метою професійно-правової підготовки майбутнього інженера-педагога в умовах вищого навчального закладу є формування його професійно-правової компетентності, тобто сукупності професійно-правових знань та вмінь, а також готовності до виконання всіх видів правових дій в інженерно-педагогічній діяльності. Автор відзначає, що викладач правових дисциплін передусім повинен навчити кожного студента працювати з комп'ютерними довідковими правовими системами (ДПС) - базами даних, що містять нормативні документи. У статті зазначається, що для розв'язання проблеми якісного набуття студентами правових знань обов'язковою умовою є щонайширше впровадження сучасних технологій у сукупності з інтерактивними технологіями навчання. До найефективніших навчальних прийомів автор відносить застосування інтерактивної дошки, проведення інтерактивних лекцій, зокрема "лекція вдвох" та "лекція-прес-конференція", і особливо методи проектів, а саме: дослідницький, творчий, ігровий, інформаційний та практико-орієнтований.

14.19.02.0774/230725. Використання педагогічних інновацій у процесі підготовки майбутніх учителів технологій. Кучер С.Л. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.138-146. - укр. УДК 378.147.1.

Потреба оновлення підходів і методик професійної освіти спонукає до використання актуальних інноваційних педагогічних технологій. У процесі підготовки майбутніх учителів технологій з'являються передумови для застосування багатьох педагогічних інновацій, серед яких інформаційно-

комунікативні технології (ІКТ), фреймовий підхід, кейс-технологія, ресурсно-орієнтоване навчання та інші. Майбутній учитель опановує нові педагогічні технології в процесі власного навчання і саморозвитку, а згодом цей досвід буде основою професійної діяльності. Тісний зв'язок освітніх інновацій з новими технологіями поширення інформації дозволяє наблизити освітнє середовище до інтересів того, хто навчається, і, таким чином, підвищити ефективність освітнього процесу. Здатність до інновацій майбутнього педагога - це перш за все бажання і можливість педагога розвивати свої інтереси та уявлення, шукати власні нетрадиційні вирішення виникаючих проблем, сприймати і творчо втілювати вже існуючі нестандартні підходи в освіті.

14.19.02.0775/230726. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх інструкторів із фізкультури в процесі фахової підготовки. Малихіна Я.А., Чапідзе К.О. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.147-153. - укр. УДК 378.1:[37:796].

Стаття "Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх інструкторів з фізкультури в процесі фахової підготовки" присвячена дослідженню формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх інструкторів з фізкультури для спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю інтернатного типу. Відстоюється думка, що в процесі формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх інструкторів з фізкультури необхідно виокремлювати поняття "компетентність", "комунікативна компетентність", "професійна компетентність". Запропоноване авторське визначення професійно-комунікативної компетентності майбутнього інструктора з фізкультури та обґрунтовано необхідність його впровадження для удосконалення підготовки педагогічних працівників спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю інтернатного типу. Дослідження цієї проблеми здійснюється авторами на основі аналізу, узагальнення та конкретизації передового педагогічного досвіду підготовки фахівців в галузі фізичної культури і спорту.

14.19.02.0776/230727. Професійно-комунікативна компетентність майбутнього інженера-педагога. Маркова В.М. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.154-161. - укр. УДК 378.06.

В даній статті розглянуто аспекти професійно-комунікативної компетентності майбутніх інженерів-педагогів. Визначено сутність професійно-комунікативної компетентності інженера-педагога. Проаналізовано поняття "компетенція" і "компетентність". Акцентовано увагу на види комунікативної діяльності інженера-педагога, Під професійною компетентністю педагога розуміємо єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Професійно-комунікативна діяльність інженера-педагога полягає у виконанні дій, спрямованих на включення учнів у різноманітні види діяльності, створення колективу й організації сумісної діяльності. Діяльність інженера-педагога спрямована на встановлення педагогічно доцільних стосунків педагога з учнями, їх батьками, з іншими педагогами, представниками громадськості. Спеціалісти будь-якої сфери діяльності мають володіти загальною компетентністю, необхідною для існування в соціумі, для розв'язання будь-яких ситуацій, навіть не пов'язаних з конкретною професійною діяльністю. В статті відмічено особливості професійно-комунікативної компетентності майбутнього інженера-педагога.

14.19.02.0777/230729. Особливості організації професійної іншомовної підготовки майбутніх програмістів на засадах інтегрованого підходу. Микитшин А.А. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.169-176. - укр. УДК (378+811.111)-057.87.

У статті висвітлено особливості організації процесу підготовки майбутніх програмістів до здійснення професійної іншомовної комунікації. У статті обґрунтовано дидактичний потенціал інформаційних і веб-технологій і подано опис дистанційного курсу "Основи професійної іншомовної комунікації", який є основою впровадження експериментальної методики професійної іншомовної підготовки майбутніх програмістів на засадах інтегрованого підходу. Дослідження опирається на аналіз теоретичних і практичних засад здійснення професійної іншомовної підготовки майбутніх програмістів у закладах вищої освіти. У процесі дослідження було використано такі методи, як літературний аналіз, синтез, узагальнення, оцінювання результатів навчальної діяльності студентів, тестування, анкетування. Результатом дослідження є дистанційний курс "Основи професійної іншомовної комунікації", розроблений для студентів технічних спеціальностей з метою підвищення рівня її готовності до здійснення професійної іншомовної комунікації. Запропонована методика опирається на засади інтегрованого підходу, який сприяє цілісному та всебічному опануванню вказаною компетентністю.

14.19.02.0778/230730. Фасилітативний підхід у процесі формування дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури. Олійник І.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.177-188. - укр. УДК 001.8:378.225.

У статті обґрунтовано доцільність застосування фасилітативного підходу в процесі формування дослідницької компетентності майбутніх докторів філософії; здійснено аналіз науково-педагогічної та психологічної літератури щодо визначення дефініцій "фасилітація", "фасилітативний метод".

Охарактеризовано найбільш ефективні методи фасилітації, що сприяють розвитку пізнавальної активності, навичок практичних досліджень, науково-дослідницьких здібностей, креативності, творчого мислення в майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури, а саме: Технологія "Open Space", Технології "Інтернаціональне кафе" та "Грейп-коктейль", Динамічна фасилітація, Graphic facilitation, Appreciative Inquiry, Технологія Scamper, Метод шести капеюхів, Метод "635", Класичний мозковий штурм, Mind Mapping, Метод Делфі, Стратегія Уолта Діснея, Метод "Складання кластера", Webquest (освітній веб-квест), Метод "П'ять 'чому'?", Метод "Fishbone" ("Риб'ячий скелет").

14.19.02.0779/230731. Інтеграція міжкультурної і спеціально-професійних компетентностей для реалізації інтегральної компетентності фахівця у сфері дизайну одягу. Рябчикова К.М. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.189-196. - англ. УДК 378.147:005.336.2+687.01.

Визначено місце міжкультурної компетентності в загальній структурі професійних компетентностей фахівця в галузі дизайну одягу. Доведена особлива важливість формування міжкультурної компетенції для навчання глобального студента як композиції комунікації, культурного інтелекту і професійних міжкультурних здібностей. Проведено аналіз структурно-логічних зв'язків у процесі формування основних компетентностей дизайнера одягу. Визначено шляхи формування інтегральної компетентності. Запропоновано основні структурні підходи до впровадження міжкультурної компетентності дизайнера одягу. Розроблено схеми паралельного, послідовного, індивідуально-паралельного, комбінованого формування міжкультурної компетенції. Паралельна схема характеризується додатковими спеціальними курсами з формування загальних міжкультурних компетентностей, а також мовної практики. Послідовна схема передбачає інтеграцію спеціальних компетентностей дизайнера одягу в спеціальні міжкультурні курси до ступеня і проект міжкультурного диплома. Індивідуальна схема передбачає формування міжкультурної компетенції в рамках індивідуальних професійних компетенцій. Комбінована схема об'єднує основні алгоритми.

14.19.02.0780/230733. Когерентне методичне середовище самоосвіти педагога для проектування інноваційних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх інженерів. Штефан Л.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.204-213. - укр. УДК 378:147.1: 001.895.

Позитивні зміни в економіці України не можливі без формування інженерного контингенту на рівні сучасних вимог, які визначаються компетентнісною парадигмою. Тому перед вищою професійною освітою поставлено завдання по виконанню цього запиту. Відповісти на нього можливо за умови впровадження у навчальний процес інноваційних технологій. Однак на шляху їх успішної реалізації знаходиться недостатня методична підготовка професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів. Для усунення цієї перешкоди пропонується когерентне методичне середовище для проектування інноваційних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх інженерів. Розроблено модель та обґрунтовано основні компоненти цього середовища. Серед них блок проектування базових інноваційних технологій навчання, блок технологій контролю результатів їх втілення та блок організації дослідницької діяльності педагога за результатами застосування інноваційних технологій навчання в інженерній підготовці. Модель ґрунтується на системному, компетентнісному та акмеологічному підходах і спирається на принципи цілісності, гнучкості та динамічності, цілеспрямованості, синергійності.

14.19.02.0781/230734. Проблема ефективності навчання студентів іноземної мови в немовних вузах. Андрієнко В.С. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.214-221. - рос. УДК 378.147.1:811.111.

Актуальність даного питання пов'язана з процесом ефективного навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей. На даний період часу знання англійської мови фахівцями різних сфер є важливим для їх трудової діяльності, тому що в сучасному світі англійська мова є глобальною міжнародною мовою. Метою дослідження є аналіз факторів, від яких залежить успішне опанування англійської мови студентами, для яких англійська мова не є їх спеціальністю. У статті наведені основні фактори, що впливають на викладання англійської мови: мотивація студентів, вміння працювати самостійно, вікові та психологічні особливості, творчі здібності студентів, ефективність методики навчання. Представлено пропозицію щодо підвищення мотивації студентів до вивчення англійської мови, проаналізовано питання ефективності самостійної роботи студентів, а також представлено пропозицію щодо використання індивідуально-диференційованого підходу до студентів, з урахуванням їх особистісних властивостей, важливості застосування засобів наочності та проектних методик.

14.19.02.0782/230735. Метод продуктивного навчання комп'ютерних дисциплін у системі фундаменталізованої професійної підготовки майбутніх ІТ-фахівців. Бардус І.О. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.222-229. - укр. УДК 378.147.111.042.

Підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій вимагає розроблення методів продуктивного навчання на засадах фундаменталізації освіти. В статті теоретично обґрунтовано та розроблено метод навчання майбутніх ІТ-фахівців виконувати продуктивну професійну діяльність із розробки нового або удосконалення існуючого апаратного та програмного забезпечення комп'ютерної техніки. Розроблений метод продуктивної діяльності є комбінованим, і передбачає застосування методу евристичних питань, ретроспективного аналізу ІТ-об'єктів, матриці розвитку ознак і фундаментальних основ ІТ-об'єкта. Основними етапами методу продуктивного навчання є мотиваційно-цільовий, підготовчо-змістовний, операційно-діяльнісний, контрольо-корекційний та оцінно-результативний. Розроблений метод продуктивного навчання відповідає структурі професійної діяльності ІТ-фахівця, та дозволяє удосконалювати базові або створювати нові ІТ-об'єкти на основі фундаментальних філософських, природничо-математичних законів і категорій. Отримані результати будуть нами використані для розроблення фундаменталізованої методичної системи навчання комп'ютерних дисциплін майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій.

14.19.02.0783/230736. Методика формування дистанційного курсу дисципліни "Дизайн". Донцова М.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.230-237. - укр. УДК 378.018.43:004.9.

У статті розглянута можливість і доцільність впровадження дистанційного навчання з інтерактивним поданням матеріалу на заміну старих методів ведення освітнього процесу у ВНЗ. На прикладі дистанційного курсу "Дизайн" описується загальна структура курсу, основні модулі (ресурси і елементи), які використовуються для організації навчальної траєкторії в процесі вивчення навчальної дисципліни, а також обґрунтовано застосування інтерактивних технологій в он-ліне середовищі, яке розширює можливості як викладача, так і студента в організації його навчальної діяльності. Наукові пошуки автора пов'язані з визначенням проблем в сфері креативного розвитку студентів в ході комп'ютерного проектування, а також з напрацюванням шляхів реалізації інтерактивної моделі формування проектної компетенції в умовах сучасної інноваційної педагогічної методології, яка повинна підвищити результативність навчальної розробки дизайн-продукту в умовах ХТЕІ КНТЕУ. Це дозволить спостерігати динаміку цього процесу і детальніше розглянути предмет дослідження.

14.19.02.0784/230737. Метод формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів технічних дисциплін. Калініченко Т.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.238-248. - укр. УДК 378.147:316.77-057.875.

У статті розглянуто питання розробки методу формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів технічних дисциплін. Представлений метод забезпечує комплексне формування мотиваційно-ціннісного, когнітивно-діяльнісного та особистісного компонентів комунікативної компетентності майбутніх викладачів технічних дисциплін. В основу розробки методу формування комунікативної компетентності покладено етапи засвоєння професійної діяльності. У методі передбачено можливість організації зворотного зв'язку протягом усіх етапів формування комунікативної компетентності. Представлено графічне зображення моделі методу формування комунікативної компетентності. При її розробці враховано структуру комунікативної компетентності майбутніх викладачів технічних дисциплін. Наведено детальну характеристику кожного етапу методу, описано послідовність їх виконання. Розроблений метод формування комунікативної компетентності реалізується в ході лекційних, практичних занять та під час самостійної роботи майбутніх викладачів технічних дисциплін.

14.19.02.0785/230738. Актуальність та вимоги ринку праці щодо підготовки майбутніх фахівців автотранспортного профілю. Козловський Ю.М., Пукало М.І. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.249-256. - укр. УДК 331.5+377.1:656.13.

У статті подано обґрунтування проблеми конкурентоспроможності підприємств автомобільного транспорту. Наведений аналіз реального стану попиту та пропозиції на автотранспортному ринку праці у групі підприємств Львівської та Житомирської областей. Для визначення рівня забезпечення робітниками кожного із досліджуваного підприємств проведений статистичний аналіз робочого часу працівників. Виявлена необхідність у фахівцях автотранспортного профілю в умовах сервісного обслуговування. Висвітлено параметри щодо забезпечення якості надання послуг, вибраний критерій оцінювання роботи станції технічного обслуговування. Описані причини "ігнорування" сучасних принципів впровадження належного рівня якості надання транспортних послуг. А також проаналізовані компетентності майбутніх фахівців автомобільного транспорту. Наведені проблеми підготовки майбутніх фахівців в умовах навчальних закладів. Запропоновано використання інноваційних засобів, зокрема системи автоматизованого проектування, які дозволяють створювати об'єкти з використанням набору елементарних параметричних тіл, а також надається можливість тривимірного моделювання.

14.19.02.0786/230739. Особливості викладання дисципліни конфліктологія для майбутніх менеджерів освіти. Пермінова А.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.257-265. - укр. УДК 378.016:005.334.2.

У статті розкрито питання викладання дисципліни конфліктології для майбутніх менеджерів освіти. Охарактеризовано особливості викладання дисципліни, а саме: необхідність ознайомлення майбутніх менеджерів освіти з еволюцією наукових поглядів на конфліктологію та періодів її розвитку (стародавні часи; середньовіччя; епоха Відродження; нові часи і епоха просвіти; перша половина XIX ст.; друга половина XIX - початок XX ст.; сучасний розвиток конфліктології); засвоєння спеціальної наукової термінології з конфліктології та усвідомлення сутності її об'єкту і предмету; визначення мети, завдань, структури і змісту дисципліни конфліктологія; ознайомлення з методикою викладання дисципліни, повинна складатись з наступної системи: методологічні принципи; загальнонаукові підходи; специфічні та універсальні методи. Врахування усіх особливостей викладання дисципліни призведе до ефективного засвоєння знань та умінь майбутніми менеджерами освіти та позитивно вплине на професійне використання своїх знань у майбутньому професійному житті, під час управління закладом освіти або його структурним підрозділом та колективом зокрема під час виникнення, розвитку та розв'язання конфліктних ситуацій.

14.19.02.0787/230740. Упровадження структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. Соколюк О.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.266-272. - укр. УДК 378:796.011.1-055.1(045).

У статті схарактеризовано етапи впровадження структурно-функціональної моделі системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності (ОРА) майбутніх учителів фізичного виховання (МУФВ), а саме: I - створення управлінської інформаційно-аналітичної лабораторії; II - здійснення управлінського, навчально-методичного, науково-педагогічного супроводу освітньої діяльності суб'єктів моніторингу щодо фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання та розвитку ОРА МУФВ; III етап полягав у підвищенні ефективності системи моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. Розглянуто заходи (семінари, тренінги, круглі столи, бесіди, тематику консультацій тощо), які сприяють підвищенню ефективності моніторингу розвитку оздоровчої рухової активності майбутніх учителів фізичного виховання. Доведено, що для модернізації освітнього процесу працівники управлінської інформаційно-аналітичної лабораторії, які є викладачами кафедр фізичного виховання ЗВО, розробили та включили до навчального плану підготовки МУФВ предмет "Моніторинг оздоровчої рухової активності". Метою дисципліни є формування професійної компетентності щодо: використання фізичного виховання для розвитку оздоровчої рухової активності у студентів; організації та проведення моніторингу для з'ясування реального стану оздоровчої рухової активності різних груп населення.

14.19.02.0788/230742. Шляхи вдосконалення дистанційних методів профорієнтаційної роботи. Ящун Т.В., Громов Є.В., Фоміна Н.Р. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.285-296. - укр. УДК 378.018.43:004.9.

Одним з обов'язкових видів діяльності будь-якої випускаючої кафедри є розроблення й вдосконалення рекламних профорієнтаційних матеріалів. Підготовка рекламних матеріалів на кафедрі ІКПТУІПА була розпочата паралельно з відкриттям комп'ютерної спеціальності у 2001 р. З того часу рекламні матеріали пройшли значний шлях від наукомістких проспектів, що містили лише концептуальні положення процесу підготовки спеціалістів до яскравих ілюстрованих листівок, буклетів, плакатів й рекламних презентацій. Проте, наявні презентації мають стандартну структуру й звичне текстове супроводження, яке, на жаль, не дуже зацікавлює майбутніх абітурієнтів. З метою вдосконалення процесу профорієнтації авторами було розроблено оригінальну мультимедійну презентацію з авторським віршованим супроводженням. В проведеному дослідженні проаналізовано наявні засоби подання рекламної профорієнтаційної інформації наявний рекламний матеріал, розроблено й систематизовано графічний матеріал, який було закладено в електронну презентацію, складено оригінальне текстове віршоване супроводження до наявного графічного матеріалу й додано його до презентації, впроваджено розроблену презентацію в процес профорієнтаційної роботи під час Днів відкритих дверей та виїзних профорієнтаційних заходів, розповсюджено презентацію за допомогою відеохостингу YouTube. Завдяки розробленій рекламній презентації всі бажаючі абітурієнти можуть самостійно ознайомитися з умовами навчання на спеціальності "Професійна освіта. Комп'ютерні технології" УІПА та здійснити свій професійний вибір, при цьому профорієнтаційний процес проходить без зайвих часових витрат викладачів, але з фіксацією кількості переглядів зацікавлених осіб. Автори вважають, що дана розробка є актуальною, перспективною й сприяє підвищенню рівня профорієнтаційної роботи.

14.19.02.0789/230762. До проблеми вивчення іноземної мови студентами вищих навчальних закладів (на прикладі німецької мови). Гуляєва Ю.О., Туренко Р.Л. // Вісник Харківського національного

університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.104-107. - укр. УДК 811.112.2'243:378.147.091.33.

Стаття присвячена аналізу впливу музики на вивчення іноземної мови на початковому рівні владіння мовою. В процесі емпіричного дослідження було встановлено, що незалежно від музичного супроводу, студенти продемонстрували більш високі показники у вивченні іноземних слів загальноповсякденної лексики, на відміну від професійно орієнтованої. Було встановлено позитивний вплив музики на процес запам'ятовування та відтворення професійної лексики, порівняно із загальною. Емпірично з'ясовано, що музичний супровід збільшує кількість помилок у процесі вивчення іноземних слів на початковому рівні володіння мовою.

14.19.02.0790/230764. Психологічний тренінг як засіб стимуляції творчих здібностей у процесі підготовки журналістів. Церковний А.О., Церковна М.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.113-116. - укр. УДК 159.98:316.35.

У статті розглядаються питання формування професійних навичок студентів-журналістів у період навчання у вищому навчальному закладі. Обговорюються проблеми формування, стимулювання і розвитку творчих здібностей в рамках програми навчального психологічного тренінгу. Автори пропонують застосування в рамках програми учбового психологічного тренінгу циклу спеціалізованих вправ, як інструменту для актуалізації та розвитку творчих здібностей.

14.19.02.0791/230771. Про підвищення якості сучасної вищої освіти і духовно-морального виховання молоді: німецький та інший європейський досвід. Благініна С.В., Пилипенко С.П., Оснач О.М. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.90-104. - англ. УДК 140.8+330.366+378.1.

Актуальність нашого дослідження має дві сторони - індивідуальну і загальносуспільну. В сутнісному аспекті воно полягає в розвитку досягнень науковців-попередників через послідовне врахування найновіших даних про тренди і зміни взаємопов'язаних сфер освіти, економіки та культури. В індивідуальному аспекті йдеться про вдосконалення фахових засобів підвищення ефективності викладання іноземних мов задля формування у студентів високої мовно-фахової компетентності. Загальносуспільну актуальність складає мета виховання молоді у новому патріотичному скеруванні, адже сьогодні через різноманітні глобальні впливи знецінює створені в останні століття класичні засади життєдіяльності в аграрному (тут українці мають хороший національний спадок) чи індустріальному суспільстві. Метою дослідження в широкому аспекті ми обрали вивчення причин і наслідків європейської релігійної Реформації як головного чинника прискорення руху всієї Західної Європи до становища світового лідера, що раніше належало Китаю. Конкретні завдання ми вбачаємо в інтегральному аналізі на основі найновіших відкриттів багатьох гуманітарних і точних наук подій в освітніх, економічних і культурних системах Німеччини та інших успішних європейських держав. На цій основі ми сподіваємося виконати загальносуспільне завдання - внести вагомий пропозиції в плани і практику реформ вищої освіти України. Методологія дослідження спирається на кращі класичні засоби, на принцип історизму і нерозривність зв'язку матеріального та ідеального, сучасний мультидисциплінарний підхід. Для вищої результативності дослідження скористаємося найновішими науковими даними і рекомендаціями науковців-інноваторів, які і накопичують ці дані, і використовують їх. Результати дослідження, більшою частиною випливають з вказаних новітніх відкриттів. Вони свідчать, що в доісторичні часи у ролі локомотивів цивілізаційного прогресу у західній частині Євразії виступали прямі нащадки винахідників землеробства, серед яких особливо великий внесок (одомашнення коня, винахід колеса та ефективної металургії міді) належить пращурам українців з теренів Трипілля і Великого Трипілля. Вказано, що вже під час існування Великого Трипілля майбутні німці-землероби знайомилися з технологіями Великого Трипілля, тому німецька мова через запозичені слова увійшла у склад індоєвропейської сім'ї. Відзначено, що після розпаду Великого Трипілля німці і слов'яни стали сусідами по меридіану Ельби. У століття степових навал майбутні українці і німецькі племена контактували мало, а впливу Римської імперії зазнали переважно західні землі. Зроблено наголос на еволюції світоглядних, релігійних та інших парадигм на теренах Німеччини після розпаду Священної Римської імперії, які визначили розвиток нації на наступні сотні років. Підкреслено релігійні та філософські парадигмальні витоки тих унікальних рис культури та освіти, які впродовж XIX ст. вивели Німеччину на позицію наукового й технологічного лідера світу. Відзначена висока роль німецького неогуманізму і Берлінського дослідницького університету. У заключній частині особлива увага звернута на релігійні питання і на деструктивний вплив на соціальні та інші процеси в Німеччині імміграційних потоків ісламістів. У висновках акцентовано конкуренцію кількох важливих парадигм в освіті сучасної Німеччини і зроблені пропозиції врахування в Україні німецького досвіду у законодавстві та у використанні Болонського процесу. Зроблено важливе застереження щодо вибору Німеччиною стратегії розвитку науково-освітнього комплексу в рамках Лісабонського проекту (2000 р.). Ця країна стала світовим лідером не тільки в альтернативній енергетиці, а й у втіленні у життя четвертої промислової революції. Прикладом цього лідерства ми вважаємо регулярні світові

конференції у Давосі, в яких беруть участь більшість впливових політиків та економістів (зокрема, і з України).

14.19.02.0792/230772. Елітарна якість вищої освіти як наслідок глобальної інтернаціоналізації. Дебич М.А., Гуменна О.А. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.105-118. - англ. УДК 37.014.5 25.

Актуальність і розробка проблеми. Після II світової війни керівники і провідні науковці людства були змушені шукати нові принципи і методи управління. З'явилися нові теорії аналізу складних систем. Група Д. Медоуза в Римському клубі та інші аналітики виявили факт занурення людства в незворотну і смертельну кризу. Досьогодні економісти і політики не запропонували спосіб гарантувати порятунок. Однак є консенсус, що надії можуть бути пов'язані з розвитком освіти та науки в світі. Тому все частіше використовується фраза "інтернаціоналізація вищої освіти (ІВО)", а кількість наукових праць стрімко зростає. Однак, на нашу думку, феномен ІВО сприймається поверхово через неухильність до останніх наукових досягнень, за якими не слідкують науковці-гуманітарії. Це викликало наш інтерес і стимулювало прагнення довести, що в світі процес ІВО розпочався відповідно до законів еволюції промислового виробництва. Метою нашого дослідження є застосування теорії аналізу дуже великих систем до явищ інтернаціоналізації всіх видів і варіантів для отримання найбільш ймовірних сценаріїв людського прогресу. Завдання дослідження ми вбачаємо в критичному аналізі поміченого нами тренду фрагментації процесу підготовки кадрів найвищих кваліфікацій у просторі й часі та перетворення фігури молодого працівника з національного в інтернаціональний "продукт" діяльності наявних класичних і нових систем навчання і професійної підготовки. Результати дослідження в своїй основі все ж спираються на історичні методи у поєднанні з досягненнями молодих наук - синергетики, теорії складних систем та ін. Була створена оригінальна таблиця задля співставлення аграрного, індустріального та інформаційного суспільств - тих, у межах яких зростала система вищої освіти. Наведення її характеристик довело, що з наближенням до сьогодення зменшувалася автономія університетів, зростав розмір всієї системи та її орієнтованість на політично-економічні запити. Вказано період часу, коли вища школа розпочала втрачати свій національний характер і набувати рис інтернаціональності. Відзначено, що це співпало зі зростанням обсягу і впливу глобалізації та вивченням її переважно у межах гуманітарних наук. У статті викладено поширені уявлення про взаємодію у вищій освіті впливів глобалізації та інтернаціоналізації, основні визначення і диференціацію тощо. Наведені новітні дані про врахування інтернаціоналізації у межах університетів та далеко поза ними в державних та міждержавних інституціях. У висновках і рекомендаціях сформульована і доведена основна гіпотеза всього нашого дослідження та його головний результат. Він полягає у тому, що вища школа в цілому стала відтворювати шлях промисловості з її варіантом інтернаціоналізації - поєднанням у виробі продукції багатьох держав. Наш висновок: ми стверджуємо, що і у вищій освіті розпочався поділ у часі й просторі навчальних програм, закладів, місць стажування і т.д. Замість забезпечення отримання PhD-компетентності у межах однієї держави вигіднішим виявляється базове шкільне навчання в одному місці, профільне середнє - в іншому, бакалаврська чи магістерська програма у країні "А", аспірантура - десь у "В", остаточне професійне вдосконалення - у кращому в світі центрі з МВА чи якоїсь іншої підготовки в Лондоні чи Гарварді. З цього випливає що ресурси України чи навіть більшої держави вже виявляються недостатніми для підготовки національних кадрів найвищої можливої світової якості. Подібний "продукт" вже став інтернаціональним.

14.19.02.0793/230773. Конкуренція гуманістичних парадигм під час реформування вищої освіти України. Кірик Т.В., Шевчук І.К., Кірик В.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.119-131. - англ. УДК 140.8+330.366+378.1.

Актуальність статті полягає у дослідженні впливу найновіших відкриттів у точних та гуманітарних науках на діяльність вищої освіти в її світоглядному плані. Відзначено підвищення зацікавленості студентів медичних закладів не тільки фаховими питаннями, а й загальною атмосферою змін в охороні здоров'я та вимогами, які вже формує суспільство майбутнього. Мета статті - продовження нашого вивчення історичної та філософської еволюції гуманістичних ідей та поглядів від уявлень часів Античності аж до сучасних теорій і футуристичних передбачень. Завданням дослідження є аналіз феномену трансгуманізму як появу завищених очікувань щодо легкого здійснення більшості мрій людини про здоров'я, щастя і навіть безсмертя. Вивчено також перспективи розвитку засобів і методів "штучного інтелекту". Методи дослідження полягають у поєднанні досягнень класичної філософії з успіхами тих наймолодших наук, які вивчають людину, оперують big data, використовують форсайт та інші засоби прогнозування. Центральним новим поняттям є ноонауки і ноотехнології, які спроможні урятувати людство від загроз для його існування. Результати дослідження: у статті здійснено філософський аналіз нової світоглядної течії - трансгуманізму. Пояснено причини її появи у другій половині ХХ ст. Вказано соціальні та наукові витоки й вивчено головні етапи консолідації прихильників трансгуманізму в світову і національні асоціації. Вивчено різноманітність пропозицій трансгуманістів та їх відносна єдність щодо необхідності "удосконалення людини". Проаналізовано головні варіанти

"Трансгуманістичних маніфестів (Т-м)" і відзначено існування двох потоків пропозицій - технологічних і тих, що орієнтовані на зміни поведінки людини. Доведено, що у наш час трансгуманізм є варіантом фондрейзингу - рекламою для збору пожертвувань від заклопотаних бажанням жити довго дуже багатих осіб. Вказано, що він відтворює ідеї чоловічої частини громадян країн Заходу, які захоплюються технологічним прогресом і понад усе бояться смерті. Відзначено позитивні для медичних досліджень позиції Т-м. Висновки з нашого дослідження полягають у тому, що наявні варіанти трансгуманістичних учень цікавляться тільки меншою частиною сучасних і перспективних технологій. Навіть провідні науковці Західної Європи не помічають, що серед нанотехнологій повільно зростає кількість екологічно безпечених ноотехнологій. Група науковців (К. Корсак та інші) вивчають ці технології та пропонують все більшу кількість ноонаук. Ми обрали для свого дослідження поняття "ноогуманізм". У статті доведено, що у світоглядних і виховних аспектах ноогуманізм з опорою на ноонауку має не тільки значні креативні переваги над трансгуманізмом, але й позбавлений його недоліків. Медичний та інші сектори вищої школи України мають спиратися на ноогуманізм, а не трансгуманізм.

14.19.02.0794/230774. Переваги співпраці між університетом і бізнесом з метою покращення змісту навчальних програм. Мейерите-Наркевичене Кристина. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.132-142. - англ. УДК 378.4.

Актуальність дослідження проявляється в тому, що переваги різних форм співпраці між університетами і бізнесом проявляються через різні зацікавлені сторони: громадськість, адміністрацію університету та його засновників, вчених, студентів і бізнесу. Десять типів співпраці УВС напроям пов'язані з місіями університетів та потребами бізнесу, які прямо чи опосередковано приносять користь обом організаціям. Це дослідження акцентує увагу на переважно співпраці між університетом і бізнесом через зміст, розробку, реалізацію та оцінку навчальних програм. Мета дослідження - виявити переваги співпраці університету та бізнесу у покращенні змісту навчання. Задачами дослідження є наступні: розробити інструменти і види діяльності, за допомогою яких університет співпрацює з бізнесом; ідентифікувати переваги співпраці між університетом та зацікавленими сторонами у покращенні змісту навчання. Аналіз останніх досліджень і публікацій. З формуванням третьої університетської місії співпраця між університетом і бізнесом широко аналізувалася не тільки у сфері управління, але й у сфері природничо-наукової освіти. Р. D'Este and M. Perkmann досліджували переваги співпраці між університетом і бізнесом; такі типи співпраці були ідентифіковані Т. Davey, Т. Vaaken, V. Galan Muros, A. Meerman, Т. Barnes, A. Gibbons; рівні співпраці між університетом і бізнесом були представлені вченими В.Н. Ponomariov, Р.С. Boardman, Т. Davey, R. Lauackas. Більше того, переваги між університетом і бізнесом на різних рівнях досліджували Т. Davey, M. Crespo, N. Carayol, H. Forsyth, R. Laxton, S. Lamichhane, Т. Nath Sharma, P. Van der Sijde and H. Dridi, K. Ramakrishnan, N.M. Yasin, A. Draghici. Обзор дослідження свідчить, що це був аналіз навчання без відриву від виробництва і навчання без відриву від роботи в УВС. Методологія дослідження. Для аналізу об'єкта дослідження було обрано кількісне дослідження, у якому прийняли участь соціальні партнери Литовського університету спорту, що представляють організації бізнесу. Результати дослідження демонструють тільки думку представників бізнесу про переваги, які отримують зацікавлені сторони. Для дослідження було застосовано наступні методи: аналіз наукової літератури, анкетування і дослідження даних, які були оброблені математичним аналізом. Висновки. Перевага співпраці між університетом і бізнесом з метою покращення змісту програм навчання були розділені переважно зацікавленими сторонами: громадськість, адміністрація університету та його засновники, вчені, студенти і бізнес. Самою великою перевагою та зиском бізнесу є можливість додаткового фінансування у рамках різних проектів у співпраці з університетом та перепідготовкою співробітників. Переваги вагомі і в співпраці між університетом і бізнесом у вигляді проведення лекцій студентам, участі у студентській практиці, покращення та оцінки змісту навчальних програм.

14.19.02.0795/230775. Електронне портфоліо як засіб успішного працевлаштування випускників педагогічного профілю. Саяпіна С.А., Коркішко О.Г. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.143-159. - англ. УДК 378.09:37.063-028:004.

У статті розглянуто проблему розробки та застосування електронного портфоліо з погляду впливу на успішне працевлаштування майбутнього педагога. Доведено актуальність його використання для коректної самореклами майбутніх фахівців педагогічного профілю на сучасному ринку праці, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та мотивації на працевлаштування за фахом. Зазначено, що е-портфоліо майбутнього спеціаліста - це коректна самореклама, у якій представлено різноманітну інформацію про наявний рівень професійної підготовки студента, що дозволяє об'єктивно оцінювати його потенціал як спеціаліста потенційними роботодавцями. З'ясовано, що е-портфоліо може слугувати інструментом вимірювання якості підготовки майбутнього спеціаліста за допомогою оцінювання кількісних (участь у науково-дослідній роботі, наукових і науково-практичних конференціях різного рівня, олімпіадах з предметів, конкурсах наукових робіт, суспільному житті вишу та міста;

друковані та електронні публікації тощо) і якісних (відгуки однокурсників і викладачів, рекомендаційні листи, грамоти, відзиви керівника практики та керівництва навчального закладу, рейтинг успішності навчання тощо) показників його діяльності. Показано, що для успішного працевлаштування випускників найбільш ефективними є комплексні е-портфоліо, що становлять сукупність різних блоків, як-от: загальні відомості про студента; портрет педагога; досягнення; суспільна діяльність; оцінювання та коментарі. Акцентовано, що е-портфоліо студента уможливило: внесення інформації про участь у науково-дослідній, навчальній та виховній діяльності ВНЗ; візуалізацію поданої інформації; відбиття прикладів власної діяльності, ілюстрування процесу виконання тієї чи тієї роботи; демонстрування власних інтелектуальних здібностей, логіки мислення, відображення спектра дій, методів, якими вони володіють; моніторинг результатів проведеної роботи.

14.19.02.0796/230975. Еколого-економічні аспекти підготовки фахівців спеціальності "облік і оподаткування". Гарасим П.М., Говда Г.А., Новак У.П., Падюка М.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.9-15. - укр. УДК 378.02:372.8. З'ясовано основні вимоги, яким у сучасному ринковому середовищі повинен відповідати фахівець спеціальності "Облік і оподаткування". Встановлено необхідність володіння не лише теоретичними знаннями, але й практичними вміннями з бухгалтерського обліку та фінансів; здійснення аналізу витрат та передбачення результатів для різноманітних проектів, зокрема і міжнародних; застосування методів управлінського обліку для формування ефективних управлінських рішень. З'ясовано основні види відповідальності такого фахівця на різних управлінських рівнях. Встановлено різноманітні методи навчання, які дають змогу студентам оволодіти потрібними фаховими компетентностями. Охарактеризовано закономірності формування світогляду майбутніх фахівців і запропоновано на усіх рівнях підготовки наголошувати на зміні споживацького підходу до використання ресурсів на екологічно спрямований, з усвідомленням своєї відповідальності, зокрема й екологічної. До стандартів з підготовки фахівців спеціальності "Облік і оподаткування" освітнього рівня "бакалавра" і "магістра" запропоновано ввести фахові компетентності, що б передбачали екологічні аспекти у формуванні світогляду студентів. Оцінено рівень екологізації навчальних програм щодо усіх дисциплін на кафедрі обліку і аудиту НЛТУ України, а також науковий внесок викладачів щодо застосування еколого-економічних підходів у підготовці фахівців спеціальності "Облік і оподаткування".

14.19.02.0797/230980. Інноваційні засади дослідження та аналізування стратегічних напрямів та перспектив розвитку вітчизняних закладів вищої освіти. Бублик М.І., Жук Л.В., Дуляба Н.І., Петришин Н.Я., Дрималовська Х.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.35-39. - англ. УДК 378.

Досліджено підходи до формування стратегії розвитку закладів вищої освіти. Визначено, що найпріоритетнішим є цільовий підхід. Сформульовано й описано послідовність формування стратегії розвитку закладів вищої освіти за цільовим підходом: визначення мети стратегії; формування стратегічних імперативів розвитку; дослідження внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування закладу вищої освіти; виявлення можливостей та перешкод для розвитку; вибір моделі розвитку; деталізація (за потреби) стратегії в окремих функціональних стратегіях; формування стратегічних карт реалізації стратегії. Описано кожен етап формування стратегії. Визначено основні стратегічні моделі розвитку ЗВО залежно від їх ринкової позиції та стратегічних сценаріїв розвитку, визначених на основі оцінювання факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Запропоновано стратегічні імперативи розвитку ЗВО деталізувати за напрямками стратегічного розвитку, оскільки вони є основними пріоритетами, орієнтирами на довготривалу перспективу, які повинні бути і детально описані, і обґрунтовані у вигляді конкретних стратегічних показників, рівня яких потрібно досягнути в процесі реалізації стратегії. Визначено місце та роль формування стратегічних карт, які фактично візуалізують стратегічну роботу за певним імперативом та запропоновано стратегічну карту за напрямком розвитку "Міжнародне позиціонування".

14.19.02.0798/231246. Оптимізація процесу планування надання освітніх послуг у закладах вищої освіти на підставі лінгвістичного аналізу. Жежнич П.І., Шілінг А.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.129-134. - укр. УДК 004.9.

Успішний розвиток закладів вищої освіти (ЗВО) в ринкових умовах залежить від продуманого підходу до засобів планування освітніх послуг до споживача, формування комунікативної діяльності між суб'єктами ринку освітніх послуг та її аналізу. Проведено лінгвістичний аналіз комунікативної діяльності учасників спеціалізованих освітніх веб-спільнот, а саме лінгвістичний аналіз тематики та інформаційного наповнення дописів учасників освітніх веб-спільнот (спеціалізованих та соціальних) за період вступних кампаній 2017-2018 рр. Виявлено та проаналізовано чинники впливу на процес вибору закладу вищої освіти потенційним абітурієнтом. Встановлено механізми впливу на формування контингенту студентів. Розроблено критерії визначення якісного із числа загального контингенту студентів. Сформовано рейтинг поданих заяв на спеціальності Національного університету "Львівська Політехніка" за вступні кампанії 2017-2018 рр. Проаналізовано кількість поданих заяв та наданих оригіналів на найпопулярніші, за кількістю заяв, спеціальності Національного

університету "Львівська Політехніка" за результатами вступної кампанії 2018 р. Також проведено розподіл цих заяв за пріоритетністю. Виявлено кількість максимально якісного контингенту студентів для спеціальності "Комп'ютерні науки" Національного університету "Львівська Політехніка" за результатами вступної кампанії 2018 р.

14.19.02.0799/231247. Система національно-патріотичного виховання у вищому навчальному закладі лісотехнічного профілю. Шептицька Л.Б., Захарчин Н.Г., Чаплик О.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.135-138. - укр. УДК 37.091.2:172.15.

Враховуючи потреби часу і важливість формування світогляду молоді, на прикладі Національного лісотехнічного університету України відстежено процес формування системи національно-патріотичного виховання студентів впродовж періоду його становлення. Опираючись на нормативно-правові акти, обґрунтовано потребу створення Ради з організації виховної роботи та залучення до цієї роботи Координаційної ради кафедр гуманітарно-соціальних дисциплін та інших підрозділів університету. Окреслено основні напрями виховання студентів: національно-громадянський, військово-патріотичний, екологічний, громадянсько-правовий та ін., особливу роль серед яких відведено екологічному. Наведено основні форми вживання виховних заходів в університеті. Доведено необхідність активізації подальшої роботи в напрямі національно-патріотичного виховання. Окреслено роботу колективу університету в пошуку нових форм та методів здійснення виховних заходів та вирішення проблеми подолання пасивності та інертності частини студентського середовища. Стверджено, що активна участь студентів у позанавчальному житті університету також сприяє формуванню у них Soft Skills (м'яких навичок), в яких зацікавлені сучасні роботодавці. Акцентовано увагу на перспективі створення арт-студії та молодіжного центру для співпраці студент - викладач на виховній ниві.

14.19.02.0800/231274. Функційне навантаження наукової мовознавчої школи в сучасному просторі університетської системи. Космеда Тетяна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.176-183. - укр. УДК 81'1: 387.091.

У статті пропонується трактування понять "національна університетська мовознавча школа", "ефективна наукова школа", з'ясовується їхній статус та функції. Наголошено, що НШ повинна забезпечувати наступність у розвитку знань, а підготовка нових поколінь учених передбачає засвоєння етосу науки (її цінностей і наукових ідеалів), розуміння того, що новації виростають із традицій. Для розуміння функцій НШ важливо усвідомлювати наявність оригінального стилю наукового мислення. НШ об'єднує спільна наукова ідеологія. Ефективна НШ вирізняється лінгвопатріотизмом, глибоким знанням наукової вітчизняної традиції, проблемно-тематичною широтою та широтою хронологічного діапазону функціонування. Історія кожної НШ неповторна, як і біографія кожного видатного українського вченого - її засновника, що потребує всебічного вивчення й опису, оскільки на сьогодні чимало білих плям, пов'язаних із репресіями сталінського періоду, політикою переселення найперспективніших учених у російські наукові осередки та привласнення здобутків української науки, лінгвістичної зокрема, заборони на опрацювання актуальних теорій, пов'язаних з історією української мови, визнанням її феноменальності, функційного навантаження, самобутності, сили та ін. Ідентифікація української наукової школи є однією з найскладніших проблем наукознавства й вимагає комплексного підходу.

14.19.02.0801/231296. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у системі формування професійних компетенцій інженерів. Василенко Т.Г., Добровольська О.Г. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.110-121. - укр. УДК 004:378-057.21.

Актуальність проведеного дослідження носить практично орієнтований характер, оскільки застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на сучасному етапі розвитку вищої освіти визначає якість підготовки фахівців інженерного профілю, результати професійної діяльності яких необхідні для реалізації національної стратегії модернізації економіки та формування прогресивної держави європейського типу. Постановка завдання. Оскільки інженерна освіта набуває визначального значення в розвитку інноваційних систем, вона може розвиватися тільки в контексті складної системи ІКТ, яка включає в себе не тільки програмне та технічне забезпечення, але і організаційні, психологічні та методологічні підходи. Це вимагає детального аналізу специфіки застосування ІКТ в системі підготовки інженерних фахівців, а також готовності суб'єктів навчального процесу до активної участі у використанні і формуванні складного середовища, що включає безліч інформаційних об'єктів і зв'язків між ними. Структурно-функціональний аналіз застосування ІКТ у вищій школі дозволяє теоретично обґрунтувати підходи до формування професіоналізму майбутніх інженерів та оцінити ризики, що пов'язані з впровадженням ІКТ в навчальний процес. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досвід використання ІКТ у вищій школі активно розглядається, можна виділити роботи закордонних фахівців Д. Стівенсона, Г. Рейнгольда, Е. Венгера, С. Пейперта, І. Захарової, Є. Патаракіна, А. Хуторського, Є. Полат. Засновниками цього наукового напрямку в нашій країні були М. І. Жалдак, Ю. І. Машбиць. Нині

помітно зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Цій темі в Україні присвячені дослідження таких науковців, як В. Ю. Биков, Я.В. Булахова, О.М. Бондаренко, В. Ф. Заболотний, Г. О. Козлакова, О. Мойко, О. Науменко, Ю.Буровицької, І. Ставицької, О. П. Пінчук, О. В. Шестопап та інших. Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Сучасні економічні форми діяльності і перехід до інформаційного суспільства формують нові вимоги до підготовки інженерних фахівців. Стрімкий розвиток ІКТ забезпечує не тільки значні темпи інноваційного прогресу, але й вимагає впровадження інформаційних ресурсів, які гарантують якість навчання, вибір методик, що відповідають загальній стратегії формування професійних компетенцій інженера. Тому проблема вибору певних підходів до процесу навчання з використанням засобів ІКТ залишається однією з головних завдань освіти. Методи дослідження. У теорії і практиці дослідження застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у вищій школі використовувались емпіричні методи збору та аналізу інформації за результатами анкетування 120 студентів. Виклад основного матеріалу. Розкрито сутність компетентнісного підходу в освіті майбутніх фахівців технічного напрямку. Представлена наукова точка зору на підходи до формування професіоналізму інженера. Теоретично обґрунтовані особливості формування основ технічного професіоналізму інженерів в процесі навчання у вищій школі. Представлено кількісний і якісний аналіз результатів емпіричних досліджень даної проблеми. Результат дослідження. Для вирішення проблеми узгодженості ІКТ з методами викладання інженерних дисциплін у вищій школі слід створити концепцію стратегії розвитку креативних методів навчання, спрямованих на поєднання самостійної роботи студентів з використанням ІКТ та очного спілкування з викладачем. Висновки. ІКТ дозволяє істотно змінити структуру і організацію навчального процесу, підвищити ефективність і якість навчання за рахунок використання ресурсів загального освітнього середовища, підвищити мотивацію студента до науково-пізнавальної діяльності. Важлива якість та методологія впровадження ІКТ в освітній процес для реалізації навчальної, наукової і організаційної діяльності. Тому актуальним є питання формування ІКТ-компетенції - важливої складової професіоналізму як викладача, так і майбутнього інженера. Практичне значення. Досліджуються інноваційні підходи до підготовки фахівців інженерних спеціальностей, проблеми і особливості впровадження ІКТ в навчальний процес та мотивація майбутніх фахівців до самостійної діяльності в процесі формування професійних компетенцій.

14.19.02.0802/231304. Співробітництво університету зі студією бізнесу і розвитку. Мейеріте-Наркевічене Крістіна. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.199-210. - укр. УДК 378.4.

Актуальність вивчення відображає той факт, що співробітництво між університетом і бізнесом розглядається як важливий спосіб реалізації третьої місії університету. Університети покликані шукати нові можливості для фінансування, скорочення державного фінансування і підтримки зі сторони структурних фондів, а також швидкого зростання ділової конкуренції, компанії покликані шукати нові методи для підтримки конкурентних переваг. В обох випадках різні форми співробітництва є важливим способом досягнення своїх цілей. Десять типів УВС напряму пов'язані з місіями університетів і бізнес-потребами, проте один з них є достатньо важливим - покращення змісту дослідження, що аналізується за допомогою розробки, упровадження та оцінки змісту дослідження. Така форма співробітництва між університетом і бізнесом може допомогти у розвитку людських ресурсів, пов'язаних з розвитком сучасного суспільства. Проте участь бізнесу в ній обмежена, діяльність щодо залучення уваги також досить обмежена і не використовується. Мета дослідження - визначити форми діяльності, у якій приймають участь представники бізнесу з метою покращення змісту навчального процесу. Завдання дослідження: визначити форми співробітництва між університетом, діловими колами та представниками бізнесу у сфері проектування, упровадження та оцінки змісту дослідження. Аналіз останніх досліджень та публікацій. З утворенням третьої університетської місії співробітництво між університетами і бізнесом широко аналізувалося не тільки у сфері управління, але й у сфері природничо-наукової освіти. Університетське ділове співробітництво як об'єкт аналізувалося у рамках сумісних практик, як приватних, так і суспільних (M. Ilyas, G. Dutrenit, D. Golder-Buckley, V. Garousi, K. Petersen). P. D'Este и M. Perkmann визначили фактори, які впливають на співробітництво між університетами і бізнесом, а також визначення типів співробітництва та переваг співробітництва (T. Davey, T. Baaken, V. Galan Muros, A. Meerman, T. Barnes, A. Gibbons, M. Crespo and H. Dridi) та визначити рівні співробітництва між університетами та діловим співробітництвом (B.N. Ponomarion, P.C. Boardman, T. Davey). Провідні вчені проаналізували співробітництво між університетом та бізнесом у покращенні змісту досліджень T. Davey, A. Nealy, C. Plewa, T. Baaken. Огляд вивчення цього об'єкта свідчить, що він був в основному проаналізований у професійній підготовці. Методологія дослідження. Окремі кількісні дослідження направлені на виявлення істотних форм університетського та ділового співробітництва та виявлення того, який бізнес приймає участь у розробці змісту дослідження (розробка, упровадження та оцінка). У дослідженні були застосовані наступні методи: аналіз наукової літератури, анкетування з дослідженням даних, які були оброблені математичним аналізом. Висновки. Результати опитування показали, що бізнес-організації приймають все більш

активну участь в університетській діяльності через різні види співпраці, проте їх участь у розробці навчального співробітництва обмежується ще недостатнім і обмеженим числом заходів. Представники бізнесу в основному приймають участь у розвитку лекцій у якості гостей та консультацій, які проводяться під час практики чи написання в підсумковому вигляді дипломної роботи, а також допомагають організувати заходи в університеті. Ключові слова: університетське ділове співробітництво, форми співробітництва, розвиток навчального процесу, ділове співробітництво в дослідженні.

14.19.02.0803/231381. Створення корпоративної мережі для компонування схеми технологічного парку вищого навчального закладу. Мамедов Дж.Ф., Алієва А.Г. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.57-62. - рос. УДК 681.3.

Розглянуто питання щодо створення корпоративної мережі в межах запропонованої компонування схеми технологічного парку на базі Сумгайтського державного університету (СДУ). Визначено основні вимоги ефективного функціонування технологічного парку у вищих навчальних закладах. Обґрунтовано створення корпоративної мережі в технологічному парку на базі функціональних підсистем освітнього, науково-дослідного, виробничого і економічного призначення, яка забезпечувала б ефективне автоматизоване інформаційну взаємодію підсистем технопарку СДУ, а також планування інформаційних потоків між цими підрозділами. Запропоновано структуру технічного забезпечення на основі обраних засобів для організації надійної корпоративної мережі технологічного парку, а також структуру схематичного розміщення технічних засобів корпоративної мережі на базі UniFi в технопарку СДУ.

14.19.02.0804/231410. Принципи змішаного навчання англійської мови для спеціальних цілей в інженерно-педагогічному ЗВО. Зеленін Г.І. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.5-11. - укр. УДК 378.147.14:811.111.

У статті представлено принципи змішаного навчання англійської мови для спеціальних цілей (ESP) в інженерно-педагогічному ЗВО: принцип науковості, свідомості, доступності, активності, систематичності та послідовності, міцності засвоєння знань, умінь та навичок, наочності, врахування індивідуальних особливостей студентів, принцип інтерактивності, принцип професійної спрямованості, принцип автономності та принцип гнучкості навчання іноземній мові. Визначено, що організація курсу ESP у контексті змішаного навчання, заснованого на активних методах самостійного надбання знань та роботи з інформацією, повинна будуватися не лише на основі загальнодидактичних, але також методичних принципів, які враховують особистісні характеристики студентів (зокрема вікові та професійні) і специфіку навчання ESP. Зроблена спроба розглянути особливості даної технології й перспективи її застосування з метою організації курсу ESP в інженерно-педагогічному ЗВО. Приймаючи до уваги розглянуті принципи змішаного навчання ESP в інженерно-педагогічному ЗВО, були виділені такі умови його результативного використання: підвищення рівня студентської автономності; пристосованість моделі; розумне витрачання аудиторного часу й самостійної діяльності студентів; врахування індивідуальних характеристик студентів; використання різних засобів педагогічного впливу; збільшення обсягу навчального матеріалу; інтерактивність навчання іноземній мові; наявність абсолютного доступу до навчальних матеріалів.

14.19.02.0805/231411. Обмеження академічної свободи викладача закладу вищої освіти при розробці програми навчальної дисципліни. Варич О.П., Савохіна М.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.12-20. - укр. УДК 342.733:378.016.

У роботі розглядаються питання обмежень академічної свободи викладача закладу вищої освіти в процесі здійснення науково-педагогічної діяльності, а саме при формуванні програми навчальної дисципліни. Зокрема проаналізовано положення таких нормативно-правових актів, як Закон України "Про вищу освіту", Закон України "Про освіту", Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності", Положення про організацію освітнього процесу та Положення про робочу програму навчальної дисципліни деяких закладів вищої освіти на предмет наявності умов, які б обмежували академічну свободу викладача при розробці програми навчальної дисципліни. Здійснено аналіз нормативних документів вищої освіти, які впливають на реалізацію зазначеного принципу, а саме: освітніх програм із конкретних спеціальностей та навчального плану і пояснювальної записки до навчального плану як обов'язкових елементів ліцензійної справи. Розглянуто деякі аспекти трансформації положень Національної рамки кваліфікацій у програму навчальної дисципліни через призму обмежень академічної свободи викладача закладу вищої освіти.

14.19.02.0806/231412. Формування креативної компетентності майбутніх інженерів у процесі професійної підготовки. Кулешова В.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.21-26. - укр. УДК 378.147.

У статті розглядаються проблеми, що є нагальними для інженерної освіти. Виявлено особливості формування креативної компетентності майбутніх інженерів. Компетентність інженера - це більшою мірою професійна характеристика. Автор переконливо доводить, що необхідною складовою професійної компетентності майбутнього інженера має бути креативна компетентність, що розвивається у процесі засвоєння досвіду, того, що було накопичено, а потім здійснюється змінення, перетворення досвіду, що існує. Автор констатує, що відсутня системність у практиці викладання "винахідництва", що є основою креативної компетентності. Результатом є те, що чітко простежується зменшення у порівнянні з технологічно розвиненими державами кількості зареєстрованих винаходів, простежується відставання у сфері високих технологій, імпортозалежність та, найголовніше, - різке зниження престижу інженерної праці. Результатом інженерної освіти має бути сформованість у інженера творчого менталітету, креативного стилю професійного мислення, що ґрунтується на пошуку нових, неординарних рішень технічних задач. Автором виявлено сутність формування креативної компетентності майбутніх інженерів у процесі професійної підготовки.

14.19.02.0807/231413. Професійно-орієнтоване формування моделей електротехнічних пристроїв промислового обладнання. Лазарєв М.І., Мосієнко Г.М., Тарасенко А.І. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.27-35. - укр. УДК 378.147:621.3.

В статті розглянуто проблему професійно-орієнтованого формування математичних моделей електротехнічних пристроїв промислового обладнання машинобудівної галузі. На основі проведеного аналізу літературних джерел електротехнічної підготовки інженерів неелектричних спеціальностей обґрунтована важливість професійно-орієнтованого підходу до побудови абстрактних об'єктів технічної теорії. Приведена класифікація об'єктів предметної галузі, яка передбачає упорядкування елементів в групи за певними ознаками. Характерною ознакою кожної групи встановлено той параметр, заради якого цей елемент створювався, або параметр, який є основним у більшості випадків практичного застосування реального фізичного елемента. Запропонована концепція формування моделей електротехнічних пристроїв промислового обладнання. Показано, що для урахування властивостей елемента в реальних умовах необхідно уточнювати структуру моделі та склад ідеалізованих елементів, які її представляють в залежності від умов експлуатації, характеристик джерела живлення та режимів роботи.

14.19.02.0808/231414. Формування науково-дослідницької компетентності майбутніх інженерів-педагогів у вищому навчальному закладі. Паюнова А.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.36-41. - укр. УДК 378.147.

Дослідження присвячено актуальній темі "Формування науково-дослідницької компетентності майбутніх інженерів-педагогів вищого навчального закладу". У статті представлені результати пілотажного дослідження серед студентів 2-го та 3-го курсу в Навчально-науковому професійно-педагогічному інституті Української інженерно-педагогічної академії (м. Бахмут). Визначено основні завдання науково-дослідної діяльності майбутніх-інженерів педагогів у вищому навчальному закладі. Автором розглянуто науково-дослідницьку компетентність студентів як процес оволодіння професійними компетентностями. Запропоновано умови для підвищення ефективності процесу формування в майбутніх інженерів-педагогів навичок науково-дослідницької діяльності. Також представлена структура науково-дослідницької компетентності майбутніх інженерів-педагогів вищого навчального закладу. Досліджена низка проблем різного рівня: матеріально-технічного, психолого-педагогічного, науково-методичного, що перешкоджають ефективній організації науково-дослідницької роботи студентів.

14.19.02.0809/231416. Особливості реалізації особистісно-орієнтованої технології навчання під час вивчення правових дисциплін у неюридичних закладах вищої освіти. Васильєва Н.Г. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.54-61. - укр. УДК 378.147.111.042.

У статті аналізуються особливості викладання правових дисциплін у ЗВО на сучасному етапі, коли головним завданням реформ, що проходять в Україні, є формування в громадян усвідомлення абсолютної значущості права, його універсального характеру. Сьогодні правова свідомість громадян держави повинна формуватися не тільки системою ефективного механізму правового регулювання і застосуванням правових норм, але передусім через правову освіту. Метою професійно-правової підготовки майбутнього інженера-педагога в умовах закладу вищої освіти є формування його професійно-правової компетентності, тобто сукупності професійно-правових знань та вмінь, а також готовності до виконання всіх видів правових дій в інженерно-педагогічній діяльності. Цінність особистісно-орієнтованої технології навчання полягає в її інноваційній спрямованості, зі встановленням відносин рівноправної взаємодії учасників освітнього процесу, що дозволяє забезпечити успішність процесу формування правових компетенцій і всебічний розвиток особистості майбутнього інженера-педагога.

14.19.02.0810/231418. Віртуальна мобільність і міжкультурна компетентність у процесі навчання дизайнерів одягу. Рябчикова К.М. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.71-77. - укр. УДК 378.147.

Стаття присвячена обґрунтуванню системи організації віртуального навчання для формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців дизайну одягу на основі комплексного впровадження мультимедійних онлайн засобів. Система формування міжкультурної компетентності в рамках віртуальної мобільності представлена у вигляді послідовної ступінчастої моделі, яка включає вивчення культури на основі ЗМІ, фільмів, серіалів, формування міжкультурних навичок при використанні веб-ресурсів, використання комп'ютерних технологій у формуванні міжкультурної компетентності, формування міжкультурної компетентності в процесі віртуальної мобільності, спеціальні онлайн курси та синхронні відеоконференції викладачів з декількох країн, інтерактивні студентські відеоконференції, розвиток культурного інтелекту в процесі віртуального сторітейлінга, відеоконференції під час обговорення міжнародних і міжнаціональних відносин, віртуальне міжкультурне співробітництво, створення і робота глобальних віртуальних команд в процесі розробки міжнаціональних проектів в області фешн дизайну.

14.19.02.0811/231419. Організація самостійної роботи студентів із використанням масових відкритих онлайн-курсів. Смоліна І.С., Щетиніна О.С. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.78-84. - укр. УДК 378.091.322-042.65:004.77. Розробка науково-методичних основ використання інформаційно-комунікаційних технологій при навчанні студентів інженерно-педагогічного профілю, як засіб досягнення завдань, поставлених у програмних документах розвитку системи освіти, є актуальною проблемою теорії й методології вищої професійної освіти. Метою статті є теоретичне обґрунтування та практична розробка освітнього сайту та методики використання масових відкритих онлайн-курсів для самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів на прикладі технічних дисциплін. Методи дослідження: теоретичні: аналіз психолого-педагогічної та науково-методичної літератури з проблематики досліджуваної теми, зіставлення та узагальнення даних із проблеми дослідження; емпіричні: бесіди з викладачами щодо проблеми дослідження; добір педагогічних програмних засобів стосовно доцільності їх використання для підвищення ефективності управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів; аналіз навчально-методичної документації; вивчення та узагальнення досвіду роботи. У процесі дослідження було розглянуто організацію самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів із використанням масових відкритих онлайн-курсів на прикладі технічних дисциплін, розроблено модель організації самостійної роботи студентів із вивчення технічних дисциплін із використанням масових відкритих онлайн-курсів, представлено структурні компоненти самостійної роботи студентів.

14.19.02.0812/231420. Педагогічні аспекти навчання програмуванню на С# засобами створення багатомодульного проекту. Ящун Т.В., Громов Є.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.85-95. - рос. УДК 378.147:004.9.

Професія програміста на піку розвитку ІТ-індустрії є однією з найбільш затребуваних на ринку праці. Робота в ІТ-компанії дозволяє забезпечити соціальну захищеність і гідний рівень життя. Чимало хто хотів би навчитися програмувати, проте цей процес складний і неоднозначний. Існують різні підходи до навчання програмуванню. Авторами надається стислий аналітичний огляд наявних методів і технологій такого навчання. Робиться висновок про різноманіття подібних підходів, що відрізняються як галуззю застосування (школа, ЗВО, курси тощо), так і спрямованістю (від теоретичної до практичної). Проведений аналіз наявних підходів дозволив авторам запропонувати власний метод навчання програмування, заснований на використанні багатомодульного проекту. Кожен модуль проекту включає розв'язок окремого завдання, починаючи від простих лінійних обчислень і закінчуючи роботою з файлами і базами даних. При цьому дотримуються такі педагогічні принципи навчання, як послідовність курсу, системність наукових знань, поступовість переходу від простого до складного. Однак кожне із завдань, що поступово ускладнюється, передбачає рішення не в окремому проекті, а виглядає як складова частина великого спільного проекту. Отже, розробка такого проекту під час лабораторних занять дозволяє студентам освоювати синтаксичні конструкції мови програмування, займатися практичною діяльністю в галузі програмування, розвивати навички проектної діяльності та алгоритмічного мислення. У перспективі передбачається розвиток програмної складової багатомодульного проекту і експериментальне дослідження ефективності запропонованого методу.

14.19.02.0813/231421. Модель формування інформаційної культури іноземних студентів інженерно-педагогічних спеціальностей. Алексєєва Г.С. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.96-105. - укр. УДК 378.03:008-054.68.

На сучасному етапі інформаційного суспільства суттєвим резервом підвищення якості та доступності освіти іноземних студентів інженерно-педагогічних спеціальностей є формування належного рівня інформаційної культури. Зважаючи на те, що процес навчання в закладах вищої освіти відбувається зазвичай традиційними способами, процес формування інформаційної культури студентів також відбувається переважно за допомогою засобів та форм навчання, які не повною мірою відповідають

сучасному рівню розвитку комп'ютерних та інформаційних технологій. У статті пропонується обґрунтування моделі формування інформаційної культури у відповідності до стану розвитку сучасних ІКТ технологій та зважаючи на особливості навчання іноземних студентів інженерно-педагогічних спеціальностей. Результатом є модель формування інформаційної культури, яка відображає три аспекти: цільовий, зумовлений змістом компонентів ІК; операційний, зумовлений методами та засобами формування інформаційної культури; і технологічний аспект, зумовлений послідовністю дій, відображених в етапах формування. Обґрунтована модель уможливує подальше розроблення ефективної методики формування інформаційної культури іноземних студентів інженерно-педагогічних спеціальностей.

14.19.02.0814/231422. Критерії та показники ефективності методичної системи фундаменталізованої професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій. Бардус І.О. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.106-112. - укр. УДК 378.1:004.9.

У статті розроблено систему критеріїв та показників ефективності методичної системи фундаменталізованої професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій до продуктивної діяльності. Визначено, що головними критеріями ефективності методичної системи є критерії сформованості організаційної, технологічної та управлінської компетентностей ІТ-фахівця. Критеріями сформованості організаційної компетентності є критерії сформованості компетентностей: із технічної підготовки, забезпечення функціонування, контролю функціонування процесу виробництва ІТ-продукту. Критеріями сформованості технологічної професійної компетентності є критерії сформованості компетентностей: із проектування, виготовлення, експлуатації, вдосконалення та ремонту ІТ-продукту. Критеріями сформованості управлінської компетентності ІТ-фахівця є критерії сформованості компетентностей із: планування ресурсів, обліку та аналізу, регулювання процесу виробництва ІТ-продукту. Розроблено групи показників сформованості знань, умінь і навичок виконувати організаційну, технологічну і управлінську продуктивну діяльність та групи показників сформованості професійно важливих якостей особистості ІТ-фахівця. Групи показників сформованості професійно важливих якостей повинні складатися з груп показників сформованості мотиваційно-цільових, когнітивних та організаційно-діяльнісних якостей особистості.

14.19.02.0815/231423. Експериментальне дослідження ефективності навчання електротехніки в умовах змішаного освітнього процесу. Березенська С.М. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.113-120. - укр. УДК 37.012.3:621.3.

У статті висвітлено практичний досвід оцінювання ефективності навчання електротехніки в умовах змішаного освітнього процесу, побудованого шляхом комбінації технологій традиційного та електронного навчання. В основу дослідження покладено методику, розроблену на підставі моделі "оцінки інвестицій у людський капітал", автором якої є професор Д. Кіркпатрік. Перевагами запропонованої методики є її комплексність та можливість залучення до участі в оцінюванні результатів навчання не лише представників студентського і викладацького складу навчального закладу, а й потенційних роботодавців. Оцінка ефективності навчання проводиться в чотири незалежні етапи: визначення, наскільки студенти задоволені організацією навчальної діяльності з навчальної дисципліни; якісне оцінювання теоретичних знань та практичних навичок, отриманих студентами в процесі навчання; дослідження рівня застосування отриманих знань та навичок у подальшій навчальній діяльності; отримання експертної оцінки від викладачів та (або) роботодавців з питань якості підготовки майбутніх фахівців та задоволеності результатами їх навчання. З метою забезпечення різноплановості та глибини проведення дослідження в якості основних інструментів методики було запропоновано сукупність діагностичних методів, серед яких: анкетування, опитування, інтерв'ювання, ранжування, тестування, а також розв'язання практичних та ситуаційних задач. Крім того, проведено аналіз публікацій із питань розвитку моделі Д. Кіркпатріка в сучасних економічних умовах, який дозволяє зробити висновок, що запропоновану методику оцінювання ефективності навчання доцільно використовувати не лише для констатування результативності навчального процесу, а й як інструмент для підготовки фахівців у питаннях планування розвитку бізнесу, а також оцінки (діагностики) існуючих проблем у бізнесі.

14.19.02.0816/231463. Рейтингове оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників у Херсонському національному технічному університеті. Бардачов Ю.М., Розов Ю.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.13-17. - укр. УДК 378.124.

У статті представлено досвід ХНТУ щодо запровадження інструменту диференціації оплати праці в університеті на основі рейтингу науково-педагогічних працівників та проаналізовано вплив матеріальної мотивації викладача на підвищення його професійної компетентності і, як кінцевий результат, підвищення рейтингу університету в цілому.

14.19.02.0817/231490. До питання впровадження інформаційних технологій в лабораторному практикумі з електроніки. Дон Н.Л., Савченко С.О., Войцеховський О.Н. // Вісник Херсонського

національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.194-198. - укр. УДК 378.14.

Розглянуто можливості віртуального лабораторного практикуму на базі середовища Multisim при вивченні курсу електроніки. Проаналізовано методичні аспекти впровадження віртуальних лабораторних робіт в навчальному процесі.

14.19.02.0818/231628. Етична складова соціальної місії університету. Стасевська О.А., Уманець О.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.143-155. - укр. УДК 316.37.016:172(477).

У статті здійснено спробу осмислення соціальної місії університету XXI ст., який змінюється під впливом таких чинників як глобалізація, інтернаціоналізація, розвиток економіки знань та інформаційно-комунікаційних технологій. Особливу увагу приділено етичній компоненті соціальної місії університету з огляду на актуалізацію за сучасних умов трансформації духовних цінностей, соціальних інститутів і моральних регуляторів життя, а також проблемним питанням співвідношення загальнокультурного і професійного, утилітарного знання, значущості етичного потенціалу університетської освіти.

14.19.02.0819/231671. Інновації в освіті та освітні інновації в умовах сучасного вищого навчального закладу. Михайлишин Галина, Кондур Оксана, Серман Леся. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.9-16. - англ. УДК 37.034.

У статті описано різні підходи до трактування освітніх інновацій та інновацій в освіті. Сучасний ринок праці вимагає від випускників закладів вищої освіти вміння оперувати такими технологіями та знаннями, які задовольняють потреби інформаційного суспільства, готують молодь до нових ролей у ньому. Акцентовано на необхідності диференціації понять "освітні інновації" та "інновації в освіті". Автори стверджують, що "інновації в освіті" є більш широким поняттям, ніж "освітні інновації". Вони охоплюють освітні, науково-технологічні, інфраструктурні, економічні, соціальні, юридичні, управлінські та інші інновації. З'ясовано, що під освітніми інноваціями розуміють процедуру чи метод здійснення освітньої діяльності, які суттєво відрізняються від усталеної практики та спрямовані на підвищення рівня ефективності функціонування в умовах конкуренції. Освітні інновації охоплюють: педагогічні інновації, науково-методичні інновації, освітньо-технологічні інновації. Обґрунтовано, що ринок освітніх послуг є одним з найважливіших елементів національної інноваційної системи. Доведено, що заклади вищої освіти, які обрали інноваційний шлях розвитку, стають простором, який здатен задовольнити потреби суспільства у високоякісній освіті з урахуванням конкретних можливостей споживачів на ринку освітніх послуг. Визначено основні складові інноваційного розвитку закладів вищої освіти.

14.19.02.0820/231673. Теоретичні основи використання STEAM-технологій у підготовці вчителя Нової української школи. Будник Олена. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.23-30. - англ. УДК 37.09:330.1.

У статті обґрунтовано актуальність проблеми STEAM-освіти, потребу підготовки фахівців, зокрема вчителів до використання сучасних цифрових технологій у навчанні студентів, орієнтації молодого покоління на професії STEM. Автором визначено сутність цифрової компетентності сучасного фахівця, що включає систему знань і вмінь щодо усвідомленого, відповідального та критичного використання цифрових технологій у процесі навчально-трудової діяльності, громадянській чи соціальній активності. З'ясовано, що цифрова компетентність учителя виявляється у його інформаційній грамотності, культурі використання даних, комунікації в інформаційному просторі, здатності створювати відповідний цифровий контент. Висвітлено теоретичні засади впровадження інноваційних технологій у педагогічний процес Нової української школи. Представлено форми та методи використання STEAM-технологій у сучасному навчальному закладі. Наголошено на потребі використання у роботі з студентами різноманітних інструментів навчання: презентації, лабораторні підручники, моделювання, дискусії, співпраця як супровід навчальної діяльності, дослідження та ін.

14.19.02.0821/231677. Поняття культурно-освітнього простору університету в педагогічному дискурсі. Смолінська Олеся, Дзюбинська Христина. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.55-64. - англ. УДК 378.

Ця стаття присвячена визначенню підходів до дефініції культурно-освітнього простору на основі змістових акцентів залежно від мети дослідження. Крім того, автори статті звертають увагу на такі аспекти герменевтики, як проблема співвідношення понять клімату, середовища та простору, які вживаються в педагогічному дискурсі у близьких значеннях. З'ясування змісту культурно-освітнього простору актуальне в міждисциплінарному контексті філософії, культурології та соціології, оскільки так чи інакше всі ці наукові дисципліни задіяні у формуванні змісту, що циркулюють у педагогічному

дискурсі. У статті визначені критерії для визначення культурно-освітнього простору різними авторами та узагальнені формулювання, що впливають із цих критеріїв. Зокрема, виокремлені означення за критеріями: фізичного організаційного фактору, організаційно-управлінської категорії, фактору педагогічного впливу, системи координат/ландшафту цінностей, комунікативного простору, об'єкта філософсько-освітнього дискурсу, фактору становлення суб'єктності особистості, обставини метафоризації дійсності при її обумовленні.

14.19.02.0822/231716. Фізична чи природнича географія України? Денисик Г., Стефанков Л., Чиж О. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.26-33. - укр. УДК 911.3.

Розглянуто необхідність та можливості заміни у вищих навчальних закладах України курсу "Фізична географія України" на курс "Природнича географія України". Зазначено, що курс "Фізична географія України" не відповідає сучасним вимогам підготовки студентів-географів рівня "бакалавр", оскільки розглядає лише натуральну природу України без її корінних антропогенних змін. Запропоновано в курсі "Природнича географія України" виокремити три розділи, присвячені фізичній, історичній та антропогенній географії. Кожний із названих розділів слід вивчати упродовж одного семестру, а по закінченні приступити до вивчення курсу "Ландшафтна географія України", що теж включає у себе три частини: натуральне (класичне), історичне та антропогенне ландшафтознавство. Фундаментальні бакалаврські курси: "Антропогенна географія України" і "Ландшафтна географія України" будуть основою магістерських курсів "Конструктивна географія України" і "Конструктивне ландшафтознавство України". Ключові слова: Україна, фізична географія, природнича географія України, антропогенна географія, ландшафтна географія, структура, семестри, переваги, розвиток.

14.19.02.0823/231745. Стан академічної мобільності в оцінках викладачів та студентів вищої школи України (за офіційною статистикою та результатами якісного дослідження). Максимович Ольга. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.140-149. - укр. УДК 316.43.

У статті презентовано результати загальнонаціонального дослідження "Реформи вищої школи України в оцінках учасників освітнього процесу", проведеного Соціологічною асоціацією України за фінансової підтримки Міжнародного фонду "Відродження" наприкінці 2015 - початку 2016 року. За результатами фокусованих групових інтерв'ю з викладачами та студентами вітчизняних вишів щодо можливості реалізації таких норм реформування вищої освіти в Україні, як академічна мобільність та мовні компетентності. Наведено статистичні дані щодо динаміки чисельності студентів, що здобувають вищу освіту поза межами країни громадянства у світі в цілому (1975 - 2012 рр.) та серед мешканців України (2009 - 2015 рр.), а також щодо динаміки чисельності українців серед студентів Польщі (2006 - 2016 рр.). Визначено концептуальні засади дослідження академічної мобільності на основі досліджень міжнародних та європейських освітніх інституцій. Представлено авторську інтерпретацію академічної мобільності як важливого елементу міжкультурної комунікації. Ключові слова: реформування освітньої системи України, оцінки реформ, мовні компетентності, академічна мобільність, міжкультурна комунікація.

14.37 Освіта дорослих. Підвищення кваліфікації. Самоосвіта

14.19.02.0824/230374. Самоосвіта педагога як умова особистісного та професійного саморозвитку. Голозубова О.В., Матенко Є.П. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.66-73. - укр. УДК 378: 37.011.31:37.041.

У статті самоосвіта розглядається як необхідна умова особистісного та професійного саморозвитку вчителя, визначено її значення для професії педагога. Наголошено, що особливістю педагогічного розуміння самоосвіти є розгляд її як процесу, що вимагає спеціального педагогічного забезпечення; процесу, який не виникає стихійно, а лише в результаті спеціально організованого педагогічного впливу. Розкрито специфічні функції та напрями самоосвіти. Висвітлено форми самоосвітньої діяльності педагога.

14.19.02.0825/230715. Реалізація положень Закону України "Про освіту" в процесі підвищення кваліфікації педагогічних працівників: моделі і організаційні механізми. Луначек В.Е. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.58-67. - укр. УДК 378.046.4.

У роботі пропонуються моделі і механізми процесу підвищення кваліфікації педагогічних і керівних кадрів освіти в контексті положень Закону України "Про освіту". Пропонуються нові форми документів для планування і обліку результатів процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, форми фінансової звітності, введення залікової книжки педагогічного працівника тощо. Важливою складовою оновленої організаційної процедури підвищення кваліфікації повинно стати також створення загальнодержавного порталу для накопичення інформації за цією проблематикою і загальнодержавної електронної бази даних. Наголошується на необхідності модернізації і

принципового оновлення форм підвищення кваліфікації. Пропонується застосовувати трансфер освітніх технологій як елемент процесу підвищення кваліфікації, що дозволить більш ефективно використовувати напрацювання кандидатських і докторських дисертацій з педагогіки. Особливий акцент зроблено на необхідності змінити ментальність педагогічних працівників щодо їх ставлення до підвищення кваліфікації в нових умовах.

14.43 Спеціалізовані галузі педагогіки. Виправно-трудова педагогіка

14.19.02.0826/230371. Потенціал акмеології та акмеологічного підходу в організації реабілітаційної діяльності військовослужбовців - учасників бойових дій фахівцями соціальних служб. Бриндіков Ю.Л. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.41-49. - укр. УДК 159.923:364-057.36.

У статті розглянуто сутність реабілітації як наукової категорії. Проаналізовано потребу проведення реабілітаційної роботи фахівцями соціальних служб з військовослужбовцями - учасниками бойових дій. Обґрунтовано доцільність використання потенціалу акмеологічного підходу під час реабілітаційної діяльності з комбатантами. Головна увага зосереджена на висвітленні сутності та характеристик конкретних практичних моделей, що базуються на акмеологічному підході. Зокрема, проаналізовано практичні аспекти таких моделей, як: навчання життєвим навичкам, мотивації, афективного навчання, копінг-поведінки, самоефективності, соціальної підтримки.

14.19.02.0827/230373. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання здоров'язбережувальних технологій у роботі з дошкільниками. Василенко О.М. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.57-66. - укр. УДК 378.011.3-051:37.013.42]:613-053.5.

У статті розглядаються актуальні практичні аспекти проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з дошкільниками, зокрема до використання здоров'язбережувальних технологій. Автором доведено, що підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання здоров'язбережувальних технологій у роботі з дошкільниками буде ефективною, за умови формування в майбутніх фахівців цілісних уявлень про суть, структуру та соціальне значення здоров'язбережувальної діяльності, використання у процесі їх підготовки засобів ситуаційної педагогіки, інтерактивних форм і методів навчання.

14.19.02.0828/230720. Характеристика професійних функцій інженера-педагога транспортного профілю. Іванова А.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.97-104. - укр. УДК 378.048.5:656.

У статті розглянуто специфіку інженерно-педагогічної діяльності, що полягає в органічному поєднанні функцій інженерної і педагогічної діяльності. На підставі аналізу наукових праць визначено функції представника інженерної галузі. Схарактеризовано визначені дослідниками функції педагогічної діяльності в інженерно-педагогічній галузі. Визначено особливості професійної освіти, яка спеціалізується на відтворенні провідного складника продуктивних сил суспільства - кваліфікованих працівників для всіх галузей матеріального і нематеріального виробництва, а також для різних видів виробничої діяльності. Зважаючи на суть професійної компетентності майбутнього техника автотранспорту, визначено суть і роль інженера-педагога транспортного профілю у професійній підготовці такого фахівця. Проведений аналіз наукових праць із висвітлення функцій представника інженерно-педагогічної галузі різних спеціалізацій дозволив автору визначити і схарактеризувати професійні функції інженера-педагога транспортного профілю: проектувально-конструкторську, організаційно-управлінську, технологічну, навчально-виховну, науково-дослідницьку. Кожна з визначених функцій передбачає наявність певних знань і умінь майбутнього фахівця, формування яких має забезпечувати професійна підготовка у вищому навчальному закладі. Визначення функцій уможливить пошук шляхів забезпечення ефективності професійної підготовки фахівця інженерно-педагогічної галузі транспортного профілю до виконання цих функцій.

14.19.02.0829/231683. Особливості соціально-педагогічного супроводу юних батьків та їхніх дітей. Михайлишин Галина, Будник Олена. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.107-113. - англ. УДК 378.1:36 (71).

У статті представлено соціально-педагогічні аспекти проблеми ранньої (підліткової) вагітності, юного материнства. Обґрунтовано негативні наслідки ранньої вагітності та висвітлено особливості соціально-педагогічної підтримки юних батьків та їхніх дітей. Автором описано досвід роботи Центру для молодих батьків: морально-психологічна підготовка вагітних підлітків до пологів, напрями та методи роботи з молоддю сім'єю, особливості налагодження комфортної психологічної взаємодії, використання інноваційних методик роботи з дітьми дошкільного віку, забезпечення умов для продовження молодими матерями навчання в школі, консультування молодшої сім'ї щодо вирішення житлових питань, фінансова підтримка та ін. Наголошено на потребі превентивної роботи щодо

запобігання підліткової вагітності, проведенні соціально-педагогічних рекламних акцій щодо популяризації здорового і відповідального батьківства та ін.

14.19.02.0830/231690. Діяльність центрів соціально-психологічної реабілітації сім'ї на Івано-Франківщині (Україна). Стинська Вікторія, Титунь Оксана. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2018, №1, т.5, С.156-161. - англ. УДК 364:369.223.41.46+159.922.73(477)+(477.86).

У статті проаналізовано мету та завдання Центрів соціально-психологічної реабілітації сім'ї на Івано-Франківщині (обласний Центр соціально-психологічної допомоги в селищі Верховина Верховинського району, міський соціально-реабілітаційний центр матері та дитини "Містечко милосердя Святого Миколая", Міжрегіональний центр соціально-психологічної реабілітації дітей в с. Мединя Галицького району), мета яких, відповідно до напрямів діяльності, - запровадження нових форм соціальної підтримки жінок, запобігання відмові від новонароджених, попередження соціального сирітства, надання комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, юридичної та інших видів допомоги дітям, сім'ям з дітьми та молодим людям, які опинилися у складних життєвих ситуаціях та ін. Центри провадять свою діяльність на принципах захисту прав людини, гуманності, законності, доступності послуг, конфіденційності, поваги до особистості. Встановлено, що типовими завданнями Центрів є: соціально-психологічне діагностування; психолого-педагогічна допомога, соціально-медична реабілітація та оздоровлення; корекційно-розвивальна та корекційно-відновлювальна робота; адаптація до сімейного оточення; юридичний супровід та ін. Досліджено, що Центри соціально-психологічної реабілітації дітей на Івано-Франківщині завдяки широкому спектру завдань стали школою педагогічної, психологічної та медичної допомоги дітям, сім'ям з дітьми та молодим людям, що опинилися у складних життєвих ситуаціях.

14.85 Технічні засоби навчання і навчальне устаткування

14.19.02.0831/228842. Проблеми забезпечення синергії засобів інтернет-комунікацій при просуванні освітніх послуг. Ковальчук О.В., Войтович С.Я., Герасимяк Н.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.180-184. - укр. УДК 339.138.

Для просування освітніх послуг у мережі Інтернет використовується широкий арсенал інструментів - офіційний сайт, соціальні мережі, контекстна і таргетована реклама та інші. Важливо вибудувати цілісну комунікаційну політику, у якій усі інструменти доповнюватимуть один одного і забезпечать ефект синергії.

14.19.02.0832/229037. Дистанційне навчання іноземних мов у процесі професійної підготовки майбутніх юристів. Кудлай О.І. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.С.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.73-78. - укр. УДК 378.018.43:811:347.96-057.87.

Статтю присвячено проблемі ефективного навчання іноземних мов майбутніх юристів у зв'язку з інтеграцією України до європейських і світових структур. Автора цікавить побудова навчального процесу таким чином, щоб зробити навчання іноземних мов найбільш ефективним.

14.19.02.0833/231653. Математичний опис процесів в е-освіті. Тихонов Ю.Л. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.39-43. - укр. УДК 651.4.9 : 004.

У даній роботі на основі аналізу досліджень і публікацій відзначається, що відмінністю соціально-педагогічних систем є мала в порівнянні з моделями фізичних і економічних процесів формалізація. Розроблено опис процесів в е-освіті на основі теорії мереж масового обслуговування та комп'ютерної онтології, який дозволяє, по-перше, аналізувати якість ЕК, по-друге, враховувати тимчасові затримки при взаємодії викладача з учнями в режимі online, по-третє, аналізувати характеристики процесу проходження потоків запитів та повідомлень учнів, які впливають на строки освоєння.

14.19.02.0834/231717. Інтерактивні навчальні веб-ресурси з географії на базі матеріалів інституту передових технологій, відкритих даних та картографічної Javascript-бібліотеки Leaflet. Дубницький М., Барладін О. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.34-39. - укр. УДК 528.9+911.

Проведено ретроспективний аналіз навчальної продукції ПрАТ "Інститут передових технологій" від етапу виключно паперових карт і атласів до етапу інтерактивних навчальних веб-ресурсів. Розглянуто особливості створення навчальних інтерактивних веб-карт за допомогою Leaflet.js. Продемонстровано різні види інтерактивних веб-карт, їх основний функціонал та можливості використання у навчальному процесі. Обґрунтовано важливість даних матеріалів в початковому процесі та перспективи їх подальшого розвитку. Ключові слова: картографія, інтерактивні карти, географічна освіта, веб-карти, Leaflet.

14.19.02.0835/231750. Масові відкриті онлайн-курси: соціальні смисли, загрози, можливості. Калашнікова Аліна. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.177-183. - рос. УДК 316.422.

У статті розглядаються масові відкриті онлайн-курси (МООК), що стають одним з елементів сучасної освіти. МООК аналізуються як індикатор процесу (моно)централізації сфери науки і освіти. Аналізуються наслідки використання МООК як одного з видів електронного навчання, ризики і проблеми, породжені відмінностями e-learning від традиційної освіти. Зокрема, швидкість реагування електронного навчання на появу інновацій, неформальність і позапросторовість МООК розглянуто як чинники дистанціювання традиційної освіти від них. Аргументовано визначальну роль тілесної співприсутності не лише у конструюванні культурного капіталу студентів, але й у засвоєнні ними практик самоконструювання, які є критично важливими для його подальшого приросту. Таким чином, онлайн-курси, що позбавляють від інформаційної нерівності, слугують відтворенню традиційних соціальних нерівностей. Стверджується, що в силу їхньої доступності та відкритості створення таких курсів є спробою утримати пріоритетні позиції в глобальному освітньому і науковому полі через маніпулювання характером і якістю відтворення людського капіталу. Ключові слова: масові відкриті онлайн-курси, електронне навчання, вища освіта, людський капітал, нерівність.

14.91 Народна освіта і педагогіка в окремих країнах

14.19.02.0836/230710. Підготовка майбутніх залізничників Німеччини: освітня діяльність концерну "Doutche Bahn". Баглай В.І. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.19-24. - укр. УДК 377.1:656.2(430).

У наші часи в Німеччині, як і в інших країнах Західної Європи, склалася несприятлива демографічна ситуація, що викликана скороченням чисельності і "старінням" корінного місцевого населення. Це негативно вплинуло на результати роботи одного з найпотужніших національних залізничних операторів Німеччини - концерну "Doutche Bahn". За таких умов фахова підготовка майбутніх працівників залізничної галузі, професійна орієнтація молоді та її ознайомлення з географією залізничних професій набули високої актуальності для успішного розвитку залізничного транспорту країни. У статті визначається, що інноваційні профорієнтаційні заходи, що використовує концерн "Doutche Bahn", є цілком прийнятними для системи відбору на навчання у професійно-технічні навчальні заклади України залізничного профілю. Обидві моделі підготовки майбутніх залізничників, що сьогодні існують у Німеччині (класична модель підготовки молоді і модель підготовки залізничників з числа безробітних, які мають технічну освіту), можуть з успіхом використовуватися в Україні. Цільова фахова підготовка майбутніх залізничників, реалізується у навчальних закладах Німеччини на моделі професійної діяльності майбутнього спеціаліста із використанням елементів дуальної системи професійної освіти, що має перспективу використання у вітчизняних ПТНЗ залізничного профілю.

14.19.02.0837/231425. Патріотизм як основа політичної компетентності: досвід Турецької республіки. Куруч А.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58, С.129-134. - укр. УДК 37.035.4(564.3).

У статті розглядається питання формування патріотизму як складової політичної компетентності, необхідність консолідації населення України в складних сучасних умовах політично-суспільних стосунків. Розглядається необхідність формування національної свідомості та політичної культури населення. Обґрунтовується необхідність державної політики патріотичного виховання населення, створення нового об'єднуючого елемента. Аналізується досвід Турецької республіки у формуванні патріотизму через образ національного героя Мустафи Кемалю Атотюрка, особистість, що об'єднує сьогодні багатонаціональне населення Турецької республіки. Розглядається проблема виховання патріотизму українця, адже за роки незалежності не було сформовано загальнонаціональних ідей, і більшість людей України не відчували себе повноцінними громадянами держави, не виховувалася гордість за свою країну; населення України було амбівалентним, Захід та Північ країни мали проєвропейські орієнтири, Схід і Південь орієнтувалися на країни пострадянського простору.

15 ПСИХОЛОГІЯ

15.21 Загальна психологія

15.19.02.0838/228905. Етимологія та смислові ознаки терміну "художньо-творча активність" в контексті розвитку особистості. Житнік Т.С. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.137-145. - укр. УДК 159.923.

Актуальність дослідження розглядається у площині еволюції суспільства та особистості. Суперечності між напрямками розвитку системи освіти та потребою самої особистості бути художньо-творчо

активною актуалізують тему дослідження. Метою дослідження є уточнення етимології та смислових ознак терміну "художньо-творча активність" в контексті розвитку особистості. Завдання: розглянути значення терміну й систематизувати дефініції "художньо-творча активність", визначення джерел і механізмів розвитку "художньо-творча активності" особистості, що уточнюють його тезаурус. Методи дослідження: аналіз теоретико-методичних засад; узагальнення результатів визначення поняття "художньо-творча активність" особистості: категорію відображає обсяг і якість інформації, якою володіє наука про предмет дослідження і дозволить повно і систематизовано розкрити сутність дефініції для уточнення ключового поняття. Результати визначення поняття "художньо-творча активність" особистості: природна особливість особистості (А. Маслоу, К. Роджерс); здатність особистості реалізувати природний потенціал (Е. Фром); джерело потреби особистості, що є підсвідомим інстинктом (З. Фрейд, К. Юнг); потреба у самовираженні (Д. Фельдштейн); процес творчого самовираження в процесі творчої діяльності (Л. Виготський); прояв внутрішньої установки та внутрішньої мотивації (Д. Узнадзе); динамічна діяльність, динамічна сторона та момент відтворення діяльності (О. Леонтьєв); характеристика особистості та джерело її перетворення (С. Максименко, О. Матюшкін); рушійна сила та джерело пробудження (О. Скрипченко); найвищий прояв особистості, прояву саморозвитку (О. Мелік-Пашаєв, Я. Пономарьов); якісна та кількісна характеристика особистості (М. Боришевський); інтегративна якість особистості, що проявляється у самостійності (Г. Костюк); міра вираженості індивідуальних характеристик особистості (Л. Коган). Висновки -творчість особистості розглядається згідно трьох аспектів: як сукупність якостей особистості, в яких проявляється внутрішнє емоційне відношення суб'єкта до світу і до самого себе, його спосіб самовираження; як діяльність певного характеру, яка є проявом вищої ступені активності; активність реалізується в процесі взаємодії особистості з навколишнім середовищем в діяльності і є відображенням цієї взаємодії.

15.19.02.0839/229050. Моделювання людини та її особистості. Леонов В.П. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.68-78. - укр. УДК 303.09;159.923.

Відзначено актуальність моделювання людини та її особистості, наведено моделі, що описують формування емоційних станів, факторів діяльності й головних психологічних сторін особистості.

15.19.02.0840/230744. Особистісний міф "ставлення до справи" як чинник життєреалізації сучасних жінок. Варава Л.А., Колебіденко М.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.8-12. - укр. УДК 159.922(045).

Анотація: У статті проаналізовано ставлення до основної діяльності як детермінанти життєреалізації в структурі особистісного міфу. Життєреалізація трактується у поняттях екологічної психології та представлена як найвищий рівень в організації способу життя особистості. Надано узагальнену характеристику міфологем "ставлення до справи", що актуалізовані в свідомості сучасної жінки. Порівняно міфологічні наративи жінок в різних видах діяльності. Досліджено особливості впливу особистісного міфу на переживання власної самореалізації.

15.19.02.0841/230745. Дослідження феномену прощення: психологічні підходи та емпіричні дані. Гарькавець С.О., Яковенко С.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.13-19. - укр. УДК 316.64: 159.4.

У статті представлені результати теоретичного та експериментального дослідження образи та прощення. Встановлено, що прощення може проявити себе як акт благородства та милосердя людини, яка відчуває себе ображеною. З'ясовано, що стратегія поведінки образливої особистості виступає особливим типом соціальної активності, коли індивід вважає себе ображеним та своєрідно реагує на образу, переживає її, спілкується з кривдником або не хоче розмовляти з ним, очікує прохання про вибачення, визнає можливість прощення та примирення з ним. Встановлено, що прощення залежить від віку, статі та професійних характеристик скривджених, від вибору стратегії поведінки в конфронтації з тим, хто їх образив. З'ясовано, що жінки та чоловіки мають відмінності у сприйнятті образи та готовності до її прощення, вікові особливості впливають на амплітуду та інтенсивність прояву образ, а сфера професійної діяльності накладає свій відбиток на ставлення людини до прощення та його можливі інсталяції.

15.19.02.0842/230746. Близькість до природи як фактор психологічного благополуччя особистості. Гранкіна-Сазонова Н.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.20-25. - укр. УДК 159.923.2.

У статті розглядається проблема взаємозв'язку суб'єктивної близькості до природи і психологічним благополуччям особистості. Також вивчається характер взаємовідносин між близькістю до природи, психологічним благополуччям та екологічними цінностями. Емпіричне дослідження демонструє наявність залежності між близькістю до природи та психологічним благополуччям, а також між

екологічними цінностями і близькістю до природи. Прямий зв'язок між екологічними цінностями та психологічним благополуччям відсутній, але припускається наявність опосередкованого близькістю до природи зв'язку. Необхідно подальше дослідження для виявлення характеру цього зв'язку.

15.19.02.0843/230751. Образ Я у структурі особистісного компоненту індивідуального досвіду. Севост'янов П.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.51-55. - англ. УДК 159.923.2:316.362.1.

В статті проведено аналіз особливостей співвідношення образу я з особистісним компонентом індивідуального досвіду. Стисло наведено зміст понять образу Я, відчуття благополуччя власного Я, та особистісного компоненту індивідуального досвіду. Розглянуто структурну організацію індивідуального досвіду та його динамічний аспект. Обґрунтовано використання особистісної моделі Великої п'ятірки у якості однієї з теоретичних основ дослідження. Проведено співставлення різних елементів особистісного компоненту індивідуального досвіду з позиції їх найбільш репрезентативного представлення останнього. Проведено теоретичне обґрунтування дослідження образу Я в структурі особистісного компоненту індивідуального досвіду. Зроблено узагальнення результатів попередніх досліджень. Емпіричне дослідження проводилось на виборці студентів Слов'янського національного університету та Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна кількістю 154 особи. В ході дослідження було проведено факторизацію показників образу Я, завдяки чому було отримано два фактори, які умовно можна назвати благополучним та проблемним сприйняттям власного Я. При подальшому кластерному аналізі за отриманими двома факторами було отримано чотири групи - профілі, кожен з яких певним чином репрезентує особистісний компонент індивідуального досвіду - від благополучного до конфліктного. Передбачена можливість подальшого порівняння отриманих профілів як репрезентативних характеристик особистісного компоненту індивідуального досвіду для більш глибокого розуміння процесів, властивих для даного компоненту.

15.19.02.0844/230752. Психологічна корекція ресоціалізації особистості в постпенітенціарний період. Сорока А.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.56-60. - укр. УДК 159. 9: 34 (075.8).

У статті висвітлено дослідження апробації окремих результатів авторської програми психологічної корекції ресоціалізації особистості в постпенітенціарний період відповідно до виконання запропонованого нами системо-комплексу [2-7]. Практична значущість дослідження полягає в апробації й успішному впровадженні результатів дослідження (підтверджено актами впровадження), а саме: "Психодіагностичною та психокорекційною програмами дослідження готовності до ресоціалізації особистості після звільнення від відбування терміну покарання" у центрах соціальної адаптації Харківської й Сумської областей України. Результати дослідження використовуються в практичній діяльності психологів установ виконання покарань, пробації вищезазначених областей, а також під час проведення занять у системі професійної підготовки й підвищення кваліфікації психологів установ виконання покарань, пробації України.

15.19.02.0845/230754. Метафора як проекція життєвого шляху особистості. Тищенко Л.В., Куберська Д.П. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.66-70. - рос. УДК 159.923(045).

Стаття присвячена аналізу феномену метафори як проекційному відображенню життя особистості. Розглянуто особливості взаємозв'язку феноменів "осмисленість життя", "задоволеність життям", "локус контролю", "метафора життя" в структурі психології життєвого шляху індивіда. Представлені результати емпіричного дослідження вербального, нарративно-метафоричного та особистісно-стильового аспектів життєвого шляху людини. Показано можливості метафори як психологічного інструменту діагностики індивідуального стилю способу організації життя особистості. Підтверджено, що трансформація базової метафори життя особистості виступає дійовим механізмом зміни стилю організації нею власного життя.

15.19.02.0846/230776. Гра і занурення у віртуальну реальність як прояв маргінальності. Товарниченко В.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.160-168. - англ. УДК 101:30:004.946.

У статті розкривається проблема постійного стресу і синдрому хронічної втоми, яка не проходить навіть після тривалого сну і відпочинку. Аналіз літератури. Використані роботи авторів: Я Дорожкін, К. Якименко, В. Воронкова, О. Кивлюк, Р. Андрукайтене, О. Пунченка, Е.Балабанова, М.Бурлуцька, А.Дьомін, Г. Бакер, А. Фартушна, Л. Кемалова, Е. Медведєв, Девід Киппер, Ендрю Роллінгз, Дейв Морріс, Н. М. Попова та багатьох інших. Мета статті - розглянути проблему хронічної втоми і постійних стресів і такі засоби компенсації, як алкоголь, наркотики, ігри, втеча в віртуальну реальність (книги, фільми, серіали), які можуть допомогти розслабитися і на деякий час відволіктися від щоденного стресу. Завдання дослідження - у контексті сформульованої мети розкривається сутність ігор та занурення у віртуальну реальність як прояв маргінальності. Методологія дослідження. Методологія

побудована на основі комплексного підходу, аналізу і синтезу; синергетичного підходу. Результат дослідження. У добропорядних і благонадійних громадян, що живуть цілком безбідним життям, "ні з того ні з цього" спалахує небувала агресія, яку направляють на тих, що оточують. Невлаштованість життя населення (проблеми на роботі, брак коштів і як наслідок кредити) призводить до зниження рівня соціальних очікувань маргінала, створює стресові ситуації, що призводить до захоплення ілюзорними засобами компенсації, які можуть допомогти на деякий час відволіктися від щоденного стресу. Висновки - потреба втечі від дійсності може виражатися в ігроманії, а іноді в алкоголізмі і наркоманії, рольовому русі, комп'ютерних іграх, втеч у віртуальну реальність (фільми, серіали, книги). Це лише один із способів відволіктися від проблем в житті. Не було б їх, знайшли б щось інше.

15.19.02.0847/231306. Роль довіри як медіатора між цінностями та оптимальним функціонуванням особистості. Гранкіна-Сазонова Н.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.15-20. - англ. УДК 159.9.

В статті розглядається проблема механізму зв'язку між оптимальним функціонуванням особистості (ОФО) та цінностями як складними когнітивно-мотиваційним утвореннями. Представлено різні підходи до вивчення взаємовідносин між цінностями та психологічним благополуччям. Здебільшого, досліджуються механізми прямого впливу цінностей на суб'єктивне та психологічне благополуччя. Деякі роботи розглядають соціальні особливості та індивідуальні характеристики особистості в якості складових, які модерують та опосередковують такий вплив. В даній роботі представлено дослідження кореляційних зв'язків між цінностями, довірою та показниками ОФО, а саме психологічним благополуччям (ПБ) та життєстійкістю. Показники довіри тісно пов'язані з показниками ОФО. Цінності відкритості до змін та Консервативні цінності також пов'язані з ОФО. В той же час, регресійний аналіз та структурне моделювання вказують на те, що предиктором ПБ є цінності Відкритості до змін. Структурна модель ПБ долучає довіру до себе як медіатор між цінностями відкритості до змін та ПБ.

15.19.02.0848/231309. Дослідження мотиваційно-сислової інтенції особистості жінки у реалізації материнської поведінки. Проніна В.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.36-41. - укр. УДК 159.923.33.

В статті розглядається проблема вивчення мотиваційно-сислової інтенції особистості жінки у реалізації материнської поведінки. Наведені теоретичні підходи до розуміння поняття інтенціональності та розглянуте місце інтенціональності у сукупності інших теоретико-психологічних понять. Обґрунтована актуальність вивчення мотиваційно-сислової інтенції особистості матері. Описаний алгоритм класифікації мотиваційно-сислової інтенції. Представлені результати емпіричного дослідження особливостей мотиваційно-сислової інтенції у матерів та жінок без дітей.

15.19.02.0849/231310. Відкритість досвіду та саморегуляція поведінки в структурі особистого компоненту індивідуального досвіду. Севост'янов П.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.42-45. - укр. УДК 159.923.2:316.362.1.

У статті коротко розглянуті етапи вивчення індивідуального досвіду, наведені сучасні моделі структурної організації індивідуального досвіду. Розглянуто окремі компоненти досвіду, наведені короткі характеристики кожного з компонентів. Зроблено акцент на дослідженнях в рамках трьохфакторної моделі індивідуального досвіду А.Н. Лактіонова, в якій виділено особистісний, соціальний та мнемічний компоненти. Розглянуто динамічні аспекти взаємодії підструктур індивідуального досвіду. Коротко наведені результати попереднього аналізу, присвяченого проблемі вивчення особистісного компоненту індивідуального досвіду: описані результати дослідження відкритості досвіду з ціннісними і смисложиттєвими орієнтаціями. Розглянуто дослідження, присвячене Я-концепції в структурі особистісного компоненту індивідуального досвіду. Безпосередньо в рамках предмета статті розглянуті поняття відкритості досвіду і саморегуляції, і обґрунтовано акцентування дослідницького уваги на них. Описано дослідження, присвячене вивченню відкритості досвіду і саморегуляції в структурі особистісного компоненту індивідуального досвіду, в рамках якого аналізувалися особливості взаємозв'язку даних феноменів. В ході дослідження на вибірці з 154 студентів було виявлено, що зв'язок між відкритістю досвіду і таким стилем саморегуляції поведінки, як програмування, відсутня. При цьому, були виявлені міцні взаємозв'язки відкритості досвіду з такими показниками саморегуляції, як планування, моделювання, оцінка результатів, гнучкість, самостійність, а також - із загальним рівнем саморегуляції.

15.19.02.0850/231688. Виховання здатності пробачати як вираження стурбованості щодо упорядкування природного середовища людини. Частина 2: Потреба прощення та її наслідки. Виросткевіч Міхель. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаніка, 2018, №1, т.5, С.142-149. - англ. УДК 371.011:373.5.015.31:130.2 (47.7).

У статті описується проблема прощення та її значення у процесі цілісного розвитку людської особистості. Після попереднього вивчення та сприйняття певних антропологічних положень автор виражає припущення, що прощення - це необхідність. З'ясовано, що в основі такої думки - два важливі аргументи. Перший із них - це віра в неминучість помилок, тому потенційно ми звинувачуємо інших людей. З іншого боку, - ці помилки завдають шкоди, порушують належні міжособистісні стосунки, і повернення до них можливе лише через акт прощення. Другий аргумент - це природна потреба людини у справедливості, яка полягає у здійсненні нею природно бажаного блага. Прощення має бути включене до повсякденного життя кожної особистості і бути представленим як імператив, виконання якого є необхідним для власного розвитку та першочерговою умовою порядку в соціальному середовищі. Автором наголошено на важливості виховання здатності пробачати один одного у процесі налагодження толерантної взаємодії в освітньому просторі навчального закладу.

15.19.02.0851/231694. Психосоматична трансформаційна гра "Шлях до Філософського каменю" та її ефективність у розвитку тілесного Я. Хомуленко Т.Б., Кузнецов О.І. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.23-33. - укр. УДК 159.98.

У роботі представлено методику оригінальної психосоматичної трансформаційної гри "Шлях до Філософського каменю", яка спрямована на сприяння процесу індивідуалізації та гармонізацію функціонування тілесного Я. Психологічними механізмами впливу, які задіяні у грі є активізація імагінації, внутрішньої уваги, інтрацепції, символізації, трансцендентної функції психіки; актуалізація внутрішнього діалогу з тілесним Я, інтернального локусу контролю за тілом, пізнавальної активності, спрямованої на архетипічні структури, пов'язані з символікою цілісності; каталізація синхроній і проєкцій, як матеріалу для усвідомлення та досягнення почуття інтегрованості. За структурою запропонована гра відповідає загальній конструктивній будові трансформаційних ігор. Ефективність трансформаційної гри "Шлях до Філософського каменю" перевірялась на підставі оцінки динаміки показників здатності до імагінації, вербалізації та валентності тілесного Я досліджуваних у залежності від варіанту психологічного впливу - сприяння розвитку тілесного Я із застосуванням трансформаційної гри, або ПАВА та їх комплексним впливом. Було сформовано три експериментальних та одну контрольну групи. Контрольні психодіагностичні зрізи проводилися до реалізації психологічного впливу, через один, два та три місяці після початку роботи. Ефективність методики "Психосоматична трансформаційна гра "Шлях до Філософського Каменю" доведено позитивною динамікою показників здатності до вербалізації тілесного Я, валентності ставлення до тілесного Я та здатності до імагінації. Показано, що комплексне застосування методики розвитку тілесного Я ПАВА та методики "Психосоматична трансформаційна гра "Шлях до Філософського Каменю" є найбільш продуктивним психотерапевтичним впливом на тілесне Я у порівнянні із застосуванням цих методик окремо.

15.19.02.0852/231697. Довіра як предиктор оптимального функціонування особистості. Гранкіна-Сазонова Н.В. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.48-55. - англ. УДК 159.923.2;17.023.34.

В даній статті розглядається проблема оптимального функціонування (ОФ) особистості як сучасний підхід, який ґрунтується на його розумінні як окремого формування, а не відсутності захворювань. Хоча існує загальне визначення оптимального функціонування, яке розділяється різними напрямками до його розуміння, конкретні складові ОФ в різних психологічних школах відрізняються. Розуміння ОФ варіює від приємного емоційно стану до служіння особистості вищим цілям та добробуту суспільства. Виникає необхідність формування більш чіткої моделі ОФ для реалізації задач його емпіричного дослідження. В рамках гуманістичного підходу необхідними складовими ОФ є особистісний ріст, прагнення самоактуалізації та вищих цінностей, автономія, наявність цілей та сенсу у житті. Евдемоністичний підхід до психологічного благополуччя також ґрунтується на цих засадах. Саме тому нами пропонується долучити модель психологічного благополуччя К. Ріфф до моделі ОФ в якості одного з доменів. Ця модель містить в собі всі найчастіше згадувані представниками гуманістичної психології диспозиції ОФ особистості. В якості другого домену пропонується долучити життестійкість С. Мадді як патерн диспозицій, які дозволяють особистості в ситуаціях стресів не просо переживати труднощі, а й особистісно зростати завдяки їх подоланню. Життестійкість додає психологічному благополуччю стійкості в складних умовах та сил для евдемоністичного способу життя. Крім того, пропонується розглядати довіру та її види - довіру до світу, довіру до інших людей та довіру до себе - в якості важливого предиктора ОФ особистості. Хоча існують теоретичні уявлення про важливість довіри для формування та функціонування особистості, емпіричних досліджень, що підтверджують це значення спостерігається замало. В статті наведено результати емпіричного дослідження показників оптимального функціонування та довіри. Дані кореляційного аналізу, регресійного аналізу та структурного моделювання підтверджують свідчать про те, що довіра, особливо загальна довіра та довіра до себе, є вагомим предиктором ОФ особистості. Також наведено емпіричне обґрунтування доцільності об'єднання психологічного благополуччя та життестійкості в латентну змінну оптимального функціонування.

15.19.02.0853/231699. Особливості взаємозв'язку самооцінки і поведінкової складової "Я-концепції" особистості з аномалією рефракції (на прикладі короткозорості). Гулий Ю.І., Научитель О.Д., Долгополова О.В. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.63-69. - укр. УДК 159.99.

Постановка проблеми. В сучасних дослідженнях залишається актуальним питання щодо структурних особливостей "Я- концепції" дорослої людини з аномалією рефракції. Аналіз проблеми. В психологічній літературі тема взаємозв'язку між самооцінкою та поведінковою складовою "Я-концепції" дорослої людини з аномалією рефракції (на прикладі короткозорості) висвітлена недостатньо. Мета дослідження - виявити особливості цього взаємозв'язку. Методи дослідження. Тестування: опитувальник LSI Плутчика-Келлермана-Конте, методика кількісного вимірювання самооцінки (С.А. Будассі), методика діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки (К. Томаса, адаптація Н.В. Гришиної), методика вимірювання рівня тривожності (Дж. Тейлора, адаптація В.Г. Норакидзе). Статистична обробка даних: f-критерій та факторний аналіз. Опис вибірки: 50 осіб (31 жінка і 19 чоловіків), 25 - без порушення зору, у 25-ти - міопія. Результати дослідження. Аномалія рефракції (на прикладі короткозорості) позначається на певних особливостях поведінкової складової "Я-концепції" особистості. Особистість з короткозорістю віддає перевагу механізму психологічного захисту "заперечення", а при здійсненні регулювання конфліктів частіше звертається до "співробітництва". Вивчення взаємозв'язків між показниками тестування виявило більш широкий, різноманітний і суперечливий характер цих зв'язків у групі особистостей з короткозорістю. Висновки. Характер взаємозв'язку самооцінки і поведінкової складової "Я-концепції" особистості з аномалією рефракції (на прикладі короткозорості) визначається наступними особливостями. Активізація механізму психологічного захисту "раціоналізація" сприяє підвищенню самооцінки, стимулює механізми "витіснення" і "компенсації", що має певний вплив на вибір "співробітництва" як домінуючого способу регулювання конфліктів. Названі особливості супроводжуються певним ускладненням (суперечливістю) поведінкової складової "Я- концепції". Одержані результати можуть бути корисними при здійсненні консультаційної роботи з людьми, що мають аномалію рефракції.

15.19.02.0854/231701. Типи індивідуального еротичного коду у жінок. Седих К.В., Зозуль Т.В. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.78-85. - укр. УДК 316.6:316.367-058.833.

Суттєве розширення і розвиток діяльності психологів зумовлюють необхідність створення узагальнюючої класифікації еротичних типів поведінки окремих людей та подружніх пар. Через підміну понять відбувається деструкція саморефлексії, самосприйняття та істотне утруднення міжстатевого порозуміння. У зв'язку з цим актуальність вивчення сексуально-психологічних особливостей поведінкових патернів жінок у еротичних стосунках набуває особливого значення. На основі теоретичного та емпіричного аналізу авторами узагальнено новий матеріал з досліджуваної теми. Означено функції еротичної уяви та вплив еротичних образів на процес формування фіксованого еротичного образу сексуального партнера у жінок, який формується на основі засвоєного ними в процесі життя раннього досвіду (імпринтингу). Описано деякі мотиваційні схеми сексуальної поведінки. Вперше сформульовано поняття "індивідуальний еротичний код", який являє собою єдину систему запису моделі еротичної поведінки індивіда і зворотної реакції на неї "ідеального партнера". Тобто, специфічний тип поведінки індивіда, що спрямований на реалізацію сексуального завдання. У статті виокремлено типи індивідуального еротичного коду жінок, на основі вивчення концепції про архетипи, які отримали назву за іменами давньогрецьких богинь: Артеміда, Афіна, Гестія, Гера, Деметра, Персефона, Афродіта. Увагу сконцентровано на пильному аналізі етапів реалізації індивідуального еротичного коду у жінок: виникнення еротичного імпульсу, процесу залицяння, поведінки під час еротичного процесу, вагітності та турботи про потомство. Матеріали дослідження можуть бути використані в практичній діяльності психологів та психотерапевтів при роботі як із подружніми парами, так і в індивідуальній роботі з клієнтом.

15.19.02.0855/231766. Професійна безпека в період вибору професії: емпірична експлікація професійних резервів особистості. Вірна Ж.П., Лазорко О.В., Коширець В.В. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.35-42. - англ. УДК 159.9:331.54.

У статті представлено теоретичне обґрунтування та емпіричне визначення психологічних резервів професійної безпеки особистості в період вибору нею професії. Окреслено основні аспекти запропонованої дослідницької позиції теоретичного аналізу і розробки програми емпірико-діагностичного вивчення. Теоретична концептуалізація проблеми торкається розгляду аспектів професійної безпеки особистості в період вибору професії та специфіки переживання соціальної задоволеності юнаків як ознаки особистісної готовності підвищення якості професійного та особистого життя в майбутньому. Розроблена програма емпіричного дослідження, а також комплекс використаних методів математичної обробки результатів дослідження дає змогу конкретизувати зміст соціально-фрустраційної детермінації вибору професії в старшому шкільному віці: послідовність збільшення

показників рівня соціальної фрустрованості відображена у зміні її психологічних ознак від емансипованої самостійності, раціональної відповідальності до інтелектуального відчуження.

15.19.02.0856/231769. Гендерні особливості ставлення до хвороби дітей та підлітків із хронічними соматичними захворюваннями. Кукуруза Г.В., Кирилова О.О. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.62-66. - укр. УДК 159.922.76.

У статті визначено особливості ставлення до хвороби дітей та підлітків різної статі, хворих на ревматоїдний артрит, що є хронічним соматичним захворюванням. Проаналізовано інформованість підлітків про своє захворювання, їх відкритість до сприйняття нової інформації та вмотивованість до боротьби із захворюванням. Вивчено психологічні реакції підлітків в контексті хвороби та визначені типи їх відношення до хвороби. Встановлено, що дівчата характеризувалися найвищим рівнем схвильованості відносно свого захворювання, але ж їм була притаманна активність у боротьбі із хворобою і достовірно частіше у них реєструвався гармонійний тип ставлення до хвороби. Хлопці виявляли найбільший рівень почуття провини, характеризувалися зваженою позицією щодо довіри до лікарів, частіше проявляли ергопатичний та сенситивний типи ставлення до хвороби.

15.19.02.0857/231770. Сексуальні фантазії: огляд основних наукових досліджень. Палій В.С. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.67-74. - англ. УДК 159.954.2:[613.88+616.89-008.442].

Дана публікація присвячена аналізу основних класичних та новітніх досліджень вивчення сексуальних фантазій. Представлено сучасне розуміння даного феномену, згідно з яким сексуальні фантазії - це невід'ємний аспект статевого життя людини, який включає різноманітні психічні образи та уявлення, що сприймаються людиною як сексуально забарвлені та викликають збудження. Наведено основні погляди на механізми їх формування, зокрема тлумачення в межах психоаналітичної концепції та формування фантазій як результату навчання, взаємозв'язок частоти сексуальних фантазій та рівня статевих гормонів. Визначено, що сексуальні фантазії належать до когнітивних процесів, які беруть безпосередню участь у циклі формування сексуальної реакції. Окреслено основні функції сексуальних фантазій, серед яких посилення сексуального збудження, зняття напруги, втеча від реальності, прогнозування, підвищення самооцінки та інші. Розкрито основні змістові аспекти, такі як фантазії романтичного характеру, фантазії з сексуальними експериментами, фантазії з ідеями підкорення або домінування, садо-мазохістські фантазії, фантазії з тематиками вуаеризму, проміскуїтету, групового сексу або зміни постійного партнера. Також описано відмінності між жіночим та чоловічим типом фантазування. Розкрито основні проблеми, які можуть бути пов'язані з сексуальними фантазіями: наявність нав'язливих фантазій, наявність девіантних фантазій, специфіка фантазування у осіб з травматичним досвідом, специфічний зв'язок між характером емоційних фантазій та особистісними особливостями. Коротко розглянуто основні способи психотерапевтичної роботи з сексуальними фантазіями залежно від типу проблеми: аверсивну психотерапію, позитивне підкріплення бажаного досвіду, десенсибілізацію та переробку рухами очей, психоаналітичну інтерпретацію змісту фантазій, техніку емоційної екстракції.

15.31 Психологія розвитку. Вікова психологія

15.19.02.0858/229068. Особливості емоційної сфери студентів технічного ЗВО з різним рівнем психологічної зрілості. Калайтан Н.Л., Макаренко А.О., Старовойт Т.П. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.113-119. - укр. УДК 159.9.

Статтю присвячено проблемі психологічної зрілості особистості. Розглянуто основні теоретичні підходи до феномена зрілості особистості. Подано результати дослідження особливостей емоційної сфери студентів із різним рівнем психологічної зрілості.

15.19.02.0859/230747. Довіра й емоційний інтелект як предиктори суб'єктивного благополуччя у студентів. Кряж І.В., Левенець Н.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.26-32. - укр. УДК 159.942.2.

В статті проведений теоретичний аналіз довіри та емоційного інтелекту як предикторів суб'єктивного благополуччя особистості. За результатами емпіричного дослідження, в якому взяли участь 54 студенти Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, віком 17-23 років, підтверджено гіпотезу про те, що довіра опосередковує вплив емоційного інтелекту на суб'єктивне благополуччя у студентів. Ефект довіри як медіатора між емоційним інтелектом та суб'єктивним благополуччям найбільш виражений у відношенні когнітивного компонента. Запропоновано узагальнюючу структурну модель взаємозв'язків між довірою, емоційним інтелектом та суб'єктивним благополуччям.

15.19.02.0860/230748. Взаємозв'язок стилю саморегуляції поведінки та типів інноваційного мислення у студентів. Милославська О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна.

Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.33-37. - укр. УДК 159.9:37.01.

У статті розглядається проблема взаємозв'язку стилю саморегуляції поведінки та типу інноваційного мислення у студентів. Встановлено, що в адапторів зі зростанням здатності до інноваційного мислення збільшується потреба в усвідомленому плануванні діяльності та меншій вираженості набувають такі складові індивідуально стильової саморегуляції як моделювання, оцінка результатів та гнучкість. В інноваторів визначено лише один значущий взаємозв'язок між інноваційністю мислення та регулятивною гнучкістю, який на відміну від групи адапторів має позитивний характер. Зазначено, що адаптори та інноватори за своїми психологічними характеристиками є взаємодоповнюючими один одному у процесі регуляції діяльності та поведінки.

15.19.02.0861/230750. Особливості авторитарної особистості студентів психологів. Москаленко В.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.46-50. - укр. УДК 316.66:32 - 051:17.022.1.

Метою нашої роботи було теоретичне і експериментальне вивчення психологічних характеристик авторитаризму студентів ХНУ імені В.Н. Каразіна. В ході роботи ми діагностували особливості авторитаризму, макіавеллізму і антидемократизму у студентів першого і третього курсів. Був проведений порівняльний аналіз психологічних особливостей авторитаризму у студентів першого і третього курсів факультету психології ХНУ імені В.Н. Каразіна.

15.19.02.0862/230755. Переживання власного вибору та особистісні якості лідерів студентського самоврядування. Яновська С.Г., Туренко Р.Л. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.71-74. - англ. УДК 159.923.2:[378.035:316.46]:378.014.553.

В статті представлено результати дослідження визначення особливостей взаємозв'язку переживання власного вибору та особистісних якостей лідерів студентського самоврядування. Встановлено, що існує взаємозв'язок результатів вибору та поведінки, яка пов'язана з ним, зі ставленням особистості до вибору: студенти, які приймали участь в виборах до студентської ради були більш задоволені підсумками виборів, в порівнянні з тими, хто не приймав участь. Було визначено взаємозв'язок між особливостями особистості студента та лідера студентського самоврядування і параметрами суб'єктивної якості вибору: продуманість вибору позитивно корелює з фактором "Сила" й організаційними здібностями лідерів та з фактором "Активність" студентів; позитивне ставлення до процесу вибору пов'язано з фактором "Сила" й комунікативними здібностями лідерів і Локусом контролю Я та Життя; самостійність вибору пов'язана з задоволеністю всіх досліджуваних студентів підсумками виборів.

15.19.02.0863/230757. Психологічні особливості прояву життєстійкості в підлітковому віці. Фролова Н.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.80-84. - укр. УДК 159.922.

У статті наведено теоретичний аналіз феномену життєстійкості. В рамках диспозиційного підходу визначено психологічні особливості прояву феномену в підлітковому віці. Емпіричним шляхом встановлено зв'язок між особистісними властивостями, а саме - осмисленістю життя, позитивним відношенням, автономією, психологічним благополуччям та життєстійкістю, а також визначено предиктори життєстійкості підлітків.

15.19.02.0864/230758. Особливості позитивного функціонування студентів з обмеженими можливостями здоров'я. Гуляєва О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.85-90. - укр. УДК 159.923.2 - 057.875 - 056.26.

Стаття присвячена аналізу особистісних ресурсів психологічного благополуччя і самоактуалізації студентів з обмеженими можливостями здоров'я як показників їхнього позитивного функціонування. У ході емпіричного дослідження було встановлено, що рівень позитивного функціонування таких студентів обумовлюється ступенем реалізації таких складових особистісного ресурсу психологічного благополуччя як самоприйняття та управління середовищем, а також складовими самоактуалізації - аутосимпатією та спонтанністю. При цьому, управління середовищем та спонтанність є специфічними складовими, які детермінують рівень позитивного функціонування студентів з обмеженими можливостями здоров'я.

15.19.02.0865/230759. Інноваційні засоби розвитку емоційної сфери дітей передшкільного віку з легкою розумовою відсталістю: теоретичний аспект. Лисенкова І.П. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.91-94. - укр. УДК 376.3-053.4-056.313:7.

У статті розкривається загальна характеристика арт-терапії як інноваційного засобу розвитку емоційної сфери дітей передшкільного віку з легкою розумовою відсталістю. Основний акцент зроблений на особливостях теоретичних робіт вітчизняних та зарубіжних науковців щодо висвітлення

даної проблеми. А також поглиблено уявлення про дітей з легкою розумовою відсталістю саме передшкільного віку.

15.19.02.0866/230763. Шляхи підтримки та розвитку суспільної активності людей похилого віку. Піонтківська О.Г. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.108-112. - укр. УДК 316.621.

У статті висвітлені основні напрями дослідження соціальної активності людей похилого віку. Представлена модель соціальної активності людей похилого віку, результати дослідження чинників підвищення та зниження суспільної активності людей похилого віку, виокремленні соціально-психологічні характеристики, що впливають на участь у суспільній активності. Стаття містить модель соціально-психологічної підтримки суспільної активності людей похилого віку, яка включає в себе три програми. Окреслені шляхи подальшого використання отриманих результатів та впровадження розроблених програм.

15.19.02.0867/231305. Протиріччя психологічного благополуччя емоційно зрілої особистості студента. Вишинська С.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.8-14. - англ. УДК 159.923.

Емоційна зрілість розглядається як необхідна складова структури психологічного благополуччя особистості. Дослідження спрямоване на встановлення суперечливих зв'язків розвитку емоційної зрілості з психологічним благополуччям особистості студента. Результатами емпіричного дослідження доведено, що неузгодженість розвитку емоційної зрілості з іншими складовими психологічного благополуччя (сталим професійним та життєвим досвідом) призводить до виникнення й загострення в особистості студента внутрішніх протиріч, до зниження задоволеності життям.

15.19.02.0868/231307. Особистісні ресурси як модератори у відношеннях між вимогами освітнього середовища і вигоранням студентів. Олефір В.О., Боснюк В.Ф. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.21-29. - англ. УДК 159.922.7 .8.

Основною метою даного дослідження було вивчення ефекту взаємодії особистісних ресурсів (самоефективності, самоконтролю, оптимізму і життєстійкості) з вимогами освітнього середовища (навчального навантаження, ясності вимог, адекватності завдань) на вигорання студентів. Було проведено моделювання структурними рівняннями із взаємодією латентних змінних для вивчення даних крос-секційного опитування вибірки студентів ($N = 303$; $M_{age} = 18,38$; $SD = 1,53$). Ефект взаємодії латентних змінних - вимоги освітнього середовища \times особистісні ресурси був статистично значущим ($\beta = -0,111$; $p < 0,001$). R^2 для моделі з взаємодією дорівнює 0,54, а відсоток приросту поясненої дисперсії в результаті взаємодії становить 14,3%. Встановлено, що особистісні ресурси (самоефективність, самоконтроль, оптимізм і життєстійкість) мають системну організацію і на рівні емпіричних індикаторів утворюють інтегральний чинник - індекс особистісних ресурсів, який є буфером, що зменшує вигорання студентів, яке виникає внаслідок сприйманих стресорів освітнього середовища.

15.19.02.0869/231312. Особливості уявлення молоді з різним рівнем соматичного здоров'я про осіб з інвалідністю. Яновська С.Г., Туренко Р.Л., Гуляєва Ю.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.54-59. - укр. УДК 159.954-053.67:159.923.2-056.26.

В статті визначено особливості уявлення молоді з різним рівнем соматичного здоров'я про осіб з інвалідністю. Показано, що уявлення про осіб з інвалідністю в групах соматично здорової молоді та осіб з інвалідністю мають розбіжності: особи з інвалідністю демонструють позитивне ставлення до осіб з інвалідністю, вважають їх впевненими, життєрадісними, відкритими, але орієнтованими на минуле, тими, хто більше любить думати, аніж робити. Соматично здорові молоді люди вважають, що особи з інвалідністю не дуже впевнені в собі та не оптимістичні, але досить відкриті та комунікабельні. Обидві групи відчувають певну тривогу, щодо осіб з інвалідністю та вважають, що цим людям потрібна підтримка й допомога.

15.19.02.0870/231691. Обрані детермінанти дитячої безпорадності в ранньому шкільному віці на основі шкіл округу Мисленіце (Польща). Баяк Моніка. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.162-167. - англ. УДК 373.2.015.31 : 316.42.

У статті висвітлено педагогічні детермінанти щодо безпорадності дітей. З'ясовано, що просоціальна поведінка особистості не є стабільною, вона постійно розвивається і змінюється. Її можливо розвивати найбільш ефективно за допомогою соціальних заходів та залучення громад, але, перш за все, у родинному соціумі. Доведено, що дитина стає соціальною істотою завдяки власному соціальному розвитку. Всі соціально-суспільні переживання зумовлюють її бажання ділитися інформацією з іншими людьми та допомагати їм. Автором виявлено кореляцію між структурою сім'ї та корисною поведінкою дітей. Метою даного дослідження було власне й вивчення певного типу соціальної поведінки дітей.

15.19.02.0871/231696. Соціальне Я деліквентних юнаків: особистісний вимір. Вірна Ж.П., Коширець В.В., Бенедюк В.І. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.42-47. - англ. УДК 159.923.3.

У роботі представлено теоретико-емпіричне вивчення особистісно-поведінкового змісту соціального Я деліквентних юнаків. Теоретичне обґрунтування проблеми стосується необхідності вивчення особистісних властивостей соціальної психіки деліквента, у якій відображається його цілісна картина соціального Я. Підкреслюється, що сфера особистісних проблем впливає на формування соціального досвіду деліквентних юнаків і характеризується типовими симптомокомплексами їх особистісних властивостей та стилю міжособистісної взаємодії. Метою презентованого матеріалу є вивчення особистісно-поведінкового змісту соціального Я деліквентного юнака, що характеризується типовими симптомокомплексами його особистісних властивостей та стилю міжособистісної взаємодії. На основі аналізу і теоретичного узагальнення проблеми, розроблено програму емпіричного дослідження, що вміщує методи спостереження і тестування, а також комплекс використаних методів математичної обробки результатів дає змогу конкретизувати теоретичні положення у вигляді реальних психологічних фактів: в оцінюванні "соціального Я" домінуючу позицію займає екстравертованість, спонтанна агресивність та егоїстичність, а в оцінюванні "актуального Я" превалює фізична агресивність, дратівливість і негативізм; відмічені агресивна форма прагнення домінування над іншими та егоїстичність у міжособистісних контактах і нахили до суперництва. Доведено, що особистісний вимір "соціального Я" локалізований у симптомокомплексі таких особистісно-поведінкових властивостей деліквентних юнаків як фізична, вербальна і реактивна агресивність, дратівливість, неврівноваженість, прагнення до незалежності та егоїстичної переконаності. Зазначено, що отримані результати можуть бути використані як психодіагностичні орієнтири для розробки конкретних психокорекційних заходів з обов'язковим використанням консультаційних елементів, які спрямовані на актуалізацію рефлексії, психогенезу і смислогенезу у перебігу переживань кризи самовизначення деліквентних юнаків.

15.19.02.0872/231698. Особливості структури батьківської сім'ї дівчат-підлітків, які страждають вторинною олігоменореєю. Гришко А.А. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.56-62. - укр. УДК 159.922.73-055.25:159.922.1:618.17-008.8.

Постановка проблеми. Багаточисельні дослідницькі роботи вказують на високу поширеність серед дівчат-підлітків порушень менструальної функції. Однак питання, що стосуються патогенезу, діагностики та лікування даних захворювань залишаються невирішеними. Аналіз проблеми. В психологічній науковій літературі помічено, що на сьогоднішній день все більше уваги приділяється медико-соціальним факторам формування порушень менструальної функції у дівчат. А значущість ролі психогенних факторів представлена недостатньо і вимагає подальших розробок. Між тим, в процесі статевого дозрівання наростає виборча чутливість репродуктивної системи до психологічних факторів. Існують вказівки щодо значного впливу дитячо-батьківських відносин на репродуктивне здоров'я підлітків. Мета дослідження - проаналізувати особливості структури батьківської сім'ї дівчат-підлітків, які страждають вторинною олігоменореєю (далі ВОМ), і її можливий внутрішній вплив на розвиток та перебіг захворювання. Методи дослідження - методика "Малюнок сім'ї" по Л. Корману, при обробці даних застосовувався критерій кутового перетворення Фішера. Опис вибірки: у дослідженні взяли участь 88 дівчат-підлітків, які страждають ВОМ, і 100 здорових дівчат - контрольна група (далі КГ). Результати дослідження. Було виявлено специфічні структурні зміни у сімейній системі, її незбалансованість, недиференційованість особистісних кордонів кожного члена родини, наявність ознак міжособистісної залежності, дисфункціональних коаліцій з одним із батьків. Було висунуто припущення про наявність у дівчат, які страждають вторинною олігоменореєю, патогенетичної, предрисуючої ролі фактора сім'ї у виникненні як порушень статевого розвитку, психосексуального розвитку в цілому, так і менструальної функції зокрема. Висновки. Результати дослідження вказують на те, що якість відносин з батьками стає серйозною прогностичною ознакою психосоматичного функціонування і розвитку особистості підлітка.

15.19.02.0873/231768. Роль фіксованої уяви у виникненні узалежнення в підлітковому віці. Седих К.В., Фільц О.О. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.55-61. - укр. УДК 159.922.75-053.6.

Стаття містить опис феномену фіксованої уяви як системоутворюючого елементу системи узалежнення особистості. Визначена роль фіксованої уяви як центру комунікації між іншими психічними процесами: емоціями, пам'яттю, мотивацією та мисленням у становленні залежності. Фіксована уява визначена як емоційно насичений образ, що створюється на основі процесу гіпертрофування частини дійсності в уяві і її добудування у фантазії. Проаналізовані особливості фіксованої уяви у становленні залежності від адиктивного агенту. Побудована структурно-динамічна модель механізму адикції. Виявлено, що взаємодія емоції і образу розвивається по спіралі і поступово зумовлює фіксацію уявного образу. Визначена психологічна суть впливу кататимно-імагінативного образу на поведінку особисті. Створюється специфічна "амальгама" - сплав емоції і образу, який

набирає самостійного надцінного значення. Представлена роль фіксованої уяви на різних етапах формування адиктивного процесу, специфіка фіксованої уяви як механізму виникнення узалежнення в підлітковому та ранньому юнацькому віці. Фіксована уява визначена як та когнітивна інстанція, що створює вихідно "склеєний" амальгамований образ-образ-бажання. Описане значення адиктивної субкультури на формування узалежнення як ритуалу ініціації. Поставлено питання про вагоме значення фіксованої уяви в процесі реабілітації хімічно узалежнених осіб, її роль у формуванні і збереженні тверезої поведінки особистості. можливість використання феномену фіксованої уяви для побудови позитивних терапевтичних когнітивно-поведінкових схем. Зазначена психологічна роль ритуалу переходу як вагомий чинник в реабілітації хімічно залежних осіб.

15.41 Соціальна психологія

15.19.02.0874/228925. Критична теорія і автентична альтернатива репресивної соціальності. Голованов Б.Д., Фролова О.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.166-176. - рос. УДК 323.22:130.2.

У статті розглядається проблема реалізації людської індивідуальності в умовах постійного тиску соціальної системи на свідомість і психіку людей. Ця проблема досліджувалася, починаючи з 30-х рр. ХХ ст. в рамках критичної соціальної теорії (М. Хоркхаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Е. Фромм та ін.). Автори вважають, що відсутність позитивного рішення названої проблеми в ХХІ ст. пов'язане з тим, що тиск на свідомість і психіку людей здійснюється сучасною наукою, яка багато в чому відреклася від свого первісного, гуманістичного змісту. В умовах ослаблення позицій глобальних ідеологій наука взяла на себе функції соціального контролю. Повсюдне поширення технологічного, комп'ютерного мислення позбавляє людину здатності рефлексії і самопізнання.

15.19.02.0875/230621. Особливості специфіки комунікативної діяльності учасників кіберпростору. Малиновська О.Л., Масон С.Р., Лентяков В.В., Чаплик О.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.172-175. - укр. УДК 316.77-056.87:[004.946:316.259].

Виконано роботу в контексті психологічних досліджень віртуальної комунікації, що становить подальший розвиток цієї проблематики у сфері соціальної психології. Представлено результати емпіричного дослідження психологічних феноменів кіберкомунікантів, особливості їх активності щодо комунікативної діяльності в кіберпросторі та розглянуто специфіку комунікативної діяльності учасників кіберпростору (соціальна мережа Facebook, навчальні та тематичні форуми). Окреслено дві групи кіберкомунікації, як одного з аспектів соціальної феноменології: кіберкомунікація як продовження, доповнення реальної комунікації та кіберкомунікація, що не пов'язана з реальним спілкуванням. Зазначено мотиви, які спонукають людину до кіберкомунікації, та виділено 15 видів основних психологічних типів кіберкомунікантів. Розглянуто типи кіберкомунікантів, які можна зустріти як у "чистому вигляді", так і у змішаному, оскільки нерідко їхні риси модифікуються і трансформуються - набувають рис інших типів чи повністю переходять у інший тип. Це залежить як від прагматичної установки кіберкомуніканта в кожному конкретному випадку, так і від його досвіду в кіберпросторі взагалі. Отримані результати розширюють наявні психологічні уявлення про типи кіберкомунікантів, що детермінуються тією чи іншою їхньою комунікативною діяльністю у кіберпросторі.

15.19.02.0876/230760. Крос-культурне дослідження прийняття фінансових рішень українськими та китайськими студентами. Павленко В.М., Кислиця А.К. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.95-100. - укр. УДК 159.922.4-057.875(=161.2=581):[316.6:336.74].

В статті виділені основні потенційно можливі стратегії прийняття фінансових рішень і показаний спосіб їх емпіричного вивчення. Доведено, що серед українських студентів переважає стратегія максимального егоїзму, а серед китайських - зрівняльна стратегія. Досліджені взаємозв'язки між стратегіями прийняття фінансових рішень, рівнем національної ідентичності, заздрісністю та колективізмом-індивідуалізмом. Статистично значущий кореляційний зв'язок виявлений між рівнем національної ідентичності і стратегіями прийняття фінансових рішень.

15.19.02.0877/231684. Суб'єктивне благополуччя особистості: соціально-психологічний аспект. Завацький Вадим, Завацький Юрій, Спицька Ліана. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.114-119. - англ. УДК 316.61:316.356.2-053.81-058.8.

У роботі розглянуто актуальність вивчення проблеми суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі в умовах трансформаційних змін усіх сфер життя сучасного суспільства. Метою дослідження є аналіз впливу соціально-психологічних чинників на формування суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі. Основним завданням наукового пошуку є визначення структурних складових суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі, його функцій і рівнів прояву. Дослідження проводилося на основі

анкетування, психодіагностичних методик вивчення задоволеності шлюбом, самореалізації особистості в сім'ї (на операціональному рівні та рівні цінностей і рольових установок), соціально-психологічної адаптованості, узгодженості сімейних цінностей і рольових очікувань в шлюбі. Показано, що суб'єктивне благополуччя особистості в шлюбі - це поліфункціональне інтегральне соціально-психологічне утворення, в структуру якого входять когнітивно-оцінна, мотиваційно-ціннісна, емоційно-поведінкова складові. Встановлено, що провідними функціями суб'єктивного благополуччя є регулятивна, прогностична та розвивальна. Виокремлено соціально-психологічні фактори суб'єктивного благополуччя особистості в шлюбі: соціально-психологічна адаптованість і толерантність; ціннісно-орієнтаційна єдність з партнером і благополуччя шлюбних відносин; задоволеність шлюбом; узгодженість ступенем значущості сімейних цінностей в емоційній, інтимно-сексуальній, господарсько-побутовій, батьківсько-виховній сферах, сферах особистісної ідентифікації та соціальної активності; можливість саморозвитку, самовдосконалення і особистих досягнень у поєднанні з домінуванням сімейних цінностей; визначеність і несуперечливість рольових очікувань і рольових домагань, збіг уявлень про рольову поведінку; низький рівень конфліктності у взаємодії подружжя (підтримка, емоційний комфорт, культура спілкування). Основним напрямом подальших досліджень розглядається вивчення особливостей переживання суб'єктивного благополуччя в шлюбі на різних етапах проходження стадій життєвого циклу сім'ї.

15.81 Прикладна психологія

15.19.02.0878/229069. Особливості особистості майбутнього фахівця аерокосмічної галузі. Бідюк І.А. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.120-127. - укр. УДК 159.923.

У статті розглянуто проблему розвитку особистості та її професійних якостей. Відзначено основні ключові моменти становлення професіоналізму особистості, її конкурентність у сучасних суспільних умовах. Показано особистісні характеристики фахівців аерокосмічної галузі на прикладі студентів закладу вищої технічної освіти. Створено особистісний профіль якостей, що впливають на професійний розвиток фахівця. Охоплено питання впливу статеворольових особливостей на прояв професійних рис особистості.

15.19.02.0879/230749. Вивчення структурної організації особистості військовослужбовців в рамках психологічного супроводу на етапі їх адаптації. Мозговий В.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.38-45. - укр. УДК 159.9.075; 159.938.

У статті досліджується питання ефективності застосування алгоритму психокорекційних заходів психологічного супроводу на етапі адаптації військовослужбовців строкової служби до військової діяльності. Виявлено специфічні особистісні чинники, які чутливі до впливу заходів психологічного супроводу на емоційному, поведінковому та комунікативному рівнях. Проаналізовано особливості п'ятифакторної особистісної структури військовослужбовців, які пройшли адаптаційні заходи. Показано, що набуті ними особистісні зміни в процесі адаптації призвели до позитивного процесу формування особистісної ідентифікації з образом військовослужбовця та військової служби. Визначено фокус подальшої роботи психологів з військовослужбовцями в період їх адаптації, зокрема задіяння їх інтелектуальної сфери та визначення копінг-стратегій у подоланні стресу.

15.19.02.0880/230753. Громадська позиція вчителя як чинник трансформації образу "Я-педагог" у структурі самосвідомості вчителя. Стуліка О.Б., Ревякіна О.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.61-65. - укр. УДК 159.99:37.015.3.

У статті висвітлено результати кваліфікаційного психологічного дослідження громадської позиції як чинника трансформації образу "Я-педагог" у структурі самосвідомості вчителів. Проаналізовано риси "ідеального вчителя", виходячи з уявлень школярів та педагогів прифронтової зони; виявлено трансформації в структурі самосвідомості особистості вчителів, які працюють в прифронтових школах, висвітлено мрії педагогів.

15.19.02.0881/230761. Роль національно-духовних цінностей в процесі формування сім'ї. Саламова Камала, Керімова Севіндж. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64, С.101-103. - рос. УДК 159.9.

Збереження національних і естетичних цінностей відіграє важливу роль не тільки з соціально-психологічної точки зору, але і з точки зору збереження культури і традицій сім'ї. Національні традиції і звичаї пройшли довгий світський шлях розвитку. Вони сповнені поваги до дорослих і молодих, національних особливостей і безмежної любові до жінки. Все це найбільш яскраво відображено в сімейних відносинах. Сім'я - це структура, в якій матеріальні відносини збалансовані, а духовні цінності зберігаються протягом століть. Сім'я, яка має велике значення для розвитку людського

суспільства, є показником його культурного розвитку. З цієї точки зору в збереженні сімейного стереотипу, як національно-духовного багатства Азербайджану, і в збереженні національно-духовних особливостей, роль сім'ї дуже велика. Важливим є дослідження сімейних традицій та звичаїв, які вказують на глибоке коріння та психологічне підґрунтя, яке сприяє розвитку взаєморозуміння та поваги й збереження сімейних цінностей.

15.19.02.0882/231090. Динаміка конкуренції: економіко-психологічний концепт реклами. Сидоренко Ю.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.22-26. - укр. УДК 316.6:659.1.

Предметом дослідження статті є теоретичні та прикладні аспекти психології реклами як рушійного драйверу економічної конкуренції. Сучасна наукова парадигма декларує актуальність міждисциплінарних досліджень для ефективного та інноваційного розвитку соціально-економічних систем. В умовах перевиробництва першочерговим завданням розвитку господарюючих суб'єктів є курс на перемогу у конкурентній боротьбі за споживача, головною рушійною силою якої є реклама. Реклама, з одного боку, є достатньо вивченою сферою збуту, з іншого боку - має величезні і недостатньо досліджені психологічно-мотиваційні резерви свого розвитку. Ряд існуючих психологічних концептів, які можуть бути застосовані в рекламно-збутовій діяльності, не знаходять практичного впровадження з різних причин - необізнаність про них, морально-етичні перешкоди і таке інше. В статті поставлено мету визначити сутність та основні теоретичні підґрунтя психології реклами як крос-дисциплінарного феномену на стику економіки та психології, для чого застосовано наукові методи дослідження аналізу та синтезу, аналогії, абстрагування, спостереження. Для досягнення означеної мети було розглянуто історичні підходи до психології реклами, що склалися в рамках німецької та американської шкіл. З позиції американського підходу запропоновано уточнене визначення психології реклами. Показано різниці між емоційним та раціональним контекстом рекламних повідомлень. Визначено базис етичного підґрунтя застосування психотехнологій у рекламній діяльності. Розкрито зміст основних механізмів впливу на свідомість споживачів для досягнення сентенцій конкурентних переваг. Результатами дослідження, відображеного в статті, стали запропоноване визначення дефініції психології реклами та ряд конкретних механізмів, які зможуть бути корисними суб'єктам господарювання для просування на ринках власних товарів та послуг та посилення конкурентних позицій, а також для науковців, які розробляють теоретичне підґрунтя психології реклами.

15.19.02.0883/231308. Часові орієнтації особистості, що знаходиться в умовах АТО. Павленко О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.30-35. - англ. УДК 159.923:341.321.

У статті проаналізовано ставлення особистості, що знаходиться в умовах АТО, до часового простору власного життя. Визначено зміст поняття часових орієнтацій та його значення у складних життєвих обставинах, в якій опинились військові АТО та мешканці територій, що входять в зону АТО. Виявлена переважна орієнтація респондентів на певний час власного життя. Здійснено порівняння часової орієнтації із респондентами, що мешкають на стабільних територіях. Проаналізовано асоціативний ряд респондентів, пов'язаний із певним часом. Визначено, що минуле найчастіше асоціюється у респондентів із емоціями, теперішнє - з діями, а майбутнє - із смислами. Визначено ступень задоволеності власним минулим, теперішнім та майбутнім часом.

15.19.02.0884/231313. Психологічна особливість підготовки підприємців до фахової діяльності та розвитку їх професійної надійності. Лантух І.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.60-64. - укр. УДК 159.938.3:378.

У статті на підставі аналізу досліджень показано як започатковувалася та становилася освіта підприємців в Україні в добу промислового підйому. Дана характеристика різним типам закладів, де здобували освіту майбутні підприємці. Звернута увага на психологічні особливості навчального процесу, який дозволяв при підготовці фахівців розвивати не лише професійні якості, а й у широкому розумінні формувати особистість підприємця, для якого характерні довіра, надійність, заповзятливість.

15.19.02.0885/231314. Гендерні аспекти професійних компетенцій управління бізнесом. Тищенко Л.В., Бондар Т.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.65-69. - укр. УДК 159.944:331.102-055(045).

Статтю присвячено визначенню феномену управління як науково прикладної категорії. Розглянуто методологічні та прикладні аспекти управління. Визначено специфіку управління бізнесом. Проаналізовано поняття професійної управлінської компетенції. Розглянуто процес управління з позиції гендерного розрізнення. Визначено чинники виникнення соціальної ідеї гендерної симетрії. Наведено результати емпіричного дослідження гендерних аспектів професійних компетенцій управління бізнесом. Показано наявні закономірності специфіки гендерних особливостей окремих аспектів управлінської діяльності та професійних компетенцій.

15.19.02.0886/231695. Особливість структури інфантильного травматичного досвіду у демобілізованих учасників бойових дій в Україні з постстресовою психологічною дезадаптацією. Кочарян О.С., Барінова Н.В., Харченко А.О. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.34-41. - укр. УДК 159.942.6:355.1-057.36(477.61.62)АТО.

Постановка проблеми. Проблема психотерапевтичної роботи з постстресовою психологічною дезадаптацією у демобілізованих учасників бойових дій в Україні полягає у резистентності щодо неї, а поліпараметричність підходів до лікування робить цю ситуацію ще більш неоднозначною. В терапевтичній літературі (Кочарян О.С., Ермошин А.Ф.) описані особливості психотравматичного досвіду травматичних переживань: синдром повторення, соматизація переживань та ін., проте емоційні схеми травматичних переживань, пов'язаних з постстресовою психологічною дезадаптацією - не описані. [1-2] Аналіз проблеми. В науковій літературі існують фрагментарні результати теоретичних та емпіричних досліджень стосовно інфантильного травматичного досвіду військовослужбовців з бойовим досвідом. З нашої точки зору, є конструктивною ідея емоційної схеми, в основі якої лежить концепція процесуально-експерієнтальної психотерапії Л. Грінберга, Р. Елліотта. [3] Мета дослідження - визначити специфічність структури травматичного досвіду у демобілізованих учасників бойових дій в Україні з постстресовою психологічною дезадаптацією, що пережили різні типи інфантильних травм. Методи дослідження. Міссісіпська шкала для оцінки посттравматичних реакцій (військовий варіант), методика ранніх спогадів (за Rule W. R.), тест "П'ять травм" (за Л. Бурбо), універсальний семантичний диференціал (СД). Для математико-статистичної обробки використовувалися: критерій ϕ - кутового перетворення Фішера та коефіцієнт рангової кореляції (τ - Кендала). Опис вибірки. На основі результатів за Міссісіпською шкалою для оцінки посттравматичних реакцій, сформовані дві групи по 100 чоловіків середнього віку з та без посттравматичної психологічної дезадаптації на доклінічному рівні (не мають діагнозу ПТСР та не проходили лікування у відповідних медичних закладах), які є демобілізованими учасниками бойових дій зони АТО (групи 1 та 2). Висновки. У демобілізованих учасників бойових дій з постстресовою психологічною дезадаптацією виражені такі травми, як: покинутості, приниження та несправедливості, які потенціюють одна іншу. Контамінація травм на семантичному рівні, вказує на існування феномену у них семантичного злипання.

15.19.02.0887/231767. Психологічні характеристики батьків проблемних дітей. Мушкевич М.І. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.43-54. - англ. УДК 159.923-055.52:316.624-053.2.

Стаття присвячена дослідженню характеристик особистості та емоційної сфери батьків, які мають проблемних дітей, та визначає взаємозв'язок цих особливостей з дітьми. На основі науково обґрунтованого матеріалу, представленого в статті, статистичний аналіз даних, отриманих під час факторизації вихідного емпіричного фактажу, отриманого за допомогою стандартизованих психодіагностичних засобів. Предметом статистичного аналізу на цьому етапі було тестування гіпотези суттєвих відмінностей у ступені вираженості факторів особистості суб'єктів, згрупованих у різних категоріях за ознаками статі, віку, сімейного статусу та функціонування сім'ї. Зокрема, були виявлені достовірні відмінності в рівні особистісних чинників у суб'єктів різних статей щодо "конструктивного захисту", "поблажливо індиферентного особистого ставлення", "пасивно-захисної особистісної диспозиції" та "психостонічного особистого ставлення". Встановлено статистично значущі відмінності в рівні факторів особистості у суб'єктів з різним сімейним статусом у зв'язку з "екстравертованим розподілом особистості", "поблажливим виховним становищем" та "конструктивним виховним забезпеченням". Згідно з результатами статистичного аналізу вікових характеристик виразності особистих факторів батьків проблеми дітей виявлено статистично значущі відмінності за фактором "конструктивного виховного захисту", "інтровертно-педантичного особистого ставлення" та "поблажливого виховного розташування". Статистичний аналіз показників тяжкості факторів особистості у суб'єктів з різними типами функціонування сім'ї дозволив виявити статистично значущі відмінності в ряді факторів: "основне виховне розташування", "конструктивний виховний захист" та "інтровертно-педантичний особистісний стиль".

16 МОВОЗНАВСТВО

16.01 Загальні питання мовознавства

16.19.02.0888/229000. Лінгводидактичні ідеї Якіма Яреми. Зверюк Р.Є. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних

мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.184-193. - укр. УДК 378.81.

У статті вперше досліджені лінгводидактичні аспекти діяльності та науковий доробок українського вченого Якіма Якимовича Яреми (1884-1964). Для досягнення поставленої мети проаналізовано його науково-педагогічна спадщина, здійснений аргументований вибір тих праць, які стосуються лінгводидактики в цілому та методики навчання іноземної мови зокрема. На основі порівняльно-історичного методу співставлені методичні підходи Я.Я. Яреми та Л.В. Щерби, одного з провідних лінгводидактів того часу. Аналітико-синтетично з'ясовано, що методика навчання іноземної мови авторства Якіма Яреми сутнісно є граматично-комунікативною, структурно - ступенево-концентричною, розроблена для забезпечення штучного (без мовного середовища) способу засвоєння чужої мови, включає пасивно-репродуктивне вправляння, проте ґрунтується на активно-продуктивних вправах.

16.19.02.0889/229726. Доробок Ольги Муромцевої в галузі культури української мови. Карікова Н.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.279-287. - укр. УДК 811.161.2'271.

У статті висвітлено науковий доробок професора О. Муромцевої в галузі культури української мови. Проаналізовано найбільш вагомні праці вченої, присвячені вноормуванню сучасної української літературної мови. З'ясовано, що вся науково-педагогічна діяльність О. Муромцевої була спрямована насамперед на вивчення живої української мови, на дослідження мови українських письменників-класиків, а також на захист і плекання українського слова. Ключові слова: О. Муромцева, культура мови, унормування, українська літературна мова.

16.19.02.0890/229730. Погляди на мовні інновації в наукових працях О.Г. Муромцевої. Сухенко В.Г. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.311-315. - укр. УДК 811.161.2'373.43.

Статтю присвячено висвітленню інноваційних процесів української літературної мови на основі аналізу наукових праць відомого мовознавця О.Г. Муромцевої. На матеріалі монографії та наукових статей дослідниці розглянуто основні продуктивні способи словотворення інноваційної лексики, характер словотвірного потенціалу, проаналізовано варіантність однокореневих новотворів, виникнення складних слів, тенденції розвитку словникового складу української літературної мови та розкрито взаємозв'язок екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників, що зумовлюють процес неологізації сучасної української лексики і впливають на перегруповання словника національної мови.

16.19.02.0891/229731. Лексикографія харківської філологічної школи періоду українського романтизму. Черемська О.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.316-322. - укр. УДК 811.161.2'374:82-14(47754).

У статті схарактеризовано лексикографічні праці представників Харківської філологічної школи періоду українського романтизму 20-60-х рр. XIX ст. (І. Кулжинського, М. Цертелева, А. Метлинського, П. Білецького-Носенка, П. Морачевського, О. Афанасьєва-Чужбинського, М. Закревського), що стали поштовхом до нормалізації й кодифікації української мови в другій половині XIX ст.; здійснено спробу окреслити значення лексикографії в історії українського мовознавства з опертям на лінгвонацієтворчу концепцію професора О. Муромцевої.

16.19.02.0892/229735. Український мовознавець Л.А. Лисиченко: наукова особистість у ритмах традиції, часу й культурної історії народу. Шевченко Л.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.6-12. - укр. УДК 811.161.

Статтю присвячено аналізу впливу на історію становлення та розвиток новаторських ідей у харківській історико-філологічній школі мовознавця Лідії Андріївни Лисиченко. Зосереджується увага на розробленні дослідником концепції історико-культурної спадкоємності в українській гуманітаристиці, її інтегративності з європейським науковим простором, витоках і причинах інтелектуального піднесення Слобожанщини з XIX ст. і до нашого часу, продуктивності й поліфонічності наукових інтересів харківських дослідників, їх співмірності з духовними потребами народу. Особливий інтерес викликають думки Л.А. Лисиченко про пріоритетність ідей харківських учених у світовій науці, що уточнює і змінює традиційну наукову парадигму щодо авторства актуальних дослідницьких епістем. Акцентовано увагу на енциклопедичності інтересів і знань українського мовознавця, гуманістичному світогляді Л. А. Лисиченко, що рельєфно і глибоко представлено в дослідницькій практиці вченого.

16.19.02.0893/229748. Харків: відомий і незнаний. Ярещенко А.П. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.113-119. - укр. УДК 81-112'37.

У наведеній статті йдеться про унікальну й неповторну Особистість на ниві Слова, Людину, як поєднала в собі безмежну любов до своєї "малої Вітчизни" - Харківщини з любов'ю до рідної Країни, народу і, нарешті, до викоханого роками й випробовуваннями рідного Міста - і все це органічно звито з

90-літнім Ювілеєм одного з найбільш цитованих лінгвістів нашого часу, доктора філологічних наук, професора Милістю Божою - Лідії Андріївни Лисиченко. Отже, "Carpe Diem - Ars Longa!".

16.19.02.0894/229793. Концепт "Влада-Знання" у теоретичному дискурсі теорії Мішеля Фуко та Поля Бурдьє. Тараба І.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.75-82. - Німецька УДК 811.112.2'373.7.

Одна з головних причин інтелектуальних дискусій 21-го століття полягає у дослідженні проблеми концептуальних зв'язків понять ВЛАДА та ЗНАННЯ. У контексті даного дослідження особливої уваги заслуговують перспективні та новаторські наукові розвідки Мішеля Фуко. Основні ідеї французького вченого є невід'ємною частиною мультикультурного проекту (комплексного міждисциплінарного проекту), який в даний час домінує в академічному просторі США та Європи. Досліджуване інтелектуальне явище є вагомим фактором сучасної культури і провокує до активного вивчення культурного канону. У центрі уваги даної статті знаходиться аналіз концепту "влада-знання", який досліджується в світлі теорії дискурсу. У фокусі лінгвістичного аспекту знаходиться порівняльний аналіз літературних джерел досліджуваних наукових понять на матеріалі обраних творів Мішеля Фуко та Поля Бурдьє. Крім того, здійснено диференційний аналіз основних концептуальних положень у вченнях даних авторів.

16.19.02.0895/231194. Вроцлавській україністиці - 15 років. Юзвікевич Пшемислав. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.109-117. - укр. УДК 81(091); 81(092).

У статті коротко описано історію виникнення україністики у Вроцлавському університеті. Представлено викладацький склад кафедри, охарактеризовано основні напрями наукових студій та зацікавлень працівників, подано інформацію про співпрацю з іншими університетами.

16.19.02.0896/231221. Оломоуцька україністика сьогодні: здобутки і перспективи. Архангельська Алла. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.165-174. - укр. УДК 80(=161.2)(437.3)"20".

Статтю присвячено історії та сучасності україністики на філософському факультеті Університету ім. Ф. Палацького в Оломоуці (Чеська Республіка). Представлено викладацький склад секції україністики як складової кафедри славистики, схарактеризовано основні сфери наукових зацікавлень та напрями наукових студій, подано інформацію про найважливіші публікації академічних працівників секції, участь академічних працівників та студентів магістерських та докторських навчальних програм у грантових проектах та міжнародну науково-дослідницьку співпрацю, окреслено діяльність викладачів та студентів, спрямовану на пропагування Оломоуцької україністики, української мови, культури, традицій серед широкого загалу.

16.19.02.0897/231275. Краківська україністика - вчора і сьогодні. Зінкевич-Томанек Божена. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.184-195. - укр. УДК 811.161.2(438).

У статті представлено історію і сьогодення краківської україністики. Описано наукові зацікавлення працівників Кафедри україністики Ягеллонського університету, організовані кафедрою конференції та інші україністичні заходи, а також контакти як з польськими, так і закордонними університетами.

16.21 Загальне мовознавство

16.19.02.0898/228978. Домінантність української мови в умовах білінгвізму: нейрокогнітивні чинники. Жаботинська С.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.5-19. - укр. УДК 81'24.

Статтю присвячено проблемі українського індивідуального білінгвізму, за яким із двох мов - української і російської - домінантною є остання, що вступає в протиріччя з політичною домінантністю української мови як державної і викликає дисонанс у суспільстві. Зняття цього дисонансу потребує з'ясування природи білінгвізму, представленої низкою взаємопов'язаних нейрокогнітивних і соціальних чинників, які впливають на домінантність однієї з мов білінгва. У статті послідовно розглядаються такі питання: взаємодія соціально-політичного та індивідуального планів українського білінгвізму як психологічна проблема, взаємопов'язані нейрокогнітивні та соціальні чинники мовної домінантності, а також їхнє урахування під час створення умов для зсуву індивідуальної української мови як другої у напрямку домінантності. Такі умови, відмінні для різних вікових груп, зорієнтовано на особливості сенситивного і пост-сенситивного періодів у засвоєнні мов.

16.19.02.0899/228979. Образні засоби вираження концепту НЕСТАЧА в дискурсі ЗМІ. Олійник Н.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.20-26. - рос. УДК 811.111-112'37'42.

У статті розглянуті образні мовні засоби актуалізації термінологізованого когнітивного концепту НЕСТАЧА / SCARCITY та встановлено діапазон його когнітивних метафор в англomовному дискурсі ЗМІ 1970-2000-х рр. Використовуючи інструментарій теорії концептуальної метафори, була виявлена зона перехресного мапування, зокрема, концепт НЕСТАЧА взаємодіє з корелятивними доменами ОБ'ЄКТ У ПРОСТОРІ (субдомени РУХ ВНИЗ / РУХ ВГОРУ), МЕДИЦИНА (субдомени ХВОРОБА / ЕПІДЕМІЯ, ПСИХІЧНИЙ РОЗЛАД, СМЕРТЬ), ЖИВИЙ ОРГАНІЗМ (субдомени ЛЮДИНА, СУПРОТИВНИК), утворюючи метафоричні моделі НЕСТАЧА є РУХ ВНИЗ / ВГОРУ, БРАК є ХВОРОБА та ін., які також беруть участь в образній актуалізації концепту ЕКОНОМІЧНА КРИЗА, вивченого раніше. Це пояснюється тим, що ім'я концепту НЕСТАЧА лексема scarcity (n.) входить до складу номінативного поля концепту ЕКОНОМІЧНА КРИЗА, його розширення "Shortage of financial resources", мотивоване загальною семантичною ознакою "нестача". Діапазон метафор концепту НЕСТАЧА є частиною історично стабільного набору корелятивів когнітивної метафори концепту ЕКОНОМІЧНА КРИЗА. Склад корелятивних доменів концепту НЕСТАЧА відрізняється більш вузьким діапазоном корелятивних доменів: ОБ'ЄКТ У ПРОСТОРІ, МЕДИЦИНА, ЖИВИЙ ОРГАНІЗМ замість восьми корелятивних доменів концепту ЕКОНОМІЧНА КРИЗА; більш обмеженим набором метафоричних моделей у порівнянні з концептом ЕКОНОМІЧНА КРИЗА, а також відсутністю метонімічних та метафтонімічних моделей, що свідчить про більш виражений ступінь термінологізації концепту НЕСТАЧА в порівнянні з концептом ЕКОНОМІЧНА КРИЗА.

16.19.02.0900/228981. Синергетика семантичного декодування іменників з родовими ролями у німецькомовній пресі. Дребет В.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.35-43. - укр. УДК 81'37=811.11.

Стаття присвячено вивченню взаємодії синтагматичних, семантичних і парадигматичних факторів у процесі генерування іменникового змісту з категорією роду в німецькій мові з позиції лінгвосинергетичної наукової парадигми, яка розглядає мову як складну динамічну систему, здатну до самоорганізації і саморегуляції. Методологічно важливим у дослідженні є положення про те, що рушійним фактором мовного розвитку виступає синергетичний закон докладання найменших зусиль і збереження мовної енергії. Відносно іменника синергетичний механізм мінімізації зусиль у процесі генерування іменниково-інформаційного мовленнєвого змісту передбачає, що ментальний лексикон людини скеровано на декодування оптимального обсягу реалізованого семантичного потенціалу моносемічних та полісемічних моделей слова. Отримані на підставі синергетично-квантитативного підходу результати екстрапольовано на лінгвосинергетичні моделі самоорганізації іменникового найменування згідно з принципом мінімізації зусиль, що скеровує ментальний лексикон людини на оптимальне декодування семантичного обсягу полісемічних або моносемічних іменників у співвіднесенні з категорією роду в німецькомовній пресі. Лінгвосинергетичний підхід із залученням квантитативних методів дослідження дав змогу проаналізувати на синхронічному зрізі результати саморегуляції й становлення полісемічних та моносемічних іменників з огляду на пройдений ними синергетичний цикл порядок - хаос - порядок і в такий спосіб поповнити германське мовознавство новими знаннями про німецькомовну іменникову лексику.

16.19.02.0901/228982. Семантика фразеологічних одиниць із компонентом Hund у сучасній німецькій мові. Романова Н.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.44-51. - укр. УДК 81'373.7:811.112.2.

Стаття присвячена дослідженню семантики фразеологічних одиниць із компонентом Hund у сучасній німецькій мові. Окреслено смислове наповнення слова Hund у німецькій мові XXI століття через термін, функціональний стиль та перенесене значення, розглянуто й уточнено етимологію елемента, виявлено його первісну мотивацію - "одна із гірських тварин", що апелює до ранньоіндоєвропейської мови, простежено семантичний розвиток слова Hund в індоєвропейській мові, висвітлено пряме й перенесене значення аналізованого компонента в семантичній структурі фразеологічних одиниць німецької мови ХХ-ХХІ століть. Детальне вивчення експериментальної картотеки, укладеної авторкою на основі найбільш авторитетних німецькомовних тлумачних ("Varig") і фразеологічних ("Дуден") словників, двомовних фразеологічних (Л.С. Осовецька, К.М. Сільвестрова) та найповнішого з-поміж німецько-українських словників, де широко представлено фразеологію - сталі словосполучення, ідіоми, звороти, штампи, приказки, прислів'я (В. Мюллер), дало змогу зробити висновки щодо обмеження лексичних засобів вербалізації семантики собаки. Доведено, що лексичні засоби збігаються із зоологічним терміном і водночас орієнтовані на загальне й перенесене вживання. З частини мовного погляду, собака репрезентована повнозначними частинами мови: іменником і займенником. Іменник характеризується граматичними категоріями роду (чоловічий), числа (однина, множина), відмінка (називний, давальний, знахідний), означеності (означений артикль), неозначеності (неозначений артикль), вилучення (нульовий артикль), займенник диференційовано за семантичною ознакою і відображено третьою особою в множині називного відмінка; виділено його паралельні функції: сполучник та підмет підрядного речення. Встановлено розмаїтість семантики аналізованого

матеріалу, зумовленою лінгвальними й екстралінгвальними чинниками. Дані висновки підтверджують широковідомі міркування лінгвістів щодо переходу терміна в загальноживану лексику, семантичного розвитку слова під впливом мовних і позамовних чинників, а також вияву семантичного потенціалу слова в комунікативному та прагматичному аспектах.

16.19.02.0902/228984. Таблюдність дискурсу американських президентів XXI століття. Шевченко І.С. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.62-68. - укр. УДК 811.111.

Стаття присвячена аналізу концептуального і комунікативного аспектів сучасного президентського дискурсу США, який перебуває під впливом ЗМІ і якому притаманні властивості таблоїду. Таблоїдні медіа характеризуються спрощеним контентом, вони перевантажені емоціями, часто зорієнтованими на агресію. Феномен таблоїдизації, спрощення і стереотипізації сучасної культури США простежується у публічному дискурсі президентів Джорджа Буша (мол.), Барака Обами, Доналда Трампа. Найбільш помітними характеристиками таблоїдності президентського дискурсу є спрощеність і стереотипність інформації, вживання маніпулятивних та нав'язувальних стратегій, висока емоційність, загравання з аудиторією, поєднання розмовної та літературної лексики, стилістична гібридизація. Таблоїдний дискурс президентів має на меті спростити реагування громадян, маніпулювати їх свідомістю і пристрастями, трансформувати їх світосприйняття й систему цінностей і у такий спосіб стимулювати виконання дій, нав'язуваних у дискурсі.

16.19.02.0903/228985. Множинна актуалізація значення в англо- і німецькомовних рекламних текстах. Безугла Т.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.69-76. - укр. УДК 811.111+811.112.2]42:659.1.

Статтю присвячено встановленню особливостей множинної актуалізації значення у сучасних англо- і німецькомовних текстах друкованої споживчої реклами з урахуванням вербальних і невербальних компонентів з позицій полікодового та когнітивно-прагматичного підходів. Множинна актуалізація значення слів і фразеологічних одиниць у англо- і німецькомовних рекламних текстах відбувається або тільки на ґрунті вербальних компонентів, або із залученням невербальних компонентів. У першому випадку має місце прийом мовної гри на основі полісемії, омонімії або паронімії - каламбур, до якого належить і явище антанакласису - повтору слів у різних значеннях. Каламбур є більш частотним явищем у німецькомовних рекламних текстах, що пояснюється більшою вагомістю в них вербальних компонентів, ніж у англійських. У другому випадку має місце візуальна метафора. Візуалізації підлягає пряме або переносне значення лексичної/фразеологічної одиниці. У разі візуалізації прямого, буквального значення у вербальному компоненті слова вживаються у переносному значенні, а в зображенні значення буквалізується за одним із чотирьох різновидів: 1) візуалізація всієї експліцитної пропозиції, 2) візуалізація пропозиції з додаванням імпліцитного актанта, 3) візуалізація суб'єктного актанта пропозиції та 4) візуальне розгортання внутрішньої форми. Візуалізація переносного значення передбачає, що пряме значення слова актуалізується на ґрунті вербального компонента, а переносне відображено у зображенні. На множинну актуалізацію значення не впливає те, яке явище має місце - омонімія, полісемія чи паронімія.

16.19.02.0904/228987. Юридичний дискурс як модель інституційного дискурсу. Руднева І.С. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.85-91. - укр. УДК 811.111'42:34.

У статті висвітлюється проблема вивчення юридичного дискурсу як одного з типів інституційного дискурсу. Визначено модель інституційного дискурсу, його ознаки. Представлено підходи до інтерпретації юридичного дискурсу, описані адресати і адресанти як його безпосередні учасники. Особлива увага приділяється диференціальним ознакам юридичного тексту, обумовленого багатозначністю семантики, а також екстралінгвістичними факторами, які відіграють важливу роль у сприйнятті юридичних документів. Виділено домінанти юридичного дискурсу - тексти юридичних документів - а також їх мову, яка складається з мови законодавства і підзаконних правових актів, мови юридичної науки і освіти тощо. На основі аналізу когерентних зв'язків між юридичними текстами розглянуто типи когерентності: тематичну, іконічну, дефініційну, верифікаційну, інференційну.

16.19.02.0905/228988. Комунікативні стратегії негативної оцінки (на матеріалі англійських ігрових кінофільмів). Гулієва Д.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.92-99. - укр. УДК 811.111'42'373.233.

У статті подаються результати аналізу комунікативних інтенцій мовців, які реалізують англійські ігрові стратегії негативної оцінки в неформальній комунікації, змодельованій в англійському ігровому кінодискурсі. Методологічною основою дослідження є когнітивно-комунікативний підхід до мови, у рамках якого комунікативна стратегія негативної оцінки розуміється як когнітивно-афективно-

волевиявлювальна, орієнтована на комунікативну/соціальну дію психічна структура мовця, яка втілюється у вербальних та невербальних засобах вираження негативної оцінки об'єкта (людини, предмета, ситуації, або події) у конкретному акті комунікації. Комунікативний гіпер-намір негативної оцінки втілюється в гіпонімічних інтенціях: 1) несхвалення (об'єкт негативно оцінюється, оскільки не відповідає очікуванням суб'єкта за певними ознаками / суб'єкт мотивований потребою висловитися), 2) осуду (об'єкт-адресат негативно оцінюється, оскільки не відповідає етичним нормам / суб'єкт мотивований потребою висловити негативну оцінку адресату, щоб спонукати його/її привести поведінку у відповідність з очікуваннями соціуму), 3) критики (об'єкт-адресат негативно оцінюється, оскільки не відповідає утилітарним нормам / суб'єкт мотивований потребою висловити негативну оцінку адресату, щоб спонукати його/її діяти у відповідності зі "здоровим глуздом") і 4) знецінювання (об'єкт негативно оцінюється через невідповідність еталону суб'єкта / суб'єкт мотивований потребою вказати на відсутність інтересу до об'єкта). Висловлення негативної оцінки можуть супроводжуватися вираженням суб'єктом негативного почуття-ставлення до об'єкта оцінки - презирства, зневаги, невдоволення / незадоволення, обурення, гніву, роздратування, ненависті, здивування, відчаю, розчарування, тощо. Висловлення негативної оцінки розмежовуються з висловленнями звинувачення (суб'єкт стверджує, що на об'єкті лежить відповідальність за здійснення / не здійснення (не)етичної дії), докору (суб'єкт стверджує, що об'єкт-адресат зрадив його очікування, чим спричинив йому емоційну травму), образи (суб'єкт інтенціонально завдає об'єкту-адресату емоційної травми). Іронія/сарказм/насмішка розглядаються як вияви імпліцитної негативної оцінки, яка, в залежності від ситуації, може реалізуватися як несхвалення, осуд, критика або знецінювання.

16.19.02.0906/228989. Висловлення як одиниця аналізу стратегії самопрезентації в англomовному дискурсі. Кабірі М.Х. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.100-106. - укр. УДК 811.111'42.

У статті розглянуто характеристики висловлень-самопрезентем та способи їхньої ідентифікації в англomовному діалогічному дискурсі. Розуміння самопрезентації як дискурсного явища та як дискурсивної стратегії вказує на те, що саме висловлення виступає у ролі самопрезентеми. Висловлення-самопрезентеми спираються на концептуальну основу - ідентифікаційний фрейм. Ці висловлення будуються за синтаксичною моделлю Pronoun (1st person sing/pl) + be + Noun. Експліцитні висловлення-самопрезентеми формуються на основі варіантів цієї моделі, імпліцитні висловлення-самопрезентеми можуть бути трансформовані в такі, що сформовані на основі варіантів цієї моделі. Ідентифікація висловлень-самопрезентем в англomовному діалогічному дискурсі залучає використання контекстуального аналізу, який виявляється необхідним для імпліцитних висловлень-самопрезентем та експліцитних висловлень-самопрезентем, що містять займенник першої особи множини (групові самопрезентеми).

16.19.02.0907/228990. Сміх як миттєва респонсивна комунікативна дія реципієнтів англomовних ідеаційних промов. Кайсіна Д.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.107-113. - укр. УДК 811.111'42.

Стаття присвячена дослідженню респонсивних комунікативних дій реципієнтів англomовних ідеаційних промов, які проявляються як сміх. Англomовна ідеаційна промова є структурованим й обмеженим часовими рамками усним мовленням ідеатора, укупі з мультимодальними комунікативно значущими діями, що відбуваються перед аудиторією (реципієнтами), безпосередньо або опосередковано включеною в комунікацію: тобто такою, що знаходиться в одних і тих самих часово-просторових координатах з ідеатором (безпосередньо у студії, де ідеатор виступає наживо) або в різних часово-просторових координатах (перегляд записаного виступу ідеатора). Ідеаційні промови спрямовані на донесення до реципієнтів певних ідей задля втілення їх в соціальну практику. Респонсивні дії реципієнтів поділяються на миттєві та відстрочені. Відстрочені респонсивні дії є імпліцитно-оцінними (кількість переглядів відеоролику ідеаційної промови) або експліцитно-оцінними (розгорнуті письмові оцінки промов у вигляді коментарів та згорнуті оцінки шляхом вибору оцінних прикметників із числа запропонованих). Миттєві респонсивні дії включають спонтанні, ініційовані самими реципієнтами, та неспонтанні, ініційовані ідеатором. Спонтанні миттєві респонсивні дії проявляються як сміх, вигуки, оплески, які свідчать про комунікативну успішність промови, сприйняття ідеатора та його ідеї. Дослідження респонсивних дій реципієнтів дає можливість визначити успішність чи неуспішність певної ініціальної комунікативної стратегії ідеатора. Сміх аудиторії свідчить про вдалість комунікативного ходу ідеатора для зміни тональності з серйозної на гумористичну. У сміхові проявляється сприйняття та розуміння аудиторією смислу жарту. У деяких випадках сміх є виразом різних емоційних реакцій реципієнтів, як, наприклад, здивування, відроза, захват тощо.

16.19.02.0908/228994. Бімодальний твіт-текст як комунікативна одиниця інтернет-жанру твітінг (на матеріалі Твіттеру Дональда Трампа). Мелещенко О.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків:

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.136-144. - укр. УДК 811.111'42:316.772.3:004.77.

Статтю присвячено дослідженню бімодального твіт-тексту як комунікативної одиниці жанру твітінг, що реалізується на інтернет-платформі Твітер. Надано визначення бімодальному прикріпному твіт-тексту як комунікативній одиниці жанру твітінг, яка надходить до інтернет-сервісу Твітер у готовому виді, характеризується цілісністю та зв'язністю, і використовує семіотичні ресурси двох модусів: вербального та зображального. Виділяємо такі різновиди бімодальних прикріпних твіт-текстів як сполучення графічних елементів із вербальними та сполучення фотографічних елементів із вербальними. Графічні елементи бімодальних прикріпних твіт-текстів поділяються на інфографіку та малюнки. Інфографіка використовується для створення аргументів для доведення точки зору користувача Твітера у вигляді графіків, мап та діаграм, що репрезентують відповідні факти. Малюнки із вербальними вкрапленнями представлені такими жанрами як карикатури, е-листівки та такими різновидами інтернет-мемів як едвайси і анімовані мультиплікаційні мему. У свою чергу, бімодальні прикріпні твіт-тексти, що є сполученням фотографічних елементів із вербальними, включають анімовані або статичні фотографії із вербальними вкрапленнями. І малюнки, і фотографічні зображення взаємодіють із вербальними вкрапленнями, створюючи образні метафори, алюзії, гру слів, контрасти, які переконують у цінності точки зору користувача Твітера, чинячи емоційний вплив, а також спричиняючи комічний ефект.

16.19.02.0909/229054. До використання терміна "конфесійно-богословська термінологія". Кучер О.М., Медведь О.В. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.101-104. - укр. УДК 2-284.

У статті розглянуто традицію використання термінів "релігійна термінологія", "церковна термінологія", "сакральна термінологія", "богословська термінологія" тощо в сучасній лінгвістичній практиці. Уточнено зв'язок перерахованих номінацій з поняттями "релігія", "церква", "сакральне", "богослов'я"; обґрунтовано використання терміна "конфесійно-богословська термінологія".

16.19.02.0910/229071. Урбаноніміка як галузь сучасних топонімічних досліджень. Гріччина А.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.3-8. - укр. УДК 811.161.2'373.22.

Стаття присвячена з'ясуванню сутності й дослідницьких завдань урбаноніміки як розділу сучасної топоніміки. Уточнені поняття "урбанонім" та "урбанонімія", які є базовими для цієї галузі ономастики, проаналізовані останні доробки українських ономастів у галузі урбанонімного корпусу українських міст. Доведено, що актуальність лінгвістичного вивчення закономірностей формування й функціонування урбанонімів зумовлена багатьма факторами, серед яких стрімка урбанізація українського суспільства, динамічність номінаційного процесу, культурологічний і педагогічний аспекти топоніміки, а також важливість безперервного накопичення нового фактичного матеріалу.

16.19.02.0911/229072. Фразеологічні перифрази в тексті сучасної української публіцистики. Князь Т.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.9-14. - укр. УДК 811.161.2'373.7.

На матеріалі сучасної української публіцистики в статті проаналізовано фразеологічні перифрази на позначення заможності. Виявлено специфіку і роль функціонування фразеологічних перифраз у тексті газет. Охарактеризовано лексичне наповнення, а також вплив слів-компонентів на формування цілісного значення фразеологічних перифраз. У текстах сучасних періодичних видань фразеологічні перифрази на позначення заможності своєю семантикою віддзеркалюють особливості культурних, економічних, соціальних подій.

16.19.02.0912/229073. Semantic relations in the system of adjectives to portray a person. Kozka I.K. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.15-21. - англ. УДК 81.111'373.

У статті розглядається система прикметників на позначення портретної характеристики людини в сучасній українській мові. Аналізується специфіка синонімічних та антонімічних відношень прикметників, що належать до макрополя "Портретна характеристика людини". У рамках макрополя виокремлено мікрополе "Вертикальний розмір". Виділено лексико-семантичні групи на основі інтегральних та диференційних денотативно-сигніфікативних сем. Визначено структурну організацію лексико-семантичних груп, виявлену в результаті семного аналізу значень. Предметом дослідження є семантичні та функціональні особливості системних відношень українських прикметників, що позначають портретну характеристику людини, як конститuentів лексико-семантичного поля.

16.19.02.0913/229074. Метафора як об'єкт наукових студій. Лисенко О.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.22-29. - укр. УДК 811.161.2'373.612.2.

У статті проаналізовано наявні у вітчизняному й зарубіжному мовознавстві підходи й теорії щодо функціонування метафори. Виокремлено аспекти, що впливають на формування метафоричних

концепцій. Розглянуто основні напрямки дослідження метафори, визначено, що подані концепції не заперечують одна одну, а доповнюють та розширюють межі дослідження метафори.

16.19.02.0914/229076. До питання про статус біблеїзмів у сучасній українській мові. Піддубна Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.40-46. - укр. УДК 811.161.

У статті розглядаються окремі аспекти взаємодії мовної й релігійної картин світу, впливу Біблії на розвиток сучасної української мови, з'ясовуються особливості дефініювання мовних одиниць, що сягають своїм корінням Святого Письма, зокрема біблійних лексем і фразеологізмів. Здійснюється спроба визначення статусу біблеїзмів у сучасній українській мові, окреслюються особливості їхнього стилістичного маркування в сучасних лексикографічних джерелах, доводиться необхідність широкого розуміння терміна "біблеїзм".

16.19.02.0915/229078. Асоціативність як чинник виникнення новотворів суспільно-політичного дискурсу. Глуховська М.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.54-59. - укр. УДК 811.161.2'373.611.

Розглянуто новотвори суспільно-політичного дискурсу, що трапляються в засобах масової інформації останнього періоду, з огляду на їхню інноваційну роль у поповненні словника української мови. Досліджено неологізми, утворені шляхом метафоричного та метонімічного переосмислення, виділено основні моделі виникнення нового значення. Проаналізовано словотвірні категорії новотворів у суспільно-політичному дискурсі. Визначено вплив позамовних чинників на виникнення нових слів та роль асоціацій як підґрунтя творення нових слів. Виокремлено асоціативно-порівняльні групи політичних неологізмів.

16.19.02.0916/229082. Складнонультсуфіксальні деривати як об'єкт документної лінгвістики (на прикладі технічної метамови). Мізіна О.І., Чередник Л.А. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.83-90. - укр. УДК 002:81'272.

У статті розглянуто місце матеріально не вираженого суфікса у словотвірній системі прикметника української мови, роль та функціонально-стильові особливості складнонультсуфіксальних ад'єктивних дериватів з першим прикметниковим та числівниковим компонентами, що входять до складу бінарних термінів технічної метамови. Установлено, що відповідні композити активно вживаються в текстах спеціальних документів, зокрема наукового, технічного і правового характеру, утворюючи бінарні терміносполуки як економну форму подачі інформації про специфічні ознаки частини механізмів, інструментів та зброї; особливості елементів будівель і споруд; частини засобів пересування, необхідні для їх класифікації.

16.19.02.0917/229083. Морфологічні засоби посилення впливового ефекту афектонімів. Мокляк О.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.91-96. - укр. УДК 81'366:81'367.

Мета статті полягає в аналізі основних морфологічних засобів, які слугують увиразненню емоційності ласкавих звертань, посилюють впливовий ефект цих одиниць. З'ясовано, що інтенсифікації прагматичного потенціалу афектонімів сприяє несумісність реальної життєвої ситуації з вибором родової й числової форми апелятивів. Визначено, що силу впливу на співрозмовника активує також використання нестягнених форм афектонімів-ад'єктивів, позитивний перлокутивний ефект забезпечують ласкаві звертання, виражені прикметниками у формі суперлатива.

16.19.02.0918/229084. Неологізм, okazіоналізм, потенційне слово: проблеми розмежування. Новікова Є.Б. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.97-102. - укр. УДК 811.161.2' 373.611.

У статті проаналізовано теоретичні надбання в галузі вивчення інноваційних одиниць. Описано різноманітні погляди мовознавців на диференціацію неологізмів, okazіоналізмів, потенційних слів. З'ясовано причини й мотиви появи таких інноваційних одиниць. Визначено ознаки нових номенів. Установлено спільні риси та відмінності узуальних та неuzuальних дериватів. Виявлено специфіку дихотомії "потенційне / реальне". Простежено закономірності творення нормативних та ненормативних одиниць; вибудовано категорійний апарат дослідження.

16.19.02.0919/229085. Місце конструкцій із пояснювальним відношенням у класифікаціях складного сполучникового речення. Терещенко В.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.103-108. - укр. УДК 811.161.2'367.

У статті проаналізовано специфіку складних пояснювальних речень сучасної української мови з метою обґрунтування погляду на цей тип синтаксичних одиниць як на елемент системи складносурядного класу конструкцій. З'ясовано, що унікальна комунікативно-прагматична орієнтованість цих речень як засобу рефлексії мовцем своєї предикативно-номінативної діяльності спричиняє своєрідність їхньої семантичної й формальної організації, що, утім, не дає підстав для виокремлення цих конструкцій як

особливого формально-граматичного типу - синкретичного чи перехідного. Цю тезу підтверджено шляхом з'ясування відповідності пояснювальних конструкцій верифікаційним критеріям сурядності.

16.19.02.0920/229086. Концепт святвечір у міфологічній картині світу. Плотнікова Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.109-116. - укр. УДК 811.161.2'373:398.3.

Статтю присвячено комплексному аналізу концепту Святвечір мікроконцептосфери Святки, який спроектований на вивчення його особливостей у синхронічному та діахронічному аспектах, а також на з'ясування специфіки його відображення в ієрархічній системі української мовної картини світу, що передбачає вилучення інформації про досліджуваний фрагмент концептуальної картини світу людини зі словників різних типів та етнографічних джерел (культурологічний аспект) і визначення особливостей його репрезентації в мові (семантичний аспект). Запропонована техніка аналізу лінгвокультурних концептів проходить у три етапи: 1) побудова номінативного поля концепту та встановлення його номінативної щільності; 2) опис структурних елементів концепту; 3) моделювання польової структури.

16.19.02.0921/229088. До питання про мовні засоби сміхотворення в текстах українських анекдотів. Івашенюк Д.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.123-127. - укр. УДК 811.161.2:821.161.2-36.

У статті розглянуто мовні засоби досягнення комічного ефекту наявні в текстах українських анекдотів. Проаналізовано засоби комічного, що репрезентують поняття "чужий" та відмінності в мовних культурах, що відображають "чужинність". Закцентовано увагу на вживанні слів, що є маркерами "чужинності" для українців за певними критеріями. Розглянуто основні типи відношень, в яких концептуалізується опозиція "свій-чужий" в українській мовній картині світу: власне належності / неналежності, кровної пов'язаності / непов'язаності, духовної спільності / відмінності.

16.19.02.0922/229089. Мовленнєвий жанр осуду в українській публіцистиці: до проблеми про особливості вербального вираження. Коваленко Ю.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.128-132. - укр. УДК 811.161.2'42.

У статті досліджено основні аспекти функціонування мовленнєвого жанру осуду на матеріалі публіцистичних текстів (зокрема онлайн-видань). Окреслено характерні особливості публіцистичного стилю, які спричиняють необхідність розгляду проблеми взаємодії мовців в аспекті соціальних відносин, та дослідження вербальної реакції соціуму на дії окремих його представників, які порушують певні моральні та соціальні норми. У статті проаналізовано основні мовні одиниці, характерні для цього жанру, та зокрема для текстів політичної тематики.

16.19.02.0923/229090. Взаємодія вербальних і невербальних засобів комунікації в китайській культурі. Лю Юйін, Бикова І.А. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.133-137. - рос. УДК 811.581:316.772.2.

Національно-культурні чинники мають значний вплив як на елементи мовного коду, так і на процес спілкування, тому нерозуміння норм мовної і культурної поведінки створює труднощі в спілкуванні. Проблемами вербальних і невербальних засобів комунікації займалися як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники. Однак аналіз особливостей їх взаємодії в китайській культурі до сьогодні не був предметом спеціального вивчення, що й становить актуальність нашого дослідження і є метою цієї статті. Як показав аналіз, для китайської культури характерна тісна взаємодія вербальних і невербальних засобів комунікації, знання особливостей яких необхідне для кращого розуміння китайців і особливостей їх культури, уникнення стресових ситуацій у процесі міжкультурної комунікації.

16.19.02.0924/229093. Реалізація конфліктогенного потенціалу прямих і непрямих звертань. Шкіцька І.Ю. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.152-162. - укр. УДК 811.161.2'371'27.

Статтю присвячено дослідженню звертань, що викликають негативну реакцію адресата й можуть спричинити конфлікти. Виявлено типи та семантичні групи звертань-конфліктем, описано варіанти негативних реакцій на прямі та непрямі звертання з конфліктогенним потенціалом залежно від лінгвальних та екстралінгвальних факторів. З'ясовано чинники, за яких форма звертання стає конфліктогенною. Окреслено причини відсутності вербальної реакції на звертання-конфліктем. Ураховано гендерні, статусні, вікові характеристики комунікантів, ступінь їх знайомства, характер стосунків між ними, специфіку ситуацій спілкування та норми поведінки, прийнятні в українському суспільстві.

16.19.02.0925/229095. Літургійна церковнослов'янська мова в мовно-культурній ситуації Галичини ХІХ - першої половини ХХ ст. Пуряєва Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.170-178. - укр. УДК 811.161.2.

У статті висвітлено роль церковнослов'янської мови як літургійної в мовно-культурній ситуації Галичини ХІХ - першої половини ХХ ст. При цьому приділено особливу увагу літургійно-обрядовому

аспекту тогочасної мовної полеміки, висвітлено ключові аргументи Церкви в обстоюванні її збереження.

16.19.02.0926/229097. Орфографія лінгвістичних термінів у працях Юрія Шевельова. Волошина Ю.Є. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.184-188. - укр. УДК 81'35.

Науковий доробок Юрія Шевельова надзвичайно багатогранний. Він збагатив вітчизняне мовознавство дослідженнями особливостей розвитку й функціонування української мови. Метою статті є з'ясування особливостей орфографії лінгвістичних термінів у працях ученого. Ґрунтовне вивчення термінології надає можливість розв'язати питання про вмотивованість певних термінологічних одиниць через їх зовнішнє оформлення. З'ясовано, що мовознавець послуговувався нормами, закріпленими Харківським правописом 1928 року.

16.19.02.0927/229098. Місце комп'ютерної термінології в українській мові. Гаврилова О.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.189-193. - укр. УДК 811.161.2'373.46:044.

Стаття присвячена аналізу термінології, пов'язаної зі сферою комп'ютерних технологій. Розглянуто погляди вчених на визначення поняття "термін". Проаналізовано сучасні праці дослідників у галузі комп'ютерної термінології, виявлені та класифіковані тематичні напрями розвитку комп'ютерної лексики. Зроблено спробу окреслити ознаки комп'ютерних термінів з метою визначення їх місця в українській мові. На основі досліджень учених сформульовано основні принципи подальшого розвитку комп'ютерної термінології в українській мові.

16.19.02.0928/229099. Зіставний аналіз дорожньо-будівельних термінів, репрезентованих у перекладних технічних словниках 30-х років ХХ століття. Книшенко Н.П. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.194-198. - укр. УДК 811.161.2'373.46:625.

У статті здійснено зіставний аналіз термінологічної лексики дорожнього будівництва, що побутувала в перекладних науково-технічних словниках 30-х рр. ХХ ст., зокрема в "Словнику транспортної термінології" (1932 р.) та "Словнику будівельної термінології" С. Булди (1930 р.). Аналіз цих словників засвідчує, що вони побудовані за єдиним принципом - алфавітно-гніздовою системою; у словникових статтях українські синоніми наводяться спільно зі словами, з якими бажано їх використовувати; словники подають чимало прикладів перекладних питомих українських термінів УДБТ, значна частина яких на сьогодні вийшла з ужитку.

16.19.02.0929/229100. Синонімія як мовне явище в термінології. Романова О.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.199-205. - укр. УДК 811.161.2.

Статтю присвячено дослідженню проблеми синонімії у царині галузевих термінологій. Узагальнено теоретичні позиції щодо суті явища синонімії, а також переваги та негативні наслідки її застосування. Проаналізовано терміносиноніми галузі швацького виробництва. Виділено типи швацьких термінологічних синонімічних об'єднань. Доведено, що виникнення синонімії в термінології зумовлено екстралінгвальними та лінгвальними чинниками. Це породжує синонімію різних структурних рівнів.

16.19.02.0930/229103. Рибальський хронос в українській мові. Міняйло Р.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.11-16. - укр. УДК 811.161.2'373.

Зіставлення власне лінгвістичних характеристик рибальських етимонів з історико-археологічними даними допомогло встановити, що етимологія назв ручного риболовства походить зі звуконаслідувальних вигуків, а етимологія назв настроювальних рибальських знарядь - із хронології історичних етапів винайдення людством відповідного матеріалу для виготовлення наконечників. Етнографічний матеріал засвідчив, що в семантичній структурі досліджених назв протиставляються факультативні семи 'каламутна вода' і прозора вода'. Ця дихотомія відбиває принципову різницю постановки цих стародавніх способів рибальства.

16.19.02.0931/229104. Класифікація українізмів російської мови ХІХ ст. на основі врахування граматичних критеріїв. Намачинська Г.Я. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.17-21. - укр. УДК 811.161.1:811.162.1'373"18".

У статті висвітлюється проблема, що стосується з'ясування особливостей запозичувального потенціалу української мови стосовно мови російської. Ідеться про специфіку граматичної адаптації українізмів російської мови, що належать до різних лексико-граматичних класів слів, зафіксованих у тлумачному словнику живої великоросійської мови В. Даля.

16.19.02.0932/229105. Номінації їжі, тепла, безпеки в контексті наївної категоризації світу. Стаценко О.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.22-26. - укр. УДК 811.161.1'1.

Статтю присвячено когнітивному аналізу номінацій їжі, тепла та безпеки, репрезентованих народними казками та паремійними текстами українців і росіян. Розглянуто основні представники вищеназваних номінацій, такі як "піч" та "каша". Досліджено поняття магічно-містичної партиципації, суміщення техніки бриколажу і міфологічного мислення на прикладі давньої духовної культури слов'янських народів. Доведено, що казка та паремія, як фактори архаїчної творчої фантазії, є системою фундаментальної маніфестації світу.

16.19.02.0933/229106. Новітня українська мілітарна перифрастика. Степаненко М.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.27-50. - укр. УДК 811.161.2'06'27'38.

Статтю присвячено дослідженню процесу номінування в сучасному українському політичному дискурсові воєнних дій на Донбасі. Доведено, що офіційна назва "антитерористична операція" не відповідає змістові позначуваного нею політичного явища. Основну увагу приділено індивідуальним вторинним назвам денотата "сучасні воєнні дії на Донбасі", їхній формально-граматичній організації, лексико-семантичній наповнюваності з боку конститутивних позицій, можливим ізофункційним відношенням на рівні форми та змісту, конотаційним властивостям. З опертям на мовні й позамовні чинники, на денотативне та конотативне значення здійснено семантичну класифікацію перифрастичних зворотів, розглянуто семантичні моделі зі словом-маркером війна й залежними від нього компонентами з такими референційними ознаками, як "ідеологічна спрямованість", "рушійні сили (рушійна сила)", "мета", "місце", "локальний конфлікт", "нелегітимність", "час", "місце в історії суміжних подій", проаналізовано комбіновані моделі описових найменувань. Розмежовано загальнономовні й індивідуально-авторські, мілітарні та немілітарні перифрази, з'ясовано корелативні зв'язки між ними, чинники, які спричиняють з'яву їх.

16.19.02.0934/229108. Синтаксична організація речень з граматично тотожними дієслівними формами. Кобченко Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.56-64. - укр. УДК 81'367.7.

У статті розглянуто семантико-синтаксичні та формально-граматичні особливості речень, що містять пару граматично тотожних дієслів, одне з яких має значення руху чи розташування в просторі, а інше - фізичної чи інтелектуальної дії. Обґрунтовано функцію таких сполук як комплексного предиката на семантико-синтаксичному рівні та як подвійного присудка на формально-граматичному рівні. Показано участь зазначених дієслівних пар у реалізації подвійного власне-предикативного синтаксичного зв'язку, схарактеризовано його специфіку.

16.19.02.0935/229110. Структурно-семантична класифікація квантитативно-іменних речень. Леонтєва О.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.73-79. - укр. УДК 808.3-54+808.3-56.

У статті визначено статус речень з інверсованою розчленованою квантитативно-іменною сполукою. Представлено короткий аналіз типології кількісних предикатів, а також пропонується власний погляд на проблему функціонально-семантичної класифікації квантитативних компонентів, що виступають смисловим ядром кількісно-іменних речень.

16.19.02.0936/229111. Дієприслівник у проекції категорії стану. Олексенко О.А. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.80-85. - укр. УДК 811.161.2.

Належність дієприслівника до гібридного класу слів породжує наукові проблеми, зокрема питання про категорію стану як його граматичну ознаку, невирішеність якого зумовлює актуальність цієї статті. Мета - вивчити можливості існування в дієприслівника однієї з приписуваних йому граматичних ознак - категорії стану. Наукова розвідка дала підстави стверджувати, що дієприслівник дериваційно може бути співвідносний з дієсловами як активного, так і пасивного стану, але ці утворення не становлять корелятивної станової пари, оскільки на реченнєвому рівні це призводить до порушення суб'єкт-об'єктних відношень, отже, категорії стану від мотивувального дієслова дієприслівник не успадковує.

16.19.02.0937/229112. Граматичне значення майбутнього часу як засіб вираження оцінки в сучасній українській мові. Халіман О.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.86-91. - укр. УДК 81'366.5.

У статті схарактеризовано граматичне значення майбутнього часу як засіб вираження оцінки. Описано моделі транспонованих уживань дієслівних форм майбутнього часу недоконаного виду як граматичні ігреди в сучасній українській мові в контексті аксіологічної прагмалінгвістики. У досліджуваних прикладах дію, здійснену в минулому, здійснювану в теперішньому чи таку, що передбачається, називає форма майбутнього часу. Такі моделі виражають негативне ставлення до дії, названої

формою майбутнього часу недоконаного виду, через її несумісність з відповідним суб'єктом. У сучасній українській мові аналізована ігра частотою використання не відзначається.

16.19.02.0938/229113. Розбудова понятійного апарату теолінгвістики: бібліїзм, біблієма, бібліїність, бібліонім. Піддубна Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.92-99. - укр. УДК 811.161.

У статті розглядаємо окремі аспекти становлення й функціонування термінів теолінгвістики в українському мовознавстві, що вживаються на позначення тих чи тих виявів впливу Біблії на сучасну українську мову, з'ясуємо особливості дефініювання мовних одиниць, що сягають своїм корінням Святого Письма, - бібліїзмів. Здійснюється спроба визначення деяких інших термінів теолінгвістики, обґрунтовується потреба їхнього вживання в термінологічному обігу.

16.19.02.0939/229114. Дипломатичний підстиль як різновид офіційно-ділового стилю сучасної української мови. Канкаш Г.Д. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.100-106. - укр. УДК 821.161.2:811.161.2'367.335.

У пропонованій статті автор здійснює спробу схарактеризувати дипломатичний підвид української мови (на матеріалі дипломатичних документів другої половини 50-х - початку 70 років ХХ століття). Дослідник доходить висновку, що дипломатичний підстиль як різновид офіційно-ділового стилю використовується в сфері міжнародної політики, диференціюється за усталеними критеріями виділення стилів і підстилів, має своєрідні мовно-комунікативні ознаки (визначеність мовленнєвих конструкцій, архітектонічних форм і мовних прийомів побудови тексту) і реалізується в документах різних жанрів.

16.19.02.0940/229115. Мовленнєвий паспорт особистості як основа творення художнього образу: граматики та поетики помилок. Лисиченко Т.Ю. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.107-118. - укр. УДК 81'225.4 81'23.

У статті досліджується важливий засіб індивідуалізації особистості в художньому творі - мовленнєва характеристика персонажа як перекладацька проблема. Здійснено спробу комплексного лінгвістичного аналізу мовлення героя з урахуванням його когнітивно-психологічних особливостей у текстах оригіналу та його українськомовного перекладу. Зроблено висновки про шляхи досягнення адекватності перекладу, що забезпечує виконання прагматичних завдань перекладацького акту на максимально можливому рівні еквівалентності.

16.19.02.0941/229118. Складні речення з відношенням ідентифікації в текстах художнього стилю. Ткач О.В., Андрейко Я.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.138-145. - укр. УДК 81'(367+37):801.8.

Стаття присвячена засобам виділення певного об'єкта в художньому стилі. Доведено вживаність у підрядній частині складного речення застарілих слів, історизмів, паремій тощо як видільної ознаки, що додає висловленню експресивності й емоційного забарвлення. З'ясовано, що основним засобом виділення об'єкта з-поміж інших у художніх текстах є фразеологічні одиниці, які використовуються для характеристики особистісних якостей чи опису фізичних вад. До складу ідентифікаційного блоку можуть входити лексеми на позначення тварин і птахів, які, втрачаючи свою основну функцію (виділення певного об'єкта), натомість метафоризуються й визначають особу за характером її діяльності, соціальним станом, емоціями, почуттями, розумовими здібностями тощо.

16.19.02.0942/229120. Основні закономірності англomовного дискурсу. Маслова С.Б. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.154-160. - рос. УДК 81-119 165.194.

Стаття присвячена проблемі виявлення основних закономірностей англomовного дискурсу. Евристичні стратегії логіки в єдності з філософією, когнітивною семантикою та загальним мовознавством приводять до нових наукових відкриттів у сфері лінгвістичних досліджень дискурсу в його безпосередньому зв'язку з процесом мислення. Визначені, узагальнені та виділені шість основних взаємозв'язаних та взаємозалежних закономірностей англomовного дискурсу.

16.19.02.0943/229122. Особливості реалізації мережевого сленгу в процесі комунікації в Інтернет чатах. Заботнова М.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.169-173. - англ. УДК 811'37.

Стаття присвячена дослідженню мережевого сленгу як ключового аспекту взаємодії в Інтернет чатах. Автор висвітлює особливості сленгу в процесі спілкування в чатах. Стаття бере за основу чати сучасних соціальних мереж. Робота розглядає окремі складові мережевого сленгу - акроніми, аббревіатури, скорочення та жаргон. Автор наголошує, що актуальність роботи полягає у швидкому розвитку мережевих чатів, які є джерелом сленгізмів, та їх малодослідженості. Стаття ставить за мету виокремити основні принципи утворення сленгу та скомпонувати його особливості, які стануть основою майбутніх робіт.

16.19.02.0944/229123. Особливості осуду як мовленнєвого жанру. Коваленко Ю.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.174-182. - укр. УДК 811.161.2'42.

У статті аналізуються наявні жанрознавчі розвідки, розглядаються відмінності мовленнєвого акту від мовленнєвого жанру. На матеріалі публіцистичних текстів (зокрема онлайн-видань) окреслюються характерні жанрові ознаки осуду. У статті представлено аналіз основних випадків вживання мовленнєвого жанру осуду та дотичних до нього жанрів, визначаються головні їх відмінності. Здійснюється спроба виокремити жанрові характеристики осуду на основі паспорту жанру, запропонованого Х. Дяків.

16.19.02.0945/229124. Семантико-прагматичні процеси у сфері номінацій - вербалізаторів невербаліки: діахронно-синхронний зріз. Осіпова Т.Ф. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.183-188. - укр. УДК 81'37.

У статті розглянуто функціональні можливості невербальних знаків комунікації за умови їхньої вербалізації, зокрема процеси семантико-прагматичної формації фразем з невербальним компонентом дуля, що ілюструють механізми розширення, звуження, нейтралізації оцінного значення, актуалізацію відповідної прагматики розглядуваних одиниць, що номінують невербальні явища з урахуванням діахронно-синхронного зрізу.

16.19.02.0946/229125. Темпоральна реалізація синтагми в англомовній військовій промові. Сердюк І.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.189-193. - укр. УДК 811.111'34.

У статті наведено результати дослідження темпоральної реалізації синтагми в англомовних промовах жінки-військовослужбовця вищого офіцерського складу збройних сил США у порівнянні із промовами чоловіка-військовослужбовця. Доведено, що темпоральна реалізація синтагм в англомовній військовій промові не є гендерно зумовленою і залежить від ситуації спілкування, умов розгортання дискурсу та індивідуальних особливостей мовця.

16.19.02.0947/229126. Комунікативний аспект сприйняття слов'янського акценту носієм французької мови. Толмачова К.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.194-198. - рос. УДК 811.133.1'34.

Стаття присвячена вивченню сприйняття іноземцями слов'янського акценту у французькій мові. Метою роботи було зробити огляд інтерферованого мовлення людей, що вивчають французьку мову в умовах штучного білінгвізму і трілінгвізму; виділити типи класифікації інтерферованого акценту згідно зі сприйняттям носія мови; визначити загальне ставлення носіїв французької мови до іноземців, що вивчають французьку, внаслідок активного розвитку міжнародної комунікації; показати, яке поняття сформувалося про слов'янський акцент у франкофонів.

16.19.02.0948/229127. Українська мова XVI-XVIII ст. у сфері комбінаторної лінгвістики: ад'єктивно-субстантивні словосполучення і їх лексикографічна інтерпретація. Дидик-Меуш Г. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.199-205. - укр. УДК 811.161.2'0'36.

У пропонованій статті розглянуто актуальне для лінгвістики питання сполучуваності на матеріалі українських писемних пам'яток XVI-XVIII ст. Вказано на природу словосполучень за традиційною граматиною і за функціонально-комунікативною граматиною. Це одна із важливих проблем комбінаторної лінгвістики - комбінаторної лексикології та комбінаторної лексикографії. Основну увагу звернено на спосіб лексикографічної репрезентації ад'єктивно-субстантивних словосполучень, на принципи подубови першого історичного комбінаторного словника української мови.

16.19.02.0949/229542. Лакуни питальних речень vs теорія мовленнєвих актів. Анохіна Т.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.7-12. - укр. УДК 811.161.2'367.

У статті вивчається проблема квесетивності (питальності) у руслі теорії мовленнєвих актів. Емпатується увага на комунікативній лакунарності, на ядерних блоках питальних речень, на імплікованих типах делакунізованої кульмінації. Діалогізовані квесетиви семантизують пусті місця (gaps, lacunae) з метою їх делакунізації. В аналіз включається третій код глобального перекладу - аутентичні довідники, коментарі, натяки автора, міждисциплінарні нотатки: береться до уваги досвід із наївної та наукової картини світу. Діалогічні квесетиви є маркерами очікуваної делакунізації - чітко або частково експлікуються. Імпліцитна відповідь / натяк компенсується - поза текстом, коментарем перекладача / автора / критика тощо. Фокусується увага на тотальній представленості квесетивів (питальності) у різних дискурсах.

16.19.02.0950/229543. Словотвірні типи іменників pluralia tantum у давній русько-українській мові XI-XIII ст. Білоусенко П.І., Бойко Л.П. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.13-19. - укр. УДК 811.161.2 : 81'367. 622'02.

На матеріалі пам'яток XI-XIII ст. доведено, що іменники *pluralia tantum* творилися переважно від форм однини за успадкованими моделями з допомогою різних формантів, оминаючи процеси лексикалізації граматичних форм множини, розглянуто походження цих формантів, з'ясовано особливості їхнього функціонування та давній русько-українській мові, описано лексико-словотвірні типи іменників *pluralia tantum* із цими формантами.

16.19.02.0951/229544. Функційно-стилістичний потенціал односкладних речень. Бондаренко О.Є. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.20-29. - укр. УДК 811.161.2'367.332.2 .3.

У статті подається спроба автора узагальнити погляди сучасних дослідників на проблему визначення функційного потенціалу односкладних речень у наукових, художніх (поетичних, прозових, драматургічних, фольклорних), публіцистичних текстах. Визначено, що односкладні речення виконують низку функцій: динамічності, індивідуалізації й діалогічності мовлення; узагальнення, психологізації, підсилення емоційності; деталізації, передачі внутрішнього стану мовця; експресивно-видільну, оцінну, композиційну, текстотвірну, називну, описову; функцію лаконічності викладу, відтворення ситуації, передачі психологічного стану мовця, номінації певного предмета чи явища. На основі аналізу сучасних наукових досліджень визначено, що в науковому стилі переважно вживаються односкладні означено-особові, неозначено-особові, безособові, інфінітивні та номінативні речення, у художній літературі - означено-особові, неозначено-особові, безособові, інфінітивні, номінативні, "називний уявлення", буттєві номінативні речення, у рекламних текстах - означено-особові, номінативні речення, у фольклорі - односкладні буттєві заперечні речення. Також схарактеризовано функційну роль односкладних речень у зазначених жанрах.

16.19.02.0952/229545. Специфіка трансляції стилістичної складової англomовних рекламних текстів. Вашист К.М., Домашенко Т.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.30-35. - укр. УДК 811.111'38:659.1.

Стаття присвячена аналізу використання стилістичних засобів в англomовних рекламних текстах, за допомогою яких формуються необхідні умови для закріплення рекламних образів в свідомості реципієнта. Сучасна мова реклами характеризується мінливістю, динамічністю та нестабільністю словника, потенціями у використанні неологізмів, жаргонізмів, сленгу, порушенні літературних стилістичних норм. Рекламний текст, як і будь-який інший підвид текстів, має свою жанрову специфіку та комунікативно-лінгвальні характеристики. Стиль уніфікує засоби рекламного тексту й у той же час диференціює їх, відрізняючи від інших. Стиль рекламного тексту виявляється при доборі елементів-складників як на рівні лінгвістичної структури, так і на змістовому рівні. Вибір стилістичних прийомів залежить від соціопрагматичної інтенції реклами. У статті також розглянуто функціональний аспект стилістичних засобів у даному типі інформаційних повідомлень та особливості їх перекладу українською мовою.

16.19.02.0953/229546. Визначення статусу новостворених лексичних одиниць в англomовному сегменті соціальних мереж Twitter та Facebook. Дзюбіна О.І. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.36-41. - укр. УДК 81'373.43:004.

У статті розглянуто новостворені лексичні одиниці соціальних мереж Facebook та Twitter, окреслено відмінні риси сленгізмів та неологізмів. Визначено статус інновацій, котрі з'являються та використовуються у цих соціальних мережах, як сленгових неологізмів. Під поняттям "сленговий неологізм" ми розуміємо новостворені сленгові одиниці обмеженого функціонального стилю, що володіють яскраво вираженою конотацією новизни.

16.19.02.0954/229547. Невизначена кількість у мові та когніції: образно-ціннісна перспектива. Єгорова О.І. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.42-49. - англ. УДК 811.111'42:165.194.

У ході дослідження виокремлюються різні типи когнітивних метафор, ідентифікується вмотивованість квантитативних образів, визначається ціннісний потенціал, що стоїть за тими чи іншими метафоричними образами невизначеної кількості. Останнє здійснюється за допомогою аналізу когнітивних та мовних контекстів, що допомагають співвіднести квантитативні судження з позиціями "добре / погано" за аксіологічною шкалою цінностей суб'єктів пізнання. Залучення "образ-схем" до осмислення квантитативних когнітивних метафор зумовлене їх експланаторною силою, що виявляє закономірності мислення та особливості роботи нашої уяви, їхньої участі у формуванні соматичного та просторового кодів лінгвокультури, в упорядкуванні експерієнціального фонду, а також у об'єктивації умотивованості мовних знаків кількості.

16.19.02.0955/229554. Словотвірні процеси vs сленгова підсистема. Швачко С.О., Корж Е.Ф. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.94-100. - англ. УДК 811.111'373.611'276.

Стаття присвячена словотвірним процесам vs сленговій підсистемі. Мова є тією особливою системою, у якій знаходять відображення різні суспільні процеси. Мова віддзеркалює стратифікацію суспільства,

що виражається у варіативності форм та патернів. Дослідники приділяють значну увагу саме соціолектичному виміру мови, яка складається з мовних субстандартів різного ступеню кодифікованості. Шляхом утворення нових слів збагачується та примножується мова. Розділ мовознавства, який вивчає процес творення похідних слів та його механізм називається дериватологія. У статті маркуються найбільш продуктивні засоби словотвору, якими є конверсія, словоскладання, аббревіація, їх роль у творенні сленгових слів в англійській мові. Полісемія виділяється серед інших вербальних засобів, це - семантичне зрушення. Висновки релевантні для теоретичних і практичних ендозон лінгвістики.

16.19.02.0956/229555. Стилістичні проблеми перекладу англомовних політичних текстів. Шуменко О., Александрова Г. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.101-106. - англ. УДК 811.111'255.4:32.019.51.

У статті досліджуються стилістичні проблеми перекладу англомовних політичних текстів. Розмежовано різницю між стилістичними прийомами та експресивними засобами, тропами та фігурами мови. Розглянуто найскладніші аспекти передачі стилістичних засобів в рамках політичного дискурсу. Досліджено алюзії як проблемні стилістичні засоби передачі реалій в цільовій мові. В роботі охарактеризовано способи та засоби перекладу в контексті політичних текстів, а також досліджено обрані еквіваленти в цільовій мові. Наведено релевантні варіанти передачі метафор, евфемізмів, неологізмів, кліше та аббревіатур в українській мові.

16.19.02.0957/229556. Контекстологічний аналіз медіатекстів (на матеріалі псевдоновини "Conspiracy Theorist Convinces Neil Armstrong Moon Landing Was Faked"). Омельчук Ю.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.107-112. - укр. УДК 81-92-070:811.11.

Сучасні засоби масової інформації нині насамперед пов'язують з Інтернетом, адже саме у Всесвітній мережі можна якнайшвидше дізнатися про найостанніші події, прочитати найсвіжіші та найактуальніші новини. У зв'язку з тенденцією до падіння тиражів щоденних друкованих видань та здатністю інтернет-мережі оперативно висвітлювати інциденти та сенсації остання стає найбільш затребуваною новинною платформою медіапростору. Досить популярними серед інтернет-користувачів є матеріали гумористично-сатиричного спрямування, глузливо-іронічні повідомлення - фейкові новини. У статті з'ясовано поняття "фейк", досліджено специфіку функціонування англомовних псевдоновин у медіапросторі, зокрема прослідковано їхній перлокутивний ефект на суспільство, встановлено текст-типологічні ознаки морфологічного, лексико-семантичного, синтаксичного, графічного контекстів медіатекстів англомовних фейкових новин.

16.19.02.0958/229687. Семантико-синтаксичні властивості фразеологізмів прийменниково-відмінкової моделі. Божко Ю.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.8-12. - укр. УДК 811.161.2'373.7.

У статті розглядаємо семантико-синтаксичні відношення фразеологічних одиниць прийменниково-відмінкової моделі зі словами в реченні. Відмінковою формою слова в такій конструкції можуть виступати іменник, займенник, субстантивований прикметник, числівник. Установлено, що аналізовані фразеологізми вживають з певними словами (словами-супровідниками). Фразеологізми прийменниково-відмінкової моделі можуть мати декілька слів-супровідників, з якими вони реалізують свої значення залежно від контексту.

16.19.02.0959/229688. Словотворчі можливості іншомовних економічних термінів. Бугаєвська Ю.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.13-16. - укр. УДК 811.161.2.

У статті досліджено причини появи запозичень в українській економічній терміносистемі. Проаналізовані різні позиції щодо впливу іншомовних запозичень, що можуть призводити не лише до збагачення термінології, а й до невпорядкованості термінів. Підкреслена позитивна роль термінів-англіцизмів у формуванні економічної термінології, оскільки вони змінюють зміст традиційних понять сфери "економіка", не просто замінюючи старі слова неологізмами, а й збагачуючи понятійний зміст економічних термінів загалом. Ключові слова: терміни-запозичення, іншомовна лексика, сучасна економічна терміносистема, інтернаціоналізація термінології.

16.19.02.0960/229691. Німецькі лексичні запозичення у сферах економіки та торгівлі в сучасній українській мові. Скачкова В.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.28-32. - укр. УДК 811.161.2'373. 45.

Темою статті є особливості пристосування та функціонування німецьких лексичних запозичень у сферах економіки та торгівлі в сучасній українській мові. У статті аналізуються історичні контакти між українцями й німцями та досліджуються наслідки цих контактів, тобто німецькі слова, що надходили в українську мову як усним, так і писемним шляхом. У статті також виділено корпус зазначених запозичень, здійснено поділ на предметно-тематичні мікрогрупи і вивчено їхній генетичний склад. Певна увага приділена шляхам пристосування німецьких запозичень до системи мови, що їх прийняла.

16.19.02.0961/229692. Історія і сучасний стан дослідження української антропонімії (стислий огляд). Соприкіна В.Д. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.33-41. - укр. УДК 811.161.2'0.

У статті здійснено огляд становлення і розвитку антропонімії думки, подано історію формування української антропонімії як галузі мовознавства, показано вивчення антропонімів з урахуванням історичного, структурно-словотвірного, територіального аспектів, за критерієм офіційності/неофіційності вживання, синхронії та діахронії. Схарактеризовано розвиток наукового лексикографічного опису антропонімів, названо актуальні питання, які, попри активну роботу українських мовознавців, є суперечливими, малодослідженими та потребують різноаспектного вивчення.

16.19.02.0962/229696. Комбінаторика в українській мові XVI-XVIII ст.: ад'єктивно-субстантивні словосполучення і шкала композиційної семантики. Дидик-Меуш Г. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.68-75. - укр. УДК 811.161.2'0'36.

У пропонованій статті розглянуто актуальне для лінгвістики питання сполучуваності на матеріалі українських писемних пам'яток XVI-XVIII ст. Вказано на природу словосполучень за традиційною граматику і за функціонально-комунікативною граматику. Це одна із важливих проблем комбінаторної лінгвістики - комбінаторної лексикології та комбінаторної лексикографії. Основну увагу звернено на ад'єктивно-субстантивні словосполучення перехідного типу, на особливості їх функціонування та на важливість побудови шкали композиційної семантики.

16.19.02.0963/229697. Граматика місцевого відмінка: функційно-прескриптивний аспект. Загнітко А.П., Загнітко Н.Г. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.76-84. - укр. УДК 811. 161. 2'366. 546.

У статті розглянуто концепцію іменниково-місцевого відмінка з розкриттям особливостей вияву його форм у лінійно-позиційній реченнєвій структурі, з'ясуванням первинних (і/чи первинної) і вторинних семантико-синтаксичних функцій іменниково-місцевого та встановленням статусу в системі валентнозумовлених внутрішньо реченнєвих позицій. Іменниково-місцевий схарактеризовано на загальному тлі реченнєвого простору та реалізації в регулярних синтагмальних моделях, де найближчим (контактним - безпосереднім) елементом постає аналітична синтаксична морфема - прийменник, а опосередкованим - дієслово, іменник та ін. Інвентар аналітичних синтаксичних морфем - прийменників є функційно обмеженим, водночас він семантично незакріплений, що й зумовлює постійне розширення функційного діапазону іменниково-місцевого, зокрема його предикатного навантаження.

16.19.02.0964/229698. Синтаксична організація тексту дипломатичної промови (на матеріалі виступів глав делегацій УРСР у загальних дискусіях на сесіях Генеральної Асамблеї ООН в 1962-1967 рр.). Канкаш Г.Д. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.85-92. - укр. УДК 821.161.2:.

У пропонованій статті автор здійснює спробу проаналізувати особливості синтаксичної організації тексту дипломатичної промови. Результати спостережень дозволяють стверджувати, що в синтаксичній структурі досліджуваних текстів представлені як прості (переважають двоскладні повні утворення), так і складні (більшість становлять двокомпонентні складнопідрядні структури) речення, специфічною ознакою яких є численні ускладнювальні елементи в їхній будові.

16.19.02.0965/229699. Контамінована когезія у синтаксемі англійської мультимодальної літературної казки. Карп М.А. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.93-98. - укр. УДК 81'342.8:31'367.5+82-343.

Актуальність дослідження зумовлена потребою комплексного розкриття текстотвірних механізмів когезії в організації англійської мультимодальної літературної казки (АМЛК). Метою дослідження є вияв і характеристика структурно-семантичних аспектів категорії когезії АМЛК. Завдання: установити домінуючі структурно-семантичні аспекти контамінованої когезії в смисловому просторі синтаксеми АМЛК Філіпа Арда. Результати: структурні та семантичні аспекти контамінованої когезії розкрито за допомогою детального аналізу речень, кон'юнкції, субституції та еліпсису в смисловому просторі тексту АМЛК у межах мікрвокрапель (36%), мезовокрапель (46%) та макровкрапель (18%). Висновки: структурний аспект контамінованої когезії в тексті АМЛК ґрунтується на актуалізованому значенні синтаксеми, кон'юнкції, субституції та еліпсису внаслідок кореляції між ВС та НС; семантичний аспект контамінованої когезії полягає в тому, що їхнє вербальне значення візуалізується.

16.19.02.0966/229700. Розвиток лексичних релігійних дериватів в українській мові. Ковтун А.А. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.99-107. - укр. УДК 811.161.2'37'0.

У статті здійснено короткий діахронний огляд розвитку питомих номінацій на позначення релігійно-православної сфери, який продемонстрував неухильне розширення релігійної лексики української

мови за допомогою лексичного способу словотворення, зафіксованого вже в перших писемних пам'ятках. Це номінування як нових християнських предметів і явищ, так і творення синонімічних відповідників до наявних релігійних лексем. Постійна активність таких дериваційних процесів засвідчує належність релігійно-християнських номінацій до знакових для українців одиниць. "Запитаними" вони залишаються й сьогодні, особливо для репрезентації індивідуального світосприйняття релігійного життя.

16.19.02.0967/229702. Потенціал прономіналізованих мовних одиниць у вираженні категорії означеності/неозначеності. Лабетова В.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.114-119. - укр. УДК 811.161.2'367.626.6.

У статті досліджено прономіналізовані мовні одиниці, зокрема числівник один та іменники, які активно використовують у текстах суспільно-політичного дискурсу для вираження категорійних значень означеності/неозначеності. Виявлено основні семантичні блоки цих одиниць, окреслено їхній функційний потенціал та виявлено типові моделі процесу прономіналізації. Визначено, що прономіналізований числівник один має широкий значеннєвий спектр і може виступати засобом вираження як означеності, так і неозначеності. Проніналізовані іменники набувають узагальненого значення, тому переважно оформлюють категорійне значення неозначеності.

16.19.02.0968/229704. Структурно-семантична характеристика словотвірного гнізда з вершиною "зима". Пономаренко В.Д., Дудка О.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.126-137. - укр. УДК 811.161.2'373.611.

Статтю присвячено актуальній проблемі вивчення словотвірного гнізда як важливої комплексної одиниці загальної системи сучасного словотвору на прикладі словотвірного гнізда з вершиною "зима". У роботі досліджено дериваційну спроможність твірної бази, простежено структурно-семантичні відношення між членами гнізда, розглянуто особливості словотвірної семантики похідних, встановлено глибину словотвірного гнізда, що відповідає чотирьом дериваційним крокам, визначено найпродуктивніші способи морфологічного словотворення дериватів різної частиномовної належності.

16.19.02.0969/229705. Особливості інноваційних дериватів-локативів у жаргонах української мови. Старченко Я.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.138-144. - укр. УДК 811.161.2'373.611.

Статтю присвячено дослідженню інноваційних дериватів в українських жаргонових системах, а саме категорії локатива/локативності. На відміну від літературної мови, для творення локативів у жаргонах використано лише спосіб суфіксації з меншою кількістю задіяних словотворчих засобів. Помітними є й інші особливості жаргонових дериватів-локативів: для творення, крім іменникових основ, задіяно основи дієслівні, поширеною є подвійна мотивація, усі форманти мають різні форми-відповідники, що зумовлює наявність синонімів, фактично всі локативи стали твірними базами для творення дериватів у різностильових текстах літературної мови.

16.19.02.0970/229707. Комунікативно-прагматичні параметри мотивності як аспекту змістової організації тексту. Заборна М.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.153-161. - укр. УДК 811.161.2'42.

Апробовано застосування інтердисциплінарного поняття мотиву в площині лінгвістики тексту й практики лінгвістичного аналізу художнього тексту. Окреслено мотивність як ієрархічну структуру феноменологічних та акціональних мотивів, що актуалізуються в змістовій організації наративної та діалогової складових художнього тексту. Осмислено зв'язок мотивності з текстовою категорією "людина" та сферою текстових комунікативних смислів. Відстежено механізми імплантації мотивів у семантичний простір тексту, виявлено лінгвальні сигнали їх реалізації.

16.19.02.0971/229708. Теоретичні засади дослідження концепту перетворення в українській мові. Звонко Г.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.162-168. - укр. УДК 811.161.2'367.

У статті визначаються теоретичні засади вивчення концепту ПЕРЕТВОРЕННЯ в українській мові. Аналізується сучасна термінологічна ситуація щодо дослідження концептів як феноменів комунікації, когніції та культури, деталізується розкриття концепту як лінгвоментальної величини, що відображає певний фрагмент дійсності. Характеризуються основні ознаки концепту ПЕРЕТВОРЕННЯ і його роль у моделюванні концептуальної та мовної картин світу, уточнюються способи об'єктивації структурних і семантичних особливостей цього концепту.

16.19.02.0972/229711. Явище інтермедіальності в сучасних українських тревелогах. Моштаг Є.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.178-182. - укр. УДК 811.161.2'42:821.161.2-311.8.

Актуальність дослідження обумовлена трансформаціями суспільства, пов'язаними з глобалізаційними процесами. Метою роботи є виявлення типів, форм та основних функцій інтермедіальних елементів у сучасних українських тревелогах. У результаті дослідження з'ясовано, що основною мовною формою

втілення інтермедіальних елементів є порівняння. Їхньою функцією є як експресія, так і комізм. Доведено, що інтермедіальність установлює зв'язки тревелогу з текстовим і взагалі культурним простором.

16.19.02.0973/229720. Найтипівіші різновиди та прагмастилістичні функції анафоричного повтору в мові сучасної української преси. Горобець І.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.238-243. - укр. УДК [070:811.161.2'38]"2016 2018".

У статті проаналізовано конструкції, що містять різні види анафоричних повторів, зокрема повний, ампліфікований, парадигматичний, антонімічний, репрезентовані в мові українських газет 2016 - 2018 рр. Описано структуру та визначено їхні прагмастилістичні функції. З'ясовано, що анафоричні повтори в сучасних газетних текстах виконують здебільшого декларативну й посилювальну функції, за допомогою яких журналісти здійснюють вплив на формування поведінки, поглядів та суспільної свідомості читачів. Простежено тенденції поєднання анафори з ампліфікацією та з синтаксичним паралелізмом, з'ясовано її роль у семантико-прагматичній настанові тексту.

16.19.02.0974/229728. Літургійна лексика в староукраїнській лексикографії: специфіка перекладацької рецепції. Пуряєва Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.294-304. - укр. УДК 811'161.2.

Стаття присвячена вивченню літургійної лексики в староукраїнській лексикографії кінця XVI - першої половини XVII ст. в аспекті специфіки перекладацької рецепції церковнослов'янської лексичної спадщини. Показано, що автори словників демонструють відхилення від традиційних для Кирило-Мефодіївської традиції принципів перекладу лексики з її націленістю на достеменно відтворення оригіналу, орієнтуючись на актуальний стан власне староукраїнської лексичної системи.

16.19.02.0975/229729. Відстоювання прав руської (української) мови як урядової на всенародних вічах і зібраннях на території східної Галичини під час австро-угорської монархії. Сокіл Б.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.305-310. - укр. УДК 81'27:[35. 077.92] (477.83 .86)'18'.

Східна Галичина увійшла до складу Австрійської держави у 1772 році як окрема територіальна одиниця. Центральний уряд у Відні визнавав галицьких українців за самостійну народність, а також гарантував їм право розвивати й плекати свою рідну мову, однак на заваді стояли місцеві уряди, до складу яких входили поляки або ополячені українці. Поляки вважали, що Східна Галичина - це їхня споконвічна територія і намагалися зробити все, щоб ополячити місцеве населення. Наслідком таких дій був прийнятий у 1867 році закон про мову навчання в народних і середніх школах, відповідно до якого мовою навчання в цих закладах стала польська мова. У 1869 році рішенням цісаря у Галичині була в усіх урядах запроваджена польська мова як урядова. Право плекати та розвивати свою рідну мову гарантувала галицьким українцям Конституція, прийнята 21 грудня 1867 року. Однак чиновники Східної Галичини не звертали жодної уваги на Конституцію. Це викликало спротив українського населення в Східній Галичині, що намагалося відстояти права своєї мови на зібраннях та вічах.

16.19.02.0976/229733. Досвід французької мовної політики: історичні аспекти і сучасні тенденції. Клименко Л.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.328-336. - укр. УДК 81.23.

У статті комплексно досліджено досвід провадження мовної політики у Франції, що є актуальним через нагальну необхідність визначення стратегічних пріоритетів й орієнтирів для реформування національного мовно-культурного й інформаційного просторів України. Розглянуто різні історичні заходи з боку держави щодо врегулювання застосування мов на її території. Визначено сучасний статус і особливості використання французької мови у суспільстві. Проаналізовано деякі аспекти сучасного термінотворення. Окреслено роль франкофонії у галузі міжнародного співробітництва. Результати вивчення історичного досвіду французької політики пуризму, а також сучасних механізмів збагачення французької мови можуть отримати практичну цінність у розробці і запровадженні нової Концепції мовної політики в Україні.

16.19.02.0977/229734. Неосемантизація як віддзеркалення соціодинаміки в сучасних українськомовних засобах масової інформації. Цуркан Ю.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.337-342. - укр. УДК 81.373.23.

На основі українськомовних мас-медіа 2013-2018 рр., що відтворюють активний лексикон сучасного українця в його неоднорідності й новизні, з'ясовано деякі позамовні чинники, що впливають на творення семантичних неологізмів: виникнення певних політичних колізій, зміни в соціально-економічному житті, прискорений розвиток науки, тісні контакти із зарубіжжям, налагоджені упродовж останніх років. Автор указує на основні закономірності семантичних перетворень (метафорне й метонімічне перенесення номінацій, енантіосемію як поєднання мовцем бажаного й небажаного, перевагу негативнооцінних конотацій), а також стверджує, що істотних трансформацій зазнає лексика

політичної та економічної сфери. Ключові слова: лексема, семантика, сема, неосемантизм, екстралінгвальний чинник.

16.19.02.0978/229737. Мовно-естетичний образ жінки-вченого в палітрі спогадів колег, учнів, послідовників. Лисиченко Т.Ю. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.23-32. - укр. УДК 811.161.2'42.

У статті здійснено спробу представити синтезований мовно-естетичний образ доктора філологічних наук, професора Лідії Андріївни Лисиченко, 90 років від дня народження якої наукова спільнота відзначає в березні 2018 року. Матеріалом для дослідження послужили тексти привітань з нагоди ювілеїв, поетичних і прозових присвят, вступних статей до книжок Л.А. Лисиченко тощо, написані однокласниками, колегами, учнями професора, а також деякі тексти публіцистичного характеру авторства самої ювілярки.

16.19.02.0979/229738. Implementation of Ukrainian-speaking memes in cyberspace. Богданова О.В., Заботнова М.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.37-41. - англ. УДК 811.111.

Реалізація україномовних мемів у кіберпросторі. Стаття присвячена дослідженню мемів як ключових аспектів взаємодії під час мережевого спілкування. Автор висвітлює їх комунікативні особливості та специфіку формування. Стаття бере за основу взаємодію інтернет-користувачів у сучасних соціальних мережах та вибірку найуживаніших мемів. Робота розглядає окремі складові мемів - зображення, відео, мотиватори та демотиватори. Автор наголошує, що актуальність роботи полягає у швидкому та безконтрольному розвитку соціальних мереж, які є основним джерелом та середовищем використання мемів, та їх малодослідженості саме в процесі україномовного спілкування. Стаття ставить за мету виокремити основні принципи утворення україномовних мемів та скомпонувати особливості їх реалізації, які стануть основою майбутніх досліджень.

16.19.02.0980/229739. "Живе" народне слово як підґрунтя лексикографічної концепції В. Даля та мотивація потреби фіксації українізмів. Космеда Т.А., Намачинська Г.Я. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.42-49. - укр. УДК 811.161.2'373:81'374.

У статті висвітлено лексикографічну концепцію В. Даля, в основі якої принципи фіксації фактів "живого великоросійського мовлення" з урахуванням чинних запозичень, а також аналіз особливостей тогочасного російського художнього мовлення, де був поширений малоросійський стиль, характерна риса якого - активне використання українізмів. Заслугою В. Даля вважаємо й те, що він визнавав самостійність української мови.

16.19.02.0981/229740. Бібліїзми й релігійна лексика та фразеологія: спроба розмежування понять. Піддубна Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.50-56. - укр. УДК 811.161.

У статті здійснюється спроба становлення теолінгвістичної термінології, зокрема розмежування термінів "біблійна лексика", "біблійна фразеологія", "релігійна лексика", "релігійна фразеологія". Автор статті не ототожнює ці терміни, вважаючи, що релігійна лексика і фразеологія охоплює значно ширшу сферу, і пропонує окреслити їх як сакралізми. До релігійної лексики входять не лише бібліїзми, а й коранізми, талмудизми, сутризми, що поповнюють лексичний і фразеологічний фонд української мови спершу як екзотизми, поступово пересуваючись із периферії в напрямку ядра, подекуди набуваючи нових смислів.

16.19.02.0982/229741. Лексикографічна репрезентація когнітивної структури концепту facial expression / міміка в англійській мові. Подуфалова Т.В., Козка І.К. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.57-65. - укр. УДК 81.111'373.

У статті визначаються базові когнітивні ознаки структури макроконцепту FACIAL EXPRESSION / MIMIKA шляхом аналізу дефініцій мовних одиниць - репрезентантів цього концепту, вилучених із тлумачних та синонімічних словників, як-от: 1) обличчя, 2) спосіб мімічного вираження психічного стану людини, 3) почуття, відчуття, розумова діяльність або інший психічний стан, що виражаються мімічною експресією. За допомогою когнітивних класифікаторів "частина обличчя" та "спосіб вираження психічного стану" виокремлюються мімічні видові субконцепти.

16.19.02.0983/229742. Особливості фразеологічного складу говірок куп'янського і Дворічанського районів харківської області. Сагаровський А.А. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.66-71. - укр. УДК 811.161.2'282.2.

Статтю присвячено діалектній фразеології східних районів (Дворічанського і Куп'янського) Харківської області, а виявлення й опис цих словосполук є актуальною і поки нерозв'язаною проблемою як у межах усієї України, так і для конкретного регіону. Автор подає близько 50 місцевих фразеологізмів (не засвідчених навіть на сусідніх мовленнєвих територіях), витлумачує їх, супроводить природним

інформативним контекстом, паспортизує. Фактичний матеріал роботи (із 36 сіл) буде включено до майбутнього фразеологічного словника Харківщини.

16.19.02.0984/229743. Медійний фразеологізм в контексті мовної картини світу. Сизонов Д.Ю. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.72-77. - укр. УДК 811.161.2'373.7.

У статті проаналізована медійна фразеологія як фрагмент мовної картини світу українців. На основі концепції Л. Лисиченко зроблена спроба інтерпретації традиційних та трансформованих фразеологізмів в українських медіа, акцентується увага на нових фразеологізмах, що виникають у масовій свідомості українців і тиражуються у зв'язку з екстралінгвальними процесами. Медійний фразеологізм в контексті мовної картини світу розглядається як вербальний маркер актуальних подій сучасності українців. Автором наголошується на перспективах дослідження медійної фразеології української мови в контексті медіалінгвістичних, лінгвокультурологічних та психолінгвістичних аспектів.

16.19.02.0985/229744. Сучасна лінгвофемінізація: родова диференціація, перифрастична номінація. Степаненко М.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.78-90. - укр. УДК 811.161.2'42:316.346.2-055.2.

Статтю присвячено аналізу сучасних гендерних відносин, специфіці функціонування і творення за допомогою різних мовних засобів фемінативів. Схарактеризовано способи диференціації категорії жіночого роду як одного з важливих чинників відображення сучасних гендерних процесів. Основну увагу приділено з'ясуванню особливостей вторинного номінування жінок у перифрастичній сфері: вирізняє критерії диференціювання перифраз-фемінативів; виявлено семантичні групи описових зворотів, лексико-семантичний склад і компонентний потенціал цих груп та окремих їхніх конститuentів; інвентаризовано ономазіологічні маркери того або того конкретного значення перифрастичності, у формуванні якої беруть участь детерміновані й детермінувальні члени; встановлено внутрішньо- та зовнішньосистемні зв'язки, що існують між семантичними групами досліджуваних одиниць.

16.19.02.0986/229745. Стилістично марковані лексичні неологізми в дискурсі ЗМІ початку XXI століття. Стишов О.А. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.91-98. - укр. УДК 81'373.43:81'42]:659.

У статті проведено лінгвістичний аналіз стилістично маркованих неологізмів дискурсу ЗМІ початку XXI століття, не зафіксованих найбільшими українськими тлумачними лексиконами. Матеріалом для дослідження слугували стилістично забарвлені утворення початку нового тисячоліття (понад 150 слів). З'ясовано основні причини інтенсифікації творення і вживання таких одиниць у дискурсі сучасних мас-медіа, уведено до наукового обігу конотативні неологізми з різних видів, жанрів і текстів сучасної публіцистики, визначено їх групи, проведено аналіз деяких особливостей використання названих слів.

16.19.02.0987/229746. Становлення фразеології офіційно-ділового стилю української мови. Тихоненко О.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.99-107. - укр. УДК 81'373.7:811.161.2.

Статтю присвячено виявленню тенденцій розвитку фразеології офіційно-ділового стилю української мови на етапі становлення. Мета полягає у вивченні фразеології, що утворилася в офіційно-діловому стилі сучасної української мови у 20-30-х рр. ХХ ст., з опертям на словники ділової мови й документи. Завданням розвідки є аналіз фразеології офіційно-ділового стилю української мови; з'ясування чинників її виникнення; визначення особливостей поширення. Проаналізовано й описано найбільш продуктивні фразеологізми в офіційно-діловому стилі української мови. Зазначено, що становлення фразеологічного складу офіційно-ділового стилю означеної доби було зумовлене зовнішньо мовними чинниками.

16.19.02.0988/229749. Людина в українській мовній картині світу. Сімонок В.П. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.120-129. - укр. УДК 811.161.1'37.

У статті розглядаються системні зв'язки запозичених назв осіб у лексичній системі та українській мовній картині світу. До цього розряду належать слова, що позначають людину в її багатосторонніх стосунках як з іншими людьми, так і з суспільством. Запозичена лексика дає змогу дослідити найбільш узагальнену опозицію ознак, зумовлених природою людини - фізичного, природного, соціально-духовного світу. Мовна картина світу не стоїть поряд із специфічними картинами світу (хімічного, фізичного тощо), вона їм передує та формує їх, тому що людина здатна розуміти світ і сама себе завдяки мові, у якій закріплюється суспільно-історичний досвід - як загальнолюдський, так і національний. Останній і визначає специфічні особливості мови на всіх її рівнях.

16.19.02.0989/229752. Феномен страху в парадигмі лінгвістичних досліджень. Сазонова Я.Ю. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.143-149. - укр. УДК 81-13.

У статті окреслено дослідницькі підходи в сучасному мовознавстві до вивчення омовлення феномену страху (лексична семантика, когнітологія, когнітивний синтаксис), що дало можливість виявити низку невирішених питань та окреслити шляхи їхнього подолання. Запропоновано застосування лінгвопрагматичного підходу до аналізу мовного вираження феномену страху; зауважено, що теоретико-методологічна база цього підходу лише формується; виокремлено основні принципи й поняття, залучення яких дозволить здійснити більш об'єктивний аналіз омовлення феномену страху в межах однієї або кількох мов.

16.19.02.0990/229753. До питання про синтаксичні особливості законодавчого підстилю української мови. Дорошенко С.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.150-156. - укр. УДК 811.161.2'38.

У статті констатовано, що з трьох підстилів офіційно-ділового стилю української мови детально описаний лише адміністративно-управлінський. Законодавчий і дипломатичний залишилися поза увагою дослідників. Через відсутність достовірних даних щодо, зокрема, законодавчого підстилю, лінгвістичні словники й підручники зі стилістики в загальних описах офіційно-ділового стилю подають перелік синтаксичних особливостей, які не властиві законодавчим актам. У розвідці проаналізовано такі невідповідності.

16.19.02.0991/229754. Асиміляція англо- та франкомовних запозичень на семантичному та словотвірному рівнях у сучасній українській літературній мові. Каминін І.М., Чурсіна Л.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.157-164. - укр. УДК 811.161.2'373.

Статтю присвячено питанням семантичної і словотвірної асиміляції іншомовних слів на ґрунті української мови. Аналізуються структурно-семантичні зміни, які відбуваються у структурі значення запозиченої лексики, розробляється класифікація типів співвідносності значення слів-етимонів та запозичених слів. Відповідно до валентних характеристик запозичених основ, виділено основи з високим, середнім, низьким і нульовим ступенями словотвірної валентності. Встановлено, що найбільшим словотвірним потенціалом відзначаються основи, які виражають соціально-значущі поняття і посідають чільне місце в номінативній системі мови-реципієнта.

16.19.02.0992/229755. Дериваційний потенціал кольоративів (на матеріалі української та англійської мов). Таран О.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.165-168. - укр. УДК 811'373.2.611(111+161).

У статті здійснено зіставний аналіз на основі отриманих кількісних даних дериваційної продуктивності кольоративів в антропонімах і топонімах української та англійської мов. Виявлено в обох мовах вищий дериваційний потенціал у топонімах, ніж прізвищах. В обох мовах переважають оніми, мотивовані кольоративами білий, чорний, що відбивають архетипну опозицію день - ніч. Відмінне кількісне їх співвідношення в межах мови зумовлене етнокультурним тлом і мовним баченням світу, вторинним семіозисом.

16.19.02.0993/229756. Орудний відмінок із семантикою порівняння в приіменному вживанні. Олексенко О.А. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.169-174. - укр. УДК 811.161.2.

Словоформа орудного відмінка іменника з семантикою порівняння/уподібнення, що вживається в синтаксичній позиції приіменного члена речення, потребує спеціального ви вчення, оскільки її семантико-синтаксичне підґрунтя в лінгвістиці висвітлене побіжно. Мета статті - виявити особливості семантико-синтаксичних відношень, що лежать в основі функціонування орудного приіменного. З'ясовано, що ця словоформа, вживаючись у синтаксичній функції неузгодженого означення, має за основу предикативно-характеризувальне значення, як і у функції іменної частини складеного присудка, тобто конструкція з орудним приіменним - це згорнуте речення з двома логічними суб'єктами дії.

16.19.02.0994/229757. Транспозиція особових дієслівних форм теперішнього часу як механізм породження оцінних значень. Халіман О.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.175-179. - укр. УДК 81'366.5.

У статті схарактеризовано граматичне значення особи як засіб вираження оцінки. В аспекті аксіологічної прагмалінгвістики описано моделі транспонованих уживань особових дієслівних форм теперішнього часу недоконаного виду як граматичні ігри в сучасній українській мові. Більшість проаналізованих транспонованих форм виражають негативне ставлення до дії, названої відповідною особовою формою теперішнього часу недоконаного виду, через її несумісність з означуваною особою (суб'єктом чи об'єктом мовлення). У сучасній українській мові аналізовані ігри частотою використання не відзначаються.

16.19.02.0995/229759. Штрихи до мовного портрета науковця: невербальний аспект комунікативної компетенції. Осіпова Т.Ф. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.189-195. - укр. УДК 811.161.2 '24.

У статті окреслено параметри живого мовлення елітарної мовної особистості (МО) Л.А. Лисиченко як представника наукової інтелігенції харківської філологічної школи. Зроблена спроба визначити місце невербальної комунікації в когнітивних моделях дискурсу, окреслити риси індивідуального невербального стилю професора на основі когнітивно-лінгвістичного та когнітивно-психологічного підходу дослідження її комунікативних компетентностей (КК). Актуалізовано ідею виокремлення невербально-семіотичного рівня в структурі МО.

16.19.02.0996/229760. Перехідні явища у функціонуванні мов у сучасному соціальному контексті України. Пелепейченко Л.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.196-203. - укр. УДК 81.272.

У статті розглядаються перехідні явища у функціонуванні української та російської мов в Україні. Показано, що ознаки перехідності проявляються у двох аспектах: у функціональному (використання мов у повсякденному спілкуванні й усвідомлення важливості української мови як єдиної державної) та в когнітивно-прагматичному (формування комунікативних особистостей за ознакою вибору українських ціннісних пріоритетів). Виділено полярні й перехідні типи комунікативних особистостей (КО). З метою поширення сфери функціонування української мови запропоновано засоби комунікативного впливу на кожен із виділених типів КО.

16.19.02.0997/229761. Універсальне офіційне звертання до сучасного українського військовика (втрати, здобутки, перспективи). Скаб М.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.204-212. - укр. УДК 811.161.2'373.

У статті на тлі опису й аналізу винятково актуальних загальних проблем пошуків українцями універсального етикетного звертання визначено основні закономірності, процеси й тенденції формування сучасного універсального звертання до українського військовика. У статті піддано сумніву поширену тезу про використання козацтвом та іншими українськими національними військовими формуваннями звертання "товаришу" як універсального офіційного, розглянуто основні випадки використання складених номінацій адресата мовлення з компонентами "пане" і "товаришу", аргументовано доцільність офіційного використання в українському війську звертання "пане" як часткового вияву загальнонаціональної універсальної етикетної номінації адресата мовлення.

16.19.02.0998/229762. Способи та засоби вербалізації іронії в маніпулятивному дискурсі позитиву. Шкіцька І.Ю. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.213-221. - укр. УДК 811.161.2'371'27.

Статтю присвячено вивченню одного з типів реагування на маніпулятивну тактику підвищення значущості співрозмовника. Зроблено спробу виокремити способи побудови реактивних іронічних висловлювань, з'ясувати та проаналізувати типові засоби репрезентації іронії в реакціях на позитивнооцінні експресиви-маніпулеми. Автор описує засоби фонетичного, лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів, а також засоби створення іронії на рівні тексту. Наявність у складі іронічного висловлювання демінутивів показано як реакцію на компліменти-маніпулеми з пестливими формами іменників - номінацій адресата, типовими для ситуацій міжгендерної комунікації.

16.19.02.0999/229763. Теоретичні й практичні основи для різноаспектного дослідження спеціальної лексики. Книщенко Н.П., Нікуліна Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.222-227. - укр. УДК 811.161.2.'373.46;625.

У статті перелічено основні завдання сучасного українського термінознавства, виконання яких під час дослідження конкретної термінології є передумовою цілісного вивчення невеликого термінологічного фрагмента, що сприятиме пізнанню й усебічному дослідженню всього масиву української науково-технічної термінології.

16.19.02.1000/229765. Прагматичні особливості скорочень та телескопічних одиниць у рекламі. Вашист К.М., Катериніна М.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.14-21. - укр. УДК 81'372.659.123.

У статті досліджується функціонування скорочень та телескопічних одиниць у рекламних текстах, що розміщені на сучасних англійськомовних онлайн-ресурсах, вивчені їх структурно-семантичні особливості. У рекламі використовуються різноманітні мовні засоби, і окрім того, щоб бути короткими та експресивними, вони повинні передавати також велику кількість інформації. Тому рекламна комунікація відбувається у великій мірі на імпліцитному, когнітивному рівні. Емпіричний матеріал дослідження допомагає виявити прагматичний статус телескопізмів та скорочень у рекламних текстах, їх лінгвальні функції. Основним фактором, що сприяє поширенню скорочених лексичних одиниць у рекламній сфері, є їхній високий лінгвопрагматичний потенціал. Завдяки своїм динамічним, нестандартним словотворчим функціям скорочення та телескопізми задовольняють мовні потреби суспільства, які не можуть реалізуватися за допомогою інших словотворчих засобів - афіксації, словоскладення та ін.

16.19.02.1001/229767. Структурно-семантичні особливості німецької архітектурної термінології та способи їх перекладу. Волошук В.І. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.30-37. - укр. УДК 811.112.2'25:72.

Стаття присвячена дослідженню структурно-семантичних особливостей архітектурної термінології та способам перекладу архітектурних термінів. Семантично доцільно розподілити всі архітектурні терміни на такі видові класи як типи будинків, конструкції будівель, структурні елементи будівлі, частини будівлі, інженерне забезпечення будинків, види декору та їх підвиди. Структурно більшість термінів з галузі архітектури виникло шляхом словоскладання. Широко застосовують багаточленні іменники, зазвичай тричленні. Суфіксальний та префіксальний способи термінотворення також часто застосовуються в галузі німецької архітектури. Переклад архітектурних одиниць може бути здійснений за допомогою лексичного еквіваленту, транскодуванням та калькуванням, але найпродуктивнішим є описовий спосіб.

16.19.02.1002/229771. Значення та походження фразеологізмів із числовим компонентом. Кулішенко Л.А., Чечель С.І. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.63-72. - укр. УДК 81'373.72.

Стаття присвячена проблемам дослідження семантики фразеологічних одиниць з числовим компонентом сучасної української мови. Також у цій роботі проаналізовано взаємозв'язок між символічним значенням чисел в українській культурі й частотою використання тих чи інших числових компонентів у фразеологізмах. Аналіз джерел української фразеологічної системи засвідчує надзвичайно різноманітні сфери їх живлення, міцний зв'язок з історією, культурою і побутом народу. З'ясовано, що найчастіше у фразеологізмах вживаються кількісні числівники першого десятка, що пов'язано з культурними традиціями українського народу. Джерелами походження фразеологізмів з числовим компонентом є народна мова, повсякденне життя, казки, біблійні джерела тощо.

16.19.02.1003/229772. Інструкція лікарського засобу: структурно-композиційний, лексико-семантичний і перекладацький аспекти. Медвідь О.М., Волинська К.І. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.73-79. - укр. УДК 811.161.2'25:811.111'373.46:615.

У фокусі дослідження постають англо- та україномовні інструкції лікарських засобів як маркер функціонування медичних термінологічних одиниць, варіативності їх номенклатури та відсутності повної взаємозамінності між лексемами двох мов. Стаття присвячена вивченню структурно-композиційного, лексико-семантичного і перекладацького аспектів текстів-інструкцій. Варіативність термінології вищезазначеного дискурсу яскраво відображається при перекладі інструкцій. До основних лексичних та граматичних засобів перекладу термінології в текстах інструкцій в цілому належать: транслятування, калькування, прийом лексичних додавань, антонімічний і описовий переклади; граматичні та лексичні трансформації, паралельні синтаксичні конструкції. Широкий асортимент та прогресуюче виробництво нових лікарських препаратів міжнародних брендів завжди слугуватимуть об'єктом лінгвістичних та перекладознавчих досліджень.

16.19.02.1004/229773. Нова фразеологія англійської мови військової сфери. Погонєць В.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.80-85. - укр. УДК 811.111 : 81' 373. 7 :35.

У роботі проведено лінгвальний та соціолінгвальний аналізи фразеологічних інновацій військової сфери англійської мови. Визначено поняття фразеології, з'ясовано принципи класифікації фразеологічних одиниць, розподілено військові фразеологічні одиниці за двома типами класифікацій. Виявлено механізми формування фразеологізмів військової сфери сучасної англійської мови, зокрема, метафоричний та метонімічний переноси, евфемізацію. Виокремлено аналогію як універсальний механізм творення фразеологізмів. Визначено чинники, які впливають на процес збагачення військового вокабуляру та роль сучасних технологій у формуванні військових фразеологічних одиниць. Окреслено центри фразеологічних інновацій у вигляді понять та відповідних лексичних одиниць, а саме: "війна", "тероризм", "зброя та її типи".

16.19.02.1005/229774. Прагматичний аспект англійської соціальної реклами. Руденко Н.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.86-92. - англ. УДК 808+811.111'42.

В статті аналізується прагматична спрямованість текстів англійської соціальної реклами, а саме їх стратегії і тактики маніпулювання. Мовне маніпулювання займає особливе місце в рекламному медіа дискурсі, так як визначає використання мовних засобів на різних рівнях для створення прихованого впливу на реципієнта в соціальній рекламі для досягнення її основної мети - спонукання до дії. Прагматичний аналіз реклами дозволяє виявити мовні засоби аргументації, прийоми та тактики переконування.

16.19.02.1006/229775. Чинник адресата і склад прецедентних імен у комунікації політичний лідер → суспільство (на матеріалі виступів Л. Кравчука в 1991 - 1994 рр.). Салецька М.В. // Філологічні

трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.93-101. - укр. УДК 81'373.23'371'42:[808.51:32-051.177.1].

У статті роль адресата у доборі прецедентних імен в текстах промов політичного лідера досліджено на матеріалі 135-ти виступів Президента України 1991 - 1994 рр. Л. Кравчука. Сформовано теоретико-методологічне підґрунтя вивчення проблеми. Змістові показники прецедентних імен розкрито через семантичні ознаки власних назв, об'єднаних у тематичні групи. Зроблено висновки про зумовленість тезауруса прецедентних імен чинником адресата в комунікації політичний лідер → суспільство.

16.19.02.1007/229777. Етноспецифічні ознаки концептосфери освіти в українській мовній свідомості (на матеріалі українських народних прислів'їв та приказок). Серебрянська І.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.107-114. - укр. УДК 811.161.2'37:37:398.91.

Стаття присвячена питанню мовної репрезентації освітніх уявлень та традицій українського народу в текстах прислів'їв та приказок. З'ясовано давні тлумачення слів наука та освіта. Представлено розроблену автором тематичну класифікацію народних паремій, структурними елементами яких виступають слова на позначення освітніх явищ, процесів, дій. Підготовлено статистичні дані про функціонування різних тематичних груп українських народних прислів'їв та приказок про освіту. Дослідження доводить, що для українського народу здавна був притаманний потяг до знань, чітке усвідомлення необхідності навчання, сприйняття освіти як головного чинника розвитку конкретної особистості й суспільства в цілому. У дібраних текстах наголошується на важливості родинного виховання, самостійного навчання, практичної складової навчання, що сьогодні набувають надзвичайної актуальності та сповідаються як європейські принципи. Виявлені в результаті лінгвістичного аналізу паремійних текстів принципи навчання генетично закладені в українській етнічній свідомості й потребують актуалізації та подальшого розвитку.

16.19.02.1008/229778. Конвергенція елементів мови бренду. Ущуповська І.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.115-120. - англ. УДК 81'42:659.123.

У пошуках рішення для формування успішного бренду, вчені розробили різні підходи до вивчення бренду. В цій статті бренд розглядається з точки зору лінгвістики. Зокрема, мова бренду, спосіб, у який бренд спілкується з аудиторією, є об'єктом дослідження. Таким чином, метою статті є визначення бренду як інтегративного лінгвістичного явища; встановити конвергенцію вербальних та невербальних елементів мови бренду, при формуванні успішної мови бренду. Мова бренду означає слова, знаки, звуки та інші експресивні засоби, що використовуються для спілкування бренду. Мова бренду включає вербальну та невербальну айдентики, оскільки вона розвивається на вербальному та невербальному рівнях. Вербальна айдентика бренду - це слова, фрази та терміни, що використовуються для опису бренду. Невербальні елементи мови бренду можна поділити на візуальну та аудіальну айдентики. Візуальна айдентика або візуальна мова бренду містить графічні компоненти, що разом надають систему для ідентифікації та репрезентації бренду. Аудіальну айдентичку можна описати як унікальну власну музику та звук, які емоційно передають сенс та цінності бренду. Під час сприйняття, елементи мови бренду перемішуються в свідомості аудиторії, забезпечуючи взаємодію слів, кольорів, графіки та звуків. В статті вважається, що мова бренду - приклад конвергенції вербальних та невербальних елементів.

16.19.02.1009/229779. Діахронічні аспекти системи словотвору в німецькій мові. Щигло Л.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.121-126. - англ. УДК 81.111.

Стаття присвячена еволюційним процесам у системі мови в діахронії. Значну роль у вивченні механізмів саморегуляції словотвірної системи як відкритої нерівноважної нелінійної системи відіграє синергетика як теорія самоорганізації, яка спрямована на відкриття універсальних законів еволюції. Предмет дослідження становлять діахронічні аспекти системи словотвору в німецькій мові. Описуються генетичні та семантичні особливості словотворчих формантів абстрактних іменників у різні періоди розвитку німецької мови. Основна увага в статті сфокусована на моделюванні процесу самоорганізації словотворчих засобів з позиції лінгвосинергетичної концепції. Застосування принципів і методів синергетичної методології для вирішення лінгвістичних проблем відкриває нові горизонти у студіюванні мовної системи в цілому і її підсистем зокрема.

16.19.02.1010/229785. Лексичні особливості німецькомовних суспільно-політичних текстів на матеріалі відеорепортажів. Білицька В.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.14-22. - укр. УДК 37.02:811.112.2.

Спираючись на актуальні дослідження варто наголосити, що відеорепортажі як суспільно-політичні тексти відіграють значущу роль у роботі перекладача і викладача, та в процесі вивчення студентом іноземної мови, оскільки ЗМІ фактично виступають основним середовищем існування глобальної суспільно-політичної комунікації. Робота з лексичними одиницями актуальних суспільно-політичних текстів у процесі вивчення іноземної мови, її викладання та перекладацькій роботі є не тільки бажаною, але й необхідною в умовах сьогодення. Дослідження особливостей вживання тих чи інших лексичних одиниць у текстах відеорепортажів не тільки створить базу для роботи з такого виду

текстами в процесі навчання іноземним мовам, а й відкриє нові перспективи для подальших досліджень у сфері методики викладання іноземних мов. Цей доробок буде також цікавим у контексті передперекладацького аналізу тексту для ефективної підготовки майбутніх перекладачів та для роботи вже дипломованих спеціалістів.

16.19.02.1011/229786. Номінативні односкладні речення в мові друкованих мас-медіа: функційний, комунікативний, семантичний аспекти. Бондаренко О.Є. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.23-29. - укр. УДК 81'367.332.2є37:070.

У статті систематизовано погляди науковців на кореляцію логіко-синтаксичних типів семантики, способів вираження предикативності й комунікативної природи номінативних речень. Доведено, що номінативні речення з буттєвою семантикою, головний член яких виражений іменником, субстантивованими словами та кількісно-іменним словосполученням, за формально-граматичними й структурно-семантичними ознаками є односкладними, а за логіко-психологічною структурою висловлювання - двочленними, у яких суб'єкт і предикат синкретично представлені одним головним членом; наявність детермінантних поширювачів, які пояснюють буттєве значення головного члена, не змінює загальної комунікативної схеми речення, а визначає специфіку його тема-рематичного членування. Комунікативно-прагматичні функції номінативних речень у текстах друкованих мас-медіа зумовлені специфікою контекстуальної реалізації семантики буття, експресивно-оцінною модальністю, комунікативними інтенціями мовця.

16.19.02.1012/229787. Лексичні одиниці з міграційним підґрунтям. Єрмоленко С.В., Токар А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.30-34. - Німецька УДК 81'373.43:316.35.

У цій статті йдеться про неологізми, а саме: про нове поняття у мовознавстві, так звані лексичні одиниці, які мають міграційне підґрунтя. Таку лексику також можна позначити як "модні" або тимчасові мовні явища. Ми спробуємо довести шляхом експерименту, що кожна визначна подія у житті будь-якої країни знаходить своє відображення у її словнику. Також за допомогою цих неологізмів можна краще зобразити та уявити собі певні історичні події. Завдання цього дослідження полягає у спробі ближче розглянути нові слова, які на сьогоднішній день вже з'явилися і встигли потрапити до Дудену або інших загальномовних стандартних словників, тобто таких, які знайшли свій шлях до загальноновживаної лексики німецької мови. Тенденція, яка є характерною для неологізмів, розвивається наступним чином: з великим напливом біженців з'являється все більше таких обставин, що у наслідку провокують появу нових слів або нових значень вже існуючих лексичних одиниць. Ще одне питання: чи це стане позитивним явищем для німецького суспільства. Але щодо змішування декількох мов у майбутньому, тут не має жодних сумнівів. Все більше науковців звертають свою увагу на подібну лексику, можливо враховуючи й пов'язані з цим події, що відбуваються у суспільстві.

16.19.02.1013/229789. Об'єктивація фреймів сфера правди / сфера неправди (на матеріалі сучасних англійських псевдоновин). Омельчук Ю.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.44-50. - укр. УДК 81-92-070:811.11.

Сучасні мас-медіа характеризуються особливою значущістю в сфері комунікативного обміну, адже швидкий розвиток засобів масової інформації та їхня модифікація сприяють появі нових способів та методів впливу на формування ціннісних орієнтацій суспільства. Феноменом сучасного медіапростору, невід'ємною його частиною є "фейкові новини" - інструмент політичної боротьби, виявлення думок особистості та засіб впливу на свідомість та погляди інших. Досить популярними серед інтернет-користувачів є матеріали гумористично-сатиричного спрямування, глузливо-іронічні повідомлення - "фейкові новини". У статті уточнено поняття "фейк", вивчено вплив псевдоновин на реципієнтів, зазначено концептуальні поля - складові концептуальної системи неправди, прослідковано лінгвокогнітивні механізми формування псевдосмислу у текстах недостовірних новин через вербалізацію опозиційних фреймів СФЕРА ПРАВДИ vs. СФЕРА НЕПРАВДИ.

16.19.02.1014/229790. Прагматика афіксальних дериватів у лексичній системі сфери освіти. Серебрянська І.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.51-57. - укр. УДК 81'373.611;37.

Стаття присвячена проблемі афіксального словотворення та прагматичної спрямованості афіксальних дериватів, що функціонують у медійному дискурсі. Увага зосереджена на сучасних тенденціях розвитку мови й суспільства в цілому, зокрема царини знань. Відзначено зростання активності іншомовних афіксальних морфем у дериваційних процесах української мови. Проаналізовано афіксальні дублети та визначено їх функцію. Автор доходить висновку, що утворені за допомогою афіксів неологізми сфери освіти відповідають граматичним законам української мови, збагачують її лексичну систему новими смислами, проте подекуди ускладнюють розуміння матеріалу. Вони є індивідуально-авторським продуктом і переслідують прагматичну мету, надаючи мовленню образності й експресії, що особливо важливо для засобів масової інформації. Словотвірна активність іншомовних формантів в українській мові зумовлена екстралінгвальними процесами, пов'язаними з реформуванням вітчизняної системи освіти та її курсом на євроінтеграцію.

16.19.02.1015/229791. Лексична організація федеральних конституцій Німеччини в діячності / Lexikalische Ausgestaltung Deutscher Bundesverfassungen in der Diachronie. Сушко-Безденежних М.Г. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.58-66. - Німецька УДК 811.112.2'42.

Оскільки конституційний дискурс Німеччини має подвійну адресованість (на фахового та нефахового адресата), прототипові лексичні особливості німецькомовних законів проявляються в ньому зі значними модифікаціями. Прагматична настанова на загальну зрозумілість обумовлює такі інваріантні риси лексичної організації дискурсу: намагання обмежити вживання задовгих складених слів, спеціальної термінології, запозичень; оцінність та навіть деяка образність. Інтенсивність проявів таких характеристик, як оцінність, метафоричність, евфемістичність коливається в діячності. Оцінна лексика наявна в ранніх конституціях (PKV, VDR, WRV), найбільшою мірою - в конституціях НДР, і нехарактерна для нині діючого Основного закону ФРН. Образність архаїчна та "згасає" протягом дискурсу. Евфемістичність підсилюється. Більш фахово орієнтованими є "бісмарківська" VDR та сучасна редакція Основного закону ФРН, що проявляється в більшій кількості іншомовних запозичених термінів та багатоконпонентних композитів.

16.19.02.1016/229792. Моделювання фреймового концепту "політичне життя" на базі ресурсів корпусу політичних афоризмів. Швачко С.О., Степанов В.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.67-74. - англ. УДК 81'373:808.5:004.92:32-051.

Стаття присвячена розкриттю механізмів моделювання фреймової структури концепту ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ на матеріалі ресурсів корпусу афоризмів, авторами яких виступають відомі політики минулого та сьогодення, що здійснюється за формулою "поняття - пропозиція - слот". Додатково наводяться ілюстративні схеми фреймової моделі досліджуваного концепту та відповідні засоби вербалізації його складових елементів.

16.19.02.1017/229794. Діалогізм і діалог свідомості. Пасинок В.Г. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.83-89. - укр. УДК 811.111'42.

Тема статті ґрунтується на авторському бажанні проникнути у сферу діалогічної взаємодії комунікантів, що пов'язана з діалогізмом як мовним та культурним феноменом. Увага приділяється функціонуванню когнітивних факторів у дискурсі, ролі мовної особистості в діалогічному просторі.

16.19.02.1018/229803. Особливості інтонаційної організації англійських висловлень-вибачень офіційного стилю спілкування. Алексенко С.Ф. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.7-14. - укр. УДК 811.111'367.2.

У статті осмислюється широкий спектр екстралінгвістичних чинників, які впливають на модифікацію інтонаційної моделі висловлень. Доводиться необхідність обмеження такими з них, як ситуація спілкування, співвідношення соціальних статусів комунікантів, ступінь емоційної забарвленості мовлення та прагматична настанова певної мовленнєвої дії при вивченні варіативності інтонаційного контуру. На прикладі аналізу просодичної організації висловлень-вибачень офіційного стилю спілкування розглядається зумовленість інтонаційних ознак висловлень ситуацією спілкування, в якій вони функціонують. З'ясовано, що формально вираженим висловленням-вибаченням притаманні середні та низькі висхідні тони, поступово низхідна шкала, помірний темп вимовлення, чітке синтагматичне членування, невисокий коефіцієнт паузації, розширений тональний діапазон та середній тональний рівень реалізації висловлювань.

16.19.02.1019/229804. Суфікс -а(ва) в українській мові XI-XIII століть. Білоусенко П.І., Сабліна С.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.15-19. - укр. УДК 811.161.2'36(091).

У статті з'ясовуються питання історії, структурно-семантичних і словотвірних особливостей похідних іменників з суфіксом -а(ва). Встановлено, що в праслов'янській мові в низці віддієслівних і відіменникових дериватів прозирає тенденція формування функцій форманта -(а)ва: продукування збірних іменників та абстрактних віддієслівних назв. На матеріалі мовних фактів із пам'яток XI-XIII століть в основному доведено, що підтримується здатність суфікса -(а)ва творити іменники від дієслівних та іменних основ, але піку продуктивності в давній руськоукраїнській мові цей формант ще не досяг. Зберігається тенденція до закріплення ідентифікувальної функції цього суфікса - творення збірних іменників.

16.19.02.1020/229805. Функціонально-прагматичні тенденції комерційних номінацій. Вашист К.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.20-25. - укр. УДК 81'373.2:330.123.4 .5:330.526.33.

Стаття вивчає функціональні можливості маркувальних найменувань, які закономірно стали предметом міждисциплінарного дослідження цілого комплексу гуманітарних наук. На цій основі виникла можливість і власне лінгвістичної інтерпретації прагматичних маркувань - брендів. Це штучні слова (штучна номінація), але на цій підставі вони не можуть вважатися маргінальними. Ім'я ідентифікує лише окремий референт. Це індивідуальне обмеження у вживанні складає основу

відношень між іменами власними (брендами) і об'єктами / поняттями маркетингової сфери. Будь-які лексичні одиниці можуть стати структурною основою для виникнення імені власного блендингового типу. Семантичний зміст рекламного імені / бренда інколи або частіше за все виходить за межі сем слів, елементи яких складають цей бленд. Матеріалом для утворення рекламних імен можуть слугувати апелятивні одиниці загального лексикону мови, але, переходячи до розряду онімів в межах дискурсу, вони деструктуються і десемантизуються повністю або змінюють / доповнюють свою семантику, закріплюючись за конкретним референтом. Дослідження доводить необмежені потенції функціонально-прагматичних тенденцій комерційних найменувань як правомочної частини лексикону англійської мови.

16.19.02.1021/229806. Лексичні особливості англomовного письмового освітнього дискурсу. Смельянова О., Козолуп І. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.26-32. - англ. УДК 811.111'373'42.

У статті розглянуто лексичні особливості англomовного письмового освітнього дискурсу. Розглядається поняття дискурсу, аналізуються особливі характеристики англomовного письмового освітнього дискурсу, обґрунтовується важливість дослідження освітнього дискурсу як одного з типів інституційного. Дослідження зосереджено на виявленні ключових лексичних засобів та особливостей англomовного письмового освітнього дискурсу.

16.19.02.1022/229807. Такесична складова багатокомпонентного невербального модуля: принципи комбінаторики. Жуковська А.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.33-38. - англ. УДК 811.111'221.7'42 (045).

Стаття присвячена дослідженню тактильної поведінки персонажа в номінативному просторі сучасного англomовного художнього дискурсу з позиції модулярного підходу. Такесичний модуль як структурна одиниця виміру тактильної поведінки персонажа визначається як така частина англomовного художнього дискурсу, що містить одну або декілька номінацій на позначення дотику персонажа. У статті аналізуються принципи комбінування такесичного модуля із іншими невербальними модулями в англomовному художньому дискурсі та виокремлюється ряд чинників їхнього поєднання в межах багатокомпонентного невербального модуля. До них відносимо фактор адресованості, фактор гармонійності та фактор рівноваги. У сучасному англomовному художньому дискурсі невербальні прояви персонажа можуть бути спрямовані на одного або декількох комунікативних партнерів. Таким чином, за фактором адресованості розрізняємо одновекторні та багатовекторні невербальні модулі. Фактор гармонійності реалізується у щонайменше двох протилежних конфігураціях - консонансі та дисонансі поєднуваних невербальних модулів. Фактор рівноваги передбачає обернений характер відношень між невербальними модулями - складниками багатокомпонентного невербального модуля.

16.19.02.1023/229809. Мовленнєва маска як засіб перевтілення автора комічного ідіодискурсу. Кузнецова О.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.46-54. - укр. УДК 811.111'42.

У статті вперше пропонується дослідження мовленнєвої маски автора комічного ідіодискурсу. Феномен маски під впливом епох зазнав трансформаційних змін і перетворився з простого атрибуту святковості, карнавалу на художній прийом, став центральною текстовою категорією. Таким чином, мовленнєва маска стає механізмом перевтілення автора, зображує не лише невербальну сторону особистості, а й дає їй можливість креативно представити себе в текстовій площині. У результаті дослідження творчості сучасного американського письменника-гумориста Дейва Баррі встановлено, що такий тип маски є складним трирівневим феноменом, який наскрізно пронизує творчість автора і проявляється на передній обкладинці, змісті та тексті. До найчастотніших стилістичних прийомів, ужитих автором, відносимо абсурд, алюзію, вживання оказіоналізмів, інтертекстуальності та парадокс. У роботі пропонується визначення комічного ідіодискурсу як різновиду дискурсу ігрової тональності, продукту карнавальної моделі світу.

16.19.02.1024/229810. Внутрішня форма концепту "ПАТРІОТИЗМ" на базі етимологічного аналізу. Маркова О.І. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.55-60. - укр. УДК 81'373.6:172.15:140.8.

Передбачаючи наявність базових спільних цінностей, патріотизм у мові виражається через систему комплексної (культурно-ментально-мовної) одиниці - концепт. Засвоєння цього феномену змінювалось і трансформувалось у процесі вдосконалення самої свідомості. У статті досліджується прихована складова лінгвокогнітивного феномену - внутрішньої форми слова, що номінує концепт ПАТРІОТИЗМ. Вивчення внутрішньої форми слова на основі етимологічного аналізу відкриває можливість реконструкції окремих ланцюжків мовної номінації, даючи тим самим певну інформацію щодо народження і функціонування слова в мовознавчому, когнітивному та етнологічному аспектах дослідження. Етимологічний аналіз уможливорює виявлення внутрішньої форми, яка сприяє з'ясуванню початкових асоціацій, первинних концептуальних ознак. У статті розглянуто різноманітні аспекти смислу концепту ПАТРІОТИЗМ, проаналізовано його асоціативний потенціал, виокремлено універсальні лінгвокультурні риси кодування концепту.

16.19.02.1025/229811. Британський газетний дискурс: від визначення до лексико-граматичних особливостей. Мовчан Д., Ветошкіна М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.61-66. - англ. УДК 811.111'36'37'42:070.

У статті досліджується поняття дискурсу загалом, та газетного дискурсу зокрема. Вважається, що газетний дискурс - це особлива форма функціонування мови, метою якої є не лише передача інформації, а й маніпулювання думками та переконаннями реципієнта. У дослідженні акцентується увага на лексичних та граматичних особливостях британського газетного дискурсу. Детально проаналізовано заголовки газетних текстів, ключові словосполучення як носії стереотипної інформації, визначено роль фразеологічних одиниць для інтенсифікації номінативного та стилістичного змісту висловлювань, охарактеризовано типологічні вияви й особливості синтаксису сучасних газетних британських онлайн-видань. Встановлено, що головними рисами британського газетного дискурсу є експресивність, лаконічність та оцінний характер інформації.

16.19.02.1026/229812. Стилiстичнi та експресивнi особливостi сучасного англiйського антиутопiчного дискурсу (на матерiалi романiв "Голоднi гри" Сюзанни Коллiнз). Назаренко О., Сокол О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.67-71. - англ. УДК 811.111'42'38'373.47:821.111(73)-31.09.

У статті розглянуто стилістичні та експресивні особливості сучасного антиутопічного дискурсу. У даному дослідженні вивчається термін "антиутопічний дискурс", його складова структура та функціональне значення в лінгвокультурі. Проаналізовано стилістичні та експресивні особливості, а також вербальні засоби їх реалізації в англomовному лінгвокультурному просторі.

16.19.02.1027/229813. Категорія негачії: лексикографічний та художній дискурси. Науменко І., Дерев'янченко М., Анохіна Т.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.72-76. - англ. УДК 811.111'42.

Категорія негачії (КН) виступає об'єктом дослідження. КН трактується як концепт, який представлений в лексикографічних джерелах та в художньому дискурсі англійської мови. Запропонований метод дослідження - онтогносеологічний. Актуальність статті об'єктивується її топікальністю у режимі сучасних синкретичних досліджень, у модусах мови, мовлення та когніції. Мета статті полягає в осмисленні процесів категоризації та концептуалізації. Термінологія КН включає метазнаки denial, negation, absence, lack.

16.19.02.1028/229814. Теорії комічного: з'ясування сутності явища для дослідження гумористичного дискурсу. Прокопенко Н.М., Воропай С.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.77-85. - англ. УДК 82-7:81'373.47'42:159.942.

Стаття присвячена дослідженню природи комічного як естетико-лінгвістичного явища. Проаналізовано різні теоретичні ідеї щодо розуміння естетичної категорії комічного в історичному спектрі з метою його лінгвістичної інтерпретації для подальшого вивчення поняття "гумористичний дискурс". У роботі розглянуто основні мотиви, що пронизують усі відомі теорії сміху і мають стосунок до сутності комічного. Зокрема проаналізовано наукові розвідки Ю. Борева, Б. Дземидока, Т. Любимової, В. Проппа, А. Сичова, А. Щербини та інших дослідників з метою визначення критеріїв розмежування понять "комічне" і "смішне" як функціональних категорій гумористичного дискурсу. Комічне розглянуто як відхилення від норми, яку інтерпретовано як загальноприйнятий, обов'язковий порядок, притаманний суспільним, соціальним, моральним правилам. Таке розуміння явища комічного екстраполюється на гумористичний дискурс, що утворюється завдяки механізмам, які полягають в експресивізації, інтенсифікації висловлювання і породженні мовними засобами, вжитими в гумористичному тексті часто з порушеннями загальноприйнятих лінгвістичних стандартів.

16.19.02.1029/229817. Комунікація діти → батьки: соціолінгвістичний аспект. Трумко О.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.101-108. - укр. УДК 81'27-055:82-3(477) І. Франко.

Стаття присвячена особливостям реалізації конфліктного мовлення дітей різних вікових категорій у сім'ї. Взаємодію комунікативна тактика ↔ вік дітей обґрунтовано шляхом аналізу лінгвістичних (мовленнєвих актів/комплексних мовленнєвих актів) та кількісних (частотність) показників комунікативних тактик відмови, грубого спонукання, звинувачення, демонстрації опозиції та негативної оцінки. Виявлені спільні та відмінні лінгвістичні показники реалізації комунікативних тактик, відмінні показники частотності вживання комунікативних тактик засвідчують зумовленість комунікації діти → батьки позамовним чинником - віком дітей.

16.19.02.1030/229819. Емотивні засоби в текстах-регулятивах та анотаціях. Чуланова Г.В., Стрілко А.Л. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.116-120. - англ. УДК 81'42:655.535.5:165.195.

У статті розглядаються варіанти розміщення текстів-регулятивів та анотацій. Крім того, аналізується їх авторство. Також порівнюються характерні синтаксичні конструкції та опрацьовується лексичне наповнення. Робиться висновок щодо зв'язку засобів, притаманних анотаціям та текстам-регулятивам,

із функціональним навантаженням досліджуваних текстів. Підбивається підсумок стосовно впливу анотацій та текстів-регулятивів на адресата.

16.19.02.1031/229827. Прагматико-функціональні особливості евфемізмів для хвороб, смерті та її атрибутів у англійському мас-медійному дискурсі. Баранова С.В., Плетенко К. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.19-25. - англ. УДК 811.111'42.

У статті описуються процеси евфемізації на базі англійської мови, які стосуються тем проблем зі здоров'ям, а також смерті в різних її аспектах на матеріалах мас-медійного дискурсу. У ній показаний детальний аналіз різних лексичних одиниць субститутивної природи з метою з'ясувати причини і фактори активного процесу мовної евфемізації. У наші дні евфемізаційні процеси мають значне поширення, але мета їх застосування змінилася з часів стародавніх людей, які, як вважається, боялися нез'ясовного, а також прямого найменування такого роду понять. Особлива увага приділяється виявленню зв'язків між евфемізмами і концептами людей, а також їх способом мислення. Даний аналіз також підкреслює універсальний характер цього мовного феномена, у якому співіснують психологічні, релігійні та соціальні заборони.

16.19.02.1032/229829. Функціонування спортивної лексики у мові українських засобів масової інформації. Каленюк С.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.31-39. - укр. УДК 811.161.2'37.

У пропонованій науковій розвідці автор ставить за мету виявити новітні компоненти у спортивній термінології 90-х років ХХ ст. - початку ХХІ ст. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: проаналізувати функціонування спортивної лексики у спеціальній сфері комунікації соціуму; виявити основні шляхи поповнення спортивної термінології; здійснити порівняльно-генетичний аналіз спортивної термінології 90-х років ХХ ст. та нинішній етап у мові ЗМІ. На початку ХХІ ст. спортивні терміни функціонують у спеціальній і неспеціальній сферах лінгвосоціуму. На кодифікацію цих одиниць найбільшою мірою впливають ЗМІ. Саме в мас-медіа відбувається контекстуальна реалізація спортивної лексики у спеціальній сфері. Можна підсумувати, що порівняно з дев'яностими роками в сучасній спортивній термінології використовується більша кількість запозичень з інших мов, особливо з англійської.

16.19.02.1033/229832. Аксиологічна складова змісту концепту ПАТРІОТИЗМ на матеріалі газетного дискурсу України. Маркова О.І. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.50-57. - укр. УДК 811.161.2'242:070:159.955.2:172.15.

Аксиологічна складова змісту концепту ПАТРІОТИЗМ, виявлена за допомогою текстів ЗМІ України, представлена лексикою, що віддзеркалює особливості ментальності українського народу, його світосприйняття та ціннісні орієнтири життя. Предметно-образне навантаження аксиологічного змісту концепту ПАТРІОТИЗМ сформовано мовними одиницями, які наділені універсальними та національно-специфічними характеристиками: система поглядів народу на суспільство; успадковану і культивовану в народі любов до всього рідного (мови, культури, традицій тощо); виявлення почуття любові та відповідальності за долю свого народу за рахунок переваги інтересів суспільства над власними. Оскільки аксиологічна складова виявляє ступінь значимості сприйманого змісту для суб'єкта, то у нашому дослідженні ми виокремили такі ознаки: масштабність (у межах родини, міста, країни), присутність минулого (повага до традицій), сьогодення і майбутнього (патріотизм як запорука щасливої, незалежної, розвиненої країни), активність або пасивність у зовнішньому середовищі. Виявлено суб'єктивно-оцінне ставлення людини до феномену ПАТРІОТИЗМ.

16.19.02.1034/229833. Діалогічність як фундаментальна ознака мови газети "День". Прокопенко Н.М., Хачатар'ян К.А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.58-65. - укр. УДК 070(477.52):811.161.2'367'38'42-83.

У статті досліджено мовностилістичні особливості діалогічного мовлення сучасного газетного дискурсу на матеріалах щоденного всеукраїнського видання "День". Визначено роль і місце діалогічного мовлення різних жанрів у газетних текстах, виявлено основні стилістичні прийоми взаємодії та мету використання мовних одиниць у діалогічному дискурсивному газетному середовищі. Зроблено висновок, що діалогічне мовлення текстів друкованих медіа має слабо виражені гендерні ознаки, але характеризується чіткою структурною організацією. Діалогічність - це основна якість, яка робить газетний текст інформативно насиченим, інтерактивним, результативним; вона - невід'ємний атрибут журналістської майстерності авторів "Дня". При цьому домінують роль у створенні досліджених текстів мають вербальні елементи.

16.19.02.1035/229834. Лінгвопрагматичні особливості організації сучасного англомовного політичного дискурсу (на матеріалі публічних виступів Д. Трампа). Полховська М.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.66-72. - англ. УДК 81'42.

У статті розглядається англомовний політичний дискурс і досліджуються лінгвопрагматичні характеристики політичних промов на прикладі публічного виступу Президента США Дональда Трампа на засіданні Генеральної Асамблеї ООН. Проведений аналіз свідчить про високий прагматичний

потенціал використання стратегій і тактик для виконання головних функцій політичного дискурсу - спонукальної і маніпулятивної. Встановлено, що основними стратегіями і тактиками у промовах Д. Трампа є стратегія саморепрезентації, стратегія критики діяльності опонента, агітаційна стратегія, які реалізуються через тактику кооперації, тактику атаки, тактику заклику до позитивних змін.

16.19.02.1036/229836. Ідіоми з негативною конотацією в сучасних англомовних рок-піснях: перекладацький аспект. Прокопенко А.В., Картава К.Р. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.81-88. - англ. УДК 811.111'255.4:82-192:78.036.

Стаття присвячена дослідженню методів перекладу ідіом з негативною конотацією в англомовному пісенному дискурсі. Емоції вивчаються як соціальний та психологічний феномен. У цьому дослідженні вивчається термін "емоційно-забарвлена лексика", його особливості та функціональне значення в пісенному дискурсі. Стаття описує визначення та розрізнення понять "денотація" та "конотація", що є важливим для розуміння значення слів у пісенних текстах. У статті звертається увага на вираження емоцій в піснях шляхом використання лексичних засобів. Вказані особливості перекладу ідіом з негативною конотацією у рок-піснях. Проаналізовано основні способи перекладу ідіом та перекладацькі трансформації, які застосовуються при адекватному перекладі ідіом з негативною конотацією. Результати цього дослідження довели, що головною особливістю пісенного дискурсу є експресивність та єдиної моделі для перекладу ідіом з негативною конотацією не існує.

16.19.02.1037/229837. Мовний образ освіти як ціннісний атрибут української мовної картини світу. Серебрянська І.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.89-95. - укр. УДК 811.161.2'373:37.

Стаття присвячена актуальному фрагменту національної мовної свідомості - мовному образу освіти, що розглядається в контексті динамічних процесів у сучасній сфері освіти. У ній систематизовано погляди вітчизняних та закордонних науковців на мовну картину світу, визначено місце в ній мовного образу освіти з огляду на ціннісні орієнтири в суспільстві та мовну особистість. З'ясовано, що образ освіти в українській мові конструюється на основі органічного поєднання індивідуально-авторських поглядів і в той же час національного світосприйняття, а також лінгвістичних пошуків мовців. Мовний образ освіти передбачає мовну реалізацію сукупності концептів сфери освіти, які є підґрунтям для нього, це свого роду моделювання освітньої дійсності за допомогою мовних засобів. У кожного носія мови, колективу, нації під впливом екстралінгвальних чинників формується власний мовний образ, що інтегрується в систему мовно-естетичних знаків української культури. Мовний образ освіти акумулює всі значення лексичних одиниць та їх комбінацій, що репрезентують цю сферу в мові.

16.19.02.1038/229838. Особливості комунікації в сім'ях євреїв Галичини другої половини ХІХ століття (на матеріалі творів І. Франка). Трушко О.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.96-105. - укр. УДК 81'27-055(=411.16)(477.83 .86)"195 9":821.162.2 І. Франко.

У статті розкрито особливості комунікації між батьками та дітьми (батько → син, мати → син) у сім'ях євреїв Галичини другої половини ХІХ століття. Визначено основні способи реалізації комунікативних стратегій кооперації та конфронтації, що характеризують мовлення батьків. Виявлено спільні та відмінні риси у комунікації батько → син і мати → син. Встановлено, що стратегію кооперації у мовленні батьків до дітей забезпечують тактики виправдовування, згоди, надання нової інформації, надання поради, позитивної оцінки, спонукання до виконання певних дій та спонукання до надання нової інформації; стратегію конфронтації - тактики відмови, грубого спонукання, демонстрації опозиції, іронії та негативної оцінки. Аналіз здійснено на матеріалі творів І. Франка.

16.19.02.1039/229839. Словоскладання як найпродуктивніший тип словотвору у художніх текстах англійської мови на матеріалі циклу романів Джорджа Мартіна "A Game of Thrones". Шуменко О.А., Василенко К. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.106-111. - англ. УДК 811.111'373.611'42.

Стаття присвячена дослідженню особливостей процесу словоскладання в сучасній англійській мові. Нові слова з'являються постійно, велика їх частина утворена за допомогою словоскладання. У тих мовах, де наявний процес словоскладання, він є могутнім засобом поповнення словникового запасу і вдосконалення граматичного ладу мови. Словоскладання в порівнянні з деривацією, є системою більш активною, мобільною і відкритою. Словоскладання один з найпродуктивніших способів утворення слів. Слова за допомогою цього способу утворюються складанням двох основ.

16.19.02.1040/230251. Корпусний лакунікон англійської мови: лексикографічний аналіз. Анохіна Т.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.7-12. - укр. УДК 811.111'42.

У статті верифікуються базові одиниці корпусного англомовного лакунікону та його дименціональна параметризація на матеріалі лексикографічних джерел. Мета роботи полягає у визначенні базових метазнаків підсистеми корпусного лакунікону. Метазнаки спрацьовують у модусах мовно-семіотичної,

мовленнєво-комунікативної та когнітивно-синергетичної ендозон. Базовими лемами останніх є англ. *absence, lack, denial, negation, nothing*, які об'єктивуються на матеріалі лексикографічного аналізу. Дименціональне вимірювання корпусного лакунікону верифікується природою досліджуваного об'єкта - його семантичним наповненням та залежністю від конситуації. Результати дослідження свідчать про певні розходження у семантичному статусі лем, що залежить від діалектального представлення (американського та британського) варіантів словника. Метазнаки лакунарності післясекондарного утворення відкриті подальшим словотворчим процесам. Перспективною вважаємо роботу по самоорганізації, самоконтролю лакунарності та по конструюванню корпусної бібліотеки лакунології. Ілюстрований матеріал подається у вербальному режимі.

16.19.02.1041/230252. Ритуалізовані комунікативні практики в добу новітніх технологій. Афанасьєва О.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.13-24. - укр. УДК 81 316.77 004.77.

Статтю присвячено огляду та аналізу сучасних потрактувань новітніх процесів комунікації в цифровому середовищі, виокремленню основних параметрів та ознак цих процесів, які зумовлюють їх ритуалізацію. Виділено когнітивні, праксисні, соціокомунікативні та власне комунікативні параметри організації віртуального простору спілкування. Представлено нові ознаки й типи комунікативних структур, інтерактивних моделей, комунікативних акторів, форм і засобів комунікації. Комунікативні практики в добу новітніх технологій розглядаються у взаємодії процесів рутинізації та ритуалізації, які зумовлюють закріплення певних практик та надання їм культурно-символічного виміру. Ритуал розглядається в динамічному аспекті, що визначає можливості його перенесення, трансформацій тощо.

16.19.02.1042/230255. Метапрагматика: соціокультурний аспект. Гнезділова Я.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.42-47. - укр. УДК 811.111(27+42).

У статті узагальнено теоретичні положення щодо витлумачення поняття метапрагматики, яка розуміється як нова ступінь дослідження прагматичних явищ на рівні прагматики метакомунікативних висловлень, дискурс-аналізу та соціолінгвістики. Розкрито взаємозв'язок між метапрагматикою та теорією лінгвістичних ідеологій. Зосереджено особливу увагу на встановленні основних характеристик соціокультурного етапу метапрагматичного аналізу. Зокрема, встановлено, що метапрагматика може розглядатися як складова частина дискурсу мовної соціалізації, де реалізується її здатність формулювати правила говоріння; у рамках теорії мовленнєвих актів метапрагматика описує базові правила розуміння комунікативних дій, які пронизують практики певного суспільства; результатом її взаємодії з теорією лінгвістичних ідеологій вважається існування дискурсів різних жанрів.

16.19.02.1043/230257. Структурно-семантичні та функціональні характеристики повтору в англійських текстах-анонсах. Кац Ю.В., Романенко А.А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.54-59. - англ. УДК 811.111'38:689.131.2.

Стаття присвячена вивченню структурно-семантичних та функціональних характеристик повтору в англійських текстах-анонсах. Проведене дослідження визначає, що повтор у ТА виступає як поліфункціональне явище, дієвість якого спрямована на здійснення інформативної, інтегративної, акумулятивної, емпатичної та номінативної/топікової функцій. Було з'ясовано, що реалізація даних функцій повторів сприяє здійсненню інформативної і рекламної функцій текстів-анонсів, та загалом їх прагматичної ефективності.

16.19.02.1044/230259. Структурні моделі аналітичних термінів із компонентом "вагон" (на матеріалі термінології залізничного транспорту). Лагдан С.П. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.67-76. - укр. УДК [81-116+81'33](811.161.2):656.2.

Серед способів творення галузевих термінів найбільш поширеним є синтаксичний. Перевага термінологічних словосполучень над термінами-словами полягає в їх здатності виражати більш складні поняття. У статті термінологічні словосполучення галузі залізничного транспорту проаналізовані в новому ракурсі. Досліджені структурні моделі аналітичних термінів із компонентом "вагон", серед яких виділені найбільш продуктивні. В аналітичних термінах компонент "вагон" виступає або головним словом, ядром словосполучення, або залежним словом. Проте позиція компонента може змінюватися під час творення словосполучень вищого порядку. За структурою аналітичні терміни бувають дво-, три-, чотири- й багатокомпонентні. Найбільш поширеними є дво- і трикомпонентні терміни. Для двокомпонентних термінів із лексемою "вагон" у головній позиції найпродуктивнішою є модель "прикметник (дієприкметник) + іменник". Двокомпонентні терміни з лексемою "вагон" у залежній позиції творяться виключно за моделлю "іменник + іменник". Серед трикомпонентних переважають терміни з лексемою "вагон" у залежній позиції. Продуктивними моделями їх творення є "прикметник + іменник + іменник" та "іменник + іменник + іменник". Продуктивність компонента "вагон" у термінотворенні пояснюється тим, що він належить до вузькоспеціальних термінів і позначає один з основних залізничних транспортних засобів.

16.19.02.1045/230261. Конкатенація граматичного та лексичного складників у політичному дискурсі США. Попова О.В., Приходько Н.А., Спаська А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.83-89. - англ. УДК 81'42:32(73).

Стаття присвячена дослідженню граматичних та лексичних складників політичного дискурсу США, їх конкатенації та взаємозалежності в рамках цього дискурсу. Як лексичні, так і граматичні характеристики політичного дискурсу США слугують досягненню основної мети політичного дискурсу - маніпуляція електоратом, а звідси і організація театральної вистави для його реципієнтів, тобто, все того ж електорату. Мета дослідження - не лише виявити основні лексичні та граматичні характеристики політичного дискурсу США, а й довести їх взаємозалежність та взаємодоповнюваність при творенні все того ж політичного дискурсу для досягнення головної його мети - театральності, що відображає соціальні потреби та відповідає тим потребам. Окрім звернення до стратегії театральності у політичному дискурсі США, дослідження спрямовано на виокремлення основних морфологічних та синтаксичних характеристик цієї стратегії як інструменту стилістичної організації тексту, який належить до політичного дискурсу США. Здійсненню поставлених цілей сприяли наступні методи дослідження: лексико-граматичний аналіз, синтаксичний аналіз, стилістичний аналіз, прагматичний аналіз. Стаття написана в рамках теми дослідження "Механізми впливу інститутів громадянського суспільства на євроінтеграційні процеси в Україні" № 15.01.10-02.16/18.ЗП.

16.19.02.1046/230262. Принципи аналізу науково-технічних текстів. Подолкова С.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.90-100. - англ. УДК 81'42: 002: 81'373.46: 81'38.

Інтенсифікація обміну науково-технічною інформацією актуалізує проблему забезпечення ефективності її надання. У статті надається класифікація науково-технічних текстів, основним критерієм якої є комунікативна настанова тексту. Детальний аналіз епістемічних та мовних засобів впливу на адресатів, притаманних текстам вказаного жанру, показує, що комунікативна функція науково-технічних текстів - функція повідомлення - визначає підбір лінгвістичних засобів та структурну організацію досліджуваних текстів. Надання чіткої та розгорнутої фактуальної інформації, використання термінів та термінологічних словосполучень, пасивних дієслівних конструкцій, простих двоскладних речень з переліком і однорідними членами, складнопідрядних речень з декількома послідовно підпорядкованими підрядними є засобами реалізації комунікативно-прагматичної настанови автора. Результати дослідження підтверджують, що структурні та композиційні особливості науково-технічних текстів, точні визначення та чітка організація викладення матеріалу також спрямовані на досягнення основної мети - ефективного повідомлення наукової інформації.

16.19.02.1047/230265. Сталі словосполучення та сталі дієслівно-іменникові словосполучення із семантикою одноразовості дії в українській та німецькій мовах. Смеречинська О.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.116-121. - укр. УДК 811'367.7-112.2-161.2.

У статті розглядаються сталі дієслівно-іменникові словосполучення, які складаються із функціональних дієслів із десемантизованим значенням та переважно віддієслівним іменником, що становить ядро такого словосполучення, та звичайні сталі словосполучення, що позначають одне цілісне поняття і вказують на одноразовість, одноактність відповідної дії. При цьому виявлені СДІС та сталі словосполучення позначають найчастіше акти мовлення, нанесення удару, рух, рідше - фізичну чи фізіологічну діяльність, зорове сприйняття чи перехід в інший стан. Якщо в українській мові на одноразовість дії в таких словосполученнях вказує вже саме дієслово доконаного виду, то в німецькій мові головним носієм семантики одноразовості дії виступає прямий додаток в однині.

16.19.02.1048/230266. Еволюція словотворчих процесів у німецькій мові. Щигло Л.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.122-126. - англ. УДК 81. 111.

Стаття присвячена розвитку словотворчих процесів в німецькій мові. Основна увага автора зосереджена на вивченні походження, семантики та історичної динаміки словотворчих засобів на різних етапах діакронії німецької мови. Значну роль у вивченні механізмів саморегуляції словотвірної системи як відкритої нерівноважної нелінійної системи відіграє синергетика як теорія самоорганізації, яка спрямована на відкриття універсальних законів еволюції. Застосування принципів і методів синергетичної методології для вирішення проблем словотвору відкриває нові горизонти у студіюванні словотвірної системи в цілому і її підсистем зокрема. Опис морфологічної структури слова з позицій еволюційної лінгвістичної синергетики сприяє "розпакуванню" (термін за Т. І. Домброван) слова, виявленню складної природи простого слова.

16.19.02.1049/230272. Сугестивний матеріал як аспект стилістичної імплікації в англійському рекламному дискурсі (на матеріалі американської телевізійної реклами). Баранова С.В., Трофименко А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.15-19. - англ. УДК 811.111'42(73):659.137.

Подана стаття розглядає сугестію як комунікативний фактор імплікації, що поширюється в англійській телевізійній рекламі завдяки використанню різноманітних стилістичних засобів, а саме - тих засобів,

що ототожені з імплікаційними маркерами, які власне і утворюють сугестивний матеріал. Робота передбачає детальний аналіз стилістичних експресивних прийомів, використаних в рекламі з метою формування нових конотацій для продукту через створення прихованих, навіяних значень та конотаційних полів для продукту, що рекламується. Особлива увага приділяється присутності навіювання як вербального фактору у формуванні рекламного тексту на одному рівні з візуальною передачею сугестії. Доводиться, що імплікація в рекламному дискурсі базується на сугестивному стилістичному матеріалі для виконання маніпулятивної функції реклами. Значна увага також приділяється поняттю сугестивного матеріалу як такого, що передає переваги товару лише імпліцитними маркерами, адже у випадку прямої мови увага адресата буде зосереджена на можливих недоліках товару або послуги. У роботі теоретично та практично досліджується застосування сугестії в телевізійній рекламі, практично доводиться використання імплікації та сугестії в рекламі, висвітлюється їх тісний зв'язок, визначається та описується процес імплікації, під час якого використовуються стилістичні прийоми. Актуальність дослідження телевізійної реклами зумовлена спрямованістю лінгвістики на детальне вивчення проблем синтезу функцій односторонньої та двосторонньої масової комунікації, ефективності стилістичних мовних одиниць у вербальному компоненті комунікації та їх інтерпретації комунікантами.

16.19.02.1050/230273. Лінгвокомунікативні особливості висловлювань подяки англомовного дискурсу. Приходько А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.20-25. - англ. УДК 811.111'344.32'42.

Подана робота розглядає багатогранне явище подяки, якому притаманні дистинктивні риси у кожній мовній культурі, зокрема в англійській, а також аналізує особливості вираження вдячності в рамках англомовного художнього дискурсу. Особлива увага приділяється питанню детермінації дискурсу. У роботі використовується типологія дискурсу Г.Г. Почепцова, оскільки саме вона дає можливість провести аналіз висловлень подяки в рамках літературного дискурсу, який функціонує у просторі різнохарактерного контексту, формуючи при цьому власний комунікативний простір. Тематика роботи концентрується на лінгвокомунікативних особливостях висловлювань подяки, вербалізованих на сторінках англомовних художніх творів. Робота передбачає аналіз обставин висловлення вдячності, серед яких переважає необхідність дотримання загальноприйнятих у суспільстві правил етики та є маркером вихованості та ввічливості людини. Розглядаються лексичні засоби номінації подяки та фактори, які впливають на спосіб її вербалізації; зазначаються адресати подяки, серед яких конкретні особи та надприродні сили, а також вказуються мотиви висловлення вдячності, а саме: матеріальні чи нематеріальні блага. У роботі наголошується на тому, що подяка може у різних формах: як експліцитно, так і імпліцитно, що в деяких випадках, є навіть важливішим. Крім того, проводиться детальний розбір комунікативних ситуацій за яких прийнято складати подяку. У роботі зазначаються культурні аспекти вираження вдячності. Також звертається увага на прагматичні аспекти вживання висловлювань подяки, зокрема проводиться розмежування між вираженням компліменту та подяки за нього та подякою-компліментом, наводяться спільні та відмінні риси компліменту та подяки. Вказується, що вислови подяки можуть мати різну прагматику, яку необхідно вміти розпізнавати та враховувати задля уникнення непорозуміння під час спілкування.

16.19.02.1051/230274. Жести як засіб комунікації. Єрмоленко С.В., Ганнощенко С.В., Миклашук В.П., Тітарєва М.С. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.26-30. – Німецька. УДК 811.112.2'23:159.946.3.

У статті розглядаються свідомі та несвідомі жести, як засоби комунікації та їх комунікативна роль у німецькомовному культурному просторі. Жести є також носіями комунікативної інформації та мають когнітивне, комунікативне та семантичне навантаження. Запропоновані п'ять видів жестів, які дуже поширені та визнані на сьогоднішній день у німецькомовному середовищі. Представники інших мовних культур практично не розуміють, або розуміють некоректно жести та сигнали, що розглядаються у статті. Також подана класифікація жестів з прикладами та поясненнями.

16.19.02.1052/230275. Вербальні засоби впливу в англомовних медійних текстах. Дуальність впливу. Жулавська О.О., Єгорова А.Г. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.31-37. - англ. УДК 811.111'42:070.

Стаття присвячена вивченню засобів мовленнєвого впливу, що використовуються в англомовних медійних текстах. В центрі уваги знаходяться засоби мовленнєвого впливу, що належать до різних мовних рівнів: фонологічного, лексико-семантичного та морфо-синтаксичного. Виявлено, що це явище може мати різноманітні види, але загалом всі досліджувані одиниці можна розділити на дві чисельні групи: засоби вербального впливу, що мають негативний характер та засоби, які мають позитивний характер. На основі цього розподілу було зроблено висновок про дуальність явища мовленнєвого впливу та його здатність амбівалентно впливати на суспільство.

16.19.02.1053/230278. Комунікативна поведінка: гендерний аспект. Кобякова І.К. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.49-52. - англ. УДК 82-3'37-055:141.311:177.61.

Значну роль в різних науках (філософія, історія, лінгвістика, література, мистецтво) відіграють гендерні дослідження, що дозволяють виявляти нові аспекти розвитку мови соціуму, глибше проникати в суть мовних явищ. Об'єкт статті номінується у заголовку роботи (комунікативна поведінка), предметом є рематичне уточнення (гендерний вимір). За результатами останнього виявляються основні атрибути комунікативної поведінки: емоційність та вербальна поведінка. Зазначені величини у роботі осмислюються на матеріалі домінантних складових - лем та алонімів - шляхом дименціонального виміру. Спрацьовують релевантні комплексні методологічні засоби. Використовується лексикографічний дискурс, словникові складові англійської та української мов. Має місце огляд літератури з релевантних питань. Актуальність роботи, її зміст, новизна, висновки, перспектива подальшого творчого пошуку подаються в роботі. Стаття присвячена гендерним конструктам англійської мови, лінгвокогнітивним аспектам у фразеологічному просторі, проблемам лінгвістичної гендерології та в котрий раз доведенню того, що мова відбиває та фіксує картину світу. Дослідження комунікативної поведінки в гендерному аспекті, стереотипів та асиметрії сприяє виявленню культурних констант, загальноприйнятих оцінок та понять, які стоять за ними та визначення яких служить допоміжним способом для всеосяжного зображення гендерної мовної картини світу. З огляду на вагомість та інтернаціональність зазначеної проблематики, можна сказати, що гендерний "вимір" дає можливість інтерпретувати їх з урахуванням гендерної диференціації, виявляти субтексти, що відбивають символи жіночого досвіду. Ове розуміння текстів дозволяє відійти від літературознавчих, соціально-політичних та традиційних трактувань, проаналізувати тексти з огляду уявлень про поняття "чоловіче" і "жіноче" в мові та мовленні.

16.19.02.1054/230279. Дименціональне вимірювання метазнаків англомовного та україномовного дискурсів. Швачко С.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.53-58. - укр. УДК 811.111'42.

У роботі аналізуються природа дименціонального вимірювання (об'єкт дослідження) на матеріалі метазнаків лакуарності англійської та української мов(предмет дослідження). Комплексне дослідження детерміноване природою об'єкту, гносеологічно-синкретичним аналізом. Топікальність теми є інноваційною та ургентною з огляду на методологічне осмислення об'єкта та творчі інтенції. В роботі звертається увага на дієвості компаративного аналізу, порушується питання дуальності проблеми Ніщо (лінгвістичний та філософський аспекти). Розглядається перспектива творчого пошуку. Перспективи дослідження вбачаємо в подальшій динаміці лакунології, осмисленні її досягнень, підготовки дидактичних завдань з релевантних проблем, створенні тлумачних словників метазнаків лакунології, а також проблем, успіхів та перспектив реферованого топіку (Gaps, Gains and Goals).

16.19.02.1055/230282. Реалізація мовної гри на лексико-семантичному рівні в англомовних рекламних слоганах. Чуланова Г.В., Воронько А.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.77-81. - англ. УДК 811.111'37:659.131.2.

Стаття присвячена широко розповсюдженому, але недостатньо дослідженому на даний момент явищу мовної гри та її реалізації в рекламних гаслах. Розглядаються лінгвістичні методи та засоби, які використовуються рекламодавцями в межах мовної гри. Аналізується прагматична та комунікативна орієнтація рекламних слоганів в сучасній англійській мові. Пропонуються допоміжні мовні засоби на лексико-семантичному рівні, направлені на створення та посилення впливу на реципієнта. Описується значення впливу рекламних слоганів на свідомість споживача і відбиток, які вони залишають в його пам'яті. Представляються прагматичні та маніпулятивні особливості, які створюють емоційну реакцію в одержувачів інформації за допомогою словесного компонента. Аналізуються найпоширеніші лексичні засоби мовної гри в сучасній англійській рекламі. Зазначається, що мовна гра виступає в якості відхилення від стандартних норм та правил мови. Визначено рекламний слоган окремим жанром рекламного тексту, якому притаманні певні структурні, семантичні, стилістичні особливості, що допомагають посилити та оптимізувати функцію впливу на реципієнта. Описуються різноманітні прийоми мовної гри та їх функції, які вони виконують в англомовних рекламних текстах. Подаються визначення поняття "мовної гри" з точки зору лінгвістів, які займались вивченням його особливостей та тенденцій розвитку як лінгвістичного явища. Висвітлюється тенденція щодо несприйняття цілісного тексту реципієнтом без наявності допоміжних засобів та наголошується на важливості влучного слогану. Описано роль мовної гри в якості засобу привернення уваги потенційних покупців на структуру лозунгів. Підкреслюється значення такого широко розповсюдженого поняття як реклама в житті сучасного суспільства, а також визначається перспектива подальших досліджень закономірностей в мові реклами та її ефективності.

16.19.02.1056/230283. Функціональні та семантичні особливості складених прикметників англійської мови (на матеріалі художнього англомовного дискурсу). Шуменко О.А., Іншина Н., Кашенко П., Кострюкова В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.82-91. - англ. УДК 811.111'37'367.623'42.

Стаття присвячена комплексному дослідженню семантичних особливостей складених прикметників на матеріалах художнього англомовного дискурсу. Актуальність даної теми зумовлена тенденцією

сучасної лінгвістики до поглибленого вивчення функціональних параметрів складених прикметників, як важливих елементів мовної картини світу. Метою статті є дослідження семантичної поведінки складених прикметників в залежності від їх складників. На основі вивчення структуризації складених прикметників виокремлено лексико-семантичні групи, на значення яких впливає сукупність значень двох складників. Для досягнення поставленої мети було проведено детальний аналіз текстів з творів англійської літератури, що і стало джерелом інформації про функціональні та семантичні властивості прикметників. Виділено основні категорії складених прикметників, Noun + Adjective, Adjective + Adjective, Numeral + Past Participle і Adjective + Past Participle/ Adjective + Present Participle. Основний зміст дослідження становить аналіз останньої групи складених прикметників, яка в свою чергу поділяється на дві підгрупи Adjective + Past Participle та Adjective + Present Participle. Даний тип характеризує прикметник найповніше, де другий компонент, дієприкметник, - ядро значення слова, що детермінує семантику складного прикметника. Інші типи складених прикметників дають змогу зрозуміти, що вони не змінюють своєї структури при перекладі та виявити центр значення в прикметниках даної структури - неможливо, оскільки ці основи рівноправні і мають сурядний зв'язок.

16.19.02.1057/230355. Контамінація як причина існування асиметричної нерегулярної граматичної варіантності: на прикладі керування прикметника *полный* і однокореневих ад'єктивів. Попов С.Л. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.174-181. - укр. УДК 811.161.1'38'36.

У статті представлено обґрунтування того, що контамінація може бути причиною існування асиметричних (із суттєво різною частотністю) нерегулярних граматичних варіантів. Досліджено варіанти керування прикметника *полный* і однокореневих до нього ад'єктивів. Продемонстровано п'ять аспектів, які доводять контамінаційність моделі керування *полный* + форма орудного відмінка: істотне кількісне переважання моделі *полный* + форма родового відмінка над моделлю *полный* + форма орудного відмінка; модель *полный* + форма орудного відмінка як навмисне, з метою створення експресії порушення граматичної норми; шизофренічне змішування моделей керування прикметника *полный*; суттєво більша, ніж у ад'єктива *полный*, частотність моделі з орудним відмінком у предикативного ад'єктива *полон*; виняткова схильність до керування орудним відмінком у дієприкметників *наполненный*, *заполненный* і *переполненный*.

16.19.02.1058/230356. Синтаксична організація виражених простим реченням повір'їв. Сердега Р.Л. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.181-185. - укр. УДК 811.161.2'42.

Синтаксис і дотепер залишається найменш дослідженою галуззю лінгвістики. Прості речення, хоч і не вичерпують багатства всіх синтаксичних форм, усе ж виступають необхідними елементами організації мови. Помітне місце вони займають і в системі виражених реченням повір'їв. У статті розглянуто синтаксичну організацію повір'їв, що мають форму простого речення. З'ясовано, що серед аналізованих одиниць більш поширеними є однокладні синтаксичні конструкції. Це переважно безособові речення. Головна частина в таких синтаксичних конструкціях виражена безособовими предикативними конструкціями, що мають виразну заборонну або імперативно-дозвольну семантику й поєднуються з інфінітивом.

16.19.02.1059/230357. Особливості сприйняття кольоропозначень у мовній картині світу англословних представників середнього віку. Савчук Е.О., Галунова Н.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.185-188. - укр. УДК 811.111'23:165.194.

У статті розглянуто загальний концепт мовної картини світу, особливості її формування та функціонування впродовж історичного розвитку людства. Приділено особливу увагу мовній концептуалізації кольорового сприйняття оточуючої дійсності окремих індивідуумів залежно від етнічної приналежності. У статті подано аналіз загальних та індивідуальних особливостей сприйняття лексики на позначення кольору у мовній картині світу, яка властива англословним представникам середнього віку. Базуючись на зібраному матеріалі, здійснено кількісний і якісний аналіз. Виділено основні типи асоціацій, проаналізовано емоційно-оцінний складник одержаних реакцій, зроблено відповідні узагальнення та висновки.

16.19.02.1060/231176. Категорія визначеності/невизначеності у світлі функціонального підходу до вивчення мови. Лабетова Вікторія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.13-17. - укр. УДК 811.161.2'367.63.

Характеризовано та критично осмислено основні погляди лінгвістів, що стосуються питань сутності та меж категорії визначеності / невизначеності в українській мові у світлі функціонального підходу. Проаналізовано функційний потенціал та шляхи реалізації цієї категорії та запропоновано широкий підхід до її окреслення. Перелічено визначальні риси парадигматичного простору категорії визначеності / невизначеності, окреслено різнорівневі засоби її вираження.

16.19.02.1061/231178. Відмінкова концепція Юрія Шевельова : безприйменникові родовий і знахідний. Загнітко Анатолій. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.22-30. - укр. УДК 81'23.

Розглянуто особливості кваліфікації Юрієм Шевельовим безприйменникових родового і знахідного відмінків у відмінково-іменниковій системі з послідовним окресленням основних та неосновних виявів різних семантичних різновидів родового постдієслівного. Основну увагу сконцентровано на аналізі поглядів Ю. Шевельова на закономірностях реалізації семантичного навантаження іменникового родового відмінка з виявом його основних діапазонів наближення чи віддалення, а також регулярності форм родового у постлексемній позиції дієслів відмовлення, віднімання, страху, встановленням сфер поширення чи звуження окремих реалізацій та відбиття в лексикографічній практиці.

16.19.02.1062/231179. Визначення частки та її функційних різновидів (з опертям на сучасний український дискурс). Куц Наталія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.30-33. - англ. УДК 81'367. 635.

У статті запропоновано сучасне розуміння часток відповідно до виконуваних ними функцій. Йдеться про дефініцію частки в сучасному українському дискурсі, різновиди часток за роллю у слові і реченні.

16.19.02.1063/231180. Еліптичні субстантиви в новогрецькій мові. Тищенко Олена. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.33-36. - укр. УДК 811.14'06'373.611.

У статті розглянуто універбаційні процеси в новогрецькій мові, зокрема явище еліптичної субстантивації, з'ясовано сутність явища універбації у вузькому та широкому розумінні, визначено поняття "еліптичний субстантив", наведено та проаналізовано зафіксовані нормативними словниками еліптичні субстантиви новогрецької мови, встановлено особливості творення та функціонування еліптичних субстантивів у сучасній новогрецькій мові.

16.19.02.1064/231181. Займенник як засіб творення стилістичних фігур. Калашник Оксана. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.37-41. - укр. УДК 811.161.2'367.626.

У статті окреслено особливості стилістики займенника в текстах інтимної поезії як матеріалу, що яскраво презентує семантико-стилістичні спроможності прономінативів. Схарактеризовано здатність займенника бути активним засобом творення стилістичних фігур. Проаналізовано стилістичні фігури, утворені за участі займенників у текстах інтимної поезії. Розглянуто семантичну наповненість стилістичних фігур з огляду на семантику займенника.

16.19.02.1065/231182. Генетична специфіка іншомовних елементів у сучасній україністиці (на матеріалі ідіостилів Ю. Андруховича, І. Карпи, І. Роздобудько, О. Забужко). Бороденко Людмила. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.42-45. - укр. УДК 81'374:378.147.

У статті виявлено генетичну специфіку графічно-орфографічних іншомовностей у структурі сучасного українського тексту. Графічно-орфографічні іншомовності позиціоновано як літери, лексеми, словосполучення, речення, запозичені з інших мов зі збереженням графіки мови-джерела, тобто мовні елементи абсолютно не адаптовані до фонетичної та граматичної системи української мови. Схарактеризовано походження графічно-орфографічних іншомовностей із послідовним виокремленням латинізмів, англіцизмів, германізмів, франкізмів, італізмів, полонізмів у творах українських письменників пострадянського періоду.

16.19.02.1066/231183. Ґенеза образного лексико-семантичного варіанта слова. Пефтїєва Олена. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.45-50. - англ. УДК 811.111'373.612.2(045).

Присвячено ґенезі образного лексико-семантичного варіанта слова. Досліджено джерела лінгвістичної образності. Встановлено продуктивність порядкового номера лексико-семантичного варіанту слова, а також ядерної, диференційної та потенційної сем з точки зору породження образності. Зафіксовано категоріальний зсув та зміна статусу сем у образному лексико-семантичному варіанті слова. Образний компонент розглядається як невід'ємна частина конотативного значення слова.

16.19.02.1067/231184. Комунікативно-прагматична типологія іронії-ефекту зі стратегічною амбівалентністю в англійській і українській мовних традиціях. Гнатюк Любомира. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.51-58. - укр. УДК 316.77:811.161.2.

Стаття присвячена дослідженню стратегічної амбівалентності як однієї з ключових прагматичних категорій на шляху до розуміння складності поняття наміру мовця у процесі спілкування. Проаналізовані різні типи стратегічної амбівалентності в іронічних висловленнях на фактичному матеріалі різноструктурних мов. Виявлено специфіку типів стратегічної амбівалентності. Оцінюється вплив стратегії натяку з визначенням статусу в ній амбівалентності. Проаналізовані механізми оптимізації міжперсональної взаємодії на фактичному матеріалі англійської і української мов.

16.19.02.1068/231186. Комунікативно-прагматичний потенціал маніпулятивних формул у текстах комерційної реклами. Арешенкова Олександра. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.62-65. - укр. УДК 821.161.2'42.

У статті визначено роль маніпулятивних формул як ефективного засобу впливу та модифікації свідомості адресата-споживача, виявлено семантичні групи таких формул, частотність їх уживання та виконувану комунікативно-прагматичну функцію.

16.19.02.1069/231187. Актуалізація категорій "лінгвонаціоналізм" і "лінгвопатріотизм" у сучасному мовознавстві. Космеда Тетяна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.66-70. - укр. УДК 81'272.

У сучасному мовознавстві дослідницьку увагу знову привертає теорія відносності Сепіра-Уорфа, актуалізуються поняття "лінгвонаціоналізм" і "лінгвопатріотизм", поширюються відповідні ідеологічні міфи, вироблені мовною політикою тоталітарних держав. Доведено, що статус української мови неправдиво трактується в науковому дискурсі сучасних російських мовознавців. У статті йдеться про об'єктивні погляди О. Потебні на актуалізовані в дослідженні поняття. Учений ставить перед мовознавцями завдання дотримуватися поміркованого лінгвопатріотизму, що окреслений у його формулі: "Послідовний націоналізм - це інтернаціоналізм".

16.19.02.1070/231188. Методологія аналізу структури концепту: когнітивний та лінгвокультурологічний аспекти. Федорюк Лілія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.70-76. - англ. УДК 811.161.2'37.

Стаття присвячена розгляду найактуальніших напрямів і методів дослідження концепту як основної одиниці когнітивної лінгвістики та лінгвокультурології. Проаналізовано основні підходи до вивчення його структури та змісту. Запропоновано комплексний аналіз концепту СМЕРТЬ з опертям на традиційні методики вивчення когнітивних одиниць.

16.19.02.1071/231189. Вербалізація концепту GODNOSC у польській мові. Чабан Василина. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.76-82. - укр. УДК 811.162.1'374'272'373.42-022.215.

У статті розглянуто культурний концепт GODNOSC, та досліджено мовну концептуалізацію в системі польської мови на матеріалі лексикографічних джерел та паремій. Дані, вибрані зі словників, дали змогу експлікувати основні семантичні ознаки слова GODNOSC. У паремійних матеріалах виявлено соціальні стереотипи, культурні сценарії, норми та скрипти, які характеризують людей. Запропонований аналіз виявив культурну та соціальну специфіку концепту GODNOSC.

16.19.02.1072/231191. Мовні маркери стереотипності в описах національних характерів (на матеріалі української газетної публіцистики). Фалафівка Олеся. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.88-92. - укр. УДК 811.162'42.

На матеріалі описів національних характерів у публіцистичних текстах розглянуто мовні маркери стереотипності, що служать вербалізації етностереотипів; здійснено типологізацію цих маркерів і виявлено основні моделі вербалізації стереотипності в українській мові.

16.19.02.1073/231193. Алгоритм розпізнавання синтаксичних фразеологізмів у корпусі текстів: спроба створення. Ситар Ганна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.100-108. - укр. УДК 81'367:81'373.7: 81'32.

Статтю присвячено спробі створення алгоритму розпізнавання синтаксичних фразеологізмів української мови. Спираючись на результати попередніх теоретичних досліджень, виділено низку формальних і статистичних критеріїв, які дають змогу відмежувати синтаксичні фразеологізми від інших мовних одиниць у корпусі українськомовних текстів. Запропоновано блок-схему розпізнавання синтаксичних фразеологізмів, яка об'єднує в собі дві гілки, побудовані відповідно для речень із одночленним та речень із двочленним стрижневим компонентом.

16.19.02.1074/231195. Семантично-рольовий діапазон валентнозумовленого іменниково-давального в реченнєвій структурі. Загнітко Анатолій. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.13-24. - укр. УДК 83'21.

Розглянуто семантично-рольовий діапазон валентнозумовленого іменниково-давального відмінка з визначенням основних його відмінностей від конструктивно зумовленого й факультативного, досліджено позиційне закріплення валентнозумовленого іменниково-давального відмінка у внутрішньореченнєвій структурі, модельованій різними типами предикатів. На ґрунті аналізу значного фактичного матеріалу схарактеризовано семантичну типологію активно валентних предикатів відповідно з їх внутрішнім диференціюванням за категорійними класними ознаками. Простежено ядрову, напівпериферійну та власне-периферійну площини вияву семантично-рольового статусу валентнозумовленого іменниково-давального відмінка, їх модельно-позиційне маркування.

16.19.02.1075/231196. Синтаксична віддієслівна ад'єктивація в сучасній українській літературній мові. Костусяк Наталія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.25-31. - укр. УДК 811.161.2'367.625'367.623.

Запропоновано різноаспектне дослідження спрямованих в ад'єктивну сферу дієслів, визначено спільні та відмінні граматичні ознаки власне-прикметників і вжитих в атрибутивній сфері дієслівних лексем; з'ясовано умови ад'єктивації інфінітивних форм; схарактеризовано граматичну та значеннєву палітру опорних субстантивів, розглянуто семантико-синтаксичні та формально-синтаксичні ознаки віддієслівних прикметникових компонентів, зацентровано на їхніх морфологічних категоріях.

16.19.02.1076/231198. Особливості імпліцитного протиставлення на матеріалі сучасної англійської, німецької, російської та української мов. Григор'єва Анна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.38-41. - англ. УДК 811.161.2 23.

Статтю присвячено вивченню імпліцитно представленого протиставлення контрадикторних ознак у різних проміжках часу. Протиставлення ознак може бути виражено імпліцитно та експліцитно. У даному дослідженні розглядаються приклади імпліцитно вираженого протиставлення. Аналізуються контрадикторне та контрарне поняття. У результаті аналізу виділяються основні моделі пропозиційних характеристик, а саме атрибутивні, актантні, предикатні та сирконстантні протиставні конструкції. Дані проведеного дослідження дозволяють зробити висновки, що продуктивність протиставних конструкцій не залежить від генетичного походження мови.

16.19.02.1077/231199. Типологічні ознаки подвійного синтаксичного зв'язку. Кобченко Наталя. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.41-49. - укр. УДК 81'367-048.445.

На підставі аналізу різних сфер функціонування подвійного синтаксичного зв'язку з'ясовано його визначальні особливості. Висвітлено статус подвійного синтаксичного зв'язку в структурі речення, траєкторію розгортання, схарактеризовано передумови утворення синтаксичних трійок та специфіку поєднання їхніх компонентів. Окреслено його вияви відповідно до напрямків залежностей між членами синтаксичної трійки та рівні його реалізації відповідно до синтаксичного рангу цих членів.

16.19.02.1078/231200. Лівобічний валентний потенціал прислівникових предикатів. Мельник Ірина. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.50-54. - укр. УДК 811.161.2'367.5'367.624.

Виокремлено й системно вивчено чотири різновиди лівобічних залежних компонентів у семантико-синтаксичних позиціях прислівникового суб'єкта якісної ознаки, прислівникового суб'єкта якості-відношення, прислівникового суб'єкта стану та суб'єкта стану-відношення; проаналізовано їхнє лексичне наповнення; схарактеризовано центральні та периферійні засоби морфологічної експлікації на тлі відмінкової системи української мови; простежено процеси ускладнення суб'єктної семантики; з'ясовано дериваційні зв'язки між деякими морфологічними формами в суб'єктному значенні; простежено співвідношення між окремими компонентами семантико-синтаксичної та формально-синтаксичної структури речення.

16.19.02.1079/231201. Шляхи утворення синтаксичних фразеологізмів в українській мові. Ситар Ганна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.54-61. - укр. УДК 81'367:81'373.7 =161.2.

У статті визначено закономірності утворення синтаксичних фразеологізмів, або речень фразеологізованої структури, "формальних (лексично вільних) ідіом" у термінології Чарльза Філлмора. Основну увагу зосереджено на процесах перетворення традиційного нефразеологізованого речення в синтаксичний фразеологізм, "розхитуванні" відомого традиційного (лексичного) фразеологізму за рахунок наповнення іншими лексемами, утворенні нових моделей синтаксичних фразеологізмів за зразком, а також шляхом взаємодії з іншими одиницями.

16.19.02.1080/231202. Семантика уточнень на рівні парцельованих конструкцій у різних функціональних стилях сучасної англійської мови. Солодовник Оксана. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.61-65. - англ. УДК 81'367.7 - 81'37.

У даній статі проаналізована семантика уточнень на рівні парцельованих конструкцій у публіцистичному, художньому та розмовному стилях сучасної англійської мови. Виокремлено та охарактеризовано дев'ять семантичних груп уточнень залежно від змістового наповнення компонентів конструкцій.

16.19.02.1081/231203. Граматична практика Івана Пулюя: діяхронно-синхронний контекст. Фаріон Ірина. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.66-73. - укр. УДК 81-112 114.

Розглянуто граматичну практику видатного вченого і перекладача Біблії Івана Пулюя в пору завершального етапу кодифікування мовної норми на народній основі. Крізь призму діяхронно-синхронного аналізу проаналізовано правописно-фонетичний, словотвірний та морфолого-

синтаксичний узус мислителя та актуалізовано проблему невідповідності чинного правопису питомій мовній традиції.

16.19.02.1082/231204. Синонімічні конструкції з транзитивною семантикою в сучасній українській мові. Межов Олександр. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.74-78. - укр. УДК 811.161.2' 367.4.

У статті проаналізовано прийменники, що здатні виражати значення шляху руху; з'ясовано, з якими відмінковими формами вони поєднуються; окреслено сукупність предикатів, що валентно передбачають локативи шляху руху; простежено синонімічні відношення між прийменниково-відмінковими формами у функції шляху руху; схарактеризовано синонімію прийменникових конструкцій і безприйменникових відмінків із транзитивною семантикою в сучасній українській літературній мові.

16.19.02.1083/231205. Семантичні та формально-структурні параметри футбольної лексики в українській літературній мові початку ХХІ століття. Струганець Юрій. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.79-82. - англ. УДК 811.161.2:81'373.

У статті з'ясовано зміст поняття "футбольна лексика", встановлено співвідношення понять "футбольна лексика" і "футбольна термінологія". Представлено таксономію футбольних номінацій у мові спеціального призначення. Таксономія об'єднує терміни футбольної галузі, екстрагалузеві термінологічні одиниці, термінологізовані загальноповивані лексичні одиниці, а також номенклатуру, професіоналізми, професійний жаргон. Розроблено семантичну стратифікацію футбольної лексики, обґрунтовано системну організацію цього сегмента словникового складу через реалізацію парадигматичних відношень. Схарактеризовано формально-структурну типологію футбольних номінацій.

16.19.02.1084/231206. Аксіофраземна прагматика: репрезентація кодів культури в ціннісній картині світу (на матеріалі української, російської, англійської та німецької мов). Краснобаєва-Чорна Жанна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.83-88. - англ. УДК 81'373.7: 124.5.

У статті визначено роль асоціативів у презентації цінностей в англійській, німецькій, українській і російській фраземіці з проекцією на соматичний, біоморфний, природний, колоративний, квантитативний, гастрономічний коди культури й окреслено специфіку функціонування компонентів фраземи - соматизмів, зоосемізмів, фітокомпонентів, колоративів, числових компонентів, метеокомпонентів тощо - на фраземному рівні ціннісної картини світу. Фраземи з асоціативами в аксіофраземній прагматиці визначувані емоційно-експресивною й оцінною функціями, сприяють формуванню негативного або позитивного образу певного об'єкта.

16.19.02.1085/231208. Лінгвокогнітивні аспекти регулярних граматичних порушень (на матеріалі сучасної німецької мови). Драч Наталія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.92-98. - укр. УДК 81'271.14.

Статтю присвячено дослідженню найпоширеніших системних граматичних порушень в сучасній німецькій мові, висвітлено основні лінгвокогнітивні аспекти, що детермінують їх появу та функціонування в мові. Висвітлено особливості обґрунтування А. Фреєм ненормативного використання мовних одиниць, окреслено коло фундаментальних потреб, які мотивують функціональне призначення регулярних граматичних порушень.

16.19.02.1086/231210. Проблеми лінгвістики тексту: інтерпретація категорії інтимізації. Космеда Тетяна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.103-108. - укр. УДК 81'49.

Категорія інтимізації - це багатоаспектний об'єкт сучасного мовознавства, статус якого до кінця не окреслено. Ця категорія насамперед пов'язана з категоріями відчуження і співучасті й актуалізується в дихотомії свій - чужий. Найважливішою передумовою інтимізації є порозуміння, співучасть мовців, ширше - успішна комунікація. Мовними засобами моделювання інтимізації, її маркерами є система фонетичних, лексичних, фразеологічних, морфологічних, синтаксичних та стилістичних одиниць, а також відповідні графічні знаки (графєми, пунктограми), що беруть участь у моделюванні текстів. Дослідження цієї категорії дає змогу виявити як індивідуально-авторські моделі, формули інтимізації, що мають місце в структурі певного дискурсивного простору, тексту, так і національні, специфічні моделі, що характерні для кожної лінгвокультури загалом.

16.19.02.1087/231211. Методологія фреймового моделювання субдискурсу екології та природних ресурсів. Ковалик Наталія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.108-113. - укр. УДК 574:504.75:001.891.

Розглянуто методологію фреймового моделювання субдискурсу екології та природних ресурсів в англійській науковій концептосфері. Змодельовано та схарактеризовано цілісну структуру функціонування екологічних підсистем різного ієрархічного рівня. З'ясовано й описано механізм трансформації об'єктивної дійсності в систему структурованих знань у формі концептів.

16.19.02.1088/231212. У пошуках інтегративного підходу до конструювання авторської ідентичності в науковому дискурсі. Крамар Наталія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.113-119. - укр. УДК 81'42: 811.111.

У статті розглянуто stance ("позиція", "ставлення") та voice ("голос", "тон") як два взаємодоповнюючі теоретичні конструкти для вивчення авторської особистості у науковому дискурсі. Здійснено спробу синтезувати позиційно-центричний підхід К. Гайленда та тоно-центричний підхід Р. Іваніч для якнайповнішого і водночас чітко структурованого аналізу авторської присутності у науковому тексті. Обґрунтовано доцільність розгляду засобів вираження категоричності/некатегоричності (boosting/hedging) у рамках інтерперсонального позиціонування (взаємодії з читачем) замість текстувального позиціонування (ставлення автора до пропозиційної інформації).

16.19.02.1089/231213. Текстотвірні функції прецедентних феноменів в історико-мовному дискурсі радянського часу. Наєнко Галина. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.120-127. - укр. УДК 81-26'42(091).

У статті проаналізовано функції прецедентних імен, висловлювань, текстів, ситуацій, зафіксованих у тексті підручника з історії української літературної мови Петра Павловича Плюща (1971). Автор досліджує склад, семантику, мовні засоби репрезентації цитат, покликань, імен суспільних діячів, науковців, письменників, та історичних подій, встановлюючи їхню роль у процесах текстотворення та формування загальної концепції історії української літературної мови в радянському науковому дискурсі.

16.19.02.1090/231215. Мітигація як комунікативна тактика стратегії хеджування. Романченко Алла. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.131-135. - укр. УДК 808.1:81'42:316.77.

Виокремлено й схарактеризовано комунікативну тактику мітигації в межах стратегії хеджування, яка активно реалізується в жанрі наукової рецензії. Визначено сутність цієї тактики, описано можливості її використання, специфіку в науковому дискурсі та засоби вираження в українській мові на матеріалі рецензій знаних в Україні та за її межами лінгвістів О. І. Бондаря та Ю. О. Карпенка як елітарних мовних особистостей.

16.19.02.1091/231216. Прагматичний потенціал займенника it у текстах дискурсу жахів. Сазонова Ярослава. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.135-139. - укр. УДК 81-11.

Стаття містить аналіз прагматичного потенціалу англійського займенника it у текстах дискурсу жахів. Дослідження проведено у межах сучасних підходів лінгвістичної прагматики, а саме творення комунікативних смислів та їх відтінків у процесі комунікації "автор - читач". Визнаючи існування вигаданого світу художніх текстів та особливостей референції в них, було здійснено аналіз референційних можливостей особового займенника it та імпліцитних комунікативних смислів, що з'являються у процесі текстопородження й текстосприйняття.

16.19.02.1092/231218. Стратегії й тактики персуазивного впливу в політичному жанрі теледебатів. Харитоновна Дарина. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.144-152. - укр. УДК 81'=111.

У рамках статті політична маніпуляція розглянута як засіб створення "ідеальної" дійсності, яка б відповідала тим чи тим політичним цілям. На прикладі фрагменту стенограми теледебатів кандидатів (В. Януковича та В. Ющенко) на посаду Президента України проаналізовано стратегії й тактики з точки зору персуазивного впливу на фокусну аудиторію. Визначено когнітивні сценарії їх розгортання.

16.19.02.1093/231219. Лінгвістичні ареали межиріччя Дністра і Дунаю. Колесников Андрій. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.153-158. - укр. УДК 811.161.2'28.

У статті схарактеризовано багатокомпонентний і строкатий мовний континуум межиріччя Дністра і Дунаю, що складається з новожитніх говірок української, російської, болгарської, румунської, гагаузької, циганської, албанської мов. Просторовий розподіл цих мов та їхніх діалектів характеризує домінування мозаїчності, черезсмужності, перерваності, розпорошеності, неоднорідності конфігурації лінгвальних зон різної щільності, натомість суцільні мікромасиви ідіомів в ареалі - менш типові. На прикладі досвіду картографування українських говірок регіону показано результативність застосування комплексу підходів і деяких дослідницьких процедур, що дозволяють картографічно експлікувати такий складний лінгвальний ареал на діалектному рівні.

16.19.02.1094/231249. Функции русского беспредложного винительного падежа на фоне исторического развития языка. Бранднер Алеш. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.13-18. - рос. УДК 81-116.3.

У російській відмінковій системі знахідний відмінок посідає особливе місце. Він використовується лише у поєднанні з дієсловами. Основною його функцією є вираження прямого додатка у перехідних дієсловах. Знахідний відмінок прямого додатка має свій початок в індоєвропейській мові.

Праслов'янська мова і пізніше окремі слов'янські мови успадкували цю конструкцію з індоєвропейської мови. Таким чином ми зустрічаємося з нею також у східнослов'янських мовах. На мовному матеріалі зі старої і сучасної російської мов можна продемонструвати специфічні особливості функціонування знахідного відмінка як прямого додатка протягом історичного розвитку.

16.19.02.1095/231250. Славянские языки: объективная грамматика и категория грамматикализации. Всеволодова Майя. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.18-27. - рос. УДК 81'373.217(23).

Статтю присвячено деяким питанням сучасної граматики в їхньому відношенні до слов'янських мов та у відношенні слов'янських мов до мов інших типів. Сучасний стан функційної граматики, тобто граматики, пов'язаної не лише з виокремленням і описом одиниць і виділених у граматиці категорій, але й із їхнім функціонуванням у живому мовленні, у спілкуванні, демонструє необхідність зміни погляду на сам статус Мови як структури світобудови, що дає змогу вийти на систему Мови взагалі та кожної конкретної мови зокрема.

16.19.02.1096/231251. Рівнево-ступенева типологія граматизації в сучасному слов'янському реченні. Загнітко Анатолій. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.28-37. - укр. УДК 81-115'44*362.

Схарактеризовано основні поняття теорії граматизації та встановлено визначальні напрями еволюції лінгвістичних поглядів на граматизацію, витлумачено диференційні ознаки категорійно-рівневої граматизації з простеженням закономірностей початкової (← часткової), напівповної та повної граматизації. З'ясовано тенденції реалізації граматизації на лексичному, морфологічному, синтаксичному рівнях, водночас наголошено на тому, що в граматизації чітко виявлюваними є: функційність (позиційна → лінійна → синтагмальна), еквівалентність, аналоговість, цілісність того чи того утворення. Основними ступенями граматизації є: 1) часткова втрата семантичної достатності лексеми у відповідній синтагматичній моделі; 2) перетворення лексеми в напівповнозначну; 3) набуття статусу неповнозначності. Первинним виявом граматизації є зміна нормативно-системного контексту й витворення вторинного значущого контексту з посиленням абстрактного характеру лексичної семантики граматизованої лексеми та формування цілісних словосполучень із нею у відповідних внутрішньо-реченневих позиціях.

16.19.02.1097/231252. Граматикалізація показників евіденційності в українській мові. Попович Людмила. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.38-52. - укр. УДК 811.161.2'36.

На прикладі аналізу складнопідрядних з'ясувальних речень з дієсловами сприйняття та сполучниками ЩО і ЯК, грамам дієслівного виду, конструкцій з дієсловом мати тощо розглянуто, як ці засоби української мови, поруч зі своїм безпосереднім граматичним навантаженням несуть інформацію про походження повідомлення. Аналіз виконано в зіставленні з даними із тих слов'янських мов, у яких існують граматичні показники евіденційності - болгарської, македонської та, частково, сербської.

16.19.02.1098/231253. Техніка оформлення подвійного підрядно-предикативного зв'язку на рівні простого речення. Кобченко Наталя. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.53-60. - укр. УДК 81'367.332.

Обґрунтовано граматичну природу подвійного підрядно-предикативного синтаксичного зв'язку, описано механізм його реалізації на рівні простого речення, окреслено лексико-граматичні особливості поєднаних ним компонентів. Особливу увагу зосереджено на семантичних групах дієслів, що є складниками конструкцій, у яких функціонує підрядно-предикативний синтаксичний зв'язок. На підставі цього розмежовано синтаксичні трійки з підрядно-предикативним зв'язком та псевдотрійки, утворені поєднанням двох одиничних підрядних зв'язків.

16.19.02.1099/231254. Запозичення релігійної сфери в лексичній системі польської мови. Бороденко Людмила. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.61-64. - англ. УДК 81'374:378.147.

Статтю присвячено аналізу запозичених релігійних термінів у польській мові. Проаналізовані лексико-семантичні групи запозичень з релігійної сфери у польській мові, визначено їх семантичні особливості. Запозичення з релігійної сфери у польській мові являють собою різноманітний, багатий, живий і рухливий матеріал.

16.19.02.1100/231256. Назви митців у середньо-англійській мові: етимологія та вжиток. Добровольська Оксана. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.68-76. - англ. УДК 811.111'04'373.46.

У статті запропоновано розгляд функційної диференціації та етимологічного складу та хронологічної стратифікації середньо-англійської агентивно-професійної лексики, зокрема назв майстрів прикладного та образотворчого мистецтва, здійснені у рамках вивчення наукової проблеми системної стабільності функціонування словникового складу середньо-англійської мови і його діалектичної

едності із розвитком відповідно до універсальних законів діалектики і загальних тенденцій мовної еволюції внаслідок дії системних і позамовних чинників.

16.19.02.1101/231257. Спортивні жаргонізми в українській мові кінця ХХ - початку ХХІ століття. Стишов Олександр. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.76-84. - укр. УДК 81'276.5:796.

У статті розглянуто одне з важливих джерел поповнення й збагачення лексичної системи загальнонаціональної української мови кінця ХХ - початку ХХІ століть - спортивні жаргонізми. Визначено і розглянуто головні джерела поповнення названих одиниць, проаналізовано їх основні тематичні групи, значеннєві і словотворчі особливості, стильове і стилістичне використання.

16.19.02.1102/231258. Субзнакова фіксація лінгвокультурного змісту в похідних номінаціях родичів (на матеріалі української та польської мов другої половини ХІХ століття). Бурак Віра. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.85-100. - укр. УДК 81'22:81:39. Розглянуто словотвірну номінацію родичів в українській і польській мовах. З'ясовано особливості субзнакової фіксації лінгвокультурного змісту в похідних термінах родинної спорідненості. Встановлено кореляцію між культурно-відображальним потенціалом дериваційно номінованих родичів та комунікативною релевантністю вербалізованої у такий спосіб інформації. Простежено специфіку закріплення мовними фомами понять про опосередковано споріднених родичів у порівнюваних лінгвокультурах.

16.19.02.1103/231259. Аналіз варіантів культурно-ціннісної інтерпретації концепту мультикультуралізм в українській та російській мовах (на матеріалі газетних статей українських та російських інтернет-видань). Гайдук Неллі. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.100-104. - укр. УДК 81'1.

У статті проаналізовано наукові роботи українських і зарубіжних лінгвістів щодо походження та класифікації оцінної модальності, подано аналіз варіантів культурно-ціннісної інтерпретації концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ в українській та російській мовних картинах світу, виявлено системи оцінних стереотипів концепту МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ, що існують в українській та російській лінгвокультурних спільнотах.

16.19.02.1104/231260. Цінність розум: семантика, структура, прагматика (на матеріалі англійської, німецької, української та російської фразеології). Краснобаєва-Чорна Жанна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.104-109. - англ. УДК 81'373.7:124.5.

Статтю присвячено визначенню універсального та самобутнього в презентації цінності "розум" на фразеологічному рівні ціннісної картини світу (на матеріалі англійської, німецької, української та російської мов). Цінності в ціннісній картині світу мають релятивний характер, виявлюваний через зв'язок із нецінністю, тобто розкриття змісту цінності, її структурної організації залежить від опозитивної одиниці. Опис специфіки цінності "розум" здійснено за допомогою методу параметричного аналізу семантичної структури фразеологізму з акцентуацією оцінного макрокомпонента та методу тематичних полів.

16.19.02.1105/231261. Концепт "війна": особливості мовної об'єктивації у газетному тексті. Вільчинська Тетяна. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.110-114. - укр. УДК 81'42 = 161.2.

Статтю присвячено лінгвокогнітивному аналізу концепту "війна", реалізованому на шпальтах тернопільського регіонального видання - газети "Свобода". Передусім було розглянуто такі засоби мовної об'єктивації досліджуваного концептуалізованого поняття, як ім'я, синоніми, атрибутивні і предикативні синтагми, фразеологічні та метафоричні одиниці. Доведено, що концепт "війна" характеризується розгалуженим номінативним полем та є когнітивно багатограним.

16.19.02.1106/231262. Концепт нестача та його історичний розвиток в англійській мові. Олійник Наталя. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.114-118. - англ. УДК 811.111(075.8).

У статті досліджено структурно-семантичний потенціал термінологізованого імені концепту НЕСТАЧА - лексеми scarcity (n.) за допомогою етимологічного аналізу. Етимомом лексеми scarcity (n.) виступає протоіндоевропейський корінь дієслова кер- із значенням "збирати врожай". Зміст концепту утворений сукупністю семантичних ознак та внутрішньою формою "відсутність певної кількості" з негативною оцінкою "менше норми". Ці ознаки профілюються в понятійних доменах ЕКОНОМІКА та ТОРГІВЛЯ, МАТЕМАТИКА, БІДНІСТЬ, які складають "базу даних" номінативного простору концепту та мотивують відповідні когнітивні ознаки та концептуальні зв'язки НЕСТАЧА в дискурсі.

16.19.02.1107/231263. Емоційний концепт РАДІСТЬ в англійській лінгвокультурі. Ольхович-Новосадюк Марія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.118-123. - англ. УДК 811.111.2'27'373.4:17.026.3.

Досліджено засоби вербалізації та структуру концепту РАДІСТЬ в англійській лінгвокультурі. На матеріалі аналізу системних даних мови (етимологічного, тлумачних, ідіоматичних словників, тезаурусів англійської мови) проаналізовано концепт РАДІСТЬ в англійській лінгвокультурі, шляхом створення когнітивної дефініції за методикою Єжи Бартмінського.

16.19.02.1108/231265. Динаміка розвитку концепту *aventurismo* і його роль у становленні національної концептосфери Іспанії. Попова Наталія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.127-132. - англ. УДК 811.134.2'42.

Статтю присвячено дослідженню динаміки розвитку іспанського національно-маркованого концепту *aventurismo* протягом XVI-XX століть. Встановлено його тісні зв'язки з іншими ключовими елементами національної концептосфери, що базуються на етно-специфічних асоціаціях, та визначено способи репрезентації концепту в мовній картині світу. Шляхом комплексного синхронно-діахронного аналізу визначено вектори його розвитку, зміни понятійної та аксіологічної складових, з'ясовано причини значущості базових категорій концептуального ядра в свідомості іспанської нації. Описано відмінності первинного і вторинного прототипів концепту, відображених у мовній картині світу етимологічними дублетами *aventurismo* і *aventurerismo*.

16.19.02.1109/231266. Актуальність генетичного зв'язку опозитів відсутність - присутність для когнітивного вивчення поняття відсутність. Радчук Ольга. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.133-138. - англ. УДК 811.161.1'1.

Із застосуванням методу інтерпретації семантики та етимологічного аналізу автором розглянуто абстрактні опозити "відсутність - присутність". На основі встановлених генетичних зв'язків цієї антонімічної пари простежено розвиток та зміну їхньої семантики та граматичної експлікації. Доведено, що представлені поняття мають соціокультурну детермінацію, а поняття "відсутність" є психологічним ключем для когнітивного розуміння багатьох дефініцій.

16.19.02.1110/231267. Граматичне подання мотиву медитативної та споглядальної самотності (на матеріалі російськомовної поезії XIX - XXI століть). Самсоненко Наталія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.138-142. - англ. УДК 811.161.1.

У статті розглядаються можливості граматичного подання мотиву медитативної та споглядальної самотності як особливого типу позитивної самотності в російськомовних поетичних текстах. Стверджується, що в поетичному тексті морфологічна домінанта однини сприяє актуалізації значення відокремленості, зосередженості, відчуженості, спокою.

16.19.02.1111/231269. Моделювання структури концептосфери нового завіту засобами епідигматики. Шевченко Лариса. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.147-152. - укр. УДК 81'37'373:225.

У статті розглянуто проблеми моделювання структури текстової концептосфери через використання лексичних засобів епідигматики. Досліджуються мовні компоненти, пов'язані між собою відношеннями лексико-семантичного узгодження, які актуалізуються при опорі на семну структуру слів. Разом з іншими концептотвірними компонентами вони служать засобами системного творення концептуальної сфери Нового Завіту.

16.19.02.1112/231270. Ключовий знак як впливовий стрижень структури лінгвосеміотичного коду рекламної комунікації: проблеми ідентифікації. Щербак Олена. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.152-160. - укр. УДК 811.161.2:659.148.4+003:316.776.33.

Статтю присвячено проблемі виокремлення ключових знаків у структурі лінгвосеміотичних кодів рекламної комунікації. У зв'язку з цим висвітлено зміст поняття "лінгвосеміотичний код" та "ключовий знак", а також розроблено схему виокремлення ключових знаків з урахуванням їхньої впливової активності, дієвість якої проілюстровано на прикладі комунікативних лінгвосеміотичних кодів, задіяних в українській комерційній телерекламі.

16.19.02.1113/231271. Експресивна номінація в сучасному топоніміконі. Гаврилук Ірина. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.161-165. - укр. УДК 81'373.2.

У статті розглянуто засоби експресивної номінації в сучасному українському словотворі. Проаналізовано головні словотвірні моделі утворення сленгових ойконімів, з'ясовано мотивацію сленгового найменування. Дослідження виявляє різні відтінки значення, яких набувають утворені сленгові назви (пейоративне, іронічне, меліоративне тощо).

16.19.02.1114/231272. Вимова звукосполук респондентами-українцями полілінгвального простору: норма та девіації. Дружинець Марія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.166-170. - укр. УДК 81'286'342.42'355(478).

У статті зроблена спроба виявлення, аналізу та опису девіацій, що виникають у результаті порушення норм орфоєпії, зокрема спрощення в групах приголосних, вимови свистячих перед шиплячими та

навпаки, а також передньоязикових [д], [т] перед свистячими та шиплячими. На основі соціопитування (запис на аудіоносії) виокремлено стійкі та слабкі норми вимови, указано важливі вимовні проблеми та їхня органічність, що засвідчена історією. Соціопитування проведено в Придністровському державному університеті імені Т. Г. Шевченка (м. Тирасполь).

16.31 Прикладне мовознавство

16.19.02.1115/228996. Функціональні та лінгвосеміотичні чинники іншомовного відтворення артлангів. Ребрій І.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.152-160. - укр. УДК 811.9.

Статтю присвячено встановленню функціональних та лінгвосеміотичних характеристик артлангів як чинників їхнього перекладу. Артланги визначено як штучно створені мови, що функціонують у художньому дискурсі засобом увиразнення картини фантастичного світу. На відміну від планових мов, провідною функцією яких є комунікативна, артланги переважно реалізують естетичну функцію, що й визначає специфіку їхнього іншомовного відтворення як домінуючого стильового прийому таких жанрів, як антиутопія, фентезі або казка. Лінгвокреативна функція артлангів також безпосередньо впливає на формування стратегії їхнього відтворення у перекладі, адже усвідомлення механізмів авторського лінгвоконструювання має допомогти перекладачеві здійснити аналогічні творчі дії у межах перекладеного твору. За лінгвосеміотичним критерієм усі артланги поділяються на апостеріорні та апіорні. Апостеріорні артланги складаються з одиниць, до плану вираження яких входять структурносемантичні елементи, запозичені з природних мов. Апіорні артланги, у свою чергу, складаються з одиниць, які не виявляють матеріальної відповідності природним мовам. Пріоритетним способом перекладу лексем апостеріорних артлангів, які характеризуються наявністю внутрішньої форми, а отже й морфемного членування, є калькування, що розглядається у роботі як прояв стратегії одомашнення. Пріоритетним способом перекладу лексем апіорних артлангів, для яких характерною є відсутність внутрішньої форми, є транскодування, що розглядається у роботі як прояв стратегії очуження. Як приклад апостеріорного артлангу розглянуто Новояз Дж. Орвелла, а як приклад апіорного артлангу розглянуто лапінську мову Р. Адамса.

16.19.02.1116/229070. Укладання трьохмовного словника-довідника на основі навчальних текстів у галузі авіабудування для студентів-іноземців. Рибак В.О., Ільченко М.Л. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2, С.128-136. - укр. УДК 811.111'276:004:621.45.

У статті наведено сучасну методику укладання електронних термінологічних словників-довідників двома мовами в галузі авіабудування. Розглянуто поняття "науково-навчальний текст", "термін", "термінографія", "англійська мова для спеціальних цілей". Представлено характерні риси термінів та вимоги до створення словника термінів.

16.19.02.1117/229101. Способи перекладу назв американських і британських мультфільмів українською мовою. Зосімова О.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.206-212. - укр. УДК 811.111:81'25.

У статті розглянуто проблему перекладу назв сучасних американських і британських мультфільмів українською мовою. З'ясовано, що основними способами відтворення таких заголовків є прямий (еквівалентний) переклад, транскрипція і транслітерація, трансформація й заміна оригінального заголовка. Вибір способу перекладу залежить від багатьох чинників, зокрема культурологічного, естетичного та комерційного. Важливу роль при цьому має стратегія жанрово-сміслової адаптації назви. У будь-якому разі першорядним завданням перекладача є реалізація прагматичного потенціалу заголовка.

16.19.02.1118/229548. Translation transformations in the interpretation process of nominations representing the concept TERRORISM (based on British and Ukrainian newspaper discourse). Zhulavska O., Piantkovska A. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.50-54. - англ. УДК 811.111'42.

The article describes the translational aspects of interpretation process of the concept TERRORISM in British and Ukrainian newspaper discourses, namely the use of translation transformations. It shows detailed analysis of dictionary definitions of concept nominations and related notions that represent everyday notion of the concept. Particular attention is paid to the principles of using translation transformations while interpreting naming units that are structural components of the concept TERRORISM and the causes of this process.

16.19.02.1119/229550. Лінгвопрагматичні особливості перекладу бізнес- та військової термінології у політичних промовах. Медвідь О.М., Ходцева А.О., Дяченко І.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.62-68. - укр. УДК 811.111'38:659.1.

Стаття присвячена вивченню перекладацького аспекту бізнес- та військової термінології, що використовується у політичних промовах американських президентів Барака Обами та Дональда Трампа. Головне завдання політичного тексту - маніпулювати свідомістю з метою прихованого впливу на здійснення вибору за допомогою мови. Використання термінологічних одиниць додає прагматичного забарвлення політичному виступу, саме тому правильне декодування галузевої термінологічної лексики забезпечує адекватну передачу комунікативно-прагматичного аспекту промови, а також не порушує індивідуальний стиль політика. До основних перекладацьких трансформацій військової термінології та бізнес-термінів належать: транскодування, калькування, генералізація та конкретизація значення, додавання, еквівалентний, антонімічний і описовий переклади, вилучення - у статті розглядаються та аналізуються конкретні випадки їх застосування.

16.19.02.1120/229551. Корпусний підхід до визначення домінантного способу адекватного перекладу прислів'їв. Степанов В.В., Баранова С.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.69-78. - англ. УДК 81'253:398.9.

Стаття присвячена конструюванню власної стратегії визначення домінантного способу адекватного перекладу прислів'їв іноземною мовою, що реалізується в рамках корпусних і лінгвостатистичних методик, а також у руслі методу моделювання. Наводиться детальний теоретичний і практичний опис механізмів укладання та використання досліджуваного паралельного корпусу прислів'їв із репрезентацією відповідних статистичних результатів домінантності іншомовного відтворення паремій.

16.19.02.1121/229553. Особливості передачі пареміологічних одиниць у перекладі. Швачко С.О., Хаба Н.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.87-93. - англ. УДК 82-84'255.4.

Розглядаючи переклад як засіб міжкультурної взаємодії, необхідно приділити особливу увагу перекладу стійких, культурно-маркованих одиниць, які передають екстралінгвістичну реальність. До таких одиниць, безумовно, належать пареміологічні одиниці. Паремії є короткими, вони легко запам'ятовуються і вживаються у повсякденному житті. Протягом століть пареміологічна мудрість слугувала провідником для людей в усьому світі. Паремії демонструють унікальність оцінок життя різних народів і, як правило, передаються у перекладі еквівалентами, які адекватно сприймаються у цільовій культурі. Дослідження присвячене аналізу пареміологічних одиниць з точки зору перекладу. Нами дається визначення поняттю "паремія" та в межах цього поняття розрізняється два основних типи пареміологічних одиниць - прислів'їв та приказок. У статті розглядаються шляхи перекладу паремій і верифікується класифікація методів їх перекладу.

16.19.02.1122/229648. Оптимізація класифікатора автоматизованої системи розпізнавання мовця критичного застосування. Бісікало О.В., Грищук Т.В., Ковтун В.В. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.30-43. - англ. УДК 681.327.12.

Актуальність. Розглянуто питання адаптації згортального нейромережевого класифікатора для використання у автоматизованій системі розпізнавання мовців критичного застосування (АСРМКЗ). Об'єктом дослідження є індивідуальні особливості мовного процесу людини. Мета роботи. Розроблення заходів по виділенню з мовного сигналу індивідуальних для мовця ознак, підвищення їх інформативності в результаті виконання факторного аналізу, їх візуальне представлення для використання згортального нейромережевого класифікатора та оптимізація його архітектури для потреб АСРМКЗ. Метод. Запропоновано заходи по оптимізації процедури класифікації мовців АСРМКЗ, для чого теоретично обґрунтовано оптимальний спосіб представлення інформативних ознак і метод підвищення їх інформативності, обґрунтовано вид топологію і заходи для підвищення ефективності процесу розпізнавання мовців. Зокрема, обґрунтовано доцільність використання нормалізованих за потужністю кепстральних коефіцієнтів PNCC для опису фонограм, записаних в умовах шумного оточення, запропоновано використовувати фільтри Габора для представлення інформації, що аналізуватиметься згортальною нейромережею, вибрано оптимальний метод факторного аналізу, а саме, розріджений метод аналізу головних компонент, для зменшення розмірності вектору ознак із збереженням його інформативності, запропоновано удосконалити топологію згортальної нейромережі для АСРМКЗ, у якій фільтри Габора інтегровано у згортальний шар, що дозволяє оптимізувати їх параметри при навчанні нейромережі, і на повнозв'язному шарі використано глибоку нейромережу із bottleneck-шаром, ваги якого після навчання використано як вхідні дані для контрольного GMM/HMM-класифікатора. Результати. Методи представлення та оптимізації інформативних для розпізнавання мовця ознак, методи їх візуального представлення та удосконалення топології згортальної нейромережі для прийняття рішень на їх основі. Висновки. Отримані теоретичні результати знайшли емпіричного підтвердження. Зокрема, доведено стійкість удосконаленої згортальної нейромережі до присутності шумів оточення у вхідних фонограмах, яка виявилася вищою за показники звичайної згортальної нейромережі та глибокої нейромережі. При зростанні ВСШ > 10 дБ контрольний GMM/HMM-класифікатор виявився ефективнішим за

нейромережеві щодо імовірності прального розпізнавання мовців, що можна пояснити ефективністю використаної UBM-моделі, але він є і суттєво ресурсоємнішим. Також емпірично виявлено вікна банку фільтрів Габора, які надавали найбільш варіативну щодо індивідуальних особливостей мовлення, інформацію.

16.19.02.1123/229769. Принцип незамкненості у синергетиці перекладу. Дорофеева М.С. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.47-56. - укр. УДК 81'25.

У статті розглянуто реалізацію універсального синергетичного принципу незамкненості у спеціальному перекладі. На матеріалі німецькомовного фрагмента спеціального тексту адміністративно-ділового дискурсу та його множинних перекладів українською мовою встановлено точки незамкненості системи спеціального перекладу. Проаналізовані особливості вербалізації точок незамкненості зовнішнього рівня системи у перекладному тексті. В результаті порівняльно-перекладацького аналізу виявлено фактори порушення інваріанта перекладу і запропоновано шляхи мінімізації перекладацьких помилок.

16.19.02.1124/229770. Квантитативні фразеологізми: перекладацькі аспекти. Кобякова І.К., Баранова С.В., Поліщук І.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.57-62. - англ. УДК 81'373.7'253.

У статті розглядаються питання визначення ролі числових позначень в житті людини, зокрема в системі мови. Досліджуються методи перекладу англійських квантитативних фразеологічних одиниць на українську мову (фразеологічні еквіваленти, фразеологічні аналоги, калькування і описовий метод). Визначено і пояснено використання конкретного методу перекладу англійських фразеологізмів відповідно до їхньої структури, конотативного, денотативного і сигніфікативного значень, суб'єктивно-оцінної конотації. Надані приклади з використання конкретного методу перекладу. У тому числі описані проблеми диференціації "прихованих" фразеологізмів. Визначена багатозначність числа і його здатність переходити у різні частини мови.

16.19.02.1125/229776. Культурний аспект комунікації та перекладу. Семенюк А.А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.102-106. - англ. УДК 811.111'25.

У статті розглянуто взаємозв'язок між культурою і комунікацією та визначено роль культурного аспекту при перекладі. Коротко проаналізовано точки зору та підходи дослідників до трактування поняття культури. Для заохочення подальших досліджень і розуміння проблем, пов'язаних із перекладом, зроблено спробу дослідити причини виникнення перекладацьких труднощів у процесі взаємодії двох культур.

16.19.02.1126/229808. Проблеми перекладу юридичних текстів в умовах європейської інтеграції. Кобякова І.К., Габенко М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.39-45. - англ. УДК 378:37.033.

Стаття присвячена визначенню актуальних проблем перекладу юридичних текстів. Сьогодні точний переклад юридичних текстів став дуже важливим, оскільки український уряд обрав європейський шлях розвитку, а неправильний переклад документів може призвести до негативних наслідків у цьому відношенні. Отже, переведення правових текстів Європейського Союзу на інші мови, зокрема на українську, стикається з багатьма труднощами на різних рівнях. У роботі вказується важливість виконання професійного перекладу, що є одним з найважливіших елементів, який слід розглянути при обговоренні мови юриспруденції. Крім того, в документі представлений огляд існуючих класифікацій юридичних текстів та їх комунікативних цілей. Ця стаття також є спробою підкреслення актуальності паралельної освіти студентів-перекладачів в аспекті подальшого успішного працевлаштування та кар'єрного розвитку.

16.19.02.1127/229818. Гендерно марковані одиниці у рекламних текстах: еквівалентність перекладу. Чуланова Г.В., Шевченко С.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.109-115. - англ. УДК 811.111'42:659.131.

Стаття присвячена дослідженню особливостей процесу перекладу англійських рекламних текстів з гендерною маркованістю, що виражена за допомогою вживання гендерно маркованих одиниць. Основною метою дослідження є визначення характерних аспектів та проблемних моментів пов'язаних з перекладом рекламних текстів, які містять гендерно марковані одиниці. Задля досягнення поставленої мети було проведено детальний аналіз рекламного тексту як лінгвістичного явища, а також гендерно маркованих одиниць як одного з найефективніших засобів впливу на реципієнта у процесі здійснення акту рекламної комунікації. Були виділені основні категорії гендерно маркованих одиниць, що вживаються у рекламних повідомленнях, а також проаналізовано вплив гендерно маркованих одиниць на процес перекладу гендерно орієнтованих рекламних текстів.

16.19.02.1128/229826. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. Балабін В.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.7-18. - укр. УДК 81'25:355.343.18.

Серед спеціальних теорій перекладознавчої науки відсутня науково-обґрунтована теорія військового перекладу (ТВП), яка має базуватися на наукознавчих, мовознавчих і перекладознавчих засадах,

відповідати методологічним і кваліфікаційним критеріям наукознавства, мати власний об'єкт, предмет і завдання дослідження, теоретичні моделі, поняттєво-категоріальний апарат. ТВП як спеціальна теорія перекладознавства представляє собою узагальнену, структуровану й упорядковану сукупність наукових фактів, теоретичних суджень, гіпотез і методологічних положень, інтегрованих у єдину систему за допомогою термінологічно визначених і упорядкованих одиниць поняттєво-категоріального апарата ТВП, що розкривають завдання й специфіку службової діяльності військового перекладача. Об'єктом ТВП є не тільки традиційна сфера перекладацького супроводження, а й уся галузь лінгвістичного забезпечення військ (ЛЗВ).

16.19.02.1129/229828. Переклад однослівних метафор у комп'ютерному дискурсі. Дорда В.О., Шуляк І.С. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.26-30. - англ. УДК 811.111'38:659.1.

Дослідження присвячено аналізу неформальної англійської мови в призмі інформаційних технологій, оскільки сьогодні доступ до інформації набув зовсім іншої форми. Англійський сленг широко представлений в комп'ютерному дискурсі; поєднання щоденного спілкування з віртуальним спілкуванням, перетворення паперових даних у цифрові, зміна форм презентації, винахід нових засобів комунікації - нові елементи комп'ютерної глобалізації. Автори вивчають сленгізми як метафори, оскільки вони мають багато загальних рис. Переклад сленгу завжди був важким завданням незважаючи на величезну кількість існуючого програмного забезпечення та відповідних інструментів автоматизованого перекладу. Через популяризацію комп'ютерів, у сучасному житті важливу роль у людському спілкуванні відіграє комп'ютерний сленг та різні типи метафор.

16.19.02.1130/229835. Переклад біблеїзмів та вульгаризмів у передвибірчому дискурсі США. Попова О.В., Арошидзе Ніно, Стовпак О.С. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.73-80. - англ. УДК 811.111'373.26:324.

Завдяки потужній демократизації та глобалізації сучасного суспільства передвибірчий дискурс набуває неабиякого розповсюдження та популярності. До поля зору лінгвістів потрапляють найрізноманітніші сторони передвибірчого дискурсу. Дана стаття присвячена вивченню лексичного наповнення передвибірчого дискурсу США, і безпосередньо, вживанню біблеїзмів та вульгаризмів в ньому. Ці дві лексико-семантичні групи є полярно протилежними за своїм значенням та конотативним забарвленням, а відтак, переслідують абсолютно різні іллокутивні цілі, маючи відмінний перлокутивний ефект. На особливу увагу заслуговує застосування біблеїзмів та вульгаризмів у передвибірчому дискурсі США, адже, з одного боку, популярність політики, як такої, та передвибірчих агітацій, безпосередньо, сприяє популяризації лексико-граматичного матеріалу, що вживається адресантом у даному мовному середовищі. З іншого боку, саме політична значущість США на міжнародній арені сприяє популяризації сказаного американськими політиками вже за межами країни, а звідси, вимагає перекладу, добору лексико-семантичних відповідників у мові перекладу. Переклад біблеїзмів та вульгаризмів, застосування необхідних перекладацьких трансформацій, які б сприяли виконанню адекватного перекладу, представляють собою предмет даного дослідження. Стаття написана в рамках теми дослідження "Механізми впливу інститутів громадського суспільства на євроінтеграційні процеси в Україні" №15.01.10-02.16/18.3П.

16.19.02.1131/229963. Порівняння ефективності двох методів формалізації голосової взаємодії. Найдъонов І.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.104-112. - укр. УДК 656.073, 004.934.

Стаття присвячена дослідженню ефективності формалізації голосової взаємодії без перетворення голосової інформації в текст, на основі застосування рефлексорної системи голосового управління, що складаються з фонемного стенографа, який перетворює звуковий запис на фонемну репрезентацію, і ядра класифікації, яке визначає зміст та керуючий вплив з отриманого набору фонем. Мета статті полягає у порівнянні ефективності методів машинного навчання для формалізації голосової взаємодії на прикладі системи підтримки диспетчеризації автотранспорту з використанням рефлексорної системи голосового управління. З метою перевірки ефективності побудованих моделей було проведено ітеративний процес збору даних (у відповідності до моделі голосової взаємодії у вигляді дерева сценаріїв) та моделювання формалізації, який передбачав аналіз отриманих результатів та розширення метрик точності оцінювання для незбалансованих вибірок (прецизійність, повнота, F-міра). На первинному етапі зібрано голосові дані 23 дикторів, у середньому по 45 зразків на реакцію. Результати моделювання на мінімальному наборі даних обома методами показали точність не вищу за 50%, що є недостатньою для практичного застосування. На основі цього було висунуто гіпотезу про малу кількість голосових даних для машинного навчання, тому на другому етапі зібрано в середньому 310 голосових зразків для кожної з 3-х реакцій простого контексту, загалом 925 реакцій. Моделювання методом інтелектуальних рефлексорних систем показало точність біля 60%, що також є недостатнім, а методом згорткових нейронних мереж - трохи більше за 90%, що є прийнятним. Для підтвердження ефективності методу інтелектуальних рефлексорних систем двох ітерацій виявилось

недостатньо, висунуто гіпотезу про недостатню якість звукового запису та високий рівень шумів як перешкоди ефективності моделі формалізації, окреслено перспективи проведення наступного етапу дослідження. Зроблено висновок про ефективність рефлексорної системи голосового управління та її здатність на практиці визначати зміст та керуючий вплив отриманого набору фонем без перетворення голосової інформації в текстову форму.

16.19.02.1132/230253. Проблема трансформацій у перекладі англомовних державних гімнів. Баранова С.В., Роженко О.С. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.25-34. - англ. УДК 811.111'42'255.4:801.6:821.111-141:316.75.

Стаття присвячена дослідженню перекладацького аспекту англомовних державних гімнів як текстів ідеологічного дискурсу. Мета роботи полягає в аналізі характерних трансформацій, які реалізуються в перекладі на українську мову державних гімнів США, Канади, Ірландії. Задля досягнення мети дослідження було проведено детальний аналіз передачі зовнішньої (ритм, рима) і внутрішньої (зміст, концепти, які мають ідеологічну складову, образи) поетичної матриці в українських перекладах. Були виявлені лексико-семантичні (конкретизація, модуляція, генералізація), граматичні (конверсія), синтаксичні (об'єднання, зміна порядку слів) трансформації, які найчастіше використовуються. Визначено основні ідеологічні концепти кожного державного гімну (the True North, the Star-Spangled Banner, the soldier's song), які повністю представлені в українських поетичних перекладах, що функціонують як тексти ідеологічного дискурсу.

16.19.02.1133/230254. Зміст службових функцій та завдань військового перекладача. Балабін В.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.35-41. - укр. УДК 81'25:355.343.18.

Одним із завдань теорії військового перекладу як спеціальної теорії перекладознавства є дослідження змісту й структури службової діяльності військового перекладача з метою подальшого визначення вимог до його компетентності, освітньої й професійної кваліфікації, результатів навчання, розробки й удосконалення професійних стандартів. Автор аналізує основні й допоміжні службові функції та завдання професійної діяльності військового перекладача в системі лінгвістичного забезпечення військ, ядром якої є перекладацьке супроводження.

16.19.02.1134/230256. Особливості перекладу метафоричних висловів у сучасному англомовному політичному дискурсі. Жулавська О.О., Захарченко Ю.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.48-53. - англ. УДК 811.111'42.

Метафора була розглянута в статті як один з найбільш дієвих засобів передачі виразності, оцінності, агресивності, полемічності та маніпулятивності у політичній мові. Було зазначено, що у політичному дискурсі метафора виступає достатньо завуальованим засобом переконання, прийняття або ж, навпаки, неприйняття певних політичних позицій. Було доведено, що питання перекладності метафоричних висловів є не до кінця вирішеним в наш час, а метафорична одиниця у політичній комунікації становить проблему для перекладача сама через її багатогранність та наявність не лише певного концепту, що лежить в її основі, але й прагматичної складової. Для досягнення адекватного перекладу метафоричних висловів в англомовному політичному дискурсі було запропоновано використовувати перекладацькі трансформації (перестановки, заміни, додавання, вилучення і т.д.). Були запропоновані та проаналізовані наступні перекладацькі стратегії: дослівний (повний) переклад, прийом додавання/вилучення, заміна метафоричної одиниці мови оригіналу еквівалентною одиницею мови перекладу та традиційна відповідність.

16.19.02.1135/230258. Граматичні аспекти перекладу. Кобякова І.К., Міщенко А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.60-66. - англ. УДК 811.111'36'25:811.161.2.

Стаття присвячена детальному розгляду граматичних аспектів перекладу з англійської мови на українську. Розглядається проблема дефініції перекладу у світлі вітчизняних та зарубіжних досліджень, види перекладу та їх функціональне навантаження. У статті приділяється увага поняттю перекладацька трансформація, виділяються класифікація перекладацьких трансформацій та причини їх використання; визначається специфіка використання перекладацьких трансформацій як аспектів перекладу на словотвірному, морфологічному та синтаксичному мовних рівнях. Переклад граматичних категорій українською мовою повинен включати знання про переклад таких англійських граматичних категорій як присудок, інфінітив, герундій та герундіальні конструкції, дієприкметник та дієприкметникові конструкції, абсолютні конструкції, модальні дієслова, емфатичні конструкції, еліптичні конструкції, означений та неозначений артикль, асиндетичні іменникові словосполучення, речення із заперечними конструкціями, заголовки.

16.19.02.1136/230260. Особливості перекладу компаративних фразеолонічних одиниць у сучасному німецькомовному дискурсі. Назарчук В., Шуменко О.А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.77-82. - англ. УДК 811.112.2'425'25'373.7.

У статті досліджуються особливості застосування перекладацьких трансформацій при перекладі компаративних фразеологічних одиниць під час відтворення німецького роману Е.М. Ремарка

українською мовою. Аналізуються різні методи застосування перекладацьких трансформацій при перекладі компаративних фразеологічних одиниць з німецької мови на українську.

16.19.02.1137/230263. Міжмовна передача політичної термінології. Прокопенко А.В., Камініна А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.101-106. - англ. УДК 811.111'255.4'373.46:32:811.161.2.

Стаття присвячена дослідженню методів перекладу політичних термінів на тлі англійського політичного дискурсу. При дослідженні публіцистичних текстів було виявлено чималу кількість аббревіатур, які можна умовно розділити на наступні: назви країн; міжнародні організації; визначення зброї; міжнародні угоди, договори, пакти. Особливу складність при перекладі становлять політичні аббревіатури, що не мають еквівалентів у міжнародній та політичній лексиці. Вибір того чи іншого способу перекладу іноземних скорочень українською залежить від багатьох факторів, в тому числі від структури скорочення. У дослідженні охарактеризовано прийоми перекладу аббревіатур на прикладах політичних текстів. Встановлено, що при перекладі політичних аббревіатур з англійської мови на українську в основному застосовують такі способи: використання еквівалентного українського скорочення, використання прийому транслітерації, використання транскрипції та описовий переклад.

16.19.02.1138/230264. Проблеми перекладу директивів у межах офіційно-ділового дискурсу. Попова О.В., Хоруженко М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.107-115. - англ. УДК 811.111'255.4:82-5.

Категорія директивності як універсальна комунікативно-прагматична категорія широко представлена в усіх мовах. Феномен такого типу висловлень досліджувався в лінгвістиці, філософії та логіці. Однак поза увагою мовознавців залишилися важливі питання функціонування та способів перекладу директивних мовленнєвих актів у текстах виконавчих президентських наказів. Стаття присвячена вивченню способів перекладу експліцитно та імпліцитно виражених директивів в англійському офіційно-діловому дискурсі на матеріалі виконавчих наказів президентів США XXI століття. Також в рамках статті розглянуто особливості перекладу текстів офіційно-ділового дискурсу в цілому, а також, зокрема, питання еквівалентного відтворення директивів та варіативність їх імпліцитного та експліцитного вираження в текстах президентських наказів США.

16.19.02.1139/230267. Інновації як прерогатива у викладанні іноземних мов / Innovationen als prerogativ im fremdsprachenunterricht. Чепелюк А.Д., Сусіденко Є.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.127-130. - Німецька УДК 37.091.33:81'243:316.454.52.

Стаття присвячена впровадженню інноваційних методів у сучасний процес викладання іноземних мов. Проаналізовано комунікативні завдання, особливості використання різних прийомів та засобів навчання на заняттях з іноземної мови з метою вдосконалення рівня мовленнєвих умінь і навичок учнів. Значна увага приділена ролі вчителя в процесі формування іншомовної компетенції учнів та студентів. / Der Artikel wird den Innovationsmethoden im modernen Fremdsprachenunterricht gewidmet. Es werden kommunikative Aufgaben, neue Verfahren und Unterrichtsmittel analysiert, die für Vervollkommnung der Sprechfertigkeiten von den Studierenden eingesetzt werden. Es wird die Rolle des Lehrers bei der Entwicklung der fremdsprachlichen Kompetenz der Lernenden beschrieben.

16.19.02.1140/230271. Визначення поняття "військовий переклад". Балабін В.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.7-14. - укр. УДК 81'25:355.

Поняття "військовий переклад" належить до базових одиниць категоріального апарата теорії військового перекладу, що потребують систематизування й уточнення. Існуючі визначення терміна "військовий переклад" не позбавлені явних недоліків і не розкривають повною мірою сутність цього поняття. Запропоновані автором два типи визначень для терміна/поняття військового перекладу відповідають вимогам раціональної (оптимальної) стислості та дозволяють відрізнити військовий переклад від інших понять перекладознавства.

16.19.02.1141/230276. Проблеми перекладу англійських текстів-анонсів. Кац Ю.В., Шматуха О.І. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.38-42. - англ. УДК 811.111'255.4:659.131.2.

Стаття присвячена дослідженню проблем перекладу англійських текстів-анонсів. Основною метою дослідження є загальна тенденція до аналізу прагматико-комунікативних характеристик мовних явищ. Мотивацією написання статті є те, що недостатньо вивченим залишається взаємозв'язок між прагматикою текстів, умовами їх функціонування, з одного боку, і вибором мовних засобів, з іншого. Це породжує наявність великої кількості труднощів при перекладі англійських текстів-анонсів. Стаття засвідчує випадки багатозначності слів і описує роль контексту в перекладі англійських текстів-анонсів. В статті розглядаються лінгвістичні особливості перекладу англійських текстів українською мовою. Основними етапами дослідження є пошуково-ознайомлювальний, який полягає в доборі бібліографії, ознайомленні з літературою, складанні картотеки; аналітичний, який полягає в тому, що в роботі здійснюється критичний огляд літератури, формується власна концепція дослідження, класифікується матеріал; етап систематизації необхідного матеріалу та його опис.

Практичне використання результатів дослідження полягає в тому, що отримані дані можна застосувати при розв'язанні практичних завдань перекладу. При перекладі англійських текстів-анонсів необхідно враховувати не лише мету, характер потенційного читача, але й особливості тексту оригіналу, культурні й індивідуальні можливості мови та інші екстралінгвістичні фактори. Перспективи вбачаємо у аналізі англійських текстів-анонсів для перекладу та створення текстів, а також детальний розгляд їхньої класифікації для подальшої роботи у галузі перекладу англійських текстів-анонсів. За результатами дослідження можна зробити висновок, що існує необхідність у подальшому вивченні англійських текстів-анонсів та створенні нових підходів до його перекладу та подолання проблем перекладу.

16.19.02.1142/231185. Відтворення культурно-специфічного смислу порівняння у перекладі (на матеріалі фауноназв БИК, ВІЛ, ТУР в українській та англійській мовах). Молчко Оксана. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.58-61. - англ. УДК 811.111'25'262.

Відтворення культурно-специфічного смислу художнього порівняння у перекладі (на матеріалі фауноназв ВІЛ, БИК, ТУР в українській та англійській мовах) Розглянуто поняття культурно-специфічного смислу як елемента актуального смислу художнього порівняння, з'ясовано особливості актуалізації універсальних та національно-специфічних атрибутів, що пов'язані з концептуалізацією уявлень про відповідний об'єкт фауни (віл, бик, тур) у свідомості носіїв української та англійської мов, здійснено перекладознавчий аналіз, спрямований на з'ясування способів відтворення культурно-специфічного смислу порівнянь з об'єктом-фауноназвою, схарактеризовано способи перекладу порівнянь, що дозволяють адекватно відтворити культурно-специфічний смисл засобами цільової мови.

16.19.02.1143/231192. Автоматизовані методи опису та розпізнавання мовної особистості. Данилюк Ілля. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.93-99. - укр. УДК 81'23.

У статті описано методи комп'ютерної лінгвістики, покладені в основу проекту "Комунікативно-прагматична і дискурсивно-граматична лінгвоперсонологія: структурування мовної особистості та її комп'ютерне моделювання", який реалізує кафедра загального та прикладного мовознавства та слов'янської філології ДонНУ. Подано опис ключових методів, як-от машинне навчання, синтез мовлення, моделювання почерку.

16.19.02.1144/231220. Перспективи застосування машинного навчання для моделювання мовної особистості. Данилюк Ілля. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.159-164. - укр. УДК 81'23.

У статті описано підхід до моделювання мовної особистості з використанням машинного навчання, покладений в основу проекту "Комунікативно-прагматична і дискурсивно-граматична лінгвоперсонологія: структурування мовної особистості та її комп'ютерне моделювання", який реалізує кафедра загального та прикладного мовознавства та слов'янської філології ДонНУ імені Василя Стуса

17 ЛІТЕРАТУРА. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО. НАРОДНА ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ

17.01 Загальні питання літературознавства

17.19.02.1145/229560. Літературознавчі погляди Михайла Могилянського і неокласиків: зіставний аспект. Зелік О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.142-150. - укр. УДК 82 (092).

У статті у порівняльному аспекті досліджуються літературознавчі погляди Михайла Могилянського і київських неокласиків, зіставляються естетичні і культурологічні настанови. У розвідці аналізуються основні напрямки літературознавчої і літературно-критичної діяльності учених, коло їх наукових інтересів, а також простежуються творчі та дружні взаємини науковців. У роботі увага зосереджується на методологічних пошуках дослідників, застосуванні літературознавчих теорій. Проведений аналіз засвідчує спільність наукової парадигми неокласиків і М. Могилянського.

17.19.02.1146/229561. Масова людина в літературній критиці Дмитра Писарева. Михайлин І.Л. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.151-163. - укр. УДК 821.133.1 - 92 Писарев.09.

Д. Писарев (1840-1848) сприймав художню літературу як шматок дійсності, а сутність літературної критики вбачав у міркуваннях про саме життя. З такого погляду народилася його концепція маси, яка в багатьох елементах випередила книжку Х. Ортеги-і-Гассета "Повстання мас" (1929). За Д. Писаревим, маса інертна, приймає дійсність такою, якою вона є, і не замислюється про її покращання. Маса ніколи не користувалася своїм розумом для розв'язання якихось проблем. За неї думають і діють інші - елітарна меншість. Проте маса здавалася Д. Писареву тимчасовим явищем; її джерела він убачав у майновій нерівності. А відтак, досить нагодувати голодних і одягнути роздягнутих, дати усім людям гарну освіту - і з масовою людиною буде покінчено. Суспільство перейде до управління за допомогою самоврядування, у якому провідну роль відіграватимуть журналістика та громадська думка.

17.19.02.1147/229736. Художнє слово в координатах харківської філологічної традиції: контекст, образ, інтерпретація сенсу (на пошану професора Лідії Андріївни Лисиченко). Маленко О.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.13-22. - укр. УДК 811.161.2'343.

Стаття присвячена вивченню поетичної мови з огляду на положення теорії словесності, сформульованої свого часу О. Потебнею й розвинутої й доповненої представниками харківської філологічної (лінгвістичної) традиції в діахронії і синхронії. Авторська рефлексія зосереджена на таких аспектах буття поетичного слова: контекст (де й формується художня семантика слова), образність слова (як властивість його семантичного потенціалу створювати алегоричні значення), інтерпретація (декодування) сенсів поетичного слова (як індивідуальна інтелектуальна діяльність реципієнта художнього тексту). Ілюстративним матеріалом для дослідницьких аргументів став текст вірша Сергія Жадана "Торкатись так, як торкаються книг", що вирізняється металогічним нарративом і філологічною метафориною.

17.19.02.1148/229822. До проблеми хронологічної та жанрової класифікацій літературно-критичної спадщини Юрія Косача. Гніздицька М.П. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.139-145. - укр. УДК 82.09 70.Косач.

У статті досліджується маловідома літературно-критична спадщина Юрія Косача. Пропонується її хронологічна та жанрова класифікація. Відповідно до життєвого і творчого шляху літературознавця, окреслюються основні періоди його літературно-критичної діяльності. Наголошено, що актуальність дослідження зумовлена майже повним ігноруванням нехудожньої прози Юрія Косача у сучасних дослідженнях і недостатньою увагою до жанрової природи есе в українському літературознавстві. Значна увага приділяється сучасним принагідним дослідженням літературно-критичного доробку Юрія Косача. На основі аналізу наукових студій Соломії Павличко, Р. Радишевського, Г. Грабовича, Я. Поліщука, М. Ільницького, С. Романова робиться спроба хронологічної систематизації та жанрової класифікації літературно-критичної спадщини Юрія Косача. Звернено увагу на те, що есеїстика Юрія Косача є складним відбиттям літературознавчих концепцій письменника, його світоглядно-ідеологічних борінь, естетичних орієнтацій, проявленням змін і хитань в особистих пріоритетах. З'ясовано, що його літературно-критична спадщина піддається чіткій диференціації в межах трьох періодів його творчості.

17.19.02.1149/230268. Особливості романного мислення. Гросевич Т.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.131-137. - укр. УДК 82-31.

Стаття присвячена дослідженню специфіки романного мислення як літературознавчої категорії. Спираючись на аналіз існуючої теоретико-літературної думки з окресленої проблеми, сформульовано визначення романного мислення, виокремлено його провідні ознаки, з'ясовано головні відмінності від інших типів художнього мислення, а також взаємозв'язок із жанром роману як найяскравішим репрезентантом романної свідомості. Зроблено висновок що романне мислення і жанр роману - поняття генетично і типологічно близькі, взаємозумовлені, проте не тотожні. Роман є сталою змістово-формальною категорією, романне мислення - динамічною, когнітивною, психічною. Тільки романній моделі художньої свідомості під силу розкрити образ у всій широті об'єктивного світу та у всій глибині проникнення в суб'єктивний світ, тобто зобразити людину як суб'єкт і об'єкт одночасно. Романне мислення також аналізується в аспекті творчої діяльності митця і трактується як система художніх прийомів романіста.

17.07 Теорія літератури

17.19.02.1150/228980. Рівні комунікації у лірико-поетичному дискурсі. Безугла Л.Р. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.27-34. - укр. УДК 811.112.2'42'38.

У статті презентується концепція аналізу поетичного тексту з позицій теорії мовленнєвих актів на ґрунті виокремлення у лірико-поетичному дискурсі не двох рівнів комунікації, як це прийнято у комунікативно-прагматичних дослідженнях художнього тексту, а трьох. Такими рівнями є: 1) естетична комунікація; 2) зовнішня/вертикальна комунікація "автор - читач", яка виступає або в чистому вигляді, або у вигляді одного з різновидів: "автор - протагоніст" чи "протагоніст - читач"; 3) внутрішня/горизонтальна комунікація "персонаж 1 - персонаж 2". Естетична комунікація, яка є в поетичному тексті первинною, ґрунтується на авто-референції і естетичній інтенції автора, вертикальна й горизонтальна комунікації - на референції *per se* і змістовій інтенції автора. Відповідно, поетичний текст одночасно реалізує два мовленнєвих акти - поетичний (авто-референтивний) і звичайний (референтивний). Змістова інтенція визначає ставлення мовця до висловлюваного змісту, натомість естетична інтенція - до словесної форми, за допомогою якої виражено цей зміст. Поетичний мовленнєвий акт є підтипом іллокуції експресиву і становить реалізацію естетичної інтенції, яка має прояв у іллокутивній цілі автора виразити позитивне емоційно-оцінне ставлення до створеної словесної форми і у перлокутивній цілі вплинути на естетичні почуття читача відносно словесної форми. Авторська інтенція - і змістова, і естетична, будучи взаємно пов'язаними й зумовленими, знаходить прояв і на рівні висловлення, і на рівні тексту. Запропонована концепція викладається на прикладах лінгвопрагматичної інтерпретації поетичних текстів "Нової діловитості", зокрема М. Калеко, Е. Кестнера і Р. Рінгельнатца.

17.19.02.1151/228983. Специфіка художнього дискурсу та його аспектів. Фролова І.Є., Омечинська О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.52-61. - укр. УДК 821.111:811.111'42'24.

У статті розглянуто природу художнього дискурсу та його когнітивний і комунікативний аспекти. Цей тип дискурсу потрактовано як розумово-комунікативну взаємодію між автором і читачем, заглиблену в історичний та соціокультурний контекст та втілену в тексти художніх творів. "Образ автора" домінує в когнітивному аспекті художнього дискурсу; у термінах дискурсології під ним розуміємо авторський ментальний світ, представлений його художньою картиною світу, авторською художньою концептосферою - особистим сприйняттям індивідуальною свідомістю письменника загального лінгвокультурного знання певного історичного періоду та певного літературного напрямку. Частина авторської художньої картини світу лежить у підґрунті концепту літературного тексту. Регулятивний потенціал авторської картини світу в художньому (прозовому) дискурсі реалізується за рахунок імплементації дискурсивних стратегій, котрі є інструментами регуляції. У дискурсивній зоні наратора глобальною є наративна стратегія, у зоні персонажів - репрезентативна, яка представляє розмаїття дискурсивних стратегій, використовуваних індивідами в реальних комунікаціях.

17.19.02.1152/228986. Стереотипізація персонажного мовлення. Морозова І.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.77-84. - укр. УДК 811.111'42.

У статті розглядається процес утворення стереотипу жіночого персонажного мовлення в творах британських драматургів другої половини ХІХ ст. Установлено, що на прагматичному рівні домінуючим для тогочасної жінки чоловіки вважали принцип увічливості з амбівалентними настановами на пошук спільних інтересів, оптимістичність, емоційність з настановами на ухильність, песимізм та імперсоналізацію; на когнітивному рівні - прихильність до колективізму і традицій; на вербально-семантичному - передачу інформації у непрямий спосіб. До об'єкту дослідження залучено також компоненти невербальної комунікації героїнь драматургічних творів; виявлено, що тенденції уживання жестових, інтонаційних та просторових елементів є подібними до тенденцій уживання стратегій увічливості: переважає настанова на увічливо-формалізовану поведінку із поодинокими випадками прояву власних емоцій.

17.19.02.1153/228991. Реалізація комунікативної функції у комічному ідіодискурсі Д. Баррі. Кузнецова О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.114-120. - укр. УДК 811.111'42.

У статті вперше пропонується дослідження комунікативної функції на матеріалі комічного ідіодискурсу американського письменника-гумориста Дейва Баррі. Виявлено, що роль комунікативної функції у комічному ідіодискурсі визначається особливостями передачі певної інформації, закладеної автором у його комічних текстах, через які він впливає на свого читача. Сутність цієї функції полягає в діалогічній організації ідіодискурсу, в інтеракції автора з адресатом/адресатами. Таким чином, комунікативні наміри мовців проявляються у діалозі. Встановлено, що для успішного діалогічного спілкування комуніканти налагоджують контакт, який складається з трьох етапів: встановлення, підтримання та розмикання. Ці три етапи відзначаються як вербальними, так і невербальними формами прояву. Результати проведеного аналізу доводять, що на етапі контактів-становлення Д. Баррі та його

опоненти використовують привітальні фрази та жести. Присутність проксемічних та кінесичних складових - відстань між комунікантами, дружні жести та міміка під час привітання, свідчать про приятний, веселий перебіг спілкування. До найчастотніших засобів підтримання контакту відносимо загальновідому інформацію та клішовані фрази, через які відбувається акцентування уваги та конкретному факті або події, що дає змогу мовцям продовжити діалог. Розмикання контакту також підсилюється невербальними проявами - рукостисканням і помахом руки на прощання. Визначено, що для створення комічного ефекту Д. Баррі використовує порушення норм - мовних, мовленнєвих, онтологічних, логіко-поняттєвих, валоративних.

17.19.02.1154/228992. Типологія стратегій неввічливості у дискурсі В. Шекспіра. Петренко О.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.121-128. - укр. УДК 811.111'42.

У статті на когнітивно-комунікативних засадах виокремлено стратегії неввічливості в драматургічному дискурсі В. Шекспіра та надано їх типологію. Узагальнено параметри аналізу стратегій неввічливості та обґрунтовано необхідність залучення поняття інтерсуб'єктивності до методологічної бази дослідження стратегій неввічливості. За параметрами ситуативності, інтенційності, обличчя, комунікативної норми та емоційності перлокуції встановлено провідні типи стратегій неввічливості в драматургічних творах В. Шекспіра: стратегія втручання з тактиками порушення існуючого стану речей і навмисного заподіяння шкоди; стратегія нав'язування з тактиками надмірної та безпідставної самовпевненості, непомірності та морального перебільшення, нешанобливого ставлення, безсоромності, еґоїзму та власнолюбства; стратегія недопустимого виключення слухача з тактиками неприйняття, дистанціювання/відмежування, уникання розмови або неможливості розмовляти, недружелюбності, ворожості, байдужості, нечутливості, навмисного нехтування почуттів інших; стратегія знецінення слухача з тактиками приниження і критикування; стратегія порушення норми з тактиками порушення норм етики, естетики та раціональності; стратегія удаваної неввічливості із тактиками сарказму, недоречної грайливості та подекуди недобррозичливого кепкування. У статті також наведено когнітивно-прагматичні характеристики окремих типів стратегій неввічливості, описано мовні засоби їх реалізації в дискурсі. Виокремлено найбільш частотні стратегії неввічливості у шекспірівських драмах та наголошено на можливості одночасного використання декількох стратегій в межах однієї комунікативної ситуації.

17.19.02.1155/228995. Лінгвокультурна специфіка китайської поезії та способи її компенсації при перекладі. Донець П.М., Мотрохов О.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.145-151. - рос. УДК 81.2я93-102.0.

Проблема співвідношення мови і культури відносно давно користується увагою в лінгвістиці. Останнім часом вона придбала в ній особливу актуальність у зв'язку з інтенсивним розвитком напряму лінгвокультурології. У статті розглядається одна із сторін проблеми "мова і культура", а саме вплив мови на культуру на матеріалі лінгвокультурної специфіки древньої китайської поезії. Власне лінгвістична специфіка цієї поезії обумовлюється тоновим і ізолюючим ладом китайської мови, що призводить до зрідненості рими і деякої монотонності ритму, а також ієрогліфічною писемністю, стимулюючою лексичну полісемію і нерозчленовану значення мовних одиниць. Культурна специфіка китайської поезії, у свою чергу, обумовлена наявністю характерних тільки для Китаю традиційних віршованих жанрів, присутністю в поетичних текстах культурнорелевантних імен власних і слівреалій, а також наявністю в китайській поезії особливих образних "семіотичних кодів" В сукупності ці чинники призводять до чималих труднощів при перекладі іншими мовами, особливо на європейські. У статті аналізуються деякі способи нейтралізації цих труднощів при перекладі на російську і англійську мови.

17.19.02.1156/229075. Фітонімний код ідіостилю Миколи Вінграновського (на матеріалі макролокусів ліс, степ, сад, поле). Мішеніна Т.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.30-39. - укр. УДК 811.161.2'42.

Публікація присвячена розглядові структурно-семантичних особливостей фітонімної лексики як стилетвірного чинника письма представника української літератури - шістдесятника Миколи Вінграновського. Фітонімний код репрезентовано на рівні локативів ліс, степ, сад, поле, що інтерпретовано як автохтонні знаки українського довкілля, а також символи (як традиційні, так і авторські). Широкий асоціативний простір сприяв появі значної кількості символічних значень, серед яких функціональними є ідіоетнічні (Україна, батьківщина як свій дім, доля / воля). Перспективою подальших досліджень є аналіз символіки квітів в українській лінгвокультурі з позиції діячності.

17.19.02.1157/229077. Перифрастичні евфемістичні номінації соціокультурних табу: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі вікторіанського художнього дискурсу). Шишкіна К.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.47-53. - укр. УДК 811.111.

У статті представлені когнітивні механізми утворення перифрастичних евфемістичних номінацій, що мають на меті нівелювання вихідного табуйованого поняття соціокультурної норми доби Вікторіанства, висвітлено важливу роль володіння людиною евфемістичними засобами. За джерела евфемістичних номінацій взяті контексти вікторіанського художнього дискурсу. Серед лінгвокогнітивних механізмів формування евфемізмів виокремлено перифраз. Виявлено, що перифрастичні евфемістичні номінації засновані на когнітивних механізмах поляризації, генералізації та деперспективізації.

17.19.02.1158/229079. Структурно-семантичні параметри складнопідрядних порівняльних речень в ідіолекті Марка Вовчка. Заборна М.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.60-69. - укр. УДК 81'367.51=161.2.

Простежено системні власне синтаксичні, семантико-синтаксичні та власне семантичні ознаки складнопідрядних порівняльних речень в екстраполяції на ідіолект Марка Вовчка. Виявлено індивідуально-авторські доміанти у використанні складних порівняльних конструкцій. З'ясовано своєрідність письменницької техніки Марка Вовчка в конструюванні складних порівнянь. Осмислено складнопідрядні порівняльні речення як лінгвальні маркери мовної особистості письменниці.

17.19.02.1159/229080. Поетична граматики: інтимізувальні смисли займенникових форм у художньому тексті В. Симоненка. Космеда Т.А. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.70-76. - укр. УДК 811.161.2'367.626.

У статті актуалізується проблематика поетичної граматики, розглядаються особливості моделювання категорії інтимізації за допомогою прагматичних ефектів, виражених займенниковими формами, що визначаються як характерна ознака ідіостилу В. Симоненка. Поет демонструє скупчення зазначених форм, що виражають широку палітру прагматичних смислів, покладених в основу механізму своєрідної мовної гри, і засвідчують приналежність письменника до психотипу амбіверта.

17.19.02.1160/229081. Компресовані адвербіальні монопредикативні висловлення з синтаксичною синонімією (на матеріалі сучасної французької художньої прози). Лепетюха А.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.77-82. - укр. УДК 811.133. 1:81'367.7.

У статті розробляється типологія компресованих адвербіальних монопредикативних висловлень з синтаксичною синонімією. Шляхом лінгвістичного експерименту (мовної гри адресата) з використанням методу ідентифікації визначається ступінь ко(н)текстуальної пертинентності трансформів системних (мовних) синонімічних рядів мовної стрижневої (первинної) структури та актуалізованих адвербіальних синтаксичних опцій та аналізуються стратегії авторської мовної гри.

17.19.02.1161/229087. Вербалізація концепту любов / кохання як духовної цінності в поетичному мовленні Віктора Бойка (на матеріалах збірки "Пролог"). Черненко О.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.117-122. - укр. УДК 811.161.2'42.

У статті висвітлено категорію духовної цінності любов / кохання як складника поетичної мовної картини світу Віктора Бойка, визначені контексти, у яких есплікується поняття духовної цінності, розмежовано сфери кохання й любові. Також окреслено специфіку образно-метафоричного мовлення поета, що визначає його творчу індивідуальність та ідіостиль. Сконцентровано увагу на формуванні світогляду митця на початку творчого шляху, а також на його власному розумінні любові / кохання як однієї з найважливіших загальнолюдських й особистісних цінностей.

17.19.02.1162/229092. Мовні особливості пісні Семена Климівського "їхав козак за Дунай". Чевичелова О.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.146-151. - укр. УДК 811.161.2'28.

У статті розглядається постать Семена Климівського, харківського козака, українського поета початку XVIII століття. Запропоновано мовний аналіз його відомої пісні "їхав козак за Дунай". Ця пісня створена на ґрунті традиції українського фольклору та містить характерні риси, що відповідають діалектному мовленню Слобожанщини; завдяки цьому вона є важливою пам'яткою історії мови. Виявлено народноговірні риси в варіантах пісні, поданих у трьох різних пісенних збірниках. Найцікавішим із цього погляду є варіант пісні зі збірника "Малороссийские песни" М. Максимовича.

17.19.02.1163/229094. Український лінгвопоетичний досвід у науковій інтерпретації Юрія Шевельова. Маленко О.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45, С.163-169. - укр. УДК 811.161.2'38.

У статті здійснено коментар щодо літературознавчих студій Юрія Шевельова різних років, де пильну увагу науковець приділяє мовним особливостям художньої картини митця. До аналізу залучені розвідки про поетів Михайла Петренка й Василя Мови, які перебували в часових та художньо-естетичних паралелях з творчістю Шевченка. Дослідницька інтерпретація Шевельовим українського лінгвопоетичного досвіду відзначається раціональною виваженістю, індивідуальністю й певною

суб'єктивістю оцінок, що подекуди суперечать загальноприйнятим поглядам на літературну вагу того чи того митця.

17.19.02.1164/229102. Антропонімікон роману "Егоїст" Марини Гримич: структурно-семантичний і функційний аспекти. Беляєва Т.В., Щербакова Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.3-10. - укр. УДК 811.161.2'373.23.

Статтю присвячено дослідженню структурно-семантичних і функційних особливостей літературно-художніх антропонімів роману "Егоїст" Марини Гримич; визначенню зв'язку з реальними постатями в українській історії як логічною основою для формування прецедентних номінацій; установленню вектора декодування авторського задуму. Зазначено, що функція прізвищ персонажів твору полягає, загалом, у встановленні походження, соціального становища, визначенні комплексу ментальних і поведінкових характеристик, що регламентують віднесеність/не віднесеність до еліти суспільства, а власне імена покликані зорієнтувати на характер стосунків між героями твору.

17.19.02.1165/229107. Дієслівна метафора як домінанта художньої організації мариністичного пейзажу в новелістиці М. Коцюбинського італійського циклу. Тимченко Ю.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.51-55. - укр. УДК 811.161.2'374.73.

Стаття присвячена художньому відтворенню мариністичного пейзажу в новелістиці М. Коцюбинського італійського циклу. Простежено, як за допомогою метафори, дієслівної зокрема, моделюється морський простір у мовній картині світу письменника. Виокремлено тематичні групи дієслів, з'ясовано типи метафоричних перенесень. Визначено, що метафоричне слововживання виявляє свої можливості як спосіб створення моделей світу, відбиття мовної картини світу, а звідси й культурного середовища.

17.19.02.1166/229109. Комунікативна парадигма складнопідрядних речень із підрядним компонентом причини (на матеріалі української художньої прози кінця ХХ - початку ХХІ століття). Лелюк О.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.65-72. - укр. УДК 821.161.2:811.161.2'367.335.

У пропонованій статті автор здійснює спробу дослідити комунікативну парадигму складнопідрядних речень причини. Науковець доходить висновку, що комунікативна парадигма складнопідрядних речень із підрядним компонентом причини реалізується за допомогою таких комунікативних типів речень досліджуваної семантики, як розповідні, власне питальні, розповідно-питальні, спонукально-розповідні й оптативно-розповідні. Найчастіше у прозових творах сучасні митці художнього слова удаються до вживання складнопідрядних речень із підрядним компонентом причини, що мають розповідне комунікативне значення й стверджувальний чи заперечувальний характер, а також можуть бути емоційно нейтральними й окличними, тобто емоційно насиченими.

17.19.02.1167/229117. Хіазм як мовностилістичний прийом у віршовій оповіді (на матеріалі української поезії II половини - початку ХХІ століття). Тележкіна О.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.130-137. - укр. УДК 821.161.2-1.09.

У пропонованій статті дослідник розглядає конструкції граматичного і семантико-граматичного хіазму, репрезентовані в українському поетичному мовленні II половини ХХ - початку ХХІ століття, і доходить висновку, що хіастичні форми не функціонують ізольовано, а найчастіше виявляються в поєднанні з іншими стилістичними прийомами. Основа семантичних відношень у моделях семантико-граматичного хіазму - рівнозначність і протиставлення. Хіазм - це багатогранна і складна фігура стилістичного синтаксису, використання якої дозволяє надати поетичній оповіді динамізму, створити особливий інтонаційно-смісловий малюнок віршового тексту й організувати своєрідний ритмо-структурний лад на рівні мікро- і макроконтраксту.

17.19.02.1168/229121. Актуалізація відтінку "страх-благоговіння" комунікативного смислу "страх" в англійських текстах жахів. Сазонова Я.Ю. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.161-168. - укр. УДК 81-11.

Стаття присвячена дослідженню умов утілення варіації комунікативного смислу "страх" "страх-благоговіння" в текстах Г. Лавкрафта. Дослідження здійснюється в межах лінгвістичної прагматики, його мета - виявлення механізмів актуалізації комунікативного смислу цілого тексту ("страх-благоговіння"), що має джерелом страху монстра. Порівняння відтінків комунікативного смислу "страх", закладених у номінації monster та синонімічних їй одиниць, дозволяє розрізнити апріорні й апостеріорні смисли та їхню прагматичну специфіку.

17.19.02.1169/229128. Поетична мова П. Тичини в оцінці Ю. Шевельова. Карунік К.Д. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.206-213. - укр. УДК 811.161.2 (09).

Розвідка має до діла з ранніми лінгвістичними працями Юрія Шевельова, дотичними до питань авторської мови й ідіостилю Павла Тичини, що були об'єктом його кандидатської дисертації. Хоча самого тексту її не збереглося, приступними залишилися декілька розділів, оприлюднених у трьох публікаціях 1940-1941 рр., що й уможливило здійснення аналізу цього доробку на тлі інших студій Ю. Шевельова над поетичною мовою.

17.19.02.1170/229549. Інтеграція вербалізаторів персоніфікованих образів поетичного мовчання в англomовному художньому дискурсі. Куліш В., Лащ К. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.55-61. - англ. УДК 811.111'42:821.111-1.

У статті досліджуються персоніфіковані образи мовчання у поетичних творах англomовних авторів на матеріалі художнього дискурсу. Описано валідність персоніфікації як релевантного стилістичного засобу в передачі образів мовчання. Проаналізовано основні (домінантні та периферійні) вербалізатори поетичного мовчання у поезії та наведено їх кількісно-відсоткову характеристику застосування.

17.19.02.1171/229552. Мікроконтекст і макроконтекст у сучасному українському перекладознавстві: спільна символіка у вибраній ліриці сера Філіпа Сідні (1551/54 - 1586/87) та Ричарда Лавлейса (1617/18 - 1656/58). Смольницька О.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.79-86. - укр. УДК 821.111"15" "16"-193.

У статті аналізуються спільні провідні символи на прикладі XXXIX сонета Філіпа Сідні та вірша Ричарда Лавлейса "До Алтеї, з В'язниці". До уваги беруться символи троянди, вінка, Сну, Чаші, розглянуті як вузький і широкий контексти. Залучається тезаурусний аналіз. У контекстуальному аспекті з'ясовується, яку конотацію важливого символу троянди мали на увазі обидва поети. Враховуються історичні реалії, тобто знане і незнане цим авторам. Акцентується увага на античній міфології, неодноразово використовуваній обома поетами. При аналізі староанглійських лексем з огляду на етимологію та історичну тяглість, а також полісематичність, наголошується на проблемах україномовного відтворення цих текстів. Зокрема, це проблеми компактності лексем, еквіритмічності, чергування чоловічих і жіночих рим або, навпаки, суцільного збереження чоловічого римування. Поезії подаються в оригіналах і власних перекладах.

17.19.02.1172/229558. Екокультурний вектор образу головного героя роману Мирослава Дочинця "Горянин. Води Господніх русел". Горболіс Л.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.124-132. - укр. УДК 821.161.2:502.

У статті на матеріалі роману "Горянин. Води Господніх русел" сучасного українського письменника Мирослава Дочинця з'ясовано роль та значення традицій, звичаїв, неписаних правил і норм, народних вірувань у формуванні екологічної культури головного героя твору. Ставлення до Ріки, лісу, тварин, рослин, птахів, комах, а також природних явищ та об'єктів неживої природи визначають філософію життя, спосіб думання Горянина, формують засади його світоставлення, світорозуміння, світосприймання, корегують міжособистісні стосунки та унормовують побут. Обрані героєм життєві пріоритети вповні відповідають його внутрішнім запитам, зорієнтовані на збереження та збагачення природи. Культура спілкування з природою є важливою складовою в осмисленні можливостей, пріоритетів героя, в себе-пізнанні. Міждисциплінарний підхід сприяє увиразненню нових аспектів осмислення концепції героя української літератури.

17.19.02.1173/229562. Деструктивні форми рецепції посттоталітарного дискурсу в романі С. Процюка "Інфекція". Черниш А.Є. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.164-170. - укр. УДК 82-31:159.96.

Стаття присвячена виявленню деструктивних форм сприйняття світу героями роману С. Процюка "Інфекція", психічне становлення яких припало на радянський та пострадянський періоди. У студії означено психічні проблеми освоєння посттоталітарної дійсності, маркованої посттоталітарною травмою, досвідом викорінення колоніальної ідеології, зміною моральних і культурних імперативів, що визначають характер психологічного становлення, ідентичності й самопредставлення персонажів у творі. Стаття розкриває психологічні причини деструктивної поведінки героїв, а також форми рецепції та засвоєння посттоталітарного дискурсу. Розкрито локус міста Києва як простір пристосуванства, аморальності, здеморалізованості, що деструктує психічну природу більшості персонажів.

17.19.02.1174/229563. Метатекстова основа та створення авторського міфу про творця у драмі М. Арбатової "Заздрісник". Штепенко О.Г. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.171-177. - укр. УДК 821.161.1- 2.09.

Роботу присвячено аналізу метатекстової основи драми "Заздрісник" російського драматурга М. Арбатової та створенню на її основі авторського міфу про творця в процесі актуалізації пошуку власної ідентичності в передкризові періоди культурних перетворень.

17.19.02.1175/229686. Фразеологізми в романі Марини Гримич "Фріда": особливості функціонування. Беляєва Т.В., Щербакова Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.3-7. - укр. УДК 811.161.2'373.23.

У статті окреслено корпус фразеологічних одиниць, використаних для виразної реалізації задуму авторки - ученої і мисткині. У фрагментах тексту з авторським мовленням наявні фразеологізми, що характеризуються емоційною нейтральністю, тяжінням до трансформації, а також перифрастичними одиницями, які можна назвати okazional'nymi. Частини роману, пов'язані з певними персонажами, насичені фразеологізмами, що засвідчують особливості поведінки, манери спілкування, характеризують трансформації натури.

17.19.02.1176/229689. Фразеологізми на позначення різного соціального стану у творах Тараса Шевченка. Князь Т.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.17-21. - укр. УДК 811.161.2'373.7.

У роботі проаналізовано фразеологізми на позначення різного соціального стану у творах Тараса Шевченка. Досліджені фразеологізми не лише несуть інформацію про соціальне розшарування суспільства - виділення заможних і бідних, а й відображають соціально-культурні погляди Т. Г. Шевченка, спрямовані на втілення найважливіших ідей - незалежності, свободи, рівності. У творах використано як узуальні, так і трансформовані фразеологізми, цілісне значення яких мотивоване стрижневими словами-компонентами пан, золото, кишень, свитина, кіл, торба, що формують уявлення українців про заможність, бідність.

17.19.02.1177/229693. Гомеотелевт в українському поетичному мовленні її половини ХХ - початку ХХІ століття. Тележкіна О.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.42-54. - укр. УДК 821.161.2-1.09.

Автор пропонованої статті здійснює спробу з'ясувати особливості реалізації гомеотелевта як стилістичної фігури в мові української поезії II половини ХХ - початку ХХІ століття. У роботі сформульоване визначення поняття "гомеотелевт", виокремлені різновиди гомеотелевта за такими ознаками, як морфемний вияв повторюваних елементів, синтаксична функція однорідних членів, їх контактність у реченні й розташування в тексті. Визначено, що аналізований увиразнювальний засіб виявляє значний текстотвірний потенціал як на рівні створення мікроконтексту, так і на рівні організації смислово завершеного і самодостатнього тексту.

17.19.02.1178/229695. Роль семантичного суб'єкта в синтаксичній організації поетичних творів. Близнюк Л.М. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.62-67. - укр. УДК 81'367:81'371.

Метою статті є дослідження значення семантичного суб'єкта в текстах поетичних творів. Актуальність полягає в тому, що художній (поетичний) текст розглядається як сукупність внутрішніх закономірностей і як матеріал для лінгвістичного й семантико-синтаксичного аналізу. Доводиться твердження, що саме художній текст має таку специфічну будову речень, у структурі яких завдяки інтенціональним авторським засобам широко представлено різноманіття способів вираження суб'єктної системи. Результати дослідження дають можливість визнати текст вищою комунікативною одиницею соціально-мовленнєвої сфери, якій властиві категорії синтаксичної семантики. Згідно з цим наводяться висновки, що саме предметно-прагматична діяльність семантичного суб'єкта повністю відповідає інтенції автора поетичного тексту.

17.19.02.1179/229701. Семантико-синтаксичні особливості організації порівнянь з орудним відмінком у творах В. Стуса. Крячко О.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.108-113. - укр. УДК 811.161. 2' 37.

Стаття присвячена розгляду компаративем з орудним відмінком, окреслено основні диференційні ознаки категорії порівняльної модальності в межах предикативних синтаксичних одиниць, визначено семантичну й граматичну своєрідність структур з орудним порівняльним у ліриці Василя Стуса. Актуальність дослідження зумовлена відсутністю ґрунтового аналізу визначених компаративем у творчості автора. Мета статті - виявити семантико-граматичні особливості функціонування порівняльних структур з орудним відмінком та їхню роль у творенні поезики В. Стуса. Охарактеризовано поетичне навантаження порівняльних структур з орудним відмінком у ліриці поета.

17.19.02.1180/229703. Функціонування безсполучникових складних речень у щоденникових записах О. Гончара. Марцин С.О. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.120-125. - укр. УДК 811.161.2*367.335.

Темою статті є аналіз поширеності й функціонування безсполучникових складних речень у щоденникових текстах, проблема, яка залишилася поза увагою дослідників безсполучникових складних конструкцій. Тим часом вона не позбавлена наукового інтересу, що й зумовило актуальність дослідження. Завдання статті - проаналізувати поширеність і специфіку безсполучникових складних конструкцій в одному з підстилів розмовно-побутового стилю - в щоденникових записах О. Гончара.

17.19.02.1181/229712. Дискурсиви на позначення авторства в епістолах М. Куліша. Невська Ю.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.183-187. - укр. УДК 811.161.2'42.

У статті аналізуються дискурсивні одиниці на позначення авторства в епістолярному дискурсі Миколи Куліша. З'ясовано, що дискурсивні на позначення авторства займають одне з визначних місць серед дискурсивних одиниць зі значенням авторизації дискурсу. Доведено, що для дискурсивних одиниць указанного типу найважливішою з функцій епістолярного дискурсу є функція саморепрезентації. Виділено корпус дискурсивних одиниць на позначення авторства в епістолярії М. Куліша. Виявлені мовні одиниці проаналізовано з метою уточнення ознак ідіостилю драматурга на матеріалі його епістолярних творів до різних адресатів.

17.19.02.1182/229715. "Мій дирдир". футбольна лексика в малій прозі Андрія Бондаря. Процик І.Р. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.203-210. - укр. УДК 811.161.2'276.6:796.332.

Проаналізовано футбольну лексику, зафіксовану в малій прозі зі збірок "І тим, що в гробах" і "Морквяний лід" сучасного українського письменника Андрія Бондаря. Актуальність дослідження полягає у спробі максимального використання для аналізу футбольного дискурсу всіх можливих джерел функціонування футбольної лексики, у тім і художніх текстів. Відібрано фрагменти творів Андрія Бондаря, у яких вжито футбольну лексику, покласифіковано її за тематичним принципом, розкрито семантику цих номінацій, з'ясовано, наскільки розмаїто представлено футбольний дискурс у художніх творах сучасного українського автора.

17.19.02.1183/229718. Мовний образ води у творчості П. Перебийноса. Белінська В.Є. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.224-230. - укр. УДК 811.161.2'42.

Статтю присвячено аналізу мовних засобів вираження образу води в поетичній творчості П. Перебийноса. Базою дослідження слугував творчий доробок митця. Виявлено лексико-семантичне наповнення образу води, з'ясовано роль головних та епізодичних образів водою. Аналіз усіх семантичних наповнень образу води у творчості П. Перебийноса дають можливість виявити семантичні сфери ВОДА-ОЧИЩЕННЯ, ВОДА-ЗАГРО- ЗА, ВОДА-ЖИВА ІСТОТА, ВОДА-СИМВОЛ, які формують мовний стрижень образу води. Вербалізацію мовного образу води досліджено на лексичному рівні.

17.19.02.1184/229719. Стилiстична роль лiтературно-художнiх антропонiмiв роману "червоний" Андрiя Кокотюхи. Вегеш А.І. // Лiнгвiстичнi дослідження. Харкiв: Харкiвський національний педагогiчний унiверситет iм. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.231-237. - укр. УДК 811.161.2'373.2 423.

У статті досліджено стилістичні можливості літературно-художніх антропонімів у арсеналі мовних засобів роману "Червоний" сучасного українського письменника Андрія Кокотюхи. Подано опис найменувань персонажів, визначається їхній інформаційний потенціал, роль у сюжетному розгортанні, простежується символіка кольору.

17.19.02.1185/229721. Способи відтворення реалій в англomовних перекладах поем Тараса Шевченка "Катерина" та "Наймичка". Зосімова О.В., Піскун О.Д. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.244-251. - укр. УДК 811.111:81'25.

У статті розглянуто проблему відтворення реалій в англomовних перекладах поем Тараса Шевченка "Катерина" й "Наймичка". Найчастіше перекладачі досліджуваних текстів застосовують описовий метод, уподібнення та контекстуальні заміни, рідше за все - калькування та комбіновану реномінацію. Кожен перекладач має індивідуальний підхід до проблеми відтворення семантики реалій. Джон Вір та Ольга Шарце здебільшого вдаються до експлікації або методу уподібнення, намагаючись знайти функціональні аналоги культурно маркованої лексики, а також широко використовують ситуативні відповідники. Натомість Віра Річ, поряд із цими способами, частіше застосовує транслітерацію, пояснюючи значення деяких реалій у примітках.

17.19.02.1186/229722. Художнє дефініціювання світу в збірці Ю. Іздрика "Take": стилістико-синтаксичний аспект. Калашник Ю.І., Фесенко А.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.252-258. - укр. УДК 811.161.2'367'38'42.

Стаття присвячена актуальному на сьогодні вивченню форм оповідності постмодерністського тексту. Метою є виявлення стилістико-синтаксичних особливостей художнього дефініціювання світу в оповіданнях та есе збірки Ю. Іздрика "Take". Відповідно до завдань проаналізовано структуру й семантику синтаксичних конструкцій, у яких у художній формі подано визначення різних понять, переважно духовної сфери. Розглянуто стилістичні прийоми експресивізації викладу. Виявлено функційний потенціал визначень як текстотвірних елементів.

17.19.02.1187/229723. Особливості вербальної репрезентації образу "серця" в романі В. Шкляра "Праліс". Уварова Т.Ю. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.259-263. - укр. УДК 821.161.2'06-31.Шкляр.09.

У статті проаналізовано різні аспекти вербальної репрезентації образу серця в романі Василя Шкляра "Праліс" (або "Тінь сови") крізь призму народнопоетичної традиції кордоцентричного мовного моделювання дійсності. Розглянуто поняття "текстова картину світу" як формотворення тексту художнього твору. Проаналізовано та порівняно концепти СЕРЦЕ і ДУША в текстовому просторі роману "Тінь сови", як такі, що мають подвійне вираження: матеріальне та алегоричне. Доведено, що мовний образ серця складають такі семи: "вмістилище почуттів та емоцій"; "любов у найширшому значенні"; "те в людині, що вступає в духовно-емоційний контакт з іншою людиною та з усім світом у цілому"; "когніційний центр людини", "духовний центр людини, локус душі".

17.19.02.1188/229724. Мовні засоби вираження суб'єктивно-іронічної модальності в прозі Василя Слапчука. Штонь О.П. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.264-269. - укр. УДК 81'42=161.2 Слапчук.

У статті здійснено аналіз мовних засобів творення суб'єктивно-оцінної іронічної модальності в прозі Василя Слапчука, зокрема в романах "Дикі квіти", "Осінь за шокою", "Сліпий дощ", "Поміж світів і сяяння світил" та повістях "Клітка для неба" і "Жінка зі снігу". Описано лексико-стилістичні, логіко-сміслові та синтаксико-стилістичні засоби вираження ситуативної іронії (іронічні порівняння та метафори, антифразис, гра слів, парцеляція, фразеологізми), а також засоби вираження асоціативної іронії.

17.19.02.1189/229725. Топонім сибір в українській поезії крізь призму діячності. Браїлко Ю.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.270-278. - укр. УДК 81'373.21:82-1.

У статті зроблено спробу визначити діячність реалізацію прагматичного потенціалу топоніма Сибір в українському поетичному дискурсі від початку XIX століття до сьогодні. Проведене дослідження засвідчило, що топонім Сибір функціонує в українській поезії як прецедентний культурний знак із широким набором негативно-оцінних сем з доміантою 'неволя' ('тюрма', 'каторга', 'заслання', 'мука', 'смерть' тощо). Він має настільки сильне пейоративне забарвлення, що фактично не потребує увиразнення традиційними тропеїчними та іншими засобами. У поетичному дискурсі XX століття зафіксовані, проте, численні приклади плюралізації хороніма Сибір з метою перетворення його на багатозначний символ.

17.19.02.1190/229732. Непроминуцтво втіленого в слові. Черемська О.С., Жовтобрюх В.Ф. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.323-327. - укр. УДК 81:930.

У статті висвітлено роботу Круглого столу "Науковий доробок професора Ольги Муромцевої в українському мовознавчому і філософсько-освітньому вимірах", який відбувся 16 лютого 2018 р. на українському мовно-літературному факультеті ХНПУ імені Г.С.Сковороди; окреслено коло науковців, які долучилися до пошанування пам'яті Ольги Муромцевої, увагу акцентовано на актуальних напрямках наукової спадщини Професора та їх розвитку в наукових пошуках учнів, колег і послідовників.

17.19.02.1191/229750. Український простір у мовній картині світу Левка Боровиковського. Богданова І.Є. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.130-137. - укр. УДК 811.161.

У статті досліджено екстралінгвальні та інтралінгвальні чинники творення мовного образу простору в ліриці зачинателя українського романтизму Левка Боровиковського, харківського поета-романтика 20-40-х рр. XIX століття. Визначено своєрідність художнього світу митця з огляду на тогочасні культурно-історичні умови й особистісні характеристики поета. Особлива увага сконцентрована на формуванні авторської концепції світу та мовних засобах її вираження, на новаторських досягненнях у змалюванні просторових реалій у романтичній поезії.

17.19.02.1192/229751. Мовні засоби портретної характеристики ярини в романі О. Ільченка "козацькому роду нема переводу...". Помирча С.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.138-142. - укр. УДК 811.161.242.

У статті розглядається питання лінгвостилістичного зображення портретних рис жіночого персонажа в романі О. Ільченка. Автор твору мовне вираження етнопсихічного архетипу ДІВЧИНА репрезентує традиційним синтетичним портретом, у якому співвідносяться зовнішні й внутрішні, фізичні й психологічні портретні риси. Художній образ Яринки в романі є уособленням найтиповіших етнопсихічних рис українських дівчат. Вербалізація етнопсихічного архетипу ДІВЧИНА здійснюється в тексті за допомогою лексики, що дає епітетну, метафоричну характеристику образу. Мовний портрет Ярини спрямований на передачу не лише зовнішньої краси, а й на розкриття позитивних внутрішніх рис героїні.

17.19.02.1193/229758. Лінгвокомунікативні аспекти українського "чорного гумору" (на матеріалі оповідань Ю. Винничука). Бацевич Ф.С. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.180-188. - укр. УДК 808.3.883.84.

У статті з опертям на низку оповідань відомого сучасного українського письменника Ю. Винничука аналізуються особливості втілення комунікативних смислів у текстах "чорного гумору" - одному із різновидів одивнених художніх творів. Здійснюється спроба розмежування текстів абсурдизму й "чорного гумору". Із цією метою використовується низка нових понять, зокрема не диспозиційних предикатів, гри модальностями й тональностями мовлення. Специфіка комунікативних смислів, які народжуються в текстах "чорного гумору", полягає у веселому "розвінчанні" різноманітних стереотипів, що сформувались у суспільному житті людини, а також "десакралізації" низки понять людського життя.

17.19.02.1194/229764. Збереження авторського стилю у перекладі компаративних конструкцій у романах Дена Брауна "Інферно" та "Втрачений символ". Баранова С.В., Шевченко В.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.7-13. - англ. УДК 821.111:81'253'38:801.82.

Стаття присвячена дослідженню особливостей перекладу образних компаративних конструкцій у творах Дена Брауна "Інферно" та "Втрачений символ" у текстах оригіналу та перекладу. Розглядається порівняння як способів вираження суб'єктивно-оцінної модальності, що підкреслює особисте ставлення та емотивність до реципієнта та дійсності, підвищує естетичну цінність тексту. Досліджуються компаративні конструкції, що вербалізують інтроспекції внутрішнього світу героя, підвищують увагу читача, відображають авторське світосприйняття. Розглядається експресивна роль стилістичних художніх прийомів вихідної мови та способи передачі їх засобами мови перекладу, а також функціонування компаративних конструкцій у вибраних творах.

17.19.02.1195/229766. Міфологійний простір роману-есе: нарративний аспект. Волкова С.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.22-29. - укр. УДК 811.111'42:82-343(73).

У статті досліджується міфологійний простір (термін - мій) роману-есе "Dwellings", написаного сучасною американською письменницею індіанського походження (далі - амеріндіанською) Ліндою Хоган. Міфологійний простір амеріндіанського роману-есе постає інтерпретаційним конструктом, модель якого будується за принципами гомогенності, дискретності, ієрархічності складників простору, а також їхньої цілісності. Міфологійний простір визначено як сукупність міфологійних і міфологійно-авторських образів, які, вбудовуючись у художній універсум твору, створюють його жанрову своєрідність і нарративні особливості та відбивають неоміфологійну художню свідомість автора й етнокультурну специфіку світобачення амеріндіанців. У роботі представлено сходинкову конфігурацію нарративної моделі міфологійного простору роману-есе "Dwellings".

17.19.02.1196/229768. Сензитивна колоризація гештальтів німецької та української поезії. Дегтярьова Л.І., Лазуткіна Ю.А., Трофименко А.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.38-46. - англ. УДК 821.112.2+821.161.2]-1.091:81'373.612'367.623.

У статті досліджуються колоративи як особливий семантико-стилістичний шар лексики та їх можливі класифікації, запропоновані різними філологами. Крім того, розглядаються відносно нові для лінгвістики поняття квалія та гештальт. Колоративи в українській і німецькій поезії, а також у стійких словосполученнях можуть набувати експліцитних та імпліцитних значень. Аналізуються функції назв кольорів у фразеологізмах, стійких словосполученнях і поезії та з'ясовується, яким чином це пов'язано з лінгвокультурними особливостями. В літературі зустрічаються випадки оказіонального вживання колоративів, які розширюють семантичну сполучваність слів і демонструють суб'єктивне сприйняття певного кольору автором твору. Встановлено, що колоративи можуть передавати не лише зовнішні ознаки, а й дії, внутрішні стани людини, почуття, надавати емоційно-експресивного змісту, визначати загальний настрій твору, підкреслювати головні моменти, уніфікувати або урізноманітнювати набір художніх засобів, виявляти здатність до нетипової сполучваності лексем, створювати ряд асоціацій. Завдяки такому широкому спектру функції колоративи використовуються для створення метафор, антитез, паралелізмів, але найчастіше виступають епітетами.

17.19.02.1197/229780. Несподівані ракурси долі (творчо-особисте життя родини Кулішів за творами В. Петрова "Романи Куліша" та І. Корсака "Перстень Ганни Барвінок"). Владимірова В.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.127-135. - укр. УДК 821.161.2-31.09.

У статті розглядається проблема творчої самореалізації багатогранної особистості, пошук нею можливостей гармонійного існування в духовно-буттєвому світі. Констатується, що постать П. Куліша стала знаковою для письменників різних літературних епох. Використовуючи фактичний матеріал, В. Петров художньо його доповнює, зображує персонажа в контексті історичних подій. Автор дає можливість читачам зрозуміти, як доба романтизму впливає на модель поведінки героя та його взаємовідносини зі світом. Залучення епістолярію допомагає створити різноплановий психологічний портрет П. Куліша, показати суперечності його характеру. На відміну від повісті В. Петрова, у романі

сучасного письменника І. Корсака все пропущено крізь призму світовідчуття Олександри Білозерської, що створює унікальну жіночу версію зображених подій. Змальовуючи долю головних героїв, І. Корсак піднімає актуальні для сьогодення екзистенційно-філософські проблеми.

17.19.02.1198/229781. In the travelogue genre. Dudchenko L. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.136-141. - англ. УДК 73094:338.48:339.138.

The genesis of travelogue has pre-literature origin and dates back to the period of mythopoetic model of a human and the world, which is represented in the folklore, particularly in the fairy tales. Each epoch introduced its invariants to the genre nature. The beginning of the 20th century marked a new stage in the history of the genre. Having considered "Travelling without meaning and morality" by Iren Rozdobudko, the author of the article concludes that the work represents travelogue with a transparent image-making function and features of marketing communication according to its concept and plot-compositional structure. The author of the travelogue expresses her attitude to the things she saw by the selection of details and events, unfolded in time and space in order to get a reader interested and convince him to travel. This is the aim of all collected and comprehended facts and details, language, style and tone of the narrative All mentioned above allows considering the work to be not only literary genre, but also one of the most interesting genres of the travel journalism.

17.19.02.1199/229782. Жанрово-тематичний калейдоскоп жіночої емігрантської малої прози. Жиленко І.Р. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.142-151. - укр. УДК 821.161.2-32.09-084.72-055.2"192 193.

У статті досліджуються малі прозові жанри маловідомих українських письменниць міжвоєнної доби, головним чином вміщених на сторінках емігрантських часописів. З'ясовуються деякі біографічні відомості, визначено жанрові пріоритети малої прози. Різні види оповідань, новели, спогади, нариси В. О'Коннор-Вілінської, О. Храпко-Драгоманової, Лесі Верховинки мають спільну тематику - життя українського села у пореволюційний період, стосунки чоловіка й жінки, гендерна проблематика, емігрантське життя. Окреслено деякі стильові особливості малої художньої прози. Вона позначена глибоким психологізмом, філософськими й дидактичними узагальненнями. Відчутні екзистенціальні, етнографічні й фольклорні мотиви, національна символіка; містяться елементи апокрифів, фантастики та священної історії - тобто явища, характерні для літератури початку ХХ століття. Звертається увага на культурні традиції українців, обґрунтовуються антивоєнні настрої селян, підкреслюється майстерність письменниць, що полягає у використанні мовно-стилістичних і художніх засобів та прийомів. Зазначено, що без цих та інших імен письменниць неможливо скласти уявлення про український літературний простір ХХ століття.

17.19.02.1200/229784. Інтерпретативне вираження категорії інформативності у британському пісенно-драматичному дискурсі. Беляєва О.Ю., Самохіна В.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.7-13. - укр. УДК 811.111' 303.442.4.

Стаття присвячена вивченню різноманітних лексичних засобів інтерпретативного вираження об'єктів пісенно-драматичного дискурсу, що є оформленими за допомогою категорії інформативності, на матеріалі драматичних пісень сучасних британських поп-гуртів The Rubettes, ABC, 5ive, Lucky Soul, Hurts, London Grammar, Years and Years. Розглядається конекторний ряд об'єктів подій, процесів та ситуацій художнього простору буття персонажів у пісенно-драматичній ситуації. Робиться висновок про те, що лексичне різноманіття об'єктів подій та ситуацій, що відносяться до категорії інформативності, є представленим інтерпретативно на основі інформативного модусу здебільшого за допомогою іменників та займенників. Намічено перспективи вивчення способів вираження категорії інформативності в інших глобальних категоріях пісенно-драматичного дискурсу.

17.19.02.1201/229788. Мовні засоби вираження української ментальності (на основі казки Кузьми Скрябіна (Андрія Кузьменка) "Тарасик, тролейбус і святий Миколай"). Кулішенко Л.А., Яременко Л.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.35-43. - англ. УДК 811.161.2827:130.2.

Стаття присвячена проблемі мовних засобів вираження ментальності українського народу на основі лінгвістичного аналізу авторської казки лідера групи "Скрябін" (Андрія Кузьменка) "Тарасик, тролейбус і святий Миколай". Вибір об'єкту дослідження зумовлений тим, що музикант і письменник Кузьма Скрябін є представником сучасної національної еліти, духовний світ та мислення якого, результат його творчості глибоко пов'язані з самобутністю українського народу. Робиться спроба з'ясувати особливості вербалізації концептів "диво", "щастя", "сім'я", "дитина" у творі. Метою цього дослідження є не лише проаналізувати вживання демінутивних формантів у творі, зумовлених національно-психологічними особливостями носіїв мови, як ніжність, лагідність, ліризм тощо, а й виокремити ряд особливостей української ментальності, що знайшли відображення в авторській казці, зокрема індивідуалізм, волелюбність, релігійність, душевність, милосердя, повага до жінки. Досліджений матеріал дозволяє говорити, що концепти "сім'я" і "дитина" є основоположними, підтверджують спадкоємність української літератури, котра вербалізує головні надбання народу, як шанування родини - осередку цінностей, виховання дитини-спадкоємця духовних традицій.

17.19.02.1202/229795. Ключові слова поетичного концепту "рідний край" у поезії В.І. Дзюби. Яременко Л.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.90-97. - укр. УДК 821.161.1.2 – 1'42Дзюба: 908(477.52).

Стаття присвячена дослідженню особливостей двомовного поетичного концепту "рідний край" у поезії В.І. Дзюби, уродженця Кролевецького району Сумської області. Шляхом лексико-семантичного аналізу концепту робиться спроба визначити організуюче ядро, наскрізні образи та ключові слова. Аналіз поетичної мови віршів засвідчив узагальнено-символічне значення слів "сентябрь"(російською мовою), "осінь", що переходячи з твору в твір, збагачуються семантично, набувають нових емоційно-експресивних відтінків відповідно до творчої уяви автора. Концептосферу складають такі ключові слова-символи, як кролевецький рушник, горобина, хуторок (рос. мовою), Веселі Гори та ін. Отже, авторський концепт "рідного краю" різнопланово виявляє свою естетичну сутність, але в той же час семантично цілісний і самодостатній.

17.19.02.1203/229796. Екотілесний аспект осмислення взаємин людини і природи в романі Мирослава Дочинця "Світован. Штудії під небесним шатром". Горболіс Л.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.98-107. - укр. УДК 821.161.2:502.

У статті запропоновано екотілесний код потрактування способу думання, філософії життя головного героя роману "Світован. Штудії під небесним шатром" сучасного українського письменника М. Дочинця. Праці з психології, філософії, екології, соціології, а також залучення ідей літературної антропології та літературної геронтології сприяли виявленню сутнісних рис у моделях поведінки та корпусі переживань головного героя з живою і неживою природою лісу та гір. На основі численних художніх фактів доведено, що екологічна культура протагоніста вибудована на прадавніх знаннях, традиціях і віруваннях про природу та її збереження. Багатолітній досвід поведінки з природою, система екологічних знань, умінь і навичок продовжили Світованові роки життя, зміцнили його тіло, наповнили кожен його день перебування серед природи сенсом, у змістовили стосунки з людьми. У романі автор запропонував образ героя-українця зі статусом екологічно компетентної особистості.

17.19.02.1204/229798. Химерна фантастика: до проблеми перекладу терміну "weird fiction" українською. Денісова Д.Д. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.116-123. - укр. УДК 811.111:811.161.2'255.4'373.48:82-312.9.

Стаття присвячена аналізу можливих варіантів перекладу англomовного літературознавчого терміну "weird fiction", який виступає на позначення особливого напрямку фантастичної англomовної літератури ХХ-ХХІ століття. Нагальність проблеми зумовлена відсутністю в термінологічному апараті вітчизняного літературознавства відповідного аналогу. У статті розглядаються два робочих варіанти перекладу: "химерна проза" й "химерна фантастика", виведені на основі семантичного аналізу лексеми "weird", розглянутого через призму відповідностей її значень змісту, закладеному у терміні "weird fiction", та способів перекладу другого складника терміну - "fiction" - спираючись на: 1) домінуючу форму оповіді творів Weird Fiction (прозу) та 2) жанрову приналежність Weird Fiction (WF) до фантастичної літератури. Наявність в українській літературі явища української химерної прози, яка відрізняється за ключовими характеристиками від WF, свідчить проти використання терміну "химерна проза" на позначення феномену англomовної літератури. Робиться висновок, що варіант перекладу "химерна фантастика" є більш доцільним, оскільки дозволяє уникнути термінологічної інтерференції та емко розкриває зміст англomовного поняття.

17.19.02.1205/229799. Маркери ідеологічного кітчу в оповіданні "Контрольні цифри" Леся Гомона, новелі "Юрко" та нарисі "Майбутні шахтарі" М. Хвильового. Димовська А.К. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.124-130. - укр. УДК 821.161.2 -31.091.

Статтю присвячено дослідженню маркерів ідеологічного кітчу, засобів і принципів кітчевого образотворення у літературі 30-х років ХХ ст. на матеріалі художньої прози М. Хвильового та Л. Гомона. Простежено витоки соцреалістичної образності та встановлено її зв'язки з мистецтвом авангарду. Відтак, значну увагу приділено аналізу та узагальненню механізмів переходу літератури від авангарду до соцреалізму, наслідком чого стає виникнення такого напівмаргінального явища, як ідеологічний кітч, котрий, у свою чергу, розглядається як система різних типів кітчу - революційно-романтичного, побутово-виробничого, сталінського, "антибуржуазного" та ін. Висунуті гіпотези підтверджено типологічним зіставленням творів М. Хвильового та Л. Гомона, у яких виразно простежуються маркери різних типів ідеологічного кітчу, які ілюструють, на думку дослідниці, перемогу соцреалізму над авангардом та утвердження "нової радянської літератури", а також засвідчують творчу кризу та особисту драму письменників 30-х років.

17.19.02.1206/229800. Внутрішній світ дітей і підлітків повоєнного села у повістях Віктора Близнеця. Калантаєвська Г.П., Вихрова А.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.131-138. - укр. УДК 821.161.2 - 31 "1945 1953":159.9 - 0536.

У статті досліджується художнє відображення В. Близнецем внутрішнього світу і процесу змужніння дітей і підлітків повоєнного села, наповнених особистими авторськими враженнями. З'ясовується спектр емоцій, мрій, цінностей, переконань, властивих поколінню, яке пізнало злигодні голоду й

окупації, сформувалось в умовах найтіснішого єднання з природою, важкої фізичної праці, втрати батьків, відбудови і сподівань на власний життєвий успіх. У статті простежується вплив сільських реалій, родинних проблем, внутрішніх конфліктів на формування відповідальної, непримиренної до брехні, творчої і цілеспрямованої особистості, здатної з роками добиватися правди і справедливості у масштабах суспільства. Відзначається гармонійне поєднання у персонажах повістей допитливості з критичним аналітичним мисленням, відповідальності з несприйняттям фальші, фантазії та мрійливості - зі здатністю наполегливо працювати і досягати поставленої мети.

17.19.02.1207/229801. Експліцитна та імпліцитна кельтська символіка у творчості вибраних членів Нью-Йоркської групи (Віри Вовк і Патриції Килини). Смольницька О.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.139-150. - укр. УДК 821.162.2-14 Нью-Йоркська група.

У статті вперше аналізується кельтська символіка, репрезентована у текстах письменників - членів Нью-Йоркської групи. Для прикладу беруться твори Віри Вовк, яка мешкає у Бразилії, та Патриції Килини (США). Залучаються ірландський, бретонський та ін. матеріал. Виокремлено спільні риси розвитку ірландської, бретонської та іншої культур кельтського походження, наявні і в українській. У випадку Патриції Килини виокремлено синтез українських, кельтських і германо-скандинавських архетипів. Використовуються перекладацькі та перекладознавчі стратегії. Простежується подібність українських і кельтських національних символів та архетипів - наслідок індоєвропейської спадщини. Особлива увага звертається на образ-символ коня, часто описуваний авторами-емігрантами. У дослідженні задіюються українська, англійська, ірландсько-гельська, середньоанглійська мови.

17.19.02.1208/229802. Lehrstück: виникнення та еволюція жанру (на матеріалі драматургії Бертольта Брехта і Хайнера Мюллера). Федоренко Л.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.151-156. - укр. УДК 821.112.2.

Стаття присвячена розгляду п'єси Хайнера Мюллера "Маузер" у зіставленні з концепцією Lehrstück ("навчальної" п'єси) Бертольта Брехта. Виділені спільні риси Lehrstück обох драматургів: активізація читача / глядача; наявність хорів, що коментують дію; можливість використання п'єси аматорами в якості "навчальної вправи" з усім комплексом Lehrstück-дослідження: відтворення "зразка" → аналіз, дискусія → зміна вихідного матеріалу; показ хибної поведінки героя з метою збудження думки реципієнта; персонажі - символічні фігури, певний соціальний згусток; умовність дії, абстрактний, притчовий характер.

17.19.02.1209/229815. Гендерні варіації художнього осмислення концепту "любов" у сучасній прозі. Сидоренко О.П., Лагута М.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.86-94. - укр. УДК 82-3'37-055:141.311:177.61.

Стаття присвячена вивченню гендерних особливостей мовної реалізації асоціативно-семантичної структури концепту "любов" в індивідуально-авторській мовній картині світу. Гендерний чинник художнього осмислення концепту "любов" зумовлюється ментальними уявленнями автора як носія соціальної статі, актуалізується соціальними ролями персонажів. Вербальним виявом гендерних смислів художнього концепту "любов" є контекстуальне асоціативно-семантичне поле, зміст і структура якого засвідчують, що в лексико-семантичному плані гендерні варіації концептуальних смислів любові у творах Роздобудько та Винничука не мають яскравого вираження. Мовлення обох майстрів слова однаково багате на виражальні засоби, а гендерний чинник виявляється більше в ідейно-тематичному плані, ніж у мовностилістичному. Художній дискурс обох авторів конструює гендерні цінності читача: відбиває соціокультурні стереотипи і водночас вибудовує нові гендерні образи - підкреслює інтелектуальну складову в емоціях і почуттях жінки, а чоловічий пристрасті приписує ніжність і відданість.

17.19.02.1210/229820. Художня реалізація ідеї духовності у містерії Івана Огієнка "До Щастя!". Атаманчук В.П. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.121-126. - укр. УДК 821.161.2-23.09(092).

Стаття присвячена розкриттю художньої концепції Івана Огієнка, втіленої у містерії "До Щастя!". У статті проаналізовано особливості ідейно-художнього змісту твору Івана Огієнка, визначено своєрідність художньої репрезентації через увиразнення філософського та релігійного аспектів. Визначено основний конфлікт у містерії, який базується на протиставленні земного та духовного. Досліджено форми художньої умовності, використані драматургом для розкриття особистісних суперечностей, які визначають характер конфлікту у творі. Простежено способи художнього втілення категорії духовності у містерії. Досліджуються способи художнього відображення особистості головного героя твору Василя. Простежується, як драматург розкриває за допомогою художніх засобів, зокрема, використовуючи форми художньої умовності, процеси, які відбуваються у підсвідомості героя.

17.19.02.1211/229821. Художня концепція філософії буття героя у збірці Петра Сороки "Симфонія Петриківського лісу". Горболіс Л.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.127-138. - укр. УДК 821.161.2:502.

У статті на матеріалі збірки "Симфонія Петриківського лісу" сучасного українського письменника досліджено складний світ почуттів, переживань ліричного героя, творчої особистості, який на основі прадавніх правил і норм поведінки з довіллям виробив філософію розуміння світу, себе й толерантного співжиття в гармонії з природою. Екологічна культура героя, сформовані критерії краси, добра, толерантного ставлення до природи впливають на формування стилю життя героя-наратора.

17.19.02.1212/229824. Художньо-образне подання інформації в подорожній нарисовій публіцистиці М. Трублаїні. Ковальова Т.В., Гаврилюк І.Л. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.155-161. - укр. УДК 821.161.2-992-4-92.09"192 193"Трублаїні.

У статті розглядаються особливості художньо-образного подання інформації у подорожніх нарисах відомого радянсько-українського письменника, журналіста М. Трублаїні. Наголошується на тому, що творчість М. Трублаїні відбиває загальні тенденції розвитку подорожнього нарису кінця 20-х - початку 30-х рр. ХХ століття. З'ясовано, що художньо-образне подання інформації у нарисовій подорожній публіцистиці М. Трублаїні залежить від провідних на той час когнітивного й пропагандистського видів масової комунікації. Основну увагу нарисовець зосереджує на образах-персонажах, а також пейзажних описах. За їх допомогою він створює реальну картину світу, яким пролягає його шлях як мандрівника. Водночас М. Трублаїні намагається створити "новий" простір, "новий" світ, головний герой якого - "оновлена" радянська людина. Акцентування уваги на описово-інформаційній та описово-пропагандистській складових зумовлює зниження ступеня художнього наповнення подорожніх нарисів М. Трублаїні.

17.19.02.1213/229830. Іронія та засоби її реалізації в англomовному художньому дискурсі (перекладацький аспект). Кац Ю.В., Фадєєва Ю.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.40-45. - англ. УДК 811.111'42'371.

Поняття "іронія" існує в різних історико-філософських та лінгвістичних контекстах (починаючи від Сократа, Аристотеля і до Постмодернізму). Кожна епоха привносила свої нюанси в його зміст, але в жодній системі категорій воно не могло претендувати на провідну роль. Тому перспективи його розвитку та вивчення залишаються відкритими. У сучасній лінгвістиці іронія розглядається як стилетворча риса тексту, яка може бути реалізована на різних мовних рівнях, від одного слова, висловлювання до цілісного тексту в обов'язковому контекстуальному оточенні. Велике значення контексту для декодування іронії зумовлює її інтелектуалізм і, як наслідок, зростання її ваги у сучасному мистецтві, розширення засобів і механізмів її реалізації у художніх текстах. У цьому контексті значної ваги й актуальності набуває аналіз мовних засобів іронічності в англійському художньому дискурсі.

17.19.02.1214/229831. Українські та англійські енігматичні тексти: перекладацькі аспекти. Кобякова І.К., Плахоніна А.С., Ємельянов Д. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.46-49. - англ. УДК 811.111'255.4-193.1:811.161.2.

У статті розглядаються питання семантико-прагматичного призначення енігматичного тексту - загадок. Порівнюються англійські та українські тексти малого жанру. Досліджується природа зазначених текстів, їх топікальність та вибір для осмислення українських та англійських енігматичних текстів, які експлікуються характером омовлення та їх стилістичних засобів.

17.19.02.1215/229841. Емоційно-настрoєві акценти медитативної лірики Анатолія Гризуна (збірка "Перстень-Зодіак"). Калантаєвська Г.П., Сипченко Т.К. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.122-134. - укр. УДК 821.161.2-1'06 Гризун.

У статті з'ясовуються емоційно-настрoєві та проблемно-тематичні особливості медитативної лірики А. Гризуна, яка вирізняється високою внутрішньою напругою, філософською наповненістю, органічним поєднанням духовного й раціонального, налаштованістю на природні біологічні ритми та мистецько-естетичним сприйняттям буденності. Звертається увага на пошуки ліричним героєм поета "сутності незримої", на його спостереження за часовими травестіями природи, на екологічні тривоги, роздуми про моральні цінності, які знайшли своє втілення у мініатюрах збірки "Перстень-Зодіак". Характеризуються також внутрішній світ, етичні імперативи ліричного персонажа, пошуки ним нових вражень, допитливість та інтелектуальна й емоційна спрага.

17.19.02.1216/229843. Мовні і не лише секрети популярності роману Р. Пілчер "Winter Solstice". Дядечко А.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.143-154. - англ. УДК 821.111-031:811.111'38.

У статті розглянуто феномен світової популярності роману сучасної британської письменниці Розамунди Пілчер "Winter Solstice" через його дослідження на двох рівнях, а саме шляхом первинного аналізу його читацького сприйняття з наступним вивченням структурно-системних складових його лінгвістичної основи. Розглядається роль та місце даного твору як у творчості Р.Пілчер, так і у світовій

літературі. Літературний аналіз тексту роману співвіднесено з низкою концепцій вітчизняних та іноземних лінгвістів щодо специфіки сучасної англійської мови. У статті наведено пріоритетний набір виразових засобів художньої мови, використаних у романі. Визначені особливості авторського стилю шляхом аналізу застосування конкретних фігур мови: епітетів, метафори, порівняння, ідіом, алегорії. Вказані також деякі морфологічні та синтаксичні особливості тексту роману та їх роль у викладенні змісту.

17.19.02.1217/230270. Концептуалістська колористика в сучасній українській драматургії. Кочерга С.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.150-159. - укр. УДК 821.161.2-2.

У статті здійснено огляд тлумачення ролі та функцій кольору в театрі і драматургії, його актуалізацію в добу модернізму. Основну увагу приділено концептуалістським особливостям колористичного коду як чинника поетики в українській постмодерній драматургії, що, зокрема, засвідчують твори Павла Ар'є, Ярослава Верещака, Неди Неждани, Ігоря Липовського. Наголошено, що за допомогою барв автори маркують певні ідеї, вдаються до іронії, гри, провокації тощо. Інтерпретація концептуалістської колористики потребує активного залучення когнітивного інструментарію. На прикладі п'єси "Різниця" Артема Вишневського доведено суголосність її художньої концепції з проблематикою праць філософа-герменевта М. Гайдеґера, теорією постреальності Ж. Бодрійєра. "Мова" кольорів у п'єсі дає інтелектуальну поживу для осмислення буття художника у світі симулякрів, який зумовлює небезпеку його деградації.

17.19.02.1218/230277. Переклад оказіональних інновацій в англomовному художньому дискурсі. Шулік С.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.43-48. - англ. УДК 811.111'373.43'42.

Стаття присвячена вивченню оказіональних інновацій в англomовному художньому дискурсі та способів їх перекладу. З'ясовано, що тексти художнього дискурсу є одними з найбагатших джерел оказіональних інновацій. Під час проведеного дослідження було визначено особливості функціонування оказіоналізмів, їх нероздільність з контекстом, існування в мові в певній мовленнєвій ситуації, обмеженість поширення. Було визначено способи утворення оказіональних інновацій, причини їх появи. У статті досліджено основні способи перекладу оказіональних інновацій та фактори, що впливають на передачу їх з однієї мови на іншу. Перекладацький аналіз оказіональних інновацій побудовано на методологічній основі, яку утворюють поняття стратегії та способу перекладу. З цією метою стратегії перекладу оказіоналізмів було розподілено на одомашнюючі, відчужуючі (горизонтальний вимір), макростратегії, тобто ті, що діють відносно тексту в цілому, та мікростратегії, тобто ті, що діють відносно окремого елементу або групи елементів (вертикальний вимір). Застосування стратегії одомашнення проявляється у використанні способів калькування та вибору автохтонного відповідника. Відбір компонентів для створення українського відповідника здійснювався на основі семантичного аналізу вихідної одиниці коштом вивчення її морфемної структури та широкого контексту. Перспективою подальшого дослідження є вивчення особливостей формування та перекладу оказіональних одиниць інших номінативних царин. Характерними рисами актуалізації нового слова є: соціальна потреба, часовий чинник, наявність творця, прикріпленість до контексту, наявність мовної моделі й комунікативної цінності. Саме завдяки змінам мова залишається вічно живою та функціональною, а люди образно переосмислюють свій досвід та реалізують зміни повсякденного мовлення.

17.19.02.1219/230280. Форма continuous у американському поетичному дискурсі ХХІ століття. Попова О.В., Лазуткіна Ю.А. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.59-68. - англ. УДК 821.111(73)-1'42.

У статті проводиться дослідження американського поетичного дискурсу ХХІ століття з подальшим з'ясуванням ролі, яку відіграє категорія аспектуальності в процесі творення цього дискурсу. Актуальність обраної тематики зумовлена, передусім, домінуванням функціональної парадигми у сучасній лінгвістиці, а відтак, і зосередженням на вивченні мовних складників із подальшим їх "зануренням у життя" та на взаємозв'язку мовного та мовленнєвого рівнів крізь призму дискурсу. Поетичний дискурс визначається як підвид художнього дискурсу, що базується головним чином на емоціях та почуттях і якнайкраще відображає ментальні особливості як окремого письменника, так і нації в цілому. Тобто, у поетичному дискурсі реалізуються поетична та емотивна функції мови. Щодо емотивної функції, то емоційний стан є одним з екстралінгвальних чинників, що впливають на дискурс, фактично спонукаючи до його утворення. Ситуація, описана у вірші, так чи інакше пов'язана із ситуацією, в якій цей вірш твориться митцем. Таким чином, перед читачем постає два завдання: інтерпретувати подану за допомогою поетичних образів інформацію, і, наскільки це можливо, зануритися в ситуацію, в якій вірш створювався, відшукати можливу інформацію про адресанта, його оточення, положення і т. д. Зокрема, зануритися в ситуацію допомагає форма англійського дієслова Continuous, що розглядається як точка перетину категорій часу та аспектуальності і сприяє творенню поетичного дискурсу. У статті аналізується семантика та функції цієї форми. Стаття написана в рамках

теми дослідження "Механізми впливу інститутів громадського суспільства на євроінтеграційні процеси в Україні" №15.01.10-02.16/18.3П.

17.19.02.1220/230284. Компаративний дискурс: художня публіцистика Дмитра Донцова і Михайла Арцибашева. Жиленко І.Р. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.92-104. - укр. УДК 821.161.1+821.161.2]-092.091"192 193":81'42.

На тематологічному рівні компаративних студій досліджуються особливості художньої публіцистики українського письменника Дмитра Донцова і російськомовного - Михайла Арцибашева періоду міжвоєнного двадцятиріччя, творчість яких довгий час знаходилася на маргінесі літературознавчої науки. У статті визначено основні тематичні обрії авторів, що полягають у вирішенні актуальних питань тогочасної дійсності, пов'язаної з політичними питаннями, тематикою мистецтва й еміграції. З'ясовано спільні та відмінні домінанти їхніх творів малої прози - нарисів Д. Донцова і "Записок писателя" М. Арцибашева 1920-х років. З'ясовано, що стиль художньої публіцистики українського й російського митців зумовлений їхньою войовничою позицією та бажанням донести її до аудиторії. Арцибашеву й Донцову притаманні динамізм думки, в'їдлива іронія, певна тенденційність, пристрасна аргументація, велика кількість художніх засобів, особлива енергетика письменника-борця. Характерний для кожного з них публіцистичний стиль відповідає активно-діяльній позиції авторів. Переконливі аргументи, влучні й чіткі висновки письменників спонукали співвітчизників до дії. Інша річ - світоглядні позиції митців: Донцов - послідовний і непримиримий український націоналіст, Арцибашев - монархіст.

17.19.02.1221/230285. "Лісова пісня" Лесі Українки і паралелі в інших літературах: від міфу та казки до фентезі. Смольницька О.О. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10, С.105-117. - укр. УДК 821.161.2 Леся Українка.

Текст Лесі Українки розглядається в компаративному аспекті. Використовуються методи компаративного літературознавства, компаративної міфології, феноменології, а також аналітичної психології. Залучається матеріал скандинавської, кельтської та іншої міфології. Особливий акцент робиться на валлійській традиції (епос "Мабіноґіон"). Виявлено спільне в образах Мавки і героїні валлійського міфу, квіткової діви Блодейведд. Пропонується аналіз бінарних опозицій: природа/культура, штучне/природне, тощо. Акцентується увага на концепті душі, морально-етичних проблемах. З допоміжною метою досліджуються твори німецького романтизму, повість М. Булгакова "Собаке серце" (образ Шарикова). Цікавлять міфологічні здобутки в сучасній традиції фентезі (образ Блодейведд). Результати унаочнюються в порівняльних таблицях. Стаття має теоретичне і практичне значення для літературознавства, філософії, педагогіки, психоаналізу.

17.19.02.1222/230324. Художній текст як простір "аморальної" свободи: інтерпретація коду "fin'amour" у романах А. Кримського та О. Уайльда. Боговін О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.28-32. - укр. УДК 821.161.2-2.091.

У статті для інтерпретації образів провідних персонажів романів А. Кримського "Андрій Лаговський" та О. Уайльда "Портрет Доріана Грея" залучено основний код семантичної парадигми поняття "куртуазія" - феномен "fin'amour". Тексти романів постають простором "аморальної" свободи, оскільки в обох творах присутня свідомо авторська настанова на навмисну провокацію підвалин сучасного їм міщанського світогляду суспільства. Прозоро натякаючи на queer-ідентичність своїх героїв, обидва автори насправді обстоюють високе почуття абсолютної любові до іншої людини, позбавлене найменшого натяку на будь-який фізіологізм чи еротичність.

17.19.02.1223/230326. Художні особливості драми Я. Мамонтова "Над безоднею". Кременська І.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.38-43. - укр. УДК 821.161.2-2 Мамонтов Я. 09. У статті проаналізовано провідні мотиви драми Якова Мамонтова "Над безоднею", позначеної зверненням до ніцшеанського дискурсу, рисами поетики символізму й нової драми (акцент на внутрішньому сюжеті, мотив двосвіття, настанова на ліризацію й епізацію, посилені умовність, сугестивність, розширення ремаркових функцій, апелювання до міфопоетичної парадигми, інтермедіальності, шекспірівського інтертексту, промовистості символізму кольорів тощо). В аналізованій п'єсі доведено домінування модерністських принципів організації художньої дійсності.

17.19.02.1224/230328. Концепт СВОБОДА у поетичному дискурсі Аркадія Казки: образна, понятійна та ціннісна складові. Янченко Ю.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.48-51. - укр. УДК 821.161.2-1 Казка.09.

Стаття містить контекстуальний та структурно-семантичний аналіз концепту СВОБОДА в індивідуально-авторському дискурсі поета Аркадія Казки. Визначено лексеми, які називають концепт, його гіпоніми та асоціативи. У рамках лінгвокультурологічного підходу схарактеризовано найголовніші ознаки концепту СВОБОДА, властиві концептуальній картині світу поета. З'ясовано та описано

способи вербального вираження концепту в поетичних текстах представника Розстріляного Відродження.

17.19.02.1225/230331. Міфопоетичний комплекс "дорога - море" в українській чарівній та героїко-фантастичній казці. Манжос С.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.62-66. - укр. УДК 811.161.2'373.2.

У статті розглянуто міфопоетичний комплекс "дорога - море" в українських чарівних та героїко-фантастичних казках, що репрезентують архаїчні жанри народної словесності. Виявлено модель організації світу із мотивом "дорога - море", схарактеризовано міфопоетичне підґрунтя маркерів дороги, описано головні ознаки моря та його місце і роль у структуруванні світу. Схарактеризовано окремі образи чарівних та героїко-фантастичних казок, їхню семантику та з'ясовано деякі особливості еволюції образів та мотивів, пов'язаних з водою. ЗМіфопоетичний комплекс "дорога - море" в українській чарівній казці містить координати, що відбивають найдавніші уявлення про міфологічну модель світу. Виявлено, що в чарівних казках утілюється універсальна семіотична схема світу - дендроцентрична модель (у центрі світобудови - Світове дерево). В основі подорожі казкового героя лежить рух, що моделює координати покладено вертикального членування світового дерева.

17.19.02.1226/230336. Вербалізація образу СВОБОДИ / ВОЛІ в поезії Христі Алчевської. Черемська О.С., Масло О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.85-90. - укр. УДК 82-2:821.161.2. Розглянуто образ свободи як провідний смислотворчий чинник у поетичній творчості Христі Алчевської. Виокремлено індивідуально-авторські засоби вербалізації образу: епітетні та метафоричні структури, народнопоетичну символіку. Здійснено аналіз словесно-образних символів, що експлікують образ СВОБОДИ / ВОЛІ, акцентовано увагу на прийомах персоніфікації та естетизації, використанні паралелізму, повтору, анафори, полісиндетону.

17.19.02.1227/230341. Проблема свободи князя і його родини в історичних романах П. Загребельного: соціокультурний контекст середньовічного міста. Літвинчук Т.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.109-115. - укр. УДК 821.161.2-311.6 Загребельний П.

Стаття присвячена проблемі авторської інтерпретації свободи князя і його родини в історичних романах П. Загребельного як спосіб репрезентації соціокультурного контексту середньовічного міста. Визначено своєрідність співіснування правителя і його найближчого родинного оточення в історичних романах автора з іншими категоріями суспільства, які утворюють тріаду, - церковнослужителі, бояри і дружина, люди праці, - крізь призму розв'язання проблеми існування свободи. У цьому ж аспекті зосереджено увагу на проблемі існування внутрішньої свободи князя та принципах її кореляції із зовнішнім світом.

17.19.02.1228/230342. Мотив маски в повісті "Ірій" В. Дрозда. Гладкова М.В., Головка Л.Г. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.115-119. - укр. УДК 821.161.2-31 Дрозд. 09.

У статті проаналізовано способи реалізації мотиву маски в повісті "Ірій" В. Дрозда, який має важливе концептуальне значення в художній системі твору. Відзначено, що письменник із метою поглибити розуміння мотиву маски в повісті використовує художній прийом зіставлення, порівнюючи оприявлення "маскової" моделі поведінки: акторство як професійна діяльність і форми соціального лицедійства. Доведено, що автотекстуальний мотив маски у творі використано в переносному значенні і має різне функціональне навантаження: є способом характеротворення персонажів, посилює сюжетну динаміку, увиразнює зв'язок із міфопоетичною традицією.

17.19.02.1229/230343. Мотив національної свободи і внутрішньої свободи особистості в романі "Берестечко" Ліни Костенко. Гноєва Н.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.119-122. - укр. УДК 821.161.2-31 Костенко. 09.

Стаття присвячена дослідженню одного з провідних мотивів історичного роману у віршах "Берестечко" Ліни Костенко - національної свободи і внутрішньої свободи особистості. Проаналізовано, як через внутрішній монолог головного героя твору Богдана Хмельницького висвітлюються причини поразки під Берестечком, її наслідки та уроки, важливі історіософські проблеми. Показано динаміку внутрішнього життя гетьмана - від болю поразки, розпачу до усвідомлення її уроків і "грамоти свободи". Схарактеризовано його роздуми про складність боротьби українського народу за свободу.

17.19.02.1230/230346. "Воля у неволі": ліричне "Я" поезії В. Стуса як елемент переосмислення травматичного досвіду. Тарануха Є.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.132-135. - укр. УДК 821.161.2-1.09.

У статті розглянуто вільнодумство поетичної творчості як спосіб обстоювання себе. Ліричне "Я" окреслено як один із елементів переосмислення травматичного досвіду. Виявлено, що ліричне "Я" у поезії В. Стуса сконструйоване в умовах балансування на межі буття, через пошук себе і вічне становлення особистості. Попри обмеженість у свободі руху й соціальній активності, поет прагне порозумітися з собою та світом, творчістю потверджує свою унікальність у свободі мислення, відшліфовуючи ідентичність ліричного "Я".

17.19.02.1231/230347. Понятійний аспект дитячої літератури як явища загальнолітературного процесу. Ступницька Н.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.136-138. - укр. УДК 82.7.08(470). У статті розглядаються підходи до визначення поняття "дитяча література". У статті зазначено, що місце дитячої літератури в загальному літературному процесі, критерії та особливості її виділення, як окремого компонента розвитку літератури, як і раніше є предметом жвавих дискусій дослідників. Стверджується, що література для дітей не є відокремленим феноменом загальнолітературного процесу, вона підпадала під вплив не тільки фольклору, а й основних літературних напрямів і течій. У статті підкреслено, що література взагалі, і дитяча, зокрема, є частиною суспільно-історичного контексту, зі зміною якого, змінюються соціальні, релігійні та сімейні традиції дитячого кола читання. Виявлено, що соціально-культурний контекст більшою мірою зумовлює у кожний конкретний історичний період пріоритетність функцій дитячої літератури як специфічного словесно-художнього мистецтва, яке тісно пов'язане з процесами виховання і освіти.

17.19.02.1232/230348. Образи танатологічного у творчості М. Баршева: порожнеча, свист та мовчання. Виниченко В.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.138-145. - укр. УДК 821.161.1-3 Баршев.

У статті досліджено форми художньої репрезентації смерті у творчості М. Баршева. Однією з найбільш поширених форм такої репрезентації виявляється порожнеча, що дає змогу вписати твори письменника в широкий літературний контекст (творчість символістів, оберіутів, проза А. Платонова). Показано, що подолання смерті пов'язане з образом винахідника, який одержав іронічне переосмислення в "Літаючому Фламандріоні", мотивами польоту та сліпоти/прозріння. Багатолике "Ніщо" у М. Баршева протистоїть світові речей, який у своїй гіпертрофованій формі ризикує перетворитися на безглуздий хаос, "вогонь речей" (за А. Ремізовим). Розглянуто звукове оформлення танатологічного (мотиви свисту, колокольного дзвону), а також зв'язок мотивів мовчання (німоти, тиші) та смерті. 11.

17.19.02.1233/230349. Свобода письменника та режисера в інтерпретації теми голодомору (В. Барка "Жовтий князь" та О. Янчук "Голод - 33"). Макарадзе Х.З. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.146-149. - укр. УДК 821.161.2-31 Барка. 08:791.

У статті здійснено спробу порівняти на основі семіотичного аналізу два послідовні висловлювання, одним з яких є роман В. Барки "Жовтий князь", а другим - знятий за мотивами роману фільм О. Янчука "Голод - 33". Переклавши мову кіно та літератури у спільну мову знаків, ми спробували дослідити ступінь втручання у твір індивідуальності режисера, а також чинники, що зумовили ці втручання. Були застосовані описовий метод та метод дискурсивного аналізу тексту. Збігаючись у ключових сюжетних моментах, фільм відрізняється від роману різними акцентами, зокрема, ступенем розгортання тих чи інших мотивів. Було відзначено зменшення релігійної символіки, нівеляцію психологізму на користь ідеології та посиленому викривальному пафосу.

17.19.02.1234/230350. Функціонування трикутника структурних одиниць "автор - виконавець - глядачі" у перформансі (на матеріалі п'єси Юрія Тарнавського "Чотири проекти на український національний прапор"). Шовкопляс Г.Є. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.150-153. - укр. УДК 821.161.2-2.09:792.09.

У статті розглянуто принципи побудови експериментальної п'єси Юрія Тарнавського "Чотири проекти на український національний прапор", яка, на думку дослідників, наближена до формату перформансу. У статті проаналізовані впливи теорії Єжи Гротовського, відомої як Вбогий театр Єжи Гротовського, на драматургію Тарнавського. Окремо розглянуто статтю "Текст та театр", яку слід вважати програмною для драматургії Тарнавського: саме в цій статті викладено принципи положення Тарнавського щодо модернізму.

17.19.02.1235/230351. Маркери доби 70-х у романі С. Батурина "Шизґара": роль подробиць художньої деталі в тексті. Даниленко Л.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.153-155. - укр. УДК 821.161.2-31 Шизґара.09.

У статті проаналізовано художні деталі, які відіграють роль маркерів ретрочасу в романі С. Батурина "Шиз'гара". Охарактеризовано змістове значення подробиць, представлених в авторських коментарях. Вказано, що їхній інтонаційній публіцистичності притаманний своєрідний художній стиль. Значну увагу приділено художній деталі в зображенні героїв, а саме в описі зовнішності. Пояснено роль запахових та зорових деталей. Автор статті доводить, що художня деталь гармонійно поєднана з лейтмотивом твору, ілюструє позитивний ностальгичний настрій, легку іронію, влучний гумор, колорит епохи 70-х років ХХ ст.

17.19.02.1236/230352. Поезія кінця ХХ - початку ХХІ ст.: простір свободи чи простір свавілля? Гаврилук Н.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.155-159. - укр. УДК 821.161.2.

Статтю присвячено українській поезії межі ХХ-ХХІ ст. у аспекті розуміння творчої та інтерпретаційної свободи. Свобода трактується як ігнорування будь-яких ієрархій і меж: масового/елітарного; естетичного/неестетичного; ціннісного/знеціненого; фрагменту/цілісності; центрального/периферійного; героїчного/маргінального; національного/ іноземного. Свобода такого типу розцінюється як прояв демократизму і діалогу, але часто обертається низкою монологів. Свобода від чогось ризикує стати свавіллям і епатажем, якщо ця свобода не буде для чогось (творчого експерименту).

17.19.02.1237/230353. Свобода в літературі метамодерного світу: український вимір. Гребенюк Т.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.160-164. - укр. УДК 821.161.2.02:7.038.6]:801.82.

Об'єктом уваги в статті є метамодернізм як сукупність культурно-естетичних тенденцій і найпоширеніші в сучасному українському суспільстві метанаративи, функціонування яких пов'язане з концептом свободи. Розглядаються метанаративи соціальної користі культурних явищ, персональної причетності людини до життя суспільства і впливу історичної пам'яті на сучасні події. Основним художнім матеріалом дослідження є твори "Інтернат" С. Жадана, "Забуття" Т. Мальярчук, "Фелікс Австрія" С. Андрухович, збірка "І тим, що в гробах" А. Бондаря.

17.19.02.1238/230474. Постсекулярні пошуки бога: художні алюзії теодицеї (за твором В.П. Янга "Хижа"). Горохолінська Ірина. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.123-128. - укр. УДК 27-67:821.111.

У статті авторка аналізує постсекулярні інтерпретації богословських візій теодицеї через призму звернення до творів художньої літератури, зокрема бестселера Вільяма Пола Янга "Хижа". З акцентом на чинник зростаючого інтересу до питань релігії й релігійності в житті сучасної особи, особливо в умовах соціальних криз, робиться висновок про чіткий зв'язок між постсекулярним ренесансом релігійності та важливістю морально-аксіологічного самовизначення особи в контексті постмодерного розмиття норм морально належного. Сьогодні вимагає не тільки "повернення релігії", але й "повернення етики". То чи здатна в світі, сповненому зла й випробувань, світі, в якому релігійний світогляд є "тільки однією з альтернатив" (Ч. Тейлор), християнська етика знову стати актуальною? Такі рефлексії мотивують авторку звернутися до проблем християнської теодицеї.

17.19.02.1239/231190. Мотиваційні типи номінування сучасних українських творів. Юлдашева Людмила. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32, С.82-87. - укр. УДК 811.161.2'367.

У статті визначено основні види мотивації заголовків залежно від статусу мотиватора та способу його відображення. Проаналізовано заголовки сучасних українських творів, для яких характерна пропозиційно-диктумна мотивація з мотиваторами в прямих значеннях; модусна, що ґрунтується на застосуванні мотиваторів з урахуванням оцінкового сприйняття; асоціативна, що передбачає використання знаків-мотиваторів у метафоричному значенні; та змішана, що поєднує різні за статусом мотиватори.

17.19.02.1240/231197. Функційно-семантичний портрет частки ТІЛЬКИ у художньому стилі. Слободян Марія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.31-37. - укр. УДК 81'367.635'367.7'42.

Здійснено функційно-семантичний опис частки тільки, охарактеризовано особливості вживання частки та її роль у синтаксичній організації дискурсу; окреслено найхарактерніші функційні вияви частки; з'ясовано роль частки у формуванні імплікацій, точок зору та імпліцитних смислів; розглянуто найхарактерніші контексти вживання частки.

17.19.02.1241/231207. Дослідження авторського відступу у структурно-семантичному і семіотичному ключі. Архіпова Ірина. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.89-92. - англ. УДК 811. 111. 81'42.

Стаття присвячена вивченню лінгвостилістичних особливостей авторського відступу. Мета статті полягає у визначенні статусу авторських відступів як композиційних одиниць англійських художніх

прозових текстів. Об'єктом виступають авторські відступи в англійських художніх прозових текстах XIX-XX ст. На основі комплексного підходу до аналізу текстових внесень з'ясовано критерії визначення авторського відступу та уточнено поняття "авторський відступ".

17.19.02.1242/231209. Роль семіотичних кодів у продукуванні семантичної гетерогенності повісті Т. Прохаська "Довкола озера". Каленюк Світлана. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.98-102. - укр. УДК 811.161.2+81-119.

Статтю присвячено проблемі встановлення характеру залежності між семантичною неоднорідністю тексту повісті Т. Прохаська "Довкола озера" та кодами, що в ньому функціонують. Відповідно до цього на основі змістових експлікацій і кількісних показників авторкою виокремлено масив актуальних кодів, що забезпечують семантичну неоднорідність тексту повісті Т. Прохаська "Довкола озера", визначено особливості номінації герменевтичних і символічних кодів із урахуванням усталених та специфічних смислів, виражених ними, а також здійснено лексико-семантичну характеристику узуальних та оказіональних номінацій цих кодів.

17.19.02.1243/231264. Когнітивний потенціал модальних значень у художній прозі І. Багряного. Пикалюк Роман. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.123-127. - укр. УДК 811.161.2'37.

У статті розглянуто специфіку реалізації модальних значень у текстах художньої прози Івана Багряного у зв'язку з особливостями їхньої концептуальної організації. Проаналізовано характер реалізації модальних значень на різних ієрархічних рівнях. Розглянуто потенціал різних модальних значень у прозових творах Івана Багряного.

17.19.02.1244/231268. Українська пісня в польському перекладі (на матеріалі творів Лева Венгліньського). Совтис Наталія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.142-147. - укр. УДК 82.162.1 7.08.

У статті проаналізовано переклади українських народних пісень на польську мову Левом Венгліньським (1827-1905 рр.), який пропагував українську народну творчість та надавав їй особливе значення в збереженні мови, звичаїв та створенні почуття народної спільноти. Зосереджено також увагу на вживанні поетом українських лексичних засобів, збереженні української самобутності, символіки в перекладних творах. З'ясовано особливості адаптації українських елементів до польської лінгвокультури.

17.19.02.1245/231273. Антропонімний простір Дмитра Донцова як відтворення духовного та героїчного минулого українського народу. Микитюк Оксана. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.170-175. - укр. УДК 811.161.2'38+81'366.5.

Проаналізовано антропонімну лексику, яка хронологічно відтворює культурно-історичний розвиток народу від часів Русі і до кінця XVIII ст., ідентифікує національну самобутність українців та є яскравим увиразнювальним чинником у творенні мовної картини світу. Власні назви інформаційно насичують текст, умотивовують необхідність суспільної ієрархії, увиразнюють науково-публіцистичний стиль, формують націєцентричні погляди та державотвірну позицію.

17.09 Історія літератури

17.19.02.1246/229347. Географічні аспекти у творчості Т.Г. Шевченка (на основі матеріалів з фонду Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича). Калуш Ю.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.67-70. - укр. УДК 910:821.161.2Шев1 7.

Стаття присвячена 200-річчю з дня народження видатного українського поета, художника, мислителя, громадського діяча, а також географа-дослідника Т.Г. Шевченка. Розкрито особливості природознавчих досліджень Тараса Шевченка на території України. Відображено значення досліджень, виконаних Шевченком під час Аральської наукової та Каратауської комплексної географічної експедиції. Проаналізовано важливість та інформативність творів Т. Шевченка для географічної науки.

17.19.02.1247/229557. Топос міста в поезії "У Вільні, городі преславнім" Т.Г. Шевченка: синхронізація історичних подій і трагічних обставин життя у просторовому континуумі міста. Боклах Д.Ю. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.113-123. - укр. УДК 821.161.2-1Т.Шевченко09.

Топос міста - важлива просторова домінанта міського образу творів Т. Г. Шевченка. Топос міста поезії "У Вільні, городі преславнім" - просторовий конструкт у часі міської атрибутики разом із переживаннями і враженнями ліричного героя щодо подій, які відбуваються в заданих локусах. Топос міста Вільно містить просторові координати синхронізації історичного мінливого плину буття із життєвою драмою кохання юнака до дівчини іншого віросповідання. Поетичний топос міста описано не докладно, подано лише певні просторовотвірчі елементи: університет, міська брама, бульвар,

будинок, вікно, ріка Вілія, урочище Закрет, які стають локусами і увиразниками зображених подій. Проте цих елементів стає достатньо, аби окреслити міський поетичний топос Вільна й охарактеризувати життєву драму героїв. Поетичний топос міста стає одночасно історичним тлом, де відтворено час закриття Віленського університету російським царатом 1832 року, змальовано буттєву колізію нещасливого кохання героїв.

17.19.02.1248/229559. Емігрантська ленініана в малій прозі українських та російських письменників міжвоєнної доби. Жиленко І.Р. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9, С.133-141. - укр. УДК 821.161.2+821.161.1]-32.091-051-054.72"1917 1939":94(47+57).

Досліджується емігрантська ленініана в малій прозі українських та російських письменників міжвоєнної доби. Виявляються спільні та відмінні риси в зображенні Леніна. Звертається увага на схоже сатиричне змалювання вождя пролетаріату у творах А. Аверченка, О. Купріна, Теффі, Саші Чорного, К. Поліщука та інших. Аналізуються письменницькі підходи до виявлення характеру Леніна, зокрема і ставлення до народу, результати його політики, що спричинила загальний занепад життя в совдепії. З'ясовується, як спрацьовували ленінські лозунги та заклики. Окреслюється фольклорний матеріал (анекдот, народна пісня), представлений в оповіданнях та новелах І. Савіна та Ю. Липи. На матеріалі оповідання А. Чекмановського "Колхоз імені Леніна" виявляються жадливі наслідки комуністичного експерименту, запровадженого завдяки марксистсько-ленінській політиці, - таких тем майже не піднімали російські автори-емігранти, що є відмінним у творчості згаданих письменників. Залучений до роботи історико-публіцистичний матеріал допомагає зробити висновок, що мала проза письменників-емігрантів міжвоєнної доби мала серйозне реальне підґрунтя. Застосовуючи різні методи і прийоми (фантастику, гротеск, антиутопію, карнавальну традицію), російські й українські письменники зробили вагомий внесок у розвиток емігрантської ленініани.

17.19.02.1249/229713. Вербалізація релігійних концептів в українських пареміях (на матеріалі "Галицько-руських народних приповідок"). Піддубна Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.188-195. - укр. УДК 81.42.

Стаття присвячена дослідженню особливостей вербалізації концептосфери "релігія", зокрема концепту "храм", що репрезентовано в "Галицько-руських народних приповідках". У паремійній картині світу зазначений концепт оцінюється амбівалентно, з актуалізацією як позитивних, так і негативних смислів: українцям властиве шанобливе ставлення до церкви як до Божої оселі, що, однак, не заперечує можливості вживання лексеми-вербалізатора церква в низці паремій з негативною або іронічною конотацією. В адекватному сприйнятті й уживанні тієї чи тієї паремійної одиниці провідна роль належить І. Франкові.

17.19.02.1250/229727. Зміна модусу в українських казаннях кінця XVII ст. Ніка О.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.288-293. - укр. УДК 811.161.2'04.

У статті проаналізовано основні зміни, що встановлені на основі порівняння рукопису казань "Вънець Хвъ" А. Радивиловського - редакторської правки в цьому рукописі - стародруку "Вънець Хвъ" (друкарня Києво-Печерської лаври, 1688). Вони характеризують мовний вибір у літературній мові кінця XVII ст., особливості роботи над рукописом автора і невідомого редактора, який готував його до друку. На матеріалі рукописних і стародрукованих пам'яток цього періоду проаналізовано модус як дискурсивну категорію. Розкрито звуження прийому діалогізму, зміни модусу, а саме: персуазивності, прямої та непрямой евіденційності.

17.19.02.1251/229783. From Jan Kochanowski's "Treny" to Ivan Franko's Elegies. Tkachenko O.H. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9, С.152-157. - англ. УДК 82-143.

The article traces the evolution of Ukrainian elegy upon the death from Jan Kochanowski to Ivan Franko. The author defines the genesis of the genre having studied the novelty and originality of the philosophical and poetic work "Treny" by Jan Kochanowski (Jan Kochanowski's "Treny" (1580)) and Franko's works "23rd anniversary of Taras Shevchenko's death" (1884) and "25th anniversary of Taras Hryhorovych Shevchenko's death" (1886) as a kind of funeral elegy. The author mentions such significant works as "In eternal memory of Kotliarevskiy" by Taras Shevchenko, poems upon the death and death anniversary of Kobzar, which formed a new type of funeral elegy with its constant poetic and compositional scheme, and this or that way they are pasticcio of Shevchenko's style of writing. A significant step in the development of genre was represented by Mykhaylo Starytskyi's works, which marked the emergence of a realistic elegy upon the death with clearly defined emotional personal principle, where the persona is an immediate witness and excited participant of events. These works contributed to the rise of poetic inspiration. Starytskyi's elegy became the basis for Franko's elegies upon the death of Shevchenko. Franko established a qualitatively new genre invariant on the basis of traditional for this genre theme.

17.19.02.1252/229823. Дитяча тематика в емігрантській малій прозі В. Винниченка й А. Аверченка. Жиленко І.Р. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.146-154. - укр. УДК 821.161.2-93-3-054.72.

У статті досліджуються твори малої прози міжвоєнного періоду письменників-емігрантів В. Винниченка й А. Аверченка, присвячені світу дітей, який мав для авторів неабияку цінність. Доводиться, що збірки "Намисто" українського автора та "Діти" російського "короля сміху" містять схожі елементи, які можна об'єднати у два блоки: тематичний (святочна тематика, стражденне сирітське життя, дитяча дружба, стосунки з дорослими, турбота про батьків, ігри й витівки халамидників тощо) і стильовий (психологізм, філософічність, музикалізація, засоби виразності та прийоми - порівняння, метафора, гротеск, гіперболізація, іронія), до якого віднесено й особливості мови: народність, емоційність, застаріла лексика. Звертається увага на деякі спільні риси поетики - очі, волосся, усмішка. Наголошується на високому мистецькому рівні творів малої прози. Винниченко як неореаліст і Аверченко як письменник-гуморист виявили поважне ставлення до дітей як до кращих представників людства. Їхні оптимістичні оповідання прийшлися до душі як дітям, так і дорослим. У роботі наголошується, що тема дітей у важкі емігрантські роки стала своєрідним якорем порятунку для видатних письменників ХХ ст.

17.19.02.1253/229840. Міфологічні мотиви та образи-архетипи матері у творах малої прози міжвоєнної доби. Жиленко І.Р. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.112-121. - укр. УДК 821.161.1 .2.09-054.72"1917 1939".

Досліджуються міфологічні мотиви й архетипи матері в діалозі малої прози українських та російських письменників-емігрантів міжвоєнної доби. Спираючись на вчення К. Юнга про архетипи, доводиться, що архетип Великої Матері, який залишається протягом століть незмінним, породжує образи й сюжети у творах. У залучених для розгляду оповіданнях і новелах окреслюються різноманітні міфологічні мотиви: помсти, прохання милостині, сліпої материнської любові, Ніобеї (матері-страдниці), Ати (підміни дитини), Ананке (фатальної зустрічі), Юди (матері-зрадниці), Фурії (материнського прокляття й помсти), маски (захисної оболонки), чужого (невпізнання власної дитини), манкуртизму (забуття), Мнемозини (спогаду), блудного сину. Підкреслено, що мотиви з часом видозмінюються, втрачають і набувають нових деталей, виявляючи себе у новому змісті, адже вони часто поєднуються, складаючи "зерно сюжету" (О. Веселовський). Художні парадигми українських та російських письменників у зображенні основних архетипів та мотивів материнської тематики є типологічно схожими і в багатьох випадках переплітаються. Хоча материнський образ-архетип є амбівалентним, все ж у творах малої прози домінуючим є позитивний образ матері. Основу для нього складає архетип Великої Матері, який відігравав провідну роль у творах І. Шмельова, Л. Верховинки, І. Гаврилюка, Теффі, У. Самчука, В. Софронова-Левицького, Б. Лепкого. Мати-берегиня, часто забуваючи про власне життя, йде на все заради щастя дитини, тому спільним майже для усіх аналізованих творів є мотив жертвовності.

17.19.02.1254/229842. Хроноплощина великої епіки Панаса Мирного: специфіка оприявлення. Матвеева Т.С. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10, С.135-142. - укр. УДК 821.161.2'052-31 Мирний.09.

Об'єктом дослідження в статті є особливості оприявлення часового складника художньої моделі світу, сконструйованої великою епікою Панаса Мирного: соціально-побутовими романами ескізами "Рід", "Родина Бородаїв", "Як ведеться, так і живеться", соціально-психологічними романами "Хіба ревуть воли, як ясла повні?" (написаний у співавторстві з І. Біликом), "Повія". Відповідно, предмет студії - специфіка взаємодії минулого, теперішнього, майбутнього часу (мозаїчність сюжету, лінеарність/дискретність, розтягування/ущільнення часу; абсолютизація нищення перспективи самореалізації для людини в соціально структурованому суспільстві). Окремий аспект вивчення - ретроспекції - фольклорно-етнографічні й соціально-побутові, їхня роль у показі етапів характерного дорослішання чи мізернення за допомогою прийому або послідовного викладу, або "один день і ціле життя" як віддзеркалення зламних моментів життєпису. Також ідеться про відмінності відтворення часу в творах різної естетики світобачення: готичної, романтичної, реалістичної - від часових контрастів до абсолюту особистісної нівелляції. Виділено наскрізний образ-символ часу - "безчасся", що пов'язано зі зверненням митців до зображення соціальних конфліктів і психологічних деформацій персонажів-маргіналів. Основний прийом уведення такого образу в смислову тканину тексту - градація, яка, своєю чергою, часто обігрується як оксюморон. Це уможливорює для митця панорамне зображення дійсності та людини в ній, показ процесу духовного вивищення чи деформації (частіше) в умовах посилюваної контроверзи з об'єктивними обставинами й власним внутрішнім світом. Теоретична значущість і новизна роботи об'єктивуються способом розгляду художнього матеріалу: індуктивно-дедуктивним в осягненні одного з ключових елементів моделі світу - антропологічного часу. Перспектива такого вивчення великої епіки (як і будь-якого іншого жанру) окремого митця й особливостей її розвитку в літературному процесі загалом убачається в можливості поглибити й об'єктивувати уявлення про змодельований світ як цілість.

17.19.02.1255/230269. Символіка жіночих образів у драмах Л. Старицької-Черняхівської "Гетьман Дорошенко" та "Іван Мазепа". Калантаєвська Г.П., Прокопенко Н.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10, С.138-149. - укр. УДК 821.161.2-055.2.

У статті розглядаються особливості і значення символіки жіночих образів у драмах Л. Старицької-Черняхівської "Гетьман Дорошенко" та "Іван Мазепа", з'ясовуються домінуючі риси характеру, ментальні якості постатей, що мають великий, а часом вирішальний емоційний і психологічний вплив на особисту долю й політично-військову діяльність виняткових в українській історії гетьманів, що повстали проти московської тиранії. У статті також звертається увага на найкращі якості національного характеру українців, зокрема на любов до свободи, почуття гідності, вірність справі чоловіка, саможертвність в ім'я батьківщини. Проте, підкреслюється у дослідженні, декому з героїв творів притаманні й такі ганебні в умовах боротьби за волю рідного народу риси, як легковажність, егоїзм, підступність тощо. У статті стверджується, що жіноча добродішність і патріотизм поруч із чоловічою військовою доблестю відіграють неабияку роль у перемозі над поневолювачами України.

17.19.02.1256/230321. Концепт свободи в поетичному коді Климентія Зіновієва. Архiepіскоп Ісиченко Ігор. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.11-15. - укр. УДК 821.161. 2'05-1Климентій Зінов.09.

У статті аналізується вірш 38 "О идущих на слободы людях" з рукописного збірника українського барокового поета Климентія Зіновієва (кінець XVII - початок XVIII ст.). Оригінальна інтерпретація автором поняття "свобода" розглядається як важлива деталь його поетичного коду, елемент антиномічної дискурсивної стратегії. Для Климентія переселення в далекі східні степи означало радикальний розрив із звичаєним способом життя, з батьківщиною. Втеча українців на Слобожанщину ставить під сумнів майбутнє відродження батьківської землі. Поняття "свободи" ("слободи") перетворюється на концепт. Поет пропонує дилему: що є "свобода" - повнірвання на чужині в постійній боротьбі за виживання чи гідне життя на рідній землі з дотриманням установлених суспільних стосунків і збереженням встановленої субординації.

17.19.02.1257/230322. Біблійна герменевтика в бароковій українській літературі в межах канону та поза ним. Левченко Н.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.15-22. - укр. УДК 821.161.2:801.73.

Дослідження присвячене вивченню сакрального образу каменю як біблійної фігури, знаку, символу в прозі Г. Сковороди та С. Яворського. За принципами біблійної герменевтики як джерела смислів письменники створили оригінальну систему значень образу каменю в межах канону й поза ним. Насиченість творів Сковороди алегоричними образами, емблемами, символами, які мають абсолютно самостійний, інколи несподіваний сенс, стала причиною відхилення тлумачення багатьох біблійних фігур, явищ і сюжетів від їхньої канонічної інтерпретації. С. Яворський не відходив від канону і, інтерпретуючи образ каменю, вдався до інтертекстуального прийому перенесення тексту Святого Письма у власноруч творений текст.

17.19.02.1258/230323. Образність поезії Лазаря Барановича: художній експеримент як відстоювання свободи творчого пошуку. Руда О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.23-28. - укр. УДК 821.161.2'051-1Баранович.09.

У статті проаналізовано художні пошуки представника зрілого бароко Лазаря Барановича на прикладі однієї з його польськомовних збірок "Zywoty swietych" (1670). Коротко представлено причини тривалої негативної реценції його поетичної творчості. Окреслено межі поняття "концептизм". Прокоментовано особливості художньої образності Лазаря Барановича, зокрема його поетичну інтерпретацію різдвяних і великодніх образів, а також образи, взяті ним із повсякденного життя.

17.19.02.1259/230325. Свобода вираження візіонерського стану в поезії Модерну. Калашник О.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.32-38. - укр. УДК 82.02 .09.

Стаття присвячена візіонерській поезії епохи Модерну. Першочергово ставиться проблема теоретичного осмислення літературного візіонерства: 1) як жанру видіння і художнього прийому, що є усталеним поглядом у літературознавстві, 2) як втілення безпосереднього візіонерського переживання (містичного почуття) автора. У другому випадку акцентується увага на особливій ролі мови, яка своєю асоціативною силою стає суб'єктом творчості, демонструючи майже ірраціональність процесу написання. Обстоюється думка, що здатність поетичної мови до точного вираження динаміки візіонерського стану найперше пов'язана зі свободою творчості, яку поети шукали ще від часів Романтизму і досягнули в Модерну добу. На основі інтерпретацій поетичних текстів українських митців ХХ ст., розглядаються прояви цієї свободи через розкутість метафори, асоціативність, ритм тощо. Досліджується предметність візіонерських переживань у віршах, їх образно-символічне наповнення, а також типи візіонерського переживання (інфернальні та блаженні візії).

17.19.02.1260/230327. М. Хвильовий: клинамен у тексті абсурду. Муслієнко О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.43-48. - укр. УДК 821.161.2'06-3.09Хвильовий:130.2.

Актуалізований у культурі ХХ ст. клинамен (Ж. Дельоз, А. Бергсон, І. Пригожин) проявляється як маркер абсурду в тексті М. Хвильового. Форми присутності ситуації клинамен у текстах письменника структуровані в основні групи: клинамен тотожний випадку (в тексті: "чудо", "несподівано", "раптом", "дивно"); точка зустрічі індивідуального проекту героя з недетермінованими обставинами ("Юрко", "Кімната.ч.2", "Редактор Карк", "Сентиментальна історія"); як еквівалент творчості ("Лілюлі", "Арабески", "Силуети"). Абсурд функціонує в художній практиці як амбівалентна програма, мета якої не тільки демонструвати катастрофічну деструкцію світу та смислу, але й як трансформаційний механізм переходу в нові сфери формування й трансляції смислу.

17.19.02.1261/230330. Київський романтизм в аспекті життєтворення. Борзенко О.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.58-62. - укр. УДК 821.161.2.091.

У статті досліджується вплив романтизму на "біографічні сюжети" відомих учасників Кирило-Мефодіївського братства. Вивчається механізм формування альтернативних біографій. Особливу увагу приділено тематичному комплексу покликання й долі. Розкриваються поведінкові стратегії, рольові ситуації та обрані письменниками літературні маски. Враховано вплив репресій 1847 року на життя "київських змовників". Простежується зв'язок між романтичним життєтворенням та контекстом українського національного відродження.

17.19.02.1262/230333. Фрагментарна проза в творчості О. Кобилянської: специфіка художнього моделювання світу. Матвеева Т.С. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.73-78. - укр. УДК 821.161.2'053-32 Кобилянська 09.

Об'єкт статті - фрагментарна проза О. Кобилянської. Предмет вивчення - змісто- й формотвірні складники, жанрова специфіка творів (інтермедіальність, міжродовий синтез). Сфера обсервації - проблемно-тематичні комплекси, образи, образи-символи, смислове наповнення авторських motto, алюзії (переважно міфологічні, біблійні, літературні), контекстуальні площини (культурні, мистецькі). Окремий аспект - естетична парадигма, крізь призму якої мисткиня репрезентує світ у його одночасно виявлюваній предметності/символічності. Також студіюються тип і особливості викладу; механізми художнього оприявлення дихотомії світ/людина, взаємодії чи відторгнення в діадах Я/Я, Я/Інший. Проаналізовано прийоми, засоби структурування текстів. Серед чільних названо антитетичність, градаційність, контрастність, сюжетну редукцію, дзеркальність, композиційне кільце. На основі визначення базових жанрів фрагментарної прози - етюд, ескізу - обґрунтовано ознаки жанрових форм аналізованих творів. Зроблено висновок про місце фрагментарної прози в творчості письменниці, зокрема щодо спільних поетикальних рішень у царині романістики.

17.19.02.1263/230334. Свобода як головна засада діяльності письменниці в епістолярії Олени Пчілки. Оніпко В.Ф. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.78-81. - укр. УДК 821.161.2-6 Пчілка 09.

Олена Пчілка була видатним діячем культурно-просвітницького руху кінця ХІХ початку ХХ ст. У статті говориться про значення свободи в культурному житті письменниці. Спираючись на цитати з листів Олени Пчілки, показуємо декілька аспектів діяльності цензурних органів Російської імперії та Галичини щодо українського слова. Розкрито проблему авторської свободи, що стосується самовільних змін у творах письменника іншими особами, і якої шкоди вони завдають. Показано роль Олени Пчілки в боротьбі з царською цензурою за скасування кабальних указів, що забороняли українську мову. Зроблено висновки, що свобода була передумовою творчого процесу письменниці і основою її культурного і громадського світобачення.

17.19.02.1264/230337. Рецепція глави "Чорт. Кошмар Івана Федоровича" з роману "Брати Карамазови" Ф.М. Достоєвського в літературі Срібного віку. Каленіченко О.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.90-93. - укр. УДК 821.161.1.

У статті розглядаються оповідання "Мана" М. Горького і новела "Спокій" Л. Андрєєва, які чітко виявляють особливості рецепції письменниками глави "Чорт. Кошмар Івана Федоровича" з роману "Брати Карамазови" Ф.М. Достоєвського. Аналіз показав, що розглянуті твори спираються на структуру глави роману "Брати Карамазови" "Чорт. Кошмар Івана Федоровича" і відкриття в зображенні чорта Достоєвським. Разом з тим письменники, виявляючи недосконалу природу сучасної людини, пояснюють причини її недосконалості по-різному. Ранній Горький, сподіваючись на розум, не вірить в можливість духовних сил людини. Л. Андрєєв розкриває трагізм буття людини крізь призму експресіоністичного та екзистенціального світовідчуття і, таким чином, робить крок вперед в розумінні природи людини ХХ століття.

17.19.02.1265/230338. В. Сосюра в просторі необхідності і свободи (поетична збірка "Біля шахти старої", 1958). Михайлин І.Л. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.94-99. - укр. УДК 821.161.2-Сосюра.09:123.1.

В основу розвідки покладена ідея Ю. Шевельова про те, що в радянській літературі слід розрізняти зону необхідності й простір свободи. Мистецькі твори містять множинність інтерпретацій, її й слід враховувати при сучасному прочитанні літератури під кутом зору відображеної в ній правди. Книжка В. Сосюри містила три поеми: "Біля шахти старої", "Васильок", "Дочка лісника", написані в дусі соцреалізму. Але в розділі "Поезії" відтворено ліричний щоденник поета: вірші про онучку, дружину, матір, бабусю, кохання, природу, старість, яка наближається. Поет прагне відчувати себе частиною української патріархальної родини, оминувши офіційну тематику.

17.19.02.1266/230339. Школа в українській прозі ХХ ст. для і про дітей: соцреалістичний кордон і художня дійсність. Кизилова В.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.100-105. - укр. УДК 821.161.2-32.09.

У статті розглянуто специфіку інтерпретації теми школи в українській літературі ХХ ст. для і про дітей. Наголошено на її витоках (творчість Г. Сковороди, Т. Шевченка, П. Куліша, І. Франка, Б. Грінченка). Своєрідним містком між до- і радянським періодом стала творчість С. Васильченка. Життя школи як історія радянського суспільства, про щасливе комуністичне майбутнє постає зі сторінок творів О. Донченка, Ю. Збанацького, О. Копиленка й ін., що стали яскравим зразком літератури соцреалізму. Виразно резонує доробок Г. Тютюнника, В. Близнеця, А. Дімарова, Н. Бічуї, художнє мислення яких виходило за соцреалістичні кордони й витоками своїми сягало внутрішнього світу людини. Письменники долали творчі стереотипи, вважали дитячий світ альтернативою панівному офіціозу. Їхня творчість не належить певному часу, а й нині зберігає свою актуальність.

17.19.02.1267/230340. Свобода творчості: від тексту О. Довженка до фільму Ю. Солнцевої (на прикладі "Поеми про море"). Кузьменко Н.С. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.105-108. - укр. УДК 821.161.2-3 Довженко. 09:791.

У статті розглянуто проблему розуміння та трактування лексеми "свобода" у Радянському Союзі. Виконано дискурс-аналіз опозицій "текст - фільм", "Довженко - Солнцева" на прикладі "Поеми про море". Акцентовано увагу на екстралінгвальних факторах, які вплинули на диференціацію поглядів митців (соціальСистематизовано певні аспекти відмінності між текстом та фільмом (зміна мови, акторського складу, локацій зйомки, манери оповіді тексту і т. ін.). Свої припущення ми засновували на щоденникових записах митця, його листуванні, а також на листах акторів та його друзів. Зроблені висновки щодо пропагандистських мотивів фільму, а також їхній аналіз.3.

17.19.02.1268/230344. "Жанрові особливості фейлетонів А. Ніковського (на матеріалі збірки А. Яриновича "Буржуазна рада та інші фельетони)". Кисіль В.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.123-129. - укр. УДК 821.161.2-9 Ніков. 09.

У статті розглянута збірка творів А. Ніковського "Буржуазна Рада та інші фельетони", підписана псевдонімом "А. Яринович". Під час аналізу було виявлено, що характерними жанровими особливостями фейлетонів А. Ніковського є використання образу-маски автора із власною біографією, застосування однієї моделі побудови твору: заголовок - іносказання - авторська позиція - висновок. Виходячи зі змісту фейлетонів, можна говорити про образ автора, яким він постає зі змісту творів, що ввійшли до збірки А. Ніковського. Автор, друкуючи окремою збіркою фейлетони й підписуючи існуючим псевдонімом "А. Яринович", - розраховував на попередній читацький досвід. При цьому створений образ мав відокремлювати автора фейлетонів від особистості самого А. Ніковського, активного члена Центральної Ради та головного редактора щоденної газети "Нова рада" - органу Української партії соціалістів-федералістів. Одним із важливих елементів будови фельетону в А. Ніковського є іносказання, яке автор вибудовує через протиставлення. Особливо яскраво це виявляється при зображенні українців і росіян. Продемонстрована модель є робочою для всіх тринадцяти фейлетонів.

17.19.02.1269/230345. Інтермедіальні аспекти української літератури епохи шістдесятництва: естетика проти ідеології. Савчук Г.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.129-131. - укр. УДК 821.161.2.

Стаття містить аналіз інтермедіальної складової творчості Л. Костенко, В. Симоненка, І. Світличного. На прикладі поезій "Ван Гог", "Українська мелодія", "Язичницька весна" показано функцію живописних, музичних та кінематографічних елементів у побудові ліричних творів, які вписані в контекст української літератури шістдесятих років. Доведено, що означені інтермедіальні комплекси збільшують вагу естетичного критерію. Зроблено висновок, що інтермедіальна естетика здатна протистояти радянській ідеології.

17.19.02.1270/230469. Біблійна символіка у творчості Лесі Українки. Мизак Нестор, Яремчук Андрій. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.79-87. - укр. УДК 27-23:821.161.2Укр1 7.09.

У статті висвітлено творчий шлях Лесі Українки крізь призму біблійного символізму у поетичних драмах "Вавилонський полон", "На руїнах", "У дому роботи-в країні неволі", "В катакомбах", "На полі крові" та інших. Окреслюється історіософська проблема та символіка біблійних образів у яких Л. Українка розвінчує трагізм української історії та закликає українців до боротьби за незалежність. Характеризується мужність Лесі Українки, що сміливо картала російський царат та гноблення України, розвінчувала відступників та колаборантів, які заради блага вірою і правдою служили окупаційним режимам. Підсумовується великий небуденний талант Л.Українки у вмільому поєднанню біблійної символіки Старого і Нового Заповітів із сучасним "полем крові української нації".

17.19.02.1271/231214. Вербалізація концепту "Бог" в епістолярному дискурсі Тараса Шевченка. Піддубна Наталія. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.127-131. - укр. УДК 821.161.2.03.

Стаття присвячена дослідженню вербалізації одного з ключових складників концептосфери "Релігія" концепту "Бог" в епістолярному дискурсі Т. Шевченка. Спираючись на листи Кобзаря, авторка статті доводить, що поет, попри амбівалентне зображення Всевишнього в художніх творах, в епістолярії омовлює його винятково позитивно, використовуючи традиційні для української лінгвокультури шанобливі синонімічні найменування й актуалізуючи низку ядерних і периферійних смислів.

17.19.02.1272/231255. Емоційно-оцінні слова в портретному зображенні жінок у романі Чарлза Діккенса "Холодний дім". Грижак Людмила. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34, С.64-68. - укр. УДК 811.111'373:82.

У статті розглянуто особливості використання емотивів позитивної та негативної оцінки у створенні портретного опису жінок у романі одного з найвидатніших письменників Вікторіанського періоду розвитку англійської літератури - Чарлза Діккенса. Установлено, які емотиви переважають у зображенні зовнішності жінок у романі "Холодний дім", і висвітлено загальний зовнішній образ героїні, створений автором.

17.71 Народна поетична творчість

17.19.02.1273/229825. Побутові перекази Західного Полісся: дефініція, жанр, тема. Давидюк Л.М. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9, С.162-167. - укр. УДК 398.2(477.82).

У статті розглянуто побутові перекази Західного Полісся в генетичному й тематичному аспектах. Метою розвідки став аналіз малодослідженої ділянки усної неказкової прози з конкретно-історичним відображенням дійсності. У результаті дослідження запропоновано дефінітивні ознаки побутових переказів і проаналізовано їх тематичний склад у західнополіській народній творчості. Встановлено, що жанрові характеристики вказаної групи фольклорних оповідань цілком корелюються з загальнокласифікаційними, однак побутові перекази досліджуваного краю завжди локально прикріплені. Всі розглянуті етіологічні події відбувалися відносно недавно. Почасти вони співвідносяться з конкретними історичними фактами, а також містять топонімічні елементи. Зазначено, що західнополіські оповідання згаданої жанрово-тематичної групи переважно побудовано на реалізмі, проте їх світоглядна основа ще повністю не затрачена.

17.81 Допоміжні літературознавчі дисципліни

17.19.02.1274/228993. Метафора як основа естетичної цінності художнього тексту (на матеріалі англійської новели). Сухова А.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87, С.129-135. - укр. УДК 811.111-26'42:82-32.

У статті досліджено особливості функціонування метафори в художньому тексті, зокрема в англійській новелі. Здійснено огляд концепцій, що розкривають сутність метафори, виявлено її визначальні риси та базові функції, подано традиційні класифікації, в основі яких лежать різні критерії виокремлення певних видів метафори. На матеріалі англійської новели проведено прагматистичний аналіз способів реалізації зазначеного лексичного засобу виразності. Визначено роль метафори в художньому тексті загалом і в англійській новелі зокрема. Встановлено, що англійська новела містить такі різновиди метафори: мовна і художня метафора, проста і розгорнута метафора, гіпербола і літота, а також уособлення, антропоморфізм, зооморфізм і уречевлення. Метафора вирізняється новизною, тісним зв'язком із контекстом, несе в собі образ автора, особливості його індивідуального стилю та передає специфічні національні, культурні та соціальні коди. За допомогою метафори автор більш глибоко характеризує, підкреслює індивідуальність певних осіб, предметів або явищ, передає їх неповторність шляхом порівняння з іншими особами,

предметами або явищами на основі якоїсь спільної ознаки. У процесі дослідження з'ясовано, що завдяки вживанню метафори підвищується естетична цінність художнього тексту, підсилюється образність та експресивність мовлення, розвивається асоціативне мислення читача, а також здійснюється прагматичний вплив на реципієнта.

17.19.02.1275/229116. Образотворчий потенціал лексики в поетичному тексті. Мельничайко В.Я. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.119-129. - укр. УДК 811.161.

У статті розглянуто лексичні засоби створення художніх образів: стилістичні фігури, тропи, ненормативні елементи, сукупна семантика яких дозволяє уточнити значення кожного слова, надати висловлюванню більшої емоційності й експресивності. Найбільшої естетичної виразності досягають образи, для створення яких використано не поодинокі слова в переносному значенні, а певну кількість асоціативно об'єднаних лексем. Завдяки наявності таких образів сприймання змісту поетичного тексту набуває ознак творчості, забезпечуючи своєрідний діалог адресата з автором.

17.19.02.1276/229119. Таксономія категорій художнього тексту-дискурсу. Галаур С.П. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46, С.146-153. - укр. УДК 81'42-028.61.

У статті уточнено таксономію категорій художнього тексту, який, перебуваючи в гіпо-гіперонімічних зв'язках із художнім дискурсом, постає конститутивним підґрунтям останнього. Художній текст розглянуто як сукупність певним чином співвідносних категорій, синхронізованих у межах трьох текстових площин, параметри яких детермінуються ступенем антропоцентричної інклюзивності. Текстові категорії оцінено в аспекті їхньої взаємоінтегрованості, польової будови, двоплановості, функційної спрямованості. Доведено, що будь-яка категорія тексту може бути представлена з погляду його структури, семантики, прагматики, як результат соціо-семіотичної й ситуативної інтеракції.

17.19.02.1277/229690. Роль рибальської лексики в художньому тексті. Міняйло Р.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.22-27. - укр. УДК 811.161.2'373.

Аналіз художніх текстів, які відображають українську рибальську культуру різних ареалів, дозволив заглибитись у семантичну структуру професіоналізмів, виділити найважливіші мотиваційні моделі постання назв, підтвердити історичну тяглість української рибальської лексики. Установлено, що родова назва рибар сягає щонайменше праслов'янської доби, а видові назви рибалок шукар, юнарь укладаються в спільнослов'янський семантичний підтип 'назва того, хто живиться від тварини' словотвірної моделі "іменникова основа + -ар (-арь) = назва людини за професією". Важливими в художніх текстах є дієслівні назви, утворені від назв рибальських знарядь: гачити - гак, куканити - кукан, клочити - клок тощо. Серед абстрактних іменників на позначення узагальнених назв риболовецьких дій продуктивний словотвірний тип із суфіксом -к(а): лапавка, заставка, наборка тощо.

17.19.02.1278/229694. Засоби виокремлення об'єкта в художньому тексті. Андрейко Я.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.55-61. - укр. УДК 81'367.32.

У статті проаналізовано засоби ідентифікування певного об'єкта в художньому тексті, які можуть бути репрезентовані як на рівні простого й складного речень, так і в межах тексту. Окреслено такі основні складники реалізації процесу ідентифікації, як намір адресанта і потреба адресата у виокремленні об'єкта. Відповідно до наміру виокремити певний об'єкт і здатності це здійснити класифікуємо конструкції за ступенем завершеності процесу ідентифікації, яку поділяємо на завершену (адресат недвозначно ідентифікує об'єкт) і незавершену, яка може бути успішною або неуспішною через бажання / небажання та спроможність / неспроможність адресанта надати необхідні ознаки для виокремлення певного об'єкта.

17.19.02.1279/229706. Регулятивність та її місце в системі категорій художнього тексту. Галаур С.П. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.145-152. - укр. УДК 81'42-028.61.

У статті розглянено регулятивність та її міжкатегорійні зв'язки з опертям на ідею потрактування тексту як багатомірного та поліфункційного засобу інтерактивної взаємодії автора та читача. Регулятивність уналежнено до системи комунікативних категорій, які експлікують відношення між лінгвальними знаками та учасниками спілкування. Констатовано, що завдяки регулятивності в тексті набуває чітких обрисів категорія прагматичності та візуалізується авторська інтенція. Продемонстровано, що регулятивність, використовуючи ресурси структурно-змістових категорій, частково моделює дискурсивні категорії.

17.19.02.1280/229709. Місце займенників в організації поетичного тексту. Калашник О.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.169-173. - укр. УДК 811.161.2'367.626.6.

Статтю присвячено дослідженню функціонального навантаження прономінативів у поетичному тексті. Окреслено питання, яких торкалися науковці, досліджуючи проблему займенників у реалізації текстотворення. Виявлено роль займенників в організації текстів інтимної лірики. Визначено специфіку використання займенників у текстотворенні любовної поезії. Розглянуто місце і функції прономінативів у творенні прийому "згущення" як важливого засобу формування ідеї вірша. З'ясовано, у яких випадках займенники стають семантично невиразними в текстах інтимної лірики.

17.19.02.1281/229710. Мовна гра: фонетична організація постмодерного поетичного тексту. Мартакова А.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.174-177. - укр. УДК 811.161.2'371.

У статті досліджено різновиди мовної гри на фонетичному рівні організації постмодерного поетичного тексту; виділено основні способи передачі інтенсифікованої вимови й здійснено спробу проаналізувати їхню стилістичну роль. Це наближує до розуміння індивідуальної авторської образності, до залучення читача до процесу осмислення й декодування тексту, надання йому суб'єктивно/об'єктивної оцінки, розуміння тих світоглядно-естетичних засад, що визначають художній потенціал тексту. Ключові слова: мовна гра, фонетичні фігури, звукова організація.

17.19.02.1282/229716. Числовий ритм та мотив розділеності в російськомовному поетичному тексті (на прикладі поетичних творів Геннадія Айгі, Юрія Ряшенцева та Юлії Олефір). Самсоненко Н.І. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.211-215. - укр. УДК 811.161.1.

У статті розглядається один із різновидів морфологічного ритму - числовий ритм, що є явищем приблизно рівномірного чергування граем однини із граемами множини в рамках поетичного твору. Аналіз проведено на матеріалі окремих поетичних творів Геннадія Айгі, Юрія Ряшенцева та Юлії Олефір. Стверджується, що числовий ритм, що охоплює весь текст, сприяє актуалізації ідеї розділеності, граничності, бар'єрності, протиставлення, що в багатьох випадках у поетичному тексті реалізується мотивом розлуки чи розставання. Виділені мотиви в окремих випадках посилюються родовим ритмом, а саме - чергуванням граем чоловічого та жіночого роду.

17.19.02.1283/229717. Психологічні засади формування іншомовної дискусійної компетенції на основі художніх текстів. Янісів М.П., Іщук М.М., Ділай М.П. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.216-223. - укр. УДК 372.881.111.1.

Розвиток у студентів умінь нестандартного, творчого мислення - соціальне замовлення нашого суспільства. Метою дослідження є проаналізувати дискусію як особливу форму мисленнєво-мовленнєвої діяльності студентів під час обговорення соціокультурологічних та літературних проблем. Запропоновано основні принципи та прийоми, що зумовлюють ефективність проведення дискусії. Схарактеризовано індивідуально-психологічні особливості учасників дискусії, які впливають на її успішний перебіг, а також проілюстровано приклади зі світової літератури, що відображають поведінку співрозмовників.

17.19.02.1284/229747. Функційне навантаження онімів та проблема становлення метамови літературної ономастики. Янчура Д. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47, С.108-112. - укр. УДК 811.161.2'373.2.

У статті висвітлено проблему, пов'язану з формуванням метамови літературної ономастики. Показано, що на сьогодні методологічні засади цього розділу ономастики остаточно не сформульовані, зокрема особливої уваги вимагає дослідження функційного навантаження власної назви, виокремлення цілісної системи функцій оніма, що зреалізуються в межах художнього тексту.

17.19.02.1285/231217. Бінарні опозиції у російськомовному поетичному тексті ХХ-ХХІ століть (на прикладі дефісних субстантивних біномів). Скоробогатова Олена, Бувалець Олена. // Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33, С.140-144. - укр. УДК 811.161.1'367.622.

На прикладі дефісних субстантивних біномів, що функціонують у російськомовному поетичному тексті ХХ-ХХІ століть, розглянуто основні бінарні опозиції, що пов'язані з універсальними архетипними протиставленнями. Виявлено загальні та індивідуально-авторські особливості реалізації універсальних бінарних опозицій в дефісних субстантивних біномах.

18 МИСТЕЦТВО. МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

18.07 Теорія і методологія мистецтва і проблеми мистецтвознавства

18.19.02.1286/229029. Modern and postmodern visual practices in social context. Bataeva K.V. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.5-10. - англ. УДК 141.31:7.035(4).

У статті виявлені особливості візуальних практик в ситуації модерну й постмодерну. Продемонстровано, що в ситуації модерну зберігається дистанція між суб'єктом й об'єктом, тоді як в ситуації постмодерну роздільність глядача та світу нейтралізується в події погляду.

18.19.02.1287/230485. Художник як соціальний феномен: проблема змістовних імперативів. Матвієнко Оксана. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.218-224. - укр. УДК 111.85:304.

Художник як соціальний тип завжди був атрибутивною ознакою суспільства. Однак його місце в суспільній ієрархії зазнавало істотних змін у процесі історичного розвитку. Не менш резонансною є проблема змістовних імперативів художника: які якості для художника є обов'язковими, за відсутності яких особливостей художник втрачає свій критеріальний ідентитет?

18.19.02.1288/231458. Релігієзнавчо-філософська транскрипція символу та канону в контексті релігійного мистецтва. Мельничук Максим. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3, С.72-77. - укр. УДК 246.6.001.32(045).

У пропонованій статті автор намагається розкрити особливості впливу таких складових релігійного мистецтва, як символ і канон, у контексті впливу на людину в цілому. Дослідника цікавить процес функціонування їх у релігійному мистецтві як із боку релігієзнавчо-філософського аналізу, так і з позиції мистецтвознавства. Символ, як невід'ємна складова релігії, виконуючи як літургійну, так ритуалістичну функцію, є уособленням буттєвого смислу божественного світу, незмінного й вічного. Символи демонструють наочно присутність у земній реальності початку саме трансцендентного, формулюють вихідне положення зв'язку світу грішного й сакрального. У цьому полягає їх головне призначення. Звідси насичення релігійно-культурних символів різноманітними історичними, соціальними, морально-етичними, естетичними, сучасними, містико-езотеричними, та іншими смислами, синкретично пов'язаними в один нерозривний зміст, причетний до трансцендентальної таємниці буття. Звідси ж і виняткова узагальненість релігійних символів, що завдяки своїй абстрактності утримують свій культурний зміст у межах величезних за своїм часовим і просторовим масштабом епох, наднаціональних і трансдержавних спільнот у світових релігіях. Символізм у релігійному мистецтві дозволяє зв'язати у якусь цілісність духовні переживання мільйони людей, різних за своїми етнічними витоками й культурними традиціями, постати як формоутворювальний і системоутворювальний чинник окремих культур і цілих цивілізацій. Канон як певний закон, що є типовим зразком для наслідування, може бути не тільки релігійним, а й художнім. Канон художній і релігійний народжуються як цілісність, яку важко розділити, але є в кожному з них своя специфіка. Часто канон розглядають тільки як обмежувальний для художника фактор, однак у нього є й інший бік. Дотримання канону дозволяло художнику навіть посередньому вийти на досить високий рівень художньої творчості. Так, середній рівень масового художнього виробництва, наприклад, давньоруської ікони завдяки жорсткому канону виявляється дуже високим. Справжній митець, працюючи на нюансах художньої форми, міг проявити свою індивідуальність і творчий геній. Символічна й канонічна складові релігійного мистецтва не в стані були абсолютно визначати своєрідність або й унікальність художнього мислення. Вони лише в певних історичних межах були здатні на конкретному змістовно-формальному рівні організувати стійкість художньої цілісності. До того ж канон ще більше підкреслював талановитість і оригінальність художника, що творить у його межах, бо щоб створити в межах канону значний художній твір, треба мати неабиякий творчий потенціал, здатність подолати наявні стереотипи. Так, приміром, творчість Андрія Рубльова здійснювалася в межах православних, християнських канонів, але разом із тим вона виходила за його формальні межі, ставши неповторним й унікальним явищем східнослов'янської культури. Такою ж була й творчість і інших світових митців, котрі представляли релігійно-сакральне мистецтво західної Церкви: своїм генієм кожен із них виходив за вузькі межі теологічних приписів, чим і зумовлена неперевершена досконалість їхньої художньої творчості і, як результат, довершеність світової мистецької спадщини.

18.41 Музика. Музикознавство

18.19.02.1289/230372. Вербальне спілкування диригента з хором - основний засіб їх взаємодії у процесі диригентської діяльності. Варганич Г.О. // Наукові записки кафедри педагогіки. Харків:

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42, С.50-56. - укр. УДК 7.071.2:781.1(045).

У статті аналізується значення і роль вербального спілкування диригента з хором. Визначено структурні компоненти вербального спілкування диригента з хором. Автор вважає, що вербальне спілкування повинно відбуватися у формі діалогу, де два партнери - хор і диригент - ведуть мову на музичному рівні засобом співу. Більш детально розглядається питання форм вербального спілкування, а саме: пояснення, розповідь, ілюстрація, зауваження, команди, прохання. Ці форми автор статті розглядає двобічно, а не тільки з боку диригента. Суб'єктом спілкування диригента виступає хоровий колектив, а спілкування між диригентом і хором не відбудеться, якщо між ними не включена знакова система - партитура музичного твору. На закінчення статті автор робить важливі висновки, що вербальне спілкування диригента з хором розглядається як один із найважливіших методів у диригентській діяльності, який потребує спеціального навчання.

18.45 Театр. Театрознавство

18.19.02.1290/229714. Театралізована вистава "Маланка" як концепт української культури. Плотнікова Н.В. // Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48, С.196-202. - укр. УДК 811.161.2'373:398.3.

Статтю присвячено комплексному аналізу концепту "Маланка" мікроконцептосфери Святки, який спроектований на вивчення його особливостей у синхронічному та діяхронічному аспектах, а також на з'ясування специфіки його відображення в ієрархічній системі української мовної картини світу, що передбачає вилучення інформації про досліджуваний фрагмент концептуальної картини світу людини зі словників різних типів та етнографічних джерел (культурологічний аспект) і визначення особливостей його репрезентації в мові (семантичний аспект). Запропонована техніка аналізу лінгвокультурних концептів проходить у три етапи: 1) побудова номінативного поля концепту та встановлення його номінативної щільності; 2) опис структурних елементів концепту; 3) моделювання польової структури.

18.67 Кіно. Кіномистецтво

18.19.02.1291/228726. Сервісна політика компаній-кінодемонстраторів. Мельниченко С., Штанова А. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.36-45. - укр. УДК 640.45:334:791.65.

Розглянуто підходи до трактування поняття "сервісність". Надано приклади ведення сервісної політики компаніями-кінодемонстраторами. Проаналізовано вплив сервісності на лояльність відвідувачів кінотеатру.

19 МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ. ЖУРНАЛІСТИКА. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

19.41 Журналістика

19.19.02.1292/231758. Тематична структура видання Discourse & Society: як з'явилося "мусульманське питання". Дзюба Ольга. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.241-249. - укр. УДК 316.347 : 81'42.

У статті представлено результати аналізу масиву статей міжнародного журналу Discourse & Society з моменту його заснування в 1990 році і до сьогодні. Цей журнал присвячений дослідженням різних дискурсів та пропонує широкий тематичний і методологічний спектр публікацій. Виявлено тематичну структуру статей щодо дискурс-аналізу; з'ясовано, як змінювався спектр дослідницьких інтересів авторів, у зв'язку з якими подіями виникали нові предмети аналізу. Розглянуто виникнення "мусульманського питання" в медіа- та науковому дискурсі. Представлено кількісний розподіл опублікованих статей за темами, що виокремлені та схарактеризовані за трьома періодами. Акцентовано методологічне розмаїття публікацій, багатогранність дискурс-аналізу, перспективність використання цього методу дослідження в соціології. В результаті дослідження доведено

дискурсивний характер появи "мусульманського питання". Ключові слова: тематична структура видання, дискурс-аналіз, Discourse & Society, конфесійні групи, дискурс про мусульман.

21 РЕЛІГІЯ. АТЕЇЗМ

21.15 Окремі релігії, церкви і культури

21.19.02.1293/230480. Порівняльний аналіз онтологічних доктрин Мормонів та Свідків Єгови. Панцир Андрій. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.166-174. - укр. УДК [279.16+279.17]-1.

У статті проводиться компаративний аналіз онтологічних доктрин віровчення мормонів та Свідків Єгови, виявляються специфічні особливості онтології віровчень релігійної організації Свідків Єгови та Церкви Ісуса Христа Святих Останніх Днів, порівнюються такі категорії як буття людини, Бога, світу, матерії, причини руху, сутність духу, онтологія пекла і специфіка майбутньої трансформації матеріальної природи. З'ясовуються принципові відмінності поглядів мормонів і свідків Єгови на буття та інші онтологічні категорії від вчення традиційних християнських напрямів. Розглядається відношення мормонів та Свідків Єгови до держави, державних і суспільних інститутів, військової служби та інших християнських течій. Здійснюється короткий огляд стану наукової розробки проблеми та аналізується якість проведених досліджень. Визначаються причини протиріч, які виникають зі специфічності нових релігій між віровченнями, релігійною позицією і державою. Даються пропозиції щодо подальших досліджень.

21.19.02.1294/230520. Есхатологічні концепції у протестантизмі: релігієзнавчий аналіз. Малик Василь. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.78-84. - укр. УДК 274 278-175.

У статті наведено критичну оцінку теоретичним розвідкам із проблеми есхатології. Автор підкреслює, що есхатологія як система поглядів та уявлень про "кінець світу" і спасіння людини характерна для усіх вірувань, починаючи від міфології до сучасних релігій. Особливістю есхатологічного вчення є його продовженість у часі і просторі. Воно дає надію віруючій моральній людині на краще життя і цим сприяє консолідації суспільства, появі нових церков та їх зміцненню. Особливу увагу приділено позитивним і негативним моментам учення. Підкреслено важливість вивчення есхатології як богословської науки. У викладі проаналізовано індивідуальну та загальну есхатологію, зроблено спробу розкрити витоки есхатологічного вчення, представлено сучасні підходи до розгляду есхатологічних подій. У статті підкреслено, що Об'явлення - складна і багатопланова концепція, що має за основу різні бачення віруючих. Акценти при цьому залежать від тлумачення і розуміння Святого Письма. Цінність роботи у тому, що зроблені посилання на останні розвідки у цьому аспекті та дано їх критичну оцінку.

21.19.02.1295/230532. Шляхи та методи удосконалення природи людини в ісламі. Мальцев Олег. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.157-164. - укр. УДК 292 299:217.5.

У статті на основі аналізу мусульманської богословської традиції (калам), філософських текстів східних перипатетиків та корпусу містичних текстів суфіїв розглянуто основні шляхи та методи удосконалення природи людини в ісламській релігійно-філософській традиції та містичних практиках. Автор виокремлює специфічні риси ісламської антропології, які зумовили оригінальність ісламського бачення досконалої людини і засобів досягнення досконалості.

21.19.02.1296/230544. Онтологічна специфіка вчення Церкви Ісуса Христа Святих Останніх Днів. Панцир Андрій. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.232-240. - укр. УДК 279.16-1.

У статті аналізуються основні засади онтологічної доктрини Церкви Ісуса Христа Святих Останніх Днів, а також особливості її виникнення, розвитку і функціонування в умовах протестантського середовища. Дається базове визначення онтології як науки про буття, визначається її понятійне навантаження в релігійному вимірі, характеризуються суттєві моменти сакральної історії Всесвіту і людства в мормонізмі, які мають важливе значення для онтологічних досліджень віровчення. Дослідження супроводжуються порівняльним аналізом онтологічної доктрини Церкви ІХСОД та філософських систем, які прямо чи опосередковано вплинули на формування світогляду мормонів,

зокрема монодології Г. Лейбніца, першопричин Аристотеля, ідей Платона. Разом з цим визначається специфіка монотеїзму віровчення мормонів та його відмінність від інших монотеїстичних вірувань. Розглядаються такі фундаментальні онтологічні категорії як рух, час, простір, дух, матерія через призму мормонського світосприйняття. Специфіка сприйняття Трійці у віровченні мормонів подається через особливості онтологічного розуміння природи Бога та його матеріальності. Дослідження торкається таких дискусійних тем як духовна матерія, вічні та безсмертні тіла, три царства слави та матерія хаосу. Окреслюються основні моменти доземного життя людей і сотворіння світу через впорядкування хаосу.

21.21 Проблеми релігійної свідомості

21.19.02.1297/230541. "Велике доручення" як засіб формування духовної особистості. Попчук Олександр. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.211-217. - укр. УДК 27-18.

У статті розглядаються особливості формування релігійної особистості людини, яка керується Святим духом у повсякденному житті. Автор звертає увагу на те, що праця є актуальною тому, що дозволяє подивитися на питання духовності з боку п'ятидесятницького вчення. У тексті піднімаються питання зішестя Святого Духа на людину, праці Святого Духа по наверненні людини до Бога, дії Святого Духа для людини, яка не вірила в Бога. Текст підтверджений цитатами і прикладами з Біблії, які переконують у достовірності викладу матеріалу. Автор підкреслює, що керівництво Святим духом дає людині право на виявлення і власної волі щодо свого життя, Святий дух лише дороговказ у її діях. Бог може допомагати людині, звершувати через людину великі справи, рятувати держави, він навчає людей любити і поважати один одного. П'ятидесятники шляхом до сповнення Святим Духом вважають: бажання людини сповнитися Святим Духом, знання говоріння іншими мовами, молитва і спів, піст. Зміна природи грішника, під впливом Святого духа на природу праведника вважається великим чудом в богослов'ї.

21.31 Філософія і релігія

21.19.02.1298/229053. Культурна архітектура як стрижневий елемент ритуалізації в геопросторі християнства: культурологічно-філософська транскрипція. Мельничук М.С. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4, С.95-100. - укр. УДК 7:27-5:2-274.4.

У пропонованій науковій розвідці проаналізовано багатофункціональність культових споруд і механізми сугестивного впливу сакральних дійств. Автор статті вказує, що культурна архітектура не просто уособлює полюси ідеального й реального, концепт матерії та ідеалу, але й відтворює сутність трансформації і діалектику взаємодоповнюваності в процесі ритуалу.

21.19.02.1299/230475. Теологічні передумови кредології. Марціновська Дарина. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.128-136. - укр. УДК 241.511:265.31 .34.

У статті з філософських, релігієзнавчих та теологічних позицій аналізується екуменічний потенціал кредології як релігієзнавчої науки про віру. Розглядаються конфесійні варіанти християнського розуміння феномену релігійної віри, їх спільне богословське підґрунтя та особливі риси. При допомозі аналізу досвіду теології і християнської філософії у формуванні та обґрунтуванні релігійної віри розкривається католицький дискурс кредології та розуміння нею феномену віри, що сприяє глибшому пізнанню християнського віровчення та пошуку спільних екуменічних рис у християнських конфесіях із застосуванням їх філософської і релігієзнавчої рефлексій, що сприяє синтезу віроповчального (доктринального) і раціонально-філософського тлумачення віри. З'ясовується екуменічна роль кредології як інтегрального ідентифікатора християнської релігії через особливості інтерпретації віри в католицизмі ХХ - початку ХХІ століття. Проаналізовано домінуючі тенденції вчення кредології у працях провідних вітчизняних і зарубіжних теологів, філософів і релігієзнавців та розкрито засади їх навчання віри, основу якого складає раціональне тлумачення передумов віри.

21.19.02.1300/230518. Філософсько-методологічні засади прогнозуальної діяльності в релігієзнавстві. Титаренко Віта. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.63-71. - укр. УДК 215:001.8.

У статті досліджуються філософсько-методологічні проблеми прогнозуальної діяльності в релігієзнавстві, аналізується прогноз як специфічний тип пізнання та суб'єкт-об'єктна взаємообумовленість пізнання в умовах прогнозування. В свою чергу, такий підхід потребував розгляду принципу антропності та векторності часових змін. Релігієзнавчий дискурс прогнозуальної діяльності потребував вирішення проблеми об'єктивності наукового аналізу релігійної дійсності, формулювання відповідного прогнозної діяльності науково-категоріального апарату.

21.19.02.1301/230539. Морально-етичні аспекти неоліберального богослов'я. Філіп Віталій. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.198-204. - укр. УДК 27-11-4:330.831.8.

У статті розглядаються актуальні питання сучасного неолібералізму. Автором зроблено акцент на дискусійних питаннях у тлумаченні Біблії неолібералістами і традиційними богословами. На прикладі біблійного уривку про Содомський гріх проаналізовано різницю у поглядах двох течій. Стаття піднімає важливі для сьогодення питання моралі і етики у тлумаченні біблійного писання. Автор переконаний, що вільне трактування біблійного тексту зумовлено егоїстичними потребами пересічної людини, тому не завжди є правильним з погляду "гріха". Посилаючись на німецьку класичну філософію він доводить, що вільне трактування біблійного тексту зумовлено егоїстичними потребами пересічної людини, тому не завжди є правильним з погляду "гріха". Посилаючись на німецьку класичну філософію він доводить, що вільне трактування біблійного тексту зумовлено егоїстичними потребами пересічної людини, тому не завжди є правильним з погляду "гріха". Посилаючись на німецьку класичну філософію він доводить, що вільне трактування біблійного тексту зумовлено егоїстичними потребами пересічної людини, тому не завжди є правильним з погляду "гріха".

21.41 Релігії, церкви і товариства

21.19.02.1302/228926. Релігійний екстремізм: розуміння сутності. Требін М.П. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.140-150. - англ. УДК 329.3.

Постановка проблеми. Насилля було, є і буде сумною реальністю людського буття. Скільки б тисячоліть не минуло, але людина чомусь вважала і вважає, що силове вирішення проблеми - найпростіший і найефективніший шлях. Радикальні дії індивідів і груп призводять до величезних людських жертв, загибелі ні в чому не винних людей. Але кров людська плететься, війни, агресія, тероризм, екстремізм продовжують бути реальністю наших днів. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спеціальні наукові роботи, присвячені розгляду нових загроз, пов'язаних із релігійним фактором, і, насамперед, із поширенням світу нетрадиційних релігійних форм, стали з'являтися на рубежі ХХ-ХХІ ст. Вагомий внесок у вивчення релігійного екстремізму зробили Р. Абдулганєєв, А. Х. Бейкер, К. Бейкер-Белл, М. Бін Алі, Л. Бірн, Р. Бобохонов, Д. Карлсон, С. Кларк, Х. Ель-Саїд, Д. Гамбетта, М. Гарді, Л. Гусєв, А. Казанцев, Р. Кроніш, Д. Мангушев, Е. Рабаса, Дж. Стерн та ін. Проблемою розуміння релігійного екстремізму також займаються й українські вчені (О. Бардін, В. Кліус, О. Ликаренко, В. Остроухов, В. Петрик, А. Чайковський та ін.). Але слід враховувати, що релігійний екстремізм постійно змінюється, мутує і вимагає постійного моніторингу. Мета даної статті полягає в тому, щоб спробувати проникнути в сутність одного з видів насилля - релігійного екстремізму. Виклад основного матеріалу. Релігійний екстремізм - це явище видове відносно екстремізму. З'ясовано феномен і основні риси екстремізму. Важливим різновидом екстремізму є релігійний, що існує тисячоліття, мабуть, із тих часів, як виникла релігія як соціальний феномен. Виокремлюють такі ознаки релігійного екстремізму: феномен суспільного життя, в основі якого лежить екстремістська релігійна ідеологія, якій притаманні акцентуація відносин з іновірцями і еретиками, актуалізація релігійної нетерпимості, формування образу ворога істинної віри, релігійна санкція агресії проти ворогів істинної віри, акцентуація соціального змісту релігії в формі релігійного ідеалу праведного життя і праведного суспільства, дихотомічна прямолінійна поляризація світу; прихильність до крайніх поглядів; прояв нетерпимості до інших осіб, які дотримуються іншого світогляду; моральна всюдозволеність у поєднанні з морально-релігійним ригоризмом, зсув моральних орієнтирів (або моральна дезорієнтація); протиборство в рамках однієї або декількох конфесій, у результаті чого чиняться злочини. Основні причини виникнення та поширення релігійного екстремізму: історико-доктринальний чинник (концептуальні висновки щодо появи, поширення, еволюції, механізму ідейного обґрунтування фундаменталізму, виникнення екстремізму); чинник модернізації (неуспішний процес модернізації, наявність гострих соціальних, економічних, екологічних та ін. проблем); геополітичний чинник ("велика геополітика" основних подій, явищ і процесів, зіткнення цивілізацій); глобалістський чинник (зіткнення традиційних культурних установок і установок глобального суспільства, усвідомлення єдності світу, процес модернізації релігійних громад у пошуку свого місця в сучасному світі). Особливим фактором виникнення релігійного екстремізму є також феномен "ісламського відродження". Висновки. Аналіз сутності релігійного екстремізму приводить нас до висновку, що профілактика його експансії повинна бути орієнтована на формування і зміцнення толерантної, відповідальної і успішної особистості, що твердо стоїть на позиціях громадянськості і патріотизму. Держава, громадянське суспільство і громадяни повинні спільно протидіяти релігійному екстремізму.

21.19.02.1303/230332. "І пізнаєте правду, - а правда вас вільними зробить": правда й свобода у Біблії. Петренко С.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків:

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78, С.67-72. - укр. УДК 81'371+291.12:177.3.

У статті подається аналіз змісту біблійного постулату та значень слів "правда", "свобода", "воля" у текстах Біблії, з'ясовуються сутнісні ознаки і характеристики цих понять та механізм взаємодії між ними. Робиться висновок, що справжня свобода здобувається через пізнання абсолютних смислів правди, у той час як "своя правда" веде до "свого" розуміння свободи і має деструктивний характер. Вихід за межі усталеного знання і твердження, що поняття правда в абсолютному вимірі є трансцендентним, тісно пов'язане з особистістю Бога, Божим законом, дозволяє глибше проникнути в природу та соціальну дію правди. Аналіз біблійних прикладів соціально зорієнтованих дій правди та відповідних наслідків вказує на те, що правда має механізм дії, який теж потребує окремого наукового дослідження. Автор приходить до висновку, що пізнання правди передбачає не лише розуміння сутності правди, усвідомлення її цінності, а й дію - правда в думках, словах, вчинках, способі життя - як необхідну умову пізнання, що й веде у результаті до звільнення, справжньої свободи і сприяє розвитку вільної особистості та цілого суспільства, як спільноти вільних людей.

21.19.02.1304/230451. Вплив етнокультурних і етноконфесійних чинників на ціннісні орієнтації та настанови соціальних спільнот українського Приазов'я. Слющинський Богдан. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25), С.46-52. - укр. УДК [316.336.4:316.752](477.7).

У статті розглядаються етноструктура та етноконфесійні угруповання, що утворилися на теренах українського Приазов'я. Автор досліджує чинники, які вплинули на сьогоднішній стан віросповідання в регіоні, етнокультурні відносини, пошук ідентичностей і доводить, що в результаті зазначених впливів відбуваються процеси структуризації масової свідомості суспільства.

21.19.02.1305/230466. Форми релігійної девіації. Арістова Алла. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.56-63. - укр. УДК 261+316.75.

У статті показані можливості застосування девіантологічного підходу до аналізу релігійного середовища. Автор пропонує визначення релігійно-девіантної поведінки та основні способи класифікації різноманітних форм релігійної девіації.

21.19.02.1306/230471. Ісламофобія: генезис поняття та пошук дефініції. Лавринович Олена. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.94-103. - укр. УДК 28+316:2.

Аналізується історія виникнення поняття "ісламофобія", звертається увага на його ранні формулювання та особливості застосування, окреслюються сучасні вектори осмислення цього феномена в академічних колах, політичному та медіа просторі. Розглядаються дискусії навколо терміну "ісламофобія" та його місця в суспільно-політичному дискурсі. Підкреслюється, що функціонування багатьох усталених негативних стереотипів та упереджень щодо мусульман та ісламу, складність та багатовимірність проявів феномену ісламофобії, труднощі у з'ясуванні теоретичного простору (об'єму та змісту поняття) ускладнюють вироблення його понятійної дефініції. Визначено, що за весь час дослідження ісламофобії як соціального феномену, спроб його формулювання та змістовної інтерпретації в науковому дискурсі й досі не вироблено загально-прийнятої дефініції. Через широкий зміст та складнощі в окресленні семантичного простору термін "ісламофобія" слугує парасольковим терміном, який використовується для позначення негативних настроїв щодо мусульман, починаючи від антиісламських поглядів індивідуума до загальної дискримінації ісламських спільнот.

21.19.02.1307/230473. Інтеріоризовані та екстеріоризовані форми і атрибути релігійної віри. Павленко Валентина, Ваннер Кетрін. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.114-123. - укр. УДК 2-184.3: [141.319.8+159.9].

У статті описані різні підходи і понятійний апарат для аналізу не-інституційних форм релігійності. Особлива увага приділена категорії "всюдисущої віри", введеної до обігу М. Енгелке. Запропоновано розглядати релігійну віру в двох взаємопов'язаних формах її існування - інтеріоризованій та екстеріоризованій. Зроблений порівняльний аналіз екстеріоризованих форм віри та їх дієвості у Великобританії та Україні.

21.19.02.1308/230476. Релігієзнавчий погляд на діяльність УАПЦ під час Революції Гідності. Запорожець Вікторія. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.137-142. - укр. УДК 271.222.

У статті детально та комплексно висвітлюється релігієзнавчий контекст функціонування УАПЦ під час Євромайдану. Автором виділяється два аспекти діяльності даної релігійної організації: внутрішньомайданний та зовнішньомайданний. Доводиться думка про те, що УАПЦ як і УПЦ КП та УГКЦ активно брала участь у підтримці людей на Євромайдані як своїх вірян, так і взагалі мітингувальників. Така позиція даної релігійної організації обумовлена тим, що її історія та сьогодення, ба більше майбутнє, нерозривно пов'язане з долею України, українського народу. Діяльність УАПЦ в

гущі подій Євромайдану супроводжувалась двовекторно: духовна підтримка (служби) і моральна/фізична (допомога їжею, речами і т.п.). Обґрунтовується теза, що в УАПЦ в цей час відбувалися помітні внутрішньоцерковні (Собор УАПЦ) і зовнішньоцерковні події (діалог з УПЦ КП, УПЦ), що обумовлено було потенційним об'єднанням православних церков в Україні в єдину помісну.

21.19.02.1309/230490. Ретроспективний аналіз соціального служіння: від поодиноких досліджень життя парафій до соціологічного осмислення проблеми. Лазаренко Ірина. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.263-270. - укр. УДК 316.74:27-46-774.

У статті здійснюється аналіз становлення окремої галузі соціологічних досліджень у сфері соціального служіння релігійних організацій. Дається характеристика виділених автором періодам дослідження проблем соціального служіння, здійснюється узагальнення наукових пошуків суспільствознавців і священників у дослідженнях проблем соціального служіння, що мали зазвичай описовий та локальний характер. Визначається роль Другого Ватиканського Собору в регламентації і окресленні ролі та основних напрямів соціального служіння, узагальнюються напрацювання американських та західноєвропейських дослідників в галузі вивчення соціального служіння. Окреслюються пізнавальні можливості теорії організацій у вивченні соціального служіння церков, дається оцінка розробкам сучасних соціологічних досліджень у дискурсі соціального служіння.

21.19.02.1310/230519. Соціальний потенціал протестантського розуміння гідності людини в світлі методологічного індивідуалізму Макса Вебера. Дойчик Максим. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.71-77. - англ. УДК 316:17.026.4:274:101.9.

У статті проаналізовано соціальний потенціал протестантського розуміння гідності людини в світлі методологічного індивідуалізму соціології релігії Макса Вебера. Розглянуто його особливості, структуру, роль окремих компонентів у становленні західного типу капіталізму. Визначено, що внутрішня логіка розвитку аскетичної етики протестантизму, зокрема і його вчення про приречення, призвели до формування уявлень про гідність людини як чесне здійснення свого професійного покликання заради підтвердження власної обраності, що мало вже своїм епіфеноменом раціональне нагромадження багатства. Показано можливість ефективного використання соціального потенціалу протестантського розуміння гідності людини в процесі трансформації українського суспільства постмайданного періоду для результативного досягнення стандартів євро-атлантичної цивілізації.

21.19.02.1311/230522. Роль релігії у змінах національних та сімейних традицій. Маскевич Олена. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.91-98. - укр. УДК 27-4:39(477).

Досліджується проблема впливу релігії на збереження та трансляцію національних і сімейних традицій в умовах сучасного українського суспільства. Автор аналізує зміну акцентів у ролі релігії в минулому та сьогодні. Стан сучасного українського суспільства характеризується занепадом національних та сімейних традицій. Нинішня ситуація вимагає звертання до релігії, яка протягом багатьох століть регламентувала життя людей.

21.19.02.1312/230523. Повсякденний вимір православного братського руху в Україні. Борейко Юрій. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.98-104. - укр. УДК 271.22 (477):316.032.

Стаття присвячена дослідженню напрямів, форм та методів діяльності православних братських спільнот у повсякденному модусі буття українського суспільства. Братства розглядаються як доповнення до сучасної парафіяльної структури православної церкви, завдання якого полягає у самореалізації віруючих як членів Церкви. На сучасному етапі православні громади характеризуються низькою активністю віруючих, у середовищі яких недостатньо виявляється спільнотний характер християнського життя. Цей недолік покликаний нівелювати православні мирянські рухи, що розгортають діяльність переважно у вигляді братств, у яких провідну роль відіграють миряни. Як різновид мирянських організацій, братства постають суспільно-церковним інститутом, котрий функціонує у вигляді малих громад. Братства, що діють при парафії або поза нею, згуртовані на основі міжособистісних стосунків. Віруючий може брати участь у організованих братствами богослужіннях, виданні християнської періодики, добродійній діяльності, паломницьких подорожах, зустрічах, конференціях тощо. В українському суспільстві функціонують традиційні види православних братств, що займаються місіонерською, просвітницькою, благодійною діяльністю, пропагують здоровий спосіб життя. Переважна більшість братств відстоює ортодоксальні ідеї, перебуває на консервативних позиціях. Проте братства реагують на зміни у суспільному житті, виявом чого є, зокрема, поява братств, що об'єднують православних віруючих однієї професії.

21.19.02.1313/230528. Теоретичні основи організації та діяльності місцевої церкви в Україні. Веремій Юрій. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.132-137. - укр. УДК 274 278-7(477).

У статті розкрито теоретичні основи організації та діяльності місцевої церкви на Україні. На прикладі протестантських церков проілюстровано механізм заснування церкви та її діяльності. Зокрема, автор звертає увагу на те, що є великі, середні і малі церкви. Поява церкви пояснюється як природне явище, що має в основі дружбу і взаємодопомогу. Автором підкреслено, що нова церква має тісні зв'язки з материнською церквою. Саме вона надає допомогу і опіку новій церкві. У статті є згадка про Вселенську церкву та історична довідка про виникнення п'ятидесятницьких церков, коротко роз'яснено поняття "виникаюча церква". Зміст статті підкреслює важливість знань про відкриття церкви у сучасних умовах створення територіальної громади. Автор звертає увагу на той факт, що відкриття церкви не завжди є результатом успішної діяльності. Про ефективність роботи з відкриття церкви можна говорити лише тоді, коли церква починає функціонувати і має прихожан. Різноманітність служіння баптистів дозволяє віруючим обирати ту церкву, що найбільше підходить їм за душевними і духовними пориваннями.

21.19.02.1314/230530. Особливості біблійного сімейного консультування. Варениця Віталій. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.142-150. - укр. УДК 27-45-465.

У статті наведено аналіз окремих сучасних підходів до розгляду сімейного біблійного консультування. Посилаючись на праці відомих богословів, психологів та біблійну історію автор переконує, що біблійне сімейне консультування ґрунтується на сучасних досягненнях психології та біблійному вченні. Особлива роль у сімейному консультуванні відводиться особі самого консультанта, його особистим і професійним якостям. Суть душеопікунської праці полягає у тому, щоб допомогти клієнту розібратися у його проблемі, підбадьорити, мотивувати до позитивних змін у житті; підтримувати у ньому віру в Божу допомогу; формувати навички нової поведінки, уміння протистояти неправильній поведінці та гріху; показати необхідність змін у поведінці; вказати на наслідки життя в гріху. Автор відстоює думку, що компетентному консультанту необхідне: добре знання Біблії; мудрість і життєвий досвід, добросовісність, комунікативні уміння дидактичні навички, а також щире бажання допомагати іншим. У статті оговорюється також проблема, що деякі церковні концепції душеопікувства втратили біблійний підхід. Разом з тим, наукове пізнання, в принципі, не суперечить Богу. Однак висновки, інтерпретація того чи іншого відкриття - це вже інша розмова.

21.19.02.1315/230531. Формування цінностей сімейного життя засобами пасторської роботи. Радчук Ростислав. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.151-157. - укр. УДК 27-45-46(477).

Стаття присвячена проблемі роботи пастора з християнською родиною. Підкреслено актуальність такої роботи, висвітлено методи і форми. Автор переконаний, що сім'я сформована Богом. Посилаючись на досвід відомих богословів, нами встановлено, що для ефективного функціонування родини доцільно дотримуватися певних правил. Знання цих правил зростає на кожному етапі шлюбного життя: підготовки до вступу в шлюб, насолоди від перебування одне з одним і Богом, народження і виховання дітей, одруження дітей, перехід родини на новий рівень сімейного життя, вимушена самотність. На особливу увагу, на нашу думку, заслуговують сім'ї, в яких є люди з інвалідністю. Значне місце у роботі пастора з сім'єю має відігравати профілактика шкідливих звичок у сім'ї. Детальний аналіз біблійного вчення дозволив автору виокремити основні інструменти щасливого сімейного життя. Вони допоможуть людині виконувати не лише своє земне призначення, але й божественне.

21.19.02.1316/230534. Вплив релігійного чинника на соціальні зміни міста (на прикладі впливу діяльності Церкви "Нове Покоління", м. Першотравенськ Дніпропетровської області). Тищенко Андрій. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.169-175. - укр. УДК 27-662:3.

У статті проаналізована специфіка та рівень впливу релігійного чинника у формі соціально-євангелізаційної діяльності харизматичної церкви "Нове Покоління", у контексті соціального Євангелія - релігійного соціально-реформаторського руху США кінця XIX - початку XX ст., - на базову соціальну підсистему м. Першотравенськ Дніпропетровської області.

21.19.02.1317/230536. Соціально значущі етичні проблеми в Протестантській інтерпретації: актуальність релігієзнавчого осмислення. Гунько Віталій. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.180-186. - укр. УДК 172:274 278-426.

Стаття присвячена науковій актуалізації релігієзнавчого дослідження ціннісних і методологічних вимірів протестантських богословських позицій щодо соціально значущих етичних проблем сьогодення. Автор, окреслюючи цілу низку чинників актуалізації в сучасних умовах питань релігійної етики, аксіологічних трансформацій соціальної дійсності, намагається ідейно спроектувати та методологічно окреслити евристично дієву модель реалізації такого дослідження. Здійснюючи рецепції уже відомих розвідок в цій галузі, дослідник водночас формулює можливості нових дослідницьких зусиль, які б привнесли теоретичну новизну в міждисциплінарне вивчення протестантської етики на ґрунті синтезу методології релігієзнавства, філософської етики та

морального богослов'я. Пропоноване дослідження відкриває собою комплекс подальших розвідок автора, які стосуватимуться осмислення соціально значущих етичних проблем в дискурсі сучасного протестантського богословського діалогу та передбачатимуть історичні та ідейно-концептуальні зусилля зі здобуття евристичних і науково важливих висновків щодо цієї предметної сфери.

21.19.02.1318/230537. Критерії формування зовнішньої і внутрішньої місії Церкви. Радчук Володимир. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.186-191. - англ. УДК 27-76.

У статті представлені критерії формування місіонерського служіння церкви. Автор показує відмінності між зовнішньою та внутрішньою місією церкви. У зовнішньому служінні важливим для місіонерства є розуміння культурної специфіки кожної країни. В статті представлений аналіз місіонерської діяльності в цілому. Автором досліджено зародження та етапи становлення місіонерської діяльності. Особлива увага звернута на той факт що центром місіонерської діяльності повинен бути Христос Його Велике Доручення Важливе значення у місіонерстві надається тому, щоб привести людину до Бога, а не в церкву.

21.19.02.1319/230538. Ізраїль та Церква в світлі Писання і подій останнього часу. Поштар Ізраель. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.192-198. - укр. УДК 27-175:94(569.4).

У статті пропонується аналіз Біблії щодо подій, що відбуваються в Ізраїлі. Автор звертає увагу на той факт, що сьогоденний розвиток Ізраїлю має драматичні наслідки; це дозволяє говорити про здійснення Писання. Війна та політичні події сприймаються як попередники останнього часу. Глобальні катастрофи та війни, народи рухаються, влада переживає кризу. Пророки писали про останні часи. І найголовніше, що Ізраїль знаходиться в центрі цих подій, і очі цілого світу будуть спрямовані на це. На прикладі Авраама автор показує обрання єврейського народу. Крім того, автор переконує, що військові події у Святій Землі закликають віруючих бути в страху перед Богом, молитися, бути добрими один до одного. Автор запрошує віруючих прочитати Об'явлення і книгу Даниїла. Він бачить у реальних подіях феномен антихриста, проте він заявляє, що процес вже розпочався, "план беззаконня вже почав діяти". Бог вибрав Ізраїлевих людей, щоб вони стали свідками слави Божої.

21.19.02.1320/230540. Сучасні вимоги до програм богословської освіти. Котяш Віктор. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.205-211. - укр. УДК 279.15-75.

У статті розкриваються наукові підходи до визначення і суті богословської освіти. Особливу увагу автор звертає на програми богословської освіти Він акцентує увагу на принципах побудови богословських програм: зокрема, на тому, що програми богословської освіти мають забезпечувати впорядковану послідовність руху учня від нижчої кваліфікації до вищої; від простого та загального до складного та спеціалізованого. Важливим принципом програми є її друкована та загальнодоступна форма з поясненням цілей та учбових результатів. Доцільно також будувати програми за принципом системи. У руслі сьогоденного дня цінним є те, що при складанні навчальної програми потрібно орієнтуватися на навколишній контекст на ті впливи, в яких знаходиться церква, а також на ті завдання, які мають вирішувати ті, хто отримує освіту. У Чернівецькій області доцільно звернути увагу на полікультурність і полірелігійність регіону. Навчальні предмети мають виховувати релігійну толерантність, культуру взаємин і спілкування. Перспективами розвитку богословської освіти є дослідження шляхів удосконалення її змісту.

21.19.02.1321/230542. Духовний розвиток українського суспільства у засобах масової інформації. Карпюк Олег. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.218-223. - укр. УДК 316.74:070+659.

Стаття присвячена проблем впливу ЗМІ на свідомість людей. Особлива увага присвячена впливу конфесійних каналів на свідомість віруючих і невіруючих людей. Автором підкреслено важливість побудови змісту телепрограм на основі загальнолюдських і моральних цінностей. У тексті вміщено перелік окремих християнських видань та каналів як прикладів роботи ЗМІ з населенням. На сьогодні церква реалізує свою політику через власні друковані видання і також через інші популярні видання. Зміст статей у газетах та журналах, спрямований на формування у громадян християнської толерантності, терпимості, поваги один до одного. Тому він органічно вписується у зміст багатьох українських видань. У статті підкреслено, що для ефективної роботи ЗМІ Церква має мати доступ до різних теле- і радіо каналів, інших ЗМІ. Доцільно запровадити вивчення Біблії усіма бажаними, адже від знання Біблії залежить розуміння змісту представленого ЗМІ. Важливу роль у цьому процесі має відіграти держава.

21.19.02.1322/231639. Проблеми взаємовідносин церкви і держави. Трофименко В.А., Волчкова М.І. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.119-130. - укр. УДК 322.2.

У статті досліджуються проблемні аспекти взаємовідносин держави і церкви, зокрема, аналізуються основні моделі взаємовідносин держави і церкви, досліджується досвід України та Польщі.

21.19.02.1323/231682. Християнське милосердя у християнській педагогіці. Афтика Лешек. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5, С.102-106. - англ. УДК 37.032.2:26 : 378.1.

У статті висвітлено провідні ідеї християнської педагогіки, які полягають у вихованні в дітей і молоді духовно-моральних цінностей. Автором наголошено, що християнська педагогіка слугує дієвим засобом формування духовності молодого покоління, формування світоглядних уявлень і переконань, етикету, духовних традицій і цінностей свого народу на загальноприйнятих заповідях Божих. Значна увага приділена формуванню у молодого покоління високої моральності, етикету, любові до ближнього, релігійності тощо. У християнській релігії найбільша цінність серед усіх інших чеснот - це "любов". Християнська любов закладена в основному в заповіді любові до Бога і ближнього, тому справжнє милосердя походить від серця, повного любові. Ця стаття представляє вчення Христа про милосердя до інших та його практичне застосування у часи існування перших християнських громад. Автор праці описав економічну організацію та благодійні ініціативи в громадах ранніх християн.

21.19.02.1324/231757. Церква як агент релігійної соціалізації молоді. Любчук Валентина. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.236-240. - укр. УДК 316.334:21.

У статті проаналізовано особливості функціонування Церкви як агента релігійної соціалізації особистості. На основі аналізу результатів якісного дослідження, проведеного серед молодих прихожан християнських церков у 2013 році за авторською методикою, виявлено, які механізми застосовуються Церквою для поширення релігійних цінностей в українському суспільстві. З'ясовано, що Церква залучає прихожан до активного церковного життя за посередництвом як культових, так і позакультових практик. Для засвоєння релігійних норм та цінностей Церква впроваджує такі напрями позакультових практик, які є актуальними та цікавими для молоді. Підкреслено, що найбільшою активністю у запровадженні позакультових практик відрізняються протестанти. Зазначена роль сім'ї та сімейних цінностей у засвоєнні молоддю релігійних норм, у її ставленні до Церкви, довіри до неї. З огляду на результати кількісного соціологічного дослідження, проведеного у 2017 році Центром Разумкова, зафіксовано високий рівень довіри до Церкви як соціального інституту, особливо на Заході України. Відмічено, що Церква активно бере участь у вирішенні актуальних соціальних проблем, зокрема здійснює заходи, спрямовані на надання допомоги різним категоріям населення, в тому числі вимушеним переселенцям та родинам воїнів АТО. Найбільш позитивно діяльність Церкви у цьому напрямку оцінюється на Заході України, найменш - на Сході та Півдні нашої країни. Ключові слова: релігійна соціалізація, агент соціалізації, Церква, культові практики, позакультові практики.

21.91 Історія атеїзму, релігій і церков

21.19.02.1325/229154. Ретроспективний аналіз формування мережі християнських сакральних місць у Львівській області. Городиський Ю.Я. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.126-131. - укр. УДК 338.48-6327-57-522.

Здійснено ретроспективний аналіз формування і розвитку мережі сакральних місць у Львівській області. Розроблено класифікацію об'єктів паломництва за часом виникнення (першою згадкою, народним переказом, першим чудодійним дійством). Виокремлено групи сакральних місць, кожна з яких відповідає конкретному історичному періоду. Наведено коротку характеристику найголовніших релігійно-сакральних об'єктів.

21.19.02.1326/229435. Конфесійний простір регіонів України: динаміка та сучасний стан. Костащук Іван. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.32-40. - укр. УДК 911.3.

Розглянуто географічні особливості динаміки та територіальної організації конфесійного простору регіонів України в період 1990-2016 років. Конфесійний простір кожного регіону України пройшов складний етап свого становлення після атеїстичного минулого. Найінтенсивніші зміни відбулися в Західних областях України, де спостерігається висока релігійна активність населення, що належить до багатьох конфесій, а також відбулися зміни у структурі конфесійного простору у зв'язку із відновленням діяльності Української греко-католицької церкви та появою цілого ряду нових конфесій, напрямів та течій.

21.19.02.1327/229797. Формування культу перших київських святих у ранньосередньовічних гімнографічних пам'ятках. Джиджора Є.В. // Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9, С.108-115. - укр. УДК 821.161-98.09"10 11".

У статті вивчаються обставини формуванню культу перших київських святих (князя Володимира, княгині Ольги, князів-мучеників Бориса і Гліба) у ранній київській гімнографії. Саме у перших агіографічних та гімнографічних творах закладаються принципи релігійного становлення культу київських князів. Особливості літературного прославлення перших святих аналізується через базову категорію середньовічного мислення - символ. У результаті символізації образу святого у гімнографічних творах з'являються пари суб'єктів співставлення (святий - персонаж священної історії). Між суб'єктами співставлення встановлюється частково тотожний зв'язок. Символічне ототожнення суб'єктів співставлення виступає як способом відтворення образів святих, так і формою екзегези, що дозволяє глибше розкрити їхню духовну сутність.

21.19.02.1328/230470. Об'єднана Церква християн віри євангельської: історико-теологічний вимір. Мокієнко Михайло. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.87-93. - укр. УДК 261.7.

У статті аналізується історико-теологічний вимір ідентичності Об'єднаної Церкви християн віри євангельської, яка в незалежній Україні є спадкоємницею нелегального п'ятидесятницького руху. На основі комплексного дослідження доведено, що для ідентичності Об'єднаної Церкви християн віри євангельської характерними є значні трансформації. На початку незалежного існування України у цьому русі перемогу здобули фундаменталістичні та ізоляціоністські теологічні ідеї. Виявлено, що такі тенденції були пов'язані із наданням перебільшеного значення деяким культовим діям, радикальними есхатологічними очікуваннями вірян та особистими конфліктами керівництва руху з різними течіями п'ятидесятництва. Доведено, що після 2000 року відбувається значна лібералізація, що конструктивно вплинуло на відносини руху із державою, суспільством, на зміни у теологічних поглядах і богослужінні. Відкритість до суспільства привела до підтримки представниками цього руху "помаранчевої революції" та Євромайдану. Патріотичні настрої під час сучасної війни на Сході України зумовили часткове переосмислення традиційного паціфізму. Розвиток діалогу цього руху із п'ятидесятницької Церквою на чолі з М. Паночко робить реальною можливість об'єднання у подальшій перспективі.

21.19.02.1329/230472. Трансформаційні процеси у баптистських і п'ятидесятницьких громадах Івано-Франківської і Тернопільської областей (1965-1975 рр.). Стоцький Ярослав. // Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28), С.104-114. - укр. УДК 94(477) "1965 1975".

У статті на основі порівняльного аналізу досліджено діяльність як зареєстрованих (ВРЄХБ), так і незареєстрованих (ЄХБ) баптистських громад, а також нелегальних п'ятидесятницьких громад і груп (ХВЄ) у вищезазначених областях і роках. Розкрито причини змін кількості громад та чисельності віруючих у них. Висвітлено різнобічні фактори, які впливали на трансформаційні процеси. Зокрема, досліджено, що на їхнє збільшення мали вплив: активна місіонерська робота серед населення провідників громад; недостатня, здебільшого, атеїзація суспільства, особливо у протестантському середовищі, партійних, радянських і державних органів влади; слабкий вплив у соціумі як легальної РПЦ, так і нелегальної УГКЦ. Свідченням цього є зростання чисельності віруючих баптистських і п'ятидесятницьких громад на Тернопільщині. Але, якщо ці фактори були відсутні або мали зворотню дію чи вплив, наприклад, на активнішу діяльність підпільної УГКЦ чи глибший і ширший контроль за діяльністю баптистських і п'ятидесятницьких громад апарату обласного уповноваженого Ради у справах релігій, місцевих комісій сприяння за дотриманням законодавства про релігійні культу, адміністративних комісій при виконкомах районних, міських, сільських, селищних рад депутатів трудящих, застосування карними органами статті 138 Кримінального кодексу УРСР, то це були одними із тих чинників, які впливали на спад чисельності віруючих у таких громадах або на більш-менш стабільну чисельність у них, наприклад, на Івано-Франківщині. Проведено критичний аналіз щодо обліку кількості цих громад і чисельності у них віруючих, які проводили уповноважені Ради у справах релігій даних областей, внаслідок якого виявлено як суб'єктивність, так і об'єктивність даних уповноважених в окремих, але важливих аспектах їхнього обліку, що для дослідження має суттєве значення у контексті достовірності, починаючи із геуристики, її аналізу, синтези і висновків. Розкрито причини і наслідки щодо дозволу державною владою із 1969 року реєстрації із автономною діяльністю помісних церков-громад, в т. ч. нелегальних п'ятидесятницьких, за умови відмови ними у практичному служінні від деяких аспектів із віровчення, які державна влада вважала неприйнятними, т. зв. "бузувірськими". І, якщо деякі громади ХВЄ в Україні зареєструвалися, зокрема в Західній Україні громада м. Чернівці, то у зазначених областях п'ятидесятники зайняли вибірково тактику, зміст якої висвітлено у дослідженні.

21.19.02.1330/230515. Історичні особливості поширення християнства серед готів і лангобардів. Шепетяк Олег. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.34-39. - укр. УДК 281.1.

Християнізація Європи - складний процес, який потребує глибокого вивчення задля адекватного висвітлення європейської історії і багатогранного висвітлення основ європейської цивілізації. Визначну роль у становленні середньовічної європейської культури відіграли народи готів і лангобардів. Період

їхньої осілості в Європі збігся з часом їхньої християнізації. Ці народи прийняли християнство у його аріанському варіанті. Саме серед готів з'явився перший переклад Біблії готською мовою, здійснений єпископом Вульффілою. Протистояння германських аріан та католиків визначили особливості європейської історії Раннього Середньовіччя. Домінування франків, які були католиками, та включення лангобардів в Імперію франків, а також релігійна переорієнтація вестготів Іберійського півострова призвели до викорінення аріанства у Західній Європі.

21.19.02.1331/230516. Українська Греко-католицька Церква і збройне підпілля ОУН у боротьбі за Українську Самостійну Соборну Державу (на матеріалах Тернопільської обл.). Мизак Нестор. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.39-50. - укр. УДК [271.4+329.73](477.84) "1942 1960".

У статті висвітлюється взаємозв'язок між УГКЦ і Збройним підпіллям ОУН на етапі боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу (1942-1960 рр.), аналізується ставлення ОУН до Львівського "псевдособору" 1946 р. та організації Російської православної церкви в Україні. Характеризуються форми розправ радянської влади з українськими греко-католицькими священиками, причини переходу частини отців до групи Гавриїла Костельника. Розвінчується брошура Г. Костельника "Діяння собору греко-католицької Церкви 8-10 березня 1946 р.", його ж "Людям доброї волі - кілька думок під розвагу". Окреслюється намагання влади зламати супротив священиків тоталітаризму, змусити їх підтримувати насильницьку політику запровадження колгоспів, радянської школи, вивезення молоді на каторжні роботи до Донбасу, збору контингентів, позик тощо. Подаються пропагандистські матеріали збройного підпілля на релігійну тематику та проблематику захисту УГКЦ. Акцентується увага на патріотичному "Слові на Свят-вечір" повстанського поета Василя Андрійчука, значенні "Свят-вечора" для української родини, містичної ролі української свічки у визвольному русі, матеріалах про руйнування радянською владою пам'ятних хрестів, освячених Греко-католицькою церквою на честь відродження української державності на західноукраїнських землях 30 червня 1941 р. та братських могилах повстанців, повстанських гробах на цвинтарях, полях, у лісах, розповідається про різні релігійні чутки, які поширювалися теренами визвольної боротьби.

21.19.02.1332/230517. Конфесійні трансформації у баптистських і п'ятидесятницьких громадах західних областей України у 1976-1991 рр. Стоцький Ярослав. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.50-63. - укр. УДК 94 (477) "1976 1991".

У статті досліджено діяльність зареєстрованих баптистських громад (ВРЄХБ), п'ятидесятницьких громад (ХВЄ), громад нелегальних п'ятидесятницьких громад, еміграційні тенденції у них та об'єднавчі легальні процеси у цих громадах, які в останні роки радянської влади утворили свої самостійні об'єднання чи союзи, діють і донині у всеукраїнському масштабі на прикладі Львівської, Івано-Франківської і Тернопільської областей. Проаналізовано причини, хід і наслідки динаміки баптистських і п'ятидесятницьких громад та чисельності віруючих у них, на що мали вплив, з одного боку, активність чи пасивність атеїстичної роботи політико-державних органів влади та її різних методів (так звані "бесіди" із активними віруючими і священнослужителями, притягнення їх до адміністративної чи, навіть, кримінальної відповідальності за порушення чинного законодавства про релігійні культу, яке діяло до 23 квітня 1991 року - до часу виходу нового толерантного щодо свободи совісті і віровизнання Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації", а з другого боку, - ефективність богослужбової і місіонерської діяльності священнослужителів та активу громад баптистських і п'ятидесятницьких деномінацій. Розкрито різні методи атеїзації місцевими радянськими виконавчими органами влади, проведено соціологічно-демографічний аналіз священнослужителів у зазначених вище громадах, висвітлено фінансовий аспект у діяльності зареєстрованих громад ВРЄХБ, а також досліджено трансформаційні процеси у п'ятидесятницьких і баптистських громадах, які активізувалися у 1988-1991 роках і призвели до утворення легальних незалежних та самостійних всеукраїнських союзів чи об'єднань окремо п'ятидесятницьких і баптистських громад із тяглістю до першої половини 1990-х років.

21.19.02.1333/230521. Соціокультурний потенціал кредології: Католицизм епохи Папи Івана ХХІІІ. Марціновська Дарина. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.84-90. - укр. УДК 130.121:215:234.2:291.2.

У статті з релігієзнавчих та теологічних позицій аналізуються соціокультурний потенціал кредології як теологічної і релігієзнавчої науки про віру. Католицькі засади і соціокультурний потенціал кредології розглядаються на прикладі трактування феномену релігійної віри як передумови збереження та розвитку соціальних цінностей у визначальних енцикліках Папи Івана ХХІІІ, а також у документах Другого Ватиканського собору Католицької церкви (1962-1965). Зокрема, увага в статті акцентується на визначальних енцикліках Папи Івана ХХІІІ - "Ad Petri Cathedram", "Pacem in terris" і "Mater et Magistra", в яких розкриваються засадничі положення актуальних соціально-культурних викликів і завдань, що стояли перед Католицькою церквою в середині ХХ століття.

21.19.02.1334/230529. Розвиток протестантизму на Буковині у XVI-XX ст. Карпов Петро. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.138-142. - укр. УДК 274 278(477.85) "15 19".

У статті розкрито окремі аспекти розвитку протестантизму на Буковині. Автор акцентує увагу на тому, що протестантська церква на Буковині мала багато спільного з подібними церквами на Галичині та в Україні. Наведені факти переконують, що протестанти сприяли розвитку європейської та національної культури в краї, формували загальнолюдські цінності. У статті наведені показники зростання кількості віруючих на початку XX століття.

21.19.02.1335/230535. Східні Католицькі Церкви західно-сирійської традиції: історія і сучасність. Шепетяк Оксана. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.175-180. - укр. УДК 281.5.

Східні Католицькі Церкви є особливим напрямом християнства, який у минулому і сьогодні презентує прагнення християн, які дотримуються східних літургійних обрядів та традиції східно-християнського благочестя, зберегти єдність Церкви. Церкви західно-сирійської традиції відіграють особливу роль серед Східних Католицьких Церков, позаяк більшість християн, які є спадкоємцями антиохійської літургійної і еклезіальної традиції, є католиками та належать до Маронітської, Мелкітської і Сирійської Католицьких Церков, значно перевищуючи своєю кількістю віруючих Антіохійської Церкви, яка належить до Церков візантійської традиції, та Сиро-Яковитську Церкву, яка належить до Східних неортодоксальних (не-халкедонських) Церков. Серед Східних Католицьких Церков тільки Церкви західно-сирійської традиції зуміли зберегти домінуюче становище на теренах свого поширення в мусульманському середовищі. Ще однією особливістю Східних Католицьких Церков західно-сирійської традиції є те, що вони виникали не внаслідок укладення акту унії з Апостольським Престолом, а шляхом ствердження відвічної єдності християнського світу і непричетності Антіохійської Церкви до Великої Схизми 1054 року.

21.19.02.1336/230543. Місіологічні наративи Реформації та постреформаційної доби. Синюк Микола. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.223-231. - укр. УДК 275-76-9"15 16".

У статті розглядаються особливості формування місіонерської парадигми у різні історичні періоди. Посилаючись на дослідження відомих місіологів сконцентрована увага на тому, що реформація являла собою симбіоз церкви і управління державою. Особливу вагу автор статті приділяє вченню М. Лютера та Ж. Кальвіна. Вони заклали основи реформаторства церкви. Оговорюючи питання церкви реформатори Велике доручення вбачали у проповіді Божого слова. У праці зроблений короткий аналіз місіонерства у різні періоди розвитку церкви. Автор підкреслює, що лейтмотивом цієї діяльності була ідея про те, що Бог є ведучим у місії, а вся робота у цьому напрямку відбувається з Його волі. Місіонерство розглядається також як напрям удосконалення роботи церкви. Адаптуючись з певними проблемами церква корегує свою діяльність у напрямі її виправлення і усунення у подальшій роботі. Модель місіонерської діяльності сучасних протестантів має за мету відкриття місіонерських товариств та підготовку кадрів для відкриття нових церков. Місіонерство як напрям роботи церкви має перспективи, які є благоприємними як для розвитку церкви так і для суспільства у цілому.

21.19.02.1337/230546. Почаївська чернеча обитель у духовно-культурному просторі України: віхи, набутки, значення. Ричко Вікторія. // Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30), С.248-254. - укр. УДК 94:271.2(477).

У статті на основі архівних матеріалів і опублікованих документів з'ясовується місце та окреслюється роль Почаївського монастиря у духовно-культурному просторі України впродовж усієї історії його функціонування. Визначені основні віхи екзистенції цієї чернечої обителі, провідні напрями її соціально значимої діяльності, а також їхнє значення для духовно-культурного розвитку вітчизняного соціуму.

27 МАТЕМАТИКА

27.17 Алгебра

27.19.02.1338/230581. Умови перекриття в одній нескінченній множині гіперпаралелепіпедів в евклідовому арифметичному просторі і скінченна міра Лебега їх об'єднання. Романюк В.В. // Вісник

Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.213-224. - англ. УДК 512.12+517.987.1.

Розглядається нескінченна множина гіперпаралелепіпедів в арифметичному евклідовому просторі. Кожен гіперпаралелепіпед замкнутий. Він визначається за п'ятьма параметрами. Ними є порядковий номер послідовності та четвірка додатних цілих чисел, що дають два чисельники і два знаменники двох дробів. Ці дроби є такими, що чисельник завжди менший за знаменник. Один дріб віднімається від порядкового номера послідовності, інший - додається до цього номера. Знаменники підносяться до степеня, яким є той же порядковий номер послідовності. Для дослідження знаходиться об'єднання даних гіперпаралелепіпедів. Мета полягає у з'ясуванні того, чи є звичайна лебегова міра об'єднання гіперпаралелепіпедів скінченною, і, якщо вона скінченна, необхідно її обчислити. Крім того, ставиться завдання знайти всякі перекриття у нескінченній множині гіперпаралелепіпедів за обмежень, що накладаються на дроби. Спочатку викладаються концепції перекриття і відсутності перекриття. Перекриття і відсутність перекриття розуміються на різних рівнях. Кількість цих рівнів визначається розмірністю арифметичного евклідового простору. Проте по відсутності перекриття не можна точно визначити наявність перекриття в нижчих розмірностях. Відсутність перекриття сприймається на такому рівні, де маються на увазі простіші випадки підмножин, котрі не перекриваються, що відповідає вищим розмірностям. Відповідно відсутність перекриття визначається не по всіх рівнях, а лише на основному рівні, який неможливо визначити десь в іншому місці. Умови того, коли перекриття існує, далі викладаються в чотирьох теоремах. Виявляється, що може бути лише одне перекриття, і лише два перші гіперпаралелепіпеди можуть перекриватися. Звичайна лебегова міра об'єднання гіперпаралелепіпедів завжди є скінченною. І для випадку відсутності перекриття, і для випадку перекриття наводяться дві формули, за якими обчислюється ця міра. У висновку згадується про три випадки, де кожен гіперпаралелепіпед є відкритим або напіввідкритим. У цих випадках гіперпаралелепіпеди не можуть перекриватися лише в одній точці. Проте формули для обчислення міри залишаються в силі.

27.19.02.1339/230586. Умови існування 2π -періодичного гладкого розв'язку квазілінійного рівняння гіперболічного типу. Хома Н.Г., Хома-Могильська С.Г., Хохлова Л.Г. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.257-264. - укр. УДК 517.944.

У роботі розглядається квазілінійне рівняння гіперболічного типу. Встановлено умови існування розв'язку крайової періодичної задачі для квазілінійного рівняння гіперболічного типу. Доведено теорему існування і єдиності 2π -періодичного гладкого розв'язку крайової задачі для квазілінійного гіперболічного рівняння другого порядку. Сформульовано теорему існування і єдиності 2π -періодичного гладкого розв'язку крайової задачі для нелінійного рівняння з малим параметром.

27.19.02.1340/230652. Про асимптотичні розв'язки матричних рівнянь Ляпунова та Ріккати для майже консервативних систем. Зінчук М.О., Святовець І.Ф., Тетерятник О.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.110-121. - укр. УДК 531:383-62:50.

Розглянуто неперервні та дискретні майже консервативні автономні та керовані системи, які за допомогою деякого ортогонального перетворення зводяться до канонічних форм. Для перетворених систем побудовані рівняння Ляпунова та Ріккати і показано, при яких значеннях параметра ε їх асимптотичні розв'язки коректні, тобто відповідні ряди збіжні. За допомогою зворотного перетворення отримана збіжність аналогічних рядів для початкових систем.

27.19.02.1341/230667. Існування розв'язку рівнянь гіперболічного типу в $L^p(\mathbb{R}^1, dx)$ просторах, задача Коші для рівнянь гіперболічного типу. Яременко М.І. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.251-265. - укр. УДК 517.9.

Розглядаються умови існування розв'язку задачі Коші для рівнянь гіперболічного типу в просторі Лебега. При доведенні теореми існування використовується схема Гальоркіна, будується послідовність наближення Гальоркіна та показується, що ця послідовність збігається до розв'язку рівняння.

27.19.02.1342/230680. Збіжність ітеративного узагальненого методу Канторовича при розв'язанні рівнянь Кармана. Громов В.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.119-131. - рос. УДК 519.6.

У роботі встановлюється можливість застосування ітеративного узагальненого методу Канторовича до аналізу рівнянь Кармана. Доводиться, що послідовність наближень до розв'язку, що породжується зазначеним методом, збігається у нормі спеціального енергетичного простору.

27.19.02.1343/231009. Про одну властивість вузлів дерева Штерна-Броко в термінах неперервних дробів. Стеганцев Є.В., Данильченко Н.І. // Вісник Херсонського національного технічного

університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.88-92. - рос. УДК 511.

Стаття присвячена таким двом важливим поняттями алгебри і теорії чисел як неперервні дроби і дерево Штерна-Броко. Описано поняття шару дерева Штерна-Броко. У роботі розглядається зв'язок між вузлами n -го шару дерева Штерна-Броко, які зображують раціональні числа, і сумами коефіцієнтів ланцюгових дробів, відповідних цим раціональним числам. Така сума називається висотою раціонального числа. Доведена відповідна теорема, яка стверджує, що множини раціональних чисел висотою n і чисел, що лежать в n -му шарі дерева Штерна-Броко, рівні. При доведенні теореми використовуються властивості неперервних дробів і дерева Штерна-Броко, деякі з яких наведено у роботі. Докладно викладено алгоритм представлення вузла дерева Штерна-Броко символами L і R , який є основою побудови системи числення, що є аналогом загальновідомої двійкової системи числення. При такому розкладі важливим моментом є використання понять лівого і правого піддерева дерева Штерна-Броко, в яких розташовуються всі правильні та неправильні дроби відповідно. Також описано спосіб перетворення числа, заданого за допомогою символів L і R в звичайний, або ж неперервний дріб. Для розуміння техніки переходу від символічного запису раціонального числа до самого числа і навпаки наведені приклади з детальними поясненнями. Результати роботи можуть бути застосовані до розв'язання задач алгебри і теорії чисел, зокрема до розв'язання деяких видів діофантових рівнянь, таких як, наприклад, рівняння Пелля.

27.19.02.1344/231362. Проекційно-ітераційна реалізація явних методів варіаційного типу для розв'язання некоректних операторних рівнянь. Гарт Л.Л. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.114-125. - рос. УДК 519.6.

Досліджено проекційно-ітераційні методи регуляризації, що ґрунтуються на явних методах варіаційного типу (найшвидшого спуску та мінімальних нев'язок), для розв'язання некоректних лінійних операторних рівнянь у гільбертовому просторі, для яких не виконується третя умова коректності задачі за Адамаром (стійкість). Запропонований підхід полягає у заміні вихідного некоректного рівняння деякою послідовністю більш простих апроксимованих рівнянь, заданих у скінченновимірних підпросторах вихідного простору. Для кожного з "наближених" рівнянь будується за допомогою явного варіаційного методу лише декілька наближень, останнє з яких береться за початкове наближення в ітераційному процесі для наступного "наближеного" рівняння. Доведено теореми про збіжність проекційно-ітераційних методів, отримано оцінки похибки. Надано рекомендації щодо вибору регуляризувальної кількості ітерацій.

27.19.02.1345/231394. Оптимізація на загальній множині перестановок зі знаком. Пічугіна О.С. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.74-96. - рос. УДК 519.85.

Уведено загальну множину перестановок зі знаком і розглянуто підходи до оптимізації на ній, що ґрунтуються на зануренні в арифметичний евклідов простір. У межах дослідження вивчено властивості евклідової комбінаторної множини та її опуклої оболонки (загального багатогранника перестановок зі знаком), такі як потужність множини, незвідне N -подання багатогранника, його вимірність, критерії вершин та суміжності вершин, а також кількість комбінаторно нееквівалентних багатогранників фіксованої вимірності. Досліджено особливості поведінки кількох класів функцій на загальній множині перестановок зі знаком. Побудовано ряд функціонально-аналітичних подань цієї множини, у тому числі полієдрально-суперсферичне і строге суперсферичне. Наведено явні розв'язки лінійної задачі та задачі проектування на множину перестановок зі знаком. Проведене дослідження дозволяє застосовувати неперервні методи до оптимізації на дискретній множині й отримувати як точні, так і наближені розв'язки оптимізаційних задач з оцінкою точності.

27.19.02.1346/231398. Конструкція поверхневих мір на поверхнях, укладених у ріманові багатовиди з рівномірною структурою. Моравецька К.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.130-138. - укр. УДК 517.98+515.165.

Розглянуто скінченно-вимірний ріманів многовид з рівномірною структурою і відповідна ріманова міра об'єму. Для вкладеної поверхні можна побудувати індуковану ріманову міру об'єму, що задається тензором, індукованим вкладенням. Запропоновано альтернативний підхід до побудови асоційованої поверхневої міри. Конструкція передбачає завдання на багатовиді диференціальної форми, асоційованої з поверхнею, і строго трансверсального до поверхні набору векторних полів, що попарно комутують. Під дією потоку векторних полів за близьких до нуля значень t множина на поверхні переходить в окіл багатовиду, і при граничному переході можна отримати значення поверхневої міри. Показано, що побудова поверхневої міри за допомогою вказаного альтернативного підходу дає якраз індуковану ріманову міру об'єму.

27.21 Геометрія

27.19.02.1347/230651. Про грані загального перестановочного многогранника. Ємець О.О., Ємець Ол-ра О., Поляков І.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.102-110. - рос. УДК 519.8.

У статті розглядаються нові властивості для граней загального перестановочного многогранника. На основі критерію m -грані загального перестановочного многогранника у прямій формі одержано новий критерій m -грані загального перестановочного многогранника в симетричній формі.

27.19.02.1348/230658. Побудова інтерполяційно-апроксимаційного полінома 5-го степеня на довільному трикутнику. Литвин О.М., Коваленко Г.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.165-175. - укр. УДК 519.6.

У статті запропоновано метод побудови інтерполяційно-апроксимаційного полінома 5-го степеня для функції двох змінних на трикутнику. Цей поліном задається лінійною комбінацією базисних поліномів 5-го степеня, які виражаються через відомі базисні поліноми Зламала-Женішека. Невідомі коефіцієнти при відповідних базисних функціях знайдено методом найменших квадратів при мінімізації певного функціоналу. Для конкретного прикладу отримано формулу залежності похибки наближення функції інтерполяційно-апроксимаційним поліномом від лінійних розмірів трикутника. Запропоновано формули для наближеного обчислення похідних (до другого порядку включно) функції двох змінних у вершинах "одиночного" трикутника.

27.19.02.1349/231014. Визначення координат внутрішніх вузлів, як суперпозицій заданих координат центрального та двох контурних вузлів дискретно представленої кривої. Воронцов О.В., Тулупова Л.О., Воронцова І.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.120-124. - укр. УДК 514.18.

В роботі проведено дослідження організації ланцюга послідовних суперпозицій трійок суміжних точок для дискретного моделювання одновимірних геометричних образів із врахуванням величини рекурентної залежності, що є прообразом зовнішнього формоутворюючого навантаження у статико-геометричному методі дискретного геометричного моделювання. Результати проведених досліджень дозволяють моделювати зрівноважені дискретно визначені одновимірні геометричні образи без складання і розв'язання великих систем лінійних рівнянь, що сприяє підвищенню ефективності алгоритмів дискретного геометричного моделювання.

27.19.02.1350/231018. Геометричне моделювання геодезичних ліній на циклічній гвинтовій поверхні. Ковальова Г.В., Нікітенко О.А., Керницький І.С. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.142-146. - укр. УДК 514.18.

На даний час геодезичним лініям присвячено багато наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Властивості геодезичних ліній використовуються для визначення найкоротших відстаней або визначення способів армування оболонок тощо. При спряженні двох поверхонь лінія їх контакту теж є геодезичною. Цією властивістю можна скористатися для проектування спряжених циклічних гвинтових поверхонь, які мають місце в зачепленнях Новікова. В даній праці отримано рівняння геодезичної лінії для такої поверхні шляхом мінімізації довжини кривої. Для підтвердження отриманих результатів в графічному редакторі AutoCAD було побудовано кілька геодезичних ліній, початок яких є в точці $P(2,0,0)$.

27.19.02.1351/231020. Геометричне моделювання переміщення в невагомості чотириланкового маятника з рухомою точкою кріплення. Куценко Л.М., Запольський Л.Л. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.153-158. - укр. УДК 514.18.

Досліджена геометрична модель розкриття в умовах невагомості чотириланкового маятника з рухомою точкою кріплення. Розгортання ланок на уявній площині відбувається завдяки впливу імпульсів піротехнічних реактивних двигунів на кінцеві точки ланок маятника. Опис руху одержаного інерційного розкриття стержневої конструкції виконано за допомогою рівняння Лагранжа другого роду, і, зважаючи на умови невагомості, побудованого з використанням лише кінетичної енергії системи. Результати можна використати при проектуванні систем розкриття орбітальних конструкцій в умовах невагомості, наприклад, секцій силових каркасів космічних інфраструктур.

27.19.02.1352/231106. Алгоритм пошуку особливих точок геометричної області, заданої неявною функцією. Аль-Атамнех Б.Г.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.6-13. - рос. УДК 519.688:519.6:514.752.

Запропоновано алгоритм побудови сіткової моделі геометричної області, описаної неявно за допомогою функціонального подання. Описано реалізовані підходи до оптимізації отриманої сіткової

моделі за двома критеріями: співвідношенням довжин (площ) сусідніх граничних сегментів і величиною кута між ними. Наведені приклади побудови сіткових моделей для кількох плоских геометричних областей.

27.23 Математичний аналіз

27.19.02.1353/230644. Реконструкція деяких нелінійних неавтономних систем по скалярному тимчасовому ряду. Городецький В.Г. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.34-42. - рос. УДК 517.925.

У статті розглядається окремий випадок оберненої задачі - реконструкція нелінійної системи звичайних диференціальних рівнянь із зовнішнім збудженням за єдиною спостережуваною змінною, яку представлено скалярним часовим рядом. Доведені теореми для систем з періодичним зовнішнім збудженням, які можуть бути покладені в основу алгоритму для вирішення даного завдання. Можливість практичного застосування теорем проілюстрована чисельним методом. Виявлені труднощі, які можливі при реалізації алгоритму.

27.19.02.1354/230649. Структура розв'язку нелінійної крайової задачі для рівнянь Кармана з непостійною правою частиною. Громов В.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.82-89. - рос. УДК 519.6, 539.3.

Розглядається застосування нелінійного узагальненого методу Канторовича до побудови та аналізу структури розв'язку нелінійної крайової задачі для рівнянь Кармана з непостійною правою частиною. Встановлюється зв'язок зазначеної біфуркаційної структури з біфуркаційною структурою для рівнянь Кармана з постійною правою частиною.

27.19.02.1355/230702. Інтегро-операторне дослідження крайових періодичних задач. Хома Н.Г., Хома-Могильська С.Г., Хохлова Л.Г. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.328-336. - укр. УДК 517.944.

Досліджуються крайові періодичні задачі для лінійного та квазілінійного рівнянь гіперболічного типу, використовуючи аналітичні методи. Побудовано оператор, що переводить клас 2π -періодичних функцій у самого себе. Встановлено оцінки, необхідні для доведення теореми існування розв'язку квазілінійної крайової періодичної задачі.

27.19.02.1356/231012. Рівноважна економетрика та поліметричний аналіз. Трохимчук П.П. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.107-111. - англ. УДК 510.2+519.86.

Проаналізовано основні закони рівноважної економетрики (закони Гікса та принцип ле Шательє-Самуельсона). Показано, що рівноважна економетрика будувалась за аналогією з рівноважною фізико-хімічною термодинамікою. Обговорюється доцільність використання поліметричного аналізу для розв'язання цієї проблеми. Досліджені питання застосування спряжених змінних та принципів. Показано, що поряд з перетвореннями Фур'є та Лапласа доцільно адаптувати принципи Релея та невизначеності для задач рівноважної економетрики. Детально обговорюються особливості цієї концепції. Також проаналізовано проблеми взаємовпливу основних законів поліметричного аналізу, теорії інформації та економетрики.

27.29 Звичайні диференційні рівняння

27.19.02.1357/231128. Задача оптимізації крайової задачі для рівняння Ляпунова в просторі Гільберта. Панасенко Є.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.216-223. - укр. УДК 517.9.

У статті розглянуто двоточкову крайову задачу в критичному випадку для матричних диференціальних рівнянь типу Ляпунова. Досліджено задачу в припущенні, що оператор, який описує однорідну лінійну крайову задачу, є нетеровим. Запропоновано підхід до знаходження серед розв'язків крайової задачі того розв'язку, який мінімізує деякий функціонал.

27.19.02.1358/231132. Застосування методів функцій Гріна та квазіфункцій Гріна-Рвачова для побудови двобічних ітераційних процесів розв'язання нелінійних крайових задач. Сидоров М.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.250-259. - укр. УДК 517.988 : 519.632.

У роботі розглянуто питання побудови двобічних наближень до додатного розв'язку нелінійної крайової задачі $-\Delta u = f(x, u)$ у Ω , яка є підмножиною R^2 , $u=0$ на $d\Omega$. Дослідження цієї задачі проводиться методами теорії нелінійних операторів у напівупорядкованих просторах. За допомогою методу функцій Гріна або методу квазіфункцій Гріна-Рвачова нелінійна задача перетворюється на нелінійне інтегральне рівняння Гаммерштейна або Урисона відповідно, розглядуване як нелінійне операторне

рівняння з гетеротонним оператором у просторі неперервних функцій, напівупорядкованому конусом невід'ємних функцій. Далі для розв'язання нелінійного інтегрального рівняння застосовується метод послідовних наближень. Отримано умови двобічної збіжності побудованого ітераційного процесу. Обчислювальний експеримент проведено для задачі зі степеневою нелінійністю.

27.19.02.1359/231361. Алгоритм побудови біфуркаційної картини нелінійної крайової задачі для рівнянь Кармана. Громов В.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.97-113. - рос. УДК 519.6, 539.3.

У межах нелінійного узагальненого методу Канторовича запропоновано новий підхід до локалізації та аналізу особливих точок розв'язку нелінійної крайової задачі для рівнянь Кармана: розв'язання нелінійної крайової задачі зводиться до розв'язання послідовності нелінійних крайових задач для звичайних диференціальних рівнянь. Одновимірні крайові задачі розв'язуються за допомогою методу зведення нелінійної крайової задачі до еквівалентної задачі Коші, у процесі реалізації якого будується матриця Фреше; її виродженість є необхідною і достатньою умовою існування розгалуження. Числова побудова рівнянь розгалуження дозволяє будувати гілки, що виходять з точки біфуркації. Обчислювальний експеримент дозволив установити біфуркаційну картину для випадку рівнянь Кармана з узагальненою правою частиною: розв'язок характеризується наявністю гілок первинного та вторинного розгалужень.

27.19.02.1360/231409. Крайова задача, асоційована з дифеоморфізмом між рімановими багатими видами. Потапенко О.Ю. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.132-140. - рос. УДК 517.98+517.95.

Розглянуто конструкцію оператора Лапласа в L_2 -версії за мірою в контексті дифеоморфізму між (нескінченновимірними) рімановими багатими видами. Отримано зв'язок між операторами замикання градієнта, граничним оператором сліду і дивергенції за мірою на дифеоморфних ріманових багатими видами. Показано, що у випадку коректності визначення операторів замикання градієнта, граничного оператора сліду і дивергенції на рімановому багатомі виді відповідні оператори на дифеоморфному з ним рімановому багатомі виді також коректно визначені. Як результат отриманого зв'язку між операторами розширено клас задач, що мають розв'язок (задач, що мають, причому єдиний, розв'язок) на ріманових багатими видами (і на гільбертовому просторі як окремому випадку ріманового багатомі виду) зведенням задачі спеціального типу до асоційованої з нею задачі Діріхле.

27.19.02.1361/231648. Крайова задача в шарі для еволюційних псевдодиференціальних рівнянь з інтегральною умовою. Макаров О.А., Левкін Д.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Математика, прикладна математика і механіка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2018, т.87, С.61-68. - англ. УДК 517.954.

У даній роботі розглядається крайова задача для еволюційного псевдодиференціального рівняння з інтегральною умовою в просторі Л. Шварца. Ця задача є узагальненням двоточкової і багатоточкової крайових задач для диференціальних рівнянь в частинних похідних, які розглядалися раніше рядом авторів і для яких були отримані умови коректності в різних просторах функцій. Макаровим О.А. в попередніх роботах було доведено існування коректної двоточкової крайової задачі для будь-якого рівняння в частинних похідних зі сталими коефіцієнтами. Пізніше автори даної роботи узагальнили цей результат на багатоточкову крайову задачу в полішарі при додатковій умові трансмісії. Розглянута в цій роботі крайова задача під дією перетворення Фур'є по просторових змінних переходить в крайову задачу для звичайних диференціальних рівнянь, що залежать від параметрів. Отримано умови коректності вихідної крайової задачі в термінах оцінок на розв'язувальну функцію двоїстої задачі. Потім в роботі доводиться, що для будь-якого псевдодиференціального рівняння зазначеного типу існує коректна крайова задача з інтегральною умовою, яка визначається по символу псевдодиференціального оператора. Для цього використовується апроксимаційна крайова задача в полішарі, яка виходить при рівномірній апроксимації неперервного символу псевдодиференціального оператора кусково-постійним символом з відповідною йому багатоточковою крайовою умовою. Така апроксимаційна крайова задача є коректною в просторі Л. Шварца, а значить, і гранична крайова задача з інтегральною умовою також є коректною в цьому просторі. В роботі також наведені приклади таких коректних крайових задач.

27.31 Диференційні рівняння з частинними похідними

27.19.02.1362/230643. Застосування ланцюгових дробів для наближеного розв'язання систем диференціальних рівнянь. Величко І.Г., Ткаченко І.Г., Балабанова В.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.26-33. - укр. УДК 511.41+517.927.2.

У статті запропоновано спосіб розв'язання систем диференціальних рівнянь, який ґрунтується на представленні шуканого розв'язку у вигляді функціонального ланцюгового дробу. Такий метод розв'язання застосовано вперше. Відмічено також, що отримані наближення є апроксимаціями Паде шуканої функції-розв'язку. Наведено приклади, які ілюструють використання такого способу.

27.19.02.1363/230942. Решение классических уравнений движения для ангармонических осцилляторов со степенной нелинейностью на основе метода Линдстедта-Пуанкаре и их квантование. Беляева И.Н., Чеканов Н.А., Чеканова Н.Н. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.17-22. - рос. УДК 519.624;51-72: 531 533.

В работе методом Линдстедта-Пуанкаре найдены решения нелинейных обыкновенных дифференциальных уравнений со степенной нелинейностью, выполнено их квантование и получены энергетические спектры. Согласно этому методу решение нелинейных уравнений $x''+x+\alpha\mu\cdot x^{\mu-1}=0$, $\mu=4,6,8$, ищется в виде разложения по степеням некоторого параметра. В результате получена система связанных обыкновенных дифференциальных уравнений. Все ее решения содержат величину, играющую роль частоты и в решениях, кроме ограниченных слагаемых возникают секулярные члены, которые неограниченно растут во времени. Поэтому сама частота представляется также в виде разложения по параметру, как и решения. При этом частота выбирается так, чтобы аннулировать секулярные члены. Используя закон сохранения энергии, в решение вводится полная энергия рассматриваемых систем $x''+x+\alpha\mu\cdot x^{\mu-1}=0$, $\mu=4, 6,8$. В итоге получается ограниченное во времени решение. Для так полученных классических решений выполняется квантование при помощи известного правила Бора-Зоммерфельда и определяются энергетические спектры каждой системы $x''+x+\alpha\mu\cdot x^{\mu-1}=0$, $\mu=4,6,8$, при их квантово-механическом рассмотрении. Для этих же систем выполнена процедура нормализации, получены классические нормальные формы Биркгофа-Густавсона и их квантовые аналоги. Для квантовых аналогов найдены решения уравнений Шредингера и получены формулы для энергетических спектров. Из-за трудоемкости все расчеты проведены с использованием компьютерных систем символьно-численных вычислений REDUCE, Maple. Проведено сравнение полученных спектров с аналогичными результатами, которые вычислены при помощи метода нормальных форм и обнаружено очень хорошее согласие результатов, вычисленных в обоих подходах.

27.19.02.1364/231353. Знаходження періодичних розв'язків звичайного нелінійного диференціального рівняння другого порядку із запізненням. Бохонов Ю.Є. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.133-140. - укр. УДК 517.94.

Запропоновано підхід до знаходження періодичних розв'язків нелінійного диференціального рівняння другого порядку із запізненням. Відомо числово-аналітичний метод знаходження періодичних розв'язків для звичайних рівнянь другого порядку, що узагальнюється для рівнянь із запізненням, у якому рівняння зводиться до системи першого порядку. У запропонованому методі досліджено саме рівняння без зведення його до системи. Побудовано функцію Гріна для самоспряженого диференціального оператора другої похідної, що визначений на функціях, які задовольняють періодичні крайові умови. Наведено необхідні і достатні умови існування періодичних розв'язків рівняння. Отримано оцінку швидкості збіжності наближених обчислень.

27.19.02.1365/231373. Про існування розв'язку задачі Коші для нелінійного дифузійного стохастичного диференціально-різницевого рівняння нейтрального типу в частинних похідних з урахуванням випадкових зовнішніх збурень. Ясинський В.К., Юрченко І.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.103-114. - укр. УДК 519.21.

Розглянуто питання існування розв'язку задачі Коші в класі нелінійних дифузійних стохастичних диференціально-різницевого рівнянь нейтрального типу в частинних похідних з урахуванням випадкових зовнішніх збурень, незалежних від вінерівського процесу. Отримано достатні умови на коефіцієнти нелінійного дифузійного стохастичного диференціально-різницевого рівняння нейтрального типу (НДСДРРНТ), які гарантують існування з імовірністю одиниця його розв'язку. Методика доведення ґрунтується на результатах О.М. Станжицького та А.О. Цуканової щодо існування та єдності розв'язку задачі Коші для стохастичного диференціального рівняння реакції-дифузії нейтрального типу. Доведено існування "м'якого розв'язку" НДСДРРНТ. В окремих випадках подібні рівняння є математичними моделями реальних процесів, які передбачається розглядати в подальших роботах.

27.33 Скінченні різниці. Функціональні та інтегральні рівняння

27.19.02.1366/231644. Наближення класів інтегралів Пуассона сумами Фейера. Новіков О.О., Ровенська О.Г., Козаченко Ю.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

Математика, прикладна математика і механіка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2018, т.87, С.4-12. - англ. УДК 517.5.

У роботі вивчаються питання наближення періодичних диференційованих функцій високої гладкості лінійними середніми рядів Фур'є. Одна з класифікацій періодичних функцій - класифікація, що заснована на понятті $(\psi; \beta)$ -диференціювання. Ця класифікація дозволяє ранжувати великий спектр періодичних функцій - від функцій, ряди Фур'є яких можуть розбігатися до цілих і аналітичних. За належного вибору параметрів, що визначають клас, класи $(\psi; \beta)$ - диференційованих функцій можуть збігатися з класами згорток з інтегрованими ядрами. Мета роботи - представити нові факти, що стосуються апроксимаційних властивостей сум Фейєра на класах функцій, які визначаються мультиплікаторами, у випадку, коли ці послідовності прямують до нуля зі швидкістю геометричної прогресії. За цієї умови, вищезгадані класи складаються з функцій, які можна регулярно подовжити у відповідну смугу комплексної площини. Питання, що стосуються наближення класів інтегралів Пуассона різними лінійними методами вивчалися в роботах С. Нікольського, С. Стечкіна, В. Рукасова, С. Чайченка, А. Сердюка та інших авторів. З результатів цих робіт відомо, що на класах інтегралів Пуассона суми Фур'є забезпечують порядок наближення, який збігається з порядком найкращого наближення цих класів тригонометричними многочленами порядку не вищого за n . Проте дослідження апроксимаційних властивостей інших методів наближення може бути корисним в обчислювальній математиці, математичному моделюванні тощо. В роботі розширено проміжок параметру, що визначає клас функцій, для яких є справедливою знайдена нами до цього асимптотична формула для верхніх граней відхилень сум Фейєра на класах інтегралів Пуассона. Отримана формула є асимптотично точною за будь-якого значення параметрів, що входять до неї.

27.35 Математичні моделі природничих наук і технічних наук. Рівняння математичної фізики

27.19.02.1367/229231. визначення температурних режимів у 3D структурах із чужорідними включеннями. Гавриш В.І., Лоїк В.Б., Синельников О.Д., Бойко Т.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.112-117. - укр. УДК 536.24.

Розроблено лінійну та нелінійну математичні моделі визначення температурних режимів у 3D (просторових) середовищах із локально зосередженими теплоактивними чужорідними включеннями. Класичні методи не дають змоги розв'язувати крайові задачі математичної фізики, що відповідають таким моделям, у замкнутому вигляді. З огляду на це описано спосіб, який полягає в тому, що теплофізичні параметри для неоднорідних середовищ описують за допомогою узагальнених функцій як єдине ціле для всієї системи. Унаслідок цього отримують одне рівняння теплопровідності з узагальненими похідними та крайовими умовами тільки на межових поверхнях цих середовищ. У класичному випадку такий процес описують системою рівнянь теплопровідності для кожного з елементів неоднорідного середовища з умовами ідеального теплового контакту на поверхнях спряження та крайовими умовами на межових поверхнях. Для випадку нелінійних моделей умову рівності температур на поверхнях спряження різнорідних елементів конструкцій неможливо застосувати. Враховуючи викладене вище, запропоновано спосіб, який полягає у застосуванні перетворення Кірхгофа, що дає змогу лінеаризувати нелінійну крайову задачу для наведеної конструкції і як наслідок стає можливим розв'язувати такого роду крайові задачі математичної фізики. Отримано розрахункові формули для визначення температурного поля в наведених просторових середовищах для сталого та змінного за температурою коефіцієнта теплопровідності конструкційних матеріалів. Із використанням отриманих аналітичних розв'язків лінійної та нелінійної крайових задач створено обчислювальні програми, що дають змогу отримати розподіл температури та аналізувати конструкції щодо термостійкості. Як наслідок, стає можливим її підвищити і цим самим захистити від перегрівання, яке може спричинити руйнування як окремих елементів, так і конструкцій загалом.

27.19.02.1368/229267. Математичні моделі аналізу температурних режимів у 3D структурах із тонкими чужорідними включеннями. Гавриш В.І., Лоїк В.Б., Синельников О.Д., Бойко Т.В., Шкраб Р.Р. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.144-149. - укр. УДК 536.24.

Нерівномірне нагрівання - один із факторів, що спричиняють деформації та напруження у пружних конструкціях. Якщо з підвищенням температури ніщо не перешкоджає розширенню структури, то вона деформується і жодних напружень не виникатиме. Однак, якщо в конструкції температура зростає нерівномірно і воно неоднорідне, то внаслідок розширення формуються температурні напруження. Першим і незалежним кроком для дослідження температурних напружень є визначення температурного поля, що становить основну задачу аналітичної теорії теплопровідності. В окремих випадках визначення температурних полів є самостійною технічною задачею, розв'язання якої допомагає визначити температурні напруження. Тому розроблено лінійні математичні моделі визначення температурних режимів у 3D (просторових) середовищах із локально зосередженими тонкими теплоактивними чужорідними включеннями. Класичні методи не дають змоги розв'язувати крайові задачі математичної фізики, що відповідають таким моделям, у замкнутому вигляді. З огляду

на це описано спосіб, який полягає в тому, що теплофізичні параметри для неоднорідних середовищ описують за допомогою асиметричних одиничних функцій як єдине ціле для всієї системи. Внаслідок цього отримують одне диференціальне рівняння теплопровідності з узагальненими похідними і крайовими умовами тільки на межових поверхнях цих середовищ. У класичному випадку такий процес описують системою диференціальних рівнянь теплопровідності для кожного з елементів неоднорідного середовища з умовами ідеального теплового контакту на поверхнях спряження та крайовими умовами на межових поверхнях. Враховуючи зазначене вище, запропоновано спосіб, який полягає в тому, що температуру, як функцію однієї з просторових координат, на боковій поверхні включення апроксимовано кусково-лінійною функцією. Це дало змогу застосувати інтегральне перетворення Фур'є до перетвореного диференціального рівняння теплопровідності із узагальненими похідними та крайових умов. Внаслідок отримано аналітичний розв'язок для визначення температурного поля в наведених просторових середовищах з внутрішнім та наскрізним включеннями. Із використанням отриманих аналітичних розв'язків крайових задач створено обчислювальні програми, що дають змогу отримати розподіл температури та аналізувати конструкції щодо термостійкості. Як наслідок, стає можливим її підвищити і цим самим захистити від перегрівання, яке може спричинити руйнування як окремих елементів, так і конструкцій загалом.

27.19.02.1369/230559. Розщеплення рівнянь руху екіпажа на електромагнітному підвішуванні. Базилевич Ю.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.5-11. - рос. УДК 512.547.2:517.926. Виконано декомпозицію рівнянь, що описують роботу системи горизонтальної стабілізації екіпажу високошвидкісного наземного транспорту на магнітному підвішуванні. Для декомпозиції рівнянь використовуються властивості симетрії обраної розрахункової схеми. Розрахунки виконуються за допомогою теорії зображень скінчених груп. Це дозволяє до складання рівнянь знайти набори нових змінних, при яких рівняння розпадаються на незалежні підсистеми. Для досліджуваної системи отримано, що система рівнянь 78 другого порядку розпадається на чотири підсистеми, які мають порядки 12, 12, 28 і 26.

27.19.02.1370/230560. Про підхід до оптимізації з імовірною невизначеністю з використанням упорядкування випадкових величин. Барболіна Т.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.11-20. - рос. УДК 519.85.

Для використання в постановках оптимізаційних задач запропонований підхід до упорядкування випадкових величин. Уведено відношення лінійного порядку на фактор-множині за еквівалентністю, що ґрунтується на порівнянні числових характеристик випадкової величини. Розглянуто деякі властивості цього відношення. Використовуючи введене відношення порядку, сформульовані оптимізаційні задачі, які враховують імовірнісну невизначеність даних.

27.19.02.1371/230562. Аналіз бігучих та стоячих хвиль у моделі ДНК Пейрара-Бішопа-Доксуа. Голоскубова Н.С., Міхлін Ю.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.32-40. - рос. УДК 534.2; 519.62. Розглянуто модель Пейрара-Бішопа-Доксуа (модель ПБД), що описує динаміку молекули ДНК. Досліджено два граничних випадки: перший випадок - бігучі хвилі у довгохвильовому наближенні (наднизькі частоти), другий - найбільш високочастотна форма коливань, а саме, антифазні форми коливань. Для обох випадків отримані нелінійні системи звичайних диференціальних рівнянь з нелінійними членами степеня не вище третього. Розв'язок системи рівнянь руху в аналітичному вигляді, що був отриманий за допомогою метода малого параметру, порівнюється з результатами, що були отримані методом Рунге-Кутта четвертого порядку.

27.19.02.1372/230563. Методи апроксимації функцій та інтегрування у безсіткових підходах задач механіки. Гоменюк С.І., Козлова О.С. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.40-48. - укр. УДК 531 534:001.8.

Запропонований короткий огляд публікацій, у яких розглядається та досліджується застосування безсіткового підходу до розв'язання задач механіки деформівного твердого тіла. Особлива увага приділяється таким ключовим етапам безсіткового підходу, як апроксимація функцій форми та метод дискретизації диференційного рівняння.

27.19.02.1373/230567. Аналітичний і наближено аналітичний розв'язок плоскої контактної задачі з урахуванням тертя і шорсткості. Д'яченко Н.М., Сінченко О.С., Качан А.І. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.79-91. - рос. УДК 539.3.

Розглянуто плоску квазістатичну задачу про ковзання з тертям штампа з плоскою основою по поверхні пружного шорсткого шару при лінійному законі деформування шорсткості. Припускається відсутність нахилу штампа. У роботі вивчено властивості лінійних операторів цієї задачі. На їх основі у

двох випадках обмежень на коефіцієнти шорсткості отримано аналітичний розв'язок задачі: спочатку у вигляді ряду Неймана, а потім - степеневому ряду, коефіцієнти якого виражаються через повторні ряди. Для отримання наближено аналітичного розв'язку рівняння задачі зведено до нескінченної системи лінійних алгебраїчних рівнянь відносно невідомих коефіцієнтів степеневому ряду функції нормального тиску. У роботі наведено обґрунтування можливості застосування методу редукції за допомогою перевірки умов Л.В. Кантаровича, Г.П. Акілова. Проведено аналіз числових результатів щодо впливу шорсткості і тертя на контактні характеристики: функції нормального тиску, занурення штампа, значення абсциси точки найменшого нормального тиску. Ключові слова: плоска контактна задача, штамп з плоскою основою, шорсткість, лінійний закон деформування шорсткості, тертя, ряд Неймана, метод послідовних наближень, метод редукції.

27.19.02.1374/230568. Жорсткі та майже жорсткі сагайдаки. Зеленський О.В., Дармосюк В.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.91-96. - укр. УДК 512.552.

У роботі досліджуються жорсткі та майже жорсткі сагайдаки матриць показників. Знайдено умови того, що сагайдак одержується зі скінченної кількості матриць показників та знайдені всі жорсткі сагайдаки на 4 вершинах.

27.19.02.1375/230569. Про оцінки міри невизначеності біматричної гри. Козін І.В., Зіновеева М.І. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.97-102. - укр. УДК 519.83.

Розглядається біматрична гра, яка не має точок рівноваги Неша. Запропоновано спосіб визначення міри близькості між біматричною грою без рівноважної точки і біматричною грою з точкою рівноваги. Запропоновано механізм, який по заданій матриці гри дозволяє побудувати найближчу до неї, у сенсі манхеттенської метрики, гру з точкою рівноваги. Знайдено оцінки для міри невизначеності біматричної гри.

27.19.02.1376/230570. Осесиметричні коливання пружних основ та ідеальної рідини в жорсткому кільцевому циліндричному резервуарі. Кононов Ю.М., Джуха Ю.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.103-115. - рос. УДК 533.6.013.42.

Виведене частотне рівняння власних сумісних осесиметричних коливань пружних основ у вигляді кільцевих пластин і важкої ідеальної рідини в жорсткому кільцевому циліндричному резервуарі. Розглянуті різні випадки закріплення контурів кільцевих пластин, різні межові випадки виродження кільцевих пластин у кругові, у мембрани, в абсолютно жорсткі пластини, а також випадок відсутності верхньої пластини (випадок рідини з вільною поверхнею). Для широкого кола параметрів механічної системи, що розглядається, проведені та проаналізовані чисельні дослідження.

27.19.02.1377/230575. Побудова інтерполяційного полінома 5-го степеня на довільному трикутнику з використанням базисних поліномів на "одичному" трикутнику. Литвин О.М., Коваленко Г.В., Денисова О.І. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.153-164. - укр. УДК 519.6.

У статті розглядається побудова інтерполяційного полінома Зламала-Женішека 5-го степеня на довільному трикутнику. Запропонована нами схема побудови інтерполяційного полінома базується на використанні базисних поліномів на "одичному" трикутнику (з вершинами в точках $(0,0)$, $(1,0)$, $(0,1)$). Базисні поліноми на довільному трикутнику визначаються як композиція базисних поліномів на "одичному" трикутнику та лінійних функцій, які задають афінне перетворення площини, що переводить довільний трикутник в "одичний". Знайдено формули для обчислення коефіцієнтів лінійної комбінації базисних поліномів на довільному трикутнику, при яких вона задає інтерполяційний поліном 5-го степеня на відповідному трикутнику.

27.19.02.1378/230577. Умови формування майже консервативної системи за допомогою вектора керування. Новицький В.В., Зінчук М.О., Святовец І.Ф. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.174-183. - укр. УДК 517.983.27.

Вивчаються умови побудови майже консервативної системи за допомогою зворотного зв'язку. Наведено приклад формування майже консервативної системи та дослідження її стійкості.

27.19.02.1379/230578. Стабілізація та робастна стійкість неперервних майже консервативних систем. Новицький В.В., Зінчук М.О., Тетерятник О.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.184-191. - укр. УДК 531:383-62:50.

У роботі досліджуються умови стабілізації майже консервативних систем, у яких матриця коефіцієнтів консервативної частини не має кратних власних значень. Крім того, знайдено інтервал, у якому виконуються умови стабілізації для параметра ε , який визначає майже консервативність системи. Наводяться приклади, які ілюструють теоретичний матеріал.

27.19.02.1380/230579. Оборнена задача теорії біфуркацій у теорії тонкостінних систем. Ободан Н.І., Адлуцький В.Я., Громов В.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.191-199. - рос. УДК 539.3.

У статті розглянуто оборнену задачу теорії біфуркацій у теорії тонкостінних систем як задачу діагностики передбіфуркаційного стану збуреної тонкостінної системи. Використовується топологічний передвісник біфуркації, побудований на основі характерних послідовностей форм деформації, одержаних за допомогою навчальної вибірки, згенерованої з закритичних розв'язків нелінійної крайової задачі теорії оболонок. Запропонований метод розв'язання застосовано до ідентифікації передбіфуркаційного стану циліндричної оболонки, що знаходиться під дією зовнішнього тиску, близького до критичного, що піддана імпульсному впливу.

27.19.02.1381/230588. Методи побудови дискретних моделей: структуровані та блочно-структуровані сітки. Чопоров С.В., Гоменюк С.І., Алатамнех Х.Х., Оспіщев К.С. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.272-284. - рос. УДК 004.942: 519.6.

У статті проведено огляд актуальних підходів і методів побудови структурованих і блочно-структурованих дискретних моделей. Зокрема, виконано аналіз методів на основі алгебраїчних перетворень і методів на основі диференційних рівнянь. Також розглянуто методи побудови блочно-структурованих дискретних моделей.

27.19.02.1382/230641. Інструментальні засоби геометричного моделювання з використанням параметричних функцій. Алатамнех Х.Х.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.5-14. - укр. УДК 519.6.

Комп'ютерні системи, що використовують засоби геометричного моделювання, є важливими інструментами дослідження в машинобудуванні, архітектурі, комп'ютерній графіці тощо. Для подання геометричних об'єктів у комп'ютерних системах використовують інструментальні засоби, що дозволяють описувати геометричну конфігурацію. У статті запропоновані інструментальні засоби для геометричного моделювання із застосуванням параметричних функцій, які використані для граничного подання геометричних об'єктів. Розроблені операції для знаходження результатів об'єднання, перетину та різниці областей, поданих параметричними функціями.

27.19.02.1383/230660. Контактна взаємодія шару з основою при комбінованому навантаженні. Ободан Н.І., Гук Н.А., Козакова Н.Л. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.182-192. - рос. УДК 539.3.

Робота присвячена дослідженню нелінійної поведінки шару, що лежить на пружній основі, при дії комбінованого навантаження - нормального та тангенціального. Задача формулюється у варіаційній постановці. Здійснений числовий аналіз напружено-деформованого стану шару залежно від коефіцієнта тертя і відносної жорсткості шару та основи.

27.19.02.1384/230668. Деякі задачі еволюції рухів твердого тіла під дією збурюючих моментів. Акуленко Л.Д., Лещенко Д.Д., Козаченко Т.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.6-14. - рос. УДК 531.381.

Розглядаються швидкі збурені рухи твердого тіла, близькі до випадку Лагранжа, під дією збурень різної природи. Рівняння збуреного руху зводяться до вигляду, що допускає застосування методу усереднення. Проведена процедура усереднення рівнянь руху для повільних змінних. Розглянуто приклади.

27.19.02.1385/230676. Дугова тріщина на межі поділу двох електрострикційних матеріалів. Годес А.Ю., Лобода В.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.81-94. - англ. УДК 539.3.

Отримано точний аналітичний розв'язок для електрострикційної площини з круговим електрострикційним включенням і дуговою тріщиною на межі поділу матеріалів під дією довільних механічних та електричних навантажень на нескінченності. Вважається, що обидва матеріали є ізотропними та лінійно пружними, а береги тріщини не взаємодіють один з одним та є проникними для електричного поля. Задача розглядається як незв'язана задача електропружності. Розв'язок задачі електростатики отримано за допомогою методу комплексних потенціалів. Граничну задачу електропружності для чотирьох комплексних потенціалів, які є аналогами потенціалів Колосова-Мусхелішвілі, зведено до задачі лінійного спряження на тріщині. Невідомі константи з загального розв'язку цієї задачі визначено з граничних умов на нескінченності та обмежень, що накладено на напруження і переміщення. Знайдено аналітичні вирази для напружено-деформованого стану всієї площини, зокрема для розкриття тріщини, нормальних і дотичних напружень на границі поділу середовищ та коефіцієнтів інтенсивності напружень у вершинах тріщини.

27.19.02.1386/230684. Симплексна форма многогранника сполучень з необмеженими повтореннями. Ємець О.О., Ємець Ол-ра О., Ванжа С.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.158-168. - укр. УДК 519.8.

У статті наводиться правило утворення симплексної форми многогранника сполучень з необмеженими повтореннями. Для симплексної форми многогранника сполучень з необмеженими повтореннями доведено ряд тверджень. На прикладі проілюстровано формування симплексної форми многогранника сполучень з необмеженими повтореннями.

27.19.02.1387/230685. Аналітичне розв'язання плоских задач про передачу навантаження. Кагадій Т.С., Білова О.В., Щербина І.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.168-175. - рос. УДК 539.3.

Досліджені плоскі задачі про передачу навантаження пружним стрингером пружній анізотропній на півплощині при різних видах навантаження (рівномірний та нерівномірний розподіл навантаження). Проведені різні асимптотичні оцінки при "малих" та "великих" x . Асимптотичний метод Маневича-Павленка був узагальнений на криволінійні координати.

27.19.02.1388/230701. Антипласка деформація біматеріалу з фізично нелінійним міжфазним тонким включенням. Сулим Г.Т., Піскозуб Й.З., Піскозуб Л.Г. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.319-327. - укр. УДК 539.3.

Розглянуто задачу поздовжнього зсуву біматеріалу з тонким нелінійно пружно-пластичним включенням на межі поділу матеріалів матриці. Розв'язок сформульованої задачі побудовано методом задачі спряження граничних значень аналітичних функцій із застосуванням методу функцій стрибка. Побудована модель тонкого включення з нелінійними характеристиками. Запропоновано збіжний ітераційний метод розв'язування отриманої системи сингулярних інтегральних рівнянь зі змінними коефіцієнтами для різних варіантів нелінійного деформування. Розвинуто інкрементальну методику розрахунку напружено-деформованого стану тіла при циклічному навантаженні. Здійснено числові розрахунки для різних значень параметрів нелінійності деформаційних характеристик матеріалу включення.

27.19.02.1389/230703. Геометрія коноїда і фізична неадекватність стандартних серендипових елементів. Хомченко А.Н., Литвиненко О.І., Астіоненко І.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.337-342. - рос. УДК 519.3.

Розглядається відомий парадокс "гравітаційного відштовхування", який виникає в задачах про повузловий розподіл рівномірного вагового навантаження на скінченному елементі. Показано, що в задачі серендипової апроксимації на стандартних елементах вирішальна роль належить коноїдам, які асоціюються з проміжними вузлами на сторонах квадратного носія. Саме коноїд (лінійчата поверхня) робить модель стандартного елемента надмірно "жорсткою". Цього недоліку можна позбутися, замінивши поверхню нульової гауссової кривини поверхнею від'ємної кривини.

27.19.02.1390/230705. Моделювання руху частинки ґрунту змінної маси за прямолінійним лезом робочого органу. Швайко В.Н., Гурідова В.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.351-358. - укр. УДК 631.31.311.001.

Досліджується загальний випадок руху матеріальної частинки ґрунту змінної маси за прямолінійним лезом робочого органу, який прямолінійно переміщується в ґрунті зі швидкістю $V[p](t)$. Враховуючи зсув ґрунту в бічному напрямку, прописані диференціальні рівняння руху частинки в залежності від кута нахилу леза, на підставі чого отримана залежність зміни маси частинки від швидкості робочого органу та швидкості матеріальної точки по його лезу. Доведено наростання маси частинки ґрунту при зменшенні її швидкості, і навпаки, що відбувається в дійсності і безпосередньо пов'язано з явищем кришення ґрунту. Знайдено обмеження на кут нахилу леза робочого органу, за якого можливий рух точки по лезу. Підібрані співвідношення параметрів досліджуваного процесу руху частинки ґрунту вздовж леза, при яких маса матеріальної точки може як збільшуватися, що пояснюється ефектом "прилипання", так і зменшуватися.

27.19.02.1391/230887. Розподіл числа дисперсних частинок окислів в зоні внутрішнього окислення. Абрамов Г.С., Абрамов М.Г., Бардачов Ю.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.11-16. - рос. УДК 539.219.3.

Моделюванням і експериментально досліджено розподіл числа частинок другої фази по глибині зони внутрішнього окислення. Показано, що залежність числа частинок $N(x)$ має складний характер і не може бути однозначно описана степеневою функцією, тому що її показник n залежить і від координати

x і від тривалості процесу t ; отже, теорії, що передбачають $n=-3$ і $n=-1$ мають обмежений характер і не описують реальний розподіл $N(x)$, особливо на ранніх стадіях процесу і поблизу поверхні.

27.19.02.1392/230898. Математичне моделювання динаміки дисипативних квазібризерів в узагальненій моделі одновимірної решітки Хіרותи. Мазманішвілі О.С., Лаптев Д.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.98-103. - рос. УДК 519.688.

Сильно збуджені стани в низьковимірних кристалах можуть бути описані в рамках теорії солітонів, яким зіставляються точні розв'язки рівнянь в частинних похідних. У той же час кількість інтегрованих нелінійних решіток вкрай мала. Понад 40 років тому Р. Хіртою для самодуальних рівнянь мережі були знайдені точні багатосолітонні розв'язки. Ним також було показано, що ці нелінійні рівняння еквівалентні рівнянням коливань одновимірного кристала, в якому сила взаємодії між сусідніми атомами пропорційна тангенсу різниці їх зсувів. Для такої нелінійної решітки Хіרותи М.М. Богданом було отримано точні розв'язки для дискретних бризерів, що представляють собою зв'язані стани солітон-антисолітонних пар, і розраховано фізично важливі інтеграли руху - імпульс, енергія і потік енергії солітонів. У даній роботі чисельно моделюється динаміка нелінійних локалізованих коливань - дискретних бризерів і квазібризерів одноатомного і двоатомного ангармонійного ланцюжку атомів. Ґрунтуючись на методі Рунге-Кутти 4-го порядку, розроблено алгоритм розв'язку рівняння узагальненої решітки Хіרותи. Показана стійкість дискретних квазібризерів в узагальненій решітці Хіרותи при малої дисипації. При цьому відбуваються незначні зміни з часом форми і фізичних характеристик, таких як амплітуда, частота і швидкість огинаючої квазібризера. Характерні часи таких змін набагато більші періоду осциляції квазібризера. При великих коефіцієнтах дисипації спостерігається випромінювання квазібризером лінійних хвиль і різке його загасання. Для системи двоатомного ланцюжка Хіרותи, що складається з чергуючих легких і важких атомів, отриманий дискретний квазібризер, який являє собою легкий атом, що знаходиться між двома важкими атомами, і здійснює коливання з приблизно постійною амплітудою і частотою. Масивні атоми при цьому практично не рухаються. Частота коливань легкого атома лежить вище оптичної гілки фононних коливань двоатомного ланцюжка.

27.19.02.1393/230899. Моделювання електромагнітного відгуку одношарових нанокompatитних покриттів. Мачулянський О.В., Бабич Б.Б., Мачулянський В.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.104-108. - англ. УДК 535.33.

Розраховані спектральні характеристики електромагнітного відгуку нанокompatитних одношарових покриттів на основі металодіелектричних структур в оптичному діапазоні $\lambda = 0,2 - 1,1$ мкм. Визначена ефективна діелектрична проникність на основі наближення ефективного середовища. Проведено порівняльний аналіз електромагнітного відгуку модельних нанокompatитних структур розрахованих на основі експериментальних значень оптичних параметрів нанорозмірних частинок нікелю та значень, які характерні нікелю в макроскопічному об'ємі з експериментальними результатами. Показано, що врахування експериментальних значень електромагнітних параметрів нанорозмірних частинок металів підвищує достовірність прогнозування електромагнітного відгуку нанокompatитних металодіелектричних структур.

27.19.02.1394/230900. Трендові статистики при негауссовому розподілі вихідних даних. Миргород В.Ф., Гвоздева І.М., Деміров В.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.109-114. - рос. УДК 004.942.

Пропонується і обґрунтовується підхід до дослідження трендових статистик кумулятивних сум, Хальда-Аббе і Фишера (F-критерій) при негауссовому розподілі початкових даних. Визначена оцінка зміщення рівнів значущості і значень довірчої ймовірності вказаних статистик залежно від ексцесу апріорного розподілу початкових даних. Прийнята при дослідженнях апріорна статистична модель породження даних вибрана у вигляді моделі розкладання розподілу початкових даних в ряд Еджворта.

27.19.02.1395/230912. Коноїди Ерміта-Кунса та їх властивості. Хомченко А.Н., Литвиненко О.І., Астіоненко І.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.193-198. - укр. УДК 514.18.

У роботі розглядаються лінійчаті поверхні (коноїди), в яких використовуються криві Ерміта-Кунса в якості напрямних. Знайдено неполіноміальні аналоги поліномів Ерміта-Кунса третього порядку. Побудовано формули поверхонь для двох варіантів квадратних носіїв: $(0 \leq x, y \leq 1; -1 \leq x, y \leq 1)$. Когнітивнографічний аналіз і тестування поверхонь доводить, що переважна більшість властивостей коноїда успадкована від класичної функції-"пагоди". Маючи багато спільних властивостей, ці поверхні відрізняються гауссовою кривиною. У "пагоди" кривина від'ємна, а у коноїда - нульова.

27.19.02.1396/230941. Статистичні розв'язки системи рівнянь магнітної гідродинаміки. Аршава О.О., Харченко А.П., Поклонський Є.В., Бабаєва О.В. // Вісник Херсонського національного технічного

університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.11-16. - рос. УДК 519.9; 537.84.

Ефекти турбулентності відіграють велику роль в плазмі, що зустрічається в природі. Випадковий характер турбулентних процесів плазми вказує на те, що для визначення середніх величин доцільно використовувати статистичний опис турбулентності. В роботі розглядається одна з моделей плазми - модель рідкого провідника, що описується системою рівнянь МГД. Для системи рівнянь МГД з необмеженою енергією в необмеженій області побудована міра Радона на множині узагальнених рішень, що дозволяє математично коректно визначати ймовірнісні середні певного класу функціоналів від розв'язків цих рівнянь. В роботі використовується конструкція статистичних рішень Арсеньева А.А., що дозволяє осереднювати нелокальні за часом функціонали від рішень системи МГД для залежних від випадку початкових даних і зовнішніх сил.

27.19.02.1397/230999. Моделювання процесу дифузії тепла у двошаровому симетричному просторі. Блажевський С.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.29-33. - укр. УДК 517.944.

Задача про структуру нестационарного температурного поля в двошаровому симетричному просторі математично приводить до побудови обмеженого розв'язку сепаратної системи диференціальних рівнянь теплопровідності В-параболічного типу за початковими умовами та умовами неідеального термічного контакту. Методом інтегрального перетворення Фур'є-Бесселя отримано інтегральне зображення точного аналітичного розв'язку нестационарної задачі теплопровідності у двошаровому симетричному просторі. Проведено аналіз найбільш вживаного на практиці випадку для двошарового осесиметричного тіла.

27.19.02.1398/231000. Взаємодія солітонів із близькими швидкостями. Вахненко В.О., Паркес Е.Дж. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.34-36. - укр. УДК 539.3.

При взаємодії подібних солітонів доведено, що існує два розв'язки. Ці розв'язки отримані, в одному випадку, через двократні полюси в методі оберненої задачі розсіяння, в іншому, - коли амплітуди взаємодіючих солітонів близькі. Дослідження фокусується на вивченні рівняння, яке запропоноване нами раніше. Мета роботи полягає у дослідженні взаємодії подібних (близьких за швидкістю) солітонів, а також звичайного солітона і сингулярного солітона з близькими швидкостями. Доведено, що існує граничний розв'язок, коли швидкості звичайних солітонів, а також звичайного та сингулярного солітонів наближаються один до одного. В межі розв'язок містить один солітон, який набуває зсув за координатою.

27.19.02.1399/231002. Моделювання інформаційно-хвильових полів та їх роль у морфологічній структурній самоорганізації живого. Гуменюк Ю.О., Сівак І.М., Човнюк Ю.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.44-51. - рос. УДК 539.2.

Показано, що поблизу фазових переходів порядок - безлад I роду при наявності у біотілах градієнту тензора деформації (викликаного, наприклад, градієнтом температури) існують кілька типів нелінійних хвиль (солітонів): типу доменної границі, типу міжфазної границі та нелінійні хвилі у метастабільній фазі нового типу. Останні солітони при своєму русі можуть перерости у рухливий у живій матерії домен нової фази. Подібним чином відбувається просторово-часова еволюція інформаційно-хвильових полів, існуючих у живому, котрі, у свою чергу, впливають на його морфологічну структурну самоорганізацію. Застосування методів нерівноважної механіки дозволило визначити умови існування подібних хвилеутворень, котрі суттєвим чином впливають на енергоінформаційний, тепло- й масообмін у живій матерії на усіх її рівнях структурної організації.

27.19.02.1400/231004. Неоднорідна крайова задача для рівняння коливання з навантаженими кінцями. Ленюк О.М., Кіряк А.І. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.57-62. - укр. УДК 517.9.

Задача про малі поперечні коливання однорідної струни (або однорідного ненапруженого стержня), кінці якої (якого) навантажені (до кожного з них прикріплена пружина жорсткості k , до пружини прикріплено вантаж масою m , на який діє сила тертя, пропорційна швидкості), математично приводить до побудови обмеженого розв'язку рівняння коливання за певними початковими умовами та включенням вантажів на кінцях. При цьому в крайові умови входять друга та перша похідні по часовій змінній, а також перша похідна по просторовій змінній. За допомогою інтегрального перетворення Лапласа одержано інтегральне зображення розв'язку даної крайової задачі для неоднорідного рівняння з неоднорідними початковими умовами та неоднорідними крайовими умовами. Досліджено спектр задачі, виписано головні розв'язки задачі.

27.19.02.1401/231005. Алгоритм генерації тривимірних стаціонарних нормальних марківських полів. Мазманішвілі О.С., Сидоренко Г.Ю. // Вісник Херсонського національного технічного університету.

Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.63-69. - рос. УДК 621.384.6.

У роботі розглянуто тривимірне стаціонарне, нормальне, марківське поле. Аналіз ґрунтується на ієрархічному підході даних випадкових величин, процесів та полів і рівнянні руху амплітуди тривимірного поля типу рівняння Ланжевена з породжувальним тривимірним полем, що володіє властивостями тривимірного білого шуму. Для випадкової величини - амплітуди тривимірного нормального марківського поля пер-шого порядку в об'ємі - отримані перехідні умовні щільності розподілу ймовірностей разом з безумовною щільністю розподілу ймовірностей. На їх основі побудований і статистично обґрунтований алгоритм генерації такого поля в паралелепіпеді. Наведено чисельний приклад реалізації запропонованого алгоритму. В основу розгляду марківських нормальних полів в об'ємі покладено ієрархічний принцип. А саме, вершинне значення поля використано як початкова умова для побудови процесів на ребрах, ці процеси - для побудови двовимірних полів на гранях, нарешті, двовимірні поля використані в якості граничних умов при синтезі поля в об'ємі. Вивчення нормального марківського поля в об'ємі стартує з динамічного рівняння руху.

27.19.02.1402/231006. Застосуванням адекватної математичної моделі в алгебраїчній формі для прогнозування характеристик фізичного процесу. Меньшиков Ю.Л. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.70-74. - укр. УДК 62-50.

В роботі розглянуто задачу застосування адекватної математичної моделі в алгебраїчній формі для прогнозування характеристик фізичного процесу. Запропоновано декілька алгоритмів прогнозування, які базуються на синтезі спеціальних локальних стійких адекватних математичних моделей. У якості прикладу реального фізичного процесу було вибрано процес виплавки сталі.

27.19.02.1403/231007. Термонапружений стан електропровідного циліндра за електромагнітної дії в режимі згасної синусоїди за врахування процесу термопружного розсіювання енергії. Мусій Р.С., Дрогомирецька Х.Т., Орицин О.Г., Бандирський Б.Й., Гошко Л.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.75-81. - укр. УДК 539.3.

Сформульовано зв'язану динамічну задачу термомеханіки для довгого електропровідного порожнистого циліндра за однорідної нестационарної електромагнітної дії. Вихідна система рівнянь задачі складається зі співвідношень Максвелла та рівнянь зв'язаної задачі термопружності для розглядуваного циліндра. Для побудови розв'язків сформульованих початково-крайових задач визначальні функції (осьову компоненту вектора напруженості магнітного поля, температуру та радіальну компоненту вектора переміщення) апроксимуємо кубічними поліномами по радіальній змінній. З використанням даної методики отримано розв'язок розглядуваної задачі термомеханіки за однорідної імпульсної електромагнітної дії в режимі згасної синусоїди. Приведено результати комп'ютерного аналізу отриманого розв'язку даної задачі термомеханіки для розглядуваного циліндра за відповідних його геометричних параметрів та часових параметрів даної електромагнітної дії. Дослідження термомеханічної поведінки розглядуваного циліндра показали, що максимальні значення температури і складників всіх компонент тензора динамічних напружень, зумовлених Джоулевым теплом і пондеромоторною силою, як за врахування процесу термопружного розсіювання енергії, так і без врахування цього процесу, за вибраної електромагнітної дії практично співпадають.

27.19.02.1404/231015. Моделювання одновимірних обводів із забезпеченням заданої точності інтерполяції. Гавриленко Є.А., Холодняк Ю.В., Найдиш А.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.125-129. - укр. УДК 514.18.

Запропоновано метод формування одновимірних обводів, виходячи з заданої точності інтерполяції. Максимальна абсолютна похибка інтерполяції визначається з урахуванням геометричних властивостей вихідної кривої лінії. Розглядається два різновиди похибки. По-перше, похибка, з якою сформована дискретно представлена крива, інтерполююча вихідний точковий ряд, представляє вихідну криву. По-друге, похибка, з якою інтерполююча крива представляє будь-яку криву з заданими характеристиками.

27.19.02.1405/231021. Аналітичний опис ізотропних ліній на поверхні уявного катеноїда та конструювання мінімальних поверхонь. Пилипака С.Ф., Муквич М.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.159-163. - укр. УДК 514.18.

Здійснено аналітичний опис мінімальних поверхонь за допомогою ізотропних ліній, які лежать на поверхні уявного катеноїда, утвореного при обертанні ланцюгової лінії на кут із комплексною величиною. Знайдено параметричні рівняння уявного катеноїда, віднесеного до ізометричної сітки координатних ліній. Параметричні рівняння сімей ізотропних ліній отримано із умови рівності нулю лінійного елемента уявного катеноїда. Аналітичний опис мінімальних поверхонь здійснено у комплексному просторі з ізотропними лініями сітки переносу.

27.19.02.1406/231036. Моделювання режимів з нелінійностями при дослідженні теплових полів безсітковими методами. Лісіна О.Ю., Васильчук Т.С. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.254-259. - укр. УДК 519.6.

Об'єктом дослідження роботи є нестационарні теплові поля з зовнішньої нелінійністю. Предметом дослідження є математична модель двовимірної нестационарної задачі теплопровідності і методи дослідження цієї моделі. Мета полягає в моделюванні та аналізі теплових режимів систем безсітковими методами. Дана стаття присвячена моделюванню та аналізу теплових полів за допомогою безсіткових методів. Були досліджені двовимірні нестационарні теплові поля з зовнішньої нелінійністю, проведено аналіз систем безсітковими методами. На підставі проведених числових експериментів було зроблено порівняльний аналіз числових результатів щодо використання різних базисних функцій - радіальних базисних функцій (РБФ) та атомарних радіальних базисних функцій (АРБФ). Також у процесі виконання великої кількості розрахунків встановлено, що збільшення щільності розташування координатних точок в області приводить до найкращого числового результату, що підтверджується зменшенням обчислювальної похибки.

27.19.02.1407/231113. Вимушені резонансні коливання і вібророзігрів гнучкої в'язкопружної балки з п'єзосенсорами при врахуванні деформації зсуву. Киричок І.Ф., Сенченков І.К., Червінко О.П. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.73-81. - укр. УДК 539.3.

Розглянута задача про вимушені резонансні коливання і дисипативний розігрів шарнірно закріпленої в'язкопружної гнучкої балки з п'єзоелектричними сенсорами. Ураховується деформація поперечного зсуву й інерція повороту його нормального елемента. Досліджено вплив деформації зсуву, геометричної нелінійності та умов теплообміну на амплітудно-частотні характеристики прогинів, температури вібророзігріву, електричного показника сенсора та критичні значення амплітуд механічного навантаження з частотою першого резонансу, за яких температура вібророзігріву досягає точки деградації системи.

27.19.02.1408/231114. Термопружна задача для порожнистого циліндра з композиційного матеріалу з транслопним волокном. Клименко М.І., Гребенюк С.М., Богуславська А.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.82-89. - укр. УДК 539.3.

У роботі отримано компоненти напружено-деформованого стану порожнистого циліндра з волокнистого композиту, що знаходиться під дією температурного та силового навантаження. При розв'язку задачі проведено гомогенізацію термопружних характеристик композиційного матеріалу. Матеріал матриці вважався ізотропним, а матеріал волокна - трансверсально-ізотропним. Розглядалися три осесиметричні схеми армування волокнами: в осевому, радіальному та тангенціальному напрямках. Проаналізовано вплив об'ємного вмісту волокна на напружено-деформований стан порожнистого циліндра.

27.19.02.1409/231115. Деформування еластичного циліндра з кільцевими волокнами під впливом обертання при жорсткій посадці. Кострова М.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.90-101. - рос. УДК 539.3.

Представляємо результати вирішення задачі про деформацію кусочно-однорідного циліндра під впливом обертання під час жорсткої посадки. Циліндр утворений еластичною матрицею як основним матеріалом з двоякоперіодичним розташуванням кільцевих волокон квадратного перетину з більш жорсткого еластичного матеріалу. Завдання вирішували за моделлю кусочно-однорідного середовища на основі загальних рівнянь нелінійної теорії пружності. Застосовували метод кінцевих різниць з використанням кінцево-різницевої співвідношень другого порядку точності, вирішення тривало за швидкістю обертання циліндра.

27.19.02.1410/231122. Питання методології аналізу, керування, регулювання, ідентифікації та спостереження гіроскопічних систем. Леонтьєва В.В., Кондрат'єва Н.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.157-169. - рос. УДК 531.383.

У статті розроблено і представлено методику проведення аналізу гіроскопічних систем і математичних моделей, що описують їх поведінку, яка дозволяє систематизувати основні етапи, методи та підходи до отримання ефективного алгоритму комплексного дослідження і регулювання гіроскопічних систем в умовах повної та неповної інформації про досліджувані об'єкти. Виділено зв'язок між аналізованими властивостями систем і рядом задач керування, регулювання, спостереження, ідентифікації та адаптації. Запропоновано окремі задачі, які спираються на результати розробленої методики, ставляться при основному та/або додатковому вивченні й моделюванні гіроскопічних систем.

27.19.02.1411/231126. Оптимальне керування лінійними стаціонарними параметричними системами. Новицький В.В., Зінчук М.О., Тетерятник О.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.197-207. - укр. УДК 531:383-62:50.

Вивчаються умови оптимального керування лінійними неперервними системами з матрицями коефіцієнтів, які залежать від параметра. Сформульовано інтервальні умови для оптимального регулятора. Наведено приклад оптимального керування параметричною системою четвертого порядку.

27.19.02.1412/231130. Аналітичне розв'язання задачі конвективного теплообміну у двошарових середовищах. Пишнограєв Ю.М., Штанько Г.І., Пишнограєв Ю.Ю. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.236-242. - рос. УДК 536.2.

Розглянуто математичну модель, що описує конвективну теплопровідність двошарового середовища. Методом скінчених інтегральних перетворень проведено поетапне рішення задачі. Отримано набір власних значень і відповідних їм ортогональних власних функцій. Вихідна задача приведена до звичайного диференціального рівняння. Рішення задачі отримано у вигляді функціонального ряду.

27.19.02.1413/231134. Аналітико-чисельний підхід до розв'язання основних граничних задач для багат шарових плит. Спиця О.Г. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.266-277. - укр. УДК 539.3.

Метод функцій податливості поширено на розв'язання основних граничних задач для багат шарових плит з плоскопаралельними, ізотропними, зчепленими, необмеженими в плані шарами. Задача розв'язується методом двовимірного перетворення Фур'є. Напружений стан кожного шару визначається шістькою допоміжних функцій, які пов'язані з трансформантами напружень і переміщень точок верхньої границі шару за допомогою спеціальних рекурентних співвідношень, що містять функції податливості. У статті запропоновано матричний метод визначення функцій податливості плити, досліджено їх властивості й особливості чисельної реалізації побудови рекурентних співвідношень. Запропонований алгоритм розв'язку поставленої задачі реалізовано для тришарової плити, яка знаходиться під дією нормальних навантажень, прикладених до верхньої та нижньої границь плити.

27.19.02.1414/231647. Усереднені тензор провідності та функція поглинання локально-періодичного пористого середовища. Гончаренко М.В., Хількова Л.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Математика, прикладна математика і механіка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2018, т.87, С.42-60. - рос. УДК 517.946.

Вивчається процес стаціонарної дифузії в локально-періодичному пористому середовищі з нелінійним поглинанням на межі пір. Цей процес описується крайовою задачею для еліптичного рівняння, яке розглядається в складній перфорованій області, з нелінійною третьою крайовою умовою на межі перфорації. З причини малості локального масштабу пористості середовища і складності перфорованої області, безпосередній розв'язок таких крайових задач практично неможливий. Тому природний підхід в цій ситуації полягає в дослідженні асимптотичної поведінки розв'язку, коли масштаб мікроструктури прямує до 0, і перехід до усередненої макроскопічної моделі процесу, що розглядається вже в усій області без урахування перфорації. Усередненню рівняння дифузії в широкому класі не періодично перфорованих областей: сильно-зв'язних областях, який включає в себе і локально-періодично перфоровані області, були присвячені наші більш ранні роботи. У цих роботах була отримана усереднена модель, коефіцієнти якої виражаються через "мезоскопічні" (локальні енергетичні) характеристики середовища, що визначаються в малих кубах, розміри яких, тим не менш, значно більше масштабу мікроструктури. У цих роботах теореми збіжності доводилися за умов існування граничних щільностей "мезоскопічних" характеристик, виконання яких показати в загальному випадку дуже важко, але в ряді конкретних ситуацій це можна зробити. У даній роботі ми показуємо виконання цих умов і, досліджуючи їх, отримуємо явні формули для ефективних характеристик локально-періодичного пористого середовища: тензора провідності і функції поглинання.

27.39 Функціональний аналіз і теорія оператора

27.19.02.1415/230576. Про рівномірне відновлення функцій, що мають не більше двох точок перегину. Нечипоренко Н.О., Коротунова О.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.165-173. - рос. УДК 519.65.

Розглядається задача відновлення неперервної функції, яка задана своїми наближеними значеннями у вузлах довільної фіксованої сітки і має в області визначення не більше двох точок перегину. Як

відновлююча приймається функція, побудована на основі методу квазірозв'язків. Наведені алгоритми відновлення є оптимальними за порядком точності на відповідних класах функцій.

27.19.02.1416/230659. Наближення функцій двох змінних за допомогою їх слідів на системі перетинних смуг, розташованих під довільним кутом. Литвин О.М., Славик О.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.175-182. - укр. УДК 519.6.

У статті здійснено огляд існуючих методів відновлення пошкоджених цифрових зображень. Наведено стандартний метод інтерстріпації функції двох змінних. Запропоновано новий модифікований метод інтерстріпації для відновлення зображення поверхні за неповною інформацією про неї у випадку, якщо границі пошкоджених (невідомих) ділянок зображення є смугами, розташованими під довільним кутом.

27.19.02.1417/230669. Формалізація опису R-функцій з підтримкою паралельних обчислень. Аль-Атамнех Б.Г.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.15-22. - рос. УДК 519.688:519.6:514.752.

Запропоновано предметно-орієнтовану мову (DSL - domain-specific language), призначену для опису R-функцій з урахуванням можливості їх паралельних обчислень. Ця мова, яка отримала назву RFL, дозволяє описувати математичні моделі геометричних об'єктів довільної форми. Наведені приклади опису з її застосуванням плоских і просторових геометричних об'єктів.

27.19.02.1418/230695. Програмне керування рухом окремого класу складних динамічних систем. неперервний випадок. Леонтьєва В.В., Кондрат'єва Н.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.261-276. - рос. УДК 519.71.

У роботі здійснюється аналіз і визначення програмних керувань рухом окремого класу складних динамічних систем, поведінка яких описується розімкненими неперервними математичними моделями з обмеженнями, що забезпечують отримання невід'ємних розв'язків на нескінченному інтервалі часу. Для досліджуваних систем розв'язана зворотна задача динаміки і отримані програмні керування рухом систем, що визначають бажані стани об'єкта. За результатами дослідження проведено обчислювальний експеримент, результати якого відповідають результатам проведених у роботі теоретичних досліджень.

27.19.02.1419/231001. Два спеціальних розв'язки спорідненої типу Рімана-Гільберта-Привалова крайової задачі з раціональними коефіцієнтами. Войтік Т.Г., Полетаєв Г.С., Яценко С.А. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.37-43. - рос. УДК 513.88:517.44: 539.3.

Важлива задача Рімана-Гільберта (Рімана-Гільберта-Привалова), з теорії аналітичних функцій, виникає або використовується в різних теоретичних та прикладних розділах математики, механіки, їх застосувань. Вивчається абстрактна споріднена до зазначеної задачі типу Рімана-Гільберта-Привалова задача з раціональними коефіцієнтами. Запропоновано два спеціальних розв'язки абстрактного рівняння, яке породжується крайовою умовою задачі. Подані формули, що пов'язують ці розв'язки при однозначної розв'язності рівняння. Наведені також формули їх обчислень при правильній факторизації коефіцієнта та ілюстративні приклади. Процедура вільна від теорії інтегралів типу Коші та Фур'є; вимог виконання умов Гольдеровості функції, індексу.

27.19.02.1420/231008. Наближення розривних функцій розривними сплайнами методом мінімакса. Першина Ю.І., Пасічник В.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.82-87. - укр. УДК 519.6.

Розроблено метод наближення функцій однієї змінної, що мають розриви першого роду, за допомогою розривних лінійних апроксимаційних сплайнів. В якості експериментальних даних виступають односторонні границі заданих вузлів. Пропонується шукати такі параметри розривного сплайна, щоб наближення було найкращим у тому чи іншому сенсі. Для розв'язування цієї задачі в даній роботі використовується методом мінімакса. Детально описані чисельні експерименти, які підтверджують ефективність запропонованого методу.

27.43 Теорія ймовірностей і математична статистика

27.19.02.1421/230188. Реверсні функції та розподіл ймовірностей випадкового функціонала-згортки з нормального марківського процесу. Мазманішвілі О.С., Сидоренко Г.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.9-14. - рос. УДК 519.2.

Розглядається процес, що володіє властивостями стаціонарності, нормальності та марковості. Для заданого часового інтервалу вивчено енергетичний функціонал та функціонал-згортку. При аналітичному розгляді задач теорії ймовірностей та математичної статистики є припущення, що

задача, що розглядається, буде вирішена, якщо побудована характеристична (твірна) функція розподілу. Це зумовлено тим, що при складанні випадкових величин щільність розподілу є багатократною згортою парціальних щільностей. В той час, коли твірна функція є добутком парціальних твірних функцій, тобто дія, яка більш здійснена. Але, зворотне перетворення Фур'є або зворотне перетворення Лапласа викликає основні складності в обчислювальному відношенні. Як чисельна процедура перетворення характеризується своєю нестійкістю, степінь якої зростає з параметром перетворення. В роботі використаний підхід, заснований на застосуванні реверсних функцій, що дало можливість отримання аналітичного виразу для твірної функції розподілу випадкових значень функціоналу-згортки. Проведено аналіз статистичних властивостей функціоналу-згортки. Щільність розподілу ймовірностей та інтегральний розподіл отримано чисельно з використанням зворотного перетворення Лапласа для вибраних значень часу спостереження T , декременту випадкового процесу n та його інтенсивності σx^2 . Наведені залежності щільності та функцій розподілу для заданих значень параметрів функціоналів. З проведених розрахунків випливає, що збільшення параметра $T\sigma x^2$ приводить до розширення значень функціоналу-згортки в периферійній області більших ухилень. Зменшення параметра nT призводить до локалізації значень функціоналу-згортки в межах флуктуаційної області $z \sim 0$. Щільність розподілу $f(z)$ симетрична відносно $z=0$, має єдиний максимум, дві точки перегину та експоненціальну асимптотику на периферія.

27.19.02.1422/230683. Стохастична оптимізація на розміщеннях: властивості лінійних безумовних задач. Ємець О.О., Барболіна Т.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.147-158. - укр. УДК 519.85.

Досліджуються властивості лінійних безумовних задач стохастичної оптимізації на розміщеннях, постановка яких здійснена на основі введення лінійного порядку на множині дискретних випадкових величин. Встановлено взаємозв'язок стохастичної задачі, що розглядається, зі спеціально сформульованими детермінованими задачами комбінаторної оптимізації на розміщеннях. Обґрунтовано властивості розв'язку стохастичної задачі.

27.45 Комбінаторний аналіз. Теорія графів

27.19.02.1423/230572. Ізометричні цикли графа. Курапов С.В., Давидовський М.В., Кліценко Г.А. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.121-137. - рос. УДК 519.172.

У роботі для формування базисів підпростору циклів простору суграфів графа вводяться поняття ізометричних циклів на відміну від фундаментальних циклів графа. Розглядаються основні властивості нововведеної структури. Представлена теорема про існування в простому несепарабельному графі базису підпростору циклів, який складається з ізометричних циклів. А також, розглянуто питання про представлення границь граней у плоскому графі ізометричними циклами.

27.19.02.1424/230589. Короткий огляд методів побудови граційної розмітки графів. Шерман З.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.284-297. - рос. УДК 519.17.

У наведеній роботі запропоновано огляд методів граційної розмітки дерев, а також інших класів графів з метою їх систематизації. Виділені приватні конструктивні методи для дерев. Детально описаний один з універсальних методів знаходження граційної розмітки графів, що має за основу алгоритми лінійного цілочисельного програмування. Розглянуті методи з аналітичним підходом для графів, породжених циклами.

27.19.02.1425/230655. Генерація випадкових графів із заданими властивостями. Козін І.В., Батовський С.Є., Сардак В.І. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.135-143. - рос. УДК 519.8.

Досліджується проблема генерації графів для створення бази даних тестових задач. Розглядаються алгоритми генерації випадкових графів з різними властивостями. Для різних видів графів наводяться алгоритми генерації - (граф-генератори). Запропоновано граф-генератори для довільних дерев, для дерев з обмеженням на степені вершин, для довільних графів, для зв'язних графів, для графів з обмеженням на степені вершин, для регулярних графів, для графів із заданим числом ребер.

27.19.02.1426/230691. Спектр реберного розрізу графа та задача ізоморфізму. Курапов С.В., Давидовський М.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.222-234. - рос. УДК 519.172.

Робота присвячена одній з основоположних структур у графі - реберному розрізу графа. У статті наведені формальні визначення центрального і реберного розрізів графа. Показано зв'язок між центральними розрізами і квалірозразами у графі. На основі поняття реберного розрізу і операції породження будується спектр реберних розрізів, що характеризується множиною ребер визначеного

рівня. Показано, що спектр реберних розрізів графа може бути застосований для задачі розпізнавання ізоморфізму графів.

27.19.02.1427/231011. Семантичне моделювання та комбінаторна оптимізація. Тимофієва Н.К. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.101-106. - укр. УДК 519.816.

Показано, що при семантичному моделюванні виникають задачі комбінаторної оптимізації, зокрема, задача покриття об'єктів певними ознаками, аргументом цільової функції в якій є розбиття n - елементної множини на підмножини. Побудовано математичну модель пошуку еталону заданого об'єкта в базі даних з використанням теорії комбінаторної оптимізації. Необхідна інформація знаходиться або за певними ознаками, або за заданим об'єктом.

27.19.02.1428/231118. Одиничні та ізометричні цикли у графі. Курапов С.В., Давидовський М.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.116-131. - рос. УДК 519.172.

У роботі розглядаються властивості ізометричних циклів у графі. У статті представлений алгоритм виділення множини ізометричних циклів у графі. Для графів з циклічними фрагментами вводиться поняття одиничного циклу. Представлений алгоритм виділення множини одиничних циклів у графі з циклічними фрагментами. Розглянуто основні властивості одиничних циклів. Обчислювальна складність представлених алгоритмів визначається як $O(m)$.

27.47 Математична кібернетика

27.19.02.1429/229629. Поліінтервальна математика й оптимізація в умовах невизначеності. Левін В.І. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.58-64. - рос. УДК 62-50:519.7 8.

В останні десятиліття в цивільній і військовій сферах усе частіше зустрічаються нові інформаційні технології, засновані на нових підходах до опису різних видів невизначеності. Ці технології широко застосовуються у техніці, економіці, соціальній сфері. Для їхньої підтримки необхідні нові досить могутні математичні моделі і методи. У зв'язку з цим ця стаття, присвячена розробці нової моделі невизначеності (поліінтервал) і математичних методів і моделей для її вивчення, стосовно до рішення задач оптимізації в умовах невизначеності, є дуже актуальною. Мета статті полягає в детальній розробці нової математичної моделі невизначеності - поліінтервалу, що є послідовністю кінцевого числа незалежних інтервалів невизначеності, з метою оптимізації різноманітних технічних, економічних, соціальних і інших систем з поліінтервальними параметрами. Метод. Для досягнення поставленої мети в статті запропоновано поширити на вивчення оптимальних операцій над поліінтервалами відомий у інтервальній математиці метод введення операцій над інтервалами у вигляді теоретико-множинного узагальнення відповідних операцій над дійсними числами. Результат. У статті детально розроблена нова математична модель невизначеності - поліінтервал. Визначено оптимальні операції (\max , \min) над поліінтервалами, виведені правила їхнього виконання. Установлено необхідні і достатні умови існування цих операцій, тобто умови порівнянності поліінтервалів по відноsinам "більше" і "менше". Дано приклад використання отриманих результатів для прийняття оптимального економічного рішення про вибір найкращого місця роботи за критерієм "найбільша зарплата". Показано, що поліінтервал, що є більш складною моделлю невизначеності систем, ніж інтервал, дозволяє досліджувати невизначені системи з такими ж витратами часу. Висновки. Наукова новизна даної роботи полягає у запропонованій автором новій математичній моделі невизначеності різних систем у виді поліінтервалів, разом з математичним апаратом, що дозволяє виконувати оптимальні операції над поліінтервалами і тим самим таким, що дає можливість вирішувати задачі оптимізації технічних, економічних, соціальних і інших систем з поліінтервальними параметрами.

27.19.02.1430/229846. Розробка колокаційних схем паралельного управління кроком в еволюційних рівняннях. Дмитрієва О.А., Гуськова Н.Г. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.25-36. - рос. УДК 004.272.2:519.63.

Робота присвячена питанням паралельного управління кроком інтегрування за змінною часу при зведенні еволюційних рівнянь методом прямих до задачі Коші. Чисельна реалізація здійснюється колокаційними блоковими різницевиими схемами із змінними розмірностями опорних і розрахункових блоків. Програмне формування розрахункових формул дозволяє відстежувати динаміку обчислювального процесу і автоматично переходити на схеми розтягування - стиснення кроку. Теоретичні положення, що наводяться, підкріплені експериментальними дослідженнями на тестових завданнях.

27.19.02.1431/229854. Структурно-лінгвістичний підхід до аналізу часових рядів. Антонова І.В., Чікіна Н.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.130-138. - рос. УДК 519.246.8.

У роботі розглядаються питання, пов'язані із застосуванням структурно-лінгвістичного підходу до аналізу часових рядів, що характеризують динаміку захворюваності в Україні різними шкірними патологіями. Нечітке моделювання реалізується на основі аналізу нечітких тенденцій часового ряду. Така модель дозволяє отримати якісну інформацію про динаміку показників для використання її в завданнях прогнозування.

27.19.02.1432/229855. Аналіз методів параметричної ідентифікації технологій. Бобух А.О., Дзевочко О.М., Переверзева А.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.139-148. - укр. УДК 517.1:004.942.

Виконаний аналіз методів параметричної ідентифікації технологій може бути використаний для отримання їх адекватного математичного опису із періодичним коригуванням алгоритмів за відомими вхідними і вихідними параметрами в умовах перешкод та ефективного управління технологіями. Одними із найкращих є знакові алгоритми на роботу, яких практично не впливають перешкоди на вході технологій.

27.19.02.1433/230665. Формування лінійної дискретної майже консервативної системи за допомогою вектора керування. Святовець І.Ф. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.229-236. - укр. УДК 531:383-62:50.

Вивчаються умови побудови дискретної майже консервативної системи за допомогою зворотного зв'язку. Наведено приклад формування такої системи та побудови для неї оптимального регулятора.

27.19.02.1434/230666. Методи побудови дискретних моделей: неструктуровані сітки. Чопоров С.В., Лісняк А.О., Борисовська Ю.О., Козлова О.С., Снежкова Л.С. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.237-250. - рос. УДК 004.942: 519.6.

У статті проведено огляд актуальних підходів і методів автоматичної генерації неструктурованих дискретних моделей геометричних об'єктів. Зокрема, виконано аналіз методів генерації дискретних моделей з використанням трикутних або тетраедричних елементів, а також чотирикутних або шестигранних скінченних елементів.

27.19.02.1435/230928. Графічні задачі з комбінаторики на основі цифрової клавіатури. Защепкіна Н.М., Божко К.М., Мельниченко Д.С. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.301-306. - укр. УДК 004.4 + 519.6.

Мобільні додатки у наш час є предметом бурхливого розвитку та дослідження. Для розробки мобільних додатків використовують класичні алгоритми. Проте, підготовка програмістів для мобільних пристроїв потребує більшого використання прикладів і задач із графічним наповненням. Запропоновано, як колись це сталося із шахівницею, використати цифрову клавіатуру телефону для створення та розв'язання задач комбінаторики. В статті сформульовано задачу на розміщення: розбити клавіатуру мобільного телефону на три групи по три клавіші таким чином, щоб вони утворили трійку простих чисел. Цифру 0 не використовувати. Дана задача є наочною і може бути вирішена із застосуванням аналітичних та графічних засобів. Наочні задачі комбінаторики посідають чільне місце в збірках задач з дискретної математики, теорії алгоритмів, програмування тощо. Графічні або графоаналітичні методи розв'язання задач комбінаторики можна зустріти на багатьох прикладах із шахівницею. Поширеними задачами комбінаторики є пошук різних комбінацій із простих чисел. Прості числа знаходять за допомогою алгоритму Ератосфена або його похідних. Запропоновані задачі пошуку простих чисел та їх комбінацій із додаванням графічного інструментарію, в якості якого є цифрова клавіатура телефону або іншого побутового пристрою. Загальний алгоритм розв'язання задачі розбиття клавіатури телефону на три групи по три цифри (без нуля) так, щоб утворити три простих числа. Було отримано додаткову умову для обмеження пошуку: не може бути в знайденому числі трьох цифр із набору. Розв'язано задачу пошуку розміщення по три цифри для дев'яти цифр клавіатури із максимальною сумою: $947 + 821 + 653 = 2421$. Мовою Java був створений мобільний додаток із розв'язанням задачі розбиття клавіатури телефону на три простих числа. Задачі комбінаторики із графічною складовою є наочними і сприятимуть швидкому опануванню алгоритмів розв'язання задач програмування та вивчення мов, зокрема такої складної для початківців, якою є мова Java. Програма наведена в статті. Запропоновано додати до наочних інструментів комбінаторики цифрову клавіатуру, яка є звичним елементом побуту сучасної людини.

27.19.02.1436/230940. Подання обчислювальних сіток у системах інженерного аналізу. Чопоров С.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.372-379. - рос. УДК 519.6: 004.942.

Дискретні моделі геометричних об'єктів (або сітки) є важливими компонентами систем інженерного аналізу, заснованих на розв'язанні систем рівнянь у частинних похідних. Інтуїтивно, дискретна модель геометричного об'єкта - це колекція вузлів і елементів. Координати вузлів визначають геометрію об'єкта. Елементи визначають зв'язки між вузлами, тобто топологію геометричного об'єкта. У загальному випадку, елементи можуть мати тільки спільні вершини, ребра та грані. Для забезпечення чисельної збіжності для кожного внутрішнього ребра або грані одного елемента повинні існувати відповідне ребро або грань іншого. Отже, у статті розглянута проблема подання дискретних моделей геометричних об'єктів у системах інженерного аналізу. У статті запропоновано підхід до подання дискретних моделей геометричних об'єктів множинами вузлів і елементів, а також списками інцидентності. Розроблений підхід до подання сіток не залежить від форми елементів і розмірності моделі. Для запропонованого підходу представлено алгоритми додавання та видалення вузлів або елементів. Розглянуто дві можливі реалізації подання дискретних моделей геометричних об'єктів: на основі векторних і спискових структур даних. Векторні структури базуються на розміщенні даних у послідовних адресах пам'яті, що дозволяє ефективно їх обробляти у циклах. Натомість, спискові структури дозволяють ефективно видаляти дані. У статті наведено результати обчислювальних експериментів для дослідження швидкодії операцій ставки та видалення вузлів та елементів. Розроблені класи для програмної реалізації подання дискретних моделей. Ці класи дозволяють використовувати простий і дружній до користувача інтерфейс для автоматизації алгоритмів генерації дискретних моделей. Перспективи подальших досліджень можуть полягати у розробці подання дискретних моделей геометричних об'єктів у паралельних і розподілених комп'ютерних системах.

27.19.02.1437/231017. 3D моделювання температурного простору при інфрачервоному опаленні виробничих приміщень. Гумен О.М., Сподинюк Н.А. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.137-141. - укр. УДК 514.18.

Враховуючи багатопараметричність досліджуваного процесу, запропоновані засоби багатовимірної прикладної геометрії для побудови образної графічної моделі температурного простору виробничого приміщення. Просторові моделі, побудовані з використанням графічних інформаційних технологій, дозволяють, базуючись на фізичному аналізі конкретного режиму, оцінювати продуктивність інфрачервоних систем опалення з подальшим їх раціональним проектуванням у виробничих приміщеннях різного призначення. Запропонована 3D модель дає можливість визначати значення тих параметрів в довільних точках простору приміщення, які експериментально визначити важко, обробляти та аналізувати їх із залученням методів багатовимірного геометричного моделювання.

27.19.02.1438/231019. Моделювання покриття опуклими багатокутниками заданої області з дискретними елементами. Комяк В.М., Соболев О.М., Кравців С.Я., Чуб І.А. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.147-152. - укр. УДК 514.18.

В даній роботі здійснено моделювання покриття опуклими багатокутниками заданої області з дискретними елементами на прикладі розв'язання задачі визначення кількості та місць розташування центрів безпеки в об'єднаних територіальних громадах. Розроблено модель та метод оптимального покриття опуклими багатокутниками заданої області з дискретними елементами. Наведено оцінки складності для двох способів створеного методу. Здійснено комп'ютерне моделювання покриття Близнюківського району Харківської області районами обслуговування центрів безпеки з урахуванням існуючих пожежно-рятувальних підрозділів.

27.19.02.1439/231027. Адаптивний метод синтезу закону управління б'єфом іригаційного каналу. Воцелка С.О., Рожков С.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.196-203. - рос. УДК 631.67:519.8.

Запропоновано новий адаптивний метод синтезу закону керування б'єфу іригаційного каналу без обмежень розмірності моделі. Модель каналу представлена у вигляді повної системи диференціальних рівнянь Сен-Венана. Метод використовує прогнозуючі моделі, які розв'язуються як прямі і зворотні задачі динаміки. Адаптивність методу синтезу закону керування обумовлена актуалізацією моделі перед кожним кроком прогнозування. Перевірка методу виконана на імітаційних даних, що відповідають реальним значенням об'єкта управління.

27.19.02.1440/231145. The Simplification Method of Engineering Task Sequences used for Engineering Knowledge Portals. Novogrudska R., Globa L., Koval O. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №37, С.37-44. - англ. УДК 004.942.

У статті представлено підхід до проектування бізнес-процесів виконання інженерних завдань на порталах знань, який може бути використаний для підвищення ефективності їх виконання. Запропоновано метод спрощення інженерних розрахунків, який дозволяє сформувати мінімальну послідовність елементів інженерних розрахунків. Описується специфічна алгебраїчна система інженерних розрахункових завдань, яка становить базис для методу спрощення інженерних розрахункових завдань, у якому реалізовано класифікацію та мінімізацію послідовності обчислень. Алгебраїчна система вводить формальні контекстно-незалежні структури для представлення елементів інженерних розрахункових завдань. Наведено приклад використання підходу для реальних інженерних завдань, надано кількісну оцінку підвищення ефективності для інженерних розрахунків предметної області "Міцність матеріалів".

27.19.02.1441/231148. Практическое использование результатов первой фундаментальной теоремы Гаусса в системе остаточных классов. Замула А.А., Краснобаев В.А., Курчанов В.Н. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №37, С.63-71. - рос. УДК 681.142.

У статті розглянуто метод визначення дійсного лишку цілого комплексного числа по комплексному модулю. Метод заснований на використанні результатів першої фундаментальної теореми Гауса. Наведено приклади визначення залишків в комплексній числовій області. На підставі методу розроблено алгоритм визначення дійсного лишку цілого комплексного числа по комплексному модулю відповідно до якого синтезовано пристрій для його технічної реалізації. На пристрій отримано патент України на винахід, що підтверджує новизну і практичну цінність результатів досліджень. Результати, які отримано в статті, доцільно використовувати при реалізації завдань і алгоритмів в системі залишкових класів (СЗК) в комплексній числовій області. Результати досліджень також доцільно використовувати при обробці комплексних чисел в СЗК. Використання методу, що розглянуто, сприяє підвищенню ефективності практичного використання СЗК при реалізації цілочисельних операцій в комплексній числовій області.

27.19.02.1442/231281. Системний підхід до математичного моделювання фільтраційних процесів у багатозв'язних криволінійних LEF-пластах. Гладка О.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.58-73. - укр. УДК 519.63.001.57.

На основі синтезу методів комплексного аналізу і числово-аналітичних методів сумарних зображень розроблено конструктивний системний підхід до математичного моделювання фільтраційних процесів для три- та чотиризв'язних криволінійних LEF-областей, обмежених еквіпотенціальними лініями. Вирішено проблему неоднозначності побудови області комплексного квазіпотенціалу для багатозв'язних LEF-областей, що моделюють взаємодію нагнітальних та експлуатаційних свердловин у нафтогазових пластах. Запропоновано таку класифікацію випадків формування течії, що дозволяє уніфікувати формулювання задач на обернення квазіконформних відображень і їх різницевої аналогії. Побудовано алгоритм розв'язання задачі, за яким автоматично будуються динамічні сітки, знаходяться невідомі лінії розділу течії і точки "призупинення" потоку, обчислюються фільтраційні витрати тощо. Наведено числові розрахунки для одного з варіантів формування течії.

27.19.02.1443/231284. Застосування епіполярної геометрії для стереоскопічного аналізу корональної хвилі. Павлюк Ю.Р., Подладчікова О.В., Подладчіков В.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.92-103. - укр. УДК 004.932.

Досліджено EUV хвилі за допомогою епіполярної геометрії. EUV хвиля ще досі вивчається і щодо неї існує чимало гіпотез. Відновлення просторової структури EUV хвилі дало б змогу пояснити її походження, фізичну природу та оцінити кінематичні характеристики. Запропоновано підхід, що ґрунтується на епіполярній геометрії для ідентифікації та узгодження об'єктів за стереозображеннями з космічних апаратів і визначення висоти хвилі. Показано, що є сегменти фронту хвилі, для яких задача встановлення відповідності стає некоректною і вироджується.

27.19.02.1444/231287. Послідовності функцій і ряди Тейлора з нечітким комплексним аргументом. Спекторський І.Я. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.125-140. - рос. УДК 519 6.

Розглянуто функціональні послідовності $f_n(A)$ комплексних аналітичних функцій з нечітким комплексним числом A як аргументом; припускається збіжність сходимость при $n \rightarrow \infty \lim f_n(z) = f(z)$ і $\lim f'_n(x) = f'(x)$ як рівномірні на кожному крузі всередині $\text{supp}A$. Унаслідок аналітичності виконуються умови поточної збіжності похідних, а також скінченності кількості розв'язків рівняння $f(z) = w$ відносно z для кожного w на кожному крузі всередині $\text{supp}A$. Запропоновано достатні умови збіжності $f_n(A)$ як поточної збіжності послідовності функцій належності: доведено збіжність при $n \rightarrow \infty \lim \mu_{f_n(A)}(w) = \mu_{f(A)}(w)$ у точках w з множини C , окрім таких $w = f(z)$, що z - точка розриву $\mu_A(z)$, або $f'(z) = 0$. Як окремий випадок

послідовності $fn(A)$ розглянуто узагальнення конструкції ряду Тейлора $f(z)=\sum_{i=0}^{\infty} \frac{f^{(i)}(z_0)}{i!} (z - z_0)^i$ для аналітичної функції $f(z)$ на випадок нечіткого аргумента $z=A$. Збіжність ряду розглянуто як поточкову збіжність послідовності функцій належності часткових сум $\mu_{S_n(A)}(w)$, де $S_n(z)=\sum_{i=0}^n \frac{f^{(i)}(z_0)}{i!} (z - z_0)^i$.

27.19.02.1445/231333. Динамічний розподіл робіт по ресурсах в неоднорідній системі з обмеженнями реального часу. Сімоненко В.П., Сергієнко А.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.42-50. - рос. УДК 004.383.

Запропоновано метод динамічного розподілу робіт у неоднорідній обчислювальній системі в реальному часі. Основою методу є попередня підготовка вихідної інформації з урахуванням тривалості планування, складності виконуваних робіт, а також індивідуальних характеристик ресурсів, таких як продуктивність, ємність пам'яті, наявність завантажених математичного забезпечення та початкових даних. Алгоритм такої підготовки полягає у формуванні матриці запасів часу виконання робіт на ресурсах і в послідовності перетворень цієї матриці у матрицю вартостей із застосуванням матриці перевірки конфліктності призначень. Після підготовки інформації завдання планування вирішується угорським алгоритмом пошуку максимального паросполучення у графі.

27.19.02.1446/231336. Розв'язання нелінійних оптимізаційних задач розподілу ресурсів у великих блочноструктурованих системах зі зв'язуючими параметрами. Кірік О.Є. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.72-85. - укр. УДК 519.8.

Розв'язання нелінійних оптимізаційних задач блочної структури зі зв'язуючими параметрами (змінними) реалізується шляхом комбінації апроксимаційного та декомпозиційного підходів. Апроксимаційний метод обрано таким чином, щоб декомпозицію задачі математичного програмування можна виконувати без будь-яких припущень щодо опуклості або адитивної сепарабельності функцій критерію та обмежень. Координуюча та блочні підзадачі, що є допоміжними в апроксимаційному методі, розв'язуються за скінченну кількість кроків. У ході обчислень зв'язуючі параметри змінюються від кроку до кроку ітераційного процесу, забезпечуючи монотонне зменшення значення цільової функції координуючої задачі, тобто кількість загальних ресурсів змінюється таким чином, аби блочні підсистеми працювали дедалі ефективніше з точки зору ефективності роботи всієї системи.

27.19.02.1447/231337. Аналіз практичної стійкості та чутливості лінійних динамічних систем зі змінною вимірності фазового простору. Гаращенко Ф.Г., Сопронюк О.Л. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.86-100. - укр. УДК 681.5.07.

Розглянуто моделі лінійних параметричних систем звичайних диференціальних рівнянь зі змінною вимірністю фазового простору. Доведено теореми про практичну стійкість лінійних параметричних систем зі змінною вимірністю. Важливою є отримана обернена теорема про практичну стійкість вказаних систем. Наведено алгоритми та критерії аналізу практичної стійкості лінійних параметричних систем зі змінною вимірністю фазового простору за наявності постійно діючих збурень. Отримано матричні рівняння чутливості таких систем. Показано, що на основі методів практичної стійкості та умов, які задовольняють матриці чутливості, можна ефективно знаходити оцінки параметрів для аналізу чутливості систем зі змінною вимірністю фазового простору. Результати роботи придатні для успішного застосування в задачах цифрового оброблення інформації та розпізнавання образів.

27.19.02.1448/231347. Структурно-параметричне подання даних на основі методів оптимізації другого порядку. Гаращенко Ф.Г., Дегтяр О.С. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.71-78. - укр. УДК 519.6:621.391.

Для роботи з різного типу даними в режимі реального часу виникає потреба використовувати адаптивні підходи, що здатні налаштовувати параметри моделі у міру надходження нової інформації. Запропоновано алгоритми подання динамічних потоків даних у заданих структурах, що базуються на оптимізації певних типів нев'язок. Для побудови моделей використано метод Ньютона як ефективний через його високу збіжність. Такі підходи мають на меті коригування вектора невідомих параметрів на підставі нових спостережень шляхом розв'язання систем звичайних диференціальних рівнянь. Початкові дані обрано з урахуванням оцінок, виведених на основі теорії практичної стійкості. Проведено обчислювальний експеримент, у якому порівнюються моделі, побудовані на методах оптимізації першого та другого порядків, що підтверджує доцільність використання розроблених підходів.

27.19.02.1449/231364. Системний підхід до розв'язання прямих і обернених задач у системах з хаосом. Данилов В.Я., Зінченко А.Ю., Данілов В.Я. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.7-18. - укр. УДК 517.938.

Запропоновано системний підхід до ефективного застосування засобів математичного та комп'ютерного моделювання динамічних систем для вирішення проблем дослідження детермінованого хаосу в складних нелінійних системах та пов'язаних з ними обернених задачах. Розв'язано науково-технічну задачу удосконалення математичного моделювання через поліпшення наявних методологій дослідження детермінованого хаосу та розроблення нових математичних моделей на основі спеціалізації існуючих. Запропоновано схеми дослідження прямих (дослідження динамічних режимів поведінки нелінійних систем залежно від біфуркаційних параметрів) і обернених (реконструкції математичних моделей) задач детермінованого хаосу у складних нелінійних системах. Експериментальні дослідження наведено для скалярних реалізацій нелінійних систем Ю.-Ш. Чена та Ресслера. Для останньої знайдено еквівалентну модель.

27.19.02.1450/231366. Автоматизація керування імпульсними процесами в когнітивних картах з придушенням обмежених збурень на основі методу інваріантних еліпсоїдів. Романенко В.Д., Мілявський Ю.Л. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.29-39. - рос. УДК 62.50.

Досліджено застосування методу інваріантних еліпсоїдів для придушення обмежених збурень за часткового керування динамічними процесами у складних системах різної природи, поданими математичними моделями імпульсних процесів у когнітивних картах (КК). Під час розроблення алгоритму придушення обмежених збурень застосовано інструментарій лінійних матричних нерівностей. Модель динаміки імпульсних процесів КК поділяється на дві взаємопов'язані системи різницеви рівнянь відповідно до вимірюваних та не вимірюваних координат вершин КК. При цьому зміни не вимірюваних координат враховуються як обмежені збурення у першій системі рівнянь моделі КК для імпульсних процесів з вимірюваними координатами.

27.19.02.1451/231367. Технологія визначення ключових точок на основі стабільних меж об'єктів. Гаращенко Ф.Г., Кобзар А.Ю. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.40-51. - укр. УДК 004.932.2.

Подано ефективну технологію виділення ключових точок на основі меж об'єктів. Наведено опис програмного забезпечення для синтезу експериментальних даних та процесу перевірки результатів роботи різних методів виділення. Створено алгоритм з максимально стійким результатом та швидкодією, який можна використовувати в режимі реального часу. Завдяки високій стійкості запропонованої технології досягається більш ефективна робота алгоритмів реєстрації на наступних етапах.

27.19.02.1452/231387. Метрика та алгоритм для розрахунку подібності двох часових послідовностей подій. Ніколаєв С.С. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.127-135. - англ. УДК 004.021, 004.052.

У деяких програмах з аналізу часових потоків подій виникає проблема вимірювання "подібності" послідовностей цих подій. У роботі під терміном "послідовність подій" розуміється упорядкований скінченний масив моментів виникнення події в часі. Подано метрику й алгоритм обчислення подібності між двома упорядкованими послідовностями подій. Описано процедуру, за якою розраховуються міра подібності двох потоків подій і набір пар індексів, що показують відповідні моменти виникнення події в кожній з цих послідовностей.

27.19.02.1453/231395. Інтеграція ГІС-технологій і методів розв'язання неперервних задач оптимального мультиплексного розбиття множин. Коряшкіна Л.С., Череватенко А.П., Коряшкіна К.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.97-108. - рос. УДК 519.8.

Подано огляд програмного забезпечення та технологій геоінформаційних систем у контексті застосування їх до вирішення практичних проблем територіальної сегментації ринку послуг, математичні постановки яких зводяться до неперервних задач оптимального мультиплексного розбиття множин. Під моделями зон обслуговування слід розуміти засновані на геометрії процедури створення теоретичних зон обслуговування з використанням характеристик сервісного центру і припущень про поведінку клієнта. Описано основні вимоги до наборів даних, що використовуються у розробленому програмному забезпеченні, до складу якого входять методи розв'язання задач мультиплексного розбиття і ГІС-технології. Наведено результати сегментації території міста на зони обслуговування декількома центрами послуг з урахуванням можливості перекриття зон. Запропоновано підхід до вирішення завдань оптимального розміщення сервісних центрів на обмеженій не опуклій незв'язній області з одночасною сегментацією ринку послуг.

27.19.02.1454/231406. Прискорення методу квадратичного решета на основі використання умовно В-гладких чисел. Місько В.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.99-106. - укр. УДК 511:003.26.09.

Досліджено ступінь прискорення базового методу квадратичного решета на основі пошуку умовно В-гладких чисел. Проведено аналіз впливу на ефективність алгоритму та кількості випадків використання умовно В-гладких чисел. Показано, що модифікований алгоритм на основі пошуку умовно В-гладких чисел дозволяє факторизувати число у тих випадках, коли базовий алгоритм квадратичного решета (за стандартного інтервалу просіювання та розміру факторної бази) не зміг сформувати матрицю для отримання розв'язку.

28 КІБЕРНЕТИКА

28.01 Загальні питання кібернетики

28.19.02.1455/228820. Дослідження світових тенденцій розвитку ІТ-сфери. Задорожнюк Н.О. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.35-38. - укр. УДК 339.7.

В статті розглянуто сучасні світові тенденції розвитку ІТ-сфери. Проаналізовано світові витрати ІТ-сфери за 2014-2016 роки. Розглянуті програми навчання в найбільш перспективних університетах світу, які дозволяють виявити сучасні напрямки розвитку ІТ-сфери: інформаційна безпека, робототехніка, штучний інтелект, біометрія і інженерія тощо. Визначені ключові дослідження та технології розглянутих університетів, які відображають сучасні і визначають майбутні потреби світового ринку. Досліджено лідерів ІТ-сфери: США та Китай.

28.15 Теорія систем автоматичного керування

28.19.02.1456/231341. Синтез слідкуючої системи керування нестійкими імпульсними процесами в ієрархічних когнітивних картах складних систем. Романенко В.Д., Мілявський Ю.Л. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.7-13. - рос. УДК 681.5.

Розглянуто проблему слідкуючого керування в когнітивних картах ієрархічних складних систем. Динаміка вільного руху певного ієрархічного рівня системи описується нестійким імпульсним процесом у когнітивній карті. Задавальне діяння, що формується на вищому рівні ієрархії, має стрибкоподібний характер. Уведено еталонну модель характеристичного полінома замкненої системи по каналу "задавальне діяння - похибка регулювання". Знайдено закон керування, що дозволяє вихідним координатам когнітивної карти відслідковувати зміну задавального діяння. Для прикладу розглянуто керування когнітивною картою комерційного банку на певному ієрархічному рівні банківської системи. За допомогою моделювання показано ефективність запропонованого методу.

28.19.02.1457/231346. Перспективи реалізації вбудованих систем автоматичного розпізнавання мови на базі RISC-мікроконтролерів. Мартинюк І.А. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.57-70. - укр. УДК 004.522, 004.031.6.

Реалізація систем автоматичного розпізнавання мови як складової частини звукового інтерфейсу керування інформаційними інтелектуальними системами сприяє підвищенню ефективності взаємодії людини з такими системами. Особливо актуальними натеper є дослідження в галузі вбудованих систем автоматичного розпізнавання. Проаналізовано перспективи реалізації вбудованих систем автоматичного розпізнавання мови на базі високопродуктивних RISC-мікроконтролерів. Обґрунтовано переваги такої реалізації порівняно з іншими рішеннями в цій галузі. Здійснено порівняльну характеристику високопродуктивних серій мікроконтролерів. Досліджено перспективи реалізації кожного етапу задачі розпізнавання за допомогою мікроконтролерної системи.

28.17 Теорія моделювання

28.19.02.1458/230965. Комп'ютерне моделювання течії в мікрофакельних пальникових пристроях з асиметричною подачею палива. Фіалко Н.М., Прокопов В.Г., Альошко С.О., Абдулін М.З., Рокитько К.В., Малецька О.Є., Мілко Є.І., Ольховська Н.М., Реграгі А., Євтушенко А.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.117-121. - рос. УДК 519.713; 519.711:53.

Виявлено основні закономірності ізотермічної течії палива і окиснювача в мікрофакельному пальниковому пристрої з односторонньою подачею палива. Отримано дані комп'ютерного моделювання з використанням підходу DES (Detached Eddy Simulation), що представляє собою комбінацію моделей RANS (Reynolds Averaged Navier-Stokes) і LES (Large Eddy Simulation) в різних областях простору. Встановлено ефекти впливу довжини закріпка, розташованого на торцевій поверхні стабілізаторів полум'я, на різні характеристики течії. Показано, що наявність закріпків призводить до істотної зміни вихрової структури в сліді за стабілізаторами. Оцінено вплив довжини закріпків на такі параметри течії, як протяжність зони зворотних токів у закормовій області стабілізаторів полум'я, рівень середньоквадратичних пульсацій швидкості в цих зонах тощо. Встановлено, що зі збільшенням довжини закріпків істотно зростає протяжність зони зворотних токів за стабілізатором. Виявлено також, що чим коротші закріпки, тим більше перевищує їх довжину протяжність зони зворотних токів. Виконано аналіз просторового розподілу пульсацій швидкості в цьому пальниковому пристрої за наявності та відсутності закріпків на торцевих поверхнях стабілізаторів полум'я. Показано, що найвищий рівень цих пульсацій спостерігається поблизу границі зони зворотних токів, віддаленої від торця стабілізатора. Встановлено, що рівень середньоквадратичних пульсацій швидкості є найвищим в умовах відсутності закріпка і знижується зі збільшенням його довжини.

28.19.02.1459/231338. Деякі задачі керування неоднорідними процесами народження та загибелі. Андрєєв М.В., Статкевич В.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.101-117. - рос. УДК 519.218.23+517.977.5.

Для неоднорідних марковських процесів народження та загибелі у випадку постійного відношення с інтенсивностей загибелі та народження розв'язано три задачі керування вибором параметра с. Для задачі мінімізації ймовірності виходу процесу при $t \rightarrow +\infty$ зі смуги за допомогою методу золотого перерізу знайдено точки мінімуму у випадку їх наявності, які залежать від конкретних значень порога та інтегральної інтенсивності народження. Для задачі керування вибором параметра с з урахуванням стабілізуючої функції знайдено точку мінімуму та доведено умову її існування; розглянуто важливі окремі випадки. Разом з цією задачею природно розглянуто задачу ідентифікації параметрів для стабілізуючої функції експоненційного зростання. Для задачі мінімізації математичного сподівання моменту виродження за малої ймовірності перевищення порога знайдено умови збіжності математичного сподівання, спрощено умови ймовірності перевищення порога, а сама задача розв'язана у випадку постійної інтенсивності народження.

28.19.02.1460/231344. Ситуаційно-індуктивне моделювання в задачах екстраполяційного прогнозування за даними моніторингу. Стефанишин Д.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.35-45. - укр. УДК 519.8:502.3.

Запропоновано підхід до екстраполяційного прогнозування явищ та процесів за даними моніторингу, що ґрунтується на ідеї ситуаційно-індуктивного моделювання. Згідно з цим підходом результати ситуаційного моделювання в межах вибіркового рядів динаміки, яким властива монотонність трендів або квазістаціонарність поведінки змінних моделей на відповідних часових інтервалах, формують підґрунтя для наступної побудови індуктивних моделей. Індуктивні моделі виконуються як моделі "рівнів" за результатами ситуаційного моделювання. На основі ситуаційних моделей в межах інтервалів часу, де ситуаційні моделі вважаються адекватними, здійснюється оперативне прогнозування (в режимі реального часу), а на основі індуктивних моделей, за допомогою яких у межах спостережених даних відслідковується еволюція ситуаційних моделей, виконується строкове прогнозування зі встановленням ситуаційних моделей для майбутніх часових періодів.

28.19.02.1461/231352. Моделювання контактної взаємодії п'єзоелектричного півпростору і пружної ізотропної основи з приповерхневою виїмкою кругового перерізу. Кирилюк В.С., Левчук О.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.120-132. - рос. УДК 539.3.

Розвинуто математичну модель контакту у разі стискання електропружного півпростору з пружною ізотропною основою, яка містить пологу виїмку кругового перерізу. Модель ґрунтується на розгляді зв'язаної системи рівнянь електропружності. Запропоновано два алгоритми для розв'язання

проблеми, які ґрунтуються на поданні розв'язку рівнянь електропружності. Знайдено аналітичний розв'язок задачі, визначено геометричні розміри зазору між електропружним півпростором і деформованою основою за відомих стискальних зусиль. Для ряду п'єзоелектричних матеріалів на основі математичного моделювання проведено числові дослідження контактної взаємодії. Вивчено вплив зв'язаності силових і електричних полів на параметри контакту тіл. Виявлено характерні механічні ефекти.

28.19.02.1462/231354. Модель оцінювання рівня небезпеки ситуацій в задачах функціонування складних об'єктів. Панкратова Н.Д., Сльота М.Р. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.7-19. - англ. УДК 517.9, 519.816.

Запропоновано модель оцінювання інформаційного забезпечення особи, що приймає рішення (ОПР), яка ґрунтується на дослідженні якісних показників інформованості: повноти, достовірності та своєчасності інформованості ОПР. На основі цих показників сформовано рівень небезпеки ситуації під час функціонування складних об'єктів. Для реалізації моделі використовувалися методи однопараметричної класифікації з операціями перетину нечітких множин і сильного перетину, методи інтервальної класифікації з операціями об'єднання і перетину нечітких множин, а також з операціями сильного об'єднання і перетину нечітких множин. Запропоновані методи дозволяють класифікувати ситуації для інформування ОПР про обґрунтованість і безпеку прийняття рішення за наявного інформаційного забезпечення. Розроблена модель базується на дослідженні якісних показників інформованості ОПР і може бути застосована для оцінювання рівня небезпеки ситуацій в задачах функціонування складних об'єктів.

28.19.02.1463/231363. Багатофакторний конвергенційно-націлений оператор для генетичного алгоритму. Шадура О.В., Петренко А.І., Свістунів С.Я. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.126-140. - англ. УДК 519.85, 539.3.

Складні пакети моделювання транспорту частинок можна оптимізувати за допомогою генетичних алгоритмів, що дає змогу застосовувати для таких задач підходи статистичного навчання та методи оптимізації декількох цільових функцій. Поєднання генетичного алгоритму та неконтрольованого машинного навчання значно підвищує збіжність алгоритму до істинного парето-фронту. У межах багатофакторного аналізу запропоновано додатковий оператор, який може бути застосований для задач оптимізації багатоцільових функцій, що потребують великого обсягу ресурсів та часу, зокрема для пришвидшення збіжності задачі оптимізації "чорного ящика". Отримані результати показують, що запропонований підхід можна використовувати для генетичного алгоритму будь-якого типу, а додатковий оператор розглядати як окремий генетичний оператор.

28.19.02.1464/231365. Математична модель ситуаційного синтезу автоматизованої системи збирання і оброблення інформації від технічних засобів моніторингу. Писарчук О.О., Гуменюк М.О., Тимчук С.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.19-28. - укр. УДК 519.812.3 + 519.722.

Розглянуто проблему підвищення ефективності функціонування автоматизованої системи збирання та оброблення інформації від технічних засобів моніторингу. Як можливий варіант вирішення проблеми запропоновано застосування ситуаційного синтезу системи. Сформовано часткові критерії оптимальності структури автоматизованої системи збирання та оброблення інформації. На основі дискретної згортки часткових критеріїв розроблено математичну модель ситуаційного синтезу системи. Для визначення необхідної кількості технічних засобів моніторингу застосовано ентропійний підхід. Проведено поділ технічних засобів моніторингу на класи й оцінено інформативність кожного класу. Застосування розробленої комплексної математичної моделі ситуаційного синтезу дозволяє оптимально за заданими показниками вибирати технічні засоби моніторингу, що будуть залучені до виконання поточного завдання системи.

28.19.02.1465/231392. Прогнозні оцінки в математичних моделях поширення інформації за невизначеностей. Наконечний О.Г., Зінко П.М., Шевчук Ю.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.54-65. - укр. УДК 517.9:519.87.

Розглянуто моделі поширення довільної кількості видів інформації, які подано у вигляді систем нелінійних диференціальних рівнянь зі стаціонарними параметрами. Проаналізовано різні способи подання спостережень. Наведено алгоритми отримання усередненої оптимальної середньоквадратичної прогнозної оцінки та гарантованої прогнозної оцінки. Наведено приклад знаходження усередненої оптимальної середньоквадратичної оцінки для випадку поширення одного виду інформації та алгоритм знаходження гарантованих прогнозних оцінок для окремого випадку подання множини можливих похибок спостережень. Подано результати числового експерименту для задачі пошуку гарантованих прогнозних оцінок для систем з двома джерелами інформації.

28.19.02.1466/231404. Моделювання військових конфліктів з використанням байєсових мереж. Кангун Г.І., Бідюк П.І., Жиров О.Л. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.82-92. - укр. УДК 519.226; 355.01.

Розглянуто загальні підходи до моделювання військових конфліктів. Побудовано ймовірнісно-статистичну модель для встановлення ймовірності настання військового конфлікту у вигляді байєсової мережі. Складність моделювання військового конфлікту полягає у високій динаміці взаємодіючих систем з багатьма невідомими або не вимірюваними змінними і параметрами. У створеній моделі враховано неповноту та нечіткість наявної інформації. Побудована модель має на меті не тільки виявлення існуючих взаємозв'язків та залежностей між вибраними процесами, а і прогнозування ймовірності виникнення майбутніх конфліктів на основі результатів аналізу поточної ситуації. Проведено моделювання з використанням наявних статистичних даних, виконано серію обчислювальних експериментів та аналіз отриманих результатів. Статистичні дані для формування вибірки даних взято з відкритих джерел. За побудованою моделлю оцінено ймовірність внутрішнього та зовнішнього конфліктів в Україні. Отримані числові результати відповідають реальній ситуації.

28.19.02.1467/231405. Моделювання внутрішньої валюти в рефлексивних іграх з багатокритеріальними функціями виграшу. Смирнов С.А., Терещенко І.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.93-98. - укр. УДК 519.83.

Анотація. Розглянуто завдання прийняття рішень в умовах конфлікту, багатокритеріальної невизначеності та рефлексивної взаємодії гравців. Моделювання рефлексивної поведінки дає змогу аналізувати ситуації, коли прийняті рішення відрізняються від не рефлексивної раціональної поведінки, та дослідити і виявити внутрішні причини такої поведінки. Розв'язання проблеми з огляду на багатозначність інтересів сторін ґрунтується на багатокритеріальному узагальненні запропонованої В.О. Лефевром постановки, що базується на використанні поняття внутрішньої валюти. Для обчислення початкової оцінки внутрішньої валюти супротивника на основі номінально відомих критеріїв використано метод інтервальних оцінок, що дає змогу експертам задавати діапазон можливих значень вагових коефіцієнтів без визначення їх конкретних значень і спрощувати експертну процедуру. Вагові коефіцієнти уточнено розв'язуванням допоміжної оптимізаційної задачі з пошуку поправок, унесених до моделі визначення внутрішньої валюти.

28.19.02.1468/231435. Моделювання механічної поведінки еластомірних матеріалів за допомогою штучної нейронної мережі. Погребняк С.В., Водка О.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.130-134. - укр. УДК 004.896:539.431.

У ХХІ ст. нейронні мережі широко використовують у різних сферах, зокрема в комп'ютерному моделюванні та механіці. Така популярність через те, що вони дають високу точність, швидко працюють та мають дуже широкий спектр налаштувань. Створено програмний продукт із використанням елементів штучного інтелекту для інтерполяції та апроксимації експериментальних даних. Програмне забезпечення повинно коректно працювати та давати результати з мінімальною похибкою. Інструментом розв'язання задачі було використання елементів штучного інтелекту, а точніше - нейронних мереж прямого поширення. Збудовано нейронну мережу прямого поширення. Її навчив вчитель із використанням методу зворотного розповсюдження похибки на основі навчаючої вибірки попередньо проведеного експерименту. Для тестування було побудовано декілька мереж різної структури, що отримували на вхід однаковий набір даних, якого не використовували під час навчання, але він був відомий з експерименту. Отже, було знайдено похибку мережі за кількістю виділеної енергії та середньоквадратичним відхиленням. Докладно описано тип мережі та її топологію. Метод навчання і підготовки навчаючої вибірки також описано математично. Внаслідок проведеної роботи збудовано та протестовано програмне забезпечення з використанням штучної нейронної мережі та визначено її похибку.

28.21 Теорія інформації

28.19.02.1469/228933. Розробка блоку цифрової обробки ринотометричного сигналу. Носова Я.В., Аврунін О.Г., Жемчужкіна Т.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.31-36. - рос. УДК 615.47.

Розроблено структурну схему методу визначення порогу ольфакторної чутливості. Розроблено та реалізовано метод автоматизованого визначення порогу відчуття одорівектора. Даний поріг відповідає реакції пацієнта на поданий запах при рино-ольфактометричній оцінці нюхової чутливості людини. Таким чином, удосконалена методика визначення порогу ольфакторної чутливості, яка відрізняється тим, що дозволяє за рахунок аналізу форм циклограм носового дихання підвищувати об'єктивність діагностики порушень нюхової чутливості або респіраторно-нюхових порушень.

28.19.02.1470/229011. Дослідження енергетичної прихованості шумоподібних таймерних сигнальних конструкцій. Корчинський В.В., Кільдішев В.Й., Осадчук К.О., Бердніков О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.126-130. - укр. УДК 004.056.

Розглянуто особливості формування шумоподібних таймерних сигнальних конструкцій. Запропоновано алгоритм розширення спектра таймерних сигналів. Надано оцінку енергетичної прихованості функціонування радіотехнічних систем на основі прямого розширення спектра. Для оцінки енергетичної прихованості передавання запропоновано застосовувати критерій ефективності, відповідно якому досягається максимальний ефект по маскуванню енергії сигналу на фоні шуму у каналі.

28.19.02.1471/229844. Моделювання нерівномірності спектру сигналу опорного генератора для задач фазовій дальнометрії у середовищі Matlab. Горященко К.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.7-15. - укр. УДК 621.3.095.21:621.3.018.

В статті представлені результати дослідження спектрального аналізу сигналів, що складаються з гармонійних сигналів із нецілими періодами. Створено модель генератора опорного сигналу із заданою шириною спектра. Для аналізу застосовано дискретне перетворення Фур'є (ДПФ). Досліджено зміну спектральних складових при зміні ширини вікна аналізу за рахунок відкидання відліків. Встановлено можливість більш точного визначення спектральних складових сигналу за рахунок накопичення результатів ДПФ.

28.19.02.1472/229986. Аналіз моделей функції когерентності спектральної нестационарності випадкових сигналів. Коржов І.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.30-34. - укр. УДК 681.518.5.

В статті проведено аналіз ймовірнісних властивостей частотно-часової моделі когерентності, аналіз впливу локальних властивостей базисної функції вейлет-перетворення на параметри моделі автокогерентності, дисперсійний аналіз частотної та часової моделей когерентності, розширено простір параметрів настаціонарності (для вирішення задачі першого етапу синтезу інформаційно-вимірювальної системи контролю та діагностування динамічних об'єктів - створення багатовимірної системи інформативних параметрів контролю динамічних властивостей об'єкту в умовах апріорної невизначеності математичних моделей нестационарності). В статті визначені умови вибору числа масштабів та зсувів при оцінці коефіцієнтів автокогерентності для задачі контролю порушень стаціонарності вимірювального сигналу, отримані умови калібрування показника автокогерентності, що відповідають відсутності порушення стаціонарності, розроблено імовірнісна модель показника автокогерентності, що враховує мінімальне значення масштабу спектрального вейлет-перетворення, показана можливість дисперсійного розкладання базового показника автокогерентності на парні незалежні складові які дозволяють отримати незалежну інформацію про порушення стаціонарності з урахуванням функціональних та випадкових змін спектру. За результатами дослідження отримала розвиток теорія автокогерентності спектрально нестационарних вимірювальних сигналів. Визначені умови вибору числа масштабів та зсувів при оцінці коефіцієнтів автокогерентності для задачі контролю порушень стаціонарності вимірювального сигналу. Дослідження виконані для вирішення науково-практичної проблеми недосконалості та обмеженості теоретичного обґрунтування при створенні комп'ютеризованих інформаційно-вимірювальних пристроїв контролю та діагностування динамічних об'єктів, локально і глобально нестационарних за своїми спектральними властивостями.

28.19.02.1473/231396. Адаптивна апроксимація сигналів з використанням методів псевдообернення. Гаращенко Ф.Г., Матвієнко В.Т. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.109-118. - укр. УДК 621.391: 519.24.

Для розв'язання ряду важливих прикладних задач необхідно проводити апроксимацію експериментальних даних у реальному часі. Розглянуто задачу адаптивної апроксимації експериментальних даних. Запропоновано загальну ітераційну схему. Ця процедура має два цикли: зовнішній (передбачає зміну структури базисних функцій, їх нарощування у разі потреби) і внутрішній (уточнює параметри апроксимації у міру надходження експериментальних даних). Запропонована схема базується на формі подання псевдооберненого оператора. Наведено умови збіжності ітераційної схеми апроксимації сигналів, які ґрунтуються на теорії стійкості за Ляпуновим.

28.23 Штучний інтелект

28.19.02.1474/228932. Процедура визначення системних колорометричних параметрів демаскування щурів при відеореєстрації в міських умовах. Носов К.В., Беспалов Ю.Г., Висоцька О.В., Страшненко Г.М., Печерська А.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних

технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.22-30. - рос. УДК 574:004.942.

Стаття присвячена визначенню системних колориметричних параметрів демаскування шурів (*Rattus norvegicus*) при відео-реєстрації в міських умовах. Знайдена комбінація значень колориметричних параметрів, яка може зіграти роль системного колориметричного параметру, що є найбільш вираженою мірою строкатості захисного забарвлення *Rattus norvegicus*. Ефективність використання знайденого системного колориметричного параметру була перевірена обробкою зображення щура на тлі фрагмента міського пейзажу. Отримані результати обробки зображення щура показують ефективність підвищення контрастності силуету тварини, що збільшує ефективність відео-реєстрації чисельності та міграції сірого щура в умовах міста.

28.19.02.1475/229237. Аналіз поширених методів накладання шуму на зображення. Шаховська Н.Б., Косар О.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.145-149. - укр. УДК 004.93.

Встановлено, що однією з причин ускладнення процесу прийняття рішень є погіршення якості вхідної інформації, отриманої на підставі різноманітних зображень внаслідок накладання на них шуму, який може мати різне походження та характеристики. Вивчення певного класу шумів у контексті розгляду його як функції дає змогу зосередитись на визначенні його параметрів, ступені впливу цих параметрів та штучному генеруванні шуму. Виконано огляд шумів різних типів та їх впливу для подальшої оцінки якості систем розпізнавання. Проведені дослідження свідчать, що існує досить багато типів шумів, які негативно впливають на оброблення та аналіз зображень. Проведено огляд різних видів шуму - гаусівського шуму, дробового шуму (шуму Пуассона), шуму типу "сілі і перець" (імпульсного шуму), шуму зерен фотоплівки, спекл-шуму, шумів, що надають ефект розмитості (їх можна накладати з різним ступенем прозорості); визначено особливості накладання таких шумів. Також перераховано типи шумів, які можуть накладатися один на одного. Використано метод логічного узагальнення, накладання шумів на зображення з використанням бібліотеки FastNoise та функції imnoise середовища Octave. Порівняно декілька шумів, що створюють ефект розмитості під час накладання їх на зображення із різним ступенем прозорості. Генерування різних шумів приводить до подальшого накладання на реальні зображення спеціальних шумових масок зі заданими значеннями параметрів - таких, як: інтенсивність та розміри завад, закон розподілу їх центрів тощо.

28.19.02.1476/229270. Вибір налаштувань під час обчислення поля фрактальних розмірностей зображення. Журавель І.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.159-163. - укр. УДК 004.932.2:620.18.

Результати досліджень в біології, медицині, дистанційному зондуванні Землі, матеріалознавстві доволі часто представляють у вигляді цифрових зображень. Такі зображення, здебільшого, характеризуються не дуже високою візуальною якістю та складною структурою. Усі ці чинники істотно впливають на подальший аналіз візуальних даних. Незважаючи на інтелектуальні властивості зорового сприйняття, людина не може справитися з великим потоком інформації та забезпечити необхідну продуктивність її опрацювання, тому кількісний аналіз візуальних даних доцільно перекласти на обчислювальні системи. Це призвело до того, що останнім часом розвиток значного сегменту сучасних інформаційних технологій націлений на створення методів опрацювання та аналізу візуальної інформації. Результат процесу опрацювання та аналізу є надзвичайно важливим, оскільки він лежить в основі прийняття відповідальних рішень, для прикладу, в медицині чи на виробництві. Традиційні підходи, які базуються на евклідовій геометрії, не завжди є ефективними в разі опрацювання зображень зі складною структурою. Перспективним інструментарієм для аналізу таких зображень є фрактальна розмірність. Загалом вона дає змогу обчислювати тільки глобальні характеристики зображення. Для кількісного аналізу складноструктурованих зображень доцільно формувати поле фрактальних розмірностей. Встановлено, що для обчислення поля фрактальних розмірностей важливим є правильний вибір налаштувань. Серед них треба виділити - розмір локальної апертури, крок зміщення та метод бінаризації. Розмір локальної апертури істотно впливає на деталізацію під час аналізу зображення. Для найкращої локалізації розмір ковзного околу повинен бути співмірним з розміром об'єктів зацікавлення на зображенні. Другим важливим параметром є крок зміщення локальної апертури. Він пропорційний до часу опрацювання та обернено пропорційний до розміру зображення поля фрактальних розмірностей. Збільшення кроку зміщення доцільне під час опрацювання зображень великих розмірів, але це призводить до зменшення деталізації об'єктів. Оскільки більшість методів обчислення фрактальних розмірностей використовує за вхідні бінарні зображення, важливим є вибір методу порогової бінаризації, який має забезпечити найкращу деталізацію об'єктів інтересу.

28.19.02.1477/229587. Адаптивний метод сегментації зображень на основі метрик. Березький О.М., Піцун О.Й. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.122-126. - укр. УДК 681.518:004.93.1.

Проаналізовано сучасні алгоритми сегментації зображень, що дало змогу виділити їх переваги та недоліки для застосування в медичних цілях. Для діагностування передракових та ракових станів молочної залози використовують цитологічні та гістологічні зображення. Процес опрацювання таких зображень є важким і рутинним процесом, що потребує наявності спеціалізованих знань у медиків в галузі комп'ютерного зору. Недоліком біомедичних зображень є низька якість, неоднорідність освітлення у процесі формування зображень, низька контрастність. Неможливо застосувати одні і ті ж алгоритми і їх параметри до різних зображень, тому актуальним постає завдання розроблення адаптивних систем сегментації зображень. З'ясовано, що алгоритм сегментації методом водорозподілу у комбінації з методом порогової сегментації показав найкращі результати. Охарактеризовано закономірності між вхідними даними біомедичних зображень та алгоритмами сегментації. Сформовано правила нечіткої логіки для підбору параметрів алгоритмів біомедичних зображень. Розроблення автоматичної системи підбору параметрів сегментації цитологічних і гістологічних зображень є актуальним завданням, що підвищить якість опрацювання зображень.

28.19.02.1478/229636. Методи оцінки якості сегментації зображень. Березький О.М., Піцун О.Й. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.119-128. - англ. УДК 004.93.

Розглянуто основні методи кількісної оцінки якості сегментації зображень. Вони використовуються для вибору алгоритмів сегментації для конкретних класів зображень. Об'єктом дослідження є цитологічні та гістологічні зображення, які використовуються при діагностуванні патологічних процесів в онкології. Предметом дослідження є кількісні методи оцінки якості алгоритмів сегментації. Мета роботи - введення метрики Громова-Фреше та розроблення метричного методу кількісної оцінки якості сегментації для порівняння алгоритмів сегментації зображень. Метод. Проаналізовані критерії кількісної оцінки, які базуються на порівнянні та без порівняння з еталонним зображенням. Проаналізовано алгоритми знаходження відстані між зображеннями на основі метрик Фреше, Хаусдорфа, Громова-Хаусдорфа. Для знаходження відстані між контурами зображень введено відстань Громова-Фреше. Доведено умову тотожності, симетричності та трикутника і показано, що відстань Громова-Фреше є метрикою. Розроблено метричний метод кількісної оцінки якості сегментації. Він базується на використанні метрик Громова-Хаусдорфа та Громова-Фреше. Метод побудований на основі алгоритмів перетворення неопуклих полігонів у опуклі, алгоритму зважених хорд, алгоритмів обчислення відстаней Фреше та Хаусдорфа. Для знаходження відстані Хаусдорфа між опуклими областями використано алгоритм М. Аталаха. Для знаходження дискретної відстані Фреше використано алгоритм Томаса Ейтера і Хейкі Манілли. Дані алгоритми мають найнижчу обчислювальну складність серед свого класу алгоритмів. Результати. Введено метрику Громова-Фреше та розроблено метричний метод кількісної оцінки якості сегментації. Висновки. Проведені експерименти на основі цитологічних зображень підтвердили працездатність програмного забезпечення оцінки відстані між зображеннями. Розроблений метод показав високу точність оцінки відстаней між зображеннями. Розроблений програмний модуль використаний у інтелектуальній системі діагностування передракових і ракових станів молочної залози. Програмне забезпечення може бути використане в різних програмних системах комп'ютерного зору. Перспективними напрямками досліджень є пошук нових метрик для оцінки відстані між зображеннями.

28.19.02.1479/229654. Методи структурної класифікації зображень на засадах баєсовської теорії прийняття рішень. Гадецька С.В., Гороховатський В.О. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.90-97. - укр. УДК 004.932.2:004.93'1.

Актуальність. Забезпечення результативності та багатофункціональності сучасних систем комп'ютерного зору вимагає створення різноманіття ефективних методів інтелектуального оброблення візуальної інформації. Розвиток систем структурного розпізнавання безпосередньо пов'язаний як із побудовою нових ефективних методів, так і з необхідністю створення дієвого механізму оцінювання результативності таких методів для довільних прикладних зразків візуальних даних. Одним із засобів, що базуються на статистичних характеристиках структурних даних, є апарат баєсовської теорії прийняття рішень. Обчислення апостеріорних ймовірностей віднесення опису візуального об'єкта до множини еталонів дає можливість як безпосередньо здійснювати розпізнавання на їх підставі, так і попередньо оцінити результативність процедур порівняння чи обчислення релевантності описів стосовно конкретної прикладної бази зображень. Особливу увагу приділяють вивченню структури множини дескрипторів зображень, що безпосередньо впливає на показники функціонування систем розпізнавання. Мета. Вивчення можливості та особливостей застосування статистичної теорії розпізнавання щодо механізму прийняття рішень та оцінювання ефективності у виді ймовірностей віднесення опису об'єкта до класу, а також порівняння отриманих результатів обчислень із експериментальними даними комп'ютерного моделювання. Метод. Запропоновано метод розпізнавання на основі застосування кластерних характеристик бази еталонних зображень із використанням баєсовської теорії прийняття рішень. Підсумком дослідження є створення механізму розпізнавання та оцінювання результативності процедур обчислення релевантності структурних

описів. Результати. Головним результатом статті є підтвердження фундаментального зв'язку методів порівняння з еталоном та статистичного підходу у розпізнаванні образів стосовно структурних описів у вигляді множини характерних ознак зображень, які результативно представлено кластерним виглядом. Запропонований у роботі більш простий в аспекті обчислювальних витрат статистичний підхід на підставі баєсовських оцінок може застосовуватися для попередніх розрахунків ефективності розпізнавання без проведення затратних експериментів з програмного моделювання. Засвідчено ефективність розробленого методу обчислення ймовірнісних оцінок розпізнавання для прикладних баз зображень. Результат класифікації продемонстрував універсальність та коректність застосування методу, кожний із тестових об'єктів у декількох розглянутих базах зображень розпізнаний правильно. Здійснено порівняння отриманих кількісних результатів обчислень із експериментальними даними комп'ютерного моделювання. Висновки. У проведеному дослідженні запропоновано метод структурної класифікації зображень на основі кластерного подання опису засобами баєсовської теорії прийняття рішень. Основна ідея застосування належного математичного апарату полягає у віднесенні аналізованого об'єкту до еталону, що має найбільше значення апостеріорної ймовірності. Розроблений метод забезпечує достатній рівень розрізнення зображень, що підтвердили описані розрахунки та результати моделювання. Впроваджено механізм оцінювання результативності аналізованих методів структурного розпізнавання в межах прикладної бази зображень. Наукова новизна дослідження полягає у синтезі нового методу структурного розпізнавання зображень та попереднього оцінювання ефективності шляхом застосування засобів баєсовської теорії прийняття рішень і побудови класифікаційних висновків у просторі кластер-еталон. Практична значущість роботи - отримання прикладних розрахункових моделей для застосування методів структурного розпізнавання і підтвердження їх результативності в конкретних прикладах баз зображень.

28.19.02.1480/229876. Актуалізація експертних моделей за допомогою нейронних мереж. Ковалевський С.В., Ковалевська О.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.11-14. - укр. УДК 621.865.8.

У статті розглянуті питання, пов'язані із застосуванням експертних систем для інноваційних технічних рішень. Проведено аналіз методів для вирішення практичних завдань, заснованих на статистичному моделюванні предметної області. Встановлено, що створення моделей експертних оцінок за допомогою нейронних мереж і реалізація цього підходу для оцінок структури інноваційного технологічного устаткування є перспективним напрямком. Особливістю таких моделей, є здатність багатовимірної апроксимації даних. Показано можливості та переваги використання математичних моделей на базі однорідних мереж для розв'язання обернених задач в оптимізаційній постановці. Викладений підхід був реалізований для оцінок структури інноваційного технологічного устаткування для механоскладального виробництва верстатів-роботів з кінематикою паралельної структури. В якості вихідної інформації про об'єкт прийнята фасетна класифікація структур механізмів з кінематикою паралельної структури. Фасетний метод класифікації стосовно верстатів-роботів дає можливість описати безліч можливих рішень для аналізу і вибору їх структури. Результати цієї оцінки показали якісне збіг з рівнями значущості елементів механізму з кінематикою паралельної структури на безлічі прецедентів, схильних до експертними оцінками. Розроблені методи аналізу структури інноваційних механізмів, використаних ознак пов'язаності графів механізмів з кінематикою паралельної структури, матриць їх інцидентності і запропонованого методу потенціалів. Запропоновано методіку проектування механічних ланок виконавчих механізмів при застосуванні принципу мультиплікативності рухомих плечей механізмів з кінематикою паралельної структури, дозволяє отримати збільшення передавального відношення виконавчого механізму. Проведено оцінку достовірності розподілів експертних оцінок по кожному з прецедентів шляхом ранжирування показників і з використанням вербально-числової шкали Харрінгтона для забезпечення достовірності експертних оцінок, використаних для створення моделі.

28.19.02.1481/229893. Визначення робочих режимів для лазерної системи тестового контролю за допомогою штучної нейронної мережі. Григоренко І.В., Григоренко С.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.30-38. - укр. УДК 681.2.08:53.088; 620.179.

В роботі розглянуто методи вирішення науково-практичної задачі визначення робочих режимів для лазерної системи тестового контролю при урахуванні впливу зовнішніх факторів - забрудненості повітря робочої зони парами змащувально-охолоджувальної рідини та вібрації за допомогою штучної нейронної мережі. Проаналізовано фактори, що впливають на точність роботи лазерної системи та доведено можливість застосування апарату штучної нейронної мережі для визначення таких параметрів забрудненості повітря робочої зони та вібрації, які нададуть можливість мінімізувати похибку при проведенні вимірів. Проведено комп'ютерне моделювання, яке підтвердило можливість враховувати зовнішні фактори та подавляти їх вплив на результат вимірювань завдяки створенню цифрового фільтру на основі нейронної мережі.

28.19.02.1482/230571. Оптимізований варіант фільтрації зображень. Король М.В., Кондрат'єва Н.О., Мухін В.В., Леонтьєва В.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.116-120. - укр. УДК 621.37.

У статті наведені способи реалізації фільтрації зображень, оптимізовані за швидкістю виконання. Розроблено методику реалізації алгоритму швидкої обробки значень пікселів зображення. Проведено дослідження ефективності прискореного способу обробки для експериментального набору вхідних даних.

28.19.02.1483/230890. Нейромережева метамоделі циліндричного накладного вихрострумowego перетворювача як складова сурогатного оптимального синтезу. Гальченко В.Я., Третьякова Р.В., Тичков В.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.32-38. - укр. УДК 620.179.147+519.853.6.

Побудовано метамоделі вихрострумowego перетворювача з циліндричною котушкою збудження, що має прямокутний поперечний переріз, з використанням евристичного методу, а саме нейронної мережі на радіально-базисних функціях. Метамоделі створено для функції цілі, що представлена розподілом щільності вихрових струмів, які наводяться в об'єкті контролю, та залежить від двох просторових координат. В якості плану експерименту використано генератор точок, що рівномірно заповнює простір пошуку та в процесі реалізації якого використовуються ЛПТ-послідовності Соболя. Результати чисельних експериментів свідчать про можливість використання побудованих RBF-метамоделей в задачах оптимального синтезу.

28.19.02.1484/230914. Концепція побудови мультиагентних систем розподіленої нейромережевої обробки великих даних. Аксак Н.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.205-212. - рос. УДК 004.272.

Розроблено методологічний підхід для вирішення трудомістких і погано формалізованих задач з екстремим реагуванням на критичну зміну стану досліджуваного об'єкта в розподіленому середовищі. В рамках побудови методології вирішені: задача надання сервісу; задача діагностики та моніторингу досліджуваного об'єкта на основі обробки його зображень та одержуваної інформації від підключених до об'єкту різноманітних вимірювальних приладів; задача узгодження дій для адекватного прийняття рішень за рахунок використання організаційної мультиагентної структури; задача персоналізації веб-ресурсу, що здійснюється шляхом підстроювання контенту під переваги користувачів; задача оперативного реагування на критичну зміну стану досліджуваного об'єкта з використанням високопродуктивних обчислень. Проведені експерименти підтвердили працездатність моделей і методів, на основі яких реалізована сукупність завдань запропонованої методології.

28.19.02.1485/230915. Покращення контрасту кольорових зображень на основі нечіткої кластеризації та аналізу незалежних компонентів. Ахметшина Л.Г., Єгоров А.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.213-217. - рос. УДК 004.93.

Ця робота присвячена опису методу підвищення контрасту кольорових зображень на основі застосування аналізу незалежних компонентів стосовно результатів нечіткої кластеризації в композиції з вхідними даними. Запропонований метод дозволяє забезпечити збереження кольорового балансу у порівнянні з вхідними знімками. Формування кінцевого результату виконується на основі автоматизації аналізу та відбору найбільш вагомих стовпців матриці незалежних компонентів. Наведено алгоритм та результати експериментальних досліджень на прикладі обробки реального дерматоскопічного медичного зображення.

28.19.02.1486/230921. Розробка штучних нейронних мереж для прогнозування споживання електроенергії. Гарячевська І.В., Мовенко С.Ю. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.250-259. - укр. УДК 004:620.91.

Основною метою роботи є розробка моделей прогнозування часових рядів для отримання якомога точнішого прогнозу споживання та вироблення електроенергії з урахуванням використання альтернативних джерел енергії. У роботі вивчаються основні методи прогнозування часових рядів та здійснюється їх порівняння на практиці. Пропонуються модернізації для отримання більшого ступеня точності за рахунок використання закону великих чисел. Досліджуються загальні фактори впливу на споживання та вироблення електроенергії за допомогою альтернативних джерел енергії. Досліджується ступінь точності створених моделей для довгострокового та короткострокового прогнозування. Пропонується програмна реалізація розроблених моделей у вигляді веб-програми. Розглянуто питання офлайн навчання штучних нейронних мереж за допомогою Jenkins CLI та системи розподіленого контролю версій Git.

28.19.02.1487/230922. Комп'ютерний аналіз радарних зображень високої роздільної здатності з метою моніторингу лісових насаджень. Гнатушенко В.В., Кавац О.О., Гнатушенко Вік.В., Кібукевич Ю.О.,

- Кавац Ю.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.260-264. - укр. УДК 528.8:004.
 Роботу присвячено практичному застосуванню супутникових радарних зображень високої роздільної здатності з метою моніторингу лісових насаджень на території Закарпатської області в Україні. Основна ціль дослідження полягає у визначенні потенціалу супутникових радіолокаційних даних, зокрема Sentinel-1, для виявлення вирубки лісів та оцінки стану лісових насаджень. Отримано кількісну характеристику рослинності за допомогою розрахунку індексу NDVI. Моніторинг проводився на різночасових зображеннях, отриманих у травні 2015 року та у квітні 2016 року відповідно.
- 28.19.02.1488/230933. Методи збору та класифікації даних за допомогою саундлетної байєсівської нейронної мережі. Назіров Е.К., Назірова Т.О., Карпенко М.Ю. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.332-337. - укр. УДК 004.93+004.891.
 Стаття присвячена проблемам безпеки населення і територій в умовах надзвичайних ситуацій (НС). У роботі проведено обґрунтування застосування нейронних мереж для прогнозування НС та етапи побудови нейронної мережі для моделювання НС. Мета роботи досягається розвитком науково-технічних основ для технічної реалізації комплексної в межах України системи моніторингу, попередження та ліквідації НС природного, техногенного характеру та забезпечення екологічної безпеки. Прогнозування виникнення НС та визначення місця розташування є актуальним завданням, яке вимагає постійного і ефективного рішення.
- 28.19.02.1489/230934. Алгоритми вибору порогів обмеження спектральних коефіцієнтів при узагальненому Фур'є-аналізі текстур зображень високої чіткості. Ошаровська О.В., Патлаєнко М.О., Ошаровській І.В., Гурченко Н.П. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.338-345. - рос. УДК 621.397.
 В роботі методами моделювання досліджуються способи стиснення зображень надвисокої чіткості. Метою моделювання в середовищі Matlab було порівняння якісних показників стислих зображень при використанні узагальненого перетворення Фур'є, з усуненням малозначущих спектральних коефіцієнтів, але не призводять до помітного розмиття зображення і спотворення текстур. Сформульовано критерії вибору порогів обмеження по різниці значень спектральних складових, що припадають на смугу спектра сигналу. Проведено теоретичний аналіз процесу формування спектрів сигналів зображень методами двовимірного перетворення Фур'є. Визначено вплив основних параметрів порогових функцій на формування кордонів і текстур відновлених зображень. Оптимальність визначається за максимальним значенням відношення сигналу до перешкоди на кордонах зображення.
- 28.19.02.1490/230936. Метод випромінюваності з використанням графічних прискорювачів. Вяткін С.І., Романюк О.Н., Савицька Л.А., Трояновська Т.І. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.352-356. - рос. УДК 004.925.3.
 Запропоновано метод випромінюваності, реалізований на паралельній архітектурі графічних акселераторів. Запропоновано значення випромінювання обчислювати безпосередньо в структурах і використовувати для рендеринга. Показано, що розрахунок форм-фактора доцільно виконувати на SIMD архітектурі GPU, тому що кожний форм-фактор незалежний і не має розгалужень і умовних переходів. Наведено результати тестування. За допомогою вершинної програми перетворення вершин визначається видимість із стереографічною проекцією. Для цього потрібний всього один проход по геометрії.
- 28.19.02.1491/230937. Алгоритм підвищення якості візуалізації карт вегетаційних індексів. Сафаров О.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.357-360. - укр. УДК 004.
 У даній роботі розглянуто особливості процедури підвищення якості та деталізації зображень вегетаційних індексів, отриманих на основі фотограмметричних даних. Запропоновано алгоритм паншарпенінга, що ґрунтується на інтерполяційних операціях над початковими зображеннями та обчисленням ваг для кожного пікселя зображення. Для паншарпенінга використовуються зображення індексу та панхроматичні зображення високої роздільної здатності. Експерименти для індексу NDVI підтвердили застосовність даного алгоритму та переважаючу ефективність бікубічної інтерполяції.
- 28.19.02.1492/231016. Тематична класифікація супутникових знімків високої просторової роздільної здатності. Гнатушенко В.В., Шедловська Я.І. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.130-136. - укр. УДК 004.932.72'1.
 Робота присвячена розробці алгоритму автоматизованої класифікації супутникових знімків високої просторової роздільної здатності, отриманих супутниками WorldView-2 та WorldView-3. Запропонований алгоритм базується на об'єктно-орієнтованому підході до обробки зображень та

нечіткому логічному виведенні. Алгоритм дозволяє врахувати властивості кожного типу об'єктів земної поверхні. Наявність мультиспектральних каналів дає можливість використання спектральної інформації про об'єкти зображення. Результатом є отримання з супутникових даних тематичної карти земної поверхні. Найкращі показники було досягнуто при застосуванні на етапі сегментації методу Multiresolution.

28.19.02.1493/231142. Выравнивание яркости фона изображений текстовых знаков с использованием высокочастотного фильтра. Белоус Н.В., Власенко В.П., Красов А.И. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №37, С.5-19. - рос. УДК 004.05:004.932.

У статті запропоновано обчислювальний метод високочастотної фільтрації зображень з компенсацією просідання фону навколо зображень текстових знаків. Обчислювальний метод заснований на ітераційній фільтрації високочастотним фільтром гаусса. Представлена реалізація методу для зображень, у яких яскравість пікселів зображень текстових знаків більше яскравості пікселів фону і зображень, у яких яскравість пікселів текстових знаків менше яскравості пікселів фону. Введено показники якості вирівнювання фону зображень текстових знаків і проведено попередній аналіз запропонованого методу згідно введеними показниками якості.

28.19.02.1494/231147. Применение свёрточных нейронных сетей для задач классификации фруктов на изображении. Гуцин И.В., Споров А.Е., Тапузов А.С. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №37, С.54-62. - рос. УДК 004.89.

У статті запропоновано спосіб вирішення спеціалізованого завдання розпізнавання образів - завдання класифікації фруктів на зображеннях з використанням багатосарової згорткової нейронної мережі (CNN). Розглянуто загальні відомості про механізм роботи CNN. Наводиться опис обраної для вирішення поставленого завдання нейронної мережі ResNet. Описано спосіб створення програмної системи на мові Python, здатної виконувати завдання класифікації по 30 класам зображень з фруктами і дозволяє виконувати завдання подальшого маркування зображень, що містять кілька об'єктів. Наводяться висновки про можливість застосування нейромережі ResNet для класифікації шуканого набору даних, показані метрики точності обраної архітектури.

28.19.02.1495/231244. Інформаційна технологія автоматизованого аналізу металографічних і фрактографічних зображень. Журавель І.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.120-123. - укр. УДК 004.932.2:620.18.

Результати моніторингу стану об'єктів в біології, медицині, дистанційному зондуванні Землі, матеріалознавстві доволі часто подаються у вигляді цифрових зображень. Здебільшого такі зображення характеризуються недостатньою візуальною якістю, мають великі розміри, містять велику кількість однотипних деталей складної форми тощо. Задачі оброблення та аналізу цих зображень є проблемно орієнтованими і потребують індивідуального підбору методів та алгоритмів для кожної предметної області. У цій роботі за таку предметну область вибрано матеріалознавство, металографічні та фрактографічні зображення. Спільним недоліком відомих систем оброблення зображень у металографії та методів, на підставі яких вони створені, є низький рівень автоматизації, велика кількість налаштувань, необхідність постійного контролю з боку оператора, обмеженість функціональних можливостей аналізу складних зображень, що загалом негативно впливає на ефективність вирішення спеціалізованих задач кількісної металографії. Для усунення цих недоліків розроблено нові методи опрацювання та оцінювання кількісних характеристик структурних складників візуальних даних. На цій основі побудовано інформаційну технологію, яка характеризується підвищеним рівнем автоматизації, швидкодії та точності аналізу металографічних і фрактографічних зображень.

28.19.02.1496/231359. Динаміка генотипу в нейроеволюції агентів у моделях штучного життя. Завертаний В.В., Макаренко О.С. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.75-87. - англ. УДК 518.58:519.2:504.

Кооперативна поведінка є однією з найбільш часто використовуваних та поширених рис для багатоагентних систем. У деяких випадках поява такої поведінки пов'язана із поділом населення на співіснуючі субпопуляції [1, 2]. Групова взаємодія може набувати не лише форми антагоністичного конфлікту, але й зумовлюватися генетичним дрейфом, який приводить до конкуренції поведінкових стратегій та можливої асиміляції [3]. Продемонстровано різні види залежностей між групами агентів та їх поведінковими стратегіями. Використано методологію спостереження за динамікою агентного генотипу [2], відповідно до якої популяція у просторі генотипів може мати вигляд хмари точок, кожна точка якої відповідає одній особині. Розглянуто динаміку центроїда населення - центра хмари

генотипу. Аналіз таких траєкторій може сприяти дослідженню різних режимів існування популяції та їх зародження.

28.19.02.1497/231375. Двовимірний навчання у спайкових нейронних мережах з гомеостазом та навчанням з підкріпленням. Осауленко В.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.130-140. - укр. УДК 004.942.

Складність молекулярних механізмів, що підтримують формування пам'яті, заважає побудові простих, але вичерпних моделей для ефективної симуляції великих нейронних мереж. Запропоновано феноменологічну модель правила навчання, що описує силу зв'язку через повільну і швидку змінні. Їх взаємодія дозволяє об'єднати навчання без учителя та навчання з підкріпленням. Результати симуляції свідчать про стабільність сили зв'язку завдяки взаємодії двох змінних та швидкій формі гомеостатичної пластичності. Мультиплікативна форма масштабування ваг зберігає патерни пам'яті статистично більш частих стимулів. Подібним чином до підходу допоміжних слідів модель відслідковує нещодавні зміни сили зв'язку між нейронами і дозволяє їх підсилити. Наведено міркування про можливу біологічну інтерпретацію запропонованої моделі, що включає швидке переміщення рецепторів до мембрани і стабілізацію їх у кластери.

28.19.02.1498/231403. Огляд методів сегментації медичних зображень. Чапалюк Б.В., Зайченко Ю.П. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.72-81. - англ. УДК 683.519.

Наведено огляд сучасних методів сегментації медичних зображень. Розглянуто найбільш популярні методи, такі як багатоатласні методи (БАМ) та методи сегментації на базі глибинного навчання. Детально викладено кожен із кроків БАМ, алгоритми та підходи, які використовуються для досягнення найбільшої точності сегментації, а також вплив вибору кожного алгоритму певного кроку БАМ на сумарну точність роботи алгоритму. Показано сучасні підходи глибинного навчання, що застосовуються для сегментації медичних зображень. Такі алгоритми зазвичай використовуються як самостійні незалежні алгоритми, але можуть використовуватися і як частина БАМ. Оцінено підходи, які можуть допомогти підвищити точність сегментації медичних зображень в майбутньому.

28.19.02.1499/231652. Реалізація стеганографічного алгоритму захисту даних з використанням файлів зображень. Денисюк В.О. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.29-38. - укр. УДК 004.056, 621.3.

Обрано програмне забезпечення середовища створення програмного коду стеганографічного алгоритму за методом LSB. Розроблено стеганографічний алгоритм за методом LSB. Алгоритм підвищує рівень захисту інформації від несанкціонованого доступу. Алгоритм використовується для втаємничення даних у молодших бітах пікселів файлів зображень. Візуальна якість зображення не змінюється. Виявлення факту приховування інформації ускладнюється. Розглянуто приклад уміщення таємної інформації у файл-контейнер. Ключові слова: економічна інформація, стеганографія, LSB-метод, алгоритм, захист інформації, файл зображення, приховування інформації.

28.29 Системний аналіз

28.19.02.1500/229641. Поняття гарантованого рішення за функціоналом для багатовимірної задачі про ранець і методи його побудови. Мамедов К.Ш., Мамедов Н.Н. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.166-173. - рос. УДК 519.852.6.

Розглянуто задачу побудови гарантованого субоптимального (наближеного) рішення по функціоналу в одновимірній та багатовимірній задачах про ранець. Об'єктом дослідження є модель з приростом коефіцієнтів цільової функції. Мета роботи. Розробка методів побудови гарантованого субоптимального рішення по функціоналу в одновимірній та багатовимірній задачах про ранець, тобто знайти такі мінімальні зміни коефіцієнтів функціонала в заданих інтервалах, щоб знайдене рішення гарантувало значення функціоналу не менше, ніж заздалегідь фіксоване. Метод. Введено поняття допустимого, гарантованого і гарантованого субоптимального рішень по функціоналу в багатовимірній задачі про ранець. У заданих інтервалах необхідно знайти такі мінімальні зміни коефіцієнтів функціонала, щоб знайдене рішення гарантувало значення функціоналу не менш, ніж заздалегідь фіксоване. Таке рішення називаємо гарантованим рішенням по функціоналу для одновимірної і багатовимірної задачі про ранець. Розроблено методи їх побудови. Створено програмний комплекс для знаходження цих рішень і проведені численні обчислювальні експерименти над випадковими завданнями великої розмірності. Результати. Розроблено алгоритм для побудови гарантованого субоптимального рішення по функціоналу в одновимірній та багатовимірній задачах про ранець. Висновки. Створено програмний комплекс для знаходження гарантованого субоптимального рішення

по функціоналу і проведені численні обчислювальні експерименти над випадковими завданнями великої розмірності.

28.19.02.1501/229874. Дослідження чинників виробничого середовища крізь призму ігрового процесу. Хондак І.І., Березуцька Н.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.157-163. - укр. УДК 504.3.054.

У сучасному світі широко використовується гейміфікація, як один з найбільш ефективних підходів в навчанні. Гейміфікація застосовується з метою залучення користувачів, підвищення їхньої зацікавленості у вирішенні прикладних завдань. Однією з найбільш ефективних методик виступає ділова гра. У процесі її моделювання визначається проблемна ситуація, і мета гри полягає в пошуку шляхів її вирішення. Ділові ігри застосовуються як в освітній, так і діловій сферах. Важливе значення ділових ігор полягає також в тому, що вони сприяють встановленню відносин співробітництва викладача і студентів, обумовлюють формування позитивного емоційно-психологічного клімату на заняттях. Розроблена і впроваджена в навчальний процес робота "Office Explorer" - це візуальний інструмент у вивченні впливу факторів виробничого середовища і трудового процесу на стан здоров'я людини і навколишнього середовища. Створена така універсальна програма, яка в ігровій формі доступно, не нав'язливо донесе інформацію до студента, заставить проаналізувати, засвоїти, зробити правильні висновки, обрати необхідні засоби і заходи захисту від впливу шкідливих чинників виробничого середовища і трудового процесу. Програма "Office Explorer" об'єднала в собі всі ці вимоги до комп'ютерних лабораторних робіт і стала незамінним інструментом в засвоєнні знань і практичних навичок з дисциплін "Безпека життєдіяльності" та "Основ охорони праці". Реалізований підхід є найсучаснішим рішенням висвітленої проблеми сучасних заходів навчання та оцінювання знань студентів ВНЗ. Використання цього підходу дозволяє автоматизувати навчальний процес, а також готує майбутнього спеціаліста до умов вирішення реальних проблем. Використання подібних робіт при різних формах навчання дуже важливо і необхідно в сучасних умовах.

28.19.02.1502/230070. Щодо застосування гравітаційного моделювання в мережевому аналізі. Доля К.В., Бойко Ю.Ю. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.98-103. - укр. УДК 004.942.

Метою статті є виявлення потенційних місць розміщення об'єктів торгівельно-розважальної інфраструктури з урахуванням регіональних особливостей. Проведено аналіз сучасних науково-практичних підходів розрахунку місць розташування торгівельно-розважальних об'єктів у містах із урахуванням факторів територіальної доступності та населення. Застосовано сучасні геоінформаційні технології для проведення мережевого аналізу засобами гравітаційного моделювання. Виконано розрахунок параметрів відвідуваності запропонованих об'єктів торгівельно-розважальної інфраструктури із урахуванням вимог максимізації відвідуваності, збільшення частки ринку і наявності конкурентів.

28.19.02.1503/230127. Управління ресурсоефективністю складних систем. Волков В.П., Горошкова Л.А., Карбівничий Р.О., Карбівничий І.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.100-109. - укр. УДК 005.8.

У роботі проведений аналіз ресурсів, що є основою для функціонування будь-яких складних систем. Доведено, що на особливу увагу заслуговує проблема ресурсного забезпечення процесу надання життєво важливих, соціально значущих товарів та послуг (благ), представлених як суспільні "клубні" блага. Використання теорії "клубних" благ дозволить створити умови для їх ефективного розвитку за масштабами та обсягами ресурсів задля задоволення потреб споживачів. Запропоновано механізм визначення оптимальної кількості членів соціально-економічних структур об'єднаних територіальних громад або об'єднань співвласників багатоквартирного будинку, як споживачів клубного блага. Запропонована математична модель життєвого циклу складної системи як періодичного коливання ресурсів з використанням MS Excel (VBA). Визначено доцільність проведення організаційних змін здійснювати з використанням інтеграційних механізмів злиття, приєднання та поглинання зі створення асоціацій, що забезпечить максимізацію економічних показників складної системи за рахунок організаційних змін.

28.19.02.1504/230190. Дослідження ефективності тривірневої моделі планування дрібносерійного виробництва. Лисецький Т.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.19-25. - англ. УДК 519.854.2.

Розглядається задача знаходження портфеля замовлень, який максимізує сумарний прибуток за одним з п'яти критеріїв оптимізації та при якому дотримано початок планового періоду і директивні строки, задані замовниками. Також потрібно побудувати для цього портфеля замовлень допустимий (що не порушує директивних строків) поопераційний план виконання робіт, якому відповідав би мінімально можливий час виконання всього портфеля замовлень. Показано, що задача в такій

постановці є багатоетапною задачею календарного планування. Описується раніше розроблена методологія розв'язання задачі - тривірнева модель планування виробництва. Обґрунтовується можливість застосування методології для будь-якого виду дрібносерійного виробництва за одним з даних п'яти критеріїв оптимальності. Показано, що для будь-якого виду виробництва, при будь-якій вихідній технології виконання виробів і при будь-якій реалізації багатоетапної задачі календарного планування, розв'язання задачі планування за одним з цих п'яти критеріїв оптимальності зводиться до отримання припустимого розв'язку багатоетапної задачі календарного планування за критерієм максимізації моменту запуску найбільш ранньої роботи. Показано, що ефективність розв'язання багатоетапної задачі календарного планування залежить від ефективності розв'язання першого рівня тривірневої моделі. Тому, статистично досліджується і обґрунтовується ефективність розв'язання задачі мінімізації сумарного зваженого моменту закінчення виконання робіт з відносинами передування на одному приладі. Показана ефективність ПДС-алгоритму розв'язання задачі для випадку, коли ваги всіх вершин графа передування, крім кінцевих, дорівнюють нулю. Показано, що наближений алгоритм розв'язання цієї задачі дозволяє розв'язувати реальні практичні задачі великої розмірності (перевірялися розмірності до 10,000 робіт). Розв'язки, отримані наближеним алгоритмом, збіглися з отриманими точним ПДС-алгоритмом в 99.97% випадків.

28.19.02.1505/230924. Еволюційно-фрагментарний метод узгодження онтологій. Давидовський М.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.271-277. - укр. УДК 004.82 : 004.896.

Сьогодні розвиток семантичних технологій призвів до широкого застосування методів і моделей подання знань в сучасних корпоративних інформаційних системах. Однак складність і динамізм предметних областей, які моделюються, породжують проблему гетерогенності моделей подання знань. Ця проблема може бути вирішена за допомогою спеціальних методів узгодження моделей подання знань. Одним з методів узгодження моделей знань, представлених у вигляді формальних онтологій (логічних описових теорій) є метод, заснований на використанні онтологічних контекстів. Цей метод дає якісно хороший результат, але задача побудови множини контекстів на основі перебору концепцій онтологій, а також задача знаходження відображення множин цих контекстів є NP-повними задачами. У даній статті автор представляє еволюційно-фрагментарний метод, що дозволяє з прийнятною складністю вирішувати задачу узгодження онтологій на основі побудови множин онтологічних контекстів.

28.19.02.1506/230925. Застосування методів побудови та аналізу мережі цитування для підготовки бібліографічного покажчика з методів персоналізації систем комп'ютерного навчання вимові. Добровольський Г.А., Кеберле Н.Г., Прохоренко П.П. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.278-285. - укр. УДК 004.8:004.912:001.811.

Розкладається застосування методу та інформаційної технології побудови і аналізу мережі цитування наукових публікацій з метою виявлення найбільш значущих статей в спеціальній області - методи персоналізації систем комп'ютерного навчання вимові. Технологія комбінує контрольований метод снігової кулі і аналіз головних шляхів. Розмір снігової кулі регулюється за допомогою ймовірнісної тематичної моделі і симетричної дивергенції Кульбака-Лейблера для відбору схожих статей. Головні шляхи в мережі цитування відображають розвиток знань у дослідженій області.

28.19.02.1507/231334. Прийняття рішень у природокористуванні з урахуванням ризику невикористаних можливостей на підставі попарного порівняння альтернатив. Стефанишина-Гаврилюк Ю.Д., Стефанишин Д.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.51-62. - укр. УДК 519.8:502.3.

Обґрунтовано необхідність урахування ризику невикористаних можливостей як складової повного ризику під час прийняття рішень у природокористуванні в умовах ризику. Сформульовано загальні положення і правила та наведено принципи узагальнення - означення і твердження, що стосуються прийняття рішень у природокористуванні з урахуванням ризику невикористаних можливостей. Запропоновано функції повного ризику альтернатив у вигляді лінійних комбінацій, які поєднують системні (власні) ризики альтернатив та ризики невикористаних можливостей, де останні трактуються як виграшні ефекти альтернатив, що відкидаються. Сформульовано твердження про те, що множина оптимальних альтернатив за критерієм мінімального ризику як результат розв'язання задачі прийняття рішень з урахуванням ризику невикористаних можливостей збігається з множиною оптимальних альтернатив за критерієм максимальної корисності. Наведено способи визначення компонент повного ризику для заповнення таблиць рішень на підставі попарного порівняння альтернатив і запропоновано алгоритми вибору оптимальної альтернативи з урахуванням ризику невикористаних можливостей.

28.19.02.1508/231335. Аналіз розподілу електоральних полів з використанням мережових структур. Терпіль Є.О., Макаренко О.С. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-

- науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.63-71. - укр. УДК 519.7.
- Досліджено підходи на основі математичного моделювання до аналізу розподілу електоральних полів. Розглянуто моделі на основі клітинних автоматів та складних мереж. Клітинні автомати пояснюють утворення стійких електоральних регіонів, однак мало придатні для реального прогнозування. З огляду на можливість урахування нерівномірного поширення суспільної думки перевагу надано складним мережам. Розглянуто зв'язок між спільнотами у мережі та утворенням стійких електоральних регіонів. Запропоновано використати модулярність для знаходження меж спільнот і завдяки яким пояснити існуючі електоральні поля та передбачити місця утворення меж нових електоральних регіонів. Для верифікації обраного підходу проаналізовано розподіл електорального поля півдня України на підставі даних парламентських виборів 2014 р.
- 28.19.02.1509/231340. Класифікація методів обчислення та оцінювання мір ризику VaR і CVaR. Зражевська Н.Г., Зражевський О.Г. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.126-141. - англ. УДК 519.6:519.81.
- Проведено системну класифікацію існуючих підходів знаходження і оцінювання популярних мір ризику VaR і CVaR. Проведено огляд найбільш поширених методів. Для зручності користування розглянуто методи, зведені до спільних економетричних позначень і понять, наведено рекомендації щодо використання методів. Коректність розглянутих методів підтверджено в результаті числової апробації.
- 28.19.02.1510/231342. Оцінювання стійкості локальних ваг альтернатив рішень на основі методу парних порівнянь. Недашківська Н.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.14-22. - укр. УДК 517.9, 519.816.
- Розроблено метод оцінювання стійкості локальних ваг альтернатив рішень за якісною характеристикою на основі методу парних порівнянь RGMM, який включає оцінювання стійкості локального ранжування альтернатив рішень до змін в експертних оцінках парних порівнянь і оцінювання стійкості узгодженості множини експертних оцінок парних порівнянь до зміни окремих оцінок. Отримано розрахункові формули для інтервалів стійкості елементів матриці парних порівнянь (оцінок експертів) щодо зміни локального ранжування альтернатив рішень. Побудовано інтервали стійкості, що дозволяють знайти критичні елементи задачі, які є експертними оцінками парних порівнянь, чутливими до зміни локального ранжування альтернатив, та експертними оцінками, що характеризуються найбільшою неузгодженістю.
- 28.19.02.1511/231383. Особливості прийняття рішень людиною для розв'язання складних міждисциплінарних проблем. Горбачук В.М., Макаренко О.С. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.73-87. - укр. УДК 519.8.
- Проаналізовано особливості прийняття рішень людиною, на які звертали увагу Д. Канеман і В. Сміт. Розглянуто обмеження припущення конструктивістської раціональності, що лежить в основі класичної економічної теорії, коли постулюється раціональність поведінки всіх її учасників, кожному з яких завжди вдається максимізувати свою функцію корисності. Обговорено зв'язки між внутрішнім порядком мислення (тим, як працює розум або мозок) і поведінкою в умовах індивідуального прийняття рішень, соціальної взаємодії, ринкових інституцій. Запропоновано деякі подальші напрями досліджень та постановки, а також можливості нових постановок завдань міждисциплінарної спрямованості, включаючи системний аналіз та моделювання. Наведено результати досліджень з експериментальної економіки зі спостереження виникненого порядку в дослідженнях існуючих ринкових інститутів. Розглянуто конструктивну та екологічну раціональність, нейроеконіміку та можливості їх взаємовпливу.
- 28.19.02.1512/231397. Приглушення обмежених збурень імпульсних процесів у когнітивних картах за допомогою теорії H^∞ за неповних вимірювань координат вершин. Романенко В.Д., Мілявський Ю.Л. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.119-129. - укр. УДК 62.50.
- Поставлено і розв'язано завдання керування імпульсним процесом когнітивної карти за умови, що частина координат не вимірюється. Припускається, що невимірювані координати обмежені, але їх імовірнісні характеристики невідомі. Алгоритм керування ґрунтується на адаптації теорії H^∞ до умов функціонування складної динамічної системи в режимі імпульсного процесу когнітивної карти. Для цього виконано декомпозицію системи на вимірювану і невимірювану частини, виділено цільовий вектор координат вершин, які необхідно стабілізувати, уведено рівняння вимірювання та сформульовано робастний критерій оптимальності керування. Запропонований метод апробовано на когнітивній карті управління персоналом ІТ-компанії, значна частина вершин якої є невимірюваними.

На основі комп'ютерного моделювання продемонстровано доцільність та ефективність застосування розробленого методу керування.

28.19.02.1513/231399. Системний підхід до підтримання прийняття рішень на основі ієрархічних та мережевих моделей. Недашківська Н.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.7-18. - укр. УДК 517.9, 519.816.

Запропоновано методологію та системний підхід до підтримання прийняття рішень (ППР) на основі ієрархічних та мережевих моделей, який включає методи оцінювання і підвищення узгодженості матриць парних порівнянь (МПП) загального виду, розрахунку нечітких локальних ваг елементів моделі на основі нечітких МПП, обчислення інтервалів довіри для локальних ваг, знаходження агрегованих ваг та функцій довіри до елементів моделі, оцінювання чутливості результатів, а також засоби аналізу ефективності методів, систему моделювання експертного оцінювання та інструментарій у вигляді системи ППР. Пропонована методологія дозволяє підвищувати достовірність розв'язків практичних слабко структурованих задач ППР за рахунок використання більш ефективних методів на кожному з етапів розв'язання задачі. Достовірність результатів застосування методології під час розв'язання практичної задачі ППР може бути оцінена засобами аналізу чутливості на основі індексів стійкості знайдених локальних та глобального ранжувань альтернатив рішень.

29 ФІЗИКА

29.03 Загальні проблеми фізичного експерименту

29.19.02.1514/229630. Комп'ютерне моделювання електромагнітного поля з використанням методу частотної адаптації. Яримбаш Д.С., Яримбаш С.Т., Коцур М.І., Літвінов Д.О. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.65-74. - англ. УДК 621.365.32: 621.3.024.

Сучасний етап розвитку потужних радіоелектронних і електротехнічних систем з потужністю понад 1 МВт висуває підвищені вимоги до їх енергоозброєння, безперебійності та надійності енергозабезпечення в різних експлуатаційних режимах. Польове моделювання такого класу систем базується на сучасних методах чисельної реалізації крайових задач для рівнянь Гельмгольца та Максвелла як в однозв'язних, так і в багатозв'язних областях. Це висуває підвищені вимоги до ресурсів, швидкодії засобів обчислювальної техніки та до обчислювальної ефективності програмного забезпечення, визначаючи актуальність розробки нового або розвитку існуючого математичного апарату, в тому числі комбінацій аналітичних і наближених чисельних методів. Метою роботи є розробка нових методів чисельної реалізації польових моделей електрофізичних процесів змінного струму високої частоти на основі частотних формулювань рівнянь Гельмгольца, адаптованих до використання пакетів програм з вільною ліцензією. Метод. Розроблено новий метод частотної адаптації, що забезпечує редукацію систем рівнянь Гельмгольца в формулюваннях векторного магнітного потенціалу до рекурентних модифікованих рівнянням Максвелла в аналогіях формулювань постійного струму, високу точність і ефективність польового моделювання. Результати. Запропоновано узагальнену просторову математичну модель взаємозалежних електромагнітних процесів перетворення енергії змінного струму в струмопроводах потужних радіоелектронних та електротехнічних систем, яка враховує експлуатаційні режими, нелінійні залежності електрофізичних властивостей електротехнічних матеріалів, ефекти витіснення і зовнішні поверхневі ефекти, само- та взаємоіндукції. Розроблено новий метод частотної адаптації, заснований на редукації систем рівнянь Гельмгольца в формулюваннях векторного магнітного потенціалу в частотній області до рекурентних модифікованих рівнянням Максвелла в аналогіях постійного струму, що забезпечує високу точність і обчислювальну ефективність. При чисельній реалізації методів частотної адаптації і скінчених елементів число ступенів свободи зменшується в два рази, що зумовлено поетапним рішенням рекурентних модифікованих рівнянь Максвелла в аналогіях формулювань постійного струму для дійсних і уявних складових електричних і векторних магнітних потенціалів. Висновки. Розроблений новий метод частотної адаптації істотно розширює можливості конструкторської підготовки виробництва потужних радіоелектронних та електротехнічних систем, дозволяє використовувати пакети програм з вільною ліцензією, знижує вимоги до обчислювальних ресурсів, скорочує витрати часу і забезпечує високу точність моделювання електромагнітних полів.

29.05 Фізика елементарних частинок. Теорія полів

29.19.02.1515/229849. Узагальнене геометричне представлення квантового системного експерименту. Тіхонов В.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.59-68. - англ. УДК 530.145.1.

Методи квантової фізики сьогодні проникають у різні галузі теоретичних дисциплін. В роботі, заснованій на принципах квантової механіки, введено рівномірну геометричну модель експерименту квантової системи. Фазовий простір визначається для експерименту квантової системи у вигляді двовимірного топологічного тору. На цьому торі, математичне очікування квантової системи слід визначається як хвильова функція поряд з тензором квантових станів завалення. Тензор квантового заплутування трактується як векторна основа локального евклідового простору. Робота передбачає комплексне застосування багатьох систем.

29.19.02.1516/231492. Поляризаційні явища у процесі $e^+ + e^- \rightarrow N+N+\gamma$. Гах Г.І., Кончатний М.І., Меренков М.П., Гах А.Г. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5, С.4-27. - англ. УДК 539.12; 537.8.

Розглянуто випромінювання жорсткого фотону у початковому стані. Обчислені диференційні перерізи і поляризація нуклона для деяких експериментальних умов. Окремо розглянуто випадок випромінювання колінарного (по відношенню до напрямку імпульсу електронного пучка) фотона. Обчислені диференційний переріз, поляризація нуклона, коефіцієнти кореляції для випадку, коли поляризовані обидва нуклона (при умові, що електронний пучок неполяризований або поздовжньо поляризований), передача поляризації від поздовжньо поляризованого електронного пучка до нуклону. Для випадку колінарного фотона, який випромінюється у початковому стані, обчислено енергетичний розподіл фотона для реакції $e^+e^- \rightarrow h_1h_2\gamma$, де h_1 і h_2 є деякі адрони. В якості кінцевого стану h_1h_2 розглянуті деякі канали, а саме: два безспінових мезона (наприклад, $\pi^+ \pi^-$, $K^+ K^-$), дві частинки зі спіном одиниця (наприклад, $\rho^+\rho^-$, dd^*), $\pi_1(1260)$ і $\Delta(1232)$ N- канали. Енергетичні розподіли фотона обчислені у термінах формфакторів $\gamma^* \rightarrow h_1h_2$ переходу (γ^* віртуальний фотон).

29.19.02.1517/231494. Прояв кластеризації ядер в кулонівських сумах. Буки О.Ю., Тімченко І.С. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5, С.36-40. - англ. УДК 539.12; 537.8.

Отримано нові експериментальні значення кулонівських сум ядер ${}^6\text{Li}$ та ${}^7\text{Li}$ в діапазоні переданих імпульсів $q=0,750\dots 1,000$ фм $^{-1}$ та $q=0,750\dots 1,125$ фм $^{-1}$, відповідно, які суттєво розширюють діапазон по q раніше опублікованих кулонівських сум цих ядер. Показано, що залежність кулонівських сум від переданого імпульсу ізотопів літію істотно відрізняються від таких же залежностей для всіх інших ядер. Висловлено припущення про те, що виявлена особливість кулонівських сум ядер ${}^6\text{Li}$ та ${}^7\text{Li}$ пов'язана з сильною кластеризацією цих ядер. Введено параметр q_p , що відповідає значенню переданого імпульсу, при якому кулонівська сума перестає рости, і залишається незмінною при більших переданих імпульсах. Отримано значення параметру q_p для ядер ізотопів літію ($q_p({}^7\text{Li}) = 1,20 \pm 0,10$ фм $^{-1}$ та $q_p({}^6\text{Li}) = 1,35 \pm 0,10$ фм $^{-1}$), які значно нижчі, ніж q_p для ядер ${}^4\text{He}$, ${}^{12}\text{C}$, ${}^{40}\text{Ca}$, ${}^{48}\text{Ca}$ та ${}^{56}\text{Fe}$ ($q_p \approx 2$ фм $^{-1}$). Побудовано графік, на якому значення q_p низки ядер наведені як функція параметру відособленості x , що характеризує ступінь їх кластеризації. Цей графік показує явну пропорційність між величиною q_p та параметром x передбачає значення q_p для ще не виміряної кулонівської суми ядра ${}^9\text{Be}$.

29.19.02.1518/231495. Нові ціанінові барвники як потенційні амілоїдні зонди: флуоресцентне дослідження. Тарабара У., Вус К., Курутос А., Рижова О., Трусова В., Горбенко Г., Гаджев Н., Делігеоргієв Т. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5, С.41-46. - англ. УДК 539.12; 537.8 544.

За допомогою методу флуоресцентної спектроскопії проведена оцінка можливості використання нових гептаметинових ціанінових барвників АК7-5 та АК7-6 для детектування і характеристики одномірних білкових агрегатів (амілоїдних фібрил), пов'язаних із розвитком численних патологій. Показано, що мономерна та агрегована форми цих барвників можуть зв'язуватись з амілоїдогенним білком лізоцимом, а супутні зміни в електронній структурі Н-агрегатів надають їм здатності флуоресцювати. Зростання гіпсохромної смуги, поряд з незначними змінами пономерного піка, індуковані нативним білком, і протилежні ефекти, викликані фібрилами лізоциму, дозволяють припустити, що нативний лізоцим має більшу кількість сайтів зв'язування для агрегатів барвника, ніж фібрилярна форма білка, в той час як жолобки фібрил являють собою специфічні сайти зв'язування для мономерів барвника. Спостережувана спектральна поведінка ціанінів, а саме значні відмінності флуоресцентних відповідей, що викликані мономерною та фібрилярною формами лізоциму, свідчать про можливість застосування цих сполук в якості флуоресцентних амілоїдних маркерів, поряд з класичним маркером Тіофлавіном Т.

29.19.02.1519/231500. Модель диполя зі структурою атома. Василенко Д.О., Сидоренко В.С., Кравчук П.О., Григоруk В.І., Канєвський В.І. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5, С.74-84. - англ. УДК 539.12; 537.8.

В роботі запропонована модель диполя зі структурою атома замість стандартної моделі диполя з точковими різнойменними зарядами та моделі диполя Герца, які мають істотні недоліки. Рівняння диполя Герца і стандартної моделі виконуються для відстані, що значно перевищує розмір самого диполя, а квазістатичні поля Кулона і Біо-Савара є суттю реактивного ближнього поля, його власними полями зі зсувом фаз $\Delta\varphi(E,H)=\pi/2$, які не мають обмежень на відстань до диполя, оскільки безпосередньо зв'язані з зарядами та їхнім рухом - струмами. В рамках запропонованої моделі диполя нами були описані фізичні механізми формування ближніх і дальніх полів осцилюючого диполя, які ґрунтуються на використанні полів Кулона та Біо-Савара, квазістатичних силових ліній їх електричних зарядових полів E і магнітних полів струмів H для аналізу потоків енергії: як реактивних $S(r)$ при $\Delta\varphi(E,H)=\pi/2$, так і активних $S(a)$ при $\Delta\varphi(E,H)=0$.

29.19.02.1520/231501. Хронологічні добутки, тензори енергії-імпульсу скалярних полів для поколінь частинок та індефінітна метрика. Куліш Ю.В. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.4-15. - англ. УДК 539.12; 537.8.

Розглянуто розв'язки узагальнених рівнянь Клейна-Гордона. Узагальнення рівняння Клейна-Гордона дозволяє одержати збіжні інтеграли для функцій Гріна цих рівнянь. Узагальнені рівняння представляють собою добутки операторів рівняння Клейна-Гордона з різними масами. Розв'язки одержаних однорідних рівнянь (повні поля) є суми полів відповідних частинкам з однаковими значеннями спіну, електричного заряду, парностей, але з різними масами. Такі частинки групуються в роди (сім'ї, династії) з членами, які є поколіннями. Одержано хронологічні добутки скалярних полів для родів частинок з довільною кількістю поколінь. Ці хронологічні добутки є причинні функції Гріна узагальнених рівнянь Клейна-Гордона. Одержано лагранжияни для узагальнених рівнянь Клейна-Гордона довільного порядку. Ці лагранжияни використано для знаходження тензорів енергії-імпульсу для родів частинок з довільною кількістю поколінь. Показано, що узагальнені гамільтоніяни (для повних полів) мають додатні власні значення для всіх поколінь. Ці результати одержано з використанням індефінітної метрики.

29.19.02.1521/231502. Ефекти скалярного бозона у пружному протон-електронному розсіянні. Гах А.Г. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.16-22. - англ. УДК 539.12; 537.8.

Обчислене диференційний переріз для пружного розсіювання неполяризованих протонів на неполяризованих електронах у спокою з врахуванням двох механізмів: обміну одним фотоном та скалярним бозоном. Також обчислені коефіцієнти кореляції спінів, коли протонний пучок та електронна мішень обидві довільно поляризовані. Ці спостережувані обчислені у термінах протонних електромагнітних формфакторів, а саме магнітних та електричних. Обговорені деякі особливості інверсної кінематиці (маса нелітаючої частинки більше ніж маса частинки мішені). Показано, що усі коефіцієнти кореляції спінів у пружному протон електронному зіткненні пропорційні магнітному формфактору протона. Така ж поведінка має місце для коефіцієнтів кореляції спінів у пружному електрон протонному розсіянні (електронний пучок та протон мішені обидві поляризовані). Показано, що тільки інтерференція двох механізмів (одnofотонного і одnobозонного) надають ненульовий внесок до коефіцієнтів кореляції спінів. Якщо вектора спінів протонного пучка та електронної мішені належать до площини реакції, то відповідні коефіцієнти кореляції спінів рівні нулю у випадку, коли імпульс розсіяного електрона співпадає з напрямком імпульсу протонного пучка.

29.19.02.1522/231504. Вибір ефективного детектора нейтронів для ${}^9\text{Be}(d,n)$ ${}^{10}\text{V}$ генератора. Довбня А.М., Купленніков Е.Л., Кандибей С.С. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.27-34. - англ. УДК 539.12; 537.8.

У НДЦ ХФТІ розроблено та виготовлено два джерела нейтронів. Частки утворюються у результаті взаємодії прискорених дейтронів з ядрами берилієвої мішені у реакції ${}^2\text{H}+{}^9\text{Be}\rightarrow{}^{10}\text{V}+n$. Перше джерело - великогабаритне (ВДН) [1] з середньою енергією біля 5 МеВ. Воно призначено для отримання ${}^{99}\text{Mo}$ по реакції ${}^{98}\text{Mo}(n,\gamma)$ ${}^{99}\text{Mo}$. Максимальну щільність потоку нейтронів в обмеженому об'ємі для напрацювання найбільшої кількості ${}^{99}\text{Mo}$ забезпечує уповільнювач з поліетилену або ${}^9\text{Be}$, який крім уповільнення здійснює розмноження нейтронів за рахунок реакції $(n,2n)$. Друге джерело нейтронів - портативне (ПДН) [2]. Його завдання - лікування низки онкологічних захворювань. Основна частина дози поглинається у фантомі в безпосередній близькості від джерела нейтронів $\sim (1,5-2\text{ см})$. Середня енергія нейтронів коло 2,5 МеВ. Вихід швидких нейтронів порядку 10^9 нейтрон/с. У даній роботі вивчена можливість використання сучасних технологій реєстрації нейтронного випромінювання для створення на запропонованих джерелах відносно простого, компактного, чутливого детектора нейтронів. Показано, що одним з варіантів доступного та ефективного детектора може бути пристрій на основі монокристалу $\text{LiI}(\text{Eu})$.

29.19.02.1523/231505. Нова симетрія електрослабкого лагранжяну. Меркотан К.К., Зеленцова Т.М., Чудак Н.О., Пташинський Д.А., Урбаневич В.В., Потієнко О.С., Войтенко В.В., Березовський О.Д.,

Шарф І.В., Русов В.Д. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.35-48. - укр. УДК 539.12; 537.8.

Аналізуються проблеми стандартної моделі, пов'язані з введенням електромагнітного поля як лінійної комбінації полів, на яких реалізуються представлення різних калібрувальних груп. В роботі звертається увага на те що в будь-якій моделі із калібрувальними полями, генератори, які входять до коваріантних похідних, можуть бути задані лише з точністю до переходу до еквівалентного представлення. Пропонується вважати що динамічні моделі з еквівалентними представленнями генераторів повинні бути фізично еквівалентними. Це означає вимогу симетрії лагранжіану відносно переходу від одного з еквівалентних представлень генераторів до іншого. Зокрема в лагранжіані стандартної моделі маємо підвищуючий і понижуючий генератори групи SU(2). Закон групового множення визначає лише модулі матричних елементів цих генераторів, в той час як аргументи залишаються невизначеними. В роботі така невизначеність розглядається як локальна. В різних точках простору-часу генератори можуть задаватися в різних еквівалентних представленнях. Компенсація невизначених аргументів матричних елементів генераторів групи SU(2) може бути проведена за допомогою локального U(1) - перетворення з введенням відповідного калібрувального поля, яке може розглядатися як електромагнітне. Аналізуються переваги такого введення електромагнітного поля у порівнянні з методом, використаним в стандартній моделі.

29.19.02.1524/231506. Процеси, які відбуваються у плівках полііміда ПМ-А (типу Kapton H) при деформації і охолодженні. Брауде І.С., Гейдаров В.Г., Погрібна Ю.М. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.49-53. - рос. УДК 539.12; 537.8.

В роботі вивчено еволюцію структури плівки полііміда ПМ-А (типу Kapton H) після деформації при $T=300\text{K}$, впливу низьких температур і подальшої деформації при температурах рідкого азоту і рідкого гелію. Особлива увага в роботі приділена порівняльному аналізу змін структури в процесі різних зовнішніх впливів. Вихідним матеріалом служила плівка, синтезована з розчинів форполімера товщиною 0,08 мм. Частина зразків була піддана послідовно температурній деформації і одноосовій деформації. На дифрактограмі спостерігається широкий пік (гало) тільки на малих кутах. Охолодження зразка (температурна деформація) до $T=77\text{K}$, $T=4,2\text{K}$ тягне за собою появу додаткового піку з боку малих кутів. Однак, деформація при $T=300\text{K}$ призводить до появи додаткового максимуму з боку більших кутів. Низькотемпературна деформація при температурах рідкого азоту і рідкого гелію по-різному впливає на структурний стан зразків. Наведено два можливих механізми зміни структури в результаті спільного впливу деформації і низьких температур. Передбачається, що в результаті охолодження утворюються "джугти", що складаються з різної кількості полімерних сегментів. Низькотемпературна деформація при 77K і 4,2K призводить, відповідно, до стиснення і розриву цих джугтів.

29.19.02.1525/231507. Вплив параметрів потенціалу зміщення й орієнтації підкладки на характеристики покриття, що осаджується: роль розпилення. Калініченко О.І., Решетняк О.М., Стрельницький В.Є. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.54-61. - рос. УДК 539.12; 537.8 544.

Теоретично досліджується вплив процесів атомного розпилення на величину внутрішніх напружень і швидкість росту покриття, одержуваного методом плазмово-іонного осадження з використанням імпульсного потенціалу зміщення на підкладці й при різних кутах падіння іонів на поверхню, що осаджується. Формула для розрахунку внутрішніх напружень в покритті, що осаджується, отримана в рамках моделі нелокального термопружного піка іона з урахуванням процесів атомного розпилення, використовувалася для розрахунку напружень у покриттях TiN і CrN, що осаджуються з потоків іонів Ti^+ і Cr^+ , відповідно. Величина напружень для розглянутих покриттів корелює з модулем пружності матеріалу покриття. Максимум кривої напружень зменшується й зміщується в область більш високих потенціалів з ростом кута падіння. Таке поведіння обумовлене процесом розпилення квазістабільних міжвузловинних дефектів, що визначають рівень напружень в покритті, що осаджується. Запропоновано формулу для швидкості осадження покриття, що враховує розпилення атомів покриття при довільних потенціалі зсуву й куті падіння іонів. Показано, що розпилення різко знижує швидкість осадження покриттів і унеможливорює осадження покриттів TiN і CrN у режимі постійного потенціалу при потенціалах на підкладці, що перевищують 1,7 кВ і 0,7 кВ, відповідно, й при нормальному падінні іонів. Розпилення впливає на внутрішнє напруження й швидкість росту покриття при осадженні іонів під похилими кутами падіння $\alpha=45^\circ \dots 70^\circ$. Результати розрахунків порівнюються з наявними експериментальними даними.

29.19.02.1526/231509. Поверхневі електромагнітні хвилі у щілині між двома лівосторонніми матеріалами. Галайдич В.К. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.68-71. - англ. УДК 539.12; 537.8.

Розглянуто повільні поверхневі електромагнітні хвилі, які розповсюджуються уздовж планарної хвилеводної структури, що утворена двома ідентичними ізотропними лівосторонніми матеріалами з

вакуумним (або повітряним) зазором. Показано можливість поширення повільних поверхневих електромагнітних хвиль ТМ- і ТЕ-поляризацій в області частот, за яких діелектрична і магнітна проникності від'ємні. Вибором частоти можливо збудити одну, дві або ж три моди одночасно. Групова та фазова швидкості хвиль ТЕ-поляризації мають протилежні напрями. Область частот існування ТЕ-моди з антисиметричним розподілом поля знаходиться вище області частот існування ТЕ-моди з симетричним розподілом поля. ТМ-хвиля, в залежності від довжини хвилі, може бути або прямою, або зворотною, або ж мати нульову групову швидкість. Хвиля ТМ-поляризації має слабо змінну групову швидкість в досить широкій області частот. Багатий набір різних властивостей цих хвиль роблять їх перспективними в застосуваннях.

29.19.02.1527/231511. Виникнення прискорюючого поля, формування і динаміка релятивістського електронного пучка в околиці Юпітера. Маслов В.І., Левчук І.П., Ніконова С., Онищенко І.М. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.78-83. - англ. УДК 539.12; 537.8.

Аналітично досліджено можливу динаміку електронного пучка, який формується в околиці Іо - природного супутника Юпітера та інжектуються в напрямку Юпітера. При проникненні пучка в плазму Юпітера на певну глибину може розвинути пучково-плазмова нестійкість. При цьому коливання, які збуджуються, додатково розмивають функцію розподілу електронів. Ці електрони, якщо їх енергія порядку необхідної певної величини, викликають УФ полярне сяйво. Для замикання струму необхідно формування подвійного електричного шару. Сформульовано необхідні параметри і умови формування на деякій висоті подвійного шару з великим стрибком електричного потенціалу, описані його властивості, стійкість, поведінку в часі і відбиття пучка в його полі для замикання струму. Відбиття пучка може призвести до його вихрової динаміки.

29.19.02.1528/231517. Дослідження механічних властивостей поліімідних плівок під впливом факторів космосу, що імітовані лабораторно. Лотоцька В.О., Яковенко Л.Ф., Алексенко Є.М., Величко М.І., Зарицький І.П., Абраїмов В.В., Wen Zhu Shao, Liu Hai. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5, С.53-60. - англ. УДК 539.12; 537.8.

У роботі вивчені механічні властивості поліімідних плівок типу kapton-H (виробництва КНР) завтовшки 75 мкм в умовах одновісного розтягування при температурі 293 К після дії чинників космічного простору - роздільного і спільного опромінення протонами і електронами з енергією $E=160$ кэВ і флюенсом (повним потоком частинок, що падають на зразки) 10^{16} см⁻². Визначені границя вимушеної еластичності, межа міцності, сумарна деформація до руйнування і вклади в сумарну деформацію, пов'язані з пружною деформацією, яка відбувається на лінійній стадії, повною вимушеною еластичною і незворотною деформацією, які вносять свій внесок в загальну деформацію зразків на нелінійній стадії. Повна вимушена еластична деформація складається з високоеластичної деформації, оборотної при температурі випробування, і затриманої еластичної деформації. Після впливу опромінення виявлено збільшення границі вимушеної еластичності плівок на 5-11%, зниження межі міцності на 10-14% і зменшення сумарної деформації на 20-28%. Максимальна зміна всіх механічних характеристик відбувається під впливом опромінення протонами. Встановлено, що зниження сумарної деформації опромінених плівок відбувається, в основному, за рахунок скорочення на 80% вкладу необоротної деформації. Внесок повної вимушеної еластичної деформації плівки полиимида практично не змінюється після опромінення, що має важливе наукове і прикладне значення.

29.19.02.1529/231519. Аналізуючий магніт для технологічного прискорювача електронів Лу-10М. Бовда В.О., Бовда О.М., Гук І.С., Кононенко С.Г., Лященко В.М., Мициков А.О., Онищенко Л.В. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5, С.68-74. - англ. УДК 539.12; 537.8.

Основною проблемою при використанні магнітів з рідкісноземельних матеріалів в прискорювальних технологіях є зміна магнітних властивостей матеріалу під дією випромінювання. Особливо актуальна ця задача для потужних технологічних прискорювачів електронів з енергією до 10 МеВ. Для вибору найбільш стійкого матеріалу були проведені дослідження радіаційної стійкості зразків магнітів з Sm₂Co₁₇ і Nd-Fe-B сплаву. Постійні магніти типу Sm₂Co₁₇ і Nd-Fe-B були виготовлені методом порошкової металургії з використанням PLP процесу при виробництві останніх. Магнітні зразки піддавалися прямому впливові електронного пучка з енергією 10 МеВ і впливові гальмівного випромінювання цього пучка. Поглинена доза від електронів для зразків складала 16 Град (загальний потік електронів, що потрапив на 1 см² зразка, дорівнює $1,4 \cdot 10^{17}$) і 160°. Активність зразків після опромінення змінювалась у межах допустимих меж. Цей факт значно спрощує використання рідкісноземельних магнітних матеріалів у готових виробках прискорювачів. Активність зразків після опромінення змінилася в межах припустимих норм. Цей факт істотно спрощує використання магнітних матеріалів у готових виробках. У процесі опромінення магніти охолоджувалися водою з температурою 38°C для запобігання перегріву. Для оцінки зміни магнітного поля, що утворюється навколо зразка, використано інтеграл інтерпольованої нормалі до поверхні зразка складової магнітного поля S по

області інтерполявання даних в умовних одиницях. Для зразків з Nd-Fe-B сплаву магнітний потік навколо зразка зменшився і становив 0,92 і 0,717 початкового значення для зазначених доз опромінення. Магнітне поле навколо зразків з Sm₂Co₁₇ сплаву не змінилося в межах точності вимірів для тих же доз опромінення. На основі зразків з Sm₂Co₁₇ сплаву розмірами 30x24x12 мм було проведено моделювання і конструювання магніту для аналізу пучка електронів технологічного прискорювача на енергію до 10 МеВ. Найбільша величина поля в медіанній площині магніту становила 0,3110 Тл. Відстань між полюсами магніту дорівнює 25,25 мм. Ефективна довжина магніту - 33,53 мм. Виміряні параметри поля магніту задовольняють закладеним при розробці величинам. Магніт може бути використано для налагодження прискорювача в діапазоні енергій до 10 МеВ.

29.17 Фізика газів і рідин. Термодинаміка і статистична фізика

29.19.02.1530/231513. Поздовжні-згинальні автоколивання нанотрубок транспортуючих рідину. Аврамов К. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5, С.13-23. - англ. УДК 532; 533; 536; 538.9.

Ураховуючи нелокальну пружність, у статі отримано модель поздовжньо - згинальних автоколивань нанотрубок транспортуючих рідину при геометрично нелінійному деформуванні. Гіпотези Ейлера - Бернуллі є засадами цієї моделі. Геометрично нелінійне деформування описується нелінійним зв'язком між деформаціями та переміщеннями нанотрубки. При виведенні моделі припускалося, що амплітуди поздовжніх та згинальних коливань сумірні. Використовуючи варіаційні методи механіки, отримано систему двох нелінійних рівнянь у часткових похідних відносно поздовжніх та поперечних переміщень, які описують автоколивання нанотрубок. За допомогою методу Галеркіна отримано систему нелінійних звичайних диференціальних рівнянь, які описують автоколивання. Моногармонічні автоколивання досліджуються методом гармонічного балансу. Аналіз автоколивань зводиться до системи нелінійних алгебраїчних рівнянь відносно амплітуд автоколивань. Така система нелінійних рівнянь вирішується за допомогою методу Ньютона. У результаті чисельного модулювання встановлено, що при втраті стійкості тривіального положення рівноваги внаслідок біфуркацій Хопфа виникають стійкі автоколивання, які досліджуються при зміні швидкості руху рідини по нанотрубці. Результати цього аналізу наводяться на біфуркаційній діаграмі. У системі спостерігається нескінченна послідовність біфуркацій подвоєння періоду моно гармонічних автоколивань. Після цієї послідовності біфуркацій спостерігаються хаотичні рухи. У результаті чисельного моделювання встановлено, що амплітуди поздовжніх та згинальних коливань сумірні.

29.19 Фізика твердих тіл

29.19.02.1531/230493. Врахування крайових умов при розсіюванні лазерного випромінювання шорсткими фрактальними поверхнями. Гаврилук О.О., Семчук О.Ю. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.29-33. - укр. УДК 535.3.

В роботі в рамках скалярної теорії Кірхгофа, розв'язано задачу розсіювання лазерного випромінювання шорсткою поверхнею для моделювання якої використовувалась двовимірна модифікація функції Вейерштрасса зі скінченим числом гармонік. На основі знайденого аналітичного розв'язку чисельно розраховано індикатриси розсіювання лазерного випромінювання фрактальними поверхнями декількох типів для різних кутів падіння і створено каталог різноманітних характерних типів розсіюючих поверхонь на основі функції Вейерштрасса а також відповідних тривимірних індикатрис розсіювання $\ln \langle \pi(s) \rangle$.

29.19.02.1532/230499. Проблеми вибору мастил для етиленових компресорів високого тиску. 4. Дослідження антифрикційних властивостей нафтових і полігліколевих мастил під час високих навантажень твердих пар тертя. Сіренко Г.О., Сулима І.В., Свідерський В.П., Кузишин О.В., Шмальцер Н.В. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.79-94. - укр. УДК 621.88+621.893+621.892.09906+665.521.

Досліджено антифрикційні властивості нафтових та полігліколевих олив при невеликих навантаженнях на пари бронзи: вольфрам-карбідного сплаву ВК-6 (ВК-11) - графелон-20-ВК-6 (ВК-11) і великих навантаженнях на пари вальникових високохромованих сталей ШХ-15 - ШХ-15. Нові кореляції в'язкотермічних та антифрикційних властивостей різних полігліколевих олив дозволяють створити ефективні композиції на їх основі. Виявлено залежність величини навантаження від молекулярної маси різних полігліколів, плями зносу від осьового навантаження та граничного навантаження від концентрації добавок в нафтових та мінеральних оливах. Середньоквадратичне відносне відхилення діаметра плями зносу від діаметра за Герцом дає узагальнюючу оцінку протизносних властивостей мастильних масел.

29.19.02.1533/230500. Період індукції і температура горіння холодних газоповітряних сумішей з домішками горючого газу на платиновій частинці (нитці). Калінчак В.В., Черненко О.С., Сікорський

М.В., Софронков О.Н., Федоренко А.В. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.53-59. - укр. УДК 536.4.

У роботі аналітично знаходиться період індукції і температура каталітичного горіння на металевій частинці (нитці) холодних газоповітряних сумішей з домішками горючих газів на прикладі безполум'яного горіння газоповітряних сумішей з домішками водню на платиновій нитці. Стійке безполум'яне горіння спостерігається через період індукції в результаті підвищення початкової температури частинки каталізатора вище критичної температури запалювання, яка залежить від приведенного діаметру частинки і концентрації домішки горючого газу. Весь час виходу поділено на дві частини: при протіканні каталітичної реакції в перехідній і дифузійній областях. Показано, як впливає концентрація домішки горючого газу, приведений діаметр каталізатора та перевищення початкової температури над температурою запалювання на тривалість окремих стадій та період індукції.

29.19.02.1534/230501. Ізохронний відпал електронно-опроміненого вольфраму, моделювання за методом кластерної динаміки: 1D та 3D модель дифузії міжвузельного атому. Кондря М.С., Гохман О.Р. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.5-13. - укр. УДК 621.039.531.

Еволюція мікроструктури вольфраму під впливом електронного опромінення та пост-опроміненого відпалу була змодельована з використанням мультимасштабного підходу, який базується на використанні методу кластерної динаміки. Розглядається кінетика кластерів вакансії, міжвузельних атомів та атомів вуглецю. Проводиться моделювання формування дефектної структури вольфраму без вуглецю і вольфраму з вуглецем під дією пост-опроміненого ізохронного відпалу на його I і II стадіях. Вакансійні кластери з розміром до чотирьох вакансій, міжвузельні атоми та атоми вуглецю розглядаються як рухомі об'єкти. Вибір у дослідженні значень коефіцієнтів дифузії, енергії формування дефектів, енергії їх зв'язків ґрунтується на експериментальних даних або результатів розрахунків ab-initio. Деякі параметри додатково коректуються з метою досягнення кращої згоди даних моделювання та даних вимірювання електричного опору при ізохронному відпалі. Розглядаються моделі з припущенням про різну вимірність дифузії міжвузельного атому. Показано перевагу моделі з припущенням про 1D дифузію міжвузельного атому.

29.19.02.1535/230502. Особливості часових характеристик дифузійних властивостей полімерних модифікованих плівкових матеріалів технічного застосування. Доманцевич Н.І., Яцишин Б.П., Кріль М.М. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.95-99. - укр. УДК 691.175.2 + 678.742.23.

Досліджено зміни киснепроникності упаковок із полімерних плівкових матеріалів, призначених для тривалого зберігання металевих виробів. Зафіксовано високі показники початкової киснепроникності з-за ненадійних ізоляційних властивостей зварних швів пакетів, а також встановлено зростання дифузійних характеристик після третього року експлуатації. За допомогою електронно-мікроскопічних досліджень визначено найбільш характерні структурні дефекти, що виникають у полімерних матеріалах у період тривалого складування поліетиленових модифікованих матеріалів.

29.27 Фізика плазми

29.19.02.1536/229977. Технологія синтезу кисеньвмістних сполук кобальту з використанням контактної нерівноважної низькотемпературної плазми. Сергєєва О.В., Півоваров О.А., Фролова Л.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.200-206. - укр. УДК 661.856+004.92.

Метою дослідження є аналіз технології синтезу кисневих з'єднань кобальту з використанням контактної нерівноважної низькотемпературної плазми та виявлення напрямків до її подальшого вдосконалення. Об'єктом даного дослідження був процес отримання оксидних частинок кобальту з використанням контактної нерівноважної плазми зниженого тиску при обробці рідкого середовища. Для виявлення особливостей даного процесу з точки зору отримання оксидних порошків проводився технічний аудит. Дослідження проводилося з використанням лабораторного обладнання і програмних модулів пакета HSC Chemistry 5.11. Для знаходження попередніх умов формування міжфазних меж користувалися діаграмами в координатах потенціал Е-рН водного середовища (діаграми Пурбе). Виявлено, що в залежності від початкового стану $\text{Co}(\text{OH})_2$ у воді, долі кисню у вмісті осадів може змінюватися. При цьому, додавання перекису водню призводило до зменшення долі гідроокисних з'єднань у осадах. Рентгенографічний аналіз виявив наявність серед сухих осадів CoO , CoOOH , Co_3O_4 , $\text{Co}(\text{OH})_2\beta$, Co . Розраховано, що розміри частинок лежать в діапазоні 10 - 110 нм. Мікрофотографії підтверджують відповідність цих розрахунків дійсності. На якість осаду впливають такі чинники: щільність струму і концентрація аніонів, температура процесу. Зростання температури збільшує коефіцієнт дифузії, але вимагає більш високої щільності струму для отримання порошку. Виявлено, що зменшення шару рідини сприяє збільшенню виходу оксидних сполук. Результати аналізу дозволяють зробити висновок про те, що при використанні технологій плазмохімічної обробки рідких середовищ для отримання сполук ультра- і нанорозмірного характеру виникає необхідність

вибору параметрів, що є оптимальними для даного процесу. Результати аналізу дозволяють зробити висновок про те, дану технологію можна покращити за рахунок контролю вхідного рН розчину; використання відпрацьованого розчину в ємності з вихідним розчином для його підкислення; доопрацювання реакторного блоку з метою проведення обробки розчину в плівковому або близькому до нього режимі; вибору раціональних параметрів сушіння осаду.

29.19.02.1537/231510. Залежність коефіцієнта трансформації від довжини згустку за збудження нелінійної кільватерної хвилі у плазмі електронним згустком з урахуванням того, що заряд зростає за законом Гауса. Бондар Д.С., Левчук І.П., Маслов В.І., Онищенко І.М. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.72-77. - англ. УДК 533.9.

Використовуючи код LCODE, проведено 2d3v чисельне моделювання збудження нелінійної кільватерної хвилі в плазмі профільованим релятивістським електронним згустком з щільністю заряду, яка наростає по закону Гауса до максимального значення, а потім різко зменшується до нуля. Коефіцієнт трансформації, як відношення максимального прискорюючого поля до максимального гальмуючого поля всередині згустку, і прискорююче поле досліджені з урахуванням нелінійності кільватерної хвилі. Досліджено залежність коефіцієнта трансформації і максимального прискорюючого поля від довжини згустку при незмінному заряду згустку. Враховувалося, що довжина нелінійної кільватерної хвилі збільшується зі збільшенням довжини згустку. Показано, що коефіцієнт трансформації досягає максимального значення при деякій довжині згустку. Максимальне значення коефіцієнта трансформації досягає шести як за рахунок профілювання згустку, так і за рахунок нелінійності кільватерної хвилі.

29.31 Оптика

29.19.02.1538/230504. Photo-luminescence in the solid solution $\text{In}_{0.5}\text{Tl}_{0.5}\text{I}$. Kashuba A.I., Zhydashchuk Ya.A., Semkiv I.V., Franiv A.V., Kushnir O.S. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №1, т.19, С.1-8. - англ. УДК 535.37, 538.958.

Експериментально досліджено спектри випромінювання фотолюмінесценції (ФЛ) для твердого розчину $\text{In}_x\text{Tl}_{1-x}\text{I}$ при $x \sim 0,5$. Виявлено дві широкі смуги ФЛ, розташовані приблизно при 1,6 і 2,2 еВ, і обговорено їхні фізичні механізми. Низькоенергетична смуга, яку не було виявлено в чистому InI , нагадує смугу, спостережену раніше в TlI . Вивчено часове затухання ФЛ в $\text{In}_{0.5}\text{Tl}_{0.5}\text{I}$. Виявлено значну температурну залежність інтенсивності ФЛ. Показано, що край оптичного поглинання $\text{In}_{0,5}\text{Tl}_{0,5}\text{I}$ формується переважно міжкатіонними переходами. Виміряно спектри збудження ФЛ для довжин хвиль 570 і 800 нм і оцінено їхні параметри.

29.19.02.1539/230505. Influence of noise on the accuracy of measuring image shifts based on optical correlator. Fan Chao. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №1, т.19, С.9-19. - англ. УДК 004.932.

Запропоновано коррелятор із сумісним перетворенням (КСП) для вимірювання зрушень зображень, зроблених космічною камерою, із високою роздільною здатністю в режимі реального часу. Оскільки, відповідно до принципів роботи, співвідношення сигнал/шум для вхідних КСП-зображень дуже низьке, необхідно вивчити вплив шумів на точність вимірювань зсуву. Спочатку ми пояснили принципи вимірювання зрушень зображень на основі КСП. Потім до вхідних КСП-зображень було додано білий фоновий Гаусовий шум і структурний шум із різними величинами дисперсії. Було розраховано точність вимірювань зрушень для п'яти різних методів обробки. Побудовано експериментальну платформу для практичного впровадження нашого підходу та вивчено ефективність вимірювань зрушень зображень за умов, коли фоновий і структурний шуми додаються. Результати симуляцій і експериментальні дані свідчать, що точність вимірювань, притаманна методів віднімання енергетичного спектра та бінаризації з нульовим порогом, є вищою, порівняно з іншими чотирма розглянутими нами методами обробки. Зокрема, відповідна похибка вимірювання менша за 0,12 піксель навіть у разі вхідних зображень, що характеризуються співвідношенням сигнал-шум 1 дБ. Це досконало відповідає типовим робочим вимогам до космічних камер.

29.19.02.1540/230506. Torsion-induced optical "triaxiality" of LiNbO_3 crystals. Vasylyuk Yu., Kryvyi T., Abbasov I., Boyko V., Skab I., Vlokh R. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №1, т.19, С.20-26. - англ. УДК 535.524.

Встановлено, що за умов падіння на кристал LiNbO_3 розбіжного пучка світла та дії торсійних напружень у кристалі з'являються три топологічні дефекти орієнтації оптичної індикатрисы. Ці дефекти мають напівцілу силу, а місця їхнього розташування характеризуються нульовою різницею фаз. Виявлений ефект дає змогу розглядати згадані вище три дефекти як виходи оптичних осей в неоднорідному "оптично тривісному" кристалі. На підставі аналізу можливих сценаріїв взаємодії між дефектами показано, що реакцію злиття трьох дефектів не слід очікувати. Неможливими є й проміжні між S і 1 значення сили дефектів, а також генерація оптичних вихорів із дробовими зарядами.

29.19.02.1541/230507. Dual-wavelength Q-switched pulse generation using D-fibre and MoS₂ saturable absorber. Jaddoa M.F., Odah J.F., Ahmad H., Amiri I.S., Tiu Z.C. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №1, т.19, С.27-32. - англ. УДК 621.373.826.

Продемонстровано, що генерацію на двох довжинах хвиль для лазера з модульованою добротністю на активованому ербієм волокні можна досягти шляхом використання D-волокна і декількох шарів дисульфиду молібдену як поглиначів з насиченням. Для одержання шаруватої структури об'ємний MoS₂ обробляли за методом рідинного фазового відшарування, а для забезпечення тонкоплівкової структури MoS₂ змішували з полівініл-спиртовим полімером. Спектр лазера виявляє два піки з центрами при 1555 і 1562 нм. Модуляцію добротності на обох спектральних піках було вивчено з використанням перестроюваного смугового фільтра пропускання.

29.19.02.1542/230508. Spin and momentum of the light fields in inhomogeneous dispersive media with application to surface plasmon-polariton waves. Bekshaev A.Y., Bliokh K.Y. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №1, т.19, С.33-48. - англ. УДК 535, 537.8, 621.371.

На основі нещодавно розробленого підходу [Phys. Rev. Lett. 119, 073901 (2017); New J. Phys., 19, 123014 (2017)] вдосконалено і завершено загальну схему уніфікованого опису імпульсу та кутового моменту в складних матеріальних середовищах. Рівняння для канонічного (орбітального) і спінового імпульсів, а також для орбітального та спінового кутових моментів у непоглинаючому неоднорідному диспергуючому середовищі представлено в компактній формі, аналогічній до формули Бриллюена для енергії. Результати застосовано до поля поверхневого плазмон-поляритона. Наші мікроскопічні розрахунки підтверджують очікування феноменології. Уточнена нами загальна схема правильно описує незвичні властивості поверхневого плазмон-поляритона, пов'язані з поперечним спіном та імпульсом намагнічування. На додаток, вона прогнозує сингулярні складові імпульсу, локалізовані на межі метал-діелектрик, що підтверджується мікроскопічним аналізом. Одержані результати можуть бути корисними для оптичних систем, що використовують структуроване світло, особливо в мікрооптиці, плазмифоніці, оптичному сортуванні та мікрomanipуляціях.

29.19.02.1543/230509. Study of optical absorption in TiGaSe₂:Zn²⁺ single crystals. Makhnovets G.V., Myronchuk G.L., Piskach L.V., Vidrynskyi B.V., Kevshyn A.H. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №1, т.19, С.49-59. - англ. УДК 535.343.2.

Представлено результати експериментальних досліджень оптичного поглинання монокристалів TiGaSe₂:Zn²⁺, вирощених за модифікованим методом Бріджмена-Стокбаргера. Вимірювання поглинання при різних температурах виконано з кроком 50 К. Аналіз даних показав, що коефіцієнт поглинання TiGaSe₂:Zn змінюється в межах від 20 до 800 см⁻¹ у температурному діапазоні 100-300 К. Прямі та непрямі величини ширини забороненої зони розраховано як функції температури. За температури 100 К ці параметри складають відповідно 2,22 і 2,04 еВ. Встановлено, що спектральні залежності коефіцієнта поглинання в області 60-130 см⁻¹ описуються правилом Урбаха, а відповідний параметр крутизни краю поглинання та енергія Урбаха зростають зі зростанням температури.

29.19.02.1544/230510. Removal of metals using a ZnO/Au composite under visible-light illumination. Thonglim P., Sirivichai M., Thanjai O., Locharoenrat K. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №1, т.19, С.60-68. - англ. УДК 535.343.

Наночастинки золота, вбудовані в плівку ZnO, виготовлено за допомогою простої технології покриття за методом центрифугування. Фотокаталітичні характеристики плівки вивчено за умови опромінення видимим світлом. Запропоновано збільшувати кількість наночастинок Au у матриці ZnO (у нашому конкретному випадку - від 0 до 400 мг) для поліпшення фотокаталітичної ефективності плівки, що досягають завдяки сукупній дії ефектів плазмонного резонансу та бар'єра Шотткі. У якості типового представника металів, наявних у стічних водах, обрано Fe²⁺. Показано, що плівки ZnO/Au із підвищеним вмістом Au ефективно зменшують кількість іонів заліза у водному розчині. Зокрема, плівка зі співвідношенням вмісту ZnO: Au = 1:2 слугує хорошим поглиначем для видалення іонів Fe²⁺ у разі, якщо їхня початкова концентрація дорівнює 0,2 мМоль.

29.19.02.1545/230809. Acousto-optic polarization switch with parallax compensation. Boichuk N.A., Pilgun Yu.V., Smirnov Ye.M. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №2, т.19, С.69-79. - англ. УДК 535; 539.183.184; 681.7; 77.

Запропоновано акустооптичний (АО) перемикач поляризації лазерного світла, що базується на кристалі парателуриту. Геометрію анізотропної взаємодії обрано для одночасного виконання умов Бреґґа для двох альтернативних поляризацій світла з довжиною хвилі 785 нм. Для цього використовуються пряма та відбита від грані кристала акустичні хвилі. Поляризацією вихідного світла керують, перемикаючи частоту ультразвукового сигналу, поданого на АО-комірку, між двома альтернативними значеннями. Пристрій компенсує паралакс, так що світлові промені з різними поляризаціями залишають комірку в тій самій точці, без поперечного зсуву, та поширюються в одному напрямку. Відповідний поляризаційний АО-перемикач було виготовлено та досліджено експериментально. Виміряне значення коефіцієнт контрастності пристрою сягає 1800:1.

29.19.02.1546/230810. Ukrainian scientific journals in the branches of juridical, economic, humanitarian and social sciences: a systematization. Vasyuk Yu., Mys O., Boyko V., Vlokh R. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №2, т.19, С.80-91. - англ. УДК 535; 539.183 .184; 681.7; 77.

Проаналізовано стан справ з українськими виданнями, що спеціалізуються в галузях гуманітарних, соціальних, економічних і юридичних наук. За критеріями, запропонованими нами, всі 1214 українських журналів і збірників у згаданих галузях поділено на сім категорій. Виявлено, що найвища категорія А порожня, 5 видань належать до категорії В, 5 - до категорії С, 23 - для категорії D, 24 - до категорії Е і 1034 - до категорії F. Нарешті, найнижча категорія G містить 123 видання. Одержані результати свідчать, що лише журнали і збірники, віднесені до категорій В-Е, відповідають 81% усіх необхідних критеріїв. Сумарні бали цих видань дорівнюють або вищі за 15.

29.19.02.1547/230811. Characterization of colloidal nanoparticle suspensions using the third harmonic generation at interfaces. Multian V.V., Le Dantec R., Gayvoronsky V.Ya. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №2, т.19, С.92-98. - англ. УДК 535; 539.183 .184; 681.7; 77.

Досліджено ефективність генерації третьої гармоніки за допомогою методики сканування поверхонь розділу для колоїдних суспензій гармонічних наночастинок ZnO при збудженні наносекундними лазерними імпульсами на довжині хвилі 1064 нм. Гармонічні наночастинок представляють собою новий тип біомаркерів для технології багатифотонних зображень, які з високою ефективністю генерують оптичні гармоніки другого, третього і більш високих порядків. Використовуючи еталонні дані для плавного кварцу, для наночастинок ZnO з середніми розмірами 40-150 нм одержано усереднену за орієнтацією характеристичну невідроджену кубічну нелінійно-оптичну сприйнятність $\sim 10^{-10}$ од. СГСЕ. Ефективність генерації третьої гармоніки зростає зі збільшенням розмірів наночастинок і досягає еталонних даних, відомих для кристалів об'ємного ZnO. Запропоновану нами методику можна застосувати у неруйнівній експрес-діагностиці наночастинок для характеризування їхніх нелінійно-оптичних властивостей, вивчення впливу на них розмірів і форми наночастинок, а також подальшого підвищення їхньої ефективності генерації гармонік.

29.19.02.1548/230813. Identification of phytoplankton species using Hermite transform. Castro-Valdez A., Alvarez-Borrego J. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №2, т.19, С.106-120. - англ. УДК 535; 539.183 .184; 681.7; 77.

Ми поєднали перетворення Ерміта з класичним кореляційним аналізом для розпізнавання різних видів фітопланктону. Розпізнавання виявилось успішним навіть у тих складних випадках, коли відповідні зображення характеризуються неоднорідним висвітленням і природними спотвореннями. Зображення видів фітопланктону поділено на дві групи, кожна з яких складається з 30 проб. Ті, що відносяться до першої групи, - це зображення, для яких відсутні неоднорідне освітлення та шуми, а до другої входять зображення із фоновими шумами, неоднорідним освітленням і спотвореннями. Знайдено оптимальний порядок перетворення Ерміта, який слід використовувати для пошуку кореляцій між зображеннями. Це дає так звану метрику енергії пікових кореляцій. Використовуючи зображення, модифіковані перетворенням Ерміта з класичним фільтром Вандер-Люгта, ми одержали змогу розрізнити всі види фітопланктону в тестових зображеннях. Класичний композитний фільтр також застосовано до двох груп зображень. Для першої групи композитний фільтр було створено за допомогою різних картин підсвічування того ж виду. Для другої групи цей фільтр сформовано на основі різних зразків того ж виду для ідентифікації конкретного виду. В обох випадках перетворення Ерміта в поєднанні з класичним кореляційним аналізом дає змогу розпізнати всі види фітопланктону.

29.19.02.1549/230814. Measurements of image shifts using an edge-extracted joint transform correlator. Fan Chao. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №2, т.19, С.121-131. - англ. УДК 535; 539.183 .184; 681.7; 77.

Для високоточних вимірювань субпіксельних зрушень зображень космічних камер з високою роздільною здатністю запропоновано вдосконалений алгоритм кореляції з сумісним перетворенням (КСП), який поєднує виявлення невизначеності країв зображень і високошвидкісну фільтрацію. У роботі пояснено принцип вимірювання зрушень зображень на основі КСП. Враховуючи, що більшість важливої інформації міститься та описується краями зображення, для вилучення крайової інформації вхідного зображення використано модифікований алгоритм розпізнавання нечіткого краю Пала і Кінга. Об'єднаний спектр потужності піддано високошвидкісній фільтрації для посилення компонентів, що містять деталі зображення, а також усунення низькочастотних шумів. Нарешті, побудовано відповідну експериментальну платформу та вивчено ефективність вимірювань зрушень зображень на основі покращеного КСП. Результати засвідчують, що помилки вимірювань розподілені нормально з нульовим середнім значення та середнім квадратичним відхиленням, меншим за $\sim 0,1$ пікселя, якщо зрушення поміж двома корельованими зображеннями змінюється від 0 до 25 пікселів. Як наслідок, запропонований метод КСП може з високою точністю вимірювати субпіксельні зрушення зображень.

29.19.02.1550/230817. Optical tweezer system with no fluorescent confocal microscope for trapping colloidal nanoparticles. Nuansri R., Buranasiri P., Limsuwan P., Ou-Yang H.D. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №3, т.19, С.150-158. - англ. УДК 535.214.

Описано дві системи оптичного пінцета для вивчення лазерного захоплення флуоресцентних колоїдних наночастинок (НЧ). Перша або звичайна система оптичного пінцета, яку широко застосовують для лазерного захоплення, вимагає флуоресцентного конфокального мікроскопа для спостереження захоплених НЧ. Другу систему без мікроскопа вперше представлено в цій роботі. Кількість захоплених НЧ для цієї системи оцінено з інтенсивності лазерного світла, яке проходить крізь флуоресцентні колоїдні НП. Далі пройдене лазерне світло перетворюється на сигнал напруги і вимірюється осцилографом. Для другої системи розроблено та використано невелику капілярну трубку, наповнену колоїдними НЧ. Цю трубку можна використовувати разом зі світлочутливими камерами, для яких є загроза пошкодження через високу інтенсивність світла. Нарешті, продемонстровано добре узгодження результатів, одержаних за допомогою обох систем пінцета.

29.19.02.1551/230818. Influence of electron irradiation on the electroluminescence spectra of white InGaN light emitting diodes. Hedzir A.S., Sallehuddin N.N., Saidin N., Hasbullah N.F. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №3, т.19, С.159-164. - англ. УДК 535.376.

Проаналізовано вплив електронного опромінення на спектри електролюмінесценції білих світлодіодів на основі нітриду галію індію. Досліджено три різні дози опромінення - $9.90 \cdot 10^{15}$, $1.32 \cdot 10^{16}$ і $1.98 \cdot 10^{16}$ cm^{-2} . Для всіх 27 зразків світлодіодів комерційних моделей VAOL-5GWY4, VAOL-10GWY4 і OVL-3321 спостерігаємо суттєве зниження інтенсивності світлового випромінювання після опромінення. Можна вважати, що деградація загальної інтенсивності світла обумовлена викликаними опроміненням дефектами, які діють як центри безвипромінювальної рекомбінації. Вивчено також інтенсивності піків та центральні довжини хвиль випромінювання світлодіодів, підданих електронному опроміненню за умов різного інжекційних струмів. Після опромінення з потужністю $1.98 \cdot 10^{16}$ cm^{-2} синя смуга, розташована при 453 нм, зазнає серйозної деградації, так що залишається лише жовта люмінесценція на 590 нм. Ця жовта смуга пов'язана з випромінювальними переходами від донорних смуг на рівні, пов'язані з вакансіями галію.

29.19.02.1552/230820. Optical encryption based on the algorithm of compressive ghost imaging and phase-shifting digital holography. Zhang Leihong, Xiong Rui, Zhang Dawei, Chen Jian. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №3, т.19, С.179-190. - англ. УДК 535.8.

Представлено схему шифрування на основі фантомних зображень (ШФЗ) зі стисканням і фазозсувних цифрових голограм (ФЗЦГ). Використовуючи метод, заснований на ФЗЦГ, оптичну інформацію записують від кожної точки об'єкта. Тоді кожна частина голограми може реконструювати вхідне зображення, тим самим підвищуючи роздільну здатність відновленого зображення. Використовуючи характеристики випадковості ФЗЦГ, підвищено безпеку схеми шифрування. У моделюванні використано вхідне бінарне зображення та розраховано взаємну інформацію, ступінь ФЗЦГ і пікове відношення сигнал/шум. Схему ШФЗ зі стисканням на основі ФЗЦГ порівняно із псевдо-оберненим алгоритмом на основі ФЗЦГ і звичайною схемою ШФЗ на основі ФЗЦГ. Результати моделювання показують, що наша схема зі стисканням виявляє ліпші якість відновлення, ступінь стиснення та безпеку.

29.19.02.1553/231514. Про інформативні параметри інтерферометрів Майкельсона з розподілом амплітуди і хвильового фронту. Свищ В.М. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5, С.24-31. - англ. УДК 535; 539.183 .184; 681.7; 77 539.12; 537.8 539.12 .17.

При розгляді теорії експерименту Майкельсона і проведенні експериментів по його схемі розподілу амплітуди світлового променя в якості інформативного параметра використовується різниця довжин шляхів поперечного та поздовжнього променів. Інформативність інших параметрів схем при визначенні впливу швидкості руху Землі за допомогою інтерферометрів Майкельсона не розглядалася. Проведено аналіз параметрів схем інтерферометрів Майкельсона з розподілом як амплітуди світлового променя так і його хвильового фронту в системі відліку, пов'язаній з інтерферометром, з метою визначення впливу на них швидкості руху інтерферометрів. В результаті аналізу схеми з розподілом амплітуди показана лінійна залежність змін частоти, ширини відбитих променів від відношення швидкості приладу до швидкості світла. У схемі інтерферометра Майкельсона з розподілом хвильового фронту додатково лінійно залежать від ставлення швидкості приладу до швидкості світла різниця довжин шляхів і кути відхилення променів. Ці додаткові залежності визначаються колінеарністю відбитих променів і швидкості руху спостерігача на відмінність їх перпендикулярності в інтерферометрі з поділом амплітуди. В результаті порівняння параметрів в системі відліку, пов'язаній з інтерферометром, за їх інформативністю робиться висновок про перевагу застосування змін частоти, ширини відбитих променів в інтерферометрі з розподілом амплітуди, а в

інтерферометрі з розподілом хвильового фронту - різницею довжин шляхів променів, частоти, кута відхилення і ширини відбитих променів.

29.33 Лазерна фізика

29.19.02.1554/229619. Фотоперетворювач для дослідження характеристик лазерного ІЧ випромінювання. Касимов Ш.С., Мірзажонов З., Йулдашев Х.Т., Ахмедов Ш.С. // Журнал фізики та інженерії поверхні. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №4, т.2, С.218-222. - рос. УДК 621.315.592:621.382:621.385.

Експериментально досліджується реєстрація імпульсного ІЧ лазерного випромінювання з застосуванням напівпровідникової фотографічної системи іонізаційного типу. Як фотоприймач застосовується напівізолюючий арсенід галію, що має фотопровідність в області довжин хвиль 0,8-1,7 мкм. Товщина газорозрядного проміжку ~60 мкм, тиск повітря в проміжку ~100 мм рт. ст. У досліджах використаний лазер з тривалістю імпульсу 60 нс і $\lambda = 1,315$ мкм.

29.35 Радіофізика. Фізичні основи електроніки

29.19.02.1555/231003. Надвипромінювання рухомих та нерухомих осциляторів. Куклін В.М., Литвинов Д.М., Споров О.Є. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.52-56. - англ. УДК 53.01, 51.73.

У статті представлено математичну модель випромінювання системи нелінійних осциляторів, обмежених у просторі. Розглянуто особливості процесу синхронізації таких осциляторів. Зроблено порівняння ефективності системи взаємодіючих осциляторів в режимі надвипромінювання та в режимі дисипативної генерації в аналогічній системі, де осцилятори взаємодіють лише з полем збудженої хвилі. Також були отримані рівняння, що описують збудження ТЕ хвилі в різних режимах пучком електронів, які обертаються у зовнішньому магнітному полі хвилеводу, включаючи режим надвипромінювання, в якому електрони пучка взаємодіють один з одним завдяки їх спонтанному випромінюванню. Також обговорено основні особливості опису режиму підсилення гіротрона.

29.19.02.1556/231039. Математичне моделювання електродних систем газорозрядних гармат, які формують трубчасті електронні пучки. Мельник І.В., П'ясецька Н.І., Починок А.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.275-281. - укр. УДК 537.525:621.325.

У статті проведений аналіз електродних систем високовольтного тліючого розряду із циліндричною симетрією, які формують профільні порожнисті електронні пучки. Головною задачею моделювання є пошук аналітичних залежностей між конструктивними геометричними параметрами електродної системи та положенням межі анодної плазми, яка розглядається як прозорий для електронів електрод із фіксованим потенціалом. Проаналізовані залежності відстані від поверхні катоду до плазмової межі від струму розряду. Ці залежності отримані як результат розв'язування системи рівнянь, які характеризують рівновагу сили електричного поля з боку катодного падіння потенціалу та сили кінетичного тиску з боку області анодної плазми. Під час розрахунку температури електронів в анодній плазмі враховується нагрівання плазми повільними електронами, відбитими від аноду. Через аналіз геометрії електродних систем високовольтного тліючого розряду, які формують трубчастий електронний пучок, та її порівняння з електродною системою із плоским електродом, отримане рівняння рівноваги сили електричного поля та кінетичної сили зводиться до кубічного рівняння, яке розв'язується аналітично з використанням формули Кордано. Отримані теоретичні результати є вкрай важливими для спеціалістів, які проектують електронно-променево технологічне обладнання, що призначено для нагрівання, зварювання та відпалювання дискових та трубчастих виробів невеликого розміру у сучасному виробництві електронних та механічних приладів. Такий підхід значно скорочує час, необхідний для розробки сучасного ефективного електронно-променевого технологічного обладнання.

29.19.02.1557/231493. Поточний стан досліджень процесу $e^+e^- \rightarrow \pi^+\pi\eta$ експеримент та теорія. Шеховцова О.Н. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5, С.28-35. - англ. УДК 537.86; 621.38.01:53.

У цій статті представлено огляд поточного стану експериментальних і теоретичних досліджень реакції електронно-позитронної анігіляції в кінцевий стан $e^+e^- \rightarrow \pi^+\pi\eta$. Теоретичні дослідження реакції обговорюються в рамках трьох теоретичних підходів: у моделі Векторної Домінантності, в Резонансній Кіральної теорії з векторними і аксиально-векторними резонансами, а також в розширеній нелокальній версії моделі Намбу-Йона-Ласінію. Теоретичні розрахунки у рамках моделі Векторної Домінантності включають вклади від трьох проміжних векторних ρ -мезонів, тобто включені основний стан $\rho(770)$ і збуджені стани $\rho(1400)$, $\rho(1700)$. Теоретичні прогнози які ґрунтуються на лагранжіані Резонансної Кіральної теорії включають в себе або тільки основний стан $\rho(770)$, або суперпозицію основного стану $\rho(770)$ зі збудженими станами $\rho(1400)$, $\rho(1700)$. Нарешті, теоретичні розрахунки у

рамках моделі Намбу-Йона-Ласініо включають як основний $\rho(770)$ стан, так і його перший збуджений стан $\rho(1400)$. Резюмуючи, теоретичні прогнози у рамках трьох теоретичних підходів перелічених вище порівнюються з останніми експериментальними даними Новосибірських груп (експерименти SND та CMD) і колаборації BaBar. Крім того, обговорюються основні моменти теоретичних досліджень по вживанню гіпотези збереження векторного струму для оцінки ширини розпаду в крос-каналі $\tau \rightarrow \pi \pi^0 \eta \nu_\tau$. Остання тема даного огляду - дослідження рідкісного процесу розпаду $\varphi \rightarrow \pi^+ \pi^- \eta$, який відбувається з порушенням ОЗІ і G-парності.

29.37 Акустика

29.19.02.1558/230895. Моделювання акустичних сигналів електрообладнання методом авторегресії ковзного середнього. Кондратьєва І.Ю., Рудакова Г.В., Поливода О.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.79-84. - рос. УДК 519.246.85.

У даній статті авторами проведено моделювання акустичного шуму, що генерується електромеханічними системами в режимі реального часу. Здійснено огляд моделей і методів прогнозування часових рядів, виявлені переваги і недоліки кожного класу. Параметри моделі авторегресії ідентифіковані за допомогою методу найменших квадратів. Визначено залежність коефіцієнтів від порядку моделі. Якість отриманої моделі авторегресійного середнього змінного оцінено по шести критеріям якості. Показано, що за допомогою спектрального аналізу можна оцінити максимальні частоти спектра випадкових процесів, на підставі яких визначається крок дискретизації згідно теореми Котельникова.

29.19.02.1559/231026. Програмно-експериментальний комплекс для дослідження фільтрації флюїду пористим середовищем в полі акустичних хвиль. Венгрович Д.Б., Горовенко А.П. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.191-195. - укр. УДК 622.276.6.

Розроблена і виконана в металі експериментальна установка для дослідження дії акустичних хвиль на фільтрацію рідини кернами пористих середовищ. Установка дозволяє проводити дослідження в широкому діапазоні частот акустичних хвиль з паралельним чисельним моделюванням даних процесів методом скінченних елементів (МСЕ). Створена теоретична модель для розрахунку акустичних полів в кернах порід та проведена її апробація.

30 МЕХАНІКА

30.03 Основи, загальні задачі і методи механіки

30.19.02.1560/230583. Контактна задача про стискування двох пружних циліндрів з урахуванням тертя кулона. Стреляєв Ю.М., Шупчинська К.С. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.236-245. - рос. УДК 539.3.

Отримано чисельний розв'язок статичної контактної задачі про фрикційну взаємодію двох пружних нескінченних кругових циліндрів з ортогональними осями. Для урахування тертя, що виникає в точках поверхні зіткнення тіл, використовувався закон тертя Кулона в переміщеннях. Крайові умови контактної взаємодії задавались в обмеженій області, яка містить у собі невідому область контакту при невідомій межі зчеплення і зони проковзування. Задачу зведено до розв'язання системи нелінійних граничних інтегральних рівнянь. Наближений розв'язок системи отримано за допомогою дискретизації її рівнянь і використання метода простої ітерації для розв'язання дискретного аналога системи. Чисельний аналіз присвячено оцінці впливу тертя на нормальні і дотичні контактні напруження. Встановлено, що тертя практично не впливає на нормальні напруження і розміри зони контакту. Дотичні напруження досягають максимальних значень на межі зони зчеплення і зони проковзування.

30.19.02.1561/230648. Управління вимушеними коливаннями обертового математичного маятника з довжиною і масою, залежними від часу. Грищак Д.Д. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.69-81. - укр. УДК 539.3.

У статті запропоновано метод дослідження проблеми управління вимушеними коливаннями обертаного математичного маятника з довжиною і масою, залежними від часу при заданому характері зовнішнього навантаження. Дається порівняння здобутого аналітичного розв'язку з прямим чисельним інтегруванням основного рівняння задачі. На основі гібридного асимптотичного підходу надається вирішення нелінійної проблеми.

30.19.02.1562/230675. Вісесиметричні хвилі в композитних нестисливих матеріалах з початковими напруженнями за умови неповного контакту між шарами. Глухов А.Ю. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.73-81. - укр. УДК 539.3.

У рамках лінеаризованої теорії пружності для тіл з початковими напруженнями розглянуті постановка та метод розв'язку задач про поширення вісесиметричних хвиль у шаруватих композитних нестисливих заздалегідь напружених матеріалах при проковзуванні шарів. Досліджено випадок поширення хвиль вздовж шарів. Отримано дисперсійне рівняння для квазіпоперечних хвиль та його довгохвильове наближення. Досліджено чисельні розв'язки дисперсійного рівняння для матеріалу з пружним потенціалом типу Трелоара.

30.19.02.1563/230689. Деформування еластичного циліндру з кільцевими волокнами під впливом обертання за вільної посадки. Кострова М.М., Ахундов В.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.205-212. - рос. УДК 539.3.

Вивчали деформування вільно обертового циліндра, еластична матриця якого двоякоперіодично армована кільцевими волокнами квадратного перетину з більш жорсткого еластичного матеріалу. Рішення задачі здійснювали на основі моделі кусково-однорідного середовища, виходячи із загальних рівнянь нелінійної теорії пружності. Для вирішення задачі застосовували метод кінцевих різниць з використанням кінцево-різницевого співвідношень другого порядку точності і метод продовження рішення за швидкістю обертання циліндра.

30.19.02.1564/230708. Тиск жорсткого циліндричного кільцевого штампа на півпростір з початковими (залишковими) напруженнями. Ярецька Н.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.374-380. - укр. УДК 539.3.

У статті в рамках лінеаризованої теорії пружності представлено просторову контактну задачу про тиск жорсткого кільцевого штампа на півпростір з початковими напруженнями без урахування сил тертя. Дослідження представлені в загальному вигляді для теорії великих початкових деформацій та двох варіантів теорії малих початкових деформацій при довільній структурі пружного потенціалу. Числовий аналіз представлений у вигляді графіків для потенціалу Бартенева-Хазановича та гармонічного потенціалу.

30.19.02.1565/230908. Математичне моделювання відгуку багат шарового скла на вибухове навантаження з урахуванням фази розрідження. Сметанкіна Н.В., Угрімов С.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.164-170. - укр. УДК 534.1:539.3.

Стаття присвячена дослідженню відгуку багат шарового скла на вплив ударної хвилі з урахуванням як фази підвищеного тиску, так і фази розрідження. Динамічна поведінка скла описується рівняннями узагальненої моделі багат шарових пластин, яка заснована на методі степеневих рядів і дозволяє врахувати усі необхідні компоненти деформацій та напружень у шарах конструкції. Вплив повітряної ударної хвилі описується експоненційною залежністю, що була запропонована Кіппеу для аналізу фази надлишкового тиску, і яка може бути застосована й для аналізу фази розрідження. Розв'язок задачі отримано аналітико-чисельним методом. На чисельних прикладах досліджено вплив урахування фази розрідження в ударних хвилях на параметри напружено-деформованого стану оскління.

30.19.02.1566/230909. Математичне моделювання турбулентного обтікання симетричних і несиметричних профілів. Тарасов С.В., Редчиць Д.О., Тарасов А.С., Моїсеєнко С.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.171-177. - рос. УДК 532.516171-177.

В роботі проведено комплексні дослідження аеродинаміки симетричних і несиметричних профілів із замкнутим і розімкнутим контуром. Чисельне моделювання виконано на базі усереднених за Рейнольдсом рівнянь Нав'є-Стокса (URANS), з використанням диференціальної однопараметричної моделі турбулентності Spalart-Allmaras, адаптованої до тензора швидкостей деформацій (SALSA). Отримано картини турбулентного обтікання різних профілів, встановлено залежності коефіцієнтів лобового опору і підйомної сили від кута атаки. Проведено детальне порівняння полів течії при обтіканні цих профілів. Результати розрахунків добре узгоджуються з наявними експериментальними даними. Порівняльний аналіз результатів розрахунків показав, що збільшення кута атаки приводить

до різкого зростання коефіцієнта лобового опору у несиметричних профілів. У той же час несиметричні профілі з розімкненим контуром мають набагато більші значеннями підйомної сили, ніж із замкнутим контуром.

30.19.02.1567/231023. Методика застосування основних означень теорії нечітких множин в задачах аналізу та оптимального проектування. Бараненко В.О., Волчок Д.Л. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.170-176. - укр. УДК 517.11+519.92+539.3.

В роботі подана методика застосування основних означень теорії нечітких множин в задачах аналізу та оптимального проектування стрижневих систем. Наведено приклади моделювання балки і ферми у випадку неповної інформації про початкові дані. Розглянуто приклад пружної системи у випадку нечіткої інформації про бажаний ресурс задачі про довговічність від втоми розтягнутої панелі з крайовою тріщиною.

30.19.02.1568/231140. Теорія гіперпружно-в'язкопластичності, яка враховує мікрODEформації. Шнейдер В.П. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.323-332. - рос. УДК 539.374.

Пластична течія, викликана ковзанням дислокацій, тісно пов'язана з механізмом теплової активації в широкому діапазоні швидкостей деформації. З іншого боку, пластична деформація з високою швидкістю може призводити до явного підвищення температури. Тому, впливи швидкості деформації і температури повинні враховуватися одночасно при вивченні поведінки матеріалів. Спроба реалізації такого підходу була зроблена у праці [7] при побудові гіпопружно-в'язкопластичної теорії. У цій роботі пропонується варіант гіперпружно-в'язкопластичної теорії, що дозволяє усунути деякі недоліки гіпопружного підходу.

30.19.02.1569/231657. Дослідження в'язкості дисперсних середовищ в умовах їхньої інтенсивної обробки. Берник І.М. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.62-67. - укр. УДК 621.

Здійснено аналіз реологічних моделей, що описуються різними законами течії. З'ясовано, що наявність в дисперсних середовищах в'язких властивостей суттєво впливає на інтенсифікацію процесів їхньої обробки. Виявлено наявність різних підходів до врахування в'язких властивостей середовищ, що знаходяться в умовах дії на них певних величин тисків та швидкостей. Встановлено, що інтенсифікуючим способом виконання технологічного процесу являється гармонізація параметрів випромінювача і середовища на основі ціленаправленого їх використання. Для ультразвукових кавітаційних методів обробки доцільно використовувати методи феноменологічної реології та енергетичний підхід. Ключові слова: середовище, в'язкість, реологічна модель, дисипація, коефіцієнт згасання, ультразвукова технологія, інтенсифікація, енергетичний підхід.

30.15 Загальна механіка

30.19.02.1570/229647. Метод чисельного аналізу задачі масообміну циліндричного тіла з рівномірним поступальним потоком. Ламтюгова С.М., Сидоров М.В., Ситникова Ю.В. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.22-29. - англ. УДК 517.9:532.5.

Актуальність. У статті розглядається задача масообміну циліндричного тіла з рівномірним поступальним потоком в'язкої нестисливої рідини. Мета роботи - розробка нового методу чисельного аналізу задачі масообміну циліндричного тіла з рівномірним поступальним потоком, заснованого на сумісному застосуванні структурного методу R-функцій і проєкційного методу Гальоркіна. Метод. У загальному випадку задача про стаціонарний масообмін циліндричного тіла з потоком в'язкої нестисливої рідини зводиться до розв'язання рівняння гідродинамічного обтікання поверхні і рівняння для концентрації з відповідними крайовими умовами на поверхні тіла і далеко від нього. Точно врахувати геометрію області, а також крайові умови (в т.ч. і умову на нескінченності), можна, скориставшись конструктивним апаратом теорії R функцій акад. НАН України В.Л. Рвачова. В роботі на основі методів теорії R-функцій побудована повна структура розв'язку лінійної крайової задачі для концентрації, яка точно задовольняє крайовим умовам на межі тіла і умові на нескінченності, що дозволило звести задачі в нескінченній області до задач в скінченній області. Для розв'язання лінійної задачі для концентрації розроблено чисельний алгоритм на основі методу Гальоркіна. Результати. Обчислювальний експеримент проведений для задачі обтікання кругового і еліптичного циліндрів для різних чисел Рейнольдса і Пекле. Висновки. Проведені експерименти підтвердили працездатність запропонованого методу чисельного аналізу задачі масообміну циліндричного тіла з рівномірним поступальним потоком, заснованого на сумісному використанні структурного методу R-функцій і проєкційного методу Гальоркіна. Перспективи подальших досліджень можуть полягати у використанні розробленого методу при реалізації ітераційних методів розв'язання задачі нелінійного масообміну,

полудискретних і проєкційних методів розв'язання нестационарних задач, а також при розв'язанні задач оптимального управління відповідними технологічними процесами.

30.17 Механіка рідини і газу

30.19.02.1571/229005. Структура пінного шару на протитечійних контактних елементах зі стабілізацією. Моїсєєв В.Ф., Манойло Є.В., Ляпощенко О.О., Хухрянський О.М., Пономарьова Н.Г. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.83-92. - укр. УДК 66.074:661.

Промислова реалізація методу стабілізації газорідного шару дозволяє значно розширити галузь застосування пінних апаратів і відкриває нові можливості інтенсифікації технологічних процесів з одночасним створенням маловідходних технологій. У статті виявлено основні закономірності гідродинаміки пінного шару зі стабілізатором на протитечійних контактних елементах. Розглядаються структурні параметри фаз пінного шару як цільного середовища. Враховується взаємний вплив двох фаз. Вивчено закономірності газовмісту та параметри площі контакту фаз. Встановлено функціональні залежності основних параметрів процесу. Проведений аналіз ряду досліджень показав, що перспективним напрямком інтенсифікації процесу масообміну є розробка апаратів з трифазним псевдозрідженим шаром зрощуваної насадки складних форм із пористих матеріалів. Отже, необхідне проведення спеціальних досліджень гідродинамічних режимів роботи апарату з пінним шаром, що стабілізується із визначенням параметрів, що впливають на швидкість переходу контактного елемента з одного режиму в інший.

30.19.02.1572/229586. Особливості зміни теплофізичних властивостей надкритичної води під час течії в круглих трубах, що обігриваються. Фіалко Н.М., Прокопов В.Г., Шеренковський Ю.В., Меранова Н.О., Альошко С.О., Власенко Т.С., Шараєвський І.Г., Зімін Л.Б., Стрижеус С.М., Хміль Д.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.117-121. - рос. УДК 536.242.

Для процесу течії надкритичної води в каналі, що обігривається, проведено дослідження особливостей просторового розподілу фізичних властивостей води, зумовлених їх істотною температурною залежністю, характерною для надкритичних середовищ у ділянці псевдофазового переходу. На основі комп'ютерного моделювання розв'язано задачу тепломасоперенесення у вертикальній круглій трубі під час висхідного руху в ній води надкритичних параметрів. Показано, що характер розподілу властивостей теплоносія у поздовжньому перетині труби певною мірою визначається рухом в ньому фронту псевдофазового переходу. Проаналізовано вплив величини густини теплового потоку, що підводиться до стінки труби, на положення границь початку і кінця зони псевдофазового переходу і на пов'язані з цим особливості просторової зміни фізичних властивостей теплоносія. Наведено результати CFD моделювання з розподілу уздовж довжини труби, що обігривається, таких властивостей надкритичної води, як густина, динамічна в'язкість, коефіцієнт теплопровідності і питома теплоємність. Виконано зіставлення особливостей розподілу зазначених властивостей, розрахованих за температурою на стінці труби і на її осі. Досліджено характер зміни питомої теплоємності по радіусу труби і проаналізовано вплив рівня теплового потоку, що підводиться, на положення максимуму теплоємності в різних поперечних перетинах каналу.

30.19.02.1573/229628. Метод чисельного аналізу задачі обтікання тіл обертання стаціонарним потоком в'язкої рідини. Ламтюгова С.М., Сидоров М.В., Ситникова Ю.В. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.50-57. - англ. УДК 517.95 : 519.63.

У статті розглядається нелінійна стаціонарна задача обтікання тіла обертання в'язкою нестисливою рідиною. Мета роботи - розробка нового методу чисельного аналізу стаціонарних задач обтікання тіл обертання в'язкою нестисливою рідиною. Метод. Математичною моделлю розглядуваного процесу служить нелінійна крайова задача для функції течії, отримана переходом від системи рівнянь Нав'є-Стокса до одного нелінійного рівняння четвертого порядку. Особливістю постановки задачі обтікання є те, що крайова задача розглядається в нескінченній області і для функції течії ставляться як крайові умови на межі тіла, що обтікається, так і умова на нескінченності. За допомогою структурного методу (методу R-функцій) будується структура розв'язку задачі, яка точно задовольняє всі крайові умови задачі, в тому числі гарантує потрібну поведінку функції течії на нескінченності. Для апроксимації невизначених компонент структури пропонується два підходи. Перший підхід заснований на використанні методу послідовних наближень, який дозволяє звести розв'язування вихідної нелінійної задачі до розв'язування послідовності лінійних крайових задач. На кожному кроці ітераційного процесу ці лінійні задачі розв'язуються методом Бубнова-Гальоркіна. Другий підхід до апроксимації невизначених компонент структури заснований на застосуванні нелінійного методу Гальоркіна і його пропонується використовувати в разі розбіжності послідовних наближень. У цьому випадку розв'язування вихідної нелінійної задачі зводиться до розв'язування системи нелінійних алгебраїчних рівнянь. Результати. Обчислювальний експеримент проведений для задачі обтікання сфери, еліпсоїда

обертання і двох з'єднаних еліпсоїдів для різних чисел Рейнольдса. Висновки. Проведені експерименти підтвердили працездатність запропонованого методу чисельного аналізу стаціонарних задач обтікання тіл обертання в'язкою нестисливою рідиною. Перспективи подальших досліджень можуть полягати у використанні розробленого методу при реалізації полудіскретних і проєкційних методів розв'язання нестационарних задач.

30.19 Механіка деформованого твердого тіла

30.19.02.1574/230108. Вплив віртуальних недосконалостей на напружено-деформований стан і стійкість спеціальних оболонкових систем. Коренев Р.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.109-118. - укр. УДК 624.074.43.

В рамках цього дослідження побудовані скінченно-елементні моделі ребристої оболонки, що відображає ідеалізовану роботу оболонкової системи, виконаної з тонкостінних холоднодеформованих елементів, а також скінченно-елементна модель оболонкової системи, що демонструє вплив віртуальних недосконалостей. Виконано аналіз напружено-деформованого стану зазначених систем. Розв'язана задача стійкості, в тому числі стійкість деформованої схеми.

30.19.02.1575/230573. Коливання підкріпленої перехресними ребрами неоднорідної циліндричної оболонки з рухомою рідиною. Латіфов Ф.С., Агаєв Р.Н. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.138-146. - рос. УДК 539.3.

У пропонованій статті досліджено вільне коливання підкріпленої перехресними системами ребер, неоднорідної за товщиною циліндричної оболонки, що контактує з рухомою рідиною. Використовуючи варіаційний принцип Гамільтона-Остроградського, побудовані системи рівнянь руху підкріпленої перехресними системами ребер, неоднорідною за товщиною циліндричною оболонкою, що контактує з рухомою рідиною. Неоднорідність матеріалу оболонки за товщиною враховано, приймаючи, що модуль Юнга і щільність матеріалу оболонки є функціями нормальної координати. При дослідженні вільних коливань підкріпленої перехресними системами ребер, неоднорідною за товщиною циліндричною оболонкою, що контактує з рухомою рідиною, розглянуті два випадки: а) рідина всередині оболонки перебуває у спокої; б) рідина всередині оболонки рухається з постійною швидкістю. В обох випадках побудовані частотні рівняння і реалізовані чисельно. У процесі обчислень для функції неоднорідності прийняті лінійні і параболічні закони. Побудовано характерні криві залежності.

30.19.02.1576/230574. Інтегральне представлення розривного розв'язка плоскої задачі теорії пружності для анізотропного середовища. Левада В.С., Левицька Т.І., Хижняк В.К. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.146-152. - рос. УДК 539.3.

Опираючись на співвідношення, що зв'язують похідні переміщень, як узагальнені функції, зі звичайними похідними, отримана система лінійних диференціальних рівнянь. У правих частинах рівнянь містяться узагальнені функції, що залежать від стрибків переміщень і напружень. Розв'язок системи отримано у вигляді згортки матриці фундаментальних рішень зі стовпцем правих частин системи.

30.19.02.1577/230580. Нестационарна деформація циліндричної оболонки у пружному просторі під дією поверхневих навантажень, що розширюються. Пожуєв А.В., Фасоляк А.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.200-213. - укр. УДК 539.312.

Розглядається тривимірний пружний простір з циліндричним включенням, підкріпленням оболонкою. Розглянуто випадки, коли на поверхню оболонки діють вісесиметричні динамічні нормальні навантаження. Рух простору описувався динамічними рівняннями теорії пружності, а рух оболонки описувався трьома методами: динамічними рівняннями теорії пружності, рівняннями, які враховують поперечний зсув та інерцію обертання (оболонка типу Тимошенко), а також класичними рівняннями теорії тонких оболонок, які ґрунтуються на гіпотезі Кірхгофа-Лява. Задача розв'язана методом інтегральних перетворень Фур'є (за осью змінною), та Лапласа (за змінною часу), обернення яких проводилось чисельно. Отримані результати проілюстровано графічно.

30.19.02.1578/230582. Аналітично-чисельна методика розрахунку довгих некругових циліндричних оболонок з урахуванням деформацій поперечного зсуву. Сторожук Є.А., Комарчук С.М., Піголь О.В., Яцура А.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.224-236. - укр. УДК 539.3.

Дано постановку і розроблено аналітично-чисельну методику розв'язання задач статички для композитних нескінченно довгих циліндричних оболонок некругового поперечного перерізу з низькою зсувною жорсткістю. Отримано вирази для внутрішніх силових факторів і узагальнених переміщень

замкненої і відкритої оболонки при дії комбінованого навантаження. Інтеграл у вказаних виразах обчислюється чисельно з використанням формули трапецій. Представлено числові результати для оболонки овального перерізу, навантаженої рівномірним внутрішнім тиском.

30.19.02.1579/230585. Вплив періодичного зовнішнього навантаження на коливання ФГМ пологих оболонкових конструкцій зі змінною за часом товщиною. Фатеєва Ю.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.251-256. - укр. УДК 539.3.

У роботі розглядається наближений аналітичний розв'язок задачі динаміки пологої оболонки із функціонально-градієнтного матеріалу (ФГМ) і змінною за часом товщиною при наявності періодичного зовнішнього навантаження. Рух конструкції описується на основі класичної теорії оболонки. До цього напрямку досліджень можна віднести публікації [1-3]. Особлива увага в роботі приділяється дослідженню впливу характеру зміни товщини оболонки за часом на динамічну поведінку при заданих початкових умовах. Основні залежності "деформації - переміщення" базуються на теорії Кармана. Проблема зводиться до сингулярного нелінійного диференціального рівняння другого порядку зі змінною за часом правою частиною. Проведено порівняння здобутого аналітичного розв'язку для деяких параметрів конструкції з прямим чисельним інтегруванням початкового рівняння задачі.

30.19.02.1580/230587. Локалізація пластичної деформації на площадці текучості в умовах плоского напруженого стану. Черняков Ю.А., Шевченко А.Г. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.264-271. - рос. УДК 539.374.

Досліджується питання про локалізацію пластичної деформації у формі утворення шийки для матеріалів з площадкою текучості в умовах плоского напруженого стану. Встановлено, що довжина шийки може бути кінцевою і визначається залежно від діючого в тілі максимального напруження, а також, верхньої і нижньої меж текучості, які характерні для діаграм одноосного навантаження матеріалу з площадкою текучості при жорсткому навантаженні.

30.19.02.1581/230645. Осесиметричні вільні коливання нетонких циліндричних оболонки з неперервно неоднорідного матеріалу несиметричної будови. Григоренко О.Я., Єфімова Т.Л., Коротких Ю.А. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.42-50. - укр. УДК 539.3.

На базі уточненої теорії Тимошенка-Міндліна досліджуються вільні коливання нетонких циліндричних оболонки з неперервно неоднорідних матеріалів з несиметричною будовою відносно серединної поверхні. Вивчається вплив різних законів зміни механічних властивостей на динамічні характеристики циліндричних оболонки при осесиметричних вільних коливаннях.

30.19.02.1582/230646. Особливості підходу до розв'язання задач про напружено-деформований стан пластин складної форми. Григоренко О.Я., Панкрат'єв С.А., Яремченко С.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.51-60. - рос. УДК 539.3.

У статті викладені основні положення підходу для статичного аналізу ортотропних пластин складної форми на базі уточненої теорії. Розглянуто перехід від неортогональної системи координат до ортогональної за допомогою відповідного перетворення, що дозволило застосувати для розв'язання розглянутих задач методи сплайн-колокації та дискретної ортогоналізації. Особливості застосування підходу досліджені на прикладі серії ізотропних пластин у формі дельтоїдів і трапецій під впливом рівномірно розподіленого навантаження. Показано вплив геометричних параметрів пластин і різних варіантів граничних умов на характеристики поверхні прогину.

30.19.02.1583/230647. Нелінійний динамічний аналіз пологих оболонки із функціонально-градієнтних матеріалів з параметрами, залежними від часу, під дією статичних зусиль. Гришак В.З., Фатеєва Ю.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.60-68. - англ. УДК 539.3.

Стаття присвячена нелінійним коливанням пологих оболонки із функціонально-градієнтних матеріалів (ФГМ) під дією статичних зусиль. Властивості матеріалу змінюються в напрямку товщини відповідно до степеневому закону. Нелінійні залежності деформації-переміщення ґрунтуються на теорії Кармана для відносно великих нормальних переміщень. Початкова нелінійна система диференціальних рівнянь трансформується до сингулярного нелінійного диференціального рівняння зі змінними за часом коефіцієнтами, яке вирішується гібридним трикроковим збуренням - ВКБ-Гальоркін методом. Надається порівняння результатів чисельного інтегрування основного рівняння проблеми із запропонованим наближеним аналітичним розв'язком.

30.19.02.1584/230650. Нелінійне деформування стиснуто-зігнутої пластини з розрізом. Гук Н.А., Степанова Н.І. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.90-102. - рос. УДК 539.3.

У роботі запропоновано підхід до моделювання розрізу (тріщини) в тонких пластинах, який ґрунтується на формулюванні статичних умов на лінії, що збігається з лінією розрізу. Для імітації виконання статичних умов на лінії розрізу використано варіаційну постановку задачі деформування пластини в поєднанні з формулюванням її як оберненої задачі. Розроблено алгоритм для визначення стрибків переміщень і кутів повороту на лінії розрізу, що забезпечують виконання статичних граничних умов.

30.19.02.1585/230656. Аналіз вільних коливань поздовжньо підкріпленої, анізотропної циліндричної оболонки з рідиною при осьовому стисканні. Латіфов Ф.С., Абасов М.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.144-154. - рос. УДК 534.

У дослідженні подано результати обчислення частот вільних коливань циліндричної анізотропної оболонки з полімерних матеріалів, зокрема склопластиків, при граничних умовах Нав'є. Постійні пружності оболонки залежать від кута намотування скловолокна. На основі варіаційного принципу Остроградського-Гамільтона, побудовано рівняння для визначення власної частоти вільних коливань поздовжньо підкріпленої ортотропної циліндричної оболонки, що контактує з рідиною. Діючі поверхневі навантаження з боку рідини на поздовжньо підкріплену циліндричну оболонку визначаються з розв'язання рівняння руху рідини. Використовуючи асимптотичні формули логарифмічної похідної функції Бесселя, отримані наближені формули для знаходження власних частот коливань досліджуваної конструкції.

30.19.02.1586/230657. Коливання ребристих конструктивно-ортотропних циліндричних оболонок із заповнювачем, при осьовому стисканні і з урахуванням тертя. Латіфов Ф.С., Агаларова І.У. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.155-164. - рос. УДК 534.

Стаття присвячена дослідженню вільних коливань конструктивно-ортотропних циліндричних оболонок із суцільним заповнювачем, підсиленими перехресними системами ребер при осьовому стисканні і з урахуванням тертя між контактними поверхнями оболонки і заповнювача. Рух заповнювача описується системами рівнянь теорії пружності в переміщеннях. За допомогою контактних умов для знаходження частот вільних коливань конструктивно-ортотропних циліндричних оболонок з заповнювачем, підсиленими перехресними системами ребер при осьовому стисканні і з урахуванням тертя між контактними поверхнями оболонки і заповнювача побудоване частотне рівняння і реалізоване чисельно. Вплив інерційних властивостей заповнювача на процес коливання системи досліджено у двох випадках: а) впливами інерційних властивостей на процес коливання системи можна знехтувати; б) вплив інерційних властивостей на процес коливання системи істотний.

30.19.02.1587/230661. Математичне моделювання деформування тришарової пластини на пружній основі. Овський О.Г., Леонтьєва В.В., Кондрат'єва Н.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.192-201. - укр. УДК 519.876.5.

У статті розглянутий вигин пружної прямокутної тришарової пластини із твердим наповнювачем, яка перебуває у стані спокою на пружній основі. Для опису кінематики шарів прийняті гіпотези Кірхгофа. Реакція основи описана моделлю Вінклера. На контурі пластини передбачається наявність твердої діафрагми, яка перешкоджає відносному зсуву шарів. Для побудови системи рівнянь рівноваги використано варіаційний принцип Лагранжа разом зі спрощуючою символікою В.З. Власова.

30.19.02.1588/230662. Нестационарна деформація циліндричної оболонки у пружному півпросторі під дією нормальних поверхневих навантажень. Пожуєв В.І., Пожуєв А.В., Фасоляк А.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.201-213. - укр. УДК 539.312.

Розглядається тривимірний пружний півпростір з циліндричною порожниною, яка підкріплена оболонкою, причому вісь оболонки розташована перпендикулярно до площини, що обмежує півпростір. Розглянуто випадки, коли на поверхню оболонки діють вісесиметричні динамічні нормальні навантаження. Рух півпростору описувався динамічними рівняннями теорії пружності, а рух оболонки описувався рівняннями, які враховують поперечний зсув та інерцію обертання (оболонка типу Тимошенко). Задача розв'язана методом інтегральних синус та косинус перетворень Фур'є (за осьовою змінною), та Лапласа (за змінною часу), обертання яких проводилось чисельно. Отримані результати проілюстровано графічно.

30.19.02.1589/230663. Обґрунтування узагальненого методу Фур'є для мішаної задачі теорії пружності в напівпросторі з циліндричною порожниною. Проценко В.С., Українець Н.А. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.213-221. - англ. УДК 539.3.

У статті розглядається мішана задача теорії пружності для однорідного ізотропного напівпростору з нескінченною круговою циліндричною порожниною, паралельною до його поверхні. Ця задача становить практичний інтерес у зв'язку з проблемами геомеханіки і геотехнічної інженерії. Метою

дослідження є обґрунтування і застосування методу дослідження напружено-деформованого стану пружного напівпростору з круговою циліндричною порожниною у разі, коли на поверхні напівпростору задані напруження, а на поверхні порожнини - переміщення. Розв'язок однорідного рівняння Ламе з відповідними граничними умовами в цій області знайдено за допомогою узагальненого методу Фур'є. Загальний розв'язок задачі представляється у вигляді суперпозиції базисних розв'язків для циліндра і напівпростору. За допомогою теорем додавання цих розв'язків задовольняються граничні умови і задача зводиться до нескінченної системи лінійних алгебраїчних рівнянь. Доведено теорему про те, що оператор системи є цілком неперервним у просторі l_2 . Це дозволяє розв'язати систему методом редукції. Представлені результати чисельних розрахунків.

30.19.02.1590/230670. Вагова оптимізація циліндричної оболонки зі склопластику за умови одного граничного стану і невизначеної інформації щодо вихідних даних. Бараненко В.О., Волчок Д.Л. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.22-35. - укр. УДК 539.3.

Представлена модель проектування циліндричної кругової оболонки мінімальної ваги зі склопластику. Оболонка знаходиться під дією осьової стискаючої сили, зовнішнього тиску і крутного моменту. Інформація про їх значення задана невизначеним чином. У сформульованій моделі враховано тільки один граничний стан - місцева втрата стійкості. У роботі розглянута невизначеність випадкового і нечіткого характеру. До реалізації моделі застосовано математичний апарат м'яких обчислень, що базується на методі Монте-Карло. Виконано ряд числових експериментів, що ілюструють застосування теорії ймовірності та теорії нечітких множин до задач невизначеної оптимізації оболонок.

30.19.02.1591/230671. Вимушені коливання п'єзокерамічних кільцевих пластин з урахуванням електромеханічних втрат. Безверхий О.І., Корнієнко В.Ф. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.35-48. - укр. УДК 534-21:537.226.86.

У статті подано постановку задачі про вимушені коливання п'єзокерамічних кільцевих пластин з урахуванням електромеханічних втрат на резонансних режимах роботи. Електромеханічні втрати враховані шляхом введення комплексних сталих у матеріальні співвідношення. Проведені розрахунки вимушених коливань п'єзокерамічних кільцевих пластин при різних умовах закріплення країв. Проаналізовані напруження, переміщення і провідності з урахуванням механічних, діелектричних і п'єзоелектричних втрат у широкому діапазоні частот, що виникають у кільцевій пластині. Одержано ряд фізичних залежностей для амплітудних значень переміщень, напружень і провідностей.

30.19.02.1592/230672. Пластина з тріщиною під двовісним розтягом та зосередженими силами з урахуванням пластичних зон та зміцнення матеріалу в її вершинах. Білаш О.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.49-56. - укр. УДК 539.375.

Розв'язано задачу про сумісну дію зосереджених сил та двовісного розтягу на ізотропну пластину з наскрізною прямолінійною тріщиною, вільною від зовнішнього навантаження, та за наявності пластичних зон у її вершинах з урахуванням зміцнення матеріалу. З використанням методів теорії функцій комплексної змінної розв'язування задачі зведено до задач лінійного спряження, розв'язок яких отримано в класі функцій, обмежених у вершинах пластичних зон. Наведено залежності для знаходження довжини пластичної зони та розходження берегів тріщини у її вершині, проведено їх числовий аналіз при різних параметрах задачі, який подано графічно. У часткових випадках отримано відомі в літературі результати.

30.19.02.1593/230674. Порівняльний аналіз просторового та оболонкового розв'язків задачі повзучості та міцності багат шарових циліндрів. Галішин О.З., Склепус С.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.64-72. - рос. УДК 539.3.

Розглянуто задачу повзучості та міцності порожнистого багат шарового циліндра в рамках просторової і оболонкової постановок. Розв'язки для двошарових оболонок з різним співвідношенням товщини шарів, що базуються на гіпотезі прямолінійного елемента, порівнюються з просторовими рішеннями для осесиметрично навантажених порожнистих циліндрів. Показано, що при зменшенні товщини зовнішнього шару похибка оболонкового розв'язку зменшується, а повзучість зовнішнього шару збільшує час до руйнування.

30.19.02.1594/230677. Чисельний розрахунок частот вільних коливань некругової циліндричної оболонки з жорстко закріпленими торцями. Григоренко О.Я., Борисенко М.Ю., Бойчук О.В., Пригода О.П. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.94-103. - укр. УДК 539.3.

Визначаються частоти та форми вільних коливань тонкої циліндричної оболонки еліптичного поперечного перерізу сталої товщини з жорстко закріпленими торцями. Дослідження проводились методом скінченних елементів, який реалізовано на ліцензійному програмному засобі FEMAP з

розв'язувачем NX Nastran. Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням обґрунтованої математичної моделі, коректністю постановки задачі, розв'язком тестових задач та практичною збіжністю розрахованих частот при застосуванні методу скінченних елементів. У результаті дослідження розв'язано дві тестові задачі для кругової та не кругової циліндричної оболонки сталого товщини з жорстко закріпленими торцями. Результати тестових задач добре збігаються з результатами, отриманими іншими авторами експериментальним та чисельним методами. Проведено порівняльний аналіз частот і форм вільних коливань розглянутої оболонки з частотами і формами вільних коливань цієї ж оболонки з жорстко закріпленим одним торцем, інший торець вільний.

30.19.02.1595/230681. Нестационарний закрут скінченного циліндру з круговою тріщиною. Демидов О.В., Попов В.Г. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.131-142. - укр. УДК 539.3.

Розв'язана вісесиметрична динамічна задача про визначення напруженого стану навколо кругової тріщини у скінченному циліндрі, джерелом навантаження є абсолютно жорстка кругова накладка, яка зчеплена з одним з торців циліндру і до якої прикладений крутний момент, який змінюється за часом. На відміну від традиційних методів розв'язання, які ґрунтуються на застосуванні інтегрального перетворення Лапласа, запропонований метод полягає в різницевому наближенні похідної за часом. У результаті вихідна задача замінюється послідовністю однорідних граничних задач, інтегральне подання розв'язку яких зводиться до інтегрального рівняння Фредгольма другого роду, числовий розв'язок якого дозволив отримати наближену формулу для обчислення КІН.

30.19.02.1596/230688. Коливання прямокутної пластини, яка розділяє ідеальні рідини різної щільності в прямокутному каналі з пружними основами. Кононов Ю.М., Лимар О.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.190-204. - рос. УДК 533.6.013.42.

Виведено частотне рівняння власних коливань пружної пластини, яка горизонтально поділяє ідеальні рідини різної щільності в прямокутному каналі з пружними основами у вигляді прямокутних пластин. Розглянуто довільні випадки закріплення контурів пластин і різні випадки виродження пластин. На прикладі відсутності нижньої рідини і двох мембран показано, що частотне рівняння розпадається на два рівняння, що описують непарні і парні частоти. У цьому випадку частотний спектр для несиметричних частот складається з двох наборів частот, що відповідають коливанням верхньої і нижньої основ, а частотний спектр для симетричних частот складається з трьох наборів частот, що відповідають коливанням верхньої і нижньої основ, а також коливань стовпа рідини як одного цілого. На підставі проведених аналітичних досліджень зроблено загальні висновки про коливання прямокутної пластини, що розділяє ідеальні рідини різної щільності в прямокутному каналі з пружними основами.

30.19.02.1597/230690. Міцність пружно-пластичних пластин з двома перпендикулярними розрізами (тонкими жорсткими включеннями) за всебічного розтягу. Кузь І.С., Кузь О.Н., Пиз Н.Я. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.213-222. - укр. УДК 539.3.

Розвинуто застосування варіаційно-різницевого методу до розв'язування задач теорії малих пружно-пластичних деформацій для лінійно зміцнюваних пластин з розрізами (або такими самими за розмірами тонкими абсолютно жорсткими включеннями) з урахуванням розвантаження. Для розв'язування отриманих після дискретизації систем лінійних та нелінійних алгебричних рівнянь запропоновано використовувати ітераційний метод Ньютона-Канторовича та комбінований ітераційний процес, який містить градієнтний метод та метод з чебишевським набором ітераційних параметрів. Числово розв'язано низку задач про всебічний розтяг пружно-пластичних пластин з двома перпендикулярними розрізами (тонкими жорсткими включеннями). Побудовано зони еволюції пластичних деформацій за покрокового збільшення навантаження. З'ясовано напруження, за яких е пластинах досягаються межі текучості та міцності.

30.19.02.1598/230692. Напружений стан з'єднання внапуск пластинок різної ширини. наближена теорія й експеримент. Куреннов С.С. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.235-244. - рос. УДК 624.072.45: 539.384.

Запропоновано спрощену двовимірну модель клейового з'єднання, яка ґрунтується на гіпотезі про високу жорсткість несучих шарів у поперечному напрямку. Побудовано аналітичний розв'язок задачі про напружений стан симетричного з'єднання пластинок різних розмірів. Розв'язано модельну задачу та проведено експеримент, який показав високу точність запропонованої спрощеної математичної моделі.

30.19.02.1599/230693. Вільні коливання посилені перехресними системами ребер і навантажених осьовими стискаючими силами ортотропної в'язкопружної циліндричної оболонки з протікаючою

рідиною. Латіфов Ф.С., Гулієва З.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.244-251. - рос. УДК 539.3.

У роботі досліджується вільне коливання посиленних перехресними системами ребер і навантажені осьовими стискаючими силами ортотропної в'язкопружної циліндричної оболонки з протікаючою рідиною. Рівняння руху підкріпленої перехресними системами ребер, навантаженої осьовими стискаючими силами ортотропної оболонки з рухомою рідиною, отримані на основі принципу стаціонарності дії Остроградського-Гамільтона. Побудовано частотне рівняння вільних коливань, підкріплених перехресними системами ребер, навантажених осьовими стискаючими силами ортотропної циліндричної оболонки, заповненої спочиваючою рідиною і реалізовані чисельно.

30.19.02.1600/230694. Побудова матриці фундаментальних розв'язків системи рівнянь, що описують узагальнений плоский електропружний стан п'єзоелектричної пластини. Левада В.С., Левицька Т.І., Пожуєва І.С., Хижняк В.К. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.252-261. - рос. УДК 539.3.

Із застосуванням перетворення Фур'є узагальнених функцій повільного росту, отримана матриця фундаментальних розв'язків системи рівнянь, що описують узагальнений плоский напружений стан п'єзоелектричної пластини. Елементи матриці, представлені в замкнутому вигляді, виражені через елементарні функції.

30.19.02.1601/230697. Стійкість підкріплюючого шару у двошаровій системі. Ободан Н.І., Адлуцький В.Я., Козакова Н.Л. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.285-295. - рос. УДК 539.3.

У постановці плоскої геометрично нелінійної теорії пружності розглянуто задачу стійкості двошарової аркової системи під дією нормального навантаження, рівномірно розподіленого по границі верхнього шару. На лінії розділення шарів реалізуються умови повного зчеплення, гладкого контакту й відшарування. Задачу сформульовано у варіаційній постановці. Проведено чисельний аналіз критичних навантажень і можливих рівноважних конфігурацій системи залежно від значень її геометричних і фізичних параметрів. Основну увагу приділено вивченню рівноважних форм із відшаруванням нижнього шару.

30.19.02.1602/230698. Двовісний розтяг пластини з двома рівними колінеарними тріщинами з урахуванням зміцнення матеріалу та злитих пластичних зон між ними. Опанасович В.К., Николишин М.М., Слободян М.С., Альфавицька С.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.296-303. - укр. УДК 393.3.

Сформульовано і розв'язано задачу про двовісний розтяг зусиллями на нескінченності ізотропної пластини з двома рівними колінеарними наскрізними тріщинами, береги яких вільні від зовнішнього навантаження. Припускається, що під дією зовнішнього навантаження у вершинах тріщин утворюються вузькі пластичні зони з урахуванням лінійного зміцнення матеріалу, причому між тріщинами пластичні зони злилися в одну. З використанням методів теорії функцій комплексної змінної та комплексних потенціалів розв'язування задач зведено до задачі лінійного спряження, на основі яких отримано аналітичний розв'язок задачі в класі функцій обмежених у вершинах пластичних зон. Чисельно визначено довжину пластичних зон та розкриття берегів тріщин. Результати числового аналізу подано графічно.

30.19.02.1603/230699. Про підхід до дослідження напружено-деформованого стану пластини з отворами та прямолінійною наскрізною тріщиною. Опанасович В.К., Слободян М.С., Ярема Є.Б. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.303-312. - укр. УДК 393.3.

У роботі запропоновано підхід до дослідження напружено-деформованого стану пластини з прямолінійною наскрізною тріщиною та двома отворами довільної форми, яка знаходиться під дією однорідного поля зусиль на нескінченності. Використовуючи методи теорії функцій комплексної змінної та комплексні потенціали Колосова-Мухелішвілі, розв'язок задачі зведено до сингулярних інтегральних рівнянь на отворах, а на берегах прямолінійної тріщини крайові умови задовольняються аналітично. Проведено числовий аналіз коефіцієнтів інтенсивності напружень, який подано графічно, при різних значеннях параметрів задачі, коли отвори мають форму круга, еліпса та прямокутника, а в часткових випадках отримано відомі результати.

30.19.02.1604/230700. Термопружне деформування шаруватих оболонок складної форми. Сметанкіна Н.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.312-319. - укр. УДК 539.3.

Запропоновано метод дослідження термонапруженого стану шаруватих незамкнених циліндричних оболонок зі складною формою плану. Метод базується на прийомі розширення заданої системи. Деформування оболонок розглянуто в рамках уточненої теорії оболонок, яка враховує деформації

поперечного зсуву та обтиснення вздовж товщини в кожному шарі. Результати розрахунку напружень у шарах порівнюються з даними, одержаними інтегрально-різницеvim методом.

30.19.02.1605/230704. Взаємодія колінеарних тріщин у сферичній оболонці з гнучким покриттям. Шацький І.П., Маковійчук М.В., Щербій А.Б. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.342-350. - укр. УДК 539.375.

Досліджено задачу про розтяг сферичної оболонки, що підкріплена гнучким покриттям та містить дві меридіональні тріщини. Покриття моделюється шарніром, що з'єднує береги розрізів в одній з лицьових поверхонь оболонки. Методом сингулярних інтегральних рівнянь визначено напружений стан поблизу вершин тріщин та розподіл шарнірної реакції в покритті. Граничний стан композиції проаналізовано з урахуванням критеріїв крихкого руйнування оболонки та обмеженої міцності покриття. Досліджено вплив параметрів кривини серединної поверхні оболонки та взаємного розташування дефектів на величину руйнівного навантаження.

30.19.02.1606/230706. Утворення шийки кінцевої довжини при двовісному розтягненні пластинки. Шевченко А.Г., Шнейдер В.П. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.358-364. - рос. УДК 539.374.

При двоосному розтягненні за межами пружності в тонкій пластинці може виникнути локальне утоншення, тобто утворюється шийка. У рамках теорії мікрODEформації досліджується локалізація деформації у формі утворення шийки, при двоосному розтягуванні однорідної тонкої пластини постійної товщини. Раніше було показано, що біфуркація процесу деформування досягається на шляхах повного довантаження, що дозволяє зводити задачу біфуркації лінійної задачі на власні значення. В окремому випадку монотонного навантаження, коли не виникають часткові розвантаження в рамках запропонованого підходу отримані формули для визначення критичного навантаження і знайдено розв'язок для шийки обмеженої довжини.

30.19.02.1607/230903. Удар круглого тіла о поверхню ідеальної нестисливої рідини. Нікуліна Т.М., Нікуліна А.М., Гоман О.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.125-130. - рос. УДК 532.3.

У роботі розглядається задача в плоскій постановці про удар круглого тіла об поверхню ідеальної нестисливої рідини, яка не має границь. Тіло частково занурене в рідину, а його занурена частина має форму кругового сегмента. В певний момент часу відбувається удар, після чого тіло миттєво отримує поступальну швидкість і обертальну швидкість навколо осі, перпендикулярної площині, в якій розглядається течія. За допомогою конформного відображення, що переводить область півплощини з вирізаним сегментом в півплощину, дана задача зводиться до змішаної задачі Келдиша-Седова для верхньої півплощини, розв'язок якої відомо в квадратурах. Таким чином, була розв'язана ударна крайова задача зі змішаними граничними умовами. Був знайдений комплексний потенціал рідини у мить, що слідує безпосередньо після удару, а також потенціал швидкості рідини на ділянці дотику тіла з рідиною. Отримані результати проаналізовані у випадках впливу на рідину з боку тіла тільки однієї компоненти швидкості, або всіх трьох компонент. Також результати були проілюстровані для різних кутів зануреного сегмента і проведено порівняння з результатами для плаваючої пластинки. Показано, що після удару рідина може почати рухатися безвідривно, однак, при деяких значеннях швидкості тіла, може виникати відрив рідини від поверхні тіла. Про це свідчить той факт, що значення потенціалу на деякій частині поверхні тіла стає більше нуля. На цій ділянці якраз і буде знаходитися точка відриву. В такому випадку отримані розв'язки вже не можуть бути використані і слід розглядати задачу з урахуванням утворення зони відриву. У разі впливу з боку тіла тільки вертикальної компоненти швидкості при кутах сегмента менше 90° відрив рідини від поверхні тіла виникати не буде.

30.19.02.1608/230904. Задача ретроспективної ідентифікації кінетичних параметрів процесу відтиску "тверде тіло-рідина" для консолидованих середовищ частинок мікропористої структури. Петрик М.Р., Михалик Д.М., Петрик О.Ю., Кордяк І.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.131-136. - укр. УДК 519.6.

Для моделей фільтрації-консолідації біологічних середовищ частинок мікропористої структури сформульовано задачу ретроспективної ідентифікації початкових тисків в міжчастинковому та внутрішньочастинковому просторах і тиску в рідкій фазі. Отримано аналітичний зв'язок між визначальними і лімітуючими параметрами процесу вологопереносу з урахуванням взаємовпливів мікро- і макропотоків. Розроблено високопродуктивні методи ідентифікації на основі аналітичних розв'язків прямих задач та виразів компонентів градієнтів функціоналів-нев'язки. Проведено числове моделювання з аналізу та ідентифікації параметрів початкових умов процесу консолидації та витиснення вологи.

30.19.02.1609/231107. Деформування та стійкість пологих конічних тонкостінних оболонок при зовнішньому тиску та періодично дискретному спіранні. Бессмертний Я.О. // Вісник Запорізького

- національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.14-19. - англ. УДК 539.3.
- Чисельне дослідження (у програмному комплексі ANSYS) присвячено деформації і стійкості ряду пружних ізотропних плоских замкнутих конічних оболонок під дією зовнішнього тиску. Фіксація краю оболонок періодично дискретна (секції рухомої опори чергуються з секціями шарнірної нерухомої опори однакової довжини). При навантаженні тип кріплення оболонок викликає періодично нерівномірний напружено-деформований стан в окружному напрямку. Періодичність докритичного напружено-деформованого стану дорівнює числу фіксованих ділянок, які варіюються в широких межах. Було виявлено явище "статичного резонансу" для конічних оболонок. Ефект полягає в такому: мінімальний граничний тиск геометрично нелінійного аналізу відповідає періодичності напружено-деформованого стану конічної оболонки, яка збігається з напівсумою періодичності першої моди власних коливань ненавантаженої оболонки і першої власної моди лінійної задачі стійкості оболонки з однорідним шарнірно нерухомим закріпленням при зовнішньому тиску.
- 30.19.02.1610/231109. Визначення областей стійкості конічної оболонки при комбінованому навантаженні на базі гібридного асимптотичного підходу. Гришак В.З., Д'яченко Н.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.32-46. - рос. УДК 539.3.
- Розглядається лінійна задача стійкості конічної оболонки при комбінованому навантаженні трьома зусиллями: всебічним зовнішнім тиском, осьовим стисненням і крутильним моментом. Виведено звичайне диференціальне рівняння четвертого порядку, до якого зводиться система рівнянь у частинних похідних напівбезмоментної теорії стійкості оболонки. Задача розв'язується за допомогою ВКБ методу, гібридного ВКБ-Гальоркін методу і методу скінченних різниць. Проведено порівняльний аналіз результатів, отриманих різними методами. Виявлено перевагу асимптотичного гібридного методу перед іншими методами. Побудовано лінії рівня поверхні стійкості. Виявлено вплив кута конусності і довжини твірної конічної оболонки на його стійкість.
- 30.19.02.1611/231110. Короткий нарис досліджень динаміки пружних систем з рухомим інерційним навантаженням неklasичним методом відокремлення змінних. До 170-річчя проблеми. Дем'яненко А.Г., Гурідова В.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.47-57. - укр. УДК 534.113.
- Наведено короткий огляд досліджень динаміки пружних систем з рухомим інерційним навантаженням методом двохвильового подання коливань у вигляді суперпозиції власних та супровідних коливань, який у деяких випадках дозволяє побудувати точні розв'язки задач. Супровідні коливання зумовлені наявністю рухомого інерційного навантаження. Як приклад, розглянуто коливання та стійкість балки Тимошенко за дії рухомого інерційного навантаження.
- 30.19.02.1612/231111. Власні коливання конструктивно неоднорідних багат шарових ортотропних циліндричних оболонок із композиційних матеріалів. Каіров О.С., Власов О.І., Латанська Л.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.57-65. - рос. УДК 539.3.
- Досліджено вільні коливання пружних багат шарових ортотропних циліндричних оболонок обертання з приєднаними твердими тілами. Розроблена уточнена математична модель коливань, що враховує структурну неоднорідність оболонки. Задача розв'язується в лінійній постановці методом Рітца. Наведено результати розрахунку власних частот і форм вільних коливань оболонкової системи. Виконано порівняння отриманих даних з чисельними результатами для аналогічних задач.
- 30.19.02.1613/231112. Вимушені коливання і дисипативний розігрів шарнірно опертої в'язкопружної пластини з п'єзосенсорами з урахуванням геометричної нелінійності та деформацій поперечного зсуву. Карнаухов В.Г., Козлов В.І., Карнаухова Т.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.65-72. - укр. УДК 539.3.
- Представлена модель вимушених резонансних коливань і вібророзігріву в'язкопружних пластин з п'єзосенсорами з урахуванням геометричної нелінійності та деформацій поперечного зсуву. Методом Бубнова-Гальоркіна одержано наближений аналітичний розв'язок сформульованої задачі для прямокутної шарнірно опертої пластини. Подано аналіз впливу геометричної нелінійності, зсувних деформацій і температури на ефективність роботи п'єзосенсорів.
- 30.19.02.1614/231117. Застосування методу продовження розв'язку за параметром для визначення деформованого стану круглих тришарових пластин з нелінійно-пружним заповнювачем. Кудін О.В., Борисовська Ю.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.107-116. - укр. УДК 539.3:539.37:535.55.
- Запропоновано рівняння рівноваги тришарових круглих пластин симетричної будови з ізотропними зовнішніми шарами і нелінійно-пружним ізотропним заповнювачем. Описано методику розв'язання

задачі визначення деформованого стану, яка включає послідовне застосування методу Рітца та методу продовження розв'язку за параметром. Як чисельний приклад, розглянуто задачу визначення деформованого стану тришарової круглої пластини в нелінійно-пружній за Каудерером постановці, виконано порівняння отриманого розв'язку з іншими відомими дослідженнями.

30.19.02.1615/231119. Вимушені коливання поздовжньо підкріпленої ортотропної циліндричної оболонки в рідині. Латіфов Ф.С., Мамедов Р.А. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.131-139. - рос. УДК 539.

У статті досліджено вимушені коливання поздовжньо підкріпленої ортотропної циліндричної оболонки в рідині під дією пульсуючого в часі внутрішнього радіального тиску. На основі варіаційного принципу Остроградського-Гамільтона, побудовано системи рівнянь для визначення переміщень точок серединної поверхні поздовжньо підкріпленої ортотропної циліндричної оболонки при динамічній взаємодії з рідиною. Діючі поверхневі навантаження з боку рідини на поздовжньо підкріплену циліндричну оболонку визначаються з розв'язання рівняння руху рідини, написаного в потенціалах. Отримано аналітичні формули для знаходжень переміщень точок серединної поверхні поздовжньо підкріпленої ортотропної циліндричної оболонки, що контактує з рідиною.

30.19.02.1616/231120. Вимушені коливання підкріпленої перехресними системами ребер ортотропної циліндричної оболонки з твердим середовищем і рідиною. Латіфов Ф.С., Мусаєв З.С., Мамедраєва Ф.Т. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.140-149. - рос. УДК 539.

У статті досліджено вимушені коливання підкріпленої перехресними система ребер ортотропної циліндричної оболонки з твердим і рідким середовищем під дією пульсуючого в часі зовнішнього радіального тиску. На основі варіаційного принципу Остроградського-Гамільтона побудовано системи рівнянь для визначення переміщень точок серединної поверхні поздовжньо підкріпленої ортотропної циліндричної оболонки при динамічній взаємодії з твердим середовищем і рідиною. Діючі поверхневі навантаження з боку рідини на тверде середовище визначаються з рішень рівняння руху рідини, написаного в потенціалах. Отримано аналітичні формули для знаходжень переміщень точок серединної поверхні поздовжньо підкріпленої ортотропної циліндричної оболонки, що контактує з рідиною.

30.19.02.1617/231121. Коливання поздовжньо підкріпленої неоднорідної ортотропної циліндричної оболонки з твердим середовищем. Латіфов Ф.С., Халілова Е.Н. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.149-157. - рос. УДК 539.3.

У запропонованій статті досліджено вільне коливання поздовжньо підкріпленої, ортотропної, неоднорідної за товщиною циліндричної оболонки, що контактує з твердим середовищем. Використовуючи варіаційний принцип Гамільтона-Остроградського, побудовані системи рівнянь руху поздовжньо підкріпленої, ортотропної, неоднорідної за товщиною циліндричної оболонки, що контактує з твердим середовищем. Неоднорідність матеріалу оболонки за товщиною враховано, приймаючи, що модуль Юнга і щільність матеріалу оболонки є функціями нормальної координати. При дослідженні вільних коливань поздовжньо підкріпленої, ортотропної, неоднорідної за товщиною циліндричної оболонки, що контактує з твердим середовищем, розглянуті два випадки неоднорідності: а) лінійний; б) квадратичний. Побудовані частотні рівняння і реалізовані чисельно. Побудовані характерні криві залежності.

30.19.02.1618/231123. Сингулярність напружень у багатоклиновій системі, з пов'язаними між собою пружними характеристиками її елементів, за антиплоскої деформації. Махоркін М.І., Скрипочка Т.А. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.170-179. - укр. УДК 539.3.

За умов антиплоскої деформації розглянуто багатоклинову систему, пружні характеристики елементів якої пов'язані функційною залежністю. Досліджено вплив збільшення кількості клиноподібних елементів системи (при збереженні її початкової геометричної конфігурації) на зміну значень порядку сингулярності напружень. З'ясовано, що системи такого типу правомірно використовувати для математичного моделювання клиновидних тіл з функціонально-градієнтних матеріалів, пружні характеристики яких неперервно змінюються у трансверсальному напрямку.

30.19.02.1619/231124. Концентрація напружень біля тонкого жорсткого включення з тріщинами на продовженні за гармонічного навантаження. Мішарін А.С., Попов В.Г. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.179-188. - укр. УДК 539.3.

Розв'язана плоска динамічна задача теорії пружності про визначення напруженого стану навколо тонкого жорсткого смугового включення з тріщинами на продовженні. Включення вважається повністю зчепленим із зовнішнім середовищем і перебуває під дією сил та моментів, що гармонічно змінюються

за часом. Метод розв'язання базується на поданні переміщень і напружень через розривні розв'язки двовимірних рівнянь руху пружного середовища. Після задоволення граничних умов на включенні і тріщинах вихідна задача зводиться до системи сингулярних інтегральних рівнянь відносно невідомих стрибків переміщень і напружень. Ця система розв'язується наближено числовим методом, який базується на застосуванні спеціальних квадратурних формул для сингулярних інтегралів.

30.19.02.1620/231125. Розтяг кусково-однорідної пружно-пластичної пластини з двома поверхневими тріщинами на прямолінійній межі поділу матеріалів. Николишин М.М., Опанасович В.К., Куротчин Л.Р., Слободян М.С. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.189-196. - укр. УДК 539.3.

У роботі з використанням методів теорії функцій комплексної змінної досліджено задачу двовісного розтягу зусиллями на безмежності кусково-однорідної пластини з двома рівними поверхневими тріщинами на прямолінійній межі поділу матеріалів з урахуванням пластичних зон по їх фронті. Розв'язок задачі здійснено в класі функцій, обмежених у вершинах пластичних зон на продовженні тріщин. Для визначення їх довжини використано умову пластичності Мізеса. Побудовано графічні залежності для довжини пластичних зон та розкриття берегів тріщин при різних параметрах задачі.

30.19.02.1621/231127. Згин пластини Рейсснера з двома рівними зсунутими паралельними тріщинами з урахуванням ширини області контакту їхніх берегів. Опанасович В.К., Звізло І.С., Яцик І.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.207-216. - укр. УДК 539.3.

Досліджено напружено-деформований стан ізотропної пластини з двома прямолінійними паралельними зсунутими наскрізними тріщинами однакової довжини за двобічного згину розподіленими моментами на нескінченності. Береги тріщин вільні від зовнішнього навантаження, а під дією згинальних моментів на нескінченності вони прийшли у гладкий контакт уздовж області сталої ширини поблизу основи пластини. На основі методів теорії функцій комплексної змінної і комплексних потенціалів плоскої задачі теорії пружності та теорії згину пластин за Рейсснером, розв'язування задачі зведено до системи сингулярних інтегральних рівнянь на тріщинах, яку вирішено чисельно за допомогою методу механічних квадратур. Побудовано графічні залежності для контактної зусилля між берегами тріщин, коефіцієнтів інтенсивності зусиль, згинальних і крутних моментів та поперечних сил за різних параметрів задачі.

30.19.02.1622/231129. Мішана задача фрикційного контакту коаксіальних циліндричних оболонок та пружного заповнювача. Попадюк І.Й. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.223-236. - укр. УДК 539.3.

З метою розробки інженерної методики розрахунку оболонкових бурових амортизаторів, проведено механіко-математичне моделювання оболонкового пружного елемента. Сформульовано та розв'язано мішану контактну задачу. Визначено критерій розташування зон проковзування та зчеплення на поверхнях контакту.

30.19.02.1623/231131. Вплив попереднього термосилового навантаження на граничне навантаження труби при її чистому вигині. Світлиць Г.М., Онищенко І.С., Черняков Ю.А. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.242-250. - рос. УДК 539.374.

Елементи конструкцій з гнутих сталевих труб широко застосовуються в хімічній, аерокосмічній галузях, у цивільному будівництві, при будівництві трубопроводів і в комунальних мережах. Для вигину труб зазвичай використовуються промислові установки. Однак, при великих діаметрах труб і великих товщинах використовувати такі установки не є можливим. Крім того, ці установки є вартісними і їх використання для вигину труб у невеликому обсязі не є раціональним. Через це застосовуються більш прості способи вигину труб, такий, як, наприклад, спільна дія згинального моменту і локального нагріву. У результаті такого технологічного процесу на увігнутій поверхні труби виникають складки і залишкові напруження. При повторному навантаженні ці складки і залишкові напруження в трубі призводять до неоднорідного напруженого стану і, як наслідок, до зниження несучої здатності труби. У роботі за допомогою програмного комплексу ABAQUS побудована кінцево-елементна модель деформації локально нагрітої труби при навантаженні її згинаючим моментом з повторним навантаженням до моменту вичерпання несучої здатності труби. Наведено результати конкретних розрахунків граничного навантаження для трьох довжин труби.

30.19.02.1624/231133. Двовісний розтяг пластини з абсолютно жорсткою круговою шайбою та радіальною тріщиною з урахуванням пластичних зон поблизу її вершин. Слободян М.С., Матулка М.І., Білаш О.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.260-266. - укр. УДК 539.3.

У роботі побудовано розв'язок задачі про двовісний розтяг нескінченної ізотропної пластини з абсолютно жорсткою круговою шайбою та радіальною тріщиною. При розв'язуванні задачі

припускалося, що під дією рівномірно розподіленого розтягувального навантаження на нескінченності біля вершин тріщини утворилися прямолінійні пластичні зони. Розв'язок задачі побудований з використанням методів теорії функцій комплексної змінної та комплексних потенціалів і зведений до системи сингулярних інтегральних рівнянь відносно стрибків переміщень у плоскій задачі, яка розв'язана чисельно за допомогою методу механічних квадратур. Проведено числовий аналіз задачі та побудовані графічні залежності довжини пластичних зон при різних параметрах задачі.

30.19.02.1625/231135. Динаміка нескінченно довгої, підкріпленої повздовжніми ребрами жорсткості, циліндричної оболонки у тривимірному пружному середовищі. Фасоляк А.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.277-289. - укр. УДК 539.312.

У роботі розглянуто динаміку нескінченно довгої циліндричної оболонки у лінійно-пружному, однорідному, ізотропному та інерційному тривимірному середовищі. Досліджується вплив поздовжніх ребер жорсткості та їх взаємного розташування на динамічний напружено-деформований стан цієї механічної системи. До сьогодні подібні задачі розглядалися лише у стаціонарній постановці, тому новизною нашої роботи є те, що задача розглядається у нестаціонарній постановці. Рух середовища описувався динамічними рівняннями теорії пружності, рух оболонки - рівняннями, що враховують поперечний зсув та інерцію обертання, а рух поздовжніх ребер жорсткості - рівняннями теорії балок. Розв'язок задачі отримано шляхом розкладання невідомих функцій у тригонометричний ряд Фур'є, а також методом інтегральних перетворень Фур'є та Лапласа. Обернення інтегральних перетворень здійснювалося чисельно. Отримані результати проаналізовано та проілюстровано графічно.

30.19.02.1626/231136. Плоска задача магнітоелектропружності для пластини з тріщинами. Фильштинський Л.А., Сушко Т.С., Єременко Г.А. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.290-297. - рос. УДК 539.3.

У рамках комплексної моделі двовимірної магнітоелектропружності розглянута крайова задача механіки руйнування для МЕУ пластини, послабленої тріщинами. Виписано комплексні подання механічних, магнітних і електричних польових величин. Крайова задача для N тріщин зведена до системи з N матричних сингулярних інтегральних рівнянь першого роду з ядром Коші і N додаткових матричних умов. Для прямолінійної довільно орієнтованої тріщини отримано точний розв'язок крайової задачі. Виведені асимптотичні формули для коефіцієнтів інтенсивності механічних, електричних і магнітних величин, а також енергостоків у вершини дефектів. Розглянуто приклади розрахунків для декількох конфігурацій.

30.19.02.1627/231137. Модель поведінки псевдопружного матеріалу за нестаціонарного навантаження. Черняков Ю.А., Стебляк П.О., Петров О.Д. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.297-303. - рос. УДК 539.3.

Розглядається нестаціонарна термо-пружно-пластична задача для тіл з псевдопружного матеріалу. Особливість теорії полягає в тому, що діаграма напруги деформацій представляється у вигляді триланкової ламаної і може мати спадаючу ділянку. При цьому характерні точки діаграми залежать від температури і фазового стану матеріалу. Такий характер діаграми призводить до розривних рішень і, як наслідок, до рухливих меж фазових переходів. Розглянутий приклад тонкої смуги при одноосному розтягуванні. Показано, що деформація неоднорідна вздовж зразка і її розвиток залежить від властивостей матеріалу.

30.19.02.1628/231138. Автоматизація аналізу температурної стійкості пластин з використанням методу скінченних елементів. Чопоров С.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.304-316. - рос. УДК 519.6: 004.942.

Розглядається проблема автоматизації чисельного аналізу температурної стійкості пластин довільної форми з використанням методу скінченних елементів. Розв'язок представляється послідовністю взаємопов'язаних кроків. Для опису геометричних областей пропонується використовувати функціональний підхід, заснований на неявних функціях і R -функціях В.Л. Рвачова. Для генерації дискретних моделей геометричних об'єктів використовується метод фонові сітки для чотирикутних скінченних елементів. Розрахункові моделі базуються на теорії зсувних деформацій другого порядку для пластин і оболонок.

30.19.02.1629/231139. Задача згину пластини із заповненою щілиною. Шацький І.П., Курташ І.С. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.317-322. - укр. УДК 539.375.

У рамках класичної теорії Кірхгофа розглянуто задачу про згин пружної пластини, послабленої вузькою прямолінійною наскрізною щілиною, заповненою низькомодульним матеріалом. Для включення малої ширини прийнято гіпотезу пружного вінклерівського прошарку. Сформульовано

крайову задачу для бігармонічного рівняння з ускладненими крайовими умовами на розрізі. Побудовано аналітичний розв'язок сингулярного інтегродиференціального рівняння задачі для випадку еліптичної форми щілини та рівномірного згинального навантаження. Особлива увага приділяється питанню граничної рівноваги композиції. Розглянуто два механізми руйнування: розтріскування пластини біля вершин щілини та порушення цілісності заповнювача. Знайдено величину відносної жорсткості заповнювача, для якої руйнівне навантаження сягає максимуму.

30.19.02.1630/231141. Рівняння нестационарних коливань електропружних конічної та циліндричної оболонки кінцевої довжини. Янчевський І.В., Бабаєв О.А. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.332-338. - рос. УДК 533.6.

У статті із залученням узагальнених на випадок електромеханіки гіпотез Кірхгофа-Лява наведені рівняння осесиметричних коливань біморфних циліндричної і конічної оболонки кінцевої довжини, що містять пружний і радіально поляризований електропружні шари. Наведено граничні умови механічної та електричної груп, які відповідають випадку шарнірного закріплення торців оболонки, при роботі електропружного шару в режимі прямого або зворотного п'єзоелектричного ефекту. Метою цієї роботи є розвиток аналітичних методів дослідження коливань тонкостінних оболонки, у яких проявляється зв'язаність механічних і електричних польових величин. У нашій публікації представлені рівняння руху конічної і циліндричної оболонки кінцевої довжини, складених з тонких пружного і електропружного шарів.

30.19.02.1631/231645. Вплив температурного стану на пошкоджуваність внаслідок повзучості оболонки циліндричних тепловиділяючих елементів. Ромашов Ю.В., Поволоцький Е.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Математика, прикладна математика і механіка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2018, т.87, С.13-28. - англ. УДК 539.3.

Наводяться отримані за допомогою комп'ютерного моделювання кількісні оцінки впливу температурних полів на довговічність оболонки тепловиділяючих елементів ядерних реакторів. Комп'ютерне моделювання здійснено за допомогою математичної моделі деформування та руйнування оболонки твелу внаслідок повзучості під дією тисків осколків ділення та теплоносія в неоднорідному температурному полі, що встановлюється при експлуатації уздовж товщини оболонки. Математична модель представлена у вигляді крайової задачі, яка визначає напружено-деформований стан оболонки з урахуванням деформацій повзучості на основі відомих концепцій механіки деформованого твердого тіла, та початкової задачі, яка визначає розвиток у часі деформацій повзучості та скалярного параметру пошкоджуваності при заданих напруженнях та температурі. Числові параметри, що характеризують конструкційний матеріал у рівняннях для деформацій повзучості та параметру пошкоджуваності, для заданої температури визначалися на основі даних, що отримані шляхом екстраполяції відомих даних, відповідних обмеженій кількості значень температури та напруження, із використанням параметру Ларсона-Мілера. Для розв'язування диференціальних рівнянь, що представляють математичну модель деформування та руйнування оболонки твелу, використано метод напівдискретизації. Результати розрахунків свідчать, що оболонки твелів мають достатньо високу довговічність при температурах, які відповідають середнім температурам, що очікуються в активній зоні реактору. В той же час, розрахунки свідчать, що довговічність оболонки твелів суттєво зменшується до небезпечного рівня при підвищених температурах, які є цілком можливими через локальні відхилення процесів теплообміну в активній зоні реактору. Це є дуже суттєвим, оскільки у використаній математичній моделі граничний стан оболонки твелу, що обмежує можливість її експлуатації, відповідає повному механічному руйнуванню оболонки, хоча насправді експлуатація твелів обмежується більш жорсткими умовами щодо рівня герметичності оболонки, який може не забезпечуватися навіть й для незруйнованої цілком оболонки.

31 ХІМІЯ

31.15 Фізична хімія

31.19.02.1632/228738. Гнучкі тонкі плівки для сонячних елементів на сульфіді кадмію. Зайцев Р.В., Хрипунов М.Г., Кіріченко М.В., Хрипунова І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.42-47. - англ. УДК 621.311.171.

З метою створення економічної, придатної для широкомасштабного застосування технології формування шару широкозонного "вікна" для тонкоплівкових фотоелектричних перетворювачів на основі сульфідів та телуриду кадмію були проведені експериментальні дослідження впливу температури осадження плівок сульфідів кадмію, отриманих методом магнетронного розпилення на постійному струмі, на їх оптичні властивості і кристалічну структуру. Методом двоканальної оптичної спектроскопії встановлено, що осадження плівок сульфідів кадмію при температурі 160°C дозволяє формувати шари з шириною забороненої зони 1,41 еВ, що наближається до значення, характерного для монокристалів, і густиною потоку фотонів, що проходять через шар сульфідів кадмію в спектральному інтервалі fotocутливості телуриду кадмію, на рівні 37,0 Вт·нм·см².

31.19.02.1633/229616. Омична та обмежена просторовим зарядом провідність в тонких плівках дигідродибензотетрааза[14]анулену. Удовицький В.Г., Сліпченко М.І., Чичков Б.М., Сліпченко О.В. // Журнал фізики та інженерії поверхні. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №4, т.2, С.198-202. - англ. УДК 539.234.

Досліджували електрофізичні властивості нанесених термічним методом тонких плівок дигідродибензотетрааза[14]анулену з використанням золотих омичних контактів до них. Вимірювали темнову вольт-амперну характеристику планарної тонкоплівкової структури Au - дигідродибензотетрааза[14]анулен - Au. Провідність в цій структурі на постійному струмі при кімнатній температурі і невеликій прикладеній напрузі була омичною, що забезпечувалась термічно генерованими носіями, а при більш високій прикладеній напрузі спостерігали провідність, обмежену просторовими зарядами, що забезпечувалась інжектованими носіями. Перехід від омичної провідності до провідності, обмеженої просторовими зарядами, відбувався при напруженості електричного поля в плівці $E \sim 4 \cdot 10^4$ В/м.

31.19.02.1634/229617. Резонансний метод вимірювання діелектричних констант та омичних втрат в біологічних об'єктах. Довбня А.М., Єфімов В.П., Крамської Г.Д. // Журнал фізики та інженерії поверхні. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №4, т.2, С.203-209. - рос. УДК 544.

Аналізуються впливи крайових ефектів електричного поля та діелектричної проникності багатшарового конденсатора на справжнє значення діелектричної константи. Як аналог біооб'єкта обрано багатшаровий конденсатор.

31.19.02.1635/229618. Приготування тонких плівок TmTe і їх оптичні, електрофізичні та механічні властивості. Джабуа З., Туркадзе Н., Гігінешвілі А. // Журнал фізики та інженерії поверхні. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №4, т.2, С.210-217. - рос. УДК 541-67:661.863 888.

Розроблено технологію приготування тонких кристалічних плівок TmTe методом вакуумно-термічного випаровування з двох незалежних джерел - Tm і Te. При кімнатній температурі в області енергії фотонів 0,6-3,9 еВ виміряно спектр поглинання виготовлених плівок. Виявлено, що спектр поглинання має складний характер з чотирма максимумами. У температурній області 95-500 К досліджена температурна залежність питомого електроопору, постійної Хола і термо-ЕРС. Показано, що відповідно до вимірів постійної Хола плівки мають n-тип провідності, а відповідно до вимірів термо-ЕРС - p-тип провідності. Методом повного стирання виміряна відносна механічна міцність плівок і встановлено, що відносна механічна міцність плівок залежить від матеріалу підкладки.

31.19.02.1636/229620. Вплив органомодифікованого лапоніту на структуру полімерних нанокompatитів в об'ємі та тонких плівках. Лисенков Е.А., Бохван С.І., Клепко В.В. // Журнал фізики та інженерії поверхні. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №4, т.2, С.223-230. - укр. УДК 539.2:537.31.

За допомогою методів рентгеноструктурного аналізу проведено дослідження структури полімерних нанокompatитів та нанокompatитних полімерних електролітів на основі поліетиленгліколю (ПЕГ) та органомодифікованого лапоніту в об'ємі та тонких плівках. Показано, що структура систем на основі ПЕГ істотно залежить від вмісту нанонаповнювача та виду підкладки, на якій була сформована плівка. Виявлено, що ступінь кристалічності полімерних електролітів на основі ПЕГ має екстремальну залежність від вмісту наповнювача.

31.19.02.1637/229621. Ефективність захисних покриттів на основі систем cBN, Ti-B-C ТА AlN-(Ti-Cr(Si))B₂ для різального інструменту. Турбін П.В., Кропотов О.Ю., Удовицький В.Г., Самсонік О.Л., Сребнюк П.А., Горох Д.В. // Журнал фізики та інженерії поверхні. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №4, т.2, С.231-253. - укр. УДК 621.384.653.539.12.04.

Досліджені фізико-механічні властивості наноструктурованих захисних покриттів систем cBN, Ti-B-C та AlN-(Ti-Cr(Si))B₂, сформованих іонно-плазмовими методами. Визначені близькі до оптимальних фізико-технологічні параметри формування покриттів вакуумно-дуговим та магнетронним методами. Покриття формувалися на робочі поверхні різального інструменту і здійснювалося їх лабораторне

випробування. Доведено, що застосування захисних покриттів підвищує працездатність різального інструменту в 2-3 рази.

31.19.02.1638/230491. Структура та магнітні властивості голкоподібних кристалів $\text{Si}_{0,97}\text{Ge}_{0,03}$. Павловський Ю.В., Лука Г., Островський І.П., Павловська Н.Т. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.14-20. - укр. УДК 621.315.592.

Методом хімічних транспортних реакцій у закритій галоїдній системі Si-Au-Pt-B-Br вирошено ниткоподібні кристали $\text{Si}_{1-x}\text{Ge}_x$ складу $x = 0,01 - 0,08$ поперечними розмірами 0,1 - 100 мкм. Досліджено структурні та магнітні властивості одержаних кристалів. Методом скануючої електронної мікроскопії показано, що на поверхні голкоподібних кристалів, поперечними розмірами 50 - 80 мкм, присутня пориста оболонка товщиною 50 - 60 нм. З аналізу енергетичний спектрів рентгенівського випромінювання встановлено, що поверхнева оболонка містить значну концентрацією атомів кисню та вуглецю. У свою чергу, на внутрішніх шарах зразків піків кисню та вуглецю не виявлено. Встановлено, що стравлювання поверхневого шару кристалів приводить до покращення їх структурних та магнітних властивостей.

31.19.02.1639/230492. Дослідження електрокінетичних та магнітних властивостей напівпровідникового твердого розчину $\text{ZrNi}_{1-x}\text{Rh}_x\text{Sn}$. Ромака Л.П., Стадник Ю.В., Ромака В.А., Горинь А.М., Крайовський В.Я. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.21-28. - укр. УДК 537.311.322.

Досліджено особливості кінетичних, енергетичних та магнітних характеристик напівпровідникового твердого розчину $\text{ZrNi}_{1-x}\text{Rh}_x\text{Sn}$ у діапазонах: $T = 80 - 400 \text{ K}$, $x = 0 - 0,10$. Показано, що введення атомів Rh ($4d^85s^1$) у структуру сполуки ZrNiSn шляхом заміщення атомів Ni ($3d^84s^2$) генерує у кристалі структурні дефекти акцепторної природи, а основними носіями струму $\text{ZrNi}_{1-x}\text{Rh}_x\text{Sn}$ за низьких температур стають дірки. На основі аналізу швидкості руху рівня Фермі $\Delta\varepsilon_F/\Delta x$ $\text{ZrNi}_{1-x}\text{Rh}_x\text{Sn}$ у напрямі валентної зони та зміни знаку коефіцієнта термо-ерс з додатного на від'ємний за високих температур висунуто припущення про одночасне з акцепторами генерування структурних дефектів донорної природи (донорно-акцепторні пари), які породжують глибоку донорну зону εD^2 .

31.19.02.1640/230494. Взаємодія компонентів у потрійній системі Gd-Mn-Sn при 873 і 673 К. Ромака Л., Стадник Ю., Ромака В.В., Коник М., Серкіз Р. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.60-65. - укр. УДК 546.882.

Методами рентгенофазового і мікροструктурного аналізів досліджено взаємодію компонентів у потрійній системі Gd-Mn-Sn у повному концентраційному інтервалі та побудовані діаграми фазових рівноваг за температур 873 К і 673 К. За обох температур дослідження в системі утворюються дві тернарні сполуки GdMn_6Sn_6 (структурний тип MgFe_6Ge_6 , просторова група $R\bar{6}/mmm$) і $\text{Gd}_4\text{Mn}_4\text{Sn}_7$ (структурний тип $\text{Zr}_4\text{Co}_4\text{Ge}_7$, просторова група $I4/mmm$). На основі бінарного станіду GdSn_2 зі структурою типу ZrSi_2 встановлено існування твердого розчину включення GdMn_xSn_2 до вмісту 10 ат. % Mn за температур 873 К і 673 К. На основі бінарної сполуки GdMn_2 (структурний тип MgCu_2) утворюється твердий розчин заміщення до вмісту 5 ат. % Sn при 873 К і до вмісту 3 ат. % Sn при 673 К.

31.19.02.1641/230495. Вплив термовідпалів і способів охолодження на електрофізичні параметри n-Si, легованого домішкою фосфору через розплав і методом ядерної трансмутації. Гайдар Г.П. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.40-47. - укр. УДК 621.315.592.

У роботі досліджено вплив різних режимів термообробки на кінетику електронних процесів у кристалах кремнію, легованих домішкою фосфору через розплав та методом ядерної трансмутації. Встановлено найбільш значний вплив охолодження при проміжному значенні швидкості охолодження ($v_{\text{охол}} \sim 15^\circ\text{C}/\text{хв}$) після високотемпературного відпалу на основні електрофізичні параметри трансмутаційно легованих кристалів n-Si <P>. Виявлено і пояснено особливості змін параметрів анізотропії рухливості і термоерс, виміряних на кристалах кремнію різних способів легування, як у вихідному стані, так і після високотемпературного відпалу при використанні різних швидкостей охолодження.

31.19.02.1642/230496. Кінетика адсорбційного зв'язування йонів Ba^{2+} триметилсилільованими кремнеземами. Миронюк І.Ф., Васильєва Г.В., Мандзюк В.І., Безрука Н.А., Дмитроца Т.В. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.66-73. - англ. УДК 544.

Встановлено, що неповне заміщення вільних силанолів поверхні пірогенного кремнезему на $(\text{CH}_3)_3\text{Si}$ -групи призводить до зростання спроможності модифікованого SiO_2 адсорбційно зв'язувати катіони Ba^{2+} із розчину електроліту. Зокрема, кремнезем із 48,3 % триметилсилільних груп адсорбує 1,8 ммоль/г катіонів Ba^{2+} із 0,01 М розчину BaCl_2 , що в 3 рази перевищує адсорбцію цих катіонів не

модифікованим кремнеземом. З'ясовано, що адсорбція катіонів базовим та модифікованими кремнеземами добре описується рівнянням Лагергрена псевдодругого порядку. Висока адсорбційна активність кремнезему з хемосорбованими триметилсилільними групами обумовлена утворенням в околі прищеплених груп локальних областей із відносно великими значеннями негативного і позитивного електростатичних потенціалів.

31.19.02.1643/230497. Розрахунок теплопровідності плівок $Si_{1-x}Ge_x$ з неоднорідним складом. Курилюк В.В., Кріт О.М. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.48-52. - укр. УДК 536.21.

З використанням рівняння Больцмана в наближенні часу релаксації розраховано температурні залежності коефіцієнта теплопровідності кремній-германієвих плівок з неоднорідним розподілом германію по товщині структури. Показано, що теплопровідність плівок $Si_{1-x}Ge_x$ зменшується зі збільшенням ступеня їх неоднорідності. Проаналізовано механізми фононного розсіювання в досліджуваних плівках та встановлено домінуючі процеси, якими визначаються процеси теплоперенесення в області високих і низьких температур.

31.19.02.1644/230498. Моделювання взаємодії поверхні кремнезему з лугами у водному середовищі. Кравченко А.А., Дем'яненко Є.М., Гребенюк А.Г., Лобанов В.В. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.74-78. - укр. УДК 544.723: 544.183.

Методом функціоналу густини з використанням розширеного базисного набору 6-31++G(d,p) та обмінно-кореляційного функціоналу B3LYP проведено квантовохімічний аналіз будови гідратованих комплексів гідроксидів лужних металів на поверхні кремнезему. Розраховані значення рК_{Me} іонного обміну поверхні кремнезему при взаємодії з катіонами Li^+ , Na^+ та K^+ .

31.19.02.1645/230503. Електронні характеристики поверхневих вакансій у нанокристалах CdS. Купчак І.М., Серпак Н.Ф., Капуш О.А., Корбутяк Д.В. // Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19, С.34-39. - укр. УДК 544.774 : 546.48 22.

Структурні та електронні характеристики нейтральних і заряджених вакансій кадмію та сірки у нанокристалах CdS досліджено методом функціоналу густини з використанням гібридного обмінно-кореляційного функціоналу. Розраховано повну та парціальну густину електронних станів, енергії формування та енергії термодинамічних переходів. На основі отриманих теоретичних результатів та наявних експериментальних даних зроблено висновок, що однозарядні вакансії кадмію є центрами випромінювальної рекомбінації у таких структурах.

31.19.02.1646/230634. Електрохімічний синтез окислювача для розчинення сплаву WC - Co у середовищі хлоридної кислоти. Османова М.П., Ляшок Л.В., Гомозов В.П., Жук О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.66-70. - рос. УДК 621.35.

На сьогоднішній день потреби промисловості у вольфрамі та матеріалах на його основі в Україні задовольняються за рахунок імпорту, оскільки на території нашої держави відсутні природні родовища цього металу. У той же час, відбувається накопичення вторинної вольфрамвмісної сировини (відпрацьований інструмент, напайки, різці, свердла та ін.), яка є вихідним матеріалом для рециклінгу вольфраму. Тому створення технології для переробки такої сировини є зараз актуальним завданням. Метою роботи є визначення основних умов електрохімічного розчинення псевдосплавів карбідного типу WC - Co у хлоридній кислоті з паралельним синтезом окислювача в електроліті та отримання кінцевого продукту у вигляді вищого оксиду вольфраму (WO_3). Методами лінійної вольтамперометрії було досліджено анодну поведінку сплаву в розчинах кислот HNO_3 , H_2SO_4 , HCl . Встановлено, що процес розчинення сплаву WC - Co може відбуватися у всіх зазначених електролітах, проте використання хлоридної кислоти є більш перспективним, адже вона є менш токсичною, ніж концентрована нітратна кислота і забезпечує більш високі показники процесу, на відміну від сульфатної кислоти. Доведено, що розчинення сировини у хлоридній кислоті істотно залежить від її концентрації і найбільш оптимальною є концентрація 3 - 4 моль·дм⁻³. Обґрунтовано необхідність введення окислювача в об'єм електроліту і розглянута можливість синтезу кисневмісних сполук хлору. Виявлено, що сильними окислювачами є хлорна, хлорнувата і хлорнуватиста кислоти, синтез яких можна налагодити при прямій переробці вихідної сировини у хлоридній кислоті. Встановлено, що в діапазоні рН від 3 до 4 і при потенціалах від 0,2 до 2,2 В існують умови для одночасного розчинення псевдосплаву з утворенням WO_3 і генерацією кисневмісних сполук хлору.

31.19.02.1647/230653. Вплив інтеркаляції воднем на електрохімічні властивості моноселеніду індію. Квашнівська Н.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.121-127. - укр. УДК 546.815.23.

Експериментально встановлено, що легування воднем шаруватого кристалу InSe покращує анодні і катодні реакції в кислих (H_2SeO_3 , H_2SO_4) і нейтральному (вода) середовищах. Середовище розчину

H_2SeO_3 дозволяє отримати менш від'ємні значення електродного потенціалу для чистого кристалу при освітлені і в темноті у середовищі дистильованої води. У нормальному розчині H_2SO_4 відбуваються інтенсивні процеси поляризації навіть без впливу сонячного випромінювання, і це спостерігається як у наводненому, так і в чистому кристалі. Беручи до уваги результати, отримані в кислому (сірчаної кислоти) та в нейтральному середовищах, встановлено, що анодні і катодні реакції мають більш повільний характер при негативних значеннях потенціалу порівняно з середовищем селенистої кислоти.

31.19.02.1648/230673. Вплив азимутальної орієнтації кристалографічних вісей на термопружний стан монокристалічної охолоджуваної лопатки. Воробйов Ю.С., Берлізова Т.Ю., Овчарова Н.Ю. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.57-64. - рос. УДК 539.3:629.7.

Розглядається охолоджувана монокристалічна лопатка з ефективною, але складною системою вихрового охолодження. Вирішується завдання визначення температурного і термопружного стану охолоджуваної монокристалічної лопатки при повороті кристалографічних вісей. Розглянуто вплив азимутальної орієнтації кристалографічних вісей на розподіл термопружних напружень за об'ємом лопатки. Показано перерозподіл напружень за об'ємом лопатки залежно від кута повороту кристалографічних вісей. Показано, що основний внесок у напружено-деформований стан вносять термопружні напруження.

31.19.02.1649/230678. Нестационарні коливання плоского багат шарового п'єзоелемента з урахуванням пружного підкріплюючого шару й акустичного середовища. Григор'єва Л.О. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.103-109. - укр. УДК 539.3.

Розвинуто чисельний спосіб дослідження нестационарного напружено-деформованого стану плоских багат шарових електромеханічних перетворювачів з електродованими поверхнями спряження при електричних збуреннях. Проводиться дослідження параметрів електромеханічного стану перетворювача в динаміці в залежності від кількості електродованих шарів та оцінка впливу пружного шару та акустичного середовища.

31.19.02.1650/230686. Зміна електрохімічних властивостей GaSe за рахунок модифікації поверхні. Квашнівська Н.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.175-178. - укр. УДК 546.815.23.

У повітрі чи в іншому середовищі на поверхні напівпровідника з'являється окисний шар, що призводить до зниження швидкості проходження процесів, які можуть відбуватися на поверхневих шарах при окисно-відновлювальних реакціях. У кристалі можна використати розчинник хімічних реакцій, що впливає на зміни у процесі реакції, а саме утворення та розрив хімічних зв'язків між атомами поверхневих шарів, що утворюють пасивацію, при цьому не змінюючи структури кристалу, тим самим пришвидшити процес передачі електронів при окисно-відновлювальних реакціях.

31.19.02.1651/230812. Acoustooptic figure of merit of Tl_3AsS_4 crystals. The case of acoustic propagation along crystallographic axes. Mys O., Kryvyy T., Mytsyk B., Vlokh R. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №2, т.19, С.99-105. - англ. УДК 548 535; 539.183 .184; 681.7; 77.

Проаналізовано ізотропну та анізотропну акустооптичні взаємодії в кристалах Tl_3AsS_4 у кристалографічних площинах за умови, що оптичні і акустичні хвилі поширюються в напрямках, близьких до кристалографічних осей. Виявлено, що для ізотропної та анізотропної дифракції максимальні значення коефіцієнта акустооптичної якості дорівнюють відповідно $2181 \cdot 10^{-15} \text{ c}^3/\text{кг}$ і $1990 \cdot 10^{-15} \text{ c}^3/\text{кг}$.

31.19.02.1652/230815. Application of derivative spectroscopy method to photoluminescence in ZnS:Mn nanocrystals. Kovalenko A.V., Plakhtiy E.G., Vovk S.M. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №3, т.19, С.133-140. - англ. УДК 538.958.

Запропоновано вдосконалений метод похідної спектроскопії для високоточного розділення елементарних смуг в експериментальних спектрах фотолюмінесценції. Описано основні процедури аналізу та розрахунків у рамках цього методу. Метод випробувано на синтетичному спектрі фотолюмінесценції, що складається з п'яти елементарних гаусових смуг. Оцінено розділення нашого методу в застосуванні до гаусових смуг, які перекриваються, залежно від їхньої ширини. Проаналізовано спектр фотолюмінесценції нанокристалів ZnS:Mn, отриманих шляхом самопоширюваного високотемпературного синтезу, з використанням нашого методу похідної спектроскопії. Знайдено шість окремих смуг фотолюмінесценції, піки яких розташовані на довжинах хвиль 540, 559, 579, 600, 620 і 643 нм.

31.19.02.1653/230816. Structure and refractive properties of $LiNaSO_4$ single crystals. Shchepanskyi P.A., Kushnir O.S., Stadnyk V.Yo., Brezvin R.S., Fedorchuk A.O. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів:

Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №3, т.19, С.141-149. - англ. УДК 535.323, 535.5, 535.012, 548.0.

У цій праці наведено експериментальні результати для структури, показників заломлення та подвійного променезаломлення (ПП) кристалів LiNaSO_4 (ЛНС). Обговорено спектральну поведінку показників заломлення та ПП кристалів ЛНС за кімнатної температури, а також температурні та баричні залежності ПП. Показники заломлення описано на підставі формули Лорентц-Лоренца, спрощеної формули Зельмеєра і розрахунків енергетичної структури. На відміну від LiKSO_4 , ПП кристалів ЛНС зменшується зі зростанням температури, а випадкові стани оптичної ізоτροпії за нормальних умов відсутні. Значне зростання ПП ЛНС, порівняно з LiKSO_4 , пов'язано з асиметрією локального другого координаційного оточення в структурі ЛНС.

31.19.02.1654/230819. Anisotropy of acousto-optic figure of merit at the collinear acousto-optic diffraction in hexagonal CdS crystals. Mys O., Martynuk-Lototska I., Adamenko D., Kostyrko M., Vlokh R. // Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №3, т.19, С.165-178. - англ. УДК 535.42, 535.012.2, 534.2.

Проаналізовано анізотропію акустичних властивостей і коефіцієнта акустооптичної якості (КАОЯ) для кристалів CdS за умови колінеарної дифракції. Показано, що анізотропія швидкостей акустичних хвиль (АХ) досить слабка, а тому анізотропія КАОЯ в основному зумовлена анізотропією ефективних пружно-оптичних коефіцієнтів. Отримано кути зносу енергії АХ та кути відхилення їхньої поляризації від суто поздовжнього та поперечного станів поляризації. Визначено геометрії, за яких можна досягти максимальних значень КАОЯ для колінеарної дифракції. Встановлено, що абсолютний максимум КАОЯ ($M_2 = 86,26 \cdot 10^{-15} \text{ c}^3/\text{kg}$) притаманний типу VIII взаємодій із АХ QT1, яка має частоту $f = 49 \text{ МГц}$ і поляризована вздовж осі Z. Тоді площина взаємодії повернута на кут $\varphi(Z) = 45^\circ$, а обидві оптичні та акустична хвилі поширюються вздовж осі X', що лежить у площині XY. Визначено максимальні значення КАОЯ і відповідні геометрії взаємодій для випадків колінеарної дифракції на АХ QL і QT2. Ці значення становлять $4.41 \cdot 10^{-15}$ і $26.25 \cdot 10^{-15} \text{ c}^3/\text{kg}$ відповідно для взаємодій із АХ QL і QT2.

31.19.02.1655/230848. Фізико-хімічне охарактеризування координаційних нітратів РЗЕ і лужних металів - прекурсорів оксидних поліфункціональних матеріалів. Дрючко О.Г., Стороженко Д.О., Бунякіна Н.В., Коробко Б.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.3-13. - укр. УДК 541.123 : 546.175 : 546.65.

Комплексним системним дослідженням взаємодії структурних компонентів у системах нітратів рідкісноземельних і ІА елементів періодичної системи - прекурсорів сучасних багатокомпонентних оксидних поліфункціональних матеріалів на їх основі - встановлено утворення цілого класу лужних координаційних нітратів лантаноїдів. Всі вони синтезовані в монокристалічному виді. Їхній склад, атомно-кристалічну будову, форми координаційних поліедрів Ln , типи координації лігандів, ряд їхніх властивостей досліджено з використанням комплексу фізико-хімічних методів: хімічним, рентгенофазовим, рентгеноструктурним, ІЧ-спектроскопічним, кристалооптичним, термографічним, ГДГ лазерного випромінювання. З'ясовані об'єктивні кристалохімічні закономірності будови цього типу сполук поглиблюють розуміння про: хімічні і фізичні властивості Ln , їх комплексують здатність; можливість утворення й існування в аналогічних системах асоційованих нових фаз і їх стійкість; вплив природи лантаноїдів і лужних металів на структуру комплексних аніонів і сполук у цілому; індивідуальність Ln комплексів; існування ізотипних за складом і структурою груп сполук за природними рядами лантаноїдів і лужних металів; роль NO_3^- - груп в стереохімії цього класу нітратів; роль води у формуванні найближчого оточення іонів Ln^{3+} - комплексоутворювачів. Одержані дані є основою для виявлення, ідентифікації, контролю утворюваних фаз, визначення елементного складу і вмісту проб, проведення аналізу і порівняння фазового стану об'єктів у підготовчих стадіях перероблення в інноваційних технологіях з використанням нітратних попередників елементів різної електронної структури і різними комбінованими способами їх активації, встановлення технологічно-функціональних залежностей, керованого модифікування властивостей продуктів синтезу. На перспективність використання такого виду прекурсорів вказують існування достатньо представницького класу (понад 70) комплексних нітратів лантаноїдів, виявлення серед них ізотипних за складом і структурою груп представників Y, La - Lu; Li - Cs, прояв комплексу цінних у технологічному відношенні притаманних їм властивостей.

31.19.02.1656/230857. Анодні процеси в водних розчинах диметилсульфоксиду. Матрунчик О.Л., Дерібо С.Г., Байрачний В.Б., Подушка Т.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.51-54. - укр. УДК 541.138.

Метансульфоокислоту отримують хімічним і електрохімічним методами. Хімічний метод добре вивчений і найбільш освоєний промисловістю. Електрохімічний метод не доведений до практичної реалізації, хоча і дозволяє отримувати цілий спектр органічних сполук сірки високої чистоти. Застосування електрохімічного методу окислення диметилсульфоксиду дозволяє керувати процесом.

Параметрами керування є: потенціал аноду, каталітична активність матеріалу аноду, температура електроліту, промотуючі добавки в електроліті. Встановлено, що електрохімічне окислення диметилсульфоксиду до метансульфонової кислоти перебігає через стадію утворення диметилсульфону. Електродні процеси досліджували методом вольтамперометрії. Отримані вольтамперні залежності дозволили обґрунтувати параметри проведення електрохімічного синтезу. Гранична густина струму в області напівхвилі на циклічних вольтамперних залежностях залежить від концентрації диметилсульфоксиду. Ця напівхвиля виявлена в області потенціалів 1,5...1,7 В та відповідає окисненню $S^{4+} \rightarrow S^{6+}$. На першій ступені диметилсульфоксид окислюється до диметилсульфону, на другій диметилсульфон до метансульфонової кислоти. Окислення диметилсульфоксиду в диметилсульфон відбувається за участю кисень-радикальної частки. Утворення метансульфонової кислоти пов'язане з електрохімічним синтезом пероксиду водню. В утворенні метансульфонової кислоти беруть участь пероксо частки радикального характеру, генеровані на поверхні платинового аноду. Встановлено, що збільшення концентрації диметилсульфоксиду більше за 4...5 моль/дм³ не призводить до збільшення робочої густини струму. Електрохімічний синтез диметилсульфону і метансульфонової кислоти проводили в діафрагменному електролізері при використанні платинового аноду. Анодна та катодна камери були розділені діафрагмою на основі полівінілхлориду. Концентрація диметилсульфоксиду при електрохімічному синтезі становила 4 моль/дм³ в фоні з концентрацією 0,2 моль/дм³. Область потенціалів та відповідні їй густини струму були обрані аналізом вольтамперних залежностей та становили 350 та 800 А/м². Продукти електроокислення аналізували методом ІЧ-спектроскопії.

31.19.02.1657/230860. Електрокаталітичне окислення метанолу на тернарних сплавах кобальту. Ненастіна Т.О., Ведь М.В., Сахненко М.Д., Проскурина В.О., Ермоленко І.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.65-69. - рос. УДК 1.35.

Електролітичні покриття тернарними сплавами Co-Mo-W і Co-Mo-Zr, нанесеними з комплексних пірофосфатних-цитратних електролітів, відрізняються рівномірно розвиненою поверхнею, рельєф і ступінь розвинення якої сприятливі для реалізації каталітичних процесів. Електрокаталітичне окислення метанолу, як енергоємного реагенту паливних елементів, на електродах їх зазначених сплавів характеризується наявністю однієї хвилі з чітко вираженим граничним струмом. Активність електродів з тернарними покриттями в реакції окиснення метанолу значно вище, ніж платини, причому для сплаву Co-Mo-Zr висота піку в 2-2.5 рази вище, ніж для Co-Mo-W. Підвищена каталітична активність покриттів обумовлена як високим ступенем розвинення поверхні, так і синергетическим ефектом сплавотвірних металів. Сукупність кінетичних критеріїв вказує на необоротне електрокаталітичне окислення метанолу на досліджених сплавах в режимі змішаної кінетики через стадію адсорбції реагентів. Тернарні покриття мають високу корозійну стійкість в лужних середовищах і за значенням глибинного показника корозії відносяться до вельми стійких. Висока каталітична активність і корозійна стійкість сплавів Co-Mo-W і Co-Mo-Zr дозволяють розглядати їх як перспективні матеріали електрохімічної енергетики, в тому числі для проточних редокс акумуляторів і паливних елементів.

31.19.02.1658/230862. Дослідження азотно-фосфорних розчинів. Савенков А.С., Рищенко І.М., Соловей Л.В., Семенцова Т.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.74-79. - укр. УДК 631.841.

В роботі створена дослідна установка отримання азотно-фосфорних розчинів з використанням у якості сировини: поліфосфорної кислоти (85%) і гідрата амоніаку (25%). Розроблено методику експеримента, послідовність уведення реагентів та аналіз складу отриманого розчину. Досліджено вплив концентрації фосфорної кислоти та температури на коефіцієнт конверсії P₂O₅ при взаємодії з гідратом амоніаку, встановлено його максимальне значення і визначені їх раціональні параметри. Встановлено реакції, які перебігають при взаємодії реагентів, визначено механізм і склад розчину, який включає NH₄H₂PO₄, (NH₄)₂HPO₄, (NH₄)₂H₂P₂O₇, (NH₄)₃HP₂O₇, (NH₄)₄P₂O₇ і H₂O. У твердій фазі утворились (NH₄)₂HPO₄ та (NH₄)₃·PO₄·H₂O загальною кількістю ~ 40%. Визначені раціональні технологічні параметри процесу взаємодії: температура - 293-308 К; час реакції -1-4с, інтенсивність перемішування Re=120-200; відношення NH₃·H₂O до H₃PO₄ - 40:60; 50:50; 60:40, концентрація H₃PO₄ - 70-85% мас.

31.19.02.1659/230863. Вольтамперометрія осадження сплаву Co-Mo. Штефан В.В., Єліфанова А.С., Кобзєв О.В., Метеньканич М.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.80-81. - укр. УДК 541.13.

На теперішній час сплави кобальт-молібден відносять до класу найбільш функціональних гальванічних покриттів, які характеризуються наступними властивостями: магнітними, хімічною стійкістю, каталітичною активністю, високою міцністю до зношування та корозійною стійкістю, в тому

числі і в агресивних середовищах. Дана робота присвячена вивченню одержання кобальт-молібденового покриття з простого та комплексного електролітів. У роботі досліджено вплив лігандів, таких як трилон Б та сульфат амонію, на процес осадження сплаву. Методам лінійної вольтамперометрії в потенціодинамічному режимі при варіюванні швидкостями розгортки потенціалу 1-100 мВ/с вивчено кінетику процесу електроосадження покриття із полілігандного аміачно-трилонатного електроліту на мідному електроді. Вивчені кінетичні закономірності відновлення іонів кобальту в таких системах: "сульфат натрію - сульфат кобальту"; "сульфат натрію - сульфат кобальту - трилон Б"; "сульфат натрію - сульфат кобальту - сульфат амонію" та "сульфат натрію - сульфат кобальту - трилон Б - сульфат амонію" із різними концентраціями. Аналізом вольтамперних характеристик залежностей визначена природа катодних піків та механізм електродних процесів, розраховано критерій Семерано. На підставі рівняння Рендлса-Шевчика для необоротного процесу визначено коефіцієнт дифузії електроактивної сполуки та за рівнянням Я. Гохштейна була розрахована константа швидкості стадії переносу заряду. Крім того, за кутовим коефіцієнтом розраховано добуток коефіцієнта переносу на число електронів необоротної стадії. Запропоновано механізм та кінетичні рівняння осадження сплаву із полілігандного електроліту в загальному виді та за окремими стадіями. Досліджена також електрохімічна поведінка системи "сульфат натрію - молібдат натрію" при різних значеннях рН в кислому середовищі.

31.19.02.1660/231496. Моделювання процесу самозбирання амілоїдних фібрил. Трусова В., Горбенко Г. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5, С.47-54. - англ. УДК 544.

Міжмолекулярні нековалентні взаємодії між білковими молекулами призводять до формування широкого спектру надмолекулярних ансамблів, структура яких коливається від неупорядкованих аморфних агрегатів до кристалів із чітко визначеною трансляційною симетрією у трьох напрямках. Одномірні білкові агрегати (амілоїдні фібрили) представляють собою високопорядковані напівгнучкі полімери з унікальними мезоскопічними властивостями, що визначаються як внутрішніми фізико-хімічними характеристиками поліпептидного ланцюга, так і зовнішніми умовами. У даній роботі обговорюються молекулярні механізми утворення амілоїдів, а також наведено математичний опис існуючих на сьогодні моделей фібрилізації білків. Для амілоїдів, які пов'язані із різноманітними патологіями, розуміння процесу росту фібрил може пролити світло на патогенез та молекулярні механізми амілоїдних захворювань, а також на стратегії попередження амілоїдозу на атомістичному рівні. У контексті нанотехнологій та функціональних матеріалів, розуміння деталей утворення амілоїдів необхідне для дизайну нових наноматеріалів із перспективними властивостями.

31.19.02.1661/231497. Термодинаміка та структурний стан сплавів системи Pb-Sb. Філоненко Н.Ю. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5, С.55-60. - англ. УДК 544.

У роботі досліджено структурний стан та отримані термодинамічні функції розплаву Pb-Sb. Дослідження проводили на сплавах з вмістом сурми 5,0-20,0 % (мас.), решта свинець. Для визначення структурного стану сплавів використовували мікроструктурний, рентгеноструктурний та диференційний термічний аналізи. Було визначено фазовий склад сплавів в залежності від температури нагріву розплаву вище лінії ліквідусу та швидкості охолодження. З врахуванням внеску наближення першого ступеня високотемпературного розвинення термодинамічного потенціалу в виразі для енергії Гіббса рідини бінарного сплаву Pb-Sb отримано лінію термодинамічної стійкості розплаву в залежності від вмісту сурми в сплаві. Використаний у даній роботі підхід дає можливість надати найбільш повний з термодинамічної точки зору опис розплаву сплавів та визначити лінію термодинамічної стійкості, вище якої в фазі відсутні будь-які мікрокомплекси. Отримані результати розрахунків добре узгоджуються з експериментальними даними.

31.19.02.1662/231498. Моделювання радіаційно-індукованої сегрегації в бінарних сплавах. Скороход Р.В., Бугай О.М., Білик В.М., Денисенко В.Л., Коропов О.В. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5, С.61-69. - англ. УДК 544. В моделі радіаційно-індукованої сегрегації, що базується на першому та другому законах Фіка з урахуванням оберненого ефекту Кіркендала, розроблений комп'ютерний код, за допомогою якого для бінарних сполук знайдені просторова і часова залежності концентрацій компонентів та точкових дефектів. Система трьох зв'язаних диференціальних рівнянь в частинних похідних для концентрацій одного з компонентів та точкових дефектів процедурою дискретизації зводиться до системи звичайних диференціальних рівнянь за часом. Ця система чисельно розв'язується при заданих початкових та граничних умовах за допомогою пакету прикладних програм MATLAB. Проведено моделювання радіаційно-індукованої сегрегації в двокомпонентних сплавах Fe-Cr при різних початкових концентраціях компонентів, температурах, швидкостях утворення дефектів і набраних дозах опромінення. Продемонстрований процес досягнення стаціонарного стану при збільшенні дози опромінення. Розраховані профілі концентрації компонентів порівнюються з експериментально

одержаними іншими авторами. Виконана оцінка чутливості моделі до вхідних параметрів та оцінюються її можливості. Даний комп'ютерний код розвинений для багатокomпонентних сплавів.

31.19.02.1663/231499. Модель зведеного ізотропного кристала відносно модулів пружності четвертого порядку. Бурлаєнко О., Ходусов В., Наумоєць А. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5, С.70-73. - англ. УДК 544.

У статті за допомогою моделі зведеного ізотропного кристала знайдений зв'язок модулів пружності четвертого порядку ізотропного середовища з незалежними компонентами тензора модулів пружності четвертого порядку реальних кристалів різних сингоній. Для розрахунку коефіцієнтів, що задають ці зв'язки, використовувалися системи комп'ютерної алгебри по роботі з тензорами вищих порядків в символічному і явному вигляді Redberry і Mathematica, зважаючи на значну громіздкість обчислень. В ізотропному середовищі є чотири незалежних модулів пружності четвертого поряд. Це пов'язано з наявністю чотирьох інваріантів у тензора восьмого рангу в тривимірному просторі, який має симетрії по парам індексів. Як приклад наведено модулі пружності ізотропного середовища, що відповідає деяким кристалам кубічної сингонії (LiF, NaCl, MgO, CaF₂). З отриманих результатів видно, що модель зведеного ізотропного кристала може бути найбільш ефективно застосована для кристалів сингоній високих симетрій.

31.19.02.1664/231512. Про опис термодинамічних властивостей кристалів у наближенні ізотропного середовища. двопараметрична модель Дебая. Полуєтков Ю.М. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5, С.4-12. - англ. УДК 548.

При аналізі термодинамічних і кінетичних властивостей кристалів, анізотропія яких не є великою, а ефекти що розглядаються не пов'язані з існуванням у кристалах виділених напрямків, можна з хорошою точністю користуватися більш простою моделлю ізотропного середовища, підбравши її параметри оптимальним чином. На основі квантово-механічного розгляду показано, що метод апроксимації модулів пружності кристала моделлю ізотропного середовища, запропонований раніше в [2], впливає з вимоги мінімальної різниці між вільними енергіями кристала і апроксимуючого ізотропного середовища. Сформульовано двохпараметричну модель Дебая, яка, на відміну від стандартної моделі, де вводиться середня швидкість фононів, враховує існування в ізотропному середовищі як поздовжніх, так і поперечних фононів. У запропонованій моделі крім енергії Дебая існує додатковий безрозмірний параметр і, внаслідок цього, закон відповідних станів для теплоємності, характерний для стандартної моделі, не виконується. При урахуванні двох фононних гілок структура густини фононних станів виявляється складнішою, ніж в стандартній моделі і має особливість, що нагадує особливості Ван Хофа в реальних кристалах. Як приклад розглянуто застосування двохпараметричної теорії Дебая до таких кристалів кубічної сингонії, як вольфрам, мідь і свинець. Показано, що розрахунок низькотемпературної теплоємності цих кристалів за допомогою апроксимованих модулів пружності в рамках двохпараметричної моделі призводить до значно кращої згоди з експериментом, ніж у разі стандартної моделі Дебая.

31.19.02.1665/231515. Структура і фазовий склад багаточарових рентгенівських дзеркал W-Si. Першин Ю.П., Шипкова І.Г., Девізенко О.Ю., Мамон В.В., Чумак В.С., Кондратенко В.В. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5, С.32-44. - англ. УДК 544.

Методами рентгенівської дифрактометрії ($\lambda \sim 0,154$ нм) досліджена фазова структура, склад і будова багаточарових рентгенівських дзеркал (БРД) W/Si з товщиною шарів вольфраму $t(W) < 10$ нм, отриманих методом прямого магнетронного розпилення. Досліджено дві серії зразків, виготовлених з різними швидкостями осадження вольфраму, які відрізняються приблизно в 4 рази: $\sim 0,60$ і $\sim 0,15$ нм/с. Показано, що при товщині $t(W) > 2,7$ нм шари вольфраму мають полікристалічну (ОЦК) структуру, а при $t(W) < 1,9$ нм вони аморфні. За допомогою $\sin^2[\Psi]$ -методу встановлено, що в тонких кристалічних шарах вольфраму ($t(W) < 10$ нм) може міститися більше 3 ат.% Si. Розтягувальні напруження в шарах кристалічного вольфраму не перевищують 1,1 ГПа. Побудова функцій радіального розподілу атомів дозволила встановити, що аморфні шари вольфраму мають розташування атомів, близьке до β -W. У всіх зразках за рахунок взаємодії на міжфазних межах спостерігається формування силіцидних прошарків, в результаті чого реальна товщина шарів вольфраму менше номінальної. Аморфні силіцидні прошарки, які обов'язково формуються на стадії виготовлення БРД, містять дисиліцид вольфраму. Залежно від швидкості осадження дисиліцид може мати розташування атомів, близьке або до тетрагональної фази, t -WSi₂ ($\sim 0,6$ нм/с.), або до гексагональної фази, h -WSi₂ ($\sim 0,15$ нм/с.). Представлена уточнена модель будови аморфних БРД W/Si. Запропоновано механізми формування силіцидних прошарків, згідно з якими нижні силіцидні прошарки (W-на-Si) формуються переважно за рахунок балістичного перемішування атомів вольфраму і кремнію, а верхні - внаслідок дифузійного перемішування. Зроблено оцінку коефіцієнтів взаємної дифузії, які дозволили встановити, що ефективна температура поверхні осаджених шарів

може бути, щонайменше, на 250° вище температури підкладки. Запропоновано шляхи зниження міжфазної взаємодії.

31.19.02.1666/231516. Сцинтиляційні монокристали KDP:Ti і KDP:Ce активовані талієм і церієм для селективного детектування швидких нейтронів. Воронов О.П., Найдьонов С.В., Притула І.М., Онищенко Г.М., Щусь О.П., Якименк І.І. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5, С.45-52. - англ. УДК 544.

Досліджено детектування швидких нейтронів і гамма-випромінювання новими неорганічними монокристаллами групи KDP, активованих талієм Ti^{4+} або церієм Ce^{3+} і вирощених з водних розчинів. Виникнення люмінесценції при опроміненні швидкими нейтронами в сцинтиляційних кристалах KDP:Ti обумовлено вторинним іонізуючим випромінюванням (протони віддачі і ядра віддачі кисню) із збудженням активатора при іонізаційних втратах на гальмування, а також рекомбінаційним механізмом за участю радіаційних дефектів водневої підґратки, що передає електронні збудження в околицю центру світіння Ti^{4+} . У кристалах KDP:Ce механізм збудження активатора має аналогічний характер, але сама люмінесценція зумовлена переходом $5d \rightarrow 4f$ в іонах Ce^{3+} . Для активованих кристалів KDP:Ti і KDP:Ce теоретично і експериментально визначено ефективність детектування швидких нейтронів, а також проведено порівняння з органічними (пластиковими) сцинтиляторами. Для оброблених кристалів розміром $10 \times 10 \times 10$ мм³ з оптимальною концентрацією активатора ефективність детектування швидких нейтронів при опроміненні ^{239}Pu -Ве джерелом досягає 12% для KDP:Ti і 16% для KDP:Ce, що добре узгоджується з наведеними теоретичними розрахунками і є близькою до параметрів поширених органічних сцинтиляторів. Виявлена висока природна селективність KDP-сцинтиляторів при детектуванні швидких нейтронів за рахунок їх низької чутливості до гамма-випромінювання. При цьому внутрішній поділ n/γ сигналів (відношення ефективностей детектування при реєстрації швидких нейтронів і гамма-квантів) для активованих кристалів KDP в 7-8 разів перевищує параметри традиційних пластикових сцинтиляторів.

31.19.02.1667/231518. Електролітно-плазмове полірування міді. Мігаль О.В., Мороз О.В., Старовойтов Р.І., Буряк І.В. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5, С.61-67. - англ. УДК 544.

Сучасні промислові технологічні процеси вимагають спеціальної підготовки металевих поверхонь. В даний час існують різні методи обробки поверхні металу. Серед них можна виділити метод електролітно-плазмове полірування (ПЕР - plasma electrolytic polishing), як інноваційний, завдяки своїм екологічним властивостям, низьким енергозатратами на одиницю оброблюваної поверхні, високою швидкістю модифікації та можливістю обробки деталей складної геометричної форми. Основною перевагою даного методу модифікації поверхні є його екологічна чистота, що дозволяє застосовувати дану технологію для харчової та фармацевтичної промисловості. Незважаючи на велику кількість публікацій у журналах, електролітно-плазмове полірування залишається інноваційним методом модифікації поверхні, яку необхідно ретельно вивчати, щоб поліпшити розуміння фізичних процесів та оптимізувати процес модифікації поверхні. У даній статті розглянуто процес електролітно-плазмове полірування мідних виробів у розчині сульфату амонію з додаванням сірчаної кислоти. Експеримент був розділений на два етапи. Спочатку зразки оброблялися протягом 600 секунд кожен для зняття температурних характеристик, при цьому спостерігалася сильна кореляція між струмом навантаження і температурою електроліту. Залежність струму від температури електроліту показала чотири різні режими обробки. Один з режимів показав найкращі результати. Під час другого етапу експерименту проводилася послідовна обробка об'єктів від 30 до 600 секунд. У результаті проведених досліджень були отримані оптимальні режими полірування мідних об'єктів.

31.19.02.1668/231520. Визначення термодинамічних величин бінарних металевих систем з низькою розчинністю компонентів у твердій α -фазі. Щербань О.П., Даценко О.А. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5, С.75-81. - англ. УДК 544.

Запропоновано метод визначення термодинамічних величин: парціальної ентальпії розчинення $\Delta H(B)^{\alpha}$, коефіцієнтів активності $\gamma(B)^{\alpha}$ та активностей $a(B)^{\alpha}$ другого компонента В в подвійних металевих системах з низькою розчинністю у твердій α -фазі. Алгоритм визначення вище зазначених величин полягає в послідовності попередніх розрахунків граничних і рівноважних коефіцієнтів розподілу і побудови ліній насиченого твердого розчину для таких систем з низькою розчинністю другого компонента. Попередньо отримані дані є необхідними для визначення парціальної ентальпії розчинення і інших величин в досліджуваних системах. Така послідовність розрахунків є запропонованим методом визначення термодинамічних параметрів розчинення. Визначені значення і температурні залежності ентальпії розчинення малорозчинного компонента для таких систем як Cd-Na, Cd-Tl, Te-Ga, Te-As, Te-Cu, Zn-Sn, а також коефіцієнти активності $\gamma(B)^{\alpha}$ і активності $a(B)^{\alpha}$ другого компонента в насиченій α -фазі в цих системах. Аналіз отриманих результатів по ентальпії розчинення показує, що спостерігається зміна парціальної ентальпії зі зміною температури розчинення. При зниженні температури від точки плавлення чистого основного компонента до температури евтектики

спостерігається збільшення парціальних ентальпій розчинення другого компонента для досліджених систем. Система Te-Ga характеризується від'ємним значенням $\Delta H(B)^{\alpha}$. Негативне значення $\Delta H(B)^{\alpha}$ вказує на екзотермічний процес розчинення галію в телурі, на відміну від інших систем, в яких розчинення другого компонента відбувається з поглинанням тепла. Аналізуючи значення ентальпії розчинення в досліджуваних системах, необхідно відзначити, що низьким значенням $\Delta H(B)^{\alpha} < 2000$ Дж/моль характеризуються системи Cd-Na і Te-Ga. Для систем Te-Cu, Te-As, Te-Tl, Zn-Sn > 15000 Дж/моль. Системи зі значенням $\Delta H(B)^{\alpha} > 15000$ Дж/моль виявляють тенденцію до виникнення в них ретроградної розчинності. Виявлено відмінність у значеннях $\gamma(B)^{\alpha}$ більш, ніж на два порядки для різних систем.

31.19.02.1669/231660. Методи вимірювання нелінійних діелектричних властивостей сегнетоелектричних рідких кристалів. Шевчук О.Ф. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.84-90. - укр. УДК 532.538.226.1. Проаналізовано існуючі методи вимірювання нелінійних діелектричних властивостей сегнетоелектричних рідких кристалів (СЕРК). Показано, що ці методи не дозволяють досягти достатньої точності вимірювання ϵ_3 через наявність активної складової провідності, яка зумовлена впливом власних або цілеспрямовано введених домішок. Запропоновано альтернативний метод дослідження нелінійних діелектричних властивостей СЕРК за допомогою аналізу температурної залежності провідності на змінному струмі. Відмінність даного методу вимірювання полягає у тому, що аналізується значення стрибка провідності $\Delta\sigma_{AC}$ на змінному струмі при переході від холестеричної до смектичних фаз СЕРК. Показано, що величина $\Delta\sigma_{AC}$ є однією із складових коефіцієнта, що відповідає квадратичному по полю члену поляризації. Ключові слова: сегнетоелектричний рідкий кристал, нелінійна діелектрична спектроскопія, діелектрична проникність, стрибок провідності.

31.17 Неорганічна хімія. Комплексні сполуки

31.19.02.1670/229002. Синтез акрилатів з метилпропіонату та пропіонової кислоти на $B_2O_3-P_2O_5-ZrO_2/SiO_2$ каталізаторі, промотованому основними оксидами. Івасів В.В., Піх З.Г., Липичак Н.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.66-70. - укр. УДК 541.128.13.

Досліджено процес газофазної конденсації метилпропіонату та пропіонової кислоти з формальдегідом із утворенням метакрилової кислоти та метилметакрилату в присутності каталізаторів на основі оксидів бору і фосфору, промотованих сумішшю оксиду цирконію та основного оксиду. Встановлено вплив температури на конверсію, селективність і вихід цільових продуктів. Встановлено, що додавання метанолу підвищує селективність утворення метилметакрилату та сумарний вихід акрилатів.

31.19.02.1671/230607. Одержання акрилової кислоти альдольною конденсацією оцтової кислоти з формальдегідом у присутності В-Р-В-ОХ каталізаторів на мезопористих носіях. Шпирка І.І., Небесний Р.В., Піх З.Г., Сидорчук В.В., С.В. Халамейда, О.В. Цимбаліста, Х.Р. Хома. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.89-92. - укр. УДК 541.128.13.

Досліджено вплив різних типів мезопористих носіїв для В-Р-В-Ох каталізаторів, а саме: SiO_2 , TiO_2 , ZrO_2 , SnO_2-TiO_2 та Al_2O_3 на їх ефективність у процесі альдольної конденсації оцтової кислоти з формальдегідом з утворенням акрилової кислоти. Каталізатори готували методом просочення носія насиченим розчином компонентів активної фази. Каталітичні підготовано одержаних каталізаторів досліджено в реакції альдольної конденсації оцтової кислоти з формальдегідом у температурному діапазоні від 573 до 673 К, часі контакту 8 с за еквімолярного співвідношення вихідних реагентів. Встановлено вплив умов здійснення процесу (температури та часу контакту) на параметри процесу конденсації оцтової кислоти з формальдегідом; визначено оптимальні умови здійснення процесу. Оптимальними умовами здійснення процесу конденсації оцтової кислоти з формальдегідом в акрилову кислоту є температура 648 К та час контакту 8 с на каталізаторі з використанням носія TiO_2 анатаз з $TiO(OH)$. У зазначених умовах вдалося досягти виходу акрилової кислоти 49 % за селективності її утворення 94 % та конверсії оцтової кислоти 52 %. Показано, що каталізатори на основі носіїв різної природи з розміром пор близько 10 нм дає змогу одержувати акрилову кислоту з високим виходом та селективністю. Водночас, вихід цільового продукту, як і селективність його утворення під час використання різних носіїв, відрізняється, що свідчить про вплив природи носія на каталітичні властивості.

31.19.02.1672/230855. Уточнення будови системи $CaO - Al_2O_3 - CoO$. Шабанова Г.М., Корогодська А.М., Левадна С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.39-44. - рос. УДК 544.31.

Отримання глиноземного цементу при використанні відходів хімічної промисловості є актуальним напрямком розширення сировинної бази виробництва алюмінатних цементів. На даний момент є можливість використання в складі сировинної суміші для виробництва глиноземного цементу, замість глинозему, відходу каталізатора з вмістом 80% Al_2O_3 і 20% CoO . Для застосування кобальтвмісних відходів проведені дослідження з вивчення будови трикомпонентної системи $CaO - Al_2O_3 - CoO$, яка є фізико-хімічною основою розробки складів глиноземного цементу на основі представлених відходів. У статті представлені характеристики бінарних підсистем і трикомпонентної системи $CaO - Al_2O_3 - CoO$. Наведено результати дослідження субсолідусної будови даної системи без урахування в твердофазних взаємодіях потрійних сполук. Наявність в системі потрійної сполуки призводить до зміни субсолідусної будови системи $CaO - Al_2O_3 - CoO$. Представлені графічні зображення системи в області субсолідусу. Наведено результати розрахунку зміни вільної енергії Гіббса від температури для модельних реакцій. В результаті провед. Представлені графічні зображення системи в області субсолідуса ених термодинамічних і геометро-топологічних розрахунків на основі сформованої термодинамічної бази даних встановлена спрямованість протікання взаємних твердофазних реакцій в трикомпонентній системі $CaO - Al_2O_3 - CoO$ за участю стабільно існуючих сполук та трикомпонентної сполуки $Ca_3CoAl_4O_{10}$, що дозволило визначити всі конноди зазначеної системи. Розраховані основні геометро-топологічні характеристики елементарних трикутників та фаз системи. Геометро-топологічні характеристики системи технологічно важливі для прогнозування ступеня точності дозування компонентів, а також необхідного часу їх змішування перед синтезом матеріалів з заданим фазовим складом. Отримані результати необхідні для подальшого аналізу твердофазних рівноваг, що протікають в системі $CaO - Al_2O_3 - CoO$.

31.21 Органічна хімія

31.19.02.1673/229003. Квантово-хімічне моделювання структур молекулярних комплексів у системі "Уронатні полісахариди - Ca^{2+} ". Кондратюк Н.В., Пивоваров Є.П., Степанова Т.М., Толошний Д.В., Поливанов Є.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.71-77. - англ. УДК 54-12.

Проведено квантово-хімічне моделювання процесу іонотропного гелеутворення в системах уронатних полісахаридів (альгіната натрія високогулуронатного і пектина низькоетерифікованого амідованого) з кальцієм. Розрахунок взаємодії активних функціональних груп уронатних полісахаридів з іоном кальцію пояснює можливість протікання даного процесу з утворенням наступних хелатних комплексів : кальцій-гулуронатного ($CaGul_4$), кальцій-галактуронатного ($CaGal_4$) та кальцій-гулуронат-галактуронатного ($CaGal_2Gul_2$). У статті повідомляється про те, що процес взаємодії здійснюється за рахунок хімічного зв'язування карбоксильних та гідроксильних груп уронатних полісахаридів з іоном металу. Встановлено, що кальцій-гулуронатний комплекс має вісім точок зв'язування з іоном кальцію, а комплекси кальцій-галактуронатний та кальцій-гулуронат-галактуронатний - по чотири. Описані довжини зв'язків, величини торсійних кутів та кутів $O(n)-Ca-O(m)$ в одержаних хелатних комплексах.

31.27 Біологічна хімія

31.19.02.1674/230011. Нанокристалічна біокераміка апатитного складу на основі фторапатиту і його синтез. Кривільова С.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.93-97. - укр. УДК 666.3.

У статті розглянуті різні методи отримання синтетичного фторапатиту біомедичного призначення. Виконана оцінка можливості синтезу нанокристалічного фторапатиту $Ca_{10}(PO_4)_6F_2$ високої чистоти в твердій фазі із фториду кальція CaF_2 і попередньо синтезованого трьохкальцієвого фосфату $Ca_3(PO_4)_3$. Виявлено, що використання у якості ісходного компоненту для синтезу фторапатиту $Ca_3(PO_4)_3$ марки "ч" призводить до появи небажаних домішок у його складі. Визначено оптимальне співвідношення компонентів і режими термообробки. Визначено, що кальційфосфатна біокераміка апатитного складу, що містить гідроксилапатит і фторапатит, може бути отримана термообробкою при температурі 1100 - 1200°C суміші порошків попередньо синтезованих фтор- і гідроксилапатиту.

31.19.02.1675/230830. Біохімічні показники життєдіяльності насіння гіркокаштанів, найпоширеніших у західному регіоні України. Гевал В.Ф., Гузь М.М., Баранов В.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.31-35. - укр. УДК 581.19.

Визначено біохімічні показники життєдіяльності насіння гіркокаштанів для пошуку стійких проти каштанової мінуючої молі (*Camergaria ohridella* Desch. & Dem (Lepidoptera, Gracillariidae)) видів і форм. Для експериментів у насінний рік в умовно чистих зонах і в місцях інтенсивного антропогенно-техногенного забруднення відібрано насіння чотирьох видів гіркокаштанів. Заготівлю насіння здійснено способом збирання із поверхні землі у період найінтенсивнішого його опадання. Досліджено

вміст у насінні гіркокаштанів низки фізіолого-біологічних, морфологічних та основних біохімічних показників (білка, розчинних вуглеводнів і "сирого жиру"), золи, макро- і мікроелементів в умовно чистих зонах і в місцях інтенсивного антропогенно-техногенного забруднення. Встановлено рівень активності перекисного окислення ліпідів (ПОЛ) та вміст відновленого глутатіону. Вивчені зміни фізіолого-біологічних та біохімічних показників свідчать, що порівняно із трьома іншими досліджуваними видами дерева гіркокаштана кінського звичайного у стресових ґрунтово-кліматичних умовах великого міста з додатковим зниженням життєздатності каштановою мінуючою міллю характеризуються найбільшими негативними змінами у метаболізмі. Це свідчить, що за зростання в аналогічних ґрунтово-кліматичних умовах та за подібного навантаження чинників антропогенно-техногенного впливу, дерева і насадження жовтооквіткового (*Aesculus ostandra* Marsh.) і червоноквіткових видів гіркокаштанів (*Aesculus pavia* L. і *Aesculus carnea* Hayne) на сьогодні є життєво стійкішими, ніж дерева і насадження найпоширенішого у регіоні гіркокаштана кінського звичайного (*Aesculus hippocastanum* L.).

31.19.02.1676/231772. Біохімічний склад сечі щурів в умовах розвитку карциноми Герена та введення цисплатину. Науменко А.Н., Горіла М.В., Бабій С.О. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.11-14. - укр. УДК 577.1:615; 577.1:615.28.

Нирки чутливі до дії не лише екзогенних хімічних сполук, а і до дії речовин ендogenous походження, що утворюються за зміни перебігу нормальних метаболічних процесів і появи різних патологій. Розвиток пухлини має значний вплив на гомеостаз у цілому організмі. Дослідження стану нирок за пухлинного росту та уведення цисплатину - важливе питання медицини та біохімії. Вивчено функціональний стан нирок, електrolітичний склад крові та сечі, екскрецію окремих електrolітів та осмолярність плазми крові в моделі пухлинного росту у щурів під час уведення цисплатину. Розвиток карциноми Герена Т8 та уведення цисплатину зумовлювали пошкодження нирок щурів. Це спричинювало збільшення відносної ваги нирок, протеїнурию, зміни активності γ -глутамілтрансферази та лактатдегідрогенази в гомогенаті нирок і сечі, зниження відносної реабсорбції та клубочкової фільтрації. У результаті розвитку карциноми Герена та уведення цисплатину в крові та сечі щурів відбувалося зниження хвилинного діурезу на 20-60%, кліренсу креатиніну - на 50-70%, зниження відносної реабсорбції води в ниркових канальцях - до 26% порівняно з контролем. Уведення цисплатину викликало збільшення концентрації загального білка втричі, альбуміну - удвічі та збільшення кількості глюкози в сечі щурів усемеро. Під час уражень і захворювань нирок (у тому числі під час розвитку пухлин різних типів) у щурів спостерігали зниження хвилинного діурезу, кліренсу креатиніну, реабсорбції води в ниркових канальцях, що свідчило про значні порушення концентраційної та фільтраційної функцій нирок. Пухлинний ріст спричинював розвиток гіпокаліємії, гіпонатріємії та гіпохлоремії, як однієї з головних і ранніх ознак гострої ниркової недостатності. Уведення цисплатину викликало ураження нирок і нормалізувало ці показники, що підтверджувалося біохімічними та морфологічними дослідженнями. Виявлено нагальну необхідність застосування у подальшому нефропротекторних препаратів під час уведення цисплатину.

31.19.02.1677/231799. Біохімічний профіль плазми крові щурів за експериментального гепатиту на тлі введення натрію диклофенаку. Грищенко В.А. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.191-196. - укр. УДК 577.1:615; 577.1:615.28.

Установлене зниження метаболічної активності печінки та особливості біохімічних показників і макроелементного складу плазми крові лабораторних щурів за експериментального моделювання гепатиту на тлі введення натрію диклофенаку. Це підтверджується зменшенням у плазмі крові концентрації загального протеїну на 17%, альбуміну - на 11%, глюкози - на 6%, триацилгліцеролів - на 53% і холестеролу - на 54%, а також зростанням у 2,8 раза величини тимолової проби порівняно з контролем. У хворих тварин діагностовано розлади пігментної функції печінки, розвиток цитолітичного синдрому та внутрішньопечінкового холестазу, що підтверджується підвищенням активності АлАТ на 28%, АсАТ на 45% та коефіцієнта АсАТ/АлАТ на 12%, ЛФ на 30% і γ -ГТП в 2,1 раза порівняно з контролем. Гіперензимемія α -амілази в 2,4 раза та ліпази у 8,3 раза свідчить про зміни функціонального стану підшлункової залози. Для макроелементного складу плазми крові хворих тварин характерна гіпокальціємія (зменшується на 29%), гіпофосфатемія (на 47%) і гіпомангіємія (зменшується на 38%) та зростання величини співвідношення Са : Р на 35% порівняно з контролем, що може спровокувати розвиток ендogenous остеопатії. Результати експериментального дослідження важливі для поліпшення діагностики розвитку токсичного гепатиту внаслідок ураження печінки НПЗП, профілактики виникнення ускладнень і призначення ефективної коригувальної терапії.

31.19.02.1678/231817. Morphological and biochemical indicators of blood of rats poisoned by carbon tetrachloride and subject to action of liposomal preparation. Gutyj B., Martyshchuk T., Bushueva I., Semeniv B., Parchenko V., Kaplaushenko A., Magrelo N., Hirkovyy A., Musiy L., Murska S. // *Regulatory Mechanisms*

in Biosystems. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.304-309. - англ. УДК 577.1:615; 577.1:615.28.

The article gives the results of the research on the influence of a developed complex liposomal preparation on the dynamics of morphological and biochemical indicators of the blood of rats subjected to modeled oxidative stress caused by intermuscular injection of 50% carbon tetrachloride at a dose of 0.25 ml per 100 g of body mass. We found that in conditions of intoxication by carbon tetrachloride, the physiological level of hematological indicators of the researched animals' body was disrupted. This is indicated by the reduction in the amount of erythrocytes, hemoglobin content, concentration of hemoglobin per erythrocyte, increase in the amount of leucocytes, mass of hemoglobin per erythrocyte and increase of colour indicator. Also, we detected suppression of protein synthesis function of the liver. The levels of total protein and albumin fraction were below the normal physiological level. High indicators were observed in the levels of creatinine, urea and total bilirubin. In order to normalize the functional state of the liver under oxidative stress it is reasonable to use a liposomal preparation which contains butafosfan, interferon, thistle and vitamins. In order to normalize morphological and biochemical indicators of the blood of rats subject to intoxication of carbon tetrachloride it is reasonable to use a liposomal preparation that contains butafosfan, selenium, thistle, methionine and vitamins. Using the liposomal preparation Butaselmevit for rats under oxidative stress the morphological and biochemical indicators in the blood normalized. On the 14th day the indicators of the number of erythrocytes, the hemoglobin content, the white blood cell count and red blood indexes compared to control came within the physiological indicators, indicating a recovery of hematopoietic function of the bone marrow and normalized indicators of the functional state of the liver.

34 БІОЛОГІЯ

34.03 Теоретична біологія

34.19.02.1679/231248. Життя людини на землі в контексті руху матерії та законів фізики. Шлапак В.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.139-153. - укр. УДК 271.2[2-185:113:53.02].

Стосовно матерії та законів фізики на підставі матеріалізації антиречовини в речовину розглянуто галактичний кругообіг органічної речовини, зокрема в Сонячній системі. Посилаючись на Біблію, він показує, що життя тваринного світу є на всіх планетах, але на різних їх рівнях і в різних формах, оскільки основою життя тваринного світу є вдосконалення біологічної клітини вищого світу, яка потрапила в Сонячну систему на планету Плутон і, рухаючись по її планетам, формується та вдосконалюється для самостійного життя поза її межами. Проведено дослідження прикладної науки Стародавнього світу, що зашифрована в Біблії, яка дає можливість розкрити фізичне явище послідовних близнюків, яке науці невідоме і суть якого не розкрито. Життя органічного світу Землі автор пов'язує з основою руху космічної водневої і сонячної вуглецевої матерії, як явищ природи. Зазначено, що воднева матерія, рухаючись з космосу по планетам Сонячної системи, які наділені різною енергетичною густиною, вимушена через життя тваринного світу змінювати свою полярність, рухаючись на Сонце, поставляючи йому водень, як паливо, для його життєдіяльності. Воднева матерія через життя тваринного світу змінює полярність матерії і лише тоді переходить на вищий енергетичний рівень. Вуглецева матерія, як продукт процесу синтезу на Сонці, виноситься квантами світла і розсіюється по планетам своєї системи, утворюючи рослинний світ. Наголошено, що тваринний світ стоїть на вході матерії в Сонячну систему, а рослинний світ - на її виході. Визначено три форми життя людини на Землі та її фізіологічні видозміни залежно від рівнів ядрового наповнення: Земного, Місячного і Сонячного. Доведено, що енергетично немовля в утробі матері живе на водневій космічній матерії, яка поступає на земну поверхню з ядра Землі. На цій матерії живе і розвивається плід упродовж 270 діб. Народившись, людина переходить жити впродовж природних 120 років на вуглецеву сонячну матерію, яка поступає на земну поверхню місячними циклами руху матерії. Вперше розкрито суть третьої форми життя людини на Землі, коли людина із 120-літнього віку переходить жити впродовж 1000 років на вуглецеву матерію, але вже не місячними, а сонячними циклами. Розкриваються властивості людини, переведеної у третю форму життя, та її інтелектуальний рівень. Наголошено, що Біблія, як інструкція життя людини на Землі, є священною книгою християнського світу, яка має рішення будь-якої проблеми, а тому дає людям надію та впевненість у завтрашньому дню, захищає людство від прогресу, якого людина побоюється.

34.23 Генетика

34.19.02.1680/230950. Диференціація генотипів сосни звичайної за поліморфізмом довжини інтронів генів дефензинів. Ковальова В.А., Юсипович Ю.М., Шаловило Ю.І., Груник Н.І., Гут Р.Т. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.40-44. - укр. УДК 631.52; 630*165.3.

Наведено результати дослідження генотипів сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.) із використанням молекулярних маркерів на підставі генетичного поліморфізму довжини інтронів генів дефензинів PsDef1-4. Виявлено високу інформативність маркерів на підставі інтрону гена PsDef2 (IPL-PsDef2) для дослідження внутрішньовидового поліморфізму в сосни звичайної. Встановлено межі осередка інфекції кореневої губки (*Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref.) в сосновому насадженні за допомогою полімеразно-ланцюгової реакції (ПЛР) із використанням видоспецифічних праймерів. Проведено ДНК-профілювання модельних дерев способом електрофоретичного розділення ампліконів IPL-PsDef2 маркерів. За результатами поліморфізму довжини інтронів генів дефензинів здійснено кластеризацію генотипів сосни звичайної із використанням алгоритму UPGMA. На підставі дендрограми виділено два кластери генотипів зі 100% бутстреп підтримкою, які відрізняються за стійкістю до кореневої губки. Методом К-середніх визначено значущість кожного з ампліконів для диференціації генотипів сосни на групи. Виявлено амплікони, які можуть бути генетичними маркерами для оцінки потенційної стійкості генотипів сосни звичайної до кореневої губки. Отримані дані щодо поліморфізму локусів генів дефензинів, а також результати кластерного аналізу вказують на перспективність використання IPL-PsDef2 маркерів для генотипування сосни звичайної.

34.19.02.1681/231813. The influence of radio-mimetic chemical mutagen on the chromosomal complex of winter wheat cells. Nazarenko M.M. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.283-286. - англ. УДК 575.224.2.

In this article we report the results of our investigation of cytogenetic parameters of changes in the chromosomal complex of new Ukrainian winter wheat varieties and some relationships between values of cytological indexes and different concentrations of DAB (1,4-bis-diazoacetyl butane). Analysis of chromosomal aberrations following mutagenic action of any kind of mutagen by the anaphase method is one of the most widely investigated and most precise methods which can be used to determine the fact of mutagenic action on plants and identify the nature of the mutagen. We combined in our investigation sensitivity of genotype to mutagen using cytological analysis of mutagen treated wheat populations with the corresponding different varieties by breeding methods to reveal their connections and differences, specific sensitivity to mutagenic action on the cell level. Dry seeds of 7 varieties and 1 line of winter wheat were subjected to DAB in 0.1% and 0.2% concentration, which is standard practice for mutation breeding of winter wheat. We investigated rates and spectra of chromosomal aberrations in the cells of the primary root tips of winter wheat during mitosis. The coefficient of correlations between the rate of chromosomal aberrations and the concentration of DAB was at the level 0.6%. Fragments/bridges ratio is a clear and sufficient index for determining the nature of the mutagen agent. We distinguished the following types of chromosomal rearrangements: chromatid and chromosome bridges, single and double fragments, micronuclei, and lagging chromosomes. Investigation of DAB action confirmed the reliability of the fragments-bridges ratio (prevalence of fragments over bridges for chemical mutagens and vice versa for gamma-rays) for identification of the nature of the mutagen. Complicated (or combined) aberrations, micronucleus, lagging chromosomes were not observed for some varieties under DAB action. Genotypes selected after action of chemical mutagens are less sensitive to recurrent mutagenesis with chemical mutagens.

34.25 Вірусологія

34.19.02.1682/231771. Вірус хвороби Борна та його значення в патології тварин і людини. Міхеев А.О. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.3-10. - укр. УДК 578.

Проведено аналіз літературних джерел, які стосуються ролі вірусу Борна у патології тварин і людини. Велика кількість збудників тваринних інфекцій (зоонозів), зокрема, вірусних, становить потенційну загрозу здоров'ю людини. Серед таких потенційних загроз - вірус хвороби Борна, що належить до родини *Bornaviridae*, порядку *Mononegavirales*. До цього порядку входять представники таких смертельних для людини захворювань як сказ (родина *Rhabdoviridae*), вірус Ебола (родина *Filoviridae*), вірус Ніпах (родина *Paramyxoviridae*). Вірус хвороби Борна вражає переважно ссавців, проте може вражати птахів і навіть плазунів (борнавірус аспідових). Борнавіруси мають велике коло природних господарів (коні, вівці, котяті, кажани, гризуни, комахоїдні, різноманітні птахи), у тому числі серед домашніх тварин, уражають переважно нервову систему з розвитком безсимптомного носійства або менингоенцефалітів, енцефалітів, поведінковими розладами тощо. А це може являти потенційну загрозу здоров'ю людини. Про це свідчать численні, хоча і суперечливі, дослідження стосовно ролі вірусу хвороби Борна у таких патологіях людини як шизофренія, депресія, синдром тривалої втоми,

розсіяний склероз тощо. Проаналізувавши велику кількість літературних джерел, можна підтвердити суттєву роль вірусу хвороби Борна у патології людини та тварин, проте в Україні питання стосовно його поширення, циркуляції та патогенності практично не розглядається. Тому важливі подальші дослідження поширеності цього вірусу серед диких і домашніх тварин, установлення його значення у патології людини.

34.29 Ботаніка

34.19.02.1683/229242. Збереження *ex situ* кизильників флори Сибіру у ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. Гревцова Г.Т., Вакулєнко Т.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.20-25. - укр. УДК 581.[4+9]:58.006:634.524.

Відзначено, що колекція видів роду *Cotoneaster* Medik. у ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна Київського національного університету ім. Тараса Шевченка - найбільша у Східній Європі, налічує 200 видів та культиварів, серед яких кілька представників флори Сибіру: *C. commixtus* (C. K. Schneider) Flinck et Hylmo; *C. kyachticus*, species nov.; *C. laxiflorus* Jacq. ex Lindl.; *C. logginovii* Grevtsova; *C. lucidus* Schlecht.; *C. megalocarpus* M. Popov.; *C. mongolicus* Pojark.; *C. neo-popovii* Czerepanov sp. nov.; *C. tjulinae* Pojark.; *C. yacuticus* J. Fryer et B. Hylmo. Зазначено, що *C. kyachticus*, sp. nov., який тривалий час у ботанічному саду культивувався під назвою *C. melanocarpus* Fisch.ex Blytt, після знайомства з гербарієм природних зборів Сибіру (м. Новосибірськ) виокремлено в інший таксон. Наведено детальний опис пагонів, листків, квіток, плодів та насіння інтродукованих кизильників сибірської флори, виділено діагностичні ознаки, що сприяють ідентифікації таксонів. Наголошено, що аналіз морфологічних ознак *C. neo-popovii* та *C. tjulinae* дає всі підстави відновити ці види у списках флори Сибіру, з яких упродовж останнього часу вони вилучені. Встановлено, що на цей час в Ботанічному саду ім. акад. О.В. Фоміна Київського національного університету ім. Тараса Шевченка зберігається *ex situ* дев'ять видів *Cotoneaster* флори Сибіру та три форми міжродового гібриду *x Sorbocotoneaster pozdnjakovii* Pojark.

34.19.02.1684/229243. Дендрофлора балки широка (острів Хортиця). Яковлева-Носарь С.О., Бессонова В.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.26-30. - укр. УДК 581.9:504.03(477.64-2).

Байрачні ліси Запорізької обл. відносять до байраків порожистої частини Дніпра. Вони мають важливе кліматичне та ґрунтозахисне значення, у них трапляються представники лісових, степових, лугових фітоценозів, часто - рідкісні й ендемічні види, а також місцева фауна. Такі заліснені балки характеризуються високою атракторною здатністю для рекреантів, діяльність яких призводить до трансформації рослинності байрачно-лісових фітоценозів. З огляду на це актуальною є інформація про стан їх дендрофлори для створення банку даних та оперативного моніторингу. Наведено дані про видовий склад дендрофлори балки Широка, розташованої на о. Хортиця (зона рекреаційної діяльності туристів та мешканців м. Запоріжжя), де зареєстровано 54 види деревних рослин, що належать до 43 родів і 26 родин. Встановлено, що найбільшим видовим насиченням характеризується родина *Rosaceae* Adans. У складі дендрофлори байрачного лісу аборигенні види становлять 48,1 %, інтродуковані - 51,9 %. Найбільша частка участі серед інтродукованих видів належить породам північноамериканського походження (11 видів, або 39,3 % від усієї кількості інтродуцентів). Інтродуценти представлені здебільшого *Amorpha fruticosa*, *Robinia pseudoacacia*, *Morus alba* та *Celtis occidentalis*. Основними лісотвірними аборигенними породами насаджень є *Acer platanoides*, *Quercus robur*, *Ulmus scabra*, *A. tataricum*. З'ясовано породний склад верхніх ярусів деревостану та підліску, що зростають на території різних морфологічних частин балки. Байрачний ліс має значний ресурсний потенціал, включаючи медоносні та вітамінні рослини. У складі насаджень виявлено види з високою інвазійною здатністю (*Acer negundo*, *Amorpha fruticosa*, *Robinia pseudoacacia*) та той, що визнано інвазійним у списках близьких до України територій (*Parthenocissus quinquefolia*).

34.19.02.1685/229246. Історія культури і досвід інтродукції витких троянд роду *Rosa* L. в Україні. Буйдіна Т.О., Рожок О.Ф. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.41-44. - укр. УДК 635.925:582.711.712.

Троянда - одна з найпопулярніших і найдавніших рослин в історії декоративного садівництва. Виткі троянди - незамінний компонент у вертикальному озелененні. Дослідження історичних етапів інтродукції і культивування рослин дає змогу проаналізувати основні тенденції становлення культури, виявити перспективний генофонд для подальшого інтродукційного та селекційного процесу та уникнути негативних наслідків, завдяки багатовіковому досвіду культури роду *Rosa* L. Наведено результати аналітичного аналізу літературних джерел, електронних ресурсів, архівних матеріалів щодо історичних аспектів інтродукції витких троянд в Україні. Показано основні етапи інтродукційного процесу та відзначено основні ботанічні установи, які зробили внесок у розширення генофонду витких троянд. За доступними літературними даними, встановлено, що основними центрами інтродукції витких троянд в Україну були і на сьогодні залишаються Національний ботанічний сад ім. М. М.

Гришка НАН України (м. Київ), дендропарк "Олександрія" (м. Біла Церква) та Нікітський ботанічний сад у Криму. Відображено значення персоналій у вітчизняній інтродукції троянд. Зокрема, в Україні, варто відзначити здобутки таких учених, як М. А. Гартвіс, З. К. Клименко, Н. М. Тимошенко, О. Л. Рубцова та ін.

34.19.02.1686/229247. Оцінювання фітосанітарного стану деревних насаджень ландшафтної ділянки "східна балка" дендропарку "Олександрія" НАН України. Драган Н.В., Дойко Н.М., Мордатенко І.Л. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.45-49. - укр. УДК 630.574:582.632.

Визначено фітосанітарний стан деревних рослин Східної балки дендрологічного парку "Олександрія" в межах наукової теми "Відновлення та реконструкція історичних ландшафтних ділянок рівнинно-балкового типу в Державному дендрологічному парку "Олександрія" НАН України". Ураження хворобами і шкідниками виявлено на 331 екз. (36,8 % від загальної кількості) деревних рослинах, що належать до 19 видів. Описано основні хвороби і ураження шкідниками у дерев. Розвиток хвороб на деревах та їх фітосанітарний стан визначено за фітоценотичними умовами та екологічними умовами мезорельєфу. Більшість хвороб у деревних рослин протікала в хронічній формі, не призводячи до втрати декоративності дерева і до ослаблення його життєздатності. Гострий характер спричинило короїдне всихання сосни зі супутньою синявою та всихання *Fraxinus excelsior* L. із симптомокомплексом ознак, характерних для хвороби *Chalara fraxinea*. Ці ураження призводять до стрімкого всихання дерев, розпаду ландшафтних композицій. Під час планування оптимізації насаджень ділянки "Східної балки" потрібно враховувати фітопатологічний стан дерев, прогнозувати їх відпад, проводити заходи з індивідуального лікування і догляду дерев, профілактичні і захисні заходи.

34.19.02.1687/229249. Видовий склад та стан раритетних дендроекзотів відділу Pinophyta ботанічного саду чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Літвіненко С.Г., Виклюк М.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.54-58. - укр. УДК 582.42.47:069.029:378.4(477.85-25).

Наведено результати аналізу видового складу, географічного походження, таксаційних показників, зимостійкості, здатності до генеративного розвитку та розподілу за категоріями раритетності згідно до Червоним списком МСОП деревних інтродуцентів відділу Pinophyta ботанічного саду Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. З'ясовано, що в умовах відкритого ґрунту Саду зростає 39 видів раритетних дендроекзотів відділу Pinophyta із 20 родів, 4 родин. Проведено розподіл за категоріями раритетності відповідно до критеріїв Червоного списку МСОП і показано, що 66,7 % досліджуваних видів належить до таких, які перебуває під невеликою загрозою (категорія LC). Природоохоронний статус 17,9 % видів відповідає категоріям CR, EN і VU. За географічними походженням, домінують представники Східної Азії (19 видів) та Північної Америки (14 видів); ендемічними є 51,3 % видів. Установлено, що в умовах Саду всі види зберігають притаманну їм форму росту, при цьому 7 видів досягли характерної для них висоти. Абсолютно зимостійкими в умовах ботанічного саду є 35 видів; формують насіння - 22 види, з них розмножуються самосівом 5 видів. Виділено представників, які мають особливу історичну, колекційну і наукову цінність. Подальшому успішному збереженню досліджуваних видів в умовах Передкарпаття сприятимуть вивчення їхньої стійкості до біотичних факторів та з'ясування еколого-ценотичних особливостей.

34.19.02.1688/229252. Збереження та інтродукція рідкісних видів у Кременецькому ботанічному саду. Чубата Т.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.68-71. - укр. УДК 582.35 99.

Викладено результати багаторічного інтродукційного дослідження колекції рідкісних та регіонально рідкісних рослин Кременецького ботанічного саду. Колекційний фонд налічує 140 видів: Червоної книги України - 71 вид, Списку Бернської конвенції - 6 видів, Червоного Світового списку - 4 види, Європейського Червоного списку - 6 видів, CITES - 1 вид та 63 види регіонально-рідкісних рослин. Проведено розподіл видів за термінами фенологічних сезонів. У колекції переважають: ранньовесняні види, частка яких в колекції змінюється від 49,61 до 79 %, довговегетуючі (понад 200 днів) - від 45,67 до 66,4 %, середньоквітучі - від 25,66 до 40,98 % та види, які тривало зав'язують насіння (понад 60 днів) - від 27,87 до 44,68 %. Оцінено успішність інтродукції за показниками: в колекції незначно переважають види, що стабільно й у великій кількості плодоносять - 36,13 %. За здатністю до насінневого розмноження в колекції переважають види, що не дають самосіву - 45,83 %. Добре вегетативне розмноження у 47,39 % рослин колекції. За загальним станом розвитку переважають види, габітус яких у культурі перевищує звичайні за середніми показниками - 50,5 %. Не пошкоджуються шкідниками та хворобами - 76,16 % видів, а 73,38 % мають відмінний стан після зими. Виділено групи успішності інтродукції: частка малоперспективних видів не перевищує 2,08 %, а перспективні та особливо перспективні становлять понад 90 % усіх видів колекції, а отже, їх можна використовувати для масового розмноження з метою подальшої репатріації у природне середовище.

34.19.02.1689/229253. Аспекти інтродукції представників роду *ROSA* L. у Кременецькому ботанічному саду. Ковальчук І.О., Скакальська О.І., Гетьман Я.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.72-76. - укр. УДК 582.677.1.

Одним із важливих напрямів науково-дослідних робіт у галузі інтродукції рослин є створення, вивчення, збагачення і збереження генофонду рослинного царства. Види і сорти роду *Rosa* здавна приваблюють увагу дослідників завдяки їх широкому використанню у декоративному садівництві та промислового квітникарстві. Наведено результати з інтродукції представників роду *Rosa* в Україні. Колекція троянд Кременецького ботанічного саду на 2017 р. нараховує 28 сортів, що входять до 5 садових груп (чайно-гібридні, мініатюрні, паркові, виткі, флорибунда). Інтродукційне вивчення проведено з урахуванням еколого-біологічних та декоративних особливостей троянд. За абіотичними екологічними факторами сорти троянд належать до факультативних геліофітів, мезоксерофітів, мезотрофітів. Згідно з розподілом сортів за садовими групами найбільше у колекції сортів троянд, що належать до чайно-гібридної - 10 видів (35,7 %) від усієї колекції, найменш численною є група паркових - 1 (3,5 %). За результатами фенологічних спостережень у період з 2012 по 2016 рр. за 28 видами, які зростають на колекційній ділянці ботанічного саду, встановлено, що більшість видів колекції цвітуть та плодоносять щороку.

34.19.02.1690/229567. Видовий склад, стан і декоративність деревних насаджень навчальних закладів. Зібцева О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.22-25. - укр. УДК 630*2:711.57(477.41).

Визначено видовий склад деревно-чагарникових насаджень на території трьох навчальних закладів малого міста Вишгорода Київської області. Проаналізовано вікову структуру деревних насаджень, їх стан і декоративність. Встановлено, що на дослідних територіях зростає від 24 до 28 деревно-чагарникових видів і форм, а їх загальна кількість дорівнює 49. На всіх трьох дослідних територіях трапляються 8 деревних видів: *Thuja occidentalis*, *Tilia cordata*, *Acer platanoides*, *A. saccharinum*, *Betula pendula*, *Juglans regia*, *Cerasus vulgaris*, *Prunus divaricata*. На двох об'єктах виявлено 12 видів, 29 - тільки на одному. До видів з дуже високою часткою участі на території дослідних об'єктів належать: *Ulmus laevis* і *Populus nigra*; *Thuja occidentalis* і *Biota orientalis*; *Spiraea Thunbergii*. Кількість хвойних видів змінюється від 1 до 4. Скрізь присутня *Thuja occidentalis*. Індекс видової різноманітності деревно-кущових рослин для дослідних територій становить від 5,75 до 16,22. Крайні якісні показники на шкільній території має *Betula pendula*; на території ліцею - *Salix purpurea 'pendula'*, *Padus*, *Hydrangea macrophylla*, *Thuja occidentalis*, *Betula pendula*, *Acer saccharinum*, *Phus typhina*, *Philadelphus coronaries*; на території гімназії - *Spiraea van-Houttei*, *Salix alba*, *Populus pyramidalis*. Стан деревно-кущових рослин на території двох об'єктів добрий, одного - задовільний. Декоративність насаджень висока на всіх об'єктах. Крайшим станом і вищою декоративністю на дослідних територіях відзначаються дерева, які старші від сорокарічного віку.

34.19.02.1691/229571. Вміст флавоноїдів у рослин *Phlox paniculata* L. в умовах лісостепу України. Левчик Н.Я., Скрипка Г.І., Левон В.Ф., Любінська А.В., Горбенко Н.Є. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.38-42. - укр. УДК 582.926.4:581.19(477:292.485).

Проаналізовано літературні дані про реакцію рослин на ураження патогенними мікроорганізмами. Наведено інформацію щодо розвитку борошнистої роси на флоксі волотистому (*Phlox paniculata* L.), що негативно позначається на декоративності та функціональному стані рослин під час вегетаційного періоду. Досліджено нові та старі сорти вітчизняної й іноземної селекції флокса волотистого колекційного фонду відділу квітничково-декоративних рослин Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України з різним ступенем ураження збудником борошнистої роси: 'Fiosin', 'Novinka', 'Holubka' та 'Panianka'. Визначено стійкість рослин *Phlox paniculata* L. до ураження збудником борошнистої роси (*Erysiphe cichoracearum* DC. f. *phlogis*). Встановлено кількісний вміст флавоноїдів у листках досліджуваних рослин в умовах Лісостепу України. Виявлено залежність між вмістом флавоноїдів у рослин та стійкістю до збудника борошнистої роси перспективних сортів цього виду. Встановлено, що найстійкішими серед досліджуваних сортів *Phlox paniculata* є рослини сорту 'Panianka', найуразливішими - рослини сортів 'Novinka' та 'Fiosin'. Рекомендовано у процесі селекції та в інтродукції використовувати кількісний вміст флавоноїдів, як один із показників стійкості до ураження патогенами, зокрема борошнистою росю.

34.19.02.1692/230008. Дослідження впливу омели білої (*Viscum album* L.) на міцність гілок дерев (на прикладі тополі канадської, *Populus deltoides* Moench.). Рибалка І.О., Вергелес Ю.І., Лапшин О.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.72-79. - укр. УДК 620.169.1:574.45.

Інвазія омели білої (*Viscum album* L.) відноситься до несприятливих факторів, які здатні негативно впливати на життєвість дерев лісових та міських насаджень. В роботі досліджували, як впливає наявність омели на міцність гілок одного з модельних видів-живителів, тополі канадської (*Populus*

deltoides Moench.) в насадженнях м. Харків. Встановлено, що рослина-напівпаразит не зменшує міцність деревини, при цьому інфіковані гілки мають більш високу щільність.

34.19.02.1693/230397. Флористичний аналіз епігейної ліхенобіоти фітоценозів асоціації *Cladonio-Pinetum Jurashek* в умовах Західного Полісся. Мерцало М.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.35-38. - укр. УДК 581.5.

Лишайникові бори є об'єктами охорони європейських екомереж, тому актуальним і невідкладним завданням на сьогодні є їх докладне вивчення і на теренах України. Сухі соснові бори займають незначну площу у лісовому фонді Західного Полісся і є рідкісними фітоценозами, у наземному вкритті яких домінують лишайники. За результатами аналізу польових матеріалів та гербарних зразків проведено флористичний аналіз ліхенобіоти фітоценозів асоціації *Cladonio-Pinetum Jurashek* на території Західного Полісся. Здійснено систематичний аналіз ідентифікованих видів лишайників та встановлено, що усі вони належать до двох родин - *Cladoniaceae* Zenker та *Parmeliaceae* Zenker і двох родів - *Cladonia* Hill. ex P. Browne та *Cetraria* Ach. Визначені види лишайників належать до мультирегіонального геоелемента бореального типу ареалу. Використано методи екологічної оцінки видів лишайників та розподілу їх за вимогливістю до чинників середовища (тип субстрату, вологість, трофність ґрунту, освітлення, антропогенний вплив). Встановлено, що епігейні лишайники сухого соснового бору за рівнем кислотності ґрунту є субацидофілами, нейтрофілами; за вимогливістю до родючості ґрунту усі види є оліготрофами; за реакцією на зволоженість субстрату є ксерофітами; за реакцією на світловий режим є геліофітами; за реакцією на антропогенний вплив більшість видів є олігогемеробами та мезогемеробами. Результати флористичного аналізу можуть бути підґрунтям для проведення моніторингових досліджень епігейної ліхенобіоти фітоценозів асоціації *Cladonio-Pinetum Jurashek* в умовах Західного Полісся.

34.19.02.1694/230399. Моносади видів та форм бука (*Fagus l.*) в Національному дендрологічному парку "Софіївка" НАН України. Рум'янков Ю.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.44-48. - укр. УДК 582.4.

Проаналізовано історію інтродукції видів та форм бука в дендропарку "Софіївка" НАН України. Визначено, що паркові насадження моносаду буків локалізовані по території парку в 16-ти кварталах. Проаналізовано дендрологічну структуру насаджень бука в моносадах дендропарку. Наведено основні зосередження букових насаджень, такі як колекційна та експозиційна ділянки, найбільші чисті насадження *F. sylvatica* та алейні посадки. Надано кількісну характеристику видів та форм бука на території дендропарку поквартально. Виявлено найменш поширені форми бука в дендропарку, які внесено до списку запланованих посадок. На основі інвентаризаційних досліджень складено картосхему розміщення моносаду видів та форм бука. Визначено, що вікова структура видів та форм бука в Національному дендрологічному парку "Софіївка" представлена більшою мірою молодими рослинами прегенеративного віку, ніж віковими деревами. Оцінено фітосанітарний стан дерев букового моносаду, їх стан визначено як мало ослаблені (I група). Виявлено можливість весняного враження молодих рослин бука тлею з родини *Aleyrodidae* Westwood (Білокрилки). Якість стану дерев бука в насадженнях парку оцінено як добрий. У насадженнях окремих кварталів виявлено перегаушення деревостану, що знижує його якість до задовільного стану. Надано рекомендації щодо оптимізації паркової структури моносадів бука та покращення їх естетики сприйняття. На основі проведених досліджень створено зведений каталог видів та форм бука в моносадах НДП "Софіївка" НАН України.

34.19.02.1695/230553. Динаміка та онтогенетичний стан популяцій *Galanthus Nivalis l.* та *Allium Ursinum l.* в національному природному парку "Кременецькі гори". Музиченко О.С., Бойко С.А. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.64-72. - укр. УДК 582.573.16+582.573.21(477-751.3).

Мета. Вивчення динаміки та онтогенетичного стану *Galanthus nivalis L.* та *Allium ursinum L.* в локалітетах національного природного парку "Кременецькі гори". Методи. Польовий, статистичний, аналітичний. Результати. Охарактеризовано сучасний стан локалітетів *Galanthus nivalis L.* та *Allium ursinum L.*, визначено належність кожного з досліджених локалітетів до певної категорії, згідно з класифікацією Т. О. Работнова (інвазійні, нормальні, регресивні). Побудовано та проаналізовано онтогенетичні спектри локалітетів видів в аспекті їх належності до одного з типів: лівобічні, центровані, правобічні. Визначено частку рослин різних онтогенетичних станів у досліджуваних локалітетах. На основі отриманих результатів визначено онтогенетичну структуру локалітетів *Galanthus nivalis L.* та *Allium ursinum L.* в умовах національного природного парку "Кременецькі гори". Висновки. В національному природному парку "Кременецькі гори" для *Galanthus nivalis L.* та *Allium ursinum L.* виділяють 3 періоди та 6 вікових станів. Встановлено, що усі локалітети повночленні, нормального типу, характеризуються мономодальними, лівосторонніми віковими спектрами із максимумом на особинах прегенеративного періоду. В досліджуваних локалітетах відсутні проростки, але про повночленність їх вікових спектрів свідчить наявність ювенільних особин.

34.19.02.1696/230592. Створення стійких фітоценозів рододендронових садів в умовах України: передумови та підходи. Вегера Л.В., Мазуренко В.Д. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.14-17. - укр. УДК 712.3:58.006.

З'ясовано основні передумови створення стійких високодекоративних фітоценозів рододендронових садів у ґрунтово-кліматичних умовах України. Узагальнено дані літературних джерел і власних досліджень щодо створення садів рододендронів в Україні. Наголошено, що перші сади рододендронів на теренах України виникли у ХХ ст. у ботанічних садах як наслідок інтродукційної роботи ботанічних установ, коли відбувалось стрімке збільшення колекційного фонду деревних рослин, зокрема і родини Ericaceae DC. та її найчисленнішого роду *Rhododendron* L. Висвітлено такі принципи формування та створення садів за участю рододендронів, як фітоценотичний та фізіономічний. Фітоценотичний принцип підбору рослин для формування насаджень базується на фітоценологічному вченні про сумісний ріст рослин у природі, їх склад і взаємовплив. У культурних ценозах України пейзажні картини рододендрового саду бажано створювати передусім з деревними породами, з якими вони як підлісок ростуть у природних умовах, а саме із сосною, модриною, дубом, вільхою та іншими породами із глибокою кореневою системою. Під час добору рододендронів за фізіономічним принципом потрібно враховувати силу росту та форму крони кущів, сезонну динаміку. Однак тільки комплексне застосування названих принципів у поєднанні з екологічним може сприяти підвищенню декоративності саду та адаптаційних властивостей рододендронів в умовах України.

34.19.02.1697/230598. Ідентифікація статі рослин актинідії гострої (*Actinidia arguta* (Siebold & Zucc.) Planch. ex Miq.). Скрипченко Н.В., Дзюба О.І., Короткіх Л.М., Горбенко Н.Є., Нужина Н.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.43-46. - укр. УДК 582.688.4:581.162.

Актинідія - це дводомна культура, і для забезпечення високої продуктивності її насаджень на ділянках необхідно одночасно висаджувати чоловічі та жіночі рослини у співвідношенні 1 до 5-7. Сортові жіночі рослини для насаджень одержують лише способом вегетативного розмноження, тоді як чоловічі рослини-запилювачі можуть бути як вегетативного, так і насінневого походження. Численні дослідження свідчать, що саме сіянці краще пристосовуються до нових умов зростання, вирізняються вищою адаптивною здатністю, підвищеною стійкістю до негативних чинників навколишнього середовища порівняно з вегетативно розмнуженими рослинами. За літературними даними, вихід рослин-запилювачів інколи сягає 90 %, а то й 100 % від загальної маси сіянців. Ефективні методи визначення статі сіянців актинідії до вступу їх у генеративну фазу розвитку (на 5-7-й рік після посіву) нині відсутні, тому питання пошуку критеріїв ранньої діагностики статі рослин актинідії й опрацювання методу її визначення є надзвичайно актуальним і має важливе теоретичне та практичне значення. На основі комплексного вивчення особливостей чоловічих і жіночих рослин *Actinidia arguta* (Siebold & Zucc.) Planch. ex Miq. колекції Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України запропоновано метод діагностики статі сіянців у прегенеративний період їх розвитку. В основу методу ідентифікації статі *A. arguta*, що пропонують, покладено оброблення рослинних зразків хімічним реагентом, подальший аналіз результатів реакції та встановлення статі рослини за забарвленням зразків. Точність визначення сягає 95 %, що вказує на високу ефективність і перспективність частого використання запропонованого експрес-методу визначення статі у прегенеративному періоді розвитку рослин. Застосування цього методу дає змогу визначити стать рослин уже в 2-3-річному віці.

34.19.02.1698/230599. Оцінювання сучасного стану парку села Іванівка Уманського району та проект його реконструкції. Шлапак В.П., Коджебаш А.В., Козаченко І.В., Парубок М.І., Масловата С.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.47-51. - укр. УДК 712.4-047.44(477.44).

Встановлено, що насадження парку потребують покращення, оскільки деревні насадження одноманітні, значна кількість дерев представлена гірकोкаштаном звичайним (*Aesculus hippocastanum* L.), що уражується мінуючою міллєю, інші дерева також ослаблі, трапляється омела. За межами парку простежується велика кількість омели. Мережа доріжок розвинена слабо, малі архітектурні форми представлені у незначній кількості, на території парку присутні аварійні дерева. Розроблено проект реконструкції парку, який охоплює консервацію дупел, санітарне обрізування та рубання дерев і кущів, формування кущового ярусу у структурі насадження, розширення дорожньо-стежкової мережі. Запроектовано створення кількох рокаріїв з використанням листяних і хвойних кущів, різних трав'яних багаторічників, зокрема й цибулькових. Підібрано асортимент для рокаріїв, щоб він виглядав декоративним протягом року. Заплановано кілька групових посадок із хвойних рослин та солітерів - ялини колючої (*Picea abies* (L.) H. Karst.) та сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.). Запропоновано встановити елементи благоустрою, такі як: садові лавки, альтанка, ліхтарі, урни для сміття. Навколо альтанки запропоновано створення квітників постійного квітвання - міксбордерів. В озелененні використано елементи топіарного мистецтва, а саме: композиції зі стриженого самшиту вічнозеленого (*Vuxus sempervirens* L.) у вигляді куль, а також елементи фітопластики. Композиції з куль самшиту вічнозеленого урізноманітнюємо багаторічником - гостюю подорожниковидною (*Hosta plantaginea*

(Lam.) Asch.). Рекомендовано частину парку реконструювати за типом регулярного планування, а частину - за типом пейзажного.

34.19.02.1699/230822. Вікові дерева у складі вуличних насаджень міста Лубен. Тимошенко Л.М., Федько Р.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.66-69. - укр. УДК 581.5.

Проаналізовано зелені насадження центральних вулиць Лубен, видовий склад яких налічує 52 таксони. Для покращення загального стану та видової різноманітності вуличних насаджень визначено основні заходи, які включають, зокрема, підбір стійких видів і форм деревних і кущових рослин. Відповідно до результатів проведеного аналізу, частка голонасінних становить 21%, покритонасінних - 79%. За походженням, види природної флори становлять 53%, а інтродуценти - 47%. Виявлено, що вуличні насадження здебільшого представлені алейними посадками. Встановлено, що дендрофіти вуличних насаджень відрізняються за віком у межах 10 років. Відповідно до результатів здійсненої інвентаризації, до складу насаджень центральних вулиць міста входять вікові дерева видів *Quercus robur* L. і *Fraxinus excelsior* L., вік яких становить від 135 до 400 років. Оцінено загальний стан вікових дерев, визначено необхідність проведення низки заходів для збереження вікових дерев у центральній частині міста. Відповідно до ценотичної ролі цих дерев у вуличних насадженнях - це солітери. Виявлено, що для цих дерев характерні високо підняті крони, де обрізування бічних гілок проводили на висоту 5-9 м. Зазначені об'єкти запропоновано внести до реєстру старовинних дерев і визначити стратегію догляду та проведення еколого-просвітницьких заходів. Пропонуємо надати об'єктам статус ботанічної пам'ятки природи.

34.19.02.1700/230828. Первинне інтродукційне оцінювання декоративних видів роду *Lupinus* в умовах Поділля. Мазур В.А., Прокопчук В.М., Панцирева Г.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.40-43. - укр. УДК 582.4.

Наведено результати первинного інтродукційного випробування квітниково-декоративних рослин, що належать до представників роду *Lupinus* L. в умовах Поділля. Проаналізовано видовий склад роду *Lupinus* та визначено перспективність їх використання для озеленення різних об'єктів зони Поділля. Для диференціації рослин відповідно до сфери їх можливого використання наведено морфометричні показники найперспективніших представників цього роду. Встановлено, що всі досліджувані види викликають інтерес як потенційно цінні об'єкти для збагачення асортименту вітчизняних декоративних рослин та є перспективними для поліпшення стану парків, скверів, садків зони Поділля. Враховуючи високі декоративні якості цих видів та широкі можливості їх застосування, квітниково-декоративні рослини представників роду *Lupinus* L. мають важливе значення для садівництва та для поповнення асортименту декоративних культур нашої держави. З'ясовано, що природні можливості представників роду *Lupinus*, пластичність до зміни їх життєвої форми, висока якість за сукупністю ознак, що визначають їх декоративність, характеризує досліджувані рослини як джерело для інтродукції і збагачення асортименту декоративних культур в Україні. Отже, інтродукція представників роду *Lupinus* для озеленення дасть змогу значно розширити асортимент декоративно цінних рослин та збагатити культивовану флору зони Поділля та України загалом.

34.19.02.1701/230832. Перспективність вирощування та використання *Callistephus chinensis* в озелененні зони Поділля. Черняк В.М., Прокопчук В.М., Монарх В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.22-26. - англ. УДК 582.4.

Однією із пріоритетних в інтродукційній роботі квітково-декоративних рослин, як в Україні, так і в усьому світі, є айстра однорічна, або калістефус китайський (*Callistephus chinensis* (L.) Nees). Вітчизняні та зарубіжні вчені різнопланово вивчають цю рослину. Більшість праць, що опубліковані впродовж останніх десятиріч, присвячені вивченню та пошуку найсприятливіших агротехнічних прийомів для вирощування айстри в різних умовах. Проаналізовано перспективність вирощування сортів айстри китайської (*Callistephus chinensis*) на об'єктах озеленення Вінниччини. Зазначено про зростання попиту на нові сорти різних груп айстри однорічної у декоративному садівництві та необхідність створення декоративних сортів цієї культури, стійких до хвороб та адаптованих до умов навколишнього середовища. Вперше досліджено біоморфологічні особливості айстри китайської (*Callistephus chinensis*), способи розмноження та визначено найперспективніші культивари для їх вирощування в умовах Вінниччини та для подальшого їх використання в ландшафтному озелененні різних об'єктів. Створено та уніфіковано колекцію сортів різних груп айстри китайської на території колекційної ділянки Вінницького національного аграрного університету. Враховуючи високі декоративні якості досліджуваних сортів та господарськобіологічні якості, всі сорти оцінено як добре адаптовані до едафо-кліматичних умов Поділля і рекомендовано як об'єкти для збагачення асортименту рослин для озеленення, колекційних та експозиційних фондів і селекційної діяльності. Різноманітність забарвлення та форм суцвіття, різні форми та висота куща дають змогу широко використовувати калістефус китайський (*Callistephus chinensis*) для створення поодиноких лінійних посадок, групових посадок, для влаштування міксбордерів і рабато, на кам'янистих ділянках ландшафту і в бордюрах, для створення груп і клумб.

34.19.02.1702/230944. Аборигенна дендрофлора покритонасінних - основа паркобудування в Лісостепу України. Масальський В.П., Кузнецов С.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.14-18. - укр. УДК 581.5.

Висвітлено результати досліджень складу насаджень дендрологічних парків Лісостепу України. Встановлено, що в складі насаджень парків кількісно переважають рослини аборигенних видів. Разом із дубом звичайним (*Quercus robur* L.) паркоутворювальну роль відіграють його супутники: клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), ясен звичайний (*Fraxinus excelsior* L.), липа серцелиста (*Tilia cordata* Mill.), клен польовий (*Acer campestre* L.), клен явір (*Acer pseudoplatanus* L.), граб звичайний (*Carpinus betulus* L.), в'язові. Зроблено порівняльний аналіз аборигенної та інтродукованої дендрофлори в дендропарках Лісостепу України з таких критеріїв: функціональність, економічність та естетичність. З погляду функціональності доведено, що садово-паркові об'єкти, основу яких складають аборигенні види покритонасінних, легко створювати, за ними легко доглядати і такі об'єкти є більш довговічними. Доведено, що з економічного погляду парки, створені з покритонасінних аборигенної дендрофлори, є дешевшими за парки, створені з інтродуцентів у 10-15 разів. Встановлено, що парки, створені аборигенною дендрофлорою покритонасінних, мають найбільший позитивний психоемоційний вплив на відвідувачів і є комфортними для відпочинку. Отже, для створення парків, аборигенна дендрофлора є саме тим елементом ландшафту, який повною мірою відповідає основним трьом критеріям оцінки садово-паркового об'єкта, а значить є головним паркоутворювальним елементом.

34.19.02.1703/230945. Синантропна рослинність у кам'янистих садах Києва. Ковалевський С.Б., Татарчук Р.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.19-22. - укр. УДК 581.5.

Визначено основну проблему догляду за кам'янистими садами - боротьба із бур'янами. Виявлено синантропну рослинність (бур'яни) кам'янистих садів Києва. Наведено перелік бур'янів, які найчастіше трапляються на дослідних ділянках. Дослідження проведено у насадженнях різного функціонального призначення (насадження загального користування, насадження обмеженого користування, насадження спеціального призначення). Проаналізовано 19 видів бур'янів, які належать до 12 родин, враховано способи їх поширення і причини стійкості в кам'янистих садах. Встановлено, що поширення бур'янів дуже виснажують ґрунт, ускладнюють догляд за кам'янистим садом, знижують загальну декоративність кам'янистих композицій, сприяють розвитку шкідників та хвороб. Запропоновано методи боротьби з бур'янами та низку інших агротехнічних заходів, які покращать декоративний вигляд кам'янистих садів. Виділено біологічні групи малорічних та багаторічних бур'янів. Виявлено, що за тривалістю життя в насадженнях переважають однорічні бур'яни, які належить до класу Дводольні. Проаналізовано спектр дії гербіцидів та визначено найефективніші препарати для боротьби з бур'янами. Залежно від виду препарату та інтенсивності росту бур'янів у кам'янистих садах запропоновано кратність оброблення гербіцидами. Дослідження за ростом бур'янів здійснено від ранньої весни до пізньої осені. Роботу виконано шляхом маршрутичних обстежень.

34.19.02.1704/230947. Особливості квітування та плодоношення *Ailanthus altissima* (Mill.) в умовах Правобережного Лісостепу і Степу України. Шлапак В.П., Мамчур В.В., Баюра О.М., Шпак Н.П., Шлапак В.В., Марно-Куца О.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.28-31. - укр. УДК 582.4.

Досліджено тривалість і період квітування рослин (*Ailanthus altissima* Mill.) в умовах Правобережного Лісостепу і Степу України. Визначено, що тривалість і період квітування рослин інтродуцентів значною мірою залежить від кліматичних умов, в яких вони зростають. Досліджено, що рослини *A. altissima* належать до групи рослин із середньою тривалістю квітування. Оцінено рясність квітування рослин *A. altissima* в умовах Правобережного Лісостепу і Степу України. Визначено, що тривалість зав'язування та досягання плодів у рослин *A. altissima* настає в різні строки вегетаційного періоду залежно від середньодобової температури повітря та місця зростання цього виду. Досліджено, що дерева *A. altissima* у фазу плодоношення вступають у віці 10-15 років у південних областях Степу і в 15-18 років - в умовах Правобережного Лісостепу. Встановлено, що у досліджуваних рослин *A. altissima* впродовж вегетаційного періоду спостерігається стабільне квітування та плодоношення. Середній показник рясності квітування в умовах Правобережного Лісостепу був стабільним і оцінювався балом 4,5, а в Степу - 5 балів. Показник рясності плодоношення в Правобережному Лісостепу і Степу був стабільним і досить високим - 4,0 та 5,0 балів. Наведено результати дослідження середніх показників рясності квітування та плодоношення *A. altissima*, які зростають у Національному дендрологічному парку "Софіївка" НАН України, Уманському НУС, у зелених насадженнях. Умані та Уманського району, дендрологічному парку "Веселі Боковеньки" Кіровоградської обл. смт Чечельник Вінницької обл., в Одесі та Миколаєві.

34.19.02.1705/230948. Особливості гетеровегетативного розмноження гіркокаштанів. Гевал В.Ф., Гузь М.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.32-36. - укр. УДК 582.4.

Досліджено ефективність різних способів щеплення найпоширеніших у Західному регіоні України видів жовто-рожевоквіткового (*Aesculus hybrida* D. C.), червоноквіткових (*Aesculus pavla* L. і *Aesculus carnea* Hayne) та жовтоквіткового (*Aesculus octandra* Marsh.) гірकोкаштанів. Апробовано три способи гетеровегетативного розмноження - "у розщип", "у боковий розріз" та "окуліровка" для чотирьох видів гірकोкаштанів. Підщепами були 8-річні саджанці гірकोкаштана кінського звичайного. Прищепами - однорічні пагони із середини крони або вертикальний верхівковий пагін, з яких нарізали здорові, зрілі, без пошкоджень живці довжиною 8-10 см. Щеплення проведено у другій декаді квітня у відкритому ґрунті шкільного відділення декоративного розсадника. За щепленими рослинами виконано агротехнічні та селекційні догляди протягом наступних років вирощування. Встановлено, що найвищою приживлюваністю відзначається спосіб "у бічний розріз" (56,0-80,0%) під час щеплень усіх видів гірकोкаштанів. Квітувати щеплені рослини почали на другий-третій рік після щеплення, а формувати плоди з повнозернистим доброякісним насінням - на четвертий-п'ятий. Виробнича собівартість одного щепленого 2-річного саджанця гірकोкаштанів у відкритому ґрунті, залежно від виду прищепи, становить 80,5-115,0 грн. Проведені експериментальні щеплення саджанців різних видів гірकोкаштанів засвідчили широкі технологічні можливості та значну економічну ефективність гетеровегетативного розмноження різними способами для отримання садивного матеріалу щеплених декоративних червонот жовтоквіткових культиварів гірकोкаштанів. Застосовані способи щеплення ("у бічний розріз" та "у розщип") рекомендовано використовувати у промислових обсягах для розмноження особливо декоративних і стійких до негативного впливу абіотичних і біотичних чинників культиварів гірकोкаштанів.

34.19.02.1706/230957. Дослідження сортових ресурсів трав'яних видів *Raeonia* L. в Україні. Панцирева Г.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.74-78. - укр. УДК 582.4.

Проаналізовано сучасний стан напрямів використання трав'яних видів *Raeonia* L. та визначено їх перспективи використання у декоративному садівництві та озелененні. Досліджено сортовий асортимент видового та чисельного складу сортів трав'яних видів *Raeonia* L., яких занесено до Державного реєстру, та проаналізовано динаміку за роками їх створення. Наведено загальну характеристику досліджуваних сортів, яких занесено до Реєстру. Досліджено сортові властивості 42 сортів та гібридів трав'яних видів *Raeonia* L. Наведено результати первинного інтродукційного випробування квітниково-декоративних сортів, що належать до представників сортів трав'яних видів *Raeonia* L. в умовах Поділля. Проаналізовано видовий склад роду *Raeonia* L. та визначено перспективність їх використання для озеленення різних об'єктів зони Поділля. З метою диференціації рослин відповідно до сфери їх можливого використання наведено морфометричні показники сортів представників цього роду. Дослідженням встановлено, що всі досліджувані сорти викликають інтерес як потенційно цінні об'єкти для збагачення асортименту вітчизняних декоративних рослин та є перспективними для поліпшення стану парків, скверів, садків зони Поділля. Враховуючи високі декоративні властивості цих видів та широкі можливості їх застосування, квітниково-декоративні рослини представників трав'яних видів *Raeonia* L. становлять значний інтерес для садівництва та поповнення асортименту декоративних культур нашої держави. Також дослідженнями визначено природні можливості представників трав'яних видів *Raeonia* L., пластичність до зміни їх життєвої форми. Висока якість за сукупністю ознак, що визначають їх декоративність, характеризує досліджувані рослини як джерело для інтродукції, а також збагачення асортименту декоративних культур в Україні. Отже, інтродукція представників роду *Raeonia* L. для озеленення дає змогу значно розширити асортимент декоративно цінних рослин та збагатити культивовану флору зони Поділля та України загалом. Порівняння отриманих результатів з характеристикою сортів, які представив оригінатор, показали збігання сортових ознак за всіма показниками. Враховуючи, що Півонії належать до провідних культур, які набули широкого застосування в озелененні завдяки високій декоративності яскраво забарвлених суцвіть, оцінено рівень пристосованості сортового матеріалу цього виду. Означені якості проявилися повною мірою у всіх сортів, які ми вибрали для випробування в умовах Вінниччини, що підтверджено даними фенологічних спостережень та обліку їх господарсько-біологічних якостей за критеріями, прийнятими Державною методикою сортовипробування.

34.19.02.1707/231222. Регенераційна здатність зелених живців видів роду *Catalpa* Scop. у Правобережному Лісостепу України. Кульбіцький В.Л., Шлапак В.П., Масловата С.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.9-12. - укр. УДК 631.535:582.942.2(477.46).

Вивчено укорінення зеленими живцями представників роду *Catalpa* Scop. в умовах Правобережного Лісостепу України. Проведено дослідження з визначення регенераційної здатності зелених живців окремих видів роду *Catalpa*: *C. bignonioides* Walt., *C. speciosa* Ward., *C. ovata*, *C. hybrida* Spaeth. та *C. fargesii*. Визначено їхні оптимальні розміри, терміни заготівлі та способи укорінення в умовах досліджень. Заготівлю живців проводили у три терміни: в період інтенсивного (перша-друга декада червня), менш інтенсивного (перша декада липня) та повільного (перша декада серпня) росту пагонів. Живці з 2- 6 бруньками завдовжки до 20 см нарізали з вегетуючих однорічних пагонів. Встановлено,

що оптимальним терміном заготівлі живців є період інтенсивного росту пагонів - від першої до третьої декади червня, оптимальним терміном проведення зеленого живцювання - від третьої декади червня до першої декади липня. Для стимулювання ризогенезу використовували розчин ІМК різної концентрації. Робочий розчин готували в чотирьох варіантах: I - 20 мг ІМК на 1 л дистильованої води, II - 40 мг/л, III - 60 мг/л, IV - 80 мг/л. Експозиція оброблення живців становила 12 годин. Доведено, що стимулятори коренеутворення значно підвищують частку отриманого укоріненого садивного матеріалу в досліджуваних видів. Найкращі показники укорінення зелених живців отримано за застосування стимулювальних розчинів ІМК та гетероауксину в концентрації 60 мг/л.

34.19.02.1708/231223. Культивари роду *Thuja L.* та *Juniperus L.* в кам'янистих садах Києва. Ковалевський С.Б., Татарчук Р.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.13-17. - укр. УДК 582.475.2:712.27.

Наведено результати вивчення інтродукційного потенціалу хвойних рослин роду *Thuja L.* та *Juniperus L.* в кам'янистих садах Києва. В основу досліджень покладено матеріали обстеження кам'янистих садів м. Києва. Подано асортимент найпоширеніших культурварів та їхню коротку характеристику. Проаналізовано видовий склад існуючих насаджень та перспективу збагачення таксономічного складу кам'янистих садів. Дослідженнями встановлено, що основу видового різноманіття в кам'янистих садах складають вічнозелені рослини, переважно карликових і сланких форм. Колоновидні та конусовидні культурвари висотою понад 2 м трапляються у великих за площею кам'янистих садах. Наведено порівняльну характеристику на прикладі кам'янистих композицій НБС ім. М.М. Гришка НАН України. Запропоновано проектні пропозиції використання хвойних рослин у кам'янистих композиціях. Під час підбору рослин враховано їхні декоративні властивості (забарвлення хвої, форму крони), вимоги до інтенсивності сонячного освітлення впродовж дня та ґрунтових умов. Розроблено модель кам'янистого саду з вічнозелених рослин. Культивари роду *Thuja L.* та *Juniperus L.* надають кам'янистому саду неповторної чарівності впродовж року. Окрім цього, поєднання хвойних рослин із камінням має особливий ефект.

34.19.02.1709/231227. Особливості сучасної структури насаджень парку села Піківець. Коджебаш А.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.32-35. - укр. УДК 712.4(477.44).

Досліджено парк села Піківець Уманського району Черкаської області, якого заклали жителі села та учні школи наприкінці 50-их - початку 60-их років ХХ ст. Площа парку становить 0,89 га. У парку встановлено пам'ятники учасникам війни 1941-1945 років і жертвам Чорнобильської катастрофи та меморіальний комплекс воїнам-односельцям, які загинули під час Великої Вітчизняної війни, з братською могилою, стелою і "вічним вогнем". Парк має недостатньо розвинуту дорожно-стежкову мережу, яка займає 3,5% від загальної площі. Встановлено, що переважаючі види дерев представлені дубом звичайним (*Quercus robur L.*), липою серцелистою (*Tilia cordata Mill.*) та гіркокаштаном звичайним (*Aesculus hippocastanum L.*). Встановлено середні показники висот, діаметри стовбурів та крон дерев у деревостанах. У насадженні найбільший середній діаметр стовбура на висоті 1,3 м у представників *Quercus robur L.* - 43 см та *Populus pyramidalis Rozier* - 47,3 см. З найбільшим середнім значенням висоти в парку дерева *Q. robur L.* - 17,4 м, та *Populus pyramidalis Rozier* - 15,3 м. З'ясовано, що в парку є два типи ландшафтів - парковий (90%) та регулярний (10%). Проведено розподіл території за виділами, де у 2-му виділі узлісся сформоване з порід, де переважаючими є карагана деревовидна (*Caragana arborescens Lam.*) та бузок звичайний (*Syringa vulgaris L.*). Панівним видом у деревостані є дуб звичайний (*Quercus robur L.*). У 3-му виділі узлісся сформоване з карагани деревовидної (*C. arborescens Lam.*) з незначною домішкою інших порід. У деревостані немає одного переважаючого виду. Охарактеризовано трав'яний покрив та квіткове оформлення парку.

34.19.02.1710/231317. Комплексна шкала оцінки декоративності виду *Sorbus torminalis (L.) Crantz*. Шлапак В.П., Шпак Н.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.18-23. - укр. УДК 502.4.587.

На основі літературних даних оцінки декоративності роду *Sorbus L.* (під Горобина) і власних спостережень за декоративністю виду *Sorbus torminalis (L.) Crantz* (берека лікарська) розроблено комплексну шкалу оцінки декоративності цього виду. *Sorbus torminalis L.* - це аборигенний вид, компонент другого ярусу світлих широколистяних лісів, мезофіт, кальцефіл. Дерево до 25 м заввишки. Кора сірувато-коричнева, вздовж потріскана. Бруньки голі, округлояйцеподібної форми. Гарне блискуче листя має широкі лопаті. Квітки невеликі, зібрані у щитоподібні суцвіття. Плід яблуко червоно-коричневого забарвлення з білими крапками. Після аналізу декоративних, лікарських та харчових ознак в умовах Південно-Подільського Лісостепу України вид віднесено до високодекоративних дерев, належить до II групи деревних декоративних рослин. Під час оцінювання декоративності *Sorbus torminalis*, яка росте в лісових масивах Національного природного парку "Кармелюкове Поділля" та в населених пунктах Чечельницького району (Вінниччина), до уваги обрано такі декоративні ознаки: архітектоніку стовбура і крони, декоративність листків, суцвіть, квіток і плодів. Оцінювання проведено кожного місяця за п'ятибальною шкалою кожної ознаки. Результати подано у

вигляді таблиць та графіку, які чітко демонструють зміну ступенів декоративності протягом року і дають змогу рекомендувати раритетний вид *Sorbus torminalis* для розширення асортименту зелених насаджень загального користування, що також буде сприяти збереженню та відновленню виду. Наведено морфологічний опис рослини та визначено цінні декоративні ознаки, які роблять її перспективною для широкого використання в садовопарковому будівництві. Берека лікарська не тільки підвищить естетичні якості насаджень під час створення гармонійних ландшафтних композицій, але плоди, які мають унікальні лікарські властивості, можна використовувати для приготування різних харчових продуктів, а також їх охоче поїдають птахи, гризуни та інші тварини.

34.31 Фізіологія рослин

34.19.02.1711/229254. Посухостійкість та водоутримувальна здатність рослин *Thuja occidentalis* L. та її культиварів. Ковалевський С.Б., Кривохатко Г.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.77-80. - укр. УДК 581.1:582.47:635.9.

З огляду на розширення асортименту декоративних рослин з високими декоративними властивостями для озеленення міст і селищ дедалі частіше використовують інтродуценти, до яких належать рослини *Thuja occidentalis* L. та її культивари. Неприятливі й екстремальні чинники середовища, стресові явища, зокрема посухи, жара, різкі перепади температур, нерівномірність вологозабезпечення та інші, діють негативно, а часто навіть і згубно на рослини. Одним з важливих показників успішності інтродукції деревних рослин є їхня стійкість до посушливих умов навколишнього середовища. Наведено результати визначення посухостійкості та водоутримувальної здатності рослин *Thuja occidentalis* L. та її культиварів в умовах Києва. Дослідними об'єктами були рослини *Th. occidentalis* та її культивари, а саме: *Th. oc. 'Wagneriana'*, *Th. oc. 'Wareana Lutescens'*, *Th. oc. 'Ericoides'*, *Th. oc. 'Ellwangeriana'*, *Th. oc. 'Lutescens'*, *Th. oc. 'Columna'*, *Th. oc. 'Globosa'*, *Th. oc. 'Spiralis'*, *Th. oc. 'Smaragd'*. Визначення водоутримувальної здатності за А. Арландом ґрунтується на врахуванні втрат води рослинами під час їх підсихання. Отримані результати свідчать, що різна втрата вологи рослинами досліджених культиварів туї західної зумовлена їх здатністю по-різному утримувати воду під час в'янення. На основі проведених досліджень можна стверджувати, що досліджувані культивари *Thuja occidentalis* L. є досить посухостійкими і перспективними для використання в міських насадженнях під час створення садово-паркових об'єктів, але під час догляду за рослинами в міських умовах зростання, особливо у спекотний період, рекомендовано поливати рослини.

34.19.02.1712/230824. Стимуляторів росту на вкорінення живців самшиту вічнозеленого *Vixus sempervirens* L. в умовах закритого ґрунту. Прокопчук В.М., Циганський В.І., Циганська О.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.57-59. - укр. УДК 581.143:577.175.1.05.

Наведено результати досліджень щодо регенераційної здатності самшиту вічнозеленого *Vixus sempervirens* L. за вегетативного розмноження методом живцювання залежно від впливу оброблення живців розчинами стимуляторів росту рослин (Гетероауксин, Корневін, Емістим С, Ростмомент та Епін) в умовах захищеного ґрунту Вінницького національного аграрного університету. Визначено відсоток вкорінення самшиту вічнозеленого залежно від виду стимулювального препарату. Досліджено вплив регуляторів росту рослин на особливості формування таких біометричних показників вкоріненних живців, як висота надземної частини, кількість та довжина коренів, що є умовою розробки та вдосконалення методів ефективного розмноження самшиту вічнозеленого для потреб озеленення. Умовою значного поширення декоративних рослин, зокрема і самшиту вічнозеленого, є розроблення та вдосконалення методів ефективного розмноження з урахуванням їх біологічних властивостей, особливостей масового вирощування та потреб озеленення. Питання щодо забезпечення вітчизняного ринку потрібною кількістю садивного матеріалу рослин, адаптованих до місцевих природно-кліматичних умов, залишається надзвичайно актуальним. Отже, дослідження біологічних основ, а також розроблення нових та вдосконалення існуючих технологічних параметрів, вегетативного розмноження самшиту вічнозеленого завдяки використанню стимуляторів росту рослин, що дає змогу отримувати якісний та стійкий посадковий матеріал, є надзвичайно актуальним завданням, яке потребує глибокого наукового вивчення.

34.19.02.1713/231229. Біолого-екологічні особливості використання видів роду жимолость (*Lonicera* L.) в умовах біостаціонару Вінницького національного аграрного університету. Матусяк М.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.41-44. - укр. УДК 582.976:026.8(477.44).

Аналіз результатів фенологічних спостережень здійснено за 7 фазами, які відображають основні моменти сезонного розвитку рослин. Для порівняння ритму розвитку інтродуцентів у нових умовах взято жимолость звичайну, як найбільш пристосовану до наших умов. Встановлено, що в наших умовах початок вегетації жимолостей розпочинається наприкінці березня - на початку квітня, коли середньодобова температура не перейшла через позначку +6°C. Більшість досліджуваних видів

починають вегетацію до 4.04, коли за середньо багаторічними даними починається період вегетації у більшості рослин. Пізніше цього терміну розпочинає вегетацію жимолость звичайна. Визначено, що початок росту пагонів у досліджуваних видів спостерігається у другій-третьій декаді квітня. Цьому відповідає середня температура повітря 6,8-10,5°C, за суми активних температур вище нуля 205-227°C. Фактичну зимостійкість встановлено за 5-бальною шкалою обмерзання М. К. Вехова. Внаслідок проведених спостережень виявлено пошкодження 40% верхівок однорічних пагонів жимолості каприфоль (до 15-30 см), що однак не стало причиною втрати декоративності, оскільки цей вид має сильний приріст (60-120 см), тож немає підстави стверджувати про цілковиту незимостійкість та незначну перспективність цього виду. Жимолость звичайна обмерзання не мала. Завдяки нормальному розвитку пагонів, види утворюють добре сформовану крону, що є для них характерним. Аналізуючи отримані результати, зроблено висновок, що найвища фактична зимостійкість в умовах м. Вінниці є вид жимолость звичайна. Внаслідок вивчення життєздатності та перспективності досліджуваних видів жимолості встановлено, що цілком перспективними в умовах біостаціонару ВНАУ виявились жимолость звичайна (бал перспективності - I), а жимолость каприфоль належить до групи перспективних видів (бал перспективності - II), що дає змогу широко використовувати ці види в озелененні міста.

34.19.02.1714/231797. Вплив зовнішнього освітлення на біопотенціали листя кукурудзи, викликані ритмічними температурними подразненнями. Моцний М.П., Боцьва Н.П., Єліна О.В., Чернетченко Д.В., Садовська Л.Я., Тихомиров О.Є. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.179-184. - укр. УДК 581.1.03.

Вивчення електрофізіологічних показників стану та поведінки рослин стає актуальнішим в умовах розвитку агротехніки та активного пошуку ефективних шляхів підвищення продуктивності сільськогосподарських культур. Дослідження присвячені експериментальному визначенню впливу зовнішнього освітлення на адаптивну спроможність клітин листя кукурудзи до ритмічної холодової стимуляції. Метод холодової частотної стимуляції не адекватний для досліджуваної рослини, але його застосування дозволяє оцінити стійкість клітин рослини до зовнішніх подразнень. Суть методу полягає у повторюванні подразнення через часовий проміжок, менший тривалості відносно рефрактерної фази, що спричиняє відповідь із меншою, ніж попередня, амплітудою. Через це у системі виникає від'ємний зворотний зв'язок, який зумовлює стабілізацію амплітуди біопотенціалів. Ритмічні холодіві подразнення наносили на листок за допомогою малоінерційного термостимулятора. Ритм подразнень і параметри холодівіх імпульсів задавали з комп'ютера програмно. Температуру охолодження контролювали за допомогою мініатюрної диференціальної термопари. Потенціали з поверхні листка відводили неполяризованим макроелектродом і після попереднього підсилення подавали на вхід USB осцилографа, поєданого з комп'ютером. Аналіз результатів експериментів здійснювали автоматизовано за допомогою розробленого програмного забезпечення. У результаті експерименту встановлено, що ритмічна холодова стимуляція листя спричиняє стабілізацію рівня потенціалу відповідей. Рівень стабілізації залежить від частоти холодівіх подразнень і характеризує адаптивні властивості системи, що викликає біопотенціали. Відсутність фотосинтезу за дефіциту зовнішнього освітлення викликає значне підвищення середнього рівня стабілізованих відповідей, що свідчить про підвищення стійкості системи до зовнішніх впливів. Максимум такого підвищення припадає на четверту добу. Таке підвищення, можливо, пов'язане з функціональною перебудовою іонного транспорту через мембрани клітин, які генерують зареєстровані потенціали. В інтервалі 4-9-ї доби спостерігали суттєве зниження рівня стабілізації, що, імовірно, пов'язано або з адаптацією клітин рослин до відсутності освітлення, або з виснаженням запасів АТФ, яка забезпечує активний транспорт іонів через клітинну мембрану.

34.35 Екологія

34.19.02.1715/229255. Типологічне ранжирування ключових територій екологічної мережі східного Поділля. Овчинникова Ю.Ю. // *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.81-85. - укр. УДК 502.[11+15](477.44).

На основі ландшафтно-екологічних, геоботанічних, репрезентативних і зоогеографічних принципів і підходів проведено типологічне ранжирування ключових територій екологічної мережі Східного Поділля. Визначено співвідношення природних і антропогенних елементів на різних ділянках ландшафтів та наявність антропогенних екотонів. Ключові території виділено з врахуванням таких критеріїв: ступеня природності території; флористично-фауністичної значущості; ландшафтно-ценотичної і видової репрезентативності; функціонального призначення ключової території; наявного режиму заповідності. Території екологічної мережі Східного Поділля визначено за 5-бальною шкалою. Запропоновані 24 ключові території репрезентують практично всі ландшафтно-ценотичні комплекси регіону і відповідають загальнонауковим і практичним підходам до їх формування. Ключові території охоплюють, відповідно, флористично-фауністичне різноманіття. Акцентовано увагу на те, що на етапі розроблення локальних складових екологічної мережі в межах адміністративних, фізико-географічних

і геоботанічних районів, функціонально-просторову структуру пропонованих ключових територій потрібно деталізувати на рівні окремих виділів землекористування з наданням їм різного статусу.

34.19.02.1716/229568. Огляд трофічних зв'язків гусені совкоподібних (Lepidoptera: Noctuoidea) в умовах напівприродних екосистем приміської зони міста Житомир. Ковтун Т.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.26-29. - укр. УДК 591.5:630.51-7.

Узагальнення та аналіз даних із трофічних зв'язків гусені Noctuoidea необхідні під час організації захисних заходів щодо боротьби із шкідниками, організації охорони рідкісних видів, проведення екологічного моніторингу тощо. Внаслідок проведених досліджень зібрано 1818 екземплярів комах, що належать до 119 видів совкоподібних, які належать до 3 родин і 23 підродин. Проаналізовано трофічні зв'язки гусені совкоподібних у виявлених родин та підродинах Noctuoidea за такими показниками: за типами живлення; за широтою трофічної спеціалізації; за адаптацією до живлення на окремих органах та частинах рослин. З'ясовано, що найпоширенішим типом живлення є фітофагія, яку відзначено у 117 (98 %) виявлених видів. Один вид належить до детритофагів. Ще в одного виду відзначено факультативне хижацтво. Встановлено, що за широтою трофічної спеціалізації 92 % виявлених видів належить до широких поліфагів; широкі олігофаги становлять 6 % виявлених видів, вузькі олігофаги - тільки 2 %. Монофагів серед виявлених видів немає. Показано, що за адаптацією до живлення на окремих органах та частинах рослин виявлені види розподіляються таким чином: філофаги - 71 %; стеблові совки - 12 %; антокарпофаги - 6 %. Виявлено, що в напівприродних біотопах, незважаючи на високий ступінь гемеробії, умови існування для підгризаючих совок, серед яких є першорядні шкідники сільського та лісового господарства, не є достатньо комфортними, на що можна було б сподіватись.

34.19.02.1717/229580. Еколого-біологічні особливості лопуха великого *Arctium lappa* L. та котячої м'яти справжньої *Nepeta cataria* L. в умовах Полісся України. Світельський М.М., Іщук О.В., Матковська С.І., Федючка М.І., Пінкіна Т.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.83-87. - укр. УДК 633.888:631.816(477.42).

Наведено результати досліджень із вивчення еколого-біологічних особливостей лопуха великого *Arctium lappa* L. та котячої м'яти справжньої *Nepeta cataria* L. в умовах ботанічного розсадника Житомирського національного агроекологічного університету. Мета роботи полягала у вивченні інтродукції, шляхів підвищення біологічної продуктивності досліджуваних рослин в умовах Полісся України. На основі багаторічних досліджень вперше вивчено можливість і способи одночасного вирощування лопуха великого на листок і корінь у підзимніх і ранньовесняних поточних і перехідних посівах другого року вегетації. Під час вирощування *Arctium lappa* L. на корені запропоновано однорічний термін вирощування культури із збиранням сировини у другій половині вересня. Підрізування головного кореня на глибині 15-20 см у фазі росту другого- третього справжнього листка знижувало біологічну продуктивність кореневої системи на 10-15 %. В умовах Полісся України доцільно вирощувати котячу м'яту справжню як дворічну культуру. Максимальна врожайність повітряно сухої сировини формується у котячої м'яти справжньої у фазі масового цвітіння і залежно від погодних умов у середньому за роками досліджень становить у рослин першого року життя 185,0 г/м², у рослин другого року життя - 367,0 г/м². Вміст ефірної олії у повітряно сухій сировині характеризується невисокими показниками. У середньому за роки досліджень у рослин котячої м'яти справжньої першого року життя 0,07 %, другого року життя - 0,14 %.

34.19.02.1718/230076. Щодо вдосконалення методики дослідження впливу омели білої (*Viscum album* L.) на міцність гілок дерев (на прикладі тополі канадської, *Populus deltoides* Moench.). Рибалка І.О., Стольберг Ф.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.130-134. - укр. УДК 632.531:632.038.

У наш час санітарний стан зелених насаджень загального користування здебільшого не відповідає сучасним вимогам ведення паркового господарства, при цьому одним із факторів, які це обумовлюють, є омела біла. Досліджено вплив омели на міцність гілок одного з модельних видів-живителів (тополі канадської). Встановлено, що рослина-напівпаразит зменшує міцність деревини на 37 %.

34.19.02.1719/230555. Екологічна оцінка компонентів екосистеми ставку с. Бобрівка Харківського району Харківської області. Гололобова О.О., Толстякова В.В. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.81-91. - укр. УДК 639.311; 550.42.

Мета. Оцінити екологічний стан компонентів водної екосистеми ставку с. Бобрівка Харківського району Харківської області. Методи. Аналітичні, токсикологічні. Результати. Показано, що гідрохімічні показники ставку відповідають нормам якості води для культурно-побутового та рекреаційного призначення. Токсикологічна оцінка для придатності води для ведення рибогосподарства виявила складну ситуацію по відношенню до міді та цинку. В межах ГДК знаходиться вміст загального заліза, значення водневого показнику; легкорозчинні органічні сполуки. Водорості найбільше акумулюють

кадмій та хром, а в донних відкладах інтенсивно акумулюється також і свинець. Вміст Cu, Pb, Zn, Cd в м'язових тканинах товстолобика білого та коропа звичайного не перевищує значень ГДК. В формуванні хімічного складу тканин риб найбільш впливовим компонентом є вода ставку. Висновки. Щодо придатності води ставку для ведення рибогосподарства, з урахуванням того, що низка показників не відповідає нормативам, потрібно виконати заходи щодо захисту ставку від дифузних джерел забруднення, насамперед ті з них, які передбачені на законодавчому рівні. Необхідно проведення обвалування ставку, фітомеліорація, встановлення водоохоронної зони.

34.19.02.1720/230600. Тізаноптерофауна інтродукованих рослин в умовах урбанізованих територій України. Баранова С.С., Барановський М.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.52-55. - укр. УДК 574.22:632.731.

Проаналізовано флору дванадцяти обраних парків міста Києва. Визначено кількість видів інтродукованих рослин на обраних ділянках. Досліджено антропогенні фактори, що проявляються у процесі створення парків, ботанічних садів, бульварів тощо. З'ясовано, що для створення таких екосистем використовують як місцеві декоративні рослини, так і багато інтродукованих декоративних і плодових рослин з багатьох країн світу. Встановлено особливі характеристики цих екосистем, що характеризуються гідроедафічними умовами середовища. Розглянуто екологічну детермінованість заселення трипсами рослин в умовах урбанізованих територій. Встановлено фактори, що впливають на щільність популяції, ритм активності, фізіологічні умови розвитку трипсів. Вивчено фауну трипсів урбанізованих територій, яка представлена трьома родинами: родина Thripidae, родина Aeolothripidae та родина Phlaeothripidae. Фауна трипсів урбанізованої території налічує 121 вид. Наведено чисельність представників трипсів за родами. Рід Thrips є найчисельнішим за наявними представниками. Виявлені трипси урбанізованої території поділено за трофічними зв'язками за типом живлення на: поліфаги, олігофаги, монофаги та хижакі. Найбільше представників багатоядних видів трипсів - поліфагів. Також трипси поділено за трофічними зв'язками з рослинами на чотири групи: трипси, що мешкають у суцвітті рослин; злакові угруповання трипсів; трипси, що мешкають на листі молодих пагонів рослин; трипси, що мешкають на листі молодих пагонів дерев і кущів. Встановлено, що найбільше представників трипсів, що мешкають у суцвітті рослин.

34.19.02.1721/230602. Застосування компартментного аналізу для моделювання екологічного впливу консорційних екотонів захисного типу. Руда М.В., Гивлюд А.М., Лентяков В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.60-67. - укр. УДК 630*174.752:521.1(477.87).

Встановлено, що консорційні екотони захисного типу - природні дискретні структурні одиниці рослинного покриву, які мають специфічні властивості. Запропоновано дослідження консорційних екотонів захисного типу за допомогою компартментального аналізу, при цьому ступінь керованості консорційних екотонів захисного типу за допомогою системи блоківкомпартментів залежить передусім від вибраних критеріїв оптимізації. Система критеріїв і субкритеріїв виявляє мету будь-якого блоку в системі моделей та основні стратегічні критерії, через які досягають кінцевої мети управлінського процесу. Якщо разом з лінійними типами опису потоків у консорційних екотонах захисного типу кругообіг речовини і/або енергії в досліджуваній екосистемі допустити і найпростіший з нелінійних - вольтерівський, то різноманітність можливих режимів поведінки траєкторій у відповідній динамічній моделі природно збільшується. Аналіз таких загальних властивостей цих моделей, як інваріантність невід'ємного конуса, диссипативність системи і стійкість рівноваги в лінійному наближенні, показує, що результати істотно залежать від типу опису. Досліджено, що вихідні потоки енергії можуть бути як відходами досліджуваної системи, так і слугувати ресурсами (вхідними потоками) в іншу систему. На всіх стадіях функціонування консорційних екотонів захисного типу відбувається певне забруднення, використовуються енергія та матеріали. Визначено Есо-індикатор консорційних екотонів захисного типу як замкненої системи матеріальних потоків, відображених у дереві процесів. Есо-індикатор є одним із методів, який дає змогу прийняти одну оцінку для всієї системи, враховуючи вхідні та вихідні потоки, а також природно-кліматичні умови - так званий екологічний індекс. Це сума всіх окремих есо-точок, або часткових індексів для всіх процесів, що відбуваються у системі.

34.19.02.1722/230826. Вплив паркових насаджень на температурний режим урбанізованого середовища. Масальський В.П., Кузнецов С.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.49-52. - укр. УДК 574.4.

Наведено результати досліджень із впливу міських насаджень на температурний режим урбанізованого середовища. Встановлено, що різниця температур повітря на різних об'єктах озеленення залежить від розмірів зеленого масиву; чим більшим є деревний масив, тим більшим є його вплив на температуру повітря. З'ясовано, що найбільший вплив на температуру повітря мають стиглі й перестиглі насадження заввишки понад 20 м і дерева зі щільною широкорозкидистою кроною. Таким вимогам найбільше відповідають саме аборигенні види деревних рослин. Порівняно з іншими об'єктами озеленення, різниця температур, відносно контролю, у дендропарку становила 12,7%, тоді, як на інших об'єктах цей показник не перевищив 6,9%. Тобто, великі, вікові деревні масиви, створені

аборигенними видами, найбільше впливають на зниження температури в літній період. За результатами проведених досліджень встановлено пряму залежність впливу розмірів парків на температурний режим. Чим більший деревний масив за площею, тим більша різниця температур між парком та відкритим простором або вулицею. Доведено, що деревні масиви (парки) доцільно створювати з аборигенних видів декоративно-листяної (тіньової) групи дубового типу. Відзначено, що чим більша площа деревного масиву, тим на більшу відстань поширюється вплив насаджень на температурний режим прилеглої території.

34.19.02.1723/230829. Перспективи використання сорту півонії трав'янистої для озеленення в умовах Правобережного степового Придніпров'я. Лещенюк О.М., Лінкевич О.О., Чипиляк Т.Ф. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.36-39. - укр. УДК 574.3.

Наведено результати комплексного вивчення 50 сортів *Paeonia x hybrida hort.* колекційного фонду Криворізького ботанічного саду НАН України, які пройшли інтродукційне випробування протягом 1982-2017 рр. Район інтродукції (Криворіжжя) розташований у степовій природній зоні й належить до посушливих районів України. За висотою колекційні сорти поділено на низькорослі (висота 50-60 см), середньорослі (70-80 см) і високорослі (понад 90 см); за формою квітки - немахрові, махрові, анемоновидні; за величиною квітки - дрібноквіткові, середньоквіткові, великоквіткові та з найбільшим понад 19 см діаметром. Найбільшу кількість квітконосів формував густомахровий сорт '*Amabilis superbissima*' - 18-36 шт. Узагальнено особливості сезонного ритму розвитку півонії трав'яної і з'ясовано, що відростали колекційні зразки в I-II декаді квітня, квітували з II декади травня по I декаду червня протягом 26-31 діб. Завершували вегетацію сорти в кінці листопада, а тривалість вегетації становила 224-235 діб. Внаслідок сортовивчення виділено 12 перспективних, адаптованих до умов Правобережного степового Придніпров'я сортів півонії трав'янистої. Установлено, що в умовах Криворіжжя вони проходять повний цикл фенологічного розвитку, характеризуються тривалим та пишним квітуванням, не пошкоджуються хворобами та шкідниками, що відповідає вимогам декоративного садівництва.

34.19.02.1724/230959. Екологічна роль глибокої омолоджувальної обрізки представників роду *Populus* в зелених насадженнях міста Житомир. Матковська С.І., Світельський М.М., Іщук О.В., Пінкіна Т.В., Федючка М.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.83-86. - укр. УДК 574.3.

Вивчено вплив глибокого омолоджувального обрізування на дерева роду *Populus*. Визначено, що на 2018 р. фітосанітарний стан дерев тополі пірамідальної (*Populus pyramidalis* Rozier) на дослідних майданчиках добрий та задовільний. Більшість дерев (70-80%) здорові без ознак захворювань, з добре розвиненими кронами, близько 10% досліджуваних дерев - з ознаками захворювань, від 2 до 7% дерев перебувають у сильно пригніченому, або відмираючому стані (така тенденція зберігається і на контрольному майданчику). Виявлено пряму залежність між запиленістю повітря на дослідних ділянках та осіданням пилу на листових пластинах тополі колоноподібної (*Populus pyramidalis* Rozier). Коефіцієнт кореляції становить 0,94, що свідчить про високий ступінь зв'язку між досліджуваними показниками. Естетична привабливість представників виду *Populus pyramidalis* Rozier після проведення глибокої омолоджувальної обрізки відновлюється на другий рік після виконання робіт. В інших видів цей процес триваліший: повернення естетичної привабливості для представників роду *Tilia* L. відбувається на 3-4-ті роки після вживання агротехнічних заходів. Встановлено, що дерева тополі колоноподібної (*Populus pyramidalis* Rozier) після глибокого омолоджувального обрізування зберігають високі екологічні та естетичні властивості, перспективні та повністю виконують фітомеліоративні й захисні функції.

34.19.02.1725/231228. Стан ценопопуляції *Allium victorialis* L. на території Українського Розточчя. Любинець І.П., Хомин І.Г. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.36-40. - укр. УДК 581.52:582.572.225:502.7.

Викладено результати дослідження екологічних особливостей *Allium victorialis* на території Українського Розточчя, подано флористичний склад локалітетів з участю цього виду, описано основні фенологічні фази розвитку цибулі переможної в місцях поширення. На підставі чотирьохрічних спостережень встановлено флуктаційний тип динаміки щільності ценопопуляції, сталість характеру вікового спектра з максимумом на групі особин віргінільного стану, значну кількість ювенільних особин, що може свідчити про добре насінневе поновлення та сприятливі умови для проростання насіння. За співвідношенням онтогенетичних індексів (віковості та ефективності) віднесено ценопопуляцію до молодого типу. Відзначено присутність особини трьох основних класів віталітету, що зменшує уразливість до несприятливих чинників, ценопопуляція характеризується рівноважним типом віталітетної структури. На підставі показників насінневої продуктивності встановлено високу інтенсивність утворення плодів, проте низька частка занасінення і невисокі значення коефіцієнта продуктивності. З'ясовано, що врожай насіння більше залежить від щільності генеративних особин, ніж від значень фактичної насінневої продуктивності. Запропоновано список роду *Allium* для

Українського Розточчя доповнити видом *Allium victorialis* та внести його до нового Переліку видів судинних рослин, що потребують охорони в межах Львівської області.

34.19.02.1726/231233. Моніторинг стану трансформації та збереження біорізноманіття екосистем в умовах природного заповідника "Розточчя". Стрянець Г.В., Горбань Л.І., Хомин І.Г., Ференц Н.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.57-61. - укр. УДК 630*23:631:504.73.05.

Оцінено вплив заповідного режиму на стан збереження та трансформації біорізноманіття екосистем природного заповідника "Розточчя" в часовому зрізі 33 років. Встановлено, що видовий склад лісових фітоценозів залишається стабільним, відбулося заростання зрубів, де проводили суцільні рубки до утворення заповідника. З огляду на те, зникли ягідники, які приваблювали певні види птахів та інших тварин, процеси сільватизації поширилися на лучні ділянки в околицях с. Лелехівка, ур. Заливки. Відзначено, що у заповіднику близько 33% займають ліси віком старше 100 років, тому помітне поступове відмирання старих дерев, з'явилися прогалини у старовікових лісах та багато мертвої деревини, яка є обов'язковим елементом заповідних екосистем. В утворених "вікнах" відбувається інтенсивне природне відновлення клена гостролистого, явора, граба звичайного, бука лісового, дуба звичайного, залежно від типу умов місцезростань. Тривалі моніторингові дослідження показали, що в умовах заповідника найстабільнішими екосистемами є букові ліси, які здатні до самовідтворення, найпродуктивнішими та з більшим видовим різноманіттям - сосново-дубово-букові ліси. Найбільшої трансформації за останні десятиріччя зазнало урочище "Заливки" - лучно-болотний масив, у заплаві річки Верещиці та її лівій притоки Ставчанки. Відзначено позитивний вплив заповідання на видовий склад фауни та населення тварин.

34.19.02.1727/231325. Варіабельність морфологічних ознак популяцій *Solidago canadensis* L. та *Solidago gigantea* ait. у різних екологічних умовах. Олійник М.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.60-63. - англ. УДК 581.9.

За результатами дослідження варіабельності морфологічних ознак локальних популяцій *S. canadensis* та *S. gigantea* у різних екологічних умовах встановлено, що морфометричні ознаки (довжина рамет, кількість листків, довжина суцвіть, кількість квіток у суцвітті) рамет *S. canadensis* характеризуються середнім та високим рівнями внутрішньопопуляційної мінливості ($V = 11,46-68,67\%$), а рамет *S. gigantea* - незначним та високим рівнями внутрішньопопуляційної мінливості ($V = 7,01-90,04\%$), що корелює із несприятливими умовами антропогенно трансформованих біотопів. За результатами дослідження встановлено, що для локальних популяцій *S. canadensis* рудеральних біотопів трав'яних багаторічників, рудеральних біотопів перелогів на пісках, штучно створених біотопів листяних дерев та плодкових та декоративних садів характерний депресивний віталітетний тип і, відповідно, низький рівень життєвості. Порівняно високим значенням індексу віталітету характеризується локальна популяція рудералізованих заростей кущів, що зумовлено сприятливими едафічними умовами. Натомість локальні популяції *S. gigantea* рудеральних біотопів трав'яних багаторічників, рудеральних біотопів перелогів на пісках, штучно створених біотопів листяних дерев, плодкових та декоративних садів, рудералізованих заростей кущів характеризуються процвітаючим віталітетним типом і, відповідно, високим рівнем життєвості.

34.39 Фізіологія людини і тварин. Моделювання розумових процесів

34.19.02.1728/230189. Вплив на пульсуючу течію крові тварин власних і зовнішніх електромагнітних полів. Гуцол Т.Д. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.15-18. - рос. УДК 621.375:621.396.62.

Розглянута теоретична модель кровотоку у великих кровоносних судинах тварин, яка враховує вплив електромагнітних полів на формені елементи крові, як створених самим кровотоком, так і існуючих у навколишньому середовищі. Кровоносні судини представлені у вигляді однорідних циліндричних каналів з жорсткими стінками, а кров - у вигляді ньютонівської рідини. Рішення рівняння Нав'є-Стокса проведено в припущенні, що пульсації тиску мають форму прямокутних імпульсів. Для обліку додаткового впливу на кровотік зовнішнього електромагнітного поля в рівняння додано доданок, який описує його вплив на заряд і струм крові. Показано, що основний внесок в цей вплив робить магнітна складова поля. Досліджено характер поведінки радіальної складової швидкості кровотоку, що з'являється в цьому випадку, а також зміна його поздовжньої складової. Показано, що радіальна складова швидкості має комплексну амплітуду. Наближення частоти падаючого електромагнітного поля до частоти пульсації тиску призводить до різкого збільшення радіальної складової і можливого осідання формених елементів крові на стінках судин. Одночасно з появою радіальної складової крові змінюється і поздовжня складова. Чисельний аналіз залежності поздовжньої і радіальної складової кровотоку показав їх суттєву залежність від частоти зовнішнього електромагнітного поля, яка має резонансний характер. Зростання швидкостей наступало на частотах рівних частоті пульсацій кровотоку або її гармонік. Одночасно виникає припущення про те, що такий же ефект можна очікувати,

якщо на кров буде впливати надвисокочастотне поле, модульоване наднизькими частотами, що можливо, з огляду на здатність крові в судинах здійснювати функцію детектування. Це досить правдоподібно, оскільки мембранні структури клітин, в тому числі і клітин еритроцитів, володіють такими властивостями.

34.19.02.1729/231781. Тривимірні структури сосочків язика щурів у нормі та при експериментальному цукровому діабеті (до механізму розвитку діабетичного глоситу). Попель С.Л., Баскевич О.В., Жураківський В.М., Жураківська О.Я., Мельник І.В., Краснопольський С.З., Атаманчук О.В. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.58-65. - укр. УДК 612.43; 591.147.

Вивчено тривимірну структуру та виявлено закономірності розподілу сосочків язика у щурів у нормі та їх зміни у процесі розвитку цукрового діабету І типу. Дослідження виконані на 45 статевозрілих білих щурах-самцях лінії Вістар. Досліджено слизову оболонку та мікроциркуляторне русло язика. Розподіл та тривимірну структуру сосочків язика вивчено за допомогою сканувального електронного мікроскопа. На дорзальній поверхні тіла язика вперше виявлено п'ять морфологічних підвидів ниткоподібних сосочків: сплюснені, справжні ниткоподібні, конусоподібні, гігантські конічні та розщеплені на верхівці (щіткоподібні). Поодинокі грибоподібні сосочки нерівномірно розподілені між ниткоподібними сосочками. Тіло язика в задній частині бічного краю містить листкоподібні сосочки. Єдиний овальний валикоподібний сосочок розташовується на межі тіла та кореня язика. Задня частина кореня язика позбавлена сосочків, сплюснена та вкрита лусочкоподібними утвореннями. Розподіл і види сосочків язика, що спостерігаються у щурів, подібні до таких в інших різновидів гризунів. Досліджено поетапні морфологічні та морфометричні зміни слизової оболонки та мікроциркуляторного русла язика за цукрового діабету, відмічено характерні ознаки цих змін. На основі морфофункціональних змін язика за ЕСЦД виділено дві стадії розвитку в ньому патоморфологічних змін: 1) реактивних змін (2-4-й тиждень) і 2) деструктивних процесів (6-8-й тиждень). У процесі розвитку діабетичного глоситу спостерігається зменшення висоти різних видів сосочків язика, збільшується кількість кератинових мас, що відіграє роль у затриманні мікрофлори на поверхні слизової оболонки і як наслідок спричинює розвиток запального процесу в язиці за експериментального цукрового діабету.

34.19.02.1730/231789. Структурні зміни в скелетних м'язах за гіпокінезії та фізичного навантаження у постгіпокінетичному періоді відновлення організму щурів. Попель С.Л. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.118-123. - укр. УДК 612.7; 591.17.

Вивчено гістоультраструктурні зміни різних структурних компонентів прямого м'яза стегна статевозрілих щурів-самців у віддалені терміни гіпокінезії та за подальшого застосування фізичного навантаження середньої аеробної потужності. Світлооптичним, електронномікроскопічним (для виявлення структурних перетворень м'язових компонентів) і гістохімічним (для визначення м'язових волокон різного фенотипу за активністю сукцинатдегідрогенази за Нахласом) методами у 55 статевозрілих щурів вивчали структурний слід адаптації м'язових волокон за тривалої (240 діб) гіпокінезії та 15-30-разового фізичного навантаження середньої аеробної потужності у післягіпокінетичному періоді. За тривалої гіпокінезії у першу чергу спостерігали зміни внутрішньом'язової ангіоархітектоники з подальшим морфометричним перекаблрюванням гемокapілярів. Ці дані тісно корелюють із прогресуючими змінами субклітинних компонентів, відповідальних за енергетичний і пластичний баланс м'язових волокон. Швидкі окисно-гліколітичні м'язові волокна та їх периферичний нервовий апарат найчутливіші до тривалої гіпокінезії. У результаті фізичного навантаження середньої аеробної потужності інтенсифікується фізіологічна регенерація, що істотно скорочує терміни відновлення структурно-функціональних властивостей скелетних м'язів за гіпокінетичної хвороби. Таким чином, за тривалої гіпокінезії первинні зміни торкаються джерел кровопостачання скелетних м'язів, із вторинним розвитком зворотних процесів у м'язових волокнах і периферичному нервовому апараті з певними морфометричними ознаками.

34.19.02.1731/231790. Механізм зміни адаптаційного потенціалу та морфобіохімічні параметри еритроцитів у студентів із різним режимом дня після фізичного навантаження. Попель С.Л., Мицкан Б.М., Лапковський Е.І., Лісовський Б.П., Яців Я.М., Земська Н.О., Тягур Р.С., Мицкан Т.С., Ткачівська І.М., Ковальчук Л.В., Лещак О.М., Файчак Р.І., Мельник І.В., Марків Г.Д. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.124-134. - укр. УДК 612.766.1; 612.825.8.

Виявлено взаємозв'язок між рівнем адаптаційного потенціалу та морфобіохімічними змінами еритроцитів у студентів із різним навчально-тренувальним режимом дня після дозованого фізичного навантаження. У дослідженні брали участь 50 студентів чоловічої статі віком 20-22 роки, які навчаються на факультеті фізичного виховання та спорту. З них 25 нетренованих (контрольна група) і 25 студентів-спортсменів вищої спортивної кваліфікації, які займалися аеробними видами спорту (лижний спорт, біатлон, тріатлон). У кінці навчального року юнаків піддавали впливу одноразового фізичного навантаження максимальної аеробної потужності на велоергометрі. У крові нетренованих

студентів за впливу дозованого фізичного навантаження з'являються близько 2% зворотно змінених форм еритроцитів. Під час морфологічного дослідження у студентів-спортсменів спостерігали підвищення вмісту зворотно та незворотно змінених еритроцитів, кількість яких перевищує 2% їх загальної кількості. В окремих спортсменів у периферійній крові спостерігали ехіноцити з дрібновогнищевими мікродефектами зовнішньої мембрани, а також виявили аканто- і стоматоцити, які мають низьку стійкість до кислотного гемолізу. Механізм такого явища полягає у зниженні активності глюкозо-6-фосфат дегідрогенази та глутатіонредуктази, що спричиняє дефіцит відновленого глутатіону в еритроцитах. Такі клітини за впливу окисних агентів швидко піддаються лізису, що проявляється порушенням їх структурної цілісності. Це може спричинити розвиток "анемії навантаження", яка проявляється зниженням концентрації гемоглобіну та кількості еритроцитів з їх морфометричним перекалібруванням за рахунок появи макро-мікроцитарних форм. Наявність таких змін може негативно впливати як на спортивні результати, так і на стан здоров'я студентів, що вимагає відповідної корекції навчально-тренувального процесу, а також розроблення та своєчасного застосування адекватних заходів, спрямованих на усунення розвитку патологічного процесу та ліквідацію можливих негативних наслідків.

34.19.02.1732/231791. Механізм тромбоцитарно-еритроцитарного гемостазу щурів різного віку за тривалої гіпокінезії. Попель С.Л., Крижанівська О.Ф., Жураківський В.М., Човган Р.Я., Дутчак У.М., Кліпич О.О., Кліпич Я.І., Князевич-Чорна Т.В., Синиця А.В., Земська Н.О., Мельник І.В., Яців Я.М., Лапковський Е.Й., Луцький Я.В., Шовкова Н.І. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.135-146. - укр. УДК 612.1; 591.11; 612.42; 591.144.

Мета досліджень полягала у визначенні морфологічних змін клітинних елементів крові у щурів різного віку за тривалої гіпокінезії. Дослідження структурно-функціональних властивостей тромбоцитів та еритроцитів проведені електронно-мікроскопічними та біохімічними методами на 90 статевозрілих щурах-самцях віком 2, 12 і 24 місяці. У двомісячних тварин відбувається вірогідне збільшення відносного вмісту активованих тромбоцитів зі збереженням нормального вмісту агрегованих і дегранульованих форм і появою поодиноких тромбоцитів із дисбалансом альфа- та дельта-гранул. У 12-місячних тварин порушення тромбоцитарного гемостазу полягають у вірогідному збільшенні відносного вмісту активованих тромбоцитів (на 125,8-134,7%) з підвищенням вмісту агрегованих і дегранульованих форм, появою численних тромбоцитів із дисбалансом альфа- та дельта-гранул, а також редукцією мітохондрій (на 24,9- 27,8%). У 24-місячних тварин спостерігається значна активація тромбоцитарно-еритроцитарної ланки гемостазу за рахунок вірогідного наростання вмісту активованих, дегранульованих і агрегованих тромбоцитів, вивільнення вмісту більшості гранул, розвитку внутрішньосудинної гіперактивації тромбоцитів, збільшення кількості зворотно та незворотно трансформованих еритроцитів, підвищення рівня агрегації, зокрема, появи складних клітинних агрегатів і химерних форм еритроцитів. Найбільший ступінь прояву морфо- функціональних змін виявляється у тварин віком 24 місяці, за відносної стійкості системи гемостазу у тварин 2- та 12-місячного віку. Незалежно від віку ступінь порушення тромбоцитарно-еритроцитарного гемостазу підвищується у міру зростання терміну гіпокінезії та залежить також від збільшення рівня креатиніну сироватки крові. У своїй сукупності внутрішньосудинна гіперактивація тромбоцитів, дисбаланс вмісту всіх типів гранул, трансформація поверхневої цитоархітектоники еритроцитів і формування тромбоцитарних агрегатів можуть відігравати роль раннього предиктора розвитку гіпокінетичної хвороби.

34.19.02.1733/231798. Вплив біологічно активних кормових добавок гумінової природи на систему антиоксидантного захисту мітохондрій печінки монгольської піщаники. Дьомшина О.О., Ушакова Г.О., Степченко Л.М. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.185-190. - укр. УДК 612.015.3; 591.05; 612.39; 591.13.

Наведено дані щодо оцінки впливу біологічно активної кормової добавки Гумілід окремо та в суміші з аскорбіновою кислотою, або "Еко-імпульс Animal" на систему антиоксидантного захисту мітохондрій печінки піщанок. Доведено антиоксидантний вплив гумінових речовин у мітохондріях печінки, що підтверджено зниженням кількості ТБК-активних продуктів, активізацією каталази та підвищенням концентрації цитохрому С. Збільшення кількості цитохрому С свідчить про прискорення процесів енергозабезпечення за рахунок активації дихального ланцюга мітохондрій та ефективного транспорту електронів. Визначено потенціювальний синергізм аскорбінової кислоти та Гуміліду, що посилює антиоксидантні властивості гумінових речовин. Функціональна активність мітохондрій супроводжувалась підвищенням активності аспартатамінотрансферази, яка бере участь у малатаспартатному човниковому транспорті електронів крізь мітохондріальну мембрану та циклі сечовини. Встановлено сильний прямий корелятивний зв'язок високого ступеня значимості між кількістю ТБК-активних продуктів і активністю каталази, кількістю ТБК-активних продуктів та кількістю цитохрому С в умовах застосування Гуміліду в суміші з аскорбіновою кислотою, а також вірогідний сильний обернений зв'язок високого ступеня значимості між кількістю ТБК-активних продуктів та активністю каталази, активністю СОД та кількістю цитохрому С за впливу біологічно активної добавки

"Еко-імпульс Animal". Отримані результати вказують на позитивну реакцію мітохондрій печінки піщанок за впливу біологічно активних кормових добавок гумінової природи.

34.19.02.1734/231807. Аналіз біоелектричної активності мозку у процесі словесно-логічного мислення студентів-біологів. Третяк Т.О., Сокоренко А.Г., Дрегваль І.В., Севериновська О.В. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.244-251. - укр. УДК 612.82 .83; 591.1:591.481.

У 75 студенток-біологів віком 18-22 роки досліджували спектральну потужність і оцінювали показники когерентності частотних компонентів ЕЕГ у стані спокою та під час вирішення завдань на словесно-логічний тип мислення. Попередньо, за результатами комплексного дослідження визначились із категорією досліджуваних осіб: амбіверти, холерично-сангвінічного типу темпераменту, з помірним рівнем тривожності та високим рівнем стресостійкості, праворукі, або правші, з відсутністю астенії, яких за розвитком мислення поділили на групи з низьким і середнім проявом словесно-логічного типу мислення. Із розвитком здібності до когнітивного мислення збільшується домінування δ -осциляцій та кількість когерентних зв'язків спектральної потужності ЕЕГ в області δ -частот, оскільки саме вони формують вхідний сенсорний потік за умов підвищеної уваги. Також відбувалося збільшення спектральної потужності електроенцефалограми в α -діапазоні в деяких точках фронтальної, центральної, тім'яної та скроневої областей, переважно лівої гемісфери та посилення синхронізації в у лівій фронтальній і центральній зонах у контурній області F4-F8-T4-P4 правої півкулі. За незначної відмінності від фонових значень спектральної потужності β 1-осциляцій ЕЕГ відмічали посилення функціональних зв'язків та високі значення коефіцієнтів когерентності між фронтальними F3-F4, F4-S4, центральними й тім'яними С3-P3, С4-P3, С4-P4 і потиличними відведеннями. Спектральна потужність β 2-складових ЕЕГ коливалась у межах фонових значень, збільшувалась синхронізація СР β 2-діапазону між передніми та деякими центральними, скроневиими та потиличними локусами. У низькочастотних δ - та θ -діапазонах ЕЕГ функціонально поєднуються як великі клітинні ансамблі правої гемісфери, так і окремі ділянки лівої півкулі.

34.19.02.1735/231809. Молекулярні механізми метаболічних порушень в органах щурів різного віку, уражених натрію нітритом на тлі тютюнової інтоксикації. Лихацький П.Г., Фіра Л.С., Фіра Д.Б., Кузьмак І.П. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.259-264. - укр. УДК 612.015.3; 591.05; 612.39; 591.13.

Ураження щурів натрію нітритом на тлі 30-денної інтоксикації тютюновим димом зумовило посилене утворення активних форм кисню в нейтрофілах крові. Отруєння токсикованих димом щурів натрію нітритом протягом 72 год. спричинило значне збільшення вмісту активних форм кисню порівняно з інтактними тваринами. Найвиразніше збільшення вмісту активних форм кисню відмічено у статевонезрілих щурів (утричі). Ці сполуки проявляють деструктивний вплив на біомакромолекули в організмі, викликають цитоліз гепатоцитів, кардіоцитів та еритроцитів, про що свідчить збільшення активності амінотрансфераз у сироватці крові та зниження їх у печінці та міокарді. Встановлено підвищення активності амінотрансфераз у сироватці крові щурів усіх вікових груп - найчутливішими до цих показників виявились молоді особини. Аналогічно найвиразніше зниження активностей амінотрансфераз спостерігали у печінці та міокарді статевонезрілих тварин. Протягом дослідження відмічено збільшення проникності еритроцитарних мембран щурів усіх вікових категорій. До кінця експерименту проникність еритроцитарної мембрани виразно збільшилась у молодих і статевозрілих щурів. Еритроцитарні мембрани старих тварин виявились найстійкішими до дії токсичних чинників. За ураження щурів тютюновим димом і натрію нітритом посилюються катаболічні процеси та поглиблюється ендогенна інтоксикація, маркери якої - молекули середньої маси. За одночасного ураження тварин обома токсикантами у сироватці крові спостерігається значне збільшення вмісту молекул середньої маси обох фракцій (фракція СМ1, в якій переважають ланцюгові амінокислоти, та фракція СМ2, в якій переважають ароматичні амінокислоти). Збільшення вмісту молекул середньої маси в сироватці крові тварин усіх вікових груп виявилось на одному рівні. Найчутливіші до дії тютюнового диму та нітриту натрію виявились статевонезрілі особини.

34.19.02.1736/231810. Морфофункціональна характеристика гепатоцитів нормотензивних и гипертензивных крыс после воздействия прерывистой нормобарической гипоксии. Янко Р.В., Березовский В.А., Чака Е.Г., Левашов М.И., Плотникова Л.Н., Литовка И.Г. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.265-270. - рос. УДК 612.1; 591.11; 612.42; 591.144.

Исследовали влияние дозированной нормобарической гипоксии (12% кислорода в азоте) в прерывистом режиме (15 мин. деоксигенация, 15 мин. реоксигенация в течение 2 часов ежедневно на протяжении 28 суток) на морфофункциональное состояние гепатоцитов нормотензивных (линия Wistar) и спонтанно-гипертензивных (линия SHR) молодых крыс-самцов. Используются гистологические, морфометрические и биохимические методы исследования. Гистологические препараты изготавливали по стандартной методике. На цифровых изображениях препаратов осуществляли морфометрию с помощью компьютерной программы Image J. В печени подопытных

животных обеих линий после воздействия прерывистой нормобарической гипоксии выявлено увеличение размеров гепатоцитов и их ядер, количества двуядерных клеток и ядрышек в ядрах, уменьшение расстояния между ядрами смежных гепатоцитов, а также возрастание активности цитохромоксидазы в суспензии митохондрий. В паренхиме печени крыс линии Wistar эти морфофункциональные изменения были выражены в большей степени, чем в печени крыс линии SHR. Полученные данные свидетельствуют о том, что прерывистая нормобарическая гипоксия оказывает однонаправленный, стимулирующий эффект на морфофункциональную активность гепатоцитов, но степень выраженности данного эффекта у крыс разных линий не одинакова. Результаты могут не только иметь теоретическое значение, но и представлять определенный практический интерес при использовании прерывистой нормобарической гипоксии в лечебных и оздоровительных целях у больных с нарушением функций печени.

34.19.02.1737/231814. Protein kinase C (PKC) involved in enhancement of α 1-adrenoceptor-mediated responses of the main pulmonary artery in rats with diabetes mellitus. Kizub I.V., Kharchenko O.I., Kostiuk O.S., Ostapchenko L.I., Soloviev A.I. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.287-292. - англ. УДК 612.13; 591.112.

Diabetes mellitus (DM) causes multiple dysfunctions including circulatory disorders such as cardiomyopathy, angiopathy, atherosclerosis and arterial hypertension. Moreover, DM can strongly affect pulmonary circulation, enhancing the wall thickness of the pulmonary arteries, changing their tone and contractility, and gas exchange in the lungs. It can lead to marked loss of lung function and respiratory efficiency. It is also known that protein kinase C (PKC) activity increases in DM and that PKC is involved in the mechanisms of DM-associated vascular complications. However, the effect of DM on pulmonary artery tone has been poorly investigated and the role of PKC in this remains unknown. The aim of this study was to investigate changes in contractility of pulmonary arteries in rats with DM and to determine the possible role of PKC in this process. Experimental type 1 DM was elicited in male Wistar rats by single streptozotocin (STZ, 65 mg/kg) injection. DM was verified by the presence of hyperglycaemia. The investigation was performed on the isolated rings of the main pulmonary arteries using the method of vascular tone registration. Phenylephrine (PhE, 0.1 nM - 1 mM) caused dose-dependent constriction of the pulmonary arteries. The pD₂ (negative logarithm of the agonist concentration required for half-maximum response) of this constriction increased in rats with DM, however significant changes in amplitude of PhE-induced constriction were not observed. PKC inhibition with chelerythrine and staurosporine (1 μ M) significantly shifted PhE the concentration-response curve to the right in intact diabetic vessels but had no effect on sensitivity to PhE in deendothelised diabetic vessels. Our data suggest that type 1 DM leads to enhancement in pulmonary artery α 1-adrenoceptor-mediated contractility and PKC activity in the endothelium rather than in vascular SMCs is involved in this process.

34.19.02.1738/231816. The quality of colostrum and vitality of calves, born from cows with different reaction to stress experiences. Chernenko O.M., Chernenko O.I., Sanjara R.A. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.299-303. - англ. УДК 591.1:636.

The article presents the results of studying cortisol concentration and creatine phosphokinase activity in the blood serum of 40 half-sib Ukrainian black and white dairy cows an hour after planned blood extraction, which was a stress experience. We divided the cows into three groups according to the distribution of cortisol concentration in the animals: I - high, II - average and III - low stress resistance. During the research, the cows from these groups were in their fourth month of lactation after their first calving. They were kept untethered in their summer quarters, natural pastures. The aim of the research was to identify the differences in the quality of colostrum, the vitality of the calves up to the age of 6 months, the vitality of the mother-cows, and also the influence of their different adaptation potentials in cases of abortion and stillborn calves among the cows from different groups. At the dairy complex where the research was conducted, the quality of the cows' colostrum is not monitored. This is typical for most dairy plants of Ukraine. We found that the classes of A and M immunoglobulins did not depend upon which particular groups the animals belonged to, whereas the content of immunoglobulins of class G is 6.7 g/l higher, and the content of total protein is 8.9 g/l higher in the yield of colostrum of the cows from group 1. The influence of cows' different levels of resistance to stress experiences on their incidence of abortions and stillborn calves was not determined. Gastroenteritis occurred among calves of cows from group 3 three times more often than with those of group 1. Vitality of calves from cows of groups 1 and 2 was significantly higher. Therefore, technological stress experiences of mother-cows have a negative effect upon the quality of colostrum and upon the vitality of calves. This factor ought to be taken into consideration in the exploitation of animals, especially during pregnancy in order to minimise stress and help individuals with less strong nervous systems. Solving the complex problems of increasing the vitality of calves involves in part guaranteeing their provision with colostrum immunity by compulsory control of the colostrum' quality using a special aerometer (Colostrometer).

34.45 Фармакологія

34.19.02.1739/231776. Вплив 3-ариламіно-1,2-дигідро-3Н-1,4-бенздіазепін-2-онів на брадикінін-індуковане скорочення гладеньких м'язів. Вірич П.А., Шелюк О.В., Кабанова Т.А., Халімова О.І., Мартинюк В.С., Павловський В.І., Андронаті С.А. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.30-35. - укр. УДК 615.

Особливості біологічної дії похідних бенздіазепінонів визначаються їх хімічною структурою та взаємодією з біохімічними мішенями. Проаналізовано вплив 3-ариламіно-1,2-дигідро-3Н-1,4-бенздіазепін-2-онів на зміни максимальної нормованої швидкості брадикінін-індукованого скорочення гладеньких м'язів за присутності іонів гадолінію та верапамілу. Статистично достовірні зміни виявлено для МХ1828, яка здатна додатково інгібувати брадикінін-індуковане скорочення за присутності Gd^{3+} на 19,3% та на 32,0% за присутності верапамілу, а також демонструє ефекти, подібні до тих, що виявляє конкурентний інгібітор В2-рецепторів брадикініну - *des-Arg⁹-bradykinin-acetate*, що свідчить про її взаємодію з рецептором або шляхами трансдукції сигналу. Максимально нормована швидкість розслаблення додатково знижується на 6,2% при додаванні МХ-1828 за присутності Gd^{3+} . Також за присутності верапамілу такий ефект характерний для МХ-1906 і складає 26,4%. Отримані дані дозволяють висунути припущення про взаємодію МХ-1828 з В2-рецепторами кінін-калікрейнової системи за механізмом інгібування. Додаткових досліджень потребує сполука МХ-1906, що виявляє такий ефект за присутності в інкубаційному розчині верапамілу.

34.19.02.1740/231803. Effect of Pb exposure on the cells and matrix of the intervertebral disc of rats. Maltseva V. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.217-223. - англ. УДК 615.

Degenerative spine diseases are common throughout the world. There are many factors that lead to these diseases. One of these exogenous factors may be Pb exposure. Most of the fundamental investigations about the negative effects of the Pb exposure have investigated the impact of high doses of Pb, while Pb exposure in low concentrations has been insufficiently studied. The nutrition of the intervertebral disc is provided by the vessels that grow into the vertebral bodies and the paravertebral tissue. This suggests the possibility that Pb penetrates from the bone to the intervertebral disc together with nutrients. This article reports an experimental study which was performed in rats aged 1.5 months age (n = 40). Rats in the experimental group received lead acetate solution (230 mg of Pb per 1 liter of distilled water) as drinking water and the animals in the control group received distilled water for 10 weeks. In the isolated intervertebral discs, the content of Pb was determined by X-ray fluorescence spectrometry. The effect of lead on the structural organization of the intervertebral disc was investigated by light microscopy. The ultrastructural features of cells and the matrix intervertebral disc were studied by transmission electron microscopy. In the young animals after Pb exposure, a significant increase was found in the content of Pb in the intervertebral disc tissue, of 4.6 times compared to the control group. The histological analysis showed degenerative changes in the annulus fibrosus (AF) of the intervertebral disc. In the outer region cracks and defibration of the lamellae were observed. Large isogenic groups were detected in the inner region of the intervertebral disc. A decrease in the height by 12.2% in the outer parts and by 10% in the central part of the intervertebral disc was recorded. Also a reduction in the width of the lamellae by 8% was shown. Cell density of the annulus fibrosus decreased by 12% and in the gelatinous nucleus pulposus (NP) by 24.2%. Electron microscopic analysis of the inner region of the AF of the intervertebral disc showed chondrocytes with electron-dense mitochondria, vacuolization of the cytoplasm, fragmented nuclei and destructive cavities. The matrix of the lamellae of the AF had a diverse electron density, so areas with the high electron density of various sizes were observed. Collagen fibrils of the AF had blurred outlines, sometimes the transverse striation disappeared or it was irregular, which can indicate the matrix mineralization and possibly the accumulation of Pb in these areas. In the NP, the most notochordal cells revealed the formation of myelin figures. The effect of Pb at low concentration results in its accumulation in the tissues of the intervertebral disc of rats and causes degenerative changes in the intervertebral disc structure, leading to the reduction in the height of the intervertebral disc, decrease in the width of the lamellae and in cell density, thereby violating both the structures of matrix and cells. Future investigations of the collagen content of intervertebral disc after Pb exposure are needed.

34.19.02.1741/231804. Вплив 3-заміщених 1,4-бензодіазепін-2-онів на максимальну нормовану швидкість брадикінін-індукованого скорочення гладеньких м'язів за присутності блокаторів кальцієвих каналів. Вірич П.А., Шелюк О.В., Кабанова Т.А., Халімова О.І., Мартинюк В.С., Павловський В.І., Андронаті С.А. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.224-230. - укр. УДК 615.

Пошук антагоністів кінінових рецепторів - перспективне завдання, оскільки кінін-калікрейнова система бере участь у багатьох процесах, що включають регуляцію розвитку запалення, тиску крові, канцерогенезу, больових відчуттів тощо. Похідні 3-заміщених 1,4-бензодіазепін-2-онів володіють унікальною просторовою конформацією, що дозволяє імітувати β -структури біологічно активних пептидів. Формування особливої структури сполук досягається зміною радикалів, що визначають їх

активність. Проаналізовано вплив похідних 3-заміщених 1,4-бензодіазепін-2-онів на максимальну нормовану швидкість (V_n) брадикінін-індукованого скорочення та розслаблення гладеньких м'язів за присутності верапамілу (1 мкМ), іонів Gd^{3+} (300 мкМ) та 2-аміноетилдифенілборіату (0,1 мкМ). Речовини МХ-1775 та МХ-1925 сприяють додатковому зниженню максимальної швидкості скорочення на 21,2 % та 31,0% відповідно за наявності в розчині Gd^{3+} . Сполука МХ-1925 здатна збільшувати $V(n)$ розслаблення на 11,6%. Подібний ефект характерний для МХ-2011, де спостерігається зростання $V(n)$ на 34,6%. За присутності верапамілу ця сполука додатково інгібує $V(n)$ скорочення на 20,5%. Усі вибрані речовини, окрім МХ-2011, відновлюють $V(n)$ розслаблення до початкових значень брадикінін-індукованих скорочень. На фоні присутності 2-аміноетилдифенілборіату МХ-1775 додатково знижує $V(n)$ скорочення на 7,5%. Проведені дослідження зі впливу 3-заміщених 1,4-бензодіазепін-2-онів на потенціал- і карбахолін-індуковане скорочення гладеньких м'язів шлунка щурів не виявили статистично достовірних змін максимальної нормованої швидкості скорочення та розслаблення. Виходячи з попередніх досліджень і отриманих результатів, МХ-1775 можна вважати потенційним блокатором кінінових V_2 -рецепторів. Ефекти, отримані для інших сполук, потребують додаткових досліджень.

34.19.02.1742/231808. Корекція дисбіозу піхви мишей, викликаного плівкотвірним штамом *Staphylococcus aureus*, за допомогою бактеріофагів і пробіотиків. Воробей Є.С., Воронкова О.С., Вінніков А.І. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.252-258. - укр. УДК 615.

Найкращий корекційний ефект під час відновлення мікрофлори репродуктивного шляху спостерігали для комплексу "бактеріофаг стафілококовий рідкий - вагілак": показане максимальне зниження загального мікробного числа до $4,77 \cdot 10^4$ КУО/мл і відновлення співвідношення кількості аеробів : анаеробів до 1 : 52 за показників норми $4,69 \cdot 10^4$ КУО/мл та 1:52. При цьому через 24 год. після останнього введення препаратів кількість мікроаерофільних і анаеробних лактобацил зросла у 20,8 та 2,1 раза відповідно. Частота виділення мікроаерофільних лактобацил збільшилася до 100%, а анаеробних - до 70%. Визначено зменшення кількості стафілококів, стрептококів, ентерококів, бацил і ентеробактерій у 30,1, 1,1, 1,5, 2,2 та 11,8 раза відповідно. Також спостерігали зменшення частоти виявлення ентерококів, мікрококів та ентеробактерій на 10%, а бацил - на 20% порівняно з контролем дисбіозу. Кількість анаеробних бактерій також зазнала значних змін. Кількість фузобактерій зменшилася у 33,2 раза, пептококів - у 2,3, пептострептококів - у 6,6, а бактероїдів - у 7,9 раза з досягненням значень норми. Спостерігали зменшення частоти виявлення пептострептококів на 10%. Можна зробити висновок, що використання лікувальних препаратів бактеріофагів у поєднанні з пробіотиками, які можуть впливати і на резистентні до антибіотиків штами бактерій, - перспективний напрям удосконалення профілактики та корекції дисбіотичних станів різних біотопів організму людини, у тому числі репродуктивного тракту.

34.47 Токсикологія

34.19.02.1743/231778. Research on acute and chronic toxicity of the experimental drug Amprolinsyl. Gutyj B., Khariv I., Binkevych V., Binkevych O., Levkivska N., Levkivskiy D., Vavrysevich Y. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.41-45. - англ. УДК 615.2 .3.099.

The drug Amprolinsyl is a mixture of hydrochloric amprolium (12.5 g) and milled fruits of the milk thistle (up to 100 g), designed to prevent and treat protozoanoses in birds, especially when mixed associative invasions occur. The fruits of the milk thistle contain the natural vitamins (A, C, E, B) and the minerals (copper, iron, cobalt) and other factors that significantly expand and enhance the pharmacological effect of the drug Amprolinsyl. We found that when the drug Amprolinsyl was administered intra gastrically to white rats at a dose of 5000 mg/kg and higher clinical signs of toxicity occurred after 4-5 hours. Damage to motor activity and tremors of individual muscles of these animals was observed. The rats died after 1-4 days. A direct relationship was found between the drug at a specific dosage and the death of rats. After intra gastric administration of the drug Amprolinsyl to white rats clinical signs of toxicity appeared after 5-6 hours at a dose of 4000 mg/kg body weight. These animals attempted to gather in groups and to hide in the bedding. The death of the mice occurred in 1-3 days. Thus, LD50 drug of Amprolinsyl following intra gastric administration to white rats was 5,917 and for white mice 5,167 mg/kg. After studying the cumulative properties of Amprolinsyl, it was found that the total drug administered in average doses was 831 mg/kg, and the cumulative rate - 8.31. Long-term daily intragastric administration of Amprolinsyl over 24 days affected the functional state of the liver and kidneys. The magnitude of weight ratios of lungs, heart and spleen during the research period was the same as in the control group of rats. Significant changes were found only after analyzing the leukocyte profile. A reduction was observed in the number of neutrophils to 54.7% and an increase in the number of lymphocytes to 9.2%. Following prolonged daily administration of increasing doses Amprolinsyl causes a slight degradation of the membranes of hepatocytes, which indicates increased activity of aminotransferases. When investigating the chronic toxicity of Amprolinsyl it was found that at doses of

1/50 LD50, and 1/100 LD50 the drug had no effect on the results of functional tests, due to the normal functioning of the liver tissue and the lack of negative impact on animals in the 3rd and 4th groups. Administration of the the drug at doses of 1/20, 1/50 and 1/100 LD50 over 30 days did not significantly affect the functional state of the internal organs of the experimental animals. When investigating the morphological blood parameters of the rats following oral administration of Amprolinsyl at different doses a downward trend in the haemoglobin and colour index value and a likely reduction in the number of white blood cells, compared to the control group was observed in all experimental groups. According to the values of haematological and biochemical parameters, it was established that in spite of the low toxicity of Amprolinsyl at doses of 1/20 and 1/50 LD50 the drug had an effect on lipid metabolism, as was shown following the increase of glycerol.

36 ГЕОДЕЗІЯ. КАРТОГРАФІЯ

36.01 Загальні питання геодезії і картографії

36.19.02.1744/229148. Геодезичне забезпечення Вінницької області. Білокриницький С.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.97-101. - укр. УДК 528.4.

Здійснений загальний аналіз геодезичного забезпечення території Вінницької області. Зазначено, що державні геодезичні мережі будувалися спочатку згідно "Основних положень 1939 р.", а потім "Основних положень 1954-61 рр.". Надана детальна характеристика кожного класу. Підрахована загальна кількість пунктів ДГМ (по класам), що припадає на територію області, а також середня щільність пунктів на 1 км². Зроблено висновок про необхідність дозгущення ДГМ на територію області.

36.19.02.1745/229183. До питання геодезичного забезпечення території Вінницької області. Білокриницький С.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.107-109. - укр. УДК 528.4.

Здійснений порівняльний аналіз державних геодезичних мереж на території Вінницької області, створених згідно "Основних положень 1954-61 рр." з ДГМ, створеної згідно "Положень 1998 р.". Надана характеристика кожного класу, побудованого згідно "Положень 1998 р.". Підрахована загальна кількість пунктів ДГМ (по класам), що припадає на територію області, а також середня щільність пунктів на 1 км². Зроблено висновок, що середня щільність пунктів ДГМ не відповідає вимогам нормативних документів та необхідність дозгущення мережі на територію області.

36.19.02.1746/229463. Перспективи розвитку геодезії. Білокриницький Сергій. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.82-85. - укр. УДК 528.4.

Розглядаються проблеми щодо розвитку геодезії. Підкреслюється, що сучасна офіційна геодезія не має єдиної теоретичної бази, методологічної основи, в ній не встановлена предметна сутність, відсутній узагальнений метод, як сукупність методів, застосовуваних при розв'язку господарських, наукових і технічних задач. Методологічна тріада (предмет, метод, об'єкт) геодезичної науки, покладена в теорію розвитку геодезії, цілком відповідає всім часовим історичним етапам розвитку геодезії, у тому числі сучасному.

36.16 Вища геодезія

36.19.02.1747/229130. Тримірне моделювання великих кратерів моря Доців. Кирилук С., Галюк М., Клим'юк А. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.8-13. - укр. УДК 551.4+550.8.02.

Розглянуті особливості геологічної будови, віку й геоморфології поверхні окремих ділянок видимої півкулі Місяця. Створені 3D карти ділянок з великими кратерами Тімохаріс та Ламберт.

36.19.02.1748/229168. Розвиток географічних уявлень про Місяць. Кирилук С.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.24-27. - укр. УДК 911.52 : 512.54.01 : 523.3.

Проаналізовано розвиток географічних уявлень про природу Місяця в цілому і його поверхню зокрема від середньовіччя і до наших днів. Відзначено основні етапи еволюції уявлень про природу супутника.

36.19.02.1749/229994. Геодезичне забезпечення землеустрою при складанні технічних проектів. Кондращенко О.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.2-8. - укр. УДК 624.1: 332.54.

Метою статті є розвиток питання підвищення ефективності процесів дослідження земельних ресурсів на основі залучення геодезичного забезпечення при складанні проектів землепорядної документації. Проведення аналізу сучасного стану правового, методичного та інструментарного забезпечення процесів дослідження земельного фонду за допомогою геодезичних вимірів в галузі земельних ресурсів України. Аналіз та вибір підходів до створення геодезичних підходів до вирішення проблем в галузі землеустрою.

36.19.02.1750/230062. Побудова цифрової моделі ситуації за результатами геодезичних вимірювань. Дорожко Є.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.60-62. - укр. УДК 528.5: 625.72.

Розглянуто методику побудови цифрової моделі ситуації в програмному комплексі Credo за результатами тахеометричного знімання ділянки місцевості електронним тахеометром. Наведені вихідні дані, що необхідно отримати при геодезичному зніманні ділянки місцевості для роботи в програмному комплексі "Credo". Частково розглянуто функціональні можливості програмного комплексу "Credo ТОПОПЛАН".

36.23 Прикладна геодезія. Прикладні застосування аерозйомки і фотограмметрії

36.19.02.1751/229162. Застосування ГІС-технологій при побудові геопросторових моделей підземних комунікацій. Пащук Л.М., Король П.П. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.169-172. - укр. УДК 528:004:625.78.

Розглянуто основні характеристики сучасних програмних продуктів ГІС-технологій, методи їх впровадження у системи обліку комунікаційних об'єктів, що успішно застосовуються при проектуванні моделей підземних комунікацій та дозволяють вирішувати широкий спектр задач. Описано розробку оптимальних стратегій вирішення конфліктів між новими та існуючими конструктивними елементами мереж підземних комунікацій, що забезпечує зниження ризиків під час їх прокладання і обслуговування. Як наслідок, робота з такими ГІС-моделями у високій точності дозволяє усувати складності у розташуванні інженерних мереж та формувати зони з сприятливими умовами використання територій, що сприяє підвищенню раціонального використання та планування підземного простору.

36.19.02.1752/231712. Використання ГІС-технологій у дослідженні доступності міського середовища (на прикладі проекту "Secondary Cities"). Попович Н., Пересадько В., Сінна О. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.82-88. - англ. УДК 911.372.7: 004.932.2.

Метою статті є розкриття можливостей використання ГІС-технологій у дослідженні доступності міського середовища на прикладі проекту "Secondary Cities". Висвітлено особливості етапів: підготовчого (у рамках якого було проведено дві серії майстер-класів); збору геопросторових даних та первинного їх аналізу; розробки картографічних продуктів, мобільних додатків і рекомендацій щодо покращення доступності та безпеки міського середовища. Представлено результати аналізу даних, зібраних у центральній частині Харкова, та перспективи розвитку проекту "Secondary Cities" у місті. Ключові слова: міське середовище, доступність середовища, безбар'єрне середовище, маломобільні групи населення, геоінформаційні системи.

36.19.02.1753/231720. Геоенергетична оцінка лісових екосистем Придністров'я. Кочуров Б., Маруніч М., Лобковський В., Хазіахметова Ю., Фоміна Н. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.54-60. - рос. УДК 911.3:630.

На основі запропонованого геоенергетичного підходу проведена оцінка енергоефективності лісового господарства та екосистем Придністровської Молдавської Республіки. Основу моделі сталого розвитку лісової екосистеми Придністров'я становить енергоефективна технологія лісовідновлення. Дослідження проводились в урочищі Калагур. Описана технологія лісовідновлення, де застосування механізації мінімальне, а використання лісового середовища материнських насаджень максимальне. Енергоємність запропонованої технології в кілька разів менша у порівнянні з іншими технологіями лісовідновлення у ПМР. Ця технологія дозволяє підвищити енергопотенціал лісу, створити високопродуктивні лісові масиви, цінні з економічної та екологічної точок зору. У перспективній енергозберігаючій моделі лісовідновлення з мінімальним використанням засобів механізації та інших видів робіт виходить економія енергоресурсів і зберігається біорізноманіття природних систем. Ключові слова: геоенергетичний підхід, енергоефективність, енергопотенціал, лісовідновлення, Придністров'я.

36.33 Картографія

36.19.02.1754/229193. Передумови картографічного моніторингу демографічного розвитку регіону та його складові. Лейберюк О.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.165-171. - укр. УДК 913.3.

Проаналізовано передумови для дослідження демографічного розвитку регіону із використанням картографічного моніторингу. Сформульовано основні проблеми при дослідженні демографічного розвитку регіону. Визначено та аргументовано метод дослідження даних проблем. Обґрунтовано основні групи передумов для картографування демографічного розвитку та охарактеризовано їх. Визначено основні складові дослідження та проаналізовано їх, обґрунтовано рівень майбутнього дослідження.

36.19.02.1755/229199. "Етнографічна карта (мапа) Буковини" як історико-географічний твір. Руденко В., Пирогівська А. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.198-201. - укр. УДК 911.3:016:929 (477).

Аналізується опрацьована А. Жуковським етнографічна карта Буковини за матеріалами австрійського (1910 р.) перепису населення у розрізі 341 громади. Розглядаються особливості розселення українського, румунського, німецько- та польськомовного населення краю. Оцінюється значення етнографічної карти Буковини для подальших картографічних досліджень України.

36.19.02.1756/229374. Картографування територіально-політичних конфліктів і зон геополітичної нестабільності у працях Філіппа Рекацевіча. Сливка Р.Р. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.194-199. - укр. УДК 911.3:32:323.1:327.5.

У статті досліджено творчість французького географа, картографа, публіциста, суспільного діяча Ф. Рекацевіча. Його оригінальні твори створені виходячи з позицій критичної картографії, розкривають проблематику територіально-політичних конфліктів і поширення зон геополітичної нестабільності. Проаналізовано "мову карти", яку застосовує вчений.

36.19.02.1757/229433. Карти потенціалу сільського господарства А. Жуковського в "Ukraine. A Concise Encyclopaedia". Руденко Валерій, Пирогівська Алла. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.19-25. - укр. УДК 911.3:016:929 (477).

Дається оцінка серії карт, що характеризують потенціал сільського господарства України, розробленій академіком А. Жуковським (1922 - 2014) зі співавторами для двохтомної енциклопедії "Ukraine. A Concise Encyclopaedia", що вийшла у світ у 1963 та 1971 роках. Стверджується, що проаналізовані картографічні розробки авторів характеризують весь спектр основних типів соціально-економічних карт сільського господарства України. Обґрунтовується, що карти з "Ukraine. A Concise Encyclopaedia" дають системну, комплексну оцінку розвитку природних і суспільних продуктивних сил сільського господарства України.

36.19.02.1758/229448. Обґрунтування проєкцій і масштабу карт геософічної регіоналізації Землесвіту. Кисельов Юрій, Кононенко Сергій. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.124-129. - укр. УДК 528.235:911.6.

Поставлено питання про обґрунтування математичної основи для карт геософічної регіоналізації, зокрема їхніх проєкцій і масштабів. Відзначено, що карту Землесвіту найдоцільніше створювати у проєкції Меркатора. Для більшості основних Землесвітів найпридатнішими є псевдоциліндричні, поліконічні або азимутальні проєкції Ламберта. Масштаби карт геософічної регіоналізації можуть бути від 1:20 000 000 до 1:75 000 000. Особливу увагу приділено проблемі створення карти Єврамерики - Землесвіту, до якого належить більша частина території України.

36.19.02.1759/231702. Проектування історичного атласу "Голокост в Україні (1941-1944)". Даценко Л., Сірій Б. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.4-11. - укр. УДК 528.946.

У статті викладено основні аспекти проектування історичного атласу, який розкриває передумови, перебіг та наслідки Голокосту на території України. Було проведено аналіз джерел інформації щодо даного історичного процесу, охарактеризовано головні риси Голокосту в Європі та Україні, а також розроблено періодизацію Голокосту в Україні, що лягла в основу проєктованого атласу. У проєкті атласу висвітлено особливості створення системи умовних позначень; обґрунтовано вибір тих чи інших способів картографічного зображення; визначено особливості компоновки та дизайну проєктованого атласу. Проєкт атласу супроводжується серією карт, що дають змогу зробити висновки

про його змістовну та візуальну складові. Ключові слова: історична карта, історичний атлас, Голокост, антисемітизм, дискримінація.

36.19.02.1760/231706. Регіональні екологічні програми Дніпропетровської області: аналіз, картографування, стан реалізації. Дук Н., Суматохіна І. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.35-41. - укр. УДК 911.9; 502.31; 504.062.

Статтю присвячено географічному аналізу екологічних проблем та регіональних цільових екологічних програм, які реалізуються на території Дніпропетровської області. Виокремлено групи екологічних проблем у регіоні; виявлено найголовніші з них, зокрема поводження з великими обсягами відходів; проаналізовано кількість природоохоронних заходів та обсяги фінансування, передбачені програмами. Заплановані заходи об'єднані у п'ять груп: організаційно-правлінські, інженерні, інженерно-геологічні, біо-меліоративні, виховні. Подано карти, які відображають гостроту проблеми поводження з відходами, обсяги фінансування та ступінь реалізації природоохоронних заходів у регіоні. Зазначено, що недостатнє фінансування природоохоронних заходів посилюється відсутністю системного підходу до вирішення екологічних проблем різного характеру і рівня. Ключові слова: екологічні проблеми, регіональні екологічні програми, природоохоронні заходи, картографування, екологічна безпека.

36.19.02.1761/231713. Картографування нематеріальної культурної спадщини України в інформаційному забезпеченні туризму. Донцов О. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.4-10. - укр. УДК 528.94 379.85 (477).

У статті розглянуто питання актуалізації тематичного змісту туристичних карт у відображенні об'єктів і проявів нематеріальної культурної спадщини України. На підставі проведеного аналізу обсягу та засобів інформаційного наповнення картографічних творів обґрунтовано необхідність розширення відображення видового складу об'єктів і проявів спадщини, уніфікації системи умовних позначень. Запропоновано заходи щодо інформаційного збагачення змісту, вдосконалення зображувальних засобів туристичних карт. Ключові слова: туризм, об'єкти нематеріальної культурної спадщини, туристична карта.

36.19.02.1762/231719. Математико-картографічні методи аналізу атмосферних процесів. Кобченко Ю., Резуненко В. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.48-53. - укр. УДК 551.5:531.587.

У статті розглядаються питання застосування математико-картографічних методів у наукових дослідженнях атмосферних процесів і в навчальному процесі. Дослідження були спрямовані на визначення ступеня інтенсивності та кількісного обліку екологічно небезпечних атмосферних процесів, зокрема посушливості, та їх вплив на вегетацію і врожай сільськогосподарських культур. Для цього нами був використаний зазначений метод дослідження, який полягає у тому, що посушливі явища наносяться на карту в системі умовних знаків, і надалі методами математичної статистики аналізуються кількісні характеристики досліджуваного явища. Апарат математичної статистики допомагає вірогідно розв'язувати завдання картографічного зображення природних явищ, а також вивчати різнобічні зв'язки між природними і антропогенними об'єктами, що відображені на картах, вимірювати і давати їх кількісну оцінку. Ключові слова: атмосфера, метеорологія, кліматологія, картографічні методи, математичні методи, географічне середовище, навчальний процес.

37 ГЕОФІЗИКА

37.01 Загальні питання геофізики

37.19.02.1763/229135. Внесок Шмідта. О.О. у вивчення ґрунтового покриву південних територій України. Попельницька Н.О. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.33-37. - укр. УДК 929Шмідт:911.2+631.4.

Одним з ключових етапів будь-якого наукового пошуку є аналіз результатів досліджень попередників. Особливо, якщо це стосується вчених, які працювали в далекому минулому і зробили вагомий внесок у розвиток науки. Серед залишених поза увагою науковців - ім'я військового географа, підполковника Шмідта О.О., який в середині ХІХ ст. провів масштабні дослідження ґрунтового покриву території

колишньої Херсонської губернії. В статті проведено історико-географічний аналіз творчого наукового доробку вченого, розглянуто основні наукові досягнення у пізнанні ґрунтів території дослідження. Встановлено, що вагомим внеском Шмідта О.О. у розвиток ґрунтово-географічних досліджень стало виявлення зв'язку між ґрунтоутворюючими умовами та ґрунтами, розробка перших класифікацій ґрунтів за мінеральним і органічним складом, встановлення закономірності зміни солонцюватості ґрунтів в напрямку з півночі на південь, обґрунтування об'єктивної оцінки потенціалу родючості, розробка заходів щодо підтримання стабільно високих урожаїв та складення оро-гідрографічної карти з відображенням ґрунтового покриття території Херсонської губернії. Встановлено, що проведені вченим дослідження, є невід'ємними і важливими умовами подальшого розвитку досліджень ґрунтознавчого спрямування на півдні України.

37.19.02.1764/230845. Метод попереднього оброблення первинних геоелектромагнітних даних, отриманих із режимної геофізичної автоматичної станції. Камінський Р.М., Шаховська Н.Б., Савків Л.Г., Варецький Я.Ю., Саварин С.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.126-134. - укр. УДК 550.3.002.56; 550.3:001.893.

Подано результати попереднього оброблення первинних даних, отриманих із режимної геофізичної автоматичної станції. Як методи оброблення використано описову статистику та моделювання часових рядів. Подання результатів багатовимірними графіками дало змогу виявити феномен збігу в першому показнику описової статистики, а в другому - збіг коефіцієнтів моделі для подових вимірів природного електричного поля. Використання мір центральної тенденції та мір варіації дають не лише основні загальні характеристики отриманої вибірки даних, але і їх подання у вигляді багатоелементного графіка, що дає змогу виявити окремі специфічні точки для послідовності діб місяця. Їхня специфічність полягає в тому, що вони вказують на доби, які за цими показниками є найбільш подібні між собою. Цей феномен можна трактувати по-різному: відсутність зовнішніх впливів, у ці доби відбувся один і той самий вплив тощо. Цілком зрозуміло, що на всьому проміжку, отриманих за весь час роботи станції даних, цей феномен повинен мати якесь пояснення в майбутніх дослідженнях. Тому використання методів описової статистики та часових рядів є доцільним для оброблення первинних даних, оскільки їх результати визначають нові задачі для подальшого аналізу не тільки геофізичних даних, але й інших подібних явищ, таких як: кардіологічні сигнали, показники сонячної активності та інші.

37.21 Метеорологія

37.19.02.1765/229141. Динаміка характеристик вітрового поля над Буковинським Передкарпаттям протягом 2001-2013 рр. Холявчук Д., Росоха Ю., Гумніцька М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.61-67. - укр. УДК 551.58 (075.8).

Визначено, що протягом останніх десятиліть відбувається перебудова циркуляційних процесів регіонального і місцевого масштабів. Такі зміни відображені у динаміці інтенсивності та напрямів вітрових потоків над Передкарпаттям як орографічно складної території. Вони стосуються мінливості річних роз вітрів за напрямками протягом 2001-2013 р. та особливостей добового, місячного та річного режимів швидкості вітру.

37.19.02.1766/229336. Часова структура річних сум атмосферних опадів в межах Прип'ятсько-Волинської моренно-зандрової рівнини та Волинської денудаційної височини. Галік О.І., Будз О.П., Косяк Д.С., Куцевич М.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.11-18. - укр. УДК 504.453.

Проведена оцінка статистичної значущості регіональних трендів річних сум атмосферних опадів з урахуванням зв'язності та циклічності рядів спостережень на метеостанціях Волинського Полісся та Волинської височини. За допомогою різницевого інтегрального кривих виявлені моменти переходу від фаз зменшення до фаз зростання річних сум опадів. Для підтвердження наявності трендів були застосовані параметричні та непараметричні статистичні критерії однорідності рядів спостережень.

37.19.02.1767/229340. Аналіз зв'язків між річними нормами кількості опадів та морфометричними показниками рельєфу для метеостанцій заходу України. Мкртчян О.С., Шубер П.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.38-42. - укр. УДК 528.942: 551.577.21.

В статті наведено методику та результати аналізу зв'язків між річними нормами кількості опадів та рядом морфометричних показників рельєфу для метеостанцій заходу України. Виявлено, що відмінності в кількостях опадів між гірськими та рівнинними метеостанціями головним чином пояснюються відмінностями ступеню розчленованості рельєфу, тоді як відмінності, порашовані окремо для гірських і окремо для рівнинних метеостанцій, більшою мірою пов'язані з відмінностями у абсолютних висотах станцій. Доволі сильний вплив на кількість опадів має також макроекспозиція,

порахована для ділянок поверхні розмірами 50-70 км, причому найбільше опадів отримують поверхні, нахилені на північний захід. Результати даного дослідження можуть використовуватись у розробці більш ефективних методик детального картування розподілу кількостей опадів та інших кліматичних характеристик.

37.19.02.1768/229354. Використання взаємного спектрального аналізу для оцінки взаємозв'язку вологовмісту та приземної температури антарктичного повітря. Прокоф'єв О.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.95-99. - укр. УДК 551.581.

Подано результати дослідження взаємозв'язку вологовмісту та приземної температури антарктичного повітря. Вологовміст атмосфери розрахований методом О.О. Дроздова. Для дослідження використані методи взаємного спектрального аналізу. Отримані статистичні оцінки взаємної спектральної щільності досліджуваних величин, виявлено та проаналізовано значущими періоди коливань. Використання взаємного спектрального аналізу дозволило довести існування тісного кореляційного зв'язку між періодичними складовими в часових рядах середньомісячних значень вологовмісту та приземної температури антарктичного повітря. Виявлено, що для спектральної щільності середньомісячних значень вологовмісту та приземної температури повітря властиві річні, піврічні та сезонні коливання.

37.19.02.1769/229356. Обґрунтування методики довгострокових прогнозів максимального стоку весняного водопілля при недостатній кількості або відсутності гідрометеорологічних спостережень. Шакірманова Ж.Р. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.106-111. - укр. УДК 556.16.06.

Запропоновано нову методику територіально-загальних довгострокових прогнозів максимальних витрат води і шарів стоку весняного водопілля на рівнинних річках, яка вперше дозволить складати гідрологічні прогнози для річок за відсутності часових гідрометеорологічних рядів спостережень на них.

37.19.02.1770/231709. Сучасні метеорологічні спостереження для потреб авіації. Решетченко С., Чернова К. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.55-63. - укр. УДК 58.055.

Метеорологічне забезпечення авіації є головним чинником створення умов безпеки польотів літальних апаратів. З розвитком авіаційної техніки вимоги до нього зростають. Сьогодні авіація залишається найбільш вимогливим користувачем метеорологічної інформації. Відомо, що до основних показників, які впливають на аеродинамічні характеристики літаків та умови польоту відносять температуру повітря, напрямок вітру, атмосферний тиск, стан атмосфери, висоту нижньої межі хмар, кількість атмосферних опадів та повторюваність небезпечних метеорологічних явищ. Досліджено зміни метеорологічних показників, які визначають безпечні умови польоту літальних апаратів на території авіаційної бази Чугуїв Харківської області та розроблено рекомендації щодо виконання польотів за різних погодних умов. Ключові слова: метеорологічне забезпечення авіації, температура повітря, атмосферний тиск, відносна вологість повітря, вітер, хмарність, висота нижньої межі хмар, атмосферні опади.

37.23 Кліматологія

37.19.02.1771/229337. Рослинність та клімат Середнього Припруття у середньому пленігляціалі за палінологічними та літологічними даними із розрізу залу Трапезний печери Буковинка. Герасименко Н.П., Корзун Ю.Л., Рідуш Б.Т. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.19-23. - укр. УДК 551.8 (477).

Один із розрізів дисперсних четвертинних відкладів у печері Буковинка, загальною потужністю 0,8 м, містить відклади флювіального, пролювіального, зоогенного та еолового генезису. Палінологічний аналіз цих відкладів та копролітів печерних гієн, що зустрічаються в одному із шарів, свідчить, що в розрізі Трапезний 3 представлені відклади раннього витачівського підетапу, що корелюються із моерсхофтом (два інтерстадіали та стадіал) та стадіалом хаселло середнього пленігляціалу. На досліджуваній території в цей час змінювалися мішанолісові, лісолучні, лісостепові та близькі до лісотундрових типи рослинності. Клімат змінювався від південно-бореального до субперигляціального, але завжди залишався відносно вологим.

37.19.02.1772/229341. Зміни елементів клімату Чернівців під впливом глобального потепління. Николаєв А.М., Шевчук Ю.Ф. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.43-48. - укр. УДК [502.3 : 504.7]: 551.577 (477.85-25).

Встановлено тенденції змін режиму середніх річних температур повітря, річних сум атмосферних опадів, меж кліматичних сезонів і напрямків вітру в Чернівцях під впливом глобального потепління.

37.19.02.1773/229342. Прояви глобальних кліматичних змін на території Черкаської області. Ситник О.І., Вальчук-Оркуша О.М., Трохименко Т.Г. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.49-52. - укр. УДК (504.38+632.11)(477.46)(075.8).

Досліджено особливості кліматичних змін на території Черкаської області за минулі десятиліття. Проаналізовано температурний режим, режим зволоження, несприятливі метеорологічні явища як нові риси клімату області. Описані аномальні погодні явища: смерч, шквал, посуха, зміщення сезонів. Зазначено вплив кліматичних змін на господарство та екосистеми регіону.

37.19.02.1774/229387. Сучасні тенденції змін аридності клімату Карпато-Подільського регіону України. Николаєв А.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.73-78. - укр. УДК 551.582.

Проаналізовано багаторічний хід температур повітря, річних сум атмосферних опадів та індекса аридності клімату Карпато-Подільського регіону України. Встановлено загальні тенденції та регіональні особливості змін аридності як сполучення варіацій режимів температури та опадів.

37.19.02.1775/229445. Місцеві риси клімату Сучавського плато та їхня мінливість. Холявчук Дарія, Лазурка Діна. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.101-108. - укр. УДК 911:502.51(477).

Досліджено річний розподіл кліматичних характеристик передгірського транскордонного регіону Сучавського плато. Виявлено, що місцевий клімат формується внаслідок трансформації термічних та циркуляційних компонентів складнорозчленованої поверхні плато. Отримано часовий розподіл пересічних річних та місячних температур і опадів. Визначена їхня мінливість у різних часових відтинках. Проведене порівняння сучасних місцевокліматичних рис з кліматом кінця 19 ст. - поч. 20 ст. З'ясовано, що регіон вирізняється як однотипними пересічними характеристиками клімату, так і їхнім однотипним розподілом у часі.

37.19.02.1776/229497. Просторовий розподіл та моделювання індексу океанічності Кернера на території України. Затула В.І., Затула Н.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.120-125. - укр. УДК 551.588.1(477).

Розглядається географічний розподіл індексу океанічності Кернера, який належить до перспективної групи показників континентальності клімату, що ґрунтуються на відмінностях динаміки річного ходу температури повітря над різними типами підстильної поверхні. Побудовано статистично значущі моделі індексу Кернера та пов'язаної з ним різниці середньої температури повітря жовтня і квітня залежно від елементів географічного положення. Показано добру відповідність цих величин загальним умовам материкових та океанічних впливів на клімат України.

37.19.02.1777/229498. Метеорологічні характеристики та умови виникнення суховіїв в Україні у період з 12 по 18 серпня 2008 року. Сліже Марія, Ель Хадрі Ю. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.126-130. - укр. УДК 551.50.

Суховії є поширеним на території України небезпечним явищем. Мета дослідження - визначення умов циркуляції атмосфери, що викликали 12-18.08.2008 р. утворення суховіїв в Україні. Проаналізовано приземні синоптичні карти, карти АТ-500, траєкторії попереднього руху повітряних частинок за період 120 год (5 діб) біля земної поверхні та на висотах 1500 м і 3000 м.

37.25 Океанологія

37.19.02.1778/230547. Шляхи розвитку морських наукових досліджень в Україні. Медінець В.І., Іваниця В.О. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.6-20. - укр. УДК 504.064.36.

Проведено аналіз стану існуючих проблем проведення морських досліджень та відповідної законодавчої бази на міжнародному і національному рівнях. Показано, що проблеми досліджень безпосередньо пов'язані з природними і антропогенними змінами і впливами в морських екосистемах. Обґрунтовані запропоновані окремі заходи і кроки щодо створення національної системи сталого розвитку морських досліджень та технологій в Україні. Обговорюються актуальні напрями та важливість наукових досліджень для забезпечення національних інтересів та виконання Угоди про асоціацію з ЄС та інших міжнародних обов'язків України. Оновлення національної системи наукових досліджень неможливо реалізувати без створення відповідної інфраструктури, відновлення морського потенціалу та сучасної системи підготовки спеціалістів морських галузей з урахуванням досвіду європейської та світової науки.

37.27 Гідрологія суші

37.19.02.1779/229129. Взаємозв'язок між розрахунковими характеристиками максимального стоку весняної повені і будовою річкових систем на прикладі річок Подільської височини. Бірюков О.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.4-7. - укр. УДК 551.482.2.

Стаття присвячена вирішенню важливої наукової проблеми дослідження будови, формування та функціонування річкової мережі Подільської височини. Вперше для річок Подільської височини отримані залежності коефіцієнта структури з морфометричними показниками Виконаний розрахунок максимального стоку весняної повені для річок Подільської височини на базі формул, редуційної та операторної структур, запропоновані варіанти заміни площі водозбору річок в редуційних формулах на коефіцієнт структури.

37.19.02.1780/229131. Антропогенез деяких басейнових систем Верхнього Пруту та ризики, пов'язані з ним. Кирилук О. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.14-17. - укр. УДК 556.5+504.058.

Розраховано коефіцієнти трансформації річкових басейнів, комплексний індекс стану поверхні водозбору та показник природної захищеності території, які підтвердили обрання басейнової системи Виженки як референційної стосовно басейнових систем Гукова, Дерелую, Мольниці Г., Пістиньки.

37.19.02.1781/229132. Закономірності та просторова синхронність багаторічних циклічних коливань водного стоку річок Українських Карпат. Лук'янець О.І., Камінська Т.П. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.18-24. - укр. УДК 556.53.

Проведена оцінка часових рядів водного стоку для басейнів річок Тиса, Дністер та Прут зі застосуванням двох методів статистичного аналізу - кореляційного та спектрального, методична база яких ґрунтується на статистичних прийомах узагальнення, систематизації вихідних даних, способах оцінки часових випадкових сукупностей стокових характеристик, методах аналізу мінливості часових рядів та вияву її структури.

37.19.02.1782/229133. Просторова мінливість параметрів стокоутворення математичної моделі процесів формування дощових паводків в залежності від ландшафтних умов. Москаленко С.О. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.25-28. - укр. УДК 556.166.+556.06+519.711.

Для вирішення і виконання основних завдань дослідження використовувалася математична модель формування дощових паводків ДОЦ-3, яка успішно використовується для вивчення процесів дощового стоку, розрахунку та прогнозу паводків на рівнинних, передгірних та гірських річках. На основі моделі отримано для водозборів названих районів залежності оптимальних параметрів моделі з їх орографічними і ландшафтними характеристиками: площею, середнім ухилом, середньою висотою водозбору і ступенем покриття лісом. Таким чином, параметри моделі узагальнено і вони склали розділ інформаційної бази для моделювання процесів дощового стоку.

37.19.02.1783/229143. Коефіцієнти шорсткості та особливості самоорганізації системи потік-русло. Юценко Ю.С., Настюк М.Г. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.73-77. - укр. УДК 556.537.

Проаналізовано характер режимних змін коефіцієнтів Шезі, шорсткості та пов'язано їх з особливостями функціонування системи потік-русло. Виявлено закономірні зміни коефіцієнтів шорсткості у зв'язку з особливостями ділянок річок. Узагальнено дані про коефіцієнти шорсткості і надані рекомендації по їх оцінці із врахуванням станів системи потік-русло.

37.19.02.1784/229144. Особливості дослідження малих річок Українських Карпат на прикладі елементів крони басейну Верхнього Пруту. Юценко О.Ю. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.78-82. - укр. УДК 556.537:551.435.13(477.85).

Особливості дослідження малих річок Українських Карпат на прикладі елементів крони басейну Верхнього Пруту. Визначені особливості дослідження гідрологічної мережі басейну Верхнього Пруту та виділення порядку елементів його крони. Виділено ряд додаткових стовбурів у межах басейну Верхнього Пруту.

37.19.02.1785/229170. Характеристика однорідних ділянок русел та заплав річок у системі Верхнього Пруту. Костенюк Л.В., Юценко Ю.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.34-39. - укр. УДК 556.537:551.435.13(477.85).

Розроблено та обґрунтовано методику виділення та аналізу ОДРЗ системи Верхнього Пруту, представлено особливості їх конфігурації, розмірів та внутрішньої будови для різних природних умов на конкретних прикладах.

37.19.02.1786/229171. Стійкість вод малих річок міста Чернівці до закислення атмосферними опадами. Николаев А.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.40-44. - укр. УДК 556.531.4: 556.12 (477.85-25).

Розглянуті чинники формування стійкості вод малих річок Чернівців до закислення атмосферними опадами і оцінений її рівень. Встановлені напрямки антропогенного впливу на кислотонейтралізуючу здатність вод річок урбанізованої території.

37.19.02.1787/229173. Аномальні потужності руслового алювію в терасових відкладах Середнього Подністров'я. Рідуш Б., Поп'юк Я. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.49-57. - укр. УДК 551.435.13 (477.85).

Описані два нові розрізи VIII-ї надзаплавної тераси долини Дністра з надпотужними (понад 20 м) відкладами руслового алювію біля сіл Бідок та Непоротове, що на правому березі Дністра. Геологічний вік руслового алювію визначено як широкинсько-приазовський, встановлено подібність цих терасових розрізів до розрізів "тираспольського гравію" та Криулянської тераси в Нижньому Подністров'ї. Водночас відзначено, що на відміну від багатого на викопну фауну "тираспольського гравію", у досліджених розрізах не виявлено жодних викопних решток. Поставлені проблемні питання щодо подальшого дослідження цих розрізів.

37.19.02.1788/229179. До питання про вплив портових споруд Суліни на динаміку дельти Дунаю. Шуйський Ю.Д., Жмуд М.Є. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.84-90. - укр. УДК 551.482.6.

Забезпечення судноплавства крізь дельту Дунаю в море ще в середині XIX століття спонукало побудувати судноплавний канал та оточуючі його парні моли, довжиною майже 14 км, систему заходів, що знизили надходження води в українське Кілійське гирло Дунаю. Вони активізували замулювання бухти Мусура, створили умови для утворення акумулятивної тераси від молів до гирла Анагол, для розмиву берега між гирлами Імпуцита та Св. Георгій, для замулення гирлової частини Сулінського каналу, для утворення нового острова Нова Земля, для негативної перебудови південної сітки дельтових гирл на території України.

37.19.02.1789/229264. Використання метеорологічних та геоморфологічних даних при розрахунку паводкових стоків. Кравець О.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.129-132. - укр. УДК 528.551.556.5.

Виконано аналіз катастрофічних паводків у басейні Дністра в Карпатах, найбільшим з яких є червневий паводок 1969 р., коли було досягнуто сторічного максимального стоку. Проаналізовано сучасні методи розрахунку паводкових стоків. Запропоновано метод розрахунку, заснований на генетичній формулі стоку та цифровій моделі рельєфу. Розроблено цифрові моделі рельєфу верхніх частин басейнів річок Свіча та Бистриця Солотвинська, карти ізохрон стоку. Виконано розрахунок максимального стоку на основі генетичної формули. Виконані дослідження показують, що обмеженість та низька точність вихідних метеорологічних та геоморфологічних даних не гарантують точних розрахунків та захисту від небезпечних паводків навіть з використанням найсучасніших геоінформаційних систем. Тому важливими є аналіз і використання результатів багаторічних спостережень за паводками у попередні роки. Вони дають змогу певною мірою прогнозувати наслідки дощових паводків. Подальший прогрес у гідрологічних розрахунках пов'язаний з детальними знаннями про рельєф, які дає цифрова модель рельєфу. На основі цифрової моделі рельєфу створено просторово-часову модель паводкового стоку, в якій для кожної вершини регулярної сітки визначено координати, ухили поверхні, віддалі до водорозділу та до водного потоку, інтенсивність і шар опадів. Використання цифрової моделі рельєфу дасть змогу розробити для кожного басейну регіональну методику розрахунку паводків, врахувати максимум параметрів поверхневого стоку, а також зміну їх у часі.

37.19.02.1790/229339. Карстова гідродистрофія на буковині: історико-географічний аспект. Коржик В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.32-37. - укр. УДК 551.44 + 556.3.

Карстова гідродистрофія - зменшення площ і запасів вод у озерах та річках аж до повного їх зникнення внаслідок низки взаємопов'язаних природних та антропогенних чинників і причин - є об'єктивною реальністю на Прут-Дністерському межиріччі Буковини. Протягом останніх 40 років лише у Заставнівському районі безвідновно щезло понад 20 природних озер. На прикладі конкретних спелеокарстових ділянок виявлені осередки максимального і яскравого прояву карстової

гідродистрофії, її причини, темпи і спрогнозовані ймовірні природні та соціально-економічні наслідки цього процесу. Єдино виправданим у цих дослідженнях є застосування інтегративного історико-географічного підходу з використанням комплексу традиційних і нетрадиційних методів. Увага акцентована на відчленуванні природної та антропогенної (в т.ч. техногенної) складових єдиного процесу. Визнається необхідним посилення спелео-карстового моніторингу триваючої гідродистрофії на обраних ділянках природного та антропогенного карсту.

37.19.02.1791/229348. Розрахунки максимальних витрат дощових паводків на території Причорномор'я. Кічук Н.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.71-75. - укр. УДК 556.166.

Розглядаються умови формування максимальних витрат води дощових паводків на території Причорномор'я, розраховані їх статистичні характеристики.

37.19.02.1792/229378. Будова та стік річкової системи Сіверського Донця в межах Харківської області. Бірюков Олександр. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.11-18. - укр. УДК 556.51.

Виконана ідентифікація річкової мережі Сіверського Донця у межах Харківської області. За схемою Хортон-Шталера. Визначено - р. Сіверський Донець є річкою шостого порядку, яка має: 622 притоки першого порядку; 160 приток другого порядку; 37 приток третього порядку; 9 приток четвертого порядку; 3 притоки п'ятого порядку. За обробки, наявних даних, за весь строк спостережень по 44 гідрометричних постах, на дослідженій території, визначено величину середніх максимальних, мінімальних та багаторічних витрат води. Для кожного поста визначено порядок Пі та кількість приток першого порядку S1, а також розраховані значення коефіцієнта К. Далі встановлений взаємозв'язок між структурою та водністю.

37.19.02.1793/229381. Нормування максимального стоку дощових паводків на річках Українських Карпат. Гопченко Є.Д., Овчарук В.А., Гопцій М.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.34-39. - укр. УДК 556.166.

Запропонована методика повною мірою адаптована до характеристик дощових паводків на гірських річках Українських Карпат. Для досліджень та аналізу дощових паводків на річках Українських Карпат залучена гідрометеорологічна багаторічна інформація про шари стоку та максимальні витрати води дощових паводків теплого періоду (станом на 2010 рік) по 93 гідрологічних станціях і постах Державної мережі Гідрометслужби. Без жодних доопрацювань вона може бути застосована у практичній діяльності проектних установ. Запропонована модель має прямий розрахунок усіх складових. На відміну від діючих існуючих методів, розрахункова схема універсальна як для паводків, так і для весняних водопіль, тим паче для усього діапазону водозбірних площ - від окремих схилів до великих річкових систем. Науково-методична база пропонується як основа нормативної бази для розрахунків та прогнозів екстремальних явищ на річках України.

37.19.02.1794/229385. Зміни гідроморфологічних умов та басейнове планування сталого розвитку малих річок Гукова, Дерелюю та Виженки. Кирилюк О. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.61-67. - укр. УДК [556.537+551.482+502.175+502.51](477.85).

Розроблено та апробовано гідроморфологічно-геоекологічний моніторинг малої річки та універсальний алгоритм гідроморфологічної оцінки басейну малої річки для цілей сталого розвитку. Побудовано картограми сталого розвитку басейнів річок Гукова, Дерелюю та Виженки.

37.19.02.1795/229389. Визначення максимальних снігозапасів та опадів під час весняного водопілля на прикладі гірських водозборів басейну річки Дністер. Овчарук Валерія, Траскова Аліна, Тодорова Олена. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.84-89. - укр. УДК 556.16.

Сніговий покрив є одним з видів природних ресурсів який має велике практичне значення для економіки, але разом з тим викликає значні труднощі в господарській діяльності людей, а особливо у гірській місцевості. Такі явища, як наприклад, значні накопичення снігу на крутих гірських схилах призводять до утворення снігових лавин, а великі снігозапаси сприяють формуванню високих весняних водопіль та змішаних паводків, які не поступаються за своїми руйнівними наслідками дощовим. Утворення снігового покриву досить специфічний процес, так як його розподіл по території відрізняється нерівномірністю і залежить від багатьох факторів, зокрема, від наявності і виду рослинності, рельєфу місцевості, кількості твердих опадів, а також тривалості і швидкості вітру. Представлені результати визначення та узагальнення за територією гірських водозборів басейну Дністра величин максимальних снігозапасів та опадів в період весняного водопілля. Отримані величини у подальшому можуть бути використані в якості параметрів розрахункової схеми для визначення максимального стоку весняного водопілля на досліджуваній території.

37.19.02.1796/229395. Про сезонні коливання солоності води в Тилігульському лимані (північне узбережжя Чорного моря). Шуйський Ю.Д., Синюк Г.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.127-133. - укр. УДК 541.46 : 574.583 (247.7.05).

Протягом останніх 250 років в Тилігульському лимані солоність води змінювалася від 0,5‰ до 76,1‰, пересічне значення 11,5‰. Для співставлень і деталізації, в період окремих сезонів 2015-2016 рр. (осінь, зима, весна та літо) автори відібрали 76 взірців (по 19 кожного сезону) та визначили їх солоність. Максимальне значення було взимку (23,79‰), а мінімальне - влітку (20,61‰). Пересічне значення за весь рік 2015-2016 р. становило 21,96‰. З підвищенням глибини солоність зростає, в інтервалі 0-21 м інтенсивність підвищення дорівнює 0,045‰ на 1 м глибини. Протягом 60 років, що минули, (1956-2016 г.) річні значення солоності Тилігульського лиману підвищуються від 11,4‰ до 21,96‰, а пересічні нарощування дорівнюють 0,176‰ /рік.

37.19.02.1797/229419. Довгостроковий прогноз водного стоку річок басейнів Пруту і Сірету. Сніжко С.І., Ободовський О.Г., Купріков І.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.27-33. - укр. УДК 556.166, 551.579.

Представлено результати прогнозу водного стоку річок басейнів Пруту і Сірету на найближчу (до 2030 р.) та середню (до 2050 р.) перспективу, наведено прогнозні кліматичні характеристики в Україні в XXI столітті, описано водно-балансову модель Турка, її калібрування та валідація.

37.19.02.1798/229446. Горизонтальні переформування русла ріки Прут на відрізку с. Татарів - смт. Делятин. Костенюк Людмила, Косован Василь. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.109-116. - укр. УДК 556.537:551.435.13(477.85).

Виділено та описано Одд гірської частини основного стовбура р. Прут від с. Кременці (Татарів) до смт. Делятин. На основі співставлення карт за різний період (1948 - 2016), проаналізовано горизонтальні переформування русла Прута за досліджуваний період.

37.19.02.1799/229495. Розрахунок модулів максимального стоку води малої ймовірності перевищення при недостатності даних гідрометричних спостережень. Мельник Антон, Березка Ігор, Явкін В'ячеслав. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.109-114. - укр. УДК 556.166 + 556.537+911.3:504.4.054.

Розглянуто часові ряди максимальних модулів стоку води в природно-господарській басейновій системі річки Сірет, що дозволило уточнити їх показники при 1%-й ймовірності забезпечення з використанням річок-аналогів. Проведено порівняння величин максимальних модулів стоку води визначених за подовженими рядами спостережень з попередніми показниками значно коротших рядів спостережень. Максимальний модуль стоку води 1%-ї ймовірності перевищення суттєво знижується на всіх пунктах спостережень. Найбільше значення модуля максимального стоку води 1% ймовірності перевищення характерне для р. Сірет - м. Сторожинець, найменше для р. Михидра - с. Липовани.

37.19.02.1800/230003. Застосування методів наземної фотограмметрії при гідрометричних вишукуваннях. Ряпухін В.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.46-48. - укр. УДК 528.7: 625.72.

В статті обґрунтована необхідність проведення натурних фотограмметричних робіт з урахуванням можливостей навчального закладу. Запропонована методика використання методів і можливостей наземної фотограмметрії для цілей гідрометричних вишукувань і досліджень. При розробці методики розглянуті загальні теоретичні положення стереофотограмметрії, враховано і використано особливості наземної фотограмметрії. Методика може бути використана при організації польових лабораторних робіт з фотограмметрії.

37.19.02.1801/230551. Гідрологічні дослідження Дністровського лиману у 2012-2017 рр. Газетов Є.І., Медінець В.І., Снігирьов С.М. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.47-56. - укр. УДК 504.45.058.

Мета. Вивчення особливостей довгострокових змін основних характеристик гідрологічного режиму Дністровського лиману у 2012-2017 рр. за результатами щорічних експедицій Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Методи. Визначення прозорості, температури та електропровідності в поверхневому і придонному шарах води проводились за стандартними методиками з використанням диска Секі і портативного аналізатора НАСН з датчиками температури та електропровідності. Результати. На основі проведених досліджень встановлено майже двократне зниження прозорості води влітку 2012-2017 рр. у порівнянні з аналогічним періодом 2003-2011 рр. Показано, що максимальні значення прозорості спостерігались в південній частині лиману, де присутність морських вод була майже постійною. Аналіз просторового розподілу електропровідності виявив майже постійний вплив інтрузії морських вод, особливо в придонний шар, у південній частині

лиману і періодичний в середній та північній частинах. Зафіксовано значне збільшення діапазону змін температури та електропровідності води Дністровського лиману влітку 2012-2017 рр. у порівнянні з 2003-2011 рр. Висновки. Встановлені закономірності просторового розподілу гідрологічних характеристик вказують, що найважливішими чинниками, які визначають гідрологічний режим лиману, є річковий стік і інтрузія морської води в лиман. Зафіксовані збільшення діапазону змін температури води і електропровідності вод Дністровського лиману влітку 2012-2017 рр. у порівнянні з 2003-2011 рр. У липні 2016 року виявлено аномальне проникнення морських вод в більшу частину лиману, що в останній раз спостерігалось у 2011 р.

37.19.02.1802/231718. Особливості внутрішньорічного розподілу стоку малих річок (на прикладі річки Уда). Клименко В., Іваненко Л. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.40-47. - укр. УДК 55616(075.8).

У статті розглядаються особливості формування внутрішньорічного стоку басейну річки Уда за 35 років (з 1981 по 2015 рік) за даними статистичного аналізу. Аналізуються основні фактори формування стоку поверхневих вод середніх і малих річок, до яких відносяться річки Уда, Лопань і Харків. Розрахунки проводилися за даними місячної кількості витрат води на гідрологічних постах, що розташовані в селищах міського типу Безлюдівка, Пересічне, Козача Лопань та в селі Циркуни. Дано гідрологічну характеристику річок басейну Уда, їх гідрологічного режиму та внутрішньорічного розподілу стоку. Встановлено, що за останні 35 років зменшується стік у басейні р. Уда через зміни клімату; зменшується частка весняного водопілля у річному об'ємі стоку з 42-36 до 36-25 % та зростає частка підземного живлення. Ключові слова: басейн річки, стік, гідрологічний режим, внутрішньорічний розподіл стоку.

37.31 Фізика Землі

37.19.02.1803/229134. Система раннього попередження про землетрус, доцільність її застосування для зменшення сейсмічної небезпеки Чернівців. Николаєв А.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.29-32. - укр. УДК 550.344.094.4(477.85).

Проаналізовано принципи функціонування системи раннього попередження про землетрус (REWS). Оцінено завчасність попередження про ймовірний землетрус з епіцентром в області гір Вранча для міста Чернівці.

37.19.02.1804/229314. Влияние глобальной сейсмической активности на ионосферу. Захаров И.Г., Цымбал А.М. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.66-69. - рос. УДК 550.34:550.510.533.

Розглянуто вплив на іоносферу різких підсилень глобальної сейсмічної активності. Для аналізу використані щоденні дані за період 2007-2015 рр. про критичну частоту області F2 у східній та західній півкулях у сейсмічно спокійних регіонах і глобальні карти повного електронного вмісту. Використано також дані про тропосферу і космічну погоду. Знайдено стійкий відгук в іоносфері на глобальні літосферні процеси.

38 ГЕОЛОГІЯ

38.15 Літологія

38.19.02.1805/229180. Літологічна характеристика алювію надканьйонної тераси Дністра у розрізі Репужинці (Придністерське Поділля). Яцишин А., Ольшевська-Нейберт Данута, Бомбель Мацей, Богуцький А. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.91-98. - укр. УДК 551.8.

Проаналізовано головні літологічні характеристики алювію руслової фації однієї з надканьйонних терас Дністра на ділянці його подільської долини. Схарактеризовано текстуру, гранулометричний та петрографічний склад валунно-гравійно-галечникового матеріалу, обкатаність зерен та інше. Реконструйовано умови седиментації алювіальної піщано-гравійно-галечникової товщі тераси.

38.29 Стратиграфія

38.19.02.1806/229335. Баківці - новий розріз відкладів лесово-грунтової серії неоплейстоцену Горохівської височини. Бончковський О.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.5-10. - укр. УДК 501.92 (477.82).

Здійснено макроморфологічний та гранулометричний аналіз відкладів лесово-грунтової серії в розрізі Баківці (Волинська обл.). Виділено завадівський та потягайлівський ґрунтові комплекси, стратиграфічна позиція яких встановлена в національній та регіональній стратиграфічних схемах. Для розчленування стратонів застосовані елементи палеокріологічного аналізу. Досліджено ярмоленецьку, лановецьку та збаразьку фази палеокріогенезу.

38.19.02.1807/229379. Пізньоплейстоценовий кріогенез в межах Волинської височини. Бончковський О.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.19-30. - укр. УДК 501.92 (477.82).

Проаналізовано стадії на фази розвитку кріогенних процесів у пізньому плейстоцені у межах Волинської височини і впродовж холодних етапів, і впродовж похолодань у середині етапів ґрунтоутворення. Для кожного палеокріогенного комплексу виконані реконструкції палеокріогенезу та палеоклімату, здійснено генетичну інтерпретацію різних типів кріоструктур.

38.19.02.1808/229391. Основні біостратиграфічні етапи історії Землі. Сценарії техногену. Рудько Г.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.95-100. - укр. УДК 550.7.

Розглянута біогеологічна історія Землі як процес безперервної трансформації і постійної адаптації від первинних форм життя до її сучасного стану. Розвиток життя на Землі відбувався за умови змін геологічних процесів, хімічного складу атмосфери і водного середовища, в періоди між глобальними катастрофами. В результаті більш ніж за 3,8 млрд років сформувалася антропогенна система "людина - геологічне і суміжне середовище", яка трансформувала біосферу згідно потреб людини, створивши прецедент невідповідності потреб людства і ресурсів біосфери. Визначено основні сценарії розвитку людини і біосфери внаслідок техногену. Досліджено сценарії ходу техногену і роль людини в умовах інтенсивної трансформації біосфери за рахунок техногенної діяльності.

38.47 Геоморфологія

38.19.02.1809/229355. Елементи крони Верхнього Пруту (геогідроморфологічна та порядкова характеристика). Юценко О.Ю. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.100-105. - укр. УДК 556.537:551.435.13(477.85).

Проведено кількісний та якісний аналіз елементів крони Верхнього Пруту. Обчислена їх густина. Проведена індексация. Визначені порядки та їх діапазон для елементів крони.

38.19.02.1810/229416. Рукшинська карстова ділянка. Інформаційно-практичне значення феномену. Коржик Віталій. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.4-13. - укр. УДК 551.435.8 + 551.44.

Відкрита і досліджена нова перспективна спелеокарстова (СК) ділянка в с. Рукшин Хотинського району Чернівецької області, яка дає можливість змінити погляд на розвиток карстових процесів в цілому Хотинсько-Мамалізькому СК районі. Особливості розміщення і параметри численних великих провалів, а також найближчої печери "Німецька яма" дають підстави прогнозувати наявність щонайменше трьох малопов'язаних між собою лабиринтових СК систем у гіпсоангідритах. Існування такого аномального великомасштабного Рукшинського карстового поля дає привід для додаткової перевірки нашої гіпотези про існування підземного підвододільного перетоку вод крізь лабиринтові карстові порожнини між річками Дністер та Прут. Спряжений аналіз різноманітних інформаційних систем дає підстави вважати, що крім відомої трансвододільної СК системи "Попелюшка" ("Золушка") в Прут-Дністерському межиріччі існують ще декілька аналогічних підземних феноменів, які в той чи інший неприємний для людини спосіб виказують своє існування і функціонування. Відкриття Рукшинської карстової ділянки примусило внести корективи у раніш розроблене автором СК районування Чернівецької області та змінити межі окремих ділянок.

38.61 Гідрогеологія

38.19.02.1811/229349. Щодо загрози небезпечних геологічних процесів (зсувів, абразії тощо) на прикладі природної місцевості "Совіньон" (с. Чорноморка м. Одеса). Нікіпелова О.М., Сторчак О.В., Мокієнко А.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.76-79. - укр. УДК 55 (477.74).

Результати досліджень базуються на даних спостережень і вивчення небезпечних геологічних процесів (НГП) на морському узбережжі Одеської області. Найбільш поширеними НГП на прикладі природної місцевості "Совіньон" (с. Чорноморка м. Одеса) є: активnodіючий зсув та абразія берегів та ін. Єдиної служби інженерного захисту територій морського узбережжя та їх розвитку як на регіональному так і на державному рівні не існує.

38.63 Інженерна геологія

38.19.02.1812/230063. Моніторинг деградації ґрунтового покриву. Казаченко Л.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.63-67. - укр. УДК 528.32:504.57.

Моніторинг земель прогнозує розвиток і попереджує явища деградації ґрунтів. Геоінформаційні системи забезпечують проведення моніторингу зі створенням бази даних. Для прогнозування розвитку деградації проведено аналіз і розроблено тривимірну модель. Космічні знімки виявляють земельні масиви, які потребують здійснення протиерозійної організації території. Сучасне дистанційне зондування Землі дозволяє спрогнозувати розвиток руйнацію ґрунту на перспективу і оптимізувати землекористування.

38.19.02.1813/230091. Інноваційні технології у вирішенні проблем опустелювання та деградації ґрунтів у Туркменістані. Гінкул А.П., Кривільова С.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.7-10. - англ. УДК 502.

Стаття присвячена вирішенню однієї з головних екологічних проблем світу - опустелюванню і деградації ґрунтів. Розглянуто основні типи опустелювання, характерні для Туркменістану: деградація рослинного покриву: вітрова і водна ерозія; техногенне спустошення земель; заболочування пасовищ; первинне і вторинне засолення земель, що зрошуються. Визначено основні на сьогоднішній день техногенні та антропогенні причини деградації і опустелювання земель в країні. Розглянуто найбільш перспективні для регіонів з аридним кліматом методи боротьби з деградацією і опустелюванням. Запропоновані інноваційні технології в системі природокористування Туркменістану, і зокрема в меліорації, для вирішення даної проблеми. Запропоновані заходи стануть в нагоді на територіях півдня і південного сходу України, яким загрожує аналогічна небезпека.

39 ГЕОГРАФІЯ

39.01 Загальні питання географії

39.19.02.1814/229142. Засадничі проблеми становлення новітньої географії. Штойко П. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.68-72. - укр. УДК 910:001.8.

Окреслено засадничі проблеми новітньої географічної науки, її емпіричної й теоретичної бази. На етапі становлення вона орієнтувалася на описову сутність предмету (на емпіричний шлях), що не спонукало ставити питання про метод дослідження (описова парадигма). Географії в очікуванні систематичної, організованої і професійної науки довелося вийти на вищий науковий рівень. У новітній українській географії описовою й теоретичною межею слугує поява праці С.Рудницького "Нинішня географія", 1905 р. З проникненням у географічну науку системного аналізу з'являються нові тенденції, змінюються підходи до їх проблем. Системні дослідження пов'язують знання в єдине ціле, а історичні - з методологією. Ув'язуючи історію науки з методологією (історією філософії) можна її реконструювати, опираючись на вихідні логічні схеми.

39.19.02.1815/229197. Піонер географії в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (до 70-ї річниці заснування географії в Уманському Учителському інституті). Половка С.Г., Половка О.А. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.187-191. - укр. УДК 55.092.

У статті висвітлено основні віхи життя та науково-педагогічна діяльність старшого викладача Уманського державного педагогічного інституту імені П.Г. Тичини (нині УДПУ імені Павла Тичини) Михайла Антоновича Олійника. Акцентується увага читача на наукових напрацюваннях у галузі географічної педагогічної освіти саме на Уманщині.

39.19.02.1816/229364. Оцінка внеску румуномовних учених у розвиток української географічної науки (на матеріалах Чернівецького університету). Єремія Г., Руденко С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.142-145. - укр. УДК 911.3:378.4(477.85-25)"1918 1940".

Висвітлено історію розвитку географічної науки в Чернівецькому університеті в румунський період. Здійснений ґрунтовний аналіз наукової діяльності румуномовних учених. Показано їхній напрям досліджень та внесок у розвиток географічної науки України.

39.19.02.1817/229375. Особливості становлення і розвитку географічної науки в Чернівецькому університеті в 50-их роках ХХ століття. Чубрей О.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.200-203. - укр. УДК 91:378.4 (477.85) ЧНУ "195".

Розглядаються особливості становлення і розвитку географічної науки в Чернівецькому університеті в 50-х роках ХХ століття. Проаналізовано основні напрями наукових досліджень, охарактеризовано зміст публікацій провідних науковців географічного та геологічного факультетів Чернівецького університету в повоєнний період.

39.19.02.1818/229377. 140 років географічної освіти і науки у Чернівецькому університеті: перші кроки. Руденко Валерій, Пирогівська Алла, Сандуляк Інґа. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.7-10. - укр. УДК 910.1 (477).

Розкриваються основні віхи 140-річної географічної освіти і науки у Чернівецькому університеті. Висвітлюється інформація щодо відкриття університету, зародження та розвитку географічної науки. Представлена інформація про основних видатних науковців-викладачів, які зробили вагомий внесок у становлення географії як науки.

39.19.02.1819/229453. Професор Мирон Кордуба: географічна спадщина. Руденко Валерій, Грек Катерина. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.20-23. - укр. УДК 910.1(477).

Розкриваються джерельна база, основні напрями, завдання та етапи дослідження творчої спадщини проф. Мирона Кордуби (1876-1947) як видатного українського географа, картографа, педагога. Аналізується бібліографічний показник наукових праць вченого, що охоплює близько 400 найменувань.

39.19.02.1820/231705. Практична підготовка географів: стан і проблеми. Данильченко О., Корнус О., Корнус А., Сюткін С., Нешатаєв Б. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.28-34. - укр. УДК 378.38:911.2.

У статті проаналізовано місце і значення навчальної практики у підготовці майбутніх фахівців з географії та показано важливість і необхідність її проведення. Розглянуто деякі аспекти навчальної практики з географії спеціальності 014 Середня освіта (Географія) на основі краєзнавчого матеріалу. Розкрито мету, основні завдання та етапи проведення практики. Охарактеризовано бази навчальної практики з географії. Описано конкретні приклади природних географічних об'єктів, при вивченні яких студенти набувають фахових компетенцій. Ключові слова: практична підготовка, навчальна практика з географії, фахівець з географії.

39.19.02.1821/231707. Дистанційне навчання вчителів географії у контексті освітньої реформи. Машкіна В. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.42-48. - укр. УДК 373.5.018.43.018.46.011.3-051:91.

У статті обґрунтовано використання дистанційного курсу "Географія для вчителів" як форми безперервної географічної освіти. Наведено перелік тем, які входять у дистанційний курс та завдань до виконання вчителями. Дистанційний курс "Географія для вчителів" створено на базі системи підтримки дистанційного навчання Moodle. Обґрунтовано переваги використання дистанційного курсу в рамках підвищення кваліфікації вчителів географії: мобільність, сучасність інформації, доступність та інформативність. Це покращує сприйняття і роботу вчителів географії у самоосвіті та самовдосконаленні своїх професійних компетенцій. Це також дає можливість скористатись новою, сучасною інформацією у вигляді лекцій, презентацій, навчальних посібників, статистичних щорічників та інших інформаційних джерел, що необхідні вчителю у роботі. Ключові слова: дистанційний курс, безперервна географічна освіта, підвищення кваліфікації вчителів географії.

39.19.02.1822/231715. Аналіз факторів просторової організації суспільства як інструмент підвищення ефективності географічної освіти та прикладної ролі географії. Бурла О. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.18-25. - рос. УДК 911.3:33+378.147.

У статті дано визначення факторів розвитку природних, демографічних, політичних, економічних і соціальних систем. Викладено варіанти класифікації факторів за різними критеріями. Основну увагу

проділено аналізу просторових факторів, а також науково-технічному прогресу. Наведено класифікацію видів діяльності за факторами територіальної організації. Обґрунтовано необхідність вивчення усієї сукупності розглянутих факторів у системі загальної і вищої географічної освіти. Запропоновано враховувати їх при реалізації програм соціально-економічного розвитку регіонів і країн. Ключові слова: національна економіка, просторовий розвиток, регіональна діагностика, соціально-економічний розвиток, стратегічне управління, територіальний розвиток, фактор.

39.19 Фізична географія

39.19.02.1823/229176. Ландшафтні комплекси Багненської долини. Цапок І.Л. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.67-71. - укр. УДК 911.52(292.452).

Детально розглянуті ландшафтні комплекси досліджуваної території, можна вказати, що в межах Багненської долини виділяються наступні основні групи місцевостей та урочищ: заплавні; терасові; днищ долин малих річок; схилів та вододільні.

39.19.02.1824/229343. Дослідження гідрографічної мережі річки Уда. Бірюков О.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.53-56. - укр. УДК 551.482.2.

Виконана ідентифікація гідрографічної мережі басейну річки Уда. Показана наявність взаємозв'язку величин річного стоку зі структурою річкової мережі.

39.19.02.1825/229380. Типологічна оцінка ПРП Чернівецької області у розрізі фізико-географічних районів. Вацеба В.Я. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.31-33. - укр. УДК 911.3: 330. 15(477).

Подано методичку визначення типів природно-ресурсного потенціалу. Визначені усі типи ПРП, що зустрічаються на території Чернівецької області. Проведено групування типів природно-ресурсного потенціалу Чернівецької області та обґрунтовано їх територіальні особливості.

39.19.02.1826/229386. Анагліфоносферна концепція географічної оболонки Місяця. Кирилюк С.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.68-72. - укр. УДК 911.2.

Визначено географічну оболонку Місяця як анагліфоносферний шар (рельєфний шар), який є своєрідним континуумом (суцільним середовищем), в межах якого перебуває предмет вивчення як геоморфолога так і географа-ландшафтознавця. Анагліфоносфера характеризується безперервністю, динамікою, потужністю (розмахом) та ерозійним потенціалом.

39.19.02.1827/229420. Позиційна висотна мікрорівнева диференціація ландшафтних комплексів (на прикладі ключової ділянки дослідження території Лівобережної України). Удовиченко В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.34-41. - укр. УДК 911.9.

У представленій статті стисло окреслено сутність висотної диференціації ландшафтних комплексів та зміст поняття "висотно-ландшафтний комплекс" фактори формування таких комплексів. Локальну висотну мікрорівневу специфіку позиційної ландшафтної структури території Лівобережної України схарактеризовано на прикладі ключової ділянки дослідження, за результатами графічного моделювання та закладання трансекти. Специфіку прояву висотної диференціації відображено за п'ятьма видами висотно-ландшафтних мікрорівнів: заплавним, надзаплавно-терасовим, прохідних долин стоку льодовикових вод, схиловим та плакорним (вододільним). Наголос зроблено на можливостях практичного застосування отриманих результатів в процесі запровадження інструментарію ландшафтного планування.

39.19.02.1828/231721. Природні та антропогенні ландшафти як складова знань про довкілля. Поліщук Л., Мороз А., Кравченко Р. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28, С.61-67. - укр. УДК 911. 2.

У статті підкреслюється необхідність зосереджуватись не на нагромадженні мало пов'язаних різноманітних знань, оскільки окремі знання в географічній освіті не дають істинного розуміння природи та можливості проникати в сутність речей, розуміти взаємозв'язки процесів і явищ. Розкривається важливість формування цілісного світогляду і комплексного розуміння природи, відзначається суттєва роль знань про природні та антропогенні ландшафти, що дозволяє орієнтуватись у вирішенні проблем взаємовідносин людини і природи, реально розуміти природні процеси й особливості антропогенного впливу на них. Ключові слова: антропогенний ландшафт, антропогенний вплив, географічна освіта, довкілля, природний ландшафт.

39.21 Економічна і соціальна географія

39.19.02.1829/229146. Формування брендингу території (на прикладі міста Івано-Франківська). Атаманюк Я.Д. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.86-90. - укр. УДК 911.3 (477).

Брендинг території розглядається у даній роботі як спосіб забезпечення збалансованого стійкого розвитку міста в сучасних умовах. Розкрито наукове розуміння понятійного апарату брендингу території. Розглянуто особливості формування брендингу міста Івано-Франківська.

39.19.02.1830/229147. Формування та розвиток поселенської мережі північної частини Луганської області. Беліков В.О., Мезенцев К.В., Мельник І.Г. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.91-96. - укр. УДК 911.3.

Соціально-економічні трансформації, що відбуваються в регіонах України протягом двох останніх десятиліть, суттєво відобразилися на регіональних і локальних системах розселення. Для розуміння цих процесів важливим є дослідження формування та розвитку поселенської мережі в історичній ретроспективі. У статті розглядаються історико-географічні особливості формування та розвитку поселенської мережі півночі Луганської області, виділено відповідні періоди та етапи. На прикладі Старобільського району - найбільшого центрального району Луганщини - розкрито особливості формування системи розселення, виникнення поселень протягом чотирьох століть. Виявлено спільні риси демографічної ситуації у поселеннях переважно аграрних північних районів Луганщини: негативна динаміка чисельності населення, статева асиметрія, деформована вікова структура населення, звужений режим відтворення населення, міграційний вплив та ін.

39.19.02.1831/229149. Природні ресурси розвитку будівельно-індустріального комплексу Карпатського економічного району. Бурка В.Й. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.102-108. - укр. УДК 911. Дана оцінка лісовим та мінерально-сировинними ресурсам Карпатського економічного району які використовуються для забезпечення потреб будівництва та розвитку будівельно-індустріального комплексу економічного району. Проводиться природно-ресурсне районування будівельних корисних копалин. Розкриваються теоретичні основи вивчення природних ресурсів. Аналізується територіальна організація мінерально-ресурсної бази промисловості будівельних матеріалів.

39.19.02.1832/229152. Вплив географічних чинників на формування етнокультурного регіону Поділля. Воловик В.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.117-121. - укр. УДК 911.53.

Проаналізовано роль географічних чинників регіону: природних умов і ресурсів, їх вплив на формування і поширення етносів на Поділлі та формування етнокультурного регіону. Наголошено на перевазі міждисциплінарного підходу, з урахуванням здобутків фізичної географії, історії, етнології, геополітики, соціальної та економічної географії.

39.19.02.1833/229155. Суспільно-географічна система як методологічна підвалина досліджень регіонів низового рівня. Дудник І., Борисюк О. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.132-135. - укр. УДК 911.3 (045).

В статті обґрунтовується доцільність дослідження суспільно-географічної системи низового рівня, під якою розуміють взаємозв'язану сукупність різноякісних за своєю субстанційною природою елементів (природних, демографічних, господарських), їх властивостей та відношень, яка в результаті взаємозв'язків утворює нову якість, що виявляється у відносній стійкості, територіальній та функціональній цілісності, особливому вияві закономірностей її розвитку. Розкриваються особливості склад суспільно-географічної системи низового рівня (на низовому рівні не представлена (відсутня) значна частина елементів, притаманних вищим рівням), структури, системних зв'язків (зв'язки трьох типів: "господарство - природа", "населення - природа", "населення - господарство", "центр - периферія") та функцій (соціально-обслуговуючі, соціально-культурні, соціально-екологічні, демовідтворювальні, екістичні, організаційно-територіальні), роль штучних системоутворюючих факторів (заходи адміністративно-територіального устрою) і рівень територіальної впорядкованості системи низового рівня, а також аналізуються рівень суспільно-географічного осмислення та дослідження таких утворень.

39.19.02.1834/229156. Суспільно-географічна характеристика Закарпатського регіонального ринку праці. Заблотовська Н.В., Бундзяк Ю.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.136-139. - укр. УДК 911.3.

Розглядаються суспільно-географічні передумови формування регіонального ринку праці Закарпатської області, чинники, які впливають на формування ринку праці та його територіальні

особливості. На основі аналізу особливостей розвитку та функціонування Закарпатського регіонального ринку праці в його межах виділено субрегіональні та локальні ринки праці та дано їх характеристику.

39.19.02.1835/229157. Територіальні особливості ємності регіональних ринків продовольства в Україні та перспективи фермерських господарств у їх наповненні. Заячук М.Д., Заячук О.Г. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.140-144. - укр. УДК 911.3:338.439.5+338.43.02 (477).

Розглянуто територіальні особливості наповнення регіональних ринків продовольства з врахуванням фактичного споживання та рекомендованих норм споживання окремих видів сільськогосподарської продукції. При оцінці ємності внутрішнього продовольчого ринку враховано продукцію, що перебуває поза товарно-грошовими відносинами. Аналіз ємності регіональних продовольчих ринків дозволив виявити потенційні ніші для виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції фермерськими господарствами, зокрема зернових культур у Закарпатській, Івано-Франківській та Чернівецькій областях; картоплі у Донецькій та Дніпропетровській, овочевих - Київській, Донецькій, Луганській тощо. В усіх регіонах спостерігаються значні перспективи з наповнення продовольчих ринків тваринницькою продукцією.

39.19.02.1836/229160. Грошовий обіг як відображення історико-географічних особливостей освоєння території Звенигородського району Черкаської області у межах міжзонального геоєкотону "лісостеп-степ" Правобережної України. Лячинський С.С., Ситник О.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.154-162. - укр. УДК 911.2 (477.4).

На прикладі Звенигородського району Черкаської області розглянуті історико-географічні особливості освоєння окремих територій міжзонального геоєкотону "лісостеп-степ" Правобережної України. Зроблений аналіз розвитку досліджуваної території відповідно до обґрунтованих етапів (періодів) заселення та господарського освоєння геоєкотону. Наведені приклади обігу монет з метою визначення впливів і взаємозв'язків різних культур на території Звенигородського району упродовж окремих етапів його освоєння.

39.19.02.1837/229163. Суспільно-географічна характеристика житлового фонду Волинської області. Пугач С., Сліпчук А. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.173-176. - укр. УДК 911.3:332.8 (477.82).

Проаналізовано основні показники житлового фонду Волинської області у розрізі адміністративно-територіальних одиниць. Виділено територіальні одиниці із найбільшою (місто Луцьк, Луцький, Камінь-Каширський райони) та найменшою (Шацький, Локачинський, Володимир-Волинський райони) площею житлового фонду. Охарактеризовано співвідношення між міським та сільським житловим фондом. Досліджено територіальні відмінності у забезпеченості населення житлом у районах та містах Волинської області. Найкраще житловою площею забезпечені у Луцькому та Горохівському районах, найгірше - у містах Нововолинськ, Луцьк, Ковель. На одну особу у сільській місцевості припадає 23,5 м² загальної житлової площі, у міських поселення - 18,7 м². Виявлено, що площа житлового фонду адміністративно-територіальних одиниць пропорційна кількості населення в них.

39.19.02.1838/229177. Гідроенергетичний потенціал річок басейну Середнього Дністра. Цепенда М.В., Цепенда М.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.72-78. - укр. УДК 911.2:556.012.

Розкрито процедуру та основні результати оцінювання гідроенергетичного потенціалу найбільших річок (допливів першого порядку довжиною більше 25 км) басейну Середнього Дністра включно із головною річкою. Визначено величину категорій гідроенергетичного потенціалу досліджуваних річок - валового, технічного та економічного; розрахована насиченість території регіону гідроенергетичними ресурсами.

39.19.02.1839/229185. Географічні особливості мінерально-ресурсної бази будівельно-індустріального комплексу північно-західного економічного району. Бурка В.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.117-126. - укр. УДК 911.

Розглядаються питання мінерально-ресурсної бази будівельно-індустріального комплексу Північно-Західного економічного району як невід'ємної складової його суспільно-господарського комплексу. Визначається місце і роль наявних будівельних корисних копалин. Описується геологічна будова яку складають породи архейського, протерозойського, кембрійського, силурійського, девонського, кам'яновугільного, юрського, крейдового, палеогенового, неогенового і четвертинного віку, а також рельєф як визначальні чинники розташування родовищ будівельних корисних копалин.

39.19.02.1840/229187. Місто Львів як інвестиційний центр. Горовий О.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.135-140. - укр. УДК 911.3.

Висвітлено особливості інвестиційної діяльності у місті Львові. Виділено та проаналізовано головні суспільно-географічні чинники інвестиційної діяльності, а саме географічне положення, природні умови, історико-географічні чинники, економічний та працересурсний потенціал. Охарактеризовано географічну структуру прямого іноземного інвестування Львова. Встановлено, що найбільш інвестиційно привабливими галузями економічної діяльності міста є промисловість, фінансова та страхова діяльність і торгівля. Розглянуто динаміку та структуру прямих іноземних та капітальних інвестицій міста Львова. Виділено пріоритетні цілі інвестиційної діяльності згідно Стратегічного плану залучення інвестицій до м. Львова до 2020 року у рамках проекту "Місцевий економічний розвиток міст". Проаналізовано проблеми залучення інвестицій у місто та перспективи створення сучасних форм зосередження інвестиційних потоків.

39.19.02.1841/229191. Природно та суспільно-географічні особливості формування регіонального військово-політичного конфлікту на сході України. Івах Я.Є. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.155-160. - укр. УДК 991.3:32.

Розглянуто геополітичні та суспільно-географічні аспекти виникнення військового конфлікту на сході України. Охарактеризовано ймовірні плани Росії щодо реінтеграції України до складу імперії. Виділено найважливіші природні та соціально-економічні чинники, що зумовили локалізацію російсько-української війни на території Донбасу. Проаналізовано вплив окремих чинників на політичні та військові сторони конфлікту, особливості рельєфу та геологічної будови, що зумовили характер розселення на території Донбасу. Наголошено на процесах русифікації в регіоні, що сприяли виникненню сепаратизму. Зроблено висновок про необхідність детальних демографічних, економіко-географічних та військово-географічних досліджень території конфлікту.

39.19.02.1842/229194. Сучасні соціально-економічні тенденції розвитку регіонів - як чинники зайнятості населення (на прикладі Чернівецької області). Лопушняк Л.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.172-176. - укр. УДК 911.3:331.56 (477.85).

Головними видами функціонування народногосподарського комплексу Чернівецької області є будівельна діяльність, кредитування в національній та іноземній валюті, обсяг експорту головних торгових партнерів, імпорتنі поставки, обіг роздрібною торгівлі і ресторанного господарства.

39.19.02.1843/229198. Ретроспективні особливості заселення території Північно-Західного економічного району України. Поручинська І.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.192-197. - укр. УДК 911.3.

Відображено ретроспективно-географічний розвиток території Північно-Західного економічного району України від палеоліту до сьогодення. Охарактеризовано основні часові періоди заселення та господарського освоєння території в межах сучасних Волинської та Рівненської областей. Виявлено просторове поширення найдавніших поселень регіону. Виділено найбільші тогочасні поселення для кожного з історичних періодів. Визначено особливості зміни адміністративно-територіального устрою Північно-західного економічного району.

39.19.02.1844/229200. Суспільно-географічні засади розвитку зовнішньоторговельної діяльності у Рівненській області. Яроменко О., Осіпчук І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.202-206. - укр. УДК 911.3.

У статті висвітлено суспільно-географічні аспекти здійснення зовнішньої торгівлі як складової зовнішньоекономічної діяльності Рівненської області. Проаналізовано територіальну диференціацію зовнішньої торгівлі товарами й послугами в регіоні. Розкрито обсяги експорту й імпорту товарів та послуг на Рівненщині, висвітлено динаміку товарообороту та питому вагу районів у експорті товарів і послуг, показано сальдо експорту-імпорту товарів і послуг та розраховано коефіцієнт покриття експортом імпорту товарів в регіоні. Застосовано ряд абсолютних та відносних показників при аналізі зовнішньоторговельної діяльності області. Водночас поглиблено теоретико-методологічні основи вивчення зовнішньоекономічної діяльності на прикладі адміністративної області в розрізі адміністративно-територіальних районів. Картографічно представлено зростання (зменшення) експорту-імпорту товарів по районах Рівненської області та товарну структуру зовнішньоторговельної діяльності в регіоні. Розкрито географічну структуру здійснення зовнішньої торгівлі Рівненщини. Виділено проблеми здійснення зовнішньоторговельної діяльності в регіоні та окреслено перспективи розвитку.

39.19.02.1845/229359. Соціальна географія: методичні аспекти викладання. Білецький М.І., Котик Л.І., Ванда І.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.122-125. - укр. УДК 911.3.

Метою статті є розгляд методичних аспектів викладання "Соціальної географії". Дослідження включало огляд методичних напрацювань та найважливіших посібників з наукової галузі. Розкрито структуру дисципліни на основі навчальної програми та авторського посібника. Обґрунтовано розподіл на змістовні модулі, розглянуто їхнє тематичне наповнення, розподіл годин між лекціями, практичними і семінарськими заняттями та самостійною роботою. Наведено особливості методичної роботи із студентами. Сформульовано компетенції як результируючий компонент вивчення дисципліни студентами. Україно- та студентоцентризм виділено як винятково важливі особливості сучасного викладання "Соціальної географії".

39.19.02.1846/229365. Територіальна концентрація виробництва окремих сільськогосподарських культур фермерськими господарствами України. Заячук М.Д. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.146-148. - укр. УДК 911.3.

Фермерські господарства з року в рік нарощують обсяги виробництва і відповідно підвищують свою роль у наповненні регіональних ринків продовольства. Виробництвом певних видів продукції займаються ферми повсюдно, інші ж виробництва зосереджуються переважно в декількох областях. В статті, з допомогою кривих Лоренца, здійснено спробу оцінки ступеня територіальної концентрації виробництва сільськогосподарської продукції фермерськими господарствами в регіонах України. Здійснено порівняння між ранжованими рядами за часткою населення, часткою фермерських господарств та частками у виробництві зернових культур, овочів, картоплі, молока, м'яса та яєць. Вказано на територіальну диференціацію виробництва сільськогосподарської продукції фермерськими господарствами обласних регіонів України.

39.19.02.1847/229367. Розвиток міжнародного туризму в Чернівецькій області на початку XXI століття. Кілінська К.Й., Костащук В.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.153-156. - укр. УДК 380.8 (477.85).

Висвітлено деякі аспекти дослідження сучасних тенденцій та чинників розвитку міжнародного туризму в Чернівецькій області на початку XXI століття. Показана динаміка загальних показників численності міжнародних туристів, виявлені чинники впливу на розвиток міжнародного туризму в Чернівецькій області.

39.19.02.1848/229368. Суспільно-географічні аспекти функціонування новітніх форм поєднання підприємств на території Львівської області. Котик Л.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.157-162. - укр. УДК 911.3:330.341.1(477.83).

Проаналізовано суспільно-географічні аспекти функціонування (галузева приналежність, територіальне зосередження материнської компанії та філійних мереж, вихід на ринок області, роль у господарському комплексі, сучасний стандартності, націленість на використання ресурсів та розв'язання регіональних проблем розвитку) новітніх форм поєднання підприємств на території Львівської області. Звернуто увагу на функціонування концернів, асоціацій, холдингів, трестів, консорціумів, формування нових територіальних осередків господарської діяльності (кластерів, територій нової індустріалізації). Визначено, що більшість материнських компанії розміщено за межами області, а її територію розглядають як джерело дешевих ресурсів (природних, працересурсів) свого розвитку. Зазначено, що більшість новітніх форм поєднання підприємств функціонує на території Львівської області у сфері торгівлі, ресторанного господарства, готельного бізнесу, харчової промисловості, тощо. Обґрунтовано, що перспективи трансформації господарства регіону пов'язані з започаткуванням функціонування осередків нової індустріалізації та налагодженням ефективного функціонування кластерів.

39.19.02.1849/229372. Статеві-вікова структура населення Північно-Західного економічного району. Поручинська І.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.179-183. - укр. УДК 911.3.

У статті досліджено сучасну статеві-вікову структуру населення у Північно-Західному економічному районі. Проаналізовано співвідношення розподілу населення за статтю і віком. Визначено демографічне навантаження та особливості його розподілу за основними групами населення.

39.19.02.1850/229373. Своєрідність компонентних структур природно-ресурсного потенціалу фізико-географічних регіонів України. Руденко В.П., Руденко С.В., Худіковська-Флікс В.А. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.184-193. - укр. УДК 911.3: 330.15 (914.77).

Дається кількісна оцінка міри своєрідності (унікальності) компонентної структури природно-ресурсного потенціалу (ПРП), що характеризує внутрішньовидові та міжвидові співвідношення (пропорції) мінеральних, водних, земельних, лісових, фауністичних, природних рекреаційних ресурсів регіонів України. Своєрідність компонентної структури ПРП природних регіонів розраховується через індекс

міри несхожості А.П. Голікова (2012 р). Основою визначення рівнів своєрідності компонентних структур ПРП кожного з регіонів є показники компонентної структури ПРП України загалом. Оцінка міри своєрідності компонентної структури ПРП охоплює 278 природних (фізико-географічних) районів, 57 областей, 14 країв, 3 підзони, 4 зони, 3 країни Української держави.

39.19.02.1851/229376. Рекреаційний комплекс Одеси: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Яворська В.В., Нефедова Н.Є. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.204-210. - укр. УДК 911.3.

Стаття присвячена суспільно-географічній характеристиці територіального рекреаційного комплексу міста Одеси. У статті наведений історичний огляд становлення та розвитку рекреаційної діяльності, дана характеристика природних рекреаційних ресурсів та історико-культурного потенціалу міста, дана характеристика окремих видів рекреаційної діяльності, зокрема санаторного лікування, медичної реабілітації і туризму, курортних районів, що склалися у межах міста, розглянуті проблеми та перспективи розвитку рекреаційного комплексу міста Одеси.

39.19.02.1852/229382. Типологія рекреаційних осередків. Денисик Богдан. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.40-43. - укр. УДК 911.3.

Розглянуто проблему виокремлення "типологічних ліній" та окремих типів рекреаційних осередків. За результатами аналізу наявної літератури та польових ландшафтознавчих досліджень проведено типологію рекреаційних осередків за функціональними ознаками, площею ареалів, належністю до відповідних ландшафтних комплексів, форм рельєфу, кількістю рекреантів, динамікою та індивідуальними ознаками. Зазначено, що однією з важливих і слабо досліджених є типологія рекреаційних осередків за їх належністю до типів місцевостей. Вона передбачає врахування особливостей базових ландшафтних комплексів, їх стійкості до концентрованого рекреаційного навантаження, інтенсивності зворотного впливу рекреаційного осередку на прилеглі ландшафти. За характером належності рекреаційних осередків до ландшафтних комплексів рангу місцевості їх можна згрупувати у типи, у ранзі урочищ - у види. Не менш цікавою є типологія рекреаційних осередків за їх індикаційними ознаками: неіндикатори, геокомпонентні та ландшафтні індикатори. Показана можливість застосування окремих типологій у практиці.

39.19.02.1853/229397. The neoliberal urbanism in Poland - reasons, manifestations, and consequences. Rudewicz J. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.138-145. - англ. УДК 911.3; 339.92(1Ф664); 339.924(1Ф664).

The main goal of the article is to describe the current problems of spatial planning in Poland and to clarify the concept of neoliberal urbanism. Political transformation and the economic growth changed the Polish city in an insufficient way. Mistakes, problems and urban planning form the era of socialism, the weakness of the centrally planned economy merged with the new. The problems associated with the neo-liberal approach to space management and the existence of a relationship based on the market mechanism between the inhabitants of the cities, private investors and city authorities. The article outlines the reasons for this state, shown vivid examples of adverse changes resulting from neoliberal urbanism. Despite a number of undeniable successes in urban development in Poland, there is still a lot to do in the field of a better spatial and social cohesion, aesthetics of the city, public transport and environmental pollution. After many years of transformation neoliberal approach has been criticized in Poland in the circles of urban planners, architects, and urban geographers.

39.19.02.1854/229398. Терміносистема "територіальна організація суспільства": становлення і напрямки розвитку. Влах М.Р. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.146-152. - укр. УДК 911.3.

Висвітлено синонімію терміна "територіальна організація суспільства", зокрема встановлено використання для означення геопросторових проявів суспільно-географічних явищ і процесів таких понять: "територіальні (просторові, геопросторові, регіональні) відмінності", "територіальна диференціація", "територіальні (просторовий, геопросторовий, регіональний) розвиток", "територіальна структура господарства і розселення населення", "геопросторова організація суспільства", "просторові системи", "територіальна ідентичність"; розкрито наукові підходи до сучасного розуміння обсягу та змісту поняття "територіальна організація суспільства"; виділено етапи і періоди розвитку терміносистеми "територіальна організація суспільства": досистемний (до середини ХХ ст.) з переважанням термінології щодо конкретного розміщення суспільно-географічних об'єктів, системний (зі середини ХХ ст.); встановлено домінування територіальної економіко-географічної термінології та її вплив на означення інших видів життєдіяльності людини, недостатній розвиток термінології на означення функціонування територіальних суспільно-географічних систем; визначено напрямки упорядкування й усталення терміносистеми "територіальна організація суспільства".

39.19.02.1855/229399. Територіальні закономірності використання земель лісового фонду Гусятинського району Тернопільської області. Гавришок Богдан, Брелюс Неля. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.153-158. - укр. УДК 911.9 (477.84).

Дослідження присвячене вивченню лісогосподарського використання земель Гусятинського району. У статті проаналізовано геопросторові особливості розміщення лісових масивів території дослідження та їх господарську приналежність. Особливу увагу приділено лісовим масивам, що знаходяться в межах заповідника "Медобори", адже саме в цих лісах зосереджено найбільший запас деревини та найбільші площі стиглих деревостанів цінних порід. Розкрито поділ лісів Гусятинського району на категорії. Звернено увагу на відмінності цієї диференціації у окремих лісництвах. Досліджено породний склад та вікову структуру деревостанів району у розрізі лісництв. Встановлено, що ліси району є переважно середньовіковими і зростають у них дуб, граб та інші твердолистяні породи. Подано низку рекомендацій щодо шляхів оптимізації лісогосподарського землекористування досліджуваної території.

39.19.02.1856/229402. Аналіз просторової взаємодії торговельних об'єктів Харківської області. Кобилін Павло. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.178-188. - укр. УДК 911.3: 339.3 (477.54).

Висвітлена сутність методики моделювання інтегральної функції впливу суспільно-географічних об'єктів. Побудовані просторові моделі інтегральної функції впливу населеності з різними базовими радіусами та проаналізовано їх. Створено та проаналізовано моделі для торговельних об'єктів різними базовими радіусами. Для визначення надлишку або дефіциту торговельних об'єктів було здійснено віднімання поверхонь взаємодії торговельних об'єктів та населеності та здійснено їх аналіз.

39.19.02.1857/229406. Суспільно-географічні проблеми діяльності підприємств Львівської області. Котик Л.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.205-210. - укр. УДК 911.3:332.05:332.12(477.83).

Обґрунтовано актуальність дослідження суспільно-географічних проблем діяльності підприємств регіону. Звернуто увагу на проблеми діяльності великих, середніх, малих підприємств і мікропідприємств Львівської області. Визначено, що для регіону характерно скорочення кількості підприємств та працевлаштованих і зайнятих осіб на них через затяжну соціально-економічну кризу в державі. Звернуто увагу на тінізацію діяльності підприємств області. Зазначено, що більшість підприємств регіону функціонує у традиційних сферах господарства (промисловість, оптова і роздрібна торгівля, будівництво), частка підприємств новітніх сфер господарства (інформаційна сфера, консалтинг) незначна. Аргументовано, що відсутність ефективних горизонтальних та вертикальних зв'язків сповільнює діяльність підприємств регіону: з метою розв'язання проблеми на території області ініційовано створення трьох кластерів та індустріального парку "Рясне II". Проаналізовано територіальні відмінності діяльності підприємств регіону. Зазначено, що з метою розв'язання суспільно-географічних проблем діяльності підприємств Львівської області необхідно ініціювати інноваційно-інвестиційну діяльність в регіоні, здійснити реіндустріалізацію підприємств традиційних галузей господарства, активізувати приватне підприємництво.

39.19.02.1858/229409. Оцінка реалізації реформи адміністративно-територіального устрою України. Остапенко Павло. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.224-229. - укр. УДК 911.3.

Зараз наша держава перебуває у вирі реформ та змін. Однією із реформ, до якої географічна наука має безпосереднє значення, є реформа адміністративно-територіального устрою нашої країни, яка була розпочата разом із реформою місцевого самоврядування, так званою реформою децентралізації, і є рівнозначною їй. На сьогодні в Україні активно проходить процес формування нової системи адміністративно-територіального устрою - утворення об'єднаних територіальних громад. Яка географія їх утворення? Яка їх територіальна структура, фінансовий та демографічний потенціал? У статті автор детально описує сучасний стан проведення реформи, аналізує етапи її проведення та робить прогноз майбутнього розвитку реформи.

39.19.02.1859/229411. Закономірності поширення, зміни інтенсивності та тривалості територіально-політичних конфліктів у світі. Сливка Роман. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.240-248. - укр. УДК 911.3.

Дослідження територіально-політичних конфліктів (ТПК) є важливим напрямком географії. З кожним роком збільшується кількість праць в галузі географії конфліктів. Методичним підґрунтям для більшості з них є експертний і кількісний підходи. Дане дослідження представляє останній підхід, який спрямований на опрацювання даних про конфлікти перелічені у базі даних Гейдельберського інституту дослідження конфліктів. За останні десятиріччя збільшується кількість ТПК. Важливо прослідкувати історико-географічні відмінності щодо їх початку і тривалості, адже деякі з них

розпочавшись у ХІХ ст. вважаються незавершеними до сьогодні. Однією з дилем політичної географії є зв'язок конфліктного потенціалу країни з рівнем соціально-економічного розвитку та крихкості держави. У статті проводиться регіональний аналіз поширення, інтенсивності та середньої тривалості конфліктів. У ТПК були задіяні найбільше субрегіонів держав Азії, Америки та Африки. Найбільше оспорюваних акваторій знаходились в Азії і Америці. Найвища середня інтенсивність ТПК в Африці, а найменша у Океанії. У 2014 р. середня тривалість конфліктів найвища у Америці, найнижча - у Африці. Найбільшою середня тривалість конфліктів виявилась в Америці і склала 45 років, найнижчою в Африці - 19.

39.19.02.1860/229412. Компонентний аналіз геодемографічного розвитку Полтавської області. Телебенєва Є.Ю., Барило І.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.249-255. - укр. УДК 911.3.

Розглянуто методологічні питання з використання компонентного аналізу для характеристики геодемографічного розвитку міських та районних соціогеосистем. Пропонується разом із загальним аналізом вектора проводити дослідження його проекції на осі простору, тобто за часовими похідними кожного параметру процесу встановлюються їх зміни, що дає можливість вивчати розвиток соціогеосистем на рівні кожного параметру. Наводяться конкретні приклади використання методики для аналізу геодемографічного розвитку міської та районної соціогеосистеми Полтавської області. Запропоновано рекомендації заходів за окремими напрямками щодо геодемографічної політики Полтавської області.

39.19.02.1861/229413. Соціально-географічні студії румуномовними вченими на Буковині (початок ХХ ст.). Єремія Ганна. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.256-262. - укр. УДК 911.3:378.4(477.85-25).

Висвітлено розвиток соціально-географічних досліджень на Буковині на початку ХХ ст. Здійснений ґрунтовний аналіз наукової діяльності румуномовних вчених. Показано їхній напрям досліджень та вклад у розвиток соціально-географічної науки України.

39.19.02.1862/229425. Соціально-економічні диспропорції об'єднаних територіальних громад Чернівецької області: суспільно-географічний аналіз. Костащук І.І., Білоус Ю.О., Миколаюк А.О., Микитюк В.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.64-71. - укр. УДК 911.3:316+352(477.85).

Розглянуто прояв соціально-економічних диспропорцій у Чернівецькій області, які виникають при створенні об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Простежено основні фактори, що впливають на прояв соціально-економічних диспропорцій при проведенні реформи адміністративно-територіального устрою в Україні. На основі аналізу соціально-економічних умов життя населення виявлено територіальні диспропорції, що виникають під час створення ОТГ.

39.19.02.1863/229426. Структурно-динамічні зміни адміністративно-територіального поділу Дніпропетровської області: історико-географічний аспект. Мантуленко С., Бондаренко О. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.72-76. - укр. УДК 94(477.63)(01).

Проаналізовано структурно-динамічні зміни адміністративно-територіального поділу Дніпропетровської області з позиції історико-географічного підходу. Розглянуто сутність понять "територіальний устрій", "адміністративно-територіальний поділ", "адміністративно-територіальна одиниця". Визначено етимологію поняття "область". Здійснено оцінку сучасного стану територіального поділу області в контексті адміністративно-територіальної реформи.

39.19.02.1864/229436. Зайнятість молоді в умовах децентралізації влади в Україні: суспільно-географічне дослідження. Степанець Інна. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.41-46. - укр. УДК 911.3.

Проаналізовано регіональний вимір основних тенденцій зайнятості молодих людей на ринку праці, форми розвитку соціального діалогу, ключові проблеми пошуку першого робочого місця. Обґрунтовано роль органів місцевого самоврядування у сприянні молодіжному працевлаштуванню. Висвітлено основні проблеми та переваги комунікації між роботодавцями, органами місцевого самоврядування та молоддю. Окреслено перспективні форми співпраці учасників процесу.

39.19.02.1865/229454. Сучасний стан, тенденції та перспективи розвитку виробничої галузі народногосподарського комплексу Чернівецької області. Грицьку Вероніка, Ковалюк Сергій. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.24-30. - укр. УДК [911.3:338.4](477.85).

Розглядаються питання сучасної галузевої та територіальної структури виробничої галузі народногосподарського комплексу. Прослідковано динаміку діяльності основних підприємств

виробничої галузі, на основі аналізу середніх показників побудована картосхема деревообробного комплексу Чернівецької області в розрізі адміністративних районів. Виокремлено сильні та слабкі сторони економічного розвитку області, а також запропоновані найважливіші стратегічні напрями розвитку народного господарства.

39.19.02.1866/229456. Територіальні особливості розташування поселень за експозицією схилів на території Північної Бессарабії. Григор'єва Галина, Круль Володимир, Круль Галина. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.39-45. - укр. УДК 911.37(477.85)(091).

Розглядається розміщення населених пунктів за напрямками схилів на території Північної Бессарабії у межах сточищ Дністра і Прута. Аналіз зроблений для всіх 134 поселень регіону, причому для 33 із них він проведений за їхніми частинами. Встановлені закономірності розташування для всіх населених пунктів, для поселень з археологічними культурами та для "нових" поселень (без слідів первісного життя). Виявлено, що північні схили сточища р. Дністер та східно-південні сточища р. Прут є територіями найбільшої концентрації давніх поселень. Східно-південний напрямок був переважаючим і для "нових" населених пунктів на прутських землях, а на дністерських він перемістився на східні схили.

39.19.02.1867/229457. Географічні особливості поширення монастирів України як важливих сакрально-туристичних об'єктів. Костащук Іван. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.46-52. - укр. УДК 911.3.

Простежено географію монастирів та їх конфесійну структуру в регіонах України. Монастирі відіграють не тільки релігійну функцію в житті суспільства, але й досить часто є одними із потужних центрів туристичної та просвітницької (видавничої) діяльності, роботи із молоддю, духовними осередками тощо. Їх виникнення досить часто пов'язане із сакральними місцями (ландшафтами) які мають значне рекреаційне значення. Тому територіальний розподіл монастирів є досить важливим для розвитку різних видів економічної та релігійної діяльності в тому чи іншому регіоні. Найбільша забезпеченість монастирями характерна для Західної України (Волинська, Львівська, Тернопільська, Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська, Рівненська області), а найменша - Центральної (Кіровоградська, Дніпропетровська) та Південно-Східної України (Донецька, Луганська, Харківська, Запорізька, Миколаївська та Херсонська області), що пояснюється історико-географічними особливостями розвитку регіонів України та впливом атеїстичної влади радянського союзу.

39.19.02.1868/229460. Міжнародні конфлікти: сутність, причини виникнення, шляхи розв'язання. Ковальова К.І, Богад'єрова Л.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.63-67. - укр. УДК 327.5; 327.56; 316.

Розкрита сутність міжнародних конфліктів, визначені основні причини їх виникнення та шляхи їх розв'язання. Зазначені негативний і позитивний вплив міжнародних конфліктів на світову спільноту.

39.19.02.1869/229465. Суспільно-географічне дослідження формування середнього класу: методичні підходи. Перегуда Юлія. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.93-101. - укр. УДК 911.3.

Дослідження присвячене аналізу методичних питань суспільно-географічного дослідження середнього класу. У статті задля реалізації поставленої мети представлено рівні суспільно-географічного дослідження середнього класу та їх характеристика. Розкрито ієрархію суспільно-географічних досліджень та детальний аналіз дослідження середнього класу. Сформовано підходи до вивчення проблеми середнього класу та визначено сутність середнього класу в рамках кожного із цих підходів. Констатовано, що до первинного рівня суспільно-географічного дослідження відноситься термінологія, яка застосовується саме для опису середнього класу як соціального, суспільного та економічного формування. Зазначено, що, в цілому, специфічною термінологією, яка застосовується при науковому суспільно-географічному дослідженні середнього класу, є специфічні показники. Вони характеризують середній клас і терміни, які описують притаманні для цього явища процеси. У результаті цього дослідження підкреслено, що теоретико-методичні підходи суспільно-географічного дослідження до формування середнього класу можуть бути основою для розробки комплексної стратегії його розвитку. Також розкрито концептуальні підходи до вивчення проблеми незадовільного розвитку середнього класу в країні.

39.19.02.1870/229494. Проблеми соціально-економікогеографічних та гідроекологічних досліджень річкових русел та заплав. Ющенко Юрій. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.102-108. - укр. УДК 556.06+551.49+911.3(075.8).

Сучасні концепції взаємодії суспільства і природи, сталого, підтримуваного, збалансованого розвитку передбачають інтегрований підхід до управління цими процесами. Метою даної роботи є аналітичний

цілеспрямований огляд існуючих у суспільній та природничій географії концептуальних положень щодо оптимізації взаємодії суспільства та річок, виявлення можливостей їх інтеграції. Пропонується виділяти водоохоронні землі, що складаються з двох частин: 1) багаторічної смуги руслоформування; 2) зовнішньої заплави.

39.19.02.1871/231703. Макроекономічні моделі як об'єкт економіко-географічного вивчення і прикладного застосування. Бурла М. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.12-19. - рос. УДК 330.101.541 : 911.3+338.2.

Статтю присвячено аналізу особливостей моделей економічного розвитку, які функціонують на різних етапах розвитку людства. Виділено їх основні позитивні та негативні риси. Основну увагу приділено аналізу моделей: кейнсіанської та інституційної, соціального ринкового господарства, директивної, ліберально-монетаристської і змішаної (гетерогенної). Запропоновано контури перспективної моделі економічного розвитку Придністров'я, розробленої з урахуванням вивченого історичного досвіду. Ключові слова: державне регулювання, інституціональна модель, макроструктурні моделі, світова економіка, національні ринкові моделі, регіональна економіка, територіальний розвиток, економічна модель.

39.29 Топоніміка

39.19.02.1872/229450. Географічні дослідження топонімів Глибоцького району Чернівецької області. Чубрей Олександра, Марчук Тетяна, Мальцева Діана. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.135-139. - укр. УДК 910.3(477.85).

Розглянуто поняття топонімів, подано їх класифікацію. Вивчено місцеві назви об'єктів Глибоцького району з точки зору топонімії (ойконіми, гідроніми, ороніми), здійснено їх систематизацію. Розглянуто вплив географічних, історичних, культурних, соціальних умов на їх виникнення.

39.19.02.1873/231710. Результати аналізу топонімічного пласту інформаційного шару культурних ландшафтів: на прикладі гідронімії Полоцького Поозер'я. Шаруха І. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.64-72. - рос. УДК 913:801+39.29.15.

У статті, на основі даних книги В. Шаруха "Край у центри Європи. Географічна-статистичний словник Полацкага раёна. Полацк. Наваполацк" (2017), із зафіксованими 4000 топонімами, проведено аналіз 615 гідронімів району, що входить до складу Полоцького Поозер'я. Аналіз топонімічного пласту інформаційного шару культурних ландшафтів може сприяти реконструкції картини заселення території регіону з найдавніших часів. Розглянуто варіанти походження ряду гідронімів (лімнонімів, потамонімів, гелонімів). Установлено, що лише 27 % усіх гідронімів - слов'янські, умовно слов'янські, решта - фіно-угорського (не менше половини) і балтського походження. Проаналізовано префікси, форманти гідронімів. Наведено приклади гідронімів різного походження. Готується видання словника гідронімів Полоцького району. Ключові слова: гідроніми, топонімічне поле, форманти, фіно-угорські назви, балтські топоніми, слов'янські назви, Полоцьке Подвиння, Полоцьке Поозер'я, топонімічний пласт, інформаційний шар, культурний ландшафт.

41 АСТРОНОМІЯ

41.17 Астрофізика

41.19.02.1874/231407. Емпіричний аналіз гравітаційної хвилі Місяця та глобального потепління Землі. Мацукі Й., Бідюк П.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.107-118. - англ. УДК 519.004.942.

Розглянуто можливість порушення процесу глобального потепління Землі гравітаційною хвилею Місяця порівняно зі збільшенням глобального об'єму вуглекислого газу. Оскільки загальна теорія відносності передбачає, що гравітаційна хвиля планети має розмірність $1/(\text{відстань})^2$, проаналізовано вибірки даних про глобальну температуру та глобальний об'єм вуглекислого газу з цією розмірністю гравітаційної хвилі із застосуванням методу найменших квадратів і лінійної класичної регресійної

моделі, узагальненої моделі класичної регресії та моделі нелінійної регресії. Отримані результати свідчать, що гравітаційна хвиля Місяця збуджує процес глобального потепління, однак є деяка невизначеність, оскільки обертальний рух Місяця навколо Землі приводить до різних типів розподілів вибірок даних, а глобальна температура і вуглекислий газ збільшуються пропорційно згідно з наявними часовими рядами.

41.19 Сонячна система

41.19.02.1875/229417. Географічні аспекти вивчення природи Венери. Кирилюк С.М., Кирилюк О.В., Гречак Ю., Сікорська В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.14-21. - укр. УДК 523.42+551.2.01.

Проаналізовано розвиток географічних уявлень про природу Венери. Охарактеризовано зміну уявлень про планету від середньовіччя і до наших днів. Однак, накопичені знання про природу Венери не вирішують цілу низку проблем відносно механізму формування зовнішнього вигляду планети, її геологічної історії, еволюції поверхні та подальшого розвитку географічної оболонки планети. в статті наведені лише найважливіші моменти з історії вивчення Венери, які відіграли ключову роль у розумінні її природи.

41.19.02.1876/229447. Реконструкція геолого-геоморфологічного розвитку регіону Aristarchus із застосуванням аксіоматичного методу. Кирилюк Сергій, Кирилюк Олена. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.117-123. - укр. УДК 523.4-83.

Розглянуто застосування аксіоматичного методу при ідентифікації ландшафтів місячної поверхні, що уможливило реконструювати основні типи поверхні в межах регіону Aristarchus, який розташований в межах видимої півкулі Місяця та простежити його історію формування в геолого-геоморфологічному аспекті. Розроблено модель ідентифікації ландшафтів місячної поверхні, яка складається з трьох основних позицій: доводиться, що образ місячної поверхні є постійним, з стійкими властивостями геометричних фігур на ній та сформованими ними вузлами, тобто інваріантним; відділено ландшафтні властивості від його геометричної форми - перейдено від конкретного до абстрактного; обґрунтовано фундаментальність елементарної форми на поверхні Місяця й ототожнено їх з простими геометричними фігурами (коло, квадрат, трикутник) для виявлення інваріантів та їх вузлів.

44 ЕНЕРГЕТИКА

44.01 Загальні питання енергетики

44.19.02.1877/228763. Аналіз проблем прогнозування інноваційного розвитку економіки України на прикладі енергетичної сфери. Могилко О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.36-39. - укр. УДК 338.27: 330.341.1.

У даній статті проаналізовано проблеми прогнозування в інвестиційно-інноваційній діяльності в Україні. Показано такі проблеми, як визначення основного напрямку соціально-економічного розвитку країни; стратегії відновлення економіки; створення методичної й інформаційної баз; узгодження результатів прогнозування з державними програмами. Обґрунтовано необхідність розвитку нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії (НВДЕ) в Україні для підвищення рівня енергетичної ефективності, енергетичної безпеки та вирішення екологічних проблем. Зроблено висновки і визначені першочергові заходи для вирішення поставлених проблем.

44.19.02.1878/228773. Перспективи розвитку ринку альтернативної енергетики в Україні. Тимофєєва К.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.80-83. - укр. УДК 620.9.

Зроблено аналіз енергетичного ринку України, визначені ключові фактори: законодавчі, економічні, технологічні, адміністративні, географічні та інформаційна - психологічні, які стимулюють розвиток альтернативної енергетики. Проаналізовані зміни в законодавчій базі щодо використання відновлювальних джерел енергій (ВДЕ). Розглянута стратегія України по розвитку ВДЕ. Приведена динаміка змін "зеленого тарифу" для сонячної та вітряної енергетиці. В роботі проілюстрована

необхідність внесення змін у виробництво електроенергії, яка обумовлена сучасними технологічними тенденціями та необхідністю підвищення енергоефективності та енергобезпеки країни.

44.19.02.1879/228787. Техніко-економічне обґрунтування об'єктів енергетичного комплексу. Проскурня О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.147-150. - укр. УДК 620.

Визначено, що техніко-економічне обґрунтування для об'єктів енергетичного комплексу є необхідним як для інвестора, так і для держави. Це дослідження, в ході підготовки якого проводиться ряд робіт з вивчення та аналізу всіх складових проекту і розробці термінів окупності. Для розробки техніко-економічного обґрунтування у сфері енергетики необхідна спільна праця групи фахівців різних професій: проектувальників, теплотехніків, економістів та ін. Проаналізовано структуру техніко-економічного обґрунтування для об'єктів споживання і генерації електроенергії. Техніко-економічне обґрунтування будівництва об'єктів генерації електричної енергії, в рівній мірі орієнтовано на їх роботу і на оцінку їх впливу на навколишнє середовище.

44.19.02.1880/228810. Удосконалення системи організації виробництва енергетичних підприємств через впровадження менеджменту безперервності бізнесу. Проскурня О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.102-106. - укр. УДК 620.9.

Проблематика статті обумовлена необхідністю зберегти стійкість і стабільність функціонування енергетичних компанії в різних умовах несприятливого впливу зовнішніх і внутрішніх факторів техногенного та/або природного характеру. В цілому, доцільність створення процесу забезпечення безперервності бізнесу у складі системи організації виробництва полягає як мінімум в забезпеченні цілеспрямованої діяльності і несуперечності прийнятих рішень і встановлених цілей для окремих систем менеджменту, а також уникнення дублювання дій, відповідальності, реєстрації даних, поліпшення обміну інформацією між співробітниками, підрозділами і з зацікавленими сторонами. Виділено основний елемент системи менеджменту такий, як безпека бізнесу, яка пронизує всі процеси і встановлює безпечне бізнес-середовище, здатне негайно і ефективно реагувати на великі інциденти, лиха та аварії. Визначено принципи, підходи і модель системи менеджменту безперервного бізнесу. Проведення аналізу та виділення критично важливих видів діяльності і ресурсів, розробка відповідних заходів відповіді на інциденти і будь-які руйнації бізнесу відповідно до стандартів системи менеджменту безперервності бізнесу є запорукою успішності енергетичного підприємства.

44.19.02.1881/229266. Засоби збереження, опрацювання та захисту даних багаторівневої системи управління енергоефективністю регіону. Цмоць І.Г., Цимбал Ю.В., Роман В.І., Сидоренко Р.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.137-143. - укр. УДК 621.311.

Визначено, що для ефективного управління енергоефективністю багаторівнева система управління повинна забезпечувати збір енергетичних даних у реальному часі, створення єдиного інформаційного простору з достовірною, повною та оперативною інформацією, захист даних від несанкціонованого доступу, зберігання, опрацювання, аналіз накопичених даних, прогнозування енергоефективності, визначення шляхів зменшення технологічних і невиробничих втрат енергоресурсів. Розроблено структуру засобів збереження тривірневої системи управління енергоефективністю, у якій перший рівень використовують для збереження енергетичних даних від підприємств регіону, а другий та третій рівні - зберігають інформацію відповідно економічно-виробничого та технологічного характеру про діяльність підприємства. Розроблено структуру інформаційно-аналітичної системи, основними компонентами якої є засоби: ETL, збереження та захисту даних, аналітичного опрацювання, набування знань, інтелектуального аналізу даних, прогнозування енергоефективності, підтримки прийняття рішень і візуалізації. Вибрано підходи в інтеграції та консолідації даних і сформовано перелік задач для засобів опрацювання даних. Розроблено засоби захисту даних у сховищі від несанкціонованого доступу на базі нейромережових технологій.

44.19.02.1882/229936. Схемно-конструктивні та технологічні особливості систем тригенерації для умов Близького Сходу. Денисова А.Є., Морозюк Л.І., Алхемірі Саад Альдін, Цуркан А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.10-16. - укр. УДК 669.074:621.311.

Для країн Близького Сходу забезпечити нормальні умови існування населення - цілорічне стабільне отримання електричної енергії, гарячого водопостачання, кондиціонування та опалення приміщень, здатні системи тригенерації на основі сонячних енергетичних установок. Запропоновано малу сонячну енергетичну установку прямого перетворення енергії. Холодо- та теплопостачання приміщення здійснюється парокompресорною машиною через систему вентиляції зі зміною напрямку та витрати обробленого зовнішнього повітря.

44.19.02.1883/230049. Показники, що застосовуються для інтегральної оцінки інвестиційної привабливості паливно-енергетичних підприємств. Аболхасанзад Аліреза, Величко В.А. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.43-46. - укр. УДК 658.14:336.

Стаття присвячена вирішенню важливого науково-практичного завдання щодо визначення системи показників, які впливають на результати інтегральної оцінки інвестиційної привабливості паливно-енергетичних підприємств. У результаті дослідження визначена необхідність застосування інтегральної оцінки інвестиційної привабливості паливно-енергетичних підприємств, сформовано комплекс показників, що застосовуються для інтегральної оцінки інвестиційної привабливості паливно-енергетичних підприємств, представлена їх характеристика.

44.19.02.1884/230435. Транскордонна співпраця України та Польщі в енергетичній сфері. Кочут І.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.83-87. - укр. УДК 338.48(477.475.045).

Обґрунтовано теоретичні засади транскордонної співпраці країн у сучасних умовах. Основою для подальшого окреслення стратегічних напрямів розвитку співпраці визначено підходи, сформульовані у Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами. Розкрито зміст та особливості проектів, реалізованих у рамках транскордонної співпраці України і Польщі у сфері енергетики. Проведено SWOT-аналіз сильних та слабких сторін у транскордонному співробітництві між Україною та Польщею в енергетиці. Обґрунтовано потенційні можливості та загрози його розвитку у стратегічній перспективі. Аргументовано, що врахування окреслених на основі проведеного аналізу можливостей України й Польщі на базі використання сильних сторін має бути підґрунтям для налагодження українсько-польського співробітництва в енергетичній сфері у контексті нових його реалій після активізації євроінтеграції. Узагальнено чинні нормативно-правові основи транскордонної співпраці та визначено потенціал реалізації стратегій підвищення її ефективності. Доведено, що важливим завданням для інтенсифікації транскордонної співпраці має бути активна співпраця між органами місцевої влади Польщі та України. Запропоновано напрями інституційно-організаційного забезпечення вирішення назрілих проблем та пріоритети стимулювання співпраці між Україною та Польщею в енергетичній сфері.

44.19.02.1885/230622. Життєвий цикл продукту та оцінювання енергетичних витрат. Бендюг В.І., Комариста Б.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.5-12. - укр. УДК 504.7.064.3:614(083,74).

Життєвий цикл розглядає кожен продукт чи сервісну систему в межах поняття "від колиски до могили". Метод оцінки життєвого циклу продукту є одним з сучасних підходів оцінки тиску на природу. При виконанні оцінки життєвого циклу враховують всі вхідні та вихідні потоки. Потоки зазвичай групують на матеріальні та енергетичні потоки. Матеріальні потоки - це витрата сировини на різних етапах життєвого циклу продукту. Енергетичні потоки - це витрати енергоресурсів на різних стадіях життєвого циклу чи оцінка вхідних та вихідних потоків в енергетичних одиницях. Виявлення та оцінка енергетичних потоків є невід'ємною частиною методів оцінки впливу життєвого циклу. Найбільші витрати енергетичних ресурсів протягом життєвого циклу відбуваються на етапі виробництва продукту. Тому ми пропонуємо оцінювати енергетичні потоки саме на етапі виготовлення продукту. При аналізі потоків вони поділяються на найменші одиничні потоки. Для інвентаризації одиничних енергетичних потоків пропонуємо використати так звану повну енергоємність продукту. Повна енергоємність продукту враховує витрати енергоносіїв, які були використані при видобутку сировини та виготовленні продукту, враховує енергоємність основних виробничих фондів, енергоємність відтворення робочої сили під час виробництва продукту, а також енергоємність заходів, які пов'язані з охороною навколишнього середовища в процесі виробництва. Для оцінки енергоємності охорони навколишнього середовища, енергоресурсів та вихідної продукції, сировини і матеріалів запропоновано три відповідних безрозмірних індексних показника. На основі вище наведених індексних показників розраховуємо узагальнений індекс енергоємності продукції як узагальнену функцію бажаності Гарінгтона. Отримане значення індексу енергоємності продукції за допомогою функції бажаності Гарінгтона переводимо до стандартної безрозмірної шкали бажаності від 0 до 1 і отримуємо унітарний індекс виробничої енергоємності продукційної системи. В рамках концепції оцінки життєвого циклу продукту запропонована нами методика визначення рівня виробничої енергоємності дозволяє врахувати більшість основних одиничних енергетичних потоків на етапі виробництва продукту. Отриманий унітарний індекс дозволить порівнювати різні продукційні системи за рівнем їх енергоефективності, та за допомогою аналізу одиничних енергетичних потоків дозволить проводити оптимізацію виробництва та знаходити ланки потенційно придатні для зменшення рівня енерговитрат.

44.19.02.1886/230632. Порівняння ефективності енерготехнологій при використанні різних джерел енергії. Бурдо О.Г., Гаврилов О.В., Альхурі Юсеф, Давар Ростамі Пур, Масельська Я.О. // Вісник

Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.53-58. - укр. УДК 621.8.03-027.236:621.78:664.045 .047.

Інтенсивний розвиток інноваційних зразків техніки випереджає рівень розвитку методологічних основ енергетичного менеджменту. Проблеми виникають при порівнянні енергоефективності електротехнологій і теплотехнологій, оскільки використовуються різні види енергії; відсутні об'єктивні показники ефективності використання енергії в різних технологіях зневоднення сировини. Запропоновано методологію, в основі якої покладена гіпотеза, що об'єктивні результати при порівнянні ефективності використання енергії при переробці сировини можна отримати на основі системного аналізу всього ланцюга конверсії енергії від палива до готового продукту. Пропонується використовувати показник частки енергії палива в готовому продукті і кількість вилученої вологи при спалюванні 1 кг палива. Такий показник не залежить від коливання цін на енергоносії, що характерно для України. Виконано аналіз теплових балансів сушильної і випарної установок. Показано, що при однакових технічних завданнях найгірше випарювання в рази ефективніше найкращої сушки. Наведено структурні моделі конверсії енергії при комбінованих процесах отримання концентрованих харчових продуктів. Розраховані за запропонованою методикою ефективність використання в готовому продукті енергії палива в традиційних схемах сушки, випарювання, кріоконцентрування. Проведено порівняння цих параметрів з даними для інноваційних зразків техніки, розроблених в ОНАХТ. В основі цих установок технології адресної доставки енергії безпосередньо до вологи в продукті. Показано, що інноваційні випарні установки не поступаються за ефективністю традиційним, але дозволяють отримувати концентрати до 90 об'ємних часток. Мікрохвильові сушарки та установки блочного виморожування істотно перевищують традиційні аналоги. Так, для палива з нафтовим еквівалентом 40 МДж на 1 кг традиційні сушарки можуть видалити не більше 3 кг вологи, кріоконцентратори - 20 кг. Інноваційні, відповідно, до 6 і до 100 кг вологи.

44.19.02.1887/231104. Основні напрями та особливості функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу. Величко В.А. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.96-101. - укр. УДК 65.012.8:334.024.

Предметом представленого дослідження є сукупність теоретичних та практичних інструментів забезпечення розвитку підприємств паливно-енергетичного комплексу (ПЕК) шляхом визначення "рейдерської привабливості" й прийняття управлінських рішень протидії рейдерським атакам. Метою статті є визначення та аналіз основних напрямів і особливостей функціонування підприємств ПЕК у контексті розвитку рейдерських ситуацій. У результаті дослідження застосовуються методи економічного й порівняльного аналізу, що дозволило визначити показники, які характеризують "рейдерську привабливість" підприємств паливно-енергетичного комплексу. На досліджених підприємствах спостерігається зниження фінансового положення та погіршення господарського стану, накопичення негативних явищ, що сприяє зростанню ймовірності здійснення рейдерських дій. На основі проведеного дослідження охарактеризовано рівень якості корпоративного управління підприємств ПЕК, який характеризується низьким рівнем. Визначено, що рівень ефективності функціонування корпоративного секретаря і наявність корпоративного кодексу дорівнює одиниці, що свідчить або про їх відсутність на досліджених підприємствах, або про відсутність відповідної інформації про функціонування і застосування у системі корпоративних відносин. Встановлено високу "рейдерську привабливість" представлених суб'єктів господарювання. У результаті дослідження запропоновані заходи щодо зростання ефективності функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу, враховуючи шляхи виникнення рейдерських атак: зміцнення виробничо-господарського потенціалу на основі зростання активів підприємств, застосування сучасних технологій та ін.; зростання ефективності використання інтелектуального капіталу; оптимізація структури джерел фінансування діяльності підприємств паливно-енергетичного комплексу; розробка механізмів протидії рейдерству на представлених підприємствах; удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення протидії рейдерству; зростання рівня якості корпоративного управління підприємств паливно-енергетичного комплексу.

44.09 Енергоресурси. Енергетичний баланс. Енергетичний потенціал: теоретичний, технічний, екологічний, економічний; оптимістична і песимістична оцінка потенціалу

44.19.02.1888/229940. Оптимізація споживання енергоносіїв у процесі випарювання водного розчину гідроксиду натрія. Бабак Т.Г., Биканов С.М., Соловей Л.В., Ус В.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.33-38. - рос. УДК 66.012.45.

В статті пропонується проект модернізації трикорпусної установки випарювання водного розчину гідроксиду натрію з метою підвищення його концентрації. Модернізація полягає в створенні мережі теплообмінного обладнання, що реалізує рекуперацію тепла технологічних потоків випарної установки. Проектування було проведено за допомогою методів пінч-аналізу, тобто було

обґрунтовано вибір мінімальної різниці температур в теплообмінному обладнанні $\Delta T(\min)$, утворено проект мережі теплообмінників, що реалізує мінімальне споживання зовнішніх утиліт і проведено оптимізацію мережі. В якості теплообмінного обладнання було запропоновано і розраховано сучасні пластинчаті теплообмінні апарати. Було проведено економічну оцінку проекту, що показала термін його окупності складе приблизно два місяці.

44.19.02.1889/230983. Еколого-економічні підходи до енергетичного використання деревної біомаси з відходів виробництва в Україні. Кафлик М.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.49-53. - укр. УДК 620.9:662.6.

Деревинна біомаса є основним джерелом енергії серед відновлюваних джерел в Україні. Питання біоенергетичного використання деревини розглянуто в контексті впровадження у практику ведення лісового господарства на засадах наближеного до природи лісівництва та сталого, невиснажливого використання лісових ресурсів. Проаналізовано основні показники відходів деревної біомаси в Україні. Доведено важливість використання відходів деревної біомаси в контексті сталого розвитку з урахуванням економічної, екологічної та соціальної складових цього процесу. В Україні немає спеціалізованих підприємств, які постачають біомасу компаніям з виробництва біопалива. Деревину постачають безпосередньо державні лісгосподарські підприємства та деревообробні підприємства, які можуть постачати відходи від деревообробки. Лісові вторинні ресурси потрібно використовувати згідно з каскадним принципом - насамперед для виробництва продукції з масиву і переробляти повторно для максимального збільшення поглинання і нагромадження вуглецю, а тільки після цього - для виробництва енергії. Актуальним завданням є розвиток комплексних лісгосподарських підприємств, до складу яких входить перероблення відходів деревної біомаси в енергетичних цілях. Відходи лісгосподарського та лісопильного виробництва є високим біоенергетичним потенціалом для формування ефективного способу господарювання (економіки) на біоекономічних засадах.

44.19.02.1890/231060. Потенційні можливості підвищення ефективності виробництва та реалізації біопалива. Боярчук В.М., Станько Т.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.5-12. - укр. УДК 330.131.5:620.95.

Робота присвячена вирішенню питань, що стосуються використання відновлювальних джерел енергії на основі біопалива. У статті обґрунтовується можливість і доцільність заміщення викопних палив, насамперед природного газу, альтернативними видами біопалива. Предметом дослідження є біоенергетичні проекти. Метою статті є визначення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз вирощування енергетичних плантацій та логістики постачання біомаси. У роботі проведено аналіз досліджень вітчизняних та закордонних вчених щодо ефективності використання біопалива. Проведено SWOT-аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища вирощування енергетичної верби. На основі отриманих результатів, зроблено висновки як можна перетворити слабкі сторони проекту на сильні, та використати усі можливості для усунення зовнішніх загроз. Крім цього, у статті розглядаються проблеми організації логістичної схеми біопалива. У роботі наводяться аргументи, які підтверджують важливість логістики та необхідність її використання для успішної реалізації біоенергетичних проектів. Охарактеризовано основні етапи ефективної схеми логістики біомаси. Наведено орієнтовану вартість перевезення біопалива різними видами транспорту. Показано основні стадії господарських відносин, які виникають при вирощування та реалізації біопалива. Дано коротку характеристику ризиків, що можливі при зберіганні великих обсягів біомаси. У результаті проведеного дослідження зроблено висновки щодо доцільності проведення SWOT - аналізу та організації логістики біопалива, що є важливими передумовами успішної реалізації біоенергетичних проектів на практиці. Наведено чинники, які значною мірою впливають на запровадження проектів виробництва теплової енергії з біомаси. Результати дослідження можуть служити практичними рекомендаціями організаціям, які займаються виробництвом та реалізацією біопалива.

44.29 Електроенергетика

44.19.02.1891/228736. Системи накопичення енергії на основі застосування потужних двонапрямлених перетворювачів. Жаркін А.Ф., Новський В.О., Мартинов В.В., Пазеев А.Г., Палачов С.О., Руденко Ю.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.25-33. - укр. УДК 624.314.

Розглянуто основні аспекти побудови сучасних систем накопичення електроенергії (СНЕ) на основі застосування потужних двонапрямлених напівпровідникових перетворювачів, а саме підвищувально-понижувального перетворювача постійної напруги і трифазного перетворювача напруги (трифазного інвертора), що застосовують у СНЕ з різними типами джерел електроенергії, такими, як зовнішня електрична мережа енергосистеми, джерела відновлюваної енергетики та ін. Наведено результати розрахунків роботи двонапрямленого трифазного інвертора у складі уніфікованого інверторного модуля потужністю 300кВт, що призначений для побудови багатомодульних СНЕ значної потужності.

44.19.02.1892/228737. ККД трифазних систем електропостачання з двоспрямованим потоком енергії. Жемеров Г.Г., Тугай Д.В., Котелевець С.В., Берчук І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.34-41. - рос. УДК 621.3.

Отримано аналітичні співвідношення, що дозволяють розрахувати максимально можливий і реальний коефіцієнт корисної дії трифазних трипровідних систем електропостачання з двоспрямованим потоком енергії. Показано, що навіть за високих значень ККД в односпрямованих прямому і зворотному потоках, загальний ККД двобічної системи електропостачання може виявитися незначним. Коректність отриманих співвідношень перевірено на комп'ютерній Matlab-моделі трифазної системи електропостачання з силовим активним фільтром.

44.19.02.1893/228754. Підвищення надійності функціонування автоматів освітлення мак при неякісній електроенергії. Пилипчук В.П., Ширяєв В.С., Сиченко В.Г., Косарев Є.М., Малиш С.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.167-173. - укр. УДК 621.321.

Питання впровадження енергозберігаючих технологій в освітленні, особливо в умовах безперервного зростання вартості електроенергії, актуальне і може суттєво знизити споживання електроенергії. Витрата електроенергії на цілі освітлення може бути помітно знижена досягненням оптимальної роботи освітлювальної установки в кожен момент часу. Домогтися найбільш повного і точного обліку наявності денного світла, так само як і обліку присутності людей, можна, застосовуючи засоби автоматичного управління освітленням. Принцип дії цих пристроїв ґрунтувався на повному або частковому вимкненні освітлювального навантаження при перевищенні природної освітленості заданого рівня. Автоматичне управління освітленням дозволяє знизити поточну потужність освітлення, а також виключити можливість роботи освітлення в неробочий час за керівними сигналами. На сьогоднішній день розроблена та застосовується велика гамма модифікацій засобів автоматичного управління освітленням в різноманітних сферах народного господарства. В той же час, досвід експлуатації даних пристроїв показав, що в умовах різкозмінних тягових навантажень виникають збої в роботі, пов'язані з недостатньо стійкою роботою блоків живлення. Тому в роботі проведено аналіз якості напруги живлення автоматів освітлення та запропоновані шляхи модернізації джерел живлення комутаторів освітлення серії МАК для забезпечення надійної і безперебійної роботи в умовах значних коливань напруги мережі живлення на залізниці.

44.19.02.1894/228755. Забезпечення електромагнітної сумісності в локальних електричних мережах. Шидловський А.К., Жаркін А.Ф., Новський В.О., Капличний Н.М., Козлов О.В., Малахатка Д.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.174-183. - укр. УДК 621.314.

Розглянуто основні аспекти розробки принципів побудови параметричних та регульованих фільтросиметруючих пристроїв, а також гібридних фільтрокомпенсуючих перетворювачів на їх основі для забезпечення електромагнітної сумісності навантажень та комплексного покращення якості напруги в локальних системах електропостачання (ЛСЕП) зі штучною нейтраллю. Запропоновані трифазні мережі зі штучними нульовими точками можуть бути ефективно застосовані для створення ЛСЕП з відокремленим від основної мережі контуром для протікання струмів нульової послідовності основної та вищих частот, що дозволяє комплексно поліпшити якість напруги на затискачах відповідальних навантажень, забезпечити їхню електромагнітну сумісність, а також підвищити надійність електропостачання у ЛСЕП при виконанні вимог стандартів з EMC та ПУЕ.

44.19.02.1895/229023. Оптимальне керування режимом роботи комбінованої електроенергетичної системи з відновлюваними джерелами енергії. Плешков П.Г., Гарасьова Н.Ю., Солдатенко В.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.64-70. - укр. УДК 621.316.13.

Розроблено оптимальну систему автоматичного керування режимом комбінованої електроенергетичної системи з відновлюваними джерелами енергії, яка дозволяє забезпечити максимальний рівень генерації активної потужності за умови дотримання нормально допустимих значень усталеного відхилення напруги в точці приєднання відновлюваних джерел електроенергії та електроспоживачів до електричної мережі. Показано, що дану задачу автоматичного керування найдоцільніше інтерпретувати як задачу багатокритеріальної оптимізації. Запропоновано структурну схему оптимальної системи автоматичного керування та алгоритм розрахунку вектора керування, в основу якого покладено розв'язки задачі багатокритеріальної оптимізації методом наближення до утопічної точки в просторі критеріїв. На основі розроблених структурної схеми системи автоматичного керування та алгоритму визначення вектору керування створено комп'ютерну імітаційну модель, яка дозволяє проводити аналіз режиму роботи комбінованої електроенергетичної системи з відновлюваними джерелами енергії. За допомогою даної моделі було визначено ефект від застосування розробленого алгоритму автоматичного керування установками генерації електричної

потужності. Аналіз результатів комп'ютерного імітаційного моделювання засвідчив, що застосування розробленої оптимальної системи керування, на відміну від базової моделі, дозволяє підвищити рівень генерації активної потужності в районну електричну мережу за умови дотримання нормально допустимих значень усталеного відхилення напруги. Так, при використанні розробленої системи автоматичного керування комбінованою електроенергетичною системою з відновлюваними джерелами енергії досягнуто збільшення генерації активної потужності в мережу на 8,13 %, порівняно з випадком базової моделі. При цьому результати статистичної обробки значень усталеного відхилення напруги в точці приєднання електроспоживачів засвідчили, що даний показник якості електроенергії для випадку розробленої системи автоматичного керування задовольняє вимогам ГОСТ 13109-97.

44.19.02.1896/229025. Моделювання роботи мережі середньої напруги з компенсованою нейтраллю при однофазному замиканні на землю. Зорин Є.Ю., Чепелюк О.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.77-86. - рос. УДК 621.3.

В статті розроблено розрахункову модель мережі середньої напруги з компенсованою нейтраллю з трьома фідерами в середовищі Matlab, яка дозволяє моделювати роботу мережі в режимі однофазного замикання на землю. Розрахункова модель базується на положеннях теорії методу симетричних складових, що дозволяє імітувати появу складових нульової послідовності струмів які виникають у енергосистемі в випадку однофазного замикання на землю. Проведено імітаційне моделювання мережі напругою 20 кВ з компенсованою нейтраллю в режимі однофазного замикання на землю, результати якого проілюстровані відповідними осцилограмами та залежностями напруг і струмів. За результатами моделювання проаналізовано роботу системи компенсації аварійного струму в режимі однофазного замикання на землю. Запропонована розрахункова модель може бути використана при розробці нових і модернізації існуючих мереж середньої напруги з компенсованою нейтраллю для оцінки ефективності їх роботи в режимі однофазного замикання на землю та з метою найбільш раціонального вибору відповідного обладнання установки компенсації і алгоритмів його роботи.

44.19.02.1897/229224. Метод розпізнавання та ідентифікації накидів і замикань на землю у високовольтних лініях електропередач. Возна Н.Я., Люра О.П., Сабадаш І.О., Островка І.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.79-84. - укр. УДК 681.325.

Викладено теоретичні засади методів розпізнавання образів на основі алгебраїчного, структурного, геометричного, статистичного, кореляційного, спектрального аналізів та обґрунтовано їх системні характеристики. Запропоновано диференціально-різницевий метод розпізнавання накидів і замикань на землю, який виконується згідно з алгоритмом опрацювання цифрових гармонічних сигналів, що включає: формування цифrogram фазних струмів з постійним кроком дискретизації та квантування, які проаналізовано у квадратичному просторі на інтервалі одного півперіоду гармонічної частоти. Досліджено структури та системні характеристики таких компонентів пристрою розпізнавання накидів та замикань на землю: АЦП розгорнутого типу, багаторозрядного регістра зсуву, структури логічних елементів "Виключне АБО", цифрового перемножувача та спецпроцесора обчислення порогового значення імпульсно-квадратичної функції, яка ідентифікує накид або замикання на землю. Викладено інформаційну технологію проектування структурних рішень спецпроцесора релейного захисту високовольтних ліній електропередач. Систематизовано наявні засоби релейного захисту на основі апаратних та програмно-апаратних мікропроцесорних контролерів цифрового захисту. Класифіковано компоненти спецпроцесора та обґрунтовано їх характеристики, орієнтовані на лінії електропередач 6 кВ. Продемонстровано часові діаграми випрямлених значень фазної напруги, струму та різниці фаз $\Delta\varphi$ під час накидів, коротких замикань та запуску потужних електродвигунів у високовольтних ЛЕП.

44.19.02.1898/229589. Теоретичні засади та задачі розпізнавання гармонічних сигналів та образів на основі оцінки Хеммінгової віддалі. Сидор А.І., Люра О.П., Николайчук Я.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.131-136. - укр. УДК 004.383.3.

Розв'язано задачу розпізнавання гармонічних сигналів та образів на основі оцінки Хеммінгової віддалі, що виникає під час виникнення збурень у високовольтних лініях електропередач типу накидів, замикань на землю та запусків потужних електроприладів. Проаналізовано основні переваги та недоліки виробників мікроконтролерних засобів релейного захисту. Розроблено теоретичні засади диференціально-різницевого алгоритму розпізнавання накидів і коротких замикань у лініях електропередач. Розроблено структуру та функціональну схему спецпроцесора розпізнавання збурень у високовольтних лініях електропередач на основі кореляційної оцінки Хеммінгової віддалі. Проведено дослідження часової складності спецпроцесора визначення Хеммінгової віддалі у теоретико-числовому базисі Радемахера. Виконано постановку задачі динамічного опрацювання

цифрових сигналів на основі визначення Хеммінгової віддалі до джерела акустичних сигналів. Розроблено принципи структурної побудови та структурних рішень спецпроцесора кореляційного опрацювання акустичних сигналів. Розроблено структурні рішення спецпристрою визначення Хеммінгової віддалі у базисах Радемахера та Хаара, його структуру та базові компоненти. Сформовано принципи роботи спецпроцесора визначення Хеммінгової віддалі у теоретико-числових базисах Радемахера та Хаара.

44.19.02.1899/229953. Вплив розосередженого генерування на надійність роботи електричних мереж. Лежнюк П.Д., Комар В.О., Кравчук С.В., Котилко І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.25-31. - укр. УДК 621.311.

Системний оператор у своєму дослідженні наголошує, що СЕС та ВЕС з точки зору стабільності електропостачання - ненадійні. Відхилення від планових графіків протягом доби складає понад 450 МВт при встановленій потужності 1217 МВт. Ще однією специфікою встановлення відновлювальних джерел енергії є їх нерівномірне розміщення по всій Україні. Таким чином, наявність одного потужного джерела до 3 МВт або декількох менш потужних до 0,5 МВт, що під'єднані до однієї підстанції розподільної електричної мережі (РЕМ), дають можливість розглядати РЕМ як локальну електричну систему (ЛЕС). А для локальної електричної системи, ще чітко не сформовані законодавчі акти, згідно яких будуть функціонувати відновлювальні джерела енергії. Джерела розосередженого генерування мають великий потенціал для підвищення продуктивності розподільної електричної мережі, і це слід заохочувати. Однак, конструкція системи розподілу і методи роботи, як правило, на основі радіальних потоків потужності, створюють низку проблем для успішного впровадження розподілених джерел енергії. Для підвищення техніко-економічної ефективності сумісної експлуатації розосереджених джерел електроенергії і розподільних електричних мереж необхідно розв'язати ряд задач, що дозволить збільшити виробництво електроенергії ВДЕ, зменшити втрати електроенергії в розподільних електричних мережах, покращити якість і надійність електропостачання споживачів. Особливо гостро для розподільних електричних мереж постає питання надійності і безперебійності електропостачання. В статті проаналізовано темпи збільшення генерування фотоелектричних станцій в розрізі об'єднаної електроенергетичної системи України та енергопостачальної компанії ПАТ "Вінницяобленерго". Проведено аналіз існуючих нормативних документів, що регламентують роботу фотоелектричних станцій. В рамках розглянутих документів визначено критерії, згідно з якими оцінюється надійність роботи електричних мереж, а саме, тривалість довгих перерв в електропостачанні споживачів електричної енергії SAIDI. Показано взаємозв'язок зміни показників надійності роботи електричних мереж із збільшенням кількості та встановленої потужності відновлювальних джерел енергії, зокрема фотоелектричних станцій.

44.19.02.1900/229981. Аналіз параметрів якості електроенергії при встановленні компенсаторів реактивної потужності. Вербицький Є.В., Ходаков К.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.234-242. - укр. УДК 621.314.

Збільшення кількості електронних пристроїв, під'єднаних до електромереж змінного струму, збільшує частку перехідних процесів в мережі та обумовлює динамічний характер, спожитої від мережі енергії. Це явище збільшує обсяг генерування реактивної потужності, що має негативний вплив на обладнання електричної мережі і збільшує втрати енергії під час її транспортування до споживача. Зазвичай для зменшення обсягу генерованої реактивної потужності встановлюють компенсатори реактивної потужності. Залежно від типу реактивної потужності встановлюють один з декількох можливих типів компенсаторів. У статті аналізується вартість та ефективність використання компенсаторів різного типу. У статті проаналізовано теоретичні аспекти компенсації реактивної потужності. Повна електрична потужність розділена на пасивну і активну, визначено обмеження щодо струму компенсатора відповідно до вимог щодо параметрів якості електроенергії. В дослідженні також враховано зменшення вихідної потужності генератора електромережі завдяки компенсації реактивної потужності. Запропоновано використання аналізатора параметрів якості електроенергії як ефективний засіб для визначення типу та потужності компенсатора. Аналізатор виготовлено та протестовано на декількох типах розповсюджених навантажень. Розроблено простий алгоритм для розрахунку параметрів компенсаторів реактивної потужності. При дослідженні враховано коливання частоти мережі у реальних електромережах. Алгоритм застосовано для таких навантажень: лінійного реактивного, нелінійного реактивного і динамічного реактивного навантаження. Алгоритм розрахунку параметрів компенсатора реалізовано у програмному пакеті MatLab. Розраховано економічний ефект для різних компенсаторів і типів навантажень відповідно до актуальних цін на компенсатори і генератори. Як результат, для лінійних реактивних навантажень найбільш доцільно використовувати статичні синхронні компенсатори (СТАТКОМ) з прибутком 104.3% на рік, для нелінійних реактивних навантажень найвідповіднішими є активні фільтри з прибутком 17.9% на рік, для динамічних реактивних навантажень - динамічні компенсатори з прибутком 44.7% на рік.

44.19.02.1901/229991. Розрахунок потужності і втрат в трифазній електричній мережі. Швець С.В., Гриб О.Г., Донецька Т.С., Мариненко А.П., Карпалюк І.Т. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.60-66. - рос. УДК 621.311.

В останні роки значна увага приділяється підвищенню ефективності генерації, передачі і споживанню електричної енергії. Проблема впливу вищих гармонік є однією з важливих частин загальної проблеми електромагнітної сумісності приймачів електроенергії з живильною електричною мережею. Актуальними залишаються питання подальшого вдосконалення існуючих алгоритмів розрахунку і аналізу втрат електричної енергії. Метою статті є обґрунтування математичного апарату виділення енергетичних складових повної потужності, яку можна передати споживачеві при заданому характері напруги і рівні втрат на активному опорі проводів в лініях електропередач в трифазній електричній мережі, а також визначення структури і значень втрат при заданому характері напруги і рівні споживаної потужності за допомогою коефіцієнта втрат. В основі вирішення зазначеної задачі лежить пошук екстремумів миттєвої і середньої потужності, а також втрат на активному опорі проводів ліній електропередач в трифазній електричній мережі. Рішення даної задачі формує вимоги до ідеального споживача у трьохпровідній електричній мережі незалежно від симетрії і гармонійного складу напруги живлення. Сформульовано та вирішено задачу пошуку екстремумів потужності в залежності від характеру струму при заданій формі напруги і абсолютного екстремуму функції потужності в залежності від співвідношення гармонійних складових. Отримано співвідношення для коефіцієнтів потужності і втрат на активному опорі проводів в лініях електропередач в трифазній електричній мережі. Співвідношення дозволяють розраховувати як миттєві, так і інтегральні оцінки якості електроспоживання, враховують такі властивості споживача як симетрія, лінійність, наявність реактивності. Рішення даних задач дозволяє зробити висновки про те, що ідеальним споживачем у трьохпровідній електричній мережі незалежно від симетрії і гармонійного складу напруги живлення є симетричний трикутник активних опорів.

44.19.02.1902/229992. Аналіз втрат в автономному інверторі напруги с LC-фільтром і синусоїдальною ШІМ при роботі на нелінійне навантаження. Макаров В.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.67-72. - рос. УДК 621.314.5.

Зараз значна увага приділяється підвищенню якості електричної енергії. Проблема впливу вищих гармонік одна з важливих частин проблеми електромагнітної сумісності споживачів електроенергії з живильною електричною мережею. Актуальними залишаються питання аналізу втрат в автономних інверторах напруги при роботі їх на нелінійне навантаження. Метою статті є визначення втрат в ключах інвертора напруги з синусоїдальної ШІМ при роботі на нелінійне навантаження. Струм комутований ключами інвертора відрізняється від синусоїдального. Визначено складові цього струму, який складається із струму навантаження і струму що протікає в конденсатор, який розкладається на струм першої гармоніки і струм вищих гармонік. Знайдено діюче значення струму через ключ інвертора. Зроблено розрахунок втрат в силових ключах автономного інвертора напруги, визначений діючий струм, що протікає в ключі, отримано вираз для визначення потужності втрат на включення і статичних втрат в ключах автономного інвертора напруги з LC-фільтром і синусоїдальної ШІМ. В результаті аналізу визначено діапазон частот ШІМ при якому досягається мінімум втрат. Дано рекомендації по вибору частоти синусоїдальної ШІМ автономного інвертора напруги при роботі на нелінійне навантаження.

44.19.02.1903/230418. Нейромережеві засоби прогнозування споживання енергоресурсів. Карпа Д.М., Цмоць І.Г., Опотяк Ю.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.140-146. - укр. УДК 621.31.

Досліджено та обґрунтовано вибір нейромережевих структур для оброблення статистичних даних з метою прогнозування та виявлення аномальних показників споживання енергоресурсів. Показано, що системам на основі нейронних мереж завжди протиставлялись експертні системи, які, на відміну від перших, очевидно програмувались. Середовище, в якому працює система, не завжди є статичним і потрібні методи опрацювання даних, які могли б адекватно реагувати на зміну середовища та вміти відповідно адаптувати отримувані результати. Нейронні мережі володіють такою особливістю, як вміння навчатись. Ця особливість і є основним аргументом для застосування таких структур у системах управління енергоефективністю. Розроблена архітектура мережі та застосований процес навчання дав змогу прогнозувати показники спожитої електроенергії з урахуванням багатьох параметрів. Особливістю розробленої архітектури є можливість здійснювати перенавчання у процесі функціонування, не перериваючи його. Використання адаптивного та безперервного навчання нейромережі дасть змогу виявляти аномальні показники даних. Точність такого виявлення було перевірено на реальній вибірці даних. Аналіз отриманих результатів показує, що використання нейронних мереж хоч і потребує швидкодії і часу на навчання, проте, під час класифікації вхідного вектора, швидкодія нейронної мережі перевищує будь-який алгоритм кластеризації.

44.19.02.1904/231388. Урахування ризику невикористаних можливостей під час обґрунтування оптимального сценарію введення нових агрегатів на гідроакумулювальних електростанціях в Україні. Стефанишин Д.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.7-19. - укр. УДК 519.8:502.3.

Розглянуто завдання обґрунтування оптимального сценарію введення нових потужностей гідроенергетики на гідроакумулювальних електростанціях (ГАЕС) в Україні згідно з прийнятою урядом Програмою розвитку гідроенергетики на період до 2026 р., у якій передбачено добудову і прийняття в експлуатацію чергових агрегатів на Дністровській і Ташлицькій ГАЕС, а також будівництво Канівської ГАЕС. Запропоновано вирішення поставленого завдання на підставі попарного порівняння альтернатив за критерієм мінімального сукупного ризику з урахуванням ризику невикористаних можливостей, де як розрахункові характеристики, за якими формувалися складові сукупних ризиків альтернатив, приймалися енергетичні показники різних варіантів уведення агрегатів та їх вартість. Показано принципову можливість вибору оптимального сценарію введення нових агрегатів на ГАЕС в Україні з меншим сукупним ризиком порівняно з іншими можливими сценаріями.

44.31 Теплоенергетика. Теплотехніка

44.19.02.1905/229228. Аналіз методів збільшення терміну експлуатації котлоагрегата ТП-100А енергоблоку № 10 Бурштинської ТЕС. Лис С.С., Юрасова О.Г. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.99-103. - укр. УДК 621.182.2.

Для реконструкції котельного агрегата ТП-100А потрібно прийняти низку технічних рішень: заміна 100 % поверхонь нагріву первинного і вторинного контуру перегріву пари; заміна барабана котла; замкнення пилосистеми; встановлення газощільних екранних поверхонь нагріву; заміна всіх кубів водяного економайзера; заміна всіх кубів ТПП; заміна запірної та регуляційної арматури; заміна всіх паропроводів у межах котельного відділення. Замкнення пилосистеми дасть змогу уникнути скидання вугільного пилу на електрофільтр, цим самим зменшити витрату палива на виробництво електричної енергії. Встановлення газощільних екранів сприятиме зменшенню присмоктів холодного повітря в топку, що позитивно позначиться на ККД котла і виході рідкого шлаку, а заміна кубів водяного економайзера і ТПП дасть змогу підігріти живильну воду, і відповідно, холодне повітря до розрахункової величини (до реконструкції значення температури не досягали розрахункової величини). Заміна запірної та регуляційної арматури дасть змогу якісно регулювати основні параметри пари (тиск та температуру), до того ж збільшиться швидкість маневрування енергоблоку і зменшиться величина перепадів палива під час маневрування. Окрім цього, що зазначені операції збільшують термін експлуатації котлоагрегата, вони також приведуть до підвищення ККД котла як мінімум на 2 % і значно підвищать маневреність енергоблоку загалом.

44.19.02.1906/229261. Ефективність пластинчатих теплоутилізаторів теплоутилізаційних систем. Фіалко Н.М., Степанова А.І., Навродська Р.О., Сбродова Г.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.115-119. - рос. УДК 621.036.7.

Розроблено методику розрахунку втрат ексергетичної потужності у процесах теплопровідності під час передачі теплоти через поперечний переріз пластини газоповітряного пластинчастого теплоутилізатора за граничних умов третього роду. Методику засновано на комплексному підході, що поєднує ексергетичні методи з методами термодинаміки незворотних процесів. Математична модель досліджуваних процесів включає рівняння ексергії, рівняння балансу ексергії та ентропії, рівняння нерозривності трифазної термодинамічної системи при зміні концентрації однієї з фаз, рівняння руху фаз, рівняння енергій, рівняння балансу ентальпій, рівняння Гіббса і рівняння теплопровідності за граничних умов третього роду. Для отримання формул для розрахунку втрат ексергетичної потужності використано локальне диференціальне рівняння балансу ексергії. У цьому рівнянні одна зі складових визначає втрати ексергетичної потужності, зумовлені незворотністю процесів і пов'язані з теплопровідністю, в'язкістю фаз, міжфазним теплообміном і тертям між фазами. На підставі цього рівняння і рішення рівняння теплопровідності за граничних умов третього роду для необмеженої пластини, якою моделювалася пластинчаста теплоутилізатора, отримано формули для розрахунку втрат ексергетичної потужності. Виконано розрахунки загальних втрат ексергетичної потужності в газоповітряному пластинчастому теплоутилізаторі за різних режимів роботи котла і втрат ексергетичної потужності у процесах теплопровідності. Встановлено, що втрати ексергетичної потужності у процесах теплопровідності в газоповітряному пластинчастому теплоутилізаторі становлять 8,6-11,6 % від загальних втрат ексергетичної потужності і залежать від режиму роботи котла.

44.19.02.1907/229321. Алгоритм визначення вагових коефіцієнтів локальних критеріїв при проведенні порівняльного аналізу варіантів когенераційних установок. Дмитроченкова Е.І. // Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №24, С.17-21. - укр. УДК 621.4.

Зношеність основних фондів української теплової енергетики досяг 85...90 %, що призводить до погіршення електропостачання. Віддалені райони отримують електроенергію за графіком, виконується вільне вимкнення споживачів. Тому все більше уваги приділяється малій енергетиці з одночасним виробленням теплової та електричної енергії (когенерації). При розробці та реалізації проектів когенерації важливим є правильний вибір технологічних схем, первинного двигуна та інших технічних рішень. Для цього використовується певний набір показників ефективності роботи когенераційних установок. З кількох варіантів схемних рішень вибір здійснюється на основі порівняльного аналізу цих показників. Однією з можливостей здійснення порівняльного аналізу варіантів когенераційних систем є критеріально-параметричний підхід з урахуванням пріоритетів замовника щодо технічної, економічної, експлуатаційної та екологічної ефективності. З метою вибору варіанту установки запропоновано використовувати вагові коефіцієнти, які визначають вплив кожного окремого критерію на загальний підсумок. Наведена методика розрахунку чисельних значень вагових коефіцієнтів локальних критеріїв у повному та частково ранжируемому ряді з використанням методу спадної арифметичної прогресії. Виконано порівняння результатів при використанні повного та частково ранжируваного рядів. Використання критеріїв з однаковою важливістю дає більше варіантів для аналізу, тобто забезпечує більшу гнучкість методу.

44.19.02.1908/229935. Експериментальний стенд для дослідження процесу конденсації пари із суміші з повітрям в каналах пластинчастого теплообмінника. Василенко О.А., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., КУСАКОВ С.К. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.3-9. - рос. УДК 66.045.01.

У статті розглянута постановка експерименту з вивчення процесу конденсації пари з суміші з повітрям в каналі пластинчастого теплообмінника. Була описана і побудована експериментальна установка для досліджень теплообмінних процесів в каналах пластинчастого теплообмінника. В результаті робіт було виготовлено п'ять експериментальних зразків, зварених з допомогою аргонодугового зварювання пакетів гофрованих пластин. Були наведені всі геометричні характеристики зварних пакетів. Описано всі використані в ході експериментів вимірювальні прилади і зняті з їх допомогою параметри. Встановлено, що експериментальна установка дозволяє проводити дослідження процесу конденсації водяної пари для суміші з повітрям при стабільних заданих значеннях основних режимних параметрів. Наведено методику визначення основних характеристик (середніх і локальних) процесу конденсації пари з парогазової суміші в досліджуваних каналах. У подальшому отримані експериментальні результати будуть використані для перевірки адекватності математичних моделей процесу конденсації пари з парогазової суміші в каналах пластинчастих теплообмінників з різною формою гофрування теплопередаючих пластин, а також для накопичення статистичних даних досліджень в даній тематиці. Передбачається, що дані дослідження дозволять впроваджувати пластинчасті конденсатори для хімічної промисловості та інших різних галузей народного господарства.

44.19.02.1909/229939. Узагальнююча модель формування відкладень на поверхні теплопередачі у безрозмірній формі та її впровадження для розрахунку пластинчастого теплообмінника. Мацегора О.І., Арсеньєва О.П., Капустенко П.О., Зоренко В.В., Соловей Л.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.28-32. - рос. УДК 66.045.01.

Розроблена узагальнена математична модель формування забруднень на поверхні теплопередачі пластинчастого теплообмінника. Модель представлена системою звичайних диференціальних рівнянь і враховує розподіл параметрів процесу вздовж каналу пластинчастого теплообмінника, що дозволяє прогнозувати розвиток забруднення у часі в різних місцях продовж довжини каналу. Модель представлена в безрозмірній формі, що дозволяє розширити діапазон її використання на більш широкий клас явищ забруднень теплопередаючих поверхонь в умовах, коли інтенсивність процесу контролюється масопереносом в основному потоці і швидкістю реакції на межі розділу рідкої та твердої фаз. Використання представленої моделі формування забруднень дозволило розробити математичну модель формування забруднень в каналах пластинчастого теплообмінника з урахуванням змін основних параметрів процесу вздовж поверхні теплопередачі. Для перевірки отриманої моделі і визначення присутніх в ній безрозмірних параметрів планується проведення розрахунків для конкретних умов та порівняння з даними експериментальних досліджень в промислових випробуваннях пластинчастих теплообмінників при роботі з середовищами, схильними до утворення забруднень на теплопередаючій поверхні.

44.19.02.1910/229943. Аналіз можливостей використання фосфоліпідів у якості деемульгаторів для електрознесольовальних установок. Лаврова І.О., Кишка Р.В., Валуйкін С.В., Владимиренко В.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.53-59. - укр. УДК 378.17:665.347.

В статті наведені можливості постановки та вирішення сучасних задач використання фосфоліпідів у якості деемульгаторів електрознесолювальних установок для технології зневоднювання нафти в умовах нафтових промислів або нафтопереробних екологічно-безпечних підприємств з використанням електрознесолювальних установок. Експериментальні дослідження дозволяють оцінити: фізико-хімічні показники оброблених нафт; ефективність і обрані оптимальні режими використання фосфатидного концентрату в якості деемульгатора; узагальнити отримані результати і оцінити доцільність використання деемульгатора - неіоногенної поверхнево-активної речовини у дослідженому процесі. Експериментальні дослідження показали, що застосування фосфоліпиду з лимонною кислотою добре зневоднює нафту, ступінь вилучення води дорівнює 99,4%.

44.19.02.1911/229954. Про застосування імпульсного підведення тепла в системах тепlopостачання. Лухтура Ф.І., Циганов В.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.32-40. - рос. УДК 621.17.

Розглядаються питання, пов'язані з впливом імпульсного нагріву теплоносія на ефективність роботи і параметри систем тепlopостачання. При реалізації такого методу в системах опалення приватних житлових приміщень (будинків) "водогрійний котел - теплообмінники - житлові приміщення", де робочим тілом (теплоносієм) є вода, необхідно, поряд з підтриманням комфортних умов всередині приміщень, створити ефективний режим експлуатації з мінімізацією споживання палива, що можливо може бути взаємовиключними факторами впливу. Крім того, в технічній літературі теоретичне обґрунтування ефективності використання імпульсного нагріву теплоносія в системах опалення житлових будинків вкрай обмежена, що послужило формулюванню мети даної роботи. Для її досягнення розроблена математична модель теплової роботи індивідуальної системи опалення будівлі з імпульсним нагріванням теплоносія. На основі аналізу рівняння динаміки нагріву теплоносія визначені основні параметри імпульсного опалення системи тепlopостачання, раціональні значення тривалості підведення тепла і паузи між імпульсами, а також сквапності імпульсів, в залежності від величин поверхні нагріву опалювальних приладів в будинках, теплових втрат в навколишнє середовище, ємності системи. Показано суттєвий вплив зазначених функціональних параметрів на характеристики імпульсного підведення тепла і інтенсивність нагріву теплоносія. З ростом сквапності імпульсів або зі зменшенням коефіцієнта заповнення циклу знижується величина потужності, що підводиться до системи тепlopостачання. Визначено діапазони зміни частоти імпульсів, в межах яких може бути більш ефективний імпульсний режим підведення тепла в системах тепlopостачання. Введено поняття, за аналогією з регулярним режимом нагріву (охолодження), темпу нагріву (охолодження) теплоносія - швидкості зміни його температури. Отримані результати розробки інженерної методики для розрахунку функціональних параметрів імпульсного підведення тепла до систем тепlopостачання дозволяє здійснювати вибір ефективніших параметричних і конструктивних їх характеристик при проектуванні систем тепlopостачання і способів експлуатації, в т.ч. теплогенераторів на відповідну теплову потужність.

44.19.02.1912/229957. Термoeкономічний аналіз когенераційної установки на основі теорії ексергетичної вартості. Тарасова В.О., Харлампіді Д.Х., Костіков А.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.59-69. - укр. УДК 621. 1.016.330.138.

Сучасні когенераційні системи являють собою складні енерготехнологічні комплекси з високою ступеню рекуперації енергії. Передпроектний аналіз цих систем повинен враховувати як економічну, так і термодинамічну складові процесу перетворення енергії. Найбільш науково обґрунтованою базою щодо розробки рекомендацій для проектування агрегатів системи когенерації є сучасний метод термoeкономічного аналізу. На основі теорії ексергетичної вартості побудовано термoeкономічну модель когенераційної установки, яка враховує нееквівалентність ексергетичних втрат, що пов'язана зі структурно-топологічними особливостями її технологічної схеми. Термoeкономічна модель має ієрархічну структуру, до якої входять термодинамічна модель, що необхідна для визначення ексергій потоків, а також ексерго-топологічна модель, яка встановлює за допомогою поточкових графів взаємозв'язки між ексергетичними потоками в установці. Для візуалізації термoeкономічної моделі запропоновано функціональну ексергетичну поточкову діаграму когенераційної установки, яка допомагає здійснити поділ потоків за якісною ознакою "паливо" - "продукт" елемента. З метою подальшої сумісної оцінки ексергетичних та економічних показників системи до загальної термoeкономічної моделі можуть бути залучені функції капітальної вартості елементів. На основі чисельної реалізації термoeкономічної моделі в технологічній схемі установки визначені ділянки, що мають надлишкове питоми споживання ексергії, а також аномалії та дисфункції у кожному елементі схеми. Із залученням методів теорії планування експерименту побудовано регресійні моделі ексергетичного ККД установки у залежності від визначальних факторів, виконано факторний аналіз та визначений взаємопов'язаний їх вплив на ексергетичну ефективність установки.

44.19.02.1913/229958. Технологія утилізації теплоти димових газів з підвищеним вологовмістом для газоспоживальних котлів комунальної теплоенергетики. Фіалко Н.М., Пресіч Г.О., Гнедаш Г.О., Навродська Р.О., Новаківський М.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.70-77. - укр. УДК 621.184.5.

З метою покращення експлуатаційних та екологічних показників газоспоживаючих котельних комунальної теплоенергетики запропоновано для парових та водогрійних котлів комплексну теплоутилізаційну систему підвищеної теплової і екологічної ефективності з підігріванням та зволоженням дуттьового повітря і нагріванням води на хімовдоочищення. За умов реалізації цієї технології, теплоутилізаційна система використовує утилізовану теплоту одночасно для різних потреб котельної установки, що дозволяє забезпечити конденсаційним режиму роботи теплоутилізаційного обладнання впродовж всього опалювального періоду. Мета роботи полягає у дослідженні теплофізичних аспектів створення та ефективності застосування запропонованої комплексної теплоутилізаційної системи за умов підвищеного вологовмісту димових газів котлів. Виконано розрахункові дослідження тепловологісних характеристик димових газів і приросту КВТП котла при застосуванні зазначеної комплексної теплоутилізаційної системи, в якій реалізується підігрівання і зволоження дуттьового повітря та нагрівання (або без нього) холодної води на технологічні потреби для різних типів котлів (парового і водогрійного) і відповідних режимів їхньої роботи. Викладено результати досліджень основних характеристик цієї системи в залежності від типу та навантаження котла і проведено їх зіставлення з відповідною системою без нагрівання води системи хімовдоочищення. Порівняльний аналіз отриманих даних та зіставлення характеристик теплоутилізаційних систем здійснено за такими параметрами, як: їхня теплопродуктивність Q , приріст КВТП котла $\Delta\eta$, обумовлений їхнім застосуванням, параметри нагрівання та зволоження дуттьового повітря і димових газів після теплоутилізаційної установки. Показано, що дана система забезпечує приріст коефіцієнта використання теплоти палива котла на 11...18% та скорочення до 60% викидів оксидів азоту в навколишнє середовище. Також досягається значне зменшення вологовмісту димових газів після теплоутилізаційної установки, отже і втрат теплоти з відхідними газами.

44.19.02.1914/230131. Обґрунтування доцільності підвищення швидкодії систем екологічного діагностування дизельних енергетичних установок. Полив'яничук А.П., Каслін О.І., Скурідіна О.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.2-7. - укр. УДК 621.43.068.

Проаналізовано проблему зростання тривалості і вартості екологічного діагностування дизельних силових установок в результаті введення до складу нормованих показників масового викиду твердих частинок з відпрацьованими газами. У відповідності до вимог стандарту ISO 8178 запропоновано спосіб прискореного виміру цього показника та обґрунтовано доцільність його використання на прикладі екологічних випробувань магістрального тепловозу 2ТЕ116.

44.19.02.1915/230134. Обґрунтування параметрів та розробка методу виготовлення паливного брикета. Д'яконов О.В., Д'яконов В.І., Нікітченко О.Ю., Волошин В.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.20-26. - укр. УДК 662.638 818:674.08.

Запропонований спосіб брикетування, який відрізняється від існуючих розігрівом одночасно всього масиву матеріалу "зсередини" і вимкненні процесу нагрівання при його формуванні. Такий підхід дозволяє поширити кількість модифікованого матеріалу брикетів, підвищити його калорійність та одержати нові властивості, в тому числі і підвищення міцності. Автоматизація запропонованої технології дозволяє забезпечити високий коефіцієнт завантаження устаткування та зниження собівартості продукції.

44.19.02.1916/230413. Вплив температурної та фізико-механічної активації біомаси на енерговитрати процесу пресування біопалив деревинного та рослинного походження. Корінчук Д.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.111-118. - укр. УДК 620.9:662.6].004.1.

Досліджено компресійні характеристики пресування подрібненої поліфракційної біомаси рослинного та деревинного походження на прикладі деревини сосни, соломи та лузги соняшника. Встановлено залежності коефіцієнтів основного рівняння пресування від температури пресування та вмісту мікрофракції вторинного подрібнення. Визначено густину гранул, розраховано питому роботу гранулоутворення та досліджено закономірності їх зміни після підвищення тиску, температури та вмісту мікрофракції. Встановлено, що в межах досліджуваного діапазону збільшення тиску температури та вмісту мікрофракції вторинного подрібнення веде до збільшення об'ємної густини гранул біопалива. Водночас підвищення тиску пресування веде до збільшення питомої роботи пресування у 2,2-2,4 раза, а температури та вмісту мікрофракції - до зменшення на 22-46 % та 18-28 %. Встановлено ефект збільшення питомої роботи пресування після переходу від деревинної до рослинної біомаси. Рекомендовано в технологіях виробництва твердого біопалива включати ділянки

температурної активації матеріалу перед пресуванням з метою забезпечення температурного режиму пресування не нижче 100 °С для деревинної біомаси та не нижче 150°С для рослинної біомаси, а також ділянки фізико-механічної активації матеріалу шляхом тонкого подрібнення після стадії сушіння не менше 20 % загальної маси матеріалу до мікрофракції зі середнім розміром не більше 200 мкм з наступним змішуванням з основною масою та пресуванням або введенням у біомасу мікрофракцію іншого виду біомаси в тих же пропорціях.

44.19.02.1917/231237. Застосування повітряного методу запобігання конденсатоутворенню в газовідвідних трактах котелень. Фіалко Н.М., Навродська Р.О., Шевчук С.І., Гнедаш Г.О., Сбродова Г.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.76-80. - укр. УДК 621.1.016:621.184.

Викладено результати дослідження ефективності використання в теплоутилізаційних технологіях газоспоживальних опалювальних та промислових котелень повітряного методу відвернення конденсатоутворення у газовідвідних трактах. Розглянуто котельні установки з глибоким охолодженням відхідних газів, оснащені водогрійними теплоутилізаторами, призначеними для нагрівання зворотної тепломережної води та води іншого призначення. Досліджено за різних режимів котлів тепловологісний стан у димових трубах різного типу під час використання для зниження вологості та підвищення температури вихідних газів сухого та нагрітого повітря від повітронагрівача котла. Визначено в розглянутих умовах основні параметри систем антикорозійного захисту димових труб, що забезпечують відвернення в них конденсатоутворення за дотримання нормативних режимів експлуатації цих труб. За значеннями одержаних параметрів виконано порівняльний аналіз ефективності застосування розглянутого методу антикорозійного захисту газовідвідних трактів для різних теплоутилізаційних установок. Показано, що використання в теплоутилізаційних технологіях котлів методу підмішування нагрітого повітря забезпечує відвернення конденсатоутворення в димових трубах з різною часткою цього повітря у вихідних газах. Величина цієї частки залежить від режиму роботи котла, призначення утилізованої теплоти, характеристики димової труби тощо.

44.33 Атомна енергетика

44.19.02.1918/229894. Фактори, які знижують достовірність тепловізійної діагностики трубопроводів агрегатних залів АЕС. Мешков С.М., Орел Р.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.39-44. - рос. УДК 620.179.14.

Розглянуті результати тепловізійного обстеження паропроводів високого тиску та основного конденсату атомної станції. Указані вимоги та методика проведення тепловізійного контролю окремих частин трубопроводів. Проаналізовані зовнішні фактори, які перешкоджають вияву внутрішніх схованих дефектів (вплив освітлення, циліндричної форми об'єктів, вплив потужних зовнішніх джерел тепла). Виявлено, що кавітаційні дефекти мають "тепловий слід". Запропоновано використання теплобачення як ефективного експрес-методу, який дозволяє швидко виявляти по температурним аномаліям місця для детального вивчення іншими методами неруйнівного контролю.

44.19.02.1919/229899. Інформаційне забезпечення автоматизованих систем керування теплових та атомних електростанцій. Александров Є.В., Золотоверха О.С., Лескович О.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.69-78. - рос. УДК 621.311.2:65.011.56.

Розглядаються питання розробки інформаційного забезпечення автоматизованих систем керування, які включають в себе створення єдиної інформаційної бази, розробці типової схеми обміну та зберігання даних, забезпечення безперервного нарощування ємкості інформаційних баз даних. Пропонуються способи та види надання інформації оперативному персоналу на блочному щиті керування (БЩК). Проводиться аналіз функцій та умов роботи оператора БЩК у забезпеченні ефективного та безпечного функціонування автоматизованих систем керування технологічними процесами енергоблоків теплових та атомних електростанцій.

44.19.02.1920/229950. Побудова кореляційних залежностей між результатами ударних випробувань стандартних та малорозмірних зразків Шарпі. Кравчук А.В., Кондряков Є.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.3-7. - укр. УДК 539.4.

Світовий досвід показує, що існуюча в Україні на сьогоднішній день нормативна база потребує вдосконалення для більш коректного обґрунтування міцності і довговічності елементів 1-го контуру АЕС. У зв'язку з пошуком додаткових резервів міцності при вирішенні питань продовження строків експлуатації обладнання АЕС в теперішній час продовжують розвиватися та вдосконалюватися різні чисельні і експериментальні методики. Ударні випробування зразків Шарпі є одними з найпростіших та недорогих способів визначення механічних властивостей матеріалів. Використання малорозмірних зразків Шарпі дозволяє зекономити метал, що є актуальним, наприклад, при оцінці радіаційного

окрихчення металу корпусу реактора АЕС. Але механічні характеристики, отримані в результаті випробувань, залежать від розміру зразка, тому для отримання коректних результатів необхідно побудувати кореляційні залежності між стандартними та малорозмірними зразками Шарпі. В даній роботі було проведено дві серії ударних випробувань стандартних зразків Шарпі та малорозмірних зразків із конструкційної вуглецевої сталі 45 у діапазоні температур $-50...+150^{\circ}\text{C}$. Випробування проводились на інструментальному вертикальному копрі, який може фіксувати повну діаграму деформації та руйнування зразка. Результати цих випробувань можуть бути використані для оцінки міцності та довговічності великомасштабних конструкцій. Основною задачею даної роботи є побудова кореляційних залежностей між результатами ударних випробувань стандартних та малорозмірних зразків Шарпі. Проведено аналіз ударних випробувань стандартних зразків Шарпі та малорозмірних зразків зі сталі 45. Побудовано апроксимаційні криві в'язко-крихкого переходу за функцією гіперболічного тангенсу Олдфілда з визначенням параметрів функції. Проведено аналіз відомих кореляційних залежностей між результатами випробувань стандартних зразків Шарпі та малорозмірних зразків. За методикою ORNL проведено калібровку результатів випробувань малорозмірних зразків зі сталі 45 та здійснено зіставлення з результатами випробувань стандартних зразків Шарпі.

44.19.02.1921/230605. Аналіз основних засобів забезпечення водно-хімічного режиму АЕС. Семерак М.М., Лис С.С., Юрасова О.Г. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.81-83. - укр. УДК 621.039.322.

Водно-хімічний режим (ВХР) повинен бути спрямований на забезпечення і підтримання норм якості водного теплоносія і стану внутрішніх поверхонь обладнання основного контуру для досягнення безаварійної роботи устаткування АЕС. Водно-хімічний режим АЕС повинен забезпечувати безпечну кількість відкладень на поверхнях тепловиділяючих елементів і технологічних каналів, допустимі швидкості корозії конструкційних матеріалів основного пароводяного тракту, а також високу якість насиченої пари, що не спричиняє неприпустимих відкладень у турбіні. До засобів забезпечення водно-хімічного режиму АЕС відносять післямонтажну підготовку обладнання основних і допоміжних контурів, безперервне продування контуру багаторазової примусової циркуляції (КМПЦ) за номінальних режимів установок спецводоочищення (СВО-1); очищення всього потоку турбінного конденсату на фільтрах конденсатоочищення; підготовку додаткової води на хімводоочищення і на (СВО-4); очищення підживлювальної води на установках спеціального водоочищення (СВО-5), дегазацію турбінного конденсату і живильної води в деаераторі турбіни; хімічний контроль, що полягає у визначенні нормовано контрольованих показників водного теплоносія для установавання рівня його якості та оцінювання засобів забезпечення водно-хімічного режиму. Тому від ступеня чистоти води і водяної пари та рівня підтримки корекційних добавок залежить надійна робота обладнання.

44.19.02.1922/231028. Дослідження нечіткого регулятора потужності енергоблока АЕС. Давидченко Д.В., Беглов К.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.204-208. - рос. УДК 621.311.25:621.039:661.654.

В енергосистемі України існує невідповідність між виробленням і споживанням електричної енергії протягом добового циклу, а сумарна частка установок, призначених для регулювання навантаження енергосистеми дуже мала, тому актуальним є адаптація діючих енергоблоків АЕС до нових специфічних умов шляхом створення автоматизованої системи управління потужністю енергоблоку в маневрених режимах. Всі українські АЕС з ВВЕР-1000 експлуатуються в режимі стабілізації потужності енергоблоку на заданому рівні, хоча обладнання першого контуру допускає експлуатацію в режимах маневрування потужністю. Раніше були запропоновані нові алгоритми управління потужністю енергоблоку по компромісно-комбінованій програмі регулювання. Одним з елементів зазначеної системи регулювання є регулятор потужності, який впливає на реактор зміною концентрації рідкого поглинача. Таким чином, в статті розглядаються властивості зазначеного регулятора.

44.19.02.1923/231332. Емпіричний аналіз активної зони ядерного реактора ЧАЕС за 5 секунд до вибуху. Мацукі Й., Бідюк П.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.33-41. - англ. УДК 519.004.942.

У дослідженні використано методологію емпіричного аналізу для вивчення перехідних процесів активної зони ядерного реактора за кілька секунд до вибуху під час аварії на Чорнобильській АЕС. Параметри вибрано з опублікованих робіт [1]. Сценарієм цього аналізу передбачено зниження швидкості потоку основного циркуляційного насоса та побудовано регресивні моделі для вивчення цього сценарію. Розглянуто результати застосованої моделі і зроблено висновки про зменшення витрат головного циркуляційного насоса та реактивності протягом останніх кількох секунд до вибуху.

44.19.02.1924/231349. Аналіз ядра атомного реактора Чорнобильської атомної станції за 5 секунд до вибуху у тривимірному сферичному просторі. Мацукі Й., Бідюк П.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного

аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.88-94. - англ. УДК 519.004.942.

Проаналізовано потік води та пустоти (бульбашкові включення) ядра атомного реактора Чорнобильської атомної станції за 5 секунд до вибуху з використанням математичної моделі у тривимірній сферичній системі координат. Для вирішення задачі цей феномен розглянуто за аналогією із законом всесвітнього тяжіння та проаналізовано з використанням методу Шварцшільда. Розраховано радіус сферичного простору води та пустот, що вказує на граничне значення, за якого ядро реактора втратило здатність контролювати потужність. Виконано аналіз за регресійним методом за допомогою експоненціальної моделі і підтверджено вплив пустот та води на потужність реактора.

44.19.02.1925/231369. Аналіз вибуху ядерного реактора Чорнобильської АЕС у квітні 1986 р. за допомогою тензорних рівнянь. Мацукі Й., Бідюк П.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.62-67. - англ. УДК 519.004.942.

Проаналізовано процес вибуху активної зони ядерного реактора на Чорнобильській атомній електростанції у квітні 1986 р. за допомогою тензорних рівнянь, які демонструють рух вектора в тривимірних координатах кривої часу, потоку води та пустоти. Рівняння показують, що цей вектор рухається вздовж геодезичної прямої у координатах кривої, яка описується фундаментальним тензором $(g(\mu\nu))$, символом Крістофеля $(\Gamma((\mu\nu)\sigma)^\alpha)$ і тензором Річчі $(R(\mu\nu))$, де μ, ν, σ, α - індекси, які позначають координати. Розв'язання тензорних рівнянь показує, що геодезична пряма вектора має сингулярну точку, яка описує точку обертання активної зони ядерного реактора від нормального функціонування до вибуху.

44.35 Гідроенергетика

44.19.02.1926/229384. Технологічна парадигма розвитку малої гідроенергетики на річках Карпатського регіону. Ободовський О.Г., Онищук В.В., Ободовський Ю.О. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.51-60. - укр. УДК 556.506+620.92+620.987.

Викладено новий науково-технологічний підхід щодо високого рівня екологічного використання гідроенергетичного потенціалу річок в Карпатському регіоні. Наведено конструктивні й компонувальні рішення для задекларованих високоекологічних малих гідроелектростанцій. Даються приклади гідравлічного розрахунку напірної деривації та визначається потужність гідроелектростанції з урахуванням дії додаткового електромагнітного поля на її окремих робочих органах. У якості пілотної річки взято Стрий, для якої показано місця розташування ГЕС та визначено їх основні робочі характеристики. Крім того, даються рекомендації стосовно раціонального розміщення гідроелектростанцій з урахуванням функціонування комплексу протипаводкових заходів та інфраструктурної забудови заплавної території.

44.19.02.1927/229394. Зародження і розвиток малої гідроенергетики на річках Карпатської частини басейну Дністра. Тимуляк Любов, Цвеліх Євгеній. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.119-126. - укр. УДК 913:911.3.

Висвітлено історичні аспекти зародження малої гідроенергетики, викладено загальні принципи роботи малих ГЕС, подано їх класифікації. Відтворено особливості створення та розташування малих ГЕС у карпатській частині Дністра.

44.37 Геліоенергетика

44.19.02.1928/228742. Удосконалення трифазного перетворювача для комбінованих систем електроживлення локальних об'єктів з фотоелектричною сонячною батареєю. Шавьолкін О.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.75-79. - укр. УДК 621.314.26.

Розглянуто принципи формування струму багатофункціонального трифазного перетворювача для комбінованих систем електроживлення локальних об'єктів з фотоелектричною сонячною батареєю та підтриманням близького до одиниці коефіцієнту потужності у точці підключення до мережі за цілодобового використання. Запропоновано використання комбінованої модуляції з релейним регулятором струму, що дозволяє забезпечити відповідні стандартам показники струму мережі із найменшими втратами енергії в ключах. Розроблено структуру керування, що забезпечує реалізацію. Моделювання в системі "мережа-перетворювач-нелінійне навантаження" з оцінкою втрат потужності в ключах за різних принципів формування струму підтверджує ефективність запропонованих рішень. відхилення струму; однополярна та двополярна модуляція; коефіцієнт гармонік; коефіцієнт потужності; втрати потужності; моделювання.

44.19.02.1929/230854. Інтеграція теплообміну світлопрозорих покриттів в сонячній енергетиці. Селіхов Ю.А., Коцаренко В.О., Рябова І.Б., Гапонова О.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.35-38. - укр. УДК 662.997.

Використання сонячної енергії - екологічно чистий, енергозберігаючий процес. Введення в експлуатацію сонячних установок покращує екологічну ситуацію району за рахунок зниження об'ємів викидів забруднюючих речовин, до яких відносяться продукти згорання традиційних видів енергії, - органічного палива. Про енергетичну ефективність застосування деяких матеріалів як світлопрозорого покриття, що накриває теплоізолюваний корпус, в якому розташований сонячний колектор, в технічній літературі існують розрізнені відомості. Застосування інших матеріалів і отримання узагальнених залежностей щільності теплового потоку і коефіцієнта корисної дії (ККД) від температури при зміні витрати теплоносія в сонячному колекторі залежно від пропускної спроможності одно- або багат шарового світлопрозорого покриття з скла або синтетичної плівки є метою роботи. На сонячній установці, змонтованій на даху одного з пансіонатів, розташованого на Півдні України, на декількох теплоізолюваних корпусах, в яких були розміщені сонячні колектори, були встановлені наступні варіанти світлопрозорих покриттів: один шар скла; два шари скла; три шари скла; один шар поліетиленової плівки; один шар скла і один шар поліетиленової плівки; два шари поліетиленової плівки; один шар скла і два шари поліетиленової плівки. При роботі установки вимірювалися температури: теплоносія усередині сонячного колектора, повітря між сонячним колектором і світлопрозорим покриттям, стінок і днища корпусу. Експерименти проводилися при зміні витрати теплоносія від 0,5 до 3,5 м³/г. За експериментальними даними був виконаний розрахунок щільностей теплових потоків і ККД всіх вище перерахованих варіантів світлопрозорих покриттів, побудовані залежності щільностей теплових потоків і ККД від температури. Всі залежності апроксимовані рівняннями і визначені коефіцієнти кореляції. Отримані узагальнені залежності щільності теплового потоку і ККД від температури в сонячному колекторі при зміні витрати теплоносія від 0,5 до 3,5 м³/г залежно від пропускної спроможності різних варіантів світлопрозорого покриття.

44.19.02.1930/230920. Розрахунок окупності впровадження сонячної електростанції. Гарячевська І.В., Сидоров Д.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.245-249. - укр. УДК 004:620.91.

Дана стаття присвячена розробці та програмній реалізації системи розрахунку окупності впровадження нетрадиційних енерготехнологій. Створена система окупності являє собою веб-додаток, який дозволяє користувачеві, за мінімальну кількість часу, розрахувати термін окупності впровадження сонячної електростанції. На підставі введених даних, а саме регіону, потужності окремого фотомодуля та сумарної потужності електростанції. Система розраховує загальну площу, яку займає дана електростанція. Також в системі окупності реалізована можливість розрахунку середньомісячної та річної виробки сонячної електростанції, яка відображається у вигляді відповідної діаграми. Крім цього, система дозволяє розрахувати економічну складову впровадження сонячної електростанції, на підставі якої розраховує вартість і відображає діаграму періоду окупності електростанції.

44.19.02.1931/231661. Дослідження системи моніторингу параметрів режиму роботи сонячної панелі. Рубаненко О.Є., Гулько І.О., Рубаненко О.О. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.91-98. - укр. УДК 621.311:681.5.

У статті проаналізовано динаміку збільшення потужностей сонячної енергетики у 2017 році в Україні і у Вінницькій області зокрема. Досліджено результати розрахунку строків окупності встановлення сонячних панелей. Розглянуто випадки, де встановлення сонячних панелей є виправдане і проаналізовано позитивний досвід інших країн, а також можливість адаптації розроблених і впроваджених технічних рішень для забезпечення якісним електропостачанням українських сіл. Наведено систему моніторингу параметрів режиму роботи сонячної панелі, що дасть змогу не лише покращити ефективність застосування, а й попередити виникнення пошкоджень.

44.39 Вітроенергетика

44.19.02.1932/228734. Динаміка моментного управління електромеханічною системою ВЕУ з аеродинамічним мультиплікуванням. Алексієвський Д.Г., Алексєєв О.Г., Пенкова О.О., Туришев К.О., Таранець А.В., Шмалій С.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.13-18. - рос. УДК 621.311.24.

Метою роботи є визначення залежностей величини короточасних перевищень потужності на виході вітроенергетичної установки з аеродинамічним мультиплікуванням, які виникають в ході електромеханічних перехідних процесів при застосуванні моментного способу управління, від характеристик електромеханічної системи і вітрового потоку. При вирішенні поставленого завдання було проведено за допомогою модельного експерименту. Як інструмент дослідження в роботі була

використана математична модель електромеханічної системи вітроенергетичної установки з аеродинамічним мультиплікуванням. В результаті отримані тимчасові залежності відгуку моделей у вигляді часових залежностей потужності на виході електромеханічної системи ВЕУ. Отримані залежності можуть бути використані при виборі параметрів електрообладнання ВЕУ з аеродинамічним мультиплікуванням та моментним управлінням.

44.19.02.1933/228930. Компактна вітрова енергетична установка з концентратором для регіонів з низьким вітровим потенціалом. Ткаченко В.І., Казарінов Ю.Г. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.11-15. - рос. УДК 621.311.24.

Компактні вітрові генератори малої потужності (до 1 кВт) становлять інтерес для індивідуальних споживачів і для мобільних застосувань. Типові вітрові енергетичні установки (ВЕУ), при діаметрі вітроколеса близько 3 метрів, мають потужність 1 кВт за швидкості вітру 10 м/с. Однак для більшої частини території України середня швидкість вітру не перевищує 5 м/с і потужність таких ВЕУ складає лише 120 Вт. Пропонована конструкція ВЕУ у вигляді турбіни, встановленої в обтічник, дозволяє навіть при середній швидкості вітру отримати більшу ефективність і безпеку в порівнянні з "класичними" ВЕУ. Крім того, мала вага, закрита конструкція і відносно невеликі поперечні габарити дозволяють використовувати аеродинамічні системи для підйому ВЕУ на необхідну висоту замість стаціонарних і дорогих опор.

44.19.02.1934/228977. Вітроенергетична установка для гірничого підприємства. Лобов В.Й., Лобова К.В., Попсуйко Н.В. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.199-203. - укр. УДК 621.61:622.012.

Мета. Розробка та дослідження роботи шахтної вітроенергетичної установки, що працює від газоповітряного потоку, що видувається вентилятором головного провітрювання із шахти. Методи дослідження. Розглядається варіант структурної схеми автоматизованої системи керування вітроенергетичною установкою, елементами якої управляє мікроконтролер по сигналам датчиків. Запропонована методика підбору оптимального розташування повітряного гвинта від кордону перетину до виходу газоповітряного потоку з вентилятора головного провітрювання. Для дослідження використовується SCASA-система, яка забезпечує в реальному часі моніторинг та управління вітроенергетичною установкою. Наукова новизна. Використання вентиляційних газоповітряних потоків вентиляторами головного провітрювання шахт із перетворенням цих потоків енергії в електричну є реальна можливість генерувати і використовувати електричну енергію для власних потреб гірничих підприємств. Практична значимість. Розробка й реалізація на практиці запропонованої вітроенергетичної установки дозволить здійснювати автономне живлення від них низькі приймачів електричної енергії гірничих підприємств, що вирішить питання зменшення собівартості видобутку корисних копалин. Результати. Обґрунтована доцільність розробленого способу використання шахтної вітроенергетичною установки, що працює від газоповітряного потоку, що видувається вентилятором головного провітрювання шахти. Показано реальну можливість перетворення газоповітряного потоку енергії в електричну, генерувати її і додатково використовувати для власних потреб гірничих підприємств. Встановлено, що вихідна напруга електродвигуна виникає за рахунок дії постійного газоповітряного потоку, при цьому додаткового підвищення продуктивності вентилятора головного провітрювання практично не потребує, тому що вона залежить від розташування газоповітряного гвинта до кордону виходу вентиляційного потоку з вентилятора головного провітрювання. Визначено коефіцієнт, який враховує втрати повітря через відстань розташування повітряного гвинта від кордону перетину до виходу газоповітряного потоку з вентилятора головного провітрювання. Як показали дослідження, цей коефіцієнт змінюється від 1,12 до 1,0 і залежить від статичного тиску в робочій зоні.

44.19.02.1935/229019. Параметри і характеристики генераторів вітроенергетичних установок малої потужності на базі асинхронних двигунів з короткозамкненим ротором. Галіновський О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.45-50. - рос. УДК 621.313: 621.314.

У технічній літературі наведені суперечливі рекомендації щодо застосування асинхронних машин з короткозамкнутим ротором промислового виробництва в вітроенергетичних установках малої потужності при роботі паралельно з мережею. Це, перш за все, пов'язано з недосконалістю методики розрахунку характеристик асинхронних машин по Г-образній схемі заміщення. Удосконалення автоматизованої методики розрахунку асинхронних машин з короткозамкненим ротором в режимах двигуна і генератора, аналіз роботи асинхронних генераторів вітроенергетичних установок малої потужності на базі асинхронних двигунів промислового виробництва при зміні напруги мережі, розробка рекомендації щодо поліпшення характеристик вітроенергетичних установок є метою роботи. У розробленій методиці розрахунку характеристики асинхронної машини визначаються по Т-подібній схемі заміщення при обліку нелінійних змін її параметрів. В алгоритмі розрахунку при заданому ковзанні незалежної змінної застосовується величина результуючої електрорушійної сили, яка в

подальшому уточнюється за вказаною в завданні величиною напруги мережі, потужності турбіни або потужності двигуна. За результатами досліджень встановлено: розрахунок асинхронного генератора вітроенергетичної установки при номінальній нарузі мережі і незмінних параметрах схеми заміщення може привести до істотної помилки у визначенні розрахункової потужності генератора; збільшення напруги мережі в передбачених стандартом межах може привести до зменшення потужності генератора до 50% від номінальної потужності асинхронного двигуна. Техніко-економічні показники установки можна істотно поліпшити при збільшенні числа витків статорних обмоток асинхронної машини при допустимому коефіцієнті заповнення паза. Розроблена методика може бути застосована при проектуванні асинхронних машин.

44.19.02.1936/231487. Алгоритми керування вітроенергетичною установкою на основі нечіткої логіки. Степанчиков Д.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.175-182. - укр. УДК 697.133.

У статті наведено результати успішного застосування нечіткої логіки для покращення робочих характеристик і керованості вітроенергетичної установки змінної швидкості. Вихідна потужність повітряної турбіни нелінійно залежить від швидкості вітру, швидкості обертання вітроколеса і кута повороту лопатей. Контролери на основі нечіткої логіки застосовано з боку ротора для керування потужністю повітряної турбіни. Усі компоненти вітроенергетичної установки і система керування на основі нечіткої логіки змодельовані у MATLAB. Застосовано і детально проаналізовано три алгоритми нечіткого виводу (Мамдані, Сугено і Ларсена). Результати моделювання довели відмінні робочі характеристики нечіткого керування для покращення якості виробленої потужності і стабільності роботи по вітряній турбіні.

45 ЕЛЕКТРОТЕХНІКА

45.01 Загальні питання електротехніки

45.19.02.1937/228751. Матлаб модель генератора ЕКС на основі частотного перетворення. Шишкін М.А., Бутова О.А., Фетюхіна Л.В., Ахієзер О.Б., Дунаєвська О.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.140-147. - рос. УДК 519.6: 612.172.4.

Запропоновано метод побудови Matlab / Simulink моделі генератора електрокардіографічного сигналу на основі аналізу частотного спектра і формування відповідних компонент, що реалізують суперпозицію сигналів необхідних гармонійних складових. Метою роботи є синтез такого блоку із змінними параметрами, який би міг використовуватися в якості джерела сигналу при імітаційному моделюванні різних кардіологічних систем. В ході роботи були отримані рішення, що дозволяють генерувати кардіографічний сигнал найбільш часто зустрічаються патологій, моделювати варіабельність серцевого ритму і вплив найбільш поширених перешкод.

45.19.02.1938/231386. Математичне моделювання і аналіз напруженого стану в ортотропному п'єзоелектричному середовищі з круговою тріщиною. Кирилюк В.С., Левчук О.І., Гавриленко О.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.117-126. - рос. УДК 539.3.

Розвинуто математичну модель для аналізу напруженого стану в ортотропному електропружному матеріалі з круговою (дископодібною) тріщиною. Модель базується на розгляді зв'язаної системи рівнянь електропружності. Розглянуто задачу про електричний та напружений стани в ортотропному електропружному просторі з круговою тріщиною за силових та електричних навантажень. Розв'язок задачі отримано за допомогою використання потрібного перетворення Фур'є та Фур'є-образу функції Гріна для нескінченного ортотропного п'єзоелектричного середовища. Тестування підходу виконувалося для випадку розміщення тріщини у площині ізотропії трансверсально-ізотропного п'єзоелектричного матеріалу, для якого існує точний розв'язок задачі. Порівняння результатів обчислень підтверджує високу ефективність використаного підходу. Проведено числові дослідження, вивчено розподіл коефіцієнтів інтенсивності напружень уздовж фронту кругової тріщини в електропружному ортотропному матеріалі та пружних ортотропних матеріалах за однорідних навантажень.

45.03 Теоретична електротехніка

45.19.02.1939/228748. Нелінійне керування вихідною напругою альтернативного джерела живлення в однофазній неавтономній мережі. Мисак Т.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.118-125. - укр. УДК 621.314.58.

Об'єктом дослідження є джерело синусоїдальної напруги, яке має в своєму складі сонячну панель, перетворювач частоти з ШІМ та вихідним LC-фільтром і нелінійний однофазний вихідний трансформатор з додатковим фільтром на виході, підключений до однофазної неавтономної мережі споживача. Проведено пониження порядку афінної нелінійної сингулярно-збуреної системи диференціальних рівнянь, яка описує це джерело. Градієнтний метод отримання функції Ляпунова дав можливість застосувати нелінійну стратегію скалярного керування. Наводяться результати моделювання з урахуванням обмежень, які впливають на можливість реалізації отриманої стратегії нелінійного керування.

45.19.02.1940/228749. Аналіз впливу вищих гармонік на втрати потужності в системах електропостачання. Плахтій О.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.126-134. - рос. УДК 621.316.1.

Представлені результати досліджень впливу вищих гармонік струму на опір мережі, втрати потужності, а також ККД системи електропостачання. На підставі рівнянь Бесселя першого роду представлені залежності активного опору мережі від частоти вищої гармоніки при впливі скін ефекту. Представлена залежність додаткових втрат потужності в мережі від коефіцієнта гармонійних спотворень струму. Встановлено, що вищі гармоніки, викликані джерелом живлення і навантаженням, по-різному впливають на ККД мережі.

45.19.02.1941/229010. Компенсатор реактивної потужності у перехідних режимах. Вербицький Є.В., Прибудько Р.М., Зінченко Д.О., Мацюк М.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.121-125. - укр. УДК 621.314.

У статті аналізуються причини низької ефективності компенсаторів реактивної потужності у перехідних процесах. Розраховуються орієнтовні значення коефіцієнту потужності при заданому графіку споживання енергії ємнісним, індуктивним та змішаним навантаженням при використанні звичайного компенсатора. Запропоновано використання додаткового компенсатора, що усуває високочастотні спотворення струму мережі після основного компенсатора. Оцінено підвищення коефіцієнту потужності при використанні заданого підходу. Проаналізовано збільшення встановленої потужності додаткового компенсатора від похибки прогнозування першої гармоніки струму.

45.19.02.1942/229017. Дослідження перехідних процесів в пристрої форсованого керування моностабільним електромагнітом вакуумного контактора. Король О.Г., Клименко Б.В., Ересько О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.34-40. - укр. УДК 621.3.013.

Проведено огляд систем форсованого керування з пусковими і утримуючими обмотками. Виявлено, що існує велика кількість різноманітних систем форсованого керування електромагнітами. Встановлено, що у контакторах найчастіше застосовуються системи форсованого керування з пусковими та утримуючими обмотками. Розглянуті переваги та недоліки таких систем форсованого керування. Виявлено, що найбільш розповсюджений пристрій форсованого керування моностабільними електромагнітами містить дві котушки з двома обмотками: пусковою (В - buster) і утримуючою (Н - hold), та нормально-замкнений контакт блоку допоміжних контактів, а також діодний мост, діод та конденсатор. Такий пристрій широко застосовується багатьма провідними виробниками вакуумних контакторів, таких як: ABB, Siemens, Alstom (Areva), Schneider Electric, Eaton, Електродинаміка тощо. Проведено експериментальні дослідження перехідних процесів в одному з комутаційних апаратів - вакуумному контакторі, у якому застосовано даний пристрій, а саме на серійному триполюсному вакуумному контакторі КВТн-250/1,14 виробництва компанії "Електродинаміка". Було проведено дві серії дослідів: перша серія дослідів проведена для існуючої системи форсованого керування, а друга серія дослідів - для системи форсованого керування в якій було закорочено діод, анод і катод якого були з'єднані з кінцями утримуючих обмоток відповідно першої і другої котушок електромагніта. Дослідження проведені за допомогою цифрового двопробеневого осцилографа SIGLENT SDS1052. Були отримані осцилограми струму і напруги в пусковій та утримуючій обмотках при різних значеннях напруги $U = 220, 180, 150$ В та при живленні від джерела постійної напруги, а потім від джерела змінної напруги. Проведено аналіз експериментальних досліджень. Виявлені переваги та недоліки пристрою форсованого керування. Виявлено, що комутаційний апарат (вакуумний контактор КВТн-250/1,14) не спрацює при

неприпустимому зниженні напруги, що призведе до перегріву котушки і вона вийде з ладу. Зроблені висновки та показані можливості вдосконалення пристрою форсованого керування моностабільними електромагнітами.

45.19.02.1943/229018. Дослідження характеристик спрацьовування індукційно-динамічного механізму. Литвиненко В.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.40-44. - укр. УДК 621.3.07.

Приведено конструкцію прямоходового індукційно-динамічного механізму, що застосовується в швидкодіючих брейкерах. Розроблено принципову електричну схему лабораторного стенду з дослідження індукційно-динамічного механізму та розглянуто принцип роботи схеми. Приведено опис елементів електричної схеми. Виготовлено макетний зразок індукційно-динамічного механізму та змонтовано мобільний лабораторний стенд з необхідними апаратами, закріпленими на DIN-рейці та допоміжними аксесуарами. Допоміжні деталі для монтажу елементів стенду виготовлені за допомогою сучасного 3D принтера FLASHFORGE CREATOR PRO. Отримано осцилограми перехідних процесів при спрацьовуванні індукційно-динамічного механізму, а саме: осцилограми струму в обмотці механізму та напруги на накопичувальному конденсаторі та осцилограма переміщення рухомого диску. Лабораторний стенд використовується у навчальному процесі як складова лабораторного практикуму з дисципліни "Електричні апарати".

45.19.02.1944/229024. До питання компенсації реактивної потужності в електричних системах. Хоменко І.В., Піскурьов М.Ф., Стасюк І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.71-76. - укр. УДК 621.3.01.

Метою статті є дослідження впливу компенсації реактивної потужності на параметри режиму і стійкість електричної систем, встановлення допустимих рівнів компенсації реактивної потужності на стійкість вузлів навантаження і синхронних генераторів, дослідження області самозбудження синхронного генератора при компенсації реактивної потужності. Методика. Для проведення досліджень використовувалися математичні моделі електричної системи у вигляді вузлових рівнянь, які вирішувалися модифікованим методом Ньютона. Математичне моделювання стійкості вузлів навантаження і синхронних генераторів здійснювалося в пакеті Matlab. Результати. Отримано функціональні залежності впливу ступеня компенсації реактивної потужності на параметри режиму електричної системи за схемою "глибокого введення" з урахуванням добової нерівномірності навантаження. Встановлено межі компенсації реактивної потужності в електричних системах з урахуванням стійкої роботи вузлів навантаження і синхронного генератора. Встановлено, що при певному поєднанні параметрів електричної мережі з ємнісною послідовною компенсацією реактивних опорів ланцюга статора при компенсації реактивної потужності навантаження за допомогою батарей статичних конденсаторів можливе порушення статичної стійкості типу самозбудження синхронного генератора. Наукова новизна. Встановлено, що в мережах з ємнісною послідовною компенсацією реактивних опорів ланцюга статора синхронного генератора, компенсація реактивної потужності навантаження за допомогою батарей статичних конденсаторів може привести до порушення статичної стійкості типу самозбудження. Практичне значення. Встановлена техніко-економічна ефективність ступеня компенсації реактивної потужності на параметри режиму електричної системи за схемою "глибокого введення" з урахуванням добової нерівномірності навантаження. Визначено рівні компенсації реактивної потужності навантаження при яких значення коефіцієнта запасу статичної стійкості по напрузі в нормальному і після аварійному режимах буде не меншою, ніж мінімальне нормоване значення, а значення коефіцієнта запасу статичної стійкості по активній потужності в нормальному і після аварійному режимах буде не меншим, ніж мінімальне нормоване значення і коефіцієнт потужності генератора повинен бути близький до номінального.

45.19.02.1945/229889. Розподіл електромагнітного поля поверхневого дефекту в металевому виробі. Хомяк Ю.В., Гонтар В.Ю., Юданова Н.М., Єфремов М.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.7-13. - укр. УДК 620.179.14.

В процесі роботи був розглянутий сучасний стан наукових досліджень електромагнітного поля дефекту. Наше дослідження відрізняється тим, що електромагнітне поле викликано за рахунок неоднорідного збудження лінійним струмом. Розроблено експериментальний стенд, за допомогою якого проводився дослід. Зроблено опис роботи експериментального стенду, а також опис таких елементів стенду: металевий зразок, датчик та система позиціонування. Приведені характеристики використовуюваного сигналу. Приведена методика проведення дослідів. В результаті були отримані графіки розподілу електромагнітного поля поверхневого дефекту. Проведено аналіз графіків та зроблені висновки.

45.19.02.1946/229925. Нові фізичні механізми формування електричних зарядів в хмарах тропосфери Землі. Баранов М.І., Ваврів Л.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та

електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.3-9. - рос. УДК 621.3.015.52 : 621.3.022.

Представлені результати теоретичних досліджень фізичних процесів, що відбуваються в тропосфері Землі і приводять до додаткових механізмів виникнення, накопичення і розділення електричних зарядів в атмосферних купчасто-дощових і грозових хмарах. У основу даних фізичних механізмів покладені процеси електризації в теплих висхідних повітряних потоках дрібних твердих діелектричних частинок, що потрапляють в атмосферу із земної поверхні і при димових викидах промислових підприємств і що мають об'ємну щільність, сумірну з об'ємною щільністю дрібних водяних крапель. Розрахунковим шляхом показано, що запропоновані додаткові фізичні механізми здатні забезпечувати досягнення в атмосферних хмарах експериментально підтверджених раніше рівнів об'ємної щільності хмарних електричних зарядів, сумарного електричного заряду, що запасається в них, і напруженості електричного поля. Отримані дані сприятимуть подальшому розвитку природи атмосферної електрики.

45.19.02.1947/229926. Експериментальна перевірка методу визначення профілю масивного соленоїда, заснованого на використанні системи кільцевих провідників. Борцов О.В., Петренко М.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.10-13. - рос. УДК 621.3 : 538.3.

Експериментально перевірено метод визначення контуру профілю масивних соленоїдів для магнітно-імпульсного обтиску металевих циліндричних заготовок, що базується на застосуванні системи елементарних кільцевих провідників нескінченно малого поперечного перерізу та використанні відповідної функції Гріна. Профіль соленоїда, обмежений криволінійним контуром, апроксимували багатокутником. Для проведення експериментів через соленоїд пропускали імпульси струму, що мали форму експоненціально згасаючої синусоїди. Індукцію магнітного поля вимірювали індукційним перетворювачем, а струм реєстрували за допомогою біфілярного шунта, який вбудовано в низьковольтний генератор імпульсних струмів. Встановлено, що при варіації частоти імпульсу в діапазоні (40...225) кГц відхилення вимірюваних значень індукції магнітного поля від заданих не перевищують 6%, чим підтверджуються правильність методу визначення профілю соленоїду при допущенні ідеального поверхневого ефекту.

45.19.02.1948/229927. До питання визначення опору заземлювального пристрою за його конструктивними параметрами. Глебов О.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.14-20. - рос. УДК 621.317.

Метою є розробка формул для визначення опору заземлювального пристрою підстанцій з відкритими розподільними пристроями 330(220) кВ, які враховують наступні параметри: площа заземлювального пристрою; розмір чарунки сітки заземлювального пристрою; периметр поперечного перерізу горизонтальних заземлювачів; еквівалентний питомий опір ґрунту; струм короткого замикання на шинах розподільного пристрою. Для проведення досліджень використовувалися теорія планування експериментів, теорія електричних кіл, математичне моделювання в пакеті Grounding 1.0 і Microsoft Excel. В результаті проведення багатофакторних експериментів отримані залежності опору заземлювального пристрою від зазначених параметрів. Отримані формули дозволяють визначити конструктивні параметри заземлюючих пристроїв підстанцій 330(220) кВ, виходячи з вимог до опору заземлювального пристрою.

45.19.02.1949/229928. Електрофізичні характеристики комбінованого плівкового діелектрика на основі поліпропіленової та поліетилентерефталатної плівок. Гунько В.І., Дмитрішин О.Я., Топоров С.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.20-24. - рос. УДК 621.319.4.

Розглянуто результати досліджень конденсаторних секцій з різним робочим діелектриком для створення занурювальних високовольтних імпульсних конденсаторів з покращеними масогабаритними характеристиками. Для кожного з типів діелектрика було проведено ресурсні випробування на різних напругах, за результатами яких були зроблені висновки о найбільш перспективній конструкції робочого діелектрика секції для занурювальних конденсаторів. Також були проведені розрахунки теплових режимів, за якими дані рекомендації щодо зменшення перегріву в середині конденсатора.

45.19.02.1950/229929. Порівняння електрофізичних характеристик різних комбінацій поліпропіленово-поліетилентерефталатного діелектрика, просоченого трансформаторним маслом Т-1500 та поліметилсилоксановою рідиною ПМС-20. Гунько В.І., Дмитрішин О.Я., Топоров С.О., Танасова О.Д., Фещук Т.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.25-29. - рос. УДК 621.319.4.

Розглянуто результати досліджень електрофізичних характеристик різних комбінацій просоченого поліпропіленовополіетилентерефталатного діелектрика, що може бути використаний у якості

робочого діелектрика секцій високовольних імпульсних конденсаторів. На основі проведених експериментів на макетах секцій конденсатора проаналізовано вплив полярності діелектрика та обкладок секції на електричний опір ізоляції та короткочасну електричну міцність таких діелектричних систем.

45.19.02.1951/229930. Поверхневі стани електронів на неоднорідній поверхні твердих тіл. Кравченко В.І., Яковенко І.В., Ваврів Л.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.29-32. - рос. УДК 621.318.

Запропоновано механізм появи поверхневих електронних станів на нерівних межах провідних твердих середовищ. Визначено механізми виникнення нестійкостей власних коливань напівпровідникових надграт, обумовлених їх взаємодією з потоками заряджених частинок в умовах дії стороннього електромагнітного випромінювання. Показано, що дія імпульсного електромагнітного випромінювання на електрорадіовироби часто супроводжується виникненням струмів у провідних елементах виробів та утворенням їх внутрішніх полів. Досліджено вплив неоднорідних властивостей поверхні у випромінюючих структурах на спектральні характеристики перехідного та черенковського випромінювання. Побудовано теорію беззіткнувального згасання поверхневих поляритонів у квантовому та класичному наближеннях.

45.19.02.1952/229931. Вплив електромагнітного випромінювання на працездатність напівпровідникових виробів. Кравченко В.І., Яковенко І.В., Ваврів Л.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.33-36. - рос. УДК 621.318.

Досліджено існуючі фізичні моделі механізмів впливу зовнішнього електромагнітного випромінювання на працездатність напівпровідникових приладів в галузі незворотніх відмов. Показано, що дія імпульсного електромагнітного випромінювання на електрорадіовироби часто супроводжується виникненням струмів у провідних елементах виробів та утворенням їх внутрішніх полів. Запропоновано механізм появи поверхневих електронних станів на нерівних межах провідних твердих середовищ. Визначено механізми виникнення нестійкостей власних коливань напівпровідникових надграток, обумовлених їх взаємодією з потоками заряджених частинок в умовах дії стороннього електромагнітного випромінювання. Досліджено вплив неоднорідних властивостей поверхні у випромінюючих структурах на спектральні характеристики перехідного та черенковського випромінювання.

45.19.02.1953/229932. Установка TI-CS115 (NCS08) для проведення випробувань бортового устаткування складових частин об'єктів військової техніки на електромагнітну сумісність за стандартом MIL-STD-461G (США) за видом випробувань CS115 та стандарту АЕСТР-500 (НАТО) за видом випробувань NCS08. Немченко Ю.С., Князев В.В., Лісної І.П., Сомхіїв С.Б. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.37-41. - рос. УДК 621.317.3.

Описана конструкція та результати випробувань установки TI-CS115 (NCS08), яка призначена для випробувань складових частин об'єктів військової техніки (СЧ ОБТ) на стійкість до випробувальних струмів прямокутної форми за видом CS115 (NCS08) відповідно до стандартів MIL-STD-461G (США) та АЕСТР-500 (НАТО). Наведено осцилограми випробувальних струмів, які повністю відповідають вимогам вище перелічених стандартів, та методика використання установки в режимі випробувань.

45.19.02.1954/229933. Збільшення напруженості електричного поля, ініційоване мікровістрям на поверхні плоскопаралельних електродів. Малюшевська А.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.42-45. - англ. УДК 621.3.048.

Дослідження присвячено визначенню локальної напруженості електричного поля в плоскопаралельних електродних системах з мікровістрями на поверхні електродів. Дослідження показали, що напруженість електричного поля при вершинах мікровістрів Гаусової форми на поверхні металевих електродів перевищує середню напруженість електричного поля в діелектрику не більше ніж в 10 - 20 разів. Встановлено, що для визначення реального розподілу електричного поля в полімерному діелектрику необхідно враховувати не тільки спотворення, що їх вносять виступи на поверхні електродів, але і результати інжекції носіїв зарядів з електродів на локальні стани в полімерних молекулах - накопичування об'ємних зарядів. Новий підхід до визначення розподілу електричного поля в плоскопаралельних електродних системах з мікровістрями на поверхні електродів дозволив отримати точне рішення для форми вістря, яка найбільш близька до форми реальних виступів.

45.19.02.1955/229934. Дослідження можливості розрядно-імпульсної дезінтеграції склоподібної сировини до мікронної фракції. Цолін П.Л., Старков І.М., Рачков О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №36(1312), С.46-52. - англ. УДК 537.528:542.22.

Проведено літературний огляд різних методів дроблення і подрібнення матеріалів, на основі якого був обраний метод розрядно-імпульсної дезінтеграції, який дає змогу досягти мікронних значень фракційного складу оброблюваного матеріалу. Розглянуто механізми руйнування матеріалів під впливом високовольтного електричного розряду у воді. В якості сировини для дезінтеграції з економічних і екологічних міркувань вибрана скляна тара (СТ). Розроблено методики підготовки СТ до дезінтеграції та подальшого гранулометричного аналізу дисперсії. Проведено розрахунок параметрів хвилі тиску (ХТ) на різних відстанях від каналу розряду для заданих початкових параметрів розрядного контуру. На підставі зіставлення фізико-механічних властивостей скла і результатів проведених розрахунків визначено максимальну відстань, на якому ХТ здійснює руйнівний вплив. За параметрами розрядного контуру і практично досяжною частотою за умовами роботи комутатора вибрані необхідні для розрядно-імпульсної дезінтеграції характеристики розрядного контуру (в першу чергу, корисна потужність) для подрібнення СТ до мікронних розмірів. Отримано результати попередніх обробок для оцінки можливостей (в першу чергу, по дисперсності) розрядно-імпульсної дезінтеграції СТ, які проведені для заданих параметрів контуру в камері, що забезпечує необхідний максимальний радіус руйнування в чистій воді і в воді з додаванням поверхнево-активних речовин. Аналіз гранулометричного складу дисперсії показав можливість дезінтеграції скла до мікронної фракції (від 5 до 7 мкм - 30%).

45.09 Електротехнічні матеріали

45.19.02.1956/228752. Перспективні напівпровідникові матеріали для використання в силовій електроніці. Критська Т.В., Биткін С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.148-161. - рос. УДК 621.315.6.

Технології високотемпературних і радіаційно стійких силових напівпровідникових приладів (СНП) використовують структури на основі SiC, GaN. Світовий ринок дискретних силових приладів в 2024 р становитиме ~ \$ 23 млрд., Частка приладів на основі кремнію ~ 87%. Запропоновано методи спеціального легування монокристалів CZ-Si і обробки, що підвищує механічні властивості Si, а також радіаційну і термічну стабільність СНП на основі CZ-Si<Ge>.

45.29 Електричні машини

45.19.02.1957/228963. Система керування вентилями реактивними двигунами. Козакевич І.А., Шевченко І.І. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.135-139. - укр. УДК 621.382.333.

Метою даної роботи є розробка теоретичних аспектів створення бездатчикової системи ідентифікації кутової частоти обертання та положення ротора вентильного реактивного двигуна тягової електромеханічної системи шляхом використання похідних струмів, що протікають в обмотках. Методи дослідження. У роботі використані методи теорії автоматичного керування, методи теорії оптимального керування й методи дослідження нелінійних систем автоматичного керування, варіаційне й матричне обчислення, чисельні методи та методи дискретно-польового моделювання. Наукова новизна. Бездатчикове оцінювання кутової швидкості та положення ротора ВРД на основі виміру індуктивності обмоток при збудженні їх короткочасними імпульсами напруги при тому, що індуктивність розглядають як функцію струму та кута повороту ротора, та за відомих значень її максимальної та мінімальної величини дає можливість оцінювати механічні змінні стану електропривода без встановлення датчика на валу двигуна, що є суттєвим в контексті підвищення надійності тягових електромеханічних систем. В свою чергу, існуючі методи передбачають необхідність завчасного визначення електричних параметрів обмоток двигуна та кривої намагнічення сталі машини в залежності від струму та кута повороту ротора, що вносить суттєві складнощі в налаштування системи. Практична значимість. Практична цінність отриманих результатів полягає у розробці алгоритмів керування вентильним реактивним двигуном без необхідності встановлення датчика положення ротора на валу двигуна, що суттєво спрощує структуру електромеханічної системи. Результати. Визначення кутової швидкості та положення ротора ВРД на основі виміру індуктивності обмоток при збудженні їх короткочасними імпульсами напруги є можливим при аналізі індуктивності як функції струму та кута повороту ротора, та за відомих значень її максимальної та мінімальної величини дає можливість оцінювати механічні змінні стану електропривода без встановлення датчика на валу двигуна, що є суттєвим в контексті підвищення надійності тягових електромеханічних систем.

45.19.02.1958/229020. Вибір керуючих параметрів для регулювання режимів роботи вентильно-індукторного двигуна. Галайко Л.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.51-54. - рос. УДК 621.313.

У статті розглянуто питання про вибір керуючих параметрів для регулювання різних режимів роботи вентиляльно-індукторного двигуна. Проведено аналіз статей, виданих протягом 2005-2018 років щодо вентиляльно-індукторних двигунів для різних застосувань в Україні і за кордоном. З аналізу випливає, що є велика різноманітність у виборі керуючих параметрів у різних авторів, а також у більшості авторів відсутній аналіз перехідних процесів при використанні обраних керуючих параметрів. Автор статті в попередніх роботах використовував фазове регулювання для вентиляльно-індукторного двигуна рудничного електровоза потужністю 27 кВт і частотою обертання 1146 хв^{-1} . З метою вибору оптимальних керуючих параметрів в даній роботі для зазначеного двигуна в якості керуючого параметра вибрано ШІМ напруги. Розглянуто перехідні процеси при зміні моменту навантаження в режимі двигуна, а також від режиму двигуна до режиму рекуперативного гальмування при постійній частоті обертання за допомогою розробленої моделі двигуна для перехідних режимів в програмі Simulink. При переході від режиму двигуна до режиму рекуперативного гальмування змінювалися кути включення і відключення. Шпаруватості імпульсів в ШІМ визначалися за допомогою механічних характеристик, розрахованих на моделі двигуна для сталих режимів. Результати аналізу можуть бути використані при розробці програми для мікропроцесора контролера.

45.19.02.1959/229021. Аналіз електромагнітних процесів у перетворювачі з десятизонним регулюванням напруги і електромеханічним навантаженням. Михайленко В.В., Чарняк О.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.55-58. - укр. УДК 621.314.

Розроблено нові математичні моделі електромагнітних процесів у трифазних електричних колах напівпровідникових перетворювачів з багатоканальним зонним регулюванням фазних напруг без урахування енергетичних втрат у напівпровідникових комутаторах для швидкої оцінки впливу параметрів навантаження на рівень і форму вихідної напруги. У цій статті проведено аналіз електромагнітних процесів в електричних колах напівпровідниковими з комутаторами. Створено математичну модель для аналізу електромагнітних процесів в напівпровідникових перетворювачах з широтно-імпульсним регулюванням вихідної напруги. Наведено графіки, що відображають електромагнітні процеси у електричних колах. Стаття присвячена розвитку метода багатопараметричних функцій шляхом розробки нових математичних моделей та визначення функцій і алгоритмічних рівнянь для аналізу за підсистемними складовими електромагнітних процесів у розголдужених електричних колах з напівпровідниковими комутаторами і ланками з синусоїдальними, постіними і імпульсними напругами. Напівпровідникові комутатори можуть виконувати високочастотне змінення структури електричних кіл і широтно-імпульсну модуляцію фазних і лінійних напруг трифазної мережі електроживлення, виконуючи регулювання вихідних напруг напівпровідникових перетворювачів параметрів електричної енергії.

45.19.02.1960/229022. Основні розрахункові співвідношення у двоконтурному резонансному підсилювачі електричної потужності. Батигін Ю.В., Шиндерук С.О., Серіков Г.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.59-63. - рос. УДК 621.3.

На базі трансформатора Тесла і ідеалізованої схеми з двох послідовних реактивно-активних індуктивно-пов'язаних контурів з нульовим активним опором вторинного контуру запропонована схема резонансного підсилювача електричної потужності. Отримано основні аналітичні вирази для характеристик електромагнітних процесів, що протікають, в реальному варіанті пропонованого резонансного підсилювача з кінцевими активними опорами. Знайдений коефіцієнт трансформації у вигляді співвідношення, що зв'язує явище електромагнітної індукції і резонансу в функціональній залежності від ключових параметрів запропонованої схеми. За допомогою граничних переходів до відповідних аналогам в авторитетних спеціальних публікаціях показана достовірність знайдених базових аналітичних залежностей для збуджувальних струмів і напруг. Отримані розрахункові співвідношення базуються на фізично "прозорих" феноменологічних положеннях і строгому математичному підході з використанням апарату теорії електричних ланцюгів. Оскільки практичний інтерес представляє робота досліджуваного об'єкта в стаціонарному режимі при гармонійних вхідних сигналах, в розрахунках застосовувався виключно метод комплексних амплітуд без залучення будь-яких фізичних гіпотез про причинності резонансних явищ в їх зв'язку з фундаментальними уявленнями про будову навколишнього світу. Наукова новизна цієї роботи полягає в пропозиції власне схеми резонансного підсилювача потужності гармонійних сигналів, отриманні достовірних базових співвідношень для аналізу електромагнітних процесів, що протікають, чисельних оцінок для порівняння з експериментальними даними і, в кінцевому підсумку, обґрунтування практичної дієвості запропонованої схеми резонансного підсилювача потужності. Практична значимість: отримані аналітичні залежності для основних характеристик процесів в запропонованій схемі резонансного підсилювача електричної потужності становлять практичний інтерес для подальших теоретичних досліджень, а також для формулювання рекомендацій по виготовленню діючих зразків справжнього

пропозиції. Шляхи подальших досліджень: вельми перспективним в напрямку проведених досліджень є подальший аналіз і експериментальне вивчення електромагнітних процесів в запропонованій схемі резонансного підсилювача електричної потужності.

45.31 Електричні апарати

45.19.02.1961/228743. Електромагнітний перетворювач з просторово-періодичним полем для систем багатопараметрового контролю. Горкунов Б.М., Борисенко Є.А., Шибан Тамер, Шахін Иссам. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.80-85. - рос. УДК 620.179.14.

У роботі розглянута проблема контролю параметрів металевих виробів при впливі на них електромагнітного поля індукційних установок. Якісті датчика розглянуто електромагнітний перетворювач з просторово-періодичною структурою поля, що представляє собою соленоїд на немагнітному полімерному каркасі з контрольованим об'єктом у формі протяжного циліндричного феромагнітного сердечника. Показано, що такий датчик дозволяє безконтактно вимірювати електропровідність, магнітну проникність і геометричні параметри металевих виробів.

45.19.02.1962/228744. Теоретичне обґрунтування можливості створення універсального низькочастотного генератора сигналів для електротерапії. Кіпенський А.В., Король Є.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.86-94. - рос. УДК 615.47.

Відомо, що різноманітність лікувальних ефектів в електротерапії досягається за рахунок варіювання амплітудно-частотно-часових параметрів електричного струму або електромагнітного поля. Формування сигналів в електротерапевтичних апаратах здійснюється різними генераторами, що мають реактивні елементи. Старіння таких елементів і вплив на них зовнішнього середовища призводить до нестабільності параметрів формованого сигналу. В роботі на теоретичному рівні показана можливість створення за допомогою засобів мікропроцесорної техніки універсального низькочастотного генератора сигналів для різних методів електротерапії.

45.19.02.1963/228745. Підвищення якості вихідної квазісинусоїдальної напруги в мостовому інверторі. Колосов В.І., Васечко Є.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.95-102. - рос. УДК 621.314.1.

Досліджено можливість зниження рівня вищих гармонік в спектрі і поліпшення форми вихідної квазісинусоїдальної напруги в мостовому інверторі шляхом деформації кривої форми фронтів трапецеїдальної напруги полумостових перетворювачів. Запропоновано узагальнений аналітичний вираз функції форми фронтів трапецеїдальної напруги, що володіє здатністю видозміни функції параметром деформації. Проведено аналіз впливу параметра деформації і тривалості фронтів на умови селективного придушення гармонік, найближчих до основної. Визначено оптимальне поєднання значень цих параметрів, що дозволяє досягти повного придушення вищих гармонік і формування теоретично ідеальної синусоїдальної форми в вихідній напрузі інвертора. Наведено графічні залежності, що дозволяють знайти компроміс між спектральним складом вихідної напруги інвертора і динамічними втратами в елементах комутації. Теоретичний аналіз підтверджений результатами експериментальної перевірки.

45.19.02.1964/228753. Вплив високочастотних втрат у реальному накопичувальному дроселі транзисторних перетворювачів при застосуванні безфільтрового методу зменшення кондуктивних завод. Гурін В.К., Павловський В.О., Юрченко О.М., Твердохліб Ю.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.162-166. - укр. УДК 621.391.

Розглянуто вплив високочастотних втрат реального накопичувального дроселя (НД) на ємність компенсуючого конденсатора (КК) у схемі компенсації паразитної ємності перетворювачів, яка зумовлює проникнення несиметричних кондуктивних завод від перетворювачів в електромережу. Одержано вираз для оптимального значення ємності КК, яке забезпечує мінімізацію напруги несиметричної завади від перетворювача, а також перевірено та підтверджено правильність одержаного виразу. Показано, що оптимальна ємність КК не залежить від високочастотних втрат НД.

45.19.02.1965/229014. Автоматизація дослідження мультиварок. Грищук Ю.С., Пантелят М.Г., Єлоєв А.К. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.16-21. - укр. УДК 681.58:681.32.

Розглянуто конструкцію мультиварки, устрій і призначення її основних елементів, електричну схему та систему керування, яка включає сенсорні елементи (датчики тиску і температури). Блок керування виконаний на базі спеціалізованого 8-бітового мікроконтролера MN15G1601 фірми PANASONIC SEMICONDUCTOR. Мікроконтролер зчитує стан кнопок клавіатури на панелі керування і по заданій

програмі керує роботою мультиварки та її елементами. Запропонована структурна схема для автоматизації досліджень і випробувань мультиварок. Проведено вибір базового мікроконтролера та елементів схеми. Структурна схема включає наступні елементи: об'єкт досліджень - мультиварка з підтримкою функцій різних режимів приготування їжі під тиском; датчики Д1 - Д4 (напруги, температури дна і стінок чаші мультиварки та тиску всередині приладу); нормуючі підсилювачі П1 - П4; чотириканальний комутатор аналогових сигналів типу КР590КИ6; аналого - цифровий перетворювач (АЦП) типу К1113ПВ1; мікроконтролер 1816ВЕ51 (МК51), що містить вбудований генератор тактових сигналів, пам'ять команд, ОЗП, вбудовані 4 порти і послідовний канал зв'язку; компаратори К1 - К4 типу К554СА3, виходи яких за "АБО" об'єднані з вихідними сигналами з порту мікроконтролера; пристрої зв'язку з об'єктом ПЗО1 - ПЗО4, які через виконавчі пристрої силової установки взаємодіють з об'єктом досліджень і задають режим його випробувань або досліджень. Через послідовний інтерфейс RS232C схема з'єднана з ПЕОМ, яка може змінювати режими випробувань або досліджень, а також приймати, запам'ятовувати, відображати і документувати результати досліджень. Розроблена схема і алгоритм її роботи дозволяють автоматизувати технологічний процес дослідження режимів роботи мультиварок, скоротити терміни їх проведення, підвищити точність вимірювань та знизити їх вартість.

45.19.02.1966/229016. Електромагнітний актуатор для вакуумного контактора середніх напруг. Клименко Б.В., Лелюк М.А., Бугайчук В.М., Форкун Я.Б. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.27-33. - укр. УДК 621.318.

Представлено огляд застосування моно- та бістабільних неполярних та полярних актуаторів у контакторах середніх напруг. Проведено аналіз конструктивних особливостей електромагнітних актуаторів та розроблено рекомендації щодо їх удосконалення. Розглянута нова конструкція бістабільного актуатора на базі поляризованого моностабільного електромагніта з поворотною пружиною, його принцип дії. За рахунок використання кільцеподібного елемента з немагнітного матеріалу між корпусом та сердечником електромагніта вдалося зменшити ефект шунтування не збільшуючи осьовий розмір електромагніта. Для дослідного зразка розраховані магнітні поля у відключеному положенні, при зазорі 12 мм між якорем і нерухомою частиною магнітопроводу та у включеному, при притиснутому якорі. Встановлено вплив кільцевого феромагнітного шунта на тягову силу при відпущеному та притиснутому якорі. Розроблена електромеханічна система керування бістабільним актуатором з однією котушкою. Проведені експериментальні дослідження нового бістабільного актуатора на базі поляризованого моностабільного електромагніта з поворотною пружиною. Встановлено час вмикання та вимикання нового вакуумного контактора.

45.19.02.1967/229027. Ступінчатий перетворювач напруги як альтернативне джерело живлення систем магнітно-імпульсної обробки металів та індукційного нагріву. Сабокар О.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.93-98. - укр. УДК 621.311.62.

Застосування попереднього індукційного нагріву робочої зони магнітно-імпульсної обробки листових металів, може підвищити ефективність останньої і розширити існуючу номенклатуру технологічних операцій безконтактної обробки металів. Інтегрування систем індукційного нагріву потребує вдосконалення існуючих технічних рішень з перетворення і передачі електричної енергії. Робота присвячена математичному та експериментальному аналізу фізичних процесів, що протікають в електричній системі ступеневого перетворювача напруги, технічна реалізація якого спрямована на підвищення якісних і кількісних показників ефективності роботи систем магнітно-імпульсної обробки металів і індукційного нагріву. Новизна роботи полягає в розробці системи ступеневого заряду який представляє собою автономний блок, що дозволяє реалізувати перетворювач рівнів напруги в якості контрольованого джерела електричної енергії. Представлена методика математичного опису нестационарного перехідного процесу у вигляді кусочно-неперервних функцій була підтверджена експериментально. Отримані експериментальні дані модельного прототипу запропонованої системи перетворення напруги повністю відповідають аналогічним розрахунковим значенням, а сам перетворювач напруги є працездатним для застосування в якості конструктивного елемента систем магнітно-імпульсної обробки металів з використанням систем індукційного нагріву як інтегрованого допоміжного вузла. Результати проведених досліджень мають практичну значимість для створення більш компактних і автоматизованих систем безконтактної обробки металів.

45.33 Трансформатори та електричні реактори

45.19.02.1968/228739. Асиметричний узгоджувач DC/DC перетворювач для систем електропостачання з накопичувачами електричної енергії. Івахно В.В., Замаруєв В.В., Стисло Б.О., Блінов А.Б. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних

технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.48-56. - рос. УДК 621.314.1.

У статті описується нова топологія і алгоритм керування ключами оборотного дволанкового перетворювача постійної напруги з трансформаторною розв'язкою. Високовольтна первинна ланка містить вхідний дросель і є інвертором струму, низьковольтна ланка - інвертор напруги з навантаженням - батарейним накопичувачем електричної енергії або акумуляторною батареєю. Схема комутатора інвертора струму - мостова, ключі анодної групи - двоквADRантні без зворотної блокувальної здатності (IGBT із зворотним діодом), ключі катодної групи - чотириквADRантні (зустрічно-послідовно з'єднані IGBT із зворотним діодом). Для режиму передачі енергії від інвертора напруги до інвертора струму описаний алгоритм керування ключами (алгоритм розділеної комутації), що забезпечує включення в нулях напруги і ємнісний снабберное включення ключів інвертора напруги і вимикання в нулях струму і індуктивне снабберное включення ключів інвертора струму.

45.19.02.1969/228740. 18-пульсний випрямляч з електронним зсувом фаз та узгоджувальним автотрансформатором. Сокол Е.І., Замаруєв В.В., Бутова О.А., Войтович Ю.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.57-62. - рос. УДК 624.314.

Для зниження гармонійних спотворень вхідного струму, застосовуються багатопульсні випрямлячі, що вимагають наявності фазозсуваючих трансформаторів або автотрансформаторів. Виключення електромагнітних фазозсуваючих пристроїв при збереженні малих гармонійних спотворень вхідного струму і отриманні близького до одиниці коефіцієнта потужності, можливо при використанні електронного зсуву фаз. У статті розглянуті принципи побудови багатопульсних випрямлячів з електронним зсувом фаз, який здійснюється засобами самого випрямляча: введенням позитивних і негативних кутів керування. У цьому випадку, для вирівнювання струмів окремих випрямлячів може застосовуватися як підвищення напруги на вході випрямлячів, що працюють з великими кутами керування, так і зниження вхідної або вихідної напруги випрямлячів, що працюють з меншими кутами керування. Проведено порівняння випрямлячів з використанням підвищувальних і понижувальних автотрансформаторів. Отримано дані про встановлені потужності автотрансформаторів та потужності втрат. Наведено результати теплофізичного моделювання.

45.19.02.1970/229012. Діагностика силових трансформаторів що тривалий час знаходяться в експлуатації. Волкова О.Г., Жорняк Л.Б., Левенков І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.3-7. - рос. УДК 621.316.

У статті розглянуті питання вдосконалення діагностики стану силових трансформаторів, які тривалий час знаходяться в експлуатації. Наведено результати і аналіз спостережень показуючи, що існуючі методи діагностики силових трансформаторів в робочому стані не здатні в повній мірі виявити дефекти накопичувального характеру, які виникають в ізоляції за період тривалої експлуатації. Запропоновано поряд з існуючими методами діагностики силових трансформаторів удосконалювати оцінку їх стану за допомогою методу реєстрації часткових розрядів, це дозволяє виявляти дефекти ізоляції на ранніх стадіях розвитку.

45.19.02.1971/229015. Ефективність засобів примусового вирівнювання напруженості електричного поля зовнішньої ізоляції газонаповнених трансформаторів струму. Жорняк Л.Б., Афанасьєв О.І., Снігирьов В.М., Скорик С.В., Чорний Д.В., Беляєв С.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.22-26. - укр. УДК 621.315.626.

Пропонується методика оцінки розподілу напруженості поля уздовж опорної ізоляційної покришки газонаповнених трансформаторів струму. Ця методика дозволяє оцінити ефективність примусового розподілу напруженості за допомогою конденсаторних обкладок шляхом змінення їх конструктивних параметрів. У запропонованому методі розглядається ізоляційна покришка, головним регулюючим елементом схеми заміщення якої обрані еквівалентні ємності окремих частини покришки з урахуванням ємності циліндричного конденсатора і ємності до центральної труби виводів. Таким чином зроблено висновок щодо можливості покращення розподілу напруги та зменшення неоднорідності електричного поля шляхом регулювання структури конденсатора.

45.19.02.1972/229668. Дослідження надлишкового тиску масла в обмотках трансформаторів з шириною радіального каналу в 1 мм. Ільїн С.В., Чейлітко А.О., Матказіна Р.Р. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.27-33. - укр. УДК 621.314.212.

Мета роботи. Підвищення ефективності охолодження обмоток силового трансформатора з шириною перетину радіального каналу менш ніж 3 мм, при природньому русі охолоджуючої рідини, шляхом вдосконалення геометричних параметрів системи охолодження за умови зниження матеріалоемності електричної машини є актуальним напрямом наукових досліджень. Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань виконано аналіз та обрано теоретичні методи, прилади, методики

експериментальних досліджень. Найбільш повно використано наступні методи: математичне моделювання гідродинамічних процесів у дисковій обмотці масляного силового трансформатора, яке базується на розв'язанні диференційного рівняння теплопровідності та рівняння Нав'є-Стокса зі змінними умовами однозначності методом кінцевих елементів, з використанням спеціальних пакетів програмного забезпечення; методи статистичної обробки експериментальних даних з використанням спеціальних пакетів програмного забезпечення. Отримані результати. Надлишковий тиск масла в каналах обмотки збільшується при зростанні порядкового номеру котушки. Виявлено, що зі зростанням швидкості масла на вході в горизонтальний канал значення надлишкового тиску в ньому зростають в квадратичному ступені. Встановлено, що в маслі горизонтального каналу виникає підйомна сила, про що свідчить зростання надлишкового тиску біля верхньої границі каналу. Вперше отримано аналітичну залежність надлишкового тиску масла в радіальному каналі дискової обмотки силового трансформатора від швидкості течії масла на вході в цей канал. Наукова новизна. Дістали подальший розвиток наукові уявлення про характер руху охолоджуючого трансформаторного масла в каналах дискових обмоток за відсутності направляючих перегородок. Було отримано залежності надлишкового тиску в горизонтальних каналах шириною перетину 1 мм від швидкості течії масла на вході в цей канал, що дозволяє розрахувати швидкість, завдяки якій можливо організувати наскрізну циркуляцію масла в каналі за умови недопущення надмірного зростання надлишкового тиску в каналі, що може запобігти аварійній ситуації. Практична цінність. Запропоновано нову математичну модель пов'язаних між собою теплообмінних та гідродинамічних процесів, що мають місце в дискових обмотках силового трансформатора, яка, на відміну від існуючих, враховує ширину горизонтального каналу менше 3 мм, що дозволяє спрогнозувати характер розповсюдження теплоти в обмотці та визначити можливі місця перегріву котушок та передчасного руйнування ізоляційних матеріалів.

45.19.02.1973/231488. Моделювання режимів роботи трансформатора в середовищі Multisim. Войцеховський О.Н., Дон Н.Л., Савченко С.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.183-188. - укр. УДК 378.14+621.31.

Проаналізовано моделі режимів роботи трансформатора. Запропоновано методику використання комп'ютерних моделей у середовищі Multisim при вивченні режимів роботи трансформатора на лабораторному практикумі з електричних машин у вищих навчальних закладах. Пропонується методичне забезпечення до віртуальної лабораторної роботи.

45.41 Електропривод

45.19.02.1974/231491. Розробка електропривода технологічного обладнання з високоточними швидкісними параметрами. Селіверстова С.Р., Фролов О.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.199-205. - укр. УДК 621.313:621.9.

У роботі розглянуто використання 4-х фазного безконтактного двигуна постійного струму, розробленого для приводу технологічного електроустаткування з виробництва підкладок для компонентів електронної техніки. У оглядовій частині проаналізовані різні типи двигунів. Наведені їх переваги та недоліки для використання у складі електроприводу обладнання для різання кремнієвих пластин. На базі аналізу сучасних електричних двигунів і огляду існуючих технологічних особливостей процесу різання кремнієвих пластин запропоновано конструкцію та відображено принцип дії 4-х фазного безконтактного двигуна постійного струму. Наведена схема керування розробленого двигуна постійного струму. Дана розробка дає можливість регулювання швидкості обертання та моменту на валу з високою точністю, їх відновлення та підтримку за час одного оберту двигуна при різкій зміні навантаження. Таким чином, застосування даного електрообладнання підвищить надійність системи, якість технологічного процесу з одночасним зниженням його собівартості.

45.43 Електротермія

45.19.02.1975/229028. Особливості індукційного нагріву масивних металевих заготовок індукторами з феромагнітними сердечниками. Стрельнікова В.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.99-104. - рос. УДК 621.365.5:537.856.

Проведено аналіз електромагнітних процесів в системі "індуктор з феромагнітним сердечником - масивна металева заготовка". Шляхом інтегрування рівнянь Максвелла, вирішена електродинамічна задача для прийнятих вкрай протилежних ідеалізацій: ідеальної провідності і "прозорості" оброблюваного металу для діючих полів. Отримані аналітичні вирази для полів і струмів за умови різного наповнення внутрішньої порожнини інструменту електромагнітного впливу. Вперше отримані оцінки впливу рівня намагніченості конструктивних елементів індуктора на інтенсивність індукційного нагріву масивних металів. Показано, що феромагнетик в якості основи намотки соленоїда грає

визначальну роль у формуванні індукованого сигналу, тоді як, наявність або відсутність магнітних властивостей у масивного об'єкта, що нагрівається практично не впливає на амплітуди збуджуваних вихрових струмів. Це підтверджує можливість використання феромагнетиків як концентраторів поля для більш інтенсивного нагріву немагнітних металів і металів з низькою питомою електропровідністю. З практичної точки зору застосування результатів дослідження цікаво для проведення чисельних оцінок ефективності індукційного нагріву для ремонтних технологій автотранспорту, а також для створення ефективних систем індукційного нагріву з магнітними концентраторами різних конфігурацій.

47 ЕЛЕКТРОНІКА. РАДІОТЕХНІКА

47.01 Загальні питання електроніки і радіотехніки

47.19.02.1976/231339. Математичне моделювання контактної взаємодії жорсткої основи з приповерхневою осесиметричною виїмкою і електропружного півпростору. Кирилюк В.С., Левчук О.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.118-125. - рос. УДК 539.3.

Запропоновано математичну модель контактної взаємодії при стисканні електропружного півпростору з жорсткою основою, що містить осесиметричну пологу виїмку (під внутрішнім тиском). Модель враховує зв'язність системи рівнянь електропружності. Розроблено алгоритм розв'язання проблеми. За допомогою подання розв'язання зв'язаної системи рівнянь електропружності та гармонічних функцій спеціального виду знайдено точний розв'язок, визначено геометричні розміри зазору між тілами за відомих стискальних навантажень і внутрішнього тиску. Виявлено ефект зв'язності силових і електричних полів. Як окремий випадок з отриманих виразів знайдено параметри контакту для пружного трансверсально-ізотропного півпростору.

47.03 Теоретичні основи електронної техніки

47.19.02.1977/229304. Дифракционная томография цилиндрической импедансной поверхности в частотной области. Батраков Д.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.9-16. - рос. УДК 621.574.4.

Запропоновано схему об'єднання методу розрахунку еквівалентного поверхневого імпедансу, що враховує кривизну поверхні і алгоритму розв'язання оберненої задачі відновлення розподілу імпедансу за даними реєстрації поля на деякому замкнутому контурі поза об'єктом. Це дозволяє віднести пропонований підхід до напрямку "дифракційна томографія". Як і при інших реалізаціях схеми Ньютона-Канторовича, в якості інформативних параметрів можуть виступати не тільки просторове переміщення антени (дифракційна томографія), але й частота зондуючого монохроматичного сигналу або його поляризаційний стан. Ще однією перевагою запропонованого алгоритму, як і інших алгоритмів в рамках схеми Ньютона-Канторовича, є можливість побудови ітераційної процедури за допомогою багаторазового повторення процесу знаходження поправки до стартового значенням розподілу імпедансу (початкового наближення).

47.19.02.1978/229305. Обнаружение цилиндрических неоднородностей в плоскостойких средах. Батраков Д.О., Антюфеева М.С., Хе Илунь, Батракова А.Г., Чень Дунбо. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.17-23. - рос. УДК 621.574.4.

Проведено порівняльний аналіз різних підходів і методів виявлення та позиціонування підповерхневих неоднорідностей. Він показав, що серед неінвазивних (неруйнуючих) методів оцінки поточного стану промислових виробів і будівельних конструкцій найбільші перспективи мають хвильові методи, засновані на використанні надширокопasmових (НШС) імпульсних сигналів. Для визначення напрямку циліндричної протяжної неоднорідності запропоновано використовувати явища, пов'язані зі зміною поляризаційного стану зондуючого сигналу і результуючої зміни поляризації дифрагованих хвиль при різних напрямках неоднорідності. Для подальшого розвитку даного методу були проведені лабораторні експерименти по реєстрації НШС імпульсних сигналів, відбитих від циліндричних неоднорідностей як у вільному просторі, так і в одному з шарів плоскошаруватого середовища.

47.19.02.1979/229306. Об одном алгоритме восстановления структуры плоскостойких сред для технических и биомедицинских приложений. Батраков Д.О., Антюфеева М.С., Чень Дунбо, Антюфеев А.В., Хе Илунь, Аркуша Ю.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.24-30. - рос. УДК 621.574.4.

У роботі розглянуто метод вирішення задачі вимірювання товщини шарів плоских неоднорідних середовищ з урахуванням втрат (загасання). Загасання може бути викликано як наявністю провідності у матеріалів шарів, так і реєстрацією приймальними антенами лише частини поля, яке розсіяно внутрішніми кордонами. При вирішенні використані моделі середовища з провідністю і чисельний алгоритм, який спирається на пошарове визначення товщини і комплексної діелектричної проникності шарів. Для зондування використані надширокопосмугові імпульси георадара. Основна ідея, покладена в основу обробки даних, полягає в початковому калібруванні георадара. Ця операція передбачає визначення амплітуди і фази хвилі, відбитої від листа металу, розміщеного на зовнішній поверхні досліджуваного середовища. Далі алгоритм в напівавтоматичному режимі здійснює визначення товщини і діелектричної проникності внутрішніх шарів середовища.

47.19.02.1980/229307. Нестационарное випромінювання імпульсного струму складного просторового розподілу. Думін О.М., Плахтій В.А., Прищенко О.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.31-36. - укр. УДК 537.87.

Розглядається задача випромінювання імпульсного струму складного просторового розподілу, який апроксимується скінченним набором диполів. Досліджуються три варіанти плоских випромінювачів, які з різною точністю апроксимують криволінійний струм. Дані задачі розв'язуються за допомогою методу векторного потенціалу в часовому просторі, що дає змогу отримати всі векторні компоненти випроміненого поля. Одержані результати порівнюються із класичними для одиночного диполя Герца, що збуджується струмом із довільною залежністю від часу. Аналізуються процеси перетворення електромагнітного поля поблизу випромінювача і в його хвильовій зоні. Обговорюється критерій границі хвильової зони для даного типу випромінювачів.

47.19.02.1981/229308. Випромінювання та розповсюдження електромагнітного снаряду в нелінійному середовищі. Думін О.М., Ахмедов Р.Д. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.37-42. - укр. УДК 537.87.

Розв'язана задача випромінювання нестационарного струму в нелінійний простір. Поле, що породжує ефект електромагнітного снаряду, розглянуто в якості прикладу нелінійного впливу поля самого на себе. Нелінійні властивості враховані в матеріальних рівняннях середовища як додаткова компонента вектору поляризації. Кубічна не лінійність вибрана в якості нелінійної складової вектору поляризації.

47.19.02.1982/229309. Определение оптических констант окисной пленки на поверхности металлических лазерных зеркал ИК диапазона. Гурин О.В., Дегтярев А.В., Маслов В.А., Мунтян К.И., Рябых В.Н. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.43-48. - рос. УДК 535.4:53.08.

Представлені результати експериментального дослідження окисної плівки на поверхні мідних і алюмінієвих дзеркал ІЧ лазерів з різною просторовою поляризацією випромінювання. Вимірювання параметрів плівки виконано фотометричним методом багатокуткової еліпсометрії на довжинах хвиль 0,6328 мкм і 10,6 мкм. Застосована одношарова модель структури, яка відбиває, що дозволило вирішити зворотну задачу еліпсометрії аналітичним шляхом. За допомогою узгодження результатів, отриманих на різних довжинах хвиль, визначено допустимий діапазон зміни оптичних констант окисної плівки. Розрахована фазова товщина окисної плівки і проведена оцінка втрат, що вносяться плівкою в лазерний резонатор.

47.19.02.1983/229310. Дифракция волны на плоской графеновой решетке, расположенной над идеально проводящей плоскостью. Калиберда М.Е., Погарский С.А., Роюк М.П., Ильина Т.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.49-52. - рос. УДК 537.874.6.

Розглянуто задачу дифракції Н-поляризованої хвилі на плоскій графеновій решітці зі стрічок, яка розташована над ідеальною провідною площиною. В основі математичної моделі лежить метод сингулярних інтегральних рівнянь. Використано псевдо диференціальний оператор Гільберта. Розсіяне поле виражається через невідомі спектральні функції. Провідність графенових стрічок визначена по формулі Кубо. Числовий розв'язок отримано методом дискретних особливостей. Наведено залежності поверхні розсіювання і поглинання від частоти.

47.19.02.1984/229311. Взаимодействие сверхмощных радиоимпульсов наносекундной длительности с атмосферой и плазмой нижней ионосферы. Черногор Л.Ф., Милованов Ю.Б., Розуменко В.Т. // Вісник

- Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.53-56. - рос. УДК 550.388.
- Наведено результати числового моделювання збурень температури та концентрації електронів, викликаних дією на атмосферу та плазму нижньої іоносфери надпотужних радіоімпульсів наносекундної тривалості різної потужності. Показано, що пробій атмосфери виникає за імпульсної потужності $P \sim 0.3 - 1$ ГВт на частоті $f \sim 10$ ГГц або при $P \sim 1 - 30$ ГВт і $f \sim 1$ ГГц. Для оптимізації процесу пробою ця потужність повинна бути збільшена в десятки разів. Продемонстровано, що на висотах 30-60 км концентрацію електронів можна збільшити на 12 порядків. Збільшення температури електронів досягає порядку 10 - 100 разів. Оцінено необхідні для створення штучних іонізованих шарів значення тривалості імпульсів та імпульсної потужності.
- 47.19.02.1985/229312. Зависимость амплитуды инфразвукового сигнала, сгенерированного взрывом мощного вулкана, от расстояния. Черногор Л.Ф., Шевелев Н.Б. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.57-60. - рос. УДК 550.388.
- За даними 13 інфразвукових станцій (всього 15 трас поширення), віддалених приблизно на 0.9 - 39 Мм від епіцентру вибуху мегатонного класу вулкана St. Helens, що мав місце 18 травня 1980 р., побудовано регресійні залежності амплітуди тиску у вибуховій хвилі від відстані між епіцентром вибуху та інфразвуковою станцією. Регресії побудовано для випадків сферичної розбіжності фронту хвилі, циліндричної розбіжності фронту хвилі та циліндричної розбіжності фронту хвилі з урахуванням її загасання та "висвічування" із хвилеводу. Показано, що останній випадок є найбільш прийнятним.
- 47.19.02.1986/229313. Вариации уровня геомагнитных пульсаций, сопровождавших старты ракет на фоне солнечного терминатора. Смирнова Е.О., Черногор Л.Ф. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.61-65. - рос. УДК 550.388.
- Представлені результати системного спектрального аналізу часових варіацій рівня горизонтальних компонент геомагнітного поля, що супроводжували старты та польоти ракет Союз і Протон з космодромів Плесецк та Байконур в другій половині 2017 р. на фоні сонячного термінатора. Отримано основні параметри сигналів, які пов'язані зі збуреннями геомагнітного поля. Для селекції геомагнітних збурень магнітосферного походження проведено зіставлення спостережуваних хвильових збурень та рівня Vz-компоненти міжпланетного магнітного поля.
- 47.19.02.1987/229317. Параметры перемещающихся ионосферных возмущений, зарегистрированные при помощи цифрового ионозонда. Дорохов В.Л., Милованов Ю.Б., Федоренко Ю.П. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.80-84. - рос. УДК 621.396.98:629.783.
- Експериментально підтверджено лінійне збільшення часових напівперіодів АГХ/РІЗ із збільшенням часу спостереження при фіксованій відстані між пунктом спостереження і джерелом збурення. Критична частота і віртуальна висота максимуму шару F2, $f(o)F2(t)$ і $h(o)F2(t)$, вимірювалися цифровими іонозондом з інтервалом в одну хвилину. Підтверджено, що: 1) відносна амплітуда РІЗ пропорційна тривалості часового напівперіоду, 2) максимуми $h(o)F2(t)$ відповідають мінімумам $f(o)F2(t)$ і навпаки. В більшості випадків часова затримка між відповідними екстремумами кривих $f(o)F2(t)$ і $h(o)F2(t)$ складає 4 - 15 хв.
- 47.19.02.1988/229318. Частотні можливості варизонних структур з ударною іонізацією на основі GaInAs. Боцула О.В., Приходько К.Г., Шевченко О.Р. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.85-89. - укр. УДК 621.382.2.
- Розглядаються кінетичні процеси в потрійній напівпровідниковій сполуці $Ga_2In_{1-z}As$ в умовах виникнення ініційованої електронами ударної іонізації. Аналіз роботи діодів проводився із використанням методу Монте-Карло з урахуванням залежності всіх параметрів напівпровідника від координати. Визначено параметри ударної іонізації в однорідних сполуках $Ga_2In_{1-z}As$ в залежності від вмісту Ga та неоднорідних структурах з різним законом його просторового розподілу та зроблено їх порівняльний аналіз. Показано, що проміжки часу затримки розвитку ударної іонізації відповідають частотам терагерцового діапазону, а ударну іонізацію у варизонних напівпровідниках можна використати для отримання генерації в цьому діапазоні.
- 47.19.02.1989/229624. Дослідження складності багаторозрядні LUT FPGA. Тюрін С.Ф., Греков А.В. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.14-21. - англ. УДК 004.3.
- У програмованих логічних інтегральних схемах FPGA (field-programmable gate array) використовується реалізація генератора функцій LUT (Look Up Table), який налаштовується шляхом завантаження конфігураційної пам'яті на обчислення однієї логічної функції в досконалій диз'юнктивній нормальній

формі (СДНФ). Розмірність LUT визначають технологічні обмеження Міда-Конвей на число послідовно з'єднаних МОП транзисторів. Стандартним числом входів LUT довгі роки було 3, 4, причому 4-LUT будується з двох 3-LUT з додатковим 1-LUT. Однак у багатьох проектах потрібно обчислювати функції великого числа аргументів. Для цього необхідний багаторозрядний LUT, який будується як декомпозиція 3-LUT, 4-LUT. Швидкодія обчислення логічних функцій визначається затримкою в матрицях зв'язків, тому така декомпозиція призводить до зниження швидкодії. В останні роки активно розвивається напрямок адаптивних логічних модулів (АЛМ), в яких користувачеві доступні різні варіанти логічних елементів на п'ять, шість і навіть на сім, вісім змінних, що призводить до підвищення швидкодії. Однак, детальний опис особливостей таких багаторозрядних LUT з урахуванням обмежень Міда-Конвей, оцінок складності і швидкодії в документації виробників відсутня. У той же час аналіз джерел дозволяє зробити висновок про подальше збільшення розрядності LUT і зближення можливостей FPGA і CPLD (complex programmable logic devices) в плані розрядності. Тому дослідження особливостей побудови багаторозрядних LUT є актуальними і авторами зроблена спроба аналізу реалізації такої перспективної багаторозрядної логіки. Мета роботи - оцінка складності і швидкодії при декомпозиції багаторозрядного LUT. Метод. Отримання виразів для оцінок складності і швидкодії декомпозиції багаторозрядного LUT на LUT меншої розрядності. Результати. Виконано порівняння складності та затримки в кількості транзисторів при декомпозиції багаторозрядного LUT в системі комп'ютерної математики Mathcad. Висновки. Проведені дослідження дозволили встановити особливості побудови багаторозрядних LUT і оцінювати різні варіанти декомпозиції при подальшому збільшенні розмірності LUT з подальшим вибором оптимального варіанта АЛМ.

47.19.02.1990/229625. Інформативні параметри динамічної нестационарності кардіосигналів. Щапов П.Ф., Коваль С.Н., Король Є.І., Томашевський Р.С., Магдаліц Т.І. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.22-29. - рос. УДК 389.14.

Сучасна електрокардіографія, незважаючи на якісне поліпшення в апаратному забезпеченні та можливості обробки даних, на сьогоднішній день практично вичерпала ресурс отримання додаткової діагностичної інформації. У статті зроблена спроба створення нового методу обробки електрокардіограм на основі використання моделі ЕКГ-сигналу, яка враховує п'єзоелектричний ефект в деяких біологічних тканинах і клітинних з'єднаннях (кров, стінки судин). Мета роботи. Вірогідніше обґрунтування можливості формування принципово нових інформативних діагностичних ознак, які використовують частотно-часову кореляцію між двома вейвлет-спектрами ЕКГ-сигналу і його лінійного перетворення. Метод. В якості такої моделі використовується адитивна модель потенціалу серцевого м'яза (наведеного електричного поля) і п'єзоелектричного потенціалу системи "кров-судини", викликаного скороченням міокарда. Для виділення впливу викликаного потенціалу в роботі запропоновано метод лінійного перетворення ЕКГ-сигналу, що має високу чутливість до локальної спектральної нестационарності. Для реалізації цього методу використано вейвлет-перетворення і запропонований кількісний показник спектральної нестационарності ЕКГ-сигналу - коефіцієнт нормованої міжспектральної кореляції (КНМК). Розроблений математичний апарат в роботі використаний для аналізу двох електрокардіографічних сигналів, умовної норми і з наслідком інфаркту міокарда. Результати. В результаті розрахованих КНМК показана можливість кількісної відмінності цих станів з досить високою статистичною достовірністю. Базовим результатом роботи є вірогідніше обґрунтування можливості формування принципово нових інформативних діагностичних ознак, які використовують частотно-часову кореляцію між двома вейвлет-спектрами ЕКГ-сигналу та його лінійного перетворення. Висока чутливість та інформаційна значимість кореляційних діагностичних ознак підтверджені прикладами дискримінації параметрично неоднорідних ЕКГ-сигналів. Висновки. Теоретично та експериментально підтверджена спектральна нестационарність кардіосигналу; отриманий функціональний зв'язок спектральної нестационарності ЕКГ-сигналу з ефектами квантованості швидкості його зміни; розроблений метод параметричного визначення коефіцієнта міжспектральної кореляції, що дозволяє кількісно описати динаміку локально-спектральних змін кардіосигналу для задач автоматичного експрес контролю та діагностики кардіостанів і проведена його апробація.

47.19.02.1991/229626. Геоінформаційні технології та математичне моделювання як інструмент прогнозування лісової пожежної небезпеки від гроз. Барановський М.В., Янкович Е.П. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.30-40. - англ. УДК 519.6+913.

Розроблено компоненти геоінформаційної системи для моніторингу, прогнозування та оцінювання лісової пожежної небезпеки, обумовленої дією грозової активності. Мета роботи - створення програмно-апаратного інструменту для фізично обґрунтованого прогнозування, моніторингу та оцінювання ймовірності виникнення лісової пожежі в результаті впливу грозового розряду на стовбур дерева. Метод. Структурний аналіз використаний для проектування елементів і потоків інформації всередині і ззовні розробленої геоінформаційної системи. Математичне моделювання використано для визначення параметрів займання дерева наземним грозовим розрядом. Математично процес

розігріву стовбура дерева описується за допомогою системи нестационарних рівнянь теплопровідності з джерельним членом, що відповідає за тепловиділення за законом Джоуля-Ленца в серцевині стовбура дерева. Метод кінцевих різниць використаний для вирішення диференціальних рівнянь теплопровідності. Кінцево-різницеві аналоги вирішені методом прогонки. Програмна реалізація виконана на вбудованій мові високого рівня. Теорія ймовірності (умовна ймовірність) використана для розробки імовірнісного критерію лісової пожежної безпеки. Результати. Розроблено програмний інструмент для оцінки часу затримки запалювання дерева в результаті впливу наземного грозового розряду. Компонент ГІС-системи розроблений мовою програмування високого рівня Python. Отримано розподіл ймовірності виникнення лісових пожеж від гроз для території Тимирязівського лісництва Томської області. Висновки. Запропоновано фізично обґрунтований метод прогнозування, моніторингу та оцінювання лісової пожежної безпеки, обумовленої дією грозової активності. Детермінована математична модель запалювання дерева наземним грозовим розрядом використана в сукупності з імовірнісним критерієм для оцінки лісової пожежної безпеки. Проведено аналіз лісової пожежної безпеки для типової території Томської області (Тимирязівське лісництво).

47.19.02.1992/229627. Застосування алгоритму оптимізації роєм часток для мінімізації вартості проведення багатофакторного експерименту. Кошовий М.Д., Беляєва А.А. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.41-49. - рос. УДК 519.24.

Вирішено актуальну задачу отримання послідовності дослідів при проведенні повного факторного експерименту, що забезпечує його мінімальну вартість. Мета роботи - створення методу для оптимізації багатофакторних планів експерименту за допомогою алгоритму оптимізації роєм часток. Метод. Запропоновано метод побудови оптимальної матриці планування експерименту за вартістю реалізації з використанням алгоритму рою часток. Метод рою часток базується на моделюванні поведінки популяції частинок в просторі параметрів задачі оптимізації. На початку вводиться кількість чинників і вартість переходу для кожного рівня факторів. Потім з урахуванням введених даних формується зведена матриця планування експерименту. Частинки розкидані випадковим чином по всій зведеній матриці планування експерименту і кожна частинка має випадковий вектор швидкості. Після цього частинки починають переміщатися по рядках і стовпцях матриці. У кожній точці, де побувала частинка, розраховується значення вартості проведення експерименту. При цьому кожна частка запам'ятовує, яке (і де) краще значення вартості експерименту вона особисто знайшла і де розташована точка, яка є кращою серед усіх точок, які розвідали частки. На кожній ітерації частки коректують свою швидкість (модуль і напрямок), щоб з одного боку бути ближче до кращої точки, яку вона знайшла сама і, в той же час, наблизитися до точки, яка в даний момент є глобально кращою. Через деякий кількість ітерацій частки збираються поблизу найбільш хорошою точки. Потім коригується поточна координата кожної частки. Після цього розраховується значення вартості проведення експерименту в кожній новій точці, кожна частка перевіряє, чи не стала нова координата кращою серед усіх точок, де вона побувала. Потім серед усіх нових точок здійснюється перевірка, чи не знайшли ми нову глобально кращу точку, і, якщо знайшли, запам'ятовуємо її координати і значення вартості проведення експерименту в ній. Потім розраховується виграш в порівнянні з вихідною вартістю проведення експерименту. Результати. Розроблено програмне забезпечення, що реалізує запропонований метод, який використано при проведенні обчислювальних експериментів з дослідження властивостей методу. Висновки. Проведені експерименти підтвердили працездатність запропонованого методу і реалізує його програмного забезпечення, а також дозволяють рекомендувати їх для застосування на практиці при побудові оптимальних матриць планування експериментів.

47.19.02.1993/229632. Методи кількісного вирішення проблеми незбалансованості класів. Каврін Д.А., Субботін С.О. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.83-90. - рос. УДК 004.93.

Вирішено завдання відновлення балансу класів в незбалансованих вибірках для підвищення ефективності діагностичних та розпізнавальних моделей. Мета роботи - модифікація існуючого методу відновлення балансу класів та порівняльний аналіз показників його продуктивності з деякими сучасними методами. Метод. Запропоновано метод попередньої обробки незбалансованої вибірки, який базується на об'єднанні стратегії *undersampling* та технології кластер-аналізу. Метод дозволив відновити баланс класів та зменшити об'єм вибірки, при цьому було збережено важливі топологічні властивості, високі показники точності та прийнятний час роботи. Результати. Розроблено програмне забезпечення, що реалізує запропонований метод, яке було використано при виконанні обчислювальних експериментів властивостей методу та порівняльному аналізу з іншими методами відновлення балансу класів. Висновки. Проведені експерименти підтвердили працездатність запропонованого методу та програмного забезпечення, що його реалізує. Метод дозволив зменшити мажоритарний клас до розмірів міноритарного класу, зменшивши таким чином навчальну вибірку (вибірка вважається незбалансованою, коли розмір міноритарного класу становить менш ніж 10% від розміру вихідної вибірки), при цьому продемонстрував найкращі серед досліджених методів показники

точності моделі та прийнятний час формування вибірки. Результати експериментів дозволяють рекомендувати їх для використання на практиці при вирішенні задач формування навчальних вибірок в умовах незбалансованості класів для діагностичних та розпізнавальних моделей.

47.19.02.1994/229639. Визначення оптимальної траєкторії керування за допомогою розподілів гібридних опційних функцій. Гончаренко А.В. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.149-158. - англ. УДК 331.101.1:629.735.083:656.7.086(045).

Вирішено завдання визначення оптимального значення коефіцієнта підсилення пропорційного регулятора, включеного до системи керування безінерційного лінійного об'єкта, на основі синтезованої моделі. Мета роботи - створення методу для відшукування розв'язку за наявності проблемної ситуації пов'язаної із визначенням та оцінкою оптимуму в системі керування. Метод. Запропоновано грубу модель явища, та спрощену залежність оптимальної траєкторії керування від вартості, керування в безінерційній лінійній системі керування оснащеної пропорційним регулятором. Точність поведінки досліджуваного лінійного об'єкта керування обрано у даному розгляді у якості початкової цільової величини, що потребує мінімізації. Запропоновано метод побудови моделі з урахуванням затратного принципу, який забезпечує розрахунок вартості контрольованого процесу, що дозволяє знайти оптимальне керуюче значення на мульти-опційній основі. Застосовано деякий аналог принципу максимуму суб'єктивної ентропії із суб'єктивного аналізу із метою отримання специфічних оптимальних розподілів для цільової величини взятої у вигляді складеного функціоналу. Метод екстремізації ступеню невизначеності опцій удосконалено за допомогою введення неперервної опційної величини, що дозволяє сформулювати щільність розподілу тієї величини. Побудовано опційну синтезовану модель процесу керування. Результати. Розроблені теоретичні моделі дозволяють отримати, та були впроваджені при її знаходженні, гібридну опційну щільність у якості оптимального розв'язку варіаційної задачі із двома незалежними змінними, чиє максимальне значення є шуканою оптимальною траєкторією керування, яка доставляє мінімум інтегральним витратам притаманним даному процесові. Висновки. Проведено чисельні експерименти з дослідження запропонованих методів у даній задачі оптимізації. У результаті тих експериментів виявлені залежності є обґрунтованими, їхнє застосування на практиці дозволяє виконувати, та є рекомендованим за необхідності визначати, оптимальне керування в описаних системах. Перспективи подальших досліджень можуть полягати у створенні моделей для визначення оптимальних траєкторій керування, в умовах які передбачають швидкості змін величин, що розглядаються, а також у імовірнісній, стохастичній, недетермінованій постановці.

47.19.02.1995/229644. Статична оптимізація процесів ректифікації з використанням рухливих керуючих впливів. Шейкус А.Р., Тришкін В.Я. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.192-201. - рос. УДК 66.012.

Вирішено актуальну задачу багатокритеріальної статичної оптимізації процесів ректифікації з використанням рухливих керуючих дій, які полягають у зміні місця введення сировини в колону, а також досліджено ефективність їх використання при різних статичних режимах процесу. Мета роботи - підвищення продуктивності процесу ректифікації і зниження енергетичних витрат на його ведення шляхом використання при управлінні процесом рухливих керуючих впливів і багатокритеріального підходу до розрахунку їх оптимальних величин. Метод. Запропоновано методи розрахунку оптимальної тарілки живлення спільно із розрахунками оптимальних величин традиційних керуючих впливів - витрати пари в куб колони і виходу цільового продукту - на підставі критеріїв максимізації продуктивності і мінімізації енерговитрат з використанням нормалізованого критерію оптимізації. Розрахунки проводяться з використанням нелінійної математичної моделі процесу, яка описує процеси тепло- і масообміну на кожному контактному пристрої установки. Розрахунок оптимальної точки на межі робочої області ректифікаційної колони в координатах традиційних керуючих дій запропоновано вести методом січних. Так як величина шуканого рухливого керуючого впливу може приймати тільки дискретні, цілочисельні значення, то для вирішення оптимізаційної задачі запропоновано метод сканування. Результати. Розроблений оптимізаційний метод використовувався для розрахунків оптимальних статичних режимів ректифікаційної колони для поділу суміші метанол-вода при зміні значень параметрів моделі в широких межах. Доведено екстремальну залежність від величини рухливого керуючого впливу як окремих критеріїв, так і нормалізованого критерію оптимізації. Результати моделювання показали, що використанням рухливих керуючих впливів досягається підвищення продуктивності на 1-5% при економії тепла в кубі колони на 6-8%. Висновки. Проведені дослідження довели ефективність багатокритеріального підходу до вирішення задачі статичної оптимізації процесів ректифікації з використанням рухливих керуючих впливів, що дозволяє використовувати його на практиці. Запропоновані методи статичної оптимізації застосовні для процесів багатокомпонентної, складної ректифікації. Подальші дослідження в даному напрямку полягають в розробці методів і алгоритмів статичної оптимізації процесів ректифікації з використанням неперервних рухливих керуючих впливів, рухливих впливів з двома ступенями свободи, в моделюванні перехідних процесів в ректифікаційних колонах при рухливому керуванні.

47.19.02.1996/229645. Вплив термічної обробки на вольт-амперну характеристику та інжекційні властивості гетеропереходу Ag/n-n⁺GaAs. Дмитриев В.С. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.7-13. - укр. УДК 621.382.2 3.

Актуальність. В наш час дослідження та розробку гетеропереходів проводять у напрямках пошуку нових композицій метал-арсенід галію, розробки технологічних режимів, які змогли б забезпечити відтворюваність параметрів НВЧ приладів з бар'єрами Шотткі. Срібло у порівнянні з золотом має більшу тепло- та електропровідність, відносно невеликий коефіцієнт дифузії в арсенід галію, що дозволяє зменшити товщину перехідного шару. Перехід до металізації на основі срібла повинен підвищити технічні характеристики виробів. Розробка технологічних режимів виготовлення покращених гетеропереходів до GaAs на основі срібла є актуальною з наукової та практичної точок зору. Мета роботи - встановлення впливу термічної обробки на реальні вольт-амперні характеристики та величину коефіцієнта інжекції гетеропереходу Ag/n-n⁺GaAs. Метод. Метод виготовлення гетеропереходів - термічне випаровування у вакуумі. Розрахунок параметрів гетеропереходу за методом вольт-амперних характеристик. Результати. Рекомендований режим хімічної обробки GaAs-підкладки. Досліджено вплив термічної обробки на параметри та характеристики гетеропереходів Ag/n-n⁺GaAs. Досліджено вплив висоти бар'єру на величину коефіцієнта інжекції. Розглянуті та апробовані різні методи визначення висоти бар'єру Шотткі та фактору неідеальності з вольт-амперних характеристик. Висновки. Встановлено, що підвищення температури відпалу до 803 К дає найбільше значення висоти бар'єру для гетеропереходу Ag/n-n⁺GaAs з концентрацією донорів в епітаксійному шарі $N(D)=2 \cdot 10^{16}$ см⁻³. Встановлено, що найбільш точним методом визначення параметрів гетеропереходу з вольт-амперної характеристики є метод direct approximation, який враховує вплив послідовного опору при визначенні фактору неідеальності та висоти бар'єру Шотткі. Розраховані коефіцієнти інжекції для гетеропереходів з різною висотою бар'єру Шотткі, отриманих при різних температурах відпалу, мають дуже малі значення, тому інжекцією дірок можна знехтувати.

47.19.02.1997/229646. Алгоритми моделювання процесів технічного обслуговування за станом складних радіоелектронних об'єктів. Жиров Г.Б., Ленков Є.С. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.14-21. - укр. УДК 004.052.

Актуальність. Розробка складних радіоелектронних об'єктів та проведення їх технічного обслуговування неможлива без розробки моделей та програмних засобів, які б дані процеси оптимізували. Для цього у роботі розроблені відповідні алгоритми, які є частиною програмних засобів, що є актуальною задачею. Метою даної роботи є розробка підходів щодо підвищення показників надійності об'єкта та зменшення вартості його експлуатації на основі використання імітаційного статистичного моделювання. Метод. Метод дослідження базується на ідеї, що технічний стан об'єкта визначається технічним станом його елементів, а для визначення технічного стану елемента використовується поняття визначального параметра. Значення параметра можна контролювати засобами діагностування. В якості моделей відмов елементів використовується DN-розподіл. Результати. Розроблені алгоритми являють складову частину імітаційної статистичної моделі об'єкта. Проведення моделювання дозволяє визначити оптимальні конструктивні характеристики об'єкта та параметри проведення його технічного обслуговування, а критеріями виступають максимізація показників надійності та мінімізація вартості експлуатації об'єкта. Висновки. Наукова новизна роботи полягає в удосконаленні алгоритмів проведення технічного обслуговування за станом, які на відміну від існуючих використовують прогнозний параметр середньої швидкості деградації визначального параметра елемента на основі моделі трипараметричного експоненціального згладжування. Практичне значення полягає у розробці алгоритмів, що покладені в основу програмного забезпечення, яке реалізує процес визначення показників надійності та вартості експлуатації об'єкта радіоелектронної техніки від конструктивного складу самого об'єкта та від параметрів проведення технічного обслуговування.

47.19.02.1998/229650. Застосування акустичного аналізу в системах управління верстатів-роботів. Ковалевська О.С., Ковалевський С.В. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.51-59. - англ. УДК 621.913.

Актуальність. Розглянуто задачу управління складними технологічними машинами, такими, як верстати з механізмами на основі кінематики з паралельною структурою для підвищення точності позиціонування виконавчих механізмів, забезпечення їх динамічної настройки і оптимізації траєкторій переміщення робочих органів обладнання (ріжучого інструменту, складального або контролюючого інструменту). Об'єктом дослідження є модель робочої зони мобільного верстата-робота. Мета роботи - створення концепції управління мобільним верстатом-роботом із застосуванням акустичного контролю на основі еталонної моделі на глибоких нейронних мережах. Метод. Запропоновано метод ідентифікації та управління мобільним верстатом - роботом з використанням спектрального опису поглинання акустичної хвилі з подальшою обробкою отриманій інформації. Метод дозволяє визначити точність позиціонування виконавчих механізмів, проводити їх динамічну настройку і оптимізацію

траєкторій переміщень робочих органів обладнання. Розроблено методику акустичної діагностики забезпечення точності механічної обробки на верстатах з паралельною кінематикою. Результати. Побудована нейромережева еталонна модель, що дозволяє діагностувати поточну характеристики стану об'єктів в різних умовах, а саме, конфігурацію механізму, геометричні параметри механізму при працюючому мотор-шпинделі, динаміку переміщення вузлів механізму експериментального стенду зі змінною швидкістю і навантаженням на привід, зміни температури об'єкта. Розроблені нейромережні моделі були перевірені на адекватність. Висновки. Проведені експерименти по дослідженню залежності між параметрами спектра акустичного сигналу із заданою дискретністю, порушеної збудливим впливом у вигляді "білого шуму", підтвердили працездатність даного підходу. Перспективи подальших досліджень можуть полягати в створенні методів оптимального управління складними технологічними машинами для підвищення точності позиціонування виконавчих механізмів, удосконалення їх динамічної настройки.

47.19.02.1999/229659. Розвиток АВПФ на основі твірного масиву. Процько І.О., Теслюк В.М. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.135-142. - англ. УДК 004.421.2:517.443.

Актуальність. Розглянуто метод ефективного обчислення ДПФ з використанням циклічних згорток для обсягів цілої степені два. Проаналізовано подальший розвиток Алгоритму Вінограда перетворення Фур'є на основі твірного масиву. Об'єктом дослідження є процес реформування базисної матриці ДПФ в блочно-циклічні структури. Предмет дослідження полягає в методі реформування базисної матриці ДПФ обсягів цілої степені два в блочно-циклічні структури. Мета роботи полягає в проведенні аналізу особливостей розміщення ліво-циркулянтних підматриць в структурі базисної квадратної матриці $W(N)$ для обсягів перетворення $N = 2^l$ на основі використання твірних масивів. Метод. У статті розглядається методика ефективного обчислення ДПФ з використанням циклічних згорток для обсягів рівних цілій степені два, що базується на циклічному розкладі підстановки. Запропоновано застосування твірного масиву для стислого опису і обчислення блочно-циклічної структури дискретної базисної матриці ДПФ обсягів цілої степені два. Результати. Визначено загальну блочно-циклічну структуру дискретної базисної матриці для ефективного обчислення ДПФ з використанням циклічних згорток для обсягів цілої степені два на основі твірних масивів. Запропонована методика актуальна для паралельного програмування ДПФ та реалізації в паралельних обчислювальних системах. Висновки. Загальна блочно-циклічна структура базисної матриці ДПФ регулярно нарощується зі збільшенням значення показника цілої степені два і рекомендується для використання на практиці при розробці ефективних засобів ДПФ. Перспективи подальших досліджень включатимуть формування блочно-циклічних структур базисної матриці ДПФ для довільних розмірів.

47.19.02.2000/231330. Моделювання та апроксимація залежності струму електронної гармати високовольтного тліючого розряду від напруги на обмотці електромагнітного натікача як елемента газодинамічної системи керування. Мельник І.В., Тугай Б.А., Тугай С.Б. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.7-18. - укр. УДК 533.9.07:537.533.

Розглянуто спосіб числового розрахунку залежності струму електронної гармати високовольтного тліючого розряду від параметрів електромагнітного натікача як елемента газодинамічної системи керування. Знайдено аналітичне співвідношення, за допомогою якого можна з високою точністю апроксимувати залежність струму гармати від напруги на обмотці електромагнітного натікача. Отримані результати становлять інтерес для проектувальників електронно-променевого технологічного обладнання.

47.05 Теоретична радіотехніка

47.19.02.2001/229316. Варіанти правил виявлення радіометричного сигналу при одноканальному прийомі. Кудряшов В.Є., Тамаш С.М., Шмаков Д.С. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.75-79. - рос. УДК 621.396.962.

На основі методу відношення правдоподібності знайдено правило виявлення радіометричного сигналу, розподіленого за вінеровським процесом. Представлено хід здобуття правил виявлення нестационарного корисного сигналу на фоні нестационарних коливань, що заважають, включаючи шум радіометра. Перший варіант правила виявлення радіометричного сигналу отримано при використанні похідних вхідних процесів. Другий варіант правила виявлення заснований на процесах з незалежними природженнями, для яких різниці мають нормальне розподілення з означеними параметрами. Введені фізично існуючі незначні спрощення. По правилах виявлення радіометричного сигналу з врахуванням рівня порогу складені схеми, що технічно реалізуються.

47.19.02.2002/229892. Збудження параметричних коливань при випадкових зовнішніх сигналах. Титаренко О.М., Подгайко О.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.25-29. - англ. УДК 621.375.7.

Теоретичні дослідження впливу випадкових сигналів (коливань) на режими роботи нелінійної коливальної системи є актуальним завданням і спрямовані на розширення можливостей її застосування. Взагалі, аналіз випадкового збудження коливань в нелінійних параметричних системах становить інтерес для багатьох галузей науки і техніки. В роботі проведено аналіз параметричних систем з суттєвою не лінійністю при наявності випадкових зовнішніх впливів. Розглянуті найбільш важливі випадки збудження індуктивної нелінійної системи. Отримані співвідношення, які надають можливість керувати параметрами перетвореного сигналу в залежності від режиму збудження.

47.09 Матеріали для електроніки і радіотехніки

47.19.02.2003/229303. Частичная маскировка объектов сложной формы с помощью радиопоглощающих материалов. Масловский А.А., Легенький М.Н., Демченко А.А., Колчигин Н.Н. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.3-8. - рос. УДК 621.396.96.

У даній роботі запропоновано метод часткового маскуванню радіолокаційних об'єктів складної форми. Проведено чисельне моделювання вимірювання ефективної площі розсіювання (ЕПР) об'єкту за допомогою декомпозиційного методу. В рамках даного методу об'єкт розділяється на елементи і в ближній зоні об'єкт опромінюється антеною поелементно, далі відбиття від кожного елемента підсумовується. Виявлено найбільш істотно відбиваючі ділянки поверхні об'єкту. Розглянуто можливість зниження ЕПР таких елементів поверхні об'єкту, при цьому здійснюється маскуванню ділянок поверхні об'єкту за допомогою радіопоглинаючих матеріалів (РПМ). Проаналізовано вплив подібних заходів на середню ЕПР всього об'єкту, виявлена оптимальна частина поверхні об'єкту, яку слід маскувати таким чином, а також потрібний при цьому рівень зниження відбитого сигналу (фактично - якість використовуваного РПМ).

47.19.02.2004/230858. Розробка хімічно-стійких епоксидних клеїв для монтажу склопластикових труб. Карандашов О.Г., Авраменко В.Л., Підгорна Л.П., Дегтярь В.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.55-59. - укр. УДК 668.395.

Існує проблема розробки якісних клеїв для використання їх при монтажі склопластикових трубопроводів в умовах дії температур від мінусових до + 40°C та будь-якого ступеня вологості повітря. Вивчено вплив складу зв'язного з різною хімічною природою компонентів на технологічні та експлуатаційні властивості клейових компаундів: ступінь тверднення зв'язного, показники теплостійкості, ударну в'язкість, руйнівну напругу при вигині, руйнівну напругу при зсуві зразків, склеєних внапуск, а також хімічну стійкість. В результаті досліджень властивостей клейових компаундів низькотемпературного тверднення в залежності від типу епоксидного олігомеру та тверднику обрано оптимальні склади композицій, які дозволяють отримати структуровані зв'язні з найкращими показниками фізико - механічних властивостей, теплостійкості та хімічного опору. Розроблені склади клейових композицій можуть бути рекомендовані для використання при монтажі епоксидних склопластикових труб при температурах від мінус 10°C до +30°C, які не змінюють своїх властивостей навіть при відкритому потраплянні води, що значно підвищує продуктивність монтажу, а клейові з'єднання витримують вплив різних хімічних середовищ при підвищених температурах.

47.13 Технологія і устаткування для електронного та радіотехнічного виробництва

47.19.02.2005/229013. Огляд нового покоління системи роз'ємного монтажу електрообладнання Smisline від АВВ. Гречко О.М., Варшамова І.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалення електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.8-15. - рос. УДК 621.316.

Актуальними завданнями при проектуванні нових підстанцій або модернізації застарілого обладнання в мережах низької напруги є зменшення часу проведення монтажних робіт; раціональне використання монтажного простору; безпека і простота виконання робіт. Рішення перерахованих завдань можливе за рахунок застосування системи Smisline від компанії АВВ. Методи. Представлений аналітичний огляд системи роз'ємного монтажу електрообладнання Smisline виробництва концерну АВВ. Розглянуто особливості конструкції складових системи - шасі, шини, термінали, електричні апарати, модулі контактів. Результати. Проаналізовано особливості підключення і експлуатації складових системи Smisline, показані їх переваги в порівнянні з вже використовуваними традиційними системами монтажу електрообладнання низької напруги. Обговорення. Робота ставить перед собою мету ознайомити вітчизняних проєктантів, фахівців в області електрообладнання низької напруги до

нового покоління системи роз'ємного монтажу електрообладнання. Матеріали статті можуть бути рекомендовані при проектуванні нових або модернізації старих систем енергопостачання, наприклад, при енергопостачанні інформаційних систем, в системах безперебійного живлення, на електротранспорті або в інших системах енергопостачання безперервних промислових і технологічних процесів.

47.14 Проектування і конструювання електронних приладів та радіоелектронної апаратури

47.19.02.2006/229026. Стан і перспективи мультифізичного моделювання індукційних кухонних плит. Пантелєв М.Г., Грищук Ю.С., Чепелюк О.О., Єлоєв А.К. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308), С.87-92. - укр. УДК 621.3.

Індукційні плити являють собою відносно новий клас сучасної електропобутової техніки - кухонні електричні плити, які розігрівають металевий посуд вихровими струмами, які створюються електромагнітним полем частотою 20-100 кГц. Представляє значний інтерес дослідження мультифізичних (електромагнітних, теплових і механічних) процесів, що протікають в індукційних плитах в процесі їх експлуатації, а також розробка методики розрахунку і проектування їх конструктивних елементів. Отримані результати мають бути розраховані на використання в практиці конструювання побутових індукційних плит, а також у навчальному процесі для підготовки фахівців за відповідною навчальною програмою. Кількість опублікованих робіт, присвячених комп'ютерному моделюванню процесів в індукційних кухонних плитах, на багато порядків менше, ніж кількість публікацій з питань добре розвинутого чисельного аналізу мультифізичних явищ у промислових індукційних нагрівачах. У статті наведено огляд і аналіз публікацій, головним чином опублікованих у закордонних виданнях, присвячених мультифізичному комп'ютерному моделюванню електромагнітних і теплових процесів і явищ в індукційних кухонних плитах і посуді, що нагрівається. Запропоновані напрямки подальших досліджень: доцільно врахувати при застосуванні метода скінчених елементів залежності електрофізичних та теплофізичних властивостей матеріалів від температури, а також нелінійні магнітні властивості (основні криві намагніченості) феромагнітних матеріалів. Математичне моделювання розподілу зв'язаних полів доцільно розпочати у двовимірній постановці (значно більш складна тривимірна постановка та відповідне програмне забезпечення можуть бути використані пізніше для уточнення отриманих результатів).

47.45 Антени. Хвилеводи. Елементи НВЧ-техніки

47.19.02.2007/229315. Вибраторные антенны с согласующими неоднородностями в ближней зоне. Горобец Н.Н., Горобец А.Н., Махов Е.С. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27, С.70-74. - рос. УДК 621.396.671.

Теоретично комп'ютерним моделюванням і експериментально досліджені можливості перебудови резонансної частоти і смуги робочих частот по мінімуму КСХН симетричних вибраторних антен кінцевої довжини, розташованих паралельно плоскому екрану, що ідеально проводить, шляхом розміщення в ближній зоні вибратора між ним і екраном металевого штиря і/або диска. Показано, що найбільш широкосмуговий варіант антени реалізується при розміщенні короткого штиря поблизу вибратора і диска поблизу екрану одночасно. Теоретично і експериментально доведено, що використані узгоджуючі елементи практично не впливають на діаграми спрямованості вибраторних антен дослідженого типу.

47.49 Радіотехнічні системи зондування, локації та навігації

47.19.02.2008/229623. Корекція похибки багатопроменевими у показаннях супутникових навігаційних систем на основі вейвлет-перетворення їх сигналів. Козадаєв К.В., Козлова С.И., Митрахович І.О., Киреева С.І. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.7-13. - рос. УДК 621.396 + 629.7.

Це дослідження спрямоване на підвищення точності супутникових навігаційних систем за рахунок корекції помилки багатопроменевості при поширенні супутникового радіосигналу. Завдання зменшення впливу ефекту багатопроменевості на точність навігаційного рішення - одна з актуальних проблем в сучасному супутниковому позиціонуванні, оскільки похибка, яку вносить перевідбиття супутникових сигналів, може досягати десятків метрів, що значно ускладнює завдання побудови точного навігаційного рішення в умовах складного рельєфу (наприклад, в умовах щільної міської забудови, а також при використанні технологій супутникової навігації в проектуванні і будівництві). Мета. Основною метою є зменшення похибки, що вноситься помилкою багатопроменевості, (мінімум на один порядок), що дозволить значно збільшити точність рішення навігаційного завдання. Метод. Розглядається метод корекції помилки багатопроменевості за допомогою вейвлет-перетворення

поступаючих дальномірних вимірювань - різновид програмного методу боротьби з похибками навігаційного рішення. Результати. Ефективність запропонованого методу продемонстровано як на змодельованому сигналі, так і на реальних даних супутникової навігації. Програмна реалізація алгоритму корекції і чисельні експерименти реалізовані засобами програмного пакету MATLAB. Результати показали ефективність застосування даного методу корекції багатопроменовості і підтвердили очікувану точність вимірювань після їх обробки запропонованим способом. Висновки. Виходячи з результатів, отриманих в роботі, можна зробити висновок, що використання запропонованого алгоритму вейвлет-перетворення підвищує якість вихідних даних, що використовуються для отримання навігаційного рішення, в результаті підвищуючи його точність.

47.19.02.2009/229658. Застосування системного аналізу впровадження інструментального методу навігації на внутрішніх водних шляхах України. Панін В.В., Доронін В.В., Алейніков В.М. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.125-134. - англ. УДК 629.05.

Актуальність. Вирішено завдання застосування наукового підходу щодо впровадження сучасної системи навігації на внутрішніх водних шляхах України у вигляді вирішення в першу чергу слабоструктурованих проблем, що характеризуються наявністю фактора невизначеності і містять як формалізовані, так і неформалізовані елементи, що не перекладаються на мову математики. Мета роботи - розробка методики системного аналізу на етапі впровадження інструментального методу навігації на внутрішніх водних шляхах України, яка гарантує високу якість моделювання згідно з точнісними критеріями судноплавства і економічності. Метод. Запропонований підхід до обробки даних, який заснований на вивченні властивостей системи з подальшою її формалізацією. Розроблена модель компонування системи на базі електронно-картографічних систем, що характеризує виконання поставлених завдань з підвищеною ймовірністю безпечного плавання. Розглянуто особливості стану системи з використанням математичної моделі у вигляді неорієнтованого графа. Запропонований алгоритм реалізації функціональної стійкості системи. Результати експериментів дозволяють рекомендувати запропонований метод для впровадження інструментального методу навігації на внутрішніх водних шляхах України. Результати. Відпрацьовані показники експериментальних досліджень процесу функціонування етапів функціональної стійкості берегової інфраструктури і суднового навігаційного обладнання. Висновки. У процесі дослідження використаний комплекс процедур, що мають елементи наукової новизни і спрямовані на формулювання проблемної ситуації, висунення множини альтернатив, які зіставляються з критеріями ефективності із застосуванням коефіцієнтів стійкості системи.

49 ЗВ'ЯЗОК

49.27 Система передачі

49.19.02.2010/229269. Виправлення пакетів помилок на основі модулярного коригувального коду. Цаволик Т.Г., Яцків В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.155-158. - укр. УДК 004.75.

Запропоновано метод виправлення пакетів помилок на основі модулярного коригувального коду для підвищення надійності передачі даних у безпроводних сенсорних мережах. Для боротьби з пакетами помилок розроблено різні багатовимірні (каскадні, ітеративні) коди. Принцип роботи цих кодів полягає в послідовному використанні двох рівнів кодування і декодування даних. При цьому на кожному рівні кодування можна використовувати однакові за типом і коригувальною здатністю коди або різні. Перевагою багатовимірних кодів є їх висока коригувальна здатність, а недоліком - висока надлишковість. Розроблено двовимірну схему контролю помилок на основі модулярного коригувального коду. Модулярні коригувальні коди належать до символічних кодів, характеризуються низькою надлишковістю, дають змогу ефективно виявляти та виправляти одиничні символічні помилки. Принцип формування перевірних символів у двовимірному модулярному коді полягає в такому: спочатку обчислюють перевірні символи по рядках матриці даних; на наступному кроці обчислюють перевірні символи по стовпцях даних. Розроблено алгоритм виявлення та виправлення випадкових однократних помилок та пакетів помилок максимальною довжиною $b = 3k - 2$. Проведено експериментальні дослідження з виявлення та виправлення помилок у пакеті даних. Показано мінімальну та максимальну довжину та структуру помилок, яку може виправити цей код. Враховуючи

низьку складність реалізації алгоритму декодування, цей коригувальний код планують використати для підвищення надійності передачі даних у безпроводних сенсорних мережах.

49.33 Мережі і вузли зв'язку

49.19.02.2011/229655. Моделювання алгоритму нерівноправних випадкового множинного доступу р-persistent CSMA. Даденков С.А. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.98-107. - англ. УДК 004.057.4:004.051.

Актуальність моделювання алгоритму нерівноправного випадкового множинного доступу р-persistent CSMA викликана важливістю обліку індивідуальних пріоритетів вузлів для виконання адекватної оцінки імовірнісних і тимчасових характеристик передачі інформації при проектуванні поширених fieldbus-мереж LonWorks, BacNet і ін. Мета роботи полягає в отриманні аналітичних виразів для оцінки ймовірностей успішного і невдалого доступу вузлів до каналу, часу передачі інформації в мережі з рівноправним і нерівноправним суперництвом вузлів на основі алгоритмів випадкового множинного доступу р-persistent і predictive р-persistent CSMA. Метод. Для розв'язання задачі використано апарат теорії ймовірностей. Виконано аналіз множинного рівноправного і нерівноправного доступу р-persistent CSMA вузлів в режимі насичення каналу передачею інформації постійним числом вузлів-суперників. Запропоновано спосіб оцінки часу успішної передачі інформації вузлом через середня кількість циклів суперництва і імовірнісних характеристик доступу вузлів. Отримані вирази для оцінки необхідних імовірнісних і тимчасових характеристик: середньої тривалості передачі і часу передачі інформації вузлом, ефективної пропускної здатності каналу. Запропонований спосіб переважно відрізняється від аналогів можливістю оцінки характеристик передачі інформації з урахуванням різномірних пріоритетів вузлів мережі, що підвищує точність виконуваних розрахунків. Результати. Отримано аналітичні вирази і виконана кількісна оцінка і аналіз імовірнісних і тимчасових характеристик передачі інформації в мережі з рівноправним і нерівноправним випадковим множинним доступом р-persistent CSMA. Висновки. Результати моделювання рівноправного і нерівноправного суперництва в мережевому каналі ілюструють важливість врахування індивідуальних пріоритетів вузлів в мережі. Доцільність використання пріоритетів доступу полягає в необхідності передачі важливої інформації на тлі загальнозначущих фонових даних. Значимість результатів полягає у виконанні адекватної кількісної оцінки характеристик передачі інформації в каналі з рівноправними і нерівноправними учасниками.

49.19.02.2012/229660. Факторіальні коди з заданим числом інверсій. Фауре Э.В., Щерба А.И., Харин А.А. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.143-153. - англ. УДК 004.056.

Актуальність. Факторіальне кодування з відновленням даних за перестановкою забезпечує комплексний захист інформації від несанкціонованого читання і помилок в каналі зв'язку і має властивість самосинхронізації. У той же час, таке кодування не дозволяє виявити всі помилки малої кратності, що призводить до порівняно невеликого показника підвищення достовірності. Метою цієї роботи є розробка та дослідження методу факторіального кодування з заданим числом інверсій, спрямованого на підвищення достовірності передавання інформації за рахунок введення додаткової надлишковості шляхом вибору класу перестановок, які відповідають заданому критерію. Метод. Основна ідея запропонованого методу полягає в штучному внесенні надлишковості за рахунок зменшення потужності використовуваних перестановок. Такий підхід дозволяє з усієї множини перестановок виділити клас, який володіє необхідними, наперед заданими, властивостями. У якості ознаки приналежності до використовуваного класу перестановок у роботі запропоновано використовувати відповідність числа їх інверсій заданому класу лишків. Виконано теоретичну оцінку параметрів коду. Результати. Побудовано сигнально-кодові конструкції для факторіального коду з заданим числом інверсій для порядку перестановок $M = 8$. Для кожного з можливих класів досліджено потужність, швидкість коду, оцінку ймовірності невиявленої помилки і відносної швидкості передавання для систем з вирішальним зворотним зв'язком і незалежними бітовими помилками. Показано, що параметри коду не є інваріантними по відношенню до вибраного класу лишків для заданого модуля. Розроблено структурні схеми пристроїв кодування та декодування. Висновки. Отримав подальший розвиток метод факторіального кодування з відновленням даних за перестановкою, який за рахунок використання перестановок, число інверсій у яких належить обраному класу лишків, дозволив підвищити достовірність передавання в обмін на втрату швидкості коду.

49.19.02.2013/229922. Інтеграція системи безпеки в інформаційних системах для ІТ-проектів. Кошкін В.К., Мандра А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.69-72. - англ. УДК 65.012.

Частота несанкціонованих дій інформаційних систем (ІС) у процесі їх інтеграції неухильно зростає, що неминує призводить до величезних фінансових та матеріальних збитків. За статистикою, внутрішні користувачі ІС, здійснюють більше половини всіх порушень. Все це формує "небезпечну групу ризику".

Існуючі підходи до безпеки ІС в основному забезпечуються спеціалізованими інструментами диференціації доступу користувачів до інформаційних ресурсів.

49.19.02.2014/230072. Геоінформаційний аналіз систем мобільного зв'язку. Євдокімов А.А., Сенчук Т.С., Кононенко А.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.109-114. - укр. УДК 528.4:332.3.

Проводиться аналіз систем стільникового зв'язку, як фактора, що впливає на оцінку нерухомості за допомогою геоінформаційних технологій. Отримана модель дає змогу проводити аналіз міської території для дослідження інвестиційної привабливості міських територій.

49.19.02.2015/231108. Захист персональних даних з використанням алгоритмів неоднозначного шифрування. Гальченко А.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.19-32. - укр. УДК 004.056.55.

У статті розглядається проблема захисту персональних даних, яка є досить актуальною в сучасному світі. Ця проблема висвітлюється у засобах масової інформації різними державними службами, які займаються питаннями безпеки, і фахівцями у галузі інформаційної безпеки. Автором статті висвітлюється ідея використання засобів неоднозначного шифрування даних для захисту інформації в ІСПДн. У процесі дослідження автор розглянув проблеми захисту персональних даних, зробив аналіз літератури та ресурсів у мережі Інтернет, на яких описано традиційні і сучасні механізми їх захисту, а та також виконав огляд літератури, аналіз алгоритмів неоднозначного шифрування, обрав серед них найбільш адаптований для виконання поставленої задачі та порівняв його ефективність з традиційними і сучасними підходами до захисту інформації в ІСПДн. Для наведення практичних результатів автор виконує шифрування/дешифрування тестової ІСПДн з використанням традиційних, сучасних і неоднозначних засобів шифрування даних. Описані дослідження проводилися аспірантом кафедри програмної інженерії Запорізького національного університету в рамках дисертаційної роботи "Дослідження інструментальних механізмів заперечуваного шифрування".

49.19.02.2016/231277. Генетичний алгоритм захисту SDN від мережевих атак. Забелін С.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.14-19. - рос. УДК 004.7, 004.05.

Розглянуто проблеми виявлення та блокування мережевих атак за допомогою SDN. Це завдання сформульовано як задачу знаходження "правильного" вектора і являє собою задачу бінарного цілочислового програмування. Як мережева атака розглядається DDoS-атака. Побудовано математичну модель задачі та розроблено її алгоритм, що дозволяє виявити множину атакуючих хостів за зареєстрованими даними в мережі. У разі виявлення множини завдання зводиться до запобігання атаці, тобто блокування за IP-адресами. Для оцінювання ефективності запропонованого алгоритму оперативного керування трафіком і виявлення мережевих атак проведено експериментальні дослідження. Для моделювання SDN мереж використовувався емулятор мереж Mininet. Розв'язано задачу бінарного цілочислового програмування. Аналіз результатів підтверджує, що, використовуючи переваги SDN, а саме централізацію керування, гнучкість, удалося реалізувати генетичний алгоритм, що захищає мережу від однієї з найпоширеніших мережевих атак - DDoS.

49.39 Телефонний зв'язок і апаратура

49.19.02.2017/229964. Аналіз і подальший розвиток великих телефонних систем. Неминущий П.Ю., Тихий В.Ю., Дубовик Т.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.113-118. - укр. УДК 004.72.

Метою дослідження є аналіз і подальший розвиток великих телефонних систем з дисциплін кафедри спеціалізованих комп'ютерних систем. Актуальність матеріалу, викладеного у статті, зумовлена потребою в аналізі застарілих технологій автоматичних телефонних станцій в Україні та запропоновання способів їх удосконалення. Розвиток великих телефонних систем в наші дні складається з створення і вдосконалення апаратних і програмних систем. Для реалізації протоколу інтернет телефонії використовуємо спеціальну програму Cisco Packet Tracer. При створенні телефонії використаємо два види автоматичних телефонних станцій. Апаратні автоматичні телефонні станції інтернет протоколу зазвичай поставляються у вигляді спеціалізованого обладнання з встановленим програмним забезпеченням. У цьому конкретному проекті ми використовуємо апаратну автоматичну телефонну станцію інтернет протоколу Yeastar S300, яка має велику кількість переваг для досягнення нашої мети, а саме підтримка абонентів кількістю більше ніж 300 чоловік, вбудовані функції голосової пошти з внутрішньою пам'яттю для зберігання повідомлень, а також можливість її розширення. Досить легкою процедурою встановлення та модернізацією. Щоб задовольнити потреби великого різноманіття користувачів станція обладнана великою кількістю вбудованих можливостей починаючи з

автосекретара і закінчуючи дзвінками з сайту або GSM номерами мобільних операторів. В результаті роботи було проведено аналіз даних стосовно великих телефонних систем і визначено, що у 2011р.абонентська база була приблизно 11 млн. абонентів і поступово зменшувалась від 3 до 5% кожен рік. У 2017р. в Україні абонентська база нараховувала близько 9 млн. користувачів. Ці обставини були зумовлені поступовим розвиненням та здобуттям популярності мобільного зв'язку, а також телефонії інтернет протоколу. Розвинення автоматичних телефонних станцій інтернет протоколу обумовлено тим, що на відміну від старих телефонних систем нові станції інтернет протоколу дають змогу використовувати велику кількість додаткових можливостей, а також на неї не важко перейти с застарілих координатних телефонних систем. Щоб полегшити абонентам користування новою системою було розроблено портативну програму телефонії інтернет протоколу. Вона представляє собою програмне забезпечення, яке буде досить завантажити на свій комп'ютер та пройти не складну реєстрацію. Після цього потрібно буде лише пройти аутентифікацію і користувач зможе використовувати всі її можливості. Результати даної проектної роботи можуть використовуватися для створення телефонії інтернет протоколів.

49.45 Телебачення

49.19.02.2018/229896. Двоїстий підхід до оцінки кількісними критеріями інноваційних технологій в телекомунікаційних системах. Смолін Ю.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.51-58. - укр. УДК 681.51.

Розглянуті основні критерії кількісної оцінки телекомунікаційних систем. Показано, що існуючі кількісні критерії відображають технічні можливості системи і не враховують супутні фактори, які відбивають суть інноваційної діяльності в телекомунікаційних системах. Запропоновано проводити оцінку кількісними параметрами телекомунікаційних систем з урахуванням інноваційних технологій у два етапи. Кількісні критерії поділені на дві групи, в залежності від етапу розробки або етапу експлуатації системи. Кожну групу критеріїв поділено на дві підгрупи: абсолютні та відносні. Введено поняття проміжних оцінок та вагових коефіцієнтів. Отримані вирази для визначення проміжних та підсумкових кількісних оцінок якості телекомунікаційних систем на різних етапах. Проведено дослідження можливості двоїстого підходу до критеріїв оцінки телекомунікаційних систем.

49.19.02.2019/229897. Алгоритм оцінки інноваційної діяльності в телекомунікаційних системах. Смолін Ю.О., Саміло І.Ю., Злобін В.Ю., Кобзаренко В.С., Скребцов Є.В., Левенець О.С., Марченко І.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.59-64. - укр. УДК 681.51.

Розглянуто різні способи оцінки інноваційної діяльності в телекомунікаційних системах и принципи побудови алгоритмів такої оцінки. Виділено критерії інноваційної діяльності, що враховують не лише оцінку якості, але й основних супутніх факторів, які відбивають суть оцінки інноваційної діяльності взагалі і телекомунікаційних мережах зокрема. Проведено розподіл критеріїв оцінки інноваційної діяльності за різними рівнями. Обґрунтовані вирази для визначення числових значень цих критеріїв. Розроблено алгоритм оцінки інноваційних технологій в телекомунікаційних системах, що базується на визначенні супутніх факторів, які відбивають суть інноваційної діяльності. Алгоритм представлений набором формул для оцінки якості, затребуваності та унікальності інноваційної технології, а також послідовністю їх визначення.

50 АВТОМАТИКА І ТЕЛЕМЕХАНІКА. ОБЧИСЛЮВАЛЬНА ТЕХНІКА

50.03 Теорія автоматичного керування

50.19.02.2020/229233. Ідентифікація об'єкта керування за перехідними функціями замкнутої системи автоматичного регулювання. Крих Г.Б., Матіко Г.Ф., Криль Б.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.122-130. - укр. УДК 681.5.015.

Проаналізовано активні методи ідентифікації в замкнутій системі автоматичного регулювання та досліджено метод ідентифікації об'єкта керування за двома перехідними функціями системи регулювання зі завадами. Першу перехідну функцію отримано в системі з пропорційно інтегральним

(ПІ), другу - з пропорційно інтегрально диференціальним регуляторами (ПІД). Для пошуку моделі об'єкта керування за двома перехідними функціями сформовано критерій, застосування якого дало змогу зменшити середньоквадратичне відхилення перехідної функції знайденої моделі від заданої порівняно з моделями, знайденими за кожною з перехідних функцій замкнутої системи з різними регуляторами. Встановлено, що для ідентифікації об'єкта керування в замкнутій системі доцільно застосувати пропорційний регулятор (П). На основі перехідної функції такої системи є можливість із високою точністю оцінити передавальний коефіцієнт і відповідно сталі часу моделі об'єкта керування з самовирівнюванням. За кожною з отриманих моделей об'єкта керування розраховано оптимальні параметри налаштування ПІД регулятора. Засобами імітаційного моделювання проведено дослідження системи регулювання з отриманими моделями об'єкта керування та ПІД регулятором із різними налаштуваннями, на основі яких вироблено рекомендації щодо вибору моделі об'єкта керування, за якою необхідно налаштувати ПІД регулятор для забезпечення якісного та робастного керування.

50.05 Теоретичні основи програмування

50.19.02.2021/229633. Розробка системи персоналізації спеціалізованого веб-порталу. Аксак Н.Г. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.91-99. - рос. УДК 004.55.

Вирішено актуальне завдання персоналізації веб-порталу, який надає бізнес-сервіси (телемедицина, консультації, віддалений моніторинг, дистанційна освіта і т.д.). Мета роботи - розробка системи персоналізації веб-порталу, який надає спеціалізовані послуги, що дозволяє враховувати переваги користувачів з метою поліпшення якості обслуговування, прискорення інформаційного пошуку, виключення нецікавих сторінок, а також утримання клієнтів. Метод. Запропоновано узагальнену модель процесу персоналізації Інтернет-сервісу, в якій на основі поєднання агентських і нейромережових технологій запропонований метод адаптації веб-ресурсу, що автоматично генерує контент для певних категорій Інтернет-користувачів. Також запропонована об'єктна модель документів сайту у вигляді графа для пошуку актуальної інформації, що дозволило здійснити персоналізацію. Використання мультиагентної структури дозволило здійснити взаємодію компонентів розробленої моделі. Метод включає сукупність наступних дій: автоматичне вироблення гіпотез, що дає можливість визначити наявність або відсутність цільових властивостей користувача; аналіз поведінки користувача на його серфінгу в Інтернеті, що дозволяє видавати більш релевантні результати; побудова інформаційного портрета для збору статистично значущої сукупності інформаційних характеристик з метою планування подальших дій; паралельна кластеризація користувачів з використанням самоорганізуючих карт Кохонена з метою прискорення обробки великих даних. Для прискорення обчислень самоорганізуючої карти Кохонена адаптовані під симетричні мультипроцесорні системи. Показано, що для зменшення часу обчислень необхідно вибирати конфігурацію обчислювальної системи кратну розмірності вхідних даних. Результати. Розроблено програмне забезпечення та веб-інтерфейс, що реалізують запропоновані моделі і метод, що використовуються при проведенні обчислювальних експериментів по верифікації моделі, оцінці адекватності, дослідженню властивостей моделі та методу. Висновки. Проведені експерименти підтвердили працездатність запропонованих моделей та методів. Застосування сукупності методів і засобів може бути використано на практиці для просування товарів і послуг в мережі, для надання різних сервісів або окремих його складових частин, для розвитку бізнесу.

50.19.02.2022/229634. Узагальнення математичної моделі мікропрограмного автомата на лічильнику. Бабаков Р.М. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.100-109. - рос. УДК 004.2.

Вирішено задачу розробки структурних модифікацій мікропрограмного автомата на лічильнику, які можуть сприяти зниженню апаратних витрат в логічній схемі мікропрограмного автомата у порівнянні з відомими структурами. Мета роботи - узагальнення структурних особливостей мікропрограмного автомата на лічильнику з використанням математичної моделі на основі проміжної алгебри переходів. Метод. Проаналізовано відому математичну модель мікропрограмного автомата на лічильнику, засновану на представленні функції переходів у вигляді двох часткових функцій. Використання в структурі автомата інкрементного лічильника виражається в даній моделі проміжною алгеброю переходів, сигнатура якої утворена єдиною функцією інкременту. При цьому аргументом функції є код поточного стану автомата, який інтерпретується як ціле число без знака. Для розглянутої математичної моделі зроблений ряд узагальнень в частині кількості проміжних алгебр переходів, їх сигнатур та носіїв. Проаналізовані зміни в математичній моделі та структурі автомата на лічильнику, які є наслідком зроблених узагальнень. Результати. На підставі зроблених узагальнень отримані узагальнені структурна схема та математична модель мікропрограмного автомата з неканонічним способом реалізації функції переходів. Проведені експериментальні дослідження ефективності розробленої узагальненої структури МПА за критерієм апаратних витрат. Висновки. Отримані в

даній роботі результати можуть бути використані при розробці нових структур і формальних методів синтезу мікропрограмних автоматів з неканонічною реалізацією функції переходів, орієнтованих на оптимізацію апаратних витрат в логічній схемі автомата.

50.19.02.2023/229635. Визначення параметрів ключа методу автентифікації WPA/WPA2 для системи-приманки мережі стандарту IEEE 802.11. Банах Р.І. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.110-118. - укр. УДК 681.518.5.

Відкритим є питання правильності конфігурування систем-приманок, особливо це стосується систем-приманок, які імітують бездротові мережі, оскільки їх клієнти є мобільними, а контрольована зона часто не є обмеженою. Неправильна конфігурація системи-приманки може стати безкорисним навантаженням у середині автоматизованої системи, особливо це стосується систем-приманок для бездротової мережі стандарту IEEE 802.11. Система-приманка із низьким чи відсутнім рівнем захисту може викликати підозру у досвідченого зловмисника, у гіршому ж випадку вона стане легкою здобиччю порушників метою яких є лише доступ до ресурсу Інтернет. З іншого боку, використання системи-приманки із максимальним рівнем захисту також не має сенсу, оскільки така модель стане неприступною фортецею для зловмисника. Найбільш захищеними вважаються точки доступу на яких використовується метод автентифікації WPA/WPA2, застосування якого, імовірно, дасть впевненість зловмиснику у тому, що він атакує легітимну систему. Метою роботи є розробка діагностичної моделі для систем-приманок бездротових мереж стандарту IEEE 802.11 для умовного захисту якої використовується метод автентифікації WPA/WPA2. Така модель допоможе оцінити поточну конфігурацію точки доступу на імовірність використання відомих вразливостей методу автентифікації WPA/WPA2 з боку зловмисників потрібного рівня підготовленості. Метод. Запропоновано метод оцінки кваліфікованості зловмисника та його технічної оснащеності шляхом підбору параметрів ключа WPA/WPA2 для системи-приманки у бездротовій мережі стандарту IEEE 802.11. Реалізація даного методу дозволить досягти зменшення навантаження на систему-приманку, що передусім створить ілюзію автентичності для зловмисника. Запропоновано метод розподіленої атаки грубої сили на метод автентифікації WPA/WPA2, який забезпечує діагностику стійкості ключа системи-приманки у мережі Wi-Fi. Проведено порівняння апаратної віртуалізації з віртуалізацією на рівні операційної системи за однакових умов у рамках атаки грубої сили на механізм автентифікації WPA/WPA2. Результати. Отримано оптимальні умови для проведення розподіленої атаки грубої сили у віртуальному середовищі, що дає змогу відносно швидко оцінити рівень захищеності системи-приманки. Висновки. Запропоновано метод оцінки стійкості ключа для методу автентифікації WPA/WPA2 мережі стандарту IEEE 802.11 для взаємодії зі зловмисником потрібного рівня кваліфікації і наявного у нього технічного забезпечення. Подальший розвиток отримав метод оцінки захищеності бездротових мереж стандарту IEEE 802.11 за допомогою методу аналізу ієрархій. Запропоновано середовище для проведення оцінки умовної захищеності системи-приманки із умовами застосування масштабованості даної технології; метод генерування словників для проведення оцінки захищеності систем-приманок, який дозволить уникнути повторення ключів і, тим самим, пришвидшить отримання результатів.

50.19.02.2024/229637. Вироджені S-блоки. Лисицький К.Є. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.129-138. - рос. УДК 621.3.06.

S-блоки є одним з основних перетворень багатьох шифрів, і пошуку S-блоків з удосконаленими криптографічними показниками приділяється величезна увага в літературі цього напрямку. Тим самим припускається, що є підстановки (S-блоки), які слід вважати плохими, тобто такі, які не підходять для побудови надійних шифрів. З іншого боку, один з напрямків вдосконалення конструкцій шифрів, який розвивається в останній час, пов'язаний з побудовою шифрів, в яких можуть застосовуватися S-блоки випадкового типу. Виникає важливе питання. А які ж S-блоки не підходять для побудови шифруючих перетворень? У цьому зв'язку велику актуальність набуває вивчення властивостей та особливостей формування S-блоків вироджених конструкцій, під якими розуміються підстановки, що погіршують криптографічні показники шифрів. Мета. Вивчення властивостей та особливостей формування підстановок виродженого типу, оцінка ймовірності їх породження за допомогою генератора випадкових підстановок. Визначення ознак, за якими можна виділити вироджені підстановки. Метод. Побудова поциклових законів розподілу максимумів таблиць диференціальних різниць і таблиць лінійних апроксимацій для зменшених моделей шифрів, при використанні в них різних (вироджених) конструкцій S-блоків. Визначення закону розподілу максимумів XOR таблиць і зміщення таблиць лінійних апроксимацій байтових підстановок. Результати. Вивчені ансамблеві характеристики множини байтових підстановок. На основі вивчення диференціальних та лінійних властивостей зменшених моделей шифрів визначені ознаки, за допомогою яких виявляються вироджені підстановки. Обчислювальним і експериментальним шляхом визначається ймовірність випадкового породження (вибору) байтової підстановки виродженого типу. Висновки. Результатами роботи підтверджено, що отримання вироджених байтових S-блоків при випадковому їх породженні є малоімовірною подією. Це означає, що практично без обмежень у шифрах можуть використовуватися

S-блоки, породжені з допомогою генератора випадкових підстановок. Наукова новизна міститься в тому, що вивчений вплив вироджених підстановок на ефективність шифруючих перетворень. Вперше встановлено, що використання в шифрах S-блоків, породжених випадковим чином, з дуже великою ймовірністю не призводить до погіршення показників стійкості шифрів до атак диференціального та лінійного криптоаналізу. Практична значимість результатів роботи складається в отриманні конкретних даних, що підтверджують основне положення розробленої нової методики оцінки стійкості блочних симетричних шифрів до атак диференціального та лінійного криптоаналізу про незалежність показників стійкості шифрів від використовуваних S-блоків, у тому числі й S-блоків випадкового типу.

50.19.02.2025/229638. Методика гомотопної скелетизації растрових креслень деталей морського транспорту. Молчанова В.С. // *Радіоелектроніка, інформатика, управління*. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.139-148. - англ. УДК 004.93.

Скелетизація використовується при обробці зображень технічних креслень, включаючи деталі морського транспорту, бо скелет об'єкту відображає його топологічну структуру. Порівняльний аналіз кращих методів паралельної топологічної скелетизації площадних об'єктів, що використовують просторові маски, показав, що вони дають ітеративні викривлення топології примітивів та їх композицій. Тому, задача розробки методики гомотопної скелетизації растрових об'єктів креслень деталей морського транспорту актуальна. Мета роботи. Розробка методики поліпшення топологічної еквівалентності скелетів контурам деталей морського транспорту за рахунок поетапної корекції типових спотворень скелетів. Метод. Коригування ітеративних спотворень скелета модифікованими масками базового методу скелетизації і реконструкцію результуючого скелета масками відновлення його гомотопності оригіналу на основі розроблених правил реконструкції. Реалізацію запропонованої методики виконано на прикладі базового методу Wu R.Y. & Tsai W.H. Результати. Запропоновану методику реалізовано у вигляді програмного додатку, що дозволяє виконати якісну скелетизацію зображень креслень деталей морського транспорту. Висновки. Показані приклади результатів скелетизації креслень деталей підтверджують ефективність запропонованої методики. Методика може бути адаптована до інших методів топологічної скелетизації площадних об'єктів, заснованих на використанні просторових масок.

50.19.02.2026/229651. Паралельний метод редукції великих даних на основі стохастичного програмування. Олійник А.О., Субботін С.О., Льовкін В.М., Ільяшенко М.Б., Благодарьов О.Ю. // *Радіоелектроніка, інформатика, управління*. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.60-72. - англ. УДК 004.272.26: 004.93.

Актуальність. Вирішено задачу автоматизації задачі автоматизації процесу редукції великих даних при діагностуванні та розпізнаванні образів. Об'єкт дослідження - процес редукції великих даних. Предмет дослідження - методи редукції великих даних. Мета роботи полягає в створенні паралельного методу редукції даних на основі стохастичних обчислень. Метод. Запропоновано паралельний метод редукції великих даних. Даний метод ґрунтується на запропонованій системі критеріїв, що дозволяють оцінювати концентрованість контрольних точок близько локальних екстремумів. Обчислення оцінок концентрованості рішень в розробленій системі критеріїв засноване на просторовому розташуванні контрольних точок в поточній множині рішень. Запропонована система критеріїв може використовуватися в методах стохастичного пошуку для відстеження ситуацій надмірної концентрації рішень в областях локальних оптимумів, і, як наслідок, для підвищення різноманітності множини рішень в поточній популяції і більш рівномірного покриття простору пошуку контрольними точками в процесі оптимізації. Результати. Розроблено програмне забезпечення, яке реалізує запропонований паралельний метод редукції великих даних і дозволяє виконувати відбір інформативних ознак і скорочення великих вибірок даних при синтезі розпізнавальних моделей. Висновки. Проведені експерименти підтвердили працездатність запропонованого паралельного методу редукції великих даних і дозволяють рекомендувати його для використання на практиці при обробці масивів великих даних для розпізнавання образів. Перспективи подальших досліджень можуть полягати в модифікації існуючих і розробки нових методів відбору ознак на основі розробленої системи критеріїв оцінювання концентрованості контрольних точок близько локальних екстремумів.

50.19.02.2027/229652. Покращений підхід виявлення DoS атак з використанням ансамблю. Алгулієв Р.М., Алигулієв Р.М., Імамвердієв Я.Н., Сухостат Л.В. // *Радіоелектроніка, інформатика, управління*. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.73-82. - англ. УДК 004.056.5.

Актуальність. Розв'язана задача застосування ансамблю класифікаторів для виявлення DoS атак у великих масивах даних мережевого трафіку, щоб протистояти атакам в мережі. Мета роботи полягає в побудові ансамблю класифікаторів, що перевершує поодинокі класифікатори з точки зору точності. Метод. Для досягнення поставленої мети в роботі запропоновано алгоритм, який вказує на ймовірність приналежності до певних класів, який повертає вектор оцінок класифікаторів для кожної точки. Особливість запропонованого підходу полягає в тому, що для кожної точки з набору даних передбачена мітка класу відповідає максимальному значенню серед всіх оцінок, отриманих методами

класифікації для даної точки. Як класифікаторів були розглянуті дерева рішень, алгоритм k-найближчих сусідів, машини опорних векторів з різними ядерними функціями і наївний байесовський класифікатор. Порівняльний аналіз запропонованого підходу з розглянутими одиничними класифікаторами проводиться за наступними метриками: точність, повнота, "влучність" і F-міра. Результати. Експерименти були проведені на мові R 3.4.1 на наборі даних мережових атак NSL-KDD, який був розбитий на три класи (DoS, "нормальну" поведінку мережі та інші типи атак). Висновки. Проведені експерименти підтвердили працездатність запропонованого підходу. Найбільш точний результат показав ансамбль з п'яти класифікаторів. Розробка техніки виявлення атак, заснованої на застосуванні ансамблю класифікаторів, дозволяє уникнути проблем, характерних для більшості підходів, оскільки він здатний з високою точністю виявити як відомі, так і нові атаки. Можна зробити висновки про практичну значимість запропонованого підходу до виявлення атак в мережі. З метою подальшого вивчення виявлення атак в мережевому трафіку будуть проведені дослідження на реальних наборах даних великої розмірності.

50.19.02.2028/229653. Модель стратегій інвестування в системи кібербезпеки ситуаційних центрів транспорту. Ахметов Б.Б., Ляхно В.А., Малюков В.П. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.83-89. - англ. УДК 004.33(035).

Актуальність. Реалізована актуальна задача пошуку оптимальної стратегії управління процедурою взаємного фінансового інвестування в ситуаційний центр з кібербезпеки на транспорті. Мета роботи - розробка моделі для системи підтримки рішень по безперервному взаємному інвестуванню в ситуаційний центр з кібербезпеки, яка відрізняється від наявних рішень, застосуванням білінійної диференційної гри з кількома термінальними поверхнями. Метод. Для досягнення мети був застосований дискретний-апроксимаційний метод вирішення білінійної диференціальної гри якості із залежними рухами. Використання даного методу у розробленій системі підтримки рішень, на відміну від наявних, дає конкретні рекомендації при виборі управлінських рішень в інвестиційному процесі. Результати. Запропонована модель дає конкретні рекомендації при виборі стратегії в інвестиційному процесі побудови захищеного ситуаційного центру. В ході обчислювального експерименту розглянуто новий клас білінійних диференційних ігор, що дозволило адекватно описати процес інвестування в засоби кібербезпеки ситуаційних центрів транспорту в Казахстані та Україні. Висновки. Вперше запропонована модель, що описує процес взаємного інвестування, що базується на вирішенні білінійних відношень та диференційній грі з кількома термінальними поверхнями. Розглядається особливість диференціальної гри на прикладі взаємного інвестування в засоби кібербезпеки ситуаційного центру транспорту. При цьому права частина системи диференціальних рівнянь, представлена у вигляді білінійних функцій з будь-якими коефіцієнтами. Модель дозволяє прогнозувати результати інвестицій та пошуку стратегій управління інвестиційним процесом у системах захисту та кібербезпеки ситуаційного центру транспорту.

50.19.02.2029/229656. Подход к анализу и оптимизации моделей бизнес-процессов в нотации BPMN. Копп А.М., Орловский Д.Л. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.108-116. - рос. УДК 004.042:004.94.

Актуальность. В настоящее время все больше организаций представляют знания о своей деятельности с точки зрения бизнес-процессов. В то же время, построение моделей бизнес-процессов носит субъективный характер, что приводит к возникновению ошибок, связанных с компетентностью аналитика, либо, к примеру, с недостаточно подробным описанием предметной области. Таким образом, перед тем, как модели бизнес-процессов будут использованы для сбора, хранения и распространения организационных знаний, они должны быть проанализированы с точки зрения наличия различного рода недостатков. Цель. Целью работы является разработка подхода к анализу и оптимизации моделей бизнес-процессов, используемых для представления организационных знаний. Метод. В работе было рассмотрено и дополнено формальное представление моделей бизнес-процессов на основе ориентированных графов. Были рассмотрены и формализованы правила построения моделей бизнес-процессов. На основе характеристики структурной избыточности графа, а также коэффициента сбалансированности моделей бизнес-процессов, был предложен коэффициент структурного соответствия моделей бизнес-процессов правилам построения. С учетом формализованных правил построения и коэффициента структурного соответствия, был предложен формальный подход, предназначенный для формирования рекомендаций по совершенствованию моделей бизнес-процессов. Результаты. С использованием разработанного программного обеспечения, которое реализует предложенный подход к анализу и оптимизации моделей бизнес-процессов, были выполнены контрольные расчеты для моделей бизнес-процессов закупки и продажи продукции. Для данных моделей были определены ошибки построения и сформированы рекомендации по их устранению. Преобразованные модели лишены ошибок и в дальнейшем могут быть использованы для представления организационных знаний. Выводы. Предложенный подход позволяет определять ошибки, допущенные при построении моделей бизнес-процессов, и формировать рекомендации по их устранению.

50.19.02.2030/229661. Алгоритм побудови графу потоку керування за текстом програми мовою С. Федасюк Д.В., Чопей Р.С. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.154-161. - укр. УДК 004.422.83.

Актуальність. Робота присвячена проблемі автоматизованої побудови графу потоку керування за текстом програми мовою С, що є важливим етапом структурного тестування вбудованих систем. Мета роботи - створення алгоритму побудови графу потоку керування за текстом програми, що має високу швидкість роботи та дозволяє подальше застосування існуючими засобами автоматизованого тестування. Метод. Запропоновано алгоритм побудови графу потоку керування за текстом програми мовою С, який здійснює попередню обробку вхідного тексту програми шляхом видалення коментарів та порожніх рядків, визначає кількість вершин та ребер графу потоку керування на основі синтаксичного аналізу тексту програм, а також формує, заповнює та зберігає матрицю інцидентності в окремому текстовому файлі, що дозволяє подальше використання засобами тестування, які у якості вхідних даних приймають граф потоку керування, окрім того, текстовий файл може використовуватись засобами для графічного представлення графу потоку керування. Результати. Розроблено програмний модуль, що реалізує запропонований алгоритм, який використано при проведенні експериментів з дослідження залежності часу побудови графу потоку керування від кількості рядків тексту програми. Висновки. Проведені експерименти підтвердили працездатність запропонованого алгоритму та розробленого на його основі програмного модуля, довели придатність результатів роботи алгоритму, що дозволяє рекомендувати його для подальшого застосування засобами автоматизованого тестування для зменшення часових витрат на тестування вбудованого програмного забезпечення.

50.19.02.2031/229662. Метод формування обсягу робіт для програм випробувань на основі нечіткого виведення. Шитікова О.В., Табунщик С.С., Табунщик Г.В. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.162-168. - рос. УДК 004.93 : 621.311.238.

Актуальність. Зниження витрат процесу випробувань може бути досягнуто за рахунок раціонального планування всіх робіт і оптимального розподілу ресурсів. Одним з основних документів, що регламентує мету і завдання випробувань, обсяг, порядок і методи проведення робіт, є програма випробувань, процес створення якої представляється як послідовність взаємопов'язаних завдань. У зв'язку зі значними матеріальними і нематеріальними витратами ресурсів, підвищення якості проведення випробувань можливо за рахунок обґрунтованого вибору обсягу робіт і контрольованих змінних. Об'єктом дослідження є процес випробувань складних технічних систем. Предметом дослідження - методи збору та аналізу параметрів роботи, що контролюються під час випробувань складних технічних систем. Мета роботи - розробка методу формування обсягу робіт для програм випробувань складних технічних систем. Метод. Розроблено метод формування обсягу робіт для програми випробувань складних технічних систем, заснований на комбінації прямого логічного виведення для формування множини параметрів, що контролюються і нечіткому логічному виведення для композиції робіт, проведення яких доцільно за один запуск складної технічної системи. Комбінація різноманітних видів робіт дозволяє знизити прямі витрати та зменшити вартість процесу випробувань. Результати. Розроблений метод апробований для планування випробувань газотурбінних установок наземного використання. Відповідно до класифікації витрат на процес випробувань, використання метода формування робіт для програми випробувань дозволило знизити витрати на ресурси труда, капіталу та альтернативні ресурси, за рахунок зниження кількості експериментів для підтвердження працездатності газотурбінної електростанції. Висновки. Розроблений метод формування об'єму робіт для програми випробувань складних технічних систем дозволяє комбінувати роботи, що можливо виконати за один запуск складної технічної системи. Застосування розробленого методу дозволило знизити витрати процесу випробувань за рахунок зменшення часу та трудовитрат на створення програми випробувань, а також зниження кількості запусків газотурбінної установки наземного використання при збільшенні обсягу проведених досліджень за один запуск.

50.19.02.2032/229845. Аналіз просторового розподілу точкових множин на основі алгоритму просторового хешування. Дашкевич А.О., Шоман О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.16-24. - рос. УДК 514.86.

В роботі запропоновано алгоритм для визначення міри просторового розподілу точкових множин на основі алгоритму просторового хешування. В роботі вводиться розширення міри просторової густини точкової множини на тривимірний простір. Розроблений підхід дозволяє визначати кореляцію двох точкових множин як скалярного добутку розподілу густини індексів найближчого сусідства, що дозволяє розв'язувати задачі сегментації точкових множин.

50.19.02.2033/229847. Модель накопичення вразливостей у вихідному коді JAVA-додатків, а також бінарна система оцінки якості кода на її основі. Заковоротний О.Ю., Зорян М.О. // Вісник

- Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.37-46. - рос. УДК 004.415.52.
- Статтю присвячено проблемі оцінки якості вихідного коду Java-додатків і бібліотек. В роботі показано, що досліджений набір з 60956 GitHub репозиторіїв не описується законом нормального розподілу за кількістю рядків вихідного коду. Розроблена модель накопичення вразливостей у вихідному коді від кількості рядків вихідного коду дозволила створити бінарну систему оцінки якості початково коду для додатків і бібліотек, написаних на Java.
- 50.19.02.2034/229848. Синтез стабілізуючого керування процесом вирощування монокристалів на основі рішення нерівності Ляпунова. Суздаль В.С., Єліфанов Ю.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.47-58. - рос. УДК 621.3.078.3.
- Розглянуто синтез стабілізуючого керування процесом вирощування методом Чохральського лужно-галоїдних монокристалів, що дозволяє вирішити задачу стабільності швидкості росту за рахунок адаптивної стабілізації теплових умов. Синтез керування проведений на основі рішення нерівності Ляпунова з канонізацією матриць і з використанням матричних дільників нуля стабілізуючого регулятора й системи в цілому.
- 50.19.02.2035/229850. Розробка антивірусного сканера на основі нейронної мережі АРТ-1. Гавриленко С.Ю., Бабенко О.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.70-79. - англ. УДК 004.732.056.
- У статті розглядаються методи побудови антивірусних програм, їх переваги та недоліки. Проаналізовано РЕ-структура файлів шкідливого і безпечного програмного забезпечення. Виділено ознаки, які притаманні для класів шкідливих програм, таких як Worm, Backdoor, Trojan і для безпечного програмного забезпечення. Розроблено програмну модель для виявлення шкідливого програмного забезпечення на основі нейронної мережі АРТ-1. Виконано навчання системи на прикладі отриманих двійкових векторів. Знайдено оптимальні коефіцієнти подібності, виконано тестування. Результати випробувань показали можливість використання розробленої системи для виявлення модифікованого шкідливого програмного забезпечення.
- 50.19.02.2036/229851. Дослідження можливостей програмних компонент бортової обчислювальної системи при перетворенні нелінійних систем до еквівалентних лінійних. Дмитрієнко В.Д., Заковоротний О.Ю., Мезенцев Н.В., Главчев Д.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.80-98. - рос. УДК 861.5.015.2.
- Досліджуються можливості розширення області застосування геометричної теорії керування (ГТК). Показано, що застосування ГТК тільки для частини каналів управління об'єктом або для частини рівнянь, що описують об'єкт, може істотно зменшити обсяг обчислень при пошуку еквівалентних лінійних моделей в формі Бруновського для нелінійних афінних систем з векторним керуванням в просторі "вхід-стан".
- 50.19.02.2037/229852. Оцінка ефективності тезауруса професійної лексики в онтологіях систем підтримки рішень для керування режимами енергосистем. Азарян А.А., Котов І.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.100-116. - укр. УДК 004.82:322(075):621.311.004.
- Розглянуті основні типи тезаурусів і сфери їх застосування в системах професійних онтологій. Досліджені формальні моделі синтезу онтологій професійних областей. Детально досліджена проблема подання знань в експертних системах підтримки рішень оперативного диспетчерського персоналу енергосистем. Результатами роботи є дослідження статистичних залежностей ефективності тезауруса професійної лексики від об'єму вибірки і ступеня її спеціалізованості, формальна система подання тезауруса висловлювань галузі управління режимами енергооб'єктів.
- 50.19.02.2038/229853. Архітектура веб-орієнтованої SCADA-системи. Мнушка О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.117-128. - укр. УДК 004.4+007.51:681.518.
- Проаналізовано особливості застосування систем SCADA (Supervisory Control And Data Acquisition) та технологій Інтернету речей в умовах переходу промисловості до Індустрії 4.0. Показано, що використання веб-SCADA забезпечує більшість вимог до таких систем та є масштабованим рішенням на всіх її рівнях. Розроблено та реалізовано веб-SCADA, компоненти якої працюють на одноплатних комп'ютерах типу Raspberry Pi, визначені вимоги до технічних характеристик компонентів системи.
- 50.19.02.2039/229857. Карта несуперечності даних для багатокористувацьких онлайн рольових ігор. Козіна О.А., Панченко В.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.160-168. - укр. УДК 004.052.42.

У статті проаналізовано можливості використання існуючих змішаних моделей несуперечності даних для підвищення якості багатокористувацьких онлайн ігор. Запропоновано протомолекулярний підхід до формування моделі змішаної несуперечності даних ігор, що розташовані в хмарних системах. Розроблена структура карти несуперечності дозволяє адаптувати рівень строгості несуперечності даних до очікуваної клієнтами якості гри.

50.19.02.2040/229895. Реалізація симуляції акустичних процесів на базі програмної платформи Unreal Engine 4. Плєснецов С.Ю., Юданова Н.М., Коваленко А.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.45-50. - рос. УДК 519.2.

Викладено етапи розробки програмного симулятора акустичних коливань. Наведено головні теоретичні основи, закладені в програмний продукт при розробці. Викладено допущення, зроблені в рамках теоретичної бази з метою оптимізації алгоритму. Наведено елементи алгоритмічної логіки і технічної бази, в рамках якої виконувалася розробка. Вказані і охарактеризовано основні елементи, на основі яких побудовані класи програмного продукту. Охарактеризовані й описані програмні класи, реалізовані в рамках процесу розробки. Наведено листинги розроблених класів в форматі Unreal Engine Blueprint. Наведено скріншоти реалізованого програмного забезпечення для сценаріїв прямий і поперечної хвилі (прямого і похилого датчика). Охарактеризовані якісно параметри відповідності отриманої симуляційної моделі реальним зразкам. Охарактеризовані недоліки отриманої моделі і розглянуті шляхи їх усунення.

50.19.02.2041/229923. Дослідження моделей процесів тестування зручності використання програмних продуктів. Ісаков О.С., Чередніченко О.Ю., Мозгін В.В., Янголенко О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.73-80. - укр. УДК 004.9:519.2.

У статті розглянуто питання тестування зручності використання програмного забезпечення (ПЗ). Для навантажувального тестування був розроблений тест-план. Результати навантажувального тестування показали, що розроблене ПЗ працює стабільно при ста одночасно працюючих користувачах, про що свідчить нульовий відсоток помилок та невеликий час відповіді системи на запити користувачів. Для дослідження зручності використання розробленого ПЗ у межах стратегії реального світу використано метод опитування. Це рішення обумовлено низькою вартістю дослідження та ненав'язливістю даного методу. Опитування надає можливість обробки великого обсягу статистичних даних, що підвищує надійність вимірювання. Для проведення дослідження зручності використання розробленого ПЗ використано метод опитування користувачів Software Usability Measurement Inventory (SUMI). Опитування вимірює такі аспекти задоволення користувачів: ефективність; емоційна реакція; здатність допомагати; контроль; засвоєваність. Для отримання надійних результатів було опитано 12 користувачів за допомогою анкети SUMI. Їхні відповіді були інтерпретовані та оброблені на основі моделі Раша. В результаті були отримані оцінки зручності використання програмних рішень.

50.19.02.2042/229961. Сигнатура точкової множини та алгоритм класифікації на її основі. Дашкевич А.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.93-97. - рос. УДК 004.93.

На даний момент існує велика кількість задач з автоматизованої обробки багатовимірних даних, наприклад, класифікація, кластеризація, прогнозування, задачі з керування складними об'єктами. Відповідно, виникає необхідність в розвитку математичного та алгоритмічного забезпечення для розв'язання таких задач. Метою дослідження є розвиток алгоритмів класифікації точкових множин на основі їх просторового розподілу. В дослідженні пропонується розглядати дані як точки в багатовимірному метричному просторі. В роботі розглянуто підходи до опису характеристик точкових множин в просторах високої розмірності та пропонується підхід до опису точкової множини на основі сигнатур, які представляють характеристику заповненості точкової множини на основі розширення поняття просторового хешування. Узагальнений підхід до обчислення сигнатур точкових множин полягає в розбитті простору, що займає множина на регулярну сітку з використанням методу просторового хешування, обчислення геометричних характеристик множини в отриманих клітинах сітки та визначення найбільш заповнених клітин за кожним з просторових вимірів. Пропонується новий підхід до розв'язання задачі класифікації на основі сигнатур множин, який полягає в визначенні сигнатур для точок з відомою належністю до заданих класів, а для невідомих точок обчислюється відстань від хешу цієї точки до сигнатур усіх заданих класів, на основі відстані визначається найбільш вірогідний клас точки. В якості метрик пропонується використання Евклідової відстані та метрики міських кварталів. У роботі проведений порівняльний аналіз використаних метрик з точки зору точності класифікації. До переваг розробленого підходу можна віднести простоту обчислень та високий ступінь точності класифікації для рівномірно розподілених точок. Представлений алгоритм реалізовано у вигляді програмного додатку на мові програмування Python з використанням бібліотеки

NumPy. Також розглянуто варіанти використання запропонованого підходу для задач з нечисловими даними, такими як текстові та булеві значення. Для таких типів даних запропоновано використання метрики Геммінга, проведені експерименти показали доцільність використання алгоритму для таких типів даних.

50.19.02.2043/230195. Інформаційно-екстремальне машинне навчання системи контролю знань. Шелехов І.В., Пилипенко С.О., Столярчук О.О., Романенко Т.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.49-56. - укр. УДК 004.93'1.

Розглядається алгоритм машинного навчання комп'ютеризованої системи контролю знань за тестовими завданнями. При цьому машинне навчання здійснюється в рамках інформаційно-екстремальної інтелектуальної технології аналізу даних, яка ґрунтується на максимізації інформаційної спроможності системи в процесі її навчання. Як ознаки розпізнавання розглядалися результати відповідей студентів на тестові завдання, які оцінювалися за стобальною шкалою. Запропоновано алгоритм інформаційно-екстремального машинного навчання з паралельно-послідовною оптимізацією системи контрольних допусків на ознаки розпізнавання. Як параметр машинного навчання, що оптимізується, розглядався нижній контрольний допуск на ознаки розпізнавання при фіксованому верхньому допуску. При цьому отримані в процесі паралельної оптимізації квазіоптимальні контрольні допуски на ознаки розпізнавання використовувалися як стартові при реалізації алгоритму машинного навчання з послідовною оптимізацією. Як критерій оптимізації параметрів машинного навчання розглядалася модифікована інформаційна міра Кульбака, яка є функціоналом від точнісних характеристик класифікаційних рішень. Оскільки, специфіка контролю знань полягає в тому, що алфавіт класів є структурованим, то розглядалася вкладена структура контейнерів класів розпізнавання, які характеризують відповідні рівні знань. При цьому вкладена структура характеризувалася загальним центром розсіювання векторів-реалізацій класів розпізнавання. Така структура на відміну від полімодальних контейнерів класів розпізнавання дозволила підвищити оперативність машинного навчання та достовірність вирішальних правил. Перевірка працездатності запропонованого алгоритму машинного навчання здійснювалася за репрезентативною вхідною навчальною матрицею, яка була сформованою за результатами тестування студентів за навчальною дисципліною.

50.19.02.2044/230198. Розробка моделі представлення предметної області в системах підтримки прийняття рішень. Двухглазов Д.Е., Долгоруков А.В., Шовкопляс С.Р. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.72-76. - англ. УДК 004.

Обсяг інформації, що підлягає обробці для вироблення ефективних і обґрунтованих рішень при управлінні підприємствами в сучасних умовах розвитку суспільства, викликає необхідність використання систем підтримки прийняття рішень (СППР). Системи такого класу забезпечують зберігання і обробку великих обсягів необхідної інформації в певній предметній області. При цьому висока динамічність сучасного світу призводить до того, що модель предметної області, що представляється в системі, може змінюватися. Така особливість сучасних умов застосування СППР обумовлює актуальність забезпечення адаптивності систем даного класу. У даній статті представлені результати досліджень, присвячених підвищенню адаптивності розглянутих систем за рахунок забезпечення можливості модифікації моделі предметної області, що представляється у СППР, без внесення змін в архітектуру програмного забезпечення. Дослідження були спрямовані на розв'язання суперечності між вимогами оперативності адаптації систем до нових умов функціонування і реальною тривалістю існуючих процедур адаптації. Показується, що традиційний підхід до подання моделі, заснований на відображенні моделі предметної області в структурі реляційної бази даних, в разі необхідності зміни вимагає залучення фахівців з розробки баз даних і програмного забезпечення для доступу до даних. Стандартні процедури виконання таких модифікацій можуть розтягнутися на досить тривалий час. В якості рішення пропонується підхід, який передбачає зберігання моделі предметної області в базі даних спеціального виду, при якому опис реальних об'єктів, їх атрибутів, значень атрибутів і відносин між ними стають записами в таблицях такої бази даних. Це визначає можливість модифікації моделі предметної області шляхом зміни вмісту таблиць такої бази даних без модифікації структури. Для визначення структури такої бази даних виконано формалізований опис моделі представлення предметної області на основі теорії множин. Запропонований підхід є основою для розробки створення програмної системи, застосування якої дозволить модифікувати модель конкретної предметної області безпосередньо фахівцями щодо прийняття рішень без залучення представників розробника відповідної системи. Сферою впровадження запропонованого рішення є перш за все СППР, орієнтовані на дані.

50.19.02.2045/230642. Мова опису твердотільних геометричних моделей FORTU-F. Аль-Омарі М.А.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.15-25. - рос. УДК 519.688:519.6:514.752.

Запропоновано проблемно-орієнтовану мову специфікацій (формального опису моделей) FORTU-F, яка дозволяє повністю, несуперечливо і однозначно описувати математичні моделі дво- і тривимірних геометричних областей довільної форми. Для автоматизації використання запропонованої мови реалізоване інтелектуальне програмне забезпечення QNG для аналітичного конструювання геометричних моделей інженерних конструкцій. Наведені приклади опису з її допомогою реальних геометричних об'єктів.

50.19.02.2046/230916. 3D-моделювання персонажа комп'ютерної гри за розробленим концепт-артом. Богацька А.С., Савченко Л.М., Воронцова Д.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.218-222. - укр. УДК 004.921.

Створена геометрична 3D-модель персонажа комп'ютерної гри "MobileLegends: BangBang" мишеня-воїн засобами таких програмних пакетів, як Autodesk Maya, ZBrush та Marmoset. Моделювання персонажа виконувалось за концепцією, створення якої складалось з наступних етапів: історія та характер персонажа, силует та видимість усіх елементів персонажа, тоновий поділ та підбір кольорової палітри. Розробка даної концепції проводилась на основі аналізу сучасних методів та підходів художників-концепторів цифрової індустрії. Отримана модель представлена в меню комп'ютерної гри серед інших персонажів.

50.19.02.2047/230918. Проблеми валідації транзакцій в блокчейн та методи їх вирішення. Брильов О.О., Островська К.Ю., Михальов О.І. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.232-237. - англ. УДК 004.

Дано основи технології блокчейн, принципи її програмної розробки. Проаналізовано основні етапи програмного створення блокчейна, розглянуті відмінності способи реалізації перевірки транзакцій, описаний метод, використаний в біткойнов. Реалізована багаторівнева транзакція, яка в самій собі зберігає інформацію про достатність коштів у відправника. Це дозволяє формувати життєвий цикл кожної кріптомонети даної платіжної системи: коли вона з'явилася, в яких транзакціях брала участь. Алгоритм вирішує проблему подвійного витрачання коштів.

50.19.02.2048/230926. Розробка веб-додатка для аналізу часових рядів з використанням бібліотеки JSXGraph. Дорош Н.Л., Галіузова А.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.286-291. - укр. УДК 681.3.06.

Розроблено веб-додаток для аналізу часових рядів. Реалізовано завантаження та перегляд даних часового ряду, експоненціальне згладжування, нелінійне перетворення Бокса-Кокса, графічна візуалізація результатів обробки часового ряду та можливість налаштування сітки, збереження у файлі числових та графічних даних часового ряду до- і після обробки. Використано можливості JSXGraph-бібліотеки.

50.19.02.2049/230927. Аналіз методів розпізнавання та відстеження об'єктів на відео послідовності. Дубровін В.І., Ікол С.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.292-300. - укр. УДК 004.93'12.

Розпізнавання об'єктів є надзвичайно складним завданням в області комп'ютерного зору і однією з основних проблем, що виникають при розробці практичних систем візуального відстеження. У даній роботі було проаналізовано методи відстеження та розпізнавання об'єктів. Виділено основні підходи до розпізнавання об'єктів: шаблони, оптичний потік, віднімання фону, нейронна мережа. Розглянуто основні підходи до спостереження за об'єктами: відстеження точок, відстеження локального максимуму, відстеження силуету. Також був проведений аналіз останніх досліджень і публікацій в області підтримки прийняття рішень в управлінні безпілотним наземним транспортним засобом (БНТЗ) на основі візуального відстеження.

50.19.02.2050/230929. Забезпечення контролю цілісності програмного коду FPGA-базованих пристроїв. Защолкін К.В., Іванова О.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.307-312. - укр. УДК 004.056.53.

Розглянуто проблему контролю цілісності програмного коду мікросхем FPGA. Обґрунтовано важливість вирішення цієї проблеми для забезпечення безпеки функціонування обчислювальних та керуючих систем, реалізованих на відповідній елементній базі. Описано основні підходи до контролю цілісності програмного коду, зазначено їх переваги та недоліки. В якості найбільш ефективного виділено підхід, в межах якого контрольна інформація вбудовується в інформаційний об'єкт програмного коду у вигляді цифрового водяного знаку. Запропоновано формалізовану процедуру, яка являє собою послідовність дій, призначених для реалізації методу контролю цілісності на основі вбудовування цифрового водяного знаку. Запропоновано структуру програмного забезпечення, що

реалізує наведену процедуру. Відзначено можливість взаємодії програмного забезпечення з САПР Intel Quartus через відповідний програмний інтерфейс API Quartus.

50.19.02.2051/230930. Гібридні моделі класифікації даних на основі моделі штучної імунної мережі. Корабльов М.М., Фомічов О.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.313-320. - рос. УДК 004.89.

Розглянуто розв'язання задач класифікації і кластеризації даних на основі гібридних моделей штучної імунної мережі, яка дозволяє змінювати як спосіб групування вихідних даних, так і структуру мережі імунних об'єктів. Використання адаптивної імунної моделі дозволяє групувати дані або на основі навчальної вибірки, або в процесі імунного навчання. Гібридизація імунних методів і моделей інтелектуальної обробки інформації дозволяє підвищити їх ефективність, що виражається в підвищенні швидкодії, або точності їх роботи. Запропоновано гібридні моделі класифікації на основі методу k-найближчих сусідів і кластеризації на основі методу k-середніх з використанням моделі штучної імунної мережі. Проведено експериментальні дослідження, що підтверджують ефективність запропонованих гібридних моделей.

50.19.02.2052/230931. Просторово-інваріантне подання багатоспектральних видових даних дистанційного зондування. Корчинський В.М., Свиначенко Д.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.321-326. - рос. УДК 515.18 + 621.372.542.

Запропоновано метод інформаційного подання розподілів яскравості багатоспектральних цифрових зображень дистанційного зондування, зафіксованих у довільній кількості спектральних інтервалів проміння - носія видової інформації. Метод забезпечує інваріантність прийняття рішень щодо розпізнавання просторових форм таких зображень незалежно від їхніх спотворень, спричинених нестабільністю позиційних умов формоутворення, характеристик траси передачі даних, їхнього просторового та спектрального розрізнення.

50.19.02.2053/230935. Нелінійне регресійне рівняння для оцінювання розміру програмного забезпечення інформаційних систем на VB. Приходько С.Б., Приходько Н.В., Мандра А.В., Ярема А.Я. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.346-351. - англ. УДК 004.412:519.237.

Рівняння, довірчі інтервали і інтервали прогнозування багатовимірної нелінійної регресії для оцінювання розміру програмного забезпечення інформаційних систем на VB побудовані на основі багатовимірного нормалізуючого перетворення Джонсона. Виконано порівняння побудованого рівняння з лінійним та двома нелінійними регресійними рівняннями, що базуються на десятковому логарифмі і одновимірному перетворенні Джонсона.

50.19.02.2054/230938. Система аналізу аномалій у текстових потоках даних у реальному часі. Томашевський В.М., Олійник Ю.О., Яськов В.В., Романчук В.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.361-365. - англ. УДК 519.68; 681.513.7; 612.8.001.57; 007.51 .52.

Проект присвячений розробці системи моніторингу аномалій в потоках текстових даних в реальному часі. Цілі розробки - забезпечення аналізу потоку текстових даних у режимі реального часу з використанням методів та алгоритмів машинного навчання.

50.19.02.2055/230939. Навчально-методичне доповнення щодо вивчення теми "комп'ютерні віруси та боротьба з ними". Царенко М.О., Пономаренко О.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.366-371. - укр. УДК 004.056: 004.492.

На сьогодні, масове застосування персональних комп'ютерів, на жаль, пов'язане з появою самовідтворюючих програм-вірусів, які унеможливають їх нормальну роботу, руйнують файлову структуру дисків, завдають шкоду персональній базі даних користувача. Метою чинного методичного дослідження є впровадження у навчальний процес структурованої інформації, яка дозволяє виокремити особливості підходів, що орієнтовані на ефективну боротьбу з комп'ютерними вірусами. Для досягнення цієї мети використано дослідницький метод, що дозволив визначити саме ту групу комп'ютерних вірусів, з якими, на сьогодні, можливо боротися та мінімізувати негативні наслідки від них. Відзначено, що незважаючи на прийняті в багатьох країнах заходи боротьби з комп'ютерними вірусами і розробкою спеціальних програмних засобів захисту від них, кількість нових вірусів постійно зростає. Цей факт свідчить про необхідність розширення означеної в роботі проблематики дослідження.

50.19.02.2056/230966. Використання статистичних методів для створення когнітивних тестових завдань. Кулешник Я.Ф., Сенік В.В., Магеровська Т.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.122-128. - укр. УДК 004.4; 004.42.

Подано означення тесту, складності тестового завдання, валідності, дискримінативності та надійності тестових завдань. Обґрунтовано необхідність проходження тестовими завданнями процесу

спеціального оцінювання з використанням елементів математичної статистики. Розглянуто два основні підходи до створення тестів та головне питання теорії тестів - побудова оптимального тесту. Подано математичну постановку задачі створення і аналізу тестових завдань. На конкретних результатах тестових завдань розглянуто методику розрахунку тестових характеристик. Складність тестових завдань розкрито на підставі емпіричної перевірки завдань, з підрахунком частки правильних відповідей, за відомими формулами розраховано коефіцієнти варіації та дисперсії. Зроблено оцінку валідності з використанням значущого зовнішнього критерію - експертної оцінки. Подано таблицю критеріїв для інтерпретації значення коефіцієнта валідності, щоб унеможливити створення неякісних тестових завдань. Для обчислення коефіцієнта дискримінативності застосовано метод крайніх груп, подано критерії інтерпретації значення коефіцієнта дискримінативності, розроблено конкретні рекомендації для створення тестових завдань з належним значенням коефіцієнта дискримінативності. Розглянуто два види надійності тестів: надійність як стійкість і надійність як внутрішню погодженість. Для визначення значення надійності як стійкості застосовано перетворений коефіцієнт кореляції Пірсона "фі" для дихотомічних даних. Наведено результати проведених розрахунків значення коефіцієнта надійності як внутрішньої погодженості вирахованого за формулою Спірмена-Брауна з використанням формули Пірсона. Подано таблицю критеріїв для інтерпретації значення коефіцієнта надійності, використано метод Кьюдера-Річардсона як метод розщеплення тесту для оцінки надійності дихотомічних завдань тестів. Наведено інтерпретацію результатів та вироблення спрощених загальних рекомендацій укладачам, котрі можна застосовувати в тестологічній практиці.

50.19.02.2057/231276. Зв'язок мереж Петрі з бездужковим польським записом. Статкевич В.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.7-13. - рос. УДК 519.711.7+519.6.

Розглянуто мережі Петрі, які породжують мови бездужкового польського запису та оберненого польського запису для пропозиційних формул та арифметичних виразів. Пропозиційні формули можуть містити задану кількість змінних, а арифметичні вирази - змінних та констант. Запропоновано також інгібіторні мережі Петрі для вказаних мов, які дозволяють формувати дійсні числа у двійковому записі з фіксованою точкою у арифметичних виразах. Метод побудови мереж дозволяє використовувати довільні функції заданої арності. Запропоновано кольорову мережу Петрі для обчислення пропозиційних формул в оберненому польському записі. Метод побудови мережі дозволяє застосовувати довільні функції заданої арності з використанням таблиці правдивості відповідної функції.

50.19.02.2058/231278. Покращений алгоритм призначення для планувальників завдань в неоднорідних розподілених обчислювальних системах. Сергієнко А.М., Симоненко В.П., Симоненко А.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.20-35. - рос. УДК 004.383.

Розглянуто основи проектування просторових планувальників для глобальних, неоднорідних, розподілених обчислювальних систем. Подано теореми, що дають змогу для двочасткових графів, які відображають претендування заявок на ресурси, зменшити кількість варіантів розв'язків, що розглядаються, видаливши з матриці зв'язності безперспективні елементи. Це дозволило зменшити часову складність угорського алгоритму з $O(n^3)$ до $O(n^{1.5} \log n)$. Підхід застосовується в алгоритмі адаптивного мультианалізу, який полягає у попередньому аналізі та коригуванні графу паросполучень. У разі його застосування до матриць графів, які мають коефіцієнт заповнення менший за 30%, алгоритм має статистичну часову складність, яка близька до лінійної.

50.19.02.2059/231279. Агресивна та мирна поведінка в багатоагентних системах у клітинному середовищі. Завертиний В.В., Макаренко О.С. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.36-44. - англ. УДК 518.58:519.2:504.

В агентно-орієнтованому підході виділено консолідацію великої різноманітності моделей. Розроблені моделі багатьох дослідників є однотипними за основними ознаками, проте у сфері складних адаптивних систем таких, як штучні екосистеми незначна відмінність в архітектурі чи різниця значень параметрів можуть відчутно впливати на емерджентні характеристики моделі. Першовідкривачами агентного підходу до штучних екосистем Робертом Акстелом і Робертом Аксельродом зазначено, що наявна множина багатоагентних моделей потребує впровадження технік та методик, що дозволять узагальнити їх результати. Подано модель, що є реплікацією уже існуючої і подібної до класичних моделей штучного життя у клітинному просторі. Досліджено залежність агресивної та мирної поведінки від кількості ресурсу, що надходить до системи. Порівняно результати поточної моделі-реплікації та її прототипу, запропонованого Акстелом та Аксельродом у методи "стикування моделей".

50.19.02.2060/231280. Інформаційні особливості визначення оцінки відповідності стану екологічності системних об'єктів. Козуля Т.В., Шаронова Н.В., Білова М.О., Козуля М.М. // Системні дослідження та

інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.45-57. - укр. УДК 519.713:504.064.

Обґрунтовано необхідність створення нових засад екологічного аналізу в умовах теоретично-практичної реалізації основ сталого розвитку, упровадження синергетичної, ентропійно-інформаційної складових у методичне забезпечення системи комплексного оцінювання екологічності системних об'єктів. Методичне забезпечення комплексного оцінювання якості навколишнього природного середовища подано у вигляді комплексування методик головних компонент і компараторної ідентифікації при багатоплановій вихідній інформації про характеристики системного об'єкта. Практичне застосування поданих пропозицій розглянуто на прикладі дослідження техногенно-навантажених регіональних утворень з використанням моніторингової інформації.

50.19.02.2061/231283. Оптимізація планування розподілу завдань і транспортування пакетів даних у розподіленій обчислювальній мережі. Краснюк Р.П., Цегелик Г.Г. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.81-91. - укр. УДК 519.7, 519.8.

Розглянуто задачі об'ємно-календарного планування розподілу завдань і транспортування пакетів даних у розподіленій обчислювальній мережі. Виконано математичну постановку, сформульовано ефективні обчислювальні алгоритми та отримано наближені розв'язки цих задач. Показано ефективність запропонованих обчислювальних алгоритмів щодо побудови наближеного розв'язку одно - та багатокритеріальних задач оптимізації на основі порівняльного аналізу застосування цих алгоритмів на тестових прикладах. Зроблено висновок про обчислювальну ефективність запропонованих алгоритмів зі збільшенням розмірностей задач.

50.19.02.2062/231285. Виявлення та оброблення невизначеностей у формі неповних даних методами інтелектуального аналізу. Кузнєцова Н.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.104-115. - укр. УДК 519.816.

Розглянуто методи оброблення пропущених даних і запропоновано їх класифікацію з урахуванням видів вхідних даних, типів та форматів даних, причин пропусків, зумовлених проявом впливу невизначеностей навколишнього світу і об'єкта моделювання. Досліджено спільні ознаки та відмінності існуючих методів оброблення, визначено особливості їх застосування для дозаповнення пропущених даних залежно від характеру невизначеностей. Показано, що традиційний підхід до заповнення пропусків середнім значенням не дозволяє отримати достовірні прогнози у багатьох випадках через зміну характеру вибірки. Запропоновано використання методів інтелектуального аналізу даних для оброблення пропущених значень та наведено приклад заповнення пропусків даних методами регресійного аналізу, зокрема за допомогою оцінок прогнозів.

50.19.02.2063/231286. Сценарний підхід та метод Байєса для оцінювання ризиків системних аварій на гідровузлах. Романчук К.Г., Стефанишин Д.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2, С.116-124. - укр. УДК 519.22:626 627.

У межах сценарного підходу до прогнозування техногенних аварій застосовано метод Байєса для оцінювання ризиків системних аварій на гідровузлах. Сформульовано означення і твердження щодо оцінювання ризиків техногенних аварій та здійснено загальну постановку задачі кількісної оцінки ризиків аварій на гідровузлах у межах сценарного підходу з використанням байєсівського перетворення ймовірностей аварійних подій. Показано, що сценарний підхід з використанням байєсівського перетворення ймовірностей дозволяє оцінити повний (сумарний) ризик системної аварії на гідровузлі, яка може відбутися з довільних, у тому числі і сумісних, аварійних подій з різними наслідками, за деякими модельними, несумісними сценаріями її виникнення й перебігу, що формують повну групу подій.

50.19.02.2064/231331. Застосування онтологічного аналізу для оцінювання компетентності фахівців з розроблення національних стандартів. Гладун А.Я., Рогушина Ю.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3, С.19-32. - укр. УДК 681.3.

Необхідність і актуальність упровадження національних стандартів та їх гармонізації з міжнародними стандартами проаналізовано на прикладі сфери інформаційних технологій і тих специфічних проблем, що виникають при цьому. Запропоновано об'єктивні методи оцінювання компетентності експертів та розробників національних стандартів України. Подані методи ґрунтуються на семантичному зіставленні опису стандарту та документів, що характеризують компетентність його розробників в обраній сфері. Запропоновано використовувати знання, що здобуваються з відкритого середовища Web: Вікі-довідники, наукометричні бази, офіційні сайти організацій і супровідні метадані, онтології предметних областей тощо. Для інтеграції цих інформаційних ресурсів розроблено спеціалізовану

онтологію наукової діяльності, що дозволяє стандартизувати термінологічну базу для опису кваліфікації потенційних експертів.

50.19.02.2065/231348. Багатокритеріальні задачі прийняття рішень в нечітких умовах. Зайченко О.Ю., Зайченко Ю.П. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.79-87. - рос. УДК 519.8(075.8).

Розглянуто багатокритеріальні задачі прийняття рішень в нечітких умовах (БКНП). Уведено поняття парето-оптимального розв'язку та найкращого компромісного розв'язку рівня α БКНП- задачі. Сформульовано та доведено теореми, які встановлюють взаємозв'язки між ними. Запропоновано метод розв'язання БКНП-задачі на основі пошуку компромісних розв'язків рівня α . Наведено приклад розв'язання багатокритеріальної задачі лінійного програмування з нечіткими параметрами, який ілюструє запропонований підхід, та проведено його порівняння з компромісним розв'язком цієї задачі в чіткій постановці.

50.19.02.2066/231351. Інтегрована система аналізу і прогнозування нестаціонарних процесів. Гасанов А.С. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.108-119. - рос. УДК 519.8 (075.8).

Запропоновано інтегровану систему аналізу і прогнозування часових нестаціонарних рядів з метою підвищення адекватності розроблюваних моделей нестаціонарних процесів, а також методику моделювання нестаціонарних процесів, яка складається з підготовки даних, оцінювання структури і параметрів моделі, обчислення оцінок прогнозів. Наведено приклади використання цієї системи для аналізу і прогнозування утворення цін на продукцію виробничої фірми та прогнозування фінансових процесів. Отримані результати свідчать про те, що інтегрована система аналізу, моделювання та прогнозування нестаціонарних процесів виконує автоматизоване оброблення даних, визначає автоматично клас і структуру моделі, здійснює вибір кращих прогнозувальних моделей.

50.19.02.2067/231360. Fuzzy-регресійні моделі в умовах наявності в статистичній вибірці нечислової інформації. Зак Ю.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.88-96. - рос. УДК 519.24.

Розглянуто алгоритми розв'язання задач нечіткого регресійного аналізу в умовах, коли вхідні і вихідні змінні величини подані Fuzzy-множинами, визначеними з точністю до невідомих параметрів, а коефіцієнти регресії - дійсні числа. Запропоновано деякі нові критерії апроксимації, засновані на порівнянні згортки довжин перетинів і координат центрів тяжіння функцій належності Fuzzy-множин, які можуть бути використані для нечітких множин змінних задач загального вигляду. Описано алгоритми перетворення змінних, поданих термами лінгвістичної змінної або параметрами числових шкал, у нечіткі множини і використання цих даних в задачах Fuzzy-регресійного аналізу. Отримані результати дозволяють вирішувати багато прикладних проблем в економіці, логістиці, соціології та маркетингу.

50.19.02.2068/231376. Блокчейн як сервіс для медичних записів. Петренко А.І., Кислий Р.В., Письменний І.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.7-11. - англ. УДК 004.031.43.

Зберігання та обмін медичними даними є складним завданням. Незважаючи на різні типи даних, які можуть використовуватися на різних платформах, існує питання про безпеку зібраних даних. Зберігання даних традиційним способом може призвести до витоку даних та їх недоступності в критичні моменти. Подано децентралізований спосіб зберігання даних пацієнта, який може бути використаний для уникнення проблем із безпекою та недоступністю, блокчейн - розподілений та децентралізований облік, який містить зв'язані блоки транзакцій. На відміну від інших підходів до організації обліку блокчейн гарантує захист пам'яті схвалених операцій.

50.19.02.2069/231382. Формування знання-орієнтованого інформаційного забезпечення досліджень складних систем. Козуля Т.В., Шаронова Н.В., Козуля М.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.63-72. - укр. УДК 519.713: 631.411.6.

Виконано аналіз існуючих методів та моделей для об'єктів соціально-еколого-економічного змісту та формування знання-орієнтованої системи для прийняття рішень на основі ідентифікації знань. Подано інформаційно-алгоритмічне забезпечення практичного застосування керування системним об'єктом будь-якого рівня складності в умовах невизначеності інформації. Розглянуто процес обґрунтування доцільності звернення під час моделювання поведінки системного об'єкта до положень синергетики і теорії нелінійних процесів функціонування складних систем. Розроблено проект знання-орієнтованої

системи інформаційно-програмного забезпечення оброблення інформації для дослідження складних систем.

50.19.02.2070/231384. Інтелектуальна візуальна 3D+ поліглот-концепція програмування без мов програмування. Вельбицький І.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.88-106. - рос. УДК 519.85.

Запропоновано просту, інтелектуальну і математично строго концепцію програмування орієнтованими графами з тільки горизонтальних дуг, на яких зверху і знизу записуються тексти будь-якими мовами - російською, англійською, китайською, математичною та ін. Математична мова строго визначена як частина елементарної математики, яка задає вирази і формули для запису умов і дій на графічних дугах нової концепції і виконання їх на комп'ютері. Традиційні мови програмування не використовуються, але їх бібліотеки (інтелект) зберігаються з можливістю доступу до них з графічних програм з використанням відповідних функцій з параметрами або без. Будь-яка програма з цієї бібліотеки може бути автоматично переведена в єдину нову графічну оболонку. Такий граф є інтелектуальним поліглотом, він може бути 3D+, має стандарт ISO 8631/1989, і тільки один ефективно використовується протягом всього життєвого циклу процесу розроблення, виконання та експлуатації програм. У новій концепції використовується єдиний математичний (графічний) метод для запису алгоритмів, даних, програм і мережевих графіків їх розроблення, який має набагато кращі (до 100+ раз) характеристики з наочності, простоти, компактності, швидкості їх введення в комп'ютер і ефективності отриманого в результаті комп'ютерного коду. Наведено історію виникнення та перевірки нової концепції, опис її суті, реалізованої у графічному середовищі програмування і думки деяких експертів та користувачів про переваги її використання.

50.19.02.2071/231389. Реконструкція 3D моделі об'єкта з використанням монокулярної RGB камери. Ведмеденко О.В., Ніколаєв С.С., Тимошенко Ю.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.20-28. - англ. УДК 004.932.2.

Щорічно межі між реальним і цифровим світом стають дедалі більш розмитими. Швидкий розвиток доповненої і віртуальної реальності створює нові можливості для більш продуктивної роботи і розваг; революція в технологіях 3D-друку породжує появу безлічі DIY спільнот і сприяє зростанню економіки. Усі ці фактори потребують нових технологій, які дозволять створювати 3D-моделі з об'єктів реального світу, а більшість з доступних рішень або дуже дорогі, або потребують складних технічних знань, яких у більшості людей немає. Подано огляд і порівняно сучасні методи реконструкції 3D моделей реальних об'єктів у реальному часі, які можуть бути використані в сучасних мобільних рішеннях.

50.19.02.2072/231390. Підвищення достовірності перевірки унікальності текстів з використанням комбінованих систем розпізнавання образів. Меньяйленко О.С., Захожай О.І., Бідюк П.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.29-37. - укр. УДК 004.931.

Крім очевидних переваг пошуку та використання інформації з мережі Інтернет, останнім часом почала проявлятися негативна тенденція - намагання користувачів мережі розпоряджатись нагромадженою інформацією та подавати її як продукт власної творчої праці. Для підвищення достовірності визначення унікальності тексту в роботі запропоновано побудову бази даних текстових фрагментів на основі комбінованої системи розпізнавання образів. Використання запропонованих технічних рішень дало змогу підвищити достовірність визначення частки унікальності тексту в середньому на 54%.

50.19.02.2073/231393. Знаходження максимального зваженого потоку в комп'ютерних мережах нового покоління. Зайченко О.Ю., Зайченко Ю.П., Ові Нафас Агаї аг Гаміш. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4, С.66-73. - рос. УДК 681.324.

Розглянуто проблему відшукування максимального зваженого потоку (МЗП) в комп'ютерних мережах нового покоління. Принципові відмінності цієї проблеми від класичної постановки полягають в тому, що розглядається декілька класів потоків, відомості від яких передаються одночасно і вводяться нелінійні обмеження на показники якості обслуговування потоків різних класів (Quality of Service (QoS)). Доведено теорему про максимальний потік і отримано умови оптимальності зваженого потоку за обмежень на показники якості обслуговування. Розроблено алгоритм відшукування МЗП за обмежень на показники якості (QoS) для різних класів потоків у мережах, що ґрунтується на властивостях максимального потоку. Запропонований алгоритм може бути використаний для оцінки живучості комунікаційних мереж з перспективними технологіями.

50.19.02.2074/231402. Огляд методів машинного навчання для класифікації великих обсягів супутникових даних. Лавренюк М.С., Новіков О.М. // Системні дослідження та інформаційні технології.

Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.52-71. - укр. УДК 004.85.

З появою у вільному доступі великих обсягів супутникових даних дедалі більшої актуальності набуває розвиток методів машинного навчання на підставі геопросторових даних, зокрема, супутникових. Розглянуто основні методи машинного навчання і проаналізовано особливості та результати їх застосування до класифікації земного покриву за супутниковими даними високого розрізнення. Особливу увагу приділено глибинним архітектурам, зокрема згортковим нейронним мережам, що натеper є найбільш потужним і точним методом для розпізнавання візуальних образів. Визначено основні переваги методів глибинного навчання над традиційними підходами до задач класифікації, що використовувались протягом останніх десятиліть і ґрунтувались на експертних знаннях для виокремлення ознак із вхідних даних.

50.07 Теоретичні основи обчислювальної техніки

50.19.02.2075/229649. Оптимізація параметрів машинного навчання системи функціонального діагностування електроприводу шахтної підйомної машини. Довбиш А.С., Великодний Д.В., Проценко О.Б., Зимовець В.І. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.44-50. - англ. УДК 681.518:004.93.1'.

Актуальність. Розв'язана актуальна задача підвищення функціональної ефективності машинного навчання системи функціонального діагностування електроприводу шахтної підйомної машини. Мета роботи - розробка методу інформаційного синтезу здатної навчатися системи функціонального діагностування електроприводу шахтної підйомної машини, який дозволяє за побудованими в процесі машинного навчання вирішальними правилами підвищити достовірність та оперативність діагностичних рішень. Метод. Запропоновано метод інформаційно-екстремального машинного навчання системи функціонального діагностування електроприводу шахтної підйомної машини, що ґрунтується на максимізації інформаційної спроможності системи в процесі її навчання. За отриманими в результаті машинного навчання оптимальними в інформаційному розумінні параметрами гіперсферичних контейнерів класів розпізнавання побудовано в рамках геометричного підходу вирішальні правила, практично інваріантні до багатовимірності простору діагностичних ознак. Крім того, підвищення оперативності машинного навчання системи досягається шляхом паралельно-послідовної оптимізації контрольних допусків на діагностичні ознаки. При цьому отримані в процесі паралельної оптимізації квазіоптимальні контрольні допуски на діагностичні ознаки використовуються як стартові при їх послідовній оптимізації. Як критерій оптимізації параметрів машинного навчання використовується модифікована інформаційна міра Кульбака, яка є функціоналом від точнісних характеристик діагностичних рішень. Результати. Розроблено алгоритмічне та програмне забезпечення машинного навчання системи функціонального діагностування електроприводу шахтної підйомної машини, яке дозволяє побудувати вирішальні правила для прийняття високо достовірних діагностичних рішень при функціонуванні системи в робочому режимі Висновки. За результатами фізичного моделювання підтверджено працездатність запропонованого методу машинного навчання і розробленого програмного забезпечення системи функціонального діагностування електроприводу шахтної підйомної машини, що дозволяє їх рекомендувати для розв'язання практичних задач діагностування і автоматичного керування тяговими машинами.

50.19.02.2076/231044. Виявлення та оцінка зміни стану об'єкта в інформаційно-керуючих комплексах. Тернова Т.І., Каштальян П.В., Рожков С.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.311-318. - рос. УДК 65.011.

У даній роботі розглянуті питання виявлення об'єкта і оцінка його стану в інформаційно-керуючих комплексах (ІКК). Однією з головних проблем, яка виникає при розробці та створенні таких комплексів, є величезний потік даних, які необхідно обробляти в реальному масштабі часу для своєчасного вибору оптимального керуючого впливу. Це вимагає розробки і застосування особливих методик реалізації і функціонування складних систем. Метою дослідження є аналіз і адаптація методів побудови і функціонування ІКК для оцінювання параметрів просторових переміщень і стану контрольованих об'єктів з урахуванням завад. У представленій роботі запропоновано додавання в систему контролю ІКК блоку формування сигналу неузгодженості між отриманим від системи контролю зображенням і прогнозованим зображенням. У роботі показано, що введення в систему контролю ІКК такого блоку дозволяє: 1) використовувати його для уточнення параметрів вектора деформацій; 2) точніше формувати наступне прогнозоване зображення контрольованого об'єкта або сцени; 3) економити ресурси блоку розпізнавання; 4) підвищити швидкість розпізнавання. Запропонована структура підсистеми контролю ІКК дозволяє підвищити не тільки швидкість розпізнавання та прийняття рішень, але і підвищити достовірність розпізнавання.

50.13 Технологія та устаткування для виробництва засобів автоматики та обчислювальної техніки

50.19.02.2077/230962. Досвід розроблення та використання засобів інформаційних технологій на підставі метал-діелектричних структур та плазмового розряду. Тепляков І.Ю., Ліске О.М., Гадьо І.В., Маслаков С.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.95-100. - укр. УДК 681.5:621.717; 004.3'14; 004.3.002.72; 681.5.002.72.

Наведено результати аналізу принципів побудови та прикладів застосування сучасних засобів інформаційних технологій на базі метал-діелектричних структур. Виявлено, що стрімкий розвиток сучасних засобів інформаційних технологій зумовлений використанням фізичних властивостей поверхневих плазмонів і поверхневих плазмон-поляритонів. Оцінено вплив модуляції поверхневого імпедансу метал-діелектричних структур на форму просторового розподілу поля. Виявлено, що в засобах передавання електромагнітної енергії ефективно використовується гофрована металева структура в ролі штучного діелектрика для сповільнення рухомої поверхневої хвилі. З'ясовано, що технологія збудження поверхневих плазмонів за геометрією Кретчмана дотепер широко вживана в засобах інфокомунікацій. Встановлено, що вагому роль у розвитку сучасних випромінювальних засобів інформаційних технологій відіграє використання високоіонізованого газу як компонента структури, здатної поширювати поверхневі плазмон-поляритони. Виявлено низку переваг засобів інформаційних технологій на базі плазмового розряду, які зумовлені фізичними особливостями плазми. Досліджено сучасні інформаційно-комп'ютерні технології модельних досліджень електродинамічних параметрів випромінювальних засобів. На підставі здійсненого аналізу запропоновано використання ребристо-стержневих структур на базі плазмового розряду в ролі засобів передавання електромагнітної енергії.

50.33 Цифрові обчислювальні машини та обчислювальні комплекси (ОК)

50.19.02.2078/231400. Структурно-функціональний рівень організації лінгвістичного процесора. Кисленко Ю.І., Хімич А.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1, С.19-35. - укр. УДК 004.82.

Мовленнєва діяльність людини актуалізується індивідуальною мовною системою, яка (за Л. Щербою) визначається взаємодією лінгвістичного процесора, відповідального за структурний рівень організації мовленнєвої діяльності, та природно-мовної бази знань, де зберігається весь поточний когнітивний потенціал як символічного, так і образного рівня. Із позицій урахування інтеграційного підходу до аналізу мовленнєвої діяльності презентовано структурно-функціональний рівень організації лінгвістичного процесора для опрацювання повідомлень моно/поліпредикатних рівнів. Такий підхід, що поєднує особливості формування та взаємодії лінгвістичного процесора з базою знань, є плідною основою моделювання індивідуальної мовної системи для вирішення важливих проблем інформаційних технологій.

50.37 Обчислювальні центри (ОЦ)

50.19.02.2079/229232. Структурування простору інформаційної взаємодії державних органів. Вітер М.Б., Засадна Х.О., Гавриленко О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.118-121. - укр. УДК 004:351.

Описано простір інформаційної взаємодії державних органів як складову інформаційного простору держави. Визначено вектор інформаційної взаємодії як базовий елемент структури простору інформаційної взаємодії державних органів, він описує особливості передавання інформації від одного суб'єкта до іншого. Встановлено, що складовими вектора є такі параметри інформаційної взаємодії: суб'єкти інформаційної взаємодії, елементи нормативно-правового, функціонального і телекомунікаційного видів взаємодії. Охарактеризовано параметри вектора інформаційної взаємодії, вони описують: сценарій інформаційної взаємодії (мету, порядок і регламент надання інформації, положення щодо захисту даних тощо); складові взаємодії, пов'язані з інформаційними ресурсами (обсяг даних, тип, формат тощо); засоби передавання інформації (паперовий вигляд, електронна пошта, веб-доступ тощо). Визначено напрям вектора інформаційної взаємодії як такий, що збігається з напрямом передавання інформації від одного суб'єкта до іншого. Як конкретні приклади застосування вектора інформаційної взаємодії розглянуто аналіз процесів обміну інформацією Міністерства фінансів України з Державною казначейською службою України, а також з головними розпорядниками бюджетних коштів під час організації бюджетного процесу. Показано, що запропоновані оптимізаційні технології забезпечують набагато вищу ефективність інформаційної взаємодії, а також належний рівень захисту даних.

50.39 Обчислювальні мережі (ОМ)

50.19.02.2080/230968. Методика збільшення швидкості паралельного рендерингу за допомогою BitTorrent протоколу. Дендюк М.В., Рожак П.І., Семенишин Н.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.132-135. - укр. УДК 004.738; 004.724 .728; 004.7.057.4.

Останнім часом дедалі частіше використовують так званий паралельний рендеринг, оскільки це істотно економить час. Існує чимало засобів для такого виду рендерингу, але вони переважно мають певні обмеження. До прикладу, рендеринг може здійснюватись тільки в межах локальної мережі (напр. у V-Ray чи Corona Renderer), або ще одне обмеження - рендеринг виконується тільки на GPU (напр. Octane Render), для цього необхідно мати потужні відеокарти, вартість яких може досягати кількох тисяч доларів. Ще один засіб паралельного рендерингу - це рендер-ферми, оренда яких може коштувати від кількох доларів до кількох тисяч доларів за добу користування. Тут треба додати ще одну проблему, а саме - обмежена швидкість передачі даних та ресурсів від одного комп'ютера на інший. У цій роботі представлено методику і приклад програми, яка дає змогу обійти більшість зазначених вищих обмежень, а саме: збільшити швидкість передачі даних, використовуючи BitTorrent протокол, і цим самим збільшити швидкість всього паралельного рендерингу; цей підхід працює не тільки в межах локальної мережі, але й у глобальній мережі WAN; представлена програма може істотно здешевити паралельний рендеринг, оскільки всі комп'ютери-вузли працюють за принципом "ти мені, а я тобі" і можуть надавати один одному потужності свого комп'ютера (а саме CPU) в обхід так званих рендер-ферм. Наведено результати паралельного рендерингу (кінцеве зображення) з використанням створеної програми та визначено затрачений час. Як 3d-модель для рендера використано лісосушильну камеру, створену засобами 3ds Max від компанії Autodesk. В основі самого процесу рендерингу використано програмний продукт V-Ray Chaos Group.

50.41 Програмне забезпечення обчислювальних машин, комплексів і мереж

50.19.02.2081/228747. Апаратно-програмний комплекс контролю фізіологічних параметрів для поліграфічних досліджень. Мещанінов С.К., Нельга А.Т. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.112-117. - укр. УДК 621.3.049.77.

Проаналізовані існуючі апаратно-програмні комплекси детекції брехні людини, що обстежується. Розглянуті технології знімання і обробки фізіологічних сигналів для відстежування фізіологічних реакцій людини в умовах сприйняття емоційно значущої інформації. Запропонований варіант використання безконтактного методу на основі мікроелектронного магнітного датчика реєстрації параметрів кровотока з метою контролю змінювання психоемоційного стану людини, що обстежується на поліграфі. Запропонований алгоритм виявлення порушення контакту "шкіра пацієнта - електрод", що дало змогу значно поліпшити надійність дії відповідного каналу контактного знімання біосигналів.

50.19.02.2082/229238. Управління ризиками реалізації програмних проектів. Грицюк Ю.І., Жабич М.Р. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.150-162. - укр. УДК 004.056:65.012.2.

Запропоновано підхід до управління ризиками реалізації програмних проектів, на підставі якого встановлено особливості оцінювання ризикових подій на стан процесу розроблення програмного забезпечення (ПЗ), що дало змогу визначити величину можливих втрат від настання негативних ситуацій. Охарактеризовано такі поняття, як управління програмними проектами та ризиками їх реалізації, що дало змогу визначити компоненти такого управління, основні категорії ризиків, ризик-орієнтовний підхід до процесу управління, а також уможливило визначення прийняттого рівня ризику успішного завершення (провалу) програмних проектів ІТ-компанією. Встановлено, що при збільшенні витрат на підвищення безпеки реалізації програмних проектів так звані виробничі ризики зменшуються, але зростають професійно-політичні ризики. Виявлено, що підготовка ефективних заходів реагування на потенційні проблеми зводиться до визначення певного набору дій, які потрібно зробити для того, щоб підсилити позитивні результати прояву ризикових подій і послабити негативні їх наслідки. Розроблено методику оцінювання ризиків реалізації програмних проектів, яка дає змогу встановити порушення термінів виконання завдань проекту відносно їх запланованих термінів, де виявлені такі порушення, серед тих завдань проекту, що мають виконуватися на поточний момент. При цьому величину потенційних втрат можна оцінити шляхом встановлення значення найбільшого з можливих проявів ризикових подій на окремі завдання проекту з моменту оцінювання цього впливу, які загалом позначаються на остаточному терміні виконання усього проекту. Встановлено особливості оцінювання впливу ризикових подій на хід реалізації програмного проекту, що дало змогу розробити методику визначення величини можливих втрат від настання негативних ситуацій. При цьому процедура оцінювання ідентифікованих ризиків реалізації програмного проекту ґрунтується на

ефективності запланованих заходів реагування на ризикові події за ступенем їхнього впливу згідно з поточним значенням показника ризику.

50.19.02.2083/229588. Автоматизована веб-система підбору та відображення оптимальних апроксимант. Карашецький В.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.127-130. - укр. УДК 536.21.

Іноді таблично-задана функція є результатом експериментальних досліджень. Кожна з наведених точок, які входять у таблицю експериментальних даних, не є абсолютно достовірною внаслідок впливу ряду випадкових чинників. Розроблено методуку і програмне забезпечення автоматизованої веб-системи підбору та відображення оптимальних апроксимант для таблично-заданих двовимірних залежностей. Розроблене програмне забезпечення представляє веб-сайт. Цю веб-систему можна застосовувати для математичного опису досліджуваних процесів у різних предметних областях. Для отримання розв'язку задачі апроксимації застосовано метод найменших квадратів. Як апроксиманту використано повний поліном. Систему лінійних алгебраїчних рівнянь відносно коефіцієнтів апроксиманти розв'язують чисельним методом Гауса для кожного з повних поліномів першого, другого, та третього степенів. Якість апроксимації оцінюють за максимальним значенням коефіцієнта детермінації. Підбір оптимальної апроксиманти виконують після заповнення таблиці значень $x(i)$, $y(i)$, $z(i)$ двовимірної залежності у вікні графічного інтерфейсу системи. Розроблена веб-система виводить діалогове вікно з виразом оптимальної апроксиманти або з повідомленням про неможливість її отримати, якщо система лінійних алгебраїчних рівнянь відносно коефіцієнтів апроксиманти не має розв'язку, та відображає тривимірний графік оптимальної апроксиманти, який можна повертати, масштабувати, переміщати по осі Z, анімувати та зберегти у вигляді скріншоту, для цього застосовано бібліотеку Jzy3d на мові Java.

50.19.02.2084/229590. Програмне та алгоритмічне забезпечення для роботи з клітинними автоматами. Сінкевич О.В., Соколовський І.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.137-141. - англ. УДК 004.023.

Розглянуто систему початкових теоретичних положень, яка є основою дослідницького пошуку варіантів використання клітинних автоматів для дослідження тепломеханічних процесів у тривимірних об'єктах SolidWorks, шляхом їхнього представлення у 2D околах фон Неймана 1-го порядку. Виконання цієї роботи також передбачає створення початкових правил зміни досліджуваної системи, які потрібні для безпосереднього використання клітинних автоматів. За результатами перевірки цих правил з'ясовано, що їхньої кількості може бути недостатньо для вирішення специфічних завдань в області 3D дослідження. Через це було залишено механізми створення нових правил зміни системи, або ж зміни вже наявних. Окрім цього, під час виконання цієї роботи, усі процеси наукового пошуку, а також запропоновані початкові положення неодноразово перевіряли, розвивали, та за потреби коригували. Також описано встановлені залежності між гранями створених 3D кубів. Ці залежності представлено у вигляді відповідної схеми співвідношення, яка надалі використовується під час розроблення та налаштування відповідних класів системи, які до того ж тісно взаємопов'язані між собою, як логічно, так і функціонально. На основі розроблених класів системи створено відповідне програмне забезпечення, яке є фундаментом використання клітинних автоматів у дослідженні задач в області 3D моделювання.

50.19.02.2085/230191. Інформаційна технологія оцінки ризиків програмних проектів. Міщенко О.О., Воловщиків В.Ю., Шапо В.Ф., Гужва В.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.26-30. - укр. УДК 519.6.

Ідентифікована проблема оцінки ризиків програмних проектів. Проведено огляд сучасних підходів до оцінки ризиків. Виконаний аналіз методів оцінки ризиків програмних проектів, розглянуто аналіз чутливості, метод сценаріїв, імітаційне моделювання, експертне оцінювання. Зроблені висновки про важливість оцінки ризиків для етапу проектування програмних систем класу "програмне забезпечення, як послуга". Запропоновано оцінку ризиків програмних проектів виконувати з використанням експертного оцінювання за допомогою реалізації відповідної інформаційної технології. Математично технологія оцінки ризиків реалізується за допомогою методу Дельфі та ранжирування. Поняття довірчого інтервалу використовується у вигляді критерію зупинки в обчислювальній процедурі методу Дельфі з метою отримання узгодженої експертної думки. Обчислювальна процедура передбачає, як коригування вихідних експертних даних за рахунок перегляду експертних думок, так і корекцію складу експертної групи. Узгодженість експертних думок математичної технології за методом ранжирування перевіряється з використанням коефіцієнта конкордації Кендалла, а його значимість оцінюється на основі критерію Пірсона. Представлений математичний апарат формалізує вирішення проблеми оцінки ризиків. Методи оцінки ризиків програмних проектів і їх математичні технології вимагають великої кількості обчислювальних операцій. Інформаційна підтримка збільшує швидкість і точність таких операцій, забезпечує накопичення вихідних даних і отриманих результатів. Інформаційна підтримка оцінки ризиків програмних проектів реалізована у вигляді програмної системи. До розробки

системи були визначені функціональні та не функціональні вимоги, модель бази даних і безпосередньо її структура. Використовувалися принципи об'єктно-орієнтованого аналізу, моделювання даних, сучасні патерни проектування, CASE-засоби. Запропоновано реалізувати програмну систему інформаційної технології відповідно до архітектури "клієнт сервер" виділеним application server, з розподіленими правами доступу, за допомогою IDE NetBeans засобами PHP під управлінням MySQL. Зроблено висновки про можливість використання програмної системи за допомогою виконаної валідації та верифікації з використанням експертизи та PHPUnit. Результати роботи можуть бути використані при розробці інформаційної технології управління ризиками програмних проєктів.

50.19.02.2086/230200. Дослідження вартості та трудомісткості розробки програмного забезпечення задачі управління запасами підприємства. Заруднев М.А., Гужва В.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.82-86. - англ. УДК 519.2.

У статті описується процес оцінки вартості і трудомісткості розробки програмного забезпечення задачі управління запасами торговельного підприємства для поліпшення процесу прийняття рішень на етапі формування вимог до аналогічних програмних продуктів. Існують різні підходи до управління запасами торгового підприємства. Алгоритми, реалізовані в системі засновані на інструменті теорії обмежень - динамічному управлінні буфером запасів. Управління запасами з теорії обмежень дозволяє забезпечити високий рівень наявності товару при мінімальних запасах в системі. Проаналізувавши предметну область управління запасами і методологію динамічного керування буфером товарних запасів був сформований список функціональних і нефункціональних вимог до програмного забезпечення, а також спроектована модель даних. Отримана інформація була використана для складання переліку логічних файлів і транзакцій, характерних для конкретної вимоги. З отриманого списку файлів і транзакцій визначено, з яких елементарних даних, елементарних записів і посилань на файли вони складаються. Отримана інформація була використана для оцінки розміру програмного забезпечення в не вирівняних функціональних точках. Для обліку впливу функціональних вимог на трудомісткість розробки програмного забезпечення був порахований фактор вирівнювання VAF, для чого необхідно дати якісну оцінку впливу загальносистемних вимог на трудомісткість програмного забезпечення. Оцінка трудомісткості розробки була отримана з використанням методології СОСОМО II, а саме з використанням семи множників трудомісткості для випадку первинної оцінки на етапі затвердження вимог. Розрахунки були отримані для команд з різним професійним рівнем і устаткуванням, в умовах значного посилення процесу розробки, високим рівнем визначеності ризиків, без жорсткого графіка робіт. Вартість розробки була розрахована для декількох поширених мов програмування: J2EE, C#, C++.

50.19.02.2087/230419. Програмне забезпечення для побудови складних геометричних поверхонь за допомогою сплайн-функцій. Грицюк Ю.І., Воврин К.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.147-156. - укр. УДК 004.4:004.9; 004.42; 004.67; 004.915; 004.4'27.

Розроблено програмне забезпечення для побудови складних геометричних поверхонь природного походження - стовбура деревини за допомогою сплайн-функцій, що дає змогу підвищити точність та достовірність її обліку за різними розмірними характеристиками, а також випиляних з них пиломатеріалів у галузі деревообробки. З'ясовано, що метод побудови математичних моделей твірних поверхонь поперечного перерізу колод і їх поверхонь вздовж осі дає змогу на основі єдиного теоретичного підходу описати їх розміри та форму осей і зовнішніх поверхонь. Він заснований на вимірюванні координат певної кількості точок поперечного перерізу стовбура деревини уздовж її довжини і подальшої інтерполяції точкового базису. Встановлено, що математичний апарат - інтерполяційні кубічні сплайни, побудовані на невеликій кількості точок поверхні, дають змогу з достатньою точністю визначити розмірні показники і врахувати особливості форми стовбурів деревини (кривизну, збіжність, овальність), а також є адекватними індивідуальними моделями для обліку колод як деревини, так і випиляних з них пиломатеріалів. Реалізовано програмне забезпечення для побудови твірних поверхонь стовбурів деревини складної геометричної форми, яке дає змогу здійснити побудову моделей поверхонь колод сплайн-функціями. Наведено алгоритми обліку стовбура деревини і окремі алгоритми схем розкрою колод на пиломатеріали. Досліджено, що вихід пиломатеріалів після здійсненого математичного моделювання значно збільшується порівняно з класичними способами моделювання поверхонь колод. Встановлено, що метод індивідуальних моделей стовбурів деревини, їх математична, програмна й апаратна підтримка у вигляді математичних моделей, алгоритми реалізації та програмне забезпечення, результати і висновки поданих досліджень можуть бути використані при проектуванні виробничо-технологічних систем деревообробки, створення відповідних ресурсощадних технологічних процесів на основі сучасного технологічного та вимірювального обладнання, методів і моделей інформаційних технологій.

50.19.02.2088/230620. Засіб для визначення якості програмного забезпечення методами метричного аналізу. Грицюк Ю.І., Андрущакевич О.Т. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.159-171. - укр. УДК 004.[891.3+3].

Розроблено сучасний програмний засіб для визначення якості програмного забезпечення (ПЗ) методами метричного аналізу, що дає змогу за допомогою показників якості розрахувати відповідні метрики і визначити значення комплексного показника якості програмного продукту. З'ясовано особливості процесу оцінювання якості ПЗ, тобто проаналізовано поняття якості програмного продукту як предмет стандартизації, а також рівні подання моделі якості ПЗ, що дало змогу встановити можливість її підвищення шляхом формування відповідних вимог до критеріїв оцінювання якості, вдосконалення моделей метричного аналізу його якості та методів кількісного її вимірювання на всіх етапах реалізації програмного проекту. Встановлено особливості використання метричного аналізу для визначення якості ПЗ, згідно з якими існує відсутність єдиних стандартів на метрики, тому кожен постачальник вимірювальної системи пропонує власні методи оцінювання якості ПЗ і відповідні метрики. Також є складним завдання інтерпретації значень метрик, позаяк для більшості користувачів як метрики, так і їх значення не зовсім є зрозумілими та інформативними. Виявлено, що основними параметрами при виборі варіанту реалізації ПЗ є його вартість та тривалість процесу розроблення й репутація фірми-проектанта, але рішення, прийняті на підставі цих параметрів, не завжди гарантують належну якість ПЗ.

50.19.02.2089/230844. Особливості формулювання вимог до програмного забезпечення. Грицюк Ю.І., Нємова О.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.135-148. - укр. УДК 004.4; 004.4:004.7.

Запропоновано мовні особливості процедури формулювання вимог до програмного забезпечення (ПЗ), які є загальними для будь-якого процесу його розроблення, що дає змогу аналітику на підставі їхніх можливостей з'ясувати особливості розроблення структури відповідного документа та здійснити відбір ключових вимог з множини допустимих. Проаналізовано основні можливості вимог до ПЗ та їхні атрибути, жорстко прив'язані до цих вимог, що допомогло зрозуміти суть пропонуваніх принципів формулювання вимог до ПЗ. З'ясовано особливості розроблення структури документа з вимогами до ПЗ та деякі моменти відбору ключових вимог, що дає змогу його виконавцям доступно викладати в ньому потрібний матеріал з завершеною думкою, здійснювати логічну послідовність подання інформації, забезпечувати її цілісність й доступність, ясність для подальшого використання та сприйняття. Встановлено взаємопов'язаність та важливість вимог до ПЗ шляхом їх класифікації, фільтрування й сортування для того, щоб згодом отримати відносно невеликі набори вимог, кожен з яких стосується тільки однієї теми для подальшого їх аналізу. Виявлено мовні особливості процедури формулювання вимог до ПЗ та уточнено деякі моменти підготовки відповідних шаблонів і їхньої деталізації, які сукупно ведуть до розроблення якісного ПЗ шляхом тісної співпраці бізнес-аналітика з його замовником, внаслідок якої вони встановлюють і записують відповідні домовленості. Проаналізовано критерії, які потрібно використовувати для визначення якості формулювання вимог до ПЗ, що дає змогу аналітику дотримуватися деяких простих правил при їх написанні.

50.19.02.2090/230919. Комп'ютерна система інтелектуального семантичного пошуку з використанням генерації текстів. Волковський О.С., Ковилін Є.Р. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.238-244. - рос. УДК 004.738.52.

Розглянуто структуру інтелектуальної системи запит-відповідь для отримання семантично зв'язних відповідей, генерованих на основі науково-технічних корпусів документів. Проведено аналіз існуючих підходів до побудови програмних моделей тексту. Створено алгоритм автоматичної побудови семантичної мережі тексту на природній мові, розроблений в рамках завдання реалізації інтелектуальної системи запит-відповідь. Описано процес складання опорних міток для текстів, які характеризують семантичні зв'язки для тексту. На основі отриманого алгоритму була створена прикладна програмна система побудови графа смислових зв'язків науково-технічного тексту для мов слов'янської групи. Реалізована програмна система побудови програмних семантичних моделей тексту використана як основа для побудови інтелектуальної запитання-відповідь системи пошуку в текстовому корпусі документів. Проведено тестування створеної системи на основі складеного тематичного текстового корпусу документів. Результатом роботи створеної системи є текстова відповідь, семантично пов'язана з вхідним в систему запитом. Незважаючи на відсутність попередньої семантичної розмітки текстів в корпусі, отримана тестова відповідь від системи містить у собі речення вхідного тексту, що мають саме семантичний, а не частотний зв'язок з вхідним запитом. Це говорить про адекватність описаного алгоритму і можливості використання створеної програмної моделі тексту в якості основи задля вирішення прикладних інтелектуальних завдань комп'ютерної лінгвістики і завдань семантичного пошуку тексту. Наукова цінність створеного підходу полягає у відсутності необхідності попередньої семантичної розмітки документа перед його аналізом і обробкою програмною лінгвістичною системою для вирішення інтелектуальних завдань аналізу і генерування текстів на природній мові.

50.19.02.2091/230971. Математичне та програмне забезпечення системи розпізнавання QR-коду візиток мобільними пристроями. Подолух М.М., Дендюк М.В., Яцишин С.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.146-148. - укр. УДК 004.4:004.9; 004.42; 004.67; 004.915; 004.4'27.

Розглянуто проблеми використання QR-кодів. Проаналізовано контент, розміщений у QR-кодах, зазначено переваги та недоліки їх використання. Зазначено, що основними перевагами використання QR-кодів є простота читання їх мобільними пристроями та можливість відновлення інформації, розміщеної в QR-коді, за значних (до 30%) пошкоджень коду. Основним же недоліком використання QR-коду є те, що розшифрувати його можна тільки за наявності спеціальних програм. Наведено безкоштовне програмне забезпечення для розпізнавання QR-коду. Зазначено перспективи використання QR-кодів у різноманітних напрямках впровадження. Для вирішення проблеми розміщення в QR-кодах додаткової інформації, зокрема зображення, відео, музики, презентацій тощо, запропоновано новий програмний інтерфейс (API), який складається з бази даних та серверної частини. Наведено функціональні можливості API. Використання розробленого API в мобільних додатках для будь-яких операційних систем дає змогу реалізувати єдину систему для зберігання додаткових даних, що на цей момент не використовується у жодній з систем розпізнавання QR-кодів. Розглянуто можливість застосування розробленого API для системи розпізнавання QR-коду візиток мобільними пристроями з ОС Android. Для створення такої системи проаналізовано алгоритми розшифрування QR-кодів, наведено її функціонал. Для створення веб-додатку використано трирівневу архітектуру. Наведено прототип додатку та форми, що забезпечують визначений функціонал.

50.19.02.2092/230973. Архітектурне рішення для побудови інтелектуальних інтерфейсів користувача. Левус Є.В., Гучок Ю.О., Нитребич О.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.155-160. - укр. УДК 004.4:004.9; 004.42; 004.67; 004.915; 004.4'27.

Розглянуто проблему побудови інтелектуальних інтерфейсів користувача (UI). Хоча дослідження в галузі UI проводять із часів перших розробок штучного інтелекту, на сучасному етапі розвитку інженерії програмного забезпечення існує небагато успішних рішень. Проаналізовано найвідоміші приклади реалізації UI - проекти компанії Microsoft: The Office Assistant та Lumiere Project. Узагальнено недоліки цих реалізацій. Актуальним є розроблення концепції програмного забезпечення на підставі підходу "мінімальної взаємодії", який охоплює використання інтелектуальних інтерфейсів. Важливою проблемою UI, яка насамперед потребує вимагає вирішення, є порушення встановлених Usability-принципів для систем із класичним інтерфейсом. Допоміжним методом "пом'якшення" наслідків від порушення принципів до побудови інтерфейсів є чітке розділення адаптивного інтерфейсу і класичного. Як рішення запропоновано використовувати штучний інтелект у вигляді віддалених баєсових мереж; хмарних технологій для використання баєсових мереж у локальному ПЗ наживо та поповнення мережі знаннями, отриманих від окремих локальних користувачів; спілкування між мережею та локальним ПЗ за допомогою API. Метою розробленого програмного продукту є створення гнучкої та спрощеної системи високого рівня для імплементації аспектів UI в ПЗ інших розробників. Цю мету реалізовано у вигляді REST API сервісу, який знаходиться на віддаленому сервері та призначений для побудови баєсових мереж. Перспективою розвитку представленого методу є врахування інших особливостей користувачів уже на рівні більш глибокого штучного інтелекту і передбачення можливих дій з погляду не тільки статистики, але й логіки.

50.19.02.2093/230974. Особливості управління процесом розроблення вимог до програмного забезпечення. Грицюк Ю.І., Немова О.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.161-169. - укр. УДК 004.4; 004.4:004.7.

Наведено технологічні особливості управління процесами розроблення вимог до ПЗ та внесення змін до них, методи і засоби яких дають змогу проконтролювати стан їхнього виконання та встановити статус кожної з вимог протягом усіх етапів реалізації програмного проекту. Проаналізовано основні поняття про план виконання завдань програмного проекту та управління процесом його реалізації, що допомогло зрозуміти суть запропонованих методів і засобів здійснення контролю за станом виконання кожного із завдань та відстеження їхнього статусу на усіх етапах реалізації програмного проекту. Виявлено проблеми, які виникають під час управління процесом розроблення вимог до ПЗ, що дає змогу запобігти непередбачені втрати і неприємні інциденти, які можуть виникнути на деяких етапах реалізації програмного проекту. З'ясовано, що більшість виявлених проблем пов'язані насамперед з: плануванням послідовності виконання робіт; контролем за станом виконання робіт; управлінням змінами вимог до ПЗ; відстеженням статусу кожної вимоги. Характер проблем, з якими стикаються ІТ-компанії при управлінні вимогами до ПЗ, залежить також і від специфіки їхньої діяльності. Досліджено деякі особливості управління вимогами до ПЗ в процесі діяльності компанії його замовника, виконавця та виробника, що дає змогу своєчасно підготувати відповідні плани виконання завдань програмного проекту та ефективно управляти процесом їх реалізації. Встановлено, що на початкових етапах розроблення користувацьких вимог до ПЗ процедура внесення змін має мати незначний ступінь

формалізації, яка повинна постійно збільшуватися в міру просування етапів реалізації програмного проекту. Зроблено відповідні висновки та надано рекомендації щодо практичного використання запропонованих методів і засобів управління процесом розроблення вимог до ПЗ.

50.19.02.2094/230993. Використання пелюсткових діаграм для візуалізації результатів експертного оцінювання якості програмного забезпечення. Грицюк Ю.І., Далявський В.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.95-104. - укр. УДК 004.4; 004.4:004.7.

Розроблено методику візуалізації інформації, яку отримують внаслідок оброблення експертних оцінок якості програмного забезпечення (ПЗ) за різними критеріями його оцінювання з використанням пелюсткових діаграм. Встановлено, що під візуалізацією результатів експертного оцінювання якості ПЗ розуміють подання інформації у графічному вигляді для максимальної зручності її розуміння та швидкого сприйняття, а також надання оглядової та зрозумілої форми будь-якому об'єкту, процесу чи явищу. Запропоновано критерії оцінювання якості ПЗ та їхні вагові коефіцієнти для кожного з експертів, які забезпечують достовірне подання наявного стану процесу розроблення ПЗ, правильне розуміння суті проблем, що можуть виникнути на будь-якому етапі реалізації програмного проекту, і точні характеристики їх складових. Розроблено алгоритм розрахунку площ секторних пелюстків у полярній системі координат, за допомогою яких можна обчислити і оцінити відносну якість ПЗ за відповідними критеріями. Визначено підсумкові комплексні показники якості ПЗ для кожного з експертів і узагальнений комплексний показник його якості. Розроблено алгоритм розрахунку площі пелюсткової діаграми у полярній системі координат, який дає змогу визначити ту частину якості ПЗ за всіма критеріями, яку маємо на даний момент за оцінками одного з експертів, а також ту частку якості ПЗ, яку ще потрібно досягти для стовідсоткової її повноти. Зроблено відповідні висновки та надано рекомендації щодо використання розробленої методики візуалізації інформації.

50.19.02.2095/231143. Онлайн-додаток для розрахунку оптимальних умов мікроклімату в комп'ютерному офісі. Васильєва Л.В., Кузьменко М.В., Садретдінов Я.С. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №37, С.20-27. - укр. УДК 004.4.621.

У даній статті розглянуті деякі аспекти сучасного стану охорони праці в офісі. Проаналізовано характерні особливості мікроклімату в робочому приміщенні, наведені приклади найбільш важливих ДСТУ. Виявлено та обґрунтовано необхідність у швидкому і безпомилковому розрахунку всіх необхідних характеристик у приміщенні. На підставі проведеного дослідження авторами розроблено WEB-додаток, що допомагає прискорити роботу як контролюючих органів і роботодавців, так і звичайного офісного співробітника. Розроблено опитування для поліпшення програми.

50.19.02.2096/231149. Benchmarking process in the spreadsheet editor testing. Kravchenko I., Kukhar I., Kuznetsov O., Svatovsky I. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №37, С.72-80. - англ. УДК 004.41:681.3.07.

Стаття розглядає основні особливості різноманітних табличних редакторів та пов'язані з цим задачі тестування. Наведені відмінності в функціональних можливостях табличних редакторів та недоліки мануального тестування табличних редакторів. Було поставлено завдання організації тестування для підвищення його ефективності з певними обмеженнями, такими як час і бюджет. "Бенчмаркінг" як бізнес-процес адаптований та представлений у якості "бенчмаркінг"-підходу до тестування, який застосований до тестування функціональних можливостей табличного редактору. На завершення роботи приведено результати та висновки після проведення такої адаптації.

50.19.02.2097/231345. Процесно-орієнтоване проектування програмних комплексів як систем сервісів. Петренко А.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4, С.46-56. - рос. УДК 004.942, 004.042, 338.46.

Ідея переходу на нову парадигму програмування, пов'язану не з об'єктами, а з бізнеспроцесами і їх складовою частиною - бізнес-функціями, - це компонування додатків через виявлення і виклик сервісів, доступних у мережі, для виконання певного завдання. Цей підхід не залежить від конкретних мов програмування і операційних систем і передбачає використання сервіс-орієнтованої архітектури (SOA) додатків, побудованої на основі формалізованих бізнес-процесів, функції яких подані у вигляді багаторазово використовуваних сервісів з прозоро описаними інтерфейсами. Розглянуто побудову систем сервісів для реалізації бізнеспроцесів за допомогою процесно-орієнтованих моделей функцій підприємства і онтологій відповідних предметних областей.

50.19.02.2098/231379. Особливості реалізації сервіс-орієнтованих додатків у хмарі. Петренко О.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут

прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.29-42. - укр. УДК 004.046: 004.896: 004.942: 004.021:042.

Найбільший європейський проект зі створення Європейської відкритої науково-дослідницької хмари (European Open Science Cloud for Research, EOSC), що розпочався в 2017 р. і базується на сервіс-орієнтованому підході, мотивує дослідження технологій розміщення сервіс-орієнтованих структур (SOA) прикладних додатків у хмарі. Досліджено базові відмінності традиційних SOA першого покоління (на основі веб-сервісів з уніфікованими протоколами зв'язку) і хмарних SOA нового покоління (на основі мікросервісів з контейнерами), які необхідно враховувати під час переміщення SOA застосувань у хмару.

50.19.02.2099/231436. Формалізація процесу управління ризиками розроблення програмного забезпечення. Грицюк Ю.І., Далявський В.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.135-153. - укр. УДК 004.056:65.012.2.

Розроблено підхід до формалізації процесу управління ризиками розроблення програмного забезпечення (ПЗ), який дає змогу ідентифікувати та оцінити несприятливі ситуації під час реалізації етапів програмного проекту, а також уможливорює розроблення стратегій і тактик їх передбачення, сприйняття та подолання негативних наслідків від їх прояву. З'ясовано, що управління ризиками розроблення ПЗ потрібно розглядати як процес, який дає змогу визначити особливості такого управління, основні категорії наявних ризиків, ризик-орієнтований підхід до управління ними. Уточнено підходи до ідентифікації ризиків розроблення ПЗ, їхнього ґрунтового аналізу, планування та моніторингу, що дало змогу поміняти модель діяльності проектного менеджменту загалом і змінити модель поведінки керівника проекту зокрема на різних етапах реалізації програмного проекту. Удосконалено методику визначення можливих джерел появи ризиків розроблення ПЗ й ідентифікації потенційних ризикових подій, сформовано структуровану множину наявних ризиків реалізації програмних проектів і розроблено їх формалізовані моделі для проведення відповідних розрахунків. Розроблено методику визначення ймовірностей настання потенційних ризикових подій у відповідних їх множинах, запропоновано підхід до розподілу вартості реалізації програмного проекту за цими множинами загалом і потенційними ризиковими подіями зокрема, визначено частки та величини можливих збитків від настання ризикових подій, встановлено пріоритети їх пом'якшення та ранжування. Уточнено заходи із запобігання чи знешкодження ризиків розроблення ПЗ, удосконалено методику визначення ймовірності зменшення або усунення різних ризикових подій, визначено правила і політику реалізації програмного проекту, розроблено їх формалізовані моделі.

50.43 Системи автоматичного керування, регулювання і контролю

50.19.02.2100/229642. Управління технічними системами на основі прогнозування їх індивідуального ресурсу. Нагорний В.В., Лавров Є.А., Федотова Н.А., Кузнецов Е.Г. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.174-182. - англ. УДК 67.05.

Вирішено актуальне завдання прогнозування індивідуального ресурсу різноманітних по конструкції і призначенню технічних систем. Мета роботи - розробка методології управління роботою складних технічних систем на основі прогнозування їх індивідуального ресурсу. Метод. Сучасні методи управління дозволяють заздалегідь приймати управлінські рішення для запобігання аварій і наступних за цим техногенних катастроф. Ці рішення ґрунтуються на екстраполяції величини контрольованого сигналу до гранично допустимого за нормами рівня. Однак норми складені на основі середньо статистичних даних, які можуть тільки з певною часткою ймовірності ставитися до контрольованого зразком машини. Це є причиною помилок при прогнозуванні моменту зупинки даного зразка на ремонт. Особливо актуальна ця проблема для складних і відповідальних технічних систем, виготовлених малими серіями або взагалі в одиничних екземплярах. У подібних систем статистичні дані для створення зазначених норм відсутні. Для вирішення даної проблеми була розроблена інша методологія управління, яка виключає процедуру екстраполяції і дозволяє визначити напрацювання технічної системи до ремонту за результатами ідентифікації моделі, яка описує зміну в часі величини контрольованого параметра. Результати. Розроблено методологію управління технічними системами, що забезпечує контроль їх поточного технічного стану на основі інформації про їх індивідуальний ресурс. Методологія була використана при контролі за поступовим погіршенням технічного стану гідротурбіни, що закінчилося її катастрофічним руйнуванням. Висновки. Проведені розрахунки підтвердили працездатність запропонованої методології управління роботою технічних систем на основі прогнозування їх індивідуального ресурсу, що дозволяє рекомендувати її для використання на практиці при вирішенні завдань управління роботою складних технічних систем, запобігаючи тим самим їх аварії, які часто призводять до техногенних катастроф. Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на розробку прогнозно-діагностичного комплексу, програмне забезпечення якого буде відображати алгоритм застосування розробленої методології прогнозування індивідуального ресурсу різноманітних по конструкції і призначенню технічних систем.

50.19.02.2101/229643. Удосконалення системи управління процесом розвантаження вагонів в умовах зміни температурного режиму роботи. Турпак С.М., Таран І.О., Острогляд О.О. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.183-191. - англ. УДК 656.2.

Головними задачами ефективного управління на транспорті залишаються завдання мінімізації витрат на доставку сировини, палива та матеріалів за умов дотримання всіх вимог кінцевого споживача щодо термінів перевезень, стану, якості та кількості вантажу, відповідності рухомого складу обладнанню вантажоприймальних пунктів та ін. Серед цих завдань актуальною є задача удосконалення системи управління процесом виконання вантажних робіт на промислових підприємствах в холодний період року, коли відрегульований процес виконання вантажних робіт значним чином ускладнюється під впливом стохастичних коливань температури навколишнього середовища. Вартість доставки суттєво збільшуються через зростання витрати енергоносіїв на розморожування вантажів. Мета роботи - удосконалення системи управління процесом розвантаження вагонів в умовах очікування негативних змін температурного режиму роботи за рахунок оптимізації розподілу вагонів по пунктах вивантаження за критерієм мінімізації часу простою. Метод. Виділено звичайний режим роботи при позитивних показниках температури та режим необхідності відновлення сипкості вантажів, які змерзаються. Розроблено метод оперативного дисбалансу вхідних вантажопотоків, який забезпечує більш раціональний розподіл вантажів по вантажним фронтам в періоди зміни температурних режимів, який є характерним для клімату України. Була розроблена нова процедура розв'язку динамічної транспортної задачі зі змінним фактором інтенсивності вхідних вантажопотоків за часом. В якості критерію оптимізації запропоновано показник мінімального часу виконання вантажних операції. Результати. На основі методу оперативного дисбалансу вхідних вантажопотоків розроблено методику та проведено експерименти по її застосуванню для удосконалення системи управління процесом розвантаження вагонів в умовах зміни температурного режиму роботи. Висновки. Аналіз результатів досліджень показав, що при запропонованому підході значно скорочується простій вагонів в умовах зміни температурних режимів, зменшуються витрати на плату за користування вагонами, на відновлення сипкості вантажу та експлуатацію локомотивів.

50.19.02.2102/229663. Дослідження циклічного розкладу для моделі мережевого динамічного об'єкта реального часу. Святний В.А., Іванов О.Ю., Іванов Ю.О. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.169-176. - рос. УДК 004.415.25.

Актуальність. Розглянуте створення моделей автоматизованих систем управління провітрюванням призначених для запобігання виникненню аварійних ситуацій в шахтній вентиляційній мережі. Вирішується задача дослідження та реалізації програмних засобів моделювання, які дають можливість виконання експериментів з реальними наукомісткими об'єктами. Мета роботи - підвищення ефективності цифрової напівнатурної моделі шахтної вентиляційної мережі за рахунок розробки способу організації обчислювального процесу, що враховує різночастотні параметри моделей, та його оптимізація. Метод. Виконано дослідження розробленого алгоритму планування та реалізація циклічного розкладу для моделі динамічного об'єкта реального часу представленого шахтною вентиляційною мережею. Аналіз математичної моделі аеродинамічних процесів дозволив віднести її до класу жорстких систем реального часу. Обчислення фазових змінних, що змінюються із різною частотою, виконуються шляхом розщеплення початкового алгоритму на паралельні потоки програмної моделі. Чисельне інтегрування системи диференціальних рівнянь математичної моделі об'єкта виконано відповідно з алгоритмом статичних пріоритетів та керуванням за допомогою часової шкали теорії розкладів. Визначена допустимість розкладів для директивних строків змінних об'єкту. Алгоритм планування враховує параметри програмних засобів як однопроцесорних, так і симетричних мультипроцесорних систем. Результати. Аналіз результатів моделювання запропонованої моделі з використанням циклічних розкладів показав відповідність отриманих результатів моделювання до еталонних. Висновки. Основною перевагою моделі є підвищення продуктивності при виконанні обробки даних за рахунок зменшення використання процесорного часу. Реалізований алгоритм циклічного розкладу напівнатурної моделюючої платформи використовується для наступної розробки систем управління технологічними та аварійними режимами провітрювання у шахтах.

50.19.02.2103/229664. Інтелектуальна підтримка багаторівневої функціональної стійкості систем управління та навігації. Фірсов С.М., Піщухіна О.О. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.177-183. - англ. УДК 629.783.05.

Актуальність. Забезпечення функціонально стійкого управління рухом динамічних об'єктів за наявності нештатних ситуацій є однією з найбільш перспективних дослідницьких задач в області технічного діагностування та відновлення працездатності систем. Використання методів і алгоритмів інтелектуального управління для вирішення даної науково-технічної проблеми дозволяє значно розширити функціональні можливості і поліпшити показники якості систем управління. Мета роботи - формування підходу до визначення керуючого впливу, що забезпечує функціональну стійкість систем

керування та навігації (СКН) в нештатних ситуаціях. Метод. Запропоновано концепцію забезпечення функціонально стійкого управління рухом динамічних об'єктів. Систематизовано відомі інструментальні засоби діагностування, на підставі яких розроблені нові моделі і методи глибокого діагностування функціонального стану систем управління рухом і навігації з точністю до причини позаштатної ситуації. Синтезовано моделі і методи багаторівневого парирування причин нештатних ситуацій за допомогою управління за діагнозом такими надмірними засобами, як сигнальне і параметричне підстроювання, реконфігурація алгоритмів і комутація апаратури. Результати. Наведено результати вирішення комплексу взаємопов'язаних науково-технічних задач, спрямованих на багаторівневе забезпечення функціональної стійкості систем керування та навігації. Висновки. Проведено аналіз тенденцій теоретичних досліджень та практичних розробок щодо забезпечення функціонально стійкого управління систем керування та навігації за появи нештатних ситуацій. Розроблено концепцію інтелектуального забезпечення функціонально стійкого управління СКН. Концепція базується на принципах багаторівневого ієрархічного діагностування СКН до причини нештатної ситуації, а також ситуаційному підході усунення наслідків відмов відповідно до рівня його застосування. В результаті аналізу і синтезу відомих підходів до діагностування технічного стану динамічних об'єктів сформовано нові моделі і методи глибокого діагностування функціонального стану СКН, що дозволяють визначити відмову з точністю до причини позаштатної ситуації. Запропоновано моделі та методи, що забезпечують багаторівневе парирування нештатних ситуацій СКН в результаті управління за діагнозом з використанням наявних засобів інтелектуалізації бортового обладнання. Розроблено апаратно-програмний комплекс для експериментального дослідження теоретичних положень, що підтвердило можливість розширення функціональних можливостей системи для парирування нештатних ситуацій. В результаті проведення експериментів у реальному масштабі часу забезпечено діагностування та відновлення функціонального стану СКН за час, що не перевищує 42,2% - 48,4% часу перехідного процесу системи в штатному режимі функціонування.

50.19.02.2104/229915. Використання антисипативного управління проектами при створенні розподілених інформаційних систем. Кальніченко О.В., Морозов В.В., Хрутьба А.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.15-21. - укр. УДК 005.8:519.876.5.

Проаналізовані сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій та їх вплив на трансформацію бізнесу, що в свою чергу призводить до створення складних та потужних ІТ-продуктів з не стандартними характеристиками. Традиційні методології у повній мірі не дозволяють ефективно проводити управління такими проектами, що призводить до необхідності пошуку нових підходів, які б враховували специфіку складних ІТ, їх елементів, характеристик та параметрів зв'язків. Розглянуті питання застосування антисипативного управління розподіленими проектами створення складних ІТ та розвитку розподілених інформаційних систем. Позначено особливості розподілених ІТ проектів, як складної системи, яка еволюціонує під дією внутрішніх та зовнішніх впливів, що багаторазово перетинаються. Запропонований підхід до визначення послідовності кроків по формуванню основи для антисипативного управління розподіленими проектами. Окреслені зони впливу в проекті при використанні антисипативного підходу. Досліджені можливості антисипативного управління проектами через систему управління проекту, створення продукту, функціонування організації-розробника з врахуванням впливів зовнішнього оточення.

50.19.02.2105/229916. Управління ризиками інфокомунікаційної мережі при стратегічному плануванні безпеки систем критичної інфраструктури. Артюх Р.В., Косенко В.В., Малєєва О.В., Лисенко Е.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.22-30. - англ. УДК 004.94.

Предметом дослідження в статті є інфокомунікаційні мережі систем критичної інфраструктури. Мета роботи - створення підходу для стратегічного управління безпекою систем критичної інфраструктури з урахуванням ризиків інфокомунікаційної мережі. В статті вирішуються наступні завдання: визначення процедури стратегічного управління безпекою систем критичної інфраструктури, ідентифікація ризиків інфокомунікаційної мережі, оцінка важливості та ймовірності часткових ризиків мережі. Використовуються такі методи: системний підхід, причинно-наслідковий аналіз, статистичні методи. Отримано наступні результати: Побудовано схему багаторівневого управління ризиками систем критичної інфраструктури. Розроблено схему покровоного методу управління інформаційними ризиками для підвищення безпеки системи. Запропоновано комплексний показник для визначення категорії безпеки інформаційної системи. Проаналізовано можливі варіанти повного факторного простору множини значень елементів комплексного показника і відповідні їм категорії безпеки інформаційних систем. Визначено процес адаптації системи як невід'ємну частину вибору і специфікації заходів щодо парирування ризиків інфокомунікаційної мережі. Розглянуто приклад оцінки ризику інфокомунікаційної мережі для програмно-технічного комплексу у складі автоматизованої системи управління технологічними процесами. З урахуванням категорій факторів наведено перелік

можливих ризиків інфокомунікаційної мережі із зазначенням причин їх виникнення. Побудовано причинно-наслідкову діаграму взаємодії "причини-ризик-наслідки". Розраховано загальний вплив кожного фактора на кінцеві вершини діаграми - можливі наслідки. Було класифіковано фактори на чотири групи: найбільш важливі, досить значні, середньої значущості, незначні. Висновки. На основі проведеного аналізу ризиків інфокомунікаційної мережі можна планувати відповідні заходи безпеки. Застосування отриманих результатів сприяє підвищенню функціональної та інформаційної безпеки систем критичної інфраструктури на етапі стратегічного планування.

50.19.02.2106/230932. Огляд методів машинного навчання для класифікації акустичних даних. Кривохата А.Г., Кудін О.В., Лісняк А.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.327-331. - укр. УДК 0048:681.3.

Останнім часом все більшого поширення набувають автоматичні системи розпізнавання звуку, зображень, відео. Такі системи знаходять різноманітні застосування на виробництві, інформаційній безпеці тощо. Серед методів, що застосовуються у таких задачах, слід виділити методи машинного навчання, як найбільш популярні та перспективні. У статті запропоновано огляд алгоритмів машинного навчання класифікації акустичних даних різного походження (природні звуки, мова, музика). Акцент робиться на глибинному машинному навчанні.

50.19.02.2107/231029. Моделювання та аналіз систем управління мікрокліматом приміщень музеїв: застосування fuzzy-контролерів, підтримка бажаного індексу дискомфорту (відвідувачів, експонатів, самого приміщення). Діктерук М.Г., Кравчук В.Т., Кобець М.С., Човнюк Ю.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.209-217. - рос. УДК 681.5.015.8:519.

Для систем керування мікрокліматом у приміщеннях музеїв розглянутий алгоритм керування на основі підтримки бажаного індексу дискомфорту з використанням нечіткого логічного регулятора. Для оцінки впливу середовища на людину (відвідувача музею), представлені в приміщенні музею експонати необхідно визначити не тільки кількісну величину окремих параметрів мікроклімату, а й результат їх загального впливу на людський організм, на представлені у приміщеннях музею експонати. Досліджені існуючі методи комплексного керування мікрокліматом музейних приміщень з позиції методів регулювання. Проаналізований підхід відносно визначення індексу дискомфорту. Значення індексу дискомфорту (для людини/відвідувача, експонатів і самого приміщення музею) розбиті на діапазони у залежності від усереднених відчуттів комфортності умов у приміщенні музею для людини, експонату і самого приміщення. Розглянуті основи теорії нечітких множин. Проведений синтез нечіткого логічного регулятора. Розроблена база даних правил на основі розрахованих значень індексу дискомфорту (для кожного компонента системи, тобто для людини, експоната і самого приміщення). Теоретично спроектована інтелектуальна система автоматичної підтримки комфортних мікрокліматичних умов у приміщенні музею для всіх складових системи "музейне приміщення - експонати - відвідувачі". На основі розрахованих значень індексу дискомфорту для всіх можливих варіантів значень температур сухого й вологого термометрів (гігрометра) побудована база правил для fuzzy-контролера. Комп'ютерне моделювання отриманої системи керування мікрокліматом у музейному приміщенні можливе на основі функцій передачі температур сухого і зволоженого термометрів. Результати математичного моделювання показують ефективність використання запропонованого алгоритму керування. Керуюча дія виробляється після обробки агрегованої інформації одразу з усіх (зазвичай двох) датчиків, тим самим, зменшуючи кількість непотрібних включень при незначних коливаннях кожного, окремо взятого параметра. За результатами моделювання можна відзначити відповідність вимогам отриманої системи керування відносно підтримки бажаного рівня індексу дискомфорту у приміщенні музею, мінімальну кількість включень виконавчого механізму, відсутність перерегулювання й економію електроенергії.

50.19.02.2108/231033. Удосконалення автоматичної системи регулювання мікроклімату в приміщенні. Желенко В.О., Ложечнікова Н.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.235-240. - укр. УДК 681.5.015.23:658.264.

Суттєвий вплив на стан організму працівника, його працездатність чинить мікроклімат (метеорологічні умови) у виробничих приміщеннях, під яким розуміють умови внутрішнього середовища цих приміщень, що впливають на тепловий обмін працюючих з оточенням. Всесвітня організація здоров'я (ВОЗ) ставить досить жорсткі вимоги до додержання нормованих показників мікроклімату у виробничих приміщеннях. Найбільша увага приділяється додержанню у виробничому приміщенні показників температурного режиму. Не дотримання параметрів повітряного середовища у виробничому приміщенні призводить до негативних явищ, які мають вплив на самопочуття і здоров'я працюючих: сонливість, швидка втомлюваність, роздратованість, послаблення імунітету і т.д. Це, в свою чергу, негативно впливає на продуктивність праці як окремого робітника, так і всього підприємства в цілому. Впровадження системи автоматизованої підтримки оптимального

мікроклімату, яка б функціонувала на базі відповідного програмного забезпечення, дозволить контролювати і регулювати зміни температурних параметрів мікроклімату у виробничому приміщенні. У статті розглянуто систему автоматизованої підтримки оптимального мікроклімату виробничого приміщення, головним завданням якої є підтримка заданих параметрів мікроклімату у нормованих межах. В якості основного параметра мікроклімату прийнята температура повітря. Запропонована система є замкнутою системою і виконує інформаційну, управляючу та допоміжну функції. Зокрема, у статті запропонований алгоритм роботи даної системи, який включає в себе два блоки: блок проектування та, власне, саму систему оптимізації мікроклімату виробничого приміщення. Блок проектування призначений для видачі рекомендацій щодо встановлення у заданому просторі кількості кондиціонерів. Результати роботи є основою для подальшої розробки програмного забезпечення для системи автоматизованої підтримки оптимального мікроклімату виробничого приміщення, за допомогою якого система без втручання людини сама забезпечуватиме показники параметрів мікроклімату у нормованих межах.

50.19.02.2109/231037. Особливості синтезу оптимальної АСУ газо-повітряним трактом барабанного котла. Ложечников В.Ф., Лютенко Ю.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.260-265. - рос. УДК 681.5.015.23:658.264.

Розглянуто можливість розширення математичної моделі динаміки газоповітряного тракту барабанного котла за рахунок додавання ділянки з тепловиділення у топковій камері. З отриманої моделі синтезована багатовимірною оптимальною системою управління технологічною ділянкою, та досліджена її робота. Наведені показники якості перехідних процесів у сконструйованих оптимальних системах управління.

50.19.02.2110/231144. Пошук зони інтересу в кадрі для контролю якості друкованих плат. Гарячевська І.В., Гуріна Д.В. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №37, С.28-36. - укр. УДК 681.518.5.

В статті розглянуто метод пошуку зони інтересу в кадрі для контролю якості друкованих плат. Розглянуто етапи проведення контролю під час тестування плати неруйнуючим термічним методом, описані методи отримання контурів елементів, наведені результати роботи цих методів. Продемонстровані результати експериментальних досліджень тестування чотирьох плат одночасно, отримані у програмному забезпеченні, створеному на основі розробленого методу. Розроблений метод дозволить автоматизувати процес пошуку зони інтересу.

50.19.02.2111/231146. Розробка математичної моделі автоматизованої системи управління нанесення наноструктурованих діелектричних плівок. Гурін Д.В., Невлюдов І.Ш. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №37, С.45-53. - укр. УДК 539.231.

У статті розглянуто розробку математичної моделі автоматизованої системи управління отримання наноструктурованих діелектричних плівок. В ході розробки математичної моделі були визначені оптимальні керуючі впливи, проведено дослідження осадження плівок та вибір критерію оптимальності. Наведені результати розрахунку оптимізації технологічного процесу одержання плівок та схема варіантів оптимального управління, що дозволило розробити математичну модель технологічного процесу осадження наноструктурованих діелектричних плівок.

50.19.02.2112/231666. Аналіз особливостей функціонування інтегрованої системи обробки статистичних даних України. Гунько І.В., Січко Т.В., Ігнатов С.Н. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.129-137. - укр. УДК 517:519.25 (477).

Розглянуто інтегровану систему обробки статистичних даних України (Систему), як елемент науково-дослідної роботи у ННБК Всеукраїнському науково-навчальному консорціумі. Розглянуто призначення Системи, її основні завдання та принципи роботи. Досліджено структуру системи, що реалізована у формі автоматизованих робочих місць. Кожне автоматизоване робоче місце відповідає за виконання конкретних завдань дослідження та працює на відповідному рівні організаційної структури. Наведено короткий опис кожного із автоматизованих робочих місць у відповідності до рівня організаційної структури. Наведено перелік та призначення системних ролей користувачів Системи у відповідності з їх функціями у бізнес-процесах підготовки та проведення статистичних спостережень. Досліджено архітектуру Системи, в тому числі базову. Наведена загальна схема архітектури продукційного середовища Системи. Ключові слова: ННБК Всеукраїнський науково-навчальний консорціум, інтегрована система, система обробки, статистичні дані, архітектура системи.

50.47 Автоматизовані системи керування технологічними процесами

50.19.02.2113/228934. Метод оптимізації "Grey Wolf" в задачі автоматизації систем вентиляції чистих приміщень. Піргач Ю.С., Степанець О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.37-44. - укр. УДК 681.5.013.

У роботі розглядається можливість оптимізації систем автоматичного регулювання технологічних параметрів неперервних процесів. Проведено огляд сучасних пошукових алгоритмів оптимізації, подібних до роботи біологічних та фізичних об'єктів і структур. Розглянуто особливості чистих приміщень як об'єкта керування, вказані основні причини нестационарності динамічних характеристик, що призводять до необхідності корекції параметрів налаштувань регуляторів. Досліджено метод оптимізації "Grey wolf" у застосуванні до системи автоматичного регулювання технологічних параметрів вентиляції чистих приміщень. Процес та результати оптимізації Grey Wolf Optimizer порівняно з методом оптимізації Хука-Дживса. Показані особливості та переваги від застосування методу для налаштування каскадної структури системи автоматичного керування з двома ПІД-регуляторами на задані показники якості.

50.19.02.2114/228971. Постановка задачі керування процесом випалювання у виробництві вуглецевих виробів. Жученко О.А., Коротинський А.П. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.174-179. - укр. УДК 681.5.01.

Для підвищення ефективності виробництва вуглецевих виробів як даної технологічної стадії, так і, як результат, всього виробництва вуглецевих виробів у цілому необхідне формулювання критерію оптимального керування та обмежень на технологічні параметри процесу та показників його якості. Досліджено процес випалювання вуглецевих заготовок з метою створення системи оптимального управління. Проведено аналіз існуючих досліджень, визначені фактори та їх вплив на процес випалювання та тепловий баланс камери, розглянуті основні способи введення процесу випалювання, наведені переваги та недоліки кожного з способів. Розглянуто та проаналізовано техніко-економічні показники, які можуть бути використані як критерії оптимального керування процесом випалювання вуглецевих виробів, а саме: рентабельність, прибуток від реалізації продукції, собівартість готової продукції, експлуатаційні витрати, продуктивність. Також розглянуто питання використання якісних показників як критеріїв оптимального керування, таких як: об'ємна щільність, питомий електричний опір, теплопровідність. Наведено переваги та недоліки приведених критеріїв, обрано складову експлуатаційних витрат як критерій оптимального керування процесом. Крім критерію оптимальності для постановки задачі керування процесом випалювання вуглецевих виробів сформульовано обмеження, які діють у процесі керування та проведена їх умовна класифікація. Показано, що у зв'язку з неможливістю контролювати показники якості виробів, що випалюються, безпосередньо під час процесу, для забезпечення їх заданої якості потрібно враховувати обмеження на температурний режим процесу, що є складною задачею, враховуючи їх взаємозв'язок. Сформульована постановка задачі керування процесом випалювання вуглецевих виробів. Для розв'язання поставленої задачі керування у подальших дослідженнях потрібно розробити математичну модель процесу випалювання та метод врахування взаємозв'язаних параметричних обмежень.

50.19.02.2115/229234. Інтеграція ситуаційних і причинно-наслідкових діаграм у категорно-функторній структурі представлення систем. Лиса Н.К., Сікора Л.С., Міюшкович Ю.Г., Марцишин Р.С., Дурняк Б.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.131-135. - укр. УДК 681.51.

Проведено системний аналіз агрегованої структури енергоактивного об'єкта, з багаторівневою складністю опису системи. Обґрунтовано складність задач функціонування, управління режимом. Важливою проблемою є розв'язання задач ідентифікації рівня ризиків і причин виникнення кризових та аварійних ситуацій оперативним персональним АСУ-ТП. Відповідно така проблемна задача потребує певного рівня адекватного мислення, яке забезпечило б оператору уявити в полі свого зору схему взаємодії всіх агрегатів об'єкта від входу до виходу, фізичні й енергетичні перетворення під час технологічного процесу, здатність оцінити зміст ситуації і сформулювати базис прийняття рішень. Сформовано інформаційний образ, ситуації та причинно-наслідкову діаграму впливу управлінських дій і факторів збурення на режим функціонування об'єкта. Розглянуто базові моделі опису систем, які ґрунтуються на концепціях опису та відображення зв'язків між об'єктами і компонентами: структурного аналізу; теоретико-множинні представлення; категорно-функторні моделі. У цих моделях базовими є множини компонент і відношення між ними, що відображають організацію системи загалом, яку повинен сприйняти оператор у процесі виконання службових завдань управління агрегованим об'єктом згідно з цільовим завданням логіко-графовим та алгебраїчним. Сформовано структурні образи в понятійному базисі, в якому виділено найістотніші аспекти структури і функціонування об'єкта, параметри, характеристики, зв'язки, області впливу ресурсних факторів, дії на конструкції агрегатів, що повинно бути освоєно і відображено в полі уваги і пам'яті (оперативній, глибинній) когнітивної системи оператора з відповідною підготовкою і базою знань, необхідних для виконання

управлінських дій під час оперативного управління енергоактивним об'єктом у структурі теплової електростанції. Розглянуто підходи, методи, моделі подання знань про структуру системи з енергоактивними об'єктами, які є носіями забруднення екологічного середовища. Обґрунтовано схему інтерпретації термінальних діаграм, категорних та Ікасави для аналізу стадій фізико-хімічних процесів у технологічному агрегаті, водному середовищі, атмосфері і ґрунті, екологічного середовища енергоактивних об'єктів. Це є інформаційною і системною підставою для створення структури системи моніторингу навколишньої екосистеми, яка повинна враховувати особливості технологічних процесів, хімію реагентів, режими функціонування об'єктів згідно з державними директивами і законами.

50.49 Автоматизовані системи організаційного керування

50.19.02.2116/230972. Аналіз динаміки функціонування багаторівневих систем з використанням моделей на підставі ієрархічних мереж Петрі. Теслюк Т.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.149-154. - укр. УДК 658.012.011.56:061.5 .6.

Проаналізовано сучасні підходи до організації ефективного управління сучасними підприємствами. Отримані результати аналізу дають змогу стверджувати, що розвиток енергетичної галузі України, як і інших галузей, неможливий без впровадження принципів технології "Industry 4.0" та розроблення систем управління підприємством має відбуватися з урахуванням міжнародних стандартів: ANSI/ISA-95 і IEC 62264-1. Побудова власної ієрархічної системи управління під конкретне підприємство має ґрунтуватися на використанні вже існуючих базових програмно-апаратних складових, що дасть змогу істотно зменшити її вартість. Відповідно, виникає задача узгодження роботи сумісного функціонування базових програмноапаратних складових, а саме: дослідження динаміки функціонування ієрархічної системи. Для аналізу функціонування таких систем запропоновано моделі, які ґрунтуються на теорії ієрархічних та простих мереж Петрі, які дають змогу дослідити динаміку функціонування розроблювальної системи. Окрім цього, модель з використанням ієрархічних мереж Петрі надає можливість дослідити інформаційні потоки між ієрархічними рівнями та їх взаємний вплив. Наведено результати апробації побудованих моделей, а саме: приклад аналізу функціонування багаторівневої ієрархічної системи управління технологічними процесами підприємства. Отримані результати дають змогу стверджувати, що розроблена багаторівнева ієрархічна система управління технологічними процесами підприємства функціонує правильно, усі стани досяжні, а тупики відсутні.

50.51 Автоматизація проектування

50.19.02.2117/229657. Автоматизація проектування легкотестованих цифрових автоматів. Мірошник М.А., Пахомов Ю.В., Шкіль О.С., Кулак Е.М., Кучеренко Д.Ю. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45), С.117-124. - англ. УДК 681.326.

Актуальність роботи полягає в забезпеченні мінімальних додаткових апаратних витрат при автоматизованому проектуванні легкотестованих цифрових пристроїв, представлених моделями кінцевих автоматів, що управляють, на мовах опису апаратури. Мета роботи. Розробити процедури побудови моделей легкотестованих автоматів, що управляють, на мовах опису апаратури і оцінити апаратні витрати для різних способів надання апаратної надмірності в HDL-моделі автоматів. Метод. Внесення в HDL-моделі кінцевих автоматів, що управляють, представлених у формі автоматного шаблону, апаратної надмірності (додаткових фрагментів HDL-коду), які забезпечують примусову установку автомата в довільний стан без використання синхронізуючих послідовностей. Для реалізації цього підходу застосований метод розширення таблиці переходів-виходів автомата, який забезпечує режим обходу усіх вершин графа переходів автомата (станів) в режимі діагностування. Результати. Моделювання розширених HDL-моделей автомата, що управляє, засобами Active-HDL підтвердило працездатність цього підходу. Синтез цих моделей інструментальними засобами автоматизованого проектування XILINX ISE підтвердив отримання тестопридатних структур і показав мінімальні апаратні витрати для методу, пов'язаного з розширенням таблиці переходів-виходів, в порівнянні з організацією зсувного регістра в режимі Scan Path. Висновки. У роботі вирішено завдання автоматизованого проектування тестопридатних автоматів, що управляють, на основі застосування методів установки автоматів в заданий стан. Оптимальним з точки зору апаратних витрат способом організації установки в довільний стан автоматів, що управляють, є розширення таблиці переходів-виходів, яке підвищує керованість станів автомата і призводить до перетворення структури їх HDL-моделей в легкотестовані. Наукова новизна роботи полягає у подальшому розвитку методів підвищення тестопридатності кінцевих автоматів за рахунок розширення вхідного алфавіту в HDL-моделях у формі автоматного шаблону, що дало можливість автоматизувати процес проектування легкотестованих автоматів з використанням мов опису апаратури. Практична цінність отриманих результатів полягає у розробці процедур внесення надлишковості і розширення вхідного алфавіту в HDL-моделях кінцевих автоматів у формі

автоматного шаблону шляхом внесення додаткових умовних операторів у HDL-код, які забезпечують встановлення автомату у довільний стан. Розроблені процедури можуть бути застосовані при розробці додаткового програмного модуля САПР цифрових пристроїв, який буде в автоматизованому режимі формувати HDL-код легкотестованого кінцевого автомату.

52 ГІРНИЧА СПРАВА

52.01 Загальні питання гірничої справи

52.19.02.2118/228741. Аналіз формування вартісно-цільової стратегії електроспоживання підприємств залізорудної галузі України. Сінчук І.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.63-67. - укр. УДК 681.3.

Досліджено засади моделювання стратегії раціонального електроспоживання для гірничорудних підприємств залізорудної галузі України. Обґрунтовано нові підходи до використання методів математико - статистичних аналізу, модифікованих відповідно до галузевих особливостей. Для оцінювання невідомих величин за результатами спостережень, що містять випадкові помилки, застосовується метод найменших модулів. Імплементация отриманих результатів дозволила провести всебічний аналіз рівнів споживання електроенергії та запровадити відповідні заходи в напрямку енергоефективності підприємств гірничорудного комплексу.

52.19.02.2119/229430. Мінерально-сировинний комплекс України як запорука національної безпеки. Рудько Г.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.98-104. - укр. УДК 553.

Обговорено питання енергетичної безпеки України, як однієї з ключових умов стабільного існування та економічного росту нашої незалежної держави. Наявний ресурсний потенціал може повністю забезпечити потреби України в разі термінового нарощення ресурсної бази як традиційного, так і нетрадиційного газу. Також розглянуті основні види корисних копалин на території Українського Полісся. Регіон славиться унікальними родовищами і покладами облицювального і дорогоцінного каміння, у тому числі бурштину, ільменіт-титанових руд, каоліну, торфу.

52.19.02.2120/230005. Визначення раціональних рівнів каналів розподілу продукції ДП "Артемсіль". Россолов О.В., Потаман Н.В., Кіяшко Д.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.55-60. - укр. УДК 656.025.

Виробництво товарів загального користування є гостро важливим завданням для будь-якої країни, так як в першу чергу продукція даного сегменту спрямована на задоволення основних потреб населення, без яких воно не може існувати. До таких товарів відноситься сіль, яка є товаром первинної необхідності, а її спектр використання є суттєвим. Розподіл даної продукції за різними каналами розподілу може дати різний ефект як позитивний так і негативний (зниження або зростання кінцевої вартості продукції та перебої в постачанні). Запропоновано підхід до визначення раціональних сфер застосування каналів розподілу продукції різних рівнів на основі досліджень обсягів постачань кінцевим одержувачам.

52.19.02.2121/231038. Математичне моделювання зв'язків показників процесу подрібнення з параметрами концентрації крупних фракцій руди. Мацуй А.М., Кондратець В.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.266-274. - укр. УДК 001.57:681.5.015.

Результати математичного моделювання зв'язків показників процесу подрібнення з параметрами концентрації крупних фракцій руди зводяться до наступного. В умовах незмінності маси падаючої кулі, швидкості падіння та жорсткості пружного елемента можливо визначити об'єм шматків руди певного типу подрібнюваності. Знайдені умови ефективного подрібнення твердого (руди) кулею та забезпечення точності контролю енергоефективності руйнування руди в кульовому млині. Чутливість вимірювання достатня практично в будь-якій точці вздовж барабана. Прогин пружного елемента в межах ефективного руйнування не залежить від розміру шматків руди, а визначається сумарним об'ємом матеріалу. Контроль енергетичної ефективності подрібнення руди краще здійснювати при переробці одного технологічного її різновиду, однак це можливо і у випадку змішаних типів руд.

52.13 Техніка і технологія розроблення родовищ твердих корисних копалин

52.19.02.2122/228937. Дослідження взаємозв'язку ширини робочої площадки й довжини фронту при концентрації гірничих робіт. Луценко С.О. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.3-7. - рос. УДК 622.271.33.

Актуальність. Підтримка розмірів діючої частини робочої зони глибоких кар'єрів, яка необхідна для одержання запланованого обсягу видобутку корисної копалини можна досягти за рахунок зміни ширини робочих площадок і довжини активного фронту робіт. У результаті виконаного аналізу наукових публікацій було встановлено, що в процесі визначення ширини робочої площадки при заданій продуктивності кар'єру по руді враховується тільки довжина активного фронту по руді й розкритих породах на момент оцінки. При цьому не враховується вплив на неї зміни ширини робочої площадки. Методи досліджень. Дослідження зміни довжини активного фронту гірничих робіт при збільшенні ширини робочої площадки, за допомогою графічних методів гірничо-геометричного аналізу кар'єрного поля, дозволяє визначити необхідні параметри системи розробки, що забезпечують у кар'єрі нормативний запас руди готовий до виймання, а також розмір активної частини робочої зони для різних значень продуктивності по руді. Постановка задач. Метою роботи є дослідження залежності довжини активного фронту гірничих робіт від ширини робочої площадки для різних варіантів продуктивності по руді при концентрації гірничих робіт у кар'єрі. Результати. Обґрунтовано, що у випадку концентрації гірничих робіт на окремих ділянках робочої зони кар'єру для заданої продуктивності при визначенні ширини робочої площадки й довжини активного фронту гірничих робіт необхідно враховувати як забезпечення нормативів готових до виймання запасів при скороченні довжини уступів, що залучають у відпрацьовування, так і зменшення максимально можливої довжини активного фронту гірничих робіт на цих ділянках за рахунок збільшення ширини робочої площадки. Встановлено основні фактори, що впливають на зміну довжини активного фронту гірничих робіт, які необхідно враховувати при визначенні параметрів системи розробки. Висновки. В результаті досліджень було встановлено, що визначення параметрів системи розробки, які задовольняють нормованим запасам для заданої продуктивності кар'єру по руді необхідно здійснювати з урахуванням розмірів активної частини робочої зони кар'єру.

52.19.02.2123/228938. Визначення стійкості східного борту кар'єру ВАТ "ПівдГЗК" з урахуванням сейсмічної дії на нього масових вибухів. Несмашний Є.О., Ткаченко Г.І. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.7-11. - англ. УДК 622.235:622.271.

Метою роботи є чисельна оцінка сейсмічного впливу масових вибухів на стійкість порідних уступів для визначення безпечних параметрів буропідливних робіт в районі східного борту кар'єру ВАТ "ПівдГЗК". Методи дослідження. Для розрахунку стійкості групи уступів борту кар'єру використовувався інженерний метод, який базується на основних положеннях теорії граничної рівноваги і рекомендований як нормативне. Розрахунок коефіцієнта запасу стійкості по відбудованій найбільш небезпечній поверхні ковзання, вироблявся методом підсумовування алгебри сил. Точка заломлення поверхні ковзання на межі із слабким контактом визначалася шляхом поступового наближення за допомогою покровових розрахунків. Використовувалися нормативні документи і статистичні матеріали сейсмічного моніторингу (дані про фактично спостережувані швидкості сейсмічних коливань і їх залежності від величини приведенного заряду вибухових речовин). Наукова новизна. Міра стійкості порідного укосу уперше визначалася з урахуванням сейсмічної дії на нього масових вибухів. Вдосконалений метод розрахунку стійкості, в якому враховувалося значення прискорення, з яким коливаються частини порідного масиву при масових вибухах. Практичне значення. При реконструкції транспортної системи кар'єру ВАТ "ПівдГЗК" з метою підтримки його виробничої потужності виникла необхідність в будівництві спіралевидної напівтраншеї для глибокого введення залізничного транспорту. Специфіка умов будівництва визначається, особливо в районі східного борту, обмеженістю робочої зони і несприятливими горно-геологічними умовами (наявність поверхонь послаблення з падінням в кар'єр і близьке розташування житлового селища). Рекомендовано при проектуванні масових вибухів по трасі напівтраншеї, що будується, на граничному контурі застосовувати рассосредоточенные заряди з внутрішньосвердловинним уповільненням, які дозволяють зменшити масу вибухових речовин що доводиться на ступінь уповільнення втричі, до величини 358 кг. Визначені параметри буропідливних робіт, використання яких забезпечує довготривалу стійкість уступів і груп уступів на кар'єрах. Результати. У роботі запропонований метод розрахунку стійкості груп уступів східного борту кар'єру ВАТ "ПівдГЗК", що враховує сейсмічну дію на них масових вибухів. У розрахунках прийнято, що максимальна дозволена маса вибухових речовин на ступінь уповільнення в цьому випадку не повинна перевищувати 1075 кг. Це обґрунтовано тим, що усі масові вибухи на кар'єрі ВАТ "ПівдГЗК" не можуть створювати сейсмічні хвилі в районі об'єктів, що захищаються, силою більше 2 балів за Міжнародною сейсмічною шкалою MKS - 64.

52.19.02.2124/228943. Дослідження шляхів підвищення енергетичної ефективності виробництва стисненого повітря в шахтних компресорних установках. Замицький О.В., Лідер М.Ю. // Гірничий

вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.35-40. - укр. УДК (62-531.9:622.234.6):621.51.

Метою даної статті є аналіз сучасного стану виробництва стисненого повітря та шляхів підвищення енергетичної ефективності компресорних установок в умовах шахт. Методи дослідження. У роботі використовувалися теоретичні та емпіричні методи дослідження. Проведено аналіз сучасного стану парку компресорних установок, досліджено можливі схеми охолодження стисненого повітря між ступенями компресора та вибрано найбільш ефективну систему. Наукова новизна. Вдосконалено схему охолодження стисненого повітря між ступенями компресора за допомогою пари "труба Вентурі-відцентровий сепаратор-краплевловлювач"; подальшого розвитку набуло дослідження щодо підвищення енергетичної ефективності виробництва стисненого повітря. Практична цінність. Розроблена схема дозволить підвищити ефективність роботи турбокомпресора за рахунок оптимізації функціонування апаратів контактної системи охолодження стисненого повітря. Застосування даної системи охолодження дозволить зменшити енергетичну залежність та підвищити ефективність виробництва на підприємствах гірничо-металургійного комплексу. Результати роботи. Обов'язковою умовою нормальної експлуатації шахтних турбокомпресорів є проміжне охолодження стисненого повітря між ступенями. Цим досягається істотне зменшення питомих витрат електроенергії. Способи охолодження, які застосовуються в даний час, не завжди забезпечують зниження температури повітря до необхідного рівня, в той же час вибір більш ефективного способу охолодження є суттєвим резервом для вдосконалення функціонування гірничого устаткування. Аналіз показав, що більш ефективним є застосування саме контактної системи охолодження стисненого повітря. Контактна система охолодження стисненого повітря для роботи гірничого устаткування дозволяє значно підвищити ефективність його функціонування. Разом з тим, аналіз цієї системи охолодження вказує на необхідність оптимізації її параметрів з метою мінімізації втрат. Найбільш прийнятним варіантом для застосування в якості апаратів контактної системи охолодження шахтних турбокомпресорів є система, що складається з змішувального пристрою типу труба Вентурі і відцентрового сепаратора-краплевловлювача. Запропонована принципова схема охолодження стисненого повітря між ступенями компресора за допомогою пари "труба Вентурі - відцентровий сепаратор-краплевловлювач", з якої видно, що дана пара "труба Вентурі - відцентровий сепаратор-краплевловлювач" є головним конструктивним елементом як контактних повітроохолоджувачів, так і охолоджувача циркуляційної води. Такий контактний апарат поєднує досить високу ефективність тепломасообміну з відносно невеликим гідравлічним опором. Тому, вдосконалення системи забезпечення шахт стисненим повітрям є одним з основних напрямків енергозбереження у гірничій галузі.

52.19.02.2125/228945. Про доцільність застосування гідроакумулюючих мініелектростанцій в комплексі систем електропостачання гірничих підприємств. Сінчук І.О. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.45-51. - рос. УДК 621.314.

У статті, на основі аналізу реальних графіків споживання електричної енергії залізорудними підприємствами, на прикладі ряду залізорудних шахт криворізького залізорудного басейну, підтверджена нерівномірність рівнів споживання даного виду енергії в часі доби. Превентивно оцінено, що враховуючи значну різницю в оплаті за спожиту підприємствами енергію в нічний і денний час необхідно оптимізувати в часі доби рівні електроспоживання. При цьому, в силу практично вичерпана можливості "вирівнювати" графіки споживання електричної енергії організаційними методами, обґрунтовано напрямок реалізації цього процесу шляхом застосування автономних джерел виробництва електричної енергії в структурі самих систем електропостачання залізорудних підприємств. Враховуючи, що одним із значущих за рівнем споживання електричної енергії є процес відкачування води з підземних гірничих виробок - водовідлив, запропоновано використовувати цей комплекс для вирівнювання графіка споживання електричної потужності, для чого, зокрема, як варіант, рекомендовано використовувати гідроакумулюючі мініелектростанції.

52.19.02.2126/228947. Фізичні моделі підірних стінок і основи для вивчення їх контактної взаємодії. Тімченко Р.О., Крішко Д.А., Савенко В.О. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.56-61. - рос. УДК 001.891.574:624.137.

Мета. Проектування оптимальних конструктивних рішень з урахуванням конкретних умов експлуатації одна з головних інженерних задач. Для підірних стін, що застосовуються на територіях, що підроблюються з горизонтальними і вертикальними переміщеннями ґрунту, це завдання є особливо важливим. Методи дослідження. Численні дослідження поведінки різних ґрунтів (лесових ґрунтів, заторфованих, карстових і т.п.) при замочуванні показали, що їх несуча здатність і податливість знаходяться в тісній залежності від ступеня їх вологості. Результати досліджень проведених поляризаційно-оптичним методом носять в основному якісний характер в силу ряду припущень, пов'язаних з масштабністю моделюванням і ідеалізацією моделі основи. Теоретичною основою для моделювання методом еквівалентних матеріалів служить вчення про подібність, яке є науковим методом постановки експерименту, обробки його результатів і поширення цих результатів на натуральні явища. Три теореми теорії подібності дозволяють проаналізувати рівняння, що описують

натурний і модельний процес, вивести умови моделювання у вигляді критеріїв подібності і вибрати масштабні коефіцієнти (константи подібності). В якості ґрунту основи в моделях використовувався суглинок порушеної структури. Моделлю підпірної стінки прийнята підпірна стінка спеціального типу, а саме монолітна підпірна стіна кутникового типу, яка має вертикальний і горизонтальний елементи на поверхні яких, з контактної поверхні, розміщені опорні частини і порожнини у вигляді усічених пірамід однакового розміру і спрямованих меншим основою вглиб вертикального і фундаментного елементів. Наукова новизна. Розробка нових конструктивних рішень підпірних стін здатних сприймати додатковий вплив від нерівномірно деформованої основи. Практична значимість. Виготовлення моделей основи і підпірної стінки дозволить вивчити процес контактної взаємодії підпірної стінки та деформованої основи, а також отримати математичні закономірності їх спільної роботи. Результати. Використовуючи положення теорії подібності, виготовлені моделі основи і підпірних стін, що мають жорсткостні та міцності характеристики відповідні натурним конструкціям.

52.19.02.2127/228949. Обґрунтування нового підходу в проектуванні тимчасового кріплення в умовах флішового складання геомасиву при будівництві Бескидського тунелю. Стовпник С.М., Осипов О.С. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.67-73. - рос. УДК 624.191.22.

У статті надана інформація про інженерно-геологічні умови ділянки будівництва та основні інженерні складнощі, з якими зіткнулися проектувальники і будівельники при реалізації об'єкта Бескидський тунель. Розглянуто недоліки стандартизованого методу визначення міцності порід (по ГОСТ 21153.1-75), стосовно анізотропного геомасиву. На основі комплексного аналізу гірничо-прохідницьких робіт в конкретних інженерно-геологічних умовах проходки відображена залежність міцності порід від міцності на тиск. У статті розглянуті шляхи вирішення даної проблеми. На прикладі будівництва Бескидського тунелю в статті запропоновано новий підхід до розрахунку тимчасового кріплення, що базується на Q-системі норвезького методу будівництва тунелів і нові можливості моделювання гірничих порід за допомогою геотехнічних програмних комплексів, які базуються на методі кінцевих елементів (Plaxis, Midas GTS, Phase2 та інших). Запропоновано новий алгоритм розрахунку тимчасового кріплення, що дозволяє змодельовати наближено до реального поведінку приконтурного масиву виробки спільно з тимчасовим кріпленням (їх загальна деформація) в умовах флішової товщі геомасиву і визначити параметри конструкції, що відповідають вимогам надійності та безпеки.

52.19.02.2128/228950. Дослідження особливостей формування силових полів вибухового руйнування при диференційованому енергонасиченні порідного масиву. Скачков А.А., Жуков С.О. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.73-78. - рос. УДК 622.235:622.271.

У статті аналізуються геомеханічні умови, за яких вибухове руйнування кристалічних порід здійснюється за допомогою взаємодіючих свердловинних зарядів. Також враховуються особливості формування чотирьох зон навколо заряду з різним напруженим станом гірських порід. Мета. Основною метою дослідження є визначення найбільш значущих чинників, що впливають на властивості гірських порід при формуванні в них силових полів. І воно присвячене вирішенню актуальної проблеми - зниженню питомої витрати вибухових речовин для руйнування гірських порід шляхом зміни порядку виконання робіт при їх підриванні. Це враховує взаємодію вибухових навантажень від різних зарядів. Методами дослідження є аналіз геологічних даних залізородних родовищ Кривбасу, проектної документації, даних видобутку руд гірничих підприємств і відкритих розробок, наукові публікації та їх подальший аналіз і синтез та розробка наукових положень. Результати дослідження. Для теорії і практики ведення вибухових робіт важливо знати особливості формування і взаємодії силових полів свердловинних зарядів ВР, що підривають в одному ступені уповільнення. Основну роль в процесі руйнування гірського масиву за цих умов відіграють зони I та II силових полів руйнування. Підбором $P(t)$ (величина імпульсу заряду вибухової порожнини) в кожному із взаємодіючих зарядів, можна регулювати процес вибухового навантаження в залежності від конкретних гірничо-геологічних умов ведення вибухових робіт. За рахунок зміни способів формування і порядку підривання зарядів ВР в руйнованому обсязі, можна впливати на процес руйнування, знаючи особливості формування силових полів. Характер формування та основні характеристики зони III є важливими для вивчення процесу руйнування гірського масиву, приведенного в напружений стан від раніше підірваних свердловинних зарядів ВР. Висновки. З огляду на часові та геометричні характеристики зони III, можна припустити, що напружений стан гірського масиву буде повністю відповідати фізичним параметрам інтегральної зони, утвореної від раніше підірваних свердловинних зарядів ВР. Отримані результати можуть бути використані для розробки вибухових технологій, заснованих на руйнуванні гірського масиву, приведеного попередньо в напружений стан від вибуху зарядів ВР, наприклад, малої потужності. Оригінальність полягає у визначенні комплексного підходу щодо вирішення зазначеної проблеми і ряді технічних рішень. Практичне значення. Подальший розвиток і виробниче застосування результатів досліджень забезпечить значне зниження собівартості залізородної продукції за рахунок підвищення ефективності бурових і вибухових робіт у залізородному кар'єрі.

52.19.02.2129/228951. Концепція проектування гірських робіт з використанням інформаційного забезпечення. Голік В.І., Разорьонов Ю.І., Моркун В.С. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.78-84. - рос. УДК 504.55.054:622(470.6).

Метою статті є розвиток концепції залучення до виробництва некондиційної металовмісної мінеральної сировини шляхом використання нетрадиційних методів здобичі і переробки. Методи рішення поставленої задачі включають аналіз гірського підприємства як системи з великою кількістю елементів, сукупності оптимізаційних завдань, і обґрунтування доцільності багатоваріантного автоматизованого проектування з поетапною оптимізацією проміжних рішень. Наукова новизна пропонованого матеріалу полягає в узагальненні, систематизації і формулюванні основних новацій в сучасній здобичі і переробці металевих руд. Практична значущість рекомендацій авторів полягає в можливості на кожному підприємстві залучення до експлуатації відходів, які раніше не мали промислової цінності для істотного поліпшення показників використання надр. Результати дослідження. Обґрунтовано напрям комплексного використання відходів гірського виробництва після глибокої переробки з витяганням корисних компонентів і зниження хімічної небезпеки до рівня санітарних вимог. Озвучено принцип збереження земної поверхні від руйнування гірськими роботами за допомогою управління геомеханічною збалансованістю шляхом закладки технологічних порожнеч твердучими сумішами і хвостами вилуговування металів з руд на місці їх залягання. Наведено зведення про технологію вилуговування в дезинтеграторі з виробництвом металів дешевше, з меншою витратою енергії і швидше. Запропоновано сопоставлять технології за єдиним критерієм - прибули з урахуванням збитку від втрат корисної копалини в надрах і хвостах. Доведено, що залучення до експлуатації відходів, які раніше не мали промислової цінності, покращує показники використання капіталовкладень і виробничих фондів, а виключення необхідності зберігання хвостів на земній поверхні з поверненням землі в господарське користування забезпечує прибуток ще і за рахунок радикального оздоровлення довкілля. Рекомендовані напрями вдосконалення розробки металевих родовищ. Запропонована еколого-економічна модель ефективності переробки некондиційної сировини за критерієм максимум прибули з урахуванням екології регіону. Висновки. Глобальне завдання залучення до експлуатації відходів переробки руд покращує показники використання капіталовкладень і виробничих фондів. Динамічне завдання прогнозування і оптимізації системи проектного забезпечення гірських робіт не може бути вирішене без інформаційних технологій. Новації в гірському виробництві включають витягання металів з хвостів збагачення і підвищення якості використання надр при оптимальному управлінні станом земної поверхні. Виключення необхідності зберігання хвостів забезпечує прибуток не лише від реалізації продуктів переробки, але і за рахунок оздоровлення довкілля регіону.

52.19.02.2130/228952. Удосконалення методики визначення параметрів буро вибухових робіт з урахуванням напружено-деформованого стану масиву при його обваленні на похиле оголення. Ступнік М.І., Калініченко В.О., Федько М.Б., Музика І.О., Письменний С.В., Калініченко О.В. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.84-67. - укр. УДК 622.235.

Мета. Удосконалення методики визначення параметрів буро вибухових робіт за рахунок врахування коефіцієнта енергоємності відбійки гірських порід при обваленні масиву на похиле оголення в умовах напружено-деформованого стану масиву гірських порід. Методи дослідження. Застосування аналітичного методу досліджень дозволило врахувати вплив кута нахилу похилого оголення на напружено-деформований стан масиву, що підлягає обваленню. Математичними методами виявлені закономірності та встановлені залежності, які дають можливість адекватно врахувати кут нахилу похилого оголення при коригуванні параметрів буро вибухових робіт. Враховуючи практику роботи шахт Кривбасу запропоновані певні обмеження діапазону визначення коефіцієнта енергоємності відбійки гірських порід. Наукова новизна. Наукова новизна роботи полягає у встановленні нових закономірностей впливу коефіцієнта енергоємності відбійки гірського масиву на параметри буро вибухових робіт. Визначені нові залежності впливу напружено-деформованого стану масиву на параметри БВР при обваленні на похиле оголення (компенсаційний простір) з урахуванням кута його нахилу. Встановлені обмеження діапазону отриманих чисельних значень даного коефіцієнта при відбійці масиву на будь-який тип оголень. Практична значимість. Удосконалено методику коригування параметрів буро-підричних робіт в залежності від змінення напружено-деформованого стану рудного масиву при його обваленні на будь-який тип оголення (горизонтальне, вертикальне або похиле). Розроблена методика виключає можливості отримання некоректних результатів в умовах відбійки, коли стан оголень може бути критичним з точки зору їх імовірного самообвалення. Створена спеціалізована комп'ютерна програма, яка дозволяє оперативнo отримувати значення основних параметрів буровибухових робіт для конкретних умов та аналізувати прогнозні значення якості подрібнення масиву, який підлягає обваленню. Результати. Запропонована методика визначення коефіцієнта енергоємності відбійки гірських порід при обваленні масиву на похиле оголення, яка дає можливість враховувати кут його нахилу. Запропоновані обмеження стосовно розрахованих чисельних значень вищезазначеного коефіцієнта.

52.19.02.2131/228957. Аналіз темпів будівництва стволів із застосуванням JAVA-додатку. Роечко А.М., Харін С.А., Кнуренко В.М. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.107-111. - укр. УДК 622.272:624.191.5.

Метою даної роботи є розробка програмного забезпечення та дослідження проблеми організації проходки стволів глибоких шахт під впливом зміни параметрів бурового устаткування і гірничо-геологічних умов, зокрема, зміни темпів будівництва. Необхідно також виконати аналіз отриманих в ході дослідження результатів, встановити закономірності зміни відповідних параметрів і виробити рекомендації щодо раціонального ведення прохідницьких робіт. Методи дослідження. У роботі використано комплексний підхід, що включає узагальнення і аналіз літературних джерел і досліджень в галузі будівництва шахт, теоретичні дослідження, що базуються на методах математичного моделювання. Наукова новизна. Встановлено, що швидкість проходки виробки логарифмічно залежить від продуктивності бурового обладнання. Практична значимість. Дана категорія складається в знаходженні оптимальних проектних рішень щодо будівництва комплексу виробок горизонтів на великих глибинах для діючих шахтах Криворізького басейну, що дозволяють забезпечити своєчасне введення горизонтів в експлуатацію. Результати. Реконструкція виробничих потужностей шахт в умовах значних глибин розробки повинна супроводжуватись послідовними зусиллями в напрямку досліджень, що спрямовані на удосконалення всіх технологічних процесів, які вимагають відповідної автоматизації для забезпечення оперативності результатів. Аналіз схем розкриття глибоких залізородних родовищ показує, що найбільш раціональним для умов Криворізького басейну є ступеневий розтин з використанням сліпих вертикальних стволів. Оптимальними є перш за все схеми розкриття, які дозволяють реалізувати можливість ведення робіт за допомогою кількох точок докладання робіт. Вказується, що такі схеми доцільні для використання в умовах шахт з великою протяжністю рудного тіла за простяганням. На основі розробленого програмного забезпечення встановлено, що швидкість проходки виробки логарифмічно залежить від продуктивності бурового обладнання. Відзначено також, що, починаючи з певного моменту, зростання продуктивності засобів буріння практично не призводить до збільшення темпів проходки ствола і подальше нарощування зусиль в цьому напрямку недоцільно.

52.19.02.2132/228960. Запобіжна пересувна вишка для виконання монтажних робіт в гірничих виробках. Лапшин О.Є., Гацький А.К., Гацький І.А. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.120-124. - укр. УДК 622.28.04.

Метою даної роботи є розробка нових, нетрадиційних конструктивно-технологічних рішень в області проведення та кріплення гірничих виробок в залізородних та інших галузях гірничодобувної промисловості. При проведенні в масиві порід гірничої виробки і в процесі її експлуатації необхідно зберегти необхідні розміри і форму поперечного перерізу виробки, монтаж труб подачі води та свіжого повітря до забою, монтаж кабелів живлення на висоті при цьому забезпечити безпечні умови для роботи людей і транспорту. Методи дослідження. Використано комплексний підхід, який включає: аналіз і узагальнення науково-технічної інформації, щодо кріплення виробок великого перерізу, монтажу трубопроводів стисненого повітря і води, електричних кабелів та забезпечення безпеки працюючих гірників. Наукова новизна. Удосконалення конструкції запобіжної пересувної вишки та підвищення безпеки працюючих за рахунок використання захисних помостів, які складаються з рам з'єднаних повздовжніми та поперечними запобіжними перемичками, на яких закріплені листи з відпрацьованої конвеєрної стрічки. Практична значимість. Запобіжна пересувна вишка застосовується у виробках, камерах, підземних приміщеннях. Вишка пересувається за допомогою будь-якого тягового механізму, а при необхідності вона розбирається, перевозиться платформою в іншу камеру або на інший поверх шахти, а потім складається для наступного використання. Зникає необхідність облаштування складного обладнання, та надається можливість пересування вишки на лижах в процесі проведення виробок, крім того дозволяє використовувати для кріплення виробок великої висоти та об'єму. Результати. Використання запропонованої вишки при кріпленні і обладнанні камер великого об'єму забезпечує захист працюючих від травмування падаючими кусками гірської породи, а також дозволяє проводити монтаж і демонтаж обладнання на висоті. Вишка проста за конструкцією, може виготовлятися в декількох секцій шахт, швидко розбирається і складається в умовах підземних камер.

52.19.02.2133/228962. Узгодження системи керування режимами роботи й системи діагностування технічного стану конвеєра. Тиханський М.П., Єфіменко Л.І., Тиханська А.М. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.129-135. - укр. УДК 622.647.2.

На основі аналізу теоретичних й експериментальних робіт і досвіду експлуатації показано, що режими роботи конвеєра й характеристики вантажу мають великий вплив на технічний стан його основних вузлів: стрічки, роликів, барабанів. Однак, застосування регульованого приводу для підвищення коефіцієнта готовності й коефіцієнта технічного використання стрічкового конвеєра дотепер не виконувалося. У відомих дослідженнях не розглянуте також питання раціонального узгодження системи керування режимами роботи й системи діагностування і прогнозування технічного стану конвеєра. Тому розробка принципів керування конвеєром за технічним станом його елементів є

доцільною з технічної й експлуатаційної точок зору. Технічний стан конвеєрної установки визначається, якщо відомі значення структурних параметрів, що однозначно відповідають певним деталям або вузлам устаткування. Взаємозв'язок між окремими деталями або вузлами устаткування і структурних параметрів являє собою модель технічного стану. Модель технічного стану конвеєрної установки складається з моделей основних електромеханічних вузлів. У загальному випадку модель технічного стану може бути представлена в табличній формі, у вигляді n-мірного вектора технічного стану або у вигляді структурної схеми. Метою цієї роботи є встановлення залежностей і закономірностей зміни діагностичних параметрів від режимів роботи стрічкового конвеєра для формування принципів керування конвеєром за його технічним станом, що підвищить коефіцієнт готовності й коефіцієнт технічного використання установки.

52.19.02.2134/228965. Аналіз методів охолодження та утилізації тепла шахтних компресорних установок. Замицький О.В., Гладун Є.Р. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.143-149. - укр. УДК [662.614.2:621.51]:622.012.2.

Метою даної роботи є аналіз методів охолодження та утилізації і повторного використання теплоти що виробляється в шахтних компресорних установках під час стиснення повітря. Методи дослідження. У роботі використані теоретичні та емпіричні методи дослідження: Розглянуто методи та принципи схеми охолодження такі як: попереднє охолодження, що охолоджує повітря при його всмоктуванні; внутрішнє, що охолоджує повітря в середині корпусу компресора, в свою чергу поділяється на внутрішнє і зовнішнє; та зовнішнє, що охолоджує стиснене повітря шляхом його відведення в охолоджувач винесений за межі компресора. Розглянуто роботи таких вчених як: Мурзіна А.В., Цейтліна Ю.А., Архангельского Л.Н., Каплуна А.А., Носова Ю.П. та інші. Наукова новизна. Вперше розглянуто двигун Стірлінга для утилізації теплоти стисненого повітря шахтних компресорних установок, подальшого розвитку набули теплообмінні процеси, що протікають в шахтних компресорних установках. Практична цінність. Застосування для утилізації тепла двигуна Стірлінга дозволить підвищити ефективність та зменшити витрати енергії на виробництво стисненого повітря. Результати роботи. Проаналізовано можливості та доцільність використання відведеного низько потенційного тепла зокрема: розглянуто схеми утилізації тепла при паралельному та послідовному включенні повітроохолоджувачів; схему компресорної установки з утилізацією тепла для гарячого водопостачання; схему утилізації тепла компресорної установки тепловими насосами; повітроохолоджувач-утилізатор, який вирішує завдання підвищення потенціалу теплоти, що відбирається; наведено принципи схеми використання теплоти для гарячого водопостачання та подвійну утилізацію теплоти компресорної установки, що має паротурбінний привід, шляхом повторного використання теплоти стисненого повітря та пари. Наведена порівняльна таблиця ефективності таких методів утилізації теплоти як: паросилові установки, повітряні машини стиснення-розширення, термоелектричні модулі, двигун Стірлінга. Зроблено висновок про перспективність використання в подальшому двигуна Стірлінга для утилізації теплоти.

52.19.02.2135/228974. Визначення імпульсної дії вибуху свердловинного заряду на руйнований гірський масив. Тищенко С.В., Єременко Г.І., Малих Д.Ю. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.187-191. - рос. УДК 622.272.

Мета. При моделюванні імпульсної дії вибуху свердловинного заряду на руйнований гірський масив, суцільне середовище, у вигляді гірського масиву, розглядають як абсолютно нестискувану, нехтуючи зміною її об'єму. Другою умовою є допущення, що вибух свердловинного заряду відбувається миттєво. Методи дослідження. Енергія, що виділяється при вибуху, має кінцеву величину, тому і кінетична енергія середовища також буде кінцевою. Це обумовлює кінцеві значення швидкостей часток середовища. За умови миттєвої дії вибуху частки середовища лише отримують деяку початкову швидкість, з якою рухатимуться вже після того, як закінчиться фаза імпульсної дії вибуху. Наукова новизна. Встановлено, що утворення поля швидкостей і пов'язаної з ним кількості руху, повинно відповідати імпульсу зовнішніх сил. Оскільки при вибуху свердловинного заряду вибухової речовини передається кінцева кількість кінетичної енергії, то і кількість руху, що утворюється, а, отже, і імпульс вибуху мають кінцеві значення. Результати. На поверхні заряду значення і можна вважати постійним. Ця умова виконується, якщо зарядна камера рівномірно заповнена вибуховою речовиною і детонація останнього наближається до миттєвої. В цьому випадку тиск від вибуху чинить однакова дія на усі ділянки поверхні зарядної камери свердловинного заряду. Чисельне значення питомого імпульсу вибуху визначається по балансу енергії, середовищу, що повідомляється вибухом.

52.29 Розроблення родовищ руд чорних металів

52.19.02.2136/228946. Економічна оцінка втрат балансово-промислових запасів і розубоження вмісту якісних показників корисних копалин у залізорудній масі. Шолох М.В., Сергеева М.П. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.51-56. - укр. УДК 33.054.23:[622.013:622.34].

Метою даної роботи є розробка метода і методики визначення збитку гірничовидобувному підприємству від величини втрат балансово-промислових запасів і розубоження за вмістом якісних показників корисних копалин, які економічно доцільні з позицій галузі або народного господарства в цілому, на основі визначення мінімуму народногосподарських наслідків від втрат балансово-промислових запасів. Методи дослідження. При виконанні досліджень використано аналіз і узагальнення науково-технічних досягнень у галузі економічної оцінки від експлуатаційних втрат балансово-промислових запасів, які складаються зі збільшення витрат на виконання частини виробничих процесів, збиток від розубоження за вмістом якісних показників корисних копалин, що визначаємо сумою непродуктивних витрат на видобувні процеси і збагачення, а також зменшенням вмісту якісних показників корисного компоненту, який вилучається з надр. Наукова новизна. Розв'язання даної задачі складає актуальність роботи. Її метою є встановлення збитку від втрат балансово-промислових запасів на конкретному гірничо-видобувному підприємстві, в залежності від того, які можливості для мінливості виробничої потужності по видобутку корисних копалин є на підприємстві при мінливості втрат балансово-промислових запасів. У різних випадках збиток від втрат балансово-промислових запасів визначаємо за різними методиками, що враховують відмінності економічних і гірничотехнічних умов. Практична значимість. Розроблена методика визначення збитку гірничовидобувному підприємству в будь-яких гірничо-геологічних умовах і при переході на більш перспективні системи дозволяє знизити втрати балансово-промислових запасів до технічно можливого рівня. Результати. Методика економічної оцінки від втрат балансово-промислових запасів гірничовидобувному підприємству у розрахунку на 1 т балансово-промислових запасів розроблена для умов, коли при різних варіантах видобутку забезпечується однакове річне зниження робіт і погашення балансово-промислових запасів. При різних втратах балансово-промислових запасів будуть різними виробнича потужність шахти (кар'єру), і витрати, що залежать від виробничої потужності шахти (кар'єру) і збагачувальної фабрики і будуть відрізнятися терміни відпрацювання родовища, покладу, рудного тіла чи дільниці масиву твердих корисних копалин.

52.19.02.2137/228968. Використання виймально-навантажувальних комбайнів фрезерного типу у комплексі технологічних процесів залізородних кар'єрів, як ідея без вибухової розробки породного масиву. Вусик О.О., Пижик А.М. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.159-164. - укр. УДК 622.232.72.

Мета. Дослідити теоретичне та практичне застосування ідеї без вибухової розробки гірських порід на залізородних кар'єрах, а також можливості введення кар'єрних комбайнів фрезерного типу у комплекс технологічних процесів сучасного гірничого виробництва при відпрацюванні крутоспадного родовища. Методи. Комплексний аналіз стану теоретичної і практичної ефективності застосування комбайнів фрезерного типу для реалізації без вибухової технології відпрацювання покладу скельних гірських порід. Огляд перспективи застосування гірничих комбайнів фрезерного типу. Аналіз особливостей руйнування гірського масиву без використання буро-вибухових робіт в залежності від їх фізико-механічних властивостей комбайнами фрезерного типу. Наукова новизна. Встановлення взаємозв'язку між параметрами елементів системи розробки та робочими і технологічними параметрами комбайнів фрезерного типу при відпрацюванні крутоспадних залізородних родовищ. Підвищення техніко-економічних показників роботи кар'єру при адаптації без вибухової розробки породних масивів до діючої технології розробки родовища виймально-навантажувальними комбайнами фрезерного типу в умовах відпрацювання крутоспадних родовищ. Практична значимість. Адаптація технології розробки скельних гірських порід комбайнами фрезерного типу до умов сучасних залізородних кар'єрів та дослідження критеріїв оцінки ефективності її вибору і застосування у діючу технологію. Результати. Встановлено, що подальше вивчення застосування комбайнів фрезерного типу в технологічних комплексах кар'єра, дає можливість використовувати ефективну без вибухову розробку породного масиву. Завдяки удосконаленню критеріїв ефективної оцінки без вибухового способу відпрацювання гірських порід виникає можливість економічно доцільно адаптувати даний спосіб до умов діючої технології відкритої розробки. Обґрунтування раціональної роботи транспортного та виймально-навантажувального обладнання з кар'єрними фрезерними комбайнами є найважливішою умовою, що забезпечує високопродуктивне використання спільної роботи комбайнів фрезерного типу та технологічного комплексу кар'єра при мінімальних витратах розробки гірських порід.

52.19.02.2138/228969. Додаткова обробка результатів роботи алгоритмів перспективного планування залізородних кар'єрів за допомогою методології відновлення інформації. Назаренко М.В., Назаренко Н.В., Шолох С.М. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.164-169. - укр. УДК 622.272:004.

Метою роботи є удосконалення методів перспективного планування роботи кар'єру, зокрема двовимірних методів Лерчса-Гроссмана визначення його оптимального контуру. Результатом роботи тільки алгоритму Лерчса-Гроссмана є множина оптимальних контурів у розрізах, які відрізняються за формою та глибиною розробки. Потрібно узгодити конфігурацію контурів у розрізах для коректної форми робочого простору кар'єру. Методи дослідження. Після площинного алгоритму Лерчса-

Гроссмана визначення оптимальних контурів на розрізах пропонується провести додаткову обчислювальну обробку методами відновлення пропуску даних. Проаналізована робота методів заповнення середніми значенням, підстановки, множинної лінійної регресії, Бартлетта, Resampling, ZET, ZETBraind. Пропонується результати роботи удосконалених алгоритмів приймати як альтернативи при виборі ефективного контуру кар'єру методами теорії прийняття рішень. Наукова новизна. Перспективне планування роботи кар'єру розглядається як задача прийняття рішень, причому до відомих та впроваджених методів Лерчса-Гроссмана (мережевого та динамічного) потрібно додати моделювання робочої зони кар'єру за допомогою додаткових моделей відновлення пропуску даних, що призведе до збільшення ефективності відробки родовища. Практична значимість. Отримані результати аналітичного моделювання дозволяють внести корективи до методології визначення граничних контурів кар'єрів, що надає можливість збільшити адаптивність отриманих результатів моделювання до проектних контурів. Проаналізовано методи відновлення пропусків даних можуть лягти в основу представлення задач перспективного планування на базі методології прийняття рішень як аналіз багатокритеріальних альтернатив, де в якості критеріїв використовується загальний грошовий потік, об'єм видобутої гірничої маси, коефіцієнт розкриття та інші гірничо-економічні показники. Результати. Проведене моделювання показало можливість та доцільність використання для визначення граничних контурів кар'єра як об'ємного, так і площинного методу Лерчса-Гроссмана за умови подальшої узгодженості отриманих рекомендованих альтернатив. Для визначення найкращого кар'єру пропонується використовувати багатокритеріальний аналіз (наприклад, підхід аналітичної ієрархії), застосування якого дозволить сформулювати ваги критеріїв та на їх базі провести ранжування альтернатив і вибір найкращої з них.

52.19.02.2139/229429. Залізородна база чорної металургії (в межах Дніпропетровщини): сучасний стан, перспективи. Пантелеєва Н. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.91-97. - укр. УДК 553.04:502.7 (477.63) (091).

На території України зосереджено 16% світових розвіданих запасів залізної руди. Понад 80 % їх зосереджено у Дніпропетровській області, а саме, Криворізькому районі. Проте продукція гірничо-металургійного комплексу не завжди є конкурентоздатною на світовому ринку. Причина відставання від світових лідерів полягає у нераціональному використанні покладів, недостатності капіталовкладень у розвиток і модернізацію об'єктів гірничодобувної промисловості. Шляхами вирішення цієї проблеми є пошук власних альтернативних джерел сировини та впровадження новітніх технологічних схем збагачення. У статті проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку залізородної сировини Дніпропетровської області, на прикладі діючих гірничодобувних підприємств розглянуто забезпеченість мінеральною сировиною, визначено пріоритетні проблеми та встановлені основні шляхи їх вирішення.

52.45 Збагачення корисних копалин

52.19.02.2140/228939. Модель оптимізації режимів механохімічного вилуговування. Голік В.І., Разорьонов Ю.І., Моркун В.С., Мицик М.Ф. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.11-21. - рос. УДК 504.55.054:662 (470.6).

Мета дослідження. Розробка універсальної математичної моделі комбінованою технологією з поєднанням методів хімічного збагачення і механічної активації в дезінтеграторі. Методи. Аналіз концепції витягання металів з некондиційних відходів видобутку й переробки металовмісної мінеральної сировини, узагальнення і математичне осмислення експериментального вилуговування свинцю і цинку з хвостів збагачення Садонських родовищ здійснено в лабораторному дезінтеграторі. Наукова новизна. Експеримент по хімічному збагаченню і механічній активації в дезінтеграторі здійснений уперше у світовій практиці. Також уперше для експерименту як початкова сировина використана некондиційна металовмісна мінеральна сировина. Практична значущість. Можливість радикальної утилізації відходів здобичі і переробки металовмісної мінеральної сировини з використанням накопиченої техногенної бази і отриманням комплексного економічного, екологічного і соціального ефекту. Обґрунтовано методична основа механізації розрахунків параметрів механохімічних технологій. Результати. Дана коротка історична довідка по темі використання основних компонентів технології і отримання права громадянства новим компонентом - механічною активацією речовини додатком великої механічної енергії. Розроблено методику постановки експерименту по обґрунтуванню нового процесу переробки мінералів. Отримано регресійні рівняння варіантів вилуговування, які дозволили сформулювати універсальну математичну модель, що враховує особливості вилуговування металів з мінеральної сировини на різних етапах процесу комбінованого вилуговування. Виконано розрахунки регресійних моделей в середовищі Maple 9.5 з отриманням рівнянь регресії, розрахованих на основі експериментальних даних, із загальної моделі при відповідних значеннях змінних. Отримано усереднені по деяких параметрах залежності, що

характеризують інші не усереднені параметри вилучення металів. Приведена математична модель визначення прибутку від переробки хвостів збагачення.

52.19.02.2141/228953. Нечітка оптимізація керування збагаченням залізної руди з використанням регресійного аналізу. Савицький О.І., Тимошенко М.А. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.87-91. - укр. УДК 622.7:658.562.

Метою даної роботи є обґрунтування використання методів планування експерименту та регресійного аналізу і мультиагентного керування для моделювання процесів збагачення залізної руди. Складність, нестаціонарність та динамічність технологічних процесів, що відбуваються на збагачувальній фабриці, наявність складних зв'язків та рециклів між механізмами обумовлюють застосування зазначених методів автоматизованого керування технологічними процесами. Методи дослідження. Проведено аналіз сучасних методів та засобів моделювання процесів роботи технологічних механізмів. Окрему увагу приділено розподіленним системам керування та доцільності їх використання у складному технологічному процесі для моделювання зв'язків між механізмами. З метою моделювання роботи окремих механізмів проаналізовано сучасні напрямки автоматизованого керування, їх переваги та недоліки стосовно застосування до вирішуваної проблеми. Наукова новизна. Розв'язання поставленої задачі складає актуальність роботи. Її метою є обґрунтування вибору методів мультиагентного керування та регресійного аналізу у порівнянні з класичним розподіленим керуванням та іншими сучасними методами інтелектуального керування. Практична значимість. Обґрунтовано застосування мультиагентного керування, для моделювання інформаційних зв'язків між технологічними механізмами. Проаналізовано сучасні засоби інтелектуального керування стосовно моделювання окремих механізмів - засоби нечіткої логіки, штучного інтелекту, оптимального та адаптивного керування, генетичні алгоритми, гібридні моделі та методи планування експерименту. Результати. На основі проведеного аналізу було визначено, що класичні методи розподіленого керування не доцільно застосовувати до збагачувальних процесів. Мультиагентне керування дає змогу керувати процесами більш гнучко та досягнути автономності керування кожним механізмом окремо. Для моделювання безпосередньо кожного технологічного механізму окремо доцільно застосовувати методи планування експерименту та регресійного аналізу.

52.19.02.2142/228954. Технологія збагачення шлаків і шламів теплових електростанцій. Скляр Л.В., Прокопчук Д.С. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.91-96. - рос. УДК 622.7:[621.745.58+624.131.22].

Авторами приведені результати досліджень по вивченню текстури, структури, мінерального складів відходів спалювання палив двох видів рідкого (Київська ТЕЦ) і твердого (Зеленодольська ГРЭС). Проведені експерименти по механічному розподілу у відцентровому, магнітному і електричному полях, відпрацьовані методи гідрометалургійного витягання ванадію і алюмінію з ванадій і алюмоосодержащих продуктів механічного збагачення. В умовах України у відвалах теплоелектростанцій накопичилися мільярди тонн золошлакових відходів, які містять ряд цінних компонентів. Крім того, відвали щорічно поповнюються золошлаком свіжого вступу у кількості 10 млн. т. Залучення до переробки відходів теплоелектростанцій з отриманням рідкісних металів дає можливість зменшити закупівлю дорогої сировини по імпорту; утилізувати відходи з отриманням цінних металів і поліпшити екологічну обстановку в Україні. Паливні шлаки і золи виходять з мінеральних речовин, що залишаються при спалюванні кам'яного і бурого вугілля, торфу, інших сланців і рідкого палива в топках електростанцій, В їх складі виділяється три групи речовин : кристалічне, скловидне, органічне. Авторами приведені результати досліджень по вивченню текстури, структури, мінерального складів відходів спалювання палив двох видів рідкого (Київська ТЕЦ) і твердого (Зеленодольська ГРЭС). Проведені експерименти по механічному розподілу у відцентровому, магнітному і електричному полях, відпрацьовані методи гідрометалургійного витягання ванадію і алюмінію з ванадій і алюмоосодержащих продуктів механічного збагачення. При залученні до збагачення золошлаков передбачається комплексна технологія з отриманням ванадію і алюмінію. Концентрація елементів, отриманих механічними методами збагачення відповідає умовам на сировину, що направляється на гідрометалургійний переділ і складає по Al_2O_3 , - 19%, по V_2O_5 - 0,36%.

52.19.02.2143/228973. Вдосконалення технології збагачення змішаних руд. Булах О.В. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.183-187. - укр. УДК 622.7.622.341.1.

Мета. Метою даної роботи є визначення можливості та необхідності збагачення змішаних руд в Україні та закордоном та вдосконалення технології їх переробки. Технологічна і економічна оцінка найбільш ефективної та екологічно чистої технології збагачення змішаних залізних руд, яка забезпечить отримання високоякісного концентрату при мінімальних втратах заліза з хвостами. Отримання високоякісних концентратів зумовлено складною рудною базою розроблюваних родовищ і невисокою їх конкурентоспроможністю, що можливо досягти завдяки розвитку технологій та обладнання при збагаченні залізних руд. Методи дослідження. Аналіз раніше виконаних досліджень і

розробок з переробки змішаних залізних руд в Україні, СНД і країнах далекого зарубіжжя. При аналізі технологій переробки змішаних залізних руд, що дозволяють отримувати високоякісні концентрати з'ясовано, що найбільш перспективним напрямком робіт з підвищення якості концентрату є зниження вмісту шламів, утворених при рудопідготовці, які в подальшому погіршують якість магнітного продукту. Наукова новизна. Ефективність комплексної переробки змішаних (напівокислених) залізних руд досягається шляхом оптимізації глибини їх збагачення, дозволяючи визначити граничні умови механічних методів розділення на основі розкриття, знешламлювання, магнітної сепарації мінеральних компонентів. Вибір оптимального технологічного обладнання для збагачення змішаних руд здійснюється на основі показників ефективності розділення. Практична значимість. Поліпшення ефективності процесів подрібнення і магнітної сепарації завдяки оптимізації глибини збагачення, визначених граничних умов застосування механічних способів переробки змішаних залізних руд та на основі поліпшення параметрів розкриття і сепарації мінеральних компонентів. Результати. Показано, що у вітчизняній практиці переробка змішаних залізних руд відсутня, у зарубіжній практиці застосовується, більшою мірою, технологія гравітаційно-флотаційного збагачення. На підставі досвіду роботи передових зарубіжних фабрик, що переробляють аналогічну сировину, а також на основі власних експериментальних досліджень визначено технологічні можливості магнітного збагачення змішаних залізних руд з попередньою підготовкою сировини до збагачення. Використання операції знешламлення руди перед збагачувальним переділом значно покращує технологічні показники їх магнітного збагачення, що в комплексі дозволить отримувати концентрати з вмістом заліза більше 65%.

52.19.02.2144/229640. Адаптивна система оптимального керування процесом крупного дроблення руди. Корнієнко В.І., Мацюк С.М., Удовик І.М. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.159-165. - укр. УДК 681.515: 519.7: 62-52.

Вирішено завдання підвищення ефективності енергоємного процесу крупного дроблення руди шляхом створення системи оптимального керування ним. Мета роботи - підвищення якості керування процесом крупного дроблення руди в умовах невизначеності інформації про його стан шляхом синтезу оптимального керування на основі ідентифікації прогнозуючої моделі процесу в ході функціонування системи керування. Метод. Розроблена адаптивна система оптимального керування процесом крупного дроблення, що реалізовує процедури: оцінки стану керованого процесу, його структурно-параметричної ідентифікації, прогнозування ходу процесу, а також синтезу оптимального керування. Рішення задачі синтезу оптимального керування здійснюється в ході функціонування системи за принципом мінімуму узагальненої роботи на ковзному інтервалі оптимізації із залученням інформації про стан керованого процесу до нового інтервалу оптимізації і його майбутнього стану за прогнозуючою моделлю, що дозволяє спростити рішення задачі синтезу для нелінійного процесу крупного дроблення руд і компенсувати збурення. Ідентифікація процесу крупного дроблення руди здійснюється шляхом визначення режиму роботи і розмірності його стану, на основі чого за допомогою композиції методів глобальної і локальної оптимізації визначається структура і параметри прогнозуючої моделі, що дозволяє підвищити її точність. Результати. Визначено, що запропоноване оптимальне керування з прогнозуванням забезпечує зниження в ~ 2 рази помилки керування і підвищення продуктивності наступного в технологічній лінії процесу самоздрібнювання руди (за рахунок стабілізації вмісту класу +100 мм в його вхідній руді) на 3.8%. Висновки. Наукова новизна роботи полягає в розробці системи керування процесом крупного дроблення руди, в якій оптимальне керування формується в процесі функціонування системи за принципом мінімуму узагальненої роботи з поточним оцінюванням стану керованого процесу і оцінюванням його майбутнього стану за прогнозуючою моделлю, що забезпечує інваріантність системи керування до змін режимів роботи устаткування та збурюючого середовища, й, таким чином, підвищення якості керування. Практична значущість результатів роботи полягає в розробці алгоритмів поточного оцінювання і прогнозування стану процесу, його ідентифікації і синтезу оптимального керування, які дозволяють реалізувати систему керування ним.

52.47 Розроблення нафтових і газових родовищ

52.19.02.2145/230124. Організація проведення робіт під час ліквідації відкритих фонтанів на свердловинах. Василенко С.В., Розенфельд І.М., Коцаба В.І., Воловецький В.Б., Щирба О.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.81-86. - укр. УДК 622.279.

Стаття ознайомлює з розробленими Українським науково-дослідним інститутом природних газів стандартами організації України (СОУ). Виконання різних видів робіт на свердловинах ПАТ "Укргазвидобування" здійснюється з дотриманням вимог нормативних документів. У цих нормативних документах викладено послідовність виконання робіт при спорудженні, експлуатації та капітальному і поточному ремонті свердловин із використанням підземного та наземного обладнання, зокрема:

насосно-компресорних труб, колонних головок, корінних засувок тощо. Відповідно до нормативних документів, розроблених фахівцями інституту, на практиці, працівникам філії ПАТ "Укргазвидобування" вдається організувати і безпечно виконувати різні види робіт на свердловинах із дотриманням при цьому фонтанної безпеки.

53 МЕТАЛУРГІЯ

53.03 Теорія металургійних процесів

53.19.02.2146/229622. Фізико-технологічні проблеми впровадження радіаційних процесів в металургійне виробництво. Биткін С.В., Донець С.Є., Ісаєнко О.О., Литвиненко В.В., Фролов П.О. // Журнал фізики та інженерії поверхні. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №4, т.2, С.254-263. - укр. УДК 662.61.537.66.092.

В роботі аналізуються питання шляхів впровадження радіаційних ефектів у виробничі процеси металургійного виробництва. Розглядається питання створення системи прогнозування розподілу температурного поля, зумовленого розігрівом внаслідок опромінення. Виконано вимірювання залежностей механічних характеристик низьковуглецевого залізного сплаву в залежності від флюенсу. Проведено електронномікроскопічний аналіз зламів зразків, опромінених різними дозами.

53.19.02.2147/231024. Прямі мартенситні перетворення вуглецевих сталей. Бєлих Д.Г., Скоромна С.Ф., Ткаченко В.І. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.177-181. - укр. УДК 621.1.016.

Запропонована модель заснована на використанні принципу детальної рівноваги, що має місце при фазових переходах кристалічної ґратки. Ця теорія доповнює теорію фазових переходів Ландау в кристалічних середовищах, а також теорію кристалізації речовини Колмогорова і Аврамі. У запропонованій теорії мартенситні перетворення описуються рівняннями індукованих переходів між двома енергетичними рівнями, які відповідають кількості частинок вихідної фази з малою енергією (аустеніт) і кількості частинок перетвореної фази з більшою енергією (мартенсит). Джерелом перетворень виступають частки третього сорту - фонони, кількість яких пов'язана з індукованими переходами частинок між енергетичними рівнями і залежить від температури перетворення. Висновки запропонованої теорії кількісно відповідають експериментальним даним для фазових перетворень маловуглецевих сталей.

53.07 Металургійна теплотехніка

53.19.02.2148/228750. Модальний регулятор привода переміщення електрода дугової сталеплавильної печі. Хрестін Р.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.135-139. - укр. УДК 681.5.

В роботі розглянуто питання керування дугової сталеплавильної печі. Розрахунки проводяться на основі лінеаризованої математичної моделі системи печі. Складено матричну форму представленої моделі в змінних стану. Порівняння результатів матричних обчислень з біноміальним розподілом Ньютона дозволило розробити структуру керуючого модального регулятора. Проведено порівняне моделювання дій систем дугової сталеплавильної печі, що керуються класичним та модальним регуляторами. Порівняння показало, що використання розробленого модального регулятора дозволяє мінімізувати величину перерегулювання та тривалість перехідного процесу при випадкових зрушеннях режиму плавки.

53.31 Виробництво чорних металів і сплавів

53.19.02.2149/228944. Рішення автоматизації на основі програмного забезпечення Wonderware для конверторного виробництва сталі. Чернюк М.С., Тиханський М.П., Єфіменко Л.І. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.40-45. - укр. УДК 669.184.

Метою цієї роботи є впровадження існуючого програмного забезпечення Wonderware та дослідження інтегрування програмних продуктів у автоматизовану систему керування конверторним виробництвом сталі, що дасть можливість надати широкий спектр рішень з автоматизації для різних галузей

промисловості. Дана робота створює умови для підвищення техніко-економічних показників за рахунок більш ефективного управління технологічними процесами, тому удосконалення та впровадження MES-систем є актуальною задачею. Методи дослідження. Для вирішення цього завдання виконано аналіз існуючих систем автоматизації виробничих процесів вітчизняних та закордонних вчених. Задачі вирішувалися з використанням сучасних методів управління технологічними та виробничими процесами в сталеплавильному виробництві, математичного моделювання. З використанням методу пасивного експерименту досліджено можливості та переваги Wonderware. Наукова новизна. На основі аналізу існуючих систем та рішень з автоматизації виробничих процесів виявлена необхідність більш тісної взаємодії MES-систем із суміжними інформаційними системами підприємства для підвищення ефективності виробничих процесів. Запропоновані системи управління виробництвом і технологічна платформа Wonderware допомагають досягти максимальних робочих характеристик і ефективності виробництва. Практична значимість. На підставі результатів, отриманих у роботі, можна удосконалити системи управління процесом конверторного виробництва сталі шляхом модернізування існуючої системи за рахунок впровадження рішень автоматизації на основі програмного забезпечення Wonderware та виконати такі завдання: збір, обробки та обміну основної інформації з іншими системами конверторного виробництва. Результати дослідження можуть використовуватися на підприємствах, які займаються розробкою систем управління. Тому, розробка новітніх рішень автоматизації керування виплавою сталі є доцільною з технічної й експлуатаційної точок зору. Результати. Для вирішення задач автоматизації на основі програмного забезпечення Wonderware для конверторного виробництва розглянуто її основні властивості, компоненти, особливості впровадження в інших галузях промисловості. В роботі показана можливість впровадження технології Wonderware для конверторного виробництва сталі ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг", що створює умови для підвищення техніко-економічних показників за рахунок більш ефективного управління технологічними та виробничими процесами. Для того, щоб збільшити продуктивність виробництва сталі необхідно провести додаткові дослідження та адаптувати дане програмне забезпечення для ефективного виробництва.

53.43 Прокатне виробництво

53.19.02.2150/230221. Скінчено-елементне моделювання процесу прокатки з використанням інтенсивного пластичного деформування заготовок. Тарасов О.Ф., Алтухов О.В., Грибков Е.П., Салалайко О.І. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.73-79. - укр. УДК 621.771.011.

У роботі розглянуто процес інтенсивної пластичної деформації на основі прокатки з скручуванням заготовки. Технологія полягала в послідовній прокатці заготовки в кліті з гладкою бочкою валків і в кліті з каліброваними валками. Калібр являв собою паралелограм, нахилений на кут кручення заготовки. На ефективність даного процесу впливає ряд параметрів, а саме геометричні розміри і форма калібру, відстань між клітями, радіуси валків, обтиснення в першій кліті, міжклітьове натягнення. На основі тривимірної скінчено-елементної моделі було досліджено вплив кута нахилу рівчака калібру і відстані між клітями на розподіл деформації по перерізу заготовки. Було встановлено, що найбільш раціональним є кут нахилу рівчака від 15 до 20 градусів. Менший кут нахилу призводить до порушення умови захоплення металу валками, більший - до зниження ефективності процесу. Також встановлено, що найбільш раціональною у даному випадку є відстань між клітями 125 мм.

53.19.02.2151/230231. Вплив холодної прокатки на гладкій бочці на механічні властивості попередньо профільованих штаб з алюмінієвого сплаву EN AW-6082. Бондаренко С.В., Гридин О.Ю., Шапер М. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.143-148. - рос. УДК 621.771.2.

Досліджена можливість виготовлення тонких плоских штаб з алюмінієвого сплаву EN AW-6082 з гетерогенними по ширині механічними властивостями шляхом прокатки на гладкій бочці попередньо профільованих штаб, що виготовлені валковою розливкою-прокаткою. Експериментально визначена оптимальна різниця між товщинами елементів профільованих штаб, яка гарантує одержання максимального приросту основних показників механічних властивостей на окремих елементах штаби, а саме межі міцності, межі плинності та твердості. Визначена різниця між товщинами елементів дозволила уточнити один з технологічних параметрів нової енергозберігаючої технології виготовлення штаб зі змінними по ширині механічними властивостями з застосуванням оригінального пристрою валкової розливки-прокатки профільованих штаб: товщину профілюючої сталльної стрічки.

53.19.02.2152/230232. До визначення коефіцієнта тертя при холодній прокатці по експериментальним епюрах контактних напружень. Васильов Я.Д., Замогильний Р.А., Ковтун А.П. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.149-153. - рос. УДК 621.77.621.892.(03).

Встановлено, що прийняття грубих припущень в якості моделей напружень тертя при прокатці типу "закону Амонтона" для визначення коефіцієнта тертя за експериментальними епюрами контактних

напружень призводить до отримання помилкових значень даного параметра. Для отримання надійних даних про коефіцієнт тертя при прокатці за експериментальними епюрами контактних напружень необхідна коректна модель напружень тертя процесу. На базі нової моделі напружень тертя, що враховує закономірності кінематики осередку деформації при прокатці тонких штаб, створена і реалізована сучасна методика визначення коефіцієнта тертя за епюрами контактних напружень. З використанням запропонованої методики отримані нові дані про величину коефіцієнта тертя при холодній прокатці за експериментальними епюрами контактних напружень. Зіставлення цих даних з коефіцієнтами тертя, отриманими іншими методами, показало їх високу відповідність, що служить підтвердженням точності і надійності запропонованої методики визначення коефіцієнта тертя за експериментальними епюрами контактних напружень і дає підставу рекомендувати її для практичного застосування.

53.19.02.2153/230233. Випередження металу при сортовій прокатці з реалізацією інтенсивної пластичної деформації. Ермаханбетов К.Е., Бихін Б.Б., Абішкенов М.Ж. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.154-158. - рос. УДК 621.771.25 26: 669.1.

Наведено результати експериментального визначення випередження при сортовій прокатці з реалізацією інтенсивної пластичної деформації в новій системі калібрування валків "ромб-квадрат". При проведенні експерименту використано сучасний метод тензометрического дослідження на установці ZET LAB, яка дозволяє з високою точністю визначити необхідні параметри дослідження. Встановлено, що при інтенсивній прокатці з поперечним зсувом фактичні значення випередження металу нижче, ніж значення випередження, визначені аналітичним способом, що обумовлено зниженням поздовжньої швидкості металу в осередку деформації. Результати експерименту представляють певний теоретичний і практичний інтерес при розробці калібрування валків.

53.19.02.2154/230234. Уточнення методики розрахунку теплових втрат металу на безперервних станах гарячої прокатки. Кухар В.В., Курпе О.Г. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.159-166. - рос. УДК 621.771.24.

В зазначеній роботі вдосконалена методика розрахунку теплових втрат металу при гарячій прокатці на безперервних станах. Запропонована методика застосовується для безперервних станів з різноманітним компонуванням основного технологічного обладнання в діапазоні температур, придатних за для моделювання процесів гарячої прокатки, нормалізованої прокатки, та процесу ТМСР з вуглецевих та мікролегованих марок сталі. Інженерний розрахунок неврахованих втрат температури розкату випромінюванням та конвекцією, який запропоновано вперше, через фактор часу, додатково враховує фактори швидкості руху полоси, довжину ролягану, а також довжину дуги контакту металу з валками. Закономірні зв'язки між зазначеними факторами, витраченим часом та рівнем зниження температури раніше були невідомі, через це розрахунок по відомим методикам приводив к значним похибкам. Можливість врахування вказаних факторів в різноманітній комбінації в залежності від способу прокатки розкату (послідовного або одночасного в декількох клітках) підвищує точність технологічних розрахунків, забезпечує універсальність розробленого методу відносно різноманітних типів станів та складає наукову новизну роботи. Розроблена формула для розрахунку втрат температури при змотуванні рулонів на установці CoilBox. Формула уперше враховує вплив на температуру таких параметрів, як довжина полоси, швидкість змотування та розмотування, товщина полоси, внутрішній радіус рулону, який змотується, час перебування розкату в змотаному стані. Виконана перевірка вдосконаленої моделі на фактичних даних, які були отримані на стані 1700 ММК "Імені Ілліча", даних різноманітних авторів, а також під час спільних порівняльних розрахунків з інжиніринговими компаніями, під час підготовці проекту реконструкції стану з установкою обладнання CoilBox. Вдосконалена модель може бути використана для моделювання технології ТМСР на безперервних станах гарячої прокатки з різноманітним розташуванням основного технологічного обладнання.

53.19.02.2155/231670. Визначення показників пластичності заготовок, що вальцюються з алюмінієвих сплавів в овальних калібрах. Чайка Д.С. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.158-165. - рос. УДК 621.7.016.2-412:669.715.

В статті розглядається задача обчислення запасу пластичності в області позаконтактних зон при вальцюванні сплаву АК6 та визначення ступенів обтиснення, при яких стає можливим його руйнування. Для теоретичного дослідження показників, що характеризують пластичність застосовується кінцево елементна програма для тривимірного моделювання технології об'ємного штампування QForm та прикладна математична програма MathCad. Побудовані графіки діаграм пластичності, шляхів деформування при різних коефіцієнтах обтиснення, показали найбільш "дефектонебезпечний" інтервал деформування. Проведені дослідження зміни використовуваного ресурсу пластичності та кривизни траєкторії деформування по ходу деформування дозволили обчислити гранично допустиму ступінь деформування зсуву для досліджуваного процесу за критеріями Колмогорова та Огороднікова та оцінити з них найбільш відповідний для опису

деформування металу в області позаконтактних зон при вальцюванні. Ключові слова: пластичність, вальцювання, критерій руйнування, шлях деформування, використаний ресурс пластичності.

53.49 Металознавство

53.19.02.2156/228942. Розробка системи розпізнавання графітових включень при аналізі мікроструктури чавуну. Пікільняк А.В. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.31-35. - укр. УДК 621.01:681.3:658.5.

Метою дослідження є розробка системи автоматизованого мікроструктурного аналізу для вирішення конкретних задач. Створення планується в форматі окремих модулів під конкретні задачі матеріалознавства, що дозволить молодим науковцям, які позбавлені фінансування, вирішувати задачі, пов'язані з їх професійним спрямуванням. Елементом наукової новизни є питання розробки сучасної вітчизняної системи автоматизованого мікроструктурного аналізу на етапі аналізу графітових включень у чавуні. Викладено результати проведення мікроструктурного аналізу та обробки отриманих результатів, а також перелік використаного обладнання. У роботі сформульовано актуальність проблеми, пов'язаної з необхідністю переходу від стандартних методів мікроструктурного аналізу до сучасних, які є більш точними і потребують мінімум втручання людини. Дослідження проводились на зразках циліндричної форми. Матеріал КЧ35-10. У процесі цифрової обробки отриманих зображень використано метод Вейвлет аналізу. Для аналізу графітових включень для визначення відношення Ферит-Перліт встановлюються порогові рівні градації сірого так, щоб на не травленому зразку можна було виявити графіт. Графітна фракція використовується для розрізнення між графітом і перлітом, тому що їх схожість в відтінках сірого робить їх практично невідмітними один від одного. Після завершення аналізу, програма автоматично обчислює відсоток графітної фракції, яка зберігається в проміжний звіт. Практична значимість полягає в тому, що розроблена програма в комбінації з можливостями сучасної цифрової техніки для мікроструктурного аналізу дозволяє визначати параметри графіту точно і багаторазово. Програмний пакет розроблено відповідно до міжнародного стандарту ISO 945-1:2008. Передбачена можливість автоматичного генерування звіту, заснованого на даних аналізу. Результати дослідження показали, що розроблена система є універсальною і може взаємодіяти з будь-яким оптичним обладнанням (компактні цифрові металографічні мікроскопи, аналогові мікроскопи з цифровим окуляром, професійні цифрові металографічні мікроскопи), але яке, в свою чергу задовольняє вимоги, що висуваються при мікроструктурному аналізі.

53.19.02.2157/229477. Вплив мікроструктури на абразивно-ерозійну стійкість високовуглецевої хромо-нікелевої наплавки. Єфременко Б.В., Білик О.Г. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.18-22. - рос. УДК 621.791.75.

Представлені результати дослідження ерозійної стійкості при 500°C Cr-Ni-C-Fe наплавки, отриманої з використанням порошкової стрічки ПЛ АН-111. Показано, що зносостійкість змінюється по висоті валика; це пов'язано з градієнтною мікроструктурою, яка поєднує аустеніт, карбіди М7С3 та пластинчастий графіт. Установлено, що наплавка зношується за механізмом викришування карбідів, при цьому подрібнення карбідів і графіту в міру віддалення від поверхні валика забезпечує 1,6-кратне підвищення ерозійної стійкості наплавки.

53.19.02.2158/229478. Вплив мартенситу на кінетику бейнітного перетворення в сталях 60С2ХФА і 55С3Г2ХФМБА. Журнаджи В.І., Єфременко В.Г., Бриков М.М., Джеренова А.В. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.23-27. - рос. УДК 691.87:691.714:539.434.

Описано вплив підстужування нижче від точки Мн (до 160°C і 200°C) на кінетику бейнітного перетворення в сталях 60С2ХФА і 55С3Г2ХФМБА при ізотермічній витримці в діапазоні 225-350°C. Показано, що в більшості випадків поява мартенситу прискорює початок перетворення, але призводить до уповільнення його закінчення або до раннього припинення за рахунок стабілізації аустеніту.

53.19.02.2159/229479. Особливості гідроабразивного зношування високохромистих чавунів. Нетребко В.В. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.28-31. - рос. УДК 669.14, 669.15.

Метою роботи був аналіз процесів гідроабразивного зношування високохромистих чавунів у нейтральному середовищі. Виявлено, що в умовах низькоенергетичного впливу абразиву на поверхню виробів ефект Ребіндера має вирішальне значення. Найбільших руйнувань зазнали межі зерен, дендритів та зони розділу фаз, які виходили на поверхню. Відпал при 690...720°C значно збільшував зношування. Нормалізація від 1050°C незначно підвищила стійкість чавунів при гідроабразивному зношуванні.

53.19.02.2160/229881. Вплив способу завдання теплофізичних і термомеханічних характеристик твердого сплаву ВЗ на характер і ефективність створення наноструктур. Костюк Г.І., Семененко О.Д. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.40-46. - рос. УДК 621.9.044.

На основі рішення спільної задачі теплопровідності і термопружності в зоні дії іонів (В+, С+, N+, Al+, V+, Cr+, Ni+, Y+, Zr+, HF+ W+) на твердий сплав ВЗ при використанні стохастичних значень, отриманих квантово - механічних методом теплофізичних і термомеханічних характеристик, визначалися максимальні температурні напруги, обсяги, зони де реалізуються наноструктурні і максимальні глибини їх залягання. Показано, що для квантово-механічного способу завдання теплофізичних і термомеханічних характеристик завжди реалізується більше значення температурних напружень, обсягу освіти наноструктур. Тоді як обсяги наноструктур для двох способів завдання теплофізических і термомеханіческських характеристик фактично не відрізняється. Дослідження показали, що з ростом маси іона, величини температурних напружень зменшуються, обсяги наноструктур знижуються незначно і при дії іона гафнію і вольфраму вони знижуються більше ніж на порядок. Максимальна глибина залягання наноструктури також знижується і для малих енергій становить $2\text{-}5\cdot 10^{-9}$ м. При чому найбільш істотно в разі завдання стохастичних значень теплофізичних і термомеханічних характеристик ці глибини зменшуються з ростом маси іона. В результаті дослідження визначено іони, їх заряди і сорти для яких необхідно проводити розрахунки з використанням квантово- механічного методу.

53.19.02.2161/229937. Використання оксиду титану для дезінтеграції небезпечних хімічних речовин за допомогою фотокаталізу. Галак О.В., Сахненко М.Д., Ведь М.В., Меньшов С.М., Клімов О.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.17-22. - укр. УДК 623.459.7.

Покриття TiO₂ мають високу адгезію до поверхні. Будь-яку поверхню з нанесенням TiO₂ легко позиціонувати для опромінення світлом, на відміну від порошків, які треба ще якось розмістити і зафіксувати на поверхні. Доведено, що на поверхні TiO₂ можуть бути окиснені (мінералізовані) практично будь-які органічні сполуки. На практиці будь-який фотокаталітичний очищувач повітря включає в себе пористий носій з нанесеним TiO₂, який опромінюється ультрафіолетовими променями і через який продувається повітря. Фотокаталіз придатний для побутового використання, оскільки може відбуватися при кімнатній температурі. Наприклад, термокаталітичний спосіб руйнування шкідливих речовин вимагає попереднього нагрівання повітря до температури понад 200°C. Фотокаталіз руйнує речовини, які проникають навіть через фільтри на основі активованого вугілля. Розглянуті особливості формування оксидних покриттів плазмово-електролітичним оксидуванням сплавів титану. Запропоновано дообладнати конструкцію систем колективного захисту на бронетехніці та стаціонарних об'єктів додатковим встановленням у фільтр-поглинач мережки з нанесеним шаром каталітичного матеріалу, що буде нейтралізувати різні види небезпечних хімічних речовин за рахунок фотокаталітичного очищення повітря.

53.19.02.2162/230584. Вплив швидкості охолодження на формування структури сплаву системи Al-Mn. Танцюра І.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.246-251. - укр. УДК 669.71:669.058:539.24'25.

Досліджено структурно-фазовий стан сплаву Al186Mn14 в області існування квазікристалічної ікосаедричної фази. Встановлено, що різке зростання швидкості охолодження розплаву за рахунок охолодження в клиновидну відливку призводить до зсуву евтектичної точки в бік тугоплавкого компоненту та до утворення квазіевтектичної структури скелетного типу. Припущено, що основною причиною формування квазікристалічної ψ-фази при високих швидкостях охолодження розплаву є зміна механізму кристалізації з перитектичного на механізм безпосередньої кристалізації з розплаву.

53.19.02.2163/231030. Додаток для розрахунку параметрів алюмінієвого електролізера. Дмитрієва І.С., Смолянов С.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.218-223. - рос. УДК 004.9: 669.713.

У роботі розглянуто задачу розрахунку алюмінієвого електролізера з самовипаленим анодом і верхньою подачею струму. Середовищем розробки був обраний App Designer, через його простий синтаксис і зручність побудови призначеного для користувача інтерфейсу. За допомогою даного програмного продукту реалізовано додаток для розрахунку всіх ключових параметрів електролізера, розподілені всі дані по вкладках для зручності подальшого дослідження, реалізована можливість побудови залежності і т.ін.

55 ТЕХНОЛОГІЯ. МАШИНОБУДУВАННЯ

55.01 Загальні питання машинобудування

55.19.02.2164/228851. Напрями підвищення ефективності інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств Полтавської області. Сакун Л.М., Сухомлин Л.В., Лисич В.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.228-233. - укр. УДК 658.152.001.77:621.002(477.53).

В статті розкрито сутність інвестиційного потенціалу підприємства, визначені основні чинники, що впливають на його формування, здійснено аналіз ефективності інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств та запропоновано напрями підвищення ефективності інвестиційного потенціалу машинобудівних підприємств Полтавської області.

55.19.02.2165/229860. Порівняння методів моделювання дії вибуху на захисні конструкції. Бісик С.П., Чепков І.Б., Васківський М.І., Корбач В.Г., Сливінський О.А., Давидовський Л.С., Арістархов О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.15-24. - укр. УДК 623.438.

Представленні результати моделювання дії вибуху на металеву пластину з використанням різних розрахункових методів: LOAD_BLAST; LOAD_BLAST_ENHANCED; Arbitrary Lagrangian Eulerian; Particle Blast Method; Smooth Particle Hydrodynamics, що реалізовані в програмі LS-DYNA. Оцінена адекватність та точність цих методів в залежності від коефіцієнту відстані до вибухової речовини. Наведенні переваги й недоліки кожного методу та рекомендації по їх застосуванню за результатами цього моделювання та досвіду авторів.

55.19.02.2166/230891. Чисельне моделювання в'язкопружного деформування віброізолятора із волокнистого композиційного матеріалу. Гоменюк С.І., Гребенюк С.М., Клименко М.І., Мізерна О.Л. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.39-44. - укр. УДК 539.3.

Метою роботи є визначення напружено-деформованого стану гумового віброізолятора з композитною вставкою з врахуванням схеми армування, об'ємного вмісту волокна та реологічних властивостей гуми. Для різних конструктивних модифікацій віброізоляторів визначено напруженодеформований стан при осьовому статичному навантаженні. Гумовокордний матеріал моделюється однорідним транспропним матеріалом. Підходи до визначення напружено-деформованого стану базуються на модифікації методу скінченних елементів - моментній схемі скінченного елемента. Ця модифікація дозволяє врахувати слабку стисливість гуми. Визначено напружено-деформований стан з урахуванням реологічних характеристик гуми. Проведено аналіз впливу схеми армування, об'ємного вмісту волокна та реологічних властивостей гуми на параметри деформування віброізолятора.

55.19.02.2167/230902. Комп'ютерне моделювання довговічності елементів гідротурбінного обладнання за наявністю дефектів типу тріщин. Москаленко Р.П., Зайденварг О.Л., Тишковец О.В., Стрельнікова О.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.120-124. - укр. УДК 539.3.

Вивчено довговічність елементів проточної частини гідротурбін при наявності дефектів у вигляді ланцюжка тріщин під дією циклічного навантаження. Визначено кількість циклів навантаження, при якому тріщини підростають до критичних розмірів, і відбувається руйнування. Для визначення критичної кількості циклів використана модифікована залежність Періса. Для елементів конструкцій, ослаблених періодичною системою колінеарних тріщин, береги яких навантажені довільним навантаженням, що розтягує, отримано гіперсфуглярне інтегральне рівняння щодо переміщень берегів тріщини. За розв'язанням цього рівняння обчислюється коефіцієнт інтенсивності напружень. Дана оцінка часу до руйнування для елементів конструкцій з тріщинами різної початкової довжини.

55.19.02.2168/230905. Перехідні режими поздовжнього руху магнітолевітуючого поїзда. Поляков В.О., Хачапуридзе М.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.137-143. - рос. УДК 629.439.

Об'єктом дослідження є перехідні режими руху магнітолевітуючого поїзда. Метою дослідження є оцінка його динамічних якостей і навантаженості в таких режимах. Робота виконана шляхом експериментів з комп'ютерною моделлю руху поїзда, в яку перетворена створена модель математична. Комп'ютерна модель програмно фіксувалася вхідною мовою системи комп'ютерної математика Mathematica. Результати дослідження наведені в графічній формі і відображають рух поїзда в режимах розгону, проходження тунелю, а також службового та екстреного гальмування. Аналіз цих результатів дозволив оцінити динамічні якостей поїзда в розглянутих перехідних режимах руху та його навантаженість в їх процесі.

55.19.02.2169/230906. Про один метод керування рухом підводних суперкавітуючих апаратів. Семененко В.М., Андрейцев А.Ю., Крижановська Т.В., Семененко Т.М. // Вісник Херсонського

національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.144-151. - рос. УДК 532.528:681.513.

Розроблено новий метод активної стабілізації руху високошвидкісних підводних суперкавітуючих апаратів по крену і метод управління їх рухом шляхом регулювання кута крену. Наведено результати комп'ютерного моделювання маневрування суперкавітуючого апарату за курсом при управлінні за допомогою вертикальних гідродинамічних рулів, що проникають з каверни у воду, і шляхом регулювання кута крену. Показано, що метод управління креном суперкавітуючого апарату з метою його маневрування за курсом є досить ефективним.

55.19.02.2170/230913. Застосування Maple для розв'язання контактної задачі про тиск жорсткого кільцевого штампа на півпростір з початковими напруженнями. Ярецька Н.О., Рамський А.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.199-204. - укр. УДК 539.3.

У рамках лінеаризованої теорії пружності представлено розв'язок контактної задачі про тиск жорсткого кільцевого штампа на півпростір з початковими напруженнями із застосуванням програми Maple. Розроблено алгоритм та комп'ютерну програму чисельного обчислення компонентів напруженодеформованого стану контактуючих тіл з початковими напруженнями при довільній структурі пружного потенціалу. Числова реалізація методу дала змогу графічно відобразити вплив початкових напружень на закон розподілу контактних характеристик тіл, для потенціалів найпростішої структури.

55.19.02.2171/231174. Управління витратами як складова механізму економічної безпеки підприємств машинобудування. Ковальчук С.В., Лісовський І.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.153-160. - укр. УДК 338.246.87:336.5.02.

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи та практичні аспекти управління витратами та його ідентифікація як невід'ємної складової механізму економічної безпеки підприємств машинобудування. Метою дослідження є теоретико-методичне обґрунтування формування механізму економічної безпеки машинобудівного підприємства з урахуванням сучасних підходів до управління його витратами. Проведено аналіз сучасних наукових світових і вітчизняних підходів до методології управління витратами сформовано авторський підхід стосовно визначення місця управління витратами в системі економічної безпеки машинобудівних підприємств. Визначено, що об'єктами стратегічного управління є рівень витрат, їх формування і структура, а метою управління витратами - їх оптимізування і зниження. Зазначено, що стратегічне управління витратами в системі економічної безпеки підприємства, має охоплювати такі складові, як: облік та аналіз витрат підприємства (у розрізі постійні/змінні, а також методів їх покриття); формулювання стратегічних альтернатив та вибір стратегії відшкодування витрат; планування та прогнозування рівня витрат (з урахуванням методу маржинального доходу); оптимізування і контроль процесу формування витрат; виявлення відхилень від планових показників та ідентифікування причин таких відхилень, їх нейтралізація або врахування; пошук та кількісне оцінювання резервів зниження витрат господарюючого суб'єкта, визначення, обґрунтування та запуск механізмів їх мобілізації; контроль виконання та гнучке коригування розроблених планів Сформовано та охарактеризовано процес розроблення управлінського рішення у сфері управління витратами підприємств машинобудування, який складається з наступних етапів: розробки рішення; збору та аналізу вхідної інформації; синтезу, оцінювання альтернатив та прийняття рішення; деталізації рішення та контролю його виконання. Обґрунтовано сучасні підходи до формування та реалізації управління витратами як складової механізму економічної безпеки підприємства, визначено етапи його формування на різних рівнях господарювання Запропонована деталізація методів управління витратами підприємства може слугувати цілям узгодження різних методів управління витратами з подальшою імплементацією у механізм економічної безпеки машинобудівного підприємства.

55.03 Машинознавство і деталі машин

55.19.02.2172/228929. Варіанти холодного видавлювання вісесиметричних порожнистих виробів з виступом на донній частині зі сторони порожнини. Калюжний В.Л., Потятиник А.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.3-10. - укр. УДК 621.7.

Методом скінченних елементів проведений аналіз холодного зворотного видавлювання традиційного та зворотного видавлювання з роздачею вісесиметричних порожнистих виробів із виступом на донній частині зі сторони порожнини. Використана пружно-пластична модель металу, що деформується. Встановлені залежності зусилля видавлювання та зусилля виштовхування виробів із матриці від переміщення деформуючого інструмента. Визначені розподіли питомих зусиль на контактуючих поверхнях при максимальному значенні зусилля деформування. Видавлювання з роздачею приводить до зменшення зусилля деформування на 13% та питомих зусиль на пуансоні, матиці і виштовхувачі.

При видавлюванні з роздачею формоутворення виступу на донній частині проходить при меншому зусиллі. Виявлена температура здеформованого металу при холодному формоутворенні. Визначені кінцевий деформований стан заготовок, форма і розміри виробів з урахуванням пружної деформації після виштовхування із матриці. Встановлені всі параметри для розроблення технології - зусилля та робота деформації для вибору пресового обладнання, питомі зусилля для проектування штампового оснащення, форма і розміри виробів та інтенсивність деформацій для оцінки якості виробів та прогнозування механічних властивостей здеформованого металу.

55.19.02.2173/228964. Обґрунтування режиму роботи вібраційних приводів пневматичного типу. Горбачов Ю.Г. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.139-143. - укр. УДК 621.542: 621.61.

В роботі наголошено на важливості проблеми інтенсифікації процесів випуску насипних матеріалів з будь-яких ємностей в умовах гірничих та гірничозбагачувальних підприємств. Використання вібраційних засобів боротьби з явищами зависання та зводоутворення матеріалів в блоках, рудозвальних висхідних виробках, бункерах дозволяє суттєво знизити їхню кількість за рахунок впливу коливань певних режимів на частинки матеріалу, зниження коефіцієнтів тертя між ними і підвищення тим самим їхньої плинності. Зроблено оцінку актуальності теми дослідження. На підставі огляду науково-технічної інформації розглянуто існуючі варіанти конструкцій таких пристроїв та вимоги до них. Аналіз різних типів вібраційних приводів показує певні переваги пневматичних віброзбудників. Зроблено висновок про доцільність використання таких вібраційних приводів в умовах підвищеної вологості та використання вибухових речовин для ліквідації зависань. Проте більшість конструкцій характеризується ударним режимом роботи, який супроводжується значними динамічними навантаженнями на виконавчі елементи приводів. Оцінка рівня цих навантажень показує, що вони на порядок вище тих, що діють в приводах подібних конструкцій з без ударним режимом роботи. Зроблено висновок про небезпечність таких навантажень з точки зору міцності і через це недостатній рівень надійності ударних елементів. Метою дослідження є зниження негативних наслідків ударних навантажень за рахунок застосування без ударного режиму роботи приводів, доцільність якого доведена методом порівняльного аналізу. Його наукова новизна полягає в пропозиції досягти цього шляхом створення таких умов розподілення повітря в робочих порожнинах приводів, які б забезпечили гасіння динаміки рухомого поршня в кінці прямого і зворотного ходів та неможливість його зіткнення з корпусними деталями. Реалізація такого рішення дасть можливість отримати на практиці без ударний режим роботи і суттєво підвищити рівень надійності та довговічності пневматичних вібраційних приводів гірничого обладнання.

55.19.02.2174/228975. Автоматизоване керування турбомеханізмом. Лобов В.Й., Лобова К.В., Донченко О.І. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.191-196. - укр. УДК 62-52:621.61.

Мета. Теоретичне обґрунтування, розробка та дослідження роботи системи автоматизованого керування механізмами, що відносяться до турбомеханізмів та реалізують спосіб, який дозволяє зменшити кількість спожитої електроенергії з мережі живлення. Методи дослідження. Для аналітичних досліджень використані підходи, що визначають основні математичні вирази для напруги на статорі електродвигуна турбомеханізму після відключення від живлячої мережі. Використовуючи математичні залежності за допомогою додатку Mathcad оцінено вплив параметрів на роботу системи. Наукова новизна. Уперше запропоновано використовувати технологічні особливості турбомеханізму, який має канал для відводу повітря і газу, що дозволяє виробляти електричну енергію, перетворюючи механічну енергію від потоку відпрацьованих, вивільнених або видуваємих газів та повітря технологічної установки. Практична значимість. Використання запропонованого способу знижує споживання електроенергії з живлячої мережі технологічною установкою за рахунок врахування особливостей її роботи. Результати досліджень, схема повітряного тракту технологічного об'єкту та структура автоматизованої системи управління турбомеханізмом може бути використана проектною організацією або при впровадженні в діючі промислові установки. Результати. Запропонований метод економії електричної енергії, суть якого полягає в тому, що він дозволяє зменшити кількість спожитої електроенергії з мережі живлення електродвигуном за рахунок використання енергії газовоздушного потоку відпрацьованих, вивільнених або видуваємих турбомеханізмів технологічної установки, що перетворюється за допомогою генератора в електричну енергію. Представлені теоретичні дослідження та отримані математичні залежності для визначення електрорухомої сили, яка з часом зменшується по абсолютній величині та частоті, часу вибігу турбомеханізму після відключення статора електродвигуна від живлячої мережі, що залежить від кутової швидкості та зміни фазового кута зміщення струму й зсуву фазового кута від сумарної напруги.

55.19.02.2175/229665. Розповсюдження хвиль в шаруватих в'язко-пружних конструкціях. Мاستиновський Ю.В., Ангілогов Д.І. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.7-15. - рос. УДК 539.3 : 543.1.

Мета роботи. Розробка спрощеної математичної моделі і методики розрахунку для інженерної практики, які дозволяють на стадії створення і доводки надавати попередню оцінку міцності і стійкості шаруватих конструкцій при дії на них навантажень ударного типу. Аналіз можливості застосування стержневих теорій для дослідження перехідних процесів в елементах в'язко-пружних конструкцій. Методи дослідження. Для описання руху складових шаруватих конструкцій використовуються уточнені (некласичні) стержневі моделі. В цих моделях враховано деякі додаткові фактори, які впливають на розповсюдження хвиль напружень. Приймається, що в області контакту стержнів діє сила, пропорційна відносному переміщенню елементів конструкції, і сила тертя, пропорційна відносній швидкості переміщення частинок серединних ліній стержнів. Задача про торцевий удар по складеному (двошаровому) стержню розв'язується аналітично з використанням методів розділення змінних і розкладання в ряди Фур'є. Отримані результати. За допомогою заміни змінних і методу розділення шуканих функцій сформульовано дві крайові задачі для хвильового і телеграфного рівнянь, які зведено до безрозмірного вигляду. Задано закон зміни за часом імпульсного впливу, який моделює дію імпульсу поздовжньої сили на границі конструкції. Отримано розрахункові формули для обчислення значень узагальнених переміщень в кожній зі складових конструкції, і змін об'ємної густини потенціальної енергії пружної деформації в двошаровому стержні. Наводяться графіки і проводиться аналіз зміни енергії деформації в двошаровому стержні, складеному з різних матеріалів при заданому впливі на границі. Наукова новизна. На основі використання уточненої стержневої моделі двошарової в'язко-пружної конструкції розроблена методика і отримано формули для розрахунку поздовжніх рухів її складових і зміни енергії деформації вздовж конструкції, викликаних нестационарним торцевим навантаженням. Практична цінність. В'язко-пружні шаруваті конструкції широко застосовуються в сучасній техніці. Дослідження якісних закономірностей руху складових конструкції використовується при оцінці міцності контакту і стійкості при дії різних навантажень. Розроблена методика розрахунку і отримані формули для знаходження переміщень кожного шару і зміни енергії деформації всієї конструкції, засновані на використанні уточненої моделі руху двошарового в'язко-пружного стержня, становлять інтерес для інженерної практики.

55.19.02.2176/229669. Моделювання впливу форми обичайки та силової стойки вхідного пристрою системи "співвісний повітряний гвинт - дозвуковий вхідний пристрій" силової установки з гвинтовентиляторним двигуном на її аеродинамічні характеристики. Комаров В.В. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.34-39. - укр. УДК 692.735.083.002.5:62-69.001.57(043.2).

Метою роботи є розробка методики визначення параметрів "співвісний повітряний гвинт - дозвуковий вхідний пристрій" силової установки з турбогвинтовентиляторним двигуном та рекомендацій щодо удосконалення характеристик дозвукового вхідного пристрою ТГвВД, шляхом раціонального профілювання та оптимізації геометричних параметрів елементів проточної частини вхідного пристрою в системі "співвісний повітряний гвинт - дозвуковий вхідний пристрій" із застосуванням сучасних програмних засобів моделювання. Методи дослідження. Отримані результати базуються на розрахункових методах теорії авіаційних двигунів, теорії робочих процесів його елементів; теорії примежового шару; теорії газової динаміки. Також, у процесі досліджень використовувались методи математичного моделювання, метод кінцевих елементів для розв'язання задач газодинаміки потоку. Отримані результати. В роботі наводяться результати математичного моделювання 3-мірної течії робочого тіла в дозвуковому вхідному пристрої кільцевого типу силової установки з гвинтовентиляторним двигуном в спеціалізованому обчислювальному комплексі ANSYS CFX. Досліджено вплив форми обичайки та силової стойки вхідного пристрою системи "співвісний повітряний гвинт - дозвуковий вхідний пристрій" на його аеродинамічну ефективність. Результати дослідження представлено у вигляді візуалізації параметрів течії газу, а також значення коефіцієнта відновлення повного тиску вхідного пристрою. Наукова новизна. Вперше розроблено математичну модель системи "співвісний повітряний гвинт - дозвуковий вхідний пристрій" та методики систематизованого аналізу варіантів профілювання елементів дозвукового вхідного пристрою кільцевого типу силової установки з турбогвинтовентиляторним двигуном з метою удосконалення його аеродинамічних характеристик. Практичну цінність роботи становлять методи й моделі, що запропоновані в роботі та доведені до інженерних методик, що дозволяють вирішувати інженерні та наукові задачі щодо розрахунку параметрів течії та ефективності системи "співвісний повітряний гвинт - дозвуковий вхідний пристрій".

55.19.02.2177/229671. Геометричне моделювання S-подібних скелетних ліній профілів лопаток осьових компресорів. Борисенко В.Д., Устенко С.А., Устенко І.В. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.45-52. - укр. УДК 621.51.003.13.

Мета роботи. Розробка геометричної моделі S-подібних скелетних (середніх) ліній профілів напрямних і робочих решіток компресорів осьового конструктивного оформлення шляхом подальшого розвитку методу геометричного моделювання S-подібних кривих. Методи дослідження. Скелетні лінії профілів лопаток осьових компресорів пропонується подавати в натуральній параметризації із застосуванням

квадратичної залежності розподілу кривини від довжини дуги. Невідомі коефіцієнти цієї залежності визначаються шляхом мінімізації відхилення проміжно отриманої точки скелетної лінії від точки, заданої проєктантом. Об'єктом дослідження є процес моделювання скелетних ліній профілів лопаток осьових компресорів, предметом дослідження - моделі скелетних ліній. Отримані результати. На основі запропонованого методу геометричного моделювання S-подібних кривих розроблено програмний код, який дозволяє отримувати і візуалізувати на екрані монітора комп'ютера скелетні лінії профілів лопаток в широкому діапазоні кінематичних і геометричних параметрів проєктованих робочих і напрямних решіток осьових компресорів, що підтверджено практичною реалізацією чисельних тестових варіантів змодельованих ліній. Наукова новизна. Вперше запропоновано метод геометричного моделювання скелетних ліній профілів лопаток осьових компресорів із застосуванням натуральної параметризації та квадратичного закону розподілу кривини від довжини дуги обводу, що забезпечує плавність розподілу кривини та перегин отриманої кривої в заданій користувачем точці. Практична цінність. Запропонована модель скелетних ліній профілів лопаток осьових компресорів розширює математичне забезпечення автоматизованої системи проєктування лопаткових апаратів проточних частин компресорів осьового типу, знижує імовірність появи огріхів у геометрії об'єктів проєктування та подальшої їх обробки на високоточному технологічному устаткуванні.

55.19.02.2178/229674. Види контактних пошкоджень зубчастих коліс головних вертольотних редукторів в процесі їх експлуатації. Кравцов В.В. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.67-72. - рос. УДК 621.831.

Мета роботи. Недостатня якість виготовлення зубчастих передач в значній мірі обмежує підвищення характеристик вертольотних редукторів. Для підвищення якості виготовлення зубчастих коліс головних вертольотних редукторів необхідно встановити основні види контактних пошкоджень в процесі експлуатації. Методи дослідження. Аналіз контактних пошкоджень зубчастих коліс головних вертольотних редукторів при візуальному огляді після їх експлуатації. Отримані результати. В роботі, на основі результатів дефектування деталей головного вертольотного редуктора при капітальному ремонті та аналізу контактних пошкоджень цементованих та азотованих зубчастих коліс, встановлені та розглянуті основні види пошкоджень. Причинами пошкоджень є: підвищена концентрація навантаження по довжині та по профілю зубів; високі зовнішні перевантаження; підвищений тепловий ефект при шліфуванні бокових поверхонь зубів; спотворення профілю бокових поверхонь зубів; неправильне підведення мастила до зчеплення; наявність е- фази в азотованому шарі; потрапляння сторонніх часток у зчеплення зубів, занижена глибина поверхнево зміцненого шару зубів; велика концентрація нітридів по межі зерен в азотованому шарі; занижена твердість зміцненого шару зубів тощо. Наукова новизна. В даній роботі встановлені та представлені основні види контактних пошкоджень зубчастих коліс головних вертольотних редукторів в процесі їх експлуатації та виконана їх класифікація за причинами виникнення. Практична цінність. На основі встановлених видів контактних пошкоджень зубчастих коліс головних вертольотних редукторів та причин їх виникнення, можливо їх запобігати конструктивними та технологічними заходами в процесі виробництва.

55.19.02.2179/229678. Відновлення корпусних деталей з легких сплавів холодним газодинамічним напилюванням. Шорінов О.В., Маркович С.Є. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.101-106. - рос. УДК 539.3 : 543.1.

Мета роботи. Демонстрація можливостей технології холодного газодинамічного напилювання низького тиску для ремонту і відновлення корпусних деталей авіаційної техніки з легких сплавів. Методи дослідження. Напилювання захисно-відновних покриттів на основі алюмінію на корпусні деталі авіаційної техніки з магнієвих і алюмінієвих сплавів виконано з використанням установки холодного газодинамічного напилювання низького тиску ДИМЕТ-405. Забезпечення заданого комплексу фізико-механічних властивостей покриттів, а саме адгезійної міцності, мікротвердості, мікроструктури, здійснюється з використанням кореляційної карти впливу технологічних режимів на властивості покриттів. Отримані результати. На сьогодні розвиток ремонтного виробництва в напрямку створення технологій напилювання захисних та відновлювальних покриттів є актуальним завданням. Представлені можливості застосування технології холодного газодинамічного напилювання низького тиску для відновлення корпусних деталей авіаційної техніки на прикладі корпусу коробки приводів з магнієвого сплаву, корпусу насоса і корпусу дозатора з алюмінієвих сплавів. У випадку з корпусом з магнієвого сплаву крім відновлення пошкоджених ділянок фланцю від корозії, також забезпечується корозійний захист. Енерго- та ресурсозаощадлива технологія холодного газодинамічного напилювання передбачає використання недорогого мобільного технологічного обладнання для нанесення покриттів як в умовах виробництва, так і в "польових" умовах. Етапами технологічного процесу відновлення є: підготовка поверхні з пошкодженням до напилювання шляхом обдування піском, оброблення дефектів для забезпечення форми, що запобігає утворенню порожот, знежирення, безпосередньо напилювання з наступною механічною обробкою для отримання заданої геометрії і якості поверхні. Отримані результати розширюють можливості використання технології холодного газодинамічного напилювання захисних та відновлювальних покриттів як в автомобіле-, так і в авіадвигунобудуванні. Наукова новизна. Розроблено новий підхід до проєктування технологічних

процесів формування відновних покриттів на корпусних деталях з легких сплавів (магнієві і алюмінієві сплави) на основі вибору технологічних режимів напилювання із застосуванням кореляційної карти, яку можна використовувати для аналізу впливу параметрів процесу на властивості покриттів. Практична цінність. Технологія холодного газодинамічного напилювання може широко застосовуватись в ремонтному виробництві для формування захисних і відновлювальних покриттів. Розроблено технологічні рекомендації та відпрацьований технологічний процес відновлення корпусних деталей з легких сплавів холодним газодинамічним напилюванням.

55.19.02.2180/229679. Закономірності ущільнення титанових пресовок. Павленко Д.В. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.107-116. - рос. УДК 669.295:621.762.

Мета роботи. Встановлення основних закономірностей ущільнення порошків титану марки ПТ5 на етапах пресування та спікання, а також закономірностей розподілу пористості в спечених заготовках. Методи дослідження. Титанові пресовки одержували шляхом холодного однобічного пресування порошків при різних тисках і наступного вакуумного спікання. Для дослідження пористості пресовок на основі порошку титану марки ПТ5 використовували метод гідростатичного зважування та аналізу мікрофотографій шліфів. Для обробки експериментальних даних використовували методи математичної статистики. Об'єктом дослідження був процес ущільнення титанових пресовок. Предметом дослідження були закономірності зміни щільності та пористості пресовок, а також їх геометричних розмірів залежно від тиску пресування. Отримані результати. Приведені результати дослідження методом гідростатичного зважування розподілу пористості в циліндричних пресовках з порошку титану ПТ5 при однобічному холодному пресуванні та наступному вакуумному спіканні. Встановлено основні закономірності розподілу пористості в спечених пресовках та їх локальних частинах. Показано, що для пресовок діаметром 40 мм та висотою 70 мм мінімальне значення пористості після однобічного пресування при тиску 700 МПа та спікання при температурі 1250°C протягом 2,5 ч. спостерігається в центральній верхній частині і становить 4,5%. Максимальна пористість спостерігається в нижній частині, в периферійній зоні. Середнє значення пористості становить 8,8%, що свідчить про наявність переважно закритих пор. Показано, що розподіл пор у середній частині пресовок підкоряється закону нормального розподілу. На підставі дослідження щільності і геометрії пресовок після пресування з різними режимами та наступного вакуумного спікання, встановлено закономірності зміни пористості та розмірів. Показано, що при тиску пресування більше ніж 620...640 МПа наступне вакуумне спікання приводить до збільшення лінійних розмірів пресовок. Пресування при більш низькому тиску сприяє формуванню відкритої пористості, що забезпечує підвищення щільності при спіканні і усадці. На підставі встановлених закономірностей, обґрунтовано раціональний діапазон тиску пресування. Визначено параметр спресованості досліджених порошків і встановлено тиск пресування, при якому забезпечується одержання беспористої (компактної) пресовки. Показано, що, враховуючи ефекти появи вторинної пористості в процесі спікання, для одержання компактних спечених заготовок, які мають 100% щільність, технологічний процес повинен включати операції деформаційної обробки пресовок після спікання. Наукова новизна. Встановлені закономірності зміни щільності, пористості та лінійних розмірів титанових пресовок залежно від тиску пресування з урахуванням консолідації вакуумним спіканням. Практична цінність. На підставі встановленого розподілу пористості в циліндричних пресовках виконано аналіз пористості заготовок для вибору режимів інтенсивної пластичної деформації методом гвинтової екструзії. Встановлено раціональну величину тиску пресування, при якій забезпечується мінімальна зміна лінійних розмірів пресовок у процесі спікання.

55.19.02.2181/229680. Двойная химико-термическая обработка зубчатых колес главных вертолетных редукторов. Кравцов В.В. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.117-122. - рос. УДК 621.001.63; 621.001.66; 621.001.24; 658.512.

Оценка влияния последовательных этапов химико-термической обработки (цементация + азотирование) на качество изготовления зубчатых колес из стали 16ХЗНВФМБ-Ш главных вертолетных редукторов.

55.19.02.2182/229681. Формування якості поверхні деталей із сплаву на основі алюмінідів титану, отриманих по технології SLM алмазним вигладжуванням. Вишнепольський Є.В., Павленко Д.В. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.123-131. - рос. УДК 621.762.82.

Мета роботи. Встановити раціональний режим алмазного вигладжування деталей із сплаву на основі алюмінідів титану, отриманих за технологією селективного лазерного спікання порошків з точки зору якості поверхні. Методи дослідження. Зразки отримували з інтерметалідного сплаву LMD OX 45-3 (Ti45-Al3-Nb) шляхом лазерного осадження порошку OX 45-3 на металеву підложку із сплаву ВТ6. Для дослідження пористості зразків використовували метод аналізу мікрофотографій шліфів. Для обробки експериментальних даних використовували методи математичної статистики. Формування

якості поверхні виконували алмазним вигладжуванням з різними режимними параметрами. Шорсткість поверхні досліджували за допомогою профілографу. Об'єктом дослідження була область раціональних, з точки зору якості поверхні, режимних параметрів алмазного вигладжування деталей із сплаву на основі алюмінідів титану, отриманих за технологією селективного лазерного спікання порошків. Предметом дослідження були залежності зміни шорсткості поверхні від режимних параметрів алмазного вигладжування. Отримані результати. Надані результати дослідження зміни шорсткості поверхні плоских зразків з інтерметалідного сплаву LMD OX 45-3, отриманого шляхом селективного лазерного осадження порошку OX 45-3 на металеву подложку із сплаву ВТ6. Встановлені основні закономірності зміни шорсткості в залежності від різних режимів та умов вигладжування. Показано, що на величину шорсткості великий вплив оказує вихідна пористість поверхневого шару зразка. Показано, що для прогнозування величини шорсткості зразків з некомпактних матеріалів, після алмазного вигладжування необхідно враховувати сукупний вплив зусилля вигладжування, подачі, вихідної пористості поверхневого шару та радіусу алмазного індентора. Для досліджуваного сплаву встановлено, що вигладжування з подачею більше ніж 0,1 мм/об, при зусиллі 0,4 кН, алмазним індентором радіусом 1 мм, при наявності тупикових пор на поверхні зразка, призводить до значного погіршення шорсткості поверхні. Встановлено, що з точки зору шорсткості поверхні, для деталей з досліджуваного сплаву, пористість поверхневого шару котрих складає 9...11%, найбільш раціональним режимом алмазного вигладжування є зусилля вигладжування 0,3 кН, подача 0,1 мм/об та радіусі сфери алмазного індентору 4 мм. Наукова новизна. Встановлені залежності зміни шорсткості поверхні зразків із сплаву на основі алюмінідів титану в залежності від режимних параметрів вигладжування та вихідної пористості. Практична цінність. На основі встановлених залежностей шорсткості поверхні від режимних параметрів алмазного вигладжування та вихідної пористості поверхневого шару, встановлена раціональна область зміни та поєднання режимних параметрів, при яких забезпечується мінімальна величина шорсткості поверхонь деталей із досліджуваного сплаву, отриманого за технологією селективного лазерного спікання.

55.19.02.2183/229684. Високоякісні поршневі сплави вітчизняного виробництва. Мітяєв О.А., Волчок І.П., Лоза К.М., Концур О.О. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.144-151. - укр. УДК 62-144:669.715.004.15.

Мета роботи. Дослідження властивостей експериментального нового сплаву виробництва АТ "Мотор Січ" та порівняння з кращими світовими аналогами - поршневими сплавами виробництва Росії та Німеччини. Методи дослідження. Хімічний склад експериментальних і серійних сплавів контролювали спектральним аналізом на іскровому спектрометрі "Spectro-Max". Аналіз макро- та мікроструктури виконували за допомогою оптичних мікроскопів МИМ-7, МИМ-8 і "Neophot-21". Вивчення структури при великих збільшеннях проводили на растровому електронному мікроскопі "JSM-300" (Японія). Мікрорентгеноспектральний аналіз структурних складових виконували на растровому електронному сканувальному мікроскопі "JSM-6360LA" (Японія). Температурний коефіцієнт лінійного розширення визначали за допомогою оптичного кварцового дилатометра Шевенара. Опір високотемпературному руйнуванню визначали за ГОСТ 10145-81. Отримані результати. Розроблено експериментальну технологію підвищення якості поршневих сплавів і збільшення ресурсу, надійності та довговічності поршнів, що виготовлені з них. Наукова новизна. Виявлено основні закономірності зміни структури вітчизняних поршневих сплавів в процесі експлуатації, що дозволило сформулювати критерії надійності при високих температурах. Встановлено, що каркасна структура комірчастого типу, яку було отримано за експериментальною технологією, є термічно стабільною в умовах експлуатації (~300...350°C) обмежує змінення розмірів і геометрії поршня та сприяє підвищенню його довговічності. Практична цінність. Застосування експериментальної технології, у порівнянні з серійною, спростило технологічний процес, знизило витрати на його виконання, позитивно позначилося на стабільності структури поршнів, призвело до зниження температурного коефіцієнта лінійного розширення на 5,60...5,75 % та збільшило час до руйнування при заданих напруженні та робочій температурі в 2,4 рази. Впровадження результатів роботи у виробництво дозволило знизити собівартість поршнів більш ніж у 3 рази.

55.19.02.2184/229685. Вплив потужності плазмотрона на якість безкамерних титанових покриттів. Єршов А.В., Зеленіна О.А., Мацюк С.Н. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.152-157. - рос. УДК 621. 793.7.

Мета роботи полягає в пошуку параметрів режиму безкамерного напилення, при якому взаємодія титану з повітрям не приводить до крихкості і розтріскування покриття. Методи дослідження. Для дослідження мікрошліфів покриттів використовувалась метод оптичної мікроскопії. Виявлені закономірності узгоджувалися з теоретичною моделлю нестационарного температурного поля рухомого теплового джерела. Отримані результати. Розглянуто можливість реалізації умов безкамерного нанесення титанових плазмових покриттів при зміні струму дуги плазмотрона. Головною перешкодою на шляху реалізації плазмового напилення титану в повітряному середовищі є його інтенсивна взаємодія з газами при температурі вище 350° С, оскільки титан - активний хімічний елемент. Тому основна умова при зварюванні - повна ізоляція від навколишнього середовища, що

містить кисень, азот, водень та інші гази. Встановлено, що аргоноплазмове напилення покриття титану товщиною 0,7-0,8 мм в повітряному середовищі при потужності аргонової дуги плазмотрона 30 кВт і струмі дуги 600 А супроводжується появою тріщин і виникненням значної пористості покриття. В даному випадку причиною розтріскування покриття є перегрів і окислення шару, які обумовлені дією теплового потоку від плазмового струменя і металу, який осаджується. Показано, що на відміну від зварювання титанових деталей плазмове напилення титану можливо і у відкритому середовищі, оскільки процеси нагрівання та охолодження частинок покриття протікають значно швидше, ніж при зварюванні. Встановлено, що головною умовою запобігання взаємодії титану з газами є зниження температури зовнішньої поверхні покриття, що досягається шляхом зниження потужності плазмотрона і струму дуги. При цьому вдається виключити розтріскування і зменшити пористість покриття. Наукова новизна. Визначено параметри нанесення бездефектного аргоноплазмового покриття в повітряному середовищі. Експериментально виявлено, що при зменшенні потужності плазмотрона до 7-8 кВт і струму дуги до 150-180 А виключається розтріскування і зменшується пористість покриття. Практична цінність. Показана можливість плазмового напилення титанових покриттів без застосування захисної камери з контрольованою атмосферою, що забезпечує зниження витрат на виготовлення і експлуатацію технологічного обладнання. Зазначені переваги стають найбільш істотними для великогабаритних деталей. Показано, що умови безкамерного нанесення титанових плазмових покриттів реалізуються при зменшенні струму дуги плазмотрона і не вимагають значного переналагодження обладнання.

55.19.02.2185/229858. До задачі параметричного синтезу стабілізатора нестационарного об'єкта. Александрова Т.Є., Костяник І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.3-6. - рос. УДК 629.76.

Розглядається задача вибору чисельних значень варійованих параметрів стабілізатора об'єкта, збурений рух якого описується системою диференціальних рівнянь зі зміною в часі значеннями коефіцієнтів. Метод "заморожених коефіцієнтів", що використовується в даний час для вирішення задач параметричного синтезу аналогових і цифрових регуляторів нестационарних динамічних об'єктів, по-перше, не має строгого математичного обґрунтування і, по-друге, не в змозі забезпечити безперервно зростаючих вимог до точності регуляторів. Викладений в цій статті метод параметричного синтезу регуляторів нестационарних об'єктів заснований на знаходженні значень варійованих параметрів регулятора, що доставляють мінімум інтегрального квадратичного функціоналу, який обчислюється на рішеннях математичної моделі замкнутої системи управління. При цьому алгоритм параметричного синтезу включає цілеспрямований вибір вагових коефіцієнтів функціонала, а пошук мінімуму функціоналу здійснюється за допомогою програмного продукту Optimization Toolbox в середовищі MATLAB або продукту Minimize в середовищі MATHCAD. Пропонований метод доцільно використовувати при розробці аналогових і цифрових стабілізаторів рухомих динамічних об'єктів військового призначення: міжконтинентальних балістичних ракет і ракет-носіїв космічних апаратів, літаків, основного озброєння танків, корабельних гармат головного калібру.

55.19.02.2186/229861. Забезпечення міцності тонкостінних конструкцій шляхом обґрунтування параметрів із використанням апроксимацій поверхонь відгуку. Бондаренко М.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.25-33. - укр. УДК 539.3.

Розроблено підхід і моделі для забезпечення міцності тонкостінних машинобудівних конструкцій, що працюють в умовах геометричної та фізичної нелінійностей, шляхом обґрунтування проектних рішень. Він базується на використанні нелінійної математичної моделі напружено-деформованого стану, а також - методів апроксимації для побудови функцій відгуку. Різні критерії, за якими проводиться пошук проектних рішень, вносяться до цільової функції. До неї застосовується розроблений алгоритм пошуку раціональних параметрів. Розроблені алгоритми і моделі застосовані для розв'язання тестових та прикладних задач. Проведена розрахунково-експериментальна верифікація розроблених скінченно-елементних моделей.

55.19.02.2187/229862. Оцінка плавності ходу гусеничної машини при використанні додаткових демпфуючих пристроїв. Воронцов С.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.34-37. - рос. УДК 629.1.032.531.3.

Розглядається задача оцінки плавності ходу гусеничної машини при використанні додаткових демпфуючих пристроїв. Підвищення вимог до рухливості і, зокрема, до плавності ходу швидкохідних гусеничних машин привело до необхідності збільшення енергоємності системи підресорювання. Одним із способів поліпшення плавності ходу і зниження перегріву гідравлічних амортизаторів є установка додаткових демпфуючих пристроїв, які вступають в дію в кінці динамічного ходу котка, працюючи спільно з основним амортизатором. Це дозволяє знизити потужність, що поглинається демпфуючими пристроями на всіх режимах руху машини за умови збереження необхідної плавності

ходу. У статті наведено результати, що отримані за рахунок математичного моделювання, швидкісні характеристики модернізованої системи підресорювання. Дана оцінка отриманих результатів в порівнянні з вихідними характеристиками. Наведено оцінку рівня потужностей, що поглинаються основними і додатковими демпфіючими елементами при русі по нерівностях.

55.19.02.2188/229863. Уточнення показників міцності кришки люка напіввагона, моделюванням додаткових розрахункових режимів. Горбунов М.І., Фомін О.В., Ловська А.О., Коваленко В.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.38-45. - укр. УДК 629.463.65.

В статті приведені дослідження показників міцності кришки люка напіввагона при моделюванні додаткових розрахункових режимів. Для досягнення зазначеної мети побудовано просторову комп'ютерну модель кришки люка універсального напіввагона. Для визначення показників міцності кришки люка при експлуатаційних режимах навантаження проведений розрахунок на міцність з використанням методу скінчених елементів. До уваги прийняті основні схеми навантаження кришки люка напіввагона у відповідності до нормативних документів, а також додаткові схеми її навантаження. Отримано уточнені значення показників міцності кришки люка при експлуатаційних режимах навантаження. Встановлено, що міцність кришки люка при деяких схемах навантаження не забезпечується. Результати проведених досліджень можуть використовуватися при проектуванні несучих конструкцій кузовів напіввагонів нового покоління з покращеними техніко-економічними параметрами.

55.19.02.2189/229864. Стенд для експериментального дослідження впливу магнітного поля на модуль пружності та модуль втрат магнітореологічних еластомерів. Дущенко В.В., Маслів А.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.46-50. - укр. УДК 620.172.21:541.6.

Розглянуто питання створення стенду для широкого спектру досліджень впливу магнітного поля на модуль пружності і модуль втрат зразків пружних втулок з магнітореологічних еластомерів підвіски транспортних засобів при деформаціях розтягування-стискання та зсуву. Вирішені питання підвищення точності вимірювань характеристик магнітореологічних еластомерів у порівнянні з відомими аналогами. При розробці стенду передбачено виключення впливу сторонніх факторів, зокрема таких, як сила тяжіння та втрати магнітного потоку. Із зразків, які досліджуються та феромагнітних матеріалів створено магнітний ланцюг без повітряних зазорів, що забезпечило необхідну величину індукції магнітного поля. Розроблено вимірювальний комплекс для реєстрації сил та деформацій зразків із використанням тензометрії та сучасних мікропроцесорних технологій.

55.19.02.2190/229865. Обґрунтування доцільності використання способу прискореного виміру твердих частинок з відпрацьованими газами тепловозів. Каслін О.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.51-55. - укр. УДК 621.43.068.

Проаналізовано проблему зростання тривалості і вартості регламентованої процедури екологічного діагностування дизельних силових установок, яка виникла з введенням нової нормованої величини - середньоексплуатаційного викиду твердих частинок з відпрацьованими газами дизелів. Запропоновано спосіб прискореного виміру масових викидів твердих частинок, який відповідає вимогам міжнародного стандарту ISO 8178. Впровадження цього способу дозволяє підвищити економічну ефективність екологічних випробувань дизелів. Розроблено методику оцінки ефективності використання запропонованого способу за критеріями: тривалості, витрат палива та вартості випробувань. На прикладі тепловозних дизелів експериментально обґрунтовано доцільність використання даного способу в ході екологічних випробувань дизельних силових установок великої потужності.

55.19.02.2191/229866. Підвищення рівня надійності кріплення військової колісної техніки на залізничній платформі. Костюк В.В., Русіло П.О., Варванець Ю.В., Калінін О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.56-61. - укр. УДК 623.024.

У статті розглянуто способи та пристосування для кріплення військової колісної техніки під час транспортування залізничним транспортом, яка встановлена горизонтально на залізничній платформі. Наведені характеристики способів кріплення машин, особливості застосування пристосувань для кріплення та їхні недоліки. Розглянуто чинники, що викликають виникнення різних за величиною і напрямком інерційних сил, які негативно впливають на надійність кріплення військової техніки на залізничній платформі. Авторами запропонована конструкція тросової табельної розтяжки багаторазового використання, яка обладнана натяжними силовими гвинтами для створення натягу тросової табельної розтяжки типу талреп "кільце-кільце". До талрепу кріпиться трос із затисками для фіксації потрібної довжини, кріюк із зчіпною петлею, яка закріплюється за ув'язочні пристрої на залізничній платформі. Зчіпна жорстка петля закріплюється за буксирні гаки військової колісної техніки і з'єднана зі силовим натяжним гвинтом, контргайкою і пластинчастою стопорною шайбою, які

запобігають саморозкручуванню натяжного силового гвинта і послабленню натягу тросів табельної розтяжки.

55.19.02.2192/229867. Дослідження міцності несучих конструкцій контейнерів у складі комбінованих поїздів при перевезенні залізничним поромом. Ловська А.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.62-68. - укр. УДК 629.463.004.4:656.211.7.

В статті проводиться дослідження міцності несучої конструкції контейнера типорозміру 1СС у складі комбінованого поїзду при перевезенні залізничним поромом. Отримано уточнені значення прискорень, які діють на несучу конструкцію контейнера, розміщеного на вагоні-платформі при перевезенні залізничним поромом. Результати проведених досліджень можуть використовуватися при проектуванні несучих конструкцій контейнерів нового покоління, а також сприятимуть підвищенню ефективності комбінованих перевезень в напрямку міжнародних транспортних коридорів.

55.19.02.2193/229873. Розрахунково-експериментальне дослідження елементів механічних систем. Ткачук М.М., Скріпченко Н.Б., Грабовський А.В., Саверська М.С., Ткачук М.А., Зарубіна А.О., Сєриков В.І., Мерецька К.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.129-156. - рос. УДК 539.3.

Для визначення напружено-деформованого стану елементів механічних систем необхідно застосовувати верифіковані чисельні моделі. Для визначення параметрів цих моделей необхідно здійснювати експериментальні дослідження. При цьому потрібно визначити ступінь невідповідності результатів чисельних і експериментальних досліджень. У статті пропонується відповідний критерій невідповідності. Він визначений на дискретній множині точок. Ілюстративними прикладами є чисельні дослідження методом кінцевих елементів, з одного боку, і експериментальні методом голографічної інтерферометрії, - з іншого. Наведено результати досліджень універсально-збірних пристосувань, прес-форм, пристосувань для зварювальних робіт. Визначено типи скінченних елементів для моделювання напружено-деформованого стану перфорованих пластин. Уточнено граничні умови в зоні сполучення елементів верстатних пристосувань і прес-форм Також виявлені часові розподіли зусиль на верстатні пристосування і штампи.

55.19.02.2194/229875. Експериментальне дослідження точності механічної обробки деталей типу важелів. Іванов В.О., Дегтярьов І.М., Залога В.О., Басова Є.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.3-10. - укр. УДК 621.9-1 -9.

Верстатні пристрої відіграють важливу роль у забезпеченні випуску якісної продукції. Запропонована конструкція гнучкого верстатного пристрою забезпечує багатокоординатну обробку деталей типу важелів. Наявність механізмів регулювання, що дозволяють здійснювати переналагодження установлювально-затискних елементів верстатного пристрою, підтверджує ефективність розробленого конструкторського рішення в умовах багатонаменклатурного виробництва. Результати експериментальних досліджень механічної обробки деталей показали, що розміри (діаметри отворів, міжцентрові відстані) і взаємне розташування поверхонь знаходяться в межах призначених допусків. Шорсткість оброблених поверхонь важелів відповідає вимогам креслення. Запропонований верстатний пристрій не поступається спеціальному верстатному пристрою та забезпечує точність і якість оброблених поверхонь.

55.19.02.2195/229877. Дослідження міцності спряження "комбінований зубок - шарошка" бурових доліт на прикладі 3-D моделі. Сліпчук А.М., Яким Р.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.15-20. - укр. УДК 622.24.051.55.

Аналітично встановлено характер та величину напруженого стану в спряженні "комбінований зубок - шарошка". На основі отриманих результатів обґрунтовано ефективність застосування запропонованої конструкції вставного породоруйнівного оснащення, що реалізовує ефект раціонального розподілу значень натягів по всій довжині спряженої поверхні. Удосконалена конструкція кріплення "комбінованого зубка" у шарошку забезпечує високу надійність такого оснащення, і крім того істотно спрощує технологію виготовлення отворів у шарошках. За результатами моделювання встановлено величину напруження у зубку, вставці та шарошці під час експлуатації такого долота. Результати моделювання напруженого стану в спряженні підтвердили дані, які отримали експериментальним шляхом, а саме: підвищено жорсткість з'єднання "комбінований зубок - шарошка" за рахунок зменшення запасу міцності кріплення та кращими умовами спряження в контакт, за рахунок однорідності матеріалів (у даному випадку "сталь - сталь").

55.19.02.2196/229878. Дослідницький комплекс для контролю якості зварних станин важких верстатів. Мельник М.С., Антоненко Я.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в

машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.21-28. - укр. УДК 621.9.

Застосування у металорізальних верстатах станин зварних конструкцій надає суттєві переваги по зниженню металоємності і підвищенню технологічності порівняно з литими конструкціями. Однак важливий недолік зварних станин полягає у наявності значних залишкових механічних напружень, зазвичай більших ніж в аналогічних литих станинах. Наявність цих напружень призводить до викривлення геометричної форми станини з плином часу, зі зміною температури, під впливом вібрацій та значних експлуатаційних навантажень. В деяких випадках внутрішні напруження можуть призводити до втрати статичної стійкості деякими стінками або перегородками станини. Така втрата стійкості обумовлює явище біфуркації викривлення геометричної форми станини, і робить неможливим виправлення геометричної форми за допомогою регульованих опор, що є звичайною операцією для станин важких верстатів. В даній роботі запропоновано спосіб виявлення елементів станини, що втратили статичну стійкість. Цей спосіб оснований на особливостях коливань механічних осциляторів з двома станами стійкої рівноваги, що відомі як осцилятори Дуффінга. В таких осциляторах при переході амплітуди коливань через точку біфуркації відбувається різка зміна частоти і спектрального складу коливань. Це показано в роботі на прикладі математичного моделювання коливань осциляторів з двома станами стійкої рівноваги. Факт різкої зміни параметрів коливань при перевищенні певної амплітуди обрано у якості критерію для визначення наявності у зварній станині елементів з двома стійкими станами рівноваги. За даним способом розроблено схему дослідницької установки і методику випробувань. Також запропоновано технологічні заходи для усунення виявлених у станині станів втрати статичної стійкості.

55.19.02.2197/229880. Якість і надійність експлуатації збірних твердосплавних інструментів. Клименко Г.П., Васильченко Я.В., Шаповалов М.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.34-39. - рос. УДК 621.9.044+621.914.22.

Підвищення ефективності металообробки, впровадження технологій матеріалосбереження в машинобудуванні, підвищення якості продукції неможливо без розробки науково обґрунтованого управління експлуатацією різального інструменту. Стаття присвячена актуальній проблемі сучасного машинобудівного виробництва, для якого характерна тенденція впровадження різальних інструментів збірної конструкції. Особливу важливість питання якості експлуатації інструменту набувають для важкого машинобудування, представником якого є ПрАТ НКМЗ. Представлений алгоритм комплексної оцінки якості експлуатації різального інструменту. Новизною наукових розробок статті є кваліметричний підхід до оцінки якості та надійності збірних інструментів. На основі статистичних даних про роботу збірних інструментів в умовах заводу, визначені резерви підвищення їх якості експлуатації. Показано, що характерною відмовою фрези є поломка пластини. Це призводить до підвищеної витрати інструментального матеріалу. Встановлено, що з точки зору надійності фреза являє собою паралельну систему. В роботі вперше отримано математичну залежність визначення надійності збірних фрез, на базі якої розроблено рекомендації їх раціональної експлуатації. Запропоновано принцип формування системи раціональної експлуатації інструменту і розроблена методологія кваліметричних досліджень системи, відповідно до якої процес експлуатації інструменту розглядається з позиції управління його якістю. Кваліметричний підхід до оцінки якості роботи інструменту дозволив розробити методи кількісної оцінки якості процесу і обґрунтувати структуру властивостей, які складають якість експлуатації інструменту. Результати досліджень використані для розробки загальномашинобудівних нормативів режимів різання на важких верстатах.

55.19.02.2198/229886. Глобальний метод підвищення ефективності експлуатації циліндричних і конічних зубчастих передач. Шелковий О.М., Пермяков О.А., Ключко О.О., Басова Є.В., Пермінов Є.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.67-76. - рос. УДК 621.923.

Недоліком існуючих циліндричних і конічних зубчастих передач є відсутність повної взаємної контактності всіх зубів один з одним, Кожен зуба шестерні входить в контакт або контактує тільки з одним і тим же зубом колеса або з груп-співай одних і тих же зубів зачіпляються зубчастого колеса в певній послідовності. В процесі підробітки і експлуатації всі похибки, відхилення зуба шестерні будуть проявлятися при контактуванні з похибками і відхиленнями з сполучаються зубом колеса. Виникає циклічна складова динамічного навантаження і як наслідок: підвищений шум, вібрації. З метою зниження негативних факторів необхідно підвищувати ступінь точності циліндричних зубчастих передач, що значно збільшує витрати на їх виготовлення і не знімає повністю питання зниження шуму, вібрацій, плавності зачеплення. В результаті дослідження експлуатаційних характеристик зубчастих зачеплень запропонована методика розрахунку підвищення зносостійкості, довговічності і підвищення плавності роботи за рахунок створення і прогнозування певних передавальних чисел, які визначають некротними зачеплення і забезпечують роботу зубів ведучого зубчастого колеса з усіма зубами веденого зубчастого колеса. Для зменшення освіти мікро-піттига, необхідно використовувати зубчасті пари з некротними передавальним відношенням, що буде забезпечувати участь усіх зубів в роботі і,

як наслідок, рівномірне зношування, а також вибрати мастильний матеріал, призначений для запобігання мікропіттинга. Некратними зубчастого зачеплення характеризується контактуванням кожного зуба шестерні з кожним зубом зачіпляються зубчастого колеса в певній послідовності і забезпечує прискорену рівномірну прирабативаємость сполучених зубчастих коліс, виправлення дефектів при виготовленні і збірці зубчастих передач, зменшення вібрацій, шуму, підвищення зносостійкості і підвищення плавності роботи зубчастих коліс, довговічності.

55.19.02.2199/229887. Інформаційний фонд релевантності конструкторсько-технологічних видів крупногабаритних з'єднань для передачі крутного моменту. Веселовська Н.Р., Скоркін О.А., Котляр О.В., Ключко Ю.О., Старченко О.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.77-83. - укр. УДК 621.923.

Існує значний інформаційний фонд релевантності конструкторсько-технологічних видів крупногабаритних роз'ємних з'єднань, що використовуються для передачі крутного моменту, в яких роз'єм здійснюється за допомогою особливих конструктивних умов складання. Шпонкові та шліцьові з'єднання призначені для передачі крутного моменту від валу до посадженої на нього деталі (шківа, зубчастого колеса та ін.) і навпаки. Перевагами шпонкових з'єднань є їх простота і надійність у експлуатації, але вони ослаблюють вали та маточину шпонковими пазами і викликають концентрацію напруги. Шліцьові з'єднання в порівнянні з шпонковими мають велику навантажувальну здатність, краще центрують деталь на валу і дають меншу концентрацію напруги, що підвищує втомну міцність валів, але вони складніші у виробництві. Шліцьові з'єднання застосовують для посадок з натягом або зазором деталей (зубчастих коліс, шківів, втулок та ін.) на валу. У порівнянні зі шпонковими, шліцьові з'єднання мають ряд переваг: деталі на шліцьових валах краще центруються і направляються при пересуванні вздовж валу; менше напруги змінання на гранях шліців; вище міцність валів при динамічних і змінних навантаженнях. Шліцьові з'єднання отримали широке поширення в машинобудуванні, що пояснюється їх високою здатністю навантаження, конструктивними і технологічними перевагами перед іншими видами з'єднань типу вал - втулка. Найбільшого поширення в машинобудуванні мають прямокутні шліцьові з'єднання до діаметру 125 мм. Широке застосування останнім часом стали отримувати крупногабаритні роз'ємні з'єднання з евольвентним профілем зубів діаметром від 125...500 мм, що пояснюється тим, що їх здатність навантаження вище, ніж у прямокутного. Наведені основні засоби та методи обробки крупногабаритних роз'ємних з'єднань.

55.19.02.2200/229888. Методичні особливості дефектоскопії сортаменту роликів прокатного стану після їх відновлення. Безимяний Ю.Г., Козирацький Є.О., Колесников А.М., Комаров К.А., Талько О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.3-6. - рос. УДК 620.179.

У роботі представлені результати розробки методики ультразвукової діагностики стану дефектності малих партій роликів прокатного стану різного сортаменту, на різних стадіях їх відновлення після руйнування робочої поверхні в процесі експлуатації. Проведений порівняльний аналіз ефективності виявлення дефектів у виробках певного типорозміру за допомогою стандартного дефектоскопа типу Уд2-12 і за допомогою оригінальної установки, що адаптується до особливостей досліджуваного об'єкту. Встановлена перевага пропонує методичних особливостей ультразвукової дефектоскопії відновлених прокатних роликів в умовах інтенсивних перешкод, викликаних характером розповсюдження приповерхневих пружних хвиль і впливом межі розділу між тілом роликів і наплавленим металом.

55.19.02.2201/229898. Зв'язок характеристик багатокомпонентних порошкових матеріалів із швидкістю поширення пружної хвилі. Безимяний Ю.Г., Висоцький А.М., Істоміна Т.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.65-68. - рос. УДК 519.2.

За результатами статистичної обробки масиву експериментальних даних встановлений зв'язок швидкості поширення пружної хвилі з характеристиками складу і властивостей багатокомпонентних порошкових матеріалів на основі міді, у яких фізико-механічні властивості вихідних порошоків істотно відрізняються. Показано, що використання швидкості поширення пружної хвилі у таких матеріалах має перспективу не тільки для визначення функціонально пов'язаних з нею модуля пружності та щільності матеріалу, але і для розробки на основі кореляційних залежностей методів неруйнівної оцінки таких властивостей матеріалу як твердість, міцність, зношування, коефіцієнт тертя, а також параметрів структури - пористості і складу.

55.19.02.2202/229956. Кінематичний синтез та силовий аналіз механізму регулювання форми стрічки конвеєра. Пасіка В.Р., Коруняк П.С., Носко П.Л., Башта О.В., Цибрій Ю.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.47-58. - укр. УДК 621.867.

Для раціонального проектування і експлуатування модернізованого обладнання необхідно дослідити роботу механізму регулювання форми поперечного перерізу стрічки, визначити його геометричні

параметри, при яких продуктивність буде максимальною. З метою підвищення ефективності роботи та розширення функціональних можливостей стрічкових конвеєрів під час транспортування як сипких так і поштучних вантажів розроблена конструкція конвеєра, що містить пристрій для швидкого регулювання форми поперечного перерізу стрічки. Середній ролик з опорами закріплений на жорсткому остові конвеєра та шарнірно з'єднаний із зовнішніми роликами, які у свою чергу вільними кінцями зафіксовані на канатах. Гнучка канатна підвіска змонтована на важільних пристроях, що дозволяють переміщати їх вітки у поперечному перерізі конвеєра. Така конструкція дозволяє розширити можливості транспортування різних видів вантажів завдяки створенню для них кращих експлуатаційних умов. Проведено кінематичний синтез механізму, визначено зусилля, які виникають у кінематичних парах та сформульовано рекомендації щодо проектування механізму регулювання форми стрічки конвеєра. Встановлено, що розміри ланок зменшуються при збільшенні як кута нахилу коромисла у нижньому положенні, так і його розмаху; визначено параметри найкомпактнішого механізму зміни форми стрічки. Для кожної структурної групи механізму проведено силовий аналіз метою якого є визначення таких геометричних розмірів механізму, при яких зусилля з яким необхідно буде переміщати керуючий елемент буде найменшим. Щоб спроектувати механізм регулювання форми стрічки конвеєра з найменшими габаритними розмірами і найменшою рушійною силою необхідно надати куту розмаху коромисла і куту його нахилу у нижньому положенні максимально можливі значення. Визначено, що найменшу силу, яку необхідно прикласти до пристрою швидкого регулювання форми поперечного перерізу стрічки, матиме механізм з найбільшим кутом розмаху коромисла 42° і найбільшим кутом нахилу коромисла у нижньому положенні 30° .

55.19.02.2203/229982. Синтез дискретних систем управління приводами. Черкашенко М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.4-9. - англ. УДК 62-507.

Класичні методи побудови схем, які використовують таблиці переходів, станів, карти Карно і інші засоби, розмірність яких залежить від числа входів і виходів схеми, не прийнятні для систем великою розмірністю (з великою кількістю входів, виходів і внутрішніх станів). А системи управління гідропневмоагрегатів є детермінованими системами великої розмірності. В даний час при синтезі систем гідропневмоагрегатів використовується стандартна позиційна структура, яка володіє відомими перевагами, але яка характеризується великою кількістю елементів проектованої схеми. Часткова мінімізація стандартної позиційної структури була запропонована в працях Yuditsky S., Goedecke W., Belforte G., Reydo J. та ін. Метод повної мінімізації стандартної позиційної структури, запропонований автором, дозволив отримати мінімальну структуру схем за рахунок отримання мінімального графа операцій і запропонованої математичної моделі - матриці відповідностей (МС), розмірність якої не залежить від кількості входів і виходів системи.

55.19.02.2204/229983. Енергозбереження на газових компресорних станціях за рахунок корисного використання енергії надлишкового тиску паливного газу. Шубенко О.Л., Сарапін В.П., Сарапіна М.В., Куліш В.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.10-16. - укр. УДК 620.97 621.643.

Розглянуто значення природного газу в житті суспільства і необхідність здійснення його збереження в сучасних умовах. Описано умови транспортування газу на великі відстані, призначення та принцип роботи газових компресорних станцій на прикладі КС-10 ЦГТП/32,4-55. Проведено розрахунок термодинамічних характеристик газотурбінного двигуна АІ-336-2-8, що є енергоприводом на компресорній станції. Визначено показники його енергоспоживання та розраховано кількість викидів CO_2 та $NO(x)$ в атмосферне повітря. Показано, що потенційна енергія природного газу, який служить паливом для двигуна, безповоротно втрачається у регулюючому крані. Зазначено також, що одним з недоліків роботи газотурбінного двигуна є залежність ефективності його роботи від температури атмосферного повітря. Розглянуто можливість вдосконалення технологічної схеми компресорної установки з метою здійснення енергозбереження. Запропоновано технічне рішення, що полягає у використанні потенціальної енергії паливного газу при встановленні турбодетандера замість регулюючого крана і застосуванні його механічної роботи для стиснення атмосферного повітря перед компресором газотурбінного двигуна. Показано, що додаткове використання холодопродуктивності турбодетандера для охолодження атмосферного повітря перед компресором також дозволить досягти підвищення коефіцієнта корисної дії двигуна. Побудована модель енергоефективної установки і виконані розрахункові дослідження показників досягнення економії паливного газу та зменшення обсягів викидів продуктів його горіння. Проведено дослідження доцільності впровадження запропонованого технічного рішення, яке показало перспективність реалізації розглянутого підходу до рішення задачі енергозбереження. Розраховані потенційні значення річної економії природного газу у випадку широкого впровадження запропонованого удосконалення на компресорних станціях України.

55.19.02.2205/229987. Використання програмного комплексу CFD для визначення гідродинамічних характеристик проточних частин гідравлічних машин. Резва К.С., Крупа Є.С., Тиньянова І.І., Недовесов В.О., Кухтенков Ю.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.35-40. - рос. УДК 621.224.

В останні роки був досягнутий істотний прогрес у створенні методів моделювання і розрахунку течій рідини, які дозволяють виконувати розрахунок з настільки високою достовірністю отриманих результатів, необхідний обсяг експерименту в багатьох випадках зводиться до мінімуму. Всі сучасні пакети програм вирішують завдання механіки суцільного середовища, використовуючи моделі, побудовані на основі рівнянь Нав'є-Стокса. В основу цих моделей входять три рівняння збереження: збереження маси, збереження імпульсу і збереження енергії. Програмний комплекс CFD призначений для моделювання тривимірних течій рідини і газу в технічних і природних об'єктах, а також візуалізації цих течій методами комп'ютерної графіки. Були розглянуті варіанти проведення гідродинамічних розрахунків в різних типах гідравлічних машинах з використанням пакета програм CFD. Процес вирішення поставлених гідродинамічних задач за допомогою програмного комплексу CFD включає в себе наступні етапи: створення тривимірної моделі розглянутого об'єкта за допомогою системи автоматичного проектування; побудова розрахункової сітки з необхідними параметрами; вибір математичної моделі, яка найточніше описує робочий процес в проточних частинах гідромашин; вибір відповідної моделі турбулентності; завдання граничних умов. Проведено чисельні дослідження просторової течії рідини в проточних частинах гідравлічних машин на прикладі капсульної гідротурбіни, оборотної гідравлічної машини в насосному і турбінному режимах роботи, радіально-осьової гідротурбіни. Представлені результати розрахунків, а саме візуалізація потоку у вигляді полів розподілу швидкостей і тиску. Проведено аналіз збіжності результатів чисельного дослідження з експериментальними даними на основі порівняння значень гідравлічного коефіцієнта корисної дії розглянутих гідромашин.

55.19.02.2206/229988. До питання визначення втрат потужності на дискове тертя для ньютонівської і неньютонівської рідини погрузних насосів. Шевченко Н.Г., Дранковський В.Е., Коваль О.С., Косоруков О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.41-48. - рос. УДК 519.2.

Продукція нафтових свердловин складається з нафти, газу й пластової води та утворює водонафтову емульсію з нелінійними в'язкостними властивостями. Підвищення ефективності експлуатації відцентрових насосів при механізованому видобутку нафти шляхом удосконалювання математичних моделей, що враховують особливості фізичних властивостей водонафтової продукції, є актуальним завданням. Метою статті є дослідження впливу втрат потужності на дискове тертя в загальному балансі втрат енергії в заглибних відцентрових насосах, що перекачують водонафтову продукцію. Установлене, що втрати потужності на дискове тертя при перекачуванні водонафтових емульсій відіграють істотну роль, особливо при підвищенні в'язкості продукції. У роботі проведено аналіз теоретичних і експериментальних досліджень дискового тертя робочих коліс відцентрового насоса, намічені тенденції подальших досліджень. Виконана оцінка втрат потужності дискового тертя по напівемпіричних залежностях на прикладі ступені насоса EBH5-80 для ньютонівської рідини. У роботі представлені результати обробки реологічних характеристик водонафтової продукції. Аналіз показав, що водонафтова продукція при об'ємному змісті води в ній від 40-80 % відноситься до рідини типу Гершеля-Балкли з нелінійними в'язкостними властивостями та межею плинності, що змінюються. Запропоновано використовувати узагальнену модель ньютонівської рідини для прогнозування енергетичних характеристик заглибних відцентрових насосів, що перекачують реальну водонафтову продукцію. Розглянута формула визначення ефективної в'язкості для узагальненої моделі. Представлені результати розрахунків втрат потужності й механічного коефіцієнта корисної дії для ступені насоса типу EBH5-80.

55.19.02.2207/229990. Дослідження течії водопіщаної суміші у гідропіскоструминному перфораторі. Римчук Д.В., Пономаренко В.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.54-58. - укр. УДК 622.245.7.

Гідропіскоструминна перфорація знаходить все більш широке застосування при освоєнні, ремонті та інтенсифікації нафтових та газових свердловин. У статті представлено принципи роботи та переваги роботи методу гідропіскоструминної перфорації. Багато вчених займаються важливим питанням підвищення ефективності гідропіскоструминних технологій в нафтогазовій промисловості. Авторами запропоновано використання чисельного експерименту для дослідження та вдосконалення робочого процесу гідропіскоструминного перфоратора. За допомогою відкритої інтегрованої платформи OpenFOAM, котра досить добре зарекомендувала себе при розрахунку багатофазних сумішей, проведено чисельне дослідження просторової в'язкої течії водопіщаної суміші в гідропіскоструминному перфораторі. В роботі представлено результати тривимірного розрахунку течії за допомогою двопараметричної моделі турбулентності Ментера $k-\omega$ SST та моделі, котра описує рух

водопіщаної суміші. Проведено аналіз структури потоку і втрат енергії і ньому. Подальше порівняння чисельних й експериментальних даних дає змогу стверджувати про правильність вибору моделі течії та її використання в майбутніх дослідженнях при вдосконаленні чи модифікації окремих елементів гідропіскоструминних перфораторів. Визначено основні перспективні напрямки дослідження робочого процесу гідропіскоструминного перфоратора при його роботі на трьохфазних рідинах та при різній установці кута насадки.

55.19.02.2208/229993. Аналіз застосування робочих рідин в об'ємних гідроприводах мобільних машин. Аврунин Г.А., Мороз І.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.73-80. - рос. УДК 621.22.

Розглянуті сучасні класифікації робочих рідин для об'ємних гідравлічних приводів мобільних будівельних, дорожніх та підйомно-транспортних машин, у тому числі, що допускаються для експлуатації: гідравлічних, моторних, турбінних і трансмісійних оливок, і синтетичних рідин. Приведені характеристики сучасних робочих рідин на мінеральній основі, синтетичних, та таких, що біорозкладаються, і негорючих на водяній основі. Розглянуті приклади використання як робочої рідини чистої води для гідроапаратів, кривошипно-шатунових насосів та високомоментних радіальнопоршневих гідромоторів. Вказані вимоги, що пред'являються виробниками об'ємних гідравлічних приводів до робочих рідин за в'язкісно-температурними і трибологічними характеристиками. Показані обмеження, що накладаються виробниками аксіальнопоршневих гідравлічних машин і високомоментних гідромоторів одноциклової та багатоциклової дії на вихідні характеристики за частотою обертання і тиску при експлуатації на робочих рідинах, що водомістять. Розглянута сумісність матеріалів прецизійних пар гідравлічних машин і гідроапаратів і ущільнень із вживаними робочими рідинами. Приведена інформація про досвід експлуатації гідравлічних приводів мобільних машин на різних робочих рідинах, а також рекомендації з їх уніфікації. Стаття може бути корисною для фахівців, які займаються розробкою насосів, гідромоторів і гідроапаратів та комплектних об'ємних гідроприводів мобільних комунальних, будівельних, дорожніх машин і тракторів, а також студентів та аспірантів вищих навчальних закладів.

55.19.02.2209/230142. Методичний аспект визначення особливостей зносів тягових зубчатих передач моторвагонного рухомого складу. Тіщенко В.С., Громов В.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.64-67. - укр. УДК 621.81.

Розглянуто методичний аспект визначення особливостей зносів тягових зубчатих передач електропоїздів. Для отримання характеристик формування зносів зубів шестерні та колеса тягової зубчастої передачі у часі запропонована поетапна схема, яка базується на використанні матричного метода обробки значних масивів експериментальних даних. Представлено результати досліджень у вигляді залежності величини зносів зубів тягової зубчастої передачі за певний термін експлуатації моторвагонного рухомого складу. Розглянуті перспективи використання отриманих результатів при прогнозуванні залишкового ресурсу і можливості використання запропонованої схеми при дослідженнях зубчатих передач інших транспортних засобів.

55.19.02.2210/230211. Рівняння руху при осадженні смуги з довільним тертям. Алюшин Ю.А. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.3-11. - рос. УДК 531.1+621.7.

Розглянуто декілька методик визначення рівнянь руху в формі Лагранжа, в тому числі із застосуванням загальної методики рішення рівнянь Лапласа. Обґрунтовано два варіанти рівнянь руху для осадження смуги з відсутністю переміщень частинок заготовки щодо інструменту, що задовольняють початковим і граничним умовам, а також умов постійності об'єму для будь-якої прямокутної частини вихідної заготовки, що прилягає до осей симетрії. Запропоновано формулювати умови тертя при осадженні по зсуву або фактичним координатам крайніх точок заготовки на поверхні контакту з інструментом. Відзначено, що для підвищення точності визначення локальних характеристик напруженого і деформованого станів доцільне використання загальних рішень з нелінійними комплексно сполученими функціями і експериментально обґрунтованими граничними умовами по зсувах частинок на вільній поверхні заготовки.

55.19.02.2211/230212. Методи моделювання еволюції мікроструктури металу в процесах гарячого пластичного деформування. Жбанков Я.Г. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.12-21. - рос. УДК 621.771.

Основний вплив на структуру металу надають хімічний склад, термічна обробка і пластична деформація, що підтверджується численними дослідженнями. За допомогою пластичної деформації при певних умовах можна суттєво впливати на розмір зерна металу, на розподіл карбідів і інших включень в структурі металу, на наявність або відсутність порожнин в металі. Кількісний розрахунок цього впливу є дуже важливим з практичної точки зору. Існує безліч підходів для розрахунку еволюції мікроструктури металу в процесах гарячого пластичного деформування, які об'єднуються в тому, що

ведеться розрахунок розмірів зерна під час статичної, динамічної і метадінамічної рекристалізації. В роботі запропонована блок-схема розрахунку розмірів зерна для процесів деформування за стадіями.

55.19.02.2212/230213. Технологічні процеси виготовлення порожнистих деталей на основі засобів комбінованого видавлювання. Алієва Л.І., Картамишев Д.А., Грудкіна Н.С., Чучин О.В. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.22-28. - рос. УДК 621.777.4.

Проведено математичне моделювання силового режиму процесу комбінованого послідовного радіально-прямого видавлювання порожнистих деталей енергетичним методом верхньої оцінки. Використаний модульний підхід, що дозволяє розглянути процес послідовного видавлювання постадійно з роздільним аналізом тисків деформування по осередках деформації радіального доцентрового і прямого видавлювання металу заготовки. Для стадії радіального видавлювання зіставлені різні кінематичні модулі - кінематичне можливі поля швидкостей і встановлено перевагу трикутного криволінійного модуля. Для осередку деформації прямого видавлювання використаний трапецеїдальний кінематичний модуль. Отримано загальне рішення на підставі застосування блоків модулів для зон з характерною течією металу, але можливою зміною геометрії інструменту та форми осередку деформації. Виконано аналіз отриманих розрахункових залежностей, встановлена залежність загального приведенного тиску для процесу радіально-прямого видавлювання від геометричних параметрів: товщини фланця і товщини стінки стакану. На основі результатів моделювання встановлено зворотно-пропорційний характер зміни тиску на активному пуансоні від збільшення товщини фланця і товщини стінки стакану. Порівняння розрахункових значень напруження деформування з експериментальними даними, відомими технологічними рішеннями та кінцево-елементним моделюванням у програмному пакеті QForm VX підтверджує прийнятність отриманих залежностей для технологічних розрахунків.

55.19.02.2213/230214. Дослідження силового режиму і формозміни заготовки при комбінованому радіально-поздовжньому видавлюванні. Алієва Л.І., Малій Х.В. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.29-34. - укр. УДК 611.777. 01.

Мета роботи - аналіз особливостей силового режиму та формозміни комбінованого деформування радіально-прямого видавлюванням. В якості теоретичних методів дослідження використані енергетичний метод балансу потужностей і метод скінченних елементів. Експериментальні дослідження процесу проводилися з використанням методів фізичного моделювання та методу ділильних сіток для визначення деформованого стану заготовок. Проведений теоретичний аналіз силового режиму і формозміни заготовки при комбінованому радіально-прямому видавлюванні. Збільшення відносних розмірів приймаючих порожнин матриць призводить до зниження значень приведенного тиску, що пов'язано зі зменшенням ступеню деформації і контактної поверхні тертя між фланцем і матрицями. Урахування особливостей течії матеріалу на основі модульного підходу дозволило встановити оптимальне значення положення радіусу поверхні розділу течії матеріалу при радіально-прямому видавлюванні в залежності від геометрії інструменту, що характеризує особливості приєданого осередку деформування. Визначено, що основний вплив на положення межі розподілу течії матеріалу є тертя і відносні розміри деталі. Враховуючи можливість отримання оптимального значення кінематичного параметра вихідної швидкості в прямому напрямку видавлювання, встановлені аналітичні залежності для визначення приросту лінійних розмірів заготовки по ходу процесу деформування. Представлені графічні залежності формозміни заготовки, які дозволяють прогнозувати отримання напівфабрикатів з необхідними геометричними параметрами. Представлене експериментальне дослідження підтверджує правомірність отриманих теоретичних моделей радіально-поздовжнього видавлювання.

55.19.02.2214/230215. Моделювання виробництва деталей запірної арматури. Айнабекова С.С., Есболат А.Б. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.35-39. - рос. УДК 621.98.073.

З метою виготовлення швидкозношуваних деталей в процесі експлуатації вентилів змоделивали технологічний процес виготовлення деталей запірної арматури. За технологічними і конструкційним розрахунками для виготовлення деталі повзуна були сконструйовані штампи послідовної дії в програмному комплексі DEFORM-3D. Для виготовлення деталі застосовується маловідходний тип розкрою, далі смугу вводять в вирубний штамп, після чого деталь вирубується по контуру, і пробиваються відповідні отвори. Після деталі переміщують в другий штамп, де виробляються одночасно наступні операції формовки та згинання частини деталі відповідно до розмірів даного креслення. Представлені графіки зміни напружень, температури і зусилля при ході операцій вирубки деталі і пробивання отворів, згинання та формування. Наведено результати моделювання в розроблених штампах. На підставі цього можна зробити висновок про працездатність штампів послідовної дії для виготовлення деталей запірної арматури.

55.19.02.2215/230216. Неоднорідність деформації та ідеальна пластичність титану при гвинтовій екструзії. Бейгельзімер Я.Ю., Решетов О.В., Кулагін Р.Ю., Коршунов О.І., Давиденко О.А. // *Обработка материалов давлением*. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.40-47. - укр. УДК 621.777.1.

В роботі проведено аналіз характеристик міцності і пластичності зразків промислово чистого титану в залежності від еквівалентної пластичної деформації, накопиченої в процесі гвинтової екструзії (ГЕ). Експериментально показано, що багатопрхідна ГЕ призводить до насичення таких характеристик, як межа плину, відносне звуження, відносне подовження до руйнування та рівномірне подовження. Цей факт вказує на наявність ідеального пластичного стану в оброблюваному матеріалі. Встановлено порогове значення накопиченої пластичної деформації для ідеально пластичної поведінки титану при ГЕ. Визначено умови, коли міцність і пластичні властивості титану досягають значень насичення. Вивчено деформований стан і механічні властивості титану в осьових і периферійних ділянках поперечного перерізу заготовок. Запропоновано пояснення зміцнення центральної зони заготовки при ГЕ. Проведена кількісна оцінка нерівномірності розподілу механічних властивостей в поперечному перерізі заготовки.

55.19.02.2216/230217. Застосування гвинтової екструзії з метою гомогенізації алюмінієвих сплавів при виробництві профілів. Федотьев А.М., Шкель С.В., Бейгельзімер Я.Ю. // *Обработка материалов давлением*. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.48-53. - укр. УДК 621.7.

Гомогенізацію алюмінієвих сплавів традиційно проводять при температурі 450-560°C кілька годин для отримання однорідної структури. Однак можна проводити гомогенізацію матеріалів методом гвинтової екструзії. Спроби застосувати цей підхід в екструзійному виробництві довгомірних профілів стикаються з низкою серйозних проблем. Теоретично обґрунтували конструкції гвинтових матриць, що реалізують гомогенізацію пластичною деформацією на окремому прес-екструдері. За допомогою моделювання в пакеті Deform 3D V11 проаналізували ряд гвинтових каналів і показали можливість проведення гвинтової екструзії циліндричної заготовки від діаметра 150 мм до діаметра 127 мм. При цьому заготовка на виході не має викривлень, а еквівалентна деформація по всьому її поперечному перерізу перевищує 2.

55.19.02.2217/230218. Дослідження впливу кінематичної асиметрії на формоутворення шару при електроконтактному наплавленні стрічки. Бережна О.В., Грибков Е.П., Бережний М.О. // *Обработка материалов давлением*. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.54-58. - укр. УДК 621.791.45.

Проведено дослідження напружено-деформованого стану електродного матеріалу у термодиформатційному осередку при електроконтактному наплавленні стрічками з використанням методів кінцево-елементного моделювання процесу. Показано доцільність та раціональність створення кінематичної асиметрії при електроконтактному наплавленні. Проведено дослідження впливу величини коефіцієнту кінематичної асиметрії процесу електроконтактного наплавлення на міцність зчеплення наплавленого функціонального шару з поверхнею деталі. Встановлено, що при використанні кінематичної асиметрії при електроконтактному наплавленні стрічками рівень дотичних контактних напружень у зоні контакту електродної стрічки з поверхнею деталі збільшується і, як наслідок, підвищується міцність зчеплення покриття з основним металом. Наведено оптимальні значення коефіцієнту кінематичної асиметрії, що забезпечують якісне формування покриття.

55.19.02.2218/230222. Навантаження пластичного середовища в умовах асиметричного плоского впливу. Чигиринський В.В., Путноки О.Ю., Левицька В.А. // *Обработка материалов давлением*. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.80-87. - рос. УДК 539.374.001.8.

На базі методу гармонійних функцій розроблена математична модель асиметричного навантаження осередку деформації для плоскої задачі теорії пластичності. Використовуючи граничні умови, що враховують змінне положення похилої площадки в зоні контакту, і особливості вирішення замкнутої задачі теорії пластичності, математично представлено процес пластичного формозмінення єдиним виразом для всього осередку деформації. Показано, що модель адекватно реагує на зміни технологічних параметрів процесу при асиметричному навантаженні. Це дозволяє врахувати цей фактор впливу на компоненти тензора напружень плоскої задачі. Вплив фактора форми, коефіцієнта тертя і кута захоплення збігається з літературними даними, опублікованими в пресі. Розподіл контактних нормальних напружень характеризується крайньою нерівномірністю при прокатці тонких смуг і зменшенням впливу контактного тертя, тобто рівномірним розподілом по довжині дуги контакту, при прокатці товстих смуг.

55.19.02.2219/230224. Інтенсифікація формозмінних операцій. Омаров Ш.А. // *Обработка материалов давлением*. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.93-99. - рос. УДК 621.777.

Показана можливість інтенсифікації МЕІФ шляхом попередньої обробки заготовки ІМП. Така обробка призводить до зменшення довірчого інтервалу точок діаграми граничного деформування в (1,3-1,5) рази. Зроблено оцінку граничного формозмінення заготовок з легкоплавких матеріалів в умовах МЕІФ. Розроблено розрахунково-експериментальну методику отримання діаграми граничних деформацій тонколистового металу для процесів формування рухливими середовищами. Суть методики полягає в руйнуванні зразків тиском поліуретану. Вимірюється товщина зразка поблизу зони руйнування або шейкоутворення і обчислюється деформація по товщині. Співвідношення між головними деформаціями визначаються на основі відомої кривої деформаційного зміцнення матеріалу.

55.19.02.2220/230225. Метод зниження викривлення листоштампованих деталей. Тараненко М.Є. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.100-104. - рос. УДК 621.983.044.

Запропоновано новий метод значного зниження викривлення (жолоблення, депланації) крупногабаритних листових деталей, які призначені, в основному, для збирання автокузовів та інших вузлів та приладів, що потребують високої точності виготовлення. Метод може бути застосовано при формоутворенні деталей з деформаційно-зміцнюваних матеріалів. До основи методу покладено створення у деформованому матеріалі імпульсного навантаження, яке погоджено з періодом релаксації залишкових напружень визначеного матеріалу. Метод може бути реалізовано при формозміні на багатоконтурних електрогідравлічних пресах з просторовочасовим керуванням навантаженням.

55.19.02.2221/230226. Деякі особливості ізотермічного штампування точних деталей з тонкостінними елементами. Тітов А.В., Басов О.Ю., Лаврінєнков А.Д., Вишневський П.С., Лисенко О.М., Тітов В.А. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.105-115. - рос. УДК 621.73.043.

Проведено аналіз перспективних процесів формоутворення тонкостінних елементів конструкцій. Обґрунтовано переваги використання ізотермічного штампування для виготовлення моноколес різного типу. Запропоновано конструкторсько-технологічну класифікацію деталей з тонкостінними елементами на прикладі моноколес. Виконано чисельне моделювання процесу ізотермічного штампування типових представників моноколес з радіальним і співвісним розташуванням лопаток в CAD/CAE Deform 3D. Проведена оцінка впливу енергосилових параметрів та напружено-деформованого стану при формоутворенні моноколес, переміщення матеріальних частинок заготовки при заповненні робочої порожнини штамп. Отримані оптимізовані технологічні параметри процесу: швидкість деформування, необхідне зусилля деформування, температура нагріву, а також геометрія робочої порожнини штамп. Показано, що при проектуванні процесів формоутворення необхідно враховувати використання ресурсу пластичності.

55.19.02.2222/230227. Дослідження і аналіз якості метизної продукції. Кривцова О.Н., Лутченко Н.А., Кузьмінов І.І., Плужников В.А. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.116-121. - рос. УДК 621.771: 519.28: 658.56.

Мета роботи - дослідження та аналіз експериментальних і статистичних невиконань вимог багатовимірної якості дротяної продукції типу 2,30-П1-Ц1 ГОСТ 3282-74, вироблених в ТОО "Каз-Метиз". Представлені результати обробки експериментальних і статистичних даних, статистичний аналіз по невиконанню вимог багатовимірної якості дротяної продукції за сукупністю механічних властивостей, виробленої в ТОВ "Kaz-Metiz". Визначено умовні ймовірності дефектів при виробництві дроту і їх різних поєднань. Побудовано гістограми по сполученням найбільш важливих показників. Проведена структуризація варіантів порушення якості. Оцінку стану якості виконали з використанням відносного показника - ентропії.

55.19.02.2223/230228. Напружений стан трубчастої заготовки в операціях нерівномірного обтиску і роздачі. Розов Ю.Г. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.122-128. - рос. УДК 621.983.044.

Запропоновано спосіб виготовлення тонкостінних вісесиметричних тонкостінних трубчастих виробів некруглого поперечного перерізу методом проштовхування тонкостінної трубчастої заготовки в профільний інструмент і розглянуті особливості процесу. Запропоновано методику розрахунку коефіцієнтів формозміни трубчастої заготовки в операціях нерівномірного обтиску і роздачі при виготовленні тонкостінних трубчастих виробів некруглого профілю. Отримано формули для розрахунку та визначено фактори, що впливають на величину приросту меридіонального напруження в операціях обтиску і роздачі, яка виникає через вигин стінки трубчастої заготовки при виготовленні тонкостінних трубчастих виробів некруглого поперечного перерізу з профільними елементами, паралельними поздовжньої осі, і які утворюють гвинтову поверхню. Визначено величину мінімального радіусу вигину стінки в поперечному перерізі деформованої трубчастої заготовки в операціях обтиску і роздачі при виготовленні тонкостінних трубчастих виробів некруглого профілю.

55.19.02.2224/230229. Дослідження впливу товщини прошарку інтерметалідів на опір на відрив шарів біметалу мідь-алюміній. Загорянський В.Г., Гайкова Т.В. // *Обработка материалов давлением*. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.129-135. - рос. УДК 621.09.011: 621.785-97: 621.791.13.

Прошарок інтерметалідів, що утворюються при отриманні біметалу мідь-алюміній плакуванням вибухом, впливає на опір на відрив з'єднання шарів. Робота присвячена вибору і визначенню параметрів математичної залежності, що описує вплив товщини прошарку на опір на відрив з'єднання шарів. Механічні випробування виконувалися за стандартною методикою, прийнятою під час випробування на відрив шарів біметалевих листових зразків. Математична обробка результатів експериментів виконувалася з використанням чисельного методу визначення аналітичного виду функції для нелінійної залежності та уточнення коефіцієнтів за методом найменших квадратів. Вперше кількісно встановлено, що шукана залежність ближче всього до логарифмічної функції. Для отриманої логарифмічної залежності методом найменших квадратів знайдені значення коефіцієнтів при змінній.

55.19.02.2225/230230. Вплив рівноканальної багатокутової екструзії на структуру та властивості полімерних композитів різної архітектури. Білошенко В.О., Возняк А.В., Возняк Ю.В., Дмитренко В.Ю., Савченко Б.М., Чишко В.В. // *Обработка материалов давлением*. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.136-142. - рос. УДК 544.03:539.3.

Показано, що рівноканальна багатокутова екструзія (РКБКЕ) є ефективним способом структурної модифікації полімерних композитів різної архітектури і відкриває нові можливості в управлінні їх морфологією і властивостями. РКБКЕ дозволяє підвищити густину, ударну в'язкість і динамічний модуль пружності шаруватих композитів PET/ABS і PET-G/ABS, одержаних FDM-процесом. У разі полімерних нанокompозитів LLDPE/CNTS РКБКЕ сприяє збільшенню електричної провідності, модуля Юнга, межі текучості, відносного подовження і ударної в'язкості. У гібридних полімерних композитів LLDPE- CaCO_3 -С значно підвищується мікротвердість і знижується ступінь її анізотропії внаслідок формування орієнтованої структури полімерної матриці і збільшення ступеня її кристалічності.

55.19.02.2226/230236. Експериментальне дослідження впливу конструктивних чинників на міцність клейового з'єднання напрямних елементів УСПШ. Фролов Є.А., Чорна Ю.А. // *Обработка материалов давлением*. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.175-180. - рос. УДК 621.835.

Проведено експериментальні дослідження щодо визначення ступеня впливу конструктивно-технологічних факторів на міцність клейового з'єднання напрямних колонок універсально-збірних переналагоджуваних штампів за допомогою зразків, що імітують реальне з'єднання. Закріплення елементів штампів здійснювалося за допомогою епоксидного клею марки ЕК-3У0. Визначено ступінь впливу кількості горизонтальних каналок на посадочних місцях колонок, двостороннього зазору в них, шорсткості поверхні деталей, що з'єднуються, а також довжини і діаметра посадочних частин напрямних елементів на міцність клейового з'єднання. Встановлено, що зі збільшенням двостороннього зазору до 0,4-0,6 мм міцність зменшувалася від 1,5 до 2,5%, максимальна міцність отримана при безканалковому з'єднанні з шорсткістю поверхні, що склеюється, Rz 215. Також визначена мінімально допустима довжина частини колонки, що з'єднується, дорівнює (0,7-1,2) діаметру.

55.19.02.2227/230237. Розрахунок валків прокатних станів на міцність і деформацію в середовищі AutoCAD Mechanical. Явтушенко О.В., Проценко В.М. // *Обработка материалов давлением*. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.181-187. - рос. УДК 621.771: 514.18.

Розглянуто можливості геометричного моделювання валків прокатних станів і виконання розрахунків на міцність і деформацію в системі САПР AutoCAD Mechanical 2018. Раніше цей програмний комплекс використовувався для моделювання і розрахунку валів редукторів, важелів, кулачків та ін. деталей машин. Побудовано розрахункові схеми і епюри згинальних моментів і напружень валків чотиривалкової кліти стана холодної прокатки смуг. Визначено небезпечні перетини і коефіцієнти запасу статичної міцності і міцності на втому у цих перетинах. Виконано порівняння отриманих в AutoCAD Mechanical даних з літературними розрахунковими даними і показана їх відповідність. Методом скінчених елементів (МСЕ) виконана оцінка напружено-деформованого стану опорного валка і визначено зони високих локальних напружень на поверхні валка. Показано, що програмний комплекс AutoCAD Mechanical 2018 може застосовуватись при розрахунку валків робочих клітей прокатних станів.

55.19.02.2228/230411. Дослідження напружено-деформованого стану та оптимізація геометричних параметрів вирубного пуансона. Бойко М.В., Велика О.Т., Лясковська С.С., Великий Н.-Т.І. // *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.101-105. - укр.

Досліджено особливості напружено-деформованого стану пуансона для вирубування овальних отворів у виробах із листового матеріалу. Показано, що забезпечення надійності, міцності та

безвідмовної роботи пуансона прямо залежить від рівня напружено-деформованого стану, який постійно змінюється у процесі тривалої експлуатації. Особливу увагу приділено скінченно-елементному аналізу напружено-деформованого стану конструкції пуансона, який у процесі зміни умов експлуатації руйнувався. Побудовано тривимірну модель конструкції пуансона в середовищі КОМПАС-3D, за допомогою методу скінченних елементів виконано розрахунки його параметрів, виявлено критичні області режимів роботи пуансона, в яких виникає деформація та руйнування у процесі експлуатації. Запропоновано використовувати для розрахунку пуансона прикладну бібліотеку АРМ FEM, призначену для виконання обчислень твердотільних об'єктів у системі КОМПАС-3D і візуалізації одержаних результатів. Запропоновано змінити геометричні параметри конструкції пуансона та здійснити раціональний вибір типу моделі пуансона, який витримує прикладені експлуатаційні навантаження, збільшує термін його експлуатації та забезпечує ефективну роботу за надмірного навантаження у процесі вирубання овальних отворів у деталях. Результативність прийнятих проектних рішень перевірено на модернізованій моделі пуансона.

55.19.02.2229/230412. Вимірювання теплопровідності листових матеріалів з урахуванням контактних теплових опорів. Васильківський І.С., Фединець В.О., Юсик Я.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.106-110. - укр. УДК 536.6.081; 536.5.081.

Розглянуто питання впливу контактних теплових опорів (КТО) на точність вимірювання теплопровідності матеріалів. Наведено конструкцію пристрою для визначення значень КТО. В основі пристрою є пакет із двох пар плоских зразків, розміщених у різній послідовності між джерелом тепла і приймачами тепла однакової температури. Один із зразків у всіх парах має одну і ту саму товщину, другий зразок у двох парах пакета відрізняється за товщиною вдвічі. Реєструють тепловий потік через пакети, різницю температур між серединними зразками пакетів та перепад температур на тонкому зразку і за отриманими даними розраховують шукану величину. Подано результати експериментального визначення КТО між різними матеріалами. Показано, що знехтувати впливом КТО на результат вимірювання у визначенні коефіцієнта теплопровідності різних матеріалів (особливо високотеплопровідних) не можна, оскільки він співвимірний з тепловими опорами досліджуваних зразків. Для виключення цього впливу на результат вимірювання теплопровідності розроблено вимірювальний перетворювач для вимірювання теплопровідності листових матеріалів на основі мостової теплової вимірювальної схеми. Наведено схему з'єднання теплових опорів і КТО, розподілу теплових потоків і температур у зрівноваженій мостовій тепловій вимірювальній схемі та принципову схему вимірювального перетворювача теплопровідності листових матеріалів.

55.19.02.2230/230564. Ефективні пружні сталі композиційного матеріалу з армуванням двома сортами односпрямованих волокон. Гребенюк С.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.48-56. - укр. УДК 539.3.

Запропоновано підхід до визначення ефективних пружних характеристик волокнистого композита, армованого періодичною системою двох волокон. У матеріалі виокремлюються області гексагональної форми, що містять матеріал одного з сортів волокон та оточуючу його матрицю, так щоб ці області покривали увесь композит. Отримуємо два типи областей, що містять відповідно перший сорт волокна і другий сорт волокна. Для кожної з цих областей проводимо процедуру гомогенізації волокнистого композиту. В результаті неоднорідний матеріал, що містить матрицю та волокно, представляємо однорідним трансверсально-ізотропним матеріалом, пружні властивості якого визначаються п'ятьма сталими. За такої гомогенізації матеріал представляється сукупністю двох типів областей з трансверсально-ізотропними властивостями. Для цього матеріалу також проводимо процедуру гомогенізації. У результаті отримуємо однорідний трансверсально-ізотропний матеріал, який описує механічну поведінку композита, армованого двома сортами односпрямованих волокон. Розроблений підхід застосовано до визначення ефективних пружних сталих волокнистого композита, армованого одним сортом волокна, але представленого як трикомпонентний - матриця та два сорти волокна. Порівняння з чисельними результатами, отриманими за співвідношеннями інших авторів, дають добру збіжність. Для повздовжніх характеристик цей збіг повний, а для поперечних - якісна картина однакова, а значення мають незначні відмінності.

55.19.02.2231/230565. Міжфазна електрично та магнітно проникна тріщина в п'єзоелектричному/п'єзомагнітному біматеріалі. Гриневич А.А., Лобода В.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.57-69. - укр. УДК 539.3.

Пропонується точний аналітичний підхід до дослідження плоскої деформації п'єзоелектричного/п'єзомагнітного біматеріалу з електродованою і магнітно проникною електрично зарядженою тріщиною, розташованою на межі поділу його компонент. Вважається, що на нескінченності задано поле нормальних та дотичних напружень, електричне і магнітне поля, паралельні до берегів тріщини. Розглядається відкрита тріщина, для якої сформульована задача

Гільберта. Її точний розв'язок отримано в замкнутому виді. Проведена числова ілюстрація одержаних розв'язків для різних значень електричного поля на нескінченності. Показано, що магнітне поле тріщини не впливає на електромеханічні характеристики в околі тріщини, та досліджено залежність цих характеристик від механічного навантаження та електричного поля.

55.19.02.2232/230654. Визначення ефективного модуля зсуву односпрямованого композиту при нормальному розподілі радіуса волокна. Клименко М.І., Гребенюк С.М., Смолянкова Т.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.127-136. - укр. УДК 539.3.

У роботі пропонується методика визначення ефективного модуля зсуву для односпрямованого композиційного матеріалу. Композит, що складається з трансверсально-ізотропної матриці та трансверсально-ізотропного волокна, моделюється суцільним однорідним трансверсально-ізотропним матеріалом. При цьому волокно розглядається як циліндр, радіус якого є випадковою величиною, розподіленою за нормальним законом. Запропоновано методику для визначення математичного сподівання модуля зсуву.

55.19.02.2233/230707. Розрахункова оцінка розвитку тріщини з контактуючими берегами в плоских елементах конструкцій. Шульженко М.Г., Гонтаровський П.П., Гармаш Н.Г., Мележик І.І. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.365-374. - укр. УДК 539.3.

Представлена методика розрахунку розвитку тріщини в пластинчатих і осесиметричних конструкціях при циклічному навантаженні, яка базується на концепції накопичення розсіяних пошкоджень у матеріалі. Враховується контакт берегів тріщини, що виникає при стискаючому навантаженні. Результати порівнюються з даними, отриманими за методом Ньюмана.

55.19.02.2234/230889. Застосування методу граничних елементів для розрахунку течії Пуазейля в каналах складного поперечного перерізу. Бразалук Ю.В., Євдокимов Д.В., Кочубей О.О., Шульга Р.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.24-31. - рос. УДК 532.5.

Течія Пуазейля - ламінарна течія в'язкої рідини в трубах і каналах постійного поперечного перерізу - є найпростішою і найбільш вивченою математичною моделлю динаміки в'язкої рідини, проте дуже широке поширення такого роду течій в сучасній техніці змушує удосконалювати методи розрахунку даного класу рухів рідини. В останні роки виключно актуальними в різних областях техніки стали течії Пуазейля в каналах складного, багатозв'язного поперечного перерізу, для дослідження яких слід вдаватися до чисельних методів. У даній роботі розглянуто математичні та обчислювальні аспекти застосування методу граничних елементів до зазначеного класу течій. Використовувалися як традиційні, так і розроблені авторами алгоритми даного методу. Отримані результати можуть бути використані в гідротехніці, енергетиці, транспортному машинобудуванні, металургійній та хімічній промисловостях.

55.19.02.2235/230893. Дослідження закономірностей руху сипких матеріалів у вертикальних ємкостях (силоси/бункери): моніторинг статичного напруженого стану й аналіз витoku за другою формою у загальній постановці. Діктерук М.Г., Кравчук В.Т., Заслужений О.С., Човнюк Ю.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.55-73. - рос. УДК 621.367.3:664.7.

Друга форма витoku сипкого матеріалу з вертикальної ємкості характеризується переміщенням всієї його маси єдиним стовпом, зверху до низу ємкості. При цьому не відбувається утворення самостійних ліній течії з видимим їх переміщенням однієї відносно другої, тобто швидкості руху усіх частинок середовища, які попадають у один горизонтальний переріз, рівні між собою. Розв'язок задачі про виток сипкого матеріалу з вертикальної ємкості має доволі важливе значення. При витoku сипкого матеріалу саме за другою формою виникає підвищений тиск на стінки силосів, який суттєво перевищує розрахункові значення тисків, знайдених за теорією Янсена-Кенена. Спочатку розглянута задача у такій постановці, коли фактор руху не грає по суті ніякої ролі. Сипке середовище при цьому приймається таким, що не стискається, а рух - усталеним. Головна мета, яку переслідує розв'язок задачі в такій постановці, - це дослідження статичного напруженого стану у граничній рівновазі й точне задоволення граничним умовам на вертикальних стінках ємкості (силоса/бункера). Одним з головних недоліків теорії Янсена-Кенена є саме не задоволення граничним умовам на стінках, оскільки вони там є одночасно й поверхнями ковзання, й поверхнями мінімальних головних напружень. Даний розв'язок задачі за другою формою витoku сипкого матеріалу у найбільш загальній постановці - із урахуванням стиснення середовища й неусталеного характеру руху. Розглянуті плоскі ємкості (бункери) та ємкості круглі (силоси). Отримані у першій постановці задачі асимптотичні розв'язки. У загальній постановці задачі про неусталений рух стиснутого сипкого середовища враховані разом з її змінною щільністю також змінний коефіцієнт тертя сипкого матеріалу зі стінкою ємкості та змінний кут внутрішнього тертя у матеріалі. Підкреслена необхідність існування спеціальної системи моніторингу (з використанням засобів мехатроніки), котра відслідковує статичний напружений стан

сипкого матеріалу й сприяє запобіганню склепоутворень, які призводять при вивантаженні матеріалу з ємкості до її руйнування. Визначені закономірності адаптації та керування пристроями, які руйнують склепоутворення при вивантаженні (наприклад, зернових) матеріалів з глибоких бункерів.

55.19.02.2236/230894. Узагальнення розв'язання контактних задач методом збурень для тіл з лінійною і циліндричною анізотропією. Кагадій Т.С., Білова О.В., Щербина І.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.74-78. - рос. УДК 539.3.

Наведено аналітичні розв'язки двох нових контактних задач. У першій з них матеріал пластини має прямолінійну, у другій - криволінійну анізотропію. Для розв'язання застосований метод збурення, розроблений в [1]. Збережена основна ідея підходу, коли на основі асимптотичного інтегрування задачі теорії пружності зводяться до послідовного розв'язування задач теорії потенціалу, проведені необхідні узагальнення методу. Виконано різні асимптотичні оцінки.

55.19.02.2237/230897. Математична модель температурного поля валків під час прокатки стрічки. Ляшенко В.П., Дем'янченко О.П. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.91-97. - укр. УДК 517.9:519.6:621.98.

Розглянуті у вигляді крайових задач для рівняння теплопровідності математичні моделі температурних розподілів під час прокатки металевої стрічки через двошарові валки двохвалкового прокатного стану. Побудована математична модель температурного поля одночасного процесу лиття - прокатування тонкої металевої стрічки за допомогою валкового кристалізатора, валки якого мають вигляд тришарового циліндра зі щільним контактом шарів з різними теплофізичними характеристиками. Розглянуто спрощену задачу, яку розв'язано чисельно-аналітичним методом. Запропоновано алгоритм та програму для знаходження температурного поля зони нагрівання дво- та тришарових валків. Проведено чисельні експерименти та побудовані графіки температурних розподілів циліндричних валків.

55.19.02.2238/231022. Математична модель динаміки коливань зубчастих передач. Хафед І.С. Абдулсалам. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.164-169. - рос. УДК 681.5.015.22.

З метою поліпшення обчислювальних властивостей і розширення сфер застосування математичних моделей динаміки коливальних процесів механічних систем класу зубчастих передач, розроблена кінцево-різницева математична модель на основі застосування методу скінченних різниць. В якості об'єкта для застосування методу скінченних різниць була запропонована математична модель зубчастої передачі у вигляді системи лінійних диференціальних рівнянь другого порядку.

55.19.02.2239/231032. Визначення стаціонарного режиму роботи роторної машини. Ємельянов С.В., Фонар Л.С. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.230-234. - укр. УДК 621.455.

Вимірювані параметри роторних машин повинні задовольняти вимогам вірогідності одержуваних значень і припускати участь оператора в процесі оцінки вірогідності параметрів. Наявність декількох режимів роботи працюючого агрегату впливає на вибір застосовуваних методів діагностування. Введення до складу систем керування роторних машин модулів обробки даних дозволяє виконувати діагностування агрегату під час його роботи, та не потребує його зупинки на час аналізу. Розроблено алгоритм для попередньої обробки даних, що надаються від газотурбінної установки. Показано, що алгоритм виявляє завершення зони тренду і наявність ділянок зі значними коливаннями параметра, у тому числі й початок зміни режиму роботи.

55.19.02.2240/231034. Застосування методів оптимізації, заснованих на коді грея, для дослідження технологічних процесів і приладів. Кошовий М.Д., Кошова І.І., Костенко О.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.241-245. - рос. УДК 519.24.

У даній роботі запропоновані методи оптимізації за вартісними (часовими) витратами планів таких багатофакторних експериментів, як дрібний і повний факторні експерименти, композиційні плани застосовувалися для дослідження технологічних процесів і приладів. При цьому досліджувалися технологічні процеси пресування корпусу катера із склопластика, лиття під тиском на термопластоавтоматах, фотоелектричний перетворювач кутових переміщень і напівпровідниковий терморегулятор. Доказана працездатність та ефективність запропонованих методів оптимізації планів багатофакторних експериментів.

55.19.02.2241/231040. Імпульсний режим роботи електролізера в системі резервного електроживлення судна. Рябов С.Г., Рожков С.О., Тимофеев К.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.282-292. - рос. УДК 629.12.066(076).

У статті розглядається імпульсний режим роботи електролізера і паливних водневих осередків типу PEM. Розглянуто узагальнена модель паливного елемента PEM, що працює на водні та повітрі, яка може бути використана для моделювання систем паливних елементів в судновій системі резервного електроживлення. Модель паливного елемента поєднує в собі електричні та хімічні особливості моделей паливних елементів і застосовується в інтегрованій бібліотеці Sim Power Systems (Simulink-Matlab) як модель штатного водневого паливного елемента. У роботі обґрунтовується найбільш ефективний режим електролізу водню з використанням імпульсного джерела живлення. Оцінка ефективності електролізу заснована на твердженні про експоненційної залежності струму від часу, де показано, що імпульсний режим роботи електролізера значно зменшує витрати електроенергії на отримання необхідної кількості водню для суднової системи резервного електроживлення. Показано, що для підвищення ефективності процесу необхідно мати близькі час заряду і постійну часу заряду, а також повинні бути створені умови для максимального значення постійної часу розряду. При цьому в системах з релаксацією в зовнішньому середовищі можливе підвищення ефективності процесу.

55.19.02.2242/231042. Наближений метод розрахунку аеродинамічних характеристик наземних транспортних засобів. Сохацький А.В., Сохацький О.А., Маленко Є.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.300-305. - укр. УДК 533.682: 629.01: 519.63.

Пошук практичних математичних підходів для оцінки аеродинамічних характеристик транспортних засобів є однією з важливих наукових задач аеродинаміки. Математичний опис турбулентних течій залишається нерозв'язаною проблемою сьогодення. Ключовим питанням математичного моделювання залишається пошук прийняттого компромісу поміж фізичною адекватністю моделі та рівнем її обчислювальної складності. Наявність наближених методів оцінки технічних характеристик прискорює терміни виконання досліджень зі створення транспортних засобів. Розроблено наближений метод розрахунку аеродинамічних характеристик транспортних засобів. Проведено порівняння отриманих результатів з даними експериментальних досліджень.

55.19.02.2243/231043. Математичне моделювання процесу розпізнавання технічного стану зубчастих передач. Сушко Л.Ф. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.306-310. - укр. УДК 621.001.63.

Запропонований в статті процес розпізнавання здійснюється за допомогою порівняння параметрів поточного стану об'єкта з еталоном кожного класу. Формалізація системи здійснюється за допомогою моделі, яка відображає поточний стан зубчастої передачі у вигляді графа. Для зубчастих передач в якості ознакових характеристик розглядаються зубцеві гармоніки.

55.19.02.2244/231045. Можливості підвищення експлуатаційних характеристик робочих поверхонь циліндрів технологічними методами. Усов А.В., Куніцин М.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.319-325. - рос. УДК 536:621.9 (075.8).

Розглянуто можливості підвищення надійності і довговічності циліндричної групи технологічними методами зокрема використання покриттів зі зносостійких матеріалів на робочі поверхні циліндрів. Фінішні методи обробки виробів зі зносостійкими покриттями призводять до утворення дефектів на оброблюваних поверхнях, що знижує експлуатаційні характеристики цих виробів. Аналіз причин утворення сколів та тріщин на оброблюваних поверхнях зазначених виробів показав, що поява цих дефектів пов'язана з тепловими процесами, які супроводжують механічну обробку. Розроблено аналітичну модель по визначенню термомеханічного стану робочої поверхні циліндра зі зносостійким покриттям. Проведено трібокорозійне дослідження композиційних матеріалів на основі Ni/Ni-TiO₂, отриманих методом електрохімічного осадження.

55.19.02.2245/231046. Дослідження адгезійної міцності і залишкових напружень епоксидних нанокompозитів. Якущенко С.В., Гусев В.М., Стухляк Д.П. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.326-331. - укр. УДК 667.64:678.026.

У роботі обґрунтовано доцільність відновлення деталей полімерними композитами. Показано, що введення у полімер нанодисперсних часток дозволяє суттєво підвищити експлуатаційні характеристики композитних матеріалів і захисних покриттів на їх основі. Для формування композитних матеріалів використано епоксидний діановий олігомер ЕД-20, модифікатор, твердник поліетиленполіамін ПЕПА і нанодисперсні частки. Досліджено залежність вмісту нанодисперсного порошку на адгезійні властивості і залишкові напруження епоксидних композитів. Доведено, що для формування композитного матеріалу або захисного покриття з поліпшеними адгезійними властивостями оптимальний вміст часток становить 1,00 мас.ч. на 100 мас.ч. епоксидного олігомеру ЕД-20. Такі матеріали характеризуються підвищеною механічною міцністю і здатністю чинити опір статичним, динамічним навантаженням, позаяк показники їх властивостей суттєво підвищуються порівняно з матрицею. Отримані результати експериментальних досліджень залишкових напружень у покриттях добре узгоджуються з результатами випробувань зразків на адгезійну міцність, що свідчить

про їх достовірність. Доведено, що введення нанодисперсного наповнювача (СНДС 1) ($d = 20 \dots 80$ нм), який є сумішшю нанодисперсних сполук: Si_3N_4 - 59,5 %; Al_2O_3 - 24,4 %; AlN - 10,1 %; TiN - 6,0 % за вмісту $q = 1,00$ мас.ч. у полімерний зв'язувач на основі епоксидного діанового олігомеру ЕД-20 (100 мас.ч.), модифікатора 2,4-діамінотолуену (1 мас.ч.) і твердника поліетиленполіаміну (10 мас.ч.) забезпечує формування матеріалу, який відзначається наступними показниками адгезійної міцності та залишкових напружень: $\sigma_a = 47,5$ МПа, $\tau = 11,2$ МПа, $\sigma_z = 1,7$ МПа. Формування такого матеріалу забезпечує підвищення показників адгезійної міцності при відриві у 1,2 рази, адгезійної міцності при зсуві у 1,3 рази, при цьому залишкові напруження зменшуються у 2,2 рази.

55.19.02.2246/231241. Збільшення тертя у потоці Тейлора-Куетта під час використання натрій карбоксиметилцелюлози. Попадюк І.Ю., Піцишин Б.С., Орел В.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.96-100. - укр. УДК 66.06:532.529.

Представлено результати експериментальних досліджень впливу ексцентриситету ротора відносно статора та розчинів карбоксиметилцелюлози на коефіцієнт тертя в гідрогальмі з регульовальним гальмівним моментом. Кільцевий проміжок між ротором із діаметром 113 мм і статором із діаметром 142 мм заповнювали водними розчинами карбоксиметилцелюлози з додаванням гідрокарбонату натрію для стабілізації. Масові концентрації карбоксиметилцелюлози - 0,5; 1,0; 2,0; 4,0%, гідрокарбонату натрію - 0,2% від маси розчину. Кільцевий проміжок між поверхнями циліндрів, який відповідав коаксальному їх розташуванню, трансформувалася у замкнений конфузорно-дифузорний внаслідок зміни положення зовнішнього циліндра відносно внутрішнього. Виявлено залежність коефіцієнта тертя від числа Рейнольдса, ширини проміжку між ротором і статором під час їх аксіального розташування та концентрації водних розчинів карбоксиметилцелюлози. Зі збільшенням числа Рейнольдса спостережено зменшення коефіцієнта тертя для досліджених концентрацій розчинів карбоксиметилцелюлози. За сталих значень числа Рейнольдса зі збільшенням концентрації розчинів карбоксиметилцелюлози отримано збільшення коефіцієнта тертя, порівняно з водою. У разі зменшення ширини проміжку одержано збільшення коефіцієнта тертя для всіх досліджених концентрацій розчинів карбоксиметилцелюлози. Отримані результати свідчать про можливість регулювання гальмівного моменту гідрогальма зміною ексцентриситету між ротором і статором, які можна використати під час проектування гідравлічних гальм із регульовальним гальмівним моментом.

55.19.02.2247/231465. Дослідження процесів спрацювання низькодинамічних кулькових запобіжних муфт із замкнутими коловими профілями елементів зачеплення. Гевко Р.Б., Клендій О.М., Погріщук Б.В., Клендій В.М., Добіжа Н.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.23-33. - укр. УДК 631.358.42.

У даній роботі наведено конструктивні схеми розроблених низькодинамічних кулькових запобіжних муфт із замкнутими еліпсоподібними та ексцентричними коловими профілями елементів зачеплення. Виведено теоретичні залежності зміни величини крутного моменту при спрацюванні муфти від кута відносного повертання півмуфт та конструктивних і технологічних параметрів елементів зачеплення. Результати теоретичних досліджень представлено у вигляді графічних залежностей та проведено аналіз інтенсивності впливу різних параметрів на характер і величину зміни крутного моменту. За результатами експериментальних досліджень виготовлених кулькових запобіжних муфт, які проведені на дослідному стенді, здійснено порівняння адекватності теоретичних розрахунків до реальних значень крутних моментів при спрацюванні розроблених низькодинамічних кулькових запобіжних муфт.

55.19.02.2248/231467. Дослідження роботи механічного пиловловлювача з самоочищенням. Кузнєцов С.І. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.40-45. - англ. УДК 677. 11. 021.

У виробничих цехах запиленість повітря часто перевищує гранично допустимі концентрації. Розроблено та випробувано механічний самоочищається фільтр, який в порівнянні з аналогами, краще вловлює дрібну (аерозольну) пил повітря за допомогою обертового диска. В роботі викладені результати досліджень по очищенню вентиляційного повітря від пилу за допомогою механічного фільтра що самоочищається.

55.19.02.2249/231650. Дослідження тягових показників МЕЗ-330 "Автотрактор". Погорілий С.П., Дунь С.В., Черняк Р.Є. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.19-23. - укр. УДК 631.372.

В статті представлено результати тягових випробувань МЕЗ-330 "Автотрактор". Встановлено, що тягове зусилля, яке може створити МЕЗ-330 "Автотрактор", при 15 % буксуванні його коліс, змінюється від 40,0 до 54,7 кН при зміні тиску в шинах коліс від 0,45 до 0,08 МПа. При цьому коефіцієнт використання ваги МЕЗ відповідно змінюється від 0,33 до 0,49, що дає можливість прирівняти його за тяговими показниками до тракторів тягового класу 5. Зменшення тиску в шинах коліс МЕЗ з 0,45 до 0,08 МПа дає можливість підвищити тягове зусилля МЕЗ-330 на 32,5 %. Ключові слова: мобільний

енергетичний засіб, тягові випробування, коефіцієнт буксування, тягове зусилля, коефіцієнт використання ваги.

55.19.02.2250/231654. Про спрощення критерію вигляду напружено-деформованого стану суцільного середовища. Ковбаса В.П., Солоня О.В., Спірін А.В., Цуркан О.В. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.44-49. - укр. УДК 539.3.

Робота присвячена розробці спрощеного критерію оцінки вигляду напружено-деформованого стану суцільного середовища для вирішення просторових задач. Критерій оцінки вигляду напружено-деформованого стану може використовуватись для аналізу взаємодії деформаторів із різними матеріалами та середовищами, які можуть бути формалізовані як суцільні середовища. Ключові слова: критерій, напружено-деформований стан, суцільне середовище, енергомісткість.

55.19.02.2251/231658. Експериментальне обладнання для дослідження шнекового робочого органа екструдера. Дмитренко В.П. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.68-74. - укр. УДК 621.82.

Створення нового конкурентоспроможного обладнання для виготовлення вискоелективних комбікормів для тваринництва є одним з важливих завдань народного господарства України. Представлено установку, яка має малі енерговитрати і підвищення продуктивності праці з розширеними технологічними можливостями для виготовлення кормової суміші тварин. Ключові слова: кормові брикети, екструдери, переробка фуражного зерна, робочий орган, математичне моделювання.

55.19.02.2252/231659. Підвищення ресурсу поршнів автотракторних двигунів за рахунок застосування теплозахисного покриття. Ляшенко Б.А., Николайчук В.Я., Івченко Т.І., Михайлюта С.С. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.75-83. - укр. УДК 621.771.07.001.5.

У роботі дана характеристика основних напрямків підвищення ресурсу поршнів двигунів. Показано, що технологія імпульсного азотування є найбільш прогресивною і конкурентоспроможною для підвищення теплостійкості, зносостійкості і довговічності поршнів ДВС. При імпульсному азотуванні зменшуються витрати електроенергії в 80 разів і витрата легуючих матеріалів на 90%. В результаті випробувань встановлено, що зносостійкість зміцненого поршня підвищилася в 2 рази, а знос сполучення "кільце - канавка" знизився в 4 рази. На зміцненій поверхні поршнів відсутні тріщини, відколи й відшарування, що вказує на їх високу експлуатаційну надійність; зниження зносу в сполученні "кільце - канавка" в середньому на 35% дозволяє збільшити міжремонтний ресурс двигуна з 6000 до 8100 мотогодин. На підставі отриманих результатів експериментальних досліджень встановлено, що імпульсного азотування поршнів впливає не тільки на теплове напруження циліндро-поршневої групи двигуна, а також на його питому потужність. В результаті розрахунків встановлено, що за рахунок застосування імпульсного азотування питома потужність двигуна виросла на 17-25%, а ресурс поршня збільшився в 1,97 рази. Ключові слова: поршні двигунів, ресурс, деталі циліндро-поршневої групи, алюмінієві сплави, іонне азотування, зносостійкість, теплозахисні покриття.

55.19.02.2253/231662. Гвинтовий завантажувач-змішувач з центральним приводом. Гевко І.Б., Клендій В.М., Слободян Л.М., Маруніч О.П., Залуцька Н.В. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.99-103. - укр. УДК 621.92.

Приведена конструкція гвинтового завантажувача-змішувача з центральним приводом. Представлені аналітичні залежності для його розрахунку. Ключові слова: гвинтові механізми, розширені технологічні можливості, сипкий матеріал.

55.19.02.2254/231663. Результати експериментальних досліджень пружно-запобіжної муфти гнучкого гвинтового конвеєра. Луців І.В., Гевко І.Б., Гудь В.З., Дубиняк Т.С. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.104-110. - укр. УДК 621.81.

Розроблено дослідний зразок пружно-запобіжної муфти гнучкого гвинтового конвеєра та сформовано експериментальний стенд для її дослідження. Досліджено пружно-запобіжну муфту гнучкого гвинтового конвеєра. За результатами досліджень отримано графічну інтерпретацію взаємозв'язку моменту спрацювання, встановлено коефіцієнти динамічності та точності спрацювання розробленого зразка муфти. Ключові слова: пружно-запобіжна муфта, гнучкий гвинтовий конвеєр, елементи зачеплення, привід, момент спрацювання, коефіцієнт.

55.19.02.2255/231664. Дослідження математичної моделі гідропривода сегментно-пальцевого різального апарата косарки. Середя Л.П., Руткевич В.С., Зінєв М.В. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.111-122. - англ. УДК 621.22:62-522.2.

Розглядається можливість заміни механічного привода сегментно-пальцевого різального апарата косарки простим гідроприводом, проведено моделювання динамічних процесів, які протікають в

системі гідропривода сегментно-пальцевого різального апарата. Описано технологічний процес скошування з використанням гідропривода сегментно-пальцевого різального апарата. Наведено математичну модель гідропривода і результати її дослідження. На підставі отриманих результатів математичного моделювання зроблено висновок про те, що дана математична модель у достатній мірі відображає процеси, які відбуваються у гідроприводі ножів косарки при прикладанні навантаження до робочих органів і може бути використана для проведення досліджень з метою розроблення рекомендацій по конструюванню та вибору оптимальних параметрів систем даного типу. Ключові слова: гідропривод, сегментно-пальцевий різальний апарат, косарка, скошування, робочий орган, динамічні навантаження, сили інерції.

55.19.02.2256/231669. Нестационарний теплообмін у системі "вода-стінка-в'язка рідина". Денесяк Д.І. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.152-157. - укр. УДК 536.24.

Експериментально досліджена нестационарна теплопередача від нагрітої води через тонку циліндричну металеву стінку до цукрового розчину, який знаходиться у циліндричній посудині обмеженого об'єму. Встановлена розбіжність до 40 - 45% експериментальних значень коефіцієнтів теплопередачі від води до розчину та тепловіддачі від циліндричної стінки до розчину і їх значень розрахованих з застосуванням критеріальних залежностей для умов стаціонарного теплообміну у великому об'ємі. Явно виражених ефектів "спряженої задачі теплообміну" в дослідженому діапазоні параметрів не виявлено. Ключові слова: нестационарний теплообмін; коефіцієнт тепловіддачі; коефіцієнт теплопередачі; експериментально-розрахунковий метод; великий об'єм; обмежений об'єм, спряжена задача теплообміну.

55.09 Машинобудівні матеріали

55.19.02.2257/230638. Тернарний сплав Со - Мо - W як чутливий матеріал наноструктурного газового сенсора. Поспелов О.П., Камарчук Г.В., Сахненко М.Д., Гудименко В.О., Ведь М.В., Єрмоленко І.Ю., Сачанова Ю.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.88-91. - укр. УДК 621.35.

Створення газових сенсорів на основі точкових контактів суттєво поширює наукові і технічні можливості покращення метрологічних параметрів чутливих елементів. В ряду цих можливостей перспективним є використання новітніх газочувливих матеріалів, зокрема, тернарних металевих сплавів. До складу тернарного сплаву Со - Мо - W входять метали, які широко відомі у газовій сенсоріці, але завдяки синергетичним ефектам, які виникають при електролітичному сплавоутворенні, варто очікувати посилення специфічних поверхневих властивостей синтезованих матеріалів. З метою розробки заходів медичної діагностики вивченню підлягала суміш газів, яку видихає людина. При дії цього біологічного матеріалу на точковий контакт, матеріалом каналу провідності якого був сплав Со - Мо - W, отримували відгуки у вигляді складних залежностей опору у часі з високим рівнем відтворюваності. Результат дає перспективу використання системи в діагностичних цілях. Другим об'єктом вивчення був газоподібний водень. Дослідження поведінки точкового контакту, створеного на базі сплаву Со - Мо - W, у середовищі цього газу дозволяють зробити висновок про можливість застосування сплаву для розробки сигналізатора вибухонебезпечних концентрацій водню. В цілому отримані дані свідчать про здатність точкових контактів на базі сплаву, який досліджувався, показувати високу чутливість як до газоподібного водню, так і до окремих хімічних речовин складних газових сумішей.

55.19.02.2258/230687. Термомеханічні характеристики волокнистого композиційного матеріалу з ізотропною матрицею і трансверсально-ізотропним волокном. Клименко М.І., Гребенюк С.М., Богуславська А.М. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.179-189. - рос. УДК 539.3.

У роботі пропонується методика визначення ефективних термопружних характеристик однонаправленого композиційного матеріалу. Композит, що складається з трансверсально-ізотропного волокна та ізотропної матриці, моделюється суцільним однорідним трансверсально-ізотропним матеріалом. Застосування пропонованої методики дозволяє отримати термопружні характеристики композита у вигляді функцій термопружних характеристик його складових.

55.13 Технологія машинобудування

55.19.02.2259/229271. Математична модель визначення зміни амплітуди та частоти коливання сипкого матеріалу в процесі вібросепарації. Ребот Д.П., Топільницький В.Г. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.164-166. - укр. УДК 621.9.048.6.

Розглянуто останні розробки вібраційних сепараторів, їх переваги та дослідження, які проводили у сфері вібраційної сепарації. Встановлено, що проведені на сьогодні дослідження не можуть повністю описати рух сипкого матеріалу під час його вібраційної сепарації. Запропоновано метод визначення та дослідження амплітуди та частоти коливань сипкого матеріалу під час його сепарації за умови, що матеріал, який сепарується, рухається вздовж сита із певною сталою швидкістю, а нелінійні пружні характеристики сипкого матеріалу описуються певною степеневою залежністю. Для побудови математичної моделі руху матеріалу вздовж сита використано методи нелінійної механіки та апарат спеціальних Ateb-функцій. Під час дослідження знайдено співвідношення, які дають змогу визначити зміни амплітуди та частоти сипкого матеріалу залежно від швидкості його руху вздовж сита вібраційного сепаратора та від його фізико-механічних характеристик. Отримано аналог рівнянь у стандартному вигляді, які описують закони зміни основних параметрів динамічного процесу руху сипкого матеріалу вздовж сита. На основі отриманих результатів встановлено, що для найпростішої моделі процесу сепарації частота динамічного процесу залежить від амплітуди і швидкості руху середовища вздовж сита та для більших значень швидкості переміщення вздовж сита частота коливань сипкого середовища є меншою.

55.19.02.2260/230409. Визначення взаємозв'язку температури електроліту та вагомих чинників процесу хромування під час відновлення деталей машин. Гудз Г.С., Герис М.І., Захара І.Я., Остащук М.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.93-96. - укр.

Досліджено актуальне питання взаємовпливу температури електроліту з показниками продуктивності процесу та експлуатаційними властивостями деталей, відновлених хромуванням. Встановлено, що на продуктивність процесу та експлуатаційні властивості відновлених деталей значною мірою впливають такі чинники, як густина струму, температура електроліту та тривалість процесу електролізу. Для визначення взаємозв'язку температури електроліту з коефіцієнтом виходу за струмом, мікротвердістю та зносостійкістю осаджень хрому за різної тривалості процесу застосовано системний підхід, домінуючою передумовою якого є прагнення з максимальною повнотою врахувати початкові та вихідні характеристики об'єкта дослідження. На підставі використання методу планування експерименту отримано регресійні рівняння, які дають змогу оцінити взаємозв'язок температури електроліту з густиною струму, мікротвердістю та зносостійкістю хромованих деталей. За результатами аналізу цих рівнянь й оцінки числових значень та знаків при коефіцієнтах з'ясовано, що для різної тривалості електролітичного процесу сила й характер впливу чинників є неоднаковими. За отриманими регресійними рівняннями можна визначити температуру електроліту для отримання хромового покриття деталей із заданими експлуатаційними властивостями, що дасть змогу вдосконалювати технологічні процеси відновлення деталей машин.

55.19.02.2261/230859. Технологія виготовлення композитної арматури періодичного профілю. Орешкін Д.О., Чемуранов В.А., Близнюк О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.60-64. - рос. УДК 620.22+624.07.

Широке застосування композитів стримувалося, в основному, через відсутність промислової технології, яка дозволила б налагодити масовий випуск виробів зі складною конфігурацією з необхідною точністю розмірів. Розглянуто питання створення технології виробництва скло і базальтопластикової арматури періодичного профілю для армування цементобетона і визначення хімічної стійкості композитної арматури. В основу технології було покладено формування арматурного стержня методом пуллвіндинга - технології, що поєднує протяжку попередньо просоченого сполучною безперервного армирующего волокна з його обмоткою нитками зі скляного, базальтового або вуглецевого волокна в єдиному технологічному бесфільтрному процесі. Технологія отримання арматурного стержня методом бесфільтрної роллтрзії є практично безвідходним і високопродуктивним процесом з причини своєї безперервності. Принциповими відмінностями пропонованої арматури є наявність протягом всієї довжини основного (силового) циліндричного композитного стрижня і стоячи анкерування - спіральні деформовані шару на поверхні арматурного стрижня з того ж композиту, але з меншим відсотком вмісту армирующего наповнювача. Встановлено, що арматура композитна може бути використана для армування бетону, що піддається впливу кислих і лужних агресивних середовищ, в тому числі і бетонів, що використовуються для будівництва очисних споруд. Результати досліджень покладені в основу розробки Вказівок з проектування і виготовлення бетонних конструкцій з неметалевою композитною арматурою на основі базальто- і стеклоревінга.

55.19.02.2262/231245. Оптимізація етапів моделювання та візуалізації виробів машинобудування. Велика О.Т., Лясковська С.Є., Тодавич В.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.124-128. - укр. УДК 621.9.048.6.

Проаналізовано етапи моделювання та візуалізації виробів машинобудування. Створено тривимірну модель деталі типу "Диск" та досліджено особливості її рендерінгу. Описано процес створення

максимально наближеного до реалістичного зображення моделі деталі машинобудування, яку побудовано у системі автоматизованого проектування Solid Works в додатку Photo View 360. Складено факторну математичну модель M_v , аналізом якої встановлено, що якість комп'ютерного моделювання та візуалізації просторових деталей прямо залежить від взаємозв'язків визначальних функціональних параметрів, а саме множини вхідних даних, які необхідні для розроблення технічного завдання проекту, графічної складової, що містить результати каркасного та 3D-моделювання, компоненти часу опрацювання даних для подальшої візуалізації тощо. Використовуючи розроблену факторну математичну модель, а також основу рендерінгу, розв'язок рівняння, що описує розповсюдження світла у тривимірній сцені, складено схему послідовності створення рендеру об'єктів машинобудування. У пропонованій схемі подано основні етапи обробки зображення, а також представлено методи зафарбовування примітив. Розглянуто приклади рендерінгу деталі типу "Диск" із використанням різних ефектів, зокрема: з відлитої міді, з оцинкованого металу, з великого пластику. Окреслено переваги використання різних ефектів для візуалізації об'єктів у галузі машинобудування.

55.15 Ливарне виробництво

55.19.02.2263/229475. Структура і властивості зразків, отриманих методом високошвидкісної спрямованої кристалізації з жароміцного сплаву CMSX-4PLUS. Лисенко Н.О., Ключихін В.В., Наумик В.В. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.7-13. - рос. УДК 621.74.045:669.24:621.981.

Хімічний склад жароміцного нікелевого сплаву CMSX-4 PLUS відповідає вимогам стандарту ISO 17025. Механічні (як до, так і після термообробки) і жароміцні (після термообробки) властивості зразків ВНК відповідають нормам ТУ виробника. Мікроструктура досліджених зразків є типовою для жароміцних нікелевих сплавів як у литому, так і в термообробленому стані. Карбіди і карбонітриди методом оптичної мікроскопії не виявлені, що характерно для структури низьковуглецевих сплавів. У процесі термічної обробки відбувається розчинення евтектичних ($\gamma - \gamma'$)- фази, вирівнюється склад осей і міжосних просторів дендритів.

55.16 Ковальсько-штампувальне виробництво

55.19.02.2264/230220. Дослідження впливу радіусу згину заготовки на енергосилові параметри процесу профілезгину. Грибков Е.П., Добронос Ю.К., Свешников І.А. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.66-72. - укр. УДК 621.981.1.

Виробництво і застосування гнутих профілів - один з найважливіших шляхів зниження енерговитрат і металоємності виробів, підвищення якості машин і споруд. Точне визначення енергосилових параметрів процесу профілезгину дозволяє знизити металоємність і, як наслідок, вартість агрегатів. На основі реалізації тривимірної скінчено-елементної моделі процесу профілезгину досліджено вплив радіуса згину заготовки на енергосилові параметри. Модель була розроблена в середовищі Abaqus CAE, що дозволило врахувати тривимірний характер течії і зміцнення матеріалу, визначити напружено-деформований стан, а також силу і момент профілезгину. Аналіз отриманих результатів однозначно вказує на зниження сили і моменту профілювання зі зниженням радіусу згину, що корелює з результатами кінцево-різницевого моделювання. При цьому для розрахованого типу профілю при зменшенні радіусу галтелі з 5 до 1 мм сила знизилася в 1,4 рази, а момент - в 1,7 рази. У той же час рівень напружень і деформацій залишився таким же, що свідчить про переважне вплив на енергосилові параметри протяжності осередку деформації.

55.19.02.2265/230223. Дослідження процесу закритого штампування, що реалізує інтенсивні пластичні деформації. Ашкеєв Ж.А., Андриященко В.О., Абдираманов С.Т. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.88-92. - рос. УДК 621.777.014.

Наведено результати дослідження процесу деформування в закритій матриці, що реалізує інтенсивні пластичні деформації. Для дослідження ІПД в закритій матриці попередньо проведені лабораторні експерименти з використанням багат шарових пластилінових зразків, а також алюмінієвих зразків. Аналіз результатів дослідження з використанням пластилінових, алюмінієвих моделей та комп'ютерного моделювання показав, що в обсязі заготовок реалізуються інтенсивні пластичні деформації, які інтенсифікуються з збільшенням кількості циклів деформування. Крім того, порівняльний аналіз показав хорошу кореляцію результатів комп'ютерного моделювання та експериментальних даних, спостерігається ідентичність та збіжність отриманих значень. Експериментальні дослідження показали, що при збільшенні циклів деформування збільшується міцність металу та інших показників у порівнянні з вихідними значеннями.

55.19 Різання матеріалів

55.19.02.2266/229676. Автоматизація процесу вибору режимів фрезерування тонкостінних елементів деталей. Гермашев А.І., Беліков С.Б., Логомінов В.О., Козлова О.Б., Кришталь В.О. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.83-91. - рос. УДК 621.914.2.

Мета роботи. Опис методики автоматизованого розрахунку і вибору оптимальних режимів фрезерування тонкостінних елементів деталей. Методи дослідження. Для проведення досліджень використовували експериментальний метод з застосуванням стенду, конструкція якого дозволяє створювати різні умови обробки тонкостінних елементів деталей, записувати коливання в процесі різання, окремо вивчати вплив на їх збудження і підтримання пружної системи деталі, режимів різання і геометрії інструменту. Фрезерування виконували однозубою фрезою з режимами різання, при яких виникають автоколивання. Для визначення закономірностей руху деталі при різанні використовували метод поєднання фрагментів осцилограми. Отримані результати. Авторами запропонований аналітичний розрахунок оптимальних умов фрезерування тонкостінних елементів деталей. В основу методики покладено розрахунок амплітуди коливань деталі при вимушених коливаннях, так як стан процесу обробки і якість обробленої поверхні залежать саме від вимушених коливань. Розрахунок оптимальних режимів фрезерування тонкостінного елемента деталі виконували в три етапи: вибір методу обробки, введення геометричних параметрів і матеріалу інструменту, режимів різання і завдання характеристик тонкостінної деталі і параметрів верстата. Після виконання вищевказаних етапів програма здійснює розрахунок графіка максимальної амплітуди коливань деталі в залежності від частоти обертання шпинделя. Швидкісні діапазони з мінімальною і максимальною амплітудою коливань деталі визначають найкращі і найгірші умови обробки тонкостінного елемента деталі. Експериментальні дослідження проводили при найбільших і найменших розрахункових значеннях амплітуди коливання деталі. При частотах обертання шпинделя, які були визначені як вібростійкі, отримано низький рівень коливання деталі. Отримані параметри профілів оброблених поверхонь зразків при режимах фрезерування, де спостерігали найбільший і найменший рівень коливання деталі, показали значну різницю в якості обробленої поверхні в залежності від умов фрезерування тонкостінного елемента деталі. Як розрахункові, так і експериментальні дані показали можливість зниження рівня вібрацій до 4 разів і поліпшення шорсткості обробленої поверхні до 30 разів. Наукова новизна. Розроблено методику автоматизованого вибору режимів фрезерування тонкостінних елементів деталей, що дозволяє прогнозувати вібраційні умови і відповідну їм якість обробленої поверхні. Практична цінність. Отримані результати можуть бути використані для прогнозування точності та якості обробки поверхні при високошвидкісному фрезеруванні в умовах виникнення вібрацій.

55.19.02.2267/229677. Формування профілю обробленої поверхні при кінцевому циліндричному фрезеруванні в умовах автоколивань. Мозговий В.Ф., Дядя С.І., Козлова О.Б., Логомінов В.О., Зубарев А.Є. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.92-100. - рос. УДК 621.914.1.

Мета роботи. Показати механізм формування профілю поверхні деталі при кінцевому циліндричному фрезеруванні в умовах автоколивань. Методи дослідження. Для проведення досліджень використовували експериментальний метод з застосуванням стенду, конструкція якого дозволяє створювати різні умови обробки тонкостінних елементів деталей, записувати коливання в процесі різання, окремо вивчати вплив на їх збудження і підтримання пружної системи деталі, режимів різання і геометрії інструменту. Фрезерування виконували однозубою фрезою з режимами різання, при яких виникають автоколивання. Для визначення закономірностей руху деталі при різанні використовували метод поєднання фрагментів осцилограми. Отримані результати. Проаналізовано схема формування профілю обробленої поверхні при кінцевому циліндричному фрезеруванні в умовах виникнення автоколивань. Для цього отримані поверхні різання шляхом швидкого виведення інструменту з деталі. Експериментально показано, що западини та виступи на поверхнях різання узгоджуються з контуром отриманих фрагментів осцилограми, які використовували в подальшому при аналізі змін поверхні різання. Отримана формула для визначення кількості западин від автоколивань, що залишаються на обробленій поверхні після одного різі. При суміщенні фрагментів осцилограм щодо точки врізання інструменту спостерігається періодичність зміни висоти останніх хвиль автоколивань на фрагментах осцилограми від найбільшого значення до найменшого. Періодично змінюється і час різання. При цьому з його збільшенням висота останньої хвилі автоколивань зменшується. Поєднання профілю поверхні з профілем, побудованим за значеннями висот останніх хвиль автоколивань, взятих з фрагментів осцилограми, показує їх ідентичність. Це пояснює механізм утворення хвилястості на обробленій поверхні і дозволяє визначити її параметри. Виведено формулу для розрахунку кроку хвилястості. Наукова новизна. Розроблено методику отримання поверхні різання при кінцевому фрезеруванні шляхом виведення деталі із зони різання при вертикальному опусканні стола. Встановлено, що профіль осцилограми ідентичний поверхні різання і по ній можна вивчати зміну

останньої. Показано, що хвилястість обробленої поверхні при кінцевому циліндричному фрезеруванні утворюється періодичним повторенням западин різної глибини, які залишаються на поверхні різання після врізання інструмента в деталь в умовах автоколивачь. Практична цінність. Отримані результати можуть бути використані для прогнозування точності обробки і якості поверхні при кінцевому циліндричному фрезеруванні в умовах виникнення автоколивачь.

55.19.02.2268/229882. Дослідження працездатності шліфувальних кругів при обробці твердих сплавів. Музичка Д.Г. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.47-52. - укр. УДК 621.923.

Одним з прогресивних методів чистової обробки твердих сплавів є шліфування алмазними кругами. Підвищення продуктивності алмазного шліфування при забезпеченні якості оброблюваної поверхні та збереженні високих показників працездатності кругів є важною задачею машинобудування. Розглянуто вплив режимів обробки на вихідні параметри плоского шліфування торцем круга твердих сплавів. Працездатність алмазних шліфувальних кругів на металевій та полімерній зв'язках оцінювалася показниками: відносною витратою надтвердих матеріалів, продуктивністю шліфування, параметрами шорсткості оброблюваної поверхні зразків, питомою собівартістю обробки. В основу проведення експериментів покладено метод одночасного варіювання параметрами режимів різання. Отримані комплексні залежності, які дозволяють розрахувати відносну витрату алмазів, питому собівартість обробки, параметри шорсткості від режимів різання. Установлено, що при обробці на чорнових режимах різання для забезпечення підвищеної продуктивності доцільно застосовувати шліфувальні круги на металевих зв'язках, а на чистових операціях для забезпечення потрібної шорсткості застосовувати круги на полімерних зв'язках.

55.19.02.2269/229883. Аналіз частотних характеристик системи керування продуктивністю технологічного процесу алмазного шліфування. Єнікєєв О.Ф., Євсюкова Ф.М., Приходько О.Ю., Набока О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.53-56. - укр. УДК 681.518.3.

Запропоновано технологію безперервного оброблення поверхні деталі на основі поєднання технологічних процесів алмазного та алмазно-іскрового шліфування. Розроблено структурну схему системи автоматичного керування параметрами технологічних процесів з використанням принципу керування за відхиленням. Побудовано математичні моделі компонент системи керування та в результаті аналізу її структурної схеми отримано передавальну функцію. На основі мінімізації квадратичного критерію якості із застосуванням еталонної моделі синтезовано пристрій оброблення вхідних сигналів. Побудовано схему комп'ютерного моделювання у середовищі Matlab процесів перетворення вхідної інформації апаратними засобами системи автоматичного керування параметрами технологічних процесів. У результаті комп'ютерного моделювання встановлено, що апаратні засоби забезпечують потрібну продуктивність та точність оброблення вхідних сигналів.

55.19.02.2270/229884. Ефективне фрезерування титанового сплаву BT22 ріжучим інструментом з модифікованого твердого сплаву BK10 з покриттям 0,18HfNt0,82ZrN. Костюк Г.І., Євсеєнкова А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.57-61. - рос. УДК 621.9.

На основі дослідження розмірів зерна та складу 0,18HfNt0,82ZrN до і після обробки, нанесених при напрузі на підложці 200 і 250В, були проведені дослідження зносу, стійкості РІ з покриттям і без. Отримані залежності знятого об'єму матеріалу за період стійкості від зносу пластин по задній поверхні. Показано, що ефективність (знятий об'єм матеріалу за період стійкості) вище для пластин з покриттям, які обробляються при напрузі на підкладці 250В - 2,5 (1,54 рази) як при 200В - 1,46 (1,21 раз) ця величина менше для полустовової та чернковою обробкою (не оброблені пластини), це пов'язано з розміром зерна, який в першому випадку складає 93,9 нм, тобто реалізуються наноструктури, тоді як для другого розміру зерна вище за рахунок більш тривалого нанесення покриттів (30 хвилин замість 25 мін в першому випадку), що зі зростанням температури зростає.

55.19.02.2271/229885. Техніко-економічні показники ефективності технології обробки отворів з використанням комбінованого осьового інструменту. Степанов М.С., Іванова М.С., Басова Є.В., Сліпченко С.Є., Котляр О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.62-66. - рос. УДК 621.9.07.

Одним зі способів підвищення продуктивності обробки отворів є обробка комбінованим осьовим інструментом. З огляду на те, що такий інструмент є, як правило, спеціальним, його застосування на виробництві пов'язано з підвищеними економічними витратами. У зв'язку з цим розглянуто питання забезпечення економічної ефективності застосування комбінованого осьового інструменту за критеріями: мінімальної технологічної собівартості; максимальної продуктивності; максимального ресурсу. Наведено математичні залежності, що дозволяють визначити економію коштів від зниження витрат на виготовлення і експлуатацію інструменту; зниження технологічної собівартості обробки виробу за запропонованою технологією; витрат на електроенергію за рахунок скорочення витрат на

силову електроенергію, витрат потужності на обробку, витрат електроенергії на потужність приводу подач. Відзначено, що в умовах нестабільних економічних показників оцінку економічної ефективності нової техніки доцільно проводити в рамках концепції Industry 4.0.

55.19.02.2272/230219. Відносне проникнення до сколу при різанні металу на ножицях в холодному стані. Боровик П.В. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.59-65. - рос. УДК 621.967.1.

Виконано теоретичні та експериментальні дослідження процесу розділення металопрокату в холодному стані на ножицях з паралельними ножами з метою розробки математичної моделі розрахунку відносного проникнення до сколу при різанні металу на ножицях, шляхом реалізації планованого експерименту на базі моделювання МСЕ. Дослідження базувалися на розробленій математичній 2D моделі процесу різання паралельними ножами. За результатами досліджень відзначено, що на величину відносного проникнення до сколу надають межа міцності і межа текучості матеріалу, відносне подовження після розриву, вміст вуглецю, висота розрізаного перетину і швидкість руху ножа. Отримано рівняння регресії, що дозволяє визначити відносне проникнення до сколу при поділі металопрокату на ножицях в холодному стані з довірчим інтервалом 5%. Результати роботи можуть бути рекомендовані для використання при прийнятті проектно-конструкторських і технологічних рішень в питаннях холодного поділу металу на ножицях.

55.21 Термічне і зміцнювальне оброблення

55.19.02.2273/229481. Поверхнєве зміцнення хромистих мартенситно-феритних сталей типу 04...08X18ч. Міщенко В.Г., Булах О.І., Меньяло В.І. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.41-45. - укр. УДК 621.785.5.

Викладено закономірності формування поверхневого дифузійного шару з підвищеними фізико-механічними властивостями при високотемпературній цементації хромистих мартенситно-феритних сталей. Досліджено вплив температури та часу витримування на процес структуроутворення. Визначено найбільш оптимальну температуру цементації сталей цього класу.

55.19.02.2274/229487. Способи підвищення властивостей сталі 10Г2ФБ, що забезпечують її вживання за новим призначенням і енергозбереженням. Малінов Л.С., Бурова Д.В, Малишева І.Е. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.71-75. - рос. УДК 669.15'.74.-194-15.669.17.

Наведено дані, що показують доцільність використання гарту сталі 10Г2ФБ у воді, у тому числі з міжкритичного інтервалу температур (МКІТ) як завершальної обробки. Це дозволяє в невеликих перетинах (до 25 мм) набути механічних властивостей, що відповідають їх рівню в середньовуглецевих сталях після поліпшення. При цьому скорочуються енерговитрати на термообробку. Встановлено, що ізотермічний гарт сталі 10Г2ФБ може бути альтернативним способом поліпшення, яке інколи проводиться для цієї сталі з метою здобуття гарного поєднання механічних властивостей. Наведені дані, що показують доцільність використання сталі 10Г2ФБ як цементованої, в якій після науглецювання, гарту і низького відпуску істотно підвищується абразивна зносостійкість.

55.19.02.2275/229488. Вплив нагріву в міжкритичному або підкритичному інтервалі температур перед остаточною термообробкою на властивості конструкційних сталей. Малінов Л.С. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.76-81. - рос. УДК 669.15'.74.-194-15.669.17.

Узагальнено результати досліджень автора з співробітниками, а також інших робіт, які показують, що застосування попередньої термообробки, яка передбачає нагрівання і витримку в міжкритичному або підкритичному інтервалах температур, підвищує механічні властивості загартованих низько- або високовідпущених конструкційних сталей.

55.19.02.2276/229489. Вплив цементації та термічної обробки на підвищення механічних властивостей економнолегованого зносостійкого Fe-Cr-Mn наплавленого металу. Чейлях Я.О., Чейлях О.П. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.82-89. - англ. УДК 669.018.298.2.

Установлено закономірності та переваги формування в поверхневих шарах метастабільних фазово-структурних модифікацій наплавлених зносостійких Fe-Cr-Mn сталей завдяки застосуванню цементації та гартування з різних температур. Після оптимальних режимів гартування досягнуто підвищеного рівня зносостійкості в різних умовах зносу.

55.19.02.2277/230235. Суміщені процеси в обробці металів тиском. Огинський Й.К., Таратута К.В., Востоцький С.М. // Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46), С.167-174. - рос. УДК 621.771.

Метою є аналіз існуючих способів і робіт, присвячених суміщеним процесам обробки металів тиском, виявлення ефективних методів і прийомів поєднання процесів, оцінка трудомісткості їх реалізації, перспективність застосування. Виконано аналіз існуючих суміщених процесів при обробці металів тиском. Відзначено недостатня вивченість технологічних особливостей базових і процесів, які суміщаються. Підтверджено перспективність розвитку напрямку. Необхідною умовою створення нових технологій є розвиток теоретичних основ базових галузей знань. Технологічні розробки завжди супроводжуються створенням додаткового обладнання. Для створення нових видів обладнання необхідні уточнення методи їх розрахунку і нові проектно-конструкторські рішення.

55.22 Оброблення поверхонь і нанесення покриттів

55.19.02.2278/229484. Використання металокерамічного твердого сплаву для імпульсно-плазмового нанесення зносостійких покриттів. Чабак Ю.Г. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.58-61. - укр. УДК 621.658.012.531.

Описано структуру і властивості покриття, отриманого імпульсно-плазмовою обробкою із застосуванням складеного катода, до складу якого входить твердий сплав Т15К6. Покриття має високу мікротвердість (800-1100 НВ) і містить до 15% карбідів вольфраму розміром до 25 мкм.

55.19.02.2279/229485. Технологія зміцнення деталей машин покриттями, синтезованими з газової фази. Пономаренко А.М., Хандюк М.В. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.62-65. - укр. УДК 629.4.027.434.002.2:621.785.

Основним напрямком підвищення показників надійності технічних систем є підвищення зносостійкості швидкозношуваних деталей, яке може бути досягнуте шляхом застосування сучасних технологічних процесів їх зміцнення. Розглянуто основні способи одержання зміцнювальних покриттів з газової фази. Проаналізована доцільність їх використання у ремонтному виробництві АПК.

55.19.02.2280/229490. Визначення руйнівних термонапружень циліндричного плазмового покриття. Зеленина Е.А., Лоскутов С.В., Ершов А.В. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.90-94. - рос. УДК 621.793.7: 533.924.

Досліджено механічні властивості плазмового покриття, яке було зруйновано під дією термічних напружень. Запропоновано метод розрахунку розподілу термічних напружень в покритті. Названо значення напруги і деформації руйнування, а також модуля пружності покриття. Виконано оцінку допустимого перегріву поверхні покриття щодо температури підкладки.

55.19.02.2281/230640. Вплив часових параметрів оксидування на склад та морфологію каталітичних покривів $Al_2O_3 Co_xO_y$. Каракуркчі Г.В., Сахненко М.Д., Ведь М.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.97-103. - укр. УДК 621.35.

Досліджено процес формування змішаних оксидних покривів на висококремністому сплаві алюмінію у кобальтовмісному дифосфатному електроліті методом плазмово-електролітичного оксидування. Хронограми напруги формування дослідженої системи мають класичний вид із розділенням на характеристичні області. Показано, що неоднорідність хімічного складу АЛ25 зумовлює витрату частини анодного струму на гомогенізацію оброблюваної поверхні, що відображається у мінімізації вмісту легувальних компонентів на початковому етапі обробки. Встановлено, що приріст відносної маси сформованого шару змішаних оксидів $Al_2O_3 Co_xO_y$ є функцією часу. Залежність має екстремальний характер із максимумом на 55 хв. Хімічний склад та морфологія поверхні утворюваного оксидного шару залежать від часу оксидування. Вміст каталітичного компоненту в поверхневих шарах варіюється від 0,2 до 23,3 ат.% при збільшенні часу обробки від 10 до 60 хв. Максимальна інкорпорація кобальту до складу оксидного шару відбувається при ПЕО протягом 35-50 хв, при цьому вміст кремнію у поверхневих шарах не перевищує 2 ат.%, що є сприятливим для каталітичних властивостей одержаного матеріалу. Включення кобальту візуалізується вкрапленнями синьо-фіолетового кольору в місцях горіння мікродугових розрядів. Сформований змішаний шар оксидів алюмінію та кобальту характеризуються розвиненою мікроглобулярною структурою, утвореною конгломератами сфероїдів із середнім розміром 1-2 мкм. Нанесений оксидний шар складається із $\alpha-Al_2O_3$ з інкорпорованими фазами Co_3O_4 . Наявність аморфного гало зумовлено формуванням структури у нерівноважних умовах. Сукупність виявлених факторів є передумовою високих каталітичних властивостей одержаних покривів. Перспективною сферою застосування систем $Al_2O_3 Co_xO_y$ є внутрішньоциліндровий каталіз у двигунах внутрішнього згорання.

55.19.02.2282/230901. Моделювання фрактальної структури функціональних покриттів з урахуванням швидкості напilenня. Михальов О.І., Зимогляд А.Ю., Гуда А.І., Ковтун В.В. // Вісник Херсонського

національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.115-119. - рос. УДК 004.681.2.08.

У даній роботі досліджується новий спосіб формування неоднорідних структур, які володіють фрактальними властивостями на поверхні твердого тіла, а також наводяться результати дослідження залежності фрактальної розмірності структури від швидкості нанесення. Сучасний рівень розвитку технологій характеризується використанням функціональних покриттів, що володіють заданим поверхневими властивостями. Важливою властивістю, що визначає безліч параметрів покриття, є структура поверхні. При цьому фрактальні структури дозволяють досягати значень параметрів, недосяжних для структур з регулярним рельєфом. На сьогоднішній день фрактальні структури широко застосовуються в електроніці, оптиці, медицині. Для створення фрактальних структур на поверхні твердого тіла, застосовуються різні способи, наприклад, поверхнева модифікація матеріалів Потужнострумові електронними та іонними пучками, охолодження підкладки при нанесенні, спеціально сконструйовані магнетронні системи і т.п. В ході експерименту, було виявлено, що при низькій швидкості випаровування заліза в вакуумі, можливо отримання неоднорідної поверхні, яка проявляє фрактальні властивості. Були наведені мікрофотографії структур, а так само виміряні їх фрактальні розмірності. Виходячи з цього, для отримання функціональних покриттів, в основі яких лежать фрактальні структури, має сенс застосовувати даний метод отримання цих структур. Управління швидкістю нанесення можливо як шляхом регулювання температури, так і завданням геометричних параметрів установки для нанесення. При цьому зменшення швидкості випаровування призводить до утворення функціональних фрактальних покриттів.

55.19.02.2283/231239. Розвиток технології вакуумного йонно-плазмового напилення та напрями її вдосконалення. Гасій О.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.85-91. - укр. УДК 620.[178+193].

Проаналізовано існуючі способи нанесення вакуумних покриттів. Обґрунтовано переваги методу вакуумного йонноплазмового напилення покриттів в умовах йонного бомбардування (метод КІБ), порівняно з іншими. Наведено класифікацію катодних плям (КП) та їхній вплив на величину ерозії катода. Встановлено залежності струму розряду, при якому починається поділ КП, і величин коефіцієнтів ерозії від матеріалу катода. Охарактеризовано структуру та фазовий склад плазмової дуги та їхній вплив на ступінь іонізації. Наведено відомості про типи магнітних фільтрів різноманітних конструкцій для зменшення у плазмовому потоці частки крапельної фази та макрочастинок. Розглянуто типи випаровувачів та їхню класифікацію залежно від способу утримання КП на поверхні випаровування катода та від впливу на КП з метою надання їй певної швидкості руху по визначеній траєкторії. Наведено вимоги до конструкції випаровувачів, розглянуто їхні основні типи. Проаналізовано результати дослідження трибологічних характеристик, залишкових напружень покриттів на підставі Ti, Zr, Mo, Al, Cr, W. Висвітлено принципи формування багатошарових покриттів. Охарактеризовано способи одержання наноструктурних покриттів. Зроблено висновок про необхідність звернути увагу на дослідження властивостей покриттів, які працюють в умовах одночасного впливу механічних навантажень і технологічних середовищ.

55.19.02.2284/231328. Оптимізація вмісту добавок у епокси-поліефірному зв'язувачі для підвищення когезійної міцності композитів. Браїло М.В., Букетов А.В., Кобельник О.С., Якущенко С.В., Сапронова А.В., Сапронов О.О., Василенко А.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.71-77. - укр. УДК 667.64:678.026.

Доведено, що для захисту елементів металевих поверхонь від корозії та зношення ефективним є використання захисних полімерних композитних покриттів. Встановлено, що для створення полімерного композитного матеріалу з поліпшеними когезійними властивостями потрібно вводити в епокси-поліефірний зв'язувач наповнювачі різної природи та дисперсності, модифікатори та пластифікатори. Експериментально встановлено, що введення двокомпонентного наповнювача різної природи та дисперсності впливає на показники руйнівних напружень під час згинання композитного матеріалу. Методом ортогонального центрального композиційного планування експерименту доведено, що для створення композиту з підвищеними показниками руйнівних напружень під час згинання потрібно вводити дискретне вуглецеве волокно з розмірами часток $d = 6...8$ мкм, $l = 0,5...1,5$ мм - 0,05 мас.ч. та окиснену нанодисперсну добавку з дисперсністю $d = 5...8$ нм - 0,05...0,075 мас.ч. на 100 мас.ч. епокси-поліефірного зв'язувача. При цьому показники руйнівних напружень під час згинання підвищуються до $\sigma_{sr} = 72,6...75,5$ МПа. Додатково встановлено вплив двокомпонентного наповнювача на ударну в'язкість розробленого епокси-поліефірного композиту. Проаналізовано, що введення дискретного вуглецевого волокна за вмісту 0,10...0,15 мас.ч. та окисненої нанодисперсної добавки 0,05...0,075 мас.ч. на 100 мас.ч. епокси-поліефірної матриці дає змогу отримати підвищені показники ударної в'язкості композитного матеріалу ($W = 9,1...9,4$ кДж/м²). Отримані результати дають змогу створити полімерний матеріал із поліпшеними в комплексі показниками когезійних властивостей.

55.19.02.2285/231466. Формування полімерного покриття ультразвуковим розпилювачем. Горященко С.Л. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.34-39. - укр. УДК 632.382: 620.179.4.

В статті розглядаються процеси утворення частинок полімерних композицій під час їх розпилення ультразвуковим розпилювачем. Зазначено, що для утворення мілких краплинок повинні відбутися певні процеси, що викликані дією ультразвукового резонатора. Отримані значення частинок для трьох видів полімерних композицій, що використовуються для нанесення на тканини з метою захисту. Проведені експериментальні випробування на спеціально розробленому пристрої. Отримані тонкі шари покриттів, що підтвердили можливість використання ультразвукового розпилювача для формування полімерних покриттів.

55.19.02.2286/231469. Використання дисперсних добавок для підвищення теплофізичних властивостей полімерних захисних покриттів. Сапронов О.О., Лещенко О.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.57-61. - укр. УДК 667.64:678.026.

Досліджено вплив наповнювачів, які є відходами від промисловості на теплофізичні властивості композитних матеріалів і захисних покриттів на їх основі. Для формування композитних матеріалів використано епоксидний діановий олігомер марки ЕД-20, який характеризується високою адгезійною та когезійною міцністю, незначною усадкою і технологічністю при нанесенні на поверхні технологічного устаткування. Для зшивання епоксидних композицій використано твердник поліетиленполіамін ПЕПА, що дозволяє затверджувати матеріали при кімнатних температурах. Вибір дисперсних наповнювачів обумовлений наявністю на їх поверхні пор і тріщин, що викликає науковий і практичний інтерес при використанні їх як добавок у епоксидному олігомері. На основі проведених експериментальних результатів дослідження встановлено, що для формування покриттів з підвищеними показниками теплостійкості необхідно вводити частки гранульованого шлаку або окалини за вмісту $q = 60...80$ мас.ч. на 100 мас.ч. олігомеру ЕД- 20 і 10 мас.ч. твердника ПЕПА, позаяк теплостійкість за Мартенсом таких матеріалів становить - $T = 367...368$ К.

55.30 Робототехніка

55.19.02.2287/228955. Структура мобільного робота для людей з обмеженими можливостями як частини системи "Розумний дім". Кузнецов Д.І., Рябчина Л.С., Моцук Н.А., Градовий О.В. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.96-100. - укр. УДК 004.67.

Метою роботи є огляд сучасних інформаційних технологій які можуть забезпечувати усі можливі блага для побуту і роботи людини, наприклад, на основі використання інтелектуальних роботизованих систем. Слід відмітити те, що роботизовані системи дають змогу людям з обмеженими можливостями виконувати дії, що можуть бути незручними для них самих. Наприклад, допомогти дістати або передати необхідну річ, та у поєднанні із системою "Розумний дім", керувати інженерними системами оселі. Слід зазначити те, що у сучасних роботизованих інтелектуальних системах, окрім правильного вибору програмно-апаратного забезпечення, досить поширеною задачею є розробка методів, способів та технологічних рішень автономної навігації роботів. Отже, основною метою роботи є розробка структури мобільного робота як частини системи "Інтелектуальний дім" методів автономного переміщення та прокладки маршрутів у приміщеннях побутового типу. Методи дослідження. Розглянуто спосіб автономного пересування робота у приміщенні коридорно-кімнатного типу по горизонтальній поверхні у межах одного поверху. Рішення поставленого завдання досягнуто за рахунок виконання трьох процесів: вибору напрямку, збереження напрямку та визначення цілі. Наукова новизна. Результатами досліджень є структура інформаційної системи, що включає у себе роботизованого помічника, який забезпечує комфорт у оселі, може гарантувати безпеку та виконувати моніторинг умов, як внутрішніх, так і зовнішніх для людей з обмеженими фізичними можливостями. Практична значимість. У даній статті авторами запропоновано структурну схему мобільного робота, як частини системи "Розумний дім", метою якого є покращення побутових умов проживання для людей із обмеженими можливостями, на основі використання голосових команд, та можливості автономної роботи робота. Результати. Запропоновану роботизовану систему, окрім виконання функцій робота помічника, доцільно використовувати як систему протипожежної безпеки та сигналізації, наприклад, на основі постійного моніторингу оточуючого простору на предмет нештатних ситуацій.

55.19.02.2288/229493. Розширення функціональності промислових роботів. Мартовицький Л.М., Сочава А.І., Глушко В.І., Шаніна З.М., Клименко Г.В., Фролов Р.О. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.103-106. - укр. УДК 681.865.8.

Функціональні можливості наявних та нових промислових роботів можна розширити за рахунок заміни старої системи керування із "жорсткою" логікою - сучасною, на базі мікроконтролерів, а також додаванням до маніпуляційної системи інших технологічних можливостей: виміру ваги та температури

об'єкта маніпулювання, підвищення точності позиціонування та жорсткості маніпуляційної системи конструкційними методами, розширення рухомості за принципом "безопорності" робота.

55.31 Інструментальне виробництво

55.19.02.2289/229260. Підвищення стійкості метало- і дереворізального інструменту нанесенням електроіскрових покриттів. Голубець В.М., Гончар І.М., Шпуляр Ю.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.111-114. - укр. УДК 016:621.789.1.

Проаналізовано характеристики матеріалів, що використовують для виготовлення різального інструменту. Встановлено, що важливою характеристикою для інструментальних сталей є їх прогартуваність. Але якщо робоча температура в зоні контакту інструмент-деталь перевищує температуру відпуску, то твердість інструменту знижується через розпад мартенситу та укрупнення частинок карбідної фази, і інструмент буде затуплюватись. Тому важливою прикладною задачею підвищення стійкості різального інструменту є поверхневе зміцнення леза. Проведено дослідження щодо поверхневого зміцнення метало- і дереворізального інструменту з використанням нових комбінованих електродів для нанесення електроіскрового покриття (ЕІП) методом електроіскрового легування (ЕІЛ). У розроблених комбінованих електродах використано відомі тверді сплави ТК, ВК, порошковий дріт ПД 80Х20Р3Т з додаванням до них компоненту "К". Виконано експериментальні дослідження процесу свердління зразків із сталі 40Х, загартованої до твердості HRC 38-40. За інструмент взято свердла марки HSS (аналог швидкорізальна легована сталь Р6М5) швейцарської фірми IRWIN. Свердління здійснено цими свердлами незміцненими, зміцненими твердими сплавами ТК і ВК, порошковим дротом ПД 80Х20Р3Т, а також порошковим дротом ПД 80Х20Р3Т з додаванням до них компоненту "К". Встановлено, що стійкість свердел, зміцнених порошковим дротом ПД80Х20Р3Т+"К", порівняно зі серійним незміцненим збільшилась майже у 7 разів. Проведено також поверхневе зміцнення ЕІЛ зубців стрічкової пилки із сталі Д6А (аналог 50ХГФМА) для пиляння деревинних матеріалів, з використанням електроду Т15К6+"К". Порівняльні дослідження проведено під час розпилювання деревини ясеня. За результатами досліджень встановлено, що ресурс роботи стрічкової пилки, зміцненої ЕІЛ, збільшився у 2 рази порівняно з не зміцненими пилками. На підставі отриманих результатів можна стверджувати, що внаслідок зміни структури поверхневого шару металу підвищується його твердість, а завдяки високій іонізації міжелектродного простору - виникають сприятливі умови для перебігу реакцій, які зумовлюють зміну його хімічного складу. Однак для пояснення механізму процесу зміцнення наведені твердження потребують детальних металографічних досліджень.

55.33 Гірниче машинобудування

55.19.02.2290/228941. Метод багатокритеріальної оптимізації для проектних завдань при створенні гірничих машин. Хруцький А.О., Хруцька О.О. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.26-31. - рос. УДК 621.001.2.

Мета. Існуючі методи багатокритеріальної оптимізації проблематично застосовувати в задачах різноспрямованої оптимізації з неявно заданими цільовими функціями або аргументами, заданими в якісній формі. Метою даної статті є розроблення методу багатокритеріальної оптимізації з розширеною областю застосування для використання в практичній інженерній діяльності. Методи. Метод передбачає на першому етапі побудову таблиць значень цільових функцій на основі аргументів з урахуванням загальної області допустимих значень аргументів та з урахуванням обмежень. Кожна така таблиця містить стовпчики значення аргументів і стовпчик значення функції. Далі проводиться сортування таблиць за значеннями цільових функцій у відповідності з типом екстремуму кожного з них (у порядку зменшення при пошуку максимуму або у порядку збільшення при пошуку мінімуму). З таблиць значень у межах пошуку інтервалу визначаються відповідні набори аргументів. Якщо знайдено відповідні набори аргументів у всіх таблицях, то процес оптимізації припиняється. Якщо співпадаючих наборів аргументів у поточному інтервалі пошуку не знайдено, то його розмір збільшується на одиницю і пошук починається з початку. Наукова новизна. Запропоновано метод багатокритеріальної різнонаправленої умовної оптимізації для неявно заданих унімодальних та не унімодальних цільових функцій, що не враховує інформацію про переваги та проводять пошук компромісного рішення в центральній частині фронту Паретто і визначає єдине оптимальне рішення, що найкращим чином задовольняє всім критеріям. Практична значимість. Можливість розв'язання проектних різнонаправлених багатокритеріальних завдань оптимізації без явно заданих цільових функцій. При цьому проектні критерії можуть визначатися на основі методів розрахунку і не мати конкретної функції. Результати. Представлено метод умовної багатокритеріальної оптимізації для неявно заданих цільових функцій, що відрізняються високою універсальністю. Однак істотним недоліком представленого методу є висока ресурсоемність. Напрямом подальших досліджень є усунення вказаного недоліку.

55.19.02.2291/228956. Порівняльні дослідження статичних змішувачів для приготування бурового розчину. Білецький В.С., Міщук Ю.С., Маїлов Р.І. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.100-107. - укр. УДК 622.7.

Метою цього дослідження є вивчення і компаративний аналіз роботи трьох конструкцій статичного змішувача не ньютонівської рідини з параметрами бурового розчину: густина - 1250 кг/м³, динамічна в'язкість - 0,02 Па·с. Методи дослідження. Для дослідження роботи статичного змішувача не ньютонівської рідини використано модуль Flow Simulation програмного середовища Solid Works. Наукова новизна. Одержані параметричні поля гідросуміші у робочій зоні труби, яка охоплює власне змішувач і відтинку труби за ним довжиною до 20 діаметрів труби: поле швидкостей гідросуміші v (м/с); поле завихреності n (с⁻¹); поле інтенсивності турбулентності I (%), поле масштабу турбулентностей по довжині шляху перемішування l (м). Практична значимість. За одержаними даними встановлено, що кращі технологічні характеристики перемішування бурового розчину за швидкістю і завихреністю потоків пульпи забезпечують спіральні змішувачі №2 і №3, які рекомендуються для впровадження в системі приготування бурового розчину на ділянці змішування його з реагентами. Результати. Виконані порівняльні дослідження роботи трьох конструкцій статичного змішувача в циркуляційній системі промивальної рідини бурових установок. Виконано комп'ютерне моделювання та отримано параметричні поля гідросуміші у робочій зоні труби, а саме в місці установки статичного змішувача і в зоні трубопроводу за ним. Побудовано графіки зміни досліджуваних параметрів відносно осі труби, зокрема: графіки зміни швидкості потоку бурового розчину по довжині трубопроводу (криві $v(L)$), графіки зміни завихреності n (с⁻¹) відносно осі труби L (м), (криві $n(L)$), графіки зміни інтенсивності турбулентності I (%) відносно осі труби L (м), (криві $I(L)$), графіки зміни масштабу турбулентностей l (м) відносно осі труби L (м), (криві $l(L)$). Виконано порівняльний аналіз моделей та кривих. Обґрунтовано раціональну конструкцію спірального статичного змішувача для отримання оптимальних технологічних характеристик перемішування бурового розчину. Ключові слова: статичний змішувач, буровий розчин, комп'ютерне моделювання, модуль Flow Simulation, програмне середовище Solid Works, швидкість гідросуміші, завихреності, інтенсивність турбулентності, масштаб турбулентності.

55.19.02.2292/228972. Розробка штирьових коронок для буріння компенсаційних свердловин. Громадський А.С., Кузьменко Д.І. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.179-183. - рос. УДК 622.233.05.

Метою цієї роботи є розробка штирьових коронок для буріння компенсаційних свердловин. Застосування компенсаційних шпурів і свердловин забезпечує можливість підвищення потужності вибуху на кожному одиничному шпурі (свердловині), що дозволяє знизити загальну кількість пробурених шпурів в прохідницькому забої і зменшити кількість вибухових речовин, патронів бойовиків, мідних дротів при заряджанні забою. Проте буровий інструмент для формування компенсаційних шпурів і свердловин далеко недосконалий. Методи дослідження. Не розглядалася ефективність передачі енергії ударного імпульсу в буровому інструменті з урахуванням його геометричних параметрів, що сприяло передачу енергії до породоруйнуючих елементів бурової коронки з мінімальними втратами, що значно підвищує ефективність руйнування гірської породи. Наукова новизна. Рішення цієї задачі складає актуальність роботи. Її метою є моделювання проходження ударного імпульсу через буровий інструмент з пошуком раціональних геометричних параметрів бурового інструменту. Практична значущість. Отримані авторами аналітичні залежності для визначення геометричних параметрів коронки, дозволяють спроектувати коронки-розширювачі для буріння компенсаційних вибухових свердловин швидкість буріння яких підвищена на 45 %. Результати. В результаті застосування емпіричних залежностей була спроектована коронка для буріння компенсаційних свердловин, швидкість буріння якої в 1,9 разів вища, ніж у коронки-розширювача КРР- 65, а питомий знос в 1,5 разів менше.

55.36 Котлобудування

55.19.02.2293/229223. Мультипаливний котел на теплових трубках. Ващишак І.Р. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.74-78. - укр. УДК 620.9.

Для забезпечення безперебійного опалення та гарячого водопостачання житлових будинків індивідуального типу, а також для створення можливості споживачеві самостійно обирати вид енергоносія для системи опалення запропоновано розробити конструкцію мультипаливного котла з теплообмінником на теплових трубках. Встановлено вимоги до теплопередавальних елементів теплообмінника для одночасного нагрівання двох середовищ (повітря і води) та забезпечення роботи від різних видів енергоносіїв (природний газ, дизельне паливо, електроенергія). Запропоновано застосувати теплові трубки як елементи теплообмінника, що мають властивість працювати як трансформатори теплових потоків. Розроблено експериментальну модель теплообмінника з використанням шести теплових трубок та оцінено його теплову ефективність. Отримано ККД

теплообмінника на рівні 90 % під час нагрівання електричними нагрівачами та 86 % під час нагрівання гарячим повітрям. За результатами досліджень моделі розраховано та спроектовано конструкцію теплових трубок теплообмінника та загальну конструкцію мультитопливного котла потужністю 17 кВт. Як нагрівальні елементи для цього котла використано комбінований двопаливний пальник та електричні нагрівачі. Наведено особливості використання та переваги запропонованого мультитопливного котла на теплових трубках, зокрема, й можливість охолоджувати повітря у приміщенні у теплу пору року.

55.19.02.2294/229263. Водогрійні конденсаційні теплоутилізатори із застосуванням наноконпозиційних матеріалів для газоспоживальних опалювальних котлів. Фіалко Н.М., Навродська Р.О., Дінжос Р.В., Шевчук С.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.124-128. - укр. УДК 538.9:536.6.

Викладено результати досліджень ефективності використання в теплоутилізаційних технологіях газоспоживальних опалювальних котельних установок із глибоким охолодження їхніх відхідних газів водогрійного теплоутилізаційного устаткування різного типу. Розглянуто устаткування, теплообмінні поверхні якого компонувались з пучків поперечно-оребрених труб двох видів та гладкотрубних пучків. Визначено для різних режимів роботи котельних установок протягом опалювального періоду такі відносні характеристики даних поверхонь, як теплопродуктивність на одиницю маси цієї поверхні та її об'єм на одиницю теплопродуктивності. Виконано порівняльний аналіз зазначених характеристик при використанні для поверхонь теплообміну традиційних матеріалів і полімерних мікро- і наноконполімерів з різними коефіцієнтами теплопровідності. За значеннями робочих температур теплообмінної поверхні із мікро- і наноконполімерів визначено її полімерну матрицю, а за величиною теплопровідності - необхідний склад наповнювачів полімеру, якими можуть слугувати мікрочастки алюмінію або вуглецеві нанотрубки. Показано, що для опалювальних котельних установок водогрійне теплоутилізаційне устаткування із вказаних наноконпозиційних матеріалів за питомою теплопродуктивністю має істотні переваги над традиційно застосовуваними аналогами цього призначення.

55.19.02.2295/229583. Кінетичні характеристики сушіння котлів ТП-10 за допомогою теплоти живильної води. Кузик М.П., Заяць М.Ф. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.101-104. - укр. УДК 621.311.32.

Спалювання непроєктного вугілля на теплових електростанціях неминує призводити до забруднення зовнішніх поверхонь нагріву котла і як наслідок - до погіршення техніко-економічних показників роботи пилувугільного котла. Аналізуючи літературні джерела та досвід експлуатації електростанцій, визначено основні чинники, які зумовлюють перебіг корозійних процесів на зовнішніх поверхнях нагрівання котлів під час спалювання різних видів палива та вплив на них режимів роботи котлів. До основних чинників, що зумовлюють процеси корозії на зовнішніх поверхнях нагрівання котлів, які розміщені в резерві, належать: вид і властивості палива, яке спалюється перед виведенням котлів у резерв - хімічний склад і властивості відкладень на поверхнях нагрівання, відносна вологість і температура повітря, що оточує поверхні нагрівання, проведені заходи для зниження вмісту сірки у відкладах на поверхнях нагрівання перед виведенням їх у резерв. Практикою експлуатації встановлено, що ретельно очистити поверхні від відкладень можливо тільки за допомогою водяного обмивання. Після обмивання потрібно провести якісне сушіння всіх зволжених поверхонь котла, щоб мінімізувати процеси низькотемпературної корозії. Викладено результати дослідження режимів малозатратної та ефективної процедури сушіння шляхом подачі в пароводяний тракт котла живильної води зі загальностанційного трубопроводу.

55.19.02.2296/230609. Експериментальні дослідження теплообміну під час глибокого охолодження продуктів згоряння газоспоживальних котлів. Навродська Р.О., Степанова А.І., Шевчук С.І., Гнедаш Г.О., Пресіч Г.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.103-108. - рос. УДК 536.24:621.184.5.

Викладено результати експериментальних досліджень закономірностей тепло- і масообміну в пучках поперечно оребрених труб водогрійних теплоутилізаторів відхідних газів котельних установок під час охолодження цих газів нижче від температури точки роси водяної пари. Наведено схеми експериментального стенду і досліджуваної моделі теплоутилізатора, характеристики трубних пучків та застосовуваних біметалевих труб (зі сталеву основою та алюмінієвим оребрінням), описано умови проведення досліджень. Подано результати визначення експериментального значення коефіцієнта тепловіддачі з боку димових газів у таких діапазонах зміни їхніх основних параметрів: початкових температурах $t_{вх.} = 140...180^{\circ}\text{C}$ і вологовмісту $X = 0,09...0,15$ кг/кг с.г., кінцевої температури $t_{вих.} = 50...100^{\circ}\text{C}$, а також $Re_r = 5000...10000$. Отримані дані узагальнено залежністю для розрахунку цього коефіцієнта, яка є функцією Re_r , X та безрозмірної температури нагрітої води i . Для підтвердження достовірності отриманих результатів проведено їх зіставлення з даними інших досліджень для режимів роботи експериментальної моделі без конденсації вологи з димових газів у пучках поперечно оребрених труб та за її наявності в пучках гладких труб. Унаслідок проведених зіставлень отримано задовільний збіг порівнюваних величин.

55.37 Турбобудування

55.19.02.2297/229476. Оцінка експлуатаційної надійності теплозахисних ущільнювальних покриттів деталей газотурбінних двигунів. Беліков С.Б., Грешта В.Л., Ткач Д.В., Сотніков Є.Г., Леховіцер З.В., Климов О.В. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.14-17. - укр. УДК 669.017:629.7.

Вивчено характер впливу легування ущільнювальних покриттів на нікелевій основі ітрієвміщуючими лігатурами на їх фізико-механічні та експлуатаційні властивості. Встановлено, що легування ущільнювального покриття КНА-82, яке застосовується в умовах виробництва АТ "Мотор Січ", лігатурами різних складів: № 1 - Ni-Y; № 2 - Y; № 3 - Co-Ni-Cr-Al-Y, підвищує їх твердість і, відповідно, ерозійну стійкість. Границю міцності на відрив досліджували нанесенням на різні основи ВЖ-102 та ЭИ-435, це дало можливість встановити, що покриття леговане Co-Ni-Cr-Al-Y забезпечує задовільний рівень зчеплення з різними матеріалами основи.

55.19.02.2298/229682. Вплив технології виготовлення катодів на якість покриттів лопаток турбіни. Єфанов В.С., Клочихин В.В., Педаш О.О., Шило В.Г. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.132-137. - рос. УДК 621.74.

Мета роботи. Проведення порівняльних досліджень якості трубних катодів, виготовлених методами лиття та металургії гранул (МГ), а також виконати оцінку якості покриттів, нанесених на лопатки турбіни методом іонно-плазмового осадження з їх застосуванням. Методи дослідження. Проведено металографічні дослідження впливу технології виготовлення катодів системи Me-Cr-Al-Y на стан і якість покриття. За допомогою растрової електронної мікроскопії проведено оцінку впливу методу виготовлення катодів на ступінь шорсткості поверхні покриття. Проведено рентгеноструктурний мікроаналіз покриття Me-Cr-Al-Y, отриманого з катодів виготовлених методами лиття і металургією гранул. Отримані результати. Зменшена загальна шорсткість поверхні лопатки з іонно-плазмовим покриттям за рахунок використання технології гранульної металургії. Сформовано щільну, дисперсну макро- і мікроструктуру катода, яка відрізняється однорідним фазовим складом і рівномірним розподілом структурних складових, що забезпечило відсутність властивих литий структурі рихлот, пор, тріщин. Знижена кількість великої фракції "крапельної фази" більш ніж у два рази. Наукова новизна. У процесі дослідження визначено вплив технології виготовлення катодів на якість одержуваного покриття, а також знижена шорсткість поверхні робочих лопаток турбіни. Проведена кількісна оцінка розподілу крапельної фази на поверхні пера лопатки по фракціям. Практична цінність. Підвищено клас чистоти поверхні лопаток турбіни з іонно-плазмовим покриттям, що сприяло поліпшенню параметрів роботи двигуна. Підвищення стабільності роботи обладнання і збільшена кількість циклів роботи катода за рахунок зменшення дефектів лиття, що виявляються в процесі нанесення покриття.

55.19.02.2299/229683. Зниження шорсткості багат шарових жаростійких покриттів на проточних поверхнях лопаток ГТД. Єфанов В.С., Овчинников О.В., Петрик І.А., Миленко А.О. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.138-143. - рос. УДК 621.923.7.

Мета роботи. Зниження шорсткості іонно-плазмових покриттів методом віброполірування зі збереженням рівномірності товщини покриття на проточних поверхнях лопатки. Методи дослідження. Проведено металографічні дослідження впливу віброполірування на стан покриття в різних зонах пера лопатки. За допомогою растрової електронної мікроскопії проведено оцінку впливу тривалості обробки на ступінь шорсткості поверхні покриття, також проведена оцінка ефективності застосування різних захисних екранів і оснащення для збереження геометрії профілю лопатки. Отримані результати. Розроблено та застосовано спеціалізоване захисне оснащення, що забезпечує надійний захист ялинкового хвостовика лопатки в процесі обробки віброполіруванням. Проведено оцінку впливу різних абразивних тіл на ступінь обробки. Покращена шорсткість іонно-плазмових покриттів з Δ6 до Δ8 класу методом віброполірування зі збереженням рівномірності товщини покриття на проточних поверхнях лопатки. Втрата товщини покриття на всіх оброблюваних ділянках не досягала до 10...20%. Наукова новизна. У процесі дослідження визначено вплив форми і величини абразивних тіл на ступінь обробки поверхні робочих лопаток ТК. Визначено вплив оснастки на області обробки проточних поверхонь лопатки. Практична цінність. Істотно знижена шорсткість поверхні іонно-плазмових покриттів з Δ6 до Δ8, що може сприяти поліпшенню параметрів роботи двигуна. Застосування розробленої захисної оснастки і підбір абразивних тіл забезпечили рівномірне оброблення вхідної, вихідної кромки пера лопатки без пошкодження на них покриття. Забезпечено надійний захист ялинкового профілю замку від впливу абразивних тіл при віброполіруванні. Підібрано оптимальні режими установки і кути набігання абразивного потоку, що забезпечують максимальну ефективність обробки.

55.19.02.2300/229984. Удосконалення робочого процесу нових типів гідротурбін. Потетенко О.В., Яковлева Л.К., Самба Біторі Т.Д.Б. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.17-24. - укр. УДК 621.224.

У статті представлені перспективні напрями в гідроенергетиці, що дозволяють істотно розширити зону експлуатації гідротурбін по напорах і витратах, підвищити надійність роботи устаткування на пікових навантаженнях, істотно підвищити середньоексплуатаційний ККД. Нові конструктивні розробки, пов'язані із застосуванням соплових апаратів, з поворотними вихідними елементами дозволяють отримати необхідний момент імпульсу (кількості руху) для оптимальної роботи гідротурбін на напори аж до 80-100 м у разі одноагрегатного використання і аж до 300 м у разі здвоєних прямооточних агрегатів. Нові конструктивні рішення, захищені патентами України, і досконаліша система комбінаторної багатоелементної залежності в системі регулювання радіально-діагональних гідротурбін дозволяють уперше у світовій практиці їх застосування на гідроелектростанціях і гідроакмулюючих станціях на напори, що перевищують 600 м і аж до 800-1000 м з високими, такими, що перевищують світовий рівень експлуатаційними показниками. Розширення майже в два рази зони надійної експлуатації по витратах (потужностям) і напорах, що забезпечує радіально-діагональними турбінами, підвищення середньоексплуатаційного ККД на 2-7%, надійності в широкій зоні експлуатації забезпечують конкурентоспроможність цих типів гідроагрегатів на зовнішньому ринку. Експлуатаційні і енергетичні показники радіально-діагональних гідротурбін забезпечують їх надійність і довготривалу роботу в режимі покриття пікових навантажень енергетичної електросистеми.

55.19.02.2301/229985. Дослідження просторової течії в проточній частині високонапірної радіально-осьової гідротурбіни. Миронов К.А., Олексенко Ю.Ю., Миронов В.К. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.25-29. - англ. УДК 621.224.

В роботі представлені деякі результати розрахункового дослідження просторової турбулентної течії в'язкої рідини в проточній частині високонапірної радіально-осьової гідротурбіни PO500, виконаного за допомогою комплексу прикладних програм CFX-TASCflow. Для поліпшення енергетичних показників на попередньому етапі проектування гідротурбіни проводиться чисельне моделювання потоку. Даний підхід CFD знижує витрати і час в порівнянні з експериментальним підходом і дає можливість удосконалити і аналізувати показники турбіни і її конструкцію до моменту виготовлення моделі. Розрахунковий комплекс програм надає можливість побачити картину розподілу тиску, поле векторів швидкості і руху частинок рідини для обґрунтування та аналізу результатів. Чисельне моделювання просторового потоку в проточній частині гідротурбіни було проведено для визначення зміни енергетичних характеристик, тому була обрана $k-\epsilon$ модель турбулентності. В результаті розрахунку були визначені розподіл швидкостей і тисків в різних елементах гідравлічної турбіни, при різних відкриттях напрямного апарату. Виконано аналіз втрат енергії в проточній частині радіально-осьової гідротурбіни: спіральній камері, статорі з плоскими кільцями, напрямному апараті, робочому колесі і відсмоктуючій трубі на оптимальному режимі роботи гідротурбіни, а також аналіз впливу відкриття напрямного апарату на зміни втрат енергії в різних елементах проточної частини. Наведені результати розрахункового дослідження підтверджують, що гідравлічний коефіцієнт корисної дії гідравлічної турбіни в значній мірі залежить від втрат в напрямному апараті і робочому колесі і означає саме цим елементам варто приділяти найбільші увагу, їх конструкції та узгодженню потоку в них. Також було розглянуто питання підвищення енергетичних показників проточної частини високонапірної радіально-осьової гідротурбіни.

55.19.02.2302/229989. Математична модель гідродинамічних характеристик елементів проточної частини радіально-осьової гідротурбіни. Частина 2. Мараховський М.Б., Гасюк О.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322), С.49-53. - рос. УДК 621.621.646.49.

Запропонована математична модель опору в безрозмірній поліноміальній формі, що описує поведінку коефіцієнтів окремих видів втрат залежно від режимних параметрів гідротурбіни і геометричних параметрів проточної частини. Прийнята схема розділення втрат енергії по елементах проточної частини: втрати в підводі (спіральна камера, статор і направляючий апарат), робочому колесі, і відсмоктуючій трубі. Крім того втрати розділяються по категоріях залежно від їх фізичної природи. У лопатевих системах виділяють профільні втрати (це втрати енергії, що виникають при безударному обтіканні профілю), "ударні" втрати (втрати на відрив потоку при неспівпаданні дійсного кута натікання потоку на профіль і кута безударного обтікання). Виділяють також кромочні втрати (втрати виникають за рахунок обтікання вихідної кромки кінцевої товщини) і кінцеві втрати, що виникають за рахунок перетікання рідини на кінцях профілю із зони високого тиску в зону низького тиску. У відсмоктуючій трубі розраховуються втрати тертя і втрати енергії, від осьового вихору, що виникає за робочим колесом. Кожен вид втрат залежить від набору геометричних і режимних параметрів. Така форма представлення моделі зручна, як для проведення чисельного дослідження впливу геометричних параметрів проточної частини, так і проведення оптимізаційних розрахунків. Модель дозволяє

досліджувати вплив окремих видів втрат на гідродинамічні характеристики проточної частини радіально-осьової гідротурбіни. Приведені дані дозволяють використовувати розроблену модель опору для побудови теоретичної універсальної характеристики турбіни. Поліноміальний вигляд моделі дозволяє провести оптимізаційні розрахунки проточної частини аналітичним методом. Отримані дані зіставлялися з результатами експериментальних досліджень для високонапірної радіально-осьової гідротурбіни. Результати дозволяють судити про хорошу відповідність розрахункових і експериментальних даних.

55.39 Хімічне і нафтове машинобудування

55.19.02.2303/230627. Аналіз теплообмінних систем абсорбційних установок очищення синтез-газу газифікаційних агрегатів великої одиничної продуктивності. Товажнянский Л.Л., Капустенко П.О., Перевертайленко О.Ю., Бухкало С.І., Арсеньєва О.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.29-33. - рос. УДК 66.045.1.

Розглянуто основні мережі теплообмінників великих газифікаційних установок з газифікацією горючого палива. Основними матеріально-технічними факторами, що впливають на конфігурацію технологічних схем газифікаційних установок, їх характеристики - вміст природного газу та компонентів газифікованого палива; асортимент цільових продуктів; екологічне законодавство та вимоги, включаючи вимоги до викидів парникових газів; розташування відносно великих промислових майданчиків; можливості перетворення відходів у продукти, що підлягають продажу. Визначено існуючі системи абсорбційної очистки синтез-газу газифікаційних агрегатів великої одиничної потужності та теплообмінні компоненти цих систем. Означені шляхи енергозберігаючої реконструкції таких систем. Відмічена перспективність пластинчастих теплообмінних апаратів як теплообмінних компонентів систем абсорбційної очистки.

55.19.02.2304/230629. Інтенсивні та енергозберігаючі випарні апарати з пластинчастою гріючою камерою. Данилов Ю.Б., Биканов С.М., Гапонова О.О., Нагорний А.О., Русинов О.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.38-44. - укр. УДК 66.045.01.

Розглянуті сучасні розробки випарних апаратів з пластинчастими гріючими камерами для виробництв, пов'язаних з концентруванням розчинів їдкого натру, фосфорної кислоти, утилізацією хлоридних стоків. Наведено різні варіанти розташування пластинчастої гріючої камери в випарному апараті. Розглянуто конструкцію пластинчастої гріючої камери, показано пластини секції випарювання, наведено, що кожна секція має три пластини. Показано компоновку пластин та розріз випарного апарату. Відзначено, що завдяки компоновці трьох спеціальних пластин утворюється секція, в якій здійснюється перегрів розчину та його закипання, відділення вторинної пари та спрямування її на нагрівання наступної секції та перетікання частково упареного розчину на наступну ступінь випарювання. Послідовна компоновка секцій дозволяє створити випарний апарат з багаторазовим використанням тепла гріючого пара, при цьому кількість секцій визначає кратність використання тепла гріючого пара та його економію на одиницю води, що випаровується. Представлені конструктивні рішення щодо створення нових інтенсивних пластинчастих випарних апаратів дозволяють значно вдосконалити процеси концентрування розчинів з урахуванням їх фізико-хімічних характеристик, солевідкладень на гріючих поверхнях і корозійній агресивності розчинів. Запропоновані технічні рішення мають конструктивні рішення, матеріальне виконання та технологію виготовлення.

55.19.02.2305/230633. Енергоефективна модернізація системи теплообміну блоку попереднього гідроочищення прямогонної бензинової фракції на секції каталітичного риформінгу. Миронов А.М., Ільченко М.В., Донець Ю.Г., Ковальов Є.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.59-65. - укр. УДК 547.53.

Відштовхуючись від інформації про низьку ефективність конверсії тепла на промислових підприємствах, здійснено спробу розрахунковим шляхом провести інтеграцію одного з блоків діючої нафтопереробної установки. Наведено результати дослідження, присвяченого обробці підсумків обстеження блоку попереднього гідроочищення прямогонної бензинової фракції на секції каталітичного риформінгу. Визначено передумови для скорочення обсягів використання зовнішніх енергоносіїв за рахунок максимізації рекуперації теплоти в рамках даної енерготехнологічної системи. На підставі детального вивчення інформації про роботу установки та відштовхуючись від особливостей розглянутої технологічної схеми виробництва наведено аналіз даних енергоспоживання і визначені перспективи для пінч-інтеграції. З метою впровадження теплової інтеграції теплообмінної мережі було виділено необхідну кількість технологічних потоків, які будуть брати участь у модернізації. Сформовано таблицю поточкових даних з приведенням ключових теплофізичних характеристик кожного потоку, необхідних для здійснення заходів щодо розрахунку та проектування удосконаленої системи теплообмінних апаратів даної установки. Для існуючого процесу побудовано сіткову діаграму

та складові криві, які здатні наочно і в числовому вигляді вказати доступну величину потужності рекуперації установки. Відповідно до базових принципів інтеграції теплообмінних мереж, який використовує метод пінч-аналізу для визначення оптимальної мінімальної різниці температур, розроблено нову сіткову діаграму та складові криві, а також розрахована потужність теплообмінного обладнання. Наведено модернізовану схему проекту реконструкції блоку попереднього гідроочищення прямогонної бензинової фракції, яка враховує нове розташування теплообмінних апаратів. Для визначення економічного ефекту пінч-інтеграції розглянутої схеми розраховано показники річної економії, річного приросту прибутків та терміну окупності капітальних витрат підприємства. На основі отриманих даних зроблено висновок про доцільність впровадження розробленого проекту до виробництва.

55.19.02.2306/230841. Автоматизація процесу проектування прес-форм для литва термопластів під тиском. Карпик Р.Т., Дідик С.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.97-100. - укр. УДК 678.05.

Проаналізовано функції систем автоматизованого проектування за критерієм наявності в одному пакеті можливостей: створювати деталь, проектувати форму для неї, перевіряти її міцнісні характеристики, симулювати заливання та прогнозувати якість кінцевого виливка. На основі аналізу публікацій показано, що з використанням систем автоматизованого проектування легше проводити стандартизацію й уніфікацію елементів технологічного оснащення та систематизацію проектних рішень, які дають змогу скоротити терміни технологічної підготовки виробництва і зменшити собівартість виробів. На основі створеної моделі деталі у середовищі Autodesk Inventor показано процес розроблення прес-форм для литва із врахуванням технологічних особливостей. Проведено симуляцію заливки з подальшим прогнозом якості виливків, що дає змогу спростити та істотно пришвидшити процеси: проектування прес-форми, здійснення аналізу ливарної порожнини та розроблення керівних програм для оброблення деталей на верстатах з ЧПК. Виконано розрахунки усадок, раціональних температурних параметрів процесу лиття та випробування створених деталей прес-форми на міцність та стійкість із задаванням умов закріплення, взаємного розміщення та навантаження, які діють на модель. У кінцевому підсумку отримано модель прес-форми, з яких легко можна зробити кінцеві робочі кресленики всіх деталей.

55.19.02.2307/230866. Адсорбційні холодильні установки на основі композитних адсорбентів "силікагель - натрій сульфат". Беляновська О.А., Пустовой Г.М., Сухий К.М., Коломієць О.В., Сухий М.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.94-98. - рос. УДК 662.995 : 662.997.

Досліджено процеси експлуатації адсорбційної холодильної геліоустановки на основі композитних адсорбентів "силікагель - натрій сульфат". Отримала подальший розвиток методика розрахунку адсорбційного сонячного холодильника, яка включає встановлення кількості тепла, яке необхідно відібрати з холодильної камери, зокрема, тепла, що йде на охолодження самої камери і внесених продуктів і на покриття теплових втрат як самої камери так і при відкриванні камери при внесенні продуктів, розрахунок мас робочої рідини (води) та адсорбенту, кількості теплоти, яку необхідно затратити на регенерацію адсорбенту, а також визначення холодильного коефіцієнта. Встановлено основні фактори, які впливають на холодильний коефіцієнт циклу адсорбційної холодильної геліоустановки на основі композиту "силікагель - натрій сульфат": склад і адсорбційна ємність композиту, що визначають його масу, різниця температури адсорбенту і температури регенерації. Виявлено кореляцію між складом адсорбенту та холодильним коефіцієнтом установки. Показано зростання холодильного коефіцієнту при зростанні вмісту натрій сульфату в композиті, як результат зниження маси адсорбента. Підтверджено вплив режиму процесу регенерації композита на холодильний коефіцієнт установки. Показано зростання величини холодильного коефіцієнту при зниженні різниці температур адсорбенту та температури регенерації в інтервалі 85 - 55°C. Визначено, що максимальні значення холодильного коефіцієнта 1,14 відповідають різниці між температурою адсорбенту та температурою регенерації, яка дорівнює 55°C, для композитів, які містять близько 20 мас.% силікагелю та 80 мас.% натрій сульфату.

55.42 Двигунобудування

55.19.02.2308/229666. Особливості регулювання ракетного двигуна замкнутої схеми, що працює на екологічно чистих висококиплячих компонентах палива. Андрієвський М.В., Митіков Ю.О., Шамровський Д.О. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.16-21. - рос. УДК 621.45.053.

Актуальність. XXI століття вже охарактеризувалося новим витком розвитку космічних технологій. Все більше приватних компаній виходить на ринок пускових послуг, пропонуючи ракети-носії різних класів. Найбільш активно останнім часом розвивається ніша ракет-носіїв легкого класу, які для збереження конкурентоспроможності повинні бути максимально простими і безпечними як в експлуатації, так і для

нарколишнього середовища. В силу цих обставин, все більш популярними стають екологічно чисті висококиплячі компоненти палива, такі як перекис водню - гас, що робить дослідження схем таких двигунів актуальним. Метою даної роботи є розробка і математичне моделювання схеми регулювання ракетного двигуна, що працює на екологічно чистих висококиплячих компонентах палива. Дана схема повинна забезпечити регулювання двигуна в широкому діапазоні при незмінному співвідношенні компонентів палива в камері згорання. Метод. Математичне моделювання регулювання проводиться шляхом вирішення системи алгебраїчних та диференціальних рівнянь, що описують роботу двигуна. Результати. Розроблено закриту схему ракетного двигуна, що працює на екологічно чистих висококиплячих компонентах палива з частковою витратою окислювача на газогенератор. Виконано математичне моделювання регулювання режиму такого двигуна та системи управління витратою палива (СУРТ). Наукова новизна полягає в тому, що управління режимом двигуна здійснюється спільною роботою двох дроселів, встановлених по лінії живлення газогенератора і камери окислювача. Така схема дозволяє регулювати двигун в дуже широкому діапазоні тиску газів в камері згорання при збереженні заданого коефіцієнту співвідношення компонентів палива, що значно спрощує роботу системи управління витратою палива і дозволяє знизити діапазон наявних зведених витрат на дроселях. При цьому, управління витратою палива здійснюється дроселем, встановленим по лінії живлення камери паливом, який працює незалежно від системи управління режимом двигуна. Практична значущість визначається проведенням математичним моделюванням схеми регулювання двигуна під час сумісної роботи двох дроселів. Показаний як сумісний вплив обох дроселів на режим роботи двигуна, так і окремий вплив кожного з них. Результати роботи дозволяють перейти до практичної реалізації схеми та експериментального відпрацювання.

55.19.02.2309/229667. Дослідження меж стійкого постачання палива в камеру з протитиском. Катренко М.О., Панченко А.А. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.22-26. - рос. УДК 629.7.063.6.

Мета роботи. Експериментально дослідити фактори та параметри інтегрованої в камеру згорання системи подачі компонентів палива з пористими розпилювачами, що впливають на межі стійкого постачання компонентів на режимах дроселювання ракетного двигуна в камеру згорання з протитиском. Методи дослідження. При проведенні досліджень використовувалися методи фізичного моделювання, які ґрунтуються на фундаментальних законах гідромеханіки, теорії подібності та планування фізичного експерименту, з використанням загальноприйнятих методів обробки результатів вимірювань. Отримані результати. Досліджено зривні характеристики насосних агрегатів з пористими кільцями, що розпилюють, та встановлені на периферійному діаметрі робочого колеса насоса, що подають рідину в камеру з протитиском. Визначено межі стійких режимів постачання рідини в залежності від характеристик пористих кілець, масової витрати рідини і частоти обертання ротора. Наукова новизна. Визначено залежності між граничними режимами постачання рідини системою живлення з використанням пористих розпилювачів, встановлених на периферії робочих коліс насосів в камеру з протитиском від пористості і частоти обертання ротора насоса. Практична цінність. Отримані результати дозволяють створювати насосні агрегати для ракетних двигунів з глибоким дроселюванням по витраті, а також забезпечується можливість плавного зменшення тяги ракетного двигуна шляхом зменшення витрати, що в свою чергу дозволяє більш раціонально використовувати паливо на борту літального апарату.

55.19.02.2310/229670. Підвищення експлуатаційних характеристик вентилятора ТРДД з широкохордними робочими лопатками. Березовський Є.К. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.40-44. - рос. УДК 621.438.

Мета роботи. Оцінювання ступеня впливу широкохордних робочих лопаток на експлуатаційні характеристики вентилятора турбореактивного двоконтурного двигуна (ТРДД). Методи дослідження. Порівняльні експериментальні стендові випробування ТРДД з різними типами вентиляторів. Отримані результати. Отримано експериментальні залежності наведеної витрати повітря через двигун і ступені підвищення повного тиску в зовнішньому контурі від наведеної частоти обертання ротора вентилятора при випробуваннях турбореактивного двоконтурного двигуна із серійним і модифікованим вентилятором. Показано, що в діапазоні зміни частот обертання ротора вентилятора до ~ 5200 об/хв модифікований вентилятор забезпечує вимоги технічних умов на його проектування за витратою повітря через двигун і за ступенем підвищення повного тиску в зовнішньому контурі і тим самим забезпечує істотне підвищення цих параметрів над аналогічними параметрами серійного вентилятора при однакових частотах його обертання. Встановлено, що при частотах обертання ротора вентилятора $4000 \dots 5200$ об/хв заміна у двигуні серійного вентилятора на модифікований з широкохордними робочими лопатками приводить до підвищення витрати повітря через двигун на $9,5 \dots 11,4$ % і підвищення ступеня повного тиску на $1,6 \dots 5,3$ % при соплі $F(c2) = 1,1 F(c2ном)$. При використанні у двигуні сопла $F(c2) = 1,05 F(c2ном)$ при зазначеній наведеній частоті обертання приріст витрати повітря становить $8 \dots 10,5$ %, а ступеня підвищення повного тиску до $2,4 \dots 7,3$ %. ККД модифікованого вентилятора більш ніж на 7% перевищує ККД вентилятора з робочими лопатками з

антивібраційними полицями. Наукова новизна. Встановлено ступінь впливу широкохордних робочих лопаток на експлуатаційні характеристики вентилятора ТРДД вітчизняного виробництва. Практична цінність. На основі отриманих результатів можливе створення в авіадвигунобудуванні України ТРДД нового покоління з високими експлуатаційними характеристиками.

55.19.02.2311/229672. Аналіз еволюції конструкції замкового з'єднання робочих коліс осьових компресорів ГТД. Степовий М.С., Прибора Т.І. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.53-59. - рос. УДК 621.45.037.

Мета роботи. Проведення аналізу конструкції ободної частини робочих коліс осьових компресорів вітчизняних газотурбінних двигунів для отримання можливості успішного удосконалення конструкції, збільшення надійності і гарантії призначеного ресурсу. Методи дослідження. Використано метод математичного моделювання об'єктів дослідження. Постановка розв'язання нелінійних задач різної складності. Максимальна реалізація математичних моделей з високим ступенем достовірності. Аналіз статистики експлуатації і випробувань. Отримані результати. Отримані рішення математичних моделей конструкцій ободної частини робочих коліс осьових компресорів, спроектованих протягом 50-ти років, показали обгрунтованість їх призначених ресурсів. По мірі накопичення досвіду проектування і тривалого часу експлуатації газотурбінних двигунів, змінювалася конструкція в бік збільшення необхідної надійності роботи в процесі призначених ресурсів. Результати показують, якими заходами можна домогтися збільшення ресурсів газотурбінних двигунів. Використання легких міцних сплавів, місця розташування "критичних зон", зниження концентрації напруги - все це пройшло математичне моделювання і це є безумовним доказом правильності заходів щодо збільшення ресурсу об'єктів дослідження. Наукова новизна. Попередньо виконані розрахунки по визначенню напруженості ободної (замкової) частини компресорних дисків різних форм конструкції в 3D-постановці. На основі виконаних розрахунків проведено аналіз усіх розглянутих конструкцій ободної частини робочих коліс. Розглянуто шляхи модернізації конструкції з метою зниження рівня напруженості для забезпечення гарантованого ресурсу. Сукупна робота носить аналітичний, порівняльний характер робочого стану більшості видів ободної частини вітчизняних компресорів. Представлена концентрована інформація оцінки напружено-деформованого стану серійних та експериментальних конструкцій. Практична цінність. Порівняльні чисельні розрахунки варіантів еволюції конструкції показують правильність напряму розвитку наукового розвитку проектування деталей і вузлів газотурбінних двигунів.

55.19.02.2312/229673. Математичне моделювання болтових з'єднань в роторах вітчизняних ГТД. Ноженко Д.С., Прибора Т.І. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.60-66. - рос. УДК 629.7:104.942:68.

Мета роботи. Вивчення додаткових можливостей урахування болтових з'єднань при розрахунках роторів авіаційних двигунів (АД) чисельним методом, а саме, методом кінцевих елементів (МКЕ). Методи дослідження. Математичне моделювання на основі МКЕ в нелінійній 2D- і 3D-постановках. Аналітичний метод оцінки об'єкта дослідження передує математичному моделюванню. Результати чисельного рішення проходять порівняльний аналіз з результатами стану об'єктів після експлуатації. Отримані результати. Результати проведених чисельних досліджень з розширенням граничних умов математичних моделей роторів АД, з метою реального урахування наявності болтових пакетів, дозволили найбільш точно визначити напружено-деформований стан (НДС) деталей, що працюють спільно. Подібні розрахунки не заперечують попередній їм аналітичний метод оцінки міцності деталей, що входять до болтового пакету. Використання нових можливостей розрахункового комплексу ANSYS максимально уточнює розрахункову інформацію про НДС деталей болтового пакета, візуалізує особливості спільної роботи, виявляє слабкі сторони конструкції і дає можливість практичного дослідження конструкції (тензометрування). Наукова новизна. Реалізація нових можливостей розрахункового комплексу ANSYS при оцінці НДС деталей болтового пакета із завданням сили затяжки болта. Створюються елементи Pretension, вузли якого сприймають силу затяжки. В результаті можна аналізувати стан болта під дією навантажень, стан деталей, що стягуються болтом. Є можливість вивчати вплив сили затяжки болта на НДС болта і деталей пакету. Практична цінність. Проведені роботи по організації розрахунків на міцність елементів роторів АД з використанням елементів Pretension підтвердили ефективність нових можливостей розрахункового комплексу ANSYS, для отримання більш повної і достовірної картини НДС досліджуваних роторів.

55.19.02.2313/229675. Забезпечення точності і якості гарячештампованих деталей ГТД. Кресанов Ю.С., Качан О.Я., Ключихин В.В., Уланов С.О. // Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1, С.73-82. - рос. УДК 621.974:621.438.

Мета роботи. Підвищення точності і якості заготовок деталей ГТД, які отримують гарячим штампуванням. Методи дослідження. Системний аналіз процесу гарячого штампування поковок і факторів, що впливають на їх точність, якість і ефективність. Отримані результати. Проведений системний аналіз процесу гарячого штампування деталей ГТД показав, що він є складною багатофакторною і багатофункціональною системою. Актуальність роботи з точного гарячого штампування поковок ГТД підтверджена проведеними численними закордонними дослідженнями, які

через економічність процесу широко впроваджуються у виробництво. При аналізі закордонних публікацій дано визначення і досяжні точності одержуваних поковок, показано ефективність застосування точного штампування поковок. Приведено кількісну і якісну оцінку точності одержуваних поковок, що характеризується витратою металу і призначеними припусками на готову деталь. При проектуванні технологічного процесу гарячого штампування заготовок деталей ГТД для забезпечення високої точності необхідно враховувати вплив численних факторів, що впливають на точність, якість і ефективність процесу. Показано вимоги, пропоновані до вихідної заготовки з урахуванням шорсткості і наявності зміненого шару поверхні, впливу об'ємної точності. Аналіз нормативних матеріалів по прутках у стані поставки показав необхідність їх попередньої обробки. Викладено шляхи досягнення необхідної об'ємної точності вихідних заготовок. Показано вплив розмірної точності попередньої і проміжної заготовок на точність і енергосилові параметри наступного формоутворення поковки. Показано умови отримання якісної поверхні поковок, що погіршується окислюванням функціональних поверхонь при нагріванні, шляхом застосування захисно-мастильних покриттів, видалення зміненого шару при різних видах обробки; пред'явлено вимоги до нагрівального устаткування. Проаналізовано застосовуване при штампуванні деформуюче устаткування і показано його істотний вплив на точність одержуваних поковок; показано необхідне оптимальне устаткування. Показано, що для оснащення при точному штампуванні необхідно застосування спеціальних матеріалів, тому що широко розповсюджений матеріал для штампів показує їх повну непридатність для здійснення процесу. Представлено високоміцний матеріал для оснащення, що витримує високі теплові і силові навантаження, і показано умови його застосування. На підставі проведених досліджень дано рекомендації для підвищення точності поковок, одержуваних гарячим штампуванням. Наукова новизна. Показано, що процес точного гарячого штампування заготовок деталей ГТД є багатофакторним і багатофункціональним. Визначено вплив кожного з факторів і в сукупності на точність, якість і економічну ефективність отримання прецизійних поковок. Практична цінність. Запропоновано рекомендації, що враховують вплив різних факторів на отримання точної, якісної і ефективної поковки, що дозволяє виготовляти деталі ГТД високого рівня якості і економічної ефективності. На підставі проведених досліджень на АТ "Мотор Січ" успішно реалізовано виготовлення лопаток компресора з титанових жароміцних нікелевих сплавів і нержавіючих сталей з істотним економічним ефектом, що дозволяє крім зниження трудомісткості виготовлення при максимальній програмі випуску ГТД скоротити витрати матеріалу тільки на титановому сплаві ВТ8 на 117 кг на один моторокомплект.

55.19.02.2314/230238. Розрахункове визначення впливу складу біогазу на характеристики транспортного двигуна. Бганцев В.М., Левтеров А.М., Гладкова Н.Ю. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.7-14. - укр. УДК 621.43.

Біогаз, що виробляється на полігонах твердих побутових відходів або з відходів тваринництва, відрізняється коливаннями вмісту в ньому основних компонентів - метану та діоксиду вуглецю. Через це виникають проблеми використання такого біогазу в якості палива для ДВЗ. Подолання означених проблем досягається шляхом трудомісткого експериментального прилаштування двигуна до такого палива, або шляхом попереднього розрахункового дослідження показників двигуна з подальшою оптимізацією його функціонування за обраним критерієм. Розрахункове дослідження зазвичай виконується з використанням математичних моделей та комп'ютерної техніки, що дозволяє суттєво скоротити витрати коштів та часу на експеримент. В роботі розрахунковим шляхом з використанням двозонної математичної моделі процесів робочого циклу ДВЗ та розрахованих теплофізичних властивостей біогазу досліджено характеристики двигуна, що працював на біогазі широкого спектру складів, та на різних режимах навантаження. За результатами досліджень сформульовано умови ефективної роботи ДВЗ на біогазі змінного складу та показано, що при цьому покращуються показники токсичності двигуна, значно зменшується теплове навантаження на деталі циліндропоршневої групи за незначного погіршення показників економічності.

55.19.02.2315/230239. Порівняльна розрахункова оцінка показників робочого циклу тепловозного двигуна. Авраменко А.М. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.14-19. - рос. УДК 621.43.

Проведено огляд сучасних методів організації робочого процесу дизельних двигунів та методики моделювання показників ДВЗ. Використання сучасних способів організації робочого циклу дозволяє покращити показники паливної економічності ДВЗ і знизити рівень токсичності відпрацьованих газів. В роботі розглянуті результати порівняльного чисельного моделювання робочого циклу тепловозного дизельного двигуна 16 ЧН 26/27 при роботі на характерних експлуатаційних режимах (режим холостого ходу, 30% від режиму номінальної потужності і номінальному режимі). З використанням чисельних методів розглянуті розрахункові варіанти в штатному виконанні (при роботі двигуна за циклом Дизеля) і модернізованому (НССІ двигун). Використання чисельних методів для дослідження робочих процесів ДВЗ дозволяє отримати інформацію про локальні та осередненні характеристики робочого циклу і їх зміну по куту повороту колінчастого валу. В роботі показано, що у НССІ двигуна відзначається зниження рівня викидів оксидів азоту, в середньому на 15-20%, масового викиду сажі

(твердих частинок) в середньому на 18-22%, що досягнуто шляхом гомогенізації суміші, зниження максимальних локальних температур полум'я і збільшенням повноти згорання палива.

55.19.02.2316/230240. Математичне моделювання процесів сумішоутворення та згорання в дизелі на водопаливній емульсії. Савченко А.В. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.19-26. - укр. УДК 621.43.057.3.

Використання водопаливної емульсії (ВПЕ) в якості палива для дизелів дозволяє досягти значного комплексного покращення паливно-екологічних показників двигуна. Проте, процес згорання ВПЕ помітно відрізняється від згорання традиційного дизельного палива. Це обумовлює виникнення резервів з покращення дизеля на ВПЕ шляхом вибору оптимальних параметрів. Найбільш раціональним шляхом для вирішення поставленої задачі є використання комплексної математичної моделі дизеля при роботі на ВПЕ. Одним з найбільш важливих складових такої моделі дизеля є математична модель процесів сумішоутворення та згорання палива в циліндрі. Наведено основні елементи математичної моделі процесів сумішоутворення та згорання водопаливної емульсії в дизелі. Для ідентифікації математичної моделі було використано результати комплексу експериментальних досліджень дизеля на водопаливній емульсії на найбільш показових режимах роботи дизеля, що відображають вплив кута випередження впорскування палива, та вміст води у водопаливній емульсії. Підвищення точності отриманих даних експериментальних досліджень досягнуто використанням методів обробки даних окремо для кожного робочого циклу дизеля. Наведено результати ідентифікації математичної моделі. Результати математичного моделювання добре узгоджуються із експериментальними даними, характер та ступінь впливу розглянутих факторів на процеси сумішоутворення та згорання відображений адекватно. Отримані результати є вихідними даними для моделювання процесів утворення сажі та оксидів азоту в циліндрі дизеля. Це дозволить адекватно оцінити вплив кожного з обраних параметрів на показники дизеля та визначити сукупність параметрів, що забезпечать найбільш ефективне використання ВПЕ в дизелі.

55.19.02.2317/230241. Поширення полум'я по струменю крапель рідких палив. Калінчак В.В., Фудулей Т.О., Копійка О.К., Оліфіренко Ю.О., Дараков Д.С. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.26-30. - рос. УДК 536.463.

Беручи до уваги значні обсяги споживання рідких палив в світовому паливному балансі, одним із актуальних завдань сьогодення є зниження антропогенного впливу на біосферу шляхом повної або часткової заміни мінеральних палив на їх поновлювані аналоги рослинного походження. У даній роботі представлені результати експериментальних досліджень процесу поширення полум'я по одновимірній сукупності крапель етанолу з добавкою води до 50% за об'ємом. На відміну від досліджень процесів, що супроводжують горіння одиночної краплі рідких палив, горіння їх сукупності, у вигляді струменя, вивчено в меншій мірі. Запропонована схема струменевого генератора з вібруючою голкою, дозволяє отримати досить стійкий в часі (протягом 10 хв.), ланцюжок монодисперсних крапель досліджуваного палива діаметром $d=490\pm 5$ мкм, з можливістю варіювання міжкрапельної відстані. В якості керуючих параметрів для зміни цієї відстані використовувалися частота коливань мембрани та величина постійного тиску на резервуар з рідиною. З використанням розробленої методики проведення експерименту були отримані залежності відносної відстані між краплями, від величини постійного тиску на резервуар з рідким паливом, при різних частотах коливань голки генератора. Весь процес поширення фронту полум'я по ланцюжку монодисперсних крапель фіксувався на відео зйомку з частотою 300 кадрів/сек. Аналіз результатів відеозйомки процесу поширення полум'я дозволив визначити залежність швидкості поширення полум'я від відстані між краплями. Аналіз якісної картини процесу показав, що зі збільшенням міжкрапельної відстані, швидкість поширення полум'я зменшувалась. Експериментально визначено критичну відстань між краплями, яка на порядок перевищує розмір краплі в умовах експерименту, при якому припинялося поширення полум'я. Отримані результати з достатнім ступенем вірогідності пояснюються в рамках запропонованого поширення полум'я по одновимірній системі монодисперсних крапель.

55.19.02.2318/230242. Універсальний електронний регулятор дизеля на основі електричного сервоактуатора. Прохоренко А.О., Кравченко С.С., Самойленко Д.Є., Карягін І.М., Таланін Д.С. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.31-39. - укр. УДК 621.436.

Розроблено електронний регулятор паливної системи високого тиску для транспортного дизеля, впровадження якого дозволить формувати оптимальні характеристики транспортного засобу з урахуванням умов його експлуатації та узгодженості з будь-якими видами трансмісії та двигуна. Авторами запропоновано функціональну схему та алгоритм електронного регулятора дизеля, що базується на аналогії з роботою механічного пружинно-важільного все режимного регулятора прямої дії. Розроблено алгоритм роботи підсистеми керування позиціонуванням виконавчого механізму (сервоактуатором) HEINZMANN, який побудований на паралельній роботі позиційного і пропорційно-диференціально-ізодромного регуляторів. Проведені безмоторні дослідження паливного насоса високого тиску марки BOSCH PES 4P 100A, обладнаного електричним сервоактуатором, показали, що

розроблена авторами система електронного регулювання може забезпечити ідентичні зі штатним механічним регулятором, а при простому переналаштуванні - будь-які необхідні, регуляторні характеристики двигуна.

55.19.02.2319/230243. Порівняння показників роботи різних регуляторів швидкості на автомобільному дизелі. Лісовал А.А., Вербовський О.В. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.39-43. - рос. УДК 621.43.

Мета дослідження - порівняння показників якості регулювання швидкості автомобільного дизеля з все режимним механічним регулятором прямої дії і все режимним мікропроцесорним регулятором непрямої дії в усталених режимах і перехідних процесах. Моторні порівняльні дослідження проведені автомобільному дизелі 4СН12/14. Об'єкт експериментальних досліджень - автоматична серійна механічна і розроблені авторами мікропроцесорні системи регулювання автомобільного дизеля. Результати цифрових записів дозволяють візуально оцінити якість регулювання і налаштування регуляторів швидкості. Результати порівняльного аналізу засвідчують задовільну роботу розробленого все режимного мікропроцесорного регулятора на різних сталих і динамічних режимах і підтверджують необхідність налаштування ПІД-параметрів в залежності від експлуатаційних режимів роботи дизеля. Встановлено, що стабільність підтримки частоти обертання розробленим все режимним мікропроцесорним регулятором за різних усталених швидкісних режимів не перевищує 5%. Величини закидання частоти обертання і тривалості перехідних процесів не гірші, ніж за використанні серійного механічного регулятора.

55.19.02.2320/230244. Експериментальне дослідження теплового стану циліндрової гільзи швидкохідного дизеля. Триньов О.В., Сівих Д.Г., Бугайцов Р.Ю. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.43-48. - укр. УДК 621.43.016.

Циліндрові гільзи швидкохідних автотракторних дизелів не зазнають в умовах експлуатації значних навантажень, характеризуються порівняно невисоким рівнем напружень. При цьому температурний профіль робочої поверхні гільзи відзначається значною нерівномірністю по висоті. Оптимізація температурного профілю може розглядатися як один з шляхів зниження механічних витрат при підтриманні оптимальної в'язкості моторного мастила, яка залежить від температури гільзи. Важливу роль при проведенні досліджень теплонапруженого стану деталей камери згоряння ДВЗ, зокрема циліндрових гільз, відіграють експериментальні методи. Сучасні методики проведення випробування ДВЗ з термометрією деталей камери згоряння в переважній більшості випадків орієнтовані на цифрову обробку інформації вже під час самого експерименту, що прискорює аналіз отриманої інформації, дозволяє вносити певні корективи в хід моторного експерименту. Метою проведеного дослідження було удосконалення методики обробки інформації в процесі термометрії циліндрової гільзи швидкохідного дизеля на усталених і на перехідних режимах скидання-накидання навантажень, характерних для двигунів цього типу. Ставилися задачі розробки необхідного обладнання та його перевірки при проведенні моторних випробувань. Аналізуються матеріали публікації, пов'язаних з обробкою експериментальної інформації з термометрії деталей ДВЗ, наведено детальний опис запропонованої функціональної схеми розробленого пристрою, наведені також окремі результати проведеного моторного експерименту. Розроблену методику пропонується використати при подальших дослідженнях з оптимізації теплового стану циліндрових гільз автотракторних ДВЗ.

55.19.02.2321/230245. Дослідження співвідношення коефіцієнтів ефективності роботи фільтра твердих частинок дизельного ДВЗ. частина 1: викид твердих частинок і димність. Кондратенко О.М. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.49-55. - англ. УДК 504.064.4:621.431:389.14:528.088.

Проаналізовано і розрахунково досліджено формулу перерахунку проф. І.В. Парсаданова як одного з актуальних питань метрологічних особливостей процесу отримання значень масового годинного викиду твердих частинок поршневого ДВЗ на моторному випробувальному стенду, не обладнаному тунелем розведення. Метою дослідження є виявлення співвідношення значень коефіцієнтів ефективності роботи фільтра твердих частинок дизельного поршневого ДВЗ за викидами твердих частинок та димністю відпрацьованих газів із застосуванням формули перерахунку для всього діапазону зміни значень впливаючих факторів. Показано, що значення коефіцієнтів ефективності роботи фільтра твердих частинок дизельного двигуна внутрішнього згоряння за показниками димності й концентрації незгорілих вуглеводнів у відпрацьованих газах, отримані прямими вимірюваннями у ході стендових моторних випробувань, а також масового годинного викиду твердих частинок з потоком відпрацьованих газів, отримані за вказаною формулою перерахунку, не збігаються для кожного стаціонарного режиму його роботи. Розрахунково оцінено та проілюстровано графічно співвідношення значень цих коефіцієнтів за димністю і викидом твердих частинок для всього діапазону зміни впливаючих факторів.

55.19.02.2322/230246. Концептуальні основи створення універсальних систем контролю викидів твердих частинок з відпрацьованими газами дизелів. Полив'янчук А.П., Парсаданов І.В., Каслін О.І.,

Скурідіна О.О. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.56-62. - укр. УДК 621.43.068.

Запропоновано концепцію створення на базі компактних і мобільних міні- та мікротунелів універсальних систем екологічної сертифікації транспортних дизельних двигунів, які дозволяють визначати показники масових, питомих та середньо експлуатаційних викидів твердих частинок з відпрацьованими газами дизелів. В основі концепції лежать принципи підвищення компактності, динамічності, точності і ефективності керування вимірювального обладнання. Наведено результати теоретичних та експериментальних досліджень і розробок, які складають науково-практичну базу для підвищення універсальності міні- та мікротунелів: математичні моделі результуючої похибки вимірювань викиду твердих частинок, теплового стану газової проби в тунелі, комплексної оцінки ефективності тунелю за критеріями точності і економічної ефективності використання; методи: компенсаційного відбору проби відпрацьованих газів, динамічного контролю твердих частинок з використанням оптико-електронного чуттєвого елемента, прискореного вимірювання викиду твердих частинок; макетні зразки мінітунелю з ізокінетичним пробовідбірником МТ-1, мікротунелів МКТ-1 і МКТ-2; випробувальних стендів для досліджень теплових процесів в тунелі, ізокінетичного та компенсаційного режимів відбору проб відпрацьованих газів, результатів експериментального відпрацювання сертифікаційних процедур вимірювань викидів твердих частинок автомобільних, тракторних та тепловозних дизелів.

55.19.02.2323/230247. Дослідження зносу чавунних поверхонь пар тертя, модифікованих титановою губкою. Клименко Л.П., Андреев В.І., Дихта Л.М., Прищепов О.Ф., Случак О.І., Шугай В.В. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.63-66. - укр. УДК 669.13.056.9:621.891.

Наведено ряд аспектів формування поверхонь пар тертя при модифікації чавунної деталі ДВЗ титановою губкою. Наводяться основні результати дослідження можливостей технології, подібної до ФАБО, та запатентованої нами технології "Спосіб відновлення поверхні тертя металічної деталі ДВЗ шляхом нарощування з нанесеним покриттям-модифікатором Ti-TiO₂-Cu₂". Метод модифікації поверхонь тертя розглядається як елемент комплексу заходів із удосконалення деталей ДВЗ. Пропонується застосовувати комплекс методів зміцнення робочої поверхні, мікро- і макропрофілювання, фінішної обробки, підбору матеріалу контртіла, мастила і режимів експлуатації. Оптимальним визначено метод, що включає термообробку з витримкою деталі протягом 12 годин і більше, що сприяє насиченню поверхні рутіловими (внаслідок окислення титану) включеннями та рекристалізації з подрібненням перлітних та феритних компонентів поверхневого шару.

55.19.02.2324/230248. Вплив порушень у системі змащення на характер пошкодження підшипників ДВЗ. Хрулев О.Е., Кротов М.В. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.74-81. - рос. УДК 620.192, 620.2, 621.432.

Виконано аналіз стану підшипників ДВЗ при різних несправностях в системі змащення, які сприяють зменшенню або навіть повному припиненню подачі масла до підшипників колінчастого вала. Встановлено, що порушення подачі масла призводить до двох основних видів пошкоджень підшипників - коли пошкоджені тільки корінні підшипники, мова може йти про повне або майже повне припинення подачі масла, в той час як ушкодження тільки шатунних підшипників виникає при зниженні подачі масла. Виявлено, що різниця в характері ушкодження корінних і шатунних підшипників пов'язана не тільки з конструктивною відмінністю організації подачі масла, але і з дією відцентрових сил від обертання коленвала на стовп масла в змащувальному отворі, що подає масло до шатунних підшипників. Наведено та проаналізовано основні ознаки розглянутих видів ушкоджень, а шляхом поділу цих ознак на головні, що підтверджують і уточнюють, розроблені прості рекомендації по визначенню причин несправності ДВЗ, пов'язаних з ушкодженнями підшипників.

55.19.02.2325/230249. Оцінка впливу покриття поверхні поршнів на показники дизеля. Парсаданов І.В., Островерх В.В., Клименко О.М., Павлов Д.В. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.82-88. - рос. УДК 621.436.

Використання покриття поршнів дозволяє позитивно впливати на показники дизельного двигуна, що сприяє впровадженню різноманітних технологій покриття у виробництво. Приватним підприємством "Завод Двигун" (м. Мелітополь) впроваджено технологію нанесення покриття дисульфідом молібдену на бічну поверхню поршня і поверхню КЗ в поршні дизелів. Оцінка впливу цієї технології на показники дизельного двигуна надана за результатами досліджень на кафедрі ДВЗ НТУ "ХПІ". Дослідження проведені на дизельному двигуні 4ЧН12/14 з безпосереднім впорскуванням палива, газотурбінним наддувом та проміжним охолодженням наддувного повітря із визначенням індикаторних діаграм, показників токсичності і димності відпрацьованих газів. При обробці результатів досліджень враховувався вплив покриття поверхні камери згоряння на показники потужності, паливної економічності, нагароутворення. Позитивний ефект на процес згоряння в дизельному двигуні при використанні покриття пов'язане із зменшенням втрат на тертя і зростанням теплоти, виділеної в початковий період згоряння. Підвищення швидкості згоряння дозволяє припустити поліпшення

пристінкового сумішоутворення за рахунок підвищення температури стінок камери згорання при її теплоізоляції. Деяке підвищення максимального тиску при малих потужностях не надасть негативного впливу на механічне навантаження дизеля.

55.19.02.2326/230250. Моделювання зносостійкості композиційного покриття для поверхонь поршнів ДВЗ авіаційної наземної техніки. Тамаргазін О.А., Довгаль А.Г., Приймак Л.Б. // Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1, С.67-73. - укр. УДК 629.735.018.4:620.178.16(045).

Проведено математичне моделювання окремих трибо технічних характеристик інтрузійних покриттів, призначених для поверхонь поршнів двигунів внутрішнього згорання, виготовлених з ливарних алюмінієвих сплавів. Проблема зносостійкості поршнів є однією з найбільших наукових проблем застосування двигунів та у двигунобудівній галузі. Наукове дослідження зносостійкості алюмінієвих сплавів поршнів є важливою для розробки технології поверхневого зміцнення. В якості компонентів для композиційних покриттів використовувалися карбід кремнію та оксид алюмінію різного гранулометричного складу. Було обрано основні фактори нанесення покриттів для визначення критичних для зносостійкості та якості покриття. Покриття наносили методом інтрузій в струмені піску піскострумінної машини та фіксували остаточною термічною обробкою. Середовище покриття змішували зі струменем піску в процесі нанесення покриття. Таким чином найменші частинки наносились на підкладку в потоці струменю піску, а основне середовище - пісок - відторгалось з поверхні. Результати отриманих триботехнічних характеристик використовували для побудови регресійних поліноміальних залежностей та визначення їх коефіцієнтів. Порядок полінома було обрано рівним двом відповідно до кількості факторів. Вищий ступінь поліному не має користі, оскільки не впливає на точність розрахункових даних. Для визначення точності розрахунків було оцінено адекватність моделі. Так, було розраховано критерій Фішера для розробленої поліноміальної моделі та порівняно з табличним для визначення адекватності моделі, а також для визначення статистичної значущості коефіцієнтів поліноміальної моделі. У якості факторів оптимізації було обрано розмір частинки покриття та температуру остаточної термічної обробки. У якості функції відгуку було обрано зносостійкість покриття, що характеризує ресурс та коефіцієнт тертя, що вказує на можливе схоплювання в робочих умовах. Були визначені коефіцієнти поліноміальних моделей, визначена їх статистична значущість та побудовані двовимірні графічні залежності. Отримані моделі було перевірено на адекватність за допомогою статистичних критеріїв Ст'юдента та Фішера в кожній точці моделі. На основі візуальної оптимізації отриманих моделей було сформовано рекомендації щодо технологічних режимів нанесення покриттів на поверхні поршнів ДВЗ АНТ.

55.19.02.2327/231041. Моделювання судового двотактного двигуна внутрішнього згорання за його індикаторною діаграмою. Сіманенков А.Л., Рожков С.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.293-299. - укр. УДК 629.12.066(076).

У статті розглянуті основні процеси, що протікають у судовому двотактному двигуні внутрішнього згорання, за його індикаторною кривою. На основі аналізу індикаторної діаграми побудовано математичну модель двигуна, яка дозволяє враховувати вплив характеристик палива на роботу дизеля при управлінні по кожному паливному заряду циліндра. Результати моделювання дозволяють описати один з найскладніших режимів судового двигуна внутрішнього згорання - запуск двигуна. Розроблено алгоритм та схему моделювання одноциліндрового двотактного двигуна внутрішнього згорання. Для моделювання та оптимізації управління судовим дизелем необхідна розробка адаптивної моделі системи підготовки палива, як такої, що враховує характеристики та властивості палива, яке подається до двигуна.

55.19.02.2328/231047. Підвищення ефективності ДВЗ малотоннажних суден застосуванням добавок синтез-газу. Ткач М.Р., Тимошевський Б.Г., Митрофанов О.С., Познанський А.С., Проскурін А.Ю. // Двигуни внутрішнього згорання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.3-6. - укр. УДК 621.438.

При використанні альтернативних палив у ДВЗ, в першу чергу необхідно враховувати їх фізико-хімічні властивості, які вносять значні корективи в спосіб організації робочого процесу і суттєво впливають на ефективні та екологічні показники двигуна й всієї енергетичної установки в цілому. Представлені результати досліджень роботи двигуна 4Ч 10,16/9,1 з іскровим запалюванням і зовнішнім сумішоутворенням при роботі на етанолі з добавками синтез-газу. Отримано індикаторні діаграми й діаграми зміни температури газів у циліндрі двигуна при роботі на етанолі та з добавкою синтез-газу. Встановлено, що зростання індикаторного ККД двигуна з іскровим запалюванням на 10,5% досягається при величині масової добавки синтез-газу до етанолу 1...10% за рахунок підвищення коефіцієнта надлишку повітря α до 0,98...1,2 при згоранні суміші етанолу та синтез-газу (для етанолу - 0,85...0,95), що приводить до зменшення теплових втрат, зниження температури відпрацьованих газів і скорочення викидів токсичних речовин, при цьому зростання величини добавки синтез-газу

призводить до зростання індикаторного ККД двигуна. Досліджено, що добавка синтез-газу до етанолу зменшує загальну тривалість згоряння суміші на 45% і покращує екологічні показники роботи двигуна.

55.19.02.2329/231048. Ефект внутрішньоциліндрового каталізу в дизелі. Парсаданов І.В., Строков О.П., Рикова І.В. // Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.7-13. - рос. УДК 621.436.

На основі аналізу особливостей внутрішньо-циліндрового каталізу при покритті поверхні камери згоряння каталітичним шаром, кінетики згоряння і проведених експериментальних досліджень зроблена спроба розкрити механізм позитивних паливно-екологічних ефектів в дизелях з безпосереднім вприскуванням палива. Прискорення каталітичних реакцій забезпечується адсорбцією реагентів на поверхні каталізатора, впливом на реакції силового поля каталізатора і активних частинок. Посилення каталітичного ефекту може бути досягнуто за рахунок властивостей каталізатора, технології нанесення покриття, оптимального поєднання швидкості руху заряду, кута розсіювання струменя палива і форми камери згоряння. Характеристики швидкості тепловиділення, визначені в результаті обробки індикаторних діаграм одноциліндрового дизеля при роботі з поршнем без покриття та з поршнем, що має каталітичне покриття поверхні камери на основі $Mn(x)O(y)$, дозволили підтвердити позитивний ефект каталізу і визначити періоди згоряння, при яких цей ефект проявляється.

55.19.02.2330/231049. Розрахунок процесу тепловіддачі в дизельному двигуні типу Д100 з використанням відомих α -формул. Нгуен Ван Зіонг, Білогуб О.В. // Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.14-21. - рос. УДК 621.4:621.1.01.

При розробці конструкцій альтернативних поршнів для двигунів типу Д100 автори цього дослідження зіткнулися з проблемою моделювання теплових граничних умов, які безпосередньо пов'язані з конкретним робочим процесом. В роботі проведено моделювання робочого процесу 2-тактного дизеля з поршнями, що зустрічно рухаються для аналізу впливу застосовуваних для розрахунку різних формул коефіцієнта тепловіддачі (α -формул) на тепловий баланс двигуна. Проаналізовано дев'ять α -формул відомих авторів для номінального і часткових режимів. Моделювання показало, що при застосуванні відомих α -формул з оригінальними коефіцієнтами середня по циклу тепловіддача в стінки на номінальному режимі складає від 1,4 до 13%, тобто відрізняється практично в 10 разів. Крім того всі значення середньої тепловіддачі занижені. Показано, що будь-яку з розглянутих формул можна модифікувати для застосування до досліджуваного двигуна шляхом зміни одного з вхідних коефіцієнтів, що вимагає відповідних експериментальних даних. Прийнявши втрату тепла в стінки, що дорівнює 20%, автори отримали для кожної з α -формул один з коефіцієнтів, так, що тепловіддача відповідає прийнятним умовам. Порівняння з наявними експериментальними даними, отриманими для даного двигуна Г.Б. Розенблїтом, показало, що для розглянутого типу двигуна переважно застосування α -формули, запропонованої Р.З. Кавтарадзе і модифікованої за результатами експерименту.

55.19.02.2331/231050. Визначення кутів відкриття і закриття газових клапанів при організації внутрішнього сумішоутворення у судових малооборотних газодизельних двигунах. Білоусов Є.В., Грицук І.В., Вербовський В.С. // Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.21-25. - рос. УДК 621.431.74.

Зростання вимог до екологічних показників призвели до інтенсифікації досліджень в області створення головних судових двигунів здатних використовувати в якості основного газове паливо. Внутрішнє сумішоутворення в судових малооборотних двигунах, що працюють по газодизельному циклу, може бути реалізовано на різних ділянках процесу стиснення повітряного заряду, в результаті чого схеми систем подачі газового палива можуть значно відрізнятися. Тривалість стиснення газоповітряної суміші в значній мірі впливає на виникнення детонаційних процесів в робочому циліндрі, тому вибір оптимального моменту подачі газового палива є важливим аспектом при виборі робочих параметрів системи подачі газу. Момент початку надходження газу і тривалість його подачі в значній мірі визначають тиск перед газовими клапанами, яке при заданих умовах має забезпечити надходження в робочий циліндр заданої кількості газового палива за заданий проміжок часу. Наведене дослідження присвячене визначенню характеру зміни кутів відкриття і закриття газових клапанів при різних тисках перед ними з урахуванням того, що процес витікання газового палива в умовах мінливого протитиску носить змінний характер.

55.19.02.2332/231051. Випаровування краплин двокомпонентної суміші етанолу і бутанолу. Копійка О.К., Оліфіренко Ю.О., Калінчак В.В., Дараков Д.С., Фудулей Т.О., Раславичус Л. // Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.25-30. - англ. УДК 536.423.

Представлені результати теоретичних і експериментальних досліджень випаровування поодиноких краплин етанолу(Е), бутанолу(В) та їх суміші з масовою часткою етанолу 60% (60%Е+40%В) у розігрітому повітряному середовищі в діапазоні температур 350-700К та за атмосферного тиску. Поява ефективних технологій отримання поновлюваних палив з біомаси дало можливість використання цих

спиртів як альтернативних палив. На практиці вони використовуються як домішки до пального, яке отримують з нафти. Одна з головних проблем при збільшенні частки домішок біопалив до паливних сумішей, які використовуються на транспорті, полягає в відмінності теплофізичних властивостей біопалив від властивостей мінеральних палив. Ці відмінності значно впливають на процеси утворення й випаровування краплин, спалахування та горіння модифікованої повітряно-паливної суміші у камері згорання. Випаровування крапель палива, як початкова стадія горіння в камері згорання, визначає ефективність усіх подальших процесів. Тому є важливим вивчення випаровування краплин біопалив та їхніх сумішей. Теоретичне моделювання процесу випаровування краплин вказаної вище біопаливної суміші проводилося з використанням наближення окремих складових на основі рівнянь тепломасообміну для кожного з компонентів суміші. Тобто система включає в себе $(i+1)$ рівняння. Для експериментального вивчення кінетики випаровування використовувалася метод підвищеної краплини. Представлені отримані залежності поточного діаметру і температури краплини від часу, які вказують на наявність стадійності випаровування суміші. На першому етапі більш інтенсивно випаровується етанол, як рідина з нижчою температурою кипіння. Після цього в краплині залишається лише бутанол, як рідина з вищою температурою кипіння. Другий етап - це рівноважне випаровування компонента, що залишився у суміші. Аналіз залежності $d^2(t)$ дозволяє оцінити тривалість випаровування краплин як для однокомпонентних біопалив, так і для їх сумішей. Експериментальні оцінки тривалості випаровування відповідають даним розрахунків.

55.19.02.2333/231052. Розрахункова оцінка тепловідведення до навколишнього середовища теплоносіями системи охолодження ДВЗ. Марченко А.П., Федоров А.Ю., Лінков О.Ю. // Двигуни внутрішнього згорання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.30-39. - укр. УДК 62-977.

Для визначення основних складових втрат теплоти та їх оптимізації, в роботі уточнено методику оцінки тепловиділення до навколишнього середовища теплоносіями системи охолодження в залежності від режиму роботи ДВЗ. Проведено аналітичне дослідження оцінки втрат теплоти з охолоджувальною рідиною в систему охолодження двигуна внутрішнього згорання. За результатами побудовано апроксимовані криві зміни тепловиділення у теплоносії дизеля типу 5ТДФ в залежності від швидкісного режиму роботи та навантаження. Для розробки методики розрахунку побудовано схему енергетичного балансу силової установки транспортного засобу з двигуном типу 5ТДФ. Уточнено методику визначення складових теплового балансу. За уточненою методикою проведено розрахункове дослідження складових теплового балансу двигуна, яке дозволило визначити вплив регулювання роботи вентилятора системи охолодження на економічність дизеля при різних рівнях навантаження. Результати розрахункового дослідження дозволили визначити шляхи вдосконалення системи охолодження силової установки для підвищення її надійності за рахунок підтримки більш стабільного температурного стану деталей ДВЗ.

55.19.02.2334/231053. Оптимізація теплового стану циліндрової гільзи середньообертового суднового дизеля. Триньов О.В., Бугайцов Р.Ю. // Двигуни внутрішнього згорання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.40-47. - укр. УДК 621.43.016.

Проведене розрахункове дослідження базується на результатах тривалих експериментальних досліджень теплового стану циліндрової гільзи середньообертового суднового дизеля 6ЧН26/34, які проводилися на кафедрі ДВЗ НТУ "ХПІ" у 80-х роках під керівництвом проф. Є.І. Третяка. Проблемою судових дизелів такої конструкції було значне переохолодження гільзи, що, в свою чергу, погіршувало умови змащення в спряженні гільза-поршень, внаслідок завищеної в'язкості моторного мастила. Оптимізація теплового стану передбачала досягнення певного температурного профілю по робочій поверхні гільзи, такого, при якому можна мінімізувати витрати на тертя, підтримуючи в'язкість мастила в певних межах. Проведені експериментальні дослідження підтвердили можливість практичного вирішення зазначеної проблеми. З метою підвищення техніко-економічних показників суднового дизеля в даному розрахунковому дослідженні поставлені задачі розробки математичної моделі теплонапруженого стану циліндрової гільзи, її уточнення на основі зазначених експериментальних досліджень, розробки практичних рекомендацій щодо оптимізації температурного стану гільзи. Наведено аналіз публікацій за тематикою дослідження, зокрема робіт проф. Є.І. Третяка, детально аналізуються особливості завдання граничних умов задачі теплопровідності для розрахункових варіантів. Зокрема, запропоновано обмежити охолодження гільзи лише локальним охолодженням її верхнього поясу. Для вирівнювання температур по висоті гільзи запропоновано також нанесення теплоізоляційного емалевого прошарку на нижній частині гільзи. Теплонапружений стан гільзи аналізується з використанням методу скінченних елементів.

55.19.02.2335/231054. Метрологічні характеристики реєстрації високого тиску в системах паливоподачі дизелів із застосуванням комбінованого датчика. Яковенко А.Ю. // Двигуни внутрішнього згорання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.47-54. - рос. УДК 621.431.7.

Представлено методику гармонійного аналізу метрологічних характеристик запису нестационарних процесів. Використано метод Фур'є в додатку до завдань обробки даних у графічній і табличній формі.

Коефіцієнти Фур'є обчислені за допомогою наближеного методу інтегрування з використанням формул прямокутників. Розроблено алгоритм і програма, адаптовані до виміру параметрів паливоподачі дизелів. Програмна реалізація має широкий спектр опцій, що забезпечує оптимальний інтерфейс і форму подання результатів аналізу. Проведено дослідження амплітудно-частотних параметрів вимірювальної системи на базі комбінованого перетворювача тиску палива. Як перетворювач використаний конструктивний елемент паливних апаратури суднового середньообертового дизелю. Тиск палива в ПНВТ записувалося двома датчиками: базовим традиційної конструкції й експериментальним. Проведено безмоторні випробування в діапазоні частот обертання, що перекривають експлуатаційні режими двигуна. Експериментальні дані оброблені в середовищі розробленого пакета. Визначено амплітудно-частотні характеристики вимірювальної системи в порівнянні комбінованого й базового перетворювача тиску палива. Зроблено дискретне перетворення Фур'є з виводом результату у вигляді графіка амплітуд спектральних складових на екрані і для візуального контролю зворотне перетворення Фур'є також з виводом графіка функції на екран. Встановлено, що система з комбінованим перетворювачем має параметри близькі до базового варіанта на всіх режимах за винятком дробового упорскування.

55.19.02.2336/231055. Розроблення електронної системи управління газовими ДВЗ, переобладнаними на базі транспортних дизелів для роботи на зрідженому нафтовому газі. Ковальов С.О. // Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.55-61. - рос. УДК 621.433:621.436.

Показані доцільність і переваги використання транспортними засобами газових моторних палив по відношенню до традиційних рідких моторних палив. Наведено і проаналізовано технічні рішення для використання дизелями газових моторних палив. На підставі аналізу обґрунтовано доцільність конвертування дизелів в газові ДВЗ з примусовим запалюванням. Розроблено електронну мікропроцесорну систему управління газовими ДВЗ з примусовим запалюванням, що має модульну структуру, яка складається з двох головних і ряду додаткових підсистем. Наведено структури і описано принцип роботи головних підсистем, до яких відносяться підсистема управління живленням і впорскуванням ЗНГ, а також підсистема управління запалюванням. Розроблено та створено дослідний зразок ЕБУ. Наведено структурну схему системи електронного управління газовим ДВЗ з дослідним ЕБУ. Проведені безмоторні випробування дослідного зразка ЕБУ, які підтвердили його працездатність.

55.19.02.2337/231056. Розрахунок витоку газів в ДВЗ при динамічній моделі функціонування поршневих кілець. Заренбін В.Г., Колеснікова Т.М. // Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.62-65. - рос. УДК 621.43.

Запропоновано розрахунок витоків газів через кільцеві ущільнення ДВЗ з урахуванням динаміки поршневих кілець. Відзначені недоліки попередніх робіт в цій галузі. Дана кількісна оцінка витоків газів через кільцеве ущільнення швидкохідного дизеля, яка підтвердила відомі раніше експериментальні залежності витоків газів від частоти обертання колінчастого вала двигуна. Наведено формули для розрахунку витоків газів при різних випадках взаємного розташування кілець в канавках поршня. Надано приклад розрахунку витоків для швидкохідного дизеля. Відзначено, що за характером зміни витоків газів від частоти обертання колінчастого вала можна виявити порушення в нормальній роботі поршневих кілець і намітити шляхи вдосконалення кільцевого ущільнення. Зроблені достовірні висновки і вказані шляхи експериментальної оцінки динамічної стійкості кільцевого ущільнення.

55.19.02.2338/231057. Вплив виду керуючих функцій нестационарної задачі теплопровідності на ресурсну міцність поршня. Мордвінцева І.О., Зозуля А.М., Пильов В.О., Аріан Р. // Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.66-71. - укр. УДК 621.43.016.

Виконано аналіз розрахунково-експериментальних даних температурного та термонапруженого стану поршня в перехідних процесах роботи двигуна. Визначено керуючі функції в зоні першого та другого поршневих кілець. Отримано результати температурного стану поршня з урахуванням визначених керуючих функцій. Отримані результати збігаються з експериментальними даними з похибкою в допустимих межах. Розглядається одноступінчаста зміна керуючих функцій в порівнянні з отриманим видом керуючих функцій. Показано вплив виду керуючих функцій нестационарної задачі теплопровідності на температурний та термонапружений стан кромки камери згоряння поршня. Запропоновано спрощені варіанти керуючих функцій на основі одноступінчастої зміни виду керуючих функцій. Виконано оцінку ресурсної міцності поршня з урахуванням особливостей зміни спрощених керуючих функцій. Визначено спрощений варіант керуючих функцій, що відповідає концепції гарантованого забезпечення ресурсу кромки камери згоряння поршня.

55.19.02.2339/231058. Оцінка ефективності вимірювальної системи з мікротунелем МКТ-2 для екологічного діагностування тепловозних дизелів. Полив'янчук А.П., Каслін О.І., Скурідіна О.О. // Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.72-76. - англ. УДК 629.4.018.

Стаття присвячена вирішенню актуального завдання скорочення тривалості та вартості процедури вимірювання середньо-експлуатаційного масового викиду твердих частинок з відпрацьованими газами тепловозного дизеля - нормованого екологічного показника РМ. В роботі наведено опис технічних характеристик і принципу дії універсальної вимірювальної системи з мікротунелем МКТ-2 для контролю масових викидів твердих частинок з відпрацьованими газами дизелів різних типів. Розроблено методику комплексної оцінки ефективності даної системи за критеріями: точність вимірювань, тривалість відбору проб твердих частинок на нормованих режимах випробувань, економічна ефективність використання МКТ-2. За допомогою даної методики і результатів екологічних випробувань дизеля ЗА-6Д49 тепловоза ТГМ6 за циклом ISO 8178-F проведені дослідження ефективності МКТ-2, в результаті яких встановлено: результуюча похибка вимірювань показника РМ становить 3,1%, що відповідає вимогам нормативних документів; тривалості відбору проб твердих частинок на режимах випробувань складають 1,8 - 7,5 хв; відносне збільшення тривалості і вартості процедури екологічних випробувань дизеля є незначним і становить 0,5%. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення МКТ-2, виконання яких дозволить скоротити тривалість відбору проб твердих частинок в 3,8 рази.

55.19.02.2340/231059. Комбіновані структури з двома матрицями на основі титанової губки в литті чавунних деталей ДВЗ. Случак О.І. // Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2, С.77-81. - укр. УДК 621.763-433.5:669.13.

Наведено ряд аспектів структуроутворення металевих виливків в ході взаємодії футерування кокілів з розплавом металу. Наводяться основні аспекти розроблених технологій отримання композитних матеріалів, "закриття пористості" нанесеними покриттями, а також перспективи заміни такого методу закриття пор на стадії отримання. Металокерамічні композитні матеріали розглядаються, як комбіновані структури з двома матрицями. Пропонується застосовувати цей тип композитів для регулювання теплових процесів в виливках. Оптимальним визначено співвідношення порошкових компонентів 1 : 4 з додаванням рідкого скла в кількості, достатній для змочування. Розроблювані методи мікро- та макроконтролю об'ємних характеристик комбінованих композитів, дозволять в широкому діапазоні змінювати їх параметри.

55.43 Автомобілебудування

55.19.02.2341/228850. Теоретичні основи мотивації та напрями покращення стану мотиваційних механізмів на прикладі ПАТ "АвтоКрАЗ". Сакун Л.М., Карлик Ю.Ю., Павлова О.О. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.221-228. - укр. УДК 331.101.38.331.2.

У статті розглядається зміна таких чинників як потреби, цінності та мотиви що пов'язані з процесом роботи на підприємстві. На прикладі ПАТ "АвтоКрАЗ" можна з'ясувати, з якими труднощами стикається підприємство коли виникають питання щодо зміни тих самих цінностей, мотивів, потреб працівників. Загальний огляд значень, сутності та характеристик мотиваційних процесів, думки різних вчених стосовно питань мотиваційного процесу. Визначено позитивні та негативні сторони роботи ПАТ "АвтоКрАЗ" з мотиваційними чинниками.

55.19.02.2342/228940. Сучасний стан електромобільного транспорту та його перспективи в Україні. Гірін В.С., Гірін І.В. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.21-26. - укр. УДК 621.314.

Мета. Метою роботи є комплексне дослідження сталого стану електромобільного транспорту з зазначенням проблем, які потрібно терміново вирішувати для того, щоб електричні автомобілі стали повноцінною заміною традиційним машинам з ДВС в Україні, Методи дослідження. У роботі було використано аналітичні дослідження та аналіз статистичних залежностей та показників. Наукова новизна. Наукову цінність представляє аналітичне оцінювання потенціалу електромобільного ринку України та можливостей його активного інфраструктурного розвитку за рахунок скасування мита та спрощення процедури сертифікації та створення державної програми по електрифікації автомобільного транспорту та динамічного зростання кількості електричних авто на дорогах. Практична значимість. Обґрунтовано, що ціни на електрокари безпосередньо залежать від урядових субсидій, і рівень державної підтримки грає головну роль у розвитку електротранспорту і безпосередньо впливає на політику автовиробників, яким поки вигідніше продавати традиційні автомобілі з ДВС не враховуючи, що продаж електромобілів дозволить державі реалізовувати програму по збереженню екології та ресурсозбереженню в Україні, якщо висувати автовиробникам особливі екологічні вимоги. Результати. Обґрунтовано, що істотної стимуляції збільшення попиту на електромобілі в Україні необхідно досягти для двох чинників. Перший - погіршення ситуації з вичерпаними енергоресурсами (зростання цін на бензин в декілька разів, загрозлива ситуація з цінами на газ та інші енергоносії, близький кінець запасів нафти і газу в усьому світі). Другий - технологічний прорив, в результаті якого електромобілі стануть більш дешевими і зручними, з одночасним вкладанням коштів в розвиток інфраструктури - головним чином в створення мережі зарядних станцій.

Виконано порівняльний аналіз застосування електромобілів і традиційних автомобілів в міських умовах експлуатації з урахуванням інфраструктурних особливостей міст України.

55.19.02.2343/228961. Керування потоками потужності гібридних транспортних засобів. Козакевич І.А., Осадчук Ю.Г., Ільченко Р.А. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.124-129. - укр. УДК 621.382.333.

Метою даної роботи є дослідження можливостей використання електричної машини з двома роторами в якості засобу керування потоками потужності гібридного транспортного засобу, аналіз шляхів підвищення її енергоефективності. Для досягнення зазначеної мети в роботі виконано аналіз існуючих структур гібридних транспортних засобів, переваг та недоліків використання планетарної передачі, як засобу розділення потужності гібридного транспорту, виконано вивчення конструкційних особливостей та режимів роботи чотирипорттових асинхронних машин з двома електричними портами та двома механічними портами, розробка математичної моделі та структури системи керування такою машиною. Методи дослідження. У роботі використані методи теорії автоматичного керування, методи теорії оптимального керування й методи дослідження нелінійних систем автоматичного керування, варіаційне й матричне обчислення, чисельні методи та методи дискретно-польового моделювання. Наукова новизна. Розроблено дискретно-польову модель асинхронного двигуна з двома роторами та структуру системи керування, що дозволяє реалізувати усі основні процеси розділення потужності, що спостерігаються при роботі гібридних транспортних засобів. Практична значимість. Практична цінність отриманих результатів полягає у розробці алгоритмів керування двороторною машиною, що дозволяє виконувати гнучке керування потоками потужності гібридного транспортного засобу з необхідною швидкістю. Результати. Проаналізовано існуючі структури гібридних транспортних засобів. Шляхом вивчення особливостей послідовно-паралельної топології доведена значна роль планетарної передачі, як засобу розділення потужності, що фігурує в різних структурних частинах системи - двигун внутрішнього згорання, генератор, електричний тяговий двигун. Шляхом вивчення конструкційних особливостей та режимів роботи електричних машин з двома роторами доведено, що їх використання має значну кількість переваг проти аналогічного використання планетарної передачі, оскільки розділення потужностей в даному випадку відбувається не на рівні механічної енергії, а на рівні електромагнітної.

55.45 Суднобудування

55.19.02.2344/229959. Моделювання технологічного процесу гідроабразивного різання у суднобудуванні. Яглицький Ю.К. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.78-86. - рос. УДК 621.924.93-047.58.

У статті розглядається моделювання процесу гідроабразивного різання з використанням принципів системного проектування. Застосування принципів системного проектування дозволяє систематизувати знання в будь-якій області і визначити цілісність технологічного процесу (ТП) як системи з упорядкованим розташуванням операцій як в часі, так і в просторі. Таке уявлення структури ТП належить до розряду маршрутного опису. В рамках статті досліджується структурна оптимізація ТП на рівні їх маршрутного опису. Дана задача виникає при впровадженні у виробництво нового прогресивного технологічного обладнання з невизначеним ступенем концентрації технологічних операцій. Крім того, впровадження альтернативних технологічних методів в сукупності з супроводжуваними їх технологічними операціями вимагає структурного аналізу з метою вибору найбільш економічного рішення і перерозподілу наявного обладнання між діючими і впроваджуваними ТП. Розглядувана структурна оптимізація передбачає: моделювання ТП з побудовою різних моделей, виявлення пріоритетності критеріїв оптимізації на основі аналізу діючої технології, пошук оптимальної структури. Для моделювання процесу гідроабразивного різання була розроблена структурно-функціональна модель, що дозволяє оцінювати витрати на окремі функціональні частини процесу і їх функції, розглядати варіанти перерозподілу функцій між елементами, виявляти функціонально непотрібні елементи в процесі. Показано, що при проектуванні ТП синтез і оптимізація структури процесу є визначальними по відношенню до оптимізації його функціональних параметрів, при цьому в процесі побудови математичної моделі задіюється система кількісних і якісних функціональних параметрів технологічного процесу. Пропонується рішення оптимізаційних задач проектування технологічних процесів здійснювати з використанням узагальненого критерію оптимізації і так званої "порогової оптимізації".

55.47 Авіабудування

55.19.02.2345/229480. Композиційні матеріали в авіабудуванні (огляд). Беліков С.Б., Волчок І.П., Мітєєв О.А., Плєскач В.М., Савченко В.О. // Нові матеріали і технології в металургії та

машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.32-40. - укр. УДК 620.1-419:629.73.002.

На основі власних досліджень та літературних даних наведена інформація щодо основних властивостей (питомі міцність та модуль пружності, границя втоми, коефіцієнт інтенсивності напружень, густина та ін.) сучасних композиційних матеріалів. Розглянуто перспективи використання композиційних матеріалів у авіабудуванні та в інших галузях промисловості.

55.49 Космічна техніка і ракетобудування

55.19.02.2346/230187. Параметричний синтез стабілізатора космічної ступені С5М ракети-носія "Циклон-3" на активній ділянці траєкторії. Александрова Т.Є., Костяник І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.3-8. - рос. УДК 629.76.

Розглядається задача вибору чисельних значень варійованих параметрів стабілізатора космічного ступеня С5М ракети-носія "Циклон-3" на активній ділянці траєкторії. В даний час для вирішення задач параметричного синтезу аналогових і цифрових регуляторів нестационарних динамічних об'єктів використовується метод "заморожених коефіцієнтів", відповідно до якого активна ділянка траєкторії польоту розбивається на окремі ділянки, на кожному з яких масові, інерційні і геометричні характеристики ступеню вважаються незмінними, іншими словами, в кожен окремий момент часу вважаються незмінними значення змінних в часі коефіцієнтів математичної моделі збуреного руху ступеня, а також значення сил, що обурюють і моментів, що діють на ступінь. Передбачається, що стійкість ступеню в кожен окремий момент активної ділянки польоту забезпечує стійкість польоту на активній ділянці в цілому. Даний метод, по-перше, не має строгого математичного обґрунтування і, по-друге, не в змозі забезпечити безперервно зростаючих вимог до точності регуляторів. Викладений в цій статті метод параметричного синтезу регуляторів нестационарних об'єктів заснований на знаходженні значень варійованих параметрів регулятора, що доставляють мінімум інтегрального квадратичного функціоналу, який обчислюється на рішеннях математичної моделі замкнутої системи управління. При цьому алгоритм параметричного синтезу включає цілеспрямований вибір вагових коефіцієнтів функціонала, а пошук мінімуму функціоналу здійснюється за допомогою програмного продукту Optimization Toolbox в середовищі MATLAB або продукту Minimize в середовищі MATHCAD. Запропонований метод параметричного синтезу стабілізатора дозволяє підвищити швидкодію замкнутої системи стабілізації і істотно знизити статичну помилку бокового зміщення центру мас. Проведено порівняльне дослідження процесів стабілізації космічної ступені С5М ракети-носія "Циклон-3" зі штатним стабілізатором і стабілізатором, синтезованим за допомогою запропонованого методу, яке призводить до висновку про істотне підвищення точності стабілізації космічної ступені при використанні викладеного методу параметричного синтезу.

55.19.02.2347/230561. Сучасні САПР в аерокосмічній промисловості. Борисовська Ю.О., Гоменюк С.І., Аль-Омарі М.А.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.20-31. - рос. УДК 629.7.01 : 519.876.5 : 621.45.03.

У роботі представлений огляд основних комерційних та вільно розповсюджуваних сучасних САПР-систем. Розглянуті їх основні можливості та методи, що використовуються для проведення аналізу та розрахунку конструкцій. Проведено аналіз програмних систем для автоматизованого аналізу з точки зору їх використання при проектуванні комплексів в аерокосмічній галузі.

55.19.02.2348/230679. Математичні моделі нелінійної динаміки аерокосмічних систем на базі гібридних асимптотичних методів. Грищак Д.Д. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.110-119. - укр. УДК 534:539.3.

У статті запропоновано гібридний аналітико-чисельний метод дослідження нелінійної динаміки моделей аерокосмічних систем з параметрами, залежними від часу, при заданому характері зовнішнього навантаження. Аналізується ефективність запропонованого підходу до розв'язку класу задач динаміки, які зводяться до звичайних і частинними похідними нелінійних сингулярних диференціальних рівнянь та їх систем із змінними коефіцієнтами. Подається порівняння здобутих наближених аналітичних розв'язків із прямим чисельним інтегруванням основних рівнянь дослідження.

55.51 Підіймально-транспортне машинобудування

55.19.02.2349/228948. Аналіз напруженого стану металоконструкцій мостового крана методом кінцевих елементів. Сахно С.І., Янова Л.О., Пищикова О.В. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.61-67. - укр. УДК 621.874.

Мета. Знаходження вразливих місць в конструкції мостових кранів, що вичерпали ресурс експлуатації шляхом дослідження напруженого стану конструкції методом кінцевих елементів. Методика. Для

дослідження напруженого стану в конструкції, розроблена математична твердотільна модель. Для розробки моделі використані креслення досліджуваного крана і реальні навантаження що ним сприймаються. Дослідження моделі виконувалось в Solid Works корпорації Dassault Systemes. На даному етапі досліджень враховувались статичні навантаження. Результати. Розроблена твердотільна математична модель крана для дослідження впливу зовнішніх факторів на напружений стан конструкції. Запропонована методика дослідження дозволяє швидко і з незначними витратами виявити найбільш суттєві фактори, що можуть впливати на рівень безпечної експлуатації крана. Наведені результати впливу зовнішніх статичних навантажень на напружений стан в елементах конструкції, прогини конструкції та її власні частоти. Наукова новизна. В результаті досліджень набуло подальшого розвитку застосування методу кінцевих елементів для запобігання критичних станів кранових конструкцій, що вичерпали ресурс експлуатації. Практична значимість. Запропонована методика дає можливість більш точно і з меншими витратами прогнозувати надійність кранових конструкцій, що вичерпали ресурс експлуатації.

55.19.02.2350/229222. Обґрунтування методики визначення динамічних характеристик грейферних навантажувачів на основі геодезичних даних відеовимірів. Ріпецький Є.Й., Ріпецький Р.Й. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.64-69. - укр. УДК 631.364.7:621.869.4:528.7.

Запропоновано методику визначення динамічних показників грейферних навантажувачів на основі геодезичних даних відеовимірів переміщень рами внаслідок деформації пружних опор як у статичному, так і в динамічному режимах. Зв'язок між зусиллями і деформаціями встановлено на основі визначених параметрів жорсткості елементів опор навантажувача - домкратів. Отримано модифікований вираз коефіцієнта динамічності, в якому здійснено заміну величин зовнішніх навантажень на величини переміщень рами під дією цих навантажень. Можливість використання модифікованого коефіцієнта динамічності обґрунтовано на основі аналізу коливних процесів за допомогою запропонованої розрахункової схеми, що знаходиться під дією збурювальної сили. Підтверджено, що перебіг динамічних процесів має коливний характер із власною частотою $k = 0,75$ Гц і частотою вимушених коливань $\omega = 0,25$ Гц. За $\omega < k$ амплітуда коливань стає наближеною до рівня статичного відхилення, стан який може бути відтворений тільки в умовах моделювання. Це означає синхронізацію процесів зміни напружень у несених елементах з реакціями домкратів та переміщенням рами. Методика визначення динамічних характеристик грейферних навантажувачів на основі відеовимірів спрямована на реєстрацію абсолютних переміщень рами, що досягається вимірами їх у нерухомій системі координат методами прикладної геодезії. Геодезичний метод відеовимірів ґрунтується на комп'ютерному обробленні зображення об'єкта спостереження за стандартним відеосигналом. Методика застосовує сучасні відеокамери, які забезпечують частоту зміни кадру у 50 Гц. За один технологічний цикл роботи машини буде записано 500-750 кадрів. Точність виміру оцінюють середньою квадратичною похибкою лінійних вимірів, що не перевищує 1 мм. У наведеній схемі проведення експерименту показано розміщення приладів на машині та поруч. Наведено основні характеристики об'єктива та ПЗЗ-матриці модульної відеокамери. Фіксація переміщень рами навантажувача здійснюється на ПЗЗ-матрицю у піксельній системі координат. Розкрито процедури подальшого опрацювання отриманих зображень для визначення динамічних показників вантажопідійомних машин. Запропонований програмно-апаратний комплекс відеовимірів визначення динамічних показників грейферних навантажувачів ґрунтується на сучасних досягненнях у галузі електроніки та геодезії і комплектується обладнанням, яке випускається промисловістю, що знижує вартість та терміни його впровадження.

55.19.02.2351/230416. Спосіб визначення геометричних параметрів колових підкранових колій. Бурак К.О., Михайлишин В.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.130-134. - укр. УДК 621.873; 621.873 .875; 621.877.

Висвітлено проблеми визначення геометричних параметрів колових підкранових колій. Розглянуто відомі методики контролю геометрії криволінійної підкранової колії. Із появою нових сучасних електронних тахеометрів постало завдання розроблення нового способу вимірювання підкранової колії полярного крана реакторного відділення. Запропоновано нову методику визначення геометричних параметрів колових підкранових колій за допомогою електронного тахеометра, який полягає у визначенні координат точок, замаркованих на колії. На віддальх 20 мм від краю колії з інтервалом у 2,81 м розмічують керном і насвердлюють 48 точок діаметром 3 мм. Виміри виконують з трьох станцій, на яких попередньо закріплюють встановлюють три штативи з підставками, на яких послідовно встановлюють електронні тахеометри або відбивачі. Вимірювання виконують по чергово в секторах 25 - 7, 7 - 37, 12 - 42, 25 - 42 і використовують міні-призму. За результатами вимірів аналітично розраховують геометричні параметри колії і дані для оптимального рихтування. Використання способу визначення геометричних параметрів колових підкранових колій згідно з пропонованим винаходом підвищує оперативність проведення виконання геодезичної зйомки, ефективність знаходження геометричних даних та зумовлює зниження витрат часу для одержання результату. За допомогою універсального апроксимуючого алгоритму знайдено радіуси та

розраховано дані для рихтування колії колового крана, що допомагає знизити затрати на виконання ремонтних робіт.

55.55 Комунальне машинобудування

55.19.02.2352/230155. Обґрунтування нормативів для оцінювання оперативних розгортань на нових пожежних автомобілях різного класу. Белюченко Д.Ю., Дейнеко Н.В., Сошинський О.І., Стрілець В.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.137-144. - укр. УДК 614.8.

В роботі показано, що в Україні існує протиріччя між пожежними автоцистернами АЦ-40 (131), для яких були розроблені існуючі нормативи, та пожежними автоцистернами, які поступають на озброєння пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України в рамках гармонізації з європейськими вимогами EN 1846. Виходячи з цього метою проведеного дослідження було обґрунтування нормативів для оцінювання оперативних розгортань на нових пожежних автомобілях різного класу.

55.57 Тракторне і сільськогосподарське машинобудування

55.19.02.2353/231668. Застосування комп'ютерного моделювання в процесі оптимізації конструкторських рішень при проектуванні зерноочисних машин. Самчук Ю.Ю. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.144-151. - укр. УДК 631.362.

Проведено аналіз методів моделювання процесу, який відбувається в аспіраційних камерах повітряних сепараторів. За допомогою комп'ютерної програми "SolidWorks" (FlowSimulation) змодельовано процес руху повітряного потоку в аспіраційній камері повітряного сепаратора розробленого на основі запатентованої конструкції [11]. За результатами моделювання проведено аналіз конструкції повітряного сепаратора, виявлено ряд недоліків та подано пропозиції щодо його покращення, здійснено комп'ютерне моделювання процесу руху повітряного потоку в удосконаленій 3D-моделі конструкції повітряного сепаратора. Ключові слова: повітряний сепаратор, комп'ютерне моделювання, 3D-модель, "SolidWorks", пневмосепаруючий канал.

55.63 Машинобудування для харчової промисловості

55.19.02.2354/230624. Інтеграція теплових потоків випарної установки концентрування сиропу сорго з використанням пінч-аналізу. Бабак Т.Г., Голубкіна О.О., Пономаренко Є.Д., Соловей Л.В., Хавін Г.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.17-20. - укр. УДК 66.02.45.

У статті розглянуто модернізацію системи підігрівачів сиропу сорго перед концентруванням у випарній установці. Процес випарювання є одним з найбільш енергоємних процесів хімічної технології, тому організація рекуперації тепла в цих процесах - це актуальна задача, особливо враховуючи високі ціни на зовнішні енергоносії. Для рішення задачі, що поставлена, було використано методи пінч-аналізу. На підставі розрахунків теплового та матеріального балансів було виділено теплові потоки для теплової інтеграції. За допомогою складених кривих і сіткової діаграми було проведено аналіз існуючого проекту і виявлено недоліки запропонованої системи рекуперації тепла, а саме, порушення мінімальної температурної різниці в теплообмінних апаратах та перенос тепла через пінч. Це тягне за собою як збільшення капітальних витрат, так і витрат на зовнішні енергоносії. На основі принципів пінч-аналізу було розроблено альтернативний проект інтеграції теплових потоків, що реалізує максимальну рекуперацію тепла для економічно та технологічно обґрунтованого значення мінімальної температурної різниці в мережі теплообмінників 5°C. Для технічної реалізації модернізованої схеми було підібрано та розраховано додаткові пластинчаті теплообмінники. Пропозиції щодо покращення теплової схеми містять у собі забезпечення економії споживання гарячої утиліти (пари, що гріє), холодної утиліти (охолоджуючої води), підвищення загальної ефективності від використання модернізованої схеми. Техніко-економічний аналіз запропонованого проекту модернізації показав зниження споживання зовнішніх енергоносіїв в 1,43 рази в порівнянні з вихідним проектом. При практично однаковому терміні окупності альтернативний проект дозволяє отримати чистий річний прибуток на 42% більше, ніж існуючий проект.

55.19.02.2355/230625. Реконструкція мережі рекуперативних теплообмінників в технологічній схемі виробництва лізину. Демірський О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.21-24. - рос. УДК 621.565.954.4.

Пластинчаті теплообмінні апарати відносяться до допоміжного обладнання технологічного процесу виробництва лізину, в тому разі використовуються в якості рекуперативних пристроїв, що дозволяють економити зовнішні теплоносії процесу. Використання пластинчастих підігрівачів, в додатках хімічної

технології та харчової промисловості є досить традиційним рішенням багатьох теплових технологічних процесів різних виробництв. У роботі обґрунтовано доцільність модернізації пластинчастих рекуперативних теплообмінників підігріву-охолодження глюкози в технологічній схемі виробництва лізину. Показана некоректність розрахунків теплообмінних апаратів в вихідному проекті, яка виражається, перш за все, в украй низькому значенні величини дотичного напруження на стінці пластин, що призводить до інтенсивного забруднення їх поверхні в процесі роботи. Наведено розрахунок нових теплообмінних апаратів з урахуванням виявлених в процесі моніторингу роботи недоліків. Також для забезпечення якісної роботи з очищенням поверхні були модернізована установка безрозбірної хімічної промивки (CIP-мийка). Для цього її продуктивність (витрата) 15 м³/год. була збільшена до 40 м³/год. Збільшення потужності промивання дало негайний позитивний ефект за рахунок високої турбулентності течії миючого розчину. Це дозволило зробити висновок про те, що для таких продуктів необхідно розраховувати продуктивність роботи установки CIP-мийки в 2-2,5 рази більше, ніж фактична по самому продукту, так як фактично миючий розчин по консистенції це вода, яка дає при промиванні більш низьке значення дотичного напруження на стінці пластини. Проект модернізації отримав практичну реалізацію, яка показала коректність проведених розрахунків і практичну цінність виробленої реконструкції. Встановлені апарати відпрацювали понад місяць без зупинки і розбирання на чистку. Кількість CIP-мийок скоротилося вдвічі і при цьому покращилась якість промивок.

55.19.02.2356/230635. Імітаційне моделювання процесів та апаратів інфрачервоного жарення м'ясних напівфабрикатів. Потапов В.О., Костенко С.М., Педорич І.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.71-77. - укр. УДК 004.358:621.365.46:637.521.

За використання програмного комплексу Vensim, який реалізує системно-динамічну технологію потокового типу, виконано імітаційне моделювання процесу інфрачервоного жарення м'ясних напівфабрикатів та комплексної оцінки апарату інфрачервоного жарення. Використання імітаційного моделювання уможливлює повну та якісну оцінку впливу таких факторів, як тип сировини, потужність апарата та наявність відбивача променевого потоку на характер та значення вихідних функцій, тобто готовності продукту, а також продуктивності та витратності обладнання. Досліджувався вплив теплофізичних характеристик м'ясного напівфабриката та потужності випромінювача на середню температуру внутрішніх шарів продукту, а також вплив наявності в апараті відбивача променевого потоку на продуктивність, енергоємність, металомісткість та питому витратність апарата. Профіль відбивача забезпечує рівномірне опромінення опуклого перерізу м'ясного напівфабриката. Використання в апараті відбивача променевого потоку призводить до готовності свинини за 8.7 хвилин або яловичини - за 10.6 хвилин, збільшення продуктивності на 60%, скорочення енергоємності на 60%, металомісткості на 40%, питомої витратності на 124%. Експериментування з імітаційними моделями процесів та апаратів інфрачервоного жарення надає системне підґрунтя для їх інтенсифікації та оптимізації.

58 ЯДЕРНА ТЕХНІКА

58.33 Ядерні реактори

58.19.02.2357/230696. R-функції, ТВЕЛ з полізональним оребренням оболонки та теплообмін при русі рідини. Максименко-Шейко К.В., Шейко Т.І. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1, С.277-285. - рос. УДК 517.95+518.517.

Для збільшення поверхні теплообміну в техніці широко використовується оребрення теплопередавальних поверхонь. Під час експериментів з різними методами оребрення оболонок ТВЕЛів були розроблені найбільш вигідні форми оребрення, так звані полізональне і шевронне, реалізацію яких пропонується виконувати на 3D-принтері. З погляду універсальності, одним з найбільш перспективних є функціональне представлення з конструктивними можливостями теорії R-функцій. У статті наведено розроблені методики побудови рівнянь різних поверхонь оребрення на основі теорії R-функцій з подальшою реалізацією на 3D-принтері та дослідження гідродинамічних і температурних полів при полізональному оребренні оболонки ТВЕЛа. Наведено результати дослідження поля швидкостей і температурного поля для різних значень параметра закрутки.

58.91 Перероблення ядерного палива і видалення відходів

58.19.02.2358/229944. Снижение радоноопасности хранилищ радиоактивных отходов. Солодовникова Л.Н., Тарасов В.А., Шабатин В.Н. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.60-66. - рос. УДК 614.73 (035.3).

У роботі описана методика визначення значень об'ємної активності радону-222 в атмосферному повітрі сховищ радіоактивних відходів з урахуванням особливостей їх закритого і відкритого типу. У методиці враховується той факт, що для оцінки радонобезпеки сховищ закритого типу використовуються значення об'ємної активності радону в атмосферному повітрі. Для сховищ відкритого типу точне визначення значень об'ємної активності радону-222 в атмосферному повітрі утруднено через необхідність врахування впливу безлічі метеорологічних факторів і оцінка радонобезпеки сховища визначається значеннями щільності потоку радону-222 з його поверхні (ексхаляцією). В роботі запропоновані технічні заходи, які підвищують екологічну безпеку цих сховищ.

58.19.02.2359/231508. Зміна якості радіоактивних відходів при довгостроковому зберіганні. Маловиця М.С., Письменецький С.О., Хрущ Г.С., Щусь О.П. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.62-67. - англ. УДК 621.039.75.

В цій праці чисельними методами розраховувалась потужність дози випромінювання радіоактивних відходів за бетонним захистом. При розрахунках враховувалася геометрія захисної оболонки, розмір джерела та його ізотопний склад. В якості модельних геометричних параметрів були взяті розміри відпрацьованої тепловиділяючої збірки (ВТВЗ) та товщина бетонного контейнера зберігання, що провітрюється (КЗП)-ВВЕР. Для проведення чисельних розрахунків, в середовищі Wolfram Alpha була складена комп'ютерна програма. В програмі враховується зміна ізотопного складу відпрацьованого ядерного палива з часом та зміна енергетичного спектру гамма-випромінювання. Проведено порівняння результатів розрахунків з даними по тепловиділенню відпрацьованого ядерного палива (ВЯП). Методика, що використовувалась, дозволяє проводити швидку оцінку зміни якості радіоактивних відходів (РАВ) при довгостроковому зберіганні без переробки, при різному початковому ізотопному складі палива. За результатами розрахунків був проведений аналіз зміни гамма-випромінювання РАВ.

59 ПРИЛАДОБУДУВАННЯ

59.03 Теоретичні основи приладобудування

59.19.02.2360/231468. Вплив властивостей поверхні на зворотні характеристики напівпровідникових приладів. Литвиненко В.М., Вікулін І.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.46-56. - укр. УДК 621.382.28.

У статті розглянуті причини і механізми впливу поверхні на зворотні характеристики р - n структур. Зроблено огляд технологічних методів обробки структур напівпровідникових приладів, у тому числі і методів гетерування, спрямованих на запобігання впливу поверхневих ефектів на електричні параметри приладів. Проаналізовані механізми впливу методів гетерування на параметри приладів, запропоновані оптимальні режими їх проведення. Приведені експериментальні результати використання методів гетерування в технології напівпровідникових приладів.

59.19.02.2361/231489. Дослідження основних чинників впливу на якість омичних контактів до тонкоплівкового НВЧ приладу НА n-GaAs. Дмитрієв В.С. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.189-193. - укр. УДК 621.382.2 3.

При виготовленні напівпровідникових приладів та інтегральних мікросхем на арсеніді галію однією з найважливіших технологічних операцій є формування омичних контактів (ОК). Зниження опору ОК дозволяє зменшити опір пасивних областей і таким чином домогтися зниження коефіцієнта шуму в МІС НВЧ підсилювачів. Особливо ретельно необхідно відпрацювати технологію створення омичних контактів. Наразі найбільш поширені технології виготовлення гетеропереходів метал-арсенід галію на основі золота, однак, перехід до металізації на основі срібла, якому властиві більша порівняно з золотом тепло- та електропровідність та відносно невеликий коефіцієнт дифузії в арсенід галію, має

підвищити технічні характеристики виробів. Одним з основних чинників впливу на якість омичних контактів є відпал тонкоплівкових структур. У роботі встановлено, що час та температура відпалу контактної структури істотно впливають на параметри омичного контакту. Омичні контакти Ag-Ge-In/n-p⁺GaAs, отримані при температурі відпалу 893 K та часі відпалу 60 с, мають значення питомого перехідного опору $\rho(\kappa)=(5...7) \cdot 10^{-5}$ Ом·см².

59.14 Проектування і конструювання приладів

59.19.02.2362/229890. Прилад для вимірювання кольору. Хорошайло Ю.Є., Ярмак І.М., Єфименко С.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.14-17. - англ. УДК 519.2. Пропонується пристрій для вимірювання кольірних характеристик, яке за допомогою вимірювального перетворювача кожному випромінюванню ставить у відповідність три сигналу, пропорційних кольірних координат. Існуючі пристрої мають дуже багато недоліків, серед яких мала швидкодія, в наслідок використання інертних елементів, що робить неможливим вимірювання швидкозмінних світлових потоків. У цьому пристрої автори спробували мінімізувати недоліки. Також в даній статті пропонується математична модель пристрою і приділено увагу психофізіологічному сприйняттю кольору.

59.45 Прилади для неруйнівного контролю виробів і матеріалів

59.19.02.2363/230417. Кількісний аналіз орієнтації та видовженості зерен на металографічних зображеннях за допомогою перетворень Хафа. Журавель І.М., Максимович В.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.135-139. - укр. УДК 620.179.1.082.5.05.

Однією з форм представлення результатів неруйнівного контролю різноманітних металоконструкцій є металографічні зображення. Це зображення мікроструктури металу, які формуються за допомогою мікроскопа і фотофіксувального пристрою. З погляду матеріалознавства, мікроструктура відображає внутрішню будову металу та складається із різноманітних об'єктів - зерен, меж зерен, карбідів, різноманітних включень тощо, які характеризуються розміром, формою, орієнтацією. Мікроструктура матеріалу є віддзеркаленням його фізико-механічних характеристик. Отже, актуальною є задача аналізу мікроструктури матеріалів, яка надасть нові можливості щодо кількісного оцінювання їх фізико-механічних властивостей. Візуальний аналіз не забезпечує потрібної швидкодії та точності опрацювання, тому для вирішення задачі аналізу мікроструктури найдоцільніше використовувати методи оброблення цифрових зображень. Залежно від поставленої мети, задача аналізу мікроструктури полягатиме у пошуку та обчисленні метричних розмірів складників мікроструктури, оцінюванні їх форми, формуванні певної статистики тощо. У цій роботі розроблено метод кількісного аналізу орієнтації та видовженості зерен на металографічних зображеннях за допомогою перетворення Хафа. Результати цього аналізу є основою для досліджень залишкових напружень та пластичних деформацій металів.

61 ХІМІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ. ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ

61.01 Загальні питання хімічної технології і хімічної промисловості

61.19.02.2364/229949. Інноваційні напрямки розвитку хімічної і харчової інженерії. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., КАПУСТЕНКО П.О., ВЕДЬ В.Є., БУХКАЛО С.І., АРСЕНЬЄВА О.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.87-91. - укр. УДК 378.65.011.56.

У статті наведено інформацію про XVIII міжнародну науково-практичну конференцію Інтегровані технології та енергозбереження "ІТЕ-2018", Україна, в листопаді 2018 року, яка проведена за ініціативою представників Європейської федерації хімічної інженерії (EFCE) і Української асоціації хімічної та харчової інженерії (CFE-UA) та присвячена 85 річниці з дня утворення кафедри інтегрованих технологій, процесів та апаратів (ІТПА) НТУ "ХПІ". Надана унікальна можливість для компаній, організацій, викладачів, науковців, членів EFCE та CFE -UA внести свій вклад в розвиток і рішення сучасних і прогресивних наукових та технічних питань, пов'язаних з хімічною та харчовою технологіями, а також хімічним машинобудуванням, з метою вирішення глобальних завдань

сьогодення. Представлено матеріали інноваційних розробок кафедри (ІТПА) НТУ "ХПІ" у вигляді унікального пакету інтерактивного математичного забезпечення, який дозволяє проектувати технологічні схеми складних теплообмінних систем зі споживанням енергії, що близька до термодинамічно-об'єднаного мінімуму.

61.13 Процеси і апарати хімічної технології. Електрохімічні процеси

61.19.02.2365/229965. Розробка алгоритму комп'ютерно-інформаційного управління нелінійною динамічною технологією. Переверзева А.М., Бобух А.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.119-124. - укр. УДК 681.5.033.

Комп'ютерно-інформаційна технологія виробництва кальцинованої соди за аміачним способом має в своєму складі основні та допоміжні комп'ютерно-інформаційні технології зі складними технологічними процесами та апаратами із замкненими циклами за матеріальними потоками. Особливість зазначених технологій полягає в змінні характеристик в часі із-за непередбачених порушень технологічного режиму за рахунок наявності агресивних та абразивних середовищ, які кристалізуються. Окрім того, основні технології комп'ютерно-інформаційної технології виробництва кальцинованої соди за аміачним способом відносяться до нелінійних динамічних технологій. Однією із основних технологій є комп'ютерно-інформаційна технологія регенерації газів із розчинів технології виробництва кальцинованої соди за аміачним способом із метою насичення очищеного розсолу з отриманням амонізованого розсолу заданої якості. Наявність замкнених циклів аміаку та двооксиду вуглецю значно ускладнює управління цією технологією. Одним із завдань, що виникають при розробці комп'ютерно-інформаційного управління нелійними динамічними технологіями, є розробка досить простих і зручних для обчислення алгоритмів управління такими технологіями. Це пов'язано в першу чергу з тим, що рішення задачі комп'ютерно-інформаційного управління нелійними динамічними технологіями в традиційній постановці і загальноприйнятими методами призводить до складних обчислювальних процедур, що є складним для управління в реальному масштабі часу. Тому певний інтерес представляють алгоритми управління, що дозволяють спростити процес управління нелійними динамічними технологіями без втрати його якості. Розробку алгоритмів таких реальних технологій виконують із застосуванням пасивних експериментів. У роботі розроблений алгоритм комп'ютерно-інформаційного управління нелінійною динамічною технологією регенерації газів із розчинів технології виробництва кальцинованої соди за аміачним способом із метою насичення очищеного розсолу з отриманням амонізованого розсолу заданої якості, який принципово відрізняється простотою реалізації і високою швидкістю, має властивості, близькими до властивостей оптимальних алгоритмів, і має здатність, при постійному коригуванні моделей, адаптуватися до властивостей нелінійних динамічних технологій. Окрім того, розроблений алгоритм забезпечує зниження собівартості вихідного продукту, істотно спрощує та сприяє покращенню процесу комп'ютерно-інформаційного управління нелійними динамічними технологіями за допомогою сучасних багатофункціональних, високопродуктивних, багатоканальних, швидкодіючих і надійних мікропроцесорних контролерів зі спеціальними програмами.

61.19.02.2366/229969. Визначення характеру та розподілу втрат металів платинової групи по технологічній лінії виробництва азотної та синильної кислот. Авіна С.І., Гринь Г.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.148-152. - рос. УДК 661.664.1:66.094.3.097:66.097.3.

Представлені основні результати досліджень із визначення безповоротних втрат каталізатора в виробництвах неконцентрованої азотної кислоти, а також синильної кислоти. Основною сировиною для отримання нітратних добрив є неконцентрована азотна кислота, метод отримання якої базується на каталітичному окисненні аміаку киснем повітря на сітчастому платиновідному каталізаторі з подальшим поглинанням оксиду азоту (II) водою. Промислове виробництво синильної кислоти є основою виробництва одного з важливих компонентів видобутку золота - ціаніду натрію. На сьогоднішній день спосіб виробництва ціаністого натрію базується на нейтралізації синильної кислоти, отриманої каталітичним синтезом метану, аміаку і кисню повітря на платиновідному каталізаторі, розчином лугу. У цих процесах, внаслідок високих температур, які досягають 1000°C і тиску до 0,8 МПа, відбуваються втрати металів платинової групи з поверхні каталітичних сіток. Мета даного дослідження полягала у встановленні характеру втрат металів платинової групи, а також розподілу їх по технологічній лінії. Для досягнення цієї мети були поставлені наступні завдання: проаналізувати розподіл втрат платиновідів по технологічній лінії виробництва азотної і синильної кислот; встановити розмір часток, що втрачаються платиновідним каталізатором у виробництві азотної і синильної кислот. Проаналізовано практичні дані розподілу втрат металів платинової групи з технологічної лінії одержання азотної кислоти на агрегатах УКЛ-7 і встановлено, що найбільша кількість металів платинової групи осідає в котлі-утилізаторі, окиснювачі та абсорбційній колоні, які в середньому

складають 80% від всіх втрат платиноїдів. У виробництві синильної кислоти окислювальним амонізом метану 70% втрачаємих платиноїдів осідає у відділенні синтезу. Наведено криві розподілу втрат металів платинової групи, що характеризують ступінь дисперсності їх в шламах у виробництві азотної і синильної кислот. Встановлено, що у виробництві азотної кислоти під тиском 0,716 МПа розмір часток платиноїдів становить 1-25 мкм, а у виробництві синильної кислоти від 10 до 45 мкм.

61.19.02.2367/229976. Синтез та фізико-хімічне дослідження 18-молібдодифосфату та його відновлених форм. Петрушина Г.О., Вишнікін А.Б., Варлан К.Є. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.192-199. - укр. УДК 543.5:54-328.

У деяких роботах стабільність гетерополікомплекса структури Доусона $P_2Mo_{18}O_{62}^{6-}$ у водних розчинах поставлена під сумнів. Тому дослідження стійкості водних розчинів цієї речовини є актуальним. З цією метою проведено синтез 18-молібдодифосфату. Було підтверджено, що синтез з використанням фракційного осадження дозволяє отримати цю речовину без додаткових операцій очищення. Це спрощує синтез і збільшує вихід речовини. Елементний аналіз синтезованої речовини підтвердив формулу отриманої солі $(NH_4)_6P_2Mo_{18}O_{62} \cdot 14H_2O$. В ІЧ-спектрі синтезованого 18-молібдодифосфату спостерігаються основні характерні смуги коливань атомів при 1076, 950, 770-780 і 870 cm^{-1} . У ЯМР-спектрі на ядрах ^{31}P спостерігається смуга з хімічним зсувом при -2,84 м.ч., що збігається з літературними даними. Зареєстровані спектри ЯМР 18-молібдодифосфату на ядрах ^{14}N вказують на присутність у молекулі амонієвої солі неоднорідних іонів NH_4^+ . Це явище можна пояснити асиметричним розподілом негативного заряду на атомах Оксигену внаслідок хірального викривлення молекули. Синтезовані дво- і чотириелектронні продукти відновлення 18-молібдодифосфату. Для підтвердження їх індивідуальності зареєстровані ЯМР-спектри їх водних розчинів на ядрах ^{31}P . У спектрі двоелектронної гетерополісини спостерігається зміщення основного сигналу у слабке поле (-1,0 м.ч.). Це пояснюється тим, що приєднання двох електронів до молекули 18-молібдодифосфату відбувається в одній з двох половинок молекули, скоріш за все, у поясі з шести октаєдрів MoO_6 , а їх делокалізація відбувається на пояс MoO_6 другої половинки. Коли концентрація відновника була збільшена, у спектрі спостерігалися два сигнали: менш інтенсивний при -1,0 м.ч. (двоелектронна гетерополісинь) і більш інтенсивний при -3,9 м.ч. (чотириелектронна гетерополісинь). У ЯМР-спектрах на ядрах ^{31}P твердої гетерополісини зі збільшенням числа приєднаних до аніону електронів відбувається зміщення однієї смуги у більш сильне поле і менш виражене зміщення іншої смуги у більш слабку область.

61.19.02.2368/230842. Вплив перемішувальних твердих частинок на кінетику розчинення бензойної кислоти під час пневматичного перемішування розчину. Данилюк О.М., Атаманюк В.М., Гнатів З.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.92-96. - англ. УДК 66Ф93 Ф96.

Охарактеризовано закономірності процесу розчинення полідисперсної суміші бензойної кислоти під час пневматичного перемішування розчину. Зосереджено увагу на використанні твердих хімічно інертних перемішувальних додатків, які вводяться до розчину на початку процесу, що покращує ефективність перемішування, одночасно зменшуючи кількість утвореної піни. Оцінено вплив цих твердих частинок різних форм, виготовлених з хімічно інертних до бензойної кислоти матеріалів (скло, пластик, гума, поліацеталь), на процес пневматичного перемішування і, відповідно, на кінетику розчинення бензойної кислоти у воді. З'ясовано, що оптимальними для перемішування розчину бензойної кислоти є частинки кулястої форми, виготовлені із пластику, із такими характеристиками: діаметром 7 мм, питомою густиною 1280 kg/m^3 . Експериментальні дослідження дали змогу встановити, що введення перемішувальних додатків у частці 2% від об'єму розчину є граничним і достатнім, щоб запобігти винесенню твердої фази у шар піни і цим самим зменшити тривалість процесу розчинення до заданої концентрації. Досліджено вплив перемішувальних додатків на тривалість розчинення та на витрати енергоносіїв. Встановлено гранично допустиму витрату стиснутого повітря, яка запобігає переходу розчину у стан піни. Також досліджено вплив змінної витрати повітря на кінетику процесу розчинення. Експериментально досліджено і проаналізовано кінетику розчинення бензойної кислоти за умов неповного насичення розчину до концентрації 1,2 kg/m^3 у присутності перемішувальних додатків.

61.19.02.2369/230963. Дослідження масообміну під час пневматичного розчинення полідисперсної суміші бензойної кислоти. Данилюк О.М., Атаманюк В.М., Гнатів З.Я., Гумницький Я.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.101-106. - укр. УДК 66.021.3; 66.081.6.

Наведено результати експериментальних досліджень розчинення бензойної кислоти під час пневматичного перемішування. Проаналізовано літературні джерела і показано актуальність дослідження закономірностей масообмінних процесів під час розчинення полідисперсних сумішей. Обґрунтовано припущення щодо зміни діаметрів твердих частинок під час розчинення. Отримано залежності зміни діаметра полідисперсних частинок бензойної кислоти від зміни концентрації розчину

за сталої та змінної витрат стисненого повітря для полідисперсної суміші бензойної кислоти та окремо для кожної із фракцій. Наведено обчислені та експериментальні результати, згідно з якими площа поверхні масообміну полідисперсної суміші бензойної кислоти зменшується в часі зі зростанням концентрації розчину. Отримано залежність коефіцієнта масовіддачі від зміни дисипації енергії в об'ємі апарату під час розчинення бензойної кислоти. Проаналізовано вплив зміни витрати стиснутого повітря на коефіцієнт масовіддачі. Зроблено узагальнення результатів експериментального визначення коефіцієнта масовіддачі бензойної кислоти під час пневматичного перемішування. Визначено коефіцієнт молекулярної дифузії за цієї температури, а також порівняно експериментальні дані з теоретично розрахованими. Отримано розрахункову залежність для розрахунку значень чисел Шервуда, а також порівняно їх із даними експериментальних досліджень. Оцінено похибку проведених розрахунків.

61.31 Технологія неорганічних речовин і продуктів

61.19.02.2370/229009. Вплив гідротермальної обробки каталізаторів на їх ефективність у процесі одержання акрилової кислоти та метилакрилату окиснювальною конденсацією метанолу з оцтовою кислотою. Шпирка І.І., Небесний Р.В., Оробчук О.М., Халамейда С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.115-120. - укр. УДК 541.128.13.

Досліджено процес одержання акрилової кислоти та метилакрилату окиснювальною конденсацією метанолу з оцтовою кислотою в газовій фазі на каталізаторі $\text{V}_2\text{O}_5\text{-P}_2\text{O}_5\text{-WO}_3\text{-V}_2\text{O}_5/\text{SiO}_2$, модифікованому гідротермальним методом в інтервалі температур 100-250°C. Встановлено вплив температури гідротермальної обробки на селективність та вихід продуктів реакції. Встановлено, що збільшення температури гідротермальної обробки супроводжується збільшенням розміру пор каталізатора, зменшенням селективності утворення акрилової кислоти та збільшенням селективності утворення естерів (метилацетату та метилакрилату). Максимальний сумарний вихід акрилатів (52,9% за акриловою кислотою та 1,7% за метилакрилатом) отримано на каталізаторі модифікованому при 150°C. Гідротермальна обробка каталізатора дозволяє підвищити його ефективність у процесі сумісного одержання акрилової кислоти та метилакрилату окиснювальною конденсацією метанолу з оцтовою кислотою.

61.19.02.2371/230612. Методика розрахунку прямотечійно-протитечійного розчинення калійної руди. Симак Д.М., Атаманюк В.М., Склабінський В.І., Нагурський А.О., Гумницький Я.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.117-121. - укр. УДК 630*[521.1+174.752](477.87).

Наведено результати теоретичного та експериментального дослідження процесу розчинення калійної руди, основу якої складають сполуки калій хлориду та калій сульфату. Подано результати експериментального дослідження розчинення калійної солі у реакторі з механічним та пневматичним перемішуванням, який імітував одну з комірок промислового апарату. Фізично змодельовано цей процес у реакторі з механічним перемішуванням. Процес розчинення проведено за низьких чисел обертів, які становили 80 об/хв., що імітувало розчинення у промисловому шнековому апараті-розчиннику, у якому тверда фаза переміщується шнеком по дну апарату, а рідина рухається над поверхнею твердої фази, при цьому тверда фаза не переходить у зважений стан. Транспортування твердої солі шнеком перемішує її та оновлює поверхню контакту солі з рідиною. Визначення коефіцієнта масовіддачі проведено під час розчинення калійної руди у насиченому розчині натрій хлориду за відсутності у ньому іонів калію, так і за їх наявності, що відповідає промисловим умовам розчинення і є необхідною умовою розчинення для кристалізації калійної солі. Наведено основні параметри процесу розчинення калійної солі у насиченому розчині натрій хлориду. На основі рівняння масовіддачі визначено коефіцієнт масовіддачі під час механічного перемішування та пневматичного барботування розчину. Досліджено розчинення калійної солі за умов механічного перемішування та додаткової подачі нагрітого повітря. Наведено методики розрахунку системи апаратів-розчинників у протитечійно-прямотечійній схемі розчинення. Для промислового розчинника на основі рівнянь матеріального балансу та кінетики складено математичну модель, яка описує процес розчинення. Розглянуто систему трьох апаратів-розчинників, кожен з яких розділений вертикальною перегородкою на дві комірки, що імітують реактор ідеального перемішування. У кожному апараті фази рухаються прямотечійно. У системі трьох апаратів рух твердої та рідкої фаз відбувається протитечійно. Рішення математичної моделі представлено у графічному вигляді.

61.19.02.2372/230639. Функціональні властивості гетерооксидних систем на основі TiO_2 . Каракуркчі А.В., Ведь М.В., Сахненко М.Д., Яр-Мухамедова Г.Ш. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.92-96. - рос. УДК 621.35.

Плазмово-електролітним окисдуванням сплавів титану в лужних електролітах з додаванням сполук тугоплавких металів отримані гетерооксидні покриття мікроглобулярної морфології з високою адгезією.

В ролі допантів застосовано дисперговані в електроліті нанорозмірні оксиди ванадію, цирконію і молібдену та розчини вольфрамату натрію, що дозволило формувати гетерооксидні покриття як з колоїдних, так і істинних розчинів. Встановлено вплив допантів на параметри процесу та виявлено інтервали напруг, які відповідають мікродуговому режиму. За результатами сканівної електронної та атомно-силової мікроскопії показано, що управляти хімічним складом покриттів, топографією поверхні і розміром зерен можна шляхом змінення концентрації електроліту і густини струму плазмово-електролітного оксидування. Встановлено, що сформовані оксидні шари мають високу стійкість до абразивного зношування і суттєво підвищують корозійну тривкість титану в хлоридвмісних середовищах завдяки інкорпорації тугоплавких компонентів і згладжуванню рельєфу поверхні.

61.19.02.2373/230849. Обґрунтування вибору промоторів утворення пероксо-груп для електрохімічного синтезу пероксиоцтової кислоти. Білоус Т.А., Тульська А.Г., Шахін І.Х., Самойленко С.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.14-18. - укр. УДК 621.35.

Пероксиоцтова кислота - це сильний дезінфектант з широким спектром антимікробної активності. Використовується як дезінфікуючий і протимікробний засіб. Переваги використання пероксиоцтової кислоти: відсутні стійкі токсичні похідні, незначна залежність від рН, ефективність та короткий час контакту. В промислових масштабах одержують хімічним синтезом, проте він має безліч суттєвих недоліків. Застосування електрохімічного синтезу пероксиоцтової кислоти, безпосередньо на місцях використання, виключає витрати пов'язані з хімічним синтезом, транспортуванням та зберіганням. Продемонстрована можливість електрохімічного синтезу пероксиоцтової кислоти з концентраціями, достатніми для практичного використання в різноманітних галузях. Обґрунтовано необхідність застосування промоторів утворення пероксо-груп для збільшення виходу за струмом цільового продукту. Показано, що аніони, адсорбовані на поверхні платинового електроду, впливають на селективність анодного процесу і швидкість виділення кисню. Методом вольтамперометрії досліджено вплив добавок іонів CNS^- , I^- , Cl^- , Br^- на кінетику анодних процесів в водному розчині 3 моль/дм³ CH_3COOH + 0,5 моль/дм³ H_2SO_4 на платиновому електроді. Введення до складу електроліту добавок іонів CNS^- , I^- , Cl^- , Br^- призводить до гальмування суміщеного анодного процесу - виділення кисню. Показано, що збільшення концентрації добавок (CNS^- , I^- , Cl^- , Br^-) в діапазоні 0,001...0,1 моль/дм³ призводить до переважної адсорбції введених іонів на поверхні платинового електроду. Доцільно використовувати добавки іонів I^- , Cl^- , Br^- до електроліту для електрохімічного синтезу пероксиоцтової кислоти, бо вони сприяють досягненню максимального виходу за струмом цільового продукту (1,4...2,1%). Добавка іонів CNS^- не ефективна, її введення до складу електроліту електрохімічного синтезу пероксиоцтової кислоти призводить до зменшення виходу за струмом цільового продукту. Електрохімічний синтез пероксиоцтової кислоти доцільно проводити в діапазоні потенціалів 2,4...2,7 В та в діапазоні густин струму 500...3500 А/м². При цьому спостерігається максимальний вихід за струмом цільового продукту.

61.19.02.2374/230850. Умови формування цинк-нікелевого сплаву з аміакатно-гліцинатного електроліту низької концентрації. Майзеліс А.О., Артеменко В.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.19-22. - укр. УДК 621.35.

Вступ. Покриття сплавами цинк-нікель розглядаються як заміна покриттів кадмієм. Корозійна стійкість покриття сплавами цинк-нікель залежить від фазового складу покриття. Так, при вмісті нікелю 8-14 ваг.% (переважно у-фаза) відрізняються корозійною стійкістю у 5 разів більшою у порівнянні з цинковими покриттями. В свою чергу склад і структура покриттів визначається умовами їх отримання головним чином, типом електроліту і режимами електролізу. Мета роботи - визначити вплив складу амонійно-гліцинатного електроліту низької концентрації на електродні процеси при формуванні покриттів сплавом цинк-нікель. Матеріали та методи дослідження. Кінетику електродних процесів на цинкових та нікелевих зразках площею від 1 до 5 см² в аміакатно-гліцинатному електроліті досліджували шляхом аналізу поляризаційних залежностей за допомогою потенціостату ПІ-50.1 у триелектродній комірці. У якості електроду порівняння використовували насичений хлоридсрібний електрод, значення потенціалів наведено за цим електродом. Вольтамперограми одержували зі швидкістю розгортання потенціалу 50 мВ/с. Значення рН електролітів контролювали рН-метром СТ-6020А. Результати. Методом поляризаційних досліджень визначено вплив кислотності змішаного аміачно-амінокислотного електроліту на кінетичні закономірності електродних процесів при співосажденні нікелю й цинку. Хід поляризаційних залежностей виділення сплаву дозволяє припустити наявність двох сповільнених стадій - електрохімічної та дифузійної. Виділення сплаву при підвищенні рН електроліту відбувається з більшою перенапругою як на нікелевому, так і на цинковому електродах. Цинк починає співосаджуватися з нікелем при потенціалах більш від'ємних за -1,2 В. Встановлено, що змінюючи умови електролізу, можна отримувати цинк-нікелеві сплави з необхідними захисними характеристиками.

61.19.02.2375/230851. Застосування газодифузійного катоду в електрохімічному синтезі гіпохлориту натрію. Рутковська К.С., Тульський Г.Г., Сінкевич І.В., Артеменко В.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.23-26. - укр. УДК 621.35.

Для гальмування катодного відновлення гіпохлорит іонів при електрохімічному синтезі гіпохлориту натрію запропоновано змінити природу катодного процесу. За рахунок підводу до границі катод-електроліт кисню створюється можливість зміни природи катодного процесу з виділення водню на відновлення кисню. Зміна природи катодного процесу дозволить значно знизити різницю електродних потенціалів. Шляхом керування швидкістю подачі кисню гальмується підвід ClO^- до поверхні катоду. Процес електрохімічного відновлення кисню досліджено із застосуванням газодифузійного катода при електролізі водних розчинів хлориду натрію. В якості поруватого катоду використовували графіт марки ПГ-50. Графітовий електрод активували обробкою в окислювачах для створення на його поверхні шару активних сполук вуглецю, та наносили оксиди нікелю методом термічного розкладу нітрату нікелю. Газодифузійний режим створювали шляхом подачі повітря до тильної поверхні поруватого катоду. Досліджено вплив матеріалу електроду на катодні поляризаційні залежності у водному розчині NaCl на поруватому графіті та на графіті, активованому нікелем, без подачі повітря, з помірною подачею повітря та подачі повітря з надлишком. Графіт, активований оксидами нікелю, показав більшу каталітичну активність у реакції відновлення кисню. Рівноважні потенціали графітового електроду без покриття та з активуючим покриттям досліджувались у водному розчині 3 моль/дм^3 NaCl . Одержані поляризаційні залежності на обох досліджуваних матеріалах доводять, що подача повітря в газодифузійний електрод змінює хід вольтамперної залежності. Значний зсув рівноважного потенціалу у негативний бік вказує на вплив адсорбційних процесів при формуванні подвійного електричного шару на границі електрод-електроліт. Заміна природи катодного процесу з виділення водню на відновлення кисню дозволяє збільшити вихід за струмом до 52% і концентрацію NaClO до 27 г/дм^3 . Проаналізовано характер протікання катодного процесу відновлення кисню при зміні режиму подачі повітря. Проведений балансовий електрохімічний синтез гіпохлориту натрію протягом 10 годин довів ефективність запропонованого технічного рішення.

61.19.02.2376/230852. Дослідження впливу складу вихідної газової суміші на утворення ціаністого водню. Авіна С.І., Гринь Г.І., Школьнікова Т.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.27-30. - укр. УДК 661.664.1:66.094.3.097:66.097.3.

Представлені основні результати досліджень щодо впливу складу вихідної газової суміші на утворення ціаністого водню окиснювальним амонолізом метану. Виявлено, що ступінь перетворення реагентів у ціаністий водень залежить не тільки від початкової концентрації, а також і від їх співвідношення в початковій суміші. Доведено, що максимальний ступінь перетворення аміаку та метану досягається при співвідношенні компонентів аміак/метан у реакційній суміші, що дорівнює 0,9-0,95. Максимальний вихід ціаністого водню окислювальним амонолізом метану складає 62-72% та досягається при співвідношенні компонентів у початковій реакційній суміші при співвідношенні аміак/метан, що дорівнює 0,8-0,9. Досліджено вплив температури на процес утворення ціаністого водню методом Андрусова. Отримані результати досліджень можна використовувати на сучасних азотно-тукових комбінатах для оптимізації процесу синтезу синильної кислоти.

61.19.02.2377/230856. Шляхи скорочення водоспоживання у гальванічному виробництві. Лещенко С.А., Артеменко В.М., Дерібо С.Г., Смірнова О.Л., Лучник Г.С., Загородніх Н.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.45-50. - укр. УДК 622.357.

Проблема завищеного водоспоживання в гальванічному виробництві пов'язана з низькою точністю визначення витрат води, нераціональним використанням існуючих методів її економії, небажанням або невмінням впроваджувати передові технології промивань. Різноманітність технологій в гальванотехніці не дозволяє встановити єдині норми витрат води для кожного виду покриттів. З метою оптимізації витрат води в конкретному гальванічному виробництві необхідний, аналіз її потоків необхідно проводити з урахуванням усіх факторів. Надмірне водоспоживання є неприпустимим в умовах високих цін на воду та суттєвої собівартості заходів зі знешкодження стічних вод. Тому проблема зменшення витрат води є надзвичайно актуальною. Метою даної роботи є аналіз традиційної методики розрахунку витрат води на промивні операції та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення технології промивних операцій. Витрати промивної води, розраховані за традиційною методикою, є завищеними внаслідок неточного визначення деяких факторів. Рекомендовані в літературі значення питомого виносу розчину поверхнею деталей є невиправдано завищеними. Тривалість стікання розчину рекомендовано збільшувати з метою суттєвого зменшення питомого виносу розчинів. Продуктивність лінії слід визначати з урахуванням площі поверхні оснастки. Експериментальне визначення загального виносу розчину поверхнею деталей є оптимальним рішенням для досягнення високої точності розрахунків. Діапазон значень критерію промивання для ванн уловлювання доцільно суттєво розширити. Числові значення коефіцієнтів, що враховують

наявність ванн уловлювання, не можуть бути сталими величинами. Їх значення необхідно розраховувати як залежності від критеріїв промивання відповідних ванн уловлювання. Точність розрахунків суттєво збільшиться, якщо витрати промивної води визначати за допомогою формули, що враховує зміну концентрації компонентів у відповідній ванні промивання. При незначній витраті води на промивання слід відмовитись від встановлення мінімальної витрати води на рівні 50 дм³/год., а рекомендувати використовувати періодично непроточний режим промивання. Надані рекомендації щодо змін у технологічних схемах промивання дозволять зменшити витрати промивної води та енергоносіїв.

61.19.02.2378/230861. Базові характеристики комплексних цитратних електролітів на основі заліза (III) для отримання тонкошарових гальванічних покриттів. Сачанова Ю.І., Сахненко М.Д., Ведь М.В., Єрмоленко І.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.70-73. - укр. УДК 621.35.

В статті наведено результати досліджень базових параметрів комплексних цитратних електролітів на основі заліза (III) для нанесення тернарних сплавів з кобальтом і молібденом. Метою роботи було визначення експлуатаційних показників електроліту, таких як стійкість, в'язкість, електропровідність і буферна ємність, а також встановлення залежності їх зміни під дією важливого зовнішнього чинника - температури. Із застосуванням кондуктометричного методу було встановлено, що з підвищенням температури електропровідність електролітів прогнозовано зростає, а досліджувані розчини є сильними електролітами. Отримані значення енергії активації питомої електропровідності знаходяться в інтервалі 694-965 Дж/моль. Встановлено залежність коефіцієнта в'язкості електролітів від температури, зміна якого також узгоджується з основами теорії розчинів електролітів. На основі отриманих результатів визначено енергію активації молекулярного стрибка. Титриметричними дослідженнями було оцінено буферні властивості цитратних електролітів та проведено співставлення отриманих результатів з властивостями відомих електролітів для електроосадження гальванічних покриттів сплавами іншого складу.

61.19.02.2379/231432. Виробництво акрилової кислоти: порівняння промислового та нових перспективних методів її одержання. Небесний Р.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.108-111. - укр. УДК 541.128.13.

Виконано порівняльний огляд основних перспективних методів одержання акрилової кислоти. Показано, що значного розвитку з огляду на доступність сировинної бази набув метод одержання акрилової кислоти з гліцерину (побічного продукту виробництва біодизелю), а також способом ферментації біомаси. Окрім цього, показано, що вдосконалення каталізаторів альдольної конденсації оцтової кислоти з формальдегідом в акрилову кислоту робить цей метод її синтезу одним із найбільш конкурентних. Встановлено, що модифікація поруватої структури В-Р-В-О_x/SiO₂ каталізаторів процесу альдольної конденсації є дієвим способом впливу на їхні каталітичні властивості. Оптимальним розміром пор В-Р-В-О_x/SiO₂ каталізаторів є 11-16 нм. В оптимальних умовах (температура 380°C, час контакту 8 с) вихід акрилової кислоти в процесі альдольної конденсації оцтової кислоти з формальдегідом становить 68% за селективності її утворення 91%. Розроблений каталізатор також є ефективним у процесі окиснювальної конденсації метанолу з оцтовою кислотою. Особливістю цього методу є те, що в процесі утворюються одночасно два цінні продукти - акрилова кислота та метилакрилат. Сумарний вихід акрилатів становить 54,7% за селективності їх утворення 80,1% (температура 400°C, час контакту 8 с). Розглянуто перспективи використання новітніх Se-вмісних каталітичних систем на мікрогелевій основі для низькотемпературного синтезу акрилової кислоти та метилакрилату з акролеїну.

61.35 Технологія виробництва силікатних матеріалів

61.19.02.2380/229510. Вітчизняний ринок виробів санітарно-технічного призначення з кераміки. Коломієць Тетяна, Черняк Людмила. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.100-109. - укр. УДК 339.13:666.632.

Досліджено стан ринку продукції санітарно-технічного призначення в Україні, зокрема, проведено аналіз експортно-імпортних операцій сантехнічних виробів із кераміки. Серед основних проблем галузі виокремлено наслідки фінансової кризи, зниження попиту на вироби внаслідок зменшення платоспроможності населення.

61.51 Технологія перероблення нафти і газу

61.19.02.2381/230630. Отримання ущільнюючих реціклінгових пластичних мастил. Григоров А.Б. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.45-48. - укр. УДК 665.765: 621.89.017.

Запропонована можливість отримання більш дешевих аналогів ущільнюючих пластичних мастил, які використовуються у нафтогазовій промисловості, з промислових та побутових відходів. Встановлено, що при додаванні до рециклінгових пластичних мастил наповнювачів у кількості від 1 до 20% (мас.) у вигляді подрібнених відпрацьованих автомобільних шин та відходів картоно-паперової промисловості спостерігається значне поліпшення стабільності мастил, водостійкості, адгезійних властивостей та розширення температурної границі їх застосування. Отримані залежності між визначеними показниками якості мастила та концентрацією наповнювача адекватно описуються поліномом другого ступеня, про що свідчать дуже високі (0,94-0,99) значення коефіцієнтів достовірності апроксимації R2. Зважаючи на показник здатності до нанесення мастил на робочу поверхню при температурі -7°C відмітимо, що гранична концентрація наповнювача у мастилі дорівнює 15%(мас.).

61.19.02.2382/230853. Вплив в'язкості базової оливи на показники якості рециклінгових пластичних мастил. Григоров А.Б. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.31-34. - укр. УДК 665.765: 621.89.017.

Представлено результати лабораторного дослідження по визначенню залежності між показниками якості пластичних мастил та кінематичною в'язкістю базової оливи на прикладі рециклінгових мастил, які отримані з відпрацьованих змащувальних олив. У якості загущувача використовувався вторинний поліетилен низького тиску у концентрації 5%(мас.). Встановлено, що отримані залежності між визначеними показниками якості мастила та кінематичною в'язкістю базової оливи адекватно описуються поліномом другого ступеня, про що свідчать дуже високі (0,93-0,99) значення коефіцієнтів достовірності апроксимації R2. Отже кінематична в'язкість базової оливи значно впливає на випаровуваність мастила, втрату оливи при зберіганні мастила та її реологічні властивості. При додаванні однакової концентрації загущувача, найліпшими властивостями володіло мастило, отримане з високов'язкої трансмісійної оливи. Найгіршими реологічними властивостями відрізнялося мастило з мало в'язкої гідравлічної оливи. Зважаючи на це, кінематична в'язкість базової оливи виступає тим фактором у процесі виробництва пластичного мастила, керуючи яким можна формувати його структуру, прогнозувати властивості та знизити собівартість завдяки раціональному використанню загущувача.

61.61 Технологія пластмас

61.19.02.2383/229483. Оптимізація параметрів переробки органопластиків на основі фенолформальдегідної смоли. Буря О.І., Лі Ю., Калініченко С.В., Єрьоміна К.А., Ліпко О.О., Михайлова О.І. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.54-57. - рос. УДК 678:51-74.

Досліджено вплив режимів переробки на міцність органопластиків на основі фенолформальдегідної смоли, армованої органічним волокном, за допомогою математичного планування експерименту. Показано, що композиція характеризується найбільшою міцністю при температурі $T = 160-173^{\circ}\text{C}$ і тиску $P = 27-34$ МПа. Отримана математична модель, що адекватно описує досліджуваний процес.

61.19.02.2384/230604. Особливості процесу структуроутворення нанокompозитів на основі поліетилену за його наповнення вуглецевими нанотрубками. Фіалко Н.М., Дінжос Р.В., Шеренковський Ю.В., Прокопов В.Г., Меранова Н.О., Навродська Р.О., Юрчук В.Л., Іваненко Г.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.74-80. - рос. УДК 536.242.

Встановлено закономірності структуроутворення під час кристалізації полімерних нанокompозитів на основі поліетилену, наповненого вуглецевими нанотрубками. Виявлено ефекти впливу на ці закономірності таких факторів, як масова частка наповнювача, швидкість охолодження і метод отримання композитів. Розгляду підлягали нанокompозити, отримані методом, що базується на змішуванні компонентів у сухому вигляді і в розплаві полімеру. Виконано зіставлення експериментальних екзотерм кристалізації для досліджуваних композитів за зазначених методів їх отримання. З використанням екзотерм кристалізації і рівняння нуклеації отримано дані про особливості структуроутворення на початковій стадії кристалізації композитів. Встановлено, що на цій стадії наявний площинний і об'ємний механізм структуроутворення за деякого переважання останнього. Виконано аналіз закономірностей структуроутворення на стадії кристалізації в об'ємі композитів у цілому в припущенні наявності двох механізмів кристалоутворення, перший з яких пов'язаний з кристалізацією на флуктуаціях густини полімеру, другий - із кристалізацією, в якій роль її центрів відіграють частинки наповнювача. Показано, що механізми кристалізації на частинках наповнювача істотно залежать від його масової частки і методу отримання композиційних матеріалів.

61.63 Технологія виробництва гуми і виробів з неї. Виробництво синтетичного каучуку

61.19.02.2385/230664. Особливості деформованого стану еластомерного віброізолятора при різних механічних характеристиках. Решевська К.С., Науменко Д.А. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2, С.221-228. - рос. УДК 539.3.

Розглядається задача визначення деформованого стану еластомерного елемента складної геометричної форми при різних механічних характеристиках гуми. Еластомерний матеріал має ряд унікальних властивостей - високу механічну міцність, еластичність і слабку стисливість. У зв'язку з цим для адекватного опису поведінки конструкцій з еластомерів в умовах експлуатації потрібні спеціальні прийоми і методи розв'язання поставлених задач. Наведений огляд різних підходів до вирішення проблеми знаходження напружено-деформованого стану еластомерних елементів методом скінченних елементів. Усі розглянуті методи ґрунтуються або на системі спрощуючих гіпотез, або мають вигляд, не зручний для використання в розрахунках, або дозволяють робити розрахунки лише для окремих випадків конкретних постановок задач. Для розрахунків була застосована схема скінченного елемента, яка полягає в потрійній апроксимації полів переміщень, деформацій і функції зміни об'єму. Причому порядок розкладання деформації і функції зміни об'єму повинен перебувати в суворій відповідності з порядком розкладання переміщень. Ця схема отримала назву моментної схеми скінченного елемента для слабкостисливого матеріалу. При виборі раціональних параметрів гумових деталей машин велике значення має правильна оцінка технічних властивостей гум, вживаних в сучасному машинобудуванні. Проведений розрахунок деформованого стану еластомерного віброізолятора при різних механічних характеристиках. Наведені результати чисельних розрахунків можуть бути застосовані при виборі марки гуми для практичного застосування.

62 БІОТЕХНОЛОГІЯ

62.09 Сировина і продуценти для біотехнологічного виробництва

62.19.02.2386/231783. Стан прооксидантно-антиоксидантної системи деяких штамів базидіомікозових грибів. Федотов О.В. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.77-83. - укр. УДК 573.6.086.835:579.8.

Робота присвячена розрахунку та порівнянню показників стану прооксидантно-антиоксидантної системи (ПАС) штамів базидіомікозових грибів за їх поверхневого періодичного культивування на глюкозо-пептонному середовищі. Матеріал дослідження - міцелій та культуральний фільтрат (КФ) 57 штамів: 52 із них належать до 7 видів порядку Agaricales та 5 - до 5 видів порядку Polyporales. Інтенсивність процесів ліпідної пероксидації визначали модифікованим спектрофотометричним методом за вмістом продуктів ПОЛ, активних до тіобарбітурової кислоти. Загальну антиоксидантну активність (АОА) мікологічного матеріалу оцінювали за інтенсивністю гальмування накопичення продуктів ПОЛ у модельній реакції окиснення Твін-80 киснем повітря. За отриманими даними розраховували показник прооксидантної активності (ПОА), показник резерву субстратів перекисного окиснення (СПО) та коефіцієнт рівноваги прооксидантно-антиоксидантної системи (КРПАС). Для штамів базидіомікозових грибів характерне переважання активності прооксидантної складової ПАС у культуральному фільтраті порівняно з цим показником міцелію. Найвищі значення ПОА КФ відмічаються на 12-ту добу культивування штаму P-089 роду *Pleurotus* і штаму G1-2 роду *Ganoderma*, а міцелію - на 9-ту добу культивування штамів P-citr, P-089, P-er та P-082 роду *Pleurotus*. Зареєстровано пряму залежність між показниками ПОА КФ і міцелію кожного штаму, ця залежність та рівень показника не відображають їх систематичного положення. Виявлено суттєву перевагу показників резерву субстратів перекисного окиснення міцелію більшості штамів над таким показником КФ. Найвищі значення резерву СПО міцелію зафіксовані для штамів P-447, P-998, P-039, P-94, P-2175, P-citr, P-er, D-140 роду *Pleurotus* та штамів F-107, F-610 роду *Flammulina*. Для переважної більшості штамів характерне переважання значень коефіцієнтів рівноваги ПАС міцелію над такими КФ. Максимальні значення коефіцієнтів рівноваги ПАС 9-добового міцелію зафіксовані для штамів T-10 (*F. fomentarius*) і D-140, P-035, P-01, P-105 (*P. ostreatus*) та 12-добового - штамів Sc-10 (*S. commune*), P-кл, P-14 (*P. ostreatus*), P-er (*P. eryngii*) і 960 (*A. cylindracea*). Названі штами вирізняються високим рівнем АОА міцелію на встановлену добу культивування та можуть бути рекомендовані як продуценти антиоксидантів грибного походження.

62.19.02.2387/231786. Ultrastructural changes in biofilm forms of staphylococci cultivated in a mixed culture with lactobacilli. Lavryk G., Korniychuk O., Tymkiv M. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.98-103. - англ. УДК 573.6.086.835:579.8.

The capacity of opportunistic bacteria for biofilm formation plays an important role in the development of chronic inflammatory processes, which are difficult to treat. To improve antimicrobial therapy methods, the influence of lactobacilli on the ultrastructure of biofilm-forming clinical strains of staphylococci when co-cultured was investigated. 5 biofilm-forming clinical strains of *S. aureus* from the skin of acne vulgaris patients ($n = 24$) were isolated. Using transmission electron microscopy (TEM) the morphological changes of *S. aureus* cells in the mixed culture with standard strains of *Lactobacillus plantarum* 8P-A3 and clinical strains of *L. fermentum* ($n = 4$) were studied. It was found that in 48 hours after the inoculation on the medium of samples of mixed cultures of *L. plantarum* 8P-A3 and *S. aureus* growth of staphylococci was not revealed. Only in some cases of mixed cultures of *L. fermentum* and biofilm-forming staphylococci was growth of *S. aureus* obtained. In electron diffraction patterns of control samples of 24-hour staphylococcal monocultures and 48-hour lactobacilli monocultures, natural development of the population at the cellular level was observed. Destructive changes under the influence of lactobacilli (probiotic and clinical strains) were detected in all ultrathin sections of the cells of biofilm-forming and planktonic staphylococci. Significant destructive changes in the cell wall of the staphylococci were observed: thickening, obtaining of irregular form, detachment of the cytoplasmic membrane, the complete destruction of the peptidoglycan layer and the emergence of "shadow cells". On all electron diffraction patterns fibrillar-threadlike structures of DNA could not be observed, but in some cases mesosome-like formations were poorly contrasted. It was established that the surface S-layer of lactobacilli was expressed on a significantly larger scale in the mixed culture with staphylococci. In mixed culture of clinical strains of lactobacilli with biofilm form of *S. aureus*, staphylococcal cells could be found in a dormant state. Thanks to an experimental model of biofilm in a mixed culture, the development of destructive changes of staphylococci under the influence of the lactobacilli both on the morphological and at the population levels has been assessed. The results obtained can be used in improving the schemes of complex antimicrobial therapy of pyoinflammatory processes with the use of biological preparations, which are composed of lactobacilli, including those in the form of local application.

62.35 Технологічна біоенергетика

62.19.02.2388/230006. Біоенергоефективні технології в Україні: проблематика та перспективи впровадження. Недава О.А. // *Комунальне господарство міст*. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.61-65. - укр. УДК 628.477.8.

Досліджена сучасна проблематика впровадження біоенергоефективних технологій в Україні, також наведені шляхи та перспективи розвитку. Одним з основних можливих напрямків створення біоенергії є використання біомаси сільськогосподарських підприємств. Розбудова та узагальнення механізму сталого використання сільськогосподарської біомаси у муніципальному секторі України дозволить отримати загальну вигоду у формі скорочення викидів парникових газів та у свою чергу стати суттєвим етапом вирішення біоенергетичних проблем України у контексті сталого розвитку.

62.19.02.2389/230133. Обґрунтування напрямку удосконалення існуючих технологій переробки рослинної сировини. Дьяконов О.В., Дьяконов В.І., Нікітченко О.Ю., Волошин В.С. // *Комунальне господарство міст*. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.14-19. - укр. УДК 662.638 818:674.08.

Встановлено, що гнучкі можливості надвисокої частоти технології використовуються при переробці рослинної сировини в наступних технологічних процесах: сушка, зниження мікробної контамінації (знезараження), виробництво соків і екстракції. Розповсюдження високочастотного методу нагрівання пояснюється цілим рядом його гнучких особливостей. Перш за все, при високочастотному нагріванні з'являється можливість забезпечення високих швидкостей підвищення температури в матеріалі.

64 ЛЕГКА ПРОМИСЛОВІСТЬ

64.29 Текстильна промисловість

64.19.02.2390/229509. Ринок постільних виробів: сегмент подушок. Галько Світлана, Михайлова Галина, Осієвська Валентина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.89-100. - укр. УДК 339.13:687.268.3.

Проаналізовано експортно-імпорتنі операції на світовому ринку подушок. Встановлено можливі напрями для потенційного розвитку експорту подушок з України. Із застосуванням засобів ринкового аналізу Міжнародного торговельного центру (International Trade Center, ІТС) встановлено рейтинги країн-експортерів та імпортерів подушок.

64.19.02.2391/229520. Біостійкість текстильних наповнювачів для постільних виробів. Михайлова Галина, Платонова Ірина, Бричка Сергій. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.37-49. - укр. УДК [678.046:687.268.1]-02.

Досліджено біостійкість текстильних наповнювачів з натуральних білкових волокон для постільних виробів. Оцінено біоцидну активність препарату "Бактрим" і запропоновано його подальше використання в текстильній промисловості.

64.19.02.2392/229532. Класифікація технічного текстилю. Чурсіна Людмила, Горач Ольга. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.57-67. - укр. УДК 677.07-048.445.

Проаналізовано особливості класифікації технічного текстилю та виявлено специфічні підходи щодо неї у різних країнах світу. Визначено основні класифікаційні ознаки та запропоновано власну класифікацію технічного текстилю, прийнятну для вітчизняних виробників.

64.19.02.2393/231470. Дослідження процесу вибілювання грубого вовняного волокна з використанням електророзрядної обробки. Асаулюк Т.С., Семешко О.Я., Сарібєкова Ю.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.62-66. - рос. УДК 677.027.2.

В даній роботі визначені особливості проведення вибілювання модифікованого електророзрядною нелінійною об'ємною кавітацією грубого вовняного волокна шляхом дослідження впливу основних параметрів процесу на якісні показники вибіленої вовни. Встановлено, що модифіковане грубе вовняне волокно в меншій мірі піддається окисній деструкції при високих температурах вибілювальної ванни, на відміну від напівтонкої вовни. Доведено, що попередня електророзрядна обробка грубого вовняного волокна обумовлює збільшення стійкості до гідролізу вибіленої вовни, що буде сприяти підвищенню ефективності подальшого фарбування.

64.19.02.2394/231480. Підвищення зносостійкості захисного текстилю для спецодягу. Міщенко Г.В., Міщенко О.В., Венгер О.О., Іщенко Д.Р. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.129-133. - укр. УДК 677.077.65.

В роботі досліджена можливість підвищення зносостійкості бавовняних текстильних матеріалів, призначених для спецодягу, за рахунок формування на їх поверхнях полімерних композиційних плівок.

64.19.02.2395/231485. Пристрій для визначення показників кольору лляного волокна. Толмачов В.С., Єдинович М.Б., Кузьміна Т.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.163-169. - укр. УДК 677.11.021.

У роботі обґрунтовано застосування колірної моделі HSB для визначення координат кольору лляного волокна, на її основі запропоновано новий пристрій для визначення показників кольору лляного волокна (ПВПК-1), викладено принцип його дії та конструктивні особливості, також наведено результати випробувань розробленого приладу із застосуванням еталонних зразків лляного волокна.

64.19.02.2396/231486. ІТ-технології у створенні систем управління технологічними процесами первинної переробки луб'яної сировини. Кругла Н.А. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.170-174. - укр. УДК 658.51 677.11.021.

У даній роботі наведені результати розробки формалізованої схеми управління технологічними процесами первинної переробки луб'яної сировини з метою одержання волокна та костри. Здійснення глибокого аналізу факторів, які впливають на характер процесів технології переробки лляної сировини, з позицій теорії управління дозволило запропонувати узагальнену схему системи управління технологією первинної переробки стебел лляної соломи або трести.

64.31 Трикотажна промисловість

64.19.02.2397/229891. Дослідження екрануючих властивостей трикотажних полотен, що містять металеві та вуглецеві нитки. Кохана І.М., Мазна О.В., Коханий В.О., Андрієнко О.М., Яременко О.П., Ободєєва І.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284), С.18-24. - рос. УДК 677.075:537.8.

Проведені дослідження екрануючих властивостей трикотажних полотен, які містять металеві та вуглецеві нитки. Проаналізовано залежності коефіцієнта поглинання трикотажних полотен від виду та кількості струмопровідних ниток в пучку текстильних ниток, від виду переплетень та щільності трикотажу. Для полотен, що містять дріт із нержавіючої сталі діаметром 0,032 мм максимальний коефіцієнт екранування дорівнює 46 дБ. Полотна, що включають в структуру вуглецеві нитки УН-2 можна рекомендувати для екранування об'єктів з послабленням сигналу до 40 дБ. Надані рекомендації щодо вибору складу, технології виготовлення та застосування екрануючих трикотажних полотен.

64.19.02.2398/231482. Дослідження поверхневого натягу розчинів поверхнево-активних речовин при створенні композицій для промивання бавовняного трикотажу. Семешко О.Я., Скалозубова Н.С., Сарібекова Ю.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.140-146. - укр. УДК 677.047.2.

Основною метою даного дослідження є вивчення зміни поверхневого натягу та критична концентрація міцелоутворення розчинів поверхнево-активних речовин різних класів, що застосовуються в композиційних складах для промивання бавовняного трикотажного полотна. Поверхневий натяг розчинів поверхнево-активних речовин визначався методом відриву кільця (метод Дю-Нуї), а критична концентрація міцелоутворення - графічним методом шляхом побудови залежностей поверхневого натягу від концентрації поверхнево-активних речовин у напівлогарифмічних координатах. Встановлено, що найбільше зменшують поверхневий натяг неіоногенні та деякі аніоноактивні поверхнево-активні речовини, а їх критична концентрація міцелоутворення складає близько 1-2 г/л.

64.35 Шкіряна промисловість

64.19.02.2399/229603. Ринок натуральних шкір в Україні. Паламар Віра. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.117-126. - укр. УДК 675.2.

Проаналізовано стан ринку натуральних шкір в Україні, проведено порівняння й узагальнення статистичної інформації щодо нього, сформульовано низку ключових тенденцій його розвитку.

65 ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ

65.01 Загальні питання харчової промисловості

65.19.02.2400/229517. Безпечність харчових продуктів: новації стандарту ISO 22000:2018 0. Антюшко Дмитро, Павлюченко Юрій, Вежлівцева Світлана. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.5-14. - укр. УДК 641.1-027.45:006.034.

Проаналізовано зміст міжнародного стандарту ISO 22000:2018, порівнюючи його з попередньою версією. Встановлено основні методологічні відмінності нової редакції, ефективність якої обумовлена використанням ризик-орієнтованого підходу, циклу PDCA на двох взаємодоповнюючих рівнях, посиленням уваги до лідерства, диференціацією основних понять і підвищенням сумісності з іншими системами управління.

65.19.02.2401/229527. Концепції управління безпечністю харчових продуктів. Голуб Богдан. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.5-13. - укр. УДК 005.934:641.1.

Наведено характеристику основних положень, структури, рекомендованих етапів впровадження сучасних концепцій управління безпечністю харчових продуктів. Здійснено порівняльний аналіз основних положень концепцій HARPC та HACCP. Охарактеризовано особливості застосування та документального оформлення впровадження концепцій VACCP та TACCP.

65.19.02.2402/229528. Вимоги до безпечності постільних виробів з об'ємними наповнювачами. Михайлова Галина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.14-24. - укр. УДК 658.562:687.268.3.

Представлено порівняльний аналіз вітчизняних і міжнародних нормативних документів щодо безпечності постільних виробів, до яких відносяться ковдри та подушки з об'ємними наповнювачами. Встановлено, що вимоги до цієї продукції та матеріалів, із яких вони виготовлені, мають деякі розбіжності в нормованих рівнях показників безпечності, що впливає на довіру споживачів і роботу підприємств України щодо виготовлення конкурентоспроможного товару.

65.19.02.2403/229599. Експортно-імпортний потенціал України в торгівлі замороженими овочами. Белінська Світлана, Левицька Станіслава. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.72-79. - укр. УДК 339.13:641.528.

Досліджено експортно-імпортний потенціал України в торгівлі замороженими овочами. Встановлено, що швидке заморожування як спосіб консервування рослинної сировини має значні перспективи розвитку в Україні, що підтверджується стабільним попитом на продукцію, оновленням асортименту, наявністю достатньої сировинної бази. Виявлено основні проблеми, які потребують вирішення задля підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва.

65.19.02.2404/229600. Економічна оцінка переробки стебел льону олійного в Україні. Чурсіна Людмила, Головенко Тетяна, Бартків Лариса. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.79-95. - укр. УДК 631.16:633.52(477).

Проведено ґрунтовний економічний аналіз переробки стебел льону олійного в Україні з метою одержання волокна, придатного для застосування у виробництві якісної інноваційної продукції. Під час досліджень розраховано прибуток, рентабельність і окупність, високі показники яких прогнозують великі перспективи впровадження цих технологій на вітчизняних підприємствах.

65.19.02.2405/229602. Ринкові перспективи фізіологічно функціональних напоїв. Хахалева Ірина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2, С.104-116. - укр. УДК 3039.13:613.3.

Проаналізовано стан, обсяги й перспективи розвитку ринку фізіологічно функціональних напоїв у світі та Україні. Представлено основних світових виробників. Наведено асортимент напоїв антистресової дії та напоїв із цикорію. Визначено обсяги імпорту - експорту напоїв з цикорію на вітчизняному ринку. Окреслено можливості розвитку ринку напоїв антистресової дії.

65.19.02.2406/229941. Аналіз прикладів застосування диференціальних рівнянь в хімічній та харчовій технології. Прищенко О.П., Черногор Т.Т. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.39-45. - укр. УДК 378.65.011.56.

В статті наведено приклади використання диференціальних рівнянь в хімічній та харчовій технології. Зокрема, диференціальні рівняння широко використовуються в різноманітних галузях сучасної науки і техніки. Тому теорія диференціальних рівнянь, як окрема тема в курсі вищої математики, посідає важливе місце в системі підготовки фахівців з механіки, фізики, електротехніки, хімії та машинобудування. Показана можливість використання диференціальних рівнянь при розв'язанні різноманітних хімічних задач.

65.09 Сировина для харчової промисловості і допоміжні матеріали

65.19.02.2407/231479. Визначення, ризику, аналіз споживання харчових добавок. Малеев В.О., Безпальченко В.М., Семенченко О.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.124-128. - англ. УДК 663.8-035.67:543.422.7.

У даній роботі за соціологічним опитуванням узагальнено дані щодо споживання продуктів з харчовими добавками щоденного вжитку (м'ясні, молочні, смакові продукти, кондитерські вироби та напої). Досліджувалась частота споживання продуктів з вмістом харчових добавок студентами ХНТУ протягом місяця. Виявлені найбільш часто вживані харчові добавки, які відносяться до категорій середньої та високої небезпеки. Досліджено у деяких харчових продуктах фотокolorиметричним методом аналізу вміст синтетичних барвників: тартазин (Е102), понсо (Е124) і "сонячний захід" (Е110).

65.13 Процеси, обладнання та апарати на підприємствах харчової промисловості

65.19.02.2408/228936. Вплив електроіскрових розрядів на властивості та якісні показники сокостружкової суміші. Дашковський Ю.О., Маринін А.І., Прохоренко Ж.І., Українець А.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків:

- Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.55-60. - укр. УДК 621.07.044.4:664.1.
- На сьогоднішній день в харчовій і переробній промисловості все більше знаходять застосування електрофізичні методи обробки харчових продуктів і напівпродуктів, одним з яких є електрогідрравлічна обробка (ЕГО). В Проблемній науково-дослідній лабораторії Національного університету харчових технологій були проведені експериментальні дослідження з метою вивчення дії впливу електрогідрравлічного оброблення (ЕГО) на якісні показники сокостружкової суміші. Дослідження проводилися з використанням експериментальної установки, розроблену фахівцями НУХТ. Під час дослідження було встановлено ефект підвищення чистоти дифузійного соку, підвищення ступеню плазмолізу клітин цукрового буряку порівняно з контролем. З'ясовано, що при зростанні кількості розрядів до 7...10 зменшується життєдіяльність мікроорганізмів в межах 71...87% порівняно з контролем, при чому чутливими до знезаражуючої дії електрогідрравлічного ефекту виявилися вегетативні клітини бактерій, дріжджів, міцеліальних грибів, наслідком чого є зменшення втрат цукрози.
- 65.19.02.2409/229519. Вимірювальний комплекс для діагностики реологічних і теплофізичних властивостей харчових продуктів. Шаповал Світлана. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.23-36. - укр. УДК 621.78:641.1.
- Проаналізовано специфікації цифрового обладнання для вимірювання та моніторингу фізичних параметрів із можливістю підключення датчиків сторонніх виробників. Обґрунтовано вибір вимірювальної платформи вітчизняного виробництва. Наведено схему розробки цифрового багатофункціонального вимірювального комплексу й етапи його виробництва. Описано конструкцію та принципи роботи вимірювального комплексу. Наведено інтерфейс робочого столу та приклад проведення дослідження фізичних властивостей філе курки на розробленому вимірювальному комплексі MIG-1.4.
- 65.19.02.2410/229524. Структурно-механічні властивості цукрових паст. Кравченко Михайло, Рибчук Лариса. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.77-90. - укр. УДК 663.916.1- 02.
- Досліджено структурно-механічні властивості цукрової пасти з використанням молочної сироватки сухої демінералізованої. Встановлено її вплив на деформаційні характеристики цукрових паст. Визначено раціональну кількість молочної сироватки сухої демінералізованої в рецептурах цукрових паст і напрями її технологічного використання.
- 65.19.02.2411/229525. Технологія ферментованих напоїв на основі *Medusomyces gisevii* V з пряно-ароматичною сировиною. Вітряк Оксана, Ткаченко Любов, Прибильський Віталій. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.90-99. - укр. УДК 635.7:6 63. 14.0 36.
- Досліджено й науково обґрунтовано доцільність використання в технології ферментованих напоїв на основі культури мікроорганізмів *Medusomyces gisevii* V пряно-ароматичної сировини, багатої на біологічно активні речовини. Вивчено вплив на тривалість бродіння та органолептичні властивості готового напою водних екстрактів м'яти, меліси, лофанту й солодки. Встановлено технологічні параметри приготування ферментованих напоїв на основі культури мікроорганізмів *Medusomyces gisevii* V з використанням раціональної кількості зазначених водних екстрактів.
- 65.19.02.2412/229531. Сорбційні властивості шкаралупи кісточок абрикоса. Галиш Віта, Чикун Надія, Пасальський Богдан. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.46-56. - укр. УДК 544.723.2:634.21.
- Досліджено сорбційні властивості рослинних відходів харчової промисловості, зокрема шкаралупи кісточок абрикоса. Визначено сорбційну здатність рослинного матеріалу щодо метиленового синього та йонів важких металів (Fe^{3+} та Cu^{2+}). Показано, що за поглинальними властивостями подрібнена шкаралупа не поступається за ефективністю, а в деяких випадках навіть перевищує інших представників рослинних відходів сільського господарства та харчової промисловості.
- 65.19.02.2413/229539. Підвищення антиоксидантної активності відновлених напоїв антистресової дії. Рудавська Ганна, Хахалева Ірина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.133-142. - укр. УДК 641.87:613.2]:678.048.
- Проаналізовано взаємозв'язок антиоксидантної та антистресової систем захисту організму людини. Визначено роль екзогенних антиоксидантів у системі захисту організму людини від стресу. Доведено наявність антиоксидантної активності (AoA) сухого екстракту цикорію та обґрунтовано шляхи її підвищення в сухих сумішах для відновлених напоїв антистресової дії.
- 65.19.02.2414/229540. Технологія збитих солодких страв підвищеної біологічної цінності. Антонюк Ірина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.143-156. - укр. УДК 641.85: 641.1.

Розроблено технологію збитих солодких страв підвищеної біологічної цінності на основі гарбузового пюре, в яких визначено вміст мінеральних речовин: Кальцію, Калію, Йоду, Селену та Феруму. Доведено: таку продукцію доцільно включати до раціонів харчування населення з метою профілактики дефіциту есенційних нутрієнтів, особливо Йоду та Селену.

65.19.02.2415/229945. Перспективи використання амаранту в розсольних системах на основі уронатних полісахаридів. Кондратюк Н.В., Степанова Т.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.67-72. - англ. УДК 664.92.

Стаття присвячена проблемі підвищення харчової цінності м'ясної снекової продукції за рахунок покращення складу маринадів маслом амаранту і сумішей для ін'єктування - гідролізатом протеїну амаранту. Авторами розглянуто причини, що призвели до необхідності створення покращеної м'ясної снекової продукції з підвищеною харчовою і біологічною цінністю. Обґрунтовано перспективу використання амаранту у складі розсольних систем (сумішей для ін'єктування, масажування та замочування) для виробництва м'ясної снекової продукції. Наведено хімічний склад аналогових розсольних систем і систем із включенням до складу амаранту.

65.19.02.2416/229946. Геометрична ізомеризація ненасичених ацилгліцеринів. Гончаров Є.О., Гладкий Ф.Ф., Литвиненко О.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.73-76. - укр. УДК 675.044.8.

Стаття присвячена дослідженню можливості використання ультрафіолетового випромінювання для зміщення рівноваги цис-транс-ізомеризації, що відбувається при гідруванні жирів в бік утворення цис-ізомерів на стадії виникнення напівгідрованого комплексу (іона карбонія). Доведено, що при абсорбції ненасичених ацилгліцеринів на активному алюмосилікатному каталізаторі при температурі близько 240°C спостерігається підвищення вмісту транс-ізомерів майже вдвічі щодо вихідного продукту. Обробка реакційної суміші ультрафіолетовим випромінюванням в таких умовах практично повністю блокує утворення нових транс-ізомерів ненасичених ацильних груп, тобто доведена можливість гальмування утворення транс-ізомерів. Зазначений вид обробки може бути використано для створення нової ефективної технології гідрування жирів з одержанням продукту, що містить мінімальну кількість транс-ізомерів або не містить їх зовсім. До того ж, продукти, що будуть одержані за цією технологією будуть суттєво дешевші від тих, що пропонує сучасна технологія (вичерпна гідрогенізація олії + переетерифікація з не гідрованою олією).

65.19.02.2417/229947. Інноваційні технології екструдованої продукції з алкопротекторною дією на основі рибної сировини. Поливанов Є.А., Малецький М.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316), С.77-81. - укр. УДК 378.65.011.56.

У статті наведений аналіз динаміки споживчих вподобань екструдованої снекової продукції на основі рибної сировини та обґрунтована доцільність створення харчових композицій з крупок зернових та картопляних пластівців, збагачених рибними порошками, з регульованим хімічним складом та біологічною цінністю. З точки зору хімічних та біохімічних процесів описано властивості гліцину та бурштинової кислоти, як речовин, що нейтралізують токсичну дію ацетальдегіду в організмі людини під час вживання слабоалкогольних напоїв. Обґрунтована перспективність виробництва екструдованої продукції з компонентами, що перешкоджають руйнуванню клітин печінки та мозку у разі споживання слабоалкогольних напоїв. Проведена органолептична оцінка розроблених екструдованих продуктів, за результатами якої обґрунтована перспективність використання рибних порошоків для виробництва екструдованих продуктів.

65.19.02.2418/229974. Естерифікація ненасичених жирних кислот спиртами сивушної олії. Мельник Ю.Р., Безділь В.В., Мельник С.Р. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.179-185. - укр. УДК 66.095.132.

Мета дослідження полягала у встановленні закономірностей процесу естерифікації ненасичених жирних кислот спиртами сивушної олії, в тому числі індивідуальними 2-метилпропан-1-олом і 3-метилбутан-1-олом. Як каталізатори використовували катіонообмінну смолу КУ-2-8 і п-толуолсульфонову кислоту. Встановлено, що при естерифікації ненасичених жирних кислот 3-метилбутан-1-олом у присутності п-толуолсульфонової кислоти конверсія кислот за 40 хвилин реакції досягає 95,1%, тоді як у присутності катіонообмінної смоли вона становить 92,6% за 300 хвилин. За таких самих умов конверсія ненасичених жирних кислот в реакції естерифікації 2-метилпропан-1-олом у присутності катіонообмінної смоли КУ-2-8 досягає лише 78,9% за 300 хв. Використання бензолу, який утворює потрібну азеотропну суміш бензол-спирт-вода, чинить різний вплив на рівноважну конверсію ненасичених жирних кислот при їх взаємодії з 2-метилпропан-1-олом і сивушною маслом. Максимальний ефект використання бензолу досягається при естерифікації ненасичених жирних кислот сивушною олією в присутності катіонообмінної смоли КУ-2-8:

максимальна конверсія ненасичених жирних кислот становить 83,2%, а за відсутності бензолу вона досягає лише 22,6%. Виявлена екстремальна залежність конверсії ненасичених жирних кислот від співвідношення реагентів. Такі результати можуть бути пояснені тим, що в присутності надлишку сивушної олії збільшується частка спиртів, розчинних у воді, які погіршують відведення води з реактора і призводять до низької конверсії ненасичених жирних кислот. Низьке значення конверсії кислот при невеликому надлишку сивушної олії пов'язане зі зменшенням частки спиртів С2-С3, які також беруть участь в процесі естерифікації ненасичених жирних кислот і є більш реакційноздатними, ніж вищі спирти. Проведені дослідження показують доцільність використання як сировини для отримання естерів вищих жирних кислот таких речовин, як ненасичені жирні кислоти (відходи виробництва соняшникової олії) і сивушна олія (відходи виробництва етилового спирту) або індивідуальних С4-С5-спиртів.

65.29 Елеваторна і мукомельно-круп'яна промисловість

65.19.02.2419/230896. Математична модель динаміки вологості та температури зерна в процесі сушіння. Литвинчук Д.Г., Поливода О.В., Гавриленко В.О., Поливода В.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.85-90. - укр. УДК 519.7: 664.723.

Розроблено математичну модель процесу сушіння зерна з використанням методу скінченних різниць. Проаналізовано параметричну схему процесу сушіння зерна та визначено вхідні, вихідні та керуючі параметри для зерносушильного обладнання стрічкового типу. Отримано модель динаміки температури та вологості зерна, що враховує основні особливості конструкції зерносушильного обладнання, стан шару зерна та кількісні характеристики теплофізичних і термодинамічних властивостей зерна, що впливають на процес тепло- і масопереносу, а саме коефіцієнт дифузії вологи зерна, теплопровідність, теплоємність та теплопровідність.

65.33 Хлібопекарська і макаронна промисловість

65.19.02.2420/228776. Загальні тенденції розвитку хлібопекарських підприємств України. Літвиненко О.О., Мерзлікіна Ю.М., Саєнко Ю.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.93-97. - укр. УДК 519.2.

Досліджено загальні тенденції розвитку хлібопекарських підприємств України, проблеми і перспективи подальшого розвитку в сучасних умовах господарювання. Надано класифікацію по потужності виробництва наявних сегментів хлібопекарських підприємств. Визначено основні показники вибору споживачів хлібобулочних виробів та розкрито їх сутність. У роботі зроблено акцент щодо перспективності наявності індивідуальної упаковки хлібопекарських виробів, яка за оцінками фахівців, в Україні на сьогоднішній день складає близько половини ринку. Індивідуальна упаковка - це презентабельність, гігієнічність, транспортабельність і гарантований термін зберігання. З огляду на те, що багато вітчизняних виробників хлібопекарських виробів, для утримання займаної частки ринку, йдуть по шляху здешевлення своєї продукції за рахунок менш дорогої упаковки у роботі запропоновано розглянути доцільність та економічність упаковки флоу-пак. Зроблено висновок, що всі вимоги вибору споживачів можуть задовольнити саме приватні пекарні, роблячи свою продукцію конкурентоспроможною і цікавою споживачеві. Слідуючи тенденціям ринку безпрограшною буде позиція підприємств, зорієнтовану них на стратегію свіжої випічки і постачання споживачам якісної продукції за прийнятною ціною.

65.19.02.2421/228789. Економічна ефективність підприємств хлібобулочних галузей. Шеянова Е.Д. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.3-7. - укр. УДК 330.8 3029.

Стаття присвячена аналізу економічної ефективності на підприємствах хлібобулочних галузей. У статті досліджено та узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності ефективності діяльності підприємств. Економічна ефективність - досягнення найбільших результатів за найменших витрат праці. Економічна ефективність - конкретна форма вияву закону економії часу, їх зв'язок здійснюється через зростання продуктивності праці її підвищення означає зростання ефективності сукупної праці, збільшення ефективності всього виробництва, зумовленої насамперед прогресом продуктивних сил.

65.19.02.2422/229526. Пружно-в'язкісні характеристики тістових композицій з кокосовою клітковиною. Криворучко Мирослав. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.99-108. - укр. УДК 664.65. 016 :664.68 5.4.

Визначено реологічні показники тістових композицій з додаванням кокосової клітковини в концентрації 3, 5 і 7% від маси борошна. Виявлено, що добавка впливає на структуру кондитерського й хлібного тіста залежно від співвідношення борошна та рідкої основи.

65.19.02.2423/229538. Оптимізація складу їстівного покриття для збереження свіжості хлібобулочних виробів. Чорна Анастасія. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.121-132. - укр. УДК 664.66.03.

Наведено результати впливу складу їстівного покриття на органолептичні, фізико-хімічні та структурно-механічні показники якості хлібобулочних виробів. За допомогою планування багатофакторного експерименту отримано рівняння регресії для функцій відгуку - свіжості хлібобулочних виробів. Установлено, що найбільшою мірою на свіжість хлібобулочних виробів впливає концентрація желатину, а найменшою - концентрація гліцерину.

65.19.02.2424/229879. Підвищення ефективності технології механічної обробки формуючої оснастки для макаронної та кондитерської галузей промисловості. Полянський В.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310), С.29-33. - рос. УДК 621.923.

Наведено теоретичне рішення по визначенню максимально можливої продуктивності обробки при фрезеруванні циліндричною та торцевою фрезами з урахуванням обмеження з граничної (з умов міцності фрези) товщини зрізу. Доведено ефективність застосування схеми фрезерування торцевою фрезою в умовах однопрохідного високошвидкісного різання з точки зору підвищення продуктивності та якості обробки на верстатах з ЧПУ типу "обробний центр". На відміну від схеми фрезерування циліндричною фрезою, схема фрезерування торцевою фрезою забезпечує формування різних за кривизною бічних поверхонь профілю оброблюваного виробу, що значно розширює її технологічні можливості, особливо при обробці на верстатах з ЧПУ типу "обробний центр". Показано, що схема фрезерування торцевою фрезою також забезпечує перенесення основної частини тепла, що утворюється в процесі різання, в шар припуску, що знімається (а не в поверхневий шар оброблюваної деталі). Це знижує ймовірність появи припикань та інших температурних дефектів на оброблюваній поверхні й, відповідно, підвищує якість обробки. Теоретично обґрунтовано практичні рекомендації щодо зниження енергоємності обробки, які полягають в застосуванні сучасних ріжучих інструментів з алмазними зносостійкими покриттями, що забезпечують зниження інтенсивності тертя в зоні різання. Результати досліджень, що наведено в роботі, використовуються в практичній діяльності при виготовленні складнопрофільної формуючої оснастки для макаронної та кондитерської галузей промисловості в ВАТ "Імперія металів" (м. Харків), де виробництво оснащено сучасними високоточними металообробними центрами та верстатами з ЧПУ.

65.19.02.2425/229971. Макаронні вироби на основі клітковини гречаної. Калина В.С., Гола А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.160-165. - укр. УДК 664.6.

Запропоновано посилити позицію макаронних виробів на вітчизняному ринку шляхом розширення асортиментного ряду та збільшення випуску виробів підвищеної харчової та біологічної цінності. Саме з цією метою розроблено новий продукт функціонального призначення - макаронні вироби з додаванням клітковини гречаної. Це дасть змогу підвищити харчову цінність виробів, забезпечити добову норму вживання клітковини, а саме 30г на добу. Проведено аналіз існуючих публікацій подібної тематики, а саме виготовлення макаронних виробів оздоровчого призначення та охарактеризовано існуючі способи отримання функціональних макаронних виробів. Щоденне вживання клітковини зменшує ймовірність виникнення інсульту, рослинне волокно зменшує відчуття голоду, виводить токсини, радіонукліди та важкі метали, сприятливо впливає на мікрофлору кишечника. Завдяки цьому нові макаронні вироби можуть стати дієтичним продуктом, який буде забезпечувати організм людини всіма необхідними поживними речовинами. Експериментально встановлено співвідношення системи (рецептурних інгредієнтів) "борошно пшеничне - клітковина гречана - вода" 60:30:10. Визначено, що внесення клітковини гречаної у кількості 30% забезпечує найкращі показники якості. Визначено органолептичні та фізико-хімічні показники розроблених виробів. Проведено маркетингове дослідження щодо існуючого ринку макаронних виробів та визначено потреби споживачів за допомогою інтерв'ювання. Виявлено роль та місце макаронних виробів у раціоні харчування. Досліджено основні критерії вибору макаронних виробів та їх недоліки, на які звертають увагу споживачі при виборі продукту. Розраховано калорійність розробленого продукту, що становить 320, 55 ккал/100 г, а саме визначено його низький рівень жирів і підвищений вміст клітковини, що дасть змогу макаронним виробам нести оздоровчий характер та стати незамінним продуктом для корисного збалансованого харчування людини.

65.35 Кондитерська промисловість

65.19.02.2426/230114. Вибір оптимальної технології доставки кондитерських виробів у ланцюга постачання. Ольхова М.В., Рославцев Д.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.2-9. - англ. УДК 656.073.28.

Великі корпорації, виробничі компанії після виготовлення власної продукції стикаються з проблемою доставки її споживачам. На цьому етапі існує велика різноманітність варіантів взаємодії різних технологій виробника, оптовика (дистриб'ютора) та роздрібного продавця. Багато досліджень присвячено питанню постачання в мережах постачання окремих постачальників чи постачальників. У той же час значне значення набуває крос-кросове узгодження процесу доставки, включаючи технологічну взаємодію магістрального транспорту, складських операцій та міського вантажного транспорту. Це дослідження присвячено питанням вибору оптимальної технології кожного учасника в ланцюгу постачання, зокрема вибору режиму перевезення (автомобільну або залізничну) під час магістральних перевезень, вибору оптимальної технології навантажувальних та розвантажувальних механізмів. Для вирішення цього питання запропоновано математичну модель роботи ланцюга постачання, критерій ефективності моделі - загальні витрати ланцюга постачання. Методи в дослідженні - методи системного аналізу, математичного моделювання, регресійного аналізу. Визначено оптимальну технологію доставки кондитерських виробів під час доставки кондитерських виробів в Україні. Зокрема встановлено оптимальний тип навантажувально-розвантажувальних механізмів залежно від річного обсягу вантажу в дистрибуційному центрі. Так, залежно від річного вантажообігу оптимальна технологія доставки кондитерських виробів відрізняється. Таким чином, якщо річна сума вантажу становить від 5 000 до 33 000 тон, оптимальна технологія навантаження та розвантаження - напівмеханізована, якщо річна сума вантажу становить від 33 000 до 80 000 тон - механізована; якщо річний вантаж становить від 80 000 до 100 000 тон, оптимізована технологія - автоматизована. Надано рекомендації щодо прийняття рішень стосовно вибору технології доставки кондитерських виробів у магістральному сполученні.

65.43 Пивоварна промисловість

65.19.02.2427/229972. Особливості озонування технологічних розчинів при виробництві солоду. Ковальова О.С., Перкова А.О., Савітченко К.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.166-172. - укр. УДК 663.4:663.031.

У статті наведено спосіб виробництва солоду з використанням озонованих водних розчинів. Проаналізовано та досліджено технологічний процес пророщування зерна, що включає багатократне замочування зерна з періодичним ворущінням і продувкою шару зерна повітрям в процесі замочування і пророщування, фільтрування та повторне озонування технологічних розчинів, а також сушіння пророщеного матеріалу. Особливістю досліджуваної технології є використання в якості агенту замочування зерна водні розчини оброблені озоном. Наведені результати дослідження впливу озонованих водних розчинів на технологічні показники солодового зерна, особливості виробництва різноманітних солодів з використанням озонування солодових розчинів. Представлено оптимальну концентрацію озону для виходу високоякісної продукції. Досліджено вплив озонованих водних розчинів на динаміку поглинання вологи зерном, зміни якісних показників солоду, проведено моніторинг ферментативної активності в зерновій сировині при пророщуванні дослідних зразків порівняно з контролем, в якості якого обрано зерно, що пророщувалось по класичній технології без застосування активаторів. Встановлено, що озоновані водні розчини мають найбільший вплив на здатність до проростання всіх досліджуваних зразків зерна без винятку, покращують технологічні характеристики пивоварного солоду, збільшують ферментативну активність готового продукту. Також було запропоновано використовувати технологічні розчини повторно, а саме після їх фільтрування, озонувати та застосовувати для наступного замочування зернового матеріалу в якості агенту зволоження. Таке технологічне рішення дозволяє зменшити витрати води в 2-2,5 рази, що значно знизить собівартість готового продукту. Крім основної своєї функції - знезараження, озон виконує ряд функцій, що дозволяють удосконалити технологічні процеси виробництва солоду. Використання озонованих водних розчинів дозволить скоротити тривалість пророщення зернового матеріалу на 1-2 дні. Прискорення біохімічних процесів у пророщеному матеріалі призводить до збільшення вмісту борошністих зерен, що є важливим технологічним результатом при подальшому виробництві різноманітної продукції з отриманого солоду і свідчить про більш повне розчинення складових зернового матеріалу.

65.47 Виробництво лікєро-горілчаних напоїв

65.19.02.2428/229975. Новий спосіб виробництва лікєру з додаванням стевії. Непочатих Т.А., Гребенюкова Ю.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.186-191. - укр. УДК 658.562:663.83.

Стаття висвітлює розробку нового способу виробництва лимонного лікєру, який полягає у додаванні стевії до традиційної рецептури виробництва лимонного лікєру. В наш час актуальним є виготовлення харчових продуктів з натуральної сировини, а саме стевії. Під час створення нового виду продукту

було застосовано метод комп'ютерного моделювання рецептурних композицій. В основі використовували таку рецептуру, де замінювали традиційний цукор на цукрозамінник. Найбільш перспективним є моделювання за принципом методів лінійного програмування. Метою роботи була оптимізація рецептур лікеру з новим видом сировини із використанням методу математичного моделювання. За допомогою математичного моделювання було розроблено рецептуру лимонного лікеру з додаванням стевії в оптимальній кількості 5 г. При додаванні даної кількості додаткової сировини смак, запах та колір був збалансований між собою, зберігалася правильна консистенція. Це дозволяє поліпшити якість лимонного лікеру, а також оновити його асортимент. Додавання стевії в лікер підвищує в ньому вміст білків на 0,10%, неорганічних речовин - на 0,20%, натрію на 2%, калію на 4%, кальцію на 1,94%, магнію на 1%, фосфору 4%, цинку 0,37%, міді на 0,030%, вітаміну С на 8,66%, вітаміну Е на 23%, вміст цукру в новому лікері зменшився на 7,1%. Встановлено, що додавання стевії до складу лимонного лікеру позитивно впливає на хімічний склад продукту, а це означає, що в кінцевому результаті ми отримуємо якісний продукт функціонального призначення, який буде мати лікувально-профілактичну дію. Лікер з додаванням стевії має менш солодкуватий присмак, але він не впливає негативно на смак лікеру. По іншим органолептичним та фізико-хімічними показникам лікер відповідає нормам. Такий лимонний лікер з нетрадиційною сировиною може легко конкурувати на вітчизняному та закордонному ринку.

65.49 Виноробна промисловість

65.19.02.2429/231477. Установа для відстоювання суслу. Ковалевський К.А., Мамай О.І., Кузьміна Т.О., Валько П.М., Яковенко Т.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.114-118. - укр. УДК 663.26. Запропоновано модернізацію установки для безперервного відстоювання суслу і виноматеріалів у завислому осаді. Проведені експериментальні дослідження показують високу ефективність роботи модернізованої установки як у безперервному, так і у стаціонарному режимі. Встановлено, що ступінь освітлення значно підвищується при використанні препаратів для оклеювання.

65.19.02.2430/231478. Спосіб освітлення і стабілізації суслу і виноматеріалів. Ковалевський К.А., Мамай О.І., Кузьміна Т.О., Шанін О.Д., Валько П.М. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.119-123. - укр. УДК 663.257.

Наведено результати досліджень щодо появи помутнінь у виноградному соку, суслі і виноматеріалах. Виявлено основні причини їх утворення в технології бродильних виробництв. Проаналізовано можливість застосування різних речовин для боротьби з білковими помутніннями. Зроблено висновки щодо застосування сполук кремнію для освітлення і стабілізації суслу і виноматеріалів.

65.53 Консервна, овочесушильна промисловість, виробництво харчових концентратів

65.19.02.2431/229001. Зміни основних компонентів хімічного складу заморожених ягід суниці за попередньої обробки в розчинах зі структуроутримуючими властивостями. Заморська І.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.61-65. - укр. УДК 664.8.037.5:634.75.

Досліджено зміни основних компонентів хімічного складу заморожених ягід суниці за попередньої обробки в розчинах зі структуроутримуючими властивостями: 1, 2 та 3% -ного розчину картопляного крохмалю та 1 і 2% -ного цукрово-пектинових розчинів. Встановлено, що попередня обробка ягід суниці перед заморожуванням в розчинах зі структуроутримуючими властивостями сприяла зменшенню втрат основних компонентів хімічного складу ягід: сухих розчинних речовин - на 0,9-1,2%, цукрів - на 0,1-0,7%, аскорбінової кислоти - на 13% під час заморожування та на 4,4-7,6% впродовж зберігання.

65.19.02.2432/229529. Прогнозування якості швидкозамороженої капусти броколі. Левицька Станіслава, Белінська Світлана, Мороз Олена. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.25-33. - укр. УДК 658.562:[641.528.6:635.356].

Розроблено прогнозну модель якості швидкозамороженої капусти броколі, попередньо витриману 20 хв у 3%-му розчині кухонної солі залежно від найбільш впливових факторів - терміну зберігання ($r = -0.84$), масової частки аскорбінової кислоти ($r = 0.91$), кількісного вмісту ізотіоціанатів ($r = 0.93$), загального вмісту а- і b-хлорофілу ($r = 0.91$).

65.19.02.2433/230637. Модернізація енерго-функціональної схеми процесу пастеризації яблучного соку. Горбунов К.О., Горбунова О.В., Соловей В.М., Пономаренко Г.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.82-87. - укр. УДК 658.28:665.63:338.

В даній роботі буде розглянуто технологічну схему процесу пастеризації яблучного соку. Розглянуто питання модернізації існуючої технологічної схеми процесу пастеризації. А саме, отримана вдосконалена енерго-функціональна схема комбінованого типу з повною рекуперацією теплоти. Визначено значення техніко-економічних показників. Проведено порівняльний аналіз отриманої схеми зі схемою з додатковим охолоджувачем. Холодильна машина працює за комбінованим типом, тобто з одночасним виробленням тепла та холоду для потреб виробництва, тому є ефективнішою, ніж холодильна система з додатковим охолоджувачем, проте має компресор, електричною потужністю 173 кВт та теплообмінне обладнання більшої потужності. Варіант схемного рішення комбінованого типу може бути прийнятним для впровадження для тих підприємств, де окрім пастеризації технологічних потоків необхідна велика кількість гарячої води з температурним потенціалом до 90°C. Обидва схемні рішення, що були розроблені та проаналізовані є концептуальними і в процесі проектування та впровадження можуть корегуватися з точки зору енергоефективності та основних техніко-економічних показників та можуть використовуватися при проектуванні нових виробництв, де є пастеризаційно-охолоджувальні процеси та при реконструкції старих підприємств з метою підвищення їх енергоефективності.

65.19.02.2434/231475. Розроблення блок-схеми виробництва томатного кетчупу на основі концентрованих томатопродуктів. Валько М.І., Стоянова О.В., Короленко В.О., Валько П.М., Ільющенков І.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.103-108. - укр. УДК 664.849.006.83:664.8.03.

Наведено результати досліджень щодо оптимізації технологічної схеми виробництва томатних кетчупів на основі концентрованих томат-продуктів. Розроблено блок-схему визначення контрольних критичних точок для оцінювання якості готової продукції відповідно до вимог міжнародних стандартів. Проаналізовано сучасні способи теплової обробки сировини і рецептура концентрованих томатних соусів.

65.19.02.2435/231476. Якість заморожених ягід суниці залежно від схеми садіння рослин. Заморська І.Л. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.109-113. - укр. УДК 664.8.037.5:634.75.

Досліджено втрати маси, кріорезистентність та хімічний склад заморожених ягід суниці сортів Полка та Пегас залежно від схеми садіння рослин: стрічкою 80+25x35 см (контроль) та смугою шириною 90 см. Встановлено, що ягоди суниці, які вирощені за стрічковою схемою накопичили істотно вищу кількість сухих розчинних речовин, цукрів, ніж вирощені смугою, проте мали нижчий вміст аскорбінової кислоти. В результаті заморожування ягід суниці втрати маси встановлено на рівні 1,2-2,3%, причому істотно вищими вони були у ягід, вирощених смугою. Кріорезистентність ягід суниці вирощених смугою була істотно нижчою проти контролю, що зумовлено вищою оводненістю тканин. Під час заморожування ягід вміст сухих розчинних речовин та органічних кислот зазнав неістотних змін порівняно зі свіжою сировиною, натомість вміст цукрів знизився на 0,4-0,5%, аскорбінової кислоти - на 13,3-17,7%. В результаті зберігання заморожених ягід суниці протягом шести місяців втрати сухих розчинних речовин встановлено на рівні 0,1-0,3, цукрів - 0,2-0,3, аскорбінової кислоти - 10,7-14,1% за неістотних змін вмісту органічних кислот. Під час заморожування та зберігання ягід суниці кращі результати отримано за їхнього вирощування стрічковою схемою. При цьому ягоди, що вирощені смугою мали на 0,4-0,7% вищі втрати маси та на 1,1-5,2% нижчу кріорезистентність. Загальні втрати в результаті заморожування та зберігання ягід суниці склали: сухих розчинних речовин - 0,2-0,4, цукрів - 0,8-1,0, аскорбінової кислоти - 30,5-35,3%. Доведена істотна залежність вмісту основних компонентів хімічного складу ягід суниці від схеми садіння рослин на етапі їхнього досягання, проте закономірностей змін у процесі заморожування та зберігання не встановлено.

65.59 М'ясна і птахопереробна промисловість

65.19.02.2436/229007. Розробка кулінарних жирів підвищеної окисної стабільності. Удовенко О.О., Куниця К.В., Литвиненко О.А., Гладкий Ф.Ф. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.100-108. - укр. УДК 665.3:665.1.09.

Проведено дослідження щодо нехімічної стабілізації олій, призначених для термічної обробки. Встановлено, що для сумішей, які відповідають вимогам щодо органолептичних показників, стійкість до окислення в порівнянні з початковими оліями збільшувалася: для суміші соняшникової олії і пальмового олеїну (70%:30%) в 1,2 рази, а для суміші соєвої олії і пальмового олеїну (70%:30%) в 1,26 рази. Проведені дослідження показали ефективний шлях нехімічної стабілізації олій, призначених для термічної обробки.

65.19.02.2437/229541. Якість посічених м'ясних виробів. Ланиця Ірина, Гірняк Лілія. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.157-164. - укр. УДК 006.83: 637.521.47.

Розроблено нові посічені м'ясні напівфабрикати з додаванням горохового борошна та шроту і борошна із зерен амаранту. Запропоновано використання кваліметричного методу оцінювання якості продукції. Доведено, що заміна частини м'ясної сировини продуктами переробки зерна амаранту позитивно впливає на комплексні показники якості та органолептичні властивості напівфабрикатів і готових виробів після обсмажування.

65.19.02.2438/231473. Оптимізація технологічних процесів виробництва сировини і ковбасних виробів із застосуванням бактеріальних заквасок. Бурак В.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.81-91. - укр. УДК 637.523:663.18.

Робота присвячена розробці та науковому обґрунтуванню технологічних параметрів виробництва сирокочених ковбас з використанням композиційної добавки. Обґрунтовано перелік функціонально-технологічних компонентів перспективних до застосування, досліджено їх вплив на протеолітичну активність бакпрепарату, визначено оптимальні концентрації, які забезпечують стабільне функціонування бакпрепарату у м'ясній сировині. Оптимізовано температурні режими сушіння ферментованих ковбас з використанням композиційної добавки "Компакт-БП". Доведено, що поступове зниження температури сушіння з $(22\pm 2)^\circ\text{C}$ до $(11\pm 2)^\circ\text{C}$, вологості повітря з $(92\pm 3)\%$ до $(76\pm 3)\%$ дає змогу скоротити тривалість виготовлення з 28-38 до 18-20 діб і отримати ковбаси з високими якісними показниками.

65.19.02.2439/231474. Оптимізація технологічних процесів при виробництві комбінованих продуктів та підвищення якості сировини. Бурак В.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.92-102. - укр. УДК 631.523:006.015.5.

Робота присвячена науковому обґрунтуванню і розробці рецептури ковбаси вареної з нутом та її товарознавчій характеристиці. Досліджено особливості зміни органолептичних властивостей, фізико-хімічного складу, мікробіологічних показників та гістологічних досліджень варених ковбасних виробів у залежності від рецептурного складу. Доведено підвищення комплексної оцінки якості ковбаси "Шкільної особливої" на 10,68% у порівнянні з контрольним зразком ковбаси "Шкільної".

65.63 Молочна промисловість

65.19.02.2440/229504. Ринок молочної продукції України: можливості та загрози. Федулова Ірина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.15-28. - укр. УДК 339.13:637.1(477).

Визначено поточний стан розвитку молокопереробної галузі в Україні. Досліджено основні проблеми падіння виробництва молока в Україні. Здійснено аналіз можливостей і загроз розвитку підприємств, що працюють в галузі, за допомогою 5 конкурентних сил М. Портера. Проаналізовано стан розвитку виробників молочної продукції, рівень економічної доступності молочної продукції для населення, купівельної спроможності споживачів, рівень диференціації споживання молочної продукції, коефіцієнти еластичності попиту по доходу й ціні, рівень внутрішньо-галузевої конкуренції та основні бар'єри входження до молокопереробної галузі. Окреслено можливі дії підприємств для запобігання виявленим загрозам.

65.19.02.2441/229505. Ринок молочної сировини Вінницької області. Власенко Ірина, Власенко Володимир. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.29-38. - укр. УДК 339.13:637.1.

Проаналізовано сучасний стан виробництва молока в Україні, зокрема у Вінницькій області, за категоріями господарств. Розглянуто стан забезпечення населення молоком і молочними продуктами. Висвітлено основні проблеми галузі та окреслено перспективи їх подолання в сучасних умовах господарювання.

65.19.02.2442/229979. Розробка технології низьколактозного морозива на основі безлактозного концентрату маслянки. Трубікова А.А., Чабанова О.Б., Шарахматова Т.Є., Бондар С.М., Савчак Є.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.214-227. - укр. УДК 663.67-021.465:637.044-022.42:532.135:001.892.

Проблема видалення лактози з молочних продуктів є актуальною із-за лактозної непереносимості деяких верств населення. На ринку молочної продукції найбільш динамічно розвиваються групи продуктів з вторинної молочної сировини - напої і десерти спеціального призначення. До даної групи належать низьколактозні і безлактозні молочні продукти, які можуть забезпечити повноцінне харчування людям з лактазною недостатністю. До десертів відносять й морозиво - найулюбленіший та популярний усіма верстами населення продукт. На підставі експериментальних і теоретичних досліджень доведена можливість використання, як функціональних основ для низьколактозного морозива - пре- і пробіотичного йогурту із зниженим вмістом лактози (суміш маслянки і сухого

безлактозного знежиреного молока; для виробництва йогуртної основи використовували суху бактеріальну закваску "Йогурт" (VIVO), до складу якої входять культури: *Streptococcus thermophilus* + *Lactobacillus delbrueckii* ssp. *bulgaricus* + *Lactobacillus acidophilus* + *Bifidobacterium lactis*) та безлактозного діаконцентрату маслянки, отриманого мембранними способами (ультрафільтрація маслянки та діафільтрація УФ-ретентата маслянки; в якості розчинника використовували НФ-пермеат УФ-пермеата маслянки). Наведена технологія низьколактозного молочного морозива із про-, пребіотичними і антиоксидантними властивостями для людей інтолерантних до лактози. Досліджено в'язкісні характеристики сумішей низьколактозного морозива та визначено температури кристалізації сумішей низьколактозного морозива. Визначено технологічні режими виробництва низьколактозного морозива та встановлено їх відповідність діючим нормативно-технічним документам. Вміст лактози в зразках низьколактозного морозива значно менший і складає 0,98% і 1,24% в порівнянні з класичним морозивом, яке містить 5,67% лактози. Висока кількість в низьколактозному морозиві лакто- ($2,5 \pm 0,9$) · 10^8 і біфідобактерій ($3,0 \pm 0,2$) · 10^9 свідчить про високу пробіотичну дію. Антиоксидантна активність зразків низьколактозного морозива складає 330...345 у.о., що в 3,0...3,1 рази вища у порівнянні з класичним молочним морозивом.

65.19.02.2443/231483. Використання сенсорних та фізико-хімічних методів аналізу для визначення якості молока. Скропишева О.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.147-154. - укр. УДК 543.219.

За літературними даними наведено відомості про хімічний склад і властивості різних видів молока. Наведені основні показники якості молока, способи його фальсифікації та методи її виявлення. Проведено оцінку якості молока різних виробників за допомогою органолептичних та фізико-хімічних методів аналізу. Визначено відповідність молока різних виробників вимогам ДСТУ за органолептичними показниками, чистотою та відсутністю фальсифікації.

65.65 Олійно-жирова промисловість

65.19.02.2444/229978. Характеристика сипких конопляних продуктів. Сова Н.А., Луценко М.В., Єфімов В.Г., Кургалін С.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.207-213. - укр. УДК 664.76:631.53.01:633.522.

В останні роки в харчовій промисловості все більше уваги приділяється використанню побічних продуктів при виробництві конопляної олії в якості джерела біологічно активних компонентів. Існують тенденції скорочення споживання м'яса та молочних продуктів і збільшення споживчого попиту на вегетаріанські продукти. Тому, світові виробники насіння конопель позиціонують його в якості унікального джерела білку. В ході розробки технології комплексної переробки насіння промислових конопель досліджено процес отримання сипких конопляних продуктів. Після отримання олії з насіння конопель утворюється макуха, яка має біологічно активні властивості: високий вміст повноцінного рослинного легкозасвоюваного білку, ненасичених жирних кислот (Омега-3, Омега-6 і Омега-9) та цінних харчових волокон. Шляхом подрібнення та просіювання конопляної макухи отримують сипкі конопляні продукти: "протеїн", борошно та висівки. З метою аналізу технології отримання цих продуктів було досліджено їх органолептичні, фізико-хімічні показники якості, а також амінокислотний та мінеральний склад. Для переробки використовували насіння промислових конопель української селекції сорту Глесія (вміст тетрагідроканабінолу рівний нулю). Визначення показників якості отриманих продуктів було проведено згідно діючих нормативних документів. Порівняльний аналіз вмісту сирого протеїну, жиру, золи, клітковини в конопляному борошні та "протеїні" доводить, що ці продукти майже не відрізняються за складом, а тільки за розміром часток. Так, вміст сирого протеїну у борошні становить 41,15%, у "протеїні" - 48,49%, у висівках - 21,03%; відповідно вміст сирого жиру - 10,89%, 14,58%, 9,43%; вміст сирової клітковини - 12,98%, 5,12%, 41,72%; вміст золи - 8,27%, 8,88%, 4,69%. Амінокислотний склад сипких конопляних продуктів підтверджує унікальність насіння промислових конопель як джерела всіх незамінних амінокислот. В подальшому перспективним є дослідження стадій подрібнення та просіювання конопляної макухи для встановлення оптимальних технологічних параметрів отримання фракцій з максимальним вмістом протеїну.

65.19.02.2445/230865. Математичне моделювання властивостей жирових систем з нульовим вмістом транс-ізомерів. Некрасов П.О., Гудзь О.М., Созоник В.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.90-93. - укр. УДК 665:664.3.

Переважає більшість твердих жирів у рецептурах маргаринів та жирів спеціального призначення в Україні виробляється методом часткової гідрогенізації. Цей метод модифікації жирів призводить до утворення у їх складі значної кількості транс-ізомерів жирних кислот, які негативно впливають на організм людини, зокрема підвищують ризик серцево-судинних захворювань. Показана можливість

вирішення вказаної проблема шляхом використання ферментативної переетерифікації жирів з застосуванням препарату Lipozyme RM IM для виробництва жирів підвищеної харчової цінності з нульовим вмістом транс-ізомерів жирних кислот. Отримано математичну модель, яка дозволяє на основі даних про компонентний склад жирової основи прогнозувати вміст твердої фази в продуктах ферментативної переетерифікації, що є одним із найважливіших способів оцінки їх консистенції. Крім того, модель дозволяє вирішувати зворотну задачу - виходячи з цільової консистенції жирового продукту знаходити його рецептуру.

65.19.02.2446/231072. Стан та особливості функціонування ринку насіння соняшнику та продуктів його переробки. Невлад В.Ф. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.84-89. - укр. УДК 338.43:633.85.

Для визначення розвитку та удосконалення олійно-жирової галузі України доцільним є проведення досліджень щодо функціонування сучасного ринку насіння соняшнику та продуктів його переробки з метою подальшого його удосконалення, темпів розвитку та зміцнення її позицій на світовому ринку. У статті означено актуальні питання щодо перспектив розвитку сучасного стану ринку соняшникового насіння та продуктів його переробки і пристосування олійно-жирової галузі до сучасних умов, а також недопущення втрат лідируючих позицій України з експорту соняшникової олії на світовому ринку. Зроблено аналіз, систематизацію та узагальнення теоретичних питань щодо виробництва, цінової політики та ринку соняшникової олії. Всі фактори впливу які притаманні оліє-жировій галузі нашої країни, що характеризують стан ринку насіння соняшнику та продуктів його переробки, на всіх етапах ринкової економіки, необхідно поєднувати з системою вільного ціноутворення та елементами державного регулювання. Такий принцип має використовуватися передусім для забезпечення цінового паритету на продукцію сільського господарства та засоби виробництва, що надходять у цю галузь від промисловості. У державі необхідно мати реальну концепцію цін, яка б відбивала об'єктивні економічні процеси й обмежувала роль суб'єктивних факторів у ціноутворенні. Враховуючи можливість розвитку галузі, ціни на насіння соняшнику мають встановлюватися на ринку під дією закону попиту та пропозиції. Так як, олійно-жирова промисловість для продовольчої безпеки України має стратегічне значення, регулювання її діяльності та державний контроль повинен бути обов'язковим. Тому, що саме державне регулювання може стимулювати оліє-жирову галузь.

65.19.02.2447/231481. Дослідження показників якості майонезу. Салеба Л.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.134-139. - укр. УДК 664.346.

У даній роботі розглянуті питання експертизи та оцінки якості майонезних соусів у відповідності до діючого законодавства України. Розглянуто значення показників якості майонезу за вимогами нормативних документів Європи. Проведено визначення показників якості зразків майонезу торгових марок найбільш популярних у південному регіоні України. Досліджено органолептичні і фізико-хімічні показники якості зразків, побудовано реологічні характеристики та зроблено висновки про вплив згущувачів на реологічні властивості майонезу.

65.19.02.2448/231484. Оптимізація технологічного процесу очищення лубу льону олійного за допомогою методів математичного моделювання. Тернова Т.І., Бабіч С.С., Базик В.П. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.155-162. - укр. УДК 658.51 677.11.021.

У даній роботі наведені математичні моделі технологічного процесу механічного очищення лубу льону олійного, використання яких дає можливість отримувати лляну сировину визначеної якості. З метою одержання волокна, придатного до виготовлення наповнювачів для армування композиційних матеріалів, було запропоновано здійснювати додаткове очищення лубу на чесальній машині ЧМД-5 після механічної обробки стебел соломи на модернізованому куделеприготувальному агрегаті. За рахунок математичного моделювання технологічного процесу було визначено оптимальні параметри та режими обробки лубоволокнистої сировини, застосування яких дозволяє отримувати луб з високими показниками якості - достатнім ступенем розволокнення й низьким вмістом костриці та сміттєвих домішок.

65.19.02.2449/231655. Використання відходів рафінації олії. Фіалковська Л.В., Пазюк В.М. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.50-54. - укр. УДК 636.083.1.

У статті проведено огляд процесу рафінації олії. Проаналізовані відходи, що отримуються в результаті очищення олії від супутніх домішок, їх переробка і застосування в народному господарстві. Запропоновано використання відпрацьованих відбільних глин для виробництва керамзитового гравію. Заміна дефіцитних і дорогих нафтопродуктів, які використовують в теперішній час при виготовленні керамзитового гравію, на відпрацьовані відбільні глини дозволить розширити сировинну базу органічних добавок.

66 ЛІСОВА І ДЕРЕВООБРОБНА ПРОМИСЛОВІСТЬ

66.03 Деревинознавство

66.19.02.2450/229574. Динамічний модуль пружності хвилясто-завилькуватої деревини *Abies Alba Mill.* Сопушинський І.М., Мілітц Х., Максимчук Р.Т., Біцікс В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.52-56. - укр. УДК 630*811.2.

Досліджено відмінності динамічного модуля пружності, коефіцієнта затухання та швидкості звуку хвилясто-завилькуватої деревини порівняно з прямоволокнустою деревиною ялиці білої. Графічно наведено варіацію досліджуваних показників у межах радіуса та висоти стовбура. У межах радіуса стовбура із хвилясто-завилькуватою структурою можна виділити два класи якості деревини, а саме: перший - периферійна деревина (40 % радіуса стовбура) та другий - центральна (ядрова) деревини. Структурне розміщення деревного волокна, зокрема хвилясто-завилькувате, істотно визначає фізико-механічні характеристики деревини та їх варіацію. Коефіцієнт затухання деревини змінюється: від 6 до 10 для хвилясто-завилькуватої деревини; від 12 до 14 для прямоволокнустої деревини. Встановлено пряmlinійну залежність першого порядку між динамічним модулем пружності та об'ємною масою деревини. Збільшення об'ємної маси прямоволокнустої деревини зумовлює збільшення модуля пружності та описується рівнянням прямої ($R^2=0,69\dots0,72$). Пряmlinійна залежність між динамічним модулем пружності та щільністю хвилясто-завилькуватої деревини є інверсійною. Динамічний модуль пружності прямоволокнустої деревини знаходиться в межах від 5921 до 12995 Н/мм², а хвилясто-завилькуватої деревини - від 5053 до 12393 Н/мм².

66.19.02.2451/230610. Деревинознавчі аспекти сухостійної деревини сосни звичайної. Новицький С.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.109-112. - укр. УДК 674.038.

Досліджено показник водопоглинання сухостійної деревини сосни давністю усихання від одного до трьох років та деревини без ознак всихання з Київської та Житомирської областей України, зона Лісостепу. Підтверджено наявність тенденції до підвищення водопоглинальної здатності від давності всихання сухостійної деревини. Викладено результати експериментальних досліджень із впливу температури оброблення сухостійної деревини сосни звичайної (*Pinus sylvestris L.*) різної давності всихання з ознаками мікологічних уражень на життєздатність гіфів грибів. Проаналізовано наявні методи з визначення фізико-механічних властивостей деревини, викладені у чинних національних, гармонізованих з європейськими, та міждержавних нормативних документах. Встановлено показники щільності, межі міцності та модуля пружності за статичного згину, межі міцності за стискання вздовж волокон для пиломатеріалів із сухостійної деревини сосни звичайної, давністю всихання до одного року, порівняно з деревиною без ознак всихання. Визначено, що сухостійна деревина сосни, давністю всихання до одного року, повністю задовольняє вимоги до дерев'яних конструкцій, встановлених у ДБН В.2.6-161:2017, і можна її використати як конструкційний матеріал. Запропоновано застосування методу евристичного моделювання для вивчення впливу деревинознавчих аспектів сухостійної деревини сосни звичайної на показники конструкційних лісоматеріалів з метою прогнозування можливості використання такої деревини в будівельних конструкціях.

66.17 Транспортування лісу

66.19.02.2452/230608. Використання комбінованого гравітаційного спуску деревини на схилах Карпат. Кий В.В., Цимбалюк Ю.І., Кий А.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.99-102. - укр. УДК 630.32.002.5.

Розглянуто проблеми трелювання деревини під час лісорозробок у гірській місцевості, зокрема на схилах Карпат. Проаналізовано недоліки трелювання традиційними механізмами - трелювальними тракторами та канатними установками. Обґрунтовано можливість використання для гравітаційного спуску деревини на схилах Карпат пластикових лоткових систем. Зазначено недоліки застосування такої технології, зокрема проблеми, що виникають під час спуску довгомірних колод. Для вирішення проблеми спуску довгомірних сортиментів запропоновано застосувати комбінований гравітаційний спуск. Його суть полягає в тому, що короткомірні сортименти можна спускати по пластиковій лотковій системі, а довгомірні - за допомогою одновісного візка, що опирається на опорне самокерівне колесо. Воно рухається по лотку і в цьому випадку наявна лоткова система слугуватиме напрямним елементом, який скеровує рух візка у відповідному напрямку. Опорне самокерівне колесо повинно бути таким, щоб максимально заповнити переріз лотка і цим самим звести до мінімуму його поперечні рухи, унеможлививши вискакування колеса із напрямного лотка. Для завантаження візка передбачається встановити на нього завантажувальну систему, яку розробили науковці кафедри ЛПВ ЛД НЛТУ України, що захищена патентом. Після завантаження візка та закріплення на ньому вантажу, візок спускають вниз по схилу, регулюючи його рух утримувальним канатом. Внизу схилу, на

навантажувальному майданчику, візок розвантажують і витягують знову на схил до пакету довгомірних сортиментів. Потім цикл повторюють.

66.19.02.2453/230613. Дослідження руху колоди у пластиковому лотку під час її спуску. Кий В.В., Магура Б.О., Кий А.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.122-124. - укр. УДК 630.32:002.5.

Відомо, що найбільше проблем виникає під час трелювання деревини у складних умовах лісоексплуатації (гірські умови, заболочені ґрунти), а також під час виконання рубань, пов'язаних з формуванням та оздоровленням лісів, особливо з погляду заподіяння екологічної шкоди навколишньому середовищу. Розглянуто найефективніші засоби трелювання деревини під час розроблення гірських лісосік. Оцінено пошкодження, які виникають внаслідок використання різних засобів трелювання деревини та ефективності їх використання. Поява пластикових лотків дала змогу переглянути ставлення до лоткового спуску деревини, який останніми роками практично не використовували. Пластикові лотки є легкими, зручними в монтажі, порівняно дешевими, вони також є багаторазового використання. Але незважаючи на значні переваги пластикових лотків порівняно з дерев'яними, проблема регулювання швидкості спуску деревини актуальна. Відомо, що під час спуску деревини вона рухається вниз по схилу під дією сил гравітації. При цьому рух колоди спрямовується лотком. Тобто деревина рухається в середині лотка, ковзаючи по його дну. Бокові переміщення колоди обмежуються стінками лотка. Один із способів регулювання швидкості руху колоди в лотку - встановлення механічного гальма у відповідних точках по трасі лоткового спуску. За результатами теоретичних досліджень отримано теоретичну залежність, яка дає змогу розрахувати точки на трасі лоткового спуску, в яких потрібно здійснювати гальмування колоди, що спускається по лотку.

66.29 Технологія і устаткування для оброблення деревини

66.19.02.2454/230415. Моделювання процесу оброблення дрібнодисперсних деревинних матеріалів під дією вібраційного і віброударного навантаження. Іскович-Лотоцький Р.Д., Іванчук Я.В., Веселовський Я.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.124-129. - укр. УДК 674.02; 630*82.

Встановлено, що прикладання до об'єктів оброблення корисних вібрацій або ударних імпульсів дає змогу значно інтенсифікувати перебіг багатьох технологічних процесів, забезпечити оптимальність параметрів навантаження й отримати технологічний виріб на основі дрібнодисперсних деревинних матеріалів з високими якісними параметрами. На основі теорії хвильових процесів розроблено математичну модель, яка дає змогу теоретично досліджувати поведінку дисперсного середовища як форми подання дрібнодисперсних деревинних матеріалів, під дією вібраційного і віброударного навантаження, для визначення якісних робочих характеристик технологічного оброблення цих матеріалів. Виявлено, що під час віброоброблення масивних середовищ у вигляді дрібнодисперсних деревинних матеріалів, великий вплив на процес здійснюють не тільки параметри джерела вібрації, але й особливості взаємодії складових їх моношарів і частинок один з одним. Відзначено, що власні частоти коливань дисперсної системи абсолютно не залежать від її дисипативних властивостей. Визначено амплітуди віброприскорень, які дали змогу математично формалізувати умову виникнення псевдозрідженого стану у дисперсному середовищі з подальшою умовою переходу у стан віброкипіння. З'ясовано, що найефективнішим видом технологічного оброблення дисперсного матеріалу із газоподібною дисперсною фазою є вібраційний, що характеризується моно- або бігармонійною збуджувальною силою. Для дисперсних середовищ, у яких дисперсна фаза представлена у рідкому або твердому станах, найефективнішим є використання імпульсної сили у вигляді віброударного навантаження.

66.19.02.2455/230839. Раціональне тепловикористання в сучасних сушильних камерах. Озарків І.М., Соколовський І.А., Петришак І.В., Кобринович М.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.104-108. - укр. УДК 674.047; 630*847.

Обґрунтовано деякі особливості раціонального тепловикористання в сучасних сушильних камерах, які часто використовують у промисловості та сільському господарстві. Об'єктом сушіння при цьому є як сировина - дошки, заготовки, паркетна фриза, так і напівфабрикати - луцений або струганий шпон, подрібнена деревина, а також готові вироби - фанера, стільці, крісла тощо. Проаналізовано процеси сушіння за кривими зміни середньої вологості матеріалу (об'єкта сушіння) в часі (так звані "криві сушіння") і зміни температури (криві), а також швидкості зміни вологості в часі. Встановлено, що висушування різних матеріалів за різних способів підведення до них тепла (конвекції, терморадіації, кондукції) під час постійних режимних параметрів складається із трьох періодів сушіння (періоду початкового прогрівання, періодів постійної та сповільнювальної швидкості сушіння). Однак проблема зменшення енергетичних витрат на сушіння деревини залишається сталою, позаяк не здійснюється раціональне тепловикористання, а також мало використовуються сучасні способи та засоби інтенсифікації процесу сушіння деревини. Тому створення сучасного обладнання, що дає

змогу вирішити цю проблему, - основна мета цієї роботи. Також розглянуто концепцію тепловикористання під час розроблення конструкції сушильних камер для зменшення питомих витрат теплової енергії. Запропоновано деяку комбінацію методів визначення показників камери із складанням основних показників затрат теплової енергії, що витрачається на сушіння пиломатеріалів.

66.19.02.2456/230840. Особливості загострювання ножів луцильних і шпоностругальних верстатів. Озимок Ю.І., Бень І.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.101-103. - укр. УДК 674.02; 630*82.

Розглянуто проблему загострювання ножів луцильних та шпоностругальних верстатів, яка є на підприємствах, що спеціалізуються з виготовлення струганого та лущеного шпону. Особливістю загострювання цих ножів є те, що вони мають широку задню поверхню, малі кути загострення та велику довжину. Велика зона контакту абразивного круга з поверхнею ножа призводить до утворення високих температур на поверхні ножа. Внаслідок цього змінюються початкові властивості леза, відбувається його припалювання, виникають великі завусениці, мікротріщини та інші дефекти. Наявні рекомендації щодо раціональних режимів загострення та доводіння дереворізальних інструментів, зокрема луцильних і шпоностругальних ножів, частково вирішують цю проблему, але істотно зменшують продуктивність процесу загострення. Оцінено та проаналізовано конструкції абразивних кругів, які застосовуються для загострення цих ножів. З'ясовано, що для загострення ножів з широкою задньою поверхнею потрібно удосконалювати та розробляти новий спеціальний абразивний інструмент, який повною мірою забезпечить якісне загострювання та високу продуктивність процесу. Цей інструмент не повинен потребувати значних змін у конструкції верстата для загострення дереворізальних ножів, повинен бути дешевим і надійним в експлуатації.

66.19.02.2457/230961. Фізичні основи очищення газових сумішей з допомогою фільтрування. Озарків І.М., Петришак І.В., Книш Ю.В., Гродзкі В.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.92-94. - укр. УДК 674.047; 630*847.

Розглянуто форми подрібнених дисперсних матеріалів. Наведено формули визначення еквівалентного діаметра. Подано класифікацію сучасних фільтрів, розкрито їхні особливості. Показано основні чинники, що впливають на роботу фільтрів. Відомо, що сушильні апарати для подрібненої деревини, які часто використовують у виробництві деревостружкових і деревоволокнистих плит, для конвективного підведення тепла до стружки, як об'єкта сушіння, потребують уважного ставлення до енергоощадності. Варто зазначити, що специфічні властивості подрібненої деревини (малі розміри частинок, мала насипна маса, рухомість, парусність) дають змогу використовувати різноманітні способи сушіння: сушіння у щільному, киплячому, розпушеному шарі, а також безпосередній контакт об'єкта сушіння із нагрітою металевою поверхнею. Незважаючи на конструкційне розмаїття сушильних агрегатів для подрібненої деревини, найпоширенішими є конвективні сушарки із пневмомеханічним переміщенням подрібненого матеріалу. Наведені нижче формули дають змогу залежно від форми та розмірів подрібнених частинок і породи деревини зробити правильний вибір типу фільтру. Останнє дає змогу оцінити роботу самих фільтрувальних пристроїв. Адже за мірою накопичення пиловловлюваних подрібнених частинок значно зростає ступінь їх вловлюваності.

66.19.02.2458/231238. Контроль напружено-деформованого стану і вологості деревини в тепломасообмінних процесах сушіння. Озарків І.М., Кобринович М.С., Гуменюк Ж.Я., Петришак І.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.81-84. - укр. УДК 674.047:669.015.7(075.8).

Сушіння деревини - це обов'язковий технологічний процес у виробництві пиломатеріалів, меблевих заготовель, будівельних деталей тощо. Різні аспекти розглянутих у цьому дослідженні можуть зацікавити фахівців підприємств лісопромислового комплексу. Відомо, що основні форми зв'язку вологи з деревиною (адсорбційний, капілярно-конденсаційний та капілярний зв'язки вільної вологи в порожнинах клітин) залежать від температури та відносної вологості сушильного агента. Це означає, що деревина, як матеріал рослинного походження, поводить себе своєрідно залежно від температурно-вологісних полів. Проблема сушіння деревини охоплює питання щодо перенесення тепла і вологи (маси) як у середині тіла, так і в пограничному шарі на межі розподілу фаз "тіло (об'єкт сушіння) - навколишнє середовище". Треба зазначити, що інтенсивність сушіння є максимальною, коли можливості перенесення тепла і маси в пограничному шарі відповідають можливостям переміщення вологи і тепла всередині об'єкта сушіння. Описано властивості деревини, як природного полімера, що володіє специфічними пружно-в'язкими властивостями. Розкрито механізм перенесення вологи (маси) із центральних шарів об'єктів сушіння до їхніх поверхонь. У теоретичних дослідженнях розглянуто явище всихання як повного, так і у трьох структурних напрямках. Зазначено, що сушіння є складним тепломасообмінним процесом, який супроводжується молекулярною природою та механізмом явищ, що зумовлюють кінетику їхнього перебігу. Показано, що розв'язання відповідних рівнянь молекулярно-молярного перенесення тепла і маси (вологи) за відповідних крайових (граничних) умов дає змогу описати поля, тобто розподілення потенціалів перенесення - температури і вологовмісту в об'єкті сушіння в будь-який момент часу сушіння. Адже криві сушіння (в координатах "швидкість сушіння -

вологість матеріалу") і температурні криві (в координатах "температура об'єкта сушіння - вологість об'єкта сушіння") відображають характер перебігу процесу сушіння.

66.19.02.2459/231428. Експериментальні дослідження тепловтрат через огороження сушильної камери. Губер Ю.М., Гуменюк Ж.Я., Петришак І.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.85-90. - укр. УДК 674.048.

Наведено методику та результати дослідження кількості тепла, що втрачається через огороження сушильної камери за допомогою тепловізійного обстеження в умовах виробництва способом отримання термограми - зображення об'єкта в інфрачервоному спектрі, що показує картину розподілу температурних полів. Для визначення найбільших втрат тепла в сушильній камері застосовано тепловізор марки Fluke T110. За наведеними тепловими знімками можна зробити висновки, що найбільші втрати тепла в основі сушильної камери - через фундамент. Також значні втрати є за периметром воріт для завантаження матеріалу та ревізійних дверей. Незначні втрати спостережено на бокових огороженнях. За результатами аналізу тепловізію найкритичнішими місцями виявлено периметр самих воріт та дверей, що пояснено властивостями використовуваних матеріалів та їх конструкцію: в місцях прилягання до стін сушильної камери всі елементи виготовлені з металу, який є добрим провідником тепла і поганим теплозберігаючим матеріалом. Сама конструкція не допускає можливості застосування менш надійних енергозберігаючих матеріалів. Для теплоізоляції застосовують алюмінієві касети з теплоізолювальним наповнювачем - імпregнованою мінеральною ватою. Для зменшення втрат тепла можливим є збільшення теплоізолювального шару та уникнення в такий спосіб теплових містків у конструкції камери. Для порівняння проведено розрахунки для теплоізолювального шару товщиною 100 і 150 мм. За результатами досліджень найбільшу економію від збільшення товщини теплоізоляційного шару спостережено в холодні пори року: від 1979 до 2282 кВт-год за один цикл процесу сушіння. Втрати теплової енергії залежать від середньої температури в камері. На останніх етапах процесу сушіння, де температура найвища, спостережено найбільший ефект від збільшення теплоізоляційного шару - від 1,92 до 3,12 кВт на годину. Зменшення втрат тепла через огороження із збільшенням товщини теплоізоляційного шару від 100 до 150 мм становить 32%.

66.31 Лісопиляльне виробництво

66.19.02.2460/231242. Обґрунтування конструкційних параметрів круглої пилки з комбінованим зубчастим вінцем. Тарас В.І., Пилипчук М.І., Саловський С.А., Лисак А.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.101-107. - укр. УДК 674.053:621.934.

Вплив конструкційних параметрів пилки з комбінуванням зубців FZ/2WZ на точність поздовжнього пиляння деревини пояснено особливостями формування пропилю, що поділяється на два етапи: спочатку прорізний зубець FZ зрізає середню частину стружки, утворюючи паз у дні пропилю, який утримує пилку від бокового зміщення; наступні два зачисних зубці WZ послідовно формують ліву і праву частини пропилю, розширюючи утворений паз до ширини пропилю. За допомогою 3Dмоделювання пилки та методу скінченних елементів у середовищі Solid Works досліджено вплив на робочу жорсткість пилки величини виступу прорізних зубців над колом різання та їхньої товщини і встановлено залежність у вигляді рівняння регресії другого порядку. За результатами аналізу отриманого рівняння регресії оцінено вплив кожного чинника та з'ясовано, що підвищення робочої жорсткості пилки до оптимального значення (150 Н/мм) можливе завдяки збільшенню виступу прорізного зубця, оскільки це дає змогу зменшувати товщину пилки. Визначено оптимальну величину виступу прорізного зубця 1,5 мм, яка забезпечує необхідну робочу жорсткість пилки і дає змогу зменшити товщину пилки до 2,2 мм. На підставі результатів експериментальних досліджень встановлено, що пилка з обґрунтованими конструкційними параметрами зубчастого вінця FZ/2WZ забезпечує точність пиляння в межах $\pm 0,5$ мм, дає змогу уникнути додаткових втрат деревини (близько 34%) та електроенергії (до 20%).

66.19.02.2461/231430. Вплив зональності стовбура на триботехнічні характеристики пари тертя "деревина - сталь з йонно-плазмовим покриттям". Гасій О.Б., Сопушинський І.М., Білоус О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.96-100. - укр. УДК 620.[178+193]:630.812.

Наведено результати досліджень сили тертя, інтенсивності зношування та сили різання сталі P6M5 з йонно-плазмовими покриттями. Показано, що їх нанесення на інструмент, що працює в контакт з деревиною, істотно зменшує ці показники. Виявлено, що діапазон зміни сили тертя вздовж волокон залежно від розташування зразка за висотою стовбура корелює з діапазоном зміни торцевої твердості, а зменшення сили тертя інденторів з йонно-плазмовими покриттями порівняно з іншими методами зміцнення, не залежить від того, з якої висоти стовбура взято зразок і становить 1,5...2,9 раза для дуба; 1,5...3,1 - для бука; 1,3...3,1 - для сосни; 1,4...3,5 - для ялиці. Встановлено, що під час тертя поперек волокон діапазон зміни сили тертя залежно від розташування зразка за висотою стовбура не корелює з діапазоном зміни твердості, тобто в листяних порід сила тертя є меншою від

того значення, яке можна було б спрогнозувати, ґрунтуючись на співвідношенні твердості зразків у різних частинах стовбура. Для визначення відхилення від очікуваного значення сили тертя введено коефіцієнт відповідності. Наведено причини відносного зменшення опору тертю. З'ясовано, що під час тертя індентора з покриттям по вологій деревині сила тертя зменшується для всіх досліджуваних порід на будь-якій висоті стовбура в 1,7...2,3 рази. Найменше значення сили тертя $0,1 \text{ Н} \cdot 10^{-2}$ зафіксовано в парі тертя "покриття Ti-Ni-N+TiN - зразок із верхньої частини стовбура ялиці" після шести проходів індентора вздовж волокон. Результати досліджень з визначення інтенсивності зношування та сили тертя показали, що значення цих величин зменшуються в послідовності (Ti-Ni-N) - (TiN) - (Ti+TiN) - (Ti-Ni-N+TiN) за всіх варіантів співвідношення режимних параметрів різання.

66.33 Виробництво столярно-будівельних виробів

66.19.02.2462/230843. Дослідження та обґрунтування параметрів замкових з'єднань паркетних дощок. Білик С.І., Ференц О.Б., Копинець З.П., Сторожук В.М., Чижевський М.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.88-91. - укр. УДК 674.213:692.535.13.

Встановлено параметри відповідності контролю профілю з'єднання та геометрії паркетних дощок після фрезерування. Виконано статистичний аналіз показників параметрів геометрії паркетних дощок та параметрів контролю сучасного профілю поперечного (торцевого) замкового з'єднання 5G-C відповідно до лекал оптичного проектора та розподілу величин параметрів перепаду і щілини від тестових навантажень. Досліджено показники міцності з'єднання профілю при вертикальних навантаженнях залежно від матеріалу вкладки та положення пластикової вставки. Зроблено практичні висновки згідно з дослідженнями контролю профілю з'єднання 5G-C та дошки загалом після фрезерування в технологічному потоці. Встановлено відповідність значень параметрів при контролі профілю з'єднання та геометрії дошки після фрезерування на проекторі, за шаблоном, за тестами складання і навантаження дощок до нормативних показників та якості. Запропонований перелік заходів щодо економії сировини у виробництві сучасних і традиційних паркетних виробів дасть змогу контролювати питання з раціонального та ефективного використання деревинної сировини, запровадити у виробництво науково обґрунтовані прогресивні норми.

66.35 Виробництво фанери і плит

66.19.02.2463/229970. Покриття деревостружкових плит для своєчасної ідентифікації небезпеки при їх експлуатації. Акмен В.О., Сорокіна С.В., Кальницька О.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.153-159. - укр. УДК 674.815:621.793:614.8.

У зв'язку із збільшенням вартості та дефіцитом натуральної деревини у сучасній меблевій промисловості найбільшого розповсюдження набули меблі з деревостружкових плит та їх аналогів. Швидкий ріст застосування ДСП обумовлений низькою ціною їх виготовлення, гарними естетичними властивостями та високими показниками якості. Відзначено, що формальдегідні смоли при незначній концентрації у повітрі не оказують наявний вплив на здоров'я людини, але їх поступове накопичення в організмі може привести до роздратування дихальних шляхів, носу та очей, виникнення алергічних реакцій, прогресування астми. У роботі надано результати дослідження традиційних зразків ДСП за показниками зазначеними у ГОСТ 10632-2014 та встановлено їх відповідність нормам. При аналізі технології виготовлення ДСП встановлено, що при виготовленні плит до складу зв'язуючих речовин додають формальдегідні смоли, що призводить до необхідності контролю при використанні деревостружкових плит в приміщеннях з опалювальними приладами. У статті запропоновано спосіб обробки поверхні ДСП шляхом введення термохромних пігментів, які мають властивість змінювати колір при нагріванні, що дає можливість ідентифікації моменту підвищення небезпечних виділень формальдегіду в оточуюче середовище. Термохромний пігмент обирали вихорячи з властивостей давати прозору плівку після нанесення на предмет та температурного діапазону, за якого відбувається проява кольору пігменту. За результатами дослідження встановлено вид термохромного пігменту, який визначається температурним діапазоном зміни кольору, оптимальну концентрацію та технологічну стадію його введення. Досліджено, що зразки ДСП після нанесення покриття мають органолептичні показники (колір та структура поверхні) ідентичні контрольному зразку. Застосування нового способу покриття у технології ДСП забезпечить споживачів можливістю своєчасно відреагувати на наявність небезпеки від відселення парів формальдегіду. Розробка сприятиме підвищенню екологічності при експлуатації виробів із ДСП.

66.19.02.2464/230410. Покращення властивостей деревинно-солом'яних плит модифікуванням карбамідформальдегідного клею етанолом. Козак Р.О., Бехта П.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.97-100. - укр. УДК 674.815Ф41.

Досліджено покращення властивостей деревинно-солом'яних плит модифікуванням карбамідоформальдегідного клею етанолом. Для виготовлення деревинно-солом'яних плит використано пшеничну соломку, деревинні частинки, карбамідоформальдегідну смолу, хлорид амонію та етанол. Виготовляли тришарові деревинно-солом'яні плити завтовшки 16 мм і щільністю 650, 750 і 850 кг/м³. Деревинні частинки і суміш деревинно-солом'яних частинок використано відповідно для зовнішніх і внутрішнього шарів плити. Співвідношення між шарами плити - 20:60:20 (зовнішній: внутрішній: зовнішній). Для зовнішніх шарів плити використано клей без етанолу. Для внутрішнього шару плити вміст етанолу становив 10 масових одиниць на 100 масових одиниць смоли. Такі самі плити отримано з використанням немодифікованого карбамідоформальдегідного клею для визначення впливу етанолу на властивості деревинно-солом'яної плити. Встановлено, що деревинно-солом'яні плити з карбамідоформальдегідним клеєм, модифікованим етанолом, володіють покращеними властивостями. Підвищення міцності за статичного згину було найзначнішим і становило 53 %. Межа міцності за розтягу перпендикулярно до площини деревинно-солом'яної плити збільшилася менше, а саме на 33 %. Водопоглинання і набрякання по товщині такої плити зменшилися незначно, і ці зміни не перевищували 10 %. Отримані деревинно-солом'яні плити мають підвищені механічні показники порівняно з вимогами стандарту ДСТУ EN 312-2:2003.

66.45 Целюлозно-паперова промисловість

66.19.02.2465/229534. Модифікування паперу на основі небіленої целюлози силоксанами. Мережко Ніна, Осауленко Ксенія. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.78-88. - укр. УДК 676.24.

Досліджено склад і реакційну здатність паперу на основі небіленої целюлози щодо кремнійорганічних сполук з функціональними групами типу Si-OMe та Si-OH біля атома силіціюма. Оцінено ступінь участі основних складових целюлози в процесах взаємодії із силоксаном і можливість керованої зміни структури паперу та його адсорбційної здатності до води в різних агрегатних станах.

66.19.02.2466/229535. Оптимізація складу паперу для білових товарів. Стретович Світлана, Глушкова Тетяна, Комаха Володимир. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.88-97. - укр. УДК 676.23.

Проаналізовано ефективність використання різних видів целюлози у виробництві паперу для білових товарів. Досліджено залежність основних експлуатаційних властивостей паперу від складу композиції целюлозного напівфабрикату. Наведено рівняння математичної моделі отриманих залежностей та вирішено завдання багатокритеріальної оптимізації з вибору компромісного співвідношення сульфатної листяної, сульфатної хвойної та сульфитної хвойної целюлози. Запропоновано оптимальний склад целюлозної волокнистої маси.

66.19.02.2467/230623. Дослідження процесу отримання целюлози з відходів сільського господарства. Дейкун І.М., Складанний Д.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.13-16. - укр. УДК 676.18: 519.2.

Через дефіцит деревних ресурсів у світі існує проблема сировинного забезпечення целюлозно-паперових виробництв. Нині актуальним для варіння целюлози є використання відходів переробки сільськогосподарських та технічних культур. Однією з найпоширеніших сільськогосподарських культур, що вирощується на зерно, є кукурудза, за виробництвом якої Україна посідає п'яте місце у світі. Стебла кукурудзи є цінною целюлозовмісною сировиною, що може бути використана для виробництва волокнистих напівфабрикатів різного призначення. Метою роботи є дослідження кількісних та якісних характеристик процесу варіння целюлози зі стебел кукурудзи з використанням у якості варильного розчину пероцтової кислоти різної концентрації. Для проведення досліджень використовували сухі подрібнені стебла кукурудзи без листя, які містили 41,6% целюлози, 17,95% лігніну, 12,1% пентозанів, 3,52% смол, жирів та восків, 23,7% речовин, що екстрагуються 1%-им розчином луку, 11,8% речовин, що екстрагуються водою та 7,9% мінеральних речовин. Варіння целюлози проводили в лабораторних умовах розчинами пероцтової кислоти концентрацією 5,6; 7,7 і 9,8% за температури 90°C та гідромодуля 7 : 1 протягом 2, 3 і 4 годин. Одержано волокнисті напівфабрикати з виходом 65,5-22,1% від маси абсолютно сухої сировини, вмістом залишкового лігніну 17,7-3,2%, та зольністю 5,3-3%. На основі плану повного факторного експерименту, розраховано адекватні регресійні залежності другого ступеня для якісних показників целюлози - виходу, вмісту залишкового лігніну та зольності від умов варіння. Вирішено задачу багатокритеріальної оптимізації із застосуванням функції бажаності Харрінгтона в детермінованих умовах дослідження, згідно якої оптимальними умовами варіння целюлози є концентрація пероцтової кислоти у розчині - 9,2%, тривалість варіння - 2 години 20 хвилин. Вирішено задачу багатокритеріальної оптимізації в умовах часткової невизначеності на основі принципу оптимальності Беллмана-Заде, оптимальними умовами варіння целюлози є концентрація ПОК у варильному розчині - 9,1% та тривалість варіння - 2 години.

66.19.02.2468/231471. Визначення можливості одержання волокнистих напівфабрикатів з ненаркотичних конопель. Богданова О.Ф., Домбровська О.П., Бабіч С.С., Домбровський А.Г. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.67-74. - укр. УДК 633.522:57:631.52.

У статті науково обґрунтовано придатність основних складових ненаркотичних конопель (лубу, волокна) до застосування в целюлозно-паперовій промисловості. Розглянуто актуальну проблему заміни імпоротної деревної сировини на вітчизняну - ненаркотичні коноплі. У роботі було проведено дослідження фізико-механічних характеристик целюлозних напівфабрикатів із визначенням найкращих зразків для поєднання їх в суміші з деревною сировиною та подальшого використання в паперовій промисловості.

67 БУДІВНИЦТВО. АРХІТЕКТУРА

67.01 Загальні питання будівництва

67.19.02.2469/228811. Особливості процесу інформаційно-аналітичного забезпечення будівельного підприємства. Папіж Ю.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.107-110. - укр. УДК 519.2.

Проаналізовано сучасні підходи щодо визначення сутності та основних особливостей процесу інформаційно-аналітичного забезпечення будівельного підприємства. Розглянуто основні принципи створення ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення будівельного підприємства. Визначено сутність системи інформаційно-аналітичного забезпечення, що пов'язує в собі дві складові: інформаційну та аналітичну, які формують сукупність з облікової, планової, технологічної, нормативно-правової та аналітичної інформації, яка спирається на проведення стратегічного, оперативного, порівняльного та фінансово-економічного аналізів. Запропоновано алгоритм інформаційно-аналітичного наповнення при прийнятті управлінських рішень на будівельному підприємстві.

67.19.02.2470/228841. Економіко-організаційні засади інтеграційних формувань: експлікація будівельного енергокластеру. Климчук М.М., Шовківська В.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.175-180. - укр. УДК 330.1: 658.

В представленій статті досліджено економіко-організаційні засади формування будівельного енергокластеру в контексті зниження рівня енергомосткості виготовленої продукції на будівельних підприємствах. Визначено, що основна ідея створення будівельного енергокластеру полягає у взаємній координації роботи, коли різні за функціональними характеристиками суб'єкти реалізують спільну мету, тим самим підвищуючи ефективність виробничо-комерційної діяльності, прискорюючи досягнення запланованих результатів, впроваджуючи новітні енергозберігаючі технології, сприяючи в отриманні позик, започатковуючи конкурентні засади у розподілі контрактів, формуючи оптимальну структуру виробництва продукції, визначаючи стратегічні пріоритети розвитку енергозбереження орієнтуючись на довгостроковий ефект.

67.19.02.2471/229507. Ринок природного будівельного каменю в Україні. Золотарьова Оксана, Мережка Ніна, Шульга Ольга. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.60-74. - укр. УДК 339.13:69.2(477).

Проаналізовано динаміку виробництва, експорту та імпорту природного будівельного каменю в Україні. Наведено асортиментну структуру природного будівельного каменю, представленого на ринку України.

67.19.02.2472/229508. Структура та динаміка ринку лакофарбових матеріалів в Україні. Караваєв Тарас, Калуга Ніна, Сім'ячко Олена. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.75-88. - укр. УДК 339.13.012:667.634.5(477).

Проаналізовано обсяги виробництва, експорту та імпорту лакофарбових матеріалів (ЛФМ) в Україні. Визначено структуру споживання ЛФМ за походженням та основними видами. Виявлено головні позитивні й негативні тенденції формування ринку ЛФМ в Україні. Зроблено прогноз щодо перспектив розвитку ринку ЛФМ в Україні.

67.19.02.2473/229856. Теоритико-множинний опис просторових даних у складі інформаційної моделі території під забудову. Гончаренко Т.А., Міхайленко В.М. // Вісник Національного технічного

університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300), С.149-159. - укр. УДК 004.942+045.

Розглянуто проблему спільного опису різнотипної просторової інформації в складі інформаційної моделі території під забудову та запропоновано концептуальну модель подання геооб'єктів, розташованих на поверхні будівельного майданчика. Для вирішення проблеми запропоновано застосування теоретико-множинного підходу для опису просторових даних, який подає в єдиному формалізованому вигляді множини різнотипних геооб'єктів, необхідних для побудови вищезазначеної моделі. Такий підхід відповідає сучасним вимогам інформаційного моделювання у будівництві - BIM-технології і дозволяє вирішувати завдання, пов'язані з підготовкою території під забудову, на новому технологічному рівні.

67.19.02.2474/229966. Управління зацікавленими сторонами проектів будівництва при виникненні невизначеності протидії. Становська І.І., Кошулян С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.125-133. - укр. УДК 65.012.3: 316.422.

Проектна діяльність іноді стикається із проблемами, які не можуть бути розв'язані за допомогою існуючих методів та моделей, що використовуються в управлінні проектами та програмами. Це, в першу чергу, відноситься до управління зацікавленими сторонами будівельних проектів. Особливість спеціальних будівельних вантажів (важка дорожня техніка; великогабаритні конструкції і устаткування; труби; негабаритні ємності; складні елементи архітектурних композицій і т.д.) полягає в тому, що за своїми технічними характеристиками вони не завжди можуть перевозитися по дорогах загального користування звичайним транспортом. При реалізації подібних "транспортних" підпроектів у деяких випадках необхідно перекидати шляхи, піднімати лінії електропередач або, навіть, змінювати ландшафт. Все це вимагає створення і розвитку принципово нових підходів до управління зацікавленими та незацікавленими сторонами проектів, учасники яких схильні до взаємно-антагоністичним рішень і дій. Тому створення і впровадження ефективної системи підтримки прийняття оптимальних проектних рішень в процесі управління проектами та програмами в будівельній галузі, в яких спостерігається конфлікт інтересів між окремими зацікавленими та незацікавленими сторонами, є вельми актуальним. Проаналізовано проблеми управління зацікавленими сторонами проектів будівництва при наявності в операцій поставки спеціальних ресурсів. Розроблені основи планування процесів управління зацікавленими або незацікавленими сторонами в проектах будівництва. Розроблені методи попередження і компенсації протидії невизначеності в процесах управління зацікавленими сторонами проектів будівництва. Створено систему підтримки прийняття рішень у проактивному управлінні будівництвом "SOLINTR". Виконано практичні випробування системи "SOLINTR" на підприємстві, яке спеціалізується на перевезенні великогабаритних вантажів, з позитивним технічним ефектом. Підтверджено можливість ефективного використання нових проектно-орієнтованих методів і моделей для успішного проактивного управління процесом будівництва з використанням операцій транспортування спеціальних вантажів в умовах внутрішнього протиріччя між групами людей з числа виконавців проекту.

67.19.02.2475/230031. Планування строку і ціни в складі договору підряду на будівництво об'єкта. Дружинін А.В., Давиденко О.А. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.2-5. - укр. УДК 69.051.

Проведено аналіз методик визначення виробничої потужності будівельної організації, аналіз сучасного стану будівництва, запропонована методика оцінки в договорі підряду календарного графіка та ціни будівництва об'єкту на основі ризик-орієнтованого підходу з виходом на реальний строк і ефективність.

67.19.02.2476/230032. Механізм реалізації стратегії управління інтелектуальним капіталом будівельних підприємств. Пруненко Д.О. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141, С.6-10. - укр. УДК 658.5.011.

У статті розглядаються можливості побудови ефективного механізму управління інтелектуальним капіталом з урахуванням специфіки будівельної галузі, що дозволить забезпечити стратегічний розвиток будівельних підприємств у сучасних соціально-економічних умовах розвитку українського суспільства. Надається теоретичне визначення поняття інтелектуального капіталу, обґрунтовуються підходи до категорій інтелектуального капіталу з точки зору специфічних для будівельного сектору характеристики. Механізм формується шляхом проведення структуризації інтелектуального потенціалу, та, в подальшому оцінки інтегрального критерію його ключових структурних елементів.

67.19.02.2477/230046. Стан та напрями трансформацій будівельних підприємств на сучасному етапі економічних перетворень. Мамонов К.А., Грицьков Є.В. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.31-33. - укр. УДК 336.4:658.

Стаття присвячена вирішенню важливого науково-практичного завдання щодо визначення напрямів розвитку будівельних підприємств, враховуючи результати аналізу основних показників їх діяльності. У результаті дослідження проведено аналіз стану будівельних підприємств шляхом застосування основних показників діяльності, визначені напрями розвитку будівельних підприємств на сучасному етапі економічних перетворень України. Встановлена необхідність формування та реалізація стратегії розвитку будівельних підприємств, враховуючи сучасні неоднозначні умови господарювання.

67.19.02.2478/230088. Smart архітектор - розширення ядра професії. Данилов С.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.196-200. - укр. УДК 72.01.

Більшість містобудівних помилок, що здійснюються в даний час і тих, які будуть здійснені в майбутньому пов'язані з розривом уявлень у проектувальників про місто, як єдину динамічну систему. Кожна зміна міського середовища, викликана необхідністю адаптації міста до зовнішніх і внутрішніх умов, що змінюються, породжує безліч конфліктів між життєвими інтересами елементів його системи. Оптимізація процесів життєдіяльності міста та знаходження компромісів при виникаючих протиріччях дозволяє знизити наслідки криз що переживає наша цивілізація. Як результат спроб вирішення таких завдань виникла і успішно розвивається концепція "SMART City". Логічним розвитком даної концепції є поява нової спеціалізації "архітектор SMART просторів".

67.19.02.2479/230125. Тенденції та перспективи розвитку ринку складської нерухомості міста Харкова. Кобзан С.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.87-93. - укр. УДК 339.138.

Метою статті є дослідити тенденції та визначити перспективи розвитку ринку виробничо-складської нерухомості. В статті проведено моніторинг ринку виробничо-складської нерухомості у місті Харкові. Досліджені пропозиції виробничо-складських приміщень в межах міста, проведено аналіз різних сегментів виробничо-складської нерухомості. Особливу увагу приділено аналізу попиту та пропозиції у сегменті оренди та купівлі-продажу складських приміщень.

67.19.02.2480/230171. Первинна обробка будівельних відходів з метою їх використання. Морковська Н.Г. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.248-250. - укр. УДК 691.328: 693.655: 666.9.

Метою статті є визначення й застосування будівельних відходів при новому будівництві; визначення технічних і технологічних рішень для створення рекомендацій в питаннях техніки та технології. Проблема утилізації відходів бетонних, залізобетонних конструкцій, старого асфальтобетону є актуальною, у зв'язку з необхідністю промислового, цивільного і дорожнього будівництва, з ростом обсягів транспортного руху і зниження забруднень території будівельними відходами.

67.19.02.2481/230792. Концептуальні засади побудови обліку фінансових результатів будівельних підприємств. Павелко О.В. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81), С.98-108. - укр. УДК 657.

У статті досліджено рівні управління фінансовими результатами у будівництві. Їх виокремлено з позиції мікро- та макроекономіки. Систематизовано основні нормативно-правові документи, що регулюють базові засади здійснення будівництва та обліку його фінансових результатів. Проаналізовано кількість підприємств, які займаються будівництвом з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства. Окреслено законодавчо встановлені вимоги до будівельних підприємств, які становлять суспільний інтерес.

67.19.02.2482/231031. Дослідження зон деформації покриттів з ФЕМ зі зміненою геометричною формою основи. Думанська В.В., Марченко В.С., Сидорова Н.В., Доценко Ю.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.224-229. - рос. УДК 625.88.

Розроблені нові конструктивно-технологічні рішення покриттів пішохідних доріг і майданчиків з фігурних елементів мостіння (ФЕМ) зі зміненою геометричною формою основи. Рифлена основа такої плитки складається із зубчастих пірамідальних елементів. Для визначення товщини конструктивного шару, розташованого під ФЕМ, необхідно дослідити зони деформації, що утворюються в ньому. У статті запропоновані план та методика проведення експериментальних досліджень. Ключові слова: покриття пішохідних доріг і майданчиків, фігурний елемент мостіння, плитка, зона деформації, рифлена основа, зубчасті елементи, пірамідальна форма.

67.19.02.2483/231064. Підвищення інвестиційної привабливості проектів з будівництва автомобільних доріг (на прикладі дороги "Одеса-Рені"). Шемаєв В.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.33-40. - укр. УДК 656.078:625.7 .8.

Якість автомобільних доріг в Україні залишається незадовільною, що породжує безліч проблемних питань в економічній та соціальній сферах. Невтішною є ситуація із будівництвом нових

автомагістралей - через обмежене бюджетне фінансування дорожньої галузі. За допомогою методу експертних оцінок та статистичного аналізу обґрунтовано взаємозв'язок і визначено шляхи підвищення інвестиційної привабливості проектів з будівництва нових автомобільних доріг в Україні та державно-приватного партнерства (ДПП), а саме: 1) інституційна підтримка розроблення та реалізації проектів (створення сприятливого інституційного середовища на законодавчій та регламентній основі, що забезпечує умови успішної реалізації проектів і стосується питань фінансування, механізму тарифо- та ціноутворення, механізму урегулювання спорів, арбітражу, гарантій, безпеки та стандартів експлуатації, механізму координації ДПП тощо); 2) адміністративна підтримка (організаційне та інформаційне забезпечення ДПП у формі врегулювання земельних питань, постачання природних та енергетичних ресурсів; надання інформаційної, консультативної допомоги у виборі місця реалізації проекту тощо); 3) фінансова підтримка (пряма участь держави у капіталі проектної компанії, надання різноманітних гарантій, субсидій, податкових канікул, застосування пільгового оподаткування, тимчасового звільнення від сплати податків тощо). Апробація запропонованих методичних рекомендацій здійснена на прикладі проекту будівництва нової автомобільної дороги "Одеса-Рені". Запропоновано регулюючі заходи державної інституційної та адміністративної підтримки в межах ДПП: оновлення законодавства щодо концесії, зміна земельного законодавства, підготовка Міністерством інфраструктури України спільно із Державним агентством автомобільних доріг України техніко-економічного обґрунтування і технічного завдання проекту.

67.19.02.2484/231170. Узагальнення методів економічної оцінки якості дорожньо-будівельних робіт в контексті європейської інтеграції України. Горюхов Д.А., Горухова К.О., Сичова К.Є., Кадигроб Ю.Ю. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.130-137. - укр. УДК 338.518+343.346.2.

За умови відмінності ширини залізничної колії в Україні та більшості країн ЄС, одним із небагатьох засобів вантажоперевезення є автомобільний транспорт. На автодороги України щодня виходить близько 20 млн. автомобілів, значна кількість яких є вантажними, що особливо потребують якісної рівної дороги для пришвидшення перевезення товарів на значні відстані. Таким чином, досягнення завдань держави по прискоренню економічного зростання, поліпшенню життя населення, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг прямо залежать від стану й розвитку мережі автомобільних доріг. У сучасній ринковій економіці найважливішим фактором підвищення рівня життя, економічної, соціальної й екологічної безпеки є якість. Економічна оцінка якості продукції припускає виконання відповідності показників якості продукції вимогам споживачів і вибір, якщо буде потреба, напрямку поліпшення його якості. Якість визначається мірою відповідності товарів, робіт, послуг умовам і вимогам: запитам споживачів; стандартам; договорам; контрактам. Метою роботи є розробка рекомендацій щодо узагальнення методів економічної оцінки якості дорожньо-будівельних робіт в контексті європейської інтеграції України. На сьогодні існує зовсім велика кількість методів оцінки якості дорожнього покриття, проте всі ці методи є різними і частіше за все є фізичними, а не економічними. Таким чином, в українській літературі і досі зберігається тенденція до використання показників "економії" для оцінки якості дорожньо-будівельних робіт через порівняння витрат на їх виконання та ефекту, який зможе отримати АТП від використання дороги з якісним покриттям нового типу. Використовується показник "витрати" для визначення якості виконання робіт, з аргументацією, що у вітчизняному господарстві існує майже повна 100% залежність між якістю і ціною, тобто чим дорожчий товар, тим більш імовірно він є якісним. Такий стан речей не можна вважати правильним. Адже категорії "якість" і "витрати" не є спорідненими. І в усьому світі не існує прямої кореляції між якістю та витратами на виробництво продукту. Тому необхідна розробка нового економічного показника якості автомобільних доріг, який має ґрунтуватися не на "економії", а на безпосередніх показниках ефекту від якісного дорожнього покриття: вартості товарів, перевезених на 1 км дороги за 1 день, вмотивованості водіїв користуватися саме цією дорогою тощо.

67.19.02.2485/231441. Перехід дорожнього господарства на ринкові методи господарювання при дотриманні екологічної безпеки. Юрченко О.В., Деділова Т.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.51-63. - укр. УДК 658.272:625.27.

Мета. Обґрунтування та розробка теоретико-методичних засад забезпечення функціонування дорожнього господарства України та його розвитку за ринкових умов шляхом дослідження прямого впливу вантажного автотранспорту на стан автодоріг й опосередкованого його впливу на довкілля. Методика дослідження. В роботі використано наступні методи: діалектичний метод (при виявленні причина-наслідкового зв'язку економічних і екологічних процесів); аналітичний метод (для систематизації інформації щодо нормативного навантаження автодороги автомобільним транспортом); спостереження та узагальнення (для розробки рекомендацій щодо стратегії реформування дорожньої галузі). Результати. У дослідженні визначено роль еколого-економічної безпеки в системі стратегії розвитку дорожнього господарства України в контексті реалізації процесу поліпшення стану довкілля в цілому. Акцентовано увагу на значенні автоматизованої системи моніторингу за станом доріг та фінансуванні охорони природного довкілля в Україні. Досліджено

проблеми природокористування, пов'язані з експлуатацією автомобільних доріг, і встановлено шляхи їх рішення. Запропоновано основні напрями з реалізації заходів з реформування дорожньої галузі України. Наукова новизна. Отримав подальший розвиток теоретико-методичний підхід до забезпечення функціонування дорожнього господарства України шляхом дослідження прямого впливу вантажного автотранспорту на стан автомобільних доріг й опосередкованого його впливу на довкілля, що, на відміну від існуючих підходів, дозволяє встановлювати основні напрями з реалізації заходів з реформування дорожньої галузі України з урахуванням екологічного фактору. Практична значущість. Результати дослідження можуть слугувати методичними рекомендаціями органам державного управління при розробці регіональних програм з будівництва та експлуатації автодоріг, розвитку транспортної мережі регіону.

67.19.02.2486/231444. Управління витратами на експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування на основі декомпозиційної моделі. Лисенко А.О., Білогай Г.С. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.88-97. - укр. УДК 338.58.

Мета. Метою дослідження є розробка алгоритму управління річними витратами на експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування на основі декомпозиційної моделі. Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети в дослідженні були використані наступні наукові методи: теоретичне узагальнення, аналіз та синтез - для постановки завдань і вивчення об'єкта дослідження; системний підхід та наукова абстракція - для розробки алгоритму управління річними витратами на експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування. Результати. У роботі запропоновано перспективне вирішення наукових завдань щодо управління витратами підприємств дорожнього господарства, зокрема, витратами на експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування. Наукова новизна. У ході наукового дослідження було розроблено алгоритм управління річними витратами на експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування. Запропонована модель рекомендована до використання за умов класифікації витрат підприємства дорожнього господарства за їх елементами, розподіленими на постійні та змінні витрати, що забезпечує формалізацію зв'язків між собівартістю і розміром його прибутку. За допомогою реалізації декомпозиційної моделі відбудеться оптимізація річних витрат на утримання автомобільних доріг шляхом зниження витрат з експлуатації машин і механізмів й підвищення ефективності їх використання. Практична значущість. Запропоновані наукові результати дослідження з управління витратами на експлуатаційне утримання автомобільних доріг загального користування можуть бути використані фахівцями підприємств дорожнього господарств, в тому числі на підприємствах ДП "Харківський облавтодор" ПАТ ДАК "Автомобільні дороги України", що дасть їм можливість контролювати ефективність витрат на експлуатаційне утримання автомобільних доріг.

67.19.02.2487/231527. Ахітектор-художник В.М. Покровський - homo universalis початку ХХ століття. Літопис. Частина І. Кондратьєва О.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.62-70. - укр. УДК 72:929(477.54).

Підвищена значущість індивідуального портрета - характерна риса будь-якої ренесансної епохи. Так і в жанрі культурного ренесансу початку ХХ століття на теренах України, "ренесансна людина" - homo universalis - стала основним героєм-творцем. Генезу творчості архітектора-художника В. М. Покровського докорінно досягнути можна лише відкриваючи його біографічні сторінки.

67.19.02.2488/231601. Енергоефективні інновації у будівництві. Іванова Л.С. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.302-306. - укр. УДК 721.001.

Анотація: Енерго- і ресурсозбереження в будівельній галузі є прямим наслідком техногенного та антропогенного впливу на екологічну ситуацію в світі, а також потужним стимулом інновацій на будівельному ринку. У вітчизняній галузі будіндустрії є ряд проблем, які потребують вирішення для забезпечення розвитку енерго- та ресурсозберігаючих тенденцій.

67.19.02.2489/231605. Проектування дитячих дошкільних закладів на території України в 1941-1970 рр. Саєнко Д.М. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.338-342. - укр. УДК 711.57.

У статті розглянуто особливості архітектурної організації перших дитячих дошкільних закладів на території України в радянський період історії нашої держави. В дослідженні виявлені шість основних етапів формування закладів дитячої дошкільної освіти в радянські часи української державності: перший (1918-1922 рр.), другий (1923-1940 рр.), третій (1941-1950 рр.), четвертий (1951-1960 рр.), п'ятий (1961-1970 рр.), шостий (1971-1991 рр.) та сьомий (1992р.-т.ч.) періоди. Перший період характеризується використанням пристосованих будівель під розміщення дошкільних дитячих закладів малої місткості і досить часто вбудованого типу. На другому етапі вперше була розроблена загальна методологія проектування і будівництва дитячих закладів, з'явилися перші нормативні документи, проекти носили індивідуальний характер, розповсюдженими були рішення вбудовано-

прибудованих дитячих дошкільних закладів до житлових і громадських будівель. В межах даної статті більш детально планується розглянути третій, четвертий та п'ятий періоди.

67.03 Інженерно-теоретичні основи будівництва

67.19.02.2490/228970. Програма випробувань дослідних зразків балок зі змішаним армуванням базальтовою та металевою арматурою. Валовой О.І., Ерьоменко О.Ю., Валовой М.О. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.169-174. - укр. УДК 624.012.454.

Мета. Визначення напружено-деформованого стану балок зі змішаним армуванням базальтовою та металевою арматурою. З'ясування впливу відмінностей механічних властивостей композитної арматури від металевої на показники міцності, жорсткості та тріщиностійкості згинних конструкцій. Методи дослідження. Аналіз існуючих експериментальних відомостей експлуатаційних показників згинних елементів армованих композитною арматурою у порівнянні з конструкціями армованими металевою арматурою. Наукова новизна. Узагальнені дані експериментальних випробувань згинних конструкцій армованих композитною арматурою та зроблені висновки. Визначено потребу в додаткових конструктивних заходах для підвищення жорсткості та зменшення ширини розкриття тріщин таких конструкцій. Запроектовано експериментальні зразки балок зі змішаним армуванням базальтовою та металевою арматурою. Практична значимість. Аналіз експериментальних відомостей роботи згинних елементів армованих базальтовою арматурою дозволяє стверджувати про можливість її застосування для армування будівельних конструкцій. Наведено конструктивні заходи потрібні для забезпечення вимог за другою групою граничних станів при армуванні конструкцій композитною арматурою. Визначено напрямок подальших досліджень по розвитку способів підвищення показників жорсткості згинних конструкцій армованих композитною арматурою. Результати. Встановлено, що балки армовані композитною арматурою у порівнянні з балками армованими металевою арматурою мають у 1,5-3 рази вищі показники несучої здатності та \approx на 60% більші прогини. Запроектовано дослідні зразки балок зі змішаним армуванням металевою та базальтовою арматурою, які повинні забезпечити відповідність показників міцності та жорсткості нормативним вимогам. Розроблено програму експериментальних випробувань дослідних зразків.

67.19.02.2491/229319. Дослідження дворівневого повітряно-струминного огороження відкритої поверхні великорозмірних ванн. Корбут В.П., Рибачов С.Г. // Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №24, С.5-10. - укр. УДК 697.92.

У вентиляційній практиці знаходять широке застосування повітряно-струминні огороження, які використовуються для відокремлення зони зі сприятливими параметрами від зони з менш сприятливими параметрами повітряного середовища. Найчастіше застосовують повітряно-струминні огороження у виробничих приміщеннях. Повітряна плоска струмина відокремлює джерело шкідливих виділень від повітряного середовища приміщення, а також транспортує шкідливість, що потрапили в повітряний потік до місця їхнього вловлювання. За таким принципом влаштовуються різноманітні активовані місцеві відсмоктувачі. Наразі великого поширення для вирішення завдань аеродинаміки вентиляції, зокрема для розрахунку струминних течій і течій поблизу стоків, розроблено чисельні методи CFD моделювання (Computational Fluid Dynamics - обчислювальна гідромеханіка). Метою є визначення основних кількісних співвідношень для влаштування повітряно-струминної огорожі над дзеркалом рідини, що працює в режимі граничного вловлювання за допомогою методу CFD моделювання. Розглядається об'ємна задача про взаємодію припливних струмин, що виходять із вузьких щілинних отворів у напрямку один проти одного та щілинних стоків під припливними насадками. Розрахункова область течії обмежується поверхнею дзеркала рідини у ванні, бортами ванни й умовними межами над ванною. Використовувалася стандартна K -[epsilon]- модель турбулентних течій. При цьому вважалось, що турбулентність породжується припливними струминами й завихреннями на кутах твердих стінок. Зовнішні потоки повітря, що підтікають до струмин і до отвору всмоктування на вільних межах області розрахунку, приймалися не турбулізованими. Отримано поля розподілу температури та швидкості повітряних потоків для екранування дзеркала ванни. Також уточнено співвідношення витрат припливного повітря та повітря, що відсмоктується, для найбільш ефективного вловлювання шкідливостей.

67.19.02.2492/229320. Розрахункові параметри охолоджувального періоду в Україні. Любарець О.П. // Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №24, С.11-16. - укр. УДК 697.91.

З метою забезпечення повноти початкових даних при проектуванні систем вентиляції, кондиціонування повітря й поверхневого охолодження приміщень та будівель з незначними (до 10 Вт/м²) теплонадходженнями визначено вологовміст атмосферного повітря в липні для обласних міст України на підставі аналітичної обробки нормативних даних кліматичних параметрів. Визначено значення вологовмісту, характерних температур, дати початку та закінчення періоду охолодження

сукупно з іншими нормативними кліматичними параметрами згідно з ДСТУ-Н Б В.1.1-27:2010. Вони можуть бути використані для проектування та оцінки місячного, сезонного та річного енергоспоживання системами забезпечення мікроклімату приміщень, спрощення методики розрахунку енергоспоживання на потреби охолодження та кондиціонування повітря згідно з ДСТУ Б А.2.2-12:2015. Представлені дати початку та закінчення періоду охолодження, аналогічно до дат початку й закінчення опалювального періоду. Ці дати дозволять забезпечити плановість підготовки інженерних систем будівель до їхньої сезонної експлуатації тощо. На підставі запропонованої температурно-годинної характеристики періоду охолодження наводиться відповідний рейтинг обласних центрів України, який може характеризувати обсяг витрат на потреби охолодження приміщень і будівель. Отримані табличні дані рекомендуються до широкого вжитку в практиці проектування та експлуатації систем забезпечення мікроклімату.

67.19.02.2493/229323. Оцінка ефективності середовища будівель щодо впливу на людину за кількома параметрами на основі точкового числення. Єгорченков В.О. // Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №24, С.32-39. - укр. УДК 504.064.2:004.925.8.

Згідно з законом оптимуму в екології, кожний фактор має відповідний діапазон (зона оптимуму), у якому людина почувається комфортно. Якщо значення фактору виходять поза межі цього діапазону, то організм пригнічується. При формуванні середовища в будівлях важливо, щоб значення факторів максимально наближались до зони оптимуму. Тому метою даної роботи є розробка комплексної оцінки різноманітних факторів, які впливають на людину. Критерієм оцінки в даній роботі прийнято продуктивність праці. Криві зміни продуктивності праці від того чи іншого фактору описувалися точковими рівняннями. Для практичної реалізації приймалися три фактори: температура, відносна вологість повітря в приміщенні, а також кутлова висота світлового вектору. Криві зміни продуктивності праці від цих факторів наносилися на один графік. Вздовж осі абсцис відкладалися значення факторів у частках від комфортних значень. Це дало змогу визначити коефіцієнти впливу факторів один відносно одного. Для комплексної оцінки формувалася точкова множина поверхонь розрахункових або вимірних значень. З використанням формули коефіцієнта варіації визначалося середнє відхилення від комфортного значення за кожним фактором. На завершення, визначалося середньозважене значення відхилення за всіма оцінюваними факторами з урахуванням коефіцієнтів впливу. Найкращім рішенням середовища в будівлі буде те, у якому середньозважений критерій оцінки набуває мінімального значення.

67.19.02.2494/229325. Термомодернізація теплопровідних включень вузлів примикання при встановленні енергоощадних вікон. Ратушняк Г.С., Очеретний А.М., Материнська О.Ю. // Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №24, С.52-58. - укр. УДК 69.03.

Тепловізійним обстеженням фасадів житлових будинків, побудованих з дотриманням сучасних вітчизняних нормативних вимог щодо термічного опору огорожувальних конструкцій, встановлено наявність суттєвих тепловтрат у вузлах примикання віконних рам до стінових огорожувальних конструкцій, що свідчить про невідповідність значень нормованим вимогам термічного опору. Державна політика у сфері забезпечення енергетичної ефективності впроваджує реалізацію в житлово-комунальному господарстві високоефективних технологій при влаштуванні утеплення фасадів будинків з метою зменшення споживання енергоносіїв на опалення в холодний період року. Впровадження енергозбережних заходів дозволяє збільшити термічний опір зовнішніх огорожувальних конструкцій. Застосування інноваційних енергоощадних конструктивних вузлів примикання вікон при будівництві дозволить підвищити енергоефективність багатопверхових житлових будинків та зменшити витрати коштів на оплату спожитих енергоносіїв на опалення в холодний період року, а також знизити затрати на кондиціонування повітря в теплий період року. Термомодернізація вікон в існуючих будинках практично не передбачає архітектурно-конструктивних рішень щодо зменшення тепловтрат у вузлах примикання віконних, як правило металопластикових, рам до зовнішніх огорожувальних конструкцій. Теоретично обґрунтована можливість підвищення енергоощадності будівель шляхом термомодернізації вузла примикання вікна до стіни зовнішньої огорожувальної конструкції, що є зоною теплопровідних включень. З метою підвищення енергоефективності будівлі, запропоновано спосіб термомодернізації вікон, шляхом удосконалення архітектурно-конструктивного виконання вузла примикання віконних рам до зовнішніх стін огорожувальних конструкцій.

67.19.02.2495/230053. Випробування об'єктів на вібраційну надійність на базі силових багатокоординатних систем з урахуванням ергономічних вимог. Шпачук В.П., Дудко В.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.15-21. - укр. УДК 534.1, 621.81-192.

Розглянуто структури систем випробувань об'єктів на вібраційну надійність, що реалізовано на базі багатокоординатних силових вібростендів з урахуванням ергономічних вимог. Встановлено, що

системи випробувань об'єктів, побудованих на базі силових багатокординатних вібростендів, належать до класу багатовимірних систем керування зі змінними параметрами. Отримано рівняння для визначення параметрів сил збудження, що припускають спеціальне резонансне налаштування пружних елементів підвіски платформи стенду.

67.19.02.2496/230109. Визначення граничного натягнення тяжей посилення цегляних будівель. Жилияков В.Я. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.119-122. - укр. УДК 623.316.

Приведена методика визначення зусиль натягнення бандажів посилення цегляних будівель, при яких, з однієї сторони, відбувається включення тяжей бандажа в роботу, а з іншого боку, забезпечується міцність кладки стін в місцях передачі на них зусиль натягнення. Наведений приклад визначення зусилля натягнення тяжей для певної марки цеглини і розчину кладки.

67.19.02.2497/231116. Порівняння алгоритмів оптимізації в деяких задачах будівельної механіки. Коструб Р.В. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2, С.101-107. - укр. УДК 624.03.

У статті порівняно швидкодію алгоритмів оптимізації в задачі оптимального проектування шарнірно-стрижневих систем, які функціонують в агресивному середовищі. Задача оптимізації має обмеження у вигляді алгоритму, а простір розв'язків - неметричний, тому використовуватимуться алгоритми оптимізації, що не потребують градієнта. Наведено результати порівняння, які показують вищу швидкодію генетичного алгоритму.

67.07 Архітектура

67.19.02.2498/230128. Новаторство в архітектурі будівель громадського призначення Києва 1960-1980-х років як ремінісценція конструктивізму 20-30-х років. Повар М.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.110-115. - укр. УДК 725.1(477)"1920-1930, 1960-1980".

У статті аналізується взаємозв'язок стильових особливостей та новаторських рішень громадських будівель Києва 1960-1980-х років з аналогічними будівлями 20-30-х років ХХ століття, проводяться паралелі розвитку вказаних хронологічних періодів, висувається і доводиться гіпотеза об'єднання обох періодів в один напрям з виділенням окремого стильового напрямку у вітчизняній архітектурі.

67.19.02.2499/230163. Європейський пам'яткоохоронний досвід ХХ століття. Розвиток поняття "пам'ятка архітектури". Волошин О.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.183-189. - укр. УДК 72.025.3; 72.01.

У статті розглянуто історичний досвід створення охоронного законодавства для пам'яток архітектури. Систематизується розвиток поняття від "архітектурна пам'ятка", що визначало будівлю, як цінність старовини до сучасних понять "архітектурної спадщини", у якому вже враховуються всі її компоненти.

67.19.02.2500/230167. Акварель як мобільна техніка дослідження предметно-просторового середовища. Вінтаєв Д.Ю., Вінтаєва Н.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.213-216. - укр. УДК 72.01.

Архітектура як вид мистецтва - це особлива форма художнього мислення, що потребує вміння виражати творчі ідеї у візуальному вигляді. Для вирішення професійних завдань і втілення творчих задумів архітектора необхідно володіти знаннями і вміннями як рисунку, так і живопису. Завдяки мобільним якостям, акварельний живопис сформував особливе значення в процесі архітектурного навчання.

67.19.02.2501/230168. Боротьба архітектурних напрямів ХХ ст. та її відображення в пам'яткоохоронній діяльності. Антоненко Н.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.217-230. - укр. УДК 72.025.3.

У статті розглянуто взаємозв'язок між практикою збереження архітектурної спадщини к. ХІХ-ХХ ст. і типами історико-архітектурного опису, які спираються на різні види пам'яті. Виявлено ключові проблеми збереження архітектурної спадщини ХІХ-ХХ ст. і їх причини їх виникнення.

67.19.02.2502/230169. Наукові дослідження архітектурно-будівельної практики 1920-30-х рр. на території СРСР. Діденко К.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.231-242. - укр. УДК 72.036.

Стаття присвячена роботам пострадянських і західних дослідників, які вивчали епоху радянського авангарду. Розглядається область їх досліджень, відзначаються нові факти і погляди, які було

внесено кожною з праць у науковий обіг. Окремо розглядаються роботи авторів, які присвячено архітектурно-будівельній та містобудівній практиці українського та харківського авангарду.

67.19.02.2503/231523. Аналіз історико-культурної спадщини архітектури невеликих навчальних закладів Мексики кінця XIX - поч. XX сторіччя. Верес М.К., Олійник О.П. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.22-31. - укр. УДК 72.01.

У статті виконаний аналіз історико-культурної спадщини архітектури невеликих шкільних споруд Мексики кінця XIX - поч. XX сторіччя. Розглянуті загальні концепції стилів шкільних фасадів, планувальні особливості невеликих шкіл, виконаний просторовий аналіз шкільних просторів та виявлені їх планувальні особливості.

67.19.02.2504/231524. Український традиційний контекст в архітектурному доробку П.З. Крупка. Вітченко Д.М. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.32-43. - укр. УДК 72.01.

Висвітлюються творчі підходи застосування українського традиційного контексту в творчому доробку архітектора П.З. Крупка.

67.19.02.2505/231526. Історичні передумови формування архітектури оборонних храмів Тернопільської області в період з другої половини XVI - початку XVII століття. Дячок О.М. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.51-61. - укр. УДК 726 (477.84).

У статті розглядаються культові будівлі, збудовані в другій половині XVI - першій половині XVII століття на території Тернопільської області. Досліджено, що перебуваючи у складі іноземних держав, Тернопільський край знаходився в епіцентрі військових дій, тут були складні політичні та соціальні умови. Можна стверджувати, що це було передумовами, які викликали до життя особливий тип сакральних споруд - оборонних храмів не залежно від конфесійної приналежності. На території області знаходимо фортифіковані костели, церкви, синагоги і монастирі.

67.19.02.2506/231528. Архітектурно-типологічні моделі арт-центрів. Костюченко О.А. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.71-77. - укр. УДК 727.7+727.012.

В статті розглянуті передумови формування арт-центрів. На основі загальної моделі були запропоновані архітектурно-типологічні моделі арт-центрів з врахуванням їх функціонального наповнення. Охарактеризовано чотири архітектурно-типологічні моделі: тип I "Мінімальний", тип II "Стандартний", тип III "Розширений", тип IV "Кластер мистецтв" та надано рекомендації по їх розташуванню. Наведено приклади арт-центрів, що відповідають переліченим типам. Обґрунтована необхідність в подальших досліджень проектування арт-центрів.

67.19.02.2507/231533. Будівлі громадського призначення Києва 1960-1980-х в контексті зарубіжних архітектурних течій. Повар М.О. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.106-114. - укр. УДК 725.1.012.

На прикладі архітектури громадських будівель Києва 1960-1980-х років, аналізуються взаємні впливи стильової спрямованості будівель другої хвилі авангарду та архітектурних тенденцій зарубіжжя, відслідковується спадкоємність традицій в творчості зодчих Києва вказаного хронологічного періоду.

67.19.02.2508/231534. Перфоманс в художньому проектуванні. Праслова В.О. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.115-120. - укр. УДК 7.038, 7.07, 72.01, 72.02, 72.03, 747, 792.9.

Розглядається перфоманс як метод розвитку художнього проектування. Це не матеріальне мистецтво, що виникає в середовищі художників та архітекторів у вигляді протесту проти живопису. Проаналізована методика занурення в себе, яку розробила Марина Абрамович. Розглянуто етапи становлення методики на прикладах перфомансів цієї відомої художниці.

67.19.02.2509/231535. Організація інформаційних систем сучасних архітектурних об'єктів засобами кольорового кодування. Суліменко Г.Г., Літошенко Г.В., Брідня Л.Ю. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.121-127. - укр. УДК 725.219.3.

В статті розглянуті проблеми формування інформаційних систем сучасних будівель та споруд за допомогою прийомів кольорового кодування.

67.19.02.2510/231536. Художньо-естетичне оформлення початкових навчальних закладів за принципами Вальдорфської системи освіти. Сачава А.С. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.128-135. - укр. УДК 72.01.

В статті проаналізовані засади декорування предметно-просторового середовища початкових навчальних закладів за принципами Вальдорфської системи освіти. Дослідження зосереджено на методі епохального декорування та його реалізації.

67.19.02.2511/231537. Екологічний підхід в сучасній ландшафтній архітектурі. Ольховська О.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.136-140. - укр. УДК 711.4.01.

Розглянуто витoki сучасної ландшафтної архітектури, які відносяться до садово-паркового мистецтва, а також процес становлення ландшафтної архітектури як окремої спеціальності. Розглянута нова теорія міського планування - ландшафтний урбанізм та еволюція поняття цього терміну. Розглянуто розуміння ландшафтного урбанізму, запропоноване теоретиком і практиком ландшафтного урбанізму Джеймсом Корнером, а також аналіз його практичної роботи, парку High Line в Нью-Йорку, в якій знайшли втілення теоретичні ідеї ландшафтного урбанізму. Розглянуто тези критика ландшафтного урбанізму Яна Томпсона, а також екологічний підхід, що впроваджений у практику Жилем Клеманом. Розглянуто наукові позиції провідного теоретика ландшафтного урбанізму Мохсена Мостафаві.

67.19.02.2512/231538. Методологічні підходи осягнення сакрального у архітектурі. Криворучко Ю.І. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.141-152. - укр. УДК 72.01.

Архітектура - область діяльності людини, яка не вичерпується лише знаннями. За складністю своєї природи сакральне і архітектура подібні, зокрема, творчістю, її первинним імпульсом. Вироблені людиною підходи до складних неоднозначних подій, явищ та предметів дають багату палітру засобів їх осягнення, укладаються у методи пізнання. Застосування таких методів дає вагомий результат у розумінні природи архітектури та дозволяє вирішувати ряд практичних завдань просторової організації життєдіяльності людини і соціуму. Для архітектурного дослідження та осягнення феномену сакрального можуть бути придатними різноманітні методи різних наук, оскільки сама архітектура є явищем мультидисциплінарним. Оскільки раціональні категорії мислення не вичерпують суттєвої повноти, мають обмежену результативність і застосування у осягненні сакрального, тому поряд із науковими категоріями важливими є образні засоби пізнання, які носять інтерпретативний та герменевтичний характер. Дослідження сакрального має різнометодичну направленість у послідовності пізнавального зусилля від раціональних категорій до ірраціональних, метафізичних уявлень та образів, які дозволяють наблизитись у область невидимого та невимовного, що складає найсуттєвішу сторону предмету сакрального.

67.19.02.2513/231542. Актуальні проблеми внутрішньоквартальних просторів в історичній забудові (на прикладі міста Чернівці). Ватаманюк Н.Ю. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.174-179. - укр. УДК 72.025.5.

В статті проаналізовано та класифіковано основні проблеми внутрішньоквартальних територій центра міста Чернівці. Виділені головні аспекти, які впливають на організацію історичного середовища.

67.19.02.2514/231594. Елементи імпульсного розвитку ареалу великого Сан-Франциско у другій половині ХХ століття. Павлів А.П. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.244-254. - укр. УДК 711.5.

У статті розглядається специфіка розвитку урбаністичної структури Великого Сан-Франциско в контексті якого відзначаються елементи нового типу формування містобудівної тканини, яку можна характеризувати як імпульсну.

67.19.02.2515/231598. Особливості дизайну інтер'єру закладу дошкільної освіти компенсуючого типу. Гурова Д.А., Сафронова О.О., Антоненко І.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.277-286. - укр. УДК 72.012:373.3.

У статті розглянуто сутність та особливості дизайну інтер'єру дошкільних навчальних закладів компенсуючого типу, обґрунтовано підходи до їх функціонального зонування, організації предметно-просторового середовища, колористичних рішень, формоутворення, естетичних властивостей. Визначені основні недоліки дизайну інтер'єрів компенсаторних дитячих закладів України державної форми власності.

67.19.02.2516/231599. Формоутворення архітектури будівель рекреаційних гірськолижних комплексів на прикладі світового досвіду. Васильковська М.О., Пекер А.Й. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.286-291. - укр. УДК 721.

В статті представлені головні фактори, які впливають на формоутворення архітектури рекреаційних гірськолижних комплексів та приклади їх доцільного взаємозв'язку зі спорудами. Визначається склад, значення та роль комплексів. Загалом вся інфраструктура гірськолижного комплексу ділиться на такі

основні групи: медичні пункти; готелі; пункти прокату; вулично-дорожня мережа; підйомники; траси; стоянки; магазини; інші допоміжні споруди.

67.19.02.2517/231600. Особливості архітектурно-планувальної організації навчальних закладів в умовах сьогодення, технічного та інформаційного прогресу. Жовква О.І. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.292-301. - укр. УДК 727.11.

Запропоновано концепцію архітектурно-планувальної організації сучасного навчального комплексу. Розглянуто питання особливостей функціонально - планувальної організації закладів із врахуванням сучасних підходів до навчального процесу, сучасних технологій, ергодизайнерських новшеств. Також запропоновані шляхи створення гармонійного середовища в закладі з метою формування інтелектуальної, творчої особистості, в якій органічно поєднані різні риси.

67.19.02.2518/231602. Прийоми формування внутрішнього простору реабілітаційних центрів для онкохворих дітей в Україні. Кантаурова Н.А. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.307-312. - укр. УДК 725;727.

В статті розглядається прийоми формування внутрішнього простору реабілітаційних центрів та лікарень для дітей з онкологічними захворюваннями. Наведені приклади поєднання новітніх технологій з сучасними рішеннями організації внутрішнього простору реабілітаційних центрів. Також, аналізуються підходи до облаштування реабілітаційних центрів враховуючи особливі потреби онкохворих дітей та необхідні засоби до їх соціальної адаптації.

67.19.02.2519/231603. Інвестиційно-архітектурні та регулятивно-нормативні протиріччя у проектуванні багатоквартирного житла. Книш В.І., Шкриба С.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.313-327. - укр. УДК 728.1.

У статті розглядаються проблеми містобудування та об'ємного проектування багатоквартирного житла в зв'язку з загостренням протиріч в сфері взаємодії інвестиційно-архітектурного бізнесу і регулятивно-нормативного управління будівництвом в сучасних умовах розвитку ринку житла в Україні.

67.19.02.2520/231606. Визначення пропорцій будівлі в ескізному проекті відтворення Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору. Мещеряков В.М. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.343-350. - укр. УДК 726.6:69.059.25.

У статті наведено інформацію щодо методів визначення габаритів та пропорцій будівлі в ескізному проекті відтворення видатного втраченого об'єкта культурної спадщини України - Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору.

67.19.02.2521/231607. Формоутворення архітектури енергозберігаючого житла. Мораді Пур Омід, Сьомка С.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.350-362. - укр. УДК 728.004.18.

Мета роботи безпосередньо пов'язана з виявленням впливу енергозберігаючих технологій та енергоефективного обладнання на дизайн архітектурного середовища та об'ємно-просторове вирішення житла середньої поверховості. Дослідження пов'язане з аналізом специфіки розвитку дизайну житлових приміщень в залежності від різних формують факторів. В роботі зроблено спробу системного підходу до проектування житла на різних рівнях (від індивідуальної зони в кімнаті до формування житлових мікрорайонів в структурі міської забудови). Методологія проведення дослідження передбачає цілісний комплекс прийомів, який базується на методі системного функціонально-структурного аналізу житла на різних рівнях проектування і з врахуванням різноманітних формують факторів. Ця методологія передбачає комплексний аналіз факторів впливу, системний аналіз літературних та Інтернет джерел, графоаналітичний аналіз вихідних даних з виявленням загальних рис та відмінностей в проектуванні житла з енергозберігаючими технологіями в нашій країні і за кордоном. Наукова новизна роботи полягає в розширенні уявлень і наукових підходів до проектування нового типу сучасного житла - житлових будинків середньої поверховості з енергозберігаючими технологіями. Крім того, розглянуті деякі окремі випадки комплексного застосування всіх видів відновлюваної енергії (сонця, вітру, води і землі) в різних природно-кліматичних умовах з можливими рекомендаціями щодо більшості проектно-будівельних зон Ірана. Висновки. У сучасній архітектурній науці виник своєрідний вакуум теоретичних розробок щодо проектування житла різних типів з енергозберігаючими технологіями (ЕЗТ). Дослідження проводяться в умовах, коли самі вчені-фізики і енергетики не надали чітких відповідей на питання яким має бути сучасне житло з енергоефективним обладнаннями. Сьогодні не сформульовані основні рекомендації з проектування та будівництва житла ЕЗТ, немає чітких вимог до формування дизайну житлового середовища, до створення гармонійного матеріально-предметного простору для комфортного та безпечного помешкання.

67.19.02.2522/231608. 10 архітектурно-композиційних засобів посилення смислової та образної виразності сучасного багатоквартирного житла в Україні. Смалійчук А.Д. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.362-376. - укр. УДК 728.7201.

Сучасне багатоквартирне житло в Україні поступово еволюціонує у сторону покращення. Однак для цього не достатнім чином використовуються художні та архітектурно-композиційні засоби. Саме вони можуть посилити смислову цінність, художню виразність, архітектурну ідентичність. В статті аналізуються аспекти пов'язані із формою, деталями, використанням світла та кольору Дані засоби не є новими і активно використовувались в минулому. Вказаний перелік засобів не є вичерпним. Використання даних засобів сприятиме більшій різноманітності та якості житлової забудови.

67.19.02.2523/231611. Досвід проектування інтер'єрів медіатек за допомогою засобів освітлення. Третяк Ю.В., Рещікова В.Є. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.390-399. - укр. УДК 72.012:628.976.

У статті розглянуто досвід проектування інтер'єрів медіатек та бібліотек. Виявлені типологічні особливості проектування інтер'єрів медіатек. Акцент зроблено на освітлення. Виконаний аналіз джерел, що висвітлюють питання освітлення медіатек, бібліотек та робочих місць.

67.19.02.2524/231612. Досвід проектування туристично-рекреаційних комплексів за принципами "зеленої архітектури". Шкварок О.Л., Пекер А.Й. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.399-405. - укр. УДК 721, 725.

У статті представлено практику проектування та будівництва туристично-рекреаційних комплексів з використанням принципів "зеленої архітектури". Досліджуються питання необхідності концентрації в одному архітектурному комплексі ефективного використання енергії, води, збереження ландшафту, скорочення кількості відходів, викидів та інших впливів на навколишнє середовище.

67.19.02.2525/231613. Особливості формування композиції громадських інтер'єрів за допомогою текстилю. Третяк Ю.В., Мовчан М.Ю. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.406-413. - укр. УДК 7.012:746. 677.

У статті розглядаються особливості формування громадських інтер'єрів за допомогою текстилю. З розвитком технологій виготовлення тканин змінився їх зовнішній вигляд і функціональність. Це призвело до появи нових композиційних форм у інтер'єрному ансамблі, які створюються дизайнерами за допомогою декоративних тканин. Існує три прийоми використання текстилю в інтер'єрі - тканина як акцент і домінанта, тканина як допоміжний елемент цілісної композиції, тканина як художнє тло. Кожен з цих прийомів широко застосовується при проектуванні внутрішнього середовища громадських приміщень. В ході дослідження було виділено три особливості формування громадських інтер'єрів, які допомагають якісно спроектувати громадське просторове середовище, враховуючи ряд чинників, що впливають на сприйняття людиною штучного оточення.

67.19.02.2526/231614. Дослідження природно-кліматичних особливостей території ОАЕ в аспекті проектування висотних багатофункціональних комплексів. Шоқрі Шахрам. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.413-424. - укр. УДК 721.011.12.

В статті розглянуто особливості природно-кліматичних умов Об'єднаних Арабських Еміратів, які, безумовно, впливають на архітектурне проектування висотних багатофункціональних комплексів країни. Цілодобово жаркий, з мінімальною кількістю опадів, з пісочними бурями клімат ОАЕ вимагає урахування при розробці архітектурних проєктів, особливо висотних комплексів багатофункціонального функціонального призначення. В статті розглянуто територіальне розміщення ОАЕ, загальна площа і відсоток пустельних територій, розподіл території між окремими Еміратами, особливості рельєфу і геологічної побудови місцевості, клімат ОАЕ, піщані бурі, водні ресурси, флора, сейсмічність регіону, сонячна та вітрова енергія регіону.

67.19.02.2527/231616. Повторне використання будівель, як одна з головних складових адаптивності в архітектурі. Яненко О.І. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.433-438. - укр. УДК 725.13.

У статті проаналізовано основні напрямки розвитку та приклади повторного використання застарілих споруд. Розглянуто закордонний досвід пристосування застарілих об'єктів до сучасних вимог та потреб.

67.09 Будівельні матеріали і вироби

67.19.02.2528/228958. Моделювання міцності цементного каменю з полегшеного тампонажного матеріалу. Орловський В.М., Похилко А.М. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.111-117. - укр. УДК 622.245.42.

Метою даної роботи є одержання статистичної математичної моделі цементного каменю, отриманого з полегшеного тампонажного матеріалу на основі тампонажного портландцементу ПЦТІ-100 з домішкою полегшувальної добавки і використання її для прогнозування міцнісних характеристик утвореного цементного каменю залежно від складу тампонажного розчину та умов його тужавіння. Зокрема, ставиться задача встановлення впливу на міцність тампонажного каменю добавки - спученого перлітового піску. Методи дослідження. Для одержання статистичної моделі використано ротатабельний центральнокомпозиційний план експерименту. Обробку результатів проведено із застосуванням методу комп'ютерного математичного моделювання за допомогою системи STATGRAPHICS Plus for Windows. Наукова новизна. Встановлено, що гіперповерхня $G(X(1), X(3))$ має точку екстремуму, що дозволяє оптимізувати за факторами $X(1), X(3)$ склад тампонажної суміші. Практична значимість. Результати, отримані в даній роботі дають можливість прогнозувати міцнісні характеристики каменю з полегшеного і легкого тампонажного матеріалу на основі стандартного тампонажного портландцементу ПЦТІ-100 з домішками спученого перлітового піску. Результати. Одержана статистична математична модель міцності цементного каменю з полегшеного (легкого) тампонажного матеріалу на основі тампонажного портландцементу ПЦТІ-100 і модифікатора-наповнювача спученого перлітового піску залежно від складу цементного розчину і умов тужавіння. На основі аналізу результатів моделювання показано, що введення полегшувальної добавки до тампонажної суміші в кількості до 11 % на суху масу негативно не впливає на міцність цементного каменю. З отриманих гіперповерхонь і контурних кривих визначено характер та ступінь впливу кожного з членів полінома на цільову функцію - міцність цементного каменю $G(X(1), X(2), X(3))$. Найбільш значимим є фактор $X(2)$ - водосумішеве відношення. Далі за значимістю члени моделі-полінома розміщуються в наступному порядку: $X(3), X(3)^2$, а при довірчій імовірності 90% цей ряд має вигляд: $X(2), X(3), X(3)^2, X(1)^2$. Максимальна міцність тампонажного каменю $G=5,98$ МПа має місце в точці оптимуму з координатами: $X(1)=-0,00589592; X(2)=-1,68178; X(3)=1,55811$.

67.19.02.2529/229533. Оцінка властивостей наповнювачів сумішей для мурування. Демченко Валентина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.68-77. - укр. УДК 66.022.32-042.2:691.53.

Наведено порівняльну характеристику хімічного складу наповнювачів сумішей для мурування і результати досліджень їх властивостей. Показано переваги зольних мікросфер порівняно з натрійборосилікатними (НБС) і перлітом. Розроблено склади сумішей для мурування на основі зольних мікросфер. Досліджено їхні фізико-механічні та теплоізоляційні властивості.

67.19.02.2530/230018. Матеріали і технології, що сприяють симбіотичній трансформації архітектури та дизайну. Бетон. Вергунова Н.С., Вергунов С.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.129-132. - укр. УДК 72.021.007.

У статті представлені деякі матеріали і технології, що сприяють симбіотичній трансформації архітектури та дизайну, що відбувається на основі інноваційних процесів. Позначена системність інноваційного процесу, виявлені та описані фази життєвого циклу інноваційної системи. Як приклад, що ілюструє ці та інші процеси, наведені структурні і технологічні перетворення одного з найпоширеніших будівельних матеріалів - бетону.

67.19.02.2531/230019. Місто як динамічна система - стійкість, криза, катастрофа. Данилов С.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.133-140. - укр. УДК 72.01.

З теорії катастроф відомо, що чим більше вихідних даних, тим вище ризик критичної помилки. Місто складається з безлічі систем, життєві інтереси яких обмежують розвиток один одного. Якщо нові кордони компромісів встановлені - система знаходить стійкість, в зворотному випадку переходить в стан кризи. У разі, коли криза загострюється виникає загроза катастрофи.

67.19.02.2532/230174. Дослідження фізико-механічних властивостей безвипалювальних будівельних матеріалів. Григоренко О.А., Шаповал С.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.261-265. - укр. УДК 691.333.

В роботі проведено дослідження фізико-механічних властивостей безвипалювальних будівельних матеріалів на основі місцевої глинистої сировини, отриманих методом формування під тиском та модифікованих шляхом введення комплексних добавок, що містять в своєму складі шлаколузні матеріали - мікрокремнезем, основні шлаки та гідратоване вапно.

67.19.02.2533/230175. Нанокристалічні кальційфосфатні матеріали, призначені для використання у якості фільтрів для захисту від ультрафіолетового випромінювання. Кривільова С.П., Гінкул А.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.266-271. - англ. УДК 661.842:666.3.

У статті розглянуті матеріали, що використовуються в якості неорганічних фільтрів для ультрафіолетового випромінювання в існуючих на ринку сонцезахисних і зволожуючих засобах, помадах і пудрах. Визначено можливість застосування синтетичних нанокристалічних матеріалів кальційфосфатного складу в косметичних сонцезахисних продуктах для заміни блокуючих речовин з діоксиду титану та оксиду цинку на більш ефективні порошки апатитного складу, які не є чужорідними для організму, оскільки і $\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6(\text{OH})_2$, і продукти його деструкції завжди присутні в організмі. Показано, що найбільш перспективним є отримання екологічно чистих синтетичних нанокристалічних порошків гідроксилапатиту із застосуванням методів "зеленої хімії" з розчинів з гідроксиду кальцію і ортофосфорної кислоти марок "х.ч." і "ч.д.а.". Визначено оптимальні співвідношення вихідних компонентів і режими термообробки, що забезпечують отримання порошку з розміром кристалів 25 - 50 нм, основним мінералом якого є $\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6(\text{OH})_2$ зі співвідношенням $\text{Ca/P} = 1,67$. За своєю структурою він є кристалічним з розміром частинок в нанометровому діапазоні; при термообробці формується більш грубозерниста кристалічна структура, розмір часток зростає до 75 мкм. Фторапатит синтезували з попередньо синтезованого $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ і з CaF_2 випалюванням в температурному діапазоні 1200-1250°C з витримкою протягом 3 годин з подальшим подрібненням в кульовому млині до часток необхідного розміру. Отримані синтетичні гідроксилапатит і фторапатит практично не містять домішок інших кальційфосфатів ($\text{Ca}_2\text{P}_2\text{O}_7$, $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ і т. і.) і важких металів. Визначено, що введення 10% $\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6\text{F}_2$ покращує стабільність матеріалу при контакті з хімічно агресивним середовищем організму (за рахунок іонів F^-). Визначено, що оптимальним є введення 5% $\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6\text{F}_2$. Дослідження подразнюючої дії нанопорошків на слизові оболонки та їх шкірно-дратівливих властивостей проводили на теплокровних тваринах. Шкірно-резорбтивну дію оцінювали по зміні інтенсивності біохемілюмінесценції цільної крові і по зміні біохімічних констант сироватки крові дослідних і контрольних тварин (білих лабораторних щурів). Встановлено, що ні одноразові, ні повторні аплікації протягом двох тижнів протягом 4 годин щодня не виявили шкірно-подразнюючої та шкірно-резорбтивної дії досліджуваних матеріалів. Проведено повний комплекс токсиколого-гігієнічних випробувань *in vivo*. Встановлено, розроблені матеріали біосумісні з тканинами організму і відносяться до малотоксичних, малонебезпечних речовин зі слабо вираженими кумулятивними властивостями. Виявлено, що їм не притаманні гонадотоксичний, ембріотоксичний, цитотоксичний, мутагенний і тератогенний ефекти і вони є потенційно перспективними для використання в якості ультрадисперсних наповнювачів, що виконують роль ультрафіолетових фільтрів у складі сонцезахисних засобів.

67.19.02.2534/230907. Уточнений аналіз взаємодії вібраційної форми з бетонною сумішшю при різноспрямованих коливаннях. Сівак І.М., Човнюк Ю.В., Кравчук В.Т. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.152-163. - рос. УДК 666.97.033.16.

Складено математичні моделі взаємодії бетонної суміші з днищем вібраційної форми при вертикальних і горизонтальних коливаннях, а також з вертикальними стінками вібраційної форми при горизонтально направлених коливаннях. Ущільнюване середовище представлено у вигляді суцільного середовища з розподіленими параметрами. У результаті розв'язання рівняння коливань ущільнюваного середовища у частинних похідних, що задовольняють заданим граничним умовам при різноспрямованих коливаннях, визначена закономірність деформування ущільнюваного середовища у залежності від наростаючої у часі щільності формованої суміші, її фізико-механічних характеристик, товщини ущільнюваного шару, маси вібраційної форми, частоти і амплітуди вимушеної сили. Визначено наведені маси і коефіцієнт опору бетонної суміші при різноспрямованих коливаннях, що діють на дно і вертикальні стінки вібраційної форми. Визначені амплітуди коливань вібраційної форми і напруги, що виникають в ущільнюваному середовищі. Досліджені основні характеристики вільних коливань, виникаючих у системі.

67.19.02.2535/231035. Концептуальні основи моделювання і аналізу процесу вібраційного ущільнення бетонних сумішей. Кравчук В.Т., Сівак І.М., Човнюк Ю.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.246-253. - рос. УДК 666.97.033.16.

Описаний механізм ущільнення під дією зовнішніх вібраційних сил, при яких в бетонній суміші виникає змінний напружено-деформований стан, відбувається руйнування первинних структурних зв'язків і послаблюються зв'язки між її окремими елементами, здійснюються кінцеві переміщення мінеральних частинок з утворенням більш щільної упаковки. У якості основного фактора, що визначає характер протікання процесу ущільнення, запропоновано використовувати добуток напруги на швидкість вібраційного впливу, що представляє питому (на одиницю площі поверхні) потужність вібраційного впливу на ущільнюване середовище. Наведені аналітичні вирази, що дозволяють визначити

наростання щільності бетонної суміші як функції часу і у залежності від виду вібраційного навантаження та потужності, що підводиться шляхом вібраційного впливу на ущільнюване середовище. Наведені теоретичні та експериментальні значення питомої роботи, що забезпечує необхідне ущільнення суміші до значень, встановлених технологічними нормами у залежності від консистенції бетонної суміші при вертикально і горизонтально направлених коливаннях.

67.11 Будівельні конструкції

67.19.02.2536/229973. Ефективність технічних споруд з використанням волокнистого носія "Вія" для очистки поверхневих вод заповідних та антропогенно-навантажених ділянок річкової мережі Покутсько-Буковинських Карпат. Масікевич А.Ю., Колотило М.П., Яремчук В.М., Масікевич Ю.Г. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.173-178. - укр. УДК 628.1:573.4.

Використано спеціальні дерев'яні конструкції "кашиці" та синтетичний носій типу "Вія" для створення очисної конструкції, що діє за принципом "біореактора". Показано, що очисна конструкція здатна нагромаджувати на своїй поверхні (перифітоні) значну кількість бактерій та безхребетних гідробіонтів. Вивчення динаміки нагромадження бактерій на синтетичному носії "Вія", за період літнього сезону, вказує на сигмоїдний характер даного процесу. Так, на першій фазі процес адсорбції мікроорганізмів на синтетичному носію протікає повільно, особливо в заповідній зоні природоохоронного об'єкту, де мікробне число знаходиться в межах 1600 ± 65 колонієутворюючих одиниць/мл, що значно нижче існуючих санітарних норм. В подальшому має місце логарифмічна залежність та насичення поглинальної поверхні мікроорганізмами. Показано, що незалежно від рівня забруднення водного середовища спостерігається певна кратність насичення синтетичного носія, що характеризується коефіцієнтом нагромадження рівним 14-16 одиниць. В перифітоні, застосованого нами волокнистого носія "Вія", створюється специфічна мікроекосистема, в якій волокнистий носій служить свого роду моделлю штучно створеного живильного ланцюга. Критерієм ефективності роботи очисної конструкції служили санітарно-гігієнічні показники поверхневих вод. Після проходження через "біореактор" забруднені поверхневі води очищаються від органічних компонентів, про що свідчать величини санітарно-гігієнічних показників (розчинений кисень, біохімічне споживання кисню, хімічне споживання кисню). Застосування очисних конструкцій типу "біореактор" призвело до суттєвого покращення якості води, особливо на територіях традиційних господарських ландшафтів, про що свідчить незначне перевищення гранично допустимої концентрації за основними санітарно-гігієнічними показниками. Впродовж літнього сезону (від червня до початку вересня) має місце підтримання динамічного балансу видового різноманіття перифітону "біореактора" при збереженні високого рівня коефіцієнту ефективності очисної споруди.

67.19.02.2537/230013. Міцність і деформативність сталевих та базальтопластикових анкерних з'єднань. Золотов С.М., Пустовойтова О.М., Литвинова Г.М., Хамзе Мухамад, Трикоз Л.В., Камчатна С.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.104-108. - укр. УДК 624.078.7.

Приводиться аналіз випробувань на визначення впливу швидкості навантаження анкерних з'єднань на їхню міцність, виконаних по Європейських методиках і ДСТУ. Для порівняння виконані випробування базальтопластикових анкерних з'єднань у випадку закладення анкерів у пінобетон і важкий бетон.

67.19.02.2538/230016. Конструктивна раціоналізація металевої структурної плити покриття. Суржан Є.О., Рапіна К.О., Дем'яненко І.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.119-123. - укр. УДК 624.04:593.3.

Ця стаття присвячена питанню оптимізації витрат сталі двох-поєсними ґратчастими просторовими структурними плитами системи СТіСК. Основою зменшення питомих витрат сталі становить проектування конструкції базуючись на оптимальних параметрах, таких як положення опор, геометричні показники конструкції та ін. Стаття має на меті пошук таких параметрів для системи СТіСК, а також їх теоретичну верифікацію. У праці також розглянуті деякі аспекти використання BIM-технологій, та їх використання при проектуванні.

67.19.02.2539/230085. Повзучість та довговічність залізобетонних циліндричних панелей. Чупринін О.О., Серєда Н.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.183-187. - укр. УДК 624.04:539.3.

У статті розглянуто мету та завдання досліджень повзучості і тривалої міцності, показана їх актуальність. Описана методика проведення розрахунків, що дозволяє визначати несучу здатність і тривалу міцність різноманітних залізобетонних конструкцій при короткочасному та довготривалому навантаженні. Наведено приклади розрахунків залізобетонних циліндричних панелей. Наведено рекомендації щодо раціональних обрисів конструкцій.

67.19.02.2540/230110. Підсилення розмороженого фундаменту під водонапірну башту. Жиляков В.Я., Резнік П.А., Шаповалов А.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.123-128. - укр. УДК 624.012.45.

Збудований монолітний залізобетонний фундамент під водонапірну башту висотою 18 м зазнав впливу заморожування під час будівництва. Міцність бетону знизилась і складала 5,6 МПа при заданому значенню 15 МПа. Враховуючи конструктивні пропозиції з підсилення фундаменту, були виконані розрахунки несучої здатності фундаменту та визначені його деформаційні характеристики. Величина головних напружень в бетоні фундаменту знаходиться в межах від 0,2 МПа до 0,5 МПа, що забезпечує міцність та безпеку експлуатації збудованого фундаменту.

67.19.02.2541/230170. До визначення функцій чутливості пресо-різьбового з'єднання. Лусь В.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.243-247. - укр. УДК 621.01.

Досліджено питання визначення функцій чутливості динамічних параметрів вузлів по відношенню до параметрів стану. Приведений алгоритм визначення частот і амплітуд резонансних коливань з послідовним числовим розв'язком рівнянь діагностики відносно параметрів стану. Визначені коефіцієнти, які визначають матрицю чутливості з'єднання. Визначені відносні похибки параметрів та середньоквадратичне відхилення параметрів стану від дійсного значення. Зроблено висновок про можливість і доцільність використання методики на практиці.

67.19.02.2542/230172. Особливості моделювання енергетичного портрету конструкції. Гапонова Л.В., Гребенчук С.С., Псурцева Н.О., Калмиков О.А., Демьяненко І.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.251-255. - укр. УДК 624.074.43.

Представлена постановка і реалізація завдання раціоналізації конструктивних параметрів залізобетонних оболонок. В якості критерію для даної задачі приймається енергетичний принцип, згідно з яким вважається, що з усієї безлічі можливих значень шуканих параметрів системи з постійним об'ємом матеріалу, числом зовнішніх і внутрішніх зв'язків, потенційна енергія деформації (ПЕД) після перебудови досягне нижньої межі на раціональному поєднанні величин геометричних параметрів.

67.19.02.2543/230173. Дослідження на міцність напружено-деформованого стану сталь-бетон на акрилових клеях. Середа Н.В., Чупринін О.О., Щербов В.Ю. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.256-260. - укр. УДК 624.04:539.3.

У статті розглянуто мету та завдання досліджень міцності сталевоклеевих з'єднань сталь-бетон на акрилових клеях, показана їх актуальність. Описана методика проведення розрахунків, що дозволяє визначити напруження і переміщення на контактах сталь-клей і клей-бетон. Наведено рекомендації щодо раціонального впровадження в практику будівництва безанкерного способу кріплення що дозволяє зменшити матеріалоємкість та трудоміскість робіт.

67.19.02.2544/231464. Розрахункова схема стін кам'яних будинків для будівництва на просадних ґрунтах. Чутро О.Ф., Ємельянова Т.А. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.18-22. - рос. УДК 69.059.

В роботі розглядається отримання розрахункової схеми стін кам'яних будівель і "епюри - матриці" уздовж стіни для визначення меж зони просідання, величини зсувних зусиль в конструктивних елементах будівель. Отримано закон розподілу тиску під підшовою фундаментів в зоні замочування. Встановлено характер і величину додаткових внутрішніх зусиль в конструктивних елементах стіни, які виникають при нерівномірному осіданні фундаментів.

67.15 Технологія виробництва будівельних матеріалів і виробів

67.19.02.2545/230864. Обґрунтування можливості використання відходів в технології тампонажних цементів. Шабанова Г.М., Корогодська А.М., Дев'ятова Н.Б. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315), С.84-89. - рос. УДК 666.946.

Розглянуто характеристики тампонажного цементу, виходячи з впливу середовища, в якому його використовують. Тампонажні цементи повинні характеризуватися необхідною міцністю в перші дві доби твердіння. Міцність затверділого цементного розчину у початкові терміни твердіння повинна забезпечити закріплення колони в стовбурі свердловини, необхідну її стійкість при розбурюванні і перфоратії, ефективну ізоляцію від проникних порід. Розглянуто вплив складу фазового клінкеру на властивості тампонажного цементу, вплив добавок для поліпшення його фізико-хімічних характеристик, особливості формування цементного каменю при гідратації. Вплив водоцементного відношення на швидкість твердіння достатньо істотний. При постійному фазовому складі клінкеру

зменшення вмісту води призводить до більш швидкого утворення необхідного пересичення розчину і виникненню "обмежених" умов, а отже, до прискорення термінів тужавіння розчинів. Таким чином, аналіз застосовуваних тампонажних композицій показує, що їх розширення, в основному, відбувається за рахунок збільшення обсягу продуктів гідратації цементу. Розширення відбувається тоді, коли навколишнім середовищем зростаючого кристала є тверда фаза або рідина в замкнутих порах. Величини розширення і самонапруження визначаються міцністю і пластичністю твердуючої структури. Порівняння експлуатаційних характеристик вказує на можливість заміни частини цементного клінкеру на відходи хімічної промисловості. Введення в структуру цементних клінкеру хромітних і феритних добавок покращує його фізико-хімічні характеристики, а на багатьох промислових підприємствах утворюються відходи, які за своїм хімічним складом можуть бути використані в якості вихідної сировини при виробництві в'язучих матеріалів спеціального призначення з комплексом заданих властивостей. Утилізація таких відходів дозволить не тільки поліпшити екологічну обстановку, але і заощадити природні ресурси. Оскільки для багатьох газоносних регіонів характерними є високі температури в свердловинах, то актуальним є розробка тампонажних цементів з підвищеними температурами експлуатації, що вимагає введення до складу цементу жаростійких фаз.

67.17 Машина, механізми, устаткування й інструмент, які застосовуються у будівництві і промисловості будівельних матеріалів

67.19.02.2546/230012. Створення технологічного комплексу малогабаритного обладнання з безпоршневим бетононасосом для умов будівельного майданчика. Ємельянова І.А., Чайка Д.О., Кабанець Д.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.98-103. - укр. УДК 693. 542.

Показано створений технологічний комплект малогабаритного обладнання з новим безпоршневим шланговим бетононасосом для приготування і транспортування фібробетонних сумішей з поліпропіленовою фіброю в умовах будівельного майданчика. Акцентується увага на виконанні всього робочого циклу на будівельному майданчику при поєднанні всіх операцій починаючи від нарізання синтетичних волокон і закінчуючи подачею готової фібробетони суміші споживачеві за допомогою безпоршневого шлангового бетононасоса. Наведено залежності для визначення кількості робочих циклів надійної роботи нового бетононасоса, його продуктивності і алгоритму розрахунку.

67.21 Інженерні дослідження в будівництві

67.19.02.2547/230086. Контроль геодезичних вимірювань при проведенні навчальної геодезичної практики. Урдзік С.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.188-190. - укр. УДК 528.2 5.

Проведено аналіз можливих помилок та їх вплив на результати вимірювання при визначенні висоти будівлі за допомогою теодоліту. Викладені послідовність виконання робіт та питання, на які слід звернути окрему увагу. Встановлено залежність величини похибки від відстані розташування нівелірної рейки до вимірюваної будівлі.

67.19.02.2548/230159. Геодезичне забезпечення складання проектів відведення земель з використанням матеріалів аерофотознімання. Нестеренко С.Г. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.159-164. - укр. УДК 528.4:332.3.

Метою статті є дослідження процесу виконання геодезичних робіт при складанні проекту відведення земель на прикладі лінійного об'єкту. Визначені особливості розробки топографо-геодезичної основи для землевпорядного проектування. Виявлена роль проектів геодезичного забезпечення землеустрою та проаналізовані особливості геодезичних робіт для створення великомасштабних планів. Визначено комплекс польових топографічних робіт при аерофототопографічному зніманні та розглянуто порядок виконання камеральних робіт для вирішення землевпорядних задач. Розроблені вимоги щодо геодезичної основи проведення знімальних робіт.

67.23 Архітектурно-будівельне проектування

67.19.02.2549/230166. Інженерне забезпечення відтвореного Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору. Мещеряков В.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.205-212. - укр. УДК 726.6:69.059.25.

У статті розглянуто складнощі, що виникають при прийнятті рішень щодо інженерного забезпечення відтворюваних об'єктів культурної спадщини з огляду на формування традиційного характеру середовища в історичних містах та наведено практичний досвід розробки відповідних розділів

науковопроектної документації відтвореного видатного втраченого об'єкта культурної спадщини України - Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору.

67.19.02.2550/231530. Центр рівноваги тіла людини та його значення в архітектурному проектуванні. Кузьмич В.І. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.84-91. - укр. УДК 72.017.9.

Обґрунтовується важливість центру ваги тіла людини як ключового фактору створення предметного середовища та врахування біометричних параметрів для позитивного процесу архітектурного проектування. Враховуючи антропометрію та анатомічну будову тіла можливо з'єднати особливості конструктивних механізмів центрального та позацентрального стиску, що виникає в результаті гравітаційних передумов. Лише такий підхід до процесу архітектурного проектування дозволить функціональне та комфортне існування людини.

67.25 Районне планування. Містобудування

67.19.02.2551/229251. Барбариси (рід *Berberis L.*) у декоративному озелененні. Решетюк О.В., Філіпенко А.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.54-76. - укр. УДК 634.746:635.9.

Визначено особливості органогенезу та онтогенезу 29 видів роду *Berberis L.* у культурі (Чернівецька обл.), виявлено відмінності у проходженні окремих вікових періодів розвитку та загальну тривалість онтогенезу. На основі фенологічних спостережень виділено специфічні особливості їхнього сезонного розвитку залежно від географічного походження. Вегетаційний період триває з квітня до середини жовтня (190-200 днів), квітування - впродовж травня, досягання плодів - з липня до кінця серпня. Встановлено потенційні можливості культивованих барбарисів у фазах квітування (нектаропродуктивність - до 60-80 кг/га на добу) та плодоношення (з 40-50 до 350-420 плодів/пог.м пагона). Доведено, що високі показники та якість нектару і плодів можна успішно використати в господарських цілях (бджільництво, харчування, лікування тощо): нектаропродуктивність таких культур забезпечить урожай 2,1-2,5 т/га меду з унікальними смаковими та цілющими властивостями, а також до 3,5-4,2 т/га сировини лікарського та харчового призначення. Проаналізовано зимостійкість барбарисів, яка не опускається нижче I-II балів (у *B. dasystachya* і *B. arthobotrys* пагони можуть підмерзати вище від снігового покриву). Вивчено репродуктивну здатність цих видів, які легко розмножуються насінням (краще його висівати восени). За результатами виконаних досліджень виділено 3 групи видів, перспективних для культивування у кліматичних умовах Буковини, та розроблено рекомендації щодо впровадження барбарисів у декоративні посадки.

67.19.02.2552/229575. Хризантема дрібноквіткова в ландшафтних композиціях на Криворіжжі. Чипиляк Т.Ф., Коршиков І.І., Лещенюк О.М., Лінкевич О.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.57-61. - укр. УДК 582.998.2:712.42(477.63).

Невід'ємним компонентом садово-паркових насаджень є квітникове оформлення, як художній елемент благоустрою. Колекція *Chrysanthemum indicum L.* Криворізького ботанічного саду НАН України (КБС) складається з 98 різноманітних культиварів, які в ландшафтному дизайні цінують за декоративність та універсальність використання. Визначено методи і прийоми практичного використання садової хризантеми в ландшафтах Криворізького регіону. Для цього на території КБС було створено осінній квітник "Бал хризантем" площею 0,25 га у межах вже наявних мікроландшафтних дендрокомпозицій. Під час вибору ділянки було враховано такі вимоги: огляд експозиції з усіх боків, сприятливі ґрунтово-кліматичні умови території Саду, наявність доріжок та місць короткочасного відпочинку. Рослини хризантеми розміщено в рівновазі відносно центру і висаджено невеликими кольоровими плямами в одній площині з нечіткими кордонами. На експозиції сорти було поєднано за забарвленням квітки, шириною та висотою рослини з використанням принципу чергування яскравих картин з паузами або інтервалами. Використання сортів *Chrysanthemum indicum* як монокультури (КБС - моносад) та як доповнення до інших рослин (м. Кривий Ріг, Криворізький район - осінні квітники, бордюрні посадки, обрамлення хвойних рослин) сприяє створенню сучасних високодекоративних культур-фітоценозів на території Криворіжжя.

67.19.02.2553/229995. Методи і моделі оцінки впливу містобудівних факторів на використання земель міст. Грек М.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.9-14. - укр. УДК 528.4:332.3.

Метою статті є розробка методів і моделей оцінки впливу містобудівних факторів на використання земель міст. У результаті дослідження визначені методи та розроблені моделі до оцінки впливу містобудівних факторів на використання земель міст. Запропоновано інтегральні містобудівний і стейкхолдерний критерії до оцінки впливу містобудівних факторів на використання земель міст. Встановлено причинно-наслідкові зв'язки між цими критеріями та показником використання земель областей України.

67.19.02.2554/229996. Моделювання впливу просторових факторів на використання земель мегаполісу. Штерндок Е.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.15-18. - укр. УДК 528.4:332.63.

Метою статті є визначення напрямків моделювання впливу просторових факторів на використання земель мегаполісу. У результаті дослідження розроблено моделі, які використовуються для моделювання впливу просторових чинників на використання земель мегаполісу, запропоновані відповідні методи, оцінено інтегральний просторовий критерій використання земель. Заслужують на увагу запропоновані методичні рекомендації до підвищення ефективності використання земель мегаполісу.

67.19.02.2555/229997. Проектування, планування та розвиток міських територій. Нестеренко С.Г., Веня Мінмін. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.19-24. - укр. УДК 528.4:332.3.

Метою статті є розвиток питання підвищення ефективності використання міських територій при складанні планувальних проектів та проектів землепорядної документації. Проведений аналіз сучасного стану правового та методичного забезпечення процесів дослідження територіального фонду міст України та порівняння його використання з зарубіжними країнами. Проаналізовані та порівняні підходи до створення планувальних проектів для вирішення проблем в галузі територіальної забудови міст. Проведений аналіз сучасного стану правового та методичного забезпечення процесів розвитку територіального фонду міст України.

67.19.02.2556/229998. Теоретичні підходи щодо визначення інвестиційної привабливості земель міст. Радзінська Ю.Б. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.25-30. - укр. УДК 528.4:332.3.

Метою статті є вивчення та розвиток теоретичних і практичних проблем формування ринку міських земель в Україні. Вивчення інвестиційної привабливості земель міст та населених пунктів країни в умовах, коли існує ряд обмежень на можливості впливу традиційних методів на підвищення ефективності використання земель міст. Проведення аналізу сучасного стану правового, методичного та інструментарного забезпечення процесів дослідження земельного фонду. Аналіз та вибір підходів до визначення інвестиційної привабливості земель міст.

67.19.02.2557/229999. Сучасні аспекти формування геоекологічного моніторингу використання земель міст. Мамонов К.А., Корнієць А.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.31-33. - укр. УДК 528.4:332.3:504.54.

Метою статті є визначення особливостей здійснення геоекологічного моніторингу використання земель міст. У результаті дослідження охарактеризовано геоекологічний моніторинг використання земель міст, виявлені особливості здійснення геоекологічного моніторингу використання земель, враховуючи напрями розвитку міського середовища. Виявлені особливості здійснення геоекологічного моніторингу використання земель міст, які полягають у відсутності єдиного підходу щодо його визначення, де основна увага фокусується на екологічних та аспектах формування й використання земель.

67.19.02.2558/230000. Визначення геометричних параметрів існуючих автомобільних доріг геодезичними методами. Коваленко Л.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.34-37. - укр. УДК 528.4:625.72.

Розглянуті основні методи визначення геометричних параметрів існуючих автомобільних доріг. Приведена послідовність виконання геодезичних вимірювань геометричних елементів при паспортизації та реконструкції доріг.

67.19.02.2559/230001. Використання результатів геодезичних вимірювань для визначення стану дорожнього одягу. Дорошко Є.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.38-40. - укр. УДК 528.5: 625.72.

Запропоновано підхід до визначення стану дорожнього одягу на основі результатів геометричного нівелювання поздовжнього профілю високоточним прецизійним нівеліром, з використанням відомих рішень зв'язку між рівністю покриття та показниками ймовірності пошкодження покриття дорожнього одягу, коефіцієнту запасу міцності та швидкості руху вантажних і легкових автомобілів.

67.19.02.2560/230002. Метод геодезичної прив'язки при моніторингу автомобільних доріг. Батракова А.Г. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.41-45. - укр. УДК 528.8:625.72.

На підставі результатів проведеного порівняльного аналізу методів і технічних можливостей сучасних геоінформаційних систем запропоновано нові підходи до вирішення актуальних практичних завдань

моніторингу поточного стану автомобільних доріг та інженерних споруд. При проведенні аналізу використовувалися як чинні світові стандарти, так і розробки вітчизняних вчених. Запропонований підхід може скласти основу нового напрямку, що полягає в об'єднанні геоінформаційних технологій та неруйнівного контролю з метою підвищення ефективності систем моніторингу поточного стану автомобільних доріг.

67.19.02.2561/230014. Міські будівельні аспекти сталого розвитку сучасних міст. Вяткін К.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.109-113. - укр. УДК 711.4.011.

Метою статті є дослідження міських будівельних аспектів та державного регулювання проектування та реалізації проектів розвитку територій і міського будівництва для сталого розвитку сучасних міст України, розвиток питання підвищення ефективності використання міських територій при складанні планувальних проектів та проектів будівельної документації. Проаналізовані та порівняні підходи до створення планувальних проектів для вирішення проблем в галузі територіальної забудови міст. Проведений аналіз сучасного стану правового та методичного забезпечення процесів розвитку територіального фонду міст України.

67.19.02.2562/230015. Сталезалізобетонний просторовий каркас спеціального типу. Топоркова К.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.114-118. - укр. УДК 624.943.

Розроблена ефективна архітектурно-будівельна система для зведення будівель і споруд різного призначення, що представляє собою металевий каркас повного заводського виготовлення, що збирається в просторову систему на високоміцних болтах і сталезалізобетонного диска перекриття із застосуванням попередньо-напружених залізобетонних багатопустотних плит перекриття безопалубочного формування.

67.19.02.2563/230017. Індикатори сталого розвитку населеного пункту. Смілка В.А. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.124-128. - укр. УДК 711.4-112.

Розглянуто сталий розвиток населеного пункту, як систему підвищення якості життя населення через збалансованість землевпорядкування та будівельної галузі. На сьогодні сталий розвиток території розглядається як еколого-економічна категорія. У статті запропоновано для оцінки сталого розвитку урбанізованих територій використовувати технічні показники містобудівної діяльності, а саме "індикатор земельних та будівельних правопорушень" та "індикатор інтенсивності будівництва".

67.19.02.2564/230028. Забезпечення сталого розвитку територіальних громад. Євдокімов О.В. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138, С.48-51. - укр. УДК 332.146.2.

Стаття присвячена питанню формування та залучення джерел фінансування проектів територіальних громад. Визначена роль моменту введення в експлуатацію виробничого активу у формуванні ресурсної бази громади; роль об'єднання територіальних громад, а також об'єднання або створення спільних підприємств, у фінансовому забезпеченні функціонування кожної громади-учасника об'єднання.

67.19.02.2565/230057. Закономірності просторових характеристик маршрутного транспорту у внутрішньо-обласному сполученні. Кочина А.А. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.39-42. - укр. УДК 656.015.

Наведено результати застосування двомірного нормального закону розподілу координат зупиночних пунктів придатного для опису закономірностей просторових характеристик маршрутного транспорту в приміському сполученні на території області.

67.19.02.2566/230058. Дослідження показників регулярності руху тролейбусів в місті Харкові. Гребінюк Д.Є., Кульбашна Н.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.43-46. - укр. УДК 656.022.1.

В даній статті проведено дослідження регулярності руху за тролейбусними маршрутами, що дало змогу оцінити вплив факторів на показники руху.

67.19.02.2567/230069. Оцінка щільності міської забудови. Денцій М.М., Адаменко С.О., Іленко М.О., Абасгулу Ельшан огли Халілов. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.93-97. - укр. УДК 528.4:332.3.

Метою статті є оцінка показників містобудування охоплює складний комплекс соціально-економічних, будівельно-технічних, архітектурно-художніх, а також санітарно-гігієнічних проблем. Містобудівна діяльність спрямована на розвиток територій міст та поселень, та включає в себе заходи з

територіального планування, містобудівного зонування, архітектурно-будівельного проектування та будівництва, капітального ремонту, реконструкції об'єктів капітального будівництва, а також експлуатації будівель і споруд.

67.19.02.2568/230071. Геоінформаційне забезпечення пошуку перспективних місць розташування нових об'єктів житлової забудови. Євдокімов А.А., Сенчук Т.С., Морозов С.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.104-108. - укр. УДК 528.4:332.3.

Проводиться аналіз та вибір підходів пошуку перспективних місць розташування нових об'єктів житлової забудови для подальшого визначення інвестиційної привабливості земель міста. Результатом роботи є розроблена методика дослідження інвестиційно-привабливих міських територій на прикладі пошуку міської території для багатопверхового житлового будівництва. Отримана модель дає змогу проводити аналіз міської території для дослідження інвестиційної привабливості міських територій. Випробувано нову технологію пошуку та аналізу інвестиційно-привабливих міських територій геоінформаційними засобами.

67.19.02.2569/230075. Тривалість елементарних подій в структурі шуму дорожнього руху великого міста. Бараннік В.О., Данова К.В., Попова Л.С., Решетченко А.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.126-129. - укр. УДК 613.164:613.644:519.253.

За даними серійних реєстрацій рівнів шуму дорожнього руху на вулицях Харкова визначені автокореляційні функції, що характеризують тривалість елементарних подій посилення або послаблення інтенсивності шуму через проїзд повз вимірювальний прилад окремих або груп транспортних засобів. З'ясовано, що середня тривалість таких подій транспортного потоку може значно перевищувати встановлений нормативами період у 2-3 або 5-6 секунд для реєстрації рівнів шуму, що генерується дорожнім рухом. У таких умовах оцінка похибок визначення еквівалентних рівнів шуму за даними стандартних вимірювань не може бути виконана з використанням звичайних статистик через корельованість серійних вибірок.

67.19.02.2570/230089. Організаційне забезпечення містобудівного моніторингу земель. Смілка В.А. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.201-205. - укр. УДК 711.4-112.

Управління моніторингу просторових об'єктів здійснюється різними органами виконавчої влади, що ускладнює організацію ведення моніторингових досліджень в населених пунктах. Метою статті є проведення аналізу організаційної структури галузевих моніторингу на прикладі міста Києва та розробка пропозиції комплексного ведення містобудівного моніторингу земель населених пунктів, направленою на забезпечення сталого розвитку території.

67.19.02.2571/230098. Формування напрямів територіального розвитку України та Китаю. Вень Міньмін, Рудомоха А.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.53-56. - укр. УДК 528.4:332.3.

Стаття присвячена вирішенню важливого науково-практичного завдання щодо забезпечення територіального розвитку України та Китаю. Метою статті є визначення напрямів та особливостей територіального розвитку України та Китаю. Для забезпечення територіального розвитку в Україні на основі створення об'єднаних територіальних громад, враховуючи міжнародний досвід та виявлені тенденції щодо забезпечення автономії утворень в Китаї запропоновані шляхи.

67.19.02.2572/230099. Розробка методичних рекомендацій щодо підвищення інвестиційної привабливості земель міст. Радзінська Ю.Б. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.57-62. - укр. УДК 528.4:332.3.

Метою статті є дослідження та розвиток теоретичних положень і практичних аспектів про підвищення інвестиційної привабливості земель міст на основі методичних рекомендацій, що базуються на розроблених методи і моделях. Розроблено моделі і визначено рівень інтегрального критерію інвестиційної привабливості земель міст з урахуванням показників змін в нормативній грошовій оцінці земель населених пунктів та рівень інвестиційної привабливості за регіональними центрами України. У результаті досліджень запропоновані методичні рекомендації щодо підвищення ефективності оцінки інвестиційної привабливості земель міст.

67.19.02.2573/230100. Закономірності зміни показників аварійності у Індустріальному районі міста Харкова. Лобашов О.О., Рославцев Д.М., Пасека Ю.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.63-68. - укр. УДК 656.081.

У статті розглянуто кореляційно-регресійний аналіз як метод дослідження та прогнозування стану аварійності на дорогах Індустріального району. Представлено статистичні дані про кількість ДТП та кількість постраждалих у досліджуваному районі за останні роки, розроблено математичні моделі, що

описують закономірності зміни показників аварійності за часом. Отримані математичні моделі можуть бути використані для прогнозування показників аварійності у Індустріальному районі на перспективу.

67.19.02.2574/230112. Творчі прийоми й складові в побудові міського середовища Харкова. Єрошкіна О.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.137-140. - укр. УДК 72.01.

Аналіз ситуацій формування сучасного міського середовища експонує, що для вироблення надійних критеріїв оцінки та засобів його збагачення самих об'єктивних описових та аналітичних (так званих "системних") критеріїв недостатньо. Треба відшукати таку естетичну царину, де об'єктивні й суб'єктивні критерії органічно поєднуються. Такою естетичною творчою категорією, - виступає метафора.

67.19.02.2575/230113. Особливості формування інформаційно-накопичувальної (Big Data) моделі міста. Данилов С.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.141-146. - укр. УДК 72.01.

У статті викладені принципи побудови інформаційно-накопичувальної моделі аналізу функціонування та розвитку міста. Модель дозволяє виявити ієрархічну систему процесів його життєдіяльності і оцінити ступінь їх впливу на місто як відкриту динамічну систему. В результаті ми отримуємо модель, здатну відстежувати і управляти складними інформаційними потоками, проводити їх аналіз і об'єднувати дані за наперед заданими параметрами. Крім того, завдяки зворотному зв'язку модель є інструментом прогнозування і апробації тих змін, які вносяться в місто.

67.19.02.2576/230129. Комплекс моделювання і аналізу міста як динамічної системи. Фоменко О.О., Данилов С.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.116-119. - укр. УДК 72.01.

У статті викладаються актуальність і постановка завдань для розробки модельного комплексу, що складається з набору імітаційних моделей. Це дозволяє проводити аналіз і давати прогнози системних ризиків і потенційних загроз розвитку і функціонуванню міста як системи.

67.19.02.2577/230161. Структуризація джерельної бази особливостей моделювання розвитку великого міста. Павлів А.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.172-178. - укр. УДК 711.5.

Значний обсяг та різноаспектність матеріалу, стосовно проблем розвитку міста в постіндустріальний період та придатність його для пристосування під вимоги сучасного соціуму, потребує вироблення певної систематики і аналізу стосовно балансу переважаючих тем і переліку актуальних напрямків розвитку містобудування.

67.19.02.2578/230162. Оцінка результатів обстеження житлової забудови. Чабаненко П.М., Трокаєва А.Ю., Кваснюк О.Д. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.179-182. - укр. УДК 666.972.

У статті висвітлено результати обстеження нового житлового мікрорайону. Визначено і вивчено причини скарг жителів мікрорайону на незадовільну гідроізоляцію зовнішніх стін багатопверхових будинків. Авторами статті зроблена спроба знайти оптимальні підходи до вирішення невідповідностей старих проектів сьгоднішнім вимогам, розроблені пропозиції та можливі способи вирішення проблемних питань.

67.19.02.2579/230164. Містобудівні та архітектурні прийоми інтеграції сонячних електростанцій в громадські комплекси. Шулдан Л.О., Колісник Р.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.190-198. - укр. УДК 725:658.262.

У статті визначені основні архітектурні прийоми розміщення сонячних елементів для об'єднання їх в автономні сонячні електростанції (СЕС) існуючих комплексів. На прикладі Львівської обласної клінічної лікарні продемонстровано застосування методу динамічного моніторингу. Виявлено можливість інтегрувати сонячні батареї на сукупній площі 4541,2 м², що забезпечить до 12% загального електроспоживання.

67.19.02.2580/230202. Екологічна парадигма міст в епоху пост-Брундтланд: проблеми збереження історичних міських ландшафтів як живих міст. Мунасінгхе Харша. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.21-30. - англ. УДК 911.375.5:502.5.

Стойкість є нагальним і складним завданням для урбаністів. Основна увага у його розв'язанні приділяється більш широким питанням навколишнього середовища і суспільства, розширюючи тим самим концепцію, визначену в доповіді Брундтланд. Еко-місто, екологічний слід, зелене будівництво і культурне планування є одними із значних ініціатив, викликаних реінкарнацією сталого розвитку доповіді Брундтланд. Перевіривши типи спільного існування природи і культури, ми спробували

підкреслити значення суспільства у визначенні місць для сталого розвитку. Перша адміністративна столиця Шрі-Ланки, місто всесвітньої спадщини Анурадхапура, була побудована як політичний релігійний поліс. Важливість цього міста визначається його географічним положенням, розвиненою річковою цивілізацією та іншими чинниками, які були встановлені. Захист центру міста як мертвого пам'ятника, орієнтованого на один культурний шар, підриває його багатокультурне значення. Це перетворення багатокультурного місця у монокультурний простір виснажило його придатність для життя і не є стійким. Виявивши, як ці примусові цінності оскаржують життєздатність міста, було використано екомістобудування та культурне планування, щоб відновити життєздатність королівського парку міста. Наш план відновлення, заснований на соціально-культурній концепції еко-міста, не тільки зміцнив стійкість міста, а й підготував підґрунтя для екосуспільства.

67.19.02.2581/230205. Використання теорії центральних місць з метою вдосконалення адміністративно-територіального устрою Харківської області. Голіков А., Черномаз П. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.47-55. - англ. УДК 911.372.

У статті застосовані положення теорії центральних місць В. Кристаллера для побудови моделі системи населених пунктів Харківської області. Після застосування сітки Кристаллера розрахунок індексу міри несхожості для Харківської області показав близьке до середнього значення, що свідчить про оптимальність моделі. Запропонована модель системи населених пунктів може бути використана з метою удосконалення адміністративно-територіального устрою Харківської області.

67.19.02.2582/230206. Просторова організація мережі туристичних об'єктів Криворіжжя. Шиян Д., Казакова Т., Сонько С. // Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24, С.56-63. - англ. УДК 911.3.

До сьогодні туристичні об'єкти Криворіжжя досліджувались багатьма географами, але переважно у туризмознавчому аспекті. Зважаючи на доволі значну площу і оригінальну конфігурацію Кривбасу як старопромислового регіону виникає проблема формування мережі туристичних об'єктів, а, відтак, дослідження її просторової організації. Для цього в роботі вперше застосовані такі методи просторового аналізу як полігони Вороного. Результати такого аналізу дозволили уточнити рекреаціо-техногенне районування Кривбасу, а також дослідити головні закономірності просторової організації мережі туристичних об'єктів регіону. Результати дослідження будуть корисними при плануванні маршрутів в межах туристичної логістики.

67.19.02.2583/230401. Сучасний стан деревних паркових насаджень міста Слов'янськ. Сусллова О.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.57-60. - укр. УДК 712.3 .7.

Наведено результати обстеження паркових насаджень Слов'янська. У парку при Словкурорті виявлено 89 видів і 10 культиварів деревних рослин 58 родів 29 родин. Провідне місце в насадженнях за кількістю родів займають родини Rosaceae Juss. - 13, Fabaceae Lindl. - 6, Oleaceae Hoffmgg. et Link - 4. За видовим складом найбагатшими є родини Rosaceae - 21 вид, 2 гібриди і 2 культивари; Pinaceae Lindl., Fabaceae та Salicaceae Mirb. - по 7 видів. Найчастіше в насадженнях трапляються Pinus sylvestris L. і Tilia cordata Mill. - по 8 % від загальної кількості дерев. Встановлено, що за темпами росту в насадженнях парку переважають види із швидким темпом росту (57 %). У віковій структурі насаджень переважають дерева у віці від 31 до 40 років (28 % від загальної кількості дерев). За життєвим станом 65 % рослин віднесено до здорових, 34 % - до пригнічених, 1 % - до дуже пригнічених та висухоючих. Виявлено 74 % здорових дерев серед видів із середнім темпом росту, тому природно-екологічні умови парку можна вважати найбільш придатними для зростання в ньому рослин із середнім темпом росту. У складі паркових насаджень серед видів із швидким та повільним темпами росту виявлено 55 % та 52 % здорових дерев відповідно. Отримані результати потрібно враховувати під час планування проведення робіт з реконструкції паркових насаджень і заміни дуже пригнічених та висухоючих дерев досліджуваних видів.

67.19.02.2584/230596. Архітектурно-планувальні особливості формування вуличних насаджень міста Львова. Курницька М.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.35-38. - укр. УДК 712.4.01.

Проаналізовано принципи, прийоми та планувальні особливості озеленення вздовж основних вулиць Франківського району Львова. Здійснено огляд сучасних досліджень у сфері вуличного озеленення. Наведено технічну характеристику десяти вулиць міста за їх параметрами, планувальною структурою та орієнтацією за сторонами світу. Вивчено породний склад рядових посадок, який загалом налічує 20 видів дерев. Проаналізовано їх розміщення, умови зростання, кількісні та якісні показники озеленення досліджених об'єктів. Виявлено присутність у цьому районі всіх найтиповіших прийомів вуличного озеленення. Найчастіше трапляються посадки одного ряду дерев між проїзною частиною і тротуаром чи лише смуги газону. Значне переважання дерев у лунках виявлено за умов щільної забудови району. Встановлено залежність рівня озеленення обраних вулиць від характеру і часу забудови: у старій частині довжина ділянок дороги зі зеленими насадженнями змінюється в межах 46,1-60,6 %,

тоді як нові мікрорайони з магістральними дорогами добре озеленені майже по всій довжині. Виявлено порушення щодо розмірів садивних площ, а також розташування насаджень вздовж вулиць. Оцінено функціональну здатність придорожніх зелених смуг. Зафіксовано проблеми під час проектування нових посадок. Узагальнено основні недоліки озеленення вздовж відібраних для дослідження вулиць.

67.19.02.2585/230823. Сучасний стан деревних насаджень на Контрактовій площі Києва та перспективи їх реконструкції. Роговський С.В., Крупа Н.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.60-65. - укр. УДК 712.3 .7.

На основі аналізу результатів інвентаризації деревних насаджень на території Контрактової площі в Києві встановлено, що на площі зростають 1618 дерев та кущів, із них 496 дерева. Дендрофлора складається із 65 видів та 24 культиварів деревних рослин, які об'єднані в 41 рід та 23 родини. Із 65 видів та 25 культиварів деревних рослин тільки 16 видів є аборигенними, решта - інтродуценти. За життєвою формою переважають дерева - 86% від загальної кількості видів. Найпоширеніші 11 видів дерев, які становлять майже 77% від загальної кількості рослин. Більшість дерев віднесено до I і II категорій санітарного стану. До III категорії віднесено ряд дерев, заселених *Viscum album* L., видів *Fraxinus lanceolata* Borkh., *Acer sacharinum* March., *Robinia pseudoacacia* L., *Populus balsamifera* L. Деревна рослинність зосереджена у трьох скверах та в придорожніх насадженнях по периметру площі. Найбільшим видовим різноманіттям (34 види) характеризується сквер № 1, що розташований у південній частині площі, а найменшим (10 видів) - сквер № 3, розташований у північній частині площі. У сквері № 2 виявлено 13 видів деревних рослин. Проведено інтегральне визначення цінності насаджень: насадження у скверах визнано цінними, а в придорожніх насадженнях - малоцінними. Запропоновано алгоритм реконструкції насаджень.

67.19.02.2586/230956. Класифікація мобільних живоплотів. Мирончук К.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.70-73. - укр. УДК 712.3 .7.

Для тимчасового або довгострокового озеленення урбанізованих територій, на яких немає можливості створення традиційних елементів озеленення, доцільно створювати мобільні живоплоти із застосуванням новітніх технологій. Моделювання процесів планування, створення і формування мобільних живоплотів має базуватися на поєднанні декоративного, агротехнічного та екологічного принципів, що надалі забезпечуватиме еколого-біологічну стабільність живих огорож та їх стійкість до впливу несприятливих природних і антропогенних чинників урбанізованого середовища. Вперше висвітлено класифікацію мобільних живоплотів, яка поділяє їх на дві групи - прості та каркасні мобільні живоплоти; за видовим складом - чисті та змішані; за висотою - низькі, середні та високі. Також за тривалістю використання на одному об'єкті озеленення виділено тимчасові, сезонні, довгострокові мобільні живоплоти. Залежно від розмірів, ваги однієї секції, що безпосередньо впливає на мобільність цього елемента озеленення, за можливістю переміщення поділяють на: високомобільні, середньомобільні та маломобільні. Наведено рекомендації щодо видового складу, використання мобільних живоплотів. Доведено, що мобільні живоплоти є перспективними для використання їх у ландшафтному дизайні та озелененні територій.

67.19.02.2587/231225. Геоінформаційна інвентаризація, оцінювання стану та пропозиції щодо озеленення та благоустрою території парку ім. Івана Франка у Чорткові. Бідолах Д.І., Гринюк Ю.Г., Кузьович В.С., Підховна С.М., Тиманська О.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.22-27. - укр. УДК 712.253:003.12:657.371(477.63).

Наведено результати проведення подеревної інвентаризації зелених насаджень парку відповідно до наявних методів з використанням сучасних технологій. Інформацію про місцезнаходження кожного дерева отримано за допомогою GPS Garmin GPS Map 64S з наступними коригуваннями в геоінформаційній системі ArcGis 9.2 на підставі ортофотоплану, який отримано за допомогою квадрокоптера Phantom 4. Після цього створено геоінформаційну базу даних дерев і чагарників, де координати розташування дерев поєднуються з інформацією про видовий склад, фітосанітарні та основні таксаційні показники рослин. Візуалізація створеної бази даних деревно-чагарникової рослинності на підставі цифрової моделі території дало змогу створити 3-вимірну модель території у програмі Realtime Landscaping Architect 2016 (RLA 2016). За результатами виконаних робіт встановлено таксономічний склад дендроценозів, проаналізовано стан насаджень парку та проведено їх оцінку з точки зору фітосанітарного, продуктивного та естетичного стану, встановлено типи садово-паркових ландшафтів об'єкта. Аналіз фітосанітарного стану зелених насаджень в Чортківському парку показав, що переважна кількість дерев належить до категорії стану "добрий", а майже четверта частина облікованих дерев потребує здійснення оздоровчих заходів, або видалення.

67.19.02.2588/231226. Озеленення забудованих територій малих міст у контексті дотримання державних будівельних норм. Зібцева О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.28-31. - укр. УДК 712.4:711.435(477.41).

Стале міське землекористування передбачає дотримання чинних національних стандартів. Відстежено дотримання вимог державних будівельних норм (ДБН 360-92. Планування і забудова міських і сільських поселень) щодо планування міст у частині формування системи зелених насаджень на прикладі території малого історичного міста Вишгород Київської області. Виявлено слабкі місця у нормативному документі та рекомендовано заходи з озеленення забудованих територій з метою подальшої оптимізації містобудівного планування в Україні. Дослідження виконано у чіткій послідовності відповідно до вимог, викладених у ДБН-360-92 з порівнянням реальної ситуації на території міста, визначеної способом натурних обстежень. Методи дослідження - експертно-аналітичні. Встановлено, що на території дослідного міста зазначені нормативні рекомендації порушують або взагалі ігнорують. Не дотримано мінімальні відстані насаджень дерев і кущів від будівель і споруд, вуличні насадження мають обмежений асортимент кущових рослин. Ущільнене будівництво зазвичай здійснюють за рахунок територій зелених насаджень, зокрема центрального парку міста. Не дотримано рекомендації щодо максимального збереження ділянок із існуючими насадженнями. Нормативи з влаштування майданчиків різного функціонального призначення на прибудинкових територіях житлових масивів давно забуто, що, можливо, потребує перегляду самих нормативів, викладених у ДБН.

67.19.02.2589/231321. Проект будівництва парку історичних і етнографічних періодів у селі Червонокозацьке Запорізької області. Сперанська О.В., Кобець О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.38-41. - укр. УДК 630*232.22.

У сучасному світі туристична галузь є одним із вагомих чинників культурного й духовного розвитку людини, однією із найпотужніших та найдинамічніших галузей економіки. Туризм зближує людей, значною мірою сприяє розвитку транспорту, зв'язку, торгівлі, сільського господарства та ін. В Україні є величезний потенціал для розвитку зеленого туризму. У межах реалізації Програми розвитку рекреаційно-курортного комплексу та туризму в Запорізькій області до 2020 р. створено реєстр садиб сільського (зеленого) туризму та етносадиб, який нараховує 20 об'єктів. У с. Червонокозацьке Вільнянського р-ну Запорізької обл. планують створити "Парк історичних та етнографічних періодів", який буде частиною українського етнографічного села. До сільської громади увійдуть жителі села, спеціалісти, котрі для туристів проводитимуть етнічні майстер-класи із землеробства, косіння, в'язання сопів, гончарної справи, вишивки, кулінарії, ткацтва і плетіння. Обстежено територію, яку було виділено, проаналізовано кліматичні, ґрунтові, ландшафтні умови, рослинний та тваринний світ. Наступним етапом буде виконання робіт із проектування зони відпочинку - "Парку історичних та етнографічних періодів". У майбутньому проекті буде передбачено, що кожна з ділянок парку відображатиме національно-культурні особливості життя певного етносу. Із дослідження ділянки проектування видно, що зручне географічне положення, м'який клімат і природне багатство краю створили тут сприятливі умови для життя і відпочинку людини, зокрема, дітей і дорослих з обмеженими можливостями. Передбачено, що проект приверне увагу як українських, так і зарубіжних туристів. Роботи з будівництва парку виконав Запорізький єврейський центр "Мазал-тов". Частину необхідних коштів було виділено ВАТ "Запоріжсталь" як грант.

67.19.02.2590/231521. Огляд шляхів розвитку центрів реабілітації для осіб з обмеженою працездатністю. Білінов М.О., Хараборська Ю.О. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.9-14. - укр. УДК 725.54.

У статті проаналізовано шляхи розвитку архітектурної думки щодо створення реабілітаційних центрів для осіб з обмеженими можливостями. Встановлено, що існуючі реабілітаційні заклади потребують реконструкції та вдосконалення. А також гостро стоїть проблема створення нових сучасних багатофункціональних центрів реабілітації. Підкреслюється думка про необхідність повноцінного розвитку сучасної системи реабілітаційних служб в Україні, а також засобів фізичної реабілітації. Зазначається, що повинна бути розроблена та впроваджена єдина універсальна модель багатофункціональних реабілітаційних закладів.

67.19.02.2591/231522. Водна Стратегія міста Києва 2018-2025: сучасний стан та перспективи. Бончковський О.С., Гінзула М.Я. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.15-21. - укр. УДК 502:556.02.

Розглянуто актуальність створення єдиного системного документу, що регулюватиме водну політику столиці - Водної Стратегії міста Києва на 2018-2025 рр. Визначено основні завдання та цілі документу, який ґрунтується на принципах справедливості, збалансованості, відкритості, амбіційності і практичності. Охарактеризовано аспекти ключових напрямків реалізації Стратегії. Систематизовано у табличній формі основні заходи, що будуть здійснені у рамках Водної Стратегії.

67.19.02.2592/231525. Меми та точки сенсу як спосіб ідентифікації та координації дії людини в сучасному міському просторі. Головатюк А.К. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.44-50. - укр. УДК 72.01.

В статті розглядаються тимчасові архітектурні елементи публічних міських просторів різного призначення, а саме: точки сенсу, об'єкти-символи, меми; описано процес їх формування. Показаний підхід до організації тимчасових громадських площ за допомогою точок сенсу, їх використання для пожвавлення міського громадського простору, для сприяння пішохідному руху, розвитку ділової діяльності та акцентації уваги до вуличного життя в околицях. Як приклад, надано авторську конкурсну проектну пропозицію по створенню мемів для активізації парку в районі Гран-Сан-Блас, Мадрид, Іспанія.

67.19.02.2593/231529. Особливості організації дизайну інтер'єрів надземних, надземно-підземних багатоповерхових автостоянок. Кисіль С.С. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.78-83. - укр. УДК 725.381. У статті виділяються, аналізуються сучасні тенденції і вимоги організації основних функціональних зон: в'їзду-виїзду, зберігання, технічного обслуговування, ремонту, миття легкових автомобілів та особливості застосування обладнання в інтер'єрах надземних, надземно-підземних багатоповерхових автостоянках на прикладі аналогів із зарубіжного досвіду.

67.19.02.2594/231531. Періодика розвитку індустріального житлового будівництва середньої поверховості в Україні. Кур'ят П.П. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.92-98. - укр. УДК 728.22, 728.03. Розглянуто питання хронологічної періодики розвитку житлового будівництва індустріального типу середньої поверховості. Проаналізовано розвиток типових секцій на прикладі серій, що випускалися в СРСР з 1950-х років і до типових серій та секцій для повторного використання в теперішній час на території України. Виявлено основні особливості кожного періоду.

67.19.02.2595/231532. Розробка концепції адаптивного управління розвитком кластерів енергоефективності архітектурно-будівельної галузі. Плоский В.О., Микитась М.В., Кожедуб С.А., Теренчук С.А. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.98-105. - укр. УДК 005.31+334:[69+72]. Основна ідея дослідження щодо вирішення інфраструктурних проблем енергозбереження полягає у формуванні кластерів енергоефективності архітектурно-будівельної галузі при умові впровадження ефективного механізму формування та реалізації адаптивного управління, що базується на науково-обґрунтованих моделях прогнозування їх діяльності та моделі адаптивного управління. Запропонована концептуальна схема розробки механізмів адаптивного управління кластерами енергоефективності архітектурно-будівельної галузі та вказано які моделі і методи доцільно впроваджувати на різних етапах розробки таких механізмів.

67.19.02.2596/231539. Встановлення доцільності використання функціонально-територіального ресурсу кварталів міської забудови. Бакун К.С., Плешкановська А.М. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.153-159. - укр. УДК 711.143, 711.643. Розглянуті питання оцінки доцільності використання функціонально-територіального ресурсу кварталів міської забудови. Наведені методи визначення економічної та соціальної ефективності запропонованих проектних рішень.

67.19.02.2597/231540. Параметри взаємодії природної та антропогенної містобудівних систем. Банах А.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.160-164. - укр. УДК 711.581-168. Наведено компоненти природної та антропогенної містобудівних систем та особливості їхньої взаємодії. Визначено параметри взаємодії природної та антропогенної систем в процесі містобудівного освоєння території.

67.19.02.2598/231543. Реновація занедбаних промислових зон міста Чернівці для побудови мережі інноваційних центрів зайнятості. Герич К.І. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.180-185. - укр. УДК 711.554.025.5:725.19 (477.85-25). В статті описуються види промисловості, що розвинені в Чернівецькій області, висвітлюються проблеми функціонування занедбаних промислових зон міста Чернівці, означено можливості їх реновації, для побудови мережі інноваційних центрів зайнятості. Наведено статистичні дані щодо кількості промислових підприємств та центрів зайнятості у м. Чернівці, зайнятості населення у промисловості у 2000 - 2017 рр., кількості безробітних станом на I півріччя 2018 року. Визначено стан сучасних центрів зайнятості, описується модель створення та основні фактори, що впливають на проектування інноваційних центрів зайнятості.

67.19.02.2599/231544. Ергатичні властивості урбанізованих систем. Окреслення підходу до дослідження. Габрель М.М. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.185-198. - укр. УДК 711.1.

Введено поняття ергатичних (поведінкових) властивостей урбанізованих систем, зроблена спроба окреслити методичний підхід до дослідження цього феномена, подана загальна характеристика та основний зміст етапів його проведення.

67.19.02.2600/231545. Містобудівні методи ревіталізації прибережних територій річок. Дьомін М.М., Михайлик О.О. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.199-205. - укр. УДК 711.

Розглянуто сучасний стан річкових екосистем. Визначені методи збереження та ревіталізації прибережних територій річкових екосистем.

67.19.02.2601/231546. Погляд сьогодення на проблеми збереження та реставрацію пам'яток архітектури і містобудування. Муска Б.В.-Б. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.205-211. - укр. УДК 711.

У статті аналізуються проблеми охорони пам'яток архітектури та містобудування в Києві, вивчаються і пропонуються шляхи подальшого розвитку роботи з охорони пам'яток архітектури. Розвиток суспільства, нового покоління, нашої країни в цілому неможливі без збереження та вивчення спадщини минулого.

67.19.02.2602/231547. Принцип концентрації громадських функцій у багаторівневих міських структурах. Колмаков Є.О. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.212-220. - укр. УДК 711.27.711.6.

В статті проаналізовано принцип концентрації громадських функцій у багаторівневих міських структурах з позицій комфортності для мешканців міста. Виявлено пряму залежність між ущільненням громадських функцій та ущільненням забудови на міських територіях, яка є ключовим фактором для створення сучасних багаторівневих громадських просторів. Розкрито їх сутність та основні типи, проаналізовано основні чинники та можливі варіанти формування. Запропоновано основні прийоми для реалізації принципу концентрації громадських функцій у багаторівневих міських структурах.

67.19.02.2603/231592. Адаптаційна модель "блакитно-зеленої" інфраструктури міста. Рубан Л.І. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.230-237. - укр. УДК 712.2.

Стаття присвячена розкриттю суті адаптаційних заходів методичного підходу щодо архітектурно-ландшафтної організації прибережних та водних територій: основ планувального методу природно-гідрологічного захисту територій, формування контактної зони [1, 2], розроблення адаптаційної моделі "блакитно-зеленої" інфраструктури міста з типологією її структурних елементів.

67.19.02.2604/231593. Космічна архітектура: умови життєдіяльності людини у космічному просторі. Ряба К.Ю., Дорошенко Ю.О., Хлюпін О.А. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.238-244. - укр. УДК 721.012.183.

У статті описано умови, що створюють комфортне для існування людини середовище, описано ретроспективу поняття "космічна архітектура", виділено основні архітектурно-планувальні особливості, суттєві для проектування космічного архітектурного об'єкту з урахуванням належних умов життєдіяльності людини у космічному просторі та з'ясовано вимоги до проектування такого типу споруд.

67.19.02.2605/231595. Гомогенні поля в міському середовищі. Тригуб Р.М. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.254-257. - укр. УДК 711.062.

На даний час в міському будівництві та архітектурі виявлене переважаюче темно-сірого кольору, прямих ліній та кутів, що негативно впливають на зорові процеси. Для покращення візуального стану місцевого середовища важливо використовувати багатство та розмаїття архітектурних форм, розвивати екологічну архітектуру.

67.19.02.2606/231596. Фактори порушення екосистеми штучних водойм міста Києва. Юрковець О.С., Приймаченко О.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.258-263. - укр. УДК 711.168.

Розглянуто основні причини і передумови порушення екосистеми штучних водойм міста Києва. Визначено пріоритетні напрямки досліджень та заходів по запобіганню виникнення sukcesійних процесів.

67.19.02.2607/231615. Сучасні тенденції житла типу Cohousing. Яблонська Г.Д., Куриленко Д.С. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.425-432. - укр. УДК 728.1.

У статті розглядається сучасні тенденції утворення та розвитку типу житла - Cohousing, як форми сучасного ідейного співтовариства; проведено аналіз рішень такого типу житла; визначені основні

соціальні, психологічні, економічні, містобудівні, функціонально-планувальні ознаки житла типу Cohousing.

67.19.02.2608/231617. Поняття технічного регулювання у будівництві. Ісаєнко Д.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.439-448. - укр. УДК 004.891.2: 69.05.

В статті обґрунтовується визначення терміну "технічне регулювання у будівництві". Метою статті є обґрунтування чіткого визначення поняття "технічне регулювання у будівництві", що дасть можливість завдяки цій конкретизації коректно формулювати основні першочергові та перспективні завдання подальшого розвитку та запровадження механізмів технічного регулювання у будівельній галузі. На сьогодні поки що немає критичного осмислення основного поняття у цій царині - власне поняття "технічне регулювання" саме для будівельної галузі. Одразу слід зазначити, що термінологія та її тлумачення, викладені у законодавчих і підзаконних актах, не завжди збігаються з результатами наукових досліджень в цьому напрямку, оскільки в законодавстві є необхідність визначення термінології, яку можна використовувати при вирішенні спірних питань судової практики тощо, а при формулюванні термінології та її тлумачення на підставі наукових досліджень завжди залишається можливість для наукової дискусії та, за необхідності, коригування визначених термінів і їх тлумачень. Основним стратегічним завданням технічного регулювання у будівельній галузі є формування нормативної бази, інтегрованої у міжнародний нормативно-правовий простір технічного регулювання у будівництві. Така нормативна база повинна стати основою формування безпечного для життєдіяльності людини середовища, а також забезпечити створення умов для сталого розвитку природного середовища. Процес створення безпечного середовища для життєдіяльності людини ґрунтується на потребах людини (тобто кінцевого споживача) до цього середовища в цілому та до його окремих елементів. А ці потреби мають властивість змінюватися, і для того, щоб вимоги нормативного забезпечення формування середовища могли оперативнo реагувати на зміни потреб людини, підходи до створення вимог і в цілому нормативного забезпечення необхідно вдосконалювати через широке запровадження механізмів технічного регулювання саме в будівельній галузі. Технічне регулювання у будівництві - створення нормативного забезпечення будівельної галузі для формування безпечного середовища для життєдіяльності людини з урахуванням сталого розвитку природного середовища, а також запровадження та функціонування механізмів, які створюють сприятливі умови для саморегулювання ринкових відносин між виробниками, постачальниками та споживачами продукції, послуг і процесів, пов'язаних зі створенням продукції будівельного призначення та елементів середовища життєдіяльності людини.

67.29 Об'єкти будівництва

67.19.02.2609/230052. Модель життєвого циклу проектів будівництва промислових об'єктів. Сухонос М.К., Шветовський В.В., Старостіна А.Ю. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.10-14. - укр. УДК 338.28.

В рамках дослідження авторами розглянуто теорію та практику реалізації проектів будівництва промислових об'єктів. Запропоновано визначення даних проектів, надано опис їх специфічних характеристик. Визначено проблемні аспекти управління проектами будівництва промислових об'єктів, з урахуванням яких розроблено каскадну модель життєвого циклу із зворотнім зв'язком та кривою інвестицій, яка на відміну від існуючих базується на принципово новому підході управління, заснованому на логіці проведення закупівель ресурсів проекту.

67.19.02.2610/230084. Обстеження існуючих промислових об'єктів з метою їх реконструкції під торговельно-офісні будівлі. Воскобійник Є.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.178-182. - укр. УДК 69.059.7:725.4 (477.53).

В статті визначено задачі та особливості обстеження існуючих промислових об'єктів під час реконструкції їх під торговельно-офісні будівлі. Наведено фактори, що впливають на обсяг обстеження. Визначено вплив дефектів і пошкоджень на обсяг реконструкції. Наведено алгоритм обстеження промислових будівель при реновації. Дослідження допомагають визначити як буде відбуватися реконструкція легко, з незначними затратами, зі значними затратами чи взагалі недоцільна. Результати досліджень можливо використовувати при проектуванні реконструкції промислових будівель.

67.19.02.2611/230087. Принципи формоутворення будівель вищих навчальних закладів. Мартинів О.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.191-195. - укр. УДК 727.

В статті розглянуто потреби студентів, викладачів та адміністративних працівників, що є основними суб'єктами господарювання університетських будівель. Відповідно до даних потреб визначені та

описані принципи формоутворення будівель вищих навчальних закладів. Підведені підсумки та зроблені висновки, що стосуються важливості впровадження цих принципів для розвитку архітектури вищої школи в нашій державі.

67.19.02.2612/231597. Особливості формування плавучих модульних будівель на території України. Антоненко І.В., Сафронова О.О. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.264-276. - укр. УДК 721.012.6:556.

У статті приведені результати аналізу зарубіжного і вітчизняного досвіду з проектування та будівництва надводних споруд; досліджуються сучасні модульні житлові плавучі об'єкти в структурі водних поверхонь України, розглянуто їх конструктивні особливості, способи формування об'ємно-просторових рішень і тенденції розвитку їх дизайну.

67.53 Інженерне забезпечення об'єктів будівництва

67.19.02.2613/228967. Енергоефективна автоматизація багатоквартирних будинків на основі технології IoT. Осіпова А.О., Харламенко В.Ю. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.154-159. - укр. УДК 728.2-52:004.9.

Мета. Метою даної роботи є розробка автоматизованої системи та диспетчеризації багатоквартирних будівель на базі мікроконтролерів Raspberry Pi та сенсорних панелей для візуалізації процесів оператора Magelis XBT GT виробництва фірми Schneider Electric, яка б контролювала та розподіляла використання енергії між та нетрадиційними джерелами. Методи дослідження. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду, систематизація існуючих підходів і методів до розробки енергоефективних автоматизованих систем для обґрунтування актуальності, мети і завдань дослідження; методи математичної статистики; методи динамічного програмування для визначення оптимального розподілу традиційних та нетрадиційних енергоресурсів. Наукова новизна. Проведена наукова оцінка доцільності впровадження даної системи, вирішена задача динамічного програмування за принципом оптимальності Белмана задля раціонального розподілення енергії між нетрадиційними та традиційними джерелами та отримання найбільшої економії. Практична значимість. У статті запропонована система контролю використаної енергії, яка мінімізує використання енергії від традиційних джерел, замінюючи її енергією від нетрадиційних, з використанням сонячних панелей, колекторів, вітрових генераторів тощо. Завдяки цьому жителям така система дозволить значно зменшити витрати на комунальні послуги, а державі - скоротити виплати субсидій населенню, що значно підвищить економічний рівень України в цілому. Завдяки датчикам віддаленого управління, що також є частиною системи, підвищиться рівень безпеки та захищеності жильців будинку, їх благополуччя в цілому. Завдяки сенсорним панелям можливо візуалізувати процес управління використанням енергії та проводити необхідні операції з отриманими даними. Результати. Результатом роботи є запропонована концепція автоматизованої системи диспетчеризації та контролю споживаної енергії з використанням не тільки традиційних джерел, а й нетрадиційних, створена на базі логічних мікроконтролерів віддаленого управління з використанням технології IoT.

67.19.02.2614/229230. Структури та алгоритми роботи підсистем управління мікрокліматом і освітленням розумного будинку. Цмоць І.Г., Карпінєць Р.М., Сидоренко Р.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.108-111. - укр. УДК 004.942.

Сформовано вимоги до підсистем управління мікрокліматом і освітленням розумного будинку, основними з яких є: забезпечення комфортного мікроклімату проживання, освітлення та зменшення споживання енергоресурсів. Визначено, що забезпечити такі вимоги можна шляхом використання сучасних телекомунікаційних технологій та мікроконтролерних систем управління опаленням, кондиціонуванням, вентиляцією, температурою підлоги, внутрішнім і зовнішнім освітленням. Проаналізовано апаратно-програмні засоби, які пропонує ринок для синтезу систем управління розумним будинком, і показано, що недовіком таких засобів є необхідність їх адаптації до вимог конкретного застосування та відносно висока ціна, яка обмежує їх використання. Запропоновано для синтезу підсистем управління мікрокліматом і освітленням використовувати готові компоненти, які реалізуються у вигляді готових модулів. Показано, що підсистеми управління мікрокліматом і освітленням розумного будинку зв'язують в єдиний комплекс різне обладнання та інженерні системи будинку. Розроблено, з використанням платформи Arduino, структури підсистем управління мікрокліматом і освітленням розумного будинку, які адаптуються до вимог конкретного користувача та забезпечують підвищення комфортності проживання, зменшують споживання енергоресурсів і мають невисоку вартість. Основними компонентами розроблених підсистем управління мікрокліматом і освітленням є платформа (плата) Arduino, яка складається з мікроконтролера Atmel AVR, елементів об'язки для програмування та інтеграції з іншими пристроями, давачів освітленості, руху, температури, вологості та сили вітру, засобів забезпечення мікроклімату - обігрівачі, підігрів підлоги, газовий котел, зволожувачі повітря, витяжки та жалюзі. Розроблено блок-схеми алгоритмів роботи підсистем управління мікрокліматом і освітленням розумного будинку. Запропоновано для управління

розумним будинком використовувати як дротові (існуючі комунікації), так і бездротові (мережа Internet, мобільний зв'язок) засоби зв'язку. Показано, що контроль і встановлення необхідних параметрів у розроблених підсистемах управління мікрокліматом і освітленням розумного будинку можна здійснювати за допомогою як сенсорних пультав, так і мобільних додатків.

67.19.02.2615/229322. Експериментальні дослідження осушення повітря з використанням синтетичних напівпроникних мембран в системах кондиціонування повітря. Задоянний О.В., Євдокименко Ю.М. // Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №24, С.24-31. - укр. УДК 697.94.

Зберігання сільськогосподарської продукції в регламентованих умовах потребує цілорічного та цілодобового підтримання параметрів повітряного середовища - температури та відносної вологості - у певних діапазонах, які встановлюються технологічним регламентом для кожного виду такої продукції. Для підтримання відносної вологості системи кондиціонування повітря обладнують секціями осушення. У процесі осушення в системах кондиціонування повітря витрачається найбільша кількість енергії порівняно з іншими стадіями обробки повітря. Сучасні дослідження в області технологічного кондиціонування повітря направлені на підвищення ефективності перебігу процесів обробки повітря з одночасним зменшенням енерговитрат. В останніх дослідженнях застосовують в основному адсорбційні процеси осушення, які не зменшують радикально енерговитрати. Напівпроникні мембрани не набули широкого застосування в системах технологічного кондиціонування повітря, але мають реальну перспективу забезпечити енергоощадне осушення в системах кондиціонування повітря порівняно з традиційними конденсаційним та адсорбційним способами. Вони дозволяють крім зниження витрати енергії на осушення повітря уникнути негативного явища обмерзання теплообмінника. У даній роботі наведено результати експериментальних досліджень щодо оцінки можливості застосування напівпроникних мембран для осушення повітря складу для зберігання сільськогосподарської продукції. Наведено результати експериментальних досліджень зменшення вологовмісту в секції мембранного осушення, наведена експериментальна залежність продуктивності осушення від питомого повітряного навантаження на мембрану. Отримані результати дають можливість практичного застосування мембранного осушення при послідовній багатоступеневій обробці повітря в системах кондиціонування з чергуванням стадій охолодження та мембранним осушення повітря.

67.19.02.2616/229324. Параметри теплової мережі при зниженому температурному графіку. Редько І.О., Редько А.О., Приймак О.В., Ланцберг Н.Г. // Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №24, С.42-51. - рос. УДК 697.34.

У сучасній економічній ситуації в Україні експлуатація систем теплопостачання проводиться із низькою температурою мережевої води. Підвищений температурний графік 95/70°C через високу вартість палива є недоцільним. Досвід таких країн як Данія, Німеччина, Фінляндія, Швеція та Голландія з розвиненим централізованим теплопостачанням вказує на необхідність першочергового обладнання індивідуального теплового пункту (ІТП) будівлі системою автоматичного регулювання, після чого виконується перехід на технологію зі зниженим температурним графіком. Тому модернізація систем теплопостачання України, спрямована на застосування зниженого температурного графіка, потребує переходу на закриті незалежні системи опалення, на якісно-кількісне регулювання та автоматизацію систем ІТП споживачів. У даній роботі наведені результати чисельного дослідження впливу конструктивних і режимних параметрів теплової мережі на вибір оптимальної температури і витрати мережевої води системи централізованого теплопостачання (СЦТ). Визначено істотний вплив опалювальної характеристики $K \cdot F$, Вт / К, будівлі на параметри СЦТ. Визначенні фактичні значення $K \cdot F$ деяких житлових будинків за даними натурних досліджень. Отримані фактичні дані нижче розрахункових значень $K \cdot F$, що вимагає підвищеної температури теплоносія в подавальному трубопроводі. Зниження температурного графіка вимагає зниження енергоспоживання в житлових будинках і адміністративних будівлях.

67.19.02.2617/230073. Оптимізація режимів функціонування системи опалення житлового будинку. Головатенко С.В., Новожилова М.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.115-119. - укр. УДК 004.021:681.5:697.

Представлено математичну модель автоматизованої системи управління опаленням будівлі, основними функціями якої є підтримка комфортного мікроклімату в приміщеннях при мінімізації економічних витрат з урахуванням економічно вигідних лімітів на споживання енергоресурсів.

67.19.02.2618/230628. Розробка системи контролю роботи теплових систем для децентралізованого обігріву будівель. Нікольський В.С., Олійник О.Ю., Лободенко А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.34-37. - рос. УДК 628.16+621.3.082.1.

Виготовлений вдосконалений промисловий зразок роторно-імпульсного теплогенератора із зміненою конструкцією кавітаційної камери, для використання у хімічній галузі. Додатково при інтегруванні

кавітаційної камери роторно-імпульсного теплогенератора в теплову систему змінилася конструкція теплообмінника "труба в трубі" на пластинчатий. Розроблена автоматична система контролю та управління тепловою системою з використанням багатофункціонального віброчастотного вимірювального перетворювача для оцінки ефективності процесу кавітації шляхом визначення резонансної частоти коливання середовища. Значення витрати $Q = 70\%$ відповідає максимальному ефекту інтенсифікації процесу кавітації. Виконані пуско-налагоджувальні роботи дозволили визначити можливість застосування розробленої автоматичної системи з відповідним програмним забезпеченням для контролю та управління роботою теплової системи. Проведені стендові дослідження енергоефективності роботи теплової системи. Визначені показники енергоефективності системи з удосконаленою кавітаційної камерою теплогенератора. Виконаний аналіз шляхом порівняння з аналогом, описаним в літературі. Доказано, що вдосконалення теплової системи дозволило отримати вищі показники енергоефективності. Встановлено, що КПД з удосконаленою тепловою системою на базі в вдосконаленої кавітаційної камери на 7% вище. Отримані дані порівняльного аналізу дозволяють рекомендувати розроблений роторно-імпульсний теплогенератор як гідну альтернативу використовуваним теплоагрегатам у тепловій системі опалення промислових будівель та споруд, цехів підприємств, отримання гарячої води для потреб хімічної галузі.

68 СІЛЬСЬКЕ І ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

68.01 Загальні питання сільського господарства

68.19.02.2619/228819. Сільське господарство України: виклики і перспективи. Помаз О.М., Помаз Ю.В., Кургускіна Г.Л. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.30-34. - укр. УДК 631.1 (477).

Проаналізовані основні проблеми та виклики, що впливають на розвиток сільського господарства України. До них, зокрема, відносяться суттєве знецінення національної грошової одиниці, здорожчання імпортованих енергоносіїв, добрив, засобів захисту рослин, посівного матеріалу, пального та техніки, недостатня фінансова й інфраструктурна підтримка науково-інноваційної діяльності з боку держави, зменшення експорту сільськогосподарської продукції. Визначені основні проблеми розвитку вітчизняного сільськогосподарського виробництва. Проаналізовані перспективи розвитку сільського господарства України. До основних із них варто віднести розвиток аграрних кластерів, спрямування зусиль на підтримку малих і середніх форм аграрного виробництва, системні зміни в країні, подолання корупції, що покращить інвестиційний клімат і привабить іноземних інвесторів.

68.19.02.2620/228825. Обґрунтування доцільності створення агропромислового кластеру в Полтавській області. Карлик Ю.Ю., Дорожкіна Г.М., Лисич В.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.67-73. - укр. УДК 338.436.33(477.53).

В статті обґрунтовано доцільність створення кластеру, визначені основні чинники, що ускладнюють розвиток кластерів в Україні, форми та механізм державної підтримки створення кластерів та запропоновано створення агропромислового кластеру в Полтавській області.

68.19.02.2621/228829. Сільські території: генеза, сутність та значення для формування стратегії сільського розвитку України. Тимошенко М.М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.96-106. - укр. УДК 332.13:338.32.

Проаналізовано підходи різних авторів до визначення поняття "сільські території" й уточнено категоріально-понятійний апарат із погляду специфіки об'єкту дослідження. Сформульовано авторський погляд на розвиток і використання різних підходів щодо визначення сутності сільських територій. Доведено доцільність застосування багатофункціонального підходу, за якого сільські території розглядаються як складна і багатогранна соціо-еколого-економічна система.

68.19.02.2622/228831. Пріоритети розвитку перспективного сільськогосподарського землекористування. Лазарева О.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.112-118. - укр. УДК 332.3:332;519.863.

Розкриті передумови розвитку перспективного сільськогосподарського землекористування. Вказані ефективні напрямки проведення екологічної політики. Обґрунтовані елементи екологічного підходу у землекористуванні, такі як формування екологічної свідомості на основі теоретичних знань, екологізація управління, екологізація виробництва, екологізація споживання і сформована на основі

цього екологізація стилю життя. Окреслена парадигма розвитку перспективного сільськогосподарського землекористування, траєкторія якого має базуватись на введенні в дію інноваційного механізму з притаманними йому такими складовими як правова, організаційна, економічна та екологічна. Запропоновані пріоритети розвитку перспективного сільськогосподарського землекористування.

68.19.02.2623/228833. Органічне агровиробництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку. Христенко Г.М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.123-130. - укр. УДК 338.43:631.147.

У статті розглянуто необхідність розвитку органічного виробництва. Наведено переваги впровадження органічного виробництва в аграрних підприємствах. Розкрито особливості органічного сільськогосподарського виробництва та визначено чинники, що стримують його розвиток в Україні. Визначено основні умови розвитку органічного виробництва в Україні.

68.19.02.2624/228836. Обліково-аналітичне забезпечення маркетингових витрат суб'єктів господарської діяльності. Гриценко О.М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.142-147. - укр. УДК 657.7.012.34:339.138(477).

Досліджено проблему формування інформації щодо витрат на маркетингову діяльність суб'єктів господарської діяльності у системі бухгалтерського обліку. Акцентовано увагу на відображенні витрат на збут відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку та відмінності маркетингових витрат. Запропоновано розширити інформацію щодо маркетингових витрат працівникам бухгалтерії. Наголошено на документуванні господарських операцій пов'язаних з маркетинговою діяльністю.

68.19.02.2625/229164. Сучасна структура використання земельного фонду долини річки Прут в межах адміністративних районів Чернівецької області. Сухий П., Березка І., Лупол М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.177-182. - укр. УДК 502.521 (477.85).

У статті проведено дослідження сучасної структури використання земельного фонду долини річки Прут. Проаналізовано структуру використання земель за цільовим призначенням у заплаві, схилі та вододільній частині річкової долини. Визначено стан сільськогосподарської освоєності загалом досліджуваної території та її окремих морфологічних частинах. Окреслено особливості сільськогосподарського землекористування та лівобережній та правобережній частинах річкової долини.

68.19.02.2626/229256. Аналіз екологічного сліду основних типів харчування. Радомська М.М., Страва Т.В., Колотило А.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.86-90. - англ. УДК 504:613.2.

Розглянуто проблеми формування впливів сільськогосподарського виробництва на навколишнє середовище з урахуванням основних типів харчування населення. Висвітлено основні наукові дані щодо екологічного сліду харчування людини. Проаналізовано основні типи раціону, притаманного людям на сучасному етапі, та їх особливості в Україні. Встановлено, що максимальний вплив на довкілля пов'язаний з виробництвом продуктів харчування тваринного походження. Досліджено режим харчування серед студентської молоді та виявлено переважання дієти, багаті на м'ясні продукти у поєднанні з низькою увагою до питань екологічності всіх груп харчових товарів. За результатами дослідження встановлено низьку мотивацію до зміни типів харчування на більш збалансовані. З'ясовано, що за таких умов освітні та адміністративні зусилля потрібно спрямувати на скорочення втрат харчової продукції під час її реалізації та споживання. Розглянуто перспективи скорочення впливів на довкілля у сільськогосподарському секторі завдяки переходу на раціон харчування з більшою часткою продуктів рослинного походження. Виявлено основні проблеми на шляху реалізації цієї ініціативи в Україні. Запропоновано основні напрями пропагандистської роботи щодо впровадження у культурі харчування поведінкових схем, що сприяють скороченню навантаження на навколишнє середовище.

68.19.02.2627/229277. Міжнародна фінансова підтримка підприємств агропромислового бізнесу. Коваленко М., Онікієнко Н. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.61-71. - укр. УДК 339.96:338.4321.

Основні тенденції сучасного розвитку відносин України з міжнародними фінансовими організаціями досліджені на прикладах проектів міжнародної технічної допомоги, які реалізуються за підтримки країн-донорів. Проаналізований вплив міжнародної діяльності України на розвиток переробних підприємств, економіки регіону та держави в цілому. Розглянуті перспективи подальшого розвитку міжнародної співпраці.

68.19.02.2628/229345. Зміни природних умов і ресурсів та їх вплив на розвиток сільськогосподарського виробництва Чернівецької області. Грицьку В. // Науковий вісник Чернівецького університету.

Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.60-62. - укр. УДК 502.11:63 (477.85).

В статті розглядаються основні зміни природних умов та ресурсів та спричинення ними впливу на розвиток сільського господарства Чернівецької області. Розглядаються зміни, викликані природною та антропогенною діяльністю. Показані промислові відмінності агрокліматичних ресурсів у розрізі природних зон рівнинної, передгірної та гірської. Продемонстрований вплив змін в природних компонентах на спеціалізацію сільського господарства Чернівецької області.

68.19.02.2629/229431. Оцінка сукупного ресурсного потенціалу фермерських господарств України. Руденко Валерій, Заячук Мирослав, Руденко Степан. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.5-10. - укр. УДК 911.3:330.15(914.77).

Дається кількісна, насамперед, вартісна оцінка сукупного ресурсного потенціалу фермерських господарств України, що охоплює взаємопов'язані трудові, матеріальні та земельні ресурси, які визначають можливості об'єктивно зумовленого рівня їх розвитку. Розкриваються методичні особливості розрахунку величини та структури, територіальної продуктивності сукупного ресурсного потенціалу фермерських господарств України. Стверджується, що в структурі потенціалу провідне місце належить земельним ресурсам (4/5), далі йдуть основні засоби (1/10) та трудові ресурси. Найбільшим сукупним ресурсним потенціалом фермерських господарств характеризуються Причорноморський, Придніпровський та Центральний економічні райони, найменшим - Північно-Західний та Карпатський. У той же час найвища територіальна продуктивність сукупного ресурсного потенціалу спостерігається у фермерських господарствах Карпатського, Столичного та Подільського районів України.

68.19.02.2630/229432. Спеціалізація фермерських господарств Кіровоградської області (1995 - 2015 рр.). Заячук Мирослав, Семенюк Лариса. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.11-18. - укр. УДК 911.3:631.14(477.65).

Сучасне становище в аграрному секторі об'єктивно вимагає обґрунтування спеціалізації сільськогосподарської діяльності фермерських господарств, що проявляється в концентрації власності фермерів на виробництві одного або кількох видів продукції, виконанні окремих технологічних процесів чи наданні послуг в окремих галузях, виробництвах, підприємствах відповідно до аграрного потенціалу та певних ринкових зв'язків задля підвищення конкурентоспроможної продукції й ефективності виробництва за мінімального підприємницького ризику. Основним принципом спеціалізації фермерських господарств є раціональний вибір виробничого напрямку і розміщення сільськогосподарського виробництва при забезпеченні найменших витрат на виробництво продукції з високою продуктивністю праці з метою отримання максимального прибутку. Вважаємо що узагальнюючим показником при визначенні спеціалізації має бути кінцевий результат сільськогосподарської діяльності, а саме - структура валової продукції. При визначенні структури валової продукції доцільно використовувати середньозважені показники виробництва сільськогосподарської продукції (за п'ятирічний чи десятирічний період), при цьому для можливості визначення сумарних показників валової продукції та її структури доцільно використати методику переходу від натуральних показників виробництва до "зернових одиниць". Пропонуємо такий перехід здійснювати шляхом використання відповідних коефіцієнтів, що відображають співвідношення пересічної ринкової ціни центнера зерна з цінами на іншу сільськогосподарську продукцію в країнах ЄС. За період 1995-2015 р. в Кіровоградській області фермерське господарювання змінилось з багатогалузевого (до 2000 р.) до бігалузевого. Галузями спеціалізації фермерів у 1992-95 роках були зернове господарство, вирощування насіння соняшника, буряківництво, овочівництво та молочне скотарство. З 2000-х років фермери практично перестають займатись буряківництвом, а овочівництво та галузі тваринництва стають допоміжними напівтоварними виробництвами. На сучасному етапі розвитку фермерства в Кіровоградській області галузями спеціалізації є зернове господарство та вирощування соняшника в окремих районах поєднані з вирощуванням сої, птахівництвом та м'ясним тваринництвом.

68.19.02.2631/229511. Технічні коноплі: перспективи розвитку ринку в Україні. Бойко Галина, Тіхосова Ганна, Кутасов Андрій. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.110-120. - укр. УДК 677.12:339.13(477).

Проаналізовано світовий сектор виробництва товарів із технічних конопель. Установлено, що використання натуральної сировини в товарах різного функціонального призначення набуває дедалі більшого значення. Доведено, що технічні коноплі є джерелом натуральної сировини з особливими гігієнічними, медико-біологічними та захисними властивостями. Аналіз світового виробництва довів, що ця культура може використовуватися в різних галузях виробництва. Зазначено країни-лідери з вирощування, переробки та виробництва продукції з технічних конопель, динаміку посівних площ

технічних конопель в країнах Європи та регіонах України за останні роки. Розглянуто основні сфери використання коноплесировини у світі та вітчизняне виробництво товарів із цієї культури.

68.19.02.2632/229516. Ефективність логістики сільськогосподарської продукції як фактор підвищення її конкурентоспроможності. Харсун Людмила. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.168-179. - укр. УДК 658.7:631]:005.332.4.

Проаналізовано особливості й сучасний стан логістичного обслуговування товаропотоків сільськогосподарської продукції в Україні. Висвітлено основні проблеми організації ланцюгів постачання цієї продукції, що стримують підвищення її конкурентоспроможності. Окреслено перспективні напрями розвитку ринку послуг агрологістики в Україні.

68.19.02.2633/229537. Господарсько-товарознавча оцінка сортів перцю солодкого, районованих в Україні. Калайда Катерина, Заболотна Альона, Пиркало Віталій. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.110-120. - укр. УДК 658.562:005.52:635.649](477).

Проаналізовано 65 сортів і гібридів перцю солодкого різних груп стиглості, внесених до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні. За комплексом товарознавчих і господарських показників визначено 10 найбільш конкурентоспроможних сортів перцю солодкого різних груп стиглості для забезпечення ринку високоякісною продукцією.

68.19.02.2634/229911. Ідентифікація транспортних засобів у проектах сільськогосподарського виробництва. Тимочко В.О., Падюка Р.І., Городецький І.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.75-79. - укр. УДК 005.8.

Запропоновано ідентифікацію транспортних засобів для перевезення сільськогосподарських вантажів виконувати за допомогою нейронної мережі у вигляді багатосарового перцептрона. Перший шар здійснює вибір транспортного засобу за видом вантажу, другий враховує можливість використання в дорожніх умовах маршруту, третій здійснює вибір транспортних засобів за обсягом партії перевезення. Вихідний нейрон здійснює вибір транспортного засобу, який забезпечує досягнення мінімальних витрат на транспортування вантажу в заданих умовах.

68.19.02.2635/229914. Структурний аналіз проектів технологічних систем збирання врожаю. Сидорчук О.В., Пукас В.Л., Луб П.М., Шарибура А.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.10-14. - укр. УДК 631.3:633.55.

Виконано структурний аналіз проектів технологічних систем збирання врожаю сільськогосподарських культур. На підставі системного підходу означено укрупнені складові проектів технологічних систем збирання цукрових буряків. Наведено завдання щодо розкриття взаємозв'язків між ними для розроблення відповідних методів і моделей дослідження (моделювання) проектів цих технологічних систем. Означено практичну цінність таких методів та моделей для вирішення завдань із обґрунтування раціональних параметрів технічного оснащення відповідних проектів.

68.19.02.2636/230097. Сучасний стан інформаційного забезпечення грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні. Костюков Г.В., Анопрієнко Т.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.46-52. - укр. УДК 332.2:332.6:332.7:624.131.4:631.4.

Проаналізовані питання проведення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні, розглянута інформаційна основа, яка сьогодні використовується для проведення робіт з грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, наведений аналіз показників використання земельно-ресурсного, у тому числі ґрунтового, потенціалу України та сусідніх західних країн, показані результати запровадження нових методики та порядку нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

68.19.02.2637/230307. Особливості й перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України і ЄС сільськогосподарською продукцією. Непрядкіна Н.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.60-65. - укр. УДК 339.54.

У статті розглядається сучасний стан і аналізується специфіка подальшого розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією між Україною і країнами ЄС. Зроблено висновок, що країни Європейського Союзу є важливими торговельними партнерами держави. Тому на даний час активно здійснюються заходи, які спрямовані на поглиблення співпраці між Україною та Європейським Союзом, зокрема, у сфері агропромислового комплексу. Найбільша частка у зовнішній торгівлі між державами ЄС і Україною припадає на продукцію АПК та харчової промисловості. На відміну від експорту імпорту вітчизняної сільськогосподарської продукції в значній мірі залежить від обсягів інвестування до галузі, як внутрішнього, так і зовнішнього. Це може свідчити про те, що обсяги інвестування не є значними, або здійснюються не в експортоорієнтованій галузі. Посилення зв'язків між

Україною і країнами ЄС змінить ситуацію. Введення торгових преференцій дозволить спростити доступ на європейський ринок також для деяких промислових продуктів.

68.19.02.2638/230977. Еколого-економічні механізми управління природокористуванням в агроєкосистемах. Мельник П.П., Курбацька Н.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.21-26. - укр. УДК 63:338; 631.15; 631.153:338.26; 63.001.18.

Розглянуто важливу роль розроблених нових і використання діючих еколого-економічних механізмів управління в галузях агроєкосистем, що сприяють раціональному використанню і відтворенню природних ресурсів. Проведено аналіз діючих механізмів, які становлять основу гармонійного поєднання принципів для природокористування в агроєкосистемах. Обґрунтовано особливості дії космічного механізму, який є сукупністю станів і процесів природного походження, та за своєю масштабністю дії він здатний не тільки спричиняти розвитку негативних наслідків, що призводять до непередбачених утрат, але й забезпечувати одержання в окремих фазах циклу сонячної активності економічного ефекту від виробництва сільськогосподарської культури. Наведено основні принципи еколого-економічних механізмів управління використанням та охороною земель. Акцентовано увагу на моніторингу як складу економічного механізму, який всебічно аналізує на макро- і мікрорівні регіонів виробничу сферу за найвагомими показниками еколого-економічного спрямування. На основі проведених досліджень зроблено висновок, що для забезпечення ефективного ведення сільськогосподарського виробництва структура системи еколого-економічного управління має бути доповнена космічним механізмом, який сприяє вирішенню еколого-економічних і соціальних проблем у суспільному виробництві.

68.19.02.2639/231013. Використання методів фрактального аналізу довгострокових часових рядів для дослідження параметрів електропровідності ґрунтів сільськогосподарського призначення. Човнюк Ю.В., Броварець О.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.112-119. - укр. УДК 551.551.8.

Запропоновано методіку передпрогнозного фрактального аналізу часових рядів (довгострокового типу) задля дослідження фізико-механічних параметрів (електропровідності) ґрунтів сільськогосподарського призначення при їх вивченні за допомогою сучасних польових інформаційних машин. Вказана методи-ка базується на послідовному R/S - аналізі. На основі цієї методіки можна визначити рівень персистентності, розрахувати середню величину неперіодичного циклу часових рядів, встановлювати інвестиційну якість (дохідність) активів, вкладених у виробництво, конструювання та сервіс польових інформаційних машин, котрі досліджують, зокрема, електропровідність ґрунтів сільськогосподарського призначення, і які представляються часовими рядами (типу фінансових часових рядів). В межах цієї методіки запропоновано критерії визначення середньої довжини періодичного та неперіодичного циклів, на основі згладжування V - статистики за допомогою звичайних плинних середніх та адаптивної плинної Кауфмана.

68.19.02.2640/231025. Математична модель функціонування інформаційно-технічної системи локального оперативного моніторингу варіабельності агробіологічного стану ґрунтового середовища сільськогосподарських угідь залежно від параметрів важільної підвіски її робочих електродів. Броварець О.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.182-190. - укр. УДК 681.513.

Існуючі способи керування агробіологічним станом ґрунтового середовища та відбором проб ґрунту за наявними методіками не враховують варіабельності їх параметрів по площі сільськогосподарських угідь. Для реалізації технології диференційованого внесення технологічного матеріалу переважно використовується спрощений спосіб рівномірного розбиття поверхні поля на рівні квадрати (переважно площею 5-15 га) для подальшої діагностики та керування полем з використанням такої диференціації. З однієї сторони, такий поділ обумовлений зручністю та простотою даного методу, з іншої - відсутністю достовірних оперативних даних про поле та, відповідно, інструмента для поділу поля за іншими критеріями на основі вихідних даних. За цією методікою до умовно рівного квадрата на полі можуть потрапляти ділянки з принципово різними параметрами, середнє значення яких не відображатиме реальних параметрів даної ділянки. Спосіб рівномірного розбиття на рівні квадрати поверхні поля не враховує специфіки поля та зон неоднорідності, як наслідок, має місце низька достовірність даних, отриманих з використанням такого методу, а відповідно, і можливість використання таких даних для якісного керування технологічними процесами з застосуванням технології диференційованого внесення технологічного матеріалу. У деяких випадках значення параметрів ґрунтового середовища будуть занижені, а по деяких завищені в межах одного квадрата. Диференційоване керування нормою внесення технологічного матеріалу, у межах даного квадрата, повинне буде здійснюватися саме на підставі середнього значення цього параметра. Тому такий спосіб реалізації диференційованого внесення технологічного матеріалу буде неефективним. За цих умов виникає необхідність пошуку більш ефективного способу для оперативного моніторингу агробіологічного стану сільськогосподарських угідь. Найбільш ефективним способом оперативного

моніторингу агробіологічного стану сільськогосподарських угідь є вимірювання електропровідних характеристик ґрунтового середовища. Електропровідні властивості ґрунтового середовища є комплексним показником його агробіологічного стану, який враховує твердість, вологість, вміст поживних речовин у ґрунті, насиченість основами, ємність катіонного обміну тощо. Високий вміст води, солей та поживних речовин у ґрунті сприяють підвищенню показників електропровідності ґрунтового середовища у межах одного поля. Ці показники реєструється інформаційно-технічною системою локального оперативного моніторингу агробіологічного стану сільськогосподарських угідь. Така інформація дозволяє виділити зони варіабельності ґрунтового середовища та у подальшому здійснювати керування агробіологічним станом сільськогосподарських угідь з врахування зон неоднорідності. Ставиться завдання отримання оперативних достовірних даних про агробіологічний стан ґрунтового середовища шляхом зменшення похибки при визначенні величини електропровідних властивостей ґрунту. Для розв'язання означених задач використовують інформаційно-технічну систему локального оперативного моніторингу агробіологічного стану сільськогосподарських угідь шляхом вимірювання електропровідності ґрунтів з різними типами підвіски її робочих електродів. Інформаційно-технічну систему локального оперативного моніторингу агробіологічного стану сільськогосподарських угідь використовують: перед виконанням технологічної операції, одночасно з виконанням технологічної операції (сівба, внесення мінеральних добрив тощо); протягом вегетації та після збирання врожаю. Проведено фізичне моделювання функціонування інформаційно-технічної системи локального оперативного моніторингу стану сільськогосподарських угідь. Це відкриває нові перспективи для ведення органічного землеробства з використанням таких "розумних" сільськогосподарських машин.

68.19.02.2641/231449. Визначення найбільш перспективних регіонів України для ведення сільського господарства. Поясник Г.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.151-161. - рос. УДК 338.43.

Мета. Вибір найбільш гідного регіону для розташування підприємства, що спеціалізується на міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією. Методика дослідження. В роботі використовувалися метод аналізу і синтезу при аналізі змін динаміки експорту української сільськогосподарської продукції та метод порівняння для різних регіонів України по ряду критеріїв з позиції найкращого розташування підприємства. Результати. В ході дослідження були обґрунтовані дані, що підтверджують тенденцію до збільшення ролі українського АПК в загальній сукупності експорту, а також вказують на найбільш вигідне місце розташування підприємства, орієнтованого на виробництво продукції на експорт у зазначеній сфері. В силу ряду зовнішніх і внутрішніх факторів, в перебігу останніх 3 років почався процес зміни структури української промисловості. Нова політика, спрямована на розширення торгових зв'язків дозволила зміцнити позиції українського АПК і істотно розширити його частку в загальній структурі українського експорту. Відкриття нових ринків збуту для продукції сільськогосподарського призначення підвищило прибутковість підприємств, що спеціалізуються на виробництві в даній сфері. Наукова новизна. В роботі визначена позиція українських аграріїв на світовому ринку, обґрунтовано необхідність її посилення і подальшого розширення з метою домінування на світовому продуктовому ринку. Сформовано критерії, за якими визначається привабливість регіону для розташування підприємства, що спеціалізується на міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією, які на відміну від існуючих, включають політичну стабільність, інвестиційну привабливість і задоволення логістичних потреб. Ці критерії дозволяють прийняти обґрунтоване управлінське рішення в аграрній політиці і сприяють розвитку експортного потенціалу агропромислових підприємств. Практична значущість. Дані результати можна використовувати в якості платформи для подальшого вивчення аспектів виробництва і створення і / або розвитку підприємства в сільськогосподарській галузі.

68.19.02.2642/231586. Експорт сільськогосподарської продукції України в умовах євроінтеграції: правові реалії та перспективи. Кульчій І.М. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.158-168. - укр. УДК 349.42.

Досліджено правове забезпечення експорту сільськогосподарської продукції України в умовах євроінтеграції. З'ясовано, що правовою основою регулювання експорту сільськогосподарської продукції на європейський ринок є значна нормативно-правова база, яка включає національне аграрне законодавство та законодавство ЄС. Запропоновано аграрне законодавство України у цій сфері класифікувати на загальне та спеціальне. Спеціальне пропонується диференціювати за суб'єктами та за об'єктами правовідносин у сфері експорту сільськогосподарської продукції. Законодавство, яке регулює порядок ввезення сільськогосподарської продукції до країн ЄС, пропонується класифікувати на загальне - законодавство ЄС, яке спрямоване на правове врегулювання спільної аграрної політики ЄС; спеціальне - закріплює вимоги до виробництва переробки та реалізації окремих видів сільськогосподарської продукції. Автором зроблено висновок про відсутність комплексної державної аграрної політики у сфері доступу до міжнародних ринків та просування експорту сільськогосподарської продукції. Запропоновано нормативно закріпити проект Єдиної комплексної стратегії та плану дій розвитку сільського господарства та сільських територій на

2015-2020 роки, доповнивши його чіткими заходами, спрямованими на усунення нетарифних обмежень експорту сільськогосподарської продукції до країн ЄС.

68.19.02.2643/231665. Застосування математичного апарату у транспортній логістиці АПК. Дубчак В.М., Новицька Л.І. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.123-128. - укр. УДК 51:65.012.34:631.1.

У статті обґрунтовано роль транспорту у розвитку АПК та визначено можливість використання математичного апарату, зокрема диференціального й інтегрального числення, в процесі розв'язання актуальних задач транспортної логістики в аграрному виробництві. Математичний апарат дозволяє знаходити такі величини, як вантажна робота, середня дальність їздки. Обчислення цих величин дає змогу впливати на ефективність техніко-економічних показників вантажного транспортного процесу як основної ланки АПК, а крім того, впроваджувати різні заходи щодо покращення паливно-економічних та екологічних показників автотранспорту в експлуатаційних умовах. Це є сьогодні актуальним і перспективним при вирішенні нагальних проблем економії паливно-енергетичних ресурсів та екологічної безпеки України. Ключові слова: аграрне виробництво, транспорт, вантажна робота, середня дальність їздки, математичний апарат, диференціальне та інтегральне числення.

68.19.02.2644/231739. Ставлення селян до ринку земель в Україні: результати соціологічного моніторингу. Шатохін Анатолій, Вуйченко Марина. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.106-109. - укр. УДК 316.422.42.

У статті викладені результати п'ятирічного моніторингу ставлення селян центральних областей України до запровадження ринку земель. Підкреслено, що земля є основною соціальною цінністю українського селянства. Зазначено, що, за даними моніторингу, за п'ять років вдвічі збільшилась питома вага селян, які відчують себе господарями на землі. Проте ставлення селян щодо власності на землю є неоднозначним. Понад три чверті респондентів позитивно оцінюють власність на землю, що значно більше, ніж п'ять років тому. Близько половини опитаних із власністю на землю пов'язують перш за все благополуччя своєї родини. Майже 40% опитаних отримують моральне задоволення від володіння землею. Водночас кожен третій з числа опитаних переважно негативно ставиться до земельної власності, зокрема побоюючись, чи не відберуть її, як це було у минулому. Повністю підтримують повне запровадження ринку земель відносно небагато селян; у півтора рази зменшилася кількість тих, хто категорично виступає проти будь-якого залучення сільськогосподарських земель до ринку. Ключові слова: земельна реформа, власність на землю, ринок землі.

68.29 Землеробство

68.19.02.2645/230552. Протиерозійна оптимізація землекористування сільськогосподарських підприємств: локальний рівень. Коляда В.П., Шевченко М.В., Круглов О.В., Ачасова А.О., Назарок П.Г., Гребенчук О.О. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.57-63. - укр. УДК 631.41.

Мета. Розкрити переваги та вади сучасного стану протиерозійного проектування на прикладі конкретного сільськогосподарського підприємства. Методи. Картографічні, розрахунковий, геоінформаційний аналіз, статистично-математичні. Результати. На прикладі конкретного господарства показано недоліки існуючої структури посівних площ у протиерозійному аспекті. Проведено її оптимізацію з урахуванням спеціалізації господарства. Проаналізовано змив ґрунту за різних сценаріїв землекористування. Висновки. Структура посівних площ, відповідаючи формальним вимогам нормативних актів, не забезпечує адекватний захист від водної ерозії. Вона потребує додаткової експертизи з використанням математичних моделей ерозії.

68.33 Агрохімія

68.19.02.2646/230949. Вплив різних систем удобрення на продуктивність жита озимого у короткоротаційній сівоzmіні. Гнатюк Т.О., Дідора В.Г. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.37-39. - укр. УДК 631.8.

Вирощування жита озимого, як однієї з найпоширеніших зернових культур в більшості агрокліматичних зон Європи та для зони Полісся України, з точки зору вирощування органічної продукції, є перспективним. Саме тому за мету наших досліджень поставлено вивчити можливість отримувати високі показники продуктивності жита озимого за умов мінімального використання мінеральних добрив, що наближено до ведення органічного землеробства. У досліді вивчено та порівняно вплив на показники урожайності жита озимого різних систем удобрення з компенсацією елементів живлення ґрунту за рахунок органічних добрив, рослинних решток та сидератів. Впроваджені у досліді системи удобрення включали: біологічний контроль, органічну систему (гній), органо-мінеральну 50:50, органо-мінеральну 75:25, органічну (сидерат) та мінеральну системи удобрення. Встановлено, що за три роки досліджень найкраща продуктивність жита озимого отримана після використання сидератів - 2,88 т/га

та післядії гною - 2,93 т/га. Отриманими показниками підтверджено, що культура жита озимого істотно реагує не тільки на наявність тих чи інших елементів живлення, але й на їх видовий склад та співвідношення. Зважаючи на отримані результати показників продуктивності жита озимого, виявлено, що його найкраще вирощувати у короткоротаційній сівозміні за органічної системи з використанням гною, яка наближена до умов ведення органічного землеробства.

68.35 Рослинництво

68.19.02.2647/229216. Вплив біологічних препаратів на морфометричні показники та урожайність ромашки лікарської (*Matricaria Recutita*) в умовах Передкарпаття. Шпек М.П., Коссак Г.М., Гойванович Н.К., Лупак О.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.38-41. - укр. УДК 57.081.5:633.88(477).

Досліджено агробіологічні особливості культивування лікарських рослин в умовах Передкарпаття, зокрема, ромашки лікарської (*Matricaria recutita*), яку найбільше використовують в офіційній та народній медицині з-поміж лікарських рослин завдяки наявності у її складі різноманітних біологічно активних речовин, які мають седативну, протизапальну та розслаблювальну дію. У цьому контексті, дієвим методом підвищення врожайності лікарських рослин та покращення якості рослинної фармацевтичної сировини є використання біостимуляторів росту рослин. Дослідження проведено зі зразками рослин ромашки лікарської на навчально-дослідній ділянці Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. Територія навчально-дослідної ділянки належить до ґрунтово-кліматичної зони Передкарпаття України. Отримано такі результати: біостимулятори росту рослин ("Вимпел" та "Вермістим") мають позитивний вплив на ріст і розвиток рослин *M. recutita* та тривалість їх вегетаційного періоду; в умовах Передкарпаття України на варіантах, оброблених біостимуляторами росту, встановлено вищу енергію росту і розвитку *M. Recutita*, а сходи були кращими порівняно з контрольним варіантом; під впливом біостимуляторів росту рослини *M. recutita* переважали за висотою стебла, кількістю квіткових кошиків та їх діаметром, кращими ці показники були після дворазового обприскування Вимпелом.

68.19.02.2648/229226. Визначення порозності шару солом'яної стружки. Козак Р.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.91-94. - укр. УДК 674.815:631.572.

Математично описано порозність насипного шару, порозність початку псевдорозрідження шару та порозність киплячого шару солом'яної стружки на операції її сушіння. Визначено значення цих величин для різних значень власної щільності солом'яної стружки, її насипної щільності, еквівалентного діаметра та фракційного складу (номера фракції). Проаналізовано залежності порозності насипного шару солом'яної стружки від її власної щільності, еквівалентного діаметра та фракційного складу. Встановлено, що порозність насипного шару солом'яної стружки зростає зі збільшенням її еквівалентного діаметра, фракційного складу та власної щільності. Також встановлено залежність порозності початку псевдорозрідження шару солом'яної стружки від їх власної щільності та різного фракційного складу за сталих значень густини та кінематичної в'язкості газу (агента сушіння). За таких умов порозність початку псевдорозрідження шару солом'яної стружки збільшується зі зменшенням її фракційного складу і знаходиться в межах 0,378-0,399. Власна щільність солом'яної стружки на порозність початку псевдорозрідження її шару істотного впливу не чинить. Враховуючи, що значення порозності насипного шару солом'яної стружки є більшою за значення порозності початку псевдорозрідження шару солом'яної стружки, то під час вибору показника порозності киплячого шару потрібно враховувати значення порозності насипного шару.

68.19.02.2649/229227. Формування водного режиму та сольового балансу рисової карти-чека під впливом зрошувача-скиду. Кропивко С.М., Турченко В.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.95-98. - укр. УДК 631.674:633.18.03.

Досліджено ефективність функціонування карт-чеків широкого фронту затоплення та скиду води (КЧД) порівняно з картами Краснодарського типу (ККТ). На основі багаторічних польових досліджень встановлено роль зрошувача-скиду в формуванні водного та сольового режиму на поливних рисових картах. Дослідження проведено на двох експериментальних ділянках, кожна з яких складалась з двох карт-чеків і карти Краснодарського типу. На обох ділянках протягом усіх років досліджень підтримувався вкорочений режим затоплення рису за умови застосування протизлакових гербіцидів. Встановлено, що на картах-чеках широкого фронту затоплення та скиду з різними параметрами створюється більш сприятливий водносольовий режим впродовж зрошувального періоду порівняно з картами Краснодарського типу. На КЧД в найоптимальніші терміни відбувається початкове затоплення, чого не можна сказати про контрольні ККТ. Завдяки дренажній дії зрошувача-скиду інтенсивніше відбувається просихання карти після скиду води. Наявність на КЧД зрошувально-скидного каналу дає змогу оперативну, рівномірно по всій довжині карти подавати та відводити воду, а також виконувати роль неглибокої дрени, завдяки чому на КЧД інтенсивніше просихають і

розсолюються ґрунти. Встановлено, що на КЧД врожайність рису в середньому на 4-5 ц/га вища, ніж на ККТ відповідних параметрів.

68.19.02.2650/229569. Результати приживлюваності сортів фундука під час зеленого живцювання у теплицях із туманним зрошенням в умовах Вінниччини. Колчанова О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.30-33. - укр. УДК 634.5.

Досліджено особливості приживлюваності сортів фундука шляхом зеленого живцювання. Використано 12 сортів фундука української селекції, які відрізнялися за морфологічними особливостями та рівнем плодоношення в умовах дендропарку Харківського національного аграрного університету. Досліджено сорти: 'Боровський', 'Велетень', 'Дохідний', 'Клиновидний', 'Краснолистий', 'Лозівський булавовидний', 'Лозівський шаровидний', 'Олімпійський', 'Пірожок', 'Превосходний-2', 'Серебристий', 'Харків-4'. Оцінено вплив речовин-активаторів ризогенезу: "Чаркор" (0,30 % розчин) та "Grandis" (0,33 % розчин). Варіанти досліджень також включали попереднє замочування живців у воді та безпосереднє нарізування живців перед закладанням у теплиці. За результатами проведених досліджень встановлено залежність ступеня приживлюваності фундука під час зеленого живцювання від сорту. Найвищий рівень ризогенезу виявлено у сортів 'Харків-4' (64 %) та 'Краснолистий' (53 %). Дещо нижчою приживлюваністю та ризогенезом характеризувалися такі сорти, як: 'Боровський', 'Велетень' та 'Олімпійський' (40-50 %). Низька збереженість була у сортів 'Превосходний-2', 'Лозівський булавовидний' та 'Дохідний' (2-8 %). Повністю загинули живці сорту 'Серебристий'. Вища приживлюваність за використання препарату "Grandis" була у таких сортів, як 'Клиновидний' та 'Лозівський шаровидний'. Позитивний вплив на сорт 'Харків-4' мав препарат "Чаркор". Більшість сортів позитивно відреагували на попереднє замочування живців у воді.

68.19.02.2651/230395. Дослідження впливу регуляторів росту на культивування різних сортів суниці мускусної (*Fragaria moschata*) в умовах Передкарпаття. Кречківська Г.В., Коссак Г.М., Павлишак Я.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.27-30. - укр. УДК 634.1 .7.

Останнім часом досить актуальними є сучасні підходи для галузі ягідництва, продукція якої має великий попит. Завдяки науковим працям вітчизняних учених досягнуто значних успіхів у вирішенні низки технологічних проблем щодо використання регуляторів росту рослин для повнішого розкриття біологічного потенціалу суниці мускусної (*Fragaria moschata*). Вивчено умови культивування чотирьох сортів полуниці: Еліс, Хоней, Флоренс та Вікторія в умовах Передкарпаття. Проаналізовано вітчизняні регулятори росту рослин "Емістим С" і "Вермістим", які стимулюють процеси розвитку рослин та сприяють ранньому дозріванню врожаю, збільшують енергію проростання та укорінення рослин, стійкість рослин до хвороб (бурої іржі, плодової гнилі) і стресових чинників (високих і низьких температур, засухи), підвищують урожай і покращують якість рослинної продукції. Охарактеризовано сорти суниці мускусної (*Fragaria moschata*): еліс (Alice), хоней (Honeye) флоренс (Florence), вікторія (Victoria) і регулятори росту рослин: "Вермістим" і "Емістим С" та описано поетапно методи проведення досліджень. Досліджено позитивний вплив регуляторів росту "Вермістим" і "Емістим С" на ріст і розвиток (15 %), врожайність (20 %) та стійкість різних сортів суниці мускусної (*Fragaria moschata*) до хвороб бурої іржі (30 %), плодової гнилі (40 %) порівняно із контролем.

68.19.02.2652/230594. Ріст сільськогосподарських рослин із новітніми технологіями водо підготовки. Афтаназів І.С., Шевчук Л.І., Строган О.І., Фалик Т.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.23-29. - укр. УДК 534.29:66.084.

Запропоновано нову технологію водопідготовки для поливу та зрошення сільськогосподарських культур, яка базується на кавітаційній обробці води. Кавітаційною обробкою води її не лише біологічно знезаражують, але й видозмінюють структурну будову від кластерної до мономолекулярної, що разом із застосуванням пероксиду водню гарантує синергічний очищувальний ефект, знижуючи при цьому і необхідну концентрацію дезінфектанта. Фізико-механічні впливи на воду для покращення її властивостей зводяться до так званого явища "активації" води, яке супроводжується зазвичай зміною її структури, підвищенням розчинної здатності та зумовленої цим спроможності до ініціювання хімічних реакцій, насамперед окисних. Фізична суть активації води, незалежно від способу активації, полягає в руйнуванні кластерних структур. Адже передусім вода - це асоційована рідина, у якій молекули об'єднано в групи, що називаються кластерами, і окремих молекул води тут немає. А саме в мономолекулярному стані у воді спостережено підвищену хімічну активність. Саме мономолекулярна структурна будова молекул притаманна цілющій джерельній воді, саме за такої структури вода найкраще засвоюється рослинами та тваринним світом. Описано високопродуктивний низькочастотний вібраційний кавітатор для кавітаційного оброблення води, результати експериментальних досліджень впливу активованої кавітацією води на пророщування та ріст бобових та зернових.

68.19.02.2653/231472. Вплив способів збирання на технології переробки та сфери подальшого використання конопляної сировини. Бойко Г.А., Тіхосова Г.А., Кутасов А.В. // Вісник Херсонського

національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64), С.75-80. - укр. УДК 677.11.021.

В даній статі проведений аналіз сучасних технологій збирання технічних конопель, який показав, що в результаті різних способів збирання одержується різнотипна сировина: цілісні стебла трести або соломи довжиною 1,5-3,5 м; зеленцеві стебла конопель цілі, або різані на визначену довжину; різані на визначену довжину стебла трести або соломи. Визначено, що для конопляної сировини після різних способів збирання потрібна певна механічна обробка, після якої отримується сировина різного функціонального призначення. Наведена узагальнююча схема залежності технологій переробки технічних конопель від способів збирання стебел.

68.19.02.2654/231649. Основи європейських технологій вирощування кормових буряків та дослідження процесу їх подрібнення. Мазур В.А., Любін М.В., Токарчук О.А. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.5-18. - укр. УДК 631.363.23. За останні роки пройшли великі зміни в технології вирощування та кормової оцінки кормових буряків. Урожайність кормових буряків за останні роки збільшилась вдвічі, енергетична цінність наблизилась до концентрованих кормів. На рівні з високою врожайністю, кормові буряки дуже поживні та добре перетравлюються, їх добре поїдають тварини і при цьому виробляють багато енергії для розвитку. Буряківники-селекціонери Баварії вивели сорти та гібриди кормових буряків різних типів, що відповідають вимогам різних районів, враховуючи природно-кліматичні умови, технологію та особливості використання техніки. Комплексна механізація кормовиробництва надає нові можливості. Разом з хімізацією і сільськогосподарською технікою селекція рослин з розведенням нових сортів та гібридів і розвитком кращих форм насінництва можуть скоротити трудомісткість, витрати і час. Найбільш енергомістким та, разом з тим, найпоширенішим процесом підготовки кормів до згодовування є подрібнення. Необхідність механізації процесу подрібнення коренеплодів призвела до створення значної частини найрізноманітніших подрібнювачів: від коренерізок з ручним приводом до високопродуктивних машин. Однак, на сьогоднішній день завдання якісного подрібнення кормів при малій питомій енергоємності подрібнювача залишається до кінця невирішеним, незважаючи на різноманіття конструкцій робочих органів і в цілому машини. Це призводить до того, що енерговитрати на подрібнення складають до 38% загальних енерговитрат на приготування кормів. Особливістю запропонованої конструкції подрібнювача коренеплодів є наявність ріжучих кромки на поверхні обертових барабанів, які виконані у формі зрізаних конусів, зовнішній барабан основою корпусу розміщений догори, а внутрішній барабан основою корпусу розміщений донизу. Барабани можуть обертатися у різні сторони. На подрібнюючих барабанах виконані вікна та закріплені ріжучі елементи. Ключові слова: селекція, сорти, коренеплоди, технології, ріжучі елементи, подрібнення, сила різання, потужність.

68.19.02.2655/231711. Конструктивно-географічні основи розвитку виноградарства у Північно-Східному лісостеповому краї України. Шуліка Б. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.73-81. - укр. УДК 911.2 : 634.8.032 : 632.931.2 (477.52 .54).

Статтю присвячено конструктивно-географічному дослідженню основ розвитку виноградарства у Північно-Східному лісостеповому краї України шляхом проведення мікрокліматичних і фенологічних спостережень, розкриття та обґрунтування їх ролі у практичній діяльності. Використано конструктивно-географічний підхід до вирішення проблеми поширення і промислового вирощування винограду. Розкрито особливості природних умов регіону. Визначено величину суми активних температур по кожній фазі розвитку культури та можливість регулювання цього тепла за фазами. Запропоновано алгоритм визначення урожайності винограду. Розроблено прогнозні варіації, що виступають рекомендаціями для успішного розвитку виноградарства. Ключові слова: конструктивна географія, агрокліматологія, агрокліматичне районування, наукове прогнозування, типи погодних комплексів, сума активних температур, виноградарство, фази розвитку винограду.

68.19.02.2656/231782. Features of gas exchange and use of reserve substances in pumpkin seedlings in conditions of skoto- and photomorphogenesis under the influence of gibberellin and chlormequat-chloride. Poprotska I.V., Kuryata V.G. // Regulatory Mechanisms in Biosystems. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.71-76. - англ. УДК 635.1 .8.

We investigated the effect of gibberellin and the antigibberellic agent chlormequat-chloride on gas exchange and use of reserve substances in pumpkin seedlings during germination in the light and in the dark. We established that an artificial strengthening or growth inhibition of pumpkin seedlings in conditions of skotomorphogenesis caused an increase in of respiration intensity. Gibberellin treatment increased the proportion of assimilation processes in carbon dioxide gas exchange of seedlings, and growth inhibition by retardant caused an increase in respiratory costs when the nutrition type switches in the light from heterotrophic to autotrophic. The formation by seedlings of the demand for reserve assimilates from cotyledons was largely determined by change of activity of subapical meristems, which is manifested in the acceleration of seed germination, enhancing of histogenesis for the actions of gibberellin and in the

weakening of these processes under the influence of retardants. Reserve substances used both oil and nitrogencontaining compounds. The content of protein nitrogen in pumpkin cotyledons decreased more in the light than in the dark, moreover growth inhibition by the retardant slowed down and growth increase by gibberellin accelerated this process both in conditions of photomorphogenesis and skotomorphogenesis.

68.19.02.2657/231795. Вплив гіберелової кислоти та тебуконазолу на формування листкового апарату та функціонування донорно-акцепторної системи рослин овочевих пасльонових культур. Кур'ята В.Г., Рогач В.В., Буйна О.І., Кушнір О.В., Буйний О.В. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.162-168. - укр. УДК 635.1 .8.

Оцінено вплив гіберелової кислоти та тебуконазолу на морфогенез, формування мезоструктури та перерозподіл потоків асимілятів у рослинах перцю солодкого та томату їстівного. Застосування у період бутонізації гіберелової кислоти та тебуконазолу викликає підвищення продуктивності культур внаслідок оптимізації структури та функціонування їх листкового апарату. Як гіберелін, так і антигібереліновий препарат тебуконазол стимулювали формування та функціонування фотосинтетичного апарату перцю та томатів, однак шляхи цієї регуляції різні. Посилення фотосинтетичної активності рослин за впливу гібереліну визначалося в першу чергу формуванням більшої кількості листків і загальної площі листкової поверхні. Застосування тебуконазолу зумовлювало суттєву перебудову мезоструктури листків, їх потовщення за рахунок розростання хлоренхіми, збільшення об'єму клітин стовпчастої паренхіми та лінійних розмірів клітин губчастої паренхіми листків. При цьому підвищувалася питома поверхнева щільність листків, суттєво зростав уміст хлорофілів та вміст азоту (у першу чергу білкового) порівняно з контролем і варіантом із застосуванням гібереліну. Така глибока перебудова фотосинтетичного апарату рослини за дії тебуконазолу спричинювала суттєве зростання донорної функції листків перцю та томатів, показником чого є зростання чистої продуктивності фотосинтезу - найвищої серед усіх варіантів досліду. Отримані результати свідчать також про те, що збільшення хлорофільного індексу виявилось вагомим фактором, ніж збільшення листкового індексу: у томатів за дії тебуконазолу листковий індекс був нижчим, ніж у контролі, однак завдяки вищому хлорофільному індексу урожайність насаджень збільшилася. Оскільки у період плодоношення витрати асимілятів на ріст вегетативних органів суттєво зменшуються, оптимізація фотосинтетичного апарату рослин перцю та томатів сприяла закладанню більшої кількості плодів на рослині та підвищенню урожайності культур. Аналіз співвідношення мас вегетативних органів і плодів дослідних рослин свідчить, що масова частка плодів (акцепторна сфера рослини під час плодоношення) за дії обох препаратів зростає. При цьому в обох варіантах досліду вищою була також масова частка донорів асимілятів - листків. Крім основного джерела асимілятів - процесів фотосинтезу, які посилювалися внаслідок формування більшої площі листкової поверхні (варіант із гібереліном), або оптимізації мезоструктури (варіант із тебуконазолом), формування та ріст плодів відбувалися, імовірно, частково за рахунок реутилізації вуглеводів із вегетативних органів рослини на процеси карпогенезу.

68.37 Захист сільськогосподарських рослин

68.19.02.2658/230548. Методичні основи використання БПЛА для контролю забур'яненості посівів. Ачасов А.Б., Седов А.О., Ачасова А.О. // *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.21-28. - укр. УДК 632.21:528.8.

Мета. Опрацювання методичних підходів до використання квадрокоптерів та вільного програмного забезпечення для оцінки забур'яненості посівів. Методи. Зйомка здійснювалась за допомогою коптерів DJI Phantom Vision 2+ та LadyBug у видимому та ближньому інфрачервоному діапазонах з висот від 10 до 60 м. Дешифрування знімків проводилось за методом контрольованої класифікації в програмах QGIS та TNTmips. Облік бур'янів виконувався на контрольних ділянках 1м² ваговим методом з урахуванням якісного їх складу. Результати. Показано, що найкращі результати розпізнавання бур'янів при дешифруванні знімків дозволяє отримати використання контрольованої класифікації за методом максимальної правдоподібності за умов проведення зйомки з висот до 40 м. На стадії бутонізації соняшника близько 30% бур'янів закрито від дистанційного спостереження листям соняшника, що призводило до автоматичної недооцінки забур'яненості. Висновки. Для оцінки забур'яненості посівів можна використовувати дані зйомки з БПЛА у видимому діапазоні електромагнітних хвиль за умов зйомки з малих висот (до 40 м) та застосування методу контрольованої класифікації при дешифруванні знімків. Необхідно додатково застосовувати наземний контроль забур'яненості для оцінки частки "прихованих" від дистанційного спостереження бур'янів.

68.39 Тваринництво

68.19.02.2659/231815. The influence of a mineral-vitamin premix on the metabolism of pregnant horses with microelemetosis. Shcherbaty A.G., Slivinska L.G., Gutyj B.V., Golovakha V.I., Pidubnyak A.V.,

Fedorovuch V.L. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.293-298. - англ. УДК 636.1.

The article presents data on research into the influence of a mineral-vitamin premix on the clinical condition, erythropoiesis and the metabolism (macro- and micro-elemental, vitaminic, proteinaceous, enzymic) of Hucul breed mares in the last trimester of pregnancy. The Marmix premix contains: vitamins - A, D3, E, B1, B2, B12, pantothenic and ascorbic acids, niacin, biotin; nonorganic compounds of microelements - sulphate of cobalt, copper, zinc, iron, manganese; potassium iodide, sodium selenite; amino acids - lysine, threonine, methionine. The usage of the mineral- vitaminic premix Marmix on pregnant mares during 60 days causes recovery of clinical status, erythropoiesis, raises the level of the cobalt (by 45.9%) and copper (by 2.15 times), normalizes the calcium-phosphorus ratio, raises the phosphorus level in the blood (by 17.7%), raises vitamin A (by 2.5 times) and tocopherol (by 2.02 times), total protein (by 27.7%), decreases the level of urea (by 42.2%), activity of AspAT [aspartate transaminase or aspartate aminotransferase] (by 42.9%) and AlAT [alanine transaminase] (by 44.9%) and alkaline phosphatase (by 43.7%). The research conducted contributes to improvements in the study of the pathogenesis of microelementosis of mares and develops an efficient way of treating and preventing the development of microelementosis among these animals.

68.41 Ветеринарія

68.19.02.2660/231777. Changes in the viability of *Strongyloides ransomi* larvae (Nematoda, Rhabditida) under the influence of synthetic flavourings. Boyko A.A., Brygadyrenko V.V. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.36-40. - англ. УДК 619:576.89; 619:616.995.1.

One of the most common nematodes of pigs globally is *Strongyloides ransomi* Schwartz and Alicata 1930. It usually causes aggravation of physiological indicators of its hosts and damage to their immune system. Also it is a good modelling object for the evaluation of the antiparasitic activity of new anthelmintic drugs. We conducted laboratory experiments to assess the effect of flavouring additives with flower odour (benzaldehyde, citral, D-limonene and β -ionone) upon the viability of *S. ransomi* larvae. The mortality rate was calculated for 24 hours exposure at four concentrations of each substance (10, 1, 0.1 и 0.01 g/l) with eight replications. The lowest LD50 values were obtained for citral (97 mg/l) and benzaldehyde (142 mg/l). These substances are recommended for further evaluation of their anthelmintic effect in experiments using laboratory animals. Unlike other substances, the effect of β -ionone and D-limonene even at a concentration of 10 g/l after 24 hours caused the death of <50% of *S. ransomi* larvae. The study of flavouring additives with flowery odour, which are permitted to be used in food for humans and also to be used in cosmetics, is a promising field for research aimed at the development of new antiparasitic drugs.

68.19.02.2661/231796. Компарменты паренхимы лимфатических узлов у новорожденных особей быка домашнего (*Bos taurus*). Гаврилин П.Н., Гаврилина Е.Г., Кравцова М.В. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.169-178. - рос. УДК 619:616Ф07.

Проанализированы особенности строения компарментов (лимфоидных долек) в паренхиме различных групп лимфатических узлов у новорожденных особей быка домашнего. Для одновременной визуализации структурных компонентов лимфоидных долек использовали авторскую модификацию импрегнации тотальных срединных замороженных срезов азотнокислым серебром. Лимфоидная паренхима всех групп лимфатических узлов имеет выраженную дольчатую структуру. Компоненты лимфоидных долек подразделяются на два основных морфотипа. Первый морфотип представлен лентообразными перисинусоидальными тяжами (интерфолликулярная зона, паракортикальные и мозговые тяжи), которые обеспечивают миграцию лимфоцитов, детекцию антигенов и аккумуляцию плазмочитов. Вторым морфо- тип представлен округлыми образованиями (центральные зоны единиц глубокой коры или Т-зависимые зоны, лимфатические узелки или В-зависимые зоны), отвечающие за клональную пролиферацию лимфоцитов. Относительный объем структур первого морфотипа в 4,5-8,0 раз превышает объем структур второго морфотипа. Структуры первого морфотипа развиты относительно равномерно, а среди зон второго морфотипа преобладают Т-зависимые зоны (в 4,5-30,0 раз больше объема В-зависимых зон). Лимфатические узелки являются топографически нестабильными компонентами лимфоидных долек, формируются на основе всех видов тяжей лимфоидной паренхимы, и, в том числе, мозговых тяжей висцеральных лимфатических узлов.

68.19.02.2662/231811. Immunohistochemical and clinical changes in the respiratory tract of chickens, naturally infected with the fowlpox virus. Al Rawashdeh M.S.M. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.271-276. - англ. УДК 619:616.9Ф036.22; 619:616.9.

It is clear that currently the question of study of the pathological changes in the respiratory tract of chickens due to the impact of the fowlpox virus remains relevant, as the pathogenesis of nutritional deficiency, the presence of mycotoxins or the papilloma virus are characterized by the same clinical manifestations. We

analyzed 88 chickens, naturally infected with the fowlpox virus, using clinical and immunohistochemical methods of investigation. Among all species of birds, we studied only chickens, data on which were collected for five years from veterinary clinics. The investigation revealed lesions basically characterized by the presence of changes in the typical structure of the chicken's respiratory tract. As a result, we found clear criteria for the pathological process in the respiratory tract of chickens, which are typical for fowlpox. Thus, we discovered respiratory tract obstruction, as well as many intracytoplasmic pale eosinophilic inclusions in hyperplastic cells. We found an accumulation of mononuclear cells consisting mainly of macrophages, lymphocytes, plasma and mononuclear cells inside the mucous and muscle membranes. Bronchial lumens were blocked by necrotic and desquamated epithelial cells, red blood cells, bacterial colonies and amorphous eosinophilic material. We found accumulations of lymphocytes and macrophages in the parenchyma of the lungs. The hyperplastic epithelial cells reacted immunohistochemically with antibodies against the fowlpox virus in the respiratory tract. Immunoreaction occurred mainly in the cytoplasm of infected cells, inclusions, and necrotic and desquamated cells. The study proved immunohistochemical methods of investigation can be a useful additional tool for establishing a final diagnosis, especially in acute and subacute phases of the disease. The following respiratory signs were observed in severe cases of fowlpox: damage to the lungs in 33 cases (46.5%), parabronchium - 20 (28.2%), parabronchial connective tissue - 8 (11.3%), and mucous membrane of the larynx and trachea - 10 (14.1%). In mild and moderate cases of fowlpox, the following respiratory signs were observed: hyperemia and thickening of the mucous membrane of the trachea - 14 (82.4%), as well as hyperemia in the nasal conchae and paranasal sinuses - 3 (17.7%). In the future, it will be necessary to conduct deeper studies to detect pathological manifestations of this disease, not only in the respiratory tract, but also in other organs and systems of chickens.

68.43 Заготівля продукції сільського господарства

68.19.02.2663/230606. Гідродинаміка руху теплового агента під час фільтраційного сушіння *miscanthus giganteus*. Атаманюк В.М., Мосюк М.І., Гринчук Ю.М., Бабич А.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.84-88. - укр. УДК 66.047.45. Наведено результати експериментальних досліджень гідродинаміки руху теплового агента крізь стаціонарний шар подрібненого *miscanthus giganteus*. Визначено основні параметри шару *miscanthus giganteus* та вибрано еквівалентний діаметр каналів між частинками $d(e)$. Подано основні технічні характеристики *miscanthus giganteus*. Проведено експериментальні дослідження гідродинаміки фільтрування теплового агента крізь стаціонарний шар *miscanthus giganteus*. Наведено експериментальні дослідження гідродинаміки шару *miscanthus giganteus* від фіктивної швидкості теплового агента. Отримано рівняння, яке описує складну залежність між напором і швидкістю, зумовлену пружними властивостями *miscanthus giganteus*. Отримане рівняння дає змогу прогнозувати енергетичні затрати на створення перепаду тиску під час сушіння в стаціонарному шарі *miscanthus giganteus* у межах зазначених похибки і меж висоти шару та фіктивної швидкості. Представлено коефіцієнт опору шару *miscanthus giganteus* у вигляді безрозмірних комплексів як функцію числа Рейнольдса. Визначено коефіцієнт гідравлічного тертя. Проаналізовано абсолютне значення відносної похибки між теоретично розрахованими значеннями та експериментальними даними. Одержано критеріальні залежності, які дають змогу використати отримані результати для проектування нового сушильного обладнання за подібних гідродинамічних умов.

68.45 Полювання і мисливське господарство

68.19.02.2664/229245. Елементи технології створення пасовищ для оленя лісового в умовах вольєрного розведення. Бугрин Л.М., Партика Т.В., Похалюк О.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.37-40. - укр. УДК 633.2.03:636.01.

Проаналізовано рослинний та ґрунтовий покрив земель, виведених із сільськогосподарського користування під влаштування фермерського мисливського господарства. Видовий склад на території вольєра нараховує 60 видів рослин, більшість з яких представлена різнотрав'ям, а основні злаки характеризуються низькою кормовою цінністю. Бобові представлені тільки розкиданими екземплярами горошку мишачого (*Vicia cracca* L.) та конюшини повзучої (*Trifolium repens* L.). Така невелика кількість цінних злакових і бобових трав зумовлює необхідність докорінного покращення наявних пасовищ. Виявлено низьку забезпеченість ґрунтів досліджуваної території поживними елементами, низький ступінь гумусованості, кислу реакцію середовища. Характеристики ґрунту зумовлюють використання як бобового компонента травосуміші лядвенцю рогатого (*Lotus corniculatus* L.) та конюшини гібридної (*Trifolium hybridum* L.). Запропоновано в умовах Полісся Західного на середньозволожених луках із мінеральними ґрунтами на територіях, виведених із сільськогосподарського використання, залужувати пасовища для оленя лісового (*Cervus elaphus* L.) сумішами із тимофіївки лучної (*Phleum pratense* L.), грястиці збірної (*Dactylis glomerata* L.), пажитниці багаторічної (*Lolium perenne* L.), лядвенцю рогатого та конюшини гібридної.

68.19.02.2665/229248. Характеристика вольєрів для ратичних *Artiodactyla* на території Житомирської області. Кратюк О.Л., Гузій А.І., Власюк В.П., Бездітко Л.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.50-53. - укр. УДК 639.[1.04+1.053]:630*15(477.42).

Досліджено стан вольєрного господарства Житомирської області. На 01.03.2018 р. на території області мисливське господарство веде 91 користувач, в 11 з них функціонують вольєри. Їх загальна площа становить 941,7 га. Порівняно з 2007 р. площа вольєрів зросла у 8 разів. Найбільшими у регіоні є вольєри ТОВ "Камія Плюс" (500,0 га) та СФГ "Земля Полісся" (228,0 га). Серед державних підприємств найбільші вольєри функціонують у ДП "Білокоровицьке ЛГ" (70,5 га) та ДП "Баранівське ЛМГ" (56,2 га). Ще три вольєри можна вважати (для Житомирської обл.) середніми, а саме: вольєр ТОВ "МК "Хантер" (40,0 га), ТОВ "УТМР" (29,0 га) та Житомирської ОО УТМР (12,0 га). Упродовж 2007-2017 рр. загальна площа вольєрів області істотно зросла. У 2007 р. вона становила 120,0 га, а на початок 2018 р. - 941,7 га. Завдяки будівництву у 2011 р. вольєра ТОВ "Камія Плюс" їх площа зросла більш ніж удвічі. На початку XXI ст. на території області існувало 4 вольєри (ДП "Баранівське ЛМГ", ДП "Радомишльське ЛМГ", СФГ "Земля Полісся" та МГ "В'юнки"), в яких утримували 46 особин *Cervus nippon* та 75 особин *Sus scrofa*. У 2017 р. чисельність основного поголов'я ратичних становила уже 561 особину 6 видів (*Cervus elaphus* (29,6 %), *Sus scrofa* (20,0 %), *Dama dama* (19,3 %), *Ovis ammon* (18,2 %), *Cervus nippon* (8,2 %), *Capreolus capreolus* (4,8 %)). Якщо у 2013 р. більше половини всього поголов'я (52,4 %) становила *Sus scrofa*, то за два роки - у 2016 р. - її частка становила вже 40,0 %, а у 2018 р. - тільки 20,0 %. Натомість частка *Cervus elaphus* за останні три роки у вольєрах зросла від 15,3 % до 29,6 %.

68.19.02.2666/229570. Видовий склад та динаміка чисельності ратичних *artiodactyla* у вольєрах на території Житомирської області. Кратюк О.Л. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.34-37. - укр. УДК 639.[1.04+1.053](477.42).

Досліджено видовий склад та динаміку чисельності ратичних тварин у вольєрах на території Житомирської області. Площа вольєрів регіону становить 941,7 га. На 2004 р. на території області існувало 4 вольєри загальною площею 374,2 га. Упродовж 2005-2009 рр. площа вольєрів змінювалася від 117,2 га у 2005 р. до 178,2 га у 2009 р., у 2011 р. вона вже становила 576,7 га, а у 2016 р. - 715,2 га. У вольєрах Житомирської обл. утримують *Cervus nippon*, *Cervus elaphus*, *Sus scrofa*, *Capreolus capreolus*, *Dama dama*, *Ovis ammon* загальною чисельністю 561 особина, яка за період 2004-2017 рр. зросла у 5 разів. На початку XXI ст. на території області існувало 4 вольєри, у яких утримували 46 особин *Cervus nippon* та 75 особин *Sus scrofa*. До 2011 р. у вольєрах регіону утримували виключно ці види. У 2013 р. більше половини всього поголов'я (52,4 %) становила *Sus scrofa*, то за два роки - у 2016 р. - її частка становила вже 40,0 %, а на початку 2018 р. - тільки 20,0 %. Найстійкішою у господарствах регіону залишається популяція *Cervus nippon*, чисельність якого змінюється в межах 40-56 особин. Встановлено, що зміна чисельності *Sus scrofa* за роками дуже істотна: від 15 особин (2005-2007 рр.) до 185 (2014 р.). Користувачі дедалі частіше надають перевагу *Cervus elaphus*, чисельність якого у вольєрах за останні роки зросла до 166 особин. Упродовж 2012-2017 рр. чисельність *Ovis ammon*, *Capreolus capreolus* та *Dama dama* у господарствах області поступово зростає, як зростає і кількість самих господарств, де їх утримують.

68.19.02.2667/230393. Мисливські водоплавні птахи водосховища "Відсічне" (Житомирська область). Guziy A.I., Vlasjuk V.P., Kratiuk O.L. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.19-22. - укр. УДК 639.12.053.

Водосховище "Відсічне" на 16 км простягається уздовж р. Тетерів - від с. Побитівка до с. Дениші Житомирського району. Воно потребує очищення, що може істотно вплинути на структуру його рослинного і тваринного світу. За мету роботи поставлено вивчення структури населення мисливських водоплавних птахів та розроблення заходів з їх охорони. Загалом тут зафіксовано 25 видів мисливських водоплавних птахів, із яких 11 - гніздових, 12 - пролітних і 2 - зимуючих. Найбільш представленими є Гусеподібні птахи, за якими йдуть Норцеподібні та Журавлеподібні. За відносною чисельністю переважають рідкісні види птахів (11 таксонів), потім - звичайні (8 видів). У весняно-міграційний період переважають крижень, свищ, червоноголова чернь та лиска; у гніздовий - крижень, лиска та водяна курочка; в осінньо-міграційний - крижень, червоноголова чернь, свищ та лиска. Найбільшим різноманіттям та чисельністю водоплавних птахів, особливо у гніздовий період, відрізняються витоки водотоків. Поряд із цим, їх рослинність затримує змиви ґрунтових частин, що сприяє зменшенню замулення водосховища. Окрім цього, тут тримаються ондатри, кабани та інші види. Після розчищення водосховища такі ділянки важливо залишати недоторканими, у природному стані. З метою покращення умов проживання мисливських водоплавних птахів, доцільно провести біотехнічні заходи. До таких біотехнічних заходів можна віднести влаштування гніздівель для крижня, нерозня, лебедя-шипуну, розширюють свій ареал гоголь та інші дупло-гніздові птахи. Як експеримент, можна було б уздовж водосховища вивісити штучні гніздівлі для дупло-гніздових водоплавних птахів.

68.47 Лісове господарство

68.19.02.2668/228834. Генезис наукових підходів до проведення ринково орієнтованих перетворень у лісових галузях України. Шубалий О.М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.130-136. - укр. УДК 330.15.

У статті вивчено та узагальнено наукові підходи до проведення ринково орієнтованих перетворень у лісових галузях України, проведено їх синтез з метою вироблення орієнтирів для подальших трансформацій. Виявлено, що протягом останнього десятиліття проводилися системні наукові дослідження щодо обґрунтування пріоритетів, цілей, політики і стратегії, механізмів та інструментів реалізації ринково орієнтованих перетворень у лісовому секторі України.

68.19.02.2669/229210. Гідрологічний режим і ріст соснових насаджень в умовах осушувальних меліоративних систем. Юхновський В.Ю., Прокопчук Р.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.9-13. - англ. УДК 630*116:582.475:631.62.

Здійснено ретроспективний аналіз становлення і розвитку осушувальної меліорації у Волинському Поліссі. Змодельовано ріст соснових насаджень у межах регульованої осушувальної системи і на контролі. Встановлено, що до середини III класу віку висоти насаджень на осушених ділянках перевищують висоти насаджень на контролі на величину 2,1 м. Починаючи з III класу віку, сосна на осушених ділянках стрімко збільшує приріст й у віці кількісної стиглості різниці у висотах сягає 3,0 м. Соснові насадження на меліоративних ділянках переходять у вищий клас бонітету. Різниця між середніми висотами у VII класі віку становить 2,7 м. Порівняльний аналіз змін запасів соснових насаджень показує, що в IV класі віку запаси сосни на осушених ділянках перевищують 15 % від контролю, а у віці кількісної стиглості ця різниця сягає 21 %, що становить 89 м³/га і є вагомим аргументом застосування осушувальної меліорації на надмірно зволжених землях Волинського Полісся. Аналізуючи гідрологічний режим осушувальної системи "Страшево" за 14-річний період, з'ясовано, що рівень ґрунтових вод упродовж 2010-2017 рр. стрімко знижується, сягаючи стабільної величини 124-140 см, тоді як до 2009 р. він змінювався в межах 61-83 см. Тривале і значне пониження рівня ґрунтових вод призводить до всихання насаджень, тому для забезпечення оптимального гідрологічного режиму лісових ділянок потрібно застосовувати шлюзування каналів або реконструкцію осушувальної системи у систему двосторонньої дії.

68.19.02.2670/229211. Динаміка таксаційних показників березово-соснових деревостанів в умовах свіжого соснового бору та їх короткотерміновий прогноз. Копій Л.І., Фізик І.В., Баран С., Каганяк Ю.Й., Копій С.Л., Чаплик О.А., Лентяков В.В., Преснер Р.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.14-19. - укр. УДК 630*[644.2+524.4]. Здійснено моделювання основних лісівничо-таксаційних показників для березово-соснових деревостанів в умовах свіжого соснового бору. Використання деревом площі живлення у повному обсязі є верхнім обмеженням росту у фіксований момент часу. Досягнення максимальних біометричних показників дає змогу дереву найкраще використовувати потенційну родючість ґрунту. З погляду теорії систем, деревостан, що досягає стану динамічної рівноваги, називають оптимальним, який характеризується найвищою продуктивністю. Вплив природних чинників на формування деревостанів зумовлює природний, без антропогенного втручання, розвиток лісостанів, за якого ріст і розвиток дерев забезпечується саморегуляцією. Внаслідок цього формуються динамічно врівноважені, максимально продуктивні біологічні системи. Докладний аналіз процесів росту і розвитку деревостанів у конкретних умовах дає змогу визначати моделі короткотермінового прогнозу окремих показників деревостану для розрахунку інтенсивності та повторюваності доглядових рубань. Встановлено, що збільшення обсягу вирубуваної деревини сосни веде до зменшення запасу та істотного збільшення середнього діаметра кращих дерев. Результати прогнозу отримано для інтенсивності доглядових рубань в межах 16-30 % від запасу деревостану на контрольній пробній площі. Отримані динамічні ряди основних таксаційних показників соснових деревостанів у свіжому сосновому борі запропоновано використати як теоретичну основу для подальшого проектування доглядових рубань та формування березово-соснових насаджень із поліпшеною товарною структурою.

68.19.02.2671/229212. Соснові насадження ДП "Коростишівське ЛГ" на ґрунтах із кристалічними породами. Ковалевський С.Б., Кроль А.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.20-23. - укр. УДК 630*2:553.521(477.42).

Досліджено особливості формування ґрунтових умов на території Українського Полісся. Показано недостатнє вивчення особливостей росту та розвитку насаджень сосни звичайної Центрального Полісся на ґрунтах з наявністю та виходом на поверхню кам'яних порід. У регіоні досліджень найпоширенішими є дернові середньо опідзолені супіщані та піщані ґрунти. На глибині 74-86 см розташована материнська гірська порода, яка за механічними властивостями належить до дрібнозернистого жовтуватого піску в деяких місцях (на пагорбах і верхніх частинах схилів, а також

просто на рівному рельєфі) на глибині 15-24 см та, що також трапляється нерідко, виходять кам'яні породи на поверхню ґрунту у вигляді щебеню та валунів. Дослідження проведено на пробних площах, закладених у насадженнях із заляганням та виходом на поверхню кам'яних порід. У ДП "Коростишівське лісове господарство" культури сосни звичайної на ділянках з наявністю кам'яних порід у ґрунті почали створювати 100 років тому назад. До сьогодні збереглися високопродуктивні та біологічно стійкі насадження, які створені на таких ґрунтах, на загальній площі 569 га. Характерною особливістю насаджень цього підприємства є наявність лісів на великих площах з низькою повнотою. Як природні, так і штучні насадження різного віку займають землі із глибоким і близьким до денної поверхні розташуванням кам'яних порід і навіть на деяких ділянках каміння виходить на поверхню землі.

68.19.02.2672/229213. Вимірювання висоти дерев і чагарників із використанням квадрокоптера. Бідолах Д.І., Білоус А.М., Кузьович В.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.24-27. - укр. УДК 712.253:003.12:657.371(477.63). Опрацьовано можливість використання безпілотного літального апарата (квадрокоптера) для вимірювання висоти дерев і чагарників. Встановлено, що візування прицілу безпілотного літального апарата з розміщеною на ньому камерою на основу дерева і його верхівку перпендикулярно до прямої осі стовбура дає змогу фіксувати його параметри за допомогою GPS- приймача у тривимірній системі координат x , y , z . Цю інформацію можна використати для визначення висоти вимірюваного об'єкта зі збереженням просторової та висотної атрибутивної інформації в цифровому вигляді разом із фотознімком верхівки. Апробацію запропонованого способу вимірювання висоти проведено на базі змішаних насаджень лісових масивів ДП "Бережанське лісомисливське господарство" та паркових насаджень у Бережанському призаказному парку на Тернопільщині. При цьому, для порівняння точності вимірювання, виконано одночасне визначення висот дерев і чагарників за допомогою лазерного висотоміра Nikon Forestry 550, оптичного висотоміра ВА та лісового висотоміра-кутоміра ВУЛ-1. Виявлено, що запропонований спосіб визначення висоти дерев та чагарникових порід дає змогу отримувати результати високої точності (з відхиленням до 2 %) без необхідності встановлення базисної віддалі під час вимірювань. Окрім цього, такий підхід дає змогу проводити візування на дійсну верхівку дерева та полегшує визначити висоту в умовах загущених деревостанів.

68.19.02.2673/229214. Класифікація лісового покриву за сезонними композитними мозаїками Landsat. Миронюк В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.28-33. - укр. УДК 630*585.

Розглянуто методику картографування рівнинних лісів України з використанням супутникових знімків Landsat 8 OLI. Класифікацію лісового покриву виконано за допомогою платформи Google Earth Engine (GEE) API, яка забезпечує доступ до архівів супутникових даних і володіє необхідними інструментами для їхнього оброблення. Використано попиксельну процедуру поєднання супутникових знімків у вигляді безхмарних композитних мозаїк за принципом відбору "найкращих" спостережень. Для території рівнинної частини України з архіву відібрано 1548 знімків Landsat 8 OLI, на основі яких створено безхмарні композитні мозаїки для чотирьох сезонів: рік, літо, осінь, квітень-жовтень. Щоб забезпечити повне покриття території досліджень якісними спостереженнями та уникнути пропуску даних, знімки відібрано впродовж 2014-2016 рр. Незалежними змінними для класифікації були спектральні канали видимого та інфрачервоного діапазону, їхні відношення, спектральні перетворення типу "ковпак з кистю", специфічні статистичні метрики, топографічні показники. Для збору опорних даних створено стратифіковану навчальну вибірку обсягом близько 4700 спостережень, а для інтерпретації вибірових одиниць застосовано загальнодоступні супутникові знімки сервісів Google Maps та Bing Maps. За допомогою класифікаційних моделей Random Forest створено лісову маску, а також тематичну карту, що відображає поширення хвойних, листяних і мішаних лісових насаджень на території рівнинної України. Після перевірки результатів встановлено, що для низки областей степової зони площа лісів виявилася істотно меншою, порівняно з даними офіційної статистики, а для низки північних - навпаки більшою. На основі цього зроблено припущення, що супутникові знімки Landsat 8 OLI дають змогу виявляти процеси природного поновлення лісу на колишніх сільськогосподарських землях українського Полісся, проте їхнє просторове розрізнення недостатнє для картографування насаджень лінійного типу степової зони. Загалом карта характеризується високою точністю (75-88 %). Отримані результати свідчать про доцільність застосування сезонних композитних мозаїк та хмарних технологій для великомасштабного картографування лісів України.

68.19.02.2674/229215. Моделювання морфометричних показників крони робінії несправжньооакації в умовах північного степу України. Ситник С.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.34-37. - укр. УДК 633.875:630*22.23(292.486)(477).

Морфологічні параметри крони лісотвірних порід використовують як предиктори для визначення біомаси асиміляційної складової дерев, яка забезпечує виконання головної біосферної функції рослин.

Робінія несправжньоакація (*Robinia pseudoacacia* L.) - одна з найпоширеніших лісотвірних порід Степу України. Цей вид формує лісові насадження переважно захисного функціонального призначення. Проаналізовано морфологічні характеристики крони дерев робінії несправжньоакації у деревостанах, що зростають в умовах Північного Степу України. Дослідження проведено в робінієвих деревостанах на двадцяти пробних площах із рубанням 60 модельних дерев. Оцінено результати кореляційного аналізу параметрів крони із таксаційними показниками модельних дерев. Встановлено прямий тісний достовірний зв'язок між об'ємом крони та діаметром проекції крони й об'ємом стовбура. Не виявлено лінійної залежності між відношенням протяжності крони до діаметра проекції крони та біометричними показниками модельних дерев. Охарактеризовано залежність якісних показників надземної фітомаси - маси деревної зелені та маси гілок від об'єму крони, що описано алометричною та поліноміальною функціями відповідно. Запропоновано моделі оцінювання залежності діаметра проекції та об'єму крони від таксаційних показників дерев (діаметр стовбура на висоті 1,3 м та висота), що можна використовувати в практиці ведення лісогосподарської діяльності в робінієвих насадженнях в умовах степової зони України.

68.19.02.2675/229219. Поширення хвороб у лісах Волинської області. Вишневський А.В., Турко В.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.51-54. - англ. УДК 630*23:504.73.05.

Розглянуто особливості поширення та динаміку розвитку осередків хвороб у лісах Волинської області. Встановлено, що динаміка осередків хвороб лісу є негативною в лісопатологічному аспекті, а площа осередків найнебезпечніших хвороб лісу за 2016 р. збільшилась на 954,8 га (3,8 %). Висвітлено основні проблеми та тенденції санітарного стану лісів та наведено характеристику осередків хвороб лісу в межах Волинського ОУЛМГ. Показано динаміку санітарних рубань, вибіркового та суцільних, за останні 10 років та розподіл СРС за причинами розладу в межах Волинського ОУЛМГ. Проаналізувавши санітарний стан лісів Волині, встановлено, що загалом ліквідовано заходами боротьби та списано впродовж звітного року 1220,5 га осередків хвороб, затухли під дією природних факторів 539,7 га осередків хвороб, виникло протягом року 2716,8 га нових осередків. Виявлено, що найбільшим осередком хвороб по площі є коренева губка (*Heterobasidion annosum* (Fr.) Bref. 1889). Її площа, порівняно з попередніми роками, збільшилась на 4,5 % і становить 13961 га. У 2016 р. виникло 1590 га осередків кореневої губки, а ліквідовано заходами боротьби 708 га. Встановлено, що досить поширеними хворобами по площі в лісах області є, стовбурова гниль (*Fomes fomentarius* (L) Fr.1849) - 2363 га; осиковий трутовик (*Phellinus tremulae* (Bondartsev & Borisov, 1953) - 993 га; поперечний рак дуба (*Pseudomonas quercus* Schern.) - 922 га; несправжній дубовий трутовик (*Daedalea quercina* (L.) Pers.1801) - 676 га; березова губка (*Piptoporus betulinus* (Bull.) - 657 га.

68.19.02.2676/229241. Моделі динаміки надземної фітомаси дерев ялини європейської залежно від їхніх таксаційних показників у переважаючих типах лісорослинних умов Полонинського хребта українських Карпат. Гриник Г.Г., Задорожний А.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.9-19. - укр. УДК 630*5:582.475.2.

Для аналізу надземної фітомаси дерев ялини європейської залежно від їхніх таксаційних показників на основі встановленої щільності в абсолютно сухому стані компонентів фітомаси, розрахованих на основі лабораторного опрацювання зразків із загалом 120 модельних дерев, розроблено відповідні математичні моделі, які адекватно описують динаміку досліджуваних компонентів залежно від таксаційних ознак дерев у типах лісорослинних умов С(3) та D(3). Значення фітомаси збільшується із збільшенням значення діаметра та висоти стовбура в обох досліджуваних типах лісорослинних умов (ТЛУ). Для більшості компонентів надземної фітомаси дерев ялини відзначено вищі значення в ТЛУ D(3), порівняно із аналогічними значеннями в С(3), за винятком фітомаси хвої. Встановлено, що різниця у значеннях досліджуваних компонентів надземної фітомаси в різних типах лісорослинних умов відрізняється незначно і для фітомаси: деревини стовбурів спадає від 12,4 до 8,8 %; кори стовбурів - від 6,2 до 1,8 %; деревини гілок - від 18,0 до 14,6 %; кори гілок - від 10,8 до 6,4 %; стовбура у корі - від 11,7 до 8,3 %; крони - від 3,6 до 3,2 %; надземної фітомаси дерев - від 9,1 до 7,0 %. Тільки для фітомаси хвої виявлено збільшення різниці у значеннях для різних ТЛУ: від 14,2 до 14,8 %. Загальна фітомаса крони дерева опосередковано повторює динаміку фітомаси деревини гілок крони та фітомаси хвої. Ці два компонента комплексно впливають на формування фітомаси крони. Встановлено, що в ТЛУ D(3) частка фітомаси хвої у загальній фітомасі крони є нижчою, порівняно із ТЛУ С(3), та максимально становить до 45 % фітомаси крони. Залежність сумарного значення надземної фітомаси від висоти та діаметра стовбура дерева характеризується збільшенням значення цього показника зі збільшенням значень таксаційних показників: для ТЛУ С(3) - від 14,1 до 1607,1 кг, а для ТЛУ D(3) - від 15,5 до 1727,9 кг.

68.19.02.2677/229244. Економічні аспекти вирубування дерев, заселених стовбуровими шкідниками, у соснових лісах полісся. Андреева О.Ю., Мартинчук І.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.31-36. - укр. УДК 630.453.

Оцінено втрати внаслідок погіршення якості деревини сосни звичайної в осередках стовбурових шкідників у Поліссі. Встановлено, що короїди починають заселяти дерева у квітні, а у травні заселеність дерев у верхній частині стовбурів сягає 12 %, у середній частині стовбурів - 9 %. У червні заселеність дерев наростає через чорного соснового вусача та друге покоління верхівкового й шестизубчастого короїдів. У червні та серпні у верхній частині заселено 32 і 87 % дерев, у середній - 44 і 74 %, у нижній - 35 і 65 % відповідно. Деревину дерев, заселених у квітні, оцінюють у червні третім сортом, а у вересні - як технологічну сировину. Встановлено, що деревина дерев, які взошли у 2016 р., а у вересні 2017 р. залишалися сухостоєм, придатна як технологічна сировина, а деревина зрубаних і залишених на землі дерев - як дрова. Визначено, що вартість деревини в осередках стовбурових шкідників зменшується в 1,71 рази або на 70,8 % у випадку, якщо дерева, заселені у поточному році, залишити у лісі до кінця вересня. У разі вирубаня та залишення заселених дерев на землі у лісі до кінця вересня наступного року вартість деревини зменшується у 2,42 рази або на 142,1 %. Рішення стосовно вилучення дерев старого сухостою, які не заселяються фізіологічними стовбуровими шкідниками, для отримання деревини потрібно приймати з урахуванням екологічних і економічних аспектів.

68.19.02.2678/229250. Вплив методу створення насаджень дуба звичайного (*Quercus Robur L.*) на їхню продуктивність в умовах свіжої грабової діброви правобережного лісостепу України. Остапчук О.С., Кузьович В.С., Соваков О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.59-63. - укр. УДК 630*16-035.22:582.632.1(477.46).

Досліджено продуктивність штучних дубових насаджень свіжих грабових дібров залежно від методу їхнього створення. За даними пробних площ у віці 10-68 років визначено основні лісівничо-таксаційні показники культур дуба звичайного (*Quercus robur L.*). Виявлено їхню залежність від методу створення і відмінність у продуктивності культур, які створені садінням сіянців і висівом жолудів на свіжих зрубках. Встановлено, що, починаючи з 10-річного віку, середні висоти культур дуба істотно залежать від методу створення культур. Висоти культур дуба, створеного висівом жолудів, у віці молодняка на 6-9 % більші, ніж за умови створення культур садінням сіянців. З часом ця різниця за висотами збільшується і в VII класі становить 11-19 %. Оцінено вплив методу створення на середні діаметри дерев дуба. Доведено, що до 40 років середній діаметр дерев дуба більший за умови створення насаджень садінням, але з часом діаметри вирівнюються. Виявлено певну послідовність у збереженні чисельності дуба. За умови висівання кількість збережених дерев на 1 га в 10-річному віці на 37,5 % більша, але з часом різниця зменшується і в 68 років становить 17,3 %. Встановлено вплив методу створення на запас дерев дуба. За умови створення культур висівом, залежно від віку насаджень, запас дерев дуба на 1 га збільшується в середньому до 40 %. Встановлено вплив методу створення культур на загальну продуктивність змішаних дубових деревостанів. З'ясовано, що за умови створення культур методом висіву жолудів, запаси насаджень на 1 га більші в середньому на 17 %. Культури дуба, створені висівом, мають краще очищення стовбурів від гілля і сучків, а стовбури є більш повнодеревними.

68.19.02.2679/229350. Антропогенні зміни висотної поясності Українських Карпат. Олійник В.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.80-83. - укр. УДК 911.2:581.9.

Охарактеризовано кількісні зміни лісистості водозборів, розораності земель та співвідношення букових і ялинових деревостанів під антропогенним впливом для різних висотних поясів. З'ясовано, що найбільші зміни відбулися в букових лісах, дещо менші у мішаних лісах і незначні - у ялинових. Для них запропоновано диференційовану систему заходів щодо протидії негативним процесам.

68.19.02.2680/229407. Просторово-часова динаміка запасів деревини у лісовому фонді Рівненської області. Мельничук Михайло, Чабанчук Валентина. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.211-217. - укр. УДК 630*535.

Проведено дослідження просторово-часової динаміки показників загального та середнього запасів деревини у лісовому фонді Рівненської області. Проаналізовано динаміку та взаємозалежність показників загального запасу та площі вкритих лісовою рослинністю земель за останні 20 років. Проведено дослідження за різними напрямками: за категоріями земель, за групами порід, за лісотвірними породами, за віковою структурою. Обчислено показники середнього запасу для кожної групи порід, для лісотвірних порід та для кожного лісового господарства. Виявлено основні лісоутворювальні породи межам групи порід: сосна звичайна, дуб черешчатий, береза повисла. Структура загального запасу деревини за групами віку відображена в розрізі кожної групи порід та визначено, що переважають запаси середньовікових та пристигаючих деревостанів. Просторові особливості результатів дослідженні відображені на картосхемі.

68.19.02.2681/229461. Земельно-ресурсне районування території Івано-Франківської області. Дарчук Костянтин, Смірнов Ярослав. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці:

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.68-74. - укр. УДК 911.3:332.3 (477.86).

Розглянуто особливості використання земельних ресурсів Івано-Франківської області. Досліджено компонентну структуру земельного фонду та особливості його територіальної диференціації. Проведено земельно-ресурсне районування території Івано-Франківської області з урахуванням природничогеографічних, соціально-економічних та еколого-географічних аспектів землекористування. Розкрито сучасні особливості використання земель у межах основних категорій та земельно-ресурсних таксономічних одиниць.

68.19.02.2682/229462. Геопросторові аспекти збалансованого лісогосподарювання у Чернівецькій області. Данілова Ольга. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.75-81. - укр. УДК [911.3:502.171:630](477.85).

Проаналізовано основні напрями лісогосподарювання у Чернівецькій області у розрізі держлісгоспів та держецлісгоспів, які є найбільшими лісогоскористувачами у регіоні. Виявлено, що у межах досліджуваного регіону є значні відмінності у структурі, кількісних та якісних показниках лісогосподарювання. Методом кластерного аналізу на основі трьох груп показників, що характеризують лісозаготівельну діяльність, лісовідновлення, лісозахист і лісоохорону було виділено регіони із 4 типами лісогосподарювання.

68.19.02.2683/229564. Ботанічна межа між лісостепом і Карпатами та її вплив на формування лісової рослинності Дрогобицької височини. Сорока М.І., Шовган А.Д., Юськевич Т.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.9-13. - укр. УДК 630*174.754.

Наведено результати досліджень лісової рослинності Дрогобицької височини та зроблено спробу виокремити асоціації лісової рослинності, які розмежовують природну зону Лісостепу та гірську країну Українських Карпат. На прикладі лісів урочища Воля Якубова встановлено, що ознаки фізико-географічних зон проявляються у характерних рисах рослинних асоціацій. Застосовані різні методики досліджень лісової рослинності показали подібні результати. За домінантною класифікацією Лісостеп репрезентують асоціації *Quercetum roboris caricosum brizoidi*, *Quercetum roboris caricosum remotae*, *Quercetum roboris filipendulosum*, *Carpineto-Quercetum roboris caricosum pilosae*, *Carpineto-Quercetum roboris caricosum brizoidi*, а Українські Карпати - *Abieto-Querceta roboris caricosum brizoidi*. За класифікацією типів лісу Лісостеп представляють грабові, а Карпати - ялицеві діброви і судіброви. За еколого-флористичною класифікацією, окрім асоціацій широколистяних мезофільних лісів, розмежування природних зон добре репрезентують вільхові ліси з різних синтаксономічних класів - *Stellario nemorum-Alnetum glutinosae* (клас QUERCO-FAGETEA) є характерним для Українських Карпат, натомість *Ribeso nigri-Alnetum* (клас ALNETEA GLUTINOSAE) - для Лісостепу. Отже, на прикладі лісового урочища поблизу села Воля Якубова вдалося простежити закономірності зміни лісостепових фітоценозів на гірські.

68.19.02.2684/229565. Поширення осередків масового розмноження короїдів у соснових насадженнях Рівненського полісся. Андреева О.Ю., Гузій А.І., Вишневський А.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.14-17. - укр. УДК 630.453.

Досліджено особливості поширення усихання сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.) в осередках верхівкового (*Ips acuminatus* (Gyllenhal, 1827)) та шестизубчастого (*Ips sexdentatus* (Boerner, 1767)) короїдів (*Curculionidae*, *Scolytinae*) у лісах Державного підприємства "Володимирецьке лісове господарство" Рівненського обласного управління лісового та мисливського господарства. Встановлено, що площа всихаючих соснових насаджень лісгоспу впродовж 2017 р. збільшилася і перевищила 2000 га на кінець року. Частка площі осередків короїдів у площі всихаючих соснових насаджень зростає від 3,1 % у першому кварталі до 75 % у другому, до 90,8 % у третьому та до 100 % у четвертому. Виявлено, що чисті соснові насадження становлять 50,3 % від площі всіх насаджень лісгоспу, в котрих сосна є головною породою, і 64,6 % від площі осередків короїдів. З'ясовано, що у віковій структурі соснових насаджень лісгоспу на V-VIII класи віку припадає 61,1 % від площі всіх соснових насаджень і 90,9 % від площі осередків короїдів. Розраховано, що середня зважена повнота соснових насаджень лісгоспу становить 0,73 одиниці, а в осередках короїдів - 0,7 одиниці. Статистично підтверджено приуроченість осередків короїдів до чистих середньоповнотних соснових насаджень V-VIII класів віку.

68.19.02.2685/229572. Насінна продуктивність сосни кедрової корейської (*Pinus Koraiensis* Sieb. Et Zucc.) в межах Галицького національного природного парку. Мандзюк Р.І., Харачко Т.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.43-47. - укр. УДК 630*582.475.2:165.7.

Наведено коротку характеристику сосни кедрової корейської та проведено історичний екскурс щодо його появи у лісових насадженнях Галицького національного природного парку (Галицький НПП). Проаналізовано сучасні напрями досліджень виду у світі та зроблено висновок щодо актуальності

його досліджень в Україні, а саме: доцільність вивчення процесів шишко- та насінношення, які безпосередньо впливають на насінну продуктивність. Описано результати фенологічних спостережень та встановлено періодичність шишкошення виду на постійній лісонасінній ділянці у Галицькому НПП. Висвітлено результати дослідження біометричних показників шишок і насіння кедрової корейської сосни. Результати досліджень свідчать про високу насінну продуктивність інтродуцента в умовах підприємства та дають підстави висловити припущення про збільшення цього показника впродовж кількох найближчих десятиліть, одночасно зі збільшенням віку шишконосних дерев. Встановлено оптимальні терміни заготівлі лісонасінної сировини та виявлено чинник, що впливає на зменшення врожаю шишок. Висвітлено результати інвентаризації самосіву досліджуваного виду на пробних ділянках та зроблено аналіз його висотної структури. Одночасно з обліком самосіву, наведено найхарактерніші місця його появи в насадженні та висунуто припущення щодо причин його масового випадання впродовж другого та третього років життя. Проведене дослідження підтвердило натуралізацію виду в умовах Галицького НПП і вказало на притаманну для нього досить високу насінну продуктивність. Результати досліджень свідчать про можливість ширшого впровадження цього цінного, для лісового господарства, виду у лісові насадження регіону.

68.19.02.2686/229573. Динаміка і продуктивність соснових деревостанів сухого лишайникового бору в умовах Західного Полісся. Мерцало М.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.48-51. - укр. УДК 630*56.

За результатами аналізу структури лісового фонду Західного Полісся встановлено, що сухі бори у регіоні досліджень займають 13259,7 га, що становить 3,4 % від площі вкритих лісовою рослинністю земель. Досліджено хід росту соснових деревостанів в умовах сухого бору, за висотою, діаметром, сумами площ перерізів, запасами та кількістю стовбурів, а також використано аналіз ходу росту модельних дерев різних вікових груп. Встановлено, що усі деревостани на пробних площах є низькопродуктивними та належать до IV класу бонітету. Аналіз росту модельних дерев вказує на їх повільний ріст за висотою і діаметром. Встановлено, що кульмінація середнього і поточного приростів за висотою настає у віці 20-25 років, при цьому середній приріст за висотою не перевищує 0,25 м. Середні прирости за діаметром із зростанням віку збільшуються від 0,25 (20 років) до 0,27 см (60 років). Доведено, що середні прирости за висотою і діаметром сосни збільшуються у напрямку із заходу на схід регіону досліджень. Проаналізовано процеси зріджень деревостанів з віком та підтверджено його нерівномірний характер. У дослідних деревостанах 60-річного віку залишається не більше 13 % дерев від початкової їх кількості. Використавши регресійні рівняння для математичного моделювання динаміки таксаційних показників з віком, розраховано фрагмент таблиці ходу росту соснових деревостанів IV класу бонітету в умовах Західного Полісся.

68.19.02.2687/229576. Вплив органічного добрива "Достаток" на приживлюваність і ріст соснових культур. Юхновський В.Ю., Урлюк Ю.С., Головецький М.П., Середа І.Л. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.62-66. - англ. УДК 630*237:631.86:582.475.

Проаналізовано приживлюваність і ріст соснових культур, створених на зрубках, з використанням органічного добрива "Достаток". Дослідження проведено в 11 лісництвах ДП "Вище-Дубечанське лісове господарство" в борових і суборових типах лісорослинних умов. Культури створено за схемами: 4рСз1рДчр, з розміщенням сіяncів 1,5·0,5 м та 1,5·1,0 м висаджуванням їх у борозни, утвореними плугом ПКЛ-70. Загальна площа створених лісових культур із застосуванням добрива становила 22,2 га. За результатами агрохімічного аналізу встановлено, що у добриві сконцентровано 40,6 % органічної речовини, тоді як в органічному шарі ґрунту свіжого бору і субору вміст гумусу становить 22,2 і 30,7 % відповідно. Водночас добриво характеризується нейтральним середовищем, а органічний ґрунт свіжого бору і субору має дуже сильноокислий показник рН сольової витяжки, який змінюється в межах 3,5-3,6. Подвійне переважання вмісту органічної речовини у добриві "Достаток" сприяє приживлюваності і росту соснових культур. Встановлено, що внесення добрива "Достаток" у вигляді таблеток на кореневу систему сіяncів сосни підвищує приживлюваність лісових культур, яка на піщаних і супіщаних ґрунтах відповідно сягає 88 і 92 %. Річний приріст сіяncів сосни звичайної на 4-7 см перевищував контрольні показники. Використання біопрепарату також зменшує кількість ручних доглядів і пришвидшує змикання в рядах, що дає змогу перевести лісові культури в покриті лісовою рослинністю площу на рік раніше.

68.19.02.2688/229577. Взаємозв'язок і взаємозумовленість прояву стихійних явищ у гірсько-лісових екосистемах. Рак А.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.67-72. - укр. УДК 630*[116+232].

Розглянуто взаємозв'язки та взаємовпливи між стихійними явищами у гірсько-лісових екосистемах Карпат - паводками, ерозією ґрунту, селями, зсувами, вітровалами, сніголамами, сходженням снігових лавин, періодичними засухами, лісовими пожежами та іншими. Наведено перелік стихійних явищ, які, взаємодіючи між собою, підсилюють окремі з них, уповільнюючи цим самим інші. З'ясовано, що внаслідок антропогенних змін лісових формацій інтенсифікувалися шкідливі процеси, знизилася

продуктивність і стійкість лісових насаджень. Проаналізовано причини виникнення окремих видів стихійних явищ, їх вплив на лісові насадження в нинішній час і в перспективний період. Відзначено значну шкідливість для лісового господарства перманентних вітровалів. Наголошено на збитковості для лісових екосистем катастрофічних сніголамів і сніговалів, які деформують деревину, знижують її приріст за висотою і запасом, та є осередками виникнення грибкових захворювань. Зазначено, що у місцях стихійних явищ зростає небезпека лісових пожеж, знижується естетична і рекреаційна цінність лісових ландшафтів. Наведено перелік заходів, що послаблюють дію негативних природних стихійних явищ та підвищують стійкість лісових екосистем до антропогенного фактору. Важливим є твердження, що вітростійкість насаджень залежить від їх породного складу. Найбільш вітростійкими є насадження за участі ялиці білої та листяних порід.

68.19.02.2689/229578. Екозбалансоване господарювання у смузі дубових і букових лісів Закарпаття. Блистів В.І., Лук'янчук Н.Г., Спачинський В.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.73-76. - укр. УДК 630*116(22+23+42).

Розглянуто поняття сукцесії та генези лісостанів. Викладено питання лісової типології з позицій забезпечення стабільності природного відбору в популяціях деревних видів та відповідного ведення лісового господарства. Проаналізовано особливості популяційного підходу до екозбалансованого лісогосподарювання. Підхід базується на тотожності сукцесійного і популяційного процесів лісостанів у просторі й часі. Розглянуто питання сукцесійних змін лісостанів для грабово-букових та дубово-букових типів лісу Закарпаття. Рекомендуючи лісовідновлення з використанням природного поновлення, формування насаджень розглянуто з лісокультурних позицій, для яких придатнішою є еколого-лісівнична типологія. Генезисний ряд об'єднано за типами лісорослинних умов для ведення певного типу лісового господарювання (гірське лісівництво, екологічно орієнтоване чи лісоексплуатаційне), які передусім враховують лісоексплуатаційний аспект та відповідне лісовідновлення. Популяційний підхід на типологічній основі дасть змогу прив'язати ці загальні положення до певних гірських територіальних комплексів. Для вирішення питання щодо поєднання результатів біологічних та екологічних досліджень в лісознавчу парадигму на типологічних засадах запропоновано сукцесію, як стадійний процес, розглядати в контексті розвитку типу лісу, його генези відповідної класифікації за стадіями.

68.19.02.2690/229581. Радіоактивне забруднення ^{137}Cs мохово-лишайникового покриву в умовах свіжого субору. Мельник В.В., Курбет Т.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.88-92. - укр. УДК 574:630*18.

Досліджено сучасне радіоактивне забруднення мохово-лишайникового покриву в умовах свіжого субору в лісах Українського Полісся. Щільність радіоактивного забруднення ґрунту в межах пробної площі варіювала в широких діапазонах - від 315 до 708 $\text{кБк}/\text{м}^2$. Виявлено значні коливання величин питомої активності та показників інтенсивності надходження ^{137}Cs для всіх досліджуваних видів зелених (брієвих) мохів та епігейних лишайників. Так, на пробній площі для дикрану багатоніжкового середній вміст ^{137}Cs становив $11538^{\pm 1022}$ $\text{Бк}/\text{кг}$; для плевроцію Шребера - $9312^{\pm 679}$ $\text{Бк}/\text{кг}$. З'ясовано, що радіоактивне забруднення дикрану багатоніжкового істотно вище, ніж у плевроцію Шребера (в 1,2 раза). Концентрація ^{137}Cs у лишайниках загалом змінювалась в широкому діапазоні - від 3975 до 9182 $\text{Бк}/\text{кг}$. Найменші значення вмісту ^{137}Cs встановлено у кладонії м'якої, а найбільші - у кладонії дюймової. Коефіцієнт накопичення ^{137}Cs для лишайників був у діапазоні від 3,2 до 6,5, а для зелених (брієвих) мохів - від 3,8 до 7,7. Коефіцієнт переходу ^{137}Cs у лишайниках родини Кладонієвих змінювався від 11,8 до 24,4 $\text{м}^2/\text{кг} \cdot 10^{-3}$. За інтенсивністю накопичення ^{137}Cs епігейні лишайники можна розмістити таким чином: кладонія дюймова > кладонія струнка > кладонія оленяча > кладонія м'яка. Щодо зелених мохів, то для дикрану багатоніжкового середній показник коефіцієнта переходу становив $29,2^{\pm 0,9}$ $\text{м}^2/\text{кг} \cdot 10^{-3}$, майже в 2 рази більше, ніж для плевроцію Шребера - $16,3^{\pm 0,06}$ $\text{м}^2/\text{кг} \cdot 10^{-3}$. Значення концентрації ^{137}Cs у мохово-лишайниковому покриві має тісний лінійний зв'язок з величиною щільності радіоактивного забруднення ґрунту.

68.19.02.2691/230391. Шляхи посилення захисних властивостей і стійкості лісів Скибових Горган. Олійник В.С., Рак А.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.9-14. - укр. УДК 630*2.

Охарактеризовано природні умови, лісистість водозборів і породний склад лісів гірського ландшафту Скибових Горган в Українських Карпатах. Наведено емпіричні залежності лісових площ, відсотка лісистості та часток ялинових, ялицевих і букових насаджень від гіпсометричних рівнів гірських водозборів. Висвітлено динаміку лісового покриву за останні 40 років. Проаналізовано поширення шкідливих стихійних явищ - снігових лавин, паводкового стоку, ерозійно-селевих, осипних і зсувних процесів, а також вітровалів і сніголомів лісу та всихання ялиників для різних висотних поясів і смуг рослинності - ялинових, буково-ялицево-ялинових і буково-ялицевих лісів. Рекомендовано систему лісівничо-технічних, лісівничо-фітомеліоративних, лісогосподарських і комплексних природоохоронних заходів щодо запобігання шкідливим процесам для різних висотних рівнів гірських схилів. Запропоновано шляхи застосування основних і допоміжних заходів протидії стихії. Відзначено

актуальність оптимізації лісистості водозборів, відтворення корінних лісостанів, природоохранного вдосконалення рубок головного користування і ведення лісового господарства на водозбірному принципі. Наведено сучасні й оптимальні для водоохоронно-захисної ролі та стійкості лісів показники лісистості водозборів і частки ялинових насаджень у межах висотних смуг і поясів рослинності. Висвітлено основні напрями міжгалузевої природоохоронної діяльності на головних річкових басейнах Горган.

68.19.02.2692/230392. Особливості росту 30-50-річних культур сосни звичайної Житомирського Полісся на землях із кам'янистими породами. Ковалевський С.Б., Кроль А.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.15-18. - укр. УДК 630*1.

Виявлено закономірності росту та розвитку деревних рослин у насадженнях жердинного віку та середньовікових культурах сосни звичайної Житомирського Полісся. Дослідження проведено на ділянках із різною глибиною залягання кам'янистих порід у ґрунті. Встановлено, що на продуктивність насаджень у цьому віковому періоді впливають не тільки ґрунтові умови, а проведення доглядових рубань різної інтенсивності, що позначається на задернінні ґрунту, конкуренції за вологу та елементи мінерального живлення між деревними і трав'яними видами. Оцінено вплив наявності в ґрунті кам'янистих порід, зокрема їх залягання на різній глибині та кількості, на формування, розвиток та розростання кореневих систем, що надалі визначає ріст і стійкість насаджень загалом. Встановлено, що інтенсивність росту за висотою до 30-31 років дерев сосни звичайної в культурах на землях без кам'янистих порід дещо вища (в цей період різниця становить понад один метр), ніж у культурах із наявністю останніх у ґрунті. Після цього віку інтенсивність росту дерев сосни на обох ділянках однакова, але висота дерев сосни дещо більша в культурах без каміння в ґрунті. Середній діаметр дерев сосни вищий у культурах без каміння в ґрунті впродовж спостережень. Проте, незважаючи на досить високий запас стовбурової деревини в культурах, які створені на землях із наявністю каміння, товарна структура дерев сосни в них низька.

68.19.02.2693/230396. Вплив лісу на нагромадження і танення снігу в горах. Ошуркевич-Панківська О.Є., Панківський Ю.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.31-34. - укр. УДК 630*1.

На основі даних про витрати води, товщину снігового покриву і запаси води в снігу за період з 1981 по 1994 рр. для одинадцяти водозборів річок північного мегасхилу Українських Карпат (басейн річки Дністер) побудовано суміщені гідрографи стоку води і запасів води в снігу. На отриманих графіках виділено зимові паводки і весняні водопілля, для кожного з яких визначено: тривалість, запас води в снігу на початок сніготанення, об'єм поверхневого і ґрунтового стоку. На основі результатів розрахунків та морфометричних характеристик водозборів, а саме: стрімкості схилів, висоти н.р.м., лісистості, проаналізовано вплив лісових насаджень на нагромадження снігу, тривалість та об'єми поверхневого стоку зимових паводків та весняних водопіль. Встановлено, що, порівняно з метеорологічними умовами і рельєфом місцевості, лісистість має менший вплив на формування снігового покриву, проте максимальні товщини снігового покриву простежено за лісистості водозбору в діапазоні 40-60 %; максимальний прояв стокорегулювальних можливостей лісу під час формування зимових паводків спостережено за снігозапасів понад 41 мм і проявляється у збільшенні тривалості паводків на 5-17 днів; максимальний прояв стокорегулювальних можливостей лісу під час весняних водопіль спостережено за снігозапасів понад 61 мм і проявляється у зменшенні об'єму поверхневого стоку водопілля у 1,1-1,3 раза.

68.19.02.2694/230398. Трансформація лісового покриву в басейновій геосистемі річки Бережниця. Микитчин О.І., Скробач Т.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.39-43. - укр. УДК 630*2.

Розкрито особливості використання картографічного методу у ретроспективно-географічних дослідженнях природокористування та антропогенної трансформації лісового покриву. Обґрунтовано доцільність здійснення таких досліджень у розрізі басейнових геосистем малих річок. Проаналізовано підходи до вивченості трансформаційних процесів різними науковими школами та відзначено низку переваг картографічного методу дослідження, який реалізовується використанням геоінформаційних систем. Результати проведених досліджень відображено на низці картографічних моделей. Зокрема, для детального аналізу динаміки трансформації лісового покриву за даними обчислень, побудовано і проаналізовано картосхеми лісистості на чотири часові зрізи, а також зміни цих показників за період з 1880 р. до сучасності. Виявлено, що найменші зміни відбулися в перший період, коли вкриті лісом площі зменшувались для залучення цих земель у сільськогосподарський обробіток на незначній території нижньої частини досліджуваного річкового басейну. Відзначено, що другий період супроводжувався вирубуванням лісів внаслідок активнішого сільськогосподарського освоєння басейну та появи промислових об'єктів у Дашаві. З'ясовано, що третій період відзначився різновекторною трансформацією лісового покриву, адже поруч із вирубуванням лісу для поселенських та сільськогосподарських цілей у басейні відбувається активний розвиток сукцесійних процесів, які

сприяють активній появі лісових масивів на покинутих землях. Встановлено, що трансформаційні процеси в лісовому покриві басейнової геосистеми Бережницьі не відзначаються чіткими тенденціями, мають виключно антропогенний характер та напряду залежать від економічного розвитку поселень в її межах. Відзначено необхідність здійснення раціонального управління лісовими ресурсами шляхом сприяння збільшенню вкритих лісом площ у нижній частині басейну Бережницьі та ведення ощадливого лісокористування у верхній та середній частинах.

68.19.02.2695/230400. Щільність основних компонентів фітомаси стовбурів дерев робінії несправжньоакації в умовах Північного Степу України. Ситник С.А., Плотка Л.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.49-52. - укр. УДК 630*2.

Здійснення лісогосподарських заходів, спрямованих на отримання якісної деревини, раціональне перероблення деревної сировини неможливі без аналізу варіабельності щільності компонентів надземної фітомаси стовбурів - деревини і кори. Наведено результати оцінювання середньої природної та базисної щільності деревини та кори стовбурів робінії несправжньоакації в умовах Північного Степу України. Дослідження проведено на 20 тимчасових пробних площах у робінієвих деревостанах у найпоширеніших групах типів лісу (С0-С1), віком від 3 до 89 років, продуктивністю ІА-ІІІ класів бонітету. Проаналізовано зміну локальної щільності з віком модельних дерев та відносною висотою стовбурів. Середню локальну природну та базисну щільність фракцій фітомаси стовбурів розраховано з використанням комп'ютерної програми PLOT. Встановлено, що показники локальної природної та базисної щільності деревини і кори дерев робінії несправжньоакації в умовах Північного Степу України мають комбінований тип змін із відносною висотою стовбура: від окоренкової частини стовбура до відносної висоти 0,5h відбувається збільшення щільності з подальшим поступовим її зменшенням від середини стовбура до верхівки дерева. Локальна базисна щільність деревини молодих дерев (3-20 років) має стрімке зростання від окоренкової частини до відносної висоти 0,1h з подальшими змінами, характерними для інших груп віку. Найщільніша деревина і кора в дерев робінії несправжньоакації формується на середині стовбура (0,5h) у віці 41-60 років.

68.19.02.2696/230404. Характер розташування лісів на водозборі гірської річки в Карпатах як один з чинників формування витрат води весняного водопілля. Кульчицький-Жигайло І.Є. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.69-73. - укр. УДК 630*2.

Оцінено можливість застосування показника розвитку лісистості водозбирання ε для характеристики розташування лісів на ньому. Встановлено малу інформативність ε для лісогідрологічних досліджень. Проаналізовано опубліковані експериментальні дослідження та матеріали Закарпатської воднобалансової станції про вплив хвойних і листяних лісів на величину снігонакопичення та інтенсивність сніготанення в Карпатах. Вивчено морфометричні характеристики досліджуваного водозбору річки Яблунька до м. Турка в Бескидах, розташування лісів на ньому, їх породний і віковий склад. Площа водозбору 136 км², середня висота н.р.м. 722 м. Максимальний час добігання води до створу $\tau = 6$ год. Лісистість водозбору 30,0 %, 95 % площі займають деревостани з переважанням ялини європейської та ялиці білої. При різному розташуванні лісів на цьому водозборі змодельовано погодинну витрату води на підйомі гідрографу для типового температурного режиму в період весняного сніготанення. Встановлено, що для малих водозборів, де τ у десятки разів менший від часу сніготанення, характер розташування лісів не відіграє значної ролі у формуванні середньогодинних витрат води. Різниця між витратами води весняного водопілля для різних варіантів розташування лісів, спричинена відтермінуванням початку сніготанення у хвойних лісах, не перевищує 10 %. За синхронної зміни інтенсивності сніготанення в лісі та на відкритих ділянках різниця між витратами води для різного розташування лісів становить 1-3 %; за асинхронної зміни - 3-7 %.

68.19.02.2697/230424. Оцінювання перспективних міжнародних ринків для організації збуту не деревинної продукції лісу. Вайданич Т.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.26-30. - укр. УДК 339.5:630*8.

Для диверсифікації експортної діяльності лісових підприємств України в напрямі продажу не деревинної лісової продукції (НДПЛ) здійснено аналіз основних світових ринків лісових ягід, лісових горіхів та меду. Виділено найбільших експортерів та імпортерів ринку за часткою і вартістю експорту (імпорту) на міжнародному ринку за допомогою інформаційних баз даних COMTRADE. Внаслідок проведеного аналізу з'ясовано динаміку середньо ринкових цін на відповідних ринках у 2005-2015 р. загалом, а також проаналізовано останні тенденції світового експорту та імпорту. Виявлено відхилення цін в Україні від середньосвітових, що свідчить про цінову конкурентоспроможність вітчизняної продукції та її значний потенціал на світовому ринку. З'ясовано, що питання комерційного використання досліджуваної продукції в Україні потребують удосконалення планування, обліку та організації. Водночас проведені дослідження свідчать про недостатню увагу до аналізу, систематизації та оцінювання інформації про комерційне використання не деревинної продукції лісу з боку Державного агентства лісових ресурсів і Державної служби статистики України. Встановлено, що

організоване зберігання, перероблення та продаж НДПЛ сприятиме диверсифікації експортної активності державних лісогосподарських підприємств.

68.19.02.2698/230431. Встановлення ринкових цін на необроблену деревину. Жежжун І.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.63-68. - укр. УДК 630X73: 630X75.

В Україні обсяги використання деревного ресурсу щорічно збільшуються, частину якого на суму понад 1 млрд. дол. США експортують за кордон. Вигідність експортування круглого лісу зумовлена ціновою різницею на 30-40 % на внутрішньому та зовнішньому ринках. На сучасному етапі розвитку країни не вдалось реалізувати напрями державної цінової політики зі забезпечення збалансованості ринку необробленої деревини та запобігання зловживанню монопольним становищем у сфері ціноутворення на лісові ресурси. Для відродження вітчизняної деревообробної промисловості та стабілізації поставок деревної сировини на внутрішній ринок в Україні з 2017 р. строком на 10 років заборонено експорт необробленої деревини та дров паливних, завдовжки понад 2 м. В Україні тривають суперечки між лісогосподарською галуззю та галузями лісопромислового комплексу (ЛПК) щодо встановлення справедливого ринкового механізму ціноутворення та динаміки відпускних цін на необроблену деревину. Останніми роками загострились суперечності між великим і дрібним вітчизняним бізнесом деревообробної галузі щодо рівних можливостей закупівель необхідних обсягів деревної сировини та встановлення прийнятних ринкових цін. Дискусійним залишається й питання економічної доцільності та правомірності фактичного керування з боку Держлісагентства України та регіональних органів управління лісогосподарської галуззю процесом встановлення цін на деревну сировину підвідомчих лісогосподарських підприємств. Наведено результати та доведено економічну ефективність для постійних лісокористувачів електронних дистанційних аукціонів з продажу необробленої деревини, проведених упродовж 2017 - I кварталу 2018 рр., порівняно з очними торгами. Визначено основні недоліки та проблеми ціноутворення на продукцію необробленої деревини, що виникають за умов її реалізації на усних аукціонах. Встановлено недосконалість дієвого в Україні механізму організації та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини. Запропоновано заходи з поліпшення механізму проведення аукціонів та підходів до ціноутворення на продукцію необробленої деревини.

68.19.02.2699/230444. Побудова моделі процесу формування стратегій еколого-безпечної експортної діяльності лісогосподарських підприємств. Юрків Н.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.128-131. - укр. УДК 631.15:658.27.

Оцінюючи значення, роль та місце стратегій еколого-безпечної експортної діяльності лісогосподарських підприємств у ієрархії стратегічного набору лісогосподарського підприємства, встановлено, що для лісогосподарського підприємства "портфель стратегій еколого-безпечної експортної діяльності підприємства" повинен містити сукупність стратегій, що визначаються для кожного екологічного об'єкта відповідно до рівня його екологічного потенціалу, мати спільну мету і бути взаємозалежними за часом та кількістю вилучених і компенсованих екологічних ресурсів. Обґрунтовано, що стратегії еколого-безпечної діяльності повинні розроблятися з урахуванням вимог продуктових, ресурсних і функціональних стратегій, тобто забезпечити їх реалізацію на екологічно безпечному рівні. Встановлено основні концептуальні підходи, послідовність і зміст процесу формування стратегій еколого-безпечної експортної діяльності лісогосподарського підприємства. Окреслено основні етапи та побудовано концептуальну модель процесу формування стратегій еколого-безпечної експортної діяльності лісогосподарських підприємств, яка відповідає вимогам сталого природокористування та адаптована до змін зовнішнього середовища. З'ясовано, що стратегічне планування діяльності лісогосподарського підприємства матиме успіх тільки за умов наявності у керівництва підприємства методичного апарату щодо оцінювання ефективності реалізації еколого-безпечних стратегій.

68.19.02.2700/230591. Стан соснових насаджень на водно-льодовикових відкладах у Житомирському Поліссі. Зборовська О.В., Краснов В.П., Ландін В.П., Захарчук В.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.9-13. - укр. УДК 630*[561.24+187].

Наведено результати досліджень стану лісових насаджень сосни звичайної різного віку на водно-льодовикових відкладах у Житомирському Поліссі. За фітоіндикаційним аналізом охарактеризовано типи лісо рослинних умов як свіжі бори та свіжі субори. Встановлено, що у свіжих борах за I класом Крафта ростуть близько 40 % дерев, а у свіжих суборах - близько 50 %. До I класу товарності належить 30 % дерев у свіжих борах та 47 % дерев від загальної їх кількості у свіжих суборах. Частка ослаблених, всихаючих і відмерлих дерев у свіжих борах становить 35,5 %, а у свіжих суборах - 54,3 %. Виявлено, що абсолютні значення величин річних кілець дерев зменшуються із збільшенням віку сосни звичайної: у свіжих борах - на 28,0 %, у свіжих суборах - на 50,5 %. Встановлено, що найвужчі річні кільця характерні для насаджень свіжих борів, а найширші - для деревостанів, що ростуть у багатших умовах (свіжий субір). Максимальні значення приросту річних кілець зареєстровано для

стиглих та перестійних деревостанів, незалежно від лісорослинних умов. Щорічний радіальний приріст сосни звичайної змінюється у межах 1,19-3,94 мм. За розрахунковими значеннями стандартного відхилення та коефіцієнта варіації можна стверджувати, що у свіжих борах фактично не формуються стійкі, внутрішньо збалансовані деревостани сосни звичайної, а у свіжих суборах соснові деревостани організовуються в єдину фітосистему лише після 60-ти років.

68.19.02.2701/230593. Біометричні ознаки таксаційної будови за діаметром ялицевих деревостанів Закарпаття. Нагорняк Б.З. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.18-22. - укр. УДК 630*[521.1+174.752](477.87).

Проаналізовано літературні джерела з проблематики дослідження таксаційної будови насаджень в Україні та за її межами. Розглянуто питання, пов'язані з дослідженням біометричних ознак будови ялицевих деревостанів Закарпаття за діаметром у різних вікових групах. На підставі аналізу матеріалів 119 кругових пробних площ на території Закарпатського обласного управління лісового та мисливського господарства наведено аналіз біометричних ознак (середнього значення, основного відхилення, коефіцієнтів варіації, точності досліду, асиметрії та ексцесу) рядів розподілу дерев ялиці білої за діаметром та розподілу дерев за природними ступенями товщини у зв'язку з віковою зміною середніх діаметрів. З'ясовано, що серед усіх функцій, які використано у цих дослідженнях, найточніше будову ялицевих деревостанів за діаметром моделює функція Вейбулла. Здійснено перевірку узгодженості фактичних і теоретичних чисельностей за критерієм згоди Пірсона. За допомогою функції Вейбулла визначено теоретичні чисельності за ступенями товщини. На основі три параметричної функції Вейбулла опрацьовано математичну модель рядів розподілу дерев за діаметром та віковими групами. Встановлено, що для будови ялицевих деревостанів Закарпаття за ступенями товщини характерне значне варіювання їхніх біометричних показників. Внаслідок виконаних досліджень побудовано узагальнені ряди розподілу дерев за діаметром, що є основою для подальшого розроблення нормативів товарної структури деревостанів.

68.19.02.2702/230597. Порівняння шести функцій щільності розподілу для моделювання таксаційної будови за діаметром модальних ялицевих деревостанів українських Карпат. Портах С.В., Король М.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.39-42. - укр. УДК 630*[521.2+174.752](477.8).

Для дослідження таксаційної будови за діаметром ялицевого елемента лісу у семи підприємствах лісового господарства Українських Карпат та в НПП "Сколівські Бескиди" закладено 14 прямокутних тимчасових пробних площ та 61 кругову пробну площу (у 15 таксаційних виділах). Дані суцільного переліку дерев ялиці зі замірами їх діаметрів використано для визначення особливостей розподілу кількості дерев за діаметром. Моделювання фактичного розподілу кількості дерев здійснено за допомогою шести функцій щільності розподілу: дво-, три-, та семи параметричного розподілу Вейбулла, гаммат бета-розподілу, розподілу Джонсона. Виявлено, що ялицеві деревостани характеризуються значною мінливістю діаметра. За результатами аналізу основних усереднених статистичних показників різних функцій розподілу за діаметром ялицевого елемента встановлено, що дво-, трипараметричний розподіл Вейбулла, гамма- та бета-розподіл завищують показники асиметрії та ексцесу порівняно із фактичним розподілом, розподіл Джонсона занижує ці показники порівняно з фактичними, найближчі результати має бімодальний розподіл Вейбулла. Отримані результати непараметричної оцінки за допомогою критерію Пірсона дають змогу зробити висновок, що найпридатнішою функцією для дослідження таксаційної будови модальних ялицевих деревостанів Українських Карпат є семи параметричний розподіл Вейбулла, а найменш точним - гамма-розподіл.

68.19.02.2703/230614. Термічний аналіз деревини та кори робінії несправжньооакації в деревостанах північного степу України. Ситник С.А., Рула І.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.125-128. - укр. УДК 630*22.23:633.875(292.486)(477).

За допомогою методів термогравіметрії - термогравіметричної кривої (ТГ), диференціальної термогравіметричної кривої (ДТГ), або кривої інтенсивності зміни маси досліджуваного зразка, досліджено термічну деструкцію деревини і кори головної лісотвірної породи штучних лісових насаджень Північного Степу України - робінії несправжньооакації (*Robinia pseudoacacia* L.). Термічний аналіз зразків деревини і кори здійснено в окиснювальній (повітря) атмосфері. Встановлено стадії термічного розкладання деревинної речовини і кори в умовах програмованого нагріву до 600 °С зі швидкістю 10 °С/хв. (ТГ/ДТГ/ДТА), їх температурні інтервали, втрату маси, інтенсивність втрати маси та теплові ефекти. На основі аналізу величин енергії активації на окремих стадіях термічного розкладання, залежності енергії активації від ступеня конверсії деревини і кори, а також із порівняння втрати маси на відповідних стадіях термодеструкції, теплових ефектів, залишкової маси і інших параметрів ТГ/ДТГ, охарактеризовано деревину і кору робінії. Деревина робінії характеризується значнішою термостабільністю, ніж кора. Запропоновано математичні моделі для оцінювання залежності втрати маси від температури деструкції складників надземної фітомаси (кори, деревини) досліджуваного деревного виду.

68.19.02.2704/230821. Особливості росту соснових насаджень на рекультивованих землях. Юхновський В.Ю., Лобченко Г.О., Проценко І.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.70-73. - укр. УДК 630*2.

Проаналізовано ріст соснових культур, створених на рекультивованих землях Юрківського буровугільного кар'єра. Соснові насадження у лісомеліоративному фонді є панівними, займають 47,6% від загальної площі та досягли V класу віку. Насадження ростуть у складних умовах на малопотужних ґрунтах із вуглистими пісками. Санітарний стан соснових насаджень задовільний, але у більшості деревостанів є ознаки всихання дерев, пригнічених у рості. Частка усихаючих і сухостійних дерев становить 6-9%, що свідчить про необхідність проведення лісівничих заходів. Соснові деревостани, як чисті, так і мішані - високопродуктивні, характеризуються високими показниками бонітету (I-Ib), однак значення діаметрів та висот нижні, ніж у нормальних деревостанах. Встановлено, що стовбури сосни на рекультивованих землях мають форму, яка відрізняється від стовбурів сосни нормальних насаджень. Здебільшого, за винятком молодняків, твірна деревних стовбурів нормальних насаджень наближається до параболоїда, а в досліджуваних моделях - до конуса, особливо після III класу віку, що свідчить про сповільнення росту насаджень. Аналіз росту модельних дерев у висоту і динаміки об'ємного поточного приросту також підтверджує зменшення інтенсивності росту сосни звичайної на рекультивованих землях після III класу віку.

68.19.02.2705/230825. Адаптивність та особливості росту сортів тополі в умовах Поділля. Нейко І.С., Колчанова О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.53-56. - укр. УДК 630*2.

Досліджено особливості укорінення та росту сортів тополі. Всього вивчено 10 сортів тополі української та зарубіжної селекції, для яких характерна різна інтенсивність росту в умовах Харківщини. Використано живці таких культиварів: 'Версія', 'Волосистопада', 'Константа', 'Львівська', 'Новоберлінська', 'Ноктюрн', 'Перспективна', 'Російська', 'Слава України', 'Стрілоподібна'. Оцінено вплив умов середовища (типів лісорослинних умов) на здатність до укорінення та ріст сортів тополі. Для оцінювання взаємодії сорт - середовище розраховано індекси: ековаленсія Вріске, показник стабільності Шукля, ранжування генотипів за стійкістю до середовища, показник стабільності Канга. Комплексна оцінка перспективності сорту включала показники укорінення, енергії росту та адаптивності до умов середовища. За результатами досліджень виявлено, що найоптимальнішими для вирощування тополі є умови сирого груду (D4). Найвищою енергією росту на найбільш зволужених ґрунтах відрізнялися сорти 'Львівська', 'Новоберлінська' та 'Версія'. В умовах мінімального зволоження за висотою переважали культивари: 'Волосистопада', 'Львівська' і 'Константа'. За комплексною оцінкою щодо здатності до укорінення, інтенсивності росту та адаптивності до умов середовища найперспективнішими є сорти 'Львівська' та 'Новоберлінська'. Сорт 'Волосистопада' доцільно використовувати як один із найстійкіших у посушливих умовах.

68.19.02.2706/230827. Внутрішньовидова диференціація *Abies alba* Mill. за структурою деревини. Максимчук Р.Т., Сопушинський І.М., Кополовець Я.М., Заячук В.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.44-48. - укр. УДК 630*2.

Вивчено особливості формування річного приросту ялиці білої з прямоволокнистою та хвилясто-завилькуватою структурою деревини. Розглянуто відмінності абсолютних значень ширини ранньої та пізньої деревини на 40 модельних деревах у шести деревостанах. Встановлено, що ширина ранньої деревини ялиці білої змінюється в середньому від 0,5 до 2,0 мм. Різке збільшення ширини ранньої деревини пов'язано з локальними екологічними чинниками. Абсолютні значення ширини пізньої деревини у прямоволокнистій структурі характеризуються меншими значеннями, ніж у екземплярів із хвилясто-завилькуватою структурою. Середні значення ширини річного кільця прямоволокнистої деревини ялиці білої змінюються в межах від 2,36 до 3,53 мм, а в дерев із хвилясто-завилькуватою деревиною - 3,98-5,74 мм. Встановлено істотну різницю в середніх значеннях ширини річного кільця, що властива для мінімальних та максимальних значень. Середня ширина річного кільця у хвилясто-завилькуватій деревині ялиці білої становить 5,74 мм, а ширина річного кільця змінюється від 1,05 до 11,57 мм. Однофакторним дисперсійним аналізом ширини річного кільця деревини ялиці білої в чотирьох деревостанах встановлено статистично значущу різницю між показниками макроструктури у прямоволокнистій та хвилясто-завилькуватій деревині. Рівень значущості між досліджуваними деревами з прямоволокнистою та хвилясто-завилькуватою деревиною становив $p < 0,05$.

68.19.02.2707/230831. Дослідження процесів розкладання підстилки у природних дібровах Поділля. Шлапак В.П., Шпак Н.П., Леонтьяк Г.П., Коваль С.А., Марно-Куца О.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.27-30. - укр. УДК 630*1.

Проведено порівняння морфологічних характеристик та швидкості розкладання підстилки в різних за складом природних деревостанах. Розраховано опадо-підстилковий коефіцієнт (ОПК) або індекс інтенсивності біологічного кругообігу для всіх дослідних насаджень природних лісів Національного природного парку "Кармелюкове Поділля". Визначено сезонне зменшення маси підстилки. Встановлено, що показник ОПК залежить від складу деревостану, типу лісу, рельєфу та погодних

умов. У насадженнях із перевагою опад дуба звичайного спостережено накопичення значної маси та потужності підстилки. Виявлено вплив опаду береки і липи на швидкість розкладання підстилки в лісах природного походження. Рекомендовано вводити ці породи в культури дуба звичайного. Встановлено, що формування повітряно-гідрологічного режиму верхніх шарів ґрунту залежить від типу деревостану. Найбільш сприятливою для процесів ґрунтоутворення є грудкувато-листова структура, яку формує опад липи, береки та граба. Опад дуба розкладається найповільніше. Швидкість розкладання підстилки залежить від умов місцезростання та хімічного складу опад. Середній показник опадо-підстилкового коефіцієнта становить для природних лісів 1,0-1,7. Визначений опадо-підстилковий коефіцієнт підтверджує вагомий вплив опад липи й береки на мінералізацію підстилки за 2-3 роки. Тому в лісові культури дуба звичайного рекомендовано введення липи й береки, що сприятиме формуванню високопродуктивних подільських дібров.

68.19.02.2708/230833. Стан і динаміка лісового фонду державного підприємства "Балаклійське лісове господарство". Назаренко В.В., Пастернак В.П., Поляков О.К. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.17-21. - укр. УДК 630*6; 630*9.

Виявлено особливості динаміки показників стану та продуктивності лісів за 40 років на прикладі ДП "Балаклійське ЛГ". Проаналізовано динаміку лісового фонду в межах категорій земель за період з 1970 по 2010 рр. Відзначено зменшення частки лісових ділянок та збільшення вкритих лісовою рослинністю. Наведено розподіл площ вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за панівними породами, відзначено зменшення площ деревостанів головних лісотвірних порід (сосни звичайної та дуба звичайного) та збільшення другорядних (ясена звичайного, клена гостролистого, робінії звичайної), що свідчить про недоліки у веденні лісового господарства. Зменшення площі соснових насаджень відбулось через загибель насаджень сосни звичайної внаслідок пожеж та в осередках кореневої губки, а також у зоні негативного впливу ПАТ "Євроцемент-Україна". Встановлено, що наявний поділ деревостанів за групами віку значною мірою відрізняється від оптимального: молодняків та пристиглих насаджень майже вдвічі менше від оптимального, тоді як середньовікових значно більше. Наведено показники стану лісів за даними моніторингу за період 2001-2015 рр. Аналізуючи середні таксаційні показники, зафіксовано значне збільшення віку насаджень, зменшення показників середнього класу бонітету і повноти та втрати щорічного приросту. Виявлено як позитивні, так і негативні тенденції в рості та розвитку лісових насаджень.

68.19.02.2709/230834. Вплив природних факторів на динаміку букового (*Fagus sylvatica* L.) пралісу Українських Карпат. Шпарик Ю.С., Вітер Р.М., Шпарик В.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.13-16. - укр. УДК 630*1.

Міжнародні дослідження 15-річної динаміки букового пралісу проведено на 10-гектарному стаціонарному дослідному об'єкті в Угольському масиві Карпатського біосферного заповідника. Проаналізовано вплив вітровалу 2007 р. та потепління клімату на структурні елементи екосистеми пралісу. Виявлено достовірні зміни окремих показників пралісу внаслідок сильного впливу вітру: найбільші коливання характерні для густоти дерев - після втрати 10% (у 2007 р.) вже в 2010 р. густота збільшилася на 6, а в 2015 р. - на 59%; істотно зріс і запас мертвої деревини (відповідно на 41 та 6%); відносне зменшення найбільшим було для кількості підросту (на 19 та 14%); зменшення запасу деревини було вже меншим (на 7 і 4%); зменшення суми площ поперечного перетину було неістотним (на 4 і 2%). Аналіз реакції букового пралісу на сильний вплив вітру підтверджує гіпотезу про максимальну стійкість таких лісових екосистем до стихійних явищ, а ідентифіковані кількісні зміни дали змогу розробити принципову схему сильного впливу вітру на праліс. Дискусійним залишається питання збільшення приросту за діаметром під впливом потепління клімату - у 2010 і в 2015 рр. воно було достовірним для більшості ступенів товщини, але на його динаміку вплинув також і вітровал через зрідження намету.

68.19.02.2710/230835. Пристигаючі та стиглі насадження сосни звичайної на ґрунтах із кристалічними породами. Ковалевський С.Б., Кроль А.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.9-12. - укр. УДК 630*2.

Висвітлено особливості росту пристигаючих і стиглих насаджень сосни звичайної Житомирського Полісся в умовах свіжих суборів на ґрунтах із кристалічними породами та без них. Виявлено вплив наявності кристалічних порід у ґрунті на інтенсивність росту та розвитку окремих дерев та насаджень загалом. Проаналізовано приріст дерев за діаметром та висотою залежно від наявності каменів у ґрунті. З'ясовано, що на стадії стиглості насаджень знижується інтенсивність росту дерев за висотою, послаблюється їх приріст за діаметром. На цій стадії немає диференціації дерев. Показано, що в цьому віковому періоді зменшується приріст гілок за довжиною, тому знижується зімкненість крон у насадженнях, що супроводжується не тільки зміною трав'яних рослин у покриві з тінювитривалих до світлолюбних, але і з'являється самосів деревних рослин. Наведено результати вивчення впливу доглядових рубань різної інтенсивності на формування крони, приріст за діаметром і висотою, а також продуктивність насаджень на ділянках стиглих і пристигаючих насаджень залежно від наявності кристалічних порід у ґрунті.

68.19.02.2711/230943. Дослідження причин всихання деревостанів ялиці білої (*Abies Alba Mill.*) в Українських Карпатах. Погрібний О.О., Юсипович Ю.М., Заїка В.К., Заячук В.Я., Осташук Р.В., Кополовець Я.М., Шаловило Ю.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.9-13. - укр. УДК 630*1.

Вивчено типологічну роль ялиці білої в Українських Карпатах. Виявлено та описано характер всихання дерев ялиці білої. Складено карту поширення осередків всихання ялиці білої на території НПП "Гуцульщина". Відібрано 25 модельних дерев ялиці білої у трьох найпоширеніших типах лісу у деревостанах різного віку, повноти, висоти н.р.м., експозицій схилів. Здійснено відбір зразків для досліджень ходу росту дерева, фізико-механічних властивостей здорової та пошкодженої деревини, кількісного вмісту фотосинтезуючих пігментів хвої дерев. Ялиця біла формує 26 типів лісу в свіжих, вологих та сирих сугрудах і вологих та сирих грудках, в 11 з яких є головною породою та в 15 - супутньою. Масове всихання ялиці відбувається у тих типах лісу, де вона виступає головною породою. Здійснено комплексну діагностику інфікованої деревини ялиці білої для встановлення причини всихання дерев. Проведено дослідження для визначення зараження дерев стовбуровими нематодами, бактеріями і фітопатогенними грибами. За результатами аналізів дерева ялиці білої із ознаками всихання інфіковано комплексом патогенів. Серед них виявлено фітопатогенні бактерії, за допомогою ПЛР-аналізу ідентифіковано в стовбуровій деревині гриби роду *Fusarium* та *Heterobasidion parvirogum*. За допомогою лабораторних досліджень встановлено причини всихання, послідовність інфікування дерев різними патогенами та описано сценарій розвитку хвороби.

68.19.02.2712/230946. Діелектричні показники деревних видів у деревостанах за участю Модрини Європейської. Керімов Е.І., Заїка В.К. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.23-27. - укр. УДК 630*1.

Досліджено діелектричні показники прикамбіальних тканин лубу деревних видів у модринових деревостанах, які ростуть у різних лісорослинних умовах Кременецького горбогір'я. Вік деревостанів становить 12-109 років. Встановлено зниження інтенсивності життєвих процесів у модрини й інших деревних видів зі зменшенням трофності ґрунтів. У модрини молодняків, які ростуть в суборах і в перехідних до борів умовах, порівняно з грудками, величина імпедансу зросла істотно на 10,8-35,5%, а поляризаційної ємності знизилась на 10,7-31,0%. У липні-серпні показники імпедансу в модрини різного віку змінюються в межах 7,3-16,3 кОм, а поляризаційної ємності - 1,25-2,51 нФ. У дуба вони, відповідно, становлять 7,1- 14,7 кОм і 1,25-2,10 нФ. У переважній кількості деревостанів модрина і дуб характеризуються високим життєвим потенціалом. Найкращі умови для їхнього росту і функціонування складаються в мішаних деревостанах, де частка модрини становить 3-6, а дуба не більше 2-х одиниць. Найбільшими антагоністами для модрини є дуб - червоний і ясен звичайний. За їх частки у складі середньовікових деревостанів 3 і більше одиниць у модрини встановлено найвищі показники імпедансу і найнижчі поляризаційної ємності. У стиглих і перестійних деревостанах із часткою модрини 6-8 і дуба 1-3 одиниці ці деревні види проявляють високий життєвий потенціал.

68.19.02.2713/230952. Листя видів роду ліщина як джерела цінної рослинної сировини. Лисюк Р.М., Шляхта Я.М., Шляхта В.Я., Дармограй Р.Є., Коваль І.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.51-55. - укр. УДК 630*22.

Досліджено перспективну рослинну субстанцію - листя ліщини, яке є важливим джерелом фенольних сполук і таксанів та має значний ресурсний потенціал в Україні. Екстракти природних антиоксидантів, отриманих із супутньої сировини плодів фундука, можна використовувати як нутріцевтики, харчові добавки, фармацевтичні або косметичні субстанції; таксол і таксани є відомими протираковими сполуками. Серед близько 10 видів роду Ліщина, інтродукованих у ботанічних садах та дендрологічних парках України, тільки два виявилися перспективними як у ботанічному, так і у фармацевтичному аспектах. Наведено наукові дані щодо ресурсних і морфо-біологічних характеристик ліщини звичайної та деревовидної, їх хімічного складу, фармакологічної активності; оцінено актуальний стан й перспективи медичного застосування. Проведено порівняльний аналіз еколого-фітоценотичних особливостей ліщини звичайної та ліщини деревовидної, актуального стану і перспектив інтродукції цих видів в Україні. Представлені наукові дані щодо багатого хімічного складу та фармакологічної активності листя ліщини свідчать про перспективність подальших досліджень цього виду лікарської рослинної сировини та можна їх використати для оптимізації їх застосування у разі серцево-судинних, гастроентерологічних та урологічних захворювань та опрацювання критеріїв стандартизації для цих рослинних субстанцій.

68.19.02.2714/230953. Оцінювання рівня біорізноманіття та природного поновлення дуба звичайного у лісогосподарській зоні міста Вінниця. Матусяк М.В., Циганська О.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.56-60. - укр. УДК 630*1.

Досліджено рівень біорізноманіття деревно-чагарникових видів та рівень природного поновлення основних лісотвірних порід Вінницького лісового господарства. Встановлено фактори, які впливають на процеси природного поновлення під наметом деревостанів свіжої і вологої грабової діброви. За результатами обстежень виявлено, що під наметом деревостану вплив на самосів дуба звичайного

мають не тільки материнські дерева, але й підлісок та живий надґрунтовий покрив. Досліджено, що кількість самосіву під материнським деревостаном значно зменшується в період між насінневими роками. Також встановлено, що помірно розвинений живий надґрунтовий покрив позитивно впливає на дубовий самосів на лісосіках, він своїм притінням пом'якшує різкі зміни мікроклімату. Оцінено вплив підліску на природне поновлення і з'ясовано, що в багатоярусних складних насадженнях різноманітність підліску негативно впливає на розвиток дубового самосіву, особливо це проявляється у віці 1-3 роки. Вивчено процеси природного поновлення в дослідних деревостанах. На більшості ділянок трапляється підріст дуба звичайного, граба звичайного, клена гостролистого та ясена звичайного. Підріст липи дрібнолистої і бука лісового виявлено тільки під наметом окремих деревостанів. За результатами проведення досліджень виявлено, що діброви Поділля мають високий лісовідновний потенціал, який змінюється в межах 65-80%. Кількість підросту дуба звичайного становить від 10,2 до 52,1% від загальної густоти підросту, або близько 2,7-8,9 тис. шт. га-1. Вік підросту дуба не перевищує трьох років. У старшому віці його тіншовитривалість зменшується і рослини перетворюються в стирчаки та гинуть.

68.19.02.2715/230954. Типологічне оцінювання лісових масивів Дубровицького лісництва, порушених унаслідок несанкціонованого видобутку бурштину. Легкий В.В., Ковалевський С.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.61-64. - укр. УДК 630*5 6.

Наведено результати дослідження території та лісових насаджень Дубровицького лісництва, ушкоджених внаслідок незаконного видобутку бурштину. З'ясовано масштаби антропоізації типів лісорослинних умов, на підставі чого виокремлено найбільш деградовані з них. Досліджено площі порушених лісових земель і встановлено їх відсоткове співвідношення до загальної площі кварталів Дубровицького лісництва. Наведено коротку характеристику окремих едаєтопів. Досліджено та проаналізовано співвідношення між порушеними площами та віковою складовою деревостану. Виділено групи віку деревостанів, що зазнали найбільшого антропогенного перетворення внаслідок несанкціонованого промислу. Визначено супутні проблеми, що пов'язані з видобутком бурштину. Встановлено розподіл порушених площ між групами віку та типами лісорослинних умов на особливо захисних лісових ділянках. Охарактеризовано закономірності порушення територій особливо захисних лісових ділянок, що призводить до зникнення рідкісних диких тварин і рослин, втрати захисних функцій лісу, реліктових насаджень та пам'яток історії. Виокремлено негативні наслідки для лісгосподарської галузі, виникнення яких пов'язано з видобутком бурштину. Перелічено лісівницькі втрати, яких зазнає підприємство за рахунок процвітання несанкціонованого промислу. Проаналізовано потенційну можливість природного поновлення на антропоізованих площах.

68.19.02.2716/230955. Радіальний приріст сосни звичайної у насадженнях Житомирського Полісся, в яких рубки догляду за лісом не проводять з часу аварії на ЧАЕС. Мельник В.В., Зборовська О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.65-69. - укр. УДК 630*1.

Досліджено радіальний приріст сосни звичайної у лісових культурах на територіях, де здійснюють належні лісгосподарські заходи (ДП "Малинське ЛГ"), та де була заборонено лісгосподарську діяльність внаслідок значних рівнів радіоактивного забруднення території (ДП "Народицьке СЛГ"). Розраховано основні статистичні параметри деревно-кільцевих хронологій для визначення стану насаджень. Встановлено, що для середніх величин радіального приросту насаджень на пробних площах існує достовірна різниця значень ($F(\text{факт.})=15,69 > F(1;174;0,95)=3,90$). Так, максимальна ширина річного кільця у свіжих борах ДП "Малинське ЛГ" досягає в середньому 4,21 мм, а середня ширина кільця становить близько 1,50 мм; тоді як у ДП "Народицьке СЛГ" ці показники становлять 2,52 та 1,16 мм відповідно. Максимальну достовірну різницю в характері розвитку насаджень фіксують з 1930 по 1982 рр. ($F(\text{факт.})=20,02 > F(1;106;0,95)=3,93$). З 1983 р. абсолютні прирости насаджень на обох досліджуваних підприємствах мають практично однакові значення та достовірно не відрізняються між собою ($F(\text{факт.})=1,00 > F(1;68;0,95)=3,99$). З'ясовано, що впродовж всього періоду розвитку соснових насаджень як у ДП "Малинське ЛГ", так і у ДП "Народицьке СЛГ" помітні значні фізіологічні стреси. Варто зазначити, що соснові насадження, де своєчасно та належно проводили лісгосподарські заходи, виявились структурно стійкішими.

68.19.02.2717/230958. Надземна фітомаса стовбурів *Pinus Sylvestris* L. у деревостанах північного степу України. Ловинська В.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.79-82. - укр. УДК 630*2.

Нормативно-довідникові дані є основним інформаційним базисом під час оцінювання біологічної продуктивності лісотвірних порід, зокрема сосни звичайної, у насадженнях різних лісорослинних зон України. Наведено результати моделювання надземної фітомаси компонентів стовбура дерев сосни звичайної у штучних деревостанах Північного Степу України. Математичному моделюванню підлягали такі компоненти надземної фітомаси стовбурів дерев сосни звичайної, як: об'єм деревини стовбура, об'єм кори стовбура та об'єм стовбура в корі. Представлено результати кореляційного аналізу та

основні статистики об'ємів деревини, кори та стовбура в корі з основними таксаційними показниками досліджуваної породи - віком, висотою та діаметром на висоті 1,3 м дерева. Розроблено двої трифакторні регресійні алометричні моделі, які показують залежність об'єму компонентів надземної фітомаси дерев сосни звичайної від зазначених таксаційних характеристик. На підставі отриманих моделей побудовано нормативно-довідникові таблиці для оцінювання компонентів надземної фітомаси стовбура дерев сосни звичайної у свіжозрубаному та абсолютно сухому стані. Показано, що надземна фітомаса деревини та стовбура в корі сосни звичайної збільшується із висотою та діаметром дерева. Водночас фітомаса компонента кори стовбура має тенденцію до зниження із висотою за сталої величини діаметра стовбура.

68.19.02.2718/230960. Санітарний стан соснових деревостанів після проведення санітарних рубок вибіркових, у кулісах та дрібноконтурних ділянках в осередках ураження короїдом верхівковим. Жуковський О.В., Орлов О.О., Зборовська О.В., Струтинський О.В., Шевчук В.В., Карчевський Р.А., Гулик І.Т., Левківський О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.87-91. - укр. УДК 630*2.

Дослідження проведено у Житомирському Поліссі впродовж 2017 р. Проаналізовано санітарний стан деревостанів сосни звичайної в осередках ураження короїдом верхівковим після проведення санітарних рубок вибіркових (СРВ), а також окремо - у кулісах і дрібноконтурних ділянках. Виявлено, що основним шкідником, який зумовлює всихання досліджених сосняків, є короїд верхівковий. Продемонстровано, що в соснових кулісах та дрібноконтурних ділянках найбільша кількість обстежених деревостанів - сильно ослаблені (58,5%), всихаючі - 29,2%, ослаблені - 7,7% та мертві - 4,6%. Особливо варто наголосити, що серед досліджуваних сосняків немає здорових деревостанів. Встановлено, що після проведення СРВ максимальна частка сильно ослаблених сосняків становила 42,7%, що є меншим порівняно з відповідним показником для куліс і дрібноконтурних ділянок. Водночас, частка ослаблених насаджень значно більша після проведення СРВ - 21,3%, а мертвих - значно менша (2,7%) порівняно з відповідним показником для куліс та дрібноконтурних ділянок. Зроблено висновок про те, що санітарні рубки вибіркові в осередках ксилофагово-офіостомового комплексу не дають очікуваного ефекту, і за один-два вегетаційні періоди санітарний стан соснових деревостанів значно погіршується, як і санітарний стан сосняків у кулісах та дрібноконтурних ділянках. Обґрунтовано пропозицію про внесення змін у чинні нормативні документи для ведення лісового господарства через гостру дію ксилофагово-офіостомового комплексу.

68.19.02.2719/230967. Візуальне дешифрування природних змін лісів ДП "Чигиринське лісове господарство" за супутниковими знімками Landsat. Герасімов О.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.129-131. - укр. УДК 630*1.

Встановлено використання супутникових знімків у лісовому господарстві, зокрема дешифрування лісових масивів із використанням супутникових знімків. Головною метою цієї роботи є створення умов, які б полегшили ведення лісового господарства. Дослідження, проведені під час роботи над матеріалом, дають змогу швидко виявити масштаби пошкодження та вжити необхідних заходів. Під час проведення досліджень було використано знімки лісового масиву з супутників Landsat. Результатом дослідження стало поєднання супутникових знімків із лісопатологічним журналом підприємства, що дало змогу візуально дешифрувати ділянки, пошкоджені шкідниками. Також для візуального дешифрування лісового масиву, пошкодженого пожежею, використано матеріали з журналу реєстрації лісових пожеж. Результати проведеного дослідження можна використати для рекогносцирувального нагляду за насадженнями, враховуючи біологію того чи іншого шкідника. Проведені дослідження показують, що використання дистанційного зондування Землі в лісовому господарстві значно спрощують роботи, пов'язані з охороною та захистом лісу. З'ясовано, що використання безкоштовних супутникових знімків та програмного забезпечення дає змогу відстежувати стан насадження до та після впливу певних негативних факторів, а також прогнозувати заходи для боротьби з наведеними вище пошкодженнями. Виявлено, що дистанційне зондування Землі значно покращує якість виконання робіт з охорони та захисту лісу.

68.19.02.2720/230984. Особливості організації обліку розрахунків з бізнес-партнерами щодо екологічної діяльності лісогосподарського підприємства. Лебедев С.І., Вихопень О.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.54-56. - укр. УДК 630*6; 630*9.

Необхідною умовою екологічно сталого, екобалансованого функціонування підприємств лісового комплексу є відповідність між взаємозв'язаними його структурними елементами - раціональне використання та відтворення лісових ресурсів. Це завдання має вирішувати лісогосподарський менеджмент. У сучасному менеджменті щоразу чіткіше проявляється значення системних знань про значення лісових ресурсів, що дають змогу не тільки своєчасно і якісно управляти поточним лісокористуванням, але й прогнозувати розвиток подій у лісоресурсній сфері, зокрема в соціально-екологічному аспекті. Управління лісоекологічною діяльністю доцільно проводити з використанням системного підходу, оскільки дослідження взаємодії лісогосподарування, навколишнього середовища

та населення визначає умови, які могли б сприяти сталому лісокористуванню. Облік розрахунків із постачальниками та підрядниками є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств. Поглиблення сутніснозмістовної основи екологізації управління з позиції функціонального, системного, ситуаційного та процесного підходів є необхідною умовою подальшого розвитку економічних механізмів та методів екологічного менеджменту в контексті принципів сталого багатопільового лісокористування та екосистемного управління лісами. Розглянуто особливості організації обліку розрахунків з партнерами по бізнесу щодо екологічної діяльності лісогосподарського підприємства. Оцінено потенціал існуючих розробок щодо організації обліку розрахунків із партнерами по бізнесу підприємств. Розроблено прикладні пропозиції щодо розрахунків лісогосподарського підприємства з партнерами по екологічній діяльності. Запропоновано організацію обліку розрахунків лісогосподарського підприємства щодо його екологічної діяльності з постачальниками, підрядниками, замовниками.

68.19.02.2721/230987. Проблеми організації обліку необоротних активів екологічного спрямування лісогосподарського підприємства. Лебедевич С.І., Ціцяла В.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.65-67. - укр. УДК 630*6; 630*9.

У сучасних умовах виникає необхідність перегляду та уточнення принципів формування необоротних активів підприємства. Ресурси підприємства трансформуються в активи (відповідно - відображаються в балансі), лише після дотримання умов визнання, зокрема оцінки та ідентифікації, можна очікувати від них економічної вигоди (прибутку), це свідчить про актуальність і важливість цієї теми. Перше, на що потрібно звернути увагу, це організація первинного і зведеного обліку основних засобів екологічного призначення. Операцією, яка потребує окремих форм документів для її відображення в бухгалтерському обліку, є переоцінка основних засобів екологічного призначення, проблемним питанням обліку необоротних активів і ОЗ екологічного призначення є облік екологічних витрат на їх поліпшення. Практична проблема, пов'язана з оцінкою необоротних активів, часто виникає під час проведення їх інвентаризації та виявлення таких, що не відображені на балансі підприємства. Розглянуто актуальні проблеми організації обліку необоротних активів екологічного спрямування лісогосподарського підприємства. Для цілей переоцінки потрібно поділити групи основних засобів екологічного призначення (враховуючи специфіку діяльності) на певні підгрупи, щоб зробити їх однорідними. Для покращення організації обліку запропоновано деталізований план рахунків необоротних активів екологічного призначення, з урахуванням діяльності лісового підприємства. Розроблено прикладні пропозиції вирішення проблем організації обліку необоротних активів екологічного спрямування лісогосподарського підприємства, які допоможуть підприємству чітко організувати облік необоротних активів, спрямованих на екологічну політику лісогосподарства. Основою управління є інформація про екологічні витрати, отримана шляхом дослідження необоротних активів екологічного призначення діяльності підприємства, побудови механізму раціональної організації та методики обліку необоротних активів.

68.19.02.2722/230989. Дослідження уподобань населення Львівщини щодо рекреаційних лісів методом експерименту з вибором. Пелюх О.Р., Загвойська Л.Д. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.73-80. - укр. УДК 630*6; 630*9.

Зростання попиту на відпочинок у лісах Карпат ставить перед менеджерами лісового господарства нові виклики, пов'язані з необхідністю формування рекреаційно привабливих лісів. В Європі останніми десятиліттями проведено чимало досліджень щодо суспільного сприйняття рекреаційних лісів, уподобань щодо їхніх характеристик. В Україні таке здійснюють дослідження, однак у них ліси розглядали як узагальнене поняття. Для дослідження вподобань щодо характеристик рекреаційних лісів застосовано один із методів дослідження висловлених переваг - метод експерименту з вибором, теоретичним підґрунтям якого слугують імовірнісна теорія максимізації корисності Д. Макфаддена і "характеристична" теорія поведінки споживача, які сформулював К. Ланкастером. Моделювання дискретного вибору рекреантом характеристик лісу для відпочинку виконано з використанням багатофакторних регресійних моделей - логіт і пробіт моделей - методом найбільшої правдоподібності з використанням програмного забезпечення BIOGEME 1.8. За результатами аналізу даних з'ясовано, що населення Львівської обл. віддає перевагу мішаним різновіковим лісам, у рекреаційних зонах яких є інформаційно-освітні стенди. Оцінки коефіцієнтів регресії для цих характеристик в обох моделях статистично значущі, додатні і мають найвищі значення. Разом із тим, респонденти не схильні відвідувати ліс, який розташований далеко від місця їх проживання, та ліс, в якому є відмерла деревина. Визначено граничну готовність платити і готовність подолати відстань для відвідування лісу, який відповідає уподобанням респондентів. Обґрунтовано необхідність інтеграції отриманих результатів дослідження у практику прийняття управлінських рішень для зменшення сировинного та розширення рекреаційного використання лісів, відтак формування рекреаційно привабливих лісових ландшафтів і стійких до зміни клімату та антропогенних навантажень деревостанів.

68.19.02.2723/230995. Методичні підходи до визначення модельних підприємств лісового господарства. Торосов А.С., Жежжун І.М., Калашніков А.О., Харченко Ю.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28, С.110-113. - укр. УДК 630*6; 630*9.

Підприємства лісового господарства зазнають впливу не лише соціально-економічних, а й природно-кліматичних чинників. На сьогодні актуальним питанням для підприємств лісової галузі України є визначення нормативних (оптимальних) організаційно-економічних параметрів їх діяльності за регіонами та їх уповільнення до реальних економічних умов функціонування. Розглянуто методичний підхід до визначення за регіонами модельних лісогосподарських підприємств (лідерів). Запропонована методика спирається на сценарний підхід у методології управління господарською діяльністю підприємств галузі та використовує методи міжгосподарського порівняльного аналізу. Прогнозування параметрів діяльності лісогосподарських підприємств за регіонами здійснюється за достовірними багатофакторними моделями з шістьма групами найвагоміших факторів впливу. Запропоновані оптимальні багатофакторні моделі організаційно-економічної діяльності лісогосподарських підприємств містять такі параметри: ресурсно-виробничого потенціалу (потужності), еколого-економічної (лісівничо-екологічної та економічної складових) та соціально-економічної ефективності (соціальної значущості для власних працівників та економіки регіону) за шістьма групами критеріїв. Запропонований методичний підхід апробовано на лісогосподарських підприємствах чотирьох областей України (Вінницької, Сумської, Харківської та Чернігівської).

68.19.02.2724/231230. Динаміка запасів і площ головних лісотвірних порід Київської області. Степаненко Л.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.45-48. - укр. УДК 630*228(477.41).

Важливим показником оцінки лісостану є його продуктивність, тому важливою проблемою лісового господарства є питання з підвищення продуктивності лісів. Проведено аналіз та виявлено закономірності збільшення основних показників продуктивності насаджень Київської області за шість періодів обліку лісового фонду від 1978 р. до 2011 р. та наведено їхню характеристику. Встановлено збільшення лісистості на 2,4%, водночас відбулося зменшення площі вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок загалом в області, що пов'язано з територіальними та адміністративними змінами. Також встановлено збільшення запасів як загалом, так і на один гектар. Це відображає ефективність лісогосподарських заходів. Виявлено зменшення відсотка запасів м'яколистяних завдяки збільшенню хвойних та твердолистяних деревостанів. У регіоні досліджень найпоширеніші такі деревні види: з групи хвойних порід - сосна звичайна, з групи твердолистяних - дуб звичайний, з групи м'яколистяних - береза повисла, вільха клейка, осика. Одним із показників продуктивності деревостанів є бонітет. Встановлено, що середні класи бонітету насаджень є досить високі, що свідчить про те, що підбір головних лісотвірних порід у Київській області відповідає їх географічному середовищу та умовам місцезростання. З'ясовано, що насадження Київщини не оптимальні. Це видно з вікової структури деревостанів.

68.19.02.2725/231231. Лісівничо-таксаційна характеристика березових деревостанів Чернігівського Полісся. Тищенко О.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.49-52. - укр. УДК 630*5:582.632.1(477.51).

Проаналізовано лісівничо-таксаційні особливості розподілу площ березових деревостанів Чернігівського Полісся за віком, типами лісорослинних умов, повнотою, бонітетом та походженням на підставі повидільної бази даних таксаційної характеристики лісів ВО "Укрдержліспроект". Розраховано середні таксаційні показники березняків цього регіону: вік, відносну повноту, запас, зміну запасу, бонітет, висоту, діаметр, частку участі берези у складі. Лісові насадження Чернігівського Полісся становлять 713,4 тис.га, з яких 395,9 тис. га підпорядковані обласному управлінню лісового та мисливського господарства. Площа вкритих лісовою рослинністю земель - 355,8 тис.га, середня лісистість території сягає близько 25,1%. У регіоні досліджень склалися оптимальні кліматичні, ґрунтові, гідрологічні умови для вирощування березових насаджень, які займають площу 36,8 тис. га (10,3%) та становлять найбільшу частку серед м'яколистяних порід. За бонітетною шкалою переважають високопродуктивні насадження I та II класу бонітету. Характерними та домінуючими типами лісорослинних умов для березняків є свіжі та вологі субори, вологі сугруди (B2, B3, C3). Переважають середньовікові березові деревостани, вони становлять 51,3%, стиглі та перестиглі - 28,3%. Домінуюча відносна повнота насаджень знаходиться в діапазоні від 0,7 до 0,9. За походженням переважають вегетативні порослеві - 59,2%, насінневі штучні - 29,2% та насінневі природні - 11,6%. За коефіцієнтом участі берези у складі деревостанів більшість становлять насадження 8 та 7 одиниць. Зібрані дані буде використано для проведення подальших досліджень форми стовбурів та сортиментної структури березових деревостанів Чернігівського Полісся.

68.19.02.2726/231232. Плодоношення та природне поновлення *Sorbus torminalis* (L.) Crantz під наметом дубових насаджень у Південно-Подільському Лісостепу України. Шпак Н.П. // Науковий вісник

НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.53-56. - укр. УДК 502.4.587.

Розглянуто вплив природних чинників на процеси плодоношення та природного поновлення *Sorbus torminalis* (L.) Crantz (береки лікарської) в дубово-грабових насадженнях. Включення *Sorbus torminalis* до Червоної Книги України (2009) не є достатнім для збереження цього виду та його середовища існування. Це лише початковий етап програми зі збереження на території України рідкісних і зникаючих видів. Аналізуючи плодоношення та природне поновлення популяції *Sorbus torminalis* на території Національного природного парку "Кармелюкове Поділля" та прилеглих територій проходження південносхідної межі поширення виду, з'ясовано залежність плодоношення від сумарної дії комплексу чинників: еколого-біологічних і біометричних. Серед чинників, які впливають на динаміку поновлення береки лікарської у свіжих дібровах, найголовніше значення мають: кліматичні умови, видовий склад деревостану і підросту, повнота, густина, біологія цвітіння (кількість генеративних органів), рясність плодоношення, розміри та маса плодів, особливості проростання насіння, зоогенні чинники. Посушливі 2015-2017 рр. сприяли ранньому дозріванню плодів і швидкому опаданню. Плоди дрібні переважно з однією насінною. У 2018 р., з вологим і теплим літом, зафіксовано високу врожайність береки лікарської з великими, соковитими плодами із двома-трьома дозрілими насіннями. Встановлено, що в дубово-ясеневих насадженнях плоди найдрібніші, рясність плодоношення низька; у дубово-грабових насадженнях - рясність середня, але у дерев, які ростуть на узліссі - рясність висока. Оцінено вагомість абіотичних чинників, які впливають на проростання насіння, розвиток самосіву та підросту головних і супутніх деревних порід. За результатами польових досліджень встановлено, що молоде покоління *Sorbus torminalis* у дубово-грабових насадженнях поновлюється з насіння, що є своєрідним тестом оцінки життєвості виду. Територія є цінним лісовим масивом південно-східної частини Поділля. У його межах збереглися унікальні природні комплекси, тому поновлення рідкісних рослин відповідає вимогам, що ставляться до створення заказників загальнодержавного значення.

68.19.02.2727/231315. Поширення *Potentilla erecta* (L.) Raeusch. в умовах Закарпатського передгір'я. Осадчук Л.С., Трикур В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.9-13. - укр. УДК 630*181.351.

Наведено результати дослідження поширення *Potentilla erecta* на території лісгосподарських підприємств у районі Закарпатського передгір'я. Встановлено, що найбільш масово росте калган у таких типах лісорослинних умов: В3-С2-С3-Д2-Д3. Для виявлення перспективних місць для заготівлі лікарської сировини калгану закладено 16 пробних площ у різних лісорослинних умовах і типах лісу. Встановлено, що вид росте на узліссях, галявинах, відкритих місцях, рідше під незімкненим деревним наметом, які сформовані з участю таких порід, як: бук лісовий, ялина європейська, ялиця біла, дуб скельний, дуб звичайний, ясен звичайний, граб звичайний. Охарактеризовано трав'яне видове різноманіття цих рослинних угруповань, його утворюють 60 видів рослин, на одній пробній площі трапляється від 13 до 23 видів рослин, переважно мезо- та мегатрофи. Виявлено, що найбільшим показником рясності виду відзначалися букові, ялинові, буково-ялиново-ялицеві та буково-ялицево-ялинові лісові угруповання. Найбільшою абсолютною чисельністю особин серед досліджених характеризуються популяції в букових, ялинових, буково-ялиново-ялицевих та грабово-дубових лісових угрупованнях.

68.19.02.2728/231319. Характеристика дубових деревостанів у природному заповіднику "Медобори". Бачинська У.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.29-32. - укр. УДК 630*174.753.

Встановлено, що в природному заповіднику "Медобори" насадження з участю дуба звичайного (від трьох одиниць і більше) є панівним типом деревостанів і займають 43,96% лісових площ, переважно створені штучно за типом корінних. Проаналізовано основні таксаційні показники деревостанів дуба звичайного з поквартальних підсумків Таксаційного опису природного заповідника "Медобори". Проведено віковий аналіз досліджуваних деревостанів: частка молодняків становить 9,64%, середньовікових - 83,13%, пристигаючих - 0,24%. Визначено, що деревостани з участю дуба звичайного зростають у чотирьох типах лісорослинних умов: вологій грабово-буковій діброві (11,13%), вологій грабовій діброві (13,65%), свіжій грабово-буковій діброві (27,85%), свіжій грабовій діброві (48,21%). За ярусністю дубові деревостани переважно є простими. Встановлено, що дубняки характеризуються високою продуктивністю - 89,9% ростуть за першим і вище першого бонітетом. 68,6% насаджень - високоповнотні, а низькоповнотних є вкрай мало. Математичному аналізу підлягали компоненти: вік, діаметр, повнота, запас деревостану. За розрахунковим значенням стандартного відхилення та коефіцієнта варіації можна стверджувати, що розмах варіації показника "повнота" характеризується середнім значенням мінливості ознаки. Інші показники мають широкий діапазон розсіювання у досліджених сукупностях.

68.19.02.2729/231320. Діелектричні показники дуба і липи в деревостанах свіжої грабової діброви Західного Поділля. Каленюк Ю.С., Заїка В.К. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний

лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.33-37. - укр. УДК 631*2:630*[161.037+176.322.6+177.952](477.84).

Досліджено діелектричні показники дуба звичайного й липи дрібнолистої в деревостанах 41-100-річного віку свіжої грабової діброви Західного Поділля. Частка липи і дуба у складі цих деревостанів змінюється від поодиноких дерев до 10 одиниць. Встановлено, що у липи дрібнолистої середнє значення показників імпедансу на дослідних ділянках в середині вегетаційного періоду становить 5,0-9,4 кОм, а поляризаційної ємності - 1,58-3,86 нФ. У дуба звичайного вони, відповідно, змінювались в межах 5,5-9,7 кОм і 1,92-2,73 нФ. Високу інтенсивність процесів життєдіяльності у дуба встановлено в деревостанах, де він значно перевищує липу й інші деревні види за висотою за різної його частки у складі мішаних деревостанів. Істотне зниження процесів життєдіяльності дуба виявлено в чистих дубових і мішаних деревостанах, де дуб формує верхній ярус. Високий ступінь життєдіяльності у липи встановлено в деревостанах, де вона переважає дуба за часткою у їх складі та не відстає від нього в рості, а пригнічення життєвих процесів - за її перебування у другому ярусі деревного намету. Діелектричні показники дуба характеризуються вищою кореляційною залежністю від лісівничо-таксаційних показників, ніж липи. Імпеданс і поляризаційна ємність дуба проявляє переважно значну і помірну тісноту кореляційного зв'язку з лісівничо-таксаційними показниками деревостанів, а липа - слабку, що вказує на її пригнічення з боку дубового намету. Загалом наші дослідження показали, що інтенсивність перебігу процесів життєдіяльності у дуба не залежить від його частки у складі деревостанів, а визначається ступенем його перевищення за висотою над іншими деревними видами.

68.19.02.2730/231322. Біоелектричні потенціали модрина європейської в деревостанах Кременецького горбогір'я. Керімов Е.І., Заїка В.К. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.42-47. - укр. УДК 631*2:630*[161.037+174.753](477.84).

Досліджено біоелектричні потенціали модрина європейської, дуба звичайного, ялини європейської і сосни звичайної, які формують деревостани в різних типах лісорослинних умов Кременецького горбогір'я. Вік деревостанів становить 12-109 років. Частка модрина в їх складі змінюється в межах 1-10 одиниць. Модрина європейська в умовах суборів і сугрудів характеризується нижчими абсолютними показниками БЕП кореневої шийки, порівняно з сосною звичайною, а в умовах грудів - вищими, порівняно з дубом звичайним і ялиною європейською. Встановлені відмінності між деревними видами зберігаються упродовж дня. Відмінності між модриною і дубом за абсолютними показниками біопотенціалів посилюються у другій половині дня. У модрина в мішаних молодняках і середньовікових деревостанах абсолютні значення БЕП виявились вищими, ніж у чистих деревостанах. Встановлено три типи денних біопотенціалогам, які характеризують динаміку проходження метаболічних процесів у деревних видів у деревостанах різних лісорослинних умов та видового складу. Між біометричними показниками модельних дерев різних деревних видів і середньоденними показниками біопотенціалів переважно спостережено помірний і значний прямий кореляційний зв'язок. Більш тісною залежність денної зміни біопотенціалів виявлено від денної динаміки температури і вологості повітря, аніж від інтенсивності світла. Між вологістю повітря і біоелектричними потенціалами існує зворотний кореляційний зв'язок.

68.19.02.2731/231323. Екологічні засади ведення лісового господарства в Україні в контексті євроінтеграції. Козловський М.П., Шкаруба А.Д., Шпаківська І.М., Рожак В.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.48-54. - укр. УДК 630*181.351(574.42).

Збереження екосистемного різноманіття лісів і ведення лісового господарства на засадах, наближених до природи, має бути основним пріоритетом лісової політики сьогодення. Для виконання цих завдань потрібні чіткі уявлення про те, що ми маємо зберігати і які ліси формувати. Першим кроком у цьому напрямі в Україні повинна бути класифікація усіх лісових екосистем за єдиним принципом і встановлено всі типи лісів, які потребують збереження. Для цього необхідно врахувати існуючі в лісівництві підходи, наявність науковців і фахівців лісового господарства, які здатні здійснити таку роботу. Наступним кроком має бути критичний аналіз отриманого масиву даних для всієї території України для встановлення типів лісу, які вже перебувають під певними формами заповідання, а яким ще варто надати природоохоронного статусу. Важливим є повна інвентаризація природоохоронного фонду в межах держави і встановлення лісів, які потребують активних форм охорони з метою відновлення їх первинної структурно-функціональної організації, а також лісових ділянок, що мають бути вилучені із заповідних територій як вторинні екосистеми, які не мають цінності для збереження екосистемного різноманіття, а подекуди є потужним джерелом розмноження та розселення фітопатологічних організмів.

68.19.02.2732/231324. Санітарний стан соснових насаджень на рекультивованих землях. Юхновський В.Ю., Проценко І.А., Хрик В.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.55-59. - укр. УДК 630*[64+116+43].

Проаналізовано санітарний стан соснових насаджень, створених на рекультивованих землях Юрківського буровугільного кар'єру. Насадження ростуть у складних умовах на переміщених,

малопотужних ґрунтах із вуглистами пісками. За даними 61 кругової пробної площі, які охоплюють типові умови зростання соснових культур на площі 141,1 га, обчислено показники санітарного стану насаджень. Аналіз показника санітарного стану показав, що соснові насадження належать до сильно ослаблених. Ослаблені дерева сосни становлять 44,7%, а показник санітарного стану змінюється у межах 3,01-3,41. Стан соснових насаджень V класу віку наближається до категорії насаджень, що всихають з найвищою величиною показника стану 3,41. Встановлено, що найвпливовішими чинниками істотного погіршення санітарного стану соснових культур на рекультивованих землях Юрківського буровугільного басейну є ураження кореневою губкою і всихання дерев унаслідок зменшення живлення рослин, які досягли порушеного материнського горизонту на глибині понад 40-50 см. Для запобігання розвитку кореневої губки необхідно створювати мішані культури сосни звичайної з введенням до 50% листяних порід, які водночас будуть протипожежним бар'єром поширення низових пожеж. Для оздоровлення соснових насаджень, підвищення меліоративної ефективності та ліквідації осередків кореневої губки доцільно проводити суцільні санітарні рубки з подальшим висаджуванням листяних порід.

68.85 Механізація і електрифікація сільського господарства

68.19.02.2733/231651. Роль і місце технічного діагностування в системі технічної експлуатації автомобілів в сільському господарстві. Барановський В.М., Спірін А.В., Полевода Ю.А., Твердохліб І.В. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.24-28. - укр. УДК 629.083.

У підвищенні ефективності використання автомобільної техніки в сільському господарстві велике значення має вдосконалення планування і управління її технічним обслуговуванням і ремонтом на базі сучасних технічних засобів. Це забезпечується застосуванням технічного діагностування машин як інформаційної основи системи управління процесами технічного обслуговування і ремонту. Практика використання засобів діагностування свідчить про можливість скорочення експлуатаційних витрат. Це досягається за рахунок збільшення фактично використовуваного ресурсу, скорочення числа ремонтів і економії витрат запасних частин. Надійність кожної технічної системи, зокрема автомобіля, характеризується здатністю зберігати в часі значення параметрів та виконувати встановлені функції. У разі відхилення параметрів від номінальних значень відбувається зниження якості роботи системи аж до її відмови. Вчасне діагностування систем дозволяє не допускати вказані недоліки та сприяє підвищенню ефективності експлуатації. В статті представлена актуальність технічного діагностування в системі технічної експлуатації автомобілів в сільському господарстві. Розроблено схему складових системи технічного діагностування автомобілів в сільському господарстві та проведено її характеристику. Ключові слова: сільське господарство, автомобілі, діагностування, технічне обслуговування, ремонт, експлуатація, технічний стан.

68.19.02.2734/231656. Обґрунтування конструктивно-режимних параметрів пульсатора доїльного апарату. Яропуд В.М. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.55-61. - укр. УДК 62-11:637.115.

Важливим технологічним процесом молочного тваринництва є машинне доїння корів. Переваги цього процесу очевидні - істотне підвищення продуктивності оператора машинного доїння і значне полегшення його праці. Проте очевидні і недоліки машинного доїння, серед яких перше місце займає недосконалість доїльної техніки. В першу чергу це відноситься до пульсаторів доїльних апаратів. Основними їх недоліками є те, що в разі засмічення дросельного каналу не забезпечується необхідний режим роботи доїльного апарату. На основі аналізу відомих конструктивних схем розроблено нову конструкцію пульсатора доїльного апарату з метою підвищення ефективності експлуатаційних параметрів доїльної установки. Запропонована конструкція відповідає зоотехнічним вимогам. Використання розробленого пульсатора дасть змогу підвищити ступінь очищення атмосферного повітря, що надходить в нього, зокрема, забезпечуватиметься бактерицидне очищення і за рахунок цього підвищуватиметься експлуатаційна надійність його роботи, а також покращиться якість видосного молока. У результаті проведених розрахунків конструкційних параметрів розробленого пульсатора: визначено діаметри верхньої $d(в.к.) = 40$ мм і нижньої частини клапана $d(н.к.) = 10$ мм. Визначені раціональні режимні параметри його роботи: частота пульсацій відповідає значенню 60 хв^{-1} , а співвідношення тактів 0,6. Ключові слова: машинне доїння, пульсатор, доїльний апарат, процес, конструктивно-режимні параметри.

68.19.02.2735/231667. Методологія проектування комп'ютерних систем управління технологічними процесами в АПК. Зелінська О.В. // Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100), С.138-143. - укр. УДК 004.896.

Проектування великих технічних систем в АПК як процес є дуже своєрідним об'єктом автоматизації. Суть цієї своєрідності полягає в тому, що процес побудови складного проектного рішення тим ефективніше, чим швидше він обновлюється з появою нових задач проектування. В даній статті розглянуті питання методології проектування комп'ютерних систем управління технологічними

процесами в АПК, де запропоновані принципи методології структури і логічної організації розчленування об'єкта і системи проектування на відповідні ієрархічні рівні вирішення проблем по представленню об'єкта розробки, включаючи вимоги, мотиви, цілі реалізації, рух засобів проектування, побудови системи, яка включає об'єкт розробки - проект - людину, адаптацію об'єкта в просторі і часі при змінах внутрішніх і зовнішніх умов функціонування об'єкта проектування. Методологія вибору структури і логічної організації системи включають у розгляд структуру і взаємозв'язки об'єкта і системи проектування, логічну організацію об'єкта і його системи проектування. Структура складної багатоланкової системи проектування здійснюється відповідними підрозділами з врахуванням різних зв'язків внутрішнього і зовнішнього характеру, які забезпечують цілісність і стабільність його функціонування. Ключові слова: проектування, комп'ютерні системи, технологічні процеси, методологія, методи проектування, автоматизоване проектування.

69 РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО

69.09 Біологічні ресурси Світового океану і внутрішніх водойм

69.19.02.2736/229522. Споживні властивості акули катран (*Squalus acanthias*). Сидоренко Олена, Боліла Надія, Дончевська Раїса. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.57-64. - укр. УДК 641.1:[637.56:639.231].

Представлено дані імпорту на ринок України акул, жирів та їх фракцій з риб'ячої печінки за останні роки. Встановлено основні ідентифікаційні ознаки акули катран (*Squalus acanthias*). Наведено результати дослідження показників, що характеризують споживні властивості акули катран з метою забезпечення вітчизняного ринку біологічно цінною рибною сировиною.

69.51 Технологія перероблення сировини водного походження

69.19.02.2737/229523. Технологічні аспекти корекції запаху сухих риборослинних напівфабрикатів. Федорова Діна. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.66-77. - укр. УДК 637.56. 067.067.

Вивчено вплив рослинної клітковини та вмісту азотистих летких основ на сенсорні характеристики сухих риборослинних напівфабрикатів на основі патраної без голови дрібної риби родини Gobiidae та рибних голів. Науково обґрунтовано доцільність використання висівок пшеничних і знежиреної молочної сироватки для зниження інтенсивності специфічного рибного запаху в досліджуваних напівфабрикатах.

70 ВОДНЕ ГОСПОДАРСТВО

70.01 Загальні питання водного господарства

70.19.02.2738/229178. Водні ресурси України та їх використання. Шевчук Ю.Ф. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.79-83. - укр. УДК 556.18 (477.85).

Розглянуті проблеми водних ресурсів та їх використання в Україні. Вказано фактори, що впливають на стан водних ресурсів.

70.19.02.2739/229362. Структурно-функціональний аналіз використання земель водного фонду Івано-Франківської області. Дарчук К.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.134-137. - укр. УДК 911.3: 332.3 (477.86).

Розглянуто особливості використання земель водного фонду Івано-Франківської області. Досліджено компонентну структуру земель водного фонду та особливості його територіальної диференціації. Визначено частки штучних та природних водних об'єктів на території Івано-Франківської області. Розкрито сучасні особливості водогосподарського використання у межах основних та низових адміністративно-територіальних одиниць регіону.

70.19.02.2740/230050. Особливості юридичної безпеки підприємств водопостачання та водовідведення. Момот Т.В., Панов В.В., Шпілько В.Л., Хайло Т.О. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.47-52. - укр. УДК 332.8:658.15.

Стаття присвячена дослідженню особливостей діяльності підприємств водопостачання та водовідведення та виявленню факторів загроз їх юридичній безпеці. Розглянуто регуляторне середовище діяльності підприємств водопостачання та водовідведення та ризики, пов'язані з ним. Виявлено основні причини накладення штрафів на підприємства водопостачання та водовідведення.

70.19.02.2741/230302. Водна безпека людства: глобальний та регіональний виміри. Голюков А.П., Казакова Н.А., Пересадько В.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.26-34. - укр. УДК 339.97+332.142.4]:502.171:556.

Розглядається сучасна та перспективна водна безпека людства, під якою розуміється можливість населення мати стійкий доступ до необхідної кількості прийнятної якості води для підтримки його існування, благополуччя і соціально-економічного розвитку; захисту від пов'язаних з водою забруднень і лих; збереження екосистем і політичної стабільності. Відзначається, що при величезному обсязі води на планеті, її прісні ресурси, що містяться в поверхневому стоці та є основним джерелом водопостачання - обмежені. Характеризуються географічні, економічні, політичні, антропогенні фактори, що створюють передумови для глобальної водогосподарської проблеми і загрозу водній безпеці людства. Аналізуються регіональні водогосподарські проблеми Африки, Близького Сходу, Центральної Азії та ін. регіонів. Підкреслюється наявність значних політичних і економічних труднощів з використанням річкового стоку міжнародних річкових систем. Розглядаються перспективи глобальної загрози водній безпеці людству й шляхи її подолання. Обґрунтовується високий рівень кореляція між зростанням чисельності населення світу і зростанням глобального водоспоживання. Ґрунтуючись на даному факті й прогнозах даних про чисельність населення до 2030 р за допомогою математичних розрахунків показується, що до цього року водно-ресурсний потенціал людства практично втратить здатність до самовідновлення. Має бути стратегія вирішення проблеми й механізм її реалізації, який включає створення під егідою ООН Міжнародного фонду з раціоналізації використання водних ресурсів світу та інституції з його нормативно-правового забезпечення; електронного департаменту ООН з функціями: моніторингу стану водних ресурсів та можливостей доступу до них населення; розробки міжнародних нормативно-правових положень з водокористування; створення проектно-кошторисної документації; фінансування водогосподарських проектів глобального або міжнародного значення: контроль за здійсненням водогосподарських заходів.

70.03 Наукові основи водного господарства

70.19.02.2742/229859. Розробка технології виробництва питної води, що містить магній. Березуцький В.В., Халіль В.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.7-14. - рос. УДК 614.8(075.8).

У статті розглянута актуальність вирішення проблеми, пов'язаної з необхідністю споживання працівниками транспортної галузі води що містить магній. Показана актуальність існуючої проблеми з недостатнім поповненням організму людини компонентами що містять магній і інші мінеральні речовини. Результатом дефіциту магнію є стрес, який занадто часто зустрічається у жителів великих міст. Недолік елементу магнію являє собою небезпеку для людського здоров'я. Найбільш яскраво вираженими симптомами є часті запаморочення, головний біль, судоми, поява "іскор" і "зірочок" в очах, швидка перевтома, відчуття важкості в усіх ділянках тіла і пригнічений стан. Виконано аналіз існуючих технологій виробництва питної води, що містить іони магнію і інші мінеральні компоненти. Розглянуто та запропоновано технології отримання штучної мінеральної води за допомогою електролізу металевого магнію. В даний час необхідно розробляти технології які дозволяють підприємствам отримувати мінералізовані води відповідної якості і вимогам фахівців безпосередньо в умовах виробництв. Прикладом такої штучної води може бути відома "сельтерська вода", яку багато років готують за рецептом. Технології приготування води, які розглядаються у статті, засновані на розробках вчених кафедри "Охорони праці та навколишнього середовища" НТУ "ХПІ". Запропоновані технології реалізовані в конструкціях промислових апаратів для очищення вод. Апробація цих конструкцій показала їх високу ефективність і порівняно незначні фінансові витрати. Нові підходи та технології дозволяють створювати автономні апарати, невеликої продуктивності, які зможуть

забезпечити працівників якісною мінералізованою водою. Наведено результати обговорення отриманих результатів досліджень, висновки і пропозиції.

70.19.02.2743/230007. Процедура обґрунтованого вибору найкращих технологічних заходів водокористування в населених пунктах України. Дмитрієва О.О., Телюра Н.О., Хоренжая І.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.66-71. - укр. УДК 504.064.3:628.29.

Впровадження екологічно безпечного водовідведення в населених пунктах України відповідає вимогам стратегії сталого розвитку: в її соціальному, екологічному та економічному аспектах, гарантує прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо безпеки життєдіяльності населення України. В рамках дослідження авторами запропоновано процедуру обґрунтованого вибору найкращих технологічних заходів водовідведення в населених пунктах України, які відповідають комплексній еколого-соціальної концепції.

70.19.02.2744/230077. Використання полімерних оболонки дренажних систем швидких фільтрів для доочищення. Волков В.М., Епоян С.М., Карагяур А.С., Бабенко С.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.135-142. - укр. УДК 628.16.

Представлені результати теоретичних досліджень процесу послідовного фільтрування малоконцентрованої суспензії через шар фільтруючого зернистого завантаження і пористу перегородку з волокнистих полімерних матеріалів. Розглянуто фільтрування з поступовим закупорюванням пір пористої перегородки, що мають змінний розмір. Дослідження проведені за допомогою математичного моделювання.

70.19.02.2745/230121. Положення сталого розвитку та вимоги ЄС щодо екологічної безпеки систем водовідведення населених пунктів. Дмитрієва О.О., Телюра Н.О., Хоренжая І.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.57-61. - укр. УДК 502.36: 504.064.4.

Наведено результати вивчення основних положень концепції сталого розвитку та вимог ЄС щодо забезпечення екологічної безпеки систем водовідведення в населених пунктах. Визначені рекомендації міжнародних самітів з проблем сталого розвитку. Запропоновано метод вибору найкращих технологій екобезпечного водовідведення в населених пунктах, розташованих на евтрофованих водних об'єктах, як важливої складової еколого-соціальної безпеки населених пунктів України.

70.19.02.2746/230132. Формування груп однотипних добових графіків витрати води з мережі водопостачання методом к-середніх. Давиденко Н.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.8-13. - укр. УДК 628.17:658.26.

Обговорюється питання аналізу фактичного режиму водоспоживання в системах комунального водопостачання як початкового етапу планування енергоефективного режиму водоподачі. Метою дослідження є формування принципів урахування впливу сезонних і соціальних чинників. За допомогою кластерного аналізу виконано класифікацію добових графіків витрати води як характеристики водоспоживання та перевірку правильності кластеризації та надійності виділених кластерів. Побудовані кластери подібних графіків відображають вплив сезонів року і зміни ритму життя населення в робочий та вихідний дні.

70.19.02.2747/230135. Модифікація кварцового завантаження розчином флокулянту паа. Душкін С.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.27-31. - укр. УДК 628.16.

В статті розглянуто ефективність модифікації кварцового завантаження розчином флокулянту поліакриламідом при очищенні природних вод. Встановлено, що модифікація кварцового завантаження розчином флокулянту поліакриламідом дозволяє інтенсифікувати процес освітлення води, знизити витрати реагентів на 25-30% з отриманням води потрібної якості, зменшити собівартості очищення води.

70.19.02.2748/231010. Розмірний спектр мікрогених структур як фізико-хімічний стан рідинної системи. Таранов В.В. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2, С.93-100. - рос. УДК 504.064.

У статті розглянуті можливості вимірювання розмірних спектрів води з метою виявляти зміни їх фізико-хімічних характеристик. Для характеристики дисперсності води використані як розмірні спектри (по об'ємній частці), так і інтегральні показники дисперсності: затемнення (1-Т), об'ємна концентрація (%), питома площа поверхні (m^{-1}). Досліджено температурну залежність кінематичної в'язкості, поверхневого натягу і щільності води з різним вмістом дейтерію. Представлені експериментальні дані забезпечують безпосередній доказ того, що аномалії щільності, поверхневого натягу і в'язкості води обумовлені наявністю різної концентрації дейтерію, який, в свою чергу, впливає на розмірний спектр і

кількість кластерів води. Присутність у воді кластерів викликає розсіювання лазерного випромінювання на малий кут, отже, зменшення інтенсивності проходить через водний зразок монохроматичного світла. Новий підхід до візуалізації кластерів води у водних зразках на основі лазерної дифракції та інтерференції монохроматичного світла дозволяє вловити незначну різницю в значеннях показників заломлення двох мікрофаз води. Отже, воду можна розглядати як субстанцію гетерогенної структури. В ході дослідження вдалося визначити вплив на формування гігантських водних кластерів хімічного і ізотопного складу досліджуваних водних зразків. Сталість складу розчинів відіграло важливу роль у формуванні та відтворюваності розмірних спектрів. Вид статистичного розподілу кластерів води за розмірами і сукупність інтегральних характеристик дисперсності досліджуваних водних зразків дозволяє однозначно визначити виробника питної води. Результати відкривають перспективи впровадження нового методу контролю якості та ідентифікації мінеральних вод.

70.17 Водогосподарське будівництво. Гідротехнічні та гідромеліоративні споруди

70.19.02.2749/229344. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку водозабору селища Путила. Григорійчук В.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.57-59. - укр. УДК [502.171:556] + 628.112.3 + 556.537.

Проаналізовані умови роботи водозаборів селища Путила. Описані основні проблеми забору води з алювіальних відкладів річки Путила. Надані рекомендації щодо реконструкції водозабірних споруд.

70.19.02.2750/231240. Взаємозв'язок між загальними та ефективними водонепроникними покриттями під час моделювання дощового водовідведення. Жук В.М., Вовк Л.І., Матлай І.І., Попадюк І.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.92-95. - укр. УДК 628.212.2.

На прикладі житлового кварталу по вул. Широкий у Львові підтверджено важливість поділу загальних водонепроникних покриттів на напряму приєднані до міської каналізаційної мережі (ефективні), водонепроникні покриття та не приєднані водонепроникні покриття. На підставі аналізу та узагальнення результатів дослідження мікрорайонів Денвера (США) (Alley & Veenhuis, 1983) та території Маріон Каунті (США) (Yang et al., 2011) отримано узагальнені степеневі залежності частки ефективних водонепроникних покриттів p_{eff} від частки загальних водонепроникних покриттів $p(\text{tot})$. Для житлового кварталу по вул. Широкий у м. Львові виконано дослідження розподілу типів покриття за трьома методами: камеральний аналіз розподілу поверхонь за типами покриття на базі супутникових зображень місцевості; натурне обстеження території кварталу з уточненням меж покриттів різних типів; натурне обстеження зі встановленням особливостей приєднання різних ділянок до централізованої мережі водовідведення. Порівняно розподіл площ із різними типами покриття та значення загального коефіцієнта стоку ψ_0 , отримані за трьома описаними в роботі методами. Внаслідок проведення натурального обстеження житлового кварталу Львова за значення частки загальних водонепроникних покриттів $p_{\text{tot}} = 0,546$ отримано частку ефективних водонепроникних покриттів $p_{\text{eff}} = 0,394$, що в 1,08 та в 1,18 раза менше, ніж за формулами, отриманими відповідно для Денвера та території Маріон Каунті.

70.19 Обводнювання і водопостачання

70.19.02.2751/229366. Водопостачання та водовідведення на території Чернівецької області: сучасні реалії. Каланча С.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.149-152. - укр. УДК [502.171:556] + 628.112.3 + 556.537.

Публікація присвячена аналізу водопостачання та водовідведення адміністративних районів Чернівецької області. Виявлені окремі аспекти використання свіжої води для виробництва та побутово-питних потреб, озвучені кількісні показники обсягу оборотної та послідовно використаної води, скидання забрудненої води.

70.21 Зрошувальні системи

70.19.02.2752/229167. Іригація степових регіонів України: географічні особливості коадаптації природи і суспільства (на прикладі Херсонської області). Гукалова І.В., Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.15-23. - укр. УДК 911.3:631.67(477.72).

У статті висвітлюються актуальні питання історії зрошування південних регіонів України, сучасні аспекти взаємозв'язку екологічних і соціальних наслідків масштабної іригації. Аналізується динаміка наявності і використання зрошуваних земель в її взаємозв'язку із динамікою населення і людністю

поселень у районах Херсонської області. Встановлено, що коефіцієнт кореляції між часткою зрошуваних земель у 2000-х рр. і відповідним за період з 1959 р. приростом населення в адміністративних районах Херсонської області є досить високим, що свідчить про прямий зв'язок динаміки розселення із територіальним поширенням зрошення. Підкреслюється роль фактору іригації у формуванні розселення у регіоні, його істотна роль у подальшому розвитку регіону з позицій підтримки демографічного балансу і соціальної безпеки.

70.25 Стічні води, їхнє очищення і використання

70.19.02.2753/229008. Очищення нафтовмісних вод окисленням на композиційному вугільному сорбенті. Хохотва О.П. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.109-114. - рос. УДК 628.349.

У даній роботі запропоновано використати переваги окислювального і сорбційного методів для видалення нафтопродуктів зі стічних вод на стадії доочищення води. Як окислювач використаний MnO_2 , осаджений у порах активованого вугілля Filtrasorb 300 в результаті обробки останнього розчином $KMnO_4$. Вивчено процес осадження MnO_2 на поверхні вугілля в залежності від вихідної концентрації перманганату. Синтезовано композиційний сорбент F300- MnO_2 з вмістом окислювача 0,5%. Питома сорбційна ємність вихідного вугілля за нафтою складала 68 мг/г, в той час як для синтезованого композиційного сорбенту вона була майже вдвічі більше.

70.19.02.2754/229217. Еколого-хімічні особливості видалення важких металів підтериконових стічних вод кальцію карбонатом. Мазурак О.Т., Качмар Н.В., Лисак Г.А., Форемна І.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.42-45. - укр. УДК 546.95:574.63.

Обґрунтовано використання хімічної технології очищення техногенних стічних вод шахт від сполук важких металів. Наведено результати експериментальних досліджень та розглянуто особливості механізмів взаємодії іонів важких металів з карбонатом кальцію. Описано екологічні проблеми та хімічні особливості видалення іонів токсичних важких металів Cu^{2+} , Mn^{2+} , Pb^{2+} , Co^{2+} , Cd^{2+} , Zn^{2+} , Cr^{3+} , Ni^{2+} , Fe^{2+} , Fe^{3+} зі стічних вод підприємств гірничо-видобувного комплексу. Кількісне оцінювання коефіцієнта перевищення нормативних значень здійснено для кожного забруднювального компонента та розраховано його частку у загальний рівень екологічної небезпеки. Внаслідок високої мінералізації стічних вод і гідролізу солей важких металів відбувається виділення у середовище ґрунтів кислот, а сильно кисле середовище ($pH = 3,6$) підтериконових вод шахти "Лісова" свідчать про можливість забруднення ґрунтів внаслідок процесів розчинення, окиснення-відновлення та мігрування до їх поверхні іонів важких металів. Проведені розрахунки свідчать про високу екологічну небезпеку підтериконових стічних вод шахти для навколишнього середовища. Наголошено, що відсутність ефективних методів очищення та універсальних способів утилізації та рециклінгу стічних вод шахти, недостовірність їх обліку спонукають до досліджень хімізму зв'язування токсичних компонентів, оптимізування умов реакцій їх осадження. Показано, що вирішенням екологічної проблеми зниження токсичності підтериконових вод шахт є їх оброблення дрібнодисперсним кальцію карбонатом $CaCO_3$, що перетворює іони важких металів у важкорозчинні основні карбонати або ж гідроксиди важких металів. Виявлено позитивні результати ефективності очищення підтериконових вод шахти "Лісова" кальцію карбонатом, які свідчать про істотне зниження показника екологічної небезпеки для очищених ним стічних вод. Вміст іонів більшості важких металів, які осаджуються у вигляді основних карбонатів за значень, близьких до $pH = 8,5$, істотно знижується.

70.19.02.2755/230082. Виявлення потреб у спорудах фітотехнологій для очищення господарсько-побутових стічних вод у сільській місцевості України. Стольберг Ф.В., Вергелес Ю.І., Герасименко Я.О., Задорожний К.М., Дмитренко Т.В., Хандогіна О.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.167-171. - укр. УДК 502.37.

У статті розглянуто сучасний стан водовідведення в Україні. Визначено необхідність впровадження фітотехнологій для очищення господарсько-побутових стічних вод у сільській місцевості в Україні. Розглянуто перспективи впровадження фітотехнологій для очищення стічних вод. Виявлено понад 300 населених пунктів з потребою у будівництві або капітальній реконструкції очисних споруд, де можуть бути застосовані фітотехнології як альтернатива традиційним методам і технологіям очищення стічних вод.

70.19.02.2756/230083. Районування території України для впровадження фітотехнологій очищення стічних вод та захисту малих річок від забруднення. Вергелес Ю.І., Герасименко Я.О., Задорожний К.М., Орлова Я.О., Хандогіна О.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.172-177. - укр. УДК 330.15:502.37.

У статті розглянуто екологічні фактори, які впливають на можливість впровадження фітотехнологій для очищення господарсько-побутових стічних вод населених пунктів. Запропоновано екологічне районування території України з метою диференціації територій з різними умовами для спорудження та експлуатації біоплато. Виділено 10 екологічних районів за критеріями геоморфологічної будови території та кліматичних умов (середня температура найхолоднішого місяця, річна сума опадів, коефіцієнт зволоження).

70.19.02.2757/230118. Альтернативні технологічні рішення проблеми повної утилізації мулового осаду стічних вод. Бабаєв В.М., Панов В.В., Хайло Я.М., Волков В.М., Горох М.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.32-42. - укр. УДК 628.179.2.

Розглядаються екологічно безпечні технологічні рішення утилізації мулового осаду стічних вод. Обґрунтовано порівняльний аналіз можливого використання технології мезофільного анаеробного зброджування та біохімічних процесів деструкції органічної складової побутових відходів і мулових осадів рідких стоків. Наведена методика розрахунку об'єму біогазу.

70.19.02.2758/230138. Відтворення відпрацьованих стічних вод, забруднених іонами важких металів. Безцінний О.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.45-48. - укр. УДК 628.33:661.8.

Дана стаття присвячена проблемам вилучення іонів важких металів із стічних вод. Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що застосування комбінованого методу очищення, що поєднує ультрафільтрацію з комплексоутворенням з використанням дешевих комплексоутворювачів природного походження, дозволяє значно підвищити ступінь очищення стічних вод від іонів важких металів. Дані дослідження є актуальними і вносять новизну в процес очищення стічних вод.

70.19.02.2759/230139. Моделювання процесу біологічного очищення в аеротенку-витискувачі з біоценозом, закріпленому на циліндричних елементах. Айрапетян Т.С., Карагяур А.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.49-54. - укр. УДК 628.35.

Представлені результати теоретичних досліджень процесу біологічного очищення стічних вод в аеротенках-витискувачах, що містять додаткове завантаження з біоценозом, закріпленим на циліндричних елементах. Дослідження проведені за допомогою математичного моделювання. Враховується вплив кисневого режиму. Оцінено вплив вмісту органічних забруднень та кисню на процес біологічного окислення у біоплівці для елементів циліндричної та прямокутної форми.

70.19.02.2760/230558. Агроекологічна характеристика осадів стічних вод м. Харкова. Скрильник Є.В., Максименко Н.В., Рижкова Я.С., Рижков В.А. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.112-118. - укр. УДК 504+628.381.1.

Високі темпи урбанізації в другій половині минулого століття привели не тільки до зростання міського населення, але і як наслідок - до збільшення обсягів відходів техногенного походження. При вирішенні завдань з очищення міських стічних вод неминує виникати проблема утилізації осадів, що утворюються. Мета. Надати агроекологічне обґрунтування можливості застосування осадів стічних вод м. Харкова у аграрному секторі. Методи. Аналітичні, лабораторно-модельні і статистичні. Результати. Надана агрохімічна та екологічна оцінка ОСВ з комплексу біологічної очистки "Безлюдівський" м. Харкова та встановлена їх відповідність вимогам нормативних документів з обґрунтуванням можливості застосування у аграрному секторі. Висновки. Встановлено, що ОСВ містять достатньо високий вміст органічної речовини (більше 52%) та основних елементів живлення (загальних форм азоту і фосфору), а також допустиму концентрацію мікроелементів та важких металів за вимогами нормативних документів, що обумовлює перспективи їх застосування як добрива.

70.19.02.2761/231429. Основні технологічні параметри реалізації аеробного біокомпостування осадів стічних вод. Жук В.М., Вербовський О.В., Попадюк І.Ю., Матлай І.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.91-95. - укр. УДК 628.381.1.

Перспективним шляхом утилізації осадів стічних вод на каналізаційних очисних спорудах є їх аеробне біокомпостування з отриманням органо-мінеральної суміші. Представлено узагальнену математичну модель, що враховує геометричні розміри компостних буртів і товщину зони охолодження та дає змогу прогнозувати та оптимізувати основні технологічні параметри реалізації процесу аеробного компостування осадів. Показано, що без урахування технічних обмежень максимально досяжний відносний ефективний об'єм зростає зі збільшенням висоти бурту H , коефіцієнта закладання його відкосів m та відносної довжини бурту L/H . Для довгих буртів із $L/H \geq 20$ впливом торцевих зон на значення відносного ефективного об'єму можна нехтувати. За сталого значення площі поперечного перерізу довгих буртів максимальні значення відносного ефективного об'єму відповідають коефіцієнту закладання відкосів $m=1$. Розроблена модель дає змогу розв'язати оптимізаційну задачу для фіксованого об'єму компостного бурту за наявності технічних обмежень щодо максимального

значення висоти H . У практично вагомому діапазоні значень вихідних параметрів ($W_{\text{tot}}=50-500 \text{ м}^3$; $H_{\text{max}}=2 \text{ м}$; $a=0,3-0,5 \text{ м}$) максимальний відносний ефективний об'єм відповідає буртам невеликої довжини $L/H < 20$ зі значеннями коефіцієнта закладання відкосів $m > 1$. Це пояснено тим, що такі бурти мають мінімальну площу поверхні розділу з повітрям, що мінімізує об'єм зон охолодження за сталого об'єму і висоти бурту.

70.27 Якість води

70.19.02.2762/229174. Про результати моніторингу деяких показників якості і безпечності води з джерел локального водокористування у східних районах Чернівецької області. Сінченко В.Г., Тарасенко Г.П., Тураш М.М., Хрикова Л.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.58-64. - укр. УДК 911.6:556.314:614.777.

Досліджено ряд показників якості і безпечності води з джерел локального водокористування (ДЛВ). Розміщення ДЛВ обмежено територією східних районів Чернівецької області. Здійснено картографічне представлення деяких показників якості води. Визначено гідрохімічні індекси води. На основі аналізу усередненого показника загальної мінералізації зроблено висновок про гідрохімічну схожість східних районів області. Показана доцільність етапу зменшення жорсткості та мінералізації води з ДЛВ при споживанні її в якості питної.

70.19.02.2763/229501. Оцінка різних методів визначення кратності розведення зворотних вод м. Луцька із водою р. Стир. Мольчак Ярослав, Бондарчук С.П., Бондарчук Л.Ф. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.155-158. - укр. УДК 556.551 (504.062.2).

Метою досліджень було визначення впливу скиду зворотних вод м. Луцька на якість води в р. Стир за допомогою різних методів. При цьому передбачалось використання як детальних, так і спрощених методів розрахунків на основі реальних даних щодо скиду стічних вод. Робота стосується вирішення актуальних питань, які полягають у визначенні особливостей застосування методів математичного моделювання для розрахунку процесів перенесення речовини при скиді стічних вод м. Луцька у р. Стир. В результаті була отримана оцінка перемішування зворотних вод м. Луцька детальними та спрощеними методами та проведений аналіз отриманих результатів відповідно до даних досліджень фонового забруднення річки і надходження шкідливих компонентів із зворотними водами. Встановлено вплив гідрологічних і гідродинамічних показників для характеристики якості води р. Стир в районі скиду зворотних вод м. Луцька.

70.19.02.2764/229530. Адсорбційне очищення бюветної води від йонів феруму(III). Гончарова Ірина, Головка Дмитро. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.34-45. - укр. УДК 543.3:626.22.

Проаналізовано методи очищення води природних джерел. Фізико-хімічним аналізом встановлено склад зразків бюветної води Деснянського району м. Києва. Визначено загальну твердість, активну кислотність і вміст йонів Феруму(III) в бюветній воді. Обґрунтовано перспективність методу адсорбційного очищення бюветної води від надлишкових йонів Феруму(III) активованим вугіллям.

70.19.02.2765/230010. Пінополістирол в технологіях пом'якшення води. Одуд Л.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.87-92. - укр. УДК 628.1.

Продуктивність існуючих споруд для пом'якшення води нижча, ніж проектна. Постає питання знаходження нових, удосконалення сучасних методів пом'якшення води. У статті запропоновано застосовувати пінополістирольні фільтри із зростаючим шаром завислого осаду в технологіях пом'якшення води, поєднуючи з вапнуванням. Отримані результати демонструють чудові перспективи спрощення існуючої технологічної схеми, виключаючи освітлювачі з завислим шаром.

70.19.02.2766/230081. Технологія та обладнання вузла стабілізаційної обробки агресивних підземних вод. Квартенко О.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.161-166. - укр. УДК 628.15.

Проведені моніторингові дослідження якості підземних вод у 85 населених пунктах восьми областей України показали, що у 63 випадках вони характеризуються різним ступенем агресивності по відношенню до металу та бетону. Діючі станції знезалізнення не розраховані на проведення стабілізаційної обробки води, яка при транспортуванні до споживачів піддається повторному забрудненню продуктами корозії. Досліджена технологія та обладнання дозволяють проводити стабілізаційну обробку води та нарощування захисного шару із карбонатів на внутрішній поверхні металевих трубопроводів. В результаті виробничих випробувань отримані оптимальні дози реагентів.

70.19.02.2767/230106. Системний підхід до обґрунтування нових та удосконалення існуючих технологій кондиціонування багатокомпонентних підземних вод. Квартенко О.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.98-103. - укр. УДК 628.161.

В роботі запропоновано системний підхід щодо удосконалення технологій підготовки багатокомпонентних підземних вод в умовах підвищеного антропогенного навантаження шляхом комплексного використання біофізико-хімічних методів їх очищення з подальшою стабілізаційною обробкою. Наведена систематизація методу біохімічної деструкції та окиснення залізоорганічних комплексів і гідрокарбонатів заліза. Систематизовано вибір методів, процесів, апаратів та реагентів для очищення багатокомпонентних підземних вод.

70.19.02.2768/230123. Кальційфосфатні матеріали апатитного складу у інноваційних технологіях водопідготовки. Кривільова С.П., Цвіркун Д.О., Гінкул А.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.76-80. - укр. УДК 628.161: 631.859.412.

У статті розглянуті інноваційні методи водопідготовки для отримання чистої питної води при використанні поверхневих водних об'єктів. Показано, що в умовах безнапівного водопостачання, дефіцитності електроенергії, надзвичайних ситуацій або пустельного клімату найбільш перспективною є фільтрація води за допомогою керамічних фільтрів. Показана перспективність застосування синтетичних нанокристалічних порошоків апатитового складу у якості матеріалів для керамічних фільтрів для очищення питної води на завершальних стадіях фільтрації. Показано, що екологічно чисті нанокристалічні порошки $\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6(\text{OH})_2$ можуть бути отримані з використанням методів "зеленої хімії" з розчинів $\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6(\text{OH})_2$ марок "х.ч." і "ч.д.а.", а $\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6\text{F}_2$ - у твердій фазі або з осадженням з розчинів з наступною термообробкою. Визначено оптимальні співвідношення вихідних компонентів і режими термообробки, які забезпечують отримання $\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6(\text{OH})_2$ з співвідношенням $\text{Ca/P} = 1,67$ і $\text{Ca}_{10}(\text{PO}_4)_6\text{F}_2$ високої чистоти з розміром кристалів у нанорозмірному діапазоні. Розроблено методи гранулювання порошоків з контрольованими розмірами пор і керамічних фільтрів. Підтверджено перспективність їх використання для очищення питної води і насичення її іонами кальцію і фтору на завершальних стадіях фільтрації.

70.19.02.2769/230130. Канцерогенні домішки питної води. Душкін С.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.71-75. - укр. УДК 628.16.

В статті розглянуті проблеми утворення канцерогенних домішок в процесі знезараження питної води. Встановлено, що зниження канцерогенних домішок в питній воді може бути досягнуто як технологічними прийомами, так і використанням активованого розчину коагулянту сульфату алюмінію.

70.19.02.2770/230405. Оцінювання впливу водоканалізаційного господарства міста Мостиська на якість води у річці Вишня. Панківський Ю.І., Ошуркевич-Панківська О.Є. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.74-77. - укр. УДК 556.531; 556.551.

Для оцінювання впливу каналізаційних очисних споруд міста Мостиська на річку Вишня розрахунковими методами визначено мінімальні розрахункові витрати води за лімітуючими сезонами року; на основі заміряних морфометричних характеристик русла розраховано швидкість руху води у річці; проведено гідрохімічні дослідження зворотних вод очисних споруд на випуску та природних вод у фоновому створі вище випуску і у розрахунковому створі нижче випуску; для літньоосінньої та зимової межени на основі гідроморфометричних характеристик русла розраховано кратність розведення зворотних вод природними; за допомогою комп'ютерної програми "Гідросфера" спрогнозовано концентрації забруднювальних речовин у розрахунковому створі при фактичному скиді у лімітуючі сезони року з використанням математичної моделі динаміки концентрації речовини у водотоці; для визначення асиміляційної здатності річки-приймача зворотних вод виконано розрахунок максимальних допустимих концентрацій забруднювачів до скиду у водний об'єкт за лімітуючими сезонами року за умови досягнення гранично допустимої, або фонової концентрації у розрахунковому створі. Встановлено, що природний водний об'єкт здатний асимілювати забруднення в обсягах, що у кілька разів, а за окремими показниками у десятки разів, перевищують фактичний скид. Проте за основним забруднювачем - органікою, асиміляційна здатність річки вичерпана повністю.

70.19.02.2771/230554. Мінералізація питних вод як показник їх якості та фактор впливу на здоров'я населення. Сафранов Т.А. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.73-80. - укр. УДК 504.064.4.

Мета. Оцінка мінералізації питних вод як показника їх якості та можливого впливу на стан здоров'я населення урбанізованих територій України. Методи. Оцінка ступеню мінералізації питних вод базується на дослідженнях організацій, що забезпечують водопостачання окремих урбанізованих територій України. Результати. Надана оцінка мінералізації питних вод із поверхневих та підземних джерел водопостачання як показника їх якості і можливого впливу на здоров'я населення окремих

урбанізованих територій України. Висновки. Для питних вод характерні відхилення від діапазону оптимальних значень мінералізації та інших показників фізіологічної повноцінності мінерального складу. Відзначається зв'язок між ступенем мінералізації (збалансованістю мінерального складу) питних вод і станом здоров'я населення.

70.19.02.2772/230836. Екологічна оцінка питної води Лугинського району Житомирської області на вміст хлоридів, сульфатів та нітратів. Коткова Т.М., Федючка М.І., Карась І.Ф. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.83-87. - укр. УДК 628.1.033.

Здійснено екологічну оцінку стану води водогонів та колодязів Лугинського району Житомирської області на вміст хлоридів, сульфатів та нітратів. Здійснено моніторинг ситуації в тих населених пунктах, де є і водогін, і колодязі. Сюди належать смт Лугини, села Великий Дивлин, Липники, Червона Волока, Миролюбів (стара назва Жовтневе). Проведено низку досліджень за 2014, 2015, 2016 рр. У динаміці досліджуваних років встановлено тенденцію до збільшення вмісту забруднювачів групи кислотних залишків як у джерелах централізованого, так і децентралізованого водопостачання. Другою встановленою закономірністю виявився збільшений вміст усіх досліджуваних забруднювачів у колодязях порівняно з водогонями. Однак, якщо для хлоридів та сульфатів перевищень норм ДСанПІН 2.2.4-171-10 не виявлено, то вміст нітратів у деяких досліджуваних зразках був вищим за норму впродовж усіх досліджуваних років. Пояснити ситуацію можна зменшенням водності річок протягом останніх років та пониженням рівня підґрунтових вод, що призводить до збільшення концентрації усіх забруднювальних речовин, зокрема і нітратів. Особливо критичною ситуація була влітку 2016 р. У криницях деяких господарів води не було взагалі. Отже, не можна стверджувати, що ситуація з питним водопостачанням Лугинського району Житомирської області є безпечною. У посушливі роки, а саме такими були досліджувані, стаються спалахи забруднення питної води нітратами.

70.19.02.2773/230837. Очищення водних систем від надлишку фосфатів за допомогою бентоніту, активованого надвисокочастотним випромінюванням. Концур А.З., Думас І.З., Сиса Л.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.78-82. - укр. УДК 628.16.

Вивчено сорбційні властивості бентоніту, опроміненого мікрохвилями, на прикладі вилучення ним фосфат-іонів із концентрованих розчинів. Використано фізико-хімічні методи аналізу та графічно-аналітичну обробку результатів експериментів. Досліджено нативні (необроблені) зразки сорбенту та зразки, опромінені мікрохвилями у два способи: а) попереднє промивання бентоніту чистою водою під дією мікрохвилі ("стимуляція"); б) опромінення мікрохвилями суспензії бентоніту безпосередньо в робочих розчинах фосфатів ("пряме опромінення"). Показано, що останній спосіб активації збільшує сорбційну здатність бентоніту за фосфат-іоном порівняно з нативним та "стимульованим" сорбентом. Криві адсорбції фосфатіонів бентонітом під час "прямого опромінення" розчину мікрохвилями добре описано моделлю Ленгмюра. Гранична рівноважна адсорбція фосфатів (ємність моношару) становить 6,13 мг/г для способу "прямого опромінення", порівняно з 2,54 мг/г ("стимульований" зразок) та 1,15 мг/г (нативний зразок). Припущено, що внаслідок опромінення суспензії мікрохвилями можливо подолати активаційний бар'єр та зароджуються мікрочастинки нерозчинних фосфатів на поверхні кристалів сорбенту. Внаслідок цього різко збільшується сорбційна ємність бентоніту за фосфат-іоном. Відзначено значний вплив кислотності та температури розчину на параметри адсорбції фосфат-іонів бентонітом.

70.85 Механізація і автоматизація у водному господарстві

70.19.02.2774/228735. Вплив ємності кола навантаження електричної моделі на характер електромагнітних процесів. Бойко В.С., Сотник М.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.19-24. - укр. УДК 621.314.

Досліджується характер електромагнітного процесу в схемі електричної моделі електромеханічної системи мережі водопостачання з насосом Д 2000-100. Параметри елементів електричної моделі, побудованої на способі створення електричної моделі відцентрового насоса, відповідають номінальному робочому режиму системи і використані при числовому розрахунку. Частина кола навантаження електричної моделі, яке моделює спіральний відвід насоса, складається з послідовно з'єднаних активного опору і індуктивності, до яких підімкнений паралельно ємнісний елемент. Спільна робота діодів двох сусідніх фаз електричної моделі розглядається як перший етап комутації. З дослідження електромагнітних процесів на цьому етапі отримано характеристичне рівняння кола. Розрахунок його коренів показав, що залежно від співвідношення між параметрами (R1, L1, C1) елементів вихідної вітки електричної моделі електромеханічної системи мережі водопостачання, характер перехідного електромагнітного процесу може бути аперіодичним чи коливальним. Такий же висновок отримано при аналізі характеристичного рівняння, яке відповідає другому етапу комутації -

коли в роботі залишається лише один діод. Результати електричного моделювання електромагнітних процесів у електричній моделі ЕМС, наведені у публікації, свідчать про важливість величини ємності спірального відводу насоса для підвищення енергетичної ефективності технологічного процесу водопостачання.

70.94 Комплексне використання водних ресурсів. Вплив зрошування і осушування надовкілля

70.19.02.2775/229441. Методика оцінювання інтегрального водноресурсного потенціалу території. Цепенда Микола, Руденко Валерій, Манютіна Олена. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.78-84. - англ. УДК 332.142.4:556.

Водноресурсний потенціал є одним із найважливіших компонентів природно-ресурсного потенціалу. Інтегральна величина водноресурсного потенціалу відображає цінність усіх властивостей, якостей і ресурсів його джерел - водних об'єктів. У даній статті розкрито сутність і структуру поняття інтегрального водноресурсного потенціалу території; визначено та охарактеризовано основні компоненти водноресурсного потенціалу; описано класифікацію компонентів та ресурсів водноресурсного потенціалу території з урахуванням екологічних обмежень, яка включає стаціонарні запаси, відновні, залучені та потенційні ресурси. Запропоновано методику оцінки основних компонентів водноресурсного потенціалу у натуральних показниках та його інтегральної величини на основі узагальнюючого показника - вартості одиниці кожного компонента, визначеної шляхом економічної оцінки.

71 ВНУТРІШНЯ ТОРГІВЛЯ. ТУРИСТСЬКО-ЕКСКУРСІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ

71.01 Загальні питання внутрішньої торгівлі

71.19.02.2776/228723. Захист прав споживачів в інтернет-магазинах України. Ільченко Н., Фреюк О. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.5-14. - укр. УДК 336:[004.738.5:339.17](477).

Розглянуто розвиток електронної торгівлі в Україні. Обґрунтовано необхідність вдосконалення сучасної законодавчої бази щодо захисту прав споживачів у сфері електронної торгівлі. Доведено необхідність підвищення поінформованості споживача щодо вибору інтернет-магазину.

71.19.02.2777/228724. Інструменти інформаційної асиметрії на ринках споживчих товарів і послуг. Свистільник В. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.14-23. - укр. УДК 330.522.7.

Досліджено поняття інформаційної асиметрії. Проаналізовано її безпосередній вплив на ринок споживчих товарів та послуг України. Вказано основні напрями та наслідки поширення інформаційної асиметрії.

71.19.02.2778/228729. SEO-інструменти у формуванні поведінки покупців легкових автомобілів. Даниленко Є. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.68-84. - укр. УДК 658.893:004.738.5]:629.33.

Розглянуто алгоритм оцінювання інтернет-поведінки потенційних покупців легкових автомобілів різних брендів. Із використанням інструментів SEO-сервісів досліджено 18 факторів, які характеризують поведінку потенційних покупців. Розраховано комплексні оцінки поведінки потенційних покупців легкових автомобілів різних брендів та визначено кореляційну залежність від обсягів їх продажів. Надано рекомендації стосовно вдосконалення маркетингової діяльності автодилерів в Інтернеті.

71.19.02.2779/228767. Аналіз сучасного стану та тенденції розвитку ринку джинсів в Україні. Чернобровкіна С.В., Синельникова Д.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.52-55. - укр. УДК 339.1.

Проведено дослідження сучасного стану ринку джинсів в Україні. Для аналізу розглянуто іноземні та українські торгові марки джинсів, що представлені на споживчому ринку України. У процесі дослідження було зроблено огляд світових та українських брендів, а також аналіз позиції, частки ринку основних торгових марок джинсів, що представлені на ринку України, їх асортимент та ціни. Представлено динаміку продажів джинсів у фірмових магазинах міста Харкова.

71.19.02.2780/228818. Ринок кави в Україні: поточний стан та перспективи розвитку. Зибарева О.В., Воронюк Т.А. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.25-30. - укр. УДК 339.1.

В роботі здійснено оцінку основних тенденцій на глобальному ринку кави. Проаналізовано обсяги споживання та описано світові прогнози на середньострокову перспективу. Виокремлено основні чинники, що спричиняють стабільне зростання даного ринку та визначено причини коливання цін на ньому. Показано зв'язок українського ринку кави з глобальним та описано його особливості в порівнянні з світовим. Здійснено прогноз стану вітчизняного ринку кави.

71.19.02.2781/229196. Менеджмент торговельної діяльності в умовах глобальних змін. Підгірна В.Н. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.181-186. - укр. УДК 339.564.

Розглядаються пріоритети, які постали перед Україною на шляху створення ЗВТ+. З однієї сторони, обґрунтовано низку односторонніх торговельних преференцій для України, що були надані і є діючими до 31 грудня 2015 року. З іншої, розкрито низку перешкод, що вималювались на шляху інтеграції, одними з них є: бойові дії на території нашої країни, кризовий період "універсальних ліків" від якого ще ніхто не придумав та ряд інших. Як відомо, політику диверсифікації ніхто не відміняв, тому на порядку денному представників ділових кіл має бути максимальне наближення українських товарів до вимог світової спільноти.

71.19.02.2782/229206. Систематизація елементів фінансового потенціалу підприємства торгівлі. Нагорнюк О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95), С.70-84. - укр. УДК 658.14.17.

Визначено сутність фінансового потенціалу торговельного підприємства, запропоновано функції і принципи його систематизації. Розроблено систематизацію елементів фінансового потенціалу підприємства торгівлі на основі застосування теорії систем і врахування його сутнісних характеристик. Охарактеризовано зміст окремих елементів фінансового потенціалу торговельного підприємства.

71.19.02.2783/229273. Вплив світових технологічних трендів на формування "розумного" ритейлу. Федулова Л. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.5-21. - укр. УДК 339.51.

Визначено та обґрунтовано світові технологічні тренди й особливості соціально-економічного розвитку на сучасному етапі науково-технологічної революції. Виявлено світові тенденції впливу цифровізації на діяльність торговельних підприємств та його особливості в Україні. Розроблено пропозиції щодо забезпечення технологічного рівня торговельних підприємств з урахуванням глобальних викликів і перспектив залучення інтелектуального потенціалу при формуванні інноваційної політики розбудови "розумного ритейлу".

71.19.02.2784/229281. Аудиторська оцінка конкурентоспроможності підприємств торгівлі. Барабаш Н., Ріпа Т. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.111-120. - укр. УДК 005.332.4:339.17.

Постановка проблеми. Використання методик конкурентоспроможності може бути зручним у різних ситуаціях залежно від стратегії, обраної підприємством та специфіки галузі, до якої воно належить. Результати оцінок суттєво відрізняються, а кінцева оцінка конкурентоспроможності набуває суб'єктивного забарвлення, оскільки остаточний вибір залежить від аналітика. Виходячи з цього, більшість методик не дає аудитору впевненості у тому, що отриманий результат відповідає дійсному рівню конкурентоспроможності підприємства. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням різних аспектів аналітичної оцінки діяльності підприємств займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені як І.О. Бланк, Є.В. Мних, А.Д. Бутко, О. Ю. Большакова, Г. О. Кравченко, М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток, О. О. Гетьман, В. М. Шаповал, Д. Нортон, Р. Каплан, Г. В. Митрофанов, О. Кузмін, Н. Петришин, А. А. Мазаракі, Д. М. Пшеслінський, І. Д. Смолін, Л. М. Малярець, А. В. Штереверя, А. О. Міщенко, А. А. Пилипенко, О. М. Скібіцький, М. Портер та ін. Мета дослідження полягає в розробці методичних підходів до аналізу конкурентоспроможності підприємств торгівлі відповідно до потреб аудиту. Матеріали та методи. Інформаційна база статті представлена науковими працями вітчизняних та зарубіжних вчених, вітчизняними нормативно-правовими документами, статистичними даними. Основою дослідження є наукові методи: аналіз, синтез, порівняння, ідеалізація, абстрагування, систематизація та узагальнення. Результати дослідження. Для оцінки конкурентоспроможності об'єкта слід використовувати систему методичного забезпечення, яка включає методичні прийоми внутрішнього фінансового, маркетингового та стратегічного аналізу. Саме

цей підхід до формування методики дозволяє надати обґрунтовану інтегральну оцінку конкурентоспроможності підприємства. Висновки. Необхідність застосування аналітичних процедур визначає потребу в ретельному дослідженні методики аналітичної оцінки конкурентоспроможності підприємств торгівлі відповідно до мети та завдань аудиту. Використання в аудиті методики аналізу конкурентоспроможності підприємств торгівлі спрямовано на підвищення його ефективності в умовах конкурентного середовища.

71.19.02.2785/231150. Пошук напрямків стратегії підвищення конкурентоспроможності продукції торговельного підприємства. Буднік М.М. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.4-9. - укр. УДК 338.124. Метою дослідження є процес управління конкурентною стратегією та розробка рекомендацій щодо економічного обґрунтування обраної конкретної стратегії торговельного підприємства. Предметом - процес управління конкурентною стратегією підприємства. Дослідження проводилося шляхом аналізу фундаментальних положень економічної теорії, наукових праць вітчизняних і закордонних вчених-економістів, що стосуються проблем розвитку конкурентної стратегії підприємства. Було досліджено та проаналізовано конкурентні стратегії за класифікаційними ознаками, що дозволило виявити як конкурентні стратегії впливають на рівень конкурентоспроможності торговельного підприємства. Результатом є те, що запропоновані торговельним підприємствам конкурентні стратегії не тільки вплинуть на рівень конкурентоспроможності підприємства але ще і дозволять розширити можливості по зниженню витрат, будуть сприяти поліпшенню якості продукції підприємства, нададуть можливості своєчасно реагувати на попит, раціонально використовувати ресурси, впроваджувати інновації, знаходити оптимальні шляхи виходу з фінансових та економічних проблем, адаптувати всі системи управління підприємством до змін внутрішнього і зовнішнього середовища. Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення стратегії підвищення конкурентоспроможності продукції торговельного підприємства.

71.19.02.2786/231171. Теоретико-методичне обґрунтування визначення ринків з ресурсними обмеженнями нових товарів та послуг. Кудрявцева О.В., Позняковський Д.С. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.137-141. - укр. УДК 681.45.

Предметом роботи є ринки з обмеженими ресурсами нових товарів та послуг. Метою роботи є проведення аналізу ринків з обмеженими ресурсами та встановлення їх впливу на розвиток економіки держави в цілому. З метою отримання обґрунтованих висновків в процесі роботи були використані абстрактно-логічний метод, системно-структурний аналіз і метод порівнянь. У роботі, на основі проведеного аналізу роботи відомих міжнародних компаній, встановлено, що з економічної точки зору, географічні ринки, на яких швидше всього засвоюється домінуюча інноваційна технологічна альтернатива, стають більш привабливими ніж ринки з інноваційною технологічною альтернативою, яка вводиться вперше. Дано власне визначення поняття лідируючий ринок. Встановлено, що для підвищення економічного росту і отримання найбільшого прибутку державі необхідно прагнути стати власником лідируючого ринку, що дозволить їй, в свою чергу стати центром тяжіння успішної інноваційної активності, а також визначати умови міжнародної співпраці, пов'язаної із розвитком того чи іншого інноваційного рішення. Цим і визначається великий інтерес до створення та просування нових товарів і послуг не тільки з боку комерційних організацій, а й з боку різних політичних структур і органів державної влади. В роботі також зазначено, що лідируючі ринки розглядаються як локомотиви глобального інноваційного розвитку, що визначають як технічні, так і економічні переваги різних інноваційних рішень, а також компаній і країн, які просувають ці інноваційні рішення.

71.19.02.2787/231175. Реформування управління вітчизняної торгівлі на межі ХІХ-ХХ ст. Лантух І.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.161-167. - укр. УДК 339.35.

У статті розглядається проблема реформування торгівлі на межі ХІХ-ХХ ст., як оптимізацію механізмів її реалізації за часів модернізації вітчизняної економіки. У 90-ті рр. ХІХ ст. відбулося завершення промислового перевороту як у Росії, так і в Україні, котре зумовило встановлення більш тісних відносин у промисловості між центром і окраїнами, що стало каталізатором активізації торговельного руху в країні. Звичайно, така значна галузь господарства, якою стала торгівля, потребувала удосконалення і оптимізації. На порядок денний на початку ХХ ст. постало питання про перетворення департаменту торгівлі і мануфактур міністерства фінансів в головне управління торгівлі і промисловості. Значне збільшення департаменту торгівлі і мануфактури та перетворення його в головне управління давало можливість цьому органу цілком присвятити інтересам вітчизняної торгівлі і промисловості, відшукуванню нових ринків для вітчизняних виробників, приведення в порядок торгового і промислового законодавства тощо. Назва департаменту центральним органом підтверджувала, що й інші, не центральні, тобто побічні та місцеві органи управління у справах вітчизняної торгівлі і промисловості, в наміченій реформі дійсно не забуті. Реформа в управлінні

вітчизняної торгівлі плідно використовувала досвід Західної Європи, пристосовуючи його до тогочасної дійсності.

71.31 Роздрібна торгівля

71.19.02.2788/228727. Вітчизняна роздрібна торгівля на ринку FMCG. Трубей О. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120), С.46-57. - укр. УДК 339.166.

Досліджено загальноекономічні, специфічні чинники та умови функціонування роздрібною торгівлі України на продовольчому ринку товарів повсякденного попиту (англ. FMCG - Fast Moving Consumer Goods). Проаналізовано діяльність провідних підприємств роздрібною торгівлі, що працюють у продовольчому сегменті, здійснено прогнозування основних тенденцій розвитку роздрібною торгівлі на цьому ринку.

71.19.02.2789/230432. Особливості розвитку роздрібною торгівлі Львівської області. Ільчишин С.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.69-73. - укр. УДК 339.37(477.83).

Розглянуто актуальне питання аналізу розвитку роздрібною торгівлі Львівської області. Зазначено, що роздрібна торгівля впливає на життєві інтереси населення щодо забезпечення продуктами харчування і непродовольчими товарами. Показано, що оборот роздрібною торгівлі у всіх районах та містах Львівщини щорічно змінювався із збереженням загальною тенденції до зростання, однак відбувалося це здебільшого за рахунок інфляційних процесів. Оборот роздрібною торгівлі на одну особу в містах перевищує оборот в окремих районах. Найвищий показник у 2016 р. спостережено в містах Стрий і Львів, найнижчий - у Дрогобицькому і Самбірському районах. Виявлено, що роздрібна торгова мережа скорочувалася переважно за рахунок об'єктів у сільській місцевості, де до 2014 р. скоротилась на 30 %, тоді як у містах - тільки на 2 %. На 10 тис. населення стабільно припадає 15 підприємств роздрібною торгівлі. У міських поселеннях цей показник зріс від 20 до 21 одиниці, у сільській місцевості - скоротився від 8 до 6 одиниць. Забезпеченість торговельною площею магазинів у 2016 р. становила 1842 м² на 10 тис. населення, зокрема, в містах - 2804 м², у сільській місцевості - 340 м². Сучасні формати торгівлі становлять тільки 2 % від загальною чисельності об'єктів роздрібною торгівлі, з них майже половина розташована у Львові, 8 - у Червонограді, 6 - у Дрогобичі, 5 - у Стрию. У сільських районах і райцентрах функціонують тільки 9 супермаркетів.

71.33 Громадське харчування

71.19.02.2790/229464. Характеристика конкурентних переваг ресторанного бізнесу в сучасних умовах господарювання (на прикладі ресторанів "Габсбург" та "Карпати" Мигово). Ємчук Тетяна, Лісовенко Анастасія. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.86-92. - укр. УДК 338.488.2:[640.43:658].

Розглянуто поняття конкурентні переваги, проаналізовано показники для оцінки конкурентоспроможності та запропоновано критерії рейтинговою оцінки конкурентних переваг "Габсбургу" та "Карпати" Мигово в ресторанному бізнесі.

71.19.02.2791/229506. Діагностика ринку послуг ресторанного господарства. П'ятницька Галина, Григоренко Олег, Найдюк Віталій. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25), С.38-60. - укр. УДК 338.46:640.43.

Проведено діагностику змін на ринку послуг ресторанного господарства. Надано оцінку рівня інноваційного потенціалу підприємств ресторанного господарства України впродовж 2014-2016 рр. у розрізі інституційного поділу. Визначено фактори, що перешкоджали інноваційному розвитку підприємств ресторанного господарства України до та після 2014 р. Наведено перелік інновацій, що позитивно впливають на розвиток досліджуваного ринку послуг. Побудовано модель дифузії інновацій на ринку послуг ресторанного господарства.

71.19.02.2792/229518. Моніторинг додержання антитютюнового законодавства в закладах ресторанного господарства. Бабій Олександра, Римаренко Катерина, Сидоров Микита. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.14-22. - укр. УДК 640.43:[613.84:34].

Представлено результати моніторингу додержання закладами ресторанного господарства семи міст України - Києва, Житомира, Черкас, Харкова, Одеси, Львова, Івано-Франківська - Закону України № 2899-IV про заборону куріння в закритих приміщеннях. Проаналізовано причини порушення антитютюнового законодавства та запропоновано шляхи поліпшення ситуації, що склалася.

71.19.02.2793/231070. Аналіз сучасного стану ринку кейтерингових послуг в Україні. Кирніс Н.І. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.75-79. - укр. УДК 640.432.

Питання дослідження та аналізу різних ринків завжди знаходяться у центрі уваги науковців. Одним із необхідних досліджень сьогодення є аналіз ринку кейтерингових послуг. Кейтерингові послуги задовольняють перш за все потребу у харчуванні, та по друге - потребу у дозвіллі поза межами приміщення ресторану. Метою статті є аналіз сучасного стану ринку кейтерингових послуг в Україні. При дослідженні використані методи аналізу, синтезу, теоретичного узагальнення. Предметом дослідження є ринок кейтерингових послуг України. Аналіз ринку кейтерингових послуг здійснений у розрізі чотирьох груп міст, які відрізняються за чисельністю населення. В процесі дослідження встановлено, що найбільшу частку ринку займають кейтерингові компанії, які розташовані у містах з чисельністю населення понад мільйон осіб. Найбільша кількість кейтерингових компаній зосереджена в місті Києві. Тобто, місто Київ можна вважати основним осередком розвитку кейтерингових послуг. В таких містах, як: Харків, Одеса, Дніпро, Львів, Кривий Ріг, Запоріжжя кейтерингових компаній налічується до 10. На ринку ресторанних послуг цих міст, кейтерингові послуги займають невелику частку. В містах з населенням від 100 до 500 тисяч осіб ринок кейтерингових послуг дуже слабо розвинений. Встановлено, що ринок кейтерингу ділиться на два основні сегменти: кейтеринг для подій та корпоративний кейтеринг. Отже, ринок кейтерингових послуг набуває поступового розвитку в містах з населенням більше одного мільйону осіб. Отримані результати дослідження можуть бути використані кейтеринговими компаніями та іншими підприємствами ресторанного господарства для оцінки конкурентоспроможності підприємства.

71.35 Готельне господарство

71.19.02.2794/228876. Готельний бізнес: особливості фінансового обліку та внутрішнього контролю доходів та витрат. Брік С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.49-52. - укр. УДК 657:658.1.

Готельна послуга це операції підприємства, що пов'язані з розміщенням споживача шляхом надання номера або місця для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність, що пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням. Суть проблеми полягає в тому, що в готельному господарстві крім основних послуг велике значення мають також допоміжні, що не належать до основних послуг готелю, замовляються та оплачуються споживачем додатково за окремим договором. Тобто це сфера діяльності, що поєднує одночасно надання кількох видів різноманітних послуг. Тому фінансовий облік та аудит доходів та витрат в готельному бізнесі має певні особливості.

71.19.02.2795/229202. Франчайзинг у міжнародному готельному бізнесі. Ткаченко Т., Сідлецька І., Гладкий О. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95), С.24-32. - англ. УДК 338.486.1:339.187.44.

Постановка проблеми. Франчайзинг як форма бізнесу, що розвивається швидкими темпами, набуває особливого значення та популярності в готельному бізнесі на теренах України. Франчайзинг в системі міжнародних готельних мереж є тією поєднуючою ланкою, що створює специфічні умови та уніфіковані параметри ділової активності готелів більшості країн світу. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблемних питань розвитку франчайзингу в системі міжнародного готельного бізнесу присвячено праці багатьох учених. Особливості організації франчайзингу в середовищі міжнародного готельного бізнесу розкриваються в роботах Т. Ткаченко, М. Босовської, М. Бойко, Н. Ведмідь. Проблеми формування бізнес-концепції франчайзингу розглядали у своїх працях С. В. Мельниченко, Л.С. Трофименко, О.О. Гац, Г.Б. Тимошенко, В.П. Мунін, Х.Й. Роглев та ін. Питання глобалізації франчайзингової системи на ринку готельних послуг підіймаються в роботах В. В. Миненкової, А.В. Мамонової. Однак, роль франчайзингу у формуванні системи міжнародного готельного бізнесу ще детально не розглядалась. Метою даного дослідження є аналіз системи франчайзингу як найбільш розповсюдженої форми міжнародного готельного бізнесу. Матеріали та методи. Матеріали статті розроблено на основі використання загальнонаукових методів діалектики, порівняльного аналізу, дедуктивного синтезу, логічного моделювання, класифікації і типізації, системно-структурного аналізу, наукового прогнозування. Результати дослідження. Розкрито особливості використання франчайзингу в міжнародному готельному бізнесі. Висвітлено основні чинники формування додаткових переваг бізнесу від входження до готельної мережі на основі франчайзингу. Окреслено механізми взаємодії основних сторін франчайзингових відносин. Наголошено на ролі готельного оператора при укладанні франчайзингового договору. Розкрито механізми розподілу фінансових та організаційних ресурсів при укладанні франчайзингового договору в готельному бізнесі. Проаналізовано особливості здійснення франчайзингових платежів для готелів різних категорій. Визначено особливості формування середньогалузевих розмірів франчайзингових платежів для ключових готельних мереж світу. Систематизовано переваги та недоліки, а також основні обов'язки франчайзера і франчайзі. Виділено п'ять критеріїв успішності готельного бізнесу, що функціонує під мережевим ім'ям. Розкрито особливості використання манчайзингу як симбіозу менеджменту і класичного франчайзингу в готельному бізнесі. Виділено первинну стадію манчайзингу, при якому управління готельним підприємством здійснює управляюча компанія, а також вторинну

стадію, на якій починає діяти класичний договір франчайзингу. Окреслено перспективи розвитку франчайзингових відносин у готельному бізнесі в найближчій перспективі. Наведено унікальний досвід регулювання франчайзингових відносин в готельному бізнесі України на прикладі провідного національного готельного оператора - Premier Hotel and Resorts. Проаналізовано приклади запровадження цим оператором спеціалізованої програми "Компас", призначеної для подальшого розвитку мережі бюджетних готелів в рамках єдиних стандартів організації, що об'єднує підприємства за франчайзинговими договорами. Висновки. Практика застосування франчайзингу в готельному бізнесі України переконливо довела його високу комерційну ефективність. Інтерес до франчайзингу серед готельних операторів та окремих власників зростає з кожним роком, оскільки ведення бізнесу на основі договорів франшизи суттєво зменшує підприємницькі ризики, сприяє зростанню іміджу компанії, залученню широкого кола клієнтів, зростанню обсягів продаж на внутрішньому та міжнародному ринках. Розвиток франчайзингу - одна з найбільш ефективних форм ведення міжнародного готельного бізнесу в Україні. Вивчення організаційних, економіко-правових та фінансово-комерційних особливостей його застосування в готельно-ресторанній сфері є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

71.19.02.2796/229371. Класифікація факторів політичної активності населення регіону. Мирош М.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.171-174. - укр. УДК 911.3:32.01(477)(091).

В даній статті проаналізовано основні класи факторів політичної активності за низкою ознак, зокрема за: змістом, територіальним охопленням, ступенем впливу, внутрішнім наповненням, тривалістю дії, часом виникнення, ступенем деталізації, способом дії, характером дії, відношенням до певного середовища, якісними характеристиками, інтенсивністю впливу, відповідністю до компонентної структури політичної активності населення. Запропоновано авторську комплексну класифікацію факторів, що здійснюють вплив на становлення та прояви політичної активності населення регіону. Здійснено коротку характеристику базових для суспільно-географічного дослідження політичної активності населення факторів: глобальних, загальнодержавних, регіональних, локальних.

71.19.02.2797/230041. Аналіз світових люксових готелів та ключових фінансових показників/цін/тенденцій. Наумік-Гладка К.Г., Девон В.В. // Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143, С.2-8. - англ. УДК 338.487 488(477).

Ця стаття аналізує світовий люксовий готельний бізнес та розвиток готельного ринку до 2022 року, наводячи за приклад поточні ціни на найдорожчі світові готельні номери, а також ключовий фінансовий аналіз співвідношення. У цій статті автори проаналізували корисні інструменти, які зацікавлена сторона може використовувати для аналізу готелів і трендів до 2022 року. Автори статті також проаналізували цінний досвід успішних власників готельних мереж, які повинні бути однаковими для українських готельєрів. Індустрія гостинності є важкою, якщо ми говоримо про основний капітал і матеріальні активи, а тому вимагає дуже специфічного набору фінансових коефіцієнтів для точного аналізу галузі і прийняття висновків, заснованих на діяльності кожної окремої компанії. Готельна індустрія класу люкс в багатьох країнах існує протягом десятиріч і зараз неухильно розвивається. Як результат, створюються мільйони робочих місць, які позитивно впливають на економіку держави. За сьогоденних умов, туризм може і повинен стати основною рушійною силою формування механізму ринкової економіки і отримання значних коштів до бюджету. Автори твердо переконані, що ця стаття змінить український ринок гостинності і український уряд повинен зробити серйозні кроки та мати відповідальність, щоб сприяти зростанню та розвитку сприятливих умов для залучення коштів від іноземних інвесторів, щоб допомогти розвинути та покращити стагнацію готельного ринку країни. Результати цього дослідження можуть надати власникам готелів та інвесторам, майбутнім дослідникам та науковцям, нове розуміння на основі минулих досліджень, а також ідеї для майбутніх досліджень та розвитку бізнесу. Використання успішних прикладів інших розвинених країн - це чудовий спосіб вивчити ситуацію зсередини та застосувати цей цінний досвід в нашій країні. Удосконалення законодавчої бази, стабілізація політичної ситуації, державне регулювання та поліпшення економічних умов сприятимуть успіху люксового готельного бізнесу в Харкові та в Україні в цілому.

71.19.02.2798/230315. Проблеми і перспективи розвитку готельного господарства у Харківському регіоні в умовах міжнародної інтеграції. Кучечук Л.В., Черниш К.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.115-121. - укр. УДК 640.4.03.

У статті проаналізовано сучасний стан розвитку готельного господарства в Україні загалом та у Харківському регіоні зокрема, виявлено основні проблеми, що перешкоджають його ефективному розвитку та заважають скористатися перевагами міжнародної інтеграції, запропоновано шляхи вирішення зазначених проблем. Аналізуючи, систематизуючи та узагальнюючи наукові роботи багатьох учених, було розглянуто та сформовано нове, яке повніше відображає сутність, поняття

"готель" та "готельне господарство". Авторами проаналізовано найбільш розповсюджені та точні підходи до класифікації засобів розміщення та наведено стандартну класифікацію засобів розміщення туристів, яка зараз широко використовується в Україні та багатьох країнах світу. Використовуючи дані найбільшої спільноти мандрівників у світі "TripAdvisor", було сформовано рейтинг найкращих готелів Харківської області за оцінкою мандрівників, проаналізовано їх діяльність та виявлено, що широкою популярністю та попитом туристів користуються готелі категорії.

71.19.02.2799/230874. Пошуковий маркетинг готелів. Даниленко М. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119), С.90-102. - укр. УДК 640.412:659.1.

Розглянуто теоретичну сутність пошукового маркетингу. Визначено складові пошукової оптимізації веб-сайтів та їх вплив на андейт. Здійснено моніторинг використання пошукового маркетингу підприємствами готельного господарства. Надано пропозиції щодо застосування цього інструменту інтернет-маркетингу в готельному бізнесі.

71.19.02.2800/230879. Інтернет-маркетинг у готельному бізнесі. Мазаракі А., Мельниченко С., Даниленко М. // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121), С.46-58. - укр. УДК 338.487:[004:659.1.

Розкрито сутність детермінант, які впливають на впровадження інтернет-маркетингу підприємствами готельного господарства. Визначено можливості застосування інструментів інтернет-маркетингу у маркетинговій політиці підприємств та визначено їх вплив на результати його діяльності. Запропоновано можливі напрями зростання аудиторії із залученням інструментів інтернет-маркетингу та воронку збуту готельного продукту (послуги) в інтернет-середовищі.

71.19.02.2801/231067. Стратегії росту готельного бізнесу. теорія та практична реалізація на державному рівні. Рябев А.А. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.54-59. - укр. УДК 338.48.

Розглядаються проблема розвитку сфери туризму в Україні за рахунок забезпечення розвитку ринку готельного господарства. У якості однієї з основних проблем відмічаються необхідність підвищення державної активності в цієї сфері не лише за рахунок законодавчої та виконавчої діяльності. Також піднімається питання необхідності насичення готельного ринку бюджетними засобами розміщення, оскільки розвиток ринку готельного господарства України відбувається з деяким перекосом у бік його насичення готельними підприємствами середньої та вищої цінової категорії. Забезпеченість же бюджетними засобами розміщення залишається по за увагою інвесторів не зважаючи на те, що подібні засоби розміщення здатні стимулювати розвиток туризму за рахунок забезпечення попиту з боку молоді, яка бажає мандрувати, але не має для цього значних фінансових запасів. Також в статті приділяється увага необхідності забезпечення з боку держави гарантованого рівня якості послуг, що можуть надавати бюджетні засоби розміщення. Для вирішення виділених проблем розглянуто стратегії росту бізнесу та наведено приклад їх практичної реалізації готельними підприємствами. Окремо приділено увагу державної діяльності на ринку надання готельних послуг та оцінено їх вплив (на прикладі Республіки Іспанія). На основі аналізу було доведено, що активізація діяльності держави на готельному ринку можлива за рахунок створення мережі бюджетних засобів розміщення у вигляді муніципального житлово-комунального підприємства "Хостел". Також наведено обґрунтування того, що діяльність подібної мережі засобів розміщення здатна гарантувати надання якісних послуг, підвисити конкуренцію на готельному ринку у бік його покращення. Автор статті відзначає, що створення муніципального житлово-комунального підприємства "Хостел" здатне посилити всю туристську інфраструктур шляхом залучення до цього відповідних навчальних закладів з підготовки фахівців з готельної справи з послідовним працевлаштуванням, збільшаться податкові відрахування, збільшаться та ін.

71.37 Туристично-екскурсійне обслуговування

71.19.02.2802/228832. Розвиток національної туристичної адміністрації як форма дерегуляції туристичної галузі. Наумік-Гладка К.Г. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.118-123. - укр. УДК 338.48.

Приділено увагу проблемам дерегуляції в сфері туристичної діяльності, досліджено закордонний досвід розвитку туристичної галузі за рахунок створення та використання національних туристичних адміністрацій, запропоновано використання державно-приватного партнерства для дерегуляції в сфері туризму.

71.19.02.2803/228840. Асиметрія інформації як чинник активізації інноваційних бізнес-процесів на підприємствах туристичного бізнесу. Іванова В.В. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.171-175. - укр. УДК 338.5:338.486.2.

У статті розглянуто асиметрію інформації як об'єктивне явище ринкових відносин. Визначено позитивний вплив асиметрії інформації на діяльність підприємств туристичного бізнесу, а саме активізація інноваційних бізнес-процесів на туристичних підприємствах. Запропоновано етапи активізації інноваційної діяльності туристичних підприємств для зниження асиметрії інформації та низку заходів для зниження асиметрії інформації по відношенню до споживачів туристичних продуктів.

71.19.02.2804/229145. Військово-історичний туризм в середньовічних замках та фортецях України. Аніпко Н.П. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.83-85. - укр. УДК 551.4.

У статті розглянуто розвиток військово-історичного туризму в середньовічних замках та фортецях України. Наведені приклади найпопулярніших об'єктів військово-історичного туризму.

71.19.02.2805/229150. Транскордонний туризм у контексті євроінтеграції України. Бучко Ж.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.109-111. - укр. УДК 338.486.

Подано й розкрито сутність транскордонного туризму як важливого елемента міжнародного туризму, показано його значення у розвитку прикордонних регіонів, виявлено його позитивні та негативні наслідки для розбудови держави й забезпечення національної безпеки, запропоновано шляхи подолання таких негативних наслідків і запобігання ризикам, виділено головні форми транскордонного співробітництва в галузі туризму.

71.19.02.2806/229151. Соціально-економічні чинники розвитку сільського туризму в Українських Карпатах. Владійчук К.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.112-116. - укр. УДК 911.3:338.483(477).

Виникнення та специфіка діяльності агросадіб на ринку рекреаційно-туристичних послуг обумовлені особливостями переходу діяльності країни з командної економіки до ринкової. Є певні відмінності функціонування бізнесу сільського зеленого туризму в українських Карпатах від аналогічного в гірських системах Європи.

71.19.02.2807/229153. Особливості формування туристичних кластерів Чернівецької області в нинішніх умовах. Гищук Р.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.122-125. - укр. УДК 911.6:379.851(477.8).

Розглядаються питання теоретичного обґрунтування потенційних перспектив формування та функціонування туристичних кластерів за нинішніх умов розвитку туризму в Чернівецькій області. За допомогою програмного забезпечення Deductor Studio Academic 5.3 проведено оцінку та аналіз спеціалізації туристичних кластерів області в регіональному аспекті. Запропоновано низку кроків із оптимізації регіональної мережі туристичних кластерів Чернівецької області у межах адміністративних районів.

71.19.02.2808/229159. Роль туристичних фірм в зайнятості населення Івано-Франківської області. Левицький О.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.149-153. - укр. УДК 338.485:331.5(477.86).

Розглянуто сучасний стан, діяльність і роль туристичних фірм в зайнятості населення Івано-Франківської області. Проведений аналіз просторового розміщення туристичних фірм по адміністративним районам і міським радам області. Проаналізовано особливості обслуговування туристичними фірмами туристів і екскурсантів, статево-вікова структура зайнятого населення, подальші перспективи розширення мережі туристичних фірм в Івано-Франківській області, а також можливості залучення населення до рекреаційної діяльності.

71.19.02.2809/229161. Фахівці з вищою освітою у сфері туризму на ринку праці одеського регіону. Орлова М.Л., Ярьоменко С.Г., Стрікаленко Т.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.163-168. - укр. УДК 911.3.

У статті викладені результати експертного опитування, проведеного з метою виявлення вимог, що висуває ринок праці регіону у сфері туризму до кадрів. На основі відповідей респондентів встановлено рівень відповідності підготовки фахівців зі спеціалізованою туристичною освітою вимогам ринку праці. Виявлено компетенції, яких найчастіше бракує працівникам з вищою освітою у сфері туризму. Здійснено аналіз критеріїв, вирішальних при підборі кадрів для роботи на туристичних підприємствах. Робота також містить характеристику сучасного стану ринку освітніх послуг у туристичній сфері Одеської області - кількість та перелік вищих навчальних закладів, що готують бакалаврів за напрямом підготовки "Туризм", спеціалістів та магістрів за спеціальністю "Туризмознавство", обсяг державного замовлення та частку заповнюваності місць при вступі на перший курс у 2014-2015 навчальному році. Наведені кількісні параметри ринку праці у сфері туризму регіону.

71.19.02.2810/229181. Організація wellness туризму в Карпатському регіоні. Андрусак Н.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.99-102. - англ. УДК 338.48-6:615.838.

Проаналізовано місце та роль wellness туризму у загальній класифікації туризму. Наведено історичні відомості про виникнення wellness туризму. Показано відмінність між wellness та медичним туризмом. Визначено особливості закладів wellness туризму в порівнянні із іншими туристичними комплексами.

71.19.02.2811/229182. Рекреаційно-геоморфологічна оцінка середньовічних замків Тернопільської області України. Аніпко Н.П., Семенюк А.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.103-106. - англ. УДК 551.4.

У статті наведені виділені рельєфні ситуації середньовічних замків Тернопільської області та подана їх рекреаційно-геоморфологічна оцінка за чотирма показниками (доступність замку, оглядовість навколишніх ландшафтів, архітектурна композиційність замків, різноманітність ландшафтів).

71.19.02.2812/229186. Показники транскордонного туризму України та Польщі. Бучко Ж.І., Меленко Я.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.127-134. - укр. УДК 338.486.

Досліджено процеси та динаміку транскордонного співробітництва України та Польщі в галузі туризму. Основна увага приділена аналізу динаміки туристичних потоків між Україною та Польщею впродовж останніх десяти років. Проаналізовано показники виїзного та в'їзного туризму України та Польщі, визначені пріоритетні країни-дестинації за обома показниками та сучасні тенденції на ринку туристичних послуг у рамках транскордонного співробітництва. Визначено основні перешкоди, перспективи та переваги транскордонної співпраці між Україною та Польщею в галузі туризму.

71.19.02.2813/229189. Чернівці - центр розвитку туризму. Джаман Я.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.145-148. - англ. УДК 911.3.

Розглянуто динаміку туристичних потоків до міста Чернівці за останній період (2010 - 2013 роки). Досліджено географію внутрішніх (вітчизняних) та іноземних туристів. Визначені мотиви приїзду іноземних туристів. Проаналізовані основні економічні показники діяльності туристичної галузі в м. Чернівцях.

71.19.02.2814/229190. Містечка і села як центри розвитку історико-культурного туризму (на прикладі Волинської області). Добинда І.П. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.149-154. - укр. УДК 911.3.

Розглянуті містечка і села Волинської області як центри розвитку історико-культурного туризму в регіоні. Вивчені їхні історико-культурні рекреаційні ресурси та наявність транспортного сполучення між великими містами та оселеннями із туристичними об'єктами.

71.19.02.2815/229192. Аналіз міжнародних туристичних потоків Австрії. Король О. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.161-164. - укр. УДК 911.9 (477).

За результатами статистичного аналізу, були охарактеризовані основні показники іноземних (в'їзних) і зарубіжних (виїзних) туристичних потоків Австрії, а саме: туристичні прибуття та доходи, вибуття та витрати. З метою виявлення тенденцій була проаналізована динаміка туристичних прибуттів за період 1996-2008 рр. Також була розглянута структура міжнародних туристичних потоків Австрії за країнами походження та призначення туристів.

71.19.02.2816/229195. Місце природно-заповідних об'єктів у структурі рекреаційно-туристичного природокористування (на прикладі Івано-Франківської області). Павлюк С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.177-180. - англ. УДК 911.3:502.1 (477.86).

У статті досліджено природно-заповідні об'єкти у структурі рекреаційно-туристичного природокористування. Охарактеризовано існуючі об'єкти природно-заповідного фонду області та перспективи розширення їхньої території. Наведено приклади найбільш важливих заповідних рекреаційних об'єктів Івано-Франківської області. Враховуючи множинність зв'язків між видами рекреаційно-туристичної діяльності та властивостями природного навколишнього середовища, виявлено, що створення природно-заповідних територій, як найбільш соціально корисної та економічно вигідної форми заповідності, сприяє вирішенню завдання збереження природного різноманіття в поєднанні з використанням у рекреаційних цілях. Саме за таких умов природоохоронні території виконуватимуть роль в погодженні інтересів рекреантів та одночасному збереженні цілісності природного різноманіття.

71.19.02.2817/229221. Технологія аналізу туристичних рекреацій на основі просторових даних. Лип'яніна Х.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.60-63. - укр. УДК 004:338.48.

На сьогодні існує величезний обсяг неструктурованої розгалуженої інформації щодо об'єктів туризму та туристичних послуг в Україні. Тому розглянуто процес потоку туристів у регіонах України впродовж 2012-2016 рр. Сучасні засоби аналізу територіального розміщення об'єктів ґрунтуються на використуванні геоінформаційних технологій. Розроблено програмний модуль для проведення різноманітних видів кластерного аналізу географічних об'єктів та автоматизованої побудови тематичних карт у програмному середовищі GeoDa. За допомогою створення ваг виокремлено види просторової суміжності. Досліджено питання математичного аналізу географічної інформації за допомогою методу Індекс Морана. Визначено кластери процесу потоку туристів у регіонах України на основі діаграми розсіювання Морана. Встановлено, що існує деякий розкид значень туристичних потоків за регіонами, що впливає на точність аналізу. Доведено, що розвиток туризму в більшості регіонів України однаковий. Отримані результати можна використати для оцінювання збалансованості розвитку туризму за регіонами і формування механізмів згладжування впливу зовнішніх шоків на економічну динаміку. Подальшими напрямками досліджень є перевірка гіпотез про характер просторових взаємодій.

71.19.02.2818/229259. Природокористування та стійкий розвиток туризму в карпатському регіоні України. Грицюк М.Ю., Грицюк Ю.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.99-110. - укр. УДК 351.862:338.48(477.8):339.99.

Розглянуто основні проблеми природокористування та стійкого розвитку туризму в Карпатському регіоні України, що дало змогу встановити баланс між задоволенням сучасних потреб місцевого населення і захистом інтересів майбутніх поколінь з врахуванням безпечного стану довкілля. Виділено основні пріоритети охорони та екологічно безпечного використання природних ресурсів Українських Карпат в економічній і туристичній діяльності регіону, сформульовано основні принципи стійкого розвитку туризму в регіоні, що дасть змогу органам державної влади вирішити економічні проблеми місцевих громад і підвищить туристичну привабливість регіону. Внаслідок проведеного аналізу наявних планів заходів з реалізації стратегій розвитку областей, прилеглих до Карпатського регіону, на період до 2020 року з'ясовано нагальні проблеми стійкого розвитку туризму в регіоні, діяльність якого має ґрунтуватися на принципах збалансованого розвитку особи, суспільства й держави в поєднанні з охороною навколишнього середовища, яке їх оточує. Встановлено, що стійкий розвиток туризму в регіоні Українських Карпат має задовольняти теперішні потреби туристів, відпочивальників і місцевого населення загалом, а також раціонально використовувати наявні природні ресурси й примножувати туристичний потенціал регіону як тепер, так і в майбутньому. З'ясовано, що органам місцевої влади потрібно так здійснювати управління усіма туристичними об'єктами і курортно-рекреаційними комплексами, щоб не тільки задовольняти економічні, соціальні та естетичні потреби туристів і місцевих громад, а й зберігати їхню культурну цілісність, важливі еколого-економічні процеси, біологічну різноманітність і системи життєзабезпечення. Виявлено, що продукція стійкого розвитку туризму, насамперед надані туристичні послуги, має бути узгоджена з місцевим природним середовищем, суспільством і державою, їхньою культурою і звичаями в такий спосіб, щоб це приносило усім користь, а не збиток туристичній діяльності та гальмувало подальший розвиток туризму.

71.19.02.2819/229278. Віртуальні франчайзингові туристичні мережі світу. Ткачук Т. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.72-85. - укр. УДК 338.486.1:339.187.441.

Досліджено розвиток бізнесу різних регіонів світу у глобальній мережі Інтернет та виявлено закономірну популяризацію використання віртуального простору для розвитку туристичних мереж, зокрема на умовах франчайзингових відносин. Проаналізовано діяльність основних віртуальних туристичних мереж на світовому ринку послуг з метою визначення переваг та недоліків їх функціонування.

71.19.02.2820/229279. Просування туристичних послуг. Глушко В. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96), С.86-96. - укр. УДК 338.488.

Визначено сутність туристичних послуг з огляду на посилення індивідуалізації попиту. Доповнено їх класифікацію з урахуванням місця та можливості споживання. Запропоновано визначення поняття "просування туристичних послуг". Проаналізовано та доповнено способи збуту туристичного продукту.

71.19.02.2821/229352. Об'єкти ПЗФ Хмельниччини як чинник розвитку екологічного туризму. Пирогівська А.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.87-90. - укр. УДК 911.3:338 (477.85).

Висвітлено особливості поняття "екологічний туризм". Визначено роль ПЗФ у контексті розвитку екологічного туризму регіону. Подано характеристику об'єктів ПЗФ Хмельниччини, проаналізовано їх

структуру, площу та динаміку. Розкрито територіальні особливості розміщення об'єктів екологічного туризму досліджуваного регіону. Запропоновано перспективні напрями розвитку та вдосконалення екотуризму Хмельницької області на базі об'єктів ПЗФ.

71.19.02.2822/229357. Рекреаційна діяльність молоді м. Чернівці. Андрусак Н.С. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.112-115. - укр. УДК 796.51-057.875.

Проаналізовано рекреаційну діяльність молоді м. Чернівці. Визначено рекреаційні середовища повсякденного, тривалого та епізодичного відпочинку. Визначено інтеграційну структуру рекреаційних видів діяльності молоді та побудовано рейтингову структуру моделей рекреаційної поведінки.

71.19.02.2823/229358. Сучасні тенденції розвитку рекреаційної інфраструктури Івано-Франківської області. Атаманюк Я.Д. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.116-121. - укр. УДК 911.3:338.483(477).

Рекреаційна інфраструктура розглядається у даній роботі як частина рекреаційної індустрії, яка є основою розвитку господарства регіону. Запропоновано основні засади стратегії підвищення конкурентноспроможності рекреації Івано-Франківської області.

71.19.02.2824/229360. Стандарти та інформаційні технології в сільському туризмі. Владійчук К.В., Ющенко Ю.С., Бухтіярова Ф.О., Явкін В.Г. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.126-128. - укр. УДК 911.3:314(477).

Стимуляція розвитку господарств сільського туризму має певні маркетингові технології. Серед них провідне місце займають пропозиції в Інтернет мережі. Вся система сільських садиб, що існує на ринку послуг гостинності в Карпатах певним чином ранжована за допомогою добровільної категоризації, що дозволяє пропонувати свій продукт у Інтернет.

71.19.02.2825/229396. Надання рекреаційних послуг і охорона довкілля (на прикладі регіонального ландшафтного парку "Знесіння", Львів). Божук Т.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.134-137. - англ. УДК 913+910.4:796.5.

Проаналізовано сучасний стан рекреаційних ресурсів, існуючої інфраструктури та послуг, що надаються на території одного із міських парків Львова, який одночасно належить і до об'єктів природо-заповідного фонду України. Охарактеризовано основні проблеми його функціонування та розвитку. Визначено перспективні напрями діяльності РЛП "Знесіння".

71.19.02.2826/229401. Формування поліетнічного простору великого міста як передумови розвитку етнотуризму (на прикладі Чернівців). Джаман Я.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.168-177. - укр. УДК 911.3:338.483.13(477.85-25).

Розглянуто ретроспективні та хорологічні особливості формування етнічної структури населення міста Чернівці. Детальний аналіз динаміки етнічної структури проведений з кінця ХІХ ст., коли уряд Австро-Угорщини провів досить детальні переписи населення. Розкрито суттєві зміни етнічного складу населення Чернівців впродовж ХХ ст., що було зумовлено двома світовими війнами і частими змінами політичних режимів. Етногеографічне розташування, урбанізаційні процеси і складна історична доля краю зумовили: з одного боку - формування поліетнічної та багатоконфесійної структури населення, а з другого - кожний етнос зберігав і розвивав свою культуру, що стало передумовою розвитку етнотуризму.

71.19.02.2827/229404. Аналіз міжнародних туристичних потоків Бразилії. Король Олександр. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.195-199. - укр. УДК 911.9 (477).

За результатами статистичного аналізу, були охарактеризовані основні показники іноземних (в'їзних) і зарубіжних (виїзних) туристичних потоків Бразилії, а саме: туристичні прибуття та доходи, вибуття та витрати. З метою виявлення тенденцій була проаналізована динаміка туристичних прибуттів за період 1996-2008 рр. Також була розглянута структура міжнародних туристичних потоків Бразилії за країнами походження та призначення туристів.

71.19.02.2828/229405. Динаміка основних показників розвитку іноземного туризму в Чернівецькій області на початку ХХІ століття. Костащук Володимир. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.200-204. - укр. УДК 380.8(472.85).

Розкрито основні показники розвитку іноземного туризму в Чернівецькій області з 2005 по 2013 роки. Визначено, що основними чинниками які найбільше вплинули на зазначену динаміку були: соціально-економічні (економічна криза яка охопила Україну та інші країни світу у 2008 році), а також невдала та

недостатня маркетингова політика як місцевих туристичних підприємств так і державних органів влади. Проведено порівняння показників розвитку іноземного туризму в регіоні із відповідними значеннями для України загалом.

71.19.02.2829/229408. Порівняльний аналіз розвитку рекреаційного туризму Карпатського та Татранського національних парків. Монастирський Володимир, Бордун Ореста. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.218-223. - укр. УДК 330.15:477.84.

Проаналізовано сучасний стан розвитку рекреаційного туризму Карпатського та Татранського національних парків. Висвітлено тенденції розвитку рекреаційного туризму, значення для суспільства природоохоронних територій. Визначено основні проблеми, що перешкоджають його розвитку на українському і світовому ринках. Запропоновано механізми удосконалення системи управління і провадження рекреаційного туризму в Україні на прикладі Польщі.

71.19.02.2830/229414. Проблеми менеджменту екотуристичної діяльності в Чернівецькій області. Ячнюк М.О., Вацеба В.Я., Франків О.Б. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.263-268. - укр. УДК [338.48-6:502 504](477.85).

Менеджмент туризму покликаний створити певну систему управлінської діяльності по найкращому задоволенню потреби людей у подорожі з найрізноманітнішими цілями. Ця система передбачає загальну орієнтацію туристських організацій і підприємств на ринковий попит, запити конкретних споживачів і організацію виробництва таких турів, туристських послуг і товарів, які користуються попитом і можуть принести прибуток. На даний момент серед перспективних напрямів, які слід розвивати і вдосконалювати в області туристичної індустрії виступають окремі види екологічного туризму, а саме: сільський зелений туризм, науковий, пізнавальний, спортивно-оздоровчий (спелеотуризм, пішохідний, водний, гірський, кінний, велосипедний і т. д.), гастрономічний. Екологічний туризм може стати справжнім джерелом надходжень до державного і місцевого бюджетів. На багатьох територіях екологічний туризм може стати галуззю спеціалізації (наприклад, в гірських та передгірських районах), представляючи конкурентоздатну альтернативу руйнуючій природу виробничо-господарській діяльності.

71.19.02.2831/229421. Розробка розважальних етноанімаційних програм для різних вікових категорій туристів на прикладі ГТК "Мигово". Бойко І., Скутар Т. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.42-48. - англ. УДК 911.9: 379.8.

У статті викладено аргументи на користь необхідності вивчення і використання української етнокультурної спадщини при наданні анімаційних послуг регіонального рівня. На основі результатів анкетного опитування з врахуванням вікової структури респондентів, їх вподобань та суб'єктивної оцінки готельної анімації, розроблено і викладено приблизний план святкових заходів та запропоновано мінімальний необхідний рівень їх матеріально-технічного забезпечення.

71.19.02.2832/229424. Аналіз міжнародних туристичних потоків США. Король Олександр. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.59-63. - укр. УДК 911.9 (477).

За результатами статистичного аналізу, були охарактеризовані основні показники іноземних (в'їзних) і зарубіжних (виїзних) туристичних потоків США, зокрема: туристичні прибуття та доходи, вибуття та витрати. З метою виявлення тенденцій була проаналізована динаміка туристичних прибуттів за період 1996-2008 рр., а також розглянута структура міжнародних туристичних потоків США за країнами походження та призначення туристів.

71.19.02.2833/229437. Іноземний (в'їзний) туризм у Карибському туристичному регіоні. Король Олександр. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.47-54. - укр. УДК 911.9 (477).

За результатами статистичного аналізу, були охарактеризовані основні показники іноземних (в'їзних) туристичних потоків Карибського басейну, зокрема: туристичні прибуття та доходи від іноземного туризму, а також динаміка та структура туристичних прибуттів як в цілому для регіону, так і за окремими країнами. Встановлено, що Карибський туристичний регіон за кількістю прибуттів випереджає Південну Америку, а сприяє цьому острівне положення в тропічних широтах неподалік від Північної Америки. З'ясовано, що на США припадає близько половини іноземних туристів і ще більше круїзних пасажирів.

71.19.02.2834/229438. SWOT - аналіз перспектив розвитку лікувально-оздоровчого туризму (на прикладі санаторію "Брусниця"). Костащук Володимир, Костащук Марина, Лакуста Василь. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.55-63. - укр. УДК 380.8(472.85).

Викладено основні теоретико-методичні аспекти проведення SWOT-аналізу в туристично-рекреаційному комплексі. На прикладі Брусницького санаторію проведено локальний SWOT-аналіз слабких і сильних чинників перспективного розвитку даного суб'єкту рекреаційно-туристичного комплексу Чернівецької області. На основі проведеного дослідження обґрунтовано заходи які необхідно вжити як органам влади так зацікавленим підприємцям для прискореного розвитку санаторію.

71.19.02.2835/229439. Аналіз територіальної системи туристсько-спортивної діяльності як важливої складової спортивного туризму. Чубрей Олександра, Шелепук Надія. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.64-70. - укр. УДК 338.48-52.

Розглянуто методологічні та просторові особливості важливого сегменту рекреаційно-туристської діяльності - спортивного туризму - з точки зору територіальної системи. Визначено, що територіальна система спортивного туризму являє собою складне специфічне геосистемне утворення, що має суспільно-природне походження, спрямоване на задоволення специфічних туристсько-спортивних потреб людей і отримання при цьому оздоровчих, спортивних, соціальних, екологічних та інших бажаних ефектів.

71.19.02.2836/229443. Рекомендації щодо стійкого розвитку екологічного туризму на природоохоронних територіях Закарпатської області. Габчак Наталія. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.91-96. - укр. УДК 379.85+502.4 (477).

Розглянуто особливості розвитку екотуризму на великоплощинних природоохоронних територіях Закарпатської області. Визначено наявність на досліджуваній території потужного природного та історико-культурного потенціалу. Проаналізовано забезпеченість великоплощинних природоохоронних територій краю екотуристичною інфраструктурою. Наводяться її переваги чи недоліки в межах Карпатського біосферного заповідника, трьох Національних природних парків - "Синевир", "Ужанський", "Зачарований край" та двох Регіональних ландшафтних парках - "Притисянський" та "Синяк". Виокремлено існуючі і перспективні форми екотуризму в межах досліджуваної території.

71.19.02.2837/229455. Особливості гостинності сільського туризму в Карпатах. Явкін В'ячеслав, Красовська Олена, Брик Степан. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.31-38. - укр. УДК 911.3:338.483(477).

Виявлено особливі набори чинників, що стимулюють попит послуг гостинності сільського зеленого туризму. Показано просторовий розподіл активного функціонування сільського зеленого туризму в Українських Карпатах. Основною організаційною відмінністю сільського туризму є те, що туристичні послуги відвідувачам надають особи різних професій (сільськогосподарські робітники, працівники сфери побутового обслуговування, вчителі тощо), які постійно проживають у сільській місцевості. Обслуговуючий персонал інших видів рекреаційного туризму (інструктори, агенти з туризму, покоївки, офіціанти, екскурсоводи тощо) є представниками туристичного сектора господарства і володіють спеціально набутим фахом та кваліфікаційним рівнем. Активний відпочинок, спілкування з природою і простими гостинними людьми значно підвищують життя і працездатність міського мешканця. Сільський зелений туризм тяжіє до форм пасивного (а не активного) відпочинку, за ступенем своєї організованості він є самодіяльним (а не плановим), за метою - скоріше соціальним, а не суто комерційним.

71.19.02.2838/229458. Пам'ятки археології як основа розвитку археологічного туризму Волинської області. Добинда І.П. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.53-58. - укр. УДК 911.3:[904] (477.82).

Розглянуті пам'ятки археології Волинської області на предмет залучення їх до туристичних маршрутів регіону як комплексних, так і спеціальних. Здійснені детальний територіальний аналіз розміщення пам'яток археології на території Волинської області шляхом визначення кількості пам'яток на одиницю площі, показано забезпеченість населення пам'ятками археології та проведений їхній рейтинговий аналіз у межах адміністративних територій.

71.19.02.2839/229459. Роль та значення середньої ланки підготовки фахівців для розвитку рекреаційно-туристичної сфери регіону (на прикладі Виноградівського району Закарпатської області). Кілінська Клавдія, Іваніга Йосип, Чонка Вікторія, Чонка Сергій. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.59-62. - укр. УДК 338.48:378.

Проаналізована діяльність Виноградівського державного коледжу Мукачівського державного університету - одного із закладів, що готують фахівців у галузі туризму й рекреації. Проаналізовані

рекреаційно-туристичні об'єкти району, які визнані як найперспективніші в Європі з можливістю цілорічного позасезонного обслуговування в них туристів.

71.19.02.2840/229499. Вплив клімату на формування та розподіл міжнародних туристичних потоків. Король Олександр. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.131-146. - укр. УДК 911.9 (477).

За результатами оцінка інтенсивності міжнародного туризму за іноземним (в'їзним) та зарубіжним (виїзним) напрямками для різних, насамперед Європейських, країн були визначені типи клімату, які приваблюють іноземних відвідувачів, а також ті, що сприяють подорожам за кордон. Для оцінки інтенсивності в'їзних і виїзних туристичних потоків запропоновані індекси іноземної туристичної привабливості (ІТА) та зарубіжної туристичної активності (ЗТА). Ці індекси були розраховані для різних країн і зіставлені з типами клімату, які там панують. Зокрема, для цього використовувалася класифікація типів клімату за Кеппенем, яка ґрунтується на обліку режиму температури та опадів. Також був виявлений опозитний вплив клімату на формування та розподіл міжнародних туристичних потоків. Наприклад, поширення в країні холодного клімату сприяє подорожам за кордон і, водночас, не приваблює іноземних туристів. Також, виходячи з впливу клімату на туризм, були виділені несприятливі, сприятливі та туристично-атрактивні типи клімату.

71.19.02.2841/230313. Сучасні тенденції маркетингу на туристичних підприємствах. Данько Н.І., Курінна С.С. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.102-108. - укр. УДК 339.97.

У статті проаналізовано сучасні тенденції маркетингу на туристичних підприємствах. Досліджено сутність понять "маркетинг" та "маркетинг у туризмі". Уточнено особливості управління маркетингом на підприємствах туристичної галузі через призму трактувань сучасних науковців. Наведено специфічні характеристики туристичного продукту та їх вплив на реалізацію маркетингової стратегії туристичного підприємства. У статті також виявлені тенденції розвитку туризму, що притаманні йому на світовому рівні в умовах глобалізації, основними з яких є зростання туристичних потоків, підвищення вимог до якості та зміни у спрямованості туристичних послуг, зростання різноманітності туристичних продуктів, використання сучасних інформаційних технологій при наданні туристичних послуг. Завдяки цьому було виявлено сучасні концепції маркетингу на туристичних підприємствах.

71.19.02.2842/230314. Туристична привабливість Харкова: сучасний стан та перспективи. Довгаль Г.В., Омельченко Н.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.109-114. - укр. УДК 338.485(477.54).

У статі аналізується дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених з метою визначення поняття конкурентоспроможності та поняття туристичної привабливості регіону. Аналізуються шляхи впливу туристичної привабливості та конкурентоспроможності на економічний стан регіону та країни. Здійснюється оцінювання туристичної привабливості території на основі комплексного підходу та виділяються шляхи регулювання туристичної привабливості території. Визначається бренд міста Харкова та висвітлюються проблеми розвитку туризму у Харківському регіоні. Оцінюється сучасний стан конкурентоспроможності регіону. Розглядаються шляхи підвищення привабливості території Харкова, як туристичного регіону через формування відомого та легко пізнаваного бренду міста та пропонуються шляхи просування привабливого іміджу міста.

71.19.02.2843/230316. Кластеризація як напрям рекреаційно-туристичного розвитку Подільського регіону України. Парфіненко А.Ю., Босенко К.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.122-129. - укр. УДК 338.48.02; 796.5:658.

Стаття присвячена дослідженню потенціалу туристичної кластеризації Подільського регіону України. Доведено, що формування ефективної регіональної туристичної політики стає особливо актуальним в умовах значного невикористаного потенціалу туристичної галузі в багатьох макрорегіонах нашої країни. Простежено, що туристична кластеризація є особою формою внутрішньої інтеграції та співпраці, яка може забезпечити високу конкурентоспроможність регіону та покращити його соціально-економічне становище. Проаналізовано переваги кластерного підходу до управління дестинаціями на території Подільського регіону, які полягають у комбінації кооперації та конкуренції з метою отримання синергетичного економічного ефекту від діяльності.

71.19.02.2844/230317. Проблеми та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні (у порівнянні з країнами Центральної Європи). Парфіненко А.Ю., Волкова І.І., Щербина В.І. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.130-135. - укр. УДК 338.48.

Стаття присвячена виявленню проблем та перспектив розвитку лікувально-оздоровчого, SPA та WELLNESS туризму в Україні на основі проведення порівняльного аналізу з аналогічними ринками країн Центральної Європи. Для аналізу обрано такі країни Центральної Європи як Польща, Словаччина, Угорщина та Чехія, які є лідерами не тільки на європейському, але й на світовому ринку лікувально-оздоровчого туризму. Стверджується, що лікувально-оздоровчий туризм є одним із перспективних напрямків розвитку туризму в Україні, чому сприяють наявні лікувальні ресурси та природні умови, що дуже схожі до європейських. У висновку сформульовано сучасні проблеми даного виду туризму в Україні та основні перспективні напрямки його розвитку.

71.19.02.2845/230318. Перспективи розвитку міжнародного туризму в Чорноморському регіоні. Парфіненко А.Ю., Дубова Д.А. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.136-141. - укр. УДК 327.

У статті висвітлено стратегічне положення Чорноморського регіону, як окремої географічної та економічної зони. Охарактеризовано природні рекреаційні ресурси та туристичну інфраструктуру, як найважливіші конкурентні переваги регіону для розвитку туризму. Здійснено аналіз поточної соціально-економічної та політичної ситуації у регіоні, що є фактором розвитку туристичної діяльності. Розглянуто сучасний стан розвитку круїзного туризму у басейні Чорного моря. Встановлено місце і роль України та Одеського морського порту у розробці круїзних маршрутів у регіоні. Робиться висновок, що круїзний туризм є одним із найбільш перспективних напрямків туризму у басейні Чорного моря за умови підтримання конкурентних переваг та покращення соціально-економічної ситуації.

71.19.02.2846/230319. Інституціональна структура регулювання сфери міжнародного туризму в Європейському Союзі. Склярєнко Я.П. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.142-149. - укр. УДК 338. 48.

Дана стаття присвячена дослідженню питання інституціональної структури сфери міжнародного туризму в Європейському Союзі та аналізу механізму формування стратегії регулювання туристичної галузі. Узагальнено теоретичні підходи до визначення поняття "інституціоналізація". Ідентифіковано складові системи колективного управління, а також механізму взаємодії керівних органів Європейського Союзу та інститутів колективних дій у сфері міжнародного туризму. Систематизовано критерії формування інституціональної системи туристичної галузі Європейського Союзу та визначено вимоги її відповідності інституціональній стратегії розвитку міжнародного туризму для країн Європейського Союзу. Проведено детальний аналіз складових елементів структури інституціональної системи Європейського Союзу у сфері міжнародного туризму.

71.19.02.2847/230320. Проблема здорового харчування в туристичній галузі. Чуйко А.М., Буточкіна Є.К. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.150-155. - укр. УДК 640.4:339.146.

У статті проаналізовано основні проблеми харчування населення України, в тому числі здорового харчування в туристичній галузі, що набуває великого значення з огляду на збільшення населенням загальної кількості подорожей, скасування візового режиму та поступового входження України до Європейського простору. Розглянуто основні підходи до розробки функціональних продуктів, максимально збалансованих за основними харчовими речовинами, а також збагачених різноманітними добавками тваринного та рослинного походження, що додають продукції адаптогенні, біостимулюючі, антиоксидантні й інші функції. Розробка такої продукції та рекомендації щодо її впровадження в туристичних комплексах на сьогодні є вкрай необхідні. Результати роботи будуть сприяти вирішенню важливої загальнодержавної проблеми - попередження ряду захворювань і загального зміцнення імунітету людини найпростішим шляхом - через продукти харчування.

71.19.02.2848/230406. Сучасний стан та перспективи розвитку подієвого туризму в Україні на прикладі розробленого івент-туру "відкрий для себе Покуття". Паньків Н.Є., Мороз В.Р. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.78-82. - укр. УДК 796.5.

Розглянуто теоретичні засади та історію вивчення подієвого туризму, його класифікацію, а також сучасний стан цієї сфери в Україні. З'ясовано, що в Україні івент-індустрія бере початок з 90-х років ХХ ст., а в самостійну сферу подієвий туризм виділився лише за останні двадцять років. Проаналізовано наявні пропозиції провідних українських туроператорів, які організують тури на відомі івенти. Зокрема, "Маланка-фест" у Чернівцях; Фестиваль "Червене вино" в Мукачеве; Гастрономічний фестиваль "Конкурс різників свиней - гентешів" на Закарпатті та ін. Встановлено, що в Україні є невелика кількість туроператорів, які спеціалізуються на внутрішньому туризмі, зокрема пропонують подієві тури. Це туроператор "Відвідай", м. Львів; туроператори "Терра Інкогніта" і "Етнотур", м. Київ, туроператор "Вилково-Тур", м. Одеса, Туроператор "Окрайна", м. Тернопіль та ін. За результатами досліджень розроблено власний івент-тур, головною подією якого є Маланка в селі на Покутті, що в

перспективі може бути фестивалем для великої кількості відвідувачів. Також розглянуто перспективи розвитку подієвого туризму в Україні, а саме напрями та можливі програми розвитку та подано рекомендації щодо покращення організації подієвого туризму в Україні.

71.19.02.2849/230438. Маркетинговий підхід до визначення категорії "туристичний продукт". Пушек Н.М., Гнилякевич-Проць І.З. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.97-101. - укр. УДК 338.48.

Розглянуто основні підходи до трактування суті поняття "туристичний продукт". Це зробили вітчизняні та світові дослідники з цієї проблематики. Особливу увагу приділено аналізу поняття "туристичний продукт" із позиції маркетингу. Наведено власне визначення категорії "туристичний продукт" із використанням маркетингового підходу. Також виявлено чинники впливу на туристичний продукт та формування попиту на нього. Висвітлено види туристичного продукту, проаналізовано його елементи й охарактеризовано особливості маркетингового складника туристичного продукту сучасного ринку. З'ясовано, що туристичний продукт із погляду туриста, а не суб'єкта туристичної галузі, бере свій початок із первинного джерела інформації (де турист почув про туристичний продукт) і триває довше, аніж закінчення самого туру (через отримані емоції від подорожі). Зазначено, що значна частка в структурі туристичного продукту належить саме емоційній складовій. Проаналізовано фази життєвого циклу туристичного продукту та виявлено, що використання такого маркетингового інструменту, як просування продукту, прямо пропорційно впливатиме як на попит, так і на продовження життєвого циклу туристичного продукту загалом. Запропоновано значне використання засобів просування туристичного продукту на ринку для ширшого охоплення цільової аудиторії та створення належних каналів комунікації із споживачем.

71.19.02.2850/230439. Оцінювання рівня ризику туристичної діяльності регіонів України статистичними методами. Савіцька О.П., Савіцька Н.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.102-107. - укр. УДК 330.131.7:338.48 (477).

Незважаючи на значну кількість публікацій з тематики управління ризиками у сфері туристичної діяльності, порівняльний аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців показав потреба подальшого вивчення ризиків у сфері туристичної діяльності на регіональному рівні, для врахування загроз і небезпек під час формування пріоритетних напрямів розвитку регіонів, формування стратегій регіонального розвитку, посилення конкурентоспроможності та іміджу як регіонів, так і країни загалом та вихід на нові міжнародні ринки послуг тощо. Аналіз показників діяльності суб'єктів туристичної діяльності України дав змогу виявити негативні тенденції протягом 2013-2015 рр. у їхньому розвитку, що свідчить про неспроможність туристичних підприємств своєчасно реагувати на вплив чинників внутрішнього та зовнішнього середовища. Оцінено рівень та проаналізовано ризики туристичної діяльності регіонів України статистичним методом шляхом розрахунку таких показників, як середнє значення, дисперсія, середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації. Проранжовано регіони України за значенням коефіцієнтів варіації доходу від надання туристичних послуг, витрат суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій та завантаженості суб'єктів туристичної діяльності.

71.19.02.2851/230603. Створення еколого-пізнавального туристичного маршруту "шляхами графа Володимира Дідушицького" у Бродівському районі львівської області. Паньків Н.Є., Сеньків М.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.68-73. - укр. УДК 379.85.

З'ясовано еколого-географічні та історичні передумови створення природного заповідника на території північного Поділля. Проаналізовано сучасний стан НПП "Північне Поділля", зокрема територій комплексної пам'ятки природи місцевого значення "Пам'ятка Пеняцька" і Державного ботанічного заказника місцевого значення "Макітра"; ідентифіковано та проаналізовано біорізноманіття, ландшафтні та історико-культурні особливості цих територій, а також існуючі тут еколого-пізнавальні туристичні маршрути. Охарактеризовано природоохоронну діяльність графа В. Дідушицького, зокрема створення ним природного резервату "Пам'ятка Пеняцька" з метою збереження букового пралісу та охорони місця гніздування рідкісного виду птаха - орлана білохвостого, а також заснування ним Природознавчого музею у Львові. Обґрунтовано доцільність розроблення нового еколого-пізнавального туристичного маршруту на території північного Поділля для продовження природоохоронної діяльності в регіоні, яку започаткував В. Дідушицький. Запропоновано створення дводенного еколого-пізнавального туристичного маршруту "Шляхами графа Володимира Дідушицького" (Львів - Броди - Підкамінь - Пеняки - Плісеське городище - Підгірці - Львів) та докладно охарактеризовано екскурсійні об'єкти, включені до цього маршруту. Проаналізовано значення новоствореного маршруту для збереження цінних природних та історико-культурних комплексів і об'єктів Бродівщини.

71.19.02.2852/231089. Дослідження поведінки споживачів на ринку туристських послуг. Нохріна Л.А., Андренко І.Б., Краснокутська Ю.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків:

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.12-22. - укр. УДК 338.48.

В статті викладено результати дослідження особливостей поведінки споживачів на регіональному ринку туристських послуг за наявної соціально-економічної ситуації. Для цього було проведено опитування представників економічно активного населення міста Харків та Харківської області, результати якого було оброблено в програмі Statistica 7.0. В результаті було виявлено причини скорочення частоти та тривалості подорожей та напрямки скорочення витрат на подорожування. Також було проаналізовано специфічні особливості ринку туристських послуг. Зроблено висновок щодо обізнаності та зацікавленості споживачів про організацію туристських подорожей, а також злободенних питань, пов'язаних зі здійсненням подорожувань. Розглянуто пріоритетні для подорожування країни, а також привабливі для подорожування країни для потенційних споживачів туристських послуг. Виявлено особливості туристських послуг та попиту на подорожі. Розглянуто зміни в поведінці споживачів на ринку туристських послуг з огляду наявної соціально-економічної ситуації. Було зроблено висновок щодо тенденцій розвитку ринку та перспектив розвитку внутрішнього туризму. Наявна соціально-економічна ситуація зумовлює негативні тенденції. Частина споживачів суттєво заощаджує на подорожах, інші - взагалі скорочують інтенсивність та частоту поїздок або повністю відмовляються від подорожей. Крім того, зростають страхи щодо ймовірностей виникнення форсмажорних обставин під час подорожі. Ці фактори сприяють розвитку внутрішнього туризму завдяки його відносній економічності, низьким ризикам та можливості подорожування на нетривалий термін. При цьому у пересічного споживача немає чіткого уявлення про туристський продукт та його реалізаторів, що ілюструє низький рівень поінформованості та обізнаності споживачів. населення.

71.19.02.2853/231755. Образ міста Львова у часовій ретроспективі: зміна символічних акцентів (на прикладі аналізу туристичних путівників). Козлова Інга. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.219-228. - укр. УДК 316:316.4:316.42.316.421.

У своїй статті автор порівнює образ міста, репрезентований у туристичних путівниках різних періодів історії Львова: під владою Польщі (1919-1939), у складі Радянського Союзу (1944-1991) та періоду незалежної України. У результаті здійснення кількісно-якісного контент-аналізу туристичних путівників, автор фіксує наступну різницю акцентів у представленні міста: путівники польського періоду в першу чергу репрезентують місто як культурний центр; путівники радянського періоду позиціонують Львів в першу чергу як промислове місто, або ж "місто революційної слави" і вже в другу чергу як культурний центр; путівники періоду незалежної України позиціонують Львів як місто матеріальних символів, архітектурної спадщини, яка має історичну тяглість. Також в тексті представлені цікаві символічні особливості репрезентації міста, в залежності від пануючого владного дискурсу. Ключові слова: образ міста, репрезентація міста, туристичні путівники.

72 ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ

72.15 Зовнішньоторговельна політика

72.19.02.2854/229203. Стимулювання національного експорту. Онищенко В., Гужва І. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95), С.33-47. - укр. УДК 339.564 1.

Обґрунтована пріоритетність заходів стимулювання вітчизняного експорту, зокрема: спрощення процедур торгівлі, фінансово-кредитна підтримка, залучення до експорту малого та середнього бізнесу, активізація формування та діяльності організацій координаційного та коопераційного типу, запровадження міжнародних електронних торгів.

72.19.02.2855/230311. До питання про співвідношенні протекціонізму та фрітрейдерства на рубежі століть. Вороб'єв Е.М., Куклин М., Рябченко Н. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.87-94. - рос. УДК 339.54.012.435.

У статті розглядається теорія і практика важливіших категорій регулювання зовнішньої торгівлі - протекціонізм і фрітрейдерство, аналізуються умови, за яких той чи інший підхід у зовнішньоторговій політиці є найбільш ефективним для розвитку національних економік. Розглянуто історичний аспект актуальності протекціонізму та фрітрейдерства для різних країн, їх співвідношення під впливом

технічного прогресу. Підкреслюється актуальність протекціонізму на сучасному етапі розвитку світової економіки. Це актуальність, обумовлена новими явищами у геополітиці та геоekonomіці, які відбулися на рубежі століть. Автори солідаризуються з точкою зору, яка домінувала і у минулому і сьогодні, що фритредерство - ефективна політика для розвинутих країн. Для тих, що не мають високо розвинутого виробництва, протекціонізм по захисту вітчизняної економіки, залишається вельми актуальним. Політика, яка нав'язується слаборозвиненим країнам згідно рекомендаціям "Вашингтонського консенсусу" прирікає останніх на постійне відставання. Ідеї протекціонізму залишаються актуальними для пострадянських країн, у яких за роки самостійного розвитку відбулася деіндустріалізація, знизилась доля обробного сектору у структурі народного господарства, спали темпи економічного росту.

73 ТРАНСПОРТ

73.01 Загальні питання транспорту

73.19.02.2856/230116. Визначення закону розподілу критерію ефективності перевезень вантажів у міжнародному сполученні. Горбачов П.Ф., Макарічев О.В., Немна Т.В., Свічинський С.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.15-23. - укр. УДК 656.135.4.

Наведені результати дослідження впливу випадкових складових на закономірності розподілу питомого прибутку автотранспортного підприємства за оборотний рейс при здійсненні міжнародних перевезень за разовими замовленнями. Визначений вид функції та щільності розподілу даного прибутку. Вказано шляхи використання отриманих закономірностей.

73.19.02.2857/230140. Штучні нейронні мережі які використовуються в задачах оптимізації технічної експлуатації рухомого складу електротранспорту. Зубенко Д.Ю., Донець О.В., Лінков В.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.55-57. - укр. УДК 621.311.001.57.

Проблеми оптимізації часто вимагають використання методів оптимізації, що дозволяють мінімізувати або максимізувати певні цільові функції. Інколи проблеми, які необхідно оптимізувати, не є лінійними чи поліноміальними; вони не можуть бути точно вирішені, і вони повинні бути апроксимовані. У цих випадках необхідно застосовувати евристику, яка здатна вирішувати такі проблеми. У цій роботі пропонується використання штучних нейронних мереж для наближення об'єктивної функції в задачах оптимізації, що дає змогу застосовувати інші методи вирішення проблеми.

73.19.02.2858/230299. Особливості розвитку та ефективності використання транспортної інфраструктури в країнах організації економічного співробітництва (ОЕС). Більовська О.О., Ханова О.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.8-15. - англ. УДК 338.47:[339.923:061.1ОЕС].

У статті розглянуті особливості розвитку та ефективності використання транспортної інфраструктури в країнах організації економічного співробітництва (ОЕС). Акцентовано увагу на значній територіальній диференціації розвитку транспортної інфраструктури в досліджуваних країнах. Розрахунок ступеню забезпеченості транспортною інфраструктурою за допомогою коефіцієнта Енгеля довів, що найбільш забезпеченими залізничною інфраструктурою серед країн ОЕС є Азербайджан, Казахстан та Туркменістан, найменш забезпеченою - Киргизстан, Таджикистан та Пакистан. Визначено основну мету та завдання транспортної логістики. Проведено аналіз ефективності функціонування транспортної інфраструктури в країнах та ступеню їх інтеграції у світову транспортну систему через індекс ефективності транспортної логістики за період з 2007 по 2016 рр.

73.19.02.2859/230425. Інноваційний розвиток транспортної системи України. Данилків Х.П., Горбова Х.В., Побурко О.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.31-35. - укр. УДК 330.341.1.

Дослідження складових транспортного комплексу (залізничний транспорт, автомобільний, водний) дало змогу стверджувати, що транспортна система є важливим сегментом для економіки країни, стабільне функціонування якого забезпечує необхідні умови цілісності держави та підвищення рівня життя населення. Проаналізовано стан транспортної системи України та розглянуто перспективи її

розвитку в контексті кризових змін. Визначено негативні тенденції у перевезеннях. Відзначено зменшення вантажообігу залізничного, автомобільного, водного, трубопровідного й авіаційного транспорту. Ринок транспортних послуг задовольняє тільки базові потреби економіки України та населення у перевезеннях. Виявлено, що нерозвинена система управління транспортною системою, стан виробничо-технічної бази і технологічний рівень організації перевезень за багатьма параметрами не відповідають зростаючим потребам суспільства, що негативно впливає на транспортну систему країни. Перспективним для держави визначено інноваційні перетворення в напрямку удосконалення структури міжнародних транспортно-логістичних систем, запровадження інноваційних інформаційно-управлінських технологій, побудованих на моделюванні інтегрованих транспортних систем, розвиток мультимодальних перевезень та пришвидшене інтегрування національної транспортної системи.

73.19.02.2860/230781. Дослідження шуму і споживання палива для стійкого розвитку транспорту. Зданявічус Міндаугас, Йотаутене Егле. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.216-223. - англ. УДК 629:(628.517+662.6 8).

Актуальність дослідження в тому, що інтенсивність шуму, що виробляється вантажними машинами, залежить від режиму руху автомобіля. Одним із основних негативних чинників, викликаних дорожніми транспортними засобами, є забруднення повітря вихлопними газами. Наукова новизна дослідження - комплексне дослідження шуму і розходу палива вантажних автомобілів з використанням і без використання системи управління швидкістю. Ідея і проблема дослідження - в досягненні цілей стійкого розвитку транспорту, зокрема скорочення викидів парникових газів у відповідності з Кіотським протоколом. Надзвичайно важливо знайти способи прогнозування і пониження рівня забруднення транспортного шуму, пониження загального забруднення, а також пом'якшення впливу на глобальний клімат. Метою дослідження є вивчення залежності вантажного транспорту від шуму і витрати палива при прискоренні автомобіля. Виклад основного матеріалу. У статті представлено результати дослідження шуму, викликаного використанням вантажних автомобілів під час прискорення автомобіля. Результати експериментальних досліджень свідчать, що рівень шуму вантажних автомобілів EURO6 (440 і 460 АJ) є самим низьким у порівнянні з EURO4 і EURO5. Після проведення аналізу викликаного шуму і використання газу було встановлено, що шумове забруднення і використання газу без системи контролю швидкості зверху. Шум, викликаний вантажними автомобілями, може бути описаний у вигляді квадратного поліному, який визначає зміни нахилу шуму при прискоренні транспортного засобу; щоб добитися стійкого транспорту, важливо знайти способи зменшення забруднення транспорту, щоб зменшити пом'якшення впливу на глобальний клімат. Потоки вантажних перевезень збільшуються з кожним роком, постільки Литва є важливою транзитною країною у Східній Європі з добре розвинутою системою автомобільних перевезень, що покращуються. Висновки - після проведення аналізу шуму вантажного автомобіля і розходу палива було визначено, що відсутність системи управління швидкістю збільшує шум і витрату палива, а при використанні системи обидва чинника різко зменшуються.

73.19.02.2861/231085. Прогнозування рухомого складу техніки в аграрному виробництві за допомогою середовища MS Excel. Родащук Г.Ю., Кутковецька Т.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16), С.155-159. - укр. УДК 338.27:631.3:338.432:004.4.

В даній статті висвітлено роль прогнозування в розвитку транспортної системи сільських територій. На даний час постає потреба розширення сфер прогнозування, подальшого вдосконалення методології та методики розробки прогнозів. Тому було зроблено прогноз зміни середньої потужності одного трактора за даними часового ряду як одного з напрямків удосконалення рухомого складу техніки в аграрному виробництві. Використано метод експоненційного згладжування, який передбачає, що рівень значень часових рядів змінюється рідко, тому необхідна оцінка лише поточного рівня. Оскільки дані спостережень мають тренд, то авторами було застосовано функцію прогнозування лінійного тренда, що враховується у двохпараметричному методі Хольта. В результаті встановлено, що подальший розвиток транспортної системи в аграрному секторі економіки безпосередньо пов'язаний з оновленням рухомого складу. Таким чином, сільськогосподарські підприємства Вінницької області будуть надавати перевагу придбанню більш потужнішої техніки. На основі досліджень встановлено, що прогнозування є одним з важливих наукових методів при формуванні стратегії розвитку транспортної системи в аграрному секторі економіки. Дані результати можуть бути використані як керівниками і спеціалістами агропромислового комплексу, сільськогосподарськими товаровиробниками та іншими суб'єктами господарювання на сільських територіях, так і викладачами та студентами вищих навчальних закладів при вивченні дисциплін "Методи обробки інформації та програмування", "Оптимізаційні методи і моделі", "Економетрика" тощо.

73.19.02.2862/231153. Інновації на транспорті ЄС у руслі Industry 4.0. Маценко О.М., Гаврилова В.В., Гайтина М.В., Шиян А.С. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський

національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.20-27. - укр. УДК 330.342.3 4.656.078.81 .87.

Стаття присвячена аналізу інноваційного розвитку транспортних систем ЄС у руслі Industry 4.0. Визначено пріоритетні напрями інновацій на транспорті. Проаналізовано основні переваги та недоліки інтелектуалізації та "озеленення" транспортних систем. Предметом статті є процеси активізації інновацій на транспорті у руслі Industry 4.0. Метою статті є дослідження пріоритетів інноваційного розвитку транспортних систем ЄС у руслі Industry 4.0 та формування пропозицій щодо можливостей впровадження світового досвіду та досвіду ЄС в Україні. В основі роботи лежать методи порівняльного та формально-логічного аналізів. До результатів роботи можна віднести: пропозицію розробки адитивної моделі-драйверу інноваційного розвитку транспортного комплексу для реалізації "тунелювання" транспортної системи країни від Другої промислової революції одразу до Industry 4.0. Виділено потенційні бар'єри отримання "тунельного" ефекту на автотранспорті та запропоновано елементи механізму подолання цих бар'єрів при переході до Industry 4.0. Результати роботи можуть бути використані урядами країн при розробці загальнонаціональних стратегій інноваційного розвитку транспорту, а також автовиробниками для формування цілісного сприйняття сучасних трендів на ринку транспортних засобів, а також інноваторами. До основних висновків статті можна віднести пропозиції напрямів розвитку транспорту в Україні, а саме: необхідність оновлення транспортного фонду України з акцентом на електрифікацію транспорту; популяризація інтелектуального та "зеленого" транспорту та мотивація суспільства до його експлуатації; формування вектору інституціональною системою країни на інноваційний розвиток транспорту; паралельний екстенсивний розвиток інфраструктури обслуговування електротранспорту.

73.19.02.2863/231554. Договір перевезення пасажирів: доктринальні та утилітарні проблеми забезпечення прав пасажирів. Самойленко Г.В. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143, С.63-76. - укр. УДК 347.44:347.795.4.

Досліджено проблеми цивільно-правового регулювання перевезень пасажирів в аспекті забезпечення їх прав. Питання ускладнюється, з одного боку, історичними традиціями та технологічними особливостями експлуатації різного виду транспорту, з іншого, - потребою забезпечити права пасажирів як споживачів транспортних послуг. Існуючий механізм правового регулювання зумовлює одночасну дію цивільного (для якого базовим є принцип свободи договору) та спеціального споживчого і транспортного законодавства, норми якого почасти конкурують між собою. Аналіз правовідносин та законодавства в означеній сфері виявив необхідність осмислення необхідності регулювання відносин з точки зору забезпечення компромісу інтересів як пасажирів, так і перевізників. Маючи прагнення сприяти забезпеченню прав пасажирів, автор критично оцінює існуючі доктринальні підходи в досліджуваній сфері й відстоює позицію щодо необхідності виваженого використання поміркованого антропологічного підходу на основі теорії утилітаризму.

73.29 Залізничний транспорт

73.19.02.2864/228872. Дослідження сутності поняття "управління розвитком ресурсного потенціалу залізничного транспорту". Чупир О.М., Бурлака Є.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291), С.26-30. - укр. УДК 338.2.

Розглянуто зміст поняття "управління розвитком ресурсного потенціалу залізничного транспорту і необхідність його введення в науковий обіг, а також у роботі розглянуто процес розвитку ресурсного потенціалу залізничного транспорту. В результаті проведеного аналізу наукової літератури запропоновано авторське визначення поняття "управління розвитком ресурсного потенціалу залізничного транспорту", зроблено висновок щодо перспектив подальших досліджень.

73.19.02.2865/229410. Геологістична характеристика залізничного сполучення у Західному регіоні України. Сеньків М.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.230-239. - укр. УДК 911.3.

Обґрунтована доцільність геологістичної характеристики пасажирських і вантажних залізничних потоків у Західному регіоні України. Виокремлені і проаналізовані головні фактори, які впливають на формування пасажиро- і вантажопотоків залізницями у Західному регіоні України, зокрема, довжина і щільність залізниць, ширина і кількість залізничних колій, електрифікація залізниць, топологічні особливості залізничної мережі, природні бар'єри проходження залізниць, кількість залізничних пунктів пропуску тощо. Для характеристики топологічних особливостей залізничної мережі регіону побудований граф, порашовані міри зв'язаності і міра форми графа, зроблений розподіл кількості вузлів графа за їх степенем. Охарактеризовані існуючі в регіоні пасажиро- та вантажопотоки залізницями. Запропоновані шляхи покращення існуючих пасажиро- та вантажопотоків залізницями у Західному регіоні України.

73.19.02.2866/229868. Розвиток теорії прогнозування зношення гребенів коліс рухомого складу залізниць. Маслів В.Г. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.69-74. - укр. УДК 629.424.1.

На основі аналізу впливу технічного стану екіпажних частин рухомого складу на зношення гребнів коліс запропоновано удосконалити відомий "фактор зношення" гребенів, що дозволить прогнозувати їх зношення не тільки у нового рухомого складу, а і такого, що вже має зазори від зношення у зав'язках букс із рамами візків, та відхилення у їх геометрії, як при русі по кривим, так і по прямим ділянкам колії Розроблено пропозиції щодо зменшення зношення гребенів коліс в експлуатації.

73.19.02.2867/229955. Аналіз технічного стану кузовів пасажирських вагонів. Мартинов І.Е., Труфанова А.В., Павленко Ю.С., Сергієнко М.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.41-46. - укр. УДК 629.4.02:629.45.

Однією з найбільш важливих галузей народного господарства України є залізничний транспорт. Він забезпечує виробничі і невиробничі потреби матеріального виробництва, невиробничої сфери, а також населення в усіх видах перевезень. Основним ресурсом, який забезпечує ефективність господарської діяльності у сфері пасажирських перевезень, є рухомий склад. Перевагами цього виду транспорту є велика розгалуженість та низькі тарифи. В статті розглянуті питання технічного стану кузовів пасажирських вагонів та проведений аналіз їх зносу. Через обмеженість придбання нових пасажирських вагонів у необхідній кількості, для запобігання скорочення інвентарного парку, як один із напрямків розвитку, необхідно визначити нові підходи з продовження існуючого нормативного терміну служби пасажирських вагонів, що вичерпали ресурс, за рахунок удосконалення технології технічного обслуговування та ремонту вагонів. В ситуації, яка склалася, актуальною являється проблема забезпечення робото спроможності та підтримування надійного технічного стану наявного вагонного парку пасажирських вагонів через проведення капітально-відновлювальних ремонтів, в тому числі з модернізацією і продовженням терміну служби. Тобто центр ваги по розв'язанню цих питань в теперішній час зміщується на якість ремонтних заходів. Необхідно шукати нові підходи для вирішення проблеми відновлення технічного ресурсу пасажирських вагонів. Необхідно змінювати систему життєзабезпечення вагона за рахунок переходу до системи ремонту, яка була б зорієнтована на кожен конкретний вагон в залежності від його технічного стану. Індивідуальними повинні бути і строки постановки вагонів в ремонт і методи їх відновлення, тобто система ремонту повинна бути функцією їх технічного стану. За допомогою отриманих статистичних даних були отримані залежності порівняння зносу кожного вузла кузова та рами пасажирського вагону залежно від року будівництва вагону та його зносу. Дані дослідження дали змогу відкрито розглянути питання чи можливо подальше використання пасажирських вагонів, які найбільш уражені корозією.

73.19.02.2868/230111. Фактор ідеології в архітектурі будівель залізничних вокзалів. Рочняк Ю.А. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.129-136. - укр. УДК 72.01+72.012+725.1.

Досліджується вплив ідеології у сенсі політичного, соціального устремління на формування архітектури залізничних вокзалів як важливих громадських будівель. Застосовувані композиційні прийоми у предметно-просторовій побудові цих будівель впливають на створення образу, а їхнє територіальне поширення робить відчуття приналежності до історичних, політичних і культурних ареалів.

73.31 Автомобільний транспорт

73.19.02.2869/228760. Вдосконалення аналітичної системи управлінського обліку автотранспортного підприємства. Вербицька В.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.23-26. - укр. УДК 657: 336.025.

У статті визначена специфічність управлінського обліку на підприємствах автомобільного транспорту та обґрунтовано необхідність створення системи її аналізу. Наголошено на необхідності сприяння організації інформаційних потоків в організаціях вирішенню найбільш актуальних для конкретної організації та визначених керівництвом пріоритетних завдань. Для обліку цих та інших обставин необхідно створення аналітичної системи управлінського обліку в організації. Обґрунтована роль якості автотранспортних послуг в сучасних умовах конкурентної боротьби, яка, в свою чергу, залежить від якості виконання попередніх етапів її життєвого циклу. Наголошено на необхідності якнайскорішого коригування параметрів якості, що закладаються в послугу, для оптимального витрачання всіх видів наявних у автотранспортного підприємства видів ресурсів. З'ясовані складові ефективного функціонування організації і наголошено на необхідності використання інформаційних технологій для зниження трудомісткості обліково-аналітичних процедур і прийняття ефективних управлінських рішень, найбільш адекватних ситуаціям, що склалися. Встановлено, що для ефективного функціонування побудованої аналітичної системи необхідно чітко розподілення відповідальності та

повноважень учасників облікового процесу. Виявлено, що для досягнення мети (тобто ефективного результату планування) комплекс внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на здійснення транспортного процесу, повинні ранжуватись за ступенем суттєвості та значущості. Доведено, що аналітичні процедури підвищують значення і роль управлінського обліку в діяльності підприємств взагалі і автотранспортних підприємств зокрема. В межах здійснення розвитку автотранспортних організацій за принципом безперервного поліпшення діяльності запропоновано ряд методів управління обліково-аналітичними системами. Для ефективного здійснення запропонованих методів рекомендовано алгоритм дій.

73.19.02.2870/230004. Вплив факторів дорожнього руху на емоційний стан водія. Хворост М.В., Прасоленко О.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.49-54. - укр. УДК 656.13.

В статті розглядаються питання людського фактору в умовах міського середовища дорожнього руху. Розглядається система "Людина - техніка - середовище руху". Питання стомлюваності, емоційної напруги водія пов'язані з конфліктними і аварійними ситуаціями в дорожньому русі. Досліджено взаємозв'язок складних дорожньо-транспортних ситуацій і шкірно-гальванічної реакції водія в міських умовах. Збільшення емоційного навантаження відбувається при зростанні електропровідності шкіри водія.

73.19.02.2871/230060. Використання високоточного нівеліру при оцінюванні міцності дорожнього одягу. Батракова А.Г. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.52-56. - укр. УДК 528.4: 625.72.

Проведено аналіз порівнянності результатів оцінки загального еквівалентного модуля пружності конструкції дорожнього одягу, що ґрунтуються на вимірюваннях часті прогину за допомогою прецизійного нівеліру і результатах георадарного зондування. Точність і порівнянність методів визначено шляхом польових випробувань. Отримані дані дозволяють надати рекомендації щодо застосування методу вимірювань пружного прогину за допомогою прецизійного нівеліру разом з методом георадарного зондування для вирішення задач діагностики, реконструкції і капітального ремонту дорожніх одягів. Результати можуть знайти застосування для удосконалення методів моніторингу стану дорожніх одягів.

73.19.02.2872/230061. Забезпечення потрібної точності вимірювання прецизійними нівелірами деформацій покриття. Ряпухін В.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.57-59. - укр. УДК 528.5: 625.72.

На підставі результатів проведеного аналізу методики і конструктивних особливостей вимірювання деформації покриття під колесом автомобіля за допомогою прецизійних нівелірів визначені систематичні похибки вимірювання і причини їх виникнення в залежності від конструктивних особливостей оптичних плоско паралельних пластин і методики дослідження. Запропоновані конкретні заходи, що можуть бути використано в практичній діяльності при діагностиці дорожніх одягів.

73.19.02.2873/230094. Аналіз програмних комплексів автоматизованого проектування автомобільних доріг. Арсеньєва Н.О., Крухмальова О.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.25-29. - укр. УДК 625.7.

У статті розглядаються системи автоматизованого проектування, що застосовуються в практиці проектування автомобільних доріг. Системи автоматизованого проектування дозволяють обробляти великий обсяг інформації в різноманітних галузях дорожнього проектуванні (інженерно-геодезичних, інженерно-геологічних і т.п.), сформувати інформаційний простір, в якому відображені вихідні дані району проектування та проектні рішення майбутньої автомобільної дороги. У результаті аналізу можливостей сучасних програмних продуктів САПР автомобільних доріг були виявлені їх основні недоліки та переваги.

73.19.02.2874/230102. Дослідження питання удосконалення системи доставки вантажів у міжнародному сполученні на автотранспортних підприємствах. Очеретенко С.В., Дмитрієва К.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.76-80. - укр. УДК 355.41.

Розглядається визначення системи доставки вантажів на автотранспортному підприємстві при наявності альтернативних варіантів доставки вантажів. Визначається раціональна система доставки вантажів у міжнародному сполученні в залежності від термінів доставки вантажів та витрат на доставку вантажів.

73.19.02.2875/230103. Вибір раціональної технології доставки целюлозно-паперової продукції в регіональному сполученні. Нагорний Є.В., Шуліка О.О. // Комунальне господарство міст. Технічні

- науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.81-85. - укр. УДК 656.073.28.
- У статті розглянуто питання підвищення ефективності доставки целюлозно-паперової продукції в регіональному сполученні за рахунок вибору раціональної технології доставки. Запропонована методика дозволяє оцінити вплив транспортно-технологічної схеми доставки целюлозно-паперової продукції автомобільним транспортом на сумарні витрати на доставку вантажу в регіональному сполученні та обрати раціональну технологію доставки з урахуванням логістичних принципів.
- 73.19.02.2876/230104. Щодо впливу темпераменту водія на час його реакції у дорожньому заторі. Гюлев Н.У., Лобашов О.О., Шкабара О.В., Дорошенко А.А. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.86-90. - укр. УДК 656.13.
- Показана значення темпераменту в діяльності водія. Обґрунтовано необхідність проведення досліджень з оцінки впливу темпераменту водія на час його реакції у дорожньому заторі. Представлені результати деяких досліджень впливу темпераменту на час реакції водіїв різних вікових груп. Графічно представлено змінювання часу реакції водіїв в заторі при різних початкових станах стомлення.
- 73.19.02.2877/230105. Визначення балансу між параметрами дорожнього руху. Абрамова Л.С., Капінус С.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.91-97. - укр. УДК 656.13: 519.816.
- Обґрунтовано доцільність застосування фундаментальної діаграми, як основи транспортного моделювання та визначено послідовність розрахунків параметрів потоку для побудови діаграми у вигляді аналітичних залежностей із проведенням експерименту на ділянці вулично-дорожньої мережі м. Харків з метою визначення необхідного балансу між інтенсивністю та пропускною спроможністю, що впливає на працездатність транспортної мережі.
- 73.19.02.2878/230117. Діапазони пасажиропотоку виняткового та альтернативного застосування автобусів різного класу пасажиромісткості. Понкратов Д.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.24-31. - укр. УДК 656.13.
- Статтю присвячено вирішенню питань визначення виняткових діапазонів пасажиропотоку на найбільш завантаженому перегоні маршруту, за яких доцільно використовувати тільки транспортні засоби певного класу пасажиромісткості та альтернативних діапазонів для яких слід вирішувати завдання вибору пасажиромісткості транспортних засобів з декількох альтернативних класів місткості. Виявлено, що межі, як виняткових, так й альтернативних діапазонів змінюються залежно від прийнятих обмежень на ступінь заповнення салону транспортних засобів.
- 73.19.02.2879/230150. Оптимізація рішення задач оперативного планування вантажних перевезень на автомобільному транспорті. Калініченко О.П., Павленко О.В., Нефьодов В.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.108-113. - укр. УДК 656.073.7.
- Запропоновано використання нового комплексного підходу до вирішення завдань оперативного планування вантажних перевезень на автомобільному транспорті. Розглянута схема взаємопов'язаного вирішення завдань нижнього рівня з вибору і завантаження раціональних марок транспортних засобів, маршрутизації перевезень та узгодження роботи учасників транспортного процесу.
- 73.19.02.2880/230151. До питання про управління запасами автомобільних запчастин на торгових підприємствах. Очеретенко С.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.114-118. - укр. УДК 355.41.
- Розглядається система управління запасами автозапчастин на торговельних підприємствах в сучасних умовах. Проведено аналіз моделей, присвячений управлінню запасами та визначено що існує ряд факторів, які впливають на розрахунок партії постачання в реальних умовах. Пропонується новий підхід до управління запасами автозапчастин, що дозволить підвищити прибуток на підприємстві.
- 73.19.02.2881/230414. Проблеми якості імпортованих вживаних автомобілів в аспекті безпеки експлуатації. Немий С.В., Ярошинський Я.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.119-123. - укр. УДК 629.3.004; 629.3.004.67; 629.3.004.5.
- Кількісно оцінено модельний масив і якість імпортованих вживаних автомобілів. Результати дослідження будуть інформаційною базою для визначення: найбільш і найменш популярних в Україні (регіоні) моделей; рівня якості певних моделей імпортованих автомобілів; орієнтації сервісних служб (СТО) для освоєння технології технічного обслуговування і ремонту автомобілів, виходячи з обсягу найпоширеніших в Україні моделей імпортованих вживаних легкових автомобілів. За статистичним

аналізом результатів сертифікації, проведеної ДП НДІ "СИСТЕМА", досліджено модельний масив імпортованих вживаних легкових автомобілів за моделями і їх характерними дефектами. Встановлено, що найбільш популярними в Україні є моделі легкових автомобілів фірми Renault і автомобільних фірм Німеччини. Оцінено рівень якості імпортованих вживаних автомобілів, серед яких найвищий рівень якості властивий переважно моделям німецьких виробників (Volkswagen, Mercedes-Benz, Audi, BMW) та іншим європейським і японським моделям (Skoda, Peugeot, Ford, Nissan, Toyota, Hyundai), прийнятий рівень якості яких перевищує 0,8. Назагал виділено порівняно високий рівень якості гальмівної системи автомобілів німецьких виробників - у середньому відносна кількість відмов становить 1,01 %, порівняно з 1,63 % для всієї вибірки. Під час планування діяльності сервісних фірм (СТО) доцільно надати перевагу технічному обслуговуванню автомобілів фірм Renault, Volkswagen, Opel, Mercedes-Benz, Skoda, Peugeot, Ford, Citroen.

73.19.02.2882/230846. Метод розпізнавання дорожніх знаків на основі оцінок Хеммінгової віддалі та структурної складності. Сидор А.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.120-125. - укр. УДК 656.13; 656.13.08.

Проаналізовано основні принципи роботи систем розпізнавання дорожніх знаків відомих виробників. Описано алгоритм роботи та основні компоненти пристрою визначення елементів, зображених на дорожньому знаку. Запропоновано метод розпізнавання дорожніх знаків на основі оцінки Хеммінгової віддалі. Проведено аналіз дорожніх знаків категорії наказові знаки. Здійснено розбиття цієї категорії на менші підкатегорії для інформативного аналізу зображень. Виділено основні елементи наказових знаків, на основі яких запропоновано принципи кодування кожного знаку цієї категорії. Розраховано структурну складність зображень дорожніх знаків категорії наказові знаки. Наведено таблицю значень оцінок Хеммінгової віддалі для різних пар знаків запропонованих підкатегорій, на основі яких побудовано діаграми розподілу значень оцінок Хеммінгової віддалі. Проведено аналіз дорожніх знаків категорії заборонні знаки. Для цієї категорії відділено підкатегорії, запропоновано принцип кодування знаків, який базується на інформативних ознаках зображених елементів, побудовано діаграми розподілу значень отриманих оцінок Хеммінгової віддалі. Для розглянутих категорій знаків обчислено максимальні та мінімальні значення Хеммінгової віддалі. Запропоновано оцінку інформативності дорожніх знаків, на основі відношення Хеммінгової віддалі до структурної складності. Побудовано графіки, які ілюструють інформативність розглянутих знаків кожної підкатегорії. Зроблено висновки та рекомендації щодо удосконалення дорожніх знаків на основі оцінки Хеммінгової віддалі.

73.19.02.2883/231092. Визначення перспектив електромобілів на ринку України. Горова К.О., Горовий Д.А., Свіязов М.В., Шевердіна А.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.33-38. - укр. УДК 656.1. Останнім часом все більшої популярності серед автомобілістів в світі набувають електромобілі. Це пояснюється їх економічністю, екологічністю, зручністю водіння порівняно з іншими типами автомобілів. Проте, їх масове застосування пов'язане з певними труднощами експлуатації викликаними тим, що для України такий транспорт є ще досить новим. Тому виникає необхідність визначення готовності українського ринку до масового прийняття електромобілів. Метою статті є аналіз українського ринку на предмет рівня його підготовленості і наявності достатнього попиту для масового впровадження електромобілів. Основними критеріями готовності мають стати: наявність розвинутої інфраструктури обслуговування, наявність попиту на особистий легковий автотранспорт, рівень доходів населення, розвиненість науково-технічних і дистриб'юторських центрів. В статті досліджено попит на електромобілі і визначено їх найпопулярніші моделі, виділено найпривабливіші регіони для масового впровадження електромобілів, розглянуто перспективи вітчизняного виробництва електромобілів.

73.19.02.2884/231166. Проблеми та шляхи розвитку автотранспортного страхування в Україні. Русул Л.В., Цвігун Т.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.110-115. - укр. УДК 368.8.

Враховуючи вплив наявних проблем в економіці країни на стан функціонування страхового ринку, виникають питання щодо структурування ринку автотранспортного страхування та його збалансованості. У статті визначено проблеми та тенденції розвитку ринку автотранспортного страхування України. Наведені рекомендації щодо вирішення проблем, які стримують розвиток ринку автотранспортного страхування. Метою дослідження є виявлення проблем та шляхів розвитку автотранспортного страхування в Україні. Дослідження структурування та виявлення основних тенденцій показників діяльності ринку автотранспортного страхування дозволяє визначити вектори перспективних змін. Проаналізовані основні стримуючі фактори для повної та всебічної реалізації фінансового потенціалу сегмента автотранспортного страхування. Запропоновано вдосконалення системи державного нагляду за страховою діяльністю, формування концепції сталого розвитку ринку, використання закордонного досвіду впровадження інноваційних технологій у сфері надання послуг з автостраховання, підвищення страхової культури та фінансової освіченості громадян і учасників страхового ринку. Виявлені ключові орієнтири наближення розвитку автотранспортного страхування

України до європейських стандартів. Даний аналіз дозволив сформулювати необхідні заходи щодо подальшої активізації ринку автотранспортного страхування з врахуванням негативного впливу зменшення попиту страхувальників на даний вид послуг, зниження рівня платоспроможності, уповільнення термінів здійснення страхових виплат та недосконалості врегулювання відносин страховиків і страхувальників.

73.19.02.2885/231235. Небезпеки електромобілів і гібридних транспортних засобів. Гаврись А.П., Лаврівський М.З. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.66-70. - укр. УДК 614.8.

Проаналізовано дані про ефективність використання альтернативних джерел енергії, їхні основні переваги та недоліки. Визначено, що найпоширеніша сфера впровадження нових джерел енергії є засоби пересування, а саме: електромобілі та гібридні транспортні засоби. Наведено статистики виробництва електромобілів і гібридних транспортних засобів у світі за останні 10 років та наявність таких автомобілів в Україні. Розглянуто значення термінів "електромобіль" та "гібрид" із зображенням їхніх технологічних схем та принципу роботи. Визначено, що на сьогодні найпоширенішими є літійові іонні (Li-ion), нікель-метал-гідридні (NiMH) та свинцево-кислотні (PbSO₄) батареї. Перелічено основні переваги та недоліки таких типів батарей і проведено їх порівняння. Розкрито основні небезпеки та ризики для рятувальників під час виконання аварійних та інших невідкладних робіт на транспортних засобах з електрорушійною силою. Зроблено висновок, що рекомендації від виробників не забезпечують послідовну, доступну та зрозумілу для рятувальників інформацію про ризики, які несе батарея чи транспортний засіб загалом. Наведено приклад окремого стандартизованого маркування транспортних засобів на електричному чи напівелектричному приводі, що ідентифікуватиме його як небезпечний з погляду високих напруг для рятувальників. Запропоновано надалі розробити уніфіковані рекомендації рятувальникам під час гасіння, рятування та виконання інших невідкладних робіт на електромобілях та гібридних транспортних засобах.

73.34 Водний транспорт

73.19.02.2886/229905. Структура та цілі програм технічного розвитку контейнерних терміналів морських торговельних портів. Онищенко С.П., Леонтьєва А.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.39-43. - рос. УДК 519.2.

Охарактеризовано вимогу збалансованості технічного розвитку контейнерних терміналів морських торговельних портів. Встановлено складові внутрішнього і зовнішнього середовища, що вимагають дотримання умови балансу в технічному розвитку. Системі цілей програми технічного розвитку поставлена у відповідність структура програми, яка відображає конкретний набір проектів. Відповідність встановлено на рівні вкладу кожного проекту в досягнення цілей. Проаналізовано варіанти технологічної залежності проектів програми технічного розвитку на змістовному рівні і на рівні формування продуктів проектів. Представлені результати формують базу для формалізації процедури відбору проектів до програми технічного розвитку з урахуванням її встановлених властивостей.

73.19.02.2887/229910. Використання сучасних концепцій стратегічного менеджменту для розвитку морських перевезень. Семенчук К.Л. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.69-74. - рос. УДК 656.611.2:65.016.

Розглянуті варіанти реалізації Стратегії Блакитного океану в сфері морського транспорту. Мета розвитку передових морських транспортних компаній відповідно стратегії Блакитного океану передбачає пошук незайманих областей бізнесу, де ще існує можливість зростання та прибутку. Ефективним підходом діагностики та побудови стратегії Блакитного океану є стратегічна канва, яка відображає, наскільки окремі критерії в сфері судноплавства задовольняють потребам клієнта. Використання економічно доцільних типів суден в певному географічному регіоні є одним із дієвих заходів щодо підвищення конкурентоспроможності українських судноплавних компаній. Оскільки в Україні значна частка суден дедвейтом менше 5000 т, то особливо затребувані судна "річка-море" і костери. Можливостями застосування судноплавними компаніями стратегії Блакитного океану для даних типів суден в Чорноморсько-Середземноморському басейні - це рейдова перевалка вантажів, будівництво перспективних типів суден, які забезпечать перевезення проектних вантажів.

73.19.02.2888/229912. Структуризація маркетингових досліджень в управлінні проектами поповнення флоту. Берневек Т.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.80-85. - рос. УДК 656.6.

Проекти поповнення флоту є специфічною категорією проектів, яка проявляється в особливостях життєвого циклу і продукту проекту. У статті представлена структура маркетингової діяльності з урахуванням специфіки проектів поповнення флоту (життєвого циклу, продукту проекту). Визначено

специфіку продукту різних видів проектів поповнення флоту з урахуванням двох форм судноплавства і двох категорій послуг з позиції маркетингу - стандартизовані і диференційовані (унікальні). Встановлено взаємозв'язок маркетингу в операційній і проектній діяльності судноплавних компаній, розмежовано їхні сфери впливу. Ідентифікована структура маркетингу проектів поповнення флоту з урахуванням: процесів управління, галузей знань, етапів життєвого циклу проекту і життєвого циклу продукту проекту. Встановлено основні напрямки маркетингових досліджень по етапах життєвого циклу проекту поповнення флоту і по галузям знань. Представлені результати орієнтовані на практичне застосування в якості основи для визначення змісту маркетингових досліджень в рамках проектів поповнення флоту.

73.19.02.2889/230090. Пріоритети у перспективах розвитку та управлінні портовою інфраструктурою України. Чернова Л.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.2-6. - англ. УДК 627.2:658.012(477).

Розглянуті пріоритетні напрямки для реалізації стратегічних цілей розвитку вітчизняної портової інфраструктури зі збільшенням обороту перевалці вантажів і визначенням концептуальних основ формування державної політики планування та розвитку даної галузі. Вивчені проблеми зовнішньої торгівлі країни, пов'язані з якісними морськими перевезеннями, поліпшенням сервісу в морських портах і забезпеченням оптимальної логістики вантажів. Зроблені висновки щодо необхідності проведення політиці подальшого укріплення позицій України як морської держави, створення сприятливих умов для досягнення цілей і рішення завдань розвитку портової діяльності, а також створення власної інформаційної бази щодо кон'юнктури всесвітнього ринку.

73.19.02.2890/231088. Розвиток крьюінгових компаній за допомогою використання кластерної концепції. Гребенник Н.Г., Данченко О.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.5-11. - укр. УДК 334.108.2:334.724.

Кількість моряків, які працюють на судах світового флоту, постійно збільшується. Експерти відмічають нестачу офіцерського складу для роботи на морських судах, у той час як спостерігається надлишок рядових. На це треба звернути увагу країнам-постачальникам на ринку праці моряків. Україна має значний досвід та великий потенціал в підготовці кадрів для світового флоту: є освітні установи різних ступенів акредитації, сучасні тренінгові центри, розвинена система сертифікації та значна кількість крьюінгових компаній, які спеціалізуються в питанні посередництва при працевлаштуванні моряків. Сьогодні спостерігається певний дисбаланс між вимогами світового ринку праці моряків та системою підготовки моряків в Україні. Зростає потреба в висококваліфікованих моряках, які спроможні виконувати складні завдання та працювати з сучасним високотехнологічним устаткуванням, яким обладнані нові морські судна. До шляхів вирішення проблеми подолання розриву між рівнем підготовки випускників навчальних закладів і запитами судноплавного бізнесу слід віднести активізацію взаємодії між бізнес-структурами галузі і морськими навчальними закладами шляхом використання кластерної концепції. Залучення до співпраці освітніх установ, виробників професійних тренажерів для навчання моряків, розробників сучасного професійного програмного забезпечення та крьюінгових компаній в межах одного кластеру дозволить кожному з учасників сконцентрувати фінансові, матеріальні, трудові та інтелектуальні ресурси на профільному виді діяльності, отримуючи від інших учасників кластеру якісний продукт та послуги, необхідні для забезпечення свого основного виду діяльності. Вже є значний науковий доробок в цьому питанні і дослідження показало, що наступним кроком на шляху використання кластерної концепції в Україні повинна бути практична реалізація, що дозволить активізувати взаємовигідне співробітництво в сфері підготовки моряків та буде сприяти розвитку крьюінгових компаній.

73.37 Повітряний транспорт

73.19.02.2891/229452. Проблеми та перспективи відновлення діяльності аеропорту в місті Кропивницькому. Зарубіна Антоніна, Сушков Євгеній. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.15-19. - укр. УДК 913(477.65):711.553.9.

Розглянуті основні проблеми використання аеропорту, проаналізовані можливості відновлення та перспективні напрямки розвитку. Проведений SWOT-аналіз підприємства свідчить про різні сильні та слабкі сторони та більш загальні можливості та загрози. Зазначена перспектива створення кластерної моделі господарювання в діяльності аеропорту за активної участі регіональної влади, бізнесу та громадськості.

73.19.02.2892/231604. Розвиток структури сучасних аеропортів. Касім Мохаммед Басім. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.328-337. - укр. УДК 72.03.

У статті виявлено гостру необхідність в розробці рекомендацій з проектування сучасних аеропортів та їх терміналів, а також розглянуто ряд факторів, що справляють активний вплив на формування архітектури сучасних аеропортів та дизайн їх інтер'єрів, компоновку авіа терміналів в структурі комплексу аеропорту. Останнім часом спостерігається невідповідність функціонально-планувальної структури аеропортів зростаючим вимогам що до їх комфортності та безпеки. Таким чином, виникає ряд проблем, пов'язаних з формуванням архітектурно-дизайнерського вирішення сучасних терміналів в міжнародних аеропортах, вплив факторів росту на структури аеропорту і досвід розширення аеропортів. Об'ємно-планувальні вирішення об'єктів наростаючої потужності в аеропорту. вплив розвитку літаків на структуру аеропортів.

73.19.02.2893/231609. Другий етап розвитку аеропортів світу. (Частина 3, аеропорти Азії). Семикіна О.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.377-382. - укр. УДК 725.39.

У статті розглянуті проблеми формування аеропортів, що було побудовано на азійському континенті у період до 1971 років. Азійські аеропорти того часу проаналізовано на тлі технічних, історичних та інших особливостей розвитку цього регіону. Звернуто увагу на типологічні, планувальні та композиційні тенденції у їх розвитку.

73.19.02.2894/231610. Етнічні мотиви закарпатського регіону в рішеннях екстер'єрів сучасних санаторно-курортних закладів. Черняк А.С. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.383-389. - укр. УДК 72.04.012.6.

В статті розглянуте використання традиційних форм та будівельних матеріалів Закарпаття з їх новим трактуванням в архітектурі сучасних санаторно-курортних закладів на базі термальних джерел.

73.39 Трубопровідний транспорт

73.19.02.2895/230136. До питання ефективності використання трубної арматури транспортних трубопровідних систем за техніко-економічним критерієм. Капцов І.І., Котух В.Г., Капцова Н.І., Палеева К.М., Мартиненко Є.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.32-39. - укр. УДК 531.781.2.

У статті розглянуті питання, пов'язані зі ступенем придатності транспортних трубопровідних систем при використанні їх за призначенням і можливості їх технічного обслуговування. Виявлено причини зниження надійності і довговічності конструктивних елементів таких систем, а також основні енергетичні показники трубопровідного транспорту енергоносіїв. Показано, що оптимальною характеристикою транспортних трубопровідних систем слід вважати витрату енергії, віднесену до переміщення одиниці маси (об'єму) на одиницю довжини.

73.41 Промисловий транспорт

73.19.02.2896/228966. Аналіз динамічних процесів в стрічці і роликах у момент пуску стрічкового конвеєра для діагностики роликів. Кондратенко М.М. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.149-154. - рос. УДК 622.647.2:681.518.54.

Для уменьшения расходов на ремонты, межремонтное обслуживание конвейеров, а также для своевременного выявления и замены изношенных роликоопор предложен метод диагностики состояния роликов и ленты. Для определения аварийного состояния конкретного ролика и анализа процессов, которые происходят на одном погонном метре ленты, делаются измерения спектра нагрузки при пуске конвейера. По возрастанию амплитуды сигнала этого участка спектра через рассчитанные промежутки времени и на основании сравнения эталонных сигналов активной мощности экспериментальных осциллограмм определяется мера аварийности каждого ролика. Рассмотренная методика диагностики позволит своевременно обнаруживать и заменять изношенные ролики, уменьшит время обслуживания и затраты на диагностику состояния роликов, их приобретения и хранения.

73.43 Міський транспорт

73.19.02.2897/229268. Використання інгібіторних мереж Петрі для побудови автоматизованої системи обліку пасажиропотоку громадського транспорту "розумного" міста. Борейко О.Ю., Теслюк В.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.150-154. - укр. УДК 004.67.

Визначено загальний тренд політичних ініціатив Європейського Союзу щодо модернізації та підвищення ефективності всіх сфер діяльності сучасних мегаполісів. Проведено аналіз базових принципів концепції "розумного" міста, спрямованих на оптимізацію транспортної системи сучасних

міст. Доведено важливість дослідження пасажиропотоків громадського транспорту, результати якого можна використати для розроблення комплексу дій із вдосконалення організації наявних перевезень пасажирів на діючих маршрутах, а також для реорганізації транспортної мережі міста загалом. Здійснено аналіз засобів моделювання складних дискретних систем для побудови та дослідження моделей автоматизованої системи обліку пасажирів у громадському транспорті "розумного" міста. Доведено, що використання інгібіторних мереж Петрі забезпечує ефективніший процес моделювання, адже для побудови моделі на їх основі потрібно використати менше елементів мережі, що призводить до генерації чіткішого, зрозумілішого та легшого для аналізу графу досяжності станів мережі Петрі. Розроблено модель контролера збирання даних про пасажиропотік автоматизованої системи на основі інгібіторних мереж Петрі. Використання інгібіторних мереж Петрі дає змогу спростити структуру моделі, що призводить до зменшення обчислювальних ресурсів, які необхідні для реалізації моделі засобами персонального комп'ютера.

73.19.02.2898/230054. Удосконалення системи управління технічним станом рухомого складу метрополітену. Хворост М.В., Далека В.Х., Воронов Р.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.22-25. - укр. УДК 621.33:629.3.083.

Розглянуто питання удосконалення системи технічного обслуговування та ремонту рухомого складу метрополітену, яка повинна забезпечувати достатній рівень надійності, що зумовлене рядом причини, які пов'язані з оновленням рухомого складу, економічними умовами, впровадження нових міжнародних стандартів.

73.19.02.2899/230055. Експериментальне обґрунтування раціональних значень часу обслуговування транспортних засобів у міських транспортно-пересадочних вузлах. Самчук Г.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.26-32. - укр. УДК 656.072.2.

У статті представлено підхід до встановлення часу обслуговування транспортних засобів у транспортно-пересадочних вузлах за критерієм вартісної оцінки часових витрат учасників пересадочного процесу, який розглядається як етап синхронізації розкладів руху. За результатами імітаційного експерименту отримано регресійні моделі визначення часу очікування пасажирів при пересадці для формалізації функціональної залежності критерію від часу обслуговування.

73.19.02.2900/230056. Розподіл маршрутів між зупиночними пунктами транспортно-пересадочного терміналу міського громадського пасажирського транспорту. Вдовиченко В.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.33-38. - укр. УДК 656.025.2.

У статті запропоновано розглядати процедуру розподілу маршрутів між зупиночними пунктами на основі принципу самоорганізації який передбачає пошук рівноважного стану завантаження шляхів проходження суб'єктами транспортно-пересадочного терміналу. Представлені моделі визначення раціональної розподільчої комбінації закріплення маршрутів оснований на описі рангової оцінки ступеня відповідності суб'єктів взаємодії умовам забезпечення їх рівноважного ресурсного стану.

73.19.02.2901/230059. Застосування геоінформаційних систем в організації перевезень вантажів. Доля К.В., Маківець Н.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.47-51. - укр. УДК 519.876.5.

Метою статті є визначення й застосування сучасних науково-практичних підходів засобів геоінформаційних технологій при організації перевезень вантажів на прикладі міста Харків. Основним завданням транспорту є забезпечення потреб населення у задоволенні потреб з їхнього переміщення та перевезень вантажів. У викладеному дослідженні вирішене питання інтеграції геоінформаційних технологій в процес організації перевезень вантажів.

73.19.02.2902/230101. Оцінка доцільності впровадження швидкісного пасажирського сполучення другого рівня у місті Харків. Вдовиченко В.О., Воліков В.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.69-75. - укр. УДК 656.072.

У статті запропоновано розглядати доцільність впровадження швидкісного пасажирського сполучення на основі оцінки зміни соціально-маркетингового сприйняття пасажирями якості транспортного обслуговування. На основі представленого контурного зв'язку характеристичного впливу техніко-технологічних рішень впровадження швидкісного сполучення сформована логічна модель зміни якості транспортного обслуговування населення територіальних структур міста.

73.19.02.2903/230144. Інтервальне оцінювання точності розрахунку коефіцієнту співвідношення платних і пільгових пасажирів. Горбачов П.Ф., Макарічев О.В., Любий Є.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.72-76. - укр. УДК 656.072.

В рамках даного дослідження авторами запропоновано методику проведення обстеження пасажиропотоків для виявлення кількості платних і пільгових пасажирів, відмінність якої полягає у використанні спеціальної процедури формування вибірки. Запропонований авторами підхід щодо підтвердження точності визначення коефіцієнтів співвідношення платних і пільгових пасажирів дозволяє встановити довірчий інтервал потрапляння розрахункового значення коефіцієнту з ймовірністю 0,95.

73.19.02.2904/230145. Вплив тривалості простою транспортних засобів у зупиночному пункті на рівень конфліктності. Вдовиченко В.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.77-82. - укр. УДК 656.025.2.

У статті запропоновано розглядати виникнення конфліктних ситуацій у зупиночному пункті міського громадського пасажирського транспорту в залежності від тривалості простою транспортних засобів. На основі аналізу структури технологічних операцій пов'язаних з посадкою-висадкою пасажирів формалізована модель визначення загального завантаження зупиночного пункту. Експериментальним шляхом встановлені характеристичні залежності впливу загального завантаження зупиночного пункту на рівень конфліктності.

73.19.02.2905/230146. Визначення затримок транспортних засобів на регульованому перехресті. Денисенко О.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.83-90. - укр. УДК 625.72:656.11.

Розглянуто новий підхід до визначення затримок транспортних засобів на регульованих перехрестях, який дозволяє підвищити точність їх виміру в умовах динамічної зміни параметрів транспортних потоків на перехресті. Розкрити особливості розширення функціональних можливостей запропонованого рішення для підвищення якості управління на перехресті.

73.19.02.2906/230147. Теоретичні основи формування стратегій розвитку транспортних систем. Ковцур К.Г., Пономарьова Н.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.91-95. - укр. УДК 656.078.1.

В роботі представлені концептуальні різниця та подібність між вітчизняним і зарубіжним досвідом формування стратегій розвитку транспортних систем. Запропоновано основні стратегічні напрямки розвитку транспортної системи України, що сприятимуть створенню ефективної конкурентоспроможної транспортної системи. Розглянуті основні принципи реформування транспортної інфраструктури в країнах Європи.

73.19.02.2907/230148. Методика формування ресурсозберігаючої технології доставки вантажів транспортно-логістичним центром. Павленко О.В., Калініченко О.П., Нефьодов В.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.96-102. - укр. УДК 656.073.7.

У статті запропоновано методику по формуванню ресурсозберігаючих технологій доставки вантажів транспортно-логістичним центром у міжміському сполученні з урахуванням можливих варіантів використання ресурсів на певних етапах транспортного процесу. Запропоновано в якості критерію вибору ефективної ресурсозберігаючої технології витрати транспортно-логістичного центру на доставку вантажу.

73.19.02.2908/230149. Побудова моделі системи перевезення партійних вантажів у міжміському сполученні. Нефьодов В.М., Калініченко О.П., Павленко О.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.103-107. - укр. УДК 656.073.3.

У статті запропоновано математичну модель процесу перевезення партійних вантажів у міжміському сполученні, яка враховує використання логістичних центрів для консолідації та розподілення вантажів по регіонах обслуговування. Запропоновано в якості критерію ефективності автомобільних перевезень партійних вантажів у міжміському сполученні використовувати собівартість перевезень.

73.19.02.2909/230615. Розроблення комп'ютерної підсистеми автоматизованого аналізу, прогнозування та розрахунку пасажиропотоку для заданого маршруту в місті Львові. Денисюк П.Ю., Борейко О.Ю., Маркелов О.Е., Теслюк В.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.129-135. - укр. УДК 004.42.

Розроблено спеціалізовану комп'ютерну підсистему, що дає змогу здійснити аналіз пасажиропотоку для заданого маршруту, представлення результатів у зручній для користувача формі, а також здійснити прогнозування та розрахунок пасажиропотоку на основі розробленої математичної моделі. Наведено Результати дослідження пасажиропотоку за конкретним маршрутом громадського транспорту Львова. Розроблено наближену математичну модель пасажиропотоку заданого маршруту, яку надалі використовують у модулі генерації статистичних даних. Математична модель містять такі коефіцієнти впливу на кількісні характеристики досліджуваного пасажиропотоку, як: коефіцієнт впливу

дня тижня; коефіцієнт впливу типу дня року; коефіцієнт, що відображає вплив конкуренції в конкретному місці заданого маршруту. Здійснено розрахунок і прогнозування величини пасажиропотоку для заданого маршруту на основі розробленої математичної моделі та відповідного алгоритму генерації статистичних даних, які реалізовані в підсистемі. Здійснено моделювання роботи системи і перевірку отриманих результатів моделювання із реальними даними. Описано структури основних функціональних блоків комп'ютерної підсистеми. Розроблено графічний інтерфейс користувача основного функціонального блоку підсистеми. Наведено результати роботи розробленої підсистеми автоматизованого аналізу, прогнозування та розрахунку пасажиропотоку для конкретного маршруту.

73.19.02.2910/230626. Механізм захисних властивостей поліуретану та композицій на основі рідкого скла від електричних та вібраційних впливів. Плугін А.М., Палант О.В., Плугін Д.А., Плугін О.А., Борзяк О.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.25-28. - рос. УДК 691.175.664:661.683.

Вважається, що причиною прискорення і посилення вібрації і шуму звичайних трамвайних колій в останні роки і десятиліття є їх високий знос через дефіцит коштів на їх утримання. Однак, дослідження авторів статті показали, що головною причиною сходів і аварій є надлишковий негативний заряд Землі. Метою дослідження є розкриття механізму захисних властивостей матеріалів, зокрема поліуретану і рідкоскляної композиції РСК та їх застосування для захисту трамвайних колій в умовах високого надлишкового негативного заряду Землі. При цьому використовуються аналітичні і натурні методи досліджень, засновані на положеннях і закономірності Макроколлоїдної хімії і Фізико-хімічної механіки. При улаштуванні нових трамвайних колій у великих містах використовуються величезні залізобетонні плитні або монолітні основи, суміщені з автодорожніми шляхами. Це призвело до ще більшого накопичення надлишкового негативного заряду Землі під суміщеними шляхами і будинками, до виникнення раніше практично відсутніх провалів ґрунту під шляхами, до почастішання аварій на них з тяжкими наслідками. Рекомендовані до використання поліуретани мають не тільки більш високі віброгасильні властивості, але і захисні від надлишкових негативних зарядів Землі. Останні має також рідкоскляна композиція РСК. Зазначені захисні функції обумовлені активними групами $-C=O$ в поліуретані та $-S=O$ у РСК з подвійним зв'язком і високою електронегативністю, а також їх дуже великими дипольними моментами. Розроблено способи захисту матеріалів і конструкцій трамвайної колії і близько розташованих будинків від надлишкового негативного заряду Землі за допомогою захисних екранів і стіни, а також високоефективного скріплення SRS-T.

73.49 Інші види транспорту

73.19.02.2911/230141. Перспективні напрями розвитку методів і засобів технічної діагностики електричного транспорту. Шавкун В.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.58-63. - укр. УДК 621.33:621.333.

В статті розглянуто методи і засоби технічної діагностики електричного транспорту та перспективні напрями їх розвитку. Проведені дослідження показали, що там, де застосовуються прогресивні методи технічного обслуговування з використанням засобів діагностики, змінне вироблення агрегатів збільшується на 15-20%, простої рухомого складу електричного транспорту із технічних причин скорочуються в 2-3 рази, коефіцієнт технічної готовності парку досягає 96-97%, кількість ремонтів зменшується на 30%, а витрати на їх ремонт знижуються на 10-15%.

75 ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО. ДОМОВЕДЕННЯ. ПОБУТОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ

75.31 Комунальне господарство

75.19.02.2912/228791. Підвищення економічної ефективності роботи комунального підприємства. Опарій Є.О., Корольова О.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296), С.12-15. - укр. УДК 658.152.

Фінансове становище підприємства допомагає визначити конкурентоспроможність і потенціал в діловому співробітництві, є гарантом ефективної реалізації економічних інтересів всіх учасників діяльності як самого підприємства, так і його партнерів. В результаті аналізу виявлені вразливі місця, що потребують особливої уваги. Нерідко виявляється достатнім виявити ці місця, щоб розробити заходи щодо їх ліквідації. Була запропонована інвестиційна програма щодо підвищення ефективності діяльності комунального підприємства "Теплопостачання та водо-каналізаційне господарство" м. Южноукраїнськ Миколаївської області.

75.19.02.2913/230078. Методика визначення втрат газу на компресорних станціях і при продуванні газопроводів. Капцова Н.І., Слатова О.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.143-146. - укр. УДК 621.165.

Сьогодні актуальним залишається питання енергозбереження, особливо такого, стратегічно важливого палива, як природний газ. Важливо визначити втрати газу під час пуску і зупинках агрегатів на компресорних станціях, а також витрати газу при його очищенні. У статті представлена методика розрахунку втрат газу на компресорних станціях і під час продування ділянок газопроводів для кожного конкретного випадку.

75.19.02.2914/230079. Визначення енергетично оптимальних режимів роботи поршневих газоперекачувальних агрегатів на компресорних станціях. Слатова О.М., Капцова Н.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.147-151. - укр. УДК 621.165.

Сьогодні особливу роль у вирішенні питань газопостачання країни грають компресорні станції (КС), які встановлюються на магістральних газопроводах і промислах газових або газоконденсатних родовищ. Основне завдання КС - забезпечення проектної продуктивності і максимального тиску по всій довжині і на вході в магістральні газопроводи на постійному рівні при безперервному зниженні в процесі відбору природного газу пластового тиску в родовищі. У статті визначено енергетично оптимальні режими роботи поршневих газоперекачувальних агрегатів на компресорних станціях.

75.19.02.2915/230080. Дослідження впливу якості газу на стійкість роботи пілотних регуляторів тиску. Сідак В.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.152-160. - укр. УДК 621.757.007.52.

Розглянуті проблеми безпеки газопостачання та технічний стан газових розподільних пунктів, який характеризується моральним і фізичним зносом технологічного обладнання. Проведений аналіз відмов та моделювання аварій, пов'язаних з неконтрольованим підвищенням тиску при використанні газу низької якості. Досліджені критерії і принципи безпечної роботи пілотних регуляторів та шляхи підвищення рівня безпеки газопостачання.

75.19.02.2916/230137. Організаційно-технологічна система автоматизованого управління газорозподільними мережами. Дядюн С.В., Штельма О.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.40-44. - укр. УДК 681.5.015.

Сучасні вимоги економії енергетичних та сировинних ресурсів, вимоги надійного забезпечення газом при оптимальному поточкорозподілу в мережі ставлять завдання подальшого вдосконалення управління газопостачанням. Тому проблема створення інтегрованої автоматизованої системи управління виробничим об'єднанням газового господарства регіону (області) досить актуальна. Розглянуто управління в нормальних умовах, управління в умовах дефіциту газу, управління в аварійних ситуаціях. оперативне управління функціонуванням систем газопостачання.

75.19.02.2917/230143. Дослідження напружено деформованого стану елементів конструкції механізму газорозподілу з використанням розроблених 3D моделей. Мороз В.І., Тіщенко В.С. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.68-71. - укр. УДК 621.436.

Обґрунтована доцільність проведення експериментальних досліджень з використанням розроблених 3D моделей елементів конструкції механізму газорозподілу транспортних дизелів. Представлено фрагмент геометричної 3D модель приводу випускних клапанів і виділені відповідні елементи конструкції. В якості найбільш податливого елемента обрано штангу механізму газорозподілу і приведено результати дослідження її спрощеної геометричної моделі. Наведено розроблена уточнена 3D модель штанги, що найбільш відповідає реальній конструкції і проведено її дослідження. Обґрунтована доцільність використання уточнених геометричних моделей як тих що найбільш відповідають експериментальним даним. Наведені рекомендації щодо використання розроблених моделей.

76 МЕДИЦИНА І ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

76.01 Загальні питання медицини і охорони здоров'я

76.19.02.2918/229042. До питання про правове регулювання штучного переривання вагітності. Каткова Т.Г., Верьовкіна Д.І. // Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1, С.109-114. - укр. УДК 342.7.

Статтю присвячено проблематиці правового регулювання штучного переривання вагітності (абортів) в Україні. Автори аналізують положення законопроекту щодо обмежень проведення операції штучного переривання вагітності, а також зарубіжний досвід заборони абортів. Автори доходять висновку, що аборти - це особистий вибір кожної жінки і встановлення заборони на штучне переривання вагітності є порушенням міжнародних стандартів з прав людини.

76.19.02.2919/229257. Проблеми екологічної безпеки утилізації медичних відходів. Сталінська І.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.91-94. - укр. УДК 628.4.046.

Проаналізовано проблеми утилізації лікарських засобів, термін придатності яких закінчився, та медичних відходів в Україні. Показано, що медичні та фармацевтичні відходи належать до категорії "небезпечних відходів" і потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними. Оцінено механізм надходження медичних відходів у навколишнє природне середовище та їхній вплив на організм людини. Показано, що медичні відходи є джерелом значного, зростаючого, екологічно небезпечного навантаження на довкілля. Проаналізовано етапи, закономірності та проблеми наявної практики поводження з медичними відходами в Україні. Окремою проблемою як України, так і світу загалом є поводження з лікарськими засобами, термін придатності яких закінчився, та невикористаними препаратами, які потрапляють на сміттєзвалища. Доведено, що це призводить до виникнення непередбачуваних фізико-хімічних та біохімічних процесів, продуктами яких є чисельні токсичні хімічні сполуки. З'ясовано недопустимість їх потрапляння на полігони твердих побутових відходів. Виявлено, що питання збирання та знешкодження лікарських засобів, термін яких закінчився, або невикористаних ліків в Україні абсолютно не вирішено. Запропоновано пріоритетний напрям для України щодо поводження з медичними відходами в найближчі роки.

76.19.02.2920/230616. Застосування технології Neural Network для управління пацієнтотоком у медичній установі. Назірова Т.О., Костенко О.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.136-139. - рос. УДК 004.032.2:519.685.1.

На сьогодні на основі технології Neural Network розроблено безліч програмних комплексів для прогнозування різних явищ, статистичного оброблення даних, методів класифікації даних, розпізнавання образів, оптимізації деяких процесів тощо. Здатність до самонавчання та вилучення знань з даних є одним з найкорисніших та вражаючих властивостей штучних нейронних мереж, успадкованих ними від мозку, як від свого прототипу. Світова практика використання штучного інтелекту свідчить про можливість отримувати нові, невідомі раніше закономірності, які не відразу знаходять пояснення, а іноді і не вкладаються в рамки офіційної науки. У багатьох параметрах технології нейронних мереж перевершують наявні традиційні алгоритми, тому по праву вважаються актуальними для активного застосування на цей час. Нейронні мережі - потужний метод моделювання, що дає змогу відтворювати складні нелінійні залежності, що актуально для систем прийняття рішень в управлінні пацієнтотоком у медичних установах. У цьому дослідженні розглянуто сутність нейронних мереж, їх особливості здатності до навчання (налаштування архітектури і синаптичних зв'язків). Також виявлено і перспективи розвитку застосування і використання штучних нейронних мереж для застосування розподілу пацієнтів для здійснення профілактичного медичного огляду.

76.19.02.2921/231742. Медицина та суспільство: модус взаємодії. Лантух Алла, Меркулова Ніна. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.119-126. - укр. УДК 316.013.

У статті фокусується увага на особливостях взаємодії медицини і суспільства в сучасних умовах. Підкреслюється, що сьогодні захворювання людини все більше зумовлюються соціальними причинами. Зазначається, що гіппократівська модель охорони здоров'я вже вичерпала себе; натомість все більш актуальним стає перехід до саморегулятивно-профілактичної моделі. Акцентується нагальна необхідність вирішення питання генетичної безпеки, передовсім в аспектах виявлення факторів ризику виникнення генетичної патології та розробки рекомендацій з її профілактики, здійснення геномного аналізу, розвитку генної терапії тощо. Наголошується на тому, що саморегулятивно-профілактична модель охорони здоров'я актуалізує розвиток предикативної медицини, головною метою якої є охорона людського життя, попередження ризиків виникнення захворювань та передачі хвороб наступним поколінням. Це зумовлює необхідність подальшої трансформації існуючої моделі медицини, а саме її перетворення на превентивну. У порівнянні з

профілактичною, предикативно-превентивна медицина має більш широке поле застосування, вона більш насичена соціальним змістом. Предикативно-превентивна медицина має запобігати захворюванням, виявляти та швидко реагувати на все, що зашкоджує збереженню здоров'я людини. Доводиться, що розвиток предикативно-превентивної медицини можливий лише в умовах утвердження нового модусу взаємодії медицини та суспільства, який передбачає залучення до реалізації завдань охорони здоров'я людини не тільки медиків, але й інших спеціалістів: фізиків, хіміків, біологів, представників соціогуманітарних наук, у тому числі соціологів. Ключові слова: сучасне суспільство, медицина, гіппократівська модель медицини, саморегулятивно-профілактична модель медицини, предикативна медицина, предикативно-превентивна медицина.

76.03 Медико-біологічні дисципліни

76.19.02.2922/228746. Дослідження інформаційної значущості параметрів плану медико-біологічного експерименту. Куліченко В.В., Томашевський Р.С. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1, С.103-111. - рос. УДК 615.849.5.

У роботі проведено дослідження розподілу низькоінтенсивного електромагнітного випромінювання видимого діапазону-на в шкірних покриттях людини, для задач кількісної оцінки і прогнозу очікуваного ефекту процедури фототерапії. Проведено аналіз джерел видимого електромагнітного випромінювання, що використовується в фототерапевтичній апаратурі, що враховує їх світлотехнічні та енергетичні характеристики. На підставі біофізичних моделей епідермісу, дерми і шару підшкірної жирової клітковини синтезована оптична модель шкірного покриття людини, яка враховує фізичні особливості кожного шару. На основі методу Монте-Карло розроблено та реалізовано імовірнісну модель поведінки потоку фотонів в шарах шкірного покриття, що залежить від довжини хвилі випромінювання. Розроблена модель дозволяє враховувати індивідуальні особливості шкірного покриття: товщину кожного з шарів, кількість меланіну, інтенсивності шкірного кровотоку. Дослідження даної моделі дозволили отримати діаграми поглинання / проходження випромінювання в залежності від довжини хвилі для кожного шару і всього шкірного покриття. Отримані дані досліджень дозволили визначити залежності коефіцієнта поглинання при зміні довжини хвилі і кута нахилу падаючого пучка фотонів, а також коефіцієнта поглинання різними верствами шкіри і карту розподілу щільності поглиненої потужності випромінювання в межах кожного шару на різних довжинах хвиль електромагнітного випромінювання.

76.19.02.2923/229631. Математичне моделювання тривимірного нестационарного потоку через анастомоз травного тракту решітчастим методом Больцмана. Новотарський М.А., Стіренко С.Г., Гордієнко Ю.Г. // Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44), С.75-82. - англ. УДК 004.942.

Останнім часом істотно зросла кількість реконструктивних операцій на травному тракті людини. Результати таких операцій мають прогнозовані негативні наслідки, що пов'язані з порушеннями гідродинамічних процесів у зоні анастомозу. Ці негативні наслідки можливо частково усунути шляхом вибору форми анастомозу на основі математичного моделювання. Відомі математичні моделі є громіздкими і не дозволяють отримувати результати в реальному масштабі часу. Запропонований в роботі підхід з використанням решітчастого методу Больцмана дозволяє вирішити цю проблему. Метою роботи є розробка тривимірної математичної моделі області анастомозу для дослідження з достатньою точністю гідродинамічних параметрів рідини зі складною структурою в реальному масштабі часу. Метод. Запропоновано метод побудови та аналізу математичної моделі анастомозу травного тракту на основі решітчастого методу Больцмана. Метод відрізняється тим, що забезпечує одночасний аналіз гідродинамічних параметрів рідини та визначає характер руху дрібнозернистих включень у зоні анастомозу. Основні етапи методу: розробка технології задавання області моделювання, дискретизація тривимірного рівняння Больцмана з вибором решітки та характеру оператора колізій, який враховує складну структуру рідини; розробка технології переходу від функції розподілу густини до розподілу тиску на мезоскопічному рівні з урахуванням особливостей властивостей рідини, перехід від мезоскопічних до макроскопічних параметрів рідини. Результати моделювання включають визначення розподілу поля швидкостей в зоні анастомозу з метою модифікації його геометрії. Проведено дослідження впливу сили тяжіння на характер руху дрібнозернистих включень. Визначено кількісну характеристику затримки частинок в області анастомозу в залежності від динамічної в'язкості рідини. Висновки. Розглянута в даній роботі тривимірною математичною моделлю базується на застосуванні решітчастого методу Больцмана при обчисленні гідродинамічних параметрів руху рідини в області дослідження. Особливість моделі полягає в урахуванні складного характеру рідини, яка включає дрібнозернисті включення. Модель дозволяє визначити характер поведінки цих включень та поле швидкостей з достатньою точністю в реальному масштабі часу.

76.19.02.2924/229980. Плазмохімічний синтез та магнітні властивості нанодисперсних феритів кобальту. Фролова Л.А., Дерімова А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.228-233. - укр. УДК 661.11.

Останнім часом, коли наноматеріали відкрили нову еру в галузі матеріалознавства, вивчення впливу умов синтезу на фазовий склад вимагає більшої уваги. Феритні наночастинки продемонстрували величезну популярність у галузі біомедицини завдяки їх широкому застосуванню для розділення клітин, контрастних агентів, засобів для магнітоіндукованої гіпертермії, зокрема щодо лікування пухлин. Хімічні методи розглядаються як основні в технології отримання наноматеріалів. У цій роботі нанодисперсний ферит кобальту був синтезований двостадійним способом, що складався з співосадження та подальшої обробки контактною низькотемпературною нерівноважною плазмою (КНП). Оскільки розчини, оброблені плазмою, містять радикали, пероксиди, які мають окислювальні властивості, такі плазмохімічно "активовані" розчини можна використовувати для одержання феритів кобальту. Сформовані окислювальні агенти, ініціюють утворення ферум(III) оксидів та кобальт оксидів. Таким чином, встановлено, що під впливом контактної плазми перекис водню в розчинах швидко реагує з формуванням фериту кобальту. Досліджено вплив обробки КНП на структурні та магнітні властивості фериту кобальту. Для визначення структурних та магнітних властивостей використовували рентгенівський дифракційний аналіз, інфрачервону Фур'є спектроскопію (ІЧ) та вібраційну магнітометрію (за кімнатної температури). Інфрачервона спектроскопія в діапазоні від 400 до 4000 см^{-1} підтвердила внутрішні катіонні коливання структури шпінелі. ІЧ спектри показали наявність поглинання за 3414, 1617, 592 та 420 см^{-1} . Останні дві смуги можна приписати до коливань катіонів в тетраедричних та октаедричних позиціях у шпінелі CoFe_2O_4 . Рентгенофазовий аналіз показав утворення кобальтового фериту як єдиної фази. Рентгеноструктурним аналізом та ПЕМ було встановлено, що отриманий ферит кобальту нанорозмірного діапазону. Середній розмір частинок, виміряний за допомогою ПЕМ-мікроскопії, становив 30-50 нм. Намагніченість насичення 58-61 $\text{Am}^2/\text{г}$ відповідає результатам інших авторів. Коерцитивність складає близько 450 Ерстед, що вище, ніж для дисперсних матеріалів, отриманих іншими гідрофазними методами.

76.19.02.2925/230566. Фізичні методи дослідження крові: сучасний стан і перспективи. Гуцул О.В., Слободян В.З. // Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1, С.70-79. - укр. УДК 53.08:621.317.7.082.743:542.6.

Проведено літературний аналіз інноваційних фізичних методів гематологічних досліджень, що використовуються або знаходяться на стадії впровадження в сучасну клінічну практику. Розглянуто основні напрямки сучасних тенденцій дослідження крові. Порівняння методів дослідження крові оптичних, електрофізичних та ін., спонукає до пошуку нових ідей розробки комплексу пристроїв, які б задовольняли широкий спектр вимог сучасної медицини.

76.19.02.2926/230969. Аналіз методів оптимізації розкладів у контексті відновлювальної терапії. Ковалишин О.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.136-140. - укр. УДК 61:007.

Проаналізовано існуючі способи вирішення задач багатокритеріальної оптимізації в контексті побудови розкладів, а саме: метод логічного програмування з обмеженнями, метод імітації відпалу, метод розфарбовування графу, метод імітаційного моделювання, метод генетичного алгоритму. Досліджено чинні методи побудови та оптимізації планів відновлювальної терапії пацієнтів медичних закладів. Окреслено переваги генетичних алгоритмів відносно інших методів та обґрунтовано доцільність їх використання в задачі багатокритеріальної оптимізації розкладу функціонування медичних установ. На підставі проведеного дослідження побудовано модель представлення розкладу медичних закладів у вигляді, придатному для використання алгоритмом; визначено структуру хромосоми для задачі; розроблено методи побудови опорного розкладу для подальшої оптимізації з використанням скінченного автомата; наведено еволюційні оператори перетворення розкладу для збільшення його відповідності поставленим критеріям якості. Для оцінки прогресу процесу оптимізації запропоновано використати агрегований критерій, заснований на штрафах за порушення обмежень, накладених на розклад. Подано критерії зупинки роботи алгоритму за умови досягнення глобального оптимального рішення. Розроблено метод багатокритеріальної оптимізації розкладів функціонування медичних установ, заснований на використанні генетичних алгоритмів.

76.19.02.2927/230970. Нейромережева інформаційна технологія опрацювання медичних даних. Назірова Т.О., Костенко О.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.141-145. - укр. УДК 61:007.

Швидкий розвиток комп'ютерної техніки формує передумови для розробок нейрокомп'ютерів (тобто комп'ютерів 6-го покоління), які, за прогнозами в галузі штучного інтелекту, активно будуть використані для перероблення будь-якої інформації, за тими ж принципами, що й біологічні нейронні мережі - такі як людський мозок. Тому попит на використання нейромережеві технології поступово охоплює дедалі

ширший коло користувачів зокрема й у галузі охорони здоров'я. Досліджено можливості застосування штучних нейронних мереж для оброблення даних регіональної охорони здоров'я. Нейронні мережі - потужний метод моделювання, що дає змогу відтворювати складні нелінійні залежності, що актуально для систем прийняття рішень управління пацієнтотоком у медичних закладах. Запропоновано інформаційну технологію оброблення медичних даних за допомогою штучних нейронних мереж, що дасть змогу підвищити ефективність надання медичної допомоги під час профілактичних медоглядів, ніж відомі інформаційні технології класифікації. Розглянуті такі положення: принципи дії штучних нейронних мереж, переваги і недоліки їх використання та основні функції. Також наведено перспективи використання штучних нейронних мереж щодо класифікації пацієнтів для проходження профілактичного медичного огляду.

76.19.02.2928/231646. Математична модель процесів регенерації печінки: однорідне наближення. Карєва В.В., Львов С.В. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Математика, прикладна математика і механіка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2018, т.87, С.29-41. - англ. УДК 51-76.

У даній статті розглядаються принципи, правила й механізми регуляції біологічних процесів під час розвитку і підтримки/відновлення (регенерації) динамічного гомеостазу органів і тканин організму. Ця проблема є однією з найбільш важливих фундаментальних проблем біології і медицини. Знання про правила і механізми регенерації печінки організму є основою для розробки нових ефективних лікарських препаратів і вибору раціональних стратегій терапії захворювань печінки. Згідно з поточними уявленнями теоретичної біології, розвиток, поведінка і підтримка динамічного гомеостазу визначається саморегуляцією, яка забезпечується за рахунок виникаючої самоорганізації біологічних процесів під впливом того чи іншого збурення. Автори запропонували гіпотезу, що регуляція процесів підтримки/відновлення динамічного гомеостазу печінки на основі виникаючої самоорганізації відбувається згідно з деякими принципами, критеріями оптимальності, що склалися в ході еволюції організму. Було розроблено узагальнену математичну модель, що явно залежить від керуючих параметрів. Запропонована математична модель процесів регенерації печінки є узагальненням таких відомих моделей популяційної динаміки, як узагальнені рівняння Лотки-Вольтера, рівняння Лотки-Вольтера з запізненими аргументами, інтегродиференціальні рівняння Вольтера. Під час розробки моделі були зроблені наступні припущення: однорідне наближення, незалежність біологічних процесів, помірний токсичний вплив. Дана модель буде базою для розробки більш складної моделі, яка буде враховувати стратегії регенерації за рахунок стовбурових клітин печінки і клітин Іто. У перспективі передбачається обґрунтувати принципи і критерії оптимальності регуляції процесів регенерації печінки і верифікувати їх у численних експериментах.

76.13 Медична техніка

76.19.02.2929/229869. Чисельне дослідження напружено-деформованого стану поперекового відділу хребта. Піонтковський В.К., Радченко В.О., Ткачук М.А., Веретельник О.В., Труфанов І.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.75-91. - укр. УДК 539.3:612.76:616.001.

Дегенеративно-дистрофічні зміни хребта призводять до змін параметрів хребетно-тазового балансу, що в свою чергу супроводжується змінами нижньопоперекових хребетних сегментів. Зміни, які відбуваються у нижньопоперековому хребетному сегменті, призводять до деякого перерозподілу напружено-деформованого стану в елементах сегмента. Впровадження комп'ютерної інженерії дає можливість проводити дослідження для зрозуміння та оцінки процесів, які протікають, а також для підготовки та проведення, при необхідності, адекватного оперативного втручання. У роботі пропонуються результати чисельного дослідження впливу на напружено-деформований стан елементів поперекового відділу хребта людини зміни кутів величин, які описують сегментарний і повний поперековий лордоз. Математична модель проведених досліджень застосовує основні співвідношення механіки суцільного середовища у зв'язі з чисельними методами, зокрема, з методом скінченних елементів. Викладені основні співвідношення узагальненого параметричного моделювання біологічних і біомеханічних систем. В ході дослідження розглядалися чотири розрахункові схеми, дві з яких описували "інтактний" стан поперекового відділу хребта людини, кутові величини, які описують сегментарний і повний поперековий лордоз бралися відповідно роботам авторів М. Bernhardt і К. Bridwell, а також R. Jackson і А. McManus. Інші дві розрахункові схеми описували патологічні зміни в бік збільшення і зменшення кутів показників сегментарного і повного поперекового лордозу. За підсумками досліджень були отримані чисельні характеристики напружено-деформованого стану для елементів досліджуваних біологічних систем, а також поля розподілу еквівалентних напружень і повних переміщень для усіх розрахункових схем. Результати дослідження дозволили провести порівняльний аналіз.

76.29 Клінічна медицина

76.19.02.2930/229960. Математична модель прогнозування результату оперативного стоматологічного втручання. Висоцька О.В., Саблін Р.О., Страшненко Г.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.87-92. - рос. УДК 51-76:617.

У сучасній стоматологічній практиці проблема прогнозування результату проведення оперативного втручання є вкрай важливою задачею, її вирішення дозволить полегшити прийняття рішення стоматологом у кожному індивідуальному випадку. Також питання про перелік показань та протипоказань до проведення індивідуального протезування часто обговорюється і залишається відкритим. Метою дослідження є розробка математичної моделі прогнозування результату оперативного стоматологічного втручання у пацієнтів з використанням бінарної логістичної регресії. Для синтезу математичної моделі прогнозу результату оперативного стоматологічного втручання у пацієнтів застосовувалася бінарна логістична регресія, яка дозволяє досить точно виявити фактори, що істотно впливають на результуючий показник, а також визначити силу та напрям цього впливу. Для проведення даного аналізу використовували комп'ютерну програму для статистичної обробки даних SPSS 19.0. У результаті проведених експериментальних досліджень розроблена математична модель прогнозування результату оперативного стоматологічного втручання, яка дозволяє передбачити результат дентальної імплантації. Оцінка якості отриманої моделі, за допомогою обраних критеріїв оцінки бінарної логістичної регресії, показала високі результати. Отримане значення площі під ROC-кривою, яка дозволяє оцінити діагностичну цінність моделі, склало 0,996, що говорить про відмінну якість моделі. Представлені в роботі результати дослідження говорять про ефективність застосування бінарної логістичної регресії для прогнозування дентальної імплантації. Шляхом обробки впливають критеріїв можна спрогнозувати успіх чи невдачу операції. Ця можливість дасть стоматологу обрати оптимальний термін навантаження імплантату та правильну ортопедичну конструкцію. Використання даної математичної моделі в медичній практиці дозволить підвищити якість надання стоматологічної допомоги пацієнтам. Отримані результати становлять важливу теоретичну основу для розробки інформаційної системи з метою автоматизації процесу прогнозування результату оперативного стоматологічного втручання.

76.19.02.2931/230107. Бінарна система CaO-P2O5 як основа отримання матеріалів для корекції порушень скелету. Кривільова С.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.104-108. - укр. УДК 666.842.

Показано необхідність вивчення фазових діаграм для синтезу нових функціональних матеріалів, цілеспрямовано призначених для корекції структурних порушень скелету. Показано, що перспективними є матеріали, склади яких відповідають системі CaO-P2O5. Проведено експериментальну перевірку поліморфізму Ca3(PO4)2. Вивчено систему CaO-P2O5. Побудована діаграма складу системи CaO-P2O5, яка суттєво відрізняється від наведених в літературі. Виконана експериментальна перевірка розрахункових даних на препаратах розрахункових складів методом високотемпературної мікроскопії. На основі проведених досліджень системи CaO-P2O5 встановлено області, перспективні для синтезу матеріалів, які за своїми технічними і біологічними властивостями можуть бути використані для корекції дефектів тканин скелету.

76.19.02.2932/231311. Повільні сигнали обличчя та їх психодіагностичне значення. Біда С.О., Луценко О.Л. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65, С.46-53. - англ. УДК 159.925.2.072.59.

Визначення наукової основи психодіагностики через постійні вирази обличчя є проблемою, якій присвячено це дослідження. Метою дослідження є аналіз зв'язків між повільними сигналами обличчя (ПСО) та емоційними рисами особистості з урахуванням віку та статі у вибірці східних українців (201 учасник). Щоб виявити ПСО були зняті фотографії нейтральних обличчя учасників. Рівень рис оцінювався за допомогою Опитувальника тривожності Спілбергера, шкали тривожності Тейлор, тесту ворожості Басса-Даркі, опитувальника соціальної фрустрації Вассермана, шкали нейротизму Вассермана, особистісного диференціалу, проективних тестів "Намалюй людину" та "Намалюй людину під дощем". Для виявлення значень ПСО з фотографій була застосована Система кодування обличчя (Ekman, Friesen, & Hager). Було виявлено, що більша частина виявлених ПСО відноситься до гніву (12) та суму (11). Найменша кількість виявлених ПСО належить до огиди / презирства (5), страху (4) та щастя (4). З віком на обличчі людей зростає кількість ПСО, що передають сум (найвищий ступінь), гнів (трохи менше), страх (менше) і щастя (найрідше). Відсутні суттєві відмінності у прояві ПСО між чоловіками та жінками. Виявлено значні кореляції відповідних ПСО з тестовими показниками тривожності, депресії та агресивності (у її аспектах почуття провини та образи).

76.19.02.2933/231503. Методика оцінки ймовірності розвитку раку при різній кількості генів супресорів пухлини у індивіда. Бондаренко М., Книгавко В., Зайцева О. // Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5, С.23-26. - англ. УДК 616Ф006.

Значний прогрес в розумінні механізмів канцерогенезу пов'язаний з відкриттям генів супресорів пухлини (або антионкогенів). Відомо, що в людській популяції у різних індивідів при народженні кількість нормально функціонуючих генів супресорів варіює. Метою роботи є розробка методики оцінки ймовірності розвитку онкозахворювання у індивіда при різній вихідній кількості у нього непошкоджених нормально функціонуючих антионкогенів. На основі ймовірнісної математичної моделі канцерогенезу проведена оцінка найбільш ймовірного віку виникнення онкозахворювання в залежності від кількості непошкоджених антионкогенів. В результаті проведених досліджень оцінено ймовірність виникнення онкозахворювання в залежності від віку хворого. Досліджено також залежність ймовірності виникнення онкозахворювання у індивіда від кількості наявних у нього непошкоджених антионкогенів. Проведено аналіз значущості кількості генів супресорів пухлини, пошкодження яких може бути причиною ініціації малігнізації клітини.

76.19.02.2934/231692. Етичний персоналізм: синтез крос-культурного та індигенного у психологічному консультуванні. Бондаренко О.Ф. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.6-15. - рос. УДК 159.98:316.75:174.

У статті поставлена проблема врахування конкретної індигенної соціокультурної детермінації процесів психологічного консультування, а саме обумовленість його семантичного і прагматичного компонентів ментальними структурами і цінностями, що склалися в тій чи іншій культурі і продовж історичного становлення етносу. Зазначається, що сучасні уявлення психологів щодо консультативних засобів зводяться, переважно, до трьох класичних психотерапевтичних напрямів, а також до низки інноваційних методів і технік, яким, розглядаючи їх безвідносно до соціокультурних витоків виникнення, атрибується безумовне достоїнство універсальних. На конкретному прикладі концепції і методу психологічного консультування "етичний персоналізм" із застосуванням великого психологічного і культурознавчого матеріалу автор показує, яким чином врахування соціокультурних детермінант психологічного впливу на особистість клієнта / пацієнта дозволяє підвищити ефективність і якість практики психологічного консультування.

76.19.02.2935/231693. Перебіг процесу в клієнт-центрованій терапії. Кочарян А.С. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.16-22. - рос. УДК 159.98;615.851.

У статті розглянута проблема якості протікання психотерапевтичного процесу. Показано, що існують особливості психічної організації клієнта, що визначають ефективність терапії. Важливим параметром оцінки ресурсу клієнта є наявність у нього якісного метакогнітивного функціонування, яке включає: достовірність і природність переживання, а також рефлексію джерел цих переживань. Показано, що описана К. Роджерсом рефлексивна техніка, працює виключно на оптимальних процесах, де є легкий, природний перехід між різними компонентами емоційної схеми: власне переживанням, системою ранніх спогадів, тілесними маніфестаціями, інтелектуальними інтерпретаціями і мотивацією. Якщо такого переходу немає, спостерігаються ряд важких феноменів процесу. Не можна пояснювати те, що рефлексивна техніка не працює виключно небажанням клієнта змінюватися або недостатньою підготовкою психотерапевта. Слід доповнити стратегію "слідування" за клієнтом стратегією "керівництва", що істотно підвищить ефективність терапії. Слідування та керівництво - два взаємопов'язані процеси, тільки в єдності вони дозволяють актуалізувати організмичну тенденцію. Автор робить висновки: 1) слід визнати, що "стопоріння" психотерапевтичного процесу може бути обумовлено не неготовністю клієнта, а способом організації його психіки; 2) одним з варіантів концептуалізації такого "стопоріння" є порушення метакогнітивного функціонування, яке включає достовірність і природність переживань, а також розуміння їх джерел; 3) успішне метакогнітивне функціонування пов'язане з наявністю досвіду безпечної прихильності; 4) процес "слідування" за клієнтом може бути доповнений стратегією "керівництва".

76.19.02.2936/231700. Психогенні сексуальні дисфункції у жінок: клінічні спостереження. Кочарян Г.С. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9, С.70-77. - рос. УДК 159.923.2-055.2:616.89-008.442.

Наведено 3 клінічних спостереження, в яких мова йде про сексуальні проблеми у жінок, що виникли в результаті впливу несприятливих психогенних факторів. У першому випадку (уявний сексуальний розлад) повідомляється про жінку, у якої психогенна аноргазмія була обумовлена ситуаційно (реакція на невербальні стимули під час статевого акту з боку чоловіка). Її чоловік перебував у регулярних сексуальних відносинах з іншою жінкою. Для нього статевий акт, який він здійснив зі своєю дружиною через 10 місяців перерви в їх інтимних стосунках, був вкрай небажаним. Їй майже насильно вдалося примусити його до коїтусу, однак оргазм у неї не виник. У другому клінічному спостереженні мова йде про пацієнтку зі сформованим в результаті багаторічної мастурбації патологічним сексуальним

стереотипом. Мастурбувала з 11 років. З 11 до 14 років при цьому просто були приємні відчуття. З 14 років при мастурбації почав виникати оргазм. Досягає його за допомогою стиснення ніг (міокомпресійний варіант). Різні види генітальної стимуляції з боку чоловіків (пальці, язик) до виникнення оргазму не призводять. При статевому акті оргазм виникає тільки в разі його поєднання зі стисненням ніг (міокомпресійною мастурбацією). По суті, мова йде про патологічний варіант коїтальної аноргазмії. У третьому випадку повідомляється про жінку, яка піддалася вираженій психосексуальній травматизації з боку сексуального партнера. Він її всіляко принижував і ображав, звинувачував у тому, що вона рано почала жити статевим життям. Це призвело до формування сексуального розладу, який проявляється різними сексуальними дисфункціями, а також тривалого "сповзання" у гомосексуальні стосунки. Однак у зв'язку з їх безперспективністю в плані створення сім'ї, а також через відсутність сформованого гомосексуального потягу, пацієнтка перейшла до гетеросексуальних відносин.

76.19.02.2937/231761. Техніка деноміналізації у клієнт-центрованій психотерапії. Кочарян О.С., Барінова Н.В. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.6-10. - рос. УДК 159.98;615.851.

У статті розглянута проблема якості протікання психотерапевтичного процесу при різних рівнях психічної організації клієнта. Показано, що переживання клієнта з низьким рівнем психічної організації стають незрозумілими для психотерапевта, а клієнт стає малодоступним. Існує тенденція психотерапевта відхилитися від прямого контакту з переживаннями клієнта, замінивши емоційну емпатію "знанням" - "емпатичним знанням", "знаючим розумінням", "співчутливим знанням". Така інтелектуальна представленість психотерапевта в контакті може бути корисною як для психотерапевта, так й для клієнта. В той же час, вона призводить до відходу від безпосереднього емоційного контакту, що не в повній мірі співпадає з розумінням психотерапевтичного контакту К. Роджерса. Техніка деноміналізації дозволяє очистити переживання від інтелектуального "лушпиння" і отримати чисте живе переживання. Це може статися в просторі "тіло-переживання-спогад". Те, з якого місця слід починати деноміналізацію залежить від особливостей організації психіки клієнта. Активізація одного компонента вказаного простору врешті-решт приводить до активізації іншого. Ці компоненти є елементами "емоційної схеми". Описано три варіанти деноміналізації: 1) інструктаж - проведення клієнта у глибину переживань; 2) фокусування - допомога клієнтові у входженні у закриті переживання; 3) супровід. Останній варіант більше специфічний для низько організованих структур психіки. Важливою умовою роботи психотерапевта проти захисної функції інтелектуалізації у клієнта є актуалізація організмичної тенденції, інакше висока вірогідність ретравматизації клієнта.

76.19.02.2938/231762. Experimental study of person-centered psychotherapy in somatogenic disorders treatment (A study of chronic gastrointestinal diseases). Bondarenko Alexandr F., Maksimenko Ksenia S. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.11-20. - англ. УДК 159.98:316.75:174.

This article touches upon the problem of Person-centered psychotherapy in the treatment of specific psycho-emotional problems caused by chronic physical illnesses. The study involved the patients with chronic diseases of gastroenterological spectrum on the exacerbation stage. Total sample size was 144 people: 85 females (59.09%) and 59 males (40.01%) at the age from 24 to 59 y. The average duration of therapy ranged from 15 to 20 hours. A separate group of patients (15 people) were treated with medications prescribed by a psychiatrist in accordance with psychopathological report taking into account the basic diagnosis (anxiolytic, sedative, nootropic, anti-depressants). Methods. At the sample selection and the final stages the MMPI, M. Luscher Colour Test and L. Szondi Test were applied. Before and after each therapeutic session express-diagnostics via SAM- techniques (self-esteem, activity, mood), in form of personal semantic differential was applied. Results and conclusions. The most significant results in terms of clinical features (health, strengthening, stress reduction, reduction of scales' peaks, indicating the severity of the reactive state, positive dynamics of the lab tests, etc.) have been observed in the group of patients receiving concomitant (psychological, pharmacological and nosology-oriented) therapy. It may be assumed that various psychotherapeutic approaches should be considered as subsidiary, rather than principal, means of chronic illness treatment. Psychological methods proper would be useful for emotional abreaction, switching attention from the dominant physical suffering to the patient's personal resources, as well as self-presentation processes.

76.19.02.2939/231763. Особливості психотерапії особистості з шизоїдним характером. Свиначенко Ю.В. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.21-25. - англ. УДК 159.964.2:616.895.8.

У статті представлено особливості психотерапевтичної роботи з шизоїдною проблематикою. Розглянуто розуміння шизоїдної організації психіки у практично феноменологічній направленості, виключно в рамках психічної норми. Описано основний внутрішній конфлікт шизоїда, який полягає у гострій потребі близьких стосунків та нездатності комфортно відчувати себе у цій близькості. Стисло розглянуто характеристику емоційної, біхевіоральної та раціональної сфер шизоїдно організованих

особистостей. Виділено особливості та стратегії психотерапевтичної роботи з такими клієнтами. Перша стратегія психотерапії шизоїдної особистості полягає у створенні необхідної атмосфери довіри та підтримки, відчутті безпеки у контакті з психотерапевтом. Наступна стратегія виражається у тому, щоб задовольнити потребу шизоїдного клієнта у безумовному прийнятті його унікального суб'єктивного досвіду. Необхідність відвертості та конгруентності з боку психотерапевта. Клієнт у довірливому контакті з психотерапевтом може упізнати свої емоційні переживання, які є неусвідомлені та відкинуті. Підтвердження та віддзеркалення власних почуттів у контакті з психотерапевтом є саногенним для шизоїдного клієнта. Розглянуто тілесно-орієнтовану стратегію психотерапії шизоїдного характеру. Особливості тілесної організації шизоїда полягають у блокуванні енергетичних імпульсів у м'язах. Емоційні переживання блокуються через експресію м'язів, значна обмеженість життєвої енергії у тілі. Завдання психотерапевта максимально екологічно й фундаментально розширити свідомість клієнта щодо прийняття власних емоцій, потреб, переживань та імпульсів тіла. Застосовуючи тілесно-орієнтовані техніки психотерапевт повинен відчувати готовність клієнта до цього. Розглянуто можливі варіанти психотерапевтичних помилок у роботі з шизоїдною динамікою.

76.19.02.2940/231764. Dharma-based person-centered approach in Japan. Gisho Saiko. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.26-31. - англ. УДК 616.89; 615.832.9; 615.851.

Клієнт-центрована психотерапія має безліч витоків, одним з яких є дзен-буддизм. Ідея процесу, який протікає сам по собі, який конструктивний, який не слід направляти ззовні, і який, навпаки, має свою іманентну мету - це "голос" буддизму. Крім того, ідея "актуалізаційної (організмичної) тенденції" денотована категоріями "сенсу" і "енергії". Сенс не привноситься ззовні, навіть організмичний харчовий (як втім, і будь-який інший) потік не може бути осмислений поза його рамками - питання типу: "А який сенс є?" ("який сенс займатися сексом, або який сенс одружуватися і виходити заміж, працювати, врешті-решт, жити?") можна спробувати відновити, надавши зовнішні по відношенню до нього сенси - дитину стимулюють є "за маму", "за маму", "щоб видужати", "бути сильніше" і тому подібне, сенс "їжі" підміняється сенсом "любові", "здоров'я" і тому подібне. Окрім того, організмичний потік характеризується "енергією". І тут згадується поняття "Інформаційної енергії", запропоноване В.Н. Пушкіним (1989). Говорити про потік і бути в нім - різне. Емоції в чистому вигляді зустрічаються не так часто - вони покриваються захисною плівкою "інтелекту", конструкцій розуму. Увійти до чистого, незамутненого інтелектом, або іншими захисними утвореннями процес переживання досить важко, а, іноді, і неможливо.

76.19.02.2941/231765. Dharma-based person-centered approach. Kazuo Yamashita. // Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10, С.32-34. - англ. УДК 616.89; 615.832.9; 615.851.

Клієнт-центрована психотерапія має безліч витоків, одним з яких є дзен-буддизм. Ідея процесу, який протікає сам по собі, який конструктивний, який не слід направляти ззовні, і який, навпаки, має свою іманентну мету - це "голос" буддизму. Крім того, ідея "актуалізаційної (організмичної) тенденції" денотована категоріями "сенсу" і "енергії". Сенс не привноситься ззовні, навіть організмичний харчовий (як втім, і будь-який інший) потік не може бути осмислений поза його рамками - питання типу: "А який сенс є?" ("який сенс займатися сексом, або який сенс одружуватися і виходити заміж, працювати, врешті-решт, жити?") можна спробувати відновити, надавши зовнішні по відношенню до нього сенси - дитину стимулюють є "за маму", "за маму", "щоб видужати", "бути сильніше" і тому подібне, сенс "їжі" підміняється сенсом "любові", "здоров'я" і тому подібне. Окрім того, організмичний потік характеризується "енергією". І тут згадується поняття "Інформаційної енергії", запропоноване В.Н. Пушкіним (1989). Говорити про потік і бути в нім - різне. Емоції в чистому вигляді зустрічаються не так часто - вони покриваються захисною плівкою "інтелекту", конструкцій розуму. Увійти до чистого, незамутненого інтелектом, або іншими захисними утвореннями процес переживання досить важко, а, іноді, і неможливо.

76.19.02.2942/231773. Reactions of eosinophilic granulocytes in the sputum and peripheral blood of children suffering from bronchial asthma with signs of eosinophilic and non-eosinophilic inflammation of the bronchi. Koloskova O.K., Bilous T.M., Dikal M.V., Lomakina U.V., Kopchuk T.G., Lobanova T.O. // Regulatory Mechanisms in Biosystems. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.15-18. - англ. УДК 616.053.2.

The aim of research was to improve the management of bronchial asthma in children by examining the peculiarities and diagnostic value of reaction markers of eosinophil granulocytes in the sputum and peripheral blood of patients with signs of eosinophil and non-eosinophil phenotypes of this disease. A cohort of 118 school-age children suffering from BA was examined during a period free from attacks. Group I (the main group) included 61 schoolchildren with signs of eosinophil phenotype (EP) of asthma detected by the character of bronchial inflammation with eosinophil granulocytes present in the sputum at a level of >3%, group II (the comparison group) included 57 patients with a lower number of eosinophils in the sputum (non-eosinophil phenotype (NP) of BA). The average index of the relative content of eosinophils in the peripheral

blood among the representatives of group I was $5.82 \pm 0.63\%$, and in children with the signs of NPBA - $6.02 \pm 0.74\%$ ($P > 0.05$), and average indices in the groups of absolute eosinophil number in the blood were 0.37 ± 0.04 and 0.41 ± 0.05 respectively ($P > 0.05$). The negative reserve of NBT eosinophils in the sputum as a test to verify EPBA showed the following diagnostic values: specificity - 83.3%, predicted value of a positive result - 95.6%. IL-5 content in the blood serum of children with EPBA was 5.99 ± 1.74 ng/ml, in patients of group II - only 1.99 ± 0.49 ng/ml ($P < 0.05$). Eosinophil cationic protein (ECP) in the sputum of patients of group I reached 2.72 ± 0.35 ng/ml, and in the comparison group - only 1.74 ± 0.34 ng/ml ($P < 0.05$), when the content of ECP in sputum was >1.0 ng/ml the risk of EPBA showed a statistically significant increase: OR = 4.13, RR = 2.02, and AR - 0.34. The efficacy of the standardized basic anti-inflammatory therapy in patients of clinical group I was higher as compared to the children with the signs of NPBA, which was illustrated by the reduced risk of inadequate control of the disease: the index of absolute risk decrease was 31.7%, relative risk - 57.1% with necessary minimal number of patients - 1.75.

76.19.02.2943/231774. Зміни артерій за гіпертонічної хвороби та екстрасистолії. Дідик Н.В., Лисунець О.В. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.19-22. - укр. УДК 616.1.

Обстежено 120 пацієнтів із гіпертонічною хворобою II стадії та частою екстрасистолією (чинний наказ МОЗ від 03.07.2006 р. № 436) віком від 27 до 81 року. Групу контролю склали 30 хворих із гіпертонічною хворобою II стадії без будь-яких порушень серцевого ритму віком від 40 до 74 років. Згідно з топічним варіантом екстрасистолії, першу клінічну групу склали 54 (45,0%) пацієнти з частою суправентрикулярною екстрасистолією, другу - 40 (33,3%) хворих із частою шлуночковою екстрасистолією і третю - 26 (21,7%) хворих із суправентрикулярною та шлуночковою екстрасистолією. Всім хворим проводили загальноклінічне обстеження, електрокардіографічне дослідження у 12 загальноприйнятих відведеннях, добове моніторування артеріального тиску, холтерівське моніторування електрокардіографії, ехокардіографічне дослідження, соноехографію, оцінювання судинорухової функції плечової артерії. Шлуночкова та комбінована екстрасистолія у хворих із гіпертонічною хворобою II стадії, на відміну від хворих без аритмій із частою суправентрикулярною екстрасистолією, асоціюється з більш тяжкою судинною дисфункцією, тяжкими порушеннями ендотеліязалежної вазодилатації та зменшенням загального вазодилатувального потенціалу, зростанням частоти випадків із дисоціацією в характері ендотеліязалежної та ендотеліїнезалежної реакції плечової артерії.

76.19.02.2944/231775. Ожиріння: роль десинхронозу та генетичних чинників у механізмах його розвитку. Ризничук М.О., Пішак В.П. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.23-29. - укр. УДК 616.3(кріме 616.31).

Висвітлено роль десинхронозу та генетичних чинників у розвитку ожиріння. Проаналізовано окремі патогенетичні ланки розвитку ожиріння та вплив на них мелатоніну. Десинхроноз - одна з причин ожиріння, як наслідок дизрегуляторних зрушень у хроноперіодичній системі - між супрахіазматичними ядрами гіпоталамуса та секреторною активністю шишкоподібної залози. Існує багато доказів того, що між метаболізмом і циркадіанним механізмом існують тісні взаємозв'язки. Доведено сильний прямий вплив ендогенних циркадіанних ритмів на метаболічні шляхи, які не залежать ні від прийому їжі, ні від сну. Ідентифіковано потенційні низькомолекулярні біомаркери циркадіанних фаз людини. Низка ключових ферментів метаболізму в таких тканинах як печінка, жирова або тканина підшлункової залози - хронозалежні. Явища десинхронозу, спричинені генетичними чи зовнішніми чинниками, можуть спричинити серйозні метаболічні порушення: ожиріння, резистентність до інсуліну та метаболічний синдром. Генезис пінеалектоміє-індукованої резистентності до інсуліну та зниження толерантності до глюкози в клітинах пов'язаний із наслідками відсутності мелатоніну, що викликає розвиток порушень інсулінового сигнального шляху та зниження експресії генів GLUT4 та вмісту білка. Інсулін-чутливі тканини (біла та бура жирові тканини, скелетні та серцеві м'язи) при пінеалектомії характеризуються суттєвим зниженням мРНК GLUT4, вмістом мікросомальних і мембранних білків, які компенсуються під час проведення терапії мелатоніном. Існує функціональний синергізм між мелатоніном та інсуліном. Мелатонін здатний через мембранні рецептори MT1 викликати швидке тирозин-фосфорилування та активувати тирозинкіназу бета-субодиниці рецептора інсуліну та мобілізацію декількох внутрішньоклітинних етапів трансдукції інсулін-сигнального шляху. Захисна дія мелатоніну у разі порушення вуглеводного обміну виявляється у формуванні циркадіанного періодизму шляхом модуляції експресії часових генів.

76.19.02.2945/231779. Патогенетичні особливості формування вегетативних дисфункцій у підлітків залежно від їх морфологічного статусу. Скиба О.О. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.46-50. - укр. УДК 616Ф053.2.

Визначено патогенетичні особливості формування вегетативних дисфункцій у підлітків залежно від їх морфологічного статусу. За результатами кардіоінтервалографії визначено структуру вихідного

вегетативного тону, яка характеризувалась перевагою ейтонії (38,4%). Встановлено залежність вихідного вегетативного тону підлітків від їх морфологічного статусу ($\chi^2 = 26,7$, $P < 0,01$). Питома вага осіб із фоною ейтонією, як серед хлопців, так і серед дівчат, була вірогідно вищою серед представників торакального та м'язового соматотипів, порівняно з підлітками астеноїдного та дигестивного соматотипів, ($P < 0,001-0,05$). Симпатикотонію визначено серед більшості хлопців крайніх конституційних варіантів (дигестивний та астеноїдний соматотипи) (36,3% та 30,0% осіб відповідно), що свідчить про напруження адаптаційних механізмів у визначеного контингенту осіб, тоді як у групі дівчат - серед представників астеноїдного та торакального соматотипів (38,5% та 30,8% осіб відповідно). Переважна більшість обстежених підлітків (53,4%) має нормальну вегетативну реактивність. Статеві відмінності структури вегетативної реактивності підлітків полягали у вірогідно вищій частці дівчат з асимпатикотонічним типом (19,2%), порівняно з хлопцями (7,3%, $P < 0,05$). Гіперсимпатикотонічний та асимпатикотонічний типи вегетативної реактивності притаманні переважній більшості представників дигестивного та астеноїдного соматотипів незалежно від статі. Визначено групу підвищеного ризику розвитку функціональних відхилень із боку вегетативних систем, яку формують представники дигестивного та астеноїдного соматотипів.

76.19.02.2946/231780. Когерентність частотних компонентів електроенцефалограми під час виконання мануальних рухів субдомінантною рукою у жінок. Коржик О.В., Павлович О.С., Моренко А.Г. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.51-57. - укр. УДК 618.

Обстежено 136 жінок віком 19-21 року, яких поділено на дві групи з високими та низькими значеннями модальної α -частоти електроенцефалограми (ЕЕГ), визначеної індивідуально у стані спокою. Оцінювали показники когерентності частотних компонентів електроенцефалограми у стані спокою та під час стискання та розтискання пальців кисті (за типом хапальних рухів) без зусилля, почергових рухів пальців, стискання та розтискання пальців кисті із силовим навантаженням. Обстежувани виконували рухи пальцями кисті субдомінантної (лівої) руки у відповідь на ритмічні слухові сигнали. Виконання зазначених мануальних рухів у жінок обох груп загалом супроводжувало збільшення когерентності частотних компонентів ЕЕГ, особливо в лобових, скроневих, центральних і тім'яних кортикальних ділянках. Поряд із тим, за умови виконання почергових рухів пальців та рухів із силовим навантаженням у всіх жінок фіксували зменшення коефіцієнтів когерентності $\theta\theta$ -, $\alpha1$ - і $\alpha3$ -активності, здебільшого у лобових відведеннях кори. У жінок із низькою ІаЧ реєстрували вищу когерентність частотних компонентів ЕЕГ у лобових ділянках. Натомість у центральних, задніх скроневих та тім'яних відведеннях встановлено порівняно вищу когерентність частотних компонентів ЕЕГ у жінок із високою ІаЧ. Зміни кортикальної активності, встановлені під час виконання різних рухів пальців субдомінантної руки, як от звичних хапальних рухів, почергових рухів та рухів із силовим навантаженням, як правило, відзначалися низькою специфічністю.

76.19.02.2947/231784. Взаємовплив інтенсивності больового синдрому та граничних психічних розладів у хворих на коксартроз. Спіріна І.Д., Феденко Є.С., Рокутов С.В., Казаков В.Є., Шорніков А.В. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.84-90. - укр. УДК 616.89; 615.832.9; 615.851.

Оцінено взаємовплив больового синдрому та граничних психічних розладів залежно від його інтенсивності та переносимості у хворих на коксартроз, які потребують ендопротезування тазостегнового суглоба. Спостерігали 76 хворих на коксартроз віком 25-68 років, які перебували на стаціонарному лікуванні у відділенні ендопротезування обласної клінічної лікарні ім. І. І. Мечникова м. Дніпро у період із листопада 2015 по вересень 2016 року. Для діагностики психопатологічних розладів і оцінювання ефективності лікувальних заходів у роботі застосовано такі методи: клініко-психопатологічний (методика SCL-90-R), шкала тривоги Тейлора, дослідження типу ставлення до хвороби (ЛОБІ), шкала самооцінки Дембо - Рубінштейн, опитувальник Леонгарда - Шмішека, 8-копірний тест Люшера, Торонтська алекситимічна шкала (TAS). Вираженість больового синдрому оцінювалась за допомогою візуально-аналогової шкали болю (ВАШ). Під час дослідження у 51 хворого на коксартроз діагностовано такі форми граничних психічних розладів як депресивний розлад (F 32) - 19 (24,8%), неврастенія (F 48) - 12 (16,2%), тривожні та фобічні розлади (F 40-41) - 14 (18,1%), розлади особистості (F 60.5, F 60.6, F 60.7) - 6 (7,6%). У 25 (33,3%) пацієнтів клінічно окреслених форм психічних розладів не виявлено. Провідні синдроми при цих розладах: депресивний - 19 хворих (24,8%), тривожно-фобічний - 15 (20,0%), астеничний - 10 (12,4%), іпохондричний - 7 пацієнтів (9,5%). За результатами кореляційного аналізу встановлено тісну кореляцію вираженості больового синдрому з наявністю граничних психічних розладів ($r = 0,779$) на передопераційному етапі. Середній рівень больового синдрому за ВАШ у хворих із граничними психічними розладами вдвічі вищий, ніж у пацієнтів без цих порушень (63,4 проти 32,4 бала), але не залежав від провідного психопатологічного синдрому. Середній рівень інтенсивності болю за ВАШ у хворих із виявленими граничними психічними розладами на передопераційному етапі був удвічі вищий, ніж у пацієнтів без цих порушень (63,4 проти 32,4 бала), а після оперативного втручання показник зменшився лише на 5,9 бала, або 9,3%. Одночасне проведення корекційних заходів щодо виявлених граничних психічних розладів у хворих

основної групи дозволило вже до шестимісячного строку спостереження суттєво зменшити вираженість больового синдрому та наблизити їх до рівнів пацієнтів контрольної групи. Граничні психічні порушення у хворих із тривалими соматичними захворюваннями, до яких, зокрема, належить коксартроз, суттєво посилюють тяжкість стану, знижують адаптаційні можливості, обтяжуючи перебіг і результат основного захворювання.

76.19.02.2948/231785. Central hemodynamic and splanchnic circulation in children with meningococcal septic shock. Georgiyants M.A., Korsunov V.A., Olkhovska O.M. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1), С.91-97. - англ. УДК 616.053.2.

Meningococcal infection is caused by the bacterium *Neisseria meningitidis* (also termed meningococcus). Invasive meningococcal disease remains a rare infectious disease not only with high mortality but also with important morbidity and remains as a leading cause of sepsis and septic shock. The pathogenic mechanisms of microcirculatory disorders in meningococcal septic shock have been subject to controversy. This article presents the results of a study of 11 paediatric patients' (4 boys and 7 girls) with meningococcal septic shock (Group I) who were hospitalized at the Regional Children's Infectious Hospital from 2009 to 2011. The average age of the patients was 37.4 ± 8.4 mo. Septic shock was diagnosed according to International Pediatric Sepsis Consensus Conference: definitions of criteria for sepsis and organ dysfunction in paediatrics. Heart rate, respiratory rate, systolic blood pressure, diastolic blood pressure, average blood pressure, SpO₂ were monitored. The cardiac output, ejection fraction, fraction shortening, stroke volume were measured by ultrasound in M-mode by Teichholz method. Blood circulation in the a. mesenterica, a. hepatica, a. lienalis, v. renal sinister, v. porta, v. lienalis, v. renal sinister was determined by impulse Doppler's wave. Acid-base and electrolytes level in serum, nitric oxide (NO), endothelin I, creatinine, C-reactivity protein and lactate blood level were measured. The control group consisted of 21 healthy children (9 boys and 12 girls), aged 37.5 ± 5.4 mo. in average (Group II). We used t-criteria (Student's) and correlation with R-criteria (Spearman) for statistical analysis. The data showed a statistically significant lower fraction of ejection, fraction of shortening, stroke volume in Group I. Moreover, our data showed a statistically high level of mesenteric and portal blood flow rate and high pulse index in v. renal sinister compared to healthy children. The blood level of NO was increased in Group I as well as in Group II. Direct correlations were determined between the level of NO and mesenteric, hepatic arterial and venous blood flow rate. Statistically significant inverse correlations between the level of NO and pulse resistive index in splanchnic vessels were discovered as well as inverse correlations between the NO level and the indicator of the severity of condition on PRISM scale ($r = -0.952$). At the same time, we have found no correlation between splanchnic circulation value and cardiac output. Based on the results of this study, we consider that NO has organ protective effects in children with meningococcal sepsis. Future research should aim to introduce new strategies of intensive care for patients with meningococcal septic shock with early use of inotrope and NO-donor therapy in fluid restriction combination.

76.19.02.2949/231787. Рівні С-кінцевого пропептиду проколагену I типу та оксипроліну у сироватці крові хворих на системний червоний вовчак: зв'язок із структурно-функціональним станом кісткової тканини та перебігом захворювання. Шевчук С.В., Денищич Л.П., Маринич Л.І. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.105-110. - укр. УДК 616.15; 615.38.

Вивчено рівні С-кінцевого пропептиду проколагену I типу (PICP) та оксипроліну у сироватці крові хворих на системний червоний вовчак (СЧВ), їх співставлення із структурно-функціональним станом кісткової тканини та перебігом захворювання. Обстежено 58 жінок, хворих на СЧВ, і 29 практично здорових осіб відповідного віку та статі. Враховано традиційні та СЧВ-зумовлені чинники ризику розвитку остеопорозу, визначено вміст інтерлейкіну-6 (ІЛ-6) та С-реактивного білка (СРБ), маркерів синтезу (С-кінцевого пропептиду проколагену I типу) та резорбції (оксипроліну) кісткової тканини, вивчено мінеральну щільність кісткової тканини (МЩКТ), враховано наявність переломів. У хворих на СЧВ має місце пригнічення біосинтетичних і посилення резорбтивних процесів кісткової тканини. Метаболічний дисбаланс асоціюється з тяжкістю перебігу захворювання, активністю запального процесу, віком хворих та високою сумарною дозою глюкокортикоїдів (ГК) і суттєво не залежить від тривалості захворювання, індексу маси тіла (ІМТ) та паління. У групі хворих з ознаками пригнічення біосинтетичних і посиленням деструктивних процесів у кістковій тканині достовірно частіше зустрічались особи з остеопенією та остеопорозом, а також із переломами. У жінок із СЧВ відбувається формування несприятливого метаболічного патерну у вигляді зростання рівнів оксипроліну та зниження рівнів С-кінцевого пропептиду проколагену I типу, корекція якого дозволить уповільнити прогресування несприятливих структурно-функціональних змін кісткової тканини.

76.19.02.2950/231788. Стан мембран еритроцитів у людей із розладами психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю. Баскевич О.В. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.111-117. - укр. УДК 616.15; 615.38.

У 30 людей із розладами психіки та поведінкових реакцій унаслідок вживання алкоголю, що перебувають у стані абстиненції зі стажем вживання алкоголю 5-7 років, вивчали особливості морфологічної перебудови та осмотичної стійкості еритроцитів. Дослідження кількісного складу еритроцитів і гемоглобіну, а також їх співвідношення в людей із розладами психіки та поведінки через вживання алкоголю виявило зниження кількості еритроцитів і гемоглобіну на 42,2% і 25,1% відповідно, що свідчить про наявність у них анемічної гіпоксії. Це тісно корелює зі зниженням осмотичної стійкості еритроцитів до різної концентрації розчинів натрію хлориду, внаслідок чого погіршується стан еритроцитарних мембран і знижується їх стійкість до гемолізу. Одночасно із цим відбувається зменшення розмірів еритроцитів у поєднанні з різними змінами їх мікрорельєфу. Конформаційні зміни еритроцитів тісно корелюють зі змінами активності ферментів і відповідають за біотрансформацію ксенобіотиків, перш за все продуктів перекисного окиснення ліпідів. При цьому показано, що активність системи антиоксидантного захисту еритроцитів різко знижується на тлі збільшення недоокиснених продуктів метаболізму. Стан еритроцитів - чутливий індикатор змін нормального перебігу фізіологічних, біохімічних та біофізичних процесів в організмі людей із розладами психіки та поведінки через вживання алкоголю. При цьому встановлення осмотичної стійкості еритроцитів і поєднані з цим явищем зміни форми еритроцитів - важливий метод дослідження для вивчення механізму патологічних процесів і дії деяких ліків або біологічно активних сполук, що розширює можливості встановлення глибини ураження тканин організму, а також дає можливість широкому колу дослідників виявляти ефективність лікувально-профілактичних заходів для людей із розладами психіки та поведінки через вживання алкоголю. Обговорюється перспективність досліджень у людей із розладами психіки та поведінки рівня активності глутатіон-пероксидази в еритроцитах як високоспецифічного маркера порушення гомеостазу в організмі людини у відповідь на тривале вживання алкоголю та використання цього показника як критерію відбору за рівнем реабілітаційного потенціалу таких пацієнтів в окремі групи фізичної реабілітації та рекреації.

76.19.02.2951/231792. Hyperhomocysteinemia in patients with chronic kidney disease and its relationship with the functional status of the cardiovascular system. Postovitenko K.P., Iliuk I.A., Shevchuk S.V., Bezsmertna G.V., Bezsmertnyi I.O., Kurylenko I.V. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.147-151. - англ. УДК 616.1.

Chronic kidney disease (CKD) is an important medical, social and economic problem nowadays. Patients with CKD are known to have an increased risk of development and progression of cardiovascular diseases. However, the causes and pathogenesis of cardiovascular complications are not well understood. One of the recently recognized "non-traditional" risk factors for the increased development of cardiovascular pathology in severe stages of CKD is hyperhomocysteinemia (HHC). The article presents the results of study of HHC frequency in patients with different stages of CKD as well as the relationship between HHC and endothelial dysfunction and structural-functional status of the heart. The study involved 148 persons with different stages of CKD who underwent immunoenzyme determination of total plasma homocysteine (HC), echocardiography, carotid ultrasonography, endothelial function was assessed as well. It was found that among the patients with CKD, 26 (21.1%) had normal and 34 (27.7%) had subnormal HC levels, mild HHC was observed in 30 (24.4%) and moderate HHC - in 33 (26.8%) cases, i.e. the total number of patients with elevated HC level was 88.9%. It should be noted that no patients with normal HC level were found among those with stage four CKD as well as in dialysis patients. The increase of blood plasma HC level was actually proportional to the severity of renal failure, which in its turn led to the shift in the number of cases towards higher rank indices of HHC level. In particular, while there were no patients with HHC among those with CKD-I, more than 50% of such patients were found in the group with CKD-V. Reduced myocardial contractility and echocardiographic markers of left ventricular hypertrophy in patients with CKD were found to be closely associated with HC concentrations in blood plasma. The data presented clearly demonstrate strong inverse correlation between endothelial dysfunction indices and HC level. So, the endothelium-dependent brachial artery vasodilation in patients with CKD-IV was lower by 3.8 and 1.5 times compared with control group and CKD-III group, respectively, and endothelium-independent vasodilation of the brachial artery - by 2.4 and 1.9 times, respectively. Correlation analysis also confirmed that impaired endothelium-dependent and endothelium-independent dilation with high statistical significance inversely correlated with the level of HC in blood plasma. Thus, the population of patients with CKD is characterized by high HHC frequency, which is closely associated with cardiovascular disorders (endothelial dysfunction, structural and functional remodelling of the myocardium) and can be an important risk factor for the development of vascular lesions. We believe that adequate correction of HHC, including administration of folic acid preparations could reduce the progression of vascular lesions in patients with CKD.

76.19.02.2952/231793. Peculiarities of the influence of antihypertensive therapy on endothelial function, oxidative stress and immune activation in obese patients. Ashcheulova T.V., Gerasimchuk N.N. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.152-156. - англ. УДК 616.1.

This article aims to improve the combined antihypertensive therapy on the basis of studying the antioxidant properties of bisoprolol and indapamid, their impact on endothelial dysfunction (ED) and pro-inflammatory

cytokines activity in hypertensive patients with overweight and obesity. A combination of a β -blocker (BAB) with a diuretic (D) (bisoprolol 2.5, 5, 10 mg and indapamid 1.5-2.5 mg/day) was prescribed to 102 patients with essential hypertension of 1-3 grades, 30 to 65 years old (mean age - 54.54 ± 0.91 years), who previously had not been receiving regular antihypertensive therapy. The daily dose of bisoprolol was administered by continuous slow titration, starting with low doses of 1.25 mg/day. Of the patients 82 were women and 20 men, the duration of disease averaged 9.0 ± 0.71 years. The control group included 16 healthy subjects matched for age and sex. The level of stable terminal metabolites of nitric oxide NO (nitrite NO₂- and nitrate NO₃-), the concentration of S-nitrosothiol and NO-synthases (NOS), SOD, and catalase activity was determined biochemically. The contents of serum 8-iso-PgF₂ α (8-isoprostane), TNF-alpha and its type I soluble receptor (sTNF- α RI) were determined in all subjects using the "8-isoprostane ELISA" (Usbiological, USA), "ProCon TNF α " (Protein Contour, Russian Federation) and "sTNF-RI EASIA" (BioSource Europe SA, Belgium) ELISA kits, respectively. During the course of combined antihypertensive therapy we observed a significant decrease of S-nitrosothiols levels, i-NOS activity, reduction of TNF- α type I of its soluble receptor (sTNF- α RI), and oxidative stress marker - 8-iso-PgF₂ α in the examined patients. Nitrites and nitrates serum levels, activity of e-NOS, superoxide dismutase and catalase, by contrast, were increased in patients with hypertension and concomitant obesity. These changes may reflect the fact that against the background of the therapy there was a reduction in tension of oxidative stress, which leads to an improvement in endothelial function. Significant reduction ratio of TNF- α /sTNF- α RI shows suppression of autoimmune and apoptotic activity in patients under treatment. Thus, the improvement of endothelial function, a significant decrease in autoimmune activation due to lower tension of oxidative stress in the examined patients optimizes use of a combination of bisoprolol and indapamid for differentiated therapy in hypertensive patients with obesity.

76.19.02.2953/231794. Glutathione content in sperm cells of infertile men. Fafula R.V., Onufrovych O.K., Iefremova U.P., Melnyk O.V., Nakonechnyi I.A., Vorobets D.Z., Vorobets Z.D. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.157-161. - англ. УДК 616.6.

Hyperproduction of reactive oxygen species can damage sperm cells and is considered to be one of the mechanisms of male infertility. Cell protection from the damaging effects of free radicals and lipid peroxidation products is generally determined by the degree of antioxidant protection. Glutathione is non-enzymatic antioxidant which plays an important protective role against oxidative damages and lipid peroxidation. The aim of the present work is to determine the content of reduced and oxidized glutathione in sperm cells of infertile men. Semen samples from 20 fertile men (normozoospermics) and 72 infertile patients (12 oligozoospermics, 17 asthenozoospermics, 10 oligoasthenozoospermics and 33 leucocytospermic) were used. The total, oxidized (GSSG) and reduced (GSH) glutathione levels were measured spectrophotometrically. The levels of total glutathione were significantly lower in the spermatozoa of patients with oligozoo-, asthenozoo- and oligoasthenozoospermia than in the control. Infertile groups showed significantly decreased values of reduced glutathione in sperm cells vs. fertile men, indicating an alteration of oxidative status. The oxidized glutathione levels in sperm cells of infertile men did not differ from those of normozoospermic men with proven fertility. The GSH/GSSG ratio was significantly decreased in the oligo-, astheno- and oligoasthenozoospermic groups compared to the normozoospermic group. In patients with leucocytospermia the GSH/GSSG ratio was lowered, but these changes were not significant. In addition, the glutathione peroxidase activity in sperm cells was decreased in patients with oligozoo-, asthenozoo-, oligoasthenozoospermia and with leucocytospermia. The most significant changes in glutathione peroxidase activity were observed in infertile men with leucocytospermia. Decreased GSH/GSSG ratio indicates a decline in redox-potential of the glutathione system in sperm cells of men with decreased fertilizing potential. Redistribution between oxidized and reduced forms of glutathione can be caused by depletion of intracellular stores of glutathione and intensification of lipid peroxidation processes. This leads to increased production of reactive oxygen species, further depletion of antioxidant pools and disturbances of structure and function of spermatozoa. Our results indicate that the evaluation of reduced glutathione level and GSH/GSSG ratio in sperm cells of infertile men can be helpful in fertility assessment.

76.19.02.2954/231800. Міофасціальний синдром як патогенетичний механізм формування сколіозу в людей із розсіяним склерозом. Лисенко Ю. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.197-203. - укр. УДК 616.7.

Проаналізовано клінічні зміни та електронейроміографічні показники людей із розсіяним склерозом у комплексі з різними видами функціональних порушень постави. У дослідженні брали участь 105 людей із розсіяним склерозом віком 26-58 років, які проходять реабілітацію у спеціалізованому медичному центрі. Під час клініко-інструментального дослідження встановлено, що у пацієнтів із розсіяним склерозом у 67,3% випадків спостерігаються функціональні порушення постави. Цей патологічний симптомокомплекс сприяє створенню не тільки м'язових, а й фасціально-зв'язкових тригерних пунктів. Вони, у свою чергу, стають джерелом формування вторинних тригерних локусів. За ступенем прояву суб'єктивних больових відчуттів за наявності міофасціального синдрому всі пацієнти поділені на три групи, а залежно від величини окремих показників виділено три стадії формування

спонтанних потенціалів фібриляцій, які чітко корелюють зі ступенем фіброміалгічного синдрому, що проявляється специфічними електронейроміографічними порушеннями в кожній із цих стадій. Основний патогенетичний механізм, який сприяє формуванню патологічних згинів хребта у людей із розсіяним склерозом, - больовий м'язово-фасціальний синдром. Він провокується міофасціальним гіпертонусом і бере участь у розвитку перехресних синдромів, що також проявляється чіткими змінами електронейроміографічних показників у вигляді асиметричного м'язового тону. У статті обговорюються клінічні варіанти перебігу локальних м'язово-тонічних синдромів. Обґрунтовано патогенетичні підходи до профілактики порушень постави у пацієнтів із розсіяним склерозом.

76.19.02.2955/231801. Імуногістохімічне дослідження для діагностики інфільтративних форм раку молочної залози та визначення молекулярного підтипу в жінок різного віку м. Дніпро. Шевченко Т.М., Газдюк П.В., Бондар А.М., Говоруха О.Ю. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.204-209. - укр. УДК 618.

Наведено результати гістологічних та імуногістохімічних досліджень у хворих на інфільтративні форми раку молочної залози (PM3) у жінок різного віку міста Дніпро. Проаналізовано розподіл рецепторів естрогенів і прогестерону (ER, PR), HER2/neu (необхідні для призначення лікування) і Ki-67 (розкриває додаткові властивості пухлини). Вважаючи, що до люмінальних типів PM3 належать пухлини, рецептори яких експресують до ER та PR, залежно від експресії HER2/neu їх класифікують на А (не експресують HER2/neu) і В (експресують HER2/neu). HER2+ називаються пухлини з гіперекспресією HER2/neu і відсутністю ER та PR. Проведені дослідження визначили, що достовірно частіше зустрічається протоковий рак (81%). Серед протокового раку превалює рак недиференційованого та помірnodиференційованого ступеня, тоді як за долькового більша частина (80%) має помірnodиференційований ступінь. Виявлено зворотний кореляційний зв'язок між ступенем диференціювання та відсотком трапляння метастазів як за протокового, так і за долькового PM3. Але дольковий рак агресивніший: навіть за помірnodиференційованого ступеня у 31% жінок виявлено метастази, а за недиференційованого в усіх випадках (100%). Тільки протоковий рак здатен до слизоутворення, що відрізняє його від інших форм. Комбінований PM3 зустрічається рідко, але в усіх випадках він метастазує. Основна частина жінок з інфільтративним раком у м. Дніпро мають вік від 51-60 років. Відзначається збільшення кількості PM3 серед молодих жінок, найчастіше з інфільтративних форм PM3 виявляється підтип Luminal A, який має найліпший прогноз. У жінок до 60 років переважають менш агресивні підтипи, які добре піддаються лікуванню, тоді як у старшому віці значно збільшується їх агресивність, що говорить про поганий прогноз і гіршу ефективність лікування. Маркер Ki-67 значно збільшується за відсутності ER і PR, що говорить про високу агресивність пухлини. Підтип Luminal A у більшості випадків неагресивний, що свідчить про найліпший прогноз. Luminal B хоч і володіє невеликою агресивністю, яка говорить про більшу частоту метастазування, але завдяки ER+, i/ або PR+ добре піддається гормонотерапії, що має позитивне значення у прогнозі, тоді як HER2+ та Triple negative відзначаються найвищою агресивністю.

76.19.02.2956/231812. Optimization of postoperative analgesia after adenoidectomy in children. Georgiyants M.A., Pushkar M.B., Vysotska O.V., Porvan A.P. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.277-282. - англ. УДК 616Ф053.2.

It is known that pharyngalgia is very common after tonsillectomy. It should be emphasized that the intensity of pain after adenoidectomy in children is not less important than after adenotonsillectomy. Despite the availability of standardized pain assessment scales and existing postoperative analgesia recommendations, unresolved postoperative pain still occurs in children. The research included 117 children with an average age of 7.5 ± 0.4 years, who underwent adenoidectomy at the Department of Anesthesiology and Intensive Care of "Regional Children's Clinical Hospital" of Kharkov city in 2014. Depending on the method of general anesthesia, patients were divided into 3 groups: group I (n = 41) those who received propofol in combination with fentanyl; group II (n = 40) those who received sevoflurane in combination with fentanyl; group III (n = 36) those who received thiopental sodium combined with fentanyl. We monitored the heart rate, systolic blood pressure, diastolic blood pressure, mean arterial pressure, BIS-index, heart rate variability, respiration rate, and SpO₂. We determined the levels of cortisol and insulin in the blood serum, glucose level, the ratio of cortisol/insulin was calculated. Assessment of the efficiency of postoperative analgesia was performed using the Wong-Baker FACES Pain Scale ("Faces") and the Oucher Scale. The result of analysis of the intensity of postoperative pain determined that at the 1st hour after the operation by the "Faces" and Oucher scales, it was significantly higher in patients of group II compared with the patients of group I and group III. The morning after the operation there was no significant difference in the pain scales, and the number of scale points showed that children from all groups did not have pain. According to the data of ANOVA it was determined that only the patients in group I with indicator Δ BIS-index "intubation - traumatic moment of operation" experienced postoperative pain intensity on the "Faces" scale. A very strong correlation between "cortisol - BIS index" was observed during the traumatic moment of operation and unidirectional positive correlations were seen both between Δ BIS-index "intubation-the traumatic moment of operation" and between the level of cortisolemia (Δ cortisol before surgery - the traumatic moment of operation, Δ cortisol

extubation - the 1st day after the surgery and Δ cortisol before surgery - the 1st day after the surgery) and the intensity of postoperative pain by the "Faces" and Oucher scales. The around-the-clock prescribed administration of ibuprofen at dose 10 mg/kg after adenoidectomy provided effective postoperative analgesia. At the 1st hour after the operation lower pain intensity was revealed in patients using propofol in combination with fentanyl by both pain scales. We believe that propofol is able to influence the level of cortisol and assume that due to minimal changes in the level of cortisol during the perioperative period, propofol can reduce the intensity of postoperative pain.

76.31 Клінічна фармакологія. Фармація

76.19.02.2957/229006. Використання вторинного ресурсного потенціалу фармацевтичних відходів зі скла у виробництві керамічної плитки. Самойленко Н.М., Щукіна Л.П., Баранова А.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.93-99. - укр. УДК 615.002.68:613.

Охарактеризовані екологічні особливості фармацевтичних відходів зі скла (ФВС), основною складовою яких є використані ампули (ВА). Визначена екологічна необхідність вилучення та знешкодження залишків фармацевтичних речовин з ВА при їх утилізації. Проаналізовані ресурсні можливості використання ВА у якості вторинної сировини при виробництві керамічної плитки. Для обґрунтування екологічної доцільності та ресурсної цінності використання ВА в процесі виробництва керамічної плитки експериментально визначений хімічний склад та фізико - хімічні характеристики відходів.

76.33 Гігієна і епідеміологія

76.19.02.2958/229172. Міждобові перепади атмосферного тиску і смертність населення Чернівецької області від захворювань системи кровообігу. Николаєв А.М., Перепічка Ю.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.45-48. - укр. УДК 551.543:314.14(477.85).

Встановлені особливості міждобової мінливості атмосферного тиску в Чернівцях. Проаналізовано залежність показника смертності населення Чернівецької області, спричиненої захворюваннями системи кровообігу, від величини міждобових перепадів атмосферного тиску.

76.19.02.2959/229393. Санітарно-епідеміологічна ситуація як чинник формування здоров'я дитячого населення урбосистеми Львова. Стрілець Ірина, Петровська Мирослава. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.113-118. - укр. УДК [504.5:614.78](477.83-25).

Вивчено санітарно-епідеміологічну ситуацію; простежено демографічні показники дитячого населення міста Львова; з'ясовано причини смертності; проаналізовано структуру захворювань дітей; виявлено зв'язки між санітарно-епідеміологічною ситуацією і захворюваністю дітей; за допомогою анкетування, серед випадково обраних у Львові домогосподарств з дітьми у віці 0-14 років, з'ясовано стан здоров'я дитячого населення та окремі чинники його формування.

76.19.02.2960/229418. Міждобова мінливість температури повітря і смертність населення Чернівецької області від захворювань системи кровообігу. Николаєв А.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.22-26. - укр. УДК 551.543:314.14(477.85).

Встановлено особливості міждобової мінливості температури повітря в Чернівцях протягом 2005-2014 років. Проаналізовано зв'язок абсолютного показника смертності населення Чернівецької області, спричиненої захворюваннями системи кровообігу, з величинами мінливості температур.

76.19.02.2961/231802. Сучасні епідеміологічні тенденції розвитку HCV-інфекції в Україні. Шевченко Т.М., Щербиніна М.Б., Лацінська С.А., Дікленко Т.В. // Regulatory Mechanisms in Biosystems. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.210-216. - укр. УДК 616Ф036.22.

Нині ураження печінки, викликані Hepatitis C Virus (HCV), дуже поширені та входять до переліку захворювань із соціальним статусом. Дослідження проведене з метою виявити особливості та узагальнити епідемічну характеристику HCV-інфекції в Україні, спираючись на ретроспективний аналіз виявлення HCV на підставі антитіл, РНК та її генотипування з урахуванням розподілу за статтю та віком інфікованих людей загалом у регіонах України та окремо у м. Дніпро та Дніпропетровській області. Матеріал дослідження - вибірки результатів скринінг-тестів та якісного визначення РНК-HCV із генотипуванням (1a, 1b, 2i 3). За результатами обстеження 10 394 особи із різних регіонів України (2014-2016 рр.) та 1 513 осіб із м. Дніпро та Дніпропетровської області (2011-2015 рр.) встановлено високі показники анти-HCV. Серед випадків позитивних РНК-HCV відповідно зазначеним популяціям (1 113 та 461 особи) частоту виявлення HCV порівняно серед чоловіків та жінок: найвищі показники зареєстровано для вікових груп 30-39 і 40-49 років. Підтверджено превалювання генотипів 1 та 3; у

чоловіків - частіше 3, у жінок - 1b та 1ab. Гендерних відмінностей за поширенням генотипу 2 не виявлено. Захворювання на HCV продовжує залишатись однією з актуальних проблем сфери громадської охорони здоров'я в Україні.

76.35 Інші галузі медицини і охорони здоров'я

76.19.02.2962/229423. До питання розвитку рекреаційно-оздоровчого кластеру для лікування посттравматичного стресового розладу. Гищук Р.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.54-58. - укр. УДК 338.48.

Розглядаються питання теоретичного обґрунтування потенційних перспектив формування та функціонування рекреаційно-оздоровчого кластеру для лікування рекреантів із симптомами посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Визначено соціальну сутність та досвід усунення в людини проявів ПТСР на основі провідних країн світу: США, Німеччини, Ізраїлю. Вивчено вплив рекреаційних ресурсів на розвиток активної рекреації та формування рекреаційно-оздоровчого кластеру з урахуванням нинішніх актуальних вимог часу щодо надання реабілітаційних послуг і лікування в них розладів здоров'я рекреанта після стресових ситуацій.

76.19.02.2963/229428. Перспективність використання природних лікувальних ресурсів Дніпровської берегової зони Херсонської області для підвищення лікувально-оздоровчого потенціалу. Нікіпелова О.М., Кисилевська А.Ю., Сторчак О.В., Захарченко Є.А. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785, С.85-90. - укр. УДК 504.062.2 : 615.838] (477.72).

Використання природних лікувальних ресурсів Дніпровської берегової зони Херсонської області створює можливість розширення їх практичного використання, шляхом впровадження нових методик у практику санаторно-курортного лікування для підвищення лікувально-оздоровчого потенціалу.

76.19.02.2964/231548. Функціональні особливості закладів, що надають послуги іпотерапії. Обиначна З.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.221-229. - укр. УДК 725.54.57.

У статті здійснена спроба поділу закладів, в яких використовують іпотерапію за функціональним призначенням та за структурою лікувально-профілактичних заходів. Також для більш повного розуміння терміну "іпотерапія" розглянуто визначення "форми іпотерапії", та визначено як вони впливають на місткість закладу. А для розуміння того, що являє собою реабілітаційний центр іпотерапії досліджено основні процеси, які можуть проходити в реабілітаційному центрі іпотерапії.

76.75 Соціальна гігієна. Організація і управління охороною здоров'я

76.19.02.2965/228765. Аспекти синергетики в економіці охорони здоров'я. Садовський В.А., Семенченко Г.В., Удовичеко Н.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295), С.44-47. - рос. УДК 330.111.4.

У статті розглядаються еволюційні закономірності явищ в економіці охорони здоров'я. Викладено підхід до вдосконалення механізму управління з позицій синергетики. Проблема розглядається з урахуванням принципів самоорганізації інноваційних механізмів управління. Використання маркетингового інструментарію і синергетичного підходу в управлінні охороною здоров'я, впровадження організаційних, технологічних, економічних інновацій сприяє досягненню стійкості функціонування саморозвиваючої системи. Ефективність функціонування медичних установ залежить від їх статусу, а саме, перекладу їх зі статусу державних установ в ранг державних підприємств.

76.19.02.2966/229919. Моделі стратегічного менеджменту медичних проектів проектно-орієнтованого медичного закладу. Данченко О.Б., Лепський В.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.45-52. - укр. УДК 005.8.

Взаємозв'язок медичних проектів проектно-орієнтованого медичного закладу (ПОМЗ) із зовнішнім середовищем забезпечується через стратегію розвитку медичного закладу. З метою розробки ефективних інструментів стратегічного управління ПОМЗ в умовах суттєвого впливу зовнішнього щодо медичних проектів середовища розглядається перший етап стратегічного управління - стратегічний маркетинг, що пов'язаний із стратегічним дослідженням зовнішнього середовища та аналізом стратегій оточення з метою визначення власних стратегічних орієнтирів відповідного медичного проекту ПОМЗ. Запропоновано системні моделі стратегічного управління медичних, а саме лікувальних, організаційних та наукових, проектів ПОМЗ; розглянуті і структуровані моделі результатів

стратегічного аналізу відповідних проектів, які мають слугувати вхідною інформацією на етапі розробки стратегії розвитку медичного закладу. Запропоновані інструменти стратегічного менеджменту є методологічним підґрунтям для ефективного стратегічного управління ПОМЗ задля забезпечення його функціонування та сталого розвитку в довготривалій перспективі в умовах високої турбулентності, характерної сучасному середовищу реалізації медичних проектів.

76.19.02.2967/230301. Світова торгівля медичними послугами в умовах конкурентного середовища та глобальних трансформацій. Гапонова Е.О. // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7, С.21-25. - укр. УДК 339.9.

Розглянуто питання підвищення ефективності послуг охорони здоров'я та контролю їх якості, здійснення міжнародної співпраці у галузі охорони здоров'я. Особлива увага приділяється існуючим міжнародним торговельним угодам у галузі охорони здоров'я.

76.19.02.2968/230743. Роль мотивації у формуванні готовності майбутніх фельдшерів до професійної діяльності. Чернобрива Н.В. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.297-302. - укр. УДК 377.36:614.253.5.

У статті розглянуто поняття мотивації та етапи її формування: виникнення потреб; розробка стратегії та пошук шляхів задоволення потреб; визначення тактики діяльності та поетапне здійснення дій; задоволення потреб і отримання матеріальної чи духовної винагороди. Виокремлено такі групи мотивів, що необхідні для формування готовності майбутнього фахівця: соціальні, пізнавальні, професійні, мотиви особистої зацікавленості та подано їхню характеристику. Висвітлено точку зору науковців на трактування поняття "професійна мотивація". Визначено етапи підвищення мотивації майбутніх фельдшерів до професійної діяльності: підвищення особистісної мотивації на зростання рівня фахової діяльності; створення позитивної мотиваційної установки на професійну діяльність; здійснення активізації підвищення інтересу до професійної діяльності; формування високої мотивації до особистісного та фахового саморозвитку. Впроваджувалися вказані етапи шляхом створення позитивної орієнтації на професійну практичну діяльність (тренінг "Я - майбутній фахівець"), створення ситуацій самоаналізу теоретичної готовності та оцінювання своєї практичної готовності (тренінг "Я крокую до професійної майстерності"), створення ситуацій успіху на основі професійних досягнень як у навчальній, так і в практичній діяльності (тренінгова імітаційна гра "Крок до успіху"); створення позитивної мотиваційної установки на професійну діяльність (тренінгова гра-праця "Твій професійний вибір"); здійснення формування позитивного інтересу до професійної підготовки та високої мотивації до особистісного розвитку шляхом закріплення ситуацій успіху під час виробничої практики та позитивного результату щодо зростання рівня професійної компетентності (методика "Мотиви оволодіння професією" (в модифікації А. Реана)).

76.19.02.2969/231447. Оцінювання ефективності витрат на корпоративне медичне страхування. Онісіфорова В.Ю., Остапенко Л.О. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.127-138. - укр. УДК 331.47.

Мета. Формування підходу до оцінювання ефективності витрат на корпоративне медичне страхування працівників. Методика дослідження. Під час проведення дослідження використані методи узагальнення, методи аналізу та синтезу, метод логічного аналізу. Інформаційною базою дослідження є наукові праці, електронні інформаційні ресурси та матеріали періодичних видань. Результати. Добровільне медичне страхування працівників стає все більше поширеним інструментом додаткового компенсаційного пакету, який ефективно використовується власниками та менеджментом підприємств для підвищення рівня лояльності працівників до підприємства. Зростання ринку добровільного медичного страхування за показниками лише компаній-лідерів за період з 2015 по 2017 рік у розрізі страхових премій склало 50%, за прогнозом на 2018 рік - 83%, а у розрізі страхових виплат - 46%, за прогнозом на 2018 рік - 76%. Ці показники також підтверджують те, що в нашій країні зростає рівень довіри клієнтів до страхових компаній, а страхові компанії відносяться до виплат по медичному страхуванню більш коректно. Стосовно тенденцій поширення слід також зауважити, що прогнозні показники на 2018 рік мають показати ще більше зростання, що пов'язане з розгортанням медичної реформи. При визначенні ефективності витрат на корпоративне медичне страхування можна використовувати традиційний підхід до визначення ефективності витрат, тобто слід застосувати порівняння рівня очікуваного позитивного ефекту та рівня витрат на здійснення медичного страхування працівників. До прямих ефектів можна віднести скорочення суми виплат працівникам у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, скорочення суми виплат за заміщення тимчасово відсутніх працівників та суміщення посад, зростання суми прибутку, як наслідок підвищення продуктивності праці і обсягів виробництва продукції. Крім прямих ефектів, корпоративне медичне страхування має і цілу низку непрямих позитивних ефектів, до яких можна віднести поліпшення показників використання персоналу підприємства та показників оцінки рівня його кадрової безпеки. Наукова новизна. Запропоновано підхід до оцінювання ефективності витрат підприємства на корпоративне медичне

страхування на основі оцінювання прямих та непрямих ефектів і порівнянні з вартістю страхових полісів. Практична значущість. Запропонований підхід може бути використаний керівниками та власниками підприємств при оцінюванні ефективності впровадження корпоративного медичного страхування працівників.

76.19.02.2970/231541. Досвід організації системи охорони здоров'я у Сполучених Штатах Америки та Франції із визначенням в них місця мережі дитячих лікувальних закладів. Булах І.В. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52, С.165-173. - укр. УДК 725.51.

Розглянуто особливості організації системи охорони здоров'я та системи фінансування у таких провідних країнах світу, як Сполучені Штати Америки та Франції, проаналізовано організацію архітектурно-містобудівної мережі медичних об'єктів державного і приватного рівнів підпорядкування. Досліджено рівні надання медичної допомоги і їх частку у загальному забезпеченні медичним обслуговуванням населення. Проаналізована загальна кількість лікувально-профілактичних закладів в масштабах країн. Особлива увага приділена визначенню у американській та французькій системі охорони здоров'я місця мережі дитячих лікувальних об'єктів.

77 ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

77.01 Загальні питання фізичної культури і спорту

77.19.02.2971/231295. Концепція управління спортом та спортивною діяльністю у контексті освітнянської парадигми. Білогур В.Є. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.95-109. - англ. УДК 111: 796: 37.

Актуальність дослідження в тому, що проаналізовано концепцію управління спортом та спортивною діяльністю в контексті освітнянської парадигми, яка поєднує філософію і спорт, менеджмент і освіту, педагогіку і психологію. Постановка завдання - концепція спорту управління спортом та спортивною діяльністю в контексті освітнянської парадигми. Об'єкт дослідження - управління спортом та спортивною діяльністю в контексті освітнянської парадигми. Предмет дослідження - формування концепції управління спортом та спортивною діяльністю в контексті освітнянської парадигми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми спираємося на авторів, що досліджували спорт як феномен управління, що виступає чинником становлення і розвитку особистості. Проблема самовизначення особистості як філософська проблема розглядається в філософських доробках С.К'єркегора, К.Ясперса, М.Хайдеггера, Ж.-П. Сартра, А.Камю, Е.Фромма. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - в контексті освітнянської парадигми управління спортом та спортивною діяльністю сформувався думка, що обидва напрямки - спорт і фізична культура відносяться до філософії спорту, проте часто ці два об'єкти зводяться навіть до одного - фізичної культури, а спорт вважається елементом останньої. Методологія дослідження - використання методів системного, структурного, структурно-функціонального, інституційного як таких, що сприяють глибокому проникненню в суть об'єкта та предмета дослідження. Наукова новизна дослідження. Дане наукове дослідження передбачає звернення до соціально-філософського смислу концепції управління спортом та спортивною діяльністю в контексті освітнянської парадигми. Виклад основного матеріалу: виявлено проблеми, пов'язані з аналізом соматичної (фізичної) культури, основним змістом якої являється процес соціалізації і "окультурення", соціокультурної модифікації тіла (тіла, духу, тілесності, тілесного буття) людини; розкрито проблеми гуманізації спорту, підвищення його духовно-моральної цінності, змагальності спорту, долі тих чи інших спортивних змагань (змагальності взагалі); проаналізувати умови, як сформувати гуманний спорт та посилити гуманні начала і різноманітні модуси людських відносин в спортивній практиці; з'ясовано функції спорту для всіх і спорту для небагатьох - для найвищих досягнень (спорт олімпійський, комерційний і некомерційний); обґрунтовано напрями удосконалення управління спортом та спортивною діяльністю в контексті освітнянської парадигми філософії спорту. Висновки - сформовано концепцію управління спортом та спортивною діяльністю в контексті освітнянської парадигми.

77.03 Теорія фізичної культури і спорту

77.19.02.2972/228893. Формування концепції спортивної культури особистості в умовах глобалізації: вітчизняний і зарубіжний досвід. Білогур В.Є. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.13-22. - англ. УДК 111:796.

Актуальність дослідження в тому, що проаналізовано концепцію спортивної культури, що формується в умовах глобалізації з використанням вітчизняного і зарубіжного досвіду. Концепція спорту розглядається як вираження родової сутності людини, яка зводиться до фізичного і духовного самовдосконалення людини, гармонії душі з внутрішньою сутністю людини. Постановка завдання - в статті зроблено акцент на розвиток спортивної культури в умовах глобалізації, яка виступає невід'ємною частиною глобальної культури і виконує роль впливової сили, здатної консолідувати суспільство. Спорт виступає важливим елементом культури і одним із самих розповсюджених видів діяльності. Спорт є витребуваним як соціальний, культурний та економічний феномен глобалізованого суспільства. Даний тип суспільства потребує розвитку концепції спортивної культури та втілення його в культурну практику спортивного менеджменту. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми спираємося на авторів, що досліджували спорт як феномен, що виступає чинником становлення і розвитку особистості. Проблема самовизначення спортивної особистості як філософська проблема розглядається в філософських доробках В.Білогур, Н.Візітея, Р.Робертсона, І.Валлерстайна, Е.Гідденса, М.Кастельса, У.Бека. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - концептуалізація концепту спортивної культури. В основі дослідження - концептуалізація базових схем спорту в системі міждисциплінарного простору як фактор формування загартованої і цілісної спортивної особистості. Методологія - використання підходів, зокрема антропологічного, онтологічного і арт-терапевтичного, що дозволили розглянути спорт як важливий економічний, соціальний і культурний феномен, направлений на становлення концепції спортивної культури. Виклад основного матеріалу. Проаналізовано місце і роль концепції спортивної культури як нового наукового напрямку та дисципліни культури спортивного менеджменту. В основі культури спортивного менеджменту - розвиток спортивної людини, використання гуманістичних та культурологічних засад для формування цілісної концепції спортивної культури. Досліджено місце і роль спортивної культури в умовах глобалізації в контексті вітчизняного і зарубіжного досвіду для ствердження і розвитку людського організму, що зумовлюють формування спортивної людини. З'ясовано, що концепція спортивної культури формує модель розширення впливу спорту на всі сфери життєдіяльності суспільства в умовах глобалізації, що сприяє об'єднанню людства. Виявлено сутність спорту як головної детермінанти впливу на розвиток культури спортивної особистості. Висновки - розкрито концепт спорту в контексті спортивної культури в умовах глобалізації, в основі яких ствердження культивування культури душі, тіла, духу.

77.19.02.2973/230286. Формування концепції спорту як соціальної системи, соціального інституту і соціального руху в умовах глобалізації. Білогур В.Є. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73, С.13-24. - англ. УДК 111:796.

Актуальність дослідження в тому, що проаналізовано концепцію спорту як намагання держави сформувати активне спортивне суспільство та необхідністю вироблення і впровадження у життя саморегулятивного механізму, здатного формувати спорт як соціальну систему, соціальний інститут та соціальний рух. Постановка завдання - концепція спорту як пріоритетний напрям соціальної філософії та філософії спорту сприяє формуванню спорту як соціальної системи, соціального інституту і соціального руху. Предмет дослідження - вплив глобалізації на формування концепції спорту як соціальної системи, соціального інституту і соціального руху. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми спираємося на авторів, що досліджували спорт як феномен, що виступає чинником становлення і розвитку особистості. Проблема самовизначення особистості як філософська проблема розглядається в філософських доробках С.К'єркегора, К.Ясперса, М.Хайдеггера, Ж.-П Сартра, А.Камю, Е.Фромма. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - концептуалізація концепту спорту як соціальної системи, соціального інституту і соціального руху. Методологія дослідження. В науковому дослідженні використано методи соціаксіологічного, синергетичного, системного, онтологічного та порівняльного аналізу, що дозволили сформувати концепцію спорту як пріоритетного напрямку соціальної філософії і філософії спорту та розглянути спорт як важливий економічний, соціальний і культурний феномен, істоти. Наукова новизна дослідження. Дане наукове дослідження передбачає звернення до соціально-філософського смислу спорту, що базується на засадах людиновимірності та гуманізму. Виклад основного матеріалу. Інтегровано міждисциплінарні підходи до проблем сучасного спорту як соціальної системи, соціального інституту та соціального руху та сформовано концепцію спорту як пріоритетного напрямку соціальної філософії і філософії спорту; виявлено ціннісні базові орієнтири концепції спорту як соціальної системи, соціального інституту та соціального руху, що виражають його культурологічне ядро; доведено, що сучасний спорт як

соціальна система, соціальний інститут та соціальний рух є ефективним засобом подолання кризових явищ сучасної цивілізації. Висновки - показано вплив глобалізації на формування концепції спорту як соціальної системи, соціального інституту і соціального руху.

77.19.02.2974/230765. Самореалізація особистості у спорті як головний мегатренд формування спортивної парадигми в умовах глобалізації: соціоантропологічні виміри. Білогур В.Є. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.13-24. - англ. УДК 159.923:796:316.22.

Актуальність дослідження проблеми самореалізації особистості у спорті як головний мегатренд є специфічною особливістю глобалізації, в контексті якої малодослідженими є соціоантропологічні виміри, пов'язані з людиною. Ця проблема виникає тому, що починається переосмислюватися феномен людини як суб'єкта спортивної діяльності. При цьому спортивна парадигма в умовах глобалізації починає переосмислюватися, так як має свої плюси і мінуси. Мета дослідження - концептуалізація самореалізації особистості у спорті як головний мегатренд глобального суспільства в контексті соціоантропологічних вимірів. Завдання дослідження: вивчення проблем управління спортом, що детермінуються масштабними трансформаціями сучасного соціуму; дослідження принципів, на основі яких відбувається формування спортивної парадигми в умовах глобалізації; аналіз реалізації можливостей саморозвитку людини у світі спорту в умовах глобалізації; формування нової спортивної парадигми, яка дозволяє виявити міру співвіднесеності тенденцій спорту і потреб у розвитку сутнісних сил людини як їх родової сутності. Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми: використання статей авторів Vizitei N. (1986), Voronkova, V. (2015), Edensor, T. (2002), Hambrecht, H.U. (2012), Holowchak, M., Reid H. (2011), Mechikoff, R. (2006), Morgan, W.J. (2003), Olexenko, R. (2017), Scott, R. (2005), в яких вирішуються проблеми людини та її самореалізації у світі спорту та соціоантропологічні засади, які є малодослідженими у сфері спорту. Методологія дослідження - антропологічний та соціоаксіологічний методи, що сприяють проникненню в світ спортивної людини, еволюції спортивної парадигми в умовах глобалізації, позначеною багатьма проблемами людиною вимірності, так як спорт пов'язаний і з комерціалізацією. Наукова новизна - у виявленні проблем глобалізації, що впливають на спортивну людину, спортивну діяльність та в цілому на світ спорту. Результати дослідження : самореалізація людини у спорті в умовах глобалізації, що представляє якісну характеристику спортивного світу, започатковану різноманітними спортивними практиками спортивного світу та розкриває рух до інтеграції та цілісності. Висновок - концепція самореалізації особистості у спорті як головний мегатренд формування спортивної парадигми в умовах глобалізації потребують її доповнення соціоантропологічними вимірами.

77.05 Медико-біологічні основи фізичної культури і спорту

77.19.02.2975/231806. Особливості вегетативної регуляції ритму серця у спортсменів із різним рівнем сприйняття та переробки зорової інформації. Скиба О.О., Пшенична Л.В., Устименко-Косоріч О.А. // *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.239-243. - укр. УДК 796.01:612.

Оцінювали функціональний стан вегетативної нервової системи за показниками варіабельності серцевого ритму з визначенням вихідного вегетативного тону та вегетативної реактивності у спортсменів із різним рівнем сенсомоторної реактивності. Обстежено 32 діти віком 11-12 років, яких поділено на три групи дослідження з високим, середнім та низьким рівнями сенсомоторної реактивності, визначеним за показником складної зорово-моторної реакції. Вегетативний тонус, що характеризувався фоновою ейтонією, визначений серед більшості спортсменів із середнім рівнем сенсомоторного реагування, а симпатикотонія вірогідно переважала серед групи спортсменів із високим рівнем сенсомоторного реагування, порівняно із спортсменами із середнім та низьким його рівнями. Вегетативний дисбаланс, що проявлявся гіперсимпатикотонічною реактивністю, визначався серед спортсменів із високим та середнім рівнями сенсомоторного реагування, що свідчить про напруження в них функціонування серцево-судинної системи, зниження адаптаційних можливостей організму. Визначено коротші латентні періоди складних зорово-моторних реакцій (PB1-3 та PB2-3) у спортсменів із гіперсимпатикотонічною вегетативною реактивністю, порівняно із спортсменами з нормальним типом вегетативної реактивності. Вагомий внесок рівня сенсомоторної реактивності визначено для показників IN (47,7%) та A_{mo} (45,3%). Дещо менший вплив установлено для показника SDNN (43,1%), що відображає загальну варіабельність серцевого ритму та RMSSD (43,1%), який свідчить про високочастотні компоненти серцевого ритму. Аналіз спрямованості змін визначених показників варіабельності серцевого ритму вказує на підвищену активність симпато-адреналової системи у спортсменів із високим рівнем сенсомоторного реагування, який сприяє збільшенню напруження механізмів вегетативної регуляції серцевого ритму, що супроводжується зниженням парасимпатичних впливів із боку вегетативної нервової системи.

77.13 Матеріально-технічна база фізичної культури і спорту

77.19.02.2976/230556. Планування екологізації спортивних об'єктів для збереження довкілля та живої природи: проблеми, шляхи вирішення. Циганенко О.І., Уряднікова І.В., Першегуба Я.В., Склярова Н.А. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.92-99. - укр. УДК 628.51:796.02:502.

За результатами досліджень визначені основні шляхи екологізації галузі спорту, розроблена методологія планування проведення екологізації спортивних об'єктів з урахування їх категорії впливу на довкілля. Визначені розділи (етапи) планування екологізації спортивних об'єктів, розроблені положення громадського обговорення (консультацій), запланованих екологічних заходів з екологізації спортивних об'єктів, рекомендовано використання інформаційних комп'ютеризованих технологій збирання та аналізу екологічної інформації, підготовлені рекомендації з підготовки фахівців екологічних спеціалізацій для екологізації галузі спорту на базі магістратури за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, спеціалізація "Екологія спорту".

77.19.02.2977/231091. Перспективи створення кіберспортивного клубу в Україні. Горова К.О., Горовий Д.А., Кіпоренко О.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17), С.26-33. - укр. УДК 658.

Кіберспорт завоював прихильність молоді майже в усьому світі і Україна не повинна лишатися осторонь новітніх тенденцій. Організація підприємств кіберспорту може стати досить прибутковим бізнесом в Україні, оскільки на даний момент на вітчизняному ринку майже відсутня конкуренція, а бар'єри для входу на нього досі низькі. Також важливим є те, що українська молодь вже досягла значних успіхів у ігрових дисциплінах і може сформувати добру основу професійних гравців. Але такий вид бізнесу для нашої країни є досить новим, тому науково-практичних рекомендацій з його організації майже не існує. Постає завдання розробки науково-методичних основ функціонування кіберспортивного клубу в Україні. Метою статті є розробка рекомендацій щодо організації діяльності кіберспортивного клубу в Україні. В статті здійснено порівняння підприємств кіберспорту з традиційними підприємствами, виділено основні з них - кіберспортивні клуби та кіберспортивні організації, а також окреслено взаємовідносини цих організацій з менеджерами, гравцями та спонсорами. Авторами виділені найвідоміші кіберспортивні клуби світу та найпопулярніші ігрові дисципліни. В роботі запропонована організаційна структура кіберспортивного клубу із визначенням ролей кожного із його учасників у формуванні доходів клубу.

78 ВІЙСЬКОВА СПРАВА

78.01 Загальні питання воєнної справи

78.19.02.2978/231588. Співвідношення понять "військовий злочин" та "склад військового злочину". Харитонов С.О. // Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142, С.179-188. - укр. УДК 344.13.

Здійснено комплексний аналіз співвідношення понять "військовий злочин" та "склад військового злочину". Доведено, що ці поняття доповнюють одне одного і їх необхідно розглядати разом. Функціональне значення складу злочину як юридичної конструкції так званої "ідеальної уявної моделі" і його пристосування до конкретних життєвих ситуацій дає змогу сформулювати його як інструмент кваліфікації злочину та його юридичної моделі.

78.17 Воєнна політика. Воєнні доктрини

78.19.02.2979/228915. Системні засади національної безпеки України. Смолянук В.Ф. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37), С.107-126. - укр. УДК 32:351.862.4.

Досліджуються базові системні утворення у сфері національної безпеки і оборони - система національної безпеки та система забезпечення національної безпеки. Визначаються їх взаємна субординація, суб'єктна та об'єктна складові, соціально-політична роль. Указується на складний характер становлення обох систем, недостатнє розуміння політичними лідерами та громадянами їх структури та призначення.

78.19 Воєнна наука

78.19.02.2980/230728. Застосування компетентнісного підходу в підготовці майбутніх офіцерів Національної гвардії України. Міршук О.Є. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57, С.162-168. - укр. УДК [378.147+355]:005.36.2.

У роботі проаналізовано основні підходи як вітчизняних, так і зарубіжних науковців до становлення компетентнісного підходу як методології підготовки фахівців у вищій школі та визначення поняття компетентнісного підходу. Розглянуто підходи до застосування компетентнісного підходу в підготовці фахівців цивільного та військового напрямку. Проведено теоретичний аналіз формування спеціальних компетентностей необхідних для здійснення професійної діяльності в процесі вищої військової освіти. Окремий акцент зроблено на аналізі проектів стандартів вищої освіти та деяких керівних документів, що регламентують формування компетентностей у майбутніх офіцерів тактичного та оперативного рівня Національної гвардії України. Визначено необхідність подальшого наукового пошуку шляхів оволодіння компетентностями, які дадуть змогу успішно здійснювати професійну діяльність. Окреслено проблему побудови ґрунтовних компетентнісних моделей випускників вищих військових навчальних закладів.

78.19.02.2981/231635. Військова освіта - головна стратегія формування особистості сучасного військового керівника. Панфілов О.Ю., Петрова Л.О. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.67-79. - укр. УДК 355.233.

Розглянуто систему вищої військової освіти як головну стратегію формування особистості сучасного військового керівника. Окреслені шляхи розвитку військової освіти як головної стратегії формування особистості сучасного військового керівника. Розглядаються інновації у військовій освіті не стільки як реалізація антропологічних і філософських концепцій людини і культури в освіті, скільки як відповідь на виклики часу. З методологічної точки зору в основу дослідження покладено міждисциплінарний та системний підходи.

78.25 Озброєння та військова техніка

78.19.02.2982/229870. Сучасний стан та перспективи розвитку рухомих засобів технічного обслуговування і ремонту автомобільної та бронетанкової техніки. Русіло П.О., Костюк В.В., Калінін О.М., Варванець Ю.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.92-99. - укр. УДК 623.093.

У статті розглядається сучасний стан і перспективи розвитку рухомих засобів технічного обслуговування і ремонту за номенклатурою автомобільної і бронетанкової техніки, які прийняті на озброєння армій провідних країн світу і Збройних Сил України. Аналіз сучасних тенденцій розвитку рухомих засобів технічного обслуговування і ремонту свідчить про створення нових зразків рухомих майстерень універсального призначення. Автори викладають своє бачення технічного обриску і основні технічні вимоги щодо побудови рухомої майстерні універсального призначення з технічного обслуговування і ремонту зразків автомобільної та бронетанкової техніки з високим ступенем їхньої уніфікації щодо базових шасі і кузовів-фургонів-контейнерів. Штатний склад комплекту виробничого і технологічного обладнання рухомої майстерні універсального призначення пропонується доповнити устаткуванням для евакуації і транспортування несправної (пошкодженою) військової колісної техніки способом напівзавантаженням.

78.19.02.2983/229871. Розробка гібридної силової установки з електро-механічною трансмісією для військових колісних машин. Стрімовський С.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.100-107. - рос. УДК 623.438.22.

У статті запропонована структурна схема побудови гібридної силової установки з електромеханічною трансмісією для військових колісних машин та обґрунтована актуальність її впровадження. Проведено аналіз технічних характеристик сучасного тягового електрообладнання для транспортних машин. Визначено напрямки подальших робіт з розробки складових частин гібридної силової установки з електромеханічною трансмісією для військових колісних машин.

78.19.02.2984/229872. Нелінійні коливання елементів легкоброньованих машин: модельні задачі та якісні особливості. Танченко А.Ю., Ткачук М.А., Набоков А.В., Грабовський А.В., Малакей А.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305), С.108-128. - укр. УДК 539.3.

У роботі наведено розв'язувальні співвідношення для аналізу динамічних процесів у елементах легкоброньованих машин. На прикладі двохмасової системи розглянуто модельну задачу про

коливання під дією періодичної збуджуючої сили. Визначено особливості усталеного збудженого руху за наявності нелінійної пружної характеристики з'єднань елементів дослідженої системи. Зокрема, встановлено можливість реалізації субгармонійних коливальних режимів різної кратності. Запропоновано для визначення кратності субгармонійного режиму ввести чисельний показник періодичності. Цей показник ілюструє міру відхилення усталеного режиму від періодичного з різною тривалістю періоду. Наведено характерні фазові портрети дослідженої системи. Встановлено області параметрів, у яких реалізовані усталені субгармонійні режими різної кратності.

78.27 Збройні сили

78.19.02.2985/231640. Сучасні реалії ґендерної політики у Збройних Силах України. Дятлова І.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38), С.131-143. - укр. УДК 355.237.3:396.1.

Стаття присвячена аналізу актуальних проблем ґендерної політики у Збройних Силах України. Проаналізовано рівність прав жінок та чоловіків при виконанні обов'язків військової служби. Доведено, що на сьогодні ґендерна політика у Збройних Силах України не повністю відображає загальносвітові тенденції у сфері ґендерних відносин.

78.19.02.2986/231731. Феномен цивільно-військового співробітництва Збройних сил України: концептуальні засади дослідження. Калагін Юрій. // Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18), С.64-68. - укр. УДК 355:316.35.

У статті наводяться результати соціологічного дослідження феномену цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, яке було здійснено кафедрою психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба протягом 2015 - 2016 років. Аналізується світовий досвід функціонування системи цивільно-військового співробітництва у збройних силах, обґрунтовується вихідне концептуальне положення національної концепції цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, а саме: бойові завдання та завдання соціально-гуманітарного характеру під час ведення бойових дій мають системний характер, виступаючи рівноправними складовими цієї системи; головна мета та завдання цивільно-військового співробітництва визначаються відповідно до політичних цілей державної влади та спрямовуються на досягнення та закріплення успіху воєнних операцій, відновлення та укріплення державної влади на кризовій території. Ключові слова: цивільно-військове співробітництво, Збройні Сили України, антитерористична операція, операції збройних сил, бойові дії.

80 ІНШІ ГАЛУЗІ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

80.33 Ювелірна промисловість

80.19.02.2987/229536. Критерії оцінки якості ювелірних виробів з нефриту. Індутний Володимир, Юнда Валерія, Піркович Катерина. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26), С.98-109. - укр. УДК 658.562:671.12.

Проведено оцінку якості та прогнозування вартості ювелірних виробів з природного нефриту на основі даних реального вітчизняного ринку. Представлено спеціальний протокол для обліку корисної інформації про їхню якість, а також запропоновано асимптотичну модель для обрахування показників прогнозованої вартості. Наведено кілька прикладів вирішення експертних завдань.

81 ЗАГАЛЬНІ Й КОМПЛЕКСНІ ПРОБЛЕМИ ТЕХНІЧНИХ І ПРИКЛАДНИХ НАУК ТА ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ

81.09 Матеріалознавство

81.19.02.2988/229229. Мікроструктура поверхні руйнування композитних матеріалів із частками фулерену C(60). Сапронов О.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.104-107. - укр. УДК 667.64:678.026.

Методом оптичної мікроскопії досліджено структуру зламу композитних матеріалів із різним вмістом нанодисперсного фулерену C(60). Як основний компонент для зв'язувача під час формування епоксидних композитів вибрано епоксидний діановий олігомер марки ЕД-20, який характеризується поліпшеною адгезійною міцністю, незначною усадкою і технологічністю після нанесення на довговимірні поверхні складного профілю. Для зшивання епоксидних композицій використано твердник поліетиленполіамін ПЕПА, що дає змогу затверджувати матеріали за кімнатних температур. Для підвищення властивостей композитних матеріалів використано фулерен C(60) з дисперсністю 5 нм. Композитний матеріал із нанодисперсним наповнювачем формували за технологією, яка передбачала попереднє ультразвукове диспергування композиції до введення твердника за оптимальних температурно-часових режимів. Показано, що структура зламу матриці характеризується хаотичним напрямком поширення тріщини, що свідчить про нестабільні значення властивостей у процесі експлуатації. Відповідно встановлено оптимальний вміст нанодисперсних часток фулерену C(60) в епоксидному зв'язувачі, який становить $Q = 0,025 \dots 0,050$ мас. ч. При цьому спостережено помірну в'язкість поверхні руйнування композитного матеріалу, що нівелює багатовекторне поширення тріщин в об'ємі полімеру, а отже, дає змогу експлуатувати розроблені матеріали без зміни їх властивостей впродовж тривалого часу.

81.19.02.2989/231434. Розроблення алгоритмів візуалізації властивостей гетерогенних та композиційних матеріалів. Лавщенко Р.Р., Водка О.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.125-129. - укр. УДК 004.6.

Сьогодні у людській діяльності використовують дуже велику кількість різних матеріалів. Ці матеріали відрізняються між собою механічними властивостями, кольором, хімічним складом. Широке розмаїття матеріалів становить завдання про збереження інформації про них та про її візуалізацію. Створено базу даних матеріалів та веб-додаток, який дає можливість отримати доступ до інформації про різні види металів та їхні сплави, а також підібрати найближчі аналоги за допомогою функції інтелектуального пошуку. Для створення бази даних використано систему керування базами даних MySQL. Наповнення цієї бази даних відбувалось способом розроблення спеціальної програми-парсера. Ця програма переглядала сторінки з мережі Інтернет та виділяла інформацію про властивості матеріалів і зберігала їх до бази даних. Для візуалізації даних використано алгоритми зниження розмірності. Ці алгоритми спрямовані на відшукання такої проекції високовимірних даних на низьковимірний простір. Під час використання цієї проекції зберігаються всі внутрішні взаємозв'язки між даними. Це дало змогу побудувати відображення великовимірних даних на площину та візуалізувати їх. Для цього використано алгоритми Isomap, MDS, t-SNE. В такий спосіб розроблено базу даних матеріалів. Доступ до бази даних відбувається за допомогою веб-додатку. Для зібраних даних побудовано візуалізацію. За результатами візуалізації виявлено кластери матеріалів, які відповідають вже відомим класам матеріалів. Це підтверджує коректність побудови моделей візуалізації та зниження розмірності, а також правильність зібраної інформації.

81.13 Загальна технологія виробництва

81.19.02.2990/230911. Про методи дослідження стійкості потокових параметрів виробничих ліній. Ходусов В.Д., Пігнастий М.О. // Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1, С.184-192. - рос. УДК 658.51.012.

Поточна лінія - це динамічна розподілена система. Все більше розповсюдження при проектуванні систем керування таким поточним виробництвом отримують моделі з використанням рівнянь у частинних похідних (PDE-моделях). Основними параметрами в даних моделях є розмір міжопераційних накопичувачів та значення темпу обробки предметів праці. Ці значення залежать від часу та місця в технологічному маршруті (технологічної позиції обробки виробів). Поточна лінія постійно відчуває впливи коливань потокових параметрів. Наявність коливань потокових параметрів у окремих випадках приводить до зупинки виробничого процесу через відсутність заготовок в міжопераційному заділі перед технологічною операцією або через переповнення міжопераційного бункера після технологічної операції. Оскільки зупинка виробничого процесу є неприпустимим фактом у більшості випадків, тому забезпечення стабільності функціонування параметрів виробничої лінії відносно нормативного незбуреного стану є однією з головних вимог, які висувуються до виробничої

системи. У зв'язку з цим важливим питанням є визначення критеріїв або співвідношення між потоковими параметрами виробничої системи, які дозволяють передбачити зупинку виробничого процесу. В статті розглядаються методи дослідження стійкості поточних ліній і обговорюються критерії у вигляді співвідношення між потоковими параметрами, які дозволяють визначити режими безперебійного функціонування виробничого процесу.

81.33 Корозія і захист від корозії

81.19.02.2991/229482. Особливості селективного розчинення металів у метастабільних і стабільних пітингах сплаву 06ХН28МДТ у модельних оборотних водах. Нарівський О.Е. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.46-53. - укр. УДК 620.193.4 620:669.15.

Досліджено характерні особливості селективного розчинення Cr, Ni та Fe із метастабільних і стабільних пітингів, які зароджуються, підрастають або репасивуються на поверхні сплаву 06ХН28МДТ в модельних оборотних водах з рН4...8 та концентрацією хлоридів 180 і 600 мг/л. Встановлено, що рН хлоридовмісного середовища суттєво впливає на інтенсивність розчинення Cr, Ni та Fe із пітингів. Це зумовлено критичними потенціалами, які встановлюються на сплаві в хлоридовмісних середовищі та залежать від його хімічного складу і структури. За визначеними коефіцієнтами селективного розчинення Cr із пітингів встановлено, що в модельних оборотних водах з рН4 і концентрацією хлоридів 180 мг/л та з рН 5;7;8 і 600 мг/л усі плавки сплаву пітингують з утворенням стабільних, а з рН5...8 і 180 мг/л та з рН4; 6 і 600 мг/л - метастабільних пітингів.

81.35 Зварювання

81.19.02.2992/229486. Дослідження впливу металевого наповнювача термітної шихти на якісні показники сплаву, наплавленого методом СВС. Скідін І.Е., Саїтгареев Л.Н., Ткач В.В., Калінін Ф.Т., Жбанова Е.Н. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.66-70. - укр. УДК 669.1.

Розглянуті технологічні параметри процесу наплавлення на металеву основу шару сталі або чавуну, отриманого у результаті СВС. Проведено комплексне дослідження впливу складу екзотермічної шихти й початкової температури поверхні основи, на яку здійснюється наплавлення, на якість термітного сплаву та з'єднання шарів.

81.19.02.2993/229491. Визначення обсягу краплі електродного металу в умовах коливань ванни і електрода при дуговому механізованому зварюванні. Лебедев В.О. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.95-99. - рос. УДК 621.791.927.5.

Визначені залежності зростання об'єма краплі рідкого металу при наплавленні від частотних характеристик коливання зварювальної ванни. Розглянуті можливості реалізації наплавлення у заданих умовах як з короткими замкненнями дугового проміжку, так і без них, а також із використанням порошкового дроту. Отримані відповідні залежності для об'єма краплі й частоти переносу крапель у зварювальну ванну.

81.19.02.2994/229492. Гіпотеза формування структури наплавленого металу при наплавленні на основі застосування прогностичного алгоритму управління швидкістю подачі електродного дроту. Лебедев В.А., Новиков С.В. // Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2, С.100-102. - рос. УДК 621.791.927.5.

Зростання краплі в процесі наплавлення електродом, що плавиться, характеризується лінійною залежністю зміни струму від часу. Висунуто гіпотезу, згідно з якою зниження швидкості подачі електродного дроту до нуля в певному часовому проміжку істотно зменшить втрати на розбризкування і поліпшить формування наплавленого валика, для реалізації чого запропоновано застосування регуляторів за типовим законом регулювання, але не за поточним значенням струму дуги, а за прогнозом. Ключовою особливістю цих досліджень є здійснення процесу наплавлення з накладенням зовнішніх механічних коливань з заданими амплітудно-частотними характеристиками на зварювальну ванну. Наведено аналітичний розрахунок передавальної функції для прогностичного ПІД регулятора з найпростішим лінійним прогнозом з урахуванням коливання зварювальної ванни.

81.19.02.2995/229951. Аналіз параметрів механічних керованих коливань в системах переміщення виробу та зварювального інструменту автоматичного устаткування для зварки і наплавлення. Лебедев В.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.8-15. - рос. УДК 621.791.927.5.

Виконано короткий аналіз ряду відомих способів і методів поліпшення структури металу наплавленого шару для отримання при дуговому процесі зварювання - наплавлення суттєвого впливу на розміри кристалітів, їх орієнтацію з досягненням дезорієнтації. Частина з цих способів складна, а частина

недостатньо ефективна у промисловому застосуванні. В роботі розглянуто спосіб управління структуризацією металу, наплавленого механізованими способами з використанням коливань виробу з регульованими параметрами (частота, амплітуда) з отриманням наплавленого шару з поліпшеними механічними характеристиками і підвищенням продуктивності процесу наплавлення. Розроблена та запропонована для практичного застосування в технологічній практиці методика визначення параметрів коливань, заснована на періодичному зміні тепловкладенням в метал ванни, що призводить до зменшення різниці між температурою плавлення і перегріву рідкої ванни. Адекватність методики розрахунку параметрів коливань підтверджена отриманими результатами. Підтвердження базується на вивченні мікрошліфів наплавлених валиків у порівнянних варіантах (звичайний режим і режим з коливаннями виробу), на яких можна бачити зміни в розмірах кристалітів (їх очевидне зменшення) і їх спрямованості в бік дезорієнтації. Відзначається, що зміна в розмірах кристалітів, їх дезорієнтація веде до істотного поліпшення механічних властивостей наплавленого шару або зварного шва, крім цього, значно (на 30...40%) підвищується ширина наплавленого шару, а це підвищення продуктивності. При веденні наплавлення з коливаннями виробу з ефективно обраними параметрами істотно підвищеними характеристиками зносостійкості. Підвищення міцності та зносостійкості виробів при зварюванні - наплавленні веде до зростання надійності при експлуатації, зокрема без застосування спеціальних матеріалів та електродних дротів. Особливо виділено спосіб наплавлення циліндричних деталей гвинтовою лінією, при цьому вирішується завдання забезпечення суцільного шару наплавлення з урахуванням коливань або виробу або деталі. Розглянуто конструкцію установки з механізмом керованими за частотою і розмахом (амплітудою) коливань виробу в різних напрямках, і загальним алгоритмом функціонування відповідним розглянутої методики, що дозволяє реалізувати запропонований спосіб наплавлення. Високий рівень керування параметрами коливань, швидкодії досягається за допомогою застосування в установці безредукторних комп'ютеризованих електроприводів з кроковими електродвигунами. Розглянутий спосіб наплавлення з коливаннями виробів досить ефективний, але має обмеження за масою і розмірами виробу.

81.19.02.2996/229952. Аналіз параметрів механічних керованих коливань у системах подачі електродного дроту механізованого та автоматичного обладнання для електродугового зварювання і наплавлення. Лебедев В.О., Жук Г.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321), С.16-24. - рос. УДК 621.791.927.5.

У статті наголошено на важливості вирішення завдання при зварюванні - наплавленні механізованим або автоматичним обладнанням, пов'язаної з з експлуатаційними властивостями зварного шва або наплавленого шару, зокрема міцності, характеристиками зносостійкості і ін. Проведено аналіз існуючих способів і методик, які впливають на структуру металу шва або наплавленого валика при зварці - наплавленні з використанням електродного дроту. Особливо відзначаються техніко - технологічні рішення, пов'язані з роботою основних систем зварювального і наплавковим обладнання в керованому режимі з імпульсними алгоритмами функціонування. В роботі розглянуто спосіб управління структуризацією наплавленого металу, наплавленого механізуються-ванними способами з використанням імпульсної подачі електродного дроту з регульованими параметрами її руху (частота, амплітуда, шпаруватість). Розроблена та запропонована для практичного застосування в технологічній практиці і конструкторській практиці методика визначення параметрів коливань, заснована на періодичному зміні тепловкладенням в метал ванни із загальним зниженням загальної їх величини. Основна посилка для вирішення завдання зниження тепловкладенням полягає в зменшенні різниці між температура плавлення і перегріву. Зменшення різниці між температурами плавлення і перегріву за рахунок імпульсного руху електродного дроту з вибраними параметрами параметрами за розробленою методикою веде до обмеження зростання кристалітів і їх дезорієнтації. Важливим наслідком застосування імпульсних впливів в системі подачі являється дегазація зварювальної ванни, а також зниження рівня неметалічних включень. Адекватність методики розрахунку параметрів коливань підтверджена отриманими при наплавленні результатами для порівняння з імпульсною і звичайною подачею електродного дроту. Висновок зроблений на підставі вивчення структур шва або наплавленого металу на мікрошліф з виявленням розмірів і орієнтації кристалітів. Дослідження впливу параметрів імпульсної подачі, з алгоритмом функціонування відповідним розглянутої методики, що дозволяє реалізувати запропонований спосіб наплавлення виконувалася із застосуванням нового пристрою імпульсної подачі, конструкція якого включає регульований комп'ютеризований вентильний електропривод спеціальної розробки, виконаної в Україні з безредукторним механізмом подачі. Сам спосіб зварювання і наплавлення в результаті підвищує міцність зварного з'єднання, зносостійкість наплавленого шару металу тим самим збільшує ресурс роботи металоконструкцій і робочих органів різних машин і механізмів. важливим є зниження деформацій, зокрема при зварюванні тонколистових виробів без додаткових пристосувань.

81.81 Контролювання і керування якістю

81.19.02.2997/228844. Теоретико-методологічні засади управління якістю продукції. Маркіна І.А., Потапюк І.П., Мошенець Д.О. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.189-194. - укр. УДК 658.82:631.11.

У статті аналізуються теоретико-методологічні засади управління якістю продукції. Зокрема: розглядаються різні точки зору відносно поняття "якість продукції"; визначаються категорії якості продукції; виокремлюються причини, що визначають необхідність підвищення і забезпечення якості продукції; виділяються групи показників якості продукції; характеризуються методи управління якістю продукції.

81.19.02.2998/228935. Ко-кластеризація даних багатовимірних атрибутів якості для оцінки факторів взаємного впливу. Штангей С.В., Терещенко І.В., Терещенко А.І. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.45-54. - рос. УДК 004.94:658.

У статті пропонується метод ко-кластеризації стохастичних даних багатовимірних критичних параметрів процесу (CPPs) з метою оцінки впливу виявлених факторів на багатовимірні атрибути критичної якості (CQAs) продукту на стадії початкового проектування процесу виробництва. Метод представляє новий підхід до забезпечення якості продукту, який враховує проблему ко-кластеризації масивів даних CPPs для визначення каузального зв'язку з CQAs. Використовується технологія не метричного багатовимірного шкалювання (NMDS) для визначення вихідних параметрів ко-кластеризації.

81.83 Монтаж, ремонт промислового устаткування

81.19.02.2999/230194. Оптимізація ієрархічної структури даних інтелектуальної системи функціонального діагностування технічного стану складної машини. Довбиш А.С., Зимовець В.І., Бібик М.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320), С.42-49. - укр. УДК 004.93.1'.

Розглядається метод інформаційно-екстремального машинного навчання системи функціонального діагностування технічного стану складної машини з оптимізацією ієрархічної структури вхідних даних. Показано, що на функціональну ефективність машинного навчання системи функціонального діагностування суттєво впливає розміщення в ієрархічній структурі класів розпізнавання, які характеризують технічний стан машини та її вузлів. При цьому для кожної страти ієрархічної структури накладаються обмеження на кількість класів розпізнавання, що дозволяє зменшити ступінь їх перетину в просторі діагностичних ознак. Оптимізація ієрархічної структури здійснюється в процесі інформаційно-екстремального машинного навчання системи функціонального діагностування, що дозволяє максимізувати інформаційну спроможність системи. Як критерій оптимізації параметрів машинного навчання розглядається модифікована інформаційна міра Кульбака, яка є функціоналом точнісних характеристик діагностичних рішень. При цьому алгоритм машинного навчання представляв собою багатоциклічну ітераційну процедуру пошуку максимального глобального значення інформаційного критерію оптимізації параметрів машинного навчання в робочій (допустимій) області визначення його функції. В результаті для страт всіх ярусів ієрархічної структури сформовано алфавіти класів розпізнавання, які забезпечили максимальну функціональну ефективність машинного навчання. За отриманими в процесі машинного навчання оптимальними геометричними параметрами контейнерів класів розпізнавання побудовано вирішальні правила, які дозволяють приймати діагностичні рішення в реальному темпі часу. Крім того, вирішальні правила, побудовані в рамках геометричного підходу, є практично інваріантними до багатовимірності вхідних даних, що є їх суттєвою перевагою перед штучними нейронними мережами. Як приклад реалізації запропонованого методу розглядалося машинне навчання системи функціонального діагностування шахтної підйомної машини з оптимізацією структури вхідних даних.

81.92 Пожежна безпека

81.19.02.3000/229225. Технічні методи аудиту пожежної безпеки об'єктів з пожежною навантагою із дерев'яних будівельних конструкцій. Жартовський С.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.85-90. - укр. УДК 351.861.

Обґрунтовано актуальність створення технічних методів аудиту пожежної безпеки об'єктів з пожежною навантагою із деревини. Визначено особливу вразливість об'єктів з пожежною навантагою із дерев'яних будівельних конструкцій, оскільки вони здатні займатись навіть від малокалорійних джерел займання. Встановлено, що температура займання поверхневого шару деревини є чутливим фізико-хімічним параметром незахищеної та вогнезахищеної деревини, який доцільно використати як для

визначення критерію якості робіт з вогнезахисту дерев'яних будівельних конструкцій на об'єктах, так і для контролю рівня збереження нормативного ступеня вогнезахисту цих конструкцій упродовж їх експлуатації. Визначено найадекватнішу методику визначення температури займання деревини, в якій використовується відкрите полум'я, що відповідає найбільш вірогідним умовам розвитку пожежі. Представлено емпіричну формулу розрахунку коефіцієнта якості вогнезахисного оброблення деревини, що ґрунтується на визначенні температури займання обробленої і необробленої деревини. Наведено експериментальні дані та розрахунки запропонованого коефіцієнта якості для соснової деревини, що оброблена традиційними та новітніми водними вогнебіозахисними речовинами. Наведено методику натурних вогняних випробувань макету пожежної навантаги, який відтворює реальну пожежну навантагу односкатну конструкції даху. Результати натурних вогняних випробувань доводять, що якісне оброблення дерев'яних будівельних конструкцій водними вогнебіозахисними речовинами ДСА-1М та ФСГ-2М забезпечує попередження та/або ліквідацію пожежі на початковій стадії її розвитку.

81.19.02.3001/230066. Вплив формо-компонувальних рішень знімної кришки на функціональні властивості теплового сповіщувача ИП-105. Сошинський О.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.79-82. - укр. УДК 614.8.

У статті розглянуті питання впливу на функціональні властивості пожежних сповіщувачів та формо-компонувальних рішень його знімних елементів. Також наведено результати порівняльного аналізу інженерно-дизайнерських рішень пожежних сповіщувачів для приміщень з масовим перебуванням людей (дитячі дошкільні установи).

81.19.02.3002/230408. Встановлення ефективності вогнезахисту деревини органо-неорганічною композицією. Цапко Ю.В., Цапко О.Ю. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.88-92. - укр. УДК 614.841.1.

Опис поведінки вогнезахисних засобів у момент формування теплоізоляційної структури є окремим і складним завданням, а просочення характеризується розкладом антипіренів під дією температури з поглинанням тепла та виділенням негорючих газів, гальмування окислення в газовій і конденсованій фазі та утворенням на поверхні деревини теплозахисного шару коксу. Наведено результати дослідження процесу термодеструкції деревини сосни і визначено термограми її розкладу та встановлено, що кінетика процесу розкладу деревини вогнезахисної композицією "Skela-і" зміщується у напрямку високих температур, із коксовим залишком у 4 рази більшого ніж для необробленої деревини. Експериментально встановлено, що під дією теплового потоку на вогнезахиснені зразки відбувається інтенсивне виділення інертних газів та зменшення горючих, що доводить про ефективність вогнезахисту. Після випробувань виявлено, що інтенсивність утворення негорючих газів переміщується у сторону підвищеної температури з утворенням пінококсу. Газохроматографічними дослідженнями аналізу легких продуктів піролізу вогнезахисних зразків виявлено збільшення негорючих газів у 8 разів та зменшення вмісту горючих - понад 50 %. Здійснено дослідження з визначення групи горючості деревини та встановлено зменшення у 3 рази втрати маси зразків захищеної деревини, порівняно з необробленими, а температура димових газів становила менше 165°C.

81.19.02.3003/230611. Переносні засоби димо- та тепловидалення для підвищення ефективності гасіння пожеж підрозділами ОРСЦЗ ДСНС України. Присяжнюк В.В., Семичаєвський С.В., Осадчук М.В., Мілютин О.В., Кривошей Б.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.113-116. - укр. УДК 614.841.

Розглянуто актуальність питання застосування підрозділами ОРСЦЗ ДСНС України переносних засобів димо- та тепловидалення (пожежних димососів). Встановлено, що нагнітання свіжого повітря у приміщення є найефективнішим порівняно з відсмоктуванням загазованого повітря. Зазначено, що застосування комбінованого способу управління газовими потоками за допомогою пожежних димососів дає змогу знизити температурний вплив на людину на основних шляхах евакуації. З'ясовано фактори, що підвищують ефективність гасіння пожеж із застосуванням пожежних димососів. Наведено основні ознаки, за якими класифікують пожежні димососи. Встановлено основні критерії для вирішення питання компоновки переносного засобу димо- та тепловидалення (пожежного димососу). Оптимальні параметри за масою, габаритні розміри та характеристики двигуна буде визначено за результатами аналізу зарубіжних розробок у цій галузі. Наведено порівняння основних технічних характеристик пожежних димососів часів Радянського Союзу із відповідними сучасними зразками, які застосовують у провідних країнах світу. Зазначено потреба виконання науково-дослідної роботи, щоб обґрунтувати технічні вимоги до сучасних переносних пожежних димососів і розробити пропозиції з підвищення ефективності гасіння пожеж з їх застосуванням. Визначено основні завдання, які необхідно вирішити в рамках виконання науково-дослідної роботи.

81.19.02.3004/231431. Обґрунтування конструкції та методика розрахунку конструктивно-технологічних параметрів ежекційного апарату, застосовуваного під час пожежогасіння. Дадашов І.Ф., Ковальов

О.О., Хмиров І.М., Поліванов О.Г. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.101-107. - укр. УДК 614.847.21.

На підставі аналізу з'ясовано, що наявні засоби та способи гасіння легкозаймистих рідин дають достатньо добрий результат тільки для невеликих розмірів горючих речовин. Для гасіння цих пожеж раніше запропоновано використовувати гель-формульовані вогнегасники та вогнезахисні композиції, які представляють собою двійкову систему, що складається з двох окремих і роздільно-одночасно поданих композицій. Вирішено питання ефективного застосування технології гасіння пожеж на резервуарах зберігання легкозаймистих горючих рідин з використанням гелеутворювальних вогнегасних і вогнезахисних сумішей, які потрібно подавати на задалегідь нанесений негорючий плавучий шар гранульованого піноскла. Для вирішення проблеми позитивних плавучих шарів гелеподібних композицій пропонували використовувати гранульоване піностворне скло - негорючий, нелетучий матеріал, і як пристрій для подачі гранульованого піноскла запропоновано використовувати апарат викиду повітря, подачу гранул з піноскла через шлангові лінії до горіння. Визначено тактичні та технічні вимоги, запропоновано конструкцію викидного пристрою для постачання гранульованого пінопласту. Ґрунтуючись на відомих методиках розрахунку конструктивних параметрів струменевих апаратів, проведено теоретичний аналіз роботи ежекційного апарату для подачі гранульованого піноскла запропонованої конструкції, а також запропоновано методику розрахунку його конструктивно-технологічних параметрів, що дало змогу створити дослідно-експериментальний зразок.

82 ОРГАНІЗАЦІЯ Й УПРАВЛІННЯ

82.05 Теорія і методологія управління

82.19.02.3005/228911. Теоретико-методологічні засади психології управлінської діяльності керівника в умовах інформаційного суспільства. Кононець М.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.190-200. - рос. УДК 35.08:[316.3:004].

Актуальність теми дослідження в тому, що теоретико-методологічні засади психології управлінської діяльності керівника в умовах інформаційного суспільства допомагають підвищити важелі управління та керівництва. Мета управління - отримання бажаного результату, який повинен бути отриманий після здійснення дій управління керівника як головної діючої сили, яка прямує до перетворень, намагається збільшити в організації самоуправлінське начало. Проблема дослідження в тому, що для ефективного управління слід відпрацювати надійні механізми виявлення і розвитку здібностей керівника, підвищити рівень професіоналізму і компетентності керівника до самого найвищого рівня, щоб управлінський організм не дезорієнтувався. Кваліфіковано виконати роботу управлінця може той, хто працює як спеціаліст, професіонал, компетентна людина. Висувається гіпотеза, що управлінець високого рівня професіоналізму і компетентності здатний сформувати психологічні основи організації, щоб вона працювала як єдиний соціальний організм. Задача дослідження - проаналізувати психологічні основи управлінської діяльності в умовах інформаційного суспільства, які дозволили б найбільш оптимально управляти конкретною організацією. Методологічні основи психології управлінської діяльності як основи ефективного керівництва включають методи культуротворчості, які використовуються для вирішення проблем організації, формування психологічної культури, позбавленої конфліктів, суперечностей, катаклізмів. Методологічною основою наукового дослідження психологічних засад управлінської діяльності як основи ефективного керівництва слугують методи, як системний, структурний, структурно-функціональний, історичний, компаративний, які дозволяють досягти більш високого рівня організації і самоорганізації за рахунок вмілого керівництва. Тому керівник повинен використати всю сукупність методів, прийомів, алгоритмів дій, методик, способів досягнення певних результатів, які приведуть до управління високого рівня. Робиться висновок, що детермінантами оптимізації психології управлінської праці керівника слугує модель, направлена на регулювання взаємовідносин, в яких використовувалися б ресурси інформаційного суспільства, в основі якого високе інформаційне забезпечення для підвищення ефективності управлінської праці.

82.19.02.3006/228912. Інформаційно-комунікативні технології як основа розвитку інформаційного менеджменту. Мельник В.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72, С.201-208. - рос. УДК 316.77.

Актуальність теми дослідження інформаційного менеджменту як сучасного напряму розвитку суспільства в тому, що в умовах ХХІ століття прискорився розвиток сучасної цивілізації у напрямку

глобалізації - економічної, політичної, культурної. Центральною проблемою для розвитку інформаційної цивілізації є інформація як один з самих важливих атрибутів і ресурсів людської діяльності, яка переростає у знання. У статті обґрунтовується сутність, задачі і основні напрямки розвитку концепції інформаційного менеджменту, детерміновані інформаціоналізмом. Перехід до нової інформаційної цивілізації носить характер "технократичного проекту", в основі якого інноваційний розвиток суспільства, що базується на інформаційній інфраструктурі. Розвитку інформаційного менеджменту сприяє "суспільство знань", яке культивує креативну особистість, формування якої базується на інформації та знаннях. Задачі дослідження - концептуалізація розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, які є основою розвитку інформаційного менеджменту; виявлення сутності, змісту і основних напрямків розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, які впроваджуються у практику освітнього процесу вищої школи. Методологічною основою становлення і розвитку інформаційного суспільства є інформаціоналізм, який досліджується М.Кастельсом (2000), аутопоезисна методологія Матурани і Варели, а також синергетичний та інформаціологічний методи, в основі яких не лінійність та інформаціологія. Результати дослідження - формування концепції інформаційного менеджменту як одного з самих сучасних напрямків розвитку інформаційного суспільства та інформаційно-інноваційної особистості. Висновок - концепцію інформаційного менеджменту слід впроваджувати на всіх напрямках розвитку суспільства, включаючи і вищу школу, яка потребує формування креативної особистості як суб'єкта інформаційно-інноваційного суспільства.

82.19.02.3007/229901. Розвиток узагальненого зводу знань з управління проектами. Кононенко І.В., Луценко С.Ю. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.10-17. - англ. УДК 65.012.

Зроблено аналіз літератури з питань створення та застосування гібридних методологій управління проектами на основі планових і Agile методологій. Поставлено завдання доповнення узагальненого зводу знань з управління проектами компонентами популярних Agile методологій DSDM і FDD. Наведено структуру узагальненого зводу знань з управління проектами. У нього додані принципи DSDM і цінності FDD, життєві цикли, ролі і відповідальності цих методологій. Принципи DSDM потрапили в три групи: цінності та принципи, що стосуються взаємодії членів команди, цінності і принципи, які стосуються продукту проекту, цінності і принципи, що стосуються технології роботи команди проекту. Цінності FDD потрапили тільки в останню групу. Процеси DSDM і операції FDD вставлені в таблицю областей знань і груп процесів узагальненого зводу знань з управління проектами. У звід знань додані практики DSDM і FDD.

82.19.02.3008/229902. Модель системи навчання з управління ІТ-проектами. Морозов В.В., Стешенко Г.М., Іларіонова Н.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.18-24. - укр. УДК 005.8:519.876.5.

Запропоновано модель системи навчання з управління ІТ-проектами, що враховує сучасні підходи до забезпечення компетентнісної освіти, вимог міжнародних стандартів з управління проектами та нормативної бази системи освіти в Україні. Визначено взаємодію університетської класичної освіти, як джерела професійних знань та компетенцій, і прикладних спеціалізованих програм навчання, як джерел додаткових практичних та бізнес-компетенцій. Показано складові системи та надано їх характеристику. Визначено навчальні модулі-проекти, як елемент генерації цінності навчальної програми. Обґрунтовано роль спільної лабораторії ІТ-проектів та академічного бізнес-інкубатора, принципи їх роботи та взаємодії у формуванні професійних компетенцій студентів програми з управління ІТ-проектами. Результати впровадження запропонованої моделі засвідчили ефективність запропонованого підходу не лише для магістерської програми з управління проектами, а також для інших бакалаврських програм ІТ-спеціальностей факультету. Збільшилася успішність студентів, кількість студентів, що працюють у реальних проектах під час навчання, та частка студентів, які працевлаштовуються за спеціальністю (керівники проектів та девелопери).

82.19.02.3009/229903. Моделі та механізми управління портфелем проектів охорони праці. Оганов А.В., Чернега Ю.С., Москалюк А.Ю., Гогунський В.Д., Пурич В.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.25-30. - рос. УДК 005.8:331.45.

Розглядається застосування ланцюгів Маркова в проектно-орієнтованому управлінні в галузі охорони праці та наводяться деякі з результатів досліджень портфеля проектів охорони праці. В умовах обмеження ресурсів на промислових підприємствах необхідно раціональне управління проектами охорони праці. Визначено, що запуск нових проектів охорони праці відповідної спрямованості, в єдиному портфелі проектів, дозволяє отримати очікуване підвищення рівня охорони праці на промисловому підприємстві. Реалізація цього можливо через створення портфеля проектів охорони праці. Якість формування портфеля проектів охорони праці безпосередньо впливає на рівень охорони праці, а значить на рівень промислової безпеки. Розроблено модель управління портфелем проектів,

яка відтворює фрагмент загальної схеми взаємодії проектів охорони праці різної спрямованості. Ланцюг Маркова є елементом системи управління охороною праці підприємства в цілому і включає в себе правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, лікувально-профілактичні та санітарно-гігієнічні проекти охорони праці. Наведене математичний опис моделі портфеля проектів марковської ланцюга дозволяє моделювати кількісні параметри системи, а саме, зміни ймовірностей станів системи.

82.19.02.3010/229904. Метод пошуку та аналізу даних з інтернет-ресурсів для формування актуальних вимог до кандидатів. Чередніченко О.Ю., Гринченко М.А., Василенко А.В., Матвеев О.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.31-38. - укр. УДК 004.053:519.681.

У статті розглянуті питання екстракції даних з Web-ресурсів на прикладі збору інформації щодо вакансій. Виділено три основні взаємодіючі сторони цього процесу: джерело даних, база даних та експерт. Розглянуто основні проблематичні сторони процесу видобування даних, а саме: наявність декількох джерел даних; представлення даних різними мовами; видобування даних з різних форматів файлів; багаторазові повторювані операції і безперервні оновлення. Проаналізовано та визначено переваги та недоліки таких методів WebMining як: аналіз DOM дерева, парсинг рядків, використання регулярних виразів, XML парсинг та візуальний підхід. У статті застосовано метод аналізу DOM дерева з використанням XPath. Запропоновано використання методу компараторної ідентифікації для моделювання процесу видобування даних. Представлено приклад застосування наведеного підходу для ідентифікації певної вакансії на сайті пошуку роботи. Розроблено тезаурус вимог роботодавців та налаштовано роботу парсера.

82.19.02.3011/229907. Концептуальна модель формування високоефективної команди наукового проекту. Данченко О.Б., Бедрій Д.І., Семко І.Б. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.51-56. - укр. УДК 005.8.

Управління людськими ресурсами є важливим розділом методології управління проектами. Керівнику проекту необхідно сформувати ефективну команду проекту та організаційну структуру управління персоналом, яка б мала змогу довести проект до завершення, створення якісного продукту проекту та задоволення бажань стейкхолдерів. Особливо це може допомогти у випадку виникнення проблем та питань, для вирішення яких необхідні лідерські якості керівника проекту, які дозволять перевести деструктивні конфлікти у конструктивні для покращення внутрішнього середовища у команді проекту. На підставі цього розроблена концептуальна модель формування високоефективної команди наукового проекту, яка враховує лідерські якості керівника проекту для створення ділової атмосфери у колективі та залучення всіх членів команди для спільного вирішення проблем та задач.

82.19.02.3012/229908. Програмні агенти в системах електронного навчання. Шубін І.Ю., Кириченко І.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277), С.57-63. - укр. УДК 519.2.

У даній статті розглянуто питання використання мультиагентного підходу для вирішення завдань управління ресурсами в системах електронного навчання. Підкреслено переваги мультиагентних систем у порівнянні з традиційними системами: забезпечують простоту реалізації, здатність до перенесення та масштабування, дозволяють проводити паралельні обчислення, керуються системами на основі знань, мають здатність до самоорганізації та еволюціонування. Запропоновано формалізацію задачі динамічного розподілу ресурсів на основі мережі потреб та можливостей. Визначено базові принципи побудови мережі, описано формальну модель взаємодії агентів. В статті запропоновано алгоритм, який дозволяє гнучко та оперативно вирішувати завдання розподілу інформаційних ресурсів відповідно до потреб середовища, які швидко змінюються. Виділено спеціалізовані компоненти для роботи агентів в системі: компонент комунікації агентів, компонент прийняття рішень та компонент потокових розрахунків.

82.19.02.3013/229917. Використання методу ранжирування при формуванні необхідного набору компетенцій команди проекту. Шерстюк О.І., Колесніков О.Є. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.31-37. - рос. УДК 005.8.

Пропонується метод формування необхідного набору компетенцій з метою подальшого його використання в практиці проектної діяльності на основі ранжирування. Набір компетенцій визначається згідно заданої структури робіт у проекті. Оцінка функцій проводиться на підставі заповнення матриці відповідальності учасників команди проектів. Розглянуто приклад проекту створення підготовчих курсів у вищих навчальних закладах. На основі даної матриці для учасників команди даних проектів були виділені компетенції для виконання певних завдань в проекті. Відбір компетенцій здійснювався згідно стандарту ІСВ 4 за трьома групами: практика, люди, перспектива. За

допомогою даного методу можливо обрати з набору компетенцій стандарту ICB 4 ті компетенції, що необхідні учасникам команди для реалізації певного проекту, та визначити вагові коефіцієнти, що забезпечують точність визначення необхідних компетенцій для виконання завдань в проекті.

82.19.02.3014/229918. Методологічні основи кластерного підходу в інноваційних проектах. Пітерська В.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.38-44. - укр. УДК 330.341.1: 65.012.

Розроблені теоретичні основи та методичні положення застосування кластерного підходу при реалізації інноваційних проектів. Було визначено показники оцінки рівня науково-технологічного розвитку при управлінні інноваційними проектами, встановлено критерії інноваційної кластеризації та сформовані методологічні основи визначення цінності проектно-орієнтованої організації при створенні кластерів в рамках виконання інноваційних проектів. Вирішення цих завдань потребує створення системи чіткої взаємодії держави, бізнесу, науки та освіти на основі використання ефективних інструментів управління проектами в рамках інноваційного розвитку, серед яких важливу роль має відігравати кластерний підхід. При цьому було визначено синергетичний ефект взаємодії учасників інноваційного проекту та створена карта кластеру роботи науково-дослідних та бізнесових організацій, що приймають участь у реалізації інноваційних проектів.

82.19.02.3015/229920. Управління безпекою на стадії планування проектів з масовим перебуванням людей з врахуванням категорії складності. Зачко О.Б., Кобилкін Д.С., Головатий Р.Р. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.53-58. - укр. УДК 008.5.

Проведено інформаційно-літературний аналіз проблематики впровадження проектів з масовим перебуванням людей. Зокрема враховано та показано статистику виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених ними загроз, їх наслідків, та можливих причин їх виникнення на об'єктах з масовим перебуванням людей. Представлена формалізована модель-схема управління безпекою на стадії планування проектів з масовим перебуванням людей з врахуванням категорії складності. Запропоновано категоризацію складності об'єктів будівництва, включаючи характеристики можливих наслідків відмови будівлі або споруди. На основі проведеного дослідження сформовано проектне середовище проекту створення об'єкту з масовим перебуванням людей та описано процес взаємодії його елементів, що дозволяє отримати безпековий ефект, який полягає в переході системи з стадії планування до стадії завершення з надійними показниками безпеки життєдіяльності.

82.19.02.3016/229921. Моделювання змісту проектів архітектурно-просторової доступності вокзальних комплексів. Фесенко Т.Г., Фесенко Г.Г., Мінаєв Д.М., Якунін А.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.59-68. - укр. УДК 005.8:725-056.26 +316.346.2.

Проаналізовано сучасні підходи до організації архітектурно-просторової доступності об'єктів цивільного будівництва. У фокусі дослідження - державні будівельні норми, необхідні для розробки архітектурних, проектно-технічних рішень вокзального комплексу. Зазначено, що маломобільні пасажирів - це не тільки особи з інвалідністю, а й особи похилого віку, вагітні жінки, діти та ін. Порівняно інклюзивні компоненти у функціонуванні залізничних компаній ПАТ "Укрзалізниця" (Україна) і Deutsche Bahn AG (Німеччина). Розроблено матрицю відстеження вимог маломобільних груп пасажирів у проектах організації архітектурно-просторової доступності вокзального комплексу. Запропоновано моделі контент-аналізу проекту організації доступності залізничного вокзального комплексу. Проведено аудит архітектурно-просторової доступності вокзального комплексу "Харків-Пасажирський". За його результатами виявлено "слабкі місця" щодо доступності для усіх маломобільних груп пасажирів.

82.19.02.3017/229924. Лідерство в системі поведінкових компетенцій фахівця з управління проектами. Гринченко М.А., Пономарьов О.С., Лобач О.В. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278), С.81-87. - укр. УДК 519.2:338.43.

Переважаючий командного характеру діяльності фахівців з управління проектами висуває високі вимоги до їх особистісного розвитку, а отже й до прищеплення їм поведінкових компетенцій. В системі цих компетенцій чільне місце належить лідерству. Тому виявлення потенційних лідерів і наступний цілеспрямований розвиток їхнього лідерського потенціалу постає важливим завданням навчально-виховного процесу. На підставі узагальнення практичного досвіду цієї діяльності розглянуто шляхи, методи і педагогічні технології, які допомагають успішно вирішити це завдання. Наведено також застосовувану технологію контролю знань студентів.

82.19.02.3018/230777. Управління розвитком організаційної культури як чинник впливу на зміни в організації. Андрукайтене Регіна, Череп А.В., Воронкова В.Г., Пунченко О.П., Кивлюк О.П. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.169-179. - англ. УДК 005.73.

Актуальність дослідження. Актуальність проявляється в тому, що організаційна культура - це важлива концепція, яка впливає на програми організаційних змін. Літературний аналіз свідчить, що не існує єдиного підходу до оцінки організаційної культури. Певний результат зміни культури може не здійснювати такого ж впливу на всі організаційні процеси, пов'язані з управлінською діяльністю. За словами Б.Мельникас (2008), для більш глибокого розуміння управління процесів зміни культури в управлінні в сучасному світі доцільно оцінювати сучасні методи управління, які відображають історичний розвиток життя і стереотипи, які проявляються у менеджерській діяльності. Мета дослідження - обговорити чинники та етапи розвитку організаційної культури. Завдання дослідження: визначити складові організаційної культури та чинники організаційної культури; ідентифікувати основні чинники організаційної культури, що впливають на результативність діяльності; обговорити етапи реалізації плану управління розвитком організаційної культури. Методи дослідження. Для досягнення цілі використовуються методи аналізу і синтезу наукової літератури. Висновки. Виділяються наступні ключові чинники, що впливають на організаційну культуру і пов'язані з фінансовими і нефінансовими показниками: орієнтація на клієнта, орієнтація на співробітників, застосування стандартів діяльності і звітності, інновації і схильність до змін, орієнтація процесу виробництва. Розвиток організаційної культури включає в себе етапи організації процесу самооцінки організаційної культури і підготовки і реалізації нового плану управління організаційною культурою. Розвиток організаційної культури - це тривалий процес, успіх якої залежить від застосування рішень і заходів, що базуються на якості і раціональності зворотного зв'язку. Дії щодо укріплення організаційної культури повинні бути розумно сплановані і скоординовані, постійно оцінюючи ефективність заходів, що застосовуються.

82.19.02.3019/230778. Концепція менеджменту сталого розвитку в умовах четвертої хвилі глобалізації (глобалізації 4.0). Мельник В.В. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75, С.180-192. - англ. УДК 005:330.34.

Актуальність дослідження пошуку стратегій розвитку менеджменту стійкого розвитку в умовах "глобалізації 4.0" має велике теоретичне і практичне значення і є інноваційною концепцією сучасності, тому що без збалансованого розвитку цивілізація існувати не зможе. В умовах "глобалізації 4.0" починають переосмислюватися проблеми, які виникли в часи розвитку технологій, що змінили світ. Мета дослідження - концептуалізація пошуку стратегій менеджменту збалансованого розвитку в умовах четвертої хвилі глобалізації (глобалізації 4.0). Мета статті : виявити проблеми сучасного соціально-економічного розвитку, які відрізняють винятковий динамізм та непередбачуваність процесів; здійснити аналіз терміну "стратегічний менеджмент стійкого розвитку"; розкрити стратегії менеджменту стійкого розвитку в умовах четвертої хвилі глобалізації (глобалізації 4.0) як національного, так і регіонального масштабів; сформулювати концепцію менеджменту стійкого розвитку в умовах "глобалізації 4.0". Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми. Ми спираємося на роботу Донелли Медоуз, Денніса Медоуз і Йоргена Рандерса "Межі зростання. 30 років потому" (Київ, 2018) - поновлене дослідження, що базується на нових даних про тенденції розвитку людської цивілізації. Методологія дослідження. В основі моделі - методологія системної динаміки та сучасних комп'ютерних можливостей. Наукова новизна - у виявленні проблем "глобалізації 4.0" та формуванні концепції збалансованого розвитку цивілізації. Результати дослідження - виявлено проблеми соціально-економічного розвитку, в основі яких знаходяться винятковий динамізм та непередбачуваність економічних процесів, поразка "четвертої промислової революції"; здійснено аналіз терміну "стратегічний менеджмент стійкого розвитку"; розглянуто стратегії менеджменту стійкого розвитку в умовах четвертої хвилі глобалізації як національного, так і регіонального рівня масштабів; сформовані перші підходи до вироблення концепції менеджменту стійкого розвитку в умовах четвертої хвилі глобалізації (глобалізації 4.0). Висновок - нами сформовано перші підходи до пошуку стратегій, що лягли в основу концепції менеджменту стійкого розвитку в умовах четвертої хвилі глобалізації (глобалізації 4.0).

82.19.02.3020/231298. Концепція управлінської освіти інформаційного суспільства. Кононець М.О. // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74, С.129-137. - укр. УДК 130.122:37.013.

Актуальність теми дослідження в тому, що управлінська освіта як складний соціальний феномен сучасності, є складовою частиною формування управлінської культури керівника. Управлінська освіта трактується з різних сторін, що свідчить, що управлінська освіта є міждисциплінарною матрицею багатьох соціогуманітарних та поведінкових наук. Постановка проблеми - управлінська освіта допомагає формуванню персональних якостей керівника, що в цілому сприяє формуванню концепції персонального менеджменту. Саме на постіндустріальній стадії відбувається становлення і розвиток управлінської освіти, що базується на знаннях, інтелекті, професіоналізмі. Аналіз останніх досліджень

і публікацій - для аналізу ми виділяємо публікації В.Беха, Ю.Бех, В.Воронкової, О.Кивлюк, В.Нікітенко, М.Максименюк, Р.Олексенка, О.Пунченка, О.Сосніна, що дозволяють нам проникнути в сутність управлінської культури як основи управлінської освіти. Виділення недосліджених частин загальної проблеми - управлінська культура як складне соціальне явище залишається досить мало проаналізованою, від її рівня та високої якості залежать всі перетворення в нашій країні. Постановка завдання - аналіз методологічних засад управлінської освіти в контексті філософії освіти. Методи - загальнонаукові та методи конструктивної методології, що застосовуються до управлінських наук. В економічній, соціологічній, соціально-філософській літературі останніх років отримала розповсюдження концепція "суспільства, що навчається". Виклад основного матеріалу. В основі дослідження - концептуалізація методологічних засад, що дозволяють проникнути у таке складне явище, як управлінські науки, що оновлюються в епоху інформаційного суспільства, розробка напрямів удосконалення викладання управлінських наук в умовах переходу до нового технологічного укладу. Наукова новизна дослідження - в застосуванні конструктивної методології, яка свідчить про те, що управлінські науки - це науки праксеологічної спрямованості. Доведено, що найважливіші атрибути управлінської культури, направленої на аналіз складної саморегульованої системи, - це самоорганізація та рефлексивність. Саме ці атрибути сприяють формуванню інноваційної управлінської парадигми. Це якісно прискорює процес розвитку і трансформації соціуму за рахунок включення в нього інтенціональних, так і непередбачуваних наслідків. Все це прискорює трансформаційні процеси в сучасному українському суспільстві. Висновки - філософію освіти слід розглядати як процес, результат і соціальне явище. Головна задача управлінських наук - прогностична, яка досліджує закономірності об'єктивної реальності, направленої на те, щоб нарощувати інформаційний, виробничий, організаційний потенціал. Використання даного потенціалу сприяє формуванню концепції персонального менеджменту керівника, який необхідний для вирішення проблем сучасного суспільства та підвищення динамічного розвитку держави і суспільства.

82.19.02.3021/231620. Ризик як гавернментальна стратегія: суспільство ризику в умовах нової управлінської парадигми. Кривошеїн В.В. // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39), С.31-44. - укр. УДК 316.2.

Показано, що предметом фуколдіанського дослідження ризиків є дискурси ризику, які можуть включати як раціональний, так і ірраціональний компоненти, як експертне знання, так і знання простих людей. Відповідно до цих уявлень ризик розуміється як гавернментальна стратегія, що заснована на ризик-сприйнятті індивідів, які здійснюють постійний моніторинг своєї тілесності, керуючись цілями неоліберальної біополітики. Саме ж ризик-сприйняття, по суті, соціально і культурно сконструйоване структурами, які претендують на виробництво експертного знання як "істини". Відповідно, змінюється характер соціальної стратифікації: тепер населення постає у вигляді різних груп ризику в залежності від його ступеня.

82.15 Організація управління економікою

82.19.02.3022/228848. Дослідження становлення корпоративного управління у вітчизняній практиці господарювання (теоретичний аспект). Потьомкіна О.В., Чиж Н.М. // Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1, С.209-214. - укр. УДК 005.34.

У статті досліджені чинники впливу на становлення корпоративного управління у вітчизняній практиці господарювання. Виокремлені основні групи учасників корпоративної системи та сформовано їх інтереси. На цій основі запропоновано механізм управління корпораціями, що полягає у комплексному підході та включає в себе економічні, мотиваційні, організаційні заходи.

86 ОХОРОНА ПРАЦІ

86.01 Загальні питання охорони праці

86.19.02.3023/229521. Порівняльні тестування продуктів для ентерального харчування. Притульська Наталія, Мотузка Юлія. // Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27), С.50-56. - укр. УДК 641.1-042.2:613.2.032.33.

Наведено підходи до розробки програми порівняльного тестування товарів відповідно до міжнародних вимог. Представлено результати порівняльного тестування продуктів для ентерального харчування та проаналізовано ризики споживачів при їх придбанні.

86.25 Професійні хвороби та їхня профілактика

86.19.02.3024/228976. Робочі умови і професійні хвороби в Кривбасі на гірничохімічних підприємствах. Швагер Н.Ю., Заїкіна Д.Р. // Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний університет, 2017, №102, С.196-199. - англ. УДК 622.8.

Мета. Аналіз професійних хвороб в гірничохімічних підприємствах Kryvbas, щоб визначити майбутню процедуру ототожнення напрямів і загрози оцінки ризиків, які мінімізують ушкодження по місцю виробництва. Методи дослідження. Зараз, є загальнонаціональна необхідність розвиватися новим і довів його методи значення, засоби і принципи гігієни праці і безпеки і просування оздоровлення працівників, у тому числі гірники, чия робота має відношення до високих категорій ризику до здоров'я і виживання. Це було використаним узагальненням і літературними джерелами аналізу і статичною інформацією відносно робочих умов в железнорудних мінах. Оригінальність. Це підтверджено потреба в реконструкції і обладнавши сучасне устаткування ряду промисловості, оскільки виробничі авуары характеризує over - limit одяг, - використана застаріла технологія і устаткування. Амортизація виправленого производство-имела відношення до авуарам, у тому числі машини і устаткування в багатьох підприємствах прибуває в 60-70 і навіть 90%. Практичне значення. Виправдання вибору аналітичних причин методу виділило або інші обставини. Результати. Вимагається, щоб це вирішило головні видатні проблеми професійних хвороб, щоб поліпшити умови на робочому місці, здійснюючи сучасні технології; щоб притягнути науковий потенціал міста, щоб звернутися до проблеми поліпшення робочих умов; щоб розвивати сучасні складні плани в оздоровчих заходах у виробництві специфічних індикаторів професійних хвороб; щоб підвищити якість професійної патології допомагають населенню. Індустріальне непогодження і дефекти, які були внесені до списку в статтю, вказують потребу: правильне формулювання професійної захисної і оздоровчої адміністративної системи; розвиток нових методів учбових менеджерів підприємств; спеціальні огляди, що проводять, і вчиться, щоб ідентифікувати проблеми в організації безпечної роботи працівники в гірській промисловості, і так далі.

86.31 Працездатність. Експертиза працездатності

86.19.02.3025/230152. Роль професійно-трудової реабілітації осіб із інвалідністю у контексті безпеки праці. Данова К.В., Хворост М.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.119-123. - укр. УДК 614.8:62-05:613.6.027:364.26:331.582.2.

У статті наведені статистичні дані, які характеризують зростання чисельності та низький рівень професійної зайнятості осіб із інвалідністю в Україні. Проаналізовано законодавчі акти України стосовно соціального захисту та медико-соціальної експертизи осіб із інвалідністю, які визначають роль професійно-трудової реабілітації особи із особливими потребами у сприянні працевлаштуванню працівника із інвалідністю, а також забезпеченні безпеки його перебування на робочому місці.

87 ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА. ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

87.03 Теорія і методи вивчення охорони довкілля. Економічні основи використання природних ресурсів

87.19.02.3026/229169. До формування наукових засад екологічної геософії. Кисельов Ю. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.28-33. - укр. УДК 1:504:91.

Як і традиційна геософія, екогеософія вивчає, передовсім, духовну сферу ландшафтів. Екогеософія є міждисциплінарною галуззю науки, що визначає її об'єктно-предметну сферу. З одного боку, зазначена наука досліджує земну поверхню (об'єкт географії) та просторові відносини на ній. З іншого

боку, в центрі уваги екогеософії перебуває Ойкос - Дім людства, який є об'єктом глобальної екології (біосферології). Виходячи з концепції тривіневості об'єкта О. Шаблія, реальним об'єктом екогеософії ми визнаємо земну поверхню, а її концептуальним об'єктом - духовну сферу антропогенно модифікованого геопростору. Віртуальним об'єктом екогеософії ми вважаємо геоінформаційні системи, що відображають такий геопростір. Предметом екогеософічних досліджень є чинники генези духовної сфери антропогенно модифікованого геопростору. До головних методологічних засад екогеософії належать географічні наукові підходи - антропогеографічний, хорологічний, геокомпонентний, ландшафтний, екосистемний, ноосферний, синергетичний, пасіонарний, закони й принципи сучасної екології, концепції сталого розвитку, взаємодії природи й людини тощо. Екогеософія належить до числа "софійних" наукових дисциплін, які акцентують на категорії Духу, зокрема на проблемі духовної складової ландшафтів. Ми вважаємо, що виникнення екологічних криз пов'язане з явищем пасіонарності не меншою мірою, ніж з економічними чинниками. На нашу думку, рівень розвитку продуктивних сил лише визначає масштаби таких криз. Перебування західноєвропейського суперетносу у стадії інерції пасіонарності зумовлює посилення глобальних антиекологічних тенденцій у природокористуванні. Розглядаючи екологічні проблеми в контексті теорії пасіонарності Л. Гумільова та сформульованої нами концепції ландшафтно-етнічної взаємодії, ми вважаємо за доцільне виділити два принципово відмінних способи людського "буття-в-ландшафті". З одного боку, це - природний (гармонійний, екологічний), з іншого - штучний (дисгармонійний, антиекологічний) спосіб. Сутність природного способу, притаманного народам світу ще від найдавніших часів, полягає в "засвоєнні" етносом, який населяє певну територію, духу панівного в її межах ландшафту. Штучний спосіб передбачає експлуатацію ландшафту людиною, що зумовлює докорінні зміни як матеріальних його компонентів, так і духовної сфери. Зокрема, поширення такого способу природокористування на Донбасі стало однією з причин поширення в цьому регіоні проросійських і сепаратистських тенденцій. Промисловим і взагалі високоурбанізованим районам властиві найбільші відмінності між геософічними та екогеософічними характеристиками. Сучасне велике місто є територією з докорінно зміненими ландшафтами, в яких не зазнали модифікації лише дочетвертинні гірські породи (а в місцях видобутку корисних копалин порушене навіть їхнє напластування). Тим більшого значення набувають проблеми антропогенізованих ландшафтів великих міських агломерацій, а особливо - мегалополісів (Бостваш, Рур, Токіо - Осака - Наґоя тощо). З позицій екогеософії, зазначені фрагменти геопростору суттєвою мірою вилучаються зі сфери ландшафтно-етнічної взаємодії. Крім антропогенного перетворення довкілля, це зумовлено також мішаним багатонаціональним складом населення багатьох агломерацій мегалополісів, а також незначною кількістю або навіть відсутністю історичних і культурних пам'яток, чітко пов'язаних із певним етносом. Саме характер поведінки людської спільноти в природному середовищі - спрямований на раціональну організацію екосистеми або підпорядкування її компонентів власним інтересам і потребам - зумовлює природний або штучний спосіб ландшафтно-етнічної взаємодії. Згідно з концепцією етногенезу Л. Гумільова, природний спосіб ландшафтно-етнічної взаємодії найбільш притаманний початковим фазам етногенезу (піднесення, акматична), штучний - завершальним (інерція, обскурація).

87.19.02.3027/231160. Соціально-екологічна відповідальність бізнесу та питання екологічної безпеки в сучасних умовах. Омаров Азад Енвер-огли. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19), С.64-75. - укр. УДК 351:504.05.

В Україні проблема екологічної безпеки набула особливої актуальності. Крім того, питання співпраці бізнесу та державних органів є життєво важливим для сфери охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки держави. Оскільки політика національної безпеки є динамічним засобом досягнення та збереження балансу між реальними та потенційними загрозами, підходи до її досягнення та досягнення постійно змінюються. За сучасних умов реалізація політики щодо екологічної безпеки вимагає стратегічного бачення, що передбачає посилення ролі міжнародної спільноти та ділових кіл у забезпеченні глобальної екологічної безпеки та її впливу на екологічну безпеку окремих країн та соціальні аспекти розвитку держави. Проблеми, пов'язані з національною екологічною безпекою, були досліджені в роботах М. Бринчук, В. Петрова, Б. Щербицького, Ю. Шемшученко, К. Ситника, Т. Захарченко та інших вчених. У XX-XXI століттях питання вдосконалення політики екологічної безпеки потрапили в основу наукової думки таких дослідників, як О. Ковтун, О. Крайнюков, В. Потапенко та інші. Метою статті є ідентифікація та аналіз способів перегляду соціальної відповідальності бізнесу та державних органів щодо екологічної безпеки, виявлення найбільш гострих проблем та протиріч у реалізації національної політики щодо екологічної безпеки. Соціально-екологічна відповідальність приватного сектору тісно пов'язана з етичними нормами ділової спільноти, які доповнюють систему норм і вимог природоохоронного захисту, встановлених законом, галузевими стандартами тощо. Він настійно закликає діючі підприємства реалізувати та брати участь в різних діях, спрямованих на запобігання та мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище, раціональне управління природними ресурсами, збереження сировини та енергії в економічній

діяльності, запобігання надзвичайним ситуаціям та кризовим ситуаціям, підтримка заходів охорони здоров'я, збереження культурної та історичної спадщини, захист біологічних видів, що знаходяться під загрозою зникнення тощо. Зважаючи на діяльність компаній у сфері соціально-екологічної відповідальності, слід зазначити, що всі компанії, що займаються вирішенням екологічних проблем, можна розділити на дві групи: 1. Компанії, які економічно вигідні з вирішення екологічних проблем наприклад, при впровадженні ресурсозберігаючих технологій та, таким чином, зменшення собівартості продукції; 2. Компанії, які займаються вирішенням екологічних проблем задля створення позитивного іміджу, оскільки вони вважають, що основною метою їх діяльності є отримання прибутку. У глобальному масштабі для соціально відповідальних компаній найбільш важливими екологічними проблемами, які можуть бути вирішені лише з екологічно орієнтованої економічної діяльності, є: забруднення всіх компонентів навколишнього середовища (атмосфера, водні об'єкти, ґрунти тощо), що перевищує асимілятивний потенціал екосистем; виснаження невідновних природних ресурсів (нафта тощо) та деяких відновлюваних природних ресурсів (прісна вода, ліси тощо); занепад та втрата біологічного різноманіття. Екологічні проблеми виникають внаслідок некоординованості економічних, демографічних та природних ресурсних аспектів процесу економічного розвитку, які формуються на національному рівні з подальшим розвитком тенденцій у глобальному масштабі. Для вирішення екологічних проблем необхідно сформулювати стратегію співпраці між країнами у вирішенні масштабних екологічних проблем. Отримання міжнародних природоохоронних організацій, що беруть участь у співробітництві, встановлення єдиних екологічних стандартів, залучення інвесторів та надання грантових програм для поліпшення екологічної ситуації - це шлях подолання проблем та надання важливого імпульсу розвитку природоохоронної діяльності в цілому.

87.19.02.3028/231440. Зелені інвестиції як засіб вирішення екологічних проблем суспільства та розвитку національної економіки. Блага В.В., Благой В.В., Попадинець О.В. // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20), С.39-50. - укр. УДК 330.322.

Мета: дослідити прибутковість, рентабельність та доцільність впровадження інноваційних методів переробки відходів та можливість їх використання для виводу підприємства з кризового стану. Методика дослідження: економіко-статистичні методи - для обґрунтування обсягу ринку переробки автопокришок в Україні, метод розрахунку кількості певного типу відходів для визначення сировинної бази при розробці проекту інноваційного розвитку підприємства. Результати дослідження: визначено основні показники ефективності еко-інноваційних інвестиційних проектів, обґрунтовано обсяг ринку переробки автопокришок в Україні, розроблений бізнес-план інвестиційного проекту з урахуванням особливостей підприємства-інвестора, сформовані показники ефективності проекту та можливі фактори, які будуть впливати на подальший розвиток еко-інноваційного інвестиційного проекту, удосконалений метод розрахунку кількості певного типу відходів та проведена оцінка можливості його використання для визначення сировинної бази при розробці проекту інноваційного розвитку підприємства. Наукова новизна: удосконалений метод розрахунку кількості певного типу відходів (автомобільних покришок), який на відміну від існуючого враховує виробництво, експорт та імпорт нових, відпрацьованих, легкових та не легкових автопокришок та сприяє визначенню сировинної бази при розробці проекту інноваційного розвитку підприємства, що забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень на підприємстві. Практична значущість: розроблений метод розрахунку кількості певного типу відходів та використання його для визначення сировинної бази при розробці проекту інноваційного розвитку підприємства дозволяє обґрунтувати перспективність еко-інноваційних інвестиційних проектів, сприяє вирішенню екологічних проблем суспільства та розвитку національної економіки. Створює предметну базу для кооперації з державними та муніципальними органами влади, проектування більш складних та комплексних систем з переробки, що дозволить зменшити собівартість та збільшити продуктивність виробництва, подальшу переробку отримуваної сировини у продукцію з більшою доданою вартістю.

87.15 Забруднення довкілля. Контролювання забрудненості

87.19.02.3029/230009. Проблеми та перспективи страхування екологічних ризиків в Україні. Дмитренко Т.В., Телюра Н.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137, С.80-86. - укр. УДК 504.368.

Процедура страхування екологічних ризиків сприяє поліпшенню екологічної ситуації та підвищенню рівня екологічної безпеки в Україні. Запровадження комплексного підходу до проведення оцінки ризиків та страхування, запобігання та мінімізації наслідків стихійних лих є підґрунтям для реалізації державної екологічної політики на засадах сталого розвитку.

87.19.02.3030/230064. Ергономічні аспекти екологічної безпеки. Протасенко О.Ф., Івашура А.А. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.68-72. - укр. УДК 331.101.1.

Розглянуто проблему аналізу і дослідження екологічної безпеки людини і навколишнього середовища через призму ергономіки. Актуальність проблеми обумовлена взаємозв'язком між поняттями, а також можливістю їх застосування для розроблення нових заходів підвищення безпеки людини і навколишнього середовища. Інтеграція екологічних складових в ергономіку дозволяє застосовувати її для вирішення завдань безпеки у різних сферах.

87.19.02.3031/230074. Екологічна безпека населених пунктів України розташованих на евтрофованих водних об'єктах. Дмитрієва О.О., Телюра Н.О., Хоренжая І.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.120-125. - укр. УДК 504.064.3:628.29.

Екологічна безпека є невід'ємною частиною національної безпеки кожної держави і реалізується в населених пунктах та відповідає вимогам стратегії сталого розвитку: в її соціальному, екологічному та економічному аспектах. В рамках дослідження авторами запропоновано процедуру обґрунтування напрямку розвитку екологічної безпеки населених пунктів, шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку.

87.19.02.3032/230119. Принципи впровадження екологічного маркування продукції. Михайлова Є.О., Ворожбіян М.І., Мороз М.О., Панчева Г.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.43-50. - укр. УДК 502 504 : 659.

Розглянуто перспективи застосування екологічного маркування, як дієвого інструменту екологічного маркетингу. Визначено сутність, мету, основні принципи та критерії сертифікації екологічно чистої та безпечної для здоров'я людини та довкілля продукції. Наведено загальну характеристику типів екологічного маркування та найбільш відомих екологічних знаків. Проведено аналіз особливостей впровадження екологічного маркування в Україні.

87.19.02.3033/230122. Розробка методології досліджень теплових процесів в системах екологічного контролю емісії твердих частинок з відпрацьованими газами дизелів. Полив'янчук А.П., Смирний М.Ф., Плюгін В.Є., Каслін О.І., Скурідіна О.О. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.62-70. - укр. УДК 621.43.068.

Проаналізовано проблему впливу теплового стану газової проби на точність найбільш зручного та компактного обладнання для екологічного діагностування дизельних силових установок за показником емісії твердих частинок з відпрацьованими газами - мікротунелів. Розроблено методологію досліджень теплових процесів у різних тунелях - еталонних повнопотокових та частковопотокових, яка дозволяє вирішити вказану проблему.

87.19.02.3034/230153. Формування математичної моделі організаційно-технічного методу скорочення негативних наслідків надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру регіонального рівня поширення небезпеки. Шевченко Р.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.124-131. - укр. УДК 614.8.

В роботі розглянуто процес формування математичної моделі організаційно-технічного методу скорочення негативних наслідків надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру регіонального рівня поширення небезпеки. В ході якого проведена формалізація параметрів та формування низки припущень, що дозволило визначити еквіваленту схему інформаційно-комунікативного взаємовпливу процесів поширення негативних наслідків надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру та розробити відповідну імітаційну математичну модель залежності кількості загиблих та числа жертв у наслідок надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру регіонального рівня від варіації факторів зовнішнього впливу "інформаційної", "природної" та "соціальної" груп.

87.19.02.3035/230156. Дослідження екологічного стану районів Харківської області засобами геоінформаційних технологій. Євдокімов А.А., Ієвлева О.Ю., Фесенко А.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.145-150. - укр. УДК 528.856:502.1 (477.54).

Проводиться аналіз та вибір підходів дослідження екологічного стану районів Харківської області засобами геоінформаційних технологій. Наведено результати використання сучасних ГІС - технологій для створення цифрових картографічних моделей зон атмосферного, радіаційного, ґрунтового та інших типів забруднень територій з метою визначення їх екологічної якості на прикладі Харківської області. Втілено ГІС - орієнтований системний підхід до відображення та аналізу стану забруднення територій під час побудови тематичних карт.

87.19.02.3036/230402. Встановлення виду інгібування біохімічного процесу поглинання вуглекислого газу. Дячок В.В., Катишева В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.61-64. - укр. УДК 504.054.001.5; 504.064.

На шляху до прогресивного суспільства постало питання регулювання обсягу забруднювальних речовин у навколишньому середовищі. Здійснювати це можна завдяки застосуванню технологій очищення, в яких поєднуються три елементи - фізичні, хімічні та біологічні. Прикладом таких технологій є біотехнології із застосуванням фотосинтезувальних мікроводоростей. Мікроводорості, на відміну від наземних рослин, поглинають у 7-10 разів більше діоксиду карбону за однаковий проміжок часу та володіють здатністю адаптуватися у край несприятливих умовах. У продуктах спалювання палива, окрім діоксиду карбону, завжди містяться й інші оксиди, зокрема діоксид сульфору через присутність сполук сірки у паливі. Відтак потрібно дослідити процес очищення промислових газових викидів за участі хлорофілсинтезувальних мікроводоростей у присутності SO₂, що адекватно вивченню впливу діоксиду сульфору на процес фотосинтезу. Представлено результати експериментальних досліджень з вивчення впливу діоксиду сульфору на динаміку поглинання вуглекислого газу хлорофілсинтезувальними мікроводоростями типу *Chlorella*. Опрацьовані експериментальні дані згідно з теорією ЛайнуївераБерка підтверджують випадок зворотного неконкурентного інгібування. Встановлено допустимі значення концентрацій діоксиду сульфору для процесу поглинання вуглекислого газу хлорофілсинтезувальними мікроводоростями.

87.19.02.3037/230407. Оцінювання впливу "Львівводоканалу" на довкілля. Хомко Н.Ю., Руда М.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.83-87. - укр.

Проаналізовано екологічні проблеми функціонування очисних споруд "Львівводоканалу". Досліджено каналізаційні споруди міста Львова, що складаються з двох технологічних ліній, які розташовані на правому і лівому берегах річки Полтва. Встановлено, що незадовільний стан систем водовідведення і пов'язане з цим забруднення водойм є однією з головних проблем навколишнього природного середовища України, що становить значний ризик для здоров'я населення. Наявні технічні споруди для відведення та оброблення стічних вод знаходяться на прогресуючій стадії фізичного розпаду. Оскільки провести значну заміну установок найближчим часом є нереалістично, терміново потрібно розробляти концепції і заходи з ремонту наявних установок, які покращують очистку стічних вод і можна їх використати в наступні роки. Проведено дослідження стосовно впливу очисних споруд на територію підприємства, визначено вміст важких металів у осаді первинних відстійників та у ґрунті, що знаходиться у межі зони впливу цього техногенного об'єкта. Підтверджено, що значні концентрації фенолу, формальдегіду та інших антисептиків спричиняють денатурацію білків протоплазми, а ефір і ацетон руйнують оболонку живих клітин. Встановлено, що на територіях (на захід та на північ від мулових майданчиків) є перевищено норми вмісту важких металів: кадмію, міді, нікелю, свинцю, хрому, цинку. Ці важкі метали належать до I та II класів небезпеки. Не виявлено перевищень ГДК та фонових концентрацій з амонію обмінного, фосфору (рухомі форми), нітратів, сульфатів, хлоридів в об'єднаній пробі ґрунту на північ від мулових майданчиків.

87.19.02.3038/230557. Пірогенний вплив на геохімічну міграційну здатність важких металів. Буц Ю.В., Крайнюк О.В., Барбашин В.В., Кобзін В.Г. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.100-111. - укр. УДК 504.05:504.062.

Мета. Дослідження динаміки геохімічної міграційної здатності важких металів внаслідок дії техногенного навантаження пірогенного походження. Методи. Аналітичні: атомно-абсорбційний аналіз, рН-метричний; діапазон осадження гідроксидів і області переважання розчинних гідросокомплексів вивчені за допомогою побудови концентраційно-логіфімічних діаграм (КЛД). Результати. Проведені дослідження щодо концентрації важких металів у ґрунтах вказують на трансформацію їхніх міграційних властивостей. Відзначено різноманітність та різнобічність поведінки хімічних елементів у компонентах довкілля після ураження пожежами. У різних екологічних умовах можна спостерігати широкий діапазон кількісних значень геохімічної міграції або акумуляції конкретного хімічного елементу. Аналітичні результати доводять, що за вмістом елементів-мігрантів, величин рН, ділянки згарищ, які знаходяться приблизно в однакових умовах, але пройдені низовою або верховою пожежею розрізняються досить відчутно. Важкі метали, що потрапили у довкілля, можуть утворювати важкорозчинні гідроксиди. Крім того, у ґрунтовому розчині є ймовірність утворення металами гідросокомплексів з різною кількістю гідроксид-іонів. Висновки. Отримані розрахунки рекомендується використовувати для прогнозування геохімічної міграції важких металів у ґрунтах після техногенних наслідків надзвичайних ситуацій пірогенного походження.

87.19.02.3039/230847. Інформаційні технології ідентифікації та діагностики рівня концентрації шкідливих викидів техногенних систем в природне середовище з використанням лазерних 3D-концентратомірів. Лиса Н.К., Сікора Л.С., Федина Б.І., Ткачук Р.Л. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.109-119. - укр. УДК 504.054.001.5; 504.064.

На сучасному етапі розвиток технологій виробництва, а відповідно і шкідливі викиди продуктів технологічного процесу, зріс до такого рівня, що впливає на стан екосистем як локального, так

глобального характеру, що призводить до зміни клімату, породження екологічних катастроф із тяжкими наслідками для соціальної інфраструктури. Відповідно, проблема ідентифікації та діагностики джерел забруднень різної фізико-хімічної та енергетичної структури є надалі актуальною. Проведено аналіз літературних джерел, у яких розглянуто проблему екомоніторингу за період 1980-2017 рр. і викладено результати досліджень та історію катастроф за останні 100 років. Обґрунтовано методи лабораторних досліджень, вимірювальні засоби та інструментарій, державні нормативи, міжнародні програми екологічної безпеки, що підтверджує актуальність дослідження. Сформульовано завдання дослідження, обґрунтовано методи створення комплексних систем екомоніторингу на підставі інформаційних і системних технологій і інформаційно-ресурсної концепції управління та прийняття рішень для мінімізації шкідливих викидів в атмосферу. Проведено аналіз структури джерел забруднень, які породжуються енергоактивними техногенними системами з ієрархічною структурою організації технологічного процесу. Розглянуто структуру енергоактивної техногенної системи на прикладі енергоблоку ТЕС. Проведено аналіз режимів функціонування енергоактивного об'єкта на технологічному рівні термодинамічних енергетичних перетворень, визначено критичні стани. На підставі літературних і технічних даних побудовано таблиці, які характеризують властивості палива (вугілля), хімічну структуру продуктів згорання і їх викиди в атмосферу й екосередовище (воду і ґрунти).

87.19.02.3040/231326. Використання SimaPro 8 для порівняльного аналізу впливу різних типів автомобілів на довкілля. Одноріг З.С., Тимчук І.С., Жидун В.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.64-67. - укр. УДК 504.06:656.13. Проаналізовано екологічні проблеми, котрі пов'язані із автомобільною галуззю, зокрема транспортування. Грамотному прийняттю рішень щодо покращення екологічних аспектів транспортних засобів для державного чи приватного бізнесу допомагає такий інструмент екологічного менеджменту як Оцінка Життєвого Циклу. Цей метод полягає у визначенні усіх чинників впливу на стан навколишнього природного середовища на кожному етапі виробництва продукції. Здійснено експериментальні дослідження щодо визначення впливу на довкілля автомобілів із бензиновим двигуном (ЄВРО-3 та ЄВРО-5) та електромобілем (Tesla Semi) завдяки сертифікованій комп'ютерній програмі з екологічного моделювання SimaPro 8 в режимі роботи "Invenatary". Проведено розрахунок за допомогою алгоритму LCA Wizard, який є розробкою компанії "PRÿ Sustainability". Результатами цього моделювання стали оцінки в Impact Points, згідно зі значеннями яких використання електричних агрегатів є ефективнішим в 1,73 рази порівняно зі стандартом палива ЄВРО-3 та в 1,53 - порівняно зі стандартом палива ЄВРО-5, навіть за умови використання ідентичного типу викопного палива. Визначення впливу на категорії, а саме: Здоров'я суспільства; Якість екосистем; Зміна клімату; Ресурси - допомогатиме здійснити оцінку загального впливу на стан навколишнього середовища на будь-якій стадії автомобілебудування, експлуатації та споживання енергоресурсів.

87.19.02.3041/231358. Інформаційно-методична основа визначення оцінки екологічності складних природно-техногенних об'єктів. Козуля Т.В., Білова М.О. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1, С.65-74. - укр. УДК 519.713: 504.064. Визначено основні шляхи удосконалення комплексної системи оцінювання безпечності стану складних природно-техногенних об'єктів з виявленням факторів їх дестабілізації з метою регулювання сталого розвитку і прийняття керувальних заходів. Проаналізовано перспективи впровадження когнітивного моделювання в систему інформаційно-методичного забезпечення оцінки екологічності складних об'єктів. Надано практичну реалізацію запропонованої методики на прикладі прогнозування стану Харківського регіону.

87.19.02.3042/231370. Інформаційно-алгоритмічна підтримка комплексної оцінки екологічності системних об'єктів. Козуля Т.В., Ємельянова Д.І. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.68-76. - укр. УДК 519.713: 631.411.6. Обґрунтовано доцільність застосування комплексного підходу до розроблення методичного забезпечення оцінки якості і безпечності системних об'єктів з позицій сталого розвитку. Визначено необхідність застосування показників комплексного оцінювання екологічності на основі MIPS-аналізу і ризик-характеристик стану складних систем з метою підвищення якості прийняття об'єктивних рішень щодо зниження ступеня небезпеки в екологічному аспекті. Алгоритмічне забезпечення розроблено для практичної реалізації методики комплексної оцінки екологічності системних об'єктів з урахуванням зв'язку між їх станом і процесами внутрішньої самоорганізації і зовнішньої взаємодії з навколишнім середовищем.

87.19.02.3043/231374. Методика вибору математичної моделі екологічного процесу. Мікулін В.В. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2, С.115-129. - укр. УДК 519.226.

У XXI ст. пошук підходів до вирішення екологічних проблем зумовлений загрозами існування навколишнього середовища внаслідок провадження різноманітних видів діяльності та бездіяльності людини. Більшу половину земної поверхні змінено людиною. Ця модифікація називається зміною в землекористуванні. Не лінійності у змінах у землекористуванні можна вивчати за допомогою інструментів інтелектуального аналізу даних. Запропоновано розглядати більш детально три моделі для зміни землекористування: штучні нейронні мережі, методи класифікації і регресії за допомогою побудови дерева рішень і багатовимірні адаптивні регресійні сплайни. Порівнюються результати трьох інструментів інтелектуального аналізу даних.

87.19.02.3044/231378. Ідентифікація інтенсивності джерел забруднення атмосфери на базі гібридних обчислювальних систем. Льїн М.І., Новіков О.М. // Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3, С.21-28. - укр. УДК 681.513.675.

Розглянуто метод ідентифікації інтенсивності джерел хімічно взаємодійних забруднювальних домішок з урахуванням явища самоочищення під час досягнення граничної концентрації. Для обчислювальної реалізації показано можливість застосування паралельних методів на базі графічних прискорювачів архітектури Nvidia CUDA. Метод ідентифікації джерел в сукупності з паралельною обчислювальною реалізацією з використанням модифікованого методу червоно-чорного впорядкування (Д4) дає змогу скорочувати час моделювання у 12 разів та використовувати оперативну пам'ять на 30% у ході застосування графічного прискорювача Nvidia c2050 порівняно з вузлом кластера НТУУ "КПІ".

87.19.02.3045/231433. Інтеграція ігрових, системних та інформаційно-ресурсних концепцій оцінки енергоактивної взаємодії техногенних і екологічних систем (Ч. 1). Сікора Л.С., Лиса Н.К., Ткачук Р.Л., Федина Б.І., Кунченко-Харченко В.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.112-124. - укр. УДК 004.942.

Встановлено, що сучасний пришвидшений розвиток техногенних виробничих структур призвів до росту концентрації шкідливих викидів та їх об'єму в екосередовище (ґрунт, воду, атмосферу), зріс рівень забруднення сіл, міст, цілих регіонів. Ускладнення технологічних процесів, ріст виробничих потужностей теплових електростанцій, транспорту, нафтогазової промисловості, у структуру яких входять енергоактивні об'єкти, ускладнив процеси управління, що призвело до зниження в певних галузях рівня безпеки їх функціонування та підвищило ризики аварій та катастроф. При цьому рівень ризиків аварій і техногенних катастроф залежить від багатьох факторів і компонент надійності систем: надійність і якість проектів техногенних систем, моделей і алгоритмів функціонування; якість конструкцій, агрегатів, комплектуючих, способу їх монтажу; відповідність побудованих структур до проектних вимог, методів їх налагодження та випробування для введення в експлуатацію; якість стратегій, алгоритмів опрацювання даних та прийняття управлінських рішень; якість підготовки (інженерної, знанневої, практичної тощо) виробничого й адміністративного персоналу, а також їхніх позитивних і негативних рис; підготовка ресурсів для виконання виробничого процесу та їх якості; здатність протистояти ресурсним та інформаційним атакам на техногенну систему; здатність протистояти інформаційним та ментально-психологічним атакам на оперативно-керуючий персонал при прийнятті управлінських рішень. Усі ці аспекти оцінки ризиків мають як стратегічний, так й ігровий характер і визначають динаміку процесів у техногенних системах, а також рівень і характер впливу на екологічне середовище. Для вирішення цієї проблеми виділено, розв'язано та розроблено такі задачі та методи: визначено та оцінено актуальність проблеми мінімізації ризиків техногенних систем на екологічне середовище; проаналізовано літературні джерела, в яких розглядають цю проблему; сформульовано мету дослідження та методи розв'язання задач; проаналізовано причини і фактори виникнення конфліктних ситуацій як технічного, так й інформаційного характеру; проаналізовано й побудовано ігрові моделі стратегій управління; розроблено метод вирішення конфліктів у техногенних системах; розроблено метод структуризації системи та її агрегації; розглянуто системну гру та спосіб її представлення; побудовано загальну схему взаємодії техногенних систем, які формують шкідливі викиди, з екологічним та соціальним середовищем, як основу вироблення координаційних стратегій екозахисту та технології глибинного перероблення відходів; виявлено нові техногенні характеристики та їхній характер і вплив на екологічне середовище.

87.17 Забруднення і охорона атмосферного повітря

87.19.02.3046/229265. Дослідження закономірностей розповсюдження викидів продуктів згорання в атмосферу під час роботи компресорних станцій. Михайлюк Ю.Д. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.133-136. - укр. УДК 621.6.

Розглянуто основні забруднювальні речовини та їхній склад, що найчастіше викидаються в атмосферу під час експлуатації компресорних станцій магістральних газопроводів. Найбільшу небезпеку створюють джерела забруднення атмосфери, пов'язані насамперед із процесами спалювання неорганічного палива. Встановлено, що в камерах згорання газоперекачувальних агрегатів газотурбінних двигунів утворюються оксид і діоксид азоту, оксид вуглецю та інші речовини, які

забруднюють атмосферне повітря. Проведено аналіз поширення викидів забруднювальних речовин в атмосферному повітрі. Запропоновано схему траєкторії розповсюдження викидів продуктів згорання в атмосфері. Розроблено математичні залежності забруднення приземного шару атмосферного повітря викидами димових газів від джерел технологічного обладнання під час роботи компресорних станцій. Встановлено закономірності розповсюдження викидів у приземному шарі атмосфери. Запропоновано розрахункові залежності, які дають змогу оцінити зміну дальності розповсюдження шкідливих речовин залежно від швидкості викидних газів, висоти димової труби, напрямку і швидкості вітру та інших параметрів. Охарактеризовано закономірності відстані, на яку поширюються продукти згорання, яка пропорційна швидкості вітру і функціонально пов'язана з масою та швидкістю викидів продуктів згорання, висотою викидної труби, коефіцієнтами опору середовища.

87.19.02.3047/230636. Вплив умов формування поверхневих каталітично активних сполук Co_3O_4 на ступінь нейтралізації токсичних газових домішок. Пономаренко Г.В., Ведь В.Є., Горбунов К.О. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.78-81. - рос. УДК 66.092.147.542.

Каталітична очистка газових викидів в атмосферу від підприємств паливно-енергетичного комплексу та транспортних засобів є на сьогоднішній день найбільш ефективним засобом захисту навколишнього середовища та здоров'я людини від впливу токсичних газоподібних домішок. Описаний спосіб синтезу каталітично активних центрів Co_3O_4 , на поверхні керамічного насипного корундового носія $\alpha\text{-Al}_2\text{O}_3$ фракції 3-4 мм, на яких відбувається процес нейтралізації шкідливих газових викидів. Досліджено вплив температури, за якої на поверхні корундового носія формуються каталітично активні сполуки у процесі термічного розкладання кристалогідрату $\text{Co}(\text{NO}_3)_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$, на ступінь конверсії газоподібних домішок. За результатами рентгенівського фазового аналізу встановлено, що при зростанні температури синтезу каталітичного нейтралізатора поверхневі сполуки Co_3O_4 на носії агломеруються. Така агломерація є мірою упорядкування структури каталітично активних центрів. Експериментальні дослідження отриманих зразків показали, що активність каталітичного перетворювача у реакції термокatalітичної деструкції парів бензолу зі зростанням температури його формування знижується. Вплив величини поверхневої концентрації каталітично активних центрів Co_3O_4 на значення ступеню очистки газових викидів розглянуто під час протікання процесу гетерогенного каталізу у зовнішньодифузійній області. Експериментально встановлено, що такий вплив описується рівнянням адсорбції Френдліха.

87.19 Забруднення і охорона вод на суші, морів і океанів

87.19.02.3048/229166. Підвищення продуктивності малих інфільтраційних водозаборів у гірській місцевості (на прикладі споруд м. Яремче). Григорійчук В.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.10-14. - укр. УДК [502.171:556] + 628.112.3 + 556.537.

Подано відомості про інфільтраційний водозабір зі штучним поповненням вод міста Яремче. Описані сучасні проблеми роботи водозабору. Надано рекомендації щодо підвищення продуктивності існуючих водозаборів на гірських річках.

87.19.02.3049/229579. Дослідження процесів самоочищення правих приток річки вічі басейну Дністра. Гринюк В.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.77-82. - укр. УДК 504.453.

Представлено результати досліджень процесу розбавлення стічних вод, які надходять до правих приток річки Свічі басейну Дністра. Описано проблеми забруднення малих річок у межах впливу нафтогазової промисловості. Визначено чинники впливу на природний процес самоочищення річок. Обґрунтовано методику визначення кратності та інтенсивності процесу розбавлення стічних вод у річках Тур'янка, Саджава та Луцава. Проаналізовано статистичні дані екологічного моніторингу Долинського підприємства нафтогазової промисловості за період 2007-2016 рр. На основі щоквартальних даних відбору проб води обчислено середнє значення концентрацій хімічних елементів за рік у місці скиду стічних вод, 500 м вище та 500 м нижче випусків № 1, 2, 3, 4 Долинського підприємства нафтогазового комплексу. Внаслідок виявлено перевищення гранично допустимої концентрації за такими забруднювальними речовинами: хлориди, амоній сольовий, нітрити, азот амонійний та біохімічне споживання кисню (БСК5), за якими здійснено подальший розрахунок показника інтенсивності розбавлення стічних вод у річках Тур'янка, Саджава та Луцава. Зображено та проаналізовано динаміку зміни біохімічного споживання кисню на ділянці 500 м вище та 500 м нижче від місця чотирьох випусків стічних вод. Проведені розрахунки підтверджують закономірність: із збільшенням швидкості течії річки підвищується кратність розбавлення, а також свідчать про забруднення правих приток річки Свічі, природний процес самоочищення яких відбувається дуже повільно.

87.19.02.3050/230601. Оцінювання гідрохімічного стану водного басейну річки Десна (місто Чернігів). Одноріг З.С., Пархоменко Н.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.56-59. - укр. УДК 504.57.

Проаналізовано екологічні проблеми, які призводять до порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму водних об'єктів Чернігівської області. Упродовж 2015-2017 рр. на всій протяжності річки Десна, а також її приток спостерігається перевищення значень гранично допустимих концентрацій порівняно із середньорічними показниками за такими сполуками: залізо загальне та манган, нітрити, органічні речовини за показником БСК. Концентрації інших гідрохімічних показників знаходяться в межах значень ГДК для водойм рибогосподарського призначення. Періодичне перевищення значення БСК, концентрацій амонійного азоту та нітритів зумовлені антропогенним навантаженням. Підвищений вміст заліза загального та мангану пояснюють природною геохімічною обстановкою, що залежить від сезонних коливань, які характерні для річок і озер території Полісся. Наведено результати дослідження проб води, відібраних протягом вересня 2017 р. з контрольних створів річок Стрижень (гирло), Білоус (вище та нижче м. Чернігів), Десна (вище та нижче м. Чернігів). Встановлено, що вміст заліза загального перевищує ГДК у 0,8-6,5 рази; вміст мангану - у 0,1-2 рази, розчиненого кисню у всіх створах виявлено в межах норми. Визначено індекс забруднення водного басейну Десни за гідрохімічним показником. Згідно з екологічною класифікацією він відповідає I класу - еталон < 1,0 (природні сукцесії).

87.21 Охорона ґрунтів

87.19.02.3051/229139. Оцінка вмісту важких металів у ґрунтовому та рослинному покриві Чернівецької області. Ходан Г. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.54-55. - укр. УДК 911.52:502.171.

Дослідження вмісту важких металів в ландшафтних комплексах є необхідною передумовою розвитку географічних основ раціонального природокористування. Нераціональне природокористування призводить до значного збільшення важких металів як у ґрунтах так і в біомасі. Значно трансформований ґрунтовий покрив та поверхневі води, змінився рівень ґрунтових вод.

87.19.02.3052/229175. Дмісту важких металів у рослинному та ґрунтовому покриві Чернівецької області. Ходан Г. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.65-66. - англ. УДК 911.52:502.171.

Дослідження вмісту важких металів в ландшафтних комплексах є необхідною передумовою розвитку географічних основ раціонального природокористування. Нераціональне природокористування призводить до значного збільшення важких металів як у ґрунтах так і в біомасі. Значно трансформований ґрунтовий покрив та поверхневі води, змінився рівень ґрунтових вод.

87.19.02.3053/229218. Використання сільськогосподарських угідь, забруднених радіонуклідами, на основі еколого-ландшафтного підходу. Дребот О.В., Кудрик А.П., Лук'яненко О.П., Зубова О.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.46-50. - укр. УДК 631.95:539:1.04.

Проаналізовано сучасні світові літературні джерела, що висвітлюють питання радіоекології, зроблено висновок щодо актуальності питання узагальнення результатів досліджень, які здійснили учені в межах угідь, забруднених радіонуклідами, у різних країнах світу для формування стратегії розвитку таких територій. Дослідження проведено в межах землекористування, сформованого внаслідок оренди земельних часток (паїв), що розташовані на території Сингаївської сільської ради Коростенського р-ну Житомирської обл. Вивчено характер ґрунтового покриву та щільність його забруднення в межах сільськогосподарських угідь. Встановлено, що ґрунтовий покрив представлений здебільшого дерново-підзолистими глейовими та дерновими глибокими глейовими ґрунтовими відмінами. Виявлено, що структура ґрунтового покриву території дуже строката та дрібноконтурна. Загальна кількість ґрунтових контурів 226. Площа ґрунтових контурів змінюється від 0,4 до 72,7 га. Межі ґрунтових контурів мають досить складну видовжену хвилясту конфігурацію. Доведено, що характер та щільність забруднення площ сільськогосподарських угідь є складними для організації території землекористування, яка забезпечує вирощування рослинницької продукції з допустимим вмістом радіонуклідів. Також встановлено, що в інтенсивному сільськогосподарському використанні знаходяться площі орних земель та кормових угідь, рівень забруднення яких Cs^{137} більше 15 Ки/км^2 . Зроблено висновок щодо необхідності врахування характеру ґрунтового покриву та щільності його забруднення під час землеустрою забруднених радіонуклідами територій.

87.19.02.3054/229258. Формування ґрунтових процесів на рекультивованих землях як фактор підвищення продуктивності насаджень. Тичина Л.К., Мостепанюк В.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.95-98. - укр. УДК 630*114.351.

З'ясовано, що серед порушених земель, які підлягають біологічній рекультивації, найпоширенішими є відвали розкривних порід, які як ґрунтово-природний субстрат після завершення експлуатації починають заростати природною рослинністю. Виявлено, що на відміну від староорних земель, формування рослинного покриву на відпрацьованих відвалах проходить сповільненими темпами. Здебільшого це зумовлено бідністю розкривних порід на поживні речовини, несприятливими водно-фізичними та фізико-хімічними властивостями. Особливе зацікавлення як у теоретичному, так і в практичному аспектах, має формування на відвалах природних рослинних угруповань із вищих рослин. Встановлено, що початковий етап заселення відвалів насінням і діаспорами вищих рослин починається зазвичай одночасно з поселенням мікроорганізмів, проте життєвість проростків є дуже низькою, і роль їх на початкових етапах сингенезу, очевидно, пов'язана переважно з нагромадженням органічної речовини у ґрунтах (субстратах) сформованих відвалів. Загалом для відвалів, складених нетоксичними розкривними породами, розташованими в зоні достатнього зволоження (Полісся, Прикарпаття, Закарпаття), протягом перших десяти років після закінчення експлуатації відвалів формуються прості незімкнуті рослинні угруповання, до складу яких входить незначна кількість видів місцевої флори. Встановлено, що природне заростання відвалів, екологічний режим яких менш напружений, здебільшого відбувається інтенсивніше. Виявлено динаміку ґрунтового процесу рекультивованих земель під впливом фітомеліорації. Охарактеризовано закономірності росту соснових насаджень.

87.19.02.3055/229383. Міські ґрунти: їхня класифікація та вміст гумусу в них (огляд наукових досліджень). Дячук А. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776, С.44-50. - укр. УДК 631.417.2(1-21).

Міські ґрунти: їхня класифікація та вміст гумусу в них (огляд наукових досліджень) Проаналізована фактична інформація може бути поштовхом для глобальніших досліджень оцінки геоекологічного стану міських ґрунтів та організації ґрунтово-екологічного моніторингу міських територій. Всі міські ґрунти характеризуються істотним і статистично значущим збільшенням вмісту гумусу у верхніх генетичних горизонтах та високим вмістом органічного вуглецю. Доволі помітного впливу типу ландшафту на вміст гумусу в однотипових ґрунтах не виявляється.

87.19.02.3056/229582. Процеси міграції важких металів у гідроморфних ґрунтах Полісся під впливом осушення. Тичина Л.К., Білявський Ю.А., Тичина О.Л. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.93-96. - укр. УДК 631.4.

З'ясовано, що забруднення навколишнього середовища, зокрема осушених ґрунтів, набуває значних масштабів. Це насамперед пов'язано з надмірним надходженням хімічних елементів у біосферу внаслідок інтенсивного використання пестицидів, внесення підвищених норм мінеральних добрив та меліорантів. Це сприяє надходженню в ґрунт важких металів, які накопичуються у верхньому шарі ґрунту та в надалі мігрують по ґрунтовому профілю, потрапляють у ґрунтові води та забруднюють сільськогосподарську продукцію. За результатами досліджень встановлено, що під впливом довготривалого осушення відбувається процес вимивання мулистій фракції в нижні горизонти ґрунтового профілю, що тісно пов'язано з важкими металами. Отримані експериментальні дані свідчать, що внаслідок осушення та тривалого сільськогосподарського використання спостережено вимивання рухомих форм важких металів із верхніх генетичних горизонтів гумусово-елювіального горизонту в нижні у дерново-середньопідзолистих глейових супіщаних ґрунтах. Розподіл рухомих форм важких металів по профілю дерново-середньопідзолистих глейових супіщаних ґрунтів має такий характер: як в осушених, так і в неосушених ґрунтах, спостережено найвищі концентрації рухомих форм досліджуваних елементів у гумусово-елювіальному горизонті. Внаслідок тривалого осушення вимиваються важкі метали з гумусово-елювіального й елювіального горизонту та вмиваються і фіксуються їх в ілювіальному генетичному горизонті ґрунтового профілю на глибині 50-60 см (за винятком молібдену та кобальту, які закріплюються також і в горизонті, перехідному до материнської породи). Причому найінтенсивніше накопичуються в ілювіальному горизонті мідь, бор і свинець.

87.19.02.3057/230154. Акумуляція важких металів у ґрунтах при техногенному навантаженні пірогенного походження. Буц Ю.В., Крайнюк О.В., Барбашин В.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142, С.132-136. - укр. УДК 504.05:504.062.

Відзначено різноманітність поведінки хімічних елементів у доквіллі після ураження пожежами. Можна спостерігати широкий діапазон кількісних значень геохімічної міграції або акумуляції хімічного елементу. Важкі метали, що потрапили у доквілля, можуть утворювати гідроксиди або гідроксокомплекси, від яких залежить міграційна здатність. Створено прогнозування геохімічної міграції сполук купруму у ґрунтах після пірогенного впливу.

87.19.02.3058/230631. Аналіз ризику забруднення ґрунту промисловими об'єктами. Бойко Т.В., Запорожець Ю.А. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та

екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311), С.49-52. - рос. УДК 504.064.

Представлений аналіз робіт дослідження процесів фільтрації в ґрунтовому шарі. Проведена систематизація інформації за геологічними і гідрогеологічними властивостями територій України. Внаслідок територія розділилася за основними схемами геофільтрації на чотири області і всередині них дев'ять районів. Виділено ряд проблем державного значення пов'язані з рухом рідин і газу в пористих середовищах і наслідків негативного впливу промисловості на стан ґрунтового шару, а також стан ґрунтових вод. До таких проблем відносяться: водопостачання; видобуток енергетичної сировини (нафти і газу); проектування, будівництво та експлуатація гідротехнічних та гідромеліоративних споруд; боротьба з забрудненням засоленням ґрунтовими водами сільськогосподарських площ і т.д. Рішення таких проблем вимагає розробки теорії фільтраційних процесів в моделях пористих середовищ. Реалізація моделей фільтрації забруднюючих речовин в ґрунтах дозволить отримати об'єктивне уявлення про процес поширення забруднених рідин в глибокозалегаючих горизонтах. Виділено, що хімічні реакції взаємодії потоку і пористого середовища мають свій вплив на дисперсію. Розглянуто модель фільтраційного процесу з незворотною хімічною реакцією першого порядку $A \rightarrow B$ і отримана залежність коефіцієнта дисперсії від константи швидкості реакції. Було математично доведено, що включення в процес перенесення домішок фільтраційним потоком додатковий фактор - хімічної взаємодії - призводить до ослаблення дисперсії. А також виділено, що для використання математичного моделювання фільтраційного процесу з урахуванням хімічної взаємодії більш високого порядку реакції потрібно враховувати велику кількість інформації, над якою ще потрібно працювати. Також була проведена оцінка рівня екологічного ризику хімічного впливу на ґрунт. Для цього була представлена шкала класифікація рівня ризику зміни стану навколишнього середовища.

87.19.02.3059/230951. Вплив сукцесійних процесів на відтворення порушених земель в межах Яворівського сірчаного кар'єру Львівської області. Копій М.Л. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.45-50. - укр. УДК 504.53.06:001.8; 631.6.02:001.8.

Проведено аналіз переважаючої рослинності на території дослідних ділянок Яворівського сірчаного кар'єру. Досліджено особливості сукцесійних процесів на дегазованих ґрунтах у межах підземного видобутку сірки та відвалів аналізованого кар'єру. Визначено видовий склад рослинних угруповань та встановлено особливості їх впливу на появу деревних видів. Вивчено вплив підросту берези повислої та сосни звичайної на накопичення органічної речовини в межах рекультивованих ділянок, зміну фізико-механічних властивостей сформованих ґрунтосумішей та появу тіньовитривалих трав'яних видів під кронами дерев і, як наслідок, формування складнішого за видовим складом рослинного угруповання за участі деревних і трав'яних видів - березово-сосново-осоково-мохової рослинної асоціації. З'ясовано вплив лісових культур за участю сосни звичайної на формування стійкого сосново-мітлицево-ожиново-мохового рослинного угруповання з домінуванням сосни звичайної, ожини сизої, щитника чоловічого, моху зозулин льон звичайний, плевроція Шребера та інших видів. Виокремлено первинні сингенетичні та ендеоекогенетичні сукцесії, які характеризуються ускладненням будови рослинного покриву, виразною ярусністю, стабільністю і продуктивністю, що зумовлено сформованими екологічними умовами та антропогенним впливом. Відзначено, що продуктивність рослинних угруповань, які сформувались у межах певного регіону, та величина щорічного опадів визначають обсяг ОР, який буде продукуватись за цих ґрунтово-гідрологічних умов. Досліджено, що на території Яворівського сірчаного кар'єру накопичення найбільшого вмісту ОР (до 2,5%) у верхньому прошарку ґрунту від 0 до 10 см спостерігають на дослідній ділянці ПЯ 8 - соснове насадження в межах підземного видобутку сірки № 2. Дещо менше (до 2,1%) накопичується ОР у цьому ж прошарку на ПЯ 5 - лука в межах підземного видобутку № 1 і на ПЯ 9 - березова куртина біла дамби (до 2%). Найменше ОР (до 0,8%) в аналізованому горизонті відзначено на ПЯ 4 - соснове насадження та ПЯ 10 - соснова куртина біла дамби.

87.19.02.3060/231234. Дослідження вмісту важких металів у ґрунті на прилеглих територіях автозаправних станцій. Чайка О.Г., Мацьків О.О., Стокалюк О.В., Руда М.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.62-65. - укр. УДК 66.047.45.

Визначено вміст важких металів на прилеглих територіях автозаправних станцій. Встановлено, що забруднення поверхні землі транспортними викидами поблизу та на автозаправній станції нагромаджується поступово, залежно від кількості автотранспорту, що проїжджає через прилеглу трасу, дорогу, магістраль та заїжджає безпосередньо на автозаправні станції і зберігається дуже довго навіть після ліквідації дорожнього полотна. Підвищення екологічної та аварійної безпеки під час експлуатації автозаправних станцій разом з виконанням заходів зі зниження забруднення вод і ґрунтів потребує проведення контролю рівня концентрацій небезпечних речовин для унеможливлення перевищення санітарних, екологічних та вибухонебезпечних норм. Очевидно, що безумовною вимогою експлуатації автозаправних станцій є оцінювання впливу на навколишнє середовище забруднювальних речовин з визначенням їх концентрацій. Виявлено, що ступінь забруднення

довкілля хімічними елементами, і передусім важкими металами, визначається відносно фонового вмісту елементів або гранично допустимої концентрації. З'ясовано, що основними забруднювальними металами, які можуть негативно впливати на господарську діяльність у прилеглих територіях і спричинять негативний вплив на здоров'я людини, є цинк та хром. Встановлено шкалу оцінки екологічної небезпеки забруднення ландшафтів автозаправними станціями. Запропоновано для підвищення екологічної безпеки автозаправних станцій здійснювати постійний моніторинг ґрунтового покриву в межах санітарно захисної зони та на прилеглих територіях, посилити вимоги до очисних та ресурсощадних систем та забезпечити виконання плану обов'язкової періодичної технічної діагностики обладнання автозаправних станцій.

87.19.02.3061/231236. Сучасний вертикальний розподіл цезію-137 у ґрунтах свіжих бору та субору Українського Полісся. Мельник В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.71-75. - укр. УДК 630.114:574(477.42).

Проаналізовано сучасний розподіл ^{137}Cs у лісових ґрунтах різних типів лісорослинних умов Українського Полісся. Виявлено максимальні величини питомої активності радіонуклідів у лісовій підстилці. За величиною питомої активності ^{137}Cs шари лісової підстилки свіжих борів і суборів можна розмістити у порядку зменшення: розкладений шар > напіврозкладений шар > сучасний опад. Найбільші значення питомої активності радіонуклідів у мінеральній частині ґрунту встановлено у 0-4 см шарі гумусово-елювіального горизонту: у свіжих борах цей показник становив 1450 ± 36 Бк/кг, у свіжих суборах - 1187 ± 31 Бк/кг. Із заглибленням у ґрунт виявлено поступове зменшення величин питомої активності ^{137}Cs . Встановлено такий розподіл сумарної активності ^{137}Cs у ґрунтових горизонтах свіжих борів і суборів: в елювіальному - 8,5 і 15,8% від загальної активності радіонуклідів у ґрунті; в ілювіальному - 9,1 та 7,4%; в ілювіальному піску - 6,7% і 10,7% та материнській породі - 2,1 та 1,8% відповідно. Загальний сумарний вміст ^{137}Cs у лісовій підстилці та гумусово-елювіальному горизонті становить у свіжих борах 73,6%, у суборах - 64,3%. Частка сумарної активності ^{137}Cs у лісовій підстилці становить 15,4% у свіжих борах та 22,5% у свіжих суборах. До нижніх шарів ґрунтового розрізу (12-88 см) мігрувало відповідно 26,4 та 35,7% від загального запасу радіонуклідів у ґрунті.

87.24 Екологія життєдіяльності людини

87.19.02.3062/230095. Формування алгоритму та процедур організаційно-технічного методу скорочення негативних наслідків надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру місцевого рівня поширення небезпеки. Шевченко Р.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.30-39. - укр. УДК 614.8.

В роботі розглянуто процес формування алгоритму та окремих процедур реалізації організаційно-технічного методу скорочення негативних наслідків надзвичайних ситуацій медико-біологічного характеру. Основні властивості яких забезпечено за рахунок високого рівня деталізації процесу отримання варіаційних параметрів, внутрішнього механізму узгодження придатності неконтрольованих змінних математичної моделі, механізму адаптації до інформаційної неоднорідності внутрішнього інформаційно-комунікативного середовища в умовах прояву небезпек медико-біологічного характеру різної частоти виникнення.

87.19.02.3063/230096. Розробка функціональної схеми лабораторної установки для оцінювання часу реагування на локальні надзвичайні ситуації. Коваленко Р.І. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.40-45. - укр. УДК 355.588:[614.8:621.869.88].

В роботі було розроблено функціональну схему лабораторної установки та комплекс апаратно-програмних засобів, які реалізують математичну модель оцінки часу реагування на локальні надзвичайні ситуації аварійно-рятувальних формувань, при використанні ними багатofункціональних кузовів-контейнерів, що дозволяє дослідити вплив на час реагування ряду важливих факторів. Функціональна схема лабораторної установки складається з восьми блоків, які пов'язані послідовними та ієрархічними зв'язками.

87.25 Вплив антропогенних змін довкілля на здоров'я і соціально-трудова потенціал населення

87.19.02.3064/231805. Взаємозв'язок ліпідного обміну та тиреоїдного статусу за пролонгованого впливу малих доз радіації. Соколенко В.Л., Соколенко С.В. // Regulatory Mechanisms in Biosystems. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2), С.231-238. - укр. УДК 504.75.05:53.

Охарактеризовано взаємозв'язок між окремими показниками ліпідного обміну та тиреоїдного статусу осіб віком 18-24 роки, які тривалий час проживали на територіях, забруднених радіонуклідами внаслідок аварії на ЧАЕС, і зазнали пролонгованого впливу малих доз іонізуючого випромінювання.

Обстежених поділено на три групи: еутиреозу, гіпертиреозу, гіпотиреозу. Виявлено варіювання рівня загального холестерину та холестерину ліпопротеїнів низької щільності залежно від тиреоїдного статусу, з можливим виходом за межі гомеостатичної норми. В усіх обстежених із дослідної групи наявний підвищений вміст загального холестерину (ЗХ), тригліцеридів (ТГ), холестерину ліпопротеїнів високої щільності (Хс-ЛПВЩ) та холестерину ліпопротеїнів низької щільності (Хс-ЛПНЩ). За стресу на фоні зростання рівня кортизолу рівень ЗХ демонстрував тенденцію до підвищення, рівень Хс-ЛПНЩ достовірно зростає, Хс-ЛПВЩ - знижується. Виявлено достовірні кореляційні зв'язки між аналізованими показниками, зокрема, позитивні між ТТГ і ЗХ, ТТГ і Хс-ЛПНЩ, які нівелювалися за додаткового емоційного стресу. З'ясовано наявність в осіб із радіаційно забруднених територій проатерогенних змін ліпідного профілю, залежних від тиреоїдного статусу, найбільше виражених за додаткового психоемоційного навантаження, коли знижується регуляторний ефект гормонів щитоподібної залози.

87.26 Вплив забрудненості довкілля на стан природних екосистем, популяцій і організмів рослинного і тваринного світу

87.19.02.3065/230595. Практичні аспекти зменшення фрагментації ареалів тварин для проектів удосконалення інфраструктури. Радомська М.М., Журбас К.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.30-34. - англ. УДК 574.1(282.247.324).

Розглянуто негативні впливи транспортної мережі на живі організми в зоні її розташування. Зазначено, що дороги порушують цілісність ареалів тварин, створюючи перешкоди на шляху їх міграції, руху у пошуках їжі, притулку або репродуктивної поведінки. Явище фрагментації ареалів розглянуто з погляду не лише розділення території на окремі недоступні елементи, а і скорочення загальної площі середовища існування, зміни співвідношення площі ядра ареалу та площі його меж, де розвивається крайовий ефект. Показано, що порушення цілісності території проживання тварин порушує їх нормальну життєдіяльність і спокій через шум, освітлення та забруднення від транспорту, а також збільшує випадки зіткнення диких тварин і транспортних засобів, призводить до генетичної ізоляції, чим створює для деяких видів довготерміновий ризик вимирання. Для зменшення негативних впливів автостради проаналізовано пілотну ділянку на шосе М-03 від Полтави до Харкова в межах від 341 до 472 км, що підлягає реконструкції за проектом Світового банку. На території було виділено п'ять ділянок, де потрібно забезпечити мобільність представників дикої природи за допомогою спеціальних переходів різних типів: міст, річковий перехід, підземний перехід спільного використання, підземний перехід для малих і середніх тварин та багатоцільовий шляхопровід. Для кожного об'єкта розроблено рекомендації щодо дизайну, будівельних конструкцій і матеріалів, а також визначено цільові види тварин-користувачів та їх природоохоронний статус.

87.19.02.3066/231224. Ідентифікація та оцінювання висот дерев сосни звичайної у насадженнях Чорнобильської зони відчуження стереофотограмметричним способом. Голяка Д.М., Като Х., Йоценко В.І., Ігараші Я., Онда Ю., Аврамчук О.О., Голяка М.А., Гуменюк В.В., Леснік О.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.18-21. - укр. УДК 630*5:582.[475.4+8](477.51).

Розглянуто можливості використання аерофотозйомки за допомогою безпілотного літального апарату та подальшого оброблення отриманих зображень стереофотограмметричними підходами для ідентифікації дерев сосни звичайної та оцінки їх висоти у зімкнутих деревостанах способом порівняння даних, отриманих для кругової пробної площі внаслідок аерофотозйомки та в польових умовах лазерно-оптичними далекомірами, що використані як контрольні значення. Встановлено можливість ідентифікації верхівок стовбурів дерев сосни звичайної за допомогою алгоритмів пошуку максимумів растрів у програмних продуктах ГІС. Підтверджено неможливість детектування дерев нижніх елементів ярусу шляхом застосування радіусів пошуку максимумів малих розмірів (0,5 м), що спричиняє помилкову ідентифікацію значної кількості локальних максимумів (бокових гілок) як окремих дерев. Збільшення розмірів радіуса фільтрації виявлення максимальних значень растра цифрової моделі висоти крони досліджуваного деревостану до 1 м дало змогу з достатньою точністю оцінити висоту (стандартне відхилення 0,44 м) 27 дерев у верхній частині лісового пологу. Це свідчить про перспективність використання перелічених підходів для встановлення лісотаксаційних параметрів насаджень не лише з науковою метою, а й під час проведення лісовпорядкування і лісоінвентаризації, оскільки верхня висота деревостану має тісні функціональні зв'язки з іншими таксаційними ознаками.

87.29 Антропогенний вплив на ландшафт. Охорона і оптимізація ландшафту

87.19.02.3067/229138. Досвід ландшафтного планування (на прикладі країн світу). Удовиченко В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.47-53. - укр. УДК 911.9.

У представленій статті окреслено процес становлення ландшафтного планування за кордоном. Автором було вивчено, проаналізовано та подано результати аналітичної характеристики систем планування, в т.ч. ландшафтного, різних ієрархічних рівнів, які сформувалися та функціонують у країнах світу. Представлено результати структуризації досвіду впровадження інструментарію ландшафтного планування за різними аспектами. В якості модельних країн було обрано Великобританію, Німеччину, Нідерланди, США, Францію, Норвегію, Іспанію та Польщу - переважно країни Європи. Всі вони у той чи іншій мірі є піонерами даної справи та в результаті імплементації даної системи набули певного досвіду. Такий досвід є цікавим та корисним і для України, де процес планування території проходить фазу свого становлення та де потреба у його реалізації є беззаперечною.

87.19.02.3068/229338. Функціонування природно-господарських систем в межах ліквідованих ділянок підземної виплавки сірки. Іванов Є.А., Ключник В.В., Тиханович Є.Є. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.24-31. - укр. УДК 911.9:711(477.83).

В межах ліквідованих ділянок виплавки сірки виникають постмайнінгові природно-господарські (ландшафтні) системи. Проведені еколого-ландшафтні дослідження дали змогу оцінити інтенсивність поширення і прояву екзогенних процесів (ерозійних, суфозійних, підтоплення тощо), розглянути особливості формування і самовідновлення ґрунтового і рослинного покривів в межах Язівського рудника підземної виплавки сірки. На прикладі ключових ділянок "Пісоцький" і "Бориси" досліджено процеси функціонування і розвитку постмайнінгових ландшафтних систем. Обрані ділянки презентують два різних сценарії самовідновлення ґрунтового і рослинного покривів у зонах активного прояву екзогенних процесів. Перший сценарій (ділянка "Пісоцький") передбачає розвиток вторинної лінійної ерозії в окраїнній частині рудника ПВС, а другий сценарій (ділянка "Бориси") - утворення зонизакислення ґрунту та формування ландшафтних систем довкола видобувної свердловини. За результатами досліджень складені ландшафтні та еколого-ландшафтні плани (масштаб польового знімання 1 : 200). З метою вивчення особливостей просторового розподілу актуальної кислотності і вологості ґрунту проведено вимірювання на поздовжньому профілі, який простягався вздовж основної ерозійної вимоїни та трьох поперечних профілях. Для оцінювання ступеня трансформації ґрунтового покриву досліджуваної площі використано аналізатор ґрунту КС-300В компанії "Kecheng Optoelectronic". У польових умовах за допомогою цього аналізатора визначено температуру, вологість та актуальну кислотність (показник рН) ґрунтів на глибинах 5 і 20 см. За результатами ландшафтно-екологічного дослідження побудовано графіки розподілу актуальної кислотності і вологості ґрунтового профілю.

87.19.02.3069/229353. Шляхи збереження видового складу ландшафтних комплексів як один з напрямів сталого розвитку регіону. Побігун О.В. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.91-94. - укр. УДК 338.483.11(21).

Розглядається можливість використання біорізноманіття ландшафтів з просвітницькою, рекреаційною та охоронною метою для сталого розвитку регіону.

87.19.02.3070/229449. Проблема антропогенного перетворення ландшафтів: термінологічний аспект. Мулько Юрій. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.130-134. - укр. УДК 911.5:001.4.

Висвітлено ідеї та концепції сучасного ландшафтознавства, пов'язані з проблемою антропогенного перетворення ландшафтів. Схарактеризовано комплекс наукових дисциплін, що з конструктивно географічних та екологічних позицій досліджують ландшафт. Проаналізовано деякі синонімічні терміни, що виражають фундаментальні поняття ландшафтознавства. Викладено авторську точку зору на проблему антропогенних змін ландшафту. Наголошено на необхідності уніфікації системи понять і термінів конструктивної географії та геоекології.

87.19.02.3071/229500. Ландшафтна техносфера. Лаврик Олександр. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.147-154. - укр. УДК 911.3.

На основі попередніх досліджень та власних досліджень вперше обґрунтовано існування оболонки Землі - ландшафтної техносфери, яку формує планетарна сукупність ландшафтно-технічних систем. Відмічено, що вона не має суцільного поширення, однак постійно збільшується в розмірах і поступово виходить за межі ландшафтної сфери. Детально аналізуються специфічні ознаки та властивості ландшафтної техносфери. Враховуючи критерій наявності зони безпосереднього контакту трьох блоків ландшафтно-технічних систем (управлінського, технічного та природного), ідентифіковано верхню і нижню межі ландшафтної техносфери. Розглядається структура усіх варіантів ландшафтної сфери за наявності техноречовини. Коротко схарактеризовані основні періоди розвитку ландшафтної техносфери. Зроблено висновок про те, що людина ніколи не зможе керувати ландшафтнотехнічними системами у планетарному масштабі. Однак, застосовуючи методи та принципи інженерного

ландшафтознавства дослідження, можна досягти оптимального взаємодії трьох блоків ландшафтно-технічних систем і продовжити їх функціональну придатність.

87.19.02.3072/229566. Підвищення біорізноманіття рослинних формацій під час землеустрою агроландшафту. Дребот О.В., Кудрик А.П., Піциль А.О., Лук'яненко О.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.18-21. - укр. УДК 631.111.2.

Проаналізовано сучасні світові літературні джерела, що висвітлюють питання підвищення біорізноманіття агроландшафтів. Встановлено, що питання є актуальним, оскільки підтримання різноманітності видів живих елементів екосистеми є обов'язковим для формування стійких територій. Зроблено висновок, що світові дослідження доводять - відновлення стійкості агроекосистем шляхом зменшення розораності території та збільшення біорізноманіття веде до пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом створення агроландшафтів, близьких до природних. Дослідження проведено на площі землекористування в межах Великохайчанської сільської ради Овруцького району Житомирської області, що розташована на території Словечансько-Овруцького кряжу. Встановлено, що досліджувана територія різноманітна за рельєфом, ґрунтовим покривом та рівнем перезволоження. Під час формування травосумішей для залуження схилів враховано ступінь еродованості ґрунтів та біологічні особливості рослин. Під час облаштування сіножаті враховано чутливість рослин до зростання на перезволожених або заболочених територіях. На основі зіставлення агроекологічних властивостей ґрунтового покриву і біологічних особливостей багаторічних трав встановлено, що для сірих та ясно-сірих опідзолених ґрунтів досліджуваного агроландшафту найпридатнішою є травосуміш, в якій питома вага багаторічних трав для залуження схилів становить: бобових - 25 %, злакових - 75 %. Для створення сіножаті на глейових ґрунтах відповідно - 15 і 85 %.

87.19.02.3073/230394. Комплексна оцінка декоративності палацово-паркових комплексів Західного Лісостепу. Денисова Г.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.23-26. - укр. УДК 504.54:712.

На основі аналізу ландшафтно-планувальної структури, стильових особливостей та дендрологічного складу насаджень палацово-паркових комплексів Західного Лісостепу проведено комплексну декоративну та візуально-естетичну оцінку композиційних елементів чотирнадцяти палацово-паркових комплексів. Вони характеризуються відмінностями планувальної структури, стильових особливостей, різним ступенем збереженості та підпорядкуванням. Естетична оцінка охоплює основні елементи паркових композицій та включає одинадцять критеріїв, що дало змогу всебічно охарактеризувати досліджувані об'єкти. За результатами проведеної естетичної оцінки виділено п'ять категорій естетичної привабливості палацово-паркових комплексів Західного Лісостепу, що вирізняються рівнем декоративності та необхідними заходами для підсилення художньої виразності. Результати комплексної естетичної оцінки є основою для пропозицій щодо шляхів регулювання структури насаджень палацово-паркових комплексів Західного Лісостепу, підвищення їх стійкості, довговічності, естетичності, відтворення загальної структури, стилю, пейзажів та елементів історичного ландшафту, формування системи відкритих просторів і розширення видових перспектив.

87.19.02.3074/230549. Відновлювальні території парадинамічної антропогенної ландшафтно-екомережі Мурованокуриловецького району Вінниччини. Яцентюк Ю.В. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.29-39. - укр. УДК 911.9:502.132(477.44).

Мета. Виявити особливості відновлювальних територій парадинамічної антропогенної ландшафтно-екомережі (ПДАЛС) Мурованокуриловецького району Вінницької області. Методи: логічні, теоретичного узагальнення, знаходження емпіричних залежностей, картографічний, аналітико-картографічного аналізу, польові. Результати. Виділено та проаналізовано характерні риси відновлювальних територій ПДАЛС екомережі Мурованокуриловецького району Вінниччини. Запропоновано заходи ренатуралізації для кожної відновлювальної території. Висновки. У парадинамічній антропогенній ландшафтній системі екомережі Мурованокуриловецького району виділено 20 зон потенційної ренатуралізації. Їх загальна площа 6222,16 га, що становить 7,02 % від площі району. Вони охоплюють витоки приток головних річок району, ділянки крутих схилів річкових долин із ерозійними формами рельєфу, лісові, лучні, лучно-степові та водно-болотні ландшафтні комплекси. Природоохоронні заходи у них посередництвом парадинамічних зв'язків поліпшуватимуть стан навколишнього середовища.

87.19.02.3075/230550. Оцінка екологічної стійкості ландшафтів річок басейну Західного Бугу у Волинській області. Боярин М.В., Нетробчук І.М. // Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29), С.40-46. - укр. УДК 911.2+502.57(076).

Мета. Визначення екологічної стійкості ландшафтів басейну річки Західний Буг та її приток на Волині для оцінки екологічної ситуації басейну р. Західний Буг. Методи. Порівняльно-географічний, аналітичний, узагальнення, систематизації, обрахунки екологічної стійкості ландшафту на основі

методики Е. Клементової, В. Гейниге. Результати. Встановлено, що у ландшафтах басейну річки Західний Буг Волинської області переважає екологічно середньо збалансована їх структура при показнику КЕСЛ1 1,04. Це зумовлено структурою земель басейну, де значну частину займає площа дестабілізуючих ландшафтів із сільськогосподарським навантаженням (рілля). Найбільші площі ріллі зайняті у суббасейнах рр. Студянка і Луга, а найменші - у суббасейнах рр. Неретва, Золотуха, Гапа, що пов'язано із значною залісненістю території басейну. Якісна оцінка екологічної стійкості ландшафту характеризується коефіцієнтом екологічної стабільності біотехнічних елементів всього ландшафту КЕСЛ2. Розрахунки КЕСЛ2 показали, що структура ландшафтів басейну річки Західний Буг у Волинській області є мало стабільною і показник становить 0,48. Коефіцієнти КЕСЛ2 басейнів річок Студянка та Луга сягають відповідно 0,21 та 0,23 і характеризують їх як нестабільні геосистеми. Структура ландшафтів басейнів річок Піщатка та Копайвка за КЕСЛ2 - (0,95 - 0,67) належить до стабільних. Отже, інтенсивне освоєння земель, осушення боліт, вирубування лісів порушили цілісність ландшафтів, зумовили їх денатуралізацію. Особливо значних змін зазнала південна частина басейну. Висновки. В результаті проведених обрахунків кількісної оцінки екологічної стабільності ландшафтів (КЕСЛ1) ландшафти басейну річки Західний Буг у Волинській області є умовно стабільними. А за показниками якісної оцінки екологічної стійкості ландшафту (КЕСЛ2) вони характеризуються як малостабільні геосистеми. Загалом визначення стійкості ландшафту має важливе значення для оцінки екологічної ситуації басейну р. Західний Буг, оскільки у повній мірі відображає загальний екологічний стан річкового басейну.

87.19.02.3076/231316. Колорит кам'янистих садів. Ковалевський С.Б., Татарчук Р.Я. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.14-17. - укр. УДК 712.42:635.923.

Проаналізовано літературні дані щодо методів оцінювання колориту ландшафту та описано різні методики. Наведено результати оцінювання колориту кам'янистих садів Києва на основі картографічних і фотографічних матеріалів, виокремлено сезонні колірні акценти. Виконано фотообстеження дослідних ділянок, визначено видові точки. Надано порівняльну характеристику кольорової гамми на прикладі кам'янистих садів НБС ім. М.М. Гришка НАН України, парку "Кіото" та Либідської площі у літній та зимовий періоди. Встановлено відстань найкращого сприйняття кам'янистих композицій, оцінено специфіку сприймання кольорових характеристик у просторі. Проаналізовано вплив кольору на людину, зокрема її емоційний та фізіологічний стани. Розроблено варіанти співвідношення кольорів на основі індексованого зображення. Відтінки кольорів визначено за допомогою адитивної колірної моделі (RGB), що описує спосіб синтезу кольору, за якою червоне, зелене та синє світло накладаються разом, змішуючись у різноманітні кольори. Наведено рекомендації щодо підбору асортименту рослин за кольором та періодом квітання, визначено основні способи кольорової гармонії.

87.31 Заповідна справа. Природно-заповідний фонд України

87.19.02.3077/229004. Оцінка стану атмосферного повітря в межах функціональних зон національного природного парку "Вижницький". Масікевич А.Ю., Колотило М.П., Яремчук В.М. // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2, С.78-82. - укр. УДК 616.838 (479.22).

Використано метод визначення концентрації аероіонів для оцінки екологічного стану атмосфери різних функціональних зон об'єкту природно-заповідного фонду України. Показано, що заповідна зона національного природного парку "Вижницький" характеризується високим вмістом легких негативних аероіонів, дещо поступається за даним показником територія зони стаціонарної рекреації і мінімальне значення зафіксовано в господарській зоні заповідного об'єкту. Встановлено сезонну залежність величини показника уніполярності різних функціональних зон територій природно-заповідного фонду.

87.19.02.3078/229351. Структура атласу об'єктів природно-заповідного фонду Миколаївської області. Патрушева Л.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725, С.84-86. - укр. УДК 502.4 (477.73).

В роботі представлена необхідність створення атласу об'єктів природно-заповідного фонду Миколаївської області. Проаналізований сучасний стан джерел інформації про природно-заповідний фонд. Представлені можливості картування об'єктів природно-заповідного фонду. Підібрано оптимальний набір способів картування. Розроблено рекомендації відносно подальшого використання атласу.

87.19.02.3079/229442. Вплив туристичної та антропогенної діяльності на розвиток Хотинського національного природного парку. Грицку Вероніка, Грек Катерина. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793, С.85-90. - укр. УДК 911:338.48(477.85 - 751.3).

Розглядаються питання туристичного та антропогенного впливу на територію національного природного парку "Хотинський". Здійснений та розрахований (у відсотках) ранжований аналіз видів антропогенної діяльності, саме: вирубки лісів, засмічення лісів та водойм, рибне та лісове браконьєрство, піроманія та рекреаційна дигресія. Запропоновані шляхи покращення екологічного стану парку.

87.19.02.3080/229451. Передумови створення білатеральних заповідників на транскордонних територіях (на прикладі України та Румунії). Кілінська К.Й., Сівак В.К., Смик О.С., Данілова О.М., Манютіна О.І. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.5-14. - англ. УДК 911.330.

Розглядаються питання створення білатеральних резерватів у транскордонних територіях України (Чернівецька область) і Румунії. Це питання наразі є вкрай актуальним, оскільки його вирішення сприятиме збільшенню об'єктів природно-заповідного фонду України та Румунії. Певною мірою новостворені природоохоронні території матимуть соціальне значення, так як сприятимуть покращенню умов проживання місцевого населення, збільшать можливості їх працевлаштування. У екологічному відношенні білатеральні резервати стануть основним об'єктом-регулятором природних і господарських процесів. В контексті виконання завдань Карпатської Конвенції білатеральні резервати матимуть велике геополітичне значення.

87.19.02.3081/229502. Геопортал "Вижницький НПП": проектування, функціональні можливості. Скрипник Ярослав, Проданюк Дмитро. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795, С.159-165. - укр. УДК 910:004+528:332.3 (477).

Розглядається геоінформаційне забезпечення формування та функціонування природнозаповідних об'єктів і територій. Таке забезпечення трактується як інтегративне поєднання геодезичної, картографічної та геоінформаційно-технологічної складових, що обумовлює ефективність процесів проектування, системного геоінформаційного супроводу й підтримки функціонування та управління природно-заповідними об'єктами й територіями на базі ГІС. Актуальним засобом реалізації геоінформаційного забезпечення вважається геопортал. Основою дослідження є розробка та аналіз потенційних можливостей геопорталу "Вижницький НПП". Результати експерименту дозволяють розглядати геопортал: як сучасний інформаційно-технологічний додаток ГІС; як самостійний веб-сервіс, з функціями збору, обробки, моделювання, комунікації та представлення геопросторових даних.

87.19.02.3082/230838. Формування каркасу регіональної екологічної мережі Східного Поділля на підставі перспективних заповідних об'єктів і територій у структурі лісового фонду. Єлісавенко Ю.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28, С.74-77. - укр. УДК 502.4(1 9); 502.7(1 9); 502.4(100); 502.7(100); 502.4:001.89; 502.7:001.89.

Наведено дані про стан і кількісний показник природно-заповідного фонду Східного Поділля в адміністративних межах Вінницької області у структурі лісового фонду. Дослідження виконано на базі лісового фонду 11 лісових підприємств, Вінницького обласного управління лісового та мисливського господарства, які зосереджені в регіоні. За результатами аналізу таксаційних описів лісових господарств регіону з'ясовано, що кількісний показник природно-заповідного фонду не є оптимальним. Унаслідок натурних обстежень встановлено, що лісовий фонд області є резервом для створення нових перспективних заповідних об'єктів і територій у структурі проектованої регіональної екологічної мережі Східного Поділля. На основі базових критеріїв, особливо цінних для збереження лісів, відібрано репрезентативні лісові ділянки високої природоохоронної цінності. Загальна площа відібраних ділянок становить 16160,3 га. Запропоновано такі лісові ділянки внести до наявних категорій заповідності для оптимізації категоріальної структури природно-заповідного фонду. Це дасть змогу підвищити рівень заповідності в регіоні до оптимального. Підвищення рівня заповідності сприятиме ефективному збереженню біотичного та ландшафтного різноманіття та ефективному функціонуванню екомережі.

87.19.02.3083/231318. Локальні прояви змін клімату на прикладі природного заповідника "Розточчя". Стрянець Г.В., Гребельна В.О., Скобало О.С., Стрянець С.П. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.24-28. - укр. УДК 551.582.

Наведено аналіз метеопказників, зафіксованих метеостанцією заповідника за останні десять років (2008-2017 рр.). Встановлена тривалість сезонів відзначається сильною варіабельністю, що є ознакою кліматичних змін: найкоротша за досліджуваний період зима тривала 30 днів, а найдовша - 125 днів. Тривалість весни зменшується, характерними рисами сезону є низька вологість повітря, холодні ночі, теплі дні, мала кількість опадів, що утруднює роботу аграріїв. Збільшується тривалість літа, середнє значення досягає 112 днів. Відзначено, що змінився характер опадів - дощ випадає у вигляді сильних короткочасних злив, за одну зливу може випасти місячна норма опадів; збільшилася кількість днів у році з високою температурою повітря, тривалість вегетаційного періоду зросла в середньому на 9 днів. На території природного заповідника "Розточчя" зафіксовано інші локальні прояви зміни клімату,

які виражаються у такому: середньорічна температура повітря за останні десять років зросла на 1,4°C, а за останні п'ять років на - 1,7°C, що перевищує норму 1,5°C, рекомендовану експертами IPCC; почастишали аномальні явища природи: сніголами, вітровали, буревії, трапляються смерчі, урагани, які завдають збитків населенню - руйнують будівлі, знищують урожаї сільськогосподарських культур.

87.33 Стихійні лиха і катастрофи антропогенного походження. Екологічна безпека. Організація аварійно-рятувальних робіт

87.19.02.3084/229236. Система сповіщення в надзвичайних ситуаціях "АСЕН". Назіров Е.К., Назірова Т.О. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.140-144. - рос. УДК 004.021.

Сповіднення населення про надзвичайні ситуації - це доведення до населення сигналів сповіщення та екстреної інформації про небезпеки, що виникають у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, а також у разі ведення військових дій або внаслідок цих дій, про правила поведінки населення і необхідності здійснення заходів щодо захисту. Описано принципи побудови та роботу системи розпізнавання надзвичайних ситуацій "АСЕН", побудованої на базі аудіоаналітики з використанням у ролі основного термінального обладнання смартфонів користувачів. Система дає змогу реєструвати сигнали про потенційну загрозу, ідентифікувати характер загрози, динаміку і напрямок її поширення, сповіщати користувача системи з наданням рекомендацій і правил поведінки в разі настання конкретної надзвичайної ситуації. Система складається з кількох підсистем і побудована за модульним принципом. Викладено мету і завдання, що виконують окремі підсистеми, описано логіку їх роботи. Усе це дасть змогу заздалегідь попереджати населення, органи влади, підприємства, організації, установи і навчальні заклади про виникнення надзвичайних ситуацій, а отже, адекватно реагувати на складні умови. У кінцевому підсумку - максимально скоротити втрати в людях і матеріальних цінностях.

87.19.02.3085/229262. Ризики транспортування енергоносіїв у зонах військових дій. Трегубенко С.С., Кубаль Р.В., Побережний Л.Я., Запухляк В.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28, С.120-123. - укр. УДК 621.643.

Обсяг економічних збитків від екологічних катастроф, спричинених техногенними аваріями під час бойових дій, часто досить важко підрахувати. Здебільшого дешевше і технологічно простіше відновити населений пункт або підприємство в новому місті. Відповідно до норм чинного законодавства технологічний тероризм - це злочини, які вчиняють з терористичною метою із застосуванням ядерної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) та іншої зброї масового ураження або компонентів, інших шкідливих речовин для здоров'я людей. Залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, визначають такі види надзвичайних ситуацій: а) техногенного характеру; б) природного характеру; в) соціального характеру; г) воєнного характеру. Розроблено підходи, які покликані спростити прогнозування експлуатаційних ризиків та забезпечити коректну оцінку залишкового ресурсу нафтогазопроводів, які експлуатують в умовах бойових дій. За результатами проведених випробовувань, ґрунтуючись на кінетичних кривих деформації та користуючись розробленою методикою, визначено області низькочастотної корозійної втоми для основного металу та зварного з'єднання трубопроводів. Запропонований спосіб потребує подальшого вдосконалення у плані комплексного прогнозування живучості, залишкового ресурсу та експлуатаційних ризиків.

87.19.02.3086/230618. Аналіз методів визначення місця розташування надзвичайної ситуації на підставі акустичних сигналів. Назіров Е.К., Назірова Т.О., Лучкін В.М. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.147-151. - укр. УДК 004.021.

Досліджено сутність та доцільність застосування систем раннього попередження надзвичайних ситуацій, на основі аналізу отриманих акустичних сигналів. Ефективне управління надзвичайними ситуаціями сприяє стабільному розвитку загальної безпеки держави і сталому розвитку економіки країни. Дії або бездіяльність у цій сфері безпосередньо впливають на здоров'я населення України та є одним з пріоритетних питань національної безпеки. Важливою проблемою в управлінні надзвичайними ситуаціями є відсутність у режимі реального часу узгоджених можливостей реагування, керованих інтегрованими засобами прийняття рішень на основі інформації, отриманої від перших сигналів реакції на докризовий стан. Представлена робота спрямована на підтримку узгодженого управління надзвичайними ситуаціями в разі виникнення та розвитку надзвичайної ситуації, небезпеки великих аварій і незапланованих заходів, включаючи серію необхідних заходів для захисту суспільного життя і безпеки власності. Наведено методику виявлення звуків небезпеки в умовах міського шуму. Різноманітність звуків життєдіяльності населення величезна й охоплює звуки, створювані в приміщенні і на відкритому повітрі, так і в навколишніх будинках і спорудах. Ці звуки передають інформацію про людську і соціальну діяльність, або про загрозу виникнення надзвичайної ситуації. Сучасні методології розроблення програмного забезпечення зменшують ризик розвитку надзвичайних ситуацій, шляхом визначення та раннього виявлення епіцентру місця розташування

надзвичайної ситуації. В огляді проаналізовано методи управління інформаційними ресурсами і ресурсами зберігання інформації, які потрібні для управління діяльністю в аварійних сценаріях, доповнені службою локалізації НС, яка спирається на визначення місця розташування. Методи поєднують у собі рівень сили сигналів, отриманих від орієнтирів, розташованих респондентами в до кризовій системі, на основі інформації отриманих акустичних сигналів. Аудіо триангуляція вказує на розташування небезпечної зони й алгоритми машинного навчання аналізують отримані аудіо-сигнали. Для людей і суспільства загалом потенційні надзвичайні ситуації та катастрофи накладають важкі психологічні та економічні наслідки. Потреба подальших розробок превентивних заходів профілактики й ефективного реагування мають актуальне значення в заходах щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, ліквідації, зменшення можливих втрат і збитків, які охоплюють всі вікові групи населення. Сприяють ефективному і комплексному використанню наявних сил і методів, які призначені для запобігання НС та позитивно впливають на попередження кризи на ранніх стадіях його розвитку.

87.19.02.3087/230619. Стратегічний аналіз техногенних ризиків, інформаційні й системні компоненти проблеми створення структур екомоніторингу. Лиса Н.К., Сікора Л.С., Дурняк Б.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.152-158. - укр. УДК 004:681.51.

Обґрунтовано інформаційну і системну компоненти проблемних задач створення систем моніторингу енергоактивних об'єктів у структурі техногенних систем. Енергоактивні об'єкти під час техногенного процесу перетворюють активні ресурси (вугілля, газ, мазут, бензин, керосин, природні компоненти біологічного походження - дерева, рослинні продукти) у процесі горіння в термодинамічну енергію, кінетичну, яка через електромагнітну взаємодію переходить в електричну. Під час енергоактивних процесів у таких енергоблоках з потоків ресурсів формуються енергетичні потоки та потоки шкідливих викидів, які забруднюють ґрунти, води, атмосферу екологічного середовища регіону. Описано ситуацію у сучасному світі, яка склалася із забрудненням екосередовища техногенними системами з енергоактивною ресурсною структурою та високим рівнем шкідливих викидів продуктів згорання. Проаналізовано директиву Європарламенту 2012/18 ЕС про шкідливі компоненти в атмосферу та проект Europe Aid № 2010/232-231 "Управління якістю повітря у країнах східного регіону". Показано, що положення і статті директиви потрібно враховувати під час проектування систем екомоніторингу локального, регіонального та державного рівнів. Обґрунтовано метод і задачі дослідження, що необхідні для створення системи екологічного моніторингу локального, регіонального та державного рівнів згідно з державними актами і постановами Уряду. Обґрунтовано метод побудови інформаційної технології для підтримки прийняття протиаварійних рішень у системі екомоніторингу, дерева цілей, дерева проблем, ієрархічної схеми структуризації системи. Показано, що проблема екологічного забруднення техногенними системами великих регіонів характерна для всіх промислових країн. Перевищення навантажень енергоблоків призводить до їхнього виходу на граничні режими, що створює передумови для виникнення великих аварій техногенного типу, що пов'язано з викидами шкідливих речовин для людей та екосистеми продуктів хімічних реакцій процесів горіння. Комплексна інтеграція методів системного аналізу, інформаційних технологій та інформаційно-вимірювальних систем забезпечує вирішення проблеми контролю граничних режимів енергоактивних об'єктів, а в разі техногенних аварій - контроль викидів небезпечних речовин та засобів ліквідації.

87.19.02.3088/230964. Логіко-когнітивні моделі темпоральної дійсності під час прийняття оперативних рішень у кризових умовах функціонування техногенних систем (Ч. I). Ткачук Р.Л., Сікора Л.С., Лиса Н.К., Федина Б.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28, С.107-116. - укр. УДК 504.056; 502.58.

Проведено аналіз та показано, що в когнітивній структурі особистості присутній іманентний темпоральний пласт, завдяки якому людина володіє здібністю конструктивно орієнтуватися у часовому просторі під час прийняття оперативних рішень в умовах загроз. Беручи це до уваги та враховуючи індивідуальність та неповторність кожної людини, такий феномен, за граничних режимів управління техногенними системами, може призвести до аварійних ситуацій з масштабними техногенними та екологічними наслідками. А отже, в разі невідповідного інтелектуального рівня і низької професійної підготовки оператор, у структурі управління енергоактивними об'єктами, не зможе своєчасно забезпечити реалізацію протиаварійних рішень. І тільки високий рівень інтелекту, відповідні психічні та вольові характеристики та професійна підготовка управлінського персоналу є запорукою ефективного протистояння загрозам виникнення аварійних ситуацій. Проаналізовано основні літературні джерела, глибиною до п'ятдесяти років, визначено проблему, мету і методи дослідження. Виклад основного матеріалу охоплює: аналіз проблеми прийняття рішень у кризових ситуаціях; опис інформаційного базису управління; ігрові моделі ситуацій управління; обґрунтування необхідності використання темпоральної логіки в процедурах прийняття рішень; аналіз сприйняття часу оператором та прийняття ним рішень з оцінкою швидкості мислення; логіко-когнітивну модель сприйняття часу оператором; логіко-лінгвістичні темпоральні правила прийняття управлінських рішень в екстремальних ситуаціях.

87.19.02.3089/231243. Логіко-когнітивні моделі темпоральної дійсності при прийнятті оперативних рішень у кризових умовах функціонування техногенних систем (Ч. 2). Ткачук Р.Л., Сікора Л.С., Лиса Н.К., Федина Б.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28, С.108-119. - укр. УДК 004.9:159.937.53.

Проведено аналіз та показано, що в когнітивній структурі особистості присутній іманентний темпоральний пласт, завдяки якому людина володіє здібністю конструктивно орієнтуватися у часовому просторі під час прийняття оперативних рішень в умовах загроз. Беручи це до уваги та враховуючи індивідуальність та неповторність кожної людини, такий феномен, за граничних режимів управління техногенними системами, може призвести до аварійних ситуацій з масштабними техногенними та екологічними наслідками. А отже, в разі невідповідного інтелектуального рівня і низької професійної підготовки оператор, у структурі управління енергоактивними об'єктами, не зможе своєчасно забезпечити реалізацію протиаварійних рішення. І тільки високий рівень інтелекту, відповідні психічні і вольові характеристики та професійна підготовка управлінського персоналу є запорукою ефективного протистояння загрозам виникнення аварійних ситуацій. Проаналізовано основні літературні джерела, глибиною до п'ятдесяти років, визначено проблему, мету і методи дослідження. Викладення основного матеріалу охоплює: аналіз проблеми прийняття рішень у кризових ситуаціях; опис інформаційного базису управління; ігрові моделі ситуацій управління; обґрунтування потреби використання темпоральної логіки у процедурах прийняття рішень; аналіз сприйняття часу оператором та прийняття ним рішень з оцінкою швидкості мислення; логіко-когнітивну модель сприйняття часу оператором; логіко-лінгвістичні темпоральні правила прийняття управлінських рішень в екстремальних ситуаціях.

87.19.02.3090/231327. Заходи мінімізації ризиків виникнення надзвичайних ситуацій екологічної ґенези на ділянках будівництва нафтогазових свердловин. Карабин В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.68-70. - укр. УДК 351+504:622.24.

Охарактеризовано заходи мінімізації ризиків виникнення надзвичайних ситуацій екологічного походження на ділянках впливу нафтогазових свердловин, здійснено їхню класифікацію. Виокремлено організаційні та технічні, геологічні і біологічні групи заходів. Серед організаційних заходів виділено підгрупи кризового моніторингу, аудиту, експертизи та інспектування. До групи технічних, геологічних та біологічних заходів віднесено превентивні, оперативні та рекультивативні. До програми кризового моніторингу потрібно віднести обґрунтування мережі пунктів спостережень, періодичності відбору проб, основну і додаткову програму лабораторних досліджень, систему оброблення інформації та систему прогнозування ризиків та реагування на них. До превентивних та оперативних технічних заходів віднесено гідроізоляцію поверхні бурового майданчика, встановлення противикидного обладнання, технічні рішення для недопущення забруднення ґрунтових вод глибинними флюїдами, мінімізацію використання особливо небезпечних компонентів бурового розчину. Серед рекультивативних заходів виокремлено технічну та біологічну складові. Успішність виконання робіт запропоновано оцінювати аудитом та інспектуванням рекультивативних робіт. Обґрунтовано, що всі групи заходів є взаємопов'язаними й ефективно управління ризиками залежить від їх синергетичної дії.

87.35 Раціональне використання і відтворення природних ресурсів

87.19.02.3091/229136. Особливості землекористування в умовах зміни клімату. Приходько М.М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745, С.38-42. - укр. УДК 332.3 + 551.58.

Розглянуто особливості землекористування в умовах зміни клімату. Показано, що однією із причин зміни клімату є нераціональне (незбалансоване) землекористування, що призвело до значного скорочення площі земель, зайнятих лісовими і лучними геосистемами і, як наслідок, зменшення поглинання CO₂ рослинним покривом. Обґрунтовано необхідність вжиття адаптаційних заходів, які забезпечать пристосування геосистем (лісових, лучних, аграрних, водних) до зміни кліматичних умов (підвищення температури і зниження вологості повітря, зменшення кількості атмосферних опадів). Запропоновані заходи щодо зниження уразливості геосистем до зміни клімату, які можуть бути використані при плануванні ведення аграрного, лісового і водного господарства, а також у проектах землеустрою та матеріалах лісовпорядкування.

87.19.02.3092/230442. Значення економіки замкнених циклів для пом'якшення та адаптації до змін клімату: глобальні тенденції, можливості та перестороги. Соловій В.І. // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28, С.116-120. - укр. УДК 504.38.

Економіка замкнених циклів є концепцією управління ресурсами, що стрімко набуває глобальної популярності та може зовсім скоро стати ключовим рушієм для досягнення цілей Паризької угоди. Розглянуто можливості та перестороги щодо застосування науково обґрунтованої концепції економіки

замкнених циклів для заходів із пом'якшення та адаптації до змін клімату. Обґрунтовано внесок економіки замкнених циклів до нового розуміння змін клімату, поглиблення та розширення спектра рішень у цій сфері, виявлення нових взаємозв'язків між різними галузями та секторами, а також застосування цих можливостей для проривних та інноваційних практик, які максимізують позитивні впливи та зводять до мінімуму екологічні ризики. Проаналізовано особливості концепції економіки замкнених циклів, які сприяють залученню широкого кола зацікавлених сторін (представників органів влади, бізнесу, науки, громадськості) та активному діалогу між ними. Звернено увагу на істотні аспекти застосування концепції для пом'якшення та адаптації до змін клімату, можливості для синергій між енергетичною, економічною, екологічною, ресурсною та іншими політиками в ширших рамках цілісної політики сталості. З'ясовано обмеження та актуальні виклики, що пов'язані з тлумаченням, практичним втіленням і науковими засадами концепції. Запропоновано ключові напрями застосування економіки замкнених циклів для стратегій щодо пом'якшення та адаптації до змін клімату.

87.51 Охорона довкілля і природних ресурсів в окремих регіонах і країнах

87.19.02.3093/229165. Формування бази даних регіональної екомережі (на прикладі Заставнівського району Чернівецької області). Березка І., Лупол М., Мошенко М. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763, С.5-9. - укр. УДК 502.171(477.85).

Проведено аналіз чинників та потенційної ресурсної бази формування регіональної екологічної мережі. В результаті дослідження встановлено, що наявна кількість об'єктів природоохоронного призначення в межах Заставнівського району дозволяє сформувати регіональні природні ядра, а за рахунок земель лісгосподарського призначення і водного фонду, які мають лінійну конфігурацію, можливе об'єднання їх в регіональну екологічну мережу.

87.53 Управління відходами. Маловідходна і безвідходна технології

87.19.02.3094/229220. Утилізація забрудненої ДДТ фітомаси за анаеробних умов. Караульна В.М., Богатир Л.В., Карпук Л.М., Крикунова О.В., Павліченко А.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28, С.55-59. - укр. УДК 631.45:632.95:633.88.

Встановлено, що хлорорганічні пестициди більшою мірою піддаються біорозкладанню в анаеробних умовах. Анаеробне компостування проводять у спеціальних бетонних ямах або траншеях з гідроізоляцією, які заповнюють компостною масою (поживний субстрат, ґрунт, пестициди та мінеральне підживлення, можливо, додаткове внесення відходів тваринного походження) з подальшим zalиванням ями водою. Кислотність середовища підтримують у межах рН 6-8, використовуючи за потреби вапнування ґрунтів. Досліджено, що для виробництва біогазу можна використовувати всі органічні субстанції, що мають властивість розкладатися. Основним субстратом для ферментації на сільськогосподарських підприємствах є відходи тваринництва, наприклад гній, зокрема, рідкий, пташиний послід, також кукурудзяний силос. Більшість біогазових установок працює з рідким гноєм великої рогатої худоби. Оскільки вміст сухої речовини, вуглеводів, жиру та протеїну в рідкому гної відносно низький, основний субстрат піддають коферментації так званими косубстратами, внаслідок чого підвищується виробництво біогазу. За результатами досліджень встановлено, що якість біогазу залежить від вмісту в ньому метану або від співвідношення між CH_4 і діоксидом вуглецю (CO_2), який розчиняє біогаз і спричиняє його втрати під час зберігання.

87.19.02.3095/229585. Ефективність експлуатації спеціальної техніки для транспортування небезпечних відходів у складі побутових. Попович Н.П., Мальований М.С., Попович В.В. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.111-116. - укр. УДК 628.[462+464].

Небезпечні відходи у складі побутових відходів потрібно збирати окремо від інших видів побутових відходів, а також відокремлювати на етапі збирання чи сортування і споживачі та виконавці послуг із вивезення побутових відходів мають їх передавати спеціалізованим підприємствам, що одержали ліцензії на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами. Наведено результати досліджень ефективності експлуатації спеціальної техніки для транспортування небезпечних відходів у складі побутових. Питання ефективності експлуатації спеціальної техніки для транспортування небезпечних відходів у складі побутових є надзвичайно актуальними, тому їх досліджують багато науковців. Проте вивчення ефективності експлуатації сучасних транспортних засобів потребують глибших досліджень та розрахунків. Встановлено, що найкращі показники загальної експлуатаційно-технічної характеристики транспортних засобів для перевезення небезпечних вантажів належать: за питомою масою спеціального обладнання спецавтомобіля: КрАЗ К16.2 - 0,4 т; за питомою потужністю двигуна: ОТ-20 (ISUZU NQR 71P) - 30,7 кВт; за коефіцієнтом компактності: ОТ-20 (ЗІЛ-433360) - 3,04. Найвищою є середньорічна продуктивність для ОТ-20 (ЗІЛ-433360) і становить 96780,2 т км/рік. За

вантажопідйомністю (16 т) та об'ємом контейнера для небезпечних відходів у складі твердих побутових (30 м³) найкращі технічні характеристики належать спецавтомобілю КрАЗ К16.2.

87.19.02.3096/229591. Формування системного підходу для інформаційної системи спостереження за відходами. Вовк О.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.142-146. - укр. УДК 004.048.

Циркулярна економіка - новий тренд, який має забезпечувати максимальну ефективність кожного процесу в життєвому циклі товару або послуги, та багаторазове використання відходів. Тому організований рециклінг є одним з її пріоритетних напрямів. Сьогодні важливо забезпечувати циркуляцію відходів: не викидати відходи, а переробляти їх і знову використовувати. Це важливо з поглядів елементарної гігієни, екології, економіки, виховання відповідних фахівців у закладах вищої технічної освіти. Генерування дедалі більшої кількості різних видів сміття потребує формування організованого рециклінгу, підвищення його ефективності шляхом належного моніторингу автоматичними технічними засобами. Зокрема це передбачає розроблення інформаційної системи з використанням технології IoT, яка охоплює засоби ідентифікації, вимірювання та передачі даних, та яка, на думку автора, найкраще підходить для розв'язання задач такого класу. З огляду на те, що обсяги побутових відходів згідно з прогнозами зростуть від 1,3 т, вироблених зараз, до 2,2 млрд. т до 2025 р., то такі додаткові інструменти будуть необхідні, щоб справлятися з такими великими обсягами сміття. Зроблено спробу з'ясувати, що є системою моніторингу ефективності рециклінгу, які завдання стоять перед нею, які критерії повинні в неї входити.

87.19.02.3097/230051. Комплексна система управління у сфері поводження з твердими побутовими відходами. Бабаєв В.М., Панов В.В., Хайло Я.М., Горох М.П. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.2-9. - укр. УДК 504.001.8:349.6:351.777.61.

Розглядаються основні напрямки комплексного управління муніципальними відходами поетапного залучення твердих побутових відходів до переробки. Визначена стратегія управління побутовими відходами з концепцією на основі прийнятого компромісного критерію з вирішенням чотирьох задач: екологічної, технологічної, технічної, економічної. Обґрунтовані пріоритетні базові заходи оптимізації комплексної переробки твердих побутових відходів великих міст (особливо мегаполісів).

87.19.02.3098/230065. Еколого-токсикологічний ризик професійного захворювання пожежників внаслідок ліквідації пожеж на звалищах. Сарапіна М.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139, С.73-78. - укр. УДК 614.842.86 + 614.72.

Розглянуто проблему горіння звалищ твердих побутових відходів. Запропоновано спосіб оцінки величин викидів найбільш небезпечних компонентів димових газів при горінні звалищ залежно від обсягу згорілих відходів. Охарактеризовано еколого-токсикологічний ризик професійного захворювання пожежників внаслідок ліквідації пожеж на звалищах твердих побутових відходів. Запропоновано ряд практичних рекомендацій, спрямованих на мінімізацію цього ризику.

87.19.02.3099/230092. Аналіз системи управління та поводження з твердими побутовими відходами у населених пунктах. Хандогіна О.В. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №140, С.11-18. - укр. УДК 628.4.02.

У статті проведено комплексну оцінку системи управління та поводження з твердими побутовими відходами у м. Дергачі Харківської області за кількісними та якісними індикаторами. Встановлено, що низьким рівнем розвитку даної системи характеризуються наступні складові: якість послуг зі збирання відходів та очищення вулиць, ступінь перероблення твердих побутових відходів, впровадження заходів щодо зниження кількості, повторного використання та перероблення відходів, місцева інституційна узгодженість. Оцінка системи поводження з відходами дає змогу визначити першочергові та перспективні напрямки щодо її вдосконалення, може бути застосована для прийняття зважених та обґрунтованих рішень в даній галузі.

87.19.02.3100/230120. Знешкодження і використання твердих продуктів сміттєспалювання. Козій О.І., Петрук М.П., Витрикуш Н.М. // Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144, С.51-56. - укр. УДК 628.47.

Проведено огляд існуючих методів знешкодження твердих продуктів спалювання сміття з перспективою їх використання в будівельній галузі. Детоксикація золи і шлаку може здійснюватись методом вилучення вмісту сполук важких металів зі складу золи або їх стабілізації для зменшення вилуговування і розчинення в ґрунті. Очищений шлак і зола можуть бути використані як мінеральна добавка в композиційних цементах і будівельних розчинах, як заповнювач в дорожньому будівництві, для влаштування гідротехнічних споруд.

87.19.02.3101/230403. Отримання енергії спалюванням відсортованого сміття на спеціалізованому підприємстві (досвід Німеччини). Башуцька У.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28, С.65-68. - укр. УДК 504.064.4; 658.567.

Проаналізовано метод отримання теплової й електричної енергії з відсортованого сміття на спеціалізованому підприємстві у південно-західній частині Німеччини. Електростанція міста Штутгарт отримує енергію із відходів та вугілля (сміттеспалювальний завод-теплоелектроцентрально у Мюнстері й теплоелектроцентрально у Гайсбургу). Загалом "Штутгарт-Мюнстер" продукує 183 МВт електричної потужності й 450 МВт теплової потужності. Пропускна спроможність спалювання відходів становить 420000 т/рік (теплотвірна здатність - 11000 КДж/кг). Здійснено порівняння викидів основних забруднювальних речовин у атмосферне повітря після застосування таких природоохоронних технологій, як: каталітичне очищення від оксидів Нітрогену та руйнування діоксинів, вилучення пилу електростатичним фільтром; чотиристадійне скрубберне очищення повітря від HCl, HF, SO₂, дуже дрібнодисперсного пилу, важких металів, поліхлорованих дібензофуранів. Відзначено важливість спалювання непридатних для перероблення відходів для вирішення актуальної для України проблеми переповнення офіційних полігонів, а також необхідність чіткого дотримання таким підприємством екологічних нормативів, використання найсучасніших систем очищення та захоронення продуктів згоряння, побічного виробництва енергії.

89 КОСМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

89.57 Дослідження Землі з космосу

89.19.02.3102/231704. Аналіз забудови та функціонального зонування міст Заполяр'я Росії, виділених за космічними знімками. Грищенко М., Єрмілова Ю. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27, С.20-27. - рос. УДК 528.88.

Роботу присвячено вивченню особливостей забудови та функціонального зонування найбільших міст російського Заполяр'я: Апатитів, Воркути, Мурманська і Норильська. У якості вихідних матеріалів використані знімки із супутників SPOT-5 (оптичний спектральний діапазон), Landsat 8 (тепловий спектральний діапазон) і генеральні плани досліджуваних міст, які послужили основою для виділення типів забудови. Облік теплової структури міських територій при аналізі їх забудови та функціонального зонування дозволяє виявити риси міського простору, які не видно на знімках в оптичному діапазоні, важливі в оцінці сприятливості міського середовища для життя людей. Ключові слова: міста Заполяр'я, міська забудова, функціональне зонування, географічне дешифрування, теплові знімки.

90 МЕТРОЛОГІЯ

90.27 Вимірювання окремих величин і характеристик

90.19.02.3103/229584. Аналіз нормативного забезпечення систем вимірювання кількості теплової енергії. Матіко Ф.Д., Слабик О.М., Гутник М.Б. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28, С.105-110. - укр. УДК 681.125.

Теплову енергію широко використовують у промисловості та житлово-комунальному господарстві України. Налагодження точного обліку теплової енергії (ТЕ) є необхідним для її ефективного та економного використання, а також дає змогу виявити недоліки теплогенерувальних об'єктів і теплових мереж та усунути їх. Виконано аналіз стану приладового обліку кількості теплової енергії та нормативного забезпечення систем вимірювання кількості ТЕ. Встановлено, що чинні нормативні документи не містять методики визначення кількості ТЕ для всіх існуючих конфігурацій систем обліку ТЕ, а також методики оцінювання похибки (невизначеності результату вимірювання) кількості ТЕ.

Розроблення таких методик є вкрай необхідним. Виконано класифікацію систем тепlopостачання, що дає змогу проаналізувати можливі схеми систем вимірювання кількості. Розглянуто рівняння для визначення кількості теплової енергії для типових схем систем обліку на джерелах ТЕ та у схемах тепlopостачання споживачів. Встановлено, що у відомих нормативних документах не враховано всі особливості структури систем тепlopостачання споживачів, тому необхідним є подальший аналіз схем тепlopостачання споживачів та уточнення рівнянь для обчислення кількості ТЕ у таких системах. Сформульовано недоліки основних нормативних документів та невирішені завдання обліку ТЕ і визначено напрями досліджень для удосконалення нормативної бази обліку ТЕ.

90.19.02.3104/230617. Числовий метод знаходження ефективного показника заломлення пористих композиційних матеріалів на основі мікрорівневих моделей. Яворський Н.Б., Андрущак Н.А. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28, С.140-146. - укр. УДК 004.942:519.632.4.

Розглянуто застосування розробленого числового методу знаходження ефективного показника заломлення для випадку пористих нанокомпозитів. На основі використання мікрорівневої коміркової моделі структури, методу генерування випадкових волокнистих включень з допомогою кривих Без'є та мікрорівневих коміркових моделей структури розвинено числовий метод знаходження ефективного показника заломлення пористих композитів, що дає змогу в рамках однотипної моделі розглядати складні структурні неоднорідності матеріалу та синтезувати відповідний показник заломлення на основі числового моделювання електростатичного поля. Така реалізація є простішою та потребує меншої кількості обчислень та ресурсів порівняно з аналогічними аналітичними методами. Завдяки регулярній структурі отриману мікрорівневу модель можна використовувати безпосередньо як скінченно-елементну дискретизацію, оскільки використання кривих Без'є дає змогу моделювати пори з урахуванням наноструктурних неоднорідностей. Запропонований метод було перевірено шляхом порівняння з наявними аналітичними моделями знаходження ефективного показника заломлення, такими як: Максвелла-Гарнета, моделлю Брюгемана та моделлю Друде (Сільберштейна). Спираючись на оцінку верхньої границі похибки апроксимації використаного методу скінченних елементів, отримані результати свідчать про більшу точність порівняно з аналітичною моделлю Друде (Сільберштейна).

90.19.02.3105/231329. Особливості вимірювання температури циліндричних обертових поверхонь. Фединець В.О., Юсик Я.П., Васильківський І.С. // Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28, С.78-84. - укр. УДК 678.06:66.012.1.

Розглянуто методи вимірювання температури циліндричних обертових поверхонь на основі контактного вимірювання температури пристінного шару робочого середовища, що омиває обертову поверхню, яка має функціональну залежність з температурою поверхні. Показано, що пристінний шар робочого середовища між обертовою поверхнею і перетворювачем має деякий перепад температур, що є основним джерелом виникнення методичної похибки вимірювання температури обертової поверхні. Розроблено методику математичного опису теплових процесів, що відбуваються під час вимірювання температури циліндричних обертових поверхонь, та узагальнено стаціонарну математичну модель процесу вимірювання температури обертових поверхонь, яка характеризує зв'язок між вхідними, вихідними, керуючими і збурювальними параметрами процесів передачі тепла під час вимірювання температури обертових поверхонь у стаціонарному режимі. Аналіз розробленої математичної моделі дав змогу зменшити тепловтрати через перетворювачі та синтезувати перетворювачі температури з мінімальним значенням методичної похибки вимірювання температури для заданих умов експлуатації. Розглянуто особливості метрологічної перевірки перетворювачів температури та запропоновано установку для її проведення, що дало змогу спростити метрологічну перевірку і підвищити її точність.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

A		Al Rawashdeh M.S.M.	2662
Abbasov I.	1540	Alvarez-Borrego J.	1548
Adamenko D.	1654	Amiri I.S.	1541
Ahmad H.	1541	Ashcheulova T.V.	2952

B		Koloskova O.K.	2942
Bataeva K.V.	1286	Kopchuk T.G.	2942
Bekshaev A.Y.	1542	Kopylov V.A.	0728
Bezsmertna G.V.	2951	Korniychuk O.	2387
Bezsmertnyi I.O.	2951	Korsunov V.A.	2948
Bilohur Vlada	2973	Kostiuk O.S.	1737
Bilous T.M.	2942	Kostyrko M.	1654
Binkevych O.	1743	Koval O.	1440
Binkevych V.	1743	Kovalenko A.V.	1652
Bliokh K.Y.	1542	Kozka I.K.	0912
Boichuk N.A.	1545	Kratiuk O.L.	2667
Bondarenko A.F.	2938	Kravchenko I.	2096
Boyko A.A.	2660	Kryvyi T.	1540, 1651
Boyko V.	1540, 1546	Kukhar I.	2096
Brezvin R.S.	1653	Kuryata V.G.	2656
Brygadyrenko V.V.	2660	Kurylenko I.V.	2951
Buranasiri P.	1550	Kushnir O.S.	1538, 1653
Bushueva I.	1678	Kuznetsov O.	2096
C		Kyrychenko Mykola	0043
Сагаровський А.А.	0983	L	
Castro-Valdez A.	1548	Lavryk G.	2387
Chen Jian	1552	Le Dantec R.	1547
Chernenko O.I.	1738	Levkivska N.	1743
Chernenko O.M.	1738	Levkivskyj D.	1743
Chmykhun Svetlana	0652	Limsuwan P.	1550
Сокол О.	1026	Liu Hai	1528
D		Lobanova L.A.	0728
Dikal M.V.	2942	Lobanova T.O.	2942
Dudchenko L.	1198	Locharoenrat K.	1544
F		Lomakina U.V.	2942
Fafula R.V.	2953	M	
Fan Chao	1539, 1549	Magrelo N.	1678
Fedorchuk A.O.	1653	Makhnovets G.V.	1543
Fedorovuch V.L.	2659	Maksimenko K.S.	2938
Franiv A.V.	1538	Maltseva V.	1740
G		Martynyuk-Lototska I.	1654
Gayvoronsky V.Ya.	1547	Martyshchuk T.	1678
Georgiyants M.A.	2948, 2956	Melnyk O.V.	2953
Gerasimchuk N.N.	2952	Mkrtchyan Maryna	0652
Gisho Saiko	2940	Multian V.V.	1547
Globa L.	1440	Murska S.	1678
Golovakha V.I.	2659	Musiy L.	1678
Gutyj B.	1678, 1743	Myronchuk G.L.	1543
Gutyj B.V.	2659	Mys O.	1546, 1651, 1654
Guziy A.I.	2667	Mytsyk B.	1651
H		N	
Hasbullah N.F.	1551	Nakonechnyi I.A.	2953
Hedzir A.S.	1551	Nazarenko M.M.	1681
Hirkovyy A.	1678	Novogrudska R.	1440
I		Nuansri R.	1550
Iefremova U.P.	2953	O	
Iliuk I.A.	2951	Odah J.F.	1541
J		Olkhovska O.M.	2948
Jaddoa M.F.	1541	Onufrovych O.K.	2953
K		Ostapchenko L.I.	1737
Kaplaushenko A.	1678	Ou-Yang H.D.	1550
Kashuba A.I.	1538	P	
Kasianova A.	0448	Parchenko V.	1678
Kazuo Yamashita	2941	Piantkovska A.	1118
Kevshyn A.H.	1543	Piddubnyak A.V.	2659
Kharchenko O.I.	1737	Pilgun Yu.V.	1545
Kharyv I.	1743	Piskach L.V.	1543
Kizub I.V.	1737	Plakhtiy E.G.	1652

Poprotska I.V.	2656	Авраменко А.М.	2315
Porvan A.P.	2956	Авраменко В.Л.	2004
Postovitenko K.P.	2951	Аврамов К.	1530
Pushkar M.B.	2956	Аврамчук О.О.	3066
R		Аврунин Г.А.	2208
Rudewicz J.	1853	Аврунін О.Г.	1469
S		Агаєв Р.Н.	1575
Saidin N.	1551	Агаларова І.У.	1586
Sallehuddin N.N.	1551	Агамір'ян Любо́в	0148
Sanjara R.A.	1738	Агейчева А.О.	0615
Semeniv B.	1678	Агейчева О.О.	0740
Semkiv I.V.	1538	Агеєва О.О.	0718
Shchepanskyi P.A.	1653	Адаменко С.О.	2567
Shcherbatyy A.G.	2659	Адлуцький В.Я.	1380, 1601
Shevchuk S.V.	2951	Ажажа М.А.	0668
Sigaieva Tetiana	0515	Азаренкова Г.М.	0358
Sirivichai M.	1544	Азарян А.А.	2037
Skab I.	1540	Айнабекова С.С.	2214
Slivinska L.G.	2659	Айрапетян Т.С.	2759
Smirnov Ye.M.	1545	Акінбола О.А.	0157
Soloviev A.I.	1737	Акмен В.О.	2463
Stadnyk V.Yo.	1653	Аксак Н.Г.	1484, 2021
Svatovsky I.	2096	Аксьонова Віра	0058
T		Акуленко Л.Д.	1384
Thanjai O.	1544	Алака Н.С.	0157
Thonglim P.	1544	Алатамнех Х.Х.	1381
Tiu Z.C.	1541	Алатамнех Х.Х.М.	1382
Tkachenko O.H.	1251	Алгулієв Р.М.	2027
Tymkiv M.	2387	Алейніков В.М.	2009
V		Александров Є.В.	1919
Vasylkiv Yu.	1540, 1546	Александрова Г.	0956
Vavrysevich Y.	1743	Александрова Т.Є.	2185, 2346
Vidrynskyi B.V.	1543	Алексенко Є.М.	1528
Vlasiuk V.P.	2667	Алексенко С.Ф.	1018
Vlokh R.	1540, 1546, 1651, 1654	Алексєєва Ю.О.	0358
Vorobets D.Z.	2953	Алексієвський Д.Г.	1932
Vorobets Z.D.	2953	Алексєєв О.Г.	1932
Vovk S.M.	1652	Алексєєва Г.С.	0813
Vysotska O.V.	2956	Алигулієв Р.М.	2027
W		Алієва А.Г.	0803
Wen Zhu Shao.	1528	Алієва Л.І.	2212, 2213
X		Алтухов О.В.	2150
Xiong Rui.	1552	Алхемірі Саад Альдін	1882
Z		Аль-Атамнех Б.Г.М.	1352, 1417
Zhang Dawei.	1552	Аль-Омарі М.А.В.	2045, 2347
Zhang Leihong.	1552	Альошко С.О.	1458, 1572
Zhulavska O.	1118	Альфавіцька С.О.	1602
Zhydachevskyy Ya.A.	1538	Альхурі Юсеф.	1886
A		Алюшин Ю.А.	2210
Абасгулу Ельшан огли Халілов	2567	Ангелко І.В.	0379
Абасов М.М.	1585	Андреева О.Ю.	2677, 2684
Абдираманов С.Т.	2265	Андрейко Я.В.	0941, 1278
Абдулін М.З.	1458	Андрейцев А.Ю.	2169
Абішкенов М.Ж.	2153	Андренко І.Б.	2852
Аболхасанзад А.	1883	Андренко К.В.	0398
Абраїмов В.В.	1528	Андренко О.А.	0348
Абрамов Г.С.	0172, 1391	Андреященко В.О.	2265
Абрамов М.Г.	1391	Андреев В.І.	2323
Абрамов О.Д.	0172	Андреев М.В.	1459
Абрамова І.М.	0360	Андрієвський М.В.	2308
Абрамова Л.С.	2877	Андрієнко В.С.	0781
Аванесова І.	0327	Андрієнко О.М.	2397
Авіна С.І.	2366, 2376	Андрійченко Ж.О.	0361

Андронаті С.А.	1739, 1741	Бабай Д.О.	0571
Андрусак Н.С.	2810, 2822	Бабайлов В.К.	0202, 0203
Андрущак Н.А.	3104	Бабак Т.Г.	1888, 2354
Андрущакевич О.Т.	2088	Бабаков Р.М.	2022
Андрюкайтене Регіна	0042, 0048	Бабаш Л.В.	0615
Андрюкайтене Регіна.	3018	Бабенко О.С.	2035
Аніпко Н.П.	2804, 2811	Бабенко С.П.	2744
Анкуца Петронела	0292	Бабич А.М.	2663
Анопрієнко Т.В.	0586, 2636	Бабич Б.Б.	1393
Анохіна Т.О.	0949, 1027, 1040	Бабич О.В.	0427
Анпілогов Д.І.	2175	Бабій Олександра	2792
Антоненко І.В.	2515, 2612	Бабій С.О.	1676
Антоненко Н.В.	2501	Бабіч С.С.	2448, 2468
Антоненко Я.С.	2196	Баглай В.І.	0836
Антонов А.В.	0267	Базик В.П.	2448
Антонова І.В.	1431	Базилевич Ю.М.	1369
Антонюк Ірина	2414	Базилевський С.	0551
Антюфеев А.В.	1979	Байрачний В.Б.	1656
Антюфеева М.С.	1978, 1979	Бакалінська О.	0559
Антюшко Д.	0663, 0732	Баканова А.Ф.	0007
Антюшко Дмитро.	2400	Баканова О.	0054
Арешенкова О.	1068	Бакатанова В.Б.	0770
Аріан Р.	2338	Бакуменко М.Ю.	0404
Арістархов О.М.	2165	Бакун К.С.	2596
Арістова Алла	1305	Бала Р.	0345
Аркуша Ю.В.	1979	Балабанова В.В.	1362
Арошидзе Ніно.	1130	Балабін В.В.	1128, 1133, 1140
Арсеньєва О.П.	1909	Балака Є.І.	0704
Арсеньєва Н.О.	2873	Балакіна Ю.	0341
Арсеньєва О.П.	2303, 2364	Балух Василь	0661
Артеменко В.М.	2374, 2375, 2377	Банах А.В.	2597
Артикульна Н.Ф.	0197	Банах Л.С.	0032
Артюмов Павло	0094	Банах Р.І.	2023
Артюмова А.В.	0165	Бандирський Б.Й.	1403
Артюх Р.В.	2105	Барабаш Н.	2784
Архангельська Алла	0896	Баран С.	2670
Архиєпископ Ісіченко Ігор	1256	Бараненко В.О.	1567, 1590
Архіпова Ірина	1241	Бараннік В.О.	2569
Аршава О.О.	1396	Баранов В.І.	1675
Асаулюк Т.С.	2393	Баранов М.І.	1946
Астіоненко І.О.	1389, 1395	Баранова А.О.	2957
Атаманчук В.П.	1210	Баранова С.В.	1031, 1049, 1120, 1124, 1132, 1194
Атаманчук О.В.	1729	Баранова С.С.	1720
Атаманюк В.М.	2368, 2369, 2371, 2663	Баранова Світлана	0093
Атаманюк Я.Д.	1829, 2823	Барановський В.М.	2733
Афанасьєв Дмитро.	0108	Барановський М.В.	1991
Афанасьєв О.І.	1971	Барановський М.М.	1720
Афанасьєва О.М.	1041	Баранюк Ю.	0346
Афтаназів І.С.	2652	Барбашин В.В.	3038, 3057
Афтика Лешек	1323	Барболіна Т.М.	1370, 1422
Ахієзер О.Б.	1937	Бардачов Ю.М.	0816, 1391
Ахмедов Р.Д.	1981	Бардус І.О.	0782, 0814
Ахмедов Ш.С.	1554	Барило І.М.	1860
Ахметов Б.Б.	2028	Барінова Н.В.	0886, 2937
Ахметшина Л.Г.	1485	Барладін О.	0834
Ахундов В.М.	1563	Бартків Лариса	2404
Ачасов А.Б.	2658	Баскевич О.В.	1729, 2950
Ачасова А.О.	2645, 2658	Баскович Д.В.	0504
Ашкеєв Ж.А.	2265	Басов О.Ю.	2221
Б		Басова Є.В.	2194, 2198, 2271
Бабаєв В.М.	0159, 2757, 3097	Батигін Ю.В.	1960
Бабаєв О.А.	1630	Батовський С.Є.	1425
Бабаєва О.В.	1396		

Батраков Д.О.	1977, 1978, 1979	Бессмертний Я.О.	1609
Батракова А.Г.	1978, 2560, 2871	Бессонова В.П.	1684
Батранак Генадій.	0014, 0516	Бехта П.А.	2464
Батрименко В.	0609	Белих Д.Г.	2147
Бацевич Ф.С.	1193	Беліков В.О.	1830
Бачинська У.О.	2728	Беліков С.Б.	2266, 2297, 2345
Бачишина Л.Д.	0321	Белінська В.Є.	1183
Бачієва Л.О.	0675	Беляєва О.Ю.	1200
Башинська М.І.	0266	Беляєва Т.В.	1164, 1175
Башнянин Г.І.	0161, 0378	Беляновська О.А.	2307
Башта О.В.	2202	Биканов С.М.	1888, 2304
Башуцька У.Б.	3101	Бикова І.А.	0923
Баюжева Анна	0121	Биткін С.В.	1956, 2146
Баюра О.М.	1704	Бихін Б.Б.	2153
Баяк Моніка	0870	Бібик М.В.	2999
Бганцев В.М.	2314	Біда С.О.	2932
Бегларашвілі О.	0269	Бідолах Д.І.	2587, 2672
Беглов К.В.	1922	Бідюк І.А.	0878
Бедрій Д.І.	3011	Бідюк П.І.	0177, 0178, 0179, 1466, 1874, 1923, 1924, 1925, 2072
Безверхий К.	0383		
Безверхий О.І.	1591	Білаш О.В.	1592, 1624
Безділь В.В.	2418	Білецький В.С.	2291
Бездітко Л.В.	2665	Білецький М.І.	1845
Бездітко О.С.	0458	Білик В.М.	1662
Безимяний Ю.Г.	2200, 2201	Білик О.Г.	2157
Безлатня Любов	0204	Білик С.І.	2462
Безпальченко В.М.	2407	Білицька В.М.	1010
Безрук С.С.	0429	Білова М.О.	2060, 3041
Безрука Н.А.	1642	Білова О.В.	1387, 2236
Безтелесна Л.І.	0371, 0484	Біловол А.О.	0647
Безугла Л.Р.	1150	Білогай Г.С.	2486
Безугла Т.А.	0903	Білогуб О.В.	2330
Безцінний О.О.	2758	Білогур В.Є.	2971, 2972, 2974
Бейгельзімер Я.Ю.	2215, 2216	Білокриницький С.М.	1744, 1745
Белінська Світлана.	2403, 2432	Білокриницький С.	1746
Белоус Н.В.	1493	Білостоцький М.О.	0624
Бельмаз Я.М.	0745	Білоус А.М.	2672
Белюченко Д.Ю.	2352	Білоус О.В.	2461
Беляєва І.Н.	1363	Білоус С.В.	0310
Беляєв С.І.	1971	Білоус Т.А.	2373
Беляєва А.А.	1992	Білоус Ю.	0700
Бендюг В.І.	1885	Білоус Ю.О.	1862
Бенедюк В.І.	0871	Білоусенко П.І.	0950, 1019
Бень І.О.	2456	Білоусов Є.В.	2331
Бердніков О.М.	1470	Білошенко В.О.	2225
Бережна О.В.	2217	Більовська О.О.	2858
Бережна Ю.В.	0385	Білявський Ю.А.	3056
Бережний М.О.	2217	Бірюков О.В.	1779, 1824
Березенська С.М.	0815	Бірюков Олександр	1792
Березка І.	2625, 3093	Бісик С.П.	2165
Березка Ігор.	1799	Бісікало О.В.	1122
Березовский В.А.	1736	Біцікс В.	2450
Березовський Є.К.	2310	Блага В.В.	3028
Березовський О.Д.	1523	Благініна С.В.	0791
Березуцька Н.Л.	1501	Благодарьов О.Ю.	2026
Березуцький В.В.	2742	Благой В.В.	0522, 3028
Березький О.М.	1477, 1478	Блажевський С.Г.	1397
Берко А.Ю.	0446	Блакита Г.	0275
Берлізова Т.Ю.	1648	Близнюк Л.М.	1178
Берневек Т.І.	2888	Близнюк О.В.	2261
Берник І.М.	1569	Близнюк Тетяна	0683, 0709
Берчук І.В.	1892	Блистів В.І.	2689
Беспалов Ю.Г.	1474		

Блінов А.Б.	1968	Борисенко В.Д.	2177
Блінов М.О.	2590	Борисенко Є.А.	1961
Боброва К.Д.	0405	Борисенко К.Б.	0772
Бобух А.О.	1432, 2365	Борисенко М.Ю.	1594
Бовда В.О.	1529	Борисовська Ю.О.	1434, 1614, 2347
Бовда О.М.	1529	Борисюк О.	1833
Богасьорова Л.М.	1868	Боровик П.В.	2272
Богатир Л.В.	3094	Боровський Олексій.	0633
Богацька А.С.	2046	Бороденко Людмила	1065, 1099
Богдан О.М.	0698	Бородіна Є.О.	0458
Богданова І.Є.	1191	Борцов О.В.	1947
Богданова О.В.	0979	Босенко К.І.	2843
Богданова О.Ф.	2468	Боснюк В.Ф.	0868
Богма О.С.	0356	Бохан А.	0638
Боговін О.В.	1222	Бохван С.І.	1636
Богомолець О.В.	0114	Бохонов Ю.Є.	1364
Богуславська А.М.	1408, 2258	Боцула О.В.	1988
Богущкий А.	1805	Боцьва Н.П.	1714
Боженко А.О.	0081	Боченко О.В.	0746
Божко К.М.	1435	Боярин М.В.	3075
Божко Н.В.	0716	Боярчук В.М.	1890
Божко Ю.О.	0958	Боярчук О.В.	0198
Божук Т.І.	2825	Бражник А.С.	0421
Бойко В.С.	2774	Бразалук Ю.В.	2234
Бойко Галина.	2631	Браїлко Ю.І.	1189
Бойко Г.А.	2653	Браїло М.В.	2284
Бойко З.В.	0155	Бранднер Алеш	1094
Бойко І.	2831	Братерська-Дронь М.Т.	0040
Бойко Л.П.	0950	Брауде І.С.	1524
Бойко М.	0307, 0322	Брелюс Неля	1855
Бойко М.В.	2228	Брескіна Л.В.	0665
Бойко О.В.	0721	Брик Степан	2837
Бойко С.А.	1695	Брик Т.О.	0747
Бойко Т.В.	1367, 1368, 3058	Бриков М.М.	2158
Бойко Ю.Ю.	1502	Брильов О.О.	2047
Бойченко О.І.	0473	Бриндіков Ю.Л.	0826
Бойчук О.В.	1594	Бричка Сергій	2391
Боклах Д.Ю.	1247	Брідня Л.Ю.	2509
Боліла Надія.	2736	Брік С.В.	2794
Бомбель Мацей.	1805	Броварець О.О.	2639, 2640
Бондар А.М.	2955	Бродецький О.	0059
Бондар Д.С.	1537	Брюханова Н.О.	0765
Бондар Наталя.	0052	Бубир Н.	0591
Бондар С.М.	2442	Бублик М.І.	0797
Бондар Т.М.	0885	Бувалець Олена	1285
Бондаревська К.В.	0380	Бугаєвська Ю.В.	0730, 0959
Бондаренко М.	0633, 2933	Бугаєнко Н.	0559
Бондаренко М.О.	0556, 2186	Бугай О.М.	1662
Бондаренко Н.	0617	Бугайцов Р.Ю.	2320, 2334
Бондаренко О.	1863	Бугайчук В.М.	1966
Бондаренко О.Є.	0951, 1011	Бугас В.В.	0417
Бондаренко О.М.	0433	Бугрин Л.М.	2664
Бондаренко О.Ф.	2934	Бударна В.О.	0570
Бондаренко С.В.	2151	Будз О.П.	1766
Бондаренко Т.С.	0718	Будник Олена	0820, 0829
Бондарчук Л.Ф.	2763	Буднік М.М.	2785
Бондарчук С.П.	2763	Буйдіна Т.О.	1685
Бончковський О.С.	1806, 1807, 2591	Буйна О.І.	2657
Бордун Ореста	2829	Буйний О.В.	2657
Борейко О.Ю.	2897, 2909	Букетов А.В.	2284
Борейко Юрій	1312	Буки О.Ю.	1517
Борзенко О.І.	1261	Булах І.В.	2970
Борзяк О.С.	2910	Булах О.В.	2143

Булах О.І.	2273	Василенко Т.Г.	0801
Булгакова В.А.	0757	Васильєва Г.В.	1642
Бундзяк Ю.В.	1834	Васильєва І.Г.	0773
Буняк О.П.	0088	Васильєва Л.А.	0036, 0065
Бунякіна Н.В.	1655	Васильєва Л.В.	2095
Бурак В.Г.	2438, 2439	Васильєва М.П.	0676
Бурак Віра	1102	Васильєва Н.Г.	0809
Бурак К.О.	2351	Васильківський І.С.	2229, 3105
Бурбига В.А.	0766	Васильковська М.О.	2516
Бурдо О.Г.	1886	Васильов Я.Д.	2152
Бурий Є.І.	0419	Васильцова С.О.	0404, 0435
Бурка В.Й.	1831, 1839	Васильченко Я.В.	2197
Бурла М.	1871	Васильчук Т.С.	1406
Бурла О.	1822	Василюк К.О.	0395
Бурлаєнко О.	1663	Васьківський М.І.	2165
Бурлака Є.О.	2864	Васянович Григорій	0691
Бурова Д.В.	2274	Ватаманюк Н.Ю.	2513
Буря О.І.	2383	Вахненко В.О.	1398
Буряк І.В.	1667	Вахович І.М.	0281
Буряк Я.В.	0236	Вацеба В.Я.	1825, 2830
Бут М.О.	0497	Вашист К.М.	0952, 1000, 1020
Бутенко Г.В.	0406	Ващишак І.Р.	2293
Бутко Т.С.	0397	В'яткін Р.С.	0153
Бутова О.А.	1937, 1969	Вдовиченко В.О.	2900, 2902, 2904
Буточкіна Є.К.	2847	Вегера Л.В.	1696
Бухкало С.І.	0615, 0616, 2303, 2364	Вегеш А.І.	1184
Бухтіярова Ф.О.	2824	Ведмеденко О.В.	2071
Буц Ю.В.	3038, 3057	Ведмідь Н.	0307
Бучко Ж.І.	2805, 2812	Ведь В.Є.	2364, 3047
Бушуєв Д.А.	0196	Ведь М.В.	1657, 2161, 2257, 2281, 2372, 2378
Бушуєв С.Д.	0196	Вежлівцева С.	2400
В		Велика О.Т.	2228, 2262
Ваврів Л.В.	1946, 1951, 1952	Великий Н.-Т.І.	2228
Вайданич Т.В.	2697	Великих К.О.	0469, 0470
Вакуленко Т.Б.	1683	Великодний Д.В.	2075
Вакуленко Ю.В.	0429	Величко В.А.	1883, 1887
Валовой М.О.	2490	Величко І.Г.	1362
Валовой О.І.	2490	Величко М.І.	1528
Валуйкін С.В.	1910	Вельбицький І.В.	2070
Валько М.І.	2434	Венгер О.О.	2394
Валько П.М.	2429, 2430, 2434	Венгрович Д.Б.	1559
Вальчук-Оркуша О.М.	1773	Вень Мінмін.	0295, 2555, 2571
Ванда І.В.	1845	Вербецкая Тетяна.	0092
Ванжа С.В.	1386	Вербицька В.І.	0373, 2869
Ваннер Кетрін	1307	Вербицький Є.В.	1900, 1941
Варава Л.А.	0840	Вербовський В.С.	2331
Варванець Ю.В.	2191, 2982	Вербовський О.В.	2319, 2761
Варга Наталія	0108	Вергелес Ю.І.	1692, 2755, 2756
Варганич Г.О.	1289	Вергунов С.В.	2530
Варениця Віталій	1314	Вергунова Н.С.	2530
Варецький Я.Ю.	1764	Веремій Юрій	1313
Варич О.П.	0805	Верес М.К.	2503
Варібрусова А.	0216	Веретельник О.В.	2929
Варлан К.Є.	2367	Верешко І.	0699
Варшамова І.С.	2005	Верховод Лілія	0274
Васечко Є.В.	1963	Верьовкіна Д.І.	2918
Василенко А.В.	3010	Верютіна В.Ю.	0239
Василенко А.О.	2284	Веселовська Г.В.	0664
Василенко Д.О.	1519	Веселовська Н.Р.	2199
Василенко К.	1039	Веселовський Я.П.	2454
Василенко О.А.	1908	Ветошкіна М.	1025
Василенко О.М.	0827	Ветрова Г.В.	0170
Василенко С.В.	2145		

Виклюк М.І.	1687	Волкова І.І.	2844
Виниченко В.В.	1232	Волкова О.Г.	1970
Виросткевіч Міхель	0682, 0850	Волкова С.В.	1195
Висоцька О.В.	1474, 2930	Волковський О.С.	2090
Висоцький А.М.	2201	Воллер Д.	0732
Витрикуш Н.М.	3100	Воловецький В.Б.	2145
Вихопень О.А.	2720	Воловик В.М.	1832
Вихрова А.О.	1206	Воловщиків В.Ю.	2085
Вишиванюк К.Г.	0389	Волокитін Д.	0563
Вишинська С.М.	0867	Волоснікова Н.М.	0189, 0332
Вишневський А.В.	2675, 2684	Волосович С.	0111, 0168, 0249, 0343
Вишневський А.	0154	Волошин В.С.	1915, 2389
Вишневський М.І.	0001	Волошин О.В.	2499
Вишневський П.С.	2221	Волошина Ю.Є.	0926
Вишнепольський Є.В.	2182	Волошук В.І.	1001
Вишнікін А.Б.	2367	Волченко А.В.	0402
Вівчар О.Й.	0282	Волчкова М.І.	1322
Вікулін І.М.	2360	Волчок Д.Л.	1567, 1590
Вільчинська Тетяна	1105	Волчок І.П.	2183, 2345
Вінник О.	0562	Вольвач Б.В.	0569
Вінніков А.І.	1742	Волянська О.В.	0132, 0594
Вінтаєв Д.Ю.	2500	Воробей Є.С.	1742
Вінтаєва Н.С.	2500	Воробйов Ю.С.	1648
Вірич П.А.	1739, 1741	Вороб'єв Е.М.	2855
Вірна Ж.П.	0855, 0871	Ворожбіян М.І.	3032
Вітер М.Б.	2079	Ворона Б.М.	0247
Вітер Р.М.	2709	Воронков А.О.	0500, 0512
Вітряк Оксана.	2411	Воронкова В.	0042
Вітченко Д.М.	2504	Воронкова В.Г.	0048, 0669, 0721, 3018
Владимиренко В.В.	1910	Воронкова О.С.	1742
Владимирова В.М.	1197	Воронов О.П.	1666
Владійчук К.В.	2806, 2824	Воронов Р.В.	2898
Власенко В.П.	1493	Вороновська М.М.	0491
Власенко В.	2441	Воронцов О.В.	1349
Власенко І.	0486	Воронцов С.М.	2187
Власенко Ірина.	2441	Воронцова Д.В.	2046
Власенко Т.С.	1572	Воронцова І.В.	1349
Власов О.І.	1612	Воронько А.В.	1055
Власюк В.П.	2665	Воронюк Т.А.	2780
Власюк О.В.	0317	Воронянський О.	0003
Влах М.Р.	1854	Воропай С.В.	1028
Вовк К.М.	0293, 0461	Воскобійник Є.П.	2610
Вовк Л.І.	2750	Востоцький С.М.	2277
Вовк О.Б.	3096	Воцелка С.О.	1439
Вовковінський Ю.В.	0419	Всеволодова Майя	1095
Воврин К.Я.	2087	Вуйченко Марина	2644
Водка О.О.	1468, 2989	Вус К.	1518
Воднік В.Д.	0131	Вусик О.О.	2137
Возна Н.Я.	1897	Вяткін К.І.	0153, 2561
Возний Ігор	0653	Вяткін С.І.	1490
Возняк А.В.	2225	Г	
Возняк Ю.В.	2225	Габенко М.	1126
Войтенко В.В.	1523	Габрель М.М.	2599
Войтенко Д.О.	0614	Габрявічене Аушра.	0517
Войтік Т.Г.	1419	Габчак Наталія	2836
Войтович С.Я.	0831	Гавриленко В.О.	2419
Войтович Ю.С.	1969	Гавриленко Є.А.	1404
Войцеховський О.Н.	0817, 1973	Гавриленко О.А.	0639
Волинська К.І.	1003	Гавриленко О.В.	1938, 2079
Воліков В.В.	2902	Гавриленко С.Ю.	2035
Волков В.М.	2744, 2757	Гаврилин П.Н.	2661
Волков В.П.	1503	Гаврилина Е.Г.	2661
Волков С.Л.	0720	Гаврилов О.В.	1886

Гаврилова В.В.	2862	Гвоздюк Я.В.	0746
Гаврилова О.В.	0927	Гевал В.Ф.	1675, 1705
Гаврилюк І.Л.	1212	Гевко І.Б.	2253, 2254
Гаврилюк Ірина	1113	Гевко Р.Б.	2247
Гаврилюк Н.І.	1236	Геворкян А.Ю.	0400, 0410
Гаврилюк О.О.	1531	Гейдаров В.Г.	1524
Гавриляк А.С.	0761	Гела О.М.	0085
Гавриш А.П.	2885	Геляровська О.А.	0384
Гавриш В.І.	1367, 1368	Герасименко Н.П.	1771
Гавришок Богдан.	1855	Герасименко Я.О.	2755, 2756
Гадецька С.В.	1479	Герасимяк Н.В.	0831
Гаджев Н.	1518	Герасімов О.М.	2719
Гадьо І.В.	2077	Герасіна Л.М.	0536, 0637
Газдюк П.В.	2955	Геращенко І.О.	0409
Газетов Є.І.	1801	Гербст О.	0342
Гайдар Г.П.	1641	Герганов М.Л.	0195
Гайдук Неллі	1103	Герис М.І.	2260
Гайкова Т.В.	2224	Герич К.І.	2598
Гайтина М.В.	2862	Гермашев А.І.	2266
Галайдич В.К.	1526	Гетьман Я.А.	1689
Галайко Л.П.	1958	Гивлюд А.М.	1721
Галак О.В.	2161	Гинда С.М.	0252
Галаур С.П.	1276, 1279	Гищук Р.М.	0090, 2807, 2962
Галиш Віта.	2412	Гігінеїшвілі А.	1635
Галік О.І.	1766	Гіззатулліна М.С.	0309
Галіновський О.М.	1935	Гілювене Вергінія	0516
Галіузова А.М.	2048	Гілювене Віргінія	0014
Галішин О.З.	1593	Гінзула М.Я.	2591
Галкін А.С.	0471	Гінкул А.П.	1813, 2533, 2768
Галкіна О.П.	0471	Гіоане І.М.	0529
Галунова Н.М.	1059	Гірін В.С.	2342
Галько Світлана.	2390	Гірін І.В.	2342
Гальченко А.В.	2015	Гірман А.П.	0497
Гальченко В.Я.	1483	Гірняк Лілія	2437
Гальченко Максим	0013	Главчев Д.М.	2036
Галюк М.	1747	Главчева Ю.М.	0616
Гамідов Галіб І.	0181	Гладій І.О.	0495
Ганнощенко С.В.	1051	Гладка О.М.	1442
Ганчук Олена	0736	Гладкий О.	0487, 2795
Гапонова Е.О.	2967	Гладкий Ф.Ф.	2416, 2436
Гапонова Л.В.	2542	Гладкова М.В.	1228
Гапонова О.О.	1929, 2304	Гладкова Н.Ю.	2314
Гапонюк О.І.	0362	Гладун А.Я.	2064
Гараджаєв Д.	0618	Гладун Є.Р.	2134
Гарасим П.М.	0232, 0796	Глебов О.Ю.	1948
Гарасьова Н.Ю.	1895	Глухов А.Ю.	1562
Гаращенко Ф.Г.	0182, 1447, 1448, 1451, 1473	Глухова І.В.	0526
Гарбар Є.	0326	Глуховська М.С.	0915
Гармаш Н.Г.	2233	Глушко В.	2820
Гармаш С.В.	0396, 0412	Глушко В.І.	2288
Гарт Л.Л.	1344	Глушкова Тетяна.	2466
Гарькавець С.О.	0841	Гнаевич Н.В.	0049
Гарячевська І.В.	1486, 1930, 2110	Гнатів З.Я.	2368, 2369
Гасанов А.С.	2066	Гнатушенко В.В.	1487, 1492
Гасій О.Б.	2283, 2461	Гнатушенко Вік.В.	1487
Гасюк О.І.	2302	Гнатюк Любомира	1067
Гах А.Г.	1516, 1521	Гнатюк Т.О.	2646
Гах Г.І.	1516	Гнезділова Я.В.	1042
Гацький А.К.	2132	Гнедаш Г.О.	1913, 1917, 2296
Гацький І.А.	2132	Гнидюк І.	0306
Гвоздева І.М.	1394	Гнилякевич-Проць І.З.	2849
Гвоздєвич С.	0288, 0372	Гніздицька М.П.	1148
		Гноєва Н.І.	1229

Говда Г.А.	0796	Горобец А.Н.	2007
Говорун М.Д.	0589	Горобец Н.Н.	2007
Говоруха О.Ю.	2955	Горобець І.В.	0973
Гоголь І.О.	0771	Горова К.О.	0666, 2484, 2883, 2977
Гогунський В.Д.	3009	Горовенко А.П.	1559
Годес А.Ю.	1385	Горовий Д.А.	0500, 0666, 2484, 2883, 2977
Гойванович Н.К.	2647	Горовий О.В.	1840
Гола А.В.	2425	Горовий Олег	0376
Голік В.І.	2129, 2140	Городецький В.Г.	1353
Голіков А.	2581	Городецький І.М.	2634
Голіков А.П.	2741	Городиська О.М.	0056
Голованов Б.Д.	0874	Городиський Т.І.	0378
Головатенко С.В.	2617	Городиський Ю.Я.	1325
Головатий Р.Р.	3015	Городяненко Віктор	0140
Головатюк А.К.	2592	Горох Д.В.	1637
Головенко Тетяна.	2404	Горох М.П.	2757, 3097
Головецький М.П.	2687	Гороховатський В.О.	1479
Головко Дмитро	2764	Горохолінська Ірина	1238
Головко Л.Г.	1228	Горошкова Л.А.	1503
Головко М.Й.	0334	Горященко К.Л.	1471
Голозубова О.В.	0824	Горященко С.Л.	2285
Гололобова О.О.	1719	Гохман О.Р.	1534
Голоскубова Н.С.	1371	Гошко Л.В.	1403
Голуб Богдан	2401	Гоян І.М.	0034, 0075
Голубець В.М.	2289	Гоян Ігор.	0102
Голубкіна О.О.	2354	Грабарчук О.Н.	0654
Голяка Д.М.	3066	Грабовський А.В.	2193, 2984
Голяка М.А.	3066	Градовий О.В.	2287
Гоман О.Г.	1607	Гранкіна-Сазонова Н.В.	0842, 0847, 0852
Гоменюк С.І.	1372, 1381, 2166, 2347	Граф Г.-В.	0158
Гомозов В.П.	1646	Гребельна В.О.	3083
Гонтар В.Ю.	1945	Гребенник Н.Г.	2890
Гонтар Ю.М.	0247	Гребенчук О.О.	2645
Гонтаровський П.П.	2233	Гребенчук С.С.	2542
Гончар І.М.	2289	Гребенюк А.Г.	1644
Гончаренко А.В.	1994	Гребенюк С.М.	1408, 2166, 2230, 2232, 2258
Гончаренко М.В.	1414	Гребенюк Т.В.	1237
Гончаренко Н.І.	0223	Гребенюкова Ю.О.	2428
Гончаренко О.	0558	Гребінюк Д.Є.	2566
Гончаренко Т.А.	2473	Гревцова Г.Т.	1683
Гончаров Є.О.	2416	Грек Катерина	1819, 3079
Гончаров С.О.	0018	Грек М.О.	2553
Гончарова Ірина.	2764	Греков А.В.	1989
Гопцій М.В.	1793	Гречак Ю.	1875
Гопченко Є.Д.	1793	Гречко О.М.	2005
Горач Ольга	2392	Грешта В.Л.	2297
Горбань Л.І.	1726	Гриб О.Г.	1901
Горбачов П.Ф.	2856, 2903	Грибков Е.П.	2150, 2217, 2264
Горбачов Ю.Г.	2173	Григор'єва Анна	1076
Горбачук В.М.	0225, 1511	Григор'єва Галина.	1866
Горбенко Г.	1518, 1660	Григор'єва Л.О.	1649
Горбенко Н.Є.	1691, 1697	Григоренко І.В.	1481
Горбова Х.В.	2859	Григоренко О.А.	2532
Горболіс Л.М.	1172, 1203, 1211	Григоренко О.Я.	1581, 1582, 1594
Горбунов К.О.	2433, 3047	Григоренко Олег.	2791
Горбунов М.І.	2188	Григоренко С.М.	1481
Горбунова О.В.	2433	Григорійчук В.В.	2749, 3048
Гордієнко Наталія	0715	Григорків-Коротчук І.	0020
Гордієнко Ю.Г.	2923	Григоров А.Б.	2381, 2382
Горинь А.М.	1639	Григорова І.Г.	0747
Гориславець П.А.	0298	Григурок В.І.	1519
Горіла М.В.	1676		
Горкунов Б.М.	1961		

Гридин О.Ю.	2151	Гумен О.М.	1437
Грижак Людмила	1272	Гуменна О.А.	0792
Грималюк А.	0210	Гуменюк В.В.	3066
Гриневич А.А.	2231	Гуменюк Ж.Я.	2458, 2459
Гриник Г.Г.	2676	Гуменюк М.О.	1464
Гринченко М.А.	3010, 3017	Гуменюк Ю.О.	1399
Гринчук Ю.М.	2663	Гумницький Я.М.	2369, 2371
Гринь Г.І.	2366, 2376	Гумніцька М.	1765
Гринюк В.І.	3049	Гунько В.І.	1949, 1950
Гринюк Ю.Г.	2587	Гунько Віталій	1317
Грицак Н.Р.	0748	Гунько І.В.	2112
Гриценко Андрій	0279	Гунько І.О.	1931
Гриценко Н.В.	0432	Гура О.Л.	0481
Гриценко О.М.	2624	Гуржій Т.	0545
Грицик В.В.	0645	Гурин О.В.	1982
Грицку В.	2628	Гурідова В.О.	1390, 1611
Грицку В.С.	0701	Гурін В.К.	1964
Грицку Вероніка.	1865, 3079	Гурін Д.В.	2111
Грицук І.В.	2331	Гуріна Д.В.	2110
Грицьков Є.В.	2477	Гурова Д.А.	2515
Грицюк М.Ю.	2818	Гурченко Н.П.	1489
Грицюк Ю.І.	2082, 2087, 2088, 2089, 2093, 2094, 2099, 2818	Гусєв В.М.	2245
Гришко А.А.	0872	Гуськова Н.Г.	1430
Гришко С.В.	0731	Гут Р.Т.	1680
Грицак В.З.	1583, 1610	Гутковська Ірина	0650
Грицак Д.Д.	1561, 2348	Гутник М.Б.	3103
Грищенко В.А.	1677	Гуцол Т.Д.	1728
Грищенко М.	3102	Гуцул О.В.	2925
Грищук Т.В.	1122	Гуцуляк В.М.	0152, 0581
Грищук Ю.С.	1965, 2006	Гучок Ю.О.	2092
Гріччина А.В.	0910	Гущин І.В.	1494
Гродзік В.С.	2457	Гюлев Н.У.	2876
Громадський А.С.	2292	Д	
Громов В.І.	2209	Давар Ростамі Пур.	1886
Громов В.О.	1342, 1354, 1359, 1380	Давиденко В.	0607
Громов Є.В.	0788, 0812	Давиденко Н.В.	2746
Гросевич Т.В.	1149	Давиденко О.А.	2215, 2475
Грудкіна Н.С.	2212	Давидова Ж.В.	0767
Груник Н.І.	1680	Давидовський Л.С.	2165
Губанов П.О.	0394	Давидовський М.В.	1423, 1426, 1428, 1505
Губер Ю.М.	2459	Давидченко Д.В.	1922
Гуда А.І.	2282	Давидюк Л.М.	1273
Гудз Г.С.	2260	Давідіч Н.В.	0471
Гудзеляк Ірина.	0376	Давідіч Ю.О.	0471
Гудзь О.М.	2445	Дадашов І.Ф.	3004
Гудименко В.О.	2257	Даденков С.А.	2011
Гудь В.З.	2254	Далека В.Х.	2898
Гужва В.О.	0170, 2085, 2086	Далявський В.С.	2094, 2099
Гужва І	2854	Даниленко Є.	2778
Гузій А.І.	2665, 2684	Даниленко Л.В.	1235
Гузь М.М.	1675, 1705	Даниленко М.	2799
Гук І.С.	1529	Даниленко М.	2800
Гук Н.А.	1383, 1584	Данилків Х.П.	0298, 2859
Гукалова І.В.	2752	Данилов В.Я.	0177, 1449
Гукова Т.В.	0403	Данилов Д.А.	0069
Гулий Ю.І.	0853	Данилов С.М.	2478, 2531, 2575, 2576
Гулий Юрій	0053	Данилов Ю.Б.	2304
Гулик І.Т.	2718	Данилович Т.Б.	0761
Гулієва Д.О.	0905	Данильченко Н.І.	1343
Гулієва З.М.	1599	Данильченко О.	1820
Гуляєва О.В.	0864	Данильян О.Г.	0134
Гуляєва Ю.О.	0789, 0869	Данилюк Ілля	1143, 1144
		Данилюк О.М.	2368, 2369

Данілов В.Я.	1449	Дерібо С.Г.	1656, 2377
Данілова О.М.	3080	Дерімова А.В.	2924
Данілова Ольга	2682	Деркунська Ж.В.	0740
Данова К.В.	2569, 3025	Дерунець Н.	0611
Данченко О.Б.	2966, 3011	Дешко Л.	0610
Данченко О.О.	2890	Джабуа З.	1635
Данько Н.І.	2841	Джаман М.О.	0244
Дараков Д.С.	2317, 2332	Джаман Я.В.	2813, 2826
Дармограй Р.Є.	2713	Джеренова А.В.	2158
Дармосюк В.М.	1374	Джиджора Є.В.	1327
Дарчук К.В.	2739	Джура Р.О.	0230
Дарчук Костянтин.	2681	Джуха Ю.О.	1376
Дахнова О.Є.	0366	Дзвінчук Д.І.	0047, 0692
Даценко Л.	1759	Дзевочко О.М.	1432
Даценко О.А.	1668	Дзьобань О.П.	0134
Дашкевич А.О.	2032, 2042	Дзюба А.Ю.	0599
Дашковська А.В.	0310	Дзюба О.І.	1697
Дашковський Ю.О.	2408	Дзюба О.М.	0507
Д'яконов В.І.	1915, 2389	Дзюба Ольга	1292
Д'яченко Н.М.	1373, 1610	Дзюбинська Х.	0821
Двуліт З.П.	0115	Дзюбіна О.І.	0953
Двухглавов Д.Е.	2044	Дзямучич М.І.	0336
Дебич М.А.	0792	Дидик-Меуш Г.	0948, 0962
Дев'ятова Н.Б.	2545	Дика Анжела	0044
Девізенко О.Ю.	1665	Димитров Іван	0501
Девон В.В.	2797	Димитрова Аділь.	0501
Дегтяр О.С.	1448	Димовська А.К.	1205
Дегтярев А.В.	1982	Димченко О.В.	0458
Дегтярь В.В.	2004	Дихта Л.М.	2323
Дегтярьов І.М.	2194	Дишкант Тетяна	0023
Дегтярьова Л.І.	1196	Діденко К.В.	2502
Дегтярьова О.А.	0705, 0707	Дідик Н.В.	2943
Деділова Т.В.	2485	Дідик С.В.	2306
Дейкун І.М.	2467	Дідора В.Г.	2646
Дейнеко Н.В.	2352	Дікленко Т.В.	2961
Делігеоргієв Т.	1518	Діктерук М.Г.	2107, 2235
Дем'яненко А.Г.	0764, 1611	Ділай М.П.	1283
Дем'яненко Є.М.	1644	Дінжос Р.В.	2294, 2384
Дем'яненко І.М.	2538	Дмитренко В.П.	2251
Дем'янченко О.П.	2237	Дмитренко В.Ю.	2225
Демидов О.В.	1595	Дмитренко Є.В.	0113
Деміров В.В.	1394	Дмитренко Марія	0051
Демірський О.В.	2355	Дмитренко Т.В.	2755, 3029
Демченко А.А.	2003	Дмитриєв В.С.	1996
Демченко Валентина	2529	Дмитрієв В.С.	2361
Демьяненко І.М.	2542	Дмитрієва І.С.	2163
Дендюк М.В.	2080, 2091	Дмитрієва К.С.	2874
Денесяк Д.І.	2256	Дмитрієва О.А.	1430
Денисенко В.Л.	1662	Дмитрієва О.О.	2743, 2745, 3031
Денисенко О.В.	2905	Дмитрієнко В.Д.	2036
Денисенко С.М.	0768	Дмитрішин О.Я.	1949, 1950
Денисик Богдан	1852	Дмитроца Т.В.	1642
Денисик Г.	0822	Дмитроченкова Е.І.	1907
Денисов І.Г.	0722	Добинда І.П.	2814, 2838
Денисова А.Є.	1882	Добіжа Н.В.	2247
Денисова Г.В.	3073	Добош Н.М.	0298
Денисова О.І.	1377	Добровольська О.Г.	0801
Денисюк В.О.	1499	Добровольська О.	1100
Денисюк П.Ю.	2909	Добровольський Г.А.	1506
Денищич Л.П.	2949	Доброносів Ю.К.	2264
Денісова Д.Д.	1204	Довбиш А.С.	2075, 2999
Денцій М.М.	2567	Довбня А.М.	1522, 1634
Дерев'янченко М.	1027	Довгаль А.Г.	2326

Довгаль Г.В.	0640, 2842	Дубчак В.М.	2643
Дойко Н.М.	1686	Дугінець Г.	0209, 0212
Дойчик Максим	1310	Дудін О.А.	0585
Докаш Віталій	0117, 0123	Дудка О.О.	0968
Докаш Віталій.	0100	Дудко В.В.	2495
Докаш Оксана	0625, 0626	Дудник І.	1833
Долгополова О.В.	0853	Дуднік Г.Р.	0583
Долгоруков А.В.	2044	Дук Н.	1760
Долина І.В.	0243, 0410	Дуляба Н.І.	0797
Доля К.В.	1502, 2901	Думанська В.В.	2482
Доманцевич Н.І.	1535	Думас І.З.	2773
Домашенко Т.В.	0952	Думін О.М.	1980, 1981
Домбровська О.	0590	Думітраш Д.Г.	0152
Домбровська О.П.	2468	Дунаєвська О.І.	1937
Домбровський А.Г.	2468	Дунаєвський М.С.	0225
Дон Н.Л.	0817, 1973	Дунь С.В.	2249
Донець О.В.	2857	Дурняк Б.В.	2115, 3087
Донець П.М.	1155	Дусяк А.	0687
Донець С.Є.	2146	Дутка Г.	0323
Донець Ю.Г.	2305	Дутка Г.Я.	0762
Донецька Т.С.	1901	Дутчак У.М.	1732
Донцов О.	1761	Душкін С.С.	2747, 2769
Донцова М.В.	0783	Дущенко В.В.	2189
Дончевська Раїса	2736	Дьомін М.М.	2600
Донченко О.І.	2174	Дьомшина О.О.	1733
Дорда В.О.	1129	Дьяконов О.В.	1915, 2389
Дорожкіна Г.М.	2620	Дядечко А.М.	1216
Дорожко Є.В.	1750, 2559	Дядюн С.В.	2916
Доронін В.В.	2009	Дядя С.І.	2267
Дорофеева М.С.	1123	Дятлова І.В.	2985
Дорохов В.Л.	1987	Дяченко І.О.	1119
Дорош В.Ю.	0258	Дячков Д.В.	0419
Дорош Н.Л.	2048	Дячок В.В.	3036
Дорош Т.Л.	0749	Дячок О.М.	2505
Дорошенко А.А.	2876	Дячук А.	3055
Дорошенко С.І.	0990	Е	
Дорошенко Ю.О.	2604	Ель Хадрі Ю.	1777
Дорошкевич К.О.	0491	Епоян С.М.	2744
Доценко Є.А.	0408	Ересько О.В.	1942
Доценко І.О.	0724	Ермаханбетов К.Е.	2153
Доценко Ю.В.	2482	Ермоленко І.Ю.	1657
Драган Н.В.	1686	Ершов А.В.	2280
Дранковський В.Е.	2206	Ерьоменко О.Ю.	2490
Драч Наталія	1085	Есболат А.Б.	2214
Дребет В.В.	0900	Є	
Дребот Н.П.	0349	Євдокименко Ю.М.	2615
Дребот О.В.	3053, 3072	Євдокимов Д.В.	2234
Дрегваль І.В.	1734	Євдокімов А.А.	2014, 2568, 3035
Дрималовська Х.В.	0797	Євдокімов О.В.	2564
Дроботенко А.О.	0505	Євсеєнкова А.В.	2270
Дрогомирецька Х.Т.	1403	Євсюкова О.Г.	0082
Дроздовська Ольга	0041	Євсюкова Ф.М.	2269
Другова Е.С.	0385, 0400	Євтушенко А.О.	1458
Другова О.С.	0414	Єгоров А.О.	1485
Дружинець Марія	1114	Єгорова А.Г.	1052
Дружинін А.В.	2475	Єгорова О.І.	0954
Дрючко О.Г.	1655	Єгорова Ю.В.	0229
Дубиняк Т.С.	2254	Єгорченков В.О.	2493
Дубініна С.В.	0178	Єгорченков О.В.	0454
Дубницький М.	0834	Єгупов Микола	0674
Дубова Д.А.	2845	Єдинович М.Б.	2395
Дубовик Т.М.	2017	Єліна О.В.	1714
Дубровін В.І.	2049	Єлісавенко Ю.А.	3082

Слов А.К.	1965, 2006	Жук Г.В.	2996
Смельянов Д.	1214	Жук Л.В.	0797
Смельянов С.В.	2239	Жук О.М.	1646
Смельянова Д.І.	3042	Жуков С.О.	2128
Смельянова І.А.	2546	Жукова Н.А.	0061
Смельянова О.	1021	Жуковська А.В.	1022
Смельянова Т.А.	2544	Жуковський О.В.	2718
Ємець О.О.	1347, 1386, 1422	Жулавська О.О.	1052, 1134
Ємець Ол-ра О.	1347, 1386	Журавель І.М.	1476, 1495, 2363
Ємчук Тетяна.	2790	Жураківська О.Я.	1729
Єнікєєв О.Ф.	2269	Жураківський В.М.	1729, 1732
Єпіфанов Ю.М.	2034	Журбас К.В.	3065
Єпіфанова А.С.	1659	Жученко О.А.	2114
Єременко Г.А.	1626	З	
Єременко Г.І.	2135	Забарна Е.М.	0283
Єремія Ганна	1861	Забелін С.І.	2016
Єремія Г.	1816	Заблотовська Н.В.	1834
Єрескова Тетяна.	0142	Заблоцька Р.О.	0226
Єрмілова Ю.	3102	Заболотна Альона.	2633
Єрмоленко І.Ю.	2257, 2378	Заботнова М.В.	0943, 0979
Єрмоленко С.В.	1012, 1051	Заваріка Г.	0313
Єрошкіна О.О.	2574	Завацький Вадим.	0877
Єршов А.В.	2184	Завацький Юрій.	0877
Єрьоміна К.А.	2383	Завертаний В.В.	1496
Єфанов В.С.	2298, 2299	Завертиний В.В.	2059
Єфименко С.А.	2362	Загвойська Л.Д.	2722
Єфіменко Л.І.	2133, 2149	Загнітко А.П.	0963
Єфімов В.Г.	2444	Загнітко Анатолій	1061, 1074, 1096
Єфімов В.П.	1634	Загнітко Н.Г.	0963
Єфімова Т.Л.	1581	Загородніх Н.В.	2377
Єфременко Б.В.	2157	Загорянський В.Г.	2224
Єфременко В.Г.	2158	Загурська Н.В.	0015
Єфремов М.О.	1945	Задніпровський О.	0166
Ж		Задорожний А.І.	2676
Жабич М.Р.	2082	Задорожний К.М.	2755, 2756
Жаботинська С.А.	0898	Задорожнюк Н.О.	1455
Жадан В.Б.	0062	Задоянний О.В.	2615
Жарких В.Ю.	0008	Заїкіна Д.Р.	3024
Жарких Володимир	0021	Заїка А.А.	0612
Жаркін А.Ф.	1891, 1894	Заїка В.К.	2711, 2712, 2729, 2730
Жартовський С.В.	3000	Зайденварг О.Л.	2167
Жбанков Я.Г.	2211	Зайончковський Ю.	0003
Жбанова Е.Н.	2992	Зайцев Р.В.	1632
Жданенко С.Б.	0104	Зайцева О.	2933
Жежкун І.М.	2698, 2723	Зайченко О.Ю.	2065, 2073
Жежнич П.І.	0798	Зайченко Ю.П.	0181, 1498, 2065, 2073
Желенко В.О.	2108	Зак Ю.О.	0174, 0183, 2067
Жемеров Г.Г.	1892	Заковоротний О.Ю.	2033, 2036
Жемеров О.	0713	Залога В.О.	2194
Жемчужкіна Т.В.	1469	Залуцька Н.В.	2253
Жидко Максим.	0053	Замаруєв В.В.	1968, 1969
Жидун В.І.	3040	Замицький О.В.	2124, 2134
Жиленко І.Р.	1199, 1220, 1248, 1252, 1253	Замкова Н.	0306
Жиляков В.Я.	2496, 2540	Замогильний Р.А.	2152
Жиров Г.Б.	1997	Заморська І.Л.	2431, 2435
Жиров О.Л.	0177, 1466	Замула А.А.	1441
Житнік Т.С.	0838	Занфірова Тетяна.	0118
Жмуд М.Є.	1788	Заоборна М.С.	0970, 1158
Жовква О.І.	2517	Запольський Л.Л.	1351
Жовтобрюх В.Ф.	1190	Запорожець Вікторія	1308
Жорняк Л.Б.	1970, 1971	Запорожець Ю.А.	3058
Жук В.М.	2750, 2761	Запухляк В.Б.	3085
		Заренбін В.Г.	2337

Зарицький І.П.	1528	Зосімова О.В.	1117, 1185
Заруба В.Я.	0194	Зоська Яна	0118
Зарубіна А.О.	2193	Зражевська Н.Г.	1509
Зарубіна Антоніна.	2891	Зражевський О.Г.	1509
Заруднєв М.А.	2086	Зубарєв А.Є.	2267
Засадна Х.О.	2079	Зубенко Д.Ю.	2857
Заслужений О.С.	2235	Зубик Л.В.	0171
Затула В.І.	1776	Зубко Т.	0382, 0449
Затула Н.І.	1776	Зубова О.В.	3053
Захара І.Я.	2260	Зурнаджи В.І.	2158
Захаренко К.В.	0620	И	
Захаров І.Г.	1804	Ивченко Т.И.	2252
Захарова С.О.	0033	Ильїна Т.А.	1983
Захарченко В.І.	0280	Ильяшенко М.Б.	2026
Захарченко Є.А.	2963	І	
Захарченко Ю.В.	1134	Іваненко Г.В.	2384
Захарчин Н.Г.	0799	Іваненко Л.	1802
Захарчук В.А.	2700	Іваниця В.О.	1778
Захожай О.І.	2072	Іваніга Йосип.	2839
Зачко О.Б.	3015	Іванов В.О.	2194
Защепкіна Н.М.	1435	Іванов Є.А.	3068
Защолкін К.В.	2050	Іванов О.Ю.	2102
Заяц О.В.	0434	Іванов Ю.О.	2102
Заяць М.Ф.	2295	Іванова А.В.	0828
Заячук В.Я.	2706, 2711	Іванова В.В.	2803
Заячук М.Д.	1835, 1846	Іванова Л.С.	2488
Заячук Мирослав.	2629, 2630	Іванова М.С.	2271
Заячук О.Г.	1835	Іванова О.М.	2050
Зборовська О.В.	2700, 2716, 2718	Іванова Ю.Ю.	0363
Зверюк Р.Є.	0888	Іванчук Я.В.	2454
Звізло І.С.	1621	Іванюто Оксана.	0143
Звонко Г.О.	0971	Івасів В.В.	1670
Зданявічус Міндаугас	2860	Івасів І.	0326
Зеленина Е.А.	2280	Івах Я.Є.	1841
Зеленін Г.І.	0804	Івахненко А.В.	0415
Зеленіна О.А.	2184	Івахно В.В.	1968
Зеленський О.В.	1374	Івашенюк Д.М.	0921
Зеленцова Т.М.	1523	Івашура А.А.	3030
Зелік О.	1145	Іващенко О.В.	0247
Зелінська О.В.	2735	Ігараші Я.	3066
Земська Н.О.	1731, 1732	Іглін С.П.	0616
Зибарева О.В.	2780	Ігнатов С.В.	0770
Зимовець В.І.	2075, 2999	Ігнатов С.Н.	2112
Зимогляд А.Ю.	2282	Ієвлева О.Ю.	3035
Зібцева О.В.	1690, 2588	Ікол С.О.	2049
Зімін Л.Б.	1572	Іларіонова Н.М.	3008
Зінев М.В.	2255	Іленко М.О.	2567
Зінкевич-Томанек Б.	0897	Ільїн М.І.	3044
Зіновєєва М.І.	1375	Ільїн С.В.	1972
Зінченко А.Ю.	1449	Ільченко Г.	0734
Зінченко Д.О.	1941	Ільченко М.В.	2305
Зінчук А.С.	0169	Ільченко М.Л.	1116
Зінчук М.О.	1340, 1378, 1379, 1411	Ільченко Наталя.	0453
Зінько П.М.	1465	Ільченко Н.	2776
Злобін В.Ю.	2019	Ільченко Р.А.	2343
Зозуль Т.В.	0854	Ільчишин С.М.	2789
Зозуля А.М.	2338	Ільюшенков І.В.	2434
Золотарьова Оксана.	2471	Імамвердієв Я.Н.	2027
Золотов С.М.	2537	Іменинник А.М.	0414
Золотоверха О.С.	1919	Індутний Володимир.	2987
Зоренко В.В.	1909	Іншина Н.	1056
Зорин Є.Ю.	1896	Іримеску В.К.	0701
Зорян М.О.	2033	Ісаєнко Д.В.	2608

Ісаєнко О.О.	2146	Калугін О.В.	0077
Ісаков О.С.	2041	Калуш Ю.І.	1246
Іскович-Лотоцький Р.Д.	2454	Кальницька М.А.	0233
Істоміна Т.І.	2201	Кальницька О.Ю.	2463
Іщенко Д.Р.	2394	Кальницький Е.А.	0539
Іщук Л.І.	0289	Кальніченко О.В.	2104
Іщук М.М.	1283	Калюжна Н.	0214
Іщук О.В.	1717, 1724	Калюжний В.Л.	2172
Й		Камарчук Г.В.	2257
Йосипенко О.О.	0257	Камбур Андрій	0099
Йотаутене Егле	2860	Каминін І.М.	0991
Йощенко В.І.	3066	Камініна А.	1137
Йулдашев Х.Т.	1554	Камінська Т.П.	1781
К		Камінський Р.М.	1764
Кабанець Д.С.	2546	Камчатна С.М.	2537
Кабанова А.Є.	0266	Кангун Г.І.	1466
Кабанова М.Р.	0738	Кандиба Ю.	0312
Кабанова Т.А.	1739, 1741	Кандибей С.С.	1522
Кабірі М.Х.	0906	Канєвський В.І.	1519
Кавац О.О.	1487	Канищев Г.Ю.	0076
Кавац Ю.В.	1487	Канищев Г.Ю.	0531
Каврін Д.А.	1993	Канкаш Г.Д.	0939, 0964
Кагадій Т.С.	1387, 2236	Кантаурова Н.А.	2518
Каганяк Ю.Й.	2670	Капінус С.В.	2877
Кадигроб Ю.Ю.	2484	Капличний Н.М.	1894
Казаків В.Є.	2947	Капустенко П.О.	1909, 2303, 2364
Казаків Н.А.	0525, 2741	Капуш О.А.	1645
Казаків Т.	2582	Капцов І.І.	2895
Казарінов Ю.Г.	1933	Капцова Н.І.	2895, 2913, 2914
Казаченко Л.М.	1812	Карабин В.В.	3090
Каїров О.С.	1612	Караваєв Тарас.	2472
Кайсіна Д.М.	0907	Караваєв Т.	0211
Калагін Юрій	2986	Карагяур А.С.	2744, 2759
Калайда Катерина.	2633	Каракуркчі А.В.	2372
Калайтан Н.Л.	0858	Каракуркчі Г.В.	2281
Калантаєвська Г.П.	1206, 1215, 1255	Каралаш Наталія	0046
Каланча С.В.	2751	Карандашов О.Г.	2004
Калашник О.В.	1280	Карась І.Ф.	2772
Калашник О.О.	1259	Караульна В.М.	3094
Калашник Оксана	1064	Карашецький В.П.	2083
Калашник Ю.І.	1186	Карбівничий І.О.	1503
Калашніков А.О.	2723	Карбівничий Р.О.	1503
Калашнікова Аліна	0835	Карєва В.В.	2928
Каленіченко О.М.	1264	Карікова Н.М.	0889
Каленюк С.О.	1032	Карінцева О.І.	0528
Каленюк Світлана	1242	Карлик Ю.Ю.	2341, 2620
Каленюк Ю.С.	2729	Карнаухов В.Г.	1613
Калиберда М.Е.	1983	Карнаухова Т.В.	1613
Калина В.С.	2425	Карп М.А.	0965
Калиновський Ю.Ю.	0537	Карпа Д.М.	1903
Калінін О.М.	2191, 2982	Карпалюк І.Т.	1901
Калінін Ф.Т.	2992	Карпенко В.Є.	0016
Калініченко В.О.	2130	Карпенко І.	0275
Калініченко М.С.	0424	Карпенко М.Ю.	1488
Калініченко О.В.	2130	Карпик Р.Т.	2306
Калініченко О.І.	1525	Карпинець Р.М.	2614
Калініченко О.П.	2879, 2907, 2908	Карпов Петро	1334
Калініченко С.В.	2383	Карпова І.Ю.	0257
Калініченко Т.В.	0784	Карповець М.В.	0037
Калінчак В.В.	1533, 2317, 2332	Карпук Л.М.	3094
Калмиков О.А.	2542	Карпюк З.	0314
Калуга Н.	0211	Карпюк Олег	1321
Калуга Ніна.	2472	Картава К.Р.	1036

Картамишев Д.А.	2212	Кілінська К.Й.	1847, 3080
Каруан Т.	0365	Кілінська Клавдія.	2839
Каруник К.Д.	1169	Кільдішев В.Й.	1470
Карчевський Р.А.	2718	Кіндратець О.М.	0629
Карюк О.М.	0425	Кіндюк Б.В.	0541
Карягін І.М.	2318	Кіпенський А.В.	0719, 1962
Касимов Ш.С.	1554	Кіпоренко О.В.	2977
Касім Мохаммед Басім	2892	Кірик В.О.	0793
Каслін О.І.	1914, 2190, 2322, 2339, 3033	Кірик Т.В.	0793
Катериніна М.В.	1000	Кірик О.Є.	1446
Катишева В.В.	3036	Кіріченко М.В.	1632
Каткова Т.Г.	2918	Кіріяк А.І.	1400
Като Х.	3066	Кітченко А.	0304
Катренко М.О.	2309	Кічук Н.С.	1791
Кафлик М.С.	1889	Кіяшко Д.О.	2120
Кац Ю.В.	1043, 1141, 1213	Клапків Л.	0168
Качак Тетяна.	0683	Клендій В.М.	2247, 2253
Качан А.І.	1373	Клендій О.М.	2247
Качан О.Я.	2313	Клепікова С.В.	0388, 0400, 0410
Качаровський Р.	0314	Клепко В.В.	1636
Качмар Н.В.	2754	Клещов А.Й.	0723
Кашенко П.	1056	Клеткін Є.С.	0583
Каштальян П.В.	2076	Клим'юк А.	1747
Квартенко О.М.	2766, 2767	Клименко А.Л.	0278
Кваснюк О.Д.	2578	Клименко Б.В.	1942, 1966
Квач Я.	0210	Клименко В.	1802
Квашнівська Н.М.	1647, 1650	Клименко Г.В.	2288
Кеберле Н.Г.	1506	Клименко Г.П.	2197
Керімов Е.І.	2712, 2730	Клименко Л.В.	0976
Керімова Севіндж	0881	Клименко Л.П.	2323
Керницький І.С.	1350	Клименко М.І.	1408, 2166, 2232, 2258
Кивлюк О.П.	0669, 3018	Клименко О.М.	2325
Кивлюк Ольга.	0042	Клименко Р.В.	0019
Кизилова В.В.	1266	Климов О.В.	2297
Кий А.В.	2452, 2453	Климчук М.М.	2470
Кий В.В.	2452, 2453	Клімов О.П.	2161
Киреева С.І.	2008	Клімова Г.П.	0103, 0622
Кирилова О.О.	0856	Кліпич О.О.	1732
Кирилюк В.С.	1461, 1938, 1976	Кліпич Я.І.	1732
Кирилюк О.	1780, 1794	Кліщенко Г.А.	1423
Кирилюк О.В.	1875	Клочихин В.В.	2298, 2313
Кирилюк Олена	1876	Клочихін В.В.	2263
Кирилюк С.	1747	Клочко О.О.	2198
Кирилюк С.М.	1748, 1826, 1875	Клочко Ю.О.	2199
Кирилюк Сергій.	1876	Клучковські Анджей.	0682
Кириченко І.В.	3012	Клюйник В.В.	3068
Кириченко М.О.	0045, 0096	Ключко Л.	0312
Киричок І.Ф.	1407	Книрик К.О.	0739
Кирніс Н.І.	2793	Книш В.І.	2519
Кирчата І.М.	0518	Книш Ю.В.	2457
Кисельов В.Р.	0380	Книшенко Н.П.	0928, 0999
Кисельов Ю.	3026	Кнігавко В.	2933
Кисельов Юрій.	1758	Кнуренко В.М.	2131
Кисельова О.І.	0720	Князевич-Чорна Т.В.	1732
Кисилевська А.Ю.	2963	Князев В.В.	1953
Кисіль В.В.	1268	Князь Т.М.	0911, 1176
Кисіль С.С.	2593	Кобелева Т.А.	0438
Кисленко Ю.І.	2078	Кобельник О.С.	2284
Кислий Р.В.	2068	Кобець М.С.	2107
Кислиця А.К.	0876	Кобець О.В.	2589
Кишка Р.В.	1910	Кобелев В.М.	0395
Кібукевич Ю.О.	1487	Кобелева Т.А.	0240
		Кобзан С.М.	2479

Кобзар А.Ю.	1451	Ковтун Т.І.	1716
Кобзаренко В.С.	2019	Ковтунова Н.С.	0482
Кобзєв О.В.	1659	Ковцур К.Г.	2906
Кобзін В.Г.	3038	Коджебаш А.В.	1698, 1709
Кобилін Павло	1856	Кожедуб С.А.	2595
Кобилкін Д.С.	3015	Козадаєв К.В.	2008
Кобринович М.С.	2455, 2458	Козак Г.	0086
Кобченко Наталя	1077, 1098	Козак І.	0086
Кобченко Н.В.	0934	Козак Р.О.	2464, 2648
Кобченко Ю.	1762	Козакевич І.А.	1957, 2343
Кобякова І.К.	1053, 1124, 1126, 1135, 1214	Козакова Н.Л.	1383, 1601
Ковалевская О.В.	0672	Козаченко І.В.	1698
Ковалевська О.С.	1480, 1998	Козаченко Т.О.	1384
Ковалевський К.А.	2429, 2430	Козаченко Ю.А.	1366
Ковалевський С.Б.	1703, 1708, 1711, 2671, 2692, 2710, 2715, 3076	Козирацький Є.О.	2200
Ковалевський С.В.	1480, 1998	Козій О.І.	3100
Коваленко А.С.	2040	Козін І.В.	1375, 1425
Коваленко В.В.	2188	Козіна О.А.	2039
Коваленко Г.В.	1348, 1377	Козка І.К.	0982
Коваленко Д.В.	0765	Козлов В.І.	1613
Коваленко І.І.	0539	Козлов О.В.	1894
Коваленко Л.О.	2558	Козлова Інга	2853
Коваленко М.	2627	Козлова О.Б.	2266, 2267
Коваленко О.Е.	0765	Козлова О.С.	1372, 1434
Коваленко Р.І.	3063	Козлова С.І.	2008
Коваленко Р.С.	0220	Козловський М.П.	2731
Коваленко Ю.В.	0922, 0944	Козловський Ю.М.	0785
Ковалик Наталія	1087	Козолуп І.	1021
Ковалишин О.С.	2926	Козуля М.М.	2060, 2069
Ковалишин О.Ф.	0587	Козуля Т.В.	2060, 2069, 3041, 3042
Коваль А.М.	0337	Колебіденко М.І.	0840
Коваль В.	0210	Колесник Т.М.	0465
Коваль І.В.	2713	Колесников А.М.	2200
Коваль О.С.	2206	Колесников Андрій	1093
Коваль С.А.	2707	Колесніков О.Є.	3013
Коваль С.І.	0316	Колеснікова В.А.	0193
Коваль С.Н.	1990	Колеснікова К.В.	0195
Ковальов Є.В.	2305	Колеснікова Т.М.	2337
Ковальов О.О.	3004	Колісник Р.М.	2579
Ковальов С.О.	2336	Колмаков Є.О.	2602
Ковальова В.А.	1680	Колмакова О.М.	0468
Ковальова Г.В.	1350	Колокольчикова І.В.	0050
Ковальова К.І.	1868	Коломієць Л.В.	0720
Ковальова О.С.	2427	Коломієць О.В.	2307
Ковальова Т.В.	0167, 1212	Коломієць О.Г.	0250
Ковальова Тетяна.	0143	Коломієць Тетяна.	2380
Ковальчук А.Ю.	0648	Колонтаєвський О.П.	0459, 0465
Ковальчук Є.А.	0316	Колосов В.І.	1963
Ковальчук І.О.	1689	Колотило А.А.	2626
Ковальчук Л.В.	1731	Колотило М.П.	2536, 3077
Ковальчук О.В.	0831	Колчанова О.В.	2650, 2705
Ковальчук С.В.	2171	Колчигин Н.Н.	2003
Ковалюк Сергій	1865	Коляда В.П.	2645
Ковачова Н.	0544	Комар В.О.	1899
Ковбаса В.П.	2250	Комариста Б.М.	1885
Ковенська О.А.	0302	Комаров В.В.	2176
Ковилін Є.Р.	2090	Комаров К.А.	2200
Ково С.А.	0157	Комарова А.І.	0615
Ковтун А.А.	0966	Комарова І.А.	0697
Ковтун А.П.	2152	Комарчук С.М.	1578
Ковтун В.В.	1122, 2282	Комаха Володимир	2466
		Комяк В.М.	1438
		Кондрат'єва Н.О.	1410, 1418, 1482, 1587

Кондратенко В.В.	1665	Короленко В.О.	2434
Кондратенко М.М.	2896	Король Є.І.	1962, 1990
Кондратенко О.М.	2321	Король М.В.	1482
Кондратець В.О.	2121	Король М.М.	2702
Кондратьєва І.Ю.	1558	Король О.	2815
Кондратьєва О.В.	2487	Король О.Г.	1942
Кондратюк Н.В.	1673, 2415	Король Олександр	2827, 2832, 2833, 2840
Кондратюк С.В.	0583	Король П.П.	1751
Кондращенко О.В.	0585, 1749	Корольов Г.О.	0078
Кондря М.С.	1534	Корольова О.О.	2912
Кондряков Є.О.	1920	Коропов О.В.	1662
Кондур Оксана.	0819	Коротинський А.П.	2114
Коник М.	1640	Коротка Н.	0573
Кононенко А.В.	0423, 2014	Коротких Ю.А.	1581
Кононенко В.П.	0641	Короткіх Л.М.	1697
Кононенко І.В.	0423, 3007	Коротун О.П.	0317
Кононенко С.Г.	1529	Коротун С.І.	0317
Кононенко Сергій	1758	Коротунова О.В.	1415
Кононець Марія	0659	Корсак К.В.	0031, 0651
Кононець М.О.	0126, 3005, 3020	Корсак Ю.К.	0031
Кононов Ю.М.	1376, 1596	Коруняк П.С.	2202
Константинова Л.В.	0729	Корчинський В.В.	1470
Концур А.З.	2773	Корчинський В.М.	2052
Концур О.О.	2183	Коршиков І.І.	2552
Кончатний М.І.	1516	Коршунов О.І.	2215
Коняєва Е.Г.	0525	Корягіна А.	0603
Копинець З.П.	2462	Коряшкіна К.О.	1453
Копій Л.І.	2670	Коряшкіна Л.С.	1453
Копій М.Л.	3059	Косар О.І.	1475
Копій С.Л.	2670	Косарев Є.М.	1893
Копійка О.К.	2317, 2332	Косарева І.П.	0509
Кополовець Я.М.	2706, 2711	Косенко А.В.	0240
Копп А.М.	0743, 2029	Косенко В.В.	2105
Копчикова І.	0261	Косенко О.П.	0241
Корабльов М.М.	2051	Космеда Т.А.	0980, 1159
Корбач В.Г.	2165	Космеда Тетяна	0800, 1069, 1086
Корбут В.П.	2491	Косова Т.	0344
Корбутяк Д.В.	1645	Косован Василь	1798
Кордяк І.В.	1608	Косоруков О.В.	2206
Коренєв Р.В.	1574	Коссак Г.М.	2647, 2651
Коренюк О.	0561	Костащук В.І.	1847
Корецька О.В.	0430	Костащук Володимир	2828, 2834
Корж Е.Ф.	0955	Костащук І.	0700
Корж Марина.	0452	Костащук Іван	1326, 1867
Корж М.	0217	Костащук І.І.	1862
Коржавих І.М.	0750	Костащук Марина.	2834
Коржик В.	1790	Костенко Наталія	0656
Коржик Віталій	1810	Костенко О.Б.	2920, 2927
Коржик О.В.	2946	Костенко О.М.	2240
Коржов І.М.	1472	Костенко С.М.	2356
Корзун Ю.Л.	1771	Костенюк Л.В.	1785
Корінчук Д.М.	1916	Костенюк Людмила.	1798
Коркішко О.Г.	0795	Костирко Т.М.	0353
Корнатовскі Р.	0440	Костіков А.О.	1912
Корнієнко В.І.	2144	Кострова М.М.	1409, 1563
Корнієнко В.Ф.	1591	Коструб Р.В.	2497
Корнієць А.В.	2557	Кострюкова В.	1056
Корнус А.	1820	Костусяк Наталія	1075
Корнус О.	1820	Костюк В.В.	2191, 2982
Коробко Б.О.	1655	Костюк В.О.	0464
Коробов В.К.	0735	Костюк Г.І.	2160, 2270
Корогодска А.М.	2545	Костюк Д.О.	0264
Корогодська А.М.	1672	Костюков Г.В.	2636

Костюченко О.А.	2506	Краснобаев В.А.	1441
Костяник І.В.	2185, 2346	Краснобаєва-Чорна Ж.	1084, 1104
Косяк А.П.	0457	Краснов В.П.	2700
Косяк Д.С.	1766	Краснокутська Ю.В.	2852
Котелевець М.А.	0746	Краснопольський С.З.	1729
Котелевець С.В.	1892	Краснюк Р.П.	2061
Котик Л.І.	1845, 1848, 1857	Красов А.И.	1493
Котилко І.В.	1899	Красовська О.	2837
Коткова Т.М.	2772	Кратюк О.Л.	2665, 2666
Котляр Валерій	0347	Крегул Ю.	0609
Котляр О.В.	2199, 2271	Кремінська І.М.	1223
Котов І.А.	2037	Кресанов Ю.С.	2313
Котова А.В.	0751	Кречківська Г.В.	2651
Котух В.Г.	2895	Кривільова С.П.	1674, 1813, 2533, 2768, 2931
Котяш Віктор	1320	Криворучко М.	2422
Кохана І.М.	2397	Криворучко Ю.І.	2512
Коханий В.О.	2397	Кривохата А.Г.	2106
Коцаба В.І.	2145	Кривохатько Г.А.	1711
Коцаренко В.О.	1929	Кривошеєв С.Ю.	0719
Коцупей В.М.	0161	Кривошеїн В.В.	3021
Коцур М.І.	1514	Кривошей Б.І.	3003
Кочарян А.С.	2935	Кривцова О.Н.	2222
Кочарян Г.С.	2936	Крижанівська О.Ф.	1732
Кочарян О.С.	0886, 2937	Крижановська Т.В.	2169
Кочерга С.О.	1217	Крикунова О.В.	3094
Кочина А.А.	2565	Кримець Л.В.	0128
Кочубей Дмитро	0453	Критська Т.В.	1956
Кочубей О.О.	2234	Крих Г.Б.	2020
Кочуров Б.	1753	Кришеник Н.І.	0587
Кочут І.І.	1884	Кришталь В.О.	2266
Коширець В.В.	0855, 0871	Кріль Б.А.	2020
Кошкін В.К.	2013	Кріль М.М.	1535
Кошкін К.В.	0739	Кріт О.М.	1643
Кошова І.І.	2240	Крішко Д.А.	2126
Кошовий М.Д.	1992, 2240	Кроль А.В.	2671, 2692, 2710
Кошулян С.В.	2474	Кропивко С.М.	2649
Кравець М.С.	0011, 0012	Кропотов О.Ю.	1637
Кравець О.Я.	1789	Кротов М.В.	2324
Кравець Т.М.	0375	Кругла Н.А.	2396
Кравців С.Я.	1438	Круглов О.В.	2645
Кравцов В.В.	2178, 2181	Круль Володимир.	1866
Кравцова М.В.	2661	Круль Галина	1866
Кравченко А.А.	1644	Крупа Є.С.	2205
Кравченко В.В.	0311	Крупа Н.М.	2585
Кравченко В.І.	1951, 1952	Крухмальова О.В.	2873
Кравченко В.Л.	0726	Кряж І.В.	0859
Кравченко Д.О.	0583	Крячко О.С.	1179
Кравченко К.	0297	Ксенія Черняк	0147
Кравченко Михайло.	2410	Кубаль Р.В.	3085
Кравченко Р.	1828	Куберська Д.П.	0845
Кравченко С.С.	2318	Кудін О.В.	1614, 2106
Кравчук А.В.	0444, 1920	Кудлай О.І.	0832
Кравчук В.Т.	2107, 2235, 2534, 2535	Кудрик А.П.	3053, 3072
Кравчук Г.Т.	0251	Кудря В.В.	0426
Кравчук П.О.	1519	Кудрявська Н.В.	0355
Кравчук С.В.	1899	Кудрявцев В.М.	0228, 0365
Крайнік О.М.	0200	Кудрявцева О.В.	0304, 0513, 2786
Крайнюк О.В.	3038, 3057	Кудряшов В.Є.	2001
Крайнюков О.	0312	Кузик М.П.	2295
Крайовський В.Я.	1639	Кузишин О.В.	1532
Крамар Наталія	1088	Кузнецов О.І.	0851
Крамської Г.Д.	1634	Кузнецов Д.І.	2287
Крамської Д.Ю.	0190		

Кузнєцов Е.Г.	2100	Куротчин Л.Р.	1620
Кузнєцов С.І.	1702, 1722, 2248	Курпе О.Г.	2154
Кузнєцова Н.В.	2062	Курташ І.С.	1629
Кузнєцова О.В.	1023, 1153	Курутос А.	1518
Кузь І.С.	1597	Куруч А.В.	0837
Кузь О.Н.	1597	Курчанов В.Н.	1441
Кузьмак І.П.	1735	Кусаков С.К.	1908
Кузьмак О.І.	0315	Кутасов А.В.	2653
Кузьмак О.М.	0315	Кутасов Андрій	2631
Кузьменко Д.І.	2292	Кутковецька Т.О.	2861
Кузьменко М.В.	2095	Кухар В.В.	2154
Кузьменко Н.С.	1267	Кухтенков Ю.М.	2205
Кузьмич В.І.	2550	Куц Г.М.	0671
Кузьмін О.О.	0743	Куцевич М.В.	1766
Кузьміна Т.О.	2395, 2429, 2430	Куценко Л.М.	1351
Кузьмінов І.І.	2222	Куцепал С.В.	0129, 0630
Кузьович В.С.	2587, 2672, 2678	Кучер О.М.	0909
Куклин М.	2855	Кучер С.Л.	0774
Куклін В.М.	1555	Кучеренко А.	0330
Кукуруза Г.В.	0856	Кучеренко Д.Ю.	2117
Кулагін Р.Ю.	2215	Кучечук Л.В.	2798
Кулак Е.М.	2117	Кучинський В.А.	0399, 0416
Кулешник Я.Ф.	2056	Кушнір А.С.	0089
Кулешов Д.В.	0552	Кушнір О.В.	2657
Кулешова В.В.	0806	Кушнір Оксана	0027
Кулик А.М.	0430	Кушнірук Ю.С.	0318
Кулік А.	0269	Куц Наталія	1062
Куліченко В.В.	2922	Л	
Куліш В.	1170	Лабетова В.М.	0967
Куліш В.М.	2204	Лабетова Вікторія	1060
Куліш Ю.В.	1520	Лабурцева О.	0488
Кулішенко Л.А.	1002, 1201	Лабурцева Олена	0450, 0451
Кульбашна Н.І.	2566	Лавренюк М.С.	2074
Кульбіцький В.Л.	1707	Лавренюк Т.А.	0565
Кульчицький Б.В.	0162, 0164	Лаврик Олександр	3071
Кульчицький Я.В.	0162, 0164	Лавринович Олена	1306
Кульчицький-Жигайло І.Є.	2696	Лаврівський М.З.	2885
Кульчій І.М.	2642	Лавріненков А.Д.	2221
Кулян В.Р.	0182	Лавров Є.А.	2100
Кунденко Я.М.	0624	Лаврова І.О.	1910
Куниця К.В.	2436	Лавщенко Р.Р.	2989
Куніцин М.В.	2244	Лагдан С.П.	1044
Кунченко-Харченко В.І.	3045	Лагута М.В.	1209
Купалова Марина	0149	Лагутін В.	0231, 0268
Купира М.І.	0281	Лазаренко І.С.	0176
Купленніков Е.Л.	1522	Лазаренко Ірина	1309
Купріков І.В.	1797	Лазарев М.І.	0807
Купчак І.М.	1645	Лазарева О.В.	2622
Курапов С.В.	1423, 1426, 1428	Лазоренко Т.В.	0647
Кур'ят П.П.	2594	Лазорко О.В.	0855
Кур'ята В.Г.	2657	Лазурка Діна	1775
Курбацька Н.В.	2638	Лазуткіна Ю.А.	1196, 1219
Курбет Т.В.	2690	Лакуста Василь	2834
Кургалін С.М.	2444	Ламтюгова С.М.	1570, 1573
Кургускіна Г.Л.	2619	Ланг Ф.П.	0112
Курдуп І.О.	0173	Ландін В.П.	2700
Куреннов С.С.	1598	Ланиця Ірина.	2437
Куриленко Д.С.	2607	Лантух Алла.	2921
Курило О.Б.	0282	Лантух І.В.	0205, 0206, 0884, 2787
Курилова Н.М.	0508	Ланцберг Н.Г.	2616
Курилюк В.В.	1643	Лапичак Н.І.	1670
Курінна С.С.	2841	Лапковський Е.І.	1731
Курницька М.П.	2584	Лапковський Е.Й.	1732

Лаптев Д.В.	1392	Лебедев В.О.	2995, 2996
Лаптева В	0382	Левенков І.В.	1970
Лапчук Я.С.	0378	Левтеров А.М.	2314
Лапшин О.Є.	2132	Ленков Є.С.	1997
Лапшин О.С.	1692	Лешньова Н.О.	0752
Ларка Л.С.	0393	Лига А	0527
Латанська Л.О.	1612	Лимар О.О.	1596
Латифов Ф.С.	1585	Лимарь І.В.	0576
Латіфов Ф.С.	1575, 1586, 1599, 1615, 1616, 1617	Линник О.І.	0433
Лахно В.А.	2028	Липало Д.А.	0600
Лацінська С.А.	2961	Лис С.С.	1905, 1921
Лащ К.	1170	Лиса Н.К.	2115, 3039, 3045, 3087, 3088, 3089
Лебедевич С.І.	2720, 2721	Лиса Світлана	0262
Лебедев В.А.	2994	Лисак А.В.	2460
Лебедев В.О.	2993	Лисак Г.А.	2754
Левада В.С.	1576, 1600	Лисанова А.М.	0519
Левадна С.В.	1672	Лисенко А.О.	2486
Левашов М.И.	1736	Лисенко Е.В.	2105
Левенець Н.В.	0859	Лисенко Н.О.	2263
Левенець О.С.	2019	Лисенко О.М.	0913, 2221
Левицька В.А.	2218	Лисенко Ю.	2954
Левицька С.О.	0478, 0479	Лисенков Е.А.	1636
Левицька С.	2403, 2432	Лисенкова І.П.	0865
Левицька Т.І.	1576, 1600	Лисецький Т.М.	1504
Левицький О.І.	2808	Лисицький В.Л.	0472
Левін В.І.	1429	Лисицький К.Є.	2024
Левківський О.В.	2718	Лисиця Надія	0686
Левкін Д.А.	1361	Лисич В.В.	2164, 2620
Левон В.Ф.	1691	Лисиченко Т.Ю.	0940, 0978
Левус Є.В.	2092	Лисунець О.В.	2943
Левченко Н.М.	1257	Лисюк Р.М.	2713
Левченко Є.В.	0004	Литвин О.М.	1348, 1377, 1416
Левчик Н.Я.	1691	Литвиненко В.В.	1943, 2146
Левчук І.П.	1527, 1537	Литвиненко В.М.	2360
Левчук О.І.	1461, 1938, 1976	Литвиненко О.А.	2416, 2436
Легенький М.Н.	2003	Литвиненко О.І.	1389, 1395
Легкий В.В.	2715	Литвинов Д.М.	1555
Лежнюк П.Д.	1899	Литвинова Г.М.	2537
Лейберюк О.М.	1754	Литвинова І.Є.	0750
Лелюк М.А.	1966	Литвинчук Д.Г.	2419
Лелюк О.О.	1166	Литовка І.Г.	1736
Лентяков В.В.	0875, 1721, 2670	Лихацький П.Г.	1735
Ленюк О.М.	1400	Лі Ю.	2383
Леонов В.П.	0839	Лідер М.Ю.	2124
Леонтьєва А.І.	2886	Ліндсі Д.Р.	0627
Леонтьєва В.В.	1410, 1418, 1482, 1587	Лінкевич О.О.	1723, 2552
Леонтьєва О.О.	0935	Ліньков В.В.	2857
Леонтяк Г.П.	2707	Ліньков О.Ю.	2333
Лепетюха А.В.	1160	Лінькова О.Ю.	0401
Лепський В.В.	2966	Ліп'яніна Х.В.	2817
Лескович О.О.	1919	Ліпко О.О.	2383
Леснік О.М.	3066	Лісіна О.Ю.	1406
Лех Г.А.	0379	Ліске О.М.	2077
Леховіцер З.В.	2297	Лісної І.П.	1953
Лещак О.М.	1731	Лісняк А.О.	1434, 2106
Лещенко Д.Д.	1384	Лісова Т.В.	0588
Лещенко О.В.	2286	Лісовал А.А.	2319
Лещенко С.А.	2377	Лісовенко Анастасія	2790
Лещенюк О.М.	1723, 2552	Лісовський Б.П.	1731
Лещинська І.О.	0248	Лісовський І.В.	2171
Лещинський В.О.	0248	Літвиненко О.О.	2420
Лещинський В.П.	0524	Літвинчук Т.В.	1227

Літвіненко С.Г.	1687	Любий Є.В.	2903
Літвінов Д.О.	1514	Любинець І.П.	1725
Літвінова С.О.	0361	Любін М.В.	2654
Літошенко Г.В.	2509	Любінська А.В.	1691
Лобанов В.В.	1644	Любчук Валентина	1324
Лобанова Алла	0139	Люра О.П.	1897, 1898
Лобанова Алла.	0119	Лютенко Ю.М.	2109
Лобач О.В.	3017	Лючков Д.С.	0704
Лобашов О.О.	2573, 2876	Ляпощенко О.О.	1571
Лобковський В.	1753	Лясковська С.Є.	2228, 2262
Лобов В.Й.	1934, 2174	Лячинський С.С.	1836
Лобова К.В.	1934, 2174	Ляшенко Б.А.	2252
Лобода В.В.	1385, 2231	Ляшенко В.П.	2237
Лобода Н.О.	0232	Ляшенко Л.М.	0651, 0670, 0695
Лободенко А.В.	2618	Ляшок Л.В.	1646
Лободинська О.М.	0733	Лященко В.М.	1529
Лобченко Г.О.	2704	Лысанова А.М.	0499
Ловинська В.М.	2717	Лысенкова В.В.	0035
Ловська А.О.	2188, 2192	М	
Логвинова М.	0312	Магазинщикова І.П.	0733
Логомінов В.О.	2266, 2267	Магдаліц Т.І.	1990
Ложечніков В.Ф.	2109	Магеровська Т.В.	2056
Ложечнікова Н.В.	2108	Магура Б.О.	2453
Лоза К.М.	2183	Мазалова А.О.	0566
Лозовой В.О.	0055	Мазаракі А.	0111, 0322, 2800
Лоїк В.Б.	1367, 1368	Мазманішвілі О.С.	1392, 1401, 1421
Локтіонова О.С.	0277	Мазна О.В.	2397
Лопушанський Д.М.	0509	Мазур В.А.	1700, 2654
Лопушинська О.В.	0420	Мазур Н.О.	0301
Лопушняк Л.В.	0632, 1842	Мазурак О.Т.	2754
Лоскутов С.В.	2280	Мазуренко В.Д.	1696
Лотоцька В.О.	1528	Мазурик Олег	0142
Лошакова С.Є.	0369	Мазурова А.	0297
Луб П.М.	2635	Маїлов Р.І.	2291
Лузан Л.О.	0696	Майзеліс А.О.	2374
Лука Г.	1638	Майор О.В.	0474, 0475
Лукашова Л.	0272	Макарадзе Х.З.	1233
Лукашук М.А.	0693	Макаренко А.О.	0858
Лук'яненко О.П.	3053, 3072	Макаренко О.С.	1496, 1508, 1511, 2059
Лук'янець О.І.	1781	Макарічев О.В.	2856, 2903
Лук'янчук Н.Г.	2689	Макаров В.О.	1902
Лунячек В.Е.	0825	Макаров Зоріслав.	0025
Лупак О.М.	2647	Макаров О.А.	1361
Лупол М.	2625, 3093	Макешина Ю.В.	0649
Лур'є А.	0297	Маківець Н.С.	2901
Лусь В.І.	2541	Маковійчук М.В.	1605
Лутченко Н.А.	2222	Максименко Н.В.	2760
Лухтура М.І.	0443	Максименко-Шейко К.В.	2357
Лухтура Ф.І.	1911	Максименюк М.Ю.	0032
Луценко М.В.	2444	Максимов С.І.	0538
Луценко О.Л.	2932	Максимович В.М.	2363
Луценко С.О.	2122	Максимович Ольга	0823
Луценко С.Ю.	3007	Максимчук Р.Т.	2450, 2706
Луців І.В.	2254	Макуха С.М.	0363
Луцький Я.В.	1732	Макушинська Г.П.	0744
Лучишин Л.М.	0350	Малакей А.М.	2984
Лучкін В.М.	3086	Малахатка Д.О.	1894
Лучник Г.С.	2377	Малеев В.О.	2407
Львов С.В.	2928	Маленко Є.В.	2242
Льовкін В.М.	2026	Маленко О.О.	1147, 1163
Лю Чан.	0741, 0742	Малецька О.Є.	1458
Лю Юйін.	0923	Малецький М.В.	2417
Любарець О.П.	2492	Малєєва О.В.	2105

Малик Василь	1294	Маруніч О.П.	2253
Малиновська О.Л.	0760, 0875	Марцин С.О.	1180
Малиновський В.Я.	0631	Марцишин Р.С.	2115
Малих Д.Ю.	2135	Марціновська Дарина	1299, 1333
Малихіна Я.А.	0775	Марченко А.П.	2333
Малиш Ліна	0107	Марченко В.С.	2482
Малиш С.М.	1893	Марченко І.Л.	2019
Малишева І.Е.	2274	Марченко І.Ю.	0666
Малишкіна Н.О.	0548, 0550	Марчук Л.С.	0413, 0436
Малій Х.В.	2213	Марчук Тетяна.	1872
Малінов Л.С.	2274, 2275	Масальський В.П.	1702, 1722
Маліновська М.В.	0162	Масар Д.	0544
Маловиця М.С.	2359	Масельська Я.О.	1886
Мальований М.С.	3095	Масікевич А.Ю.	2536, 3077
Мальцев Олег	1295	Масікевич Ю.Г.	2536
Мальцева Діана	1872	Маскевич Олена	1311
Мальчикова Д.С.	0735, 2752	Маслак М.В.	0240, 0407
Малюков В.П.	2028	Маслак О.І.	0407
Малюшевська А.П.	1954	Маслаков С.О.	2077
Мамай О.І.	2429, 2430	Маслієв А.О.	2189
Мамедов Дж.Ф.	0803	Маслієв В.Г.	2866
Мамедов К.Ш.	1500	Масло О.В.	1226
Мамедов Н.Н.	1500	Маслов В.А.	1982
Мамедов Р.А.	1615	Маслов В.І.	1527, 1537
Мамедрзаєва Ф.Т.	1616	Маслова С.Б.	0942
Мамон В.В.	1665	Масловата С.А.	1698, 1707
Мамонов К.А.	0583, 0741, 0742, 2477, 2557	Масловський А.А.	2003
Мамчур В.В.	1704	Масон С.Р.	0760, 0875
Мандзюк В.І.	1642	Мастинівський Ю.В.	2175
Мандзюк Р.І.	2685	Матвеева Наталія	0711
Мандра А.В.	2013, 2053	Матвеев О.М.	3010
Манжос С.В.	1225	Матвеева Т.С.	1254, 1262
Манойло Є.В.	1571	Матвієнко В.Т.	1473
Мантуленко С.	1863	Матвієнко Оксана	1287
Мануйлов Є.М.	0537	Матвіїшина Ж.М.	0089
Манчул Богдана.	0064	Мате Є.	0296
Манько Ірина	0592	Матенко Є.П.	0824
Манютіна О.І.	3080	Материнська О.Ю.	2494
Манютіна Олена	2775	Матіко Г.Ф.	2020
Мараховський М.Б.	2302	Матіко Ф.Д.	3103
Мариненко А.П.	1901	Матказіна Р.Р.	1972
Маринич Л.І.	2949	Матковська С.І.	1717, 1724
Маринін А.І.	2408	Матлай І.І.	2750, 2761
Маркелов О.Е.	2909	Матросова І.В.	0366
Марків Г.Д.	1731	Матрунчик О.Л.	1656
Маркіна А.О.	0393	Матулка М.І.	1624
Маркіна І.А.	2997	Матусяк М.В.	1713, 2714
Маркова В.М.	0776	Махов Е.С.	2007
Маркова О.І.	1024, 1033	Махонін Олександр	0079
Маркович С.Є.	2179	Махоркін М.І.	1618
Марно-Куца О.Ю.	1704, 2707	Махорт А.П.	0175, 0180, 0186
Мартакова А.В.	1281	Махтаб Дж.	0259
Мартиненко Є.О.	2895	Мацегора О.І.	1909
Мартиненко О.	0029	Маценко О.М.	2862
Мартинів О.О.	2611	Мацуї А.М.	2121
Мартинов В.В.	1891	Мацуї Й.	1874, 1923, 1924, 1925
Мартинов І.Е.	2867	Мацьків О.О.	3060
Мартинчук І.В.	2677	Мацюк М.О.	1941
Мартинюк В.С.	1739, 1741	Мацюк С.М.	2144
Мартинюк І.А.	1457	Мацюк С.Н.	2184
Мартовицький Л.М.	2288	Мачулянський В.О.	1393
Маруніч М.	1753	Мачулянський О.В.	1393

Машіка Г.В.	0291	Микитась М.В.	2595
Машкіна В.	1821	Микитенко Л.	0560
М'якшина В.В.	0411	Микитишин А.А.	0777
Медведь О.В.	0909	Микитчин О.І.	2694
Медвідь О.М.	1003, 1119	Микитюк В.В.	1862
Медіна Тетяна	0763	Микитюк Оксана	1245
Медінець В.І.	1778, 1801	Миклащук В.П.	1051
Межов Олександр	1082	Миколаюк А.О.	1862
Мезенцев К.В.	1830	Миленко А.О.	2299
Мезенцев Н.В.	2036	Милованов Ю.Б.	1984, 1987
Мейеріте-Наркевічене К.	0794, 0802	Милославська О.В.	0860
Мележик І.І.	2233	Миргород В.Ф.	1394
Меленко Я.І.	2812	Миргород Г.В.	0431
Мелещенко О.О.	0908	Мироненко М.Л.	0585
Мельник А.	1799	Миронов А.М.	2305
Мельник В.В.	0256, 0303, 0660, 2690, 2716, 3006, 3019, 3061	Миронов В.К.	2301
Мельник В.М.	0761	Миронов К.А.	2301
Мельник І.В.	1556, 1729, 1731, 1732, 2000	Мирончук К.В.	2586
Мельник І.Г.	1830	Миронюк В.В.	2673
Мельник Ірина	1078	Миронюк І.Ф.	1642
Мельник Л.В.	0320	Мирош М.В.	2796
Мельник М.С.	2196	Мирошниченко Ю.В.	0510
Мельник П.П.	2638	Мисак Т.В.	1939
Мельник С.Р.	2418	Миськовець Н.П.	0477
Мельник Т.	0216	Мітків Ю.О.	2308
Мельник Ю.Р.	2418	Митрахович І.О.	2008
Мельникова Н.В.	0520	Митрофанов О.С.	2328
Мельникович О.	0489	Михайленко В.В.	1959
Мельничайко В.Я.	1275	Михайлик О.О.	2600
Мельниченко Д.С.	1435	Михайлин І.Л.	1146, 1265
Мельниченко О.О.	0765	Михайлишин В.П.	2351
Мельниченко С.	0246, 1291, 2800	Михайлишин Галина	0819, 0829
Мельничук Крістіна	0702	Михайлова Галина	2390, 2391, 2402
Мельничук Максим	1288	Михайлова Є.О.	3032
Мельничук М.С.	1298	Михайлова О.І.	2383
Мельничук Мирослав	0030	Михайлова О.С.	0257
Мельнійчук Михайло	2680	Михайловський Р.А.	0105
Мельніченко З.Д.	0429	Михайлюк Ю.Д.	3046
Месякова Ю.В.	0540	Михайлюта С.С.	2252
Менів Я.О.	0567	Михалик Д.М.	1608
Меньшиков Ю.Л.	1402	Михалкова Н.В.	0425
Меньшов С.М.	2161	Михальов О.І.	2047, 2282
Меняйленко О.С.	2072	Мицик Г.М.	0688
Меняйло В.І.	2273	Мицик М.Ф.	2140
Меранова Н.О.	1572, 2384	Мициков А.О.	1529
Мережко Н.	0211	Мицкан Б.М.	1731
Мережко Ніна.	0263, 2465, 2471	Мицкан Т.С.	1731
Меренков М.П.	1516	Мігаль О.В.	1667
Мерецька К.О.	2193	Мізерна О.Л.	2166
Мерзлікіна Ю.М.	2420	Мізіна О.І.	0916
Меркотан К.К.	1523	Мікічурова О.	0554
Меркулова Ніна	2921	Мікулін В.В.	3043
Мерцало М.В.	1693, 2686	Мілітц Х.	2450
Метеньканич М.М.	1659	Мілко Є.І.	1458
Мехта Т.	0345	Мілютін О.В.	3003
Мешков С.М.	1918	Мілявський Ю.Л.	1450, 1456, 1512
Мещанінов С.К.	2081	Мінаєв Д.М.	3016
Мещеряков В.М.	2520, 2549	Мінчак Н.Д.	0490, 0492, 0493
Мещерякова А.С.	0393	Міняйло Р.В.	0930, 1277
Мизак Нестор	1331	Мірзажонов З.	1554
Мизак Нестор.	1270	Мірошник М.А.	2117
		Мірошніченко Н.М.	0616
		Міршук О.Є.	2980

Місько В.М.	1454	Москальова Надія.	0072
Мітяєв О.А.	2183, 2345	Москалюк А.Ю.	3009
Мітяєва Т.Л.	0357	Москалюк Т.Т.	0446
Міхайленко В.М.	2473	Мостепанюк В.А.	3054
Міхєєв А.О.	1682	Мосюк М.І.	2663
Міхлін Ю.В.	1371	Мотрохов О.І.	1155
Міць А.М.	0549	Мотузка Юлія	3023
Мішарін А.С.	1619	Моцний М.П.	1714
Мішеніна Т.М.	1156	Моцук Н.А.	2287
Міщенко А.	1135	Мошенець Д.О.	2997
Міщенко В.А.	0414	Мошенко М.	3093
Міщенко В.Г.	2273	Моштаг Є.С.	0972
Міщенко Г.В.	2394	Музика І.О.	2130
Міщенко О.В.	2394	Музиченко О.С.	1695
Міщенко О.О.	2085	Музичка Д.Г.	2268
Міщук Ю.С.	2291	Муквич М.М.	1405
Міюшкович Ю.Г.	2115	Мулько Юрій	3070
Мкртчян О.С.	1767	Мунасінгхе Харша	2580
Мнушка О.В.	2038	Мунтян К.И.	1982
Мовенко С.Ю.	1486	Муромець Н.Є.	0511
Мовчан Д.	1025	Мусаєв З.С.	1616
Мовчан М.Ю.	2525	Мусієнко І.І.	0596
Могилко О.В.	1877	Мусій Р.С.	1403
Можайкіна О.	0574	Муска Б.В.-Б.	2601
Мозгін В.В.	2041	Муслієнко О.В.	1260
Мозговий В.І.	0879	Мухін В.В.	1482
Мозговий В.Ф.	2267	Мушкевич М.І.	0887
Моїсеєнко С.В.	1566	Н	
Моїсеєва Н.І.	0073	Набока О.В.	2269
Моїсеєв В.Ф.	1571	Набоков А.В.	2984
Мокієнко А.В.	1811	Навродська Р.О.	1906, 1913, 1917, 2294, 2296, 2384
Мокієнко Михайло	1328	Нагі Сабольч.	0438
Мокляк О.І.	0917	Нагорний А.О.	2304
Молчанова В.С.	2025	Нагорний В.В.	2100
Молчко Оксана	1142	Нагорний Є.В.	2875
Мольчак Ярослав.	2763	Нагорнюк О.	2782
Момот Т.В.	0159, 2740	Нагорняк Б.З.	2701
Монарх В.В.	1701	Нагурський А.О.	2371
Монастирський Володимир.	2829	Наєнко Галина	1089
Моравецька К.В.	1346	Назарага І.М.	0187
Мораді Пур Овід.	2521	Назаренко В.В.	2708
Мордатенко І.Л.	1686	Назаренко М.В.	2138
Мордвінцева І.О.	2338	Назаренко Н.В.	2138
Мордовцев О.С.	0348	Назаренко О.	1026
Моренко А.Г.	2946	Назаренко О.В.	0229
Морковська Н.Г.	2480	Назаренко С.М.	0242
Моркун В.С.	2129, 2140	Назарова К.	0166
Мороз А.	1828	Назарова Т.Ю.	0384
Мороз В.І.	2917	Назарок П.Г.	2645
Мороз В.Р.	2848	Назарчук В.	1136
Мороз І.І.	2208	Назіров Е.К.	1488, 3084, 3086
Мороз М.О.	3032	Назірова Т.О.	1488, 2920, 2927, 3084, 3086
Мороз О.В.	1667	Найдиш А.В.	1404
Мороз Олена	2432	Найдьонов І.М.	1131
Морозов В.В.	0197, 2104, 3008	Найдьонов С.В.	1666
Морозов С.О.	2568	Найдюк В.	0447
Морозова І.І.	1152	Найдюк Віталій	2791
Морозюк Л.І.	1882	Наконечний О.Г.	1465
Мосієнко Г.М.	0807	Наливайко Н.Я.	0250
Мосій І.М.	0737	Намачинська Г.Я.	0931, 0980
Москаленко В.В.	0861	Нарівський О.Е.	2991
Москаленко Р.П.	2167		
Москаленко С.О.	1782		

Настюк М.Г.	1783				Нікуліна Т.М.	1607
Науменко А.Н.	1676				Новак І.М.	0503
Науменко Д.А.	2385				Новак О.С.	0083
Науменко І.	1027				Новак У.П.	0796
Наумик В.В.	2263				Новаківський М.О.	1913
Наумік-Гладка К.Г.	0309, 2802	0461, 0462,	2797,		Новиков С.В.	2994
Наумовець А.	1663				Новицька Л.І.	2643
Научитель О.Д.	0853				Новицький В.В.	1378, 1379, 1411
Нгуен Ван Зіонг.	2330				Новицький С.В.	2451
Небесний Р.В.	1671, 2370, 2379				Новіков О.М.	2074, 3044
Невлад В.Ф.	2446				Новіков О.О.	1366
Невлюдов І.Ш.	2111				Новікова Є.Б.	0918
Невська Ю.В.	1181				Новікова Л.В.	0641
Недава О.А.	2388				Новікова Ю.Г.	0398
Недашківська Н.І.	1510, 1513				Новожилова М.В.	2617
Недовесов В.О.	2205				Новотарський М.А.	2923
Нейко І.С.	2705				Новський В.О.	1891, 1894
Некрасов П.О.	2445				Ноженко Д.С.	2312
Нельга А.Т.	2081				Носко П.Л.	2202
Неминуций П.Ю.	2017				Носов К.В.	1474
Немна Т.В.	2856				Носова Я.В.	1469
Немченко Ю.С.	1953				Нотовський П.В.	0190
Ненастіна Т.О.	1657				Нохріна Л.А.	2852
Непочатих Т.А.	2428				Нсенгімана Б.	0304
Непрядкіна Н.В.	2637				Нужина Н.В.	1697
Несмашний Є.О.	2123				О	
Нестеренко С.Г.	0584, 2548, 2555				Обиночна З.В.	2964
Нетребко В.В.	2159				Ободан Н.І.	1380, 1383, 1601
Нетробчук І.М.	3075				Ободєєва І.М.	2397
Нефедова Н.Є.	1851				Ободовський О.Г.	1797, 1926
Нефьодов В.М.	2879, 2907, 2908				Ободовський Ю.О.	1926
Нечипоренко Н.О.	1415				Оболенцев В.Ф.	0604
Нешатаєв Б.	1820				Ові Нафас Агаї аг Гаміш	2073
Невенченко А.І.	0581				Овський О.Г.	1587
Невенченко А.	0582				Овчарова Н.Ю.	1648
Немець К.	0297				Овчарук Валерія.	1795
Немець Л.	0312				Овчарук В.А.	1793
Немий С.В.	2881				Овчинников О.В.	2299
Немова О.А.	2089, 2093				Овчинникова Ю.Ю.	1715
Николаєв А.М.	1772, 2958, 2960	1774, 1786,	1803,		Оганов А.В.	3009
Николайчук В.Я.	2252				Огинський Й.К.	2277
Николайчук Я.М.	1898				Одноріг З.С.	3040, 3050
Николишин М.М.	1602, 1620				Одуд Л.М.	2765
Нитребич О.О.	2092				Ожубко Г.В.	0490
Ніка О.І.	1250				Озарків І.М.	2455, 2457, 2458
Нікіпелова О.М.	1811, 2963				Озимок Ю.І.	2456
Нікітенко В.О.	0032, 0679, 0721	0101, 0655,	0669,		Озьмінська І.Д.	0047
Нікітенко О.А.	1350				Олейніков Ю.	0328
Нікітін П.В.	0739				Олексенко О.А.	0936, 0993
Нікітіна А.В.	0521				Олексенко Р.І.	0050, 0669, 0722
Нікітченко О.Ю.	1915, 2389				Олексенко Ю.Ю.	2301
Ніколаєв С.С.	1452, 2071				Олексієнко Н.	0685
Ніколаєва А.М.	0289				Олефір В.О.	0868
Ніколаєнко В.	0146				Олійник А.О.	2026
Ніколаєнко Л.	0146				Олійник В.С.	2679, 2691
Ніколаєць К.	0374, 0377				Олійник І.В.	0778
Нікольський В.Є.	2618				Олійник М.П.	1727
Ніконова С.	1527				Олійник Наталя	1106
Нікуліна А.М.	1607				Олійник Н.А.	0899
Нікуліна Н.В.	0999				Олійник О.О.	0480
					Олійник О.П.	2503
					Олійник О.Ю.	2618
					Олійник Ю.О.	2054

Оліфіренко Ю.О.	2317, 2332	Оснач О.М.	0791
Ольхова М.В.	2426	Оспіщев К.С.	1381
Ольхович-Новосадюк М.	1107	Остапенко Л.О.	2969
Ольховська Н.М.	1458	Остапенко Павло	1858
Ольховська О.В.	2511	Остапенко Ю.І.	0568
Ольшевська-Нейберт Д.	1805	Остапчук О.С.	2678
Омаров А.М.	0572	Остахов В.В.	0197
Омаров Азад Енвер-огли	3027	Осташова В.О.	0421
Омаров Ш.А.	2219	Осташук М.М.	2260
Омельченко Г.Ю.	0039	Осташук Р.В.	2711
Омельченко Н.І.	2842	Островець В.В.	2325
Омельчук Ю.О.	0957, 1013	Островка І.І.	1897
Омецинська О.В.	1151	Островська К.Ю.	2047
Онда Ю.	3066	Островський І.П.	1638
Ондрова Ю.	0543	Острогляд О.О.	2101
Онипченко О.І.	0689	Откаленко О.	0218
Онищенко В.	0207, 0215, 2854	Охріменко А.	0307, 0322
Онищенко Г.М.	1666	Очеретенко С.В.	2874, 2880
Онищенко І.М.	1527, 1537	Очеретний А.М.	2494
Онищенко І.С.	1623	Ошаровській І.В.	1489
Онищенко О.Ю.	0115	Ошаровська О.В.	1489
Онищенко С.П.	2886	Ошуркевич-Панківська О.Є.	2693, 2770
Онищук В.В.	1926	П	
Онікієнко Н.	2627	Павелко О.В.	2481
Оніпко В.Ф.	1263	Павинська Н.А.	0753
Онісіфорова В.Ю.	0367, 2969	Павленко В.	1307
Оніщенко Л.В.	1529	Павленко В.М.	0876
Онуфрійчук Роман	0026	Павленко Д.В.	2180, 2182
Опанасович В.К.	1602, 1603, 1620, 1621	Павленко О.В.	0883, 2879, 2907, 2908
Опара В.	0590	Павленко Ю.С.	2867
Опарій Є.О.	0397, 2912	Павлишак Я.Я.	2651
Опотяк Ю.В.	1903	Павлів А.П.	2514, 2577
Орел В.І.	2246	Павліченко А.А.	3094
Орел Р.П.	1918	Павлов Д.В.	2325
Орешкін Д.О.	2261	Павлов К.В.	0284
Орищин О.Г.	1403	Павлова Л.В.	0752
Орленко Д.Ю.	0472	Павлова О.О.	2341
Орлов О.О.	2718	Павлович О.С.	2946
Орлова М.Л.	2809	Павловська Н.Т.	1638
Орлова Я.О.	2756	Павловський В.І.	1739, 1741
Орловський Д.Л.	2029	Павловський В.О.	1964
Орловський В.М.	2528	Павловський Ю.В.	1638
Орловський Д.Л.	0743	Павлушенко М.	0314
Оробчук О.М.	2370	Павлюк С.	2816
Ортіна Г.В.	0050	Павлюк Ю.Р.	1443
Оруджев В.	0370	Павлюченко Юрій.	2400
Орябинська В.А.	0468	Падюка М.В.	0796
Осадчук К.О.	1470	Падюка Р.І.	2634
Осадчук Л.С.	2727	Пазєєв А.Г.	1891
Осадчук М.В.	3003	Пазюк В.М.	2449
Осадчук Ю.Г.	2343	Паламар Віра	2399
Осауленко В.М.	1497	Паламарчук К.М.	0670, 0695
Осауленко Ксенія	2465	Палант О.В.	2910
Осауленко С.	0546	Палачов С.О.	1891
Осетрова Оксана	0106	Палєєва К.М.	2895
Осипов Олександр	0052	Палій В.С.	0857
Осипов О.С.	2127	Панасенко Є.В.	1357
Осієвська В.	2390	Панін В.В.	2009
Осіпов О.М.	0039	Панківський Ю.І.	2693, 2770
Осіпова А.О.	2613	Панкратова Н.Д.	1462
Осіпова Т.Ф.	0945, 0995	Панкратьєв С.А.	1582
Осіпчук І.	1844	Панов В.В.	2740, 2757, 3097
Османова М.П.	1646	Пантелєєв М.С.	0208

Пантелєєва Н.	2139	Петренко М.П.	1947
Пантелят М.Г.	1965, 2006	Петренко О.М.	1154
Панфілов О.Ю.	2981	Петренко О.О.	2098
Панцир Андрій	1293, 1296	Петренко С.І.	1303
Панцирева Г.В.	1700, 1706	Петрик І.А.	2299
Панчева Г.М.	3032	Петрик М.Р.	1608
Панченко А.А.	2309	Петрик О.Ю.	1608
Панченко В.І.	2039	Петришак І.В.	2455, 2457, 2458, 2459
Панчишин С.М.	0164	Петришин Галина	0125
Паньків Н.Є.	2848, 2851	Петришин Н.Я.	0797
Папіж Ю.С.	2469	Петров О.Д.	1627
Паризький І.В.	0235	Петрова Л.О.	2981
Паркес Е.Дж.	1398	Петрова С.К.	0179
Парсаданов І.В.	2322, 2325, 2329	Петровська М.	2959
Партика Т.В.	2664	Петрофанова К.Р.	0557
Парубок М.І.	1698	Петрук М.П.	3100
Парфентенко І.А.	0194	Петрушина Г.О.	2367
Парфіненко А.Ю.	2843, 2844, 2845	Петрушова Н.В.	0726
Пархоменко Н.С.	3050	Пєфтїєва Олена	1066
Пасальський Богдан	2412	Печерська А.І.	1474
Пасєка Ю.В.	2573	Пєнська І.О.	0360, 0504, 0505
Пасинок В.Г.	0725, 1017	Пивоваров Є.П.	1673
Пасїка В.Р.	2202	Пижик А.М.	2137
Пасїчний М.	0260, 0271, 0351	Пиз Н.Я.	1597
Пасїчник В.О.	1420	Пикалюк Роман	1243
Пастернак В.П.	2708	Пилипака С.Ф.	1405
Патлаєнко М.О.	1489	Пилипенко І.О.	2752
Патлачук О.В.	0579	Пилипенко С.Г.	0010
Патрушева Л.І.	3078	Пилипенко С.О.	2043
Пахнїн М.Л.	0253	Пилипенко С.П.	0791
Пахомов Ю.В.	2117	Пилипчук В.П.	1893
Пахомова Л.В.	0499	Пилипчук М.І.	2460
Пащук Л.М.	1751	Пильов В.О.	2338
Паюнова А.В.	0808	Пирїг С.О.	0289
П'ясецька Н.І.	1556	Пиркало Віталій	2633
П'ятницька Галина.	2791	Пирогівська А.	1755
П'ятницька Г.	0447	Пирогівська А.М.	2821
П'ятничук Т.І.	0080	Пирогівська Алла	1757
Педаш О.О.	2298	Пирогівська Алла.	1818
Педорич І.П.	2356	Писарчук О.О.	1464
Пекер А.Й.	2516, 2524	Письменецький С.О.	2359
Пелєпейченко Л.М.	0996	Письменний І.О.	2068
Пєлюх О.Р.	2722	Письменний С.В.	2130
Пєнкова О.О.	1932	Пишнограєв І.О.	0176
Переверзєва А.М.	1432, 2365	Пишнограєв Ю.М.	1412
Перевертайленко О.Ю.	2303	Пишнограєв Ю.Ю.	1412
Перегуда Юлія	1869	Пишняк К.В.	0510
Передрїй А.Є.Ю.	0390, 0411	Пищикова О.В.	2349
Перепїчка Ю.М.	2958	Пївоваров О.А.	1536
Перерва П.Г.	0240, 0241, 0242, 0436, 0438, 0444	Пїгнастий М.О.	2990
Пересадько В.	1752	Пїголь О.В.	1578
Пересадько В.А.	2741	Пїдгїрна Валентина.	0292
Пержун Володимир	0150, 0151	Пїдгїрна В.Н.	2781
Перкова А.О.	2427	Пїдгорна Л.П.	2004
Пермїнов Є.В.	2198	Пїддубна Наталія	1271
Пермїнова А.В.	0786	Пїддубна Н.В.	0914, 0938, 0981, 1249
Пермяков О.А.	2198	Пїдкуркова І.В.	0132, 0594
Першегуба Я.В.	2976	Пїдховна С.М.	2587
Першин Ю.П.	1665	Пїкїльняк А.В.	2156
Першина Ю.І.	1420	Пїнкїна Т.В.	1717, 1724
Петраццак О.О.	0303	Пїонткївська О.Г.	0866
Петренко А.І.	1463, 2068, 2097	Пїонтковський В.К.	2929
		Пїргач Ю.С.	2113

Пірен Марія	0097	Подмокова А.Ю.	0394
Пірісі Г.	0296	Подолкова С.В.	1046
Піркович Катерина	2987	Подольська Є.	0145
Піскозуб Й.З.	1388	Подольська Тетяна	0145
Піскозуб Л.Г.	1388	Подоліях М.М.	2091
Піскун О.Д.	1185	Подуфалова Т.В.	0982
Піскурьов М.Ф.	1944	Подушка Т.О.	1656
Пітерська В.М.	3014	Пожуєв А.В.	1577, 1588
Піх З.Г.	1670, 1671	Пожуєв В.І.	1588
Піцишин Б.С.	2246	Пожуєва І.С.	1600
Піциль А.О.	3072	Познанський А.С.	2328
Піцун О.Й.	1477, 1478	Позняковський Д.С.	2786
Пічугіна О.С.	1345	Поклонський Є.В.	1396
Пічугіна Т.С.	0402, 0403, 0406	Полевада Ю.А.	2733
Пішак В.П.	2944	Полетаєв Г.С.	1419
Піщухіна О.О.	2103	Поливанов Є.А.	1673, 2417
Платонова Ірина.	2391	Полив'янчук А.П.	1914, 2322, 2339, 3033
Плахоніна А.С.	1214	Поливода В.В.	2419
Плахтій В.А.	1980	Поливода О.В.	1558, 2419
Плахтій О.А.	1940	Поліванов О.Г.	3004
Плескач В.М.	2345	Полінкевич О.М.	0422
Плетенко К.	1031	Поліщук І.О.	0628, 1124
Плешкановська А.М.	2596	Поліщук К.В.	0333
Плеснецов С.Ю.	2040	Поліщук Л.	1828
Плешков П.Г.	1895	Половка О.А.	0644, 1815
Плоский В.О.	2595	Половка С.Г.	0644, 1815
Плотка Л.В.	2695	Полуектов Ю.М.	1664
Плотникова Л.Н.	1736	Полунін О.В.	0002
Плотнікова Н.В.	0920, 1290	Полховська М.В.	1035
Плугін А.М.	2910	Полюхович М.Д.	0478
Плугін Д.А.	2910	Поляков В.О.	2168
Плугін О.А.	2910	Поляков І.М.	1347
Плужников В.А.	2222	Поляков О.К.	2708
Плюгін В.Є.	3033	Полякова А.І.	0238
Побережна Н.М.	0339	Полянський В.І.	2424
Побережний Л.Я.	3085	Помаз О.М.	2619
Побережний Р.О.	0245	Помаз Ю.В.	2619
Побігун О.В.	3069	Помирча С.В.	1192
Побурко О.Я.	2859	Понеділок А.І.	0055
Повар М.О.	2498, 2507	Понкратов Д.П.	2878
Поволоцький Е.В.	1631	Пономаренко А.В.	0319
Погарский С.А.	1983	Пономаренко А.М.	2279
Погарченко Т.	0533	Пономаренко В.В.	2207
Погонець В.В.	1004	Пономаренко В.Д.	0968
Погореленко Н.П.	0338	Пономаренко Г.В.	2433, 3047
Погорелов І.М.	0441	Пономаренко Є.Д.	2354
Погорелов М.І.	0192, 0431	Пономаренко О.В.	2055
Погорелов С.М.	0191, 0192, 0442	Пономарьов О.С.	3017
Погорелова Т.О.	0398, 0405, 0439	Пономарьова Г.Ф.	0754
Погорелова Т.Ю.	0769	Пономарьова Н.В.	2906
Погорілий С.П.	2249	Пономарьова Н.Г.	1571
Погребняк С.В.	1468	Попадинець О.В.	3028
Погрібна В.Л.	0091, 0130	Попадюк І.Й.	1622
Погрібна Ю.М.	1524	Попадюк І.Ю.	2246, 2750, 2761
Погрібний О.О.	2711	Поп'юк Я.	1787
Погріщук Б.В.	2247	Попель С.Л.	1729, 1730, 1731, 1732
Подгайко О.І.	2002	Попельницька Н.О.	1763
Подгорна Людмила	0064	Попівняк О.М.	0302
Подладчіков В.М.	1443	Попко О.В.	0265, 0319
Подладчікова О.В.	1443	Попов В.Г.	1595, 1619
Подлевська А.А.	0483	Попов С.Л.	1057
Подлевська О.М.	0483	Попова Е.З.	0673
Подлевський А.А.	0299	Попова Л.Е.	0673

Попова Л.С.	2569	Прокопчук В.М.	1700, 1701, 1712
Попова Наталія	1108	Прокопчук Д.С.	2142
Попова О.В.	1045, 1130, 1138, 1219	Прокопчук Н.М.	0484
Попова О.О.	0744	Прокопчук Р.М.	2669
Попович Б.М.	0185	Прокоф'єв О.М.	1768
Попович В.В.	0384, 3095	Проненко І.В.	0084
Попович Людмила	1097	Проніна В.О.	0848
Попович Н.	1752	Проскурина В.О.	1657
Попович Н.П.	3095	Проскурін А.Ю.	2328
Попсуйко Н.В.	1934	Проскурня О.М.	1879, 1880
Попчук Олександр	1297	Протасенко О.Ф.	3030
Портах С.В.	2702	Прохоренко А.О.	2318
Поручинська І.В.	1843, 1849	Прохоренко Ж.І.	2408
Поспелов О.П.	2257	Прохоренко П.П.	1506
Потаман Н.В.	2120	Прохорова Л.А.	0731
Потапенко О.Ю.	1360	Проценко В.М.	2227
Потапов В.О.	2356	Проценко В.С.	1589
Потапюк І.П.	2997	Проценко І.А.	2704, 2732
Потетенко О.В.	2300	Проценко О.Б.	2075
Потієнко О.С.	1523	Проценко О.П.	0009
Потьомкіна О.В.	3022	Процик І.Р.	1182
Потятиник А.М.	2172	Процько І.О.	1999
Похалюк О.М.	2664	Прудников Я.В.	0598
Похилко А.М.	2528	Прудникова О.В.	0135
Походнякова Альона	0074	Пруненко Д.О.	2476
Починок А.В.	1556	Прус Е.	0663
Починок Ірина	0070	Прядко О.М.	0357
Поштар Ізраель	1319	Псурцева Н.О.	2542
Поясник Г.В.	2641	Пташинський Д.А.	1523
Праслова В.О.	2508	Птащенко О.В.	0255
Прасолєнко О.В.	2870	Пугач С.	1837
Пресіч Г.О.	1913, 2296	Пукало М.І.	0785
Преснер Р.Б.	2670	Лукас В.Л.	2635
Прибильський В.	2411	Пунченко О.П.	0048, 3018
Прибиткова Ірина	0156	Пурдя К.В.	0513
Прибора Т.І.	2311, 2312	Пурич В.М.	3009
Прибудько Р.М.	1941	Пурська І.С.	0310
Пригода О.П.	1594	Пуряєва Н.В.	0925, 0974
Приймак Л.Б.	2326	Пустовой Г.М.	2307
Приймак О.В.	2616	Пустовойтова О.М.	2537
Приймаченко О.В.	2606	Путноки О.Ю.	2218
Присяжнюк В.В.	3003	Пушек Н.М.	2849
Притула І.М.	1666	Пшенична Л.В.	2975
Притульська Н.	3023	Пшичкіна Н.Г.	0740
Притульська Н.	0527, 0732	Пятрошене Біруте.	0517
Приходько А.	1050	Р	
Приходько К.Г.	1988	Радзіняк Тетяна	0025
Приходько М.М.	3091	Радзінська Ю.Б.	0583, 0584, 2556, 2572
Приходько Н.А.	1045	Радамська М.М.	2626, 3065
Приходько Н.В.	2053	Радченко В.О.	2929
Приходько О.Ю.	2269	Радченко К.А.	0755
Приходько Р.С.	0165	Радчук Володимир	1318
Приходько С.Б.	2053	Радчук Ольга	1109
Прищенко О.А.	1980	Радчук Ростислав	1315
Прищепов О.Ф.	2323	Раздіна Е.В.	0623
Пріщенко О.П.	2406	Разорьонов Ю.І.	2129, 2140
Проданюк Дмитро	3081	Рак А.Ю.	2688, 2691
Прокопенко А.В.	1036, 1137	Рамандип Гаутам	0359
Прокопенко М.В.	0514	Рамірес Л.М.	0729
Прокопенко Н.М.	1028, 1034, 1255	Рамський А.О.	2170
Прокопенко О.В.	0440	Рапіна К.О.	2538
Прокопов В.Г.	1458, 1572, 2384	Раславичус Л.	2332
Прокопович Д.	0288, 0372	Ратушняк Г.С.	2494

Рачков О.М.	1955	Розенфельд І.М.	2145
Рашман Б.Г.	0496	Розов Ю.Г.	0816, 2223
Ребот Д.П.	2259	Розуменко В.Т.	1984
Ребрій І.М.	1115	Рокитько К.В.	1458
Ревякіна О.І.	0880	Рокутов С.В.	2947
Реграгі А.	1458	Ромака В.А.	1639
Редчиць Д.О.	1566	Ромака В.В.	1640
Редько А.О.	2616	Ромака Л.	1640
Редько І.О.	2616	Ромака Л.П.	1639
Резнік Олександр	0141	Роман В.І.	1881
Резнік П.А.	2540	Романенко А.А.	1043
Резнікова О.І.	0600	Романенко В.Д.	1450, 1456, 1512
Резуненко В.	1762	Романенко Т.А.	2043
Резуненко М.Є.	0704	Романова Н.В.	0901
Решевська К.С.	2385	Романова О.О.	0929
Решетняк Н.Б.	0229	Романова С.С.	0073
Решетняк О.М.	1525	Романченко Алла	1090
Решетов О.В.	2215	Романченко К.Г.	0666
Решетченко А.І.	2569	Романчик Т.В.	0389
Решетченко С.	1770	Романчук В.М.	2054
Решетюк О.В.	2551	Романчук К.Г.	2063
Рещікова В.Є.	2523	Романюк В.В.	1338
Резва К.С.	2205	Романюк О.Н.	1490
Репкін В.В.	0677	Ромашов Ю.В.	1631
Репкіна Н.В.	0677	Рославцев Д.М.	2426, 2573
Рибак В.О.	1116	Росоха Ю.	1765
Рибалка І.О.	0308, 1692, 1718	Россолов О.В.	2120
Рибачов С.Г.	2491	Ротман Давид	0143
Рибачук Н.В.	0654	Ротова Тетяна.	0592
Рибчук А.В.	0226	Рочняк Ю.А.	2868
Рибчук Лариса	2410	Роук М.П.	1983
Рижков В.А.	2760	Рубайко В.В.	0427
Рижков О.С.	0739	Рубан Л.І.	2603
Рижкова Я.С.	2760	Рубаненко О.Є.	1931
Рижова І.С.	0033	Рубаненко О.О.	1931
Рижова Ірина.	0044	Рубцова М.А.	0727
Рижова О.	1518	Руда М.В.	1721, 3037, 3060
Ризничук М.О.	2944	Руда О.В.	1258
Рикова І.В.	2329	Рудавська Ганна.	2413
Римаренко Катерина.	2792	Рудакова Г.В.	1558
Римчук Д.В.	2207	Рудаченко О.О.	0458
Ричко Вікторія	1337	Руделева Є.О.	0460
Рищенко І.М.	1658	Руденко Валерій.	1757, 1818, 1819, 2775
Рібун Л.В.	0379	Руденко В.	1755
Рідуш Б.	1787	Руденко В.П.	1850
Рідуш Б.Т.	1771	Руденко Н.В.	1005
Ріпа Т.	2784	Руденко С.	1816
Ріпецький Є.Й.	2350	Руденко С.В.	1850
Ріпецький Р.Й.	2350	Руденко Степан	2629
Ровенець Т.О.	0163	Руденко Ю.В.	1891
Ровенська О.Г.	1366	Рудинець М.В.	0198
Рогач В.В.	2657	Руднева І.С.	0904
Роговський С.В.	2585	Рудомаха А.В.	0295, 2571
Рогущина Ю.В.	2064	Рудь Н.Т.	0285
Родащук Г.Ю.	2861	Рудько Г.І.	1808, 2119
Родіонова Т.А.	0333	Рула І.В.	2703
Росенко А.М.	2131	Рум'янков Ю.О.	1694
Рожак В.П.	2731	Рупосов В.Г.	0417
Рожак П.І.	2080	Рупташ Ольга	0662
Роженко І.В.	0740	Русакова О.М.	0258
Роженко О.С.	1132	Русинко М.К.	0353
Рожков С.О.	1439, 2076, 2241, 2327	Русинов О.І.	2304
Рожок О.Ф.	1685	Русіло П.О.	2191, 2982

Русов В.Д.	1523	Салата І.З.	0491
Русул Л.В.	0364, 2884	Салецька М.В.	1006
Руткевич В.С.	2255	Салеба Л.В.	2447
Рутковська К.С.	2375	Саловський С.А.	2460
Ручка Анатолій.	0136	Самба Біторі Т.Д.Б.	2300
Рущенко Ігор	0138	Саміло І.Ю.	2019
Ряба К.Ю.	2604	Самойленко Г.В.	2863
Рябєв А.А.	2801	Самойленко Д.Є.	2318
Рябов С.Г.	2241	Самойленко Н.М.	2957
Рябова І.Б.	1929	Самойленко С.О.	2373
Рябченко Н.	2855	Самойлов П.Л.	0300
Рябчикова К.М.	0779, 0810	Самолюк Н.М.	0264
Рябчина Л.С.	2287	Самохіна В.О.	1200
Рябых В.Н.	1982	Самсоненко Наталія	1110
Ряпухін В.М.	1800, 2872	Самсоненко Н.І.	1282
С		Самсонік О.Л.	1637
Сабадаш І.О.	1897	Самчук Г.О.	2899
Сабаурі Леван	0188	Самчук Ю.Ю.	2353
Саблін Р.О.	2930	Санджай Кумар Бал.	0359
Сабліна С.В.	1019	Сандуляк Інга	1818
Сабокар О.С.	1967	Сапронов О.О.	2284, 2286, 2988
Саварин С.В.	1764	Сапронова А.В.	2284
Савенко В.О.	2126	Сарапін В.П.	2204
Савенков А.С.	1658	Сарапіна М.В.	2204, 3098
Саверська М.С.	2193	Сардак В.І.	1425
Савицька Л.А.	1490	Сарібекова Ю.Г.	2393, 2398
Савицький О.І.	2141	Сафаров О.О.	1491
Савіна Н.Б.	0267, 0299	Сафранов Т.А.	2771
Савітченко К.В.	2427	Сафронова О.О.	2515, 2612
Савицька Н.В.	2850	Сахань О.М.	0133, 0635
Савицька О.П.	2850	Сахненко М.Д.	1657, 2161, 2257, 2281, 2372, 2378
Савків Л.Г.	1764	Сахно С.І.	2349
Савлук С.	0325	Сачава А.С.	2510
Савохіна М.В.	0805	Сачанова Ю.І.	2257, 2378
Савчак Є.М.	2442	Саяпіна С.А.	0795
Савченко А.В.	2316	Сбродова Г.О.	1906, 1917
Савченко Б.М.	2225	С.В. Халамейда.	1671
Савченко В.О.	2345	Свелеба Н.А.	0474, 0475
Савченко Л.М.	2046	Свердлова І.О.	0727
Савченко Н.М.	0751	Свешников І.А.	2264
Савченко О.І.	0239	Свидрук І.І.	0199, 0494
Савченко С.О.	0817, 1973	Свинаренко Д.М.	2052
Савчук Г.О.	1269	Свинаренко Ю.В.	2939
Савчук Д.М.	0286	Свистільник В.	2777
Савчук Е.О.	1059	Свищ В.М.	1553
Савчук О.А.	0335	Свігост Магдалена	0057
Садиков Г.Н.	0038	Свід Олександра.	0110
Садиков С.	0331	Свідерський В.П.	1532
Садіков Геннадій.	0053	Свінцов О.М.	0161
Садовська Л.Я.	1714	Свір Н.	0712
Садовський В.А.	2965	Свістунов С.Я.	1463
Садретдінов Я.С.	2095	Світельський М.М.	1717, 1724
Саєнко А. О.	0511	Світлицький Г.М.	1623
Саєнко Д.М.	2489	Світлична А.В.	0424
Саєнко Ю.В.	2420	Свічинський С.В.	2856
Сазонова Т.О.	0423	Свіязов М.В.	2883
Сазонова Я.Ю.	0989, 1168	Сворська М.К.	0266
Сазонова Ярослава	1091	Святний В.А.	2102
Сайтгарєєв Л.Н.	2992	Святовець І.Ф.	1340, 1378, 1433
Сакара Н.Ю.	0575, 0577	Северин В.Д.	0657
Сакун Л.М.	2164, 2341	Севериновська О.В.	1734
Салалайко О.І.	2150	Севост'янов П.О.	0843, 0849
Саламова Камала.	0881		

Сегіда К.	0297	Сидорчук В.В.	1671
Седих К.В.	0854, 0873	Сидорчук О.В.	2635
Селевко В.Б.	0530	Сизоненко О.В.	0050
Селіверстова Л.	0593	Сизонов Д.Ю.	0984
Селіхов Ю.А.	1929	Симак Д.М.	2371
Семененко В.М.	2169	Симкіна А.Є.	0606
Семененко О.Д.	2160	Симоненко А.В.	2058
Семененко Т.М.	2169	Симоненко В.П.	2058
Семенишин Н.О.	2080	Синельникова Д.М.	2779
Семенова В.Г.	0506	Синельников О.Д.	1367, 1368
Семенцова Т.Ю.	1658	Синиця А.В.	1732
Семенченко Г.В.	2965	Синюк Г.М.	1796
Семенченко О.О.	2407	Синюк Микола	1336
Семенчук К.Л.	2887	Синютка Н.Г.	0282
Семенюк А.А.	1125	Сипченко Т.К.	1215
Семенюк А.М.	2811	Сиса Л.В.	2773
Семенюк І.	0486	Ситар Ганна	1073, 1079
Семенюк Лариса	2630	Ситник О.І.	1773, 1836
Семерак М.М.	1921	Ситник О.М.	0722
Семешко О.Я.	2393, 2398	Ситник Олексій.	0204
Семикіна О.В.	2893	Ситник С.А.	2674, 2695, 2703
Семичаєвський С.В.	3003	Ситникова Ю.В.	1570, 1573
Семко І.Б.	3011	Сич Д.М.	0479
Семчук О.Ю.	1531	Сиченко В.Г.	1893
Сеник В.В.	2056	Сичова К.Є.	2484
Сенченков І.К.	1407	Сівак В.К.	3080
Сенчук Т.С.	2014, 2568	Сівак І.М.	1399, 2534, 2535
Сеньків М.І.	2851, 2865	Сівих Д.Г.	2320
Сергєєва М.П.	2136	Сідак В.С.	2915
Сергєєва О.В.	1536	Сідлецька І.	2795
Сергієнко А.М.	1445, 2058	Сідякіна Є.О.	0513
Сергієнко М.О.	2867	Сікора Л.С.	2115, 3039, 3045, 3087, 3088, 3089
Сергієнко Т.І.	0200	Сікорська В.	1875
Сердега Р.Л.	1058	Сікорський М.В.	1533
Сердюк І.В.	0946	Сіманенков А.Л.	2327
Серебрянська І.М.	0658, 1007, 1014, 1037	Сім'ячко Олена	2472
Середа І.Л.	2687	Сімоненко В.П.	1445
Середа Л.П.	2255	Сімонова Г.В.	0667
Середа Н.В.	2539, 2543	Сімонок В.П.	0988
Серкіз Р.	1640	Сінкевич І.В.	2375
Серман Леся	0819	Сінкевич О.В.	2084
Серпак Н.Ф.	1645	Сінна О.	1752
Серьогіна Д.О.	0254	Сінченко В.Г.	2762
Сєдихов Є.Є.	0584	Сінченко О.С.	1373
Сєдов А.О.	2658	Сінчук І.О.	2118, 2125
Селіверстова С.Р.	1974	Сіренко Г.О.	1532
Сєриков В.І.	2193	Сіренко Світлана	0263
Сєріков Г.С.	1960	Сірий Б.	1759
Сєрова Л.	0328	Січко Т.В.	2112
Сиваненко Г.П.	0273	Скаб М.С.	0997
Сивохіна Карина	0109	Скакальська О.І.	1689
Сидор А.І.	1898, 2882	Скалозубова Н.С.	2398
Сидоренко В.С.	1519	Скачков А.А.	2128
Сидоренко Г.Ю.	1401, 1421	Скачков А.Н.	0201
Сидоренко О.О.	0534	Скачкова В.В.	0960
Сидоренко О.П.	1209	Скачкова І.А.	0201
Сидоренко Олена.	2736	Скворцова С.	0708
Сидоренко Р.В.	1881, 2614	Скиба О.О.	2945, 2975
Сидоренко Ю.В.	0882	Скідін І.Е.	2992
Сидоров Д.Г.	1930	Склябінський В.І.	2371
Сидоров М.В.	1358, 1570, 1573	Складанний Д.М.	2467
Сидоров Микита	2792	Склепус С.М.	1593
Сидорова Н.В.	2482		

Скляр Л.В.	2142	Смоловик Р.Ф.	0433
Скляренко Я.П.	2846	Смольницька О.О.	1171, 1207, 1221
Склярова Н.А.	2976	Смолюк Світлана	0710
Склярук Н.І.	0254	Смолянкова Т.М.	2232
Скобало О.С.	3083	Смолянов С.О.	2163
Скорик С.В.	1971	Смолянчук В.Ф.	2979
Скоркін О.А.	2199	Смотер Катажина	0681
Скоробогатова О.	1285	Снежкова Л.С.	1434
Скромна С.Ф.	2147	Снігірьов В.М.	1971
Скороход Р.В.	1662	Снігірьов С.М.	1801
Скотнікова Л.П.	0387	Сніжко С.І.	1797
Скребцов Є.В.	2019	Соболь О.М.	1438
Скрильник Є.В.	2760	Собчук С.	0270
Скрипка Г.І.	1691	Сова Н.А.	2444
Скрипник Ярослав.	3081	Соваков О.В.	2678
Скрипник Є.В.	0228	Совтис Наталія	1244
Скрипочка Т.А.	1618	Созоник В.В.	2445
Скрипченко Н.В.	1697	Сокіл Б.М.	0975
Скріпченко Н.Б.	2193	Сокол Е.І.	1969
Скробач Т.Б.	2694	Сокол Є.І.	0719
Скропишева О.В.	2443	Соколенко В.Л.	3064
Скурідіна О.О.	1914, 2322, 2339, 3033	Соколенко С.В.	3064
Скутар Т.	2831	Соколов А.Є.	0664
Слабик О.М.	3103	Соколовський І.А.	2455
Славик О.В.	1416	Соколовський І.Я.	2084
Славіна Олена	0119	Соколюк О.В.	0787
Слатова О.М.	2913, 2914	Сокоренко А.Г.	1734
Сливінський О.А.	2165	Сокурянська Л.	0110
Сливка О.А.	0498	Солдатенко В.П.	1895
Сливка Р.Р.	1756	Соловей В.М.	2433
Сливка Роман	1859	Соловей Л.В.	1658, 1888, 1909, 2354
Сліже Марія.	1777	Соловей Н.В.	0670
Слімаковська І.І.	0493	Соловій В.І.	3092
Слінько Т.М.	0549	Соловійов О.М.	0535
Сліпокін Ю.А.	0421	Солодовник Оксана	1080
Сліпченко М.І.	1633	Солодовникова Л.Н.	2358
Сліпченко О.В.	1633	Солоня О.В.	2250
Сліпченко С.Є.	2271	Солошенко О.М.	0009
Сліпчук А.	1837	Сомхіїв С.Б.	1953
Сліпчук А.М.	2195	Сонько С.	2582
Слободян В.З.	2925	Соприкіна В.Д.	0961
Слободян Л.М.	2253	Сопронюк О.Л.	1447
Слободян Марія	1240	Сопушинський І.М.	2450, 2461, 2706
Слободян М.С.	1602, 1603, 1620, 1624	Сорока А.В.	0844
Слободянюк О.В.	0482	Сорока М.І.	2683
Случак О.І.	2323, 2340	Сорокіна С.В.	2463
Сльота М.Р.	1462	Соснін О.В.	0127, 0634, 0668
Слющинський Богдан	1304	Сотник М.І.	2774
Смалійчук А.Д.	2522	Сотніков Є.Г.	2297
Смачило В.В.	0468	Софронков О.Н.	1533
Смеречинська О.В.	1047	Сохацький А.В.	2242
Сметанкіна Н.В.	1565, 1604	Сохацький О.А.	2242
Смик О.С.	3080	Сочава А.І.	2288
Смирний М.Ф.	3033	Сошинський О.І.	2352, 3001
Смирнов С.А.	1467	Спаська А.	1045
Смирнова Е.О.	1986	Спачинський В.Я.	2689
Смирнова Олеся.	0347	Спащанський Ю.Р.	0193
Смілка В.А.	2563, 2570	Спекторський І.Я.	1444
Смірнов Ярослав	2681	Сперанська О.В.	2589
Смірнова О.Л.	2377	Спицька Ліана	0877
Смолін Ю.О.	2018, 2019	Спиця О.Г.	1413
Смоліна І.С.	0811	Спирін А.В.	2250, 2733
Смолінська Олеся.	0821	Спирін С.В.	0697

Спіріна І.Д.	2947	Стонога А.О.	0680
Спіцина Н.В.	0463	Стороженко Д.О.	1655
Сподинюк Н.А.	1437	Сторожук В.М.	2462
Споров А.Е.	1494	Сторожук Є.А.	1578
Споров О.Є.	1555	Сторожук С.В.	0075
Спренне В.	0713	Сторожук С.Д.	0738
Сребнюк П.А.	1637	Сторожук Світлана.	0102
Сріманнараяна Г.	0345	Сторожчук В.	0214
Стадник Г.В.	0159	Сторчак О.В.	1811, 2963
Стадник Ю.	1640	Стоцький Ярослав	1329, 1332
Стадник Ю.В.	1639	Стоянова О.В.	2434
Сталінська І.В.	2919	Страва Т.В.	2626
Станіна О.Д.	0456	Страшненко Г.М.	1474, 2930
Становська І.І.	0195, 2474	Стрелець О.В.	0404
Станько Т.М.	1890	Стрельницький В.Є.	1525
Старков І.М.	1955	Стрельнікова В.А.	1975
Старовойт В.О.	0017	Стрельнікова О.О.	2167
Старовойт О.В.	0445	Стреляєв Ю.М.	1560
Старовойт Т.П.	0858	Стретович Світлана.	2466
Старовойтов Р.І.	1667	Стрижеус С.М.	1572
Стародубцева Лідія	0137	Стрікаленко Т.В.	2809
Старостіна А.Ю.	2609	Стрілець В.М.	2352
Старченко О.П.	2199	Стрілець Ірина.	2959
Старченко Я.С.	0969	Стрілко А.Л.	1030
Стасевська О.А.	0818	Стрімівський С.В.	2983
Стасенко Олександр	0072	Строган О.І.	2652
Стасюк І.В.	1944	Строков О.П.	2329
Статкевич В.М.	1459, 2057	Струганець Юрій	1083
Стахів О.А.	0476	Струтинський О.В.	2718
Стаценко О.М.	0932	Стрямець Г.В.	1726, 3083
Стеблянюк П.О.	1627	Стрямець С.П.	3083
Степаненко Л.П.	2724	Стукаленко В.А.	0266
Степаненко М.І.	0933, 0985	Стуліка О.Б.	0880
Степанець І.О.	0690	Ступницька Н.М.	1231
Степанець Інна	1864	Ступнік М.І.	2130
Степанець О.В.	2113	Стухляк Д.П.	2245
Степанов В.В.	1016, 1120	Субботін В'ячеслав	0122
Степанов М.С.	2271	Субботін С.О.	1993, 2026
Степанова А.І.	1906, 2296	Суздаль В.С.	2034
Степанова Н.І.	1584	Сулейманов С.-Б.	0225
Степанова Т.М.	1673, 2415	Сулим Г.Т.	1388
Степанчиков Д.М.	1936	Сулима І.В.	1532
Степовий М.С.	2311	Суліменко Г.Г.	2509
Степченко Л.М.	1733	Суматохіна І.	1760
Стефанишин Д.В.	0184, 1460, 1507, 1904, 2063	Суржан Є.О.	2538
Стефанишина-Гаврилук Ю.Д.	0184, 1507	Суровцева Ірина	0523
Стефанков Л.	0822	Сусіденко Є.М.	1139
Стешенко Г.М.	3008	Сулова О.П.	2583
Стешенко О.Д.	0460	Сухенко В.Г.	0890
Стебелев А.М.	0608	Сухий К.М.	2307
Стеганцев Є.В.	1343	Сухий М.П.	2307
Стинська Вікторія.	0830	Сухий П.	2625
Стисло Б.О.	1968	Сухова А.В.	1274
Шишов О.А.	0986	Суховерська І.І.	0087
Шишов Олександр	1101	Сухомлин Л.В.	2164
Стіренко С.Г.	2923	Сухонос М.К.	2609
Стовпак О.С.	1130	Сухостат Л.В.	2027
Стовпник С.М.	2127	Сушко Л.Ф.	2243
Стокалюк О.В.	3060	Сушко Т.С.	1626
Столітній А.В.	0595	Сушко-Безденежних М.Г.	1015
Стольберг Ф.В.	1718, 2755	Сушков Євгеній	2891
Столярчук О.О.	2043	Сущенко О.А.	0311
		Сьомка С.В.	2521

Сюткін С.	1820	Тимошевський Б.Г.	2328
Т		Тимошенко Л.М.	1699
Табунщик Г.В.	2031	Тимошенко М.А.	2141
Табунщик С.С.	2031	Тимошенко М.М.	2621
Таланин Д.С.	2318	Тимошенко Ю.О.	2071
Талько О.В.	2200	Тимуляк Любова.	1927
Тамаргазін О.А.	2326	Тимченко Ю.О.	1165
Тамаш С.М.	2001	Тимчук І.С.	3040
Танасова О.Д.	1950	Тимчук С.В.	1464
Танцюра І.В.	2162	Тиньянова І.І.	2205
Танченко А.Ю.	2984	Титаренко Віта	1300
Танчер Віктор	0136	Титаренко О.М.	2002
Тапузов А.С.	1494	Титунь Оксана	0830
Тараба І.О.	0894	Тиханович Є.Є.	3068
Тарабара У.	1518	Тиханська А.М.	2133
Таран А.Ю.	0221	Тиханський М.П.	2133, 2149
Таран І.О.	2101	Тихий В.Ю.	2017
Таран О.С.	0992	Тихомиров О.Є.	1714
Тараненко М.Є.	2220	Тихомирова А.О.	0522
Таранець А.В.	1932	Тихомирова Є.Б.	0636
Таранов В.В.	2748	Тихоненко О.В.	0987
Тарануха Є.В.	1230	Тихонов Ю.Л.	0833
Тарас В.І.	2460	Тичина Л.К.	3054, 3056
Тарасенко А.І.	0807	Тичина О.Л.	3056
Тарасенко Г.П.	2762	Тичков В.В.	1483
Тарасов А.С.	1566	Тишковец О.В.	2167
Тарасов В.А.	2358	Тищенко Андрій	1316
Тарасов І.Ю.	0357	Тищенко Л.В.	0845, 0885
Тарасов О.Ф.	2150	Тищенко О.М.	2725
Тарасов С.В.	1566	Тищенко Олена	1063
Тарасова В.О.	1912	Тищенко С.В.	2135
Тарасюк Л.С.	0006	Тищенко Ю.	0564
Тарасюк М.	0324	Тимофеев І.Є.	0584
Таратута К.В.	2277	Тімченко І.С.	1517
Тарнопольський О.Б.	0738	Тімченко Р.О.	2126
Татарчук Р.Я.	1703, 1708, 3076	Тітарева М.С.	1051
Твердохліб І.В.	2733	Тітов А.В.	2221
Твердохліб Ю.О.	1964	Тітов В.А.	2221
Телебеньєва Є.Ю.	1860	Тіхонов В.І.	1515
Телехова О.П.	0703	Тіхосова Ганна.	2631
Телюра Н.О.	2743, 2745, 3029, 3031	Тіхосова Г.А.	2653
Тепляков І.Ю.	2077	Тіщенко В.С.	2209, 2917
Терентьев О.М.	0723	Ткаленко С.І.	0227
Теренчук С.А.	2595	Ткач В.В.	2992
Терещенко А.І.	2998	Ткач Д.В.	2297
Терещенко В.М.	0919	Ткач М.Р.	2328
Терещенко І.В.	2998	Ткач О.В.	0941
Терещенко І.М.	1467	Ткаченко В.І.	1933, 2147
Терещенко Ю.Д.	0068	Ткаченко Г.І.	2123
Тернова Алла.	0263	Ткаченко І.Г.	1362
Тернова Т.І.	2076, 2448	Ткаченко Любова.	2411
Терпіль Є.О.	1508	Ткаченко Т.	0487, 2795
Тесленко Т.В.	0160	Ткачівська І.М.	1731
Теслюк В.М.	1999, 2897, 2909	Ткачов А.С.	0706
Теслюк Т.В.	2116	Ткачов М.М.	0241
Тесля Ю.М.	0455	Ткачова Н.П.	0241
Тетерятник О.В.	1340, 1379, 1411	Ткачова О.В.	0605
Тележкіна О.О.	1167, 1177	Ткачук А.В.	0301
Тиманська О.Б.	2587	Ткачук М.А.	2193, 2929, 2984
Тимофеев К.В.	2241	Ткачук М.М.	2193
Тимофеева К.О.	1878	Ткачук Р.Л.	3039, 3045, 3088, 3089
Тимофієва Н.К.	1427	Ткачук Т.	2819
Тимочко В.О.	2634	Товажнянский Л.Л.	2303

Товажнянський Л.Л.	1908, 2364	Турко В.М.	2675
Товарниченко В.О.	0846	Турпак С.М.	2101
Тодавич В.І.	2262	Турченко В.О.	2649
Тодорова Олена	1795	Тюрін С.Ф.	1989
Токар А.	1012	Тягур Р.С.	1731
Токарчук О.А.	2654	У	
Толмачов В.С.	2395	Уварова Т.Ю.	1187
Толмачова К.М.	0947	Угоднікова О.І.	0467
Толошний Д.В.	1673	Угрімов С.В.	1565
Толстякова В.В.	1719	Угрімова І.В.	0387
Томаз І.А.	0756	Удовенко О.О.	2436
Томашевський В.М.	2054	Удовик І.М.	2144
Томашевський Р.С.	1990, 2922	Удовицький В.Г.	1633, 1637
Топільницький В.Г.	2259	Удовичеко Н.М.	2965
Топоркова К.С.	2562	Удовиченко В.	1827, 3067
Топоров С.О.	1949, 1950	Українець А.І.	2408
Торопков В.М.	0273	Українець Н.А.	1589
Торосов А.С.	2723	Уланов С.О.	2313
Тофанюк О.В.	0169	Уманець О.В.	0818
Трагнюк О.Я.	0613	Урбан О.А.	0336
Траскова Аліна.	1795	Урбаневич В.В.	1523
Требін М.П.	0642, 1302	Урдзік С.М.	2547
Трегубенко С.С.	3085	Урлюк Ю.С.	2687
Трембовецька Р.В.	1483	Уряднікова І.В.	2976
Третьак Т.О.	1734	Ус В.А.	1888
Третьак Ю.В.	2523, 2525	Ус С.А.	0456
Тригуб Р.М.	2605	Усов А.В.	2244
Тригуба А.М.	0198	Усов М.А.	0237
Тригуба І.Л.	0198	Устенко І.В.	2177
Трикоз Л.В.	2537	Устенко С.А.	2177
Трикур В.В.	2727	Устименко-Косоріч О.А.	2975
Триньов О.В.	2320, 2334	Ушакова Г.О.	1733
Тришкін В.Я.	1995	Ушкалов Л.В.	0066
Трокаєва А.Ю.	2578	Ущাপовська І.В.	1008
Троксані А.	0296	Ф	
Трофименко А.	1049	Фадєєва Ю.О.	1213
Трофименко А.В.	1196	Файчак Р.І.	1731
Трофименко В.А.	1322	Фалафівка Олеся	1072
Трохименко Т.Г.	1773	Фалик Т.С.	2652
Трохимчук П.П.	1356	Фаріон Ірина	1081
Троян В.І.	0466	Фасоляк А.В.	1577, 1588, 1625
Трояновська Т.І.	1490	Фастовець В.А.	0596
Трубей О	2788	Фатєєва Ю.О.	1579, 1583
Трубнікова А.А.	2442	Фауре Э.В.	2012
Трумко О.М.	1029, 1038	Федасюк Д.В.	2030
Трусова В.	1518, 1660	Феденко Є.С.	2947
Труфанов І.І.	2929	Федик О.В.	0034, 0075
Труфанова А.В.	2867	Федина Б.І.	3039, 3045, 3088, 3089
Тугай Б.А.	2000	Фединець В.О.	2229, 3105
Тугай Д.В.	1892	Федірець О.В.	0425
Тугай С.Б.	2000	Федоренко А.В.	1533
Тузиков С.А.	0060	Федоренко Л.О.	1208
Туленков Микола	0092, 0100	Федоренко Ю.П.	1987
Тулупова Л.О.	1349	Федоров А.О.	0193
Тульський Г.Г.	2375	Федоров А.Ю.	2333
Тульська А.Г.	2373	Федорова Діна	2737
Тумаш Д.О.	0584	Федорчук О.О.	0621
Тураш М.М.	2762	Федорюк Лілія	1070
Турбін П.В.	1637	Федотов О.В.	2386
Туренко Р.Л.	0789, 0862, 0869	Федотова Н.А.	2100
Туриця Е.Д.	0481	Федотьев А.М.	2216
Туришев К.О.	1932	Федулова Ірина	2440
Туркадзе Н.	1635	Федулова Л.	2783

Федько М.Б.	2130	Хандюк М.В.	2279
Федько Р.М.	1699	Ханова О.В.	2858
Федюк Оксана	0102	Хараборська Ю.О.	2590
Федючка М.І.	1717, 1724, 2772	Харачко Т.І.	2685
Ференц Н.М.	1726	Харин А.А.	2012
Ференц О.Б.	2462	Харитонов С.О.	2978
Фесенко А.В.	1186	Харитонова Дарина	1092
Фесенко А.І.	3035	Харін С.А.	2131
Фесенко Г.Г.	3016	Харламенко В.Ю.	2613
Фесенко Т.Г.	3016	Харлампіді Д.Х.	1912
Фетюхіна Л.В.	1937	Харсун Людмила	2632
Фещук Т.А.	1950	Харченко А.О.	0886
Фильштинський Л.А.	1626	Харченко А.П.	1396
Фіалко Н.М.	1458, 1572, 1906, 1913, 1917, 2294, 2384	Харченко Ю.В.	2723
Фіалковська Л.В.	2449	Хаустова І.Є.	0392
Фізик І.В.	2670	Хафед І.С. Абдулсалам	2238
Філінська Лариса	0144	Хахалева Ірина	2405, 2413
Філіп Віталій	1301	Хачапурідзе М.М.	2168
Філіпенко А.Б.	2551	Хачатар'ян К.А.	1034
Філіпішин І.В.	0667	Х.Р. Хома	1671
Філоненко Н.Ю.	1661	Хворост М.В.	2870, 2898, 3025
Фільц О.О.	0873	Хе Илунь.	1978, 1979
Фіра Д.Б.	1735	Хижняк В.К.	1576, 1600
Фіра Л.С.	1735	Хижнякова Н.О.	0287
Фірсанова В.О.	0222	Хількова Л.О.	1414
Фірсов С.М.	2103	Хіміч А.В.	2078
Фоменко О.О.	2576	Хлевна Ю.Л.	0455
Фомін О.В.	2188	Хлюпін О.А.	2604
Фоміна Н.	1753	Хмельовський Ю.	0314
Фоміна Н.Р.	0788	Хмиров І.М.	3004
Фоміна О.	0249	Хміль Д.П.	1572
Фоміна Т.Г.	0601	Хобта Світлана	0714
Фомічов О.О.	2051	Ходаков В.Є.	0664
Фонар Л.С.	2239	Ходаков К.А.	1900
Форемна І.В.	2754	Ходан Г.	0702, 0699, 3051, 3052
Форкун Я.Б.	1966	Ходусов В.	1663
Франків О.Б.	2830	Ходусов В.Д.	2990
Фреюк О	2776	Ходцева А.О.	1119
Фролов Є.А.	2226	Холодняк Ю.В.	1404
Фролов О.М.	1974	Холявчук Дарія.	1775
Фролов П.О.	2146	Холявчук Д.	1765
Фролов Р.О.	2288	Хома Н.Г.	1339, 1355
Фролова І.Є.	1151	Хома-Могильська С.Г.	1339, 1355
Фролова Л.А.	1536, 2924	Хоменко В.В.	0426
Фролова Н.В.	0863	Хоменко Г.І.	0067
Фролова О.В.	0874	Хоменко І.В.	1944
Фудулей Т.О.	2317, 2332	Хомин І.Г.	1725, 1726
Х		Хомишин Ольга	0684
Хаба Н.В.	1121	Хомко Н.Ю.	3037
Хавін Г.Л.	2354	Хомуленко Т.Б.	0851
Хазіахметова Ю.	1753	Хомченко А.Н.	1389, 1395
Хазова Н.	0591	Хомяк Ю.В.	1945
Хайло Т.О.	2740	Хондак І.І.	1501
Хайло Я.М.	0458, 2757, 3097	Хоренжая І.В.	2743, 2745, 3031
Халай Інна	0030	Хорова М.	0304
Халамейда С.В.	2370	Хоршайло Ю.Є.	2362
Халілова Е.Н.	1617	Хорошилова І.О.	0340, 0368, 0391
Халіль В.В.	2742	Хоруженко М.	1138
Халіман О.В.	0937, 0994	Хоружий Д.	0329, 0352
Халімова О.І.	1739, 1741	Хохлова Л.Г.	1339, 1355
Хамзе Мухамад.	2537	Хохотва О.П.	2753
Хандогіна О.В.	2755, 2756, 3099	Хрестін Р.М.	2148
		Хрик В.М.	2732

Хрикова Л.В.	2762	Чаплінський П.	0290
Хрипунов М.Г.	1632	Чаплян С.	0553, 0555
Хрипунова І.В.	1632	Чарняк О.С.	1959
Христенко Г.М.	2623	Чебанюк К.О.	0471
Хрулев О.Е.	2324	Чевичелова О.О.	1162
Хрутьба А.С.	2104	Чейлітко А.О.	1972
Хруцька О.О.	2290	Чейлях О.П.	2276
Хруцький А.О.	2290	Чейлях Я.О.	2276
Хрущ Г.С.	2359	Чеканов Н.А.	1363
Худіковська-Флікс В.А.	1850	Чеканова Н.Н.	1363
Хухрянський О.М.	1571	Чемуранов В.А.	2261
Ц		Ченуша О.С.	0502
Цаволик Т.Г.	2010	Чень Дунбо	1978
Цапко О.Ю.	3002	Чень Дунбо.	1979
Цапко Ю.В.	3002	Чепелюк А.Д.	1139
Цапок І.Л.	1823	Чепелюк О.О.	1896, 2006
Царенко М.О.	2055	Чепков І.Б.	2165
Цвелих Євгеній	1927	Червінко О.П.	1407
Цвігун Т.В.	2884	Червінська Інна.	0305
Цвіркун Д.О.	2768	Червінський Андрій	0305
Цебенко Н.М.	0354	Череватенко А.П.	1453
Цегелик Г.Г.	2061	Чередник Л.А.	0916
Ценко М.Б.	0060	Чередниченко В.А.	0283
Цепенда М.В.	1838	Чередніченко О.Ю.	0247, 2041, 3010
Цепенда М.М.	1838	Черемська О.С.	0891, 1190, 1226
Цепенда Микола.	2775	Череп А.В.	3018
Церковна М.В.	0790	Черепанова В.О.	0411
Церковний А.О.	0790	Черкас Н	0224
Цибрій Ю.О.	2202	Черкашенко М.	2203
Циганенко О.І.	2976	Чернега Ю.С.	3009
Циганов В.І.	1911	Черненко О.І.	1161
Циганська О.І.	1712, 2714	Черненко О.С.	1533
Циганський В.І.	1712	Чернетченко Д.В.	1714
Цимбал Ю.В.	1881	Черниш А.Є.	1173
Цимбаліста О.В.	1671	Черниш К.О.	2798
Цимбалюк Наталія	0095	Чернієнко В.О.	0005
Цимбалюк Ю.І.	2452	Чернобровкіна С.В.	2779
Цимбалюк Т.Р.	0446	Чернова К.	1770
Ципко Світлана	0694	Чернова Л.С.	2889
Цира О.В.	0643	Черногор Л.Ф.	1984, 1985, 1986
Ціцяла В.О.	2721	Черногор Т.Т.	2406
Цмоць І.Г.	1881, 1903, 2614	Черномаз П.	2581
Цолін П.Л.	1955	Чернюк М.С.	2149
Цувіна Т.А.	0597	Черняк А.С.	2894
Цуранова О.О.	0757	Черняк В.М.	1701
Цуркан А.В.	1882	Черняк Людмила	2380
Цуркан О.В.	2250	Черняк Р.Є.	2249
Цуркан Ю.О.	0977	Черняков Ю.А.	1580, 1623, 1627
Цымбал А.М.	1804	Чечель С.І.	1002
Ч		Чигиринський В.В.	2218
Чабак Ю.Г.	2278	Чиж Н.М.	0336, 3022
Чабан Васирина	1071	Чиж О.	0822
Чабаненко П.М.	2578	Чижевський М.А.	2462
Чабанова О.Б.	2442	Чикун Надія.	2412
Чабанчук В.	2680	Чипиляк Т.Ф.	1723, 2552
Чайка Д.О.	2546	Чичков Б.М.	1633
Чайка Д.С.	2155	Чишко В.В.	2225
Чайка О.Г.	3060	Чікаркова Марія	0120
Чайкова О.І.	0394	Чікарькова Марія	0024
Чака Е.Г.	1736	Чікіна Н.О.	1431
Чапалюк Б.В.	1498	Човган Р.Я.	1732
Чapidze К.О.	0775	Човнюк Ю.В.	1399, 2107, 2235, 2534,
Чаплик О.А.	0799, 0875, 2670		2535, 2639

Чонка Вікторія.	2839	Швець С.В.	1901
Чонка Сергій	2839	Шевелев Н.Б.	1985
Чопей Р.С.	2030	Шевєрдіна А.В.	2883
Чопоров С.В.	1381, 1434, 1436, 1628	Шевєтовський В.В.	2609
Чорна Анастасія	2423	Шевченко А.Г.	1580, 1606
Чорна Ю.А.	2226	Шевченко В.	0344
Чорний Д.В.	1971	Шевченко В.В.	1194
Чорнобрива Н.В.	2968	Шевченко Зоя	0022
Чуб І.А.	1438	Шевченко І.І.	1957
Чуб Ірина	0452	Шевченко І.С.	0902
Чубата Т.В.	1688	Шевченко Лариса	1111
Чубрей О.С.	1817	Шевченко Л.І.	0892
Чубрей О.	0687, 1872, 2835	Шевченко М.В.	2645
Чугунов І.	0270	Шевченко Н.Г.	2206
Чудак Н.О.	1523	Шевченко О.Р.	1988
Чуйко А.М.	2847	Шевченко Р.І.	3034, 3062
Чуйко Вадим	0028	Шевченко С.В.	1127
Чуйко Настасія	0071	Шевченко Т.М.	2955, 2961
Чуланова Г.В.	1030, 1055, 1127	Шевчик Б.М.	0234
Чумак В.С.	1665	Шевчук В.В.	2718
Чупир О.М.	2864	Шевчук І.К.	0793
Чупринін О.О.	2539, 2543	Шевчук Л.І.	2652
Чурсіна Л.В.	0991	Шевчук Н.В.	0133, 0635
Чурсіна Л.	2392, 2404	Шевчук О.Ф.	1669
Чутро О.Ф.	2544	Шевчук С.В.	2949
Чучин О.В.	2212	Шевчук С.І.	1917, 2294, 2296
Ш		Шевчук Т.В.	0251
Шабанова Г.М.	1672, 2545	Шевчук Ю.М.	1465
Шабатин В.Н.	2358	Шевчук Ю.Ф.	1772, 2738
Шавкун В.М.	2911	Шевчук Я.Г.	0364
Шавьолкін О.О.	1928	Шедловська Я.І.	1492
Шадура О.В.	1463	Шейко Т.І.	2357
Шакірзанова Ж.Р.	1769	Шейкус А.Р.	1995
Шалагін В.В.	0584	Шелєпюк Надія	2835
Шалімова І.М.	0717	Шелєхов І.В.	2043
Шаловило Ю.І.	1680, 2711	Шелковий О.М.	2198
Шамровський Д.О.	2308	Шелюк О.В.	1739, 1741
Шанін О.Д.	2430	Шемаєв В.В.	2483
Шаніна З.М.	2288	Шепетяк Оксана	1335
Шапер М.	2151	Шепетяк Олег	1330
Шапо В.Ф.	2085	Шептицька Л.Б.	0799
Шаповал С.В.	2532	Шєренковський Ю.В.	1572, 2384
Шаповал Світлана	2409	Шєрман З.О.	1424
Шаповалов А.М.	2540	Шєрстюк О.І.	3013
Шаповалов М.В.	2197	Шєршенюк О.М.	0367, 0521
Шараєвський І.Г.	1572	Шєстакова К.	0124
Шарапова С.В.	0578, 0580	Шєстопал С.С.	0619
Шарахматова Т.Є.	2442	Шєстопалова Л.	0532
Шарибура А.О.	2635	Шєховцова О.Н.	1557
Шарко В.	0486	Шєянова Е.Д.	2421
Шаронова Н.В.	2060, 2069	Шибан Тамер.	1961
Шарухо І.	1873	Шигаль Д.А.	0542
Шарф І.В.	1523	Шидлаускєне Д	0517
Шатохін Анатолій.	2644	Шидловський А.К.	1894
Шаульський Д.В.	0585	Шило В.Г.	2298
Шафєрнакер-Швірко А.	0678	Шиндєрук С.О.	1960
Шахін Иссам	1961	Шипкова І.Г.	1665
Шахін І.Х.	2373	Ширяєв В.С.	1893
Шаховська Н.Б.	1475, 1764	Шитікова О.В.	2031
Шацький І.П.	1605, 1629	Шишкін М.А.	1937
Швагер Н.Ю.	3024	Шишкіна К.І.	1157
Швайко В.Н.	1390	Шиян А.С.	2862
Швачко С.О.	0955, 1016, 1054, 1121	Шиян Д.	2582

Шілінг А.Ю.	0798	Шугай В.В.	2323
Шкабара О.В.	2876	Шуйський Ю.Д.	1788, 1796
Шкаруба А.Д.	2731	Шулдан Л.О.	2579
Шкварок О.Л.	2524	Шулік С.М.	1218
Шкель С.В.	2216	Шуліка Б.	2655
Шкіль О.С.	2117	Шуліка О.О.	2875
Шкіцька І.Ю.	0924, 0998	Шульга Микола	0116
Школьнікова Т.В.	2376	Шульга Н.	0352
Шкраб Р.Р.	1368	Шульга Ольга	2471
Шкриба С.В.	2519	Шульга Р.О.	2234
Шкуропадська Д.	0213	Шульженко І.В.	0426, 0427
Шлапак В.В.	1704	Шульженко М.Г.	2233
Шлапак В.П.	1679, 1698, 1704, 1707, 1710, 2707	Шуляк І.С.	1129
Шлемкевич С.Л.	0063	Шуменко О.	0956
Шляхта В.Я.	2713	Шуменко О.А.	1039, 1056, 1136
Шляхта Я.М.	2713	Шупчинська К.С.	1560
Шмаков Д.С.	2001	Шутенко А.Л.	0294
Шмалій С.Л.	1932	Щ	
Шмальцер Н.В.	1532	Щапов П.Ф.	1990
Шматуха О.І.	1141	Щебетун І.	0547
Шматько Н.М.	0407, 0437	Щерба А.И.	2012
Шнейдер В.П.	1568, 1606	Щербак Олена	1112
Шовган А.Д.	2683	Щербакова Н.В.	1164, 1175
Шовківська В.В.	2470	Щербань О.П.	1668
Шовкова Н.І.	1732	Щербина В.І.	2844
Шовкоплас Г.Є.	1234	Щербина І.В.	1387, 2236
Шовкоплас С.Р.	2044	Щербиніна М.Б.	2961
Шокрі Шахрам	2526	Щербій А.Б.	1605
Шолох М.В.	2136	Щербов В.Ю.	2543
Шолох С.М.	2138	Щетиніна О.С.	0811
Шоман О.В.	2032	Щигло Л.В.	1009, 1048
Шорінов О.В.	2179	Щирба О.М.	2145
Шорніков А.В.	2947	Щудло Світлана.	0714
Шпак Н.П.	1704, 1710, 2707, 2726	Щукіна Л.П.	2957
Шпак С.А.	0386	Щусь О.П.	1666, 2359
Шпаківська І.М.	2731	Ю	
Шпарик В.Ю.	2709	Юданова Н.М.	1945, 2040
Шпарик Ю.С.	2709	Юзвікевич П.	0895
Шпачук В.П.	2495	Юлдашева Л.	1239
Шпек М.П.	2647	Юнда Валерія.	2987
Шпирка І.І.	1671, 2370	Юнькова О.О.	0182
Шпілько В.Л.	2740	Юр'єва І.А.	0443
Шпортюк Н.Л.	0337	Юрасова О.Г.	1905, 1921
Шпуляр Ю.С.	2289	Юришева Л.В.	0750
Штана І.В.	0130	Юрків Н.М.	2699
Штангей С.В.	2998	Юрковець О.С.	2606
Штанова А	1291	Юрченко І.В.	1365
Штанько Г.І.	1412	Юрченко О.В.	2485
Штельма О.М.	2916	Юрченко О.М.	1964
Штепенко О.Г.	1174	Юрчук В.Л.	2384
Штерндок Е.С.	2554	Юсик Я.П.	2229, 3105
Штефан В.В.	1659	Юсипович Ю.М.	1680, 2711
Штефан Л.В.	0780	Юсупова О.	0489
Штойко П.	1814	Юськевич Т.В.	2683
Штонь О.П.	1188	Юхновський В.Ю.	2669, 2687, 2704, 2732
Шубала І.В.	0276	Ющенко О.Ю.	1784, 1809
Шубалий О.М.	2668	Ющенко Ю.С.	1783, 1785, 2824
Шубенко О.Л.	2204	Ющенко Юрій	1870
Шубенкова І.А.	0179	Я	
Шубер П.М.	1767	Яблонська Г.Д.	2607
Шубін І.Ю.	3012	Явкін В'ячеслав	1799, 2837
Шувалова О.І.	0665	Явкін В.Г.	2824
		Яворська В.В.	1851

Яворський Н.Б.	3104	Яременко Л.М.	1201, 1202
Явтушенко О.В.	2227	Яременко М.І.	1341
Яглицький Ю.К.	2344	Яременко О.П.	2397
Яким Р.С.	2195	Яремченко С.М.	1582
Якименк І.І.	1666	Яремчук Андрій	1270
Якімцов В.В.	0646	Яремчук В.М.	2536, 3077
Якобчук М.С.	0482	Яремчук В.О.	0602
Яковенко А.Ю.	2335	Яремчук Сергій	0098
Яковенко І.В.	1951, 1952	Ярецька Н.О.	1564, 2170
Яковенко Л.Ф.	1528	Ярещенко А.П.	0893
Яковенко С.І.	0841	Яримбаш Д.С.	1514
Яковенко Т.О.	2429	Яримбаш С.Т.	1514
Яковенко Юрій	0146	Ярмак І.М.	2362
Яковишина М.С.	0318	Яроменко О.	1844
Яковлева А.П.	0173	Яропуд В.М.	2734
Яковлева Л.К.	2300	Ярошевич М.	0219
Яковлева-Носарь С.О.	1684	Ярошенко Р.Ф.	0196
Яковлюк І.В.	0619	Ярошинський Я.С.	2881
Якуб'як М.	0335	Ярьоменко С.Г.	2809
Якунін А.В.	3016	Ясинський В.К.	1365
Якущенко С.В.	2245, 2284	Ясінська Й.	0381, 0485
Янгезов Петко.	0501	Ясінська Й.	0418
Янголенко О.В.	2041	Яськов В.В.	2054
Яненко О.І.	2527	Яценко В.В.	0758
Янісів М.П.	1283	Яценко С.А.	1419
Янко Р.В.	1736	Яцентюк Ю.В.	3074
Янкович Е.П.	1991	Яцик І.М.	1621
Янкурова А.	0544	Яцинік А.В.	0759
Янова Л.О.	2349	Яцишин А.	1805
Яновська С.Г.	0862, 0869	Яцишин Б.П.	1535
Янчевський І.В.	1630	Яцишин С.І.	2091
Янченко Н.В.	0520, 0522	Яців Я.М.	1731, 1732
Янченко Ю.А.	1224	Яцків В.В.	2010
Янчура Д.	1284	Яцура А.В.	1578
Яр-Мухамедова Г.Ш.	2372	Яцюк О.С.	0428
Ярема А.Я.	2053	Ячнюк М.О.	2830
Ярема Є.Б.	1603	Ящун Т.В.	0788, 0812

ПОКАЖЧИК ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №20	0074, 0077, 0078, 0079, 0080, 0081, 0082, 0083, 0084, 0085, 0087, 0088
Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №24	1907, 2491, 2492, 2493, 2494, 2615, 2616
Вісник двигунобудування. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, АО "Мотор Січ", 2018, №1	1972, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2266, 2267, 2298, 2299, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313
Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №1	1338, 1339, 1369, 1370, 1371, 1372, 1373, 1374, 1375, 1376, 1377, 1378, 1379, 1380, 1381, 1415, 1423, 1424, 1482, 1560,

	1575, 1580, 2925	1576, 2162,	1577, 2230,	1578, 2231,	1579, 2347,
Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016, №2	1340, 1354, 1425, 1582, 1587, 2232, 2385	1341, 1362, 1433, 1583, 1588,	1347, 1382, 1434, 1584, 1589,	1348, 1383, 1561, 1585, 1647,	1353, 1416, 1581, 1586, 2045,
Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №1	0764, 1386, 1417, 1563, 1593, 1598, 1603, 1649, 2357	1342, 1387, 1418, 1564, 1594, 1599, 1604, 1650,	1355, 1388, 1422, 1590, 1595, 1600, 1605, 2233,	1384, 1389, 1426, 1591, 1596, 1601, 1606, 2258,	1385, 1390, 1562, 1592, 1597, 1602, 1648, 2348,
Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017, №2	1352, 1409, 1428, 1612, 1617, 1622, 1627, 2497	1357, 1410, 1568, 1613, 1618, 1623, 1628,	1358, 1411, 1609, 1614, 1619, 1624, 1629,	1407, 1412, 1610, 1615, 1620, 1625, 1630,	1408, 1413, 1611, 1616, 1621, 1626, 2015,
Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(118)	0111, 0326, 0331	0207, 0327,	0275, 0328,	0324, 0329,	0325, 0330,
Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(119)	0224, 0323,	0268, 0351,	0269, 0485,	0270, 0527,	0322, 2799
Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(120)	0112, 1291,	0166, 2776,	0381, 2777,	0382, 2778,	0383, 2788
Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(121)	0249, 0487,	0271, 0488,	0272, 0489,	0352, 0663,	0486, 2800
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Гідравлічні машини та гідроагрегати. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №46(1322)	1472, 2205, 2301,	1901, 2206,	1902, 2207,	2203, 2208,	2204, 2300,
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №15(1291)	0193, 0338, 0431, 0436, 0441, 2864	0194, 0339, 0432, 0437, 0442,	0208, 0340, 0433, 0438, 0443,	0245, 0373, 0434, 0439, 0444,	0277, 0430, 0435, 0440, 2794,
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №19(1295)	0167, 0238, 0386, 0391, 0396,	0189, 0239, 0387, 0392,	0190, 0240, 0388, 0393,	0191, 0384, 0389, 0394,	0237, 0385, 0390, 0395, 0400,

	0720, 1877, 1878, 1879, 2420, 2779, 2869, 2965
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №20(1296)	0192, 0229, 0241, 0242, 0243, 0332, 0369, 0401, 0402, 0403, 0404, 0405, 0406, 0407, 0408, 0409, 0410, 0411, 0412, 0413, 0414, 0415, 0416, 1880, 2421, 2469, 2912
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Електроенергетика та перетворювальна техніка. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №8(1284)	1481, 1918, 1919, 1945, 2002, 2018, 2019, 2040, 2200, 2201, 2362, 2397
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інноваційні дослідження у наукових роботах студентів. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №40(1316)	0615, 0616, 0740, 1882, 1888, 1908, 1909, 1910, 2161, 2358, 2364, 2406, 2415, 2416, 2417
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Інформатика та моделювання. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №24(1300)	1430, 1431, 1432, 1471, 1515, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2473
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.1	0719, 1632, 1891, 1892, 1893, 1894, 1928, 1932, 1937, 1939, 1940, 1956, 1961, 1962, 1963, 1964, 1968, 1969, 2081, 2118, 2148, 2774, 2922
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №26(1302), т.2	0195, 1469, 1470, 1474, 1571, 1670, 1673, 1933, 1941, 2113, 2172, 2370, 2408, 2431, 2436, 2753, 2957, 2998, 3077
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Нові рішення в сучасних технологіях. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №45(1321)	0454, 0455, 0456, 1131, 1536, 1899, 1900, 1911, 1912, 1913, 1920, 2017, 2042, 2202, 2344, 2365, 2366, 2367, 2418, 2425, 2427, 2428, 2442, 2444, 2463, 2474, 2536, 2867, 2924, 2930, 2995, 2996
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Проблеми удосконалювання електричних машин і апаратів. Теорія і практика. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №32(1308)	1895, 1896, 1935, 1942, 1943, 1944, 1958, 1959, 1960, 1965, 1966, 1967, 1970, 1971, 1975, 2005, 2006
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Системний аналіз, управління та інформаційні технології. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №44(1320)	0170, 0247, 0248, 0472, 0743, 1421, 1504, 1728, 2043, 2044, 2085, 2086, 2346, 2999
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1(1277)	0196, 0197, 0198, 2634, 2886, 2887, 2888, 3007, 3008, 3009, 3010, 3011, 3012
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2(1278)	0739, 2013, 2041, 2104, 2105, 2635, 2966, 3013, 3014, 3015, 3016, 3017
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Техніка та електрофізика високих напруг. Харків: Національний технічний	1946, 1947, 1948, 1949, 1950,

університет "ХПІ", 2018, №36(1312)	1951, 1952, 1953, 1954, 1955
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Технології в машинобудуванні. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №34(1310)	1480, 2160, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2268, 2269, 2270, 2271, 2424
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Транспортне машинобудування. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №29(1305)	1501, 2165, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2742, 2866, 2929, 2982, 2983, 2984
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №35(1311)	1646, 1885, 1886, 2257, 2281, 2303, 2304, 2305, 2354, 2355, 2356, 2372, 2381, 2433, 2467, 2618, 2910, 3047, 3058
Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Хімія, хімічна технологія та екологія. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №39(1315)	1655, 1656, 1657, 1658, 1659, 1672, 1929, 2004, 2261, 2307, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2382, 2445, 2545
Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №2(37)	0091, 0594, 0621, 0622, 0628, 0629, 0630, 0631, 0635, 0636, 0637, 0671, 0874, 1302, 2979
Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №3(38)	0055, 0056, 0104, 0105, 0134, 0135, 0537, 0538, 0539, 0540, 0614, 1322, 2981, 2985
Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Я.Мудрого". Філософія. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №4(39)	0060, 0103, 0129, 0130, 0131, 0132, 0133, 0536, 0627, 0642, 0818, 3021
Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2018, №1(81)	0163, 0171, 0264, 0265, 0266, 0267, 0299, 0300, 0301, 0315, 0316, 0317, 0318, 0319, 0320, 0321, 0476, 0477, 0478, 0479, 0480, 0481, 0482, 0483, 0484, 0526, 2481
Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Математика, прикладна математика і механіка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2018, т.87	1361, 1366, 1414, 1631, 2928
Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №87	0725, 0726, 0727, 0888, 0898, 0899, 0900, 0901, 0902, 0903, 0904, 0905, 0906, 0907, 0908, 1115, 1150, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155, 1274
Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №7	0220, 0221, 0222, 0223, 0473, 0525, 0639, 0640, 0641, 2637, 2741, 2798, 2841, 2842, 2843, 2844, 2845, 2846, 2847, 2855, 2858, 2967
Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №64	0677, 0789, 0790, 0840, 0841, 0842, 0843, 0844, 0845, 0859, 0860, 0861, 0862, 0863, 0864, 0865, 0866, 0876, 0879, 0880,

	0881				
Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Психологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №65	0847, 0848, 0849, 0867, 0868, 0869, 0883, 0884, 0885, 2932				
Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Радіофізика та електроніка. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №27	1804, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 2001, 2003, 2007				
Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філологія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №78	0066, 0067, 0703, 1057, 1058, 1059, 1222, 1223, 1224, 1225, 1226, 1227, 1228, 1229, 1230, 1231, 1232, 1233, 1234, 1235, 1236, 1237, 1256, 1257, 1258, 1259, 1260, 1261, 1262, 1263, 1264, 1265, 1266, 1267, 1268, 1269, 1303				
Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Філософія. Філософські перипетії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №58	0002, 0015, 0016, 0017, 0018, 0019, 0045, 0068, 0069				
Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Математичне моделювання. Інформаційні технології. Автоматизовані системи управління. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №37	1440, 1441, 1493, 1494, 2095, 2096, 2110, 2111				
Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №1(64)	0816, 0817, 1936, 1973, 1974, 2247, 2248, 2285, 2286, 2360, 2361, 2393, 2394, 2395, 2396, 2398, 2407, 2429, 2430, 2434, 2435, 2438, 2439, 2443, 2447, 2448, 2468, 2544, 2653				
Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.1	0172, 0225, 0645, 0664, 0665, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395, 1435, 1436, 1483, 1484, 1485, 1486, 1487, 1488, 1489, 1490, 1491, 1505, 1506, 1558, 1565, 1566, 1607, 1608, 1930, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2090, 2106, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2234, 2235, 2236, 2237, 2282, 2419, 2534, 2990				
Вісник Херсонського національного технічного університету. Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2018, №3(66), т.2	1343, 1349, 1350, 1351, 1356, 1363, 1396, 1397, 1398, 1399, 1400, 1401, 1402, 1403, 1404, 1405, 1406, 1419, 1420, 1427, 1437, 1438, 1439, 1492, 1555, 1556, 1559, 1567, 1922, 2076, 2107, 2108, 2109, 2121, 2147, 2163, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2327, 2482, 2535, 2639, 2640, 2748				
Гірничий вісник. Кривий Ріг: Криворізький національний	0724, 1934, 1957, 2114, 2122,				

університет, 2017, №102	2123, 2128, 2133, 2138, 2149, 2290, 2349, 3024	2124, 2129, 2134, 2140, 2156, 2291, 2490,	2125, 2130, 2135, 2141, 2173, 2292, 2528,	2126, 2131, 2136, 2142, 2174, 2342, 2613,	2127, 2132, 2137, 2143, 2287, 2343, 2896,
Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №72	0004, 0445, 0669, 0722, 3006	0032, 0529, 0670, 0723,	0033, 0620, 0692, 0838,	0096, 0634, 0693, 2972,	0230, 0643, 0721, 3005,
Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №73	0013, 0044, 0660,	0014, 0058, 0744,	0041, 0649, 2973	0042, 0655,	0043, 0659,
Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №74	0001, 0050, 0668, 2971,	0031, 0128, 0679,	0047, 0256, 0695,	0048, 0516, 0801,	0049, 0517, 0802,
Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Філософія. Запоріжжя: Запорізька державна інженерна академія, 2018, №75	0101, 0648, 0794, 3018,	0126, 0651, 0795,	0127, 0791, 0846,	0160, 0792, 2860,	0200, 0793, 2974,
Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2017, №3-4	0005, 0036, 0839,	0006, 0037, 0909,	0007, 0038, 1298	0034, 0624,	0035, 0728,
Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №1	0061, 0531, 0673,	0062, 0608, 0698,	0075, 0623, 0832,	0113, 0652,	0530, 0672, 2918
Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського "ХАІ", 2018, №2	0008, 0065, 0657,	0009, 0073, 0858,	0010, 0076, 0878,	0039, 0114,	0040, 0654, 1116
Гуманітарний часопис. Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського, 2018, №3	0003, 0052, 1288	0021, 0053,	0022, 0054,	0023, 0072,	0051, 0102,
Двигатели внутреннего сгорания. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №1	2314, 2319, 2324,	2315, 2320, 2325,	2316, 2321, 2326	2317, 2322,	2318, 2323,
Двигуни внутрішнього згоряння. Харків: Національний технічний університет "ХПІ", 2018, №2	2328, 2333, 2338,	2329, 2334, 2339,	2330, 2335, 2340	2331, 2336,	2332, 2337,
Економічний форум. Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2018, №1	0244, 0281, 0286, 0334, 0372, 0421, 0426, 1455, 2620,	0257, 0282, 0287, 0335, 0417, 0422, 0427, 2164,	0258, 0283, 0288, 0336, 0418, 0423, 0428, 2341,	0276, 0284, 0289, 0337, 0419, 0424, 0429, 2470,	0280, 0285, 0333, 0371, 0420, 0425, 0831, 2619, 2624,

	2668, 2780, 2802, 2803, 2997, 3022
Журнал фізики та інженерії поверхні. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №4, т.2	1554, 1633, 1634, 1635, 1636, 1637, 2146
Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(96)	0210, 0343, 0344, 0345, 0346, 0370, 0447, 0448, 2627, 2783, 2784, 2819, 2820
Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(97)	0532, 0533, 0543, 0544, 0551, 0553, 0558, 0559, 0560, 0561, 0562, 0574, 0603, 0607, 0609, 0617, 0734
Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(98)	0168, 0211, 0212, 0213, 0259, 0260, 0306, 0374, 0449
Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Економічні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №5(100)	0157, 0214, 0215, 0216, 0217, 0218, 0261, 0307, 0377
Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №6(95)	0209, 0231, 0341, 0342, 0638, 0732, 2782, 2795, 2854
Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Юридичні науки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №4(99)	0545, 0546, 0547, 0554, 0555, 0563, 0564, 0573, 0610, 0611, 0618
Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №138	0159, 0308, 0348, 0457, 0458, 0459, 0460, 0461, 0462, 0463, 2564
Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №141	0169, 0309, 0310, 0464, 0465, 0466, 0467, 0524, 2475, 2476
Комунальне господарство міст. Економічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №143	0293, 0294, 0468, 0469, 0470, 0741, 1883, 2477, 2740, 2797
Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №137	1674, 1692, 1749, 1800, 2120, 2388, 2530, 2531, 2537, 2538, 2546, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2743, 2765, 2870, 3029
Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2017, №139	0583, 0584, 1502, 1718, 1750, 1812, 2014, 2478, 2495, 2539, 2547, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2609, 2610, 2611, 2617, 2744, 2755, 2756, 2766, 2871, 2872, 2898, 2899, 2900, 2901, 2913, 2914, 2915, 3001, 3030, 3031, 3097, 3098
Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім.	0311, 1574, 1813, 2496, 2540, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2636, 2767, 2868, 2873, 2874,

О.М.Бекетова, 2018, №140	2875, 2876, 2877, 2889, 2902, 2931, 3062, 3063, 3099
Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №142	0153, 0295, 0586, 0742, 1914, 1915, 2209, 2352, 2389, 2480, 2499, 2500, 2501, 2502, 2532, 2533, 2541, 2542, 2543, 2548, 2549, 2577, 2578, 2579, 2746, 2747, 2758, 2759, 2857, 2879, 2880, 2895, 2903, 2904, 2905, 2906, 2907, 2908, 2911, 2916, 2917, 3025, 3034, 3035, 3057
Комунальне господарство міст. Технічні науки. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова, 2018, №144	0471, 0585, 1503, 2145, 2426, 2479, 2498, 2576, 2745, 2757, 2768, 2769, 2856, 2878, 3032, 3033, 3100
Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №45	0729, 0730, 0910, 0911, 0912, 0913, 0914, 0915, 0916, 0917, 0918, 0919, 0920, 0921, 0922, 0923, 0924, 0925, 0926, 0927, 0928, 0929, 1117, 1156, 1157, 1158, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163
Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2017, №46	0930, 0931, 0932, 0933, 0934, 0935, 0936, 0937, 0938, 0939, 0940, 0941, 0942, 0943, 0944, 0945, 0946, 0947, 0948, 1164, 1165, 1166, 1167, 1168, 1169, 1275, 1276
Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №47	0892, 0893, 0978, 0979, 0980, 0981, 0982, 0983, 0984, 0985, 0986, 0987, 0988, 0989, 0990, 0991, 0992, 0993, 0994, 0995, 0996, 0997, 0998, 0999, 1147, 1191, 1192, 1193, 1284
Лінгвістичні дослідження. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 2018, №48	0889, 0890, 0891, 0958, 0959, 0960, 0961, 0962, 0963, 0964, 0965, 0966, 0967, 0968, 0969, 0970, 0971, 0972, 0973, 0974, 0975, 0976, 0977, 1175, 1176, 1177, 1178, 1179, 1180, 1181, 1182, 1183, 1184, 1185, 1186, 1187, 1188, 1189, 1190, 1249, 1250, 1277, 1278, 1279, 1280, 1281, 1282, 1283, 1290
Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2016, №32	0678, 0895, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1070, 1071, 1072, 1073, 1142, 1143, 1239
Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №33	0896, 1074, 1075, 1076, 1077, 1078, 1079, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1087, 1088, 1089, 1090, 1091, 1092, 1093, 1144, 1240, 1241, 1242,

	1271, 1285			
Лінгвістичні студії. Вінниця: Донецький національний університет ім. В.Стуса, 2017, №34	0800, 0897, 1094, 1095, 1096, 1097, 1098, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 1104, 1105, 1106, 1107, 1108, 1109, 1110, 1111, 1112, 1113, 1114, 1243, 1244, 1245, 1272			
Людина та довкілля. Проблеми неоекології. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №1-2(29)	1695, 1719, 1778, 1801, 2645, 2658, 2760, 2771, 2976, 3038, 3074, 3075			
Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. Series of Social and Human Sciences. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.5	0057, 0305, 0681, 0682, 0683, 0684, 0685, 0691, 0708, 0709, 0710, 0711, 0819, 0820, 0821, 0829, 0830, 0850, 0870, 0877, 1323			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №1, т.28	0011, 0063, 0446, 1367, 1475, 1897, 1905, 2020, 2079, 2082, 2115, 2293, 2350, 2614, 2647, 2648, 2649, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2754, 2817, 2988, 3000, 3053, 3084, 3094			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №2, т.28	0733, 1368, 1476, 1683, 1684, 1685, 1686, 1687, 1688, 1689, 1711, 1715, 1789, 1881, 1906, 2010, 2259, 2289, 2294, 2551, 2626, 2664, 2665, 2676, 2677, 2678, 2818, 2897, 2919, 3046, 3054, 3085			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №3, т.28	0012, 0737, 1477, 1572, 1690, 1691, 1716, 1717, 1898, 2083, 2084, 2295, 2450, 2552, 2650, 2666, 2683, 2684, 2685, 2686, 2687, 2688, 2689, 2690, 3049, 3056, 3072, 3095, 3096, 3103			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №5, т.28	0760, 1693, 1694, 1903, 1916, 2087, 2228, 2229, 2260, 2351, 2363, 2454, 2464, 2583, 2651, 2667, 2691, 2692, 2693, 2694, 2695, 2696, 2770, 2848, 2881, 3002, 3036, 3037, 3073, 3101			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №6, т.28	0875, 1671, 1696, 1697, 1698, 1720, 1721, 1921, 2088, 2296, 2371, 2384, 2451, 2452, 2453, 2584, 2652, 2663, 2700, 2701, 2702, 2703, 2851, 2909, 2920, 3003, 3050, 3065, 3086, 3087, 3104			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №7, т.28	1675, 1699, 1700, 1701, 1712, 1722, 1723, 1764, 2089, 2306, 2368, 2455, 2456, 2462, 2585, 2704, 2705, 2706, 2707, 2708, 2709, 2710, 2772, 2773, 2882,			

	3039, 3082			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №8, т.28	1458, 1680, 1702, 1703, 1704, 1705, 1706, 1724, 2056, 2077, 2080, 2091, 2092, 2093, 2116, 2369, 2457, 2586, 2646, 2711, 2712, 2713, 2714, 2715, 2716, 2717, 2718, 2719, 2926, 2927, 3059, 3088			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №9, т.28	0164, 0226, 0250, 0251, 0302, 0353, 0354, 0378, 0379, 0490, 0491, 0492, 0493, 0494, 0646, 0796, 0797, 1889, 2094, 2638, 2720, 2721, 2722, 2723			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №10, т.28	0798, 0799, 1495, 1679, 1707, 1708, 1709, 1713, 1725, 1726, 1917, 2246, 2262, 2283, 2458, 2460, 2587, 2588, 2724, 2725, 2726, 2750, 2885, 3060, 3061, 3066, 3089			
Науковий вісник НЛТУ України. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №11, т.28	1468, 1710, 1727, 2099, 2284, 2379, 2459, 2461, 2589, 2727, 2728, 2729, 2730, 2731, 2732, 2761, 2989, 3004, 3040, 3045, 3076, 3083, 3090, 3105			
Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. Львів: Національний лісотехнічний університет України, 2018, №4, т.28	0115, 0161, 0162, 0199, 0232, 0233, 0234, 0298, 0349, 0350, 0474, 0475, 0587, 0761, 0762, 1884, 2697, 2698, 2699, 2789, 2849, 2850, 2859, 3092			
Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2014, №724-725	0090, 0152, 0375, 0581, 0632, 1246, 1756, 1766, 1767, 1768, 1769, 1771, 1772, 1773, 1790, 1791, 1806, 1809, 1811, 1816, 1817, 1824, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851, 2628, 2679, 2739, 2749, 2751, 2796, 2821, 2822, 2823, 2824, 3068, 3069, 3078			
Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №744-745	0699, 0700, 0731, 1325, 1744, 1747, 1751, 1763, 1765, 1779, 1780, 1781, 1782, 1783, 1784, 1803, 1814, 1829, 1830, 1831, 1832, 1833, 1834, 1835, 1836, 1837, 2625, 2804, 2805, 2806, 2807, 2808, 2809, 3051, 3067, 3091			
Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2015, №762-763	0155, 0701, 1745, 1748, 1754, 1755, 1785, 1786, 1787, 1788, 1805, 1815, 1823, 1838, 1839, 1840, 1841, 1842, 1843, 1844, 2738, 2752, 2762, 2781, 2810, 2811, 2812, 2813, 2814, 2815, 2816, 2958, 3026, 3048, 3052,			

	3093				
Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2016, №775-776	0089, 0735, 1795, 1825, 1855, 1860, 2825, 2830,	0204, 1774, 1796, 1826, 1856, 1861, 2826,	0290, 1792, 1807, 1852, 1857, 1926, 2827,	0376, 1793, 1808, 1853, 1858, 1927, 2828,	0644, 1794, 1818, 1854, 1859, 2680, 2829, 3055
Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №785	0291, 1862, 2831,	0736, 1863, 2832,	1797, 1875, 2960,	1810, 2119, 2962,	1827, 2139, 2963
Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2017, №793	0292, 1758, 1876, 2834,	0687, 1775, 2629, 2835,	0702, 1798, 2630, 2775,	1326, 1864, 2775, 2833,	1757, 1872, 2833, 3079
Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, 2018, №795	0582, 1819, 1869, 2790, 2891,	1746, 1865, 1870, 2837,	1776, 1866, 2681, 2838,	1777, 1867, 2682, 2839,	1799, 1868, 2763, 2840, 3081
Наукові записки кафедри педагогіки. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №42	0688, 0745, 0750, 0755, 0824,	0689, 0746, 0751, 0756,	0690, 0747, 0752, 0757, 0826,	0697, 0748, 0753, 0758, 0827,	0704, 0749, 0754, 0759, 1289
Нові матеріали і технології в металургії та машинобудуванні. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2017, №2	2157, 2274, 2280, 2991,	2158, 2275, 2288,	2159, 2276, 2297,	2263, 2278, 2345,	2273, 2279, 2383, 2994
Обработка материалов давлением. Краматорськ: Донбаська державна машинобудівна академія, 2018, №1(46)	2150, 2210, 2215, 2220, 2225, 2272,	2151, 2211, 2216, 2221,	2152, 2212, 2217, 2222,	2153, 2213, 2218, 2223,	2154, 2214, 2219, 2224, 2265, 2277
Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №27	0590, 1820, 3102	1752, 1821,	1759, 1871,	1760, 1873,	1770, 2655,
Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №28	0591, 1753, 1828	0712, 1761,	0713, 1762,	0822, 1802,	0834, 1822,
Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №142	0542, 0568, 0577, 0601,	0549, 0569, 0580,	0550, 0570, 0589,	0552, 0571, 0597,	0557, 0572, 0598, 2978
Проблеми законності. Харків: Національний юридичний університет ім. Я.Мудрого, 2018, №143	0278, 0556, 0576, 0599,	0534, 0565, 0578,	0535, 0566, 0579,	0541, 0567, 0588, 0605,	0548, 0575, 0596, 0606,

	0612, 0613, 0619, 2863
Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №1(16)	0205, 0227, 0235, 0252, 0273, 0355, 0356, 0357, 0358, 0495, 0496, 0497, 0498, 0499, 0500, 0501, 0502, 0503, 0504, 0505, 0506, 0528, 1890, 2446, 2483, 2793, 2801, 2861
Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №2(17)	0201, 0206, 0236, 0359, 0360, 0361, 0362, 0363, 0507, 0508, 0509, 0666, 0882, 1887, 2852, 2883, 2890, 2977
Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2017, №4(19)	0228, 0253, 0254, 0255, 0303, 0304, 0364, 0365, 0366, 0380, 0510, 0511, 0512, 0513, 0514, 0515, 0647, 0667, 2171, 2484, 2785, 2786, 2787, 2862, 2884, 3027
Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018, №1(20)	0165, 0202, 0203, 0367, 0368, 0518, 0519, 0520, 0521, 0522, 2485, 2486, 2641, 2969, 3028
Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2017, №56-57	0675, 0676, 0705, 0706, 0716, 0717, 0765, 0766, 0767, 0768, 0769, 0770, 0771, 0772, 0773, 0774, 0775, 0776, 0777, 0778, 0779, 0780, 0781, 0782, 0783, 0784, 0785, 0786, 0787, 0788, 0825, 0828, 0836, 2968, 2980
Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2018, №58	0595, 0680, 0696, 0707, 0718, 0804, 0805, 0806, 0807, 0808, 0809, 0810, 0811, 0812, 0813, 0814, 0815, 0837
Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №10	0855, 0856, 0857, 0873, 0887, 2937, 2938, 2939, 2940, 2941
Психологічне консультування і психотерапія. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №9	0851, 0852, 0853, 0854, 0871, 0872, 0886, 2934, 2935, 2936
Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №1(44)	1429, 1478, 1500, 1514, 1573, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 2008, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2100, 2101, 2144, 2923
Радіоелектроніка, інформатика, управління. Запоріжжя: Запорізький національний технічний університет, 2018, №2(45)	1122, 1479, 1570, 1996, 1997, 1998, 1999, 2009, 2011, 2012, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2075, 2102, 2103, 2117
Релігія та Соціум. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2018, №1-2(29-30)	0028, 0029, 0030, 0046, 0071, 0109, 0125, 0626, 0661, 0662, 1294, 1295, 1296, 1297, 1300, 1301, 1310, 1311, 1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1318,

	1319, 1320, 1321, 1330, 1331, 1332, 1333, 1334, 1335, 1336, 1337
Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №1(25)	0092, 0093, 0097, 0098, 0099, 0116, 0117, 0118, 0119, 0120, 0150, 0633, 1304
Релігія та Соціум. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017, №3-4(27-28)	0020, 0024, 0025, 0026, 0027, 0059, 0064, 0070, 0100, 0108, 0121, 0122, 0123, 0124, 0151, 0625, 0650, 0653, 0674, 0694, 0763, 1238, 1270, 1287, 1293, 1299, 1305, 1306, 1307, 1308, 1309, 1328, 1329
Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №2	0173, 1442, 1443, 1444, 2016, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063
Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №3	1445, 1446, 1447, 1459, 1507, 1508, 1509, 1923, 1976, 2000, 2064
Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2016, №4	0174, 0175, 1364, 1448, 1456, 1457, 1460, 1461, 1510, 1924, 2065, 2066, 2097
Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №1	0176, 0177, 0178, 1344, 1359, 1462, 1463, 1496, 2067, 3041
Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №2	0179, 0180, 0181, 1365, 1449, 1450, 1451, 1464, 1497, 1925, 3042, 3043
Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №3	0182, 0183, 0184, 0803, 1452, 1511, 1938, 2068, 2069, 2070, 2098, 3044
Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2017, №4	0185, 1345, 1346, 1453, 1465, 1473, 1512, 1904, 2071, 2072, 2073
Системні дослідження та інформаційні технології. Київ: Навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" Національного технічного університету України "КПІ", 2018, №1	0186, 0187, 1360, 1454, 1466, 1467, 1498, 1513, 1874, 2074, 2078
Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ: Київський національний університет будівництва і архітектури, 2018, №52	2487, 2488, 2489, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2550, 2590,

	2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2612, 2892, 2893, 2894, 2964, 2970
Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №1, т.5	1516, 1517, 1518, 1519, 1557, 1660, 1661, 1662, 1663
Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №2, т.5	1520, 1521, 1522, 1523, 1524, 1525, 1526, 1527, 1537, 2359, 2933
Східно-європейський фізичний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.М.Каразіна, 2018, №3, т.5	1528, 1529, 1530, 1553, 1664, 1665, 1666, 1667, 1668
Техніка, енергетика, транспорт АПК. Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2018, №1(100)	0833, 1499, 1569, 1669, 1931, 2112, 2155, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2353, 2449, 2643, 2654, 2733, 2734, 2735
Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №1(25)	0246, 0347, 0450, 0592, 0593, 2380, 2390, 2440, 2441, 2471, 2472, 2631, 2632, 2791
Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2017, №2(24), т.2	0158, 0262, 0263, 0451, 0452, 0453, 2399, 2403, 2404, 2405
Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №2(26)	2392, 2401, 2402, 2412, 2413, 2414, 2423, 2432, 2437, 2465, 2466, 2529, 2633, 2764, 2987
Товари і ринки. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет, 2018, №3(27)	2391, 2400, 2409, 2410, 2411, 2422, 2736, 2737, 2792, 3023
Український соціологічний журнал. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2017, №1-2(17-18)	0094, 0095, 0106, 0107, 0110, 0136, 0137, 0138, 0139, 0140, 0141, 0142, 0143, 0144, 0145, 0146, 0147, 0148, 0149, 0154, 0156, 0188, 0274, 0279, 0523, 0656, 0686, 0714, 0715, 0823, 0835, 1292, 1324, 2644, 2853, 2921, 2986
Regulatory Mechanisms in Biosystems. Дніпро: Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(1)	1676, 1682, 1729, 1739, 1743, 2386, 2387, 2656, 2660, 2942, 2943, 2944, 2945, 2946, 2947, 2948
Regulatory Mechanisms in Biosystems. Дніпро: Дніпровський національний університет ім. О.Гончара, 2017, №8(2)	1677, 1678, 1681, 1714, 1730, 1731, 1732, 1733, 1734, 1735, 1736, 1737, 1738, 1740, 1741, 1742, 2657, 2659, 2661, 2662, 2949, 2950, 2951, 2952, 2953, 2954, 2955, 2956, 2961, 2975, 3064
Фізика і хімія твердого тіла. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника, 2018, №1, т.19	1531, 1532, 1533, 1534, 1535, 1638, 1639, 1640, 1641, 1642, 1643, 1644, 1645

Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №1, т.9	1000, 1001, 1002, 1003, 1004, 1005, 1006, 1007, 1008, 1009, 1123, 1124, 1125, 1194, 1195, 1196, 1197, 1198, 1199, 1251
Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №2, т.9	0949, 0950, 0951, 0952, 0953, 0954, 0955, 0956, 0957, 1118, 1119, 1120, 1121, 1145, 1146, 1170, 1171, 1172, 1173, 1174, 1247, 1248
Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №3, т.9	0894, 1010, 1011, 1012, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1200, 1201, 1202, 1203, 1204, 1205, 1206, 1207, 1208, 1327
Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2017, №4, т.9	0738, 1018, 1019, 1020, 1021, 1022, 1023, 1024, 1025, 1026, 1027, 1028, 1029, 1030, 1126, 1127, 1148, 1209, 1210, 1211, 1212, 1252, 1273
Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №1, т.10	1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1039, 1128, 1129, 1130, 1213, 1214, 1215, 1216, 1253, 1254
Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №2, т.10	1040, 1041, 1042, 1043, 1044, 1045, 1046, 1047, 1048, 1132, 1133, 1134, 1135, 1136, 1137, 1138, 1139, 1149, 1217, 1255
Філологічні трактати. Суми: Сумський державний університет, 2018, №3, т.10	0658, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1140, 1141, 1218, 1219, 1220, 1221
Часопис соціально-економічної географії. Харків: Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна, 2018, №24	0086, 0219, 0296, 0297, 0312, 0313, 0314, 2580, 2581, 2582
Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №1, т.19	1538, 1539, 1540, 1541, 1542, 1543, 1544
Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №2, т.19	1545, 1546, 1547, 1548, 1549, 1651
Ukrainian Journal of Physical Optics. Львів: Інститут фізичної оптики ім. О.Г.Влоха, 2018, №3, т.19	1550, 1551, 1552, 1652, 1653, 1654

З питань придбання видань УкрІНТЕІ звертайтеся

до відділення сприяння інноваційної діяльності
за тел. (044) 521 00 32, 521 00 39

Адреса засновника, видавника:

ДНУ "Український інститут науково-технічної експертизи та інформації"
вул. Антоновича, 180, Київ, 03680
uintei@uintei.kiev.ua, bogatel@ukrintei.ua

Укладачі: *Н.В. Богатель, Г.О. Бодяковська, Н.В. Іваницька, М.В. Попов*
Відповідальний редактор: *Н.В. Богатель*
Комп'ютерна верстка: *Н.В. Богатель*
Програмно-технічне забезпечення: *С.П. Скубак*

*Підписано до опублікування 26.06.2019. Формат 60x84 1/8.
Набір комп'ютерний.*

*Видавництво УкрІНТЕІ, 03150, Київ, вул. Антоновича, 180
Реєстраційне свідоцтво серії ДК № 5332 від 12.04.2017 р.*